

I F T I - k ö n y v e k , j e g y z e t e k , t a n u l m á n y o k

INFORMÁCIÓ ÉS ÁLLAM 2.

Csorba József

Információpolitika, 1995-2008.

**A politikai informacionalizmus Magyarországon
INFORMÁCIÓ ÉS ÁLLAM 2.**

IFTI, 2008.

Az információ regénye – avagy a magyar információ- és tájékoztatáspolitikai viszonyosságai: az információtudatos szemlélet és magatartás alapján válogatott események, kommentárok, tanulmányok és demonstrációk.

Az e-book válogatása az IFTI keretei között készült tanulmányok, előadások és demonstrációk, illetve a gondola.hu hírportál számára készített írások (elemzések és hírösszefoglalók) alapján készült.

Lektorálta:

Mellár Tamás közgazdász, egyetemi tanár
Varga Csaba szociológus, egyetemi docens

© Csorba József

ISBN: 978-963-06-6555-1

A szöveget gondozta:

Dudás Márta
IFTI, 2008

Ez a könyv az információtudatos gondolkodás, illetve az információtudományos rendszerszemlélet könyve. E könyv igényességét tekintve átmenet a tudományosság és a leíró jellegű (szociológiai) ismeretterjesztő munka között.

E könyv szereplői állami és társadalmi aktorok (személyiségek, intézmények), amelyek az élet kereteit biztosítják a jelenben, illetve a lehetséges jövők felvázolásához, kidolgozásához járulnak hozzá. Minden téma és szereplő az információval és a tájékoztatással kapcsolatos kompetenciák, jogi és adminisztratív előírások szempontjából kerül nézőpontunkba.

A könyv műfaját tekintve lehetne az információ regénye is, amennyiben van cselekménye, ami információs és tájékoztatási aktorok (információ-kibocsátó személyek és intézmények), tájékoztatási események bemutatásával áll elő, illetve bonyolódik. Az aktorok gazdasági, politikai, társadalmi személyiségek és (állami, közületi, civil) intézmények, a cselekmény pedig a kormányzati, állami információ- és tájékoztatáspolitikai események által jön létre.

E könyv célja a magyar állam információs modelljének és makrokommunikációs szerkezetének (illetve visszasságaiknak) bemutatása annak igazolásaként, hogy miért mennek úgy a dolgok Magyarországon, ahogy mennek.

TARTALOM

A magyar információs társadalomról (előszó)	16
Egy információtermelő és -fogyasztó gép: az ember (bevezetés).....	23
I.rész Az információs társadalom Magyarországon.....	31
a) Tények a magyar információs társadalomról (2000-2008).....	32
1. Mérés és minősítés az információs társadalomban	32
1.1 A magyar információs társadalom, 2000-2006	33
1.2 Konvergencia az információs társadalom statisztikai mutatóiban.....	35
1.2.1 Az információs műveltség gyengesége.....	35
1.2.2 A tartalom mérése.....	36
1.2.3 Az e-készségek alakulása.....	38
1.3 Információs közmű, információs műveltség, állam	40
1.4 Az európai információs társadalom.....	41
1.4.1 Növekedési és fejlődési nézőpontok, mutatók	42
1.4.2 A távlatok, szereplők, események.....	44
1.4.3 Állam, infrastruktúra, információmenedzsment.....	45
1.4.4 A hírközlési piac	46
1.4.5 Adatkommunikáció.....	49
1.4.6 Országos és területi rendszerek	50
1.5 Elektronizáció, digitalizáció, informatizáció	50
1.5.1 e-Szolgáltatások.....	51
1.5.2 e-Közigazgatás az Unióban és Magyarországon	53
1.5.3 Stagnáló-e az e-közigazgatás fejlődése Magyarországon?	54
1.6. Információs műveltség az információs társadalomban	55
1.6.1 Az oktatás.....	55
1.6.2 Információkeresés Interneten, ismeretszerzés, tudásépítés.....	58

1.6.3 Információgazdaság, vállalkozás	60
1.6.4 Elérhetőség, hozzáférhetőség, mi mennyi	61
1.6.5 Az állam informatizációja.....	63
b) Magyar információstársadalom-értékelések.....	69
2. Az elmélet és a gyakorlat eltávolodása.....	69
2.1 Magyar tudáspolitikai vízió: Az információs társadalom értelmezése, különös tekintettel az NHIT állásfoglalására	69
2.2 Állam és kormányzás az információ korában.....	79
2.3 A magyar információs társadalom reményeiről.....	82
2.4 Magyar Információs Társadalom'2006, 1.rész.....	86
2.5 Magyar Információs Társadalom 2. - stratégiai tévedések	87
2.6 Az információs zebra.....	93
2.7 A magyar információs társadalom (4.) 2006-ban.....	96
2.8 Tudásemigráció: a magyar remények elhalványodása.....	98
2.9 Magyar információpolitika'2006 (5.): új kezdeményezések.....	100
2.10 Magyar információs társadalom (7.): mérés magyar módra	105
2.11 Politikai, gazdasági és médiarezsim-átmenetek	108
2.12 Magyar információs társadalom 9. – tartalomkezelés és műveltség	111
2.13. A magyar információ-tudatosságról	113
2.14 Az elszámolás közeleg.....	115
2.15 „Tartalomhiány” - Magyar Információs Társadalom'2008	117
2.16 Az információs közmű helyzete.....	123
2.17 Leminősítő információs jelentés.....	128
c) Az információpolitika fordulatai 2005 után	131
2.18 Jogi és adminisztratív szigorítások	131
2.19 A magyar e-közigazgatás helyzete.....	132
2.20 A Kondor-antinómia Magyarországon.....	134

2.21 A mérés és minősítés új szempontjai	138
2.22 Támogatott tartalomszolgáltatás	140
2.23 Olcsó, kvázi-olcsó, ingyenes telefonálás.....	142
2.24 Megint megszámláltatunk?!	144
2.25 Az új információhatalom	146
2.26 Dezinformációs minisztériumok	151
2.27 Információpolitika, kényes egyensúlyok	153
d) Tájékoztatáspolitikai kitérő	156
2.28 Kormányzóvivőség most sem lesz	156
2.29 Tájékoztatási incidensek nyomában	159
2.30 Véleményvezérség és információlopás-alkalmak	161
2.31 Evidenciák tények nélkül	163
2.32 A kormányt megcsapta a vihar szele	166
2.33 Amikor az igazi újságírói fellépés büntetendő	170
e) Az állam halála	172
2.34 Az információs közmű 2007 elején	172
2.35 A magyar állam információs és tájékoztatási válsága.....	174
2.36 A protokoll és a felelősség: az állam halála sorozatból.....	178
2.37 Gazdasági statisztika: egyre nagyobb eltérések	185
2.38 A mérés és minősítés szakma, és tisztesség dolga	187
2.39 A magyar információs kapitalizmus.....	189
2.40 Kormányzati központosítások	191
f) A médiapolitikai kitérő.....	195
2.41 Reformkényszer a médiában	195
2.42 Legeslegutolsó utolsó szavak a közszolgálatról.....	198
2.43 Lázadás készül az információs fronton?	201

2.44-6 Médiarendszer a magyar információs modellben	204
II.rész Az állam információs modelljét, a makrokommunikációs szerkezetet jellemző, meghatározó események, tények (2006-2008)	214
3. A vonatkozó tények és események, 2006-2008	215
3.1 A magyar állam (információ)jogi és adminisztratív helyzete, 2006-2008	217
3.2 A magyar állami információ- és tájékoztatáspolitiká	233
3.3 Információbiztonság	243
3.4 A hivatalos statisztikai adatszolgáltatáson alapuló országos információrendszer eseményei	257
3.5 Magyarország az országminősítések ranglistáján	294
3.6 Kormányzati információ- és tájékoztatáspolitiká 2007-2008	310
3.7 A magyar információgazdaság.....	317
3.8 Információstatisztika.....	338
3.9 e-Közigazgatás.....	349
3.10 Az információs műveltség	361
3.11 Magyar ITA-minősítések	374
III.rész: A nemzeti stratégia információ- és kommunikációpolitikája (posztmagyar társadalomkép).....	404
a) A nemzeti stratégia információ és kommunikációpolitikája	405
1. Az ún. nemzeti stratégia érvrendszere	405
1.1 A nemzeti stratégia mint olyan	405
1.2 A nemzeti stratégia központi témái – a) A nemzeti öntudat helyreállítása	405
1.3 A nemzeti stratégia prioritásai - e) A magyar állam szerepének helyreállítása.....	406
1.4 A modernizációs program szerepe - h) A program politikai tartalma	407
1.5 Társadalmi modellezés	408
1.6 Mérés, minősítés, tájékoztatás.....	411
b) A magyar nemzeti krízismodell információs és kommunikációs absztrakciója	411
2. A nemzeti stratégia alapjai	411

2.1 Nemzeti érdek: progresszív nemzeti tartalmak	412
2.1.1 Nemzeti érdek és ideológia	412
2.1.2 Nemzeti érdek a kölcsönhatások aktualitásában	413
2.1.3 Társadalmi ár, társadalmi ellenőrzés	417
2.1.4 Demográfiai tényező a fogyasztásra alapozott társadalomban	418
2.2 A nemzeti krízismodell konceptualizálása.....	420
2.2.1 A nemzeti hatalom mibenléte	421
2.2.2 A társadalmi formaváltás nemzeti tartalmi	423
2.3 A posztmagyar paradigma	425
2.3.1 A nemzeti azonosságtudat új tartalmi	425
2.3.2 Orientációs dilemmák, és esélyeink.....	426
2.3.3 A politikai patthelyzet kialakulása	428
2.3.4 A nemzeti hatalom és –politika esélyei, az intelligencia felelőssége.....	430
3. A rendszerváltoztatás értelme	431
4. Magyarázzuk a mechanizmust	439
5. Reformdiktatúra	441
6. 1987-2006, a „rendszer” megbukott	447
7. A modernizáció vége	449
8. Már nem az anyaország a cél.....	454
9 Szemléletváltás kell!	457
10. A tudás és az erkölcs.....	462
c) Nemzetpolitikai vonatkozások	465
11. A magyar migráció - a vándorlási motivációkról és a nemzeti kohézióról	465
12. Tájékoztatással a piszkos politika és az árnyékgazdaság ellen	467
13. Mozdonyfordító-kommunikáció.....	475
14. Egy magyarországszerű közösség távlatai.....	478

15. Tudásellenforradalom Magyarországon	483
16. Az EU magyar társadalma 2006-ban.....	490
17. Mennyire hiteles a magyar modell?	493
18. Szívesen segít a magyar?	497
19. Magyar történetek	501
20. Szellemi mérlegek 2007-ből.....	502
21. Magyar Maugli.....	504
22. Milyenek vagyunk?.....	506
23. Van-e történelmi emlékezet?	509
24. Tradíció és ünnep (magyar történet, 72. rész): A birodalmikultúra-építő tevékenység információtana	512
d) Országmérleg – 2005-2008. – 12. Magyarország az EU-ban	516
25.1 Az adósság már nem nőhető ki!	516
25.2 EU-költségvetésünk bizonytalansága	521
25.3 Bizalmas helyzetjelentés	528
25.4 Ki mit tud az EU-ról? - 3.0 verzió.....	539
25.5 EU-politika 4.0-ás változat - EU másodosztály	544
25.6 Európai mérleg a bővítés után, 5.0-s változat: senki sem ünnepel.....	551
25.7 Magyarország kijelöli helyét az unióban.....	554
25.8 Csorba József: Korrekciós törekvések az európai információs társadalomban	558
25.9 Az EU és a poszthumán ember	564
e) Társadalomkép – 13. Így látnak minket.....	568
26.1 Mérés és minősítés más szemmel.....	568
26.2 A politikai gerontokrácia veszélyei	570
26.3 A képmutató társadalom	576
26.4 Az EU eddig nem javított rajtunk, sőt	578
26.5 Jelentés a szegénységről.....	586

26.6 Lehet-e élni bhután?.....	589
26.7 Kit érdekel a jövő?!.....	592
26.8 Új országminősítések.....	594
f) Az adósságválság kiteljesedése.....	597
27.1 Tényekkel a számok ellen.....	597
27.2 A jobboldal képtelen a médiarendszer megreformálására?!.....	602
27.3 Kivonulás a „magyar modellből”?	605
27.4 A gazdasági média választási orientálása	611
27.5 A tájékoztatlanság társadalma	618
27.6 Az árnyékgazdaság Magyarországon	621
27.7 Üvegsebprogramok	635
27.8 Egy fehér néger az unióban	637
g) A rendszerváltozás magyar modellje, és szegénygazdaság	641
28.1 A posztkádárizmus is megbukott	641
28.2 Kurzusváltásnak kell jönni.....	647
28.3 A kiigazítás rendszerstabilizáció és nem reform	651
28.4 A szemérmes szegénységről hallottatok már?	655
28.5 Már 120 vagy 160 ezer milliárd forint az adósság?!.....	658
28.6 Egyemberes érdekek	660
28.8 A Vir-szindróma.....	666
28.9 Magyar listák és rangsorok	668
28.10 Májusi trendforduló.....	669
28.11 A Combino-gazdaság végnapjai	672
28.12 Milyen a szegénységi bizonyítvány?.....	674
28.13 A magyar gazdagok kevesebbet adóznak?	680
28.14 Itt az öregek döntenek mindenben?	683

28.15 Magyarország a 21. században	686
IV. rész: A politikai informacionalizmus Magyarországon	688
1. A politikai informacionalizmus.....	689
1.1 A média, az állam és kormány viszonya mint kulcstényező.....	690
1.2 Az európai politikacsinálás amerikanizálódása	692
1.3 Az informacionális kormányzás és hatalomszervezés	692
2. Az értelmezés diktatúrája.....	693
2.1 A kormányzás politikai informacionalizmusának kibontakozása.....	695
2.2 Tájékoztatáspolitikai: a leggyengébb láncszem?	696
2.3 Infotainment és politainment a „piszkos” demokráciában	697
2.4 Hitelesség és morál a tájékoztatásban	698
3. Az informacionalista politikai rezsim	699
b) Az állam tájékoztatási anómiája	702
4. Egy médiapárt médiakormányzása.....	702
4.1 A média politikai részvételének erősödése	703
4.2 Kommunikáció mint politikai zaklatás	704
5. A rendszerkritika helyzete Magyarországon	704
5.1 A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe	705
5.2 Az állam és kormány tájékoztatási anómiája	706
5.3 Az értelmiségi jellem vagy a szellem válsága?	707
5.4 A botránypolitizálás típusú politikai kommunikáció példái.....	708
5.5 Személyiség-áramvonalasító szakértés mint politikacsinálás.....	710
5.6 Értelmiségi akciózás a médiában.....	711
5.7 Tudomány a piszkos politikában	712
6. Stratégiai tartalmak a politikai kommunikációban.....	713
6.1 A baloldal válsága	713

6.1.1 A magyar baloldal modernizációellenessége	715
6.1.2 Baloldaliság az értelmiségben.....	715
6.2 A modernizáció vége.....	716
6.2.1 A fejlesztési alapok elosztásának abszurdja.....	717
6.2.2 Tudásavulás és tekintélyvesztés.....	717
6.2.3 A modernizációs hazugság továbbélése.....	718
6.3. Az állam halála	719
6.3.1 A technikai és szellemi infrastruktúra állapota	720
6.3.2 Az intézményrendszer haldoklása.....	720
6.3.3 Államszervezet és kormányzás	722
6.3.4 Kormányzás az állam nélküli rezsimben – avagy menedzserkormány az ország legnagyobb bankjában	724
7. A politikai informacionalizmus mindennapjai Magyarországon.....	725
7.1 A hírközlő és a debatter	725
7.2 Célzott politikaimarketing-kommunikáció „embereknek”	728
7.3 A média infrastruktúra és tartalom egyben	730
7.4 Rejtett rábeszéltek.....	735
7.5 Murphy a tájékoztatásban	737
7.6 Tájékoztatás vagy orientálás?.....	741
7.7. A Szidol Rt és a tájékoztatás.....	745
7.8 Az információs rezsim válsága.....	749
7.9 Kommunikációs botrányok szervezése.....	751
7.10 Hűtlen kezelés.....	758
7.11 A tájékoztatatlanság társadalma	761
7.12 Tájékoztatási incidensek nyomában	764
7.13 A modernizáció vége.....	767
7.14 A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás Magyarországon	770

b) A tájékoztatási intézményrendszer mindennapi anomáliái	774
7.15 Hogyan készül a szavazat?	774
7.16 Új válságlátás – új válságkommunikáció	775
7.17 Leltár 2005-ből: a hitelesség elvesztése	781
7.18 „Vezérszavak”	794
7.19 A bádögember kommunikációja.....	799
c) Infotainment – Politainment	804
7.20 A tájékoztatás és kommunikáció művészete	804
7.21 A tájékoztatás művészete és hitelessége 2.	810
7.22 A média és a politika halálánása	813
7.23 A mérés és minősítés hitelért.....	817
7.24 Államokosok - Avagy az állam is, meg a kormány is mi vagyunk	820
7.25 Ilyen állam nincs!.....	823
7.26 Államokosok 2.....	826
7.27 Új szabályokkal játsszák a politikát Magyarországon	829
d) A médiakormány kormányzásának példái.....	836
7.28 A médiáról tudományos igényességgel.....	836
7.29 Tudomány-e még a tájékoztatás? (I-II.)	842
7.30 A tájékoztatás „organikus” válsága	855
7.31 A hírlopás mint aktualitás	862
7.32 Mi csak itt téblábolunk az információ korában?	867
7.33 Tájékoztatástudomány és hitelesség?	871
7.34 Információpolitika és demokrácia.....	874
7.35 A média szellemi (tartalmi) zsákutcája.....	877
7.36 Információs és médiaműveltség	884
7.37 A média infrastruktúra és tartalom egyben (2.rész)	887

7.38 Miniszterelnöki információs műveltség.....	890
7.39 A média mint céltábla.....	892
7.40 Tájékoztatás-politika: tartalmak, tények, orientálás	894
7.41 Az információ és a tájékoztatás felelősség	897
7.42 Példátlanul etikátlan médiaviselkedés	900
7.43 Év végi információs meghökkentések.....	902
7.44 Információs műveltség és információs készségek.....	903
7.45 Mi az, hogy digitális átállás?!.....	904
f) Kormányzati tájékoztatáspolitiká	906
7.46 Televízió (– a magyarországi telokrácia felé).....	906
7.47 A kormány összetörte a tükröt?	917
7.48 Pártkormányzás	921
g) Politikaimarketing-kommunikáció: a valóság kitégítése	925
7.49 A modernizáció vége.....	925
7.50 Információs igazság-szolgáltatás: lehet-e még beszélni róla?	931

A magyar információs társadalomról (előszó)

Az információs társadalom paradigmákkal, általában az információs társadalom programokkal kapcsolatban információpolitikáról beszélni nagy felelősségnek számít Magyarországon.¹ Magyarországon jelentős információtechnológiai fejlődés ment végbe 1989-2008 között. A magyar lakosság intellektuális információkezelő készsége viszonylag magas színvonalúnak számít. Azonban a magyar állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete nem fejlődött megfelelően. A szocialista államban kialakult alapok is megrendültek, a fejlettebb kapitalista államok információs modelljéhez képest pedig nagy elmaradásba kerültünk.

Ma már teljesen nyilvánvaló, hogy a magyar információs infrastruktúra viszonylagos fejlettsége mellett az EU információs modelljéhez képest, a magyar információjogi, és az adminisztrációs-regisztrációs környezet alakítása is komoly késésben van.²

Az információtudatos szemlélet szerint az információs társadalom mint új társadalmi paradigma az információtudatosság és információérzékenység magasabb fokát jelenti. Ezért legfőbb törekvésünk lehetne az írott és íratlan információjog egy nemzetközi információalkotmányba foglalása (amit az erős deregulációs és a túlzó liberalizációs trendek indokolnak), az információgazdaság kibontakoztatása (az információtechnológia szerepének kiteljesítése a gazdasági növekedésben), valamint a politikai rendszer (információtartalmi) demokratizmusának kiszélesítése érdekében.

Az információs társadalom történet enciklopédistájának, Manuel Castells-nek összegzett tapasztalata szerint az információs társadalom legfontosabb jellemzője nem az információtechnológia mindenhatósága, hanem a sajátos társadalomszerkezet és mindenekelőtt: a hozzá tartozó információs paradigma (Castells, 1999, 2002).

Ma már tudjuk és hangsúlyozzuk, hogy az információs társadalomban mindenekelőtt az információ közjó jellegének kellene érvényesülni. Az információ közjó jellegének (vele a közérdekű, közhasznú, közbiztonsági információk legszélesebb körű elérhetőségének) érvényt kell szerezni, s annak megfelelően a közösségi érdek és a magánérdek harmóniáját kell elérni, mert különben nem lehetséges „információs mint igazságos(abb) társadalomról” beszélni.

Az információs társadalommal kapcsolatban szólni kell arról a bonyolult ellentmondásról is, hogy mind nagyobb információtömegből kell a mind kevesebb egyéni megfeleléssel kecsegtető információt megtalálni. Ennek biztosításához a közösségi szűrés különféle módjait kell igénybe venni: de az információfogyasztás versenyében, hogy minél szélesebb körű eléréssel rendelkezünk, mind többször kell megadni azonosítóinkat, miközben a személyi adatainkat illetően mind korlátozottabb hozzáférést hirdetünk. Lassan arra is ráébredünk, hogy személyi adatainkat nem annyira az államtól kell féltetnünk, mint inkább a nem azonosítható (a közösségi ellenőrzési intézményrendszert kikerülő), illetéktelen, illegitim magánérdekű használatától.

Az információs társadalom kapcsán, nem utolsó sorban, beszélni kell a kormány és az állam teendőiről, illetve a kormányzás új szerepéről. Az információs társadalomban a politikai, a társadalmi, a gazdasági nagyrendszerek működési feltételei, a működésük merőben más, mint a korábbi ipari és posztindusztriális társadalomban. Ebből következően Magyarország, a magyar társadalom legtöbb problémája abból következik, hogy a magyar állam és kormányzás nem tud megfelelni az új követelményeknek (A magyar állam és társadalom alkalmazkodási válsága..., benne az állam információs modelljének és makrokommunikációs szerkezetének válsága... benne a magyar állam tájékoztatási anómiája, és így tovább. Csorba, 2008).

A magyar állam az ezredfordulóra lényegében szétesett, a különféle belső és külső kihívásokra nem képes megfelelően reagálni, alkalmazkodni, népessége megtartását nem

¹ Csorba József : Információpolitikai bevezető az első magyar, információs társadalommal foglalkozó elektronikus folyóirathoz. Inco.hu, 1.sz.

² A tartalomkezelés egyrészt a pénzforrások hiánya (az állami részvétel hiánya), az infrastruktúra és a fizikai eszközök hiányok, másrészt az intellektuális információkezelés elmaradottsága miatt akadt el a fejlődésben.

tudja biztosítani, az állam intézményeinek és nagyrendszereinek működési költségei nem biztosítottak, lényegében megszűnt a társadalmi újratermelés és modernizáció.

Az információtudatos gondolkodás és magatartás

Az információs társadalom nem tárgyalható némi információtudományos magyarázkodás nélkül. Az információtudomány ma a legizgalmasabb, legtöbb eredményt produkáló tudomány, és a legszélesebb körben alkalmazott segédtudomány is, amennyiben egyetlen más diszciplína sem mentes az információtudomány megtermékenyítő mennyiségi (számítógépesítés) és minőségi (ismeretek, azaz összegzett tudás bázisú elemzések) hatásaitól. Az információjognak a közjó jellegét biztosító ereje, a gazdasági fejlettség, és a politikai berendezkedés demokratizmusa (ebben a sorrendben) magasabb fokának kölcsönös összefüggései jelentik a jövő társadalmának alapjait, s a mai liberalizációs, deregulációs trendek képezik az információs társadalom felé haladás első lépcsőjét.

Magyarországon jelentős az aszimmetria e téren, amennyiben az intellektuális információs szabadság-eszmény nevében egy társadalmi (szociológiai) és politikai kisebbség hivatalossá tett olyan információjog rendszert, amely nincs összhangban az ország gazdasági fejlettségével, politikai rendszerével, az EU-harmonizáció követelményeivel. A magyar társadalomban ez az aszimmetria a gazdasági előnytelenégeket (többek között a gazdasági aktorok adókerülő tevékenységét) szaporítja, vagy a társadalmi kényelmetlenségeket (pl. a bűnözés növekedését) fokozza, a javulás (növekedés, életminőség-változás stb.) esélyeit pedig kitolja a távolabbi jövőbe.

Az információs társadalom felé haladás állomásait illetően az összegzett tapasztalatok arról szólnak, hogy mindenekelőtt az információs infrastruktúra nemzeti kialakítása (az elemi készségektől - mint a vezetékes és a mobil telefonía - az információs közmű kialakításán át a globális infrastruktúrához csatlakozásig bezárólag), majd a foglalkoztatási szerkezet átalakítása és új munka, új munkahelyek létesítése, végül a társadalmi (köz)szolgáltatások korszerűsítése és kiterjesztése következnek mint legjellemzőbb fejlemények. Az összegzett tapasztalatok második legfontosabb tanulsága, hogy először az általános liberalizálás, a szolgáltatások „kereskedelmessítése” adja a dinamizálást (mint pl. a távközlés esetében). Azután mindjárt a minimális szabályozás kidolgozásának igénye, új típusú hatóság és felügyelet kialakítása következik, mert az új információs rend vagy tér anélkül nem válhat a társadalmi fejlődés motorjává.

Az 1989-ben bekövetkezett rendszerváltozással az állam (és társadalom) információs modellje Magyarországon is gyökeresen átalakult. A korábbi információpíramis összeomlott, és egy olyan sokszereplős modell jött létre, amelyben a politikai és gazdasági aktorok száma milliós nagyságrendűvé vált. Ennek megfelelően az államirányításban, igazgatásban és gazdasági tervezésben meghatározó, hiteles információ-kibocsátó fórumok (intézmények, igazgatási csomópontok stb.) száma is megnövekedett, a régi fórumok hitelessége pedig megkérdőjeleződött, igazgatásstatisztikai kompetenciájuk áthelyeződött stb.

Olyan helyzet jött létre, amikor a magyar állam információs modellje szempontjából már sokközpontú, vagyis a kormánynak jóval több politikai és gazdasági szereplővel kell számolnia, közöttük a mindenkor programok megvalósíthatósága szempontjából súlyos (politikai) nyomásgyakorló tényezőkkel. Másfelől a programkészítéshez, a gazdasági tervezéshez, illetve az államigazgatáshoz újra kellett gondolni (szabályozni) a hiteles információforrásokat, valamint az átalakulási program végrehajtása szempontjából releváns adat- és információtípusokat.

Magyarország úgy indult neki a 21. századnak, hogy átmeneti társadalmában információdömping van, aminek kezelhetetlenségét fokozza az egyéni és a szervezeti információgazdálkodás hiánya. A kormány(ok) működését (a gazdasági tervezést és programgenerálást, illetve az államigazgatást) segítő alapvető információkat (bázisadatokat) szolgáltató intézmények helyzete nincs rendezve, bizonyos felismerések hiányában az új (hiteles) információforrások mint intézmények nincsenek megjelölve. Ennélfogva a kormányzó

(politikai) erőknél nincsenek megfelelő ismereteik a politikai és a gazdasági aktorok jelentős részéről: vagyis a sokszereplőssé vált társadalomban sokkal szélesebb körű adat- és információgyűjtés megoldásáról kellene gondoskodni, s mindezt egy olyan államban végrehajtani, amelyben az információszabadság-eszmény igen jelentősen korlátozza az állam és a kormány jogait.

Láthatóan nem született meg az a felismerés sem, hogy új igazgatási, vezetési feladatok, s annak megfelelően újszerű vezetői és alkalmazotti viselkedésformák jelentek meg, valamint hogy a kommunikációs tevékenységekben és viselkedésben bekövetkezett változások, a foglalkozások közötti fokozott verseny, az információ-feldolgozó, elemző, tájékoztatói és szakértői szintek széles spektrumát hozták létre, s ezekre a jelenleginél sokkal komolyabban kellene támaszkodni.³

Állam és kormányzás az információ korában

Az információs infrastruktúra legfontosabb eszközeinek széles körű elterjedése olyan helyzetet idézett elő, amikor a hatalom már nem egy szűk elit kezében koncentrálódik, általuk szélesebb kör határozhatja meg immár a politikát is. A szélesebb körű hozzáférés új típusú versenyhelyzetet idéz elő a különféle emberi tevékenységek terén, s ez a verseny a politikában, gazdaságban, társadalomban egyre erőltetettebben folyik.

Még fontosabb fejlemény és következmény, hogy az információ ellenőrzésének állami monopóliuma dőlt meg a hozzáférés technikai lehetőségeinek széles körű terjedésével. A tartalmi hozzáférés javulása azonban sokkal lassabb folyamat. Ráadásul egyre növekszik annak veszélye is, hogy egy kisebbség (egy új politikai, társadalmi osztály) egyszerűen elbirtokolhatja az információeszköz-készségek és legfontosabb információtartalmak feletti korlátlan ellenőrzést, másrészt járadékosává válhat a legérzékenyebb információtartalmak társadalmi értékesítésének, illetve teljesen kisajátíthatja az információ közjő jellegét.

A magyar társadalomnak ahhoz, hogy gazdaságilag versenyképesé váljon, lehetővé kell tennie polgárainak a legszélesebb körű hozzáférést a különféle információs eszközökhöz, az információs infrastruktúrához, a hálózatokhoz, a számítástechnika összes lehetséges előnyeire, majd pedig az információtartalom (információvagyon) elérésének és kezelésének széleskörűségét is biztosítani kell állampolgári jogon. Ebből a szempontból az államnak is és a kormánynak is, a kormányzó hatalomnak is megvan a maga gondja.⁴ Az információ korának érettebb szakaszában kialakult az új információs tér és/vagy rend.

Egy ma uralkodó, részben megcáfolt nézet szerint a nemzetállamok elveszítették hatalmukat, vagy legalábbis kizárólagos ellenőrzésüket, és az információs monopóliumukat. A világgazdaság maga transznacionális és ehhez képest az állam mellékes keretté vált - mondja ez az álláspont. Más vélemény szerint az új rendben Európa háromszintűvé vált: az első szint az Európai Közösség, a második szint az adott állam, a harmadik szint pedig a régió. Ebből a három szintből a leggyengébb az állam (mely lényegében eltűnt), s itt vádként fogalmazódik meg, hogy gyakorlatilag az állam nem képes képviselni a közösséget az új Európában. A harmadik nézet szerint igaz ugyan, hogy a nemzetállamok szerepe módosul, de valamiképpen mégis csak fennmaradnak a korábbi keretek, csak átalakulnak és átjárhatóbbá válnak. A tradíciókhoz mindennapi megnyilvánulásaiban is ragaszkodó, konzervatív értékrendek alapján szerveződött állam határai a korszerű információpolitika révén válnak tulajdonképpen átjárhatóvá.

³ Csorba, J.: A '2000-szindróma' összetevői az (országos) információrendszer szempontjából. INCO, 2. sz.

⁴ A vonatkozó fejlődés egyik alaptörvénye, hogy az információs társadalom az államot és a kormányt magasan korlátozó, kvázi-kaotikus társadalom.

Az információtartalom-vagyon felértékelődése - új állami és kormányzati információpolitika

Az állami információtudatosság a statisztikai leképezéssel kezdődik. Magyarországon a KSH az 1980-as években kezd az információ korára jellemző információtudatossággal és információérzékenységgel az állami és kormányzati információpolitika, tájékoztatáspolitikai formálásához szükséges információstatisztika kidolgozásához.⁵ Azonban az 1990-2008 közötti magyar átmeneten uralkodó politikai és gazdasági filozófiák nem kedveztek az információ alapú fejlődésnek. Castells nyomán: az informacionalista gazdaság és -politika alapú fejlődésideológiáknak nem volt esélyük meghonosodni Magyarországon.⁶ Az egymást követő kormányciklusokban nem jött létre információbarát környezet, egy információtudatosabb statisztikai leképezésen alapuló rezsim (információtudatos iparpolitika, az állam információs modelljének korszerűsítésével induló modernizáció) elindítására (Csorba, 2000, 2005).

Az új állami információpolitika szükségességét egyrészt a társadalom és a gazdaság működtetéséhez szükséges megnövekedett információtömeg indokolta, másrészt pedig az a tény, hogy az állampolgár egyre inkább az információk révén érintkezik környezetével, semmint a közvetlen tapasztalás útján. Egy rendezett államban elvárható, hogy rendelkezzen információpolitikával, amely megfelelő iránymutatást ad az információk termelésével, átadásával és felhasználásával foglalkozók számára. A nemzeti (állami és kormányzati) információpolitikában az információkezelést és -szervezést (magyarul információmenedzsment, Csorba, 2000) össze kell hangolni a különféle fejlesztési tervekkel, a társadalmi mozgásokkal és célokkal, az ország geopolitikai helyzetéből adódó tennivalókkal, a nemzetközi megjelenést formáló stratégiákkal, és így tovább.

Az állami és kormányzati információpolitika lényege, hogy a gazdasági tervezéshez és államigazgatási irányításhoz szükséges információk beszerzése, feldolgozása, karbantartása, szolgáltatása, terjesztése jelentős költségekkel jár. Az információpolitika feladata, hogy koordinálja a különféle adatgyűjtő és feldolgozó tevékenységeket, mert a fejlett társadalomban - s az új magyar társadalom is ilyen irányba tart - sok hiteles információforrás és még több információszemét van. Számos olyan szervezet van az alapvető információkibocsátó intézmények, az államigazgatási fórumok mellett, amelyek maguk is hiteles információkat bocsátanak ki, ezért különösen fontos a koordináció az állam és a kormány részéről. A nemzeti fejlesztési célok információigénye is jelentős, de a társadalomnak rengeteg egyéb információra is szüksége van, tekintettel a közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információigényekre. (Csorba, 1994)

Az információpolitika kiterjed olyan területekre az információgyűjtés és elosztás révén, mint a szervezeti formák, a munkaerő vagy a pénzügyi eszközök létrehozása. Az állam és a társadalom működéséhez elsősorban a kormány adja a legalapvetőbb információkat. A különböző állami és nem állami információgyűjtő szervezetek a társadalomról és annak különféle területeiről gyűjtenek adatokat, ami eligazítással szolgál a mindenkori kormányoknak. Alapvető követelmény az információpolitika kialakításában a mindenkori adott helyzet feltárása, a helyzet értékelése, illetve az értékelésen alapuló politika megfogalmazása. Az információpolitika megfogalmazásában részt kell venni minden olyan tényezőnek, aki/amely felelős az információ-szolgáltatásokért, illetve az információpolitika végrehajtásához szükséges erőforrásokat birtokolja. (OECD, 1998) Szükség van tehát kormányon kívüli megállapodásokra is, különféle együttműködésekre és koordinációra.

⁵ Az úttörő munkát a KSH-ban a Dienes László-féle műhely végezte el, majd a nemzetközi terminológia hazai bevezetését az OMIKK-ban a Ágoston Mihály-féle, a BME keretei között a Z. Karvalics László-féle, a Stratégiakutató Intézetben a Varga Csaba-féle műhely végezte el, s teremtette meg alapjait a magyar információstársadalom-kutatásoknak az 1980-as és 1990-es években.

⁶ Illetve a politikai informacionalizmusnak egy olyan sajátos változata jött létre nálunk – ahogy azt a későbbiekben kifejthetjük, amelynek „fejlődése” sokkal inkább a politikai verseny gyengítését szolgálta, mintsem az állam, a kormányzás, vagy a társadalom modernizálását.

Ma az országos (nemzetgazdasági, nemzetbiztonsági stb.) információközponti szerep kialakítása/helyreállítása lenne az első és legfontosabb feladat az államigazgatás-irányítás, a gazdasági tervezés fokozott információigénye, az EU-tagság rendkívül differenciált és magasan információtudatos alkumechanizmusában való részvétel miatt. Az országos információközponti szerep újrafogalmazása sürgős feladat, a KSH központi adattár funkciója, valamint a hivatalos statisztika közreadásával kapcsolatos új kompetenciáinak megjelölésével. A kormányzati információközponti szerep létrehozása és gyakorlása (kormányzati információs koordinációs központ) ugyancsak létfontosságú feladat lenne (amihez a hivatalos állami statisztikai adattárak szolgálnak alapokat), többek között az állami nyilvántartó nagyszisztémák (regiszterek) adminisztratív műveleteinek (mint a központi statisztikai szolgálat, a térképészeti és földhivatali profilok, az országos számítástechnikai központok stb.) újszerű felügyelete miatt.⁷

Az országos közérdekű, közhasznú, közbiztonsági információs rendszerek rekonstrukciója, újak szervezése ma a magyar állam legsürgetőbb feladata. Magyarország elmaradása e téren a legnagyobb (nem is lehetne OECD-tag, ha e téren minősítenék!). A helyi (területspecifikus) információs rendszerek telepítése terén az előzőkhöz képest fordított folyamat zajlik, amennyiben közel 200 regionális és helyi forrástérkép típusú információs rendszer születik évente Magyarországon állami, kormányzati, szakmai stb. koordináció és minőségbiztosítás nélkül. A térinformatikai alkalmazások/rendszerek a kormány és az állam kiemelt fejlesztési programjában ugyancsak a KSH kompetenciáit érintik, ami e terület fejlesztése körül történik, jól példázza az átfogó nemzeti információ- és tájékoztatáspolitikai nélküli magyar gondolkodást.

A jogi, adminisztratív, szakmai garanciákkal szavatolt nagy nyilvántartó rendszerek (APEH, TB, VPOP stb.) korszerűsítése a teljes adatfelvétel és a revízió szempontjából a rendszerváltozástól számítva évtizedeket késik. Ugyanakkor folyamatosan kísérleteznek a nagy nyilvántartó rendszerek elektronizációjával és informatizációjával anélkül, hogy megfelelő információs-szervezési előkészítés (számítógépre adaptálás) történne, ami természetesen a rendszerek kifogástalan működését nem teszi lehetővé. Az ezredforduló kapcsán egyébként is meg kellett volna újítani a szervezet-, a tulajdon- és a pénzforgalom-regisztrálás nagyszisztémáit, és a vonatkozó bázisadatbázisokat, amit egyébként minden nemzetközi kötelezettségünk is előír. Az államilag féltrevezett, garanciákkal kevésbé védett szakmai érdekképviseletek és kamarák mint hiteles információ-kibocsátók adatai, a független kutatóintézetek, bankok és más pénzügyi, kereskedelmi (fogyasztói) szervezetek szellemi műhelyei adatgyűjtéseinek koordinálása, az országos információrendszerbe illesztése is sürgősen megoldandó feladat lenne a KSH felügyelete és keretei között.⁸

A tájékoztatási intézményrendszer súlyos válságának okai

Állandó tájékoztatási problémák vannak a magyar állam általános makrokommunikációs válsága miatt. Vannak statisztikai leképezési jellegű problémák az országos (a „hivatalos”) statisztikai információrendszer sajátos gondjai miatt, de ezek természetüknél fogva, illetve az ország gazdasági fejlettsége, politikai demokratizmusa, a magyar társadalom információtudatosságának mai fokán még nem okoznak túl nagy gondot. Félreértés ne essék, a hivatalos statisztikai információrendszer hiányosságai (adatban és tájékoztatásban) nem negligálhatók, de csak akkor jelentenének nagyobb problémákat, ha a megrendelők (az állam, a kormány, a gazdasági aktorok stb.) naponta bombáznák igényeikkel a KSH-t, amely viszont

⁷ Itt az állam tájékoztatási funkcióit és szerepeit illetően az állami és a kormányzati tájékoztatás el nem különítése a legfőbb gond - ahogy a kormányzati tájékoztatásban az államigazgatási és a pártkommunikáció határozott elkülönítése is hiányzik, hogy az állami információrendszer bázisán működő állami tájékoztatáspolitikai ne legyen teljesen kiszolgáltatva a mindenkori kormányzati orientálásnak.

⁸ Csorba, J.: Az állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete. Inco.hu 2.sz.

ma is sokkal többféle adatot szolgáltat, mint amennyit a gazdaság, a politikai rendszer stb. megfelelően hasznosítani tud.

A tájékoztatás válságában döntő szerepet játszik, hogy a tudományos műhelyek, kutatóintézetek, gazdasági és politikai elemzők, szakértők rendre bírálják a hivatalos statisztikai rendszer állapotát és/vagy működését, de az általuk megjelenített magasabb (és tudományosan megalapozott) igény nem jelenik meg a tudományos vagy a politikai rendszer csúcsain, ami pl. a KSH felé irányuló, nagyobb statisztikai (adat/információ)érzékenységet tanúsító megrendelésekben valósulna meg. Mindent összevéve, nem tapasztalni a bírálatra mindig kész közületektől vagy egyéni szereplőktől a magasabb információérzékenységet, aminek egy teljes szakmai és politikai konszenzussal elfogadott állami, kormányzati információpolitikában kellene megjeleníteni.

A zavarok további, de sokkal bonyolultabb eredője az egyéni (pl. fogyasztói) és közösségi (pl. vállalati) gazdasági viselkedést mérő és minősítő, illetve a gazdasági viselkedés orientálásával foglalkozó elemzők és cégek vagy műhelyeik munkájában jelenik meg. Az információbrókerek tevékenységében megjelenő zavarok piaci típusúak és a hitelesség garanciáinak (pontosabban a hitelesítés mechanizmusainak) hiányával magyarázhatók. Lényegében egy csapdahelyzetről van szó, amelybe a méréssel és minősítéssel foglalkozó piaci és nem piaci szereplők, illetve fórumok kerültek azzal, hogy a gazdaság hektikus folyamatai, a mérés és minősítés szabványos eszközkészlete, a gazdaságpolitikai orientálás (a magánérdekű befolyásszervezés) erőszakossága, az információs politikai befolyás (választási politikaimarketing-tevékenység) mindig jelenlévő környezete a korábbiaknál erősebb és összetettebb módon érinti, próbálja manipulálni őket.

A zavarok további és talán a legbonyolultabb eredője tisztán politikai természetű, a gazdaságpolitológia keretei között értelmezhető, a bonyolultan összetett gazdasági és politikai rendszer szereplőinek aktuális viszonyából következik. A mérési tökéletlenségek, vagy a gazdasági viselkedést meghatározni próbáló (a kíváncsi fogyasztói viselkedésre rásegítő) orientálás nem tehetné ennyire bizonytalanná a gazdasági tájékoztatást, ha nem befolyásolna mindent a folyamatos (politikai)választási kampány. Gazdaságpolitológiai érvrendszerben megfogalmazva, a baloldali monolit és a baloldali liberális médiapárt önfenntartó intézményi pozíciójának megrendülésével pánikba esve, minden fedést nélkülözve, szervezi folyamatos választási bázisát a nagy nyomásgyakorlók körében (amit többek között milliárdos nagyságrendű ajánlatokkal házaló képviselők jelenítenek meg). A valóságos (saját) pozíciókat meghatározó hiteles mérés, a kívánt hatások elérése, illetve az elfogadható orientálás közötti harmónia elérése nem könnyű, sőt, egyre nehezebb lesz Magyarországon.⁹

Ugyanakkor a magyar gazdaság valós teljesítménye, a hivatalban lévő kormány által közvetített eredményessége, valamint az ellenzék kritikai korrekciós igénye és szükséglete nyomán megjelenített számok, továbbá a piaci gazdasági viselkedést orientáló, rávezető gazdasági orientálás sugallta statisztikák közötti, mind nyilvánvalóbb eltérések elsősorban nem a hivatalos statisztikai információrendszer adattermelő szakszerűségét, és nem a kormány tájékoztatással kapcsolatos problémáit teszik pellengérré. Hanem egyfelől a magyar gazdaság bonyolultságában már-már megítélhetetlen helyzetének „számosítási” kísérleteit, pontosabban azt a közgazdasági főirányt, amelyet évtizedek óta követünk már anélkül, hogy „eredményességével” szembenéznénk, hogy revízió alá vennénk az „eladósodás”, majd „adósságkinövés”, vagy a „kiigazítás restrikció nélkül” típusú dogmáinkat, amelyek a mérés és minősítés szempontrendszerét is beszűkítik.

Másfelől, azt a bonyolult, választások előtti és közötti helyzetet is minősíteni kell, amelyben ennyire gátlástalanul (nyíltan és brutálisan) még nem próbálták befolyásolni a választási erőcsoportokat, ahogy az ma Magyarországon folyik. Gazdaságpolitológiai értelemben a Magyar Expó leszavazása volt az első olyan panamája a harmadik magyar köztársaságnak, amikor a közakarat, közpénz, közterületek koncentrált felhasználásával egy új városközpont építését s az aktuális (rendszerváltoztató) hatalom megszilárdulását akadályozta meg a politikai orientációjában is sajátos magánérdek. (És használta fel azóta folyamatosan,

⁹ Csorba József: A magyar állam tájékoztatási anómiája. 2003. IFTI, átdolgozott változat 2007, p.236

ellenőrzése alatt azokat a közforrásokat, amelyeket az Antall-kormány arra szánt volna). A Magyar Expó folyó áron mintegy 500 Md HUF-os összege semmi volt ahhoz a több ezer milliárdos forrástömeghez, ami a befolyásszervezés szempontjából a következő választások megnyerésére, az EU-csatlakozás adminisztrációs költségeire, a nyugati és a keleti piacok kapcsolati tőkéjéhez kellett, de ez már egy másik történet.

Kelt, 2008, 07. 14. Csorba József

Egy információtermelő és -fogyasztó gép: az ember (bevezetés)

„Meaning is the product of ‘information work.’”

Többek összegző, leíró, és szintetizáló munkái mellett, talán Stonier (1997, akitől a mottónk is származik) hivatkozik leginkább leegyszerűsítő módon az információ-észlelés és információ-megértés mechanizmusára, amivel az információ-tárolás és -mobilizálás-közlés folyamatának kiterjesztésig kell eljutnunk. A folyamat úgy indul, hogy az információdús környezetből kiválasztunk egy információt, majd értékeliük azt, hogy kinyerjük a jelentését belőle. Az információ akkor lesz jelentéssel bíró vagy „jelentésteli”, amikor kontextusba helyezzük. E folyamat teljessége bármilyen típusú kommunikációban így alakul, vagyis a biokémiai (a DNS-sel kódolt, sejtes metabolikus) információátvitel is hasonló módon megy végbe, a kulcs a tapasztalati úton kialakított struktúra, információ-, majd ismerettár, amely összehasonlításul szolgál. A sokdimenziós emberi agy működésében az információ-észlelés, -kiválasztás, -strukturalás több lépcsős folyamat, amíg a jelentéstől a megértésig eljutunk.

A „jelentés” ilyen értelemben egy állapotot jelent, amikor a bejövő (kiválasztott, észlelt stb.) információ integrálódik a már létrejött struktúrába (mely tulajdonképpen egy tapasztalati úton kialakult ismerettár), azzal létrejön a bejövő információ mint üzenet és egy ún. kontextuskomplex (szemantikai komplexum), amelyik a további információ-feldolgozási folyamat alapja lesz. Az emberi agy esetében ez a szemantikus komplexum már a bejövő információ, üzenet „lefordított” változata, amely lehetővé teszi második vagy további üzenet-kontextuskomplexek, összefüggések formálását, amivel létrejön egy hierarchikus kontextus tár (az összefüggések rendszere), s így jön létre a megértés, így teljesül be a folyamat, amelynek elején az információ, a végén pedig a megértett jelentés van.

A megértés, az információtudatosság, és az intelligencia viszonya, sokkal összetettebb dolog/valami mint gondolnánk. A Descartes-i „gondolkodom, tehát vagyok” semmi a Peirce-i mondáshoz, hogy „magyarázzuk a saját gondolatainkat”, és pusztá létezését jelent csak az állandó megújulást feltételező O’Connell-i állításhoz - „a gondolkodás beszélgetés magunkkal” - képest. Az áradó információcivilizációban az emberi információ-kiválasztás (észlelés), -feldolgozás (strukturalás), -tárolás és -mobilizálás (ismerettárak, majd új tudások létrehozása), a jelentését megfejtett és megértett információk, ismeretek és tudások alapján új információ (ismeretek, tudások) létrehozásának képessége mind összetettebbé teszi az intelligencia megértésének problémáját, nem is beszélve a bázisintelligencia és a szuperintelligenciák viszonyának tisztázásáról.¹⁰

Az informacionális forradalom kezdetei

Az információs társadalom történetében az információtermelés (tartalomgenerálás) alakulása legalább akkora (ha nem nagyobb) jelentőségű fejlemény, mint az információtechnológia (eszközkultúra) forradalmi fejlődése. A mi korszakolásunkban de Solla Price kvantifikációs kísérlete az első, a tudományos output termelése növekedésének becslésével, az 1950-es és 1960-as évek tapasztalatai alapján. Két monográfiájában exponenciális növekedésről számol be¹¹ a 17. század közepe és a 20. század közepe közötti távlatban. Leírja, hogy már a 19. század közepén beállt az az állapot, amikor egy tudós már képtelen követni saját tudományterülete vagy szakmája irodalmát. Ez volt egy információs evolúciós küszöb.

És 2000 is az lett, amikor lemondani kényszerültünk a műholdas megfigyelések adatainak (visszamenőleges) feldolgozásáról is, mert már akkora lett az elmaradásunk,

¹⁰ Csorba, J.: Egy nagyelmélet felé... Az információelméletek útja az információtudomány felé. p.215-248. In: Metaelmélet, metafizológia. Szerk.: Varga Csaba. SKI, 2005.

¹¹ de Solla Price, D.J.: Science since Babilon. 1961, valamint a Little Science, Big Science. 1963, című munkái.

másrészt olyan gyors és drasztikus lett az új információk tömegének a növekedése. Napjainkban a Titán-expedíció adatainak néhány napos, egy hetes áradásakor jelezték a tudósok, hogy legalább két évre való tanulmányozni való információ gyűlt össze máris! Az információs túlterhelés és túltelítődés problémája sokoldalúan jelentkezik már, és elértük azt a küszöbhelyzetet, amikor az információs felezési idők és a tudásavulás fogalmával is foglalkoznunk kell.

A de Solla Price nevével jelzett evolúciós küszöb lényege mindent összevéve az volt, hogy egyszerre felismertük, a tudományos információ túltermelése nemcsak önmagában lett-lesz gond. Ahogy a társadalom egyre komplexebbé, bonyolultabbá, bürokratikusabbá is válik, az állam többszöri átalakulásával a rendszerben keringő információk tömege is egyre nagyobb, összetettebb lesz. Egyszerre foglalkozni kényszerültünk e felismerések után-alapján az információs rendszertopológia egyre égetőbb kérdéseivel, a (az állami szervezet-, tulajdon- és pénzforgalom-regisztrálás) nagy nyilvántartó rendszerek, a rendszerbiztonsági (a nemzet-, állam-, közületi és társadalmi) közérdekű, közhasznú, közszolgálati információs rendszerek létrehozásának és működtetésének új és újabb problémáival.¹²

Az információs társadalom történetét tekintve fontos az ipariból az információs forradalomba történő átmenet kérdéseivel foglalkozni. Főként, ha nem a klasszikus, technológiai forradalom típusú megközelítésre gondolunk, hanem az egyik legvitatottabb mai nézőpont és konceptualizálás felől közeledve, a „informational revolution” koncepcióra vagy teorémára, amelynek fejlődésvonala Veneristól Castells-ig terjed. Az inkább információpolitikai fejlődéseméleti szempont- és összefüggésrendszert jelentő, informacionális forradalom technikai-ipari, gazdasági-üzleti, illetve politika ágakra válik szét.

A Veneris által leírt elvek (amelyeket 1983-1984 között készült doktori értekezésének téziseiként ismerhettünk meg)¹³ szerint a forradalom legalábbis három szinten zajlik. Előbb van az információs gazdaság és az információgazdaság közötti átmenet üzleti, pénzügyi forradalma (1940-1960-es évek), majd az információtechnológia forradalma (1950-1970-es évek), végül az agykutatás és -modellezés forradalma (1980-1990-es évek), amelyek történelmi távlatban majdnem egyidejűleg mennek végbe, de egy minuciózus vizsgálódásban az alapok széthúzhatók évtizednyi, sőt, éves távlatokba is.

A Veneris- tézisek is előzményekre épülnek, de kimondanak új törvényszerűségeket is, amelyek az információs társadalom kialakulásának alapjait képezik: ezek az „információs evolúció lépcsői”; az információs gazdaság átmenete az információgazdaságba; egy új információs tér és rend kialakulása; az információpolitikában a jogi és adminisztratív szabályozás játszmája; az információelméletek tudományelméleti egységesülése.

Az információs társadalom (ITá-)paradigmákról

Az ITá-nak mint társadalmi paradigmának észak-amerikai, délkelet-ázsiai, európai változatai vannak, ami gazdasági, ipari (technológiai), társadalmi (szociális), politikai (államelméleti), kulturális (média) dimenziókban való jelentős eltéréseket jelent. Az információs társadalom (eszme vagy entitás) típusú megközelítések szerint az információtudományos ipari és technológiai, a gazdasági-üzleti, vagy a politikai determinizmusok egyformán fontosak. Az informatizáció jellegének értelmezése körüli viták döntően az információ kvantitatív és kvalitatív értelmezései körül forognak (Z.Karvalics, 1996, Cawkell, 1997).¹⁴

¹² A nemzetközi tapasztalatok szerint egy államnak nevezhető közösségi formációban 800-1.200 nagy információs rendszer működése jellemző, egy fejlett államban jellemzően 1.000 felett van az információs nagyrendszerek száma.

¹³ Veneris, Y.: Modelling the transition from the industrial to the informational revolution. 1984.: részletes dokumentálással pl. az Environment and Planning A. című folyóirat 1990, 22.k. 3. számában találhatunk erről eligazító tanulmányokat.

¹⁴ Z. Karvalics L.: A „szenzációs négyes”, avagy tudások, szakmák és tudományok az információ körül. = Magyar Tudomány, 1996, 7.sz. p.835-848., továbbá, szélesebbre tárva az értelmezés terepét Adam.R. (1991): Laws for the lawless: ethics in information science. = J. of Inf. Sci., 17, p.357-372., valamint az információs közműről szólva Cawkell, T. (1997): The information superhighway: a review of some determining factors. = J. of Inf. Sci., 23(3), p.187-208.

A kritikai (információtudományos) interpretációk sorában külön irodalmi szekciót alkotnak a társadalomelméleti (szociológiai) értelmezések (Spinner,1991),¹⁵ amelyek általában a hármas modellezést követik, amennyiben a technológiai következmény-modellről (az információs és kommunikációs technológiák mennyiségi és teljesítményrobbanása következményei), a gazdasági szektormodellről (négysektoros társadalom), valamint egy szociológiai-politológiai tengelymodellről (tudástársadalom) beszélnek.

Az információs társadalom kialakulásához vivő információ- és kommunikáció-technológiai fejlődés értékelésének irodalmi szempontrendszerében is fontos elkülöníteni több (legalább három) szintet: úgymint a kutatás (és fejlesztés), az alkalmazás, illetve a társadalmiasítás stádiumában értékelést; azután a technikai, jogi, adminisztratív szempontok szerinti értékelést; végül a gazdaság közszolgálati (azon belül is állami és közületi) és a versenyszféra (magánszféra) eltérő szempontjai szerint értékelést.

A fentiekhez képest minimalista szellemiségű meta-információtársadalom megközelítés, egy sajátos normarend szerinti elméleti felvetés, mely arra céloz, hogy az információs társadalom ma még teljesen a (már kompakt és multifunkcionális) gépi környezettől függ. És egészen addig marad „meta” információs társadalom, amíg a fejlődés el nem éri, hogy a gépi hardver és szoftver „természetes emberi nyelven” lesz kezelhető, szemben a mai kódkönyvek mesterséges gépi nyelveivel.¹⁶

Az informacionális politika lényegét illetően nem mehetünk el az „információs forradalom”, az „információ kora”, az „információs társadalom”, illetve a kapitalizmus viszonyának tisztázása mellett. Egészen pontosan azt az időszakot kell kiindulásnak tekintenünk az információs fejlődéstörténet, evolúciótörténet 20. századi folyamatában, amikor az uralkodó politikában és a vonatkozó állami-közületi intézményrendszerben kezd megformálódni a neokonzervatív és a neoliberais modell, majd paradigma.¹⁷ Az intézményi-szervezeti példának (a mából visszatekintve) a Reuterst szokták emlegetni, mint olyan „on line információ-szolgáltatást”, amely példázza azt az evolúciós küszöböt/folyamatot/- eredményt, amikor „a kultúratermelés intézményei az anyagi termelés rendszerébe integrálódnak”.

Az informacionális politika mint az új kapitalizmus alapja, a klasszikus baloldali értékek, politika teljes hiányát mutatja. A baloldali politikának az információhoz fűződő viszonya erőszakos, zárt, feudalisztikus a 20. században, ami a médiához való viszonyukat is döntő módon határozza meg. Ennélfogva az információtudatosság és -érzékenység legmagasabb fokát jelentő információs társadalom paradigma döntően a neokonzervatív és a neoliberais jobboldali politika kísérleti államrendszer formája. Legfontosabb kérdése az információval kapcsolatos viszonyában az, hogy miként számol az információ közjó jellegével. Az információ közgazdasági értelemben klasszikus közjószág, ami a politikai, gazdasági és társadalmi normák és rendszerek esetében is döntő kérdés.

További fontos kérdés - a kultúra és a média közötti folyamatok alakulásában meghatározó - a kultúra indusztrializációja folyamat működése, ami összecseng azzal a szempontrendszerrel is, hogy a média infrastruktúra meg tartalom is egyben.

Fontosak továbbá a pénz és idő eredők az információ és a média viszonyában (s ebben az összefüggésrendszerben a marxizmus is szóba kerül), mondván, dialektikus viszony van a munkaidő és az elérhető fogyasztási idő között. A napi 24 órában benne van a munkaidő, a fizikai reprodukció, és egyre növekvő arányban a fogyasztásra (shoppingolásra, rekreációra, médiafogyasztásra stb.) fordított idő is.

Az érett telokrácia mintaállamában, a BBC és az IBA története reprezentálja a duális média- és információpiac modelljét. Az állami információ-, hír-, műsorszolgáltatás és a kereskedelmi információpiac együttesének brit típusú működése roppant érdekes, ugyanis egyértelműen demonstrálja (szemben pl. az amerikai modellel), hogy a demokrácia

¹⁵ Spinner,H.F.(1991): Informationsgesellschaft oder neue Wissensordnung? Soziologische Probleme des Informationszeitalters. = Gegenwartskunde, 40.k. 4.sz. p.405-418.

¹⁶ Ennek a fordulatnak a tudományos álláspontok szerint 1980-2010 között kell megtörténnie.

¹⁷ Garnham,Nicholas: Capitalism and Communication. Global Culture and the Economics of Information. 1985. Sage, 1990, p.357

alapkövetelménye döntően a közösségi, közületi, állami műsorszolgáltatás, mert csak együttesen biztosíthatják az állampolgárnak egyenlő feltételeit az eléérésnek és a hozzáférésnek (az információs társadalom alapvető két jogi és adminisztratív szabályozási kánonjának). A médiarendszer szerkezetének és a médiapolitikának döntő szempontja a közszolgálat, az államilag biztosított legszélesebb körű eléérés és hozzáférés.¹⁸ Nem is beszélve az egyéni és közösségi információ-vagyonnal kapcsolatos állampolgári hozzáférés kérdéséről, ami nemcsak állandó örökös, de állandó beavatkozást is igényel, s mint ilyen, csakis állami feladat lehet. Az információhoz és a tájékozódáshoz-tájékozottsághoz fűződő jog megelőz ugyanis minden mást, amennyiben nélküle semmilyen (civil) társadalmi cselekvésnek nincsenek esélyei.

A fentiekben jellemzett történésekhez tartozó és bizonyító erejű az EU-ban felvetődött „incommunicating” jelenség. A szigorúan vett szakma 2005-ben már nagyon kritikusan viszonyult az 1995-2005 közötti (gazdasági és társadalmi) fejlődéshez, amit erősen nyomott az uralkodó információpolitikai és a politikai informacionalista irányultság is. A kialakult hangulatot jellemzi, hogy az RTD Info (Magazine on European Research) című tájékoztató kiadvány 43. számában a szerkesztőségi bevezető elején ez áll: „The reality is that public forums for genuine communication are rare in our information society.” Ez egy angolos kimértséggel előadott, katasztrofális helyzetet jellemző kijelentés volt arról, hogy mit tud az uniós népesség, és mi történik valójában az EU-ban.

Az információs társadalom készülsége, a magyarországi helyzet

Egy közkeletű megközelítés szerint az ipari kapitalizmus után a technológiai, majd az információs kapitalizmus következik. A lényegét megragadni próbáló tanulmányok meghatározásában a technológiai kapitalizmus mintegy 150 éves fejlődés eredménye. A folyamat záró szakasza az 1970-2000 közötti fejlődés volt, legfontosabb fejleménye pedig az invenció (nem az innováció, vagy a K+F) ereje volt. E felfogás szerint a XX. század az újítások és találmányok százada volt. Döntő fordulat az ipari és a technológiai kapitalizmus között ott van, amikor a folyamatos és állandó fejlődésben az újítások és találmányok igen gyorsra vagy rövid életűvé teszik az ötletekből termékké válás útját, s a termék életciklusa is lerövidül (Suarez-Villa, 2000).

A magyar társadalom fejlődésének megítéléséhez szembesülnünk kell a következőkkel. A technokapitalizmus mint újkapitalizmus alapvető fejlődésen ment át a cégek (gazdaság), a tudomány (kutatási és fejlesztési intézményrendszer) és az állam (az intézményesülés) viszonyának megváltozásával. Gyors paradigmaváltások következtek, amelyek során jelentősen megváltozott az egyéni és a vállalati újítások, illetve a „feltalálások” hasznosulásának menete. Kialakult az államnak a tudománnyal, az egyéni és szervezeti invencióval kapcsolatos új (támogató) szerepe. Megjelent a szabadalmi piac, a korlátozott monopólium, a „feltaláló cég”. A találmányok és újítások gyors akkumulációja fontos szerepet tölt be a technokapitalista fejlődés menetében. Az ún. innovációs kapacitás mérőszám fontos értékmérője lett annak a társadalomnak, amely a találmányi szabadalmak adataira épül: a találmányok születésének ciklikusságát, földrajzi jellemzőit, akkumulációjának időbeniségét stb. tartalmazó indikátorról van szó. Ebben a környezetben és minősítésben az ún. magyar modell (1972-2005) útja szinte mérhetetlen.

Mindent összevéve, döntő fontosságú az infrastruktúra szerepe abban a fejlődésben, amelyben az oktatási és az információs infrastruktúra szerepe a legtöbbet tárgyalt téma. Egy évszázados fejlődés menetében, illetve megrajzolásában az invenció, a kreativitás, és a tudás akkumulációja révén létrejött új piaci kapitalizmusról van szó.

¹⁸ Itt nem kívánunk magyarázkodni az Oakeshott-féle teleokrácia értelmezés, az Oakeshott-i és Hayek-i modell közötti, vagy az „érett teleokrácia modell” és a „klikkdemokrácia” értelmezések közötti szűkítésekkel kapcsolatban, egyszerűen csak hivatkozunk a jelenségre.

Az infrastruktúra minőségének szerepe

Igen jelentős fejlődést tudunk felmutatni az 1989-től számított magyar kapitalizmus modernizációs erőfeszítései nyomán, és kicsit meg vagyunk lépve, amikor - szembesülve a nemzetközi környezetünk haladásával - kiderül, hogy ez a fejlődés kevésnek bizonyult.

Az információstársadalom-készültség közismert és elfogadott minősítője, az Economist Intelligence Unit-Pyramid Research kutatás 60 országot összehasonlító adataival dokumentálva ad követhető eligazítást a magyar teljesítmények megítéléséhez. Az első jelentés (2003-ban készült minősítés) Magyarországot a 29. helyen találta, stagnáló helyzetben (6.23 ponttal). Jelentős elmaradást állapítva meg ott, ahol pedig a mi tudásunk szerint a legjobban fejlődünk, vagyis hogy szerintünk a multik uralta magyar ipar éppen az információs infrastruktúrában ért volna el látványos fejlődést. Amit láthatóan a brit kutatás nem ismer el, mert 4.6 pontot ad a lehetséges 10-ből, miközben a fejlett információs társadalmakban általában 7-8 pontos az infrastruktúra fejlettsége.

Az első nemzetközi infrastruktúra-minősítés 2005-ben

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Ausztria	6.9	7.9	8.8	8.5	8.8	8.5
2. Írország	6.6	8.5	7.4	8.8	8.3	8.8
3. Portugália	5.9	7.6	7.7	8.3	7.0	7.3
4. Csehország	5.5	7.2	6.7	6.4	7.0	6.8
5. Magyarország	4.6	7.4	6.0	6.7	7.0	6.8

Az értékelés 10-pontos skálán a technológiai alapokat és infrastruktúrát (1.: konnektivitás, 25%-os súlyozással), az üzleti klímát (2.: 20%-os súlyozással), a fogyasztói és vállalkozói adaptációs készséget (3.: 20%-os súlyozással), a jogi és politikai környezetet (4.: 15%-os súlyozással), a társadalmi-kulturális infrastruktúrát (5.: 15%-os súlyozással) és az elektronikus szolgáltatási színvonalat (6.: 5%-os súlyozással) vette figyelembe.¹⁹

Az információs közmű helyzetének minősítése

A Taylor Nelson Sofres piackutató cég 28 országra kiterjedő, 2000-2001-es felmérése szerint, miközben az Internetet átlagosan a lakosság 42 százaléka, ezen belül az elektronikus kormányzati szolgáltatásokat 30 százalék használja, addig Magyarországon ez a két arány 13 százalék és 3 százalék. Szakértői meggyőződés (a Government Online '2002 kutatására hivatkozva), hogy az e-kormányzat szolgáltatásainak igénybevétele minden országban arányos az Internet elterjedtségével. Az e-kormányzat használata Svédországban a legelterjedtebb, ahol a felnőtt lakosság 57 százaléka intézi elektronikusan a hivatalos ügyeit. Ahhoz, hogy Magyarország javítson pozícióján (az elfogadható 20-30%-os használat közelébe), nagyon nagy erőfeszítésekre lenne szükség, mivel a fejlettnak minősülő országokban az internetes kormányzati szolgáltatások már - a kormányzati, a turisztikai, vagy a választási portálok működtetésén túl - kiterjednek a földnyilvántartás, a kincstári feladatok és szolgáltatások biztosítására is.

Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium szóbeli felkérésére (!) a Sun magyar leányvállalata megvizsgálta (!), hogy miért lenne érdemes csatlakoznia Magyarországnak a (több mint száz taggal működő) Liberty Alliance-hoz. E szervezet célja az, hogy világszerte olyan azonosítási szabványt dolgozzanak ki, amely segítségével az Interneten keresztüli szolgáltatások mindenki számára teljes biztonsággal vehetők igénybe. A megfelelő biztonsági

¹⁹ EIU'2003, p.30.

rendszernek egyebek mellett támogatnia kell a személyazonosság-hitelesítést, valamint az intelligens kártyák használatát. A Sun - más cégekkel közös fejlesztés révén - rendelkezett olyan személyazonosítási és biztonsági megoldásokkal, amelyek segítségével az Interneten keresztüli ügyintézés teljesen kockázatmentessé vált például az egészségügy, a bankvilág és az e-kormányzat területén.

A tartalommal kapcsolatos minősítés a legszegényesebb esetünkben. Legjobban dokumentálható a kulturális tényezők szerepe a „tudománytermelésben”, amelyek mögött gazdasági faktorok (GDP, egy főre jutó jövedelem adatok vásárlóerő-paritáson számolva), illetve nem jól mérhető, nem gazdasági faktorok vannak (mint pl. az 1 millió főre eső publikációk száma). A magyar besorolás érdekes összevetésekre ad lehetőséget egy 93 országról készült összehasonlító elemzésben 2000 táján.²⁰

A magyar tudástermelés minőségének alakulása az ezredfordulón

	1 főre eső GDP VEP	1 M főre eső publikációk száma	Helyezés a 93- ak között	Helyezés a régió országai között
Magyarország	11.430 USD (34.)	448,4 (26.)	30.	4.
Szlovákia	10.591 USD (36.)	368,7 (30.)	33.	5.
Ukrajna	3.458 USD (69.)	92,4 (50.)	59.	9.
Románia	6.041 USD (53.)	80,7 (55.)	54.	8.
Szerbia	1.800 USD (84.)	116,1 (43.)	64.	10.
Horvátország	7.387 USD (46.)	265,3 (34.)	40.	7.
Szlovénia	15.977 USD (28.)	667,0 (21.)	25.	2.
Ausztria	25.089 USD (9.)	1.021,9 (16.)	13.	1.
Lengyelország	8.450 USD (41.)	261,2 (35.)	38.	6.
Csehország	13.018 USD (32.)	423,8 (28.)	30.	3.

Jövedelmek és tarifák a magyar információs társadalomban

Az évtized első felének tapasztalatai szerint minden kedvezőbb megoldásnak akadálya a magyarországi jövedelmek és a tarifák viszonya. A magyar társadalom információs kiadásaiban a mobiltelefon jelenti a legnagyobb kiadást, erre havonta 10.000 HUF-ot költ egy háztartás. A HÍF statisztikája szerint 2002 végén a háztartások 73%-ában volt vezetékes telefon, 63%-ában pedig mobiltelefon, 55,2 %-ában volt kábeltévé, 7% fért hozzá az Internethez. Ezeknél havi átlagban 38.000 HUF-ot költöttek távközlésre! A tételes elszámolás szerint 2002-ben a háztartások átlagban 9.939 HUF-ot költöttek mobiltelefonálásra, 6.094 HUF-ot internetezésre, 5.968 HUF-ot vezetékes telefonálásra, 2.162 HUF-ot kábeltévére. A magyar jövedelmi viszonyokhoz mérten ezek nagyon magas kiadásoknak minősülnek, ezért nem is volt várható nagyobb „információs kereslet” a vásárlóerő gyenge növekedési esélyei miatt.

Az információs műveltség hiánya

Érdekes fejlemény, hogy az Internet-használatot meghatározó motivációk sorrendjében változás állt be, s a drágasággal kapcsolatos érvek helyére lépett az információs műveltség hiánya. Az, hogy csak 1,8 millióan használják nálunk az Internetet, az az „informatikai műveltség hiányának” tudható be, mondja egy szolgáltató cég vezetője, aki szerint már 3.000 HUF-ért havi 15 órát lehet internetezni (beleértve a telefonköltséget is!). A technológiai lobbí a

²⁰ Scientometrics'2003, 1.sz.p.137-146.

szisztematikus tanítást és a pozitív kommunikációt ajánlja a 8 milliós felnőtt, nem internetező magyar megnyerésére.

Az intelligens állam egyenlő az infrastruktúra + fejlesztő és esélykiegyenlítő állammal. Az információs társadalom alapvető elemeit globálisan az információs infrastruktúra, az információ-elérés és az információ-tartalom minősége jelenti. Ezek együtt az alkalmazás szintjén az infrastruktúra (eszköz)ipar kiépítését és az infrastruktúra (technológia) telepítését, az elérési és a hozzáférési politika kidolgozását, a vonatkozó döntések meghozatalát, azután a felhasználandó információ- és adattartalmak elektronizálását, digitalizálását, számítógépesítését, és online elérhetőségének megoldását jelentik.

Mindenekelőtt tehát infrastruktúrára van szükség, amelynek kiépítésében igen jelentős fejlődést értünk el, de mint kiderült, ezzel nem jutottunk messze, mert a legszűkebb környezetünk is gyorsabban fejlődött nálunk. A „magyar modell”, a magyar információs társadalom paradigma fejletlenségének oka mint első szempont ott keresendő, ahol a „dinamikus infrastruktúra” mibenlétéről beszélnek. Mert ez az, ami hiányzik nálunk, mégpedig egy alapvetően szemléletformáló, szemléletet konzerváló tévedés miatt, ami makrokommunikációs összefüggésekben, alapvető közgazdasági, politikai, fejlesztéspolitikai stb., összefoglalóan alapvető információtudományos és gazdaságpolitológiai tényezőkben fogalmazható meg.

Az ún. magyar modell gyengeségében, az infrastruktúrához párosuló adottságok között a kutatási és humán erőforrások minősége az első. Lemaradásunkat feltételezi a gazdasági és az üzleti környezet, mely nem preferálja az innovációs befektetéseket. A negyedik szempont a helyi piac adottsága, továbbá a megfelelő iparágak létezése, működése. Itt kell említeni, hogy a sikerrel felzárkózó fejlődő országok mindegyike önálló (mikro)elektronikai ipart hozott létre. Valamint, hogy egészében újragondolták a reindusztrializációt, ami nálunk elmaradt. A magasabb munkakultúrát képviselő iparágak elsorvadtak a szocializmusban, az elektronikai iparunk megsemmisült. A technológiacserét és -váltást semmi sem teszi azonnali kényszerre. Szinte kizárólag a csontváziparágak vannak jelen a multik uralta iparunkban, intelligens eszközöket vagy végegységeket, mint processzorokat egyetlen hazai üzem sem készít.

Az adottságok között a hazai befektetés-ösztönzést kell értékelni, vagyis hogy van-e elég határozott állami és kormányzati törekvés a versenyképesség javítására, a magasabb feldolgozottságú („intelligens”) termékek gyártására, van-e vállalkozói tőke pl. a nagyobb exportot segítő infrastruktúra (távközlés, közlekedés stb.) fejlesztésére? S itt kell értékelni a hagyományos gazdaság működését segítő, a hozzá tartozó üzleti környezetet javító jogi, adminisztratív, információs szabályozás (adók, vámok, társasági jog stb.) korszerűsítésének kérdéseit. A nagyobb hozzáadott értékű termékek termelése segítésének (a high-tech terméket a low-tech-kel szemben) lehetőségeit.

Az adottságok között harmadikként az innováció-ösztönzéses fejlesztési politikát kell minősíteni. Van-e a globális csúcstechnológiában mérhető termékünk, technológiánk, szolgáltatásunk. Az EU értékelő tanulmánya 2003-ban innovációs szakadékról beszél a csatlakozásra várók és az EU-tagállamok között, amit 10 indikátor alapján állapít meg. Ez volt a legrosszabb értékelés és minősítés Magyarországról, amely szerint az innováció kevés high-tech cégre korlátozódik, kevés olyan innovatív cég van nálunk, amelyek a legfrissebb technológiát, illetve a legfrissebb szervezeti formációkat és megoldásokat alkalmazzák. Az innovációk lényegében arra korlátozódnak nálunk, hogy az átlagos színvonalú cégek új technológiákat próbálnak átvenni, de a nagy EU-piacra készülő cégek boldogulása sokkal fontosabb, mint egy pár high-tech spin-off megvalósítása. Az EU-minősítés becslése szerint 2002-ben a munkaerő-termelékenység egy foglalkoztatottra nézve az EU-átlag 61-62 százaléka volt Magyarországon, az egy főre jutó GDP (vásárlóerő-paritáson alapon) az EU-átlag 51-52 százaléka volt.

Ennek a fejlődésmenetnek követésében a magyar információs társadalom és az elektronikus kormányzás nem sok sikert élhetett meg. Egy 2003-as összehasonlító mérésben, a Taylor Nelson Sofres 31 országra kiterjedő kutatásában a leggyengébb adottságokkal rendelkezünk, amennyiben a magyar lakosság 13%-a internetezik, s ezek között 3% vette

igénybe a e-kormányzati szolgáltatásokat, miközben a fejlett világ átlaga 30% körül van (a cseheknél is 18%, a szlovákoknál 14% ez az arány). Különös jelentősége van, hogy a magyarországi információ-tudatosság is gyenge. A lakosság kétharmada nem lenne hajlandó fizetni az online szolgáltatásokért. Másrészt az is figyelmeztető, hogy az online ügyintézés a gépjármű, banki, adó-, közüzemi, szociális, vízügyek intézésében - amelyek az „intelligens állam” alapszolgáltatásai - kevésbé (60-70%), ellenben a regisztráció, továbbképzések, engedélyek, igazolások típusú szolgáltatásokat többen (85-95%) vennék igénybe.

A lakosság és a foglalkoztatottak számának alakulása,
a GDP piaci értéke az ezredfordulón

		Lakosság (M fő)	Foglalkoztatott (M fő)	GDP (M euró)
Ausztria	1999	8,083	3,999	196.658
	2000	8,103	4,019	204.842
	2001	8,121	4,028	210.701
Finnország	1999	5,160	2,241	120.485
	2000	5,171	2,283	131.145
	2001	5,181	2,311	135.976
Írország	1999	3,735	1,600	89.029
	2000	3,777	1,679	103.470
	2001	3,826	1,728	115.437
Portugália	1999	9,980	4,837	107.741
	2000	10,198	4,920	115.042
	2001	10,263	5,001	122.705
Spanyolország	1999	39,519	15,162	565.483
	2000	39,733	15,624	608.787
	2001	40,122	16,026	650.193
Magyarország	1999	10,092	3,212	45.075
	2000	10,043	3,849	50.571
	2001	10,005	3,859	57.977

I.rész Az információs társadalom Magyarországon

a) Tények a magyar információs társadalomról (2000-2008)

1. Mérés és minősítés az információs társadalomban

Ami a kutatást és statisztikai leképezést illeti, legjobban dokumentált módon talán az összehasonlító kutatásokban erős UCLA, közelebbről annak a Global Impact Research intézete végez - az információs társadalom minősítések keretében a japán kutatásokat nem számítva - legrégebben és legkövetkezetesebben összehasonlító elemzéseket, az „új információs technológiák hatása a globális társadalmi és szervezeti környezetre” című programban. A 2000-2005 közötti adatok alapján (a World Internet Project számaival együtt) készített elemzésüket az „információs szegények és gazdagok” közötti szakadék bemutatása jellemzi.²¹

Másodjára az intézményesült, mindenki által elfogadott módszertanok, adatok, és forráshelyek tekintetében az ENSZ fejlesztési stratégiákkal foglalkozó szervezetének Measuring the Information Society programját említhetjük.²² Ennek keretei között a politikai döntéshozók számára készítenek IKT-adatokat, s hogy a készségeket minősíteni tudják (Internet-használat széleskörűsége, minősége stb.), kvantitatív és kvalitatív indikátorok alapján politikai programjavaslatokat készítenek, minősítik az IKT-készséget, összehasonlító elemzéseket készítenek stb.

Ugyancsak említeni kell az ENSZ európai gazdasági bizottságának összegzését, amelyet „Monitoring the Information” címmel adnak közre.²³ Azután az intézményi példák között feltétlenül említendő az OECD „Metadata for ICT Collections” című vállalkozása: az OECD Guide to Measuring the Information Society 2005-ben készült és mutatkozott be először, majd 2007-ben készül az új módszertan és adatgyűjtés.²⁴

A legszélesebb és leggyorsabban változó (frissülő) statisztikai bázison készült mérési vállalkozás okán az ITU „digital opportunity indexét” említjük.²⁵ Itt a hivatalos állami statisztikai bázisok mellett a vállalati és piackutatási adatgyűjtések adnak nagy és viszonylag gyorsan frissülő adattárakat az infrastruktúra-fejlesztésekről, az IKT-k használatáról, az Internet- és a (vezetékes és mobil) szélessávú szolgáltatásokról stb.

A felhasználható, hagyományos (ipari, termelési) információstatisztikákat illetően nincs vita, legfeljebb az adatfelvétel gyakorisága és széleskörűsége, a vonatkozó hiányok képeznek gondokat. Az információtermelés és -fogyasztás, az információs eszközhasználati kultúra vagy információs műveltség (literacy) viszont már komoly statisztikai leképezési, adatfelvételi és elemzési problémákkal küzd. És csak ezek után következnek azok az alapvetően azonos célú, de sok vonásban eltérő, további ismert, elismert vagy kritizált indikátorkészletek, mint az e-felkészültségi (e-readiness) módszertanok lapján készült mutatók. Mindent összevéve, jól érzékelhető különbség van a témát gazdasági vagy komplex társadalmi kérdésként felfogó közelítések között. A véleménykülönbségek ellenére megragadhatók az információs társadalom és gazdaság leglényegesebb komponensei (Balogh G. 2006), amennyiben a főbb alkotóelemek súlya vagy jelentőségének értékelése az, ami differenciálja az egyes mérési módszereket és indikátorkészleteket, ezen keresztül pedig a vizsgálati eredményeket.

²¹ Csorba József: Az információs társadalom mérése. Az információs társadalom 2007-ben. IFTI-információtár és dokumentációkutatás. 2007, december. IFTI, p. 160; valamint www.international.ucla.edu

²² ICT Indicators for Development. www.unctad.org

²³ Monitoring the Information Society: data, measuring, and methods. Genf, 2003.12.8-9. www.unece.org/stats/documents

²⁴ Measuring the Information Society, Metadata for OECD Countries' ICT Collections.2007, www.oecd.org

²⁵ ITU Measuring the Information Society. 2007, 2008. www.itu.int

Jakobi (2007) megállapítja, helyesen, hogy a nemzetközi példák nem ültethetők át automatikusan a hazai területi vizsgálatokra, aminek oka az, hogy a legjobb példákban országok szintjén vizsgálódnak, olyan mutatókat alkalmaznak, amelyek regionális szinten nem értelmezhetők. A KSH vagy a magáncégek által készített komplex hazai vizsgálatok mellett a következő kísérleteket veszi figyelembe, megint helyesen, Jakobi.

Kanalas Imre (2001) módszertani vizsgálataiban 9 mutatót alkalmazott az információs társadalom területi fejlettségi indexének meghatározásához. A magyar városokra elvégzett vizsgálataiban kiindulásként egy 24 mutatós faktoranalízissel (demográfiai, gazdasági, foglalkoztatottsági, szolgáltatási, infrastrukturális stb. indikátorokkal) meghatározta a városok általános társadalmi-gazdasági fejlettségi képét, majd ehhez a vizsgálathoz integrálta az információs társadalom jelzőszámait további 9 mutató formájában. A telefonellátottság, a kábeltelevízió-ellátottság, a digitális telefonközpontok száma, a média minősége-szintje, a városi honlap léte, a domain-név szerverek száma (DNS), a Sulinetre kötött általános iskolák száma és az Internet-szolgáltatók száma mutatóinak alkalmazásával összesen 33 elemre bővített indikátorkészlettel újabb faktoranalízist készített, mely vizsgálat kísérleti szinten egy komplex információs fejlettségi faktort hozott létre.

Az információs társadalom igen széles értelmezését használja Nagy Gábor (2002), aki többszintű területi vizsgálataiban nagyobb mutatócsoportokat fogalmaz meg. A regionális, megyei és városi területi különbségeket elemző munkájában számos olyan mutatót is alkalmaz (pl. idegenforgalmi vagy szociális jelzőszámok), amelyek első ránézésre nem sorolhatók az információs társadalmi fejlettség leírásához használható indikátorok körébe. Nagy e változókat az általános fejlettség közvetett jelzőszámaiként kezeli, ugyanakkor – talán kissé túlhangsúlyozva is – az információs társadalmi értékrend változásához alkalmazkodik, azaz figyelembe veszi, hogy az új társadalomban az árufogasztás helyébe egyre inkább az élmény (szórakozás, üdülés, stb.) iránti vágy mint fogyasztás kerül. A számos indikátor mentén végigvezetett területi vizsgálatában Nagy a következő tényezőcsoportokat fogalmazta meg (megyei szinten): gazdasági és munkaerő - piaci szegmens, társadalmi szegmens, kommunikációs szegmens, felsőoktatási szegmens, K+F intézményrendszer szegmense, K+F aktivitás tere, urbanizáltság szintje. Az összesen 48 különféle mutatót alkalmazó vizsgálatában ezen csoportok külön-külön kialakuló tereit elemezte, tehát csak részben tekinthetjük komplex, általános információs társadalmi fejlettségi térszerkezetnek a kutatás végeredményét, de így is érdekes és hasznos munka.²⁶

1.1 A magyar információs társadalom, 2000-2006

Az ITTK számos kutatása dokumentálja 2000-2006 között a magyar információs társadalom fejlődését. A kiindulópont az a kutatás és tanulmány, amelyik szerint 2000 táján megtörtént az áttörés, Magyarország átlépett az információs társadalom korszakába. Szakértők szerint ennek bizonyítéka, hogy megjelent Magyarországon az internetes befektetésekre szakosodott kockázati tőke, megkezdődött az internetes cégek felértékelődése és felvásárlása, kiéleződött a verseny a távközlési, az Internet- és a tartalomszolgáltatók között, informatikai kormánybiztost neveztek ki, a munkahelyeken elterjedt az Internet-használat, elvárás már a web- és e-mail-cím, egymást érik az internetes szakmai rendezvények.²⁷

Az ITTK a mérés és minősítés alapjaként, kezdetektől a Jeffrey D. Sachs vezetésével kidolgozott (Harvard University, Center for International Development) kérdőívet használta.

²⁶ A fenteikben hivatkozott munkák: Kiss Csaba: Az információs társadalom mérésének, vizsgálatának nehézségei. www.otk.hu/cd04/2szek/Kiss%2520Csaba.htm

Kanalas Imre: Az információs társadalom fejlettségét kifejező területi index meghatározásának lehetőségei és módszere. In: Földrajzi kutatások 2001. w3.rkk.hu/ati/munkatarsak/kanalas.html

Nagy Gábor (2002): Oldódtak-e az öröklött területi különbségek a ... Területi különbségek az információs korszak küszöbén. www.rkk.hu/ati/munkatarsak/nagygabor.html

Jakobi Ákos: Az információs társadalom kialakulása és mérési problémái. teo.elte.hu/minosites/ertekezes2007/jakobi_a.pdf

²⁷ Magyarország információs társadalmi fejlettsége – előtanulmány. 2000. ITTK

Jellemző a magyar viszonyokra, hogy az első eredmény éppen fordított sorrendet adott, mint azt az előzetes várakozások alapján bárki gondolta volna: a gazdasági és az oktatási szféra rosszabb osztályzatokat kapott, mint a hálózati hozzáférés és a társadalom fejlettségi szintje. A harvardi kérdőív ugyanis a húzóágazatok, vagyis a gazdaság és az oktatás területén várt el nagyobb teljesítményt, hiszen Magyarországot az e-business-ben és a hálózati oktatásban elért eredmények állíthatják növekedési pályára.

Az ITTK 2000-es felmérése szerint Magyarország a hálózati hozzáférés és a társadalmi elérés terén már mintegy 75%-os fejlettségű volt. A felmérés megállapítja, hogy a telefonellátottság gyorsan bővült, de a szolgáltatás drága maradt, ezért korlátozott maradt a hozzáférés az Internethez. Az iskolák nagyobb részében kiépítették a számítógépes hálózatot, de a Sulinet-program akadozik, a tanintézetekben időben korlátozott maradt a hozzáférés az Internethez. Az ITTK munkatársai szerint kedvező jel, hogy a döntéshozók már fontosnak tartják az elektronikus gazdaság ösztönzését, de hozzátették, hogy kevés a tudásmunkás Magyarországon.

A későbbiekben fontos megállapítás lesz, hogy az ITTK-kutatás szerint Magyarországon 2000 első negyedévére tehető az információs bumm, ekkor „az információs korszak hajnalán áll” az ország. Magyarország információs társadalom felkészültsége ágazati és földrajzi szempontból is diffúz: kiemelkedően jól teljesít a mobiltelefonia, leszakadófélben van a Sulinet, elmaradott az otthoni Internet-használat. Kiemelkednek az információs fejlesztésben egyes városok pl. Pécs, Debrecen, de lemaradófélben vannak a falvak és elmaradott az Észak-Keleti-ország-rész. Magyarországon összehangolt és tudatos információpolitikára van szükség, amelynek alapja a politikai-társadalmi-gazdasági konszenzussal elfogadott stratégia, kiindulópontjai pedig: 1. az ország információs fejlettségének felmérése, 2. egy értékalapú vízió elkészítése, amely kijelöli az irányvonalakat, 3. mindezek mentén a stratégiai prioritások felismerése és elfogadtatása, 4. a feladatokhoz eszközök, források és felelősök rendelése, 5. végül a munka menetének rögzítése és az ellenőrzési, felülvizsgálati pontok-ellenőrök kijelölése.

Ahhoz, hogy Magyarország az információs fejlesztésekben érezhető lépéshátrányt - melynek elsődleges oka az összehangolt, tudatosan folyó munka hiánya - lépéselőnyre tudja változtatni, legelőször fel kell mérni az ország információs állapotát, amely az információs stratégiának a kiindulópontja. Vagyis innentől számíthatjuk a magyar információs társadalom tudatos mérésének és minősítésének kezdetét a maga teljes összetettségében.

1. táblázat WIP/KSH, 2005. A korrigált hivatalos statisztika a magyar helyzetképről

	EU-25-ök	Ausztria	Mo.
Háztartások számítógéppel	58%	63%	31-42%
Háztartások Internettel	48%	47%	15-22%
Háztartások szélessávú hozzáféréssel	23%	23%	10-11%
Szélessávú Internet 100 lakosra	11%	12,5%	4,6%
Lakossági Internet-használat	51%	55%	25-37%
Internetes vásárlás	17%	19%	5,3%

A 2000 utáni évtized közepén a táblázatból levonható tanulságok összegzése: az öt területet összegezve Magyarország információs társadalom felkészültsége 69%-os, vagyis kicsivel jobb, mint kétharmados. Meglepő, de a hálózati hozzáférés terén az ország jobb adottságokkal rendelkezik, mint az összes többi területen. A probléma az, hogy a hozzáférés egyelőre nagyon költséges és az infrastrukturális háttér sem mindenki számára adott.

A hálózati tanulás terén Magyarország felkészültsége a közepesnél valamivel jobb. A sokat hangoztatott Sulinet fejlesztés a világon az egyik legtöbbet idézett példa volt a kilencvenes évek végén. Napjainkra azonban ezen a területen is lemaradás érezhető, mivel a

versenytársak is ezen a területen erősítenek. A társadalom behálózottságának mértéke jó, ami szintén meglepőnek tűnhet. Viszont kevesen férnek hozzá ténylegesen a magyar nyelvű helyi tartalomhoz (s így van ez még a munkahelyeken is). A legrosszabb teljesítményt az elektronikus gazdaság könyvelheti el, annak ellenére, hogy a magyar információs fejlődés húzóerejét jelenti a gazdaság. Ez azonban nem véletlen: az amerikai igényekkel készült eredeti kérdőív nem találja versenyképesnek a kelet-európai felkészültséget, mint ahogy például az Európai Unió is ezen a téren van a leginkább lemaradva. Gyenge középest produkált az információpolitika is. Ennek elsődleges oka az elektronikus kormányzás terén érezhető hiányosságok, de a távközlési piac részbeni kötöttsége a MATÁV korábbi monopóliuma révén szintén rossz pontot jelentett, aminthogy a Szingapúri Egyezménytől való távolmaradás és a számítógépek magas ÁFA-tartalma is.

A kutatás legsúlyosabb megállapítása az, a hálózati hozzáférés és a társadalom behálózottságának területén - ahol a kérdőív igen engedékeny - úgy tűnik nincsenek problémák, miközben a kérdőív is felszínre hozza, hogy magas az Internet költsége és kevés az online tartalom idehaza, ami különösen problematikus a gazdaságban, az oktatásban és a politikában.²⁸

1.2 Konvergencia az információs társadalom statisztikai mutatóiban

Egy ilyen rövid áttekintésben nincs mód a változások analitikus bemutatására, vagyis nagy lépésekkel haladunk az időben. Sok mindent történt 2000 után, de meghatározónak az olyan eseményeket tartjuk, mint amilyen volt a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács (NHIT) valamint az Informatikai Érdekegyeztető Fórum (INFORUM) 2005 április 28-án tartott szakmai találkozója. A „Hol van a kályha? Konvergencia az információs társadalom statisztikai mutatóiban” címmel tartott fórum célja az volt, hogy elősegítse egy egységes, a teljes magyarországi információs társadalmat mérő és bemutató statisztikai rendszer kialakítását, illetve azért, hogy a társadalom, a kormányzat és az informatikai szakma világosabb képet kapjon az információs társadalom hazai helyzetéről.²⁹

A találkozót szervező intézmények szerint meg kell történnie a közpénzekből és piaci kutatásokból származó adatbázisok összehangolásának és megosztásának, valamint széles nyilvánosságot kell kapniuk az információs társadalmi adatoknak. Az NHIT és az Inforum közösen kezdeményezte egy információs társadalmi évkönyv megjelentetését és weboldal felállítását, ahol az adatgazdák, kutatók és az információs társadalmi szereplők osztják meg kutatásaikat és véleményüket az információs társadalom hazai helyzetéről.³⁰

A vitában részt vevő kutatók, adatgazdák, társadalmi és politikai intézmények képviselői (KSH, NHIT, BMGE, MTA, ITOK, Gartner, GKleNET, IVSZ, IHM) egyetértettek abban, hogy ma nem annyira a mérések módszertanával kell foglalkozni, mint inkább azzal, hogy a ezek az indikátorok és a mért adatok miképp változtatják meg jövőbeli cselekedetek irányát, miként hasznosulnak a stratégiai célokban, cselekvési programokban, intézkedésekben. Konszenzus alakult ki abban is, hogy a hasznosulás előfeltétele az információk egybegyűjtése, s az, hogy az adatok ne egymással perlekedjenek, hanem egymást kiegészítve álljanak össze egy egységes adatbázissá.³¹

1.2.1 Az információs műveltség gyengesége

²⁸ www.artefaktum.hu/irasok/ready.rtf

²⁹ Konvergencia az információs társadalom statisztikai mutatóiban. Információs társadalom: mérés, és hozzáférés az adatokhoz. <http://hirek.com/rss> 2005. április 29. 12:54. Vértés János Andor

³⁰ Az informatikai szakma folyamatosan szembesül azzal a problémával, hogy a különféle kutatóintézetek, statisztikai jelentések által publikált mérőszámok számos esetben, egymástól jelentősen eltérő, egymással ellentétes, ellentmondó eredményeket mutattak. Ezt kiküszöbölendő az Informatikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ) ajánlást dolgozott ki „Az ICT szektor fejlődését mérő mutatók méréséhez” címmel.

³¹ Információs társadalom: mérés, és hozzáférés... hirek.prim.hu/cikk-proxy/45847/

Az Országos Köznevelési Intézet 2006 májusában online vizsgálatot végzett az igazgatók, helyetteseik és a tanárok körében az IKT iskolai alkalmazásával kapcsolatos attitűdjeikről. A tervek szerint évenként ismétlődő mérés figyelemmel kíséri, hogyan alakul az informatikai eszközök használata a tanítási-tanulási folyamatban a fejlesztések, a továbbképzések, valamint a társadalmi elvárások hatására, és mennyire ismerik, használják az iskolák a Sulinet Digitális Tudásbázist (<http://sdt.sulinet.hu>).³² A tanulmány az igazgatói kérdőívek feldolgozásából szerzett főbb tapasztalatokat összegezte, melyek szerint az igazgatók jelentős hányada csak az informatika-oktatásban és nem a digitális írásbeliség meghonosításában gondolkodik.

A kutatók azt kérték, hogy lehetőleg a számítógép-használatban jártas, nem informatikus humán és reálszakos tanárok töltsék ki a kérdőívet. Az igazgatói kérdőívvel a vezetés attitűdjét vizsgálták, a rendszergazda (vagy az igazgatóhelyettes) kérdőívei közül az egyikkel inkább az általános technikai felszereltséget, a másikkal a modern módszertani elvárásokhoz szükséges technikai és személyi feltételeket mérték fel: 1.991 igazgató, 3.718 tanár, 2.784 informatikáért is felelős igazgatóhelyettes vagy rendszergazda válaszait elemezték.

A felmérés szerint az igazgatók szűk rétege (7%) várja csak el, hogy minden tanár gyakran használjon számítógépet a tanítás során, az igenlő választ adók túlnyomó többsége megelégedne azzal is, ha alkalmanként használnák. Az igazgatók 50%-a nem kívánja meg, hogy minden tanár alkalmazzon számítógépet a tanítás során, 22%-uk a tanári kar többségével szemben sem támaszt ilyen követelményt. A vezetők 12%-a még azt sem várja el, hogy legalább néhány tanár, évente legalább néhány alkalommal használjon számítógépet az informatikaórán kívüli szakórákon is.

Az iskolák háromnegyedének nincsenek számítógépes kommunikációt igénylő partnerkapcsolatai. Ez különösen figyelemre méltó adat, hiszen a felmérés idején már harmadik éve folyt az Európai Bizottság eTwinning programja, amelynek az a célja, hogy minden európai diáknak legyen nemzetközi együttműködési tapasztalata, és ne is csak egyszer-egyszer, rövid időre éljék át a más országokban élő iskolásokkal való közös munkálkodás és számítógépes kapcsolattartás élményét, hanem ez a tevékenység váljék a tanterv, az iskolai munka szerves, természetes és permanens részévé. A digitális írástudás elsajátítása és az információs társadalomban való aktív részvételre való felkészítés egyik hatékony eszköze lehet ez a program, amelynek második, 2013-ig tartó szakaszát hirdették meg az élethosszig tartó tanulás alprogram keretében.³³

1.2.2 A tartalom mérése

Az információipari-gazdasági statisztikai leképezés, a technikai-technológiai termékstatisztika hiányosságai semmiségek az információs eszközhasználat mérésének problémáihoz képest, de még ezen is túl van az információ-tartalom-generálás és -fogyasztás minősítésének problematikája. Az információs társadalom fejlődését minősítő mérések döntő része az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elterjedtségét vizsgálja. Ilyen IKT-statisztikákat számos nemzetközi szervezet (OECD, ITU), kutatócsoport, tanácsadó cég, illetve az Európai Unió is rendszeresen készít. A mérés módszertana kidolgozott, többé-kevésbé kapcsolódik a politikai-stratégiai programokban megfogalmazott célokhoz. Ezzel szemben a tartalomiparral (TI) kapcsolatos vizsgálatok még mindig gyerekcipőben járnak. Miközben az információs társadalom kiépítéséhez kapcsolódóan az Európai Unióban is egyre több

³² Hunya Márta: Országos informatikai mérés. Az igazgatói kérdőívek elemzése. www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2007-05-in-Hunya-Orszagos

³³ Az iskolai IKT-használat néhány akadálya. Új Pedagógiai Szemle 2007/05. Országos informatikai mérés. Az igazgatói kérdőívek elemzése. www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2007-05-in-Hunya-Orszagos

tartalommal kapcsolatos program jelenik meg, a terület mérhetővé tételét illetően mégis lemaradás érezhető. Magyarország számára ezért több szempontból is kiemelt jelentősége lehet a tartalom előállításával, feldolgozásával, közlésével foglalkozó iparág együttes vizsgálatának.

Túl a gazdasági szereplők tisztánlátáshoz szükséges, információval kapcsolatos igényén, az ország az európai mérési standardok kidolgozását megelőzően kezdhet vizsgálatokba, így a majdani közös mérési rendszer alakításában egyenrangú partnerként, tapasztalatait megosztva vehet részt. Mivel a terület ma még kevésbé definiált, nincsenek elfogadott mérési megoldások az információs társadalommal foglalkozó kutatók számára, a téma vizsgálata igazi kihívást jelent.³⁴

Rab Árpád (kulturális antropológus, etnográfus, az ITTK munkatársa) egy interjúban világít rá arra, hogy hajlamosak vagyunk a digitális tartalmak iparát az Internethez társítani. De ez olyan, mintha például a közlekedést a vasútra szűkítenénk le. A tartalomipar kifejezés alatt minden - a nyers infrastruktúrán túli - szöveget, képet, szolgáltatást és megoldást értünk. A „content industry” messze túlmegegy a „valaminek a szolgáltatása” értelmén, és gyűjtőkifejezésként tartalmaz mindent, ami az új (kulturális, művészeti, média-) érték, új forma, új alkotás, új szöveg létrehozásától annak fogyasztásáig terjedő sávba tartozik. A tartalom szűkebb a kultúra átfogó kategóriájánál, de sokkal szélesebb, mint a webes tartalomszolgáltatások világa. A tartalomipar kérdése internetes kérdés, de mert az online, az offline és a performatív tartalomformák állandóan átjárnak egymásba, közös kezelésük mégis indokolt. A legújabb hálózati felületek a „hagyományos” tartalomszektorból táplálkoznak, miközben a net új életet lehel a hagyományos műfajokba.- mondja a szakértő.

A tartalomipar - és az azon belül is leginkább fókuszban álló digitális tartalomipar - identitási zavarainak tisztázására a legfontosabb, behatárolni a viszonyát az információs és kommunikációs technológiák iparágaival. Mint a mérési gyakorlatok vizsgálatánál kiderült, sokkal nagyobb figyelmet kapnak azok a területek, amelyek az IKT alá tartoznak, például a European Information Technology Observatory (EITO) külön-külön foglalkozik az IKT-iparágakkal: a számítógépes hardverek, a távközlési eszközök, az adattovábbítás, a szoftvertermékek és az információtechnológiai szolgáltatások területeivel. Ugyanakkor nem nyújt kimerítő tartalomipari keresztmetszetet, pedig ezeknek a területeknek egy része (például a szoftveripar és az IT-szolgáltatások egyes elemei) a digitális tartalomipar részét is képezik. Egyes nemzetközi ipari osztályozási rendszerekben is szorosan összekapcsolódnak a tartalomipar ágai az IKT-iparágakkal. Az Észak-Amerikai Ipari Osztályozási Rendszer (NAICS) és a Japán Szabványos Ipari Osztályozás (JISIC) „információs és kommunikációs szektora” együtt kezeli a két terület több iparágát.

A szakértő utal rá, hogy minden meghatározásnál szemléletesebb az a feltáró felsorolás, amellyel a tartalomipar áttekinthetővé válik. (Ez a lista a Beniger által gondozott, Triumph of content névre hallgató, a tartalomipar előretörésére reflektáló levelezőlistához készült. Beniger, 1986, 2004.) A felsorolás egy szűk értelemben vett tartalomiparról szól, hiányzik belőle például a tudásipari szegmens (amelyben kutatási jelentések, elemzések, oktatási/ szemléltető/ismeretterjesztő anyagok, piac- és közvélemény-kutatási eredmények jelennek meg), s a közel kétféle tevékenységből négy nagyobb „műfaji” csoportot képez. Az animációs komplexum csoportjába tartozik az animáció, a rajzfilmkészítés, a videojáték-készítés, a webdesign, a grafikai tervezés, az ipari formatervezés, a divattervezés, az építészeti tervezés és az illusztrálás. A sajtókomplexum elemei: újságírás, televízióprodukciók, kritika, reklámszövegírás, kiadói tevékenység. A műalkotás-komplexum elemei: film, költészet, szépművészetek, fényképezés, zeneszerzés, írásmesterségek. Végül a performatív komplexum eleme az előadó-művészet, a dramatizálás és a zenei előadás. Mindebből jól látható az is, hogy egy „tartalomipari szinkép” egyik szélén a kizárólag az elektronikus térben létező tevékenységek (webdesign, videojáték, televízió), a másikon a tartalmat kizárólag

³⁴ Tartalmak az elektronikus térben. A bitfolyamok definiálása. Business Online, Galvács László, 2006. november 25.

hagyományos „kiszerelésben”, fizikai valóságában előállító ágazatok (építészet, divattervezés, ipari formatervezés) állnak.

A Forrester Research „The Content Site Turnaround” című jelentése szerint a tartalomszolgáltatást végző site-ok 80 százaléka nem termel jövedelmet. Meghatározó részük eleve nem piaci alapon készül, nagyon sok hobbiból, témaszeretéből felépített oldal létezik, közülük is kiemelkednek azok, amelyek nagyobb közösséget összefogó kooperatív tudástermelési folyamat eredményeként hoznak létre értékes felületeket (self-organizing web sites vagy Gerry McGovern meghatározásával: syndicated contents). Mindazok, akik a fenntartás céljaira vagy profitszerzésre gondolva forrásokat kívánnak biztosítani a tartalomszolgáltatáshoz, három lehetőség közül választhatnak: előfizetéses rendszerben kínálják a tartalmat, esetleg ingyenes tartalomszolgáltatás mellett hirdetésből tesznek szert bevételre, vagy pedig nemzeti vagy nemzetközi konstrukcióban támogatást kapnak a tartalomszolgáltatás létrehozásához és fenntartásához.

A hirdetési konstrukcióval ellátott tartalom – a McKinsey kutatóinak felosztása alapján – három formában létezik. Az „experiential content” lényege a kipróbálás, az átmeneti birtoklás (vagy annak illúziója, illetve virtuális helyettesítése), a „transaction-oriented content” olyan közvetlen tartalom, amelynek célja a látogató gyors eljuttatása a vásárlásutasításig. A harmadik a „sponsored content”, mely a „editorial” és a „commercial”) tartalom sajátos „hibridje”, az „advertorial”, amely az egyszerű és a hagyományos médiára emlékeztető formáktól a tartós, alig észrevehető stratégiai együttműködésig terjed.

A támogatott tartalomszolgáltatások mögé az államok elsősorban oktatási céllal, illetve a kulturális örökség digitalizálásával és hozzáférhetővé tételével állnak. Hatalmas méretű tartalmak létrehozásával jeleskedik az UNESCO, a Világbank (többek között a Global Knowledge Development és az infoDev program révén). Az Európai Unió régebbi és mostani kulturális célprogramjai oldalak millióinak megszületését eredményezték.

1.2.3 Az e-készségek alakulása

A magyar információs társadalom tükrét készítő szakértői anyagok az évtized második felére egyre kritikusabbá váltak. Általános az a megállapítás, hogy a magyar társadalom nem generál igényeket az információs társadalom eredményei iránt, a politika nem segíti elő a társadalmi igények artikulációját, nincs kényszerítő erő, ami a döntéshozókat nagyobb információtudatosság felé terelné. Vannak, persze, elképzelések arról, hogy a modern infrastruktúrára támaszkodó közigazgatásnak, vállalkozásoknak, egészségügynek, oktatásnak stb. versenyképesség-növelő hatása van, de nem jelennek meg azok a hazai jó gyakorlatok, modellek és számítások, amelyek ezeket a logikai összefüggéseket bemutatják. Márpedig amíg ezek világosan nem láthatók, addig a társadalom miért is kényszerítené a politikát arra, hogy információs társadalmat építsen?³⁵

A szembesítéshez a társadalmi tükrözés szerepét többek között a Stratégiakutató Intézet INCO című internetes információs társadalom folyóirata, és az eVilág (Aranykönyv Kiadó, Poinernet-DB Kft) című folyóirat, illetve az ITTK „Magyar információs társadalom” és „E-közigazgatás” című éves jelentése, vagy az Internethajó „Kék notesz” típusú akciója szolgáltatja.

Molnár Szilárd (szociológus, az ITTK kutatási igazgatója) megállapítja, hogy mintha Magyarország hiába készítené újabb és újabb, az információs társadalom fejlesztésével kapcsolatos stratégiát, változatlanul az alap-infrastruktúráról, hozzáférési problémákról kell beszélni, miközben az Európai Unió direktívái már a digitális írástudás, az intelligens e-szolgáltatások, a befogadó információs társadalom témaköreit emelik ki. Az alapindikátorok,

³⁵ Magyarország és a befogadó információs társadalom. Interjú Molnár Szilárd szociológussal. 2006. szeptember 24. 09:35. Galvács László, hirek.prim.hu/cikk/54892/

amelyek döntő mértékben befolyásolják Magyarország fejlődési ütemét, a nemzetközi rangsorokban elfoglalt pozícióit, viszonylag közismertek.

A World Internet Project és a KSH 2005-ös felmérésének eredményei az eltérő minta és alapsokaság miatt nehezen vethetők össze, de ha az abszolút számokat nézzük, hasonló nagyságrendeket kapunk. A KSH szerint abszolút számokban kifejezve 2005-ben 770 ezer háztartásban volt Internet, a WIP becslése szerint 600 ezerben. A széles sáv elterjedtségét illetően a KSH szerint 385 ezer háztartás rendelkezett hozzáféréssel, a WIP szerint kb. 400 ezer. Helyzetünk a fontos rangsorokat tekintve nem változik, őrizzük pozícióink, az információs társadalom lassú kibontakozásának következtében viszont lemaradásunk növekedik 2003 és 2006 között a fejlett államokhoz képest.

A Világgazdasági Fórum (WEF) hálózati felkészültségi indexe szerint Magyarország megőrizte 38. helyét, de a régió többi országa jóval dinamikusabban fejlődött (Szlovákia például az egy évvel korábbi rangsorhoz viszonyítva hét helyezéssel került előbbre). Az Economist Intelligence Unit által vizsgált 65 ország közül a 30. helyen végzett Magyarország, egy frissebb jelentés szerint a megosztott 32. helyet szerezte meg. Nemzetközi szakértők szerint, amennyiben az Európai Unión belül a kelet-európai országok nem lesznek képesek gyorsabb ütemben fejlődni az információs társadalom mutatók terén, az unió egésze kerülhet tartós versenyhátrányba. Magyarország 2005-ben, 21 adatszolgáltató európai ország rangsorában a PC-ellátottság terén a 13., az Internet-ellátottságban a 18., a szélessáv-ellátottságban a 16. helyezést érte el.

A csak a magyar fejlődésre korlátozódó mérleg szerint az Internetet használók körében van fejlődés: 2004-2006 között túlsúlyba kerültek az otthonról internetezők a munkahelyi és iskolai felhasználókkal szemben, és az Internetet rendszeresen használók. A „hálózati társadalmon belüli strukturális változás” hajtóereje szélessávú lakossági hozzáférési arányok gyors ütemű változása volt. Összességében, a magyar információs társadalom fejlődése negatív eredményességű. Stagnálást mutat például, hogy az átlagos magyar internetező mindössze négy éve használja a világhálót, hogy alig változik a felhasználók gazdasági-szociológiai összetétele. Minden szakértő egyetért abban, hogy a digitális törésvonalak tovább mélyültek a magyar társadalomban. Az Internet-használat mai növekedési ütemével Magyarország 20-25 év alatt éri el a fejlett országok jelenlegi használati szintjét. Más megközelítésben viszont Magyarország jelentős mértékű fejlődést ért el, amennyiben a WIP adatai szerint 43 százalékról 67 százalékra ugrott a széles sáv aránya az Internet-kapcsolattal rendelkező háztartásokon belül. De sajnos, még ez a tempó is kevés ahhoz, hogy az uniót elérjük a 100 lakosra jutó szélessávú Internet-előfizetések terén (nálunk ez a mutató 4,5, az EU25-k körében 11, viszont Kanadában 20, vagy Koreában 30).

A WIP és a KSH 2005-ös adatainak bázisán készített mérleg a magyarországi információs társadalom fejlődésében nem egészen az eszmények mentén haladó fejlődést mutat. Az internetezés terjeszkedése esetében pl. szakértők figyelmeztetnek, az új felhasználók az első kipróbálás érdekében nem biztos, hogy azonnal a legfejlettebb – ráadásul az olcsóbb lehetőségek esetében többéves hűségnyilatkozat aláírásával járó – technológiába kívánnak beruházni. Az Internet lehetőségeinek közvetlen, különösebb elkötelezettség nélküli kipróbálására alkalmas a modemes hozzáférés is, s a szélessávú infrastruktúra elérésében vagy a hozzáférésben korlátozottak esetében nem kellene róla lemondani. A szakértő hangsúlyozza, hogy „a szélessávú infrastruktúra közművesítése és támogatása mellett nem kellene megfelelkezni erről rétegről sem, hiszen a digitális megosztottság mértéke a modemes és a szélessávú felhasználók között még mindig kisebb, mint a digitálisan írástudatlanok és az írástudók között.” A fejlettebb technológiát azok választják, akiknek már volt rá módjuk, hogy egy fejletlenebb és olcsóbb lehetőségen kipróbálják annak előnyét. A keskeny sávot használók átlagosan havi 4.800 forintot fizettek a hozzáféréstért 2005-ben, a széles sávot használók átlag 8.200 forintot, ami jelentős különbség a költségekre érzékenyek számára. Jellemző ugyancsak a magyar viszonyokra, hogy azokban a háztartásokban, ahol

van Internet-hozzáférés, annak költsége a kiadási tételek között magasabb, kevesebbet költenek áramra, gázra, vízre.³⁶

Az OECD 26 országban hasonlította össze a szélessávú hozzáférést költség és teljesítmény szempontjából. Az elemzés 388 Internet-szolgáltató 2.586 szélessávú előfizetési csomagját vette figyelembe. A DSL alapú hálózat átlagos letöltési sebességének összehasonlítása óriási különbségeket mutatott: míg Svédországban, Franciaországban és Hollandiában az átlagos letöltési sáv szélesség 5 Mbps volt, addig Mexikóban és Ausztráliában csak 1,2 körüli. A magyar szolgáltatók is hangsúlyozzák, hogy a csökkenő árak mellett folyamatosan nő a szolgáltatás minősége, de a két mutató közötti különbség kirívóan magas. Magyarország jóval a 26 ország átlaga alatt helyezkedik el, a harmadik legkisebb sáv szélességgel rendelkezik (átlag 1,9 Mbps), ugyanakkor az árak tekintetében az átlagos 60 dolláros havi előfizetési díjjal a középmezőnyben vagyunk a lakossági csomagok terén. Az olcsóbb országokban, például Szlovákiában és Németországban ugyanez közel fele, 35–39 dollár.

Az Európai Bizottság három lépcsőben végzett elemzése szerint, egyértelmű összefüggés tapasztalható a versenyképesség és az alacsony hozzáférési árak, a versenyképesség és az alternatív hozzáférési platformok elterjedése között. Az alapvető, 1 Mbps hozzáférés ára már 2004-ben havi 20 euró körülire csökkent Hollandiában, Svédországban, Ausztriában, Belgiumban, Olaszországban, Németországban és Dániában. A bizottság elemzése szerint szoros negatív korreláció figyelhető meg az árak és a versenyképesség között: azaz a leginkább versenyképes gazdaságokban a legalacsonyabbak a DSL-hozzáférési díjak, így Hollandiában, Ausztriában, Svédországban, valamint Belgiumban.

Az alacsony árakkal összefügg a felhasználók számának növekedése is. Magyarországon a piacvezető vezetékes telekommunikációs szolgáltató piaci részesedése 2003-ban közel 100 százalékos volt a helyi hívások terén, Ausztriában, Nagy-Britanniában, Hollandiában viszont csak 60 és 70 százalékos (Eurostat, 2005). A magyar mobiltelefon-szolgáltatói piacon a vezető szolgáltató piaci részesedése nem éri el az 50 százalékot, ami már az EU25-ök átlagához hasonló eredmény. Hiába van több mint 200 Internet-szolgáltató Magyarországon, a piac mégis erősen koncentrált. A magyar szélessávú hozzáférési piacot a DSL és a kábeltechnológiák uralják, az előfizetések 90 százalékát 17 cég mondhatja magáénak, a szélessávú hozzáféréssel rendelkező háztartások 86 százaléka monopolhelyzetben lévő szolgáltatóval szerződött.

Az OECD-felmérés szerint a 26 országban elérhető termékek 76 százalékát a DSL adja, és a vezetékek nélküli eszközök adják a második legjellemzőbb technológiát mintegy 10 százalékban. És mindössze 9 százalékot tesz ki a kábelhálózatos Internet. Eszerint Magyarországon, a végfelhasználók szintjén az Internet-szolgáltatók és a hozzáférést biztosító egyéb technológiai lehetőségek versenye még nem valósult meg. 2002-2005 nem történt áttörés a kistélepülések esetében az olcsóbb, alternatív, száloptikás és a vezetékek nélküli technológiák megjelenésében, bár ez felel meg leginkább az EU-direktíváknak. Az NHH adatai szerint 85 százalékos a szélessáv elterjedtsége, vagy nem ez a korlátja a nagyobb igénybevételnek. Azonban a lefedettség nem a háztartások, hanem csak egy-egy intézmény szintjén jelentkezik, a települések nagysága befolyásolja a szélessáv elterjedését: Budapesten a használó háztartások aránya 15 százalék, a falvakban csak 4 százalék.

1.3 Információs közmű, információs műveltség, állam

Unió összehasonlításban Magyarország az egyik negatív listavezető a digitális írástudás terén: a lakosság 57 százaléka soha nem használt még számítógépet, 66 százalék nem

³⁶ Az utolsó hivatalos költségstatistika szerint a magyar háztartások a közszolgáltatások között, havi átlag 6.323 forintot költenek áramra, 4.600-at gázra, 3.970-et víz-re és csatornadíjra, 3.518-at tévédíjra, és 7.149 forintot Internet-szolgáltatásra (KSH, 2005.).

internetezik. A listavezető (skandináv) országokban a lakosság 8-10 százaléka nem használ számítógépet, és 19–27 százalék az Internetet nem használók aránya. Magyarországon a lakosság 30 százaléka vett részt olyan tanfolyamon az elmúlt években, ahol számítógépes ismereteket adtak át. Ez az arány a skandináv országokban 55–70 százalék, az uniós átlag 40 százalék körüli. Magyarországon a felnőtt lakosság döntő többsége autodidakta módon sajátítja el a PC- és Internet-használat alapjait. Magyarországon a munkavállalók 29 százaléka használ számítógépet munkájában, amivel az utolsók egyike vagyunk az unióban.

Az állami szerepvállalás az elektronikus közigazgatással kapcsolatban jelenik meg fokozottan. Az állampolgár-központú közigazgatás megteremtésének gondolata mellett a versenyképesség elősegítése áll az uniós politika középpontjában. Célként a hatékonyság növelése, a szükségessé váló szervezeti változások véghezvitele és az adminisztráció költségeinek csökkentése fogalmazódik meg. A gazdaságélénkítés kapcsán megfogalmazódik, hogy a közigazgatás három módon járulhat hozzá az információs és kommunikációs eszközök termelékenységét növelő hatásának erősítéséhez: az IKT-eszközökbe való befektetéssel, a termelés ösztönzésével, valamint a használat kiterjesztésével. Az Európai Unióban az információs társadalmon belül az e-közigazgatás fejlesztése prioritást élvez. Évente közel 12 milliárd eurót költenek e-kormányzati fejlesztésekre, a közigazgatás IKT-ráfordításainak összege 2004-ben meghaladta a 36 milliárd eurót. A tervek szerint 2005-2010 között e-közigazgatási kutatási és fejlesztési programoknak köszönhetően az EU25-ök GDP-je 1,54 százalékkal (mintegy 166 milliárd euróval) nőhet. Ebben a környezetben meglepőnek tűnik, hogy Magyarország ezen a téren mutatja fel a legnagyobb előrelépést a nemzetközi ranglistákon. Egy jelentés (Capgemini, Online Availability of Public Services: How Is Europe Progressing? 2006) legújabb elemzése szerint az Európai Unióban a 23.-ról a 14. helyre ugrottunk.³⁷

2. táblázat Az információs társadalom alapindikátorai

	Magyarország	EU25	Ausztria
PC a háztartásokban	31–42%	58%	63%
Internet a háztartásokban	15–22%	48%	47%
Szélessáv a háztartásokban	10–11%	23%	23%
Szélessávú Internet-előfizetések 100 lakosra jutó aránya	4,6	11	12,5
Lakossági Internet-használat	25–37%	51%	55%
Internetes vásárlás	5,3%	17%	19%

Forrás: World Internet Project és KSH, 2005

1.4 Az európai információs társadalom

Az utolsó hivatalos statisztikák (2004-2005-ös, revideált mutatók) és a legfrissebb technológia-, készülék-, szolgáltatás-árjegyzékek között jelentős eltérések vannak, ezért helyzetjelentés készítése bonyolulttan összetett feladat.

A legutolsó európai statisztikák szerint Magyarországon az Internet-hozzáférések 33 százaléka szélessávú, összehasonlításban a 18. helyen állunk. Magyarországon a háztartások 32 százalékában volt Internet (két év múlva már 38 százalék). A szélessávú elérések aránya nőtt egy év alatt, az előző évi 22 százalékkal szemben 33 százalékra. Az európai uniós átlag 42 százalék. Az Eurostat szerint a magyarok 54 százaléka használ rendszeresen online keresőket, 48 százaléka küld e-maileket csatolt fájlokkal, 27 százaléka chat-el és látogat fórumokat, 20 százaléka keres a világhálón szoftvereket, amelyeket utána fel is telepít a

³⁷ Magyarország és a befogadó információs társadalom. A World Internet Project, valamint a KSH 2005-ös felmérésének eredményei fényében. 2007. december 15.prim.hu

számítógépére, 13 százaléka telefonál az Interneten, 12 százaléka cserél fájlokat és 8 százaléka már létrehozott legalább egy weboldalt. A magyar felhasználók 21 százaléka védi a gépét a behatolás ellen.³⁸ Az Eurostat felmérése szerint 2007 első negyedévében az európai uniós állampolgárok 15 százaléka telefonált Interneten. Az uniós (valamint az izlandi és a norvég) háztartások 54 százalékában van Internet-hozzáférés, a szélessávú kapcsolatok aránya 42 százalék (a tavalyi év hasonló időszakában ugyanezek az arány 49, illetve 30 százalék volt). A legtöbb nagy sávszélességű Internet-elérés Izlandon van (76 százalék), a második helyen Hollandia (74 százalék), a harmadikon Dánia (70 százalék), a negyediken pedig megosztva Svédország és Norvégia (egyaránt 67 százalék) található. A lista hatodik helyét Finnország (60 százalék), a hetediket Luxemburg (58 százalék), a nyolcadikat Nagy-Britannia (57 százalék), a kilencediket pedig Belgium (56 százalék) szerezte meg. A Top10-be befért még Németország (50 százalék).³⁹

1.4.1 Növekedési és fejlődési nézőpontok, mutatók

A megnövekedett bírálatok alapjául szolgáló első évben, 2006-ban 5 %-os növekedéssel, 47 milliárd euró nagyságrendű infokommunikációs beruházás volt az EU-ban. A korábbi években azokban az uniós országokban nőtt a leggyorsabban a GDP, ahol a legtöbb pénzt fektették be az infokommunikációs iparágba.⁴⁰ Az EMC legfrissebb IT szolgáltatás-menedzsment felmérése (melyben a Benelux-államok, Franciaország, Németország, Skandinávia, Spanyolország, Svájc és az Egyesült Királyság 240 informatikai vezetőjét kérdezték meg) szerint a vállalati IT infrastruktúra jelentős része a menedzsment számára láthatatlan marad. Nyugat-Európában az informatikai vezetők több mint 50 százaléka nem rendelkezik megbízható, valós idejű nézetrel informatikai infrastruktúráiról. A felmérés azokat a fő kérdéseket vizsgálta, amelyekkel a vállalatok szembekerülnek, amikor IT-szolgáltatás felügyeleti stratégiájuk részeként felügyeleti megoldásokat telepítenek. Két fő motívumot sikerült azonosítani, miszerint az informatikai osztályok még mindig kínlódnak azzal, hogy megértsék, hogyan támogatja az informatika az üzletet. Ennek oka úgy tűnik, az informatikai infrastruktúra és az alkalmazások közötti kapcsolat áttekinthetőségének hiánya. Valamint, az informatikai osztályok továbbra is hagyományos módon, kézi módszerekre támaszkodnak a hálózati problémák azonosítása során. Ebből pedig az következik, hogy az üzleti követelmények alapján történő probléma-megoldás és a hibajavításokhoz szükséges prioritások rendelése rendkívüli módon megnehezül.

A felmérés szerint, bár az IT-vezetők 66 százaléka az ITIL (IT Infrastructure Library) irányelvek - a minőségi informatikai szolgáltatások biztosítását segítő legjobb gyakorlati módszerek - alapján szervezi divízióit; a megkérdezettek mindössze 5 százaléka gondolja úgy, hogy az informatikai az üzleti terv stratégiai része. Jelenleg az ITIL az IT-szolgáltatás menedzsment legszélesebb körben elfogadott megközelítése: egy szisztematikus, professzionális "segédlet" az IT-szolgáltatási folyamatok megszervezéséhez. Az ITIL irányelveket alkalmazó szervezetek számos előnyt élvezhetnek: alacsonyabb költségek és jobb szolgáltatások a legjobb gyakorlatnak számító folyamatok alkalmazásával; az ügyfelek megelégedettségének növelése a professzionálisabb szolgáltatások biztosításával; valamint nagyobb termelékenység. A nemrég megjelent ITIL v3 még szorosabbra fűzi az ITIL legjobb gyakorlat és az üzleti előnyök közötti kapcsolatot.

Az IT-vezetők 65 százaléka nem méri a leállások költségeit. Annak pontos ismerete nélkül, hogy milyen gyakran történnek leállások - és ezek mennyibe is kerülnek a cégnek - a vállalatok nem tudják hatékonyan javítani a szolgáltatások szintjeit és költségeiket csökkenteni. A válaszolók 34 százaléka hiszi, hogy informatikai rendszereik felügyelete proaktív módon történik (elemzik a trendeket, beállítanak küszöbértékeket, előrejelzik a problémákat, mérik az

³⁸ Magyarország a középmezőnyben. 2007.12.05, Berta Sándor, SG.hu

³⁹ Európai Internet-felmérés. 2007.12.05, Berta Sándor, SG.hu

⁴⁰ 47 milliárd euró infokommunikációs beruházás volt az EU-ban. 2007. november 27.13:45, MTI, hvg.hu

alkalmazások rendelkezésre állását, és kiforrott változáskezelési, illetve eszköz- és konfigurációfelügyeleti folyamatokat alkalmaznak). 31 százalékuk azt állítja, hogy továbbra is rá vannak kényszerítve az informatikai problémák eredetének manuális vizsgálatára, annak ellenére, hogy "túl sok" figyelmeztető riasztást kapnak. A javítások közötti átlagosan eltelt idő (Mean-Time-to-Repair, MTTR, vagyis a leállások időtartama) és ezeknek az üzletre gyakorolt hatása az IT-vezetők számára kiemelten fontos területek.⁴¹

A fejlődés segítéséhez szükséges mérés és minősítés terén, az EU-ban jelentős változásokra van szükség a statisztikai leképezésben. Jelentős változás következnek, de több lépcsőben, a rugalmas alkalmazkodás segítésére. Az Eurostat a lisszaboni célkitűzések nyomán, 2000-től 2006-ig tartó időszokról összefoglaló jelentést, majd abból következtetéseket készít. A revideált IKT-statisztikák utáni következtetéseket, illetve a két nagy európai felmérésorozatot (IKT-k használata a vállalati e-kereskedelemben, valamint az IKT-k használata a háztartásokban és egyénileg) összegzik. Most következik az Eurostat COINS (Telecommunications in Europe) és a COMEXT (External trade) adatbázisok, valamint a Structural Business Statistics és a Labour Force Survey programok kiértékelése. Most időszerű az Eurostat's Structural Indicators, valamint az eEurope 2005 teljesítménymérések minősítése is, melyek után lényegében egy új statisztikai bázis alapján fogjuk látni az európai információs társadalmat.

A mérés és minősítés jelentős változása mellett feltétlenül említeni kell az árak leszorítására irányuló európai erőfeszítéseket, amelyek az információs társadalom legfőbb kritériumainak, a széleskörűségnek és az elérhetőségnek szolgálnak. Európa távközlési szabályainak jól haladó végrehajtásából adódóan az európai fogyasztók egyre alacsonyabb árakat és mind újabb szolgáltatásokat élvezhetnek - állítja az Európai Bizottság az ágazat helyzetéről Brüsszelben kiadott helyzetjelentésében. Az unió átlagában a háromperces, vonalas, országos hívás díja a 2000-ben mért 41,8-ról 2007-re 25 eurocentre csökkent. A mobilszolgáltatások díja 2006-ban évben 13,9 százalékkal csökkent. Több mint 31,4 millió mobilhasználó (6,3 milliós növekedés) élt azzal az uniós szabályozásból származó joggal, hogy megtartsa a régi telefonszámát, ha szolgáltatót vált. A tagállamok közül Spanyolországban döntöttek így a legtöbben, 9,21 millióan, Magyarországon csak 130 ezren. A vonalas hívások esetében több mint 15 millió unióbeli fogyasztó (Magyarországon 159 ezer) váltott ily módon szolgáltatót. A mobiltelefon elterjedtsége a 478,4 millió forgalomban lévő készülékkel az uniós lakosság 103 százalékának felel meg (95 százalék volt 2005-ben).

A 2006-os statisztikák szerint Magyarországon 95 százalék, Luxemburgban 171, Olaszországban 134 és Litvániában 133 százalékos elterjedtségű a mobiltelefon-használat. Tavaly több mint húszmillió szélessávú előfizetést adtak el, így az Internet-penetráció 15,7 százalékos lett az EU-25-ben. Ezen belül Hollandia 29,8, Dánia 29,4 (Dél-Koreát maga mögött tudva a világ legmagasabb elterjedtségi aránnyal büszkélkedhet, az amerikai elterjedtségi mutatót pedig további hét tagállam adatai előzik meg), Magyarországon az elterjedtség 8,6 százalék.⁴²

A Bizottság jelentése szerint a szélessávú hozzáférés terén a legjobb és a leggyengébb eredménnyel rendelkező országok közötti különbség enyhe mértékben tovább nőtt, így mára elérte a több mint 30 százalékpontot. Ennek fő oka, hogy egyes tagállamokban nincs jelentős alternatív infrastruktúra és a jogorvoslati lehetőségek korlátozottak. 2007. július 1-jén az EU-27 tagállamában több mint 90 millió szélessávú vonal működött, amelyek közül (Bulgáriát és Romániát nem számítva) 20 milliót 2006 júliusa óta telepítettek. A legelterjedtebb szélessávú technológia az EU-ban még mindig a digitális előfizetői vonal (DSL), amelyből körülbelül 72,5 milliót használnak. A DSL-növekedés 2006 júliusához képest ugyanakkor 6,1 százalékkal lassult, miközben az alternatív technológiák teret hódítanak. A kábel, az optikai kapcsolat (fibre-to-the-home), vagy a vezeték nélküli csatlakozás (helyi hurok) száma összesen körülbelül 17,7 millióra tehető. Az alternatív szolgáltatók piaci részesedése tovább

⁴¹ Európai felmérés szerint szakadék tátong az informatika és az üzleti követelmények között. 2007. október 24. 14:02, hirado.hu

⁴² Egyre csökken az unióban a telefonálás ára. 2007. március 29., 16:21, [origo] (MTI)

növekedett és ez év júliusában elérte az 53,5 százalékot, bár a régi szolgáltatók DSL-hálózatainak egyszerű viszonteladása nélkül, részesedésük mindössze 44,3 százalék. A Bizottság novemberben teszi közzé a távközlési szabályozás reformjáról szóló elképzeléseit, melynek célja a beruházások és a hatékony verseny további ösztönzése.⁴³

1.4.2 A távlatok, szereplők, események

Az Internet CEE volt az első olyan konferencia, amelyik a közép-kelet-európai régió internetes piacáról szólt. Az Internet CEE összehozta a régió kulcsfontosságú döntéshozóit, olyan cégek regisztráltak, amelyek az Internet segítségével bonyolítják tevékenységüket, továbbá interaktív- és médiaügynökségek, valamint a közép-kelet-európai régióban érdekelt helyi befektetők. A program négy témakörre épül: „Hogyan folytassunk üzleti tevékenységet a CEE régióban”, „Mit tudunk az Internetről a régióban”, „E-commerce a CEE régióban”, „E-marketing a CEE régióban”. Az Internet CEE konferencia kezdeményezője és fő szervezője, a Gemius SA (www.gemius.com) vezető szerepet tölt be az internetes kutatások területén Közép-Kelet-Európában.⁴⁴

Félidejében jár az Európai Bizottság 2005. június 1-jén nyilvánosságra hozott, az „i2010: Európai információs társadalom a növekedésért és foglalkoztatásért” elnevezésű dokumentumban rögzített programja. Az ötéves stratégia az információs társadalommal és a médiával kapcsolatos politika terén három fő prioritást jelöl ki, amelyek közül az egyik a befogadó európai információs társadalom létrehozása. A stratégia szövege szerint az unió lakosságának több mint fele részben vagy egészben kimarad az információs társadalom vívmányaiból származó előnyökből; éppen ezért az i2010 révén a bizottság biztosítani kívánja, hogy az IKT által nyújtott előnyök mindenki számára egyformán elérhetővé váljanak, hogy az IKT valóban sokak életminőségén tudjon javítani.

A mai Magyarország információs társadalmának egyik legnagyobb gondja pontosan ezen a területen keresendő. A felnőtt népesség megközelítően kétharmada nem tekinthető a hálózati társadalom tagjának, amelyen belül ráadásul a többségnek szinte semmi kapcsolata nincs az információs társadalom jellegadó eszközeivel, így a PC-vel és az Internettel. E nagyszámú népesség információs társadalommal kapcsolatos elvárásairól, igényeiről alig tudunk valamit. Tudjuk, hogy az Internetet nem használók többségénél a pénzügyi korlátok mellett főleg kulturális gátakról beszélhetünk (nem érdekli, nincs rá szüksége), de az okokról alig vannak ismereteink.

A kormányzat eddig a fizikai infrastruktúrára koncentrált: példa erre a Közháló programon belül a Köznet, az eMagyarország-pontok hálózata. Kiépült egy fizikai infrastruktúra, amelyet jószerivel csak azok használnak, akik már felhasználók, és ez mindaddig így is lesz, amíg „humánszolgáltatások” nincsenek mellé rendelve.⁴⁵

Az IDC által 2007 elején kiadott, „Energiaipari betekintés: vizsgálat a közép-európai közművállalatokról és előrejelzés várható IT beruházásaikról” című jelentés szerint a közép-európai közüzemi szektor gyökeres átalakuláson megy keresztül, ami az IT beruházásokat is érinti. Az IDC adatai alapján a közüzemi cégek IT-ráfordításainak értéke 2005-ben a térségbeli vállalatok összesített IT kiadásainak 5,5 százalékát tette ki. A piaci liberalizáció és a kormányzati privatizációs programok kiteljesedésével azonban lendületet kap a folyamat, hiszen a multinacionális szereplők mind komolyabb beruházásokat hajtanak végre a helyi piacon, és ez a nemzeti közüzemi cégeket is IT-kiadásaik növelésére serkenti. Az IDC arra számít, hogy az IT-beruházások évente átlagosan 8,5 százalékkal bővülnek majd a szektor vállalatainál a 2010-ig tartó időszakban. „Az informatika központi szerepet játszik abból a

⁴³ Nem vagyunk egyformák a szélessávú hozzáférést illetően sem. 2007.10.16. 14:45, OrientPress

⁴⁴ Konferencia a KKE-i régió internetes piacáról. 2007.11.09. 17:00, Gemius, pcforum.hu

⁴⁵ INSPIRE: területi információs infrastruktúra. 2007. február 14., logiforum.hu

szempontból, hogy a hazai tulajdonú szállítók át tudjanak állni a nemzetközi piacokra jellemző élesebb versenyre" -- mutatott rá Scott Moore, az IDC tanácsadója. „Az IT nélkülözhetetlen eszköz az előírások betartásához éppúgy, mint az energiatermelési, -átviteli és -ellátási tevékenység ésszerűsítéséhez. "Az ügyféloldali folyamatok minőségének javításához is felbecsülhetetlen segítséget nyújt. A vizsgált vállalatok több mint fele ügyfélszolgálati rendszerek és fejlett számlázási megoldások beszerzésére készül." Az IDC által megkérdezett közművállalatok legalább fele fontos informatikai feladatként említette ERP-rendszere bevezetését vagy frissítését.⁴⁶

1.4.3 Állam, infrastruktúra, információmenedzsment

A klasszikus példa, az első és második Thatcher-kormány korszerűsítési programja volt, amelyben az államigazgatás és -irányítás, valamint a vonatkozó infrastruktúra működési hatékonysága, költség-hatékonysága, információtechnológiai modernizálása volt a cél. Egy – távolságban és időben is – közelebbi példa az osztrák, ahol a pénzügyminisztérium (Bundesministerium Für Finanzen – BMF) felügyeli az állam működését. Egy adminisztrációs reform keretében az erőforrásokat koncentrálták, és a pénzügyminisztérium (BMF) keretein belül hozták létre az egész államapparátust kiszolgáló informatikai és személyzeti szolgáltató központot. A rendszerintegráció első szintje a minisztériumoké, a második az állami (köz)hivataloké, a harmadikon van a többi állami intézmény. Az állam igazgatása ma hasonló feladatok ellátását követeli meg, mint a nagyvállalatoké, ezért a SAP R/3-as vállalatirányítási (ERP) és a Cognos intelligens üzleti (közigazgatási) szoftverek mellett döntöttek. Az R/3 például minden külön fejlesztés nélkül is lefedte a közigazgatás és más állami szervek által felsorolt igények 85 százalékát.

Az osztott szolgáltatások révén az integráció napi szinten 92-95 százalékos, havi szinten pedig teljes. A költségvetési törvényben megadott számok betartásáról az első szinten a pénzügyminiszter, a második szinten a szakminiszterek, a harmadikon pedig a végrehatást felügyelő szervek gondoskodnak. A rendszert a BMF-hez tartozó Szövetségi Számítástechnikai Hivatal működteti. Az integrált államrendszer szoftver (SAP R/3) szerint 12 minisztériumhoz és 6 felsőszintű szervhez tartozó 190 ezer közalkalmazott adatait és teljes illetményrendszerét kezeli, továbbá a 90 ezer állami szolgálatból kikerült nyugdíjas is hozzájuk tartozik.

A hvg.hu interjúja alapján, mielőtt bevezették volna az osztott szolgáltatást 72 szövetségi könyvelő iroda működött főnökökkel, középvezetőkkel, önálló géprendszerekkel, irodákkal. Belőlük szerveztek egy hivatalt. A korábbi 1100 emberből 550-et tartottak meg, amivel önmagában évente 30 millió eurót takarítanak meg, miközben a szolgáltatás minősége javult. A végrehajtó irodák számának és létszámának mérséklésével további 21,4 - 35,9 millió eurót spórolnak, a közbeszerzésen pedig évi 20 millió eurót fognak meg. A papírnélküliség, a hatékonyabb irodaszervezés, stb. évi 3,3-4,4 millió eurót ér. A rendszer tervezésekor összesen évi 53 millió euró (255 forintos euró árfolyamon 13-14 milliárd forint) megtakarítást vártak. A rendszer felépítésének és bevezetésének tíz éve alatt végül 372-402 millió euró (95-103 milliárd forint) értéket takarítottak meg. A rendszer bevezetése összesen 57,1-70,9 millió euróba (15-18 milliárd forintba) került, így tíz év alatt a BMF a nettó megtakarítás 315-231 millió euró (80-85 milliárd forint) közé esik.⁴⁷

Itthon az információs társadalom normáinak megfelelően két tárca nyilvánosságra hozta a Microsofttal (MS) kötött szerződéseit, melyek értéke tízmilliárd forintra rúg (igaz, a nyilvánosság érvényesülésében szerepe volt a Társaság a Szabadságjogokért szervezetnek, amelyik másfél évig küzdött a jogszerűségért). A GKM üzleti titokra hivatkozott és az IRM is felelős abban az ügyben, amelyben az aláírók üzleti titoknak minősítettek egy dokumentumot, mely egyébként közpénzekről döntött. A szerződések ismeretének hiányában eddig csak

⁴⁶ Jelentős IT-beruházások előtt állnak a régió közműcégei. Bodnár Ádám, 2007.01.15. hws.w.hu

⁴⁷ Hogyan spóroltak 80 milliárdot az államigazgatáson. 2007.09.05. 07:20., Meixner Zoltán, hvg.hu

becsülni lehetett, mennyibe kerül az adófizetőknek az, hogy gyakorlatilag a teljes állami intézményrendszer "Windows-alapú" (ami kockázatot jelent). Most már tudjuk: az államigazgatásban jelenleg 27 ezer számítógépen futnak MS-szoftverek, erre 2000 óta 4,8 milliárd forintot költött az állam. További 5 milliárd forintba került, hogy a közép- és felsőoktatási intézmények oktatói és hallgatói ingyen vagy jelképes összegért használhassanak MS-szoftvereket (a 2005 márciusa és 2008 márciusa közötti időszakra vonatkozó bruttó licenccíjra van szó). Ennél a végösszeg csak magasabb lehet, hiszen a MeH is kötött szerződéseket.

Miközben világszerte terjednek az olcsó nyílt forráskódú szoftverek (ezek programozási kódja szabadon megismerhető, fejleszthető), a magyar kormányok mégis a Microsoft elkötelezettségei. - Az informatikai piac legnagyobb beszállítója márpedig az állam, és pályázatait azok nyerhetik el - írta januárban a HVG -, akik a köz- és az államigazgatásban már működő, többségében Microsoft-technológiára alapozott szoftverekre építenek. Az a cél, hogy a tisztaszoftver, program technológiásan teljesen legyen, illetve, hogy elősegítse a nyílt forráskódú rendszerek terjedését az oktatásban is - ígérte két évvel ezelőtt az IHM. A szoftverháború menetében az Európai Bíróság csaknem félmilliárd eurós büntetést szabott ki a Microsoftra, s kötelezte, hogy adja át versenytársainak szoftverei forráskódját.⁴⁸

1.4.4 A hírközlési piac

Az NHH Tanácsa az elektronikus hírközlési piacok 2004-ben megkezdett elemzésének második körében újabb öt határozattervezetet tett közzé. A NHH többnyire ugyanazon szolgáltatókat minősíti jelentős piaci erejű szereplőként 2006-ban is, mint két évvel ezelőtt, a piacelemzés első körében. A kirótt kötelezettségeket azonban esetenként aktualizálta, kiegészítette, részben az elmúlt időszak tapasztalatai, részben az érintett szolgáltatókkal lebonyolított szakmai konzultációk alapján. Az öt vizsgált nagykereskedelmi piac a híváskezdeményezés nyilvános helyhez kötött telefonhálózatból, a hívásvégződtes egyedi, nyilvános helyhez kötött telefonhálózatban, a tranzitszolgáltatások nyilvános helyhez kötött telefonhálózatban, a fémes hurkok és alhurkok nagykereskedelmi átengedése szélessávú és beszédcélú szolgáltatások céljából és a nagykereskedelmi szélessávú hozzáférési szolgáltatás. Az NHH Tanácsa az elmúlt évben kiemelt figyelmet fordított a szélessávú szolgáltatások piacán érvényesülő verseny támogatására, ennek megfelelően a legnagyobb változások a két nagykereskedelmi szélessávú hozzáférési szolgáltatási piacon történtek. Első ízben szabályozta a kiskereskedelmi piacokon már közel fél éve bevezetett csupasz DSL szolgáltatás nagykereskedelmi árát, s a határozattervezetben megerősítést nyert az egyenlő elbánás kötelezettsége.

A helyhez kötött telefonhálózathoz kapcsolódó piacokon a Tanács mind az öt egykori koncessziós szolgáltatót - Magyar Telekom, Invitel, Hungarotel, Emitel, Monor Telefon - jelentős piaci erejű (JPE) szolgáltatóként azonosította, így a cégek kötelesek hálózati szerződésükhöz nyilvánosságra hozni referencia összekapcsolási ajánlatukat, illetve az adott szolgáltatási piacon érvényesíteni kívánt díjaikat. A hívásvégződtes piacon a volt koncessziós szolgáltatók ezentúl akkor is kötelesek a kisebb szolgáltatókkal az összekapcsolásra, ha azok nem közvetlenül, hanem egy tranzit szolgáltatón keresztül akarják az összekapcsolást megvalósítani. A Tanács szerint a tranzitszolgáltatások piacán nincs jelentős piaci erejű szolgáltató. A közzétett határozattervezetek közös jellemzője, hogy - ahol indokolt - a Magyar Telekom Nyrt. és az Emitel Zrt. közötti várható fúzió bekövetkezésének az esetére is megadja a kötelezettségek végrehajtásának a módját és határidőit.⁴⁹

A másodszor készült, a szélessávú Internet hazai elterjedését vizsgáló Cisco Broadband Barométer kutatás szerint egy év alatt több mint 50 százalékkal nőtt a hazai szélessávú elterjedése. A kutatás szerint 2006 decemberre a szélessávú kapcsolatok száma

⁴⁸ Nyilvánosak az állami Microsoft-szerződések. Népszabadság, Nyusztay Máté, 2007.11.03.

⁴⁹ Tovább erősíti az infrastruktúra alapú versenyt az NHH. 2007. 08.14. 09:24, mediainfo.hu

fél év alatt 25 százalékkal, egy év alatt 55 százalékkal növekedett, és elérte az egymilliót. Ezen belül 476 ezerről 611 ezerre nőtt az xDSL, 307 ezerről 373 ezerre pedig a kábeles kapcsolatok száma, a fix vezeték nélküli elérések száma 8.800-ról 9.040-re nőtt, az egyéb kapcsolatok száma pedig 8.030-ról 8.450-re emelkedett. Az összes hazai vezetékes Internet-csatlakozáson belül (1,086 millió) a szélessávú kapcsolatok aránya is tovább növekedett, elérve a 92 százalékot, amely 10%-kal magasabb a félével korábbi állapothoz képest. A szélessávú Internet a háztartások körében 16-ról 20 százalékra emelkedett, de ez még messze elmarad az ugyanebben az időszakban mért 38 százalékos európai átlagtól. Az átlagos letöltési sebességet tekintve Magyarország 800 kbps-os átlaggal egyelőre messze lemarad a 4 Mbps-os európai átlagtól. A legelterjedtebb sáv szélesség továbbra is 257-512 kbps (45,6%), ezt követi a 513Kbps-1Mbps (23,7%), hasonlóan jelentős a Mbps feletti kapcsolatok aránya (21,6%).

Az összes szélessávú technológiát tekintve a lakosság arányában mért elterjedtségben Magyarország vezet a régiós mezőnyt 10 százalékkal, Lengyelország 8,4%, Csehország 7,5%. Ugyanezeket az országokat tekintve a háztartások átlagos szélessávú Internet-ellátottsága terén Magyarország 20,7 százalékkal első. Az összes hazai vállalkozást tekintve a szélessávú Internet elterjedtsége 39 százalékról 47 százalékra nőtt az év végére, amely elsősorban a kisvállalkozásoknak köszönhető, ugyanis a közép- és nagyvállalati piac már korábban telítődött.

A World Economic Forum '2007 „Globális Információs Technológiai Jelentése”, a 2007 márciusi adatok szerint a kutatásban résztvevő 122 ország közül Magyarország 5. helyet előrelépve a 33. helyet foglalja el, az európai rangsorban pedig a 17. helyen áll, többek között Csehországot, Olaszországot, Horvátországot, Törökországot és Lengyelországot megelőzve. "Érdemes figyelmet fordítani a kutatás három al-indexére, amely a környezet, a felkészültség és a felhasználás szintjét méri. Ezekben a 28., 34., illetve a 40. helyet foglaljuk el, ami arra utal, hogy bár az eszközök rendelkezésünkre állnak, az alkalmazások, a szolgáltatások és a tartalmak terén ehhez képest már nagyobb a lemaradásunk, a felhasználást tekintve pedig még kedvezőtlenebb a helyzet" -- mondta Papp István, a Cisco magyarországi és adriai régiós tevékenységéért felelős regionális igazgatója. "Az infrastruktúra megléte önmagában nem elegendő az Internet nyújtotta előnyök eléréséhez, hanem a tartalmak és szolgáltatások tudatos és dinamikus fejlesztésére van szükség, a lakosságot és a szervezeteket pedig meg kell tanítani ezek használatára."⁵⁰

3. táblázat WEF versenyképesség rangsor 2007
(GCI/Global Competitiveness Index, 2007-2008),
amelyben nem annyira a helyezés mint a pontszám alakulása
az érdekes

15.	Ausztria	5,23 pont
33.	Csehország	4,58
39.	Szlovénia	4,48
41.	Szlovákia	4,45
47.	Magyarország	4,35
51.	Lengyelország	4,28
57.	Horvátország	4,20
73.	Ukrajna	3,98
74.	Románia	3,97

WEF versenyképesség, 2007

⁵⁰ Magyarország: a szélessávú infrastruktúra adott, de nem használjuk. Bodnár Ádám, 2007, ápr.24. 14:41, hsw.hu

Egyébként a Cisco Broadband Barometer (CBB) kutatása a szabályozó testületeknél és a távközlési szolgáltatókkal készített interjúkra alapul. A tanulmányt informatikai, hírközlési és oktatási tárcáknál végzett adatfelvétellel valamint a nyilvános negyedéves pénzügyi jelentések és nemzeti statisztikai és szabályozó hatóságok adataival egészítették ki az IDC szakemberei. E felmérés jelentőségét az adja, hogy a szélessávú Internet napjainkra a gazdasági fejlődés egyik legfontosabb eszköze, elterjedtsége pedig a gazdaság fejlettségének egyik legjellemzőbb mutatója lett.

A CBB-kutatás (ismerteti az sg.hu) szerint 2006 decemberében Magyarországon a szélessávú kapcsolatok száma elérte az egymilliót, amely 25%-os növekedést jelent a hat hónappal korábbi, és 55%-ot az egy évvel azelőtti adatokhoz képest. Ezen belül 476.600-ról 611.000-re nőtt az xDSL (+28%), 307.200-ról 373.000-re a kábel-internet (+21%), 8.800-ról 9.040-re a fix vezeték nélküli (+7%) és 8.030-ról 8.450-re (+5%) az egyéb szélessávú kapcsolatok száma.

4. táblázat Az EIU-IBM Pyramid Research rangsorolása társadalmi-, politikai-, gazdasági-minősítők súlyozásával készíti indexét, közel száz kvalitatív és kvantitatív kritérium alapján. A 2007-es indexben megváltozott a módszertan, elsősorban a mobil-, és a szélessávú technológia felülsúlyozása miatt.

EIU-2007 e-readiness index, 69 ország minősítése, 1-10 pont értéktartomány között, helyezések és pontszámok

	2007	2006	2006	2007
Ausztria	11.	14.	8,19	8,39
Szlovénia	29.	28.	6,43	6,66
Csehország	31.	32.	6,14	6,32
Magyarország	34.	32.	6,14	6,16
Szlovákia	39.	36.	5,65	5,84
Lengyelország	40.	34.	5,76	5,80

A részindexek nagy szóródást mutatnak 2007-ben

	1	2	3	4	5	6	7
Ausztria	8,39	7,90	8,09	7,40	8,50	9,05	9,10
Szlovénia	6,66	6,40	7,21	6,60	6,50	5,75	7,20
Csehország	6,32	5,45	7,44	6,00	7,05	5,55	6,70
Magyarország	6,16	5,20	7,11	6,00	6,80	4,85	7,00
Szlovákia	5,84	4,50	7,48	6,00	6,50	4,55	6,35
Lengyelország	5,80	5,10	7,18	5,60	7,05	4,70	5,80

A számokkal jelzett hét oszlop magyarázata	súlyozása
1. Általános technológiai fejlettség	-
2. Konnektivitás és infrastruktúra	20%
3. Üzleti környezet	15%
4. Társadalmi, kulturális környezet	15%
5. Jogi környezet	10%
6. Kormányzati politika és jövőkép	15%
7. Fogyasztói és üzleti alkalmazás	25%

A globális átlag a 2006-os 6,20-ról 6,24 pontra növekedett 2007-re. A Fehér Könyv lényege az, hogy bemutatja az egyes országok információs és kommunikációs technológiájának fejlődését, valamint hogy az egyes országokban a fogyasztók, a gazdasági szereplők, vagy a kormány mennyire veszi igénybe és hasznosítja a fejlődés adta lehetőségeket.

Ugyanakkor a kapcsolt vonali hozzáférések száma e mérés időtávja során 176 ezerről 83 ezerre esett vissza. Az összes hazai vezetékes Internet-csatlakozáson belül (1.086.000) a szélessávú kapcsolatok (1.000.000 db) aránya is tovább növekedett (elérte a 92%-ot, ami 10%-kal magasabb a félével korábbi állapothoz képest). A szélessávú Internet elterjedtsége a háztartások körében 16-ról 20%-ra emelkedett (38%-os az európai átlag); a hazai vállalkozásoknál 39-ről 47%-ra (+23%) nőtt a negyedév végére.

A kormány törekvéseit a nemzeti fejlesztési terv reprezentálja: az informatika és a szélessávú infrastruktúra fejlesztése az NFT több operatív program fontos célkitűzései között szerepel, elsősorban a Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP), az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program (EKOP) és a különböző regionális operatív programok esetében. A Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP) hivatalosan 2007. március 1-jén indult. A 2007-2011 közötti költségvetési időszakra 2,5 milliárd euró a GOP teljes költségvetése, amelyben kutatás-fejlesztésre 857 millió euró, KKV-k komplex fejlesztésére 734 millió euró, a modern üzleti környezet erősítésére 293 millió euró, JEREMIE, mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató közös európai források 562 millió euró, technikai segítségnyújtásra 92 millió euró a tételes részesedés.⁵¹

1.4.5 Adatkommunikáció

A BellResearch WAN-kommunikációval foglalkozó kutatása (a cég - a beszédcélú, fax- és nyilvános interneten keresztül kapcsolatok kizárva - az adatátvitel során alkalmazott megoldásokat, a kommunikáció irányait, illetve a közelmúlt változásait és trendjeit elemezte) szerint a hazai intézmények negyede folytat adatkommunikációt. Az ADSL technológia elterjedtségben megelőzi a kapcsolt vonali hozzáférést. A hazai közsféra 16 ezer intézményének 26 százaléka, hozzávetőlegesen 4.200 szervezet tart fenn adatkommunikációs összeköttetést telephelyei között, illetve egyéb belföldi vagy nemzetközi végpontokkal. (A költségvetési forrásból gazdálkodó intézmények 27 százaléka, mintegy 4.500 szervezet rendelkezik több, egymástól földrajzilag elkülönülő telephellyel (ez az arány a központi költségvetési körben kb 70 százalékos).

Ezzel szemben az önkormányzati költségvetésből gazdálkodóknál minden negyediknél, az oktatási intézmények minden ötödiknél találunk több telephelyet, és ezek is jellemzően ugyanazon a településen találhatók. A kutatás szerint minden ötödik, több telephelyes intézmény egységei között lehetséges adatkommunikációs hálózati kapcsolat, ami nagyjából megfelel az előző évben mértnek, a BellResearch elemzői szerint. Sokkal inkább tipikus a telephelyek közti adatkommunikáció a központi költségvetési intézmények körében, 70 százalék, a központi közigazgatásban tevékenykedő szervezetek 95 százalékos ellátottságában. A magyar intézmények egyéb belföldi végpontokkal sokkal gyakrabban folytatnak adatkommunikációt, mint a saját telephelyeik között. A szervezetek közel negyede, mintegy 4.000 intézmény tart fenn ilyen összeköttetést, ami elsősorban egyéb (társ-, illetve alá- vagy fölérendelt) intézményekkel, illetve bankokkal, pénzügyintézetekkel biztosít hálózati kapcsolatot jelent.

Ugyanakkor jelentős a változás a technológiai megoldásokban, az analóg kapcsolt vonali, modemes megoldás vezető szerepét átvette az ADSL szélessávú technológia. Az adatkapcsolattal rendelkező intézmények 41 százalékánál található ilyen technológia, a keskenysávú betárcsázós kapcsolatot már csak 37 százalék veszi igénybe. A bérelt vonali hozzáférést a szervezetek mintegy egyötöde használja. A központi költségvetési intézmények körében egyértelműen a bérelt vonali kapcsolat dominál, 72 százalékban, az oktatásban az ADSL a jellemző, 58 százalék. Ma már az egészségügyi intézmények körében is jellemzőbb az

⁵¹ Az infrastruktúra megvan, a felhasználás hibádzik. 2007.04.24. 13:45, SG.hu nyomán

ADSL, mint a kapcsolt vonali technológia, az önkormányzati intézmények még mindig inkább ez utóbbi megoldást használják.⁵²

1.4.6 Országos és területi rendszerek

A magyarországi hiteles elektronikus ügyintézés fejlődésének példaértékű eseménye, hogy a pénzügyi szervezetek állami felügyelete egy olyan elektronikus nyilvánosságra hozatali rendszert indított el, amely lehetőséget biztosít a tőkepiacról szóló törvény alapján bejelentésre kötelezettek számára, a tőkepiaci törvényben meghatározott közzétételeik, Interneten keresztül történő hiteles és biztonságos feltöltésére. A PSZÁF által működtetett honlap (www.kozzetetelek.hu) biztosítja az ingyenes megjelenést. A hazai elektronikus ügyintézés piacán jelentős tapasztalatokkal rendelkező NetLock Kft., hitelesítés-szolgáltató vállalat a rendszerhez csatlakozni kívánó szervezetek részére összeállított egy speciális tőkepiaci csomagot, mely tartalmaz minden a közzétételek hitelesítéséhez szükséges elemet. Az új rendszer használatával a közzétételre kötelezett vállalatok jelentéseiket gyorsan, egyszerűen, jelentős megjelenítési, nyomtatási és postaköltséget megtakarítva, Interneten keresztül tölthetik fel a PSZÁF nyilvános felületére, mellyel egyidejűleg teljesítik a Felügyelet felé fennálló tájékoztatási kötelezettségüket is.⁵³

1.5 Elektronizáció, digitalizáció, informatizáció

Az ITTK-nak az elektronikus közigazgatás állapotáról szóló jelentése szerint, Magyarországon lezárult az e-közigazgatás első, megalapozó fázisa 2006-ra. A hazai információs társadalom lassú fejlődésében pozitív fejlemény, hogy a nemzetközi összehasonlító elemzésekben jelentős eredményeket ért el az e-közigazgatás ügyféloldali szolgáltatásainak kialakításában. A jelentés szakértői szerint azonban a pozitív eredményeknek - amelyek elsősorban a kötelező uniós direktívák teljesítéseként jöttek létre - a fenntartása nem lehetséges anélkül, hogy (2007-ben) megkezdődjék a szolgáltató oldali eljárások, ügyintézési folyamatok modernizációja és egyszerűsítése, valamint a felhasználói igények jobb megismerése. Itt következik az infrastruktúra-fejlesztés utáni következő lépés, ami a magyar információmenedzsment teljes körű korszerűsítését követeli.

A tapasztalatok szerint az Internet-használók 48 százaléka lépett kapcsolatba valamilyen közintézménnyel online módon, s a kapcsolatfelvétel során 16 százalék valamilyen űrlapot is letölt, 40 százalék információkat keresett egy közintézmény weblapján. Az e-közigazgatás iránt érdeklődők, használók szociológiai jellemzőik szerint – a jellemzően fiatal, városi, gazdagabb rétegeket reprezentáló internetezőkkel szemben - inkább középkorúak és sokan élnek közülük kisebb városokban, községekben. A fejlődés perspektívája, hogy 2007-ben bevezetik az eddig ismert négy szolgáltatási szint mellé az ötödiket, a célirányos, proaktív, automatizált szolgáltatásokat.

A nemrég elfogadott új közigazgatási eljárási törvény (Ket.) e szolgáltatási szint eléréséhez ad alapot, amennyiben a rendszeresen igénybe vett szolgáltatásoknál – mint pl. adóbevallás, társadalombiztosítás – teljesen felesleges újra és újra megadni azokat az adatokat, amelyekkel a közigazgatás már rendelkezik az állampolgárról. A tervek szerint a 20 kötelező online szolgáltatás ötödik szintre való fejlesztését kell elérni az operatív programban. Az infrastrukturális fejlesztések önmagukban már nem fognak nagyobb használati mutatókat generálni sem az egyszerű infokommunikációs eszközök, sem az e-szolgáltatások igénybevétele terén. Egyfelől az információmenedzsment (abban is az adat- és információtartalom-generálás és kezelés), másfelől az állampolgári igény megerősítésében kell áttörést elérni, hogy az állampolgár oldaláról tudatosan használt legyen az e-közigazgatás. Az

⁵² Az intézmények harmada telefonon internetezik. 2007.03.27. 11:18, sg.hu

⁵³ Elérhető megtakarítások elektronikus közzétételi rendszerrel. 2007.03.22. [csiff, biztonsagportal.hu](http://csiff.biztonsagportal.hu)

ITTK jelentésének következtetései szerint az eredményesség attól függ, hogy „a közigazgatásnak milyen mértékben sikerül végrehajtania, betartania az igen progresszív Ket. és információszabadság-törvényeket, valamint milyen mértékben sikerül például a Közhálót állampolgári végpontokká fejleszteni, ott milyen mértékben fognak rendelkezésre állni társadalmi közvetítőként (is) tevékenykedő szakemberek, például IT-mentorok.⁵⁴

Másfelől viszont a gyakorlati példák nem igazán jók. Jellemző példa, hogy a Magyar Államkincstár könyvelési programjának hibája miatt a központi költségvetési és társadalombiztosítási szervek többsége nem tudja teljesíteni a január óta kötelező elektronikus adó-és járulékbevallást. A hiba miatt csaknem 800 ezer ember bevallása nem, vagy csak hiányosan érkezett meg az adóhivatalhoz. Ez a dolgozók számára elsőre nem jelentett problémát, de már a következő januártól megkérdőjelezhetik az egészségügyi ellátáshoz való jogukat, ha a hiba miatt nem tisztázott a jogviszony. Az informatikusok dolgoznak a problémán, de az eredményesség havonta csak néhány százalékkal javul. Néhány nagy cég is panaszkodik, a Magyar Postánál és a Magyar Telekomnál is jelezték, hogy számos problémával küszködnek s az ellenőrző programokkal a mai napig bajlódnak.⁵⁵

1.5.1 e-Szolgáltatások

A 2008-as üzleti évre vonatkozó beszámolókat már elektronikus úton kell benyújtaniuk a cégeknek. A vállalkozások választhatnak: vagy közvetlenül a Cégszolgáltatnak egy fokozott biztonságú e-aláírás használatával, vagy a kormányzati portálon keresztül küldik meg a mérleget. A 2006-os üzleti évről még a 325.000 mérleg- és eredménykimutatásból alig 300-at küldtek elektronikusán. A mérlegek feldolgozása jelentős többletmunkát adott a cégbíróságoknak és a Cégszolgáltatnak egyaránt. A cégbíróságokon számítógépben regisztrálják a beérkezést, és raktárba helyezik az anyagot (a Fővárosi Cégbíróságon ennek néhány hét alatt eleget tesznek). A Cégszolgáltatnál elektronikus okirattá alakítják át a dokumentumokat, ami hónapokat vesz igénybe (a 2005-ös mérlegadatokhoz például csak 2007 elején juthattak hozzá érdeklődők). A beszámolókkal összefüggő adatszolgáltatás a Cégszolgáltatnál és a cégbíróságon díjmentesen megtekinthető, a papíralapú másolatért 4.000, egyes részeinek a másolatáért 2.000 forintot kérnek, ha a másolatot elektronikus úton kéri, 500 forintba kerül.⁵⁶

Eddig (2007 félévire) több mint 550 ezer felhasználó regisztrálta magát az Ügyfélkapu rendszerben. Egyre több szervezet nyújt lehetőséget az elektronikus ügyintézésre, állapította meg az IIR által szervezett a 2007-es „E-ügyintézés” konferencia. Az Ügyfélkapu rendszeren keresztül az APEH, az OEP és az ONYF hivatalai felé is lehetőség (és bizonyos esetekben már kötelezettség is) van sokkal egyszerűbben intézni a járulékbevallási és adatszolgáltatási ügyeket. A foglalkoztatók számára az elektronikus adatszolgáltatás lehetőségét 2007. április 16-tól indította el az ONYF. Ennek köszönhetően többek között a nyugdíjbiztosítási ügyekben használatos valamennyi kérelmet, nyilatkozatot és bejelentési űrlapot elektronikusán is ki lehet tölteni és be lehet küldeni. Magánszemélyektől eddig több, mint ötezer űrlap érkezett, a statisztikák szerint pedig mintegy 16 ezer munkaadó majdnem 140 ezer dolgozóra vonatkozóan küldött már be adatlapot. A foglalkoztatók ügyintézésük során minden esetben e-mail értesítést is kapnak az adatszolgáltatás teljesítéséről.⁵⁷

Ugyanakkor lassan terjed az elektronikus díjbeszedés, miközben a postán évente 230 millió csekk folyik át, és a módszer - bár az ügyfél ingyenesnek érzi - drága és lassú. A Central European Business „Az elektronikus díjbeszedés perspektívái” című konferenciájának résztvevői (akik a szolgáltatók, a bankok és a telekommunikációs cégek képviselői közül

⁵⁴ Jól haladunk az e-közigazgatással. Barna József, 2007.03.28. 11:14, it.news.hu

⁵⁵ Akadozik az e-bevallás, négy adóbevallásból három hibás. Napi Gazdaság, 2007.09.24. ma.hu

⁵⁶ Cégmérlegek: gyorsan megismerhetők a friss adatok, és felelősségre vonhatók a mulasztók. Kötelező az elektronikus út. 2007-11-07. Kende Katalin, vg.hu

⁵⁷ Egyre népszerűbbek az e-szolgáltatások. 2007.11.09. 16:34:52, Körte Ildikó, mfor.hu

kerültek ki) szerint a csoportos beszédés az ügyfelek legfeljebb 20 százalékát képes megszólítani. Ugyanakkor nem adtak választ a bankoknak, hogy miért nem vállalják át nagyobb arányban az ügyfelek banki terheit, miközben a postai csekkek bemutatása és beszédése után a postának átlagosan 90 forintot fizetnek csekkenként.

5. táblázat A digitális alkalmasság index (Digital Opportunity Index) 183 ország minősítésére alkalmazott, a létező statisztikai adatokból készül, 2001-2005 közötti összevetésekre ad lehetőséget.

Globális helyezés	Európai helyezés	Ország	Alkalmasság-index	Infrastruktúra-index	Felhasználói index	DOI
18.	10.	Ausztria	0,99	0,59	0,41	0,67
30.	17.	Szlovénia	0,99	0,55	0,32	0,62
36.	22.	Magyarország	0,99	0,45	0,32	0,59
42.	24.	Csehország	0,98	0,43	0,29	0,57
44.	25.	Szlovákia	0,98	0,41	0,26	0,55
48.	28.	Horvátország	0,98	0,47	0,14	0,53
50.	30.	Románia	0,96	0,31	0,30	0,52
53.	33.	Lengyelország	0,98	0,42	0,13	0,51

World Information Society Report, 2007. ITU-UNCTAD, Digital Opportunity Index, 2005-2006, Európai rangsor. (ictlogy.net)

- I. Alkalmasság
  - 1. mobiltelefonía a népesség arányában, %
  - 2. Internet-tarifák az 1 főre jutó jövedelem arányában, %
  - 3. mobiltelefon-tarifák az 1 főre jutó jövedelem arányában, %
- II. Infrastruktúra
  - 4. vezetékes telefonos háztartások aránya, %
  - 5. számítógépes háztartások aránya, %
  - 6. internetes háztartások aránya, %
  - 7. mobilelőfizetés, 100 lakosra, %
  - 8. mobilinternet-előfizetés 100 lakosra, %
- III. Használat
  - 9. az Internet-használók aránya, %
  - 10. szélessávú megrendelések az Internet-előfizetők között %
  - 11. mobilszélessávú megrendelők a mobilelőfizetők között %

Az átállás a digitális elérési indexről (DAI) a digitális alkalmasság és/vagy lehetőség indexre (DOI) egyben azt jelenti, hogy az infrastrukturális témák után a hangsúly a digitális írástudásra, a tartalomszolgáltatásra, információpolitikára és a jogi keretekre került. A DOI 11 IKT-indikátorra alapozott mutató, melyet 2004-2006 között elérhető hivatalos statisztikák alapján generáltak 181, majd 183 ország összehasonlítására (illetve elkészítették a 62 vezető államra is 2002-2006-os adatgyűjtés és elemzés alapján).

A Fővárosi Gázművek a nyári piacnyitás után engedményeket tenne azon ügyfeleknek, akik a csekken fizetés helyett az elektronikus módok közül választanak. Az OTP Bank ügyfelek között több mint 10 ezren vannak, akik lemondtak a számlakivonat postai úton történő megküldéséről. Ugyanakkor az elektronikus aláírás, mely a vállalkozások számára az elektronikus számlák fogadásához kellene, már több éve késik. A próbálkozásokat jelzi a Magyar Telekom Távszámla, vagy az EBPP.hu Zrt. Fejlesztése, melyek működő modellek, de nincs megfelelő számú szolgáltató és ügyfél. A EBPP.hu 2007 végére szeretné elérni az 50 ezres ügyfélszámot. Az elektronikus számlabemutató nélkül a számlafizetés reformja nem

valósulhat meg, és mindez csak akkor képzelhető el, ha egyetlen közös platformot dolgoznak ki az érdekeltek.⁵⁸

A kórházak, rendelőintézetek és patikák informatizálása is elindult, az egészségügyi központi igazgatásában nagyjából kiépültek a tervezési és analitikus rendszerek, de ezek többsége még nem kommunikál megfelelően egymással. Nem halogatható az egységes európai egészségbiztosítási kártya (EEK) bevezetése sem, jelenti ki a hazai egészségügyi informatika kihívásait taglaló elemzésében Szirmai Ákos, az AAM Vezetői Informatikai Tanácsadó Zrt. szakmai igazgatója. Informatikai szempontból az egészségügy az ország legnagyobb és legösszetettebben működő alrendszere, melynek fontos jellemzője, hogy a nagyszámú szereplő közötti interakciókra az ország több ezer egészségügyi ellátóhelyén kerül sor. A létrejövő adatok felhasználására évekkal vagy akár évtizedekkel a keletkezésük után is szükség van.

Az unió előírja a határokon átnyúló adatcserét. Megjelent az igény az intézmények közötti együttműködés erősítésére, a duplikált adatrögzítések során bekövetkező tévedések hatásainak kiszűrésére. Az egyik legjelentősebb fejlesztés a 2006-ban elindított humánerőforrás-fejlesztési operatív program keretéből finanszírozott intézményközi rendszer fejlesztése, amelyre az ország három kelet-magyarországi térségében kerül sor. A rendszer megvalósításának célja többek között, hogy lehetővé tegye az egészségügyi intézményekben keletkezett betegadatok más intézményekben való lekérdezhetőségét. Ily módon jelentős vizsgálati költségek és idő takarítható meg, valamint javítja az eddiginél pontosabb diagnózis felállítását és a megfelelő kezelés kiválasztását. Ez a kezdeményezés azért tekinthető jelentős változásnak, mert közös szabványok felállításával lehetővé teszi az elmúlt évek során egymástól függetlenül fejlesztett egészségügyi rendszerek közötti adatcserét.⁵⁹

1.5.2 e-Közigazgatás az Unióban és Magyarországon

A „Kihasználni az e-közigazgatás előnyeit” című nemzetközi konferencián több mint ezer szakember, a tagállamok szakminisztereinek jelenléte igazolta, hogy az e-közigazgatás kiemelkedő terület az európai információs társadalom fejlesztésében.⁶⁰

Siim Kallas az igazgatási, ellenőrzési és csalás elleni ügyek területéért felelős Európai Bizottsági alelnök fogalmazása szerint „az e-közigazgatás a főáramba került, ami azt jelenti, hogy az e-kormányzati fejlesztések költségei a politikai büdzsétervezések integráns, elfogadott részévé váltak”. A tagállamok szakminiszterei deklarációban rögzítették az e-közigazgatás elkövetkezendő éveinek legfőbb irányait, mint erősíteni az interoperabilitás határokon átnyúló, azaz európai dimenzióit, csökkenteni kell az adminisztratív terheket és költségeket, ezáltal pedig hatékonyra és eredményessé tenni az állampolgárok, a vállalkozók és a közigazgatás kapcsolatát, biztosítani kell a befogadó e-közigazgatási szolgáltatásokat, különös figyelmet fordítva a szegényebb társadalmi csoportokra, jobban bevonni az állampolgárokat a politikai folyamatokba, valamint tovább növelni az átláthatóságot. A konferencián harmadik alkalommal ítélték oda a legjobb, leginnovatívabb európai e-kormányzati gyakorlatoknak járó díjakat. Az öt kategória díjazott példái egyben jelzik a terület fejlődését is.

Az első példaként, a gazdasági növekedést és a munkahelyteremtést elősegítő szolgáltatások kategóriájában az amszterdami HoRaCa1 elnevezésű egyablakos rendszer szerepelt, mely a vendéglátóiparban (szállodák, vendéglők, kávézók) érdekelték számára segít a vállalkozás elindulásához szükséges valamennyi teendő egy helyen történő elvégzésében. A részvétel és átláthatóság kategóriában a norvég MyPage díjazott, mely egy „önkiszolgáló” lakossági portál, ahol a felhasználók személyre szabott e-szolgáltatásokat vehetnek igénybe,

⁵⁸ Lassan terjed az elektronikus díjbeszedés. 2007.02.05. 08:19, Napi Online, sg.hu

⁵⁹ Nem halogatható tovább Magyarországon az uniós tajkártya mielőbbi bevezetése. 2007.10.31., vg.hu

⁶⁰ A „Kihasználni az e-közigazgatás előnyeit”, 2007 szeptember 19-e és 21-e között megrendezett, 4. Miniszteri E-közigazgatási Konferencián Molnár Szilárd kutatási igazgató és Csótó Mihály kutató vett részt az ITTK részéről.

illetve kezelhetik a róluk a hatóságok számára rendelkezésre álló személyes adataikat is. Az oldal távlati célja, hogy valamennyi kormányzati szint valamennyi szolgáltatása elérhetővé váljon a MyPage segítségével 2009-re. A társadalmi hatás és kohézió témakörében a Besancon.clic kapta a díjat, melynek célja, hogy csökkentse a digitális megosztottságot, a térség IT-felszereltségének növelésével. A program keretében cégek által adományozott - és azok felújításánál fogyatékossgal élő embereknek munkahelyet teremtve - eszközöket osztanak ki a rászorulóknak (általános iskoláknak, kórházaknak, időotthonoknak). A hatékony közigazgatás témában a Német Közigazgatási Címtár győzött. A rendszerben valamennyi elektronikusan elérhető e-kormányzati szolgáltatás szerepel, megteremtve azt az elengedhetetlen infrastruktúrát, mely biztonságos és megbízható kommunikációt biztosít az intézmények közötti papírmentes ügyintézéshez. A nyilvános szavazással eldőlt kategóriát - a legnagyobb hatású jó gyakorlat - az Olaszországban létrehozott Online Rendőrör nyerte, mely 2006 februárjában az első ilyen volt a maga nemében. Az általános információkon, letölthető nyomtatványokon kívül online bejelentéseket lehet tenni, illetve szaktanács is kérhető a felületén.

A konferencia ideje alatt kerültek nyilvánosságra a Capgemini idei adatfelvételének eredményei a tagállamok e-közigazgatásának fejlődéséről. Napjainkra alapszabávként vált az online közszolgáltatások interaktivitása, sőt a teljes mértékben online elérhető szolgáltatások átlagos aránya is megközelítette a 60 százalékot. Ausztria változatlanul vezető szerepet tölt be az online közigazgatás felkészültség terén, de jelentős előrelépést tett idén Szlovénia, Portugália és Málta is. A felkészültségi szintek közé idén bevezetésre került egy ötödik is, amely az online szolgáltatások proaktivitását, személyre szabhatóságát, azaz ügyfél-központúságát fejezi ki. Mindezzel kiegészül az eddig döntően az ügyféloldali szolgáltatásokra koncentrált mutatórendszer a szolgáltatóoldal mérési lehetőségével. Az új indikátor immár a közigazgatás belső folyamatainak "intelligenciáját", felkészültségét méri.

1.5.3 Stagnáló-e az e-közigazgatás fejlődése Magyarországon?

Magyarország e-közigazgatási szolgáltatásainak felkészültségi szintje 2004-2006 között elérte az európai országok átlagát, 2007-ben teljes mértékben online elérhető szolgáltatások terén újra az átlag alá kerültünk. A mért 50 százalékot később sem haladtuk meg, az európai átlag viszont felkúszott 58 százalékra. A hazai e-közigazgatás előtt álló legnagyobb kihívást az 5. szolgáltatási szint elérése jelenti, ugyanis a 20 (Magyarország esetében 27) online közszolgáltatás közül mindössze 1 érte el 2007-ben az állampolgári felkészültségi szintet (összehasonlításképpen, a szomszédos Ausztriában ez a mutatószám meghaladta a 70 százalékot). Sajnos lemaradás tapasztalható az európai átlagtól (mintegy 6 százalékponttal) a szolgáltatások felhasználó-központúsága terén is, miközben a magyar kormányportál használhatósága meghaladja az európai országok hasonló mutatóinak átlagát.⁶¹

Eközben a „digitalizálási kényszer” világszerte egyre nagyobb méretet ölt. A modernizációs kényszer és igény folyamatos növekedésének húzóágazatai az e-government, az e-bank, az e-egészségügy és az e-logisztika, általában a szolgáltatók ügyfélszolgálatainak javítása. Szakértők várakozásai szerint a dokumentum-beolvasó szkennerek piacán 14 százalékos, ezen belül a hálózati beolvasók piacán 46 százalékos bővülés várható 2007-2011 között.⁶²

Az AmCham állásfoglalásban vállalkozik a helyzet ismertetésén túlmutató, Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjainak elemzésére. Összefoglalja azokat a legfontosabb területeket, amelyekkel részletesen és sürgősen foglalkozni kell, amennyiben az e-kormányzat lehetőségeit a gyakorlatban is szeretnénk megvalósítani. Az IT és az e-

⁶¹ Az e-közigazgatás Európában. 2007. 10.09. 08:13, hirado.hu; valamint Európai átlag alatt a magyarok. 2007.10.09. piacesprofit.hu

⁶² Hazánkba is betört a digitalizálási kényszer. 2007.10.09 15:20 morpho.hu, ma.hu

kormányzat a verseny része, ezért közvetlen hatásuk van a versenyképességre. E probléma megoldására javaslatokat és ajánlásokat nyújtott be az AmCham. A kamara elnöke hangsúlyozta, hogy a helyzetelemzésnek akkor van értelme, ha a döntéshozók ezt megismerik és figyelembe is veszik, másrészt, az elektronikus kormányzat kialakítása nem kizárólag informatikai probléma. Szakértő tervezést, közigazgatási folyamatok átgondolását, átalakítását is jelenti - hangsúlyozta Dr. Paál Péter, az AmCham Informatikai Bizottságának elnöke, aki egyben az IBM Magyarország vezérigazgatója.

Az ÚMFT és két vonatkozó operatív programja - az Államreform és az Elektronikus Közigazgatás Operatív Programok - alkalmas az elektronikus közigazgatási rendszerek kiépítésére és fejlesztésére, mert megalapozott helyzetértékelést, megfelelő prioritásokat, célokat és módszereket tartalmaz. Az AmCham szerint számos lehetőséggel lehet élni a megvalósításban, de szembe kell nézni a fejlődést gátló kihívásokkal is, vagyis a jelenlegi költségvetési megszorításokból az e-közigazgatás stratégiáinak javára erényt kellene kovácsolni, hiszen e technológiai és szervezeti újítások jelentős költségmegtakarítást eredményeznek, és a reformokat támogatják.

A szolgáltatások elterjedése érdekében szükséges, hogy a lakosság és a köztisztviselők ismerjék, értsék a digitális kultúrára való átállás előnyeit. A közigazgatásban létrejöhetne egy valóban szolgáltató állam, egységes szolgáltatási és adatszolgáltatási szintekkel, állandó (7x24 órás) nyitva tartással. Központi döntéshozatalt kell érvényesíteni a kormányzati informatikai döntéshozatalban, és kihasználni a közigazgatásban meglévő költséghatékonysági tartalékokat. Meg kell újítani az adatvédelmi törvényt, hogy biztosítható legyen a hatóságok közötti adatáramlás, valamint növelni lehessen a nyilvános adatok körét a közbiztonság növelése érdekében. Az elektronikus aláírást kevesen használják, éves szintű díja 30 ezer forint körül mozog. Az adatvédelmi törvény megújítását össze kell kapcsolni az e-aláírás elterjesztésére irányuló törekvésekkel. Elengedhetetlen a központi szolgáltató rendszer továbbfejlesztése, növelni kell a közhiteles nyilvántartások hozzáférhetőségét az ügyintéző rendszerek számára. Javítani kell az ügyfélkapu szolgáltatási színvonalát és felhasználói felületét, valamint be kell vezetni az elektronikus fizetést az e-ügyintézéshez.⁶³

6.táblázat Az ICT-OI '2007 részindexei és indikátorai (www.itu.int/ITU-D/ict/publ.)

Ország	Hálózati-index	Készségek-index	Széleskörű-ségi-index	Rendelke-zés-index	Intenzitás-index	Használati-index	ICT-OI átlag
15. Ausztria	449,1	131,8	243,3	365,1	403,75	383,94	305,60
30. Szlovén.	261,8	146,0	195,5	332,2	289,02	309,86	246,13
37. Cseho.	295,8	125,0	192,3	231,5	197,35	213,74	202,72
40.Magyaró.	232,6	133,7	176,3	192,4	229,06	209,96	192,41
42. Szlovák.	249,2	122,4	174,7	274,6	152,06	204,36	188,91
46. Lengyelo.	190,7	137,5	162,0	211,6	137,94	170,86	166,36

2007-es ICT-OI részindexek: Infodensity (Networks and skills), és infouse (uptake and intensity); innen csak Ausztria tartozik az elitbe (bár egyes részindexei és indikátorai nem elég jók), a többiek a közepes teljesítményű országok közé tartoznak.

1.6. Információs műveltség az információs társadalomban

1.6.1 Az oktatás

„Az Internet iskolába megy - az online tartalmak szerepe a közoktatásban” címmel a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete szervezésében tartott, kerekasztal

⁶³ Magyarországon kullog az e-kormányzat. 2007.11.05. piacesprofit.hu

beszélgetésen a résztvevők szerint a Sulinet Digitális Tudásbázis (SDT) napi gyakorlatban való alkalmazását nehezíti a hálózatok fejletlensége, a kis számú informatikai eszköz a digitális tananyagok akkreditációjának hiánya, illetve a tanárok képzetlensége és a motiváltság hiánya. A közoktatási célú digitális ismeretanyagokkal kapcsolatban megoszlanak a vélemények: a kezdeményezés támogatói úgy gondolják, hogy ezzel fontos átalakulás következik be a közoktatásban, ugyanakkor a pedagógusok körében - a pozitív visszajelzések ellenére - nagy mértékű ellenállás tapasztalható. Ezt részben valószínűleg az magyarázza, hogy a diákok gyakran könnyebben használják ezeket a technikai eszközöket a pedagógusoknál. A digitális ismeretanyag hatékony átadása érdekében - a megfelelő színvonalú technikai háttér biztosítása mellett - fontos volna nagyobb hangsúlyt fordítani a pedagógusok képzésére. E feladatból a kormányzatnak, illetve a digitális tananyagfejlesztőknek és táblagyártóknak is ki kellene venni a részüket. (A tanárok "SMS-analfabétizmusa" miatt – egy felmérés szerint a tanárok többsége nem tudja, miként kell küldeni SMS-t – nem valósult meg a szülők SMS-ekkel értesítésének programja sem. – állapítja meg a sg.hu.)

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a pedagógusok Magyarországon az uniós országok között a legalacsonyabb mértékben használják informatikai eszközöket, digitális tananyagokat az oktatásban. Az intézmények a megfelelő kínálat hiányában továbbra is kénytelenek hatalmas összegeket költeni a hagyományos szerkezetű papír alapú tananyagokra, annak ellenére, hogy egyre hangsúlyosabban tolódnak az igények a „kompetencia fejlesztő oktatást támogató” új típusú, egyre nagyobb részben digitális tananyagok irányába. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében a kormányzat uniós források felhasználásával „egységes informatikai infrastruktúra kialakítására törekszik, amely biztosítja az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a hátrányos helyzetű településeken is”. Ez lenne az Intelligens Iskola Program, mely lehetővé teszi, hogy a tantermek mintegy felében multimédiás, interaktív digitális tartalommal segített oktatás váljon lehetővé. De az infrastruktúra által elérhető lehetőségek akkor teljeshetnek ki, ha megfelelő mennyiségű-minőségű digitális tananyag is megjelenik a tankönyv piacon (akár a már meglévő, papíralapú tankönyvek kiegészítéseként).

A nem információtudatos politikai és gazdasági környezet jellemzője, hogy hiányzik a digitális tananyagok alkalmazhatóságának jogszabályi környezete. A digitális tananyagok akkreditálási lehetősége, a tankönyvtámogatás igénybevételenek szabályozása hiányzik, vagy hiányos. A digitális tananyagokat 20%-os ÁFA terheli a tankönyvek árának 5%-os ÁFA tartalmával szemben. Másrészt, az elmúlt évek állami, központosított fejlesztése - mely többségében a Sulinet Digitális Tudásbázis tartalmát adja - betöltötte szerepét: létrejött a megfelelő fejlesztői környezet, a fejlesztésre képes vállalkozások, valamint a digitális tartalmak alkalmazására képes pedagógusi kör. A támogatások felhasználását a jövőben mindenképpen közvetlenné kell tenni, lehetővé téve a digitális tananyagok fejlesztésében részt vevő vállalkozások versengését és így a kínálat bővülését és a minőség növelését. – állítják szakértők.

Főző Attila László (az Educatio Kht. munkatársa) szerint elsőként az SDT rendszerét és használatát kell minél több tanárral megismertetni. A jó minőségű tartalmak gyártása nagyon drága, az állami megrendelésre készült anyagok jó része éppen csak eléri a megrendelő által támasztott feltételeket. A hazai digitális tartalmak megszületésével, fejlődésével párhuzamosan a tartalomfejlesztők tapasztalatai is egyre gyarapodnak. Az SDT rendszerében több mint 1 millió tananyagelem található különböző fejlesztők munkájaként, sokféle szinten és minőségben.

Hantos István (az Alternatív Közgazdasági Gimnázium igazgatója) szerint sok tanár nem ismeri a rendszert, ezért nem tudják alkalmazni a napi gyakorlatban. Ennek a helyzetnek a feloldására többször indított hétvégi kurzusokat pedagógusok számára, de a kurzusok hallgatóinak 10%-a alkalmazza csak a digitális rendszert. A tananyagok minőségét illetően fejlesztőként az a meglátása, hogy a pályázati kiírásoknak is felhasználóbarátnak kellene lenniük, továbbá nem a papíralapú tananyag digitalizálására kellene hangsúlyt fektetni, hanem eleve digitális logikával kellene a tananyagot legyártani.

Hedvig Olga (a Műszaki Kiadó képviselője) közlése szerint öt éve gyártanak digitális tananyagot, s ezeket a papíralapú oktatási anyagokkal együtt értékesítik. Szerinte csak együtt, egymást erősítve működhetnek ezek a tartalmak. A kiadó úgy próbálja feloldani a kezdeti ellenállást a nemrég indult e-tábla programmal kapcsolatban, hogy minden iskolába ellátogat és bemutatót tart a tábla és a tananyagok használatáról. Tapasztalatai szerint „lelkesnek mutatkoznak” a pedagógusok.⁶⁴

A távoktatás (e-learning) ugyanazokra a képességekre, ismeretekre épít, mint a távmunka (e-work). Azzal a különbséggel, hogy az eredményes tanuláshoz mindezeket ki kell alakítani: meg kell tanulni tanulni. Sokkal kevésbé hat a tanár jelenlétének fegyelmező ereje, ezért a tanulónak komoly önfegyelmel kell rendelkeznie. A távmunkásnak az alapos szakmai és informatikai ismereteken kívül szüksége van olyan személyes kompetenciákra, amelyek segítik az önálló munkavégzésben. Tudnia kell munkatársaival távolról kommunikálni, - amelynek nehézsége, hogy a non-verbális csatornák hiányoznak - önmaga számára meghatározni a feladatok sorrendjét, időigényét a határidők megtartásával, önállóan megoldást találni a folyamatosan előálló problémákra, egyensúlyt tartani a munka és a magánélet, illetve más elfoglaltságok között.⁶⁵

Az Intel és a magyar kormány szándéknyilatkozatot írt alá arról, hogy az Intel World Ahead program egyes oktatási projektjeit Magyarországon is bevezetik. A megállapodás részeként a magyar kormány az Intel Teach, az Intel ClassMate PC és az Intel skool Learning and Teaching technológiai programokat bevezeti az alap- és középfokú oktatásban. „A program kiválóan egészíti ki a már futó e-Learning programokat (például a Sulinet Digitális Tudásbázist) és hatékonyan használja ki a már telepített magyarországi lakossági hálózati infrastruktúrát, a Közhálót is.” Az Intel skool Learning and Teaching technológia egy online oktatási erőforrás, matematika és tudományos tartalmakkal. Ezek a tartalmak segítenek a diákoknak a kulcsfontosságú matematikai és tudományos koncepciók megértésében és felfedezésében, interaktív eszközökkel. A program részletei a www.skool.com weboldalon érhetők el.⁶⁶

A mérés és minősítés híre e tárgykörben, hogy a kormányok egyre nagyobb figyelmet szentelnek a nemzetközi összehasonlításoknak olyan hatékony politikák keresése közben, amelyek fokozzák az egyének szociális és gazdasági kilátásait, ösztönzőket nyújtanak az oktatással kapcsolatos nagyobb mértékű hatékonyság tekintetében, és amelyek segítik az egyre növekvő igények kielégítését szolgáló források mobilizálását. Az OECD Oktatási Igazgatósága hatalmas erőfeszítést fordít mennyiségi, nemzetközileg összehasonlítható mutatók kidolgozására és elemzésére, és ezen mutatókat évente az Education at a Glance című kiadványban teszi közzé. Ezek a mutatók lehetővé teszik az oktatással foglalkozó politikusok és a gyakorló szakemberek számára egyaránt, hogy oktatási rendszereiket más országok teljesítményének tükrében lássák, céljuk pedig a kormányok politikai reformokra irányuló erőfeszítéseinek támogatása és áttekintése. Ez az összefoglalás a Magyarországra vonatkozó alapvető megállapításokat állítja szembe az OECD-országokban tapasztalható globális tendenciákkal, a következő fejezetek szerint: mennyiségi és minőségi kihívások, a méltányossággal kapcsolatos kihívások, valamint a forrásokkal és a hatékonysággal kapcsolatos kihívások. Az Oktatási körkép 2007, valamint annak összefoglalása, valamennyi adat és a kizárólag webes alapú táblázatok ingyenesen letölthetők a www.oecd.org/edu/eag2007.ról.⁶⁷

Az intézményesülés híre e tárgykörben, hogy elindult az első magyar webgazdasági szakközépiskola. Az intézmény az Internet fejlődésével létrejött új ismereteket - weborientált vállalkozásmenedzsmentet, webfejlesztést, webüzemeltetést, webtervezést - oktat tanulóinak hivatalos középiskolai keretek között. A Webdidaktika Alapítvány által életre hívott

⁶⁴ Vita az internet közoktatásbeli szerepéről. 2007.11.12. 10:33, sg.hu

⁶⁵ Távoktatás és távmunka; e-learning és e-work. Breiner Ildikó, 2007.10.09, HR Portal, ugyvezeto.hu

⁶⁶ Olcsó PC program indul a magyar oktatásban. 2007.11.03. piacesprofit.hu

⁶⁷ Az OECD összefoglalása Magyarországról. 2007.09.19. jogiforum.hu

szakközépiskola két osztállyal és több mint 60 tanulóval indul, a későbbiekben pedig a képzést kiterjesztik a már korábban érettségizett tanulók és más jelentkezők számára is. Ez a képzés egyedülálló a magyar oktatási palettán, webes ismeretekhez ilyen átfogó formában eddig máshol nem juthattak a diákok. Az alapítványt az informatikaoktatás terén régen munkálkodó szakmai kör hozta létre, mely 1991-től rendezi az ország legjelentősebb informatikai oktatás témájú konferenciáját. E szakmai kör mögött tudományegyetemi karok (ELTE, Szegedi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem) állnak, illetve olyan nagy cégek segítik munkáját, mint például az Oracle, amelynek a társadalmi szervezeteként működő "Magyarországi Oracle Felhasználók Egyesülete" a Webdidaktika Alapítvány egyik alapítója. A szeptemberben induló két osztály közül az egyik klasszikus 4 éves, a másik egy nyelvi előkészítővel kiegészített 5 éves képzést nyújt a tanulók számára. A szakközépiskolába a nyolc osztályt végzett diákok, az érettségire alapozott iskolarendszerű szakképzésre érettségizett, de 21 éves kornál nem idősebbek jelentkezhetnek. Legutóbb 135 tanuló adta be jelentkezését, előre láthatóan 65-68 diák fog tanulni a két osztályban. Mindemellett az iskola hamarosan meg fogja hirdetni az államilag finanszírozott érettségi utáni szakképzéseket is. Ez az iskolarendszerű oktatás nappali munkarendben, a délutáni időszakban történik. Mivel az új OKJ szerinti informatikai képzések vélhetően csak később indíthatók, így a "Rendszer informatikus" és a "Multimédia-fejlesztő" szakmákban indul az oktatás, majd keresztfélévben indul a "Webfejlesztő" és a "Webmester" szakképzés.⁶⁸

Az intézményesülés erősítésére pedagógusképzést indított a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) is. A képzés célja volt megerősíteni az Internet-használattal kapcsolatos pozitív attitűdöket, eloszlatni a félelmeket, felkészíteni a pedagógusokat a gyermekek védelmére konkrét, gyakorlati ismeretek nyújtásával. A MTE a Safer Internet for Children projekt keretében 2006. októberében indította el a Train the trainer programot, a Kurt Lewin Alapítvánnyal közösen szervezett és kidolgozott első tréning ez év márciusában zárult. A Taktaszadai Móra Ferenc Általános iskola kiválasztása pályázati úton történt. A képzésre történő jelentkezési adatlapot és a pályázati kiírást számos helyen közzétették. A legfőbb bírálati szempont a rászorultság volt, azt az iskolát választották ki, amely megítélésük szerint a legtöbb szempontból hátrányos helyzetben van a többi oktatási intézményhez képest. „A képzés összeállításakor az MTE és a Kurt Lewin Alapítvány munkatársai egy rugalmas programot állítottak össze, cserélhető tananyagelemekkel, melyek illeszthetők a résztvevő pedagógusok ismeretszintjéhez és attitűdjeihez, hiszen a cél a releváns tudás megszerzése volt. A képzés teljes időtartama során szembesültünk a digitális olvasás képességének szinte teljes hiányával. A tréning során a pedagógusok megfogalmazták nehézségeiket, félelmeiket, érzéseiket az Internettel, egyáltalán a számítógéppel kapcsolatban, valamint megfogalmazták a korukból és korábbi képzésükből, illetve ismerethiányból következő lemaradásukat a mai diákokkal szemben. Olyan gyakorlatokat helyeztünk ezért előtérbe, ami a bizalom, kommunikáció és kompetencia valamint a nevelés és felelősség kérdésköreit helyezte megfelelő megvilágításba. A képzés első felében nyilvánvalóvá vált, hogy a csoport legnagyobb része a legalapvetőbb számítógépes ismeretekkel sem rendelkezik. Ezért olyan rávezető gyakorlatokkal kezdődött a géptermi oktatás, amelyek e félelmek feloldására szolgáltak”- mondta el Ligeti György az Alapítvány kuratóriumi elnöke.⁶⁹

1.6.2 Információkeresés Interneten, ismeretszerzés, tudásépítés

A Piackutatók Magyarországi Szövetségének 2006-os felmérése és adatai figyelmeztetnek, hogy már minden ötödik kutatás internetes a világban, miközben Magyarországon az online kutatás részaránya mindössze 3 százalék. Az Internet terjedésének folyamatos növekedése, a módszer alacsonyabb költségigénye és a gyors adatfeldolgozás lehetősége nálunk is az

⁶⁸ Szeptemberben nyílik az első magyar webgazdasági szakközépiskola. 2007. május 10. 12:53. hirado.hu, webgazdasagi.hu

⁶⁹ Pedagógusképzést indított a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete. 2007.04.03. 12:23, Prim Online

elterjedés széleskörűségét vetíti előre. Több kutatócég is megjelent a hazai internetes piacon, s a konkurensok most összefogtak az Online Kutatás 2007 konferencia megrendezésére, ahol az NRC, a BellResearch, az ITHAKA, a freQuest, a Gemius, a KutatóCentrum, a Megyer Consulting, a Meroving, a Ringier, az SPSS, a Szinapszis és a TNS szakemberei példákön keresztül mutatták be az online kutatás gyakorlati alkalmazását. A kutatócégek tapasztalatai szerint a vállalatok érdeklődése egyre inkább nő a téma iránt.⁷⁰

A gondok az információs műveltség hiányával és egy általános tudáshiánnyal magyarázhatók, és csak azután az egyéb feltételekkel. Az Internetről, Internet-használatról szóló közlemények, elemzések többnyire a világhálót használókat vizsgálják – azt a 34 százalékot, amelyik (a 15-69 éves lakosságon belül) rendszeresen használja. A 15-69 éves magyar lakosság 59 százaléka azonban még sosem próbálta ki az Internet használatát, további 7 százalék pedig ugyan rendelkezik már némi világhálós tapasztalattal, de nem szokott internetezni. A nem-internetezés okaként sokan a technikai lehetőség (számítógép- vagy internet-hozzáférés) vagy az ismeretek hiányát említik, de feltűnő, hogy az Internetet nem használók egyharmada úgy gondolja, nincs is szüksége az Internetre. A szubjektív indokok ugyanakkor rendszerint torzítják a valós helyzetet: ma már a lakosság nagy része valamilyen módon képes lenne Internet-hozzáféréshez jutni, a „nincs rá szüksége” típusú válaszok mögött pedig sokszor az a jelenség áll, hogy a világhálós tapasztalattal nem rendelkezők sok esetben nem is tudják, mire használható. Azt már nehezebb megmagyarázni, hogy az otthoni hozzáféréssel rendelkezők 12 százaléka miért nem internetezik?!

Az Internet-használat mögöttes okainak vizsgálatára és a nem-internetezés valós indokainak feltárására az NRC kidolgozott egy eljárást, amely alkalmas arra is, hogy szegmentálja a társadalmat az Internethez fűződő viszonya alapján. A NetMark indexálás legnagyobb tanulsága, hogy míg az internetezők és a nem-internetezők között a legnagyobb különbség valóban a hozzáférésben figyelhető meg, addig utóbbi csoport ismeretei is szignifikánsan alacsonyabbak a világhálóval kapcsolatban, sőt, az Internettel kapcsolatos bizalmatlanságuk is nagyobb. Nincs ugyanakkor különbség az Internetet használók és nem használók között a hasznosság dimenziójában: egy átlagos nem-internetező számára az internet ugyanolyan hasznos eszköz (lenne), mint egy átlagos-internetező számára – a világhálón ő is találna olyan tartalmat, szolgáltatást, amely értékes tevékenységgé tenné számára az internetezést.

A NetMark szegmentáció öt csoportot különböztet meg a világhálózhoz fűződő viszonya alapján. A 15-69 évesek egyötödét teszi ki az az Internettel szemben elkötelezett csoport, amelynek tagjai nem csak ismerik az Internet kínálta lehetőségeket, de bíznak is az Internetben és hitelesnek tartják az online tartalmakat. Ebben a csoportban 73 százalék a rendszeres internetezők aránya, és az otthoni hozzáféréssel rendelkezők 97 százaléka internetezik. A másik végletet az a 14 százaléknyi csoport alkotja, amely az Internettel kapcsolatban hiányos ismeretekkel és az átlagosnál nagyobb bizalmatlansággal rendelkezik, ráadásul a világháló nem is nyújt különösen hasznos tartalmakat számára.⁷¹

Más megközelítésben, a Szonda Ipsos 2007-es felmérése szerint, a felnőtt lakosság csaknem fele hallott már a digitális átállásról, de csak minden ötödik emberi tudja, miről van szó. A felnőtt lakosság közel fele hallott arról, hogy viszonylag rövid időn belül Magyarországon is felváltja a földfelszíni analóg műsorszórását a digitális. A részletekről azonban csupán minden ötödik megkérdezettnek van fogalma. A témában jártasak (153 fő) spontán válaszaiban az ismeretek leginkább a digitális jelátviteli módra vonatkoznak (18% említette). Az is köztudott tény, hogy ez a technológia az analógnál jobb kép- és hangminőséget biztosít (20%); 10% alatt ismert viszont, hogy a jelenleg forgalomban lévő televíziók átalakító nélkül nem működnek majd, s hogy a digitális adásokkal több csatorna közül választhatunk. Van némi bizonytalanság abban, hogy a meglévő csatornavételi módokat (földi, kábel, műholdas) hogyan érinti ez a

⁷⁰ Keveset kutatunk az Interneten. Krasznay Endre, 2007.11.06. 15:39, Magyarországon mindössze 3 százalék az online kutatások aránya. (A budapesti konferenciáról további információ a www.onlinekutatas.info honlapon található.) NRC Kft., it.news.hu

⁷¹ A nem-internetezés okai. 2007. május 04. onlinekutatas.hu

változtatás. Többen gondolják, hogy a földi sugárzás megszűnik a jövőben. A kábeles átvitelhez való viszony a válaszok alapján kusza ("olyan lesz, mint a kábel / ez már nem kábel lesz"). Igen nagy arányban feltételezik, hogy műholdas technológia kíséri a változásokat. Ugyanakkor a digitális átállás a megkérdezettek többsége szerint a lakosság számára a jelenleginél nagyobb kiadásokat jelent majd, és a megszokottnál több csatornaszámot társítanak a költségnövekedéshez.⁷²

A magyar lakosság 57%-a digitálisan írástudatlan, ezért a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium NETreKész programot hirdet civil szervezeteknek az internet fejlesztésére. Az Internet Hungary konferencián a tárca minisztere kijelentette, hogy a több mint félmilliárd forintot olyan programokra fordítják, amelyeket civil szervezetek kezdeményeznek. A program kétirányú, amennyiben országos jelentőségű, de a helyi kezdeményezéseket is támogatja. Az országos programokra 5-25 millió forint közötti vissza nem térítendő támogatást adnak (állami pénz a költségek 70 százalékát fedezheti). A helyi programokra 600 ezer forint - 5 millió forint közötti összeg adható, ami a költségek maximum 85 százalékát fedezheti. A cégek által összeadott pénzt egy erre a célra általuk létrehozott nonprofit kft. költi el. Az árak az elmúlt években nominálisan is csökkentek, amit legjobban az Internet esetében, legkevésbé a mobilkommunikáció esetében érzékelnek a felhasználók a felmérések szerint. Az fogyasztói árban is megmutatkozó csökkentést a hatóság a nagykereskedelmi árak szabályozásával tudta elérni. A növekedési trendeket illetően a vezetékes hangpiac tovább csökken, miközben a mobil hangátvitel stagnálni fog. A növekedés motorja a mobil adatforgalom és az IP-média fejlődése lesz.⁷³

Egy 2006-ban végzett Eurostat vizsgálatban azt igyekeztek felmérni, hogy az európai országokban a 16-74 év közötti népesség mekkora hányada bír közepesnek vagy jónak mondható számítógépes tudással. A TNS Infratest felmérése szerint, a legalább közepes szintű számítógép-használói ismeretekkel rendelkezők számát illetően Magyarország a középmezőnyben szerepel 46 százalékkal. Dánia mellett Norvégia (65 százalék) és Svédország (63 százalék) alkotja az élbolyt, a leszakadók táborába Lengyelország mellett Írország (29 százalék) és Olaszország (34 százalék) tartozik. A magyar adat meghaladja a 44 százalékos EU-átlagot. A nők és a férfiak számítógéptudása közötti különbségre is rákérdeztek: közel 20 százalékos a szakadék Hollandiában, Magyarország esetében alig éri el az 1 százalékot.⁷⁴

1.6.3 Információgazdaság, vállalkozás

E téren a jellemző hír, hogy „Kelet-Európában” elsőként Magyarországon jelent meg az internetes keresőmarketing piacon meghatározó amerikai iProspect. A cég budapesti irodája induláskor a Kirowski digitális marketingügynökség keretén belül önálló márkaként működő részlegben három keresőmarketinges szakember dolgozik, de egy éven belül meg akarják többszörözni a létszámot. A magyarországi piacon három év múlva egymilliárd forintos forgalomra számít az iProspect, a 1996-ban alapított vállalkozás, mely maximalizálja a márkák online marketingtevékenységének megtérülését a természetes keresőoptimalizálás, a fizetett megjelenések, hirdetések megfelelő kezelése révén. A cégnek már 25 ügyfele van a magyarországi piacon.⁷⁵

Másrészt viszont, szakértők megállapítják, hogy a legtöbb hazai reklámügynökség számára ingoványos terület a web. A Kreatív 2007. márciusi számában közölt ügynökségi kutatás a tizenkét legismertebb ügynökség honlapját nézte végig a Hvg.hu médiablogjának szakírója méltatásában. Következtetései szerint a magyarországi ügynökségek többnyire megrekedtek a múlt század végén elterjedt, az „online média lényegét figyelmen kívül hagyó

⁷² Mentálisan átváltunk már? 2007.11.06. 13:09, hirado.hu

⁷³ A magyarok lakosság 57%-a digitálisan írástudatlan. NETreKész program. 2007.10.16. 12:56, MTI, ma.hu

⁷⁴ PC-tudásban Európa közepén. Népszabadság (H. M.), 2007.10.08.

⁷⁵ Újabb szereplő magyar keresőmarketing-piacon. 2007-11-06 12:01:39, Sági Gyöngyi, vg.hu

brosúrahonlapok szintjén”. Miközben az ügynökségek gond nélkül készíttetnek el egy tetszetős nyomtatott cégismertetőt, láthatóan zavarba esnek, amikor az Interneten kellene bemutatkozniuk. „A megvizsgált honlapok alapján a legtöbb ügynökségnél nem világos, mi is a céljuk a honlappal, kinek és mit kívánnak elmondani. Vannak, akik láthatóan érzik, hogy az internetes-névjegyfunkció kevés – többnyire ilyenkor bukkannak fel a különböző kreatív megoldások. Mivel azonban ezek nem kapcsolódnak szervesen az átadni kívánt (csekélyke) információhoz, hatástalanok maradnak. A hazai ügynökségi honlapok legfeljebb tevékenységük tartalomjegyzékéül szolgálnak, kísérletet sem tesznek arra, hogy az ott dolgozó emberek szakmai kompetenciáját bizonyítsák. Miközben a mai web lényege az információk megosztása, a közösségi hálózatok építése, a párbeszéd, addig a vizsgált honlapok döntő többsége mind a régi iskolát, az egyirányú kommunikációt képviseli.⁷⁶

1.6.4 Elérhetőség, hozzáférhetőség, mi mennyi

Mennyibe kerül az alapkészségek megszerzése Magyarországon? Az index.hu mérte, minősítette, mutatta be a QWERTY (QWERTZ) és az Albacomp olcsó gépeit (bár a másodikat már nem forgalmazták), eszerint legalábbis egy, olcsó gép még van a piacon. Az alkatrészeket külföldről beszerző, de az összeszerelést itthon szervező QWERTY laptopja 12 colos, és Windows nélkül 155 ezer forintba kerül. A QWERTY iQ 720 S néhány hibájával együtt is remek választás lehet azoknak, akik olcsó, apró laptopra vágnak.⁷⁷

A Nemzeti Hírközlési Hatóság központi árcsökkentése után mintegy 2000 forinttal csökkent a telefonvezetékes szélessávú Internet-előfizetések átlagára. Azt egyelőre nem látni, hogy az árcsökkentésnek milyen hatásai lesznek, mert az árpolitika a cégek üzleti titka. A jelentős piaci szolgáltatók különféle akciókkal kecsegtetik az alternatív szolgáltatókat, amivel csökkenthetik egy-egy cég kínálatának árait. Azt sem tudni, hogy mikorra várható az új árak bevezetése. „Az új nagykereskedelmi árak életbe lépésének határidejéről nincs információnk. Azt tudjuk mondani, hogy az internetes társadalom elterjesztése kapcsán minden nagykereskedelmiköltség-csökkenést valamilyen formában tovább fogunk adni az új akciós ajánlatok, és a meglévő ügyfeleink felé hűségajánlatok formájában.” - nyilatkozta Rozsnyai László, az Interware Zrt. termékmenedzsment vezetője. A mostani árcsökkentés több területen jelentős változást hoz, ha az Internet sebességét vesszük alapul. A legutóbbi árszabályozáskor még voltak 512 kilobájt/másodperces (kbps) csomagok is, melyek mára jórészt eltűntek. Az Invitelnél egy alternatív szolgáltatónak maximum 3.697 forintot kellett fizetnie egy éves hűségnyilatkozattal egy 512 kbps-os, forgalomkorlát nélküli csomagért, most pedig az 1280 kbps-es csomag a legkisebb sebességű, ami ugyanilyen feltételek mellett is kevesebbe, 3.672 forintba kerül. Mára a Magyar Telekom és Invitel területek részesedése 92 százalékra csökkent az NHH adatai szerint. A szabályozás bevezetése óta a legnépszerűbb (jellemzően 1 Mbps sávszélességű) csomagok nagykereskedelmi árai 2-51 százalékkal mérséklődtek, a szélessávú Internet-tarifák a kábelszolgáltatóknál is az ADSL árakhoz igazodnak.⁷⁸

Más konstrukcióban, ingyenes Internet-hozzáféréshez juthat a Pest megyei Zsámbék valamennyi lakosa. Az önkormányzat szerződése szerint a partner cég kiépíti a wifi rendszert a faluban és ezáltal bizonyos rádiós sávszélességben lefedi a falu egész területét, lehetővé téve az internetes alapszolgáltatások használatát a település mind az 1.500 épületében. A hozzáférés havi költségét az önkormányzat magára vállalja, ennek számszerű összege azonban - üzleti megfontolásból - nem publikus. A kft. számára azért lehet előnyös az önkormányzattal kötött együttműködés, mert az alapszolgáltatásokon túl, meghatározott összegért árulja különféle díjcsomagokban az emelt szintű további szolgáltatásait, például a filmek letöltésének lehetőségét. A megrendelésekre jók az esélyek, mert az 5000 lakosú

⁷⁶ Pécsi Ferenc, a Hvg.hu médiablogjának szakírója: Idegen pályán. Nem mozognak otthonosan a hazai reklámügynökségek a weben. 2007.10.04., kreativ.hu

⁷⁷ Magyar embernek magyar laptopot! QWERTY iQ 720S, 2007. november 5., 08:23. Magyarósi Csaba, index.hu

⁷⁸ Még lejjebb csúszik az Internet ára. L. Nagy Gábor, 2007.11.06. 13:14:00, mfor.hu

községben - egy felmérés szerint - nagy az igény az internetezésre. Annál is inkább is mert sok fiatal él itt, a faluban például két középiskola is működik - utalt rá a polgármester. Az ingyenes internetezés egy kisméretű antenna közbeiktatásával lappal is elérhető, így az otthonokon túl gyakorlatilag a falu vendéglátó helyei hamarosan egyfajta internetes kávézóként várják a betérőket, ami akár további idegenforgalmi vonzerőt jelenthet Zsámbéknak. A település egyébként is a városi rang megszerzésére törekszik, amihez a könnyebb internetes kapcsolat a világgal - a polgármester szerint - növelheti az esélyeket.⁷⁹

A Vodafone augusztus elején, a Pannon és a T-Mobile a hónap végén vezette be az Európai Unió által maximált, a külföldi mobiltelefon-használat során felszámolható percdíjakat. A szabályozás szerint a tagállamokból a közösség országaiba indított hívások ára - áfa nélkül - nem haladhatja meg a 0,49 eurót, a fogadottaké pedig a 0,24 eurót. A gyakorlat viszont az, hogy egyik hazai mobiltársaság sem ment alá a maximált áraknak. Mindhárom szolgáltató bruttó 144 forinton kínálja a külföldi híváskezdeményezést és 70,80 forintos percdíjon a hívásfogadást. Jövőre és 2009-ben a kezdeményezett hívások ára további 3-3-eurócenttel, a fogadottaké jövőre kettő, aztán három eurócenttel csökken a direktíva értelmében - ez nagyjából 5-8 forintos díjcsökkentést jelenthet. Az Európai Bizottság fogyasztóvédelemért felelős tagja fogyasztóvédelmi kampányt indított Magyarországon, amely középpontjában a mobilhasználat díja és a roaming áll. Felhívta a figyelmet arra, hogy sem az SMS, sem az MMS - azaz a szöveges és a multimédiás képüzenet - ára nincs uniós szinten szabályozva. S arról is szól, ha az ügyfelek átlépik az uniós tagországok határait, akkor a mobilszolgáltatónak elvileg ingyen-SMS- üzenetben tájékoztatnia kell őket a fogadott és indított hívások érvényes percdíjáról. A további tájékozódáshoz (az adott ország mobilhálózatában érvényes összes díjról) egy ingyen elérhető információs vonalat is biztosítaniuk kell a cégeknek.⁸⁰

Az internetes hirdetések térhódításának legnagyobb vesztese a televízió lehet - a kutatások szerint pontosan az esti főműsoridőben a legaktívabbak az internetezők -, bár a tévétől elhódított bevétel egyelőre csak morzsákat jelent a reklámtortából. Tavaly a listaáron mintegy 540 (a valós költséket figyelembe véve inkább csak 175) milliárd, reklámra költött forintból 5,1 milliárd volt az online szektor részesedése. Az első ránézésre szerénynek tűnő összeg 70 százalékkal több az előző évinél, miközben a teljes reklámtorta alig hét százalékkal bővült. A legnagyobb részesedés a televízióké, de a növekedés egyértelműen az Interneten, azon belül pedig a keresőmarketingben a leggyorsabb. Az újmédia vonzerejének igazi forrása, hogy az Interneten sokkal könnyebb a célcsoport eltalálása, a hirdetés hatékonyságának nyomon követése. Ráadásul az átlagos netező iskolázottsága és anyagi lehetőségei alapján meghaladja a lakossági átlagot (bizonyos korosztályokat pedig szinte csak az Interneten keresztül lehet elérni). Szakértők szerint a következő években legalább évi 20-30 százalékos növekedés várható a hazai Internetes reklámpiacon. A bevétel alapján az online szektor 2010-re nemcsak a rádiót, de a közterületi médiát is lekörözheti. Magyarországon az Etarget és a Google a legnagyobb keresőhirdetési rendszer, őket követi az OK, a Kurzor és a CT Network. A Google az AdWords és az AdSense rendszerekkel arat a piacon. AdWords: a keresőbe beírt kulcsszavakkal fizetett hivatkozásokat is „előhívják” a felhasználók. Az AdSense program tematikus hirdetéseket helyez el az adott témához kapcsolódó weboldalakon, és a PPC- vagy PPA-alapon számolt bevételeket megosztja a webhely tulajdonosával.⁸¹

A nagy adatgyűjtő rendszerek fejlődését reprezentálja, hogy új pénzügyi adatszolgáltató a magyar pénzügyi és tőkepiacon. Portfolio-TeleTrader Kft. néven új pénzügyi adatszolgáltató jelent meg a magyar piacon, a NET Média Zrt. stratégiai partnerével, a bécsi székhelyű TeleTrader Software AG-vel ebbe a cégbe vonták össze pénz- és tőkepiaci adatszolgáltató tevékenységét. Az új vállalkozás Magyarországon az egyik legnagyobb adatszolgáltató lesz a lakossági piacon, és magyarországi nagybankoknak, online brókereknek

⁷⁹ Ingyen Internet Zsámbékon. 2007.11.08. 11:37, MTI, sg.hu

⁸⁰ Többen és hosszabban telefonálnak külföldön az uniós tarifákkal. Szabó Brigitta, 2007.11.02. NOL

⁸¹ Sokat keresnek a keresőkön. Minden kattintásra csörren a pénzt számoló gépezet. Népszabadság, Maróti Erika, 2007.11.02.

és internetes portáloknak nyújt adatszolgáltatást. A Portfolio-TeleTrader több mint 2.500 magánügyfelet lát el valós idejű tőzsdei adatokkal.⁸²

1.6.5 Az állam informatizációja

Az állam elektronizációja, digitalizációja és informatizációja terén jelentős fejlemény, hogy több mint harmadával növelte üzemi eredményét a Megatrend, mely az Infosys terméke révén harmadik legnagyobb szereplője a hazai ERP-piacnak. A Megatrend Zrt. tavaly mintegy 1,5 milliárd forintos árbevételért ért el. 2007-ben a vállalat harmadával tervezi növelni árbevételét, ami az üzemi szintű nyereség 170 százalékos növekedését eredményezné. A vállalat idénre 500 millió forintos bevételt vár államigazgatási projektekből, szemben a tavaly 375 millióval. Ezt a növekedést elsősorban az államigazgatási reformmal kapcsolatos elektronikus kormányzati projektektől remélik. A cég vezetője szerint az állami bürokrácia digitalizálásával évi 30-50 milliárd forint is megtakarítható lenne a költségvetésnek. A Magyar Közút Kht-nél elvégzett bevezetés eredményeként például a létszám 20 százalékkal csökkent, a költségcsökkenés a hatékonyabb működés eredményeként pedig elérheti az évi 500 millió forintot.

A vállalat jelenleg mintegy 700 ügyféllel és több mint 5.000 terminállal rendelkezik. A versenytársaknál azonban talán nagyobb fejfájást okoznak a Megatrendnek a pályázati rendszerek. Az állami és európai fejlesztési támogatások következtében a Megatrend projektjeinek 45 százalékát érintik a pályázatok, ami komoly finanszírozási terhet ró a beszállítókra. A hosszadalmas, nehézkes átfutás ráadásul erősíti a körbetartozást is, hiszen kifizetés csak teljesített beruházásra jár, azt így a beszállítónak kell megelőlegeznie, mivel ilyen beruházásokat egyetlen pénzügyi intézet sem hitelez -- a projektpénz pedig még hosszú ideig nem érkezik meg. A cég vezetője szerint a pályázati támogatások egyenesen lassítják a gazdaság egészét a lassú bürokratikus procedúrák révén -- ráadásul mindez elvonásokkal párosul az adózás szempontjából, vagyis a pályázati rendszer kontraproduktív.⁸³

*

Az ebben a fejezetben tárgyaltak dokumentációja, hivatkozások

Balogh, G. (2006): Információ és társadalom. Gondolat-Infonia.

Beniger, J. (1986, 2004): The Control Revolution: Technological and Economic Origins of Information Society. Harvard University Press. Magyarul „Az irányítás forradalma...”, Gondolat-Infonia.

Jakobi, Á. (2007): „Tér, információ és társadalom...”. Tér és társadalom...

www.teo.elte.hu/minosites/tezis2007/jakobi

Kanalas, I. (2001): „Az információs társadalom fejlettségét kifejező területi index meghatározásának lehetőségei és módszere. Földrajzi kutatások 2001...

www.w3.rkk.hu/ati/munkatarsak/kanalas

Nagy, G. (2002): Területi különbségek az információs korszak küszöbén (Mit mérünk...

www.rkk.hu/ati/munkatarsak/nagygyabor

1. IFTI-Információtár, Magyar Információmenedzsment, 2000-2007. p.216

2. Az Informatikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ) ajánlása: „Az ICT szektor fejlődését mérő mutatók méréséhez.” (2004, 2005)

3. Magyarország információs társadalmi fejlettsége – előtanulmány. Net-robbanás. Magyarország most lépte át a kétharmados küszöböt az információs társadalom-fejlettségben. ITTK, www.artefaktum.hu/irasok/ready.rtf

⁸² Új pénzügyi adatszolgáltató a magyar pénzügyi és tőkepiacon. 2007.10.04. 13:37. MTI, e-beroker.hu

⁸³ Az állam digitalizálásával évi 50 milliárdot lehetne megtakarítani. Bizó Dániel, 2007, 05.29. 16:32, hws.w.hu

4. Reaping the Benefits of eGovernment. 2007.09.20. Európai miniszteri e-kormányzat konferencia.
5. Minden második internetező gyermek kattintott már internetes hirdetésre. Hiánypótló felmérést végzett az NRC Piackutató, amikor megvizsgálta a gyerekek internetezési szokásait. 2007.10.29 07:23 ma.hu, a VMRkids'2007 kutatás
6. A neten tájékozódunk, de ritkán fizetünk online. 2007. október 29. 15:06 GfK Hungária felmérés. (Forrás: GfK Hungária)
7. Hogyan fejleszt a magyar? 2007-ben jelentősen felértékelődött az infokommunikáció szerepe a Magyarországon működő vállalatok körében, a cégek nehézségeik ellenére is előszeretettel költenek IT-fejlesztésekre. - derül ki a Szervezési és vezetési Tudományos Társaság, az SAP és a Sun Microsystems által végzett felmérésből. 2007. október 17. Rajczy Gábor, piacesprofit.hu
8. A magyar IT-szektor a legversenyképesebb a régióban. 2007. július 12. csütörtök, 06:01. Az Egyesült Államok információtechnológiai szektora a legversenyképesebb a világon, Magyarország pedig a négy közép-európai EU-gazdaság mezőnyét vezeti az Economist Intelligence Unit (EIU) felmérése szerint. MTI/Menedzsment Fórum, <http://www.mfor.hu/cikk.php?article=37159>
9. Az új ágazati szabályozás hatásai a magyarországi vezetékes telefon és az internet piacán. Változó modellek, apadó díjak. 2007-12-12. www.vg.hu
10. Elkészült Magyarország informatikai piacának egyik legátfogóbb tanulmánya. 2007. december 6. 13:39. Az Informatikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ) 2007-ben második alkalommal készített a hazai informatikai iparáról szóló átfogó felmérést. hirado.hu Mit tudhatunk meg a magyar IT piacról? IVSZ IT Piaci Felmérés 2007. 12. 25.
11. 2008 az e-Befogadás Éve lesz! 2007-11-29 15:23:23, Forrás: Informatikai Vállalkozások Szövetsége. Az IVSZ elnöksége 2007 november 27-i ülésén elhatározta, hogy támogatja az "eInclusion" programot. A Szövetség az Inforum, MJSZT, MATISZ és Teleházak Szövetségével közösen felkérésést kapott a Magyar Országgyűlés Gazdasági és Informatikai Bizottságának Informatikai albizottsága november 28-i ülésére, hogy ismertesse a kezdeményezést és vázolja elképzeléseiket. info-media.hu
12. Magyarországon a legtöbb a digitális analfabéta. Esélyegyenlőség – papíron. kkv.lap.hu, tavmunka.lap.hu. „Információs társadalom mentor (IT Mentor) – az informatikai szektor mint munkaadó” foglalkoztatási program keretében. fn.hu
13. A magyarok 60 százaléka még soha nem internetezett. 2007. május 11. 16:08. Az NRC piackutató a hazai lakosság 60 százalékát kitevő populációra fókuszáló elemzéséről. hvg.hu
14. ÁSZ-jelentés az elektronikus kormányzati szolgáltatások fejlesztésének ellenőrzéséről. 2007, június, p.137
15. Elektronikus közigazgatás. Éves jelentés 2006. ITTK, 2007, február
16. Civil kutatási jelentés - NCA 2004-2005. ITTK
17. E-kormányzat első kézből. Megrendelője: Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus Kormányzat Központ. ITTK, 2003
18. A vidéki Magyarország info-kommunikációs helyzetképe. Megrendelője: Magyar Posta. ITTK, 2005
19. Outsourcing a magyar közigazgatásban. Kivitelezője az ITTK Csoporton belül: Infonia Alapítvány. ITTK, 2005.
20. E-közigazgatás tudásportál építése. Kivitelezője az ITTK Csoporton belül: Infonia Alapítvány. 2005.
21. A tartalomipar nemzetközi összehasonlításban - tartalomipari benchmark tanulmány. Megrendelője: Magyar Tartalomipari Szövetség. ITTK, 2005.
22. Nemzeti Jelentés Fehér Könyv A magyar fiatalok és az információ kapcsolatáról az Európai Unió számára. Megrendelője: Ifjúsági Családügyi Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium. ITTK, 2005.
23. World Internet Project Társadalmi tőke és Internet-használat összefüggéseinek kutatása. Megrendelője: nem piaci projekt, önálló kutatás. ITTK, 2004.

24. Az információtechnológiai piac vizsgálata Magyarországon. A megrendelő kérésére nem nyilvános. ITTK, 2004.
25. Az e-kormányzat szervezeti háttere, felépítése és beágyazottsága néhány kiválasztott európai és tengerentúli országban Nemzetközi körkép. Megrendelője: a megrendelő kérésére nem nyilvános. ITTK, 2004.
26. Information Society World Progress Report 2004 A világ előrehaladása az információs társadalom terén 2004-ben. Megrendelője: Informatikai és Hírközlési Minisztérium. ITTK, 2004.
27. KSH,+inform%C3%A1ci%C3%B3s+t%C3%A1rsadalom,+statisztika
A felmérések készültek a KSH Szolgáltatásstatisztikai főosztály Információ- statisztikai osztályán. ivetar.hu/modules.php?name=Downloads&d_op=MostPopular
28. Measuring The Information Society: What, How, For Whom And Why? September 18, 2004. <http://www.developmentgateway.org>
29. A methodological proposal for measuring the transition to Knowledge Society in Latin American countries. Carlos Bianco, Gustavo Lugones y Fernando Peirano. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
30. Measuring Change in the Information Society: a commentary on the e-Europe benchmarking. Ben Anderson. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
31. Measuring the use of Internet in research and development: Empirical evidence from seven European countries. Franz Barjak and Najib Harabi. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
32. Recent and on-going work on Information Society Measures. George Sciadas. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org); 5a. Some Useful Links on Monitoring and Measuring the Information Society. George Sciadas. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org); 5b. Benchmarking E-Business Practices. Statistics Canada. e-future.ca; 5c. Monitoring the DIGITAL DIVIDE...and beyond. George Sciadas. orbicom.uqam.ca
33. Measuring Knowledge Production in the Information Society. Gaston Heimeriks and Peter van den Besselaar. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
34. To What Extent Are The Current Measures Satisfactory Or Disappointing? J. F. Soupizet. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org); 7a. Considerations Personnelles Sur Les Mesures De La Societe De L'information. Jean-François. Soupizet. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
35. Measuring Gaps in Cyberspace: Constructing a comprehensive digital divide index. Karine Barzilai-Nahon, Sheizaf Rafaeli, and Niv Ahituv. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
36. Benchmarking Regional Performance in the Information Society: Theory and (First) Practice. Karsten Gareis and David Osimo. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
37. Measuring the Knowledge Base of an Economy in terms of Triple-Helix: Relations among 'Technology, Organization, and Territory' (Abstract). Loet Leydesdorff, Wilfred Dolfsma, and Gerben van der Panne. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org); 10a. <http://users.fmg.uva.nl/lleydesdorff/iss04/iss04.pdf>
38. Some Thoughts On Ensuring That Women/Gender Count In The Information Society. Nancy J. Hafkin. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
39. Information Delivery For Diverse Communities - Whose Needs Are Being Met? Peta Wellstead. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
40. A Manager's Look At Information Society Accounts Related To International Development. Peter Burgess. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
41. E-strategies as a Means for measuring ICTs' impact on Development: A Case Study on Africa. P. Dandjinou. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
42. Indicators for Knowledge Societies: Progress and Pitfalls. Robin Mansell. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
43. Participatory Evaluation Experiences About Broadband Services With Aboriginal Communities In Canada. Ricardo Ramírez, Brian Walmark, and George Ferreira. [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)
44. Solow's paradox: how to capture the ICT diffusion. Teodora Erika Uberti [developmentgateway.org](http://www.developmentgateway.org)

Melléklet – A legkorábbi infrastruktúra-minősítés, 2000-2003

Az információstársadalom-készültséget mint infrastrukturális helyzetet komplexen az Economist Intelligence Unit-Pyramid Research kutatás, 60 országot összehasonlító adataival minősítik. Az első, 2003-ban készült minősítés szerint Magyarországot a 29. helyen találták, stagnáló helyzetben (6.23 ponttal). Jelentős elmaradást állapítva meg ott, ahol addigi tudásunk szerint a legjobban fejlődünk. Az EIU-kutatás a magyar infrastruktúra-helyzetre 4.6 pontot adott a lehetséges 10-ből, miközben a fejlett információs társadalmakban általában 7-8 pontos az infrastruktúra fejlettsége.

Infrastruktúra-minősítés (EIU-PR)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Ausztria	6.9	7.9	8.8	8.5	8.8	8.5
2. Írország	6.6	8.5	7.4	8.8	8.3	8.8
3. Portugália	5.9	7.6	7.7	8.3	7.0	7.3
4. Csehország	5.5	7.2	6.7	6.4	7.0	6.8
5. Magyarország	4.6	7.4	6.0	6.7	7.0	6.8

Az értékelés 2003-ban, 10-pontos skálán, a technológiai alapokat és infrastruktúrát (1.: konnektivitás, 25%-os súlyozással), az üzleti klímát (2.: 20%-os súlyozással), a fogyasztói és vállalkozói adaptációs készséget (3.: 20%-os súlyozással), a jogi és politikai környezetet (4.: 15%-os súlyozással), a társadalmi-kulturális infrastruktúrát (5.: 15%-os súlyozással) és az elektronikus szolgáltatási színvonalat (6.: 5%-os súlyozással) vette figyelembe.

A legkorábbi tartalom-minősítés

A tartalommal kapcsolatos minősítés még ma is nagyon szegényes. Legjobban dokumentálható a kulturális tényezők szerepe a "tudománytermelésben", amelyek mögött gazdasági faktorok (GDP, egy főre jutó jövedelem adatok vásárlóerő-paritáson számolva), ill. nem jól mérhető, nem gazdasági faktorok vannak (mint pl. az 1 millió főre eső publikációk száma). A magyar besorolás érdekes összevetésekre ad lehetőséget egy 93 országról készült összehasonlító elemzésben (mely 1999-es statisztika bázison, 2000-es korrekciókkal készült).

A magyar tudástermelés minőségének alakulása
(az első összevetés)

	1 főre eső GDP VEP	1 M főre eső publikációk száma	Helyezés a 93- ak között	Helyezés a régió országai között
Magyarország	11.430 USD (34.)	448,4 (26.)	30.	4.
Szlovákia	10.591 USD (36.)	368,7 (30.)	33.	5.
Ukrajna	3.458 USD (69.)	92,4 (50.)	59.	9.
Románia	6.041 USD (53.)	80,7 (55.)	54.	8.
Szerbia	1.800 USD (84.)	116,1 (43.)	64.	10.
Horvátország	7.387 USD (46.)	265,3 (34.)	40.	7.
Szlovénia	15.977 USD (28.)	667,0 (21.)	25.	2.
Ausztria	25.089 USD (9.)	1.021,9 (16.)	13.	1.
Lengyelország	8.450 USD (41.)	261,2 (35.)	38.	6.
Csehország	13.018 USD (32.)	423,8 (28.)	30.	3.

*

A globális Internet- és ICT-gazdaság 2000 táján*

E-commerce	400-500 Md USD
M-commerce	150 Md USD
Összesen	550-650 Md USD
A világ GDP-je 2000-ben	47.000 Md USD
A teljes e- és m-com a világ GDP-ben	1,28 %
A hozzáadott érték aránya a világ GDP-ben	25%
Ebben az e- és m-com h.é.-e	150 Md USD
Összesen az e- és m-com h.é.-e a világ GDP-ben	0,3 %
A első korrekció után feltételezték, hogy az e- és m-com felülbecsülhető, akkor	
A teljes e- és m-com. h.é.-e a világ GDP-ben	0,6%
Ha pedig az e- és m-com. csak harmada a teljes értéknek, akkor	
A teljes ICT alapú gazdaság aránya a világ GDP-ben	1-2 %**

* Csorba, J.: Az információgazdaság mibenléte. (2003, GKM, p.60) A 2000-es statisztika a legfőbb szupranacionális adatgyűjtők által, 2001-2002-ben közreadott, revideált adatok alapján állt össze, ezért ez tekinthető etalonnak. A történethez – amelynek próbája 2010 táján lesz esedékes, ugyancsak hosszas munka után -, hozzá tartozik, hogy 2000-ben (és 2005-ben sem) nem volt még egyértelmű, elfogadott konceptualizálása az információgazdaságnak, ezért a 2000-es számosítás döntően az „információs gazdaságról” szólt, az „információgazdaság” nélkül. 2000 táján még úgy tudták a „hivatalos statisztika” használói és készítői, hogy az „Internet alapú gazdaság” alig haladhatja meg a teljes GDP 0,1 százalékát, ami – természetesen – nem volt megalapozott. Az US Council of Economic Advisors 2002-ben is úgy foglalt állást, hogy a – B2B, B2C, és M-commerce konceptualizálásának és statisztikai leképezésének hiányosságai miatt – elemzésüket és állásfoglalásukat csak az ICT-szektorra terjesztik ki.

** Itt már érezhető volt a elbizonytalanodás az információs gazdaság és az információgazdaság statisztikai leképezése között. A „new economy” szellemiség 2000-ben az információs gazdaság teljesítményét kizárólag abban látta megragadhatónak, hogy az amerikai számítógép(gyártó) ipar 1995-1999 között 42 százalékos éves növekedési arányt (in output per hour) mutatott fel.

Ugyanakkor az információtudatos (rendszer)szemlélet alapján már készültek becslések az összevont hatások kimutatására is. Ilyen az IT által megváltozott viszonyok, a nemzetközi gazdasági ügyletek távolsági költségei csökkenésének számítása. (Venables, A.J. (2002) Geography and International inequalities: the impact of new technologies. Journal of Industry, Competition and Trade, 1 (2), p.135-159.)

A távolság hatása a gazdasági interakciókban (nemzetközi bilaterális tranzakciók, 1995-1999): az 1 ezer km-re vetített költségek csökkenése (Venables számítása, 2002, Thompson hivatkozása, 2004)

	Trade * - 1,15	FDI * - 0,42	Equity flows *-0,85	Technology (R+D stocks)
1000 km	0	0	0	0
2000 km	58	25	45	35
4000 km	82	44	69	72
8000 km	97	58	83	95

* A tranzakciók elaszticitása a távolságra vonatkozóan.

A mi szemléletünk szerint (Csorba, 2003, 2005, 2008) az információs gazdaság minden információtechnika és –technológia, valamint a működtetéséhez szükséges „hard” és „szoft” állomány. Az információgazdaságot pedig úgy definiáljuk, hogy minden, ahol/amikor az input és az output is információ. (Csorba,J.: Az információgazdaság mibenléte. 2003, GKM, p.60)

Források:

1. UN Conference on Trade and Development, 2001. www.net-prfit.co.uk; valamint www.internetindicators.com; az első közlés utáni konceptualizálás szerint beszéltek a későbbiekben az „Internet Economy Indicator”-ok kapcsán „infrastructure provision”, „Internet application structure”, „Internet intermediary activity”, „Internet commerce” ajánlásokról a szóban forgó terület statisztikai leképezésére. UNCTAD E-commerce and Development Report, 2001.

Thompson,G.F. (2004): Getting to know the knowledge economy: ICTs, networks and governance. Economy and Society, vol.33.no.4. p.562-581.

b) Magyar információstársadalom-értékelések

2. Az elmélet és a gyakorlat eltávolodása

2.1 Magyar tudáspolitikai vízió: Az információs társadalom értelmezése, különös tekintettel az NHIT állásfoglalására⁸⁴

Egy magyar kormányközi szervezet állásfoglalást adott ki az „információs társadalom” fogalmának értelmezéséről. Firtassuk-e, hogy mi készítette erre őket, és hogy az okok között mekkora szerepe volt a legszélesebb értelemben vett nemzetközi (itt és most az EU-ban érvényesülő) és a hazai politikai megfontolásoknak? Személy szerint azt gondolom, hogy a legfőbb eredő az egyetemes patthelyzet, bár a sajátos magyar megfontolások soha, egyetlen korszakos probléma tisztázásakor sem hiányozhatnak.

Elsőre a NHIT felvetésének opponálása ajánlkozik a legkönnyebbnek, de ha komolyan vesszük a feladatunkat, nem ez a lényeg. Másodjára az ITá egyetemes tudományos definiálása lenne a feladat: ez elméleti kérdés. Harmadjára az ITá közismert vagy elterjedt definiálási kísérletei (megint csak elméleti síkon) kíváncsoknak vitára, majd negyedszerre az ITá gyakorlatvezérelt vagy tapasztalati úton érlelődő megfogalmazásai következhetnének. Végül, de nem utolsó sorban az ITá tudományos műhelyei, iskolateremtői, globális centrumai követelhetnének maguknak teret egy ilyen dolgozatban.

E hozzászólás keretei között a téma értelmezésének kibontásában egy olyan – információs szakmapolitikai, információstársadalom-politikai nézőpontra helyezkedő – konzultáns szerepét próbálom betölteni, aki az értelmezési szempontokat a számunkra érdekes politikai megfontolásokkal próbálja ötvözni.

Az ITá értelmezésének szempontjai

A rendszerszemlélet jegyében és a modellezés terepein a következő megfontolásokat tartom alapvetőnek. *Filozófiai* síkon két értelmező és magyarázó irány tűnik uralkodónak: egyfelől a kor *posztmodern szintézise*, amelynek szellemében az információs társadalom tanulmányozásával foglalkozó egyetemes társadalomtudomány és a szűkebb szaktudományként művelt információtudomány sokkal inkább konfrontálódásra, mintsem konszenzusteremtésre alkalmas disputái zajlanak, másfelől pedig a *globalizációval* kapcsolatos megfontolások, amelyek a korral kapcsolatos összegzett tudás logikai vezetőjeként értelmezhetők.

Azok, akik a *struktúra* szintjén vizsgálódnak, a rendszerszemlélet jegyében mindenekelőtt a *technológiai (ipari) forradalommal* foglalkoznak kimerítően. Az ilyen típusú szintézistörékvésekben a megközelítés iránya lehet az „állam”, a „társadalom” vagy a „gazdaság”. Bármelyiket is választják, a témát az egyik leglényegibb jellegzetessége felől közelítik meg, és a struktúra alapjait tárgyalják. Nem feledhető, persze, hogy a struktúra legfőbb determinánsa az *információ forradalma*, melynek kapcsán az információtudomány fejlődéstörténetét is át kellene tekinteni.

A *politika* (pontosabban a politikai rendszer) síkján három fő vonulatot kell figyelembe venni. Egyfelől a sajátos *fejlődésideológiák* szerepét kell vizsgálni, mégpedig a 21. századi fejlődésben globálisan, a korábbi és mai információs társadalom paradigmákban pedig

⁸⁴ Csorba József : Magyar tudáspolitikai vízió: Az információs társadalom értelmezése, különös tekintettel az NHIT állásfoglalására. 2006.01.12. A BME-ITTK felhívására írt állásfoglalás. IFTI, p.16

speciálisan. Másfelől az *informacionális politika* (Castells, 1989, 2001) mibenléte, szerepe és jelentősége érdemel figyelmet,⁸⁵ ami jelen van minden ITá-paradigmában (gazdasági és politikai rendszerben). Végül, de nem utolsó sorban tárgyalni kell az állam és a kormányzás megváltozott szerepét is az ITá keretei között.

A *kontextus* szintjén jelenik meg minden jellegzetesség és sajátosság. Az ITá lényegét csak az elméleti felvetések (a tudomány) és a gazdasági fejlemények (a technológia, a K+F és a foglalkoztatási gyakorlat), továbbá a társadalmi állásfoglalások és kiáltványok (a szociológiai konceptualizálás), valamint a politikai praxis (az információ- és adatkezelés, illetve a média) egymást többszörösen átfedő és átható rendszereinek kontextusában lehet igazán megragadni.

Az ITá nemzetközi típusai, rendszerprioritások szerint

Az ITá-politikai szemléletváltás lényegét illetően a rendszerszemlélet szellemében a következő szempontokat hangsúlyozom. Elsőként – a tudományos intézményesülés nagy késésére, illetve a gyakorlati vagy piaci tudás gyors konverziójára példaként – a tudásgazdaságot mint a gyakorlatvezérelt tudásintézményesülés területét, s azon belül a „technikai-technológiai versenyképesség” kisebb, gyorsabb, olcsóbb jelzőjű eszközeinek áradását említem, majd a „beruházás az emberbe és a szaktudásba” című intézményes verseny szlogent, végül az „ösztönözni az Internet-használatot” típusú ismeret- és eszköz-kultúra versenyt.

Másodjára azt az alapvető felismerést hangsúlyozom, hogy az állam modernizálása, korszerűsítése vagy reformja mindig információs modelljének és makrokommunikációs szerkezetének modernizálásával kezdődik.

Harmadjára és az általánost hangsúlyozva pedig az informacionális politikát, abban is az információ- és adatkezelés jelentőségét (az államnak az operatív politikai üzemvitelben történő működtetését), az információtudatos iparpolitikát (a re- és dezindusztrializációt, a szolgáltatásgazdaságot és a tudásgazdaságot), illetve a médiarendszert (itt és most elsősorban mint gazdaság- és társadalomdinamizáló tényezőt) vizsgálnám.

Tudás alapú gazdaság és/vagy társadalom

A tudás-alapú gazdaság (az információs gazdaság és az információgazdaság) ösztönzésében fontos annak felismertetése, hogy az egyéni és a közösségi gazdasági viselkedésben a hagyományos információtechnika és technológia (a termelés) mellett a gazdasági input megváltozása, a passzív információhasználatról az aktív tudáshasználatba való átmenet, a szimbolikus és analitikus információs műveltség, illetve jártasságok fokozott használata válik a gazdaság motorjává. A gazdasági átalakulás jellemző kísérője a reindusztrializáció, majd a dezindusztrializáció; a fokozott információtudatosság; a munkavégzés és a termelés cégspecifikus és földrajzilag behatárolt formáival szemben a térbeli szerveződés új formái; a „nem termékkereskedelmi jellegű szolgáltatás”, valamint a „vállalatközi kommunikáció”.

Az „állam” vagy a „társadalom” típusú modellezések láttatják, hogy az információ- és kommunikációelmélettel társított politikai és gazdasági rendszerszervező tényezők tekintetében az Internet képezi a hálózat- vagy közösségszervező közeget, és nemcsak úgy, hogy az adatközpontú Internet magába olvaszt mindent, a szórakoztatásig bezárólag, hanem a tartalom és a kulturális kódolás, a tartalom és a hozzáférés szervezésével is. Az „internetelő mint vállalkozási paradigma” szervező entitás gazdasági/üzleti modelleket létrehozva minden aktivitás motorja lesz, miközben növeli az egyén szerepét, kiterjeszti lehetőségeit a társadalomban.

Ugyanakkor, mára a korábban döntően optimista tanulmányokat felváltották az inkább pesszimista (szociológiai jellegű) értekezések, melyek az információs és kommunikációs

⁸⁵ Az alábbi forrásokban található gondolatok szellemében: Castells, M.: *Informational City*. 1989, p. 92; Castells, M. (2001): *Information technology and global capitalism*. www.globalizacija.com; Hutton, W. és Giddens, A. (szerk.) *On The Edge: Living with Global Capitalism*.

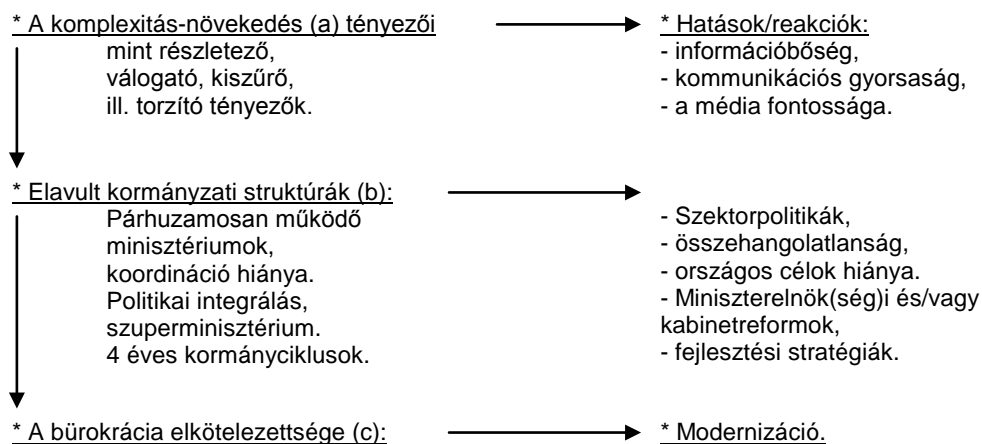
technológiák (IKT-k) hatását mind határozottabban választják szét új tevékenységekre, illetve hagyományos hatásokra, vagyis a társadalmi modellezésben a „*johoka shaka*”-t, az IKT-k forradalma által létrehozott új társadalmi rendet elválasztják az amerikai ITá-modelltől. Utóbbi alapjai Machlup, Bell és más kutatók felismerései nyomán intézményesültek, amelyben „pusztán” a gazdasági rend változik át árutermelő gazdaságból szolgáltató gazdasággá, maj információs gazdasággá. Eszerint a kritikai szemléletrendszer szerint az ITá elsősorban a politikában és a médiában valósul meg, és nincs másról szó, mint egyrészt az információ közjó jellegének elmagánosításáról, másrészt az IKT-k integrálásáról a szabad piaci versenybe.

Kormányzati információ- és ITá-politikai alapvetés

Az „állam”, a „politikai rendszer” és a „gazdasági rendszer” felől induló modellezésekben az államirányítás és az államigazgatás, valamint a gazdasági tervezés új információigénye a kormányzás új szerepeivel kapcsolatban már az 1960-as évek végén megfogalmazódott. Az ebből következően az 1980-as évek végére felhalmozódott problémákra a Római Klub Tanácsának jelentése hívta fel markánsan a figyelmet,⁸⁶ majd az addig felgyülemlett gondok és tapasztalatok, illetve az információtudományos modellezés szerint megfogalmazódott kormányzati teendők minden információs szakértő számára mérvadó dokumentuma az amerikai kormány számára készült 1993-as jelentés lett.⁸⁷

A kívánatos fejlődés politikai megalapozásának feltételei között egyfelől a globalizációban a nemzeti politika (a fentiekkel kapcsolatos kormánypolitika); másfelől és általában a kormányzás rendkívülien megnövekedett gondjai említendők: a jövő tervezésében, az erre vonatkozó programok végrehajtásában az a legfőbb gond, hogy az egyes kormányok nem tudnak mit kezdeni a komplexitás-növekedéssel.

1. ábra Az állam információs modelljének korszerűsítése (folyamatábra és „problémadoboz”)

⁸⁶ King, A. és Schneider, B.: Az első globális forradalom. A Római Klub Tanácsának jelentése. Statiquim, 1991, p.166

⁸⁷ Access America. Jelentés az Elnök számára a 2000-ig megvalósítandó, az információs társadalom állami és kormányzati intézményeinek munkáját javító programokról. In: Mi a jövő? Információs Társadalom? OMFB-ORTT-HÉA, 1998, p.544

Az európai ITá és a magyar ITá-modell fejlődése (2000-2005)

Az európai információs társadalom mint a magyar ITá szempontjából modellalkotó és mértékadó program válságban van. Ez a magyar ITá fejlődése és előrehaladása szempontjából nem eléggé nyilvánvaló, és valljuk meg, nem is nagyon érthető. Az EU-ITá fejlődési folyamatában a rendszerszemlélet és a modellezés szempontjából először az „információs társadalom technológiák” (*Information Society Technologies, IST*) programjait kell említenünk: az első korszak az „IST-eseményeké” (1995-1999). A második korszakot az akcióprogramok témáinak megtalálása jellemezte, ez volt az európai „információtársadalom-témák” kora (1996-1998). A harmadik korszakot a közös EU-ITá-programok témáinak kidolgozása követte, ezt nevezhetjük az európai „információs-társadalom-programok” korának (1998-2002).⁸⁸ Ezután következett az *eEurope* program kora (2002-2005), a közös stratégiai gondolkodás keretei között.⁸⁹

Az „IST-ek” és az „eEurope programs” között

Az EU információtársadalom-programjai az „IST” és az „eEurope” programok között lényegében két korszakra oszthatók. Az európai keretprogramok szemléletében az első korszak a klasszikus információs társadalom technológiák kora, amelyek mögött két idősíkon zajló fejlődést kell látnunk: egyfelől a tagállamok különféle (eltérő ambíciójú és más fejlettségi fokról induló) saját ITá-programjait, másfelől az EU (sokáig egy ideáltipikus ITá paradigmát megcélzó) keretprogramjaiban preferált programokat.

A második korszak a „tartalomprogramok” fejlesztésének az ideje (amikor a tartalom mint kínálat és mint igény a fejlesztő programok célpontja lett), mert az IKT-k fejlődésének és gyakorlati alkalmazásának legfőbb akadályává ekkorra már a tartalmak mobilizálásának elmaradása lett. A tartalmak mobilizálásához nem születtek meg időben a szükséges információjogi és adminisztratív szabályok, és a szükséges fejlesztések költségeit sem tették be az ITá-programokba. A két korszak határán (1997) az információs társadalom programok egy tudástársadalom paradigmába fordulnak át.

Ma a millenniumi (helyzetmeghatározó és előre tekintő) stratégiai tanulmányok sora foglalkozik az átmenettel, amelyet a fejlődésmoделlek – különböző nézőpontoknak megfelelően – az infrastruktúra- és a tartalom-, a gazdaság- és a társadalom-fejlesztő stratégiai programok keretei között tárgyalnak. A jellemzőbb szociológiai és politológiai, illetve információs ismeretelméleti terminológiával dolgozó, modellalkotó gondolkodás az észak-amerikai, a nyugat-európai és a délkelet-ázsiai információs társadalom paradigmák megkülönböztetése mellett azonban kevésbé foglalkozik az információs és a tudástársadalom alapjaival. Ugyanakkor a disztigváló, többszintes értékelésben és stratégiakészítésben mind nagyobb szerepe lesz a gazdasági fejlődési kényszer következtében előállt igényeknek, valamint – az egész technokapitalista modell tekintetében – az innovációnak és az újítások háttérét képező oktatás minőségének.

Szemléletváltás

Ha az információtársadalom-stratégiai tanulmányokat két alapvető megközelítésre redukáljuk, akkor egyfelől az IT (infrastruktúra), másfelől a tartalom (tudás) fejlesztésére irányuló szisztematikus, állami (vagy államilag koordinált) és magán (piaci alapon szerveződő) törekvéseket látjuk. Másként definiálva, ez a kettősség technológiai (műszaki, innovációs) és

⁸⁸ Az EU-ITá korszakoló dokumentációja a fentiek szellemében a következő: 1994: Bangemann-Report (EU and Global IS), 1997: Report of the High Level Expert Group (Building the EU-IS), 2002: eEurope (eEurope Final Report), 2005:

⁸⁹ Csorba, J.: Az EU és az ITá-stratégiák. *eVilág*, 2003, 12. sz.; valamint EU-programok a térségi makrokommunikációs fejlesztésekre. In: Kistérségi információrendszer. IFTI, 2005, p.106

társadalmi (szociális) ellentétpárokkal is modellezhető. Az EU /ST-jeinek fejlődésmenete az IT és a tartalom közötti kettősség stratégiai fogalmai szerint – durva leegyszerűsítéssel – három trendet követett, amíg az *eEurope* új szemléletéhez érkezett. Egyfelől harmonizálni próbálta egymással az információs és kommunikációs rendszereket (a termeléstől a használatba vételig bezárólag), különös tekintettel a technológiai és a humán-interfész szempontok kiszolgálására. Másfelől harmonizálni próbálta az információs és kommunikációs rendszereket a határon átvéelő (külső) rendszerkapcsolatok számára. Végül harmonizálni próbálta az információs és kommunikációs rendszereket a komplex (belső) gazdasági, politikai, társadalmi rendszerkapcsolatok megteremtésére. Az eredmények nem lettek/voltak kielégítőek.

Az elektronizálás (a számítógépesítés és a gépi kezelhetőség), a digitalizálás (az elektronikus forgalmazásra alkalmas tartalmak és ismerettárak) és az informatizálás (a korszerűen forgalmazott termelési információk és tudástartalmak) kritériumai szerint az EU-tagok helyzete ma eléggé eltérő. Ezen nincs mit csodálkozni, mert az ITá-programok filozófiája a piac- vagy politikavezérelt, az állami vagy versenyszellemű, az állami vagy magánfinanszírozású megközelítések kettősségében vergődik mindenütt. Ráadásul mindezt tovább színezi az „információhoz jutás” társadalmi egyenlőségi, illetve az információ mint közjó (köz)gazdasági szemléletét kísérő, lezáratlan viták sorozata.

Mindent összevéve, a legalapvetőbb kérdés az, hogy az általános környezet „információbarát” vagy sem (az európai és a magyar fejlődés dilemmája is ebben áll). A politikai környezet megváltozása (javulása) évtizedekig tartott az EU-ban is, a Bangemann-jelentés és a Delors-jelentések között tulajdonképpen fényévek vannak.

A gazdasági környezet változásai talán még bonyolultabbak. Az észak-amerikai, a nyugat-európai és a délkelet-ázsiai paradigmákban világképek ütköznek, aminek alapjai nemcsak a gazdaságfilozófiák különbsége. Az információs és a társadalmi környezetek eltérései a közjó szellemének eltérő értelmezésében és a kultúra másságából adódnak. Mindezek a bonyolult összefüggések a különbözőségek látványos együtthatásaként jelennek meg a fejlesztési modellekben is az elektronizálás, a számítógépesítés, a digitalizálás és az informatizálás fejezetei között.

Struktúramodellek: a távközlés

Az információs társadalom címszó alatt megjelenő információs és kommunikációs technológiák belépésének racionalizációs hatása nyomán két alapvető következményt kell látni. Először a távközlési liberalizáció nyomán közvetlenül fellépő munkahelyvesztéseket, egyrészt a monopóliumok leépítése, másrészt az érintett vállalatok szociális kötelezettségeinek lazulása miatt. Azután az állami szektorban (főként a közigazgatásban) megjelenő *on-line* szolgáltatásokkal terjedő gyors racionalizáció révén a minőségi szolgáltatás-kínálatot. A folyamat kísérő jelensége és egyben logikai vezérfonala a távközlési szektor cégeinek a magasabb hozzáadott értéket képviselő tartalmi szolgáltatások irányába tartó fejlődése. A verseny az új cégek és vállalkozási formák belépése révén az alacsony bérek és magas termelékenységi elvárások formájában bontakozik ki, ezért az információs társadalomba való átmenet munkaügyi és foglalkoztatási gondjai (az állami vagy közszolgáltatások racionalizációján és decentralizációján keresztül) folyamatos revíziókra készítetik az államokat, a politikai és a gazdasági rezsimeket, a foglalkoztatási programok tervezőit.

Meghatározó trendje a fejlődésnek az adat- és információ-termelés növekedésével járó fokozott igény, amely az információ-rögzítés, a -feldolgozás, a -tárolás és az -interpretálás terén egyaránt jelentkezik, és egyfelől új munkakultúrát, a szakmajegyzékben megjelenő új jártasságokat és foglalkozásokat jelent, másfelől viszont új esélyegyenlőtlenségeket teremt. A kormányok fokozott felelősségére mutatnak rá a szükséges alapok (források) megteremtésében, hogy az új, információ alapú világban – amelyben az érték sokkal inkább globális hálózatokon, mint a konkrét anyagi termelésen és cserén keresztül jön létre – a munkavállaláshoz szükséges készségek és technikák elsajátításában az elosztás igazságosságára ügyeljenek. Felvetődik, majd állandóan napirenden van egy új, az

információcseréhez köthető adónem, a bitadó bevezetése (minden interaktív digitális szolgáltatásra kiterjedően, a távközlési vonalak forgalmának számlálása alapján).

Gazdaság az európai modellben

Az információs és kommunikációs technológiák az alternatív helyszínek gazdasági előnyeinek kihasználásával, a vállalati tevékenységek bizonyos körének vállalkozásba adásával térben és időben is átszervezik a munkát, és lehetővé teszik a gazdasági transzparencia magasabb fokának elérését. A rugalmas munkavégzési és vállalkozási formák változásokat sürgetnek a nemzeti jóléti és társadalombiztosítási rendszerek mint szolgáltatások működtetésében is. A hagyományos foglalkoztatási formákhoz kötött ellátási rendszerek nehezen (lassan nem) tudják feladatukat betölteni a decentralizált, differenciált gazdasági és társadalmi környezetben, amit az információs társadalom jelent.

Az információkultúra fejlődését a szolgáltató szektor és az ipari termelés újszerű vállalkozási formái, az időbeni és térbeni eltérést jelentő vállalkozásba adás és a bedolgozói hálózatok szerveződése testesíti meg legjobban. Másként fogalmazva, egyrészt a kívülről igénybe vett speciális szakértői munka és a magasan kvalifikált hirdetési, vezetési konzultációs, informatikai támogató stb. tevékenységek, másrészt pedig az alacsonyán kvalifikált fizikai tevékenységi formák, foglalkozások arányváltozásai mutatják az átalakulás irányát. (Magyarországon ez a folyamat 10:90-hez arányú torzulást mutat!)

A távmunka típusú foglalkoztatási formákat a Bangemann-jelentés még összességében 10 milliós nagyságrendet elérő munkahelyszámmal irányozta elő, a Község támogatásával erősítve a régiók (s ezeken belül a városok és a falvak) helyi humánhálózatainak működőképességét (munkahelyteremtő, szociális és kulturális megtartó képességét).⁹⁰ Ezek a várakozások azonban máig sem teljesültek.

A munkaerőpiacra 2000 után belépőknek már elsősorban IT-jártasságokra van szükségük, a munkaerő meghatározott része átképzésre szorul, ami egyrészt hatalmas keresletet jelent az információs és kommunikációs technológiákkal kapcsolatos jártasságok iránt, másrészt óriási lehetőségeket nyújt az ilyen jellegű termékeket gyártó, illetve ilyen természetű szolgáltatásokat végző, az oktatásra és a képzésre szakosodott cégeknek.

Az EU-ITá és a magyar ITá-paradigma sajátosságai

Az EU-ra összességében – és tagállamaira egyenként – jellemző tulajdonságokat tekintve igen jelentős eltérések, elmaradások vannak, amelyek az ITá-paradigma fejlődését, eredményességét nagyban befolyásolják. Ezek az eltérések legjobban talán az innovációs készségben csúcsosodnak ki, aminek rendszerszemléletű vizsgálatában az egyik oldalról az általános politikai és társadalmi környezet, azon belül az oktatás és a képzés, a másik oldalról pedig az állami intézményrendszer, s benne az információellátás, a tájékoztatás és tájékozottság, illetve a programkészítés intézményi sajátosságai a legfőbb szempontok.

Az európai paradigma elmaradását a K+F területen lehet egyértelműen kimutatni. Az 1995-től 2005-ig terjedő időszakban a K+F befektetési szakadék mérlege az EU és a dinamikus felzárkózó délkelet-ázsiai gazdaságok között +25-ről –15 milliárd dollárra változott. Az EU és az USA között 100 milliárd eurós nagyságrendű lett a K+F befektetési szakadék, 1995-2002 között 20-ról 120 milliárd euróra nőtt az eltérés az USA javára.⁹¹ Az „elmaradási pánikot” nemcsak az amerikai, hanem az ázsiai felzárkózás is fokozza, ami valójában nagyobb fenyegetést jelent a globális versenyben.⁹²

A legfontosabb kérdés ma az, hogy hol lassul le az EU-ITá haladása, melyek a legfőbb szempontok a gazdasági növekedés, az információtudatos iparpolitika keresésében. Az innováció eredetét vizsgáló kutatásokból derül ki, hogy a tudományból, a piaci igényekből, a

⁹⁰ New political priorities regarding the information society. Brüsszel, 1996 aug.10. p. 40

⁹¹ Europe's weaknesses compared with its principal global competitors. Ex ante evaluation. 2005. www.cordis.lu/fp7

⁹² Tapping Americas's Potential. The Education for Innovation Initiative. 2003-2005. www.itic.org

gazdasági aktorok és a piac közötti kapcsolódásokból származó, valamint a technológiai hálózatok és a társadalmi hálózatok generálta innovációk kategóriáiból az utóbbiak a gyenge láncszemek.

A tapasztalatok összegzéséből levont következtetés szerint az első és legalapvetőbb kérdéssé a rendszerinnováció vált, amit leginkább az együttműködő hálózatok információcseréjének minősége határoz meg. Az EU-ITá-ban az innováció az állami intézményrendszer és a társadalmi hálózatok nem kielégítő együttműködésében vesz el mint lehetőség. Az „innovációs” és az „információs társadalom” programok közötti átjárást az EU szakértői tanácsának és az OECD-nek csak mostanra sikerült közös nevezőre hozni.⁹³

Az európai elmaradás a tudás-alapú gazdaságban, a high-tech iparágakban tulajdonképpen 1980-2003 között alakult ki a mai arányaira, s innen nem tud az EU elmozdulni. A Triádok (USA, Japán és az EU) viszonylatában a regisztrált szabadalmakat tekintve az EU 31,5 százalékot képvisel Japán 26,9 és az USA 34,3 százalékaival szemben. Az 1 millió lakosra számolt szabadalmi arány az EU-ban 30,5 %, míg az USA és Japán esetében 53,1 %, illetve 92,6 %. A high-tech termékek az ipari össztermék 19,7 százalékát teszik ki az EU-ban, míg Japánban ez az arány 26,5 %, az USA-ban pedig 28,5 %. Egyes szakértők szerint az EU-nak háromszorosa-ötszöröse kellene növelnie a K+F kiadásait, hogy reális felzárkózási pályára léphessen. Csakhogy nem ez a lényeg!

Van európai (magyar) fejlődésideológia?

Az EU-ban (és Magyarországon is) az elöregedett lakosság, a munkanélküliség, a kevesebb fiatal nagyobb iskoláztatási gondjai, a bevándoroltatási szükségszerűségek, a mindezekkel járó, fokozott költségvetési terhek tervezésekor állandó dilemma a gyorsításhoz-felzárkózáshoz szükséges források előteremtése. A 7. keretprogram 2030-ig terjedő előrettekintése szerint a K+F befektetések megduplázása után legjobb esetben is 0,228 százalékkal (a negatív forgatókönyv szerint csak 0,059 százalékkal) javulna a kutatástámogatás a GDP-hez viszonyítva.⁹⁴ A GDP 1,97 százalékára rúgó, átlagos európai K+F befektetési arányok megduplázása (vagyis 3,9-4 százalékra emelése) várhatóan mindössze 0,96-1,66 százalékkal (a negatív forgatókönyv szerint 0,45-0,69 százalékkal) javítja majd a GDP-t, és mindössze 925 ezer (rosszabb esetben csak 418 ezer) új munkahelyet teremt.

Szakértői vélemények szerint az EU K+F befektetési terveiben 5-6 százalékos növekedéssel, a további tervezett milliárdok elköltésével sem sikerülne automatikusan felzárkózni, ugyanis – és ez sem az EU-ban, sem Magyarországon nem elég nyilvánvaló – a leszakadás ténylegesen sokkal összetettebb eredményekre vezethető vissza.

Az EU keretprogramok prioritásainak alakulása is meglehetősen problematikus, ha a trendet, az egymáshoz való viszonyokat vesszük figyelembe, és az 1-7. keretprogram évtizedeinek távlatában vizsgálódunk. Az információs társadalom programok 5-7 százalékos súlyozása – mint a forrástámogatásokból részesedés - nem lenne rossz, de ha a gazdasági és társadalmi progresszió fejlesztési programjainak súlyozásával vetjük össze, máris láthatóvá válik a hatékonyság hiánya, illetve az aránytalanság. A „társadalmi és gazdasági” programok súlyozása ugyanis az egymást követő programokban 5-ről 20 százalékig (az „életminőség” programokkal együtt 45-50 százalékig) emelkedve foglalta le a források felhasználását, miközben az „innovációs” programok súlya 40-ről 12 százalékra esett vissza!

Ebben az eltolódásban egészen elképesztő a „nemzetközi együttműködés” 10-15 százalékos vagy a „versenyképesség és növekedésgyorsítás” 30-35 százalékos súlya a források szervezésében, illetve felhasználásában. Érdekes módon az EU politikai

⁹³ Innovation Management and the Knowledge-driven Economy. ECSC-EC-EAEC, Brüsszel, 2004. Az ezeket a felismeréseket jelző állásfoglalás szerint „a tudásgazdaság hatékony rendszer, mely a tudás-elosztás és a tudáshoz való hozzáférés sine qua non-ja az innovatív lehetőségek növelésében” (STI Review 16.); gazdasági eredményesség (a termékek, a technológia és a szolgáltatások tekintetében) csak egy korszerűbb, a tudás- és információtermelésre, -elosztásra, -felhasználásra alapozott gazdaságban lehetséges. OECD, 2004

⁹⁴ www.cordis.lu/fp7

hierarchiájának legfelső szintjén úgy tudják, hogy az EU kutatási költségvetésének 50-60 százaléka a kutatásokra szánt forrásokat tartalmazza. Megfogalmazásuk szerint a kutatásokat, illetve az abban résztvevők lehetőségeit finanszírozzák, és a maradék 40-50 százalékot a koordinációra, az innováció- és a technológia-transzferre, a kutatási központokra stb. szánják. Ezzel szemben a K+F-ben érintettek szerint a költségvetés 70 százalékát elviszi a politika, és alig 30 százalék finanszírozza a konkrét kutatómunkát.

Végül, de nem utolsó sorban, az EU – és Magyarország – elmaradása az innovációs versenyben szorosan összefügg az internetezés (általában az IT-á) késésével és viszont.

Az innováció segítésének kitüntetett szereplői különösen érintettek az elektronikus információkezelésben és az információs műveltség minőségében, a különféle leíró (statisztikai) és modellezésre használható információtartalmak fejlesztésében, használatában, valamint az elektronikus információcsere és tudáscsere működtetésében. Az EU-nak ma jelentős elmaradása van a dinamikus információs infrastruktúra (az információs közmű) fejlesztésében, minthogy ma is az IKT-k fejlesztésével kapcsolatos elméleti és alkalmazott kutatások kötik le az erőfeszítéseket javát, miközben a tartalomfejlesztési programoknak az intellektuális információkezelési készségeket erősítő része csak 2005-ben kapott nagyobb hangsúlyt.

Az innováció legfőbb szereplői az EU-ban ma egyöntetűen eminens feladatukként jelölik meg az áttörést a tartalomban: az ipari cégek, a konzultációs és a támogató szervezetek vagy intézmények a vállalati-szervezeti Intranetek tartalomfejlesztési és -kezelési adottságait, a tudományos intézmények és az üzleti iskolák pedig az e-learning technológiák tartalomkezelési lehetőségeinek jobb kihasználását tartják meghatározónak. Egy piaci szakértői jelentés szerint az EU-ban az információ- és tudás-audit típusú felmérések 70-80 százaléka tár fel gondokat, ami az amerikai mintához képest (30 %) igen jelentős eltérést mutat. A „piaci” (*market intelligence, MI*) és a „tudományos” (*science and technology intelligence, STI*) intelligencia-rendszerekkel kapcsolatos kutatások terén pedig egészen nagy szakadék van az EU és versenytársai között.

Modellkeresés

Többféle információs társadalom van s a kitűzött célok elérésének is több útja létezik, ami elég különös abban a tekintetben, hogy a mérési és minősítési kritériumok (az „e-készültség”) viszont egylényegű IT-á-világról szólnak.

Az IT-á-stratégiák e sokszínű és egylényegű információs világkép tudatos fejlesztőinek a programjai. Felvetődik újra meg újra a kérdés: Kihez és mikor csatlakozik Magyarország? Melyik modellt kövessük?

Mára viszonylag sok minden tisztázódott. Ma már tudjuk, hogy legjobb lett volna az 1970-es, majd az 1980-as években csatlakoznunk az EU IT-á-programjaihoz. Mára a finn vagy az ír modellhez való csatlakozás ideje is elmúlt, most a portugál modell adottságai és lehetőségei állnak a legközelebb hozzánk. A délkelet-ázsiai modellek emlegetése velünk kapcsolatban teljes félreértés. A modellállamok kereséséhez segítséget nyújthatnak a következő táblázatok.

1. tábla A lakosság és a foglalkoztatottak számának alakulása és a GDP piaci értéke

(Forrás: Eustat)

		Lakosság (M fő)	Foglalkoztatott (M fő)	GDP(M euró)
Ausztria	1999	8,083	3,999	196.658
	2000	8,103	4,019	204.842
	2001	8,121	4,028	210.701
Finnország	1999	5,160	2,241	120.485
	2000	5,171	2,283	131.145
	2001	5,181	2,311	135.976
Írország	1999	3,735	1,600	89.029
	2000	3,777	1,679	103.470
	2001	3,826	1,728	115.437
Portugália	1999	9,980	4,837	107.741
	2000	10,198	4,920	115.042
	2001	10,263	5,001	122.705
Magyarország	1999	10,092	3,212	45.075
	2000	10,043	3,849	50.571
	2001	10,005	3,859	57.977

2. tábla Az egy főre jutó IKT-piaci érték (Euro) alakulása és részesedése a GDP-ben (Forrás: Eustat, IT-Business, 2003)

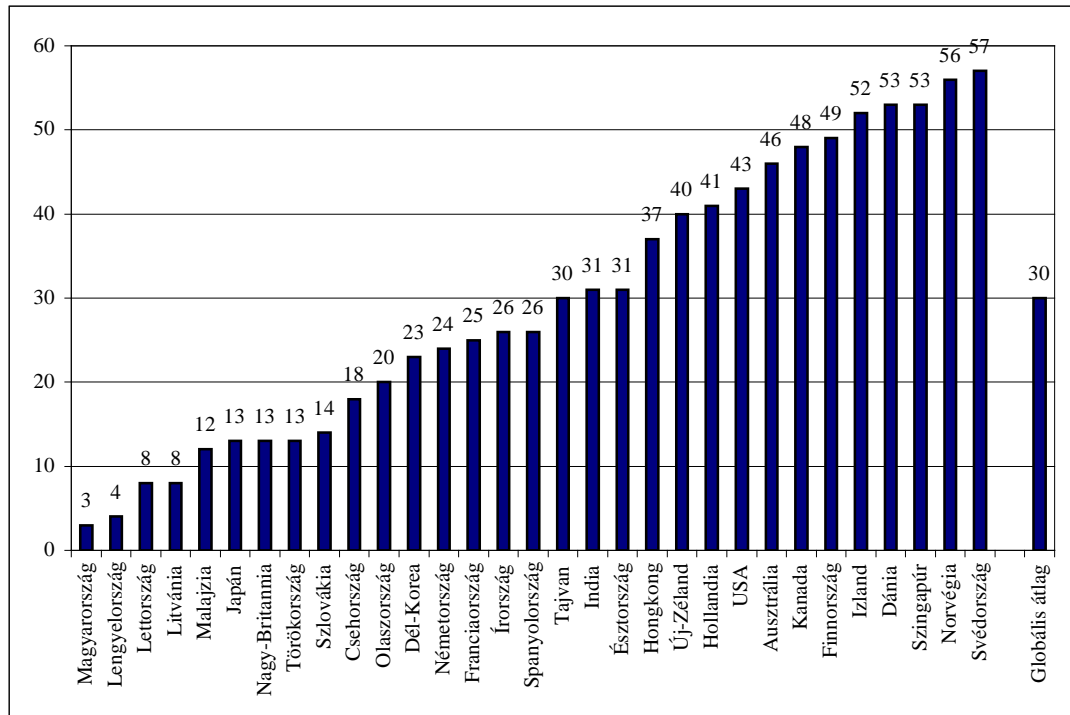
	2000	2001	2002
Finnország	1654 (7,1%)	1810 (7,1%)	1855 (7,1%)
Írország	1347 (5,2%)	1545 (5,7%)	1631 (5,8%)
Portugália	732 (6,8%)	807 (7,1%)	858 (7,2%)
Ausztria	1479 (6,1%)	1714 (6,8%)	1791 (6,9%)
Magyarország	382 (8,5%)	402 (8,0%)	452 (7,8%)

3. tábla Az infrastruktúra 2003. évi minősítése
(Forrás: EIU-Pyramid Research)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Ausztria	6.9	7.9	8.8	8.5	8.8	8.5
2. Írország	6.6	8.5	7.4	8.8	8.3	8.8
3. Portugália	5.9	7.6	7.7	8.3	7.0	7.3
4. Csehország	5.5	7.2	6.7	6.4	7.0	6.8
5. Magyarország	4.6	7.4	6.0	6.7	7.0	6.8

Megjegyzés: Az értékelés 10 pontos skálán a technológiai alapokat és infrastruktúrát jellemző konnektivitást (1.: 25%-os súlyozással), az üzleti klímát (2.: 20%-os súlyozással), a fogyasztói és vállalkozói adaptációs készséget (3.: 20%-os súlyozással), a jogi és politikai környezetet (4.: 15%-os súlyozással), a társadalmi-kulturális infrastruktúrát (5.: 15%-os súlyozással) és az elektronikus szolgáltatások színvonalát (6.: 5%-os súlyozással) vette figyelembe.

4. tábla Az e-kormányzati készség mutatói (A szolgáltatások igénybevétele a lakosság arányában a 2002. évi hivatalos statisztikák szerint, százalékban kifejezve. Forrás: EITO, 2002)

Megjegyzés: A globális átlag csak a felsorolt országokra vonatkozik.

5. tábla Az e-kormányzati készség minősítése (Forrás: ENSZ, Infoindex 2000, 2002)

		e-gov. index	HDI-index	info-index
Fejlettek	Finnország	2,33 pont	.925	.999
	Írország	2,16	.916	.999
	Portugália	2,15	.874	.999
	Ausztria	2,14	.921	.999
	Csehország	2,09	.844	.916
Fejlődők	Lengyelország	1,96	.828	.916
	Oroszország	1,89	.775	.500
	Magyarország	1,79	.829	.916
	Görögország	1,77	.881	.833

Megjegyzés: Az ENSZ 133 állam elektronikus kormányzati készségét minősítette, négy csoportba rendezve az országokat. A világindex átlaga 1,62 pont, de igen nagy eltérések vannak: a fejlett információs társadalmak indexe 3,25-2,00 pont között mozog, a minősített ITÁ-k 3 pont feletti, a fejlettek 2-3 pont közötti értéket kaptak. A táblázat a mi fejlettségünk és

felzárkózási aspirációnk szempontjából érdekes országok értékelését mutatja (az info-index a közérdekű információk elérésének minősítése).

2.2 Állam és kormányzás az információ korában⁹⁵

Az információs államelméletben kezdetben uralkodó technológiai szemlélet olyan aspektusból magyarázta az információ korának jelentőségét, hogy tulajdonképpen a technológia dominál, a hardver határozza meg a mennyiségi és minőségi változásokat is. Eszerint az eszközök nem is annyira újak, már fél évszázadra néznek vissza, de a mikroelektronikai forradalom beköszöntével teljesítményük oly mértékben növekedett, az eszközök elérhetősége olyan szintre szállt le, hogy tömeges méretben elterjedhettek. Vagyis az információ kora tulajdonképpen ezeknek az eszközöknek széles körű elterjedésével magyarázható, s ehhez képest a tartalmi kommunikáció, a hozzáférés vagy az elosztás, a terjesztés folyamata már nem is annyira fontos.

Politikai minőséget jelentett ebben a gondolatmenetben, hogy az információs infrastruktúra legfontosabb eszközeinek széles körű elterjedése olyan helyzetet idézett elő, amikor a hatalom már nem egy szűk elit kezében koncentrálódik, általuk szélesebb kör határozhatja meg immár a politikát is. Másfelől, új elem, hogy ezekhez az eszközökhöz való fokozottabb hozzáférés új típusú versenyhelyzetet idézett elő a különféle emberi tevékenységek terén, s ez a verseny a politikában, gazdaságban, társadalomban egyre erőteljesebben folyik. Még érdekesebb következmény, hogy az információ ellenőrzésének állami monopóliuma dőlt meg a hozzáférés technikai lehetőségeinek széles körű terjedésével.

Más aspektusból nézve, az adott társadalomnak (országnak, nemzetnek) ahhoz, hogy gazdaságilag versenyképesse váljon, lehetővé kell tennie polgárainak a legszélesebb körű hozzáférést a különféle információs eszközökhöz, az információs infrastruktúrához, a hálózatokhoz, a számítástechnika összes lehetséges előnyeire.

Ebből a szempontból az államnak is és a kormánynak is, a kormányzó hatalomnak is megvan a maga gondja. /1/

Az információ korának beköszöntével kialakult az új információs tér és/vagy rend. Az állami információtudatosság a statisztikai leképezéssel kezdődik. Magyarországon a KSH az 1980-as években kezd az információ korára jellemző információtudatossággal és információérzékenységgel az állami és kormányzati információpolitika, tájékoztatáspolitikai formálásához szükséges információstatisztika kidolgozásához.

A KSH szakértőinek magyarázata szerint Magyarországon az információs foglalkozások aránya már 1980-ban meghaladta a 30%-ot, teljesítményüket tekintve az elsődleges információs szektorból (a közvetlen információ-kibocsátással, termeléssel foglalkozó tevékenységek és termékek, melyek közösek a gépesítésükben, az információs technológiák alkalmazásában) eredt 1982-ben az ország hozzáadott értékben számolt teljesítményének 12,2%-a, vagyis 92,5 milliárd forint. Az 1990-es évek elején ezt konzervatív számítások szerint is 120 milliárd forint értékben vélték meghatározni (Csorba, 1992).

Azonban az 1990–2005 közötti magyar átmeneten uralkodó politikai és gazdasági filozófiák nem kedveztek az információalapú fejlődésnek (Castells, 2005 nyomán: az informacionalista gazdaság és politika alapú fejlődésideológiáknak nem volt esélyük meghonosodni Magyarországon). Az egymást követő kormányciklusokban nem jött létre információbarát környezet egy információtudatosabb statisztikai leképezésen alapuló rezsim (információtudatos iparpolitika, az állam információs modelljének korszerűsítésével induló modernizáció) elindítására.

A KSH kötelező felmérései a számítástechnikai szolgáltatók és szolgáltatások, az államigazgatás informatikai eszközei és információs tevékenysége, a telefónia, a vezetékes műsorelosztás, valamint az Internet-szolgáltatásra terjedtek ki, az információs műveltséget

⁹⁵ Csorba József: Állam és kormányzás az információ korában. Polgári Szemle - Kormányzat és közigazgatás, 2009. február – 5. évfolyam, 1. szám. www.polgariszemle.hu

minősítő kulturális, vagy kifejezetten az információtermelést mérő gazdasági statisztikára nem kapott állami megrendelést és forrást.

Az új állami és kormányzati információpolitika

Az új állami információpolitika szükségességét egyrészt a társadalom és a gazdaság működtetéséhez szükséges megnövekedett információtömeg indokolja, másrészt pedig az a tény, hogy az állampolgár egyre inkább az információk révén érintkezik környezetével, semmint a közvetlen tapasztalás útján (Steinberg, 1986).

Egy rendezett államban elvárható, hogy rendelkezzen információpolitikával, mely megfelelő iránymutatást ad az információk termelésével, átadásával és felhasználásával foglalkozók számára. A nemzeti (állami és kormányzati) információpolitikában az információkezelést és -szervezést (magyarul információmenedzsment, Csorba, 2000) össze kell hangolni a különféle fejlesztési tervekkel, a társadalmi mozgásokkal és célokkal, az ország geopolitikai helyzetéből adódó tennivalókkal, a nemzetközi megjelenést formáló stratégiákkal.

Az állami és kormányzati információpolitika lényege, hogy a gazdasági tervezéshez és államigazgatási irányításhoz szükséges információk beszerzése, feldolgozása, karbantartása, szolgáltatása, terjesztése jelentős költségekkel jár. Az információpolitika feladata, hogy koordinálja a különféle adatgyűjtő és -feldolgozó tevékenységeket, mert a fejlett társadalomban – s az új magyar társadalom is ilyen irányba tart – sok hiteles információforrás és még több információszemét van. Számos olyan szervezet van az alapvető információkibocsátó intézmények, az államigazgatási fórumok mellett, amelyek maguk is hiteles információkat bocsátanak ki, ezért különösen fontos a koordináció az állam és a kormány részéről. A nemzeti fejlesztési célok információigénye is jelentős, és a társadalomnak rengeteg egyéb információra is szüksége van, tekintettel a közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információigényekre (Csorba, 1994).

Az információpolitika kiterjed olyan területekre az információgyűjtés és -elosztás révén, mint a szervezeti formák, a munkaerő vagy a pénzügyi eszközök létrehozása. Az állam és a társadalom működéséhez elsősorban a kormány adja a legalapvetőbb információkat. A különböző állami és nem állami információgyűjtő szervezetek a társadalomról és annak különféle területeiről gyűjtenek adatokat, ami eligazítással szolgál a mindenkori kormányoknak. Alapvető követelmény az információpolitika kialakításában a mindenkori adott helyzet feltárása, a helyzet értékelése, illetve az értékelésen alapuló politika megfogalmazása. Az információpolitika megfogalmazásában részt kell venni minden olyan tényezőnek, aki/amely felelős az információs szolgáltatásokért, illetve az információpolitika végrehajtásához szükséges erőforrásokat birtokolja (OECD, 1998). Szükség van tehát kormányon kívüli megállapodásokra is, különféle együttműködésekre és koordinációra.

Állam az információ korában

A magyar állam információs modelljét és makrokommunikációs szerkezetét illetően /3/ eligazításként szolgál, hogy a tervezési statisztikai régiókkal és az EU-hasonulással kapcsolatos információigényekhez már új mérőszámok és mutatók, új statisztikai módszerek átvétele társult, amelyeket összefoglalóan a „European Plan for Research in Official Statistics” keretei között fogalmaztak meg (1993, 1995.). A közeledés kapcsán módszertani, adatgyűjtési, információs minőségbiztosítási stb. témakörökben számos olyan kötelezettség hárult a csatlakozni kívánók statisztikai szolgálataira, amelyekhez állami, kormányzati támogatás kell.

Az elemzési és modellezési igények kiszolgálását komolyan segítő, nagy és komplex (országos) adatbázisok kapcsán egyfelől a fejlett, elektronizált technikák használatával, másfelől új matematizálási, mesterséges intelligencia stb. alapú invenciókkal is számolnak, amelyekkel a magyar állami statisztikai intézményrendszer mai állapotában nem rendelkezik. A hagyományos statisztikai modellezés igényeit illetően a korszerű mintavételi módszerek, időszorelemzés, kockázati és bizonytalansági mérés stb. szintjén a továbblépéshez is források

kellenek. Mindent összevéve, különösen az adatállományok karbantartása, revíziója, integrálhatósága, a feldolgozás elektronizálása terén kell azonnali változásokat létrehozni a magyar állami statisztikai információrendszer reformjával, a gazdasági tervezés és államigazgatás, az EU-hasonulás, összefoglalóan: az információ korával jött újszerű igények kiszolgálása miatt.

Az információgyűjtő, -feldolgozó és -terjesztő intézményrendszer modernizációja mindenekelőtt szakmai adaptációs csoportok létrehozását feltételezi, amelyek néhány hónapra korlátozott munka(ütem)tervek szerint egyrészt a magyar adottságokról, másrészt az EU vonatkozó (European Statistical System) adatfelvételi, -gyűjtési, -feldolgozási, -gazdálkodási, -elemzési, -modellezési megoldásairól, az adaptálás lehetőségeiről, menetrendjéről, költségeiről stb. készítenek előterjesztést. A tájékoztatási intézményrendszerben torlódó számos változásigényből mindenekelőtt a koordinációnak kellene megvalósulnia, egyrészt a mindenkori kormány, másrészt a KSH égisze alatt: az országos, a helyi, a területi szolgálatok statisztikai információit, tájékoztatási tevékenységeit az információközponti szerepnek megfelelően a KSH-nak kell összefognia.

A bevezető tájékoztatás (mely elsősorban kormányzati funkció) terén a KSH kötött kínálattal dolgozik, amennyiben az OSAP következményeként közreadja adattárai aktuális frissítéseinek eredményeit. A követő tájékoztatásban (mely elsősorban médiafunkció) a kormány új és állandóan megújuló igényei szerint készíti a KSH felmérést, értékelést, a folyó kormányzati programok eredményességének hitelesítésére. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének (mely elsősorban értelmiségi funkció) helyreállításáért a KSH nagyon sokat tett 1999-ben és 2000-ben, de az állami tájékoztatási intézményrendszer egészének működése nem minősíthető, mert a magyar értelmiség ilyen irányú, rendszerkritikai szerepét nem tölti be.

Az országos (nemzetgazdasági, nemzetbiztonsági stb.) információközponti szerep kialakítása/helyreállítása az első és legfontosabb feladat az államigazgatás-irányítás, a gazdasági tervezés fokozott információigénye, az EU-csatlakozás rendkívül differenciált és magasan információtudatos alkumechanizmusában való részvétel miatt. Az országos információközponti szerep újrafogalmazása sürgős feladat, a KSH központi adattár funkciója, valamint a hivatalos statisztika közreadásával kapcsolatos új kompetenciáinak megjelölésével.

A kormányzati információközponti szerep létrehozása és gyakorlása (kormányzati információs koordinációs központ) ugyancsak létfontosságú feladat lenne (amihez a hivatalos állami statisztikai adattárak szolgálnak alapokat), többek között az állami nyilvántartó rendszerek (regiszterek) adminisztratív műveleteinek (mint a központi statisztikai szolgálat, a térképészeti és földhivatali profilok, az országos számítástechnikai központok stb.) újszerű felügyelete miatt. /4/

Hivatkozások

1 A vonatkozó fejlődés egyik alaptörvénye, hogy az információs társadalom az államot és a kormányt magasan korlátozó, kvázi-kaotikus társadalom.

2 Az úttörő munkát a KSH-ban a Dienes László-féle műhely végezte el, a nemzetközi terminológia hazai bevezetését az OMIKK-ban a Ágoston Mihály-féle, majd a BME keretei között a Z. Karvalics László-féle, a Stratégiakutató Intézetben a Varga Csaba-féle műhely végezte el, teremtette meg alapjait a magyar információtársadalom-kutatásoknak az 1980-as és 1990-es években.

1. ábra Az e-kormányzati készültség mutatói (az állami és kormányzati információs szolgáltatások igénybevétele a lakosság arányában a 2002. évi hivatalos statisztikák szerint, százalékban kifejezve. (EITO, 2002, TNS: Government Online Global Report 2002). Megjegyzés: a globális átlag a felsorolt országokra vonatkozik.

3 A magyar állam három nagy modernizációs világhullámból is kimaradt. Csorba, J.: Az állam halála és az információs anarchizmus. Valóság, 2001, 10. sz. p. 32–44.

4 Itt az állam tájékoztatási funkcióit és szerepeit illetően az állami és a kormányzati tájékoztatás elkülönítése a legfőbb feladat (ahogy a kormányzati tájékoztatásban az

államigazgatási és a pártkommunikáció határozott elkülönítése), hogy az állami információrendszer bázisán működő állami tájékoztatáspolitikai ne legyen kiszolgáltatva a mindenkori kormányzati orientálásnak.

5 Csorba, J.: Az állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete. Inco.hu 2. sz. 1999.

6 A mai magyar politikai rendszer sajátossága a kommunikációs kompetenciát kisajátító, uralkodó, az állam és társadalom fejlettségével inkonzisztens liberális információ- és médiapolitika, de ez a téma most nem képezi érdeklődésünk tárgyát.

Az állami információforrások (kormányzati) kezelése. Federal Register, vol. 50. no. 247., 1985, dec. 24. p. 52730–52751.

Az állami információpolitika és a demokratikus rezsim viszonya. Information policy and democratic quality. Meeting of Senior Officials from Centres of Government. OECD, 1998, aug. 24–25. Bern, p. 10.

Beyond e-Government. Boz, Allen, Hamilton, 2005, London, p. 122. Castells, M.: A hálózati társadalom kialakulása. I. köt. Gondolat-Infonia, 2005, p. 662.

Csorba, J.: Rendszerváltás a tájékoztatásban. 1992, Privatizációs Kutatóintézet, p. 200.

Csorba, J.: A konzervatív kormány és a tájékoztatás viszonyai. In: Tókéczky László (szerk.): Magyar konzervativizmus. 1994, BLA, p. 166.

Csorba, J.: Magyar Információmenedzsment. IFTI, 2000, inco.hu, p. 180.

Csorba József információs tanácsadó, információtársadalom-kutató, e témában írt könyve az Információ és állam. 2004, IFTI, e-Book, p. 400; www

Information Establishment. By Steinberg, C.S., 1986, Hastings House, p. 386. Reinventing Government in the Information Age. Ed. by R. Heeks, London, Routledge, 1999, p. 400.

7 Performance measurement for Government. www

2.3 A magyar információs társadalom reményeiről⁹⁶

Néhány jellemző, jó és rossz hírt fogtam csokorba azzal kapcsolatban, hogy a magyar információs társadalom valóságos gondjairól tudósítsak. Az első fontos és jellemző esemény a Szélessávú Közmű Kerekasztal említése, amelynek célja, hogy Magyarországon létrejöjjön egy országos lefedésű, minden háztartást elérő, közösségi tulajdonban lévő száloptikai (üvegszál) közmű.

Az információs közműről

A Szélessávú Közmű Kerekasztalnak az elmúlt pár hónapban sikerült elérnie, hogy valamennyi parlamenti párt szakértői értesültek a Kerekasztal célkitűzéseiről, és tudomásunk szerint az országos döntéshozók (politikuskok, szakpolitikuskok, iparpolitikuskok) is érdeklődéssel figyelik a koncepciót. A jövő héten tárgyalja a Parlament az Országos Fejlesztés politikai Koncepciót (OFK), amely a második Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT2) alapját képezi. /1/

A NETÉRT egyesület az euroAstra.hu közvetítésével, most mindenkivel megosztja az információs közművel kapcsolatos elméleti és fejlesztési tudást. A Szélessávú Közmű koncepcióval megkereste a Kerekasztal azokat a parlamenti képviselőket, akik a Közmű projekt szempontjából fontos parlamenti bizottságok munkájában részt vesznek. És tudatja az állampolgárokkal is, hogy egy olyan projekt, mely valamennyi magyarországi lakóingatlan és a vállalkozások telephelyeinek széles sávú elérését biztosítaná, mennyibe kerülne.

Az egyik számítás a körzethálóra és gerincire (országos hordozóhálózatra) 5 millió HUF/kilométer alapon 20.000 kilométerrel számolva ad ki 100 milliárd forintot, aminek durván három-négyszerese az elérési hálózat (a településhatárokon belüli last mile). Ez a becslési

⁹⁶ Csorba József: A magyar információs társadalom reményeiről. gondola.hu, Publicisztika Liliputból. 2005. november 30. 16:13

módszer nagyjából 4-500 milliárd forintot ad ki a 2007-2013(+2) tervidőszakra, ami évi 60-70 milliárd Ft.

A szélessávú lehetőségek fejlődéséről

Az esemény egyébként a jó és rossz hírek vegyüléke, mert - a közismerten - állam (konceptiók, döntések, források stb.) nélkül zajló magyar információstársadalom-programok tapasztalataival a hátunk mögött, elképzelhetetlen egy ilyen horderejű és igényességű program felkarolása.

De a világban is lassú fejlődés zajlik, amit a legfrissebb statisztika is igazol, amennyiben a szélessávval leginkább elkötelezett 15 ország fedi le 2005-ben a világ összes vonatkozó kapacitásainak 85 százalékát. /3/ Nemzetközi szinten már meghaladja a 215 milliót a szélessávú Internet-eléréssel rendelkező előfizetők száma, amely 1999-ben még csupán 5 millió, három évvel ezelőtt pedig 67 millió szinten állt. Az Egyesült Államok a maga 47 millió előfizetőjével továbbra is világelső a szélessávú piacon, ám a jelenleg második helyen álló Kína hamarosan utoléri és el is hagyja majd.

A Computer Industry Almanac előrejelzése szerint a szélessávú Internet-eléréssel rendelkezők száma 2010 végére az 500 milliót is elérheti. Az átlagos Internet-felhasználókat tekintve az Egyesült Államok piaca 2005-ben 198 millió főre tehető, míg nemzetközi szinten ez a szám idén átlépi a bővös egymilliárdos határt. A világ internetezőinek száma öt év múlva várhatóan 1,8 milliárd főre tehető majd. A népességszámra vetített adatok alapján Dél-Korea vezeti az országok listáját a szélessávú Internet-elérés terén, és őket követi Hollandia, Hong Kong, valamint a skandináv államok. Az Egyesült Államok ebben az összefüggésben már nem teljesít olyan jól, hiszen csupán a 15. helyen végzett. /4/

A távmunka ígéretéről

Cikksorozatban foglalkoznak az ún. atipikus munkavégzési és foglalkoztatási formákkal, s hogy miként lehet a hagyományostól eltérő munkafeltételek között megfelelni a hagyományos, vagy éppen merőben új típusú elvárásoknak, kihívásoknak. A távmunka fogalma az elmúlt évtizedben jelentős változáson ment keresztül, igazodva a rugalmas munkavégzési forma sajátosságaihoz. Napjainkban a távmunkának több elismert formája létezik, melyek egyben-másban hasonlítanak, de több szempontból mégis különböznek egymástól.

A távmunka lényege a rugalmasság, a variációk sokszínűsége. A fejlett gazdaságú államokban a számítástechnika, és az Internet forradalma éveken át magas munkaerő-kereslettel párosult. A foglalkoztatottság bővülése egyben a munkaterületek növelésének igényét is jelentette. Az irodahelyiségek területének növekedése együtt járt a bérleti díjak, valamint a fenntartási díjak növekedésével is. Szinte magától értetődő volt tehát, hogy a szükséges új munkaerőt úgy kellett bevonni a cég életébe, hogy ez ne okozzon jelentős költségterhet a vállalatoknak.

Két út kínálkozott a költségek csökkentésére: az egyik lehetőség az volt, hogy egyes munkafolyamatokat, feladatokat külső megvalósításra (outsourcing) adtak át Interneten keresztül munkát végezni tudó szabadúszó vállalkozóknak (e-lancer). A másik lehetőség szerint a munkaadók saját munkavállalóik számára alakítottak ki olyan, a székhelytől, telephelytől távoli (nem tipikus) munkakörnyezetet, ahol adottak voltak a zavartalan munkavégzés feltételei.

Az EU-ban (2002. június 16-án Brüsszelben) az Európa Tanács a szociális partnerekkel együtt kidolgozta az Európai Távmunka Megállapodást. Ez a dokumentum alapozza meg a munkaviszony keretei között alkalmazott rugalmas foglalkoztatási formák, így a távoli helyről történő foglalkoztatás jogi kereteit. Alapelveként fogalmazódik meg az önkéntesség, és az egyenlő bánásmód biztosítása. Nevezetesen arról van szó, hogy a munkavállalókat nem lehet akaratuk ellenére távmunkásként foglalkoztatni, illetve biztosítani kell a visszatérés lehetőségét a hagyományos munkavégzés keretei közé. Emellett a nem tipikus munkavégzési formában a munkavállalókat megilletik mindazok a jogok, amelyek

hagyományos módon dolgozó társaikat is. Nem lehet bérezésben, juttatásban, előmenetelben, képzésben, stb. különbséget tenni a munkájukat hagyományos, és új munkamódszerekkel ellátó munkavállalók között. /5/ Hogy nálunk miért nincs szükség az egyébként ilyen típusú igényrel rendelkező cégeknél több távmunkásra, az a magyar modell egyik rejtélye.

Miért nem kell a telefonszámla-támogatás?

További rejtélye a magyar modellnek, hogy bár a havi ezerforintos segítséget 200-250 ezer ember igényelhetné, mégis mindössze 30 ezren éltek a lehetőséggel. December végéig és csak postai úton kérhetik a rászorultak azt a havi ezerforintos támogatást, amellyel az állam járul hozzá a vezetékes telefonjuk számlájához. A visszafogott érdeklődés magyarázata lehet az igényléssel járó adminisztráció, mások az összeget tarthatják kevésnek, és valószínűleg sokan nem is tudnak a támogatásról, mely a fogyatékosági támogatásban, magasabb összegű családi pótlékban, rendszeres szociális segélyben, időskorúak járadékában vagy anyagi jogon ápolási díjban részesülőknek jár. /6/

Az általános tudásavulásról és újra-analfabetizálódásról

Kovács Kálmán informatikai miniszter kijelentette az Országgyűlés informatikai bizottságának éves meghallgatásán, hogy az elmúlt két évben sikerült „lerakni az információs társadalom alapjait”, a következő időszak legfontosabb feladata az ország lakosságának hatvan százalékát érintő digitális írástudatlanság felszámolása. A személyes adatok védelmének tiszteletben tartásával megszületett az elektronikus információszabadságról szóló törvény, erős verseny indult el a távközlési szektorban, több mint 2.500 településre jutott el a szélessávú Közháló, a közigazgatási eljárásról szóló törvény pedig megteremtette az elektronikus ügyintézés feltételeit. „Megalakult a Jövő Házát, a Csodák Palotáját, a Nemzeti Digitális Adattárat (NDA) és a Nemzeti Audiovizuális Archívumot felügyelő Neumann Kht. és erősödött a hazai informatikai szektor nemzetközi jelenléte. A miniszter szerint a legnehezebb feladat a felhasználói igények felkeltése, mert a magyarok legalább 60 százalékának nincs gyakorlata a számítógép használatában.” A digitális szakadék felszámolására speciális képzési programok indultak vakoknak, mozgássérülteknek és időseknek. /7/

Digitális fogyasztói jogok

Az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület (OFE) csatlakozott az Európai Fogyasztók Szövetsége (BEUC) kampányához, mely a digitális jogok elismeréséért indult - közölte a civil fogyasztóvédelmi szervezet. Tájékoztatásuk szerint mostanában számos olyan kijelentés hangzik el a legnagyobb film- és hanglemezgyártó cégek vezetőitől, amely a fogyasztókat általában kalózkodnak, a szellemi termékek elrablóinak titulálja, pusztán azért, mert az Internet szabadságát kihasználva zenét töltenek le, filmeket, videoklipeket néznek meg. /8/

A közzsféra digitalizálásáról

A Cisco Net Impact címmel 2004-ben 8 európai ország bevezetésével tanulmányt készített arról, milyen hatással van az e-közigazgatás megvalósítása a hatékonyabb gazdálkodásra. Majd öt EMEA - régióbeli országról - közöttük Magyarországról - készített hasonló felmérést. Budapesten két napos konferencia volt a Net Impact tanulmányokról. A Cisco elnöke szerint Magyarországon a legnagyobb problémának azt látják, hogy a központi kormányzat nem dolgozott ki - az általános gyakorlattól eltérően - e-megoldásokat az önkormányzatok és közigazgatás testületei számára. Így előfordulhat, hogy az ország 3.200 önkormányzata, valamint minisztériumai és az államigazgatás központi szervezetei hiába valósítanak meg e-rendszereket, ha különböző megoldásokat választanak, akkor nem tudnak majd kommunikálni egymással. /9/

A hagyományos telefonálás megszűnésének lehetőségéről

A számtalan jó és rossz hír között, különlegességnek számít az a kijelentés, amelyet egy magyar modellt jól ismerő cégvezető enged meg magának. A hagyományos kapcsolt vonali telefonálás 6-7 év elteltével meg fog szűnni, állítja Straub Elek, a Magyar Telekom elnöke-vezérigazgatója: „Ha ez a folyamat teljesen spontán valósul meg, eltarthat 10 évig is. Egy bizonyos pontnál ugyanakkor nekünk kell meggondolni azt, hogy mikor állítsuk át az ügyfélkapcsolatokat internetes alapú kapcsolatra, mert nem érdemes a két párhuzamos rendszert fenntartani.” /10/

A Matáv a magyar állam felelősségéből valóban sokat tett azért, hogy az információs infrastruktúra ma is olyan amilyen Magyarországon, hogy a telefon tarifa elképesztően magas, hogy az internetezés is ott tart, ahol. A Matáv és utódcége, valamint az állami hatóságok a felelősek azért, hogy az EU megkövetelte alapszolgáltatás az információs közműben nem működik nálunk, vagyis hogy nem szabadna átadni egyetlen lakás típusú ingatlant sem vezetékes telefon kapcsolat nélkül.

Szótárvíta: hagyományos és online tudás

Napjaink legérdekesebb vitája bontakozott ki egy szótár kiadási jogának értelmezésében. Az Akadémiai Kiadó szerint a szótáron az Ország-féle angol szótár számos ismérve azonosítható. Az ügyben a kiadó a szükséges jogi lépéseket megteszi. Aki angolul tanult az elmúlt évtizedekben, az mindenképpen kapcsolatba került az Ország László által készített angol szótárakkal. Érdekes sajátosságuk, hogy az idők során adatbázisuk folyamatosan korszerűsödött, de a példamondatok maradtak. Kezdetből az Akadémiai Kiadó jelentette meg őket. „Az Ország-szótár kiadói joga jelenleg is nálunk van” - nyilatkozta Bucsi Szabó Zsolt, az Akadémiai Kiadó igazgatója. A Dativus Translator Kft. szótára és fordítást segítő programja az Ország-féle nagyszótáron alapszik - állítja a jogtulajdonos Akadémiai Kiadó, s ezért megteszi a szükséges jogi lépéseket.

„Magyarország első óriásszótára..., hogy ne akadjon el a szava” mottójú sajtóanyagot kaptak az újságírók a Dativus Translator Kft. tájékoztatóján. A bemutatón a cég angol-magyar/magyar-angol óriásszótárát és fordítást segítő programját ismertette. A Dativus szótár-és fordítást segítő programjának fejlesztése 1999-ben indult. „Számos nyelvész és programozó több mint hatéves munkájának eredménye, hogy a Dativus szótár-szoftver mára a legbővebb, legkiterjedtebb szótárrá nőtte ki magát Magyarországon. Majd hétszázötvenezer kifejezés és szópár található benne, valamint 564 ezer mondatminta” - olvasható a kiosztott sajtóanyagban, amely szerint a szótár és a fordítást támogató program használata rendkívül gyors, egyszerű és rugalmas. /12/

Hivatkozások

1. Minden amit a Szélessávú Közműről tudni akarsz... 2005. november 21. NETÉRT, Kis János, euroASTRA
2. NETÉRT: [1] A módszer alkalmazásakor nem kötjük ki előre az elérési hálózati részben az FTTx (száloptika elérési hálózat) műszaki tartalmát. Tudjuk, hogy az FTTH (Fiber To The Home) nem fér bele a fenti költségkeretbe (ma 1500 Euró körüli az FTTH egy háztartásra jutó költsége), viszont azt látjuk az előzetes kalkulációkból, hogy a nagyvárosok és városok tágabb belterületén az FTTB (Fiber To The Building)a kertvárosokban és falvakban pedig az FTTC/FTTP (Fiber To The Curb/Fiber To The Premises) vagy az FTTN (Fiber To The Node) bele fog férni.
3. A szélessávú internet-előfizetők számaránya a világ összesben (Computer Industry Almanach, 2005), IFTI

4. Ma még az USA-ban a legtöbb a szélessávon internetező. 2005-11-24. Computer Industry Almanac, gaborjak, mediainfo.hu
5. Karrier és távmunka I. - Mi a különbség e-munka és távmunka között? 2005.11.21. Déri Tamás, szaktanácsadó, hvg.hu
6. Miért nem kell a telefonszámla-támogatás? 2005. november 23. hirado.hu
7. 60 százalékunk analfabéta! e-magyarország.hu
8. Kampány a digitális fogyasztói jogok elismeréséért. 2005.11.24. (MTI)
9. Cisco tanulmány a közsféra digitalizálásáról. nszava.hu
10. Megszűnik a hagyományos telefonálás. 2005. november 24. origo.hu
11. Mégsem adhatók ki a légi utasok adatai az USA-nak? NOL, Szócs László
12. Szótárvita két cég között. NOL, Ö.Z., 2005. november 26.

2.4 Magyar Információs Társadalom'2006, 1.rész⁹⁷

A hivatalos statisztika szerint, a távközlési piacot és az Internet-szolgáltatók helyzetét jellemzően a mobil-előfizetések száma túllépte a 9,3 milliót. Ugyanakkor a kábeles telefonálás erősödése ellenére tovább folytatódott a vezetékes vonalak számának csökkenése. A mobiltelefonokról kezdeményezett beszélgetések összesített percideje ismét meghaladta a vezetékes hálózatban indított hívások időtartamát.

A telefónia torzulása

Növekedett az Internet-előfizetések száma, valamint az Internet-hozzáférési szolgáltatásokból származó nettó árbevétel. Jelentősen bővült a szélessávú Internet előfizetők tábora, a modemes szolgáltatások rovására. A mobil-előfizetések száma a negyedév folyamán 246 ezerrel bővült, s a negyedév végén túllépte a 9,3 milliót. A feltöltő kártyás előfizetések száma, szakítva a korábbi időszakokban tapasztalt csökkenő tendenciával, növekedett. Az előző év azonos időpontjához képest az előfizetői állomány 593 ezerrel, 7%-kal lett nagyobb. A növekedés éves üteme, a piac lassú telítődése miatt, mérséklődik. A 100 lakosra jutó mobil-előfizetések száma a negyedév végén 92,5 volt. A vezetékes vonalakról indított hívások száma 8%-kal csökkent. A kezdeményezett hívások időtartama 2%-kal mérséklődött. Az egy vezetékes vonalra jutó hívások időtartama 704 perc volt, ami valamivel több, mint az előző év azonos időszakára jellemző adat.

A vezetékes hálózatokban indított hívások átlagos időtartama 3,4 perc, Internet-hívások nélkül 2,9 perc volt. Miközben egy év alatt a beszélgetések száma – Internet-hívások nélkül - 6%-kal csökkent, a hívások átlagos időtartama majdnem 20%-kal nőtt. Továbbra is fenn áll, hogy az árak esése és a különböző akciók miatt kevesebbszer, de hosszabb ideig beszélgetnek az emberek. A vezetékes vonalról kezdeményezett Internet-hívások száma és időtartama is több, mint 36%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

Tavalyi utolsó negyedévben az Internet-szolgáltatók száma 201 volt, 105-tel több, mint egy évvel korábban. Az Internet-szolgáltatási piac erősen koncentrált, mivel az előfizetések 90%-át 17 cég mondhatja magáénak. 2005 negyedik negyedévének végére az Internet-előfizetések száma meghaladta a 907 ezret, ami 22%-kal volt több mint az előző év azonos időpontjában és 9%-kal, mint az előző negyedév végén. Az Internet-előfizetők körében a (már 2004-ben is zajló) jelentős szerkezeti átalakulások ebben a negyedévben is folytatódtak. A szélessávú (kábel- és xDSL) Internet-előfizetések száma majdnem 2,5-szer akkora, mint a kapcsoltvonal- és az ISDN-előfizetéseké összesen. Az összes előfizetéseken belül tovább

⁹⁷ Csorba József: Magyar Információs Társadalom'2006, 1.rész, gondola.hu, Publicisztika Liliputból. 2006. március 16. 14:18

csökkent a modemes, az ISDN-vonali, illetve a bérelt vonali, ugyanakkor tovább növekedett az xDSL, a kábeltévés és a vezeték nélküli előfizetések aránya. /1-2/

Kábelháború

Megjelent az IPTV szolgáltatás, vagyis a televízióadás a telefonzsinórokon érkezik a háztartásokba már szilveszterre. A várakozások szerint néhány éven belül százezer háztartás is áttérhet a műsoronkénti fizetést lehetővé tévő új technológiára. Az új műsorszórás technológiával távközlési és Internet-cégek betörhetnek a kábeltévés és az Antenna Hungária által uralt tévé-előfizetési piacra. A nagyobb verseny miatt a szolgáltatás olcsóbbá válhat. A T-Online néhány hónapon belül már megjelenik a kísérleti szolgáltatással, az Invitel Rt. és a GTS Datanet is tervezi bevezetését. Az IPTV-re egyébként nem vonatkozik a médiatörvény - mely gyakorlatilag lebénította a magyar műsorszórás piacot, nem felügyeli az Országos Rádió- és Televíziótestület. A bevezetés ma még ezer sebből vérzik, többek között azért, mert a technológiai feltételek sincsenek meg. A jelenlegi ADSL-csomagok közül csak a 15-20 ezer forintostaknak elég nagy sávszélességük a tévéközvetítéshez, a szükséges kettő-négy megabites sebességű hálózat árának csökkentése viszont csak technológiaváltással, az ADSL2-re való áttéréssel oldható meg. Hiányzik a tartalom is: jelenleg egyetlen IPTV-n fogható csatorna van, a Sony Entertainment akciófilm-csatornája, az AXN, amelyet a T-Online közvetít. /3/

Vezeték nélküli egyetem Magyarországon

A győri Széchenyi István Egyetem hallgatói, oktatói mostantól Wi-Fi hálózaton keresztül is kapcsolódhatnak az egyetem számítógépes rendszeréhez. A rendszerbe a hallgatók Neptun kódjukkal-ez az oktatási adminisztrációs rendszer - tudnak bejelentkezni. A győri Széchenyi István Egyetemen lezárult az intézmény laboratóriumi épületegyüttesét lefedő Wi-Fi hálózat kiépítése. Az Intel támogatásával megvalósuló projekt célja, hogy az egyetem laborjait, tanulmányi épületeit, könyvtárát Wi-Fi hálózattal lefedve egy olyan kiterjedt intranet hálózat jöjjön létre, melyen keresztül az egyetem hallgatói, oktatói, kutatói szélessávú kapcsolattal férhetnek hozzá az egyetem különböző szoftvereihez, dokumentumaihoz. A hálózat kapcsolódik az egyetemi, mintegy 1400 végpontból álló vezetékes hálózathoz, és kiegészíti az aulában és az E épületben található két access-point által lefedett, már korábban kiépített vezeték nélküli hálózattal rendelkező területeket. A tudományos mérések, kutatások helyszínéül szolgáló laboratóriumi épületegyüttes vezeték nélküli hálózata az hitel segítségével valósult meg. Az új rendszer nyújtotta lehetőségeknek köszönhetően egyszerűbben, gyorsabban, ugyanakkor könnyebben végezhetőek el a kutatásokhoz kapcsolódó tudományos feladatok. /4/

Hivatkozások

1. Megduplázódott a magyar netszolgáltatók száma. sg.hu, 2005. nyomán
2. Tarol a mobil- és Internet-előfizetés. Világgazdaság, ma.hu nyomán
3. Telefonzsinóron jön az adás. tozsdeforum.hu nyomán
4. Vezeték nélküli egyetem Magyarországon. Kis János, euroASTRA, 2005. nyomán

2.5 Magyar Információs Társadalom 2. - stratégiai tévedések⁹⁸

Idén 6,3 százalékkal emelkednek a globális informatikai kiadások, hat tized százalékponttal kisebb ütemben, mint a tavalyi év során. Az IDC piackutató cég szerint a növekedést

⁹⁸ Csorba József: Magyar Információs Társadalom 2. - stratégiai tévedések. gondola.hu, Publicisztika Liliputból. 2006. április 8. 00:00

elsősorban a szoftverek forgalma vezérli, tavaly világszerte nagyjából 1.000 milliárd dollárt tett ki az informatikai piac. A hardverre fordított kiadások 9 százalékkal növekedtek 2005-ben, ami az ezredforduló óta a legmagasabb mutató. Ám a lendület nem tart ki 2006-ban, a hardver és infrastruktúra iránti kereslet növekszik ugyan, de csak 6 százalék körül. A szoftveres beszerzések 7 százalékkal bővülnek. Az idei kilátások valamivel jobbak, mint a legtöbb iparágé, de nem úgy látjuk, hogy az IT visszatérne a kétszámjegyű növekedéshez. – állapítják meg az elemzők. Az informatikai piac 1995-ben még 14 százalékkal növekedett, a web terjedésétől és a Microsoft Windows 95 piacra dobásától fűtve. A kétszámjegyű bővülés 2000-ig kitartott, utána azonban, mint ismert, kipukkadt a dotkom-buborék, és általános világgazdasági pangás következett. Ez rendkívül érzékenyen érintette az ipart, főként mivel befektetéseiket és stratégiai döntéseiket további, gyors növekedést feltételezve hozták meg. Földrajzilag a telítődő Egyesült Államok 5,8, Nyugat-Európa 6 százalékkal növekszik, míg a Kínai piac várhatóan 14, India pedig 21 százalékos bővülést produkál. /1/

A informatizáció világversenye

A genfi székhelyű WEF, globális információs technológiáról szóló, egymás után ötödször megjelenő éves jelentése a világ 115 országát hasonlította össze az információs és kommunikációs technológia (ICT) fejlettsége alapján. Az országokat rangsoroló mérőszám az egyes gazdaságok ICT-szektorát három fő szempont alapján értékeli. Ezek az infokommunikációs technológiák általános makrogazdasági, szabályozó és infrastrukturális környezete, a magánszemélyek, az üzleti szféra és a közigazgatás ún. készségi, készségi szintje a technológiák használatára, illetve a legújabb technológiák aktuális használati szintje. Az információs és kommunikációs technológiák az egyik legfontosabb hatékonysági és termelékenységi húzóerőnek számítanak a globális gazdaság gyorsan változó világában.

A World Economic Forum által összeállított listán (amely az informatikai ipar globális helyzetét elemzi, 2005-2006.) az USA visszaszerezte vezető pozícióját. 2004-ben az USA a negyedik helyen állt a rangsorban, a VF jelentése szerint azonban a kiváló fizikai infrastruktúra, a támogató piaci környezet és a legújabb technológiák széles körű használata az üzleti életben és a közigazgatásban 2005-re az élre emelték az országot. A 2004-es listavezető Szingapúr tavaly a második helyet szerezte meg, míg a bronzérmes a dánok kapták. Figyelemre méltó, hogy az első tíz helyezett között van mind a négy skandináv állam, valamint Kanada, Tajvan és Svájc.

Az Európai Unió legerősebb gazdasággal rendelkező országai közül a britek a 10. (!), a németek a 17. (!), a franciák a 22. (!), az olaszok a 42. pozíciót szerezték meg. Magyarország a harmincnyolcadik helyen áll (stagnál évek óta!). A „networked readiness index” szerint az USA indexe 2,02, Magyarorszáé 0,27, a 115 országot tartalmazó listát záró Etiópiáé -1,39. Az USA dominanciáját az innováció, a felsőoktatási képzések magas szintje, valamint a kutatóintézetek és az üzleti szféra szoros együttműködése is jellemzi. A dobogó második fokán Szingapúr áll, majd az infotechnológiákat tekintve igen magas elterjedettségi szinten álló észak-európai országok (Dánia, Izland, Finnország) következnek. /2-3/

Mi is az, hogy az információ épsége?

Egy ismeretterjesztő cikk foglalkozik (a Symantec jóvoltából, terminal.hu – sy) azzal a kardinális kérdéssel, hogy az információ bárki számára, bármikor és bárhol hozzáférhető. A technika közelebb viszi a vállalkozást a vevőihez, az állami szerveknek pedig módot ad arra, hogy a korábbinál hatékonyabban szolgálhassák a választópolgárokat. A mindenkor fennálló korlátok ellenére szélesebb körű szolgáltatás nyújtására ad módot. A technika biztosítja a hozzáférést a modern társadalom egyik legfontosabb kincséhez, az információhoz. Az új technikát minden lehetséges módon alkalmazzuk, és ez sok tekintetben megváltoztatta viselkedésmódunkat. A netes bankolásnál szinte alig van valami, amit meg ne lehetne tenni. A hálózatra kapcsolt orvosi eszközökkel az orvosok át tudják adni egymásnak a beteg adatait és

jobb közegészségügyi ellátást nyújthatnak. Az e-gazdasággal a vállalatok az ellátólánc minden részét össze tudják kapcsolni, együttműködő, integrált egésként felsorakoztatva a beszállítókat, a partnereket és a fogyasztókat. A netes szórakoztatás az elektronikus média (a zene és a videó) egész üzleti modelljét és használatát megváltoztatta. Csakhogy a biztonságos és hiteles eléréshez sok mindennek kell működnie. /4/

Információtudomány: jövedelem-felmérés

A magyar vállalatok féltve őrzik fizetési adataikat, nehezen veszik rá magukat a jövedelemkutatásban való részvételre. Részletekbe menően kell ugyanis kiadniuk, ki mennyit keres és milyen egyéb juttatásokban részesül. És bár sok értékes információt kaphatnának a felmérés végén, mégis ódzkodnak a részvételtől, hiszen attól tartanak, a gyakran házon belül is titkosított adatok illetéktelenekhez kerülnek. A tanácsadó cégek többsége ezért kiemelten kezeli a bizalom kérdését. A Hay Group Menedzsment Tanácsadók Kft. például szerződésben vállalja, hogy bizalmasan kezeli a rendelkezésükre bocsátott információkat. Ez azonban sokszor nem elegendő a vállalatok számára, nagyobb előny, ha a tanácsadó cég neve jól cseng, a saját pozitív tapasztalatok és az ismerősöktől kapott információk is nagyon fontosak. „Ezen a területen egy tanácsadó cég egyszer játszhatja el a becsületét, így az adatok kellő gondossággal történő kezelése alapkérdés” – mondta el a FigyelőNet kérdésére az ösztönzésmenedzsmentre szakosodott Watson Wyatt munkatársa. Magyarországon a Hay Group és a Watson Wyatt végez legrégebb óta jövedelem-felméréseket, a Hewitt hat évvel ezelőtt indította el ezt a szolgáltatását. /5/

Piackutatók és vitatható kutatások

Állásfoglalást adott ki a Piackutatók Magyarországi Szövetsége (PMSZ), mivel a kampányidőszakban felbukkantak szakmailag vitatható adatokat közlő cégek. A PMSZ szerint például zavaró, hogy a telefonon végzett közvélemény-kutatásokat sokszor nehéz megkülönböztetni a telefonhívásokkal végzett politikai marketingtől, illetve az adatbázis-építéstől. A Kreatív Online által megkérdezett piackutató cégek szerint azonban elsősorban nem a hiteltelen cégek miatt válnak egyre elutasítóbbá a megkérdezettek. A parlamenti választások közeledtével egyre több közvélemény-kutatás lát napvilágot, a PMSZ közleménye szerint a korábbi évekhez hasonlóan most is akadnak köztük olyanok, amelyek szakmai háttere megkérdőjelezhető. Felhívásban a szövetség arra kéri a sajtót, hogy csak olyan közvélemény-kutatásokat közöljön, amelyeknek szakmai hitelességéről meg van győződve. A PMSZ szerint zavaró az is, hogy a telefonon végzett közvélemény-kutatásokat sokszor nehéz megkülönböztetni a telefonhívásokkal végzett politikai marketingtől, illetve az adatbázis-építéstől. /6/

Vezetékes telefónia: stratégiai tévedés?!

A következő hír fogadása elé bocsátjuk a következőket. Az EU-ban évtizedek óta létező direktíva, hogy semmilyen lakás célú (emberi használatra szolgáló) építmény nem adható át a teljes közmű, tehát vezetékes telefon és fővonal nélkül. A vezetékes telefon nélkülözhetetlen a internetezéshez, ezért az utolsó két információ-társadalom-direktíva azt is előírja, hogy Internet-végpontot is biztosítani kell a lakásokba. Ezeket az előírásokat ma nem tartják be maradéktalanul Magyarországon.

Számos olyan értesülésünk van, hogy új lakóparkokat adnak át vezetékes telefonhálózat nélkül. Az új lakások tulajdonosainak 45-60 százaléka már nem is igényli a vezetékes telefont a mobiltelefonálás kedvezőbb adottságai miatt. Ez a gyakorlat teljesen ellentmond az internetezés terjedését kezdeményező hazai információs társadalom programoknak. Ráadásul a közterek (lakónegyed, utak, parkok) biztonsági telefonellátását kiszolgáló állomásokat is elspórolják a hazai gyakorlatban.

Alacsony kihasználtságuk miatt folyamatosan csökkenti telefonfülkéi számát a Magyar Telekom, amely ezen a területen legfeljebb már csak az euróérme elfogadására alkalmas készülékekkel fejleszt. A cég az elmúlt 5 évben átlag évi 10 százalékkal ritkította veszteséges nyilvános állomásait - egy fülkét ma átlag napi 8 percet használnak -, de azokból még ma is 21 ezer van, több mint amennyit számára a törvény előír. A kevesebb állomásnak egyébként a mobilcégek is örülnek, mert a veszteségek pótlásába most nekik is be kell szállniuk nettó árbevételük maximum fél százalékával. /7/

További közszolgálati dilemmák

A „korai vásárlók” - akik már rendelkeznek a nagyfelbontású (HD) anyagok megjelenítésére alkalmas televízióval – könnyen olyan helyzetbe kerülhetnek, hogy a drágán megvásárolt készülékük nem is lesz képes az új lemezekre érkező filmek lejátszására. A kiadók érthető okokból ragaszkodnak az erős tartalomvédelemhez, azonban a szükséges másolásvédelmi rendszert a piacra kerülő HD-televízióknak csak kis hányada támogatja, illetve támogatja. Bár az ATI a Radeon 8500 sorozat, az NVIDIA pedig a GeForce FX5700 óta támogatja a HDCP-t, ez nem jelenti azt, hogy maga a videokártya képes ilyen jelet előállítani. A HDCP védelemhez szükséges kulcsokat ugyanis licencelni kell az Intelből kivált Digital Content Protection, LLC-től. Jelenleg egyetlen videokártya sem kapható, mely támogatná kimenetén a HDCP-t, így az ezt igénylő lemezek a számítógép monitorán sem lesznek megtekinthetők. Amennyiben a televízió nem rendelkezik ilyen kapcsolattal, a nagyfelbontású anyagot csak csökkentett minőségű változatban továbbítja a HD DVD vagy Blu-ray lejátszó a készülék felé, tehát hiába az csúcskategóriás televízió, a lemez és lejátszó: a másolásvédelem hiánya miatt maximum DVD-minőségű képre számíthat a drága berendezések tulajdonosa. /8/

Az EU letöri a mobilszolgáltatók ellenállását

Korlátozni készül az Európai Unió a mobiltársaságokat, csökkenteni a készüléküket külföldön használó ügyfeleiket terhelő tarifákat. Az úgynevezett barangolási díjakat akár felére is csökkenthetik, a külföldön fogadott hívásokért pedig tilos lenne pluszköltséget felszámolni. Az Európai Unió átlagosan 40 százalékkal csökkentené a külföldön tartózkodók mobilhasználati díjait, az úgynevezett barangolási felárakat, és felső korlátokat szabna ezekre a tarifákra. A tervezet szerint a külföldön fogadott hívásokért felszámolt díjat meg is kellene szüntetnie a szolgáltatóknak az unió határain belül. A Bizottság távközlési szabályozó testületének munkanyaga szerint a „barangolás” alapidíját percenként 0,30 euróra, vagyis nagyjából 75 forintra csökkentenék. Jelenleg percenként 0,70-0,80 eurós (180-200 forintos) tarifák is vannak, így a korlátozás a mobildíjakat esetenként több mint a felére csökkentené. (A magyar előfizetők a hívásfogadásért a közeli uniós tagállamokban jellemzően száz forint körüli díjat, az ott indított hívásért percenként 200-400 forintot is fizethetnek.) /9/ A mobiltársaságok bevételeinek körülbelül 10 százalékát adják a barangolási díjak, ami számszerűen évi 10 milliárd eurós (mintegy 250-260 milliárd forintos) forgalmat jelent.

A magyar piac átalakul?!

A Deutsche Telekom magyarországi egysége, a Magyar Telekom Rt. ajánlatot tett az Invitel Rt.-re. A Dow Jones hírügynökséggel nem közölték sem az ajánlati árat, sem azt, hogy mely cégek pályáznak még az Invitelre. Elemzők az Invitel, a második legnagyobb hazai vonalas szolgáltató piaci értékét 500 millió euró körüli összegre becsülik. Az Invitel 2005-ben 82,4 millió eurós EBITDA eredményt ért el. Az Invitel amerikai tulajdonosa, az American Investment Groups (AIG) Emerging Europe Infrastructure nevű befektetési alapja és a GMT Telecommunications Partner az Invitel tenderének első fordulóját március elejére tervezi a JP Morgan Chase szervezésében. /10/

A média a netre megy

A világ médiabirodalmi már a szélessávú internetes és telefonos videotartalmakra helyezik a hangsúlyt, és folyamatos akvizíciókkal bővítik online portfóliójukat. A multimédiás tartalmakat, azaz a kép-, hang- és írott anyagokat szolgáltató médiatársaságok lehetnek a jövő első számú hírgyárosai, állapította meg Léderer Pál, a Népszabadság Online (NOL) felelős szerkesztője. Szerinte nem kizárt, hogy az újságírók hátizsákos tudósítók lesznek, akik a rendelkezésükre álló technikának köszönhetően egy adott eseményről a fent említett különböző formátumokban készítik és küldik el anyagaikat egy a nyomtatott és az online felületeket közösen kezelő szerkesztői gárdának, amely elhelyezi azokat az internetes oldalakon, valamint a következő napi nyomtatott termékben. A NOL-nál 2006 lehet az első év, amikor nullszaldósan zárhatják az évet az eddigi veszteséges működés után. Komoly nyereséggel számol a Sanoma Budapest, a százfős, hat portált, valamint 30 site-ot kezelő kiadó Új Média divíziójának igazgatója, Gerentsér Imre szerint a részleg milliárdos bevételt könyvelt el 2005-ben. A Ringier-nél közel százmilliós bevételt eredményezett az online üzletág tavaly - mondta el Papp Béla, a kiadó ügyvezető igazgatója. Az idén 15-20 százalékos növekedést remélnek, miközben több online fejlesztési terv is előkészítés alatt áll. /12/

Információ- és dokumentáció-kezelés kihelyezés

Iparági tapasztalatok szerint a hazai vállalatok, intézmények akár 20-25 százalékos megtakarítást is elérhetnek a dokumentumkezeléssel kapcsolatos feladatok kiszervezésével. Az ágazat az előrejelzések alapján Nyugat-Európában a következő években átlagosan 6,7 százalékkal bővül, és 2009-re 27 milliárd eurós lehet. Mielőtt erre sor kerülne, feltétlenül szükséges a leendő ügyfélnél elvégezni egy teljes körű auditot. A vállalatoknál lévő dokumentumkezelési eszközpark – másolók, nyomtatók, faxok – üzemeltetése, azok kellékanyaggal való ellátása, karbantartásuk ütemezésének megszervezése igen nagy befektetett erőforrást igényel. Ezért a folyamatosan bővülő eszközpark egy idő múlva áttekinthetetlenné, korszerűtlenné, majd azok menedzselése a cég számára teherré válik. Egy új iroda létrehozása vagy egy meglévő irodai környezet egy felhasználóval való kibővítése egy újabb eszköz beállítását, illetve annak beszerzését vonja maga után. A géppark szükségtelen bővítése azonban növeli a helyi költségeket, ráadásul a teljes rendszer áttekinthetetlenné válik. Minden egyes eszközbeszerzés, valamint azoknak üzemeltetése, fenntartása, menedzselése anyagi és emberierőforrás-oldalról a vállalatok számára jelentős terhet jelent. /13/

Több mint harmincszázalékos azonnali költségcsökkentést jelenthet egy száz felhasználóval rendelkező cég esetében az informatikai rendszer üzemeltetésének kihelyezése (IT-outsourcing), a Navigator Informatika Zrt. felmérése szerint. Az IT-outsourcing legfontosabb előnye, hogy garantáltan olcsóbb informatikai rendszer-üzemeltetést kínál egy szerződésben garantált, biztonságos színvonalon. Az informatikai infrastruktúra kihelyezése csökkenti a vállalat beruházási költségeit, és leegyszerűsíti annak adminisztrációját. A jogtisztaszoftverhasználat problematikájának megoldásában is segít. Az informatikai rendszer kihelyezése, IT-outsourcing partner általi üzemeltetése szerződésben garantált nagyobb biztonsági szintet eredményez a vállalatot fenyegető külső és belső támadások ellen. Az informatikai részleg kihelyezése a vállalat nyereségességét mérő mutatókra – mint például az egy alkalmazottra jutó adózott eredmény – is kedvező hatással lehet. /14/

„Nem épülhet iskola Internet-kapcsolat nélkül!”

Magyarországon Internet-csatlakozás nélkül nem lehetne a jövőben átadni egyetlen új vagy felújított iskolát sem. A szaktárca korszerűsítési tervei között több tízezer számítógép és úgynevezett digitális zsúrkocsi is szerepel. Az oktatási tárca tervei szerint az iskolák felújításakor és az új intézmények átadásakor az építésügyi szabványok kötelezően előírják majd, hogy minden egyes tanteremben Internet-csatlakozásnak kell lennie. Jelenleg 160 ezer

számítógép van az iskolákban, de ezek jelentős része nem alkalmas a Sulinet Digitális Tudásbázis fogadására. Korszerű számítógép mindössze 40-50 ezer van az intézményekben. Bemutatták a tanulásmenedzsment-rendszert is, amelyet ebben az évben 250 intézmény és 50 ezer felhasználó próbál ki pilotprogram keretében. Erre először a Térségi Iskola- és Óvodafejlesztő Központoknak és a Térségi Integrált Szakképző Központoknak nyílik lehetőségük. Az Educatio-LMS rendszerrel mintegy 15 ezer foglalkozásnyi közoktatási és szakképzési digitális tananyag válik elérhetővé elemenként és képzési programokba fűzve. A rendszer lehetőséget kínál a tanulási folyamat nyomon követésére, illetve személyre szabott képzési program készítésére is. Így a pedagógusok akár saját tananyagokat és programokat is készíthetnek. /15/

Olcsóbb ADSL

A Nemzeti Hírközlési Hatóság versenyképesebb ADSL-ajánlatokat vár az öt nagyobb telekommunikációs szolgáltatót érintő új szabályozástól. A Nemzeti Hírközlési Hatóság Tanácsa által kihirdetett úgynevezett „retail minus” szabályozás azt biztosítja, hogy az öt jelentős piaci erejű (JPE) szolgáltató – az Invitel, a Hungarotel, az Emitel, a Magyar Telekom és a Monortel – területén működő Internet-szolgáltatók felé a nagykereskedelmi ár megállapításának alapja az átlagos kiskereskedelmi ár lesz. Az így biztosított megfelelő árrés révén az NHH a szélessávú hozzáférések kiskereskedelmi versenyfeltételeinek javulását és az árak csökkentését várja az új szabályozástól. A piaci verseny szempontjából az egyik legfontosabb szolgáltatás, a lakossági előfizetők számára nyújtott 1 éves időtartamú, 1Mbps sávszélességű, letöltési korlát nélküli hozzáférés. Ennek országos nagykereskedelmi ára a határozattervezet szerint az értékelés alapjául szolgáló időszak (2005. I. félév) átlagos kiskereskedelmi árához (nettó 8.013 Ft) képest átlagosan több mint 30 százalékos árrést biztosít a kiskereskedelmi piacon. Az árrés a Tanács szerint a kiskereskedelmi árak folyamatos csökkenése mellett is elegendő ahhoz, hogy a verseny az ADSL-szolgáltatások piacán élénküljön. A határozattervezetben megállapított nagykereskedelmi ár mint árplafon működik, azaz az öt kötelezett szolgáltató – az egyenlő elbánás elvének betartása mellett – ennél olcsóbban is nyújthatja a szolgáltatást. 2005 végén Magyarországon közel 413 ezer ADSL hozzáférés volt az NHH adatai szerint. Az ADSL hozzáférések több mint 90 százaléka a Magyar Telekom és az Invitel szolgáltatási területén van. /16/

Közigazgatási eu domainek

A Miniszterelnöki Hivatal az Interware-t bízta meg a magyar közigazgatási .eu domainek regisztrációjával. A szám szerint 52 név között megtalálhatóak Magyarország különböző idegen nyelvű elnevezései (mint a www.hungary.eu, vagy a www.hongrie.eu), valamint kormányzati domainek is (így a www.gov-hu.eu, és a www.hu-government.eu). A cég a hazai (.hu), és nemzetközi domain nevek regisztrációja után, 2005. decemberében az első között fogadta az európai (.eu) domain igényeket, amely folyamat - 2006. április 7-én kezdődő - ún. nyílt szakaszában bárki tetszőleges európai domain nevet regisztráltathat majd, versenyképes áron. Az új szolgáltatás keretében elsőként legnagyobb megyeszékhelyünk, Debrecen neve került bejegyzésre, mint európai domain, így a www.debrecen.eu címről is elérhető a város honlapja. Az európai domain szolgáltatás elindítása után az Interware Online Ügyfélszolgálat is megújult. Ennek keretében új szolgáltatások, funkciók váltak elérhetővé a cég ügyfelei számára: Az internetes felületen most még gyorsabban, még egyszerűbben nyílik lehetőség magyar, nemzetközi, és európai domain név regisztrációjára. /17/

Mobilos Internet?

Áprilistól húsz, később összesen kétszáz települést kíván széles sávú vezeték nélküli internetkapcsolattal lefedni a T-Mobile. Azokon a településeken, amelyeken jelenleg nincs

széles sávú internet-hozzáférés, áprilistól a T-Mobile vezeti be - fokozatosan - Internet Fix nevű csomagját. A díjcsomagot szerződéskötéssel bárki - tehát nem csak a T-Mobile előfizetői - igénybeveheti. Havi 5.990 forintos alapidíjért három gigabájtnyi adatforgalmat kapnak a felhasználók 512 kbps letöltési és 128 kbps feltöltési sebesség mellett. Az alapidíj mellett havi 750 forintba kerül a kültéri WLAN eszköz, a 3 gigán felüli adatforgalom pedig gigabájtonként 990 forint. Az első húsz település, ahol a szolgáltatás igénybevehető: Acsa, Akasztó, Csanádpalota, Földeák, Jobbágyi, Kóka, Litér, Medgyesegyháza, Mogyoród, Ócsa, Ópusztaszer, Szabadegyháza, Szigetcsép, Szigetújfalu, Sződliget, Tura, Ujhartyán, Uri, Vácrátót, Vámosmikola. /18/

Hivatkozások

1. Az informatikai ipar kedvezőnek látja... Bizó Dániel, hsw.hu nyomán
2. Ismét az Egyesült Államok... Bodnár Ádám, hsw.hu nyomán
3. Magyarország a régió negyedik helyezettje... VG-összefoglaló nyomán
4. Az információ épsége. Sy, terminal.hu nyomán
5. Jövedelem-felmérés. Molnár Zsuzsanna, fn.hu nyomán
6. A piackutatók megelégtették a vitatható kutatásokat. Kreatív Online nyomán
7. Vastelepre kerülnek a telefonfülkék. NAPI Online nyomán
8. Milliók dobhatják el drága HD-televíziójukat? Ady Krisztián, hsw.hu nyomán
9. Az unió szembeszáll a mobilszolgáltatókkal. (nol.hu), mno.hu nyomán
10. A Magyar Telekom ajánlatot tett az Invitelre. (MTI), origo.hu nyomán
11. Hanyatlak a lemezpiac. Stop! nyomán
12. A hazai médiaóriásoknak is pénzesőt hoz a net. mfor.hu nyomán
13. Kezeltesse iratait mással! Megéri! vg.hu nyomán
14. Csökkentse cége informatikai költségeit 30 százalékkal! Vg.hu nyomán
15. Nem épülhet iskola Internet-kapcsolat nélkül. (MTI), vg.hu nyomán
16. Új szabályozás - olcsóbb ADSL. Szentesi Kálmán, it.news.hu nyomán
17. Interware: a közigazgatási eu domainek regisztrátora. Kis János, euroASTRA
18. Mobilos Internet a széles sáv nélküli településeken. [origo] nyomán

2.6 Az információs zebra⁹⁹

Információpolitika: listázás és nyilvánosság

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (APEH) regisztrálja a cégeket képviselő könyvelőket, akiknek megfelelő informatikai háttérrel és ismeretekkel kell rendelkezniük a bevételek jogszerű elkészítéséhez. Ezzel erőteljes piactisztulás kezdődött volna a - becslések szerint - mintegy százezer szakembert számláló könyvelői piacon. Az év végéig mintegy 1,2 millió vállalkozásnak kell regisztrálnia magát az e-adózásba, ám a szakmai szervezetek szerint ehhez a könyvelők jelentős részének nincs meg az informatikai és az e-adózáshoz szükséges szakmai háttere. Megoldásként felmerült, hogy kistérségenként kiválasztanak két-három olyan könyvelőirodát, amely informatikai és szakmai szempontból is megfelelő, és a más könyvelők által elkészített papíralapú bevételeket ők továbbítják az Elektronikus Kormányzati Központ által működtetett ügyfélszolgálatra. A május elejéig az e-adózásba bekerült 130 ezer cég mellett több mint 1,1 milliónak kell megjelennie az e-bevallási rendszerben az év végéig. Június eleje óta 190 könyvelő regisztrációját fogadta az APEH, azt viszont nem tudni, ők hány vállalkozást képviselnek. /1/

⁹⁹ Csorba József: Az információs zebra. gondola.hu, Publicisztika Liliputból. 2006. augusztus 1. 10:03

Cégnyilvánosság

Július 1-jén tovább bővült azon iratok köre, amelyekben azonosítóként fel kell tüntetni az érintettek anyjának születéskori nevét. A július 1-jén hatályba lépett új társasági törvény előírja, a társasági szerződésben szereplő valamennyi természetes személy (a tagok, a tisztségviselők mellett például a könyvvizsgálók) anyja születéskori nevét is fel kell tüntetni. Ez a szabály nem csupán az új alapítású cégekre érvényes, a parlament által tavaly decemberben elfogadott szabályhoz való igazodáshoz 2007. szeptember 1-jéig kaptak időt a vállalkozások, addigra tehát a régi szerződéseket át kell írni. A módosítással valójában csak a gyakorlathoz igazították a szabályokat. Az 1997-ben elfogadott s 1998 júniusától hatályos cégnyilvánossági törvény alapján ugyanis a bárki által hozzáférhető cégjegyzék eddig is tartalmazta az abban szereplő természetes személyek anyjának születéskori (régében leánykori) nevét. A társasági szerződésben mostanáig elég volt a név és a lakcím feltüntetése, a cégbírósági eljárás megindításához szükséges bejegyzési kérelem viszont eddig is kérte az abban szereplők anyjának nevét. A törvény indoklása szerint a pluszadatra azért volt szükség, mert a gyakorlatban többször is okozott már félreértést, hogy egy cég tagjai között szerepelt apa és fia, akiknek nemcsak nevük, de lakcímük is azonos. A jogalkotók szerint az ilyesfajta bonyodalmak kiküszöbölhetők, ha még egy úgynevezett természetes azonosítót feltüntetnek, ezért vezették be ezt a rovatot a cégjegyzékben. /2/

Az állam információs modellje: állapotjelentés

Magyarország minden egyes információs és kommunikációs technológiai ellátottsági mutató esetében jelentősen lemaradt az EU átlagához viszonyítva. A KSH honlapján közreadott, „A háztartások információs és kommunikációs technológiai ellátottsága és használata, 2005.” című kiadványa szerint leginkább a 80 százalékos körüli mobiltelefon-ellátottságban közelíti meg Magyarország az EU átlagos szintjét (ami 84 százalék). Ezt követi az otthoni számítógép-ellátottság és az otthoni Internet-hozzáférés aránya. A mobil-hozzáférés esetében 95 százalékát, a másik két esetben 73 százalékát, illetve 46 százalékát éri el a magyar átlag az EU-szintnek. A szélessávú hozzáférés esetében az EU átlagának közel 48 százalékát éri el az ország. A kiadvány szerint a háztartások 58 százalékában van legalább egy számítógép az Európai Unióban, míg a magyarországi arány 42 százalék.

A magyar háztartási Internet-hozzáférés 22 százalékos szintje kevesebb mint fele az EU-átlagnak (48 százalék). A szélessávú Internet-hozzáférés terén a magyar 11 százalékos átlag kevesebb mint fele, 48 százaléka az EU-átlagának, ami 23 százalék. A 37 százalékos magyar átlag az Internet-használat esetében is jóval az EU-átlag alatt van, annak megközelítőleg a 73 százaléka. A régi EU-tagállamok közül csak Görögország, Portugália, Olaszország marad el a magyar átlagtól. Az új belépők közül Ciprus, Csehország, Litvánia, Lengyelország mutat a magyarnál alacsonyabb Internet-használati arányt, míg Lettország, Szlovénia, Szlovákia jelentősen felülmúlja azt, Észtország pedig az EU-átlagot is jóval meghaladja. /4/

Az EU legtájékozatlanabb társadalma

A tájékozottságot tekintve harminc európai ország sorában az utolsó előttiek vagyunk, de a válaszolók többsége nem is tudja, mi történik a politikában. A gazdasági média megbízhatatlansága is fokozza a bizonytalanságot, a válsághangulat érzést: ahány médium van, mind mást ír a munkanélküliség és foglalkoztatás aktuális állásáról. Miközben a KSH már elismerte a munkanélküliség növekedését, a hivatalos média a foglalkoztatás növekedéséről ír, a mérsékeltébbek ködösítenek, utoljára a szakmédia megállapítja, hogy stagnálás van.

Az országos információrendszer és a tájékoztatási intézményrendszer működésében teljes a széthullás. A gazdasági aktorok, a piac egészen másként értékeli a magyar gazdaságot és társadalmat. A legutolsó állásfoglalás szerint 2012-2013 táján tudják elképzelni

csatlakozásunkat az euró unióhoz, mert a 2003-2005 közötti költségvetési adatok és az azokból következő trend egyszerűen nem tesz lehetővé más utat. A kormány tervezése mindenestől hibás (hacsak nem eleve dezinformációs céllal készül minden kiadott prognózisa), és az ÁFA-tervezéséről derül ki éppen, hogy akár százmilliárdokkal lehet kisebb a bevétele. Ha a politikai történésekkel kapcsolatos tájékozottságot nézzük, harminc európai ország sorában Törökország után az utolsó előttiek vagyunk. Sőt, csak nálunk gondolja a válaszolók többsége (57 százalék), hogy nem is tudja, mi történik valójában a politikában. /5/

Csak az újságíró nem változik?

A magyar újságíró-társadalom alkalmazkodási (mely ideológiai-politikai, világnézeti-egzisztenciális téren egyformán észlelhető) evolúciójában mára olyan mély szakmai és etikai devianciák jelentek meg, amelyek alapján feladatát, hivatását, társadalmi felelősségét elveszítette a társadalomban. Ennek egy tipikus megnyilvánulása az az újságírói magatartás, amelyik tudásavulásban, műveletlenségben, intoleráns és rasszista viselkedésben nyilvánul meg. Ilyen példa a következő írás: „Lehet tehát állítani, hogy az iszlám a legtoleránsabb vallás, csak nehéz megmagyarázni, hogy akkor momentán miért nem létezik egyetlen muzulmánok lakta toleráns állam sem.”/6/

Létezik-e független sajtó? Milyen állapotban van ma a közírás? Mire kíváncsi mostanában, és mi az, amitől fél Diurnus? Egyebek mellett erről kérdezték Bodor Pál író, publicistát. - Önnek, aki hatvan éve van a pályán, mi a véleménye: létezik független sajtó? –

- Nincs. Nemrég a washingtoni tudósítójuk, Horváth Gábor remekül összefoglalta egy írásában, mi ez a "nincs" a gazdag amerikai sajtóban. Pénz van, de függetlenségről szó sincs. Minálunk ritkább a garas, de a többi majdnem ugyanúgy működik. Van még némi politikai média, meg van piaci, szolgáltató-szórakoztató médium. A bulvár most elhódít mindenkit, akit lehet, főleg azokat, akiknek elégük van a politikából. Persze, kényelmesebb megcsömörleni tőle, a lusta morál pedig kedvez némely politikusnak.

- Milyennek látja ma a minőségi sajtó helyzetét? - Drágul, sorvad, és habozik. Rendelés nélkül érkező írás már csak a vitaoldalakon olvasható. Mikszáth, Ady, Krúdy, Kosztolányi, Karinthy, Márai és társaik, akiktől oly remek volt egykor a magyar sajtó, vajon ma sorba állnának a Fórum oldal küszöbén? A mai legjobbak legföljebb annyival gyöngébbek, amennyivel az olvasótábor is romlott. Fölkérés nélkül beküldött írás csak körülbelül minden harmincadik oldalon jelenik meg. Spórolni kell a bérallappal, minél többet kell kisajtolni a minél kevesebb, kiszolgáltatott belső munkatársból. A honi és külföldi tudósítói hálózat szakadozik. Szerintem tragikus válságba fordult a magyar nyomtatott sajtó és a rádiózás. Egyre vékonyabb a tartásos, színvonalas, a nemes értékű réteg - ennek is csökken az olvasottsága, hallgatottsága -, s tudjuk, közben mi "dagadozik" a helyében. Ma már simán lehet szürke stílussal, nyelvhelyességi és nyelvtani hibákkal, helyesírási vétségekkel szerepelni a magyar médiában. Az erős rádiókban is már analfabéta fülű-nyelvű szövegelések tanúi vagyunk. Nem sorolok példákat, mert szégyellem őket. A televíziózásról nem is beszélve./7/

Hivatkozások

1. Lista készül az e-könyvelőkről. NOL, Böröcz Petra nyomán
2. Jogsértő cégnyilvánosság? hvg.hu nyomán
3. „Erősödő jobboldali mediabefolyás” (blogter.hu nyomán)
4. Magyarország információs és kommunikációs elátottsága. prim.hu, euractiv.hu
5. Az EU legtájékozatlanabb társadalma. gondola hírösszefoglaló
6. Ha lőni kell. Sztankóczy András, mho.hu nyomán
7. Mitől fél ma Diurnus? NSZ, Pogonyi Lajos nyomán

2.7 A magyar információs társadalom (4.) 2006-ban¹⁰⁰

A hivatalos statisztika szerint a bekapcsolt fővonalak száma 15 ezerrel 3,420 millióra csökkent - közölte a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH). Az NHH adatai szerint a 100 lakosra jutó fővonalszám az egy évvel korábbi 35,33-ról, valamint az augusztusi 34,08-ról 33,93-ra csökkent szeptember végére. Az öt korábbi monopol szolgáltató, az Emitel Rt., a Hungarotel Rt., a Magyar Telekom Rt., a Monortel Rt., és az Invitel Rt. adatai alapján 2005 első kilenc hónapjában a vezetékes fővonalak száma 144 ezerrel, 12 hónap alatt pedig 148 ezerrel csökkent. A szeptemberrel záruló negyedévben közel 59 ezerrel csökkent a bekapcsolt fővonalak száma, ami 1,7 százalékos fővonalszám csökkenésnek felel meg. Az NHH adatai szerint szeptemberben az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama az augusztusi 191,8 percről 194 percre emelkedett, míg a kezdeményezett hívások átlagos hossza az előző havi 3,05 percről 3,06 percre nőtt. A bekapcsolt vonalak számával együtt a háztartások telefonellátottságának aránya is csökkent: az augusztusi 68,6 százalékról szeptember végére 68,2 százalékra mérséklődött. A mutató értéke az elmúlt negyedévben 1,2 százalékponttal csökkent. A szélessávú Internet hozzáférések számát jelző xDSL, döntően ADSL - aszimmetrikus digitális előfizetői vonal - vonalszám szeptember végére az egy hónappal korábbi 320.714-ről 332.703-re nőtt: ez az összes bekapcsolt fővonal 9,7 százaléka. Az érték az elmúlt negyedévben 35.000-el emelkedett. (privatbankar.hu nyomán)

Információtársadalom-ellenes telefonáfa

Még a PM áfaszakértőit is meglepte az Országgyűlés döntése, mely szerint mégsem lehet jövőre a vállalkozásoknak a telefonszámlák áfa-tartalmának 70 százalékát levonni a jelenlegi 50 helyett. A kormány ugyanis az általa az adótörvény csomaghoz benyújtott javaslatcsomagban a tavalyi rendszer visszaállítását kezdeményezte, elismerve ezzel, hogy nem EU-konform a telefonszámlák áfa-tartalmának levonására vonatkozó szabály ideai szigorítása. A kormány javaslatát hétfő délelőtt az alkotmányügyi bizottságban még támogatták a koalíciós képviselők, ám a szocialista frakció kezdeményezésére az esti szavazáskor már másképp döntöttek. Ennek köszönhetően az utolsó pillanatban az ideihez hasonlóan jövőre is 10-12 milliárd forintot vettek ki a vállalkozások „zsebéből”, viszont ennyivel emelkedik az államháztartás áfa-bevétele. Információink szerint az Európai Bizottság szakértői már érdeklődtek a Pénzügyminisztériumban a telefonáfa levonhatóságának ideai szigorítása miatt. A pénzügyi tárca szakértői vélhetően emiatt is javasolták, hogy a törvényhozók módosítsanak az idén bevezetett szigorító szabályon. A koalíciós képviselők döntése ezért is tűnik meglepőnek, mert ha a szigorításról kiderül, hogy tényleg nem EU-konform, akkor a költségvetésnek kamatostul vissza kell fizetni a cégeknek az áfát. (VG-Online nyomán)

A magyar cégeknek is többet kell áldozniuk k+f-re

Világszerte erősödő tendencia, hogy a vállalkozások egyre nagyobb részt vállalnak kutatás-fejlesztés (k+f) támogatásából. Az innováció területén legsikeresebb országokban a vállalatok ilyen célú kiadásai többszörösen meghaladják az államét - mondta Dióssy Gábor, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium politikai államtitkára konferencián szerdán, Budapesten. Boda Miklós, a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) elnöke kiemelte, hogy Magyarországon jelenleg a GDP-nek 1 százalékát, mintegy 175 milliárd forintot fordítanak k+f-re, aminek csaknem 60 százaléka állami, míg 40 százaléka vállalati forrás. A cél az, hogy 2013-ra a helyzet megforduljon, s a vállalatok kétszer annyit fordítsanak kutatás-fejlesztésre, mint az állam. Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke közölte: a magyar gazdaság számára kitörési pont a k+f tevékenység. Ezzel nincs összhangban, hogy a

¹⁰⁰ Csorba József: Magyar Információs Társadalom 2006-ban. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. november 23. 14:27

2006. évi költségvetés tervezetéből kimaradt a cégek által befizetett mintegy 40 milliárd forintos innovációs hozzájárulás, amit az állam ugyanakkora összeggel egészíti ki. A nagyvállalatok világszerte kezdik felismerni a k+f jelentőségét. (MTI/mfor.hu nyomán)

Az első eKormányzat díjak

Az APEH, BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatala és az Educatio Kht kapta az első eKormányzat díjat. Az Elektronikus-kormányzat-központ idén először ítélte oda az elismerést azoknak a központi közigazgatási szervezeteknek, amelyek a legtöbbet tettek az elektronikus szolgáltatások és informatikai rendszerek fejlesztéséért. Az elismerést azok a központi közigazgatási szervek kaphatják meg, akik az adott évben az eKormányzat 2005 stratégiában és az Európai Unió irányelveiben foglaltaknak megfelelően kiemelkedő fejlesztéseket hajtottak végre az informatikai rendszerek és elektronikus szolgáltatások területén. A díj egyfajta ösztönzés a közigazgatás szereplői számára, hogy olyan fejlesztéseket hajtsanak végre, amelyek előrelendítik a közigazgatás reformját és jól illusztrálják az e-kormányzati szolgáltatások terén elért eddigi eredményeket. (magyarország.hu nyomán)

Magyarok a világhálón

Az államháztartási hiányadatok mellett az Eurostat azt is méri, melyik ország munkanélkülijei interneteznek a legtöbbet. Az Európai Unió 25 tagországára kiterjedő felmérést végzett az Eurostat. A felmérés során az unió statisztikai hivatala az Internet-használat elterjedtségét és megoszlását vizsgálta, 2004 első három hónapjában. A felmérés során a 16-74 éves korosztályba tartozókat kérdezték meg, átlagosan 47 százalékuk használta a világhálót a vizsgált időszakban. (A jelentést számol mindazokkal, akik az azt megelőző három hónapban legalább egyszer használták az Internetet.) Az Internet-használat a végzettségtől is függ: a középfokú végzettségűek 52 százaléka, az ennél alacsonyabb szintű végzettséggel rendelkezők 25 százaléka, míg a felsőfokú végzettségűek 77 százaléka használta a világhálót. Az Internet használatát illetően eltérések vannak életkor, foglalkozás, végzettség, és az adott régió urbanizálódási foka szerint. Ezt az úgynevezett digitális megoszlást az infrastruktúra hiánya, az információs technológiák használatára való ösztönzés hiánya, a számítógépes ismeretek vagy tudás hiánya befolyásolja. Az EU tagországainak mindegyikére érvényes, hogy a magasabb fokú képzettséggel rendelkezők nagyobb arányban használják az Internetet. A legnagyobb eltéréseket a magasabb és alacsonyabb képzettséggel rendelkező Internet-használók megoszlása között Portugáliában (70 százalékpont) jegyezték, továbbá Szlovéniában (68 százalékpont), Spanyolországban (61 százalékpont), az Egyesült Királyságban (59 százalékpont) és Olaszországban (58 százalékpont), míg a legalacsonyabb eltérést Litvániában (11 százalékpont), illetve Svédországban (24 százalékpont), Németországban (25 százalékpont), Dániában és Észtországban (27 százalékpont). Az alacsonyabb képzettségi szinttel rendelkezőknek több mint a fele használja az Internetet, Svédországban (70 százalék), Dániában (64 százalék), Finnországban (54 százalék) és Németországban (51 százalék), míg a felsőfokú képzettséggel rendelkezők Internet-használati aránya csak Litvániában (38 százalék) és Görögországban (48 százalék) kisebb az 50 százaléknál. (eurohirek.hu nyomán)

Hol állunk az internetes telefonálásban?

Az IDC 11 kelet-közép-európai országra kiterjedő friss tanulmánya szerint a VoIP forgalmi percek száma idén több mint ötszörösére nő 2004-hez képest, 2006-ban pedig meg fog háromszorozódni a térségben. A kiadások eközben idén kétszeresére duzzadnak, jövőre pedig 80%-kal bővülnek. Bár a VoIP a telefónia piacának még mindig viszonylag kis részét teszi ki, hosszabb távon a havi telefonszámlájuk mérséklésére törekvő üzleti és lakossági ügyfelek preferált technológiájává fejlődik. A kiadások növekedése ugyanakkor néhány sikeres év után

lassulni fog, mivel a piac szereplői egyre inkább a szélessávú szolgáltatási csomagok részeként fogják kínálni a VoIP-ot. "A szélessávú technológia tavalyi és idei gyors előretörésének köszönhetően a VoIP-szolgáltatók kiterjedt, műszakilag felkészült ügyfélkörrel tudnak megcélózni. "Sőt, az új technológia az alternatív szolgáltatók előtt is pályát nyitott, így élesebbé vált a verseny, ami megalapozta a VoIP - mint önálló szolgáltatás és mint más Internet alapú szolgáltatásokhoz nyújtott értéknövelő kiegészítő szolgáltatás - további lendületes terjedését." A potenciális költségmegtakarítási lehetőségnek köszönhetően a VoIP a belátható jövőben a kis- és középvállalatok szegmensében gyorsabb ütemben fog terjedni, mint a magánfelhasználók körében. Sőt, a KKV-szektor a nagyvállalati szereplőknél is nyitottabb a VoIP-megoldások bevezetésére, hiszen a kisebb szervezetek egyszerűbb telefonálási igényei könnyebben kielégíthetők standard csomagokkal (korlátlan telefonálási lehetőség az EU-n belül bárhova). (portfolio.hu nyomán)

2.8 Tudásemigráció: a magyar remények elhalványodása¹⁰¹

Igen, megint távozni kényszerül Magyarországról az elit egy része. Ez a tudáselit, melyet nem képes megtartani az a társadalom, amelyet a kiszolgáltatott öregek és a gazdasági, politikai aktivitásukat veszített „potyautasok” (ekként a baloldali bélyegezte meg őket) uralnak, azzal, hogy hatalomra segítenek, rendre, retrográd politikai rezsimeket.

Környezetünkben napról napra fogynak el végzett, diplomás gyermekeink, akik külföldre mennek. A társadalom azonban nem képes észlelni a veszteségeket, amíg a statisztika nem fogja jelezni, hogy tízezer szám hagyják el az országot. Nagyjából olyan alaposság ez, mint amikor a gyermekek harmada már beteg, de nincs járvány az illetékesek szerint.

A legújabb Frei-jelentés azt a fiatal tudásemigráns típust mutatja be, amelyik már megfordult külföldön, majd haza jött, és miután nem jutott munkához, távozott is. Most már talán végleg. Mit is mondanak ezek a fiatalok a mai Magyarországról?! „Olyan reménytelen volt otthon.”

A hét legfőbb eseményei között kiemelkedik még a kormány újabb győzelme a szakszervezetek felett. A kormánykoalíció, a baloldali rezsim megint legyőzte a nem baloldali Magyarországot, és sikeresen negligálta az elégedetlenséget. A héten felbukkant sztrájkhangulat csak médiaillúzió volt: a kedvezményes áramár, a vasutasok bére, a MÁV-kórházak ügye, az iskolabezárások, a pedagógus-elbocsátások és a diákok bizonytalanságba döntése a megszűnő iskolák miatt..., nem voltak komoly szándékok, csak hangulatok. Erre számít a politikai rezsim.

A hét jellemző geo- és külpolitikai eseménye a leértékelődés újabb bizonyítékait szolgáltatva: Szili Katalin szereplése amerikai útján, Putyin elnök újabb energiaszállítmányozás-díja, útvonaltervének lebegtetése, az erdélyi és a vajdasági hírek, mind, a magyarság presztizsének gyengülését mutatták.

Magyarországon az információs társadalom fejlődése stagnál (sőt, több szempontból visszafejlődik), de az információhatalom erősödik, fejlődik. Az adatbázis-szervezés típusú (piszkos) politizálás jellegzetessége a politikai rendszernek, és nemcsak a szavazások idején, hanem - kóros forráshiányok közepette - a kedvezményezett társadalmi csoportok leválasztásának, elkülönítésének is folyamatosan alkalmazott módszere.

A számokkal, tényekkel szembesülések szinte csak kellemetlenséget hoznak. Ilyen, hogy nem tartható a magyar konvergencia-programban meghatározott ideai államháztartási hiánycél az Economist Intelligence Unit legfrissebb előrejelzése szerint. A kutatóintézet 7,1 százalékos GDP-arányos deficittel számol, ami a második legnagyobb hiány a feltörekvő piacokon. /1/

¹⁰¹ Csorba József: Tudásemigráció. - gondola hírösszefoglaló, 2007. 05. hét, 2007. február 4. 18:39

Még nyomasztóbb szembesülést jelent a magyar nemnövekedés igazolása. A románok nagy büszkeséggel veszik tudomásul az Eurostat, 2005-2007-es, revideált adatokon készült statisztikai jelentését, mely szerint Románia bruttó hazai terméke (GDP) meghaladta Magyarorszáét; 2006-ban Románia GDP-je 97 milliárd eurót tett ki, ami ugyan nem sok, de a magyar ennél 8 milliárd euróval kevesebb. /2/ A 27 uniós tagország között Magyarország 89 milliárd eurós GDP-je csak a 18. helyre elég, ami már-már megdöbbentő teljesítmény egy 10 milliós lakosságú országtól.

Újra számlálják a cigányokat, a nyugdíjasokat, az adósokat. Adatbázist készít a posta, levéllel keresik meg a társadalombiztosításból kihullottakat („potyautasoknak” nevezik őket a baloldalon, bár a baloldali rezsimék áldozatai ők). Újjárendeződés van a biztosítási szektorban is, ami természetesen új adatbázisok szervezésével jár. Mióta piaci alapon működik a kgfb, és minden november elején tarifát hirdetnek a biztosítók, mindig vannak közöttük olyanok, amelyek a vártnál jóval több új ügyfelet nyernek, és nem tudják adminisztrálni. A múlt év végén az üzleti biztosítók közül az Uniqa jutott a vártnál több ügyfélhez. A biztosító nem életbiztosításokért felelős igazgatósági tagja szerint 29 ezer felmondás mellett mintegy duplája az új szerződések száma, és még mindig vannak feldolgozatlan ajánlatok. Ezért ez a biztosító február 28-ig adott díjhalasztást az ügyfeleinek. A kgfb-váltás másik nagyobb volumenű nyertese a Közlekedési Biztosító Egyesület (KÖBE), akik azt az információt adták, hogy a feldolgozást befejezték, a csekkeket kiküldték. Hasonlóan nyilatkoztak a két nagy autós biztosító – az Allianz és a Generali-Providencia – illetékesei is. /3/

Arányok és adósok

Azt állítja a média, hogy „óriási megrendelést” kapott a Rába. És akkor csak csodálkozunk. Az egykori nagyvállalat manapság tőzsdeügyei, vagy a mérlegét eredményessé tevő pénzműveleteivel hallat magáról. A termeléséről nem sokat tudni. Most azt dübörögi a média, hogy a Rába Járműipari Alkatrészgyártó Kft. évi 4,6 millió euró értékű gyártási jogot nyert el a Magyar Toyo Seat Kft.-től, melynek értelmében a Magyar Suzuki Zrt. új járműtípusába beépülő hátsó ülésvázakat szállítja az elkövetkezendő négy évben. A Rába a BÉT honlapján megjelentetett közleménye szerint az új Suzuki-modell első és hátsó ülésabroncsjainak és ülésvezetékeinek gyártási jogát tavaly augusztusban még közvetlenül a Magyar Suzuki Zrt.-től nyerte el a társaság. A Magyar Toyo Seat Kft. azóta ülésintegrátorként lépett be a beszállítói láncba, amely nyergesújfalu gyáregységében a beszállított alkatrészekből készre szereli a Suzuki számára az autósüléseket. /4/ A hátsó ülésvázak gyártási jogáért ezért már a Magyar Toyo Seat Kft. versenyeztette a beszállítókat. A Rába megrendelése ma durván 1,2 milliárd forintot ér, ami híven jelzi a magyar ipar lehetőségeit.

Az APEH közzétette azoknak az adózóknak a nevét, akiknél jogerős határozatban jelentős összegű adóhiányt állapított meg és fizetési kötelezettségüket nem teljesítették az előírt határidőre. A negyedévente publikált listára a magánszemélyek 10 milliós, más adózók 100 millió forintot meghaladó összegű adóhiány esetén kerülhetnek fel nevükkel, lakóhelyükkel, székhelyükkel, a megállapított adóhiány és jogkövetkezmények összegével együtt. A most publikált listán kereskedelmi és építőipari cégek vannak legnagyobb számban. A pálmát egy inárcsi székhelyű cég viszi el, amelynél 1,022 milliárd forintos adóhiányt állapított meg az állami adóhatóság, amire több mint 667 millió forint jogkövetkezmény (bírság, késedelmi pótlék stb.) rakódik. A lista szerint további tíz társaság is 500 millió forint feletti adóhiányt halmozott fel. A magánszemélyek körében a „csúcs” 118,7 millió forint. Az adóhatóság közzétette azoknak a nevét is, akik elmulasztották bejelentkezési kötelezettségüket, e listára 51-en kerültek fel. /5/

A fogyasztóvédelem az aggasztó mértékű értéktelen és törvénytelen áruforgalom miatt lett napirenddé. A jogsértések nyilvánosságra hozatala egyszerűsödhet, hogy a vétkesek ne bújhassanak a jó hírnév álcája mögé, vetődött föl egy szakmai konferencián. A nyilvánosság nagy erejű fegyver, nagyobb, mint a sokmillió forintos bírságok – „tapasztalják” a fogyasztóvédők, és az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző hatóság munkatársai

egyaránt. Csakhogy a különböző hatóságok döntései nem egyformán nyilvánosak. A Gazdasági Versenyhivatal vagy a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete valamennyi határozatát azonnal közzéteszi, más szervek döntéseiről nem mindig szereznek tudomást a fogyasztók - mutatott rá a hatóságok tevékenységét szabályozó törvények ellentmondásaira Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos, aki szerint a közérdekű adatokat minden esetben nyilvánosságra kell hozni. Eötvös Páltól, a Magyar Újságírók Szövetségének elnöke, meghívott előadóként azt találta mondani, hogy a sajtó sokat emlegetett felelősége nem létezik, mert a média nem panaszkönyv, nem megold, pusztán közvetít. /6/

Hivatkozások

1. Tarthatatlan a magyar hiánycél. 2007.01.28 15:00 orientpress.hu nyomán
2. Megtörtént, ami eddig sosem: Románia lenyomta Magyarországot a GDP-csatában. 07.1.29 08:47 Kolozsi Pál, napi.hu nyomán
3. Kötelező biztosítás: bajban az, aki nem kapott csekket. MTI, 2007. január 28., index.hu nyomán
4. Óriás megrendelés a Rábának. január 29. hétfő 12:35 [MTI] index.hu nyomán
5. Itt a legújabb APEH adólista - Kik nem fizettek? 2007-01-29 17:48:43 (MTI-APEH) nyomán
6. A sajtó nem panaszkönyv. NOL, Sándor Tünde, 2007. január 31. nyomán

2.9 Magyar információpolitika'2006 (5.): új kezdeményezések¹⁰²

Megkezdte működését a több évtizedes késésben lévő Vészhelyzeti Információs Központ (VIK), amelynek célja - az európai nemzetközi gyakorlathoz igazodva - egy olyan fővárosi integrált segélyhívó szolgálat működtetése, amely a közigazgatási, rendvédelmi és közszolgáltatást nyújtó szervezetek szoros együttműködését, a vészhelyzeti információs szolgáltatás összehangolását és hatékonyabbá tételét segíti elő. A Fővárosi Közgyűlés 50 millió forintot biztosított a projekt megkezdéséhez. A VIK kettős rendeltetésű szervezet: egyrészt a mindennapok biztonságát érintő rendkívüli helyzetek, balesetek megelőzésében és intézésében való részvétel, a veszélyhelyzetekre való felkészülés a feladata. Szükségállapot esetén a fővárosi védelmi bizottság információs, tervezési és irányítási munkáját segíti. A központ egy zöld számon érhető el. /1/

Informatikai kiáltvány a változásokért

„A szakma rázza fel magát” - szólította fel az informatikai közvéleményt az ágazati panelbeszélgetés egyik résztvevője a budapesti „A győztes felelősége - Tájékozódás előtt” című konferencián. Az eseményről az mfor.hu tudósított. Nagy a baj Horváth János, a Belügyminisztérium informatikáért felelős főosztályvezetője szerint, az informatika egyetlen szavazatot sem hozott, nem véletlenül mondta Kuncze Gábor SZDSZ-elnök, hogy a küldetését teljesített IHM-re már nincs szükség. Horváth viszont úgy véli, hogy ez a teljesítmény minimum kérdéses: míg más országokban az informatika a siker szinonimája, addig nálunk a korrupcióé. Hallatlanul alacsony az informatikai kultúra és rendkívül kismértékű a professzionalizmus - figyelmeztetett Horváth, majd hozzátette: 2006-ra odáig jutottunk, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv 2-ben az informatika már nem téma.

Dr. Eszes Gábor (aki a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, GKM infokommunikációért felelős kormánybiztosa lesz július 1-től) arra vállalkozott, hogy főnöke, Kóka János miniszter nyilatkozataira támaszkodva megfejtse az informatikára vonatkozó új kormányzati elképzeléseket. „Felfelé tolnak a stratégiai döntések” - véli Eszes, s szerinte ez

¹⁰² Csorba József: Magyar információpolitika'2006 (részletek, 3.), gondola.hu, Publicisztika Liliputból - 2007. június 21. 10:02

a változás a GKM-re is vonatkozik. Várhatóan ennél a minisztériumnál is a kabinetben, a miniszter közelében koncentrálódik majd a stratégiai fontosságú kérdések kezelése, a miniszterelnök környezetéből származó elvárást teljesítve. Dr. Beck György, a HP Magyarország vezérigazgatója, az Inforum elnöke 1990-től tekintette át az informatikai ágazat fejlődését, s ennek keretén belül osztályozta az IHM teljesítményét. Szerinte a 2000-ig terjedő időszakot az útkeresés jellemezte: virágoztak a különféle informatikai stratégiák, megszülettek az iparági szövetségek és az első víziók, ám az informatika nem emelkedett a kormányzati politika szintjére. Beck az áttörést a Magyar Informatikai Charta 2000. áprilisi megjelenéséhez köti: ekkortól kapott fontosságához illő figyelmet e terület. Az IHM-et nagy kísérletként említette, s úgy vélte, a kezdeti lendület 2004-ben alábbhagyott. Míg a jogalkotás és az infrastruktúra fejlesztése, valamint az árletörés terén sikerült eredményeket elérni, addig az Internet-használók száma két éve stagnál, hiányzik a vonzó tartalom, az információs társadalom eszméje nem tör át és nem válik modernizációs hajtóerővé, ráadásul nem erős a szakmapolitikai képviselője.

Információstársadalom-állapotjelentés

Beck szerint ha osztályoznák a minisztérium teljesítményét, akkor az ellenőrzőben ötösök, négyesek és hármasok lennének. Az Oktatási Minisztérium nem kapott jelest tőle, mivel az oktatási reformok körüli küzdelmek miatt az informatika elvesztette fontosságát. Lelassult a Sulinet Express, továbbá súlyos szakemberhiány lépett fel az iparágban. A KSH adatait idézve megkonferálta a vészharangot: 1991-2004 között egyetlen szegmensben csökkent a felsőfokú oklevelet szerzett új diplomások száma: ez a leendő informatikusokat is magában foglaló műszaki és természettudományi felsőoktatás. Ami az áttörést illeti, Beck úgy véli: az Internet iránt egyelőre nem fogékony társadalmi rétegeket kell meghódítani, elsősorban gazdag tartalom- és szolgáltatáskínálattal. Vityi Péter (a Microsoft Magyarország vezérigazgatója) az egyik legégetőbb problémának a növekvő szakemberhiányt jelölte meg. A cég hazai terméktámogató központjában hetvenen dolgoznak, de nagy bajban lennének, ha hirtelen ötszázra kellene emelni a létszámot. Az ilyen szakemberekből ugyanis nagy a hiány, a visszaeső mérnökképzés miatt. Olti Ferenc, az Inter-Európa Bank főinformatikusa kijelentette: az államreform egyenlő az állam informatikai reformjával. Amellett érvelt, hogy a meglévő rendszereket változatlanul hagyva kellene megoldani a rendszerek adatszintű integrációját. Ilosvai Péter, a T-Systems kft. ügyvezető igazgatója ugyancsak a szakemberhiány miatti veszélyekre hívta fel a figyelmet. Szerinte emiatt és a magas közterhek, társadalombiztosítási járulékok nyomán tömegesen vonulhatnak ki az országból az ide telepített szolgáltatási központok. Egyúttal hiányolta az egységes kormányzati informatikai stratégiát, és javasolta, hogy az államreform keretében vegyék igénybe profi cégek szolgáltatásait outsourcing-szerződések keretében. /2/

Az IBM Magyarország és a Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének (MTA SZTAKI) együttműködésével megnyílt az Elektronikus Kormányzati Módszertani Központ (EKMK). A fővárosi bemutatóteremben az állam- és a közigazgatási szervezetek, az önkormányzatok, a szociális- és egészségügyi ellátó szervezetek, oktatási és más közszolgálati intézmények vezetői és alkalmazottai közelebbről is megismerkedhetnek a számukra fejlesztett, bevált megoldásokkal. „A magyar kormány kifejezte szándékát az e-government megoldások bevezetését, a szolgáltató állam gyakorlatának kialakítását illetően” – mondta Suhajda Attila, az IBM Magyarország kormányzati programigazgatója. „Ezen a téren számos kezdeményezésnek, programnak és projektnek lehettünk tanúi mostanáig, ezek az erőfeszítések azonban nem jártak minden esetben a kívánt eredménnyel. Úgy ítéltük meg, hogy e törekvésekhez jól illeszkedne egy olyan szakértői központ, amely szállítóktól, technológiáktól független módon mutatja be az e-kormányzati megoldásokat, segítve ezzel a fejlesztések szakmai és módszertani megalapozását.”

Az IBM a világ több pontján – közöttük Berlinben és Washingtonban is – működtet e-Government Centereket. Ezek a központok az IBM megoldásait mutatják be, amelyeket

világszerte számos kormány és önkormányzat használ eredménnyel. A koncepció elsősorban nem a technológiára, hanem arra a szakértelemre (know-how-ra) helyezi a hangsúlyt, amelyet az IBM másfél évtizedes tevékenysége során épített ki az e-kormányzati megoldások területén. Az EKMK létrehozásához Magyarországon az IBM két okból választotta partneréül a SZTAKI-t: az akadémiai intézmény kiváló szakembergárdával rendelkezik, és az e-kormányzati megoldások szempontjából kritikus részterületeken, például az adatbiztonság és a digitális személyazonosítás terén értékes eredményeket felmutató, elmélyült kutatást folytat. Másrészt jól ismeri a kormányzati szférát, amelytől ugyanakkor kellően távol helyezkedik el ahhoz, hogy független és hiteles, tisztán szakmai alapon állást foglaló félként vegyen részt a központ munkájában. /3/

Az Európai Unió statisztikai hivatala által Brüsszelben kiadott adatok szerint hiányos a lakosság számítógépes ismerete az EU-ban. Magyarország pedig a sereghajtók között van, mert a 16-24 éves lakosság 34 százaléka nem rendelkezik alapvető számítógépes ismeretekkel (uniós átlagban ugyanez az arány 10 százalékos). Dániában a korosztály minden tagja birtokolja e tudást, az új EU-tagállamok közül Lettországból csak 2, Szlovákiában 3, Lengyelországban 6 százalék az alapismeretekkel nem bírók aránya. Görögországban a 16-24 évesek 32, Olaszországban 28 százaléknál hiányzik a vizsgált tudásanyag. A korosztály magyarjai közül ugyanakkor 35 százalék a magas tudású kategóriába tartozik a 40 százalékos uniós átlaggal szemben. A teljes lakosság - valamennyi korosztály - keresztmetszetében Görögország a sereghajtó, mert ott az emberek 65 százaléka nincs birtokában az alapismereteknek. Olaszország 59, Magyarország 57 százalékkal következik a sorban, a 25 országos, uniós átlaga 37 százalék. /4-5/

A Nemzeti Hírközlési Hatóság bejelentette, hogy befejeződött a szomszédos államokkal folytatott hosszas alkudozás az új frekvenciákról. A Genfben aláírt megegyezés szerint Magyarországon a mostani műszaki feltételek mellett 30-40 országos televízió és további húsz új rádió kezdheti meg adásait 2012-ig. Most három tévé- (MTV, RTL, TV 2) és hat rádióadás fogható hagyományos antennával. A háztartások harmadában szoba- vagy tetőantennával fogják a műsort. Számukra lenne nagy változás, ha megtízszereződne az így vehető csatornák száma. Csakhogy a műszaki lehetőség megvalósítását jelenleg több dolog is akadályozza. A mérnökök után a politikanak, a piacnak és a fogyasztóknak kellene lépniük. A pártoknak meg kellene egyezniük a médiatörvény módosításában, s ez évek óta reménytelen. Kérdés, hogy lesz-e több tucat befektető, aki tévét akar indítani Magyarországon. (A két országos kereskedelmi tévének addig jó, amíg nincs konkurens. Jelenleg a nézők kétharmada kapcsol erre a két adóra, a hirdetési piacnak pedig a kilencven százalékára van befolyásuk.)

A nézőket érdekeltté kellene tenni abban, hogy vegyenek jelátalakítót hagyományos tévéjükhöz, vagy vásároljanak olyan új típusú készüléket, amelybe már bele van építve a dekóder. Miután átlagosan nyolcévente cseréljük a tévéket újabbra, ez lassan akár még magától is megoldódhatna, de fennáll a veszély, hogy Nyugat-Európából behozott olcsó (ott már eladhatatlan) jó minőségű készülékek akadályozzák a korszerűsítést. Több országban az állam ösztönző támogatásokat ad a műszaki váltásra, erről a magyar tervekben nincs szó. /6/

Médiapolitika: szakmai és morális válság

A Nemzeti Fejlesztési Hivatalt ötmillió forintba bírságolta a Közbeszerzési Döntőbizottság egy 760 millió forintos médiafelület-vásárlás kapcsán. A Nemzeti Fejlesztési Hivatal a múlt év júliusában tette közzé az EU Hivatalos Lapjában azt a nettó 760 millió forintos közbeszerzési felhívást, amelynek célja az EU strukturális alapjai magyarországi eredményeinek megismertetése volt. Az előminősítő szakasz után négy céget hívott meg ajánlattételre a kiíró. A nyertes MindShare Kft.-vel december 9-én kötötte meg a szerződést, amit 3 nappal később a második helyre rangsorolt PanMedia Western Kft. megtámadott a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt. A Döntőbizottság megállapította, hogy a győztes ajánlattevő nem a teljes 14 év feletti lakosságot, hanem csak a munkaadókat és a munkanélkülieket vette figyelembe,

mint célcsoportot. A hatékonysági mutatókat is ezekhez határozta meg. Márpedig ezzel olyannyira megsértette a kiírást. A Döntőbizottság az 5 millió forintos bírságot tartotta méltányosnak, de a már megkötött szerződéshez nem nyúlhatott. A nyertes MindShare Kft. 2001-ben alakult. A cégjegyzékben két tulajdonos szerepel: az Ogilvy and Mather Rt. valamint a Partners Holding Kft. A PanMedia Western Kft. 1996-ban alakult, a többségi tulajdonosa a bécsi Lowe GGK Holding AG, a kisebbségi pedig egy magyar magánszemély. /7/

Antiszemizmussal vádolta a Magyar Demokratát, a Magyar Nemzetet és a HírTV-t Havas Henrik az egyik kereskedelmi televízió reggeli adásában. Havas a politikában megjelenő faji kérdéstről vitatkozott Deutsch-Für Tamás fideszes képviselővel. Havas az interjúban azt állította, hogy a hírTV-ben ötpercenként hangzanak el megbotránkozásra okot adó mondatok. A hírTV szerette volna megtudni Havastól, hogy miért tartja antiszemitának, a műsorvezetőt azonban nem érték el. A TV2 kommunikációs osztályán kellemetlennek minősítették a reggeli műsorban elhangzottakat. Azt ígérték, a televízió vezetősége kedden vitatja meg az ügyet. A műsorvezető egy korábbi műsorában „tahó vidéki művháznak” titulálta a tapolcai művelődési központot, egy éve pedig úgy vélekedett az SZDSZ tisztújító küldöttgyűléséről, hogy „minden háziasszony nedves bugyival hallgatja, hogy megint milyen jó fej a Kuncze”. Egy másik tévécsatorna műsorában pedig „zsidónak” nevezte Verebes Istvánt. Havas Henrik egyébként tavaly a legjobb reggeli műsorvezető díját kapta a Kamera Hungária Televíziós Műsorok Fesztiválján. /8/

Csaknem egyéves előkészület után márciusban új magazinnal készül piacra lépni a Sanoma Budapest Kiadói Rt. (SBK), amely a 7–13 éves korosztálynak szánja National Geographic Junior (NGJ) című kiadványát. Egy, általános iskoláskorúaknak szóló Junior magazinnal, itthoni lappiacra lépésének tízéves évfordulóját ünneplő Est Média Kft. (EM) máris jogi úton keres védelmet. Az EM elsősorban azt kifogásolja, hogy az SBK az itthoni lappiacon már jól bejáratott Junior márkanévét használja fel új lapja piaci térnyeréséhez. Amint tudomást szerzett arról, hogy az SBK a gyermekeknek szóló National Geographicot hangsúlyosan a Junior elnevezéssel jegyeztetné be a kulturális tárcánál a lapnyilvántartásba, nyomban kifogást emelt. Ennek alapján a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) lapnyilvántartási főosztálya tájékoztatta az EM illetékeseit a tervezett bejegyzésről – illetve az ezt lehetővé tevő első fokú határozatról –, akik ez ellen fellebbezést nyújtottak be. Az NGJ licencjogát is az anyacégtól vásárolta meg a magyarországi Sanoma, amely a névválasztáshoz – nem reprezentatív – felmérést készített, s szerinte a Junior elnevezés itthon elfogadhatóbb, mint a Kids – mondta a lapigazgatója. /9/

„A Népszabadság régi főszerkesztőjét, Eötvös Pált az ál-Teller-levél kapcsán hívtam meg. Tudják, arról az írásról van szó, melyről utólag derült ki, bár a baloldal vágyálma volt, nem a halálra készülő tudós írta. Eötvös hosszan hezitált, majd amikor megnézte a Csintalan Sándorral készült nyitóműsört, közölte, a Szita-Echo nem az ő műfaja, egyébként sem akar ártani a Népszabadságnak és annak, ami mögötte van.” /10/

Politainment: választási médiakampány

Mind a négy parlamenti párt megújította honlapját a kampány idejére. Az InfoRádió kérdésére mindegyik pártnál azt mondták: naponta frissítik honlapjaikat, és más internetes felületeken is vásárolnak reklámhelyet. A sajtók mindegyikén alapszolgáltatás lett a jelöltek bemutatása, a képgaléria, a fórum, a hírlevél, az oldalak és a pártplakátok gyakran mozgó, interaktív változata. Az MSZP kampánya és a kormány tájékoztató munkája az Interneten is együtt halad. A szocialisták működtetik talán a legtöbb internetes felületet. Az msp.hu mellett kampányolnak a pártelnök, az elnökhelyettes, az alelnök és a miniszterelnök személyes honlapján, a budapestieknek szóló gyorsitunk.hu és a Fiatal Baloldal portálján, a 100 lépés program honlapján, a Gyurcsány Ferenc blogjáról elhíresült Amőba-oldalon. Internetes naplót egy magán-oldalon Lamperth Mónika belügyminiszter is vezet. Nyakó István pártszóvivő szerint a megújult msp.hu legfontosabb szolgáltatása az, hogy mindenki megtudhatja, mit tett érte a kormány.

A Fidesz is a kampányol a fidesz.hu-n, működteti a frakció, az európai parlamenti képviselőcsoport, a Fidelitas és Orbán Viktor személyes oldalát is, elszámolas.fidesz.hu címen egy külön kampányszájtot, a v2006.hu domain alatt egy jelszóval védett információs rendszert. A szokásos funkciókon túl hangsúlyt fektetnek a kiemelkedő kampányesemények élő közvetítésére, és sms-hírszolgálatot is működtetnek. Egyedi szolgáltatásként Nyitrai Zsolt kampányfőnök-helyettes a letölthető dokumentumokat és űrlapokat emelte ki. /11/

Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor iránti rokonszenvről végeztek felmérést ismeretlenek a GKI Gazdaságkutató Rt. nevében. Feljelentést tervez a GKI, mivel a cég nevében ismeretlenek politikai közvélemény-kutatást végeztek - közölte az [origo]-val Karsai Gábor, a GKI vezérigazgató-helyettese. Karsai szerint az elmúlt napokban többen is arra panaszkodtak, hogy a GKI nevében ismeretlenek telefonon keresztül politikai szimpátiára vonatkozó kérdéseket tettek fel. A megkeresetteknek egy gépi hang 4 különböző kérdést tett fel: többek között azt, hogy Gyurcsány Ferenc kormányfőt vagy pedig Orbán Viktort, a Fidesz elnökét tartják-e szimpatikusabbnak. A titkosított hívások alapján a telefonszám nem volt visszakereshető. /12/

A FigyelőNet szerint (sajtókörképéből kiderül?!), hogy „az országos politikai napilapok közül többen pártosak, hajlamosak elhallgatni tényeket, csúsztatnak, és olykor nem írnak igazat”. A Magyar Terjesztésellenőrző Szövetség (MATESZ) 2005 negyedik negyedévi adatai alapján a politikai napilapok összesen értékesített példányszáma naponta, átlagosan az alábbiak szerint alakult: Népszabadság: 148 453, Magyar Nemzet: 71 061, Népszava: 26 717. A Magyar Hírlapról nincsen auditált adat (kb. 18 ezer), a kiadó saját mérései 17-18 000 értékesített példányról szólnak. A FigyelőNet a választási hajrában mind a négy országos politikai napilapot – Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszabadság, Népszava – „megvizsgálta” (!), vajon teljesülnek-e a szakmai elvárások. Mivel egy-egy belpolitikai esemény megítélése nehezebb feladat, ezért „olyan napokat választottunk, melyek relatíve kevesebb lehetőséget adnak a médiumoknak politikai nézeteik kidomborítására. Az egyik vizsgált napon a madárinfluenza hazai megjelenése borzolta a kedélyeket, a másikon az orosz elnök érkezett a fővárosba. Azt tapasztaltuk, hogy a napilapok keverik a hírműfajt és a véleményűjságírást, továbbá a cikkek olykor durván részrehajlók”. – írja a FigyelőNet. /13/

Megszűnőben van az a minta, amelyet régebben a rádió nyújtott. Gyors beszédtempó, ironikus megfogalmazások, divatkifejezések, "éneklő" hanglejtés - ilyenek ismerjük a kereskedelmi rádiók hangját. Balázs Géza, az Eötvös Loránd Tudományegyetem mai magyar nyelvi tanszékének vezetője állítja: a kulturális közeg változásával szükségszerűen változik a munkatársak nyelvhasználata. Az országos kereskedelmi rádiók műsorának nagy részét popmuzsika tölti ki, a zeneszámok közötti szünetben hallható szöveg pedig mintha egy egészen más világból származna, mint az, amit a hagyományos rádióműsorban megszokhattak a hallgatók. - Ezeknek a rádióknak a műsora lázadás a hivatalos kultúra és túlszabályozott életmód ellen - mondja Balázs Géza egyetemi tanár. - Természetes, hogy a bevett, hagyományos - és általuk tűrhetetlenül unalmasnak tartott - nyelvhasználat ellen is tiltakoznak gyors beszédtempójukkal, ironikus megfogalmazásukkal, divatkifejezésekkel, "éneklő" hanglejtésükkel. És "hallhatóan" jól céloznak: ezzel az attitűddel eltalálják azt a korosztályt, amely szinte kizárólagosan az ő műsoraikat hallgatja. Balázs Gézának nincs kifogása a normatívától eltérő, kötetlen beszédstílus ellen, bár zavarja, hogy ez a kötetlenség válik közösségi mintává. Nem tartja jónak, hogy az egyeduralkodóvá váló kötetlen, "laza" beszédmodor miatt a fiatalok nem sajátítják el a nyilvános nyelvhasználat emelkedettebb változatát. - Megszűnik az a minta, amelyet régebben a rádió nyújtott - szögezi le a nyelvész. - Semmi baj nem volna, ha váltogatnák a nyelvhasználati módokat, többféle stílust mutatnának be. A mai magyar kereskedelmi rádiózás azonban „egyenhangon” szól és „műfajsintér”. /14/

A mind gyakoribb audio-video csalások még egy gyöngyszemmel gazdagították a hét híreseeményeit. „Gyurcsány miniszterelnök számára nem az a legizgalmasabb, mit mondott róla 1989-ben Orbán Viktor, hanem, hogy milyen más karakterű üzenete van a '89-es Orbán Viktornak és a mostaninak.” – írta a kormányfő internetes naplójában. Gyurcsányt meglepte (!) az 1989-ből előkerült Orbán-videó (elvégre munkatársai hosszas kutatás után bukkantak rá!).

„Jó pár évvel ezelőtt hallottam, hogy létezik egy ilyen kijelentés. A Népszabadság újságírója, Pünköshti Árpád írt egy hosszú cikksorozatot a Fidesz megalakulásáról és első éveiről Szeplőtelen fogantatás címmel. A cikksorozathoz anyagot gyűjtve velem is készített hosszabb interjút. Akkor mondta, hogy látott egy olyan anyagot, amelyben Orbán az 1980-as évek végén nagyon pozitívan szól rólam. Bevallom, nem nagyon izgatott a dolog. Most került aztán újra elő” – állítja Gyurcsány. /16/

Hivatkozások

1. Vészhelyzeti információs központ alakul. vg.hu, 2006, június nyomán
2. Bedűhödtek a hazai főinformatikusok. mfor.hu, 2006, június nyomán
3. E-kormányzati módszertani központ. Pingvin, terminal.hu, 2006, június nyomán
4. Csekély a lakosság informatikai tudása. MTI, sg.hu, 2006, június nyomán
5. Az IT-bumm Magyarországon csak pukkanás volt, privatbankar.hu 2006, június nyomán
6. Negyven tévé indulhat. NOL, 2006, június Haszán Zoltán nyomán
7. Megbüntették a Nemzeti Fejlesztési Hivatalt. MTI, stop.hu nyomán
8. Havas antszemitának nevezte a hírTv-t és a Magyar Nemzetet. Hirtv, ma.hu nyomán
9. Újra vitában az Est Média és a magyar Sanoma. Bubrik Gáspár, napi.hu nyomán
10. Fiala János: A Népszabadság, és ami mögötte van. MHO, MNO nyomán
11. Felturbózott honlapok a választásra. inforadio.hu nyomán
12. Álnéven kérdezgettek Gyurcsányról és Orbánról. [origo] nyomán
13. Durván részrehajló több napilap. Való Gábor, fn.hu nyomán
14. Egyenhangon a műfajsintér. NOL, Kelen Károly nyomán
15. Kijátszották a robbantáskártyát. index.hu nyomán
16. Gyurcsányt meglepte az Orbán-videó. MTI, fn.hu nyomán

2.10 Magyar információs társadalom (7.): mérés magyar módra¹⁰³

A statisztikai információ és tájékoztatás legfőbb eseménye, amikor a kormány dönt a Központi Statisztikai Hivatal éves munkaprogramját jelentő Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programról (OSAP). A program 2007-ben 465,6 millió forinttal kerül kevesebbe az előző évinél, másként a 2007-es OSAP végrehajtása során 4,3 százalékos megtakarítás várható 2006-hoz képest. A hivatalos statisztikai szolgálat szervei 2007-ben 343 kötelező statisztikai adatgyűjtést terveznek, ami 25-tel kevesebb az előző évinél.

Ezt minden szakértő fejcsóválva fogadta, mert a hazai statisztikai adatgyűjtési tevékenység szűkítése, forrásainak korlátozása nagyon veszélyes fejlemény. Az indoklás magyarázata pedig elszomorító. Eszerint ugyanis az OSAP adatgyűjtéseit évről-évre nagyobb stabilitás jellemzi, az adatgyűjtések során egyre kevesebb az új vagy a módosított adatgyűjtések aránya, ami nagy könnyebbséget jelent az adatszolgáltatóknak. (!)

Míg 2004-ben az adatgyűjtések fele, 2005-ben 38 százaléka, 2006-ra kevesebb mint egyharmada, 2007-ben pedig 30 százaléka tartozik csak az új vagy módosított adatgyűjtések közé. A 2006-os adatgyűjtések közül 7 végrehajtása szünetel, további 26 adatgyűjtés megszűnik, ez utóbbiak közül 6 beolvad egy már meglévő adatgyűjtésbe. 2007-ben az OSAP keretében 4 új adatgyűjtést terveznek. Az új gyűjtések az EU és más nemzetközi szervezetek adatigényeit elégítik ki, de általuk részletesebb, pontosabb információkhoz jutnak a hazai felhasználók is. A Magyar Nemzeti Bank kérésére 3 új adatgyűjtés kezdődik a pénzügyi számlák és a fizetési mérleg adatok pontosítása miatt, valamint szükségessé vált a mobiltelefonos vásárlókról való információgyűjtés is. A jövő évi program megvalósítása 465,6 millió forinttal kevesebb kiadással jár majd, ami annak is köszönhető, hogy az Európai Unió

¹⁰³ Csorba József: Magyar információs társadalom?! Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. október 30. 13:05

támogatja a Gazdaságszerkezeti Összeírást, valamint a tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerének, azaz a TEÁOR'08-nak a bevezetését. /1/

A világgazdaságba való integrálódás fokát jelző index szerint Magyarország bekerült a TOP-20-ba, a huszadik helyre, a tavalyi besorolását három hellyel javították. A közép-európai országok közül Csehországot (16.) és Szlovéniát (17.) tették még az élmezőnybe. (Horvátország 22., Szlovákia 26., Oroszország 47. az A.T. Kearney csoport által kiadott idei globalizációs listán. A vizsgálat négy fő és azon belül tizenkét részterületen, a gazdaság, a technológia, a személyes kapcsolatok, a politika integráltsága fokán keresztül értékeli az országok globalizációjának fokát. Feltűnő, hogy Magyarország a gazdasági, kereskedelmi integrálódásban, a személyes kapcsolatok terén az élmezőnyben található (5.,5., illetve 7. hely), erősen lemarad viszont a globalizáció technológiai aspektusaiban. Ez utóbbit illetően a 27. helyen van, ami egyebek között a telefonhasználat (41.), vagy az Internet-használat (29.) alacsony fokával jellemezhető. (Az indext évente készíti el az A.T. Kearney a Foreign Policy Magazine-nal együtt 62 ország adatait értékelve.) /2/

Információpolitika: reformsztrájk, lehallgatások

A Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezetének egyik alapszervezete 2006, november 23-ra munkabeszüntetést hirdetett. A kormány a takarékosabb állam megteremtésében a Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal (Központi Hivatal) átszervezését rendelte el. A Központi Hivatal vezetője vizsgálta a sztrájk jogalapját, szerettek volna megállapodni arról a minimális ellátásról, amely biztosítaná, hogy az esetleges munkabeszüntetés ne legyen hatással sem a lakossági, sem a közigazgatási szolgáltatásokra. A Központi Hivatalban működő Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezetének egyik alapszervezete november elején hozott létre sztrájkbizottságot, hogy megvédje a Központi Hivatal Számítóközpont Üzemeltetési osztályán dolgozó 19 operátor érdekeit. Azt szerették volna elérni, hogy a kormány júniusi döntése a költségvetési szervek létszámának csökkentéséről egyáltalán ne vagy csak minimális mértékben érintse az operátori munkaterületet. A Belügyi és Rendvédelmi Dolgozók Szakszervezetének négy alapszervezetéből kettő elhatárolódott a sztrájk kezdeményezésétől. /3/

Berta Sándor az sg.hu-n arról tudósít, egy német cég az alkotmánybírósághoz fordult azt sérelmezve, hogy egyre többször kell segítenie az állami szervezeteknek a lehallgatásoknál, azonban rendre elmarad a szolgáltatás kifizetése. A cég elsősorban azt várja a testülettől, hogy állapítsa meg, jár-e számára kártérítés és ha igen, mekkora annak az összege. „Úgy tűnik, a politikusok elfelejtették, hogy a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harc akkor a legsikeresebb és a leghatékonyabb, ha a résztvevő szervek között tisztességes együttműködés van” - mondta az ügyvel kapcsolatban Jan Mönikes, az Európai Hálózatüzemeltetők Kezdeményezése (IEN) nevű szervezet ügyvezető igazgatója. Az IEN nem egy egyszerű civil szervezet, olyan tagjai vannak, mint például a Colt Telecom, a Tiscali és a Versatel telekom cégek. A probléma egyre jelentősebb, a hasonló esetek száma folyamatosan nő. 2000-ben még csak évi 40 000 lehallgatásra került sor, 2005-re ez a szám közel a duplájára emelkedett. A telefonszolgálatok és az Internet-szolgáltatók kötelesek megőrizni a forgalmi adatokat. Az európai uniós tagországok igazságügyi miniszterei februárban fogadták el az összeurópai adattárolási irányelvet, amely szerint minden távközlési és internetes adatot a cégek kötelesek lesznek hónapokra, sőt akár két éven át is eltárolni. Az elmúlt hónapokban több német szakmai szervezet, köztük a BITKOM, az eco és a VATM is azt követelte a német államtól, hogy vállaljon magára nagyobb részt a költségekből. Ez a kérdés közel sem mindegy, hiszen csak a lehallgató készülékek felszerelése, üzemeltetése és maga az adattárolás is többmillió eurós nagyságrendű összeg. Az európai uniós irányelv elfogadása előtt mindenképpen fontos a kérdés tisztázása, s akkor még nem beszélt senki azokról az adatvédelmi aggályokról, kifogásokról, amelyek a személyes adatok tárolásával kapcsolatban merültek fel. Például hogy milyen biztosítékok vannak arra vonatkozóan, hogy megfelelően

kezelik a telefon- és Internet-forgalmi adatokat vagy hogy ezekbe kik és milyen szervek tekinthetnek majd bele. /4/

Információgazdaság: telefonadó

A telefonadót 2006, szeptember 1-től kell fizetniük a vállalkozásoknak és a közintézményeknek. A Prim.hu közli, hogyan kell kiszámolni az adó mértékét, mikor kell megfizetni és milyen kiskapuk vannak a kikerülésére. A jogszabály szerint ugyan telefonadó nem létezik, de fizetni kell. A céges telefonszámla után fizetendő új közterhet az Országgyűlés a hatályos SZJA és ÁFA törvények módosításával vezette be. Az előírások alapján 20% SZJA terheli a céges és intézményi vezetékes és mobiltelefon-számlákat, az indoklás szerint a telefonszámlában keletkezett magánbeszélgetések vélelmezett mértéke (amennyiben nincsenek szétválasztva a privát és a hivatalos hívások) húsz százalék. Az adóhivatal álláspontja szerint a céges telefonon folytatott magánbeszélgetés természetbeni juttatás (tehát olyan, mint a fizetés, csak nem pénzben hanem „természetben” adva) - tehát SZJA köteles. Az új adónál a bruttó telefonszámlát kell figyelembe venni a 20% SZJA megállapításánál (tehát a telefonszámla ÁFA-ja is adóköteles). A 3%-os munkaadói járulék alapba beleszámolandó az így „kifizetett” természetbeni juttatás. Továbbra is csak 70%-a levonható a hivatalos hívások ÁFA-jának (ahogy az APEH állásfoglalás fogalmaz: ÁFA ügyben a magánbeszélgetés ténykérdés). Az adót az egyéni vállalkozóknak nem kell megfizetni. /5/

Magyar információs társadalom'2007

Az EU tagországait tartalmazó háztartás-lista legvégén, Magyarország hátulról a harmadik a sorban, csupán Szlovákia 27 százalékkal, illetve a 23 százalékos Görögország számolt be nálunk kedvezőtlenebb adatokról. Az Internetre kötött háztartások tekintetében még Litvánia és Portugália is megelőz minket, mindkét országban 35 százalékos az érték. Az uniós átlag 52 százalék, a lista élén Hollandia áll 80 százalékkal. Az egy évvel korábbi adatokra visszatekintve számtalan internetező cserélte le korábbi elérését szélessávúra, hiszen míg a háztartási Internet-ellátottság a 2005 első negyedévi 48 százalékról 52 százalékra nőtt, a szélessávú hozzáférések száma sokkal nagyobb mértékben, 23 százalékról 32 százalékra nőtt. Az uniós vállalatok közül 10-ből kilenc rendelkezik Internet-hozzáféréssel, melyek háromnegyede szélessávú elérés—a legelső a listán Finnország, ahol 100-ból 99 vállalat rendelkezik Internettel.

A szélessávú elérések aránya alapján Hollandia áll az élén 66 százalékkal, a lista végén pedig Ciprus (12 százalék), Szlovákia (11 százalék) és végül Görögország található 4 százalékkal. Magyarországon a 32 százalékos Internetre kötött háztartás több mint 68 százaléka már szélessávú eléréssel rendelkezett 2006 első negyedévében. A fiatalok Internet-használata itthon megfelel az uniós átlagnak: míg az EU-ban a 16-24 év közötti fiatalok 73 százaléka használja legalább hetente egyszer az Internetet, nálunk ez az arány 74 százalék. A 25-54 éves korosztály 47 százalékos átlaga alig marad el az átlag 54 százaléktól, az idősek, 55-74 év közöttiek 14 százaléka használja itthon az Internetet ilyen rendszerességgel, míg az uniós átlag 20 százalék. A nemek közötti arány is megfelel itthon az átlagnak, jellemzően több férfi használja rendszeresen az Európai Unióban az Internetet, mint nő. /6/

Hivatkozások

1. Csökkennek jövőre az OSAP kiadásai. 2006, OBJEKTÍV Hírügynökség, Gy. Mészáros Ágnes nyomán
2. Magyarországot a globalizációs indexen. 2006, NOL (MTI) nyomán
3. Nincs veszélyben az adatszolgáltatás a MeH szerint. 2006, MTI, uno.hu nyomán
4. Internet-szolgáltatói tiltakozás az adattárolás ellen. 2006, Berta Sándor, sg.hu nyomán
5. A telefonadó. 2006, Prim Online nyomán
6. Eustat, gondola.hu

2.11 Politikai, gazdasági és médiarezsím-átmenetek¹⁰⁴

Egy idő óta a „magyar modellben”, a gazdasági és a társadalmi fejleményekkel kapcsolatos várakozások is igen jelentős eltéréseket mutatnak. (A helyzetmegítélés különbözősége már régen nem szokatlan jelenség!) Talán 2005-ben volt első ízben markánsan észlelhető, hogy a kutatóintézetek és a piaci elemzői kör gazdasági folyamatokról adott előrejelzései nagyon különböznek egymástól. A főbb mutatószámokat tekintve - 2006-2008 között - a kutatóintézeti kör véleménye is szóródik, de egyes sajátosságok alapján mégis közelebb állnak egymáshoz, mint a többi elemzőhöz.

Az egyik leglátványosabb eltérés a kutatóintézetek és a piaci elemzők között az eurózónához történő csatlakozás időpontjának megítélésében jelent meg. A Reuters 2005 októberi felmérésében látványosan két részre szakadt a szakértők csoportja. Ekkor a költségvetési folyamatokról érkező rossz hírek hatására a piaci elemzők erőteljesen felfelé, 2013–2014-re módosították prognózisukat, miközben tovább bízott a 2010-es csatlakozásban a GKI és a Pénzügykutató, illetve 2010–2012-es sávot jelölt meg a Kopint-Datorg.

Majd 2005, novemberben közeledni kezdtek a kutatói és az elemzői körök előrejelzései. A kutatók közül GKI kitartott a 2010-es csatlakozás valószínűsége mellett, az addig pesszimistábbnak mutakozó Kopint-Datorg tartotta korábbi jóslatát, a Pénzügykutató egy hónapos csúszással követte a piaci elemzőket és 2013-ra módosította a dátumot. /1/ Azóta, pontosabban 2006 március vége óta a két kör helyzetmegítélése és várakozásai között egyre jelentősebb eltérések tapasztalhatók.

A Magyarországon tevékenykedő brit cégek már 2005 őszén az állami bürokrácia csökkentését, a jogi környezet kiszámíthatóbbá tételét, adóreformot, a szakképzés erősítését, illetve a mezőgazdaság és a turizmus hosszú távú stratégiájának megalkotását sürgették. Állásfoglalásuk súlyát azzal alapozták meg, hogy az elmúlt 15 évben mintegy 3 milliárd angol font befektetés érkezett Nagy-Britanniából Magyarországra, közel 500 brit cég működése eredményeként. A kétoldalú kereskedelem 2003-2004 között mintegy 32 százalékos bővülést mutatott, az EU közép-, és kelet-európai régiójába irányuló brit exportnövekedés 2004-ben Magyarországon volt a legjelentősebb. A magyarországi brit kereskedelmi kamara (BCCH) brit befektetők által 1991-ben alapított, független non-profit üzleti szervezet. A mintegy kétszáz résztvevőből adódó tagságot a brit vállalkozások, brit-magyar vegyes vállalatok, valamint a brit üzleti kapcsolatok iránt érdeklődő magyar és más külföldi vállalkozások alkotják, köztük a Tesco, a Vodafone, a Shell és a BAT. A BCCH szerint az elkövetkezendő időszakban elsődleges fontosságú Magyarországnak az EU-ban, azon belül is főként a közép-, és kelet-európai régióban elfoglalt helyének definiálása. A kiegyensúlyozott gazdaságpolitika alapfeltétele a hosszú távú célok konszenzussal történő közös meghatározása lenne. /2/

Vélemények a „magyar modellről”

Valójában hogyan is áll a magyar gazdaság? A politika által hangoztatott legjellemzőbb megállapítások, hogy egyfelől túlzott a hitelfelvétel és csőd felé mozog az állam, másrészt viszont nincs semmi baj, és gyorsan növekszik a gazdaság. Gazdasági szakértőként is tudnak ilyen ellentétesen véleményt formálni a magyar gazdaság helyzetéről. A gazdaság általános helyzete iránt érdeklődő, átfogó közgazdasági ismeretekkel nem rendelkezőknek pedig majdhogynem lehetetlen átlátni, hogyan is állunk, mire lehet számítani a következő években.

A helyzet önmagában rendkívüli, elemzése makroközgazdászok körében órákig tartó beszélgetések témája, a 2006-ban várható állapot egyenesen egyedülálló lehet a gazdaságtörténetben. A higgadt értékelése is nehéz, a választásokat követő gazdaságpolitikai

¹⁰⁴ Csorba József: Politikai, gazdasági és médiarezsím-átmenetek. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. november 30. 19:18

irányváltás módozatára számos változat létezhet. A helyzet komolyságát az adja, hogy a 2006-2007-re várható gazdaságpolitikai fordulat részeként 2007–2008-ban olyan változások következhetnek, amelyek évtizedekre meghatározhatják az adott közszolgáltatási terület működését. /3/

Devizaválsághoz vezethetnek-e a magyar költségvetés problémái? A gazdaságra leselkedő veszélyekről, a hitelbuborék-építés kockázatairól és a krízis elkerülésének lehetőségeiről kérdezte a Heti Válasz Heim Pétert, az Aegon Magyarország Befektetési Alapkezelő Rt. Vezérigazgatóját. - Kóka János gazdasági miniszter kirobbanóan sikeres Magyarországról beszél, Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke viszont azt állítja, hogy - ha a gazdaság a jelenlegi pályán marad - már csak fél év választ el bennünket az államcsödtől. A tőkepiaci szakértők is ilyen közelinek látják a véget?

Az államcsőd azért erős kifejezés. Akkor fenyeget ilyen veszély, ha a kamatkiadások jóval meghaladják az államháztartás összes bevételeinek húsz százalékát, mert ezen a szinten az adott ország már képtelen törleszteni az adósságát. Magyarország esetében ez a mutató kevesebb mint tíz százalék, az államcsödtől tehát messze állunk. Az igazi problémát ott látom, hogy hitelbuborékot építünk, amely makrogazdasági korrekció nélkül törvényszerűen szét fog pukkadni. Délkelet-Ázsiában 1992-1997 között zajlott le ez folyamat, s közel öt év elteltével robbant szét a buborék. Magyarország 2001 óta építi a magáét, tehát igencsak közelítünk a végponthoz és az azt követő lehüléshez.

Tulajdonképpen nem az ország eladósodottságát jelző számok abszolút szintje a riasztó - például az, hogy a nettó, rövid lejáratú külföldi adósságállomány értéke 2006 végére eléri a 15 milliárd eurót -, hanem a folyamat dinamikája. Magyarország példátlanul gyors ütemben adósodik el, főként devizában. (Ez 250 forintos euróval számolva 3.755 milliárd forint nagyságú adóssággyörgetést jelent. Miközben 2006-ban már évi 2.000 milliárd forint hiány fedezetét kellett biztosítani.)

Hogyan alakult ki ez a hitelbuborék? - Az állam az utóbbi időben évente átlagosan a GDP 9-10 százalékának megfelelő mértékben növeli eladósodottságát, és ennek jó részét devizahitelből fedezi. Jelen pillanatban ugyanis az államháztartási deficit pusztán a forintpiacon finanszírozhatatlan lenne. Független számítások szerint - és ezek eltérnek a KSH által közölt adatoktól - évente valójában kétezer milliárd forintnyi hiány fedezetét kell előteremteni. /4/

A hagyományos média már haldoklik

A média azzal bonyolítja a válságot, hogy egyfelől nem gyakorolja rendszerkritikai szerepét, másfelől saját legbelsőbb gondjai miatt egyre kevésbé alkalmas tájékoztatási szerepét és felelősségét betölteni. A híripar totális válsága minden fórumon és minden médium által napirenden tartott téma.

A blogok világában is folyik a kérdéses vita, sőt, sokkal nagyobb szakértelemmel, mint a szellemet nyilvánvalóan bilincsbe fogó hagyományos és (az első nyilvánosságba tartozó) elektronikus média terepein. Magunk is jeleztük 44. heti összefoglalónkban néhány sor erejéig, hogy amikor a „Csak tiszta forrásból – az újságcikket törvény védi” címmel kampányt indítottak az illegális sajtótermék-felhasználás visszaszorításáért nagy hazai lapkiadók, mondván: a sajtófigyelők és más cégek jelentős károkat okoznak a kiadóknak azzal, hogy a lapokban publikált cikkeket engedély nélkül használják fel..., akkor olyasmivel hadakoznak, amire nincs már befolyásuk.

Az eredők és a történések kezdete kitolódik a messzi múltba, amiről, láthatóan, az érintettek még nem vettek tudomást. A mai magyar írott sajtó hírellátása már régen a múlté, egymást érik az önminősítésű „hírgyarak” hirdetései, naponta születnek új hírügynökségek, de a hírek eredetiségét és hiteles közreadását nem garantálja semmi. Nincs hitelesség, nincs az első és a sokadik közlésnek minősítést biztosító garancia. Ami törvényszerűen van így abban az országban, amelyben egy szélsőségesen liberális információjog-elmélet, szellemiség, információpolitika alapozta meg magát a rendszerváltozás információjogi és –politikai romjain.

A Pollner-féle blogon olvashattuk a következőket. „Szánalmasnak tartom azt a „Csak tiszta forrásból” kampányt, amit több lap közösen folytat a „sajtótermékek jogszerűtlen felhasználói ellen”. A kampány (elvileg) a hivatásos és a vállalati belső sajtófigyelők ellen indult, de kiterjed a cikkeket intraneten terjesztőkre és a vállalati faliújságra újságkivágásokat kiakasztókra is. A több országos napilapban zajló hisztériakampány olyan rossz hatásfokú, hogy több újságíró ismerősöm is azt hitte, hogy az internetes cikkmásolásra (copy-paste újságírás) vonatkozik. (Ezt a törvény lehetővé teszi: „A mű részletét – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.” Élnék is vele rendesen az internetes hírportálok.) A napilapok forgalma az egész világon rohamosan csökken. Idehaza most sikerült megtalálni ennek az okát: A sajtószemlézők aknamunkáját. Ez a kampány nem egyszerűen szánalmas, hanem káros is. Komoly veszteséget okoz a benne résztvevő lapoknak. Az emberek ugyanis nem szeretik a BKV-ellenőröket, a közterület-felügyelőket, az adóellenőröket, a bilincses plakáton fenyegetődő „szoftverrendőrséget”. Kinek jutott eszébe egy börtönnel fenyegető "meggyőző" kampány ötlete? Szerintem a lapoknak kellene fizetnie a sajtószemlézőknek, a faliújságra cikket kiragasztóknak, a főnöknek sajtókivágásokat gyűjtő asszisztenseknek. Ezek az emberek ugyanis reklámozzák a lapokat!” /5/

Piár alapon, a tájékoztatásban, legalábbis a gazdasági tájékoztatás terén, formailag, a Gazdasági Rádió valamennyi versenytársát megelőzte. A 2005-ös mérésen alapuló minősítésben érdekes témakörök a következők voltak: „Legtöbb információt adja a munkámhoz”, „Nem lehet felcserélni másik rádióra”, „Legalkalmasabb az üzleti információk átadására”. A Gazdasági Rádió műsorstruktúrája a hallgatótáborának életritmusához és információs szükségleteihez igazodik. A GR célja (a szándékok szerint), hogy praktikus és releváns hírekkel, aktualitásokkal szolgálja célcsoportja igényeit a gazdaságról és az üzletről, háttérelmzéseket nyújtson a gazdasági folyamatokról, üzleti aktualitásokról. A rádió heti rendszerességgel 21 különböző tematikus műsorsorozatot sugároz, amelyek a vállalkozásoknak, kis és középvállalkozóknak, üzleti döntéshozóknak ad tanácsokat többek között az uniós és hazai pályázatok lehívásáról, pénzügyekről, adózásról, befektetési lehetőségekről, informatikai, marketing és HR aktualitásokról. /6/

A Sakkom Interaktív marketingkommunikációs és PR ügynökség sajtókutatást készített, amelyből kiderült, hogy a hírérték hiánya, illetve a nem személyre szabott sajtóadatbázisok eredményeként Magyarországon átlagosan minden harmadik sajtóközlemény feleslegesen terheli az újságírókat. A 2005. novemberében lezárult kutatás eredményei jól mutatják, hogy az informatika fejlődése a sajtókommunikációt sem hagyta érintetlenül. Ugyan a válaszadók közel 50 százaléka „off line” (azaz valamely hagyományos megjelenésű) sajtóorgánumnál dolgozik, a sajtóközlemények legkedveltebb kézhezvételi módja minden újságíró számára az e-mail. Ezek feldolgozása során a tartalmi - úgymint hírérték, szakterülethez való kapcsolódás - szempontok dominálnak. Mivel egy újságíró naponta akár 50-nél is több sajtóközleményt kap (a megkérdezettek 11% nyilatkozott így), a szakterülethez nem kapcsolódó, másrészt hírértékkel nem bíró közlemények azonnal a kukában végzik. A kutatás során kiderült, hogy a hazai vállalatok és kommunikációs ügynökségek által kiküldött közlemények több mint harmada végzi így. /7/

A Szonda-Ipsos önálló tanulmánykötetet jelentett meg, mely összefoglalja az elmúlt 20-30 év legjelentősebb, rádiózással kapcsolatos hatás- és hatékonyságvizsgálatának eredményeit. A tanulmány a nemzetközi példák mellett összegzi a Szonda-Ipsos által végzett „igen!rádió!” kutatások legfontosabb megállapításait is. Az „A hatékony rádió” nevet viselő tanulmánykötet a Szondaszeminárium kiadványsorozat részeként látott napvilágot. A kutatóintézet célja, hogy a Szondaszeminárium sorozattal olyan ismereteket közvetítsen, illetve összegezzon a média és kommunikációs iparágban dolgozók számára, melyet a mindennapi munka során, a gyakorlatban is jól lehet hasznosítani. /8/

Hivatkozások

- 1.Látványosan eltérő jóslatok az eurócsatlakozás időpontjára. Madár István, vg.hu, 2005 nyomán
- 2.Komoly brit kritika a magyar gazdaságpolitikának. (NAPI Online, 2005) nyomán
- 3.Hogyan is áll a magyar gazdaság? Barcza György, mho.hu, 2005 nyomán
- 4.A gazdaságra leselkedő veszélyekről Heim Péter. hetivalasz.hu, 2005 nyomán
- 5.A Magyar Tartalomipari Szövetség állásfoglalása. Az eMasa összefoglalója., pollner, mediablog.hvg.hu nyomán
- 6.Megháromszorozta közönségét a Gazdasági Rádió. mfor.hu nyomán
- 7-8.Minden harmadik sajtóközlemény a kukában landol. BTL.hu nyomán

2.12 Magyar információs társadalom 9. – tartalomkezelés és műveltség¹⁰⁵

„Vonzó tartalmak” kerültek a középpontba 2006-ban a hazai Internet-piacon. A legnagyobb érdeklődést - és talán a legtöbb aggodalmat - a legnépszerűbb közösségépítő portál, az Iwiw megszerzése váltotta ki. Sokan attól tartottak, fizetős lesz a szolgáltatás, amely egyre nagyobb divattá vált a magyar web-népesség körében is, mások pedig azt jósolták, hogy a felhasználók elfordulnak az oldaltól. Egyik sem történt meg, és az április végén mintegy négymillió euróért a T-Online-hoz került Iwiw regisztrált felhasználóinak a száma júliusra átlépte az egymilliót. Talán kisebb érdeklődés kísért egy másik akvizíciót, amely azonban pontosan megmutatta az egyik fő okát annak, hogy miért fordulnak a korábban hozzáférést kínáló cégek is a tartalomszolgáltatás felé. A T-Online május elején jelentette be a legnagyobb, több mint 360 oldalt tartalmazó hazai online hirdetési hálózat, az Adnetwork Kft. megvásárlását. Ezzel jókora szeletet hasított ki a hazai netes reklámpiacból, amelyen már eddig is a legnagyobbak közé tartozott az Origón elhelyezett reklámoknak köszönhetően.

Információtartalom milliárdokért?

A VGO és a penzcentrum.hu közreadta gyűjtés és értékelés szerint 2006-ban gyorsult fel az internetes tartalom alakításába a netezőknek a korábbinál jóval nagyobb beleszólást nyújtó úgynevezett web 2.0-s szolgáltatások terjedése. Az ebbe a kategóriába tartozó közösségépítő oldalak - mint az Iwiw - mellett sorra indultak a felhasználók interaktivitására épülő video-megosztó portálok is. Csak az elmúlt néhány hónapban olyan cégek indítottak ilyen jellegű szolgáltatást Magyarországon, mint a T-Online, a UPC, a Sanoma vagy az Econet. Magyarországon a tavalyi 3,44 milliárd forinthez képest az idén 50 százalékos bővülés várható a magyar online hirdetési indexben (Mohi) szereplő internetes kiadók reklámbevételeiben. A harmadik negyedévben az egy évvel korábbihoz képest 50,9 százalékos volt a növekedés, az indexben szereplő nyolc kiadó - Habostorta, HáziPatika. com, Index.hu, Napi Online, Portfólió.hu, Ringier Online, Sanoma Online, T-Online Origó portfólió - és az Iwiw 1,08 milliárd forintos hirdetési bevételt ért el az ügynökségi jutalék és a nem netes reklámbevételek nélkül. Az első kilenc hónapot vizsgálva még nagyobb, 53,5 százalékos volt a bővülés. Jövőre 30-35 százalék körüli növekedést várnak a szakemberek a magyar online hirdetési piacon. A 2006-os év talán legizgalmasabb történése a hazai Internet-piacon a webalapú televíziózás (IPTV) elindulása volt. A megoldást egyelőre két szolgáltató, a T-Online és a TVnet kínálja. /1/

Továbbra is lassan bővül Magyarországon az internetezők tábora. A jelenlegi ütem szerint Magyarországnak 25 évre lenne szüksége ahhoz, hogy felzárkózzon a fejlett országok web-használati szintjéhez. A hazai Internet-előfizetők száma már a 2006. első negyedév végén átlépte az egymilliót, de továbbra is problémát jelent annak a csaknem hárommillió háztartásnak a megszólítása, ahol nem igénylik a számítógépet és az Internetet. /2/

¹⁰⁵ Csorba József: Magyar információs társadalom 4. gondola.hu, 2007. december 26. 14:05 -

Az információ- és kommunikációkezelő készség, műveltség alakulása

Gyorsabban beszélünk, mint azt a szüleink, nagyszüleink tették-teszik - és ezért kénytelenek vagyunk gyorsabban meg is érteni az elhangzottakat. Hogy mennyivel nőtt a beszédsebesség és mennyire értjük a gyorsan elmondottakat, azt az MTA Nyelvtudományi Intézet Kempelen Farkas Beszédkutató Laboratóriumában műszerekkel vizsgálják. Az intézmény vezetője, Gósy Mária, a nyelvtudomány doktora összehasonlításként kiegyezés kori parlamenti gyorsírók tapasztalatait idézi, akik szerint a felszólalók percenként 30-40 szavas sebességgel beszéltek. Egy évszázaddal később Fónagy Iván és Magdics Klára ennek kétszeresét mérte óvodások és idősek, „az utca emberei” és a rádióriporter Szepesi György alkotta mintában. A negyven évvel ezelőtti másodpercenkénti 11,3 hang helyett ma 13-14 hangot ejtünk ki ugyanannyi idő alatt. Ez percenként 20-25 szóval jelent többet. A professzor felhívja a figyelmet az átlagok mögötti erős szórásra: „A különbségek több szempontból is nagyon nagyok. A 20-30 évesek egyharmadnyival gyorsabban beszélnek, mint a 10 év körüliek, és egynegyednyivel múlják felül a 60-70 évesek csoportját. Az olasz filmvígjátékokat szinkronizáló színészek beszédtempója sebesebb, mint a gyászszertartások szónokaié, a nagyvárosokban élőké, mint a falusiaké, a reggel frissen beszélőké, mint az este fáradtan megszólalóké.”

A gyors beszédet a kutató főképpen életünk általános gyorsulásával magyarázza. Igyekszünk minél hamarabb elmondani, amit gondolunk. A fiatalokat már zavarja a nyugodt tempójú megszólalás. Pedig a napjainkban tapasztalható gyenge szövegértés okai közé a hallott beszéd túlzott gyorsaságát is be kell sorolnunk. "Méréseink szerint egy időtartamában 70 százaléknyi zűrzavar, de az eredeti hangmagasságban megtartott szöveget az azt hallgatók kétharmada még képes pontosan megérteni. Főképpen akkor, ha a gyorsítás során megmarad a beszéd tagoltsága. További sebességnöveléskor azonban elvesznek a hangok meghatározó tulajdonságai, megszűnik a mondatok tagoltsága. Nagyon gyors beszéd közben a magánhangzóknak akár a fele is ö-szerű egyenhanggá silányodhat." És hogy meddig tarthat a gyorsulási folyamat? Nyugodt szívvel senki sem válaszolhat rá. Az átlagember beszédőszervei lehetővé teszik, hogy egy másodperc alatt felismerhetően mondjunk ki 18-19 hangot. /3/

Gazdasági információ és tájékoztatás

Kormányhatározatra az Ecostat és a Kopint-Datorg kutatói részlege összeolvad, az előbbi bázisán. A most létrejövő intézet mellett még két jelentős - magántőkéből finanszírozott - gazdasági kutatással foglalkozó intézet működik Magyarországon: a GKI Gazdaságkutató Zrt. és a Pénzügykutató Zrt. Az új intézmény kialakítását eredetileg Sárközy Tamás javasolta, akit korábban arra kértek fel, hogy az államigazgatás reformjáról fejtsse ki elgondolásait. A professzor javaslata szerint a Magyar Közigazgatási Intézetbe integrálódott volna egy új intézmény MEH Kormányzati Stratégiai Hátterintézmény néven. Ez az elgondolás azonban csak részben valósul meg, a múlt heti kormányhatározat az Ecostatba történő beolvadás mellett döntött. Az sincs kizárva, hogy más kormányzati intézmények is majd beolvadnak ebbe a formációba.

Statisztikai, információs, kommunikációs műhely, mind más

Az Ecostat a Központi Statisztikai Hivatal háttérintézménye, amely 140 millió forintos költségvetési támogatásban részesül és ugyanekkora összeget maga teremt elő. A Kopint-Datorg más állami szervezetek pályázatait útján kap a költségvetési pénzekből. Amíg az Ecostat támogatása szerepel a jövő évi költségvetésben is, nevesítve, addig a Kopint-Datorgé nem. Az Ecostat létszáma a jelenlegi 32 főről 42 főre növekszik majd.

Az Ecostat a rendelkezésre álló statisztikai és pénzügyi adatbázisai felhasználásával már több évtizede működik tudományos műhelyként. Átfogó makroökonómiai elemzéseket végeznek, a nemzetgazdaság egészének meghatározott rendszerességű vizsgálatai nyomán.

Emellett hatásvizsgálatokat is folytatnak, arról, hogy egy-egy gazdaságpolitikai intézkedés, jogszabály-módosítás milyen várható következményekkel jár. Az intézmény kiemelkedő feladata az egyes térségek és régiók fejlettségének vizsgálata, és az ezekhez kapcsolódó gazdasági prognózisok átfogó elemzése is. Vizsgálják az egyes szakágazatoknál kialakuló tendenciákat és a várható fejlődést is, ezen belül kiemelten a hozzáadott érték, a foglalkoztatás, a beruházások alakulását.

A Kopint-Datorg Zrt. Gazdaságkutató Divíziója főként a gazdasági folyamatok rövid- és középtávú előrejelzését végzi nemcsak Magyarországra, hanem a kelet-európai régió vonatkozásában is. Rendszeres elemzéseket jelentetnek meg az ipar helyzetéről, különös tekintettel a feldolgozóipari vállalatok aktuális helyzetére és kilátásaira. Helyzetelemzést és rövid távú prognózist készítenek a gazdaság egészéről, növekedéséről, egyensúlyáról, a beruházások alakulásáról, a monetáris politikáról és a fizetési mérlegről. A beolvadó kutatói részleg hagyományosan vizsgálja a külföldi tőkebefektetések helyzetét és a külkereskedelmi folyamatokat is. Prognózisokat készítenek középtávra a világ gazdaságára és a magyar gazdaságra. Elemezték az Európai Unióhoz való csatlakozás következményeit. /4/

Mire volt kíváncsi a magyar 2006-ban?

Az Index megkereste a Google magyar sajtóosztályát a népszerűségi toplistáért, de a magyar Google szerint nincs adat a népszerűségről, mert nagyon új a magyar lista. A legdinamikusabban növekvő kifejezések között az iwiw vezet, amely a nemzetközi trend követését jelenti, a globális eredmények szerint idén a közösségi oldalak minden korábbinál nagyobb érdeklődést váltottak ki az internetezők részéről. A regisztrált felhasználók száma júliusban meghaladta az egymilliót, ez 100 milliós bevételt jelent. A toplistán a szórakoztatóiparral kapcsolatos keresések is előkelő helyet kaptak, olyan szavakkal, mint ingyenfilmek, Tokio Hotel, illetve az immár internetes hősnek és viccfigurának is számító Chuck Norris révén. Az ötödik helyre az egyik legnépszerűbb torrent kliens, az uTorrent verekedte fel magát, amely nemrég állapodott meg a BitTorrent céggel a fejlesztés felvásárlásáról. Hatodik a gyorsan terjeszkedő DigiTV, hetedik helyen a "választás" található, nyolcadik a "hotdog", az utolsó két helyezett a Prison Break, illetve Karsai Zita.

Hivatkozások

1. Tartalom a Neten - Miért fizetnek milliárdokat? 2006. december 29., penzcentrum.hu nyomán
2. Saját keresőn dolgoznak a Wikipedia alkotói. 2006. december 29. FigyelőNet, SG.hu nyomán
3. A tartalom a lényeg az internetpiacon. VGO, rtlklub.hu nyomán
4. A kutatók szerint egyre gyorsabban beszélünk. NOL, Daniss Győző, 2006.12.29. nyomán
5. Felértékelődik az Ecostat szerepe. MTI, ksh.hu, magyarorszag.hu, Bonta Miklós, nszava.hu nyomán
6. Tovább nőtt az ország adósságállománya. 2006-12-29. pb.hu nyomán
7. Mire volt kíváncsi a magyar 2006-ban? Google - 2006-os magyar kedvencek. 2006. december 26. Index, FigyelőNet, SG, gondola

2.13. A magyar információ-tudatosságról¹⁰⁶

A Nemzeti Hírközlési Hatóság adatai szerint egyre több az internetező, 2007-ben 33 százalékkal, 1 millió 325 ezerre nőtt a vezetékes szélessávú hozzáférések száma. Az ADSL-előfizetések száma egy év alatt 21,5 százalékkal 745 ezerre, az összes kábelmodemes hozzáférés száma közel 53 százalékkal 580 ezerre növekedett. /1/ A vezetékes telefonvonalak

¹⁰⁶ Csorba József: A magyar információ- tudatosságról. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. február 15. 13:19

száma 109 ezerrel csökkent, év végén 3 millió 251 ezer az előfizető, ami rossz fejlemény, mert az internetezés terjedésének legfőbb akadálya, különösen ha a tartalom (információ, adat, ismeret, tudás) forgalmának javulására gondolunk. A tájékozottságunkat illetően egy szomorú ténnyel szembesülhetünk, amikor kiderül, hogy az unió lakosságának 22 százaléka tudja fejből megnevezni a közösség egész területén érvényes segélyhívószámot, a 112-t.

Az uniós polgárok 95 százaléka hasznosnak tartja a közösségben bárhol elérhető segélyhívószámot, különösen, ha külföldön tartózkodik az ember. Ilyenkor egyébként a hívóknak csak 53 százaléka tudja meghatározni tartózkodása helyét, ha otthon vannak, 80 százaléka. A felmérés tanúsága szerint minden negyedik megkérdezett került már olyan helyzetbe az elmúlt öt évben, ami miatt segítséget kellett kérnie telefonon. Ezekben az esetekben közel 40 százalékból hívták a 112-t. /2/

Magyar információs készségek

A szolgáltatások igénybevételét egy Eurostat-kutatás mutatja, mely 2006-2007-es adatok alapján, a 16-74 korcsoportokban vizsgálta az utolsó három hónap internetezését. Az Eurostat az uniós elektronikus vásárlást és bankolást vizsgálva azt találta, hogy az uniós országok 16-74 éves internetezőinek a 12 százaléka azért nem vásárol az weben, mert nem biztonságos. A kutatás szerint 2005-ben a vizsgált korcsoport 24 százaléka vett részt vásárlóként az e-kereskedelemben, s ez az arány két év alatt kúszott fel 30 százalékra. Az internetes vásárlásban 2007-ben vezetnek a dánok és a hollandok 55. A britek és a svédek 53, a németek 52 százalékkal szerepelnek, az uniós átlag 30 százalék, a magyar részesedés hátulról számítva 9-10. A 27 uniós országban az online bankolás terén vezetnek a finnek 84 százalékkal. Az észtek 83, a hollandok 77, a svédek 71 és a dánok 70 százalékkal szerepelnek, az EU27-es átlag 44 százalék, a magyar 23 százalék. /3/

A jogérzékenységet és –tudatosságot az iratbetekintéssel jellemezhetjük. Például az APEH olyan adatok birtokába is juthat gépkocsinkról, ingatlanunkról vagy biztosításunkról, amiről még mi tulajdonosok sem tudunk. A jövedelmeinkre kérdez rá, miközben a bevallásokban szereplő információkból dolgozik. Ezért nem mindegy, hogy az adóhatóság tisztviselője által gyűjtött és kérésre átadott iratok milyen terjedelemben tartalmazzák a vizsgált személy adózására vonatkozó információkat. Azt sem árt tudni, hogy hiába van jogunk betekinteni az APEH rólunk vezetett aktáiba, nem kapunk iratjegyzéket vizsgálat során, s így nem is ellenőrizhetjük, hogy valóban láttuk –e teljes terjedelmében a rám vonatkozó és az adóitkot nem sértő iratokat. – mondja egy szakértő. /4/

Magyar információs műveltség

Rengeteg az analfabéta Magyarországon. A Tamási Családsegítő Központ vezetője találkozott már több olyan emberrel a hozzájuk tartozó körzetben, aki csak három keresztet írt alá papírjait. Becslése szerint, a lakosság körülbelül egy százaléka nem tudja még a nevét sem aláírni, emellett sokan vannak olyanok, akik megtanulták lerajzolni. A legtöbb analfabéta a roma kisebbség köréből kerül ki. Bolgár Sándor, a faddi roma kisebbségi önkormányzat vezetője szerint a Tolna megyei roma közösség közel két százaléka analfabéta. Sokszor keresik meg őket, hogy magyarázzák el, mit tartalmaz egy-egy dokumentum, mit kell tenniük. /5/ Ehhez képest, 1996-os és 2000-es adatok szerint a lakosság 12-20 százaléka számít az új írásbeliség szempontjából analfabétának. Sőt, ennél is rosszabb a helyzet, ha az információs eszközök kultúra készséget és a tartalomértést külön is vizsgáljuk. Ez esetben ugyanis az elemi és a középiskola elvégzése sem emel ki jelentős csoportokat az elektronikus írástudatlanságból.

Magyar médiaműveltség

Hammer Ferenc médiakutató az Index.hu blogján fejtette ki gondolatait a közszolgáltatásról, illetve hogy aspirált a tévéelnökségre, a közszolgálat misszióját újra akarja építeni. – Nyilván azért a közszolgálati tartalom definíciói mellett a köztvének egy bizonyos nézettségi mutatónak is meg kell felelnie, hiszen ha a kutya se nézi, másra is költhetjük az adóforintokat. – A NAMS 10, illetve 20 százalékos nézettségeket tart üdvöztetőnek, ami szerintem még a piac nehézsúlyú résztvevőjének is komolyan feladja a leckét. Ez a szám amúgy nyilván még változni fog. – Hogy értékeli az MTV elmúlt négy évét? - Egy átlagos tévénező szemszögéből – ez a legfontosabb – az MTV saját magához képest tett komoly lépéseket. Ha viszont mint médiakutató és a nyugat-európai trendek ismerője válaszolok, azt is szem előtt tartva, mit igényel a köztvénytől az új szabályozási környezet, úgy vélem: egy helyben járt az MTV. /6/

Új helyzetben a magyar információs társadalom?

A legújabb hivatalos statisztika szerint jelenleg Magyarországon, az ügyfelek több mint fele az elmúlt két évben lépett a szélessávú Internet-előfizetők táborába. Ilyen értelemben egészen új helyzet van. A magyar információs társadalom fejlődése egy újabb küszöbhez ért. A kormányzó hatalom, és a kormány továbbra sem tanúsít elég információtudatosságot egy gyorsabb és átfogóbb fejlődés segítéséhez. A fejlődés kizárólag a fizetőképes kereslet nyomán halad, piaci törekvések függvényében halad.

Másfelől jelentős szolgáltatás-fejlesztés folyik, melynek állami-kormányzati része még nem egészen működőképes, a piaci része viszont nem jut elég megrendelőhöz. Példaként a magyar ingatlanár-statisztika térképet említjük. A Realio egy olyan internetes start-up vállalkozás, melynek fő profilját az ingatlanos statisztikák készítése és azok vizuális megjelenítése alkotják. A leendő vevőket elsősorban az ingatlanok négyzetméterenkénti ára, illetve azok ár-érték aránya befolyásolja a döntésben. Ezen fogyasztói igények mentén fejlesztette ki a Realio csapata Magyarország első Web 2.0-ás ingatlan-hő térképét. A Google Maps mashup a magyarországi eladásra kínált ingatlanok négyzetméterárát jeleníti meg a meteorológiában is használatos hő térkép segítségével. /7/

Hivatkozások

1. Egyre több az internetező. 2008-02-11 09:26. mediainfo.hu nyomán
2. Alig ismerik az uniós segélyhívószámot. 2008-02-11 15:34, (FH), hirtv.hu nyomán
3. Lesújtó uniós adatok a magyarok e-affinitásáról. Mester Sándor, 2008. február 10. 17:00:00. mfor.hu nyomán
4. Problémás iratbetekintés. Vagyonosodási vizsgálat: megismerheti-e az adózó a róla gyűjtött adatokat? dr. Marosi Andrea, adozona.hu nyomán
5. Rengeteg az analfabéta hazánkban. 2008. február 12. 15:58 STOP/teol.hu
6. Hammer: újra felépíteni a közszolgálatot. 2008. február 12. kedd, nszava.hu
7. A hazai internetelőfizetők fele az elmúlt két évben csatlakozott a világhálóhoz. Ady Krisztián, hsw.hu nyomán
8. Elkészült Magyarország ingatlanár-statisztika térképe. 2008. február 13. 15:49, SG.hu nyomán

2.14 Az elszámolás közeleg¹⁰⁷

A következő év az európai támogatási programok revíziójának kezdeti éve lesz. A valóságban majd a 2005-2010 közötti időszakról készült európai számviteli mérleg lesz a fejlesztési források, a finanszírozott és megvalósult programok, a sikeres felzárkózások és fejlesztések elszámolásának dokumentációja. Vagyis a következő magyar kormány lesz az, amelyiknek

¹⁰⁷ Csorba József: Az elszámolás közeleg. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. április 8. 10:11

felelnie kell majd a Magyarországnak folyósított források elszámolásáért, a büntetésekért és a visszafizetési kötelezettségekért.

A kormány nem tanul

„Nem lehet pontos képet kapni arról, mennyivel támogatja az állam a külföldi cégek megtelepedését. Az adat elvben nyilvános, a gyakorlatban majdnem hozzáférhetetlen. A GKM szerint, ha minden átlátható, követhető lenne, azért nagy árat kellene fizetni. Például megtudhatnánk: a beruházások 10 százalékát állja a magyar állam - pedig a hivatalos tájékoztatás szerint csak 4-6-ot.” /1/ Ezt olvassuk a Népszabadságban, de persze, ez is csak fele az igazságnak.

A Népszabadság szerint áttekinthetetlen a kormány külföldi működőtőke-beáramlást elősegítő támogatásainak rendszere és azok mértéke. „A felelős Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) több listát bocsátott a rendelkezésünkre a támogatott cégekről, átnéztük az állami segítség mértékéről szóló hivatalos, közhiteles tájékoztatásokat a Gazdasági Közlönyökben, hosszas tárgyalásokat folytattunk a gazdasági tárca illetékeseivel, átnéztük az elmúlt évek költségvetési zárszámadásait, de még mindig nem tudjuk: pontosan mennyit, ki és mikor, mi alapján kapott az elmúlt években a kormánytól beruházásainak segítésére. Csak hosszas egyeztetés után lehetett a gazdasági tárcától kisírní azt az egyébként nyilvános - de pontatlannak tűnő - adatsort is, amely a támogatott beruházásokat és a segítség mértékét is tartalmazza. Amíg ugyanis a beruházásokról a tárca szívesen ad tájékoztatást, a támogatásokról nem annyira: listát általában küldenek a projektekről, de a támogatás mértékét mindenkinek magának kellene kiderítenie a Gazdasági Közlönyből. Csakhogy ebből alig derül ki valami.”

Mennyi az elégséges információ?

A vállalatvezetőket olyan információdömping éri, hogy több időt töltenek azok rendszerezésével és a helyes információk megkeresésével, mint a hasznos munkával. Ezt egy amerikai felmérés állítja és igazolja, de persze, olyan cégekről van szó, ahol nem foglalkoztatnak információs szakértőket. Itt, állítólag, már csökkentik a cégen belüli információáramlást, mert a tapasztalatok szerint így termelékenyebbé tehetik a vállalatot./2/ A cégvezetők szerint korábban hasznos volt az e-mail, de ma annyi elektronikus levél önti el a postaládákat, hogy képtelenség közöttük eligazodni. A felmérés szerint az Egyesült Államokban tíz menedzserből hét úgy érzi, hogy túl van terhelve információval. A LexisNexis készítette kutatásban a vezetők 62 százaléka szerint sok időt töltenek felesleges információk áttanulmányozásával, mire megtalálják a keresett hírt. 68 százalékuk szeretne kevesebb időt tölteni a rendszerezéssel, hogy utána több ideje maradjon a hasznos információ feldolgozására. Egy másik felmérés szerint az amerikai és brit cégvezetők naponta több mint két órát töltenek bizonyos információk keresésével, az esetek több mint ötven százalékában nem találnak számukra hasznos híreket. Ugyanakkor a megkérdezettek közel hatvan százaléka állította, hogy az áttekinthetetlen információhalmaz miatt sokszor épp a leghasznosabbak vesznek el. Ez azonban a fizikai és az intellektuális információkezelő készségek és képességek hiányát jelzi.

Megint foglalkoztatási statisztikai hibák?

Ma egyértelmű, hogy csak hozzávetőleges és negyedéves trendvonal nyomán észlelhető foglalkoztatási statisztikát kapunk Magyarországon. Ez részben az országos statisztikai rendszertől elvont források (adatadminisztráció és felmérés) hiánya miatt van így, másrészt az adatközlési fegyelem s annak széleskörűsége, illetve a hiteles adatforrások összekapcsolhatóságának hiányából következik. Ma a foglalkoztatási statisztikák és a béradat-nyilvántartások számai nem találkoznak egymással.

A hivatalos statisztika szerint 2007. november-2008. január hónapok átlagában 3 millió 873 ezer embert foglalkoztattak Magyarországon, 66 ezerrel -1,7 százalékkal - kevesebb mint egy évvel korábban. A munkanélküliség szezonális emelkedése a múlt évinél nagyobb volt, a munkanélküliek száma 25 ezer fővel 343 ezerre nőtt, a munkanélküliségi ráta 8,1százalékra emelkedett. A létszámcsökkenések oka a közsféra és a legalább öt főt működtető vállalkozások létszámleépítései. /3/ A 2007 januárihoz képest nőtt az átlagkereset ez év elején a teljes munkaidőben foglalkoztatottak között. Az átlagkereset januárban 206.200 forint volt, ami nettó átlagkeresetként 125.100 forintot ért. A bruttó átlagkereset összességében 1,5, a nettó átlagkereset 0,2%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest. A fogyasztói árak az előző év azonos időszakához képest januárban 7,1 százalékkal, februárban 6,9 százalékkal növekedtek, a két hónap alatt átlagosan 7,0 százalékkal voltak magasabbak.

Állami normakövetési készség

ÁSZ-ellenőrzés volt a gazdaságfejlesztés állami eszközrendszeréről és az eredmény, a következtetés elképesztő. Az elmúlt években a költségvetési törvények úgy irányoztak elő mintegy 1.500 milliárd forintot gazdaságfejlesztési kiadásokra, hogy nem határozták meg a közép- és hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlesztések átfogó stratégiáját - állapította meg az Állami Számvevőszék. A kormányzati ciklusokon átívelő stratégia hiányában és a koncepcióváltások eredményeként a fejlesztési meglódulások, megtorpanások és azok szakadásai váltogatták egymást. A stratégiai megközelítés hiánya az adórendszerben is megmutatkozott. Az ÁSZ szerint az elkészített ágazati és egyéb részstratégiák nem a kívánatos sorrendben készültek el. A 25-50 évre szóló Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia kormányzati szintű elfogadása nélkül készült el például az Új Magyarország Fejlesztési Terv, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, és a második Nemzeti Környezetvédelmi Program. A törvényi előírás ellenére sem fogadták el a középtávú agrár- és vidékfejlesztési stratégiát a számvevőszéki ellenőrzés időpontjáig. /4/

A legsúlyosabb bírálat az, hogy mivel a részstratégiák közötti összhangot nem teremtették meg, egymástól eltérő mutatókat alkalmazva készültek, az egyes eszközök (támogatások, adókedvezmények, foglalkoztatáshoz kapcsolódó kedvezmények, szakoktatási támogatások) harmonizációja sem volt teljes körű. Ha pedig nem valósult meg a gazdaságfejlesztés területére irányuló állami eszközök és erőforrások felhasználásának szabályozott harmonizációja, nincs mód haszonmaximalizálásra.

Hivatkozások

1. Beruházás-támogatás: drága titkok. Áttekinthetetlen a működő tőke betelepülését segítő állami rendszer. Népszabadság, Ábrahám Ambrus, 2008. március 25. nyomán
2. Belefutnak a felesleges információkba a cégvezérek. 2008. március 26. 06:29:52, Menedzsment Fórum nyomán
3. 2008-03-27 15:38. KSH: 25 ezerrel több munkanélküli. FH, hirtv.hu nyomán
4. Ász ellenőrzés a gazdaságfejlesztés állami eszközrendszeréről. 2008-03-27 12:05:23, MTI, info-media.hu nyomán

2.15 „Tartalomhiány” - Magyar Információs Társadalom'2008¹⁰⁸

Az információs társadalom statisztikák mentén új kategóriát szültek az elemzők: a „leszakadó információs társadalom” kategóriáját s abban mintapéldaként a magyar helyzetet és állapotokat jelenítik meg. Az összehasonlító elemzés olyan kompozit értéket állapít meg, amelyben az egyes részértékek minősítik a pozitív és a negatív fejleményeket is.

¹⁰⁸ Csorba József: „Tartalomhiány” – Magyar Információs Társadalom'2008. IFTI, p.210; 1. rész, részletek, gondola.hu, 2009. január 17. 12:25

Magyarország 2007-2008 részértékei szerint éppen kizuhanóban van a közepesek kategóriájából, és a fejletlenek csoportjába tart, bár infrastrukturális adottságai sokkal magasabbra sorolnák. Esetünkben láthatóan megszűnt a korszerűsítés (a modernizációról szó se essék!), a korábbi fejlődés (1990-es évek) utáni követési stratégia források és döntések nélküli helyzetet mutat.

„Az Európai Unióra jellemző fejlettségi szinthez viszonyítva az információs társadalom tekintetében Magyarország lemaradásokkal küzd, a teljesítménymutatók jóval az EU átlaga alatt maradnak. Tovább lépést a fejlődésben az IKT szektor erősítése, a rendszeres Internet-felhasználók számának növelése, valamint a lakosság e-készségének növelése jelenti.” /1/ /.../

„Magyarország nagy IKT szektorral rendelkezik, gyakorlatilag az exportjának egynegyedét ez a terület teszi ki, de nem arányosan fektet be a szektort érintő K+F-be. A vállalkozások összekapcsolása, az e-üzlet és e-kereskedelem viszonylag alacsony fejlettségi szinten van. A magyar e-közigazgatási szolgáltatások teljes online elérhetősége 2004-2006 között elérte az EU átlagát.”

A manapság megjelenő, kötelező kormányzati beszámolókkal ellentétben, a közszolgáltatások színvonala erősen csökkent 2008-ban. A cég megszüntetéséhez szükséges hatósági igazolások (7-10) egyikét sem lehet on-line megszerezni, bár ezt a kormány és a cégbíróság is „úgy tudja” (tájékoztatása szerint), hogy igen.

Az elektronikus gazdaság

Szonda-Ipsos-Gemius (glA) online közönségmérés utolsó adatai szerint megnőtt a gazdasági hírportálok látogatottsága. A szóban forgó hírportálok több mint másfél millió embert, a 15 év feletti, legalább havonta internetező lakosság közel felét vonzották, ami az előző méréshez képest 10 százalékos növekedést jelent. A növekedés a pénzügyi világválság hatására következett be. /2/

Az index.hu és az origo.hu gazdasági rovatai, illetve a figyelőnet.hu és a hvg.hu a legnagyobb - és egyben a legnagyobb exkluzív olvasói körrel rendelkező - gazdasági oldalak. A profiknál, a látogatószám és az eltöltött növekedése a napi.hu-n 25-ről 45 percre, a portfolio.hu-n 40 percről 1 órára emelkedett. A gazdasági hírportálokon összességében átlagosan valamivel több, mint egy órát töltöttek az internetezők, akik között felülreprezentáltak a felsőfokú végzettségűek, a nagyvárosokban élők, és a magas társadalmi státuszúak.

A techline.hu szakmai támogatásával közreadták az „IT Plusz 2009” című, 150 oldalas újságot, mely átfogó képet ad fejlesztésekről, újdonságokról a jövő információtechnológiában. /3/ A kiadvány foglalkozik az üzleti világ és az információtechnológia kapcsolatával, bemutatva a legérdekesebb területeket (pl. szerverek, dokumentumkezelés, virtualizáció) és a hozzájuk kapcsolódó szoftvereket, szoftverrendszereket, érinti az IT legfontosabb, legtöbbeket érintő biztonsági kérdéseit, és a védekezés mikéntjét.

A kancellar.hu felmérése szerint információ és adatbiztonság szakértők, 12 jelentős virtuális áruházban próbavásárlások útján elemezték a vásárlási folyamatot, a rendszerek látható részeinek biztonságát, /4/ a hazai elektronikus kereskedelmi fórumok biztonsága erősen változó: több mint 90 százalékuk a felhasználói nevet, a jelszót és az egyéb érzékeny adatokat titkosítás nélkül fogadja (nem számítva a hitelkártyás tranzakciókat, amelyek közvetlenül a banki szerverekre jutnak el). E felmérés szerint a vásárlók adatai helyenként eltulajdoníthatónak bizonyultak, sokszor hiányzik a fogyasztók érdekeinek érvényesítését segítő tájékoztatás.

Az NRC Piackutató által készített „E-Commerce Trend Report'2008” /5/ adatai szerint 1,8 millió magyar felnőtt próbálta már ki az online vásárlást. Vagyis, négy év alatt megnégyszereződött azoknak a száma, akik életükben legalább egyszer vásároltak valamit elektronikusan. A trend adatai szerint 2004-ben, az akkori internetezők 44 százaléka rendelkezett valamilyen webes vásárlói tapasztalattal, 2008-ban ez az arány 66 százalékra emelkedett. Más megközelítésben az internetező felnőttek 41 százaléka él (legalább) alkalmanként ezzel a lehetőséggel, ami 1,1 millió online vásárlót jelent.

Az NRC szerint a tipikus online vásárló 40 év alatti budapesti férfi: a férfiak - amellet, hogy eleve nagyobb arányban interneteznek, mint a nők - fogékonyabbak az online vásárlás iránt; 44 százalékuk vásárolt így az elmúlt egy évben, míg az internetező nők körében ez az arány csak 38 százalék. Miközben a 18-39 évesek csaknem fele tekinthető online vásárlónak, addig a 40-49 éveseknek csak harmada, az ennél is idősebb internetezőknél kevesebb mint ötöde.

Az NRC megállapítása szerint az Internet ugyan „sokat segíthet a termékekkel kapcsolatos tájékozódásban, az online csatorna előnyeit azonban akkor élvezhetjük ki igazán, ha magát a rendelést is az interneten adjuk le. És hogy mik az online vásárlás előnyei? Az érintettek leginkább az időben korlátlan vásárlás lehetőségét emelik ki, vagyis azt, hogy az árut a nap bármely időszakában betehetik virtuális kosarukba. Emellett fontos tényező a kényelem, valamint az is, hogy a weben „shoppingolók” könnyedén összehasonlíthatják az egyes termékek tulajdonságait és árát. Az online vásárlók többsége az e-kereskedelem előnyeként említi az olcsóbb beszerzés lehetőségét is: a webshopokat rendszeresen látogatók akár 10-20 százalékot is spórolhatnak a hagyományos üzletekben vásárlókhoz képest.”

Információpolitika, állami, kormányzati, és szakmapolitika

A jogi és adminisztratív szabályozás híre volt, hogy feltehetően egy hibás döntés következtében a kollégiumi rendszer egyik felelős informatikusa bizalmas adatokat egy nyilvános, az Internetről könnyedén elérhető helyre mentett el, s mindezeket az állományokat titkosítás nélkül tette közzé. „Ezekre az adatokra nem könnyű rábukkanni, de a potenciális veszély ettől még fennáll, ugyanis a nyilvános hozzáférés miatt a Google keresőmotorja indexeli az oldalt, tehát bizonyos kereséseknél megjelenik találatként. S ekkor egy nem igazán jóindulatú felhasználó rájöhet arra, hogy olyan bizalmas adatok birtokába jutott, melyekkel számtalan bűncselekményt lehet elkövetni.” /6/

Pontosabban, magyar egyetemisták jelszavai, adatai kerültek ki a netre, amikor a veszprémi egyetem egyik rendszergazdája egy, a weben mindenki számára elérhető, publikus könyvtárba töltötte fel az egyetem kollégiumába jelentkezők adatbázisában szereplők személyes adatait, ami azt jelenti, hogy körülbelül 6000 ember nevét, telefonszámát, lakcímét, telefonszámát, e-mail címét, személyigazolvány-számát, a Neptun tanulmányi rendszerhez tartozó azonosítókat, jelszavakat stb. bárki elérhetett.

A biztonságtechnikai szakértő, Krasznay Csaba felveti, hogy „vajon hozzájárultak-e az érintettek ahhoz, hogy a kollégiumi rendszerbe átvigyük a Neptunban jogosan tárolt adataikat? Az adatkezelési szabályzat hiányában erről véleményt nem tudok mondani, de megérne egy vizsgálatot. Összességében mindez egy remek példa arra, hogy mi történik nap mint nap az általunk kiszolgáltatók információkkal. A napokban került nyilvánosságra, hogy 21 millió német állampolgár adatát lehet megvásárolni. Vajon hány magyar állampolgár lehet érintett hasonló ügyben?”

Fontos fejlemény volt, az ingatlan-nyilvántartási térképek helyességét, a valós állapot és a térképen megjelenített adatok egyezőségét a helyszínen ellenőrzik a földhivatal munkatársai. /7/ „A földhivatali ingatlan-nyilvántartási térképek teljes köre elérhető és kezelhető számítógépen, ami megkönnyíti az illetékes hatóságok, gazdálkodó szervezetek munkáját. Egyelőre csak 63 településen - többségében nagyvárosban - végeztek DAT szabvány szerinti „újfelmérést” (szakmai kifejezés) a digitális térképek elkészítéséhez. Vagyis az adott területen minden térképi adatot újra meghatároztak.”

A mérési és minősítési információ és adat állandó és folyamatos eltéréseit felszámolni próbáló központi akarat szempontjából, illetve a vonatkozó adatokra igen érzékeny, másrészt viszont kötelezettségeit elhanyagoló lakosság oldaláról is fontos fejlemény felveti a tudnivalókat. „Felmérési vagy térképezési hiba esetén a földhivatal a hibát saját költségén javítja ki. Az ingatlan tulajdonosa (vagyonkezelője, használója) a változás bekövetkeztétől, illetőleg a tudomásszerzéstől számított 30 napon belül köteles bejelenteni az ingatlanügyi hatóságnak a nyilvántartás tárgyát képező épület, építmény létesítését, illetve lebontását. A

nyilvántartás tárgyát az állandó jellegű épületek képezik. Állandó jellegű épületnek minősül a 12 négyzetméternél nagyobb, kőből, téglából, vályogból, tömött falból, továbbá vasbetonból készült vagy előre gyártott elemekből összeállított épület; a faépületek vagy vasvázas épületek közül pedig az, amelynek szilárd alapja (kő, tégl, beton stb.) van.”

Eseménynek számít az európai adatvédelmi biztos „prioritáslistájának” megjelenése is. Az „Európai Unió adatvédelmi prioritások 2009-ben” című közlemény szerint hivatala, az EPDS különösen nagy figyelmet akar fordítani a Második Schengeni Információs Rendszerre (SIS2), az RFID-k szabályozására, az Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) egyezményre és az ePrivacy-irányelv kidolgozására, figyelni fog a terrorizmus elleni harc nevében létrehozott adatbázisok és információcserélő rendszerek működésére, valamint az ezekkel kapcsolatos intézkedésekre. /8/ Peter Hustinx különösen fontosnak nevezte a határvédelmi, a vízum és a rendőrségi adatcsere-nyilvántartások adatvédelmi szempontú átvizsgálását.

A szakmapolitika legérdekesebb híre, hogy önálló informatikai minisztérium jöhet létre. Az „informatikai kérdésekről szóló ötpárti tárgyalásokon felvetődött, hogy önálló minisztérium felügyelhetné a jövőben a területet, amelynek vezetője Baja Ferenc informatikáért felelős kormánybiztos lehetne”. /9/ Ez a szakmának egyfelől azt jelenti, hogy az egyik legerősebb magyarországi lobbis ismét helyzetbe kerül az évi 100 milliárd forint körüli források megszerzésében. Másrészt azt is jelenti, hogy az egyik legrosszabb hírű baloldali politikus jelölése a tárca élére, a rezsim panamista politikájának folytatását ígéri.

Ugyancsak kényes és „jókor” megjelent híresemény volt annak közreadása, hogy „Magyarországon nincs környezetvédelmi titok”. /10-11/ Mert „Magyarországon, a közérdekű információkhoz való hozzáférés a környezetvédelem területén a leghatékonyabb.” Ezt a „Az információhoz való hozzáférés szabályozásáról és annak a környezetvédelemben való érvényesüléséről” szóló kutatás (amelyet az EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület, az Eötvös Károly Intézet és a Közép-Európai Egyetem Média és Kommunikáció Kutató Központja készített) nyomán jelentették ki.

Másfelől, éppen erre az időre estek az ország kóros szennyezettségét dokumentáló „médiafelismerések” és „médiamegdöbbenések”, amelyek a „szmogriasztás” típusú bohózatba torkolltak. (lásd a vonatkozó írásokat a gondola.hu-n) A hivatalos közlemény szerint „a zöld hatóságokhoz beérkező adatkérések mintegy 80 százalékára érkezik hiteles és pontos válasz, míg a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium esetén ez az arány közel 100 százalék. A kutatás, amellyel, hogy a minisztérium és a környezetvédelmi hatóságok vonatkozásában pozitív tapasztalatokról számol be, megállapítja, hogy más szervezetek, önkormányzatok adatközlési hajlandósága, illetve az általuk közölt információk minősége még „fejlesztésre szorul”. Az eljárási szabályokkal ugyan minden intézmény tisztában van, a gyakorlati megvalósítással adódnak problémák.”

E tárgykör másik hatalmas, „felismerés” típusú közlése az, amikor szembesülünk „a költségvetés és a vállalati szféra innovációs ráfordításainak” állásával, amelyek szerint mindaz „kevés a felzárkózáshoz”. /12/ Felzárkózásról már senki felelős személy nem beszél, helyette a „leszakadás elkerülése” a politikai korrekt. A közlemény szerint, „idén változott a kutatás-fejlesztés finanszírozása, ugyanis a korábbi szétaprózódás helyett külön fejezetben, nevesítve jelennek meg a nagyobb k+f költségek és bevételek a költségvetésben (XXXIV. Kutatás és technológia fejezet). A fejezet 37,2 milliárd forinttal gazdálkodhat, ám a terület támogatására több mint négyszer ekkora forrás áll rendelkezésre, hiszen az kiegészül más tárcák kezelésében levő k+f-re fordított összegekkel, az innovációs alapba történő befizetésekkel és egyéb forrásokkal is. Számítások szerint mintegy 170 milliárd forint jut kormányzati pénzekből erre a célra. A kormányzat arra számít, hogy az önálló költségvetési fejezettel megvalósulhat a k+f források egységesebb, integráltabb kezelése is.”

Ekkor a „magyarországi innovációs helyzet korántsem rózsás”, mert kutatás-fejlesztésre a GDP nem egészen egy százaléka jut. Ezt, tervek szerint 2010-ig 1,2-re emelnék. Igaz, közben a KSH által e témában kiadott legfrissebb jelentés szerint 2007-ben az előző évi egyről 0,97 százalékra esett vissza az arány. Az utolsó OECD-jelentés szerint

„Magyarországnak az elmúlt években az innováció területén elért teljesítménye messze elmarad a várakozásoktól, és csalódottságra ad okot.”

Tartalom és információs műveltség

Számunkra különös hangsúlya van annak a fejleménynek, hogy a médiaműveltségről fogadott el állásfoglalást az Európai Parlament. /13/ Ez egy nagyon tág körben megfogalmazódó s inkább a technológiai és i-gazdasági adottságokból (mint tartalmi fejlődésből) kiinduló, a széleskörűsége és elérhetősége apelláló direktívát jelent. És a szokásos lózungok sem maradtak el: mint pl. hogy „az európai politikának gondoskodnia kell arról, hogy csökkenjen a digitális szakadék a tagállamok között, különösen a város és a szélessávú kapcsolattal kevésbé ellátott vidék között... a széles sávú Internethez való hozzáférés biztosítása az állami gondoskodás részét képezi, széles körű és jó minőségű kínálatnak, valamint elérhető áraknak kell jellemeznie”. És ehhez hasonló.

Azután vannak evidenciák, meg nevetségesnek tűnő kitételek (melyek lényege nem tudott átlépni az 1990-es évekből a 21. századba): mint pl. hogy „az idősebbek körében a médianevelés kevésbé intenzív, a szülők gyakran lemaradnak gyermekeik mögött az információs és kommunikációs technológia használatában. A képviselők szerint ezért segíteni kell, hogy az idősök legyőzzék az új médiaformákkal kapcsolatos félelmeiket és korlátaikat.”

A magyar internetezés, illetve a magyarországi elektronikus tartalmak elérhetősége és fogyasztása típusú aktualitások között említésre érdemes a tizenhárom ország adatait összegző World Internet Project. A WIP-jelentés 2007-es adatok alapján hasonlította össze az országokat, Magyarország 2007-es adatait a Társadalomkutatási Intézet Zrt., az Ithaka Kht., és a BME ITTK gyűjtötte össze. /14/ E jelentés megállapítja, hogy „világviszonylatban is rendkívül alacsony az Internet iránti érdeklődés Magyarországon, a felnőtt korú magyar lakosság több mint fele használja az Internetet”.

„Magyarország rendelkezik az egyik legalacsonyabb aránnyal az Internet-használók számát tekintve, a 18 évnél idősebb korosztályban... Magyarország az egyike azoknak az országoknak ahol a legnagyobb a szakadék a legidősebb és a legfiatalabb korosztályok között... Magyarországon az internetezők kiemelkedően bíznak a világhálón megjelenő tartalmakban, miközben nemzetközi összehasonlításban a magyar internetezők között kifejezetten alacsony az online vásárlók, vagy banki szolgáltatásokat igénybevevők aránya.” Stb.

Mindezek fényében nem is annyira rossz a hazai elektronikus közszolgáltatásokkal kapcsolatos felmérés eredménye. Ha csak nincs valami súlyosabb eltérés az adottságok és a vélemények között?! Mindenesetre a Budapesti Műszaki Egyetem Információs Társadalom- és Trendkutató Központ e-közigazgatásról szóló éves jelentése szerint „minden negyedik magyar használja az e-közigazgatási rendszert, a magyar felnőtt lakosság jelentős része érdeklődik az e-közigazgatási szolgáltatások iránt”. Azután „az Európai Unió 27 tagállamának átlaga 28 százalék, Magyarország tehát az európai összehasonlításban megállja a helyét”. /15/

Azután - a kormánynak szóló piár-szövegen túljutva, szakmai hitelességének megfelelően - a BME-ITTK megállapítja, hogy „az információs társadalom tekintetében Magyarország a leszakadó országok közé tartozik, az e-társadalom fejlődését jelző 52 mutató mindössze egynegyedénél haladja meg az unió tagállamainak átlagát. Rosszul teljesít Magyarország a vállalkozásoknak nyújtott közszolgáltatások teljes mértékben online elérhetőségében, a vállalkozások e-számlázásában, az online beszerzésekben, és a banki szolgáltatások lakossági internetes használatában. A közszolgáltatások működésének színvonala, hatékonysága pedig közvetlen és erős hatással van a reálgazdaság teljesítményére.”

A fejlesztési irányoknak egyértelműen az adminisztrációs terhek csökkentését, a közszolgáltatások hatékonyságának növelését kell szolgálniuk, hiszen Magyarországon még mindig egyötöddel magasabbak az adminisztrációs terhek az uniós átlagnál... a többi között az

adminisztrációs terhek miatt csúszott vissza Magyarország a World Economic Forum 2008-as eredményei szerint a 47. helyre a korábbi 38. helyről a vállalati versenyképesség terén.

Az információs műveltségünket minősítő híreseményként, példaként a WEBBeteg.hu egészségportál és a Szinapszis Kft. kutatása szolgál, mely az egészségügyi témára való fogékonyságot és igényt vizsgálta 2008-ban. /16/ Az orvosok szerint 1-től 10-es skálán még a 4-est sem éri el a magyar lakosság gyógyszerekkel, betegségekkel, életmóddal kapcsolatos informáltsági szintje! „A 18 éven felüliek egészségügyi tájékozottsági szintje még igen alacsony és a betegségmegelőző attitűd sem a megfelelő. Az okok minden bizonnyal az érdeklődés hiányában keresendők, a magyar felnőttek 34 százaléka ugyanis egyáltalán nem keres sehol egészség témakörben információkat, és 7 százalék azok aránya, akik teljesen közönyösek a téma iránt. Mindössze minden 5. emberre jellemző a kiemelt egészségügyi információigény és proaktivitás, vagyis az érdeklődés legmagasabb szintje. A témára való fogékonyság hasonlóképpen jelen van, ám kisebb aktivitás tapasztalható (ritkábban keresgélnek) a megkérdezettek 37 százalékánál.” Valamit jelent talán, hogy a 18 és 24 év közöttieknek 42 százaléka érdeklődik az egészség témakör iránt. Vagy hogy a betegek együttműködési hajlandóságának véleményezésekor az orvosok 4,74-re értékelték a lakosság együttműködési attitűdjét.

Információstatisztika'2008

Az Eurostat kutatása és tanulmánya szerint átlagosan a vállalatok kétharmada üzemeltet weboldalt: 2008 januárban a tíz vagy több embert foglalkoztató cégek 93 százalékának volt Internet-hozzáférése és 81 százalékának szélessávú Internet-elérése. /17/ Az Eurostat által 27 európai uniós tagállamban, valamint Izlandon és Norvégiában végzett felmérés szerint átlagosan a társaságok 64 százaléka van jelen a neten. A listát Hollandia és Finnország vezeti, ahol a vállalkozások 99 százaléka rendelkezik portállal, Dánia 98, Belgium, Ausztria és Szlovénia 97 százalékon áll. Mindössze öt tagországban alacsonyabb az arány 90 százaléknál: Ciprus 89, Lettország 88, Magyarország 86, Bulgária 83 és Románia 67 százalék. A szélessávú kategóriában Magyarországon 48 százaléknak van saját honlapja, a céges portálok 87 százalékán van termékkatalógus vagy árlista, 22 százalékán online rendelési lehetőség, 20 százalékán állásajánlat és internetes jelentkezési lap, valamint 4 százalékán online fizetési lehetőség. Ezek mind nagyobb visszaesést mutató helyezések.

A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) jelentése szerint meghaladta az 1,5 milliót a vezetékes szélessávú internetezők száma. A hagyományos telefonvonalon szélessávú ADSL-előfizetéssel rendelkezők száma 0,4 százalékkal 789 ezerre nőtt. Eközben a négy legnagyobb kábelmodemes szolgáltató (UPC, T-Kábel, Fibernet, DIGI) szélessávú Internet-előfizetőinek száma 2,6 százalékkal 517 ezerre emelkedett. A gyorsjelentésben szereplő négy kábelbiztosítók részesedése a teljes kábelmodemes piacon mintegy 70 százalékos, így a kábeles előfizetők száma országosan 718 ezerre emelkedett október végére. Az ADSL- és kábelmodemes előfizetések száma 1,507 millió volt Magyarországon, az egy évvel korábbi 1,269 millió és a 2007 végi 1,327 millió után. /18/

A KSH szerint - 2008 végén - Magyarországon 100 lakosra 117 mobil-előfizetés jut. A vonalas előfizetések száma viszont továbbra is csökken. /19/ A telefonbeszélgetések időtartamának 74 százalékát mobiltelefonokról indított hívások tették ki. Egy előfizetésre átlagosan 340 percnyi beszélgetés jutott, ami 3 százalékkal több, mint egy évvel korábban. Miközben egyre több vállalkozás (köztük kábeltevé-, illetve Internet-szolgáltató) kínál vezetékes vonalat és hívásslátszóltatást, a vezetékes fővonalak számának esése nem lassul: 2008 harmadik negyedévének végén - előzetes adatok szerint - 3,2 millió vezetékes fővonal volt üzemben, ami 138 ezerrel kevesebb, mint 2007 azonos időpontjában és 54 ezerrel kevesebb, mint június végén. A vezetékes vonalakról indított hívások száma 9, időtartama 12 százalékkal csökkent az előző év harmadik negyedévéhez képest. A visszaesés háttérében a mobilforgalom emelkedése, valamint az egyre inkább terjedő ingyenes internetes telefonálási lehetőség áll. A nyomasztó statisztikai jelentések között kell említeni, hogy Magyarországon

százból harminckilenc munkaképes felnőtt dolgozik (a 27 tagú unióban csak Máltán kevesebb a foglalkoztatottak száma). Magyarországon kétszáznyolcvanezer gyermek él olyan családban, ahol senki nem dolgozik. /20/ Ennél sokkal nyomasztóbb tény – másrészt magyarázza a helyzetet -, hogy Magyarország a munkaerőpiac viszonyainak javítására mindössze a nemzeti össztermék 0,6 százalékát költi (az unió átlaga 1,9 százalékos).

Az átfogó jelentések megállapítják, hogy a magyar gazdaságnak nincsenek igazi tartópillérei. „Hivatalos” statisztikák szerint a hazai gazdaság minden szektora, az ipar, az építőipar és a szolgáltatások, recesszióba jutott 2008 végére. /21/ „A mezőgazdaság viszonylag jó teljesítménye - ami egyszerűen az előző évi kedvezőtlen és az idei jó időjárás együttes hatása - mindössze két százalékkal javítja a magyar növekedési mutatót. És mégis, a szétvert és lezúllasztott magyar agráriumnak köszönhetően nem zsugorodtunk teljesen össze.”

Most jut el oda a média első ízben, hogy állást foglal (igaz, nem a médiafőirány): „a magyar gazdaságnak nem csupán a mostani külső válsággal van problémája, hanem általában is komoly a baj. Hogy csak néhányat említsünk: Magyarországon nagyok a regionális különbségek, csak és kizárólag az exportra épül a termelés, alacsony a beruházási hajlandóság, a háztartások pedig eladósodtak, akárcsak korábban az állam. Eközben nem állt helyre az ország hitelessége, így a külföldi beruházók nem jönnek, állampapírjaink nem kelendők.”

Az Economist Intelligence Unit által Londonban kiadott, 2009-re szóló átfogó prognózis szerint Magyarország a leggyengébbek között van gazdaságilag. /22/ A húszas recessziós mezőnyben négy kelet-európai ország van, köztük három EU-tag: Lettország (mínusz 4,0 százalék), Ukrajna (mínusz 3,0 százalék), Észtország (mínusz 2,5 százalék), és a magyar gazdaság, amelyben az EIU londoni elemzői 1,5 százalékos (hazai források 2,5 százalékos) GDP-csökkenéssel számolnak 2009-ben.

Hangulatjelentés: a pesszimizmusnak nincs értelme?

Az NRC 2008. november 27-30. között, 1000 Internet-használó online megkérdezésével végzett felmérése szerint /23/ változatlan pesszimizmus jellemzi a magyar internetezőket. A hvg.hu-NetHangulat index értéke november végén is ugyanúgy 18 ponton áll, mint korábban. Minden tizedik netpolgár optimista, de 87 százalék szerint rossz irányba mennek a dolgok.

2.16 Az információs közmű helyzete¹⁰⁹

Jelentős fejleménynek számít a Szonda-Ipsos kutatása, amelyik az online kutatásban elindult fejlődésről számol be. Mondván, hogy a magyarországi internetezés széleskörűségének növekedésével a kutatások is nagyobb arányban készülnek online adatfelvételi technikákkal. Itt fontos annak megoldása, hogy a korábbi és az új kutatási módszerek ötvözhetőek legyenek, s a hibrid kutatásokban a különböző adatfelvételi technikák előnyeit hasznosítani lehetett. Döntő szempont volt továbbá, hogy az online válaszadók személyazonossága ellenőrizhető legyen, miközben nem sérül anonimitásuk a kutatási adatok elemzése során. /1/

Hosszabb szünet után megint hallani lehet a Nemzeti Digitális Közmű hálózatról. /2/ Az infrastruktúra kivitelezésének 1-5 éves tartama, a kiépítés költségének több tízmilliárdos, százmilliárdos nagyságrendje mellett nem szólt a fáma a központi, regionális és kistérségi adatvagyon elérésének és hozzáférésének, a tartalommenedzsmentnek a helyzetéről. Pedig az utóbbi alkalmassága sokkal nagyobb feladat, mint az intelligens infrastruktúra kiépítése. Ugyanakkor szó van uniós forrásokról, s hogy a rendszer modellje a kormányzati gerinchálózat, illetve az MTA kutatóhelyeket és egyetemeiket összekötő hálózata lenne.

¹⁰⁹ Csorba József Az információs közmű helyzete. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2009. január 31. 17:07

A kormányt képviselő államtitkár szerint: reális a lehetősége, hogy a piac szereplőivel, de nem piaci logika szerint kiépített, működtetett, másodpercenként 6-10 megabit sávszélességet kínáló, bővíthető kapacitású rendszer „a nemzeti-össztársadalmi digitális közmű modernizációs eszközként megjelenjen”.

Gyakorlati példa, hogy a fél országban lebénult az Internet. Mint kiderült, elvágta egy fontos kábelt „és további véletlenek is közrejátszottak” a rendszer halálában. Ezzel jelentős szakmai és laikus vita indult arról, hogy szabad-e ilyen eseménynek előfordulni, még a mi fejlettségünkönél is. A mi is szakadt meg, vagyis mekkora kárral járt ez a kiesés, arra nézve becsléseket kaphatunk csak. /3/

„Az online adatforgalom mérőszámai... mennyire vált jelentőssé az Internet használata mindennapjainkban. Többek között ezt megtudakolni igyekszem a főváros egyik kerületének nem éppen frekvenciált pontja felé, ahol egy szebb napokat látott futballstadion tözsomszedságában működik az Interoute nemzetközi szolgáltató birodalom hazai képviselte. Rövid bolyongást követően meglepve tapasztalom, hogy egy ilyen komoly feladat ellátásához helyi szinten elegendő egyetlen iroda, valamint egy technikai helyiség a központban. Nincsenek félelmetes kábelrengetegek, és folyamatosan villogó kapcsolószerkezetek sem.

Szalay Huba, a cég magyarországi kereskedelmi igazgatója az online életmódra vonatkozóan annyit mond: „Valószínűleg senki sem gondolta volna, hogy 30 év múlva ide jutunk.” Cégünk teljes internetes adatforgalma nagyjából kilenckhavonta duplázódik, míg a teljes iparág átlaga 18 hónap.” /4/

Az információ- és adattartalom helyzetének megítélésében aktuális példa az adatvédelmi biztos megnyilatkozása, aki szerint az esetek túlnyomó többségében nyilvánosak az állami szervek által megrendelt, döntéselőkészítő tanulmányokban szereplő információk. /5/ Az adatokkal való jogszerűtlen kereskedelem veszélyes a társadalomra. Az ombudsman módosítást kezdeményezett, mert bár a törvény szabályozza a minősített eseteket, de mindenhol ott szerepel a „jelentős érdeksérelem” kitétel, ezért az üzletszerű elkövetést is minősíteni kellene.

A változásigény arra mutat, hogy az ilyen jogsértéseket nem büntetőjogi, hanem államigazgatási, bírság jellegű büntetésekkel kellene szankcionálni. Magyarországon jó a helyzet a „nem minősített adatok” hozzáférhetőségét tekintve, viszont a „döntéselőkészítő iratok” körére ez kevésbé igaz. - mondja az adatvédelmi biztos. Magyarországon állandóan vitát generálhat, hogy az ilyen iratokban szereplő adatok nyilvánosak-e. Az adatvédelmi biztos szerint a döntéselőkészítéshez felhasznált adatok a döntés megszületéséig lehetnek nem nyilvánosak, mert előfordulhat, hogy egy adott tanulmányban szereplő információk állami érdeket sértenek. De ezek az adatok később sem lesznek nyilvánosak, ha a mai kormányzati tájékoztatási gyakorlat marad.

Vonatkozó történet a Tubes-radar ügye, amennyiben április 15-re halasztották a Tubes-per tárgyalását azért, hogy az eljárásba tavaly beavatkozó zöldbudsman betekinthessen a titkosított iratokba. Az alperes Honvédelmi Minisztérium képviselője elismerte, hogy a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa jogosult betekinteni a felépíteni kívánt objektum teljes tervdokumentációjába. De döntést kér minden felperesről, hogy az ügy mely részletét érintően van keresetelési joga. Kérte továbbá az építési engedély felfüggesztésének megszüntetését, mivel szerinte a felperes eddig nem bizonyította, hogy arra valóban szükség van. Ha az építési engedély ismét érvénybe lép, a következő tárgyalásig akár fel is épülhet a radar. /6/

A magyar információkezelési zseni

Az internetes tartalomkeresést megkönnyítő, új típusú keresőmódszert fejlesztettek a Műegyetemen. A magyar szakemberek által készített netes beszédfelismerő szoftver lehetővé tenné, hogy a jövőben a hang- és videoanyagok legyenek az internetes információtárolás és -megosztás első számú eszközei. Az alkalmazás elvileg bármilyen magyar állomány átnézésére képes. /7/

„A Műegyetem és a Digital Natives Kft. kutatóinak beszédfelismerő szoftvere közvetlenül a hang- és videóanyagokban tud kulcsszavas keresést végezni, bármilyen film- vagy hangarchívumhoz csatlakoztatható. Alapesetben a kulcsszavas keresés eredménye egy film- vagy hangfelvétel, amelynek lejátszása - ha a linkjére rákattintunk - onnan indul, ahol a keresőszó a szövegben először elhangzik. A beszédfelismerő szókészlete jelenleg mintegy 200 ezer magyar szóból és kifejezésből áll, ezeket a szoftver körülbelül 90 százalékos hatékonysággal használja.”

A statisztikai információ hitele

A mindenoldalú bekerítés még most sem tökéletes, vagyis az adózási adatadminisztráció statisztikai leképezése, a tartalommenedzsment hiányosságai miatt még mindig késik. A revizori létszám emelkedésének köszönhetően egyre több ellenőrzést indít az APEH, de az eredménytelen vizsgálatok száma is növekedik: „mivel egyre több a fantomcég”, az egészségügyi ellátást biztosító jogviszonnyal nem rendelkezők közül pedig „sokan külföldön tartózkodnak”. Mindkét példa minősíti az adatfelvételt, az adatszolgáltatást, illetve a nagy nyilvántartó rendszerek vagy a bázisadatbázisok összekapcsolhatóságának tökéletlenségét.

A 2008-ban lezárt pénzügyi évben az APEH közel 8.900 milliárd forint adót szedett be (570 milliárddal többet mint 2007-ben): legnagyobb tételek a társadalombiztosítási járulékok, az áfa és az személyi jövedelemadó. 2008-ban 30 százalékkal több vizsgálatot indítottak, a jogerősen megállapított adókülönbséget 387 milliárd forintra emelkedett. Ehhez az összeghez 274 milliárd forint pótlék és bírság is társult. /8-9/

Egy fejlett állam információs modelljét és makrokommunikációs szerkezetét tekintve elképzelhetetlen (tehát elfogadhatatlan), hogy a társadalombiztosítási jogviszonyt 55 ezer főnél ellenőrizték volna, de 23 ezer embernél nem sikerült, mert döntően külföldi tartózkodás volt az ok (tehát az APEH nem értesült arról, hogy az illető kilépett a magyar rendszerből). A vizsgálat során 13 ezer „potyautas” rendezte helyzetét, 7 ezer fő pedig rendelkezett egészségügyi ellátást biztosító jogviszonnyal, csak rossz volt a nyilvántartás. /10/

A hivatalos statisztika szerint csökken a kereskedelmi forgalom (nem pedig nő, ahogy azt a marketing típusú kommunikáció folyamatosan sugallja). Két százalékkal visszaesett a kiskereskedelem. A szezonális és naptárhatástól megtisztított adatok szerint a kiskereskedelmi eladások volumene 0,4 százalékkal mérséklődött az előző havihoz képest. Az országos kiskereskedelmi üzlethálózatban, valamint a csomagküldő kiskereskedelemben 2008 január-novemberében 5.656 milliárd forint értékű árut forgalmaztak, ebből 2008. novemberben 541 milliárd forint értékűt. Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelmi üzletek változatlan áron számított forgalma január-novemberi időszakban 1,2 százalékkal, novemberben 0,7 százalékkal maradt el az előző év azonos időszakától.

A nem élelmiszer-kiskereskedelem változatlan áron számított forgalma az első tizenegy hónapban 2,5 százalékkal, novemberben 2,8 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest. Novemberben a gyógyszer-, gyógyászati termék-, és illatszerüzletek értékesítésének volumene növekedett, ugyanakkor az összes súlyponti tevékenységcsoport forgalma csökkent, a legnagyobb mértékben az iparcikk jellegű vegyes üzletek eladásai maradtak el a 2007. novemberi szinttől. A szezonális és naptárhatástól megtisztított adatok szerint a nem élelmiszer-kiskereskedelem változatlan áron számított forgalma novemberben 0,4 százalékkal mérséklődött az októberihez mérten. /11/

A magyar válság számokban a következőképpen néz ki. Magyarország bruttó hazai terméke a 2008. I. félévi 2%-os növekedés után a III. negyedévben 0,8%-kal (a naptári hatás kiszűrésével 0,7%-kal) emelkedett. Az ipari termelés volumene a szezonális és munkanappal kiigazított, az előző hónaphoz viszonyított index szerint az októberi 2%-os mérséklődés után novemberben ismét 2%-kal csökkent. A belföldi értékesítés 1,7, az exportértékesítés pedig 2,1%-kal esett vissza. Az előző év azonos hónapjához képest az ipari termelés novemberben 12%-os - a munkanaptényezővel kiigazított index szerint 9,9%-os - csökkenést mutatott, amihez mind a belföldi értékesítés (9,7%), mind az exportértékesítés (14,3%) jelentős

visszaesése hozzájárult. Magyarországot kedvezőtlen reálgazdasági folyamatok és hatások jellemzik. /12/

A tájékoztatás hitele

Magyarországon a tényújságírás már régen halott, a véleményújságírás tölti be szerepét. Ilyen körülmények között elég meglepő, hogy megállapodást írtak újságírók arról, hogy együttműködnek a kampány- és pártfinanszírozási ügyekben folytatott oknyomozás kapcsán. Ezt a képtelenséget vagy szemfényvesztést, vagy valamilyen megélhetési fogást 11 médium és két civil szervezet követte el, a tudósítás szerint.

A Freedom House magyarországi igazgatóhelyettese úgy fogalmazott, hogy a résztvevők közreműködnek az „immár akuttá vált probléma” megoldásában. Közös oknyomozó projektet indítanak, valamint kijelentik, hogy negyedévente nyilvánosságra hozzák politikai hirdetésből származó nettó bevételüket. /13/ Az elhatározást anyagilag is támogató, Egyesült Királyság budapesti nagykövete szerint „még nincsenek elegendő a témával foglalkozó bátor, független újságírók, akiknek működését törvény által is védeni kellene”. A holland nagykövet szerint egészségesen működő, adót fizető vállalkozásokra és állampolgároknak van szükség. Majd a két külképviselet öt-ötezer eurónyi, újságírók oktatására fordítható forrással támogatva a kezdeményezést.

A közös dokumentumot a Magyar Televízió, a Figyelő, a FigyelőNet, a Kreatív című hetilap, az Origo portál és a Bors, valamint a négy megyei és egy városi napilapot kiadó Pannon Lapok Társasága, illetve a Freedom House és a Transparency International helyi szervezetének képviselője látta el kézjeggyel. Vagyis egyetlen, politikailag másként vélekedő médium sem jelent meg e körben, pedig azokban jelennek meg a kormányzati panamák mindennapi esetei.

A tájékoztatás és információ hitelességét vizsgálta a TNS, 16 országra kiterjedő kutatása. /14/ Átlagosan a válaszadók 40 százaléka tartotta megbízhatónak az internetes híreket. Az online előretörésével a televízió hitelessége megváltozik: a britek 38 százaléka bízik a képernyőn megjelenő információkban, az olaszoknak és a franciáknak a negyede (24%). Az újságokat 39 százalékos „magas megbízhatóság” jellemzi, a britek 23%, a finnek 69%, a japánok 50%, a svédek 49%-ot adnak.

Az online hírportálok elérik már a „hitelesség látszatát”: a szigetországban a Wikipédia 1 százalékponttal előzi az újságokat a maga 24 százalékaival. A németek körében a Wikipédia még megbízhatóbbnak tűnik fel a maga 52 százalékaival. Viszont nem bíznak a fogyasztók a blogokban: az átlag 10%, a britek közül 6% hinne egy blognak.

A magyar médiarendszer (s azzal a tájékoztatás) hitelességét minősíti, hogy ismét kérte műsorszolgáltatási díjának jelentős csökkentését az Országos Rádió és Televízió Testülettől (ORTT) két országos kereskedelmi tévécsatorna, /15/ bár az ORTT már tavaly december 3-án elutasította az RTL és a TV2 kérését. A testület egyetlen műsorszolgáltató esetében sem csökkentheti a műsorszolgáltatási díjat. De nem is ez a hír. Hanem, hogy ez felvetődhet, miközben arra várunk, hogy mikor fognak fizetni a kereskedelmi televíziók mindennapi norma-, jog- és törvénysértéseikért a vélemény- és ízlésspluralizmus javára adót, a kisebb médiumok fenntartásához.

A tájékoztatás javítása: új mérés és minősítés

Az ICT-befektetések rövid- és hosszú távú hatásait kiértékelő Connectivity Scorecard legfrissebb statisztikája szerint (az előző évben megjelent változathoz képest több országot foglal magába) elsősorban a skandináv országok látványos előretörése figyelhető meg, miközben Magyarország a legtöbb kelet-európai állammal együtt továbbra is sereghajtó „a posztindusztriális országok” mezőnyében. A Connectivity Scorecard egyfajta ICT-index, amelyet a Nokia-Siemens Networks támogatásával alkotott meg elismert londoni közgazdász, Leonard Waverman. Az index olyan mutatókat vizsgál, mint a kormányzati, üzleti és fogyasztói

ismeretek és infrastruktúra fejlettsége, az országok az ezekből súlyozottan keletkező pontszám alapján kerülnek besorolásra a listán. A mérés alapvetően arról igyekszik átfogó képet nyújtani, hogy ICT-befektetésekben rejlő lehetőséget hogyan használja ki, illetve mennyire látja meg az adott ország lakossága, kormányzata és az üzleti élet szereplői, illetve mindez milyen befolyást gyakorol az ország gazdaságának fejlődésére. /16/

A legfejlettebb országcsoportban az Egyesült Államok 7,71 pontjával első, a skandináv országok közül Svédország (7,47 pont) és Dánia (7,18 pont) van az élen. Magyarország helyzete nem javul, az új, kibővített listán is a sereghajtók közt kullog 2,72 ponttal. /17/

A GfK Hungária Piackutató Intézet felmérése szerint a középkorúak és az idősebb korosztály is elérhető hálón. A hetente netezők és az online vásárlók egyharmada 40 év feletti, az online biztosítást kötőknél 44 százalék. A legnépszerűbb online tevékenységek az e-mailezés, híroldalak olvasása, és a közösségi oldalak látogatása. Ezeket a netezők több mint kétharmada használja heti rendszerességgel. /18/

A GfK Hungária Internet Insight Reportja szerint 2008 végére 600 ezer fővel bővült az intenzív Internet-használók tábora a 2007-es év végi adatokhoz képest. Jelenleg 4,2 millió magyar rendelkezik Internet-hozzáféréssel, ebből 3,1 millióan legalább heti rendszerességgel, 2 millióan pedig naponta használja. Az online tájékoztatás fontosságát jelzi, hogy megnövekedett a vásárlást megelőző online tájékozódás szerepe. Egyre többen tájékozódnak a neten a termékjellemzőkről, az üzletek nyitva tartásáról, de magas azok aránya is, akik az Internet segítségével hasonlítják össze az árakat, ellenőrzik az árukészletet, vagy teszteket, vásárlói véleményeket olvasnak. /19/

Másrészt, a még gyenge vásárlói érdekvédelem mellett is, úgy tűnik, hogy hamar felmondja online szolgáltatását a magyar. Az SPSS Magyarország és a DataResearch esettanulmányai szerint míg az online vagy egyéb szolgáltatásokat lemondani tervezők 37 százalékát meg lehet tartani testre szabott ajánlattal, ez az arány a felmondás pillanatában lecsökken 15 százalékra, és „az esetek 83 százalékában kevesebb, mint két hónap telik el egy panasz vagy elégedetlenségi tényező szolgáltatóval való közlése és a lemondás között”. Hosszú évek felmérései és tapasztalatai igazolják, hogy egy ügyfél megtartásának költsége töredéke az új ügyfél megszerzési költségének. /20/ Mindez azonban nem jelenik meg a TELE2 és más szolgáltatók elképesztő ügyfélszolgálati eseteinek szemlélésében.

Egy meglepően jó adatot is kaptunk a WEBBeteg és a Szinapszis Kft. közös kutatásából, a magyar információkezelési és információműveltségi tapasztalatok összegzéséből. Eszerint csak minden tizennegyedik orvos állítja, hogy hatékonyan tud dolgozni Internet nélkül. M a magyar orvosok 96 százaléka rendelkezik Internet-hozzáféréssel (2004-ben ez csak 65 százalék volt), döntő többségük a munkahelyén és otthon is eléri a világhálót. Vannak orvos-csoportok, mint például a kardiológusok, radiológusok, neurológusok, ahol az Internet-hozzáférési és felhasználási arány 100 százalékos, de még a legkevésbé aktív onkológusoknál is eléri a 83 százalékot. /21/ Az Internet szerepe meghatározó, „rendkívül jelentős” az orvosok munkájában, kisebb-nagyobb mértékben szinte mindannyian használják. Az életkor szerinti bontás szerint a fiatalabb orvosok körében közel 100 százalékos az Internet-használat.

Hivatkozások

1. Egyre nagyobb teret nyernek az online kutatások. Koi Tamás, 16:25, HWSW, hwsz.hu nyomán
2. Nemzeti Digitális Közmű: üvegszál mindenhova. 2009. január 26. 16:17 | Utolsó módosítás: 2009. január 26. 16:20. MTI, HVG nyomán
- 3-4. Netmenet: Internet kikapcs! Baktay Miklós, 2009. január 28., nonstopmobil.hu nyomán
4. "Az ilyen adatokat szeretik eltitkolni" InfoRádió, 2009-01-29 10:50, hirszerzo.hu nyomán
5. Tubes-radar - Betekint az ombudsman. 2009.01.29. Magyar Hírlap Online, jogiforum.hu nyomán
6. Magyar találmány alakíthatja át a netes keresést. 2009. január 26. 08:04. Népszabadság, Műszaki Egyetem, zoom.hu nyomán

7. Nem találja az APEH a potyautasokat. [origo]2009. 01. 26., 17:37, origo.hu nyomán
8. APEH: 8.818 milliárd forint adójellegű bevétel 2008-ban. 2009-01-26 14:52:27, MTI, InfoMédia nyomán
9. Hét százalékkal nőttek az adóbevételek. 2009. január 26., MTI nyomán
10. Két százalékkal visszaesett a kiskereskedelem novemberben. 2009. január 26., magyarorszag.hu nyomán
12. Itt tart Magyarország: a válság számokban! 2009. január 29., penzcentrum.hu nyomán
13. Pártfinanszírozás: gyávák a magyar újságírók nyomozni? 2009. január 27. 16:15:00. MTI, pb.hu nyomán
14. Megbízhatónak tartják az online híreket. 2009-01-27. 09:50 [Médiainfó, mediainfo.hu nyomán
15. A pártfinanszírozás tisztaságáért összefog a magyar média. 2009. január 27. 17:46. eMasa, emasa.hu nyomán
16. MTI, 2009. január 28. 00:10. ORTT: ismét díjcsökkentést kért a két országos kereskedelmi televízió. gondola.hu nyomán
17. Magyarország továbbra is sereghajtó az információtechnológiai fejlettség terén. Koi Tamás , idő: 13:51, hwsz.hu nyomán
18. Felmérés online tevékenységekről -- általánossá válik az online. BTL, nyomán
19. Egyre többen vásárolnak az interneten és olvasnak blogokat. 2009. január 22. 15:54 BTL.hu nyomán
20. Hamar felmondja online szolgáltatását a magyar.2009. 01. 29., 07:01 | index.hu nyomán
21. Netező doktorok: már nem vagytok egyedül. 2009-01-29 10:48. Weborvos nyomán

2.17 Leminősítő információs jelentés¹¹⁰

A magyar hír(gyártó)ipart jelentős változások formálták ebben az évtizedben: mint pl. ipari szinten a hírügynökségi szerep megváltozása (benn a nemzeti hírügynökség - az MTI - kompetenciáinak tulajdonképpen elvétele, helyette ún. hírgyárak alakulása), a jogi és adminisztratív, a tájékoztatástudományi szinten pedig az állami-kormányzati hírprotokoll megszűnése.

A hírtovábbítás alakulásában is jelentős változások voltak: mint a követő tájékoztatás (ez döntően a média szerepe) teljes átformálódása, a bevezető tájékoztatás (ez a mindenkori kormány szerepe) csökevényesedése, valamint a tájékoztatás társadalmi tükre szerep (ez alapján az értelmiség szerepe) elsorvadása.

A magyar hírközlés ebben az évtizedben (ennyire kiforrottan a millenneumi forduló után) vált „infotainment” típusúvá, kialakult és gyakorlattá vált a „politainment” jellegű politikai információközlés, és a tudományos ismeretterjesztés jellegű hírműsorok „edutainment” típusú ismeret-kereskedelmessítésként jelennek meg.

A hírkeresés átalakulása

Mindez azért ötlük fel bennünk, mert az elektronikus hírtartalom-kezelés területén a Hírkereső portál (hirkereso.hu) átalakításba kezdett, amikor a kvázi-ingyenes és a fizetős szolgáltatás kezd markánsan elválni egymástól. Nyilván mindenkinek feltűnt, hogy a Hírkereső minden oldalán a lapjára tolta az általa válogatott-befogadott, korábbi hírközlők ablakait.

Az első oldalon ez nyilván a híverseny helye lenne, a legfontosabb-fontosabb hírközlő helyekért folytatott rivalizálás szellemében. A további oldalakon ez gyakorlat azonban már csak a fizetésre késztetést szolgálja. Lehetnek, persze, más indokok is e gyakorlat bevezetésére, de azokat nem vettük számba.

¹¹⁰ Csorba József: Leminősítő információs jelentés. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2009. január 27. 10:33.

A Hírszerzőnek ez a lépése új helyzetet teremt a hírtartalom-listázók és a hírtartalom-tematizálók működésében. Már ez is jelentős lépés, de a legfontosabb fejlemény az, hogy megkezdődik egy olyan átrendeződés a piacon, amelyik nem a hitelesség és szakmaiság erősödése felé, hanem a hírszemét növekedése irányába tart. Ilyen mérföldkő volt a „metro” típusú (kvázi)ingyenes újságok megjelenése, osztódásos szaporodása a hírpiacra, amivel a hírszemét kereskedelmi értékű hírszolgáltatássá vált.

Az intellektuális információtartalom-kezelés terén mérföldkő volt az infotainment hírközlés meghonosodása, amikor a bevezető tájékoztatás (mint a szigorú, tényszerű hírprotokoll) elmaradása után a szórakoztató jellegű (beszélgetős) hírműsorok vették át a szerepet. /1/

Újabb súlyos információvesztés az állami nagyrendszerekben

A biztosított jogviszony hiányát jelezte a rendszer, mert az OEP-nél programhiba lépett fel. Az adatállományban keletkezett károk több százezer embert érintenek, jelezték az első hírek. Állítólag a biztosítási jogviszony nyilvántartását támogató informatikai rendszer frissítése során keletkezett programhiba. /2/ Emlékezhetünk, hogy 1992-1998 között, majd 2002-2004 között az OEP és az APEH igen súlyos adatvesztéseket produkált, amivel elsősorban a vállalkozóknak, majd a nyugdíjba menőknek kellett szembesülni. A nyugdíjjogosultsági évek és befizetések számolásánál az érintettek csak a bankok fizetési igazolásaival tudtak érvényt szerezni az adatvesztésekkel szembeni fellépésnek.

Az OEP néhány óra alatt nem is tudta megoldani káoszt, ezért kénytelenek voltak megkérni az egészségügyi szolgáltatókat, hogy a hiba elhárításáig a jogviszonyra vonatkozó adatot ne vegyék figyelembe. Persze, a „rendszer” itt is olyan, mint a szmogriadó esetében. „A hatályos jogszabályok alapján az ellenőrzés eredménye az egészségügyi szolgáltatás biztosításának kötelezettségét nem érinti..., tehát az egészségügyi szolgáltató jogosultság-ellenőrzési, illetve ellátási kötelezettségét a kapott piros lámpa nem befolyásolja.” /3/

Jogi és adminisztratív képtelenségek

A nagy nyilvántartó rendszerek informatikai, jogi és adminisztratív intaktságának hiánya mindennapi botrányokat gerjeszt. Ennek jellemző példaként több mint százezer kárvallottja lehet, hogy 117 ezer ingatlan veszíthet az értékéből, mert a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek átminősítik a folyók mentén fekvő települések ingatlanait. A nagyvízi mederré nyilvánítás rákerül a tulajdoni lapokra. /4/

„Sok érintett csak véletlenül, az Interneten bukkant rá, hogy ingatlana szerepel a felügyelőségek listáján. A hatósági eljárás értelmében ezeket a lakóházakat, üdülőket, erdőket és mezőgazdasági területeket árvízveszélyes területté nyilvánítanák, és ezt a földhivatali ingatlan-nyilvántartásba be is jegyeznék. A tulajdonosokat a hatóság az eljárásban érintett nagyszámú ügyfélre tekintettel levélben nem, csak a polgármesteri hivatalokban kifüggesztett közleményben értesítette.”

Az érintett családoknak és számos vállalkozásnak ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a földhivatali bejegyzés után csökken az ingatlanuk értéke, drágábbá válhat a biztosítási díj és a jelzálogalapú hitel.

Egy másik hírből megtudjuk, hogy a román telefontársaságoknak mostantól fél évig meg kell őrizniük az sms-ek és a telefonhívások adatait. Tárolni kell a hívást kezdeményező és a hívott fél címét, telefonszámát, és azt is, hogy ki kivel honnan beszélt, ki kinek honnan és mikor küldött SMS-t. /5/ Vannak, akik még úgy tudják (legalábbis azt hirdetik), hogy a telefonbeszélgetések és sms-ek tartalmát nem rögzítik a telefontársaságok. De ez már gyakorlat európaszerte. A Romániában most bevezetett jogszabály egyébként az uniós irányelveket követi. A kérdés az, hogy mit tudnak erről a magyarok.

Az adatvédelmi ombudsman beszél az ATV Reggeli Jam című műsorában: „Nem valószínű, hogy illetéktelen kezekbe került a nyomozó hatóságoktól a csepeli kettős gyilkosság

hangfelvétele". /6/ Mondja ezt egy olyan ügyben, amelyben annyi homályos, és szakszerűtlenül kezelt, alapos gyanúra (maffiabűnözésre) okot adó részlet van, hogy már ritkaság. Másfelől az ombudsman szerint is, a személyes adatok védelme területén a szabadságjogok egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve Magyarországon. Példaként említi, hogy minden Interneten továbbított adat, e-mail, vagy a felhasználók oldalletöltései a szolgáltatóknál több hónapon keresztül el vannak tárolva.

Mi, mennyi, hol?

A magyarországi adatgyűjtési és -szolgáltatási anomáliák közepette egy mérföldkő a távolban, hogy az európai uniós gyakorlat értelmében 2011-ben minden tagállamban népszámlálást kell tartani. „A Magyarországon eddig alkalmazott, kérdezőbiztos segítségével történő adatgyűjtés nehézkes és drága.” És miután a KSH nem kapja meg a kifogástalan működéséhez, az elfogadhatóan széles körű adat- és információszolgáltatáshoz szükséges forrásokat a kormánytól, ezért „próbanépszámlálások sorozatával kíséri meg megtalálni a legjobb módszert.” /7/ Aggodalommal nézhetünk a követendő megoldások elé, mert Magyarországon a mai gyakorlat szerint csak a háztartások meglátogatásával, a kérdezőbiztosok jelenlétének „hitelességi garanciáival” lehetne elfogadható válaszokat kapni, információt és adatot készíteni.

Mindennapi törvénytértések

A mindennapi (információs) törvénytértések jellegzetes példái a pénzügyi információrendszerek hatósági előírásainak semmibevétele. Ennek soros példája, amikor egy PSZÁF-intézkedés nyomán haladékot kap a biztosító. A Közlekedési Biztosító Egyesület (KÖBE) február végéig haladékot kapott a pénzügyi felügyeletről, az általa korábban bekért informatikai biztonsági, és a működési kockázatok csökkentésére vonatkozó intézkedési tervének elkészítésére. /8/

Modernizáció, innováció, korszerűsítés

Az Európai Bizottság legújabb értékelése szerint az innovációs elmaradásunk már nyomasztó hatású. Az értékelés 29 tényezőt vizsgálva, négy csoportba sorolta a tagországokat, amelyek között Magyarország az uniós átlagot lényegesen alulmúlók táborában, az utolsó helyekre szorult. /9/ A teljesítményt befolyásoló tényezők közül az emberi erőforrások, a széles sávú Internethez való hozzáférés, valamint a kockázati tőke hozzáférés tekintetében tudott az EU egésze leginkább fejlődni.

Hivatkozások

1. Csorba József: A magyar hírközlés helyzete (IFO-AIT Report). IFTI, 2008. p.160 nyomán
2. OEP-programhiba miatt "piros lámpa" a biztosítottaknak. 2009. január 20. 11:55. MNO, (MTI), mno.hu nyomán
3. Az OEP adatbázisa továbbra is rossz! 2009. január 22. 16:07. STOP/ICTPress, STOP nyomán
4. Több mint százezer kárvallottja lehet egy elkapkodott törvénynek. NOL nyomán
5. Híradó, dunatv.hu: Új adattárolási rendelet Romániában. 2009.01.21.14:10, dtv.hu nyomán
6. 2009. 01. 21. 14:20. Nagy Testvér figyel: minden internetes adatunkat eltárolják. atv.hu nyomán
7. Készülünk a 2011-es népszámlálásra. 2009. 01.21. 11:54. index.hu nyomán
8. PSZÁF-intézkedés: haladékot kapott a biztosító. 2009-01-23 08:00. VGO nyomán
9. Hazánk a legrosszabbak táborában: nem kutatunk, nem fejlesztünk. 2009. január 23., 9:45, portfolio.hu nyomán

c) Az információpolitika fordulatai 2005 után

2.18 Jogi és adminisztratív szigorítások¹¹¹

A jövő év áprilisától bevezetik az egyéni járulék-nyilvántartást – közölte a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára Balatonfüreden, a Magyar Számviteli Szakemberek Egyesületének konferenciáján. Katona Tamás (aki valójában a kormánysszóvivői szerepet viszi) tájékoztatása szerint egészségügyi járulékot 3,7 milliónyian fizetnek – ebből egy millióan csak a minimálbér után –, miközben 10 millióan kapnak ellátást; 600 ezer emberről pedig a nagy nyilvántartó rendszerek nem tudnak semmit.

Az államtitkár szerint ma a tájkaárta csak azt igazolja, hogy a tulajdonosa jogosult volt akkor az egészségügyi ellátásra, amikor azt kiállították. Katona szerint ez egy olyan bankkárta, amelynél csak azt nézik, hogy „én vagyok-e a tulajdonos, de azt már nem, hogy mennyi van a számlámon. A bankok ehhez nem lennének partnerek, de a társadalombiztosítás egy olyan bank, amelyik ebben partner, s ilyen a világon nincs.”

Katona szerint az egészségügyi ellátáshoz való jogosultságot kell ellenőrizni, s ehhez egy egyéni járulék-nyilvántartás szükséges, ezért arra kötelezik jövő év április elsejétől az összes vállalkozást, hogy havi bevallást közöljön valamennyi járulékfizetőről (!), s ennek alapján fizesse be egy számlára az összes járulékot.

Közérdekű adatok

Az Országgyűlés elé került az elektronikus információszabadságról szóló törvényjavaslat, mely 2006. január 1-jétől előírja a közzsféra által kezelt közérdekű adatok nagy többségének kötelező elektronikus közzétételét. A javaslat mellékletében szereplő általános közzétételi listában feltüntetett adatokat a közzsféra egészére nézve kötelezően közzé kell tenni az Interneten. Ezek az adatok az adott szervezet felépítésével, működésével, gazdálkodásával kapcsolatban tartalmaznak részletes információkat. A törvény kötelezően írja elő, hogy a jogszabály-előkészítés során a jogszabálytervezetekkel kapcsolatos legfontosabb dokumentumok már a szabályozási koncepció kialakításától kezdve az elérhetőek legyenek a világhálón. Arra is lesz lehetőség, hogy a jogszabálytervezeteket bárki véleményezhesse. A törvényjavaslat a jogszabályok hiteles szövegének internetes közzétételéről is rendelkezik. A Magyar Közlöny ingyenes elektronikus közzététele a megjelenés napján megvalósul, a Hatályos Jogszabályok Elektronikus Gyűjteménye adott naptári napon hatályos valamennyi jogszabály hatályos szövegét az esetleges módosításokkal egységes szerkezetben tartalmazza.

„Átvett” hírek

„Hírbehozó” számos példával illusztrált bejegyzése arról szól, miképpen tölti fel oldalait az Origo a Népszabadságtól átvett anyagokkal. A MÚOSZ Etikai Bizottsága ez év márciusában állásfoglalást adott ki a „más lapoktól, hírügynökségektől származó hírek szabálytalan, jogsértő felhasználásáról”. Ebből többek közt megtudhatjuk: „Az Etikai Bizottság konzultált az ARTISTJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület és az MTI szakembereivel a lehetséges tennivalók jogi hátteréről. Együttesen megállapítottuk, hogy a problémákat elsősorban nem a jogi rendezetlenség okozza.”

Az 1999. évi. LXXIV. törvény a szerzői jogról szólva egyértelműen szabályozza, hogy „a szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre”. A szerzői jog azt is rendezi, hogy „napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű gazdasági vagy politikai témákról megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott

¹¹¹ Csorba József: Információpolitika, 2003-2005: jogi és adminisztratív szigorítások. inco.hu, 11.sz.

művek a sajtóban szabadon többszörözhetők, nyilvánossághoz közvetíthetők – ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételt is –, feltéve, hogy a szerző nem tett az ilyen felhasználást megtiltó nyilatkozatot. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni.”

Vagyis mindenki onnan veszi híreit, ahonnan akarja (tudja). (Ahogy 'rgt' egy korábbi hozzászólásában felhívta rá a figyelmet, egyes napilapok online változatai ezért késleltetik anyagaik közzétételét. (Legalább törjék magukat a beírással/szkenneléssel a „másodlagos felhasználók”!))

A „hírvándorlás” egyik fő oka, hogy a 2000. környékén megalakult tartalomszolgáltatók nem rendelkeztek komoly hírszerkesztősséggel. Az Origo kezdetben nem is akart ilyesmit, az Index menet közben kezdett el építkezni. A hagyományos lapok gálánsan átengedték a terepet, a tisztán online tartalomszolgáltatók ennek köszönhetően azóta viszonylag megerősödtek, de továbbra sincs annyi pénzük, hogy egy profi, napilapnyi hírszerkesztősséget működtessenek. A legtöbb olvasót – ahogy korábban az e-média egyik hozzászólója helyesen megjegyezte – nem érdekli, honnan származik a hír, a vezető tartalomszolgáltatók oldalain fogja elolvasni, nem vacakol a politikai napilapok nehezen áttekinthető, működési zavarokkal küzdő online változatával. – írja pollner az e-media.freeblog.hu-n.

Kormányzati „call center”

Ha valamilyen jogszabályra kíváncsi, vagy hatósági ügyekben kíván tájékozódni, elegendő lesz egyetlen telefonszámot tárcsáznia, és minden kérdésére választ kaphat – ígéri a kormányzati call center felállításával megbízott cég vezetője. Július 8-tól működik az új kormányzati call center, ahol a polgárok az államigazgatással kapcsolatos valamennyi kérdésükre választ kaphatnak. László György, a 690 millió forintos ajánlatával tendergyőztes Sykes Közép-Európa Kft. ügyvezetője – egyben az amerikai székhelyű Sykes Enterprises regionális vezérigazgatója – a nol.hu kérdésre válaszolva mondja, hogy cégük feladata az ügyfélszolgálat felállítása, illetve három évig történő üzemeltetése.

Ez utóbbihoz a jogi információs adatbázisairól ismert KJK-Kerszöv Kft. közreműködését is igénybe veszik. A pályázatot egyébként tavaly decemberben írták ki, és a múlt héten a szerződést is aláírták; a Sykes a legolcsóbb ajánlattal nyert. A munkanapokon hívható ügyfélszolgálatról nemcsak a hatályos jogszabályokról, hanem egyes konkrét hatósági ügyek elintézésének módjáról is felvilágosítást kérhetünk, és a hívások mellett az e-mailben, faxon vagy hagyományos levélben feltett kérdéseket is várják. Ha pedig valamilyen bonyolultabb jogesetre nem sikerülne azonnal választ adni, a call center munkatársai az érintett tárcáktól vagy országos hatáskörű szervektől kérnek állásfoglalást, majd az érdeklődőt az eredményről maguk tájékoztatják. Ezt a szolgáltatást természetesen ingyen nyújtják mindenkinek - a helyi telefontarifáért.

2.19 A magyar e-közigazgatás helyzete¹¹²

Az elektronikus adóbevallás nagy próbája február 12-e, ekkor kell először minden munkáltatónak és kifizetőnek a havi járulékbevallást elektronikusan beküldenie. Három nappal később szja-bevallási határnap jön az egyéni vállalkozóknak és az áfaalany magánszemélyeknek. Január 31-ig az éves bevallók 717 ezer elektronikus nyomtatványt továbbítottak, mégpedig folyamatosan, s nem a határnapon ömlött be a bevallások zöme. A PM szerint az elektronizálás máris megváltoztatta a bevallási szokásokat, a jövőben nem lesznek torlódások./1/

¹¹² Csorba,J.: A magyar e-közigazgatás helyzete. inco.hu 12.sz.

Az információmenedzsment helyzetét azonban nem annyira az infrastruktúra alkalmassága jellemzi (bár nálunk ez ma még kulcskérdés), mint az információszerzés és az adatadminisztrálás állapota. Még most is állandó gyakorlat, hogy az APEH az utolsó pillanatban is módosíthatja a kitöltendő nyomtatványokat, a kitöltő vagy az ellenőrző programot, ami abszurdum. Ráadásul a magyar adóadminisztráció tételszáma is többszöröse a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott modellnek.

Az IT-választás szabadságának korlátozása

Aki nem az ún. ablakos/Windows operációs rendszereket használja, annak gondjai lesznek/vannak az elektronikus adóbevallással. A vállalkozásoktól idén a legtöbb adatszolgáltatást már csak elektronikus formában fogadják el. A bevallásra az APEH saját fejlesztésű ABEV-programja használható, mely szoftvere azonban kizárólag windows-os környezetben futtatható. Tehát a Linux-, vagy és a Macintosh-környezet nem alkalmas, nem kompatibilis egy közszolgáltatás igénybeviteléhez. Az adóbevallás elektronizálása a magyar e-közigazgatás erénye, de a gyakorlat diszkriminatív. Nincs mindenkinek számítógépe, és ha a könyvelőjére hagyatkozik, nem minden könyvelő használ Microsoft operációs rendszert.

Másutt vigyáznak, hogy az e-közigazgatás nyitott környezet legyen. Vannak Linuxra írt könyvelőprogramok, s aki ilyet alkalmaz, az nagy valószínűséggel nem tart egy másik, külön windows-os gépet az asztalán. Magyarországon most számítógép-vásárlásra és Windows operációs rendszer beszerzésére kötelezik az állampolgárt, ami látszólag több állampolgári jognak és gazdasági jogszabálynak is ellentmond. Ráadásul indokolatlanul, hiszen a teljes feladatot (az adatbevitelt és az adatküldést) meg lehetett volna oldani úgy is, hogy ehhez semmilyen külön szoftverre ne legyen szükség, vagyis a rendszer egy egyszerű, az internetezéshez amúgy is szükséges böngészőprogrammal kezelhető is legyen. A Népszabadság információi szerint indult egy alternatív program az APEH-nél, de a fejlesztők nem kaptak pénzt a megvalósításhoz. Ez egyben azt is jelenti a tájékoztatás szerint, hogy a magyar kormányzatban nincs komoly elkötelezettség a nyílt forráskódú szoftverek és megoldások iránt. /2/

Az elektronikus díjbeszedés gondjai

A Central European Business Centre „Az elektronikus díjbeszedés perspektívái” címmel konferenciát rendezett. A szolgáltatók szerint a csoportos beszéd az ügyfelek legfeljebb 20 százalékát képes megszólítani, arra ugyanakkor nem adtak választ a bankoknak, hogy miért nem vállalják át nagyobb arányban az ügyfelek banki terheit, miközben a postai csekkek bemutatása és beszédése után a postának átlagosan 90 forintot fizetnek csekkenként. A változáshoz szükséges kényszer megvan, de a hajlandóság nem javul. Megválaszolatlan kérdés, hogy az ügyfelek tömegéből mekkora számban hajlandók lemondani a papír alapú számlákról. Az OTP Bank szerint ügyfelek közül már több mint 10 ezren mondtak le a számlakivonat postai úton történő megküldéséről. A vállalkozásoknál azonban az elektronikus számlák befogadásához elektronikus aláírás szükségeltetik, ami több éve hiába próbál teret nyerni. A Magyar Telekom Távszámla, vagy az EBPP.hu Zrt. fejlesztése működő modellek, de nincs elég szolgáltatói és ügyfélhajlandóság. Az EBPP.hu év végére szeretné elérni az 50 ezres ügyfélszámot. Az elektronikus számlabemutató nélkül a számlafizetés reformja sem valósulhat meg: az elektronikus fizetés kiadása csak akkor képzelhető el, ha egyetlen közös platformot dolgoznak ki az érdekeltek. /3/

Cégmérlegek az Interneten

A 2006-ban beküldött beszámolók mindegyike elérhető és lekérdezhető a cégszolgálat honlapján, február 15-től pedig – a szándékok szerint – a csoportos adatszolgáltatási igényeknek is eleget tesz az az igazságügyi és rendészeti tárca (IRM) céginformációs

szolgálata. A február elején készült helyzetjelentés szerint⁴ mindennapos panasz, hogy a 2005-ös beszámolókra vonatkozóan nem jutnak információhoz, a tárca szerint a 2005. évi beszámolók feldolgozásához – megismételt közbeszerzési eljárás, majd az eredmény megtámadása miatt – csak késve kezdhetett a Bull Magyarország Kft. A feldolgozás igen időigényes, a mintegy 300.000 vállalkozás beszámolója csak alapos ellenőrzések után tehető közzé, és gyakoriak a hiányos, téves cégazonosítók. /4/

A valóság az, hogy sok cég késlekedve, vagy nem tesz eleget a beszámoló letétbe helyezési, illetve közzétételi kötelezettségének. Másrészt a ma hatályos jogszabályok alapján nem határozható meg pontosan a beküldésre kötelezettek köre. (!) Az érintettek ellen indított cégbíróági törvényességi felügyeleti eljárás elhúzódik, és nem elég hatékony. Most február közepén még a novemberi és decemberi cégbíróági ügyek intézése zajlik, sok hibával.

Hivatkozások

1. Elektronikus adóbevallás: most jön a feketeleves? 2007-02-08 08:15:00 NOL, pb.hu nyomán
2. A pingvin esete az "egyablakos" adóbevallással. NOL, Hargitai Miklós, 2007. február 5. nyomán
3. Lassan terjed az elektronikus díjbeszedés. 2007. február 5. Napi Online, sg.hu nyomán
4. Már elérhetők a cégmérlegek adatai. 2007-01-30. vg.hu nyomán

2.20 A Kondor-antinómia Magyarországon¹¹³

A Kondor-antinómia az a jelenség, amikor a társadalmi információérzékenység és –tudatosság összeütközésbe kerül a társadalom és az állam mind bonyolultabb működtetése információigényének növekedésével. Az információ-érzékeny állampolgár tiltakozik, hogy személyes adatait megadja-kiszolgáltassa, viszont a modern állam mind több adatot gyűjt az állampolgárról, az állam működtetésének elektronizálása, digitalizálása, informatizálása, mindent összevéve a korszerűbb közszolgáltatások miatt. Ez kezdetben csak egy dilemma volt, ma pedig már egy társadalmi antinómia, mely komoly sérelmekkel jár.

Magyarországon az információtudatosság – ahogy a tájékoztatással és tájékozódással kapcsolatos tudatosság is - igen alacsony, az információműveltség több évtizedes elmaradottságban van. A politikai osztály egy része korábban túlzott információérzékenységet honosított meg a magyar információpolitikában, ma viszont hang nélkül tűri, hogy a politikai hatalom antidemokratikus információgyűjtéseket enged meg magának, adatbázisokat generál a választásokhoz, szavazatvásárlásokhoz. De nem a kifejezetten politikai akciók mutatják az információtörvénnyel kapcsolatos szemlélet változását, hanem a korábban mindenestől elvetett szükségszerűség, a nagy nyilvántartó rendszerek összekapcsolása, az információ- és adatközponti funkció, struktúra, intelligencia megeremtése, megvalósulása.

Új információpolitika: megfigyelés és adatgyűjtés

A világ megváltozott. Az információgyűjtés és felhasználás céljai, forrásai sokasodnak. Jellemző példa, hogy az amerikai bíróságok egyre többször hivatkoznak döntéseik indokolásában a wikipédiára, a világháló (szabadon szerkeszthető és hozzáférhető) enciklopédiájára. A The New York Times több mint száz olyan esetről tud, amikor az amerikai bíróságok a wikipédián található információval érveltek. Az első hivatkozás (2004-ben történt) óta 13 ügyben használták minősített esetben a wikipédiát. A legtöbb ügyben, persze, ma még többnyire lábjegyzetekben szerepel hivatkozás a wikipédiára. A bírák többnyire frissességüket és tájékozottságukat kívánják bizonyítani a globális enciklopédia használatával. A kritikusok szerint a wikipédia a lényegét tekintve bizonytalan forrás, amelyre nem lehet semmilyen jogi

¹¹³ Csorba, J.: A Kondor-antinómia Magyarországon. inco.hu, 12.sz.

érvelést alapozni. A közelmúltban egy fellebbviteli bíróság megváltoztatott egy alsóbb szintű verdiktet, amelyben a wikipédián található tudományos ismeretanyag alapján elutasították egy alabamai pár keresetét. A szülők azt állították, hogy lányuk egy védőoltás miatt kapott agyvérzést. A fellebbvitel döntése szerint "az Interneten összegereblyézett anyagok nem felelnek meg a megbízhatóság követelményének". /2/

Az FBI megkezdte a lehallgatási technológia alkalmazását, az eddigieknél nagyságrendekkel több információt gyűjt be az Egyesült Államok polgáraitól. Nem egy bizonyos gyanúsított tevékenységét figyelnek, a nyomozásokat vezető ügynökök, hanem egyszerre több ezer Internet-használó tevékenységéről gyűjtenek, részletes adatokat, óriási adatbázisokba. Az adatbázisokban nevekre, e-mail címekre, kulcsszavakra kereshetnek megfelelőeket. Egy ilyen technológia jóval szélesebb kört érint és sokkal több személyiségi jogot sért, mint az FBI hírhedt Carnivore felügyeleti rendszere (jelenleg DCS1000 néven fut).

Az országos biztonságpolitikai hivatal (NSA) gyakorlata hasonló jogi kérdéseket vet fel. A szakma által „porszívó-módszernek” nevezett megoldással (rendőrségi, bírósági megfigyelési határozat birtokában) pl. akkor élnek, ha az Internet-szolgáltató nem tudja pontosan megadni a megfigyelt felhasználó IP címét technológiai korlátok miatt. Ekkor a teljes forgalmat figyelő lehallgatást, információörögzítést végeznek, beleértve a böngészést, e-maileket vagy akár az IP telefonálást is. Mára a teljes adatforgalmat figyelő lehallgatási eljárás általánossá vált az FBI-nál, s a szakértők szerint amit az FBI tesz, nem más, mint mindenkinek a megfigyelése, majd a célszemélyek kiválasztása a merítésből. /3/

Magyar információmenedzsment

A hazai információkezelés jellemző mai példája, hogy biztonsági okokból nem használhatja az Europol terrorizmus elleni intézkedések támogatására kifejlesztett elemző szoftverét Aradi utcai központjában a Nemzeti Nyomozó Iroda. (Emlékezetes esemény volt annak idején, amikor az új rendőrpalota műszaki átadása után, egy utcán hagyott gépkocsiból eltűntek az épület műszaki dokumentumai!) Az NNI új székházat építtetne magának, mert mai székhelye nem felel meg a követelményeknek. Többek között, mert a légkondicionáló nélküli szobákban nyaranta nyitott ablakok mellett zajló kihallgatásokat, ha akarják, az Aradi, a Vörösmarty és a Csengery utca közeli házainak lakói puskamikrofon és más technikai segítség nélkül is kihallgathatják.

A szigorú (hiteles) és bizalmas (zárt) információ- és adatkezelés jellegzetes mai problémája a durván tízezermilliárd forintértékű állami vagyon felügyelete. Évtizedek óta nincs Magyarországnak hiteles kincstári vagyonregisztere. Most az ÁPV, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság és a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet összevonásáról szóló törvény kapcsán vetődik fel ez kérdés. A rendezést aktuálisan a gazdasági és közlekedési minisztérium késlelteti, mert a különösen nagy értékű állami vállalatok (MÁV, állami autópályacégek, az ÁPV-től hamarosan ide kerülő Volán társaságok) birtoklása a tét. /4/

Hozzáférés az adatokhoz

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium bűnüldözési és nemzetbiztonsági érdekekre való hivatkozással, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal és a Miniszterelnöki Hivatallal együttműködve kezdeményezte az elektronikus hírközlési törvény módosítását. Civil szervezetek szerint a törvénymódosítás tervezete adatvédelmi szempontból elfogadhatatlan, ellentmond a vonatkozó EU-irányelveknek és alkotmányellenes. A nemzetbiztonsági hivatalnak folyamatos online hozzáférést adna a telefonálók és az internetezők összes adatához, a szerzői jogvédők pedig még a mobilosok helymeghatározási adatait is kikérhetnék a szolgáltatóktól. A tervezetet már az adatvédelmi biztos is bírálta. /5/

Az igénybe vett hírközlési szolgáltatások - például telefonhívás, internetes e-mail szolgáltatás, Internet-hozzáférés - során keletkező forgalmi és egyéb adatokat a hírközlési szolgáltatók hat hónap és kettő év között birtokolhatják. Az őrzött adatok tartalmazni fogják

azokat a bűnüldözés és a nemzetbiztonság számára releváns információkat, amelyekből következtetni lehet arra, hogy egy adott előfizető, vagy felhasználó adott időpontban kit hívott, vagy kinek küldött rövid szöveges üzenetet - SMS -, illetőleg elektronikus levelet - e-mail -, valamint melyik számítógépről csatlakozott az Internethez. Csakhogy a kommunikáció tartalmára vonatkozó információkat az uniós irányelv alapján nem gyűjthetik a hírközlési szolgáltatók. Az indoklás kitér arra, hogy „a bűnüldözés, különösen a titkos információgyűjtés, illetve a titkos adatszerzés gyakorlati végrehajtása során a bűnüldöző szervek már most is jelentős mértékben támaszkodnak az elektronikus hírközlési szolgáltatók által tárolt és - a jogszabályi feltételek fennállása esetén - részükre átadott adatokból nyerhető információkra. Ezen adatkör - amely más forrásból nem, vagy csak komoly nehézségek árán szerezhető be - önmagában is fontos lehet, elég csak a titkos előfizetői adatokra vagy a híváslistákra utalni - tartalmazza a dokumentum. Az uniós irányelv azon adatok megőrzését írja elő, amelyek feltétlenül szükségesek az állam bűnüldözési igényeinek érvényesítéséhez, de még nem rónak aránytalanul súlyos terhet az elektronikus hírközlési szolgáltatókra. Az indoklás szerint a hírközlési törvény rendelkezései már a jelenlegi módosítást megelőzően is nagymértékben megfeleltek az irányelvnek, azonban a paragrafusokat a jogharmonizáció megvalósítása érdekében szükséges pontosítani, illetve átalakítani.” /6/

Önkéntes információszolgáltatás

Tavaly számos olyan esemény történt, amelyek mindegyike felveti az állampolgári információvagyon védelme és a szaporodó állami célú, de mind nyilvánvalóbban magánérdeket szolgáló információgyűjtések konfliktusát.

Jellegzetesen „európai” jelenség a Flash Eurobarométer, mely az aktuális uniós politikákat érintő közvélemény-adatok gyors felmérésének és elemzésének a legfontosabb eszköze az európai döntéshozók számára. A Flash elsőre a világ egyik legnagyobb közvélemény-kutatási szerződése, mely 34 országra terjedő információgyűjtés, s a legidősebb politikai és társadalmi témákban méri fel az európai polgárok véleményét. A módszertan és technológia változásának irányát jelzi, hogy a csökkenő hatékonyságú vezetékes telefon-alapú mintaválasztásból egy komplexebb, a vezetékes telefonok mellett a mobil telefonokat, sőt, korlátozott mértékben személyes kérdezést is felhasználó mérési rendszer felé tart, hogy az egyaránt biztosítson teljes lefedettséget és gyors információszolgáltatást. Amikor a Flash mint európai véleményfeltáró rendszer készen lesz, már sokkal több lesz annál, mint amit a kezdeti célok idején tudni lehetett róla. /7/

Rendszerkapcsolatok

Jellegzetesen magyar jelenség az EMMA. Tavaly még javában folytak tárcaközi egyeztetések az EMMA, az APEH és az OEP adatbázisainak összekapcsolásáról, hogy a munkaviszonyok utáni adó- és járulékfizetési kötelezettségek teljesítését egyértelműen ellenőrizhessék a hatóságok. Ekkor az Egységes magyar munkaügyi adatbázis (EMMA) szervezeti és technikai is alkalmas volt/lehetett volna /!/ arra, hogy az összekapcsolódás után is ellássa az adatszolgáltatási, illetve -tárolási feladatokat. Utoljára az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatbázisaival hangolták össze az EMMA-t, majd 2007 elejére a megszűnéséről döntöttek. Aztán mégsem.

Úgy vélték, kiszűrhető lesz a regisztrált munkanélküli, aki az álláskeresői támogatást felveszi, de mellette még munkát is vállal. Kontrollálni tudják majd azokat a cégeket, amelyeket továbbfoglalkoztatási kötelezettség terhel, nyomon követhetővé válik, hogy például a bértámogatást igénybe vevő cégek teljesítik-e ilyen típusú vállalásukat. Az EMMA adattisztítását a munkaadók saját maguk is megtehették volna az adatbázis honlapján PIN kódjuk segítségével, de előfordult, hogy olyan munkatárs szerepelt egy vállalkozás alkalmazottjaként az EMMA-ban, aki sosem dolgozott ott. Elkezdődött az EMMA-nak a céginformációs adatbázissal való egybevetése is, de aztán minden leállt. A 2004. május 2006

január között működő munkaügyi rendszerben 2,7 millió aktív munkaviszony szerepelt, amelyet összesen 250 ezer munkaadó jelentett be. /8/

Információ-bűnözés

Az adatcserés bűnözés is itt van már nálunk, csak nem tudunk róla, bár a hajléktalanok vásárolta cégek utáni milliárdok keresése ilyen bűncselekményeket takar. Hasonló eset az információbűnözés gyakorlatából, amikor Egerben vizsgálták azt a feljelentést, amit egy egri nő tett ismeretlen tettes ellen csalás miatt. 2002-ben egy banknál valaki az ő és a férje adatait használta fel kezesként egy lízingszerződés során. A bank, később a szerződést felmondta, mert az ügyfél nem fizette be a lízingdíjat, azaz 3.326.000 Ft-ot. Az egri rendőrkapitányság 2006 január 9-én a nyomozást a tettes ismeretlen volta miatt felfüggesztette. Január 11-én a feljelentők egy olyan dokumentumot adtak át a rendőröknek, mely szerint a lízingszerződés Kalocsán történt, ezért az egri rendőrök az ügyiratot illetékességből áttették a kalocsai rendőrkapitányságra a nyomozás továbbfolytatása végett. /3/ Biztos nem lesz eredménye a nyomozásnak.

Személyiséglopás

Egy plakátarc nyomán kipellengérezett valakit a Népszabadság. Ez nem ügy, de ahogy az ügyet kezelték, az igen. „Elnézést kérünk dr. Börzsönyi Jenőnéől, aki földúltan beszélt arról, hogy kárt és fájdalmat okoztunk neki azzal, hogy a „Fidesz rosszabbul élünk” kampányának egyik plakátarcával azonosítottuk, holott az nem ő. Hibáztunk. A történetnek számunkra is van fájó pontja. Ha dr. Börzsönyi Jenőnének valóban kárt és fájdalmat okozott az, hogy őt hittük a politikai plakát szereplőjének, könnyen tehetett volna ellene - többszöri megkeresésünkre, a telefont fölvéve akár indulatosan is válaszolhatott volna kolléganőnk kérdésére: nem én vagyok az! De nem ezt tette. Lecsapta a kagylót. Amihez persze szintén joga van, és nem mentség számunkra, hogy ezt tette. Ami egyben figyelmeztetés is számunkra: az ismét hiszterizálódo közeg arra int bennünket, hogy minden eddigi mértéken felül körültekintőnek kell lennünk. Hosszan magyarázkodhatnánk, hány közvetett információt szereztünk arról, hogy a poszter őt ábrázolja.” /9/

Információ: törvényes és ingyenes?!

Korábban még néhány ezer forintot kellett fizetni azért, hogy megtudhassuk: nevünk szerepel-e a bankközi adós- és hitelinformációs rendszer (BAR) nyilvántartásában, 2006-tól egy alkalommal mindenki ingyen tájékozódhat, hogy rajta van-e a listán. Az új szabályok szerint a Bar listára az kerülhet fel, aki legalább a minimálbér összegével, folyamatosan több mint 90 napon át késlekedik. Mostantól a hitelfelvételnél figyelmeztetni kell az ügyfeleket, hogy ha nem törlesztik a részleteket rendszeresen, akkor felkerülnek a rossz adósok közzé, és ekkor öt évig megtagadhatják tőlük a kölcsönt. Az új szabályok szerint a bankoknak kötelező értesíteni az ügyfeleiket akkor is, ha már csak egy hónap választja el őket attól, hogy felkerüljenek a BAR listára. /10/

Ügyfelek telefon- és Internet-kapcsolatait őrző regiszter

Ugyancsak jellemző tavalyi és európai esemény, hogy az Unió igazságügy miniszterei megadták a végső jóváhagyást az új szabályozáshoz, amelynek értelmében rögzíteni kell, hogy egy-egy ügyfél kivel, mikor, hol lépett telefon- vagy Internet-kapcsolatba. Ugyanakkor a hívások, e-mailek, SMS-ek tartalmát nem fogják figyelni. Az így szerzett adatokat legalább fél, legfeljebb két évig őrzik majd meg - hogy pontosan mennyi ideig, azt az egyes országok döntenek el. A tagállamoknak másfél éven belül kell bevezetniük az új szabályozást. /11/ Azóta a helyzet

– amerikai nyomásra – megváltozott, amennyiben a megfigyelések köre, az adatgyűjtések gyakorisága és mélysége lényegesen tágult.

Háziorvosok adatszolgáltatása

A Magyar Orvosi Kamara szerint a tagság körében „engedetlenségi mozgalmat indító lépés” az a széleskörű adatszolgáltatási kötelezettség, amellyel a háziorvosi kart terheli. Az ellenkezés nem túlzott érzékenységet jelent, mert egyébként azok az adatok, amelyekre kíváncsiak a biztosítónál a jelenlegi jelentési rendszerekből nagyrészt kinyerhetők. Másrészt ezeknek az adatoknak rendelet szerint struktúrában való szolgáltatása optimális esetben is betegenként egy perc plusz. Az adatszolgáltatással járó többletfeladat egy közepes betegforgalom esetén egy óra többletmunkát jelent. A MOK elnöke sérelmesnek tartja, hogy a finanszírozást illetően nem egyformán érintettek az orvosok. Elmondása szerint az irányított betegellátás keretein belül ez az adatszolgáltatás már korábban is szerepelt, s "akik ezt önként vállalták, ezért (...) jelentős plusz díjazásban részesültek, ugyancsak a prevenciós pályázatot elnyerők is, akik szintén ezt önként választották", a háziorvosi kar másik, több mint felének azonban ezt a kötelezettséget a jogszabály minden ellentételezés nélkül rendelné el. /12/

Hivatkozások

1. Magyar Információmenedzsment, 2007, jan.-febr. IFTI, p. 54
2. A Wikipedia hatással van az amerikai joggyakorlatra. 2007.01.30. MTI, hvg.hu
3. Tovább fokozza állampolgárai megfigyelését az USA. 2007. február 05. hvg.hu
4. Ki örködhet a tízezermilliárd felett? 2007. február 10., inforadio.hu
5. A nemzetbiztonság online hozzáférne a telefonálók adataihoz. 2007. február 9. MNO, (Index)
6. Módosítják a hírközlési törvényt. MTI, 2007. február 10. gondola.hu
7. Új zsarupalota épülhet 2007. február 10. NOL
8. A nyertes konzorciumot a Magyar Gallup Intézet vezeti. 2006, február gondola.hu nyomán
9. EMMA egyre több mindenről tud. 2006, február, vg.hu nyomán
10. Mások adataival lízingelt autót. OBJEKTÍV, 2006, február, Gy. Mészáros Ágnes nyomán
11. Hibáztunk. Népszabadság, 2006, február. Nyomán
12. Egy lista, amire mindenki kíváncsi. penzcentrum.hu, 2006, február. Nyomán
13. Meg kell őrizni az ügyfelek telefon- és Internet-kapcsolatait. mr.hu, 2006, február. nyomán
14. Tiltakoznak a háziorvosok az adatszolgáltatás ellen. MTI, fn.hu, 2006, február, nyomán

2.21 A mérés és minősítés új szempontjai¹¹⁴

A vállalati igazgatók pán-európai csoportja (Ecoda) bírálja az EU számviteli reformjának tervezetét (VG, 2005. június 17. 5. oldal), és ezt levélben tudatta Charlie McCreevy belső piaci biztossal. Megfigyelők szerint ez annak is a jele, hogy növekvő nyomás nehezedik az ellentmondásos terv visszavonása érdekében a politikusokra. A javaslatnak, amely azért született, hogy elkerüljék a Parmalatéhoz hasonló botrányokat, és kivédjék a megtévesztő vállalati számviteli lépéseket, ma lesz a vitája az Európai Parlamentben. A mintegy négyezer európai tőzsdei vállalatot tömörítő Unique is levélben tiltakozott az illetékes biztossal. (Financial Times)

Új pénzügyi termék-összehasonlító rendszer

A pénzügyi szolgáltatók között az egységes európai belső piacon várhatóan élénkülni fog a verseny, ez a magyar pénzügyi terméktájékoztatót sem hagyja érintetlenül. A nyertesek azok

¹¹⁴ Csorba, J.: A mérés és minősítés új szempontjai. inco.hu, 12. sz.

lehetnek, akik egyszerű, átlátható árazású pénzügyi termékeket kínálnak – vélik az MNB és a PSZÁF szakemberei. Ezt elősegítendő a PSZÁF a korábbi bonyolult termék-összehasonlító rendszerét is átalakítja. Ha az európai közösség egységes belső piaca adta lehetőséget a pénzügyi szolgáltatók valóban elkezdik kihasználni, a verseny kulcskérdése az lesz: mennyire érthető és átlátható árazású egy pénzügyi termék. A komplikált termékek, az érthetetlen, bűjtatott díjakat érvényesítő szolgáltatók lemaradnak, mert a fogyasztót egyre inkább az érdekli, mennyit fizet és mit kap cserébe. Aki egyszerű, áttekinthető és szigorúan szolgáltatás alapú árakat tud az ügyfeleknek mutatni, az boldogul, így a magyar pénzügytermék-tájékoztatás rendszere sem kerülheti el a sorsát – írják a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének szakértői.

A vásárlói érzékenység mértékét az a fogyasztó példázza, aki három-négy áruházi katalógussal a kezében megy vásárolni, és ha már kocsiba ül, azt az áruházat keresi fel, ahol az adott termék a legolcsóbb. Ha a fogyasztó pénzügyi terméket akar választani, sokkal nehezebb helyzetben van. Legyen betét, hitel, bankszámla, -kártya, befektetés vagy biztosítás, ember legyen a talpán, aki első pillantásra fel tudja mérni, mit kap, és az valójában mennyibe kerül, mert egyfelől a pénzügyi termékek árazása jóval összetettebb, mint más szolgáltatásoké, másfelől nincsenek pénzügytermék-katalógusok. Vannak persze közérdekű pénzügyi honlapok, és az újságokban is megjelennek időnként összehasonlító ismertetések, utóbbiak azonban időszakosak, előbbiekhöz pedig számítógép és Internet-kapcsolat meg persze némi számítógépes jártasság szükséges.

A PSZÁF honlapján is található termék-összehasonlító táblázatok, amelyek egyre növekvő látogatottságot produkálnak. Ezek nemcsak az ügyfelek körében népszerűek, hanem maguk a pénzügyi szervezetek is szívesen használják saját termékeik bemutatására és piaci versenytársaik figyelemmel kísérésére.

A fogyasztók egyre szaporodó visszajelzései alapján a PSZÁF két problémával szembesült: egyrészt, a felügyeleti honlap korlátozott elérhetősége nem teszi lehetővé, hogy a pénzügyi termék összehasonlítása a bankok ügyfeleinek széles körében ismertté váljék, mivel a magyarországi Internet-penetráció nem növekszik a kívánt mértékben; másrészt, a terméktáblák jelenlegi rendszere túlságosan részletezett, és az átlagember számára nehezen áttekinthető, statikus szerkezete és terjedelme nehézkessé teszi a különböző bankok szolgáltatásainak összevetését.

Éppen ezért a felügyelet – részben külföldi tapasztalatok alapján – a hazai terméktájékoztatás rendszerében újdonságnak számító gyakorlatot kíván bevezetni. A módszer a hiteltermékek területén alkalmazott teljes hiteldíj-mutatóra emlékeztet, eredménye azonban sokkal gyakorlatiasabb, és átláthatóbb összehasonlítást enged a bankügyfelek számára. Lényege azon a felismerésen alapul, hogy a fogyasztói szokások bizonyos határok között a pénzügyi szolgáltatások területén is modellezhetők, vagyis azonosíthatók a tipikus banki fogyasztói szokások. Ezekhez a banki fogyasztási mintákhoz meghatározott típusú és mennyiségű szolgáltatások és tranzakciók rendelhetők, amelyek ismeretében a szolgáltatási díjak alapján könnyen kiszámítható, hogy egy adott ügyfél számára melyik bank igénybevétele mennyibe kerülne, amely a fogyasztói döntés egyik legfontosabb szempontja.

Természetesen ezek az információk szükségszerű leegyszerűsítéseket tartalmaznak, ezekre az ügyfelek figyelmét nyomatékosan fel kell hívni. A modell természetesen még tovább fejleszthető, mégpedig úgy, hogy az minél pontosabban az egyes számlatulajdonosok egyéni szokásainak és követelményeinek – egyedi fogyasztói profiljának – feleljen meg. Ezen igény kielégítésére fog szolgálni a díjkalkulátor, amelynek segítségével az érdeklődő nem a megadott fogyasztási minták között kell hogy válasszon, hanem saját bankolási szokásainak megfelelően adhatná meg az egyes szolgáltatások igénybevételére vonatkozó adatokat, amelyekből a kalkulátor előállítaná az egyes bankok által felszámított költségeket és díjakat. (vg.hu nyomán)

Piaci indikátorok

A piaci indikátorok nem egy-egy részvény, hanem a teljes tőzsde vagy átfogó index helyzetét igyekeznek megvizsgálni abból a szempontból, hogy a főbb benchmarkokban mutatkozó tendenciákat a részvények száma, forgalma, vezetői, és (árfolyam vagy opciójuk) volatilitása mennyire támasztják alá. Míg a BÉT-en ezek kiszámítása a kevés számú papír miatt legtöbbször jelentősen torzított, értelmezhetetlen eredményekre vezetne, addig a nagyobb részvénypiacokon, főként a tengerentúlon, nagy hasznukat vehetjük. (Faluvégi, 2008)

A Faluvégi áttekintését a most legkorszerűbb és legjobban magyarázott ismertetésnek vehetjük. Az Advance – Decline Line mutató jelzi, hogy a piacon az emelkedést mutató részvények és az esést mutató részvények különbsége miként alakul. Az emelkedő – csökkenő részvények vonala kumulált szám, vagyis a korábbi értékhez mindig hozzáadódik az adott nap vagy hét eredménye. Ha több volt a növekedést felmutató részvény, mint csökkenéssel záró akkor természetesen pozitív számot kapunk és a vonal növekedni fog. Ha több volt a megelőző naphoz képest alacsonyabban, mint magasabban záró papír, akkor negatív számot kapunk és a vonal is csökkenni fog. Az A-D egy olyan indikátor, amely önmagában nem használható, csak a piacot átfogó indexekkel való összehasonlításban van alapja. Felhasználása nagyon egyszerű, a divergenciát, vagy az együttmozgást kell figyelni. Mindaddig, amíg a az A-D együtt mozog valamely fontosabb index-szel, a trend folytatódása várható. Amennyiben azonban ellentétes mozgást, (pozitív vagy negatív) divergenciát látunk, az a trend gyengülését jelenti és trendfordulót vetít előre.

Ha például az S&P 500 új csúcsra fut, míg az A-D ezt nem tudja teljesíteni, az a fordulat lehetőségét jelzi. Ez természetesen gyengülő trend esetén is igaz fordítva (index új mélypont, indikátor nem). Az A-D line többféle alapról számolható. Minden tőzsde közzéteszi a nála jegyzett részvények összesítését aszerint, hogy mennyi emelkedett, mennyi csökkent, és mennyi nem mutat változást a megelőző napi záróárhoz képest. Így az indikátor számolható külön-külön a NYSE-hez, NASDAQ-hoz, AMEX-hez, de összesítve is kikalkulálható.¹¹⁵

Ennek módja nem okozhat gondot. Csak alapul kell venni egy kellően magas számú tetszőlegesen megválasztott bázist (pl. 10 000, vagy 100 000) és ahhoz minden nap (vagy ha ritkábban figyeljük, minden héten) hozzáadjuk a növekvő részvények számát, valamint levonjuk a csökkenőket. Kimutatható, hogy az emelkedő és csökkenő részvények kumulált adata a NYSE-n, nagy korreláció mellett halad együtt az S&P 500-al.¹¹⁶

2.22 Támogatott tartalomszolgáltatás¹¹⁷

Tartalomipari és közcélú tartalomszolgáltatás fejlesztésének, illetve egyéb üzleti célú tartalmak előállításának támogatására az idén nyolcszázmillió forintot szánnak. A pályázaton elnyerhető összeg öt- és százmillió forint között változik. A gvop-2005-4.2.2. pályázat célja a közcélú, közérdekű üzleti, tudományos és kulturális tartalmak online elérhetővé tételének, szolgáltatásának, kereskedelmének, újrafelhasználásának elősegítése. Támogatásra a vonatkozó törvény hatálya alá tartozó kis- és középvállalkozások (kkv) jogosultak. Ugyancsak adhatnak be pályázatot a kamarák; egyesületek, szövetségek, alapítványok, közalapítványok (kivéve önkormányzatok által létrehozott közalapítványok), köztestületek; közhasznú adatbázisokat kezelő intézmények; állami és nonprofit szervezetek (kivéve önkormányzatok és szervezeteik); közgyűjtemények és közszolgáltatók is. A támogatás mértéke a projekt elszámolható összes költségének legfeljebb ötven százaléka, pályázatonként minimum ötmillió, maximum százmillió forint. A támogatás maximális összege csak akkor fizethető ki, ha a pályázó az elszámolható költségeket igazoló számlákat a beruházás megkezdését követő két éven belül benyújtja a közreműködő szervezetnek. Az ezen határidőn túl beadottakra nem

¹¹⁵ Faluvégi, B. BWM, portfolio.hu, nyomán, Google-letöltés: 2008.12.14.

¹¹⁶ Faluvégi Balázs, Bridge Wealth Management, portfolio.hu nyomán

¹¹⁷ Csorba, J.: Támogatott tartalomszolgáltatás. inco.hu, 12.sz.

fizethető ki a támogatás arányos része a pályázó számára, de a vállalt kötelezettségei ez esetben is fennállnak.

Általános elv, hogy a támogatott projektnek direkt módon kell online elérhető tartalmat, tartalomszolgáltatást eredményeznie, valamint a metaadatokra vonatkozóan alkalmaznia a hazai ajánlásokat. Számos támogatható tevékenységet sorolnak fel a pályázati kiírásban, a tartalomiparban érdekelt kis- és középvállalkozások projektjeinek a támogatása szerepel a listán, amelyek a meglévő vagy újonnan létrehozandó termékeikkel az Internet „világpiacán” esélyesek a megjelenésre, de említhető a mobil eszközökre épülő közhasznú vagy közérdekű tartalomszolgáltatások kialakítása is.

Támogatható tevékenységek: tartalom-előállítási, szolgáltatási, értékesítési infrastruktúra kialakítása; közintézmény és magánszféra között partnerség alapján üzleti, közhasznú vagy közérdekű digitális tartalmi vonatkozású új termékek és szolgáltatások előállítása, forgalmazása; az internethasználat iránt tömeges érdeklődést gerjesztő, és ezen keresztül a digitális tartalom piacát élénkítő, kis- és közép-vállalkozások sorát megerősítő új tartalmak és szolgáltatások létrehozása; a tartalomiparban érdekelt kkv-k projektjeinek támogatása, amelyek az internet „világpiacán” esélyesek a megjelenésre; mobil eszközökre épülő közhasznú vagy közérdekű tartalomszolgáltatások kialakítása; támogatott projekt keretében létrehozott rendszer, illetve szolgáltatás illesztése a nemzeti digitális adattárhoz. (vg.hu nyomán)

Megnő az adótitok ára?

A magyar bankok még nem állnak készen arra, hogy teljesítsék az adatszolgáltatásról szóló uniós irányelvet. A július elsején hatályba lépő szabályozás értelmében az uniós polgárok más tagországban – illetve Svájcban és más adóparadicsomban – fenntartott számlájáról tájékoztatni kell a saját ország adóhatóságát. Több halasztást követően július elsején lép életbe az EU kamatadó-irányelve, amelynek célja, hogy a betétesek ne tudják elrejteni kamatjövedelmüket saját adóhatóságaik elől. A jogszabály értelmében a kamathozamok után minden uniós polgárnak a hazájában kell adóznia. Ez úgy valósulhat meg, hogy a bankok adatot szolgáltatnak az EU-külföldiek által szerzett kamatjövedelemlről a lakhely szerint illetékes adóhatóságnak. Ha például egy magyar állampolgár egy németországi bankban helyezte el pénzét, a pénzintézet az APEH-et tájékoztatja az ott elért jövedelemlről. Kivételt Ausztria, Belgium és Luxemburg – illetve Andorra, Monaco, Liechtenstein, Jersey, Guernsey, a Man sziget, Gibraltár, illetve Svájc és az Egyesült Államok – képez. Ezek az államok mentességet kaptak az adatszolgáltatás alól, amelyet a kamatokra kivetett forrásadóval válthatnak ki. Ennek mértéke 15 százalék lesz, de 2008-tól 20, 2011-től pedig 35 százalékra emelkedik. Az adóbevétel 75 százaléka a betétes lakhelye szerinti országot illeti meg, a maradék pedig azt az államot, ahol a megtakarítást elhelyezték.

A magyar bankok nem állnak készen a július elsején életbe lépő adatszolgáltatási kötelezettségre, noha némelyikük már február óta készül rá. A bankszövetségnek munkatársunknak elmondták, hogy a jelenlegi elmaradás oka annak az APEH-től várt kiadványnak a hiánya, amely az adatszolgáltatás mikéntjéről nyújtana technikai tájékoztatást a bankoknak. Mivel a bevallás elektronikus úton történne, a bankok enélkül nem tudják megkezdeni az informatikai előkészületeket. Többben megerősítették, hogy várják a kiadványt. Az esetleges csúszás miatti legnagyobb probléma az, hogy egy hiányos informatikai rendszerrel később nehéz lesz az adatrögzítés kezdetéig – július 1-jéig – visszamenőlegesen visszakeresni az ügyfelekre vonatkozó adatokat, ha azokat korábban kihagyták a programból. Az APEH korábban már készített nyomtatványokat az adatszolgáltatásra, ám azok nem tekinthetők hivatalosnak. A júliustól hatályos törvény évente egyszeri bevallási kötelezettséget ír elő hitelintézeteknek. Ennek vonzataként először 2006. március 20-ig kell majd adatot szolgáltatniuk a bankoknak a joganyag életbelépése és 2005. december 31. között felmerült kamatokról és hozamokról. Ezért az esetleges hiányos adagyűjtésre csak ezután derülhet fény, ami tehát bőven hagy időt a hitelintézeteknek a felkészülésre. (vg.hu nyomán)

Elsőre 300, utóbb vagy ezer bankkártyát is érint az Egyesült Államokban leleplezett nagyszabású hackertámadás. Egy illegális behatoló bejutott a MasterCard atlantai szolgáltatójának adatbázisába, ahonnan 68 ezer ügyfél adatait töltötte le. Az OTP tájékoztatása szerint mintegy 200, a bank által kibocsátott MasterCard és 100 darab Visa kártya adatai is illetéktelenek birtokába kerültek. Az OTP úgy tudja, hogy eddig nem történt visszaélés, de a csalások kizárására az érintett kártyákat a bank felfüggesztette, és megkezdte ingyenes lecserélésüket. (Magyar Rádió) Ha nálunk történik, kizárólag a bankok közlékenységén múlt volna, hogy egyáltalán megtudják-e az érintettek, miért kell kártyát cserélniük. Az adatvédelmi ombudsman szerint a problémát ha valahol, akkor a szektor törvényeiben kellene szabályozni. Egyetlen jogszabály sem kötelezi Magyarországon a bankkártyaadatokat kezelő szervezeteket konkrétan arra, hogy nyilvánosságra hozzák, ha sérül az adatbázisuk biztonsága – járt utána lapunk. Ez azt jelenti: ha Magyarországon hasonló eset történik, mint az USA-ban, ahol a hét végi hírek szerint negyvenmillió bankkártya adataihoz fért hozzá egy tranzakció-feldolgozó cég szerverén egy hacker (és ebből kétszázezret bizonyíthatóan el is vitt), akkor ez nálunk valószínűleg ki sem derülne. (Szakértők szerint az Egyesült Államokban is azóta szaporodtak meg a bejelentések az adatrablásokról, amióta ezt két államban is törvény írja elő.)

A drága EMMA

Jelenleg öncélúan működik az Egységes magyar munkaügyi adatbázis (EMMA). Egyelőre ugyanis leginkább a hatóságok kérnek információkat a rendszerből. Összesen 65 ezer dolgozó érdeklődött saját munkaviszonyának adatairól az EMMA indulása, tavaly május 3-a óta. Bár az EMMA a munkavállalók jogbiztonságát hivatott szolgálni, a Foglalkoztatási Hivatal tájékoztatása szerint eddig szintén a 65 ezret közelíti a hatósági információkérések száma. Vagyis a különböző hatóságok biztosan jól járnak az EMMA-val, mivel ebből a rendszerből gyűjtenek adatokat a hazai vállalkozásokról, illetve munkavállalókról. Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség például több mint 11 ezer alkalommal kért adatokat olyan cégekről, amelyeknél az ellenőrök később megkezdtek a vizsgálódást. A bírósági végrehajtók sem tétlenkedtek egyébként: 52 ezer dolgozóra vonatkozóan hívtak le információkat. Ez az adatbázis összes lekérdezésének 15 százalékát jelenti, és napi több mint kétszáz esetet. Az APEH és a rendőrség is felfedezte már, hogy személyes információkhoz juthat a rendszerből, míg az előbbi 20 munkavállalóról szerzett értesüléseket, az utóbbi 150-et ellenőrzött az adatbázis segítségével. Újabban pedig az illetékhivatal is információkat gyűjt a munkavállalókra vonatkozóan, ezt 1600 esetben tette meg eddig. Az adatbázis jelenlegi működésével egyébként nem teljesül a munkavállalói jogbiztonság ellenőrzése. Bár a dolgozók valóban kontrollálhatják, hogy munkaadójuk milyen jogviszonyba, illetve keresettel jelenti be őket az EMMA-ba, de a legtöbbször csak a munkába álláskor rögzített adatokat találják meg. Az érvényben lévő kormányrendelet ugyanis nem követeli meg, hogy a foglalkoztatók a változásokat is bejelentsék. Így ha a dolgozó bére év közben emelkedik, vagy munkaidejének mértéke módosul (például részmunkaidős lesz), nem biztos, hogy a változást megtalálja a dolgozó az adatok lekérdezésekor. (vg.hu nyomán)

2.23 Olcsó, kvázi-olcsó, ingyenes telefonálás¹¹⁸

Magyarországon olcsó a mobiltelefonálás, ezt meri kijelenteni a hivatalos tájékoztatás. A hivatkozási alapot onnan merítik, hogy szinte kivétel nélkül javultak Magyarország helyezései az elektronikus hírközlési szolgáltatások mennyiségi és minőségi mutatóit közlő ország-rangsorokban. Ezt állapította meg az OECD gondozásában megjelent Communications Outlook 2005-ös revideált adatok alapján.

¹¹⁸ Csorba József: Olcsó, kvázi-olcsó, ingyenes telefonálás. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. szeptember 15. 14:08

Az egyik leglátványosabb előrelépés a mobiltelefon-tarifákat illetően történt: az elmúlt három év alatt Magyarország az OECD tagok között az utolsó helyről 18 helyet előrelépve az élmezőnybe került a mobiltelefonálás költségeit bemutató rangsorban. Az augusztus végén megjelent, az elektronikus hírközlési szektort értékelő, kétfévente publikált statisztikai gyűjtemény szerint Magyarországon jelentősen olcsóbbá vált egy átlagos mobilfelhasználó számára a telefonálás. A magyar felhasználóknál most már csak olyan országok lakosai tudnak olcsóbban telefonálni, mint az Egyesült Államok, Japán, Korea, Kanada, Luxemburg, Izland és a skandináv államok. /1/

Magyarország az átlagjövedelmet és a vásárlóerőt tekintve a legdrágább

A valóságban azonban Magyarországon a legdrágább a vezetékes telefonálás. A fejlett országok közül az ausztráliai háztartások számára a legdrágább az otthoni telefon, ennél már csak Magyarországon kell többet fizetni - idézi az OECD elemzését az The Australian című lap, amikor megállapítja: egy átlagos ausztrál háztartás vezetékes telefonszámlája - beleértve a mobil- és a nemzetközi hívásokat is - évente 975 dollár. Ez 50 százalékkal több, mint Nagy-Britanniában, és 25 százalékkal több az OECD-tagországok átlagánál. A nemzetközi és mobil hívásokat nem számítva az átlagos telefonszámla Ausztráliában évi 396 dollár, a fejlett országok közül a legmagasabb. A vállalatok számára felszámított telefondíj is általában magasabb, mint a legtöbb iparilag fejlett országban, kivéve Magyarországot, Japánt és Mexikót. /2/

És ha már nincs vezetékes telefon?!

A távközlési piac liberalizálásával a mobiltelefonok mellett más versenytársak is megerősödtek. Négy év alatt több mint negyedmillióval csökkent a vezetékes fővonalak száma Magyarországon, köszönhetően (!) a mobiltelefonok térhódításának és a kábelszolgáltatók terjeszkedésének. A hagyományos szolgáltatók speciális és kapcsolt szolgáltatásokat biztosító csomagokkal igyekeznek ellensúlyozni a térvésztést. Kevesebb vonalon kevesebb beszélgetés.

Ellentmondásos helyzet uralja a piaci pozícióinak megőrzéséért küzdő vezetékestelefon-ágazatot, amelynek nemcsak a mobiltelefonia térhódítása miatti térvésztéssel kell számolnia, hanem a kábelszolgáltatók vezetékes telefonálást biztosító csomagjaival is. Az idén júniusi adatokat a négy évvel ezelőttivel összevetve összesen 265 ezer vezetékes telefonvonallal van kevesebb bekötve, és 100 lakosra kettővel kevesebb, 34,5 fővonal jut – derül ki a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) honlapjának adataiból. Ugyanakkor az ISDN-vonalak aránya 11-ről 16,6 százalékra ugrott, és az átlagos beszélgetési idő is 3-ról 3,04 percre emelkedett, vagyis körülbelül 2 és fél másodperccel hosszabb egy vezetékes vonalról kezdeményezett hívás, mint négy éve ilyenkor. A szerényen növekedett átlagos beszélgetési idő viszont aligha fedezi a vonalszám csökkenése és a zuhanó vonalankénti összpercszám miatt kiesett bevételeket. Ugyanis egészen elképesztő módon csaknem negyedével (pontosan 24,2 százalékkal) csökkent az egy főre jutó, vezetékes telefonon lebonyolított átlagos beszédperc idén júniusig a 2001-es hasonló időszakhoz mérve: a korábbi 263,7 helyett ma már csak kevesebb mint 200 percet tesz ki ez az érték. /3/

Ingyenes telefonálás lehetne a Skype révén

A terminal.hu tudósítása szerint megújult a szoftver, érdemes lecserélni a korábbi klienst. A Skype-ot a luxemburgi központtal rendelkező Kazaa fejlesztői hozták létre. A Sharman Networks szerzői jogvédők által sokat szidott peer to peer hálózati megoldása révén internetes beszélgetéseket lehet lebonyolítani, teljesen ingyen. Minden, amire szükségünk van, az a szoftver, egy fülhallgató és egy mikrofon, s máris igen jó minőségben lehet csevegni egy másik PC-tulajdonossal. Niklas Zennström, a Skype igazgatója lassan egy éve jelentette be, hogy a

szoftver képes vezetékes (és mobiltelefonos) hálózatokkal is felvenni a kapcsolatot, azaz olyan embertársainkkal is kapcsolatot teremthetünk a modern technika révén, akik nem rendelkeznek számítógéppel (vagy Internet-előfizetéssel). A Skype egyébként több nagy távközlési vállalattal is megállapodott, így tovább bővült azoknak a köre, akiket el lehet Interneten keresztül érni, rendelkezzenek akár csak hagyományos telefonnal is. Ráadásul frissült a linuxos felhasználók számára készített változat is.

Az immáron magyar nyelven is használható szoftver egyébként azonnali üzenőkliensként is használható (egyszerre akár 48 ember is cseveghet egy közegben), de legfontosabb szolgáltatása természetesen az internetes hangátvitel. A program internetes és Internetről kiinduló hívások (SkypeOut) kezelésére képes, és tavasz óta a vezetékes vagy mobiltelefonos hálózathoz is lehet már Skype-felhasználókat hívni (SkypeIn). Mindkét szolgáltatás előre fizetéssel vehető igénybe, az utóbbinál saját telefonszámot is kapunk, méghozzá abba a régióba, amelyikbe mi szeretnénk. Szintén fizetős szolgáltatásként vehető igénybe a hangposta (Voicemail). Az 1.3.0.66-os változat, csakúgy, mint az utóbbi egy hónapban megjelent kisebb frissítések, hibajavítások végett született meg, funkcióbeli bővülést nem hoz. A fejlesztők szerint a hangminőség javult, illetve a bizonyos számítógép konfigurációknál jelentkező híváskezdeményezés problémáját szüntették meg. Az új változat a korábbi HTTP proxy és SOCKS proxy hitelesítési problémától sem „szenvet” már. /4/

Hivatkozás

1. Magyarországon olcsó a mobiltelefonálás. hwsz.hu nyomán
2. Magyarországon a legdrágább a vezetékes telefonálás. privatbankar.hu nyomán
3. A létéért harcol a vezetékes telefon. Napi.hu, it.news.hu nyomán
4. Ingyenes telefonálás a megújult Skype révén. Sy, terminal.hu nyomán

2.24 Megint megszámláltatunk?!¹¹⁹

Nem eléggé nyilvánvaló, hogy 2005-2006 időszakban igen jelentősen átalakult a magyar információrendszer. Megdöbbentő esemény volt a napirenden lévő jövedelem-elszámolási, foglalkoztatási, statisztikai anomáliák közepette, hogy a 2005-ös szja-bevallások alapján összesített jövedelem és a KSH felmérése (a háztartások kereset jellegű jövedelme) között 1.300 milliárd forintnyi eltérést tapasztaltak. Erre – az egyébként már régóta tapasztalt - jelenségre alapozva szokták a baloldali rezsimek 25-30 százalékkal felülbecsülni a háztartások jövedelmét, a „hivatalos” statisztikai adatokhoz képest.

A „hivatalos” becslések szerint ugyanis, a „kb.” 4 millió foglalkoztatottból 1,5 milliónak „lehetett” nem látható jövedelme. A 15-64 éves munkaképes korú népességből a hivatalos statisztika szerint általában 2,5 millió az inaktív (egyharmaduk - kb. 800 ezer fő - feketén dolgozik, a többi eltartott és látens munkanélküli).

Ma a munkaügyi, foglalkoztatási statisztika csak relative megbízható. Valóságos számokkal akkor lehetne előjönni, ha a működő munkahelyek számát is rendre számba vennénk, s akkor a munkahelyek (státuszok) száma, a foglalkoztatottak száma, a munkanélküliek száma, a regisztrált inaktívok számának összevetése, a bérlisták és az adóadminisztráció alapján készülhetne egy valós munkaerő-piaci mérleg. Az OEP által, 1 millió embernek (mint potenciális „potyautasnak”) kiküldendő adatkérés ennek a megoldásnak a megkerülése csupán. A hazai információszervezés hiányában állandó rendetlenséggel küzdő államigazgatási és –irányítási adminisztráció párosul a piszkos politikai, és gazdasági magánérdekekből fakadó, informális adatfelvételi igénnyel. Ezért nem készül elegendő egzakt és törvényes adatfelvétel (a regiszterek rendszeres korrekciójaként), hanem helyettük ilyen ad

¹¹⁹ Csorba József: Megint megszámláltatunk? Publicisztika Liliputból, gondola.hu,

2007. február 9. 12:53

hoc adatkéréseket alkalmaznak, melyek sokkal inkább a deklarált célon túl politikai szavazóbázis építési, vagy gazdasági marketing célokat szolgálnak.

Az árnyékgazdaság terjeszkedése

Mindennapi tapasztalat, hogy fogalmi zavarok vannak, ezért a mérés és minősítés hitelessége szempontjából tudni való, hogy az árnyékgazdaságnak van fekete és szürke tartománya. A fekete tartománya tisztán bűnözést jelent. Ide tartozik a fegyver-, kábítószer-, ember-, szerv-, leánykereskedelem, vagy a veszélyes hulladékok megrendelésre történő elveszítése, az emberi egészségre káros, minősítés nélküli élelmiszer termékeknek forgalmazása stb. Szakértők ezermilliárd forintos nagyságrendben számítják az így keletkező károkat, jövedelmeket. Az árnyékgazdaság szürke tartománya viszont „csupán” törvénykerülést jelent, jellemzően adókerülést, illegális foglalkoztatást, illetve minden típusú hamisítást. E kategória szakértők szerint 3-5 ezer milliárd forintos forgalmat bonyolít évente. Különbféle „hivatalos becslések” szerint a GDP 20–26 százalékát termeli meg a magyar szürkegazdaság.

Ha az egészséggazdaság mérlegét is ide számítjuk, hogy a munkaképes korú magyar férfiak negyven százaléka nem éri meg a nyugdíjas kort, vagy a munkából korán kiesettek munkateljesítményének hiányát, és az egészségvesztésükből adódó költségeket beszámítjuk, akkor a társadalmi veszteségeket jelentősen feljebb srófolhatjuk. A tudomány elég nagy zavarban van e téren. Pl. a Tárki munkatársa, Tóth István János a szürkegazdaság GDP-hez mért arányát 20 százalékra, míg Laczkó Mária, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének munkatársa kutatásai alapján 16 százalékra becsüli. Gyurcsány miniszterelnökként többször is azt állította, hogy a szürkegazdaság évente átlagosan 3.000 milliárd forinttal (ez a GDP közel 13 százaléka) rövidíti meg a költségvetést.

Feltehetően ők az illegális vagy a szürke gazdaságról beszélnek. Az inaktívak harmada dolgozhat feketén, a fennmaradó részük eltartott vagy látens munkanélküli, mondja a munkaügyi miniszter. A 15–64 éves munkaképes korú lakosságból a KSH adatai szerint 2,5 millió körül van az inaktívok száma s ezzel az adattal számolva körülbelül 800 ezer főre tehető a feketén foglalkoztatottak száma. Ha őket mind bejelentenek minimálbérre és fizetnek utánuk a közterheket, az egy év alatt 204 milliárd forintos bevételt jelentene az államnak (ami a 2005-ös 984 milliárd forintos pénzforgalmi áht-deficit több mint húsz százalékának felelt meg.)

Fogalmi zavarokkal küzdő állásfoglalás a munkaügyi minisztériumtól az, amelyik szerint 1.400-2.000 milliárd forint körülire becsüli a „fekete” és a „szürke” gazdaságot. Minimálisan a duplája lehetett ennek 2005-ben a szürke gazdaság.

Megkerülik az információrendszert és a tájékoztatási előírásokat is

A statisztikai információ politikai tartalmának felerősödésében fontos, új információk, adatok és felismerések bukkannak fel. Ilyen, amikor Mellár Tamás jelzi, hogy az elmúlt évek jövedelem-emelkedéséből a lakosság 70 százaléka a felét sem kapta meg, miközben a lakosság felső tizede több mint 50, a felső 2. és 3. tized 30-35 százalékot vett el a növekedésből.

A miből-mennyit kérdésre vonatkozó arányítás, hogy az Eurostat 2006-os számításai szerint az EU-25-k átlagórabére a feldolgozóiparban 12,5 euró, Magyarországon 2,5 euró volt. Más megközelítésből, Mellár Tamás számításokkal igazolja, hogy a nagy termékminőség-romlás miatt az inflációs mutató is torzít, valójában 2005-ben is annyi lehetett, mint 2004-ben (4,5-4,6%).

A zavarok jele az is, hogy a KSH nem tudja követni a baloldali rezsim és kormánya rögtönzéseit, ezért nem tudja könyvvelni pl. a 13. havi kampányjuttatást. A kereseti statisztikában a 2005-ös évre az év eleji 0. havi kifizetés jelent meg, és csak ezt számolták bele az éves bértömegbe. Az össze-vissza számításokból következően a 2005-ös reálbérkereset-növekedés sem 6,5, hanem csak 5 százalékos volt, 2004-ben pedig nem -0,5, hanem 1 százalékos növekedés lehetett. Ha igaz!

A külkereskedelmi statisztika megbízhatóságába vetett hit megingott. Ezt megpróbálták törvényszerűnek bemutatni, mondván, hogy az EU-csatlakozás olyan módszertani változásokat eredményezett, amelyek korábban már az összes többi tagországban erősen rontották a külkereskedelmi adatok pontosságát. Először a Magyar Nemzeti Bank mutatta ki ökonometriai módszerekkel, hogy a magyar gazdaság számított importigényéhez képest jelentősen elmarad a jelentett import. Majd a nemzetközi kereskedelemhez kötődő áfacsalás nyomait a folyó fizetési mérleg statisztikaiban is kimutatták. A KSH szerint viszont minden rendben volt, a furcsán viselkedő éves indexeket az EU-csatlakozás környéki vállalati „készlettaktikázásokkal” indokolják.

A rejtett számolási trükkök lelepleződésének volt példája, amikor a Fővárosi Gázművek - egy nevének mellőzését kérő - illetékese a Hír TV-nek megerősítette, hogy 2005. december 19-én a gazdasági minisztérium rendeletben módosította a földgáz (megajoulban) megadott ár-szoróját. Ezáltal a lakossági gázárak 2006. január 18-tól, ténylegesen emelkedtek. A Gázművek illetékese szerint a kompenzációs lehetőségeket a szaktárca kiszélesítette, de annak működéséhez egyelőre nincs elegendő anyagi fedezet. (Ez a 2007-es drasztikus áremelések előkészítésének első művelete volt.)

2.25 Az új információhatalom¹²⁰

„Tudományos kommunikáció - Útkeresés a hazai kommunikációban” címmel rendezett konferenciát a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal. A konferencia célja az volt, hogy ösztönözze a hiteles és rendszeres tájékoztatást a tudomány, a kutatás-fejlesztés és az innováció gazdasági és társadalmi eredményeiről. A konferencia szakmai támogatója a Tudományos Újságírók Klubja, a Magyar Innovációs Szövetség, a Heuréka-Solart-film és a Magyar Szabadalmi Hivatal. A konferenciát a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatalban (Budapest, Neumann János u. 1/) rendezték. Ezek fontos körülmények/1/

Kommunikációra költenek legtöbbet?

A távközlésben érdekelt Avaya Magyarország Kft. szeptember végén zárult pénzügyi évében megduplázta árbevétele a kis- és közepes vállalatok (kkv) internetes telekommunikációs (IP) piacán. A cég budapesti sajtótájékoztatóján ismertettek egy felmérést, amely szerint Európában átlagosan a munkavállalók 48 százaléka használ vállalati mobilt, de a 25 fősnél kisebb cégek esetében ez az arány 56 százalék. Az Avaya által kifejlesztett IP Office egyebek mellett a vonalas és a mobilkészülék közötti kapcsolatot teszi egyszerűbbé: a híváskor például mindkét készülék cseng s a munkatárs azt veszi fel, amelyik kényelmesebb számára. A szoftver ezen túlmenően lehetővé teszi a különböző készülékek közötti konferenciahívást, illetve egy gomb megnyomásával egyik telefonról továbbíthatja a másikra a folyamatban lévő hívást is, így mindig az általa választott készüléken beszélhet a munkatárs. Egy 10-20 dolgozót érintő, nem túl bonyolult telefonrendszer, mintegy félmillió forintba kerül. Az összegbe beleértendő telefonközponti, az adatközponti és az alkalmazás szerver funkció kiépítése is. /2/

A gazdasági tájékoztatás összetettsége

Az MNB és VGO fontos tájékoztatástudományi és –politikai missziót tölt be, amikor a következőket közreadja. „Az elmúlt években a jegybankok egyre nagyobb figyelmet fordítanak kommunikációjukra. E mögött több, egymással is összefüggő ok húzódik meg. Egyrészt a pénzügyi piacok fejlődésével párhuzamosan nőtt a piaci szereplők információéhsége is; egyre szélesebb azon gazdasági szereplők köre, akik részt vesznek e piacokon, és ezért érdeklődést

¹²⁰ Csorba József: Egy új információhatalom. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. november 17. 16:18

mutatnak az árak, árfolyamok alakulását meghatározó folyamatok iránt. Így a jegybank által közölt információk iránt is egyre nagyobb mértékben érdeklődik egyre szélesebb közönség...

Információ és piac

A gazdasági szereplők várakozásait az általuk birtokolt információk felhasználásával képezik. Minél több, részletesebb információjuk van, a várakozásaik annál pontosabbak, a piacok működése annál hatékonyabb. A jegybankok két területen is többletinformációra tehetnek szert a gazdaság többi szereplőjéhez képest. A nyilvános adatok mellett a jegybankok további információt is szerezhetnek a gazdaságról, s előnyben vannak az adatok, folyamatok értelmezésében. Továbbá a gazdasági szereplők a jegybank preferenciáiról, céljairól és reakciófüggvényéről annak minden erőfeszítése ellenére sem rendelkeznek tökéletes információval. A jegybank többletinformációinak (legalább részleges) megosztásával a gazdasági szereplők várakozásait az általa megfelelőnek tartott irányba mozdíthatja el, így szándékai részben még a kamatlépések előtt megvalósulnak, és kevesebb kamatlépéssel, kisebb reálgazdasági költséggel, tehát hatékonyabban érheti el célját. Az átláthatóság megteremtésében és ezáltal a várakozások befolyásolásában a jegybanki kommunikáció központi szerepet tölt be...

Mérés és minősítés: a kommunikáció hatékonysága

A kommunikáció megnövekedett jelentősége miatt a jegybankok egyre nagyobb erőfeszítést tesznek annak érdekében, hogy pontos képet kapjanak annak hatásosságáról. A hatásosság mérése nem egyszerű feladat, mivel a jegybankok a piaci szereplőkkel folytatott kommunikációjuk során több célt kívánnak párhuzamosan megvalósítani. Kommunikációs stratégiájuk közép- és hosszú távú célja a piaci várakozások lehorgonyozása, míg rövid távon gyakran törekednek az aktuális piaci várakozások megváltoztatására. Az utóbbi esetben a kommunikáció hatásosságának mérése az azonnali árváltozásokkal viszonylag egyszerű, mivel a hatás megmutatkozik a piaci eszközök áraiban. A könnyebb mérhetőség miatt a jegybankok kommunikációjának hatásosságát elemző viszonylag új, de gyorsan növekvő empirikus irodalom elsősorban ez utóbbira, a rövid távú hatásosság elemzésére összpontosít. Ennek sorába illeszthető az MNB hamarosan megjelenő tanulmánya is, amelynek szerzői a jegybank írásbeli (közlemények, állásfoglalások) és szóbeli (döntéshozók nyilatkozatai) kommunikációjának árfolyamra és hozamokra gyakorolt hatását vizsgálják..."

Fokozódik a bizonytalanság

„A jegybank legújabb, háromhavonta esedékes inflációs jelentése (mely az MNB előrejelzését tartalmazza az infláció várható alakulásáról és az azt meghatározó makrogazdasági folyamatokról) az augusztusi jelentéshez képest a makrogazdasági alap-előrejelzés nem módosult jelentősen. Az időközben beérkezett, a jegybank korábbi várakozásait meghaladó inflációs és bér adatok módosították az inflációs folyamatról alkotott képet, ezért az alapprognózis a szigorúbb monetáris kondíciók ellenére továbbra is a teljes előrejelzési horizonton meghaladja a középtávú inflációs cél értékét. Ez azt jelenti, hogy például 2008-ban a fogyasztói árindex átlagos értéke az alappálya szerint 4,1 százalék lehet, ami kívül esik a ± 1 százalékos toleranciasávval együtt értendő 3 százalékos célon.

Ugyanakkor a maginflációs előrejelzés az előrejelzési horizont második felében az infláció fokozatos mérséklődését vetíti előre. A gazdaság pályáját a költségvetési kiigazító lépések határozzák meg, de a várható pálya bizonytalanságát növelik az elmúlt negyedév új információi. Az elkövetkező két évben az aggregált kereslet csökkenésére számítanak, ez deflációs hatású lesz; a költségvetési kiigazító intézkedések más része (adó-, járulék-, szabályozott ár-emelések), s az év eleje óta gyengült forintárfolyam inflációnövelő hatású költségsokként jelentkezik.

Az aggregált kereslet visszaesése következtében az elkövetkező két évben a gazdaság növekedése lényegesen elmarad látszik a potenciális ütemtől, két és fél százalék körül alakul 2007-ben és 2008-ban is. A kibocsátási résben tükröződik a költségvetési intézkedések, s kisebb mértékben a kedvezőtlenebbé váló külső konjunktúra hatása. Bár a kormányzati intézkedések inflációs hatása már részben megjelent a tényadatokban, 2007 első felében az infláció további erős emelkedése várható.” /3/

A fiatalok pénzügyi kultúrája alacsony

Az Magyar Nemzeti Bank megbízásából, a fiatalok pénzügyi kultúrájáról készített közvélemény-kutatás szerint a 14–30 éves magyar fiatalok kevésbé érdeklődnek a pénzügyi ismeretek iránt. Nagyon kevés az információjuk a gyakorlati területekről. A két részből álló – egy fókuszcsoportos, illetve egy személyes megkeresésen alapuló – felmérés arra kívánt választ kapni, hogy a 14–17 (fiatalabbak), illetve a 18–30 éveseknek (idősebbek) milyen ismereteik, tapasztalataik vannak a pénzügyi termékekről, szolgáltatásokról; ezeket honnan szerzik; mennyire érdeklődnek irántuk, s milyen szempontok, információk alapján választanak terméket, szolgáltatót.

Mind az öt vizsgált területen (általános pénzügyi ismeretek, pénzforgalom, bankkártya, hitelezés és nyugdíj-előtakarékosság) komoly ismeret-, sőt érdeklődéshiányra világított rá a felmérés, amelynek eredményeit a piaci szereplőknek mindenképpen figyelembe kellene venniük tevékenységük alakításakor. A pénzügyi ismeretek hiányának az oka elsősorban az érdektelenség, ami a sajátos szakmai nyelvezetre éppen úgy visszavezethető, mint az idegenkedésre (!), a megfelelő családi minta hiányára vagy a reklámokkal szembeni fenntartások és a megbízható információs forrás hiányának egyvelegére.

Mindkét csoport tagjai közül sokan felhasználói szinten igénybe veszik ugyan a szükséges banki szolgáltatásokat (főként a bankkártyát és az egyszerű átutalást), de kevésbé tájékozódnak a szolgáltató és a termék kiválasztása előtt. A fiatalok nem ismerik a pénzügyi intézményeket, nem tudják, mi a különbség a jegybank és a kereskedelmi bankok között; kevésbé ismerik az Országos Betétbiztosítási Alap, a betétvédelem kifejezést, jelentését szinte egyáltalán nem.

A PSZÁF-ról az idősebbek egy része már hallott, de hogy fogyasztóvédelmi funkciót is ellát, nem ismert köreikben sem. A fiatalabbak tíz százalékának, az idősebbek kétharmadának van folyószámlája. Mindkét korosztály számlanyitásánál fontos motiváció, hogy legyen bankkártyájuk, s az idősebbeknél a fizetés számlára utalása is. A két korosztály között nagy különbség van a tekintetben, hogy a fiatalabbak egyértelműen passzívak a bankválasztás során (szülő, ismerős tanácsa játszik szerepet), a kondíciókról alig tájékozódnak. Az idősebbek nagyobb hányadánál a szolgáltatás minősége is szerepet játszik a választásnál.

Bizalmatlanság

Mindkét vizsgált csoport a papíralapú fizetést részesíti előnyben (55, illetve 72 százalékban) a telefonon, mobilon, interneten keresztül történő „bankolással” szemben; ezt részben a nagyobb fokú biztonság és a személyes ügyintézésbe vetett bizalom indokolja. A bankkártya a legismertebb pénzügyi termék körükben – a fiataloknak ugyan csak 12, de az idősebbeknek már a 65 százaléka birtokol ilyet –, ám ezt sem tartják igazán biztonságosnak, s leginkább készpénzfelvételre használják. Még az idősebbek is viszonylag ritkán használják a plastiklapot vásárlásra: 41 százalékuk, s a fiatalabbak 62 százaléka ritkábban, mint havonta, vagy egyáltalán nem. Mindkét korcsoport tagjainak a zöme tudja, hogy a készpénzfelvétel pénzbe kerül – ám tájékoztatlanok abban, hogy a vásárláskor nem kell külön díjat fizetni a bankkártya használata után. Nagy a tudatlanság a különböző kártyatípusok (betéti, hitel- és terhelési kártya) közti különbséget illetően is.

Hiteltudatosság

Elgondolkodtató, ahogy mindkét korosztály a hitelekhez viszonyul. A többség ugyanis úgy véli, hogy a mai világban a hitelek szükségszerűek, a jelenlegi életvitelhez nélkülözhetetlenek. Ugyanakkor a megkérdezettek mintegy harmada markánsan elutasítja a hitelfelvételt; ennek az oka, hogy gyanakvóak a gazdasági környezet és a hitelfelvetelek előre ki nem számítható, potenciális váltoásaival szemben, valamint a bankokkal szemben érzett kiszolgáltatottság miatt. A hitelfelvétellel kapcsolatos fogalmak közül a havi törlesztő részlet, a jelzálog és a futamidő a legismertebb. Ugyanakkor a devizahitelek felvétele szempontjából leginkább fontos kifejezések (devizanem, árfolyamkockázat, THM) mind a két csoportban alig ismerik. Nem ismertek a BAR, KHR (korábban bankközi adósság-nyilvántartó rendszer, ma központi hitelinformációs rendszer) fogalma sem, s ennek megfelelően arról is keveseknek van tudomása, hogyan lehet felkerülni a rendszerre, s annak mi a következménye. A diákhitel fogalmát ismerik a fiatalok, ám sokatmondó, hogy még azok is keveset tudnak róla, akik felvették. /4/

Lakossági bizalmi helyzet

A lakosság 68 százaléka bíz az MNB szakszerűségében. A jegybank 2003-hoz képest 2004-ben megduplázódott bizalmi indexe az idén újra megerősítést nyert, hitelessége továbbra is az Alkotmánybírósággal vetekszik. Az MNB felkérésére a Magyar Gallup Intézet készítette kutatás témája a nemzeti bank lakossági megítélése, tevékenységi körének ismertsége és az euró bevezetésével kapcsolatos várakozások voltak. Az MNB iránti lakossági bizalom az idén tovább erősödött: 2006-ban a lakosság 21 százaléka teljes mértékben, 48 százaléka inkább megbíz a jegybank szakszerűségében és döntéseinek megalapozottságában. A jegybank értékelése összességében kedvező. A kérdőíves vizsgálat alapján, hasonlóan a korábbi évek méréseihez, az MNB hiánya továbbra is leginkább a pénzügyek politikától való függetlenségének biztosításában és a kereskedelmi bankok feletti felügyeletben éreztetné hatását az emberek szerint (egyetértési arány 67-69 százalék). Nagyobb lenne az infláció és ingadoznának az árak, ha nem lenne az MNB a megkérdezettek több mint a fele szerint. Az idén az emberek 59 százaléka tudja helyesen, hogy az MNB igyekszik az inflációt leszorítani, de nem határozza meg annak mértékét. Az elmúlt évek vizsgálatai azt mutatják: habár a spontán tudás szintje (mint ahogy egyébként a fentiek is mutatják) nem emelkedett az elmúlt években, de koncentrált kérdésekkel előidézhető egyfajta ismeret. 2004-hez képest jóval kevesebben vannak, akik nem tudnak válaszolni a kérdésre (32, illetve 16 százalék). /5/

Sokkscenáriók

Hornok Cecília, Jakab M. Zoltán és Tóth Máté Barnabás, amikor Globális egyensúlytalanságok korrekciója – illusztratív scenáriók Magyarországra című tanulmányukban azt kutatták, a kiigazodás lehetséges megvalósulásai közül négy jól elkülöníthető forgatókönyv hogyan befolyásolná Magyarországot, nem utolsósorban a jegybank monetáris politikáját. A várható globális kiigazodás – azaz az USA folyó fizetésimérleg-hiányának fenntartható szintre csökkenése – többféle módon is megvalósulhat, és ennek módja eltérő következményekkel járhat Magyarországra – ez derül ki a készített tanulmányból. Külkereskedelmi kapcsolataink döntően az európai országok felé irányulnak, az USA-kötődés közvetett. A globális kiigazodás magyar hatásai elsősorban az euróövezet folyamatain keresztül érvényesülnek. Bár a magyarországi következmények általában hasonlóak az euróövezetiekhez, néhány fontos eltérés van. A növekedésre és inflációra gyakorolt rövid távú hatás az euróövezetihez képest tompított; a magyar gazdaság nyitottságából adódóan a külső egyensúlyra vonatkozó következmények számottevőbbek. Hosszabb távon a hatásokat nagyban befolyásolja a monetáris politika jellege. Ha a magyar monetáris politika passzívan követi az EKB-t, az nagyobb inflációs kilengésekkel jár, mint az önálló, a középtávú inflációs kockázatokat nagyobb súllyal számba vevő monetáris politika követése. Hosszabb időszak átlagában a

kibocsátásra kifejtett hatás lényegében azonos. Ám a modellalapú scenáriók nem veszik figyelembe a pénzügyi piacokon esetlegesen lejátszódó turbulenciákat. Kérdés, mi történik, ha az alkalmazkodási folyamat valamilyen okból (így a feltörekvő piacokra irányuló tőkeáramlások hirtelen visszaesése) a forintbefektetésektől elvárt kockázati prémium megugrását eredményezi. Egy kockázatiprémiu-sokk az árfolyam gyengüléséhez vezetne, az infláció kezdetben nőne vélik a szerzők. Később a növekvő tőkeköltség miatti beruházás-visszaesés ezt kompenzálja, és középtávon, az alacsonyabb gazdasági növekedés hatására alacsonyabb infláció is kialakulhat, miközben a GDP-növekedésre gyakorolt hatás iránya nem egyértelmű. Attól függ, mekkora az árfolyamgyengülés több lehetséges csatornán keresztül érvényesülő tőkeköltség növelő hatása összehasonlítva az átmenetileg gyengébb reálárfolyam rövid távú növekedésélénkítő hatásával. /6/

Információpolitika: új információhatalom

Nagyon jó írás jelent meg a kincstári vagyongazgatóság volt vezérigazgató-helyettesének, Bencze Izabellának tollából. Ebben szóvá teszi, hogy az 1996-ban alakult KVI szervezeti egysége, funkciója és szerepe veszélyben van, mert a kormány a minisztériumokon keresztül folyamatosan átnyúl rajta, és a kincstári vagyont fosztogatja. /8/

Más. 2008-tól hitelezővédelmi okokból a cégjegyzékben is szerepelnek a jogerős bírósági vagy hatósági elmarasztaló határozatok, a cég ellen indított pénzkövetelésre irányuló peres eljárások. Ezeket az adatokat bárki megtekintheti a cégfigyelő lapról. A tervezet szerint a cégjegyzékből azonosíthatóak az adott céghez kapcsolódó anya- és leányvállalatok is, a számviteli beszámoló közzétételére kötelezett cégeknél pedig szerepelni fog az éves beszámoló eredmény-kimutatása és mérlegadatai, és a tárgyévben foglalkoztatott munkavállalók átlagos statisztikai létszáma is. A mérlegadatokat nem lesz nehéz szerepeltetni, ugyanis a javaslat kötelezővé teszi a számviteli beszámoló elektronikus megküldését. Lehetőség lesz arra, hogy a cég külön kérelmére a cégjegyzékben feltüntessenek olyan adatokat is, amelyek az üzleti jó hírért erősítik a cégnek, referenciául szolgálnak. Ezek az adatok azonban csak egy évig szerepelnek majd a cégjegyzékben, ezt követően automatikusan törlik, hacsak nem kérik a bejegyzés meghosszabbítását további egy évre. /9/

A kormány döntése értelmében változnak a földhivatalok eljárási szolgáltatási díjai: emelkedik az elsőfokú ingatlan-nyilvántartási eljárásért fizetendő díj. A földhivatalok működési bevételi hiányának csökkentése és a kötelező állami feladatként előírt ingatlan-nyilvántartási tevékenység ellátása érdekében döntött a kormány a földhivatali díjak emeléséről. 2007-től megszűnik a földhivatalok állami támogatása, így kiadásait tisztán saját forrásból kell fedezniük. A díjak a következőképpen módosulnak: az elsőfokú ingatlan-nyilvántartási eljárásért 6.000 forint összegű igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni. A jelzálog bejegyzése, valamint a bejegyzés módosítása ingatlanonként 12.000 forint lesz. A vagyoni értékű jog – tehát nem jelzálog – törlésének díja, változással érintett ingatlanonként 2.000 forint marad. A társasház-alapítás bejegyzése társasházi tulajdoni különlaponként 6.000 forintba kerül, de összesen legfeljebb 100.000 forint lehet. A díjtörvény tervezett módosítása éves szinten várhatóan 3,33 milliárd forint bevételt eredményez a földügyi szakigazgatás számára. /12/

Az adatvédelmi biztossal való megállapodás értelmében magánszemélyeknél a 2006. évről készítendő személyi jövedelemadó-bevallásnál a TAJ-számot is fel kell tüntetni az adóazonosító jel mellett. Az APEH adatvédelmi okok miatt a TAJ-számon továbbítja az adatokat a megfelelő helyekre, az azonban egyelőre nem tudható, hogy mi lesz majd 2008-ban (a 2007-es adóbevallásnál). /13/

Hivatkozások

1. Konferencia a tudományos kommunikációról. Edupress.hu, hirtv.hu nyomán
2. Kommunikációra költenek legtöbbet a kkv-k. (MTI) origo.hu nyomán
3. Méri a hatásosságot. MNB, vg.hu nyomán
4. Infláció: fokozódik a bizonytalanság. MNB, vg.hu nyomán

5. Lehangoló az ifjak pénzügyi kultúrája. MNB, Vg.hu nyomán
6. Még nagyobb maginflációt vár az MNB. MNB, Ádám Viktor, napi.hu nyomán
7. Maradt a 8,00 százalék. (NAPI Online) nyomán
8. A lakosság véleménye. MNB, VGO nyomán
9. A négy sokkscenário hatása Magyarországon. MNB, vg.hu nyomán
10. A nemzet vagyona és vagyontalansága. Bencze Izabella, MNO nyomán
11. A cégjegyzékből is tájékozódhatnak a hitelezők. MTI, [origo] nyomán
12. Emelkedik néhány földhivatali illeték. OrientPress nyomán
13. TAJ-szám is kell majd az adóbevalláshoz. portfolio.hu nyomán

2.26 Dezinformációs minisztériumok¹²¹

A www.jogalkotas.hu honlap havonta vizsgálja az egyes minisztériumoknak az elektronikus nyilvánosságról szóló törvény rendelkezései szerinti tevékenységét. A 2006 szeptemberi alaphelyzet elemzése szerint az előzőekhez képest gyarapodott azon minisztériumok száma, amelyek betartják a törvényt. E mérés és minősítés idején öt minisztérium: az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, a Honvédelmi Minisztérium, a Külügyminisztérium és az Oktatási és Kulturális Minisztérium honlapja felel meg teljesen az Eitv. előírásainak. Továbbra is a leggyakoribb törvénytértés, hogy nem teljesül az Eitv. 8. § 1. bekezdése, miszerint a közérdekű adatokat az adatfelelős köteles továbbítani a közadatkereső rendszerbe.

Miniszterelnöki Hivatal: Eitv 8. § (1) Az adatfelelős gondoskodik a kezelésében lévő, közérdekű adatokat tartalmazó honlapok, adatbázisok, illetve nyilvántartások leíró adatainak a központi elektronikus jegyzék működtetőjének történő továbbításáról és a továbbított adatok rendszeres frissítéséről. Ugyancsak felel az egységes közadatkereső rendszerbe továbbított közérdekű adatok tartalmáért és a továbbított adatok rendszeres frissítéséért is. A minisztérium nem teljesíti törvényi kötelezettségét, nem küld jogszabálytervezeteket a közadatkeresőnek. A véleményezés időtartama: A hivatal az utóbbi két hónapban nem jelentetett meg tervezetet, így nem mérhető. Sem a Miniszterelnök, sem a Kormány által előkészített jogszabálytervezetek nem jelennek meg a MEH honlapján és nincs tudomásunk róla, hogy más internetes oldalon közzétennék az Eitv előírásai szerint.

Pénzügyminisztérium: 1. Eitv. 9. § (1) Közzé kell tenni a jogszabályt előkészítő minisztérium vagy országos hatáskörű szerv honlapján az egyeztetés állapotának megjelölésével a) a jogalkotásról szóló törvény, valamint a kormány ügyrendje alapján véleményezésre bocsátott jogszabályalkotásra irányuló koncepciókat, jogszabálytervezeteket, b) a miniszteri rendeletek tervezeteit, valamint c) az a)-b) pontban megjelölt tervezetekhez kapcsolódó előterjesztéseket vagy szakmai indokolásokat. A törvénynek a minisztérium nem tesz eleget, mivel a jogszabálytervezetekenél nincs feltüntetve az egyeztetés állapota. 2. Eitv 10. § (2) A jogszabályt előkészítő minisztérium honlapján a vélemények, javaslatok fogadásának lehetőségét meg kell teremteni, továbbá meg kell jelölni a véleményadásra nyitva álló határidőt. A minisztérium nem tüntet fel véleményezési határidőt. 3. Eitv. 10.§ (4) A jogszabály előkészítője mérlegeli a véleményezők észrevételeit, és az észrevételekről, valamint az elutasított észrevételek esetében - a nyilvánvalóan alaptalan észrevételek kivételével - az elutasítás indokairól összefoglalót készít, amelyet honlapján közzétesz. Az előkészítőt egyedi válaszadási kötelezettség nem terheli.

Az összefoglaló készítésének a minisztérium nem tesz eleget. Nem teszi nyilvánossá az összefoglalót, vagy nem jelzi, hogy nem érkezett észrevétel. 4. Eitv 8. § (1) Az adatfelelős gondoskodik a kezelésében lévő, közérdekű adatokat tartalmazó honlapok, adatbázisok, illetve nyilvántartások leíró adatainak a központi elektronikus jegyzék működtetőjének történő

¹²¹ Csorba József: Dezinformációs minisztériumok. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. november 27. 11:47

továbbításáról és a továbbított adatok rendszeres frissítéséről. Ugyancsak felel az egységes közadatkereső rendszerbe továbbított közérdekű adatok tartalmáért és a továbbított adatok rendszeres frissítéséért is. A minisztérium nem teljesíti törvényi kötelezettségét, nem küld jogszabálytervezeteket a közadatkeresőnek. A minisztérium tájékoztatása szerint a hiányosságok megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket kezdeményezi. A véleményezés időtartama: A Minisztérium nem ad meg véleményezési határidőt a honlapon, így nem lehet megállapítani a véleményezésre adott időtartamot. Megállapítható azonban, hogy az Országgyűléshez történő benyújtás napján teszik nyilvánosságra a jogszabálytervezeteket. /1/

Ombudsmani vizsgálat

Már ombudsman vizsgálja az SZDSZ-es politikusok hírTV ellenes bojkottját. Péterfalvi Attila, adatvédelmi biztos azt szeretné megtudni, sérül-e a hírTV nézőinek a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó joga azzal, hogy a liberálisok rendszeresen megtagadják a tájékoztatást. Ezen a héten sem voltak hajlandóak nyilatkozni a hírTV-nek a szabaddemokrata kormánytagok. A liberális politikusok úgy bojkottálják a televíziót, hogy közben más csatornának rendre nyilatkoznak. A Nemzetközi Újságíró Szövetség európai ügyekkel megbízott igazgatója már korábban leszögezte: mindenkinek jogában áll hozzájutni a közérdekű információkhoz. Ezért a politikusok nem tehetnek különbséget az újságírók között. A közérdekű adatok nyilvánosságához való jognak részét képezi az, hogy a közfeladatot ellátó személyek illetve szervek kötelesek rendszeresen, pontosan, gyorsan tájékoztatni a nyilvánosságot, ebbe a körbe beleértendő az is, amikor sajtótájékoztatót tartanak – mondta Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos. A gazdasági minisztert az ombudsmani vizsgálat sem zavarja, Kóka János ugyanis a csütörtöki kormányzóvivői tájékoztatón is elmenekült a hírTV kamerája elől. Mint ismert, a párt elnöke még a tévészékház szeptemberi ostroma után jelentette be, hogy párttársai nem nyilatkoznak a hírTV-nek. /2/

Lesz felvétel a kormányülésekről?

Megszavazták a koalíciós pártok, hogy az eredeti törvényjavaslattal ellentétben, mégis készüljön hangfelvétel a kormány üléseiről. A kormányzati szerkezetátalakításról szóló törvényjavaslatot számos ponton módosították a kormánypárti képviselők, a Fidesz tartózkodott, az MDF pedig ellene szavazott. Jó pár kritika érte az elmúlt hetekben a több mint 400 oldalas törvényjavaslat kormányülések dokumentálására vonatkozó részét. A javaslat ugyanis nem tartalmazta, hogy hangfelvétel, valamint részletes jegyzőkönyv készüljön kötelezően a kormány ülésein. Épp a jelenlegi koalíciós pártok érveltek a nyilvánosság mellett, amikor az Orbán-kormány megszüntette a jegyzőkönyvezést és a hangfelvétel készítését a kormányüléseken. A törvényjavaslathoz aztán Hankó Faragó Miklós szabad demokrata képviselő nyújtott be módosítást, miszerint igenis készülnie kell hangfelvételnek a kormányülésekről. Erre a módosításra mondott igent kedden este a koalíciós többség, így már a törvény szövegébe is bekerül a hangfelvétel készítésének kötelezettsége. Az AB idén nyáron mondta ki - egy 1999-ben indult ügy lezárásaként -, hogy a parlament mulasztásos alkotmányértéktét követ el azzal, hogy nem szabályozza törvényben a kormányülések jegyzőkönyvezésének rendjét. /3/

Hivatkozások

1. Elektronikus nyilvánosság: a Pénzügy kifejezetten dezinformál. Berghold Brigitta - EMLA/NOSZA, Kis János, euroASTRA nyomán
2. Ombudsmani vizsgálat a liberálisok hírTV-s bojkottja miatt. (hirtv.hu) mno.hu nyomán
3. Mindenképp lesz felvétel a kormányülésekről. [origo] nyomán

2.27 Információpolitika, kényes egyensúlyok¹²²

A TB kártya egész életünket végigkíséri, ezért ideális azonosító az elektronikus kormányzati szolgáltatások igénybevételéhez. Az OECD Magyarország e-kormányzati helyzetét felmérő eljárása eredményeiről és a jövőbeni feladatokról szóló budapesti sajtótájékoztatón, Baja Ferenc, az Elektronikus Kormányzat-központ volt biztosa (a Fejlesztéspolitikai Irányító testület tagja) ismertette, hogy az EU-s szabványok szerint itthon is társadalombiztosítási számunk (TAJ szám) lesz az azonosító az elektronikus kormányzati szolgáltatások igénybevételéhez. Ez a kártya azért alkalmas az azonosításra, mert születésünktől kezdve életünk végéig változatlan formában elkísér. A szükséges törvényi változások szakmai előkészítése már megtörtént, ez jövő év márciusában kerül a kormány elé. /1/ A TAJ-számunk forgalomba kerülése a legkockázatosabb lépés az információs társadalommal kapcsolatos fejlődésben, mert a visszaélés lehetőségét nem lehet kizárni.

Cigányozás-kampány

Vizsgálatot rendelt el az országos főkapitány, és felfüggesztette egy rendőrségi honlap, a Holdudvar működését. A honlapon cigányellenes és keményen rasszista szövegek jelentek meg. A szégyenteljes hozzászólásokra egy CD-n kiadott gyűjtemény hívta fel a figyelmet, amelyet egy cigány rendőr közösen szerkesztett nyugdíjban lévő nem cigány társával. Gangesz-parti székely, indomagyar, tenyészgörilla, buckalakó, réti néger, genetikai hulladék, agyampuált - ilyen és ehhez hasonló gyalázkodó kifejezések olvashatók a cigányokról az internetes oldalon. A Holdudvar elnevezésű belső honlapról van szó, amelyhez kizárólag rendőrök vagy a rendőrségnél dolgozó közalkalmazottak férnek hozzá. /2/ Példátlan botrány, aminek eredője, hitelessége nagyon gyanús.

Javuló hírközlési szabályozás

Javult a magyar hírközlési szabályozás és a Nemzeti Hírközlési Hatóság munkájának megítélése a közel százötven tagot számláló Európai Alternatív Távközlési Szolgáltatók Szövetsége (ECTA - European Competitive Telecommunications Association) által frissen kiadott szabályozói eredményességvizsgálat (Regulatory Scorecard) adatai szerint. (<http://www.ectaportal.com/en/basic368.html>). Az ECTA által vizsgált tizenhét európai uniós ország között Magyarország az egy évvel korábbi tizenegyedik helyről a nyolcadikra lépett előre. Az ECTA az EU-hoz 2004-ben csatlakozott tíz ország közül idén is csak három ország hírközlési piacát vette figyelembe és értékelte, ebben a körben pedig a magyar szabályozás mindhárom fő területen a legmagasabb pontszámot érte el. A rangsorban hazánk Csehország és Lengyelország mellett hét régebbi EU-tagállamot is megelőzött, azaz a magyarországi szabályozás jobbnak, hatékonyabbnak bizonyult, mint például az ír, portugál, finn, osztrák, belga, német vagy görög. /3/

MeH-abszurdok

A kancellária két szervezete között kompetenciavita van abban, hogy ki vegyen a rendőrségnek és a határőröknek új rádiókat. A Közbeszerzési Döntőbizottság elé vitte a Központi Pénzügyi és Szerződéskezelő Egységet (KPSZE) a Központi Szolgáltatási Főigazgatóság (KSZF): előbbi ugyanis - három különböző tenderben - összesen mintegy három-négyezer új rádiókészüléket akar vásárolni a rendőröknek és határőröknek, hogy azok használhassák a számukra kiépített Egységes Digitális Rádiótávközlő-rendszert (EDR). A KSZF szerint erre neki volna jogosultsága, hiszen ezeket a készülékeket központi közbeszerzéssel kell megvásárolni,

¹²² Csorba József: Információpolitika, kényes egyensúlyok. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. december 4. 10:22

vagyis neki kell kiírni és lebonyolítani a tendert. Ők pedig már elindították az eljárást 23-32 ezer készülék beszerzésére, és eredményt akarnak hirdetni december 21-én. /4/ A miniszterelnökségen tapasztalható rendetlenség jellemző példája, hogy a KPSZE a schengeni alap pénzeit használja fel, uniós forrást csak ők oszthatnak, az uniós pénzt csak vásárlásra lehet felhasználni, lízingre nem. A KSZF óriás tendere pedig lízingkonstrukcióval számol. Egyébként mindkét szervezet a MeH, egy harmadik egységével, a rádiórendszer kezelésére hivatott EDR-titkársággal tartott kapcsolatot az ügyben. nikus ügyfelek. 2006.12.13. Vass Enikő, Magyarország.hu

Médiapolitika: minden relatív

Arató András mondja: „Beigazolódott, hogy hiányzott a piacról a beszélgetős-híradós, kötetlen és interaktív talknews műfaj.” Öt éve, december 10-én szólalt meg az éterben a Klubrádió első saját gyártású műsora. Az ország egyetlen – szakmai díjakkal is elismert – vélemény- és hírrádiója mára kilenc frekvencián 3-3,5 millió hallgatót ér el, a hazai piacon egyedülálló hírszolgáltatásával és interaktív, tematikus magazinműsoraival. A rádió elindítóját, Arató Andrást arról faggatta a Népszava, miért tartotta fontosnak egy szabad, független adó életre hívását.

A vélemény- és hírrádiózás „függetlenségéről”

-A Dunaholding társtulajdonos elnök-vezérigazgatójaként tőkéje tetemes részét fektette az adó létrehozásába. Nem volt túl kockázatos egy közszolgálati értékek mentén műsort készítő rádiót kereskedelmi alapon indítani?

– A legalapvetőbb különbség egy rádió indítása és mondjuk a zsemlegyártás között, hogy ha zsemlet gyárt Sopronban és az a mániája, hogy Kisvárdát is soproni zsemlével akarja ellátni, akkor minden piacon beszerezhető dolgot megkap, ami a zsemle előállításához és eljuttatásához szükséges. A televíziózás és rádiózás ma még olyan értelemben limitált tevékenység, hogy a frekvenciák száma az érdeklődéshez képest kevesebb vagy legalábbis nem szabad. A beszélő rádió pedig a legköltségesebb verziója az éterben való jelenlétnek. 2001 nyarán azt gondoltam, hogy régóta nincs olyan rádió, amit szívesen hallgatnék, úgyhogy ilyen értelemben először a tartalmáról gondolkodtam, nem a remélt bevételekről.

– Mit hiányolt médiafogyasztóként? Liberális szellemiségű rádiót?

– Attól függ, mit ért liberalizmuson. Ha úgy nézzük, hogy a Klubrádió olyan fórum, ahol lehetőség van a legkülönbözőbb nézetek megismerésére és artikulálására, akkor liberális a rádió. A liberalizmus tehát alapérték nálunk, de nem politikai értelemben. Annak idején a közrádió hallgatottsága evidencia volt a szokásjognak köszönhetően, mégis azt gondoltam, a műsorstruktúra nem lesz jobb. Volt tehát egy olyan piaci szegmens, amivel érdemes volt kísérletezni. Elkezdtem tájékozódni, és kiderült, össze lehet rakni üzleti vállalkozásként is a rádiót. Beszélgetős, interaktív, intellektuális műsor korábban nem volt a piacon, mégsem lehetett igazán tudni, hogy mekkora igény van rá, hogyan fogadja majd a reklámpiac. A vállalkozás a költségek, a beruházás oldaláról jól kalkulálható volt, a bevételi oldalt viszont jóval nehezebben lehetett tervezni.

- A jobboldali orgánumok a baloldali médiabirodalom részének tartják a Klubrádiót, a baloldali véleményformáló műsorvezetőket felemlegetve. – A Klubrádió egy szabad, politikai értelemben független kiegyensúlyozott rádió. Az ORTT monitoring osztálya az év elején készített egy vizsgálatot a helyi rádiók kiegyensúlyozottságáról. Ebben megállapították, hogy a Klubrádió Magyarország legkiegyensúlyozottabb helyi médiuma. /5/

ATV-ügyek

Az elmúlt negyedévben 84 panasz érkezett a Panaszbizottsághoz, amelyek között szaporodott az ATV-t ért kritikák száma. Az érdemben elbírált panaszok közül 21 panasz volt a

kiegyensúlyozott tájékoztatás sérelmét állító. A panaszokkal érintett műsorszolgáltatók közül az élen áll a Magyar Televízió (24 panasz) és a Magyar Rádió (14 panasz). Őket követi a TV2 (9), a Magyar ATV (7), az RTL Klub (5), a Hír TV (4), a Sláger Rádió (3 panasz - mindhárom a Bumeráng című műsorral kapcsolatban), a Klubrádió (2), a Danubius Rádió (1). Az egyéb műsorszolgáltatók (Cool TV, Echo TV, Minimax, Komló és Térsége TV, Debreceni TV, Rádió1, Rádió7, Rádió Aktív) ellen összesen 15 panasz érkezett. A panaszosok közül 63 személy nézőként, illetve hallgatóként terjesztette elő panaszát, kilenc esetben pártok, illetve frakciók (közülük az MSZP egy esetben, Fidesz-frakció egy esetben, a KDNP négy esetben, a MIÉP egy esetben, akárcsak a Fidelitas és a Jobbik Magyarorszáért), kilenc esetben civil szervezetek (közülük hét esetben a Reális Zöldek), három esetben pedig egyéb szervezetek. /7/

Médiatulajdonosok és újságírók

Közel félmilliárd forintot fizet a Korányi Tamás újságíró érdektségébe tartozó, eddig 34,8 százalékos üzletrésszel rendelkező Napinvest Kft. a Napi Gazdaság Kiadó Kft. 65 százalékos tulajdonrészéért. Az ügyletben a Storyline Kft. értékesítette 40,2 millió forint névértékű üzletrészét, 40 millió forint foglaltó kifizetése után lehetőséget adva 2007. június 30-áig a halasztott fizetésre (ezzel párhuzamosan a gazdasági napilap honlapját működtető kft-ben is átvette a Napinvest a Storyline részét). A gazdasági napilap kiadó nyereséges cégben így a Napinvesten kívül - a múlt héten 2007. június 30-áig főszerkesztővé kinevezett - Korányi rendelkezik egy 150 ezer forintos üzletrésszel. A Napi Gazdaság Kft. múlt heti taggyűlése arról is döntött, hogy a kiadásában megjelenő Tallózó hetilap jogainak átadásáról tárgyalásokat folytatnak a Barócsi István és Karagich István tulajdonában lévő BloChamps Capital Kft.-vel. Ha az ügyletet 2007. január 31-éig nem sikerül nyélbe ütni, elképzelhető az újraközlő lap megszűntetése is. /8/

Torz híradások közszolgálatban

Levélben fordult a Magyar Rádió és a Magyar Távírti Iroda vezetőjéhez Balog Zoltán fideszes képviselő. Az Országgyűlés emberjogi bizottságának elnöke úgy véli, hogy mindkét médium elégtelen módon számolt be arról a meghallgatásról, ahol az őszi rendőrterror áldozatai elevenítették fel élményeiket Brüsszelben. A Magyar Rádió a múlt heti brüsszeli meghallgatásból azt tartotta fontosnak kiemelni, hogy Elmar Brok, az EU külügyi kabinetjének elnöke az utolsó sorban ülve hallgatta mintegy tíz percig a magyarok beszámolóját. A rádió tudósítása arra is kitért, hogy Brok a szervezők közül senkivel sem beszélt, és kezet sem fogott senkivel. – De hogyan beszélhetett volna, amikor a szervezők mind az elnöki emelvényen ültek, s a több száz főt befogadó teremben neveltséges és értelmetlen lett volna a szervezőkhöz felmenni és őket megszólítani? – tette fel a kérdést Balog a rádióelnöknek. A rádió elhallgatta a beszámoló egyikéből azt a részletet, amikor az egyik sértett felidézte az rendőröknek feltett kétségbeesett kérdését: „Hatvankét év után újra zsidókat vernek Budapesten?” Az MTI szintén elhallgatta a brüsszeli beszámoló azon mondatát, amelyben a brutális rendőrakció másik sértettje, Reiner Péter zsidóként emlékeztette a rendőröket a hat évtizeddel korábbi eseményekre. Nem idézték Camille Eurlingst, az Európai Néppárt alelnökét sem, aki „Európa szégyenének” nevezte a Magyarországon történeteket. /9/

Hivatkozások

1. TAJ számmal azonosított elektronikus ügyfelek. 2006.12.13. Vass Enikő, Magyarország.hu
2. Cigányozás rendőrségi belső honlapon. 2006.12.11. hvg.hu nyomán
3. Az NHH a régió vezető hatósága. 2006.12.11. tozsdeforum.hu nyomán
4. Ki veheti meg a rendőrök és határőrök új telefonját? NOL, Várkonyi Iván nyomán
5. A vélemény szabadságáért szól a Klubrádió. Herczeg Dóra, nszava.hu nyomán

6. Kik lettek az év MTI-s újságírói? 2006-12-13. (MTI) vg.hu nyomán
7. Sokan támadják Friderikust. 2006.12.14., [origo] nyomán
8. Változások a Napi Gazdaságnál. 2006.12.14. napi.hu nyomán
9. Balog Zoltán magyarázatot kér a torz híradásokra. 2006.12.14. Bodacz Balázs, MNO nyomán

d) Tájékoztatáspolitikai kitérő

2.28 Kormányszóvivőség most sem lesz¹²³

A mindennapi tájékoztatási anomáliák sorából kiemelkedik, hogy az új régi kormánynak nem áll szándékában helyreállítani a kormányzati tájékoztatás intézményességét és szerepének gyakorlását. Vagyis mostantól sem lesz kormányzóvivőség. Az intézmény helyett egy pártpolitikai és egy miniszterelnöki kommunikátor működik kormányzóvivőként. Éppen nem Batiz András lesz a nem létező kormányzóvivő. A Népszava pl. úgy tudja, hogy a hosszabb szabadságát töltő szóvivő nem válik meg a kormányzati munkától, hanem a Gál J. Zoltán államtitkár felügyelete alá kerülő két kommunikációval (média, illetve kommunikációs ügynökségek) foglalkozó szervezeti egység egyikét irányítja majd. A kormányfő várhatóan a hónap végéig dönt az új kormányzóvivő személyéről, ekkora alakul ki ugyanis a Miniszterelnöki Hivatal végleges szervezeti struktúrája. /1/

Állítólag Batiz András Danks Emese helyettesítheti majd. Az Index információi szerint a Tesco Rt. szóvivője a legesélyesebb, jelentős karriert futott be a szóvivői pályán, volt többek között a Malév, az MTV és a TV3 „kommunikátora” is. (Korábban a Duna TV híradójának műsorvezetője, Varga Edit is szóba került, de a Gál J. Zoltán MeH-államtitkár és a kormányzóvivői irodát továbbra is vezető Batiz András választása Danks Emesére esett.) Danks Emese 2002 óta tölti be a Tesco Globál Áruházak Rt. kommunikációs igazgatói posztját, ahol a cég honlapja szerint feladatkörébe tartozik többek között „politikai, gazdasági döntéshozókkal való kapcsolattartás” is. /2/

Közüvélemény-kutatás típusú politikacsínálás

A Stop.hu közvélemény-kutatása szerint a válaszadók több mint fele lesújtóan vélekedik a pénteken megalakult kabinet tagjairól. „Jellegtelen, hozzá nem értő figurák és levitézlett pártkatonák gyülekezete, de Gyurcsányból nem is néztem ki ennél többet.” – erre a válasziehetőségre voksolt a szavazók 57,7 százaléka. 19,4 százalék közömbös a frissen kinevezett kormánytagokkal szemben: különösebb meglepetés nem érte a névsor megismerésekor, és átlag feletti elvárásai sincsenek az új miniszterekkel szemben. Csupán 12,7 százalék vallotta magát abszolút elégedettnek: az ő véleményük szerint egy szakértő miniszterelnök szakértő kormánya vette kézbe az ország ügyeinek intézését. 10,4 százalék ugyanakkor úgy gondolja: mindegy, kik kerültek most a kormányba, a megszorítások után nagyrészüket úgyis leváltott bűnbak lesz. /6/

Az NRC kilencedik alkalommal mérte fel az internetes közösség véleményét „közéletünk állapotáról és a közeljövőt illető várakozásairól”. Jelentősen csökkent a hvg.hu NetHangulat Indexe májusban (NRC). Többségben vannak a pesszimista netpolgárok, és az intézmények elfogadottsága is alaposan megcsappant körökben. Különösen feltűnő a társadalmi szolidaritás gyengülése. Az internetezők a vizsgált kilenc hónap mindegyikében pesszimizmussal tekintettek a jövőre. A múlt havi értéknél most drasztikusan alacsonyabb a hvg.hu NetHangulat Indexének értéke: 47 helyett 40 pont. Mindez azt jelenti, hogy a január óta

¹²³ Csorba József: Kormányzóvivőség most sem lesz. Hírösszefoglaló, gondola.hu, 2007. június 9. 13:49

tartó hangulatjavulás áprilisban megtorpant, és májusban a tavaly novemberi szintre esett vissza. Az előző két hónappal ellentétben májusra a pesszimisták kerültek túlsúlyba a magyar internetezők között. Az optimisták aránya 11 százalékpontot csökkent, a pesszimistáké 10 százalékpontot növelt. Az internetezők 9 százaléka nem tudja megítélni milyen irányban haladnak a dolgok hazánkban. Legnagyobb mértékben a vidékiek, illetve az alacsony iskolai végzettségűek körében növekedett a pesszimisták aránya. Míg áprilisban a kistérségeken élők 43 százaléka, addig májusban a 65 százaléka vélekedett borúlátóan a magyarországi dolgok alakulásáról. Áprilisban a nyolc általánossal rendelkezők 35 százaléka, májusban már 58 százaléka vélekedett úgy, hogy egyértelműen vagy inkább rosszabbul alakulnak a dolgok. A májusi értékek a kutatássorozat elkezdése óta a legalacsonyabbak: az internetezők mindössze 24 százaléka vár a foglalkoztatás és 27 százaléka az életszínvonal terén pozitív irányú változást. /7/

A tervezett megszorítások többségét a közvélemény elutasítja, de a szükségességükről megoszlanak a vélemények. A Medián a Népszabadság megbízásából készített telefonos felmérést 600 fő megkérdezésével. A vizsgálat eredménye szerint a legtöbb emberhez a gázáremelés híre jutott el: a lakosság 80 százaléka már hallott erről. A tervezett intézkedések közül a miniszteri autók és irodahelyiségek számának csökkentését 16 százalék tartja elfogadhatatlannak, 82 százalék helyesli. Az államigazgatásban tervezett létszámleépítést a megkérdezettek 19 százaléka utasítja el, 79 százaléka helyesli. A legrosszabb a megítélése a gyógyszeráremelésnek, amit a lakosság 93 százaléka elfogadhatatlannak tart, s mindössze 6 százalék helyesel. A gázár 30 százalékos emelésének megítélése sem sokkal jobb: a lakosság 91 százaléka ellenzi, s csak 8 százalék ért ezzel egyet. Megoszlanak a lakossági vélemények az évi 15-ről 25 százalékra való emeléséről: ezt 59 százalék tartja elfogadhatatlannak, és 31 százalék helyesli. /8/

A javaslatok közül csak az állami intézmények takarékosabb működését és a jómódúak nagyobb adóterheit támogatja a többség, ezekről azonban viszonylag kevesen hallottak, és jóval kevésbé népszerűek, mint amennyire népszerűtlenek azok az intézkedések, amelyek közvetlen terheket rónak a lakosság többségére. Olyan azonban alig találni, aki elfogadhatónak tartja a gyógyszerek és az energia árának emelését, és a túlnyomó többség elutasítja a kedvezményes áfakulcs, a munkavállalói tb-járulék és a vállalkozások adóterheinek növekedését is. A Mediánnak nyilatkozók 29 százaléka érzi úgy, hogy nagyon nagy, további 42 százalékuk pedig, hogy jelentős mértékben fogják érinteni a tervezett változások. A közvélemény 41 százaléka nem szereti, de szükségesnek tartja a tervezett megszorításokat hisz „hosszú távon ez az ország érdeke”, 44 százalék azonban ennek az ellenkezőjét gondolja. Az emberek csaknem fele szerint a kampány során becsapták a választókat, bő négytizedük viszont azzal vág vissza, hogy a kampányban többet ígérő ellenzék kormányra kerülése esetén ugyanezt csinálta volna. /9/

A kommunikáció még jobban távolodik a valóságtól

A tervezett megszorítások többségét a közvélemény elutasítja, de a szükségességükről megoszlanak a vélemények. Két nappal a javaslatok első ismertetése után a közvélemény többsége már nagyjából tisztában volt a legfontosabb változásokkal. A legtöbb emberhez a gázáremelés híre jutott el - erről a lakosság 80 százaléka hallott -, de kétharmaduk említette „fejből” a villanyár és az áfa emelését is, minden második pedig legalább négy intézkedést fel tudott sorolni a készülő takarékoskodási csomagból. A közvéleményt nem érthették váratlanul az intézkedések - a Medián már május elején is a lakosság gazdasági várakozásainak drasztikus romlását mutatta ki, a mostani felmérésben pedig csak az emberek 10 százaléka mondta, hogy nem számított megszorításokra -, a többség (53 százalék) ennél kevésbé drasztikusnak gondolta az állami takarékoskodást. A lakosság 29 százaléka érzi úgy, hogy

nagyon nagy, további 42 százalékuk pedig, hogy jelentős mértékben fogják érinteni a tervezett változások. A közvélemény nem elhanyagolható része, ha nem szereti is, de szükségesnek tartja a tervezett megszorításokat: 41 százalék mondta azt, hogy "hosszú távon ez az ország érdeke", igaz, valamivel többen (44 százalék) gondolják ennek az ellenkezőjét. Szerény mértékben ugyan, de többségben vannak a kritikus véleményen lévők a kormánypártok szavahihetőségét illetően is: az emberek csaknem fele szerint a kampány során becsapták a választókat, bő négytizedük viszont azzal vág vissza, hogy a kampányban többet ígérő ellenzék kormányra kerülése esetén ugyanezt csinálta volna. /10/

Tájékoztatás: a tudósok sem gyakorolják?

Az idén 165 éves hazai tudományos ismeretterjesztés is válságban van. A világszerte sikeres korszerű ismeretterjesztő kezdeményezésekből itthon mutatóba is alig találni, az ágazat nagy múltú szervezetei főként konferenciák és munkaerő-piaci képzések szervezésével foglalkoznak. A tudományos ismeretterjesztő lapok össz példányszáma és olvasottsága nő, a kiadványok száma viszont - többük krízishelyzete miatt - csökken. Az ismeretterjesztés a televízióban és az Interneten sikeres, a személyesen megtapasztalható formái viszont lassan eltűnnek. Ilyen és hasonló ellentmondásokból több is található a tudomány-népszerűsítés háza táján, kézenfekvő magyarázat nélkül. Ami biztos: az ismeretterjesztés műfaja a rendszerváltás óta válságban van, és hogy a néhány fellelhető ellenpélda a kilábalás jele-e, azt ma nehéz egyértelműen eldönteni. A vitathatatlan válságjelenségek leglátványosabbika a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) hanyódása.

A tájékoztatási intézményrendszer haldoklása

A Debrecenben közgyűlést tartó szervezetben a belső konfliktusok mellett az intézményhálózat leépülése és a mind látványosabb pénztelenség is krízisre utal. (!) A megyei és a városi szervezetek között alig működik országos koordináció: az egyre elszigeteltebben dolgozó "fiók-TIT-ek" pedig önmagukban nem elég nagyok egy-egy EU-projekthez, így az unióból elvileg bőkezűen osztott tudomány-kommunikációs forrásokat a TIT nem éri el. A pár éve még 100 millió forint feletti támogatás tavaly már 70 millió közelébe csökkent, miközben egyedül a TIT-lapok - főként az Élet és Tudomány, illetve a Természet Világa - vesztesége megközelítette a 100 milliót (idénre pedig még nincs elfogadott támogatási keret). A Planetáriumban és a lelakott, felújítás alatt álló Uránia Csillagvizsgálóban jelenleg nincs hosszú távú szakmai vezető, a TIT-előadótermekben elsősorban fizetős tanfolyamokat tartanak. Mint Lugosi Győző, a TIT Kossuth Klub Egyesület (az egykori Budapesti TIT) vezetője elmondta, a gondok ellenére vannak jól működő városi egyesületek - a főváros mellett például Pécsen, Kecskeméten, Tatabányán, Szombathelyen és Nyíregyházán -, ahol még jut energia az igazi ismeretterjesztésre, a József Attila Szabadegyetem (vagy akár egy önálló középiskola) működtetésére, az akvaristák, ásványgyűjtők munkájának összefogására. Összességében azonban az „öncélú” ismeretterjesztés látványosan háttérbe szorult a nyelvoktatás, illetve a pedagógus-továbbképzés és más hasonló, munkaerő-piaci igényeket kielégítő oktatási formák mögött.

TIT kontra Mindentudás

A sikertörténetek, illetve a modern és széles tömegeket megmozgató programokban bővelkedő európai összevetésben is előremutató kezdeményezések között említhető a Mindentudás Egyeteme: a televíziós megaprojekt a nem mindig egyenletes tudományos színvonal és az idő előre haladtával egyre gyakoribb tematikus átfedések ellenére töretlen népszerűségnek örvend a közönség körében. Bozsonyi Károly, a Mindentudás Egyeteme Kht. médiaelemzőjének tájékoztatása szerint az AGB az idei szemeszterben tavalyhoz képest 30 százalék fölötti növekedést mért, ez átlagosan 200 ezer nézőt (vagyis a műsor történetében a

legjobb eredményt) jelent. A másik pozitív példa a budai Millennárison működő interaktív tudományos élménypark, a Jövő Háza, amely azonban - például az elvileg országszerte jelen lévő TIT-hez képest - korlátozott hatósugarú.

Az MTA felelőssége?

A tudományos ismeretterjesztés leépüléséért a „magas tudomány” is hibáztatható. Egyrészt a tudományos eredmények társadalmasítását korábban hatékonyan végző TIT leépülését, a TIT-lapok elhúzódó válságát régóta tétlenül nézi az MTA, miközben a tudós testület és az Akadémia elnöke egyaránt Vizi E. Szilveszter. Másrészt - az MTA Kutatásszervezési Intézetének felmérése szerint - maguk a tudósok sem törik össze magukat az ismeretterjesztéssel: bár háromnegyedük úgy véli, hogy a társadalom tájékoztatása elsősorban a kutatók feladata, ebben csak alig 50 százalékuk vesz részt, döntően a humán- és társadalomtudományok területéről.

Hivatkozások

1. Már keresik Batiz András utódját. NAPI Online, 2006 nyomán
2. A Tescóból választhat kormányyszóvivőt Gyurcsány – Nőt. (Index, MTI) mno.hu 2006 nyomán
3. Az Új Egyensúly programjának sajtóviesszhangja. euractiv.hu, 2006 nyomán
5. Valami van. (Gyurcsány Ferenc a 16 óra című műsorban). Para-Kovács Imre, mho.hu 2006 nyomán
6. "Jellegtelen, levitézlett pártkatonák gyülekezete a kormány". Stop! 2006 nyomán
7. Riadalom és pesszimizmus a netpolgárok körében. hvg.hu, 2006 nyomán
8. A megszorítások többségét elutasítja a közvélemény. NAPI Online 2006 nyomán
9. Az emberek fele szerint a kormánypártok átverték őket. Stop! 2006 nyomán
10. Az ígéretek és a valóság. NOL, MTI 2006 nyomán
11. Az akadémikusoknak csak a fele vesz részt az ismeretterjesztésben. NOL, 2006 Hargitai Miklós nyomán

2.29 Tájékoztatási incidensek nyomában¹²⁴

Egy balatonmárfürdői közlekedési incidens során majdnem összeütközött két személyszállító vonat. Az eset vasárnap történt, de csak kedden adott róla részletes tájékoztatást a MÁV. Előzetesen valószínűleg annak a mozdonynak a vezetője hibázott, amelyik a tilos jelzés ellenére kihajtott a balatonmárfürdői állomásról. A pályaudvart elhagyva a szerelvény majdnem összeütközött a vele szemben érkező másik személyvonattal. A két mozdony egymástól száz méterre állt meg. Személyi sérülés nem történt, a két szerelvényen összesen körülbelül ezer ember utazott. A tilos jelzésen áthaladó vonat a mozdonyba beépített úgynevezett vonatbefolyásoló ellenőrző berendezés automatikusan lefékezte. Az adott vonalon az eset miatt több mint egy órán át állt a forgalom, s mintegy tíz vonat torlódott fel. Az MTI azon kérdésére, hogy a MÁV miért nem tájékoztatta korábban a közvéleményt az esetről, szóvivőjük azt mondta: vasárnap közleményben már jelezték, hogy „műszaki okok miatt késnek a vonatok az adott szakaszon”. /1/

A mérés és minősítés, a statisztikai információrendszer és a tájékoztatás vizsgázott akkor is, amikor sokadszor hiúsultak meg – s úgy tűnik, végleg – a kormányzat tervei a sztrádaépítés költségeinek államháztartási egyenlegen kívül történő elszámolásáról. Emiatt a 2006-os GDP-arányos költségvetési hiány a drasztikusan megemelt célszámnál is magasabb lett. Veres János pénzügyminiszter elismerte, hogy az autópálya-elszámolásokkal kapcsolatos

¹²⁴ Csorba József: Tájékoztatási incidensek nyomában. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. július 26. 10:10

kockázatok csökkentése és az egyértelmű elszámolás feltételeinek megteremtése érdekében az eddigi gyakorlat megváltoztatását javasolta a kormánynak. A PPP-konstrukcióban építeni tervezett sztrádaszakaszok költségeit korábban nem kívánta a költségvetésben elkönyvelni, de a 2006-os június eleji hiánycélemeléskor a meghatározott készütségi fok feletti szakaszokkal kapcsolatos kiadásokat (a GDP 0,5-0,6 százalékára rúgnak) mégis egyenlegrontó tételként tüntette fel. A fennmaradó, a bruttó hazai termék 0,6 százalékát kitevő részt ugyanakkor az egyenlegben kívülről szeretne volna elszámolni. Az EU statisztikai hivatala delegációjának a múlt heti magyarországi látogatása, a hazai szakértőkkel folytatott egyeztetéseken elhangzottak játszottak szerepet a kormányzati beismerésben. /2/

Mi az a ténykampány?

Közvélemény-kutatás indítottak az állam és az egyház kapcsolatának témakörében – jelentette be a vatikáni megállapodás eredményeit és tapasztalatait értékelő bizottság elnöke. Tamás Pál, a Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetének igazgatója, egy kormánybiztos tájékoztató vendégeként ismertette, hogy az általuk összeállított kérdőív alapján a Szonda-Ipsos veszi fel az adatokat. A bizottságnak szeptember végére kell összefoglaló képet tárnia a kormány elé arról, hol vannak feszültségek az egyház és az állam viszonyában, és ezek hogyan küszöbölhetők ki. /1/

Elkészült az első ötszáz példány az egészségügy problémáit és megoldási javaslatait tartalmazó „Zöld könyvnek”. Az eddigi nyomtatás illetve az arculattervezés hárommillió forintba került. A kormány ezzel együtt belekezdett az úgynevezett ténykampányba, amivel az egészségügyet érintő legfontosabb kérdésekre akarják felhívni a figyelmet, ez további 33 millió forintot emészt fel. Azt még nem lehet tudni, hogy a további tervezett 10 ezer példány mennyibe fog kerülni. A társadalmi viták alapjának szánt 56 oldalas zöld könyvet a lehető legszélesebb körben szeretnék terjeszteni - fogalmazott a kormánybiztos. Ezért a dokumentumot eljuttatják számos szakmai szervezethez, az emberek pedig kórházakban, patikákban, a házi orvosoknál juthatnak hozzá. /2/

Már 400 javaslatot tettek az M0-s északi hídjának nevére. A névadás lehetőségét egy hete jelentette be Kóka János, egyidejűleg azzal, hogy az átadás nyolc hónapot csúszik. Egy hét alatt csaknem húszezer szavazat érkezett. A voksolók többsége – több mint ötezer ember - legszívesebben Hofi Gézáról nevezné el a hidat. A szavazásban előkelő helyen szerepel Pató Pál, Eötvös, Vásárhelyi Boldizsár, Horthy, Szent István, Mátyás király és József Attila. Magyarország hírességei közül számos tudós, történelmi személyiség és művész van a listán. A teljesség igénye nélkül: Deák, Kossuth, Nagy Imre, Szentgyörgyi Albert, Bartók Béla, Kosztolányi, Rejtő Jenő, Rubik Ernő és a Latinovits-Rutkay páros. Javaslat érkezett az Antall-, Orbán- és az Igazságos Gyurcsány-híd elnevezésre, Kádár Jánosra vagy Torgyán Józsefre, szerepel Chuck Norris, Szalacsi bácsi, Al Bundy, Fekete Pákó, Gyurcsok József Csodahíd, a Vágó híd, Zenebutik-Zenehíd, a Szent Endre, a Cenz Úr és a Harminc Évet Késtem elnevezés, Víziló Vili és Micimackó. /3/

Hivatkozások

1. Majdnem összeütközött két személyvonat Balatonmárfiafürdőn. (MTI) 2006, július, nyomán
2. Az idén tíz százalék feletti hiány. Baksa Roland, vg.hu, 2006 július, nyomán
3. Felmérés az állam és az egyház kapcsolatáról. MR echo.tv.hu nyomán
4. A kormány 33 milliót szán a ténykampányra. hirado.hu/Független Hírügynökség nyomán
5. Javaslatok az M0-s híd nevére. (m0hid.gov.hu, index) hirtv.hu nyomán
6. Kreatív kormányt! (Koczó Ildikó) vg.hu nyomán
- 7.(A kormány társadalmi vita után halasztaná az euró bevezetését (2006. július 26. 7 óra 0 perc, Világgazdaság, tozsdeforum.hu nyomán)
8. Új magyar virtus - Szóról szóra. R. Székely Julianna, mho.hu nyomán

2.30 Véleményvezérség és információlopás-alkalmak¹²⁵

Felvetődött, hogy ha a rádióban lehetősége van rendszeres megszólalásra a miniszterelnököknek, úgy miért ne lehetne bevezetni a televízióban is?! A miniszterelnök nem kampánybeszédet tartó politikusként, hanem államféfíként jelent volna meg. Arra, hogy Gyurcsány nem pártpolitikusként kívánt megjelenni, „több jel is utalt”: a szóvivő az Új Magyarország fejlesztési tervének bemutatásával indokolta a megszólalást; a miniszterelnök pedig beszédében a közös nekigyürkőzésről beszélt és Széchenyire utalt.

Amikor Orbán Viktor Kossuth rádiós megszólalásait támadták, azért volt, mert Orbán Viktor beszélt. Ekkor mindenki azt gondolta, hogy nem a személy a lényeg, hanem az, hogy milyen minőségben szólal meg, a kormány vezetőjeként vagy pártpolitikusként. De Orbán esetében minden számított.

Amikor Antall József miniszterelnök szeretett volna a nemzethez szólni 1990 őszén, az akkori közszolgálati televízió elnöke, Hankiss Elemér úgy döntött, hogy a megszólalás a feszült társadalmi helyzet és az önkormányzati választások közelsége miatt csak pártpolitikai lehet, és ezért a kiegyensúlyozást ajánlotta fel, ezt a szerepet azonban Göncz Árpád nem kívánta betölteni, így Antall sem beszélhetett. /1/

Tájékoztatáspolitikai: jelent valamit?

A Tesco Rt. korábbi kommunikációs vezetője a második Gyurcsány-kormány szóvivője lett 2006 augusztus 1-jétől. A MeH-en belül működő Kommunikációs Kormányzati Központ szerkezete véglegessé vált. A Gál J. Zoltán államtitkár, a kancelláriaminiszter általános helyettese által vezetett központ feladata volt, hogy egységes legyen a kormányzati kommunikáció. Emellett ennek a részlegnek lett a feladata az is, hogy szolgáltatást nyújtson a csökkentett létszámú minisztériumi sajtóosztályoknak. A Kormányzati Kommunikációs Központon belül működik a Kormányzóvivői Iroda, a miniszterelnök nyilvános szerepléseit előkészítő és koordináló egység, a kutatási-elemzési feladatokat ellátó részleg és az állami ünnepek lebonyolítását végző egység, s ide tartozik a web-stratégia kialakítása is. Batiz András feladata „a tárcaikkal való együttműködés irányítása, a fizetett médiahasználattal kapcsolatos tevékenység”. Batiz Andrásra eredetileg a reformok kommunikálása során számított a kormány. /2/

A meteorológus hitele

A 2006 júliusi prognózis és az Országos Meteorológiai Szolgálat körül komoly vita folyt. A meteorológusok egy része hűvös időt jósolt, de az átlagosnál is melegebb és szárazabb volt a július. Németh Lajos elismerte, hogy hibázott: két hónappal korábban az Európai Középtávú Időjárési Előrejelzések Központja számítógépes adataira hivatkozott, amikor esős, hűvös júliust prognosztizált. Sokan talán épp emiatt módosítottak tervükön, és választották a hazai helyett a külföldi nyaralást, ezért több hazai szállodás is perrel fenyegetőzött, igaz, még egyetlen kártérítési igény sem érkezett – mondta Dunkel Zoltán, az Országos Meteorológiai Szolgálat vezetője, aki könnyelműnek nevezte kollégáját, mert a kötelező óvatosságról megfélekedve nyilatkozott a nyár elején a várható időjárásról. Ismét bebizonyosodott, hogy legfeljebb két hétre előre lehet megbízható prognózist adni. Az OMSZ-t egyébként nem érintik a megszorító intézkedések, egyetlen állomást sem zárnak be, és a viharjelzés sincs veszélyben. Pedig szakmai berkekben sokan támadják a szervezetet. Aigner Szilárd, az egyik legrégebbi meteorológiai vállalkozás vezetője szerint az OMSZ visszaél monopolhelyzetével, sajátjának tekinti és pénzt kér a nyilvános időjárési adatokért, így próbálja ellehetetleníteni vetélytársait. A magáncégek is többnyire azt kifogásolják, hogy az OMSZ weblapján nem tesz

¹²⁵ Csorba József: Nagy, nagy információlopás-alkalmak. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. július 29. 07:44

közzé azonnal minden adatot, üzleti megfontolásból egy részüket visszatartja. /3/ A hosszú távú előrejelzés nem jött be, kicsi volt az esély, nem lett volna szabad biztosra mondani semmit: a megbízhatósága olyan 55-60 százalék. Ami azt jelenti, hogy a vagy fej vagy írásnál valamivel jobb. /4/

Nagy információlopás-alkalom

A megszűnt Belügyminisztériumnak a hatósági nyilvántartásokkal kapcsolatos hatáskörei körül zűrzavar van. Az új Gyurcsány-kormány megalakulása óta eltelt két hónap alatt nem sikerült egyértelműen tisztázni az egyes tárcák pontos feladatait. A minisztériumok felsorolásáról szóló törvényből nem derült ki, hogy a megszűnt BM bizonyos hatásköreit mely tárcák vették át. A jogalkotók slamposágát mutatta, hogy a parlamenthez benyújtott eredeti tervezetben a határőrség, illetve a katasztrófavédelem még egyáltalán nem szerepelt. Így jártak a BM által gyakorolt titokvédelmi hatáskörök, melyekről ugyancsak megfeledeztek. És nem tűnt föl senkinek (jellemzően a magyar információműveltségre és -tudatosságra nézve), hogy a különféle nyilvántartások helyzete sincs rendezve.

A minisztériumokról szóló törvény egyetlen adatbázist említ: a személyiadat- és a lakcímnyilvántartással kapcsolatos ügyeket a jogszabály az újonnan létrehozott Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumhoz delegálta. A Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal sorsa viszont kevésbé érdekeltette a jogalkotót, mert csak a törvény elfogadása után sietve meghozott kormányrendelet tisztázta, hogy az intézmény a kancelláriához kerül. Önmagában ez még nem lenne baj, de a hivatalban fellelhető többi nyilvántartásról másodjára sem sikerült szabályozást alkotni. Pedig nem akármiről van szó: a népesség-nyilvántartás mellett itt találhatók a közúti közlekedési adatbázisok és több bünyügyi célú nyilvántartás is, miként a hivatal feladata az útlevelek előállítás és nyilvántartása, illetve az erkölcsi bizonyítványok kiadása is. Mindezt eddig viszonylag jól szabályozott rendben a belügyminiszter felügyelte - a poszt azonban megszűnt. A törvényi háttér ugyanis változatlan, így az adatbázisok ma gazdátlanok, miközben a polgárok széles körét érintő, illetve meglehetősen érzékeny információkról van szó. Ebben a helyzetben kérdés, hogy ki hozhat felelős döntéseket például útlevelügyekben, illetve a büntetések adatbázisával - a daktiloszkópiái vagy a DNS-nyilvántartásokkal - kapcsolatos kérdésekben?! /5/

Vezetékes telefónia

A vezetékes telefonszolgáltatás leépülése (mely a magyar viszonyok egyik legmegdöbbentőbb fejleménye) viszi magával a Tele2-t is. A Tele2 páneurópai távközlési szolgáltató részvényárfolyama 2002 óta nem került olyan mélyre, mint 2006-ban, amikor napvilágot látott a cég közleménye szerint második negyedéves eredménye elmaradt a várakozásoktól, és a további kilátások sem jók. A papírok értéke öt százalékkal, 67 svéd koronára esett. Az EBITDA 1,40 milliárd svéd korona (193 millió dollár) lett szemben a bázisidőszak 1,69 milliárdjával és az elemzők 1,42 milliárdos konszenzusával. A bejelentésben a Tele2 vezetősége a korábban várt 16 százalékról 11-14-re csökkentette az éves árbevétel növekedésére vonatkozó előrejelzését. Az indoklás szerint tovább fokozódik - ha nem is nemzetközi helyzet, de - a vezetékes távközlés visszaszorulása és többet költöttek marketingre is. /3/ De egy szó sincs az abnormális magyarországi viszonyokról.

Magyarország nem lesz információs társadalom!

Pontosabb nyilvántartást és nagyobb takarékoságot szorgalmazott az egészségügyi miniszter a Magyar Televízió Nap-kele című műsorában. Molnár Lajos szerint sláger lett a Zöld könyv, a kormányzat egészségügyi terveinek összefoglalója. Bár a könyv megtalálható az interneten és 15 ezer példányt postán is szétküldték, a miniszter hétfői nyilvános "telefonos rendelésén" sokan kifogásolták, hogy a könyvhöz nehéz hozzájutni. Sok panaszt kapott a miniszter, mert a

házi orvosok szeptembertől kötelesek az eddiginél több és pontosabb adatot szolgáltatni betegek gyógyításáról. Molnár Lajos szerint a pontos dokumentáció nem a hivatal, hanem a beteg érdeke. Az adatszolgáltatásról egyébként már két éve döntöttek, s az intézkedést a Magyar Orvosi Kamara is helyeselte, csak a bevezetés elhalasztását kérte ez év őszéig. Itt az ősz - mondta a miniszter, aki szerint Magyarország az elhalasztott intézkedések országa, s ezen szerinte változtatni kell. A rendelőintézetekben évente mintegy 60 millió beteg fordul meg, a betegeknek és az orvosoknak elemi érdeke, hogy pontosan lehessen tudni, kit, mikor, hogyan kezeltek. A naprakész adatszolgáltatás fontosságát a veseátültetések példáján mutatta be a miniszter. Most az a helyzet, hogy a beteg felkerül az új vesét várók listájára. Ezután viszont senki nem törődik az éppen aktuális állapot figyelemmel kísérésével. /7/ Így fordulhat elő, hogy amikor alkalom adódik egy vese beültetésére és erre csak 4-5 óra van, akkor kell kideríteni, hogy az egyik várakozó beteg éppen operálhatatlan, mert lázas, vagy 20 kilót hízott, ami szintén kizáró ok, illetve a kezelőorvosa nem található, mert éppen szabadságon van, vagy bármilyen más dolog történt, ami miatt kapkodva új jelöltet kell keresni a várakozók listájáról.

Hivatkozások

1. Hat perc csapda. 2006, július, NOL, Zsolt Péter nyomán
2. Bemutatták Danks Emesét, az új kormányzóvivőt. 2006, (MTI) mno.hu nyomán
3. Összeveszték a meteorológusok? 2006 (hirado.hu) nyomán
4. Elnézést a rossz előrejelzésért. 2006, rtlklub.hu nyomán
5. Gazdátlanra vált adatbázisok. NOL, Lencsés Károly nyomán
6. Belegabalyodott a vezetékes telefonába a Tele2. (NAPI Online) nyomán
7. Magyarország az elhalasztott intézkedések országa". MTI, ma.hu nyomán

2.31 Evidenciák tények nélkül¹²⁶

Minden magyar állampolgár tud már valamit arról, hogy a magyar állam minden közszolgáltatásában hatalmas forrás- és eszközhiány található. Egyik helységnek nem működik a mentője, a másinak a tűzoltó létrás kocsija. Most három tűzoltó halt meg egy bonyolult tűzben, mert nem volt megfelelő felszerelésük és intelligens mentési stratégiájuk, hogy időben kitaláljanak, vagy megtalálják őket. Ezek és ők a roncsársadalom áldozatai.

A tények hiánya, a mérés és a minősítés hiánya, a korszerű statisztikai leképezés elmaradása már veszélybe sodorja a gazdasági rendszer működését, illuzórikussá teszi a politikai rendszer működését, érthetetlennek és rendetlennek láttatja a társadalmi rendszer működését. Pedig a mai magyar társadalom logisztikai információterképének „kiterítésével” azonnal nyilvánvalóvá válnak a Magyarország típusú nagyrendszer vagy információs fekete doboz modell akut hibái.

Az információ és tájékoztatás hiánya mint legfőbb rendszerprobléma

A tények és számok típusú konfliktusok legfrissebb példája, hogy egyszerűen kimaradt az import egy része a statisztikából. A hagyományos és hivatalos mérés, minősítés szerint az idei első félévben 95 millió euróval mérséklődött a külkereskedelem hiánya, annak ellenére, hogy júniusban 21 millió euróval romlott a szaldó az egy évvel korábbihoz képest. A KSH „becslése és közlése” szerint a hatodik hónapban az export és import értéke euróban egyaránt 10 százalékkal bővült. A hatodik havi hiány 121 millió eurót tett ki, ami lényegesen jobb az elemzői várakozásoknál. A kivitel értéke forintban számolva 1.314, a behozatalé 1.344 milliárd forintot ért, a forgalom mindkét irányában 19 százalékos növekedést jelentve. Az egyenleg 4 milliárd forinttal romlott a 2005. júniuséhoz viszonyítva. Suppan Gergely, a Takarékbank elemzője (és

¹²⁶ Csorba József: Evidenciák tények nélkül. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. augusztus 7. 15:53

más szakértők) szerint kétséges az adatok megbízhatósága, mivel az import számbavételének módszertani változása lényeges bizonytalanságot hozott a rendszerbe. A KSH ugyan folyamatosan korrigálja az adatokat, de félő, hogy ezek csak kisebb részben hozzák felszínre a be nem vallott importot. /1/

Miből lesz tudás?

Az intézmények és az eredményes működéshez szükséges tájékoztatás aktuális példája az akadémiai kutatócsoportok működtetésének reformdiktatúra típusú átszervezése. Sok kicsi helyett kevesebb, de nagyobb létszámú felsőoktatási kutatócsoportot támogat a jövőben a MTA. A pályázaton elvérző csoportok megszűnnek vagy beolvadnak a nyertesekbe. Az Akadémia ítélete szerint ez a döntés az akadémiai reform újabb fontos lépése. Az MTA vezetése az idén januárban döntött úgy, hogy a 2007-2012 közötti időszakra új pályázati feltételekkel írja ki támogatási programját. A kutatócsoportok támogatási szerződése ez év végén lejár, ezért hirdettek új pályázatot.

Az új támogatási feltételek egyike az volt, hogy a kutatócsoportok nagysága feleljen meg a mérethatékonyság elvárásainak, ezért a legkisebb létszám három fő, de a valóban kívánatos létszám 5-10 fő között van. Az Akadémia döntése szerint a korábbi 171 kutatócsoport helyett 79 alkotja majd 2007 januárjától a hálózatot, támogatásuk évi 1,75 milliárd forint, ami csupán harmada az igényeltnek. A 2007. január 1-je után működő 79 kutatócsoport úgy áll össze, hogy az 58 eddig is működő mellett 21 új kutatócsoport indul. Bármely akadémikus vagy a tudományok doktora pályázhatott, és nyerhetett is megfelelő kutatási programmal; tehát a kutatóhelyek negyede új alapítású lesz. A kutatócsoportok tagjai egyetemi státusba kerülnek, erősítve a felsőoktatási oktatógárdát. A befogadó egyetemek vezetőivel külön-külön köt szerződést az Akadémia. E döntés azt üzeni, hogy a szűkös költségvetési keretek között, vagy annak ellenére a kutatóegyetemi modell megvalósulását ösztönzik. /2/

Negatív eredményességű szakmai vitákkal a változásokért

Szabó Csaba, az Akadémia-polémia kirobbantója reflektál Fábri György, az MTA kommunikációs igazgatója, „Vitaszint alatt” című írására. Fábri megjelentetett egy, a Népszabadság-beli cikkéhez hasonló, de annál terjedelmesebb írást az Akadémia honlapján. Fábri a konkrét számokat és részletes adatokat tartalmazó Szabó-féle írást alulinformált handabandázásnak, összevissza kocsmai beszédnek minősítette. Szabó viszont Fábri tárgyi tévedéseit akarja korrigálni, mivel úgy tűnik, hogy írásának lényege (vagyis hogy a magyar tudománypolitikában gyökeres változtatások szükségesek, amelyek az MTA belső reformjától nem várhatók, s hogy az MTA számára kiutalt állami forrásokból, jobb felhasználás mellett, sokkal magasabb szintű teljesítményt is ki lehetne hozni) nem jutott el az illetékes fülekhez. Nos, a vitában elég nyilvánvaló, hogy az MTA személyi kiadásaiiban a fiatal kutatók háttérbe szorulnak. Kroó főtitkár 2006. május 9-i akadémiai beszámolójában a 2007. évi költségvetésben az MTA 4,56 milliárd forint többletforrást kívánna elkülöníteni kutatóintézeti alapellátásra, egymilliárdot kutatási infrastruktúra javítására, 300 milliót tiszteletdíjakra, 200 milliót könyv- és folyóirat-kiadásra, 210 milliót a következő World Science Forum megrendezésére, 180 milliót a következő akadémikusi tagválasztásra, és csupán 136 millió forintot fiatal kutatók új álláshelyeire. /3/

Mi a baj a tényekkel?

A sok mögöttes információval és tapasztalati tudással rendelkező személyek vitájában elképesztő állapotokra derül fény az összeomló magyar állam és társadalom valóságos helyzetét illetően. Már önmagában is elképesztő az alap- és alkalmazott kutatások szétválasztása típusú vita felvetődése. Hogy hivatkozni lehet külön az alapkutatásoknak az EU

Bizottság által javasolt finanszírozási maximumértékére, vagy hogy az Magyarországon ma túl magasnak minősíthető. Török Ádám szerint ennek oka az is lehet, hogy csekély a vállalatok K+F-érdekeltsége és -orientációja. A magyar állam korábbi, aránylag magas alapkutatási ráfordításai ugyanakkor semmilyen garanciát sem jelentenek arra, hogy ez a szint magas is marad. Boda Miklós viszont az eddigi alapkutatási támogatási szintet tekinti bizonyítéknak arra, hogy „az állam nem az alapkutatások visszaszorítására törekszik”. Ez olyan, mintha a tegnapi napsütésből mai jó időre következtetnénk. /4/

A magyar vállalatok innovációs képességéről szóló adatok lesújtóak: 2004-ben közel 50 százalékkal nőtt a K+F-et végző magyar vállalkozások száma, de nem éri el az ezret. A magyar gazdaságban ma több mint félmillió vállalkozás működik, és ezek közül több mint 20 ezer a legalább közepes méretű vállalat. Ehhez képest az említett valóban látványos növekedés még mindig csak arányaiban, nem pedig a szintet illetően jelent komolyan vehető előrelépést.

Boda Miklós Török Ádám „A krétakör közepén: K+F és innovációs stratégiai dilemmák Magyarországon 2006-ban” című tanulmányával vitázva, hivatkozva, hogy a hivatalos statisztika alapján Magyarországon a költségvetési ráfordítások 41 %-a megy alapkutatásokra, ami jóval fölülte van az EU által célként kitűzött 30 %-nak. Ami semmit sem jelent, mert olyan alacsony ez az érték, hogy Európában keresni kell az ilyen példát.

Jelenleg Magyarországon a K+F ráfordítás a GDP 1 %-a, ezen belül az állami és a vállalati K+F ráfordítások aránya 2:1. A kormányzati cél 2010-re, hogy ez az arány megforduljon az állami ráfordítások szinten tartása mellett. Az APEH adatai szerint 2005-ben, a K+F-et végző vállalatok száma 450-ről 630-ra nőtt. Ez nagymértékben köszönhető annak, hogy az innovációs járulék befizetése helyett a vállalkozások inkább választják a saját K+F tevékenységet. Ez a magyar állam, társadalom és gazdaság esetében nem elég semmire. /5/

Mi baj a tudással?

Magyarországon intézményes, társadalmi és egyéni tudásavulás folyik, az ipari munkakultúra leépülése száz évvel ezelőtti állapotok előtti időket idéz fel. A legmagasabb munkakultúrát felmutató, a legnagyobb innovációs igényt és felhasználást biztosító iparágak semmisültek meg. A mai munkakultúrát uraló magyarországi multik a csontváziparokat preferálják, a tudás és innováció nem itt születik. Közben az egy főre jutó „tudásgazdaság” és „tudástársadalom” fogalmakkal dobálózás talán nálunk a legmagasabb világviszonylatban. Az ordító ellentmondás lényege - többek között - ott van, hogy a sokat emlegetett „magyar modell” gazdaságfilozófiája egy politikai stabilizációs igénynek van alávetve. Ez a magyar modell kommunista-szocialista-kapitalista hatalmi dogmája.

Az ehhez a dogmához iskolázott politikai és gazdasági elit nem képes figyelembe venni a társadalmi tőke, az abszorpció képesség, a politikai szabályozás vagy az innováció szerepét a fejlődésben. /6/ Döntően azt vallja, hogy a gazdaságok természetes állapota az egyensúlytalanság. A magyar szocializmusban feltűnt, mai, kapitalista „magyar modell” egy retroaktív rendszermodell, amelyben mindig a korábbi mulasztások kompenzálása folyik, s ezért az aktuális folyamatokkal állandó időzavarban lévő „fejlődés” zajlik. A politikai hatalom megtartása állandó stabilizációs igénnyel jár, a stabilizáció következménye a nem növekedés. A növekedés destabilizál, kikezdi a politikai hatalmat.

A mindig hiányzó pénz piaci és morális értéke a magyar modell szempontjából

A filozófus Kardos Gábor egy zseniális írással veti fel azt a problémát, hogy a magyar piacgazdaság szempontjából súlyos terhet és problémát jelent amikor a piaci szereplők irreálisan túlértékelik a pénz piaci értékét és jelentőségét. Kardos írja: „Mi következik ebből? A pusztán gazdasági következmények is súlyosak, hiszen az előítéletesen túlértékelt pénz valóságosan is túlértékeltté válik. A gazdaság működésének mentális alapmechanizmusa ugyanis éppen ez, amit a tőzsde példáz legtipikusabban: az emberek mentális és kulturális

értékítéleteit a piacgazdaság valódi piaci értékévé konvertálja, illetve pénzben kifejezhető értéként jeleníti meg. (Tulajdonképpen ezt a mentális-kulturális konverziót nevezik piacgazdaságnak.)

Van azonban egy másik, nem kevésbé súlyos következménye a pénz túlértékelésének, mégpedig morális téren. Az általános siránkozás, hogy nálunk nincs elég pénz ugyanis nem csupán önbeteljesítő gazdasági jóslatként káros, hanem állandó demoralizáló hatása is szinte felbecsülhetetlen károkat okoz. Egyszerű emberi nyelven szólva tulajdonképpen nem jelent mást mint kicsinyességet, mégpedig egy egész országban általános szemléletté és gyakorlattá váló kicsinyességet. Külkereskedőként évek óta tapasztalom, hogy ezen a téren keleti összehasonlításban is drámai a helyzet nálunk és máig nem mutatkozik javuló tendencia.” És azután mi következik ebből?

„Ha egy ember vagy egy ország kicsinyesen csak a pénzre tud gondolni, abból soha nem lesz jó üzlet, még akkor sem, ha netán bizonyos esetekben sikeres lesz, mert spekulatív, társadalmilag kétes hasznú vagy kimondottan negatív következményekkel járó üzletekkel ér el extraprofitot a legalitás határán lavírozva vagy azt átlépve. A Magyarországon elterjedt pénz- és üzletfelfogás sajnos alapvetően ilyen kétes vagy káros üzleteket feltételez és szinte nem ismeri vagy nem veszi komolyan, netán ki is nevezi az imént vázolt általános értelemben is jó üzletet, mely hosszú távon és társadalmilag is pozitív. A nálunk elterjedt vélekedés felcseréli az okot az okozattal, a kiindulást a következménnyel, amikor a pénzt előfeltételezett valaminek gondolja egy olyan rendszerben, melyben a pénz sokkal inkább következményként tud ésszerűen és valóban hasznosan megjelenni.

Ezért nem is működik a közvélekedés pénzgazdasága és ezért válik önbeteljesítő jóslattá, mert a "nincs pénzből" továbbra sem lesz több pénz, sőt, inkább egyre súlyosabbá válik a hiányérzet és maga a hiány. Ugyan globális problémáról van szó, nálunk mégis akutabb formában, valóságos morbus hungaricus-ként jelentkezik. /7/

Mindazonáltal, nem vitatva Kardos Gábor alapvető felismerését, zseniális érvelésének igazságát és jogosságát, szóvá kell azt is tennünk, hogy a magyarországi „kóros pénzhány érzete” mögött valóságos okok is vannak. Amennyiben 10 milliós lakossággal számolva a magyar állami intézményrendszer összegzett forráshiánya, különös tekintettel a társadalmi újratermelés nagyrendszereire, ma már 100.000 milliárd forint nagyságrendű.

Hivatkozások

1. Napi Online nyomán
2. A kutatócsoportok több mint fele megszűnik. NOL, Ötvös Zoltán nyomán
3. Az Akadémia receptje. NOL, Dr. Szabó Csaba nyomán
4. Válasz Boda Miklósnak.Török Ádám, matud.iif.hu nyomán
5. Boda Miklós hozzászólása. matud.iif.hu nyomán
6. Tamási Péter: Tudás- és gazdasági klaszterek kialakulásáról...matud.iif.hu
7. A pénzhány: morbus hungaricus. Kardos Gábor, nszava.hu nyomán

2.32 A kormányt megcsapta a vihar szele¹²⁷

Az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) vasárnap este 6 órakor, három órával a vihar kitörése előtt kiadta a figyelmeztetést. Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szóvivője cáfolta, hogy konkrét helyre és viharerősségre vonatkozó tájékoztatást kaptak volna. Dobson Tibor szerint este fél nyolc után kaptak tájékoztatást az OMSZ-től arról, hogy a következő órákban az ország középső régiójában csapadéokra, és erős szélre kell számítani. A viharzóna érkezéséről már vasárnap délelőtt voltak információk, azonban annak erejét, és

¹²⁷ Csorba József: A kormányt megcsapta a vihar szele. Publicisztika Liliputból, 2007. augusztus 11. 08:47

helyét csak este 8 órára lehetett biztosan megállapítani, mondta Véber István meteorológus.
/1/

Katasztrófa-kormányzás cirkuszi médiával

A Magyar Nemzet emlékeztet, alig több mint húsz esztendeje, hogy a május elsejei felvonulás előtt nem tájékoztatták az ország polgárait a csernobili katasztrófáról, 1986-ban is beharangozó műsorokkal csináltak kedvet a televízióban a majálishoz, a mostani ünnep előtt sem volt ez másként. A cél évtizedek múltán is ugyanaz maradt: a jókedvű tömeggel demonstrálni, hogy a bizalom töretlen pártunk és kormányunk vezetői iránt. Kedvcsináló médiafelvezetésekben most sem volt hiány, pedig az OMSz már órákkal a tűzijáték megkezdése előtt jelezte a megfelelő szintű kormányzati szerveknek a nagy vihar közeledtét. Az időjárás-jelentések óvatosabban bár, de szintén prognosztizálták az esti ítéletidőt. A legtöbb televíziós csatorna azonban háttérbe szorította a pesszimista hangokat, úgyhogy legfeljebb tűzijáték utáni zuhéra számíthattak azok a milliók, akik élőben akarták látni az égi látványosságot. A közszolgálati televízió még az esti Híradóban is hurraóptimista hangulatban, a régi pártállami idők szervilis, szolgálai ujjongásával interjúvolta a Duna-parton már kint lévő embereket, a műsorvezető pedig kedélyes kérdéssel srófolta tovább a várakozásokat: „Mit kapnak még az emberek?”. /2/

Tudósítói lelkiismeret

Az egyik kereskedelmi tévécsatorna hibákkal ugyan, de végig tudta közvetíteni a trópusi esőfűgönyön át töretlenül folytatódó petárdadurrogást. „Nem volt zökkenőmentes, de nagyon szép volt” – zárta le a stúdióban ülő műsorvezető a közvetítést. Kollégái – bár érezhetően megszeppentek a törtéteken, s remélték, hogy nem esett baja senkinek – láthatóan nem fogták fel a helyzet komolyságát. Másik műsorvezető gyermekkori élményei alapján arról nosztalgizált, milyen közösségteremtő ereje van a tábortűznek, tűzijátéknak, amikor összehozza az embereket. Ilyen és ehhez hasonló idétnel mondatok is elhangozhattak a közvetítés alatt: Milyen békés még, de aztán a fináléban bevetnek minden eddig látott elemet. A következő tragikomikus mondatot is elhangzott: Ebből a nyugodt képből visszkapcsolunk a stúdióba. A kereskedelmi csatorna becsületére legyen mondva, később rendkívüli híradóban számolt be a katasztrófáról, ott már természetesen nem ez a zavarodottan dilettáns tónus uralkodott. Voltak azonban, akik még a tűzijáték utáni tragikus híreket, képsorokat hallva, látva sem jöttek zavarba. A HírTv áttörte a kormányzati hallgatás falát és késő éjszakáig rendkívüli hírekkel, helyszíni tudósításokkal jelentkezett. Ha nem vállalta volna föl ezt a közszolgálati szerepet, az ország talán még ma sem értesülhetett volna a baj nagyságáról. /3/

Biztonsági és életvédelmi ügy

A rendőrség jelezte a szervezőknek a közelgő viharról szóló jelzést, de akkor már nem volt mit tenni - mondta Gergényi Péter, Budapest rendőrfőkapitánya a közszolgálati televízió Nap-kelte című műsorában. A rendőrfőkapitány szerint 20 óra 40 perckor a siófoki vízi rendészek értesítették budapesti kollegáikat a viharról. A BRFK munkatársai ekkor a meteorológiai szolgálattól és a székesfehérvári rendőröktől kértek tájékoztatást. Miután 20 óra 46 perckor mindkét forrás megerősítette a közelgő vihar hírét, azonnal riasztották a szervezőket és a Dunán tartózkodó hajókat. Gergényi szerint az egyik szálloda tetején tartózkodott a kivitelező Nexus Kft. egyik munkatársa, őt értesítették a BRFK összekötő tisztjén keresztül, de akkor már késő volt, mivel már „csak percek álltak rendelkezésre”. Két, két és fél óráig is eltartott volna, mire a tömegnek sikerül szétoszlani. Gergényi szerint a szervezők ennek ellenére elvileg megtehették volna, hogy mikrofonon keresztül tájékoztassák az embereket. Arra az újságírói kérdésre, hogy a rendőrök ezt miért nem tették meg, Gergényi azt mondta: a rendőrök nem álltak a mikrofonok közelében, ráadásul ez nem a rendőrök dolga lett volna.

Hivatalos vizsgálat indult

Jellemző módon hivatalból vizsgálatot az állampolgári jogok országgyűlési biztosa indított a vasárnap esti vihar okozta tragédia miatt; első körben az érintett állami szervek eljárását, jogi szabályozásukat vizsgálja, majd az eredmények ismeretében a kormányzat részére javaslatokat fogalmaznak meg - jelentette be Lenkovics Barnabás ombudsman. Első körben a rendőrségtől, tűzoltóságtól, a katasztrófavédelemtől, továbbá az Országos Mentőszolgálatától és az Országos Meteorológiai Szolgálatától várnak tájékoztatást, hogy a személyi és tárgyi feltételeiket, ellátottságukat tekintve fel vannak-e készülve a vasárnap esti viharhoz hasonló katasztrófahelyzetekre, az emberi élet mentésére - mondta az állampolgári jogok országgyűlési biztosa. Hozzátette: az élethez való jog minden embert megillet, és ezzel kapcsolatban az államot kiemelt és fokozott, úgynevezett intézményes életvédelmi kötelezettség terheli. Egy olyan eseményen, ahol másfél millió ember van, sokkal élesebben vetődik fel az a kérdés, hogy vajon az állam intézményein keresztül megfelelően képes-e eleget tenni ennek az alkotmányos kötelezettségének - mutatott rá az ombudsman. Lenkovics Barnabás úgy fogalmazott: figyelemmel kísérték a híradásokat, nyilatkozatokat, vizsgálati jelentéseket, tájékoztatásokat, és "ezekben igen sok ellentmondás és hézag, hiányosság is felfedezhető".

Az OMSZ jelzési eljárása

Folyamatosan küldtek riasztásokat a katasztrófavédelemnek a közelgő viharról - közölte Dunkel Zoltán, az Országos Meteorológiai Szolgálat elnöke a Magyar Televízió Nap-kezte című műsorában. Általános riasztást már vasárnap délelőtt is küldtek a viharról, majd később is, amikor délután öt óra körül a viharzóna belépett az országba. A 19 óra 39 perckor küldött riasztásban szerepelt először, hogy a vihar a közép-magyarországi régiót érinti. Arra az újságírói kérdésre, hogy a jelzés miért régióra és miért nem a fővárosra vonatkozott, Dunkel Zoltán azt mondta: a katasztrófavédelemmel kötött korábbi megállapodásban azt rögzítették, hogy a jelzést a statisztikai régiók alapján teszik, kollegája e szerint járt el. Dunkel szerint azt, hogy a vihar intenzív zónája a tűzijáték helyszínét érinti, csak „az utolsó néhány tíz percben lehetett valószínűsíteni”. Arra kérdésre, miért nem gondoltak a meteorológiai szolgálat munkatársai arra, hogy visszajelzés hiányában az e-mailen történő tájékoztatás mellett telefonon is értesítsék a katasztrófavédelmet, Dunkel azt mondta: „legközelebb esetleg be kell építeni egy visszajelzési rendszert”.

A MeH és a kancelláriaminiszter reakciója

Pánik tört volna ki, ha a vihar előtt tájékoztatják a tömeget?! „Arra lehet, hogy elég lett volna, hogy pánikot keltsünk” - mondta Szilvásy György. Hangsúlyozta: „a vizsgálati folyamat azt egyértelműen feltárta, hogy itt olyan vis maior meteorológiai helyzet állt elő, amelyről senki nem tudott, hogy be fog következni”. Szakértői véleményekre hivatkozva a kancelláriaminiszter azt mondta, ha a tűzijáték helyszínén a 120-130 kilométeres óránkénti sebességgel tomboló vihar helyett a szél ereje óránként csak 80-90 kilométer lett volna, akkor "emberéletben nem történik nagy valószínűséggel kár (...) nem dönti ki a nagy fákat, mint ahogy ez bekövetkezett, nem emeli meg a tetőt és nem szakítja le a tetőket". "Ilyen típusú viharnak a bekövetkezésére senki sem számíthatott" - mondta, hozzátéve, ennek ellenére hiba volt az, hogy a katasztrófavédelemnél a meteorológiai szolgálat jelzéséről szóló e-mailt nem olvasták el. Megjegyezte ugyanakkor, hogy a jelentésből nem lehetett volna következtetni a vihar mértékére.

Azzal kapcsolatban, hogy a meteorológiai szolgálat régióra vonatkozó riasztást küldött, Szilvásy György azt mondta: „a kormányrendelet, amely ezt a jelentéstételi kötelezettséget előírja, egyébként ez év februárjától az elmúlt évek vihartapasztalatai alapján született, az pedig pont arról szólt, hogy a lehető legpontosabban kell megmondani azt, hol várható a vihar”.

Arra az újságírói kérdésre, hogy a szolgálat ennek fényében hibázott-e, a kancelláriaminiszter azt mondta: a vizsgálat tisztázza majd, hogy a viharzónát meg lehetett volna-e határozni pontosan. A vizsgálatnak ezt az elemét kedden hozzák nyilvánosságra - tette hozzá. Kiemelte, hogy míg a tűzijáték helyszínén 120-130 kilométeres óránkénti sebességgel tombolt a vihar, Újpesten már csak 40-50 kilométeres óránkénti sebességgel. Szilvász György beszámolt arról is, hogy a tűzijátékot lebonyolító cég - a Nexus Kft. - a kormányzat kérésére nem nyilatkozik, mivel azt kérték a cég képviselőitől, hogy a vizsgálat lezárultaig ne álljanak a nyilvánosság elé. Hozzátette: Gergényi Péter budapesti rendőrfőkapitány is az ő engedélyével nyilatkozott az ügyben. A kancelláriaminiszter szerint a vizsgálat tisztázza a Nexus Kft. szerepét is, de az eddigi vizsgálati jelentés azt állapította meg, hogy „sem közvetett, sem közvetlen felelőssége nincsen” a katasztrófa bekövetkezésében.

A Főváros jelezte volna a vihart

Demszky Gábor főpolgármester a Nap-kele című műsorban kijelentette, ő jelezte volna a vihar közeledtét, ha arról információt kap. „Ha (...) akár fél órával előtte ezt a jelzést megkaptam volna, akkor legelőször felhívom Gál J. Zoltánt, aki felelős az egész rendezvényért a Miniszterelnöki Hivatalban, és azt mondom: Zoli, baj van, ezt és ezt kellene tenni (...). A második: közvetlenül a budapestiekhez fordulok, (...) keresetek biztos helyet” - mondta a főpolgármester, aki egyben a védelmi bizottság elnöke. Arra is felhívta ugyanakkor a figyelmet: egyetért Szilvász György kancelláriaminiszterrel abban, hogy így sem lehetett volna teljes egészében megelőzni a katasztrófát, mert ehhez nagyon késő lett volna, és tartani lehetett volna attól is, hogy az emberek letapossák egymást. „Nem, nem és nem, (...) semmiféle információt nem kaptunk, a hiba innen származik” - erősítette meg korábbi állítását a fővárosi védelmi bizottság vezetője arra a kérdésre, kapott-e korábban tájékoztatást a vihar közeledtéről. /4/

A média viselkedése

Az országos, földi sugárzású televíziók - noha mind a helyszínen voltak - csak meglehetősen késéssel tudósítottak a vasárnapi természeti katasztrófáról. A négy halálos áldozatot követelő, több száz ember megsérülését okozó ítéletidő idején több tucat tévéstáb dolgozott Budapesten a Duna mindkét partján. Ennek ellenére a közszolgálati Magyar Televízió a tragikus eseményekről egy óra múlva, a TV2 pedig kétórányi késéssel számolt be. Hasonló késéssel tudósított az RTL Klub is - noha ez utóbbi egymaga 13 stábot mozgatott a helyszínen. A Hír TV - közszolgálati kötelességeit ellátva - hajnalig élőben közvetített.

Az eredetileg telepített nyolc kamerából néhány perc alatt ötöt tett használhatatlanná a vihar, a fennmaradó három pedig olyan helyszínen volt, ahonnan érdemi képi információkhoz nem lehetett jutni - mondta Kotroczó Róbert, az RTL Klub hírigazgatója, amint megerősített hírek érkeztek a fejleményekről, további öt stábot riasztottak. Kotroczó kifejtette azt is, hogy egy nagy televízió működését sokkal nehezebben lehet a rendkívüli helyzetekhez igazítani, mint egy kisebbét. Lóránt Gergely, a TV2 kommunikációs vezetője szerint a csatorna technikai felszereléseit tönkretette a vihar, a Tények és az Aktív stábja kapott azonnali utasítást az események rögzítésére.

A Magyar Televízió hírigazgatója szerint a nemzeti főadó műholdas közvetítőkocsija nem tudta továbbítani a jeleket, de a stábok azonnal elkezdtek forgatni a helyszínen. Ilyen helyzetben a pánikveszély miatt inkább pontosnak kell lennünk, mint gyorsnak - fogalmazott Kert. A mindössze három riporterral és operatőrrel a helyszínen lévő Hír Televízió viszont már 22 óra 2 perckor rendkívüli híradóval jelentkezett. Ezt követően műholdas és telefonos kapcsolaton keresztül a stábok egész éjszaka friss híreket közöltek; a hajnalig élőben sugárzott rendkívüli híradók között pedig a helyszínen készült vágatlan felvételek voltak láthatók. /5/

Danks Emese ún. kormányzóvivő „kategorikusan szakította félbe a vizsgálatról szóló tájékoztatót, holott fél tucat újságíró még kérdezett volna. A kancelláriaminiszter láthatóan nem zárkózott volna el a válaszadástól, de Danks Emese ún. kormányzóvivő szelíden, ám határozottan irányította a kijárat felé. Az újságírók így séta közben kiabálták Szilvásy felé kérdéseiket.”/6/

Hivatkozások

1. A meteorológusok jelezték a vihart. 2006, Független Hírügynökség nyomán
- 2-3. Katasztrófa-kormányzás. 2006, Megyeri Dávid, MNO nyomán
4. A rendőrség jelezte a közelgő vihart. 2006, NOL (MTI) nyomán
5. Csődöt mondtak a nagy tévék vasárnap. 2006, Bodacz Balázs, ma.hu
6. Szilvásy kancelláriaminiszter sajtótájékoztatója. 2006, MHO, ma.hu nyomán

2.33 Amikor az igazi újságírói fellépés büntetendő¹²⁸

Magyarországon az árnyékgazdaság aránya eléri a GDP 20-30 százalékát, 500 ezer ember egyáltalán nem fizet adót és járulékot, másik 500 ezer pedig csak minimálisat. Ezt Jaksity György, a Concorde Értékpapír Zrt. ügyvezető igazgatója hozta szóba A Heller Farkas Szakkollégium „Reform és növekedés” című konferenciáján. Évente 2.000-2.500 milliárd forint jövedelem után befizetendő 1.200 milliárd forint adó- és járulékbefizetés marad el, ami megközelítően azonos a megszorító csomaggal. /1/

Az ún. magyar modell működésképtelen

Az állami túlelosztás, illetve a jelenlegi gazdaságpolitika nem folytatható, mondja Jaksity, „e gondolkodás háttérében a magyar politikusok osztani és uralkodni tétele áll, így nem véletlen, hogy a GDP arányában az állami újraelosztás aránya 50%, szemben az OECD 41%-val”. Az árnyékgazdaság mértéke a GDP 23-30%-át is eléri, s félmillió ember egyáltalán nem fizet adót és járulékot, másik félmillió pedig csak minimális mértékben. Ennek következtében jelenleg az a helyzet, hogy másfélmillió adófizető tart el tízmillió embert. Sokan nem fizetnek járulékot, de igényt tartanak az egészségügyi ellátásra.

Jaksity rámutatott, hogy a lakosság nem támogatja a reformokat, és nem hajlandó áldozatokat hozni. Ennek oka, hogy az emberek nem értik a reformokat, és ellenségesek azzal szemben, ami nem értenek. A hazai gyógyszerkiadás 27-28%-os aránya jóval magasabb az OECD 18%-os arányánál, de kitért arra is, hogy az oktatásban a tanárokkal van baj, hiszen túl keveset tanítanak túl sok pénzért. Végül a legnagyobb problémának a kulturális barbarizmust nevezte, melynek egyik jele, hogy Magyarországon a lakosság 60%-a egyetlen könyvet sem olvas, naponta hat órát ül a televízió előtt, nem képes befogadni az újdonságokat, valamint nem képes tolerálni a másságot. /2/

Hova lett a működő tőke?

Magyarország – kiemelkedő teljesítménye ellenére is – teret veszített Cseh- és Lengyelországgal szemben a külföldi működőtőke-bevonás terén, de még őrzi első helyét az egy főre jutó FDI-állomány mutatójának tekintetében. Ez érvényes mind a be-, mind pedig a kiáramlásra: előbbi esetében a tőkeállomány a GDP 55,9, utóbbiában pedig 6 százalékát érte el 2005-ben, derül ki mindez az UNCTAD éves jelentéséből. /3/

Politikai kommunikáció, orientálás, véleményvezetés

¹²⁸ Csorba József: Amikor az igazi újságírói fellépés büntetendő. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. október 15. 15:08

A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás folyamatosan fenntartott témája a Gyurcsány elleni-melletti bizalmi szavazás. A Medián a parlamenti bizalmi szavazás előtt telefonos felméréssel, az azt követő hétvégén pedig a rendszeres omnibusz-felmérés keretében vizsgálta az esemény lehetséges hatásait a közvéleményre. A bizalmi szavazás előtt három nappal valamivel többen tartották azt felesleges színjátéknak, mint olyan helyes lépésnek, amivel le lehet zárni a válságot, az esemény után pedig nőtt valamelyest az előbbi véleményt elfogadók aránya. Ennek ellenére a szavazás után többen lettek olyanok, akik a felkínált lehetőségek közül a Gyurcsány-kormány maradását tartanák a legjobbnak. Igaz, hogy a Gyurcsány-kormány maradásáért kiállók aránya csak a lakosság egyharmadát teszi ki. A választók negyede - saját bevallása szerint - meg tudott bocsátani a miniszterelnöknek, aki parlamenti beszédében a durva kifejezések és egyes politikai hibák miatt megkövette a társadalmat. Ha a megbocsátókhoz hozzá vesszük azokat, akik eleve nem érezték magukat megbántva, akkor együttes arányuk szinte hajszálra megegyezik azokkal, akik nem tudnak megbocsátani Gyurcsánynak. /4/

Uralkodó véleményvezetés Gyurcsány mellett

A Népszabadság megbízásából készített a Medián egy telefonos kutatást, mely szerint élesen megosztott a közvélemény a politikai válság megoldását illetően. Egyértelmű többség csak a Fidesz utcai erődemonstrációjának elutasításában mutatkozik. A köztársasági elnök vasárnap esti beszédéről az emberek 83 százaléka hallott, közülük minden második elsősorban úgy értelmezte azt, hogy Sólyom László lemondásra szólította fel a miniszterelnököt, minden harmadik megkérdezett viszont csak annyit hallott ki a szavaiból, hogy a helyzet megoldásának kulcsa a parlamenti többség kezében van. A minta 52 százaléka szerint az államfő beszéde elősegítette a politikai válság megoldását: a többféle értelmezés miatt azoknak egy része is így foglalt állást, akik nem menesztenék a kormányfőt – igaz, ők inkább azzal értenek egyet, hogy a Sólyom-beszéd tovább hátráltatta a helyzet megoldását (a teljes népesség 32 százaléka van ezen a véleményen.) A minta 60 százaléka szerint nem helyes, hogy a Fidesz az emberek utcára hívásával akarja elérni politikai célját: a kormánypárti szavazók között gyakorlatilag mindenki ezt gondolja, de a „bizonytalanok” bő kétharmada és az ellenzéki szavazók bő negyede is ezen a véleményen van – az utóbbiaknak persze az elsőprő többsége fideszes. A helyzet végső megoldásában azonban drámai mértékben megosztott a közvélemény. A leginkább felmerülő négy lehetőség közül a relatív többség a Gyurcsány-kormány hivatalban maradását támogatná, ám hiába sorakozik fel a kormánypárti szavazók túlnyomó többsége e mögé az álláspont mögé, az összes választópolgárnak csak a bő egynegyede van ezen a véleményen. /5/

Kossuth tér állomás

Ön mit látna szívesen a Kossuth téren október 23-án? – kérdezte a Népszabadság olvasóitól, mivel „ahogy közeledik a nemzeti ünnep, egyre többen kérdezik, mi várható az utóbbi hetekben zsúfolt téren”. A szavazás eredménye szerint 13,7 százalék szeretne Fidesz-nagygyűlést, 4,8 százalék Szent Koronás tüntetést, 3,3 százalék Megasztár koncertet. „Sokkal jellemzőbbnek bizonyult az utcaseprők és kertészek megjelenése iránti vágyakozás (34,5 százalék), de még ennél is többen látnák szívesen a téren az állami ünnepséget (43,6 százalék). /6/

Médiapolitika: politikai beavatkozás

A hazai politikai és médiaviszonyokat jellemző fejlemény, hogy írásbeli figyelmeztetést kapott a szocialista párt (zárt) választmányi ülésén elhangzott Lamperth Mónika-beszéd nyilvánosságra hozatala kapcsán a Magyar Rádió Kossuth adójának főszerkesztőjétől a Krónika szerkesztőségvezetője. Kerényi György állítása szerint „súlyos szakmai hibákat fedeztem fel az

anyag kezelése során." Kerényi részletekbe azonban nem kívánt bocsátkozni. Az MTI közleménye szerint Kresz Lászlót a dokumentumban foglaltak szerint amiatt figyelmeztette Kerényi György, hogy „a műsor adásba kerülése előtt nem kínáltak lehetőséget a bejátszott anyag kommentálására a politikusnak, valamint nem tájékoztatták az adóívszerkesztőt az ügyről”. Az adóívszerkesztő az értesülés szerint kifogásolta azt is, hogy nem kapott kellő magyarázatot arra, miért telt el több mint fél nap az anyag megszerzése és adásba kerülése között. Az ügyben vizsgálódni kezdett az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) is. /7/ Még magyar viszony között is példátlanul botrányos eljárás, szakmailag, erkölcsileg tarthatatlan, amit a MR idézett vezetői mondtak.

Hivatkozások

1. Árnyékgazdaság és hatásai. MTI-Eco, vg.hu nyomán
2. Jaksitytól megkapták a politikusok a magukét. vg.hu, tozsdeforum.hu nyomán
3. Őrizzük elsőségünket az egy főre jutó működőtőke-állományt tekintve. NVZs, vg.hu
4. Van bocsánat? medián, gondola.hu nyomán
5. A többség elutasítja a tüntetést. NOL, VGO nyomán
6. A többség visszaadná az állami ünnepségnek a Kossuth teret. NOL nyomán
7. A Krónika figyelmeztetést kapott a Lamperth-felvétel miatt. NOL, MTI nyomán

e) Az állam halála

2.34 Az információs közmű 2007 elején¹²⁹

Az utolsó információstatisztika jelentős javulást jelez, de az összkép korántsem olyan jó. A nemzeti hírközlési hatóság adatai szerint 2006 végéig az ADSL-hozzáférések száma több mint 31 ezerrel, 613 ezerre, a négy legnagyobb kábeles eléréseké pedig 15 ezerrel, 293 ezerre emelkedett. Az NHH adatai szerint a szolgáltatók szélessávú előfizetésekének száma összesen 906 ezer volt, ami annyit tesz, hogy december 31-én közel 1 millióan rendelkeztek már Magyarországon ADSL-, vagy kábelmodemes szélessávú előfizetéssel, mert a gyorsjelentésben szereplő kábelmodemes adat csak a négy legnagyobb (a hazai kábelmodemes piacon 75-80 százalékos piaci résszel bíró) szolgáltató adatait tartalmazza./1/

Aztán mindjárt jön egy rossz hír is, mert folytatódott a bekapcsolt vezetékestelefon-vonalak számának csökkenése: a vonalak száma 9 ezerrel, 3,350 millióra csökkent. A 100 főre jutó vonalszám a novemberi 33,37-ről 33,28-ra, a háztartások vezetékestelefon-ellátottsága pedig 66,38 százalékról 66,29 százalékra csökkent. Ez a magyar információs társadalom fejlődése szempontjából negatív „fejlődés”, mert az internetes elérés terjeszkedése szempontjából közgazdaságilag és technológiailag is irracionális jelenség.

Ráadásul a kezdeményezett hívások időtartama, a novemberihez képest 3,93 százalékkal 694 millió percre csökkent. Az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama az előző havi 215,2 percről 207,3 percre csökkent, míg a kezdeményezett hívások átlagos időtartama 3,38 percről 3,39 percre növekedett decemberben. A magyar telefónia drága az átlagos jövedelemhez képest, és a változások nem a jó irányba tartanak.

Az előfizetők a kezdeményezett hívások 12,06 százalékánál vették igénybe a közvetítőválasztást - amikor egy kód beütésével alternatív telefonszolgáltatót lehet választani - és 84 millió percet telefonáltak ilyen módon. Egy hónappal korábban a közvetítőválasztásos hívások hossza 88 millió perc volt, ami akkor az összes hívás 12,08 százalékát tette ki. A közvetítőválasztást decemberben 791 ezren vették igénybe legalább egyszer, 3,97 százalékkal kevesebben, mint hónappal korábban. Decemberben az előfizetők 8 056 földrajzi számot

¹²⁹ Csorba, J.: Az információs közmű 2007 elején. inco.hu 12.sz.

hordoztak. Így 2006-ban összesen 49.250 telefonszámot hordoztak, 2004 januárja óta pedig összesen 173.175-et./2/

Információs műveltség

Neumann János matematikus megteremtette az információs társadalom alapjait hangsúlyozták a Neumann János Számítástechnikai Társaság emlékülésén, a feltaláló halálának 50. évfordulóján. Egy kortársa szerint, mellette bárki más is csak a második legokosabbnak volt nevezhető a világon. A Financial Times szerint ő volt a 20. század embere. Nevét iskolákon és utcákon kívül Holdkráter is őrzi.

Az MTV Kultúrház Háttér műsorából megtudjuk, hogy három évig nyomozott a sírja után Kovács Győző, mire, csaknem véletlenül, akadt rá a Princeton-i temetőben. Itt nyugszik Neumann János, a világ egyik legkiválóbb matematikusa, a komputer atyja. Az amerikaiak saját hősüknék tekintik, de az ottani szokásoknak megfelelően nem járnak az emberek a temetőbe. Azt tartják, az embert a tettei után tartják meg emlékezetükben. Kovács Győző a temető gondnokától azt is megtudta, hogy 1957. február 8-a, azaz Neumann temetése óta egyetlen ember nem látogatta meg a sírt Magyarországról sem./3/

Neumann minden területen, amellyel foglalkozott, maradandót alkotott, a játékelmélettől kezdve a matematikán és a fegyvergyártáson keresztül a meteorológiáig. Neumann alkotta meg a tárolt programozás elvét, amelyet a mai számítógépek is használnak. Eközben ragaszkodott ahhoz, hogy mindenki szabadon használhassa találmányát, tudását, mert a számítógép alapelve közkincs./4/ Nos, ez a közkincs nálunk hiányzik, ugyanis az uniós statisztikai felmérés szerint Magyarországon a számítógépet használni nem tudók, a digitális írástudatlanok aránya eléri a 60 százalékot.

Információs eszköz kultúra

A NHH szerint a lakosság 99 százalékának már van mobiltelefonja, a vezetékes telefonok száma viszont már csak alig több mint harmada a mobilnak. Az idén már el sem kell érni a tavalyi növekedési ütemet ahhoz, hogy több mobil legyen az országban, mint ahány lakos. Tavaly 645 ezerrel nőtt a mobil-előfizetők száma, így már 9 millió 358 ezren voltak december végén, az aktív mobilosok létszáma így már alig marad el a KSH által nyilvántartott népesség számától./5/ Az adatokat persze nem lehet úgy értelmezni, hogy valóban a teljes lakosság 99 százalékának van mobilja, hiszen sokan vannak, akiknek nincs, másoknak meg egyszerre több is (céges és magántelefon és egy-két feltöltőkártyás szám egyszerre).

Hivatkozások

1. Dübörög az ADSL-piac, hanyatlík a vezetékes. 2007.2.8 10:12, (NAPI Online) nyomán
2. Egymillió szélessávú netelérés van Magyarországon. MTI, 2007. február 8., index.hu nyomán
3. Neumann Jánost 50 éve temették el, sírját azóta sem látogatja senki. 2007. február 9. hirado.hu nyomán
4. Magyarország: 6 millióan nem tudják használni a számítógépet. 2007-02-08 14:36 inforadio.hu, hirtv.hu
5. A magyarok 99 százalékának már van mobiltelefonja. 2007.01.30 07:41 NOL, ma.hu nyomán

2.35 A magyar állam információs és tájékoztatási válsága¹³⁰

Ki gazdag ma Magyarországon?

Összesen 44 milliárd forinttal kevesebbet kaptak vissza az szja-t fizetők az államtól tavaly, mint egy évvel korábban. Ugyanakkor a száz legnagyobb adófizető jövedelme, és persze adója igencsak megugrott az előző évhez képest: a csúc sjövedelem 549 millió helyett 3,1 milliárd forint volt- írja a Magyar Hírlap. A jövedelemadó felét az adófizetők felső öt százaléka adja össze, azok a "gazdagok", akiknek éves bruttó jövedelmük több négymillió forintnál - olvasható a napilapban. A 2,3 millió magánszemély közül, aki adóbevallást adott május 20-ig, összesen száztizenegyezeren adták az összes jövedelem mintegy harminc százalékát. Ez 860 milliárd forint. Ez a kör produkálja évek óta a személyijövedelemadó-befizetések felét. Ezek az emberek évi négymillió forintnál többet kerestek, legalább havi 334 ezer forintot. A havi 334 ezer forint bruttó nem eget rengető, ha azt is hozzátesszük, hogy e jövedelemkategória adóterhelése 33 százalék, vagyis havi fixük egyharmadát automatikusan elviszi a személyi jövedelemadó. /1-2/

Sokkal jobban élünk?!

Egy mai átlagbérből háromszor annyi bontott csirkére és kétszer annyi tojásra telik, mint 1978-ban, ráadásul míg most majdnem két színes tévét ér egy kereset, akkor 10 hónapig kellett minden fillért félrerakni egy ilyen beruházáshoz, az Index elemző cikke szerint.

Verhetetlen a 3,60-as kenyér: az 1978-as árakon még több mint egy tonnát vehetett az átlag magyar a fizetéséből, ma már csak a felére futja. Ha az előző ciklus és a mostani időszak életszínvonalát mérjük össze, egyértelmű a kép: az elmúlt öt évben folyamatos volt a javulás, így ma jobban élünk, mint három éve. Pusztán a statisztikai adatokat alapul véve és a fogyasztási kutatások szerint jobban élünk ma, mint a rendszerváltás előtt. Bár a reálkereset kiszámításához a KSH azt veszi alapul, hogy adott árak mellett mire elegendőek bérek, azaz ha statisztikailag jobban élünk, akkor a termékek nagyobb részét relatíve olcsóbban kapjuk meg. Az összkép nagy meglepetést nem hozott: az élelmiszerek nagyobb része mára relatíve olcsóbb lett, kisebb része drágább, de nem jelentősen. A műszaki cikkek közül az Index-mintába egyedül bekerült színes tévé egyértelmű képet mutat, míg a rezsiköltségek nagyobb része és a közlekedés jelentősen drágult. /3/

Budapest tizenkét helyet drágult a listán

Igaz, fél év alatt 12 helyet ugrott előre Budapest az Economist Intelligence Unit listáján, amely a világ 131 városában veszi szemügyre a megélhetési költségeket. A magyar főváros jelenleg a 75. legdrágább város, megelőzve Pozsonyt és Bukarestet. Nálunk ugyanakkor olcsóbb az élet, mint Prágában és Varsóban. A világ legdrágább városa Tokió, a legolcsóbb Teherán. /4-5/

Panelházak, panellakók

Sokan azt jósolják, össze fog dőlni az összes, mások szerint van jövőjük a panelházaknak. Műszakilag semmi gond nincs velük, ezek sokkal tartósabbak szerkezetüket tekintve, mint a régi házak - ezt mondják a szakemberek. Nem ezzel van a baj, hanem felújításra van szükségük, ugyanúgy, mint a többi háznak. Elavultak a fűtésrendszerek, nyilvánvalóan ki kell cserélni az ablakokat, ajtókat, és komplex gépészeti felújítást igényelnek. Aki megengedheti magának, hogy elköltözzön, az megteszi. Annyira rossz a hőszigetelése a házgyári

¹³⁰ Csorba József: A magyar állam információs és tájékoztatási válsága. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. augusztus 17. 12:58

lakásoknak, hogy 30-50 ezer forinttal többet fizet egy lakó egy fűtési szezonban, mint aki más házban lakik. Az a tragédia, hogy éppen a nyugdíjasok, az alacsony keresetűek, a munkanélküliek maradnak ott. A felújítási költségekhez pályázati pénzek vannak, de hogyha ilyen jövedelmi viszonyok között élő emberekről van szó, akkor hogyan? /6/

A magyar tanárok keresnek legkevesebbet

Egy német középiskolai tanár mintegy négyszer annyit keres, mint a magyar. Az OECD nemzetközi összehasonlítása szerint egy magyar vagy egy cseh gimnáziumi tanár, aki 15 éve van a pályán, éves szinten tízezer dollárt (havonta bruttó 164 ezer forint) keres, ugyanakkor egy hasonló tapasztalatú német vagy svájci pedagógus negyvenezer dollár visz haza. /7/ Három hét múlva véget ér a több mint két hónapos nyári vakáció, s a közoktatásban 1 millió 416 ezer diák ül be szeptember 1-én az iskolapadba. A 2005/2006-os tanévben 102.861 első osztályos kezdi meg tanulmányait. Az alsó tagozatosok egy most életbe lépő miniszteri rendelet értelmében naponta három kilogrammnál többet nem cipelhetnek majd a hátukon. Úgy kell összeállítani a kisdíjak órarendjét, hogy az ahhoz kapcsolódó tankönyvek súlya egy nap ne legyen három kilogrammnál több, a súlyra vonatkozóan a szülőknek vétőjoguk lesz. Az oktatási tárca tájékoztatása szerint általános iskolában 102.861, szakiskolában 33.493, szakközépiskolában 50.483, gimnáziumban 46.450 első ül be az iskolapadba. Általános iskolákban összesen 879.062-en, szakiskolában 118.911-en, szakközépiskolában 247.538-an, gimnáziumban 170.826-an tanulnak majd. Az MTI kérésére összeállított tanszerek és könyvek árai szerint a tanévkezdés legalább 16-20 ezer forintjába kerül azoknak a szülőknek, akiknek gyermeke először veszi a hátára az iskolatáskát szeptember 1-én. A főváros V. kerületében lévő, a Szent István körüli írószertboltban a legolcsóbb iskolatáska 6.030, a legdrágább 11.020 forintba kerül - közölték az MTI kérésére. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a legnagyobb kiadást a táska mellett az iskolák által meghatározott egyéb taneszközök - például vonalzők, színes- és írőceruzák, festékek, zsírkréták, radírok, hegyezők - jelentik. Az egyszerűbb kisméretű tolltartóért legkevesebb 490 forintot, az átlagos minőségű, színes ceruzákkal, radírral, vonalzóval felszerelt írószertartóért 1.940 forintot kérnek. Golyóstollat lehet kapni már 30 forintért, de árulnak 1690 forintért is. Egy körző 255, a körzőkészlet 1.260 forintba, a hat darabos filctoll, illetve ceruzakészlet 175, illetve 295 forintba kerül, a 12 színű festékpalettaért 350 forintot kérnek. A tempera ára hat darabos készletben 800 forint. Zsírkrétát árulnak 90 és 1.370 forintért is. A tíz darabos rajzlap 90 forint, egy csomag írólap 58 forintba kerül. A tisztaságcsomag ára 400 forint, a tornaszák ára 650 forint. /8/

Kultúra mint mostohagyermek

Az egyik legnagyobb kulturális-szellemi esemény, a tokaji írótábor a kormány forráshiánya miatt teljes támogatás nélkül kezdődött meg. A megígért 1,6 millió forintos (!) minisztériumi támogatást csak jövőre kaphatják meg, mert az idei költségvetésben egy fillér sincs e célra. Ilyen kormányzati hozzáállás 1986-ban volt utoljára, amikor betiltották a tokaji írótabort. Lényegében ma is ez történt, csak a mai eszközökkel. /9/

Az EU-tag Magyarország

Magyarország 2008-ban csatlakozhat az ERM-hez, 2009-re számolhatja fel költségvetési hiányát, és 2010-ben válhat hivatalosan az eurózóna tagjává – hangzik 36 feltörekvő piaci szakértő átlagolt véleménye. Ugyancsak 2010-re várható Lengyel- és Csehországban az euró átvétele, Szlovákiában pedig 2009-ben. A legkorábban, 2007-ben Szlovénia, Litvánia és Észtország számíthat erre, míg Lettország, Ciprus és Málta euró-belépésének legvalószínűbb dátuma 2008. (Reuters) /10/

A Reuters által megkérdezett elemzők harmada szerint Magyarországon csak 2014-ben sikerül bevezetni az eurót. A Reuters legutóbbi felmérése szerint Szlovákia 2007-re,

Csehország 2008-ra, Magyarország pedig csak 2009-re tudja teljesíteni a maastrichti kritériumokat. A 37 megkérdezett szakember egyetértett abban, hogy a jövő évi választások előtt a kormányzat a kiadásokat nem szívesen vágja vissza. A magyar államháztartás helyzete sokkal rosszabb, mint a régió többi országában, ráadásul a kormányzat nem elkötelezett a változtatás irányába – véli Lars Christensen, a koppenhágai Danske Bank elemzője. /11/

Modellválasztás

Böröcz József írja: „Mint azt a jó másfél évvel ezelőtt, a Népszabadságban megjelent írásomban (A félperifériás kapitalizmus, 2004. március 6.) jeleztem, a magyar gazdaság teljesítménye - melynek egyetlen értelmes mérési módja, ha a honi politikai beszéd szokásaitól eltérően nem a forint nevű fikcióhoz, hanem a világgazdaság egészének teljesítményéhez viszonyítjuk - egy több évtizedes, fölfelé irányuló tendencia után megtört valamikor a nyolcvanas évek elején.

Ha az egy főre jutó magyarországi össztermék és a világátlag hányadosában fejezzük ki e folyamatot, először egy hat-hétéves helyben járás következett, majd a rendszervált(oz)(tat)ással lényegében egy időben, háborús dúlásra emlékeztető mértékű és gyorsaságú összeomlás következett be. Az 1992-ben bekövetkezett, eddigi mélyponton a világátlag 78 százalékára süllyedt az egy főre jutó magyar GDP (ez a szint nagyjából az 1974-es év adatának felelt meg), vagyis három év alatt nagyjából tizenhét évet esett vissza a magyar gazdaság világpiaci helyzete. Körülbelül ennyi a valóságtartalma annak az értékelésnek, mely szerint úgymond "sikeres" volt a gazdasági rendszerváltás. De nem ez mondandóm lényege. Érdekesebb összefüggésekre bukkanunk, ha a korábbi trendhez képest határozzuk meg a magyar gazdaság globális pozíciójának alakulását. Képzeljük el, mi lett volna, ha az 1960-1980 közötti növekedési ütem tovább folytatódott volna. Abban a ma elképzelhetetlennek tűnő esetben, ha 1980 után is az 1960-1980 közötti ütemben alakult (azaz: tovább javult) volna a magyar gazdaság világpiaci helyzete, 2003-ban a tények alapján a világátlag 95,5 százalékára becsült magyar gazdaság valahol a világátlag 130 százalékánál tartana. Ismétlem, teljesen történetietlen az itt alkalmazott eljárás, amely azt sugallja, mintha ez megtörténhetett volna. A világban semmi nem állandó, még a magyarországi gazdaság 1960 utáni pozíciójavulása sem. Nem is a nosztalgia szítása a célom a trendvonal és a valóság összevetésével - pusztán annak pontosabb érzékeltetése, mi is történt 1989 után. – írja Böröcz.

Magyar modell: kudarcoszocializmusból kudarckapitalizmusba

A dolog kulcsát a korábbi trend és a tény közötti viszony adja: a rendszervált(oz)(tat)ás gazdaságelméleti, politológiai vagy szociológiai elméletírói számára komoly kihívást támaszt az ábrában 1989-et jelölő függőleges vonaltól jobbra látható folyamat. Az elgondolkodtató összefüggés az, hogy az 1989 és 1992 közötti összeomlás után a félperifériás, jórészt külföldi kézben levő, újkapitalista magyarországi gazdaság világgazdasági helyzetének lassú javulását jelző (folytonos) vonal meredeksége szinte milliméterre megegyezik az 1960 és 1980 közötti, államszocialista, tervgazdálkodásos, nagyvállalatos, KGST-integrációs, energiaválsággal és külső eladósodással sújtott időszak alapján számított (szaggatott vonallal jelölt) trend emelkedésével 1992 után.

Nagyon úgy tűnik, mintha a magyar gazdaság legújabb kori története csúnya tréfát űzne mind az államszocializmus, mind pedig a félperifériás kapitalizmus kritikusaival. A tőkés világgazdaságból szép, újmagyar szóval "erőforrás-bevonást" megvalósító, s így a magyar gazdaságot akkori tulajdonosainak (az állam polgárainak) kezéből megszabadító poszt-államszocialista tőkepiaci rendszer nagyjából ugyanolyan mértékű - lassúdad, ám viszonylag töretlen - fejlődést látszik produkálni, mint a számtalan korláttól sújtott államszocialista "nem szabad gazdaság" 1960 és 1980 között. Hogy pont ezért érdemes volt-e visszaállítani a gazdasági teljesítménynaptárt tizenhét évvel, ki-k döntse el gazdasági, politikai, netán

társadalmi rendszerszimptómái alapján. Összehasonlító makrogazdaság-szociológusként nem annyira a moralizálás, mint inkább az általánosítható következtetés érdekelt: úgy tűnik, mintha ez a lassúdad, ám viszonylag töretlen fölfelé araszolás volna a térségünkben, a mi gazdaságföldrajzi föltételeink és mentálhigiénés állapotaink között a "gazdasági fejlődés" megvalósítható maximuma. Bárcsak ne lenne igazam. – írja Böröcz.

Az ún. magyar modell mássága

Peter Evans amerikai szociológus jó tíz évvel ezelőtt megjelent alapműve (*Embedded Autonomy: States and Industrial Transformation*, Princeton University Press, 1995) szerint a világ államai elhelyezhetők egyetlen változó mentén a tekintetben, hogy államuk beavatkozása a gazdasági életbe előmozdítja-e, s ha igen, miként az ország prosperitását (itt: világgazdasági helyének javulását). Evans két végpontot különböztet meg. Ezek egyike a gazdaság működését folyamatosan csorbító, a társadalmat cinikus, önkényes és önző módon elszegényítő "ragadozó állam", amely sem nem képes, sem pedig nem hajlandó megakadályozni, hogy az állam kulcspozícióit elfoglaló egyének saját külön érdekeiknek megfelelően szétzilálják, tönkretegyék a gazdaságot. A ragadozó állam a korrupció, a végrehajtó hatalom "privatizálása", a kiszámíthatatlan, kisstílű, rövid távú "lenyúlások" és egyéb hivatalnoki visszaélések sorozatával elfojt minden kiterjesztési lehetőséget, és lefelé tartó spirálba zárja a gazdaságot. E típus Evans által elemzett iskolapéldája Zaire a hetvenes-nyolcvanas években. A másik végletet Evans a "fejlesztő állam" fogalmával ragadja meg. E típus fő jellemzője, hogy a gazdaság látványos növekedésében az állam aktív, koherens és konzisztens kulcsszerepet vállal. A fejlesztő állam belső szervezetét a kiszámíthatóság és az áttekinthető, logikus, hatékony belső működés jellemzi. Az állami tisztviselők kiválasztása meritokratikus alapokon történik, s mind az állami hivatalnokok, mind pedig a politikai kinevezettek tevékenységét a szakmai és állampolgári ethosz, a tisztesség és a hosszú távú karrierépítés jellemzi. Mind a társadalom nagy része, mind az üzleti elit, mind pedig az államapparátust benépesítő csoportok többsége pontosan érti: a gazdasági teljesítmény javítása közös, össztársadalmi "ügy". Az így létrejövő, a társadalom és a gazdaság külön érdekcsoportjaitól autonóm, ám ugyanakkor a társadalom és a gazdaság kollektív érdek- és értékrendszerébe sajátos, holisztikus módon beágyazott államtípus - a fejlesztő állam - alappéldája Evans elemzésében nem más, mint Dél-Korea. /12/

Tájékoztatáspolitikai: se szakma, se tisztesség

Ismét igen furcsa költségvetési gyorstájékoztatóval rukkolt elő a PM, hiszen arról egy szó nem esik a közleményben, hogy a tárcsa várakozásánál miért alakult jócskán jobban - a helyi önkormányzatok nélküli - az államháztartási egyenleg. A PM prognózisában szereplő 28,8 milliárd forintos többlettel szemben 51,7 milliárdos szufficit képződött a büdzsében, vagyis ez évben először a múlt hónapban haladták meg a bevételek a kiadásokat. Így a hetedik hónap végéig az egész évre tervezett, pénzforgalmi szemléletű 1022,6 milliárdos deficit-előirányzat 91,6 százalékát már elértük. A minisztérium előrejelzésénél kedvezőbben alakuló szaldóért teljes egészében a központi költségvetés a felelős: a várt 31 milliárddal szemben 57 milliárdos többlet képződött. A társadalombiztosítási alapoknál ugyanakkor az előre jelzettnél másfél milliárd forinttal nagyobb, közel 20 milliárdnyi hiány jött létre, az elkülönített állami pénzalapoknál pedig a várt 15 milliárdos többletnél egymilliárddal lett kisebb a szufficit. Nem lehet megítélni az államháztartási folyamatokat, legkorábban csak jövő szerdán, a részletes tájékoztató után kaphatunk képet. A tárcsa korábban két tényezővel magyarázta a júliusra vonatkozó szufficit-előrejelzését: egyrészt a korábbi hónapokhoz képest jóval kisebb kamatkiadással, másrészt pedig azzal, hogy a negyedéves áfa-bevallóknak és az evázóknak is a múlt hónapban kellett teljesíteniük az állammal szembeni fizetési kötelezettségüket. Az pedig, hogy az egy évvel korábban még 32 milliárdos havi hiány közel 52 milliárdnyi többletbe

fordult, annak köszönhető, hogy tavaly ilyenkor még érezte hatását az importáfa bevallásában az uniós csatlakozással beállt változás. (BR) /13/

Hivatkozások

1. Ki gazdag ma Magyarországon? privatbankar.hu nyomán
2. Az szja felét az önbevallók huszada fizeti. MH-összeállítás
3. Sokkal jobban élünk, mint a kommunizmusban. Index.hu, vg.hu
4. Budapest tizenkét helyet drágult a listán. VGO nyomán
5. Kiszámolták Bécs ökológiai lábnyomát. NOL nyomán
6. Mi lesz a panelházakkal? Mokka, tv2.hu nyomán
7. A magyar tanárok keresnek legkevesebbet. VGO
8. Mennyibe kerül a szülőnek a tanévkezdés? hvg.hu nyomán
9. mho.hu nyomán
10. Jóslat a magyar euróra: 2010. vg.hu nyomán
11. Éveket csúszhat a magyar euró. Bodolóczki Linda, napi.hu nyomán
12. A magyar komp. Népszabadság • Böröcz József nyomán
13. A PM nem mondta meg, miért sokkal jobb... vg.hu nyomán
14. Mégsem szóltak be Szikora színes bőré gidájának. hirado.hu nyomán

2.36 A protokoll és a felelősség: az állam halála sorozatból¹³¹

a) Pénzkérdés a biztonság is

Tavaly augusztusi szörnyű élményünk nyomán, elgondolkodtató tapasztalatokra tettünk szert. Megtudtuk, hogy nem tervezik a katasztrófavédelemnél, hogy pénzért részletesebb, pontosabb időjárás-előrejelzést vásároljanak az Országos Meteorológiai Szolgálattól (OMSZ) vagy más privát cégtől. A szervezet továbbra is megmarad az ingyenes tájékoztatás mellett (közszolgáltatás), viszont változást szeretnének elérni a meteorológiával történő együttműködésben (új állami közszolgáltatási rendszer?!). A meteorológiai szolgálatnak az ingyenes tájékoztatón kívül csak fizetős szolgáltatása vannak, ha valaki ezeket megveszi, akár óránkénti előrejelzéseket kaphat. Mivel a katasztrófavédelem megelégedett az ingyenes alapinformációkkal, hozzájuk csupán egyetlen általános piros riasztás érkezett a tűzijáték napján. Az OMSZ augusztus 20-án ügyeletes meteorológusa jelezte egy internetes portálon, hogy hét üzenetet is küldött a katasztrófavédelemnek. /1/ Ahol esetleg a költségtakaros üzemmód miatt, nem volt senki, aki fogadja a tájékoztatást?! A fentiek ismeretében kell tehát megvizsgálni minden momentumát és aspektusát a következőknek.

Viharjelzések

Valószínűleg akkor sem rendeltek volna el rendkívüli intézkedéseket az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság ügyeletén, ha nem csak órákkal a vihar kitörése után olvassák el a meteorológiai szolgálat "piros fokozatú" vészjelzését - nyilatkozta egy névtelenséget kérő katasztrófavédelmi szakember a Népszabadságnak. Az informátor szerint ugyanis a meteorológiai szolgálat gyakran más tartalmú riasztást küld küld szét partnereinek a Marathon-rendszeren keresztül, mint amilyen jelzéseket saját honlapján közzétesz. Az eltérésekre a katasztrófavédelem a tragédia után néhány nappal levélben hívta fel a meteorológiai szolgálat figyelmét. (!) Az OMSZ ügyeletes vasárnap reggel háromnegyed tíztől kezdve folyamatosan tájékoztatta a katasztrófavédelmi felügyeletet az országon végigvonuló zivatarvonalról. Az adatokat a Marathon Globe információs rendszeren keresztül küldték el,

¹³¹ Csorba József: A protokoll és a felelősség. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. szeptember 12. 15:00; valamint inco.hu, 12. szám

majd később faxon is megerősítették. Egy nevének mellőzését kérő katasztrófavédelmi illetékes szerint a meteorológia általános, egy-egy régióra kiterjedő előrejelzése alapján valószínűleg egyetlen ügyelet sem kezdeményezett volna rendkívüli intézkedéseket. /2/

A Népszabadság (mint tájékoztatási etalon) megszerezte a meteorológiai előrejelzések zárt továbbítására kifejlesztett Marathon augusztus 20-i hírforgalmának kivonatát, amely az OMSZ-tól a katasztrófavédelemhez küldött riasztásokat tartalmazza. „Az olvasóra bízunk annak eldöntésével, mennyire volt pontos és vészjósló az előrejelzés. Különösen annak ismeretében lehet ez érdekes, hogy a tavalyi pusztító viharok után, amikor kis patakok váltak percek alatt megáradt folyókká és döntöttek romba lakóházakat, hidakat, mostak el utakat, a kormány számítógépek és szoftverek vásárlására több tízmillió forint többlettámogatást adott a meteorológiai szolgálatnak arra, hogy a korábbiakhoz képest pontosabb előrejelzéseket készíthessen. Erre - mármint a pontosabb előrejelzések adására - kormányrendelet is kötelezi a szolgálatot.”

b) Már mindenki hiányolja a hitelességet!

Juhász Ferenc, az MSZP alelnöke az MTV Nap-kezte című műsorában a reformok csúszását azzal indokolta, hogy „más számokat találtunk végül is, mint amire alapozva elkezdtünk gondolkodni”. (!) Juhász a Népszavának azt nyilatkozta, hogy mivel a költségvetés nyomon követéséért felelős intézményrendszer (!) nem tudott pontos és hiteles adatokat (!) adni a politikai döntéshozatalhoz (!), szerinte meg kell vizsgálni, szükséges-e szerkezeti változás ahhoz (!), hogy ez a jövőben ne ismétlődhesse meg. /5/

Lehet-e a közvélemény után biztonsági döntéseket hozni?

A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás szellemében, természetesen, a kormány felelősségét egyértelműsítő történetek után, ezerfős telefonos felmérést készített HVG számára a Medián. Négy nappal a bekövetkezte után a tragédiába torkolló augusztus 20-ai tűzijáték témája foglalkoztatta a leginkább a közvéleményt: alig akadt olyan megkérdezett, aki ne hallott volna az esetről, és a nagy többség ezt említette az elmúlt hetek legfontosabb hazai eseményeként. Főleg persze azok, akik jelen voltak - a teljes 18 éven felüli népesség egytizede, a budapestieknek pedig a szűk egyharmada. Az állásfoglalás iránya azonban elsősorban a pártszimpátia függvénye. „Bizonytalan a közvélemény abban, hogy ki és hogyan előzhette volna meg a súlyos következményeket. A tűzijáték utolsó pillanatban történő lemondásával például 46 százalék szerint elkerülhető lett volna a baj, ám 48 százalék szerint ez csak a pánikot növelte volna. A megkérdezettek bő négytizede nem tudott válaszolni arra a kérdésre, hogy elsősorban kit terhel felelősség a történetek miatt, a legtöbben a tűzijátékot szervező céget és a katasztrófavédelmi igazgatóságot hibáztatják... 70 százalékos többségük szerint nem "a tragédia politikai felelőseit kell tovább keresni", hanem "azzal kellene foglalkozni, hogy a jövőben hogyan lehetne jobban betartatni a katasztrófák megelőzésére hozott szabályokat". /6/

Problémanegligálás

Felmentette az Országos Katasztrófa Felügyelet (OKF) az augusztus 20-i tűzijáték alatt szolgálatot teljesítő ügyeletvezetőjét. Az indoklás szerint az ügyeletvezetőt nem mentesíti a riasztás késedelmes észlelésének felelőssége alól az sem, hogy az Országos Meteorológiai Szolgálat által átküldött jelzés túl általános volt, és nem felelt meg a működési rendben előírtaknak. Az OKF szervezetén belül további fegyelmi eljárás van folyamatban a veszélyhelyzet-kezelési szakterületnél. A tűzijáték idején bekövetkezett tragikus eseményeket vizsgáló bizottság a jelentések és meghallgatások alapján megállapította, hogy az OKF főügyelete és a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság ügyelete nem látta el lelkiismeretesen a munkáját augusztus 20-án. A jelentés megállapította, hogy a rendszer nem mentes a

szervezeti, információáramlási, tájékoztatási, vezetési és szabályozási hibáktól, hiányosságoktól. A miniszter a riasztási rendszer működési hiányosságai és az augusztus 20-i tömegrendezvény kapcsán tapasztalt kellő figyelem hiánya miatt Tatár Attila főigazgatót és az őt helyettesítő Hofmann Imre főigazgató-helyettest feddésben részesítette, Muhoray Árpád, az ügyeleti szolgálatot irányító, veszélyhelyzet-kezelési főigazgató-helyettes pedig megrovást kapott. A vizsgálat alapján az is megállapítható, hogy az OKF jelenleg nincs kellően felkészülve "a klímaváltozás által okozott veszélyhelyzetekre." Ezért az önkormányzati tárca vezetője elrendelte, hogy a szabályozásban - különös tekintettel a megelőzésre - új, operatív szervezeti és szervezési intézkedéseket kell bevezetni. A vizsgálat megállapította még, hogy a tömegrendezvények megszervezése során nem volt és nincs megfelelő, élő, operatív kapcsolat a különböző hatóságok között. /7/

Amortizálódott szervezetek

Belső vizsgálatot indít az Egészségügyi Minisztérium az Országos Mentőszolgálatnál az augusztus 20-i, öt halálos áldozatot követelő vihar kapcsán. Az biztos, hogy a mentőszolgálat képtelen lett volna a törvény által előírt számban mentőket adni. – Mindössze, a vidéki állomásainkat is mozgósítva félszáz mentővel tudtunk volna kivonulni úgy, hogy közben ne legyen fennakadás alapfeladataink elvégzésében. - közölte Győrfi Pál, a szervezet szövivője. - Ebben viszont már a tartalék állomány is benne van. Időközben ugyanis megkezdődtek a kormány által előírt létszámleépítések és betegszállító gépkocsik leadása. Közben az is kiderült, a tűzijáték áldozatainak hozzátartozói a magyar államot is perelhetik. A kártérítések összege akár több százmillió forintba is rúghat – mondja az az ügyvéd, akit számos család kért fel jogi képviselőnek. /8/

d) A közszolgálatot kivégezték

A közszolgálat és vele a rendszerkritika száműzése folytatódik a médiában. A kommersz, illetve a baloldali liberális médiauszály megtűrése mellett, semmilyen bírálatnak nem maradhat helye a médiában, mert veszélyezteti a baloldali restaurációs programot. Lovas István és a nem baloldali jegyzet műfaja már kitiltatott.

Legújabbban nem jelenhetett meg a Heti Válaszban egy Pálffy Istvánnal készített interjú, mert visszavonatták, állítólag kirúgták volna a Híradó műsorvezetőjét, ha leközlík a beszélgetést. A Heti Válasz egy korábbi eset kapcsán felveti a kérdést: megszűnhet-e a Nap-kelte műsorvezetőinek kiváltságos helyzete? Ők ugyanis rendszeresen publikálják más médiumokban politikai véleményüket. „Veszélyben van az én hazám... bajban van az én hazám a határon belül és kívül is. Szerkezetének eresztékei recsegnek-ropognak, eltűnik az 1000 éves rendszer, tíz falu nem épít templomot, helyette bezárja az iskoláit, a kispostát, holnap már a hivatal is, holnapután pedig a vonat meg a busz sem jön többé.” Pálffy azzal keltette fel a figyelmet, hogy egy hazáját féltő jegyzetet olvasott fel a közrádióban. A Népszabadság azonnal számon is kérte mindezt a hírolvasón, ám ő azzal védekezett: egy folyamatról fejtette ki véleményét, jegyzetének nincs pártpolitikai vonatkozása. A Heti Válasz szerint nehéz megindokolni, miért kelthet felhőrdülést egy Pálffy-jegyzet, miközben ugyanazon a csatornán baloldali véleményvezérek nyugodtan vezethetnek műsort reggel a – választások előtt suttyomban meghosszabbított szerződéssel működő – Nap-keltében. A Pálffy-jegyzetet bíráló Bolgár György is elfelejtette kifogásolni klubrádiós kollégája, a véleményével rendszeresen kontrázó Orosz József szereplését a közszolgálati tévében, de Pallagi Ferenc Tízezer perc című közéleti jegyzeteit sem kifogásolta a „mértékadó” média – ahogy Aczél Endre Népszabadság-béli, olykor durván pártpolitikai színezetű publicisztikáinak tényét is elmulasztotta tolla hegyére tűzni. /9/

Tévesen közlés (megint?!)

Tévesen dolgozta fel a Szonda-Ipsos korábbi országos adatait a Népszabadság kedden megjelent számában - közölte a közvélemény-kutató intézet igazgatója az MTI-vel. A Szonda-Ipsos augusztus 26-án, a Népszabadságban megjelentetett országos adatait a keddi lapban az újságírók tévesen, budapesti felmérési eredményként közölték. A Népszabadság az MTI telefonos megkeresésére későbbre ígért visszahívást. A lap kedden arról írt, hogy a fővárosban erőteljesen előretört a Fidesz; a lap a közvélemény-kutató intézet felmérésére hivatkozva azt írta, hogy a tavaszi választások óta 600 ezer szimpatizánst nyert Budapesten a Fidesz, az MSZP viszont 900 ezret veszített. /3-4/ A fővárosban erőteljesen előretört a Fidesz, olvashatták a Népszabadságban, amely a Szonda-Ipsosnak a lapban kedden közzétett felmérésre hivatkozott. A napilap szerint ezt az előretörést többen azzal magyarázzák, hogy ezúttal elmaradt a "szokásos nyári Fidesz-hibasorozat." A Szonda szerint a tavaszi választások óta 600 ezer szimpatizánst nyert Budapesten a Fidesz, az MSZP viszont 900 ezret veszített. Ez mindenképpen áttörés, hiszen a 2004-es európai parlamenti választások óta - amikor a Fidesz a Szonda szerint 53, az MSZP pedig 37 százalékon állt országosan - nem nagyon fordult elő, hogy a többség nem a balliberális oldalra, hanem a Fideszre adta volna voksát - legalábbis elmondható ez a fővárosról. Illés Zoltán, a Fidesz terézvárosi polgármesterjelöltje nem hitte el a felmérést a fideszes előretörésről, annak ellenére sem, hogy országosan jelentős az MSZP és az SZDSZ népszerűségvesztése. Horn Gábor, az SZDSZ kampányfőnöke szerint óvatossággal kell kezelni azokat a felméréseket, amelyek országos mintavétel alapján következtetnek a pártok budapesti támogatottságra. /10/

ORTT: veszélyben az MTV sugárzási engedélye?

A televíziók és rádiók európai szövetsége (EBU) a magyar köztvé helyzetének rendezését követeli a magyar miniszterelnöktől. Egyetlen uniós tagállamban sem olyan rossz a közszolgálati televízió helyzete, mint Magyarországon, írja Gyurcsány Ferencnek az európai közszolgálati műsorszolgáltatók szövetségének elnöke, Arne Wessberg. Információira alapozva, ám konkrétumok említése nélkül arra hívja fel a kormányfő figyelmét, hogy a politikai befolyás túlzottan nagy az MTV-ben, a függetlenség minimumkövetelményei sem teljesülnek. Szóvá teszi az intézmény csődközeleli anyagi állapotát is. Wessberg a kevésbé diplomátikus hangvételű levélben személyes találkozót kér Gyurcsánytól, és felajánlja az EBU segítségét, hogy "a szegényből jelentős átalakítással sikeres modellé válhasson a magyar köztvé". Az EBU egyébként az ősszel Budapesten tartja kongresszusát. „Erősnek érezzük az MTV politikai befolyásolására vonatkozó megjegyzéseket, kommentálta a kormány szóvivője az EBU levelét. /11/ Független szakértők viszont elégedetten veszik tudomásul, hogy európai médiatényező első ízben veszi tudomásul a baloldali ízlésbeli és politikai elnyomást nyögő médiavilágban a magyarországi helyzet tarthatatlanságát.

E) Statisztikai információ és orientálás

A legfrissebb munkaerő-piaci statisztikát a legkülönbözőbb orientációval adta közre a média: nőtt, illetve csökkent a munkanélküliség május-júliusban. Attól függ, mihez hasonlítjuk. A 2006. május-júliusi időszakban a 15–74 éves korú népesség 55,0 százaléka jelent meg a munkaerőpiacon, ez a munkavállalási korúak 65,1 százaléka – jelentette a KSH. Közel 25 ezer fővel dolgoztak többen, mint egy évvel korábban, a foglalkoztatotti létszám átlagosan 3 millió 934 ezer volt. A munkanélküliek 311 ezer voltak, a munkanélküliségi ráta 7,3 százalékos. Utóbbi 0,2 százalékponttal magasabb az előző év azonos időszakának mutatójánál, de 0,4 százalékponttal alacsonyabb – a szezonális hatásokból is következően –, mint a január-márciusi adat. (Az Eurostat által publikált harmonizált munkanélküliségi ráta az időszak középső hónapját jelentő júniusban: EU–15: 7,1, EU–25: 7,8, Magyarország: 7,1 százalék.) A munkanélküliek 19,7 százaléka a munkaerőpiacon csak kis létszámban jelenlévő 15–24 éves korosztályból került ki- írja a Napi Online. Az e korcsoportot jellemző munkanélküliségi ráta 18,5 százalék volt, ez 0,8 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábinál. A munkanélküliek

48,1 százaléka egy éve vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 17 hónapnak felelt meg. (KSH: Közel 25 ezer fővel dolgoztak többen, mint egy évvel korábban. NOL, Stop!, ksh.hu nyomán) /12/

F) Kormányzati kommunikáció: zavarok a közvetítésben?

A médiamegjelenésben a teljesen eluralkodó baloldali orientálás ellenére nagy zavarok tapasztalhatók: a tartalommal már régen gond van, de mára a külsőségek is problematikusak lettek. Rivalizálástól és személyes konfliktusoktól terhelt Gyurcsány Ferenc kommunikációs stábjának tagjainak viszonya. Az MNO szerint az MSZP kampányfőnökének, Szigetvári Viktornak már a kormányfővel és Gál J. Zoltánnal sem felhőtlen a kapcsolata. Bár az országgyűlési választásokat megelőző kampányban, amikor a társadalomra nézve kedvező üzenetekkel, más mellett adócsökkentéssel, gigaberuházások ígéréteivel kellett a választókat az MSZP mellé állítani, zökkenőmentesen, zártan és szorosan együttműködve tudta ellátni feladatát a miniszterelnök kampánycsapata, mára alapvető működési zavarokra utaló jelek észlelhetők munkájukban.

Bajok a médiakormányzásban

Az MNO áttekintése rámutat, hogy a problémák már a Gyurcsány-csomag bejelentésekor megmutakoztak, hiszen a megszorító intézkedéseket a kormányfő személyéhez kötötte a közvélemény, már csak azért is, mert elemeit maga a politikus jelentette be. A miniszterelnök nyári szabadsága előtti köztelevíziós rendkívüli beszédét többen jó ötletnek tartották, annak koncepciótlansága és súlytalansága miatt mégis bírálat érte a szereplést a pártból. Gyurcsány pár hetes vakációja alatt teljesen szétesett a kormánykommunikáció (Veres János pénzügyminiszter médiabeli ámokfutásának szabadságolása vetett véget, amelyet már az MSZP megyei elnökei és polgármesterei is szorgalmaztak), ám a miniszterelnök hollandiai útjáról való hazatérése után sem javult sokat a helyzet. Súlyos kommunikációs hibának tartják szocialista kampányszakemberek az augusztus 20-i tűzijáték alatt kialakult tömegkatasztrófára adott kormányzati reakciót is. Emlékezetes, Gyurcsány Ferenc a kritikus órákban eltűnt a nyilvánosság elől, első megszólalására majd egy nappal az öt halálos áldozatot követelő és mintegy ötszáz ember sérülését okozó tragédia után került sor.

Szakmai hibák sorozata

Az MNO értesülései szerint már komoly szakmai konfliktusok vannak. Az önmagát professzionálisnak beállító kormányzati kommunikáció irányítói csak azokban a pillanatokban döntésképtelenek, illetve hoznak rossz döntést, amikor éppen rátermettségüket kellene bizonyítaniuk – fejtette ki az alapvető problémát a stáb működésével kapcsolatban egy MSZP-s kampányszakember. Szerinte a Gál J. Zoltán vezette csapat (Batiz András, László Boglár, Keszthelyi András) az igazi kihívásokra nem talált választ. Az MNO állításai szerint a szakmai hibák mögött személyes konfliktusok, a stáb tagjai közötti rivalizálás is meghúzódhat. Az MSZP országgyűlési, illetve a mostani önkormányzati választási kampányát irányító Szigetvári Viktornak a kormányfővel és Gál J. Zoltánnal, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkárával megromlott a kapcsolata. Állítólag Szigetvári kifogásolta, hogy tavasszal nem álltak rendelkezésére adatok a már akkor prognosztizálható, az ígéretekkel ellentétes megszorító intézkedésekről, amelyek alapján „árnyalhatta” volna az MSZP üzeneteit. Bennfentesek elmondták, a kampányfőnök és Gál J. Zoltán között kialakult rivalizálás (hogy ki legyen az „elnök embere”) szintén problémát jelent. /13/

Gyurcsány-blog és páárkommandó

A Political Capital annyira komolyan veszi Gyurcsány Ferenc blogját mint politikai kommunikációs tényezőt, hogy elemzést készített róla. A PCI rámutat, „a blog nyilvánvaló előnye, hogy bővíti a kommunikációs mozgásteret, hiszen az új felület új politikai kommunikációs stílus kialakítását és új célcsoport megszólítását teszi lehetővé. A blog először ráadásul éppen újdonságával hívta fel magára és szerzőjére a figyelmet: Gyurcsány blogja Gyurcsány Ferenc politikusi imázsának meghatározó eszközévé vált. Egyúttal szűkíti a média lehetőségeit azzal, hogy saját maga kommentálhatja a napi történéseket, híreket, személyes véleményét hozzáadva. További előny, hogy Gyurcsánynak csak azokra a kommentárookra kell reagálnia, amelyekre szeretne, így elkerülheti az ellenzéki sajtó kellemetlen kérdéseit. A kormányfő (és sajtóosztálya) számára a legnagyobb gondot a műfajbeli ellentmondások jelentik. A blog kötetlen műfaj, amelyben szerző személyes gondolatait, véleményét osztja meg az olvasóval, de azáltal, hogy a napló szerzője maga a miniszterelnök, hivatalos forrássá, így az ellenzék által támadhatóvá válik. Ezért a legkisebb pontatlanság, kihagyás vagy akár a kormány álláspontjához képest bővebb kifejtés is politikai kommunikációs hibává változhat.”

Az elektronizált politika veszélyei

A PCI értékelésében rámutat arra is, hogy egy párt vagy politikus imázsát egymást kiegészítve alakítják a médiumok. „A választások után a politikai környezet megváltozásához nem igazodott a kormányfő netes naplója. Sőt, inkább domináns hírforrássá vált, sokszor háttérbe szorítva a televíziót, rádiót és az írott sajtót. A hazai média neheztelt a miniszterelnökre, amiért a kormány szerkezeti átalakításáról, a minisztériumok számának csökkentéséről előbb tudhattak a blog olvasói, mint a sajtó munkatársai. A média a választások óta minden alkalommal negatívan tállja a Gyurcsánnyal kapcsolatos híreket, ha azokról nem hivatalos forrásból, hanem az internetes naplóból értesül. Az elsődleges kormányzati információforrássá vált blog visszaüt szerzőjére, mert éppen az az imázselem válik általa támadhatóvá, melynek felépítésében korábban pedig kifejezetten hasznosnak bizonyult... A miniszterelnököt már nem egyszerűen a bejelentések tartalma, hanem a választott kommunikációs csatornát tekintve is támadják ellenfelei. Gyurcsány imázsának már a választásokat megelőzően is az egyik legkritikusabb pontja volt a közvetlenség és a komolytalanság közötti határvonal átlépése, az elérhető ember és a felelős államférfi imázsának összehangolása. A blog tehát kétélű fegyver: alkalmazásakor mérlegelni kell: nem biztosít-e nagyobb támadási felületet, mint amennyi hasznot hoz a kommunikációs mozgástér bővítésével. Korábban a miniszterelnök blogja hozzátett Gyurcsány Ferenc arculatához, míg most inkább elvesz belőle.” /14/

g) Információs jelentések: elszámolási szükségszerűség

Néhány költségvetési intézmény beszámolóját visszadobta az ÁSZ, de a jelentések 45 százalékát leminősítette. Kovács Árpád a költségvetés fejezeteinek beszámolóival kapcsolatban kiemelte, egyes beszámolók olyan pontatlanok voltak, hogy emiatt az intézményi beszámoló jelentések 2 százalékát az ÁSZ elutasította, 6 százalékát korlátozó megjegyzéssel, és további 37 százalékát figyelemfelhívó megjegyzéssel látta el. A beszámoló hiányosságai miatt az elmúlt év kapcsán az ÁSZ nem fogadta el a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal éves beszámolóját, mivel az a vagyoni-pénzügyi helyzetet nem mutatta be megbízhatóan, a jelentésben feltüntetett adatok nem a valós képet tükrözték. Lényeges hiányosságai voltak az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium (ICSSZEM), valamint a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) beszámolóinak is. Emiatt az ICSSZEM és a GKM fejezeti kezelésű előirányzatairól készült jelentéseket a számvevőszék elutasító véleménnyel látta el. A GKM esetében a jelentés megbízhatatlansága a 2005 előtti évben, azaz 2004-ben is tapasztalható volt. Bihary Zsigmond, az ÁSZ főigazgatója megemlítette, hogy különösen a Kincstári Vagyoni Igazgatóság beszámolója mutatott hiányosságokat: a leadott jelentés alapján a kincstári vagyonértékesítés átgondolatlanságról tesz tanúbizonyságot. Ezt jelzi, hogy az elmúlt évben értékesített, a KVI kezelésében lévő ingatlanok körében egy olyan

ingatlan sem akadt, amelynek eladását előzőleg a KVI "betervezte volna", azaz eladásra javasolta volna az intézményt felügyelő Pénzügyminisztériumnak, gyakorlatilag a piac irányította a KVI értékesítési munkáját. /15/

Hiteles állami vagyónregiszter még most sincs!

Kritikával illeték az ÁSZ vezetői a kincstári vagyon tavalyi értékesítését, a reptér-privatizációból befolyt több száz milliárd forint felhasználását, és felhívták a figyelmet arra is, hogy az intézményi beszámolók megbízhatóságának javítása terén még van mit tenni. A Budapest Airport (BA) Zrt. múlt évi részleges magánosításából származó összeg döntő részét, 400 milliárd forintot nem az államadósság törlesztésére fordította a kormányzat, hanem jórészt a költségvetési kiadásokat finanszírozta belőle, de jutott a tervezettnél kisebb pénzforgalmi hiány „előteremtésére” is – mondta Kovács Árpád, az ÁSZ elnöke. Kijelentésének jelentőségét az adja, hogy szöges ellentétben áll a pénzügyi tárca illetékeseinek tavaly oly sokszor ismételt nyilatkozataival, amelyek szerint a reptér privatizációjából származó bevételt az államadósság csökkentésére használták fel. Emellett a KVI nem tudott számot adni arról, hogy mely vagyonelemek értékesítéséből származott egymilliárd forintja a szervezetnek. A jelenség mögött részben az állhat, hogy még mindig nincs hiteles, teljes körű nyilvántartás a kincstári vagyonról, részben pedig vélhetően a bevételi kényszer okozta kapkodással Magyarázható a kirívó eset. A KVI által eladott ingatlanok közül egy sem volt olyan, amely az értékesítési tervben szerepelt, vagyis lényegében azokon adott túl az intézmény, amelyekért bejelentkezett valaki. /16-17/

h) Általános kommunikációs válság

A PCI megfogalmazza a kommunikációs válságot. „A Gyurcsány-kormány eddigi működése kommunikációs kísérletek egymás után történt kibicsaklása volt. Az Új egyensúly programja egybemosódott az ágazati reformokkal, a szétválasztásra tett kísérletek pedig belebuktak az egyes reformok belső ellentmondásaiba. A reformok ráadásul már a tervek nyilvánosságra kerülése után váltottak ki koalíción belüli vitát, felidézve a 2003 nyári gazdaságpolitikai civakodást az MSZP és az SZDSZ között. A kommunikáció újraalapozását célzó „ezért-kampányt” az augusztus 20-i vihar szakította félbe már egy hét után, majd a konvergencia-programot is mintha elnyomná a szlovákiai konfliktus. Könnyen elképzelhető, hogy az újrakezdés lehetőségét az MSZP számára, a 2002-es eredményekhez képest október 1-jén, nagy valószínűséggel elszenvedett veresége teremti meg. A vereség büntetésként megtisztulást is hozhat a kormány számára (ismét nem morális, hanem kommunikációs értelemben, azaz a választói megítélés változásából tekintve).” /18/

Morál helyett is kommunikáció?

A PCI szerint Gyurcsány Ferenc nehéz helyzetben van: az elmúlt hetek-hónapok tanulsága, hogy nehéz víziót, jövőbe mutató programot adni, ha a kormány a maga mögött hagyott múlttal is hadakozik még. A megszorítások elfogadottsága, hatásuk a választók döntésére szinte másodlagos ahhoz képest, hogy a kormány nem tudja mire alapozni kockázatos döntéseit. Túl közel volt a választások kormányfői optimista hangulata ahhoz a fordulathoz, amelyet a jelenlegi intézkedések pesszimistán sugallnak. Gyurcsány Ferencnek már október 2-án érdemes gondolkodnia, amikor, értelmezve az előző napi választások eredményét, megérve annak üzenetét: megérteti a választókkal is, hogy érti a büntetés okát és levonta a tanulságokat is belőle. Egy fontos politikai csata elvesztése egyben a politikai stratégia megváltoztatására is lehetőséget ad. /19/

Hivatkozások

1. Pénzkérdés a biztonság is. uno.hu, rsoe.hu nyomán

2. Ellentmondó viharjelzések - zárt körben. (FH) uno.hu nyomán
3. Mire figyelmeztették a katasztrófavédelmet? NOL, Fekete Gy. Attila nyomán, (MTI)
4. Ingyenvacsora a pontos prognózisért. NOL, Cseri Péter nyomán
5. Juhász: hiteles adatokat! nszava.hu nyomán
6. Megosztott a közvélemény a tűzijáték-katasztrófa kapcsán. (MTI) nyomán
7. Katasztrófa Felügyelet: felmentett ügyeletvezető. MTI, ma.hu nyomán
8. Vizsgálat indult a mentőknél is? H. L. L. blikk.hu nyomán
9. A tévéelnök kirúgással fenyegette Pálffy Istvánt? (Heti Válasz) mno.hu nyomán
10. Új vezetője van a Vasárnapi Újságnak. MTI, MNO nyomán
11. Tévesen közölte a Szonda felmérését a Népszabadság. gondola.hu nyomán
12. A Népszabadság benézte a számokat: mégsem vezet a Fidesz. privatbankar.hu nyomán
13. Hiszik, nem hiszik. Szonda Ipsos: Fidesz-előretörés Budapesten. hvg.hu nyomán
14. Öt magyar szaklapot adott el a Geomédia. Madarász János, napi.hu nyomán
15. Európai műsoron a köztvé. NOL, Haszán Zoltán nyomán
16. Stumpf András: KI SZÓLHAT SZABADON? MR, hetivalasz.hu
17. Tévékritika külföldről, magyarországi sűgással. NOL
18. Zavarok a Gyurcsány-kormány kommunikációjában. Török László, mno.hu nyomán
19. Gyurcsány-blog: a kétélű fegyver. PCI, hirszerzo.hu nyomán
20. Feléltük a reptér árát. MTI-Eco, fn.hu nyomán
21. Javításra szorulnak a költségvetési intézmények beszámolóí. Stop! nyomán
22. A KVI nem tudott választ adni. vg.hu nyomán
23. Internetes dugófigyelő rendszert indít Újbuda. (NAPI Online) nyomán
24. Gyurcsány: "a régi államszocializmus él tovább". MTI, ma.hu nyomán
25. A választási vereség segíthet a Gyurcsány-kormánynak. PCI, hirszerzo.hu nyomán

2.37 Gazdasági statisztika: egyre nagyobb eltérések¹³²

Azt állítják, nincsenek komoly kereskedelempolitikai kérdések Magyarország és Kína között, leszámítva az olyan szokásos ügyeket, mint a transzparensnek nem igazán mondható egyes állat- vagy növény-egészségügyi szabályozásokat, előírásokat, amelyek esetenként akadályozzák a magyar termékek kínai piacra jutását. Magyarországon már mintegy 3.000 kínai alapítású cég működik, túlnyomó többségük ruha- és cipőkereskedelemmel foglalkozó kisvállalat, illetve étterem. Több nagy kínai külkereskedelmi cég is létesített irodát már Magyarországon. A kétoldalú kereskedelmi forgalom éves szinten mintegy négy milliárd dollárra rúg, az elmúlt pár év dinamikus fejlődésének köszönhetően. Magyarország és Kína ma már kölcsönösen egymás legnagyobb kereskedelmi partnerévé vált a másik régiójában.

Ugyanakkor rendkívül nagy (egyre nagyobb) a magyar kereskedelmi passzívum, bár exportunk öt év alatt több mint három és félszeresére nőtt. A kínai importra vonatkozó statisztikai adatok torzítanak, különösen, mióta Magyarország az Európai Unió tagja lett. Az eredetileg Kínából származó áruk jó része nem közvetlen import, így nem jelenik meg a magyar statisztikákban. A KSH pedig csak azokat a szállítmányokat rögzíti, amelyeket Magyarországon vámolnak el. Ám a termékek java más államokban kerül be az uniós piacra, s onnan érkezik már Magyarországra. Példaként említhető egy hajón érkező szállítmány, amelyet Hamburgban vámkezelnek, s onnan jön be hozzánk. A statisztika ilyen esetekben csak akkor tudja rögzíteni ezt mint magyarországi importot, ha mi vagyunk a rendeltetési ország. Ám ha német a vevő, aki Magyarországra (re)exportálja a terméket, akkor már német- magyar kereskedelmi tétellé válik. /1/

Kínai áruözön Magyarországon

¹³² Csorba József: Gazdasági statisztika: egyre nagyobb eltérések. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. szeptember 18. 14:42

A kiskereskedőknek alapvetően nincs gondjuk a beáramló kínai termékekkel, ezek forgalmazásában maguk is részt vesznek. Annál nagyobb problémát jelentenek a kínai üzletek működtetésének visszasságai. A kínai boltok egyszerűen nem törődnek a foglalkoztatási szabályokkal, többnyire nem jelentik be alkalmazottaikat, nem fizetik a közterheket. Az ilyen üzletekben nem tesznek eleget a garanciavállalási, jótállási, szavatossági követelményeknek, a magyar nyelvű tájékoztató is hiányzik az esetek többségében. A számla mellőzése is gyakori tapasztalat. S mindez csak az egyik oldala a kérdésnek, az talán még súlyosabb, hogy a hazai ellenőrző hatóságok nem lépnek fel az indokolt eréllyel. //Már korábban is többször jeleztük, hogy a magyar szocializmus „olcsó piac, jó vásárlóerő” típusú politikai propagandájának alapvető eszköze volt/van a vietnámi és kínai árudömping, ill. az áruházláncokban kínált, a termelési költségek alatt értékesített, rendszerint anonim termékek áradata, amit a nyugdíjasok politikai kedvezményezésére tűr el az állam!// Ugyanakkor azt tapasztalják a magyar boltosok, hogy őket inkább „megtalálják” az ellenőrök, mint a kínai kereskedőket. Úgy tűnik, velük nem igazán tudnak mit kezdeni. A két kereskedői körnek nem azonosak az életben maradási esélyei, a magyarok óhatatlanul lemaradnak a kiegyensúlyozatlan versenyben. A kínai kereskedők jóval alacsonyabb működési költségekkel számolhatnak, így olcsóbban kínálhatják termékeiket, mégis több marad a zsebükben. Nem ritka, hogy a boltjától megválni kényszerülő magyar kereskedőhöz kínai vásárló kopogtat be 20-30 millió forint készpénzzel. /2/

Sereghajtók

Magyarország a sereghajtók között van a Mercer munkaügyi konzultáns csoport 60 országot felölelő felmérésében, amelyben világszinten 5,9 százalékos béremelésre számíthatnak jövőre a munkavállalók. A magyarok a lista végén, Ukrajnával megegyező szinten vannak: 2007-ben ugyanis mindkét országban 0,7 százalékos reálbér-csökkenésre lehet számítani. Ennél csak Argentínában és Puerto Ricóban rosszabb a helyzet, ott 3-4 százalékos reálbér-csökkenésre számíthatnak a munkavállalók. A reálbér-emelkedést tekintve az uniós országokban Lettország mellett Litvánia, Szlovákia, Írország és Görögország a listavezető. /3/ Az amerikai, az ázsiai és az európai régió országait tartalmazó, részben az OECD , illetve az IMF adataira támaszkodó összeállítás szerint Magyarország az utolsó öt ország közé került: 2007-ben a várható nominális béremelés üteme 4,8 százalék lesz 5,5 százalékos infláció mellett, ami 0,7 százalékos reálbércsökkenést jelent. Az elemzés szerint Kelet-Európában hajtóerőt gyakorol a bérek gyorsabb emelkedésére a viszonylag alacsonyabb bérű, jól képzett, piaci ismeretekkel, mérnöki tudással, számítástechnika ismeretekkel rendelkező munkaerő iránti növekvő kereslet. Az uniós béremelkedési listát Hollandia, Portugália, Németország és Magyarország zárja. /4/

Rossz a hazai munkaerő minősége

Magyarországon ötven százaléknál kevesebben tartják jónak az egészségügyi állapotukat. A rossz fizikai-szellemi egészség miatt pedig sokan nem tudnak nyolc órát koncentrálni, hatékonyan dolgozni. Ott vannak ugyan fizikailag a munkahelyen, de csak töredékét tudják nyújtani annak a teljesítménynek, amire egészségesen képesek lennének. A munkaerő minősége emiatt Magyarországon sokkal rosszabb, mint a legtöbb uniós országban, ami rontja az ország versenyképességét is. A Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének igazgatója, Kopp Mária közlése szerint a férfiaknak csak a 64 százaléka éri meg a 65 éves életkort, ami mutatja, milyen rossz egészségügyi állapotban vannak a magyar férfiak. Pedig 65 év felett, amikor már többen mennek el orvoshoz, nemzetközi összehasonlításban is elfogadhatók az életkilátások, tette hozzá. A szakértő kiemelte, hogy az aktív korosztály rossz egészségügyi állapotában nagy szerepet játszik a krónikus, tartós munkahelyi stressz, amely egyaránt rontja az emberek lelki és fizikai állapotát. /5/

Több hús fogy?

A hivatalos statisztika szerint tavaly a feldolgozott friss húskészítmények kiskereskedelmi forgalma nőtt a legnagyobb értékben - 7 százalékkal - a főbb élelmiszer kategóriák közül. Az ACNielsen felmérése szerint a hat legnagyobb élelmiszer kategória együttes éves forgalma meghaladja a 450 milliárd forintot 2005. július-2006. június között. Sörből értékben 6 százalékos csökkenés tapasztalható, de a prémium márkák ezen belül drágultak. Az éves forgalom 100 milliárd forint alá ment vissza. Szénsavas üdítőitalból 4 százalék mínuszt regisztráltak, átlagáruk a múlt évhez képest stagnált, tavalyelőtthöz viszonyítva pedig csökkent. Az eladások azonban így is 50 milliárd forint felett maradnak. A kávépiac 40 milliárd forintot meghaladó szinten stagnált, mennyiségben 2 százalékot csökkent. Sajtból a 10 százalék plusz következtében 60 milliárd felé közeledik az éves forgalom. A gyümölcsle 7 százalékkal nőtt, és így túllépett a 40 milliárdos határon, a mennyiség viszont csak 4 százalékkal nőtt, tehát átlagban drágultak a csoportba tartozó termékek. A húskészítmények zömét adó sertés szegmensben a kimért termékek átlagára emelkedett, az önkiszolgálásra csomagoltaké pedig csökkent. Előbbi kilója idén május-júniusban átlagosan 1.287 forintba került, szemben a tavalyi hasonló periódus 1.229 forintjával. Ugyanakkor önkiszolgálásban kilónként 1.391-ről 1.302 forintra ment le az átlagár. Az üdítőitalok és húskészítmények 45-45 százalékát a 401 négyzetméteresnél kisebb, hagyományos boltokban vásároljuk. A szeptember havi drágulás igen jelentős az éves adatokhoz képest. /6/

Hivatkozások

1. Nem lehet pontos képet kapni az import nagyságáról. vg.hu, 2006, nyomán
2. A magyar és a kínai boltos kiegyensúlyozatlan versenye. BJA, vg.hu, 2006, nyomán
3. Sereghajtók vagyunk, ha béremelésről van szó. hirtv.hu, 2006, nyomán
4. Magyarország a sereghajtók között. MTI, hvg.hu, 2006, nyomán
5. Rosszabb a honi munkaerő minősége. (inforadio.hu) hirtv.hu, 2006, nyomán
4. Több hús fogy a magyar piacon. [origo] 2006, nyomán

2.38 A mérés és minősítés szakma, és tisztesség dolga¹³³

Aczél Endre tipikus észlelési tévedésben van, amikor valami nyilvánvaló látszatának engedelmességgel nem látja meg a lényegét. Aczél észleli az ellentmondást, ami a magyar agrárnépesség megélhetése, az EU agrárviszonyainak bonyolultsága, ill. a magyar adottságok között húzódik. Aczél hivatkozva, hogy egy EU-s közvélemény-kutatás szerint 11 százalékkal csökkent az EU-tagság hasznát látó-érző magyar népesség aránya. Szerinte most kiderült, hogy csak a ténylegesen agrártermelő népesség látta közvetlen, pénzben mérhető hasznát (földalapú támogatások, intervenciós felvásárlások) EU-támogatásunknak. A túlnyomó többség viszont nem!

Aczél Endre írja. „Szerintem az Eurobarométer nevű közvélemény-kutató szervezet felmérése korán jött. Nem helyeslem, hogy egy euroszeptikus Magyarország képe rajzolódik ki belőle, mert ennek nem volna szabad igaznak lennie. Hacsak nem szüremlik be az ország polgárainak nagyobbik részének tudatába, s nem ver gyökeret ott a Fidesznek az a kitartóan sulykolt jövődöleése, hogy tudniillik megélhetési válsággal nézünk szembe. Igaz, hogy a nagyobbik ellenzéki párt ezt a jövőképet teljes egészében a regnáló kormány számlájára írja, de azért a magyar ember azt is megkérdezi suttyomban önnönmagától, hogy ha ilyen jövődönek nézünk elébe, akkor mi a fenének léptünk be az EU-ba. A kérdés jogos. Pláne, ha valaki a megszorításokat (is) tartalmazó magyar konvergencia-programot úgy értelmezi, hogy

¹³³ Csorba József: A mérés és minősítés szakma és tisztesség dolga. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. december 10. 16:56

azt az EU erőltette ránk. De! Egyetlen olyan uniós tagországról nem tudok, ahol a csatlakozás után megélhetési válság ütötte volna fel a fejét.” /1/

Hibás adatok

Hatalmas tájékoztatási botrányok voltak, vannak. A Budapesti Értéktőzsde Zrt. honlapján (technikai hiba miatt?!) a kereskedési adatok között közzétett egyes kereskedett értékpapírok árának, valamint BUX és BUMIX index értékek százalékos napi változása mező 2006. december 21-i napon téves adatot tartalmazott. Az értékpapírok ára mezőben szereplő, 15 perccel késleltetett adatok, illetve a BUX és BUMIX értékek valós idejű értéke mezők továbbra is helyes adatokat tartalmaznak - tette közzé a börze honlapján. /2/ De a többi már bizonytalan.

A tiltott statisztikák öröksége nyomaszt ma is. A hitelesség kíváncsian pedig még nagyobb űr érzetét kelti a magyar állam működésében. Ez a Kenedi János-féle írás is ezt a hiányt (mely sosem szűnik meg, ha a vonatkozó állami intézmények nem működnek!) mutatja. Kenedi írja. „Az Alkotmánybíróság 34/1994. (VI. 24.) számú határozatával megsemmisítette a LÜSZ-t.1 Hivatalos nevén a Levéltári Ügykezelési Szabályzatot, amely egy 1969-es törvényerejű rendelet végrehajtásának minisztériumi utasításaként, levéltári referenseket ruházott fel azzal a főkegyúri joggal, hogy mely dokumentumot tárják fel egy-egy kutató előtt, s melyről hallgassanak, mint a sír. Az 1956-os iratok a pártállam generális titokkörébe tartoztak. A tabut elsőként Fényes Elek álnéven, Rainer M. János döntötte meg, az illegális Beszélőben közölt, „Adatok az 1956-os megtorláshoz” című tanulmányával,2 majd Varga László folytatta, aki A harmadik napon címmel - szintén halotti anyakönyvek és kórházi statisztikák alapján - készített tudományos becslést a Parlament előtti vérengzés, az 1956. október 25-i sortűz áldozatainak számáról és nevééről.3 Az alkotmánybírósági folyamodványt 1992. január 21-én benyújtó Nyilvánosság Klub abban reménykedett, hogy kedvező döntés esetén az Alkotmánybíróság precedensértékű döntést hoz.

Elsősorban a levéltári iratállomány kutathatóságáról, amit persze más közgyűjtemények is a jogállam üzeneteként érthetnek. A reményt félsiker kísérte. Amint az alábbiakból kiderül, Budapest Főváros Levéltára (BFL) messzemenően élt a kutatás alkotmányos szabadságával. 2006-ban, az évfordulón, úgy hozta nyilvánosságra a BFL-ben őrzött, az 56-os megtorlás jogszolgáltatási iratainak megismeréséhez nélkülözhetetlen lajstromokat, hogy segédletként alkotott egy CD-t. Ennek segítségével ki-ki összeállíthatja saját kutatási tervét az otthoni számítógépén is. Innen már csak egy lépés, hogy - akár a különböző levéltárak adatbázisait összekapcsolva - a kutató úgy tanulmányozhassa a magyarországi kemény és puha diktatúra történelmét az interneten, ahogy a hidegháború amerikai historikuma is megismerhető 1997 óta a világhálón.4 /.../ „a BFL adatbázisa6 segíti a kutatók alkotmányos jogának érvényesítését. Ettől azonban a teljesítménye még vitatható. Kritikámat ezért a CD immanens, eleve benne rejlő, típusos hibáinak felsorolásával kezdem, majd a Bővítési lehetőségek alcím alatt körvonalazom az 56-os megtorlás tudományos feltárásáról kialakított, a szerzőkétől némileg eltérő értelmezésemet. Jó lenne, ha a nézetkülönbség hozzájárulna az adatbázis minőségének javításáról és módszeres kiterjesztéséről szóló vitához.” – írja Kenedi. /3/

Mit tehet egy újságíró

Egyedülálló módon viselkedett egy médium szerkesztősége, benne az újságírással foglalkozók. Nem vette át a Budapesti Értéktőzsde média-díját a Manager Magazin szerkesztősége, „mert összeférhetetlennek tartják, hogy azok díjazzák őket, akikről cikkeik szólnak”. (Emlékeztetünk, hogy korábban angol médiaszakértők összeférhetetlennek nyilvánították azt a magyar médiagyakorlatot, hogy újságírók gazdasági médiumoknál tőzsdéznek, sőt gazdasági érdekeltségekkel rendelkeznek!)

Magyarországon ritka, hogy egy szerkesztőség etikai kódexben szabályozza mindezt. A Manager Magazin etikai kódexe szerint az újságírók nem vehetnek részt olyan pályázatokon,

és nem vehetnek át olyan díjakat, amelyek háttérben nem szakmai szervezetek, újságok vagy oktatási intézmények állnak. Tilos például olyan díjakat elfogadniuk, amelyek háttérben magán- vagy állami érdek (cégek/gazdasági érdekeltség, szervezet) áll, és amelyek tevékenységi köre érintkezik a lap tartalmával. Mong Attila, a lap főszerkesztője a díj visszautasítását a Hírszerzőnek egy konkrét helyzettel is indokolta: Vajda Éva, a lap főszerkesztő-helyettese idén cikksorozatban leplezte le a Magyar Telekom montenegrói számlázási botrányát, és már nyáron megjósolta, hogy abba Straub Elek belebukhat. /4/

A magyar médiagyakorlat politikai összeférhetetlenségének vonatkozó példájaként a MÚOSZ etikai bizottságának elnöke tisztességtelennek és etikátlannak nevezte az Indexet, amiért egy munkatársuk újságírói mivoltának feltüntetése nélkül vett részt egy szocialista pártrendezvényen. A MÚOSZ itt elfelejtette, hogy az „álruhás” újságírás világszerte bevett eszköz, melyet számos visszaélés (fogyasztók átverése, kisebbségek diszkriminációja) felderítésére használnak. Míg az újságíró szakmában világszerte lényeges és pontosan szabályozott kérdés az összeférhetetlenség ügye, Magyarországon megtörténhet, hogy a kulturális újságíró kulturális események szóvivőségét elvállalja, a divatról író kolléga bérét egy divatcég is kiegészíti, vagy a baloldali szerkesztő melleleg egy kormánypolitikus volt cégének felügyelő-bizottsági tagja. /5/

Hivatkozások

2. Barométer. NOL, Aczél Endre, 2006.12.21. nyomán

3. Hibás adatok a tőzsde honlapján. 2006-12-21. VGO nyomán

4. Kenedi János: Hézagok kataszter. ÉS nyomán

5-6. Mit szabad egy újságírónak, és mit nem? Nem vett át egy díjat a Manager Magazin. Varró Szilvia, 2006.12.16. stop.hu, hirszerzo.hu, ma.hu nyomán

2.39 A magyar információs kapitalizmus¹³⁴

A hazai információs kapitalizmus 2008-ban igencsak ellentmondásosan fejlődik. Egyfelől a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) utolsó jelentése szerint tovább növekedett a szolgáltatók szélessávú Internet-előfizetések száma. A négy legnagyobb kábelmodemes szolgáltató ügyfeleinek a száma novemberben 2,8 százalékkal 400 ezerre, míg a hagyományos telefonvonalon szélessávú ADSL-Internet-szolgáltatásra előfizetők száma 1,2 százalékkal 730 ezerre emelkedett. Az egykori monopolszolgáltatók (Hungarotel, Invitel, Magyar Telekom és Monortel), a vezető alternatív szolgáltatók (PanTel, Tele2, GTS Datanet, eTel), valamint a legnagyobb kábeltelevíziós társaságok (UPC, T-Kábel, Fibernet, DIGI) önkéntes adatközlésére épülő gyorsjelentés szerint a szélessávú hozzáférések száma november végén 1 millió 130 ezer volt, az egy hónappal korábbi 1 millió 110 ezer után. A magyar eredményeket javítja, hogy a korábbiakhoz képest a kezdeményezett hívások hossza novemberben összesen 674 millió perc volt, 0,27 százalékkal több, mint októberben. Az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama az októberi 205,8 percről 206,8 percre nőtt, a kezdeményezett hívások átlagos időtartama 3,10 percről 3,19 percre emelkedett. /1/

Az állami informatizáció helyzete

Napjaink eseménye, hogy a Magyar Államkincstár késve és hibásan készítette el a központi bérszámfejtő programot (Központosított Illetmény-bérszámfejtő Rendszer), s ezért 650 ezer alkalmazott 2006. évi adó- és járulékbevallása, valamint a teljes 2007. évi adatadminisztráció rendezetlen. A rendszer hibája miatt ötszáz szerv, köztük az APEH nem tud törvényesen eljárni, hiszen a közsféra bevételeinek hiányában az adóhatóságnak automatikusan büntetnie

¹³⁴ Csorba József: Információs kapitalizmus, 2008-ban. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. január 19. 14:19

kellene. A kormányzat mulasztása munkavállalók százezreinek és az államnak is milliárdos nagyságrendű károkat okozhat. /2/

Közben az unióban már az Internet-adó bevezetését fontolgatják. Az új adót az online vásárlásokra és a távközlési szolgáltatásokra vetnék ki, de még nincs megegyezés, hogy a szolgáltatást nyújtó vállalkozás székhelyén kellene fizetni vagy a szolgáltatást igénybe vevő országában. Az Európai Unió annak ellenére fontolgatja a bevezetést, hogy a tagok közül szinte senki sem támogatja. Nem tudni még, hogy az egyszázalékos adóra miként reagálnak az online vállalatok, hiszen ha a szolgáltatás igénybevevőjének országában kell majd fizetni az internetadót, akkor az az ország, ahol a webes cég működik, 220 millió euró (mintegy 55,88 milliárd forint) adóbevételről eshet el. A FutureZone német internetes oldal információi szerint a tárgyalások az adó bevezetéséről már 2004 óta folynak. /3/

Jellemző fejlemény a mostani helyzetre ugyancsak, hogy milyen alacsony a presztízse a magyar céginformációnak. A Coface Magyarország tájékoztatása szerint a kvk-k nem bíznak a „hiteles adatokban”, pedig a Coface-hez beérkező legtöbb behajtási ügy elkerülhető lett volna megfelelő vevőminősítéssel. A magyar vállalkozások alig 2 százaléka vásárol céginformációt. „A szolgáltatást csak a nagyobb vállalatok veszik igénybe, ugyanis ezen körben kialakult kockázatkezelési eljárásaik vannak. A kisebb cégek vezetői között azonban akadnak olyanok is, amelyek egyenesen nem akarják tudni, kik is a vevők. Ugyanis annyira rögződött a magyar vállalkozókban a feketegazdaság, hogy a cégvezetők kategorikusan kizárják a nyilvánosan elérhető adatokból való releváns következtetések levonásának lehetőségét.” /4/

A vállalkozási adminisztráció jellemző és igen jelentős eseménye a szakmákat leképező statisztikai nyilvántartási számok megváltozása. A régi (2003-as TEÁOR) tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerét január elsején felváltó 08-as TEÁOR-rendszerben kevés az átfedés. Egyes tevékenységeket új nemzetgazdasági ágazatokba soroltak, vagy több tevékenységre bontottak, vagyis a cégbírósági papírokon szereplő tevékenységek túlnyomó többségét nem lehet automatikusan átírni az új TEÁOR-számokra. Egy 2006 végi uniós jogszabály a tagországok számára kötelezővé tette a TEÁOR 08 alapjául szolgáló statisztikai rendszer bevezetését. Egy KSH-nyilatkozat szerint a magyar cégek negyven százalékának főtevékenységét nem lehet automatikusan átsorolni a 08-as TEÁOR-ba, és a cégek melléktevékenysége ezt a helyzetet tovább bonyolítja. A Fővárosi Bíróságot képviselő szakértő szerint a fővárosban regisztrált 190 ezer cégből több mint 150 ezernek kell majd bejelentéssel élnie. /5/

Média a magyar információs kapitalizmusban

Fontos, nagy reményekre jogosító esemény, a Miniszterelnöki Hivatal honlapján olvasható a nemzeti audiovizuális médiastratégia, az új médiatörvény koncepciója. A magyar közületi közszolgálati televízió megmentése, a médiapluralizmus intézménye finanszírozásának megoldása ugyancsak égető feladat. Sarkady Ildikó kormánybiztos nyilatkozatában utal rá, hogy „az Európai Unió irányelvei csak a közösségi minimumszabályokat tartalmazzák. Kibontásuk, tartalommal való feltöltésük tagállami feladat. Az uniós médiapiacra a közös alapértékek szavatolása mellett minden tagállamnak reflektálnia kell saját piacára. Így például a gyermekműsorokhoz tartozó reklámmal kapcsolatban sokkal szigorúbb tiltást javasolunk az uniós irányelvhez képest.” /6/

Kicsit riasztó, hogy megint a közszolgálati fogalmát akarják meghatározni, és megint tévesen hivatkozzák a BBC-t mint példát. Az már egészen fantazmagóriaszámba megy, hogy a köztévét az Országgyűlés alá kell rendelni. Azután pedig egy közjogi intézmény létrehozását fontolgatják, mely egyesíti magában a Magyar Rádiót, a Magyar Televíziót, a Duna Televíziót és a Magyar Távirati Irodát. Teljesen zavaros a közszolgálat finanszírozása, és a kis médiumok dotálásának megoldása a pluralizmus érvényesítésére.

Hivatkozások

1. Töretlen az internet térhódítása (2008. január 14. 13 óra 48 perc). tozsdeforum.hu nyomán

2. Hibás a központi bérszámfejtő program. 2008. január 14., hétfő, 11:09 origo.hu nyomán
3. Internetadót vezetnek be az Európai Unióban? 2008. január 14. 11:09 MNO nyomán
4. A kkv-k nem bíznak a "hiteles adatokban". 2008-01-14 11:11:05, VGO nyomán
5. Kitört a TEÁOR-frász. NOL, Batka Zoltán, 2008. január 17. nyomán
6. Törvény lesz, a tánc elmarad. NOL, Kelen Károly, S. Takács András, 2008. január 18. nyomán

2.40 Kormányzati központosítások¹³⁵

A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter feladat- és hatásköréről szóló 29/2008. (II. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § h) pontja helyébe a következő rendelkezés lép, egyben a § a következő új i) ponttal egészül ki: A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter (a továbbiakban: miniszter) a Kormány „h) informatikáért, i) közigazgatási informatikáért” (felelős tagja.) 2. § Az R. 3. §-a a következő új g) ponttal egészül ki: (A miniszter) „g) az informatikáért való felelőssége körében előkészíti különösen az informatikáról szóló” (jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján miniszteri rendeletet ad ki.) 3. § Az R. a következő új 11/A. §-sal egészül ki: „11/A. § A miniszter az informatikáért való felelőssége körében előkészíti az információs társadalom kiteljesítéséhez, valamint az infokommunikációs szektor fejlesztéséhez kapcsolódó stratégiákat, továbbá gondoskodik az azokhoz kapcsolódó programok végrehajtásáról.” 4. § Az R. 13. §-a a következő új e) ponttal egészül ki:

(A miniszter irányítja) „e) a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézetet.” 5. § (1) Ez a rendelet 2008. május 1-jén lép hatályba. (2) Ahol e rendelet hatálybalépését megelőzően kihirdetett kormányrendelet vagy kormányhatározat informatikáért való felelősség körében Gazdasági és Közlekedési Minisztériumot vagy gazdasági és közlekedési minisztert említ, azon Miniszterelnöki Hivatal vagy a Miniszterelnöki Hivatal vezető minisztert kell érteni. (3) A gazdasági és közlekedési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 163/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § h) pontja, 3. § (8) bekezdése és 4. § (6) bekezdése hatályát veszti. (4) Az e kormányrendelet alapján a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszterhez átkerülő feladat- és hatáskörök tekintetében - az ellátásukhoz kapcsolódó egyéb feladatokra, jogosultságokra és kötelezettségekre is kiterjedően - a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogutódja a Miniszterelnöki Hivatal. (5) A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 14. § (1) bekezdés c) pontjának alkalmazása szempontjából a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszterhez átkerülő feladatkörök tekintetében a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogutódjának a Miniszterelnöki Hivatal kell tekinteni. /1/

E hosszas száraz, helyenként érthetetlen szöveg arról szól, hogy a Gyurcsány-rezsim újabb központosítást hajtott végre a MeH, és a kormány antidemokratikus beavatkozásainak, személyiségeinek körébe vonva jogköröket.

Fél évvel kinevezése után, többszöri átszervezést követően távozik posztjáról a KHEM szakállamtitkára. Bóna Ákost 2008. március 25-én nevezték ki a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) infokommunikációs ügyekért felelős szakállamtitkári tisztségére. Az akkori közlés szerint az új szakállamtitkár legfontosabb feladatai közé tartozott az e-gazdaság fejlődését korlátozó tényezők felszámolása, az innovatív megoldások bevezetése a hozzáférés, a tartalom, a szolgáltatások, illetve az informatikai biztonság területén, valamint az elektronikus hírközlés szabályozásának felügyelete. A szakállamtitkár a legutóbbi kormányátalakítás, illetve a minisztériumok átszervezésekor került a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztériumba (KHEM).

Most „az informatikai terület” átkerült a MeH-hez, és csak a távközléssel kapcsolatos szabályozás maradt meg (például a rádióspektrum politika kialakítása, a

¹³⁵ Csorba József: Antidemokratikus szövegpanelek a Gyurcsány Rt-től. Gondola hírösszefoglaló, gondola.hu, 2008. szeptember 3. 10:37

frekvenciagazdálkodás, a postaszektorttal kapcsolatos stratégiai és szabályozási feladatok, az elektronikus hírközlési terület). A MeH-hez rendelték az informatikai területeket, így a stratégiát és a szabályozást, valamint a programokat, köztük az Informatikai Közháló Programot is. /2/

Nagy nyilvántartó és tájékoztatási rendszerek

A magyar állam vagyonát kezelő Magyar Nemzeti Vagyonkezelő (MNV) Zrt. egy „Everest” nevű, egységes vagyonnyilvántartó rendszert vásárol. Eddig a nemzeti vagy állami vagyonkezelők Magyarországon formálisan törvénytelen módon működtek, mert egységes nyilvántartás, vagyonadatbázis nélkül működtek. Ehhez képest nevetségesnek tűnik az a protokoll, hogy mindenestől államtitoknak minősül az, hogy végre rendeződik valami. A „kiemelt nemzetbiztonsági kezelés” szellemében az állam teljes vagyonnyilvántartásának működésére az MNV illetékesein kívül senkinek, még maguknak a részegységek leszállítóinak sem lehet rálátásuk. A 2007. év végén, az MNV a három elődszervezetből, az ÁPV-ből, a KVI-ből és a Nemzeti Földalapról megalakult szervezethez kell 2008 végéig elkészíteni az egységes vagyonkatasztert. /3/ Elvben, az Everest üzembe állítása előtt állami céget nem lehet a tőzsdére vinni.

Legalább ennyire meghökkentő fejlemény, hogy a kormány július 1-jével hatályon kívül helyezte a 10/1986. (IX. 1.) IM-BM együttes rendeletet a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatásról. Az adatvédelmi biztos 1996 óta többször is szóvá tette, hogy alkotmányosan nem tartja elfogadhatónak a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatással kapcsolatos jogok alacsony szintű jogforrásokban szabályozását. Az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet (EKINT) véleménye szerint „az igazságügyi tájékoztatásról nem csupán tartalmukban kétes, sőt a jogelvek szintjén is elfogadhatatlan szabályok szólnak, de a formai alkotmányosságot is látványosan sérti még a szabályozás szintje is. Semmi nem magyarázhatja meg, hogy törvény helyett miniszteri rendelet szabályozza az igazságügyi tájékoztatás tartalmi részét.” /4/ Folyamatban lévő (vagy lezárt) ügyről a sajtó részére a bíróság elnöke vagy az általa megbízott személy adhat felvilágosítást. Akkor adhat, ha úgy gondolja helyesnek, hogy adjon.

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának munkaközössége szerint viszont a médiumok és az igazságszolgáltatás kapcsolata az elmúlt években sokat fejlődött. Létrejött a bíróságokon a sajtószóvivői rendszer, amely sikeresnek bizonyult, köszönhetően a bírósági szóvivők speciális képzésének. Elfogadottá vált a média folyamatos érdeklődése az igazságszolgáltatás iránt.

Ugyancsak egy tipikus anomália, hogy az 1990 előtti, majd az azt követő időszak privatizációs dokumentációját őrző és kezelő cég privatizációjára készül a Gyurcsány-kormány. A PRIV-DAT székháza a Fehérvári úton van, s ott őrzik a titkos iratokat. A cég magánosítására korábban már elkészítette a forgatókönyvet a kormányfő háttérében dolgozó, magas rangú egykori állambiztonsági tisztekből, valamint volt rendőrökből álló operatív tanácsadó testület. /5/ Információk szerint elsőre az Apró család érdekeltiségébe tartozó céghez került volna az állami cégek magánosítását rögzítő dokumentumok kezelésének feladata. Ez a brutálisan egyszerű megoldás azonban még itt is elfogadhatatlan, ezért kitalálták a pályázati úton értékesítést.

A PRIV-DAT Dokumentum Archiváló és Tároló Kft. (melyet 1998-ban az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. hozta létre. A cég feladata az előprivatizációban és az utána végrehajtott magánosítások során keletkezett iratok őrzése, rendszerezése, az iratok elektronikus archiválása. Az ÁPV Rt. megszűnésével és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. megalakulásával továbbra is a PRIV-DAT végezte az iratkezelési feladatokat. A cég a privatizációs ügyletekben keletkezett iratok tárolásán kívül a kancellária, az agrártárca és a Kincstári Vagyon Igazgatóság iratkezelésében is közreműködött.) mielőbbi, széles körű társadalmi ellenőrzése nemzeti érdek lenne.

Információbiztonság kontra szabadság

A kuruc.infó-ügy a magyar információ-rezsim egyik legsötétebb eseménye. Egyértelműen nyílt és megfontolt törvénysértés történt a kormány, a MeH miniszter részéről, függetlenül attól, hogy jogos vagy jogtalan volt-e a lépés. Az eljárás minősül törvénytelennek. Két súlyos precedens is van: egyfelől az információszabadság megsértése, másfelől a terrorizmusra hivatkozás felhasználása itthon és a nemzetközi kapcsolatokban.

Szilvási miniszter olyan megnyilvánulást engedett meg magának, amelyik egyfelől egy laikus személyre, másfelől egy kérelhetetlen pártkatonára vall. Szilvási titkminiszter egy interjúban „képtelen és aljas vádnak nevezte, hogy a radikális csoportok vezetőit azért nem kapják el, mert az NBH ügynökei..., „ez a Fidesz főnökeinek a szövege, aztán átvették a csatlósok”. /6/

A hazai kormányzati és az amerikai szervek, az amerikai nagykövetség, illetve az ottani magyar szervezetek, a közvélemény közös érdeme a kuruc.info honlap megszűnése - állította a Magyar Narancs című hetilap interjújában Szilvási György. Szilvási szerint az győzte meg az amerikai hatóságokat, hogy a magyar fél második nekifutásra már terrorfenyegetésre utaló bizonyítékokat tudott bemutatni. Az amerikai beavatkozás magyar kérésre történt. Ilyen módon és bizonyítékok alapján az Amerikai Egyesült Államokban még egyetlen internetes fórumot sem szüntettek meg.

Politikai információkésztség-verseny

A piszkos politika, piszkos kampány, illetve a 2002-2008 között mindenapossá vált információs és kommunikációs háború tipikus eseménye a „Stop Viktor” című vállalkozás, mely a Demokratikus Hálózat ellenkampánya a Fidelitas „Gyurcsány a hibás” elnevezésű akciójával szemben. A baloldali fiatalokat tömörítő szervezet szerint Orbán Viktor az, aki nem méltó az ország vezetésére. Ezért arra buzdítanak, hogy ahol a miniszterelnököt lejáratozó matricát, plakátot látnak, ott helyezték el a „Stop Viktor” emblémát. /8/ A Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumi elnökségének, Fidesz és KDNP által delegált tagjai - Balogh László elnökhelyettes, valamint Szabó László, dr. Szabó Tibor és dr. Ugron Gáspár Gábor elnökségi tagok - honlapot indítottak www.mtvvalosag.freeweb.hu címen. Az említettek „másfél éve küzdenek azért, hogy az MTV Zrt. és a Magyar Televízió Közalapítvány betartsa azokat a szabályokat, amelyek a közpénzből gazdálkodó intézményekre vonatkoznak”, és 2008. július 1. óta az elektronikus információszabadságról szóló törvény kötelezővé teszi a közérdekű információk közzétételét. De ezt a kívánalmat egyik intézmény sem tartja be. /9/ Említettek közzé teszik az MTV Közalapítvány 2008. évi költségvetését, tájékoztatják a nyilvánosságot arról, hogy az elmúlt másfél évben milyen harcot folytattak a nyilvánosság érdekében, valamint publikálják a Nap-keleto produkció gyártására vonatkozó, pár hete meghosszabbított szerződést. Mint elmondta, a későbbiekben újabb dokumentumokat kívánnak a nyilvánosságra hozni.

Tartalomkészítő és tematizációs verseny

A hazai szélsőséges-irodalom, fasisztázás és szélsőjobbító tematizálás hullámokat vet külföldön is. Legtöbbször a külföldi tudósítók még az átfogalmazásokra sem ügyelnek, ugyanazokat a szövegpaneleket fordítják át, amelyeket a magyarországi baloldali liberális szócsövektől kaptak.

Ennek tipikus példaként „egy ország a dackorszakban” címmel közöl elemzést a szélsőjobboldal magyarországi térnyeréséről a Süddeutsche Zeitung című liberális müncheni lap. A szerző említ egy kisebb incidenst, amely „a Sziget fesztivál melegsátrában történt”, majd idézi az egyik szervezőt, aki a következőket írta a rendezvénysorozat programfüzetében: egy csoda a Sziget békés légköre „ennek az agresszív városnak, ennek a kemény országnak a közepén”. /10/ A hazai származású szövegpanelek tömege mellett még egy „eredeti” fordulat van, amelyben a szerző Orbán Vikort, a polgári Fidesz elnökét „Európa egyik legfélelmetesebb populistájának” nevezi, de ez is magyar szerzőtől ered.

A hazai szövegexportot idézi fel a DEMOS „szélsőjobb és média” című és tematikájú szervezése is, amelyik a „radikális, antidemokratikus mozgalmak és akciók médiaábrázolásának elemzését kezdeményezi”. /11/ A konferenciára külföldi vendégek is meghívást kaptak, s hogy azt kapják, amit a magyar fél akar, vitaindító írás is készült a szélsőjobboldali tematika kezeléséről. A DEMOS honlapján kérdőív is megjelent, amit az alapítvány a konferencia „felvezetéseként” tett közzé a témáról, a magyar médiában dolgozók véleményét kérve.

A szélsőséges szélsőségesség-tematizálás abszurdba hajlása az, amikor már felvetődik a rezsim kommunikációs manufaktúráiban, hogy valami szakmaiságot kellene adni a tevékenységnek, mert „a magyar média nem elég szakszerű a szélsőjobboldali megnyilvánulások tálalásában és interpretálásában”. /12/

Mondják ezt abban az országban, amelyben a 2002-ben kormányra került baloldali liberális erők egy olyan politikai rezsimet készítettek elő, amelyet megtervezetten egy agresszív, az állandó kezdeményezést szem előtt tartó, harcias politikai kommunikációval képzeltek el. Nagyon nehéz tárgyilagosságot feltételezni azoktól a „szakértőktől”, akik ezt a fejleményt elfelejtik. Az MSZP-SZDSZ kormány szabadította rá az információs és kommunikációs háborút az országra, 2002-es választási kampányában.

Újabb fejlemény az információs és kommunikációs háborúban az amerikai Orbán-látogatás üzeneteinek és fotóinak szellőztetése egy álcázott bulvárakcióban. A bulvármédia azt sugallja, hogy Orbán adja közre ezeket képeket, mert „a Fidesz elnöke naponta bombázza a lurkókat hangulatjelentéssel”. /13/

Mindezt összevetik Gyurcsány blogjának hivatalos közleményeivel, amelyeket a médiafőirány mint kormányfői üzeneteket továbbít. Így kerül a hírek főáramába az is, hogy Gyurcsány szerint viselkedése és politikája alapján ő a mértéktartó és konzervatív politikus az ellenzékkel való összehasonlításban. „Mi képviselünk egy tisztességes polgári eszmét, a másik oldal pedig valamilyen kiismerhetetlen, időnként rendkívül populistá, másrésztől radikális zagyaságot.” /14-16/

A liberális média bulvárosított politikaitartalom-generálásának tipikus jelensége az is, amikor a hírszerző.hu szavazást indított Mr. és Mrs. Csőcselék címmel (amelyet aztán Mr. és Mrs. Turbómagyarrá finomítottak). /17/ A szövegek borzasztóak.

Hivatkozások

- 1.102/2008. (IV. 29.) Korm. Rendelet. a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter feladat- és hatásköréről szóló 29/2008. (II. 19.) Korm. rendelet módosításáról. magzrt.hu/nyomtatvanyok/jogszabalyok/102_2008_Korm_rend.doc+Magyar+inform
- magzrt.hu/nyomtatvanyok/jogszabalyok/102_2008_Korm_rend.doc -
2. Távozik az infokommunikációs szakállamtitkár. COMPUTERWORLD, 2008. augusztus 6., 16:55 - Internet | Karrier computerworld.hu
3. Everestet épít az állami vagyongazdálkodás. Népszabadság, 2008. augusztus 19., (M. I.)
4. Bíróságok: hatályon kívül helyezett nyilvánosság. 2008.07.28. Jogi Fórum / Antal Attila, jogiforum.hu
5. A múltat végképp eltörölni. Gyurcsányék magánkézbe juttatnák a privatizációt feltáró dokumentumokat. Sándor Csilla, mho.hu
6. "Mintha valakik nyomon követnék a kuruc.infót" - a bezárás titkai Szilvásytól. MTI, 2008-08-06 11:33, hirszerzo.hu
7. Meg lehetne tizedelni az állami szervek számát? 2008. augusztus 7. 17:22:00, Privátbankár
8. Ki kormányoz? Jobb az MSZP-t, a bal a Fideszt járhatja le. 2008.08.19 08:21, MTI, ma.hu
9. Új honlapot indított négy MTV elnökségi tag. mtvvalosag.freeweb.hu
10. "Orbán Európa egyik legfélelmetesebb populistája". 2008. augusztus 19. 16:47 MTI, STOP
11. DEMOS: szélsőjobb és média. 2008. augusztus 22. péntek, 18:33, eMasa.hu
12. A szélsőjobboldali tematika kezelése a magyar médiában. emasa.hu/muhely/barta
13. Szélsőjobboldal és média. DEMOS kérdőív.

14. Orbán Viktor félmeztelenül piheg – fotó. 2008. augusztus 28 - 12:55, zoom.hu
15. Gyurcsány: "Mi képviselünk egy tisztességes polgári eszmét". 2008-08-30 08:20:08, Hírextra, MTI, vg.hu
16. Gyurcsány az igazi Orbán? 2008. augusztus 30. 09:37:00, MTI, pb.hu
17. Kínos malőrök az MSZP-közeli blogon. Gyurcsány, a szegénylegény. Nagy Szilvia, 2008-07-24 10:02, hirszrzo.hu
18. Mr. és Mrs. Magukfajta 2008. 2008-07-26 05:04 barikád.hu
19. Mivel mérjük a baloldali médiafölényt? Tösér István, 2008-07-27 08:12:56, 168ora.hu

f) A médiapolitikai kitérő

2.41 Reformkényszer a médiában¹³⁶

Európát és Magyarországot is a politikai-gazdasági-média összefonódás, a közös érdekeltségek lobbija uralja. Nem is lenne semmi gond, ha nem lenne patthelyzet: a deklarált elvek és a gyakorlat ellentéte miatt, a jogi és adminisztratív szabályozás kánonjai is oly mértékben sérültek, hogy nem lehet már tartani a korábbi frontokat. A média és a politika viszonyának meg kell változni! Előbb-utóbb a politikusok fel fogják ismerni, hogy változtatni kell, mégpedig nekik - mondta Bajomi-Lázár Péter médiakutató a „Televíziózás Európában: a szabályozás, a médiapolitika és a függetlenség kérdései” című kötet bemutatóján. A sokat vitatott médiatörvény kapcsán elhangzott mondat akár összegzése is lehetne a szakember által készített, a magyar médiahelyzetet elemző jelentésnek. A hatályossága óta eltelt tíz évben a rádió- és televízió-törvényről már sok rosszat elmondtak és leírtak - nem csak szakemberek.

Túlszabályozott média?!

A 2000-ben létrejött EUMAP (EU Monitoring and Advocacy Program) egy átfogó vizsgálatot kezdeményezett azzal a céllal, hogy „független szakértőkkel és nem kormányzati szervezetekkel” készítse el a médiát vizsgáló országjelentéseket. A magyar jelentést a Független Médiaközponttal együttműködve Bajomi-Lázár Péter készítette, aki állítja: a magyar média túlszabályozott és túlpolitizált. A Sajtószabadság Központ munkatársa az intézményekben látja a probléma forrását, mert azok nem képesek megerősíteni és elősegíteni a média sokszínűségét és függetlenségét. A médiapolitikai javaslatokat is megfogalmazó BLP-féle írás az intézmények radikális reformját szorgalmazza: a médiafelügyeletnek átláthatóbbá kell tennie munkáját, depolitizálnia kell tevékenységét, a parlamenti pártoknak pedig módosítaniuk kell a médiatörvényt. /1/

Hány csatorna az elég?

A magyar televíziós csatornakinálát nem ember-, kultúra-, oktatás- stb. –barát. A magyar információs társadalomban nem élvez támogatottságot az ismeretterjesztő csatornák (Spectrum, National Geographic stb.) eljuttatása az oktatóhelyekre, az otthonokba. Ellenben a drága és nem a legkedveltebb csatornák kerülnek az olcsóbb lakossági csomagokba is. Magyarországon 3,8 millió háztartás van, kétmillióban kábelen tévéznek. Ez európai összehasonlításban is nagyon magas szám. (Száz lakosra idehaza húsz előfizetés jut. Az unióban 13 az átlag.) Sokaknak van tehát tapasztalatuk arról, hogy milyen a szolgáltatás színvonala. Közülük 1.200 előfizető - és sok kábelszolgáltató - véleményét kérték ki a kábeltévét felügyelő Nemzeti Hírközlési Hatóság megrendelte felmérés készítői.

¹³⁶ Csorba József: Reformkényszer a médiában (2006), Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. április 21. 08:39

A "Versenyben a kábel" című konferencián bemutatott, a kábeltévés területről minden eddigénél átfogóbb képet adó - és a www.nhh.hu-n elérhető - tanulmány szerint a szolgáltatással a megkérdezett előfizetők majdnem háromnegyede kifejezetten elégedett, és miután további húsz százalék közömbös, így a kifejezetten elégedetlenek nagyon kevesen maradtak. A felmérésben szereplők közül csak minden 9-10. fejében fordult meg valaha, hogy panaszt tesz a szolgáltatónál valami miatt. Pedig az ár és a tartalom is adhatna okot a felháborodásra. Hiszen 2002-2005 között a kábeltévé-előfizetések ára éves átlagban Magyarországon 15 százalékkal nőtt, a szintén éves átlagban kalkulált ötszázalékos inflációt jóval meghaladó mértékben. Mégis az empirikus eredmények azt mutatják, hogy a fogyasztók nagy többsége közömbös az előfizetési díjjal kapcsolatban, vagy azt értékarányosan még elfogadhatónak érzi. A megkérdezettek havi 1.750 forintban húzták meg az alsó határt, szerintük ez alatt már csak rossz minőségű szolgáltatásra számíthatnak. A felső határ 3.095 forint lett. Efölött már túlságosan drágának tartják a díjat. A tartalmi kínálat igényességéről szó sem esik. /2/ Ahogy a digitális átállásra sincs különösebb igény a kábeltévé-előfizetőknél. /3/

Politikus és politizáló média

Médiakutatók és szakjogászok szerint a médiatörvénybe foglalt civil kuratóriumi rendszer a gyakorlatban többször bizonyította, a jogalkotó szándéka szerinti társadalmi kontroll alig-alig valósul meg a közmédiaok tulajdonosi testületeiben. Sok esetben ugyanis tetten érhető, hogy a társadalmi szervezetek valamelyik párt holdudvarához köthetők, ezért a civil kontroll helyett gyakorta inkább pártellenőrzés érvényesül. Néhány civil kuratóriumi tag - különböző szervezetek delegáltjaként - nem először ül be egy-egy testületbe és szavaz politikai meggyőződéstől átfűtötten. A médiatörvény szerint a Magyar Televízió (MTV) és a Magyar Rádió esetében 21-21 társadalmi szervezet jelöltje egészíti ki a kuratóriumi elnökséget a nagykuratóriumban, míg a Duna TV-t felügyelő Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumába a határon túliakkal együtt 23 civil kurátor kerül. Mindhárom intézménynél az első feladatok között szerepel a tavalyi év mérlegének, a közalapítványok gazdálkodási beszámolójának elfogadása, valamint az idei üzleti terv elfogadása. Elnököket kell választani az intézmény élére, a közrádió ugyanis majd egy éve működik teljes jogkörű, felelős vezető nélkül. Ahhoz persze, hogy a civilekhez kerüljön a labda, az kell, hogy a pártok delegáltjaiból álló kuratóriumi elnökség tagjai ne törjenek borsot egymás orra alá és kétharmados többséggel, immár ötödik nekifutásra elnökjelöltet állítsanak. Ha konszenzusra jutnak, a döntés joga - ugyancsak kétharmaddal - immár a civilekkel kiegészült nagykuratóriumé. A fő kérdés, szándékában áll-e a civileknek, hogy az MR-nek legyen elnöke. /4/

Jobban hiszünk a médiának?

A BBC, a Reuters hírügynökség és a The Media Center kutatóintézet tíz országban végzett felmérése szerint az újságírók hitelesebbek a politikusoknál. A megkérdezettek 61 százaléka hisz inkább a médiának, míg a nemzeti kormányok magyarázatainak csak a válaszolók 52 százaléka. A válaszadók 72 százaléka naponta követi a híreket, 82 százalék a nemzeti tévéhíradókat nézi, 75 százalék pedig országos vagy regionális napilapot forgat. S ezeket a forrásokat tekintik a leghitelesebbnek és a leginkább mértékadónak. A médiumok által közvetített hírek hitelessége kifejezetten nőtt az utóbbi négy évben. Nagy eltérések mutatkoznak azonban a felmérésben résztvevő országokban, a kormányok és a sajtóorgánumok hitelességét illetően. Az újságírók által közölt információk iránt Nigériában a legnagyobb a bizalom, 88 százalékkal (a kormánytól származó hírekben csak a megkérdezettek 34 százaléka hisz), Indonéziában a sajtó 86 százalék, s 71 százalékos a kormány hitelessége, Indiában 82 százalék a nyilvánosság hitele, 66 a hivatalos forrásoké. A felmérést végző Globescan közvélemény-kutató mégis arra az eredményre jutott, hogy a médiafogyasztók több internetes forrásra támaszkodó hírt igényelnek és azok pontosabb felhasználását, idézését. Mindössze három országban bíznak a polgárok jobban a

kormányban, mint a sajtóban. Az Egyesült Államokban a kormány 67 százalékkal vezet a sajtó 59 százaléka ellenében. Nagy-Britanniában 51 százalékos a kormánybizalom, és 47 százalékos a média, míg Németországban 48 százalékos a hivatalokba vetett hit és 43 százaléka a nyilvánosságé. Oroszországban, Dél-Koreában és Brazíliában a lakosoknak csak a 30 százaléka hisz a kormány kijelentéseinek. Az internetes hírforrások a 18-24 éves kor közöttiek 19 százaléka számára elsődleges hírforrást jelentenek, míg az 55 és 64 közötti korosztálynál csak 3 százalék számára elsődleges a netes tájékozódás. /5/

Az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet a pártreklámról

A kampányra a törvényes keret nem elegendő. Bár a pártok már az év első heteiben is egy nagyságrenddel többet költöttek, mint négy évvel ezelőtt, mindenki észrevehette, hogy a választási kampány igazán februárban, kiváltképp márciusban váltott komolyra, már ami a köztéri, tévés, rádiós és újsághirdetéseket illeti. A költési adatok alátámasztják azt, amit saját szemünkkel is láthattunk: a két nagy párt sok százmilliót, s a két kisebb parlamenti párt is rengeteget költött az év második hónapjában, majd márciusban még jelentősen fokozta az iramot. Januárban az MSZP majd háromszor annyit költött, mint fő riválisa (63, illetve 22 milliót), de februárban már a Fidesz: listaáron mintegy 456 milliót, ellentétben a szocialisták 319 milliójával. Márciusban ismét az MSZP költött többet: 950 milliót, míg a Fidesz 670 milliót. A januárban legtöbbet (közel 74 milliót) költő SZDSZ elmaradt ugyan a két nagy mögött, de nem nagyságrendileg: 207 millióért hirdettek a második hónapban, és 282 millióért a harmadikban. Az MDF januárban még gyakorlatilag nem kampányolt, de februárban már ők is majd 114 milliót fizettek ki hirdetésekre, márciusban pedig 273-at, legalábbis listaáron számolva. A parlamenten kívüli pártok közül márciusban a Munkáspárt és a MIÉP költött. /6/

Média a médiáról, ha nem önmaga

„Országos személyi körözés indult a Magyar Nemzet főszerkesztője ellen”, - írja teljes harsánysággal a baloldali médiaforum, mert nem jelent meg annak a rágalmazási pernek a tárgyalásán, amit Demszky Gábor főpolgármester indított ellene. A bíróság elrendelte Liszkay Gábornak, „a Magyar Nemzet című lap főszerkesztőjének országos rendőrségi körözését”, miután nem jelent meg a rágalmazási per tárgyalásán, amelyet Demszky Gábor főpolgármester indított a főszerkesztő és két munkatársa ellen - nyilatkozta az MTI-nek Demszky Gábor felhatalmazásával Böhm András, az SZDSZ fővárosi frakcióvezetője.

Szerdán a Pesti Központi Kerületi Bíróságon folytatódott az a per, amelyet a főpolgármester azért indított, mert szerinte valótlan közlések jelentek meg a horvátországi nyaralójával kapcsolatban. Böhm András Demszky Gábortól úgy tudja, hogy a lap belpolitikai rovatvezetője a szerdai személyes meghallgatáson megjelent, és a valótlan közlések miatt bocsánatot kért. Ezt a főpolgármester jogi képviselője útján el is fogadta, így a bíróság vele szemben megszüntette az eljárást. Böhm András elmondta, hogy a bíróság ekkor vette észre, hogy a Magyar Nemzet című lap főszerkesztője többszöri idézés ellenére nem jelent meg a tárgyaláson. Miután a Liszkay Gábor bejelentett lakcímére kiküldött idézések kézbesítetlenül érkeztek vissza, - a bíróság kérésére - a rendőrség kiment a bejelentett lakcímre. Itt tudták meg, hogy Liszkay Gábor évek óta nem lakik azon a címen. Mivel lakóhelyére, vagy tartózkodási helyére nézve nem tudtak további információt szerezni a rendőröknek, a bíróság elrendelte az országos személyi körözést. Büntetőügyben a vádlottat csak lakcíméről lehet jogszerűen megidézni, arra tehát nincs törvényes lehetőség, hogy valakit a munkahelyéről idézzenek - tette hozzá a frakcióvezető. /7/

Sajtóperek

Etikai normák kidolgozása, információ-szolgáltatás és a sajtóra vonatkozó jogszabály módosítása alternatíva lehet az újságírói és bírói gyakorlat megváltoztatására. Az újságírók és

a bírák közötti párbeszéd megteremtése volt a célja a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete által szervezett kerekasztal-beszélgetésnek. Az újságírói és jogi szempontokat a jelenlegi hatályos joganyagban felmerülő dichotómiákat és a szakma által kialakítandó etikai szabályokat vették sorra a résztvevők.

„Fontos a jogalkalmazókkal és jogalkotókkal történő folyamatos konzultáció és kölcsönös egyeztetés mellett a szakmai érdekek megjelenítése a bírói ítélkezésben" - hangzott el a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének keddi kerekasztal - beszélgetésén. "Az újságírónak legyen szakmai felelőssége, a sajtószervek előbb a saját házuk táján söprögessenek" - kezdte vitaindítóját Vajda Éva, a Manager Magazin főszerkesztő-helyettese. Szerinte fontos, hogy a magyarországi újságíró társadalom - még a jogalkotókkal és jogalkalmazókkal való egyeztetést megelőzően -, komolyan vegye feladatát, vagyis hitelességre és színvonalas munkára törekedjen. A sajtóperek elkerülése érdekében tájékozódjon az esetleges jogkövetkezményekről és minden tekintetben megfelelő gondossággal járjon el - tette hozzá Vajda, felhíva a figyelmet a sajtóperekben tapasztalható bírói gyakorlat ellentmondásosságára és kiszámíthatatlanságára. Vajda szerint az újságíró gyakran úgy érzi, hogy eltérő mércével mérik, és hogy a bírák a sajtóperekben gyakran nem alkalmazzák a rendelkezésükre álló eszközöket. /8/

Hivatkozások

1. Európai médiakritika. NOL, Benke Ágnes nyomán
2. Tizenöt tévécsatorna elég. NOL Haszán Zoltán nyomán
3. A nézők többsége kevesebbel is beérné. NOL , origo.hu nyomán
4. Társadalmi kontroll helyett politikai pankráció a közmédiában. Népszava nyomán
5. Rendületlen tévétúlsúly. hvg.hu nyomán
6. Választási szőnyegbombázás. NOL, Miklósi Zoltán és Majtényi László nyomán
7. Köröztést adtak ki a Magyar Nemzet főszerkesztője ellen. (NAPI Online) nyomán
8. A tartalomszolgáltatók a sajtóperekről. sg.hu nyomán
9. Láznak a Magyar Hírlap olvasói. Nappal nyomán
10. Gyurcsány őszinte a blogjában? nappal.hu nyomán
11. Politikusblog a neten. mho.hu nyomán
12. Kormányfői közlőny – Álláspont. mho.hu nyomán
13. Mérges olvasók. Majtényi László–Miklósi Zoltán, mho.hu nyomán

2.42 Legeslegutolsó utolsó szavak a közszolgálatról¹³⁷

Megint találtak egy takarító embert a magyar közszolgálati rádió élére, aki rögtön értelmezni kezdte a közszolgálati ságot, aki hajlandó volt műsort kitiltani. Nem hangozhat el jegyzet a Magyar Rádió műsoraiban a frissen kinevezett elnök, Such György szerint. Az elnöki rendelet értelmében alaposan megváltozik a közrádió legtöbbet bírált műsora, a Vasárnapi Újság tematikája. E döntés miatt az ismert jobboldali közíró, Lovas István véleménye már nem hangzott el a legutóbbi Vasárnapi Újságban. De persze, Lovast ezentúl egyéb műsorokban sem hallhatják a rádióhallgatók, mert végülis nem a műfaj, hanem a személy, nem is annyira a személy, mint a szembesítés leállítása volt a cél.

Hallott-e Such a Pilkington Reportról?

Nincs helye a jegyzet műfajának a közszolgálati rádióban, mondotta Such György a Népszavának. A rádióelnök szerint a döntés nem Lovas Istvánról szól, hanem arról, hogy a hír-

¹³⁷ Csorba József: Legeslegutolsó utolsó szavak a közszolgálatról. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. augusztus 4. 10:14

és a háttérműsorokban nem szerepelhet vélemény. Such szerint a neves külföldi közszolgálati rádióadók műsorán sem található meg a műfaj. //Nem így van!// Such kérte a Kossuth adó megbízott vezetőjét, az adófőszerkesztő-helyettes Merza Jenőt, hogy a jövőben ne hangozzon el „jegyzet” az adón. A MR elnöke – persze, a továbbiakban nem tart igényt Lovas munkájára. A rengeteg kritikával illetett Vasárnapi Újság sorsáról Such úgy nyilatkozott: amennyiben a műsor aktuális politikai eseményeket dolgoz fel, a közszolgálati követelményei szerint elemi elvárás, hogy sokoldalúan és pártatlanul tájékoztasson. /1/

„Próbálok egyforma távolságot tartani.”

Már egyetlen értekezlet jelentősen javított a hírműsorok kiegyensúlyozottságán, nyilatkozta a Népszabadságnak Such György, a Magyar Rádió új elnöke. Szerinte a közrádió veszteséges ugyan, de ő anyagilag is érdekelt abban, hogy ez ne így legyen. Such szerint a hírműsorok a Magyar Rádió talán legfontosabb műsorai, ezért fontos, hogy jók legyenek. Többéves folyamat egy olyan hírműsor megteremtése, amelyet szeretne. De alapszíntén már az is nagy fejlemény, ha ellentmondásos ügyekről mindkét fél álláspontja elhangzik, és a napi politikai eseményhez kapcsolódó híradás sem egyoldalú.

- Folytatja azt a modellt, amit Kondor Katalin vezetett be: ha támadások érték a Vasárnapi Újságot, akkor a 16 órára mutatott, és arról beszélt, hogy az erre vagy arra húzó műsorok összességében kiegyenlítik egymást? - Hosszú távon, sőt középtávon sem tartom szerencsésnek azt a hozzáállást, hogy a rádió egészének kell kiegyensúlyozottnak lennie. A műsorok sokszínűsége és különbözősége megmarad, de ha valaki napi politikai, közéleti témával akar foglalkozni, az nem teheti meg, hogy a másik felet nem kérdezi meg. Nem akarom, hogy szekértábor-műsorok legyenek. – mondja Such.

- Egyébként tudja-e, hogy miért lett ön az elnök? Hiszen baloldról azt emlegették fel, hogy Orbán Viktor tanácsadója volt - igaz, a kilencvenes évek elején -, jobboldalról meg azt vetették a szemére, hogy a Magyar Narancsnál dolgozott. - Nem én vagyok az illetékes ennek megválaszolására. Gondolom, azért jelöltek engem, mert az összes érintett szereplő úgy gondolta, hogy képes vagyok a kiegyensúlyozottság megteremtésére. Vagyis a felek meggyőződtek arról, hogy nem vagyok "a másik" beépített embere. Mindenkitől próbálok egyforma távolságra maradni, amennyire ez lehetséges. - És lehetséges? - Egy hét után azt mondom, hogy igen. De hogy mennyire, azt az elkövetkező idők tapasztalatai fogják megmutatni. Általában a kormánypártok felé az anyagi függőség okozhat politikai kiszolgáltatottságot, az ellenzék felé nyilván egyfajta elkötelezettségre van szükség ehhez. A Magyar Rádió anyagilag nincs annyira kiszolgáltatva, hogy politikai szívésségeket kellene teljesítenem a kormánynak. És személy szerint politikailag sem vagyok elkötelezve egyik irányban sem. /2/

Hajózni kell!

Sztankóczy András vezeti szeptember elsejétől a Magyar Rádió hírműsoraiért felelős Aktuális szerkesztőséget - közölte Such György, a közszolgálati médium elnöke. Sztankóczy jelenleg a Magyar Hírlap főmunkatársa, 1997-2001 között már dolgozott a rádió hírszerkesztőségében; angolul, franciául és németül beszél felsőfokon. Minden, az alsóbb szinteket érintő változás "Sztankóczyval konzultálva, az ő javaslatára fog megtörténni" - mondta az elnök. Such arra a kérdésre, nem rejt-e magában veszélyeket, hogy egy hónappal az önkormányzati választások előtt kerül új ember a posztra, úgy nyilatkozott, "szerintem az a rizikós, ha így marad minden". Az Aktuális szerkesztőség élére azért kell új irányítót kinevezni, mert a tisztséget eddig betöltő Meszleny Lászlót - a Kereszténydemokrata Néppárt jelöltjeként - július harmadikán az Országos Rádió és Televízió testület tagjává választotta az Országgyűlés; azóta megbízottként Kresz László vezeti a szerkesztőséget. /3/

Új kavarák kezdődik?

A történetek Vásárhelyi Mária véleménye (vagy jegyzete) szerint a következőképpen értékelhetők. „Egy szégyenteljes korszak lezárult a Magyar Rádió történetében, arról azonban keveset tudhatunk, hogy mi következik ezután. A sikeres elnökválasztás a kívülálló számára nem jelent se többet, se kevesebbet, minthogy az új elnöknek bizalmat szavaztak azok a kurátorok, akik eddig - ki-ki a maga módján - tevékenyen részt vettek a Magyar Rádió szakmai és gazdasági szétverésében. Bár a közszolgálati média lezüllesztése nálunk általános jelenség, a rádióért az embernek különösen fáj a szíve; mert a Magyar Rádió nem egy volt a közszolgálati intézmények közül, hanem benne testesült meg leginkább a közszolgálat... /.../ mindenki más, akinek módjában állt befolyásolni az intézmény sorsát, nem tett egyebet, minthogy továbblökte a lejtőn. A törvényalkotó nem is elsősorban a médiatörvény megalkotásával, hanem azzal, ahogyan utóbb a törvényt végrehajtotta. Az általános hozzá nem értésen túl egyfelől a politikai önzés, a paranoia és a destruktivitás, a másikon pedig az önhittség, a cinizmus és a felelőtlenség. A politikusok egyrészt a valóságosnál is nagyobb szerepet tulajdonítanak a médiának a közvélemény alakításában, másrészt viszont nem hajlandók tudomásul venni, hogy a "médiacsinálás" is egy szakma, amely csak megfelelő szaktudás és tapasztalatok birtokában művelhető sikeresen. A közszolgálati média sikere pedig éppen azon múlik, hogy képes-e a "szakma krémjét", az átlagosnál felkészültebb és elhivatottabb munkatársakat megnyerni. Ezt a csatát sehol a világon nem kiemelkedő fizetéssel vagy más anyagi előnyökkel, hanem a színvonalas szakmai munka lehetőségével nyeri meg a közmédia.”

// Vásárhelyi Máriával ellentétben, mi a közszolgálati mibenlétét egy szigorúan behatárolt normarendszerben látjuk, és csak azután következik a „minőségi médiacsinálók minőségi munkája”, amelyben a szakmai és etikai szempontok a meghatározóak. Aki nem ismeri a két amerikai Carnegie-Melon Report, vagy a brit Pilkington Report tartalmát, mint a közszolgálati média etalonját, s ezért képes „újra feltalálni” a közszolgálati mibenlétét, vagy sajátos értelmezésekkel lép fel a közszolgálati mibenlétét illetően, annak nem szabadna „állami közületi közszolgálati intézményt” vezetni!//

Vásárhelyi „jegyzete” a Such-médiáról

Vásárhelyi írja. „Ott azonban, ahol az intézmény vezetését részben pártkatonákra és politikai kliensekre, részben önkontrolljukat vesztett, küldetéstudattal megvert álcivilekre bízák, szakmai szempontok szóba sem jöhetnek. A médiatörvény elfogadása óta eltelt évtized egyértelműen bebizonyította, amit minden, a médiához kicsit is értő szakember már az első percben pontosan tudott, hogy a törvény által életre hívott intézményrendszer nem a közmédia felszabadítását, hanem politikai leigázását és szakmai szétverését intézményesíti. A civil testületek pedig nem a média társadalmi ellenőrzését szolgálják majd, hanem a politika és a dilettantizmus szorítását kettőzik meg. /.../ Hogy a közmédia funkciói között a politikai tájékoztatás csak egy a sok közül, a politikai propagandának pedig semmi keresnivalója nincs benne, eszükbe sem jut. Ebben a szellemben hajtják végre mind a mai napig a médiatörvényt, és ennek megfelelően jelölik ki a közmédia tevékenységét felügyelő kuratóriumi elnökség tagjait. És bár a törvény szerint a kurátorok saját vagyonukkal felelnek az intézmény gazdálkodásáért, ezt még soha senki nem vette komolyan. Az elmúlt évtizedben soha senkinek nem kellett felelősséget vállalnia, sem a köztelevízió teljes vagyonvesztéséért, az eltékozolt milliárdokért és a krónikus csődhelyzetért, sem azért, hogy mára a korábban szolid nyereséggel átláthatóan működő rádió is átláthatatlanul gazdálkodó, veszteséges intézménnyé vált. Hiszen ha a rádió kurátorai közül bárki, egyetlen pillanatra is komolyan vette volna a törvényben rögzített vagyoni felelősségét, akkor gondolkodás nélkül utasította volna vissza, hogy feladatot vállaljon egy olyan testületben, amely saját bevallása szerint évek óta nem jut hozzá a gazdálkodás helyzetéről szóló dokumentumokhoz és jószerivel fogalma sincs arról, hogy mi történik az intézményben. Ha a vagyoni felelősséget komolyan gondolnák, akkor nem vennék tudomásul, hogy a Magyar Rádió vezetése évek óta nem enged bepillantást számukra

abba, amiért ők a felelősek, és nem vágnak bele egy olyan elnökválasztási procedúrába, amelynek során a pályázók semmit nem tudhatnak az intézmény tényleges helyzetéről. Márpedig a jelenlegi elnökválasztás, úgy tűnik, így zajlott.”

A lányomnak mondom, hogy a menyem is értsen belőle!

Vásárhelyi beletenyerezt. Tulajdonképpen a baloldali rezsim által kormányzott magyar államról beszél, melynek egyetlen intézményéről sem tudni, hogy tulajdonképpen milyen helyzetben van, csak azt érezni, hogy minden közszolgáltatás a megszűnés határán működik. Vásárhelyi írja. „Az újonnan megválasztott elnöknek a kuratórium három hónapot adott arra, hogy tájékozódjon afelől, hogy is néz ki az az intézmény, amelynek irányítására sikeresen pályázott. S hogy akkor mivel nyerte el a pályázó a kurátorok bizalmát? Ezt már soha nem fogjuk megtudni, hiszen a pályázatokba a kuratórium tagjain kívül senki nem pillanthatott be. Hol vannak már azok az idők, amikor a Magyar Televízió elnökségére pályázók pályázati anyagát maga a kuratórium adta ki egy vaskos kötetben? Mint ahogy a múlt kódéba vesző emlék az is, amikor ugyancsak az MTV kuratóriuma, miután szembesült azzal, hogy a kialakult körülmények között képtelen eleget tenni vállalt feladatának, lemondott. A felelősség kérdése azonban megkerülhetetlenül jelen van, és úgy tűnik immár a felelősöket is sikerült megtalálni. Akik pedig nem mások lennének, mint a Magyar Rádió munkatársai. /4/

Hivatkozások

1. Nem lesz a jövőben Lovas jegyzet a Vasárnapi Újságban. Népszava, ma.hu nyomán
2. Nem akarok székértábor-műsorokat. NOL, Haszán Zoltán nyomán
3. Sztankóczy András felel a hírműsorokért. NOL (MTI) nyomán
4. A rádió és az idomárok. NOL, Vásárhelyi Mária nyomán

2.43 Lázadás készül az információs fronton?¹³⁸

A magyar információs társadalom fejlesztése válságban van. A válság többoldalú. Van az örökölt szemléleti probléma, ami egy komplex fejlődésideológiai kérdés, tehát nincs mit kezdeni vele. (A délkelet-ázsiai kistigrisek és követőik fejlődnek, felzárkóznak, mi meg nem!) A másik az információtársadalom-programok állami-kormányzati függősége, amelyben a kóros forráshiány miatt ugyancsak nincs lehetőség változásra. A harmadik válságszimpptóma a piaci kereslet után haladó fejlődés befékeződése, ami ugyancsak az állami-kormányzati megszorítások miatti, piaci beruházási kedv visszaesése miatt következett be.

Az elmúlt tíz év nem értékelhető sikerként az információs társadalom fejlődésében, állapítja meg a Budapesti Műszaki Egyetem Információs Társadalom-és Trendkutató Központ (ITTK) jelentése. A különböző információs társadalmi mutatók szerint a nemzetközi összevetésben nem tartozunk az élenjárók vagy a közvetlen követők csoportjába. Az ITTK megállapítja, hogy a politika sosem vette komolyan az információs társadalom fejlesztését, a mai napig nem ismerte fel komplexitását, hogy jóval több technológia-politikánál vagy infrastruktúra-építésnél, mivel hatással van az oktatáspolitikára, a kutatás-fejlesztésre, a szociálpolitikára, a gazdaságpolitikára, a közigazgatás-politikára, a kultúrpolitikára. A jelentés szerint a vállalatok mind a mai napig nem elég innovatívak, a K+F költség alacsony és rossz szerkezetű, a kialakult pályázati struktúra rugalmatlan, az MTA reformra szorul, és újra nincs a területért felelős erős intézmény. A Sulinet programnak köszönhető versenyelőnyünk mára elolvadt, sőt a magyar iskolákban nem integrálódik a számítástechnika, hanem szegregálódik.

¹³⁸ Csorba József: Lázadás készül az információs fronton? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. február 22. 07:50

Az oktatás folyamatos megújítása ellentmondásos, a fejlődés szigetszerű, az élethossziglani tanulás pedig még mindig nem része a magyar közgondolkodásnak és életformának. /1/

Az információtudatosság és –érzékenység alakulása

A valóságos vagy mindennapi helyzetet minősítő események közül a gazdaság kifehéritését célzó kormányzati intézkedések vizsgálatára alakult bizottság megnyilatkozásából idézünk. A HVG kérdésére, hogy honnan kapnak hiteles adatokat, a PM-t, az APEH-t és a VPOP-ot nevezik meg. Ligeti Csák (KSH) szerint, „tény, hogy a feketegazdaság teljesítménye nehezen mérhető, illetve becsülhető. Hogyan lehet megfigyelni a nem megfigyeltet, azt a szférát, amely mindent megtesz azért, hogy ne lehessen megfigyelni? Mindazonáltal van néhány vizsgálati módszer, amelynek alapján közelítő képet alkothatunk. Vannak olyan munkaügyi felmérések, amelyek nem a munkaadók, hanem a munkavállalók megkérdezésével gyűjtik az adatokat. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal, az ILO felméréseiben olyan jellegű kérdéseket tesznek fel az embereknek, hogy „volt-e jövedelemszerző foglalkozása az elmúlt hónapban”? Ilyenkor az emberek hajlamosak arra, persze név nélkül, hogy a feketemunkáról is beszámoljanak az adatgyűjtőnek. A reprezentatív mintán végzett felmérésből meglehetősen pontatlanul ugyan, de becsülni lehet az illegális foglalkoztatottság mértékét, amennyiben az eredményeket összevetjük a hivatalos foglalkoztatottság adataival. A munkaadók oldaláról nehéz válaszokat kapni. Abból viszont bizonyos következtéseket le lehet vonni, hogy a különböző munkaügyi razziákon hányan buknak le.”

A minimálbéren bejelentett dolgozók után a korábbi járulékterhek kétszeresének beszédével kapcsolatban Ligeti azt mondja, hogy az intézkedés nagymértékben járult hozzá a jövedelmek „kifehéritéséhez”, több mint felét adta a gazdaság fehéredéséből származó 80-100 milliárd forintos többletbevételnek. Ez az összeg járulék- és jövedelemadó befizetések formájában folyt be a költségvetésbe. A többletbevétel másik része vám és jövedéki adókból származott.

A hvg.hu felvetette, hogy egyes elemzők 30-40 százalékra becsülik a „feketemunka” arányát a magyar gazdaságban. Vagyis jóval elterjedtebb jelenségről van szó annál, mintsem hogy az építőipar vizsgálatából általános következtetéseket le lehetne vonni. A 80-100 milliárdos „kifehéritett” összeg sem túl jelentős a költségvetés teljes bevételeéhez képest. Mire Ligeti válasza: „Nem értek egyet azokkal a kutatókkal, akik 30 százalékra becsülik a feketemunkát a magyar gazdaságban. Szerintem a valós arány nagyságrenddel lehet kisebb.” /2/

A vagyonmérlegek megbízhatóságáról

Az információ- és adatmenedzsment, a módszertanok és az adminisztrációs gyakorlatok zavara kapcsán felmerülő, egyik legfontosabb kérdés, hogy a számviteli beszámolók nem mindig adnak valós képet a vállalkozások vagyonáról, pénzügyi helyzetéről. Valóban a vállalkozások tényleges vagyonát tükrözi-e a mérleg? Ráadásul igen súlyos igazságtalanságok vannak a háttérben, amennyiben a cégek egy része iparszerűen dolgoztat törvénykerülési módokat kifundáló szakértőket, akik az APEH-nél, sőt, a PM-ben konzultálnak, miközben a kis- és középvállalkozások egyszerűen nem tudnak alapvető, vagyoncsökkentő termelési költségeket teljes körűen elszámolni (főként a bt-k esetében ez mindennapos eset).

Említett példa az értékhelyesbítés könyvelése: - elkülönített főkönyvi számlákon mutatjuk ki: T 117, 127-157, 177 - K 417, - mérlegben összefüggés: eszközök értékhelyesbítése összesen egyenlő a források értékelési tartalékával; - az értékhelyesbítés nyilvántartására szolgáló számlák mindig egymással szemben használhatók. Megjelenés a mérlegben: E: Immateriális javak értékhelyesbítése; F: Értékelési tartalék; Tárgyi eszközök értékhelyesbítése. A már elszámolt értékhelyesbítés összege nem marad éveken keresztül változatlan. Amennyiben a befektetett eszközönként meghatározott tárgyévi értékhelyesbítés

összege jelentősen eltér az előző üzleti év mérlegforduló-napján kimutatott eredménnyel, a leltárral alátámasztott különbség kétféle lehet: a) növeli az értékhelyesbítés összegét, ha a tárgyévi értékhelyesbítés értéke meghaladja az előző évit, b) csökkenti az értékhelyesbítés összegét, ha a tárgyévi értékhelyesbítés értéke alacsonyabb az előző évinél, legfeljebb az előző üzleti év mérlegforduló-napján kimutatott értékhelyesbítés összegéig. Számos kritika jelent meg az értékhelyesbítésről, vagyis arról, amikor a befektetett eszközöket a piaci értékre felértékelik. Tizenkét éve van értékhelyesbítés a magyar számvitelben és az egyik legfontosabb olyan tényező, amely elősegíti azt, hogy a befektetett eszközök mérlegértéke minél inkább a valóságot tükrözze, azaz a piaci értéket mutassuk ki a beszámolóban. /3/

Hiteles-e a „teljes” hiteldíj-mutató?

Állítólag a teljes hiteldíj-mutatóról szóló új rendelet az akciós kamatokkal való visszaélést megszünteti. Lakáshitel esetében 5 millió forint és 20 év a kalkuláció alapja, folyószámlahitelnél 1 millió forint és ötéves törlesztési időszakra, hitelkártya esetében pedig a hitelkeret nagyságára és egy éves adósságra kell meghatározni a mutatót. A thm-nek tartalmaznia kell minden esetben a hitelvizsgálat, a szerződéskötés, az értékebecslés, a kamat és a kezelési költség összegét.

Az ügyfélkockázat azonban továbbra is megmaradt. Akadnak cégek, amelyek azzal a trükkel teszik papíron nulla százalékosá az áruvásárláshoz az adott üzletben kínált kölcsönt, hogy a banki költségeket beépítik az árba. Ebben az esetben pedig hiába a részletes elemzés, nem derül fény a hitel díjának magas voltára, azzal csak akkor szembesül a vevő, ha máshol is látja ugyanazt a terméket, nem ritkán lényegesen olcsóbban. Tudni kell mindent a kamat, a kamatláb, a báziskamat, az egyszerű kezelési költség körülményeiről. Az új szabályozás pontosan megadja, milyen összegekre és milyen futamidőre kell kiszámítani a mutatót. Lakáshitel esetében például 5 millió forint és 20 év az alapértelmezés, ha lakástakarék-péntár folyósítja azt, akkor 1 millió forint és öt év a kiindulópont, folyószámlahitelnél 1 millió és ötéves törlesztési időszakot kell figyelembe venni, hitelkártya esetében pedig egy éves adósság a számítás alapja, és azt kell feltételezni, hogy a teljes hitelkeretet kihasználja az ügyfél. A thm-nek tartalmaznia kell minden esetben a hitelvizsgálat, a szerződéskötés, az értékebecslés, a kamat és a kezelési költség összegét, ugyanakkor tudomásul kel venni, hogy egyes tételeket eleve nem lehet belekalkulálni. /4/

Közszolgáltatások: minden rendben?

Káosz van a földhivatalokban, az APEH és az illetékhivatal összevonásában. Jelentős csúszásokról panaszkodnak a földhivatali bejegyzéseknél. Az ügyvédek jelzése szerint az ingatlan-nyilvántartási rendszer komoly problémákat okoz az adásvételi szerződésekénél. Az ügytorlódás jelentős részben az adóváltozás miatt megugró forgalomnak tudható be: az idén megszűnt a lakásszerzési kedvezmény, sokan pedig az utolsó pillanatban igyekeztek még a régi előírások szerint szerződni. Az ügyfelek és a földhivatali munka szempontjából is kedvező ugyanakkor a 2006. január 1-jétől bevezetett függőben tartás jogintézménye, mely szabály szerint a beadvány elintézését függőben kell tartani, ha például a hivatal egy előző széljegy miatt nem tud intézkedni. /5/ Nem is beszélve az illetékhivatal körüli ügyekről, ahol a káosz teljes, mert az APEH-be beolvadásnak súlyos információszervezési gondjai vannak. A piaci ügyfélszolgálati állapotokat most nem is említjük. Alapos revízióra vár a telefónia elektronikus ügyfélszolgálat, ahol az informatizáció elspórolása miatt visszaminősített, egydimenziós adatbázis-kiszolgálás miatt a kifogások aránya megháromszorozódott.

Kormányzati információszervezés?

Az állami (a kincstári vagyonregiszter hiánya mellett) és a kormányzati információszervezés mulasztásai között az állami büdzséből származó pénzek adminisztrációja hiányzik ma is a

különböző költségvetési szerveknél. Már 2006-ban, a 2118-as számú kormányhatározatban is szerepel a pénzügyek egységesítése. A dokumentum szerint javaslatot és intézkedési tervet kell készíteni a minisztériumok pénzügyi és gazdasági tevékenységét támogató egységes informatikai rendszer kialakítására és bevezetésére. Egy teljes körű nyilvántartás a költségvetési szervek kötelezettségvállalásairól egyfelől információszervezést, másfelől kormányzati szigor igényel. Másfél éve megalakult a PM informatikai központja, de ez minden. /6/

Elektronikus kereskedelem

Megint más nézőpontból az információs társadalom fejlődéséről Magyarországon. Az elektronikus kereskedelem függvénye egyfelől az alkalmas információs infrastruktúra léte, másfelől az egészséges gazdaság és kereskedelem függvényét jelentő bizalom kérdése. Mindkettővel gond van. Az elektronikus kereskedelem működéséhez szükséges infrastruktúra alapjai megvannak, de az elektronikus fizetés a mai napig nincs megoldva. Ami a gazdasági bizalom kérdésével illeti, arról pedig ne is beszéljünk. Az minőségi tanúsítvány és származási hely, szavatossági idő, lejárat stb. nélküli, termelési ár alatt értékesített termékek dömpingje idején nehéz bizalomról beszélni. Másfelől az elektronikus kereskedelemben értékesítők sem követik a nemzetközi trendet, ahol minimum 25 százalékkal adják olcsóbban az így kínált és értékesített termékeket. 2006-ban 50 milliárd forint volt a netes kiskereskedelem, ami a 8 ezer milliárdos kiskereskedelmi forgalomhoz viszonyítva nem sok. A kutatás szerint az internetes kiskereskedelmi forgalom elszakad a háztartások internetes hozzáférési arányától, vagy a nethasználati szokásoktól. Magyarországon az összlakosságban az e-vásárlók száma 12 százalék. Ennél már csak a portugál ráta kisebb - 6 százalék -, a költségek összege azonban a magyarországgal azonos. /7/

Hivatkozások

1. Nem elég fejlett a magyar információs társadalom, index.hu, 2008. február 18., 16:00 nyomán
2. Valóban fehéredik-e a gazdaság? 2008. február 18. 14:55, P. J., hvg.hu nyomán
3. Vagyonmérleg: tükrözi-e a cég tényleges vagyonát? 2008. február 18. 14:52 Varga Imre, NYME – Savaria Egyetemi Központ, hvg.hu nyomán
4. Néhány elmaradhatatlan kiadás továbbra sem része a mérőszámoknak. Népszava Online, 2008.02.21. | 05:02:57 nyomán
5. Káosz a földhivatalokban - Panaszkodnak az ügyvédek is. 2008-02-21 09:07:18, Napi Gazdaság-Pénzcentrum, vg.hu nyomán
6. Egy évet csúszik az egységes kormányzati könyvelés terve. 2008-02-21, vg.hu nyomán
7. Triplázódhat az internetes kiskereskedelmi forgalom. 2008. február 20. 23:59, Napi Online, sg.hu nyomán

2.44-6 Médiarendszer a magyar információs modellben¹³⁹ (1-3.)

Médiapolitika: „mainstream transzformerek”¹⁴⁰

A magyar információs társadalomban a hagyományos média (nyomtatott és elektronikus sajtó) már nem ad megfelelő, vagy az állampolgári létezéshez szükséges és elégséges tájékoztatást a mindennapi történésekről. Tapasztalataink szerint a hagyományos médiumok információ/hír-reprezentativitása nem elegendő ahhoz.

¹³⁹ Csorba József: Médiarendszer a magyar információs modellben. Médiapolitika. IFTI, 2005, 2006, 2007. p.180

¹⁴⁰ Csorba József: Médiapolitika: „mainstream transzformerek” 1. gondola.hu, 2008.szeptember 1. 15.48

A fizikai és a szellemi információkezelő képességek és készségek terén hatalmas, és mind jelentősebb eltérés van ember és ember, közösség és közösség között. Amihez társul az információ elérésével és a hozzáféréssel kapcsolatos egyenlőtlenség is. Mindent összevéve, mondható, hogy a magyar információs társadalomban a legfőbb közjó, az információ birtoklása, illetve az ezzel kapcsolatos tájékozottság terén a korábbi egyenlőtlenség tovább erősödik, aminek társadalmi veszélyessége ma már aggasztó méreteket ölt.

A mai magyar társadalomban az információ észlelése, feldolgozása, ismeretekké szervezése, majd az új ismeretek tudássá alakítása igen alacsony színvonalú. Az intellektuális információ- mint tartalomkezelés alacsony színvonala a vonatkozó tudásátadás gyengesége miatti következmény. Ha pedig ezt a jelenséget kiegészítjük a generációs tudásátadás részleges vagy teljes megszűnésének folyamatával, akkor nyugodtan nevezhetjük egy tudatlanságrobbanásnak a mai magyar társadalom információs műveltséggel kapcsolatos állapotát.

Két jellemző körülményt emelek ki a magyarországi információműveltség alakításának világából. A szétszakadás egyik jellemzője az információs írástudásban tapasztalható szegregálódás, a másik jellemzője olyasfajta társadalmi megosztottság, amit a politikai kultúra determinál. Azért éppen ezt a két körülményt emelem ki, mert a magyarországi médiarendszerről akarok szólni, s arra ez a két jellemző több mint elég.

A politikai zaklatás típusú kommunikáció megjelenése

Az információs társadalommal kapcsolatos kutatásokban otthonos információs szakértők tudják, hogy a fizikai és a szellemi információkezelő készségek és képességek, az információ elérése és a hozzáférés terén, összefoglalóan az információs és kommunikációs képességek terén kialakult szegregálódás nem javul, sőt, romlik a helyzet. A magyar információs társadalomban a hagyományos média (nyomtatott és elektronikus sajtó) már nem ad (nem képes rá) megfelelő, vagy az állampolgári létezéshez szükséges tájékoztatást a mindennapi történésekről. Tapasztalataink szerint a hagyományos médiumok információ/hír-reprezentativitása nem elegendő ahhoz. Az új média, az internetes médiumok hírmerítése már sokkal szélesebb körű, információgazdagabb (túlzottan is az), ezért a mai Magyarországon a lakosság 13 százaléka, amelyik az Internetről értesül először a vezető hírekről lényegesen tájékozottabb a lakosság többi részénél.

Az Index és a Forsense Piac-, és Közvélemény-kutató Intézet közös, a média-, és hírfogyasztási szokásokat vizsgáló felmérése szerint a magyar lakosság 41 százaléka internetezik rendszeresen, 30 százaléka gyakori online hírfogyasztó, és 13 százaléka az Internetről értesül először a vezető hírekről. /1/ Mivel az internetezők körében magasabb a teljes médiafogyasztással töltött idő, ez a tájékozódási aránytalanság folyamatosan növekedik, mégpedig a hagyományos média rovására.

Az új média, az internetes médiumok vagy a szemantikus web általi tájékozódás terjedése a hagyományos médiával együtt leértékeli a médiával kapcsolatos klasszikus manipulálás, a véleményújságírás hatását is. Ugyanakkor az új médiában is megjelenő nyelvi agresszió és a zaklatás típusú politikai kommunikáció művelői, a baloldali liberális médiaszolidaritás fórumai már nem tudnak mainstream média lenni, mert a médiaszereplők és a nyilvánosság sokkal szélesebb köre szorítja kisebbségbe azokat... „Ha szétnézünk az online hírportálokon, akkor a politikai anyagokban a korrekt, kritikus megközelítés dominál, semmi szükség kiegyensúlyozásra”.

Mindazonáltal a tárgyilagosság és mértéktartás nem állhat helyre, amíg ilyen vélemények vannak: „Ennek jegyében történt a jobboldali médiabirodalom felépítése is, amely ma már nagyságában és tökeghátterében a legjelentősebb magyarországi médiavilággá növekedett... Természetesen, amikor arról írok, hogy jobbrtolódás van, nemcsak arról van szó, hogy a nézőpontokban mutatkozik egy eltolódás, hanem arról is, hogy a beszédmódban figyelhető meg változás. Egyre jellemzőbb a "militáns", agresszív beszéd, a durvábbnál

durvább kifejezések sorjázása, amelyekre a fentiek is példák lehetnek. Ez pedig elsősorban a jobboldali média sajátja, Gondolától Ufiig, kurucinfótól Magyar Nemzetig." /2/

Aki ezt leírta, az nem ismeri a teljes merítést, főként nem ismeri a szélsőbaltól az ultraliberálisig (beleértve a mainstream média fórumait) is terjedő médiumok nyelv- és tartalomkezelését.

Hírforrások és hírrepresentativitás

A hazai változások jelentős (negatív) része a világban történt változások következménye. A Pew Research Center és Tyler Marshall, 259 napilap főszerkesztőinek megkérdezésén alapuló tanulmánya szerint az egyesült államokbeli napilapok 2005-2007 között közel hatvan százalékkal csökkentették a hírtartalmat, a híreknek szánt teret. A nemzetközi híradásokat a lapok tíz százaléka tekinti „nagyon fontosnak”, a hazai (szövetségi) és a helyi információknak szánt felület a lapok 54 százalékánál csökkent, és több mint harminc százalékuk az üzleti híreknek szánt teret is csökkentette. /3/

A magyarországi médiarendszer, abban is a hírműsorok hírrepresentativitásának és információgazdagságának átalakulásában a kereskedelmi média korlátok nélküli elterjedése dominált. Ezt elsőként a TV3 megjelenése képviselte mérhető szakmaisággal, amennyiben filozófiájuk szerint „egyik hír annyi eséllyel kerülhet a hírválogatásba, vagy a hírműsor élére, mint a másik” típusú szellemiséget és gyakorlatot vezették be a magyar televíziózásban.

Ezután következett Magyarországon is a híradók helyett hírpercesek megjelenése. Majd bekövetkezett a hírprotokoll megszűnése is, a nemzeti hírügynökség (MTI) dominanciájának megrendítésével. Mindezek után következett az infotainment típusú hírközlés eluralkodása, ami annyit tesz, hogy a tényszerű tájékoztatás helyében a hírpercesek és a szórakoztató jellegű politikai beszélgetések lépnek. Majd beteljesedett a folyamat a bulvár feltörésével, a politikai bulvár elterjedésével.

Ilyen előzmények után kell értékelni azt a fejleményt, hogy „augusztus végén tartalmában és külsőleg is megújul a Blikk, a Ringier két éve készíti elő ezt a fejlesztést, az újításokat nyereményakcióval egybekötött intenzív reklámkampány kíséri majd. Eközben elindul a Népszabadság szerkesztőségének átalakítása is.” /4/ A Ringier-féle Blikk-Népszabadság tengelyen a bulvárBlikk változása „egy igazi, XXI. századi, látványcentrikus, ám még több információt kínáló, szigorú szakmai-etikai normák és szerkesztési elvek szerint létrehozott, modern napilapot” felé irányoz (amit a „Blikk Bumm nyereményjáték”) tesz majd szakmaiság helyett előremutatóvá. A Népszabadság „közéleti napilapnál” összevonják a nyomtatott lap és a teljesen újrászabott online kiadás szerkesztőit, egy részleg szerkeszti majd mindkét kiadást. A szerkesztőségi integrációtól és a Nol.hu megújításától azt várja a kiadó, hogy az online kiadásnak majd megnő a súlya az online híroldalak között. Őszre tervezik egy vasárnapi szám kiadását is, de a mai bulvárosított tartalommal a régi, konzervatív napilap tekintélyét és eredményességét már nem lehet visszahozni.

A hírközlés válsága

A média válsága a minőség nélküli mennyiségi verseny kifulladásában, némi modernizációs problémában (a hagyományos és az új média közötti átmenet válsága, ami a nyomtatott, az elektronikus, és az internetes hírközlés világára húzódott szét) ölt testet. Ugyanakkor az egész jelenséget világviszonylatban áthatja a média mélyülő hitelességi válsága, ami az eseménygyártó politikai és gazdasági érdekcsoportok, illetve a médiatulajdonos érdekcsoportok elvárásai közötti konfliktusban formálódik.

Másrészt a média(tartalom)piac – ami esetünkben a (politikai) hírtartalom és hirdetési piacot jelent – folyamatosan szűkül. A MATESZ legfrissebb gyorsjelentése szerint gyengül a Népszabadság és a Magyar Nemzet mint a két politika mező hivatalos szócsöveinek piaca. A piaci szereplők közül az „ingyenes lapokból” egyre többet terjesztenek, a „politikai lapokat” egyre kevesebben veszik, a „bulvárt” el lehet adni, a „tévéújságokból” közel egymillió fogy, a

jelentés szerint. /5-6/ Még ez is igen komoly piacot jelent, ha meggondoljuk, hogy az információgazdagság, vagy a politikai és a gazdasági tájékoztatás szempontjából egyre kevésbé hiteles termékekről van szó. Az pl. egy egészen különleges magyarországi helyzet, hogy a tévéújságok ekkora piacot találnak, pedig a műsorkezdési idők terén olyan a megbízhatatlanságuk, hogy az már elképesztő.

Hivatkozások

1. Digitális szakadék a tájékozódásban. Bodoky Tamás, 2008. 07. 26., 11:20, index.hu
2. A fasizálódó Index tanári szemmel. 2007.12.05. 14:33, TuRuL_2k2, reakcio.blog.hu
3. Kevesebb teret kapnak a hírek a napilapokban. 2008-07-23. penzcentrum.hu
4. Teljesen átalakul a Blikk, változik a Népszabadság. [2008.08.18. 12:09], Román Balázs, Kreatív Online
5. Gyengül a Népszabadság és a Magyar Nemzet, erősít a Blikk és a Bors. 2008-08-19 14:06:36, eMaSa
6. Matesz gyorsjelentés 2008/2. Csak a bulvár, 2008. augusztus 19. 08:55, emasa.hu
7. Mire készül a Népszabadság? * pollner, hvg.media.blog.hu
8. Digitális továbbképzés az NBC-nél. Pollner, hvg.media.blog.hu
9. A híreknél még mindig nem az Internet vezet. 2008-08-19 16:44:06, SG.hu, info-media.hu
10. Tematizálja a médiát a szélsőjobb. 2008. augusztus 27. 16:04, FigyelőNet, MTI

Médiapolitika: Internet = szabadság és kultúra?¹⁴¹

A magyarországi médiarendszer, a média szociológiai, politikai, információ- és kommunikációelméleti sajátosságát - vagy inkább különösségét - talán már nem is érdemes alapjaiban feltárni. A magyarországi média ugyanis a globális világtrend és a magyarországi helyzete folytán olyan mértékben megváltozott, torzult, hogy csak a determináltságában van értelme foglalkozni vele. Akkor is csak annyiban, hogy milyen szerepet játszik a magyarországi politikai verseny gyengítésében, illetve, hogy milyen mértékben van még szerepe az Internet és a szemantikus web világában.

Szakadék és információs műveltség

A médiarendszer mára olyan állapotba került, amikor az információgazdag rétegműsorok és az információszegény tömegműsorok közötti választási lehetőségek az utóbbi javára dőltek el. Olyan korban élünk, amikor az információgazdag, 3-5 tévécsatorna helyett 500 vagy ezer, információ- és ingerszegény tévécsatorna jelenti a választékot. A magyar médiarendszerben a média befolyásolása és a média általi befolyásolás - integráns részeként a politikai rendszernek és a politikai kommunikációnak – beépült a kultúrába, a társadalom minden mezőjében az uralkodó politikai ízlés generálta, szórakoztató jellegű (infotainment, politainment, edutainment stb.) médiafórumok és médiatermékek a meghatározóak.

Ilyen értelemben, e társadalomban az információs szabadságot és a közösségi információvagyoni elérését meghatározó, különféle „szakadékok” kölcsönösségét kellene látni. „A digitális szakadéknak két értelmezése terjedt el az ezzel foglalkozó szakirodalomban: a globális digitális szakadék a világ különböző pontjain, különböző gazdasági fejlettségben élő társadalmak közötti szakadékra vonatkozik, míg a társadalmi dimenziója arra mutat rá, hogy egyazon társadalmon belül a fejlődéstől, a digitális kultúrától leszakadtak és a társadalom tudáselitje között óriási különbségek vannak. A két szakadéktípus közötti kapcsolat legnagyobb

---

¹⁴¹ Csorba József: „Mainstream traszformerek”: médiapolitika: Internet = szabadság és kultúra? – gondola.hu, 2008, szeptember, 04. 00.00

iróniája az, hogy gyakran, mikor az országok közötti szakadék csökken, az országon belüli, társadalmi megosztottság nő.” /1/

Ebben a gondolatmenetben a „szegény országok” és a „furcsa demokráciák” egyformán foglyok a különféle szakadékokban, még akkor is, ha úgy küzdenek a felemelkedéséért, mint Magyarország a Sulinet, a kakaóbiztos óvodaszámítógép, az e-Magyarország pontok, vagy a wififalu projekt bevetésével. Minden tapasztalat azt igazolja – ellentétben a különféle optimista forгатókönyvekkel -, hogy a „szakadékok” a társadalmi törésvonalak mentén termelődnek újra, és „spontán módon” (a piac kiszélesítésével) az Internet-hozzáférés terjedésével biztosan nem fognak eltűnni.

Az információs társadalomban meghatározó, hogy az internetezők gyorsabban, gyakrabban, és széleskörűbben értesülnek a „hírekről”, mint a nem internetezők. A magyarországi mainstream médiában egyfelől nincs ízléspluralizmus, másfelől alacsony az információ-, a tény- és adattartalom, illetve a hírrepresentativitás. Szűk az első nyilvánosság. Ugyanakkor vannak más (második, harmadik stb.) nyilvánosságok, ahol majdnem minden elérhető. Igaz, a „nyilvánosságegész” hitelességi, pontossági, konvertálhatósági konzisztenciája így nincs biztosítva, s emiatt hatalmas viták vannak, amelyek zöme nem a lényegről, hanem az információk és adatok inkonzisztenciájáról szól.

Az internetező 18-55 éves korosztályokban az Internet már fontosabb hírforrás mint a televízió, a rádió és a nyomtatott sajtó. A tévé még versenyben van, de a tévéző internetezők is az utóbbit tekintik hitelesebbnek. /2-3/ Persze, mindez csak akkor lehet valóságos, ha megfelelő információs műveltség, információtartalom-kezelési (-megértési, -feldolgozási), ismeret- és tudásszervezési jártasság van a felhasználó/fogyasztó birtokában. Máskülönb az internetes információk feldolgozása nyomán született véleményformálás is olyan lesz, mint a nyomtatott hírszeméten, vagy a bulvártélevízió vér- és valóvilág-konzervjein formálódott, minimumintelligencia szintű öntudatosság. Fontos adalék a kutatásokból, hogy az internetezők átlagéletkora 36, a nem internetezőké 56 év. Ez a két évtizednyi távolság minden szempontból sok, de az információs eszköz-készség- és az információtartalom-kezelő készség kultúra tekintetében fényév távolságot jelent. Most kezdjük csak felismerni, különösen itt Magyarországon, hogy ezt a kultúrát tekintve van a legnagyobb különbség ember és ember között.

Szakadék a tartalomkínálatban

A magyarországi média tartalomkínálata (minőség, információgazdagság, témarepresentativitás stb.) az átlagostól a gyenge felé tart. Mindazonáltal a hagyományos média és az új média kínálatát nem lehet összehasonlítani.

A hagyományos média (nyomtatott és elektronikus) kínálata sokat romlott a kereskedelmi médiapiac szétterülése, az állami és közületi szolgáltatás piacra telepedése óta. A reklám- és hirdetésipiaci tőke befektetései által motivált műsor- vagy programkínálatot a nézettségi adatokkal mért tömegprodukciók uralják, ezért az állami és közületi közszolgálati területre vár a minőségi kultúra, ismeretterjesztés, a kultúra- és hagyományápolás, a generációs műveltség és tudásátadás megoldása. Minthogy a magyar médiarendszerben az állami és közületi média is a piaci befektetés és szponzoráció által befolyásolt, a magyarországi médiafogyasztást és műsorkínálatot a külföldi (elsősorban amerikai) produktumok, illetve hazai másod- és harmadosztályú konzumprodukciók uralják.

Az új média konzumálódása is feltartóztathatatlan. A magyarországi tartalomipar nem képes elegendő és minőségi tartalommal ellátni a felhasználói igények növekedését, nyelvtudás hiányában pedig a külföldi tartalomkínálat felhasználása mérsékelten növekedik. Egy Gemius/Ipsos Audience kutatás szerint növekedés leginkább a „felnőtt tartalmú” oldalak kategóriájában tapasztalható. A 2008. júniusi adatok alapján legnagyobb egyedi látogatószámmal rendelkező site a goldengate.hu, mely egy hónap alatt közel félmillió belföldi érdeklődőt vonz. A legtöbbet - átlagosan több mint öt és fél órát - az ingyenes videoletöltést kínáló xhamster.com-on töltötték az internetezők. Az eropolis.hu-n két és fél óra feletti az

átlagos böngészési idő. A felnőtt tartalmú oldalak 2008 júniusban 1,1 millió belföldi látogatót vonzottak, azaz majdnem minden harmadik internetező keresett fel felnőtt tartalmú oldalt és ott átlagosan 80 percet, összesen, másfél millió órát töltött el, mely az összes internetezéssel töltött idő 1százaléka. /4/

A magyarországi információs társadalomban az internetezés és a webkapcsolatok gyorsabb terjedésének legnagyobb akadályát a motivációhiány jelenti. Az Internet sokak számára nem kínál eléggé vonzó tartalmat. /5/ Ez összetett probléma, mert egyrészt valóban nincs elég minőségi elektronikus és digitális tartalom, másrészt a lakosság információs műveltsége a létező kevés tartalom eléréséhez és fogyasztásához is kevés. A nemrégiben meghirdetett Netrekész program célja éppen a motivációhiány leküzdése.

Demokratikus-e az Internet?

Szakértői körökben az ellentmondások úgy jelennek meg, hogy az új médiában minden megjelenhet, de „a megjelenés ma már nem jelent semmit... Mind a magánemberként tett megnyilvánulásaink, mind pedig a weben elkövetett akcióink mögül egy és ugyanaz a dolog hiányzik. A figyelem.” - írja Doransky A web feudális jellege című blogbejegyzésében. Elvész az előny, mert a kommunikációs közeg nem erősíti fel automatikusan a tartalmat, viszont (elvilág) sokkal több embert lehet így elérni. Akit most elérsz (aki most rád talál), arra figyel, amit mondani akarsz. – írja polner.

„Ahogy nő az internetezők száma, úgy változik összetételük is. Ma már nem azt a viszonylag jól behatárolható közönséget éred el a weben, mint néhány évvel ezelőtt. A „bentiek” demográfiai összetétele egyre kevésbé különbözik a „kintiekétől”. Ennek megfelelően a weben is kialakulnak a sokak által látogatott „mainsteram” oldalak, miközben a legtöbb „tartalomszolgáltató” a több milliárdos potenciális közönségből legfeljebb néhány ezer embert képes elérni.” /5/ E nézet szerint (és az információs szakértők többségének véleménye szerint is) nem az internetezők érdektelenségével van a baj. A webre feltett anyagok (szövegek, képek, videók, zenék) jelentős része csak növeli az információs zajt. Csak a jelenleginél sokkal hatékonyabb szűrők (keresők, ajánlók, hírgyűjtők stb.) teszik majd lehetővé, hogy mindenki lehalászhasza magának azt, ami neki fontos. Így igaz.

Ez az új média széleskörűségének, reprezentativitásának, ízlésspluralizmusának a problémája. A hagyományos (nyomtatott és elektronikus) médiának viszont sokkal zártabb, determináltabb a világa. A hagyományos média minden téren ki van téve a szűkítésnek, ráadásul jellegzetes formákban. A politikai kommunikációban, a politikaimarketing-kommunikáció alakításában egy ilyen jellegzetes akció a média befolyásolása, amikor a baloldal beszél egyre többször jobboldali médiafőlényről.

A Méltányosság Politikaelemző Központ állásfoglalásban mutat rá: „a hazai médiaviszonyokon végigtekintve egyre kevesebbszer hangzik el, hogy a baloldal van médiafőlényben, sőt: újabban a baloldal beszél egyre többször jobboldali médiafőlényről. Mintha lejátszódná az, mint korábban (az 1990-es évek első felében), csak fordított előjellel. Holott a baloldali médiapolitikának nem volna szabad ugyanazokat a hibákat elkövetnie, amelyeket korábban a jobboldali médiapolitika követett el.”

Az MPK rámutat, hogy „a médiahatalom fetisizálása az újságíróknál szereptévesztést, a politikusoknál infantilizálódást eredményezhet. De káros az a fajta értelmiségi hozzáállás is, amely a szakmai elvek támogatása helyett úgy látja: a hatalom megtartása a média birtoklásán, a médiabefolyás növelésén keresztül vezet. Káros ez a nézet azért is, mert rombolja a média becsületét, és végeredményben cinikussá teheti a társadalmat is.” /6/

Hivatkozások

1. Nem fog eltűnni a digitális szakadék. 2008.08.14 20:00, Forsene, itmania.hu
2. Lassúnak érzik az amerikai Internet-eléréseket. 2008. augusztus 19. 10:58, Gyurkity Péter, sg.hu
3. Faljuk az erotikus oldalakat! 2008-08-19 14:32, hirszerzo.hu

4. Nem elég vonzó az Internet. 2008-08-08 06:00:00, vg.hu
5. Most akkor demokratikus az Internet? Pollner, mediablog.hvg.hu
6. Újabb a baloldal beszél egyre többször jobboldali médiafölénnyről. NOL, 2008. Augusztus 1

Médiapolitika: a főműsor a reklám?!¹⁴²

A magyarországi kereskedelmi média mai műsorkínálata (tartalom) és műsorsugárzási gyakorlata (a tartalom adásbakerülésének és a reklámnak viszonya) párosításából valami olyan minősíthetetlen termék keletkezik, ami társadalmunk kulturális megbuggyanásának legfőbb eredője.

Tünetek: kit érdekel a műsoridő?

Számtalan kifogásolható körülmény közepette a totális rendetlenség legjellegzetesebb mai tünete a műsoridők eltűnése, valamint a reklámterítés minden normát megsértő alakulása. Ebben a környezetben két makrokommunikációs esemény is a magyar abszurdot jeleníti meg.

Az egyik abszurdot az jelenti, hogy a magyarországi televíziós műsorújságok nagy példányszámban fogynak, annak ellenére, hogy azokban a műsoridők ma már csak tájékoztató jellegűek. Valami okból kifolyólag a magyar néző makacsul veszi ezeket akkor is, ha a koraesti és esti műsorok idejét nem közli pontosan, sőt, időnként a műsorrend is szabadon alakul a műsorfüzetekben rögzítettekhez képest.

A másik abszurd a reklámidők kihasználása. A magyarországi televíziózásban a reklámidők túltengése több lépcsőben és formában valósul meg. Korábban a negatív reklámidő volt a túlterjeszkedés megvalósulása, mint amikor 15-20-35-40 másodpercet vesznek el az éppen következő híradó, vagy esti főműsor (film) kezdési idejéből. Majd következett az a megoldás, a reklámtúlterhelés miatti lakossági reklámkerülés kicselezésére, amikor a főműsorok egymásutánosságát biztosítva, azonnali kezdést (azaz az egyik film vagy más produkció vége után azonnal indították a következő főcímét és felvezetését) választották, viszont a produkciók műsoridejébe több és hosszabb reklámblokkokat iktattak be.

Ekkor következett az a fejlemény a magyarországi televíziós műsoridők szabadon mozgóvá válásában, amikor döntően a hirdetési ipar által finanszírozott produkciók, a reality show-k vették át a reklámterítés szervezését, s ezek a produkciók 10-20-30 perccel is eltolták az esti főműsorok kezdési idejét. A reklámterítés ilyen túlterjedése miatt viszonylag gyorsan módosítani kellett ezen a gyakorlaton, s ekkor jelent meg a reklámok „műfajokra” bontása „reklám”, „előzetes” és más címeken.

Ez a gyakorlat ma már olyan kommersziális műsorprogramot és –rendet jelent, amikor a reklám a főműsor, amennyiben 10-15 perc tartamú-hosszúságú reklámidőkkel terhelik meg a nézőket, miközben a délutáni és a koraesti műsoridőbe szorított reality show-k maguk is több, előtte, közben, utána reklámblokkokkal vannak teletűzdelve.

A magyarországi médiarezsím politikai gazdaságtana

Ez a gyakorlat politika- és gazdasági rendszerfüggő, csakis a magyarországi baloldali liberális hatalom, összefonódott politikai és média osztálya ellenőrzése alatt valósulhat meg. A magyar médiarendszer politikai- és gazdaságirezsím-függőségének két makrolába van. Az egyik az, hogy a magyarországi médiagazdaság és reklámpar tarifái, bevételeinek alakulása a nemzetgazdasági ágazatok között a legmagasabb költségelszámolással, következésképpen a legkisebb adótartalommal párosul. A magyar médiagazdaság adókerülése iparszerű

---

¹⁴² Csorba József: „Mainstream transzformerek”: Médiapolitika: a főműsor a reklám?! – gondola.hu, 2008, szeptember 08. 13.03.

tevékenység, amihez politikai alkuk szolgálnak biztosítékkul a politikai befolyásszervezésért ellenszolgáltatásul.

A másik makroláb az, hogy a magyarországi mainstream média baloldali liberális elköteleződése messze túlnő a nemzetközi gyakorlatban megszokott és elfogadott baloldali befolyásoltságnál. A magyarországi média a jobboldali kormányváltás esélyeinek egyik legfőbb ellensége, de nemcsak az előbbiek miatt.

A magyarországi médiarendszer reformja szükségszerűség, amelyben az első és a legfőbb ok a média pluralizmusának helyreállítása-megerősítése lenne. Ez csak egy jobboldali kormányváltás esetén kerülhet szóba, mert a magyarországi médiaviszonyok közepette, az említett baloldali politikai alku és gazdasági összefonódás következtében az az európai médianorma, hogy a kereskedelmi médiának anyagiakkal (is) kell segíteni a pluralizmus biztosítását, nem érvényesülhet. Csak egy jobboldali kormányváltás esetén kerülhet szóba, hogy a média- és ízléspluralizmus biztosítására a kereskedelmi televíziózásnak adóznia kell az európai konzervatív médiamodell normái értelmében, hogy a kritériumoknak megfelelő, kisebb médiumok fennmaradásához hozzájáruljon.

A média önképe

A „televíziózás a digitális média korában” típusú érvrendszerben számít eseménynek Jenei Ágnes „Táguló televízió: Interaktív műsorok és szolgáltatások.” című kötete (Antenna Kiadó, 2008), mely a digitális forradalomnak és a médiakonvergenciának a televízióra és médiafogyasztási szokásokra gyakorolt hatását elemzi. Érdemi felvetésnek Bernáth László kritikája számít (az Ezredvég 2008. októberi számában „Táguló médiablaba” címmel), aki a kötet néhány állítását alapjaiban kérdőjelezi meg. „Jenei könyvének egyik központi érvelése, hogy az infokommunikációs robbanás korában a televízió nem pusztán technológiai szinten alakul át, hanem lassan a fogyasztói szokások is kezdenek alkalmazkodni az új, interaktív médiakörnyezethez, mely egyre inkább a személyre szabott tartalmaknak kedvez.” /1/

A bírálat szerint „a humanista értékrend alapjait rongálja naponta a mindenek felett álló verseny” és az üzlet nevében „mindent elfogadhatónak tartó globalizált individualizmus... az emberek legprimerebb érzékszerveit bombázzák, a bomladozó, magát még itt-ott tartó kultúrával szemben, amit a közszolgálati televíziók képviselni próbálnak.”

A politika médiaképe

A legújabb magyarországi médiatörvény-változat szerint a kis adóknak is saját gyártású műsorokkal kéne megtölteniük műsoridejük ötödét, ismétlések nélkül. „A szabályozás megölheti a kis csatornákat, így a nézők megint rosszul járnak. Az új médiatörvény harmincadik paragrafusával a politikai üzent a nagy adóknak: a digitális átállás lehet hogy senkinek nem jó, de nem lehet kimaradni belőle!” /2/ Ez a mentalitás önmagában hordja a kudarcát is, amennyiben „ahhoz, hogy megértsük, hogyan is nehezíti meg az új médiatörvény a tévécsatornák életét, először is azt kell tisztázni, hogy mi az a meghatározó véleménybefolyásolási képességgel rendelkező médiaszolgáltató”.

Médiaszolgáltatónak az a cég számít, amelyik olyan adókat tart fenn, amelynek éves nézettsége meghaladja a tíz százalékot, ill. ha hírcsatornájának nézettsége meghaladja az öt százalékot. Ilyen értelemben a Tv2 és az RTL Klub meghatározó adónak számít, de a Tv6-tal együtt a Viasat3 is eléri a tízszázalékos nézettséget, egyébként a csatornát tulajdonló MTG-é az országos Metropol újság is. Az ATV is elérheti az ötszázalékos küszöböt, esetleg a Story tv is, amelyik a Story magazint kiadó Sanoma tulajdona.

A hiteles média képe

A Fővárosi Bíróságon polgári per folyik, melyet jó hírnév megsértése miatt indított a Hír TV Veres János ellen. Az MSZP-s politikus és miniszter azt állította egy népszavazási ügy

kapcsán, hogy „a Hirtv tévé pénzért vett nyilatkozatokat, illetve a nyilatkozókat rászedte, és tudtukon kívül bűncselekmény részesévé tette”. Veres Jánosnak a Hír TV tavalyi egyik műsorával kapcsolatos, kifogásolt nyilatkozata a Népszabadságban látott napvilágot márciusban. A perben másodrendű alperesként szereplő napilapot a Hír TV csupán az elégtételadás közlésének tűrésére kéri kötelezni. /3/

Az Országos Rádió és Televízió Testület határozata szerint „bár helye van a politikusok által eltitkolt információk felfedésére irányuló oknyomozó újságírásnak és osztársadalmi érdek a korrupció feltárása, de ez csak jogszerű keretek között végezhető”. Az a Hír TV által alkalmazott módszer pedig, hogy a televízió munkatársa Veres János kampányfőkének nevében hívott fel a választási ügygel kapcsolatban Szabolcs megyei kisebbségi vezetőket, elítélendő és a személyiségi jogokat sérti. Az ügyben számos más eljárás is indult: a Szabolcs Megyei Rendőr-főkapitányságon mindkét fél büntetőeljárást kezdeményezett, és a Hír TV a Legfőbb Ügyészségen is feljelentést tett választási csalás miatt. A bíró arra hívta fel a miniszter jogi képviselőjének figyelmét, hogy ebben a perben a kifogásolt tényállítások valóságtartalmát az elsőrendű alperesnek kell majd bizonyítania. A Hír TV kontra Veres János, Népszabadság polgári per következő tárgyalása fél év múlva lesz a Fővárosi Bíróságon.

Másként, de ide tartozó esemény, amelyik szerint az argentin hatóságok 104 magyar állampolgár megbüntetéséről döntöttek, miután kiderült, hogy turistaként utaztak be a dél-amerikai országba, de ott engedély nélkül „reality show-t forgattak”. Egy spanyol hírügynökség tudomása szerint fejenként 1.500-15.000 dolláros pénzbírság várható. A csoportot egy ellenőrzés során buktatták le egy magántulajdonban lévő ingatlanon Salto Encantado településen, Posadastól 126 kilométerre. Az ellenőrzést azért kezdték, mert bejelentés érkezett a tartomány munkaügyi hatóságaihoz. Az ellenőrök kiderítették, hogy a turistaként, különböző útvonalakon belépő csoport munkát végez egy magyar televízió számára. /4/ Ezt ma már mindenestől cáfolják.

A kulturális meglepetés abban a produkcióban jelenik meg, amit két vezető magyar kereskedelmi adó „egymást bosszantása a küzdelem a nézettségért jelszóval ad közre, mely abban merül ki, hogy egymást anyázzák a hasonló műsorokkal... Big Brotherre Való Világ, celebek a jégenre celebek a parketten, Vacsoracsatára Hal a tortán, Barátok köztre Jóban rosszban, Mónika show-ra Joshi Bharat. Vagy fordítva. Most: dzsungelfrászra dzsungelfrász.” /5/

Válság média módra

Nem minősítve érdemben a magyarországi média tartalom- és műsorszolgáltatási teljesítményét, máris és mégis válságról beszélnek. A „TV2 megválna harmincöt alkalmazottjától, a kis tévék félnek, az írott sajtónak pedig már a nekrológját írják egyes szakemberek”. /6/ Igaz, a Magyar Online Hirdetési Index (MOHI) adatai szerint a magyar online reklámpiac A 2008, január-szeptemberi időszakban még 30 százalékot meghaladó növekedést mutatott. Az idei év első kilenc hónapjában összesen 6.677.164.000 forint hirdetési bevételt értek el a MOHI-tagok, tavaly 5.102.651.000 forint bevétel volt.

Hivatkozások

1. Televíziózás a digitális média korában. 2008. november 6. 18:25. emasa.hu
2. Megszorongatják a Tv2- t és az RTL-t. sZ, 2008. november 11., 15:52. index.hu
3. A virtuális valóság és az új média generációja. mediakutato.hu
4. A Hír TV a jó hírnevét védi a pénzügyminiszterrel szemben. 2008. november 3. 14:28, MTI, emasa.hu
5. Magyar forgatócsoportot büntettek meg Argentínában. 2008-11-09 10:35:00. MTI, hirextra.hu
6. Dzsungelharc. Friss Róbert, 2008. november 8. ronagyuri | 2008. november 9. | 06:29:42. NOL

7. Mindenhol válság. Bedől a magyar média, Káosz a TV2-nél? 2008. 11. 13. 06.59, Gedei Szilárd, hirextra.hu

**II.rész Az állam információs modelljét, a makrokommunikációs
szerkezetet jellemző, meghatározó események, tények (2006-
2008)**

3. A vonatkozó tények és események, 2006-2008

1. Az állam információs modellje: jogi és adminisztratív helyzetkép
2. Az állami tájékoztatáspolitikai: kompetenciák, intézményrendszer
3. Információbiztonság a magyar államban
4. A hivatalos statisztikai adatszolgáltatáson alapuló országos információrendszer
5. Magyarország az országminősítések listáján
6. Kormányzati információ- és tájékoztatáspolitikai
7. A magyar információgazdaság helyzete
8. A magyar információstatisztika tényei
9. Az e-közigazgatás Magyarországon
10. Az információs műveltség Magyarországon
11. Magyar információstársadalom-minősítések

A 21. század mérési és minősítési kihívásai¹⁴³

Az ezredfordulós revíziók kapcsán, az adatszolgáltatás szempontjából elsőre a statisztikai átalakulás módszertani, elektronizálási, matematizálási gondjait kellene tárgyalni. Azután a „millenniumi censzusok” utáni, nagy revíziók tanulságait kellene tudatosítani, illetve a központi adattárakkal kapcsolatos, új fejleményeket ismertetni. Ezek után, szinte egy új Magyarország képe tárulna elénk. Végül az új mérési szempontok, mint a fenntartható növekedés, az új környezetmetria, valamint az informatizáció alakulásának, mérésének problematikája következne, amit az új úgazdaság-elmélettel és az újabb minősítésekkel kapcsolatos (közgazdasági és más) irodalom már korábban elvárt.

Az ezzel kapcsolatos ismereteket úgy modelleztük (az információtudományos modellalkotó gondolkodás szellemében), hogy új mérési igények jelentkeztek, amivel új szemléletmódhoz jutottunk, majd új gazdaságdinamizáló tényezők jelentkeztek (az információtechnika és technológia eredményei) jöttek, amelyek új életminőséghez vezettek (új és újabb új társadalmi paradigmák felé). Az adatgyűjtési módszertan szempontjából a hagyományos technikák relevanciája, vagy pl. a multinacionális cégek megbízásából készített, folyamatos és állandó közvélemény- és piackutatások nyomán „termelődött” új ismeretek finomabb feldolgozása, nem utolsó sorban a taxonómia témái: a „design” (CAD), az „engineering” (CAE), a „validation” (DOE), „manufacturing”, „sales and service”, „consumer research” címkézés nyomán termelt információ- és adattömeg értelmezésével, egy új strukturáláshoz várunk megoldásokat.

Magyarország esetében a kormányzati, államigazgatási és önkormányzati statisztikai igények korrekt megfogalmazása 1990 óta késik, s ezért lehet időnként elmarasztalni a KSH-t sajátos adatigényekkel és értelmezésekkel, miközben a KSH kényelmesen kimagyarázkodhat azzal, hogy lényegesen nagyobb információ- és adatkínálatot ad, mint amit a kormány, az államigazgatás, az önkormányzatok, vagy akár a magyar tudomány hasznosítani tudnak.

A Parlament és a Kormány kiszolgálása a KSH részéről elsőrendű feladat. A gazdasági tervezés és államigazgatás kiszolgálása – mint pl. az igazságosabb adóterhelés elérésének igénye - csak a KSH bázisán valósulhat meg. A közvetlen elektronikus kapcsolat az adat- és információ-szolgáltatásban jelentős változásokat hozott, ám a kormány számára egy közvetlen hozzáférésű információs központot kellett volna már képezni a KSH segítségével, de nem függésével.

A tudományos szféra statisztikai ellátását tekintve lehetnek jogos bírálatok az egyetemek és kutatóhelyek speciális igényeit illetően, de e téren az elektronizálás, illetve a

¹⁴³ Csorba József: Az ezredforduló statisztikai kihívásai (file:2000-ea.doc - munkaközi anyag). 2000, 2004. IFTI * Információforrás Tájékoztató Iroda

mintavételi és feldolgozási lehetőségek pénzügyi korlátjai határt szabnak a KSH lehetőségeinek. Szükség lenne több anonim mintára a kutatói, egyetemi számítógépes hálózatokba azonnali hozzáféréssel. Általában sokkal több tájékoztatási információt kellene készíteni a KSH által összegyűjtött adatokból a tudományos kutatási és felsőoktatási szféra számára.

Az üzleti szektor igényeit illetően számos ellentmondást kell feloldani. A társaságok és vállalatok körében az adatszolgáltatási gyakoriság, a széleskörűség és az érzékenység határt szab a jogos igényeknek, de a vállalati menedzsment, vagy a szakszervezetek (jogos) igényei ugyancsak megfogalmazásra várnak. A gazdasági igényeket illetően döntő változás, hogy a magyar állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete megváltozása folytán a hiteles információ-kibocsátók köre is nagyságrendekkel növekedett. A vállalatok és társaságok maguk is birtokolnak az ügyfelekről, vásárlóikról, beszállítóikról gyűjtött adatokat, adatbázisokat. A kis-, közepes és nagyvállalkozók nem egyformán érvényesülnek az információs versenyben, amennyiben a nagyok közvetlenül is kérhetnek, vásárolhatnak forrásadatokat a KSH-tól termékfejlesztés, piackutatás, vásárlói regionális térképek stb. célokból.

Számolni kell azután az információs szektor igényeivel is, a médiaipar a sajtó, a piackutatás, a vezetési tanácsadói ágazat, a szoftvergyártók stb. sajátos igényeivel. Az információbrókerség terepén számos cég vásárolja a statisztika bázisadatait, amit azután átcsomagolva árusít. Az információtudatosság (statisztikatudatosság) vagy érzékenység növekedőben van Magyarországon is, ami a politikai, gazdasági és társadalmi érvényesülésben döntő, és létkérdés az EU-csatlakozás, -hasonulás, -érvényesülés folyamatában is.

A statisztikai szolgálat megfelelése az elvárásoknak

A tudományos igény megfogalmazása roppant összetett dolog, de a pragmatista megközelítés szempontjából a központi statisztikai szolgálatok olyan kormányzati intézmények, amelyek a primer adatokat (mint nyers információkat) összegyűjtik és ún. hivatalos statisztikát készítenek belőle. Erre van jogosítványuk, amit döntően (inputként és outputként) az önkéntes adatszolgáltatás (adatszolgáltatási fegyelem) és az elektronizálás minősége (a számítógépesítés foka) határoz meg.

A fejlett világban hangsúlyozzák az 1990-es években a központi statisztikai szolgálatok fokozott szerepét, a velük szembeni elvárások erősödését, a kvalitatív jellegű követelményeket, a megfelelést, a gyorsaságot, megbízhatóságot és rugalmasságot. Jellemző továbbá a számítógépes kommunikáció terjedésével a centralizáció és decentralizáció kérdése a hozzáférhetőség, az elérhetőség, a koordináció szempontjaiban. Jellemző témák a metaadatokkal kapcsolatos ismeretek a központi statisztikai adatbankok szerepének erősödésével. Az előzőekből következően újfent értelmet nyert a nagyszámítógépes információs központok léte is, miközben a személyiszámítógépes munkahelyek egyedi információ-feldolgozó, adatkészítő, elemző munkájának is egyre bővülő piaca lett.

A társadalmi (lakossági) igények és a politikai igények számbavétele kapcsán az 1990-es években mind jelentősebb a fokozott információigény miatti elvárások növekedése, illetve, az átmeneti társadalmakban az intézményi keretek, a jogrendszer gyökeres átalakulása, az adatgyűjtés szabályainak változásai, és az adatalanyok számának milliós nagyságrendű növekedése. Hatalmas növekedés indult az új tájékoztatási követelmények születésével a szervezet-, a tulajdon- és a pénzforgalom-regisztrálásban, többek között a privatizációban a vagyonregisztrálás iránti igények terén.

A statisztikai szolgáltatások felhasználói oldali erősödése legjellemzőbben a kormányzati apparátusok részéről nyilvánul meg, s e téren komoly sűrűlődések támadtak a fokozott kormányzati adminisztrációs igények és a statisztikai szolgálatok között. Kezdetben nem volt világos, melyek az új felhasználói igények, mit várnak a statisztikai szolgálatoktól olyan területeken, mint pl. az SNA bevezetése, az új árstatisztikák készítése, a külkerstatisztika

revíziója, az állami finanszírozás újszerű követése, új típusú monetáris statisztikák, a gazdasági ciklusokat követő és bemutató új indikátorok készítése, új munkaerő-statisztikák, új környezetgazdasági mutatók, új összetett életminőség-mutatók és létminimum standardok.

Szakértői mérlegelések mutatják, hogy a statisztikák készítésével kapcsolatos igények döntően az adatgyűjtés széleskörűsége, a statisztikai nomenklatúrák kiválasztása és az osztályozás, a feldolgozás és az adattovábbítás terén változtak (módosultak és támadtak) elsősorban, de idővel a korábbi adatgyűjtések és regiszterek megítélése is jelentősen megváltozott.

A központi statisztikai szolgálatokkal szembeni elvárások típusait illetően a „hatósági” szerep és a „hivatalos” jelleg módosulása a legvitatottabb. A kormányzati igény a speciális felhasználóé, amelynek igényeit megtagadni nem lehet, sőt, igényeinek elébe kell menni. Viszonyukat szabályozhatja a kormányzati információpolitika (ha van) és a statisztikai törvény, amennyiben előírják, hogy milyen statisztikákat kell készíteni, mikor és milyen célokra, mikor kell azokat közreadni.

A tudományos elvárások hasonlóan sajátos igényeket fogalmazhatnak meg, amennyiben többen jelentenek a hagyományos repertoár közzétételénél, speciális reprezentatív mintákat igényelnek kutatási, vagy oktatási célokra.

A gazdasági és üzleti igények megsokszorozódtak, időtávbán gyorsabbak, és tartalomban árnyaltabbak lettek, munkaadói vagy munkavállalói, kamarai vagy szakszervezeti oldalról nézzük is a történeteket, az igények egyrészt finomodtak, másrészt nagyobbak lettek.

Végül, de nem utolsó sorban számolni kell az állami (közületi) igény címén a magánszemélyek, polgárok, szavazók stb. növekvő igényeivel (itt jelenik meg a média, a pártok, és minden más közösségi formációk igénye) is.

3.1 A magyar állam (információ)jogi és adminisztratív helyzete, 2006-2008

1. Az új személyijövedelemadó-bevallási ívet 2008 januártól le lehet tölteni az APEH honlapjáról. Az új keretprogrammal több és könnyebben elérhető segítséget ígér a felhasználóknak az adóhatóság. Mindez az új technológiának köszönhető, amelyet elsősorban azért kért az adózási szoftverekkel foglalkozó szakma már jó ideje, mert a régi program csak a Windows-alapú rendszereken futott, az új keretprogram viszont platformfüggetlen, vagyis bármilyen operációs rendszerrel működő gépre feltelepíthető a Java program segítségével.¹⁴⁴

2. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium értékelte az informatika és hírközlés múltját, jelenét és jövőjét közigazgatási oldalról, szabályozási szempontok szerint, majd programok szintjén. A szabályozás áttekintése során, a számhordozást kezdeményező eljárás átdolgozásával a fogyasztók számára rövidebbé és egyszerűbbé vált a folyamat. A számhordozás maximális ideje a korábbi 14 napról, 8 napra csökkent. Az új eljárási rend szerint a fogyasztóknak a korábbi kétszeri kapcsolatfelvétel helyett, csupán egyszer kell megkeresniük azt a szolgáltatót, amelyhez tovább kívánják vinni számukat. Az elektronikus hírközlésről szóló törvény módosításával a Magyarországon hatályos szabályozás 3 éves adatmegőrzési kötelezettsége egy évre csökkent. A törvény megalkotása során a tárca kiemelt figyelmet fordított az adatvédelmi biztosok uniós bizottságának ajánlásaira, és a magyar adatvédelmi biztos megállapításaira.¹⁴⁵

A gazdasági minisztérium tájékoztató oldalt indított (www.gkm.gov.hu; www.elker.hu). Az oldal mind a vállalkozásoknak, mind az elektronikus kereskedelmi szolgáltatást igénybe vevő vásárlóknak gyakorlatban hasznosítható információkkal szolgál. A fogyasztók az internetes vásárlás menetéről, a fizetési lehetőségekről, az esetleges kockázatokról és azok elkerüléséről, valamint a jogorvoslat módjairól kapnak tájékoztatást, míg a vállalkozók átfogó képet kapnak az elektronikus bolt indításához, üzemeltetéséhez kapcsolódó kötelezettségekről.

¹⁴⁴ Indul az új internetes bevallási rendszer. NOL, 2008. január 7.

¹⁴⁵ Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, Kommunikációs főosztály. Budapest, 2008. január 5. magyarorszag.hu

3. A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) Tanácsa a 2007-es év végén, a piacok elemzését és a széleskörű nemzeti konzultációt, valamint az Európai Bizottság jóváhagyását követően hirdette ki legfrissebb határozatait, amelyekben egyebek mellett első ízben kötelezte a jelenős piaci erejű szolgáltatókat csupasz DSL – azaz hagyományos telefonszolgáltatás nélküli – nagykereskedelmi szélessávú Internet-szolgáltatás nyújtására. A tranzit szolgáltatások piacán az NHH Tanácsának megállapítása szerint nincs jelentős piaci erejű (JPE) szolgáltató, így ott a Tanács kötelezettségeket sem szabott ki. A másik négy piacon egyaránt JPE szolgáltató a Magyar Telekom – amelybe a korábbi piacelemzés óta beolvadt az Emitel -, valamint a Monor Telefon Társaság, és a fuzionált Invitel és a Hungarotel. A határozatok kezelik az utóbbi két cég egybeolvadásával felmerülő kérdéseket is. A szélessávú internet további elterjedése érdekében kiemelten fontos, hogy a Tanács úgy döntött, hogy a szélessávú hozzáférési szolgáltatások piacán a kötelezett szolgáltatóknak akkor is biztosítaniuk kell helyi és országos szinten kiskereskedelmi partnereik számára a csupasz DSL-szolgáltatás hátterét, ha maguk nem nyújtanak ilyen, telefonelőfizetés nélküli kiskereskedelmi szélessávú szolgáltatást.¹⁴⁶

4. Az Audiovizuális Média Kormánybiztosság (AMK) nyilvánosságra hozta a magyar médiaszabályozási reform elvi megalapozását nyújtó jogalkotási koncepciót. Az ötvenoldalas dolgozat – amely a MeH honlapján teljes terjedelmében olvasható – hangsúlyozottan az AMK álláspontját tükrözi, így nem tekinthető sem a kormány, sem a koalíciós pártok szakpolitikusi által elfogadott tervezetnek. A törvényalkotókra mindazonáltal a médiaszabályozás ügyében (is) feszített ütemű munka vár: az Európai Parlament által elfogadott, az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló közösségi irányelvet a tagállamoknak két éven belül, azaz 2009 végéig át kell ültetniük a nemzeti jogrendbe.¹⁴⁷

5. A tévéelőfizetési-díj állami átvállalásánál biztosabb közmédia-finanszírozási forrást a Nemzeti Audiovizuális Média Stratégia (NAMS) készítői sem találtak. Sarkady Ildikó, az ügyben illetékes kormánybiztos politikai kérdésnek nevezte, hogy ezt az összeget ismét a polgárok fizessék-e, azaz „a mai társadalomra ráereszthetünk-e egy újabb megterhelést”. „A jelenlegi magyar médiarendszer az Európai Unióban nem állná ki a vizsgálat próbáját” - jegyezte meg a kormánybiztos, az EU-szabályok szerint az állam közvetlenül nem támogathat részvénytársaságokat, márpedig a hazai médiafinanszírozásban ez történik.¹⁴⁸

6. Nyilvánossá válhatnak a Magyar Televízió szerződesei és a kuratórium közérdekű tevékenységével összefüggő adatok a köztévé kuratóriumi elnökségének döntése nyomán. A kuratóriumi elnökség felkéri Rudi Zoltán tévéelnököt, hogy „biztosítsa a közpénzek felhasználásának és a közfeladatok ellátásának társadalmi kontrollját a gazdálkodásra, a szerződésekre, a szakmai feladatellátásra” és azok betartására vonatkozóan, a gazdálkodási működési adatok teljes körének nyilvánosságát tételével. Évek óta vita volt abban a kérdésben, mely szerződéseit és milyen részletességgel hozza nyilvánosságra a közmédia; ellenzéki delegáltak legutóbb december közepén kezdeményezték, hogy tegyék közzé az MTV székházbérleti és -működtetési szerződését, már akkor jelezve, hogy minden megállapodás nyilvánosságra hozatalát szükségesnek tartják.¹⁴⁹

7. Interjú készült a KSH kirúgott elnökhelyettesével. A kormány kényszerű rögtönzéseit, terveinek megghiúsulását a döntések következményeivel számoló, hatásvizsgálatokat tartalmazó mélyebb statisztikák hiánya is magyarázza – mondja dr. Soós Lőrinc (ma a Info-

¹⁴⁶ Kötelező a nagykereskedelmi csupasz DSL szolgáltatás nyújtása. NHH, Kütyü Magazin Hírporthál, 2008.01.08.10:44.

¹⁴⁷ Az Audiovizuális Média Kormánybiztosság jogalkotási koncepciója. Médiaszabályozási reform. 2008-01-09, VGO

¹⁴⁸ Sarkady Ildikó: a tévéelőfizetési-díj a közmédia-finanszírozás alapja. MTV, Nap-kelte, MTI, 2008. január 10. 09:22

¹⁴⁹ MTV: szabályzat készül a közérdekű adatok nyilvánosságáról. 2008. január 10. csütörtök, 16:07. MTI, emasa.hu

Datax Kft. privát kutatóintézet igazgatója) a Központi Statisztikai Hivatal volt elnökhelyettese. A korábbi ciklus elnöke, Mellár Tamás menesztése után, 2004-ben őt is elbocsátották. Bár állásába vissza nem helyezték, minden munkaügyi perét megnyerte. Most Veres János miniszter nyilvános bocsánatkérésére vár. 2005 szeptemberében egy ellenzéki képviselő a parlamentben interpellálta a magyar kormányt arról, hogy mit kívánnak tenni, szembesülve azzal a ténnyel, hogy sorozatban veszítik el a munkaügyi pereket a KSH volt vezetőivel szemben. Az ellenzéki kérdésre nem Gyurcsány Ferenc, és még csak nem is kancelláriaminisztere, Kiss Péter válaszolt, hanem Veres János. Bár neki nincs köze a KSH-hoz, mégis, a következőt nyilatkozta a nyilvánosság előtt: „A KSH vezetőit azért kellett meneszteni, mert még a szakma alapvető, tárgyyszerű követelményeinek sem feleltek meg.” Ezután indított pert Mellár Tamás a személyiségi jog megsértése miatt, amihez mi is – a két volt elnökhelyettes – csatlakoztunk. Az én becsületsértési peremet egy héttel ezelőtt másodfokon is sikerült lezárni, elmarasztalták a pénzügyminisztert. Arra ítélték, hogy az elsőfokú ítéletbe foglalt, bocsánatkérő szöveget a parlament plenáris ülésén, a televíziós kamerák előtt olvassa fel.¹⁵⁰

8. Magyarországon az Internet, a mobiltelefonok elterjedése megnehezíti a szabályok betartását. Hogy mi minősül a kampánycsend megsértésének, azt törvény és az Országos Választási Bizottság (OVB) állásfoglalása magyarázza. Egyetlen médium sem szerepeltetheti a kampánycsendben a jelölteket, sőt még csak nem is említheti a jelöltek, jelölő szervezetek nevét és azt sem, hogy valaki visszalépett az indulástól. A Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének van egy Választási Etikai Kódexe a kampánycsend időszakára, de ez nem jogszabály. Az OVB ezért az Internettel összefüggő problémákra is megoldást keresett. Így kimondták, hogy nem kampánycsend-sértés, ha a korábban egy portálra föltett, a jelöltekkel, jelölő szervezetekkel kapcsolatos információk elérhetők a kampánycsend ideje alatt is. Újabb információkat azonban a kampánycsendben föltenni már nem szabad.¹⁵¹

9. Hamisítás elleni nemzeti testületet hoz létre a kormány a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogsértések visszaszorítása érdekében - jelentette be az Új rend program végrehajtásáért felelős kormánybiztos. A testületben jogvédő, gazdasági, civil és rendvédelmi szervezetek képviselői lesznek, feladata a hamisítás elleni stratégia és intézkedési tervek elkészítése lesz. A kormánybiztos szerint évente nagyjából százmilliárd forinttal csökkenti a költségvetést a szerzői jogok védelme alá eső termékek hamisítása. Az Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány adatai szerint a filmipar 2006-ban 6 milliárd forint bevételtől esett el a kalózkodás miatt, ez a nettó forgalom 20 százalékát teszi ki. A jogvédő szervezetek azt állapították meg, hogy Magyarországon tízből kilenc letöltés illegális, tíz DVD-ből hét nem eredeti.¹⁵²

10. Szünetel a telefonszámok hordozhatósága. A technikai átállás természetesen nem érinti a korábban hordozott számokat, azok ugyanúgy működnek, mint eddig. 2008. január 28. és február 3. között nem lehet telefonszámokat hordozni, mivel a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) a szolgáltatókkal folytatott egyeztetések után a jogszabályban előírt kötelezettségének megfelelően továbbfejleszteti a számhordozást támogató Központi Referencia Adatbázis (KRA) rendszerét. Az NHH közlése szerint a mostani fejlesztés lehetővé teszi a helytől független elektronikus hírközlési szolgáltatás (06-21-es) számainak hordozhatóságát, illeszkedik a szolgáltatók fejlesztéseihez és megkönnyíti az Internet-alapú hanghívást (VoIP) kínáló szolgáltatók piacra lépését is.¹⁵³

¹⁵⁰ Interjú a KSH kirúgott elnökhelyettesével. 2008. január 22. 06:40. hvg.hu

¹⁵¹ OVB, Népszava Online

¹⁵² A magyar kormány hadat üzent a kalózkodnak. 2008. január 25., péntek 15:13. InfoRádió, inforadio.hu

¹⁵³ Szünetel a telefonszámok hordozhatósága. 2008-01-28 09:32 [Médiainfó - www.mediainfo.hu]

11. Az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) közigazgatási eljárás keretében vizsgálta a Magyar Rádió Zrt. MR2-Petőfi Rádió műsorszolgáltatását, és széles körben tanulmányozta a közszolgálati műsorszolgáltatás meghatározásában irányadó európai szabályozási környezetet. A testület megállapította, hogy a műsorszolgáltató nem tesz eleget a médiatörvényben a közszolgálati műsorszolgáltatók számára előírt alapvető követelményeknek, műsorszolgáltatása sérti a törvény 23. § (3) bekezdését. A Petőfi nem biztosítja a műsorszámok és a nézetek sokszínűségének, a kisebbségi álláspontoknak a megjelenítését, nem gondoskodik a műsorszámok változatosságával a hallgatók széles köre érdeklődésének színvonalas kielégítéséről. A testület felhívta a műsorszolgáltatót a jogsértés megszüntetésére.¹⁵⁴

12. A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) utóvizsgálat keretében megállapította, hogy a vezetékes telefonszolgáltatók az ellenük lefolytatott versenyfelügyeleti eljárásokban előírt kötelezettségeket teljesítették, s valamennyi szolgáltatási területen bevezették a telefon előfizetés nélküli széles sávú internetes, ADSL szolgáltatást. A díjkiegyenlítés fokozatos megvalósulása, az előfizetői díjak növekedése, illetve különösen a hurokátengedés költségalapú díjának csökkenése megváltoztatta a helyzetet. A GVH ezért 2006 januárjában versenyfelügyeleti eljárásokat indított az öt volt koncessziós vezetékes telefon szolgáltatást nyújtó vállalkozás, a Magyar Telekom, az Invitel, a Hungarotel, az Emitel és a Monortel ellen, annak vizsgálatára, hogy azok visszaélnek-e gazdasági erőfölényükkel, amikor az ADSL szolgáltatás előfeltételeként a vezetékes telefon hozzáférési szolgáltatás igénybevételét írják elő ügyfeleik számára.¹⁵⁵

13. "eSzolgáltatások 2.0" eKözszolgáltatások és jövőjük Magyarországon és nemzetközi összehasonlításban. Beszámoló egy konferenciáról. Az Amerikai Kereskedelmi Kamara és az ICEG EC által szervezett rendezvényen megvitatták, hogy mennyiben lehet kimutatni a fejlesztéspolitika turizmusra gyakorolt hatásait. A résztvevők a kerekasztal-beszélgetésen értékelik, hogy a turizmus fejlesztését szolgáló stratégiák mennyire illeszkednek az ágazat szereplőinek saját elképzeléseikhez illetve a realitásokhoz. Hogyan befolyásolja mindezt a web2.0 alkalmazások megjelenése? Hogyan képesek a közösségi kezdeményezések megváltoztatni a közszolgáltatások jelenleg ismert modelljét az IKT eszközök terjedésével? Hogyan léphetünk előre az eKormányzat, az eKözigazgatás után az eDemokrácia felé? Építhetünk-e ezekkel az eszközökkel egy befogadóbb társadalmat? A konferencia témája az eSzolgáltatások - főként eKormányzat, eEgészségügy - fejlődésének áttekintése nemzetközi összehasonlításban, és a főbb jövőbeli trendek felvázolása. A konferencia lehetőséget nyújt a résztvevők számára, hogy megismerhessék és megoszthassák egymással tapasztalataikat, sikereik és esetleges kudarcaik történetét. A konferencia résztvevői lesznek hazai és külföldi államigazgatási szakemberek, kutatók, elemzők, szakértők és a vállalati szféra képviselői - mindannyian az eSzolgáltatások felhasználói.¹⁵⁶

14. Tájékoztató a soron kívüli adatszolgáltatás elrendeléséről. Az adózás rendjéről szóló törvény 52. § (11) bekezdésében foglaltak alapján az állami adóhatóság vezetője a nemzetgazdaság aktuális állapotának, illetőleg az azt befolyásoló hatások, folyamatok elemzése, értékelése érdekében a 10.000 legnagyobb adóteljesítménnyel rendelkező adózót soron kívüli adatszolgáltatásra kötelezheti gazdasági tevékenységének olyan adatairól, amelyek a jogszabály alapján vezetett nyilvántartásaiból megállapíthatók és adókötelezettségeivel összefüggésben állnak. Az adatszolgáltatásnak a bevallásokhoz hasonlóan elektronikus úton kell eleget tenni 2008. április 1-ig.¹⁵⁷

¹⁵⁴ ORTT: a Petőfi Rádió sérti a közszolgálati műsorszolgáltatás alapkövetelményeit. mediainfo.hu, 2008-01-30 15:41, (OS) hirtv.hu

¹⁵⁵ Mindenhol van már "csupasz" ADSL a versenyhivatal szerint. NOL, 2008. február 4., (MTI)

¹⁵⁶ "eSzolgáltatások 2.0" eKözszolgáltatások és jövőjük Magyarországon és nemzetközi összehasonlításban. 2008. február 20. ICEG European Center (www.iceg.org) és Portfolio.hu (www.portfolio.hu)

¹⁵⁷ Tájékoztató a soron kívüli adatszolgáltatás elrendeléséről. 2008.03.20, Apeh, adoforum.hu

15. Elkészültek a K&H Bank brókercégnél elkövetett pénzmosás-, csalás- és sikkasztássorozat büntetőperében megrendelt igazságügyi könyv- és adószakértői vélemények. A bróker cég vezetőit, valamint az irányító, ellenőrző igazgatóságot és felügyelő bizottságot is felelősség terheli, és ez alól nem menthetők fel a tulajdonosok sem, mivel évekig nem léptek fel a szabálytalanságokkal szemben, pedig azok egy részéről a pénzügyi felügyelettől tudomásuk lehetett. A perben az ügyészség sikkasztással, pénzmosással, vesztegetéssel, orgazdasággal, bűnpártolással és közokirat-, valamint magánokirat-hamisítás elkövetésével vádolja Kulcsár Attilát és társait.¹⁵⁸

16. A korábbi négy százalékos várakozás helyett három százalék körüli GDP-növekedést tart reálisnak jövőre az Állami Számvevőszék elnöke. Kovács Árpád különösen nagy problémának tartja, hogy a következő években sem lehet a versenyképesség számottevő javulására számítani, mert a gazdasági teljesítmény nem ebbe az irányba mutat. Az elmúlt években a költségvetési törvények úgy irányoztak elő mintegy 1.500 milliárd forintot gazdaságfejlesztési kiadásokra, hogy nem határozták meg a közép- és hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlesztések átfogó stratégiáját - állapítja meg az Állami Számvevőszék.

Az ÁSZ a gazdaságfejlesztés állami eszközrendszerének vizsgálatakor kritikával illette, hogy a gazdaságfejlesztés fogalmát jogszabály nem definiálja, nem körülhatárolt az állam, a kormány gazdaságfejlesztési feladata, illetve a gazdaságfejlesztési célú források köre.

Megállapították azt is, hogy az elkészített ágazati és egyéb részstratégiák nem a kívánatos sorrendben készültek el. A 25-50 évre szóló Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia kormányzati szintű elfogadása nélkül készült el például az Új Magyarország Fejlesztési Terv, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, és a második Nemzeti Környezetvédelmi Program. A törvényi előírás ellenére sem fogadták el a középtávú agrár- és vidékfejlesztési stratégiát a számvevőszéki ellenőrzés időpontjáig.¹⁵⁹

17. Az EU fellép adóügyben Magyarországgal szemben. A Bizottság felszólítja Magyarországot, hogy szüntesse meg a kutatás-fejlesztési célú adókedvezmények területén fennálló megkülönböztetést, amennyiben csak azokat az adófizetőket részesítik adókedvezményben, akik magyarországi helyszínen végeznek kutatás-fejlesztési tevékenységet. E rendelkezések összeegyeztethetetlenek az EK-Szerződés 49. cikke és az EGT-megállapodás 36. cikke által biztosított szolgáltatásnyújtási szabadsággal. Ez a felszólítás indokolással ellátott vélemény formájában (az EK-Szerződés 226. cikkében előírt jogsértési eljárás második lépéseként) valósul meg. Ha a Bizottság két hónapon belül nem kap kielégítő választ az indokolással ellátott véleményre, az ügyet az Európai Bíróság elé utalhatja. A magyar jogszabály kedvezményesebb elbánásban részesíti a magyar felsőoktatási intézmény és a Magyar Tudományos Akadémia által alapított kutatóintézet (kutatóhely) kezelésében lévő területen végzett alapkutatást, alkalmazott kutatást vagy kísérleti fejlesztést, mint a más uniós tagállamban vagy EGT/EFTA-országban lévő hasonló helyszínen végzett kutatás-fejlesztési tevékenységet.¹⁶⁰

18. Börtön közérdekű adatok eltitkolása miatt? A Fidesz javaslata értelmében a Btk. módosításával idősök és fiatalok ellen elkövetett bűncselekmények büntetési tételeit súlyosbítanák. Másrészt a költségvetési gazdálkodás fegyelmét kívánják megerősíteni. Harmadrészt az áfa-visszatérítés visszatartásának a lehetőségét szeretnék kivenni az áfatörvényből. „A felelős és tisztességes állami magatartásról” címet viselő javaslat a gazdasági bizonytalanság felszámolásával törekszik a trükközéseket megakadályozni. Varga

¹⁵⁸ Brókerbotrány: bíróságon az új szakvélemények. Magyar Hírlap, dunatv.hu, 2008.03.28. péntek 08:05, dtv.hu

¹⁵⁹ Kovács Árpád: folytatódik a nehéz esztendőök sorozata. 2008-03-28 07:32:33, InfoRádió-Aréna. ÁSZ-ellenőrzés a gazdaságfejlesztés állami eszközrendszeréről. 2008-03-27 12:05:23, MTI, info-media.hu

¹⁶⁰ EU fellép adóügyben Magyarországgal szemben: Már megint kapzsid vagyunk... cs, 2008/04/03 - 13:19 – johannes, euroastra.hu

Mihály emlékeztetett rá, hogy 2006-ban Veres János miniszter eltitkolta azokat az adatokat, amelyek világossá tették volna a választások előtt, milyen a valós gazdasági helyzet. A Fidesz törvényjavaslata szerint az, aki tájékoztatási kötelezettségének nem tesz eleget, közérdekű adatot „hozzáférhetetlenné tesz vagy meghamisít”, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Három évig terjedő szabadságvesztést lehetne kiszabni, ha az államháztartási törvény által meghatározott közérdekű adatra vonatkozik a hamisítás.¹⁶¹

19. A második Nyilvánosság konferencián - amelyet az Értünk Egyesület és a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége rendezett az Echo Tv támogatásával – az előadók az ország megosztottságáról beszéltek, és arról, hogy gyenge a civil társadalom, nem vonhatja felelősségre a hatalmat. Ennek egyik legfőbb oka, hogy az országot meghatározó döntések nem kapnak nyilvánosságot, és az ország vezetői nem néznek szembe a tényekkel. A konferencia résztvevői szerint nálunk nincs független értelmiség... „relativizálódott a valóság, hiányzik a kollektív és a szociális felelősség – mondta Simon János politológus, aki úgy véli, hogy a politikai osztály zárt lett, működése pedig ellenőrizhetetlen.” – „Ma két mérőszinőr mentén lehet nyilatkozni, s aki valamelyiknek nem felel meg, az megbukik” – mondta Rubovszky Rita kulturális menedzser. - Babarczy Eszter kulturtörténész szerint húsz éve nem jött létre közmegegyezés az áthághatatlan szabályokról a közéletben. Úgy véli, az írástudók árulása az, hogy nem képviselik a közös normákat.

A normákkal és követésükkel kapcsolatban kiderül, hogy „később megszüntetett iskolákra is jutott támogatás. Ez azt mutatja, hogy stratégia nélkül költötték el a fejlesztési forrásokat 2004 és 2006 között” – mondta Bihary Zsigmond, az Állami Számvevőszék főigazgatója. Átfogó nemzetgazdasági stratégia nélkül költött milliárdokat a kormány fejlesztésekre 2004-2006 között az ÁSZ szerint. Kállay László, a gazdasági tárca főosztályvezetője szerint nehéz mérni a források felhasználásának konkrét eredményeit.¹⁶²

20. Az Európai Bizottság felfüggesztette a versenyfelügyeleti vizsgálatot az OMV osztrák olaj- és gázipari vállalat tervéről a Mol felvásárlására, mert az érintettek egyike nem nyújtotta be a kért adatokat a bizottságnak. Nemcsak a két érintett vállalatról, hanem más szereplőktől is kérnek információkat, így elvileg elképzelhető, hogy nem az OMV vagy a Mol nem szolgáltat információval. Korábban mindkét cég értesre adta, hogy teljes körűen együttműködik a bizottsággal a vizsgálatban. Egy bizottsági forrás ugyanakkor célzott arra, hogy az információnyújtást a leginkább érintett két cég egyike mulasztotta el. A bizottságnak eredetileg 2008. július 22-ig kellett volna végleges határozatot hoznia arról, hogy az összefonódás jelentősen korlátozná-e a tényleges versenyt az egységes piacon. A mostani felfüggesztés miatt várhatóan új határidőt adnak meg.¹⁶³

21. Az elmúlt évben átfogó kutatást végeztek az elektronikus információszabadság közzétételi szabályainak való megfelelésről és az elektronikus adatigénylés magyarországi gyakorlati lehetőségéről. A vizsgálat készítői szerint a tanulmány még ott is képes volt eredményeket elérni, és hatást kifejteni, ahol a vizsgált szerv esetleg nem értett egyet a megállapításaikkal. Sok szervezet megköszönte munkájukat, és a felvetett javaslataik mentén módosította a honlapját. Ilyen volt többek között a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, az Országgyűlési Biztosok Hivatala, a kisebbségi biztos, az Állami Számvevőszék és az Országos Környezetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség is. Ezek a közhatalmi szervek nemcsak, hogy megfogadták és elfogadták a tanulmány kijelentéseit és következtetéseit, hanem tovább is gondolták a törvényi kötelezettségüket, és új lehetőségekkel és megoldásokkal álltak elő. Különösen fontos itt kiemelni a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét, amely a

¹⁶¹ Börtön közérdekű adatok eltitkolása miatt? Népszabadság, Cs. I., 2008. április 16.

¹⁶² Közös normák és mérőszinőr . Kacsóh Dániel. Feneketlen zsákba öntöttük a fejlesztésre szánt forrásokat. Kiss Gergely. mho.hu, 2008, ápr., 16., szerda

¹⁶³ Adathiány miatt leállt a Mol-OMV-vizsgálat. 2008. május 5. 15:16. FigyelőNet, MTI-Eco. fn.hu

felvetéseinken túl, egyéb hatékonyabb és felhasználóbarát megoldásokat is bevezetett. Válaszában a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium ugyan nem értett egyet azzal az állítással, hogy rendszertelen lenne a költségvetési információk közzététele, de később azt tapasztalták, hogy már három kattintással elérhetők a kívánt információk.¹⁶⁴

22. Elkészítették az Állami Számvevőszék Fejlesztési és Módszertani Intézetében (ÁSZ Femi) a következő évi költségvetési tervezés makrogazdasági mozgásterének összefüggéseiről szóló tanulmányt. Megállapították, hogy az állami túlköltekezés állandósulása a pénzügyi egyensúlyhiány elmélyítéséhez vezet. Ha a túlzott deficit és az államadósság kiszorító hatással jár együtt, akkor az egyértelműen fékezi a növekedést, miután az adósság finanszírozása jelentős forrásokat szív el a gazdaság más szereplőitől, főként a vállalkozásoktól. Hatástanulmány nélkül tervez a kormány. A bizalom helyreállításának fontos feltétele volna a költségvetési tervezés, az elfogadási és beszámolási rendszer átláthatóságának növelése, a kormányzati lépések hatástanulmányokkal történő megalapozása – állítja elemzésében az ÁSZ Femi. Az államháztartás kiadási szerkezetében a kedvező irányú elmozdulás után visszarendeződés zajlik: a folyó kiadások aránya ismét meghaladja a 85 százalékot.¹⁶⁵

23. Vitathatóak kétszázézer vállalkozás adatai. Az Igazságügyi Minisztériumom még vizsgálja a cégszolgálat működését, ennek befejezését április végére ígérték. Az index.hu arról számolt be, hogy súlyos problémák vannak a cégnyilvántartással, ugyanis nem egyforma adatok szerepelnek a cégközlönyben és az Országos Céginformációs és Cégnyilvántartó Rendszerben. Az Indexnek nyilatkozó szakemberek szerint a helyzet súlyosságát jól mutatja, hogy csaknem kétszázézer magyar vállalkozás adatai vitathatók a bíróság előtt, hiszen a két nyilvántartás között eltérés van. Jogászok szerint, akár a gazdasági bűncselekményekkel meggyanúsított személyek is hivatkozhatnak erre az eltérésre. A cégszolgálatot végző társaság az 1990-es évek közepén került kapcsolatba az Igazságügyi Minisztériummal. A cég saját fejlesztésű szoftvere látja el mindkét nyilvántartást, ezért is érdekes, hogy a két adat nem egyezik. A cég ügyvezetője szerint lehetnek a cégjegyzékekben olyan adatok, amelyek valamilyen okból nem jelentek meg a Cégközlönyben, amely egyébként nem közhiteles cégnyilvántartás, ami "nem mond ellent annak a ténynek, hogy Cégközlönyben megjelent közlemények közhitelesek".¹⁶⁶

24. A Magyar Információbrókerek Egyesületének aktuális konferenciájának címe: Pr az információs szolgáltatásokban. A megrendelő és szolgáltató közötti bizalmi kapcsolat nélkül tehát nehéz elképzelni az üzleti kapcsolatot. A két fél természetesen eltérő módon látja ugyanazt a szolgáltatást. Például az ügyfélszolgálatot vagy kommunikációt az ügyfelek háromszor olyan fontos megtartó-tényezőnek tartják, mint a szolgáltatók. Az ár hatása a lemorzsolódásra viszont kisebb az ügyfelek, mint a szolgáltatók szerint (a RightNow felmérése, 2005). Egy információs tanácsadók ügyfeleit megkérdező, svéd, magyar, izlandi, dán és kanadai válaszadók visszajelzéseit begyűjtő felmérés feltárta, milyen képességeket tartanak legfontosabbnak információs szolgáltatójukban.

1. Szakmaiság (a kompetencia, hitelesség, gyakorlat és tárgyalóképesség az adott szakterületen)

2. Kommunikációs képesség (világos és közérthető fogalmazás az ügyféllel és munkatársaival való kapcsolattartásban, gondosság és érdeklődés az ügyfél irányában, jó modor, udvariasság és jó memória)

3. Céltudatosság (gyors reagálás, a probléma megértése és objektív értelmezése, az ügyfél szempontjainak megértése és elfogadása, a kreativitás és fegyelem kedvező kombinációja)

¹⁶⁴ Az elektronikus információszabadság első két éve -- az FVM már csökkentette a kattintások számát. F: EKINT, ápr. 29., <http://www.ekint.org/ekint/ekint.news.page?nodeid=231>

¹⁶⁵ Hatástanulmány nélkül tervez a kormány. Hunyor Erna, mho.hu, 2008. 05.07.

¹⁶⁶ Vitathatóak kétszázézer vállalkozás adatai. 2008. május 19. hétfő, 16:29. InfoRádió, Kálló Izabella, inforadio.hu

4. Leleményesség és probléma-megoldási képesség (a szervezet megérzése, eredményes együttműködés, képesség a meghallgatásra, kíváncsiság, motiváltság és türelem)

5. Késlekedés nélküli kommunikáció, vállalások betartása, időben és a szolgáltatás tárgyában.¹⁶⁷

25. Miközben a politikai praxisban majdnem mindennapos esemény lett az adatbázissal való visszaélés, minősített esetet nem sikerül rögzíteni. De egyet mégis. 2006. február 28-án derült ki a gyulai kistérség irodájában, hogy az egyik munkatárs, Ferenczi László, Tóth Imre fideszes parlamenti képviselőhöz és kampányfőnökéhez, Mokán Istvánhoz címzett leveleket küldött el. Félreérthetetlen tartalmú levelek voltak ezek, amelyek részben Perjési Klára lejáratásáról, kiszivárogtatott belső információkról, pályázatokról, sőt választási taktikai tanácsokról szóltak. Többek között arról, hogy Tóth Imre mikor és milyen számú ajánlószelvény összegyűlése esetén adja azokat le a helyi választási szerveknek. Az Országos Választási Bizottságnak (OV) jelezték az ügyet, amely hivatalból feljelentést tett a rendőrségen. "Bűnösnek mondta ki az Orosházi Városi Bíróság csütörtöki elsőfokú ítéletében Ferenczi Lászlót, a gyulai adatbázis készítőjét/kezelőjét, ezért 250 ezer forint pénzbírságra és 330 ezer forint büntügyi költség megfizetésére kötelezte."¹⁶⁸

26. Az Apeh tájékoztatja a költségvetési támogatásban részesülő kedvezményezetteket, hogy az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 92. § (5) bekezdésének teljesítéséhez – az abban foglalt rendelkezések módosítására tekintettel – 2008. július 1-jétől hetenként szolgálat adatot az adatkérésre jogosult szervezetek számára. Az adatszolgáltatást az adatkérést megelőző hónap utolsó napjáig esedékes adótervezések, valamint az elévülési időn belül nyilvántartott behajthatatlanság miatt törölt tartozások alapján az adatkérésekben szereplő kedvezményezettek folyószámláinak központi vizsgálata alapozza meg.¹⁶⁹

27. Júliustól minden önkormányzat Interneten közzéteszi a legfontosabb adatokat. E kötelezettség teljesítéséhez azonban a kistélepüléseknek nincsen pénze. Egy törvénnyel több, amit képtelenség betartani, mondja egy polgármester az elektronikus információszabadságról szóló törvény rendelkezéséről. A már 2005-ben elfogadott törvény szerint minden közfeladatot ellátó szervezet számára kötelező, hogy a működésével kapcsolatos legfontosabb információkat hozzáférhetővé tegye. Ezt elsőként a központi igazgatásban és az országos hatáskörű szerveknél, majd a nagyobb városok számára is előírták, a jövő hónaptól viszont ez valamennyi településre érvényes. A közzétételi lista harminc-negyven pontból áll. A nyilvánosságra hozandó adatok közt van a név, a cím, az elérhetőség, a szervezeti felépítés, a vezetők neve, beosztása, telefonszáma. Tételeken be kell mutatni az adott intézmények feladatait és a hatáskörükbe tartozó ügyek elintézésének módját. Elérhetővé kell tenni a rendeleteket, tájékoztatást kell adni a hivatal létszámáról, az összesített személyi juttatásokról, a beszerzésekről, a támogatásokról, a pályázatokról. Az ÁSZ az üvegzséb-törvény kihirdetése óta ellenőrzi, hogy az önkormányzatok miként teljesítik közzétételi kötelezettségüket.

Másrészt az önkormányzatoknak nem lenne kötelező saját honlapot készíteni, mert a hírközlési tárca háttérintézménye, a Neumann Kht. az összes közfeladatot ellátó szerv adatait gyűjti, és elég lenne, ha a helyhatóságok a közzétételi listát oda eljuttatnák. A Kht. mind a 3.200 települést megkereste, és felajánlotta ingyenes szolgáltatásait.¹⁷⁰

28. Az offshore-számlák alkonya jön? A magyar büntetőjog az adócsalás törvényi tényállásának meghatározásakor tág határokat szab meg, amikor az „adóbevétel csökkentése”

¹⁶⁷ A bizalomépítés hatásai az információszolgáltatásban. 2008. május 25. 09:35. Prim Online, prim.hu

¹⁶⁸ Ítélet a gyulai adatbázis-botrányban: bűnös! NOL, 2008. június 6. Hír6

¹⁶⁹ Tájékoztatás a költségvetési támogatásban részesülő adózók köztartozásairól szóló adatszolgáltatás változásáról. 2008-06-26 08:18:52, Apeh, infomedia.hu

¹⁷⁰ Az információszabadság pénz hiányában elmarad? Népszabadság, Lencsés Károly, 2008. június 28. NOL

fogalmat használja. A „jogtalan haszonszerzés” fogalma alkalmas arra, hogy az offshore társaság által sikeresen elért adómegeteremtést a hatóságok jogtalanak minősítsék, ugyanis az egyedi értelmezést igényel, hogy mely cselekmény csak az adóelőny kihasználása, és mely már egy jogtalan haszonszerzésre irányuló magatartás. Az OECD számos bi- és multilaterális egyezmény megkötésével törekszik a pénzügyi átláthatóság megteremtése, arra kötelezve az egyes államokat, hogy ennek megteremtése révén az offshore társaság előnyei megszűnjenek.

Az adattárolásban és adatcserében az USA élen jár, így természetesen ma már az Európai Unió adóhatóságai számára is hozzáférhetőek az Egyesült Államokban működő offshore társaságok adatai. Ennek egyik eszköze éppen a konstrukcióból adódó „partnership” megoldás. Másrészt az USA-ban honos adórendszer már a kamatadóól függetlenül a bevallás részének tekinti bármely más országban meglévő megtakarításaink adatközlését. Az egyes államok által aláírt egyezmények folytán ma már az ügyvédi titok nem képezheti akadályt a pénzmosásról szóló jogszabályok végrehajtása során az adatok átadásának, illetve jelentésnek. Az ügyvédi titok ilyen értelemben megszűnt. A bankoknak nem érdekük, hogy egy offshore-ozó ügyfél miatt pénzmosásban bűnsegéd-gyanúba keveredjenek, ezért felmondják az offshore cégek számlavezetését. „Lásd pl. azt a magyar bankot, mely talán a legtöbb offshore cég számlával rendelkezett a magyar bankok közül, s legliberálisabb módon kezelte az iparágat, ám ez év tavaszán 180 fokos fordulatot vett, s megszabadult a nem átlátható ilyen ügyfelektől.”¹⁷¹

29. Itt a közös mobilos telefonkönyv: a mobiltelefonról is használható, cégek számára fejlesztett közös telefonkönyv, amelynek segítségével akár több ezres ügyféladatbázisban számítógép nélkül kereshetünk és hívhatunk akkor is, ha az irodán kívül vagyunk és csak a mobil van kéznél. A közös céges mobilos telefonkönyv lényege, hogy az összes ügyfél összes telefonszámai egy központi adatbázisban tárolódnak (amely összeköthető a már meglévő céges ügyfél-adatbázissal, de akár az Outlook címjegyzékével) amihez egy egyszerű – mobilról is gyorsan működő - webes felület is jár. Ha egy számot akarunk megtudni nincs más dolgunk, mint (a megoldás telepítésekor a kedvencek közé elmentett weboldalt megnyitni és) mobilunkon rákeresni a hívni kívánt névre. A kapott kontaktok közül bármelyiket egy gombnyomással felhívhatjuk. A szolgáltatás eléréséhez vagy 3G-s Internet vagy Wifi elérés szükséges, illetve NOKIA márkájú mobil.¹⁷²

30. Elkészült a hamisítás elleni nemzeti stratégia tervezete, amely 2010-ig szólóan határoz meg cselekvési programokat. Három ágazat, a gyógyszer-, az élelmiszer-, és az informatikai ipar lehet leginkább kitéve hamisításnak, ezért a stratégia ezekre fókuszál. A kalózkodás, vagyis a szerzői jogi védelem alatt álló alkotások illegális felhasználása az elmúlt évek során olyan méreteket öltött Magyarországon, ami közvetlenül veszélyezteti a teljes szerzői jogi ágazat létét - kezdődik a hamisítás elleni stratégia tervezetének a kreatív és az informatikai iparra vonatkozó része. Három éve a szerzői jogokhoz kapcsolódó bűncselekmények száma meghaladta a 35 ezret.

Az előterjesztők meglepő - és a számok hitelességével szemben kétségeket ébresztő - adatokkal szolgálnak a Magyar Szabadalmi Hivatal 2005-ös, ám 2002-es adatokra épülő felmérésére hivatkozva: a szerzői jogi ágazatok együttes hozzájárulása a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott értékhez 6,67 százalék, miközben ezen a területen dolgozik a foglalkoztatottak 7,1 százaléka, vagyis az e szakmákban tevékenykedők kisebb arányban állítanak elő hozzáadott értéket, mint az átlag. Az iparág becsült vesztesége 2005-ben

¹⁷¹ Miért lesz lehetetlen offshore-számlát vezetni? 2008. június 30. dr. Marosi Andrea, Kapcsolódó anyag: Az offshore alkonya, avagy búcsú a kimentett vagyonoknak? adozona.hu

¹⁷² Egységben az erő: itt a közös mobilos telefonkönyv. 2008. június 30. 12:02, Prim Online, Szekeres Viktor, telefonkoczpont.eu, prim.hu

meghaladta a 65 milliárdot, a nemzetgazdasági kár a 225 milliárdot, az adóbevétel-kiesés pedig több mint 45 milliárd forint volt.¹⁷³

31. Hogyan kerülhetünk ki a zaklató cégek adatbázisaiból? A június 9-én elfogadott új reklámtörvény a DM küldemények rendszerét is szabályozza. A legfontosabb változás szigorúbb feltételekhez köti a DM megkereséseket: a levelekhez a hirdető cég ezentúl köteles ingyenes válaszbortékot is küldeni, és egy online lemondási lehetőséget is biztosítani, így könnyebben kitörölthetjük magunkat a listákról. A szigorítás nyomán várhatóan kevesebb lesz az illegális adatgyűjtések száma. A lakosság a politikai marketinggel szemben kifejezetten zárkózott: egy-egy politikai DM kampány után tömegesen titkosítják telefonszámaikat.¹⁷⁴

32. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ) elnöksége szerint a helyi médiában a nyilvánosság hatalmi manipulálása általánosnak mondható. A magyar sajtót az erre hivatott intézmények megszorításokkal ugyan, de általában szabadnak minősítik, ez a megállapítás kevéssé vonatkozik a döntő többségében közpénzen működtetett, tehát közszolgálatnak minősülő, sok száz helyi lapra, rádióra és televízióra, internetes portálra. Ezek többnyire a helyi önkormányzati testületek túlsúlyos oldalának, jellemzően a polgármesternek rendelt propagandaeszközök. Az Eötvös Pál MÚOSZ-elnök aláírásával megjelentetett közlemény szerint Magyarországon ma több száz lap, televízió, rádió, internetes portál működik, másfelől sok száz újságíró dolgozik a sajtószabadság keretein kívül rekedve.¹⁷⁵

33. Július 1-jétől az APEH hetenként szolgáltat adatot az adatkérésre jogosult szervezetek számára, de az eddigi gyakorlattól eltérően nem értesíti adósait nyilvántartott tartozásaikról. Az állami támogatásban részesülő szervezeteknek nyújtott adatszolgáltatás az adatkérésekben szereplő kedvezményezettek folyószámlái alapján történik. Ehhez az adatkérést megelőző hónap utolsó napjáig esedékes adótartozásokat, valamint az elévülési időn belül nyilvántartott behajthatatlanság miatt törölt adósságokat veszik figyelembe. Amennyiben a vizsgált időpontra vonatkozó esedékességgel a hátralékos és a túlfizetést mutató adónemek egyenlege 0 forint, vagy túlfizeteses, "Nem hátralékos" minősítéssel közöl adatot a hivatal. A folyószámla tartozásos egyenlege esetén, adatszolgáltatásban a nyilvántartott tartozások túlfizetésekkel kiegészítve kerülnek tájékoztatásra.¹⁷⁶

34. Alapjaiban változtathatja meg a szoftver-közbeszerzési gyakorlatot az a per, amelyet a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) indított a Közbeszerzési Döntőbizottsággal (KD) szemben a kormány 25 milliárd forint értékű pályázata kapcsán. A "Microsoft-per" első tárgyalásán, szakmai körökben nagy vitát kavart szoftverközbeszerzés ügyében feszülten várják a döntést a Microsoft és tendernyertes hazai partnerei, illetve a velük évek óta vitában álló, nyílt forráskódú szoftvereket forgalmazó magyar cégek. A perben egyébként nem érintett sem nyílt forráskódú szoftvereket forgalmazó vállalat, sem pedig a redmondi szoftvercég - legalábbis jogi szempontból. Ha a bíróság elmarasztalja a KD-t, azzal azt is kimondja, hogy az eddig alkalmazott magyar gyakorlat versenyellenes volt. Az év elején lebonyolított 25 milliárdos kormányzati szoftvertender miatt ugyanakkor három magyar vállalkozás az Európai Bizottság versenyjogi biztosához is fordult. Az Open SKM, a Multiráció Kft. és az ULX Kft. arra kérte Neelie Kroes versenyjogi biztost, indítson eljárást a MeH Központi Szolgáltatási Főigazgatóságának (KSZF) pályázata ügyében.¹⁷⁷

¹⁷³ Totális tévúton a hazai szerzői jogvédők. 2008. június 30. 11:57, Napi Online, sg.hu

¹⁷⁴ Hogyan kerülhetünk ki a zaklató cégek adatbázisaiból? 2008. június 30. 16:59:00. Gábor Fanni, Menedzsment Fórum

¹⁷⁵ Sajtószabadságon kívül. Népszabadság, 2008. július 1., NOL

¹⁷⁶ Állami támogatás. Júliustól nem értesíti az APEH az adósokat. Utolsó módosítás: 2008. július 02. Szerző: adozona.hu

¹⁷⁷ "Microsoft-per": 25 milliárd forint a tét. Szoftverközbeszerzés: rossz a hazai gyakorlat? - A nyílt forráskódú programokkal kereskedők versenyhátrányt emlegetnek. Népszabadság • Varga G. Gábor • 2008. július 7.

35. A versenyhivatal helyett a pénzügyi felügyelet ellenőrzi a pénzügyi reklámokat szeptembertől. Az új eljárás alapjául szolgáló jogszabály hivatalosan uniós összhangot teremt, valójában a versenyhivatal és a bankok közötti elmérgesedett vita végére tesz pontot, amelyben tavaly összesen félmilliárd forint bírságot szabott ki a GVH. Szeptembertől ismét beindulhatnak a bankok a reklámpiacon - valószínűleg a nagyobb pénzintézeti marketing-aktivitás lesz az egyik következménye az Európai Unió normáihoz szabott új, a fogyasztókat védő jogszabálynak. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvényt június elején fogadta el az Országgyűlés az egyikeként azon néhány javaslatnak, amelyet a kisebbségben lévő kormány átvitt a parlamenten. A közös, jó cél, a fogyasztók védelme a tervezet mellé állította a pártokat, a törvényt egyetlen - független - honatya tartózkodása mellett fogadták el, vagyis: teljes egyetértésben. Szeptembertől reklámügyekben a pénzügyi szolgáltatók már egy másik hatósággal találhatják szembe magukat, a PSZÁF az új törvény betartásával foglalkozó osztályt most hozta létre.¹⁷⁸

36. Új szervezet alakult nemrégiben Pécsen a közérdekű adatok nyilvánosságra hozataláért. Az eddig példátlan kezdeményezéssel a civileknek nincs más céljuk, mint hogy érvényesüljenek a hatályos jogszabályok. Pénteken kezdődik meg annak az öt pernek a tárgyalása a Pécsi Városi Bíróságon, amelyet a Társaság a Közérdekű Adatokért (Taka) nevű civilszervezet indított a baranyai megyeközpont önkormányzata ellen, a hivatal által kötött szerződések, valamint az önkormányzati cégvezetők munkaszerződéseinek megismerése érdekében. A nemrégiben alakult civilszervezet célja, hogy a pécsiek hozzájuthassanak az őket jog szerint megillető közérdekű információkhoz és adatokhoz. A szervezet elnöke elmondta: 1992 óta létezik az a törvény, amelynek alapján az önkormányzatoknak szabályt kellene alkotniuk a közérdekű adatok nyilvánosságra hozataláról, ám ez Pécsen és feltehetőleg más önkormányzatnál sem létezik.

A Taka szeretne együttműködni a Társaság a Szabadságjogokért nevű szervezettel, mert az összefogástól a kezdeményezés más településekre való kiterjesztését reméli. De nem tartják feltétlenül szükségesnek, hogy mindenhol alakuljanak hasonló szervezetek, hiszen a jogszabály szerint minden magánszemélynek joga van betekinteni a közérdekű adatokba.¹⁷⁹

37. A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) huszonegy hírközlési szolgáltatót összesen 30 millió forintra bírságolt, mert az írásban megkötött egyedi előfizetői szerződéseik (EESZ) továbbra sem feleltek meg a jogszabályi előírásoknak. A közlemény szerint a hatóság a legmagasabb összegű, 12 millió forintos bírságot a Magyar Telekom Nyrt-re szabta ki, míg többek között az Invitel Zrt-t 5,5 millió forintra, a GTS-Datanet Kft-t 5 millió forintra, a Fibernet Zrt-t 3,5 millió forintra, a Digi Kft-t pedig 1,5 millió Ft-ra bírságolta. Az egyedi előfizetői szerződés és az általános szerződési feltételek (ÁSZF) együttesen alkotják az előfizetői szerződést. A szolgáltatók az előfizetőkkel előre kidolgozott feltételek alapján szerződnek, így az előfizetői szerződés (ÁSZF és EESZ) megkötése során az előfizető nem tudja saját egyedi szempontjait érvényesíteni. Az egyedi előfizetői szerződések 2006/2007-es vizsgálatának eredménye lesújtó volt, a vizsgált közel száz szolgáltató közül egynek sem volt teljes mértékben megfelelő a szerződése. Az utóellenőrzés első körében negyvenegy helyhez kötött telefonszolgáltatást kínáló cég szerződéseit vizsgálta újra az NHH. Az eredmények azt mutatják, hogy a hatóság korábbi felhívásának hatására a szolgáltatók általában igyekeztek szerződéseiket a jogszabályoknak megfelelően módosítani, és megkötni, de még mindig vannak olyan hiányosságok, amelyek miatt a hatóság huszonegy szolgáltató esetében bírsággal, tizenhét szolgáltatónál pedig újabb felhívással élt.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Elbúcsúzik a bankreklámoktól a versenyhivatal. Népszabadság • Várkonyi Iván • 2008. július 10.

¹⁷⁹ Pereskednek az adatok közzétételéért. 2008.07.10. Magyar Hírlap Online, jogiforum.hu

¹⁸⁰ Tömeges bírságok a hírközlési szektorban. 2008.07.10 10:42. portfolio.hu; valamint Az egyedi előfizetői szerződések 2006/2007-es vizsgálata. piacesprofit.hu

38. Az ORTT keresi a módját, hogy a médiumok ne bújhassanak ki a büntetések alól különféle trükkökkel, hanem hajtsák végre a büntetést, az elnémítást, vagy az elsötétítést. Az indokolás szerint az RTL Klub eljárása készítette lépésre az ORTT-t, ugyanis a kereskedelmi csatorna a labdarúgó Európa-bajnokság döntőjének napján összesen egy tucat korábbi büntetést hajtott végre; volt köztük olyan, amelyet három esztendővel ezelőtti kihágásért kaptak. Márpedig az elsötétítés időszakában a finálé miatt „éves viszonylatban várható legkisebb nézettséggel számolható” a csatorna.¹⁸¹

39. Nemcsak a bankoknál, hanem a távközlési cégeknél is működik a feketelista, amely azonban sokkal kevésbé szabályozott, mint a hitelintézeteké. Egy-két hónapos, pár ezer forintos számlatartozás után is felkerülhet bárki a telefontársaságok feketelistájára, amelynek következtében egy évig nem tud szerződést kötni. A három mobilszolgáltató által alkalmazott rendszer sokkal kevésbé szabályozott, mint a banki tartozásokat nyilvántartó, törvény alapján működő Központi Hitelinformációs Rendszer. A cégek üzleti titokként kezelik, hogy mekkora tartozás után rakják fel a feketelistára a nem fizető ügyfeleket.¹⁸²

40. Választásokra készül és adatbázist épít az MSZP. („2010-re szeretnénk a Fidesz információival konkuráló, saját adatbázist.”- szól a kampányszöveg, de a legtöbb törvénytelen akciót, az „adatbázispolitizálást” az MSZP vette igénybe először és alkalmazza azóta is.) „A pártban a látszat ellenére gőzerővel zajlik a felkészülés. A jövő hét második felében és augusztus 20-a után egy héten át regionális felkészítéseket tartanak. Ennek célja, hogy a helyi szervezetek vezetőit a szervezet- és hálózatépítéssel, illetve működtetéssel kapcsolatos feladatokra felkészítsék... A Fidesz mindenféle petíciók, népszavazások aláírásgyűjtő ívein feltüntette, hogy az aláíró hozzájárul ahhoz, hogy tájékoztató anyagokat küldjenek neki. Ezzel olyan 2-2,5 milliós, legális adatbázist hoztak létre, amelyet ráadásul többször, több körben is leellenőriztek” - mondja az MSZP egyik vezető politikusa.¹⁸³

41. Az SZDSZ várja - közölte Horn Gábor; az SZDSZ ügyvivője a Nap-kelte műsorában és elkerülhetetlennek mondta - a „hírtévés kábítószerügy” teljes kivizsgálását. A Hírtévé munkatársait és Veres János pénzügyminiszter volt kampányfőnökét is érintő tisztázatlan ügyet elképesztőnek mondta, és „a magyar politika mélyrepülése egyik fontos állomásának” nevezte. Ez egy elfogadhatatlan ügy, és teljesen mindegy, hogy ki kezdte - szögezte le a liberális politikus, utalva arra, hogy az ügyről kedden az SZDSZ ügyvivő testülete is tárgyalt. Elkerülhetetlen a teljes körű kivizsgálás, és teljesen mindegy, hogy meddig érnek el ezek az ügyek, tudnunk kell, hogy mi történt itt - hangoztatta az SZDSZ ügyvivője.¹⁸⁴

42. Újabb elképesztő kormányfordulat a 102/2008. (IV. 29.) Korm. Rendelet: a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter feladat- és hatásköréről szóló 29/2008. (II. 19.) Korm. rendelet módosításáról. A Kormány az Alkotmány 35. § (2) bekezdésében megállapított eredeti jogalkotói hatáskörében, az Alkotmány 35. § (1) bekezdésének c) pontjában megállapított feladatkörében eljárva a következőket rendeli el: 1. § A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter feladat- és hatásköréről szóló 29/2008. (II. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § h) pontja helyébe a következő rendelkezés lép, egyben a § a következő új i) ponttal egészül ki:

[A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter (a továbbiakban: miniszter) a Kormány]

„h) informatikáért,

i) közigazgatási informatikáért” (felelős tagja.)

2. § Az R. 3. §-a a következő új g) ponttal egészül ki:

¹⁸¹ Ravasz volt az RTL Klub - Nagyon nem tetszett az ORTT-nek. 2008-07-11 13:40:49. További részletek az eMaSa honlapján. eMaSa

¹⁸² A telefontársaságoknak is van feketelistájuk. 2008. augusztus 04. 08:14. MTI, hvg.hu

¹⁸³ A választásokra készül és adatbázist épít az MSZP. Nagy Szilvia. 2008-08-06 11:27. hirszerzo.hu

¹⁸⁴ Horn: a hírtévés ügy "a magyar politika mélyrepülésének egyik fontos állomása." 2008. augusztus 6. 09:48. hirado.hu/MTI

(A miniszter)

„g) az informatikáért való felelőssége körében előkészíti különösen az informatikáról szóló” (jogszabályokat, továbbá e tárgykörökben törvény vagy kormányrendelet felhatalmazása alapján miniszteri rendeletet ad ki.)

3. § Az R. a következő új 11/A. §-sal egészül ki:

„11/A. § A miniszter az informatikáért való felelőssége körében előkészíti az információs társadalom kiteljesítéséhez, valamint az infokommunikációs szektor fejlesztéséhez kapcsolódó stratégiákat, továbbá gondoskodik az azokhoz kapcsolódó programok végrehajtásáról.”

4. § Az R. 13. §-a a következő új e) ponttal egészül ki:

(A miniszter irányítja)

„e) a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézetet.”

5. § (1) Ez a rendelet 2008. május 1-jén lép hatályba.

(2) Ahol e rendelet hatálybalépését megelőzően kihirdetett kormányrendelet vagy kormányhatározat informatikáért való felelősség körében Gazdasági és Közlekedési Minisztériumot vagy gazdasági és közlekedési minisztert említ, azon Miniszterelnöki Hivatalt vagy a Miniszterelnöki Hivatalt vezető minisztert kell érteni.

(3) A gazdasági és közlekedési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 163/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § h) pontja, 3. § (8) bekezdése és 4. § (6) bekezdése hatályát veszti.

(4) Az e kormányrendelet alapján a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterhez átkerülő feladat- és hatáskörök tekintetében - az ellátásukhoz kapcsolódó egyéb feladatokra, jogosultságokra és kötelezettségekre is kiterjedően - a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogutódja a Miniszterelnöki Hivatal.

(5) A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 14. § (1) bekezdés c) pontjának alkalmazása szempontjából a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterhez átkerülő feladatkörök tekintetében a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogutódjának a Miniszterelnöki Hivatalt kell tekinteni.¹⁸⁵

43. Félbeszakadt a Magyar Rádió (MR) zenei együtteseinek számára meghirdetett évadnyitó társulati ülés, amelyre az énekkar meghívta Gulyás Dénes országgyűlési képviselőt és operaénekest. A fideszes képviselő szerint jelenléte miatt a rádió elnöke néhány perccel a kezdés után berekesztette az értekezletet, és csak a szövegvezetőkkel folytatott megbeszélést. Gulyás, aki egyébként az országgyűlési képviselők közül álló, Szená-Torok elnevezésű kórusnak is tagja, az értekezlet megszakítása után a Magyar Rádió kapujában elmondta: tudomása szerint nem zártkörűnek hirdették meg az évadnyitót. Mivel a múlt héten az együttesek menedzser-igazgatója, Boldoghy Kummert Péter a rádió épületében tájékoztatta az évad terveiről, szerette volna az intézmény vezetőinek elképzelését is megismerni. Beszámolt arról, hogy amikor Such György elnök az énekkar tagjai mellett fölfedezte, fölkerlte, hogy távozzon. Gulyás a képviselői igazolványa adta felhatalmazásra hivatkozott, az elnök viszont elmondása szerint erre úgy reagált, hogy az a rádióban nem érvényes, minthogy az egy részvénytársaság.¹⁸⁶

45. A Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium hosszú ideje napirenden tartja a vállalkozókat sújtó adminisztratív terhek csökkentését, ez idáig semmilyen megvalósítási terv nem született e téren. Továbbra sem tudni, hogy erőteljes politikai propagandáról van szó, vagy valós, de kidolgozatlan tervek gyűjteményéről. Bajnai Gordon nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter fő célul tűzte ki az adóadminisztráció egyszerűsítését. A minisztérium adatai szerint a cégeknek - uniós viszonylatban is nagyon magas - mintegy 750 milliárd forintba kerül az adóval kapcsolatos ügyek intézése. Szakértő a kormányzati körökben tapasztalható hozzá nem értést

¹⁸⁵ agzrt.hu/nyomtatvanyok/jogszabalyok/102_2008_Korm_rend.doc+Magyar+inform%C3%A1ci%C3%B3s+t%C3%A1rsadalom,+2008,+2.&hl=hu&ct=clnk&cd=131&gl=hu&lr=lang_hu
DOCJ 102/2008. Fájlfarmátum: Microsoft Word - HTML-változat

„e) a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézetet.” 5. § (1) Ez a rendelet 2008. május 1-jén lép hatályba.
(2) Ahol e rendelet hatálybalépését ...magzrt.hu/nyomtatvanyok/jogszabalyok/102_2008_Korm_rend.doc

¹⁸⁶ Ki akarta rúgni a rádióból Such György Gulyás Dénest. (MTI) 2008. szeptember 1. 16:39. MNO

az adóhatósági adó-megállapítás (ADAM) példájával demonstrálta. Az ADAM-ot, már 2004-ben beiktatták az adórendszerbe, ugyanakkor a projekt lényegében megbukott. (A jogosultaknak még az 1 százaléka sem vette igénybe.) Az ADAM vadonatúj javaslatként feltűnt Gyurcsány Ferenc "Megegyezés" című programjában is.¹⁸⁷

46. Egyszerűsített nyilvántartások készítésével nem csak időt, de gyakran a magas tanácsadói díjakat és adatbázis-vásárlási költségeket is megtakaríthatják a vállalkozások. A 18/2003 PM rendelet a transzferárazáshoz kapcsolódó OECD irányelv szellemiségének jegyében lehetőséget biztosít az adózóknak arra, hogy bizonyos kisebb volumenű ügyletek esetében dokumentációs kötelezettségüket csökkentsék. Ennek megfelelően, ha egy szerződésben szereplő ügylet értéke általános forgalmi adó nélkül számított szokásos piaci áron nem haladja meg az 50 millió forintot, egyszerűsített nyilvántartás készíthető. Fontos szabály, hogy az összehatárnak való megfelelés vizsgálatakor azoknak az ügyleteknek az értékét, amelyek a PM rendelet szerint összevonhatók lennének, – függetlenül az összevonás tényétől – összevonatlan kell számítani. Több szállításra vonatkozó (keret) szerződések vagy határozatlan időre megkötött szerződések esetén, amikor a szerződés lejártáig nem állapítható meg egyértelműen, hogy a szerződés alapján megvalósult ügyletek értéke meghaladja-e az 50 millió forintos összehatárt, nem készíthető egyszerűsített nyilvántartás.¹⁸⁸

47. Törvények felett állónak gondolhatja magát számos állami szervezet és önkormányzat, amikor a jogszabályokra fittyet hányva tart vissza közérdekű adatokat. Megtehetik, hiszen ha a bíróságon végül ki is derül, hogy nem a törvénynek megfelelően jártak el, felelősségre úgysem vonnak senkit. A közérdekű adatokkal kapcsolatban indított perek többségét az állam elveszíti, ám gyakran még a jogerős ítélet ellenére sem tesz eleget kötelezettségének. A hvg.hu kipróbálta milyen cégekkel szerződik az önkormányzat. De hiába kérték ki az adatokat, nem kapták meg. Az állami szervezeteket törvény kötelezi arra, hogy a közérdekű adatokat közzétegyék, a jogkövető állami intézmény magától tenné meg. A valóságban azonban nincs így. A Társaság a Szabadságjogokért szervezet eddig közel negyven, közérdekű adatok visszatartásával kapcsolatos perben volt alperes vagy annak jogi képviselője. „A perek egy része a Legfelsőbb Bírósáig is eljutott, de volt olyan is, amelyikben már az első tárgyaláson ítélet született. Előfordul, hogy beadjuk a keresetet és az alperes már a tárgyalástól való idézéstől megijed és kiadja az adatokat.”¹⁸⁹

48. Mi a közérdekű adat? Az információszabadsággal általánosságban a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) foglalkozik. Közérdekű adat az "állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől". Ennél furcsább történet volt a Magyar Hivatalos Közlönykiadó ellen indított perük. A TASZ akkor a Közlönykiadó szerkesztőbizottsági tagjainak 2002-ig visszamenően kiutalt juttatásokra volt kíváncsi. Jogerősen ugyan pert nyertek, de a kiadó az ítélet után két hónappal sem adta ki az adatokat. Amikor emiatt a szervezet bírósági végrehajtást kért, a közlönykiadó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyben az ítélet hatályon kívül helyezését kérte. A Legfelsőbb Bíróság (LB) tárgyaláson kívül hozott ítéletében a kiadónak adott igazat, mondván, a jogszabály, amire a TASZ hivatkozott, 2005 júniusától hatályos, tehát csak az ezt követően keletkezett egyes, közérdekből nyilvános személyes adatok megismerését biztosítja. Hasonlóan ítélezett az LB a TASZ és a Kormányzati

¹⁸⁷ Adóügyek: hiányzó elképzelés és kormányzati dilettantizmus? Nem látni a stratégiát az adminisztráció egyszerűsítésére. Kiss Gergely, 2008-09-02 20:28. hirszerzo.hu

¹⁸⁸ Egyszerűsített nyilvántartás: mennyit spórolhatnak a cégek? 2008. szeptember 03. Kerényi Máté Fülöp, Kolchis Kft. adozone.hu

¹⁸⁹ Bátran sunyít az állam. 2008. szeptember 03. 06:30, hvg.hu

Ellenőrzési Hivatal (KEHI) között zajló perben is, amelyben a hivatalt egy külsős ügyvédi iroda képviselte: bár másodfokon a Fővárosi Ítéltábla kimondta, hogy a TASZ által kért, a kormányzati reformról és az elektronikus közigazgatási projektről szóló KEHI-jelentés közérdekű adat, az LB úgy foglalt állást, hogy azzal csak a kormány rendelkezhet.¹⁹⁰

49. A hiral.hu-n reggel 8-9 óra között a Kolompár Orbán bűnügyéről szóló anyagnak a hírfolyamban megjelenítésekor Orbán Viktor képével "díszítették fel a cikket. Majd a cikk kinyitásakor már Kolompár képe volt a cikk fölé téve. Majd, hogy tévedés kizárva, még a "beszédtéma" című szövegdobozban is kiemelték az Orbán Viktor képével illusztrált Kolompár Orbánról szóló híradást.¹⁹¹

50. A titkosszolgálati iratokat vizsgáló kutatók több kérdésben, például a dokumentumokban szereplő adatok nyilvánosságra hozatalának formájában, valamint a külföldiek is érintő akták megismerhetőségében nem értettek egyet. A kormányrendelettel létrehozott, 7 tagú testület közel 1 éven keresztül vizsgálódott az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának és más illetékes levéltáraknak át nem adott egykori titkosszolgálati iratokat őrző szerveknél - olvasható a közleményben. A bizottság az iratórzó helyeken szerzett tapasztalatai alapján javaslatokat fogalmazott meg a kormány részére az állambiztonsági iratok nagyobb nyilvánossága, kutathatósága feltételeinek javítása érdekében. Kenedi János tavaly július végén az Élet és Irodalomban megjelent írásában tette közzé álláspontját: szerinte internetes oldalon kellene nyilvánosságra hozni az 1944 és 1990 között keletkezett politikai rendőrségi iratokat.¹⁹²

51. Több precedensértékű ítélet született a közérdekű információkat visszatartó állami szerv, cég, sportszövetség ellen. Nyilvánosságra kerül, kik gazdagodtak a vadászgéptender százmilliárdjaiból, miként azt is megtudhatjuk, hova kerülnek a parkolóórákba bedobott százmilliók. Nem titkolózhat tovább a kormány a Gripen-pénzek elköltéséről: a Fővárosi Ítéltábla szeptember 9-i jogerős döntése értelmében a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztériumnak (NFGM) számot kell adnia a közel 200 milliárdos ellentételezés sorsáról. Többéves politikai vitának vethet véget egy másik per is, amelyben a bíróság arra kötelezte a Centrum Parkoló Rendszer Kft.-t, hogy hozza nyilvánosságra, mire fordította a parkolási díjakból befolyt pénzeket.¹⁹³

52. Az igazságügyi és rendészeti miniszter benyújtotta a teljes körű lakossági hitelnyilvántartás megteremtését célzó törvényjavaslatot a parlamentnek. A központi hitelinformációs rendszerről címet viselő tervezet nem a hitelintézeti törvényt (Hpt.) módosítja, hanem önálló törvény, amelybe beemelték a jelenleg hatályos szabályozást is - a vállalkozások esetében a teljes körű nyilvántartásra, a természetes személyek esetében pedig a negatív adólistára vonatkozó rendelkezéseket -, kiegészítve a tlh-ra vonatkozó szabályokkal. A tlh megteremtése a törvényjavaslat indoklása szerint a jövőben jelentősen mérsékelheti a lakosság túlzott eladósodásának kockázatát, ami közérdek. Már most megállapítható ugyanis, hogy jelentősen nő a napi megélhetést szolgáló, teljesíthetetlen feltételek vállalása melletti hitelfelvételek száma, s előfordul az is, hogy az adósságspirálba kerülő a korábbi hitelszerződésből eredő kötelezettségét új hitellel próbálja teljesíteni.

A teljes körű lakossági hitelnyilvántartás kiküszöbölheti a negatív lista egyoldalúságát is, mert a teljes listán megjelenő pozitív információk hatására a feketelistások egy része ismét hitelezhetővé válhat - érvel a javaslat. A negatív adatok átadásának feltételei a tervezet szerint nem változnak, ezek továbbra is kötelezően bekerülnek a központi hitelinformációs rendszerbe

¹⁹⁰ Bátran sunyít az állam. 2008. szeptember 03. 06:30, hvg.hu

¹⁹¹ Média: korrektség, felelősség. 2008, szept., 10., szerda, gondola.hu

¹⁹² "Különvélemények" a Kenedi-bizottság jelentésében. MTI, 2008-09-11 16:28. hirszerzo.hu

¹⁹³ Narancs XX. évf. 39. szám - 2008-09-25. Perek a közérdekű adatok nyilvánosságáért - Nyíló titkok. M. László Ferenc, mancs.hu nyomán

(khr). A pozitív hiteladatok átadását ugyanakkor megtilthatják a lakossági ügyfelek, ennek tényét azonban néhány alapadattal regisztrálni fogják a khr-ben. A hozzájáruló nyilatkozatot később is meg lehet tenni, a tiltó nyilatkozatot pedig vissza lehet vonni.¹⁹⁴

53. A hírközlés és az informatika egységes kormányzati irányítására van szükség, ez a Miniszterelnöki Hivatal keretein belül valósulhatna meg - erről hétfői ülésén foglalt állást az Országgyűlés e-befogadásügyi eseti bizottsága. Az október elején létrehozott testület támogatja, hogy kormányzati bázison jöjjön létre az informatika egységes irányítása. A bizottság felkérte a kormányt, vizsgálja meg ezen a téren a kormányzati irányítás kialakításának lehetőségét, véleményük szerint az a Miniszterelnöki Hivatalon belül, egy tárca nélküli minisztérium formájában valósulhatna meg. Az e-befogadásügyi eseti bizottság célja, hogy 2010-ig felére csökkentse az úgynevezett digitális szakadékokat, ami elsősorban az Internetet használók és nem használók között jelentkezik ma Magyarországon.¹⁹⁵

54. A Fővárosi Bíróság elutasította a magyar államnak a Deloitte és a Prudentia elleni kártérítési keresetét. Az állam azért indított pert nyolc éve a Postabank 1994–98 közötti éves jelentéseit auditáló könyvvizsgáló cégek ellen, mert szerinte mérlegeik nem a bank valós helyzetét tükrözték, így hozzájárultak ahhoz, hogy az üzleti világ hamis információkat kapjon a pénzintézetéről. A Fővárosi Bíróság korábban első fokon azt mondta ki, hogy a Deloitte és a magyar állam fele-fele arányban felel a bekövetkezett kárért. A Fővárosi Ítéletábra hatályon kívül helyezte az ítéletet, és új eljárásra utasította a Fővárosi Bíróságot, amelynek mostani határozata nem jogerős.¹⁹⁶

55. Riadalmat keltett több Veszprém megyei településen, hogy sokan levelet kaptak a körzeti földhivaltól, s abban arról értesítették az ingatlan-tulajdonosokat, miszerint a birtokuk képe nem egyezik a nyilvántartásban rögzítettekkel, ezért 30 napon belül intézkedniük kell. A földhivataloknál digitális ingatlan-nyilvántartási térképeket összevetették a légi fényképfelvételekkel és szembetűnően sok eltérést tapasztaltak. A megyében 48 településen végeztek helyszíni ellenőrzéseket, s 3780 rendezendő változást tártak fel. Ha a tulajdonos nem reagál a levélre, akkor a földhivatal intézkedik a változás beméréséről és annak költségeit kifizetteti. A földhivatal által végzett hatósági épületbemérések díja engedélyköteles épületek esetében 53 ezer 700 forint, nem engedélyköteleseknél 22 ezer 500 forint.¹⁹⁷

56. Magyarországon, a közérdekű információkhoz való hozzáférés a környezetvédelem területén a leghatékonyabb - állapította meg "Az információhoz való hozzáférés szabályozásáról és annak a környezetvédelemben való érvényesüléséről" szóló kutatás, amelyet az EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület, az Eötvös Károly Intézet és a Közép-Európai Egyetem Média és Kommunikáció Kutató Központja készített. A dokumentum szerint a zöld hatóságokhoz beérkező adatkérélmek mintegy 80 százalékára érkezik hiteles és pontos válasz, míg a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium esetén ez az arány közel 100 százalék. A kutatás amellett, hogy a minisztérium és a környezetvédelmi hatóságok vonatkozásában pozitív tapasztalatokról számol be, megállapítja, hogy más szervezetek, önkormányzatok adatközlési hajlandósága, illetve az általuk közölt információk minősége még fejlesztésre szorul. Az eljárási szabályokkal ugyan minden intézmény tisztában van, a gyakorlati megvalósítással adódnak problémák.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Lakossági hitelnyilvántartást terveznek. Az igazságügyi és rendészeti miniszter benyújtotta a teljes körű lakossági hitelnyilvántartás megteremtését célzó törvényjavaslatot a parlamentnek.

piacesprofit.hu, 2008. november 1. MTI.

¹⁹⁵ Az informatika kormányzati irányítására van szükség. 2008. november 4. 08:05. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

¹⁹⁶ Nem felelnek a könyvvizsgálók. 2008-11-04. VG, vg.hu

¹⁹⁷ Derült égből földhivatal. MTI, 2008.11.28., 11:14. ingatlanok.hu

¹⁹⁸ "Magyarországon nincs környezetvédelmi titok" 2008. december 12. sg.hu

57. Megszűnhetnek a közigazgatási hivatalok január elsejétől, mert az Alkotmánybíróság december 31-ével hatályon kívül helyezte a működésüket szabályozó kormányrendeletet, mivel az kétharmados törvényt akart felülmúlni. A testület szerint a hivatalok jogi státusát a kormány csak a kétharmados önkormányzati törvény módosításával rendezheti át regionális hatáskörűvé, ám erről a parlamentnek az utolsó ülésnapján sem sikerült döntenie. Így viszont nincs alkotmányos megoldás arra a kérdésre, hogy mi legyen a helyhatóságok törvényességi felügyeletét és számos más államigazgatási feladatot is ellátó kormányhivatalok sorsa. Múlt héten még úgy tűnt, hogy lesz egyezség, hiszen a kormány és az ellenzék is előállt egy-egy javaslattal. A kettő között a különbség az volt, hogy a hivatalok hatásköre kiterjedhet-e több megére.¹⁹⁹

58. Az EU országok a jövőben kötelesek összehasonlítható adatokat gyűjteni a közegészségügyről, a munkabalesetekről, a foglalkozási betegségekről valamint a más, munkával kapcsolatos egészségkárosodásokról és megbetegedésekről. Ezt irányozza elő egy új EU rendelet, ami rövidesen hatályba lép. A statisztikai információkat eddig sok helyen önkéntesen gyűjtötték. Ez megnehezíti az adatok összehasonlíthatóságát. A rendelet szerint az EU országoknak a harmonizált adatokat az Eurostat EU hatóságnak kell átadniuk közlésre és értékelésre. A statisztikáknak ezenkívül a tagállamok részére kiindulópontokat kell adniuk politikai intézkedésekre a közegészségügy, valamint az egészségvédelem és a munkahelyi biztonság terén.²⁰⁰

59. Az Országgyűlés közvetlenül alapítana köztévéket, közhíradókat. Bár a most működő közalapítványokat is az Országgyűlés alapította, ám van egy fontos különbség: a hatályos médiatörvény konkrétan felsorolja, mely közmédiákat alapíthatta meg 1996-ban az Országgyűlés. Az új javaslat általában ad szabad kezet a képviselőknek a közmédiákkal kapcsolatban. Ez - minimálisan - azt jelenti, hogy a politikai pártok szabad kezet kérnek maguknak például a közmédiák régóta tervezett és most ismét előtérbe került összevonásához. További sajátága az új koncepciónak az is, hogy az ilyen módosításokat kétharmados szavazatarányhoz köti a parlamentben - azonban nem az összes képviselő kétharmadának igen voksa kell hozzá, hanem a jelenlévők kétharmadának egyetértése elég egy köztévé, egy közhíradó megszüntetéséhez, összevonásához, szerkezetének bármilyen típusú módosításához. A közszolgálati tanács (KÖT) - amely alapvetően meghatározná a közszolgálati médiumok működését és mindennapjait - elnevezésében a "még több állam" koncepcióját szolgálja, meghatározása ugyanis "autonóm államigazgatási szerv". Tagjait hat évre választaná az Országgyűlés a jelen lévő képviselők kétharmadával. A tagokat ötagú testület jelölné, ennek tagjait a jelenlegi parlamenti frakciók delegálnák. Első körben a bizottságnak egyhangú döntéssel kellene jelöltet állítania a KÖT-be.²⁰¹

3.2 A magyar állami információ- és tájékoztatáspolitikai

1. A magyar állam és kormány leggyengébb intézménye és szerepformája köztudottan a tájékoztatás. A magyar kormány EU-ismeretek terjesztésére évi 35 millió forintot szán, amiből „különbéle kommunikációs programokat” támogat, tízmilliót pedig a kiadványokra szánt. A lakossági „felvilágosítást” hatfős csapat koordinálja a Külügyminisztériumban. Nincsenek jobb helyzetben a megyeszékhelyeken működő Europe Direct tájékoztató központok sem: bár a költségek felét az Európai Bizottság fedezi, a másik felét a helyi önkormányzatoknak kellene hozzátenniük, ami egyre nehezebb.²⁰²

¹⁹⁹ Herczeg Zsolt: Megszűnnek a közigazgatási hivatalok? 2008. december 22., 7:04, InfoRádió, inforadio.hu

²⁰⁰ Az EU harmonizálja az egészségügyi statisztikákat. 2008.12.24 08:00. OrientPress

²⁰¹ Államosítanak a közmédiákat. Karácsony előtt egy nappal állt elő a médiatörvény legújabb tervezetével a szakmai előkészítő bizottság. Pintér Attila, Népszabadság| 2008. december 25. NOL

²⁰² Brüsszeli mentőmellénnyel úszkál a magyar tájékoztatás. Pócs Balázs, 2008. január 7. NOL

2. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) jelentése szerint nem tudták megvizsgálni, hogy az elmúlt tíz évben felélt majd ötszázmilliárdos állami támogatást hatékonyan és eredményesen használták-e fel a közmédiaok. A jogi háttér hiányos, törvények és alapító okiratok nem határozták meg termék- vagy szolgáltatásszinten a közszolgálati feladatokat, ezért az állam nem a feladatokat finanszírozta, hanem a részvénytársaságok működését. „Az Országgyűlés a mai napig adós azzal, hogy kidolgozza, milyen módszerrel határozza meg közmédiaok éves támogatásának értékét (ez a felvetés, tévedés, a nemzetközi gyakorlatban számos megoldás létezik), az üzemben tartási díjat a médiatörvény 1996-os hatályba lépése óta a bemutatott műsorok minőségétől és mennyiségétől függetlenül ugyanolyan arányban (MTV: 40; MR: 28; DTV: 24 százalék) osztják fel, az ÁSZ szerint semmi sem motiválja az intézményeket a hatékony műsorkészítésre és a műsorok minőségének javítására.

Az ÁSZ nem tudta kideríteni mennyibe kerül a műsorgyártás: percköltséget csak a Duna Tv-nél és az MR-nél tudtak kimutatni. Ráadásul az üvegseb-törvény ellenére sem nyilvánosak az MTV külső gyártókkal és beszállítókkal kötött szerződésai. A számvevők a műsorra elköltött éves keretből indultak ki, melyből kiderült, hogy egy műsoróra az m1-en és az m2-n összesen 1,96 millió forint volt tavaly, a Duna Tv-nél, 1,05 millió, s ezek szerint a megrendelt műsorok percköltsége 16,7 ezer forint volt. A belső gyártású műsorok percköltsége 61,2 ezer forintra jött ki, bár 2004-ben csak 21,2 ezer forint volt. A saját gyártás több mint háromszor annyiba kerül az adófizetőknek, mint a megrendelt produkció. Az MTV, a Duna Tv, a Magyar Rádió, a Magyar Távirati Iroda, az Országos Rádió és Televízió Testület, valamint a közmédiaok közalapítványai 1997 és 2006 között 550,7 milliárd költségvetési támogatást kaptak.²⁰³

3. Újrafogalmazza a közszolgálati és a kereskedelmi szektor viszonyát a készülő új médiaszabályozás. A közszolgálati műsorszolgáltatók és intézményrendszerük forrásainak egy részét a közszolgálati feladatok alól mentesülő kereskedelmi műsorszolgáltatóknak kellene megteremteni. A Nemzeti Audiovizuális Médiastratégia (NAMS) végleges változata, azaz a magyar médiaszabályozási reform elvi megalapozását nyújtó jogalkotási koncepció egységes rendszerben kezeli az audiovizuális médiapiac valamennyi szereplőjét, a kereskedelmi, közszolgálati műsorszolgáltatókat. Sarkady Ildikó audiovizuális média kormánybiztos szerint az új szabályozás egyik legfontosabb eleme a közszolgálati és a kereskedelmi szektor viszonyának meghatározása lesz. Élesen el kell választani a kereskedelmi műsorszolgáltatást – mint piaci alapú versenyjogi rendszert – a közszolgálati médiumok szabályozásától. Átlátható, tiszta viszonyokat kell teremteni, ugyanis az alkotmányunkból levezethető, hogy közszolgálati műsorszolgáltatásra és annak intézményrendszerére szükség van, a jelenlegi finanszírozás azonban nem uniókonform. A szakanyag egységes struktúrában, egységes intézményként kezeli az MTV-t és a Duna Tv-t, míg a Magyar Rádiót és az MTI-t önállóan. Kiemelten fontos a közszolgálati feladatok konkrét tartalmi rögzítése. A kereskedelmi műsorszolgáltatóknak hozzá kell járulniuk a közszolgálati műsorszolgáltatók működéséhez, cserébe mentesülnek a közszolgálati feladatok alól. Reklámbevételük meghatározott százalékát „közszolgálati járulékként” fizetnék be, a nézettség alapján pedig tartalomfejlesztési hozzájárulást adnak. Az összes műsorszolgáltató részt venne a piac felügyeletének finanszírozásában is az árbevételei arányában.²⁰⁴

4. „Értelmiségi híradót” indít az MTV2 („m2”). A fél kilences híradó az értelmiségieknek szól majd, több külföldi és internetes hírrel. Mindkét csatornán megújul az időjárás-jelentés is. Az m2 csatorna 2004-es megújulása óta ismétlődő csatornából markáns tematikával rendelkező tudáscsatornává vált. Az elmúlt évek során az m2-nek stabil nézőtábora alakult ki, és eljutott arra a fejlődési pontra, hogy a nézői igényeknek megfelelően saját híradót indítson. „Az m2 tartalmi fejlődése most tette indokolttá, műszaki-technikai fejlődése pedig most tette lehetővé,

²⁰³ ÁSZ: nincsenek forintosítva az MTV-s műsorpercek. nszava.hu, 2008.január 7. hétfő

²⁰⁴ Rögzítik a közszolgálati feladatok konkrét tartalmát. Új viszonyok a médiapiacon. Herczeg Dóra, nszava.hu, 2008. január 15. kedd

hogyan megvalósuljon a csatorna régóta tervezett önálló Híradója” – indokolja döntését Kósa Somogyi György, az m2 műsorigazgatója. A január 28-án induló új híradó 25 percében helyet kapnak a bel- és külföldi hírek, a sport, az időjárás-jelentés, illetve egy újtás: az Internet, illetve a technika világáról szóló hírek. A mindennap fél kilenckor kezdődő új híradó a hangsúlyt a világesemények bemutatására, valamint a gazdasági és kulturális hírekre fekteti, igazodva az m2 közönségéhez. A kutatások szerint az m2 csatornát többségében magasan kvalifikált, vezető beosztású, jobb anyagi helyzetű, általában értelmiségi nézők választják.²⁰⁵

5. Hírcsatorna indult az Interneten. A portált tulajdonló, New York-i székhelyű West Side electronics LLC. szerint „Magyarországnak szüksége van egy tényszerű, hírközlő médiumra”. 2008. január 24-én elindult www.hir.tv néven futó online hírcsatorna, amely - mint sajtóközleményében olvasható - mindenféle politikai szerveződéstől elhatárolódik. A függetlenségét hangsúlyozó közéleti és politikai hírforrás tartalmát az MTI és más külföldi hírirodák, mint tartalomszolgáltató partnerek biztosítják. A tulajdonos amerikai cég új projektjének kivitelezésével a Maximal Solution Kft-t bízta meg. E médium célja külföldi mintára megteremteni a magyar piacon egy független, korrekt hírcsatornát, mely se politikai csatározások színteréül, se azok eszközeül nem kíván szolgálni.²⁰⁶

6. A Magyar Távirati Iroda csatlakozott a digitális hírszolgáltatások fejlesztésére létrehozott nemzetközi hálózathoz. A múlt év végén alapított MINDS International elnevezésű nemzetközi hálózat a médiaipar számára kutatja és fejleszti a digitális technikán alapuló információs, kommunikációs megoldásokat, és előmozdítja a hírügynökségek közti technológiaátadást. Taghírügynökségei erejük egyesítésével szeretnék elérni, hogy a médiacégek élni tudjanak az új technológiákkal, üzleti modellekkel és az újító szellemű szolgáltatásokkal. Főleg a mobilkommunikációs és az online hírszolgáltatások fejlesztésére összpontosítanak. Az együttműködés központi elemei: a tapasztalatok és ismeretek cseréje, a mobil- és digitális szolgáltatások piacépes megoldásainak közös kialakítása és világméretű piaci értékesítése. A francia AFP, a spanyol EFE és a kanadai CP hírügynökséggel együtt csatlakozott az MTI e szervezethez, amely a bővülés nyomán már tizenöt taghírügynökséget számlál.²⁰⁷

7. Hammer Ferenc szociológus, médiakutató – aki az Index.hu blogján fejtette ki gondolatait a közszolgáltatásról. – Hogy néz ki a digitális jövő közszolgálati televíziója? Mivel még készül az új médiatörvény és képlékeny a közszolgálati tartalom definiálása, az uniós irányelvet, valamint a már elkészült Nemzeti Audiovizuális Stratégia (NAMS) iránymutatását kellett alapul venni. Egyértelmű, hogy egy új technológiai és piaci környezetre kell felkészülni a digitális televíziózásban, ezért újra fel kell építeni a közszolgálat misszióját. Kiindulási pont az alkotmányból eredő nyilvánossághoz való jog és a hiteles, kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének megteremtése. Az új szabályozás értelmében azt a tartalmat lehet közpénzből elkészíteni, amire van közönségigény, és a piac nem hozza létre.²⁰⁸

8. Mikor csökkenthető az államigazgatás költsége? Cisco-jelentés: Elbeszélnek egymás mellett – kommunikációs üresjáratok. Az informatikai megoldások többféleképpen is segíthetnek a helyi, és a központi államigazgatás költségeinek csökkentésében. Jelenleg a legnagyobb problémát és többletköltséget az okozza, hogy bizonyos feladatokat egyszerre több helyen párhuzamosan végeznek, míg az intézmények és alkalmazásaik közti kommunikáció nem megfelelő. Az első és legfontosabb lépés az államigazgatási intézmények összekötése egy közös hálózatba, így a kommunikáció javulásával azonnal idő- és költségmegtakarítás érhető el. Ennek első elemei fellelhetőek az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat fejlesztésében. Másik terület az informatikai megtakarítások eléréséhez az önkormányzatoknál megjelenő

²⁰⁵ Értelmiségi híradót indít az m2. 2008. január 25. 12:10. fn.hu

²⁰⁶ Hírcsatorna indult az Interneten. 2008-01-28 09:40. mediainfo.hu

²⁰⁷ Nemzetközi hálózathoz csatlakozott az MTI. 2008. február 5. 13:02, MTI

²⁰⁸ Hammer: újra felépíteni a közszolgálatot. Herczeg Dóra. 2008. február 12. nszava.hu

ASP központ(ok) világa. A 2. Nemzeti Fejlesztési Terv EKOP programjában szereplő projekt lényege, hogy a szigetszerűen – és nagyon eltérő hatékonysággal – működő önkormányzati elektronikus szolgáltatásokat egy közös platformra helyezik, így a helyi szinten igénybe vehető szolgáltatások is tulajdonképpen egy központi szolgáltató-központból lesznek elérhetőek.

A Cisco egyik alapvető megoldása az infrastruktúra megosztását célozza, amihez tervezési útmutatót nyújt, lehetővé teszi az intézmények számára, hogy kihasználják a közös infrastruktúra előnyeit, az adatközpontok (Data Center) és IT-hálózatok megosztását a különböző osztályok, részlegek, illetve szervezeti egységek között. Információ-megosztásra irányuló megoldásai a biztonságos, védett együttműködést segítik elő a különböző csoportok között egy megosztott, költséghatékony infrastruktúrán.²⁰⁹

9. Az Országos Rádió és Televízió Testület február 20-i ülésén – számos egyéb ügy mellett – döntött néhány televízió „egyedi támogatási kérelméről”. A testület elnöke azt javasolta, hogy az ATV, a HírTV, a Hálózatos TV és a Helyi Televíziók Országos Egyesületének kérelmeit egyszerre szavazzák meg – vagyis a testület tagjai nem dönthettek egyenként, ha az egyik célra szívesen adtak volna, akkor meg kellett szavazniuk a többi juttatást is. Ebben a tekintetben a mostani döntés hasonlít a tavalyi októberi döntésre, amikor az ATV és a HírTV kért és kapott 40-40 millió forintot – szigorúan egyszerre. A legújabb döntés értelmében összesen 178 millió forintot osztottak szét. Ebből 40-40 jut az ellenzék és a kabinet kedvenc adóinak, a Hálózatos TV is ennyivel gazdagodott, míg a helyi televíziósok összesen 38 millió forintot kaptak 70 adó műsorának archiválására.²¹⁰

10. Az ingatlan-nyilvántartás településenként tartalmazza az egész ország összes ingatlanának fontos adatait, vagyis Magyarország minden négyzetmétere fel van térképezve, és a földhivatalokban információt kaphatunk róla. Az ingatlan-nyilvántartás legfontosabb tulajdonsága, hogy közhiteles. Ez az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI tv. szerint azt jelenti, hogy az ingatlanhoz kapcsolódóan oda bejegyzett adatok és tények fennállását hitelesen tanúsítja, senki sem hivatkozhat eredményesen arra, hogy azok fennállásáról nem tudott, valamint vélelmezni kell, hogy az oda bejegyzett jogosultat illeti meg az adott jog. Vagyis, ha mi vagyunk feltüntetve tulajdonosként egy lakás tulajdoni lapján, annak kell bizonyítani igazát, aki ezt cáfolja.²¹¹

11. A kormányzóvivő helyreigazítást kért a Magyar Rádiótól, mert véleménye szerint Orbán Viktor a Vasárnapi Újság című műsorban valótlan állított Magyarországot adósságtörlesztőnek vizsgálva - olvasható Daróczi Dávid kormányzóvivő Such Györgynek, a Magyar Rádió elnökének küldött levelébe. A levélben foglaltak szerint a március 15-én készített, másnap műsorba került interjúban többek között téma volt a Standard and Poor's hitelminősítő intézet jelentése, amely szerint stabilról negatívra rontották Magyarországot adósságtörlesztőnek kilátását. Az interjúban Orbán Viktor, a Fidesz-MPSZ elnöke azt állította: a jelentés nem tartalmazza azt a megállapítást, hogy a hitelkockázati besorolást a népszavazás befolyásolta volna. Ezen állítása azonban nem fedi a valóságot - állítja levelében Daróczi Dávid, aki szerint a riporter nem tett eleget a Rádiózásról és televíziózásról szóló törvény azon követelményének, hogy ilyen esetben kötelessége a ténytörvényesség és kiegyensúlyozottság megvalósítása.²¹²

12. Pénzügyi befektetők és akadémiai intézetek TTV TudásMédia néven hozták létre az első magyar tudományos csatornát a magyar kutatás-fejlesztés és oktatás képviselőinek közreműködésével a tudományos élet eredményeinek és munkájának bemutatására. A program kivitelezésére alakult meg az Akadémiai Tudás-Média Zrt. nevet viselő piaci

²⁰⁹ Cisco-jelentés: mikor csökkenthető az államigazgatás költsége? Elbeszélnek egymás mellett – kommunikációs üresjáratok. Illés Mihály. 2008. február 15. nszava.hu

²¹⁰ Az ORTT ismét egyedi támogatásban részesítette a HírTV-t és az ATV-t. 2008. február 20. 16:51. fn.hu

²¹¹ Hogyan értelmezzük a tulajdoni lapot? Három részből áll. 2008.03.09. 13:56. Dr. Kocsis Ildikó. ingatlanmagazin.com

²¹² A kormányzóvivő helyreigazítást kér a Magyar Rádiótól. Népszabadság Online, 2008. március 18. (MTI)

médiavállalkozás. Az általuk kivitelezett kezdeményezésben az eddig jelentős szakmai teljesítményt végző Mindentudás Egyeteme, a tudományos ismeretterjesztő sajtó, rádió és televízió, valamint az érintett televíziós műsorgyártás szakemberei vesznek részt. Március 31-én, hétfőn Pálkás Gábor akadémikus, főigazgató nyitotta meg a bemutatót a Magyar Tudományos Akadémia Kémiai Kutatóközpontjában, mely a szakmai háttértámogatást nyújtó hat akadémiai intézmény egyike.²¹³

13. Bár a hazai tudományos szféra évente százmillióss összeget költ kommunikációs célokra, az adófizetők továbbra is keveset tudnak arról, hogy milyen munka folyik az akadémiai kulisszák mögött. A tudományos kommunikációt részlegesen privatizálták, ám ezzel csak a pénzmozgás iránya módosult, az eredmény (vagy inkább az eredménytelenség) változatlan. A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) honlapján nem sok információ látható az egyes akadémiai kutatóintézetek vagy az akadémikusok új tudományos eredményeiről. Nem azért, mert nincs olyan hír, amely ekkora publicitást érdemelne - ennyire még nem reménytelen a helyzet -, hanem mert nincs rá hely: a honlap struktúrájának kialakításakor nem gondoltak rá, hogy - mondjuk a kutatóintézetek legfrissebb eredményei menüpontban - ez is érdekelheti a közönséget. (A hiány nem csak nekünk tűnt fel: a legismertebb magyar tudományos portálokat összehasonlító tavalyi ELTE-tanulmány ugyanerre a következtetésre jutott. "Az MTA honlapjának célja nem elsősorban az új tudományos eredmények publikálása, kutatások bemutatása, sokkal inkább a különböző eseményekről, konferenciákról szóló tudósítások; a tagok üléseiről, összejöveteleikről szóló információk közzététele, valamint a jeles tudósok munkásságának tárgyalása.")²¹⁴

14. A Magyar Televízió egyes csatornájának főhíradója formai és tartalmi szempontból egyaránt egyenrangú a német, az olasz és az osztrák köztévé esti hírműsoraival - áll a médiahatóság által készített, több mint százoldalas elemzés összefoglalójában. Az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) a német ZDF, az olasz RAI1 és az osztrák ORF2 esti főműsoridős tájékoztató műsorait elemezve arra jutott, mindegyik produkciót "nagyfokú szakmai hozzáértés, profizmus jellemzi. Műsorvezetőik tapasztalt, rutinos televíziós személyiségek, akiknek közreműködésével a hírműsorok gördülékenyen, zökkenőmentesen, technikai problémák és zavaró bakik nélkül haladnak". A tavaly június 4. és 17. közötti műsorokat górcső alá véve megállapították, hogy az MTV1 híradója él leginkább olyan, az információgazdagságot és a hitelességet fokozó eszközökkel, mint a mozgókép, a helyszíni tudósítói jelenlét, a szereplők megszólaltatása; a magyar híradó - olasz társához hasonlóan - félórás időkeretben, viszonylag több történetet dolgoz fel, mint a német és az osztrák, amelyeknek mindegyike húsz perc áll rendelkezésükre.²¹⁵

15. Pártállástól szinte teljesen függetlenül a politikusok többsége aktívan dezinformálja a társadalmat - állítja Tabajdi Gábor és Ungváry Krisztián. A két történész évekig tartó kutatások után a pártállam, a belügy és a politikai rendőrség működéséről írt könyvet. - A közéleti viták során ügynökkérdésről és ügynöklistákról esik szó, miközben a rendszer mechanizmusa iránti érdeklődés nem túl nagy - fájjalja „Elhallgatott múlt” című könyve bevezetőjében Tabajdi Gábor és Ungváry Krisztián. A valóság mintha azonnal cáfolni igyekezett volna a szerzőpáros aggályait: a Corvina és az 1956-os Intézet kiadásában megjelent könyv bemutatóján feltűnően sokan vettek részt. A politikai rendőrség működésének bemutatására vállalkozó történészek szerint az állambiztonsági szervek dossziéi emberi tragédiák tömegét rejtik. A kommunista múlt legsötétebb fejezeteivel való társadalmi szembenézés számos mítosszal és félreértéssel terhelt. És ez távolról sem véletlen. A pártállam bukása után hatalomra kerülő elit nem volt

²¹³ Megalakult az első magyar internetes tévécsatorna. 2008-04-01 15:11:00. MTI, (www.edupress.hu)

²¹⁴ Tudomány zárt ajtók mögött. Népszabadság • Hargitai Miklós • 2008. április 10.

²¹⁵ Kielemezték a köztévé híradókat. 2008-04-18 06:59:00. MTI, pb.hu

érdekelt abban, hogy a múlttal való szembenézés alapos legyen. A szerzők úgy látják, hogy különböző mértékben, de minden párt érintett az MSZMP örökségében.²¹⁶

16. MTI: sokoldalúbbá vált az adatbázis-szolgáltatás. Az eddiginél sokoldalúbbá váltak a Magyar Távirati Iroda (MTI) adatbázis-szolgáltatásai: keddtől egyetlen gombnyomással egyszerre kereshetnek a felhasználók több adatállományban is. Így a magyar közélet kézikönyve és az Évfordulónaptár adatbázisában keresők a másik elektronikus tárban, valamint a Híradatbankban szereplő, témába vágó találatok listáját is áttekinthetik.²¹⁷

17. A Cégek Közlöny után hamarosan az Internetre kerülhet a Magyar Közlöny is, ha elfogadja az országgyűlés az elektronikus információszabadságról szóló törvény módosítását. Igaz, most is megjelennek elektronikus formában a jogszabályok, mégis a papír alapú változat tekinthető közhitelesnek. Ezen változtatna most a kormány. Garanciális rendelkezésként biztosítanák, hogy az elektronikus közzétett dokumentumok letöltéséért semmilyen díjat ne lehessen igényelni, azaz a közzétevő szervezet szerveréhez való hozzáférést nem kell majd fizetni. A Miniszterelnöki Hivatal által készített javaslat szerint a kettősségének fenntartása mellett a jövőben az elektronikus változatot tenné hitelessé, mivel az elektronikus szöveg könnyebben és gyorsabban hozzáférhető, a terjesztés nem időigényes. A digitalizált közlőnyhöz munkaidőn kívül is hozzá lehet férni. A digitális Magyar Közlöny a kormányzati portálon fog megjelenni.²¹⁸

18. Bulvárosodik a politikai kommunikáció Magyarországon, zenés-táncos kampányokra számíthatnak a választók a következő években - mondták az MTI-nek nyilatkozó szakértők. Németh Erzsébet, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola (BKF) tanára szerint a fogyasztók fokozódó bulvárszerűségéhez alkalmazkodik a politika: olyan elemeket vetnek be a pártok, amelyek az érzelmeire hatnak, és a gyors információ-feldolgozást segítik. A politikusok populista ígéretekkel tesznek, és egyre rövidebb, reklámszerű megszólalásokra hagyatkoznak - tette hozzá. Jankó Bálint, a Weber Shandwick ügyfélkapcsolati igazgatója szerint az extrémítások, a botrányos történetek a hírekben a politikához kapcsolódóan is megjelennek. A bulvárosodást mutatja a politikához köthető, de az emberek mindennapjait érintő témák elterjedése is. Az is megfigyelhető, hogy egyre többször építenek fel a pártok jól eladható sztorikat, illetve azonosítják pártjukat egy-egy politikussal - fűzte hozzá. A két szakértő szerint Kóka János hétfőn megjelent, Kék a szíve című kampánydala is beleillik a politika bulvárosodásának folyamatába. Az elemzők azonban rámutattak arra, hogy önmagában a bulváros megnyilvánulás nem garantálja a sikert, releváns tartalom is kell.²¹⁹

19. Szinte biztos, hogy az idén nem készül el a végleges vagyonleltár, amelyet ez év végére ígért a vagyonkezelő. Gyors ütemben zajlik viszont az állami ingatlanokat használó szervezetekkel a vagyonkezelési szerződések megkötése. Rohammunkában készült tavaly a vagyontörvény, s ennek során elfelejtettek módosítani számos kapcsolódó törvényt. Ezért aztán nem volt egyszerű például bejegyeztetni a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő (MNV) Zrt.-t – hangzott el kedden a Gazdálkodási Tudományos Társaságok Szövetsége által szervezett, az állami vagyonkezelés jövőjét firtató konferencián. Kovácsné Egedi Éva, a Pénzügyminisztérium főosztályvezetője szerint szinte biztos, hogy az idén még nem derül ki, mekkora az állam vagyona, mert vélhetően nem készül el a vagyonkataszter. Ennek könyv szerinti értéke 12 ezer milliárd forint, a becsült piaci értéke pedig negyven-ötvenezer milliárd forint körüli. A főosztályvezető a késés okaként a vagyontörvény életbe lépésének csúszását jelölte meg, merthogy azt az államfő egy alkalommal megfontolásra visszaküldte a parlamentnek.²²⁰

²¹⁶ Aktívan dezinformált társadalom. Történeiszek szerint a pártok szándékosan akadályozzák a múlt feltárását. Népszabadság, Czene Gábor. 2008. május 10. NOL

²¹⁷ MTI: sokoldalúbbá vált az adatbázis-szolgáltatás. F: Pram, máj. 14., <http://w3.prim.hu/cikk-proxy/67282/>

²¹⁸ Internetre kerül a Magyar Közlöny is. Farkas Katalin, 2008. 05. 21., 13:15. [origo]

²¹⁹ Bulvárosodik a politikai kommunikáció Magyarországon. 2008. június 4. 10:19:51. MTI/Menedzsment Fórum

²²⁰ Nem készül el az idén az állami vagyonleltár. Hunyor Erna, mho.hu

20. 2007. január 1-jét követően a munkavállalóknak megszűnt az a lehetősége, hogy az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázisból (a továbbiakban: EMMA) lekérdezzék a foglalkoztatásukra vonatkozó aktuális adatokat, mivel az EMMA-t a fent említett időponttal a 2006. évi LXI. törvény 238. §-a megszüntette. 2007. január 8-án megjelent a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, valamint az APEH közös sajtóközleménye az EMMA-ról (megtalálható a Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapján, a www.szmm.gov.hu oldalon az Archívum / Hírárchívum / 2007. évi hírek linkre kattintva). Az ügyfelek részéről azóta is egyre gyakoribb igényként fogalmazódott meg munkaviszonyadataik Interneten keresztül történő lekérdezhetősége. Válaszul az elvárásokra, az adatokat kezelő szervezetek jelentős fejlesztéseket hajtottak végre az ügyfelek gyors és pontos kiszolgálása érdekében. Azon adózók, akik rendelkeznek egyedi azonosítóval és titkos jelszóval a www.magyarorszag.hu weboldalon az e-BEV szolgáltatások linkre, azon belül pedig a Járulékadat-kivonat fülre kattintva kérdezhetik le saját adataikat. A lekérdezés menetéről részletes tájékoztatást kaphatnak az eBEV portál felhasználói dokumentációjából, amely megtalálható a www.apeh.hu/portal/ebevallas/ugyfelkapu internet oldalon a Fontos Útmutatók blokkban a felhasználói dokumentumra kattintva (Járulékadat lekérdezés rész).²²¹

21. Főként a sajátos magyar földtulajdonviszonyokra vezethető az a vita, amely az EU és a kormány között alakult ki a hazai támogatási rendszer helyességéről. A vita tétje mintegy tízmilliárd forint uniós támogatás. Az uniós agrártámogatás és a kifizetések ellenőrzésének bonyolultságát is bizonyítja az a Magyar Nemzet által nyilvánosságra hozott ügy, amely szerint az unió a magyar rendszer hiányosságai miatt a támogatások egy részének visszakérését helyezte kilátásba. A lap állításával szemben ugyan a bizottság még nem büntette meg Magyarországot, de a vita valóban folyik. Margittai Miklós, az uniós agrárkifizetéseket végző Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Hivatal elnöke lapunknak elmondta, hogy brüsszeli apparátus 2004-es és a 2005-es kifizetéseket auditálta, és annak egyes elemeit, a magyar parcellaazonosító és a helyes mezőgazdasági gyakorlat szabályaira vonatkozó előírásokat kifogásolta. A magyar kormány ezzel nem ért egyet. Budapest és Brüsszel között folynak a tárgyalások, a következő egyeztetésre szeptember 22-én kerül sor. Az elnök elmondta, hogy a magyar kormány álláspontja szerint a hazai Mezőgazdasági Parcellaazonosító Rendszer (MePaR) megfelel az uniós és a magyar jogszabályoknak, és jól működik. Ezért a kabinet kész akár az Európai Bíróságon is megvédeni igazát.²²²

22. A kormány július 1-jével hatályon kívül helyezte a 10/1986. (IX. 1.) IM-BM együttes rendeletet a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatásról. Ez a szabályozási szint a szakértők szerint alkotmányellenes volt, azonban nincs még tervezet az új jogszabályt illetően. Az tény, hogy a rendeletet (hatályon kívül helyezték) <http://www.kozlonykiado.hu/...ne/index.php?...>), ennek kapcsán pedig felmerül, hogy a jogalkotó milyen szabályozási irányt kövessen a bíróság és a média (ha úgy tetszik a nyilvánosság) relációjában. Az adatvédelmi biztos 1996 óta többször jelezte, hogy alkotmányosan nem tartja elfogadhatónak, hogy a bűnügyi és az igazságügyi tájékoztatással kapcsolatos jogokat alacsony szintű jogforrásokban szabályozzák. Ezért 1997-ben kezdeményezte a 10/1986. (IX. 1.) IM-BM együttes rendelet hatályon kívül helyezését, illetőleg a személyes adatok kezelésének törvényben történő szabályozását.²²³

23. Évente a legalacsonyabb munkanélküliségi arányt a tavaszi és nyári hónapokban lehet mérni a szezonális – mezőgazdasági és turisztikai – munkák beindulása miatt. Ehhez képest alig észrevehetően, 0,1 százalékponttal mérséklődött csak a mutató a május és július közötti hónapokra. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a foglalkoztatottak száma 3,894 millió,

²²¹ Tájékoztató a foglalkoztatottak saját adatainak elérhetőségéről. 2008-07-03 16:46:14, Apeh.hu

²²² Térképvíta fenyegeti az agrárpénzeket. A kormány szerint a parcellaazonosító rendszer megfelel az uniós előírásoknak. Népszabadság, Czauner Péter, 2008. július 23. Az úrfelvételek alapján készített regiszter frissességét is kritizálta Brüsszel. NOL

²²³ Bíróságok: hatályon kívül helyezett nyilvánosság. 2008.07.28. Jogi Fórum / Antal Attila, jogiforum.hu

a munkanélkülieké 316 ezer fő volt. A munkaerőpiacról egy év alatt 35 ezer ember vonult ki, zömmel a korai nyugdíjazások miatt. A foglalkoztatottak száma majdnem 55 ezerrel lett kevesebb éves alapon, míg a munkanélkülieké majdnem 20 ezerrel nőtt. A csökkenés mértéke ugyanakkor visszafogottabb, mint egy-két hónappal ezelőtt, amikor még több mint 70 ezer fős éves csökkenés is előfordult a foglalkoztatottak számában. A folyamat valószínűleg még nem ért véget, sőt, várhatóan a munkanélküliségi ráta is emelkedni fog.²²⁴

24. A külföldön élő magyarok fele szerint az ottani sajtó semleges képet sugároz Magyarországról, akik azonban nem így gondolják, azok között többen vannak, akik szerint a közvetített kép inkább negatív, mint pozitív. A Nyugati Magyar Tudományos Tanács és a Forsense Piac- és Társadalom-kutató Intézet együttműködésében készült felmérésében résztvevők 24 százaléka szerint a külföldi média inkább negatív képet alakít ki Magyarországról, és csak 14 százalékuk véli úgy, hogy a kép pozitív. A kérdőíveket 28 országból, összesen 358 diplomás töltötte ki, sokuk tudományos fokozattal is rendelkezett. Az adatokat a közvélemény-kutató összehasonlította egy másik felmérés eredményeivel, amelyben Magyarországon élő diplomásokat kérdeztek meg a média-felhasználási szokásaikról. A magyarországi diplomások körében a legkedveltebb médium a televízió, míg a külföldiek az Internetet szeretik a legjobban. Kiderült, hogy a külföldön élők nagyjából feleannyi időt tévéznek, mint az itthoniak, akik naponta másfél órát töltenek ezzel. A külföldiek 22 százaléka felelte azt, hogy egyáltalán nem néz tévét, míg a hazaiaknak mindössze 4 százaléka mondta ezt. A nyomtatott sajtó egyik csoport körében sem népszerű, a hazai diplomások naponta átlagosan 40, a külföldön élők 22 percet töltenek újságolvasással.²²⁵

25. A magyar média helyzete nem tragikus, bár nem is a kedvükre való – összegezték a húsz éve megjelent „Javaslat a sajtónyilvánosság reformjára” című tanulmány szerkesztői a mai helyzetet egy pódiumbeszélgetésen, miután felelevenítették a rendszerváltás korának sajtóviszonyait is. Az évforduló alkalmából a szerkesztőkkel, Hirschler Richárddal, Gálik Mihállyal és Halmai Gáborral beszélgetett Bajomi-Lázár Péter a Kossuth Klub dísztermében. „Megjelent a HVG szerkesztőségében Lengyel László azzal, hogy senki nem közölte a „Fordulat és Reform” című írásukat, és segítséget kért tőlünk. Nem azt, hogy mi jelentessük meg, hanem azt, hogy írjuk mi is egy hasonló tanulmányt, mert amíg nincs nyilvánosság, addig a Fordulat és Reform sem fog megjelenni” – emlékezett vissza Hirschler Richárd arra, honnan jött a tanulmány ötlete. Szerzőként sokan bekapcsolódtak – főleg az írott sajtóban és a rádióban dolgozó újságírók, kutatók – a rendszerváltás előtt végül háromszor, három változatban megjelent tanulmány elkészítésébe. Hirschler csalódottan nyilatkozott a minden előntő bulvárról és azt is elmondta, nem tetszik neki, hogy vannak újságírók, akik kormánypropagandát folytatnak. „Főleg a Klubrádióból hallok ilyen hangokat”, tette hozzá, mire a közönség soraiban ülő Vásárhelyi Mária megkérdezte: „a HírTV-t nem nézed?”²²⁶

26. A Városi és Előváros Közlekedési Egyesület (VEKE) szerint a paraméterkönyv megvalósításának mélypontja az utastájékoztatás színvonala - közölte Vitézy Dávid szóvivő. Önmagában nehezen érthető, hogy 2008-ban, Európában igencsak egyedülálló módon miért még mindig csak a végállomási indulási időpontokat tüntetik fel a megállóhelyeken, az utasokat arra kényszerítve, hogy fejben adják össze a végállomási indulási időpontokat az általában a valósággal köszönőviszonyban sem lévő menetidőkkel. A BKV honlapjának utastájékoztatási színvonala a legigénytelenebb. A közlekedési társaság honlapja önmagában is inkább hasonlít egy színes, villogó reklámokkal teli hirdetési rovatra, mint egy információs portálra, azonban a sokszor gondosan elrejtett forgalmi adatok többsége is hibás, értelmezhetetlen, használhatatlan... „lejárato és valótlan információkat tartalmazó tájékoztatók” és több tucatnyi hibás vagy hiányos menetrend áll az érdeklődők rendelkezésére a bkv.hu-n.

²²⁴ A felnőtt lakosságnak csak a fele dolgozik. 2008-08-29. Munkaerő-piaci adatok. BD, vg.hu

²²⁵ Negatív képet fest az országról a külföldi média? 2008. szeptember 4., 11:23, InfoRádió. inforadio.hu

²²⁶ Tabuk helyett elzárt vagy manipulált információk. 2008. szeptember 5. 11:20. eMasa

"A menetrendek fele elavult, az újonnan indult és a már rég megszűnt járatok vegyesen, összekeverve, még avatott szemek számára is nehezen kikereshető módon, ömlesztve tárnak az olvasók elé. A teljes hálózatot bemutató térkép nem elérhető, ahogy egyébként ez nyomtatott formában sem hozzáférhető - szintén az uniós fővárosok közül egyedülálló módon. A változásokról egyetlen aktuális tájékoztató sem található a honlapon, a kitett tájékoztató rég nem aktuális" - tartalmazza a közlemény.²²⁷

27. A megfigyelési ügyben a Fidesz aljassággal vádolja az MSZP vezetőit, míg a szocialisták úgy vélik, rálelték egy olyan alvilági polipra, amit a Fidesz irányított. A helyzetet Szikinger István ügyvéddel próbáltuk megfejteni. A kommunizmus alól felszabadult országokban mindig voltak megfigyelési ügyek, melyekben felsejlettek a régi állambiztonsági operatív tisztek. Mi lehet ennek az oka? Nem tudok olyan jelentősebb demokráciát, ahol ne lett volna nagyobb nemzetbiztonsági lehallgatási megfigyelési botrány. Az igaz, hogy a kommunista országokban van egy elbocsátott légió, ezért a probléma ott jelentősebb mértékben jelentkezik. Ön érti, mi zajlik most Magyarországon?

Azt értem, hogy a pártok kihasználnak minden lehetőséget arra, hogy információt szerezzenek. A szolgálatok is megragadnak minden eszközt - a törvényes határmezsgyéken járva -, ami a rendelkezésükre áll, annak érdekében, hogy minél jobban kiszolgálják hírekkel azokat, akiknek ehhez jelentős érdeke fűződik. Eddigi ismereteink szerint történt bűncselekmény a mostani ügyben? Ha igaz, hogy kémprogramot telepítettek egy állami szerverre, akkor elképzelhetetlen, hogy ez államtitoksértés nélkül megvalósuljon.

Az üzleti hírszerzésnek vannak jogi és etikai korlátai, de sajnos az etikai korlátok elég képlékenyek Magyarországon. Mint említettem, ha a törvényt szigorúan betartanák, akkor gyakorlatilag alig volna mozgástere az ilyen cégeknek. Nem lehet például titokban információt gyűjteni, mert ez a nemzetbiztonsági és rendvédelmi szolgálatok monopóliuma, ezért csak legálisan megszerezhető adatokat rendszerezhetnék.²²⁸

28. Átdolgozásra szorul a konvergencia-program, mert nyilvánvaló, hogy ma már nem reális az a gazdasági pálya, amelyre épül – szögezi le az Állami Számvevőszék Fejlesztési és Módszertani Intézete. A nemzetközi pénzügyi válság tovagyűrűző hatásai megkérdőjelezték a kormányzati prognózisban szereplő makrogazdasági pálya megvalósíthatóságát – áll az ÁSZ FEMI tanulmányában. Az év közepe óta ugyanis a világ gazdaságban olyan változások zajlanak, amelyek – legalábbis rövid távon – alapvetően módosítják az eddigi gazdasági trendeket. Az ÁSZ FEMI megállapítja: alapos átdolgozásra szorul a konvergencia-program – a tervezettől elmaradó növekedés miatt –, mert nyilvánvaló, hogy ma már nem reális az a gazdasági pálya, amelyre épül. Az egyensúlyi célokat azonban nem szabad feladni, sőt 2009-re az eredetinel is feszesebb célt kell kitűzni. A legnagyobb kockázatnak a lassabb gazdasági növekedés miatt a tervezettől akár több százmilliárd forinttal elmaradó költségvetési bevételeket nevezik. A világ gazdasági folyamatok miatt eközben az egyes kiadások – adósságszolgálat, munkanélküliséggel összefüggő költségek – emelkednek. Ezért az ÁSZ szerint a GDP legalább egy százalékára kell emelni a költségvetés tényleges egyensúlyi tartalékait. A szakértők kifejtik: a visszavont adójavaslatok miatt a költségvetés bevételei az eredetileg tervezetthez képest várhatóan 140 milliárd forinttal nőnek.²²⁹

29. Jövőre létrejön a teljes körű lakossági hitelnyilvántartás rendszere. Már több mint 900 ezer rossz adós van Magyarországon. Egy év alatt 39 százalékkal nőtt a központi hitelinformációs rendszer (KHR) által nyilvántartott lakossági hiteladósok száma, a harmadik negyedévben már a 900 ezret is átlépte. Az élő mulasztások száma ennél is nagyobb arányban, 58 százalékkal emelkedett, ma több mint 600 ezer aktív tétel van. Az elmúlt három hónapban 70 ezren kerültek be az adatbázisba, csak júliusban 39 ezren. A KHR azokat tartja számon, akik több

²²⁷ A VEKE szerint kritikán aluli az internetes utastájékoztató a BKV-nál. Népszabadság, 2008.09.07. (MTI), NOL.

²²⁸ A törvényesség határmezsgyéjén járva. Információs hatalom. 2008. október 6. 09:02. Hazafi Zsolt, hetek.hu

²²⁹ ÁSZ: elavult a konvergencia-program. Hunyor Erna. mho.hu

mint 90 napon át késlekednek a legalább a minimálbér összegét kitevő (69 ezer forint) kölcsön megfizetésével, vagy hamis okmánnyal igazolják magukat, hamis adatokat használnak, illetve bankkártyájukkal visszaélést követnek el. A tervek szerint jövőre létrejön a teljes körű lakossági hitelnyilvántartás rendszere, amely pozitív hiteladatokkal bővíti ki a jelenlegi negatív listás nyilvántartást, így az ügyfelek fizetőképességének jobb megismerését segíti elő. Az erről szóló törvény 2009. május 1-jén léphet hatályba, azonban Jóri András adatvédelmi ombudsman a tervek ismertetésekor közölte: minden rendelkezésre álló eszközzel fellép annak létrehozása ellen.²³⁰

30. Eltérő adatokkal dolgozik az egészségügyi, valamint a szociális és munkaügyi tárca, így nem lehet reális képe az egészségügyi szakdolgozók valódi létszámáról – legalábbis ez derült ki azon a minapi szakmai fórumon, amelyet a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (MESZK) szervezett az aggasztó helyzet okainak föltárására. A rendezvényen – ahol a kérdésben érintett két szaktárca is képviseltette magát – kezdetben elbeszéltek egymás mellett a minisztériumok és a kamara, aminek az az oka, hogy mindenki más statisztikából dolgozik. Balogh Zoltán, a köztisztviselők elnöke megdöbben, amikor a tárcák azt állították, hogy az idén végzett szakápolók száma jelentősen nőtt az elmúlt évekhez képest. „A betegek és mi ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk, s nem győzzük mondani, hogy az ellátórendszer lassan megbénul az ápolók, asszisztensek hiánya miatt” – közölte.

A fórumon számok is előkerültek például arról, hogy a munkaügyi központok több mint ötszáz, egészségügyi szakmát tanuló állástalan képzését támogatták. Csakhogy – mondta Balogh – masszöröket, mentőápolókat, gyógyszerértékesítőket képeztek, ami elhibázott lépés volt. A mentésnél nincs szükség szakemberekre, hiszen éppen elbocsátások voltak, masszörből és patikai asszisztensből pedig sok helyütt túlkínálat van. Balogh szerint ez is mutatja, hogy a képzést a kormány nem szakmai és területi igényekhez igazítja, mert nem megfelelő adatokból dolgozik. A MESZK ugyanúgy szolgáltat tényeket saját bázisából, mint a képzési intézmények, ám a számok végül ömlesztve, strukturálatlanul kerülnek a minisztériumok asztalára. Így elképzelhető az is, hogy a nappali tagozaton végzett egészségügyi dolgozók összlétszámában az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és szociális gondozó végzettségűek is megjelennek, az elnök mindenesetre ezt gyanítja a valóságtól elrugaskodott statisztikák hátterében.²³¹

31. Egyre több bizonyítéka van a növekedő környezetterhelésnek. A derült időben egészen különleges hómintákat észlelt a műhold: a Duna-menti ipari központok gőz- és porkibocsátása hó- és dérkicsapódást eredményezett. Az úgynevezett ipari hó régóta ismert, és a jelenség nem is számít különösebben ritkának. Télen, frontmentes, jellemzően ködös-borongós időben, amikor az álló levegő relatív páratelítettsége amúgy is magas, minimális többletpára is csapadékot okoz, különösen, ha a pára mellett a felhő- és ködképződést segítő porszemcsék is a levegőbe kerülnek. Az iparvidékeken mindkettő jelen van; a párát a gőz-, míg a porszemcséket a füst kibocsátás biztosítja. A gyárkéményektől aztán a szél irányába akár több tíz kilométerre is eljut a hó vagy a dérkicsapódás nyoma. Forrás: ELTE, a felvétel kiterjedése 375x375 kilométer. A gyenge délkeleti légáramlat - amely a csapadékképződés idején, tehát az évforduló napjaiban uralkodott - három ipari központ, Dunaújváros, Százhalombatta és Dorog felől vitte a helyi csapadékot északnyugat felé, mintegy 10-15 kilométer hosszan és 3-4 kilométer szélességben. Ezek a helyi havas-deres területek ugyanúgy kiugranak a barna talajfelszínnek hátterén, mint a Dunántúli-középhegység havas gerincei, vagy a Mecsek tetejét borító fehér lepel. Az is látható, hogy a Dunántúlon összefüggő hótakaró csak a legdélebbi részekben, a Dráva-menti Ormánságban volt a hétvége elején.²³²

²³⁰ Egyre több a rossz adós Magyarországon. Napi Gazdaság, napi.hu. 2008. november 13., 07:25. index.hu

²³¹ Itt az ápoló, hol az ápoló. Eltérő statisztikai adatokkal dolgoznak a minisztériumok. Niczky Emőke, mho.hu.

²³² Ritka műholdfelvétel: ipari hófoltok Magyarországon. Timár Gábor, Kern Anikó, 2009. 01. 05., 9:40. origo.hu

3.3 Információbiztonság

1.A brit Privacy International legújabb adatvédelmi felmérése a biometrikus adatok, az adatszerezés, a távközlési információk megosztása, a kormányzati, a pénzügyi és az egészségügyi adatokhoz való hozzáférés, illetve ezen információk védelme alapján osztályoz. A PI 1997 óta hozza nyilvánosságra éves adatvédelmi felmérését, amelyben különösen nagy figyelmet szentel az adott államban bekövetkezett változásoknak. Amennyiben szigorítanak egy adatvédelmi jogszabályt, az jó pontnak számít, a hatóságok túlzott információéhsége pedig fekete pont. Ezek alapján felfoghatatlan, hogyan kapott Európában legjobb osztályzatot Görögország (3,1), majd Románia (!) és holtversenyben Magyarország (!) következik 2,9-es osztályzattal. Az európai Top10-be Szlovénia, Portugália, Luxemburg, Németország, Olaszország, Észtország és Belgium fért be.²³³

2.A Magyar Államkincstár késve és hibásan készítette el a központi bérszámfejtő programot, több százezer közalkalmazott járulék- és bérszámfejtése rendezetlen. A közszférában dolgozók közel 80 százalékának bérét abban a - Magyar Államkincstár által fejlesztett - Központosított Illetmény-bérszámfejtő Rendszerben (KIR) kezelik, amely jelenleg még nem alkalmas feladatainak ellátására. A rendszer felkészületlenségéből fakadóan mintegy 650 ezer alkalmazott 2006. évi adó- és járulékbevallása, valamint a teljes 2007. évi adatai rendezetlenek. Kérdéses a közszférában dolgozók egészségbiztosítási jogviszonya is, hiszen január elseje óta nem részesülhetnek ingyenes ellátásban, miközben a járulékokat vonják a bérükből. Nem lehet tudni azt sem, hogy mi lesz annak a több ezer leszerelő határőrnek a sorsa, akikkel az állam nem tudja rendezni az elszámolásokat a rendszer hibái miatt. Így a rendszer elégtelensége miatt mintegy ötszáz szerv, köztük az APEH nem tud törvényesen eljárni, hiszen a közszféra bevételeinek hiányában az adóhatóságnak automatikusan büntetnie kellene. A kormányzat mulasztása munkavállalók százezreinek és az államnak is milliárdos nagyságrendű károkat okozhat.²³⁴

3. Adatkezelési botrányról tudósítanak Csanádapácáról. A kistérségi szociális szervezet egyik alkalmazottja a helyi MSZP-szervezetnek átadta mindazok névsorát, akiknek adatait kezeli a gyermekjóléti szolgálat. Január első napjaiban - tehát jóval az ajándékozási hullámmal követően - keresték meg a szocialista párt nevében a csanádapácai gyermekjóléti szolgálat helyi alkalmazottját, mondván, hogy segítséget szeretnének osztani, ezért elkérték a rászorulókat. A munkatárs mindezeket teljesen gyanútlanul kiadta, ami komoly felháborodást és lavinát indított el a faluban, illetve a kistérségben.²³⁵

4. Az Európai Unió adatvédelemmel foglalkozó csoportjának vezetője, Peter Scharr egy parlamenti meghallgatáson azt mondta, hogy az IP-címeket, melyek alkalmasak a felhasználók azonosítására, a jövőben személyes adatokként kellene kezelni, hogy ennek szabályozása is megfeleljen az európai adatvédelmi irányelveknek, s ehhez az érintett nagy cégeknek – Google, Microsoft, Yahoo stb. – is alkalmazkodniuk kellene. Scharr álláspontja alaposan eltér például a Google vezetőinek véleményétől, akik amellet kardoskodnak, hogy az IP-cím nem a felhasználót, hanem a gépet azonosítja, így nem tekinthető személyes adatnak. A német politikus viszont úgy véli, hogy bár ez szigorúan véve igaz (gyakran, például a nyilvános Internet-kapcsolatok, Internet-kávézók stb. esetében rengetegen használnak egy adott címet), ám igen sok esetben egy adott személy mindig ugyanazt a terminált vagy számítógépet használja, tehát a cím alapján azonosítani lehet őt is.²³⁶

---

²³³ Adatvédelem: Magyarország az élműnyben. 2008. január 4. 08:43, Berta Sándor, sg.hu

²³⁴ Hibás a központi bérszámfejtő program. 2008. január 14., hétfő, 11:09. origo.hu

²³⁵ Botrány Csanádapácán: kiadták a rászorulókat adatait. 2008. január. 20., 22:18. beol.hu

²³⁶ Az EU szerint az IP-címek is legyenek személyes adatok. Dajkó Pál, 2008-01-22 08:46. AP, itcafe.hu

5. A CIA jelentése szerint internetes háború zajlik. A CIA rájött arra, hogy a bűnözők számos külföldi országban az Interneten keresztül jutnak hozzá az energiaszolgáltató létesítmények irányításához szükséges adatokhoz, melyek segítségével pénzt zsarolnak ki a szóban forgó vállalatoktól. A CIA konkrét bizonyítékok hiányában még nem hozta nyilvánosságra, hogy mely országok és vállalatok érintettek az ügyben. Az eset megpendítésének valódi célja az volt, hogy időben figyelmeztessék a közszolgáltatási vállalatokat egy esetleges Interneten keresztüli támadásra. A mostani incidens nem számít újdonságnak a kiberbűnözők körében, hiszen már évek óta élnek a pénzszerezés ezen módozatával. Főként a különböző kereskedelmi profilú internetes portálok feltörésével jutottak nagyobb összegekhez, aminek következtében az érintett társaságok lépéseket tettek rendszereik fokozott védelméért. Mindezek ellenére úgy tűnik, hogy a vandálok mindig egy lépéssel előrébb járnak. Olyan országokból hajtják végre a weboldalak feltörését, ahol a helyi rendőrségnek nincs lehetősége az efféle bűncselekmények megfékezésére. A befolyt összegeket külföldi bankszámlákra utalják, amelynek lenyomozása szinte lehetetlen feladatnak minősül.²³⁷

6. Takács Albert igazságügyi és rendészeti miniszter szerint nehéz lesz kivitelezni azt az adatgyűjtést és -tárolást, amelyet az Európai Bizottság tervez az újonnan bevezetendő határbiztonsági intézkedések keretében. A miniszter szerint több tagország indokolatlanul hosszúnak tartja a 13 évet, ameddig tárolni kellene az EU-n kívülről érkező légi utasok számos személyes adatát. Nehéz bizonyítani a célhoz kötöttség elvét egy ilyen adatgyűjtésnél, és nem biztos, hogy egy ilyen jogszabály a magyar jogrendbe átültetve kiállná az alkotmányosság próbáját.²³⁸

7. Statisztikai adatgyűjtési útvesztők és szabálysértések. dr. Szűcs Erzsébet, az ÁNTSZ Közép-magyarországi Regionális Intézete egészségfejlesztési osztályának vezetője ad tájékoztatást: A halottvizsgálati bizonyítványt minden egyes elhunyt esetében – következésképpen bárhol az utolsó pillanat – hat példányban köteles kiállítani a végső aktust regisztráló orvos. Ezek sok esetben kórházi, klinikai doktorok, máskor házi orvosok, vagy épp a rosszullét helyszínére hívott ügyeletesek. Ez utóbbiaknak a kiállított dokumentumot – így a jogszabály – el kell juttatniuk az elhunyt házi orvosához. A bizonyítvány első három példányát a házi orvosnak postázni kell a haláleset helye szerint illetékes anyakönyvi hivatalhoz, ahol anyakönyveztve a halálesetet, az egyik példányt továbbítják a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) területileg illetékes igazgatóságához, a második példányt megőrzik, míg a harmadikat elküldik a haláleset helye szerinti jegyzőhöz, hogy az megkezdhesse a hagyatéki eljárást. A negyedik példány a hozzátartozókat illeti, az ötödiket az illetékes házi orvos vagy egészségügyi intézmény köteles megőrizni, a hatodik példány pedig – legalábbis ami a Közép-magyarországi Régiót illeti – Szűcs doktornő szobájában landol, s az osztályon őrzik lakat alatt kerek ötven évig. A közelmúltban például egy 18 évvel ezelőtti halottvizsgálati bizonyítványt kellett előkeresni. S ez nagyjából szó szerint értendő, mivel a számítógépes adatbázisban csupán a 2002-es, illetve 2003-as halottvizsgálati bizonyítványok lelhetők föl.

A rendszer leggyengébb láncszemei azonban kétségtelenül a kitöltő és a jogszabály által postázással megbízott házi orvosok. A Közép-magyarországi Régióban ugyan az elmúlt években jelentősen javult a helyzet – korábban átlagosan legfeljebb a bizonyítványok 60 százaléka érkezett meg a tisztiorvosi szolgálat illetékes osztályára -, de még mindig akadnak szép számmal reinitensek. Pedig lassan lejár az a türelmi idő, amit a közel két évvel ezelőtt bevezetett, immár az uniós statisztikai, s egyben a meglehetősen szigorú hazai adatvédelmi szabályoknak is megfelelő, új dokumentum kezeléséhez kaptak.

A nagyságrendet illetően talán elegendő néhány adat: csak a fővárosban évente 23-28 ezren halnak meg. 2007 január elsejétől pedig, a központi régió életre hívásával e tisztiorvosi hivatalhoz 2,8 millió lakos, közel 200 település tartozik, s összességében évente közel 37 ezer

²³⁷ CIA-jelentés - internetes háború zajlik. 2008-01-23 09:51:31. karpinfo.net, haborumuveszete.hu

²³⁸ Személyes adat tárolása 13 évig - Tagországok berzenkednek a túlzó EU-előírás ellen. NOL, 2008. január 26., (MTI)

haláleset történik. Az ÁNTSZ regionális hivatalában dr. Szűcs Erzsébetnek két munkatársa végzi az adatok matematikai elemzését, egy munkatárs segít a bizonyítványok rendszerezésében.²³⁹

8. Az Egészségbiztosítási Felügyelet minden bizonnyal márciustól teszi közzé az egészségügyi intézmények mutatóit, a hatóság honlapján egy-egy intézményről több száz adat lesz olvasható. A most is nyilvános teljesítménymutatók (ágykihasználtság, általános ápolási idő, esetszám) mellett a tervek szerint idén bárki számára tudható lesz például, hogy az intézményben betartják-e a várólisták szerinti sorrendet, ismertté válik az esetleges kórházi fertőzések előfordulási gyakorisága és az is, hogy a kórházban hogyan tájékoztatják a betegeket. Az információkat fokozatosan helyezik el a honlapon. Jövőre azt is megtudhatja a beteg - írta a lap -, hogy a kismamák - avagy az orvosok által javasolt intézményben - hogyan alakul a dolgozók elégedettsége.²⁴⁰

9. Magánkézbe kerülhetnek a megszűnő kórházak egykori betegeinek különlegesen védett személyes adatai. Az Egészségügyi Minisztérium ugyanis kiírta közbeszerzési pályázatát a bezárt intézmények iratainak kezelésére. Az adatokat elektronikus nyilvántartásban rögzítik, a dokumentumokat pedig egy raktárban őrzik majd. Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos korábban vizsgálatot indított a dokumentáció előkészítetlensége miatt. Úgy vélte: az adatok sorsa nem tisztázott, sérti a betegek iratmegismerési és az egészségügyi törvényben foglalt más jogait. Az ombudsman nem látta biztosítottak az adatok védelmét sem. Ajánlásában ezért felhívta az egészségügyi minisztert arra, hogy jelöljön ki egy országos hatáskörű intézményt a dokumentáció kezelésére és az országgyűlés mielőbb tárgyalja meg a kérdést.²⁴¹

10. Megismerhetem-e egy vagyonosodási vizsgálatban teljes körűen a rám vonatkozó adatokat. Vagyis be lehet-e tekinteni az APEH aktáiba és hogyan? Marosi Andrea, az Adózóna szakértője az iratbetekintéssel kapcsolatos problémákra figyelmeztet. Az adózó minden olyan iratba betekinthez, és arról másolatot készíthet, vagy kérhet, amely jogai érvényesítéséhez, kötelezettségeinek teljesítéséhez szükséges. Megkérdezheti az adóhatóságot is, milyen adatok állnak rendelkezésére, megtudhatja például azt is, hogy milyen adatokat hívott le a rendszeréből. Problémát okozhat ugyanez kapcsolódó vizsgálat esetében is, meddig terjed az adótitok. Egy cég külföldi vásárlója általános forgalmi adó (áfa) vizsgálata esetén az APEH-nek kötelessége lett volna értesítenie minket (mint érintettet) a kapcsolódó vizsgálat eredményéről, de az ügyben eljáró revizor belső levelezésnek minősítette volna azt. A későbbiekben sikerül túllépnie ezen a szemléleten, majd közölte, hogy még nincsen eredmény. (Ezt cáfolni is képtelenség, mivel hiába közölte már korábban, hogy már lezárult a külföldi vizsgálat, nem lehet utánanézni annak, hogy akkor miért nem zárult le három héttel később).²⁴²

11. Elképzelhető, hogy az Oktatási Minisztérium szándékosan nem hozza nyilvánosságra a népszavazás előtt az idén felsőoktatásba jelentkezők számát - írja a Magyar Nemzet. A Népszabadság arról ír, hogy a kormánypárti többség által vezetett városokban derűlátóak az uniós támogatással megvalósuló fejlesztéseik esélyeit illetően, az ellenzéki városvezetők viszont számos kritikát fogalmaztak meg. A településeken mostanában fogadják el az idejű költségvetést, és érthetően mindenütt nagy fejtörést okoz az önerő előteremtése a pályázatokhoz. Általában nincs annyi szabadon felhasználható pénzük a városoknak, mint amennyire szükségük van, így a legtöbb helyen hitelekhez, kötvénykibocsátáshoz, esetleg ingatlan eladásához fordulnak. Főképp ellenzéki városvezetők körében él a feltételezés, hogy kormánypárti kollegáik háttér- információkkal rendelkeznek. Mórhalom polgármestere

²³⁹ Adatgyűjtés: útvesszők és szabálysértők. Az országos átlagot messze meghaladva halnak meg a főváros pesti oldalán a VII., VIII., IX., s a IV. kerületiek. 2008-01-27 11:48. Weborvos - Horváth Judit

²⁴⁰ Több nyilvános adat jelenik meg a kórházakról. 2008. január 28. 08:33. MTI, hvg.hu

²⁴¹ 2008-01-29 11:01. Magánkézbe kerülhetnek a betegek személyes adatai. (hírTV)

²⁴² Problémás iratbetekintés. Vagyonosodási vizsgálat: megismerheti-e az adózó a róla gyűjtött adatokat? dr. Marosi Andrea, adozona.hu

nehezményezi, hogy a kiírások város-, sőt nagyvárosközpontúak. Állítja, hogy a pontatlanul megfogalmazott kiírások sok önkormányzatban ébresztenek megalapozatlan várakozásokat.²⁴³

12. A biztosítási szakma régóta javasolta a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási (kgfb) kampány rendszerének módosítását. A napokban Keller László, a Pénzügyminisztérium államtitkára a biztosítási alkuszok szervezeteinek képviselői előtt kijelentette, még ebben az évben célszerű lenne újragondolni a szabályozást. A biztosítási piac szereplői sürgetik a központi kárnyilvántartás létrehozását is. A legtöbb biztosítótársaság és az alkuszcégek jó részének is az a véleménye, hogy a kgfb novemberi kampányrendszere módosításra szorul. A szakemberek szerint nem a naptári, hanem a biztosítási év lehetne a szerződés kötés fordulónapja. Igaz, talán csak technikai változtatásnak tűnik, de lényeges szempont, hogy még mindig kormányrendelet szabályozza a kötelező biztosítást, ám a szakma szívesebben látná, ha erről törvény rendelkezne – nyilatkozta a Népszavának Papp Lajos. A Független Biztosítási Alkuszok Magyarországi Szövetségének (FBAMSZ) elnöke hozzáfűzte, a biztosítási igazolások egységesítését is napirendre kell tűzni.

A kötelező felelősségbiztosítással kapcsolatos panaszokkal a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéhez is fordulhatnak az ügyfelek, külön fórumot nyitottak a PSZÁF honlapján a különböző fogyasztóvédelmi panaszoknak. Csak az utóbbi években terjed ki a fogyasztóvédelem figyelmé a pénzügyi szektorra is. Ezt felismerve szaporodnak az állampolgárok széles körét érdeklő általános fogyasztóvédelmi információk a felügyelet honlapján. A PSZÁF egyes szakterületei: a bankszféra, az értékpapírpia, a biztosítók és az egészség- és nyugdíjpénztárak szolgáltatásai más és más buktatókat rejtenek magukban. Ezért a honlapon szektoronkénti bontásban jelentek meg a rövid, figyelemfelhívó írások.²⁴⁴

13. Az Egészségügyi Minisztérium elkészítette a humángenetikai adatok védelméről, valamint a genetikai vizsgálatok és kutatások szabályairól szóló újabb törvénytervezetet, a Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezet (TASZ) korábban véleményezte mind a törvény szakmai koncepcióját, mind a korábbi, a témában készült törvénytervezeteket. A Humángenetikai Biztosság 2004-ben készítette el a személyes genetikai adatok védelméről, a genetikai kutatásokról, teszt- és szűrővizsgálatokról, a valamint a biobankokról szóló törvényjavaslatához az előzetes szakmai koncepciót. Ezt követően, még 2004 szeptemberében elkészült a törvénytervezete, amelyet a TASZ szintén véleményezett, ahogyan a még az év decemberében elkészült második törvénytervezetet is. A TASZ valamennyi véleményében kifogásolta, hogy a koncepció, illetve a tervezetek nem nyújtanak kellően pontos választ arra nézve, hogy a genetikai adatok kezelését tekintve milyen viszonyban áll egymással a készülő törvény, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény, az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény, valamint az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény. A TASZ Véleménye szerint e kérdés tisztázása lehetővé tenné a jogbizonytalanságból, a jogszabályok összeütközéséből adódó, későbbi jogalkalmazási problémák elkerülését, ami egy ilyen érzékeny terület esetében különös fontossággal bír.²⁴⁵

14. Nem lehet általános adatgyűjtés az utazási irodáknál történt APEH-vizsgálatok célja – derül ki az adatvédelmi biztos jogkörében eljáró Szabó Máténak, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának a MUISZ-nak írt leveléből. A napokban megérkezett az APEH hasonló tartalmú levele is. Tavaly nyáron arról tájékoztatta a Magyar Utazásszervezők és Utazásközvetítők Országos Szövetségét (MUISZ) néhány vidéki utazási iroda, hogy utasaikról információkat

²⁴³ Adatvisszatartással befolyásolják a népszavazást? 2008. február 16., 9:53. Kálló Izabella, inforadio.hu

²⁴⁴ Megszűnne a kampány, központi kárnyilvántartási adatbázist hoznának létre. A változás nem növeli a kötelező díjait. 2008. február 28. B. M. nszava.hu

²⁴⁵ A TASZ véleményezte a humángenetikai adatok kezeléséről szóló törvénytervezetet. 2008.03.12. Jogi Fórum / TASZ, jogiforum.hu

kérnek az APEH megyei igazgatóságai. A szövetség még tavaly júliusban az adatvédelmi biztoshoz fordult – tájékoztatta lapunkat Molnár Gabriella, a MUISZ elnöke. Levelükben azt írták, hogy az APEH egyes megyei igazgatóságai – feltehetőleg a vagyonsodási vizsgálatokhoz – előzetes adatgyűjtés céljából nézték meg az utazási irodák szerződéses állományát, hogy kiszűrjék a nagyobb értékű utazásokon részt vevő ügyfeleket. Molnár szerint ezzel tetemes kárt okozhatnak az irodáknak, mert a drágább utakra már nem Magyarországon bejegyzett és ott tevékenykedő, hanem külföldi irodákban kötnek szerződést. Ugy látják, a törvény nem hatalmazta fel az adóhatóságot, hogy utazási irodák szerződéskötési nyilvántartását ellenőrizze általános adatgyűjtés céljából, adatszolgáltatásra is csak a törvény meghatározott részének keretében hívhatja fel az irodákat.²⁴⁶

15. Az Egységes Digitális Rádió-távközlő Rendszer (EDR) a vészhelyzeti kommunikáció jövője, de teljes magyarországi használatához országos lefedettségre van szükség - hangzott el a Professzionális Mobiltávközlési Napon csütörtökön Budapesten. Az EDR rendszer kétéves évfordulóján megrendezett konferencián Draskóczy József, az Országos Rendőr-főkapitányság híradástechnikai osztályvezetője a rendszer tapasztalatairól elmondta: 2008 első félévében több, mint 20 ezer EDR rendszerű készüléket üzemeltek be a rendőrségnél, melyeket élesben március 15-én próbáltak ki. Az államigazgatás területén többféle rendszert használnak az egymás közti kommunikációra, de át kell térniük az egységes EDR használatra. Az EDR rendszert két évvel ezelőtt vezették be Budapesten, azóta több országrészben is elérhetővé vált a használata, elsődleges felhasználói a készenléti szervek, illetve az államigazgatás.²⁴⁷

16. Az APEH több mint 100 ezer magánszemélyt tudott beazonosítani abból a 134 ezerből, akik az OEP nyilvántartása szerint nem rendelkeztek biztosítási jogviszonnyal. Az egészségbiztosító februárban 134 ezer ember adatait adta át az adóhatóságnak, hogy segítséget kérjen a beazonosításukhoz, ugyanis nem volt egyértelmű, hogy rendelkeznek-e egészségbiztosítással. Az APEH mintegy 34 ezer embert egyáltalán nem tudott azonosítani, ők eddig semmilyen kapcsolatban nem álltak a hatósággal: nem adtak be adóbevallást, sőt még az adószámukat sem tudja a hivatal. A 100 ezer emberből 80 ezer után senki nem fizet járulékot, így nem tekinthető biztosítottottnak, és mindössze 20 ezer emberről igazolódott be, hogy jogosult az egészségügyi ellátásra.²⁴⁸

17. Információbiztonsági blogot indított az egyik legismertebb adatmentő cég, a Kürt. A Kürt Információbiztonsági és Adatmentő Zrt. Által létrehozott Biztonság-blog.hu az üzleti és IT területen dolgozó szakembereket, valamint az információbiztonság iránt érdeklődő közönséget célozza meg olvasmányos, színes írásaival. Legfőbb célja a tájékoztatás és az oktatás mellett az, hogy a biztonság területén jártas szakértőket folyamatosan ellássa friss és szakmailag megalapozott információval.²⁴⁹

18. A személyi számítógépekre illegálisan telepített szoftverek aránya 2007-ben Magyarországon 42% maradt, annak ellenére, hogy a globális trend szerint a legtöbb országban csökkent az illegálisan használt szoftverek aránya. Az illegális szoftverhasználat eredményeképpen az iparág veszteségei Magyarországon 12%-kal növekedtek. A veszteség mértéke 2007-ben így elérte a 125 millió USD-t, miközben a globális veszteségek 21%-kal növekedtek, értékük pedig megközelítette a 48 milliárd USD-t. Ezek a Business Software Alliance (BSA), a nemzetközi szoftveripart képviselő nemzetközi szervezet által ma ötödik alkalommal kiadott globális éves tanulmány főbb megállapításai. A 108 országra kiterjedő

²⁴⁶ APEH: nem az általános adatgyűjtés a cél. Hunyor Erna. mho.hu

²⁴⁷ Az EDR a vészhelyzeti kommunikáció jövője. 2008. április 4. 08:46, MTI, sg.hu

²⁴⁸ APEH: 80 ezer ember nem jogosult egészségügyi ellátásra. 2008. május 6., 18:12, InfoRádió, inforadio.hu

²⁴⁹ Magyar biztonsági blog indult. Terminál, ápr. 22., <http://www.terminal.hu>

független tanulmányt az IDC, az információs technológiai (IT) iparág vezető nemzetközi piackutató és előrejelző társasága készítette.²⁵⁰

19. Egységes, központi adatbázist alakítanak ki a jövőben az összes egészségügyi dolgozóról. Az adatokból kiderülhet: a munkavállaló hol és milyen munkakörben dolgozik, milyen képesítése van, hány éves, közalkalmazottként vagy szellemi szabadfoglalkozásúként tevékenykedik. Ezek az információk jelentősen segíthetik az ágazati döntéshozatalt, így például pontosan lehet majd látni, mely szakmák öregedtek el. Az úgynevezett humánerőforrás-monitoring rendszert másfél milliárd forintos európai uniós támogatásból akarják kialakítani.²⁵¹

20. Megdöbbenően sokan regisztrálnak Magyarország első önismereti közösségi portálján, a Psychogalaxy-n. A pszichológiai kutatásokat szolgáló oldal felhasználóit egy évig kutatják és publikálják az eredményeket. Hogy utána mi lesz a marketing és üzleti szempontból is érdekes felhasználói adatbázissal, még nem lehet tudni. Pszichológusok és a tudományos világ egy része kifogásolhatónak és némileg etikátlannak tartja a Psychogalaxy elnevezésű közösségi portált, az emberek viszont nem. Tízezrek töltik ki a teszteket és jelentkeznek fel az oldalra kapcsolatokat keresni. A kutatási program egy évig tart, hogy utána mi lesz a marketing és üzleti szempontból is értékes felhasználói adatokkal, arról mit sem tudni.²⁵²

21. A teljes listás adósnnylvántartó rendszernek (közkeletű nevén: pozitív adóslista) a társadalom minden szereplője - az államigazgatás, a pénzügyi szektor és az ügyfelek is - csak előnyét élvezik, nincs olyan szereplő, akinek kára vagy hátránya keletkezne a működéséből - állapítja meg hírlevelében a BISZ Központi Hitelinformációs Zrt. A Központi Hitelinformációs Rendszert (KHR) működtető BISZ a credit bureau-k, illetve a referenciaadat- és hitelinformáció-szolgáltatások szerepét vette górcső alá az egyes országokban. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy a teljes és megbízható hitelinformáció kedvező lehetőségeket teremt a pénzügyi szektor számára a kontrollált növekedésre, de ez csak addig működhet hatékonyan és fenntarthatóan, ameddig kellően prudens banki kockázatkezelési gyakorlattal is párosul - állapítja meg a BISZ.

A KHR a vállalatok esetében valamennyi hitelszerződés adatait nyilvántartja, a lakossági körben azonban feketelistás nyilvántartás van. Ahhoz, hogy valaki bekerüljön, legalább a minimálbér (2008. január 1-jétől 69 ezer forint) összegét kitevő kölcsönösszeg megfizetésével kell folyamatosan, több mint 90 napon át késlekednie. Az is felkerül a listára, aki hamis okmánnyal igazolja magát, hamis adatot közöl vagy bankkártyával visszaélést követ el. Az adatokat a mulasztás megszűnését követően még öt évig nyilvántartják. Az elmúlt év során egy széleskörű munkabizottság (IRM, PM, MNB, PSZÁF, adatvédelmi biztos hivatala, bankszövetség, BISZ Zrt.) előkészítette a hitelintézeti törvény módosítását, ami egy törvényen alapuló teljes listás lakossági hitelinformációs rendszer létrehozását biztosítaná. A BISZ szerint az előkészítés során kialakult szakmai és törvényalkotói konszenzus alapján nagyon közel kerültek ahhoz, hogy létrejöjjön egy törvényi alapon álló egységes adatszolgáltatási modell. A törvényalkotás folyamata azonban lassú és bürokratikus, így a kimenetel továbbra is bizonytalan.²⁵³

22. Öt kémprogramot telepítettek ismeretlenek a BKV informatikai rendszerére, ezzel a behatolók a cég számítógépes hálózatának minden eleméhez hozzáfértek. A kémkedésre a közlekedési vállalatnál elrendelt vizsgálat nyomán derült fény. Az illetéktelen behatolók a BKV informatikai hálózatába férkőzve nemcsak a cég szerverén futó levelezéshez és a belső kommunikációhoz férhettek hozzá, hanem akár a forgalomirányítási rendszerhez is.

²⁵⁰ Magyarországon a szoftverek 42 százaléka illegális. 2008-05-14 15:50:20. VGO

²⁵¹ Adatbázis készül az egészségügyi dolgozókról. MTI2008. 05. 19., 6:57. origo.hu

²⁵² Tömegesen regisztrálunk - a fejlesztő sem tudja, mi lesz az adatainkkal? 2008. május 19. 06:03. STOP, HPG. STOP.hu

²⁵³ A teljes körű adósnnylvántartás mindenkinek előnyös. 2008-05-26 08:43. e-broker.hu

Mindennek akár nemzetbiztonsági kockázata is lehet, hiszen a NATO-tagállamokban a közösségi közlekedési vállalatok fokozott védelmet élveznek.²⁵⁴

23. Alkotmánybírósághoz fordul a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő szervezet a hatályos telefonos és internetes adatmegőrzési szabályok miatt. Az elektronikus hírközlésről szóló törvény valamennyi telefon- és Internet-szolgáltató számára előírja, hogy rögzítsék, és egy évig tárolják a vezetékes-, a mobil-, valamint az internetes kommunikáció valamennyi forgalmi adatát. "Ez egy cél nélküli, és - véleményünk szerint - alkotmányellenes jogszabály, ezért arra kérjük az Alkotmánybíróságot, semmisítse meg a rendelkezést" - mondta a programvezető, aki kifejtette: a forgalmi adatok segítségével pontosan nyomon lehet követni, hogy telefonon ki, kivel, mikor, mennyi ideig vagy milyen gyakran érintkezik, és azt is, hogy a telefonhasználó éppen hol tartózkodik. Ezen adatokból a polgárok kapcsolatai jól feltérképezhetőek; a kommunikáció gyakoriságából következtetni lehet a kapcsolatok intenzitására, az időpontjából pedig a társas viszonyok minőségére és a résztvevő felek életmódjára, szokásaira - áll az indoklás a szervezet alkotmánybírói beadványában. A TASZ szerint a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok használják is ezeket az adatokat, amelyeket a szolgáltató kérésre térítésmentesen köteles átadni nekik.²⁵⁵

24. Az elmúlt néhány hónapban egyre többször figyelmeztetnek a jóakaróink arra, hogy túl sok adatot osztunk meg magunkról az Interneten, néha anélkül, hogy tudnánk róla. Tényleg a javunkat akarják, vagy valami más mozgatja őket? Legutóbb (több mint egy hónapja) egy IT kutató, Pintér Róbert foglalta össze röviden a privát szférát fenyegető támadások jellegzetességeit blogján. Abban mindenki egyetért, hogy a személyes adatok gyűjtése alaposan megváltozott az utóbbi néhány évben: állami privilégiumból közkedvelt civil elfoglaltsággá vált; elmélyült, mert már azt is gyűjtik, mikor merre járunk; láthatatlanná vált, mert korábban aktív részvétel kellett hozzá, ma már nem is tudunk róla. A magánszféra védelme klasszikus liberális alapelv, amelyet az állam jogainak korlátozása hívott életre, és amely az idő múlásával egyre ellentmondásosabbá válik. Az adatvédők a felvilágosodás élvonalából lassan utóvéddé alakulnak.²⁵⁶

25. Magyarországon a szellemi tulajdonjogok megsértésével kapcsolatos ismertté vált bűncselekmények az ORFK szerint tavaly több mint 2,2 milliárd forintos kárt okoztak, ebből mindössze 138 millió forint térült meg. A kalóztermékek elveszik a piacot a jogtisztá áruk gyártói elől. A piacvesztés következtében csökken a munkahelyek száma, az állam jelentős adó-, vám- és illetékbevételről esik el. A hamisítás elleni nemzeti stratégia tervezetében számba vett adatok a mielőbbi cselekvés szükségességét támasztják alá. Az intézkedéssorozat hónapról hónapra pontosan kidolgozott feladatokat rögzít majd – nyilatkozta a Világgazdaságnak Bendzsel Miklós, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke, a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület alelnöke. A stratégia három pillérre, a statisztikai teendőkre, a tudatformálásra és a jogérvényesítés fejlesztésére épül. Bendzsel a hatékonyabb jogérvényesítés elengedhetetlen feltételének tartja a megfelelő adatbázisok, technikai eszközök, rendszerek kiépítését is, amelyek az oltalmazott alkotások, megjelölések, illetve az ezekkel ellátott termékek felismerését, azonosítását szolgálják.²⁵⁷

26. Ki finanszírozza azt a telefonos hívássorozatot, amellyel Orbán Viktor zártkörben elmondott beszédének részleteire hívták fel a figyelmet? A Szabó Eszter néven bemutatkozó gépi hang a nyugdíjak befagyasztását és az állami beruházások leállítását emlegette. A Magyar Nemzet szerint az elmúlt napokban vezetékes számok tulajdonosai hallhatták egy automatától, hogy

²⁵⁴ MTI, 2008. május 28. 07:16. Népszabadság: Kémprogramok a BKV számítógépeiben. NOL

²⁵⁵ A TASZ szerint aggályosak a netes adatmegőrzési szabályok. 2008. május 28. 18:45. MTI, hvg.hu

²⁵⁶ <http://www.isite.hu/trackback/360> Az adatvédők és a hatalom. Propeller on cs, 05/29/2008 - 18:07. cs, 05/29/2008 - 17:55 Sera Balint. isite.hu

²⁵⁷ Június végén tárgyalhatja a kormány a szellemi jog védelmét szolgáló stratégiát. Harc a hamisítás ellen. 2008-06-03. Kende Katalin, vg.hu

Orbán Viktor titkos beszédet tartott. A Szabó Eszterként bemutatkozó gépi hang többek között a nyugdíjak befagyasztását és az állami beruházások leállítását emlegette. A lap megpróbálta kideríteni, ki volt "Szabó Eszter" megbízója, de a Magyar Telekom Nyrt.-nél azt a választ kapta, hogy nem tud, sőt nem is tudhat a megbízó kilétéről. A cég nem vizsgálhatja a hálózatán forgalmazott hívások tartalmát, ráadásul a hasonló műveletek lebonyolításához, hívás generálásukhoz nincs is szükség sem vezetékes, sem mobil kapcsolatra, mert a program megoldható internetes telefonon is.²⁵⁸

27. Alexin-Ábrahám: Az egészségügyi adatvédelem 2004 és 2008 között. Publikációs és tényfeltáró tevékenységük az egészségügyi adatvédelem területén 2004 tavaszán kezdődött el. Mivel több cikkük éppen az Élet és Irodalom hasábjain jelenhetett meg, ezért célszerű rövid számvetést készíteni az elmúlt négy év eredményeiről. Sajnos vagy szerencsére sok minden történt, ami mind említésre méltó. Az egészségügyi adatvédelemről első körben az derült ki, hogy amikor az adatok fizikai védelméről van szó (az adathordozókat elzártan tárolják-e?; jelszóval lépnek-e be a kórházi alkalmazottak a számítógépes rendszerekbe?), akkor van bizonyos szintű adatvédelem. Ha ellenben az a kérdés, hogy a Személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényben leírt adatvédelemhez kapcsolódó jogok az érintettek számára rendelkezésre állnak-e, akkor adatvédelem nincs. Ez a felállás az elmúlt években nem is változott. Még ha csak a speciálisan Az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvényt vesszük alapul, akkor is egy 1998. január 1-jétől hatályos jogszabályról van szó, amely olyan, mintha nem is létezne. A szolgáltatók, de még az egészségbiztosító is, annak tartalmát szabadon értelmezik, a paragrafusok között szelektálnak aszerint, hogy mit tartanak be és mit nem.²⁵⁹

28. Újabb pert indít az Energia Klub az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) ellen. Az OAH, ahogy a korábban indult hasonló tárgyú perek során, úgy most is az atomerőmű érvei mögé bújik, saját jogi álláspont kialakítása nélkül. Üzleti titokra, ill. a szellemi tulajdon sérelmére hivatkozva próbálja elkerülni a közérdekű adatok nyilvánosságra hozatalát. Az OAH megtagadta a paksi 2. blokk 2003-as üzemzavarából származó hulladékok kezelésére vonatkozó paksi stratégia közreadását. A stratégia kidolgozását 2005-ben maga az OAH írta elő a Paksi Atomerőműnek az RE-4056 sz. határozatában. Az Energia Klub szerint a hulladékkezelésre vonatkozó stratégia a nyilvánosságra tartozik. A szervezet emellett aggályosnak tartja, hogy kérelmét az OAH, mint a Paksi Atomerőművet felügyelő hatóság, saját jogi álláspont kialakítása nélkül, pont e cég tiltó levelére hivatkozva utasította el. Az Energia Klub kezdeményezésére két per is zajlik 2004 szeptembere, illetve 2005 márciusa óta. Ezek ugyancsak az atomerőmű 2003-as üzemzavarára vonatkozó szakértői anyagokkal kapcsolatban indultak. A perekben az Energia Klub képviselőjét a Védegylet szakosodott programja, a Jövő Nemzedékek Képviselője látja el.²⁶⁰

29. Az IT technológia fejlődésével, az Interneten folyó adatforgalom védelme érdekében egyre inkább a folytonos biztonság elve kerül előtérbe. Jó példa erre a Debian nyár eleji bejelentése, miszerint hibát észleltek az általuk terjesztett OpenSSL csomagban, így a rendszer által előállított tanúsítványok biztonsági kockázatot hordoztak. A kódhiba miatt a Debian Linux szervereken generált tanúsítványok kulcsait jelenlegi technológia mellett egy képzett adathalász képes lett volna megfejtetni alig több mint 3 óra alatt. Az ügyfelek adatforgalmának titkosítását biztosító hiteles SSL tanúsítványok kibocsátásával is foglalkozó NetLock Kft.

²⁵⁸ Index.hu, 2008. június 3. 11:00. Ké az az orbánzó nő hang? gondola.hu

²⁵⁹ Dr. Alexin Zoltán, Dr. Ábrahám László: Adatkezelés az egészségügyben, ÉS, 2005/17.; Dr. Alexin Z.: A nagy testvér a patikában is figyel, Népszabadság, 2007. júl. 16.; Dr. Hávelné Szatmári Katalin: Egy sima és egy fordított, Népszabadság, 2008. febr. 21.; ALEXIN ZOLTÁN-ÁBRAHÁM LÁSZLÓ: Az egészségügyi adatvédelem 2004 és 2008 között. ÉS.hu, Google-letöltés 2008.dec.21.

²⁶⁰ Per az átlátható hulladékkezelésért. Sajtóközlemény, Energia Klub, Védegylet, Budapest, 2008. július 22. Web: <http://www.vedegylet.hu>

kriptográfiai monitoring csoportja a bejelentés kapcsán a problémát valósnak ítélve, proaktívan értesítette ügyfeleit és személyes konzultációt biztosított számukra. Az érintett weboldalak kapcsán rövid időn belül megkezdte az új tanúsítványok kibocsátását, majd a kérdéskörben érintett sérült tanúsítványokat kompromittáltságuk miatt központilag visszavonta.²⁶¹

30. Az IBM Magyarország Internet-biztonsági részlege (ISS) az IT-biztonsággal kapcsolatos reprezentatív felmérést végzett az 500 millió forint forgalmat elérő, versenyszférában működő hazai vállalatok körében. Az eredményekből kiolvasható, hogy az informatikai rendszerek védelme mindenhol a napi üzletmenet részét képezi, de sokan nem alkalmaznak napjaink fenyegetettségi szintjének megfelelő védelmet. Ennek egyik oka, hogy többen úgy hiszik, velük úgysem történhet semmi baj, vagy azt gondolják, nincs semmi értékes a hálózatban, esetleg nagyon magas szintűnek tartják a biztonsági rendszerüket. A megkérdezett cégek közel 60 százaléka rendelkezik kifejezetten az információbiztonságért felelős szakértővel, a maradék 40 százaléknál pedig az informatikai üzemeltetés munkatársai végzik el a biztonsággal kapcsolatos feladatokat. A cégek alig több mint fele, 55 százaléka méri folyamatosan hálózatának biztonságát és sérülékenységét. Az állandó tesztelés pedig – vélik az ISS munkatársai – kulcsfontosságú, ha egy cég megfelelő védelmet kíván felépíteni az egyre rövidebb idő alatt egyre változatosabb és kifinomultabb formában megjelenő támadások ellen. A felmért vállalatok 14 százaléka nem ismeri a rá vonatkozó törvényi szabályozás biztonsági aspektusait. Az eredmények azért is elgondolkodtatóak, mert feltehetően a kutatásban résztvevők állnak a legjobban a biztonság területén, a kisebb cégméret felé haladva minden bizonnyal egyre romló adatokkal lehet számolni.²⁶²

31. Több mint egy éve már, hogy az amerikai Sunbelt Software kutatócsoportja által készített kémprogram-toplistát Magyarországon is közzéteszi a szoftvercég hazai képviselője. A Sunbelt Threat Research Center a világ valamennyi fertőzését figyeli a CounterSpy kémprogram-eltávolító által küldött automatikus visszajelzésből, ami teljes képet nyújt a glóbuszon keletkező trójaiak, kém- és reklámprogramok, jelszógyűjtő alkalmazások tevékenységéről. A magyarországi tendenciákról viszont eddig még nem álltak rendelkezésre hivatalos adatok, így a Sunbelt képviselő magyar vonatkozásban csak a CounterSpy-t alkalmazó cégek rendszergazdáinak visszajelzése alapján ismerte meg a hazai tendenciákat. Ezentúl viszont a Magyarországhoz tartozó IP címek alapján immár a Research Center pontos információkat biztosít a hazai fertőzésekről, amelyeket minden hónap elején közzétesz a hazai forgalmazó, a Yellow Cube Kft. „A magyar toplista mérföldkőnek számít, hiszen eddig egyetlen biztonsági szoftvergyártó sem tett közzé magyar vonatkozású kémprogram fertőzőttségi listát, amit a hazai cégek között végzett rendszeres felméréseinkkel is kiegészítünk.” – mondja Bódis Ákos, a Sunbelt magyarországi képviselőjének ügyvezetője.²⁶³

32. A korrupcióra különösen érzékeny területek jobb átláthatósága érdekében olyan adatbázisok felállítását szorgalmazzák, amelyeknek tartalmazniuk kell a szerződő felek nevét, a szerződés célját és értékét is. A Transparency International magyarországi tagozatának értékelése szerint itthon nem megfelelően alkalmazzák a közbeszerzési törvényt. A korrupcióellenes nemzetközi szervezet emlékeztet rá: a 2003-ban elfogadott üvegseb program célja az volt, hogy elősegítse a közpénzek, köztulajdon felhasználásának hatékony, átlátható és nyilvános ellenőrzését. A 2005-ben elfogadott elektronikus információszabadság törvény szintén a közvélemény pontos és gyors tájékoztatása érdekében született meg. A jogszabályok végrehajtása azonban a mai napig nem teljes körű, és a közzétételi gyakorlat

²⁶¹ Megbízható szolgáltató kell a weboldalak hitelesítéséhez. 2008. július 30. 08:13. hirado.hu

²⁶² IBM: a magyar vállalatok nem félnek eléggé. Itcafé, 2008-07-31 13:27. Félmilliárd forint feletti éves árbevételű hazai vállalkozásokat kérdeztek az IT-biztonságról. A Novell jogosultságkezelő rendszer. itcafe.hu

²⁶³ Reklámprogramok vezetik a magyar kémprogram toplistát. Nincs eltérés a magyar és a nemzetközi trendek között. Csökken a fertőzések száma, előretörnek a reklámprogramok. 2008.08.04 12:03, ma.hu, itmania.hu

sem minden esetben tükrözi a törvények szellemét. A közbeszerzési rendszer hiányosságainak következtében az állami és önkormányzati beszerzések az egyik legmagasabb korrupciós kockázatot rejtő terület Magyarországon. Az átláthatósági szabályok nem teljes körű végrehajtása akadályt gördít a társadalmi kontroll elé, ami hosszú távon aláássa az állampolgárok bizalmát.²⁶⁴

33. A BME Híradástechnikai tanszékének kriptográfiával és biztonsággal foglalkozó laboratóriuma által közzétett tanulmány szerint a Dan Kaminsky által publikált biztonsági rést a hazai szolgáltatók kétharmada figyelmen kívül hagyta. A Dan Kaminsky nevével jegyzett internetes DNS támadás lehetőségéről a nagyközönség 2008. július 8-án szerzett tudomást, amikor számos gyártó és fejlesztő előre egyeztetett módon egyszerre jelentett be egy korábban ismeretlen hiba ellen védekezést nyújtó javítócsomagot. A hiba súlyossága miatt egyedülálló összefogás született, és ennek eredménye volt az, hogy a hiba kijavítása napvilágra került, de a hiba nem. Az eredeti tervek szerint Dan Kaminsky 2008. augusztus 7-én ismerteti a hiba és a támadás pontos módszerét a Black Hat 2008 konferencia keretében. Így 30 napja volt a rendszergazdáknak és üzemeltetőknek, hogy a rendelkezésre álló javításokat teszteljék és telepítsék." A hiba egy cache "mérgezést" tesz lehetővé, amely azt eredményezi, hogy illetéktelenül a domain nevekre irányuló kéréseket át lehet irányítani egy "idegen" tartalomra. Összesen 5.861 darab ismert magyar DNS kiszolgálót vizsgáltak meg. A kiszolgálók számbavétele során 2015 olyan kiszolgálót találtak, amelyek gyakorta intéznek kéréseket más szerverek felé és Magyarországon üzemelnek (helymeghatározás forrása: geoip), 4.509 olyan szerver IP címet találtak, amelyik a 400.000 fölötti bejegyzett magyar .hu domain kiszolgálásáért felelős. Ezek átlapolt eredménye az összesen 5.861 darab ismert kiszolgáló.²⁶⁵

34. Az 1990 előtti, majd az azt követő időszak privatizációs dokumentációját őrző és kezelő cég privatizációjára készül a kormány. A cég magánosítására korábban már elkészítette a forgatókönyvet a kormányfő háttérében dolgozó, magas rangú egykori állambiztonsági tisztekből, valamint volt rendőrökből álló operatív tanácsadó testület. Informátorunk szerint az Apró család érdekeltiségébe tartozó céghez került volna az állami cégek magánosítását rögzítő dokumentumok kezelésének feladata, ám mivel ez nyílt politikai támadási felületet jelentene, inkább pályázati úton értékesítik az állami tulajdonban lévő társaságot. A PRIV-DAT Dokumentum Archiváló és Tároló Kft.-t 1998-ban az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. hozta létre. A cég feladata az előprivatizációban és az utána végrehajtott magánosítások során keletkezett iratok őrzése, rendszerezése, az iratok elektronikus archiválása. Az ÁPV Rt. megszűnésével és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. megalakulásával továbbra is a PRIV-DAT végezte az iratkezelési feladatokat. A cég a privatizációs ügyletekben keletkezett iratok tárolásán kívül a kancellária, az agrártárca és a Kincstári Vagyon Igazgatóság iratkezelésében is közreműködött.²⁶⁶

35. A jövőben bárki kérheti a nemzeti minősített adat felülvizsgálatát és a minősítés megszüntetését a minősítőtől. Ha az erre nem hajlandó, a kérelmező bírósághoz fordulhat - derül ki a minősített adatok védelméről szóló törvényjavaslatból. A titoktörvény legfrissebb változatát hétfőn nyújtotta be a polgári titkosszolgálatokat felügyelő tárca nélküli miniszter. A most benyújtott szöveg a kormánypárt és az ellenzék közötti "szakmai, elvi megállapodáshoz" igazodik. Elsődleges célja a magasan minősített adatok számának csökkentése. A tervezet

²⁶⁴ Adatbázisokkal a korrupció ellen. MTI - Computerworld, 2008. augusztus 12., 11:22 - CIO | e-Government. A Transparency International az informatikai beruházások esetében kereshető adatbázisok létrehozását javasolja. computerworld.hu

²⁶⁵ Biztonsági rés a hazai DNS-ek kétharmadán. 2008.08.14. 17:21.

crysys.hu/publications/files/BencsathB08DNS.pdf, Fodor Ákos. domainabc.hu

²⁶⁶ A múltat végképp eltörölni. Gyurcsányék magánkézbe juttatnák a privatizációt feltáró dokumentumokat. A PRIV-DAT székháza: itt őrzik a titkos iratokat. Sándor Csilla, mho.hu.

rendelkezik arról is, hogy a jelenlegi három helyett - az uniós megoldáshoz igazodva - csak ötévente kelljen felülvizsgálni egy-egy államtitok minőségét.²⁶⁷

36. Megszüntették a nyomozást a Nemzeti Nyomozó Irodától (NNI) ellopott titkos iratok ügyében. 12 hónapnyi eredménytelen nyomozás után szüntették meg a nyomozást a szigorúan titkos, államtitoknak minősített iratok eltűnésének ügyében. A Tasnádi Péter büntetőügyeivel kapcsolatos összefoglaló jelentés tavaly nyáron, július utolsó napjaiban tűnt el a Nemzeti Nyomozó Iroda épületéből. Az irat néhány nap után két napilaphoz és két kereskedelmi tévéhez is eljutott: a BRFK ezt követően indított nyomozást az ügyben. A nyomozás akkori szakaszában úgy tűnt, hogy csakis hivatásos rendőr lehetett, aki ellopta a jelentést, ezért az ügy átkerült a Budapesti Nyomozó Ügyészséghez. A nyomozóügyészség folytatta vizsgálat során azonban nem igazolódott a rendőrség feltevése, nem zárta ki semmi azt a lehetőséget, hogy az iratot kívülről érkező személy, például látogató vagy akár a nyomozóiroda egyik polgári dolgozója lopta el. A nyomozóügyészség ezért visszaadta az ügyet a rendőrségnek, ahol tovább folytatták a nyomozást. Újra meghallgatták a tanúkat, de gyanúsítottja továbbra sem lett az ügynek. A rendőrség július végén, az ügyészség hozzájárulásával megszüntette a nyomozást. A hírügynökség információi szerint az ellopott iratokba betekintést nyert újságírókkal titoktartási nyilatkozatot írtak alá a nyomozók.²⁶⁸

37. Lejárt a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő ingatlanainak őrzésére és takarítására kiírt pályázat elbírálásának határideje, ennek ellenére a győztes cég nevét még nem hozzák nyilvánosságra. Már augusztus 21-én ki kellett volna hirdetni a pályázati kiírás szerint, melyik cég őrizheti és takaríthatja a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. 23 ingatlanát. A vagyonkezelő – ahol az előprivatizációs és az 1990 utáni magánosítás iratait is őrzik – tulajdonában van a PRIV-DAT Kft. is. A Magyar Hírlap szerint az ifjabb Apró Antal érdekeltségébe tartozó cég vette volna át az államtól a dokumentációval kapcsolatos feladatokat. A miniszterelnökhöz fűződő rokonai kapcsolatai miatt – Apró Gyurcsány Ferenc anyósának testvére – végül úgy döntöttek, több pályázati körben kiszervezik a tevékenységeket. Az MNV Zrt. július 21-i határidővel írt ki pályázatot a saját és a rábízott vagyoni körbe tartozó ingatlanokkal, valamint a székházzal kapcsolatos ingatlankezelési és őrzéséről szóló pályázatot. A nyertesek 2005-2007 között egyszerre tíz településen, legalább egy éven át, 24 órás portai és őrzés-védelmi feladatból nettó háromszázmillió forintos bevételre tettek szert, és ugyancsak tíz helyen parlagfűmentesítési, kertészeti és karbantartási feladatokat végeztek, s ebből legalább évi nettó százmillió forintot szereztek.²⁶⁹

38. Vesztegetéssel gyanúsítanak a rendőrök három kecskeméti APEH-dolgozót és négy vállalkozót. Az adóhivatal alkalmazottai pénzért szolgáltatott adatokat, és adóügyi vizsgálatokban jártak közbe a megbízók érdekeinek megfelelően. Az ügyben a nyomozók vádemelési javaslatot tettek a megyei főügyészségen. Tavaly január 30-án rendelt el vizsgálatot a rendőrség az adóhivatal biztonsági főosztályának feljelentése alapján. E szerint az egyik kecskeméti APEH-dolgozó revizor kollégájának belső adatokat szolgáltatott ki, és az ellenőr ezért fizetett neki, majd megbízóinak – vállalkozóknak, gazdasági társaságok vezetőinek – egy-egy ilyen módon megszerzett adatot harminc- és ötvenezer forint közötti összegért adott el. A nyomozás adatai szerint 2005-től tavaly januárig több száz alkalommal kérdeztek le olyan információkat, amelyek nem köthetők az adórevizor munkaköréhez. Nagyobb összegek cseréltek gazdát, amikor az adóhivatal revizora azért kapott pénzt, hogy egy folyamatban lévő vizsgálatba úgy avatkozzon be, hogy az megbízója számára kedvező

²⁶⁷ (MTI) Népszava: új titoktvény-verzió a parlament előtt. NOL

²⁶⁸ Sohasem tudjuk meg, ki lopta ki a titkos iratokat az NNI-ből. 2008. szeptember 04. 16:53 | Forrás: STOP/HavariaPress. Bárki elemelhette az iratokat? STOP

²⁶⁹ Hallgatnak a PRIV-DAT és az In-Kal ügyében. SP-SCS. mho.hu

eredménnyel záruljon. Ezekért a "közbenjárásokért" alkalmanként százötvenezer és kétszázötvenezer forint körüli összeget kapott.²⁷⁰

39. Az UD Vagyonvédelmi Zrt.-nél és annak vezetőjénél tartott házkutatást a rendőrség a Nemzetbiztonsági Hivatal feljelentése nyomán. A cég vezetőjénél fegyvereket kerestek, de végül számítógépeket, szervereket gyűjtöttek be. A rendőrségi akció középpontjába került társaság vezetője a Fidesz-éra alatt titkosszolgálati vezető volt, egyik cégén keresztül pedig a fideszes vezetésű esztergomi önkormányzattal is üzleti kapcsolatban áll. Az Nemeti Nyomozó Iroda (NNI) magántitok megsértése és más bűncselekmények miatt nyomoz, értesülések szerint az ügy összefüggésben van azzal, hogy korábban valakik – a gyanú szerint az UD Vagyonvédelmi Zrt. „saját titkos hálózatának” emberei – feltörték az Origo ingyenes levelezőrendszerét, a Freemail-t és feltérképezték az onnan jogosulatlanul megszerzett sok ezernyi postafiók tulajdonosának kapcsolatrendszerét, egyes hírek szerint pedig telefonhívásokhoz is hozzájutottak. Ugyanakkor az Origo tagadja, hogy támadás érte volna levelezőrendszerüket. Mint közleményükben írják, a vállalatnak nincs tudomása sem a levelezőrendszerert érintő nyomozásról, sem a Freemail elleni komolyabb kárt okozó támadásról.²⁷¹

40. A Nemzetbiztonsági Kabinet ülésén úgy döntött: meg kell erősíteni a fontos intézmények és létesítmények informatikai biztonsági védelmét és fel kell gyorsítani az informatikai biztonságot fokozó törvény-előkészítést - közölte a testület ülése után Szilváss György miniszter titkársága az MTI-vel. A kabinet a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító miniszter kezdeményezésére, egy folyamatban lévő büntetőügy kapcsán ült össze. Mint a közleményben olvasható: egy "titkos hálózat működtetői megkísérelték a behatolást az elektronikus kormányzati gerinchálózathoz kapcsolódó egyes kormányzati szervek információs rendszerébe, veszélyeztetve ezzel e szervek törvényes és biztonságos működését". Szilváss arról tájékoztatta a kabinetet, hogy egy a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) látókörébe került biztonsági vállalkozás eredeti rendeltetésétől eltérően "internetes kapcsolattartásra és információgyűjtésre alkalmas titkos hálózatot hozott létre". "Ezt széles körű jogosulatlan titkos adatgyűjtésre - gyanú szerint egyebek közt minősített információk megszerzésére - használták fel" - tudatták a közleményben.²⁷²

41. Alighogy elcsendesült a Deutsche Telekom (DT) lehallgatási botránya körüli vihar, olyan hangfelvétel került elő a Magyar Telekom ügyfélszolgálatáról, amely az egyik dolgozó és az őt foglalkoztató külső vállalkozás vezetője közötti beszélgetést rögzíti. A lehallgatottak az ombudsmanhoz fordultak. A Magyar Telekom (MTelekom) ügyfélszolgálatán alkalmazott telefonos rendszer rögzítette az egyik szakszervezeti bizalmi, Berger Katalin által kezdeményezett telefonhívását. Az eset egy évvel ezelőtt történt, s a hangfelvétel anélkül készült, hogy akár a szakszervezetisnek, akár a hívott félnek tudomása lett volna róla. Nem sokkal azt követően szereztek csak tudomást róla a beszélgetőpartnerek, hogy a németországi Telekom-botrány kipattant. A két eseménynek egymáshoz egyébként nincs köze; bár jellegüknél fogva nagyon hasonlóak, csak időben esnek közel egymáshoz. Az MTelekom létesítményeiben dolgozó, de külsős foglalkoztatásban álló szakszervezetis, és ugyancsak külsős főnökének, Kapcsos Lászlónak 40 perces telefonbeszélgetését rögzítette a cég.²⁷³

42. Az MTV információi szerint a Nemzetbiztonsági Hivatal informatikai rendszerére egy volt alkalmazott telepíthetett kémprogramot. A Népszabadság szerint nyolc hónapja kémprogramot

²⁷⁰ Pénzért adtak adatokat az APEH munkatársai. Balczó Mátyás, mho.hu

²⁷¹ Politikai botrány lett a házkutatásból. 2008. szeptember 12. 08:59. hvg.hu

²⁷² Nemzetbiztonsági Kabinet: meg kell erősíteni a fontos intézmények informatikai biztonsági védelmét. 2008. szeptember 15. 09:04. MTI Sajtóadatbank. prim.hu

²⁷³ Lehallgatták a munkatársak beszélgetését a Magyar Telekomnál. 2008-09-17 08:16:46. hvg.hu, vg.hu

telepítettek az NBH számítógépére, és ennek felfedezését követően kezdődött el a felderítés, amely múlt héten az UD Vagyonvédelmi Zrt. vezetőjének feljelentéséhez vezetett. A szakértői vizsgálatok hónapokig is elhúzódhatnak, mert az UD a titkosszolgálatról különböző okok miatt kilépett legjobb számítógépes szakembereket alkalmazta. Így tartani lehet például attól is, hogy a gépek olyan szoftvereket is tartalmaznak, amelyek -- ha óvatlanul nyúlnak hozzájuk -- megsemmisítik a lemezeken tárolt adatokat. Az UD azért telepített volna kémprogramot az NBH egyik gépére, mert kíváncsi volt, mit tudnak vállalkozásukról, tevékenységükről egykori kollégáik. Abban ugyanis biztosak voltak, hogy figyelik őket. Arról senki nem nyilatkozott, hogy a kémprogram milyen információkat lopott ki az NBH rendszeréből.

Az NBH szerint házon belül telepíthették a kémprogramot: "olyan speciális az NBH rendszere, hogy csak házon belül lehetett kémprogrammal betörni az informatikai hálózatba, ráadásul annak, aki ezt tette, nagyon ismernie kellett a hivatal operációs rendszerét" -- hangzott el az MTV keddi esti Híradójában. "Az az életszerű, hogy valaki bement, és ott bent feltette ezt a kémprogramot, aztán kijött" -- nyilatkozta a műsornak Kürti Sándor, a Kürt Zrt. elnöke.²⁷⁴

43. Közép-európai idő szerinti 13 óra 50 perctől 55 percen át nem volt kötés a BÉT-en egyetlen "A" kategóriás papírra sem, rendszerünk szerint minden papírt felfüggesztettek. Hivatalos tájékoztatás eleinte nem volt. A piaci folyamatokból természetesen levonható következtetést nem merjük levonni - írta a Portfolio.hu. A kereskedés azóta megindult, hatalmas lendülettel. A késve bejelentett leállás hátterében az állt, hogy plusz/mínusz 25 százalékra tágították a részvények kereskedési sávját. A leállás után megjelent a hivatalos BÉT-határozat, amelyből kiderült, hogy valóban plusz/mínusz 25 százalékra tágították a részvények kereskedési sávját, de a kereskedés nem 14:20-kor, hanem 14:45-kor indul majd újra. Mivel a Budapesti Értéktőzsde részvény szekciójában jegyzett papírok ára jelentős mértékben elmozdult a közelmúltban napvilágot látott hírek hatására, ezért a részvények BÉT-en történő kereskedése az általános szabályoknak megfelelő ajánlattételi limittel csak korlátozott mértékben valósulhatott meg. Ugyanakkor ezen részvények kereskedése a szabályozott piacon kívül továbbra is korlátok nélkül lehetséges. Bár hivatalos BÉT információ két óra után néhány perccel sem érkezett, a Concorde Call azt állítja, hogy közép-európai idő szerint 14 óra 20 perctől minden "A" kategóriás részvény kereskedési sávját +/- 25%-ra tágítja a tőzsde, ezért szünetelt a kereskedés.²⁷⁵

44. A Közbeszerzések Tanácsának döntése értelmében a NetLock Kft. biztosítja a Közbeszerzési Értesítő hitelesítéséhez szükséges technológiai hátteret, úgymint elektronikus tanúsítványokat és szoftvereket. A NetLock PDFSigno szoftver használatával az ügyintéző elektronikus aláírással és időbélyegzővel látja el a pdf formátumban előállított Közbeszerzési Értesítőket. Az aláírás tényét a pdf jobb felső sarkában található "A dokumentum elektronikus hitelesített" feliratot tartalmazó keretes rész jelzi. Az elektronikus aláírás és az időbélyegző érvényessége igazolja, hogy az aláírás óta nem történt változás a dokumentumban és megmutatja, hogy ki és pontosan mikor írta azt alá. A közbeszerzési törvény rendelkezései szerint a Közbeszerzések Tanácsa gondoskodik hivatalos lapja, a Közbeszerzési Értesítő megjelentetéséről. A tanács két éve határozott úgy, hogy a papír alapú megjelentetésről áttér az elektronikus megjelentetésre, így 2008. július 1-től hivatalos formában csak elektronikus formában érhető el a kiadvány. Az elektronikus hitelesített PDF állományok hitelessége egyszerűen ellenőrizhető, ehhez mindössze az ingyenesen letölthető és jogtiszta Adobe Acrobat Reader szoftverre van szükség.²⁷⁶

²⁷⁴ HOC.hu » ITech » Hírek » NBH: házon belül telepíthették a kémprogramot. 2008. szeptember 17., 16:00, alesi, Biztonságportál. Az eddigi hozzászólások: Nem szeretném látni a hozzászólásokat. #1, twollah, 2008.09.17 16:20. hoc.hu

²⁷⁵ Rejtélyes "lefagyás" a budapesti tőzsdén. 2008. október 29., 15:15. InfoRádió / Portfolio.hu, inforadio.hu

²⁷⁶ 2008. október 29. | piacprofit.hu. Apró lépésekkel haladunk az e-közigazgatás felé. piacesprofit.hu

45. Még az idén dönthet a parlament arról, hogy a TEÁOR-számok kikerülnek a cégjegyzékből. A javaslatcsomag tartalmazza azt a törvénymódosítást is, amely szerint a céges mérlegek (jövő januártól elektronikus) benyújtása nem a minisztérium által működtetett rendszeren át, hanem a kormányzati portálról elérhető Ügyfélkapun keresztül zajlik majd. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) azzal indokolja az Ügyfélkapura váltást, hogy „ügyfélorientáltabb” elektronikus ügyintézés feltételrendszerét szeretné kialakítani, ennek pedig része lenne, hogy a beszámolókat is (így pl. az adóbevallás és az egyre bővülő körű hatósági ügyintézés lehetősége) az ügyfélkapun keresztül nyújthassák be a polgárok. Ez az egyszerreplős – tehát jogi vagy bármilyen képviselő nélkül – benyújtással egyszerűsíti is az eljárást, csökkenti az ügyfelek terheit, és a kormányzati portál használatának nem feltétele az elektronikus aláírás sem. Még nem kell és lehet az ügyfélkapun keresztül benyújtani a beszámolókat” hangzik az okfejtés. Bár a tőzsdén lévő cégek általában – egyéb kötelezettségük miatt – már január végén, február elején benyújtják mérlegüket, a tárca szerint ez sem jelenthet gondot, megtehetik a „régit”, vagyis jelenleg is működő Országos Cégsadat és Céginformációs Rendszeren (OCCR) rendszeren keresztül.²⁷⁷

46. Kemény hangon utasította el Jóri András adatvédelmi biztos a teljes körű hitelinformációs rendszer, a khr felállításáról szóló törvényjavaslatot, amikor azt a kormány október végén beterjesztette a parlamentnek. A létrehozandó adatbázis ugyanis tartalmazná a lakossági hitelszerződések valamennyi részletét, képet adva a törlesztési fegyelemtől, függetlenül attól, hogy pontosan vagy késedelmekkel fizet a kuncsaft. Az ombudsman így meglehetősen megnehezíti a kormány dolgát, a lakossági hitelekre vonatkozó pozitív adóslista ugyanis a pénzügyi stabilitást szolgáló egyik vállalásként bekerült november elején a Nemzetközi Valutaalappal aláírt szándéknyilatkozatba is. Másrészt még azt sem lehet tisztán látni, hogy a jó adósokat miképpen szolgálná az új központi adatbázis. „A teljes körű hitelinformációs rendszer legalább 0,5–1 százalékponttal csökkentené a hitelkamat-szintet” – említett egy kézzelfogható előnyt a HVG-nek Felcsuti Péter, a Magyar Bankszövetség elnöke. A kamatcsökkenés azonban nem kötelező a bankoknak, s amúgy is csak azok az ügyfelek élvezhetnék, akik hozzájárulnának hitelszerződésük összes adatának nyilvántartásához.²⁷⁸

47. Kulturális rendezvényekhez, de akár bűncselekményekhez is használhatók a GSM- és GPS-blokkolók, melyekből az Interneten könnyűszerrel lehet hozzájutni. Használatukra egyes esetekben van magyarázat, mégis tilos. Egyre több olyan készüléket árulnak az Interneten, amelyekkel a GSM-hálózatot vagy a GPS-jeleket lehet blokkolni. Az Internet hazai szegletében, netes apróhirdetésekből, aukciós szíjakon feltűnő készülékek kisebb-nagyobb hatótávolságban képesek a jeleket blokkolni, ezáltal téve használhatatlanná a mobiltelefonokat, GPS-készülékeket. A GSM-blokkolóknak van egy látszólag egész elfogadható felhasználási területük: rendezvények, színelőadások, istentiszteletek tartásakor a szervezők - kivéve a ki nem kapcsolt mobiltelefonok áhítatot és összpontosítást zavaró csörgését - üzembe helyezhetnek ilyen berendezéseket. A józan ész azonban ellentmond ennek: egy hirtelen támadó tűzben a bent lévők közül senki nem tudná értesíteni a tűzoltókat. A GSM-blokkoló észrevehetetlen, hatása annyi, mintha egy, a mobilhálózattal teljesen lefedetlen területen járna valaki: a télerő erősségét mutató kijelző nullán áll.²⁷⁹ A jelblokkolókkal visszaélés esete már felmerült a két új helikopter lezuhanásakor is.

48. A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT) szerint a gyógyszerhamisítás elleni hatékony fellépés érdekében egy naprakész adatbázis létrehozására, valamint a jogszabályok felülvizsgálatára is szükség van. A testület szerdai közleménye szerint a humán- és állatgyógyszerek, valamint növényvédő szerek esetében szükség van egy naprakész, és

²⁷⁷ Cégsadat-nyilvántartás: késésben a kormány. 2008. október 31. 14:35. hvg.hu

²⁷⁸ Hitelnyilvántartás vagy adatvédelem. 2008. november 14. 03:54. HVG

²⁷⁹ Tilos, de használják a mobilblokkolókat. [origo] 2008. 11. 14., 16:55. origo.hu

könnyen elérhető adatbázis létrehozására, amelyből a hatóságok és a fogyasztók is biztonsággal meggyőződhetnek egy-egy adott termék valódiságáról. A testület arra is felhívja az érintett tárcák vezetőit, hogy a hamis gyógyszerek terjedésének megakadályozása érdekében vizsgálják felül a gyógyszer-forgalmazásra, -kereskedelemre vonatkozó előírásokat, a kiszabható bírságtételek összeghatárát. A HENT megállapítása szerint Magyarországon a legális kereskedelmi lánc zártságának köszönhetően nem található legális árusító helyen hamis gyógyszer, de a különböző internetes hirdetéseken, piacokon hozzáférhetők a hamis gyógyszerek.²⁸⁰

3.4 A hivatalos statisztikai adatszolgáltatáson alapuló országos információrendszer eseményei

1. A vállalkozásoknak július elsejéig át kell térniük az új tevékenységi szakágazat-besorolásra, a TEÁOR 08-ra, valamint társasági szerződéseiket hozzá kell igazítaniuk a 2006 nyarán hatályba lépett társasági törvényhez. A tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere gyökeresen megváltozott, az esetek döntő hányadában nincs lehetőség a 2003-ban bevezetett nomenklátúra automatikus átforgatására. Több százezer vállalkozásnak tehát magának kell gondoskodni az új tevékenységi szakág megfelelő kiválasztásáról. Ehhez az APEH segítséget nyújt annyiban, hogy ott, ahol erre mód van, automatikusan átvezeti a változást. A többi esetben pedig értesíti az érintetteket, és tájékoztatja őket azokról az új számokról, amelyekre a régi felcserélhető. A gazdasági társaságoknak emellett módosítaniuk kell az alapszabályukat, ha az nem felel meg a másfél éve hatályos társasági törvénynek. Ennek eldöntése a cégek dolga. Az igazságügyi tárcánál úgy látják: a törvény megszavazása, 2005 decembere óta elegendő idő jutott a szabályok áttanulmányozására, azok és a cég alapító okiratának összehasonlítására. A minisztérium szerint a törvény sokkal inkább lehetőségeket ad, mintsem korlátoz. Terveznek is egy összeállítást annak ismertetésére, mennyiben bővült a tagok döntési szabadsága.²⁸¹

2. Több százezer értékpapírszámla-tulajdonos hazai befektető tölt ki részletes, két részből álló tesztet a napokban azért, hogy szolgáltatója besorolhassa pénzügyi jártassága, felkészültsége alapján. A besorolást a pénzügyi eszközök piacairól szóló új uniós irányelv, a MiFID alkalmazása teszi szükségessé. Ám a megvalósítás nem zökkenőmentes: a befektetési szolgáltatók – a felmerülő többletköltségeken túl – elsősorban a rendelkezésre álló rövid időt kifogásolják. Az Országgyűlés november végén szavazta meg a szükséges módosításokat, ám február elsejétől már csak az új jogszabályoknak megfelelő szerződések alapján szolgálhatók ki az ügyfelek. Ha viszont a szolgáltatók nem készülnek fel időben, a pénzügyi felügyelet elvben azonnal számon kérheti a hiányosságokat. Az ügyfeleknek szintén nem válik előnyére a késlekedés. Ha nem töltik ki a megfelelőségi tesztet, vagy nem érik el az előírt eredményt, a szolgáltatónak kötelessége felhívni a figyelmet a hiányosságaikra; amennyiben viszont nincs meg az alkalmassági teszt, akkor befektetési tanácsadást sem nyújthat számukra. A szolgáltatók mindenestre szkeptikusak a felkészülés esélyei kapcsán: viszonylag sok ügyfél átesett már a teszten, ám a rövid határidő miatt jelentős csúszásokra is számítani kell.²⁸²

3. Friss adatokkal, bővített szempontrendszerrel, egyszerűbb formában újra elérhető a www.felvi.hu honlap interaktív Felvi-rangsor szolgáltatása - olvasható az Országos Felsőoktatási Információs Központ (OFIK) honlapján. Az OFIK által készített főiskolai, egyetemi rangsorkutatás eredményein alapuló internetes program segítségével az érdeklődők számos szempont szerint rangsorolhatják a felsőoktatási intézményeket. Az OFIK a kutatásaiban

²⁸⁰ Naprakész adatbázis a hamis gyógyszerek ellen. 2009. január 14. 10:38. (MTI) mno.hu

²⁸¹ Kötelező új tevékenységi kört választani. 2008-01-09 08:41. fn.hu, origo.hu

²⁸² A rövid határidő miatt csúszhatnak a megvalósítással az érintett szolgáltatók. Itt a pénzügyi megateszt. 2008-01-09. VG-összefoglaló

számos oktatót, hallgatót arról kérdezett, mi a véleményük az intézményük képzéséről és szolgáltatásairól. Ezen kívül pontosan meghatározott statisztikai adatok is szerepelnek a szempontok között, mint a felvettek pontatlaga vagy száma, a nyelvvizsgák aránya vagy a bejutási arány. A rangsor módszertanáról itt olvashat bővebben. A statisztikai adatok, illetve a hallgatók, oktatók és a munkaerő-piaci szereplők véleményei alapján lehetőség van saját szempontok szerint rangsorba állítani a kiválasztott szakot, vagy képzési területen hirdető felsőoktatási intézményeket.²⁸³

4. A magyar vállalkozások alig 2 százaléka vásárol céginformációt. Ezt a szolgáltatást többnyire csak a nagyobb vállalatok veszik igénybe, ugyanis ezen körben kialakult kockázatkezelési eljárásaik vannak. A kisebb cégek vezetői között azonban akadnak olyanok is, amelyek egyenesen nem akarják tudni, kik is a vevőik, ugyanis annyira rögződött a magyar vállalkozókban a feketegazdaság elmélete, hogy a cégvezetők kategorikusan kizárják a nyilvánosan elérhető adatokból való releváns következtetések levonásának lehetőségét. A Coface-nél az elmúlt évek során összegyűjtött piaci információk, a bankok és a kamarák adatai segítik az elemzést. A Coface ezek alapján készíti el a hiteljavaslatát, vagyis hogy az adott cégnek mennyit szabad nyitott számlán szállítani. Azonban ezek a számok pontos értelmezést kívánnak az információk felhasználóitól. Ugyanis a hiteljavaslat két fontos paramétere, hogy 60 napos időszakra érvényes, illetve a hitelminősítés az adott cég teljes hitelképességét jelenti. Vagyis ha egy céget 270 millióig tart hitelképesnek a Coface, akkor az úgy értelmezendő, hogy valamennyi ügyfelének összesen ennyivel tarthat az adott 60 napban, nem pedig egy ügyfelének. A Coface évente mintegy 50 ezer hitelminősítést készít.²⁸⁴

5. A vagyontörvény szerint az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő (ÁPV) Zrt. január elsejétől beolvadt az MNV Zrt.-be, a hivatalos cégbélyek szerint ez még nem történt meg. A cégkivonat szerint az ÁPV Zrt. továbbra is él és virul, nem folyik átalakulás, névváltoztatás, beolvadás. Ennek megfelelően az MNV is egy jogelőd nélkül, újonnan létrehozott társaság. Persze, az ÁPV a jövőben egy már létező cégbe is beolvadhat. A másik két, elvben szintén ez év elejével beolvadó állami szervezet, a Kincstári Vagyonigazgatóság (KVI) és a Nemzeti Földalap már nehezebben jelenhetne meg a cégkivonatban, ennek nincs is nyoma. Korábban elhangzott, hogy az összeolvadás folytán az MNV alá papíron mintegy tízezermilliárd, valójában pedig ötvenezer milliárd forintos állami vagyon kerül. Az MNV alaptőkéje viszont egyelőre 50 millió forint. (Az ÁPV-é közel 10 milliárd forint volt.)²⁸⁵

Még idén elkészül a teljes állami vagyon- és értékleltár - mondta Tátrai Miklós, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Vezérigazgatója. A privatizáció lezárultával az állami vagyon értéke valamivel több mint 10 ezer milliárd forint, de a valós érték meghaladhatja az 50 ezer milliárd forintot is. Eddig olyan vagyontárgyakat adtak el, amelyeknél gazdaságilag hasznosabb volt az államnak, ha megszabadul tőlük. Tátrai szerint ezután a fő feladat a vagyon hatékony működtetése, hasznosítása, és csak akkor értékesítenek, ha üzleti szempontból megéri. A vagyon fő részét mintegy félezer cégben lévő kisebb-nagyobb tulajdonrész, kétmillió hektár termőföld és erdő, több tízezer ingatlan, sok millió ingóság, nyolcezer kilométer vasúti sín, több mint harmincezer kilométer közút alkotja, de ezt számos kisebb vagyongcsoport egészíti ki. Továbbra sem magánosíthatók például az állami tulajdonú védett területek, a műemlékek, az erdőgazdaságok részvényei, a Magyar Posta, illetve az Magyar Villamos Művekben (MVM) hetvenöt százalék mínusz egy szavazatnyi részvénycsomagja, egyes meghatározó agrárcégek, a Magyar Fejlesztési Bank (MFB), az Államadósság-kezelő Központ vagy éppen a MÁV sem. A Volán-társaságok privatizációjával kapcsolatban a vezérigazgató elmondta, hogy a Volánok alulfinanszírozottak, tevékenységük az eddigi módon nem folytatható. Az érintett minisztériumokkal közösen azt vizsgálják, hogyan lehet az adófizetők számára olcsóbb és jobb minőségű szolgáltatást nyújtani. Ha ennek a

²⁸³ Saját szempontjaink szerint rangsorol a felvi.hu. 2008. január 12. 10:15. MTI, hvg.hu

²⁸⁴ A kkv-k nem bíznak a "hiteles adatokban". 2008-01-14 11:11:05. VGO

²⁸⁵ Lassú állami vagyonvándorlás. Népszabadság, 2008. január 16.

munkának a végére értek, akkor dőlhet el a Volán- társaságok sorsa. Elképzelhető, hogy a cég-, illetve a tulajdonosi struktúrán változtatni kell - tette hozzá Tátrai Miklós.²⁸⁶

7. Adakozó kedvű magánszemélyek és segítségre szoruló szervezetek ezreinek egymásra találását segítheti elő az az adományportál, amely e héten indult el a Nonprofit Információs és Oktató Központ (NIOK) Alapítvány fejlesztésében. A www.adhat.hu webcímen elérhető portált kedden, sajtótájékoztató keretében mutatták be a nyilvánosságnak. Az új adományportálon 11 ezer olyan civil szervezet adatai érhetőek el, amelyek valamilyen formában adományokra várnak, az adományozók tájékozódását, illetve magát a döntést és az adományozást számos fejlesztés, funkció, tartalmi elem könnyíti. A NIOK Alapítvány ezzel a programmal a magyarországi adományozási kultúrát kívánja fejleszteni, megkönnyítve és átláthatóvá téve a civil szervezetek és az adományozók munkáját is.²⁸⁷

8. Még ebben az évben készül az a jogszabály-módosítás, amely bevezeti a szálló porra vonatkozó (PM10) küszöbértéket. Az új szabályozás célja a légszennyezettség csökkentése. Főként a közlekedést szabályozó, a településeken belül korlátozó intézkedések, illetve a lakossági fűtést szabályozó intézkedések jelenthetik a megoldást. A küszöbértékek meghatározása az Egészségügyi Minisztérium ajánlása alapján történik, a légszennyezettségi adatokról a zöldtárcához tartozó felügyelőségek tájékoztatnak, az intézkedések elrendelése – így például a szmogriadó – pedig az önkormányzatok feladata.²⁸⁸

9. Megint romlott a főváros levegője, de szmogriadót még nem lehet elrendelni, mert a légszennyezettség eddig nem érte el a törvényben szabott határértéket. A szakemberek azt tanácsolják, hogy az érzékeny, valamint a keringési betegségben szenvedők illetve a gyerekek lehetőleg minél kevesebb időt töltsenek a szabadban. Múlt héten három civil szervezet is azt követelte a fővárostól a Heim Pál Gyermekkórház előtt, hogy hozzon konkrét és hathatós intézkedéseket Budapest egyre romló levegőjének javítására. A szervezetek főként azt kifogásolták, hogy a főváros még az anyagi forrásokat sem biztosítja az egyébként már létező levegőtisztaság-védelmi programra.²⁸⁹

10. Lezárult a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) első időszaka, amelyről a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) friss adatokat jelentetett meg. Ezekből kiderül, az Irányító Hatóságok (IH) 2004-től kezdve összesen több mint 30 ezer projektről hoztak döntést, közülük 20 ezernek ítélték meg támogatást 720 milliárd forint értékben, ennek 84 százalékát 2007 végéig ki is fizették. Az NFÜ híradása alapján a megítélt támogatásokban összesen 7 százalék túlvállalás van, amely technikai célt szolgál, s az unió engedélyével, az esetleges visszalépések, illetve az árfolyam-ingadozások miatt építették be a rendszerbe. A támogatott beruházások befejezéséig összesen 1,1 milliárd forint értékű beruházás valósul meg, ezekhez a kedvezményezettek 400 milliárd forint saját erővel járultak hozzá. A legmagasabb egy főre jutó támogatást az Észak-magyarországi régió kapta, 86 ezer forintot. A fejlettebb régiók támogatása az átlagos 68 ezer Ft/fő alatt maradt. Az elmaradottabb régiók jelentősebb támogatásban részesültek a Regionális Operatív Program keretében, míg a fejlettebbekben a GVOP támogatás volt magasabb. Az összesen 174 kistérségből több mint 3 ezer önkormányzat közül két és fél ezer részesült NFT forrásban.²⁹⁰

11. Az ingatlant keresők egyre tudatosabban vásárolnak, s döntésük előkészítéséhez gyorsan és könnyen hozzáférhető információkat igényelnek. A Realio egy olyan internetes start-up

²⁸⁶ Független Hírügynökség, dunatv.hu: Elkészül az ország vagyonleltára. 2008.01.28. 08:38. dtv.hu

²⁸⁷ Adományportál indult az Interneten. 2008. január 30. 14:43. [HavariaPress](http://HavariaPress.com), STOP

²⁸⁸ Új küszöbértéke lesz a szálló pornak. 2008-02-01. VGO

²⁸⁹ 2008-02-07 14:59. Ismét romlott Budapest levegője. (Lánchíd Rádió) hirtv.hu

²⁹⁰ Mennyi pénzt kaptunk az uniótól? 2008. február 5., 16:00. penzcentrum.hu

vállalkozás, melynek fő profilját az ingatlanos statisztikák készítése és azok vizuális megjelenítése alkotják. A leendő vevőket elsősorban az ingatlanok négyzetméterenkénti ára, illetve azok ár-érték aránya befolyásolja a döntésben. Ezen fogyasztói igények mentén fejlesztette ki a Realio csapata Magyarország első Web 2.0-ás ingatlan-hő térképét. A Google Maps mashup a magyarországi eladásra kínált ingatlanok négyzetméterárát jeleníti meg a meteorológiában is használatos hő térkép segítségével. Egy pont annál "melegebb", minél drágábbak a lefedett területen lévő ingatlanok négyzetméterenkénti árai.²⁹¹

12. Javultak a foglalkoztatási mutatók: 2002 és 2007 között 47 ezerrel nőtt a foglalkoztatottak száma a 15–64 éves korosztályban, a foglalkoztatási ráta pedig 56,2-ről 57,3 százalékra javult. A szociális és munkaügyi miniszter azt is az eredmények közé sorolta, hogy átalakult a foglalkoztatás szerkezete, mert 47,3 ezerrel csökkent a közszférában dolgozók száma, de őket „felszívta a munkaerőpiac”. Lampérth Mónika (képünkön) kiemelte: foglalkoztatási, felnőttképzési és szociális területet érintő programokra 111,8 milliárd forint támogatást ítéltek oda, ebből eddig 83,5 milliárdot fizettek ki. A pályakezdőket segítő START program 55 ezer fiatal foglalkoztatását tette lehetővé.²⁹²

13. Becslések szerint a tavalyi esztendőben tisztán 73-93 milliárd forint többletet hozhatott az államkasszába a gazdaság kifehéritése. Az ezzel foglalkozó bizottság jelentésében a statisztikusok szerint a bruttó hazai termék 12-15 százalékára tehető a feketegazdaság aránya, más vélemények szerint az sem zárható ki, hogy az országban csaknem minden második forintot a nem legális gazdaságban állítanak elő. A miniszterelnök tavaly ősszel felkért egy háromfős bizottságot, hogy kísérje figyelemmel a feketegazdaság kifehéritésére tett intézkedések hatását. A bizottság – amelynek tagja Fekete István, a Joint Venture Szövetség, Pataky Péter, az MSZOSZ elnöke, valamint Ligeti Csák, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) főosztályvezetője – első jelentésében a 2007-ben érzékelhető fehéredés vizsgálatánál az államháztartás becsülhető többletbevétele mellett néhány kiemelten fontos részterületen tapasztaltakról is beszámol. Ilyen a foglalkoztatásnál megfigyelhető fehéredés, valamint a vámcsalás és jövedéki adó elkerülésének visszaszorítására tett intézkedések eredményei. A vámellenőrzések szigorodása következtében a jövedéki adóból származó költségvetési többletbevételt a bizottság mintegy 28 milliárd forintra becsülték. A Pénzügyminisztérium az APEH bevételi adataiból kiindulva készített becslést, mely szerint a tavalyi 317 milliárd forint adó- és járulékbérvétel-többletből a fehéredésnek tulajdonítható rész 80 milliárdot tesz ki. Az Ecostat kutatói hasonló eredményre jutottak, s összességként 96 milliárd forintot hoztak ki. Más elemzők 80-100 milliárdra becsülik a fehéredésből származó többletbevételt. Az állami szervezetek által megtett intézkedések többletköltségét a bizottsági jelentés mintegy 6,7 milliárdra becsüli, így 2007-ben a kifehéredés következtében elszámolható nettó államháztartási többletbevétel mintegy 73-93 milliárdra tehető.²⁹³

14. A számviteli beszámoló nem mindig ad valós képet a vállalkozások vagyonáról, pénzügyi helyzetéről. Valóban a vállalkozások tényleges vagyonát tükrözi-e a mérleg? Értékhelyesbítés könyvelése: - elkülönített főkönyvi számlákon mutatjuk ki: T 117, 127-157, 177 - K 417 - mérlegben összefüggés: eszközök értékhelyesbítése összesen egyenlő a források értékelési tartalékával. - az értékhelyesbítés nyilvántartására szolgáló számlák mindig egymással szemben használhatók. Megjelenés a mérlegben: E: Immateriális javak értékhelyesbítése, F: Értékelési tartalék, Tárgyi eszközök értékhelyesbítése. A már elszámolt értékhelyesbítés összege természetesen nem feltétlenül marad éveken keresztül változatlan. Amennyiben a befektetett eszközöknél meghatározott tárgyévi értékhelyesbítés összege jelentősen eltér az

²⁹¹ Elkészült Magyarország ingatlanár-statisztika térképe. 2008. február 13. 15:49, SG.hu, Realio. sg.hu

²⁹² NÉPSZAVA, 2008. február 15. péntek. Több a foglalkoztatott. (MTI), nszava.hu

²⁹³ NÉPSZAVA 2008. február 15. A bizottság szerint az ellenőrzések szigorodása újabb jelentős bevételeket hozhat. Százmilliárdos fehéredés a gazdaságban. Regös Zsuzsa, nszava.hu

előző üzleti év mérleg fordulónapján kimutatott eredménnyel, a leltárral alátámasztott különbözet kétféle lehet: a) növeli az értékhelyesbítés összegét, ha a tárgyévi értékhelyesbítés értéke meghaladja az előző évit, b) csökkenti az értékhelyesbítés összegét, ha a tárgyévi értékhelyesbítés értéke alacsonyabb az előző évinél, legfeljebb az előző üzleti év mérleg fordulónapján kimutatott értékhelyesbítés összegéig.

Az értékhelyesbítés elszámolása tehát nem kötelező, választható. Ha alkalmazzák, akkor a kiegészítő mellékletben ismertetni kell a piaci érték meghatározásának elveit és módszereit, a beszámolót könyvvizsgálóval auditáltatni kell. Tekintettel arra, hogy az értékhelyesbítés elszámolása számos esetben jelentős többlet adminisztrációs és egyéb terheket ró az azt alkalmazó vállalkozásokra (például értébecslés, ingatlanszakértő alkalmazásának költségei), sok esetben ezért nem alkalmazzák. Pedig sokszor indokolt lenne, és nagyban elősegítené a vagyon valós értékelését. A magyar számviteli rendszerben tehát adott a lehetőség a piaci értékre való felértékelésre, kérdés, hogy mennyire élnek ezzel a cégek.²⁹⁴

15. Idén harmadik alkalommal hirdetik meg a Globe at Night világméretű megfigyelő akcióját, amelynek keretében február 25. és március 8. között iskolás csoportok, családok és önkéntesek bevonásával mérik fel az éjszakai égbolt állapotát, írja a Magyar Csillagászati Egyesület. A fényszennyezés jelenség könnyen tetten érhető az égbolt mesterséges kifényesedésében. A fényszennyezés-felmérés célja, hogy megismerjük, felmérhessük a jelenlegi helyzetet szerte a földgolyón. E kutatómunkába bárki bekapcsolódhat. A feladat roppant egyszerű: egy csillagtérkép-sorozat segítségével (melynek lapjai különböző fényszennyezettségi értékekre készültek) kell megállapítani a probléma súlyosságát. Az eredményeket egy internetes kérdőív kitöltésével lehet eljuttatni a nemzetközi gyűjtőközpontba. Az elmúlt évben több mint nyolcezer adat érkezett be a nemzetközi gyűjtőközpontba a világ különböző pontjairól. A beküldött adatok mennyisége szerint előkelő helyen végzett Magyarország, 264 hazai megfigyelés érkezett. Mindössze az Egyesült Államok (akik az adatok zömét termelték 5586 megfigyeléssel), Lengyelország (421) és Kanada (266) előzött meg minket a megfigyelések számában. A hazai megfigyelések szinte kirajzolták az ország térképét.²⁹⁵

16. A regisztrált gazdasági szervezetek száma 2007. december 31-én 1 millió 325 ezer volt, 49 ezerrel több, mint egy évvel korábban, ezen belül a II. félévi növekedés 43 ezer – közölte a Központi Statisztikai Hivatal. A bejegyzett vállalkozások száma 50 ezerrel, a nonprofit szervezetek száma közel ezerrel nőtt, míg a költségvetési és társadalombiztosítási szervezetek száma 1400-zal csökkent. A regisztrált vállalkozások számának nagymértékű emelkedését a nyilvántartott egyéni vállalkozások számának decemberi kiugró növekedése okozta. A jelentés szerint ennek oka, hogy az áfa-törvény változásai miatt 2008-tól az őstermelőknek is adószámra van szükségük, így a vállalkozások száma az elmúlt 12 hónapban 4,2 százalékkal nőtt. Tavaly az év utolsó napján 531 ezer társas vállalkozást tartottak nyilván, 3,4 százalékkal többet, mint egy évvel korábban. A legnagyobb mértékben a korlátolt felelősségű társaságok száma emelkedett: 12 hónap alatt 19 ezerrel, 7,9 százalékkal, az év végén meghaladta a 257 ezret. A másik népszerű gazdálkodási forma, a betéti társaságok száma közel 3 ezerrel, 1,3 százalékkal csökkent, számuk december 31-én 218 ezer volt. E két gazdálkodási forma teszi ki az összes társas vállalkozás közel 90 százalékát.²⁹⁶

²⁹⁴ Vagyonmérleg: tükrözi-e a cég tényleges vagyonát? 2008. február 18. 14:52. Varga Imre, adjunktus. NYME – Savaria Egyetemi Központ. hvg.hu

²⁹⁵ Megméri a fényszennyezést Magyarországon. 2008. február 22., 17:15. A magyar résztvevők a részletes útmutatót Csillagaszat.hu oldalon tölthetik le. fenyszennyezes.csillagaszat.hu/globe_at_night/gan_index.html . index.hu

²⁹⁶ A KSH cégalapítási boomot regisztrált tavaly. 2008. február 22. 10:33 | Utolsó módosítás: 2008. február 22. 11:00. MTI, hvg.hu

17. Az APEH még nem járt el a nem tisztázott biztosítási státusú lakosok ellen. Elvben január eleje óta bárkinél megjelenhetne az adóhatóság, aki figyelmeztető levelet vett át patikában vagy orvosi rendelőben a taj száma alapján. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) adatai szerint 370 ezer embernek tisztázatlan a jogviszonya, vagy nincs jogosultsága. Aki nem tudja gazolni jogosultságát, annak be kell jelentkeznie az APEH-nél, és meg kell fizetnie az egészségügyi ellátásra jogosító összeget, ami 4.350 forintot havonta.

Az egészségpénztár havonta elküldi azok nevét az adóhatóságnak, akiknek nincs rendben a jogosultságuk, de mégsem tesznek semmit az ügy rendezéséért. Elvileg hozzájuk kopogtathat az APEH ellenőre. E csoportba tartozhat az a közel 36 ezer személy, aki az OEP korábbi levelére is jelezte - tudja, hogy fizetnie kellene, de nem teszi.²⁹⁷

18. Az unióban csökken, itthon nő a munkanélküliség. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) adatai szerint január végén 468.125 álláskeresőt tartott nyilván a munkaügyi intézményrendszer, 6,7 százalékkal többet, mint egy évvel korábban, és 5,2 százalékkal többet, mint decemberben. Az ÁFSZ adatai szerint a regisztrált álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva országos átlagban 10,6 százalék. A KSH más módszerrel, a lakossági munkaerő-piaci felmérés alapján számol: 2007-re 7,4 százalékos országos munkanélküliségi átlagot közölt.

Az uniós foglalkoztatási jelentés szerint a foglalkoztatottak száma az elmúlt évben rendkívüli mértékben megnövekedett az EU-ban: az elmúlt két évben 6,5 millió új munkahelyet teremtettek, és 2009-re újabb 5 millió munkahely létrehozását tervezik. Az uniós munkanélküliség 2008-ban várhatóan 7 % alá csökken, amely az 1980-as évek közepe óta a legalacsonyabb érték.²⁹⁸

19. Magyarország nem kerül le a szellemi tulajdont nem védő országok listájáról. Az USA kereskedelmi főmegbízottja irodájának évente frissített adatbázisában bérelt helyünk van a „kalóznagyhatalmak” között, mint Mexikó, Brazília, Kína, Oroszország. A „Watch List-státus” tartására az IIPA nemzetközi szellemi tulajdont védő szervezet tett ajánlást: Magyarországon a szellemi jogok védelmében lényegi változás nem következett be. A biztató fejlemények ellenére a legsúlyosabb problémák megmaradtak: a rendőrségnek nincsenek megfelelő eszközei és forrásai az internetes kalózkodás elleni harchoz, a hatóságok és a bíróságok még mindig nem tekintik különlegesen súlyosnak a copyright-bűncselekményeket, az eljárások pedig – egyebek mellett a részletes szakértői vélemények megkövetelése miatt – hosszadalmasak.

Az IIPA jelentése szerint Magyarországon a hanghordozók illegális forgalma tavaly a teljes forgalom 35 százalékát adta. A DVD-kre vonatkozóan 2007-es adatot a jelentés nem közölt, a 2005-ös IIPA-jelentésben szereplő 73 százalékos mutató mindössze néhány százalékponttal csökkenhetett, döntően az olcsó DVD-k megjelenése és a bővülő kínálat miatt. A legnagyobb problémát továbbra az Internetről való illegális letöltések jelentik. A fájlcsere-lő site-okat mintegy 600 ezren használják, és egyelőre nehézkes az ellenük való fellépés. 2007 áprilisában zajlott csak az első rendőrségi akció pénzért illegális letöltéseket kínáló rendszer ellen: a XII. kerületben működő Interware és Goldfusion három szervere nyolc terabyte-nyi szerzői jogvédelem alatt álló zenét, filmet, illetve szoftvert tárolt, amelyekhez a weboldalak látogatói emelt díjas SMS-ekkel tudtak hozzájutni. Az év legnagyobb rajtaütésére november 8-én került sor, amikor a nagy erővel – 80 fővel – kivonuló rendőrség mintegy harminc kalózszervert foglalt le. A becslések szerint csak az akciók miatt 1700 letöltés szakadt meg, a budapesti internetes adatforgalom pedig drámaian lecsökkent.

²⁹⁷ Csökkent a tb-potyautasok száma. Az adóhivatal kivár, a visszamenőleges nagy büntetéstől még nem kell tartani. Népszabadság. Danó Anna, 2008. február 23. MTI

²⁹⁸ Az unióban csökken, itthon nő a munkanélküliség. NOL, 2008. február 22. MTI

Az IIPA jelentése nagy reményeket fűz a kormány által létrehozott Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT) működéséhez. E testület az audiovizuális ipar által tavaly létrehozott koalíció programjának megfelelő pontjait is átvette, feladata többek között egy nemzeti stratégia kidolgozása, kampányok előkészítése, az állami és a civilszervek, illetve -szervezetek közötti együttműködés koordinálása és a jogalkotás előkészítése, egyelőre az alapvetéshez elegendő támogatást kapott.²⁹⁹

20. A Jato Dynamics, a világ vezető autóiipari adat- és információszállítójának havi jelentése szerint ez év januárjában kevesebb autó fogyott Magyarországon, mint egy évvel korábban: 12 466 új autót regisztráltak, szemben a 2007-es 12 981-es számmal, a csökkenés 4 százalékos.³⁰⁰

21. Kevesebb a halálos baleset. Biztonságosabban közlekedtünk 2007-ben, mint az azt megelőző évben: 6 százalékkal kevesebb ember vesztette az életét közúti balesetben – 1.230-an – Magyarországon. A balesetek 14 százalékában az alkohol játssza a főszerepet. A KSH szerint a közúti közlekedési balesetek száma az előző évhez viszonyítva két százalékkal csökkent, kimenetelük is kevésbé volt súlyos. Az elütött gyalogosok esetében százból nyolc végződött halállal, 29 ezren sérültek meg, 68 százalékos arányban lakott területen belül. A balesetek 64 százalékát okozták személygépkocsik, 9-9 százalékát kerékpárosok és teherszállító járművek, míg 8 százalékát gyalogosok. A balesetek 91 százaléka a járművezetők hibájából történt, a leggyakoribb ok a sebesség nem megfelelő megválasztása volt. A KSH összesítése szerint az autópályák közül a legtöbb baleset az M3-ason történt, 19 százalékkal több, mint egy évvel korábban, a növekedés mértékében viszont az M1-es áll az első helyen 29 százalékkal.³⁰¹

22. A szolgáltatási mérleg romlott tavaly. Tavaly a szolgáltatások exportja 3.035 milliárd forintot (12,1 milliárd eurót), importja 2.702 milliárd forintot (10,8 milliárd eurót) tett ki. A KSH szerint folyó áron a kivitel értéke 10, a behozatalé 13 százalékkal nőtt, a mérleg romlott. Ezt főként a turizmus egyenlegének a romlása okozta; a külföldiek hazai kiadásai csökkentek, s a magyar kiutazók 20 százalékkal több pénzt hagytak külföldön.³⁰²

23. Másfélszer több HIV-fertőzöttet regisztráltak tavaly Magyarországon, mint egy évvel korábban. Az emelkedés elsődleges oka a szexuális szokások megváltozása – mondta Újhelyi Eszter, a Nemzeti AIDS-bizottság titkára. A legfrissebb adatok szerint tavaly 119 új HIV-fertőzöttet regisztráltak Magyarországon, a 2006-os 81 után. Ezzel mintegy 1.500-ra nőtt a regisztrált HIV-pozitívok száma. Továbbra is Budapesten találták a legtöbb fertőzöttet, a sorban második Pest megye, a harmadik Fejér megye. Átlagosan háromnaponta regisztrálnak egy újabb HIV-fertőzöttet Magyarországon. Ami nagy probléma, hogy nagyon sok huszonéves van az új fertőzöttek között. Továbbra is igaz az, hogy két végletet látni: azokat, akiket nagyon korán kiszűrnek, és azokat, akik csak a betegség végső stádiumában jutnak megfelelő ellátáshoz. A UNAIDS 2007-es jelentése szerint a világban 33,2 millió regisztrált HIV-fertőzött van, közülük 2,5 millió gyerek. Csak tavaly két és fél millió új esetet találtak világszerte. 2007-ben több mint két millióan haltak meg a gyógyíthatatlan betegség miatt. Az ENSZ-szervezet adatai szerint továbbra is Afrikát sújtja leginkább a fertőzés.³⁰³

²⁹⁹ Csaba Ferenc Megkezdte működését a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület. Bérelt hely a feketelistán. 2008-02-27. vg.hu

³⁰⁰ NÉPSZAVA, 2008. március 3. Csökken az eladási statisztika. (Népszava)

³⁰¹ A gépjárművek vezetői a hibásak az esetek 64 százalékában. 2008. március 3. nszava.hu

³⁰² A szolgáltatási mérleg romlott tavaly. 2008-03-07. VG.hu

³⁰³ Másfélszer több HIV-fertőzöttet regisztráltak Magyarországon, mint egy éve. 2008. március 08. 09:45. MTI, hvg.hu

24. Megkezdte működését a Duna Európai Árvíz-előrejelző Rendszere (Danube-EFAS), amely a folyó mentén nemcsak a vízállásról, hanem az esőzések mértékéről is folyamatos előrejelzéssel szolgál a naponta kétszer frissített honlapon. A rendszert, amelyhez a folyó melletti települések illetékes hatóságainak van hozzáférése, de adatai az EU bizottságához is eljutnak, a Nemzetközi Dunavédelmi Bizottság indította el az EU bizottságának kutatóközpontjával karöltve. Csaknem 4 ezer megfigyelő állomásról gyűjti adatait, a folyó teljes hosszában, 19 országból csaknem 800 ezer négyzetkilométeres területet fedve le.³⁰⁴

25. A Központi Statisztikai Hivatal szerint a térség országaihoz képest a magyar gazdaság kirívóan rossz mutatókat produkál. A Kopint-Tárki legújabb konjunktúra-jelentése szerint a külföldi befektetők egyre bizalmatlanabbak Magyarországgal szemben, és nem látni azokat a beruházásokat, amelyek a következő évekre betervezett fejlődést megalapoznák. A KSH adatai szerint a fogyasztói árak az idén februárban az egy hónappal korábbi szinthez képest 1,1 százalékkal, míg az egy évvel korábbihoz képest 6,9 százalékkal nőttek. Az infláció mérséklődése azonban nem hatotta meg a befektetőket, akik kihúzták Magyarországot a közép-európai országok listájáról, és a kockázatok mértékét tekintve átsorolták valahova Törökország és Dél-Amerika közé. A bizalmatlanságot jelzi, hogy a magyar állampapírpiacon még mindig nem működik megfelelően, és az itt kialakult kilenc százalékos körüli hozamszint jelzi: a jegybank nem kerülheti el a kamatemelést.

A magyar gazdaság teljesítménye 11 éve nem tapasztalt mélypontra süllyedt az 1,3 százalékos GDP-növekedési ütemmel. A térség többi országa ennek legalább négy-ötöszörösét tudta felmutatni. A nyolcszázalékos infláció a második legmagasabb volt az EU-ban. Az elmúlt év közepéig még viszonylag kielégítő foglalkoztatási helyzet az év második felére jelentősen romlott, és az év végére a munkanélküliségi ráta 8,1 százalékra nőtt. A GDP-arányos államháztartási hiány javult ugyan három és fél százalékkal, ami elismerendő teljesítmény, de az 5,7 százalékos deficit még mindig messze a legmagasabb az Európai Unióban.³⁰⁵

26. A PSZÁF 2007-ről szóló jelentése szerint két magán- és három önkéntes pénztár tudott nettó hozamával az inflációs veszteség fölé kerülni. Viszont ötéves átlagban kedvezőbbek a számok, a leggyengébbek mintegy másfél százalékkal voltak jobban a pénzromlás üteménél. Ez rossz éve volt a pénztáraknak, amit már az előzetes eredmények sejtettek, az év átlagában mind az állampapírpiacon, mind a részvényeken csak bukni lehetett.³⁰⁶

27. Újabb adatbázisokkal bővítette az adóhatóság a honlapjáról elérhető listákat. Korábban az áfa- és eva-alanyok voltak lekérdezhetők egy közös adatbázisból, tegnapról azonban némiképp átláthatóbbá vált a lajstrom. Mivel az adatbázis célja az, hogy az adózók ellenőrizhessék a leendő partnereiket, a listán szereplő cégek nem tekinthetők át automatikusan, csak egy adott cég ismertetőjegyei kérdezhetők le. Az adatbázisok célja az, hogy az adózók minden eszközt megkaphassanak a szerződő partner kontrollálása céljából. A társaságoknak ugyanis a jogszabály szerint kellő körültekintéssel kell eljárniuk a szerződő partnerek kiválasztásakor. Ha például kiderül, hogy a megbízhatónak hitt üzletfél fiktív cég, akkor az ügyben ártatlan partner is megütheti a bokáját. Eléshet például az áfa-levonástól.

Külön lista tartalmazza az evásokat, külön az áfa-alanyokat (köztük a tárgyi adómentes és alanyi mentes adózókkal), és emellett egy harmadik lajstrom is megismerhetővé vált: ez az egyéb kategória, vagyis a nem áfa-alany, nem evás vállalkozások csoportja. Az egyéb

³⁰⁴ Új árvízfigyelő-rendszer a Dunán. MTI. 2008.03.10., 16:00. index.hu

³⁰⁵ Közép-Európa szárnnyal, kivéve Magyarországot. Szalontay Mihály. mho.hu

³⁰⁶ Egy szűk esztendő a pénztárak mögött. Többnyire infláció alatti hozamok jellemezték a 2007-es eredményeket. Népszabadság, Hámor Szilvia. 2008. március 17.

kategória jelenleg 2.041 tagot számlál. Ezekről függetlenül az uniós csatlakozás óta él a közösségi adószámok valódiságát igazoló adatbázis is, amely lehetővé teszi az áfamentes kereskedést az unió területén belül.³⁰⁷

28. Az Energia Klub elkészítette Magyarország első erőműtérképét, amely a hazai erőműparkról közérthető formában képet ad. A magyarországi erőművek nyilvános adataiból összeállított interaktív térkép a teljes hazai villamosenergia-termelés 93,17 százalékát adó cégekről összegyűjtött és könnyen hozzáférhető adatbázis. A térkép szerint Magyarországon a villamosenergia-termelés területileg meglehetősen koncentrált, és az erőműpark – Paksot leszámítva – csak az ország középső és északkeleti részére összpontosul. Az ország nyugati határvidékén, illetve délkeleti területén egyáltalán nincsen 50 megawatt teljesítőképességet meghaladó erőmű.

A magyar erőműpark 1950–60-as évekből származó szén-erőművekkel és 70-es évekből származó szénhidrogén tüzelésű erőművekkel, valamint a 70-es és 80-as években épült atomerőművel jelentős mértékben elavult. Különösen korszerűtlenek a széntüzelésű blokkok, melyek üzemeltetési engedélye 2011–2015-ben le is jár. A nagy erőművek átlagéletkora 20 év felett jár. A nagy erőművek összesített hatásfoka 30-35 százalék, ami messze elmarad a kívánatos 50 százalék körüli értéktől. Az emissziós kvóták és a tényleges kibocsátások egyenlege az első Nemzeti Kiosztási Terv idején (2005–2007), a kvótaallokáció több milliárd forint bevételt hozott az erőművek számára.³⁰⁸

29. Nincs pontos kép kapni arról, mennyivel támogatja a magyar állam a külföldi cégek megtelepedését. Az adat elvben nyilvános, a gyakorlatban majdnem hozzáférhetetlen (sőt, a GKM szerint, ha minden átlátható, követhető lenne, az kockázatos lenne). Ma a beruházások 10 százalékát állja a magyar állam, a hivatalos tájékoztatás szerint pedig csak 4-6-ot. A támogatás mértékét mindenkinek magának kellene kiderítenie a Gazdasági Közlönyből, de abból is alig derül ki valami. Talán évi 30-40 milliárd forintról lehet szó.

A GKM szerint az elmúlt három évben közel 91 milliárd forint egyedi támogatást fizetett ki Magyarország a külföldiek itteni beruházásainak elősegítésére. Más listák alapján ez az összesítés sem teljes. A GKM korábbi, a támogatott beruházásokat felsoroló, ám a segítség mértékét nem tartalmazó listáján vagy az állami hozzájárulásról szóló, a Gazdasági Közlönyben megjelent közvéleményekben több olyan projekt szerepel, amelynek a kapott adatsorban nem találták nyomát. A Gazdasági Közlönyben 2006-ban 20,13 milliárd, 2007-ben pedig 10,38 milliárd forint, összesen 30,51 milliárd forint támogatás nyomára találtak.³⁰⁹

30. Előzetes adatok szerint a kormányzati szektor 2007. évi hiánya 1.395 milliárd forint, 808,5 milliárddal kevesebb, mint egy évvel korábban. A KSH szerint a bevétel 11,8 százalékkal volt több az előző évhez képest, elsősorban a befizetett jövedelemadók és társadalombiztosítási hozzájárulások növekedése miatt. A kiadások emelkedése 3,1 százalékos volt, lényegesen lassabb, mint 2006-ban. Tavaly a kormányzati szektor bevétele 11.322 milliárd, kiadása 12.717 milliárd, hiánya 1.395 milliárd forint volt, ami a GDP 5,5 százaléka. A bevételek a 2006-os 9 százalékos növekedést meghaladva 11,8 százalékkal nőttek. A legnagyobb mértékben a jövedelemadók és a társadalombiztosítási hozzájárulások emelkedtek. A jövedelemadókból 17,1 százalékkal, a társadalombiztosítási hozzájárulásokból pedig 15,3 százalékkal több folyt be tavaly, mint egy évvel korábban. Az áfa-befizetések átlagos mértékben, 11,8 százalékkal nőttek.³¹⁰

³⁰⁷ Átláthatóbb listákat készített az APEH. 2008.03.20., 07:41. index.hu, napi.hu

³⁰⁸ Elkészült hazánk első erőműtérképe. 2008.03.25. nszava.hu

³⁰⁹ Beruházástámogatás: drága titkok. Áttekinthetetlen a működő tőke betelepülését segítő állami rendszer. Népszabadság, Ábrahám Ambrus. 2008. március 25.

³¹⁰ KSH: Csökkent tavaly a hiány. Független Híregyenlőség. 2008.04.01. 12:24. kisaföld.hu

31. Országos nyilvántartást állít össze a katasztrófavédelem mindazokról a cégekről, amelyek érintettek veszélyes anyagok szállításában. Az intézkedés célja, hogy felszámolják ezek illegális fuvarozását. Évente négyezer-ötezer tonna, különösen veszélyes anyagot - például kénsavat, klórt, lőport és más robbanóanyagokat - utaztatnak Magyarország közútjain. A csak veszélyes hulladék minősítésű szállítmányok fuvarozása során is több millió tonnányit továbbítanak. Tavaly csak a nyilvántartott tranzit megközelítette a százezer tonnát; ötvenötezer tonna ólomakkumulátort, tízezer tonnánál több halont, és más mérgező, részben már hosszabb ideje betiltott anyagokat tartalmazó hulladékot, szerves oldószereket, de rákkeltő vagy egyéb szörnyű hatású készítményeket is vittek át az országon. A szállítmányok többsége a Balkánról indult, a cél zömében Ausztria, Franciaország, Hollandia vagy Németország volt.³¹¹

32. Mától válik elérhetővé az a civil adatbázis, amelyben a társadalmi szervezetek és alapítványok fontosabb adatai találhatóak meg. Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala által készített program segítségével a világhálón bárki kikeresheti a civilszervezetek bírósági nyilvántartás szerinti alapadatait.³¹²

33. Magyarországon a 15 és 64 év közötti korosztály tagjai alig 57,3 százalékanak van hivatalos munkaviszonya, mégis méltatlanul kevés szó esik arról, hogy a gazdaság legsúlyosabb problémája az Európai Unióban az egyik legalacsonyabbnak számító foglalkoztatás (mögöttünk már csak a sereghajtó Málta található). A helyzet ma rosszabb, mint a rendszerváltás idején volt. Ha ebben a korosztályban elérnénk a 64 százalékos európai aktivitási átlagot, az azt jelentené, hogy a jelenlegihez képest 550–600 ezer fővel többen dolgoznának bejelentve. Ennek következtében több lenne az állami adóbevétel, kevesebb a szükséges szociális kiadás – azaz lehetőség nyílna például lefaragni az államadósságból.

Hazai és uniós pénzekből 2004–2006 között a foglalkoztatás növelésére 261 milliárd forintot, álláskereső, munkanélküliek támogatására pedig 250,8 milliárd forintot fordítottak. Ám ebből a pénzből mindössze annyit sikerült elérni, hogy a vizsgált időszakban összesen átlagosan 9 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak száma, de a legfrissebb adatok szerint tavaly már több tízezerrel esett vissza.

Foglalkoztatási szempontból elsősorban az arbitrázs megszüntetésére lenne szükség, hogy ne legyen kedvezőbb a munkajövedelmeket céges jövedelemként, tőkejövedelemként felvenni. Ha ugyanis a munkajövedelem helyett sokkal jobban megéri beszámolni, ráadásul a legtöbb ember környezetében van számlaképes családtag, barát, akkor könnyű akár munkanélküliként, akár rendszeren kívüliként is dolgozni. Magyarországon a minimálbér gyakorlatilag adómentes (a 69 ezer forintos minimálbér után 1 ezer forint a teher), a minimálbér fölött viszont meredeken emelkedik az adóterhelés. Részben ez is a foglalkoztatás ellen hat, de mindenképpen a reális munkabérek ellen.³¹³

34. Az MNB jelentése alapján a helyi önkormányzatok 2007-ben az előző évihez képest ötven százalékkal növelték eladósodottságukat. Az Állami Számvevőszék értékelése szerint a kisebb helyhatóságok eladósodása az idén tovább fog gyorsulni, sokszor mindennapi működésükre vesznek fel banki hiteleket a települések. Az MNB pénzügyi stabilitásról szóló összefoglalójában részletezi, hogy „a hazai bankrendszer helyi önkormányzatokkal szembeni kitettsége meredeken nőtt 2007-ben”. A kimutatások szerint csak tavaly ötven százalékkal nőtt a települések hitel- és kötvényállománya, vagyis különféle pénzügyi eszközökből tartják fenn magukat a helyhatóságok. A jegybank szakértői szerint nem elég, hogy a napi működésükhöz szükséges tételeket hitelből, kötvényből pótolják az önkormányzatok, attól is tartaniuk kell, hogy az állam megszigorítja a kötvénykibocsátással kapcsolatos szabályokat.

³¹¹ Vége az illegális és veszélyes anyagok szállításának. 2008-04-07. 07:33:55. Nol, vg.hu

³¹² Alapítványi adatok a világhálón. 2008-04-08. VG

³¹³ Ki kell törni a munkanélküliség-spirálból. 2008. április 9. 17:05. fn.hu

Az ÁSZ szerint harminc-negyven megyei önkormányzat és nagyváros adósodott el jelentős mértékben. A 3.187 magyar önkormányzat többsége nem is hitelképes. Az önkormányzati rendszer hosszú távú hitelállománya mintegy ötszázmilliárd forint lehet.³¹⁴

35. A foglalkoztatottak száma a 2008 január és március közötti időszakban 3 millió 844 ezer, a munkanélkülieké 333 ezer fő volt, a munkanélküliségi ráta 8 százalékot tett ki, ami 0,5 százalékpontos emelkedés az egy évvel korábbi sinthez képest - közölte a Központi Statisztikai Hivatal. A foglalkoztatottak száma a 2007 december és 2008 február közötti időszakban 3 millió 855 ezer, a munkanélkülieké 337 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 8 százalék volt. Egy évvel korábban, a 2007 január és március közötti időszakban a foglalkoztatottak száma 3,906 millió, a munkanélkülieké 316 ezer fő volt, a munkanélküliségi ráta 7,5 százalékot tett ki. A vizsgált időszakban a 15-74 éves népesség 54,1 százaléka, a 15-64 éveseknek 61 százaléka, a munkavállalási korúaknak pedig 63,6 százaléka jelent meg a munkaerőpiacon.

Az Eurostat által publikált, a regisztrációs munkanélküliségi adatok dinamikája alapján továbbvezetett harmonizált munkanélküliségi ráta az időszak középső hónapját jelentő februárban az EU-15 tagországában 7 százalék, az EU-27-ben 7,1 százalék, míg Magyarországon 8,1 százalék volt. A munkanélküliek 18,3 százaléka a munkaerőpiacon csak kis létszámban jelenlévő 15-24 éves korosztályból került ki. Az e korcsoportot jellemző munkanélküliségi ráta 20,2 százalékra nőtt. A munkanélküliek 45,4 százaléka egy éve vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 16,4 hónapot tett ki

Az idei első negyedévben tovább csökkent a hazai foglalkoztatottság - 56,9-ről 56,1 százalékra -, a munkanélküliség pedig 7,5-ről 8,1 százalékra nőtt. Ezek az adatok azt jelzik, hogy változtatni kellene a jelenleg munkavállalásra, foglalkoztatásra nem ösztönző jövedelmi és szociális politikán. Egy lehetséges modell az angol foglalkoztatáspolitikája, amely a szociális juttatásokat szinte kizárólag a munkavállaláshoz köti, mutat rá az ICEG European Center gazdaságkutató intézet az mfor.hu számára készült elemzésében. Eszerint 2008-ban a munkaerőpiacon megtörik az EU-hoz és a lisszaboni célkitűzésekhez igazított magyar konvergencia. Igazából már 2007 utolsó negyedévében felismerhető volt a törés, bár akkor még lehetett mindezt a szezonális hatásokra fogni. Az viszont, hogy - mint az a KSH ma nyilvánosságra hozott jelentéséből kiderül - a 2008-as első negyedéves foglalkoztatottsági adatok a 2002-es év ugyanazon időszakának szintjére estek vissza, már egyértelműen jelzi, hogy a hazai foglalkoztatáspolitikai strukturális hibákkal van tele.

Ha a korosztályos aktivitás adatait tekintjük, amíg a 25-54 év közötti különböző korcsoportok aktivitása nyolcvan százalék, foglalkoztatottsága pedig 72-74 százalék körül mozog, addig a 25-29 éves korcsoport esetében az aktivitás 43,7 százalék, a foglalkoztatottság 35,6 százalék, az 55-59 évesek esetében ugyanez az arány 48 és 45,3 százalék, a 60-69 évesek esetében pedig mindössze 8,7 és 8,5 százalék. Ez jelentős kihasználatlan tartalékokra enged következtetni, figyelembe véve, hogy a magyarországi várható élettartam 73 év felett van.³¹⁵

36. A több évtizede tartó népesedési válság ténye és lehetséges következményei az utóbbi egy-két évben egyre gyakrabban jelennek meg a szakmai és a közéleti fórumok vitatémájaként. Demográfusként néha elszomorítónak tartom, hogy a közfigyelem csak a válság elmélyülésekor, vagyis akkor fordul a súlyos népesedési gondok felé, amikor azok feloldása már szinte lehetetlen. Pedig a nagy magyar demográfusnemzedék már az 1960-as évek óta folyamatosan figyelmeztetett arra, hogy a népesedési folyamatok alakulása magában rejti a demográfiai válság lehetőségét, és a mai demográfusok is több tanulmányban, illetve az

³¹⁴ Hiteleken, kötvényeken tengődő helyhatóságok

³¹⁵ Nyolc százalékos a munkanélküliség. 2008-04-28 09:10:00. MTI, pb.hu; valamint Riasztó foglalkoztatási trend: hárommillió felnőtt tartja el az országot. 2008. április 28. hétfő 12:34:00. Kutasi Gábor, ICEG European Center. mfor.hu

MTA demográfiai bizottsága az utóbbi tizenhét év során több állásfoglalásában jelezte a helyzet súlyosságát, és tett javaslatot annak enyhítésére. Írja Vukovich Gabriella.

A magyar népesség lélekszáma 1981 óta folyamatosan csökken. A születések és a halálozások egyenlege évente harmincöt-negyven ezres népességcsökkenést hozna; ezt a pozitív nemzetközi bevándorlási egyenleg mérsékli, így az ország lakossága évente húsz-huszonötezerrel csökken. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a nemzetközi vándorlási statisztika két ága közül inkább a külföldiek bevándorlását regisztráló adatok tekinthetők pontosaknak. A kivándorlási – különösen a magyar állampolgárok kivándorlására vonatkozó – adatok viszont még mindig kevésbé megbízhatóak, mivel a kivándorlóknak ugyan elvileg ki kellene jelentkezniük lakóhelyükről, ez a kijelentkezés azonban teljesen esetleges, a gyakorlatban meglehetősen ritka. A kivándorló magyar állampolgárok számáról így csak közvetett becslések léteznek. A KSH által közölt pozitív vándorlási egyenleg mértéke ezért bizonytalan. A 2007-es évi előzetes jelentés szerint például 2007-ben 14.200 fős bevándorlási többlet volt, a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma azonban – ugyanezen jelentés szerint – mindössze kb. kilencezer emberrel gyarapodott.

2018-ra a mainál 430 ezerrel kevesebb lesz a munkavállaló korúak, és 380 ezerrel több a nyugdíjas korúak száma. A helyzet azonban még ennél is kedvezőtlenebb. Ma ugyanis a munkavállalásra alkalmas korú lakosnak csak hatvan százaléka dolgozik. A foglalkoztatottak lehetséges számát tekintve tehát óriási – igaz, nehezen mozgósítható – tartalék van a rendszerben.³¹⁶

37. Mennyit kell fizetnünk a hitelért? Az idei év harmadik hónapjában a háztartások forintban denominált fogyasztási és egyéb hiteleinek átlagos kamatlábai emelkedtek. A svájci frank alapú lakáshitelek új szerződéseinek értéke is növekedett, miközben a vállalatok éven túli forintbetéteinek és éven belüli euróbetéteinek átlagkamatlába mérséklődött. A hitel és betéti kamatlábak közötti különbség emelkedett, állapítja meg az MNB. A háztartások számára kínált forint folyószámlahitelek átlagos kamatlába némi csökkenést mutat az előző hónaphoz képest, márciusban 22,26 százalékot tett ki. Az euróban denominált folyószámlahiteleknel, 16 bázispontos csökkenés után 10,43 százalékra mérséklődött az átlagos kamatláb.

A fogyasztási hitelek területén a forintban denominált konstrukcióknál emelkedésnek indult az átlagos hitelköltsége mutató, így márciusban 222 bázisponttal 27,60 százalékra nőtt. A svájci frankban denominált, változó kamatozású vagy legfeljebb egy éves kamatfixálású fogyasztási hitelek átlagos hitelköltség-mutatója csupán minimális mértékben, 2 bázisponttal emelkedett, így márciusban 9,98 százalékot tett ki. Az euróhiteleknel 60 bázispontos emelkedést tapasztalhattunk, így az átlagos hitelköltség mutató 12,80 százalékos volt.

Mennyit adnak a bankok? A háztartásoknak kínált, forintban denominált, látra szóló és folyószámlabetétek átlagos kamatlába a 2008-as év márciusában 2,70 százalékot tett ki, azaz emelkedett az előző hónaphoz (2,66%) képest. Az ugyanilyen típusú, de euróban denominált betétek átlagos kamatlába a harmadik hónapban 0,99 százalékos volt (februárban 0,95 százalékot tett ki). A forintban denominált lekötött betétek kamatlába éven belüli lejáratra kis mértékben emelkedve 6,75 százalékot tett ki. A vállalkozások látra szóló és folyószámlabetéteinek átlagos kamatlába kis mértékben növekedett a forintbetétek esetében, így 2,45 százalékot tett ki. Az euróban denominált betétek esetében csökkenésnek lehettünk tanúi, így februárban 1,78 százalékot tett ki.³¹⁷

38. Az alapfokú művészetoktatási intézményekben tanulók száma egy tanév alatt a kétharmadára apadt, és a megváltozott adatok az idén januárban befejeződött országos minősítéshez köthetők (bár az nem világos, hogy ez az eredmény vajon a korábbi statisztikák hibájából ered, vagy az ellenőrzés következménye?). A megdöbbentő adat a Hagyományok Házában, a népművészetet oktató iskolák konferenciáján hangzott el. A rendezvényen részt

³¹⁶ Népesedési válságunk. Vukovich Gabriella statisztikus-demográfus. MHO

³¹⁷ Vajon mennyivel kérnek többet a bankok, mint amennyit adnak? 2008. május 2., péntek 9:00. penzcentrum.hu

vevő iskolák hivatalosan az alapfokú művészetoktatási intézmények csoportjába tartoznak, melyeket a művészeti oktatás "általános iskolájaként" legegyszerűbb elképzelni. Ebből a kiterjedt iskolarendszerből kerülnek ki - a zenei pálya esetén a konzervatórium és a Zeneakadémia elvégzése után - azok a művészek, akik a magyar kultúrát képviselik a világon. Ezek az alapfokú iskolák jelenleg minden tanulójuk után állami normatívát kapnak. A támogatás összege évek óta nem nőtt, sőt a csoportos oktatás esetén csökkent is. Az állami juttatás az iskolák működtetésére nem elég: a hiányzó összeget a fenntartó önkormányzatnak, alapítványnak, vagy a magániskolának kell előteremtenie - a szülők valamilyen formájú hozzájárulása elengedhetetlen. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium szerint százezerrel kevesebben vannak a minősített iskolák tanulói a korábbi 300 ezres létszámhoz képest. Viszont további 40 ezer gyerek azokban az iskolákban tanul, amelyek nem kaptak minősítést, tehát 60 ezer eltűnt gyerekről van csak szó.³¹⁸

39. Főként szakiskolások kaptak munkát, és a múlt év első félévében az ajánlott képzésben résztvevő álláskereső 36,7 százalékának volt munkája a program befejezését követő harmadik hónapban, ez kevesebb mint az egy évvel korábban tapasztalt 41 százalék. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat félévente elemzi a korábbi időszak foglalkoztatási aktív eszközeinek hatékonyságát, most készült el a 2007. első félévére vonatkozó összefoglaló. A 36,7 százalékos elhelyezkedési arány azokat a képzéseket jellemezte, amelyeket a helyi munkaügyi kirendeltségek ajánlottak a jelentkező álláskeresőknél.

Azok a képzések, amelyeket az álláskereső választottak maguknak, a munkaügyi kirendeltségtől csak támogatást kértek, és ezt megkapták, jóval hatékonyabbnak bizonyultak. Az ilyen képzésekben résztvevők 49,3 százalékának sikerült elhelyezkedni három hónap alatt, egy évvel korábban, 2006. első félévében viszont 55 százalékának. Az ajánlott képzésben résztvevő tartósan munkanélküliek közül csak 29,7 százalék helyezkedett el. Nagy az eltérés az elhelyezkedésben annak alapján is, hogy az illető milyen korosztályba tartozik. A 20-24 éves korosztálynál ez az arány 41 százalék, az 55 év felettiéknél viszont 27,2 százalék. A múlt év első félévében az ajánlott képzéseken 5.200 személy tett vizsgát, egy évvel korábban pedig 12.600, a támogatásra elfogadott képzéseken a múlt év első félévében 1.800 személy vizsgázott, egy évvel korábban 3.200.³¹⁹

40. Aktualizálta az adóelkerülés témájában írt tanulmányát a Magyar Nemzeti Bank két szakértője. Krekó Judit és P. Kiss Gábor becslése szerint az elmúlt években az adóelkerülés Magyarországon a GDP 7.9 százalékának megfelelő jövedelemátcsoportosítást eredményezett az adóelkerülők és adófizetők között. Az adóelkerülést csökkentő intézkedések bevezetését követően ez a transzfer a GDP 6.7 százalékára csökkent. A témában fórum indult, amelynek keretében a mai napon a Portfolio.hu hasábjain válaszolnak az MNB szakértői a feltett kérdésekre. Az adóelkerülés hátterében részben a munka- és tőkejövedelmek eltérő terhelése áll. Nemzetközi tapasztalatok szerint ezen egyaránt segíthet a munka- és tőkejövedelem szétválasztásának kontrollja és a járuléktérhek közelítése. Az adminisztratív intézkedések hatása gyakran átmenetinek bizonyul, amennyiben nem javítják az adómorált. Az adómorál javítása különösen nehéz feladat, ennek egyik lehetséges eszköze lehet az adóteher átcsoportosítása a helyi adók javára.

A magyarországi adóelkerülés – legyen az legális adótervezés vagy illegális adócsalás - nemzetközi összehasonlításban rendkívüli méreteket ölt. Az adóelkerülés kiugróan magas szintjéhez hasonlóan meglepő adatokra bukkanunk az okok vizsgálatakor. Az elmúlt 2 évben számos változás történt az adóztatás területén, melyek egyértelmű hatással voltak a magyarországi adóelkerülés folyamataira is: 2006-2007-ben az intézkedéseknek köszönhetően az adóelkerülők és adófizetők közötti transzfer (a becsült adókiesés) a GDP 6.7%-ára csökkent a 2005-2006-os 7.9%-ról.

³¹⁸ Eltűnt százezer gyermek. Lorenz Péter, 2008. május 10. NOL

³¹⁹ Főként szakiskolások kaptak munkát. Kevesen tudtak elhelyezkedni - Az ajánlott képzés elvégzése ellenére is. 2008.05.11 08:25, MTI, ma.hu

A szóban forgó tanulmányban a szerzők az áfa-kerülésre és a jövedelemadók és járulékok elkerülésére fókuszálnak, majd az adóváltoztatások nemzetközi tapasztalatainak bemutatásával kívánnak irányt mutatni az adóelkerülés problémájának kezeléséhez. Az adóelkerülés (ezalatt nemcsak az illegális adócsalást, hanem az adótervezést is értjük) sérti a horizontális egyenlőséget és ezáltal növeli a jóléti veszteséget, ugyanis az azonos jövedelmű adózók adófizetési kötelezettsége nem azonos - állapítja meg a tanulmány. Az adóelkerülés vizsgálatakor az első problémák már a mérés során jelentkeznek, mert az adózók jelentős részének jövedelme rejtett marad és a rejtett gazdaság méretét is csak becsülni tudjuk.

Az áfa-elkerülések nagyságára a havi pénzforgalmi áfa-bevételek változásából lehet következtetni. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy az adókiesés mértéke 2004-ben érte el csúcspontját (mely egy 5 éves negatív folyamatnak a végét is jelentette), azóta kedvező folyamatoknak lehetünk szemtanúi, mely a 2006-2007-es időszakban is tovább folytatódott. Az adóelkerülés szintje 10%-ra mérséklődött, melyre legutóbb 2001-ben volt példa. Az áfa-elkerülés több tényezőtől adódik össze: a belföldi áfa esetében egyrészt az adózók a foglalmi érték küszöbnél alacsonyabb forgalom kimutatásával adómentességet élvezhettek, másrészt az adózók az áfa-levonás lehetőségével az eva bevezetése után is éltek (kapcsolt vállalkozásokon keresztül). Ez a mozgástér 2006-tól jelentősen beszűkült, miután az áfa-kulcs alacsonyabb lett az eva-kulcsnál. Az áfa-elkerülés másik faktora az import-áfa elkerüléséből származhat: az EU-csatlakozással ugyanis megjelentek fiktív szereplőket bevonó határokon átvitelű ügyletek.

A szerzők az adóelkerülés másik forrásánál meglepő következtetésekre jutnak. A tanulmány szerint az önfoglalkoztatottak jelentős számuk ellenére csupán 0.8%-ban járulnak hozzá a közterhekhez, melynek több oka lehet. Egyrészt az egyéni vállalkozók 2005-ben 98%-os költséghányaddal dolgoztak, és 61%-uk nem termelt profitot, azonban 2007-ben a veszteséges vállalkozók befizették a minimumadót. Másrészt a munkajövedelmek tőkejövedelemként történő kimutatása is hozzájárul az adóelkerüléshez.

Az adóelkerülés másik jelentős formája a "zsebbe fizetés" rendszere, melynek során a cégek a valóságosnál kisebb béren jelentik be alkalmazottaikat. A béreltitkolás esetében 2006-ban pozitív folyamatok játszódtak le: nőtt a minimálbér feletti aránya, fehéredtek a bérszintek. Az 1.2 százalékpontos csökkenés háttérében több magyarázó erő húzódik meg: 0.3 százalékpont visszavezethető az önfoglalkoztatottak jövedelemcsökkenésére, ezért a tiszta "fehéredés" 0.9 százalékpontot tett ki. Köszönhetően a "fehéredésnek" az adóelkerülés mértéke csökkent, azonban a 6.7%-os GDP-arányos adókiesés nem ad okot a teljes derűlátásra, ugyanis az adat még mindig rendkívüli szintről tanúskodik.³²⁰

41. Szakértők szerint Magyarország akkor fog az Európai Unió fejlett államaihoz közeledni, ha a magyar gazdaság hosszú távon az unió növekedési átlaga felett teljesít 2 százalékponttal, ami tartósan évi 4-5 százalékos gazdasági növekedési rátát jelentene. A növekedéshez, a foglalkoztatás bővítéséhez az adórendszer struktúráját úgy kell átalakítani, hogy a változtatás a versenyképesség növelését, a foglalkoztatás bővítését eredményezze az egyensúly megtartása mellett. Jelenleg Magyarországon a GDP 6,5 százalékát teszi ki a vállalkozásokra rakódó bürokrácia költsége, ha a kormányzat az adminisztrációs terheket az uniós 3,5 százalékos átlagra szorítaná vissza, az 750 milliárd forint megtakarítást jelentene a vállalkozói szférának.³²¹

42. Az egyes ágazatok átlagfizetése közötti különbség 2,5-szeres is lehet. A Mercedes bérinformációs portál három országban végzett, 53 gazdasági szektort átfogó összehasonlítása szerint legjobban a banki és informatikai területen, legrosszabbul az

³²⁰ Mekkora a magyarországi adóelkerülés mérete? 2008.05.13 09:35. Az MNB Szemlében megjelent tanulmány. A témában fórum indult, amelynek keretében a Portfolio.hu hasábjain válaszolnak az MNB szakértői a feltett kérdésekre. MNB Fórum. portfolio.hu; valamint Ez még mindig több a soknál! - adócsalás Magyarországon. MNB Fórum, 2008.05.06 12:20

³²¹ Munkahely-teremtésre, növekedésre van szükség. A munkaképesek fele nem dolgozik vagy nem fizet adót. - mondta Bajnai Gordon nemzeti fejlesztési és gazdasági miniszter sajtótájékoztatóján. 2008.05.16 15:09, MTI, ma.hu

egészségügyben és a textiliparban dolgozók keresnek Magyarországon. Az adatok alátámasztják, hogy a közvélemény általában jól tájékozott arról, hogy mely ágazatok fizetnek jól. Az első hat helyet sorrendben az informatika, a gyógyszeripar, a bankszektor, a (személyi, üzleti, befektetési) tanácsadás és a biztosítási terület szerezte meg. Az átlagos bruttó munkabér ezekben a szektorokban 281-351 ezer forint között alakul. A külföldi vállalatok nagy része a legjobban fizetett szegmensekben tevékenykedik. Ezek a cégek mind nyereségesek, így az országos átlagnál magasabb béreket tudnak kínálni alkalmazottaiknak.³²²

43. Megbecsülni sem lehet, hogy a Magyarországon működő mintegy 1,2 millió vállalkozásból mennyit érinthet a tevékenységek besorolásához használt TEÁOR-kód és Szakmakód-jegyzék idei változása - amit az uniós statisztikai rendszerhez történő igazodás tett szükségessé. A cégbíróságok és az APEH már átkódolták azokat a TEÁOR-számokat, amelyeket a KSH fordítókulcsával automatikusan át tudtak alakítani, ez azonban csak az esetek felében volt lehetséges, mivel több osztályozási szabály is megváltozott. Jó példa erre a korábban zöldség és dísznövény termelése néven futó tevékenység, amely hét kódra bomlott szét. Ezekről az adóhatóság vagy az illetékes cégbíróság önállóan nem tudja eldönteni, hogy az adott vállalkozáshoz melyik tartozhat, így az új TEÁOR-számot a cégnek magának kell kiválasztania és átvezettetnie. A tevékenységi kör változása után nem kell illetéket és közzétételi díjat fizetni, a társasági szerződést azonban módosítani kell hozzá, amihez jogi képviselőt kell igénybe venni. Az ügyvédek és közjegyzők a cégpapírok megújításáért jellemzően 20-50 ezer forint közötti tiszteletdíjat kérnek.³²³

44. A rádiós kutatások kapcsán merül fel a mérés és minősítés kérdése. A Magyar Rádió kontra Szonda/GfK ügyben a közszolgálati rádió szerint a kutatók vonakodtak az adatokat átadni nekik, a Szonda szerint egyszerűen félreértésről volt szó. A kutatócég szerint mindazok megkapják az adatokat, akik valamely kutatásra előfizettek, mert a hallgatottsági adatok kommunikációjáról érvényben van egy 2004-es megállapodás. A megállapodásra azonban másképpen emlékeznek a piaci szereplők. Eszerint szó sincs hivatalos szerződésről, csak egy „gentlemen's agreement” született 2004 májusában. Eszerint az országos rádiók és a budapesti helyi rádiók a naplós adatfelvétel alapján közlik hallgatottsági adataikat, a vidéki helyi rádiók és a hálózatos rádiók tegnap módszerű telefonos kutatás nyomán juthatnak releváns információkhoz. Az MR szabadon interpretálja az adatközlési megállapodást és ezért elindult a nyilatkozatháború.

Felerősödtek olyan hangok is, hogy aktuális lenne egyetlen mérésre szorítkozni. A Média Hungary-n megtartott kerekasztal-beszélgetésből minden esetre kiderült, hogy a kutatók nem szeretnék valamely módszert a másikkal szemben ajánlani.³²⁴ Független szakértők szerint a mérés és minősítés minden szegmense vitatható a médiagazdaságban.

45. A beruházások terén óriási zuhanásról beszélnek, megint viták vannak a mérésről és minősítésről. Az előző negyedévi biztató folyamatok után ismét visszaestek a beruházások, így nem lehet fenntartható növekedési pályáról beszélni. Az első negyedévben a nemzetgazdasági beruházások volumene 4,8 százalékkal csökkent. A KSH előzetes számításai alapján az előző negyedévben még 2,4 százalékos volt a növekedés, a legfrissebb adat viszont újabb évtizedes mélypontot jelent a dinamikában. Meglepetést okozott a zuhanás, mivel a tavalyi nagy lelassulást okozó állami beruházás-visszafogás már lecsengőben van, és nem utaltak jelek a magánszektorban sem ennyire negatív tendenciára.

A jelentések szerint az európai uniós források is gyorsuló ütemben bővülnek, ez szintén bizakodásra adott okot, csakúgy, mint a – kiigazítatlan adat alapján – gyorsuló GDP-

³²² Az informatikai és a bankszektor fizet a legjobban. IT café. 2008-05-19. 16:38. itcafe.hu

³²³ Számátírási roham vár a cégbíróságokra. Több tízezer forint pluszköltséget jelentenek az új tevékenységi körök. Horniák Balázs, 2008. május 19. NOL

³²⁴ Mennyi az annyi? - kérdőjelek a rádiós kutatások körül. 2008-05-30 12:07. www.mediainfo.hu

növekedés. Utóbbiban a külkereskedelem jelenthette az egyedüli húzóerőt, mivel a belföldi kereslet másik fő eleme, a fogyasztás sem nőtt érdemben. Folyó áron a beruházások értéke 809 milliárd forint volt, az előző negyedévhez képest egyszázalékos a visszaesés a szezonálisan kiigazított index szerint. Az első negyedévben az éves beruházásnak csak az egynolcadát valósították meg, így kis súlya miatt az éves tendenciára nem gyakorol ennyire negatív hatást. Az építési beruházások 15,5 százalékkal maradtak el az elmúlt évtől, míg a gép- és berendezés-invesztíciók 8,4 százalékkal emelkedtek.

A beruházások, ezen belül az építések teljesítményértékének csökkenését elsősorban a szállítás, raktározás, posta és távközlés 16,8 százalékos visszaesése okozta, ez főleg az autópálya- és egyéb útépitések csökkenésével van összefüggésben. Mérséklődtek a beruházások a feldolgozóiparban is 9,8 százalékkal, azon belül főként a tavaly kiemelkedő fejlesztéseket megvalósító gumitermék- és villamosgép-gyártásban. Már korábban felhívták a figyelmet, hogy a „Hankook-hatást” leszámítva igen gyengén alakul az ágazat investíciós tevékenysége. A járműgyártás beruházásai közel azonosak az elmúlt évvel. Számottevő csökkenés következett be továbbá az oktatásban, a közigazgatásban és az egyéb közösségi, személyi szolgáltatásban is.³²⁵

46. A költségvetési adminisztráció és statisztika hitelességét jelzi, hogy sehogy sem sikerül kézben tartani az állami kiadásokat, és a két éve indított kiigazítás is inkább épül a bevételek emelkedésére, mint a költségek leszorítására. Az ÁSZ tanulmányában rámutatnak, hogy az állami bevételek jól alakultak, tavaly túllépték az eredetileg csak 2008-ra tervezett szintet, a kormány pedig még magasabb mértékkel számolt, de az idei kiadások pontosan annyival – a GDP arányában 0,6 százalékkal – lépik túl az eredeti tervet, amennyivel több bevétel folyik be az állam kasszájába. Eredetileg a GDP megközelítően 2 százalékaival kívánták csökkenteni a költségeket, de már csak 1,3 százalékpontos apadásra van esély, egyebek között a nyugdíjak és a közszférában dolgozók keresetének alakulása miatt.

Kockázatos, hogy ugyanakkor jelentős mértékű a lefaragás az önkormányzati támogatásoknál (az idén csaknem kétszer gyorsabban csökkenének, mint az előző két-három évben), az ÁSZ szerint kérdéses, hogy ez a megtakarítás teljesíthető-e. Az önkormányzatok nem lesznek képesek ellensúlyozni a támogatás mérséklését, és még jobban eladósodnak.³²⁶

47. A Magyarországi Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetsége (MLSZKSZ) a hazai logisztikai potenciálról – más szervezetek közreműködésével – készített elemzést, melynek célja egy olyan logisztikai mutatórendszer kidolgozása, amelynek alapján makrogazdasági következtetéseket is le lehet vonni (bevonva az illetékes minisztériumot, illetve minden olyan szakhatóságot és szervezetet, amelyek hajlandók, a kidolgozást követően a KSH akár kötelezően kitöltendő kérdőívként írja elő ezt a fajta adatszolgáltatást). A logisztikai potenciál kérdőíves felmérése szerint az elmúlt időszakban ki nem elégített speciális kérések a hűtött, illetve száraz áruk tárolása, a félkészáru-raktár üzemeltetése, az e-kereskedelmi szolgáltatások bevezetése, valamint az átcsomagolás volt. A részt vevő cégek tervezett vagy megkezdett szolgáltatásbővítései között pedig egyesületekkel közös piackutatások indítása, fuvarszervezési integráció más partnerekkel, speciális autópálya igények kielégítése, új nemzetközi viszonylatok, új raktári szolgáltatások, üzemanyag-forgalmazás, autópálya-matrica árusítása, raktárépítés (tízezer négyzetméteres), idegen áru betárolása, papírzacskógyártás, továbbá ládamosó szerepelt.

A felmérés a vasúti, a nemzetközi áruszállítás, a logisztikai szolgáltatás, a rakománykezelés, a tartályos szállítás, az árukezelés, a csomagolás és a vízi teherszállítás területét érintette. A válaszadó cégek összterülete 685,2, a fejlesztésre még felhasználható

³²⁵ Korábban is csak a gumiipari fejlesztések miatt volt növekedés. 2008-06-02. Benke Dávid. vg.hu

³²⁶ Hiába teljesülnek túl harmadik éve az adóbevételek, ennél is többet költenek a büdzséből. Kezelhetetlenek a kiadások. 2008-06-03. KR, vg.hu

pedig 384,5 hektár. A 648,6 ezer négyzetmétert meghaladó összraktár-felületükből közel 375 ezer a normál, 258 ezer a temperált, a maradék (mintegy 15,6 ezer négyzetméter) hűtőraktár. A közel 78,5 ezer köbméter összes siló közel 85 százaléka a siló, míg a többi gabonátároló. A konténertárolói kapacitás 10 400 TEU (konténer-mértékegység), a szabadtéri tároló és a rakodórampa meghaladja az egymillió, az irodáé pedig a 48 ezer négyzetmétert.

A felmérésben részt vevő vállalatok többsége bimodális rendszerben dolgozik, azaz legalább két közlekedési ág igénybevételével végzi tevékenységét. Árbevételük közel 15 milliárd forint, de ez csak a felmérésben részt vevőkre vonatkozik, az egyes cégcsoportok összesített árbevétele ezt nagyságrendekkel felülmúlja, körülbelül 450-500 milliárd forint.

A tárolói kapacitások tevékenységi profil szerinti megoszlásában a szabadtéri tároló- és rakodórampa áll az élen 55 százalékkal, majd normál raktár (21 százalék), temperált raktár (14), gabonátároló (4), iroda (3), siló-, hűtő-, illetve egyéb raktár (mindhárom egy százalék) a sorrend. A felmérés szerint a hozzáadott értékű szolgáltatások közül átcsomagolást 12, kiszerezést, csomagolást 13 cég végez. A vizsgálatban részt vevők fedett raktári gépeinek (targoncák különböző változatai) száma 199, szabadtéri tárolású gépeiké (dízeltargoncák különböző változatai) pedig hat.

Az MLSZKSZ tervei között szerepel logisztikai adatbázis készítése a magyar logisztikai potenciálról a szakma által meghatározott és elfogadott tartalommal. A szövetség szerint nagyon nagy szükség lenne egy országos és egy a környező országokra kiterjedő regionális logisztikai térképre. Az adatbázisok folyamatos karbantartásával lehet különböző fejlesztési anyagokat készíteni a szaktárcák és más szakhatóságok részére. A munka egyik legfontosabb eredményének azt tartják, hogy akik részt vettek, illetve vesznek ezen felmérésben, azok az elkészített részletes értékelésből közvetlenül is értékelhetik a lehetőségeiket.³²⁷

48. A fővárosban mintegy 120 ezer a mérlegbeadásra kötelezett gazdasági társaságok száma, évente körülbelül harmincezer adószám maradnak vele. A Pest Megyei Cégbíróságon még rosszabbak a tapasztalatok: a 65 ezer bejegyzett vállalkozásnak alig több mint fele nyújt be mérleget. A cégbíróságnak nincs ideje az ellenőrzésre. A bírák napi feladataik közben – például egy változásbejegyzési kérelem elbírálásakor – észlelhetik a hiányt, és akkor törvényességi felügyeleti eljárást indítanak a társaság ellen. Felszólítják a pótlásra, bírásághatják, s akár megszűntnek is nyilváníthatják a renitenst.³²⁸

49. A pénzügyi statisztika bázisinformációinak közreadója, az MNB statisztikai mérlegéről a 2008. májusi előzetes adatok alapján. 2008 májusában a monetáris bázis értéke 61,2 milliárd forinttal 3046,2 milliárd forintra nőtt. Összetevői közül a forgalomban lévő készpénz havi átlagállománya 1,6 milliárd forinttal 2204,0 milliárd forintra csökkent, az egyéb monetáris pénzügyi intézmények bankszámláinak havi átlagos állománya 7,3 milliárd forinttal 755,4 milliárd forintra nőtt, az egyéb monetáris pénzügyi intézmények egynapos betéeteinek havi átlagállománya pedig 55,4 milliárd forinttal 86,9 milliárd forintra nőtt. A monetáris bázis összetétele az egynapos betétek részarányának 1,8 százalékponttal való növekedése miatt módosult az előző hónaphoz képest. A forgalomban lévő készpénz részaránya 72,4%-ra, az egyéb monetáris pénzügyi intézmények bankszámláinak részaránya 24,8%-ra csökkent, az egyéb monetáris pénzügyi intézmények egynapos betéeteinek részaránya 2,9%-ra nőtt.

Az egyéb (jegybankon kívüli) monetáris pénzügyi intézmények által elhelyezett betétek hó végi állománya 117,3 milliárd forinttal 834,3 milliárd forintra nőtt. A forintbetétek hó végi állománya 92,0 milliárd forinttal 807,8 milliárd forintra, a devizabetéteké pedig 25,3 milliárd forinttal 26,5 milliárd forintra nőtt. Az MNB által kibocsátott kéthetes forintkötvény2 hó végi állománya májusban 166,4 milliárd forinttal volt alacsonyabb az előző havi értéknél, 658,8

³²⁷A Magyarországi Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetsége adatbázis készítését is tervezi. A logisztikai potenciál felmérése. 2008-06-03. MLSZKSZ, vg.hu

³²⁸30 ezer társaság nem ad be a mérleget - Nincs idő ellenőrzésre. 2008-06-04 09:19:28. vg.hu

milliárd forintot tett ki. Az egyéb monetáris pénzügyi intézmények által elhelyezett betétek és az MNB által kibocsátott kéthetes forintkötvények együttes állománya 49,1 milliárd forinttal 1493,1 milliárd forintra csökkent. Az egyéb monetáris pénzügyi intézményeknek nem volt hitelállománya a jegybanknál a hónap végén.

A jegybank külfölddel szembeni nettó követelésállománya 187,0 milliárd forinttal csökkent. A tranzakciók 28,3 milliárd forinttal emelték, míg a devizaárfolyam-változás és az árváltozás miatti átértékelődések 215,3 milliárd forinttal csökkentették a nettó követelésállományt. A külfölddel szembeni követelések hó végi állománya májusban 220,8 milliárd forinttal volt alacsonyabb az előző havi értéknél, 4266,6 milliárd forintot tett ki. A tranzakciók 12,4 milliárd forinttal növelték, az átértékelődések pedig 233,2 milliárd forinttal csökkentették a külfölddel szembeni követelések állományát. A külfölddel szembeni tartozások hó végi állománya 33,8 milliárd forinttal 365,9 milliárd forintra csökkent. A tranzakciók 15,9 milliárd forinttal, a devizaárfolyam-változás miatti átértékelődések pedig 17,9 milliárd forinttal csökkentették a külfölddel szembeni tartozások állományát. A közleményhez felhasznált alapadatok megtalálhatók az MNB Internetes honlapján, a http://www.mnb.hu/Resource.aspx?ResourceID=mnbfile&resourcename=0708_monstatpubl_h 2008. június 12.³²⁹

50. Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság ezúton köszönetet mond azoknak a foglalkoztatóknak, társas vállalkozásoknak, egyéni vállalkozóknak, intézményeknek és más kötelezetteknek, akik a 2007. évre vonatkozó nyugdíjbiztosítási adatszolgáltatást a törvényben előírt határidőig, 2008. április 30. napjáig, illetve ezt követően, de már teljesítették. Eddig mintegy 3.600.000 biztosítottra vonatkozóan több mint 4.900.0000 okmány érkezett a nyugdíjbiztosítás központi elektronikus nyilvántartásába. A beérkezett okmányok 1%-a volt papír alapú, a többi adatszolgáltatás elektronikus formában érkezett.³³⁰

51. Az euróövezet országaiban nőttek a munkaköltségek az idei év első negyedében az egy évvel korábbihoz képest, miközben lassult a foglalkoztatás növekedésének az üteme. Az Eurostat szerint az egy órára vetített munkaköltségek 3,3 százalékkal emelkedtek az első negyedben az eurót használó 15 országban, 2,9 százalékkal a tavalyi negyedik negyedben és 2,6 százalékkal a harmadikban. Ennél nagyobb ütemben emelkedtek a bérek és fizetések egy órára vetítve: 3,7 százalékkal az első, 3,2 százalékkal a negyedik, és 2,8 százalékkal a harmadik negyedben. A legkisebb mértékben Németországban nőttek a munkaköltségek, mindössze 1,6 százalékkal, és a bérek 2,3 százalékkal emelkedtek az első negyedben. Az egész Európai Unióban 4,3 százalékkal nőttek a munkaköltségek az első negyedben és 3,6 százalékkal a tavalyi negyedikben. Magyarországon az uniós átlagnál kétszer olyan gyorsan, 10,1 százalékkal nőttek a munkaköltségek az első, és 7,6 százalékkal a negyedik negyedben.

A foglalkoztatás növekedési üteme 1,6 százalékra lassult éves szinten a 15 euróövezeti országban az első negyedben a negyedik negyedévi 1,8 és a harmadik negyedévi 1,9 százalékról és ugyanilyen mértékű volt a növekedés a 27 tagországban is. Magyarországon 1,7, 1,2 és 0,1 százalékkal csökkent a foglalkoztatás az első, a negyedik és harmadik negyedben az egy évvel korábbihoz képest.³³¹

52. Egy ország sikeres beszállítói hálózata védelmet jelent az ellen, hogy a működő tőke kitelepüljön az adott államból, ezért is szükséges hogy Magyarországon versenyképes hazai vállalkozások működjenek a bedolgozói, beszállítói hálózatban, jelentette ki az MTA Világgazdasági Kutatóintézetének igazgatója. A Joint Venture Szövetség „Versenyképes vállalkozói tudás” című konferenciáján Inotai András emlékeztetett arra, hogy Magyarországra eddig mintegy 90 milliárd dollár működő tőke érkezett. Jelenleg Magyarország abba a

³²⁹ Az MNB statisztikai mérlegéről a 2008. májusi előzetes adatok alapján. Mnb.hu

³³⁰ Közlemény a nyugdíjbiztosítási adatszolgáltatásról. 2008. június 12. magyarorszag.hu

³³¹ A magyar munkaköltségek az uniós átlag duplájával nőttek. MTI/ Reuters. 2008-06-13. 14:41.

szakaszban fejlődik, amikor a külföldi vállalkozások elmélyítik gazdasági kapcsolataikat a magyar beszállítókkal. A beszállítói, bedolgozói háttérpar minősége versenyképességi kérdés is az ország számára. Különösen fontos, hogy a kis- és középvállalkozások is bekapcsolódjanak a multinacionális cégek beszállítói vérkeringésébe, mert a kkv-szektor foglalkoztatja a munkaerő mintegy kétharmadát, és a GDP 55 százalékát is ez a cégcsoport állítja elő.³³²

53. A kockázati és magántőke befektetések értéke 491 millió euró volt, ami a Magyar Kockázati és Magántőke Egyesület (MKME) szerint történetének második legmagasabb befektetési összege. Az egyesület elemzése szerint a jelzálogpiaci válság ellenére a magyarországi befektetések 2007-ben mért értéke alig maradt el a 2006-ban elért, több mint 535 millió eurós hazai és egyben régiós rekordtól. Tavaly a magyarországi befektetések 93 százalékát külföldön bejegyzett kockázati- és magántőke-alapok biztosították, ami a magyarországi vállalkozások regionális versenyképességét és a hazai források szűkösségét egyaránt jelzi. A 2007-ben megvalósult befektetések összesen 24 magyarországi vállalkozás kockázati- és magántőkéhez jutását biztosították, ezek súlypontját - 2006-hoz hasonlóan - a kivásárlások adták. A 2007-es befektetések között értékben 45 százalékkal a vegyipar dominált, a finanszírozás közel negyede pedig a szállítási szektorba került. A legnagyobb számban kommunikációs cégek és élettudomány területén működő hazai vállalkozások kaptak kockázati tőkét. 2007-ben a magyarországi befektetésekben érdekelt kelet-közép-európai regionális alapok az év második felében jelentkező jelzálogpiaci válság ellenére rekord összegű - 3 milliárd euró értékű - friss tőkét gyűjtöttek össze kockázati- és magántőke befektetési céllal. Ezt elsősorban a már jelentős tapasztalattal rendelkező regionális alapkezelők - Mid Europe, AIG New Europe, Riverside, ALPHA, Darby, Mezzanine, 3TS - hozták létre.³³³

54. A lassan formálódó statisztikai hitelesítés szerint 130 olyan külföldi vállalat van, amely Magyarországon hozott létre k+f és innovációs egységeket. A betelepülés folyamatos, jelenleg is tíz k+f beruházási projektet kezel az ITD Hungary az egyedi kormánydöntésű (EKD) komplex -- adókedvezményekből, munkahely-teremtési és képzési támogatásból álló, egyablakos -- rendszerben. Ha ezek mindegyike megvalósul, az összberuházási érték 52 milliárd forint lesz, és várhatóan mintegy 1200 -- magasan kvalifikált, tudományos -- új munkahely jöhet létre. Magyarországon -- hagyományosan és az elmúlt időszak trendjei alapján is -- dominál az autóipari (Schefenacker, ZF, Bosch, Knorr-Bremse, Hankook), a szoftverfejlesztési (Siemens, SAP, Oracle, Lufthansa Systems) és az élettudományok (Servier, Synexus, Sanofi, Richter) területén megvalósuló k+f beruházások betelepülése.

Sajnos - a finnekkel ellentétben - Magyarországon a kutatás és fejlesztés (K+F) és a high-tech-export között csak kevés a kapcsolódás, mivel ezeknek az exporttermékeknek a döntő hányadát olyan külföldi vállalatok adják, amelyek kevés kutatás-fejlesztési ráfordítással járulnak hozzá a hazai K+F-kiadásokhoz. Valójában csak telephelyei vagyunk világszintű vállalatoknak, azok nem integrálódnak olyan mértékben a hazai kutatási és képzési szektorba, hogy gúzsba tudnánk kötni őket, vagy a kutatási eredmények nyomán kijelenthetnénk, hogy izzig-vérig magyar terméket gyártanak.³³⁴

55. Az Európai Unió illetékes igazgatósága teljes körűen elfogadta a 2007-es agrár- és vidékfejlesztési támogatásként kifizetett 310 milliárd forintról szóló beszámolót. Két uniós alapból több mint 100 jogcímen, 500 ezer kifizetéssel, összesen 310 milliárd forint került a magyar mezőgazdasághoz 2007-ben, még a 2006-os pénzügyi év kasszájából. A kifizetések igazoló szerve a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, amelynek működését független

³³² A kkv-ék foglalkoztatják az ország munkaerőjének 2/3-át. 2008. június 18. 16:24. MTI. hvg.hu

³³³ MKME: tavaly 491 millió eurós kockázati és magántőke beruházás. 2008. június 18. 14:30. hvg.hu

³³⁴ 130 külföldi vállalat rendelkezik magyarországi K+F-fel. - F: Vg.hu, jún. 20.,

<http://vg.hu/index.php?apps=cikk&cikk=228107>; Fn.hu, jún. 24., <http://www.fn.hu/vallalkozas/>

igazoló szervként már nem az Állami Számvevőszék, hanem egy magánvállalat, a KPMG nemzetközi adótanácsadó magyar tagja ellenőrzi. A 2007-2013 közötti időszakot terhelő támogatások nagyságrendileg nagyobbak a korábbiaknál. Eddig 35 ezer kérelem érkezett összesen 500 milliárd forintba - ebből jóváhagytak már 25 ezret, 278 milliárd értékben, 23 milliárdot pedig ki is fizettek. A hét év alatt erre az ágazatra 5 milliárd euró jut. Ennek forintban folyósítható értéke azonban számottevően csökkent, amióta a forint rendkívüli erősödésen ment keresztül.³³⁵

56. A KSH 2000-2007 között mért adatain alapuló elemzés érdekes adatokkal szolgál a közszolgálati média kultúra-közvetítő szerepéről. A KSH évről évre vizsgálja a társadalmi, gazdasági, kulturális mutatókat, a közszolgálati rádió- és televízió-csatornák műsorstruktúráját, a műsoridők változásait, a hírek, az irodalom/szórakozás és a zene arányok változásait. A közszolgálati rádiók műsoridejét tekintve 2000-2006 között a három kulturális kategória-együttes, 26 százalékos részarány-emelkedése figyelhető meg. 2007-ben (az MR4 műsoridejével együtt) a teljes közszolgálati rádiós műsoridő 83 százalékát tették ki, ami 10 százalékkal magasabb, mint 2006-ban. Az irodalom/szórakoztatás és a zene műsorkategóriák változása, a 2000-2006 között a műsoridők 12,4 százalékos csökkenését mutatják. Tavaly, 2007-ben a csökkenő tendencia megfordult, az irodalmi/szórakoztató műsorokra fordított műsoridő jelentős, 64,9 százalékos, a zenei műsoridő 31 százalékos emelkedése mutatható ki.

A közszolgálati televíziós műsoridő esetében a kulturális szerepvállalás erősödése érzékelhető. A teljes közszolgálati televíziós műsoridő terjedelme 2000 óta csak kissé változott. 2007-re 8 százalékkal nőtt a műsorszórás órák száma, de ezen belül a kulturális jellegű műsorok közvetítésével töltött órák száma 9 százalékkal emelkedett. Megállapítható, hogy az elmúlt évben felgyorsult az irodalmi/szórakoztató műsorokra fordított műsoridő (12,18 százalékos) és a hírműsorokra fordított (10 százalékos) sugárzási idő növekedése. Ugyanakkor a zenei műsorok műsoridejének 22 százalékos csökkenése különösen aggasztó.³³⁶

57. Elkészült Budapest és a vonzáskörzetébe tartozó 21 település stratégiai zajtérképe, mely nyolcmillió viszonyítási ponton végzett számítás alapján mutatja meg, hogy hosszú távon milyen mértékű zajt produkál a város. A háromdimenziós térinformatikai rendszer 75 százalékban uniós, 25 százalékban a magyar költségvetés által finanszírozott projekt. A kritikus zónák között szerepel például a Hegyalja út, a Váci út, az Üllői út valamint az autópályák bevezető szakaszai mellett fekvő épületek - olvasható a gazdasági napilapban.³³⁷

58. A társadalomképet illető viták sorában jellemző téma, hogy több százezer ember rendezkedett be szociális segélyekre. Vita folyik arról, hogy az érintettek ki tudnak-e törni a segélyre alapozott létből, s hogy a segélyen tengődőknek kínált munka vagy látszatevékenység vagy csak idény jellegű. A „munkáért segély elv” meghonosítása akadályokba ütközik, többek között azért is, mert – ahogy az [origo] által megkérdezett szociológus fogalmaz - lényegében születésszabályozást akar elérni adminisztratív eszközökkel, ami bújtatott rasszizmus). Valós társadalmi problémáról van szó, nem csak hangulatkeltésről, mondja a Szerencsi kistérség polgármestereinek lassan országos mozgalommá szélesedő kezdeményezését az [origo] érdeklődésére Ladányi János, a Corvinus Egyetem tanára.

A valóság az, hogy a rendszerváltáskor 600-800 ezer ember tartósan leszakadt a társadalomtól, vannak helyek, ahol már a harmadik generáció nő fel munka nélkül. A KSH szerint tavaly havonta átlagosan több mint 194 ezer ember kapott rendszeres szociális segélyt (összesen több mint 60 milliárd forintot). A törvény szerint egy családból csak egy ember részesülhet ebben a támogatásban, a segélyezés 194 ezer családot is érinthet. Ferge Zsuzsa

³³⁵ Az EU elfogadta a hazai agrárpénzek könyvelését. 2008-06-26 16:52. (FH) hirtv.hu

³³⁶ Kulturális közszolgálat. 2008. június 30. NOL

³³⁷ Összeállt Budapest stratégiai zajtérképe. 2008. július 07. 08:22. mti.hu, hvg.hu

szociológus kutatásai szerint azonban a segélyezettek 51 százaléka egyedülálló, tehát a népesség 3-4 százaléka élhet segélyen.³³⁸

59. Repülőgéppel térképezik fel Budapest felett a légszennyezést, a tervezett repülési útvonal Óbuda-Csepel tengelyen vezet át. A vizsgálatokra a Nemzeti Kutatásfejlesztési és Technológia Hivatal támogatásával technikai-tudományos konzorcium alakult az MTA Atomenergia Kutatóintézetének vezetésével. A konzorcium tevékenységének elsődleges célja a Ferihegyi repülőtér légszennyezettségének vizsgálata, a tipikus reptéri légszennyezők beazonosítása, illetve egy monitorozó rendszer telepítése a repülőtérre. Az aeroszokok légköri koncentrációját egyéb légszennyezőkkel együtt 12 állomás méri Budapest területén. E néhány pont nem elegendő a városi légszennyezettség térbeli kiterjedésének, illetve mozgásának meghatározására.³³⁹

60. Kevesebb könyvtárban, nagyobb állományból stagnáló kölcsönzés. A KSH évről évre vizsgálja a társadalmi, gazdasági, kulturális mutatókat, így a települési könyvtárakra vonatkozó adatokat is. A könyvtárak száma az elmúlt öt-hét évben drasztikusan csökkent, a beiratkozott olvasók száma évek óta stagnál. A KSH 2000-2006 közötti időszakra vonatkozó adatai szerint a települési könyvtárak száma jelentősen, 21 százalékkal csökkent csupán 2006-ban is. Ezzel ellentétes irányba mutat az egy könyvtárra eső kölcsönözhető könyvállomány, mely 20 százalékkal emelkedett ugyanebben az időszakban. A ténylegesen kikölcsönzött könyvek száma azonban nem növekedett, a könyvtárlátogatók nem használják ki, hogy könyvtárként átlagosan 3000 könyvvel többől választhatnak.³⁴⁰

61. Hiába a szigorítások, továbbra is naponta fülelnek le feketemunkásokat. A feketegazdaság visszaszorítása jegyében szervezett "Kánikulakommandó" akció első három hetében negyvennégy vállalkozásból mindössze egynél találtak mindent rendben az ellenőrzések Fejér, Veszprém és Komárom-Esztergom megyében. A Közép-dunántúli Munkaügyi Felügyelőség igazgatójának tájékoztatása szerint jellemző szabálytalanság a munkaszerződés nélküli, azaz feketefoglalkoztatás, az alkalmi munkavállalói könyvek helytelen használata, a munkaidő-nyilvántartás és a rendkívüli munkaidő ellentételezésének hiánya, vagyis az, hogy valójában ingyen túlóráztatják a dolgozókat. A súlyos jogsértések mellett rendszeresen előfordul, hogy kiskorúakat dolgoztatnak szabálytalanul. A mostani ellenőrzés-sorozat egy 13 éves gyermeket is talált az egyik vállalkozásnál. A szabálytalanságok elterjedtségét jelzi, hogy a régió három megyéjében egyébként eddig 360 munkavállalót ellenőriztek váratlanul, közülük 307-nél találtak szabálytalanságot.³⁴¹

62. Négy millió emberből 1,3 milliónyian tíz év alatt nem dolgoztak annyit, amennyi időarányosan a nyugdíj jogosultsághoz kellett volna, további hétszáz ezren pedig a bejelentett keresetük alapján nagyon alacsony járadékra számíthatnak majd. Ez a következtetés vonható le Augusztinovics Mária, Gyombolai Márton és Máté Levente kutatásaiból, amelynek során a nyugdíjbiztosító 1997-2006 közötti adatbázisában szereplők biztosítási jogviszonyának alakulását elemezték. Az eredményeket a Közgazdasági Szemle július-augusztusi számában jelentette meg a három kutató. Az ONYF központi elektronikus nyilvántartási rendszerének (KELEN) tíz évet felölelő adatait elemezve összesen hatmillió olyan embert találtak, aki 1997-2006 között legalább egy napot fizetett járulékot, és ezért szerepel az adatbázisban.³⁴²

63. Csaknem kétszer annyi céget alapítottak az építőiparban idén az első félévben, mint tavaly ilyenkor: a 3859 új cég rekordnak számít az ágazatban. Az Opten céginformációs szolgáltató

³³⁸Nincs helyük Magyarországon a segélyből élőknek. Kovács Áron. 2008. 07.08.13:31. origo.hu

³³⁹Repülőgéppel térképezik fel Budapest felett a légszennyezést. Népszava Online, 2008.07.09. | 16:57:54, MTI. nszava.hu

³⁴⁰Kevesebb könyvtárban, nagyobb állományból stagnáló kölcsönzés. 2008.07.14. nol.hu/cikk/498772/

³⁴¹Feketemunka szinte mindenütt. Népszabadság, 2008. július 23.

³⁴²Nem kap nyugdíjat 1,3 millió munkaképes. [origo]2008.07.28. origo.hu, klikkbank

adatai szerint, ennek ellenére rekord szinten van a felszámolások, a végrehajtások és a végelszámolások száma az ágazatban. A tavalyi 2.034-gyel szemben idén 3.859 cég alakult június végéig – derül ki a portfolio.hu összeállításából. A sok új cég miatt folytatódott a működő cégek számának lassú emelkedése, az első félévben 63.140 építőipari vállalkozás tevékenykedett az országban 1.650-nel több, mint egy évvel korábban. "A növekedés ebben az esetben hátrányos az ágazatra nézve, hiszen az építőipar speciális jellegéből adódóan sajnos jellemző, hogy sok felszámolásba vitt cég tulajdonosa új vállalkozást alapítva ott folytatja, ahol abbahagyta, kifizetetlen számlákat hagyva maga után.

Az Opten adatai szerint az ágazat rosszabb helyzetben van, mint a cégek általában: miközben az összes cég körében a felszámolások száma 11 százalékkal emelkedett a tavalyi első félévhez képest, addig az építőiparban a növekedés üteme 21 százalék, és a felszámolás alá került 5.600 cég rekord értéket jelent.³⁴³

64. Nincs érdemi javulás a munkapiaci folyamatokban: a munkanélküliség nem számít jónak nemzetközi összevetésben, az aktivitás igen alacsony, a foglalkoztatottak száma pedig hatéves mélypontjára ért. Az év eleji 8 százalékos csúcsról csak lassan csökken a ráta, a munkaerőpiacot továbbra is a lassú gazdasági növekedés, a tömeges korai nyugdíjba vonulás, a korábbi állami leépítések és az elhúzódó strukturális problémák határozzák meg. Az idei második negyedévben a foglalkoztatottak száma 3,869 millió volt, 74 ezer fővel kevesebb, mint a tavalyi azonos időszakban. A munkanélküliek pedig 319 ezren voltak, ez 7,6 százalékos rátát jelentett az előző havi 7,7 és a tavalyi 7,4 százalékos éves átlag után. Az állástalanok aránya a tavaszi és a nyári hónapokra rendszerint mérséklődik az idénymunkák miatt, így az év eleje óta tartó csökkenés ellenére valódi trendfordulóról nem beszélhetünk a munkaerőpiacon. Az Eurostat statisztikái szerint a magyar munkanélküliség a negyedév közepét jelentő májusban már több mint egy százalékponttal magasabb volt, mint az EU-átlag (7,4, illetve 6,5 százalék).

A 15–74 év közötti népesség 54,3 százaléka, a munkavállalási korúaknak pedig 63,7 százaléka jelent meg a munkaerőpiacon. A nemzetközi összehasonlításban használt 15–64 éves korcsoport foglalkoztatási rátája 56,5 százaléknak felelt meg, ez 1,1 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábbinál. Mind a fiatal, mind a tartósan munkanélküliek aránya arra figyelmeztet, hogy a korábbi strukturális problémák még mindig nem oldódtak meg. A munkaerőpiacon csak kis létszámban jelen lévő 15–24 éves korosztályból kikerülő állástalanok aránya 17,5 százalék volt, ez 0,6 százalékponttal magasabb, mint a megelőző évben. Az e korcsoportot jellemző munkanélküliségi ráta az átlagosnak csaknem a háromszorosa volt.³⁴⁴

65. A Magyar Nemzeti Bank statisztikái szerint több az adósságunk, mint a megtakarításunk: júniusban 6.357,7 milliárd forint adóssága és mindössze 6.349,2 milliárd forintnyi megtakarítása volt a lakosságnak. A háztartásoknak nyújtott hitelek állománya az előző hónaphoz viszonyítva 97,1 milliárd forinttal 6.357,7 milliárd forintba növekedett. Az összes változáson belül a forintban nyújtott hitelek állománya 3,7 milliárd forinttal csökkent, a devizahitelek pedig 100,8 milliárd forinttal emelkedett. A devizahitelek összes változásából 9,0 milliárd forint csökkenés árfolyamváltozásból, 109,8 milliárd forint növekmény pedig tranzakcióból származott. Az összes hitelállományon belül a devizahitelek részaránya 58,9 százalék, a forinthiteleké 41,1 százalék lett.

A lakáscélú hitelek összes hitelbeli részaránya 52,0 százalékról 51,8 százalékra csökkent, míg az állomány 34,2 milliárd forinttal növekedett. A lakáscélú hitelek között a devizahitelek aránya 50,4 százalékról 51,3 százalékra nőtt. A fogyasztási célú hitelek súlya a háztartásoknak nyújtott összes hitelbeli részaránya 42,6 százalékról 42,8 százalékra nőtt, míg az állomány 56,5 milliárd forinttal 2724,1 milliárd forintba emelkedett. A fogyasztási hitelekben belül a devizahitelek részaránya 70,4 százalékról 70,8 százalékra nőtt.³⁴⁵

³⁴³Eladósodott cégeket hagynak magukra a tulajdonosok az építőiparban.[2008.07.28.13:49]mfor.hu

³⁴⁴Szakértők a kiigazításokat okolják a munkaerőpiac helyzetéért. Foglalkoztatási mélypont. 2008-07-30. vg.hu

³⁴⁵Több az adósságunk, mint a megtakarításunk. 2008-07-31 09:24:58. VGO

66. Ez év első felében 33 ezer esetben tiltotta le az APEH a köztartozással rendelkezők fizetésének egy részét, ami 343 százaléka az elmúlt esztendő azonos időszakában regisztráltak, vagyis 2007 első fél évéhez viszonyítva három és félszer több alkalommal nyúlt ehhez az eszközhöz az adóhivatal. A munkabérletiltások számának látványos emelkedése az adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal informatikai rendszerének korszerűsítésével magyarázható. Korábban akár hetek is eltelhettek, mire hosszas levelezések után az adóhatóság hozzájutott valamennyi szükséges információhoz. Míg 2007 januárja és júniusa között 312 ezer intézkedést rendelt el az APEH, addig az idén az első hat hónapban 380 ezret. S noha húsz százalékkal több végrehajtási szerződést fogatosítottak idén az első fél évben, mint 2007 azonos időszakában, mindössze húszmilliárd forinttal nőtt a behajtott összeg nagysága: amíg az elmúlt év januárja és júniusa között 136 milliárd forint érkezett a hivatalhoz, addig 2008-ban 156 milliárd.³⁴⁶

67. Az idén január–májusban a külkereskedelmi mérleg 368 millió euró (93 milliárd forint) aktívumot mutatott, ami 671 millió euró (169 milliárd forint) javulás a 2007. január–májusi 303 millió euró (76 milliárd forint) passzívumhoz képest. A KSH külkereskedelmi termékforgalom január–májusi adataiban a korábban közölték szerint (az idén január–májusban) a külkereskedelmi mérleg 388 millió euró (98 milliárd forint) aktívumot mutatott. A KSH adatai szerint január–májusban a kivitel volumene 11, a behozatalé 10 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest. Májusban a külkereskedelmi egyenleg 27,5 millió euró (4,7 milliárd forint) többletet mutatott, szemben a tavaly májusi 44,1 millió euró (9,9 milliárd forint) hiánnyal. Idén májusban a kivitel 2 százalékkal, a behozatal 4 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. Idén az első öt hónapban az előző év azonos időszakához képest a forgalom forintban mért árszínvonala exportban 1,5, importban 2,4 százalékkal emelkedett, a cserearány 0,9 százalékkal romlott.³⁴⁷

68. Az ÁSZ szokásos, éves értékelése szerint rendre nehezen áttekinthető az éves költségvetési törvényekben szereplő fejezeti előirányzatok struktúrája, egyes minisztériumoknál pedig túlbonyolított. Az Állami Számvevőszék először vizsgálta a 2005-2007. közötti időszak költségvetéseinek fejezeti kezelésű előirányzatait, amelynek teljesített összege 4.800 milliárd forint volt. A fejezeti kezelésű előirányzatok közvetlenül a fejezetek felügyeletét ellátó szervek (minisztériumok) döntési és felelősségi körébe tartoznak a tervezésüktől a felhasználás ellenőrzéséig.

A 2005-2007. közötti időszakban közel 4.500 milliárd forint eredeti, 5.600 milliárd forint módosított, és 4.800 milliárd forint teljesített kiadási előirányzatot érintett a vizsgálat. Az előirányzatok teljesítésének aránya egyes fejezeteknél (Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM), Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM), Szociális és Munkaügyi Minisztérium (SZMM)) 65 százalékos volt, a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumnál (GKM) meghaladta a 80 százalékot. Az ÁSZ szerint a vizsgált időszakban jelentősen csökkentek a minisztériumokban a fejezeti kezelésű előirányzatokkal kapcsolatos ellenőrzések (a 2005. évi ellenőrzések 60 százalékára), jellemzően létszám problémák miatt. A fejezeti kezelésű előirányzatokra vonatkozó vizsgálatok 75 százaléka érintette a célszerű felhasználást, miközben a felhasználókig csak a vizsgálatok 30 százaléka jutott el.³⁴⁸

69. Tipikus jelenségeként a magyar árnyékgazdaságnak több régióra kiterjedő, mintegy 30 millió forint értékű személyi jövedelemadó csalást leplezett le a Vám- és Pénzügyőrség s az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal. Egy bűnözői csoport mintegy 250 adózó személyi adatait megszerezve, valótlan tartalmú szja-bevallásokat nyújtott be az APEH különböző regionális igazgatóságaihoz, és jogosulatlanul, mintegy 30 millió forint adóelőleget igényelt vissza. A 243 fiktív adóbevallásban közös, hogy levelezési címként egy budapesti postafiókot adtak meg.

³⁴⁶ 33 ezer embernek tiltotta le a fizetését az Apeh. 2008. augusztus 3. MTI, piacesprofit.hu

³⁴⁷ Romlott a külkereskedelmi cserearány. 2008. augusztus 5.10:36. MNO, (MTI)

³⁴⁸ ÁSZ: nehezen áttekinthetők a minisztériumok költségvetési fejezetei. 2008-08-05. MTI

Azok a magánszemélyek, akiknek a nevében az szja-t visszaigényelték, egy román gazdasági társasággal álltak munkaviszonyban vagy egyéb kapcsolatban.

A csalók különös figyelmet fordítottak arra, hogy az alkalmanként és személyenként visszaigényelt adóelőleg összege - ez minden esetben 100 ezer forint körüli volt - ne keltsen feltűnést. Az adóelőleg-visszatérítést többségében hajléktalanok által nyitott bankszámlákra kérték - mintegy negyven számlát nyitottak négy hajléktalan nevére -, a kiutalt pénzt több esetben a csoport vezetője vette fel bankautomatákból, ami - a képfelvétel révén - segített az azonosításában. Korábban is előfordult, hogy valaki jogosulatlanul akart szja-t visszaigényelni, de az ország egész területére kiterjedő csalássorozattal még nem találkoztak.³⁴⁹

70. Rendkívüli mértékben növekedik a szegénység, bizonyos rétegeknél tartósan 50% feletti a szegénységi küszöb alatt élők aránya. A KSH vizsgálta, hogy 2001 és 2005 között milyen tényezők okozhattak társadalmi leszakadást, és hogyan változtak az arányok. Az „objektív tényezőkben” bekövetkezett változások (a szegénységi küszöb alatt és felett élők aránya) mellett megvizsgálták az érintettek által érzékelt, szubjektív szegénységérzetet is. Az idős fizikai foglalkoztatásuk körében 2005-ben 6%-ot tett ki a szegénységi küszöb alatt élők aránya, azok között, akik időközben elvesztették munkahelyüket, 26% volt. A gyermekgondozási szabadságon levők 43%-a került a szegénységi küszöb alá, s akik visszatértek a munkába, azoknál 10% maradt a küszöb alatt, azoknál, akik a gyermekgondozási szabadság után nem találtak munkát, 54%-os volt az arány. A munka nélkül lévők körében 47%-os szegénységi arányt mértek, azok között, akik teljes idős munkahelyet találtak, 10% körül alakult.³⁵⁰

71. A legújabban közölt GDP-adatok nyomán az Eurostatnak és a magyar Központi Statisztikai Hivatalnak az előző év azonos időszakához mért növekedési számai nem teljesen azonosak, mert „eltérő megközelítéssel készültek”. A KSH nem készül átállni az Eurostat által publikált mutató alkalmazására, a GDP mérésére legalkalmasabb mutatónak szakértője a naptárhatástól megtisztított számot tartja. (A KSH is foglalkozik azzal, hogyan lehetne ezt átültetni a köztudatba.)

Az Eurostat által publikált adat a szakmailag elfogadott, hivatalos kézikönyv szerint sem helyes, jeleneti ki a KST szakértője. Emiatt az unió statisztikai rendszeréről szóló bizottsági ülésen már indítványozták, az EU térjen át a kiigazított adat fő számként történő publikálására. A változtatási szándék nem eleve reménytelen, mivel az Eurostatra – informálisan – nagy befolyással lévő Európai Központi Bank készül egy átfogó uniós statisztikai adatbázis összeállítására, és ehhez a lehető legjobb minőségű adatsorokra van szüksége. Ám az ilyen változások nagyon lassan mennek keresztül az uniós hivatalokon. Az ENSZ nemzeti számlarendszerének, az SNA-nak folyó felülvizsgálata – ha minden a menetrend szerint alakul – a legkorábban 2014-ben kerülhet át a gyakorlatba.

A KSH-ban folyik az elmúlt években bevezetett módszertani felülvizsgálatok visszavezetése a korábbi időszak adataira is, 1995-ig. A 2006-ban végrehajtott változtatásokkor 2000-ig számolták vissza ezeket, a korábbi időszakot illetően haladékok kaptak az EU-tól. Így a korábbi évek adatai nem voltak teljesen összevethetők a mostaniakkal, főként a pénzügyi közvetítés elszámolása a GDP-ben és a súlyozási rendszer átalakítása jelentett gondot.³⁵¹

72. A gyors ütemben szaporodó mikrovállalkozásokat próbálják elérni a bankok, például azzal, hogy áresés van a céges számláknál. Egyre élesebb verseny bontakozik ki a kereskedelmi bankok között a sok százezres mikrovállalkozói ügyfélkörért. Az igyekezet nem véletlen,

³⁴⁹Több régióra kiterjedő, 30 milliós szja-csalás. 2008-08-05. MTI, echotv.hu

³⁵⁰Döbbenetes szegénységi számok. 2008.08.15.9:15. penzcentrum.hu

³⁵¹A szezonálisan kiigazított adatok alkalmazása. BD. A KSH meggyőzné az Eurostatot. 2008-08-18. vg.hu

ugyanis a KSH szerint egy év alatt 316 ezerrel nőtt a regisztrált cégek száma, június végén már 985 ezernél is több, bankszámla vezetésére kötelezett vállalkozás volt.³⁵²

73. „Everest” fantázianéven egységes vagyonyilvántartó rendszert vásárol a magyar állam vagyonát kezelő Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási (MNV) Zrt. Nemzetbiztonsági okokból azonban egyelőre sem a nyertesek nevét, sem a beruházás mértékét nem jelentették meg. ügyjellege miatt a döntés időpontját sem közölte. A kiemelt nemzetbiztonsági kezelést az indokolja, hogy az állam teljes vagyonyilvántartásának működésére az MNV illetékesein kívül senkinek, még maguknak a részegységek lezárlatának sem lehet rálátásuk.

Tavaly év végén, amikor az MNV a három elődszervezetből - az ÁPV-ből, a KVI-ből és a Nemzeti Földalapról - megalakult, már kihirdetett cél volt 2008 végéig elkészíteni az egységes vagyongazdálkodást, de azóta kiderült, hogy a három teljesen különböző szemléletű nyilvántartást nem lehet összefésülni.³⁵³ Bár gyors és megalapozott vagyoni döntéseket csak a működő Everest segítségével hozhatnak, az állami cégek tőzsdére vitelét célzó „Új tulajdonosi programot” a meglévő rendszerek segítségével is tovább lehet vinni - igaz, nehézkesebben és esetleg drágábban.³⁵⁴

74. Magyarországon 6.085.781 katolikus élt tavaly az egyházmegyék hitéleti adatainak összegzése alapján. Az egyházmegyes papok száma 1.949, a szerzetes papoké 385, a szerzetes nőké 878 volt 2007-ben. Lelkipásztori munka 2.077 plébánián zajlott, az országban négyezer katolikus templom és kápolna található. Az előző esztendőben 44.546 keresztelezés volt, 11.444 egyházi házasságot kötöttek. A Katolikus Egyház Magyarországon – 2007 című kiadvány szerint 2006-ban Magyarországon 45.425 katolikus keresztelezt és 12.472 esküvőt tartottak, a katolikus hívők összlétszáma 5.952.000 volt. (!)³⁵⁵

75. Kicsit csökkent az összpollen-tehelés, a parlagfű pollen előfordulása az összes mérőállomáson meghaladta a nagyon magas szintet. A 34. héten kis mértékben csökkent az összpollen-tehelés, ez alól az egyetlen kivétel a parlagfű (Ambrosia), mely a levegőben lévő pollenmennyiség közel felét adja és melynek koncentrációja az előző hetihez képest másfélszeresére emelkedett. Mosdós kivételével, ahol magas szintet mértek, a héten mért legmagasabb napi koncentráció az összes állomáson meghaladta a nagyon magas szintet - a legmagasabb parlagfű terhelést Kecskeméten, Nyíregyházán, Szekszárdon és Debrecenben regisztrálták.

Az ÁNTSZ Aerobiológiai Szolgálatának 34. heti jelentése szerint, még mindig nagy mennyiségben (összpollen 40%-a) van jelen a csalánfélék (Urticaceae) virágpora - Mosdós közepes, ettől eltekintve országszerte magas szintet monitoroztak. Nagy mértékben csökkent a kender (Cannabis) virágporoszlása - a legtöbb állomáson azonban még így is magas, Győrött, Miskolcon, Veszprémben és Zalaegerszegen közepes, Mosdós és Salgótarjánban alacsony szintet ért el. Nagyon erősen csökkent az üröm (Artemisia) pollenkoncentrációja is - magas szintet csak Pesten és Veszprémben monitoroztak, a legtöbb helyen közepes, Mosdós és Salgótarjánban alacsony szintet mértek. Kis mértékben visszaesett a libatop (Chenopodium) pollenszlása - magas szintet csak Salgótarjánban és Szegeden ért el, a többi állomáson közepes, illetve alacsony szintet detektáltak. Csökkent a pázsítfűfélék (Poaceae) virágporának mennyisége is - Pesten magas, a többi helyen közepes, illetve alacsony szintet regisztráltak. Közel változatlan mennyiségben volt jelen a csapdákban az útifű (Plantago) virágpora - Nyíregyházán és Tatabányán közepes, a többi városban alacsony szintet monitoroztak. Csökkent az allergén gombaelemek légköri koncentrációja is - nagyon magas szintet csak Kecskeméten, Szekszárdon és Veszprémben mértek.³⁵⁶

³⁵²A gyors ütemben szaporodó mikrovállalkozásokra hajtanak a bankok. vg.hu

³⁵³Ami a magyar (adattartalom) információmenedzsment súlyos hiányosságait jelzi..., ahogy azt már a GIRO kapcsán is jeleztük.

³⁵⁴Everestet épít az állami vagyongazdálkodó. 2008.08.19. (M. I. NOL)

³⁵⁵Több mint 6 millió katolikus Magyarországon. 2008.08.28.07:39. FigyelőNet, MTI. fn.hu

³⁵⁶Kicsit csökkent az összpollen-terhelés.2008-08-30.10:55. Weborvos

76. Az állami felügyeleti szervek (ellenőrző hatóságok) működését jellemző tény, hogy az ÁNTSZ Regionális Intézetei az elmúlt 3 hétben sportlétesítményeket ellenőriztek az országban, 7 régióban, összesen 86 sportlétesítményt kerestek fel. Eszerint az egységekben mind sportegészségügyi, mind közegészségügyi szempontból megfelelőek a körülmények. Defibrillátor készülék a vizsgált egységek 19,7 %-ában (17 létesítményben) található. Az elsősegély-nyújtó felszerelés 8 vizsgált egységben (9,3 %) hiányos volt, az elsősegély-nyújtó hely 7 létesítményben (8,1 %) hiányozott. Közegészségügyi kifogás 11 létesítményben (12,7 %) merült fel. Az ellenőrzés részletei az ÁNTSZ honlapján.³⁵⁷

77. A tavalyi évhez (2007) képest nagyjából húsz ezerrel kevesebb, 1,4 millió diák kezdte meg idén a tanévet. A vakáció nem csak a tanulóknak, a pedagógusoknak is véget ért: mintegy 170 ezren állnak vissza a munkába. A közoktatásban országszerte 1 millió 363 ezer diák, s mintegy 170 ezer pedagógus kezd meg az új tanévet. Az általános iskolákban 795 ezer diák tanul majd; múlt évben ez a szám 809 ezer volt. Szakközépiskolákban a diákok száma 239.336 (tavaly: 242.016), gimnáziumokban 197.811 (tavaly: 200.026), szakiskolákban 122 ezer (tavaly: 123 ezer), speciális szakiskolákban pedig 9.800 (tavaly: 9.700). Az elsősök száma az új tanévben: általános iskolákban 101 ezer, szakközépiskolákban 46.300, gimnáziumokban 43.300, szakiskolákban 31.700, speciális szakiskolákban pedig 2.800.³⁵⁸

78. Megint egymásnak ellentmondó adatok jelentek meg. Az adatok meglehetősen eltérő folyamatokat mutattak 2008 első felében a magyar háztartások fogyasztási-megtakarítási viselkedését illetően: dinamikus bérkiáramlás, érdemben emelkedő pénzbeni társadalmi juttatások az egyik oldalon, alig érzékelhetően növekvő fogyasztás és alacsony pénzügyi megtakarítási és beruházási hajlandóság a másikon. A háztartások fogyasztási-megtakarítási döntéseinek elmúlt félévi alakulásának ellentmondásaira próbált válaszolni az inflációs jelentés közgazdasági elméletek és statisztikai becslések alapján.

A jelentés kiindulópontja, hogy a lakosság teljes jövedelmének több mint egy harmada ún. egyéb jövedelmekként keletkezik és e jövedelemkomponens mérése – figyelembe véve a vonatkozó statisztikák jelentős, mintegy kétéves késését – a többi (másik két főbb) komponens mérésénél bizonytalanabb, ezért aktuális alakulásáról csak becslésekre lehet hagyatkozni. Miután a lakosság jövedelmeiről részletes képet mutató nemzeti számlaadatok csak 2006-ra állnak rendelkezésre, ennek felhasználásával próbálják megérteni az idei évi folyamatokat is. (Miután a főbb jövedelemkomponensek részaránya időben viszonylag stabilan alakult, így 2006-os arányok kivetítésével nem követhetünk el érdemi becslési hibát – jegyzi meg a jelentés készítői.)

A magyar lakosság egyéb jövedelmeinek 70 százaléka vállalkozói tevékenységből, illetve pénzügyi befektetésekből származik. E tételek alakulásáról vannak részletesebb információk. A fennmaradó 30 százalékot a saját tulajdonú lakások – döntően statisztikailag elszámolt – bérleti díja, illetve a nehezebben modellezhető egyéb átutalások adják. Éppen ezért az elemzésben inkább az előbbi tételekre összpontosítanak. A háztartások egyéb jövedelmeinek másik fontos eleme a pénzügyi megtakarításokból származó jövedelem: 2000 óta jelentős áttrendeződés figyelhető meg a lakosság pénzügyi portfóliójában. Fokozatosan nőtt a magasabb kockázat-hozam profillal jellemezhető befektetések aránya a korábban kedveltebb konzervatív befektetési eszközök kárára (köszönhetően a befektetési jegyek, illetve az élet- és nyugdíjbiztosítások elterjedésének). Ez a szerkezetváltás azt eredményezhette, hogy a háztartások pénzügyi eszközein realizált hozam a korábbiaknál szorosabb kapcsolatban lehet a nemzetközi pénz- és tőkepiaci folyamatokkal – vélik a jegybank szakértői. Mivel a pénzügyi

³⁵⁷ Szigorúan ellenőrzött sportegészség. 86 sportlétesítményből csak 11-ben merült fel közegészségügyi kifogás. 2008-08-30.11:09. Weborvos

³⁵⁸ Kevesebb a diák, mint tavaly. 2008.09.01.08:24. Orient Press

piacok az elmúlt időszakban gyenge hozamteljesítményt nyújtottak, ez további negatív hatást eredményezhetett a lakosság egyéb jövedelmeiben.

Összességében az inflációs jelentés e témával foglalkozó elemzése arra a következtetésre jutott, hogy az idei év elején a háztartások teljes jövedelmi pozíciója az átlagbérek növekedésénél jóval kedvezőtlenebbül alakulhatott.³⁵⁹

79. A Magyar Nemzeti Bank aktuális inflációs jelentésében megállapítja, hogy a bérinfláció jelentős tényező a fogyasztói árak alakulásában is, ezért sem mindegy, hogy milyen folyamatok figyelhetők meg, illetve mozgatják azt. A munkaerő-felvételből származó, szezonálisan igazított adatok szerint a foglalkoztatottak száma 2007 első negyedévéről 2008 első negyedévére mintegy 60 ezer fővel csökkent. A bérinflációra ható erők vizsgálatához fontos tudni, hogy mi történt az állásukat elvesztőkkel, milyen szoros maradt a munkapiaci kötődésük – mutatnak rá a jelentés készítői, akik egy külön elemzést szentelnek e témának, a munkaerő-felmérés ez év márciusáig rendelkezésre álló mikroadat bázisának segítségével igyekezve választ adni a kérdésre.

A foglalkoztatás 60 ezres csökkenése mellett a munkanélküliek száma csak mintegy 15 ezer fővel emelkedett, az inaktívak 40 ezerrel többen lettek, illetve 5 ezer fővel csökkent a munkaképes korú népesség lélekszáma. A magyarországi aktivitási ráta nemzetközi összehasonlításban szorosan együtt mozgott a foglalkoztatottság alakulásával, ami azt jelenti, hogy jelentős csoportok nem keresnek aktívan munkát s így nem felelnek meg a munkanélküliség kritériumainak sem. A foglalkoztatás csökkenésének több mint a fele az állami vagy önkormányzati tulajdonú munkahelyekhez köthető, 35 ezer fővel dolgoztak kevesebben az egy évvel korábbinál. A létszámleépítés szinte kizárólag az idősebb, 50 év fölötti korosztályt érintette, a többi korcsoportban lényegében változatlan maradt az államhoz köthető munkahelyeken foglalkoztatottak aránya.

A jellemzően inaktív csoportokat vizsgálva szembetűnő, hogy a foglalkoztatáscsökkenéssel párhuzamosan – főként 2007 végén – jelentős mértékben, összesen közel 50 ezer fővel nőtt a 75 évnél fiatalabb öregségi nyugdíjban részesülők száma. A növekedés kisebb részben a Ratkó-korszak gyerekeinek öregedéséből, nagyobb részben abból fakad, hogy – feltehetőleg az elbocsátások és a nyugdíjszabályok változása miatt – sokan előrébb hozták a nyugdíjazásukat.³⁶⁰

80. Január óta ellenőrzik az egészségügyi szolgáltatók, hogy pácienseik fizetnek-e járulékot, aki pedig jogosulatlanul venne igénybe szolgáltatást, annak ügye az APEH-hoz kerül. Év vége óta megtízszereződött a maguk után egészségbiztosítási járulékot fizetők száma. Mielőtt valaki az APEH-hoz kerülne, harminc napig még igazolhatja, ha félreértés történt volna, vagy maga is rendezheti státuszát, például egyéni szerződés kötésével, és 4350 forintos egészségbiztosítási járulék megfizetésével. Tavaly év végén még csak 21 ezer, mostanra több mint 240 ezer egyéni szerződés van, így a kezdeti egymillió jogosulatlanul szolgáltatást igénybe vevők tábora jócskán leapadt. Az APEH feladata lenne, hogy a potyautasoktól beszédje, akár öt évre visszamenőleg is a járulékot, azonban az idei első nyolc hónapban ezt senkitől nem hajtotta be, holott az OEP eddig mintegy 150 ezer ember adatait küldte el a hivatalnak. Az APEH szerint ebből 20 ezernek rendeződött a viszonya, a többinek pedig csak ezután küld levelet, hogy egyeztessék, ki fizet az illető után járulékot.³⁶¹

81. A mai napig nem került sor nagyobb összegű uniós pénz kifizetésére a 2007. január eleje óta érvényben lévő Új Magyarország fejlesztési terv keretében. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség legfrissebb adatai szerint a beígért 8.000 milliárd forintos támogatásból eddig

³⁵⁹A háztartások jövedelmi pozíciója az átlagbérek növekedésénél jóval kedvezőtlenebb volt. Egymásnak ellentmondó adatok. 2008-09-02. vg.hu

³⁶⁰Az adatok és a trendek egyaránt azt mutatják, hogy nincs a bérinflációt csökkentő kínálati oldali hatás. 2008-09-02. vg.hu

³⁶¹Tízszer annyi az egyéni egészségbiztosított, mint tavaly. 2008.09.02.10:00. penzcentrum.hu

mindössze 35 milliárd forint jutott el a hazai pályázókhoz, miközben az elosztási intézményrendszer immár ötmilliárdot emésztett fel.³⁶²

82. Az előzetesnél rosszabb lett a tényleges magyar GDP. A bruttó hazai termék második negyedévben 2 százalékkal nőtt a felhasználói és termelési oldalra vonatkozó részletes adatok alapján, a naptári hatás kiszűrésével és kiszűrése nélkül egyaránt. A KSH szerint az első fél évben 1,9 százalékkal nőtt a magyar gazdaság. A korábban közölt előzetes adatok szerint a GDP 2008 második negyedévében 2,2 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban, naptári hatás kiszűrésével a gazdaság teljesítménye 2,1 százalékkal bővült. Az elemzők a második negyedévre 1,9 százalékos GDP-növekedést vártak. A növekedés húzóereje az ipar és a mezőgazdaság teljesítménynövekedése volt a KSH szerint.³⁶³

83. Az utolsó bruttó hazai termék és ipari termelési adatok alapján az elemzők kedvezőtlenek látják a magyar gazdaság kilátásait. A KSH előzetes adatai szerint az ipari termelés az előző év azonos időszakához viszonyítva 2008 júliusában 0,6 százalékkal emelkedett, munkanaphatástól megtisztítva viszont 1,8 százalékkal csökkent. A második negyedéves ipari termelési adatok kifejezetten gyengék, az 1,8 százalékos csökkenés csalódást keltő, s jól mutatja, hogy a belső kereslet csak nagyon lassan bővül" - kommentálta a statisztikákat a CIB Bank vezető elemzője. A növekedés korábbi húzóerejének számító export is megtorpant, főként azért, mert a nagy európai gazdaságok a második negyedévben drasztikusan lassulni kezdtek. A negatív folyamatnak még koránt sincs vége

A K and H Bank vezető elemzője szerint az ipari termelés lassulása főként az euróövezeti visszaesés miatt kezd tartóssá válni. Az európai kilátások nem jók, amit mutat az is, hogy a bizalmi indexek mindenütt lassulnak. Mindez negatívan hat a magyar exportra. Az elemző hangsúlyozta, hogy a magyar gazdaság még csak az európai recesszió kezdetét érzékeli, s a folyamatnak még koránt sincs vége.³⁶⁴

84. Sem a termelési, sem a felhasználási oldalról nem mondható egészségesnek a hazai gazdaság bővülése, mely nagy részben a jó mezőgazdasági (azon belül is inkább a növénytermesztési) eredményeknek köszönhető, miközben a technológiaiintenzívebb termelés és a szolgáltatások növekedése szinte megállt. A nettó export alig járult hozzá a bővüléshez, viszont a lakosság fogyasztása növekedésnek indult.

A bővülést elsősorban a mezőgazdaság hozzáadott értékének 33,8 százalékos növekedése alapozta meg, de nagyrészt az alacsony 2007-es bázisnak köszönhető. Tavaly ugyanebben az időszakban ugyanis 20 százalék körüli visszaesés volt a szektorban. A korábbi húzóágazatnak számító ipar teljesítménye pedig csak a többi ágazathoz mérten jó, az előző évek átlagához képest viszont nem igazán. A szolgáltatások bruttó hozzáadott értéke összességében stagnált.³⁶⁵

85. A hatályos törvényi előírások szerint a januárban esedékes nyugdíjmelés mértékét a fogyasztói árak és az országos nettó átlagkereset évi tervezett növekedése alapján számítják ki. Ha azonban az infláció és az átlagkereset-növekedés üteme várhatóan nagyobb lesz a tervezettnél, akkor novemberben a januári nyugdíjmelést mértékét korrigálni kell. A nettó átlagkereset-növekedés 2008-ban várható mértéke 7,5%, a várható éves nyugdíjas fogyasztói ár-növekedés 7,1%, ennek alapján az éves nyugdíjmelés mértéke 7,3% kell legyen. Így a januári 5%-os és a májusi rendkívüli 1,1%-os nyugdíjmelésen felül novemberben további 1,1% emelés szükséges. Az emelés összege az átlagnyugdíj esetében havi 880 forint, ami 10

³⁶² Csak csordogálnak az uniós pénzek. 2008.09.04.06:00. mno.hu

³⁶³ Az előzetesnél rosszabb lett a tényleges magyar GDP. [origo], MTI.2008.09.05.9:07.

³⁶⁴ Magyar gazdaság: az optimizmus kizárt. 2008.09.05. PP.MTI. piacesprofit.hu

³⁶⁵ BD: A mezőgazdaság, azon belül is a növénytermesztés adta a növekedés nagy részét GDP. 2008-09-08. vg.hu

hónapra visszamenőlegesen jár (azaz átlagosan 8800 forint). A kiegészítő nyugdíjmelés 2,7 millió nyugdíjast érint.³⁶⁶

86. Az APEH legfrissebb adatai szerint a társas vállalkozások 2007-ben 4.961 milliárd forint adózás előtti eredményt értek el, 891 milliárd forinttal többet, mint 2006-ban. A veszteséges és nulla eredményt kimutató vállalkozások száma jelentős mértékben csökkent. A társas vállalkozások 339 ezer bevallást nyújtottak be. A cégek 88,5 százaléka változatlanul mikrovállalkozás - többségük 1-4 embert foglalkoztat -, 2,4 százaléka nagyvállalkozás, a többi kis és közepes cég; a koncentráció növekedett: a közepes és nagyvállalkozások száma nőtt, a kisvállalkozásoké csökkent.

A társas gazdálkodók üzemi, üzleti tevékenységéből származó bevétele 68.443 milliárd forintot tett ki, 6,4 százalékkal nőtt az előző évihez képest. Az összes bevétel 94,1 százalékát a nettó árbevétel képezte. Ezen belül a belföldi értékesítésből származó bevétel 3,8 százalékkal, 47.025 milliárd forintra nőtt és a nettó árbevétel több mint 73 százalékát tette ki. Az exportból származó bevétel 17.405 milliárd forint, 13 százalékkal haladja meg a 2006. évit (a társas vállalkozók 7,4 százaléka exportál). A költségek a bevételeknél kisebb ütemben, 5,8 százalékkal emelkedtek, és 65.855 milliárd forintot tettek ki. A legnagyobb részarányt továbbra is az anyag jellegű ráfordítások képezik 83,3 százalékkal. A személyi jellegű kiadások 10,6 százalékkal nőttek; a 2,239 millió foglalkoztatottat figyelembe véve az 1 főre jutó bérköltség 1,897 millió forint volt.

A társas vállalkozásoknál 2007-ben 4.108 milliárd forint üzemi nyereség és 1.558 milliárd forint üzemi veszteség mellett 2.549 milliárd forint üzemi eredmény képződött, ez 22,3 százalékkal magasabb, mint az előző évi. Az adózás előtti eredmény 61 százaléka a nagyvállalatoknál keletkezett. A nagy- és kisvállalkozásoknál javult a legjobban az eredményesség. A közép- és kisvállalkozások esetében jelentősen nőtt az adózás előtti nyereség 16,2 százalékkal - 5.113 milliárdról 5,941 milliárd forintra - nőtt, a nyereséges vállalkozások száma pedig 3,5 százalékkal - 199.322-ről 206.208 darabra - emelkedett. Az adózás előtti veszteség 6 százalékkal - 1.043 milliárdról 980 milliárd forintra - mérséklődött, a veszteséges vállalkozások száma pedig 4,9 százalékkal - 133.975-ről 127.349 darabra. Az adózásadózás előtti veszteség a nyereség kismértékű csökkenése mellett. A mikrovállalkozások körében nőtt az adózás.³⁶⁷

87. A költségvetés kulturális kiadásai 2003-2007 között nem változtak drámai módon. Nem csökkentek, de a növekedés sem nagy. Még 2003-ban a költségvetés kulturális kiadása valamivel 163 milliárd feletti volt, ami 2007-re 173 milliárd fölé emelkedett. A 10 milliárdos, valamivel több mint 6 százalékos növekedés kevés volt a feladatok ellátásához szükséges összegek reálértékének megőrzéséhez. Az önkormányzati kulturális pénzköltés 2003-ban a kiadások 60 százalékát tette ki, 2007-ben ez a részesedés 70 százalék fölé növekedett. Amíg a központi kulturális kiadások 2003-ban még az önkormányzati kiadások közel kétharmadát tették ki, ez az arány 2007-ben már alig haladja meg a 40 százalékot.

A közgyűjtemények helyzete a költségvetési lehetőség oldaláról azért érdekes, mivel a kulturális szervezeteknek ez a "szelete" zömmel, meghatározó arányban költségvetési intézményekből áll. A költségvetési kiadások belső arányaiban, a kiadásokból való részesedésben a legnagyobb tortaszeletet a múzeumok jelentik közel 19 százalékos kiadási részarányukkal. Ettől alig marad el a könyvtárak 18 százalékos részesedése. A sort a sokkal szerényebb lehetőségeikkel a levéltárak zárják, az intézmények a költségvetési kiadásokból 3 százalékkal részesednek.³⁶⁸

³⁶⁶ 1,1%-os kiegészítő nyugdíjmelés novemberben 2,7 millió nyugdíjasnak. 2008-09-25.10:30:57. Forrás: Szociális és Munkaügyi Minisztérium. infomedia.hu

³⁶⁷ Csökkent a veszteséges vállalkozások száma. 2008.10.06, MTI, www.kalkulator.hu

³⁶⁸ Mi volt tegnap? Népszabadság, 2008. október 6.

88. A 2007-es APEH-ellenőrzési dömping után 2008-ban is számíthatók ellenőrzések. Az ellenőrzések célja a feketegazdaság fehéritése, az illegális foglalkoztatás és adócsalások számának csökkentése, kiemelt terület az újonnan alakuló vállalkozások preventív ellenőrzése, a jövedelemminimum alatt vallók ellenőrzése, az áfa-minimalizálók felkutatása és ellenőrzése, valamint a vagyonosodási vizsgálatok lefolytatása. Az előző évhez képest jelentős növekedést sikerült elérnie az adóhatóságnak, ami részben annak is köszönhető, hogy idén év elején jelentős létszámbővülést hajtottak végre. Az ellenőrzések száma az első 9 hónapban majdnem 35 ezerrel volt több, mint egy évvel korábban. A nettó adókülönbözlet is hasonlóan alakult, a jogerős nettó adókülönbözlet esetében viszont majdnem 50 százalékos növekedést sikerült elérni.

Az adónemenkénti bontás szerint az általános forgalmi adó volt túlsúlyban, mintegy 82 százalékot elérve az összes nettó adókülönbözleten belül. Még mindig az áfa területén vannak a legtöbben az adókerülők, itt van a legtöbb feladat, amit a feketegazdaság fehéritése érdekében meg lehet tenni. Az áfa-minimalizálás és a láncügyletek területén 2007-ben 87,6 milliárd forint, 2008 szeptember végéig már 117,3 milliárd forint adókülönbözletet jegyzőkönyveztek. Ez részben annak is köszönhető, hogy az uniós országok közötti információáramlás illetve a közös ellenőrzések növelték az ellenőrzések hatékonyságát.

A társadalombiztosítási járulékok ellenőrzése terén, 2008. szeptember végéig 70.620 ellenőrzést folytattak le, amelyek során 10,9 milliárd forint adókülönbözletet állapítottak meg. A vizsgálatok 17 százalékkal, a megállapítások 5 százalékkal haladták meg az előző év ugyanezen adatait. A vagyonosodási vizsgálatok terén magánszemélyek vagyonvizsgálatai a 2008-as ellenőrzésekben, az első 9 hónapban 5.430 jogerős és 4.975 folyamatban levő vagyonosodási vizsgálatról számoltak be az adóhatóság munkatársai, az egy megállapítással zárult ellenőrzésre jutó nettó adókülönbözlet pedig 9,023 millió forint volt.

A biztosítási jogviszony ellenőrzésekor az APEH-OEP vizsgálat 34.362 megkezdett ellenőrzés után 8.278 befejezett, 5.116 megíúsult, 537 megállapítással zárult, és 20.968 még folyamatban levő ellenőrzés volt a mérleg. A megállapított járulékkülönbözlet 31.059 ezer forint volt.

A vállalkozások ellenőrzésekor, 2008 első 9 hónapjában 20.755 vállalkozás alakult újonnan, 6.761 cégnél indítottak ellenőrzést, 619 esetben megíúsult a vizsgálat, 6.127 esetben sikeresen befejeződött: 69 százaléknál mindent megfelelőnek találtak, 17 százaléknál nem voltak meg a tevékenység feltételei, így ezentúl fokozott figyelmet kapnak, 14 százaléknál olyan hiányosságot találtak, ami alapján mulasztási bírság kiszabására került sor, 564 esetben pedig kezdeményezték az adószám felfüggesztését.

A több mint 336 ezer adózó által benyújtott bevallás 16 százaléka, azaz 54 ezer adózónak nem kellett alkalmaznia a törvény erejénél fogva a jövedelem-minimum szabályt. 177 ezer adózónak adózás előtti eredménye alapján a számított adóalapja meghaladta a jövedelem-minimum alapját, így nem kellett alkalmazniuk a szabályt. Az összes beadott bevallás közel harmadában az adóalapot második félére jövedelem-minimum alapján határozták meg az adózók. Ennek a körnek a negatív adóalapja a -564 milliárd forint lett volna a szabályozás változása nélkül.

Az egyéni vállalkozók esetén az egy főre jutó árbevétel összege 7,6 millió forint, ami 430 ezer forinttal magasabb mint az előző évben, azonban mintegy háromnegyedük továbbra is 5 millió forint alatti éves bevételt realizált. Az egyéni vállalkozók 57,1 százaléka zárta nyereséggel a gazdálkodási évet. Súlyuk a bázis évhez képest 13,8 százalékpontos növekedést mutat. A veszteségesek 29,3 százalékos részaránya ugyanakkor 7,1 százalékponttal csökkent. Ebben nagyon nagy szerepe van a minimumadó bevezetésének, egyre többen félnek attól, hogy az adófizetés helyett a veszteséget válasszák az adóhatósági ellenőrzés fenyegetése miatt. A vállalkozói szja kötelezettségben közel 1 milliárd forint keletkezett a minimum adóalap szabályának életbelépése miatt.³⁶⁹

³⁶⁹ Sokba kerül az APEH... 2008.10.09.5:40, penzcentrum.hu

89. Az országos információrendszer szokásos botrányainak egyike, amikor egy, mindössze egyéves gyermek nevére küldött felszólítást az APEH. A hatóság szerint az íharosi kisfiú, Hunor elfelejtett adóbevallást beküldeni. A levélben felszólítják Hunort, hogy nyolc napon belül pótolja a mulasztást. Az APEH szerint a rendszerükben szerepelt Hunorka mint aki elmulasztott adóbevallást tenni, de hogy ez miként történhetett, azt vizsgálják. Az APEH Dél-dunántúli Igazgatóságának szóvivője szerint az adójogszabályok e tekintetben finomításra, esetleg változtatásra szorulnak.³⁷⁰

90. Hogy minek kellene valójában változni, arra nézve a Deloitte szakértői állásfoglalását hivatkozzuk az adótörvény-módosítással („célkeresztben a feketegazdaság”) kapcsolatban. A Pénzügyminisztérium által benyújtott 2009-es adótörvény-változásokról szóló jogszabálytervezet módosításainak egyik fő célja a feketegazdaság visszaszorítása, és ezáltal a központi költségvetés bevételeinek növelése. A javaslat értelmében ezzel párhuzamosan jelentősen módosul a társasági adóra, a személyi jövedelemadóra és a járulékokra vonatkozó szabályozás, illetve az uniós kötelezettségnek megfelelően a szénre is kiterjesztik az energiaadót.

A társasági adó 2009-re tervezett változásait azzal összhangban lehet értelmezni, hogy a tervek szerint megszűnik a társasági adóalanyokat terhelő szolidaritási adó, vagyis különadó. A társasági adó kulcsa ugyanakkor 16 százalékról 18 százalékra nő, és az adó alapjának meghatározása erősen közelít a szolidaritási adó eddigi alapjához. A törvénytervezet lényegesen megváltoztatja a társasági adóalap számításának módját azáltal, hogy számos módosító tétel megszűnik. Mindamellett változnak a veszteség-elhatárolásra vonatkozó szabályok, valamint a transzferár-előírások alkalmazásának köre is módosul a tervek szerint... A tervezet alapján több adóalap-módosító tétel is megszűnne a jövőben. Ilyenek például a számviteli elszámolások miatti korrekciók, vagy a céltartalékhoz, követelések értékvesztéséhez, hitelezési veszteséghez, nem realizált árfolyam-különbözethez kapcsolódó korrekciók is. De megszűntetné a tervezet a speciális adóalap-módosításokat is, így például a kapcsolt vállalkozások közötti kamathoz, tőzsdei ügylet nyereségéhez, vagy éppen az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméhez kapcsolódó korrekciókat.

Fontos változás, hogy a tervezet az adóhatósági adómegállapítás helyett "egyszerűsített bevallás" néven új jogintézményt vezetne be azon adózók részére, akiknek kizárólag a munkáltatójuktól származó jövedelmük van. Az ő bevallásukat ennek megfelelően az adóhatóság állítaná össze, a rendelkezésére álló adatok alapján... A tervezet alapján a jelenlegi közteher-alapok is változnak. Ez azt jelenti, hogy a munkaadói járulék, és a szakképzési hozzájárulás alapja a munkaadói tb-járulék alapja, a munkavállalói járulék alapja pedig az egyéni egészségbiztosítási járulék alapja lesz. A hatályos szabályozás szerint az adófizetési kötelezettség alóli mentesülés feltétele, hogy a számlán a termék értékesítőjeként, szolgáltatás nyújtójaként feltüntetett személy, vagy szervezet kétséget kizáróan bizonyítsa, hogy a számlakibocsátás ellenére nem történt teljesítés - vagy történt ugyan, de azt más teljesítette. A javaslat a mentesülés további feltételeként írná elő, hogy a számlán a termék értékesítőjeként, szolgáltatás nyújtójaként feltüntetett személy gondoskodjon a kibocsátott számla érvénytelenítéséről, valamint erről értesítse a számlán "termék beszerzőjeként", a "szolgáltatás igénybevevőjeként" szereplő személyt, szervezetet.³⁷¹

91. Előzetes adatok alapján az ipari termelés az előző év azonos időszakához viszonyítva 2008 szeptemberében 0,7%-kal, munkanaphatástól megtisztítva 5,3%-kal csökkent. A termelés volumene az év első kilenc hónapjában 3,1%-kal magasabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Az előző hónaphoz képest a szezonálisan és munkanap-tényezővel is kiigazított

³⁷⁰ Csecsemőtől követel adóbevallást az APEH. 2008.10.09. FH, atv.hu

³⁷¹ Deloitte: az adótörvény-módosítással célkeresztben a feketegazdaság. 2008.10.09.9.29. tozsdeforum.hu

ipari termelési index szeptemberben 2,4%-kal csökkent. Az ipar mélyrepülése folytatódik. Még 1998-ban is jobb volt a hangulat. Lesújtó állapotban van az építőipar.³⁷²

92. Életbe lépett a szmogriadó tájékoztatási fokozata Budapesten, mivel szálló por koncentrációja két egymást követő napon meghaladta a tájékoztatási küszöbértéket (75 mikrogramm/m³). A Főpolgármesteri Hivatal felkérte a budapestieket, hogy önkéntesen korlátozzák a kétütemű benzinmotorral és dízelmotorral hajtott gépjárművek valamint a szén- és olajtüzelésű fűtőberendezések használatát. Emellett felkérlik a szilárd- és olajtüzelésű erőművek üzemeltetőit, hogy önkéntes intézkedéssel kibocsátásukat 25%-kal korlátozzák. További intézkedésig tilos a nyílt téri égetés Budapesten. A főváros légszennyezettségi állapotát folyamatosan mérő műszerek ellenőrzött adatai alapján, a szálló por (PM10) mért adatai a mai napon a város több pontján is meghaladják a tájékoztatási küszöbértéket (75 µg/m³), így például a Teleki téren, az Erzsébet téren és Nagytétényben.

Az OMSZ előrejelzései szerint a nap folyamán a főváros térségében nem várható a szállópor koncentráció romlása. Hétvégén, a forgalom és az ipari termelés csökkenése miatt javulásra lehet számítani. A helyzet értelmezéséhez fontos tudni, hogy nem a levegő minősége lett hirtelen rosszabb Budapesten, hanem a határértékek szigorodtak radikálisan október 25-étől. Egy hete az Európai Unió legszigorúbb szabályozása érvényes Magyarországon.³⁷³

93. A magyarországi bankrendszer az idei első kilenc hónapban 381 milliárd forint adózott nyereséget ért el, 30,3 százalékkal többet, mint a tavalyi első háromnegyedében, és 17,3 százalékkal többet, mint tavaly az egész évben. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) adatai szerint az adózott profit 65 százalékat, 247 milliárd forintot az OTP Bank termelte meg, amiből 121,4 milliárd forint nettó eredmény az OTP Garancia Biztosító értékesítésének volt köszönhető. Ha az utóbbi egyszeri tételt levonjuk, a bankszektor adózott nyeresége 11,2 százalékkal alatta marad a tavalyi első kilenc havinak. A bankrendszer összesített mérleg-főösszege 2008. szeptember 30-án meghaladta a 27.319 milliárd forintot, 12 százalékkal bővült 2007 végéhez képest.

A hitelek nettó állománya a mérleg-főösszeghez hasonló mértékben, 11,8 százalékkal, 18.384 milliárd forintra emelkedett. Ezen belül a vállalkozói hitelek 3,6 százalékkal 6.800 milliárd forintra, a lakossági hitelek pedig 17,5 százalékkal 6.304 milliárd forintra nőttek a tavalyi év végéhez képest. A lakossági piacon továbbra is a devizahitelezés uralkodott: az ide kihelyezett forinthitelek kilenc hónap alatt 2,6 százalékkal csökkentek, a devizahitelek állománya a tavalyi év végéhez képest 31,2 százalékkal bővült. Ez év szeptember végén a lakossági hitelállomány 66,4 százaléka volt devizaalapú, míg 2007 végén 59,5 százaléka. A vállalkozói körben a devizahitelek aránya 52,4 százalékról 51,9 százalékra mérséklődött. A bankrendszer eszközein belül a devizaeszközök aránya a 2007. végi 49,4 százalékról ez év szeptember végére 52,2 százalékra emelkedett.

Idén szeptember végén a bankrendszer minősítés alá tartozó kötelezettségeinek 91,55 százaléka - 20.419 milliárd forint - volt problémamentes, míg 2007 végén 91,94 százaléka (egy évvel korábban pedig még 94,8 százaléka). A külön figyelendő tételek állománya 17,8 százalékkal, 1.291 milliárd forintra bővült, és a 2007. év végi 5,61 százalékkal szemben a minősítési kötelezettség alá tartozó állomány 5,79 százalékát tette ki.³⁷⁴

94. Az Európai Unióban 3,5 millió munkahely jött létre 2007-ben, ami 1,6 százalékos bővülés. Magyarországot kivéve minden tagállamban növekedett a foglalkoztatás, nálunk 0,1 százalékkal csökkent. A statisztikák szerint tavalyhoz képest idén továbbromlott Magyarországon a foglalkoztatottság. A KSH szerint 2008 július-szeptemberében a 15-74 éves foglalkoztatottak létszáma átlagosan 3 millió 924 ezer volt, ami 23 ezer fővel kevesebb, mint az

³⁷²KSH - 5,3 százalékos visszaesés az ipari termelésben szeptemberben. 2008.11.06.09:09. (ProfitLine.hu). Ipari termelés: majdnem minden mutatónk csökken. MTI, pb.hu

³⁷³Nem a levegő lett rosszabb, hanem a határértékek szigorodtak. 2008-11-07.14:32:29. VGO

³⁷⁴Minek köszönhetően nőtt a bankszektor profitja? 2008.11.19.08:55. MTI, STOP

előző év azonos időszakában. A nemzetközi összehasonlításban használt 15-64 éves korcsoportra számított foglalkoztatási ráta 57,3 százaléknak felelt meg, ami 0,4 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábrinál.³⁷⁵

95. A GfK Hungária Piackutató Intézet adatai szerint a napi fogyasztási cikkek teljes forgalma 2007-ben 2.544 milliárd forint volt, ami 12 hónapra leosztva átlag 212 milliárd forintnyi havi forgalmat jelent, ám a decemberi költség az éves összeforgalomnak mintegy 10 százalékát adja, 2007-ben tehát 254 milliárdot tett ki. A GfK „Kereskedelmi Analízisek” címmel, évente megjelenő tanulmánya szerint az év legutolsó időszaka a legerősebb a kiskereskedelem számára. A tavalyi év karácsonyi szezonjában a háztartások havi átlagos költségükönél mintegy ötödével nagyobb összeget hagytak az üzletek kasszáiban. Tekintve, hogy három évvel ezelőtt ez az arány még 24 százalék, 2006-ban pedig 25 százalék körül alakult, e tekintetben beszélhetünk a megszorító intézkedések hatásáról.

A napi fogyasztási cikkek év végi forgalmából egyre nagyobb részesedést hasítanak ki a hipermarketek: 2005-ben és 2006-ban 27 százalékot, 2007-ben pedig már 28 százalékot. Ezzel ellentétesen alakul a folyamat a kisbolt-láncok és a független kisboltok esetén: az év utolsó hónapja számukra jellemzően nagyjából 2 százalékpontos visszaesést hoz piaci részarányukban az éves átlaghoz képest. Az évről hónapra eső háztartási beszerzések az elmúlt évhez hasonlóan a hipermarketekre koncentrálnak. Ezt támasztja alá az a tény, miszerint tavaly decemberben a vásárlási intenzitás – azaz a boltban belül egy vásárlóra jutó FMCG költség – ebben az üzlettípusban mintegy 35 százalékkal nőtt az átlagos havi vásárlási intenzitáshoz képest.

A tavalyi évhez képest azonban kizárólag a Cash & carry értékesítési csatornában történt növekedés az átlagos havi költségeket illetően. Míg 2006-ban 27 százalékkal költöttek többet a vásárlók ebben a csatornatípusban, addig a 2007. évben ez 41 százalékos eltérést mutat. Az év utolsó hónapját tekintve a láncba szerveződött kisboltokban átlagosan 6 százalék, a független kisboltokban 10 százalék, míg a drogériákban mintegy 20 százalékkal költenek többet a vásárlók. Ennek oka főleg az ilyenkor ugrásszerűen megnövekedő vásárlási gyakoriság, azaz decemberben a vásárlók a havi átlaghoz képest a boltokba gyakrabban térnek be, minek eredményeképpen összességében többet is költenek.³⁷⁶

96. Növekvő csődök és romló fizetési morál jellemző, a Coface által készített piaci elemzések azt mutatják, hogy a harmadik negyedében drasztikusan romlott a fizetési fegyelmezettség. Az öt évvel ezelőtti 35 nap helyett ma már átlagosan 165 nap a tényleges fizetési idő a hazai cégek esetében. A tényleges fizetési idő azaz a számla keltétől annak kifizetéséig terjedő időszak az idén tovább emelkedik, ami fokozza a csődveszélyt és hozzájárulhat a már tapasztalható csődhullám erősödéséhez.

Magyarországon 2003 óta megfigyelhető a fizetési morál folyamatos romlása, s míg jelentős ingadozásokat tapasztalt a Coface 2006 –ban, valamint még az év elején, mára elmondható, hogy a jelenlegi helyzetről rosszabbul csak a Bokros csomag idején álltunk, amikor a fizetési napok száma meghaladta a 230 napot is. A Coface csoport minden évben elkészíti a jelentését – amelyet félévente aktualizál – az egyes országok kockázatairól. Országjelentéseink elérhetőek a www.cofacerating.com oldalon. Az adott országok értékelése a Coface adatbázisa révén lehetséges, amelyben a térség 7 millió vállalatának adatai találhatóak meg.³⁷⁷

97. A 2008. augusztus és október közötti időszakban a foglalkoztatottak száma 3 millió 916 ezer, a munkanélkülieké pedig 328 ezer fő volt, ami 7,7%-os munkanélküliségi rátát jelentett. A KSH adatai szerint a 15–74 éves népesség 55,1%-a, a 15–64 éveseknek 62,0%-a, a munkavállalási korúaknak pedig 64,6%-a jelent meg a munkaerőpiacon. 2008. augusztus–

³⁷⁵Csökkenő foglalkoztatás: utolsók vagyunk.origo.hu

³⁷⁶Ünnepi körkép: 2007. decemberéhez képest mit várhatunk? 2008.11.20.22:12. GfK Hungária, btl.hu

³⁷⁷Lassabban fizetnek a magyarok. 2008.11.24.13:32. BTL.hu

októberben a 15–74 éves foglalkoztatottak létszáma átlagosan 3 millió 916 ezer volt, ami 24 ezer fővel kevesebb, mint az előző év azonos időszakában. A nemzetközi összehasonlításban használt 15–64 éves korcsoportra számított foglalkoztatási ráta 57,2%-nak felelt meg, ami 0,4 százalékponttal alacsonyabb az egy évvel korábbinál. A 15–74 éves korcsoportban a munkanélküliek száma a megfigyelt időszakban 328 ezer volt, ami 7,7%-os munkanélküliségi rátát jelentett, 0,4 százalékponttal meghaladva az egy évvel korábbi szintet. Az Eurostat által publikált, a regisztrációs munkanélküliségi adatok dinamikája alapján továbbvezetett harmonizált munkanélküliségi ráta az időszak középső hónapját jelentő szeptemberben 7,8 százalékos volt. A munkanélküliek 19,8%-a a munkaerőpiacon csak kis létszámban jelenlévő 15–24 éves korosztályból került ki, ami egy százalékponttal magasabb, mint a megelőző évben. Az e korcsoportot jellemző munkanélküliségi ráta 20,4%-nak felelt meg. A munkanélküliek fele egy éve vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 18,7 hónap.³⁷⁸

98. 2008 III. negyedévében a nemzetgazdasági beruházások az előzetes adatok alapján 2,3 százalékos csökkenést mutatnak éves szinten, a beruházások összértéke 1120,8 milliárd forint volt. A második negyedévhez képest a beruházások 0,1 százalékkal nőttek. Az év első három negyedévében a beruházások összértéke 2956,3 milliárd forintot volt, mely 2,9 százalékkal kevesebb, mint egy éve. A KSH jelentése szerint a III. negyedévben az építőipari beruházások 6,5 százalékkal estek vissza, míg a gép- és berendezés-beruházások 5,3 százalékkal emelkedtek. A nagyobb súlyt képviselő szállítás, raktározás, posta és távközlés nemzetgazdasági ág 12,8%-os visszaesése főleg az autópálya és egyéb útépitések csökkenésével van összefüggésben. A feldolgozóipar beruházásai 1,6%-kal mérséklődtek. E nemzetgazdasági ágon belül legnagyobb mértékben az élelmiszer-, ital-, dohánygyártás beruházásai maradtak el a 2007. év azonos időszakának szintjétől, ezen kívül csökkenés figyelhető meg a villamos gép, műszer és a jármű gyártásában is. Az ingatlanügyletek beruházásainak volumene 3,6%-kal nőtt a tavalyi szinthez képest. A közepes és kisebb súlyú nemzetgazdasági ágak közül a legnagyobb részarányt képviselő kereskedelem, javítás ágban 14,2%-kal nőtt a beruházások volumene, az ágazatok több mint felében viszont csökkent, a legnagyobb mértékben (26,4%) az egyéb közösségi, személyi szolgáltatásban.³⁷⁹

99. Eltérő statisztikai adatokkal dolgoznak a minisztériumok, így pl. káosz uralkodik az egészségügyi dolgozókról vezetett hivatalos statisztikákban. Eltérő adatokkal dolgozik az egészségügyi, valamint a szociális és munkaügyi tárca, így nem lehet reális képe az egészségügyi szakdolgozók valódi létszámáról. A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (MESZK) ülést szervezett a helyzet okainak feltárására. A rendezvényen – ahol a kérdésben érintett két szaktárca is képviseltette magát – kezdetben elbeszéltek egymás mellett a minisztériumok és a kamara, de kiderült, hogy mindenki más statisztikából dolgozik.

A MESZK elnöke megdöbbsent, amikor a tárcák azt állították, hogy az idén végzett szakápolók száma jelentősen nőtt az elmúlt évekhez képest. „A betegek és mi ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk, s nem győzzük mondani, hogy az ellátórendszer lassan megbénul az ápolók, asszisztensek hiánya miatt.” A fórumon kiderült, hogy a munkaügyi központok több mint ötszáz, egészségügyi szakmát tanuló állástalan képzését támogatták: masszöröket, mentőápolókat, gyógyszerértékesítő asszisztenseket képeztek, ami elhibázott lépés volt. A mentésnél nincs szükség szakemberekre, hiszen éppen elbocsátások voltak, masszörből és patikai asszisztensből pedig sok helyütt túlkínálat van.

A kormány nem szakmai és területi igényekhez igazodik, mert nem megfelelő adatokból dolgozik. A MESZK ugyanúgy szolgáltat tényeket saját bázisából, mint a képzési intézmények, de a számok ömlesztve, strukturálatlanul kerülnek a minisztériumok asztalára. Így elképzelhető az is, hogy a nappali tagozaton végzett egészségügyi dolgozók összlétszámában az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és szociális gondozó végzettségűek

³⁷⁸ Állás nélkül minden ötödik fiatal. 2008.11.27.09:18:00. pb.hu

³⁷⁹ KSH - Az első három negyedévben 2.9 százalékkal csökkent a beruházások értéke. 2008.11.28.09:19. profitline.hu

is megjelennek, az elnök mindenesetre ezt gyanítja a valóságtól elrugaszkodott statisztikák hátterében.³⁸⁰

100. Felgyorsult a felszámolások számának növekedése az utóbbi három hónapban. Az év első 11 hónapjában 18 százalékkal volt több felszámolás, mint az előző év azonos időszakában. Csak az utolsó három hónap adatait tekintve viszont látható, hogy ebben az időszakban 40 százalékkal emelkedett a felszámolások száma a tavalyi és az idei év végéhez képest. Az Opten Informatikai Kft. legfrissebb jelentése szerint az utolsó három hónapban 2.376 helyett már 3.340 felszámolást tettek közzé. A növekedés az elmúlt év azonos időszakához képest ebben az időszakban már 40 százalékos, míg az első 11 hónapot tekintve csak 18 százalékos a növekedés üteme. Az Opten szerint azonban a közzétételek hathetes csúszásban vannak a felszámolások tényleges megindításához képest, így a szeptemberi adatok - a mért időszak utolsó három hónapjának eleje - is korábbiak, vagyis a pénzügyi válság elmélyülése előtti időszakot mutatják. Nem csak a felszámolások száma lett több, hanem a végelszámolások üteme is gyorsult. Az utolsó három hónapban 15 százalékkal, 2.140-re emelkedett, miközben az első 11 hónapban a növekedés üteme csak 11 százalék volt.³⁸¹

101. Előzetes adatok alapján az ipari termelés az előző év azonos időszakához viszonyítva 2008 októberében 7,2 százalékkal csökkent, a munkanaphatástól megtisztított adat ezzel megegyezik. A KSH szerint az elemzők nem számítottak ilyen rossz adatra. Úgy vélik, az ipari termelési adatok is mutatják, hogy megérkezett a gazdasági recesszió. Londoni elemzők a vártnál is mélyebb válságra számítanak. A termelés volumene az év első tíz hónapjában 1,9 százalékkal volt magasabb, mint az előző év azonos időszakában. Az előző hónaphoz képest a szezonálisan és munkanap-tényezővel is kiigazított ipari termelési index októberben 1,9 százalékkal csökkent. Szeptemberben az ipari termelés az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,7 százalékkal, munkanaphatástól megtisztítva 5,3 százalékkal csökkent. A termelés volumene az idei év első kilenc hónapjában 3 százalékkal magasabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Az előző hónaphoz képest a szezonálisan és munkanaptényezővel is kiigazított ipari termelési index szeptemberben 2,5 százalékkal mérséklődött. Tavaly októberben az ipari termelés az előző év azonos időszakához viszonyítva 8,5 százalékkal, munkanaphatástól megtisztítva 5,9 százalékkal nőtt.

A Raiffeisen Bank elemzője szerint a 7,2 százalékos visszaesés azt mutatja, hogy itt a recesszió, s a következő hónapokban még rosszabb lesz a helyzet (előzetesen fele ekkora visszaesésre számítottak). Az elemző szerint az igazán nagy probléma az, hogy már az export sem tudja segíteni az ipari termelést, és már a korábbi hónapokban bizonyossá vált, hogy a belföldi kereslet sem képes javítani az ipari termelés helyzetén.

Az Állami Számvevőszék elnökének, Kovács Árpádnak egy korábbi kijelentése kapcsán a legrosszabb forgatókönyv is elképzelhető, és jövőre akár 4 százalékkal is csökkenhet a bruttó hazai termék. A Capital Economics londoni gazdaságelemző intézet közép-európai közgazdásza az adatismertetés után azt mondta, hogy az ipari termelés visszaesési mértéke két dolgot mutat: egyrészt azt, hogy mennyire rossz a helyzet a fő exportpiacokon, köztük Németországban, másrészt azt, hogy a magyarok is "abbahagyták a vásárlást" a fogyasztói bizalom megrendülése nyomán.³⁸²

102. Nincs jelentősebb változás a bérdinamikában, a java majd a következő hónapokban jön. A bruttó átlagkeresetek összességében 8,1 százalékkal, a nettó átlagkeresetek 7,2 százalékkal haladták meg az egy évvel korábbit. A KSH szerint a január-októberi reálkereset (a fogyasztóiár-index 6,5%-os növekedése mellett) 0,7%-kal emelkedett az előző év azonos

³⁸⁰ Itt az ápoló, hol az ápoló. Eltérő statisztikai adatokkal dolgoznak a minisztériumok. Niczky Emőke. mho.hu

³⁸¹ Egyre több céget számolnak fel Magyarországon. 2008-12-03. FH, echo.tv.hu

³⁸² Itt a recesszió, 7,2 százalékos zuhanás az ipari termelésben. 2008.12.05.10:50.MTI

időszakához viszonyítva. Az alkalmazásban állók száma 2008. január–októberben átlagosan 2 millió 751 ezer volt. Évkezdettől októberig a költségvetési szférában 723 ezren, a versenyszférában mintegy 1 millió 940 ezren dolgoztak. A költségvetési intézményekben összességében közel 4,0%-kal csökkent a létszám, míg a versenyszférában 0,1%-kal emelkedett.

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók átlagos bruttó keresete az év első 10 hónapjában 195.100 Ft volt, ezen belül a vállalkozásoknál dolgozóké 188.700 Ft-ot, a költségvetési szervezeteknél alkalmazásban állóké 214.700 Ft-ot ért el. Nemzetgazdasági szinten a bruttó keresetek 8,1%-kal nőttek az előző év azonos időszakához képest. A költségvetési szférában dolgozók bruttó átlagkeresete 6,2%-kal, a versenyszférában dolgozóké pedig 9,3%-kal volt magasabb az előző évinél. Átlagot meghaladó mértékben emelkedtek a keresetek az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás (13,6%), pénzügyi tevékenység (11,7%), kereskedelem, javítás (9,8%), valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (8,8%) gazdasági ágakban.

A rendszeres (prémium, jutalom, egyhavi különjuttatás nélküli) átlagkereset 7,7%-kal nőtt az előző év január–októberihez képest, a versenyszférában dolgozók alapbére 8,6%-kal, míg a költségvetési szféra alkalmazottainak alapilletménye átlagosan 6,0%-kal lett magasabb. Októberben a bruttó átlagkeresetek 8,5%-kal haladták meg az előző év azonos időszakit. Január–októberben a nemzetgazdasági átlagos nettó kereset 120.200 Ft volt, ezen belül a fizikai foglalkozásúaké 89.700 Ft-nak, a szellemi foglalkozásúaké 154.200 Ft-nak felelt meg. A nettó kereset így átlagosan 7,2%-kal volt magasabb az előző évinél; ezen belül a versenyszférát 8,0%-os, a költségvetési szervezeteket pedig 6,0%-os növekedés jellemezte. A 206.400 Ft-os nemzetgazdasági szintű átlagos havi munkajövedelem 8,5%-kal haladta meg az előző év január–októberit. A munkajövedelemen belül az egyéb munkajövedelem aránya átlagosan 5,5%-ot tett ki.³⁸³

103. Ez év novemberben volt a legmagasabb az államháztartás hiánya: az év eleje óta halmozódó deficit az előző hónap végén 976 milliárd forinton „tetőzött”, ez a GDP 3,6 százalékának felel meg. Ennek ellenére nincs veszélyben a 3,4 százalékos 2008-as deficitcél, decemberben ugyanis mintegy 61 milliárd forintos szufficit keletkezik, ez éppen 0,2 százalékkal csökkenti a hiány mértékét. Novemberben az államigazgatáson belül alacsonyabbak lettek a kiadások, az szja-bevételek várározáson felül alakultak, áfából azonban kevesebb folyt be a büdzsébe. Az, hogy decemberben jelentős többletet halmoz fel a költségvetés, részben annak köszönhető, hogy a kormány felszabadította a fejezeti és a központi egyensúlyi tartalékokat. Ennek az a feltétele, hogy a tárcák az év során a rájuk vonatkozó költségvetési kereteken belül maradjanak, és ez az idén sikerült is. Ugyanakkor a kormány a tartalék egy részének a felhasználásáról határozott: egy két héttel ezelőtti és egy e heti kormánydöntés összesen 78,5 milliárd forint elköltésére ad lehetőséget.³⁸⁴

104. A külkereskedelmi forgalom volumene az exportban 7 százalékkal, az importban 6 százalékkal volt kevesebb 2008 októberében mint egy évvel korábban, a kivitel 6,35 milliárd, a behozatal 6,43 milliárd eurót tett ki az idén októberben. A KSH korábban az előzetes adatok alapján az export 4,3 százalékos, míg az import 1,6 százalékos csökkenését jelezte előre. Az idén január–októberben a külkereskedelmi mérleg gyakorlatilag egyensúlyba került, 300 ezer euró passzívumot mutatott, ami 110,8 millió euró javulást jelent a tavalyi 111,1 millió eurós passzívumhoz képest. A KSH előzetes adatai alapján a külkereskedelmi mérleg 6,2 millió euró aktívummal zárt 2008. január–októberben.

Az idén január–októberben az export 6 százalékkal, az import 7 százalékkal haladta meg az előző év azonos időszakának szintjét. A forgalom forintban mért árszínvonala 2008. első tíz hónapjában exportban gyakorlatilag nem változott az előző év azonos időszakához

³⁸³ A reálkereset éves átlagban 1 százalék alatt bővült. 2008-12-17.09:18:30. VGO - KSH

³⁸⁴ Negatív rekordot döntött az államháztartási hiány. 2008-12-19.10:23:56. VG

képest, míg importban 1,4 százalékkal emelkedett. Ezen belül októberben a kivitel árszintje 3 százalékkal, a behozatalé 6 százalékkal volt magasabb, mint egy éve. Az idén októberében a gépek és szállítóeszközök kivitelének volumene közel 9 százalékkal, a behozatalé 7 százalékkal volt kevesebb, mint az előző évben. Az export visszaesésében meghatározó szerepet játszott a mobiltelefonok, a gépjárműmotorok, valamint az autóalkatrészek kivitelének csökkenése, míg importban a személygépkocsik és a TV-alkatrészek behozatala esett vissza jelentős mértékben.³⁸⁵

105. A kormányzati szektor 2008. III. negyedévi hiánya 65,5 milliárd forint volt, a negyedéves GDP 1,0%-a, éves szinten ez 150,0 milliárd forinttal, GDP-arányosan 2,4 százalékponttal alacsonyabb. 2008 I-III. negyedévében a hiány 409,8 milliárd Ft volt, a GDP 2,1%-a, mely az előző évihez képest 355,4 milliárd forinttal, GDP arányosan 2,0 százalékponttal alacsonyabb - olvasható a KSH jelentésében. A bevételek a 2007. III. negyedévi adatokhoz képest 5,3%-kal emelkedtek – elsősorban a jövedelemadó-bevételek (8,3%) és a társadalombiztosítási hozzájárulások (6,1%) nőttek az átlagnál nagyobb mértékben. Ugyanakkor a termelési- és az importadó-bevételek (4,7%) növekedési üteme elmaradt az átlagostól, noha ezen belül jelentősen emelkedtek az áfa-bevételek (8,7%).

A kiadások 2008. III. negyedévében az előző év azonos időszakához képest szinten maradtak. Nagymértékben nőttek azonban a pénzügyi társadalmi juttatások (9,7%) és a kamatkifizetések (7,2%). A bruttó állóeszköz-felhalmozás erőteljesen (14,7%) csökkent, a kormányzati szektor munkavállalói jövedelme szinten maradt. A kormányzati szektor 2008 első három negyedévében számított bevétele 8937,0 milliárd Ft, kiadása 9.346,8 milliárd Ft, hiánya 409,8 milliárd Ft volt. A bevételek az első három negyedévben együttesen 7,8%-kal emelkedtek 2007 azonos időszakához képest, ami elsősorban a jövedelemadó-bevétel (11,4%) jelentős növekedésének tudható be. 2008 első három negyedévében együttesen 3,2%-kal nőttek a kiadások az előző év azonos időszakához viszonyítva. A kiadások közül jelentősen növekedtek a pénzügyi társadalmi juttatások (9,8%).³⁸⁶

106. A decemberben regisztrált létszámleépítések száma a 2008-as évet tekintve is kiugróan magas. Az előző év decemberében 5500 főt érintő csoportos létszám-leépítési bejelentést tettek a munkáltatók, ez 2400 fővel, csaknem 80 százalékkal haladja meg a novemberi értéket - derül ki a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal (FSZH) honlapján közzétett adatokból. Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) legfrissebb adatai szerint tavaly decemberben 81 munkáltató tett csoportos létszám-leépítési bejelentést, huszonhárommal több, mint novemberben, míg az előző év azonos hónapjához képest hatvanötöt emelkedett ezen munkáltatók száma.³⁸⁷

107. Tavaly összesen 4.255 milliárd forint értékben értékesítettek a Nemzeti Földalapból árverés, vagy pályázat útján állami termőföldterületek a tervezett helyett, ami összesen 5.465 hektáros terület új tulajdonosra találását jelent. A Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó (MNV) Zrt. kilencezer hektár értékesítését tervezte a Nemzeti Földalapból, de az előbb említett eredmény még így is jónak mondható tekintettel arra, hogy szervezeti átalakítások miatt csak az év második felére készült el és hagyták jóvá az állami tulajdonú földek hasznosítási tervét, és a pénzügyi válság nagyobb méreteket öltött összességében, amely visszafogta a vásárlási kedvet, valamint a hazai bankok hitel-kihelyezési gyakorlatát is megváltoztatta. Az új tulajdonosok többsége mezőgazdasági termelő vagy mezőgazdasági területek mellett lakik. A vagyongazdálkodó szerint előfordulhat, hogy amíg a válság tart, egy-egy szerződés meghiúsul, de ezzel kapcsolatban becslések sincsenek.³⁸⁸

³⁸⁵ KSH: 6-7 százalékos külkereskedelmi forgalomcsökkenés. 2008.12.23.10:44. MTI

³⁸⁶ Több adót fizettünk 2008 I-III. negyedévében mint egy évvel korábban. 2009.01.06.09:20. profitline.hu

³⁸⁷ 80 százalékkal nőtt a létszámleépítésben érintettek száma. MTI, 2009-01-14.10:35. hirszerzo.hu

³⁸⁸ Nem kell az állami föld? - Várnál kevesebb értékesítés. 2009.01.15. 08:21.portfolio.hu

3.5 Magyarország az országminősítések ranglistáján

1. Magyarország az Európai Unió 27 tagállamát tekintve a 21. helyen áll a vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó GDP-t nézve, az összehasonlításban részt vevő 37 európai ország közül pedig a 24-ik. A KSH szerint Magyarország egy főre jutó GDP volumenindexe az Európai Unió 27 tagállamának átlagához viszonyítva 2004-ben 63, 2005-ben 64, 2006-ban 65 százalékot ért el.

Az Eurostat 2007 decemberében közzétett, az EU-27 átlagához viszonyított országankénti volumenindexe tartalmazza a 2004. évi végleges számításokon alapuló eredményeket, a 2005. évi felülvizsgált, de még nem végleges adatokat, valamint a 2006. évi előzetes számítási eredményeket. A 2006. évi adatok szerint a listát Luxemburg vezeti, ahol a 27 tagú unió átlagának csaknem háromszorosa az egy főre jutó GDP. A második helyen Norvégia, a harmadikon pedig Írország szerepel. A közép-kelet-európai országok közül Csehország a 20. helyen szerepel a 2006-os adatok alapján, megelőzve ezzel Magyarországot. Szlovákia a 25. helyet, Lengyelország pedig Horvátországgal együtt a 28-29. helyet foglalja el. A 37 ország listáját Albánia zárja, ahol az egy főre jutó GDP a 27 tagú unió átlagának 21 százalékát termelték meg 2006-ban.³⁸⁹

2. Egyre több, mintegy 8 ezer magyar diák tanul külföldi felsőoktatási intézményekben. Közülük legtöbben – háromezren – Németországban, 1300-an Ausztriában, az Egyesült Államokban pedig kb. ezren járnak főiskolára, egyetemre - áll a Világgazdaság összesítésében. Ez az eddiginél komolyabb versenyre, magasabb színvonalú képzésre készíti a hazai intézményeket. Ugyanakkor mintegy 12 ezer külföldi hallgatója van a magyarországi felsőoktatási intézményeknek, többségük határon túli magyar.³⁹⁰

3. A London Business School a Nokia Siemens Network megrendelésére harminc ismérv alapján értékelte, hogy egyes országok milyen mértékben építettek a távközlési technológiára (hálózatok, mobiltelefonok, számítógépek) a társadalmi, gazdasági fejlődés érdekében. A lista élére az Egyesült Államok, Svédország és Japán került, de az elérhető 10 pontból még az USA is csak 6,97 pontot szerzett (ami a széles sávú hálózatok használatának gyengeségére utal, egyben jelzi, hogy valamennyi országban jelentős tere van az előrelépésnek). Magyarország 3,18 ponttal az innovatív országok listájának végén áll, Csehországot és Lengyelországot előzi meg. A lista a távközlési eszközök hasznosításának fokát, nem pedig az e szektorban eszközölt befektetések nagyságát méri. Ezért található Dél-Korea a lista közepén, jöllehet az ázsiai ország a befektetéseket illetően az élmezőnyben helyezkedik el. Külön csoportban értékelték a fejlődő országokat. Az élre Oroszország került (6,97 ponttal), jóval előbb áll, mint India vagy Kína.³⁹¹

4. Az ENSZ és a Világbank közös felmérésében először vált összehasonlíthatóvá a Föld országainak többsége az egy főre jutó hazai össztermék alapján. A felméréshez a világot öt földrajzi régióba sorolták abból a megfontolásból, hogy azokon belül a beárazandó termékek és szolgáltatások homogénebbek, így könnyebben összemérhetőek. A hatodik a kontinenseken átívelő, a legfejlettebb országok mezőnyét tömörítő OECD-Eurostat-régió, mely folyamatosan szolgáltat ilyen adatokat az egyes tagországok fejlettségéről. Az Eurostat-számításokba Magyarország 1999-ben kapcsolódott be, azóta minden évben kiszámítják a vásárlóerő-paritáson mért GDP-t is. Magyarországon 2005-ben az egy főre jutó GDP hivatalos jegybanki árfolyamon átszámítva 8.815 euró, illetve 10.951 dollár volt, ami vásárlóerő-paritáson 14.392 eurónak, illetve 17.014 dollárnak felel meg. Utóbbival a Világbank-rangsorban a 40. helyet foglalja el. A világátlag mintegy 8.900 dollár; magas jövedelmű országnak a Világbank-

³⁸⁹ Az EU-ban Magyarország a 21. GDP-ranglistán. Népszava Online, 2008.01.06.08:37:32. MTI, nszava.hu

³⁹⁰ Egyre több magyar tanul külföldi egyetemeken - 10:16. klubradio.hu

³⁹¹ Magyarország a lista végén. 2008.01.30. MTI, piacesprofit.hu

besorolás szerint az számít, amelynek egy főre jutó vásárlóerő-paritásos GDP-je meghaladja a 11.115 dollárt.³⁹²

5. Passzivitás, a virtuális kapcsolatok túlsúlya, önbizalom- hiány, irreális jövőkép jellemzi leginkább a 13-19 éves magyar tinédzsereket. A GfK Roper Jelentés szerint régiós sajátosság a büntetésnek a legfontosabb alapértékek közötti markáns megjelenése. A 13-19 éves magyar fiatalokat bizonyos társadalmi problémák jobban aggasztják, mint a 30-40 éveseket, vagy akár nyugat-európai társaikat. Jellemzően eltartottként nem a napi megélhetés, az anyagi létbiztonság vagy a gazdasági instabilitás foglalkoztatja őket, inkább a bűnözés és törvénytelenység, valamint a kábítószer- fogyasztás problémája jelenti számukra a legfőbb félelmeket. Ezt követi a környezetszennyezés és a terrorizmus miatti aggodalom és a sorban ötödik az inflációtól való félelem. A magyar tizenéveseket leginkább aggodalommal eltöltő tíz probléma közé tartozik az AIDS, a sort pedig a megválasztott állami képviselők korrupciója zárja.

Igen erős az önbizalomhiány és a befolyásolhatóság a mai tizenévesek körében. Az iskolai követelmények mellett egyrészt az iskolatársak, barátok által támasztott elvárásoknak való megfelelni akarás, másrészt a túlzott információmennyiség állítja igen komoly kihívások elé a mai fiatalokat. A magyar fiatalok 24,6 százaléka úgy érzi, nem tud beilleszkedni a közösségbe, szemben a Közép- és Kelet-Európában jellemző 21 százalékkal. Főként a különböző zenei irányzatokhoz kapcsolódó szubkultúrák felé fordulnak, így remélve barátokat, ismerősöket szerezni. Ellentétben a korábbi generációkkal, elsősorban a szülőktől és közvetlen környezetüktől várnak iránymutatást, tanácsokat.

A magyar tizenévesek 85 százaléka érzi úgy, hogy túlzott a rájuk nehezedő nyomás, viselkedésüket túlzott mértékben akarják a felnőttek kontrollálni. Kelet- és Közép-Európában ez az arány csak 76 százalék. A magyar fiatalokból erőteljesen hiányzik a reális jövőkép: szüleikénél jobb életre vágnak. Úgy vélik, joguk van a sok pénzhez és gazdagsághoz, de terveik között a jobb életmódhoz vezető, proaktivitást és önállóságot igénylő lépések nem szerepelnek. A magyar tinik közel 60 százaléka egyszerűen nagyon gazdag szeretne lenni - ez az arány régiós átlagban az 50 százalékot sem éri el. Minden harmadik magyar fiatal szeretné körbeutazni a világot, de alig 13 százalékuk lenne híres sportoló. Közel minden ötödik szeretne befolyásos üzletemberré válni, de csak a tizedük ábrándozik a művészvilágról, híres tudós, mérnök vagy matematikus még ennél is kevesebb fiatal szeretne lenni.

A magyar tizenévesek a legkevésbé aktívak a régióban, szinte minden szabadidős tevékenység gyakorlásában elmaradnak a kelet- és közép-európai átlagtól. Inkább a nem társas szórakozási formák jellemzők körükben: zenehallgatással, számítógépes és videojátékokkal töltik az időt. A 13-19 évesek intenzív Internet-használók, de elsősorban szórakozásra használják az Internetet, számukra főként a játék- és a zeneletöltés eszköze. A régióban a magyar fiatalok rendelkeznek a legtöbb virtuális, azaz olyan ismerőssel, akivel valójában soha nem találkoztak még, csak chat-szobákban, fórumokon, esetleg blogokon "futottak össze".³⁹³

6. Állampolgáronként 1,7 millió forint az ország adóssága. Ez ötszöröse a rendszerváltás-korinak. Ezen változtatna a civil indíttatású Adósságtanács. Járai Zsigmond (volt jegybank-elnök) kezdeményezésére megkezdve munkáját az „adósságtanács” elnevezésű civil kezdeményezés. Az első rendezvényen neves közgazdászok, gazdaságkutatók, ismert újságírók és tudósok vettek részt. Járai szerint jelenleg Magyarország a világ legeladósodottabb államai közé tartozik. A teljes államadósság napjainkban eléri a 17 ezer milliárd forintot, amely azt jelenti, hogy állampolgáronként 1,7 millió forint államadósságot halmoztunk fel.

A volt jegybank-elnök szerint az egész társadalomnak érdemes elgondolkodnia azon, hogyan lehetett ekkora összegű államadósságot felhalmozni, mi lehet a megszüntetéséhez

³⁹²Az ENSZ és a Világbank felmérése Magyarország helyét is kijelölte a mezőnyben.

³⁹³A magyar fiataloknak van a legtöbb virtuális barátja. 2008.03.06.06:50. GfK Hungária, sg.hu

vezető út, hogy lehet az, hogy a vissza-visszatérő hiánycsökkentési, takarékosági és megszorítási programok ellenére a 2002 májusi 8.200 milliárd forint már napjainkra megduplázódott. Ha hosszabb idő átlagát vesszük, akkor a rendszerváltás-kori 20 milliárd dollárnyi adósság napjainkra megközelíti a 100 milliárd dollárt, vagyis majdnem megötszöröződött 18 év alatt.³⁹⁴

7. Budapestet a kelet-közép-európai térség hat fővárosa is megelőzi az átlagos életszínvonal tekintetében, az UBS elemzése szerint az árszínvonalat és a nettó jövedelmet összegző életszínvonal-rangsorban csak a tizenkét térségbeli város alsó középmezőnyébe fért be. Az árszínvonal a jelentésben vizsgált térségbeli városok közül csak Moszkvában, Varsóban és Tallinnban (illetve a lakbéreket figyelmen kívül hagyva Ljubljanában) magasabb, mint Budapesten, a nettó jövedelmeket alapul véve Prága és Pozsony is megelőz bennünket. A világ 71 nagyvárosának ár- és bérszínvonalát bemutató anyag a New York-i szinthez viszonyítja az egyes városok értékeit. Az elemzés egy 2006 elején készített átfogó adatgyűjtésen alapul, melynek során 122 termék és szolgáltatás árait, illetve 14 foglalkozás béradatait vizsgálták, majd az adatokat az inflációs rátákkal és a valutaárfolyam-változásokkal korrigálták.

A ranglista szerint a magyar főváros az árak tekintetében sokkal jobban felzárkózott Nyugat-Európához és az Egyesült Államokhoz, mint a bérek vonatkozásában. A budapesti árak a New York-i szint 78 százaléka körül vannak, és a lakbérek számításba véve is csak 62 százalékra javul a mutató. A bérek viszont mindössze negyedére rúgnak annak, ami az amerikai metropolisban jellemző. Kelet-Közép-Európa egyébként az árakat és a béreket tekintve leginkább Latin-Amerika városaival vethető össze, de Isztambul, Hongkong vagy éppen Tel-Aviv is hasonló szinten van.³⁹⁵

8. A magyarországi bruttó átlagfizetés 30 százalékkal alacsonyabb, mint Csehországban és megegyezik a szlovák bérekkel. A Mercedes állás és bérinformációs portál közreadott statisztikája szerint Magyarországon ugyanazért a munkáért a legrosszabbul Békés megyében, a legjobban Budapesten fizetnek. Magyarországon és Szlovákiában ugyanazért a munkáért ugyanakkora fizetést kap a munkavállaló, míg Csehországban 30 százalékkal magasabbat - áll a három ország jövedelmi adatait mérő bérinformációs portál kimutatásában. A szakértők felhívják a figyelmet, hogy ezek bruttó béradatok. A munkavállalókat inkább érdeklő nettó jövedelem - a jóval kedvezőbb adószabályok miatt - Csehországban és Szlovákiában magasabb. A hazai munkavállalók bruttó bérük csak 57, míg Csehországban az átlagdolgozók (fizetéstől függően) nagyjából 70, Szlovákiában akár több mint 80 százalékát vihetik haza. A nettó fizetéseket tekintve tehát Szlovákiában 30 százalékkal, Csehországban 60 százalékkal kapnak többet az átlagos munkavállalók ugyanazokban a munkakörökben, mint a magyar dolgozók.

Az országok legrosszabbul és legjobban fizetett területei (megyéi) közötti eltérés az 50 százalékot is elérheti. A legmagasabb fizetéseket mindhárom országban a fővárosokban lehet elérni. A prágaiak bruttó átlagfizetése (7,95-ös Szlovák Korona árfolyamon átszámítva) 287 ezer forint, a budapestieké, valamint a Pozsonyban és környékén dolgozók 230 ezer körül keresnek átlagosan (lásd diagram). A leggyengébb kilátások az egyes országokban Karlove Vary (CZ), Eperjes (SK) és Békés (HU) megyékben várják a munkavállalókat. Békés megyében ugyanazon munkáért a fővárosi fizetésnek csak alig több mint felét lehet elkérni (lásd táblázat), és a helyzet a másik két országban is hasonló.

A friss összehasonlítás nem reprezentatív minta alapján készült, hanem a Mercedes bérinformációs portálon bejelentkezett több tízezer munkavállaló és leendő munkáltató adatközlései alapján. Ezért azok adatai, akik nem az Interneten keresnek munkát - jellemzően a legrosszabbul és legjobban keresők -, nem szerepelnek benne. Ezzel együtt a felmérés pontos képet ad az adott országok bérvizonyairól. A Magyarországon Workania néven

³⁹⁴Tény: megötszöröződött az államadósság. 2008.03.20. MTI, piacesprofit.hu

³⁹⁵Alacsony a budapesti vásárlóerő. 2008.03.20.8:10. origo.hu

állásportált működtető szlovák Profesia csoport egyben a Mercedes bérinformációs portál létrehozója is.³⁹⁶

9. Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban és Dél-Koreában nőtt 2001– 2006 között a leggyorsabban a munkatermelékenység, éves átlagban bő négy százalékkal. Az OECD elemzése szerint a kelet-közép-európai államok eredménye azért különösen figyelemre méltó, mert ugyanezen időszakban számos nyugat-európai államban – például Spanyol- és Olaszországban, Hollandiában – az egy százalékot sem érte el a munkatermelékenység javulása. Ez azt jelenti, hogy az egy foglalkoztatottra, egy munkaóra jutó termelési érték alig emelkedett hat év alatt. Az OECD szerint ez a mutató szoros összefüggésben van az egy főre jutó GDP hosszú távú alakulásával. A munkatermelékenység emelkedése paradox módon részben annak a következménye, hogy a foglalkoztatási helyzet nem javul. Magyarországon például hosszú évek óta körülbelül ugyanannyian állítják elő az állóeszköz-beruházásoknak köszönhetően egyre nagyobb értékű GDP-t.³⁹⁷

10. Az EU évente közreadja az egyes országok innovációs teljesítményét értékelő jelentést, melyben 25 mutató (innovációs index) alapján minősítik az egyes országokat. A 2007. évi jelentésben Magyarország a 25. helyre, a legutolsó csoportba került. A folyamatok dinamikáját vizsgálva 34 évet prognosztizáltak a mai európai átlaghoz való felzárkózásunkra, míg Csehország esetében csak tíz évet jósolnak. Hogyan méri egy ország innovációs képességét? Az EU-ban kidolgoztak egy összehasonlító komplex mutatót, az innovációsindex-számítást, amely 25 jellemző adatot vizsgál meg minden országnál, mint például diplomások száma, kutatás-fejlesztésre fordított összeg, szabadalmak száma stb. A mutatók változása alapján végzett előrejelzések szerint 34 évet jósolnak az európai átlaghoz való felzárkózásunkra.

Magyarország esetében nemcsak az innovációra fordított összeg alacsony, hanem kevés a szakember, az egyetemről kikerülő jól felkészült műszaki, természettudományos végzettségű diplomás. A probléma sajnos már a középiskolában kezdődik, ahol nem keltik fel a fiatalok érdeklődését ezen területek iránt, és a média sem segít a műszaki, illetve a tudományos tevékenység társadalmi elismertségének javításában.

Magyarországon az innovációnak nyújtott állami támogatás terén, most – tizenhat év után – értük el az 1992-es szintet, a GDP egy százalékát. Akkor volt ilyen mértékű a ráfordítás az országban, azóta folyamatosan csökkent, és 2007-ben tornáztuk vissza magunkat erre a szintre. Mondhatjuk azt is, hogy a rendszerváltás nagy vesztese a kutatás-fejlesztés. A jelenlegi adat az 1,9 százalékos európai átlag fele, pedig a cél a három százalék, ugyanis a fejlettebb országok már e fölött vannak.³⁹⁸

11. A legnagyobb adózók megtartása alapvető érdeke Budapestnek, nélkülük az adóbevételek töredékét tudnák beszédni: az egy vállalkozásra jutó átlagos adófizetés 2006-ban meghaladta az 580 ezer forintot Budapesten, miközben vidéken ez mindössze 270 ezer forint volt. A főváros felmérése alapján 270 ezer vállalkozást tartottak nyilván 2006-ban, akik közül 235 - 240 ezer minősült működőnek, mely az összes működő cég a 22 százaléka, így amellet, hogy sokkal sűrűbben találhatók cégek a fővárosban, a belőlük befolyt bevételek is lényegesen magasabb átlagot érnek el. A fővárosban összesen 350 olyan cég van, amelyik 550 főnél többet foglalkoztat, a társaságok 96 százaléka pedig kevesebb, mint 40 fővel működik. A 2006-os iparüzési adóbevétel országos szinten 380 milliárd volt, amiből Budapestnek 140 milliárd forint jutott. Az előzetes adatok szerint a 2007-es évre vonatkozóan ez 154,7 milliárd forintot fog kitenni, bár végleges eredmények még nincsenek.³⁹⁹

³⁹⁶Magyarország alulmarad. 2008.04.08. piacesprofit.hu

³⁹⁷Termelékenység „bajnok” Szlovákia és Magyarország. 2008-04-09. vg.hu

³⁹⁸Az uniós átlaghoz képest kevés pénzt költünk kutatás-fejlesztésre, és több műszaki diplomásra lenne szükség. Felzárkózás: három évtized kell. 2008-04-09. Ignác Valéria, vg.hu

³⁹⁹Budapest sorsa a nagy adózóktól függ. 2008.04.09.8:15. penzcentrum.hu

12. Az összes felzárkózó térség közül a tágabb értelemben vett Kelet-Európa szuverén adóssai a legsebezhetőbbek a globális hitelválság esetleges további súlyosbodásának hatásaitól. A Standard & Poor's Londonban kiadott elemzése szerint Magyarországnál vannak jóval sérülékenyebb felzárkózó térségi gazdaságok is. A világ legnagyobb hitelminősítője a külső finanszírozási kockázatot meghatározó számos változó - például a bruttó külső finanszírozási igény, vagy az alapszintű folyó egyensúlyi helyzet - alapján "likviditási sebezhetőségi indexet" állított össze. Az egyes szuverén adósok sebezhetőségi mértéke közvetlen összefüggésben áll azzal, hogy az adott ország külső fizetési egyensúlyhiányának finanszírozása és a fizetésimérleg-válság elkerülése milyen mértékben függ a külföldi tőkebeáramlástól.

Ennek alapján az S&P úgy véli, hogy a legnagyobb kitettségű térség - a sebezhetőségi index felső mezőnyében szereplő országok számát tekintve - Kelet-Európa. Az ázsiai és a latin-amerikai felzárkózók ugyanakkor - kereskedelmi többletek és nagy devizatartalékaik révén - jobban elszigeteltek lennének a tőkeinségtől, amivel a világ gazdaság még erőteljesebb megtorpanása járhat. A hitelminősítő 40 szuverén adóst vizsgálva arra a megállapításra jutott, hogy a legsebezhetőbbek között - néhány kivétellel - szinte csak európai van. A lista legsebezhetőbb országa - a térséggel fennálló szoros korrelációja miatt „tiszteletbeli felzárkózó gazdaságnak” kinevezett - Izland, amelynek mutatója plusz 2,04 (az S&P metodikájában minél magasabb pozitív szám a mutató, annál sebezhetőbb az adott szuverén adós). Az utóbbi időben több hitelminősítő által is visszaminősített, komoly folyó hiánnyal és spekulációs devizapiaci támadásokkal küszködő Izlanddal az első öt helyen Libanon (1,61), Románia (1,59), Lettország (1,51) és Törökország (1,16) osztozik.

A 12 oldalas elemzésben utánuk következik a „valamelyest sebezhető” mezőnye, plusz 0,5 és 1,0 közötti indexszel. Ebben az országcsoportban Magyarország az első - a teljes listán a hatodik -, 0,97-es mutatóval, utána Bulgária és Lengyelország következik, egyaránt 0,92-vel. A négy közép-európai EU-tagállam közül a másik kettő - Szlovákia és Csehország - a "valamelyest védett" kategóriába esik, mínusz 0,01-es, illetve mínusz 0,30-as osztályzattal. Az egyértelműen védett - mínusz 1-es alatti indexű - országcsoport legjobb helyzetben lévő szuverén adósa Chile, mínusz 1,90-es mutatóval, de idesorolta az S&P Oroszországot (-1,00) - az egyetlen kelet-európaít a védett csoportban -, valamint Kínát (-1,08).⁴⁰⁰

13. Várhatóan Dánia nyújtja a legjobb üzleti környezetet a világon, az USA helyezése meredeken romlik, Magyarország tartja magát a felső középmezőnyben. Az Economist Intelligence Unit (EIU) 82 országot minősítve, negyedévente frissített összehasonlító elemzése a kiadástól számított öt évre előre szól, számos kritérium - köztük a politikai és a makrokörnyezet, a magánvállalkozásokra vonatkozó politika, az adókönyezet, a munkapiac és a devizapiaci szabályozás - alapján jósolja meg, hogy az adott országokban milyen üzleti környezet várható.

A legújabb összeállítás szerint a 2008-2012-es időszakban Dániáé lesz a világ legvonzóbb üzleti környezete, a megszerezhető 10 pontból 8,76-ot kapott, az előző, 2003-2007-es időszakra adott 8,74 pont után. Dánia ezzel a második helyről lépett előre az elsőre az előző, mozgó öt éves időszakra vetített rangsorhoz képest. Az elemzés kiemeli, hogy tavaly egymás után harmadszor választották újra a kisebbségi jobbközép kormányt, amelynek ezúttal „egy kicsit többet kell dolgoznia” a parlamenti többség biztosításáért, de Dániában „régén bevett szokás a konszenzuserősítő politika”.

Közép-kelet Európában a csehek, a szlovákok és a lengyelek is jobbak nálunk, az EIU az eddigi 1,46 dollárról 1,54 dollárra gyengítette az euróval szembeni átlagos dollárfolyam-előrejelzését, és 1,33 dollárról 1,48 dollárra a jövő évit. Szerintük továbbra sem látszik az amerikai lakóingatlan-piaci válság vége, és rövid távon valószínűtlennek tűnik a piaci helyzet normalizálódása. A rangsorban Magyarország - csakúgy, mint az előzőben - a 36. helyre került,

---

⁴⁰⁰Londoni elemzők szerint Kelet-Európa a legsebezhetőbb. 2008-04-21.15:32:46. MTI, Kertész Róbert, info-media.hu

azzal együtt is, hogy felülvizsgált, összesített pontszáma 6,73-ról 7,09-re javult. A kelet-európai EU-tagállamok külön listáján a legjobb helyen Észtország áll, utána Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Lengyelország és Magyarország következik.⁴⁰¹

14. Mintegy 3-3,5 millió ember él a létminimum küszöbén vagy az alatt a mai Magyarországon. A Magyar Szociális Fórum (MSZF) társadalmi szervezet legfrissebb kimutatása szerint az összes háztartás 28 százaléka tartozik ebbe a körbe. Az egy- és kétgyermekes családok esetében ez az arány eléri a 41, a három vagy több gyerekkel rendelkező háztartások esetében pedig a 60 százalékot. A létminimum összegét egyfős háztartásnál jelenleg havi 60.128 forintban tartja nyilván a KSH, a tipikus, két felnőttből és két gyermekből álló család esetén pedig havi 174.371 forintban. Mivel a létminimum környékén élők fogyasztásában nagy súlyt képvisel az élelmiszer és a háztartási energia, ezért az elmúlt két év piaci folyamatai rendkívül súlyosan érintették ezt a kört. Az élelmiszerárak harmadával-felével emelkedtek ebben az időszakban, és a háztartási energia is drasztikusan drágult, a földgáz ára például gyakorlatilag megduplázódott.⁴⁰²

15. Európa több országában tervbe van véve a szociális és adórendszer átalakítása, Magyarországon is. Az átlagot tekintve elmondható, hogy az unió országai a GDP 27,2 százalékát költötték 2005-ben a szociális háló fenntartására. Az egy főre jutó kiadások Luxemburgban, Dániában és Svédországban a legmagasabbak. Az unió alapvető követelménye a jelenlegi rendszerekkel kapcsolatban, hogy az országok között egyenlőtlenségeket megszüntesse. A szociális rendszerre fordított kiadások 2005-ben számos országban elérték a GDP 30 százalékát, Svédország 32, Franciaország 31,5, Dánia pedig 30,1 százalékkal magasan az uniót átlag felett teljesített ezen a téren. A másik oldalon viszont, 15 százalék alatti eredményt ért el Lettország 12,4, Észtország 12,5, Litvánia 13,2 és Románia 14,2 százalékkal.

Az Eurostat felmérése szerint az idősekre fordított kiadások az összes kiadás 46 százalékát adták, az egészségügyre kiadott pénzek 29 százalékot, a rokkantak segítése és a családtámogatási rendszer 8 százalékot, a munkanélküliség pedig 6 százalékot képviselt. Magyarország az uniós átlaghoz képest nem áll jó helyen, a GDP 21,9 százalékát fordítja az állam a szociális rendszerre.⁴⁰³

16. Lefelé bukdacsol Magyarország, versenyképessége tovább romlik, elsősorban a tartósan rossz gazdaságpolitikának köszönhetően. A svájci IMD által szerkesztett World Competitiveness Yearbook'2008 című nemzetközi elemzés 55 ország versenyképességét hasonlítja össze statisztikai adatok és vállalatvezetők véleménye alapján. A rangsorban a tavalyi 35-dikről az idén a 38. helyig csúszott vissza Magyarország, rontva helyezését mindegyik versenyképességi tényezőt tekintve. A gazdasági teljesítmény és a kormányzati hatékonyság jelentősen, az üzleti élet hatékonysága és az infrastruktúra állapota mérsékelten romlott más országokhoz viszonyítva. A romló versenyképesség okai a kiadvány készítői szerint a gazdaságpolitikában keresendők. Az állam tartós túlköltekezése kényszerítette ki a növekedést visszafogó és az inflációt felpörgető stabilizációt; 2007-ben a vizsgált 55 ország közül Magyarországon volt a legnagyobb a költségvetési hiány, a leglassabb a gazdasági növekedés és a hetedik legmagasabb az infláció. Az effektív személyi jövedelemadó-teher a legmagasabb, a társadalombiztosítási járulékok nagysága is kiemelkedő.

Az elemzők szerint Magyarország politikailag az egyik leginstabilabb a vizsgált országok között. A társadalom és a kormányzat reformok iránti hajlandósága elszívárgott, a gazdaságpolitika iránya kiszámíthatatlan, és a bevezetett intézkedések végrehajtása sem megfelelő. Mindez elidegeníti a társadalmat: a felmérés szerint a magyar a leginkább

⁴⁰¹ Üzleti környezet: Dánia a csúcson, Magyarország a középmezőny felett. 2008-04-21.17:57:09. MTI

⁴⁰² Minden harmadik ember él a létminimum környékén. AS Network - M. S. 2008-05-06.07:15:08. vg.hu

⁴⁰³ Szociális háló: sokat fejlődünk, de még mindig siralmas a helyzet! 2008.05.09.14:00. penzcentrum.hu

globalizáció- és versenyellenes. (A cégek három, a fogyasztók tizenhárom éve nem voltak olyan pesszimisták, mint áprilisban; a GKI 1996 óta számított konjunktúra-indexe az eddigi legalacsonyabb szintre esett.)⁴⁰⁴

17. Az Unicef, a gazdag országokban tapasztalt gyermekszegénységről szóló jelentése megállapítja, hogy a szegénységben élő gyermekek aránya 24 OECD-ország közül 17-ben növekedett a 1990-es évek eleje óta. A legalacsonyabb a gyermekszegénység aránya Dániában és Finnországban, kevesebb mint 3 százalék, az Egyesült Államokban és Mexikóban több mint 20 százalék. Magyarország 9 százalékos gyermekszegénységi arányával a rangsor 9. helyén, a középmezőnyben áll. Az adatok a relatív szegénységre vonatkoznak, amiről akkor beszélünk, ha a jövedelem az országos átlag felénél kevesebb. Az eredmények azt mutatják, hogy a világ leggazdagabb országaiban 40-50 millió gyermek nő fel szegénységben.

Miközben általában azt feltételezik, hogy a gazdag országokban folyamatosan csökken a gyermekszegénység, a jelentés arra utal, hogy mindössze négy országban (Ausztráliában, Norvégiában, Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban) állapítható meg jelentős csökkenés az 1990-es évek eleje óta. Norvégia az egyetlen ország, ahol a gyermekszegénység már valóban „igen alacsonynak és folyamatosan csökkenőnek” nevezhető. Az Unicef szerint gyermekszegénység arányát a társadalmi trendek, a munkaerőpiaci viszonyok és a kormányzati politika befolyásolja. A 13 adattal rendelkező OECD-ország vizsgálatából kiderül, hogy az egyetemi végzettséggel rendelkező anyák száma nőtt. Emellett emelkedett azoknak a gyermekeknek az aránya, akiknek édesanyja fizetett állásban dolgozik. A 13 országból 10-ben ez a helyzet, négy országban pedig az emelkedés elérte vagy meghaladta a 10 százalékot. Mindkét változás elvben növelheti a gyermekek számára rendelkezésre álló anyagi forrásokat. Ezzel szemben áll az a tény, hogy ugyanakkor a 13 országból hétben az alsó jövedelmi kategóriákban csökkent az apák jövedelme. Magyarország esetében az alacsony keresetűek körében mind az apák, mind az anyák foglalkoztatottsága és jövedelme csökkent a 90-es években.⁴⁰⁵

18. A svájci Lausanne-ban működő IMD (International Institute for Management Development) üzleti egyetem évente közzéteszi nemzetközi ország-versenyképességi rangsorát. Az IMD módszertana hasonló ahhoz, amit az ugyancsak bőven idézett WEF- (World Economic Forum) rangsorok készítésekor alkalmaznak. Blokkokban vizsgálják a különféle statisztikai adatokat, és széles körű szakértői megkérdezéseket végeznek. Fontos különbség, hogy a WEF listája újabban országméretű régiókat (például Lombardia vagy Bajorország) is vizsgál, ezért a legtöbb állam WEF-helyezése valójában rosszabb, mint amilyen egy tiszta ország rangsorban lenne.

Az egyes években elért helyezéseket nem lehet pontosan összehasonlítani a nemrég megjelent 2008-as IMD-rangsoréival sem. A lista élmezőnye az évek során inkább csak sorrendjében változik, tartalmában nem különösebben. A vezető helyeken általában az Egyesült Államok, Szingapúr, Hongkong, Svájc (az idén ez az első négy sorrendje), a legtöbb skandináv ország, Ausztrália, Kanada és Hollandia, valamint a versenyképességét részben posztindusztriális gazdasági szerkezetének és földrajzi helyzetének köszönhető Luxemburg áll. Ezek valóban a világ legfejlettebb s a köztudat szerint is a legversenyképesebb gazdaságai. Kevésbé fejlettként 2008-ban csak Kína (17.) és Malajzia (19.) került be az első húsz ország közé.

A magyar lecsúszás – némi jóindulattal „kvázi helyben járás” – tényezőinek az átgondolásához nem árt kicsit megismernedni a rangsor szerkezetével. Négy blokkba rendezik a különféle mutatókat. Ezek részranglistáiból képzik a blokkok rangsorait, ezek összesítéséből pedig a végső listát. A négy blokk az országok makrogazdasági teljesítményét, kormányzati

⁴⁰⁴Lefelé bukducsol Magyarország. 2008.05.15. PP/MTI, piacesprofit.hu

⁴⁰⁵Magyarország a 9. a gazdagok gyermekszegénységi listáján. 2005.03.01.13:38. hvg.hu

hatékonyságát, üzleti szektorának a hatékonyságát és infrastruktúrájának a minőségét hasonlítja össze. A magyar részadatokat áttekintve elsőnek a nagyon egyenetlen összkép a feltűnő. Nagyon kevés mutató van az összesített rangsorban látható 35. magyar helyezés körül. Egyes mutatók kiemelkedően jók, például Magyarország a nemzetközi mezőny második (!) helyezette az általános iskolák tanár/diák aránya tekintetében (bár tudjuk, hogy ez a költségvetésnek sokba kerül, s így nagy valószínűséggel romlani fog). Ugyancsak kedvezők a hazai pozíciók a külföldi eredetű befektetések szabályozási és jogi feltételeinél, valamint a nemzetközi kereskedelemben elért teljesítményt illetően. Ez lényegében mind az első tíz közötti helyet jelent. A fizikai infrastruktúra (például távközlés, közlekedés) mutatói is még az első 25 állam közé helyezik Magyarországot.

A húsz mutatócsoport közül háromban jelentős a magyar lemaradás: mindháromnál (1. makrogazdasági teljesítmény, 2. fiskális politika, 3. „magatartások és értékek”) azonban csaknem vagy tényleg az utolsó helyen állunk. Az 1. és a 3. esetben valóban az utolsók (55.) vagyunk, ez többek között a végső rangsorban sereghajtó Ukrajna és Venezuela mögötti helyezést jelent, nem is beszélve a lemaradásról Jordániához, Romániához, Peruhoz, Indonéziához vagy Kolumbiához képest. Nem sokkal jobb a helyzet a fiskális politika terén mutatkozó 53. hely esetében sem. A „magatartások és értékek” mutatócsoport más néven, de hasonló tartalommal megjelenik számos olyan nemzetközi vizsgálatban, ahol az egyes országok üzleti környezetének a minőségére kíváncsiak. Az itt mutatkozó lesújtó magyarországi képet más kutatások is megerősítik. Itt arról van szó, hogy a gazdasági élet szereplői mennyire jogkövetők, milyen mértékben képesek az együttműködésre és mekkora súlyt tulajdonítanak napi tevékenységükben az etikai normák betartásának. Ez a valóban kissé szubjektív jellegű, ám a versenyképességi elemzésekben növekvő jelentőségű mutatócsoport azt írja le, hogy a gazdaság állami és vállalati szereplői mennyire képesek felismerni a közérdeket, és nemcsak szavakban, hanem valóságosan is alkalmazkodni hozzá. Az IMD versenyképességi rangsorának talán éppen az itt mutatkozó kirívóan súlyos magyar lemaradás a legfontosabb tanulsága.⁴⁰⁶

19. Nőtt a magyar államadósság: az államháztartás maastrichti adóssága 2008 első negyedévének végén 67,1 százalékát érte el az utolsó négy negyedév GDP-jének, vagyis több mint egy százalékpontos volt a növekedés. Ez a túlzotthiány-eljárás (EDP) keretében az Európai Bizottságnak jelentett legfrissebb érték. Az euró bevezetésének egyik előfeltétele a legfeljebb 60 százalékos szint elérése vagy legalább az arány egyértelmű mérséklődése lenne, ezt azonban – a többi előfeltételhez hasonlóan – Magyarország jelenleg nem képes teljesíteni. Folytatódott a lakosság – főleg devizában történő – eladósodása, valamint a vállalati szféra hitelpozíciójának romlása az első három hónapban. A hazai gazdaság külső finanszírozási igénye azonban azért nem nőtt, mert az államháztartás ütemesen javítja a hitelpozícióját. Az államadósság ennek ellenére GDP-arányosan tovább emelkedett – derült ki szintén a Magyar Nemzeti Bank legfrissebb pénzügyi számláiból.

Az államháztartás nettó finanszírozási igénye az elmúlt egy évben a GDP kerekén négy százalékát érte el, és már ötödik negyedéve folyamatosan csökken. A háztartások nettó finanszírozási képessége az utolsó négy negyedév adatait figyelembe véve a GDP 1,5 százalékát tette ki, így tovább tart a több mint két éve megfigyelhető csökkenés. A nem pénzügyi vállalatok nettó finanszírozási igénye, amely az utóbbi egy évben a GDP 4,3 százalékát érte el, ismét nőtt az előző negyedévhez képest. Összességében a nemzetgazdaság finanszírozási igénye a pénzügyi számlák adatai alapján a GDP 6,7 százaléka volt az idei első negyedévvel záruló egyéves időszakban.⁴⁰⁷

⁴⁰⁶Versenyképességi lista: lecsúszás vagy helyben járás? 2008-05-22. A szerző az MTA rendes tagja, egyetemi tanár, a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal elnöke, Török Ádám, vg.hu

⁴⁰⁷Meglepetésre tovább nőtt a magyar államadósság. BD. vg.hu

A jegybank friss adatai szerint a teljes államadósság eléri a 17 ezer milliárd forintot, és ez a mintegy tízmillió magyar állampolgárra vetítve azt jelenti, hogy lakosonként – a nyugdíjasokat és a csecsemőket is beleértve – 1,7 millió forint államadósságot halmoztunk fel.

20. A magas adókulcsok önmagukban nem igazán befolyásolják a feketemunka elterjedtségét – állapítja meg a fejlett országokra vonatkozó különböző felmérések időbeni és földrajzi összehasonlítása alapján az OECD. Az éves foglalkoztatási jelentése szerint a hatóságok elől eltitkolt munkavégzés különösen a volt szocialista országokban nagy gond, hiszen miközben a legtöbb nyugati államban a GDP néhány százaléka származik feketemunkából, Magyarországon, a balti államokban és Lengyelországban a becslések 13-16 százalék körüli értékekről szólnak (e téren Csehország és Szlovákia a térség legfejlettebb két állama, hiszen ott mindössze a gazdasági tevékenység 5-7 százaléka).

A feketemunkára a jogszabályok bonyolultsága, az adminisztráció színvonala és az önálló foglalkozásúakat érintő társasági (kisebb részben a személyi) adóterhek nagysága mellett az OECD szerint a központi kormányzat megítélése is nagy hatással van. Azokban az országokban, ahol az államgépezetet korruptnak, felelőtlennek és pazarlónak tartja a közvélemény, sokkal inkább elfogadott az adóelkerülés minden fajtája, így a feketemunka is. Az ugyancsak rontja a helyzetet, ha a helyi önkormányzatok „ellenséget” látnak a központi kormányban, és ezért szemet hunynak a helyben elkövetett stiklik felett – mutat rá a jelentés.

A feketemunka visszaszorításában a szakértők szerint nem szabad csak a hatósági fellépésre hagyatkozni. A munkaügyi ellenőrzések vagy az adminisztratív előírások szigorítása ugyan hatékony lehet a teljesen feketén foglalkoztatott dolgozók és munkaadók lefűlése szempontjából, ugyanakkor a probléma nem csekély részét adó „aluldeklarációnál” (tehát amikor a minimálbérre bejelentett dolgozók zsebbe kapják jövedelmük nagyobb részét) már más a helyzet. Emiatt az OECD gazdasági ösztönzők bevetését is fontosnak tartja a hatósági eszközök mellett.⁴⁰⁸

21. Vásárlóerő-paritáson számolva 2006-ban mintegy 20 ezer dollár volt az éves átlagbér Magyarországon, és ez meghaladta a többi visegrádi országban mért szintet. Az OECD szerint az eltelt időben csökkent a különbség: 2007-ben mindössze 1,2 százalékkal emelkedett az átlagjövedelem reálértéke, míg Cseh- és Lengyelországban, illetve Szlovákiában 4,4–6,7 százalék közötti értékeket mértek. Az idei évre is mindhárom szóban forgó államban dinamikusabb reálbér-növekedést várnak az OECD közgazdászai annál a 0,5 százaléknál, amit Magyarország számára jósolnak.⁴⁰⁹

22. Magyarországra a régi uniós tagországok összesen 64,6 milliárd euró értékben ruháztak be 2006. végéig, az új uniós tagok közül csak Lengyelország jutott ennél nagyobb értékben - összesen 68,4 milliárd eurónyi - működő tőkeberuházáshoz a régi tagállamoktól. Az Eurostat által az EU-n belüli - a régi tagországokból az újakba áramló - közvetlen külföldi beruházásokról készített elemzésből kiderül, hogy a régi tagországok működőtőke-beruházásainak növekedése az új tagok felé 2006-ban megtorpant, ebben az évben már csak a részvénytőke-beruházások növekedtek. 2006-ban és az azt megelőző két évben lépett az uniós közvetlen beruházások terén Magyarország Csehország elé. A 2006. évi megtorpanás azt is jelentette, hogy Magyarországra ekkor a 2005. évi 15,2 milliárd eurós, régi uniós tagoktól származó befektetéssel szemben 4,3 milliárdnyi érkezett, mellyel megtarthatta második helyét, de már Románia (7,4 milliárd euró) mögött.

A 2004-2006 közötti hároméves időszakban Magyarországra az Eurostat kimutatása szerint a régi 15 uniós tagország összesen több mint 27 milliárd eurónyi befektetést hozott, amivel Magyarország kiemelkedően az első helyre került. E három év alatt a Magyarországra

⁴⁰⁸Komplex megközelítést szorgalmaz foglalkoztatási jelentésében az OECD. 2008-07-03. Világ gazdaság - Takács Gábor

⁴⁰⁹Magyarország: lemarad a térség egykori „bérbajnoka”. 2008-07-03. Világ gazdaság

érkezett közvetlen külföldi tőkebefektetés a régi uniós tagországokból mintegy kétszeresen haladta meg a mintegy 13-13 milliárd eurónyi uniós tőkét vonzó Lengyelországot és Romániát. 2006-ban a 15 régi tagállam 12 új tagországba irányuló összes közvetlen beruházásának értéke 37,2 milliárd eurónyi volt, szemben a 2005-évi 37,5 milliárd, illetve a 2004 évi 19,1 milliárd euróval.⁴¹⁰

23. A négy visegrádi ország közül Magyarországon mutatkozik a legnagyobb lakossági elégedetlenség a gazdaság állapotával, állapítja meg az a nemzetközi felmérés, amelyet a prágai CVVM közvélemény-kutató intézet készített partnerei segítségével Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában. A felmérés eredménye szerint a magyar gazdaság helyzetét a magyarok mindössze három százaléka minősítette jónak, míg 73 százalék rossznak. 1999 óta ez a legkritikusabb lakossági vélemény a magyar gazdaságról.⁴¹¹

24. A soros közgazdász-vándorgyűlés résztvevői szerint 1.200-1.500 milliárdos adó- s azzal párhuzamosan közel ekkora kiadás-visszafogás nélkül esélyünk sincs arra, hogy a gazdasági növekedésünk érdemben felpörög és a nyugati fejlett országokhoz való felzárkózásunk ismét beindul. A közgazdász-vándorgyűlés résztvevői szerint nem szabad leállni a reformokkal, mert ahogy most kinéz, a jelenlegi struktúrák és mechanizmusok csak ideig-óráig fenntarthatók. A konferencia tapasztalatai szerint a magyar gazdaság a korábbi években lendületesen közeledett az EU átlagos szintjéhez, de ez a felzárkózási folyamat taggá válásunk óta lelassult, sőt az elmúlt két évben gyakorlatilag megállt. Ez utóbbinak a fő oka köztudomásúlag a 2006-ban kényszerűen elhatározott, majd megvalósított kiigazító politika volt, amely szükségképpen fékezte a gazdaság növekedését.

A velünk együtt csatlakozott EU-országokkal, valamint az utánunk EU-taggá vált Romániával és Bulgáriával összehasonlítva különösen fájdalmas a magyar gazdaság rossz felzárkózási teljesítménye. Ez utóbbi oka nem szerkezeti adottságainkban vagy ellátottságunkban keresendő, hanem elsősorban gazdaság- és társadalompolitikai, valamint szabályozási hibákra és hiányosságokra vezethető vissza. A munkaerő-piaci aktivitás nagyon gyenge, az adóék tekintetében a másodikak vagyunk a világon, az állam mérete a gazdaság teljesítményéhez képest még mindig nagyon nagy, és magas az infláció is.

A Magyar Közgazdasági Társaság által kiadott emlékeztetőben az áll: a közgazdász szakma tudatában van annak, hogy a reformok szükségképpen - további - érdeksérelmeket okoznak majd, és ezt a lakossággal tudatosítani kell. A terhek arányos és méltányos elosztása a politika és a gazdaságpolitika művészetének együttes feladata.⁴¹²

25. Sokat dolgozik a magyar, no nem annyit, mint a koreaiak, de a legtöbb OECD tagországhoz képest jóval több időt tölt munkahelyén. Ez mégsem hozza meg a lehetséges eredményt, a munkatermelékenység nem éri el az átlagot, sőt, alig van nemzet, amelyik rosszabb lenne nálunk ebből a szempontból. Az OECD országai között magyarok egy nemrég készült felmérés szerint a negyedik legrosszabb óránkénti munkatermelékenységet produkáltak. A legtermelékenyebb ország Luxemburg lett, óránként 72,20 dollárt ért a munkájuk, a koreai munkások teljesítménye alig 20,40 dollár volt. Koreát csak három országnak sikerült alulmúlnia. Törökország 14,60, Mexikó 16 Lengyelország 19,30 dollárt tudott kitermelni óránként, Magyarország 23, 50 dollárt. Az OECD-államok átlaga 38, a G7-é pedig 45,10 dollár volt. A 2006-os évben a koreai munkaerő például átlagosan 2360 órát dolgozott, ami 676-tal több, mint a G7-es dolgozók munkaideje. Tavaly ugyan már csak 2261 órát dolgoztak a koreaiak, de az OECD-tagok közül egyedül az országban töltöttek 2000 óránál többet munkával az alkalmazottak.

⁴¹⁰Magyarország csak a második kedvenc. 2008.07.25.14:47:00. MTI. pb.hu

⁴¹¹Pesszimizmusban Magyarország az első a visegrádi mezőnyben. 2008-08-01.15:42:21.vg.hu

⁴¹²Reform nélkül esélyünk sincs. 2008.08.01.18:16. portfolio.hu

A munkaórák számában Dél-Koreától alig marad el valamivel Görögország, majd a mediterrán ország után közvetlenül egy kelet-európai trió szerepel a rangsorban: Magyarország, Csehország és Lengyelország. Franciaország nevezetesen rövid, 35 órás munkahetéről, de meg sem közelíti a hollandok évenkénti 1391 órás átlagát, ami hetente 26,75 munkaórát jelent, amivel bőven megelőzik még Norvégiát és Németországot is. Egy másik oka a különbségeknek a kormányok politikája, elsősorban az adópolitika. Az OECD vizsgálata szerint az adókulcs emelése, vagy az egy megkeresett dollárra/euróra eső adó mértéke jelentősen befolyásolja az átlagmunkaidőt.⁴¹³

26. A GfK felmérte, hogy mekkora bizalom övezi 20 szakma és szervezet – orvosok, bankárok, köztisztviselők és önkormányzati képviselők, tűzoltóság, szakszervezetek, a sajtó, a papság, tanárok, vállalatvezetők, a marketingszakma, piackutatók, katonaság, politikusok, rendőrség, postások, ügyvédek, bírák, környezetvédő szervezetek, reklámszakma és a jótékonyági szervezetek – képviselőit. A felmérés 19 európai országban és az Egyesült Államokban mindösszesen 19.760 fő megkérdezésével zajlott 2008. március-április időszakban. Eszerint Az újságíróknál csak a politikusokban bíznak kevésbé a magyarok.

Az egyes szakmák képviselőiben megbízók arányának alakulása Magyarországon, 2008.

Helyezés	Szakma	Bizalom
1.	Tűzoltóság	95%
2.	Postások	90%
3.	Orvosok	86%
4.	Tanárok, tanítók	81%
5.	Katonaság	78%
6.	Rendőrök	70%
7.	Környezetvédő szervezetek	69%
8.	Piackutatók	69%
9.	Bíróság	67%
10.	Ügyvédek	60%
11.	Marketing szakemberek	56%
12.	Köztisztviselők, önkormányzati képviselők	54%
13.	Jótékonyági szervezetek	53%
14.	Papság	53%
15.	Bankárok	48%
16.	Vállalatvezetők	47%
17.	Szakszervezetek	45%
18.	Reklámszakemberek	44%
19.	Újságírók	34%
20.	Politikusok	17%

Forrás: GfK Hungária

A felmérés adatai szerint a legnagyobb bizalom a tűzoltókat övezi világszerte, a lista végén pedig minden országban a politikusok kullognak, de az újságírók, a marketing és reklámszakemberek, valamint vállalatvezetők megbízhatóságáról sem vélekednek túlzottan kedvezően a válaszadók. Magyarországon a megkérdezettek 83 százaléka bizalmatlan, és mindössze 17 százaléka tanúsít bizalmat a politikusok iránt – ezzel az eredménnyel természetesen a lista végén állnak. Nem túl nagy dicsőség, hogy a politikusok előtt az újságírók végeztek a lista 19. helyén, a megkérdezettek mindössze 34 százaléka nyilatkozott úgy, hogy bízik az újságírókban. A GfK Trust Index globális összehasonlításában az újságírók

⁴¹³ Sokat dolgozik, de hiába a magyar. Melocco Anna. 2008. 08. 16. 11:34. origo.hu

iránti legnagyobb bizalmat a kutatók Romániában (62 százalék), a legalacsonyabbat pedig Görögországban (19 százalék) mérték. Nyugat-Európában a válaszadók 34 százaléka jelezte, hogy abszolút hitelt ad az újságírók szavának, ezzel a térségben a bizalmi ranglista 17. helyet foglalják el. A kontinens nyugati feléhez tartozó országok közül a legkisebb bizalmat a svédek (26 százalék), az olaszok (27 százalék) és az oknyomozó és minőségi újságírás egyik hazájaként aposztrofált Nagy-Britanniában szavaz nekik a lakosság (28 százalék).⁴¹⁴

27. Mai statisztika szerint, több mint 1.500 milliárd forintnyi adó és járulék hiányzik az állam kasszájából, aminek már egy része is elég lenne az adóreformtervek fedezésére. A tapasztalatok szerint azonban az összeg felének beszedésére sincs esély, mert a legkritább esetben sikerül csak felszámolás alatt álló cégektől, hónapok vagy évek óta keresett adózóktól behajtani. Nőtt az egy agrárgazdálkodóra jutó hazai mezőgazdasági terület, de az utóbbi időszak változásai még nem minősíthetők igazi koncentrációnak. A KSH tavalyi reprezentatív gazdaságszerkezeti összeírása szerint a földeket 15 százalékkal kevesebb társas és egyéni gazdálkodó használta a két évvel korábbihoz képest.⁴¹⁵

28. Megjelent a Társi Zrt. gondozásában a Társadalmi Riport 2008 című kiadvány, mely a társadalomkutatások területén született legfrissebb tanulmányokat tartalmazó jubileumi, tizedik kötet. A kétévente kiadott kötetek célja, hogy képet adjanak a magyar szociológiában, empirikus társadalomkutatásban lezajlott fontos vizsgálatokról, azok eredményeiről. Az elmúlt 18 évben csaknem 200 kutató munkái voltak olvashatók a kiadványokban, s három kötet angolul is megjelent. Több tanulmány foglalkozott nemzetközi összehasonlító vizsgálatokkal is. A jubileumi kötetben külön fejezet foglalkozik a rendszerváltás óta eltelt időszak társadalmi folyamataival, nyerteseinek, veszteségeinek demográfiai összetételével.

A magyar gazdaság és társadalom, miután sikeresen kiépültek a demokratikus működés jogállami intézményi keretei, a kilencvenes évek közepétől stabil növekedési pályára állt, és sikeresen integrálódott az európai közösségbe. A kiegyensúlyozott és békés átmenet azonban együtt járt számos, rosszul megköthető társadalompolitikai kompromisszummal, így elsősorban az állam által dominált oktatásban és az egészségügyben elmaradtak a szerkezeti reformok. Miközben tehát a rendszerváltás első 10-12 évét viszonylag gyors felzárkózás jellemezte, a magyar gazdaság és társadalom számos elintézetlen ügyet hurcolt magával.

Mindennek oka és következménye, hogy a 2001–2002 utáni hibás gazdasági döntések sorozatának eredményeképpen 2005 végére a növekedési tartalékok jelentős részét elpazarolta az ország. A Társi szerint, jóllehet, 2001–2005 között a magyar történelemben szinte példátlanul nőtt az életszínvonal, az évtized második felére a költségvetési válság és annak következményei nyomják rá bélyegüket, s így lett a rendszerváltás élharcosából a sereghajtók egyike. A kötet szerkesztői szerint a fejlődési pálya megbicsaklását az intézményi reformok elmaradása és a gazdaságpolitika hosszú távon rendbe tehető hibái mellett a pártpolitika eldurvulása, a közpolitika és a kormányzás részben ennek köszönhető bénultsága, helyenként az állam szétesése okozta.⁴¹⁶

29. Más, jelentős tanulmány szerint, a globalizáció ma torz módon működik, mert még szegényebbé teszi a szegényeket, és még gazdagabbá a gazdagokat, pusztítja a földet, ezzel veszélybe sodorja az emberiséget, mondja Joseph Stiglitz, a nyugati világ egyik legnagyobb tekintéllyel bíró közgazdásza. Tanulmánya nyomán írja Matolcsy György, hogy a neoliberális politika a gyakorlatban is kudarcot vallott. Az elmúlt kétszáz évben minden sikeres nemzet eredményei mögött az állam és a piac jó együttműködése állt, de a neoliberálisok szerint az államra nincs szükség, mert a piac - nem létező láthatatlan kezével - mindent megold. Állami

⁴¹⁴ Az újságíróknál csak a politikusok hiteltelenebbek. 2008.08.22.15:52. eMasa

⁴¹⁵ Az elcsalt adókból komolyabb reformokat is kifizethetnénk. 2008.09.03.08:34:50. vg.hu

⁴¹⁶ A Társi idei kiadványa szerint eljött az ideje, hogy rendezzük ügyeinket: elmaradt szerkezeti reformok az egészségügyben, oktatásban. Népszava Online. 2008.09.11.05:20:15. Regős Zsuzsa, nszava.hu

szabályozás nélkül azonban a piac sem működhet hatékonyan. E tévedésnek estek áldozatul a volt szovjet birodalom gazdaságai, mert a lengyelek és a szlovénok kivételével sokkterápiát alkalmaztak az átmenet során, ezért hatalmas veszteségeket szenvedtek el, feleslegesen.

A mai globalizáció torz, más megoldásra van szükség: 1990-2002 között Dél-Ázsia, az Egyesült Államok és az EU kivételével a világ minden részén nőtt a munkanélküliség. A szerző szerint a világ népességének csak öt százaléka lakik olyan országban, ahol csökkennek az egyenlőtlenségek, és 60 százaléka él egyre egyenlőtlenebb társadalmakban. Úgy látja, hogy a gazdag országok többségében is nő a rés gazdag és szegény között. A globalizáció ma gazdag országokat teremt, szegény népességgel: az emberek többsége nem nyer vele, hanem veszít. A globalizáció öt nyílt sebe: a fejlett országoknak kedvez, miközben a szegények pórul járnak; anyagi előnyökért feláldozza a környezetet; elveszi az államok önrendelkezését, ezzel aláássa a demokráciát; sok a vesztese; és valójában amerikanizáció, ami a világ nagy részének nem jó. A piacgazdaság több eltérő modellje - skandináv, európai szociális, angolszász liberális, japán - közül az amerikai ráerőltetése a fejlődő világra káros, mert nem ez a legjobb piacgazdaság. Például a svéd jobban működik.⁴¹⁷

30. A tavalyi 39. helyről a 47. pozícióba csúszott vissza Magyarország a Transparency International (TI) által összeállított korrupciós érzékelési index listáján. Az eredmények bemutatása alkalmából tartott sajtótájékoztatón minden szakértő azt hangsúlyozta, hogy a tendencia a gazdasági lemaradás képét vetíti előre. Jelentős visszaesés következett be a korrupciós érzékelésben, a 47. hely nyolc pozíciónyi zuhanást jelent. A mutató ugyan nem romlott jelentősen, az azonban elgondolkodtató, hogy semmiféle javulás nem figyelhető meg, mondta a szakértő. Magyarország a tavalyi 5.3 pont után 5.1 pontot gyűjtött össze a 10-es skálán: a legjobb Dániának 9.3 pontja van. Figyelemre méltó, hogy a listát nézve a fejlettség és a korrupció szintje között valóban látványos összefüggés fedezhető fel, és ezt komolyabb kutatások is bizonyítják.

A korrupciós érzékelési index (CPI) 1 pontos növekedése 4 százalékos átlagjövedelem-növekedést, illetve a GDP 0.5 százalékát kitevő külföldi működőtőke-beáramlást jelent. Természetesen az ok-okozati láncok nincsenek feltárva, de az összefüggés akkor is figyelmeztető: a korrupciós szint stagnálása, romlása a teljes magyar felzárkózási folyamatot veszélyeztető jelenséggé vált. A főbb problémák között a TI első helyen nevezi meg az átláthatatlan párt- és kampányfinanszírozást, ami mellett az elit korrupció virágzik. Ezen túl a közbeszerzési rendszer áttekinthetetlensége és kijátszhatósága, valamint a gyenge jogalkalmazás, enyhe szankcionálást emelték ki a jelentés készítői. Ugyanakkor a korrupció komplex társadalmi jelenség, éppen ezért a civil szféra gyengesége, a politikai akarat hiánya és általában a korrupció társadalmi elfogadottsága is szerepet játszik a gyenge teljesítményben. Azt, hogy a korrupció terén mutatott eredménytelenség összefügg a gazdasági felzárkózással, jól mutatja a régiós pozíciók alakulása. 2001-ben még csaknem 1 teljes ponttal jobb eredményt mutatott fel Magyarország, mint a kelet-közép-európai térség átlagosan. 2008-ra a különbség teljesen eltűnt, pontosan az átlagos korrupciós érzékelési szinten vagyunk. Érdekesség: 2004-ben teljesen megállt az Európai Unióhoz történő felzárkózás egy főre jutó GDP tekintetében.⁴¹⁸

31. Tavaly is nagyot javítottak államháztartási helyzetükön az euróövezet országai: államháztartási hiányuk az összesített GDP 0,6 százalékával volt egyenértékű a 2006-os 1,3 százalék után. Az EU statisztikai hivatalának revideált adata alapján, a jelentős javuláshoz az is hozzájárult, hogy az euróövezeti GDP tavaly még 2,6 százalékkal nőtt, a 2006-os 2,8 százalékos többlet után, amely hatéves rekordütem volt. Az euróövezeti országok összesített államháztartási hiánya 2005-ben az összesített hazai össztermék 2,5 százalékával, 2004-ben a

⁴¹⁷ Sokkterápia: Magyarország hatalmas veszteségeket szenvedett el, feleslegesen. Matolcsy György. 8. évfolyam 36. szám, 2008.09.04. hetivalasz.hu

⁴¹⁸ Megkongatták a vészharangot Magyarországnak! 2008-09-23.14:09. portfolio.hu

2,9 százalékkal, 2003-ban a 3,1 százalékkal volt egyenértékű, akkor még meghaladva a 3,0 százalékos EU-beli deficitkorlátot. Az tagországok büntetés terhe mellett kötelesek betartani a deficithatárt, de büntetőeljárást az EU eddig még a legnagyobb határsértők, korábban Franciaország és Németország ellen sem vitt végig. Németország tavaly a GDP 0,2 százaléka szorította le hiányát a 2006-os 1,5 százalékról és a 2005-ös 3,3 százalékról, Franciaországé 2,7 százalékos volt a 2006-os 2,4 százalék után. Ott utoljára 2004-ben volt 3 százalék fölött - 3,6 százalékon - a hiány.

Az egész EU-ban a hiányosak listavezetője 2006-ban Magyarország volt, a GDP 9,3 százaléka megfelelő államháztartási hiánnyal, ez tavaly meredeken, 5,0 százalékra csökkent az EU statisztikája szerint, de ezzel is Magyarország maradt az első. A második helyre Görögország került - 3,5 százalékos tavalyi hiánnyal - a tavalyelőtti második helyezett Olaszország helyébe. A "hiányosok" sorában a harmadik Nagy-Britannia volt, 2,8 százalékos deficitel, majd Franciaország következett 2,7 százalékkal. A 2006-os harmadik helyezett Portugália az ötödik helyen végzett tavaly.⁴¹⁹

32. Az európai vásárlóerő listán egy év alatt három hellyel a 28.-ra csúszott Magyarország. A GfK GeoMarketing által 41 országban elvégzett GfK Európai vásárlóerő 2008/2009 című felmérés szerint első helyen Lichtenstein áll, a sereghajtó Moldova. (A vásárlóerő az adók levonása után a lakosság egy főre jutó rendelkezésre álló elköltethető jövedelmének a mértéke, beleértve minden kapott állami juttatást.) Magyarországon a tehetősebb településeknek, így például Budapest lakóinak 8.988 euró (2.4 millió forint) áll rendelkezésére évente, ami nagyjából az alacsony vásárlóerejű németországi településeken regisztrált összegnek felel meg; a szegényebb településeink fogyasztójának évente csak 2.086 euró (564 ezer forint) áll rendelkezésére. Az első helyen álló Liechtenstein polgárai mintegy 45.000 Eurót (12 millió forint), a második helyezett Luxemburg polgárai 28.192 Eurót, az ezt követő Svájc polgárai pedig 26.842 Eurót (7.3 millió forint) költöttek el átlagosan. Németország átlagosan 18.734 Euróval (5 millió forint), egy helyet javítva a tizedik helyre jött fel. Az első tízben szereplő országok közül Izland az egyik vesztes, mely a 2007-es negyedik helyről 2008-ban a hetedikre esett vissza.⁴²⁰

Ha a magyarországi átlagot 100-nak tekintjük, akkor a legmagasabb index 162 (Budapest XII. kerülete), míg a legalacsonyabb 37,6 (Csenyété), azaz négyszerese a leggazdagabb település vásárlóereje a legszegényebbének.

33. A Deloitte közzétette az Európát, a Közel-Kelet országait és Afrikát magában foglaló EMEA térség leggyorsabban fejlődő technológiai vállalatainak rangsorát. Az 500 leggyorsabban fejlődő cég közé idén 14 magyar vállalat is bejutott. A Deloitte Technology Fast 500 EMEA (Európa, Közel-Kelet, Afrika) régióra vonatkozó teljes rangsora ma a térség 23 országára kiterjedően, az állami és a magánszektor olyan technológiai cégeit rangsorolja, amelyek működésük első évében legalább 50.000 eurós árbevételt realizáltak. Az idei Fast 500-as listán 14 magyar cég is szerepel, közülük kettőnek sikerült a legjobb száz közé is bekerülnie. Az üzleti informatikai alkalmazások integrációjával foglalkozó Alerant Informatikai Zrt., legjobb magyar helyezettként az ötszázas lista 27. helyén végzett, az elmúlt öt év alatt elért 3.677 százalékos árbevétel-növekedésével. Az ügyfélhívó-rendszerek és információs terminálok gyártásával, kereskedelmével és üzemeltetésével foglalkozó, az elmúlt öt év során 2233 százalékos árbevétel-növekedést elérő Onlinet Kft. pedig 63. lett a térség leggyorsabban fejlődő technológiai cégeinek rangsorában. Az idei rangsor alapján megállapítható, hogy a vállalkozások öt év átlagában mért árbevétel-növekedése 1.297 százalék volt.⁴²¹

⁴¹⁹ Mennyire lyukas az EU államainak zsebe? - Listavezető a magyar büdzséhiány. MTI, 2008-10-22.15:22. hirszerzo.hu

⁴²⁰ Vásárlóerő: egy átlag budapesti egy gyenge németnek felel meg. 2008-11-18.16:00:12. VGO

⁴²¹ 14 magyar vállalat a Technology Fast 500-ban. 2008.11.28.11:11. Prim Online

34. A KSH kiadta az új függőségi indexét, mely szerint energiafüggőségünk meghaladja az EU átlagát, és Oroszországra is nagyobb mértékben hagyatkozunk annál. Az Európai Unió (EU-27) energetikai helyzetét nettó importőri státusa határozza meg. Ez az exportáló országoktól való bizonyos mértékű függőséget jelent, ami egyrészt az ellátás biztonságát, másrészt az energiaköltségeket érinti. Az EU-27 energiafüggőségi rátája 2006-ban 54%-os volt, egy százalékponttal magasabb, mint 2005-ben. (A mutató a nettó import és a fogyasztás hányadosa, százalékos formában kifejezve. Negatív értéket akkor vehet fel, ha a kivitel meghaladja a behozatalt, ez 2006-ban az EU-27 országok közül csak Dániában valósult meg.) A dán esettől eltekintve a legalacsonyabb, 20% körüli függőségi rátája Lengyelországnak és Nagy-Britanniának volt, míg a legmagasabb, 100%-os rátát Luxemburgban, Máltán és Cipruson mutatták ki. Ezekben az országokban gyakorlatilag nem termeltek belföldön elsődleges energiát. Magyarországon a mutató értéke 62.5% volt, ezzel a 27 tagország közül a 14. helyet foglaltuk el.

Az Európai Unió leginkább a kőolaj esetében van ráutalva behozatalra, energiafüggőségi rátája e termék esetében mintegy 80%. A nukleáris energia az EU-27 országok elsődlegesenergia-termelésének 29%-át biztosította. Magyarország energiahordozó-behozatalának 65%-át 2007-ben (folyó euróban kifejezett adatok alapján) Oroszországból szerezte be. Az összes energiahordozó-import forintárai évente nagy ingadozás mellett (két évben még csökkenés is előfordult az előző évhez képest) 2007-ben 89%-kal haladták meg a 2000. évit, ami évente átlagosan 9,5%-os növekedési ütemnek felel meg (összehasonlításképpen az időszakban a világpiaci referencia-olajár 2.4-szeresére nőtt).⁴²²

35. Másik ilyen index szerint minden harmadik magyar érintett, amikor a fogyatékosok világnapját hivatkozzák. Magyarországon 600 ezerre becsülik a tartósan egészségkárosodott és fogyatékosokban szenvedő emberek számát. A világon mintegy 650 millió ember él fogyatékkal. Az ő jogaik védelméről az ENSZ 2006 decemberében fogadott el egyezményt. Ettől azt remélik, segítséget nyújt ahhoz, hogy többé ne szoruljanak a társadalom periferiájára. A világ fejlett országaiban a lakosság mintegy 10 százaléka él valamilyen fogyatékosággal. Magyarországon a megváltozott munkaképességűek alig 10 százalékának van munkája. 2006-ban elkészült az új országos fogyatékosügyi program; a fogyatékkal élőket a foglalkoztatáson, az őket alkalmazó cégek támogatásán keresztül is segíti az állam, de még így is a megváltozott munkaképességű embereknek alig tíz százalékát foglalkoztatják, míg ez az arány az Európai Unió országaiban 40-50 százalék körüli.⁴²³

36. Ugyancsak egyfajta függőséget jelent az a körülmény, hogy a statisztikai adatok szerint a megszorításoknak az elmúlt években megvalósított változata az itthon megtermelt jövedelmek nagymértékű külföldre áramlását segíti elő! A Levegő Munkacsoport elnöke az Országgyűlés Költségvetési Bizottságának ülésén beszélt erről, mert a költségvetési és adótörvények jelenlegi változatának elfogadása ugyanezt vetíti előre 2009-re. Magyarország Nemzeti Számláiban közzétett adatok alapján látható, hogy a kivitt jövedelem összege 2006-ban és 2007-ben ugrott meg rendkívüli mértékben, vagyis éppen a belső megszorítások éveiben. (Ez a folyamat nem törvényszerű: Szlovákiában például 2003 óta csökkenteni tudták a külföldi működő tőke által kivitt jövedelem GDP-hez viszonyított arányát, miközben a külföldi működő tőke állománya nőtt.)

A külföldi befektetések felértékelésében a kormányzati szervek is érdekeltek, mert a külföldi befektetések összegében mérik munkájuk eredményességét. Ebből következik, hogy az egész külföldi működő tőke befektetési folyamata egy hatalmas pénzügyi buborék, amelynek most, a válság idején, különösen sürgető a felülvizsgálata.

Civil szervezetek, szakszervezetek és szakértők széles körével konzultált a Levegő Munkacsoport a 2009. évi költségvetési törvényjavaslatról és a kapcsolódó adó- és egyéb

⁴²²Jobban függünk az orosz energiától, mint az uniós átlag. 2008.11.30.10:06. portfolio.hu

⁴²³Minden harmadik magyar érintett - ma van a fogyatékosok világnapja. MTI, 2008-12-03.10:48. hirszerzo.hu

törvényjavaslatokról. A megkérdezett összes szervezet egyetértett abban, hogy a közszférát érintő megszorítások tovább súlyosbítják társadalmi és gazdasági bajainkat. Az oktatás és az egészségügy válsága, valamint a csökkenő jogbiztonság immár a gazdasági fejlődésünk egyik legsúlyosabb gátjává vált. Abban is teljes volt az egyetértés, hogy létezik a kibontakozást lehetővé tevő megoldás: a terheket igazságosabban, ésszerűbben kell megosztani.⁴²⁴

37. A súlyos függőség további mutatója, mely szerint Magyarországon százból harminckilenc munkaképes felnőtt dolgozik. (A 27 tagú unióban csak Máltán kevesebb a foglalkoztatottak száma.) A Munkástanácsok Országos Szövetsége szerint a jövő évi költségvetés miatt tovább romlik a munkavállalók helyzete. „Magyarországon kétszáznyolcvanezer gyermek él olyan családban, ahol senki nem dolgozik.” Vukovich Gabriella demográfus, statisztikus a Demo-Stat Iroda vezetője felhívta a figyelmet arra, hogy az iskolai végzettségnek óriási szerepe van a foglalkoztatásban. Legnagyobb bajban az alacsony végzettségűek vannak, körükben 16 százalékos a munkanélküliségi ráta. Ez jóval elmarad az unió 9,2 százalékos átlagától.⁴²⁵

38. Az amerikai Központi Hírszerző Ügynökség honlapján olvasható kutatás szerint már nincsenek tízmillióan a magyarok Magyarországon. A KSH közlése szerint viszont vagyunk annyian. A CIA honlapján elektronikus változatban is elérhető, 2008-as The World Factbook szerint már csak 9.930.915 fő él Magyarországon. A magyarországi KSH ennél csaknem százezer fővel többről lakosról tud. Régóta folyik a találgatás, vajon melyik évben jutunk a lélektani határnak számító tízmilliós lélekszám alá, Vukovich Gabriella demográfus szakértő szerint könnyen lehet, hogy ez már meg is történt. A kivándorlási, különösen a magyar állampolgárok kivándorlására vonatkozó adatok kevésbé megbízhatók, mivel az országot tartósan elhagyóknak elvileg ki kellene jelentkezniük ugyan a lakóhelyükről, ezt azonban igen kevesen teszik meg, számukról így csak közvetett becslések léteznek. Tény, hogy 1981 óta folyamatos a népességfogyatkozás, a társadalom elöregedése, és ha ez a trend nem mérséklődik, annak katasztrofális következményei lesznek. Kamarás Ferenc a statisztikai hivatal főtanácsadója szerint a KSH számai megfelelnek a valóságnak, a 2001-es népszámlálás adatai, valamint az azóta regisztrált születések és halálozások alapján számítják ki a népességszámot, a be- és kivándorlási adatokat is figyelembe véve. Elismerte, utóbbiról nincsen pontos információjuk.⁴²⁶

39. Magyarország a 44-ik helyen végzett azon a listán, amelyet a washingtoni székhelyű Heritage Foundation kutatóintézet állított össze a gazdaság működésének szabadságáról a világ 183 országát figyelembe véve. Az első helyezést az idén is Hongkong kapta, s ezzel már a 15. éve vezeti folyamatosan a listát, megelőzve Szingapúrt. A vizsgálatban szereplő 43 európai ország közül Magyarország a 22-ik helyet foglalja el, 66,8 pontos (tavaly 67,2 pontos) mértékű gazdasági szabadságával meghaladja az európai (66,8) és a világátlagot (60,3 százalék) egyaránt.

A washingtoni székhelyű szervezet 183 országot értékelt a gazdaság szabadságfoka alapján, vizsgálta többek között a kereskedelmet, a vállalkozások működését, az adórendszert, a kormánykiadásokat, a monetáris politikát, a beruházásokat, a munkaerőpiacot, a pénzügyi szolgáltatásokat, a magántulajdon védelmét, a korrupciót, 0 és 100 pont között osztályozva az országokat. A magasabb pontszám mérsékeltebb kormányzati beavatkozást jelent. Magyarország több közép-kelet európai országgal egyetemben a harmadik, a „mérsékelten szabad” országok kategóriájába került és a 44. helyet foglalta el (67,2 ponttal). Magyarországot

⁴²⁴Kinekazérdeakeajövedelmekkiáramlása? 2008.1124.34.02.

http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anyagok/ogykoltsbiz-lmcs_0812.pdf

⁴²⁵Százból harminckilenc munkaképes felnőtt dolgozik. Kiss Gergely. mho.hu

⁴²⁶Lélektani határ alatt: a CIA úgy tudja már nincs 10 millió Magyarország népessége. kreativ.hu, mno.hu, 2009.01.12.11:15.gondola.hu

a régióból Szlovákia (36. hely) és Csehország (37.) előzte meg, mögé került Bulgária (56.), Románia (65.) Szlovénia (68.) és Lengyelország (82.), de például Franciaország is (64.)

Az elemzők a kereskedelmet tartják a legszabadabbnak Magyarországon, ez a terület 85,8 pontot kapott, a második helyen a befektetések állnak, 80 ponttal, a harmadik helyen áll a vállalkozások működésének a szabadsága, 77,4 ponttal. A legrosszabb értékelést a kormánykiadásokra vonatkozó kategóriában adták az elemzők, mindössze 19,2 pontot (tavaly még 26,5 pontot adtak) azzal az indoklással, hogy a kormányzati újraelosztás szerepe rendkívül nagy, az elmúlt évben a kormányzati kiadások a GDP 51,9 százalékát tették ki. Az elemzés kiemeli, hogy bár a magángazdaság jelentősen növekedett, az állam továbbra is közvetlenül jelen van például a mezőgazdaságban, az áramellátásban, a közlekedésben.

Más megközelítésből, a Freedom House amerikai szervezet világjelentése szerint Magyarország tavaly is a világ stabil demokráciái közé tartozott, maximális pontszámot ért el a politikai, valamint a polgári jogok tiszteletben tartása terén. A washingtoni központú független kutatóintézet Magyarország 2008-as demokrácia-teljesítményét 2007-hez hasonlóan a legmagasabb pontszámmal értékelte mindkét vonatkozásban, a politikai és a polgári jogok tekintetében (az 1-től 7-ig terjedő skálán ez 1-es osztályzatot jelent). A demokrácia terjedését 1941 óta világszerte támogató nem kormányzati szervezet besorolása szerint Magyarország a vizsgált 193 országból azon 89 közé tartozik, amely szabadnak minősül. Egyelőre csak az országok besorolása, illetve a világ régióinak általános értékelése ismert.⁴²⁷

3.6 Kormányzati információ- és tájékoztatáspolitikai 2007-2008

1. A mobiltelefonok mikrokapcsolóinak törésétől az adóig mindenben tájékozott lenne a lakosság, ha a 125 millió forintból készülő ingyenes reformlap eljutott volna a postaládákba. Az újságot kinyomtatták, de mi nem ismerünk olyat, aki kapott volna belőle. A kormány reformjait reklámozó kiadvány (az „Új Magyarország - Tájékoztató a megújuló Magyarországról” című reformpropaganda) ugyanis nem jutott túl a Miniszterelnöki Hivatal (MEH) határain. A reformpropagandát 125 millió forintért kinyomtatták, ráadásul hárommillió példányban. adott cukrot tartalmaznak”. Információk szerint a lapot gyakorlatilag nem terjesztették, csak néhány helyen került a postaládákba, a biztonság kedvéért például a II. kerületben, ahol a kiadványt szívügyének tekintő Gyurcsány Ferenc lakik.

Megkeresték a MEH marketingkommunikációs igazgatóját, aki elmondta, a terjesztéssel ők is tapasztaltak problémákat, amelyet jeleztek szerződéses partnerük, a Magyar Hivatalos Közlönykiadó felé, és kérték a hiányosságok pótlását. A nyomdaköltségről szóló számlát, amely 95 669 130 forint + áfa, elfogadták, mivel a nyomda elvégezte a munkát.⁴²⁸

2. Az InfoRádió által megkérdezett politológus szerint Gyurcsány Ferenc kormányfő kezdeményezte Gál J. Zoltán kabinetfőnök távozását. Lakner Zoltán úgy véli: a miniszterelnök azért dönthetett így, mert az utóbbi években sok kritika érte őt és a kormányzati kommunikációt. Lakner szerint Gál J. Zoltán két szempontból is nagyon fontos szerepet töltött be, egyrészt ő irányította a miniszterelnökkel összefüggő kommunikációt, másrészt kabinetfőnökként egyfajta kapuőri tevékenységet látott el. Ennek köszönhetően jelentősen befolyásolhatta, hogy a kormányfő kivel találkozott..., Gál J. az utóbbi években nem volt különösebben népszerű az MSZP-frakcióban, mivel sokan úgy gondolták, hogy rossz tanácsokat ad a miniszterelnöknek. Gál J. már egyszer önként távozott a kabinetből, akkor a kormányzóvivőséget hagyta ott, és szegődött Gyurcsány Ferenchez, aki már nem titkoltan kormányfői megbízatásra készült.⁴²⁹

⁴²⁷ Heritage Foundation: mérsékelten szabad a magyar gazdaság. 2009.01.13.15:33. MTI, hvg.hu; Magyarország kitűnőt kapott demokráciából. 2009.01.13.13:54:00. MTI, pb.hu

⁴²⁸ Titkos kormánypropaganda senkinek. Földes András. 2008.01.11.07:53. index.hu

⁴²⁹ Lakner: "Gál J. Zoltánt Gyurcsány menesztette". 2008.01.21.16:13. InfoRádió, inforadio.hu

3. Az Országgyűlés gazdasági és informatikai bizottsága informatikai és távközlési albizottságának január 23-i ülésén megalakult az e-Befogadás és Információs Társadalmi Fórum. A fórum célja, hogy a magyar társadalom vezető képviselőit összefogva biztosítsa a hátrányos helyzetűek, idősek, vidéken élők Internethez jutását és a képzésüket. Az e-Befogadás azt is szeretné elérni, hogy az elkövetkező két év alatt egymillió fővel csökkenjen azok száma, akiknek nincs lehetősége a világháló használatára. A fórum tagsága nyitott, azokból a szervezetekből áll, akik szívükön viselik az e-Befogadás kérdéskörét, és tettek vagy tesznek a digitális szakadék áthidalása érdekében. E szerveződés felöleli a parlamenti pártok képviselőit, a kormányzat illetékeseit, a gazdasági vállalkozások vezetőit, és az információs társadalom területén működő civil szervezeteket.⁴³⁰

4. Három magyar tulajdonban lévő cég kifogásolja a Központi Szolgáltatási Főigazgatóság - áfa nélkül becsült értéken 25 milliárd forintos - szoftver beszerzési tenderét, közölte Kürti László, az Open SKM Angecy Kft. A kormányzóvivő szerint a cégek félreértik a helyzetet, mert a keretmegállapodás éppen nyitást jelent a nyílt forráskódú szoftverek beszerzéséhez. A Közbeszerzési Értesítő szerint központosított közbeszerzési eljárás alapján keretmegállapodást kötnek már korábban beszerzett szoftver-licencek bővítésére, kiegészítésére, meghosszabbítására, verziókövetésére, cseréjére, valamint új szoftverlicenccel beszerzésére és kapcsolódó szolgáltatások teljesítésére. A három cég, az Open SKM Agency Kft., az ULX Nyílt Forráskódú Tanácsadó és Disztribúciós Kft., valamint a Multiráció Kft. szerint a pályázat versenykorlátozó, mert gátolja a nyílt forráskódú szoftvertermékek felhasználásának esélyegyenlőségét az oktatásban és az államigazgatásban. A nyílt forráskódú szoftverek programjának dokumentációját nyilvánossá teszik, míg a zárt forráskódúakét, mint amilyenek a Microsofté, nem.

A tenderdokumentáció műszaki leírása alapján feltételezhető, hogy csak Microsoft szoftverrel lehet pályázatot nyerni. Ezért a három cég először konzultációt kezd a Közbeszerzési Döntőbírósággal, kezdeményezik a kiírás visszavonását a Miniszterelnöki Hivatalnál valamint bejelentést tesznek az Európai Bizottságnál. Daróczi Dávid kormányzóvivő szerint a keretmegállapodás éppen nyitást jelent a nyílt forráskódú szoftverek beszerzéséhez. A tenderen azért a Microsoft típusú szoftverek szerepelnek, mert ezek a legelterjedtebbek Magyarországon.⁴³¹ (Meg kell jegyezni, hogy ez az egyoldalú függés a Microsoft-licenctől, már nem elfogadott az európai országokban.)

5. Kormányközeli források szerint a médiahatóság rendszere megváltozik. Voltak olyan szándékok, hogy a Nemzeti Hírközlési Hatóságot (NHH-t) összevonják az ORTT-vel, de ez nem tűnik megvalósíthatónak. Végül az NHH tulajdonképpen változatlan formában maradna meg, ebbe az ellenzéknek továbbra sem lesz beleszólása, a hírközlési piac irányítása továbbra is kormányoldali monopólium lenne. Új forrás lenne a finanszírozásra a kereskedelmi médiumok által fizetendő regisztrációs díj. Kimaradtak a kábelszolgáltatók és hírközlési piac egyéb szereplői a finanszírozásból, pedig a kábelszolgáltatóknak kellene fizetni díjat.

Minden közszolgálati médiát (televíziókat, rádiókat) össze akarnak vonni mint költséghatékony megoldást, de azzal sok befolyásolási és üzleti lehetőség is megszűnik, ami nem mindenkinek az érdeke. Az összevont médiák kezelésére létrejönne a Közszolgálati Műsorszolgáltató Zrt, melyet egy Igazgatótanács irányítana.⁴³²

6. A Digital Natives szerződésének felbontását kezdeményezte a Kormányzati Kommunikációért Felelős Szakállamtitkársággal. A céget a nemzetközi online megoldások gyakorlatainak elemzésére kérte fel a szakállamtitkárság. Ez az informatikai cég már az előző (jobboldali) kormánynak is dolgozott. Mostani visszalépését a politikai csatározások légkörével indokolta. A már elkészült, mintegy háromszáz oldalas tanulmányt a Kormányzati

⁴³⁰ Megalakult az e-Befogadás és Információs Társadalmi Fórum. 2008.01.24.09:32.OTS. prim.hu

⁴³¹ Magyar cégek a kormányzati szoftvertender ellen. 2008.01.24.15:40. MTI, STOP

⁴³² A Műsorszolgáltató Zrt-t egy Igazgatótanács irányítaná. 2008.02.05.14:22, ma.hu, itmania.hu

Kommunikációért Felelős Szakállamtitkárság részére térítésmentesen átadta. A tanulmány a www.digitalnatives.hu honlapon szabadon hozzáférhető.⁴³³

7. Jelenleg Magyarországon nincs olyan hivatal, amelyik pontosan meg tudná mondani, hogy hányan dolgoznak minimálbéren az országban. A „potyautasok” elleni hajszában a kormány egy-másfél millió főről beszélt, miközben az Eurostatnak küldött hivatalos adataink szerint a dolgozók alig nyolc százaléka, vagyis csak 300-350 ezren tartoznak ebbe a körbe. A társadalombiztosítást „jogtalanul” igénybe vevők többségéről időközben kiderült, hogy állami alkalmazottak, s legfeljebb a hivatali nyilvántartás hiányossága miatt maradtak ki a rendszerből.

A pénzügyminiszter a minimálbér kétszerese után fizetendő elvart járulékalap bevezetésekor arra hivatkozott, hogy a dolgozók közel felét erre a fizetésre jelentették be. A kormánypárti sajtó erre rákontrázva másfél-két millióra becsülte a minimálbéren bejelentett dolgozók számát, akik egyébként „villákban laknak és terepjáróval furikáznak”. Mindez azért érdekes, mert jelenleg hazánkban egyetlen állami hivatal sem tudja megmondani pontosan, hány honfitársunkat jelentették be minimálbéren. A minimálbéren foglalkoztatottokról a sajtóban napvilágot látott számok egymilliótól 1,8 millió föig terjedtek. Ezek az adatok valószínűleg a személyi jövedelemadó-bevallások egyszerű leképezéséből származnak, noha azok egyáltalán nem alkalmasak arra, hogy a minimálbéren bejelentettek számáról reális képet adjanak. Többek között azért, mert a dolgozók mintegy 30 százaléka nem dolgozza végig a teljes évet, így az éves bevallásban szereplő szja-befizetést hiba az év tizenkét hónapjával elosztani.

Az APEH 2006-os adatokra támaszkodva állítja a szja-bevallások adatai alapján, hogy az összevont jövedelmet elérők közül 1,2 millió magánszemély rendelkezett a minimálbér összegének megfelelő vagy annál kevesebb éves jövedelemmel. Ebből a létszámból megközelítőleg 960 ezer főnek volt bérjellegű jövedelme. A bérjellegű jövedelemmel rendelkező minimálbéreseket, vagy az alatt keresők csoportja a bérjövedelemmel rendelkezők 3,844 millió fős táborának közel 25 százalékát képviseli.⁴³⁴

8. A Miniszterelnöki Hivatalban (MeH) lezajlott személyi- és szervezeti változások a kormányzati kommunikációt is érintik. Az átalakítás szerint ezentúl Baráth Péter kommunikációs főigazgató felel az eddig Daróczi Dávid szóvivő által vezetett kormányzóvivői iroda irányításáért. A kormányban végrehajtott személycserék mellett – Takács Albert igazságügyi minisztert leváltotta Draskovics Tibor – más változások is történnek a MeH-nél. Ficsor Ádám kabinetfőnök - Gál J. Zoltán utóda – átalakítja a miniszterelnöki kabinetet, ami sok szempontból érinti a kormányzati kommunikációs struktúrát is. Budai Bernadett áll ki a hétfő, keddi, csütörtök, pénteki kormányzóvivői tájékoztatókon, és válaszol az ellenzék bejelentéseire. Daróczi Dávid a kormány meghatározó intézkedéseit interpretálja, és a háttérben tájékoztatja a sajtót, de a jövőben közvetlenül nem ő, hanem Baráth Péter irányítja a kormányzóvivői irodát. A kormányzóvivők teljesítményéért formálisan Baráth Péter kommunikációs főigazgató felel. Ficsor Ádám őt jelölte ki, hogy felügyelje a miniszterelnöki kabinet tájékoztatási, meggyőzési, napirend-formálási tevékenységét. A marketinghez, PR-hoz, a politikai kommunikációhoz, és sajtóhoz kapcsolódó feladatok Baráth Péter irányítása alá rendelése nem jelent nagy változást, mert eddig is a kommunikációs főigazgató hatáskörébe tartoztak ezek a tevékenységek.⁴³⁵

9. Késik az egységes kormányzati könyvelés terve, még nincs kész nyilvántartás, bár évek óta szerepel a kormányzati tervek között, még mindig nem tudható pontosan és naprakészen, hogy mire mennek el az állami büdzséből származó pénzek a különböző költségvetési szerveknél. Először 2006-ban vetődött fel annak az igénye, hogy a kormányfő, valamint a

⁴³³ Megelőgelte a tanácsadó a politikai csatározást – Felmondott. 2008-02-12.15:33:43. fn.hu

⁴³⁴ A kormány hamis adatokat közöl a minimálbért keresőkről. Magyar Nemzet, 2008-02-12.07:09. hirtv.hu

⁴³⁵ MeH - a kommunikációt is érintik az átszervezések. 2008.02.13.15:02. index, Kreatív Online

miniszterek – különösen a pénzügyminiszter – akár napi szinten is nyomon követhessék az intézmények pénzügyi helyzetét, a bevételek és kiadások alakulását. Az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról, valamint az ezeket megalapozó lépésekről szóló, 2006 nyarán hozott, 2118-as számú kormányhatározatban két helyen is felbukkan a pénzügyek egységesítésének szándéka.

A dokumentum szerint javaslatot és intézkedési tervet kell készíteni a minisztériumok pénzügyi és gazdasági tevékenységét támogató egységes informatikai rendszer kialakítására és bevezetésére, ám szükség van annak a felvázolására is, hogy miként alakítható ki teljes körű nyilvántartás a költségvetési szervek kötelezettségvállalásairól. A kormányhatározatban található átalakítások előrehaladtáról a kormányzati igazgatás összehangolásáért felelős tárca nélküli miniszter titkársága tavaly ősszel készített egy kimutatást. Ebben azonban e két feladatról csupán annyi szerepel, hogy a megtett intézkedésekről szóló beszámoló a közeljövőben kerül a kormány elé. Azt nem sikerült kideríteni, hogy mindez pontosan mit is takar, annak ellenére, hogy az eredeti határidő az egységes számítástechnikai rendszer esetében 2007. március 31-e, a nyilvántartás esetében pedig 2006 vége volt.⁴³⁶

10. Mintegy 600 ezer forintjába került egy egyéni vállalkozónak a munkaügyi ellenőrök látogatása, de másfél év alatt sem derült ki, a munkaügyi felügyelőség munkatársai jogosan büntették meg 600 ezer forintra vagy a pontatlan adatkezelés áldozata lett. Alkalmazottait az Országos Egészségbiztosítási Pénztár és az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázisban sem találták az ellenőrök, pedig mindkettő feltétele a törvényes foglalkoztatásnak. Hiába igazolta a cégvezető, hogy bejelentette munkavállalóit, az OEP is alátámasztotta a vállalkozó állítását, a felügyelőség nem látta igazoltnak állítását. A Népszava tipikus eseményt idéz fel.

Egy foglalkoztató téves nyilvántartás áldozata lett: 2006 augusztusában egy munkaügyi ellenőrzésnél hiányosságok merültek fel: az ellenőrök úgy találták, nyolc munkavállaló munkaviszonya nem rendezett. A Munkaügyi Nyilvántartó Központban nem találták nyomát, hogy be lennének jelentve (feltehetően feldolgozás híján), az OEP nyilvántartásában sem szerepeltek, pedig a cégvezető valamennyi munkavállalónak igazolhatóan folyamatosan fizette a járulékait. (Az egyik dolgozót például annak ellenére nem találták az adatsorban, hogy 2005 novemberében táppénzt utaltak neki, egy másik alkalmazott pedig 2000-től folyamatosan be volt jelentve.) A munkáltató postai bizonylattal igazolta, hogy törvényesen bejelentette munkavállalóit. A Közép-magyarországi Munkaügyi Felügyelőség mégis kétfélmillió forintra büntette, noha az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázis (EMMA) szerint minden rendben van, sőt, a Fővárosi és Pest Megyei Egészségbiztosítási Pénztár is igazolta, az érintett dolgozókat bejelentették a munkaszerződés megkötésekor.

A felügyelőség a bírósági keresetig az OEP-et tekintette etalonnak; azt mondták, ami abban szerepel, az hiteles, ami pedig hiányzik belőle, az nem létezik – állítja a vállalkozó. Utána az EMMA-nyilvántartásra hivatkoztak, pedig – ahogy fogalmazott – akkor már mindenki tudta, hogy annak megszüntetése már folyamatban van, mert nem hiteles, a valósághoz szinte semmi köze. Emlékeztet, az EMMA 2004. május elsejétől működött, bár nem volt hosszú életű, 2007. januárban „elavultságra” hivatkozva, pénzügyminisztériumi kezdeményezésre megszüntették.⁴³⁷

11. Két hónapon belül aláírhatja a MeH a szerződést azzal a konzorciummal, amelyet a Kormányzati Személyügyi Szolgáltató Központ információs rendszerének a kialakításával bíznak meg, közel egy éve jelent meg először a közbeszerzési felhívás, de azt a részvételi szakaszban visszavonták. Azért volt szükség új pályázati kiírásra, mert az eredeti tenderre jelentkezőket megvizsgálva a Kormányzati Személyügyért Felelős Államtitkárság megállapította, hogy a részvételi felhívás a jogszerűen elrendelt hiánypótlás megválaszolását követően sem biztosította volna a pályázók esélyegyenlőségét és objektív rangsorolását.

⁴³⁶ Egy évet csúszik az egységes kormányzati könyvelés terve. 2008-02-21. vg.hu

⁴³⁷ Foglalkoztatási kálvária adatkezelési hiányosságokkal. 2008.02.29. Muhari Judit, nszava.hu

A közbeszerzés célja egy egységes adatbázis kiépítése a szolgáltató központban, ahol egy helyen lehet kezelni a központi közigazgatásban dolgozók munkaügyi nyilvántartását, teljesítményértékelési, javadalmazási és képzési adatait, illetve a szabadság-nyilvántartást is. A nyílt eljárásra nyolc konzorcium jelentkezett, közülük hármat kértek fel ajánlattételre. Tekintettel az ajánlatok összetettségére és az informatikai rendszer komplexitására, a konzorciumoknak egy szakmai prezentáció után egyenként száz-száz szakmai kérdésre kellett válaszolniuk. A beruházást egyébként teljes egészében uniós forrásból fedezik. Az új humáninformatikai rendszer a Kormányzati Személyügyi Szolgáltató Központban működik majd, s többek között a tizenegy minisztérium és a kancellária személyügyi folyamatait támogatja, a mostaninál lényegesen kevesebb adminisztrációval.⁴³⁸

12. Utód nélkül távozik a Miniszterelnöki Kabinet kommunikációs igazgatója. Öt év után, közös megegyezéssel távozik posztjáról a Miniszterelnöki Kabinet kormányzati kommunikációs igazgatója, március 24-i hatállyal. Ebben a feladatkörben nem lesz utódja Gyurkovics Tamásnak, a kormányzati kommunikáció részben megváltozott struktúrában működik tovább, a Kormányzati Kommunikációs Iroda közleménye szerint.⁴³⁹

13. Lemondott az audiovizuális kormánybiztos, Sarkady Ildikó a Miniszterelnöki Hivatalból is távozik. A távozó kormánybiztos az MTI-nek azt nyilatkozta, hogy mindent, amit lehetett, és tőle telt, megtette a média újrászabályozása érdekében, most már a politikai erőknél a sor, hogy lépéseket tegyenek. Sarkady személye szóba került az Országos Rádió és Televízió Testület elnökének jelölése során. A most lemondó kormánybiztos tavaly augusztus végén kapta meg kinevezését a miniszterelnöktől; azt megelőzően - 2006-tól - Gyurcsány Ferenc médiapolitikai főtanácsadójaként tevékenykedett. Vezetése alatt készült el a digitális átállás stratégiája, valamint a műsorterjesztésről és a digitális átállásról szóló törvény tervezete, illetve a Nemzeti Audiovizuális Média Stratégia.⁴⁴⁰

14. A kormány múlt heti döntésével az eddig rendelkezésre álló egymilliárd forint mellé további 1,6 milliárdot biztosított kommunikációs kiadásokra. Ezt a pénzt a költségvetés általános tartalékából csoportosítják át kommunikációs feladatokra, így egyebek mellett nyomdai, terjesztési szolgáltatásokra, médiatervezési, reklámügynökségi feladatokra fordítják majd. A kormányzati kommunikációs iroda szerint a lakossági tájékoztatásra korábban elkülönített keretből biztosították az Új Magyarország kiadvány megjelenését, illetve a közlekedésbiztonsági és fogyasztóvédelmi tájékoztatást.⁴⁴¹

15. Összecsúszik a kormányzati honlapja, ha Explorer7-esnél korábbi verzióval próbálunk nézelődni rajta. A 200 millió forintból induló oldal így tulajdonképpen használhatatlan. A hétfőn indult oldalt Explorer 6-os verzióval nem sikerült használnunk, mert a tartalom - menüpontok, hírek, linkek - összecsúsztak, így portál olvasása és használata egyeseknek kihívás, másoknak lehetetlen. Budai Bernadett szóvivő szerint a sajtó munkatársai, regisztrációt követően élesben nézhetik majd vidéken is a kormányzati honlapot. Daróczi Dávid szóvivő a 200 millió költséggel kapcsolatban korábban úgy nyilatkozott: a pénz fele a szükséges hardverek beszerzésére ment el, illetve tartalmazza a szoftvereket és fejlesztési költségeket, továbbá a rendszer üzemeltetésének és feltöltésének első éves árát. És azért ezt a 200 millió ajánlatot választották, mert ez volt a "leginkább ár:érték-arányos ajánlat."

A költségeket vitatva, a zoom.hu-nak nyilatkozó szakember szerint reális is lehet az ár, mondván, a kormányzati oldalt biztonsági okokból két helyről kell működtetni. Az így megduplázódó költségek, illetve a drága tűzfalrendszerek kiépítése önmagában 100 millió fölé

⁴³⁸ Nyilvántartás-pályázat: eredmény hamarosan. 2008-03-04. KI. vg.hu

⁴³⁹ Távozik a Miniszterelnöki Kabinet kormányzati kommunikációs igazgatója. 2008.03.20.07:41. dtv.hu

⁴⁴⁰ Lemondott a médiáért felelős kormánybiztos. 2008.03.21.15:13. dtv.hu

⁴⁴¹ Kormánykommunikáció 2,6 milliárdból. NOL, 2008.05.19.

viheti a költségeket. Az első összeomlásig nem látszik az olcsó és a drága megoldások közti különbség" - érvelt a szakértő az új weblap magas költségei mellett.⁴⁴²

16. Hét év alatt több mint 21 milliárd forintot költöttek a minisztériumok kommunikációra. A legtöbbet, a reklámügynökségekhez és szolgáltatókhoz került pénz felét, a Miniszterelnöki Hivatal adta ki. Az elmúlt hét esztendőben a minisztériumok összesen 21,3 milliárd forintot, azaz naponta több mint nyolcmillió forintot költöttek reklámkiadásokra. Az adatok szerint 2003 után a költségek folyamatosan növekedtek, csak 2003-ban, az előző választási év után volt minimális visszaesés. A 2006-os választásokat követően nem állt meg a kommunikációs kiadások növekedése. 2007-ben különösen a honvédelmi, de legfőképp az egészségügyi tárca növelte kiadásait, amit az akkor indult egészségügyi reform indokolhatott.

A lendület 2008 első felében is megmaradt, 1,7 milliárd forintot költöttek a kormányzati szervek, ami időarányosan magasabb féléves kiadás az előző évhez képest. A tárcák adatai alapján a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) messze a legnagyobb pénzköltő, miután a szervezet tartja kézben a kormány központi kommunikációját. A 2002-2008 között elköltött pénzből minden második forint, összesen 10,7 milliárd forintot a MeH politikai felügyelete mellett adtak ki. A legvisszafogottabban a külügyi tárca bánt a kommunikációs kiadásokkal, az elmúlt hat és fél esztendőben mindössze 20,5 millió forintot költött. A Pénzügyminisztérium szintén alacsonyan tartotta kommunikációs kiadásait, amelyre a tárgyalt időszakban a szervezet 36 milliót fordított.⁴⁴³

17. Kiadja a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) az egyes kormányülések összefoglalóinak mellékleteit a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) elnevezésű civil szervezetnek – mondta a TASZ jogi képviselője a kormányülések összefoglalóinak, mellékleteinek és hangfelvételeinek nyilvánossága érdekében a Fővárosi Bíróságon indított polgári per harmadik, keddi tárgyalását követően. A próbaper eredetileg a 2007-es kormányülésekkel kapcsolatos iratok és hangfelvételek közérdekű adatként történő nyilvánosságra hozása érdekében indult, a keresetet azonban az eljárás során a civil szervezet technikai okokból, az ügy egyszerűbb kezelése érdekében a 2007. augusztusi, illetve szeptemberi kormányülésekre szűkítette – mondta a civil szervezet ügyvédje, aki szerint az érdemi kérdés az: továbbra is fenntartható-e az a gyakorlat, hogy a kormányüléssel kapcsolatos iratokat, illetve hangfelvételeket teljes egészükben államtitokként kezelik. A TASZ álláspontja szerint államtitokká nyilvánítani csak egyes adatokat lehet. Ugyanakkor a per eddigi tárgyalásain a MeH úgy vélte, hogy elegendő csupán az iratok fedlapját bemutatni, melyeken az államtitokká minősítés szerepel.⁴⁴⁴

18. Egységes szociális nyilvántartást állít fel a kincstár. Az adatbázisba mindenki bekerül, aki valamilyen jóléti támogatást kap a költségvetéstől. A szociális nyilvántartásból kiderülhet, ha egy család vagy jogosult több címen is kap jóléti támogatást. Bekerülnek a rendszerbe a családtámogatási és fogyatékosági ellátások, az energiafelhasználási támogatások, valamint a lakástámogatások címén kifizetett összegek illetve azok címzettjei. A kincstár ma is vezet nyilvántartást az érintettekről, de az ezek közötti átjárás törvényi felhatalmazás miatt nem lehetséges. Ezért a kormány keretjellegű adatkezelési felhatalmazást kér a parlamenttől.⁴⁴⁵

19. Az új médiatörvény tervezete szerint zárt szerkesztőségeket is feltörhet, számítógépeket és eredeti iratokat foglalhat le a jövőben az elektronikus médiát felügyelő Médiahatóság, ha törvénysértést szimatol valamelyik műsorszolgáltatónál. A kormány azt állítja: ez felel meg a digitális korszak követelményeinek. A Nemzeti Médiahatóságot 2009-től állítanák fel a jelenlegi

⁴⁴²Használhatatlan a 200 milliós kormányzovivo.hu. 2008.06.18.13:16. hvg.hu

⁴⁴³Naponta nyolcmillió a kormány népszerűsítésére. 2008.08.25.08:48. Napi Gazdaság, zoom.hu

⁴⁴⁴TASZ kontra MeH - Kiadja egyes kormányülések mellékleteit a Miniszterelnöki Hivatal. 2008.09.03. MTI, BÍ, jogiforum.hu

⁴⁴⁵Szociális juttatások: egységes adatbázis készül. 2008.10.25.09:07. hirado.hu / MTI

ORTT helyében, az erről szóló törvénytervezetet kedd délután tették fel a parlament honlapjára, ahol november 21-ig lehet véleményezni.

Egy új médiatörvény igénye már rég felmerült, mivel a jelenlegi, 1996-os szabályozás elavult. A régi törvény még nem ismeri az utóbbi időben elterjedt és a közeljövőben bevezetésre váró új tömegkommunikációs technológiákat: az Internet, az IP-TV és a digitális műsorszórás szabályozása jelenleg nem megoldott.

A MeH állítása szerint szó sincs „médiarendőrség létrehozásáról”, a tervezett médiahatóság csak a Gazdasági Versenyhivatalhoz vagy az Egészségbiztosítási Felügyelethez hasonló hatósági jogokat kap, amelyeket „kizárólag a piac-felügyeleti hatáskörében eljárva”, a törvénysértő piaci összefonódások felszámolására használ majd. A médiahatóság „a hatáskörébe tartozó ügyben” bármilyen „helyszínt átkutathat, oda önhatalmúlag, a tulajdonos és az ott tartózkodó személyek akarata ellenére beléphet, e célból lezárt területet, épületet, helyiséget felnyithat”. Ebbe beletartoznak a gyanúba keveredett médium tisztviselőinek vagy alkalmazottainak magánhasználatú helyiségei és járművei is, tehát például egy televíziós újságíró vagy vezető házát, kocsiját is habozás nélkül átkutathatják. „Ilyen típusú hatáskörre egy médiahatóságnak egyáltalán nem lehet szüksége”- mondta az [origo]-nak a médiahatóságot érintő szóló passzusokról Majtényi László, az ORTT jelenlegi elnöke, korábbi adatvédelmi biztos.⁴⁴⁶

20. Már másfél hónapja működik a kormányügyelet, amelynek létrehozásáról azután döntöttek, hogy a miniszterelnök is a sajtóból értesült arról, hogy egy II. világháborús bomba miatt evakuálják majdnem a teljes IX. kerületet. Az augusztusi eset után kialakított rendszer lényege, hogy a Miniszterelnöki Hivatal állami vezetői - államtitkárok, szakállamtitkárok, akik átestek a C-típusú nemzetbiztonsági ellenőrzésen - heti váltásban kapnak egy mobiltelefont, amelynek a számát ismerik az érintett tárcák ügyeletesei. Ha bármilyen rendkívüli eset történik, akkor erre a számra tájékoztatást küldenek, és ha a kormányügyeletes úgy ítéli meg, értesíti a miniszterelnököt, a Miniszterelnöki Hivatalt vezető minisztert és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős társaság nélküli minisztert a történetekről. Két szempontot mérlegel a kormányügyeletes: mennyire súlyos az esemény, illetve mekkora médiafigyelemre lehet számítani. Nagy sajtóérdeklődéssel járhat például, ha az egyik miniszter karambolozik.

Az érintett tárcák: Pénzügyminisztérium, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, Önkormányzati Minisztérium, Külügyminisztérium és Honvédelmi Minisztérium. A Pénzügyminisztérium például a pénzpiacok stabilitását fenyegető eseményekről, az informatikai rendszerbe történő behatolásról és a Magyar Államkincstár rendszerének meghibásodásáról köteles jelentést adni. Az igazságügyi és rendészeti tárca listája a leghosszabb: az államellenes bűncselekményektől a szomszédos országokban kitört háborún, a repülőgép-eltérítésen, a terrorcselekményeken, a fegyveres támadásokon, járványokon át az állami vezetőket vagy hozzátartozóikat érintő bűncselekményekről kell jelenteniük. Továbbá nagyobb tüzekről és balesetekről, börtönlázadásról, emberrablásról, a gyülekezési jogot érintő cselekményekről és nagy mennyiségű kábítószerrel kapcsolatos eseményekről is tájékoztatást kell küldeniük a kormányügyeletesnek.⁴⁴⁷

21. Több millió forintot fizetett különböző munkákért volt újságíróknak tavaly a Miniszterelnöki Hivatal (MeH). Az Origo a hétfői Magyar Nemzetre hivatkozva, a Magyar Hírlap volt főszerkesztőjéről írja például, hogy egymilliót kapott sajtófigyelésért, és politikai tanácsokért. Több volt újságíró kapott milliós megbízásokat 2008-ban a MeH-től. Petri Lukács Ádám, a Népszava volt rovatvezetője cége hárommillió forintot kapott „aktuálpolitikai tanácsokért” az év első felében. Ezen felül áprilisban egy 20 oldalas, a koalíciós válság „értelmezési szintjeiről” írt tanulmányáért csaknem egymilliót vehetett fel. A Magyar Nemzet számításai szerint Petri

⁴⁴⁶Médiarendőrséget szervez a kormány. 2008.11.05.12:06. origo.hu

⁴⁴⁷Másfél hónapja "vörös (mobil)telefonja" is van a kormánynak. 2008-11-16.20:02. hirszerzo.hu

Lukács 2005 óta összesen több mint 15 millió forintot kapott a kormányzattól rendelt munkáiért. Egymilliót kapott négy hónapnyi sajtószemlézésért, lapszemlékéért, és tanácsadásért Szombathy Pál, a Magyar Hírlap volt főszerkesztője, a Zóna internetes magazin főszerkesztje (Szombathy jelenleg a Magyar Televízió A la Carte című műsorát vezeti).

Újabb szerződést kapott Déri Miklós, a Magyar Narancs egykori fotósa a MeH-től, aki évek óta dolgozik a kancelláriának. A legfrissebb szerződése alapján - írta a Magyar Nemzet - tavaly szeptember 16. és december 31. között 4,7 millió forintért készített fotókat a MeH rendezvényeiről, valamint archiválta azokat. Megemlíti a Magyar Nemzet az Origo által korábban közölt szerződéseket is, amelyeket Batiz András volt kormánysszóvivővel, egykori televízióssal kötött a MeH. Eszerint Batiz hárommillióért tartott tréningeket márciusban a miniszterelnöki kabinetiroda vezetőinek. A volt tévés cége korábban nyolcmilliót kapott egyéb munkáikért.⁴⁴⁸

3.7 A magyar információgazdaság

1. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) elkészítette előző évi informatikai és hírközlési leltárját, minthogy ez a tárca felelős az informatika és hírközlés területéért, beleértve a közigazgatási oldalát, a szabályozást és a programokat is. A GKM álláspontja szerint az informatika és hírközlés kérdése nem szimpla társadalompolitikai kérdés, messze több technológiai problémáknál, olyan gazdaságpolitikai kihívás, amely a nyitott gazdaságú Magyarország nemzetközi helytállásának záloga. A számhordozást kezdeményező eljárás átdolgozásával a fogyasztók számára rövidebbé és egyszerűbbé vált a folyamat. A számhordozás maximális ideje a korábbi 14 napról, 8 napra csökkent. Az új eljárási rend szerint a fogyasztóknak a korábbi kétszeri kapcsolatfelvétel helyett, csak egyszer kell megkeresniük azt a szolgáltatót, amelyhez tovább kívánják vinni számukat.

Az adatmegőrzési kötelezettség terén - az elektronikus hírközlésről szóló törvény módosításával - a korábbi 3 évről egy évre csökkent az előírt idő. Az elektronikus hírközlési szolgáltatás minőségével, a fogyasztók védelmével összefüggő követelményekkel kapcsolatban olyan új rendeletet adtak ki, amely az újabb szolgáltatásokra is minőségi követelményeket ír elő és átláthatóbb, összehasonlításra alkalmasabb adatok közzétételére kötelezi a szolgáltatókat, megkönnyítve a fogyasztók számára a szolgáltató-választást. Az e-kereskedelem terjedését elősegítendő a szaktárca a többi között tájékoztató oldalt indított (www.gkm.gov.hu; www.elker.hu). Az oldal mind a vállalkozásoknak, mind az elektronikus kereskedelmi szolgáltatást igénybevevő vásárlóknak gyakorlatban hasznosítható információkkal szolgál.

A gazdaságfejlesztést ösztönző szabályozások közül kiemelendő az elektronikus számlázáshoz kapcsolódó pénzügyi jogszabályok. Tavaly számos vállalkozás indította be az e-számlázást. Elkészült a közbeszerzési eljárások során alkalmazható úgynevezett elektronikus árlejtés kormányrendelete, amely a közbeszerzési eljárásokban lehetővé teszi az elektronikus aukciók lebonyolítását, piaci szolgáltatók bevonásával. Ezzel az eljárással 15-20 százalékos megtakarítás érhető el az eredeti legjobb ajánlathoz képest. Számos pályázattal is igyekezett a tárca ösztönözni a lakosság és vállalatok IKT-eszközökhöz juttatását és azok használatának ösztönzését. Komplex programot is meghirdetett a tárca tavaly októberben, hogy a meglévő lehetőségek együttesen jelenhessenek meg a felhasználók számára. A program az állami kezdeményezésű programoktól a piaci szereplőkkel közösen megvalósított konstrukciókon át, a teljes egészében piaci és civil indíttatású projektekig összefogja azokat a kezdeményezéseket, amelyek az információs társadalom, s hosszabb távon a tudásalapú társadalom megvalósításában játszanak hatékony szerepet. (A program részletei a <http://www.gkm.gov.hu/netrekesz> oldalon érhető el.)

Tavaly - 2006-hoz képest - az Internet-előfizetések száma közel 30 százalékkal nőtt, ezen belül a szélessávú kapcsolatok aránya megközelítette a 60 százalékot. Az 1025 kbit/s

⁴⁴⁸Volt újságíróknak, mai műsorvezetőknek tejel a MeH? 2009.01.05.09:25. hvg.hu

feletti sáv szélességgel bíró kapcsolatok aránya közel 50 százalék. A nagy- és középvállalkozások közel 100 százaléka, míg a mikrovállalkozások csupán 66 százaléka csatlakozik az Internethez. A hazai vállalkozások 83 százaléka használ számítógépet. A számítógéppel nem rendelkező cégek nagy része egyéni, mikro-, illetve kisvállalkozás. A hazai vállalkozások 70 százaléka rendelkezik Internet-kapcsolattal. A háztartásokat tekintve: a szélessávú technológiákhoz hozzáférő lakosok aránya az év végére elérte a 94 százalékot, ami 6 százalékpontos javulást jelent a tavalyi évhez képest. 2007 végén a háztartások 28 százaléka rendelkezik Internet-kapcsolattal. Az Internetet használók tábora közel 10 százalékponttal emelkedett, azaz jelenleg a 15 év feletti lakosság 37 százaléka tekinthető rendszeres Internet-használónak. Ugyanakkor a felnőtt lakosság több mint fele digitálisan még mindig írástudatlan, azaz nem használ sem számítógépet, sem Internetet.

Az elmúlt években egyre növekvő részt „hasít ki” a gazdaságból, hogy 2004-ben az Interneten keresztül értékesítő kiskereskedelmi boltok forgalma elérte a 12 milliárd forintot, 2005-ben meghaladta a 19 milliárd forintot, 2006-ban pedig 20 százalékos növekedéssel közel 800-ra nőtt a hazai web-áruházak száma. A prognózisok szerint ez e-kereskedők árbevétele idén elérheti a 30 milliárd forintot, jövőre pedig akár a 45 milliárdot is.⁴⁴⁹

2. A NETREKÉSZ Program a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) által kezdeményezett több évre szóló, változatos fejlesztéspolitikai eszköztárat felvonultató, összehangolt állami és piaci motivációs ernyőprogram az információs társadalom fejlesztéséért, az Internet-használat bővüléséért. Az utóbbi évek Internet-használatát és a digitális írástudás terjedését vizsgáló kutatások eredményei azt mutatják, hogy Magyarország lakosságának jelentős része még mindig nem rendelkezik azokkal az alapvető informatikai ismeretekkel, amelyek elengedhetetlenek az infokommunikációs technológiák (IKT) nyújtotta lehetőségek kihasználásához, és jelentős gátat szab a motiváció hiánya is. Ezzel – a gazdaságilag fejlettebb országokban is tapasztalható – problémával a kormányzat és a piaci szféra is szembesült az elmúlt évek során.

Az elmúlt évek tapasztalatai megmutatták, hogy külön-külön szétforgácsolódik az erőfeszítés, de a piaci, civil szereplők és a kormányzat összefogása eredménnyel kecsegtethet. Ennek szellemében hirdeti meg a GKM 2007. október 16-án azt a komplex programot, amely az állami kezdeményezésű programoktól a piaci szereplőkkel közösen megvalósított konstrukciókon át, a teljes egészében piaci és civil indítatású projektekig összefogja azokat a kezdeményezéseket, amelyek az információs társadalom, s hosszabb távon a tudás alapú társadalom megvalósításában játszanak hatékony szerepet.⁴⁵⁰

4. Új hírportált indít a Proware tulajdonosa, a beruházás értéke hírek szerint mintegy 1,5-2 milliárd forint, a szerkesztőség 20-30 fős lehet, a főszerkesztő Nagy József, a 168 Óra egykori munkatársa lesz. Független hírportált indít Tarjányi Péter, a korábban állami cégek átvilágításával is megbízott Proware Kft. tulajdonosa, a rendőrség különleges szolgálatának egykori őrnagya. A mozgóképes tartalmakat is kínáló, új szájt februárban, de legkésőbb márciusban indulhat el.

Az Index szerint a hírszolgáltató elindítása mintegy 1,5-2 milliárd forintos beruházás. A portálnál a 168 óra, az Inforádió, a Heti Válasz és a Klubrádió egykori munkatársai dolgoznak majd, de például igyekeztek átcsábítani munkatársakat az Indexről és az Origótól, sőt a kereskedelmi tévéktől is. A lap főszerkesztője Nagy József, a 168 óra egykori újságírója lesz, a főszerkesztő-helyettes pedig az Inforádiótól átigazolt Szűcs Péter, aki a Duna Televízióban is feltűnt az utóbbi években. A lapnak több munkatársa lesz, mint a Hírszerzőnek, viszont kevesebb munkatársat alkalmaz majd, mint az Index vagy az Origo. Az Index meg nem erősített információi szerint a szerkesztőség létszáma 20-30 fő között lesz majd az első hónapokban.

⁴⁴⁹Információs gazdaság és IT-ipar. Informatika és hírközlés 2007-ben - A nagy „feltár” 2008-01-07.09:01:01.VGO

⁴⁵⁰NETREKÉSZ Program. 2007.10.15.17:18. vg.hu

Szűcs Péter főszerkesztő-helyettes szerint az, hogy a bal- és a jobboldali médiából is csábították át munkatársakat, nem jelenti azt, hogy a független és kiegyensúlyozott tájékoztatást egyszerű matematikának tartanák. Egy baloldali és egy jobboldali érzelmű újságíró együttműködése még nem elég a függetlenséghez, éppen ezért ők inkább olyan újságírókat kerestek meg, akik eddigi munkahelyükön sem kötelezték el magukat egyik oldalnak sem újságírói munkájuk során. „A magyar médiában inkább a szerkesztőségek elkötelezettek valamelyik politikai párt mellett, sok olyan újságíró dolgozik, akik munkájukban igyekeznek függetlenek maradni” - teszi hozzá mindehhez Szűcs.⁴⁵¹

5. Ma megkezdődött a Dataplex Kft. új budapesti adatközponti szárnyának a kivitelezései. A 4,2 milliárd forintos beruházással készülő, a 8800 négyzetméteres létesítményéhez kapcsolódó 5600 négyzetméter alapterületű, az idén őszre elkészülő adatközpont Európa ötödik legnagyobb ilyen jellegű önálló létesítménye és az egyik legmodernebb infokommunikációs infrastruktúra lesz. A beruházást a Dataplex szolgáltatásai iránti kereslet rendkívüli növekedése sürgette. A bővítés a több mint 14 000 négyzetméter területű központ 80 százalékát a magyar és a nemzetközi ügyfelek már lekötötték hosszú távú szerződésekkel. A budapesti adatközpont, amely rendszeresen kétszámjegyű éves növekedést produkált, és többször is a legdinamikusabb technológiai vállalatokról készített Deloitte Technology Fast 50-es listájának éllovasa volt, 2007-ben elérte a 98 százalékos kihasználtságot.⁴⁵²

6. Májustól megszűnik a szociális telefontámogatás, áprilisban vonják le utoljára a telefonszámlákból azt a bruttó ezer forint kedvezményt, amit a szociálisan rászorulóknak biztosított 2004 óta a kormány. A napokban indítják tárcaközi egyeztetésre azt az előterjesztést, amely megszünteti a szociális alapú telefontámogatást: 40 ezer családban évi 12 ezer forint kiesik a kasszából. A szociális telefontámogatás az informatikai tárca megszűnése után a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumhoz (GKM) került, ahol azt gondolják, nem nekik, hanem (profilja okán) a Szociális és Munkaügyi Minisztériumnak (SZMM) kellene kezelnie az ügyet. Az SZMM vezetését azonban eddig nem sikerült meggyőzniük erről, így várhatóan a napokban kezdődő tárcaközi egyeztetések végeredménye az lesz, hogy megszüntetik a szociális alapon járó támogatást.⁴⁵³

7. Az ideai távmunka pályázaton ismét elnyerhető lesz majd támogatás a számítógépes eszköz- és programvásárláshoz, nem csak a távmunkában alkalmazott dolgozók keresetéhez és képzéséhez járul hozzá a Munkaerőpiaci Alap, mint az elmúlt néhány évben, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapján közölt tájékoztatója szerint. A korábbi években a pályázók fő támogatása az volt, hogy a távmunkában alkalmazott dolgozók keresetét részben átvállalta a Munkaerőpiaci Alap. Általában dolgozónként 50-70 ezer forintos havonkénti összeget nyerhettek el fél éves időszakra, valamint ennek járulékköltségeit, de fél évig a támogatás nélküli továbbfoglalkoztatást is vállalniuk kellett. A távmunkában alkalmazott dolgozók képzéséhez általában 50-60 ezer forint körüli összeget lehetett elnyerni. A múlt évben például az 500 millió forint támogatási keretből 730 dolgozó távmunkában történő alkalmazásához kaptak támogatást a pályázók.

Az ideai pályázaton a 2002-ben kiírt első pályázathoz hasonlóan ismét elnyerhető majd támogatás a számítógépes eszköz- és programvásárláshoz. A 2002-ben indított pályázatot még a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium az Informatikai és Hírközlési Minisztériummal közösen finanszírozta 500-500 millió forinttal. Az 1 milliárd forintból körülbelül 1.000 távmunkahely létesítését irányozták elő, de később a támogatási keret kiegészítésével 1.400 távmunkahely létesítéséhez kaptak segítséget a munkáltatók. A múlt évben is 500 millió forint értékben írtak ki a távmunkahelyek támogatásához a pályázatot, az idén viszont 600

⁴⁵¹Független hírportált indít az MSZP magánzsaruja. Index, hirado.hu

⁴⁵²Európa ötödik legnagyobb adatközpontja épül a Dataplex égisze alatt. IT café, 2008-01-22.14:02. Dataplex Kft., itcafe.hu

⁴⁵³Májustól megszűnik a szociális telefontámogatás. MTI. Népszava Online. 2008.01.25.07:20:35

millió forint áll rendelkezésre. Ezen belül 283 millió forintból finanszírozható majd a távmunkások kereseti költségeinek részbeni átvállalása, 30 millió forintból képzésük, 90 millió forintból a számítógépes eszköz és programvásárlás, 17 millió forint fordítható a bonyolítási költségekre és az eredmények követését szolgáló monitoring finanszírozására. További 170 millió forintot a jövő évre áthúzódó kereseti támogatásra lehet majd felhasználni, illetve 10 millió forintot a jövő évi monitoring költségekre. Az idei pályázatot a tervek szerint februárban teszik közzé.⁴⁵⁴

8. A napokban megalakult a Magyarországi Elektronikai Társaság (MELT), amelynek hivatalos bejegyzése folyamatban van. A szervezők szerint a MELT célja: a hazánkban működő elektronikai ipar egyesületi szintű képviselője, az elektronika megfelelő kezelése, a „gazda” szerepének megvalósítása, egyeztetési fórum megteremtése, érdekvédelem. Az nagy múltú Elektronet szakfolyóirat szerkesztőségéből kiinduló kezdeményezés az iparban, kereskedelemben, oktatásban dolgozó szakemberek körében kedvező visszhangra talált. A MELT tagjai a Magyarországon, az elektronikai szakterületen tevékenységet kifejtő (tehát a nemzetgazdasági összértéket gyarapító) cégek és magánemberek (korlátozott tagság) lehetnek. A választott tisztségviselők: Lambert Miklós elnök, Heiling Zsolt alelnök, Ikladi Péter ügyvezető. A MELT tiszteletbeli elnöke Dr. Gyulai József akadémikus. A bírósági bejegyzést követően, várhatóan még február hónapban indulhat az érdemi egyesületi munka.⁴⁵⁵

9. Roaming esetében az egyszerű használat is nagy veszélyeket rejt magában, főleg ha a felhasználó adatroamingot vesz igénybe. Miközben több szolgáltató akciósan nettó 2.-3.000 Ft között 5 Gbyte belföldi forgalmat biztosít, addig külföldön (Európán belül) a díjak Mbyte-onként 1.-2.500 Ft között mozognak. Ez fajlagosan 2.000-szer – 5.000-szer drágább, mint belföldi használat esetén. Az alacsonyabb ár, az 1.000 Ft Mbyte-onként, preferált hálózathasználat esetén jár, míg egy másik hálózat használata esetén akár 2.500 Ft-ot is fizethetnek a használók Mbyte-onként.

Így 37.500 Ft-ot jelenthet percenként egy kis internetezés, hiszen a legújabb HSDPA-hálózatok képesek akár 7,2 Mbit/s-es letöltési sebességre is. Ha csak 2 Mbit/s sebességgel számolunk, akkor percenként 15 Mbyte-ot tudunk letölteni, ez 2.500 Ft/Mbyte esetén 37.500 Ft/percdíjat jelent. Tehát ha külföldön tartózkodunk és letöltünk egy 30 Mbyte-os Windows frissítést, akkor akár 75.000 Ft-ot is fizethetünk ezért a tranzakcióért. A Vodafone kínálatában szerepel egy csomag, melyet külföldi preferált hálózataiban ajánl. A csomag 50 Mbyte-ot biztosít nettó 2.500 Ft-ért, azonban ez az ajánlat is 100-szor drágább fajlagosan, mint belföldi használat esetén. (Ráadásul nehéz mérni, hogy a felhasználó mikor éri el, illetve haladja meg az 50 Mbyte forgalmat, efelett ugyanis már a drágább díjak érvényesek.)⁴⁵⁶

10. Lendületesen bővül idén a modern ipari raktárállomány, a 2007-ben megépített 166 ezer négyzetméter után 2008-ban további 350 ezer négyzetméter átadása várható a már megkezdett, illetve tervezett fejlesztések nyomán. Harasztosi Krisztina (Jones Lang LaSalle) elemző szerint ebben az évben a repülőtér környékén várható legalább két új, nagyobb, teljes kiépítése esetén 100 ezer négyzetmétert meghaladó park fejlesztésének elindítása, és az M0-M3 térségében is épül két központ. Az új fejlesztések első ütemei 10-20 ezer négyzetméteres, saját értékesítési kockázatra építendő "spekulatív" csarnokok, míg a bővítések előszerződéssel lefedett beruházások. A legtöbb logisztikai központban növelik a területet az idén, a legnagyobb bővülésre a gyáli, a százhalombattai és a szigetszentmiklósi ProLogis központban, a herceghalmi Agrogate-ben és a fóti East Gate-ben lehet számítani. A kínálat növekedésével a jelenlegi hat százalék körüli kihasználatlansági ráta várhatóan emelkedik. A

⁴⁵⁴Több ösztönzés: megéri a távmunka. 2008-01-28 08:58:00. MTI, pb.hu

⁴⁵⁵MELT: gazdára lel a magyar elektronika. 2008.01.30.14:43. Kovács Attila, további információ: www.endrich.hu, prim.hu

⁴⁵⁶Nevetségesen magas a külföldi mobilnetezés díja. 2008.02.05. 13:16. Roaming esetében egy egyszerű használat is nagy veszélyeket rejt magában, főleg ha a felhasználó adatroamingot vesz igénybe. sg.hu

legmagasabb bérleti díj jelenleg 5-5,6 euró négyzetméterenként - ez a Budaörs és Törökbálint határában levő raktárbázisokban érhető el. A IX. kerület déli határa is a frekvenciált régiók közé tartozik, itt található az Office Campusra keresztelt Mester Park, az InNove Business park, a Dél-pesti Üzleti Park és a City Point 9.⁴⁵⁷

11. Magyarországon is gyorsan terjed a mobilinternet, és belátható időn belül népszerűbbé válhat, mint a vezetékes kapcsolat. A bővüléshez persze nemcsak műszaki fejlesztésekre volt szükség, hanem arra is, hogy a néhány éve még igencsak borsos tarifák mára gyakorlatilag a vezetékes szolgáltatók díjainak szintjére csökkenjenek. A díjak általában meghatározott havi adatforgalmat foglalnak magukban, és ennek túllépéséért külön fizetni kell az ügyfélnek. A vezetékes Internetre jellemző átalánydíjat a mobilinternet-szolgáltatók közül egyelőre csak a Vodafone kínálja: míg például a piacvezető kábeles szolgáltatónál hűségnyilatkozattal havi 4900 forintot kell fizetni egy másodpercenként 1 megabájtos letöltési sebességgel korlátlan mennyiségű adatforgalmat lehetővé tevő csomagért, a Vodafone-nál alig többért, 5000 forintért lehet előfizetést kapni, igaz, ebben korlátozzák az úgynevezett "extrém használatot". Ez azt jelenti, hogy a fájlcsere vagy -megosztó programokat - a cég példái közé tartozik a Bittorrent vagy az Azureus - csak havi 5 gigabájt adatforgalomig lehet ingyen működtetni. Nem számít fájlmegosztásnak az átlag felhasználók legtöbb ténykedése: fájlok csatolása e-mailhez, webes és FTP-letöltés, internetes videók megtekintése (mondjuk a You Tube-on), online rádióhallgatás, csatlakozás egy vállalati hálózathoz, chatelés, de még az internetes telefonálás, mondjuk a Skype használata sem. (Ez utóbbit - noha voltaképpen a telefonnak jelent konkurenciát - egyetlen magyar mobilszolgáltató sem tiltja.)

"2007 elején egy gigabájtért kellett 9590 forintot fizetni, ma kétszer annyi adat áramolhat harmadannyi pénzért". A cégek az eszközök árával is igyekeznek kedvet csinálni a mobilnetezéshez. Hűségnyilatkozat esetén nagy engedménnyel adnak erre alkalmas telefonkészüléket, illetve akár ingyen vagy egy forintért kínálnak a számítógéphez csatlakoztatható adatkártyát, USB-modemet, a T-Mobile-nál pedig notebookokat is lehet - az internetes díjcsomagtól függő - kedvezménnyel vásárolni.

3G vagy HSDPA technológiával most a lakosságnak majdnem 45 százalékát éri el a Pannon, míg a T-Mobile tavaly az év végén a lakosság 53 százalékához tudta eljuttatni ezt a szolgáltatását, és az előfizetői által kezdeményezett adatforgalom több mint 80 százaléka már ezen a hálózaton zajlik. A Vodafone-nál a lakosság 36 százaléka számára érhető el a HSDPA technológia. Az EDGE vagy az annál is lassabb kapcsolatra képes GPRS-rendszer azonban mindegyik szolgáltatónál gyakorlatilag az országban bárhol hozzáférhető. Éppen ezért tartja fontosnak a három cég a lassabb hálózat üzemeltetését is, elvégre automatikusan ehhez csatlakozik minden mobilinternetezésre használt készülék, ha kikerül a széles sávú hálózat hatókörzetéből.⁴⁵⁸

12. Az új információgazdaság a növekvő kulturális gazdasággal párosul. Bár nálunk még szokatlan a „kultúraipar”, „kulturális és kreatív gazdaság” kifejezés, Nyugat-Európában egyre több szó esik róla, mert jelentősen növekvő ágazatról van szó. A Kulturális és kreatív gazdaság Európában 2007 című (Büro für Kulturpolitik und Kulturwirtschaft) évkönyv az adatok mellett stratégiai javaslatokat is közöl. Úgy tetszik ugyanis, hogy a politikusok egyre inkább fölfedezik az erőteljesen fejlődő kulturális és kreatív ipart, amely csak Németországban már 2005-ben 121 milliárd eurós forgalmat könyvelhetett el. A tizenegy kulturális területbe a képzőművészettől a filmiparon és a könyvkiadásra át a dizájnig minden beletartozik. Németországban 208 ezer cég foglalkozik kultúrával, s csaknem egymillió embert foglalkoztatnak, az iroda adatai szerint többet, mint amennyien a németországi autóiparban dolgoznak.

A kiadványban több kulturális szektort különböztetnek meg. A művészet magvát a képzőművészet (festészet, szobrászat, fotográfia, kézművesség) adja, továbbá az ábrázoló

⁴⁵⁷Dinamikusban bővülnek idén a hazai logisztikai központok. 2008.02.12.08:04:41. mfor.hu

⁴⁵⁸Poór Csaba: Népszerűbb lesz a mobilinternet, mint a vezetékes? 2008.02.16.10:35.hvg.hu

művészet (színház, tánc, cirkusz, művészeti fesztiválok), valamint a kulturális örökség (például múzeumok, archívumok). A kulturális ágazat része az első körben a film- és videoipar, a televízió, a rádió, a zene (felvételek, élő hangversenyek rendezése), a könyvkiadás és a sajtó. A kreatív gazdasághoz tartozik második körként például az építészet és a reklám, amelyben kreatív alkotók, például grafikusok is dolgoznak.

Az EU-ban 2002–04 között 0,88 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma a kulturális és kreatív iparban, de ha a kulturális turizmust is ideszámítjuk, akkor a növekedés 1,85 százalékos, miközben az évkönyv adatai szerint a foglalkoztatottság az unió teljes gazdaságában 0,04 százalékkal csökkent. A tagországok között eltérő a bővülés, a tanulmány Lengyelországot, Romániát és Szlovéniát emeli ki jelentősen, 17-20 százalékkal növekvő tagállamként.⁴⁵⁹

13. A céges telefonokra kivetett közterhek megfizetése helyett olcsóbb megoldás is létezik az adóalanyok számára. A Pénzügyminisztérium tájékoztatása szerint, a cégautóadó-ügyben született AB-intelmeket szem előtt tartva, ezúttal a jogalkotók már önként lehetővé tették a magánhasználati vélelem megdöntésének lehetőségét, igaz, azt a gyakorlatban csak kevesek számára megvalósítható, illetve megvalósítani érdemes feltételekhez kötve. Alapesetben ugyanis a természetesen csak pluszpénzért beszerezhető részletes híváslistával kibővített telefonszámla mellé egy vele összhangban lévő hívásnaplót is megkövetelnek, amelyből pontosan ki kell derülnie, hogy ki, mikor, kivel, mennyit és milyen üzleti ügyben beszélt. Mivel az ilyen napló vezetése nagyon babszám, ráadásul költséghatékonysága alacsony, marad a törvény által felkínált általános számlázás vélelem. Ez kimondja, hogy tételes elkülönítés hiányában a telefonszámla általános forgalmi adót (áfa) is tartalmazó bruttó összegének 20 százaléka tekintendő a magánhasználatot sújtó adó alapjának. Az így felmerülő közteher az ilyen, meg nem térített természetbeni juttatás értékének 54 százaléka ráigó szja, a 3 százalék munkaadói járulék, valamint a társadalombiztosítás (tb) fogalomrendszere szerint biztosított jogviszony esetén az szja-val növelt összeg 29 százalékát kitevő tb-jarulék. A kisebb cégek tulajdonosai ezért gyors fejszámlázást követően tavaly általában - kiiktatva a "meg nem térített" feltételt, s a lehető legkisebbre csökkentve a terheket - a telefonköltség bruttó összegének 20 százalékát kiszámlázták dolgozóiknak, illetve leggyakrabban saját maguknak, a tulajdonos-ügyvezetőknek. Az utóbbi az APEH szerint nem életszerű, azaz a revizorok beleköthetnek abba, ha egy cég az összes magánhasználatot egyetlen személy nyakába varrja.

A sebezhető módszer helyett azonban van másik, sokak által már tavaly is alkalmazott lehetőség. Ez pedig úgy szól, hogy amennyiben a vállalkozás a telefonszámla összegének legalább 30 százalékát számlázza tovább, két legyet is üt egy csapásra. Tudniillik ilyen esetben az áfatörvény a számla forgalmiadó-tartalmának nemcsak az általában megengedett 70 százalékát, hanem annak teljes összegét levonhatónak ítéli a vállalkozások számára. És mivel e nagyobb hányadba a 20 százalékos magánhasználati vélelem is bőven belefér, az ilyen természetbeni juttatás után adókötelezettség sincs, mint azt a HVG által megkérdőjelezett Pénzügyminisztérium is elismerte. Nem árt azonban az APEH szakembereinek észrevételére is figyelni, akik szerint a saccolás alapján kiosztott - vagy pláne egyetlen emberre kiszámlázott - 30 százalékos fizetnivaló a megtérítettnél többért beszélőknél jövedelmet keletkeztethet, aminek adóvonzatát egy revízió bármikor vizsgálhatja. Ezért azután a körültekintőbb cselezők e kihágás vélelmét különféle, a telefonhasználatot keretek közé szorító belső szabályozásokkal próbálják kivédeni.⁴⁶⁰

14. A kizárólag magyar tulajdonú vállalkozásokban az egy foglalkoztatottra jutó teljesítmény igen alacsony, mindössze tizenöt százaléka az európai uniós átlagnak. Pitti Zoltán (a Corvinus Egyetem kutatója) az MTA és a Miniszterelnöki Hivatal rendezett, a tudásalapú

⁴⁵⁹ A legdinamikusabban fejlődő ágazat Európában, különösen a mi régióinkban. Növekvő kulturális gazdaság. 2008-02-22. vg.hu

⁴⁶⁰ Michnai Attila: Cégtelefonok közterheinek kreatív kikerülése. 2008.02.24.11:12.hvg.hu

vállalkozásokról szóló konferencián statisztikai adatokkal jellemezte a helyzetet: az ötmillió aktív magyar polgárra egy- és negyedmillió vállalkozás jut, ám egyharmaduk nem működik. A hatszázezer betéti társaság a bruttó hazai terméknek mindössze 4,5 százalékát állítja elő. Az atomizált gazdasági szervezetek pedig nem kapcsolódnak be a gazdasági versenybe.

Az egy foglalkoztatottra jutó teljesítmény Magyarországon mindössze az EU-átlag egyharmadát teszi ki. A kizárólag magyar tulajdonban lévő társaságoknál ez az arány mindössze tizenöt százalék. Ugyanakkor ilyen cégek alkalmazzák a hazai foglalkoztatottak hetvenhat százalékát. Az újonnan munkába állók ötvenhét százalékának van szakképesítése, a maradék anélkül próbál boldogulni. Márpedig a hazai gazdaság csak a tudás-intenzív területen érvényesülhet. Gond az is, hogy a műszaki-természettudományos végzettségűek a diplomásoknak csupán negyedét teszik ki.

Egyed Géza (a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium szakállamtitkára) a helyzetet úgy jellemezte, hogy a tőkebeáramlással járó fellendülés, valamint az extenzív fejlesztési szakasz lezárult. Az ország vagy a tudást építi be az árukba, szolgáltatásokba, vagy lemarad a versenyben. Innovációs mutatóit értékelve Magyarország a sereghajtók között van.

Kutatás-fejlesztésre itt a GDP egy százaléka jut, az Európai Unióban viszont az 1,8 százaléka. Amíg az EU-ban a kutatók száma ezer lakosból 6,1 fő, addig Magyarországon 3,9 fő. A múlt évben a teljes magyar felsőoktatás tizenkilenc szabadalmat produkált, Ausztriában évente ennyi szabadalmat ad be egy vasútfelújító közép vállalat - ismertette hozzászólásában Bendzsel Miklós, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke.

Svédországban az állami k+f támogatás négy százalékát kötelező iparjogvédelemre költeni. Aki ezt a szabályt megszegi, legközelebb nem kap egy fillért sem. A tudás-alapú növekedés azt jelenti, hogy az ilyen terméken és szolgáltatáson extra profit keletkezik, amelyből nemcsak a tulajdonos, hanem az alkalmazott kutató és az állam is részesedik - mutatott rá Goldperger Gyula, az Ecolab Gazdasági Tanácsadó Kft. ügyvezetője. Példaként az Arteriograf nevű, érállapot- vizsgáló műszert hozta fel, amely a tünetmentes érelmeszesedést is képes kimutatni, néhány perc alatt. A 260 millió forintos állami támogatással létrehozott műszerből eddig 350 darabot adott el a gyártó, de a potenciális piacáról 2,5 milliárd euró bevétel várható.⁴⁶¹

15. Felmérte az e-kereskedelmet a Szonda. Arányában nem, tömegében jelentősen nőtt az online vásárlók aránya. Ha nem is mindenki vásárol szívesen a neten, sokan informálódnak a világhálóról. Nem változott drasztikusan az elmúlt években az online vásárlók aránya: a 2005-ben mért 14%-ról 2007 második félévére 20%-ot ért el a Nemzeti MédiaAnalízis kutatássorozat eredményei alapján. Mivel azonban jelentősen növekedett az Internet-használó népesség, az online vásárlók száma is lényegesen magasabb lett, meghaladta a 600 ezer főt, ami a 2005-ben mért 270 ezer fő több mint kétszerese. Az e-kereskedelmi oldalakat még többen látogatják, mivel magas azoknak azon felhasználók aránya (74 %), akik ha nem is vásárolnak az interneten keresztül, de információkat keresnek, tájékozódnak az online áruházak oldalain.

Több mint 1,8 millió internetező, azaz valamivel több mint minden ötödik felnőtt magyarországi lakos legalább egy alkalommal felkeresett a vizsgált 80 webhely közül legalább egy aukciós oldalt, online üzletet vagy árösszehasonlító felületet 2007 utolsó hónapjában. Ha ezeket szétválasztjuk üzletekre, aukciós és árösszehasonlító oldalakra, akkor összességében az előbbiek vonzzák a legtöbb, 1,55 millió internetezőt, az aukciós oldalak 990 ezret és az árösszehasonlító felületek 960 ezer havi egyedi látogatót.

Mindemellett az aukciós oldalnak van a legnagyobb törzsközönségük. Decemberben a vatera.hu-t 680 ezer, a teszvesz.hu-t 650 ezer látogató kereste fel, ezeket a két árösszehasonlító oldal követte, az arukereso.hu 470 ezer és a kirakat.hu 460 ezer látogatóval és csak ezt követően találunk a listában valódi online áruházat, a bookline.hu-t 400 ezer látogatóval. A nemzetközi online kereskedelmi márkák közül a pixmania.com (270 ezer látogató), az amazon.com (180 ezer), és az ebay.com illetve ebay.de a legnagyobbak (együttesen 170 ezer látogató). Az összes eltöltött idő tekintetében az xpress.hu a harmadik a

⁴⁶¹Konferencia a tudásalapú vállalkozásokról. 2008-02-27.08:41. MTI, Bendzsel Miklós, vnegyed.hu

vatera.hu és a teszvesz.hu mögött, egy látogatóra vetítve az oldal látogatására fordított időt pedig meg is előzi ezeket. Szintén az xpress.hu az az oldal, ahova a látogatók átlagosan legtöbbször visszatértek, egy hónapon belül több mint tíz alkalommal, és a portált az ebay.com és a netpincer.hu követi a rangsorban.⁴⁶²

16. Az elektronikus ügyintézés-szolgáltatással foglalkozó NetLock Kft. szerint Magyarország is hozzájárulhat ahhoz, hogy az Európai Unió több mint 240 milliárd eurót megtakarítson az elektronikus számlázás kiterjesztésével. A vállalat közleménye szerint a megtakarítás összege az Európai Bizottság szakértőinek becslésén alapul, s akkor valósul meg, ha a cégek a papíralapú számlázásról áttérnek az elektronikusra.

Mindehhez azonban szemléletváltásra van szükség: az elektronikus számlázáshoz szükséges elektronikus aláírás technológiája már évek óta rendelkezésre áll Magyarországon is, ezért érthetetlen, hogy a vállalatok miért nem alkalmazzák széles körben. A NetLock szerint a számlakibocsátás elektronizálásában nagy költségcsökkentési megtakarítási potenciál rejlik, hiszen azok a cégek, amelyek így hitelesítve továbbítják ügyfeleiknek ezeket, egyrészt időt, másrészt pénzt takarítanak meg.

A NetLock szerint a magyar vállalatok nagy része mind technológiai, mind pedig gazdasági szempontból felkészült az elektronikus számla kibocsátására, ám nagy még az bizalmatlanság is az ilyen dokumentumok iránt. A NetLock szerint a törvény által előírt megőrzési feltételekkel egy vállalat az őrzött mennyiségtől függően akár több tíz millió forintos megtakarítást is elérhet, ha áttér az elektronikus számlázásra, miközben a legegyszerűbb háttér-infrastruktúra már 100 ezer forint nagyságrendű összegből is kiépíthető.

A NetLock a 2006. évi 165 millió forintos bevételét tavaly 20 százalékkal növelte: a 10 éve működő, szegmenstől függően 50-70 százalékos részesedéssel rendelkező NetLock közel 3.000 aktív tanúsítványt kezel. A vállalat az elmúlt 6 évben összesen mintegy 10 ezer fizetős tanúsítványt állított ki.⁴⁶³

17. Magyarországon a keresőmarketing piac tavaly elérte az 1 milliárd forintot, ami 250 százalékkal nőtt a 2006. évihez képest. A 15-49 éves lakosok hozzávetőlegesen 50 százaléka internetezik rendszeresen, s többségük, körülbelül 90 százalékuk vesz igénybe valamilyen keresőrendszert. Az Arcus Search keresőmarketing cég szerint az idén hasonló piac-bővülés várható, mivel a keresőrendszerek iránti igényt növeli, hogy mára az elérhető weboldalak száma óriási lett, s nem mindig könnyű megtalálni a szükséges tartalmat. Az Arcus szerint az online marketing növekvő szerepét mutatja az is, hogy az éves reklámköltséget figyelembe véve 2006-ban két szegmens növelte jelentősen részesedését a reklámtortából: a kültéri média és az online marketing. Ez utóbbi hozzávetőlegesen 160 százalékos növekedést ért el.

A keresőfelületek marketing célú felhasználása egy új, költséghatékony kommunikációs lehetőség, ami a felhasználók meglévő motivációjára épít, ezzel üzleti szempontból az egyik legnagyobb megtérülést hozó eszköz. Az felhasználók, amennyiben egy szolgáltatásról, termékről szeretnének informálódni, vagy egy ismeretlen weboldalt szeretnének megtalálni, leggyakrabban a keresőket használják. A statisztikák alapján a felhasználók 78 százaléka használja a keresőmotorokat vásárlás előtt. A keresőmarketing előnye a többi marketingeszközzel szemben, hogy a keresőkből érkező látogatók már befogadó-képes, "nyitott állapotban" érkeznek a site-ra, emiatt könnyebben megszólíthatók, mint a többi csatornán elért potenciális vásárlók. A tradicionális marketingeszközökkel szemben a célcsoport számára ugyanis pontosan akkor jelenik meg a kínálat, amikor igény merül fel az információszerzésre, a vásárlásra.⁴⁶⁴

18. Jogi lépéseket fontolgat a Magyar Rádió, mert nem veheti meg a Szonda Ipsos és a GfK Hungária által készített hallgatottsági kutatás eredményeit – nyilatkozta Such György elnök. Az

⁴⁶²Felmérte az e-kereskedelmet a Szonda. 2008-03-04.11:00. Médiainfo. mediainfo.hu

⁴⁶³Milliárdok takaríthatók meg az elektronikus számlázással. NetLock: szemléletváltásra van szükség. MTI, nszava.hu

⁴⁶⁴Brutális növekedés az online marketing piacán. 2008-03-09.15:20:22. MTI Eco, vg.hu

elnök korainak nevezte annak megválaszolását, hogy perelnek, a Gazdasági Versenyhivatalhoz fordulnak, vagy mindkettőt megteszik. „Jogilag rendkívül aggályos”, hogy míg az ősszel megvásárolhatták az évente háromszor, a fővárosban és a megyeszékhelyeken, tízezres mintán készített felmérés eredményeit, a két cég most nem hajlandó eladni nekik az újabb kutatás eredményeit.

Egyes, meg nem nevezett kereskedelmi rádiókkal kötött „egyezségekre” hivatkozva nem akarja a Szonda Ipsos és a GfK Hungária eladni az adatokat. Éppen az adathiányra hivatkozva nem kívánta kommentálni azt az értesülést, miszerint a nyári struktúraváltás előtt a hirdetőknak legfontosabb, 18 és 39 év közötti korosztályban mért 3,1-ről 11 százalékra, a 15 és 29 évesek között 2-ről 10,9 százalékra ugrott az MR-2 Petőfi Rádió hallgatottsága, miközben az országos kereskedelmi adók hasonló arányban teret vesztek.⁴⁶⁵

19. Konszolidációs kényszerben van az Internet-szolgáltatás piaca, felvásárlási és egyesülési hullám kezdődhet el az idén. Abban csaknem egyöntetű a vélemény közöttük, hogy a felvásárlások szándéka felerősödik. Karli Péter, a Deloitte technológia-, média- és telekommunikációs (TMT) üzletágra szakosodott munkacsapatának igazgatója szerint a cégvásárlások egyre sürgősebbé válnak majd az alternatív Internet-szolgáltatók számára. Véleményét arra alapozza, hogy ezeknek a társaságoknak a 25-50 ezresre tehető ügyfélállományuk most még sokat érhet, ám a piac fejlődésével - az előfizetők számának növekedésével - csökkenhet ez az érték - olvasható a Népszabadságban.⁴⁶⁶

20. A magyarországi közönségfilmek tele vannak rejtett reklámokkal, a televíziók digitális átállása után pedig még inkább a termékelhelyezésre helyeződhet a hangsúly. Ma még nagy a káosz hazánkban e hirdetési forma körül, de egy uniós irányelv nyomán, az új médiatörvény keretében már készül a szabályozása. Egyre nagyobb szerepet kap a product placement (termékelhelyezés), vagyis a márkák megjelenése a filmalkotásokban. Bár Magyarországon már régóta találkozhatunk ilyen hirdetésekkel, a hazai törvények nem szabályozzák a termékelhelyezést. A jelenlegi reklámtörvény ugyanakkor tiltja a burkolt reklámot.

Az, hogy ezek a mozifilmekben mégis megjelenhetnek, talán annak köszönhető, hogy eddig egyetlen eljárás sem indult ilyen ügyben – közölte az mfor.hu kérdésére Markovich Réka, a Magyar Reklámszövetség főtitkára. A filmszponzoráció igazából kölcsönös előnyökön alapszik, amivel egyetért Szűts Ágnes, a merci csokit forgalmazó Storck Hungaria Kft. marketingvezetője is. A cég a product placement eszközét két év óta használja. A merci-reklám legutóbb a Valentin-napra időzített Kilenc és fél randi című romantikus filmben jelent meg.⁴⁶⁷

21. Online szerencsejátékot az internetezők 9 százaléka, több mint 200 ezer ember játszik Magyarországon, akik közül 45 ezer rendszeresen próbál szerencsét a világhálón. Az NRC Piacutató 2008 első negyedében az online szerencsejátékosokról készített felmérést. Cikkünkben megismerheti az Interneten szerencsét próbálók legfontosabb jellemzőit, és az átlagostól eltérő weboldal-látogatási szokásait.

Online szerencsejátékok: ez utóbbin belül is legnagyobb a számsorsjátékok népszerűsége, amit az online módon játszó 37 százaléka próbált már. Ezt követi a sportfogadás, csupán 1 százalékponttal lemaradva, majd az online kártyajátékok 34 százalékkal. Az online kártyajátékokat játszó elsősorban a pókert részesítik előnyben. Az online kaszinó részaránya viszonylag alacsony, csupán 9 százalék, a fogadás nem sport-eseményekre pedig 6 százalék. Az online szerencsét próbálók körében a Nemzeti Sport online felülete, egyes hírportálok és letöltő oldalak viszik a pálmát. A listán szereplő több mint húsz honlap többsége férfias jellegéből adódóan nyerhette el az online szerencsejátékosok kiemelt érdeklődését. Ez következhet egyrészt az online szerencsét próbálók nemi megoszlásából (80

⁴⁶⁵Néha eladók az MR hallgatottsági adatai, néha nem. 2008-03-10.09:39:39. eMaSa, MTI, vg.hu

⁴⁶⁶Felvásárlási hullám jön az Internet-szolgáltatók piacán. 2008.03.10.08:19:50. mfor.hu

⁴⁶⁷Kovács Zita Egyre több filmben lopóznak be burkolt reklámok. Mfor.hu háttér. 2008.03.10.08:39:04. Menedzsment Fórum

százalék férfi), másrészt abból, hogy az online szerencsejátékok körében a különféle játékfajták közül a sportfogadásnak és online kártyajátékoknak a legnagyobb a népszerűsége.⁴⁶⁸

22. Az információs szolgáltatás-gazdaság híre, hogy kevésbé hatékony szolgáltatások veszélyeztetik az ügyfélkapcsolatokat Európában. Az cégek csak az információ intelligensebb felhasználásával tudnának megfelelni az elvárásoknak. Az Oracle megbízásából elvégzett kutatás - mely 1500 felhasználót és 250 ügyfélszolgálati vezetőt kérdezett meg Európa-szerte - hatalmas különbséget mutatott ki a fogyasztók ügyfélszolgálattal kapcsolatos elvárásai és a vállalatok vonatkozó teljesítménye között. Az eredményekből kiderül, hogy a kevésbé hatékony információs rendszerek központi szerepet játszanak az európaiaknak nyújtott alacsony színvonalú ügyfélszolgálatban. Az ügyfélszolgálati központok nem felelnek meg az ügyfelek elvárásainak. A kutatás rámutatott, hogy az ügyfélszolgálati tevékenység fő célja Európában az ügyfél-elégedettség folyamatos biztosítása. Az ügyfélszolgálati központok vezetői a különböző működési célokat a szerint értékelték, hogy mennyire fontosak azok a szervezet számára:

Az ügyfélszolgálati központokban dolgozó válaszadók 43%-a állította azt, hogy az ügyfeleknek soha nem kell megismételniük a kérdésüket. Ez rávilágít arra, hogy mekkora különbség van az ügyfél-elégedettségre irányuló törekvések és a valójában nyújtott ügyfélszolgálat között. Arra a kérdésre, hogy melyik iparág teljesít a legjobban, illetve a legrosszabbul az ügyfélszolgálat területén, tízből négy válaszadó (37%) a pénzügyi szolgáltatókat értékelte a legtöbbször, míg hasonló arányban (39%) vélekedtek úgy, hogy a legalacsonyabb szintű szolgáltatást a távközlési vállalatok nyújtják. A felmérés eredménye szerint a vállalatok nem hasznosítják megfelelően az internetet mint hatékony és költségkímélő ügyfélszolgálati csatornát.⁴⁶⁹

23. Magyarországon az E-Business Symposium a hazai online kereskedelem múltját, jelenét és jövőjét próbálja feltárni, mert fordulóponthoz érkezett a hazai online kereskedelem. A GKI Gazdaságkutató Zrt. adatai szerint a 14 évnél idősebb lakosság csaknem 40 százaléka rendelkezik Internet-hozzáféréssel. A legtöbben csak „moziznak”, azaz információszerzésre használják az információs szupersztrádát, majd a kiszemelt terméket mégis inkább a valós világban vásárolják meg, és mindössze csak 5,6 százalékuk vásárolt már valamit a világhálón. Még 2005-ben a GKI becslése szerint 19,4 milliárd forint volt az online boltok forgalma, 2007-ben az összesített forgalom meghaladta a 45 milliárd forintot, ami a teljes hazai kiskereskedelmi forgalom fél százaléka. A GKI a látogatottsági adatok alapján megállapította, hogy a legkorábban ébredőknek sikerült megőrizni vagy növelni a versenyelőnyüket. Látogatottságuk és árbevételük egyaránt jócskán meghaladja az őket követők hasonló mutatóit.⁴⁷⁰

24. A vezető rádiók többsége veszített hallgatottságából a fővárosban a Szonda Ipsos és a GfK Hungária telefonos felmérésének eredményei alapján. Az évente három alkalommal elvégzett, összesen 18 ezer fő megkérdezésén alapuló kutatás szerint a négy legnagyobb kereskedelmi adó – a Sláger Rádió, a Danubius Rádió, a Juventus és a Rádió1 – hallgatottsága (napi átlag reach, 15–49 évesek) csökkent 2007 májusa és 2008 januárja között. A legkisebb mértékű gyengülést a Rádió1 könyvelte el, amely így a Sláger mögött Budapest második leghallgatottabb adójává lépett elő. A harmadik helyezett a Juventus, a tavaly májusban még második Danubius a negyedik helyre csúszott vissza. A megyeszékhelyek többségében továbbra is valamelyik helyi adó a leghallgatottabb. A 18–49 évesek körében a 18 vidéki megyeszékhely közül 13-nál egy helyi adó elérése a legnagyobb, ötnél pedig a Sláger Rádióé. A Rádió1 öt, a Danubius négy, a Juventus pedig egy vidéki dobogós hellyel büszkélkedhet.⁴⁷¹

⁴⁶⁸ Célkeresztben az online "szerencsejátékok". 2008.03.11. gondola.hu

⁴⁶⁹ A távközlési cégek ügyfélszolgálati leggyengébb. 2008.03.11.11:28, SG.hu

⁴⁷⁰ A hazai online kereskedelem múltja, jelene és jövője. Prim Online. 2008.04.01. businessonline.prim.hu

⁴⁷¹ Csökkent a fővárosban a rádiók hallgatottsága. 2008-04-02. VG

25. A Szonda Ipsos idén januárban új hatásmérési kutatást indított az online reklámkampányok területén. A havi rendszerességgű vizsgálat keretében 12 online kampány hatásmérését végzik, a mintavétel alapja egy 10 ezer fős online panelből. A kutatásokhoz gyűjtött lakossági panel online és offline forrásokból épült. A panel és a felmérések menedzselését segítő speciális szoftver biztosítja, hogy megmaradjon a reprezentativitás a kutatások során, a definiált demográfiai változók – nem, kor, településtípus – szerint. A Szonda Ipsos minden hónapban különálló, egyenként 800 fős mintákat kérdez meg, akik fontosabb demográfiai ismérveik alapján reprezentálják a 28 ezer főnél népesebb településeken élő 15-70 év közötti internetező lakosságot. A válaszadók online önkitöltős kérdőív segítségével mondhatják el véleményüket a látott hirdetésekkel kapcsolatban, a vélemények 14 mutatóban, 18 célcsoport bontásában jelennek meg. A mérendő kampányokat a kutatócég az ügyfelek igénye, illetve a kampányok piaci értéke szerint választja ki. A felmérés szerint januárban a T-Mobile Kaméleon díjcsomag promóciója érte el – a kutatásban szereplő kampányok közül – a legjobb eredményeket.⁴⁷²

26. Ma már évi 1 milliárd forintosra becsülik a politikai tanácsadói-elemzői piacot, ami egyre bővül: az önkormányzatok csak a közelmúltban jelentek meg vevőként. Egy szakkérdésekről szóló miniszteri beszéd 160 ezer forint, egy ütősebb napirend előtti felszólalás 640 ezer, egy miniszterelnöki programbeszéd több mint másfél millió forint - ilyen árlista hámozható ki azokból a válaszokból, amelyeket neves, de nevük elhallgatását kérő politikai tanácsadók adtak a HVG kérdéseire. A kalkulációnál a befutottak átlagos órabérét (bruttó 40 ezer forintot) vették alapul, s úgy számoltak: a legegyszerűbb feladat a szakpolitikai szöveg elkészítése - szóljon bármiről is, feltéve, hogy a megrendelő ellátja kellő háttéranyaggal a szerzőt. A szónoklat így röpké három-négy óra alatt elkészül.

Lakner Zoltán politológus cége, a Politbüro Bt., amely nettó 6 millió forintért vállalta 2008-ban beszédek, köszöntők megírását, illetve stratégiai tanácsadást a Miniszterelnöki Hivatalnak. Bár látszólag telített a piac, egyre több a szereplő. Vállalkozóként politikai tanácsadással - az elemzéstől a médiaszereplések koordinálásáig - próbálkoznak egykori minisztériumi szóvivők, sajtósok, pártemberek (utóbbira példa Szigetvári Viktor volt MSZP-s kampányigazgató cégalapítása). Emellett pályaelhagyó újságírók (közzsférának tanulmányírásban, sajtófigyelésben segédkezett például tavaly az egykori sztárriporter, Ószabó Attila cége) s volt politikusok is fantáziát látnak a piacon, mint a fideszes Várhegyi Attila. A nagyobb, kvázi közszereplőként viselkedő csapatok száma is gyarapodik. A baloldalként emlegetett Demos Magyarország, a balközépre elkönyvelt, Török Gábor-féle Vision Consulting, az SZDSZ-kötődésű - Bruck Gábor egykori pártkampányfőnök érdekeltségében álló - Sawyer Miller Group, az újkonzervatív Political Capital, a jobbközép Századvég, a Fidesz-közelí Nézőpont Intézet (HVG, 2006. december 2.) mellé érkezett legutóbb a Republikon Intézet.

Ami az árbevételt illeti, a 2006-os adatok szerint 257,7 millió forinttal a Győri Tibor egykori Mahir-vezérigazgató irányította Nézőpont Intézet Zrt. vezet, csakhogy ez az adat csalóka: ekkor még Europtimus néven, más tulajdonban működtek, bár szakterületük - kommunikáció, marketing - nem állt nagyon távol a jelenlegitől. Az intézetben a HVG azt tudta meg, amióta fő profiljuk változott, tizedére csökkent a bevétel, így közelítenek a többiek néhány tízmilliós átlagához. A nagyok egyébként egyre inkább több lábon állnak: cégcsoportok alakultak ki, többüknél különvált a piár, a lobbizás, a tanácsadás, s egyre többen iskolaalapításra adják a fejüket: a Stumpf István egykori kancelláriaminiszter vezette - s egyébként a külügyminisztériumnak is dolgozó - Századvég Alapítvány még 1991-ben hozta létre másoddiplomás képzést adó intézményét, majd a Dessewffy Tibor miniszterelnökségi tanácsadó vezette Demos nyitott hasonló tanodát, ahol az egyéves kurzus ára 1,9 millió forint (HVG, 2005. december 3.).⁴⁷³

⁴⁷²A havi eredményeket a kutatási aloldalunkról tölthetik le áprilistól. Szonda Ipsos - a bannerek hatékonyságát is méri. 2008.04.02.11:58. Kreatív Online

⁴⁷³Értelmezési tartomány: a politikai tanácsadói-elemzői piac. 2008.04.02.00:00. hvg.hu

27. Magyar feltalálók szabadalmait viszi az amerikai tőzsdére a Power of Dream Ventures. Az angol név két magyar vállalkozót takar. Rozsnyay Viktor és Kun Dániel úttörő vállalkozásának célja, hogy a tengerentúli befektetők segítségével válhassanak valóra a szépszámu magyar találmányok. Az amerikai a legnagyobb ilyen tőzsde. Tizenkét találmányt vittek ki, kettő kivételével a szabadalmi jogok is nálunk vannak. Ezek mind működő ötletek, még ha némelyik a fizika határát súrolja is. Van közöttük folyómedrekbe telepíthető "zöld" vízerőmű, amelyhez nem szükséges duzzasztás, forradalmian új, szemantikus alapú internetes kereső. De fut egy olyan szabadalom is - és ez iránt már vállalkozók is érdeklődtek -, amelyben vegyi eljárással könnyedén eltávolítható a bontott elektromos kábelekről a PVC-burkolat, és kinyerhető a színesfém. Ez akár a radiógumik újrahazsnosításánál is úttörő megoldás lehet.

A nagyobb találmányokat önálló cégeként viszik a tőzsdére úgy, hogy huszonöt és negyven százalék közötti részesedés van bennük. Nem a találmány eladásával akarnak pénzt szerezni, hanem amikor már befutott a cég, akkor eladják a részesedésüket. Rozsnyay Viktor feltaláló Kun Dániellel úgy döntött, amerikai típusú kockázatitőke-társaságot alapítanak, ami a hazai innovációra épül, s amelyhez a szükséges forrást az amerikai tőzsdén szerzik meg. Végül tavaly áprilisban a Vidatech Kft. és egy amerikai társaság összeolvadásával megszületett a Power of the Dream Ventures, melynek részvényeivel a kereskedés egy hete indult meg a Nasdaq OTC BB piacán.⁴⁷⁴

28. Mérsékelt ütemben, éves összevetésben hat százalékkal, 187 milliárd forintba nőtt tavaly a hazai reklámpiac. A Magyar Reklámszövetség (MRSZ) – a médiumok és az ügynökségek becslései alapján összeállított, az ügynökségi jutalékot is magukban foglaló – adatai szerint az év egyértelmű nyertese az Internet. Az internetes reklámpiac Magyarországon (is) konszolidálódott, a bevételek több mint fele négy társaságnál landol: az Index és az Etarget tulajdonosánál, a Közép-Európai Médianál, a főként a Startlapról ismert Sanománál, az Origót és az Iwiwet működtető Magyar Telekomnál – és a Google-nál.

A világ első számú online vállalatának megjelenése nem véletlen: a hirdetők a becslések szerint 1-1,2 milliárd forintot költöttek tavaly keresőmarketingre, háromszor annyit, mint 2006-ban. Itt további erős növekedés várható, elég, ha arra gondolunk: a fejlettebb nyugati piacokon a szegmens részesedése megközelíti – esetenként el is hagyja – az 50 százalékot. A bővülés mellett szól továbbá, hogy hazánkban egyelőre az internetezők száma és az online eltöltött idő is növekszik, miközben a világháló újabb és újabb lehetőségeket kínál – a közösségi weboldalak vagy a videomegosztó site-ok például csak most kezdenek komoly bevételeket hozni. A visszahúzó erők között az online hirdetésekkel és az internetezési szokások nyomon követésével szembeni egyre erősebb ellenérzést kell kiemelnünk. Különösen az online hirdetések célozhatóságának kulcsát jelentő „tracking” gyakorlatában kell megtalálni az ideális középutat. Amennyiben ez is sikerül – és elég valószínű, hogy sikerül –, úgy az internet nálunk még sokáig a reklámtorta legdinamikusabban hízó szelete marad.⁴⁷⁵

29. A sok megabites Internet-elérést nyújtó cégek évekkal ezelőtt halottnak nyilvánították a modemes technológiát, de a betárcsázós net nem tűnt el teljesen. Mire elég a Neophone által nyújtott 48 kilobit per másodperces betárcsázós net? Böngészésre és levelezésre biztosan, az Index.hu címlapja bámulatosan gyorsan betöltődött, igaz a jobb oldalon lévő szolgáltatások és a képek csak akkor jelentek meg, amikor végigolvastam az összes hír ajánlóját. Igazából már annak is örültem, hogy a Gmail, a legújabb flashes játékok a KMK-ról, és a webkettes szolgáltatások egyáltalán betöltődtek, hiszen ezek már bőven a megabites hozzáférések korszakában születtek meg, és gyorsabb kapcsolaton működnek gördülékenyen.

---

⁴⁷⁴Szabadalmakkal a tőzsdére. Iványi Balázs, uzlet@hetivalasz.hu, 8. évfolyam 14. szám, 2008.04.03. hetivalasz.hu

⁴⁷⁵A tízmilliárd forintos tavalyi bővülés közel felét az online költés növekedése adta. A reklámpiac élén a net. Csaba Ferenc, vg.hu

Az Internet-kapcsolat egyébként 07-18 óra között 6,10 forintba kerül percenként, 18-24 között és hétvégén 4 forintba, éjjél és reggel hét között 2 forintba. Tizenhárom perc alatt 3,5 megabájt adatot forgalmaztam, így tehát megabájonként körülbelül 15 forintot fizettem. Persze lehettem volna hatékonyabb is, hiszen hosszú percekig csak olvastam, fölöslegesen fizettem a semmiért. Bár a betárcsázós internet úgy tűnik, egyelőre nem akar kihalni, nagy jövője biztosan nincs. Szerencsére a kártya telefonálásra is használható, amire mindig lesz igény.⁴⁷⁶

30. Csökken a vásárlási kedv, ami elsősorban a mobiltelefonok, a cipők és a ruházati termékek piacát érinti negatívan, ugyanakkor nő az Interneten keresztül vásárlók száma és a vásárolt termékek körében is további bővülés várható. A Kirakat.hu és az NRC Kft. legújabb felmérése szerint az idén átlagosan 150 ezer forint értékben terveznek az linterneten keresztül üdülésre és notebook vásárlására költeni a 18 éven felüli magyar internetezők. A magyar netezők 90 százaléka tájékozódik vásárlás előtt az adott termékről. Elsődleges és meghatározó információforrásuk az Internet. A vásárlásaik előtt tájékozódók kétharmada hetente legalább egyszer utánanéz valamilyen terméknek az Interneten, harmaduk pedig hetente többször is informálódik ilyen módon. A heti egyszeri tájékozódás leginkább a 40-49 évesekre jellemző.

A megkérdezett internetezők 60 százaléka vásárolt vagy rendelt már egy vagy több alkalommal valamilyen terméket a világhálón keresztül. A kutatásban az Interneten vásárlók túlnyomó többsége pozitív tapasztalatokról számolt be. A neten vásárlók 70 százalékának csak pozitív élményei vannak a vásárlással kapcsolatban, 29 százalékuknak vegyesek a tapasztalatai, míg azok aránya, akik kizárólag negatív élményeket szereztek, csupán 1 százalék.⁴⁷⁷

31. Dinamikusan növekednek az Internet-előfizetések, élesedik a verseny a szolgáltatók között, az elmúlt egy évben növekedett a sáv szélesség és csökkentek a fogyasztói árak. Tavaly év végén volt már olyan ajánlat, ami újabb lélektani határt ért el, amikor 3000 forint alá ment. Az Internet-előfizetések árcsökkenésének lehetünk szemtanúi, de a fogyasztók mégsem érzékelik, legtöbbször ugyanis annak ellenére is árnövekedést érzékelnek, hogy a távközlési szolgáltatások árindexe 2004 óta minden évben csökken.

Csupán az Internet árának megítélése jelent kivételt ez alól, amelynek kapcsán a fogyasztók jellemzően stagnálást érzékelnek. Ennek magyarázata minden bizonnyal abban kereshető, hogy az Internet-szolgáltatók a valóságot ferdítő reklámüzenetekkel csalogatják az előfizetőket. Eklatáns példái ennek az „akár x Mbit/s” sáv szélességet ígérő előfizetői csomagok (hangsúly az akár szócskán), amelyek a valóságban szinte minden esetben csak jóval alacsonyabb letöltési irányú sebességre képesek (mivel jellemzően aszimmetrikusak, a feltöltési irány sok esetben a legjobb akarattal sem tekinthető szélessávú elérésnek, a KSH sem definiálja annak). A háttérben itt is műszaki okok állnak: a körzethálózatok és a helyi hálózatok fejletlensége.⁴⁷⁸

32. Korábban évi 10 százalékkal gyarapodott a hazai bankkártya-állomány, de a növekedés tavaly megtorpant és már csak 4 százalékos volt a bővülés. Továbbra is a betéti típusú kártyák a legnépszerűbbek, illet 24 bank bocsát ki, ez adja az összes plastik 79 százalékát, 6,7 millió darabot. Népszerűtlenebb azonban a hitelkártyák, illet 9 pénzintézet bocsát ki, és a plastikok aránya a 9 százalékot sem éri el. Az ATM-ek száma meghaladja ugyan a 4200-at, ám ezek ötöde a fővárosban található, és a fennmaradó jelentős része is a nagyvárosokban. A berendezések negyede alkalmas arra, hogy a készpénzfelvételen túl átutalást is kezdeményezzen a kártyatulajdonos, 752 gépen pedig borítékban is lehet pénzt befizetni. POS-terminálból 43 ezer üzemel az ország mintegy 27 ezer pontján, egy év alatt 30 százalékkal gyarapodott számuk, ám e tekintetben a térségben még így is csak Romániát és

⁴⁷⁶Visszatért a modemes Internet. Tóth Balázs, 2008.04.14.08:06. index.hu

⁴⁷⁷Visszaesett a vásárlási kedv. MTI. 2008-05-22.16:58. hirszerzo.hu

⁴⁷⁸Olcsóbban internetezünk, viszont fejletlenebbek a hálózatok. 2008.05.03. 09:14. itpagesd.hu

Bulgáriát előzzük meg. Ami a kártyás vásárlást illeti: a nagy áttörés tavaly volt, amikor 7 százalékkal több volt a kártyás vásárlások száma az országban, mint a készpénzeseké. Az emberek havonta átlagosan 4-5 alkalommal vásárolnak kártyával, és 2-3 alkalommal vesznek fel vele pénzt.⁴⁷⁹

33. A térítéses információszolgáltatás szinte lehetetlen a mai hazai közkönyvtárakban - derült ki Czupi Gyula előadásából a Magyar Információbrókerek Egyesületének 8. konferenciáján. (Előadásának címe: A használók fizetési hajlandósága - tapintatos kommunikáció a térítéses információszolgáltatás irányába.) Az okok részben kulturális (könyvtárosok, akik nem eladók, nem is szolgáltatók, hanem szakszervezeti bizalmik), részben a fenntartó ellenérdekeltség magatartása, valamint a térítésmentes -- és így végeredményben alacsony hozzáadottérték-tartalmú -- szolgáltatásokhoz szoktatott használók. Az előadó e kedvezőtlen körülmények ellenére javasolja az ajánlatadást az olvasónak, ugyanis lát esélyt arra, hogy ilyen módon a könyvtárak nem látogatók is becsalogathatók.⁴⁸⁰

34. Mintegy 15,5 milliárd forintot költöttek 2007-ben a vállalatok, a szervezetek és a politikai pártok közvélemény- és piackutatásra a két piackutató szövetség -- a Piackutatók Magyarországi Szövetsége (PMSZ) és a Professzionális Piackutatók Társasága (PPT) -- közös adatgyűjtése szerint. A bevételnek mintegy 90 százaléka kerül olyan piackutató ügynökségekhez, amelyek tagjai valamelyik szövetségnek. A 15,5 milliárdos éves forgalom az elmúlt évinél 6,2 százalékkal nagyobb. A magyarországi növekedési ütem az Európában tapasztaltat valamelyest meghaladja, bár az 5-6 évvel ezelőttnél jóval visszafogottabb. (A piackutatói költség és a GDP nagysága között ugyanis nagyon erős az összefüggés.) A 15,5 milliárdos piacnagysággal a piackutatói világpiacon Magyarország évek óta a 35. helyen áll -- földrajzi szomszédaink közül egyedül Ausztria előzi meg (24. helyezéssel).

A 6,2 százalékos növekedés egymilliárd forintos piacbővülést takar, amelynek csaknem fele (48 százaléka) a három legnagyobb piackutató cég (abc sorrendben: az AC Nielsen, a GfK Hungária és a Szonda Ipsos) üzleti teljesítményéből adódik. A 6 piaci részesedésük a hazánkban is megfigyelhető piaci koncentráció következtében folyamatosan nő (2002-ben 35, 2007-ben 42 százalék volt). Közülük kettő 100 százalékos külföldi tulajdonú, de a harmadikban is többségben vannak a külföldi tulajdonosok. A piac sokszínűségét mutatja, hogy a legnagyobb multik mellett közepes méretű, tisztán hazai tulajdonban álló kutatócég is tudott jelentős, kétszámjegyű növekedést felmutatni.

Az egy főre jutó piackutatói költség 7,20 USD volt 2006-ban Magyarországon - szűkebb régiókban ez viszonylag fejlett piackutatói iparágra utal. Nyugati szomszédunknál, Ausztriában ugyanakkor a mutató a magyarországi költség duplája (14,98 USD), Németországban több mint háromszorosa (26,73 USD), a legfejlettebb piackutatói szektorral rendelkező európai országban, az Egyesült Királyságban pedig 5,5-szöröse (39,19 USD). Ebben nem csupán a költségek mértéke, hanem a piac viszonylag nyomott árszínvonala is szerepet játszik.⁴⁸¹

35. A Pannon GSM Távközlési Zrt. ma bemutatta az ELTE Informatikai Karával, valamint az IQ-MEDicina Zrt.-vel közösen kifejlesztett DataMed egészségügyi adatkommunikációs rendszerét a szakma számára. A Pannon finanszírozásával készült, nemzetközi szinten is innovatív megoldás segítségével a gyógyítási folyamatban résztvevő szereplők (orvosok, intézmények, páciensek) elektronikus formában cserélhetnek adatokat, információkat. Kötelező az egészségügyi rendszerbe bekerülő páciensek adatainak elektronikus formában

⁴⁷⁹Bankkártya-trend: tájékozódjon, melyik a legnépszerűbb! hirado.hu/Népszava. 2008-06-02.10:19. hirszerzo.hu

⁴⁸⁰A térítéses információszolgáltatás szinte lehetetlen a mai hazai közkönyvtárakban. A konferencia előadásai: http://www.mibe.info/index.php?oldal=oldal&o=konferencia_8

⁴⁸¹15,5 milliárd ment el közvélemény- és piackutatásra - A régióhoz képest fejlettek vagyunk. 2008-06-16 14:06:43. VGO

való rögzítése, azonban ezek az adatok földrajzilag elkülönített, eltérő informatikai rendszerekben állnak rendelkezésre, megnehezítve ezáltal zökkenőmentes áramoltatásukat az egyes helyszínek, alkalmazások és egészségügyi intézmények között. A Pannon finanszírozásával kifejlesztett DataMed rendszer célja, hogy megteremtse a különböző rendszerek közötti kompatibilitást és a kommunikáció informatikai feltételeit az egészségügyi rendszer azon szereplői között, akiknek eddig nem volt módjuk a közvetlen kapcsolatfelvételre. Így egyazon rendszerbe kapcsolhatók a páciensek és a kezelőorvosok, valamint az intézmények (kórházak, gyógyszertárak), és az orvosi tartalomszolgáltatók is.

Az orvosok számára díjmentesen igénybe vehető DataMed portál első fázisában az orvos-orvos, valamint az orvos- kórház relációkat szolgálja ki, és az idei év második felében kerül sor a lakosság, a pácienseknek a rendszerbe való bekapcsolására. „A Pannon célja, hogy a lakosság igényeit kielégítő, innovatív távközlési megoldásokat nyújtson. Ennek jegyében számos, társadalmi szempontból hasznos projektben közreműködünk, ilyen például a Pannon Mobil EKG, vagy a magzati szívmonitoring. A DataMed is ebbe a sorba illeszkedik bele: hozzájárul, hogy az egészségügyi rendszerbe bekerülő pácienseket a lehető legmagasabb színvonalon szolgálják ki, az ilyenkor szokásos sorban állás és papírhalmaz nélkül.” – mondta el a bejelentés kapcsán Koller György, a Pannon fejlesztési igazgatója.⁴⁸²

36. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara segítségével július végére elkészül egy munkaerő-térkép, amely megmutatja, hogy az országban hol milyen szakmunkásokra van igény. A kormány 6,5 milliárd forint pályázati alapot biztosított a szakképzés fejlesztésére. A szakképzési rendszer átszervezésének célja a munkaerőpiac követelményeinek leginkább megfelelő szakképzés elindítása, a hiányszakmák feltöltése, a foglalkoztatási szint emelése, és a megfelelően képzett munkavállalók számának növelése. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a szakmunkásképzés térképének elkészítésére több mint 720 millió forintot fordított.⁴⁸³

37. Filléres műholdas TV szolgáltatást indít a Magyar Telekom, megpróbálva erősíteni „triple play” modelljét, lassítani a vezetékes vonalak lemorzsolódását. Sok előfizetőt csábítanak el a kábeltvé szolgáltatók a Magyar Telekomtól a közös Internet-kábeltv-telefon csomaggal, ezért erősítene ezen a téren. A T-Kábel lefedettsége nem országos, ezért korántsem biztosít országos védelmet a cégnek, a társaság várhatóan műholdas tv szolgáltatásba kezd. A Magyar Telekom csaknem ingyen adja majd a tévészolgáltatást azoknak, akik egyszerre telefon és Internet ügyfelei is a csoportnak.⁴⁸⁴

38. Lehetőség nyílik cégminősítő riportok rendelésére az Internetről. A Voxinfo Kft. és a D&B között létrejött megállapodás keretében a Voxinfo Cégtaláló (www.cegtalalo.hu) web oldala biztosítja az internetes infrastruktúrát. A Cégtaláló - amely eddig hiteles, közhiteles és e-hiteles cégdokumentumokat bocsátott megrendelői rendelkezésére - bővítette szolgáltatását együttműködve a D&B Magyarországgal. Cégminősítő riportot a D&B valamennyi Magyarországon bejegyzett társas vállalkozásra képes elkészíteni. A Credit Check riportok a cégek üzleti teljesítményének mérésével, kockázati besorolásával, valamint a maximálisan ajánlott hitelkeret megállapításával segítenek a kockázatok felismerésében. A D&B munkatársai szakértői illetve statisztikai módszerekkel elemzik a gazdasági társaságokat és jelzik a vizsgált cég késve fizetéseit, valamint fizetéseképtelenné válásának valószínűségét.

A felhasználók a www.cegtalalo.hu oldalon a már jól megszokott felületen választhatják ki a keresett céget cégnév, cégjegyzékszám vagy adószám szerint. Júliustól a látogatók a kiválasztott cégről hiteles cégdokumentumokon kívül már D&B Credit Check riportot is rendelhetnek az Interneten. A rendelést követően a fizetés online felületen történik; a

⁴⁸²Új egészségügyi adatkommunikációs rendszer a Pannontól. Mobil, 2008.06.19.17:31.jox.hu

⁴⁸³720 millió forintból készül a munkaerő-térkép. 2008.07.02.14:25. MTI

⁴⁸⁴Itt az ingyentévé?! - Szervezkedik a Magyar Telekom? Externet. 2008.07.03.08:48. portfolio.hu

felhasználó választhat a bankkártyás fizetés és az online banki átutalás között. Az átutalást követően, ha az munkanapokon tizennégy óráig történik, a Dun & Bradstreet szakértői öt órán belül elkészítik és e-mailen elküldik az igényelt cégminősítő riportot. A megrendelés teljesítése rövid idő alatt megtörténik, de legfeljebb öt órán belül munkaidőben.⁴⁸⁵

39. Nem egész fél évvel kinevezése után, többszöri átszervezést követően távozik posztjáról a KHEM szakállamtitkára. Az IVSZ március 12-i tisztújító közgyűlésének Kákossy Csaba gazdasági és közlekedési miniszter köszöntő beszédében bejelentette, hogy önálló szakállamtitkárságot hoznak létre és Bóna Ákost 2008. március 25-én kinevezték a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) infokommunikációs ügyekért felelős szakállamtitkárnak. Feladatai közé tartozott az e-gazdaság fejlődését korlátozó tényezők felszámolása, az innovatív megoldások bevezetése a hozzáférés, a tartalom, a szolgáltatások, illetve az informatikai biztonság területén, valamint az elektronikus hírközlés szabályozásának felügyelete. A szakállamtitkár a legutóbbi kormányátalakítás, illetve a minisztériumok átszervezésekor került a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztériumba (KHEM).

Az MTI információi szerint távozásának hátterében az állhat, hogy a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi tárcától az informatikai terület átkerült a Miniszterelnöki Hivatalba (MeH), és csak a távközléssel kapcsolatos szabályozás maradt meg, így például a rádióspektrum politika kialakítása, a frekvenciagazdálkodás, a postaszektorral kapcsolatos stratégiai és szabályozási feladatok, illetve az elektronikus hírközlési terület. A MeH-hez rendelték az informatikai területeket, így a stratégiát és a szabályozást, valamint a programokat, köztük az Informatikai Közháló Programot is.⁴⁸⁶

40. Csökkenhetnek a vezetékes telefonálás költségei, miután a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) határozatának értelmében több mint húsz százalékkal mérséklődnek a jelentős piaci erejű vezetékes szolgáltatók referencia-összekapcsolási díjai, a hívásindítás és -végződtes nagykereskedelmi ára is, méghozzá visszamenőlegesen. A döntés értelmében legnagyobb magyarországi vezetékes szolgáltatónak számító Magyar Telekom hálózatában a csúcsidejű helyi híváskezdeményezés nagykereskedelmi ára percenként 1,38 forintra csökken. 2002-ben ugyanezért még 7,44 Ft-ot kértek, a díj később négy lépésben mérséklődött a most megállapított összegig. A hívásvégződtes díja a Magyar Telekomnál megegyezik majd a híváskezdeményezés tarifájával -- a díj hat évvel ezelőtt 7,07 forintról indult és szintén négy lépésben csökkent, egészen a mostani, 1,38 forintos percenkénti 1,38 forintra. A határozatok nyomán a Magyar Telekom hálózatában a hívásvégződtes és hívásindítás díjai az uniós átlag alá csökkennek, a kisebb szolgáltatók díjai pedig közelítenek ezekhez. Az Inivtel esetében csúcsidőben 2,25 forintos percenkénti hívásvégződtes és híváskezdeményezési díjat állapított meg az NHH.⁴⁸⁷

41. Az IDC az IVSZ megbízásából már harmadszor készíti el átfogó felmérését a magyarországi infokommunikációs piacról. A kutatás célja az informatikai piac szállítói oldalának átfogó felmérése, a piac méretének, szerkezetének és változásának megbízható feltérképezése. A kutatás lehetőséget biztosít egy iparági standard kialakítására az IT piac szegmentálása, illetve a szállítói oldal és annak mérésére vonatkozóan. Az idei felmérés újdonsága, hogy a piac átalakulására, változására reagálva eddig nem vizsgált alszektorokat is felméri. Ennek az elvnek a jegyében a felmérés a felhasználói szegmenseket és az értékesítési csatorna szerkezetét is vizsgálja. Fontos változásként egy új nagy modullal, a telekommunikációs piacra vonatkozó adatokkal is kiegészül a felmérés.

A felmérés révén az IT piac vállalatai hasznos, tényszerű információkhoz jutnak, melyeket felhasználhatnak stratégiai döntéseik meghozatalánál. Ugyanakkor az ágazat

⁴⁸⁵Cégminősítő riportok az Internetről. OTS. 2008.07.25.18:58. itpages.hu

⁴⁸⁶Távozik az infokommunikációs szakállamtitkár. 2008.08.06.16:55, computerworld.hu

⁴⁸⁷Még olcsóbb lehet a vezetékes telefonálás. Koi Tamás, 15:07. hsws.hu

működését meghatározó és szabályozó kormányzati szervek munkáját is segítheti azáltal, hogy átfogó képet szolgáltat a terület valós helyzetéről és problémáiról, eszközt adva az iparág életét érintő döntések befolyásolására.⁴⁸⁸

42. Évek óta emelkedik a számítógéppel és Internet-kapcsolattal rendelkező háztartások száma, utóbbi 2007-re elérte a 35 százalékot. A legelterjedtebb hozzáférési mód mára az ADSL-kapcsolat, ilyen van az internetező háztartások 45%-ában, valamivel kisebb arányú a kábeles kapcsolat, és csak mindössze a 3 százalékos a mobil szélessávval netező háztartások aránya, 44 ezer háztartás az NHH adatai alapján. A mobilinternet alacsony használatának oka egyrészt, hogy még viszonylag gyerek cipőben jár ez az Internet-kapcsolati forma, másrészt az igen magas forgalmi árak, és a még igencsak hézagos lefedettség sem kedvez neki, nem beszélve a sebesség korlátairól.

A Pannon honlapján található adatok szerint 341 településen érhető el 3G, vagy HSDPA, ami letöltésnél névlegesen 7,2 Mbps-re, feltöltésnél 1,44 Mbps-re képes - igaz leginkább Budapesten. A T-Mobile sebesség tekintetében hasonlókat produkál, igaz a névleges sebesség esetén tudni kell, hogy ezt erősen befolyásolja a használt eszköz minősége, az aktuális forgalmi viszony és a lefedettség is. A Vodafone hálózatában, a szolgáltató adatai szerint egyelőre az 1,1-3,7 Mbit/s letöltési, és 340-900 kbit/s feltöltési tipikus átlagsebesség érhető el, függően a rádiós viszonyoktól és a hálózat pillanatnyi terhelésétől (147 helyen érhető el a mobil szélessáv, ahol a lakosság 50 százaléka él).

Az egyetlen internet csomag, ami mindhárom szolgáltatónál elérhető 5 GB forgalmat enged meg "büntetlenül", ami láthatóan a Vodafone esetén a legolcsóbb, még a forgalmi korlát túllépése után is. A Vodafone-nál érhető el szeptember 30-ig olyan fix díjas csomag havi 6000 forintért, amely nem korlátozza az adatforgalmat, feltéve ha "normál" használatról van szó. Normál használatnak számít például az e-mail küldés és fogadás, böngészés, hírportál olvasás, webes és FTP- letöltés, internetes videó megtekintése (pl. YouTube), on-line rádióhallgatás, internetes telefonálás, chat, csatlakozás vállalati hálózathoz.⁴⁸⁹

43. Az áösszehasonlító oldal „Irány az iskola” néven aloldalt hozott létre, megkönnyítve a tanévkezdéshez szükséges eszközök keresését. Az arukereso.hu a tanévkezdésre való felkészülést igyekszik megkönnyíteni az iskolai munkához szükséges eszközök egy helyre gyűjtésével, a hagyományos és internetes áruházak kínálata és árszínvonala hasonlítható össze. Az oldalon szereplő, tematikusan rendezett kategóriák ötleteket adnak a diákoknak, hogy mit célszerű beszerezniük az otthoni tanuláshoz, a kollégiumi élethez, mit kell magukkal vinniük az iskolába és mivel tudják elfoglalni magukat, amikor épp nem tanulnak. Az oldal kifejezetten tanulók részére válogatta össze továbbá az olcsó notebookokat, a mindentudó mobilokat, a divatos MP3 lejátszókat, valamint a korszerű monitorokat és nyomtatókat.⁴⁹⁰

44. A magyar mobilpiacon a Samsung az elmúlt években folyamatosan és dinamikusán növelte részesedését, s ma már csak 3-4 százalékponttal van mögötte a vezető márkának. Becslések szerint évente 2,5 millió új mobilkészüléket adnak el a magyar piacon, ahol a Samsung részesedése 30-35 százalék körüli. A cél az, hogy a dél-koreai márka átvegye az első helyet. Az értékesítési vezető kifejtette: a Samsung a magyar piacon mintegy kétszer erősebb a világtágnál, ahol 17 százalékos részesedése van. A mobilmárka magyarországi erősödésére jellemző, hogy az idén a bázishoz képest az eladások volumene 15 százalékkal, a készülékek átlagára pedig 25 százalékkal nőtt. A magyar piacon, az összes márkát figyelembe véve, a mobilkészülékek átlagára 120 dollár, amit a Samsung jóval meghalad. A magyar felhasználók átlagosan 3 évente cserélik készüléküket, de vannak olyan előfizetők is, akik 6-7 éve ugyanazt a mobilt használják. A magyar piacon - ellentétben például Németországgal,

⁴⁸⁸Új felmérés a hazai IT-iparágról. Mozsik Tibor, 2008.06.19.09:01.CIO| e-Government. www.computerworld.hu

⁴⁸⁹Internet bárhol, bármikor? Nade mennyiért! 2008.08.28.05:40. penzcentrum.hu

⁴⁹⁰e-Kereskedelem. marketinginfo.hu

Csehországgal és Lengyelországgal - nem kelendőek az alsó kategóriás mobilok, amelyek inkább az alacsony, 10-17 ezer forint közötti árukkal vonzzák a vevőket, semmint tudásukkal.⁴⁹¹

45. A média is része a magyar árnyékgazdaságnak, ennek példaként három média személyt is elítélt a bíróság a K&H brókerbotrányban: közülük Forró Tamás a legismertebb, Vasadi Julianna az ESMA gazdasági igazgató, Koricsánszky Dóra, a TV2 egykori riportere okirat-hamisításért fizethet. A Fővárosi Bíróság (FB) augusztus 28-án öt éves jogi procedúra után első fokon ítéletet hirdetett a Kulcsár Attila nevével fémjelzett brókerbotrányban. A nem jogerősen elítéltek között három, korábban a médiában szereplő, illetve médiavállalkozásokban különböző tisztségeket betöltő személyt is találunk.

Forró 1989-ben feleségével megalapította a Forka Kft-t, amely a Privát Profit üzleti magazint is kiadta. A lap főszerkesztői feladatait maga Forró látta el. 1991-ben jelentős postabanki tőkebevonással létrehozta a Zöld Újság Rt-t, amely privatizálta a Világgazdaságot. A brókerbotrányba úgy keveredett, hogy Kulcsár vallomása szerint Forró a Zöld Újság Rt. szabad pénzeszközeit a K&H Equitis-re bízva a törvényesen elérhetőnél magasabb hozamokat szeretett volna elérni. A tranzakciókból származó hozamokat Forró negyedévente kapta meg készpénzben. Forró azonban cáfolta a vádakát, és azt mondta, hogy Kulcsár megbízásából 2000-2003 között aukciókon vásárolt műtárgyakért kapta a 60-80 millió forintot, ami nem is az övé volt, hanem az aukciósházaké.

Vargáné Vasadi Julianna, az ESMA médiatulajdonos vállalat egykori gazdasági igazgatóját sikkasztással vádolta az ügyészség. A vádirat szerint Vasadi megállapodott Kulcsárral, hogy a természetes állampapír- és befektetési-jegy ügyletek mellett más értékpapírok adásvételére is felhasználhatja az ESMA befektetési állományát fedezetként. Szintén megállapodás tárgyát képezte, hogy Kulcsár az ESMA részére küldött elszámolásokban a piacinál valamivel magasabb hozamot tüntet fel, az igazoló iratokat pedig Vasadi aláírja. A kimutatott és a tényleges hozam különbözetét osztották. Így Vasadi a cég terhére minimum 40 millió forintot vett át három év alatt. Bár ügyvédje szerint az általuk beszolgáltatott adatok, okiratok védenca ártatlanságát bizonyították, és Vasadi állítása szerint nem tudta, hogy Kulcsár más ügyfelek pénzével fedezi a neki kifizetett pénzeket, ahogy azt sem, hogy a bróker az ESMA portfólióját sajátjaként kezelte.

Koricsánszky Dóra a TV2 ex-riportere úgy lett a K&H botrány huszonharmad-rendű vádlottja, hogy a vádhatóság szerint a 7 millió forint értékű Saab Cabrio autóját Kulcsár Attilának adta el, csak hogy az adásvételi szerződésben a "taxis Gyusziként" elhíresült Szekér Gyula sofőr lett feltüntetve, és az okmányok is az ő nevére lettek kiállítva.⁴⁹²

46. A dél-afrikai központú Naspers médiavállalat online divíziója, az MIH Internet Europe megvásárolta a legnagyobb magyar online aukciósházat, a Vatera.hu-t. Az üzlet a Vatera nem magyar nyelvű szolgáltatásait is érinti. A vételárát nem hozták nyilvánosságra, a pletykák másfél milliárd forintról szólnak, ami a Vatera.hu eladását a magyar Internet történetének legnagyobb üzletei közé emeli. Az ilyen üzletekben szereplő összegeket titkosan szokták kezelni, a magyar Interneten eddig 4-5 hasonló nagyságrendű pénzeket megmozgató felvásárlás történt - az Index, az iWiW, a Bookline és a Profession.hu is ebben a nagyságrendben kelt el.⁴⁹³

47. Az idén 350-400 ezer számítógépet adnak el a magyar piacon, gyakorlatilag ugyanannyit, mint egy évvel korábban, a gépek átlagára mintegy bruttó 250 ezer forint. Poros Gábor, a magyar piacon tavaly második Fujitsu Siemens Computers Kft. ügyvezető igazgatója szerint az

⁴⁹¹ Folyamatos a növekedés a magyar mobilpiacon. 2008.09.03.07:48. MTI, sg.hu

⁴⁹² Médias bűnök a brókerbotrányban. [2008.09.05.18:35. Kreatív Online, Magyar Narancs

⁴⁹³ Eladták a Vatera-t. 2008.10.02.13:24:50. mfor.hu

eladott gépek több mint fele hordozható számítógép, amelyek közül főként a bruttó 120-150 ezer forintosakat keresik a vevők. A magyar piacon a Fujitsu Siemens mintegy 100 ezer számítógépet, ezen belül szervert, PC-t és hordozható gépet adott el, s várhatóan ennyit értékesít az idén is. Poros Gábor az árakkal kapcsolatban elmondta: a gépek átlagára az elmúlt években 15-20 százalékkal csökkent, s úgy tűnik ez a tendencia nem változik. Termékeik közül csak a hordozható gépek iránt nő a kereslet, a PC-k és szerverek esetében stagnál, vagy bizonyos típusok esetében csökken. Megváltoztak a trendek, s a belépő kategória helyett most már leginkább a professzionális hordozható gépek iránt nő a kereslet. Főként azért, mert aki gépet cserél vagy egy másikat vesz, az általában már nagyobb tudású notebook-ot választ.⁴⁹⁴

48. Az idei EMEA Deloitte Technology Fast 50 hazai díjátadóján néhány év kihagyással ismét a magyarországi cégek uralták a mezőnyt. A 14 hazai helyezett között nyolc először, három másodszor, kettő harmadszor és egy, az A.R. Hungary negyedszer került az EMEA Fast 50 közé. A 2003–2007 közötti árbevétel-növekedésük alapján az idei listára került magyar vállalatok közül a Fast 50 mezőnyében a SOA technológia hazai nagymestere, az Alerant érte el a legjobb helyezést. A 3677 százalékos növekedés a lengyel Blue Mediát és Agotát, valamint a horvát CROZ-t követően a 4. helyhez volt elegendő. A 2233 százalékkal a hatodik helyen végzett, ügyfélhívó rendszereket és terminálokat gyártó és forgalmazó Onlinet, 2006-ban másodikként végzett a Rising Starsban, és már tavaly is Fast 50 helyezett (24.) volt. Ugyancsak az idei lista első harmadában végzett, 1532 százalékos árbevétel-növekménnyel, a mesterséges intelligenciával, távközléssel és internettel összefüggő informatikai fejlesztéseket végző AITIA (12.), és 1465 százalékkal először a listára került online kommunikációs ügynökség, a THEAM Communication (14.) is.

A gyógyszeripari, biotechnológiai fejlesztő cég, a Solvo Biotechnology (792%) és az IT-biztonsági szakértő kancellar.hu (659%) szerepelt még a mezőny első felében (21. és 24.). A harmincasok között, a 33–37. helyen egymást követik a hazai cégek. A díjazottak körébe első alkalommal bekerült Externet (450%), Net Media (432%) és Semilab (431%) mellett ott van a Microsoft üzleti szoftvereit forgalmazó és iparági fejlesztéseket végző, az elmúlt két évben is listás – 2006-ban a 11., 2007-ben a 18. helyen szereplő – XAPT Kft. és a szintén első alkalommal díjazott Carnation is. A 40. hely a Házipatica.comé (386%), míg a 2002, 2005 és 2007 után negyedszer is felkerült arcfelismerő, biometriás, dokumentumolvasó, rendszámfelismerő szoftvereket fejlesztő A.R. Hungária 363 százalékos növekménnyel lett a 42. A Rising Starsban az idén csak egyetlen magyar szerepelt. A navigációs szoftvereket fejlesztő Nav N Go a 2005–2007 közötti 7838 százalékos árbevétel-növekedésével került a lista élére.⁴⁹⁵

49. A japán NEC cég megvásárolta a távközlési és műsorszóró berendezéseket forgalmazó magyar Linecom Kft.-t - közölte Veres Lajos, a Linecom ügyvezető igazgatója. Az eladók magyar magánszemélyek voltak - mondta az ügyvezető, aki túlzónak nevezte azt a sajtóértesülést, miszerint a vételár elérte a hat millió dollárt. A magyar és a japán cég közötti együttműködés 15 éves. A NEC azért tartotta fontosnak a kivásárlást, mert az együttműködés "mélysége" már megkívánta ezt a lépést - magyarázta Veres Lajos. Hozzátette: a japán cég a Linecom Kft.-ben meglévő műszaki hozzáértést és a fejlesztési képességet díjazta. A NEC kelet-európai értékesítését most a Linecom Kft. egész Európára kiterjesztheti. A Linecom Kft. éves árbevétele mintegy 1,5 milliárd forint, és adózás előtti profitja az árbevétel arányában 10 százalék körül van.⁴⁹⁶

50. Az NHH 2008 tavaszán írt ki két különálló pályázatot öt földfelszíni digitális televízió- és egy földfelszíni digitális rádióműsor-szóró hálózat üzemeltetésére és mindkét pályázatot az

⁴⁹⁴ Stagnál a hazai számítógép-piac. 2008.10.08.16:14:26. MTI/Menedzsment Fórum

⁴⁹⁵ Taroltak a hazai IT-cégek. Fekete Gizella. 2008.10.23. bonline.hu

⁴⁹⁶ A japán NEC megvette a magyar Linecom Kft.-t, 2008.11.05.08:43. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

Antenna Hungária (AH) Zrt. nyerte meg. A szeptemberben aláírt hatósági szerződés értelmében az AH-nak még idén decemberben el kell indítania a földfelszíni digitális televíziós, illetve rádiós műsorszórást. Az NHH várakozásai szerint a földfelszíni digitális televíziózás beindulása erősíti a versenyt és bővíti, színesíti a kínálatot a televíziós és a rádiós piacon, egyben hozzájárul ahhoz, hogy a magyar háztartások azon mintegy 20-25 százaléka, amely jelenleg csak szoba- vagy tetőantennával néz televíziót, a jövőben jobb minőségben, a mainál sokkal változatosabb műsorkínálathoz juthasson hozzá. Az AH vállalása szerint mindkét szolgáltatás a lehető legkorszerűbb technológiával, azaz a földfelszíni digitális televíziózás MPEG4-es, a rádiós pedig DAB+ tömörítéssel indul el.

A digitális televízió (DVB-T) lakossági lefedettsége az induláskor közel 60 százalékos lesz, majd 2009 végére a lefedettség 88 százalékosra, 2010 végére pedig 95 százalékosra bővül. A mobil-televíziós (DVB-H) szolgáltatás 2008-ban Budapesten és környékén indul el. A DAB+ digitális rádiós szolgáltatás lakossági lefedettsége kezdetben 31 százalékos, 2009 végére 44 százalékos lesz és a hálózat teljes kiépítése 2013-ig várható. Az Európai Unióban és így Magyarországon is az a célkitűzés, hogy a földfelszíni analóg televíziós műsorszórást legkésőbb 2011 végéig a digitális váltsa fel. A rádiózás területén Magyarországon a digitális átállás tervezett időpontja 2014 vége, amennyiben addigra a rádiós hálózat lefedettsége, valamint a digitális rádió vevőberendezések elterjedtsége a lakosság körében eléri az előírt szintet.⁴⁹⁷

51. Tavaly a magyarországi informatikai és távközlési piac együttes mérete elérte az 1.476 milliárd forintot: ezen belül a távközlési kis mértékben, 2 százalékkal visszaesett, az informatikai piac pedig 8,4 százalékkal nőtt. A két piac együttesen 4,4 százalékkal bővült tavaly. Az idén 6 százalék körüli lehet az informatikai piac növekedése, a távközlési piac az idén várhatóan tovább zsugorodik, legfeljebb stagnál. Marosvári Gábor, az IDC Magyarország vezető elemzője szerint a belföldi piacot egy közel 845 milliárd forintos informatikai export piac egészíti ki, aminek az éves növekedési üteme szintén lassul, ám a belső informatikai és távközlési piac együttes bővüléséhez képest több mint 8 százalékos növekedésével még mindig dinamikusnak tekinthető. A távközlési szolgáltatások magyarországi konszolidált piaca 2007-ben 885 milliárd forint volt, azaz a cégektől a végfelhasználók ekkora összegért vásároltak távközlési szolgáltatást. Az összeg az informatikai szolgáltatások vásárlását már nem tartalmazza.

A 885 milliárdon belül 47,6 százalékot a mobil hangszolgáltatásra, 30,5 százalékot a vezetékes hangszolgáltatásra, míg 21,9 százalékot az internet hozzáférési és adatátviteli szolgáltatásokra költöttek. Tavaly a távközlési piac csökkenésének elsődleges oka a hang alapú szolgáltatások szegmensének mérséklődése volt, hiszen a verseny arra kényszeríti a szolgáltatókat, hogy diverzifikálják kínálatukat és új bevételi forrásokat keressenek, például a mobil adatszolgáltatás területén. A távközlési piacon tapasztalható visszaesés másrészt a gazdasági dekonjunktúra következménye is, ami hamarabb érte el, mint az informatikai piacot, s nagyobb hatással is volt rá eddig.

A végfelhasználó szervezetek külső beszállító javára történő informatikai költség-tükröző konszolidált informatikai piac tavaly elérte az 590 milliárd forintot. A végfelhasználók legtöbbször, 264 milliárd forintot informatikai szolgáltatásokra, illetve 231 milliárd forintot hardver-beszerzésekre költöttek, ami 8,1 százalékos és 0,3 százalékos növekedést jelent az előző évhez viszonyítva. A szoftver-beszerzések értéke 4,9 százalékkal növekedett, ez a részipiac közel 95 milliárd forinttal járult hozzá az eredményhez. Az arányokat tekintve az IT-szolgáltatások a piac bevételeinek mintegy 44,7 százalékát adták, a hardver-értékesítés 39,2, míg a szoftver-értékesítés 16,1 százalékot tett ki.⁴⁹⁸

⁴⁹⁷NHH - nincs jogi akadálya a digitális átállásnak. 2008.11.05.08:20. MTI Sajtóadatbank. prim.hu

⁴⁹⁸A válság újra lecsapott: az informatikai piac is nagyot bukhat. Gazdasági Rádió, MTI, 2008.11.06.14:02. gazdasagiradio.hu

52. Az origo.hu a legminőségibb tömegműedium a felhasználók szerint, ismerősségben, egyediségben, népszerűségben és relevancia területén az RTL Klub vezet. A Szonda-Ipsos 2008. őszi átfogó márkakutatása szerint a tartalomorientált műediumok között a legnézettebb kereskedelmi televízió, az RTL Klub több kategóriában vezet, az adott műediumokat ismerő felhasználók ugyanakkor minőség tekintetében magasabbra helyezik az origo-t, mint az RTL Klubot. Az origo a másik országos kereskedelmi televízióval, a TV2-vel gyakorlatilag holtversenyben van egyediségét és relevanciáját illetően, míg minőségben még nagyobb előnnyel veri, mint az RTL Klubot. Az egyes műediumokat a válaszadók külön-külön értékelték egy tízfokú skálán, a vizsgálatban tartalomorientált - RTL Klub, TV2, Népszabadság, Blikk, Index, origo - és szolgáltatásorientált - freemail, Gmail, iWiW, myVIP.hu - műediumok is szerepeltek. A szolgáltatásorientált műediumok között az origo csoporthoz tartozó szolgáltatások rendkívül magas értékeket értek el. A freemail és az iWiW minden kategóriában magasban versenytársai fölött teljesített a felhasználóknál.⁴⁹⁹

53. Új, a kutatás-fejlesztési szolgáltatásokat végző szervezetek adatait tartalmazó adatbázis-szolgáltatást indított el a Piacgazdaság Alapítvány Innokataszter címen, az adatbázis a www.innokataszter.hu címen érhető el. A Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal, Mecenatúra pályázatán keresztül 5,6 millió forinttal támogatja a hiánypótló jellegű szolgáltatást. A szolgáltatás célközönsége igen széles: az innovációs szolgáltatásokat igénybe vevő vállalkozások éppúgy idetartoznak, mint a különböző közvetítő szervezetek. Az adatbázis a befektetni kívánó külföldi cégek számára is lehetőséget jelent a tájékozódásra. A weblapon többféle szempont - régió, szolgáltatási és tudományterület - alapján lehet lekérdezni a k+f szolgáltatásokkal foglalkozó szervezeteket. Az adatbázisban önkéntes adatszolgáltatás alapján kerülhetnek be a különböző szervezetek. Jelenleg körülbelül 100 szolgáltató csatlakozott a kezdeményezéshez.⁵⁰⁰

54. Megérkezett a Google News magyar verziója. A híraggregátor szíjt magyar kiadásának megjelenésével kicsit felpozsdúlhet a hazai online médiapiac. Bár nagyon sokat azért ne várjunk ettől a metazintól sem. A Google News, vagyis a Google Hírek erőssége az lehet, mint általában a többi Google-alkalmazás: van mögötte egy kiváló keresőmotor. A Google megállapodott az MTI-vel a hírek szemlézéséről, a többi szemlézett magyar hírszíjt pedig tájékoztatták a szolgáltatás elindulásáról. Aki szeretne bekerülni a Google Hírek-be saját hírszíjtjával vagy blogjával, az itt jelentkezhet. A szakértő kíváncsi, hogy a Hírkereső vagy a Hírstart hogyan reagál majd - ha reagál egyáltalán - az új konkurens megjelenésére. Magyarországon az online hírfogyasztás tipikusan úgy néz ki, hogy a netező megnézi az Origo és az Index címlapját, és ott olvasgat. Nem hinném, hogy nagyon sokan lennének, akik ennél nagyobb merítésből tájékozódnak. Akik meg falják a híreket, azok úgys feedolvasóból követik a történéseket.⁵⁰¹

55. A gazdasági válság ellenére jövőre sem csökken a direkt marketing (dm) forgalom, igaz, a vállalatok szigorúbb költséggazdálkodása miatt az sem várható, hogy az idei évhez hasonlóan bővülnek ezek a költségek - mondta Bartók János, a Magyar Telekom Csoporthoz tartozó, direkt marketing adatszolgáltatást nyújtó TeleData Kft. ügyvezető igazgatója. A direkt marketing piac 2007. évi forgalma 35,14 milliárd forint volt, ami 23 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. Bár az idei évre vonatkozó konkrét számok még nincsenek, az ügyvezető úgy véli, 2008-ban is jelentős volt a növekedés. Tavaly a magyar piacon összesen több mint 222 milliárd forintot költöttek reklámra, míg 2006-ban 205 milliárd forintot. Két évvel ezelőtt a

⁴⁹⁹Szonda Ipsos: az origo a "legminőségibb" tömegműedium a felhasználók szerint. MTI, 2008.11.19.00:28. gondola.hu

⁵⁰⁰Kutatás-fejlesztési adatbázis: elindult az Innokataszter. 2008.12.03.09:32. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

⁵⁰¹Megérkezett a Google News magyar verziója. 2008.12.23.09:47. írta: hírbeközö. <http://blog.hu/goldmine/hedgehog.php/838009>

reklámköltésen belül a teljes forgalomból dm-re 14 százaléknyi, míg tavaly már 15,8 százaléknyi összeget költöttek.⁵⁰²

56. A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) határozata szerint a három magyarországi mobilszolgáltató hálózataiban a végződtetési díjakat 2010. december 1-jéig három lépésben, egységesen 11,86 Ft-ra kell csökkenteni. A Tanács a mostani határozattal megerősíti a 2006-os határozatban foglaltakat, miszerint a jelenlegi végződtetési díjak 2009. január elsején egységesen 16,84 Ft-ra csökkennek. Jelenleg a három szolgáltató még eltérő végződtetési díjakat alkalmaz. A Magyar Telekom hálózatában a kívülről érkező hívások végződtetési díja percenként 19,75 Ft, a Pannon hálózatában 20,29 Ft, a Vodafone hálózatában pedig 20,99 Ft. A végződtetési díjak csökkentése teret ad a mobilhálózatokba irányuló (ott végződtetett) vezetékes- és mobilhívások kiskereskedelmi árának további csökkentéséhez.

A végződtetési díjak 2010. január elsején egységesen 14,13 Ft-ra csökkennek, majd 2010. december 1-én érik el a 11,86 Ft-os költségalapú díjat, amelyet a Tanács a nemzetközi szabályozási gyakorlatban kedvező eredményeket hozó - BU LRIC (Bottom Up Long Run Incremental Cost) - modell alapján állapított meg. A határozat szerint a mobilhálózatokba érkező hívások végződtetéséért fizetendő nagykereskedelmi díj a jelenlegihez képest mintegy 40 százalékkal fog csökkenni 2010. decemberéig, miután a három magyarországi mobilszolgáltató végződtetési díjai az utóbbi három évben már mintegy 30 százalékkal mérséklődtek.⁵⁰³

3.8 Információstatisztika

1. A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) gyorsjelentésében szereplő szolgáltatók szélessávú Internet-előfizetéseinek száma növekedik. A négy legnagyobb kábelmodemes szolgáltató ügyfeleinek a száma novemberben 2,8 százalékkal 400 ezerre, míg a hagyományos telefonvonalon szélessávú ADSL-Internet-szolgáltatásra előfizetők száma 1,2 százalékkal 730 ezerre emelkedett. Az egykori monopolszolgáltatók (Hungarotel, Invitel, Magyar Telekom és Monortel), a vezető alternatív szolgáltatók (PanTel, Tele2, GTS Datanet, eTel), valamint a legnagyobb kábeltelevíziós társaságok (UPC, T-Kábel, Fibernet, DIGI) önkéntes adatközlésére épülő gyorsjelentés szerint a szélessávú hozzáférések száma november végén 1 millió 130 ezer volt, az egy hónappal korábbi 1 millió 110 ezer után.

A jelentésben szereplő négy legnagyobb kábeltelevíziós szolgáltató részesedése a teljes kábelmodemes piacon 75-80 százalék körüli, így - a vezetékek nélküli hozzáféréseket nem számolva - a teljes magyarországi szélessávú előfizetői tábor közel 1,25 milliós. Mindez azt jelenti, hogy az egyre népszerűbb mobil-szélessávval és az egyéb vezetékek nélküli technológiákkal együtt Magyarországon a lakosság több mint 16 százaléka rendelkezik valamilyen, a szélessávú hozzáférést lehetővé tevő előfizetéssel.

Novemberben az októberihez képest 7 ezerrel, 3 millió 259 ezerre csökkent a bekapcsolt vezetékestelefon-vonalak száma. Ennek megfelelően a 100 lakosra jutó hangátviteli csatornák száma az előző havi 32,48-ról 32,42-re, míg a háztartások telefonellátottságának aránya 64,71 százalékról 64,53 százalékra csökkent. A kezdeményezett hívások hossza novemberben összesen 674 millió perc volt, 0,27 százalékkal több, mint októberben. Az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama az októberi 205,8 percről 206,8 percre nőtt, míg a kezdeményezett hívások átlagos időtartama 3,10 percről 3,19 percre emelkedett.⁵⁰⁴

⁵⁰² TeleData - jövőre sem csökken a direkt marketing piac. 2008.12.28.09:08:21. MTI

⁵⁰³ Január elsejétől olcsóbban lehet vezetékes hálózatokból mobiltelefonokat hívni. NHH. 2008.12.28.09:05. polgarionfo.hu

⁵⁰⁴ Törtetlen az Internet térhódítása. 2008.01.14.13.48. tozsdeforum.hu

2. Tavaly novemberben 131 ezerrel 10 millió 710 ezerre nőtt a három hazai mobiltelefon-szolgáltató ügyfeleinek száma, így Magyarországon száz lakosra 106,5 előfizetés jutott a hónap végén. A NHH szerint az előfizetői szám – azaz a hónap utolsó napján hívás fogadására alkalmas SIM-kártyák száma alapján – tavaly novemberben a Pannon piaci részesedése 34,96 százalékról 35,12 százalékra emelkedett, a T-Mobile tábora 44,02 százalékról 43,97 százalékra módosult, a Vodafone részesedése 21,02 százalékról 20,91 százalékra mérséklődött. Az Európai Unió tagállamainak hírközlési hatóságait tömörítő szervezetének (ERG) napokban közzétett vizsgálata szerint a tervnek megfelelően zajlik az európai mobilszolgáltatók átállása az eurótarifára. Az elmúlt év harmadik negyedében az előző negyedévihez képest a roaminghívások átlagos bruttó kiskereskedelmi ára 69 eurócentről 62 eurócentre, a külföldön fogadott hívások átlagos kiskereskedelmi ára pedig 34 eurócentről 30 eurócentre csökkent. Az európai hírközlési hatóságok most az SMS-díjak alakulását vizsgálják, miután néhány szolgáltató emelte a külföldi szöveges üzenetek díjait.⁵⁰⁵

3. 2007 decemberében a 320 ezerrel 11 millió 30 ezerre nőtt a három magyarországi mobilszolgáltató ügyfeleinek száma, így év végén 100 főre 109,7 előfizetés jutott, közölte a Nemzeti Hírközlési Hatóság. 2006 végén a három szolgáltatónak összesen 9 millió 966 ezer ügyfele volt és 100 lakosra 99 előfizetés jutott. Decemberben hagyományosan megugrik az előfizetések száma. 2007 utolsó hónapjában az ügyfélszám 2,99 százalékkal növekedett, míg 2006-ban a karácsonyi ajándékozás 2,08 százalékos, 2005-ben pedig 1,95 százalékos növekedést hozott. A három szolgáltató ügyfeleinek száma 2007-ben összesen 1 millió 64 ezerrel nőtt, ami a legnagyobb növekedés 2003 óta.

2007 decemberében az ügyfélszám alapján a T-Mobile piaci részesedése 43,97 százalékról 44,00 százalékra nőtt, a Pannon piaci részesedése 35,12 százalékról 35,11 százalékra, a Vodafone részesedése pedig 20,91 százalékról 20,89 százalékra csökkent. A szolgáltatók forgalmat generáló - azaz a havi előfizetéssel rendelkező, illetve az utolsó 3 hónapban hívást indító, vagy fogadó - ügyfeleinek a száma 2007-ben 772 ezerrel 10 millió 129 ezerre emelkedett, ami szintén a legnagyobb növekedés 2003 óta.

A forgalmazásban részt vevő előfizetések száma decemberben 324 ezerrel növekedett. Ebben az összevetésben a T-Mobile piacrészesedése 45,10 százalékról 45,21 százalékra emelkedett, míg a Pannon részesedése a november végi 33,38 százalékról 33,35 százalékra, a Vodafone részesedése pedig 21,52 százalékról 21,44 százalékra csökkent. A 2006 decemberi adatokhoz viszonyítva 2007-ben ügyfélszáma alapján a Pannon közel 1 százalékponttal növelte piaci részét, míg a T-Mobile részesedése 0,46 százalékponttal, a Vodafone-é pedig 0,52 százalékponttal csökkent. A forgalmat generáló ügyfelek alapján ugyanakkor 2007-ben a Pannon piaci része 0,34 százalékponttal csökkent, míg a T-Mobile részesedése 0,26 százalékponttal, a Vodafone-é pedig 0,08 százalékponttal emelkedett. Ezen adatok szerint a Pannonnál messzemenőleg több a használaton kívüli SIM kártya, mint a másik két szolgáltatónál.

2007-ben, miközben a mobilszolgáltatók 2 százalék fölé növelték összesített piaci részesedésüket a szélessávú internetpiacon, folytatódott a havi előfizetések arányának növekedése, illetve a feltöltő kártyák részesedésének a csökkenése. 2007 végén a teljes ügyfélszám 62,4 százaléka használt feltöltőkártyát, míg egy évvel korábban még 64,6 százalékos volt ez az arány. Az úgy nevezet pre-paid kártyák részesedése 2003 első negyedévében volt a legmagasabb, akkor ennek az aránya a teljes ügyfélszámon belül 78,82 százalékos volt. A három mobilszolgáltató ügyfelei 2007 decemberében 5 772 számot, 2007-ben pedig összesen 51 772 számot hordoztak. A Nemzeti Hírközlési Hatóság adatai szerint a 2004. május elseje óta igénybe vehető számhordozás 2007 végéig összesen 194 464 mobilszámot érintett.⁵⁰⁶

⁵⁰⁵ Olcsóbbak a külföldi hívások. 2008.01.19. Népszava-információ

⁵⁰⁶ 1 millió magyar használ két mobilt? 2008.01.29. mobilport.hu

4. A magyar Internet-használók 82 százaléka vásárolt már valamit a világhálón: a legtöbben könyvet vettek, majd a számítógépes hardver következik, a ruházati cikk, továbbá a szórakoztató elektronikai eszköz. A Nielsen piackutató vállalat 48 ország internetezői körében végzett kutatása megállapítja: A magyarok vásárlási hajlandósága a neten megfelel 86 százalékos nemzetközi átlagnak.

A magyarok online vásárlásainak összetétele különbözik a többi országtól. Európában ugyanis a legtöbbször által vásárolt könyv után ruházati cikk jön, harmadik a video/DVD/számítógépes játék termékcsoport, negyedik pedig a repülőjegy. Nálunk különösen utóbbinál nagy a lemaradás: Amíg ugyanis az európai megkérdezettek 26 százaléka vett a felmérést megelőző három hónap során repülőjegyet vagy foglalt helyet, addig a magyarok mindössze 11 százaléka. Ennél csak a csehek aránya kisebb. Szembetűnik a különbség a hanghordozóknál is. A kontinensen a válaszadók 23 százaléka "vett zenét" a neten, az utóbbi három hónap során, Magyarországon csak 8 százalék.

A magyar online vásárlók a nemzetközi trendektől eltérően tájékozódnak. Nálunk legtöbbször, tíz honfitársunk közül négyen valamelyik keresővel találják rá olyan kínálatra, amely megnyeri tetszésüket. Második leggyakoribb beszerzési forrásuk a megszokott oldaluk. Harmadik legelterjedtebb információs forrás az ismerősök, családtagok tanácsa, negyedik pedig a weben talált ajánlás vagy hirdetés. Ezzel szemben világszerte az internetezők többsége az általa ismert honlapokat részesíti előnyben. Második legelterjedtebb út az online vásárláshoz a szörfölgetés a világhálón, és csak harmadik valamelyik kereső program. Negyedik pedig egy valahol látott kedvező ajánlat,⁵⁰⁷

5. A vezetékes telefonok száma folyamatosan csökken. A vezetékes szélessávú előfizetői tábor a 2006-os bő 340 ezres növekedés után 2007-ben további több mint 330 ezer ügyféllel bővült a Nemzeti Hírközlési Hatóság adatai szerint. Ez azt jelenti, hogy Magyarországon az ügyfelek több mint fele az elmúlt két évben lépett a szélessávú Internetre előfizetők közé. 2007 decemberében a négy legnagyobb kábelmodemes szolgáltató ügyfeleinek a száma 3,4 százalékkal 414 ezerre, míg a hagyományos telefonvonalon szélessávú ADSL-Internet-szolgáltatásra előfizetők száma 2,1 százalékkal 745 ezerre emelkedett. Az egykori monopolszolgáltatók (Hungarotel, Invitel, Magyar Telekom és Monortel), a vezető alternatív szolgáltatók (PanTel, Tele2, GTS Datanet, eTel), valamint a legnagyobb kábeltelevíziós társaságok (UPC, T-Kábel, Fibernet, DIGI) önkéntes adatközlésére épülő gyorsjelentés szerint a szélessávú hozzáférések száma december végén 1 millió 158 ezer volt, az egy hónappal korábbi 1 millió 130 ezer után.⁵⁰⁸

6. Az Európai Unió lakosainak mindössze 22 százaléka tudta fejből megnevezni a közösség egész területén (kivéve Bulgáriát) érvényes segélyhívószámot, a 112-t. Az újonnan csatlakozott tagországokban tájékozottabbak az emberek, mint a régiókban - derül ki egyebek közt a Brüsszelben hétfőn nyilvánosságra hozott felmérésből. Az Európai Bizottság ezért felszólítja az államok kormányait, hogy tegyenek még többet a 112-es szám megismerése érdekében. Az uniós polgárok 95 százaléka hasznosnak tartja a közösségben bárhol elérhető segélyhívószámot, különösen, ha külföldön tartózkodik az ember. Ilyenkor egyébként a hívóknak csak 53 százaléka tudja meghatározni tartózkodása helyét, ha otthon vannak, 80 százalékuk. A felmérés tanúsága szerint minden negyedik megkérdezett került már olyan helyzetbe az elmúlt öt évben, ami miatt segítséget kellett kérnie telefonon. Ezekben az esetekben közel 40 százalékban hívták a 112-t.

A megkérdezettek kétharmada szerint kevés információja van a 112-ről. Nagyon eltérő azok aránya, akik az elmúlt egy évben kaptak tájékoztatást a segélyszámról: Dániában és Görögországban alig 6 százaléknyan vannak, Csehországban viszont 56 százaléknyan. Általánosságban is azt tapasztalták a felmérés készítésekor, hogy az új tagállamokban

⁵⁰⁷Mit vásárolunk a legszívesebben online? Itt a statisztika. 2008.01.29.12:00:30. VGO

⁵⁰⁸Egyre több net, egy kevesebb telefon. 2008.02.08. piacesprofit.hu

tájékozottabbak az emberek. Az uniós távközlési szabályozás öt évvel ezelőtti hatályba lépése óta a jelenlegi 27 tagállam közül 26 tette lehetővé állampolgárai számára a 112 hívását vezetékes és mobiltelefonról egyaránt. Az ezt elmulasztó Bulgária ellen ezért az Európai Bizottság úgynevezett köteleességszegési eljárást indított. Maga az egységes 112-es szám 1991 óta létezik az Unióban, a fejlesztés és a területi egységesítés is folyamatos: tíz éve előírás, hogy mindenféle hálózatról ingyen hívható legyen, 2003-tól pedig a szolgáltatóknak a hívás helyére vonatkozó információt is meg kell adniuk a segélyszolgálatoknak. Ezt az előírást azonban még nem teljesíti Hollandia, Lengyelország, Litvánia, Olaszország, Románia és Szlovákia. Magyarországgal szemben tavaly zárták le a köteleességszegési eljárást.⁵⁰⁹

A 112-es szám még alaposabb megismertetése érdekében az Európai Parlament tavaly ősszel tett felhívása nyomán az Európai Bizottság február 11-ét (a külföldön honos dátummegjelöléssel 11/2-t) tették meg a szám tudatosításának napjává. Emellett a bizottság már beterjesztett javaslat értelmében indítványozza, hogy a 112 a fogyatékos emberek számára is legyen könnyebben hozzáférhető, és az uniós felügyelő hatóságot felruháznák azzal a joggal, hogy évente ellenőrizze a tagállamokban a 112 hatékony működését, és adjon tanácsot a szükséges műszaki fejlesztésekre.

7. Az Eurostat az uniós polgárok affinitását vizsgálta az e-vásárláshoz és az e-bankoláshoz, s egyebek között azt találta, hogy az uniós országok 16-74 éves internetezőinek a 12 százaléka azért nem vásárol az weben, mert tart attól, hogy ilyesmibe bonyolódni nem biztonságos. A kutatás során 2006-os és 2007-es adatokat vettek figyelembe, a 16 és a 74 éves határok közé eső korcsoportot vizsgálták, s ezen belül is azokat, akik a vizsgálat időszakához viszonyított utolsó három hónapban interneteztek. A 16-74-es korcsoportok egy szeletének viselkedését mérték fel, bár az internetezés elterjedtségét a teljes lakossághoz viszonyítva szokás megadni, amikor az internetezők számát viszonyítják a teljes lakossághoz. Az Eurostat szerint 2005-ben a vizsgált korcsoport 24 százaléka vett részt vásárlóként az e-kereskedelemben s ez az arány 2007-re kúszott fel 30 százalékra. Az internetes vásárlásban tavaly a dánok (55%), a hollandok (55%), a britek (53%), a svédek (53%) és a németek (52%) jeleskedtek, míg az uniós átlag 30 százalék volt. Hazánk Litvániával a hátulról számított 9-10. helyen osztozik.

A 27 uniós ország eredményei szerint a finnek (84%), az észtek (83%), a hollandok (77%), a svédek (71%) és a dánok (70%) a legjobbak, az EU27 átlag 44 százalék. A magyarok az utolsó ötben vannak 23 százalékkal, a bolgárok, a csehek, a görögök és a románok társaságában. Viszont vírusáradás miatt az utóbbi 12 hónapban adatott vesztett vagy bajba került felhasználók arányát tekintve a belgák, franciák, spanyolok, máltaiak, szlovének társaságában stb. vagyunk az első tízben (itt az EU27 átlag 23 százalék).⁵¹⁰

8. Huszonkét százalékos növekedés után több mint 1,5 milliárd forintos árbevételt ért el tavaly a legnagyobb hazai SAP-forgalmazó, a HostLogic, amely az SAP Hungary évindító partnertalálkozóján a legtöbb All-in-One ügyfelet szerző cégnek járó díjat is elnyerte. A HostLogic immár ötödik éve a legnagyobb SAP-forgalmazó Magyarországon, a rendszereket alkalmazás-szolgáltatás és hoszting-konstrukciók keretében is be tudja vezetni a kis- és középvállalatok számára. A bevezetett rendszerek mindegyike vagy az ügyfélnél vagy a HostLogic adatközpontjában hosztolt. A HostLogic előrejelzése szerint az uniós pályázati bizonytalanságok megszűnése esetén a kis- és középvállalati ERP-piac 2008-ban akár 30-40 százalékkal is növekedhet.

A hazai kis- és középvállalatok cégmérettől függetlenül mindinkább igénylik a korábban csak nagyvállalatok számára elérhető megoldásokat, mint amilyen a pénz- és anyaggazdálkodás, a pénzügy, a számvitel-menedzsment, a költség-, árbevétel-, és projekt-kontrolling, a jövedelmezőség-számítás, a raktárgazdálkodás és beszerzés-menedzsment, a

⁵⁰⁹ Alig ismerik az uniós segélyhívószámot. 2008.02.11.15:34. (FH) hirtv.hu

⁵¹⁰ Lesújtó uniós adatok a magyarok e-affinitásáról. Mester Sándor. 2008.02.10.17:00:00. mfor.hu

termelésstervezés, az ügyfélkapcsolat-menedzsment, vagy akár a valós idejű adatlekérdezés, a vezetői információs rendszerek és az adattárházak.⁵¹¹

9. A Szonda-Ipsos és a GfK Hungária tavaly ősszel kiadták felmérési eredményeiket az MR-nek, a legújabbat azonban különféle üzleti szabályokra, egyezségekre hivatkozva mindeddig nem adták meg nekik. Vélemények szerint ennek háttérében a kereskedelmi rádiók állhatnak, melyeknek komoly érdeksérelmet okozna, ha napvilágra kerülne az MR2-Petőfi hallgatottságának erőteljes növekedése, és ezzel összefüggésben a kereskedelmi rádiók hallgatószámának visszaesését igazoló adatok. A Hírszerző.hu-hoz viszont „eljutottak azok a rádióhallgatottsági adatok, amelyeket a Magyar Rádió (MR) eddig annak ellenére nem kapott meg, hogy fizetett volna érte. Ezek alapján ugyan kicsit lassult a MR2-Petőfi hallgatottságának az emelkedése, a négy másik országos adóé - Sláger, Danubius, Rádió1, Juventus - viszont jelentős mértékben esett tovább”.

A Hírszerző közreadta hallgatottsági adatok szerint a Petőfi tavaly májusban 2-3 százalékon állt a megyeszékhelyeken és Budapesten élő 18-39, illetve 15-29 év közötti megkérdezetteknek. Mára ez egy őszi, csaknem 13 százalékgig felfutó emelkedés után 11-12 százalék körül áll. Ez a megkérdezett 18-39 év közöttiek 11 százalékát jelenti. A két vezető kereskedelmi rádió ugyanakkor 7-8 százalék körüli esést kénytelen elkönyvelni: a Sláger Rádió az MR2-Petőfi indulása előtt, májusban a 18-39 közöttieknek 26,7-en állt, ami idén januárban már csak 19,8 százalék, a Danubius pedig 20,1-ről esett le 12,9-re. A Rádió1 kisebb eséssel megúsza: 2007 májusában még 14,6-on illetve 19,3-on állt, idén januárban 12,2 és 17,5 százaléknyi hallgató tekert oda. A Juventus rádió már évek óta alacsonyan van, feltehetőleg ennek is köszönhető, hogy körülbelül 2 százalékot buktak és most 8,10 illetve 7,5 százalék körül állnak.⁵¹²

10. Kismértékben, de folytatódott a hanghordozók forgalmának csökkenése Magyarországon: 5 millió 330 ezer darab zenei kiadvány kelt el 2007-ben, 457 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. A Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége (Mahasz) adataiból kiderül, hogy ez az eladott hanghordozók értékének csökkenését is jelentette: tavalyelőtt több mint 10 milliárd 689 millió forintot költöttünk, tavaly már csak 9 milliárd 649 milliót. Az eladott hanghordozók száma az elmúlt tíz évben ingadozott: az 1999-es több mint nyolcmillió darab 2002-re ötmillió alá esett, majd 2004-re ismét meghaladta a nyolcmilliót, azóta viszont folyamatosan csökken. A visszaesés oka a Mahasz szerint elsősorban az, hogy ma már nagyon könnyű másolatot készíteni, illetve zenét letölteni, a vásárlók viszont a magas árakat emlegetik. Nem tesz jót a forgalomnak az sem, hogy a legálisan eladott hordozók 40 százaléka úgynevezett budgetkiadvány. A magyar piac érdekessége, hogy a hazai előadók igen népszerűek. Ha nem számítjuk a budgetkiadványokat, akkor az eladott hanghordozók kétharmada hazai. Ma már egyértelműen a CD a legnépszerűbb: az eladott hanghordozók több mint 88 százaléka tartozik ebbe a típusba. A műfajokat tekintve továbbra is a pop a legnépszerűbb a maga 35 százalékos részesedésével, második a rockzene 14,8 százalékkal. A legális digitális letöltések száma 2007-ben valamivel több mint 1,2 millió volt (188 millió forint értékben), ám ebből csak 140 ezer a megvásárolt zeneszám, album vagy zenei videó, a többi nagyrészt mobil csengőhang.⁵¹³

11. Az ingatlanos lapok és portálok olvasottsága közel azonos. Az egyetlen auditált ingatlanújság, az Expressz Ingatlan heti 24 ezer olvasót ér el, a nagyobb, hasonló témájú honlapok havi látogatottsága 100 ezer feletti. Az ingatlanhirdetési lapok piacán egyedül az Expressz Ingatlan terjesztési adatai auditáltak, ezért nehéz felmérni a piacot, benne a hasonló termékeket, a Kulcs, az Ingatlan Horizont és az IngatlanPressz magazint. Az ingatlanlallal foglalkozó nyomtatott sajtótermékek piaca eléggé szerteágazó. Önálló ingatlanszakmai folyóirat az Ingatlan&Befektetés, specializálódott kiadvány a Magyar Irodapiac és a kétnyelvű

⁵¹¹ Ötödével nőtt a legnagyobb magyar SAP-forgalmazó bevétele. Bodnár Ádám. 2008.02.12.08:25. hsw.hu

⁵¹² Rádiós piac - titkolt hallgatottsági adatok? [2008.03.14.16:13. Hírszerző.hu nyomán, kreatív.hu

⁵¹³ Egyre kevesebb CD-t veszünk. Népszabadság, S.M.2008.04.04. MTI, sg.hu

ReSource. Ezen kívül a nagyobb napilapok és hetilapok, például a Népszabadság vagy a HVG is kiad havi-kéthavi rendszerességgel ingatlanmellékletet. A Napi Gazdaság kiadója két hónapja indított egy magyar és angol nyelvű havi magazint. Ezen túl az ingatlanközvetítő hálózatok is készítenek színes kiadványokat, így például van lapja az Otthon Centrumnak, az A1-nek és a Duna House-nak is. Ma már jelentős az internetes ingatlan lapok piaca is. A honlapokról elérhető havi látogatottsági és hirdetésszám adatok szerint a legtöbb hirdetést - 207 ezret - az ingatlan.com tartalmazza. Az Expressz Ingatlan internetes változata, az expressz.hu ingatlankínálata meghaladja a 190 ezer hirdetést, havi látogatószáma pedig a 150 ezret. A további ingatlanportálok közül az ingatlanok.hu 150 ezer, az ingatlan.net 100 ezer, az ingatlanbazar.hu 80 ezer, az ingatlanmenedzser.hu pedig 71 ezer ingatlant tartalmaz.⁵¹⁴

12. A Matesz-gyorsjelentés (2008/1) szerint tovább csökkent a nyomtatott napilapok értékesített példányszáma, ugyanakkor az ingyenes lapokból soha nem terjesztettek még olyan sokat, mint 2008 első három hónapjában. Az auditált lapokból összességében többet terjesztettek, mint a 2007-es év bármelyik vizsgált negyedében: tavaly 247 millió példány volt a legmagasabb összesített adat, és 2008 első három hónapjában átlagosan 253 millió példányt fogyott. A jobb eredmény elsősorban az ingyenesen terjesztett lapoknak köszönhető: az előző negyedévi 69 millió példánnyal szemben a most vizsgált időszakban 88 millió darabot terjesztettek, míg a pénzért terjesztett lapok összes példányszáma pontosan ugyanannyi, 165 millió, mint az előző negyedévben. (Az adatok csak a MATESZ által auditált lapokra vonatkoznak, az eredményt befolyásolja az is, hogy az adott negyedévben hány újságot auditált a szövetség.)

Az országos politikai napilapok piacát továbbra is a Népszabadság vezeti, bár – akárcsak a többi lapnak – ebben a negyedévben is az évek óta megszokott trendnek megfelelően további példányszám-vesztéseget kénytelenek elkönyvelni. Az év első negyedében átlagosan 116 291 példányt tudtak eladni egy-egy számból, míg az előző év végén ennél 1430, egy évvel ezelőtt pedig még 15 473 darabbal többet értékesítettek. A vezető napilap példányszámának alakulása különösen érdekes annak fényében, hogy az Észak-Keleti Napló című lapcsaládból – amibe az Inform Média kiadó Észak-Magyarország, Hajdú-Bihari Napló és Kelet-Magyarország című lapjai tartoznak – naponta átlagosan 143 276 példányt adnak el.

A Magyar Nemzetnek és a Népszavának egyre kevesebb fizető olvasója akad. A jobboldali napilapnak az első negyedévben 60 787 darab volt az értékesített példányszáma, szemben az egy évvel korábban mért 67 084 példánnyal. A Népszavából az első negyedévben 23 283 darabot lehetett eladni, ez pár százal kevesebb az előző negyedévi 23 995 értékesített példánynál. A két gyengébben teljesítő országos lapot számos vidéki lap lepipálja: a Magyar Nemzetnél is többet adnak el a Kisalföldről (75 961 értékesített példány), nem sokkal marad le tőle a Vas Népe (54 305) és a Zalai Hírlap (53 179). A Népszavát egész sor vidéki napilap lekörözi: több fogy a Délmagyarország-Délvilágból (50 686), az Új Dunántúli Naplóból (46 310), a Fejér Megyei Hírlapból (43 323), a Petőfi Népéből (36 473), a Somogyi Hírlapból (32 006), a Békés Megyei Hírlapból (29 218) és az Új Néplapból (26 635) is.

Az auditált közéleti hetilapok közül talán a Heti Válasz olvasói a leghűségesebbek: a lapból átlagosan 22 683 példányt vásároltak meg az első negyedévben, míg 2007 utolsó hónapjában ennél csak 355 darabbal volt jobb az eredmény. A 29 782 példányos 168 Óra 1480 vásárlót veszített az előző negyedév óta, míg tavaly év elején még 33 812 darabot adtak el belőle. A HVG-ből az előző negyedévi 89 638 darabbal szemben ebben most csak 86 736 példány fogyott. A Figyelő ugyan az előző negyedévhez (14 708) képest veszített néhány száz vásárlót, de az egy évvel ezelőttinél (13 831) jobb a mostani 14 112 értékesített példányos eredménye. A leglátványosabban a Magyar Demokrata olvasótáborára fogy: egy év alatt a fizető

⁵¹⁴ Az ingatlanos lapok és portálok olvasottsága még közel azonos. MTI, 2008.05.08.07:13. sg.hu

vásárlók 20 százalékát elvesztették, a valamivel harmincezer fölötti példányszám 24 567-re esett vissza. A Magyar Narancsot valamint az Élet és Irodalmat a MATESZ nem auditálja.

Az előző negyedévben lecsúszó Kiskegyed az első negyedévben vissza tudta magát tornáztatni a több mint kétszáz ezer eladott példánnyal büszkélkedő lapok szűk klubjába, miután az előző negyedévi 196 296 eladott példányos adatát az első három hónapban 202 184 darabra javította. A kétszáz ezresek klubjában továbbra is a Story magazin viszi a pálmát, ugyanakkor Magyarország legolvasottabb (nem ingyenes) lapjából már csak 286 149 példányt adtak el, szemben a korábban mindig háromszáz ezer fölötti eladott példánnyal. A szűk körű klub tagjai ugyanazok, akik a korábbi negyedévben is: a Blikk 229 384 darab, a Nők Lapja 277 586, a Színes RTV 239 190, a TV Kéthetes 213 527 és a TVR Hét 221 432 darab értékesített példánnyal. Ezek közül a lapok közül a TVR Hét kivételével mindegyik jobb eredményt ért el az előző negyedévben, mint most.⁵¹⁵

13. A Szonda-Ipsos legújabb kutatásai szerint az Internet terjedésével nem csökken a nyomtatott újságok olvasottsága, de az eladási adatok - legalábbis a napilapok esetében - mást mutatnak, a politikai újságok példányszáma jelentősen csökken itthon és a tengerentúlon is. A digitális média nem öli meg a nyomtatottat, az internetezők nem fordítanak háttér a lapoknak, és még a társadalom újdonságok iránt fogékony csoportjai is erősen kötődnek a papíralapú kiadványokhoz, jelenti ki a Szonda-Ipsos médiakutatási igazgatója. Szerintük négy kiadványnak van egymilliónál nagyobb közönsége; a Story magazin 1.327, a Blikk bulvárnapi lap 1.122, a Nők Lapja 1.025, a Kiskegyed 1.017 milliós olvasótáborát mondhat magáénak.

A napilapok közül egy ingyenes kiadvány, a Metro az ezüstérmes, ezt egy átlagos napon 693 ezren forgatják, míg a politikai orgánumok éllovasát, a Népszabadságot 414 ezren. Eközben három megyei lap is kétszáz ezres bázist mondhat magáénak: a győr-moson-soproni Kisalföldbe 263, a Hajdú-Bihari Naplóba 216, míg a Kelet-Magyarországba kerekén 200 ezren lapoznak bele nap mint nap. A rendszeres újságolvasók táborát tavaly 7,968 milliós volt, ez három év alatt minimális, alig pár tízezres csökkenés a kutató közlése szerint. Csak enyhén csökken azok aránya, akik naponta olvasnak lapot, miközben interneteznek is: a világhálóra fellépők 1,641 milliós hadából 1,471 millió ma is a hagyományos médium felhasználói közé számít.⁵¹⁶

14. Az Universal McCann ügynökség felmérése szerint a magyarországi internetezők aktívan használják a közösségi oldalakat. A web 2.0 (vagy webkettő) kifejezés olyan második generációs internetes szolgáltatások gyűjtőneve, amelyek elsősorban a közösségre épülnek, azaz a felhasználók közösen készítik a tartalmat vagy megosztják egymás információit. Ezeknek a szolgáltatásoknak a használatáról készített felmérést a Universal McCann 29 ország - többek között az Egyesült Államok, Kanada, Mexikó, Brazília, Egyesült Királyság, Hollandia, Franciaország és Magyarország - 17 ezer Internet-használójának bevonásával. Az adatok szerint Magyarország a második legaktívabb a résztvevő országok közül a közösségi oldalakon való aktivitás tekintetében: a megkérdezettek 79,9 százaléka készítette már el a profilját közösségi szájon, ennél többen csak a Fülöp-szigeteken tették ezt (83,1 százalék). Az átlag a vizsgált országok körében 58,8 százalék.

Magyarország felülmúlja az átlagot a videók megtekintésével is: a megkérdezettek 86,5 százaléka nézett már videót az Interneten, míg a világszinten 82 százalék. Világszinten 70,2 százalék a blogolvasók aránya, Magyarországon is elterjedt ugyan, de még nem ennyire, a megkérdezettek 50,5 százaléka állítja, hogy olvas ilyen oldalakat. Dél-Koreában 92 százalék feletti a blogolvasók aránya. A blogírás még nem kimondottan népszerű Magyarországon. Csupán 7,8 százalék vallja, hogy ír az Interneten blogot. Ez a szám világszinten 35,2 százalék. Kína, Tajvan és Dél-Korea esetében ez a szám 70 százalék fölött van. Videók esetében is

⁵¹⁵ Semmi különleges: tovább fogynak a fizető olvasók. 2008.05.09.17:47. [2007.05.08.] emasa.hu

⁵¹⁶ Nincs is bajban a nyomtatott sajtó. Index/MTI, 2008.05.15.17:07. index.hu

jelentős fejlődési lehetőség van még, a megkérdezettek mindössze 16,3 százalékára jellemző Magyarországon, hogy feltölt videót, amellyel a világon az utolsó a vizsgált országok közül. Az Universal McCann szerint a következő egy évben a magyar Internet-használók mélyebb ismereteket fognak szerezni a témában és jelentős mértékben nő majd az interaktivitásuk a többi webkettes területen is.⁵¹⁷

15. Május közepéig 183.493 területalapú támogatási kérelem érkezett be a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz (MVH), összesen 4,997 millió hektárra vonatkozóan, a kérelmek 95 százalékát elektronikus úton (e-kérelem), egy e célra kialakított internetes portálon keresztül küldték be. Az unióban az elektronikus kérelmek benyújtását lehetővé tevő országokban a gazdák 20-30 százaléka él ezzel a lehetőséggel, Magyarországon 95 százalékuk. Az Egyesült Királyságban 70, Dániában 60 százalékos, Hollandiában 40, míg Olaszországban 35 százalékos arányt értek el.⁵¹⁸

16. 2008 áprilisában 1,4 millió fölé emelkedett a vezetékes szélessávú előfizetések száma, miközben folytatódott a vezetékes telefonvonalak számának lassú csökkenése, közölte a Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH). A gyorsjelentés az egykori monopolszolgáltatók, a vezető alternatívszolgáltatók, és a négy legnagyobb kábeltelevíziós társaság önkéntes adatközlésére épül. A hagyományos telefonvonalon szélessávú ADSL-internetszolgáltatásra előfizetők száma áprilisban 0,5 százalékkal 766 ezer fölé emelkedett. Az ADSL növekedési üteménél lényegesen gyorsabban, áprilisban 2,99 százalékkal bővült a kábelmodemes előfizetések száma. A gyorsjelentésben szereplő négy legnagyobb kábelmodemes szolgáltató (UPC, T-Kábel, Fibernet, DIGI) szélessávú internet-előfizetőinek száma a hónap végén 460 ezer volt, és mivel a négy cég részesedése a teljes kábelmodemes piacon mintegy 70 százalékos, így a szélessávú internetszolgáltatásra kábeltelevíziós hálózaton keresztül előfizetők száma országosan 648 ezer körül volt április végén. Így az ADSL- és kábelmodemes előfizetések száma a hónap végén 1,414 millió volt Magyarországon, az egy évvel korábbi 1,107 millió és a 2007 végi 1,327 millió után.

Áprilisban a bekapcsolt vezetékestelefon-vonalak száma 13,5 ezerrel 3 millió 211 ezerre csökkent. Ennek megfelelően a 100 lakosra jutó hangátviteli csatornák száma a márciusi 32,11-ről 31,98-ra, míg a háztartások telefonellátottságának aránya 63,96 százalékról 63,68 százalékra csökkent. A kezdeményezett hívások hossza áprilisban 545 millió perc volt az egy hónappal korábbi 581 millió perc után. Az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama az előző havi 180,2 percről 169,8 percre csökkent, míg a kezdeményezett hívások átlagos időtartama 3,24 percről 3,05 percre változott. A közvetítőválasztást igénybevevők száma a márciusi 722 ezerrel 702 ezerre csökkent. Az előfizetők a hívásaik 10,1 százalékát áprilisban közvetítőválasztáson keresztül kezdeményezték és ebben a hónapban összesen 55 millió percet telefonáltak ezen a módon. A számhordozhatóság keretében az előfizetők a szolgáltatók között áprilisban mintegy 4,5 ezer számot hordoztak szolgáltatóváltással. A 2004 januárja óta az előfizetők számára a szolgáltatók közötti váltást megkönnyítő számhordozhatóság keretében eddig közel 270 ezer szám mozgott - közölte vezetékes gyorsjelentésében a hírközlési hatóság.

Jellemző fejlemény, hogy miközben egyre több cég, kábeltévé-, illetve Internet-szolgáltató kínál vezetékes vonalat és hívásslolgáltatást, a vezetékes fővonalak számának esése nem lassul: 2008 első negyedének végén - előzetes adatok szerint - 3,2 millió vezetékes fővonal volt üzemben (ennek 6,3%-a kábeltévé), 120 ezerrel kevesebb, mint 2007 azonos időpontjában és 32 ezerrel kevesebb, mint december végén. A 100 lakosra jutó vezetékes fővonalak száma az időszak végén 32,1 volt.⁵¹⁹

⁵¹⁷Egy felmérés szerint rendkívül aktív a magyar webkettő. NOL, 2008.05.09. (MTI)

⁵¹⁸A gazdák már áttértek az Internetre. 2008.05.23.12:02:00. MTI, pb.hu

⁵¹⁹Tovább csökkent a vezetékes telefonvonalak száma. 2008.05.27.10:41. prim.hu, KSH, sg.hu

17. Az Antenna Hungária idén a lakosság 59 százaléka számára teszi elérhetővé a digitális földfelszíni tévés szolgáltatást, 31 százalék pedig digitális rádiókat is hallgathat majd. Egyelőre nem tudni, hogy milyen csatornák kerülnek be a rendszerbe, és hogy ingyen vagy előfizetési díjért lehet majd elérni a szolgáltatásokat. A három köztévé, az MTV1, az MTV2, a Duna TV, valamint a pártok megállapodása alapján a törvénybe írt ATV és Hír TV mellett a Viasat3 és az Iko-közei Prime (értelmiségieknek és üzleti döntéshozóknak szánt tematikus csatorna) kerülhet be a rendszerbe. Az még nem világos, hogy ezekért az adóért kell-e majd fizetnie a nézőknek, hiszen például a Viasat3 jelenleg bevételei jelentős részét a kábelszolgáltatókon keresztül beszedett előfizetési díjból származnak. Egyelőre azt sem lehet tudni, hogy a Tv2 és az RTL Klub egyáltalán fel akar-e kerülni a rendszerbe.⁵²⁰

18. A statisztikai felvétel kiszélesedésnek jele, hogy nagyobb, mint a Magyar Reklám-szövetségé (MRSZ) és az egyes szektorok aránya is némileg eltérő a Mediaedge:cia kutatási divíziója, a MediaLab által közzétett magyarországi reklámtorta. A nettó árak (az ügynökségi jutalékot is tartalmazó) költségbebecslés a televíziós reklámpiac esetében a Magyar Elektronikus Műsorszolgáltatók Egyesületének (MEME) 2007-re vonatkozó adataiból indult ki. A MEME 29, az össznézettség 94 százalékát képviselő adatszolgáltatójának információi szerint a televíziós reklámpiac tavaly – a bértérek és az ügynökségi jutalék nélkül – 70,1 milliárd forintba rúgott. Az ügynökségi jutalékkal a MediaLab szerint a piac mérete így 82 milliárd forint volt (ez több mint hétmilliárddal meghaladja az MRSZ bebecslését), ebből 70 milliárdot az országos, 12-t a kábelcsatornák könyvelték el. Az idén ebben a szegmensben 87 milliárd forintos reklámköltség várható, az országos csatornák öt-, a kábelcsatornák együttesen 12-13 százalékos növekedésre számíthatnak.

A két bebecslés között a legnagyobb arányú eltérés a rádiós reklámpiac esetében mutatkozik: míg az MRSZ szerint tavaly a piac 9,6 milliárd forintba zsugorodott, addig a MediaLab közel másfélszer ekkora, 13,5 milliárdos költséget valószínűsít. Jobbágy Tamás, a Mediaedge:cia kutatási igazgatója szerint a bebecslés még így is szerénynek mondható, nem kizárt ugyanis, hogy a helyi adók – jörszerével ismeretlen nagyságú – bevételeit kissé alulbecsülték. Az Internettel kapcsolatban ugyanakkor lényegében megegyeznek a tavalyi adatok: mind az MRSZ, mind a MediaLab 14 milliárd forintos piacmérettel számol, ehhez a display hirdetések 9,5, a keresőmarketing pedig 1,1 milliárdos tétellel járult hozzá. Az összhang az ideai előrejelzésre is kiterjed: az MRSZ és a MediaLab egyaránt ötmilliárd forintos növekedésre számít, ebből a keresőmarketing több mint 100 százalékos bővüléssel veszi ki a részét. A tavalyi, 19,5 milliárd forintos költséget a prognózis szerint szinten tartó közterület „beelőzése” így várhatóan csak 2009 attrakciója lesz.⁵²¹

19. Az adatkészítés és adatgyűjtés kérdése, eseménye, hogy miként tárhatók fel a kulturális folyamatok, hogyan gyűjthetők be, tárolhatók és prezentálhatók a kulturális adatok? Többben e kérdések számítógépes eljárásokkal történő megválaszolásában látják egy új tudományág születését is. Lev Manovich, a Kaliforniában élő moszkvai születésű digitális kultúra-guru a korábban kulturális stúdiumoknak (cultural studies) nevezett diszciplínát „öltöztette új ruhába”, s nevezte el a még tetszetősebben hangzó – és valószínűleg hamarosan buzzword-dé váló – kulturális analitikának. A kutató a kulturális innováció kvantitatív mérését, a folyamatok és változások képi megjelenítését kívánja megvalósítani, s egyben kapcsolódik ahhoz a mintegy másfél évtizede domináns trendhez, mely a reneszánsz óta élesen szétválasztott művészetet és tudományt igyekszik a számítógépes technológia eszközeivel újra közös nevezőre hozni. A kulturális analitika a kultúra és adatok, kulturális adatbányászat („a kultúra kibányászható adat”) és más hasonló kifejezések szinonimája. Mivel soha nem látott mennyiségű adattal – múzeumok, könyvtárak, stb. digitalizált és a világháló napról napra sokasodó anyagaival –

⁵²⁰ Még idén minden második magyar kap digitális tévét. 2008.07.28.11:19. index.hu

⁵²¹ A Mediaedge:cia szerint a magyar reklámpiac tavaly átlépte a 200 milliárd forintos lélektani határt. 2008.06.11. vg.hu

dolgozik, eredmény csak a legmodernebb, leginteraktívabb megoldások (statisztikai adatelemzés, információvizualizáció, szimuláció, stb.) alkalmazásával érhető el.

Manovich szerint ezekkel az eljárásokkal – minták elemzésével és vizualizálásával – eddig csak a múltat vizsgálták, holott a jelen folyamatainak értelmezésére még jobban alkalmazhatók. Körülbelül ugyanúgy, ahogy más tudományok, például a biológia vagy a fizika kezeli a különböző forrású terjedelmes adatsorokat. A kultúra esetében négy forráscsoport bír kitüntetett figyelemmel. Egyrészt a médiatartalmak (játékok, vizuális design, zene, videók, fotók, képzőművészeti alkotások, stb.), melyek egy részéhez ugyan már léteznek használható metaadatok, de a képi megjelenítésükhöz szükséges címkék kidolgozásában bőven akad még tennivaló. A második csoportba a beszélgetés, tartalom-előállítás, -szerkesztés, -megosztás, stb. közben magunk után hagyott digitális nyomok tartoznak. A harmadik a weboldalak preferenciáinkat, fogyasztási szokásainkat kimutató statisztikákra vonatkozik. A nehezen definiálható negyedikbe, a metacsatornákhöz a kultúra világának mozgásait követő blogok és hasonló rendeltetésű web 2.0-ás oldalak sorolhatók.

A kulturális analitika elméletek mellett konkrét alkalmazásokkal is segíteni fogja a felhasználót. Manovich navigációs rendszerekhez hasonló, több részre osztható falméretű kijelzőt hoz fel példaként. Valós időben nézhetnénk rajta a kulturális, társadalmi, gazdasági újdonságokra és trendekre vonatkozó adatokat. A Kaliforniai Telekommunikációs és Információtechnológiai Intézet (Calit2) Szoftverstudiumok Iniciatívájának vezetőjeként közelről szemlélhetett egy ilyen jellegű projektet, melynek keretében hetven darab 287 megapixeles felbontású, 30 inches monitorból összeálló információfalat (HlperSpace) – nem passzív, hanem aktív vizuális (szuper)számítógépet – fejlesztettek. Mindez azt is jelenti, hogy a kulturális analitika nemcsak felhasználja az információtechnológiát, hanem vissza is hat rá, új vizualizációs, grafikai, adattárolási, adatbáziskezelő-megoldások kidolgozására inspirál. Elsősorban globális minták, dinamikus változó masszív kulturális terek feltérképezését és megjelenítését biztosító képtechnológiákra, az adatelemzést és -vizualizációt összekombináló vizuális analitikára fókuszálnak.⁵²²

20. MTelekom: a tárolás az infokommunikációs piac egyik leggyorsabban növekvő szegmense – Adatközponti megaberaházás. Több mint 4 milliárd forintos beruházás keretében Közép-Európa legnagyobb, Európában is az első 10 közé tartozó adattároló központjává bővítette a Magyar Telekom a Dataplex Kft. meglévő kapacitását. A legnagyobb hazai távközlési csoport három éve vásárolta meg a céget, amely korábban egy 8800 négyzetméteres központtal rendelkezett.⁵²³

21. A D-Link és a Millward Brown piackutató végzett kutatást a magyar számítógép ellátottságról és Internet-használatról. Eszerint minden második háztartásban találni számítógépet vagy laptopot, a magyar otthonok 42%-a pedig Internet hozzáféréssel is rendelkezik. A technológiaigényes megoldásokra, mint online játék, a saját LAN, WLAN hálózat, mobil eszközök még teljesen nyitott a piac. A felmérés 1500 háztartás számítástechnikai felszereltségét kutatta 14-69 év közötti korosztályokban, lakóhely és iskolázottság szerint, különböző jövedelmi helyzet mellett.

A 49%-os számítógép-ellátottság biztató, a 42%-os Internet-hozzáférési arány és a helyi hálózat, multimédia lejátszó, online játék, HD lejátszó használatára vonatkozó alacsonyabb értékek nagy lehetőséget rejtenek magukban az IT szektorban tevékenykedő cégek számára. A legmagasabb arányban a budapesti és nagyvárosi lakosok rendelkeznek számítógéppel, Internet-hozzáféréssel, és használnak olyan megoldásokat, mint az otthoni hálózat, multimédia lejátszó, helyi hálózat és IP kamera. Az Internet-hozzáféréssel rendelkezők jellemzően magas iskolázottságúak, a fiatalabb korosztályból kerülnek ki. A jövedelmi helyzet

⁵²² Új tudományos szakterület születik? 2008.08.18. (kf) agent.ai

⁵²³ Adatközponti megaberaházás. vg.hu

meglepően kevésbé befolyásoló tényező, ami az Internethez kapcsolódó eszközök gyors terjedését jelenti.⁵²⁴

22. A tévézésre fordított időt, a műsorok nézettségét egy nemzetközi kutató és tanácsadó cég, az AGB Nielsen méri, néhány száz háztartásban elhelyezett készülék segítségével. Sokan megkérdőjelezzik az adatok megbízhatóságát, mert a minta túlságosan kicsinek tűnik a lakosság számához képest. A nyomtatott sajtó képviselői hosszú idő óta érvelnek a hirdetők felé azzal, hogy a tévécsatornák nézettségi adatai nem feltétlenül reálisak. Az AGB mindössze 840 háztartást von be a felmérésbe, ami azt jelenti, hogy mintegy kétezer ember tévézési szokásait tudják követni, ami nem túl sok az ország tízmillió lakosához képest. Ezzel szemben a lapok olvasottságát felmérő Szonda-Ipsos - GfK évente változó 32 ezer embert kérdez ki részletesen, mit és mennyit olvasnak. Ezzel sokkal megbízhatóbb és mélyebb elemzésekre alkalmasabb adatokhoz jutnak, mint a tévénezést mérő AGB.

AGB Nielsen nemrégiben úgy döntött, hogy az eddigi 840 helyett 890 lakásban helyezi el mérőeszközeit, hogy legalább 2.200 embert érintsen a felmérés, és nagyobb legyen a többszemélyes háztartások aránya. Az AGB a csatornák nézettségét egyes háztartásokban elhelyezett mérőeszközök segítségével becsüli. A berendezések azt rögzítik, hogy a lakásban tartózkodók éppen melyik csatorna műsorát kapcsolták be. Azt persze nem lehet megállapítani, hogy valóban nézik-e, vagy csak háttér-tévézésről van szó. A teljes lakosság nagyságához képest csekély mintát úgy állítják össze, hogy az nagyjából tükrözze a magyar lakosság összetételét, így azt remélik, hogy a kapott nézettségi eredmények - a teljes tévénező közönségre is kivetíthetők.⁵²⁵

23. Magyarország (változatlanul) a 28. helyen áll a világon az információs technológiai iparág versenyképességi rangsorában. A Business Software Alliance (BSA) és az Economist Intelligence Unit által kiadott tanulmány szerint a középmezőnyben elfoglalt helyezésen az IT infrastruktúra tudatos fejlesztésével lehetne lényegesen javítani. A tanulmány 66 országot mért fel azzal a céllal, hogy összehasonlítsa az egyes országok információs technológia iparági környezetét és meghatározza, azok milyen mértékben segítik elő az IT szektor versenyképességét. A lista élén most is ugyanaz a húsz gazdaság áll, mint tavaly, csak megváltozott a sorrend. Az első öt helyre három ország újonnan került: Tajvan, Svédország és Dánia. Az abszolút első helyen továbbra is az USA áll, a második Tajvan, a harmadik az Egyesült Királyság, majd Svédország és Dánia következik. A tanulmány szerint Közép-Kelet-Európában az első öt helyen sorrendben Észtország, Szlovénia, Magyarország, a Cseh Köztársaság és Szlovákia végzett.

A tanulmány szerint Magyarország jól teljesít a humán tőke fejlesztése területén (66 ország között a 20. helyen áll), az IT infrastruktúrát illetően viszont nagy a lemaradása. A tanulmány szerint elsősorban a számítástechnikai eszközökre, szolgáltatásokra és szoftverekre költött összegek jelentős emelése, a még szélesebb számítógép ellátottság és szélessávú Internet-hozzáférés javítana Magyarország helyezésén. A versenyképességet előmozdító hat kulcsfontosságú tényező a szakértelem, innováció-barát kultúra, világszínvonalú technológiai infrastruktúra, a szellemi tulajdont - mint például a szabadalmakat és a szerzői jogokat - védő erős jogrendszer, a nyitott, versenyképes gazdaság. További feltétel az olyan kormányzás, mely megteremti az egyensúlyt a technológia támogatása és a piaci erők hatása között.⁵²⁶

24. Otthoni Internet-hozzáféréssel a 18-69 éves internetezők háromnegyede rendelkezik, a vállalati döntéshozók körében ez az arány 95 százalék: a mobilinternet-használat is

⁵²⁴Magyarok és számítástechnika - mi az igazság? Szilágyi Szabolcs, 2008.08.28.16:45. terminal.hu. eco@tech. Sok magyar internetezik, de kevesen nyitnak az új technológiák felé. Koi Tamás, 17:08. HWSW.

⁵²⁵Tévézési szokások. De honnan tudják, hányan ülünk a képernyő előtt? 2008.09.07.11:40:43. 168ora.hu ; AGB Nielsen - A televíziós piac hiteles és független adatszolgáltatója. 2008.09.06.20:37. www.mediainfo.hu

⁵²⁶IT-versenyképesség - Magyarország a középmezőnyben. 2008.09.16. MTI, www.muszakiforum.hu

emelkedik a menedzsereknél, 25 százalékuk internetezik, laptopon több mint 20 százalékuk használ mobil szélessávot. Az NRC Piackutató elemzése alapján az üzletemberek az internetet nemcsak az ügyfelekkel és partnerekkel való kapcsolattartásra használják, ezen keresztül figyelik a versenytársakat, illetve a weben olvassák a híreket is.

E felmérés szerint a mindennapos informálódásra használt honlapok rangsorát toronymagasan az Origo és az Index vezeti (üzleti döntéshozók közel 80 százaléka látogatja ezeket). Az üzleti, gazdasági jellegű honlapokat látogató döntéshozók többsége regisztrált tagsággal is rendelkezik az olvasott weboldalon, az oldalak hírlevelére feliratkozók aránya pedig eléri a 45 százalékot. Ugyanakkor tájékozódásukban a domináns szerepű világháló mellett helyet kapnak a havi-, heti- és napilapok is. A gazdasági hetilapok rangsorában első helyen szereplő HVG-t a döntéshozók közel 60 százaléka olvassa rendszeresen. Az NRC Piackutató felmérése szerint az üzleti döntéshozók mintegy 80 százaléka a pénzügyi, 60 százaléka pedig a politikai hírek iránt érdeklődik, a rangsorban az előbbieket a technikai rovat, majd a tőzsde és devizaárfolyamok követik.⁵²⁷

25. A Magyar Online Hirdetési Index (MOHI) adatai szerint a magyar online reklámpiacot nem csapta meg a globális pénzügyi krízis előszele: a január-szeptemberi időszakban 30%-ot meghaladó növekedést mutatott. 2008 harmadik negyedében a MOHI-tag vállalatok 2 189 968 000 forint hirdetési bevételt könyveltek el. 2007 hasonló időszakában a bevétel 1 741 651 000 forint volt. Az idei év első kilenc hónapjában összesen 6 677 164 000 forint hirdetési bevételt ért el a MOHI-tagok, míg a tavalyi év első háromnegyede 5 102 651 000 forint bevételt eredményezett. A 13 tagszervezet mérlegében szereplő bevételek alapján - negyedéves bontásban -, pontosan látjuk a hirdetési bevételek alakulását. Az első években 50%-kal, de mostanában is több mint 30%-kal emelkedik ez az összeg. A tizenhárom MOHI-tag - [origo] Adhouse, Index, Sanoma Online, Ringier Online, Axel Springer Online, Adaptive Media, Inform Média, HVG online, portfolio.hu, Napi.hu, Egyszervolt.hu, Habostorta Csoport, Hazipatika.com - az online display reklámpiac mintegy 80%-át képviseli.⁵²⁸

3.9 e-Közigazgatás

1. Az elektronikus ügyfélkaput kétévi működése után naponta átlagosan 600 ezer belépő látogatja, ami az jelenti, hogy havonta 15-20 millióan lépnek be a kormányzati elektronikus ügyintéző rendszerbe. A magas látogatószám miatti jogos büszkeséget árnyalja, hogy a szolgáltatások csak lassan fejlődnek, és a felhasználók száma is jócskán elmarad attól, amit az ország gazdasági fejlettsége indokolna. A jelenleg működő rendszer bejelentett felhasználóinak száma 570 000 - elsősorban ők azok, akik aktívan használják is az ügyfélkaput. A statisztikák szerint az egyik legnépszerűbb szolgáltatás a hatályos jogszabályok gyűjteménye, de havonta egymillió feletti számot ér el az adóhivatali adatküldések mennyisége is. Ennél alig kevesebb az egészségbiztosítási, nyugdíj- és vámintézkések száma.

Már tavaly novemberben elindult az e-fizetés elnevezésű uniós társfinanszírozású projekt előkészítő szakasza. A várhatóan 2009 közepéig tartó fejlesztések célja a központi költségvetést illető bevételek elektronikus befizetésének lehetővé tétele oly módon, hogy az egy ügyhöz tartozó, de különböző jogosultaknak történő befizetések egy fizetési tranzakcióval történhessenek. Hasonlóan nagy jelentőségű az egyablakos vámügyintézés megteremtését szolgáló fejlesztés, melynek eredményeként 2009 végére valamennyi, a vámáruk ellenőrzésére felhatalmazott hatóság a vámhatóságon keresztül lép majd kapcsolatba az ügyféllel: a vámkezelés kezdeményezése egyetlen elektronikus üzenettel történhet.⁵²⁹

⁵²⁷NRC - a döntéshozók 95 százaléka használja otthon is az Internetet. 2008.10.28.08:38. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

⁵²⁸A magyar online reklámpiacot nem csapta meg a válság szele. 2008.11.11.15:56:00. VGO

⁵²⁹Újabb ügyfélkapu nyílik. 2008.01.30.11:36. dunatv.hu

2. Magyarországon is több szolgáltató kínál elektronikus számlabemutató és -fizetési szolgáltatásokat, de egyelőre csupán néhány tízezer ügyfél élvezi azok előnyeit. Magyarországon még 2006-ban is a lakosságnak alig harmada használta többé-kevésbé rendszeresen az Internetet. A nagyvárosokban ma már a lakosok többsége rendszeresen igénybe veszi a világháló szolgáltatásait, a 35 év alatti korosztály mintegy kétharmada már fogyasztási kultúrájának elemi részévé tette. A konkurenciával való lépéstartás kényszere pedig hamarosan az e-számla szolgáltatások felé tereli majd mind a számlakibocsátók, mind a pénzforgalmat biztosító bankok jelentős részét. Vagyis, bár a sárga csekk valószínűleg még hosszú ideig életünk része marad, az elektronikus megoldások fokozatosan, egyre gyorsuló ütemben fogják kiszorítani a gyakorlatból. Európában ma már több mint 260 e-számla szolgáltatást biztosító társaság működik, számuk 2008-ban 40-50 százalékkal is nőhet. E szolgáltatók zöme elsősorban a helyi piacokra koncentrál, de közülük egyre többen - akár a versenytársaikkal összefogva - nemzetközi szolgáltatásokat is kínálnak. Az európai e-számla szolgáltatók ma már igen jelentős forgalmat bonyolítanak le: a becslések szerint ebben az évben a vállalatok felé 610 millió, míg a fogyasztók felé 330 millió darab e-számlázást hajtanak végre.⁵³⁰

3. Népszerűek a közportálok, naponta 150-400 ezren klikkelnek az Országgyűlés Hivatala által működtetett parlamenti honlapra. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) havonta áfa nélkül 605 ezer forintot fizet a webes fejlesztő cégnek. Az összeg tartalmazza valamennyi GKM-portál folyamatos működtetését, a 24 órás helpdesk-szolgáltatást és két ikerszerver bérletét, fenntartási költségeit, tárolását a T-Online Magyarország Nyrt.-től. Tavaly csak a GKM magyar nyelvű honlapját több mint 1,512 millióan látogatták; az éves letöltésszám 5,6 millió felett volt. A Pénzügyminisztérium honlapja a 11 076. leglátogatottabb a világon, a látogatottságokat figyelő alexa.com adatai szerint (ahol az Index.hu egyébként a 795. helyet foglalta el).

A www.pm.gov.hu oldalra 94 százalékbán magyarországi vendég klikkel, mellettük Szlovákiából, Szerbiából, Romániából, Ukrajnából keresik még fel az oldalt. Azok közül, akik szétnéznek a pénzügyi tárca oldalain, a legtöbben - 39 százaléuk - az oktatási és a szociális tárca oldalaira lépnek tovább, s népszerű a gazdasági és a honvédelmi minisztérium portálja is. A fővárosi önkormányzat honlapjának 5-6 ezer egyedi látogatója van naponta, az oldalletöltések pedig átlagosan 14 ezer körül alakulnak. A leglátogatottabb oldalak azok, amelyeken a friss hírek találhatók, s szintén nagy az érdeklődés az aktuális pályázatokat tartalmazó oldalak iránt, de a közlekedéssel kapcsolatos információk miatt is gyakran klikkelnek az oldalra. A honlapot éves szerződés keretében egy külső cég üzemelteti, a honlap működtetésének éves költsége nettó 24,960 millió forint.⁵³¹

4. Sárga csekk vagy elektronikus számla, e témakörben a Díjbeszedő Holding által összeállított háttéranyagból idéznek. Az elektronikus számlabemutató és -fizetésnek két fő modellje ismert. Az egyszerűbb, ún. direkt modellben a számlakibocsátó saját weboldalt üzemeltet. Ezt keresi fel az ügyfél minden alkalommal, amikor ki szeretné fizetni a számláját. Ennek a rendszernek a legfőbb hátránya, hogy annyi helyre kell bejelentkeznie a felhasználónak, ahány szolgáltatóval kapcsolatban áll. A másik az úgynevezett konszolidátor modell. A szolgáltatásokat ilyenkor egy közbülső szereplő végzi el: a számlákat begyűjti a különböző számlázóktól, kezeli és nyilvántartja azokat, valamint figyelemmel kíséri a fizetés végrehajtását is.

Magyarországon három nagyobb társaság nyújt ilyen jellegű szolgáltatásokat: a Díjbeszedő Holding által üzemeltetett Díjnet (www.dijn.net), BPP (www.ebpp.hu), valamint a Távszámla (www.tavszamla.hu). Az ügyfélnek ebben a rendszerben nem kell mást tennie, mint ingyenesen regisztrálnia. A rendszer értesíti őt számla érkezéséről, a fizetési határidő közeledtéről, illetve a számla kiegyenlítésének teljesüléséről. A számla fizetésének módja lehet

⁵³⁰ Elektronikus számlázás Magyarországon. Helyzetkép és lehetőségek. 2008.01.30.11:34. prim.hu

⁵³¹ Népszerűek a közportálok. 2008.02.01.08:34. Napi Online, sg.hu

csoportos beszedési megbízás, egyedi átutalás, bankkártyás fizetés. A kifizetett számlák a rendszerben tárolódnak, utólag bármikor visszakereshetők, igény szerint akár ki is nyomtathatók – noha ennek a rendszernek az egyik nagy előnye, hogy egyáltalán nem igényli papír használatát. Az elektronikus számla ugyanakkor pontosan olyan hiteles, mint a kinyomtatott megfelelője: elektronikus aláírás és időpecsét-szolgáltatás kapcsolódik hozzá.⁵³²

5. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) honlapján a pályázók ezentúl elektronikusan is beadhatják kifizetési kérelmeiket, ezzel is csökken a kifizetések átfutási ideje. A fejlesztési ügynökség közleménye szerint a megújított program segíti a kérelmek hibamentes beadását, kezeli az egyszerűsített kifizetési kérelmek és kapcsolódó dokumentumok beadását, továbbá automatikusan létrehozza a támogatások lehívásához szükséges kifizetési kérelmet. A felhasználókat gyakorlati útmutató és contact center is segíti a program használatában. Az NFÜ honlapján korábban is működött hasonló program. Ennek tapasztalatait felhasználva most megújított formában indítja újra az ügynökség a számlakitöltő alkalmazást.⁵³³

6. Sokan jelentős csúszásokról panaszkodnak az idén a földhivatali bejegyzéseknél. Az ügyvédek jelzése szerint az ingatlan-nyilvántartási rendszer zökkenői komoly problémákat okoztak az adásvételi szerződéseknel, hiszen a bankok hitelt csak tiszta tulajdoni lappal rendelkező ingatlanra folyósítanak. Az üggyorlás jelentős részben az adóváltás miatt megugró forgalomnak tudható be: az idén megszűnt a lakásszerzési kedvezmény, sokan pedig az utolsó pillanatban igyekeztek még a régi előírások szerint szerződni. Az ügyfelek és a földhivatali munka szempontjából is kedvező ugyanakkor a 2006. január 1-jétől bevezetett függőben tartás jogintézménye, mely szabály szerint a beadvány elintézését függőben kell tartani, ha például a hivatal egy előző széljegy miatt nem tud intézkedni.⁵³⁴

7. Nem mondhatjuk, hogy nem történik semmi az e-kormányzat terén, hiszen folyamatosan nő az egyes hatóságoknál, intézményeknél elektronikusan intézhető ügyek száma, működik és bővül a Magyarország.hu portál. Elégedettségéről mégsem beszélhetünk sem a megoldásszállítók, sem az állampolgárok, sem a vállalkozások oldaláról. Van, aki forráshiányra, van, aki érdektelenségre, van, aki átláthatatlan portálra, van aki a társadalmi párbeszéd elmaradására hivatkozik, és akadnak olyanok is, akik a koncepció és az azon alapuló szabályozás hiányára panaszkodnak. – állapítja meg a Piac és Profit értékelése. A skandináv országokban a közszolgáltatások közel nyolcvan százaléka elektronikusan zajlik, Magyarországon húsz ügýtípust intézhetünk így módon.

Az állam legjelentősebb tartalomszolgáltatása ma az elektronikus adóbevallás, amely egyaránt megkönnyíti az állampolgárok és a könyvelők életét. Az APEH számára is komoly előnyöket jelentenek az elektronikus úton érkező adatok, hiszen ezek feldolgozása egyrészt olcsóbb, másrészt az adózókra vonatkozó szabályok könnyebben testre szabhatók. A konkrét szolgáltatásokon túlmenően azonban a Magyarország.hu externális hatása is jelentős, hiszen a szakmai fórumokon elindult beszélgetések - például a könyvelők on-line vitája, amely ma a legaktívabb - az intézmények számára is fontos visszajelzés arról, hogy a szakma hogyan fogadta az újdonságokat, mi az, amin esetleg jó lenne változtatni. Az elektronikus ügyintézés tehát nem csupán arról szól, hogy kell-e postára menni, vagy sem.

A szolgáltatások közül nem minden működik tökéletesen. A kényelmes lakossági ügyintézés elősegítése érdekében létrehozott okmányirodai bejelentkezés például gyermekbetegségekkel küzd. Sok esetben ugyanis a különböző csatornákon - elektronikusan, személyesen vagy telefonon - beérkező időpontfoglalások nem integrálódnak. - Hiába működik

⁵³² Sárga csekk vagy elektronikus számla. 2008.02.03.16:15. prim.hu

⁵³³ E-fizetés az NFÜ-nél. index.hu

⁵³⁴ Káosz a földhivatalokban - Panaszkodnak az ügyvédek is. 2008.02.21.09:07:18. Napi Gazdaság-Pénzcentrum, vg.hu

az ügyfélkapu, ha az intézményen belüli vagy az egyes szervezetek közötti back office folyamatokat nem sikerül integrálni.⁵³⁵

8. Egységes architektúrára fűznék a közigazgatási szolgáltatásokat. A keretrendszer kialakítása és a fejlesztések párhuzamosan futnak. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Informatika Központ vezette konzorcium szállítja az e-közigazgatási keretrendszert. A Közbeszerzési Értesítőben megjelent tájékoztatás szerint a megrendelés az e-közigazgatási keretrendszer kialakítására szól; a megrendelő az Elektronikus Kormányzat-Központ. A dokumentáció legfeljebb 611,6 millió forintot engedett a munkára, a nyertes konzorcium ezzel szemben 641 millió forintért vállalta a szolgáltatást. A projekt célja az interoperabilis és biztonságos e-közigazgatási rendszer létrehozásához minimálisan szükséges szabványok és követelmények meghatározása, de a betartatásukhoz szükséges koordinációt és ellenőrzést is biztosítaniuk kell. A projekt keretében a jogszabályok alapján formálisan is leírják a közigazgatási folyamatokat, amire korábban nem került sor.

Ezt követően ki kell dolgozni a technikai interoperabilitási szabványokat, továbbá a szemantikai és szervezeti interoperabilitás követelményeit. A kidolgozott szabványokat egy minden fejlesztő által elérhető szabványtárban teszik majd közzé. A projekt céljai között szerepel a biztonsági követelmények meghatározása is, amelynek a Common Criteria nemzetközi szabályrendszeren kell alapulnia.

A közigazgatási szervezetek várhatóan a jövőben is megőrzik viszonylagos függetlenségüket a fejlesztésekkel kapcsolatban, ezért szolgáltatásorientált architektúrát (SOA) kell kialakítaniuk, ehhez a "közigazgatási közműhöz" illeszthetik majd az intézmények webes szolgáltatásait. A szolgáltatás-orientált keretrendszerhez fejlesztési útmutatót és menetrendet is adnak majd a jelenleg több mint egytucatnyi kiemelt projekt felelősei részére. A heterogén platformon működő alkalmazások SOA alapú integrálásának bemutatására és bevizsgálására a Kopint-Datorg által üzemeltetett ügyfélkapus szolgáltatásoknál kerülhet majd sor. A konzorciumot vezető BME Informatikai Központ mellett több más társaság is részt vesz a projektben, így a szabványtárat elkészítő CompLex Kiadó Kft., a projektvezetésért és a minőségbiztosításért felelős Hendra Kft., a biztonsági előírásokat kidolgozó HunGuard Kft., a projektmenedzsment módszertant kidolgozó, valamint a tesztkörnyezetet biztosító Kopint-Datorg Zrt., továbbá az interoperabilitási és biztonsági követelményeket elkészítő Stratis Kft.⁵³⁶

9. Húszmilliárd forintos projektcsomagot indít a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) az e-befogadás kezdeményezés keretében, amely a magyar állampolgárok elektronikus közigazgatásban (e-közigazgatás) való aktívabb részvételét segíti elő - mondta Bálint Ákos, a Közigazgatási Reform Programok Irányító Hatóságának vezetője a Digitális Magyarország Tavasza nevű civil kezdeményezésen. Az e-fizetés azt jelenti, hogy az ügyintézés során akár otthonról lehetségesé válik az illetékek, díjak kifizetése. Megvalósul a cégbírói eljárások elektronizálása, bevezetik a vámjáráásokban az egyablakos elektronikus ügyintézkést és kibővül a központi költségvetés-gazdálkodási rendszer, amely az állam modernizálása szempontjából jelentős előrelépés.

Az NFÜ operatív programjai között szerepel az e-közigazgatás fejlesztése, amelyet az Európai Regionális Fejlesztési Alap 100 milliárd forinttal finanszíroz. Összesen mintegy 450 milliárd forint áll Magyarország rendelkezésére, amelyet az informatika fejlesztésére fordíthat - fűzte hozzá a hatóság vezetője. A Digitális Magyarország Tavasza nevű kezdeményezés célja, hogy az információs társadalmi befogadás (e-befogadás) eszméjének terjesztésével elősegítse a magyar információs társadalomból hiányzó emberek (idősek, kisebbségiek, szegények, fizikai hátránnyal élők) felzárkóztatását a világháló nyújtotta lehetőségek megragadásával.⁵³⁷

⁵³⁵ E-eredmények és e-hiányok. 2008.03.27. Sebők Orsolya, placesprofit.hu

⁵³⁶ Egységes architektúrára fűznék a közigazgatási szolgáltatásokat. A keretrendszer kialakítása és a fejlesztések párhuzamosan futnak. Mozsik Tibor, 2008. április 30., 12:20 Computerworld.

⁵³⁷ Támogatást kap az e-közigazgatás. MTI2008.05.08.15:03. origo.hu

10. 2008 július 1-jétől kötelezővé válik az elektronikus cégeljárás, amelynek használatához már a minősített elektronikus aláírásra is szükség lesz. Az ügyvédi kamarák a gördülékeny átállás érdekében továbbképzést javasolnak tagjaiknak. A Budapest Bank e-Paragrafus néven az ügyvédek igényei szerint kifejlesztett számlacsomaggal különleges szolgáltatást indított, amely egyben alkalmas a jogászok tanfolyamkeresésének megkönnyítésére. Az ügyvédek igényei szerint kifejlesztett, kedvezményes pénzügyi szolgáltatásokat tartalmazó e-Paragrafus csomag további előnyöket is tartogat: az elektronikus cégeljárás gördülékeny lebonyolításához ingyenes negyedéves Help Desk szolgáltatást biztosít szakmai partnere által. Az új termék a tanfolyam mellett természetesen más kedvezményekkel is szolgál: a Budapest Bank népszerű elektronikus számlacsomagját úgy alakították ki, hogy az ügyvédek számára legfontosabb szolgáltatásokat – az elektronikusan indított utalásokat és a pénztári tranzakciókat - kedvező áron kínálja. Az ügyvédek letéti számlavezetés esetén az ügyvédi letéti számlára sávós kamatozású betéti konstrukciót is választhatnak.

A számlacsomag kialakítása előtt kutatást végeztek 400 ügyvéd megkérdezésével. Ebből kiderült, hogy a pénzáttétel és a pénztári tranzakció díja kiemelten fontos számukra. A kutatás során az is egyértelművé vált, hogy az ügyvédeknek nincs idejük az e-cégeljárásról szóló tanfolyamok keresésére, és örülnének, ha valaki segítené nekik a tájékozódásban. A Budapest Bank 2007 végén végzett felmérést az ügyvédek körében, amelyből kiderült, hogy a megkérdezettek 61 százaléka nem rendelkezik elektronikus aláírással, illetve nem végezte el az online cégbejegyzés indításához ajánlott tanfolyamot. A válaszadóknak mindössze 7,3 százaléka szerzett már meg minden szükséges előfeltételt az elektronikus cégeljárás folyamat indításához. A kutatásból az is kiderült, hogy az ügyvédek 40 százaléka online intézi a pénzügyeit. A megkérdezettek 85 százaléka pedig naponta használja az Internetet.⁵³⁸

11. A tudatosítás erősítésének céljával, az elektronikus okiratok alkalmazásának lehetőségeiről szervezett félnapos workshopot Budapesten a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (MOKK). A főleg kereskedelmi bankok részvételével zajló rendezvényen a résztvevők a közjegyzők, a végrehajtók és az elektronikus aláírás technológiai szolgáltatójának segítségével folytattak párbeszédet azok használatáról. Az "Eszközök és lehetőségek az elektronikus közjegyzői eljárásokban – Az elektronikus okiratok hatása a hitelezési és végrehajtói gyakorlatra" címmel szervezett műhely-konferencián többek között elhangzott, hogy a magyar közjegyzők 1992 óta a végrendeleteket, 1997 óta pedig az ingó jelzálogtárgyakat tartják nyilván elektronikusan. A rendszer nem internetalapú, a kommunikáció bérelt vonalon zajlik, melynek segítségével a közjegyzők közös szerverre kapcsolódnak. Ennek legnagyobb előnye, hogy nincs kitéve külső támadásoknak, emellett pedig állandó magas szintű rendelkezésre állást biztosít nagy sávzélességen. Három évvel ezelőtt vezették be minden közjegyzőnél a legmagasabb minősítésű elektronikus aláírást, mely lehetővé teszi, hogy minden közjegyző által elkészített irat (ún. közokirat) előállítása elektronikus módon is megtörténhessen. A használat gátja egyes esetekben sajnos az, hogy az okirat címzettje még nem áll készen annak fogadására.

Magyarországon 6-700 közjegyzőt érinthet ma az e-közjegyzői eljárás alkalmazása, ennyi közjegyző rendelkezik már minősített elektronikus aláírással; egy pl. 30 oldalas hiteles kiadvány (okmány) esetében 6-700 ezer forintos megtakarítást jelenthet az új elektronikus eljárás alkalmazása; a különböző érintett szervezetek közül nincsenek még mindenütt megfelelő hálózati fogadó szerverek; az e-közjegyzői folyamat legnagyobb jelentősége az iratok mozgásában rejlik.⁵³⁹

12. Ősszel a kabinet, majd a parlament elé kerülhet az elektronikus közszolgáltatásokról szóló törvény. Az előterjesztés első változata elkészült, nyáron már a szakmai-társadalmi vitát is lefolytathatják. A kormányzat felfogása szerint nem az informatikai ágazat szereplőit kell támogatni, hanem annak az elektronikus gazdaságnak a megeremtését, amely megbízásokat ad majd ezeknek a cégeknek; a terület egységes, az informatikai szempontokat

⁵³⁸ "Ügyvédek figyelmébe: e-Paragrafus a BB-től. 2008-05-08.14:05:42, VGO

⁵³⁹ MOKK: terjednek az elektronikus közjegyzői okiratok. 2008.05.22.17:01, Kovács Attila, prim.hu

messzemenően figyelembe vevő, konszenzuson alapuló szabályozása kívánatos. A civil szféra és a gazdasági szereplők bevonásával 2010-ig hárommillióra kell emelni az elektronikus közszolgáltatásokat igénybe vevő állampolgárok számát. Az önkormányzatoknak ebben jelentős lemaradást kell behozniuk. A lakosság 14 százaléka netezik szélessávú eléréssel, míg az unió új tagállamaiban 10,5 százalékos az arány. Magyarországon a jogszabályok magas színvonalon biztosítják az elektronikus információszabadság követelményeit.⁵⁴⁰

13. Magyarországon is egyre népszerűbb az elektronikus adóbevallás. Tavaly az APEH-hez beérkezett dokumentumoknak már a 85 százaléka e-bevallás volt. Ez a módszer sok tekintetben nagy könnyebbség az adózóknak, de adatbiztonsági szempontból kellő elővigyázatosságot igényel. Az adóhatóság honlapján lévő kitöltő program saját gépre való telepítése leegyszerűsítheti az adóbevallás elkészítését. A program számtalan szolgáltatást kínál: kitöltési útmutatót, irányelveket, automatizált kalkulátorokat – mindezek felgyorsíthatják a bevallási procedúrát. Mivel a program a saját gépünkön és nem egy távoli webhelyen fut, az egyetlen eset, amikor Internetre pénzügyi információt juttatunk el, a bevallás elküldése. Fontos tehát tudni, ebben az esetben csak a saját gépünk és az Internet-kapcsolatunk biztosítja az adataink védelmét. Épp ezért fontos a számítógép védelme: győződjünk meg róla, hogy a jelszavaink erősek; ellenőrizzük, a számítógépünkön fut-e Internet-biztonsági, vírusokat és egyéb fenyegetéseket elhárító szoftver – tanácsolja a biztonsági szolgáltató. Bizonyosodjunk meg arról, van-e megfelelő biztonságimásolat-alkalmazás a gépünkön egy esetleges technikai katasztrófa esetére, és ellenőrizzük, a vezeték nélküli kapcsolatunk biztonsági rendszere aktív-e.

A leggyakoribb hiba az elektronikus adóbevallás elkészítésénél az APEH által rendelkezésre bocsátott nyomtatványkitöltő programok figyelmeztetései névértelmezéséből fakad. Visszatérő hibaforrás továbbá a kötelező kontroll adatszolgáltatások elektronikus benyújtásakor, hogy az adózók a nyomtatványkitöltő programok használatakor azt a bevallásokkal megegyező módon akarják benyújtani. Az APEH honlapján felhívják a figyelmet arra, hogy a kontroll adatszolgáltatások benyújtása elektronikus úton csak az eKON, valamint a KONNT programok használatával lehetséges. Figyelniük kell az adózóknak a bevallás kitöltésénél a verzióváltásokat is, lehetőség szerint mindig a legújabb változatot használják. Végül: a bevallást ne az utolsó napon akarják elküldeni, mert akkor a vonalak leterheltsége miatt az adatátvitel sokkal több időt vesz igénybe.⁵⁴¹

14. Magyarországon az orvosok száz százalékának van már számítógépe, s ezzel még a 87 százalékos uniós átlagot is meghaladjuk. Igaz, a netkapcsolattal már nem állunk ilyen jól, hozzáférése csak a doktorok 49 százalékának van, széles sávú Internetet pedig 36 százalékuk használ. Utóbbi két mutatóban az EU27 átlaga 69, illetve 48 százalék – olvasható az Európai Bizottság által az e-egészségügy uniós fejlődése kapcsán az elmúlt hetekben közzétett páneurópai felmérésben. Az európai páciensek alapadatait a háziorvosi praxisok 80 százalékában elektronikusan tárolják, a kezeléseknél és az alkalmazott gyógyszereknél ez a mutató eléri a 92 százalékot, a röntgen esetében viszont már nem ilyen látványos a kép, a felvételeknek csupán a 35 százalékát viszik fel számítógépre. Az európai doktorok 40 százaléka cserél adatot a laboratóriumokkal, ez a hajlandóság más egészségügyi intézményekkel viszont csak alig tízszázalékos. Az európai átlagot (50 százalék) meghaladó mértékben (83 százalék) használják a magyar háziorvosok a diagnózis felállításához vagy a felírandó gyógyszerekhez döntéstámogató rendszert.

Ezzel szemben az adatcserék terén még jelentős a lemaradásunk. A hazai praxisoknak csupán a 12 százalékában jutnak hozzá elektronikusan a laboratóriumi vizsgálatok adataihoz a háziorvosok. (Szemben a már említett 40 százalékos európai átlaggal.)

⁵⁴⁰ Összel a parlament elé kerülhet az elektronikus közszolgáltatásokról szóló törvény. 2008.05.26. 09:00. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

⁵⁴¹ Óvatos e-adózók. 2008-05-28. Telebit-összefoglaló, vg.hu

Még rosszabb a helyzet a más egészségügyi intézménnyel bonyolított adatcserék kapcsán, ez a tízszázalékos uniós mutatóval szemben mindössze két százalék.⁵⁴²

15. A hazai felmérések szerint jelenleg a 6800 praxis 93-94 százalékának van internet-hozzáférése, ez abból tudható, hogy rendszeres kapcsolatban vannak az Országos Egészségbiztosítási Pénztár adatbázisával, s képesek egy gombnyomással ellenőrizni páciensük taj száma alapján a biztosított jogviszony érvényességét. A maradék csekély százaléknál praxis hagyományos módon – telefonon, papíralapon – végzi ezt a kötelező feladatot. Arról nincs hivatalos hazai összesítés, hogy a doktoroknak mobiltelefonos vagy vonalas Internet-előfizetésük van-e, így az sem tudható, hányan van széles sávú hozzáférése. Ám akármelyik technológiát alkalmazzák, az elmúlt évekhez képest óriási fejlődésről beszélhetünk – tette hozzá a főigazgató. A mobiltelefonos szolgáltatás három-négyezer forint havi díja talán kevesebb a korábbi postai futárszolgálat igénybevételénél, s nem mellékesen gyors és megbízható.

Az egészségügyi kormányzatnak az a terve, hogy hamarosan bevezeti az egyablakos ügyintézési rendszert, ez azt jelenti, hogy a doktoroknak a különféle hatóságokhoz kötelező jelentéseket (APEH, Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat, KSH, önkormányzatok stb.) az OEP-hez továbbítják, s a biztosító küldi majd el azokat a szükséges helyekre. Amúgy az OEP-pel kiépülő kétirányú online kapcsolat nagy segítséget jelentene a doktoroknak, hiszen olyan adatbázisokhoz lenne hozzáférésük, amelyek megkönnyíthetik a gyógyszerrendelést vagy más, a biztosítottak ellátásával kapcsolatos rendeletek lekérdezését. Ehhez és főleg a praxisok és a betegek közötti Internet-kapcsolat megteremtéséhez, a vállalkozó orvosok ügyintézéséhez olyan rendszert kellene kiépíteni, amelyet valaki karbantart és működtet, így nem a gyógyítástól kell elvonni az időt. A főigazgató szerint a fogadókészség a doktorok oldalán megvan.⁵⁴³

16. Feltűnően sokan kaptak idén februárban-márciusban felszólító levelet az APEH-től amelyben ismételten egy már befizetett illetéket követelt rajtuk a hivatal. Az illetékhivatalok APEH-be történő, 2007. január 1-jével történő beolvasztása sokáig okozott problémát. Még az adóhivatali vezetők is elismerték, tavaly nyárra sem sikerült teljesen integrálni az illetékhivatali informatikai rendszert az APEH rendszerébe. Sokakon tévedésből kétszer, vagy még többször követelték az illetéket. Az illetékkedvezményt sok ügyfélnél elfelejtették figyelembe venni, vagyis hiába adott el egy lakást és vett egy másikat 365 napon belül az illető, az illetéket a megvásárolt lakás után szabták ki, nem pedig az eladott lakás értékével csökkentett rész után. Az APEH több esetben figyelmen kívül hagyta azt a jogszabályt is, miszerint ha építési telket vásárol a magánszemély, akkor négy esztendeje van a beépítésre: négy évig biztosan nem kell illetéket fizetnie, és utána is csak akkor, ha nem húzott fel egy házat a telken.

A lakhelyváltás is többször megoldhatatlan feladat elé állította a hatóságot. Az szja-bevallás kapcsán kiderült, azért nem utal vissza visszajáró adót az új lakcím alapján illetékes APEH-egység, mert nem látja azt, hogy a korábbi lakcím alapján illetékes APEH-nek már befizette a korábban kirótt illetéket a magánszemély. Az sem ritka azonban, hogy olyan lakás után követelt illetéket a hivatal, amihez az ügyfélnek semmi köze nem volt: véletlenül névrokonuk helyett címeztek nekik a felszólítást.⁵⁴⁴

17. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv forrásaiból valósul meg a közigazgatás fejlesztése. A kiemelt projekt támogatási szerződésének aláírására sor került, fejlesztéseit 897 millió forint Európai Unió és hazai társfinanszírozásban hajtják végre. Az eredmény 20 új szabvány, 100 új publikáció, és az ezek alapján felálló egységes keretrendszer lesz. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv forrásaiból valósul meg a hazánk elektronikus közigazgatási fejlesztéseit

⁵⁴²E-doktorban jól állunk. 2008-05-28. vg.hu

⁵⁴³Jöhet az e-recept. 2008-05-28. vg.hu

⁵⁴⁴Őn is több levelet kapott illetékügyben az APEH-től? Káosz az adóhivatalnál. 2008-05-30.13:14:33. Index.hu, vg.hu

egységesítő keretrendszer. A fejlesztés kedvezményezettje a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Államtitkársága. A hazai közigazgatási informatikát jelenleg különálló, szigetszerű, együttműködésre alig alkalmas alrendszerek, valamint alacsony szinten elektronizált back-office folyamatok jellemzik. Az elindított közigazgatási reform akkor érheti el célját, ha a központi, regionális, kistérségi és helyi e-közigazgatási fejlesztések közös alapokra épülnek, ügyfélcentrikus fejlesztések valósulnak meg korszerű, rugalmas architektúra kialakításával, és hatékony technológiai eszközök alkalmazásával.

Az Államreform Operatív Program "Elektronikus közigazgatási keretrendszer kialakítása" kiemelt projektjének feladata elsősorban a technikai interoperabilitási (különböző rendszerek együttműködő-képessége) szabványok kidolgozása, továbbá a szemantikai és a szervezeti interoperabilitás követelményeinek meghatározása. A kiemelt projekt szakmai megvalósítására az eddig kiírt nyílt közbeszerzési eljárást nettó 641 millió forint értékben a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Informatikai Központja által vezetett konzorcium nyerte. A konzorcium tagja még a szabványtárat elkészítő CompLex Kiadó Kft., a projektvezetésért és a minőségbiztosításért felelős Hendra Kft., a biztonsági előírásokat kidolgozó HunGuard Kft., a projektmenedzsment módszertant kidolgozó, valamint a tesztkörnyezetet biztosító Kopint-Datorg Zrt., továbbá az interoperabilitási és biztonsági követelményeket elkészítő Stratis Kft.⁵⁴⁵

18. Az Educatio Kht. tájékoztatása szerint az érettségi dokumentumok kiállítását szolgáló informatikai rendszer szerda délután egy órakor hibásodott meg. Ez azokat az intézményeket érinthette, amelyekben szerdán fejeződtek be a középszintű érettségi szóbelik, így ekkor adták volna ki a bizonyítványokat. Az oktatási tárca tájékoztatása szerint azonban nem történik jogsértés, ha nem szerda délután, közvetlenül a szóbelik után adják ki a bizonyítványokat. A rendszer a délután folyamán többször is lelassult, majd újraindult. Adatok a meghibásodás során nem vesztek el. Már a hét elején is meghaladta a terhelés az előző érettségi időszak csúcsterhelését, ám szerdáig ez nem okozott problémát. Igaz, ekkor fele annyi vizsgabizottság zárt, mint a hét közepén. A tavalyi statisztikai adatok alapján az Educatio Kht. rendszergazdái nem is számítottak ilyen mértékű terhelésre. A további fennakadások elkerülése érdekében még szerdán más rendszerekből átcsoportosított szerverkapacitással növelték a kétszintű érettségit kiszolgáló rendszer kapacitását, így szerdán öt óra óta folyamatos a szolgáltatás.

Az érettségi adatokat 2005-től kell feltölteni - előtte nem létezett az érettségi adatok részletes központi nyilvántartása. "A központi érettségi nyilvántartás a szoftver segítségével jött létre, melyet ugyancsak az Educatio Kht. fejlesztett ki. Így az iskolák sokkal könnyebben tehetnek eleget az előírt bejelentési kötelezettségnek" – mondta el az [origo] oktatás kérdésére Csulyák Gábor, az Educatio Kht. informatikai igazgatója. Szerdán közel huszonhatezer diáknak volt az utolsó vizsganapja, ebből este fél nyolcig több mint 15.500 vizsgázó eredményeit rögzítették, s a rögzítést ezekben a pillanatokban is közel hatszáz felhasználó végzi. A szóbeli érettségi vizsgák június 5-én kezdődtek. A diákok június 11-ig emelt szinten adtak számot tudásukról, a középszintű szóbeliket június 16. és június 27. között tartják. Idén 124.415 vizsgázó jelentkezett érettségire, néhány kivételtől eltekintve mindannyian tesznek szóbeli vizsgát. Középszinten 1.134 középiskolában szerveznek szóbeli érettségit, a diákok 3.388 bizottság előtt felelnek. Az Oktatási Hivatal száznyolcvanegy vizsgahelyszínen tart emelt szintű szóbeli vizsgát.⁵⁴⁶

19. Leépítik a közhálóprogramot: a jövőben nem kapnak Internet-támogatást a tízezer lakosnál nagyobb települések, a minisztérium tájékoztatása szerint azért, mert itt általában több szolgáltató is nyújt széles sávú szolgáltatást. Megszüntetik azokat az internetes végpontokat is, amelyeket egy hónapja nem használtak. Péntektől egyébként a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium (KHEM) helyett a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) felügyeli majd a 2004-ben elindított, többek között a kistelepülések, a közösségi házak internethez való

⁵⁴⁵E-közigazgatás közel 900 millióért. 2008.06.13.13.28. tozsdeforum.hu

⁵⁴⁶Túlterhelték, ezért leállt az érettségi szoftver. MTI/[origo], 2008.06.19.16:11:08. origo.hu

hozzáfértését támogató programot. Zeke László, a MeH osztályvezetője közölte: ha hosszabb ideig nem használják a kormány által finanszírozott szolgáltatást, akkor az eljárásrendnek megfelelően az igénybevétel korlátozható. Eddig a hivatal adatai szerint a 69 végpontra van leszerelési döntés a 7200-ból.⁵⁴⁷

20. Az első hónap tanúsága szerint egyelőre nem hozott nagy könnyebbséget a cégbíróságoknak az elektronikus ügyintézés: az ügyek száma inkább nőtt az utóbbi időben, igaz, ebben a TEÁOR-átigazítás is közrejátszik. Vidéki tapasztalatok szerint a papírmunka még nem csökkent, kiütköztek viszont a technikai háttér gyengeségeiből fakadó nehézségek. A tervezett jogszabályi változások mindenestre még inkább a papírmunka bürokráciát célozzák meg. Az elektronikus adóbevallás frontján már most sokkal jobb a helyzet, a társaságok 99 százaléka ezt a módszert választotta az idén - itt inkább az a probléma, hogy a határidő lejártá után csaknem két hónappal is hiányzik még 13 ezer bevallás. A gazdasági szervezetek száma eközben gyarapodik, mindenekelőtt a vonzóbb formát jelentő kft.-knek köszönhetően. Az egyéni vállalkozások összesített számát viszont csak az őstermelők beözönlése dobta meg, a klasszikus vállalkozói igazolvánnyal rendelkezők tábora 11 ezerrel szűkült az első félévben 2007 azonos időszakához képest.⁵⁴⁸

21. Az Informatikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ) választ vár arra, hogy a Központi Szolgáltatási Főigazgatóság (KSzF) miért függesztette fel vagy késlelteti a központi beszerzési eljárásokat, hiszen egyes szerződések már lejártak, vagy olyan stádiumban vannak, hogy szükségszerű lenne az új tenderek kiírása. A központi beszerzési eljárások felfüggesztése a hazai infokommunikációs szektor számára több tízmilliárd forintos kiesést jelenthet. Az IVSZ több szempontból is aggályosnak találja, hogy a KSzF eljárásai már huzamosabb ideje szünetelnek, és nem jelennek meg új tender felhívások, az okokról pedig nem adnak tájékoztatást az illetékesek. E közben bizonyos területeken már lejártak vagy a közeljövőben lejárnak a szerződések, így új beszerzési eljárások lefolytatására már nem lesz elegendő idő, ami azt is maga után vonja, hogy egyes uniós források is csak jóval később válnak elérhetővé. A jelenlegi állapot ellen szól az is, hogy a közbeszerzések hosszabbak és költségesebbek is lesznek azáltal, hogy az intézményeknek maguknak kell majd a teljes ügymenetet lebonyolítaniuk, ráadásul nem mindenhol rendelkeznek a kiválasztáshoz szükséges szakértelemmel, és esetenként akár egy-egy eszköz beszerzéséhez is pályázat kiírása szükséges.⁵⁴⁹

22. A tervek szerint jövő nyáron lépne életbe a közigazgatási eljárásról szóló törvény módosítása. Ez elvileg egyszerűbb, gyorsabb és hatékonyabb ügyintézészt biztosít majd. Csökkenne például az ügyintézés határideje, ha pedig a hatóságok nem tudnák azt betartani, fizethetnek az ügyfélnek. A visszatérítés mértéke az eljárási illetékhez vagy az igazgatási szolgáltatási díjhoz igazodna. Az illetékmentes eljárásoknál pedig átalány-visszafizetés lenne késés esetén. A törvénymódosítással szabályozzák az ügyfél és a hatóság, valamint a hatóságok egymás közötti elektronikus kapcsolattartását is. Mivel ennek személyi és technikai feltételei vannak, a hatóságok közötti kötelező e-út csak 2011 januárjában lépne hatályba. Az igazságügyi és rendészeti tárca most a szakma észrevételeit várja a tervezettel kapcsolatban. Most viszont, augusztus közepén előfordult, hogy a Pest Megyei Cégbíróság szabályszerűen benyújtott cégalapítási kérelmet utasított el állítólagos hiányosságokra hivatkozva. Megkérdezték az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumot, ahol elismerték, hogy augusztus 12-13-án hibás volt az elektronikus cégeljárás rendszer, emiatt nem működött az adó- és KSH-számok kiadása. Ugyanakkor tagadták, hogy emiatt ne jegyezték volna be céget. A hiba oka az volt, hogy a rendszer fejlesztője, a Microsec Kft. által üzemeltetett központi szerverek meghibásodtak.

⁵⁴⁷ Megkurtítja a kormány a közhálóprogramot. Független Hírügynökség, 2008.08.01.07:34. kisalfold.hu

⁵⁴⁸ Nagy a teher a cégbíróságokon. [origo]2008.08.01. 7:19. origo.hu

⁵⁴⁹ Leállított közbeszerzések? 2008.08.05.10.53. tozsdeforum.hu

A bíróságok számára ma a legnagyobb problémát nem az e-cégeljárás, hanem a korábban papírformában benyújtott nagyszámú cégirat elintézése jelenti. Ezek feldolgozását követően megnyílik a lehetőség az új típusú elektronikus cégbíróság hatékony működtetésére - állt az IRM augusztus eleji közleményében.⁵⁵⁰

23. Kóka János 2006-os választási kampányfogásként (egykori gazdasági és közlekedési miniszter) ingyenes vonalat indított, és azt ígérte, a balesetveszélyes kátyúkat néhány órán belül elhárítják. A zöld szám azóta fizetőssé vált, a rögzítőre vett üzenetre pedig nem reagál senki. A rögzítőre mondta panaszát pl. a szanyi polgármester, mivel a faluból kivezető utakon már alig lehet közlekedni a kátyúk, a gödrök miatt, de egy hónapja hiába vár választ, visszahívást és intézkedést. A zöld számon ingyenesen hívható kátyúvonal ma már kék szám, „Út-vonalnak hívják” és fizetős, ráadásul hatástalan is.⁵⁵¹

24. A Nextent Informatika Zrt. érzélem- és beszédfelismerő hangbányászati rendszerrel jelent meg szeptemberben a hazai piacon. A magyar fejlesztésű Voice Minerrel a vállalat a CRM rendszerek hatékonyságát kívánja növelni azáltal, hogy az ügyfél és az ügyintéző közötti kommunikációt a létező technológiáktól eltérően emocionális és protokolláris oldalról is elemzi. A Nextent fejlesztése azért is kiemelkedő a hazai piacon, mert kifejezetten a magyar nyelvre koncentrált. Az ügyfelek elégedettségének mérésére Magyarországon már léteznek olyan komplex rendszerek, amelyek számos technikai adattal segítik az ügyfélszolgálat minőségi és hatékony ellátását. Ezek azonban elsősorban mennyiségi adatokkal (pl. időtartam) szolgálnak a kommunikációról, a beszélgetésekből visszahallgatott átlagosan egy százaléknyi anyagot pedig a cégek többsége az ügyintézők szakmai ellenőrzésére használja, nem pedig értékesítési, marketing vagy ügyfélmegtartási okokból. A technológia 5 üzleti modulja segítségével lehetőség nyílik jelentések készítésére, a problémás beszélgetések listázására, az ügyfélevándorlás mérésére, teljesítmény-értékelésre, valamint a marketing és értékesítési kampányok visszamérésére. Az adatok feldolgozása után a szoftver a kivonatolt információkat később is visszakereshető formában tárolja.⁵⁵²

25. A jövő év márciusáig minden minisztériumnak és közhivatalnak egy szoftverrendszerrel egységes digitális formára kell átalakítania nyomtatványait annak érdekében, hogy az állampolgárok minél gyorsabban, egyszerűbben, akár otthonról is kitölthessék azokat – döntött a kormány.⁵⁵³

26. A közhiedelemmel és a bankok üzletszabályzataiban általában foglaltakkal ellentétben a számítógépről indított banki átutalás nem visszavonhatatlan. Az elektronikus utalás is megállítható ugyanis, akár egy telefonnal. Erre a keserű tapasztalatra jutott a lapunkat megkereső, hoppon maradt ingatlaneladó. Üzletrész eladásáról egyezett meg két cég. A vevő a vételár foglalóját elektronikus úton átutalta az eladónak, amit a banktól - esetükben az Erstétől - kapott írásos igazolással is bizonyított. A reggel 9 órakor lezajlott utalást - és a vevőnek kiadott visszavonhatatlan banki igazolást - követően azonban a vevő e-mailben kérte a bankját a tranzakció leállítására, amit a hitelintézet meg is tett.

Az eladó panaszára válaszul a bank közölte: az átutalás megakasztása jogszerű, mert a hatályos törvények erre lehetőséget adnak. Mindez annak ellenére történt így, hogy az Erste akkor érvényben levő általános üzleti szabályzata szerint az elektronikus utalás nem vonható vissza. Megkeresésünkre a bank közölte, hogy az általános üzleti szabályzattól a két érintett fél - jelen esetben a bank és a vevő - közös megegyezésével el lehet térni. Az ügyfél írásos kérésére törölte a bank az utalást a rendszerből. A pénzintézet - mint hangsúlyozták - az

⁵⁵⁰ „Lassú a közigazgatás? - kérje vissza pénzét! FH/Világgazdaság, 2008.08.22.08:11. hirszerzo.hu; Népszava Online, 2008.08.25.07:09:02. Nem tudunk online boldogulni - Vagy a kiszolgálóval, vagy a felhasználóval van hiba. Botladozik az e-cégeljárás. MTI, nszava.hu

⁵⁵¹ Kátyúban Kóka kampányfogása: bekéült a zöld szám. 2008.09.13.19:10. MNO-hírTV. mno.hu

⁵⁵² Érzelmeket elemez egy új ügyfélszolgálati rendszer. marketinginfo.hu

⁵⁵³ Egységesített közigazgatási nyomtatványok. vg.hu

igazolást nem az eladónak, hanem a vevőnek, vagyis a bank ügyfelének állította ki. Az eladó kifogásait csak akkor állna módjukban elfogadni, ha a bizonylatot az ő nevére állították volna ki.⁵⁵⁴

27. Átfogó fővárosi oktatási portál indul a közoktatás szereplőinek tájékoztatására. A pénteken induló, www.budapestedu.hu címen felkereshető portál fenntartója a Fővárosi Önkormányzat, az üzemeltetést és az adatbázisok aktualizálását a Fővárosi Oktatástechnológiai Központ (FOK) Kht. végzi. Az előbbi címen friss hírekkel, valamint az iskolai agressziókezeléssel és más, égető pedagógiai problémákkal foglalkozó rovatokkal, versenykiírásokkal, fővárosi mérések adattábláival, jogszabályokkal és egyéb információkkal várják a látogatókat. Az www.eniskolam.hu cím alatt kimondottan a pályaválasztás, iskolaválasztás előtt álló tanulóknak és szüleiknek szeretnének segítséget nyújtani - olvasható a közleményben.⁵⁵⁵

28. A FreeSoft Nyrt. bejelentette, hogy a Központi Szolgáltatási Főigazgatóság pénteken eredményt hirdetett a tanúsított iratkezelési szoftverekhez kapcsolódó szolgáltatások és szoftverek beszerzése tárgyában indított nyilvános közbeszerzési eljárásban. A közbeszerzési pályázat alapján összesen mintegy 10-15 milliárd Ft értékben köt a KSZF keretszerződést a 3-3 nyertessel (3 a nagyvállalati, 3 a kisvállalati modulra). A nagyvállalati modul nyertesei között van a FreeSoft Nyrt. vezette konzorcium. Konzorcium tagjai FreeSoft Nyrt., a Synergon Informatika Nyrt, Bull Magyarország Számítástechnikai Kft. és a FreeSoft leányvállalata az Axis Consulting 2000 Kft., illetve a közös ajánlattevők 10% feletti alvállalkozója a FreeSoft másik leányvállalata a BankSoft Számítástechnikai Rendszerfejlesztő Kft. A konzorcium a FreeSoft saját fejlesztésű Contentum termékcsaládjával nyerte el a pályázatot.⁵⁵⁶

29. 2008. november 20-21-én rendezik Siófokon az E-Magyarország, e-kormányzat 2008 – Az információs társadalom és gazdaság fejlesztésének prioritásáért” című konferencia és kiállítást. A kormányzat és az üzleti szektor párbeszéde ez alkalommal arról szól, lehet-e a jelenlegi válsághelyzetre jó válasz: az információs társadalom és gazdaság fejlesztésének prioritása. A kormányzat és az üzleti (infokommunikációs) szektor prominensei, az önkormányzatok vezetői, térségi szakemberek, régióvezetők, a szakmai szövetségek és kamarák képviselői hetedik alkalommal találkoznak hogy ismertessék, megvitassák, bemutassák az IKT-szektor, valamint a kormányzati és önkormányzati, a közigazgatási szektor e-alapú fejlesztése, korszerűsítése terén végbement és várható fejlődési tendenciákat, eddigi eredményeket. A kormányzat és az üzleti szektor párbeszéde ez alkalommal arról szól, lehet-e a jelenlegi válsághelyzetre jó válasz: az információs társadalom és gazdaság fejlesztésének prioritása.⁵⁵⁷

30. A minisztériumok azt se tudják, mennyibe kerül a közfeladatok ellátása. 'A közfeladatok ellátása és a költségvetés számai között nincs egyértelmű, világos és átlátható kapcsolódás. A legtöbb közfeladat esetében az ágazatokat irányító minisztériumok nem tudják megmondani, hogy mennyibe is kerül az adott közfeladat ellátása, illetve ha meg is tudják adni a közelítő információt, az csak komoly utánajárással lehetséges.' -- írják kutatásukban a KPMG, az IFUA és a Telkes Tanácsadó szakértői, akik még tavaly arra vállalkoztak, hogy a minisztériumok feladat- és hatáskörébe tartozó közfeladatokat felülvizsgálják és javaslatokat tegyenek a módosításukra. Amennyiben ennek mentén elkezdődött volna a munka, ma már biztosan jelentős kiadáscsökkentést lehetett volna megvalósítani.

Ha a minisztériumokhoz tartozó intézményhálózatokat megvizsgáljuk, kiderül: majd mindegyik a maga intézményrendszere megőrzésére, növelésére törekszik, nem törődve azzal, hogy ez esetleg párhuzamosságokat okoz. Tapasztalataink szerint a közigazgatás

⁵⁵⁴ Lyuk az elektronikus átutaláson. 2008.09.30.02:00. Napi Online, sg.hu

⁵⁵⁵ Fővárosi oktatási portál indul. 2008.10.02.15:40. MTI, hvg.hu

⁵⁵⁶ 10-15 milliárdos pályázati pénz IT cégeknek. 2008.10.06.09:25. portfolio.hu

⁵⁵⁷ E-Magyarország, e-kormányzat: párbeszéd a válsághelyzetről. 2008.10.30.14:04. Prim Online

meghatározó szereplőinek fejében nincs világos 'értékválasztás', nincs egyértelmű, ágazatokon átívelően koherens felfogás az állam szerepéről. Az egyes közfeladatok áttekintése során nagyon vegyes és eltérő értékválasztásokkal szembesültünk. A ráfordítás adatai tehát nem, vagy legalábbis nehezen érthetők el. A kimenet adataiból a minisztérium (esetünkben a könyvtárakért felelős osztály) a kedvezőbbet igyekszik figyelembe venni.⁵⁵⁸

31. Információ-gazdálkodási törvényjavaslatot tárgyalt az Országgyűlés. (Az Elektronikus közszolgáltatásról című jogszabálytervezet (http://www.meh.hu/misc/letoltheto/080915_ekozszolg_tv_terv.pdf) A törvényjavaslat szorgalmazza a közszféra külső és belső kapcsolatrendszerében az IKT közüzemszerű használatát. Könyvtári szempontból fontos, hogy a szolgáltatások hozzáféréseinek könnyítéséhez bevezeti az 'ügysegédi szolgáltatást' (az értelmező rendelkezés szerint: az elektronikus közszolgáltatást igénybe vevő számára az elektronikus közszolgáltatás keretében történő ügyintézésben közreműködő, valamint az elektronikus közszolgáltatás műszaki informatikai infrastruktúrájához kapcsolati lehetőséget vagy szakmai-informatikai segítséget nyújtó, képviseletre nem jogosult személy).

A törvény 2009. július 1-jén lép hatályba. Felhatalmazást kap a Kormány arra, hogy rendeletben állapítsa meg a) az elektronikus közszolgáltatást nyújtó szervezetek együttműködésével, az általuk működtetett informatikai rendszerek együttes működtetésével kapcsolatos részletes szabályokat; b) az ügynét működtetésével valamint szolgáltatásainak igénybe vételével összefüggő részletes informatikai-biztonsági, adatbiztonsági követelményeket; c) az igénybe vevők (felhasználók) elektronikus úton történő azonosításával összefüggő előírásokat, az azonosítási technológiák biztonsági szintjének besorolását; d) az ügynethez való csatlakozás különös követelményeit és az e követelményeknek való megfelelés tanúsításának szabályait; e) az ügynét útján nyújtott elektronikus tájékoztató és ügysegédi szolgáltatások részletes formai és tartalmi követelményeit; f) a külön díj megfizetése ellenében igénybe vehető elektronikus közszolgáltatások körét, a díj megfizetésének módozatait; g) a hatósági nyilvántartásokból történő adatkérésre és adatszolgáltatásra vonatkozó informatikai-biztonsági követelményeket; h) az ügynét részeként nyújtott tárolási, archiválási szolgáltatásra és az e szolgáltatások igénybe vételére vonatkozó részletes szabályokat; i) az elektronikus fizetésekre és elszámolásokra vonatkozó részletes szabályozást.⁵⁵⁹

32. A magyar felnőtt lakosság jelentős része érdeklődik az e-közigazgatási szolgáltatások iránt, hiszen minden negyedik internetező kapcsolatba lép valamely közszolgáltatást nyújtó szervvel online módon. A Budapesti Műszaki Egyetem Információs Társadalom- és Trendkutató Központ e-közigazgatásról szóló éves jelentése szerint az EU 27 tagállamának átlaga 28 százalék, Magyarország tehát az európai összehasonlításban is "megállja a helyét". Az információs társadalom tekintetében Magyarország még mindig a leszakadó országok közé tartozik, az e-társadalom fejlődését jelző 52 mutató mindössze egynegyedénél haladja meg az unió tagállamainak átlagát. Rosszul teljesít Magyarország a vállalkozásoknak nyújtott közszolgáltatások teljes mértékben online elérhetőségében, a vállalkozások e-számlázásában, az online beszerzésekben, és a banki szolgáltatások lakossági internetes használatában - olvasható a BME tanulmányában, amely szerint a közszolgáltatások működésének színvonala, hatékonysága közvetlen és erős hatással van a reálgazdaság teljesítményére.⁵⁶⁰

33. Megszűnnek a közigazgatási hivatalok a közigazgatási hivatalok január elsejétől, mert az Alkotmánybíróság december 31-ével hatályon kívül helyezte a működésüket szabályozó kormányrendeletet, mivel az kétharmados törvényt akart felülmúlni. A testület szerint a hivatalok jogi státusát a kormány csak a kétharmados önkormányzati törvény módosításával rendezheti át regionális hatáskörűvé, ám erről a parlamentnek az utolsó ülésnapján sem sikerült döntenie.

⁵⁵⁸A minisztériumok azt se tudják, mennyibe kerül a közfeladatok ellátása. (MG), Portfolio, 2008.11.10. <http://www.portfolio.hu/cikkek.tdp?k=3&i=105739&p=2>

⁵⁵⁹Elektronikus közszolgáltatás jogszabálytervezet (http://www.meh.hu/misc/letoltheto/080915_ekozszolg_tv_terv.pdf)

⁵⁶⁰Magyar ITÁ. 2008.12.09.15:01. MTI

Így viszont nincs alkotmányos megoldás arra a kérdésre, hogy mi legyen a helyhatóságok törvényességi felügyeletét és számos más államigazgatási feladatot is ellátó kormányhivatalok sorsa.⁵⁶¹

3.10 Az információs műveltség

1. A médiaműveltség és a médiahasználat kiterjesztését célzó állásfoglalást fogadott el Strasbourgban az Európai Parlament (EP). A számítógép és az Internet elterjedtsége az EU-ban változó: egyes tagállamokban a háztartásoknak több mint 80 százalékában van számítógép, másuttalig 20 százalékában. Átlagban több mint 40 százaléknál van már Internet, de csak mintegy 15 százalék fut széles sávon.

Az EP állásfoglalása szerint „az európai politikának gondoskodnia kell arról, hogy csökkenjen a digitális szakadék a tagállamok között, különösen a város és a szélessávú kapcsolattal kevésbé ellátott vidék között... A széles sávú internethez való hozzáférés biztosítása az állami gondoskodás részét képezi, széles körű és jó minőségű kínálatnak, valamint elérhető áraknak kell jellemeznie.”

Az EP értékelése szerint a médianevelés terén a nyugat- és kelet-európai tantervekben nagy különbségek vannak: a régi tagállamokban a médianevelés többé-kevésbé jelen van, míg a közép- és kelet-európai tagállamokban - Szlovénia és Magyarország kivételével - egyáltalán nem része a tantervnek. Probléma az is, hogy az idősebbek körében a médianevelés kevésbé intenzív, a szülők gyakran lemaradnak gyermekeik mögött az információs és kommunikációs technológia használatában. A képviselők szerint ezért segíteni kell, hogy az idősök legyőzzék az új médiaformákkal kapcsolatos féltelmeiket és korlátaikat. A EP arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki mutatókat a médiaműveltség mérhetőségére.⁵⁶²

2. A 2007-es vizsgajelentkezési időszakban a Pannon mobilinternet-kávét állított fel a Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Villamosmérnöki Karának aulájában, majd egy minifelmérést készített a hallgatók körében. A résztvevőket arra kérték, hogy rangsorolják az internetes tevékenységeket aszerint, hogy melyeket használják leggyakrabban, illetve melyeket tartják a leginkább hasznosnak. A több mint 200 válaszadó 63 százaléka a legkedveltebb három funkció közé sorolta a böngészést, a tájékozódást, valamint az elektronikus levelezést.

Ez egybevág a BellResearch 2007-es országos, reprezentatív kutatásának, a Magyar Infokommunikációs Jelentésnek az eredményével, amely szerint leggyakrabban olyan kis átviteli sebességet igénylő tevékenységekre használják a hazai fogyasztók az internetet, mint az információszerzés, a levelezés és a böngészés. A Pannon és a BellResearch vizsgálata abban is egyező eredményre jutott, hogy a leggyakoribb tevékenységeket tartják az emberek egyben a leghasznosabbaknak is. A főiskolai hallgatók hasonló számban választották hasznosság szempontjából dobogós helyre az e-mailezést (68%) és az információszerzést (64%), mint ahányan ezeket sorolták a leggyakrabban végzett három tevékenység közé. Az internet további funkciói közül az ügyintézés a középmezőnyben végzett – ezt a diákok fele gyakran használja és fontosnak is tartja. Letöltésre, ismerkedésre, szórakozásra a diákok kisebb része, csak mintegy 30 százaléka használja a netet, ennek megfelelően a hasznossági listán is az utolsó három helyre kerültek ezek a területek.⁵⁶³

3. Az európai szélessávkereső portál létrehozására írt ki az EU. A „Szélessáv Alapítvány” üzemelteti a hazai szélessávkereső portált. Az EB-pályázat célja szerint elősegíti a nemzetek,

⁵⁶¹ Húszmilliárdos projektcsomag az e-közigazgatás fejlesztésére. hvg.hu. Megszűnnek a közigazgatási hivatalok? 2008.12.22.7:04. Herczeg Zsolt, inforadio.hu

⁵⁶² A médiaműveltségről fogadott el állásfoglalást az Európai Parlament. 2008-12-16. MTI, echotv.hu

⁵⁶³ A főiskolások böngésznek és leveleznek a neten. 2008-01-08 10:39. itcafe.hu

régiók legjobb infokommunikációs megoldásainak elterjesztését. A pályázaton a hazai Szélessáv Alapítvány közösen nyert egy spanyol tanácsadó céggel. Az unió 600 ezer eurót, azaz 150 millió forintot ad arra, hogy a nyertesek egy nagy összeurópai adatbázist építsenek fel az unió területén található szélessávú szolgáltatásokról és árakról. A portálnak 2010-re kell elkészülnie és integrálódni fog az Európai Bizottság i2010 nevű, szintén az információs társadalmat formáló programjába. A hazai portálhoz 2006-ban 55 ezer eurót (13.750 ezer forintot) kaptak a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumon keresztül.⁵⁶⁴

4. A TNS Hungary - Omnicom Media Group kutatása alapján készült, „Jövő a jelenben” című tanulmány a kommunikációs csatornák sokrétű és összetett használatáról számol be. A lakosság több eszközzel is találkozik, és elsősorban nem azok jellege szerint különbözteti meg őket. A kutatás elsősorban életkori csoportok szerint talált eltérést: míg a teljes mintán csak a középmezőnyben jelennek meg az Internet-alapú eszközök, a legfiatalabbak háromnegyede rendszeresen szokott találkozni webes tartalmakkal. Hasonló, bár kisebb eltérés tapasztalható a mobiltelefon esetén is, hiszen a minta egészén is jól köszön vissza a magas mobilpenetráció, azonban tízből kilenc tizenéves számára a mobil az első számú média. A tanulmány teljes terjedelmében, egyéb hasznos információkkal a Nagy Média Könyvben olvasható.⁵⁶⁵

5. Egy brit kutatás szerint a mai gyermekek a televízió társaságában nőnek fel. A kicsik tévét néznek iskola előtt és után is, otthoni szabadidős tevékenységeik mellett és elalvás előtt is. Az iskolások 65 százaléka már iskola előtt is nézi a tévét, onnan hazatérve 83 százalékuk ül le a készülék elé. A gyermekek több mint fele úgy fogyasztja el a vacsoráját, hogy közben tévézik, 68 százalékuk pedig még az ágyban fekvé, elalvás előtt sem tud elszakadni a televíziótól. Az iskoláskorú fiatalok naponta átlagosan 2,6 órát tévéznek, minden tizedik gyermek azonban bevallottan több mint négy órát bámulja a televíziót naponta. A fiatalok egyre kevésbé tudnak elszakadni a készüléktől, gyakran akkor is bekapcsolják, ha éppen mást csinálnak, például számítógépükön játszanak vagy interneteznek. Szemüket ilyenkor folyamatosan ugráltatják a két készülék között. Ha az adatokhoz hozzávesszük a fiatalok számítógépezési szokásait, kiderül, hogy az iskolások naponta átlagosan öt óra 20 percen át bámulják a képernyőt. Öt évvel ezelőtt még majdnem egy órával rövidebb időn át rontották a szemüket a számítógépezéssel vagy televíziózással.⁵⁶⁶

6. Az amerikai National Retail Federation, „New Paradigm” című, New York-i konferenciáján Don Tapscott (a Wikinomics szakírója) azt mondta, hogy a 21. századot - a demográfiai túlsúlyuknál fogva - az 1977 és az 1996 között született felhasználók fogják uralni. E fiatalok az online kultúrában nőttek fel és egy teljesen új minőséget jelentenek a nyíltság és az interaktivitás szempontjából a gazdaságban. Ők a tanulók, a fogyasztók és a polgárok új csoportja. Ők már nem a tömegkultúra passzív vásárlói, hanem az idejüket kereséssel, olvasással, kutatással, vizsgálatokkal, együttműködésekkel és szervezésekkel töltik - legyen szó MP3-as fájlok csereberéjéről vagy demonstrációk megtervezéséről.

„Az új generáció más szempontok alapján választ. Fontos számára az individualitás és az, hogy egyes termékeket maga tervezzen meg, gyártson és forgalmazzon. A vásárlási szokásokat ellenőrző eszközeik között megtalálhatók az árösszehasonlító oldalak, a blogok és az azonnali üzenetküldő programok és szolgáltatások. A 20. század közepe óta a virtuális szájhagyomány útján terjedő propaganda egy hatalmas eszközzé vált. Ezenkívül nagyon fontos a mai fiataloknak, hogy fotókat, történeteket, videókat és termékeket csereberélhetnek egymással és hogy ezáltal új kreációkat hozzanak létre.”

---

⁵⁶⁴ Magyarok készítik az uniós szélessávkeresőt. 2008. január 9., 17:48. <http://origo.hu/techbazis/internet/20080109-magyarok-keszitik-az-unios-szelessavkeresot.html>

⁵⁶⁵ Sokrétű médiahasználat. Jövő a jelenben - Lakossági csatornapreferenciák. [2008.01.15. 09:41] [kreativ.hu](http://www.kreativ.hu)

⁵⁶⁶ A mai fiatalok legfőbb társa a tévé. 2008. január 17., 7:40. The Daily Telegraph, [inforadio.hu](http://www.inforadio.hu)

A kiskereskedelem informatizálása jó alapot jelent, hogy a cégek reagálhassanak az új életstílusra és a fogyasztók individualizálódására. Amikor minden piac telített, mindenhol ugyanazt a terméket vehetjük meg, akkor a vásárlóknak valami különlegeset kell kínálni. Az emberek bizonyos területekről - mint a friss élelmiszerek, a fitness, a kalóriák vagy a termékek származási helye - pontos információkat és hasznos tanácsokat szeretnének kapni" - mindja a Bizerba technológiai cég képviselője.⁵⁶⁷

7. Pollner többször is írt már a Global Voices tevékenységéről, hogy milyen fantasztikus munkát végeznek, mikor bekapcsolják ázsia, afrika és más fejlődő régiók kommunikációs fehér foltjait a „fejlett” világ információáramába. A marokkói, szerb, szenegáli, koreai és még ki tudja milyen blogok gyűjtése, angolra fordítása és publikálása mellett a Global Voices egyik oldalága, a Rising Voices számtalan módon próbálja segíteni, többek között eszközökkel és megfelelő technikákkal ellátni az általk istápolat országok/földrészek megszólalni kívánó lakóit. A Rising Voices most megjelent Introduction to Citizen Media című rednkívül jól szerkesztett, példákkal ellátott, mindössze 9 oldalas gyakorlatias útmutató arról, hogyan lehet belevágni a blogolásba, videók-, vagy podcast adások készítésébe. Mi ugyan úgy gondoljuk, hogy nem tartozunk a "harmadik világba", mégis azt gondolom, hogy sokaknak hasznára válna, ha tanulmányozná a kiadványt.⁵⁶⁸

8. Egy Tárki-felmérés szerint a diplomások 24 százaléka nem tudja eldönteni, melyik a legjobb csatorna, 21,5 százalékuk szerint az RTL Klub, 10,4 százalékuk a TV 2-re voksolt, a 7,1 százalékon álló Duna után következik csak az MTV1 6,9 százalékkal. A tájékoztatás pontosságában, megbízhatóságában az MTV élen jár, de nem sokszor kapcsolnak át rá. „Az RTL Klub Híradóját nézik (1,7 millióan), így legalább nem kell nyújtózni a kapcsolóért a Mónika-show (1,6 milliónál több néző) után. Aztán A széf (a tévözök 20 százaléka látta), majd a Fókusz (több, mint kétmillióan látták hétfőn) következik. Egyhuzamban megy a tévzés, önti az agyakba a műsort a 18-49 éveseknek szóló vezető adó. Minden fogy, ami habkönnyű és zselés.” Vasárnap van esélye másnak, a Napló miatt a TV 2 hírei fogynak jobban. Állítólag a digitális átállás a tematikus csatornák felkapását hozza majd.⁵⁶⁹

9. Az Országos Széchényi Könyvtár sajtórepertórium 2002-ben megszűnt. A könyvtár hat munkatársa korszerűtlen számítógépes háttérrel végezte korábban a beérkező hat-hétezer-féle folyóirat bölcsészettudományi tárgyú cikkeinek feldolgozását. Visszamenőleg ezt az időszakot is szeretné pótolni, a Humántudományi Tanulmányok és Cikkek Adatbázisa (Humanus) néven alakult csoport, mely a Szegedi Tudományegyetemen kifejlesztett, Bodza nevű programot használja (a könyvtáraknak nem kell megvásárolnia a szoftvert, fizetnie a licenclát - mindössze számítógépre és Internet-hozzáférésre van szükségük).

A Humanushoz négy intézmény társul (az MTA Irodalomtudományi és Politikai Tudományok Intézete, az Országos Idegennyelvű Könyvtár, valamint az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum), akik vállalták, hogy a számukra jelszóval hozzáférhetővé tett rendszert saját szakterületükön maguk is fejlesztik, illetve rendszerükből áttöltenek adatokat az új tárba. A program felelősei - a Széchényi könyvtárban - eddig próbaképpen az előző öt év folyóirataiból, évkönyveiből, tanulmányköteteiből kilencezer cikket dolgoztak fel. A jövőben kiadók, szerkesztőségek, kutatóintézetek és szerzők segítségére is számítanak: azaz, hogy az általuk írt, szerkesztett, kiadott cikkeket tárgyszavakkal ellátva beépítik az adatbázisba. A tárgyszavak 150 ezres listáját folyamatosan korszerűsítik, az ingyenesen, otthonról kereshető adatbázison az eddig bevitt írások egyharmada teljes terjedelmében olvasható. Pénzt később is csak olyan extra szolgáltatásokért kérnének, mint mondjuk az egyes évek anyagát összefoglaló CD vagy kiadvány.⁵⁷⁰

⁵⁶⁷ A fiatalok átalakítják a kereskedelmet. 2008. január 23. 14:31, Berta Sándor. sg.hu

⁵⁶⁸ Bevezetés a civil médiába. 2008. január 23., Civil újságírás. pollner.mediablog.hvg.hu

⁵⁶⁹ Csak az a habkönnyű, zselés. Tévé-top, Népszabadság, Ócsai Dorottya, 2008. január 22.

⁵⁷⁰ Kutatóbarát Bodza. Folyóiratcikkek közt igazít el a Humanus. Népszabadság, Szabályár Eszter, 2008. február 5.

10. A GfK 2007 szeptemberében 13 kelet- és közép-európai országban végzett az Internet-használatot kutató felmérést, mely szerint tízből négy magyar használja az Internetet. Az Internet-penetráció mértékét tekintve a régióban Szlovénia (62 százalék), Ausztria (59 százalék) járnak az élen. Az Internet-használó magyarok közel háromötöde minden nap netezik. A régióban a netezők főként elektronikus levélküldés és -fogadás céljából csatlakoznak, a tizenhárom országból tízben közel minden második felhasználó naponta kap, vagy küld e-mailt. A napi rendszerességgel levelezők legtöbbször Szlovéniában vannak (77 százalék), a sorban második helyen Magyarország áll (73 százalék). A chat-elés terén legaktívabbak a románok, 45 százalék közel napi rendszerességgel él e lehetőséggel. A magyar válaszadók közel egynegyede használja ezt a lehetőséget.

Az internetes híráramba a szlovén nethasználók kapcsolódnak be a legnagyobb arányban: 69 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy a hírekről, információkról naponta, vagy majdnem naponta tájékozódik a neten. Regionális összehasonlításban Lengyelországban (68 százalék), Magyarországon (64 százalék) és Szlovákiában (63 százalék) hasonlóan magas azok aránya, akik a hírek, információk után a világhálón kutatnak. Az Internetet hírolvasásra legkevésbé Romániában (49 százalék), Ukrajnában (38 százalék) és Szerbiában (32 százalék) használják a netezők. Legtöbbször Lengyelországban (76 százalék) és Szlovéniában (72 százalék) böngésznek a nethasználók különböző weboldalakat napi rendszerességgel. A világháló ilyen célú használata legkevésbé Romániában jellemző, ahol megkérdezettek több mint fele soha nem kapcsolódik a világhálóra emiatt.⁵⁷¹

11. Megnyílt a BMF-en az e-Magyarország Klub a főiskola Kiss Árpád Kollégiuma aulájában. Az e-Magyarország Klubok 2004 óta működnek a hazai felsőoktatási intézményekben. A főiskola támogatja az információs társadalom és kultúra elterjesztését, online közösségek létrehozását, ezért a korábbi Informatikai és Hírközlési Minisztérium által kezdeményezett program keretében a főiskola kialakította a klubhelyiséget. A felsőoktatási intézményekben egységes arculattal kialakított klubok célja a klubidentitás növelése és a fiatalok számára vonzó környezet létrehozása szélessávú kapcsolatú multimédiás számítógép terminálokkal, szkennelrel, CD íróval, színes nyomtatóval, valamint a klub jelleghez hozzájáruló teázó sarokkal. A BMF e-Magyarország Klub működtetése során a hallgatók számos értékes, színvonalas, és a diákok számára vonzó programokat szerveznek és biztosítják az informatikai eszközök használatát.⁵⁷²

12. Új portál jelent meg, történelemszerető pedagógusok az elmúlt század történelmét feldolgozó internetes napilapot indítottak Huszadik Század – Történelem jelenidőben címmel. Az adatbázist folyamatos napi munkával, a webfejlesztés legújabb eszközeit felhasználva töltik fel. A 200 hétre tervezett munka során 1900. január 1-jétől 1999. december 31-éig terjedő intervallumban dolgozzák fel az Országos Széchényi Könyvtárban található budapesti újságokat, lapokat, ezekből válogatnak külföldi és magyar vonatkozású híreket, tudósításokat. A portál megtekintése díjmentes, saját használatra egyes részei számítógépre lementhetők, vagy kinyomtathatók, de a portálon található adatok és információk utánközlése kizárólag a Kiadó külön írásos engedélyével lehetséges.” Egy olyan vállalkozás esetében, mely alapanyagát egy, a köz javát szolgáló állami intézményből, az Országos Széchényi Könyvtárból kapja, az ilyen megkötés jogszerű ugyan, de morálisan megkérdőjelezhető.⁵⁷³

---

⁵⁷¹ Internet-használat Közép- és Kelet-Európában. 2007, GfK Csoport. A magyar nethasználók főként e-maileznek és híreket olvasnak a világhálón. 2008.02.06, www.muszakiforum.hu

⁵⁷² Megnyílt az e-Magyarország Klub a BMF-en. [Felsőoktatás - Közélet] - 2008-02-12 16:06:00. (www.edupress.hu)

⁵⁷³ itcafe.hu

13. A számítógépek térhódításával együtt a digitális írásbeliség, a digitális írástudás szerepe is egyre nagyobb szerepet kap, hiánya a nemzetgazdaságban évente mintegy 295 milliárd forint veszteséget okoz Magyarországon. Egy munkavállaló hetente 2 óra 51 percet tölt el a számítógéppel kapcsolatos problémák megoldásával. Képzéssel a hatékonyság növelhető: a munkáltató fejenként évente 126.000 Ft-ot takaríthat meg a Neumann János Számítógéptudományi Társaság kutatási összefoglalója szerint. Eddig 300.000 fő váltott ki ECDL vizsgakártyát, 2010-re megfogalmazott cél, hogy a létszám elérje a 600.000 főt. Magyarország – a vizsgázók létszáma alapján - a 8. helyen szerepel a nemzetközi összehasonlításban, a vizsgázók számát az ország lélekszámhhoz viszonyítva pedig a 7. helyen áll. Ez azért is figyelemre méltó, mert az ECDL-t a világ 146 országában ismerik el, az Európai Unió valamennyi tagállama elfogadja, és a hazai OKJ-s képzés részévé is vált.⁵⁷⁴

14. Nem használjuk ki a telefonjaink tudását egy Nagy Britanniában készült kutatás szerint, de nálunk valószínűleg még siralmasabb eredményeket kapnánk: a britek 57%-a ugyanarra használja a mobilját, mint 2003-ban. Azóta eltelt 5 év, és mindössze a megkérdezettek 74% tud arról, hogy a telefonok mekkorát fejlődtek. A megkérdezettek 48%-a még sosem kapott reklámat vagy más ajánlatot a telefonjára, akik kaptak, azok szerint ez évente egyszer, vagy "majdnem soha sem" történt meg. A telefon kevésbé ismert szolgáltatásait (a beszéden és SMS-en kívülieket) felhasználók közül a 16-24 éves korosztály zeneletöltésre, míg a 25-34 éves korosztály a PDA funkciókra használja inkább. A megkérdezettek 69% megnyitott legalább egy weboldalt a telefonján. A legnagyobb felhasználói réteg a 35-44 éves korosztály, ők leginkább üzleti célokra használják mobiljaikat. A legidősebbek, azaz a 45-55 éves korosztály böngészni legtöbbször az internetet a telefonján. A helyhez kötött szolgáltatásokat alig 22% használja.⁵⁷⁵

15. Egy információ- és tudásmenedzsment kutatás program érte el Magyarországot. A tudásmenedzsment konjunktúrája vezető angol szaktanácsadó és a humánerőforrás tanácsadóval foglalkozó magyar Inside Rt, a legnagyobb magyar informatikai tanácsadó AMM-mel közösen létrehozta a Knowledge Associates Central Europe-t. Amerikai tapasztalatok szerint az információ-, tudás-, intellektuálistőke-menedzsment termelékenység-növelő hatása 7-20% között mozog. Az információ-, ismeret- és tudástőke mérése és minősítése a számviteli immateriális javak minősítése, ill. a Kaplan-Norton elméletre épülő menedzsmenttechnika és BSC alapú, a pénzügyi adatokon kívül a működési folyamatokat, a vevői oldalt és humántőkét minősítő (benne az egyéni és szervezeti innovativitást, a tanulási és alkalmazkodási képességet, vagyis a szervezeti tudást, a felhalmozott tudást és a know-how-t) figyelembe vevő eljárások alapján történik. A legújabb megoldásokat az "intangible assets monitor" (Sveiby,K.E.), az "intellectual capital" (Edvinson-Malone), ill. a "knowledge associates know-net" módszertan jellemzi.

Az információmenedzsment minősítésében érdekes az Internet-használat legfrissebb minősítése a GfK március végi felmérése alapján: 1,2 millió 15 év feletti fér hozzá az Internethez. Az új és a hagyományos média közötti használati átrendeződés még nem jellemző (még a leginkább érdekes 18-29 éves korcsoportokban sem találtak jellemző elmozdulást az internetes tájékozódás javára). Az adatok szerint márc.29-én közel 1,5 millióan töltötték le az origo főoldalát. A hagyományos és az új média közötti átjárást minősíti a MRTL, Nszab, HVG, Est, TV2 sorrend: a nszab-online-t naponta átlag 51 ezren nyitják meg.

A tudományos ismeretek/tudás szociológiája által inspirált modernitáselmélet kapcsán a tudomány megértése és a laikus szkepticizmus természete, a posztmodern és a kockázat társadalma a téma. Az angolszász irodalomban a "post-ality" és a "risk-ality" szójátékkal jellemzett irányok: a tudomány a modernizmus ellen.³ A tudásszakadék magyarázata:

⁵⁷⁴Hihetetlen pénzeket bukunk informatikai butaságon. 2008.03.01.10:42:00. pb.hu; Évente 295 milliárd forint a számítógépes tudatlanság ára. VG

⁵⁷⁵Nem használjuk ki a telefonjaink tudását. Molnár Sándor, 2008.03-04.10:00. pdmania.hu

“equitization” a tőkeozgás növekedése (az 1995-ös 268 Md USD-ral szemben 2000-ben félév alatt 1.100 Md USD): 1990-1994 között az amerikai befektetők a felemelkedő piacokon 117%-os visszatérülést értek el a low-tech területeken, majd 1996-2000 között a high-tech berobbanása idején csak 27%-ot, miközben a fejlett piacokon 43%-ot értek el. A folyamatos és eredményes innovációhoz 3 dolog kell, úgymint tudásfejlesztés, a tudáskészségeket birtoklók egymást kölcsönösen megtermékenyítő eszmecseréje és a jó kormányzás. A WDR-index szerint 3.805 tudós és mérnök jut 1 millió emberre a legfejlettebbeknél (USA, Japán, EU, ezeknél 1998-ban 539.347 szabadalmat jelentettek be). A jó kormányzás titka, hogy a kormány segíti a tudásfejlesztést, a tudásgazdaság segíti a kormányt (a gyenge kormány és a tökehiány végzetes lehet).

A magyar információtudatosságot, -érzékenységet és az információjog-követő hajlandóság állapotát tekintve a bizalom gyenge, a technológiai és biztonságtechnikai eszközök kultúra, valamint az információmenedzsment biztonsági adminisztráció (protokoll) színvonalát tekintve ugyancsak gondok vannak. Ebben a környezetben érdekes a Kürt, Sztaki és VPE lobbizás kormányzati pénzekért “informatikai biztosítástechnológia” címén. Az információtudományos, jogi és adminisztratív szabályozás szempontjából az adat ára, az adat elvesztése miatti veszteség meghatározása, a távadatvédelem kérdései évtizedes késést jeleznek, a kormány információpolitikáját minősítő fejlemények informatikai és biztosításmatematikai kihívásokat jeleznek.

A magyar információgazdaságot minősíti a Jobpilot felmérése a magyar információgazdaságban jellemző gazdasági viselkedésről. Eszerint az IT-szektorban a marketing területen 1-2 éves szakmai tapasztalat mellett havi bruttó 140 ezer, csoport- vagy projektvezetőként 220 ezer, felső vezetőként 500-600 ezer forintos fizetést tartanak mércének. Az IT mérnöki munkaerőben csoport- vagy projektvezetői beosztásban átlag havi bruttó 370 ezer forint körül keresnek, de a kiemelt menedzser akár 800 ezer forintos fizetést is kaphat. Az IT mérnök-menedzser fizetés átlaga havi 730 ezer bruttó + gépkocsi-használat (a Jobpilot 12 ezres minta alapján állította elő számait).⁵⁷⁶

16. Új társadalmi szakadék, a 14-22 év közötti korosztály 90-95 százaléka rendszeres Internet-használó, a 60-65 évesek között ez az arány 5 százalék. Magyarországon körülbelül hárommillió 50 évnél idősebb ember él, de közülük csak 400 ezren tudják használni az Internetet.⁵⁷⁷

17. A Szonda Ipsos - Gemius Hungary által készített (gemius/Ipsos Audience online) közönségmérés eredményei alapján az év első hónapjában a google.hu volt Magyarországon a legnagyobb látogatottságú oldal, közel 2,9 millióan keresték fel legalább egyszer január folyamán. A valós felhasználószám alapján készített rangsorban a kereső, levelező, térkép és egyéb szolgáltatásokat tömörítő nemzetközi webhelyet az iwiw.hu követi 2,6 millió látogatóval, a harmadik helyen pedig a starlap.hu található 2,2 millió valós felhasználóval. Ezeken az oldalakon kívül egyedül a freemail.hu lépte még át a kétmillió látogatottsági küszöböt. A legnagyobb öt hálózat látogatottsági rangsorban az Origo-csoport, a Google, a Sanoma-csoport, az Adaptive Media és az Index-csoport. A hárommillió látogatottsági határt januárban egyedül az Origo portfóliója lépte át.

A látogatottságot tekintve az első ötbe csak a Youtube került be angol nyelvű oldalként, az Index-csoportéhoz tartozó Indavideo a huszadik helyezett, a T-Online érdekltségű videa.hu a negyvenegyedik. A Videán majd ötszáz ezer órát töltöttek összesen a netezők januárban, míg az Indavideón alig több mint háromezreszázharminczet. A Youtube ebben a tekintetben is vitte a pálmát: a magyar felhasználók összesen kétmillió-háromszáz ezer órát voltak ezen a szájon.⁵⁷⁸

⁵⁷⁶Információ- és tudásmenedzsment. diakvallalkozas.ktk.nyme.hu/sandor.htm.oszk.hu/limbo/gyenge/mikulas/ibr-boss.htm ; Tanuljunk netezni! Ingyenes net-oktatás. T-Online. 2008.04.03 08:20, MTI

⁵⁷⁷Új társadalmi szakadék" - hányan lehetnek a digitális írástudatlanok? FH. 2008.04.04.15:54. hirszerzo.hu

⁵⁷⁸Egyre modernebbek a magyar internetezők.2008.04.21.16:14:00.L. Nagy Gábor. Mfor.hu

A szakértő szerint „egyre modernebbek” a hazai internetezők, a Blog.hu látogatottsága decemberhez képest 126 százalékkal emelkedett és a 18. helyet foglalta el. A Blogter.hu 124 százalékkal növekedett, viszont 630 ezres látogatottságával csak a 32. helyen áll. A freeblog.hu kilencven százalékos növekedést produkált, és majd 670 ezres látogatottságával a 28. helyen található.

18. A magyar népesség Internet-használat terén jelentős elmaradásban van a legfejlettebb országokhoz képest, de a 14-17 év közötti magyar fiatalok 94 százaléka használja az internetet. Egy tanulmány (Ságvári Bence - a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központ kutatója - készítette, aki szerint a legtöbb fiatal számára az online kapcsolattartás inkább kiegészíti, mintsem felváltotta volna a személyes kapcsolatokat) szerint a magyar fiatalok gyakorlatilag a legfejlettebb országok tinédzsereivel azonos arányban használják az új technológiákat: a 14-17 év közötti magyar fiatalok 94 százaléka használja az internetet: a 14-19 éves korosztály 67 százaléka naponta, míg további 21 százaléka hetente többször. A fiataloknak nem maga a technológia vonzó, hanem az általa biztosított lehetőségek, azon belül is elsősorban a társas kapcsolatok, a játékos attitűdök különféle kifejeződései: a kommunikáció, a szórakozás és az önkifejezés.⁵⁷⁹

19. A UniversalMcCann amerikai médiaügynökség 2006 szeptember és 2007 június után 2008 márciusban harmadszor végzett a 16-54 év közötti úgynevezett aktív felhasználókra - azaz a legalább kétnaponta internetezőkre - nézve reprezentatív globális Internet-használati trendvizsgálatot. Az eredmények szerint a blog népszerűsége töretlenül emelkedik; a 475 millió aktív Internet-használó 72,8 százaléka számolt be róla, hogy rendszeresen olvas valamilyen blogot. 45 százalék, összesen 184 millió úgy nyilatkozott, hogy ő maga is indított már blogot, ami 14 százalékos emelkedés tavaly június óta. A legmagasabb, 70 százalék feletti arányt Dél-Koreában (71,7 százalék), Tajvanon (70,9 százalék) és Kínában (70,3 százalék) mérték. A bloggerek száma szerinti listát Kína vezeti 42,5 millióval. A túlnyomó többség - 63,5 százalék - személyes, naplószerű blogot vezet. A mindennapi élet mellett ugyancsak népszerű téma a zene, az informatika, a film és a televízió, illetve az utazás. A műfaj népszerűségének emelkedése mellett a másik újdonság, hogy a szélessávú internetezés terjedésének köszönhetően a blogokon egyre több a multimédiás tartalom; 60,6 százalék helyez el rendszeresen fotókat a blogján, 28,8 százalék tesz fel videókat, 24,3 százalék pedig zenét tölt fel. A felmérésében 29 országból összesen 17 ezer internetező vett részt. A bloggerek aránya alapján összeállított lista végén három kelet-európai ország áll. Románia 21,3 százalékkal a 27. helyre került, Csehország a 18,2 százalékkal 28., az utolsó pedig Magyarország 7,8 százalékkal.⁵⁸⁰

20. Az Internet robbanásszerű elterjedése bizonyítottan negatív hatással volt a nyomtatott sajtótermékek olvasottságára: miközben az online hírforrások látogatottsága folyamatosan növekszik az ezredfordulót követően, addig a nyomtatott hírlapok esetében pont az ellenkezőjét tapasztalhatjuk. A legalább hetente internetező 14-69 éves magyarországi lakosság körében lefolytatott kutatás szerint a politikai napilapok között a Népszabadság a legnépszerűbb, amelyet az internetes populáció tizede olvas hetente több alkalommal is. A főként férfiak körében népszerű sportlap, a Nemzeti Sport megelőzve az összes gazdasági magazint és a politikai lapok többségét, a netpolgárok 8 százalékanak nélkülözhetetlen sport-hírforrása. Hetilapokat és havilapokat az internetezők egyaránt 43-43 százaléka olvas rendszeresen. A magazinok esetében a legtöbben női témájú sajtóterméket olvasnak: az internetezők 15 százaléka (az internetező nők 31 százaléka) szokott női magazint olvasni.

⁵⁷⁹Szinte mindegyik fiatal használja az Internetet. 2008.04.23.18:19. InfoRádió, inforadio.hu

⁵⁸⁰200 millió közelében a bloggerek száma - Magyarország a lista végén. 2008.04.30.09:15. MTI Sajtóadatbank, prim.hu

Érdemes megfigyelni az egyes napilapok nyomtatott és online kiadványának olvasottsága közötti összefüggéseket. A legnagyobb átfedés az Expressz napilap és az expressz.hu honlap olvasói között van, de 50 százalék feletti a nyomtatott verziót olvasók aránya a Világgazdaság Online és a Magyar Nemzet Online olvasói között is. Az internetezők rádióhallgatási szokásait vizsgálva a kutatás a következő jelenségeket tárta fel; A naponta rádióhallgatással töltött percek száma jóval alatta maradt a televíziózásnál és az internetezésnél becsült adatoknak: az első esetében közel egy órával, a második esetében fél órával. A 14-17 évesek naponta alig több mint egy órát hallgatnak rádiót, a 30 év felettiek körében viszont a rádióhallgatás átlagos ideje meghaladja a 2 órát. A legtöbbször által hallgatott rádióadó az internetezők körében a Sláger Rádió, amelyet 43 százalék hallgat legalább hetente, míg a második helyen a Danubius áll 34 százalékkal. A képzeletbeli dobogó harmadik fokán egy közszolgálati csatorna végzett, az MR2 Petőfi Rádió, amelynek népszerűségét nagyban magyarázza a 2007 júliusában megtörtént átalakítása, amellyel a csatorna hallgatóinak demográfiai összetétele átalakult, és jelenleg főként a fiatalok körében örvend népszerűségnek a "nagyon zene" csatornája. A "megfiatalodott" közönség egyértelműen azt eredményezte, hogy az Internet-használók körében is nőtt az adó népszerűsége.⁵⁸¹

21. Nehéz megjósolni, rátalál és főleg rákap-e az Internetet magyar nyelven használók közössége a most indult memo.hu oldalra, amely a világhálón gomba módra szaporodó angol és más világnyelven íródó tudásmegosztó közösségi oldalak mintájára az egyes emberek fejében levő tudást és tapasztalatot igyekszik közkinccsá tenni. A memo.hu a mindnyájunkban meglevő nyitott kérdések és a mások számára is hasznosítható személyes tapasztalataink, tudásunk gyűjtőhelye – legalább is azzá kíván válni. Az új szolgáltatás lehetőséget teremt arra, hogy használója könnyen kereshető formában keresse a választ egy-egy kérdésre, illetve, hogy kapcsolatot teremtsen a hasonló érdeklődésű emberekkel. A fejlesztők úgy gondolják, a [memo](http://memo.hu) az új generációs közösségi gyűjtő oldalak előfutára is, mivel az embereket itt nem pusztán személyes adataik és kötődéseik, hanem az egymás számára hasznos információk és az azonos érdeklődési területek hozzák közel egymáshoz. Elképzeléseik szerint a [memo](http://memo.hu) a későbbiekben a tudástár funkción túl önálló online klubhálózattá fejlődik, hiszen az azonos hobbi, munka, üzlet vagy akár a kíváncsiság egy helyre integrálja a kérdezőket, a válaszadókat és az érdeklődőket.⁵⁸²

22. Nem kiegyensúlyozott a fiatal felnőttek internetes hírfogyasztása: a folyamatosan özönlő főcímek és a rövid tényszerű hírek szinte teljesen háttérbe szorítják a részletesen kidolgozott híryananyagokat. A felmérést a Context-Based Research Group nevű antropológiai kutatócsoport készítette az Associated Press amerikai hírügynökség megbízásából 2007-ben. A kutatás során 18-34 év közötti fiatal felnőttek hírfogyasztási szokásait vizsgálták az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és India hat nagyvárosában. A felmérés eredményei szerint a résztvevők többsége szívesen olvasna nagyobb terjedelmű, részletes háttéranyaggal ellátott cikkeket a hírportálokon, ám nehezen jutnak hozzá ilyen jellegű anyagokhoz, mert figyelmüket lekötik a folyamatosan frissülő főcímek és rövidhírek. A kutatásból az is kiderült, hogy a fiatal felnőttek általában képtelenek minden figyelmüket a hírekre összpontosítani, mert a hírolvasással egyidejűleg szinte folyamatosan valami mást is csinálnak, például elektronikus leveleiket olvasgatják. Ez alapvetően különbözik a korábbi hírfogyasztási modellektől, amikor az emberek még külön időt szakítottak az esti híradóra vagy a reggeli újság elolvasására.⁵⁸³

23. A tanárok és tanítók 85 százaléka naponta használja a számítógépet, harmaduk a tanórákra is a netről készül fel. A gépet napi rendszerességgel használók száma így az elmúlt évhez képest közel 10 százalékkal nőtt. A chatprogramokat viszont alig használják. A

⁵⁸¹ www.nrc.hu, www.tns.hu

⁵⁸² Új közösségi tudástár: memo.hu, NOL, 2008.05.28.

⁵⁸³ A fiatal hírfogyasztókhoz nem jutnak el a részletek. NOL, 2008.06.02. (MTI)

középiskolákban a tavalyihoz képest tíz százalékkal emelkedett az Internetet napi rendszerességgel használók száma. A pedagógusok 73 százaléka napi rendszerességgel olvassa el e-mailjeit - míg két éve négy százalékuk egyáltalán nem használta a kommunikációnak ezt a módját, 2007 végén ők csupán kétszázaléknyian voltak. A tanárok az órákra való felkészüléshez legnagyobb arányban a webes keresést használják: egyharmaduk napi rendszerességgel böngészi a világhálót - derül ki a Felvételi Információs Szolgálat nevű vállalkozás felméréséből. A pedagógustársadalom tagjai a tanórák megtartásához szükséges adatgyűjtésen kívül is rendszeresen élnek a net adta lehetőségekkel. Míg zenehallgatásra 76 használja a netet, kétharmaduk különböző fórumokon is véleményt nyilvánít. A felmérésből az is kiderül: a tanárok legalább 10 százaléka rendszeres látogatója valamelyik közösségi fórumnak és 14 százalékuk vezet internetes naplót. A chat azonban nem számít elterjedtnek pedagóguskörökben: ezt a kommunikációs csatornát 100 tanárból csak 5 használja naponta. (© Copyright 2003-2008 InfoMé)⁵⁸⁴

24. Elkészült a Magyar Országgyűlés ötvenhét évnyi anyagának digitalizálása. Az 1861-1918 közötti dokumentumok 769 kötete (312 670 oldal) érhető el az interneten regisztráció és előfizetés nélkül a Magyar Parlamenti Gyűjtemény honlapjáról (www.mpgy.ogyk.hu). Eddig is volt hozzáférésünk a parlament néhány írásba foglalt gyűjteményéhez, az Almanachhoz és a Hárszabályhoz, ezt bővítették ki a képviselőházi és felsőházi naplókkal, iratokkal és mutatókkal. Az adatbázis a magyar törvényhozás alapidokumentumait és történelmi eseményeit tartalmazza, a kiegyezéstől a független Magyar Népköztársaság kihirdetéséig követhetjük nyomon a törvények kialakulását, érdekes parlamenti vitákat, politikai kulisszatitkokat. A digitalizálást kétrétegű PDF-technológiával végezték. A felső, látható réteg a dokumentumok szkennelt, eredeti formátuma, amelyben könyvszerűen lapozgathatunk. Az alsó, láthatatlan réteg az eredeti oldal karakterfelismerő programmal szöveggé alakított formája. Ebben tudunk keresni, és amit keresünk, az a felső rétegben jelenik meg. A keresett szónál, kifejezésnél az egész oldalt kiadja, de nem kell mindent elolvasnunk, mert a program kiemeli a keresett szavakat. Gyorsan és egyszerűen juthatunk hiteles információkhoz, és például szakdolgozatírásnál nem is kell ennél jobb hivatkozás a forrásanyagra.⁵⁸⁵

25. Újabb nemzetközi elismerést kapott egy magyar internetes oktatóprogram. A Játék a tanulás sorozat harmadik darabja, a Gyöngyforrás is rangos nemzetközi elismerésben részesült Berlinben: Comenius-EduMedia Pecséttel tüntették ki. A több nagy hírű európai egyetem (berlini, bécsi, hágai) professzoraiból álló nemzetközi zsűri ezt a díjat azon kiadóknak, szervezeteknek ítéli meg, amelyek példaértékű képzési médiatermékeket fejlesztenek ki és terjesztenek. A Gyöngyforrás internetes oktatóprogram az általános iskola negyedik osztályosai számára készült. Az elismerés annak szól, hogy a készség- és képességfejlesztő feladatok megoldásával hatékonyan alapozható meg a kisdíjak informatikai műveltsége, jól fejleszthető az algoritmikus gondolkodási, valamint a problémamegoldó képességük. A feladatok játékos környezetben történő megvalósítása erős motiváló erő a gyerekek számára. A környezet annyira elvarázsolja őket, hogy észre sem veszik milyen sok mindent tanulnak a program használata során.⁵⁸⁶

26. Eddig közel 18 ezren töltötték ki a márciusban indult Pszichogalaxy közösségi oldalon található pszichológiai teszteket, és 110 ezer rajzot készítettek el a felhasználók. Utóbbi a világon egyedülálló eredmény - közzéték a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetének kutatói pénteken. A minden előzetes várakozást meghaladó érdeklődésre alapozva a honlap működtetői úgy döntöttek, hogy a kutatást nemzetközivé terjesztik ki -

⁵⁸⁴A tanárok harmada az internetről készül fel. 2008.06.18.15:03:22, Pályacsúcs Magazin. infomedia.hu

⁵⁸⁵Országgyűlési naplók az Interneten. Magyar Parlamenti Gyűjtemény, www.mpgy.ogyk.hu). Szeredi Helga, mho.hu

⁵⁸⁶Újabb nemzetközi elismerést kapott egy magyar internetes oktatóprogram. Dajkó Pál, 2008.06.24.17:55. Itcafé, itcafe.hu

mondta Sváb Péter, a Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság elnöke. Az MTI kérdésére Sváb Péter hozzátette, hogy a programot a társaság önkéntesek segítségével és mecénások támogatásával finanszírozza, teljes értéke már 100 millió forint körül van. Az eddig regisztrált felhasználók mintegy harmada férfi, kétharmada nő, az átlagéletkor 33 év, ám a szóródást jelzi, hogy a legifjabb felhasználó egy ötéves fiú, a legidősebb pedig egy 83 éves férfi. A tesztet kitöltő férfiak 38 százaléka, a nők 28 százaléka egyedülálló, további 4, illetve 8 százaléuk elvált egyedülálló. A regisztráltak negyede lazább, alkalmi kapcsolatban él, a fennmaradó hányad pedig házasságban vagy élettársi kapcsolatban. A teszt sorozat nemzetközi kiterjesztése július elsejével megkezdődött azáltal, hogy elindult az oldal angol nyelvű változata is. A kutatók remélik, hogy arra is választ kapnak majd, igazak-e a nemzetkarakterekről vallott sztereotípiák. Bagdy Emőke hangsúlyozta, hogy mindez az előítéletek lebontását is segítheti. A különböző nemzetiségű felhasználók megtalálhatják a hasonlóságokat és különbözőségeket értékítéleteikben, és jobban megismerhetik egymást.⁵⁸⁷

27. Három közé került az EMEA régió versenyében a Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának (MÜTF) egyik csapata. Az összetett versenyt ausztrálok nyerték. A Google Online Marketing Challenge-en a diákoknak a rendelkezésükre bocsátott 200 dolláros AdWords-kuponok segítségével egy helyi cég online marketingkampányát kellett megtervezniük, a stratégiát meghatározásától a megvalósításon át a kiértékelésig. Az eredmények alapján javaslatokat kellett kidolgozniuk a cég jövőbeni online marketingjére vonatkozóan. A versenyen 47 ország 1650 csapata vett részt, régiós bontásban. A 150 legjobb csapatot egy, a Google által fejlesztett algoritmus rangsorolta a választott cég honlapjára érkező kattintások, konverziók és egyéb tényezők alapján.

A MÜTF csapata a PCRent.hu, egy számítógépek bérbeadásával és használt gépek forgalmazásával foglalkozó cég weboldalát választotta online marketingkampánya alanyául. A 200 dolláros keret háromnegyedének felhasználásával 1287 látogatót csábítottak a honlapra, akiknek közel 82 százaléka kattintott rá, és tekintette meg az eladó gépek listáját. Így a kisvállalkozás mindössze körülbelül 20 forintot költött minden egyes olyan internetezőre, aki a kampány hatására meglátogatta weboldalát.⁵⁸⁸

28. Új tudásszervezés, melyben nem az információs eszköz- és tartalomtudás az irányadó. Ősztől ezer magyar iskolában összevontan kezdik tanítani a biológiát, a fizikát és a kémiát, és ha minden a tervek szerint alakul, az oktatási tárca 2013-tól kötelezővé is teheti a három reáltantárgy egybegyűrését. „A tantárgyak összevonásával a diákok szerteágazóbb tudásra tehetnek szert, és jobban megismerhetik a természettudományokat...” - kérdés, ki fogja a három tárgyat együtt megtanítani a gyerekeknek. A szakemberek szerint nincs olyan tanár Magyarországon, aki egyaránt jártas volna a biológiában, a fizikában és a kémiában is. A rendszerváltás óta negyedével csökkent a reáltárgyak óraszámja. Tartok tőle, hogy az összevonást előbb-utóbb újabb óraszámcsökkentés követi majd. Ezen tárgyak nélkül a gyerekek beszűkülnek, és elveszítik a realitásérzéküket. Már most sem kapnak elég terhelést, túl sok idejük marad iskola után.

A reál tantárgyak összevonásának ötlete közgazdászok és pénzügyminisztériumi alkalmazottak fejéből pattant ki. Az elmúlt években egy olyan tradíciót vertek szét a döntéshozók, amely a magyar oktatásügy legnagyobb vívmánya volt: a tudós tanárokat száműzték a középfokú oktatásból. A 19. századtól szinte egészen a rendszerváltozásig akár akadémikusok is taníthattak középiskolában. Ez nem az ő leminősítésükről, hanem a középszintű oktatás felemeléséről tanúskodott. Jó megoldásnak tartja a szakminisztérium ötletét, a középiskolai reál tantárgyak összevonását? Ami az egységes természettudományos világkép igényét illeti, hasonlóval már Németh László is kísérletezett középiskolai tanár korában, s nem is sikertelenül. Csakhogy ő nem a szaktárgyak megszüntetésével próbálkozott,

⁵⁸⁷Nemzetközi lesz az internetes pszichológiai óriásteszt. 2008.07.05.06:29, MTI, sg.hu

⁵⁸⁸Magyarok a legjobbak között a Google versenyén. E-üzlet. marketinginfo.hu

hanem egy olyan szemléletre való neveléssel, amely szerint a természettudományos tárgyak között sokkal mélyebb összefüggések vannak, mint ahogy azt korábban feltételezték.⁵⁸⁹

29. Hatalmas digitális szakadék az internetezők és nem internetezők között. A magyar internetezők magasabban képzettek és tehetősebbek, átlagéletkoruk pedig 20 évvel alacsonyabb, mint a nem internetezőké. Naponta több mint fél órával kevesebbet tévénéznek, mint a nem internetezők, az Internet hírforrásként jelentősen csökkenti a televízió dominanciáját körükben, és messze maga mögé utasítja a rádiót és a nyomtatott sajtót. Az internetezők szerint az Internet a leghitelesebb, míg a nem internetezők szerint a legkevésbé hiteles hírforrás. Az időmérleg azt mutatja, hogy az internetezés elsősorban a tévénézéssel töltött időt befolyásolja: míg az internetezők 114, a nem internetezők 151 percet néznek tévét naponta. Míg a nem internetezők valamivel több, mint fél órával többet tévénéznek, az internetezők átlagosan közel két órát interneteznek naponta. A rádióhallgatással és az újságolvasással töltött idő tekintetében nem jelentős a különbség a digitális szakadék két oldalán állók között. A nem internetezők leggyakrabban a televízióban keresik a híreket, 86 százalékuk a televízióban, 49 százalékuk a rádióban, 37 százalékuk a nyomtatott sajtóból tájékozódik gyakran. Meglepő módon a heti egy alkalomnál is ritkábban internetezők között is akadtak olyanok, akik az Internetről tájékozódnak, ha a legfrissebb hírekre kíváncsiak.

Életkor szerinti bontásban azt látjuk a nem internetezőknél, hogy az idősebb korosztályban a rádió és a televízió dominanciája valamivel nagyobb, mint a fiatalabbaknál. A 18-34 évesek 14 százaléka értesül a nyomtatott sajtóból a vezető hírekről, míg az 55 évnél idősebbeknek csak 7 százaléka. Az internetezők esetében azonban a 18-55 éves korosztályban az Internet fontosabb hírforrás mint a rádió és a nyomtatott sajtó, a rádió jelentősége csak az 55 évnél idősebb korosztályban múlja felül az Internetét, a nyomtatott sajtó pedig egyik korcsoportban sem. A nem internetezők a televíziót tekintik a leghitelesebb hírforrásnak, és az Internetet a legkevésbé hitelesnek. Az internetezők átlagéletkora 36, míg a nem internetezőké 56 év. A nem internetezők között sokkal magasabb a nyugdíjasok aránya (52 százalék), mint az internetezők között (12 százalék). Tanulók viszont az internetezők között vannak többen (25 százalék), a nem internetezők között mindössze 2 százalék a tanulók aránya. Az internetezők között sokkal többen élnek Budapesten (24 százalék), mint a nem internetezők között (13 százalék), míg a nem internetezők között sokkal több a falusi (37 százalék), mint az internetezők között (25 százalék).⁵⁹⁰

30. Miközben a papíralapú kiadványokat teljességre törekvően gyűjti a nemzeti könyvtár, a megszűnő internetes oldalak jó része örökre eltűnik. A kiadók-szerkesztők mellett egy könyvtár is elvégezhetné ezt az archiválást, ahogyan az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) begyűjt minden, Magyarországgal kapcsolatos írott forrást. Az Interneten megjelent, gyakran pótolhatatlan és rekonstruálhatatlan anyag megőrzéséről azonban jelenleg senki nem gondoskodik. Jellemző a helyzetre, hogy míg az OSZK egy vidéki település 19. századi helyi hírharangját is őrzi, addig az Internet első nagyszabású magyar nyelvű hírlapjára már alig emlékezett valami. A kulturális területen is számtalan hiátus van, az egyik legutóbbi, hogy megszűnt a mozgalomnak indult Nagy Könyv internetes oldala. A magyar web archiválásának szükségességét a szakemberek persze már korábban felismerték, eddig azonban nem sikerült ilyen programokat beindítani. 2006-ban vetette fel Drótos László, az OSZK munkatársa, hogy létre kellene hozni a Magyar Internetarchívumot, ám a tartalomszolgáltatókkal csak egy szakértői megbeszélésig jutottak. Az OSZK az NIIF-fel összeállva megpróbálta az uniós társadalmi megújulás operatív programjában szerepeltetni ezt az ötletet, ám végül a Nemzeti Fejlesztési Ügynökséget (NFÜ) nem sikerült meggyőzniük.

⁵⁸⁹Se kémia, se fizika, se biológia - Egybegyűrjük a három tárgyat? Blikk, 2008.08.01.07:17. hirszerzo.hu; Oktatásunk meghal múltja nélkül. Kacsoh Dániel, Sándor Csilla. mho.hu

⁵⁹⁰Nem fog eltűnni a digitális szakadék. Hatalmas digitális szakadék az internetezők és nem internetezők között. 2008.08.14.20:00. Forsene, itmania.hu

'Abszurdnak tekintették az ötletünket. Azt mondták: olyan, mintha a Balatont kiskanállal szeretnénk átmerni egy új helyre' -- ismertette az NFÜ hozzáállását a HVG-vel a terv kidolgozásában szintén részt vett Kokas Károly, a szegedi Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese. A magyar webarchiválás késlekedése ellenére is megőrződnek azonban a magyar nyelvű internetes oldalak, azaz a magyar nemzeti kulturális örökség egy része -- Amerikában. Az Internet Archive nevű magánalapítvány ugyanis a lehető legteljesebb webarchiválásra törekszik, s az archive.org oldalon számos magyar honlap is elérhető.⁵⁹¹

31. Az első ingyenes online helyesírási szótár az iskolateve.hu oktatási portálon érhető el. Az iskolakezdéssel egy időben induló szolgáltatás a magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásán alapul. Az internetes szótárra bizonyára haszonnal klikkelnek rá az iskolások, valamint az irodai és szerkesztőségi munkát végzők is. A szótár különlegessége, hogy nemcsak a szavakat lehet megtalálni a gyorskeresővel, hanem az adott szóra vonatkozó helyesírási szabályok is egy kattintással megjeleníthetők. A keresést részletes beállítások segítik - adta hírül az Open Gates Hungary Marketingkommunikációs és Szolgáltató Kft. Az online helyesírás szótár a www.iskolateve.hu vizuális oktatási portálon kívül a www.magyarhelyesiras.hu oldalon is elérhető.⁵⁹²

32. Fél év alatt 5 százalékpontot nött a 15-69 éves hazai lakosságon belül az internetezők aránya, így 2008 első félévében 46 százalékos az Internet-penetráció – több mint 3,4 millióan kapcsolódnak legalább havi rendszerességgel a világhálóra, a legalább hetente internetezők aránya pedig 42 százalék. Az Internetet ennél többen próbálták már ki, ugyanakkor a lakosság közel feléről még mindig elmondható, hogy gyakorlatilag semmilyen személyes tapasztalattal nem rendelkezik az Internettel, illetve az ott található tartalmakkal, szolgáltatásokkal kapcsolatban – derül ki az NRC és a TNS közös kutatásából. Jelentős a különbség az egyes életkori csoportok között: a 15-24 évesek 80 százaléka rendszeresen internetezik, addig a 25-34 éveseknek már csak 60 százaléka – az 50 felettiek körében pedig az átlagnál lényegesen alacsonyabb, mindössze 16 százalékos a penetráció. Budapesten az internetezők aránya még mindig jelentősen meghaladja az országos szintet. A 15-69 éves internetezők 70 százaléka szokott otthonában internetezni – ez azt jelenti, hogy a teljes populáció 32 százaléka használja otthonról az Internetet. Azt, hogy az otthoni hozzáférés megléte még nem jelent automatikusan Internet használatot, jól mutatja, hogy az otthonukban hozzáféréssel rendelkezők egytizede egyáltalán nem használja az Internetet.⁵⁹³

33. A magyar informatikai szektort a munkaerő túlkínálat és a hiány egyszerre jellemzi, de mindent összevetve mintegy hatezer jó képzett szakember hiányzik a piacról - mondta Fóti Marcell, a NetAcademia oktatóközpont vezetője kedden Budapesten sajtótájékoztatóján. Becslések szerint mintegy nyolcvanezer informatikai szakember dolgozik Magyarországon, de ebbe a kis cégek rendszergazdái is beletartoznak. Ugyanakkor például az ide települő és itt működő multinacionális cégek speciális ismeretekkel rendelkező dolgozókat keresnek, ám belőlük nincs elég, mert kevés úgynevezett kemény informatikai képzettségű diákot bocsát ki a magyar oktatási rendszer. Problémát okoz, hogy a kis- és közepes cégek alig oktatják, képzik tovább munkatársaikat, miközben a multiknál ez előírás. Ennek hátterében részben az is meghúzódhat, hogy informatikai oktatóközpontok gyakorlatilag csak Budapesten működnek. A NetAcademia tanfolyamaira tavaly mintegy hatszáz informatikai szakember járt, akik a képzés végén hivatalos nemzetközi vizsgát is tehettek. A tervek szerint az idén mintegy kétszer ennyi szakembert képeznek az akadémián.⁵⁹⁴

⁵⁹¹ Még jó, hogy az amerikaiak mentenek a magyar webből -- az OSZK papírban gondolkodik. - F: HVG.hu, aug. 6., http://hvg.hu/print/200832_ELTUNO_HONLAPOK_Hibauzenet.aspx

⁵⁹² Ingyenes az első online helyesírási szótár. 2008.09.22:32. MTI, sg.hu

⁵⁹³ Döbbenetes tájékoztatlanság: így internetezünk. 2008.09.19.06:02:00. Privátbankár.hu

⁵⁹⁴ Hiány van képzett informatikusokból. 2008.09.30.12:09:28. MTI/Menedzsment Fórum

34. A távközlési és az informatikai szektorban néhány éven belül majdnem teljes infrastruktúra-cserével kell számolni, és komoly bővítést igényelnek az Internet-hálózatok is. Ennek költségeit megbecsülni sem lehet, az azonban biztos, hogy csak fokozatosan mehet végbe a folyamat: egyrészt, mert ez nagyon tökeigényes, s manapság abból éppen hiány van, másrészt a térségben működő szolgáltatók nem vágnak bele olyan beruházásba, amely nem térül meg négy év alatt. Mindez azon a konferencián hangzott el, amelyen a világ vezető távközlési szakemberei találkoznak, két évente, s amelyet már másodszor - Budapesten rendeznek. A folyamatosan egybe forró távközlési és informatikai hálózatokról folyik a tanácskozás kutatók, mérnökök és szolgáltatók képviselői részvételével - mondta a NOL-nak Nagy Péter, a szervező Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület elnöke. Nemcsak műszaki, de szabályozási kérdések is felmerültek, mert a jelenleg hatályos jogszabályok nem alkalmazhatók az úgynevezett NGN (Next Generation Networks) rendszerekre. - Ezt már Chris A. Fonteijn az Európai Szabályozók Csoportjának (ERG) helyettes vezetője hangsúlyozta. A jelenlegi elképzelések szerint a telefonhívások az Internet-protokoll szabályai szerint bonyolódnak majd, szoftveres hívásirányító rendszerekkel, a technológia pedig független attól, hogy publikus, vagy pedig saját vonalon zajlik a kommunikáció. Ez növeli a minőséget és a kapacitást. Ugyanakkor elvben lehetőséget teremt a mobilitásra is a vonalas hálózaton. Hiszen, egy telefonnal elég csak az Internetre csatlakozni, bárhol a világban.

A vezetékes és mobilinternetet együttesen magába foglaló díjcsomaggal jelent meg elsőként a hazai piacon a Magyar Telekomhoz tartozó T-Home és a T-Mobile. A mobilos és a vezetékes Internet-előfizetést ezentúl kedvezményes áron lehet igénybe venni, amennyiben az ügyfél megelégszik 2mbps vezetékes sebességgel és havi 3 gigabájt adatforgalommal. A csomag már meglévő előzetésekből is kialakítható, és nem szükséges, hogy a vezetékes és mobil előfizetés szerződőjének nem kell azonosnak lenni.⁵⁹⁵

35. Egyéni teljesítményeket gátol és visszahúz az elégtelen kommunikáció és az irigység. Létezik Magyarországon egy kreatív döntéshozói réteg, amelynek ugyan megvan a technológiai-infrastrukturális háttere, ám az intézményi-társadalmi közeg iszapként fogja körül és lassítja le kezdeményezéseit. A kreativitás társadalmi jelenség, márpedig ma olyan társadalmi és intézményi környezet vesz körül bennünket, amely bénít mindenfajta kezdeményezést (nevezzük akár kreatívnak vagy bárminek), sőt, még saját magát is -- erre a konklúzióra jutottak a konferencia előadói. A vállalkozó szelleműeknek rengeteg bajuk van azokkal a szervezetekkel, intézményekkel, amelyeknek a kreatív kezdeményezéseket legitimálni kellene. Ennek megfelelően a magyar innovációs hajlandóság is csekély, az ezt mérő Európai Innovációs Eredménytáblán (EIS, ez méri, hogy a tagországok milyen eredményeket érnek el a lisszaboni célok megvalósulásában) 2007-ben a 0,45-ös közösségi átlagtól jócskán elmaradva 0,26 pontot értünk el. ... Az intoleráns, az egyéni teljesítményeket gáncsoló társadalmi közeg Budapesten is azonos. 'A kreatív réteg nagyrészt Budapesten él, számszerűen mégis kevesen vannak, így az egész belterjes, klikkesen szerveződő rendszerre válik. A szakmák közt nincs kommunikáció, szakmákon belül pedig az irigység dominál'.⁵⁹⁶

36. A Google második alkalommal hirdeti meg főiskolások és egyetemisták számára világméretű marketingversenyét, amelynek célja egy helyi kis- vagy középvállalkozás felvirágoztatása a Google AdWords kulcsszavas hirdetési rendszer segítségével. Az idén elsőprő sikerrel debütáló Google Online Marketing Challenge versenyen 1650 csapat 8000 diákja vett részt 47 országból. A magyar indulók kiváló eredményt értek el: a Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának egyik gárdája bekerült az európai, közel-keleti és afrikai régió három legjobbjába közé.⁵⁹⁷

⁵⁹⁵Beszéd és Internet: egyre megy. Varga G. Gábor, 2008.09.30.(V.G.G.) NOL

⁵⁹⁶Egyéni teljesítményeket gátol és visszahúz az elégtelen kommunikáció és az irigység. Ságvári Bence. HVG.hu, okt. 6., http://hvg.hu/itthon/20081006_kreativ_osztaly_innovacio_kutatas.aspx?s=2008106n1

⁵⁹⁷Google marketingverseny: magyarok a legjobbak közt? 2008.11.13.14:47. prim.hu

37. Ha nem cselekszünk, a jövőben az Európai Uniónak és benne Magyarországnak szembe kell néznie az elektronikus alkalmazásokat kezelni nem tudó, úgynevezett digitális analfabéták tömegének leszakadásával. Az „E-Magyarország, e-kormányzat” konferencián a rendezvény résztvevői azt is megfogalmazták, hogy a digitális írástudatlanság felszámolása nem csupán az esélyegyenlőséget biztosítja, de piacbővítést is jelenthet az IT szektornak. A rendezvényen kimondták, hogy egy kézbe kellene kerülnie az informatika és a távközlés irányításának, és hogy kiemelt kérdésként szükséges kezelni a digitális közmű fejlesztését. Magyarország számára egyértelműen kitörési pont az IT szektor fejlesztése, ahogy ezt az Európai Unió ajánlása is megfogalmazza – derült ki a 2008. november 20-21-én Siófokon tartott „E-Magyarország, e-kormányzat” konferencián, amelyen a kormányzat, a közigazgatás, az önkormányzatok és hazai ágazati nagyvállalatok szakemberei két napon keresztül folytattak párbeszédet Magyarország informatikai jövőjéről. A rendezvényen kiderült, hogy az infokommunikáció világában tapintható közelségbe került egymáshoz a távközlés és az informatika, és az információs és kommunikációs technológiai (IKT) szektor egységes abban a kérdésben, hogy intenzívebbnek kell lennie az informatikai fejlődésnek Magyarországon. Ennek érdekében pedig szívesen látnák egy kézben az informatika és a távközlés irányítását.⁵⁹⁸

38. Az orvosok szerint 1-től 10-es skálán még a 4-est sem éri el a magyar lakosság gyógyszerekkel, betegségekkel, életmóddal kapcsolatos informáltsági szintje! Pedig a rendszeres tájékozódásnak kiemelt szerepe van a gyógyulásban és az egészségmegőrzésben. A WEBBeteg.hu egészségportál és a Szinapszis Kft. az egészségügyi témára való fogékonyságot és igényt vizsgálta egy 2008-as kutatása során, amelyet a magyar felnőtt lakosság körében végzett. Mindössze minden 5. emberre jellemző a kiemelt egészségügyi információigény és proaktivitás, vagyis az érdeklődés legmagasabb szintje. A témára való fogékonyság hasonlóképpen jelen van, ám kisebb aktivitás tapasztalható (ritkábban keresgélnek) a megkérdezettek 37 százalékánál.⁵⁹⁹

3.11 Magyar ITA-minősítések

1. A „független német” Bertelsmann Alapítvány Berlinben közreadott összehasonlító tanulmánya az „átalakulási index” alapján Magyarországot a világ átalakuló országai között a legsikeresebb államok egyikének minősíti. A 125 vizsgált ország közül a magyar demokrácia és piacgazdaság az egyik legsikeresebb fejlődéseként az ötödik helyen végzett. A magyar politikai elit menedzsment-teljesítménye csak a 18. lett a rangsorban, ami három helyezéssel gyengébb, mint két évvel korábban, és India, vagy Brazília színvonalának felel meg. Az értékelés szerint „a politikai polarizáció jelenleg Magyarország központi problémája. Olyan szervezeti átalakításokat kellene végrehajtani e területen, amelyek elősegítik a konszenzusos gondolkodást, például kibővített parlamentáris jogokkal, a választójog arányossági elemeinek erősítésével, valamint regionális parlamentek létrehozásával a decentralizáció jegyében.” A magyar gazdaság - például Csehországgal szemben - némileg teret veszített, és szomszédaitól való lemaradását sem tudja majd behozni az elkövetkező években. A tanulmány szerint e lemaradáshoz hozzájárult az infláció, illetve az államháztartás és a külkereskedelem kettős mínusza is.

Az átalakuló országok rangsorát Európában és világviszonylatban is Csehország vezeti, alig valamivel megelőzve Szlovéniát és Észtországot. Őket követi Magyarország, Litvánia, Szlovákia és Lengyelország. A volt Jugoszlávia államai közül Bosznia-Hercegovina

⁵⁹⁸ e-Magyarország. A digitális analfabetizmus mentén szakadhat a magyar társadalom. olyamat.2008.11.24 02:39. Z., ma.hu, itmania.hu

⁵⁹⁹ Kiállnád a tudáspróbát? Viki, webbeteg.hu, 2008.12.18.00.12.

zárja az európai ragsort a világranglista 40. helyével. Szerbia a 31., Montenegró a 30. míg Macedónia a 22. helyet foglalja el.⁶⁰⁰

2. A Budapesti Műszaki Egyetem Információs Társadalom-és Trendkutató Központ (ITTK) jelentése szerint nem elég fejlett a magyar információs társadalom. Az elmúlt tíz év nem értékelhető sikerként, rendre rosszul teljesítünk a különböző információs társadalmi mutatókban, nemzetközi összevetésben nem tartozunk az élenjárók, de a közvetlen követők csoportjába sem. Az elmúlt évtizedben létrejött az információs társadalom intézményrendszere, kiépült az alpinfrastruktúra is, az intézményrendszer azonban állandó változásban van, például volt informatikai kormánybiztosunk és informatikai tárcánk, most pedig nincs önálló képviselője az informatikának a kormányban. A gazdaság terén kezdetben meghatározó volt a távközlési monopólium, később kialakult a verseny. A dokumentum szerint a politika sosem vette elég komolyan az információs társadalom kérdését és mind a mai napig nem ismerte föl, hogy az jóval több technológia-politikánál vagy infrastruktúra-építésnél, mivel hatással van az oktatáspolitikára, a kutatás-fejlesztésre, a szociálpolitikára, a gazdaságpolitikára, a közigazgatás-politikára, a kultúrpolitikára. A terület állami fejlesztését végre nem hajtott stratégiák, torzóban maradt intézményrendszer és forráshiányos működés jellemezte.

Az e-közigazgatásban meghonosodtak a számítógépek és a modern kommunikációs eszközök, de a nagy felhasználói tömegek még ma is hiányoznak. Úton vagyunk a sorban állós bürokratikus hivatali ügyintézés és az ügyfélközpontú, új kommunikációs eszközökön alapuló hatékony és olcsó közigazgatás között. A jelentés szerint a vállalatok mind a mai napig nem elég innovatívak, a K+F költség alacsony és rossz szerkezetű, a kialakult pályázati struktúra rugalmatlan, az MTA reformra szorul, és újra nincs a területért felelős erős intézmény. Az alpinfrastruktúra azonban adott és az innovációs járulék rendszere reményre adhat okot, ennek a beváltására azonban újra tartós építkezésre van szükség. A Sulinet programnak köszönhető versenyelőnyünk mára elolvadt, a magyar iskolákban nem integrálódik a számítástechnika, hanem szegregálódik. Az oktatás folyamatos megújítása ellentmondásos, a fejlődés szigetszerű, az élethossziglani tanulás még nem része a magyar közgondolkodásnak és életformának. Az informatikai beruházás ma már nem versenyelőny, hanem a versenyképesség alapja, de e téren Magyarország sereghajtó az OECD országok között.⁶⁰¹

3. A Centre for European Reform, az unió lisszaboni céljainak megvalósulását figyelemmel kíséző szervezet évente kiadott listáján Magyarország három helyet lépett hátra, most huszonkettedik a huszonhét tagországból. Alig nőtt a foglalkoztatottság az ezredforduló óta, a népességcsökkenés és a költségek növekedése aláássa az ország befektetővonzó képességét, sürgős termelékenységnövekedésre van szükség a CER szerint. E vizsgálat és következtetése szerint a foglalkoztatási helyzet javítására és a versenyképesség növelésére az uniós felzárkóztatási források vagy az infrastruktúrafejlesztések nem elegendők. Magyarországon három részre szakadt országban élnek: a közép-magyarországi régióban az egy főre jutó GDP 2005-ös adatok szerint meghaladta az uniós átlagot, a Közép- és a Nyugat-Dunántúlon az uniós átlag 60 százaléka, az ország keleti és déli részén 40-45 százaléka közelében mozog.

Független uniós jelentés első ízben állapítja meg, hogy Magyarország a tagsága első két esztendejében rontott a helyzetén. Budapest és környéke javított a felzárkózási mutatóján, az ország többi részében pedig romlott a helyzet. Átfogó statisztika nincs a további évekről, de a munkaügyi adatok szerint 2007-ben sem változott a helyzet, a leszakadás csak nagyobb lett. Öt éves tagság alatt a fejlesztéseknek is be kell érniük, és külső támogatások bőven érkeztek,

⁶⁰⁰ (A Magyarországról szóló teljes értékelés a következő címen érhető el az Interneten: <http://www.bertelsmann-transformation-index.de/171.0.html?&L=1>)

A populizmus aláássa a magyar demokráciát (2008. február 18. 9 óra 46 perc). tozsdeforum.hu

⁶⁰¹ Nem elég fejlett a magyar információs társadalom. Index. Hu, 2008. február 18., 16:00. index.hu

amelyeket nem is használta rosszul az ország: arányosan jóval több pénz ment a fejletlenebb térségekbe. De nem látszik, hogy ez segített volna.⁶⁰²

Az Eurostat 2008 márciusban tette közzé a „legfrissebb”, a 2005-re vonatkozó magyar regionális GDP-adatait, eszerint Magyarországon nemhogy tompultak volna, növekedtek a régiók közötti jövedelmi különbségek. Közép-Magyarországon az egy főre jutó GDP az uniós átlag 101,6 százalékaról 104,9-ére emelkedett 2004-ről 2005-re - vagyis a régió gyorsabban nőtt, mint az uniós átlag, amit egyébként is meghaladott. A többi hat térség azonban még abban az évben sem tudott felzárkózni, amikor a gazdasági növekedés - országos átlagban - 4,1 százalékos volt. 2005-ben csak nőtt a lemaradás, volt olyan régió - Nyugat-Dunántúl - ahol egyenesen a gazdasági teljesítmény csökkenését regisztrálta a statisztika. De az abban az évben a leginkább fejlődő - 3 százalék körüli növekedést produkáló - Közép-Dunántúl sem tudott olyan gyorsan bővülni, hogy ne növekedjék a lemaradása az uniós átlagtól. Jellemző: az országos növekedés döntő része Közép-Magyarországon keletkezett: itt 8 százalékkal nőtt a kibocsátás (Budapesten 9 százalékkal).

Részletes, regionális GDP-adatok híján a munkaerő-piaci statisztikákból indultak ki, azt feltételezve: a gazdaságilag jobban teljesítő régióban egyrészt többet lehet keresni, másrészt a kvalifikált munkaerőt nagyobb arányban alkalmazták, harmadrészt könnyebb elhelyezkedni, vagyis kedvezőbbek a munkaügyi jellemzők. Az adatok igazolták a várakozásokat: Közép-Magyarországon jóval nagyobb a szellemi alkalmazottak aránya, mint az ország más régióiban (tavaly tíz fizikai foglalkoztatottra 12 szellemi jutott itt, míg az országos átlag 8 volt). Ráadásul a jövedelmek is jóval magasabbak, a munkanélküliségi ráta alacsonyabb (4,7 százalékos 2007-ben, míg az országos átlag 7,9), közben az aktív - dolgozni tudó vagy akaró - népesség aránya nagyobb (majdnem eléri a 60 százaléket - az országos átlag 53 százalékos). Ha egy régió fejlődik - felzárkózik -, ezekben az adatokban is javulnia kell. Az elmúlt öt évben azonban - 2003 és 2007 között - inkább a különbségek fokozódása látszik.

Az elemzők szerint az európai uniós források "felvevőképessége" alapján a közép-magyarországi, vagyis a gazdaságilag legfejlettebb régió volt képes a legtöbb forrás felszívására, gyakran a többszörösét kapta annak az összegnek, mint amennyit a fejletlenebbek. A gazdasági erő egy egységére vagy a lakosságszámra vetítve teljesen más kép látszik kirajzolódni: ennek alapján vizsgálva minél fejlettebb egy régió, annál kevesebb támogatás jutott ide - ami annyit jelent, hogy az uniós pénzek eloszlása megfelelőnek tekinthető. Egy főre vetítve a Dél-Dunántúlon volt a legnagyobb a támogatás - ahogyan hasonlóan magas volt az arány az ország más, relatíve leszakadt térségeiben is.

4. A brit PAC, piackutató cég vizsgálata szerint Magyarország a kiszervezési célországok új élbolyában van. Már Indiát és az indiai munkaerőt is túl drágának találják a fejlett ipari államok cégei információtechnológiai háttérszolgáltatások kiszervezési célországaként, Magyarország, Kína és Marokkó viszont egyre népszerűbb ebből a szempontból. A vizsgálat szerint Magyarország munkaereje még a saját térségében is viszonylagosan egyre olcsóbbodik. A felmérésbe a vezető információtechnológiai (IT) szolgáltatókat, egyebek között az IBM-et, a Cap Geminet, az Accenture-t, a Hewlett-Packard-t, a Capitát és az EDS-et vonták be. Az új élbolyban Kína és Marokkó mellett Magyarország található a célországok között. A tanulmány szerint 2007. januártól a húsz legnagyobb brit IT-szolgáltató 21 új globális szállítási központot nyitott, és ebből csak kettő volt Indiában, négy Kínában, míg Kelet-Európa és Marokkó 3-3 központtal részesedett.⁶⁰³

5. Az Európai Bizottságnak az európai hírközlési piacról, illetve a tagállamok piacáról szóló jelentése szerint az előfizetések száma az Unióban 23,7 százalékkal nőtt. Magyarországon a növekedés 43,3 százalékos volt, de ez csak a 12. leggyorsabb, ezzel mindössze egy helyet

⁶⁰² Nem hat eléggé az uniós pénz. Magyarország az EU-versenyképesség alsó harmadában van. Népszabadság, 2008. március 5.; Autópálya-építés bejárása. Viszik az utat, hozzák a pénzt. NOL; Magyarország három részre szakadt. 2008. március 5., szerda 9:00. penzcentrum.hu

⁶⁰³ Magyarország a kiszervezési célországok új élbolyában. 2008-03-05 15:54. MTI, rchotv.hu

tudtunk előrelépni, és huszadikak lettünk a lakosságra vetített 14,2 százalékos penetrációval, miközben az éलोvasok 30 százalék felett járnak, az uniós átlag pedig 20 százalék. A jelentésben szerint Magyarországon a szélessáv növekedése sokat köszönhet a kábelszolgáltatóknak, egyre több magyarországi kábelszolgáltató nyújt a tévé mellett hang- és Internet-szolgáltatást is. 2007 végén Magyarországon 100 ezer fölé emelkedett a mobil szélessávú előfizetések száma.⁶⁰⁴

6. A legnagyobb hazai alternatív távközlési vállalatokat tömörítő Alternatív Távközlési Szolgáltatók Egyesülete (ATSZE) tiltakozik azon törvénymódosító javaslat ellen, amelynek értelmében minden internet hozzáférési szolgáltatás árbevétele után 0,8 százalék kulturális járulékot kell fizetniük - áll az egyesület szerdai közleményében. Az egyesület szerint ezzel évente 600 millió forint kiadásnövekedésük lenne a szolgáltatóknak, amelyek ezt kénytelenek lennének áthárítani az ügyfelekre. Ez nem csupán áremelkedéssel járna, hanem ellentétes azzal az uniós célkitűzéssel, hogy növekedjék az internethasználat - áll a közleményben. Az Internetadó ismeretlen az EU-ban, Magyarország még enélkül is jelentős lemaradásban van a világháló elterjedtségében: a közösségben 100 főre átlagosan 20, Magyarországon 14,2 vezetékes szélessávú előfizetés jutott 2007 végén. A szélessávú hozzáférés havidíjai öt év alatt ötödükre estek, de a felmérések azt mutatják, Magyarországon az otthoni internetezés terjedésének egyik legfontosabb akadálya még mindig az ár, amit a kulturális járulék kivetése csak növelne.

Egyébként évi két és fél milliárd forint többletbevételt remél a kormány a kulturális járulék módosításából. A tervek szerint 0,8 százalékos adót kellene fizetni az internetszolgáltatás, a mobil-tartalomszolgáltatás, de még az importbútorok után is, azzal az indokkal, hogy azokban az átlagosnál nagyobb formatervezés, design testesül meg. Nem terhelné viszont az egyszázalékos járulék a többi közt a szótárakat, az üres mágneses adathordozókat, a gyermekkönyveknél pedig fél százalékra csökkenne az adóteher.⁶⁰⁵

7. Az Economist Intelligence Unit 2008-ban is elkészítette azt az összehasonlító felmérést, mely digitális felkészültségük alapján rangsorolja a világ 70 országát. Az értékelés kritériumai az Internet-hozzáférés és technológiai infrastruktúra, üzleti környezet, szociális és kulturális környezet, jogi környezet, kormányzati szabályozás és hosszú távú tervezés, valamint a vásárlók és a cégek befogadó készsége. A felmérés három főbb kategóriába sorolja az országokat digitális felkészültségük alapján: vezetők, gyorsan alkalmazkodók és késői belépők csoportba. Magyarország pontszáma a tavalyi 6.16-ról 6.30-ra emelkedett, ami a harmincharmadik helyhez volt elegendő. Egy helyet javultunk a tavalyihoz képest, szomszédjaink közül Ausztria és Csehország szerepeltek jobban nálunk.

A fejlett és kevésbé fejlett országok közötti különbség 2008-ban is csökkent, de a csökkenés mértéke az előző évekhez képest jóval kisebb. A digitalizáció terén legkevésbé felkészült országok pontszámaik emelkedése ellenére sem tudtak előkelőbb helyezést elérni – részben azért mert az üzleti környezet kedvezőtlennek bizonyult. A tanulmány készítői szerint kiemelkedően fontos a kormányzati hozzáállás a megfelelő digitális infrastruktúra megteremtése és fejlődése szempontjából. A felmérés felhívja a figyelmet, hogy a kormányzatoknak példát kell mutatniuk saját informatikai és kommunikációs infrastruktúrájuk megteremtésével, technológiailag semleges, nyílt, rugalmas, szabványos és a mindenkori igények szerint könnyen és költséghatékonyan továbbfejleszthető megoldásokkal. Általánosságban megfigyelhető, hogy a digitalizáció mértéke a világ minden táján növekedésnek indult. Az általános fejlődés ellenére a top 10-ben meglehetősen átrendeződtek az erőviszonyok. A korábban négy évig folyamatosan vezető Dánia négy helyet zuhant, csakúgy mint Svájc. Finnország három helyet esett vissza - kiszorulva ezzel az első tízből. A

⁶⁰⁴ Továbbra is az európai sereghajtók között Magyarország a szélessávú elérések terén. Bodnár Ádám , 2008.03.11.15:58. [HWSW] Negyven százalékkal nőtt Magyarországon a vezetékes szélessávú előfizetések. hwsz.hu

⁶⁰⁵ A szakma tiltakozása fogadta a kormány internetadó-javaslatát. 2008-04-09 15:11. hírTV, FH

finnek helyét az osztrákok vették át. Az első helyen az Egyesült Államok áll, Hongkong szorosan követi, amely a tavalyi évhez képest két helyett lépett előre.⁶⁰⁶

Economist Intelligence Unit e-readiness rankings, 2008. Category scores. Overall Connectivity Business Social and cultural Legal Government policy Consumer and score environment environment and vision business adoption

	Category weight	20%	15%	15%	10%	15%	25%
United States	8.95	8.50	8.53	9.00	9.00	9.00	9.50
Hong Kong	8.91	9.00	8.64	7.47	9.80	8.95	9.50
Sweden	8.85	8.80	8.52	8.60	8.60	9.35	9.05
Australia	8.83	8.60	8.59	9.13	9.50	8.85	8.70
Denmark	8.83	8.70	8.65	8.67	8.60	9.85	8.60
Singapore	8.74	7.70	8.64	7.73	9.30	9.25	9.70
Netherlands	8.74	9.20	8.55	8.00	8.60	9.35	8.60
United Kingdom	8.68	8.30	8.61	8.13	8.60	9.00	9.20
Switzerland	8.67	9.60	8.57	8.27	8.30	8.65	8.40
Austria	8.63	8.00	8.16	8.00	8.60	9.40	9.35
Norway	8.60	8.20	8.01	8.27	8.30	9.35	9.15
Canada	8.49	8.00	8.63	8.13	9.00	8.40	8.85
Finland	8.42	7.70	8.62	8.40	8.30	9.00	8.60
Germany	8.39	8.20	8.36	8.00	8.30	8.20	8.95

8. Magyarország az Internet-bűnözést illetően nyitott és fertőzött ország, világviszonylatban az első harmadba tartozik. A 27. helyen áll a kereső botok kategóriában. A Symantec Magyarország közlése szerint 40 ezer, 180 országban regisztrált felhasználó észlelései, adatai alapján fél évente megjelenő, 13. biztonsági jelentés alapján az internetes támadások újabban a megbízható webhelyekre irányulnak: a felhasználók már az átlagos webhelyek meglátogatásával is megfertőződhetnek. A bűnözők gyakran közösségi oldalakat támadnak, s ezen keresztül próbálnak személyes adatokat megszerezni. A felmérés szerint 2007 második felében a Symantec 87.963 adathalász helyet észlelt, 2007 első feléhez képest 167 százalékos növekedést jelent. A vizsgálat idején az adathalászattal célba vett márkák nyolcvan százaléka a pénzügyi szektorhoz tartozott. A támadók anyagi haszonszerzésre használható, bizalmas felhasználói adatok után kutatnak, és kevésbé érdekli őket az információt hordozó számítógép vagy eszköz: a leggyakoribb kártevők 68 százaléka titkos információt próbált szerezni.⁶⁰⁷

9. A GfK Austria jelentése szerint az Internet-használat 2001 után indult gyors fejlődésnek, az utóbbi években pedig a mobil-, illetve a szélessávú csatlakozás kínálata adott lendületet a növekedésnek. 2008 első negyedének adatai alapján 4,7 millió osztrák él az internet nyújtotta lehetőségekkel, a világháló tényleges tömegkommunikációs eszközzé vált a számukra. 2008-ban a 14 éven felüli osztrákok 67 százaléka használja az internetet, ami nemzetközi összehasonlításban is kimagasló arány. A GfK Austria adatai szerint Európában csupán néhány ország előzi meg jelentős mértékben, köztük Írország (88 százalék), Finnország (81), Norvégia (76), Dánia (76) és Svédország (73). Ugyanakkor lényegesen többen veszik igénybe az online szolgáltatásokat az alpesi országban, mint Németországban (61), Szlovéniában (61), Franciaországban (56), Olaszországban (53), Csehországban (45), Szlovákiában (42) és

⁶⁰⁶ Közepes hazánk digitális felkészültsége. 2008. április 9. 15:59:38. Menedzsment Fórum; Magyarország egy helyet javított digitális felkészültségén. 2008. április 09. 15:54. hvg.hu; IT terén Dánia a legfejlettebb. 2008. április 11. 03:39, Berta Sándor. sg.hu; E-readiness rankings 2008: Maintaining momentum. PDF Download the briefing paper E-readiness rankings 2008: Maintaining momentum free of charge [PDF 311 KB]. © The Economist Intelligence Unit 2008

⁶⁰⁷ Internet-bűnözésben előkelő helyen állunk. 2008. április 15., (MTI), NOL

Magyarországon (37). Az Egyesült Államokban és Svájcban a lakosság 68 százaléka internetezik.⁶⁰⁸

10. A szkájpolás Magyarországon: már a Skype terén is európai országnak látszunk. Három előfizetés közül választhatunk. A szolgáltatást külön előfizetéssel lehet igénybe venni, azaz hiába van pénz SkyOut számlánkon, ez nem használható fel a havi előfizetésre. A havi 10 ezer percnyi beszélgetésért három különböző árat kell fizetni, attól függően, hogy hova szeretnénk telefonálni. Az Unlimited Country kerül a legkevesebbe (2.95 euró). Ennél ki kell választani egy országot, és annak vezetékes számaival beszélhetünk havonta 166 órát. Aki például csak hazai telefonokat fog hívni, annak ez tökéletesen megfelel. Ha más európai országokat is szeretnénk hívni, akkor az Unlimited Europe előfizetést kell választani, ami 20 országba irányuló vezetékes hívásokra használható, és 3,95 euróba kerül. Ha tengerentúli beszélgetőpartnereink is vannak, akkor havi 8,95 euróért 34 országot érhetünk el. Ezekhez az árakhoz még 15% adó is hozzáadódik. Mindegyiknél egyszerre több hónapot is kifizethetünk, így még jobban járunk, mert most például 33 százalékos kedvezmény van a 3 és a 12 hónapos előfizetésre.⁶⁰⁹

11. Az MTA kutatása szerint „kritikus szintet ért el az agyelszívás” Magyarországon. Becslésük szerint Magyarország a rendszerváltás óta két hullámban 20 ezer diplomást „vesztett el”. A fiatalok először itthon próbálkoznak és később a sikertelenséget látva indulnak külföldre. A legkedveltebb cél az Egyesült Államok és Belgium. A válaszadók legtöbbször több diplomás, harmaduknak doktori fokozata van, sok köztük a jogi, gazdasági és természettudományos végzettségű. Bölcsészek, művészek nincsenek köztük. Válaszaik szerint a jobb fizetés, a szakmai fejlődés lehetősége és a hazai tisztító társadalmi környezet miatt települnek külföldre. A többség kint megtalálta a számítását. Az elvándorlás nem lenne veszteség, ha a kitelepültek visszatérnének, de ez egyelőre nincs így. Mindössze 40 százalékuk térne vissza, de közülük is minden harmadik csak legfeljebb 10 év múlva. A kivándorlás ellen egyelőre nincs átfogó stratégia - írja a lap. Az MTA egy internetes kérdőíven keresztül kérdezte meg a külföldön dolgozó magyarokat; 358-an válaszoltak.⁶¹⁰

12. Vélemények a magyarországi információs társadalom haladásáról. Nagy felháborodást keltett a hazai internetes társadalom és az Internet-szolgáltatók szakmai szervezeteinek körében az április elején kilátásba helyezett kulturális adó, melynek egyik bevételi forrása az internet megadóztatása lenne. Amennyiben a hó eleji T/5395. számú törvényjavaslatot elfogadják, kulturális adó néven újabb bevételi forrásra tenne szert az állam. Az Internet- és WAP használatot, a multimédiás üzenet forgalmat (MMS) egyenként 0,8%-os adóterheléssel sújtják. A szórakoztatóelektronikai és híradástechnikai forgalmazók termékei után pedig 1-1% adóterhet rónának fel. Ez utóbbi kategóriába tartoznak például a digitális fényképezők, a mobil- és vezetékes telefonkészülékek, a videó kamerák, a discmanek. Ennél is nagyobb, 2%-os adót kellene fizetni bizonyos adatrögzítő és adattároló eszközökért. Ebbe a csoportba tartoznak például a memóriakártyák is. A DVD lemezekért 3%-os adót szednének be.

Menyhárt Zsolt, az Alternatív Távközlési Szolgáltatók Egyesületének (ATSzE) titkára egy nyilatkozatában úgy fogalmazott, hogy amennyiben a szolgáltatók nem vállalják fel a többletterheket, akkor egy átlagos, 5.000 forintos Internet-hozzáférés árát 40 forinttal drágítaná a járulék. Piaci becslések szerint ma Magyarországon az Internet-szolgáltatás átlagos fedezettartalma 10-15 százalék. Az NKA-ba kerülő 0,8 százalékos járulék befizetése a szolgáltatók szemszögéből nézve azt jelenti, hogy elbúcsúzhatnak a profitjuk 6-8 százalékától. Az NKA évente mintegy 500-600 millió forintos bevételtöbbletet könyvelhetne el pusztán az „internetadó” révén és ekkor még nem beszéltünk a kulturális adó többi összetevőjéről.⁶¹¹

⁶⁰⁸ Az osztrákok kétharmada használja az Internetet. 2008.04.15. 10:31. MTI, hir3.hu

⁶⁰⁹ Skype: Többhónapos előfizetésnél további kedvezményt is kapunk. 2008.04.20. techline.hu

⁶¹⁰ "Kritikus szintet ért el az agyelszívás." FH/Népszabadság, 2008-04-28 06:08. hirszerzo.hu

⁶¹¹ Hátramenetben a magyarországi információs társadalom. Szerző: Lujoman, 2008-04-29 12:38:00. itport.hu

13. Egyre több cég figyelmezteti a cégeket az informatikai biztonság fontosságára. Az Oracle szerint a szabályozás hajtja a hazai fejlesztéseket, az Ernst and Young felmérése viszont azt mutatja, hogy még a szabályozás is hiányos. Az Ernst and Young tizedik, nemzetközi információbiztonsági felméréseinek készítésekor világszerte 50 országban 1.300, ezen belül 50 magyar informatikai és biztonsági vezetőt kérdeztek meg a biztonsági kihívásokról. A magyar vezetők 84 százaléka szerint a mobil és a hordozható eszközökkel kapcsolatos biztonsági problémák jelentik a legnagyobb kihívást, míg a második helyen a logika és a fizikai biztonság összekapcsolás, a harmadik helyen pedig a központi jogosultság kezelése áll. A tanulmány szerint külföldön a jogi megfelelés a fő motiváció arra, hogy a vállalatok megteremtsék az informatikai biztonságot, míg Magyarországon az üzleti célokhoz való megfelelés áll az első helyen. Arra a kérdésre, hogy a vállalatnál van-e hivatalosan informatikai biztonsági vezető, nemzetközi szinten a cégek 87 százaléka válaszolt igennel, míg Magyarországon csak 52 százaléka. A legszomorúbb képet azonban a katasztrófa-kezelés mutatta, a biztonsági problémák fellépése esetén alkalmazandó szabályok hiánya, vagy azok ellenőrzése, tesztelése szinte teljesen hiányzik a hazai cégek biztonsági rendszabályai közül.

Az érzékeny információkat védő megoldások iránti keresletet eredetileg az olyan iparágak táplálták, amelyeknek meg kellett felelniük különböző állami és iparági szabályozásoknak (pl. a pénzügyi szolgáltatások, a bankszféra és az egészségügy). Miután azonban 2006-ban és 2007-ben egymás után számos olyan, nagy nyilvánosságot kapott incidens történt, amelyek során ügyfeladatok és bizalmas információk szivárogtak ki (vagy elvesztették/ellopták őket), a szigorúan szabályozott iparágakon kívül is robbanásszerűen megnőtt az igény az ilyen megoldások iránt. Az IDC 2007-es Vállalatbiztonsági felmérése (Enterprise Security Survey), amelyben 433 észak-amerikai információtechnológiai szakember vett részt, arról tanúskodik, hogy a belső forrásokat veszélyesebb fenyegetésnek tekintik a vállalatokra nézve, mint a külsőket.⁶¹²

14. A globálisan mért sajtószabadság 2007-ben hanyatlik. A sajtószabadság hat éve nem látott mélységbe csökkent, ami a „tekintélyelvű” nemzeteknek, részben a „mesterséges” demokráciáknak köszönhető. A Freedom of the Press 2008 felmérése szerint a 195 vizsgált országból és területből 72 (37 százalék) esetben a sajtó szabad (nincsenek korlátozások vagy cenzúra a hírek megjelentetésével kapcsolatban), 59 (30 százalék) esetben csak részlegesen szabad, 64 (33 százalék) esetben nem lehet szabad sajtóról beszélni, ami jelentős romlás a 2006-os adatokhoz képest. A Közép- és Kelet Európa (volt szovjet országokkal együtt) eredményei mutatták a legnagyobb visszaesést régió szinten. Ez annak köszönhető, hogy például Oroszország a sereghajtók között foglal helyet, de például Kirgizisztán és Grúzia sem kapott sokkal jobb helyezést. A régióban mindössze a polgárok 18 százaléka mondhatja el magáról, hogy az országában sajtószabadság van. Magyarország régiós szinten a negyedik lett.⁶¹³

15. A mérnökpálya felértékelődésével kapcsolatos európai és hazai dilemmák állnak az idén másodjára megszervezendő, május 9-i Magyar Műszaki Értelmiségi Nap rendezvényeinek középpontjában. Mérnökhány, alacsony szintű nyelvtudás, a képzési szerkezet és a munkaerő-piaci igények különbségei - a mintegy 150 ezer magyar mérnök érdekében elsősorban ezekre a gondokra kell megoldást találniuk a szervező Mérnöki Kamara és a MTESZ szakértőinek. Az utóbbi években látványosan nőtt a kereslet a kreatív, jól képzett mérnökök iránt. Mára bizonyos mérnöki szakmákban túlereslet és munkaerőhiány alakult ki, amivel párhuzamosan megállt a reálértelmiség évtizedek óta tartó leértékelődése, sőt érezhetően nőni kezdett a mérnöki foglalkozás megbecsültsége. Mivel a mérnökhány számos,

⁶¹² Középpontban az adatbiztonság. Turcsán Tamás, 2008. április 30. pcworld.hu

⁶¹³ Szabad sajtó: csak az országok harmadában létezik! 2008. április 30., szerda 14:00. penzcentrum.hu

erős gazdaságú európai országban is jellemző, a jövedelmi különbségek miatt megindulhat a magyar műszaki értelmiség elvándorlása. (H. M.)⁶¹⁴

16. Az Informatikai Vállalkozások Szövetségének álláspontja szerint kedvező hogy az informatikával kapcsolatos kormányzati döntések egy kézbe kerültek. Aggasztónak tartják azonban, hogy a távközlés és az informatika az új struktúrában elkülönül egymástól. A jövőben ugyanis az informatika a Miniszterelnöki Hivatal, a távközlés az újonnan létrejövő közlekedési, hírközlési és energetikai minisztérium fennhatósága alá kerülne. Ez az Informatikai Vállalkozások Szövetsége értelmezése szerint azt jelenti, hogy a kormányzat a világban zajló piaci folyamatoktól idegen és a hazai Információs Társadalom érdekeit nem szolgáló intézkedésre készül.

Az informatika és a telekommunikáció piacán tapasztalható konvergencia közismert tény szerke a világban. A jól látható integrációs folyamatokat követve döntött úgy 2007-ben az IVSZ is, hogy az informatikai vállalkozások mellett a telekommunikációs cégeket is bevonja tevékenységébe, és Telko tagozatot hoz létre. Nehezen indokolható miért van szükség a legfelső döntéshozatali szinten a piaci trenddel szembe menő szerkezeti átalakításra. Amagyar GDP csaknem 10 százalékát produkáló iparág fejlődésére és ezen keresztül Magyarország versenyképességének alakulására rossz hatással lehet, ha a két szektor konvergencia törekvései kormányzati szinten „ellengőzt” kapnak. Mindez pedig végső soron a hazai Információs Társadalom kiépítését is veszélyeztetheti.⁶¹⁵

17. Internethajó: helyzetjelentés a magyar info-társadalomról. Áttekintve a 40 oldalas (Kék Notesz nevű) jelentést büszkék lehetünk az információs társadalom területén a mobiltelefonok magas számára vagy a szélessávú kapcsolatok közel 100 százalékos aránya az összes Internet-hozzáféréseken belül. Hosszú évek után sikerült tartósan letörni az Internet árát, miközben egész évben nőtt az internetezők aktivitása, látogatottsági adatok dőltek meg, folyamatosan nőtt a .hu domainek száma. Ez részben a web 2.0 hazai fejlettségének, elterjedtségének is köszönhető, illetve az e-kormányzat szolgáltatásoknak, amelyek képesek megszólítani az idősebb és a vidéki lakosságot is. De hogy még többen internetezzenek és végre eltűnjön a digitális szakadék, partnerségre léptek a gazdaság, kormányzat és civilek is, elindult a Netrekész program. Ehhez képest átlagos vagy valamivel átlag alatti teljesítményt mutatott fel az ország több területen.

Gyors felzárkózásra van szükség, nincs idő késlekedésre. 2008 az eBefogadás éve, több millió embernek kell segíteni abban, hogy számítógép- és Internet-használóvá váljon. Dombi Gábor, az Inforum elnöke szerint, ha 2010-ig 1 millió új felhasználó csatlakozna, az összességében 160 milliárd forint pluszt generálna az IT szektorban. Ebbe bele kell érteni a hirdetési költségeket, az Internet-szolgáltatás díjait, a vásárolt hardverek értékét és még néhány dolgot.⁶¹⁶

18. Közös indít programot az információs társadalom alkalmazkodóképességének növelésére a Magyar EU Fejlesztési Igazgatótanács, a kormány, és a Microsoft. A TITAN, Tréning-keretprogram az Információs Társadalom Alkalmazkodóképességének Növelésére akciót a Microsoft kezdeményezte, lényege, hogy a magyar piacon minél több jól képzett információ- és kommunikációtechnológiai szakembert képezzenek a magyar vállalatok nemzetközi versenyképességének növelése és az e-Befogadás társadalmi és gazdasági alapjainak megteremtése érdekében. A program három célt fogalmaz meg: a kis- és közepes vállalkozások számára természetes legyen a magas fokú számítógép-használat és a digitális írástudás; csökkenjen az informatikai szakemberhiány, ami nemcsak Magyarországon, hanem

⁶¹⁴ Ünnepe mérnökhíannal. Innosarok. Népszabadság, 2008. május 5. NOL

⁶¹⁵ Az IVSZ-nek tetszik az új kormányzati szerkezet. 2008.05.06 17:36. OrientPress

⁶¹⁶ keknotesz@internethajo.hu - Internethajó helyzetjelentés a magyar info-társadalomról. KÉK NOTESZ 2008: az eBefogadás éve. 2008. május 9. 14:04. prim.hu; Digitális magyar tavasz: Miért nem netezik a nép? 2008. május 13. 12:53, Dojcsák Dániel, sg.hu

világszerte is érzékelhető; az általános oktatás keretében is tanítsák a digitális írástudást, a számítógépes ismereteket. A program legfontosabb újdonsága az, hogy azt az informatikai szektor üzleti és társadalmi résztvevői a kormánnyal együtt hozták létre, és közösen is valósítják meg. A mintegy 10 milliárd forintos TITAN-programot 2009-2010-2012-re tervezik.⁶¹⁷

19. Diósy Tamás, az eWorld ügyvezető igazgatója úgy látja, hogy az idén elindult egy pozitív változás a magyar digitális világban, amelynek van kormányzati támogatottsága is. Szavait az Internethajót megnyitó plenáris előadásokban többen is alátámasztották. Pintér Róbert, az ITTK tudományos stratégiai igazgatója a közelmúltban megjelent Kék Notesz kapcsán elmondta, mindenképpen biztató, hogy ma már gyakorlatilag minden internetező szélessávú kapcsolatot használ. Pintér szerint szintén pozitívum, hogy csökkentek az Internet-előfizetések árai, és hogy nagyobb a felhasználói aktivitás. Valamelyest árnyalja a képet, hogy az Internet-penetráció hazánkban átlagosnak mondható (40-45%), ráadásul az e-befogadás is gyerekcipőben jár még. Pataki Dániel, a Nemzeti Hírközlési Hatóság elnöke szerint egyre jobban nyílik az olló a fogyasztói árindex és a távközlési árindex között, ami az alapját jelenti egy tervezhető digitális jövőnek. Magyarország a nemzetközi összehasonlításban egyelőre a huszonhatodik a száz főre jutó szélessáv tekintetében – a régióban azért vezető szerepet tölt be. A Magyar Telekom igazgatója, Vasváriné Menyhárt Éva szerint az ADSL-lefedettség 94 százalékos, a második helyen a kábeltévé áll (86%), a harmadik pedig a mobil szélessáv (54%). Az IBM Magyarország vezérigazgatója szerint, ahhoz, hogy Magyarországon valóban gyökeres változások álljanak be, a kormánynak több strukturális ponton, így az e-adminisztráció terén is be kell avatkozni.⁶¹⁸

20. A Szonda-Ipsos és a Gemius márciusi adatai szerint jelentősen megnőtt a magyar hírszajtók látogatottsága: februárban 1,08 millió látogatója volt a 10 legnagyobb híroldalnak, márciusban ez a szám már 1,2 millió. A legnagyobb növekedést a ma.hu oldal mutatta, de a hirszerzo.hu és a hirstart.hu is növelni tudta a forgalmát. A legtöbb, 20 milliót meghaladó oldalletöltést a hirkereso.hu oldalon mérték, de a hirstart.hu is 10 millió feletti oldalletöltést generált mindkét hónapban. Márciusban a 30 legnagyobb weboldal közül a myvip.com, a blog.hu, a g-portal.hu, a hotdog.hu és az sg.hu látogatottsága növekedett számottevő mértékben. Az élmezőnyben nincs változás. A Google.hu továbbra is a legnépszerűbb, aztán jön az iWiW és a Startlap.⁶¹⁹ Majd pedig a Freemail, a YouTube és a Live.com. A blog.hu erősen megközelítette az Indexet.

21. Nő az Interneten vásárlók száma és a vásárolt termékek körében is bővülés várható. A Kirakat.hu és az NRC legújabb, reprezentatív kutatása (ezerfős mintán végzett közös online kérdőíves kutatás 2008. április 25. és 2008. május 5. között) a 18-69 éves magyarországi internetezők vásárlási szokásait vizsgálta: 90 százalék tájékozódik vásárlás előtt az adott termékről. Az elsődleges és meghatározó információforrás az Internet (81 százalék), de az áruházak akciók, hirdetési kiadványait is sokan (57 százalék) böngészik a döntés előtt. Akik a vásárlásaik előtt tájékozódnak, azok kétharmada hetente legalább egyszer utánanéz valamilyen terméknek az Interneten, egyharmad hetente többször is informálódik ilyen módon. A heti egyszeri tájékozódás egyébként leginkább a 40-49 évesekre jellemző. A felmérés szerint az internetezők többsége (60 százalék) vásárolt vagy rendelt már egy vagy több alkalommal valamilyen terméket az Interneten keresztül. Ez a vásárlási mód azonban leginkább a fiatalabb korosztályra, a magasabban képzetekre, a budapestiekre és a férfiakra jellemző. A 18-29

⁶¹⁷ TITAN. 2008. május 19., MTI, magyarorszag.hu

⁶¹⁸ Internet Magyarországon: elindult egy pozitív változás. Gyakorlatilag mindenki szélessávot használ, csökkennek az előfizetési díjak, növekszik a felhasználói aktivitás - Internethajó 2008. Szilágyi Szabolcs, 2008. 05. 22. 15:23. terminal.hu

⁶¹⁹ <http://blog.hu/goldmine/hedgehog.php/482687> - Szonda-Gemius felmérés: a Google.hu vezet, jönnek fel a hírszajtók. 2008.05.22. 17:54. hírbehozó. websztan.blog.hu

évesek közel fele, a 30-39 évesek körében 43 százalék azok aránya, akik az elmúlt évben Interneten vásároltak.⁶²⁰

22. Megjelent OECD-kutatás a tagországok internetezési kondícióit vizsgálta, egymáshoz viszonyítva: sok tényezőt vettek figyelembe az értékelés meghatározásakor, az átlagos és maximális árakat, a letöltési sebességeket, szélessávú előfizetők számát stb. Ezek összegzésekor kiderült, hogy az USA tovább rontott korábbi helyezésén: tavaly a 30 ország közül a tizenkettedik lett, a mostani felmérés 3 hellyel hátrébb rangsorolta. Az OECD-országok majdnem felében van Internet-előfizetés, mely gyorsabb: az USA 50 Mbps a legnagyobb, 100 Mbps-os adatátviteli sebesség elérhető például Finnországban, Franciaországban, Dél-Koreában és Svédországban - Japánban pedig gigabites. Hét ország teljesít jobban az USA-nál az átlagos broadband szolgáltatás árát tekintve: Mexikó, Lengyelország, Magyarország, Norvégia, Csehország, Izland és Szlovákia. Ez a mutató az Egyesült Államokban ráadásul romlóban van; a tanulmány szerint azért, mert hiányzik a szélessávú hozzáférések „jelentőségteljes versenye”. Vagyis a szolgáltatók az észak-amerikai kontinensen nem annyira kompetitívek, mint például Európa nagy részében.⁶²¹

23. Jelentősen megváltozott a nagy kereskedelmi tévék médiakörnyezete az elmúlt néhány évben, de a játékszabályokat nem alakították ezekhez a változásokhoz. Az interneten elindult a mozgóképes tartalomgyártás, lényegesen nőtt a kábelcsatornák száma, a kereskedelmi televíziózás elindulásakor tizenhét magyar nyelvű csatorna volt, most hatvan. Így kezdte előadását Kolosi Péter, az RTL Klub programigazgatója a Média Hungary konferencián. Kolosi szerint a nagy csatornák úgy tarthatják meg pozícióikat, ha megpróbálnak az összes platformra megfelelő tartalmat gyártani, másrészt csatorna-családokat hoznak létre. Emellett pedig márkát építenek, nagy sorozatokat vásárolnak és a saját fikciós tartalomgyártásra is kiemelt hangsúlyt fektetnek. A saját gyártású sorozattal lehet a legerősebben a csatornához kötni a nézőt. Ezen kívül nagy eseményeket kell kreálni, ami tömegeket köt le és a helyszíni közvetítés miatt azonos időben ülteti a nézőket a tévé elé.

A legnagyobb nehézség az, hogy ezek a produkciók nagyon sokba kerülnek, amit a kereskedelmi csatornák nehezen tudnak előteremteni akkor, ha a jogi környezet felesleges akadályokat helyez eléjük. Kolosi szerint nem igazságos, hogy az internetes platformon működő médiacégekre más jogszabályok vonatkoznak, ezzel a nagy kereskedelmi tévécsatornák versenyhátrányba kerülnek. Szintén nehezíti számukra a pozícióik megőrzését, hogy a hazai médiaszabályozás tiltja, hogy a nagy kereskedelmi csatornák tematikus, célcsoport-specifikus csatornákat indítsanak.⁶²²

24. Egy, az Európai Bizottság megbízásából készült felmérés szerint az európai fogyasztók 24 százaléka mondta le vezetékes telefonelőfizetését mobiltelefonra váltva, miközben 22 százalékuk használ otthon is számítógépet Internet-eléréssel, melyen olcsón telefonálnak. A huszonhétezer háztartásban mind a huszonhét tagállamra kiterjedő felmérés alapján egyre több európai használja vezeték nélküli hálózaton otthon az Internetet, vásárol mobil Internet-elérést, vagy csatlakozik műholdon a világhálóra. Tavalyhoz képest tíz százalékkal magasabb a távközlési és média-hozzáférést csomagban vásárlók aránya, mely 29 százalék. A kombinált csomagok, melyekben vezetékes telefon, Internet, kábeltévé és egyéb multimédiás szolgáltatások vannak vegyesen, a válaszadók szerint azért ilyen népszerűek, mert dinamikusan javul a szolgáltatásaik minősége. Tízből egy háztartásban a televízióadások több mint egy forrásból származnak, vagyis vannak kábel, szatellit, földi sugárzású és Internet alapú adások is. A vezetékes telefonról mobilra váltók aránya magasabb az új tagállamokban (39 százalék), míg a Tizenötökben csak 20 százalék, kivéve Finnországot, ahol 61 és Portugáliát,

⁶²⁰ A magyar internetezők tudatosan vásárolnak. 2008.05.22. 16:59. MTI, hir3.hu

⁶²¹ Internet: Magyarország olcsóbb, mint az USA. Van, amiben jobbak vagyunk az Egyesült Államoknál. Szilágyi Szabolcs, 2008. 05. 26. 10:27. terminal.hu

⁶²² Média Hungary - Igazságtalan a szabályozás. 2008.05.27.14:44. Román Balázs, Kreatív Online

ahol 48 százalék a mobil mellett döntők aránya. Számos országban, így a cseheknél, a szlovákoknál, az osztrákoknál és az olaszoknál a mobilra váltás a mobil Internet gyors térhódításával párosul. Ma már az EU háztartásainak 22 százaléka használja Internet-csatlakozását telefonálásra is, de a lettekénél ez az arány 58 százalék, a litvánoknál 51 százalék, a cseheknél 50 százalék, a lengyeleknél 49 százalék, míg a bolgároknál 46 százalék. Az európai lakások felében van már internet (49 százalék), amiből jelentős hányad (36 százalék) szélessávon csatlakozik; 2007 teléhez képest 8 százalékos emelkedés. Az összes szélessávú csatlakozás 59 százaléka ADSL-en át van bekötve.⁶²³

25. A Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH) több mint húsz kiskereskedelmi és három nagykereskedelmi Internet-szolgáltatóval (ADSL) megállapodást írt alá, hogy a jövőben könnyebben és gyorsabban válthassanak szolgáltatót az előfizetők. Az NHH lépéseinek hatására 2005 óta több mint negyven százalékkal csökkent Magyarországon a szélessávú előfizetések kiskereskedelmi ára, a vezetékes előfizetők száma pedig hatszázezerről 1,4 millió fölé emelkedett. Az 1,4 millió vezetékes előfizetőből 750 ezren széles sávú ADSL technológiát vesznek igénybe, s ezen túlmenően mintegy háromszázezer mobilkártyával érik el a világhálót. Az elmúlt években a versenynek köszönhetően az előfizetők az ország legtöbb településén több szolgáltatót, és a legtöbb helyen immár több technológia közül választhatnak.

A szolgáltatóváltás gyorsítását és egyszerűsítését kezdeményező Takács Péter, a hírközlési fogyasztói jogok képviselője elmondta: a megállapodást aláíró szolgáltatók vállalták, hogy július 15-ig az együttműködési megállapodásban foglaltaknak megfelelően módosítják általános szerződési feltételeiket, és így legkésőbb augusztus közepétől már ennek alapján lehet ADSL-szolgáltatót váltani úgy, hogy eközben a szolgáltatás nem szünetel.

Az internetszolgáltató-váltást ezután elegendő az új szolgáltatónál kezdeményezni és amennyiben az előfizetőnek nincs lejárt számlatartozása, vagy hűségnyilatkozata, a váltás az eddigi 30-60 nap helyett 11 napon belül megtörténik. A szélessávú Internet-szolgáltatók ajánlatai, az egy adott földrajzi helyen elérhető szolgáltatók és szolgáltatások megtalálhatóak az NHH tájékoztató portálján, a www.tantusz.nhh.hu oldalon.⁶²⁴

26. A .hu domaintér felügyeletét ellátó szervezet, az Internet Szolgáltatók Tanácsa a honlapján közleményt adott ki az „olimpia” illetve az „olimpiai” karakterláncot tartalmazó domain nevekkel kapcsolatban. „A Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) 2008. július 10-én kelt levelében arra hívja fel az Internet Szolgáltatók Tanácsa figyelmét, hogy az „olimpia” és „olimpiai” elnevezés használatát a 2004 évi I. törvény (sporttörvény) szigorúan szabályozza és korlátozza: 2004 évi I. törvény 38. paragrafus 5 bekezdés: (5) A MOB kizárólagosan jogosult a NOB előírásaival összhangban: a) a sportágak és a sportolók nevezésére a téli és nyári olimpiai játékokra, valamint a téli és nyári európai ifjúsági olimpiai bajnokságokra, b) az olimpiai zászló, jelvény, jelmondat, valamint az „olimpia” és az „olimpiai” elnevezés kereskedelmi vagy egyéb célú felhasználására, illetve ezek mások általi használatának, hasznosításának engedélyezésére, valamint az ezzel kapcsolatos vagyoni jogok gyakorlására, illetve az ezekkel való rendelkezésre.

A MOB levelében felszólítja az Internet Szolgáltatók Tanácsát, hogy a törvény nevében akadályozza meg a jogellenes domain név regisztrációs kérelmeket, amelyek a MOB engedélyének hiányában akár az „olimpia”, akár az „olimpiai” elnevezést tartalmazzák.

Miután a Domainregisztrációs Szabályzat 2.2.2 pontja szerint nem választható és használható olyan domain név, amely jelentéstartalmára nézve és/vagy használatára nézve gyaníthatóan jogellenes, ezért a MOB kérésének az igények elbírálásának folyamatában a Nyilvántartó a jövőben eleget kell tegyen. A jogszabály nem említ kivételt, ezek szerint minden „olimpia” vagy „olimpiai” kifejezés használatához (még akkor is, ha pl. diák-olimpia, vagy bármi egyéb

⁶²³ Egyre népszerűbb a háztartásokban az Internet-telefon. 2008. június 30. 11:50 | Utolsó módosítás: 2008. június 30. 12:01. hvg.hu

⁶²⁴ Egyszerűsödik a netszolgáltató-váltás. 2008. július 4. péntek 14:54:44. MTI/Menedzsment

összetételben fordul is elő, illetve bármi egyéb célú lenne is a felhasználása) szükséges a MOB engedélye.⁶²⁵

27. Távközlési szolgáltatáskínálat egy helyen. Július 15-én megnyílt a magyarországi távközlési kínálatot összefoglaló webáruház, a telkopi.hu. A tulajdonos és üzemeltető cég egy jól áttekinthető webes felületen gyűjtötte össze és tette elérhetővé a hazai vezetékes telefon, mobil, internet és kábeltévézés szolgáltatások nagy részét.⁶²⁶

28. Az Antenna Hungária, miután megnyerte a pályázatot, valószínűleg még az idén megkezdí a digitális rádióadás sugárzását. A kérdés az, lesz-e készülék, amellyel fogni lehet, ill. mit csináljon az, aki drága pénzért vett egy rádiót a kísérleti műsorszórás vételére, de az induló adást nem tudja majd hallgatni!? Már 1995. december 1-jétől, a magyar rádiózás hetvenedik évfordulója óta, a mai napig - kisebb szünetekkel - üzemel a Magyar Rádió és az Antenna Hungária közös tesztüzeme Budapest és a főváros harminc kilométeres körzetében. A Kossuth, a Petőfi, a Bartók és a Classic+ fogható DAB-kódolásra képes készülékkel. Az Antenna Hungária (AH) egyértelművé tette, hogy a modernebb - Mpeg-4-es kódolást alkalmazó - DAB+-rendszert vezetik be országos szinten, ami a kísérleti DAB-adáshoz vett - Mpeg-2-es kódolásúval nem kompatibilis. A DAB-sugárzás Európa több országában, például Nagy-Britanniában már régóta aktív rendszer, de nem igazán váltotta be a hozzáfűzött reményeket, és a tervek szerint a jövőben itt is átállnak majd a fejlettebb kistestvérré (DAB+).⁶²⁷

29. Letörheti a nemzetközi adatátvitel árát, magyar viszonteladója is van a Cogent kommunikációs világcégnek, amely a világ egyik legnagyobb IP (internet protokoll) tranzitot forgalmazó vállalata, s a világ második legnagyobb Internet-hálózata. Azzal, hogy az Enternet-csoporthoz tartozó Proserver kizárólagos hazai partnere lett a világcégnek, egy olyan hálózatba csatlakozik, amely több mint 50.000 km optikával több mint 100 várost köt össze. A hálózaton több mint 11 petabyte adat továbbítása történik naponta. Az együttműködésnek köszönhetően a Proserver a jelenlegi piaci árnál kedvezőbben értékesíthet nemzetközi sávszélességet, lévén a Cogent árai alacsonyok. Első körben a Proserver 10 Gbit nemzetközi adatforgalom értékesítését vállalta. A Cogent által kiépített hálózat kizárólag IP kommunikációra készült, tehát nem történik rajta hangforgalmazás, ennek köszönhetően egyedülálló minőségű tranzitot biztosít.

Akár több százmilliós megtakarítást is hozhatna a szerver-virtualizáció a költségvetési szervek gazdálkodásában, miközben környezettudatos lépés is lenne a jelenlegi energiafelhasználás töredékével dolgozni – derül ki a Polygon Informatikai Kft. elemzéséből. A Bell Research felmérése szerint a közintézményeknél mintegy 23 ezer szerver üzemel, melynek harmadát, valamivel több mint 7,5 ezer eszközt a központi költségvetési szervek használgák. Ennyi szerver éves energiafogyasztása óvatos becslés esetén is legalább 1,3 milliárd forint - olvasható a szerkesztőségünkhöz eljuttatott közleményben. Ráadásul - a Gartner kutatásai szerint - 100 darab kétprocesszoros szerver folyamatos áramellátásához és hűtéséhez szükséges energia előállításakor annyi káros anyag kerül a levegőbe egy év alatt, mint 122 autó üzemeltetésével. Egy nagyobb, körülbelül 100 szervert üzemeltető intézmény rövidtávon, három év alatt csak az energián akár 15-20 millió forintot is megtakaríthat. A további, biztonságosabb üzemeltetésből, nagyobb rendelkezésre állásból származó – nehezen számszerűsíthető – megtakarítások azonban ennél jóval nagyobb összeget eredményeznek - áll a Polygon Informatikai Kft. közleményében.⁶²⁸

⁶²⁵ A MOB levelében felszólítja az Internet Szolgáltatók Tanácsát, hogy a törvény nevében akadályozza meg a jogellenes domain név regisztrációs kérelmeket... 2008.07.16. 15:15. Fodor Ákos. domainabc.hu

⁶²⁶ telkopi.hu -- távközlési szolgáltatáskínálat egy helyen. <http://w3.prim.hu/cikk-proxy/68267/>

⁶²⁷ A szükséges plussz. Digitális sugárzás: a DAB+ jobb, mint a DAB, de még senki sem látott hozzá való rádiót. Csákvári Géza, Népszabadság, 2008. július 29.

⁶²⁸ Meg lehetne tizedelni az állami szervek számát? 2008. augusztus 7. 17:22:00, privatbankar.hu

30. Az információs társadalom itt van. Az Egyesült Államokban 2008-ban már többet költ egy család adatforgalomra, mint energiára. Ha kell egy szám arra a pillanatra, amikor az információs forradalom véglegesen átveszi az ipari forradalom helyét, akkor ez egy egész jó jelentkező lenne. Bár az 50-es évek óta mondogatják, hogy érkezik az új korszak, de most tényleg itt van. Ez az információs társadalom, szervusztok.⁶²⁹

31. Budapesti Nyilatkozat a magyarság modernizációs stratégiájáról! Az Informatikai és Hírközlési Minisztérium kezdeményezésére megalakult „Magyarság az Információs Társadalomért Testület” a 2003. november 14-én Nagyváradon elfogadott alapprogrammal (Nagyváradai Célok) összhangban, valamint az elmúlt időszak közös tevékenységének eredményeire építve 2005. szeptember 19-én tartott 2. ülésén az alábbi Nyilatkozatot fogalmazta meg:

1. A befogadó európai információs társadalom stratégiai célkitűzéseinek megalapozása. Az Információs Társadalom kiépítése a határon túli magyarság kohézióját, szülőföldön való boldogulását és versenyképességét segíti elő. A résztvevők az i2010 „Európai Információs Társadalom a növekedésért és a foglalkoztatásért” kezdeményezés (Brüsszel, 2005. június 1.) célkitűzéseinek figyelembevételével alapvetőnek ítélik a befogadó európai információs társadalom létrehozását. Ennek érdekében a határon túli magyar közösségek az Informatikai és Hírközlési Minisztériummal együttműködésben rögzítették az információs társadalom fejlesztésének céljait, főbb akcióterveit és azok megvalósításának ütemezését. A stratégiai felmérések és tanulmányok, illetve az eddigi fejlesztések eredményei irányt mutatnak a magyarság átfogó modernizációs stratégiájának létrehozásához.

2. Közösségi kommunikációs infrastruktúra megalapozása. Alapvető szempont a rendelkezésre álló erőforrások felmérése, a fejlesztési célkitűzésekkel összehangolt szükségletek meghatározása, időben és térben való ütemezése. Az infrastruktúra-fejlesztés olyan módon valósuljon meg, hogy az elsőbbséget biztosítson azon magyar közösségek számára, melyek távközlési szolgáltatók számára kevésbé vonzó fejlesztési környezetben léteznek. Hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az infrastruktúra fejlesztése a leghatékonyabb módon történjen, kerülve a halmozódást, vagy a költségigényes megoldásokat, továbbá minél szélesebb kör számára teremtsen hozzáférést az erőforrásokhoz.

3. Digitális tartalmak, közösségépítő információk és adatbázisok fejlesztése. A tudás alapú információs társadalom követelménye, hogy digitális alapú információk álljanak rendelkezésre. Ebből következően át kell alakítani, „digitalizálni” kell a magyar közösségi kultúra kincseit, aminek rendkívüli jelentősége van a kisebbségi kultúrák értékmentő és hagyományozó folyamatában. Hasonlóan meg kell teremteni az információs társadalom igényeinek megfelelő új kommunikációs felületeket, és módokat. Elő kell segíteni a közösség-szerveződés új formáinak kialakulását és elterjedését, az ezekhez szükséges alapinformációk adatbázisokba szervezését és gondozását. A résztvevők kifejtik azon szándékukat, hogy a közös szakmai tevékenységük érdemben járuljon hozzá a magyar közösségek képzésének, kulturális értékeinek megőrzéséhez, digitális archiválásához és széles körű hozzáféréséhez.

4. eMagyar Pontok (közösségi internethozzáférési helyek) hálózatának kialakítása. Az eMagyar pontok létesítésének programja a Kárpát-medencében és a tengerentúlon teremt összetartozást és fejlődést hirdető közösségi kapcsolódási helyeket. Cél, hogy az eMagyar (közösségi internethozzáférési) pontok minél mélyebb tartalommal való feltöltésével, valamint ezeknek a pontoknak a hálózattá alakításával erősödjék a magyarság kohéziója, versenyképessége, szolgálva ezzel szülőföldön való boldogulását. Ezek alapján az eMagyar pontok hatékony működésében és intézményesítésében a fő hangsúlyt az alábbiak kapják: 1. a pontok teljes körű- és értékű kiépítése, üzemeltetése, fenntartása. 3. kollektív tartalomfejlesztés (gazdasági, kulturális, oktatási); 5. a pontok hálózattá alakítása és összehangolása.

⁶²⁹ Az információs társadalom itt van. doransky.hu/%3Fp%3D1112+Magyar+inform=clnk&cd=42&gl=hu&lr=lang_hu

5. Összehangolás

a./ A résztvevők kezdeményezik, hogy a Ma-ITT Irányító Bizottságának keretében munkacsoport koordinálja a mintegy 300 helyen megvalósuló eMagyar pontok tartalommal (gazdálkodási tevékenységet, marketingcélokat segítő, piacra jutást támogató, képzést, oktatást segítő, illetve a társadalmi kohéziót erősítő tartalom) való feltöltését és működtetését.

b./ A résztvevők hangsúlyt fektetnek arra a törekvésre, hogy az eMagyar pont portál létrehozása, illetve annak tartalommal való feltöltése a határon túli magyarság széles rétegének jelentősen növekvő lehetőséget többek között versenyhelyzetük javítása, a munkavállalás, a szülőföldön való boldogulás szempontjából.

c./ A Ma ITT tagjai szükségesnek ítélik, hogy az eMagyar pontok alapként integrálják a határon túli magyar (oktatási, kulturális, társadalmi stb.) intézményeknél korábban megvalósult informatikai fejlesztések eredményeit.

d./ Az eMagyar pont portál teremtsen meg a lehetőséget a nyugati magyarság kulturális értékeinek és vívmányainak széleskörű ismertetésére, amely a kárpát-medencei és nyugati magyar nemzetrészek közötti intézményes kapcsolatteremtés fontos pillérét alkothatja.

A „Magyarság az Információs Társadalomért Testület” támogatja, hogy az Informatikai és Hírközlési Minisztérium és a határon túli magyar szervezetek delegáltjai a magyarság legszélesebb körét bevonva tegyenek javaslatot az információs társadalom kihívásait alapul vevő Magyarság Modernizációs Stratégiájának elkészítésére, valamint annak a Ma-ITT 2006. évi ülésén való előterjesztésére.

E nyilatkozat további csatlakozásokra nyitva áll.

Budapest, 2005. szeptember 19.

Burgenlandi Magyar Kultúregyesület, Felsőőr

Határon Túli Magyarok Hivatala, Budapest

Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége, Eszék

Informatikai és Hírközlési Minisztérium, Budapest

Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Beregszász

Magyar Egyesületek Szövetsége, Eszék

Magyar Emberi Jogok Alapítvány, New York

Magyar Koalíció Pártja, Pozsony

Magyar Nemzeti Tanács, Szabadka

Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség, Lendva

Romániai Magyar Demokrata Szövetség, Marosvásárhely

Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség, Ungvár, valamint

a határon túli magyar oktatási és kulturális egyesületek, szakmai és társadalmi szervezetek.⁶³⁰

32. A magyar internetezők magasabban képzettek és tehetősebbek, átlagéletkoruk pedig 20 évvel alacsonyabb, mint a nem internetezőké. Naponta több mint fél órával kevesebbet tévéznek, mint a nem internetezők, az Internet hírforrásként jelentősen csökkenti a televízió dominanciáját körükben, és messze maga mögé utasítja a rádiót és a nyomtatott sajtót. Az internetezők szerint az Internet a leghitelesebb, míg a nem internetezők szerint a legkevésbé hiteles hírforrás. A digitális szakadék a digitális technológia terjedésének korlátjait leíró társadalomtudományi metafora. A fogalom elsősorban nem a terjedés technikai akadályaira, hanem az azt befolyásoló társadalmi korlátokra hívja fel a figyelmet, jelezve, hogy a demokratikusnak kikiáltott digitális kultúra sem tud mindenütt teljes mértékben elterjedni.

A digitális szakadékot legegyszerűbben az Internet-hozzáférés elterjedtségével lehet számszerűsíteni. Az Index és a Forsense Piac-, és Közvélemény-kutató Intézet [3] közös, a média-, és hírfogyasztási szokásokat vizsgáló felméréséből kiderült, hogy a magyar lakosság 41 százaléka internetezik rendszeresen, 30 százaléka gyakori online hírfogyasztó, és 13 százaléka az Internetről értesül először a vezető hírekről. Az internetezők viszont ugyanolyan

⁶³⁰ Budapesti Nyilatkozat a magyarság modernizációs stratégiájáról

www.emagyar.net/%3Fp%3Darticle%26id%3D15+Magyar+inform%C3%A1ci%C3%B3s+t%C3%A1rsadalom,+2008,+2.&hl=hu&ct=clnk&cd=43&gl=hu&lr=lang_hu

arányban keresik az Interneten a híreket, mint a televízióban: 64, illetve 65 százalékuk mondta azt, hogy az Internetről, illetve a televízióból tájékozódik gyakran, ha a legfrissebb hírekre kíváncsi. A rádiót és a nyomtatott sajtót is kevésbé igénylik a nem internetezőknél, 33 százalékuk soha nem nyúl nyomtatott sajtóhoz a hírekért, míg ez az arány a nem internetezők között csak 22 százalék.

Demográfiai szempontból az internetezők és a nem internetezők között sok szempontból szignifikáns különbséget mértünk. Az internetezők átlagéletkora 36, míg a nem internetezőké 56 év. A nem internetezők között sokkal magasabb a nyugdíjasok aránya (52 százalék), mint az internetezők között (12 százalék). Tanulók viszont az internetezők között vannak többen (25 százalék), a nem internetezők között mindössze 2 százalék a tanulók aránya. Az internetezők között sokkal többen élnek Budapesten (24 százalék), mint a nem internetezők között (13 százalék), míg a nem internetezők között sokkal több a falusi (37 százalék), mint az internetezők között (25 százalék). Iskolai végzettségüket tekintve az internetezők magasabban kvalifikáltak: 22 százalékuknak felsőfokú végzettsége van, míg a nem internetezők körében ez az arány csak 7 százalék. Ugyanakkor míg az internetezők között csak 7 százaléknak van csak nyolc általánosa, a nem internetezők körében ez az arány 24 százalék.⁶³¹

33. Nem elég vonzó az Internet? A drasztikus árcsökkenés miatt már nem a drágaság a legnagyobb gátja az Internet gyorsabb hazai terjedésének, hanem a motivációhiány. A világháló ugyanis egyelőre sokak számára nem kínál eléggé vonzó tartalmat – derül ki a manager magazin körképéből, amiből a VGO készített összefoglalót. Az elmúlt években a világhálózhoz hozzáférők számában tapasztalható gyors növekedés ellenére – 2006 júniusa óta duplájára, több mint 1,4 millióra nőtt a széles sávú netre előfizetők tábora – még mindig több millió otthonba nem jutott el a web... A webkapcsolatok gyorsabb hazai terjedésének a legnagyobb akadályát napjainkban a motivációhiány jelenti, vagyis az internet egyelőre sokak számára nem kínál eléggé vonzó tartalmat. Ezen a helyzeten igyekezik változtatni a tavaly októberben, Tihanyban megrendezett Internet Hungary konferencián meghirdetett Netrekész program; ennek célja, hogy összefogja azokat a kezdeményezéseket, amelyek segíthetnek a motivációhiány leküzdésében.

Az Európai Bizottság jelentésének Magyarországgal foglalkozó része megemlíti azt a folyamatot, hogy a telefonvonalai kapcsolatok száma már jóval lassabban nő, mint akár két éve, és jelenleg a kábelnet jelenti a vezetékes internetezés húzóerejét. Ennek hátterében az áll, hogy a 2005-ben és 2006-ban 57, illetve 66 százalékos fejlődést elérő ADSL-piac elsősorban annak köszönhetően nőtt, hogy a kapcsolt vonali (modemes) vagy ISDN-kapcsolatot használók a szolgáltatók akcióit kihasználva tömegesen váltottak a gyorsabb hozzáférésre. A múlt évre azonban szinte teljesen elfogyott ez a réteg – mindössze 63 ezer modemes és ISDN-előfizetés volt 2007 végén –, így megszűnt az utánpótlás, új csoportokat ugyanakkor nem sikerült megszólítaniuk a vezetékes telefonszolgáltatóknak. A cikk teljes terjedelemben a manager magazin július-augusztusi számában olvasható. manager magazin - Kalocsai Zoltán⁶³²

34. 2007-ben a magyarországi könyvtárakat 27 millió alkalommal keresték fel személyesen az érdeklődők, s emellett 50 millió távhasználatot is regisztráltak - derül ki az elmúlt évi könyvtári beszámolókból. Az elmúlt évben Magyarországon 2681 könyvtár működött, a kistépüléseken több mint ezer könyvtári szolgáltatóhely látta el a lakosságot a nagyobb könyvtárak jelentősen korszerűsített egységeiként. A beszámolókból az is kiderül, hogy a települések 96,5 százalékán megtalálható a könyvtári szolgáltatás. A könyvtárak teljes könyvvállománya 84 millió volt a múlt év végén, így a magyar állampolgárok mindegyikére 8-8 kötet jut ebből a hatalmas mennyiségből. Jóval kisebb, 1,5 millió a hangdokumentumok száma, a képdokumentumoké valamivel több mint 750 ezer.

⁶³¹ Digitális szakadék a tájékozódásban. Bodoky Tamás - bodoky@mail.index.hu - 2008. 07. 26., 11:20. index.hu

⁶³² Nem elég vonzó az Internet. 2008-08-08 06:00:00. vg.hu

2007-ben a könyvtári könyvek száma több mint 1,5 millió példánnyal bővült. Az állomány egészének gyarapítására - nagyrészt költségvetési forrásból - 5,4 milliárd forintot fordítottak a könyvtárak. Az állományt 2,3 millióan használták. Az igénybevétel meghatározó része a tradicionális kölcsönzés volt, több mint 33 millió dokumentum. 25 millió dokumentumot olvastak. A könyvtárakban 12 ezer számítógép áll a használók rendelkezésére, amelynek 90 százalékán elérhető az Internet.⁶³³

35. Az NRC Piackutató - a TNS-sel közösen - 2008 első félévében is vizsgálta a hazai internetezők internetezési és demográfiai jellemzőit, online és offline médiahasználatát, fogyasztási és vásárlási szokásait, illetve reklámokkal kapcsolatos attitűdjét. A Visitor Media Research (VMR) 2008 első féléves adatai a legalább hetente internetező 14-69 évesekről nyújtanak olyan átfogó és aktuális információkat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek az internetes piacon tevékenykedők - médiatulajdonosok, ügynökségek, hirdetők - számára. Az elmúlt fél évben tovább nőtt a legalább hetente internetező 14-69 évesek száma. A penetráció növekedésével fokozatosan csökken az internetes populáció férfias, fiatalos, urbánus jellege - de még mindig e csoportok dominanciája figyelhető meg. A gyakori internetezők 55 százaléka férfi, 48 százaléka 30 év alatti, és 30 százaléka Budapesten él. A gyakori internetezők 73 százaléka internetezik otthonában. Munkahelyükön 32 százalékuk, az iskolában pedig 16 százalékuk szokta használni a világhálót.

Az Internet-használat tudatosabbá válására utal, hogy évről évre nő a levelezésen, böngészésen túlmutató tevékenységeket végzők aránya. Vásárlás előtti információgyűjtésre az internetezők 92 százaléka használta már az internetet, és 55 százalék rendszeresen keresgél különböző termékinformációkat a világhálón. Az internetes tevékenységek tekintetében az online banki szolgáltatások igénybevételében növekvő tendencia figyelhető meg. 2008 első félévében a gyakori internetezők 33 százaléka intézte pénzügyeit az interneten keresztül, ami a fél évvel korábbi adatokhoz viszonyítva 2 százalékpontos növekedést jelent. Az internetezők tehát növekvő bizalommal vannak az online banki szolgáltatások iránt.

Az Internet jellemző tájékozódási forrása az álláskeresőknél is. Három internetező közül 2 álláskeresőre is használja a világhálót. A multimédiás tartalmak ugyancsak népszerűek. A legalább hetente internetező 14-69 évesek 57 százaléka rádióhallgatásra is használja a hálót, míg az online tévénézésnek 33 százalékuk hódol legalább alkalmanként. Letöltésért még kevesen fizetnek. Szoftverért 14, zenéért 7, képért vagy videóért 6 százalékuk fizetett már. A videomegosztó szájtok népszerűségének növekedésével folyamatosan nő azok aránya, akik már töltöttek fel valamilyen videót az Internetre. Jelenleg 18 százalék azok aránya, akik éltek már ezzel a lehetőséggel. A VMR kutatás az internetezési szokásokon túl számos más témakört is felölel. Vizsgálja az internetezők online és offline médiahasználatát, de a nyaralási, utazási szokásaikat is. Tudta, hogy az internetezők 59 százaléka még sohasem utazott repülőgéppel? Az internetezők fogyasztási és vásárlási szokásairól, valamint reklámokkal kapcsolatos attitűdjeiről is érdekes tanulságokkal szolgál a kutatás. Az említett témakörökben készült elemzéseket a közeljövőben olvashatják letölthető tanulmányaink és híroldalunkon keresztül.

Az adatok forrása: A felmérést az NRC Piackutató 2008 első félévében végezte 10.000 fő online megkérdezésével. Az adatbázist az TNS adataival súlyozták, így az a legfontosabb demográfiai ismérvek tekintetében reprezentatív a 14-69 éves legalább hetente internetező magyar lakosságra. A Visitor Media Research (VMR) egy évente ismétlődő kutatássorozat folytatása, amelyet az NRC Piackutató Kft. és a TNS készít el a hazai médiavásárlók, médiatulajdonosok és vállalatok részére.⁶³⁴

⁶³³ Fejenként nyolc kötet -- KSH-adatok... 2681 könyvtár működött. NOL, 2008.aug.11., <http://www.nol.hu/cikk/502952/> Népszabadság, 2008. augusztus 11.

⁶³⁴ Mire jó a világháló? - NRC Piackutatás. 2008.08.25.14:23. (BTL.hu)

37. Bár április és július között 9 pontot nöött a hvg.hu NetHangulat index értéke, augusztus végére megtorpant a növekedés, és az index ugyanúgy 26 ponton áll, mint egy hónappal korábban – derül ki az NRC Piackutató felméréséből. A szokásos őszi visszaesésnek tehát egyelőre még csak az előjelei tapasztalhatóak; jelenleg az internetezők 77 százaléka gondolja úgy, hogy rossz irányba mennek a dolgok.

A NetHangulat index ötvenes értéke tekinthető középpontnak. A középpontnál alacsonyabb értékek pesszimista, az ennél magasabb értékek optimista hangulatot jelentenek. A középponttól való távolság a pesszimizmus vagy az optimizmus mértékét határozza meg. Eszerint az internetezőket az elmúlt tizenkét hónap mindegyikében borúlátó hangulat jellemezte. Az optimisták aránya augusztus végén 17 százalék volt, azoké pedig, akik szerint Magyarországon rossz irányba mennek a dolgok, 77 százalék. Bár ez az érték is rendkívül magas, mégis 12 százalékponttal alacsonyabb, mint áprilisban. Továbbra is elmondható, hogy különbség van az egyes demográfiai csoportok hangulatában. A férfiak (28 pont) valamivel optimistábbak, mint a nők (24 pont), és a budapestiek (31 pont) esetében is magasabb az index, mint a legkisebb településen élők körében (23 pont). Az életkort vizsgálva az 50 év felettiek 33-as indexértéke emelkedik ki, még úgy is, hogy e korcsoportban az elmúlt egy hónapban 3 pontos csökkenést figyelhettünk meg.

A válaszadók a kutatás során nemcsak általánosságban, hanem egyes tényezők szerint lebontva is értékelték az ország jelenlegi és jövőbeli helyzetét. A megkérdezettek az iskolai osztályzatoknak megfelelően ötös skálán külön értékelték a demokrácia működését, a gazdasági helyzetet, az egészségügyi ellátást, a közlekedést, a szociális ellátást és az ország nemzetközi megítélését. Az ország helyzetét kifejező mérőszámok a NetHangulat indexhez hasonlóan egytől százig vehetnek fel értékeket. Középpontnak az 50 tekinthető – az ennél alacsonyabb értékek negatív, a magasabbak pozitív előjelű helyzetértékelést vagy várakozást mutatnak.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ország vélt helyzetét jelző mérőszám alakulása nem követi szorosan az általános közhangulatát jelző NetHangulat index mozgását. A mérőszám tavaly szeptember óta az igen szűk, 25-28 közötti intervallumban vett fel értékeket. Augusztus végén viszont – 2007 augusztusához hasonlóan – 30-as értéken állt. A netpolgárok ezúttal is az ország gazdasági helyzetét látták a legborúsabban (ötös skálán 1,90), és a demokrácia működésében érezték a legkevesebb problémát (2,35).

Érdekes, hogy míg a jelenlegi helyzetre vonatkozó mutató értéke nöött, addig az egy évvel későbbi várakozásokat jelző index értéke nem változott – ugyanúgy 31 ponton áll, mint egy hónapja. Ez utóbbi index értéke ugyanakkor az elmúlt 12 hónapban végig meghaladta a jelenlegiét, ami jelzi, hogy az internetezők mérsékelt optimizmussal tekintenek az ország helyzetére. Leginkább a gazdasági helyzetben számítanak javulásra, az egészségügyben és a közlekedés helyzetében ugyanakkor csak elenyésző mértékű pozitív változást prognosztizálnak.⁶³⁵

38. A 25-54 éves korosztály az egyetlen Magyarországon, amelynek a foglalkoztatási rátája közel áll az uniós átlaghoz, a többi rétegnél jelentős a lemaradás - mondta a Magyar Iparszövetség elnökségi ülésén tartott megbeszélésen csütörtökön Simon Gábor, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium államtitkára. Újra kell értékelni a közfoglalkoztatást is, hogy az ne kényszer, hanem a munkaerőpiacra kerülés első lépcsője legyen - folytatta. A munkához vezető út eszközeit három pontba foglalta össze az államtitkár: megfelelő gazdasági növekedés, az igényeket kielégítő munkaerő-minőség, illetve olyan munkaerő-költség, ami nem veszélyezteti a termékek és a szolgáltatások versenyképességét.⁶³⁶

39. Elindult a Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Fejlesztési Útiter (NEKIFUT) Projekt. Célja a Magyarországon meglevő jelentősebb, úgynevezett nemzeti kutatási infrastruktúrák felmérése, átláthatóvá tétele, és átfogó kutatási infrastruktúrafejlesztési stratégia megalkotása, beleértve a

⁶³⁵ Vége van a nyárnak, romlik a nethangulat. 2008. szeptember 04. 07:30. hvg.hu

⁶³⁶ A 25-54 évesek foglalkoztatási rátája közel az EU átlaghoz. MTI, 2008. szeptember 4. 13:59. gondola.hu

nemzetközi kutatási infrastruktúrákhoz való csatlakozás kérdéseit is. Az Európai Unió ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructure) kezdeményezéséhez csatlakozott ezzel Magyarország. A kérdőíves felmérések egyik eredményeként az ország nemzeti kutatási infrastruktúráiról egy web regiszter készül el, amely segítséget fog jelenteni a kutatási infrastruktúrák által nyújtott szolgáltatások és lehetséges együttműködő partnerek elérésében, bel- és külföldi kutatók számára egyaránt. A regiszter várhatóan 2009. év tavaszától áll majd rendelkezésre. A projekt szakmai irányítását az Irányító Testület (IT) végzi, amely első ülését szeptember 12-én már megtartotta. Az IT elnöke Kroó Norbert, akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) alelnöke, társelnöke Falus András, akadémikus, a Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetének vezetője. Az IT olyan szakmai testület, amelynek összeállításánál fontos szempont volt az egyetemi, MTA-intézeti és vállalati szektorok nagyjából azonos, valamint az egyes tudományterületek arányos képviselete. A kutatás-fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter a projekt szervezésével a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatalt (NKTH) bízta meg.⁶³⁷

42. A Mystery Shopping Providers Association (MSPA) szerint a magyarok az átlagosnál többet állnak sorba. A legtöbb időt Magyarországon, Oroszországban, Romániában és Törökországban töltik sorban állással az emberek. Magyarországon Budapest és 7 vidéki nagyváros vett részt a bankra, élelmiszerüzletre, gyógyszerháza, italboltra és vasútállomási jegypénztárra egyaránt kiterjedő felmérésben. A kutatás 21 európai ország részvételével zajlott és egy hét alatt összesen 2552 helyszínen figyelték a sorban állást a próbavásárlók. Magyarországon átlagosan 8 fő áll előttünk a sorban, szemben az európai 3-4 fővel. A várakozási idő az átlagnál több Magyarországon: legalább 5 perc az európai 3-4 perccel szemben. Európában általában és Magyarországon is a postán számíthatunk a leghosszabb idejű tétlenkedésre. A magyar próbavásárlóknak egy szegedi postán és egy debreceni bankban kellett a legtöbb időt tölteniük: mindkét esetben 35 perc volt a várakozási idő, és átlagosan is ezek a kategóriák vezetik a rangsort. Az összes ország átlagát nézve 100-ból 17 ember elégedetlenkedik a hosszú sorban állás miatt, Magyarországon az embereknek több mint negyede ad hangot bosszúságának. Magyarországon a kiszolgálási helyeknek kevesebb mint 30 százalékában alkalmaztak egysoros rendszert, ami azt jelenti, hogy egy sorban állnak a várakozók, és az éppen megüresedő pénztárhoz lép a következő.⁶³⁸

43. A Profession.hu és az NRC online álláskeresési kutatása szerint a 18-49 éves internetező felnőtt korosztály többsége a világhálót tartja a legfontosabb eszköznek az álláskeresésben. Munkahelyválasztáskor a legfontosabb szempontjaik a stabil munkahely, a jó munkahelyi légkör, valamint a jövedelem nagysága. Körükben a banki, pénzügyi és az informatikai munkalehetőségek a legnépszerűbbek. Az utóbbi években a mobilitásuk alig változott: a vizsgált populációnak csupán minden második tagja költözne el jelenlegi lakóhelyéről egy új állás kedvéért, de ők sem utaznának 10 kilométernél távolabb mostani otthonuktól.

A Profession.hu az NRC piackutató céggel közösen 2008. I. félévének végén vizsgálta a 18-49 év közötti internetező lakosság álláskeresési szokásait, szocio-demográfiai és foglalkoztatási helyzetüket, valamint a nekik segítséget nyújtó álláskeresési oldalakat. A kutatás egyik legfontosabb megállapítása, hogy a megkérdezettek nagyobb része mára az Internetet tartja a leggyorsabb és legkényelmesebb álláskeresési eszköznek. Körülbelül minden második ember használta már az Internetet álláskeresésre, azaz vagy keresgélt az álláshirdetések között, vagy feltöltötte az önéletrajzát, vagy információkat szerzett szakmai portálokon, avagy a három lehetőség közül többet is használt. Új munkahely választásakor egyformán fontos a megkérdezettek körében a biztos munkahely, a jó munkahelyi légkör és a fizetés. Ha most keresnének állást, a válaszadók közül a legtöbben banki, pénzügyi vagy informatikai területeken helyezkednének el, ezen belül is a legnépszerűbbek az adminisztratív illetve az ügyintézői munkakörök, de az értékesítés is előkelő helyen áll. Egy kedvező, új

⁶³⁷ Nekifutott a NEKIFUT - Felméri a nemzeti kutatási infrastruktúrát. VGO

⁶³⁸ A magyarok az átlagosnál többet állnak sorba. 2008. október 07. 16:16. MTI, STOP

munkalehetőségért tíz megkérdezettből nyolc akár tíz kilométernél is többet utazna naponta, de érdekes, hogy tízből hatan már nem költöznének el a kedvéért. Aki mégis rászánná magát a lakóhely-változtatásra, az sem költözne jelenlegi otthonától tíz kilométernél messzebbre.⁶³⁹

44. Magyarország a tavalyi 17-ről a 23. helyre csúszott vissza a Riporterek Határok Nélkül (RSF) sajtószabadság-rangsorában, amelyet szerdán tett közzé a párizsi székhelyű nemzetközi jogvédő szervezet. Magyarország 2006-ban még a lista tizedik helyén szerepelt, idén Nagy-Britanniával és Namíbiával "holtversenyben" került a 23. helyre. A világ 173 országát rangsoroló, 2008. évi lista Izlanddal, Norvégiával és Luxembourggal kezdődik, övük a megosztott első hely, a szervezet szerint ezekben az országokban a legszabadabb a sajtó. A tavalyi besoroláshoz hasonlóan továbbra is Türkmenisztánban, Észak-Koreában és Eritreában a legkevésbé szabad a sajtó. Az első húsz ország a 7. helyre besorolt Új-Zélandon és 13. helyezett Kanadán kívül mind európai.

Egyes közép-amerikai és a karibi országok nagyot léptek előre: Jamaica 21., Costa Rica pedig 22. a 23. helyen álló Magyarország előtt, utána pedig Suriname, Trinidad és Tobago következik a sorban. Az élenjáró országok között nagy a gazdasági különbség, de közös bennük, hogy mindegyik parlamentáris alapon működő demokratikus rendszer és egyikben sem folyik háború. Ebből az következik, hogy nem a gazdasági prosperitás, hanem a béke a sajtószabadsága feltétele - hangsúlyozza a jogvédő szervezet. A diktatúrával és a korrupcióval sújtott országok mellett egyes "nagy országok durva igazságtalan vagy egyszerűen nyugtalanító módon viselkednek" a sajtószabadság területén. Az RSF szerint ide sorolható Venezuela (113. hely) és a médiát szigorú felügyelet alatt tartott Oroszország (141. hely) is.⁶⁴⁰

45. Az IT Factory megbízásából készült kutatás szerint közel 75%-os az aktuális fizetéssel kapcsolatos elégedetlenség az internetezők körében, mégis akadnak olyan hiányszakmák, mint például az informatikus, melyek kiemelkedő egzisztenciát biztosítanak. Az internetezők választott szakmájukkal többnyire elégedettek a KutatóCentrum által a Monddmeg.hu véleménykifejtő oldalon végzett gyorskutatás szerint, csupán harmadát nem elégti ki jelenlegi hivatása. Rendkívül magas viszont azok aránya, akik fizetésükkel elégedetlenek – a válaszadók 75 százaléka szeretne jelenlegi bérénel többet keresni.

A Monddmeg.hu megkérte a válaszadókat, hogy fizetés alapján rangsoroljanak nyolc, az Állami Foglalkoztatási Szolgálat 2007-es statisztikái alapján átlagosan havi bruttó 300 ezer forint feletti fizetést biztosító szakmát. A válaszokat összesítve az informatikus a második helyre került, megelőzve ezzel olyan jól fizető szakmákat is, mint például a légiirányító, a könyvvizsgáló vagy a reklámszakma. „Annak ellenére, hogy köztudott, az informatikusok jól keresnek, mégis informatikushiány van. Míg a kutatásban megjelenített egyéb topszakmák java részében jelentős a túlképzés, illetve összességében is kevés az elhelyezkedési lehetőség, az informatikushiány reális lehetőséget biztosíthatna mintegy 10 ezer ember számára, hogy hosszú távon, jól fizető hivatás művelőiként teremtsenek biztos egzisztenciát.

A NetAcademia Oktatóközpont által életre hívott IT Factory egy a Mindentudás Egyeteméhez hasonlós képzési forma a legfontosabb IT-hiányszakmák (hálózatbiztonsági szakember és .NET programozó) szakemberképzésének megoldására. „A Mindentudás Egyetemétől alapvetően az különböztet meg minket, hogy az IT Factory gyakorlatorientált és otthonról akár online is végezhető. A HunNet szerverparkjában kiépített erőforrásoknak köszönhetően minden hallgató saját virtuális szervert kap a képzés idejére, aminek a kezeléséhez akár egy modemes kapcsolat és egy tízéves számítógép is elegendő otthon” – tette hozzá a szakember. Az IT Factory támogatói – például a Carnation, a Cisco, az ESET hazai képviselőjét ellátó Sicontact, illetve az Intel – saját tematikájú képzésekkel színesítik az

⁶³⁹ Az Internet a legfontosabb álláskeresési eszköz- a mobilitás változatlan (2008. október 15. 7 óra 43 perc) tozsdeforum.hu

⁶⁴⁰ Csökkent Magyarország sajtószabadság-teljesítménye. 2008. október 22. 21:40. MTI, emasa.hu

amúgy is izgalmas oktatást. Ezeknek az előadásoknak a célja a hallgatók látókörének további szélesítése.⁶⁴¹

46. Magyarország legszegényebb térségeiben működő úgynevezett szociális Internet-szolgáltatót kíván kiépíteni a WiFi falu elnevezésű program alapján az Internet Terjesztéséért Alapítvány. A WiFi falu kezdeményezés tavaly novemberben indult. Célja, hogy segítse a mélyszegénységben élő családokat és fiatalokat korszerű számítógéphez jutni, és megnyissa előttük az utat a világhálózathoz. Jelenleg összesen 102 faluban működik Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Közel 1800 családot lát el vezeték nélküli Internettel, illetve használt, de felújított számítógéppel és a hozzá való egybekkel.⁶⁴²

47. Magyarországon az eddigiekben a strukturális alapok felhasználásával nem valósult meg szatellit szélessávú hálózati megoldás kialakítása, ugyanakkor a wireless technológia alkalmazását a 2004-2006-os időszakra szóló Nemzeti Fejlesztési terv keretében és a 2007-2013 évekre szóló Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében is támogatták és támogatják jelenleg is. Magyarországon több mint 4000 db szatellit megoldás van, a szatellit megoldásokat alapvetően az üzleti szféra alkalmazza (pl. banki, pénzügyi szektorban ATM-ek, POS terminálok elérésére, benzinkutaknál a POS terminálok elérésére, stb.), de használnak szatellit megoldást a kormányzati gerinchálózat esetében is, amelyek a nehezen elérhető helyeken lévő önkormányzatok, intézmények kiszolgálását célozzák. Ezen túlmenően több szatellit alapú alkalmazás működik a környezetvédelem és a katasztrófavédelem területén is. A SFERA projekt keretében 2008. október 9-én megtartott ICT Structural Funds COUNCIL ülésen elhangzottak hatására, a magyarországi COUNCIL tagok segítségével megkezdődött egy, a szatellit és a wireless technológiák alkalmazására vonatkozó tájékoztató jellegű felmérés (mivel részletes információk nem álltak rendelkezésre ezen a területen), melynek fő célja, hogy megmutassa, hol, milyen régiókban, kistérségekben alkalmazzák a szatellit és wireless technológiát.⁶⁴³

48. Magyar kutatók fejlesztették ki azt a sokfunkciós szolgáltatásrendszert, amelynek célja az egészségügyi adatok számítógépes hálózaton történő azonnali nyomon követése helytől függetlenül. A mobil EKG képes biztosítani a nagy terhelésnek kitett személyek - például sportolók -, illetve a szívbetegségeket folyamatos felügyeletét: a mért adatokat a készülék a mobiltelefon-hálózaton keresztül juttatja el az Interneten keresztül elérhető egészségmegőrző portálhoz. A rendszer itthon egyelőre még nem került bevezetésre, de a betegek adatainak internetes adatbázisban történő tárolására és lekérésére már vannak kísérletek.

Az otthonápolási és a sportolók nyomon követésére kifejlesztett rendszerek hazai bevezetésével kapcsolatban a telemedicinári eszközöknek az Országos Egészségbiztosítási Pénztár által történő finanszírozása jelenleg még nem kiforrott, bár egyes helyeken már vannak ilyesmire próbálkozások. Amint arról az [origo] Techbázis rovata beszámolt, egy új, egységes keretrendszer bevezetésével az is elérhetővé válhat, hogy a betegek adatait egy központi adatbázisban tárolják el, és közvetlenül a hálózaton keresztül legyen lekérhető a páciensek kórtörténete és vizsgálataik eredményei. Az egységes keretrendszer kialakítása jelenleg tesztüzemmódban van, de a rendszerbe folyamatosan kapcsolódnak be újabb és újabb kórházak (részletesebben lásd: Orvosi felügyelet mobilon). A mobil EKG otthonápolási céllal készített rendszere a közeljövőben vélhetően még nem fog bevezetésre kerülni, de a háziorvosok körében készített korábbi piackutatás eredményei azt mutatták, hogy a háziorvosok többsége szívesen használná az internetes betegfelügyelő rendszert.⁶⁴⁴

⁶⁴¹ Elégedetlenek fizetésükkel a magyarok. Informatikusoknak áll a világ. 2008. október 28. 14:21. Prim Online, prim.hu

⁶⁴² Szociális internetszolgáltató indul Magyarországon. hálózati eszközökkel. - F: Prim Online, nov. 10., <http://w3.prim.hu/cikk-proxy/70044/>

⁶⁴³ VSAT és Wireless technológiák alkalmazása Magyarországon. 2008-11-12 14:00:52, Forrás: Informatikai Vállalkozások Szövetsége. info-media.hu

⁶⁴⁴ Az interneten is nyomon követhetőek a szívbetegségei adatai. Illyés András 2008. november 15., 7:00. origo.hu

49. Egyre hangosabban szólnak a vészharangok: halódik a magyar tudományos könyvkiadás. Úgy tűnik, ezen belül a humán tudományoknak lassan tényleg befellegzett. Évi hetvenmilliárdos a hazai könyvpiac, de sem az üzleti, sem a támogatás-alapú szemlélet nem működik, ha tudományos műről van szó. – Garantált felvásárlási keretben, alternatív kereskedési módokban, és jelentősen megerősített fordítástámogatási programban látja a megoldást Gyenes Ádám, a L'Harmattan Kiadó ügyvezető igazgatója. A digitális nyomdával, gyorsan és rugalmas példányszámmal működő kis kiadó számára jelentős költségcsökkentő tényező egyébként, hogy egyetemi tanszékekkel áll szerződésben. A szakkönyv szerzője ez esetben ugyanis korábban, más forrásból már támogatott kéziratot hoz, amiért is a kiadó már nem fizet honoráriumot, és 'a hozzáadott tudományos értéket sem vizsgálja'. Kérdés azonban, hogy egy 50-100 példányban kiadott munka -- az érdekelt tanszéken túl -- eljut-e a kollégákhoz s az olvasókhoz. Egy szakkönyvei felénél megrendelőként fellépő nagy kiadó számára ez az út nem járható.⁶⁴⁵

50. Hat kategóriában, 34 teljesítménymutatót vizsgálva, Magyarország 647 pontot ért el a maximális ezer pontból. A jobb helyezés alapja a javuló beteg tájékoztatás, például a bevezetett Dr.Info szolgáltatás, ami az orvosnyilvántartás, a szolgáltatói katalógus, a gyógyszerkönyv és az egyéb egészségügyi információkat tartalmazó tudástár igényes kísérlete. -- Arne Björnberg, az Európai Egészségügyi Fogyasztói Index kutatási igazgatója szerint a magyarok 'jó munkát végeztek a betegek jogai, a tájékoztatás és az internetes egészségügyi portálok terén'. Ennek ellenére - tette hozzá -, ha az egészségügy tényleges teljesítményéről van szó, 'Magyarország lejjebb kerül a rangsorban'.

A Brüsszelben kiadott, Európai Egészségügyi Fogyasztói Index (EHCI) 2008 című dokumentum szerint az európai egészségügyi rendszerek rangsorában a magyar a 14. helyet foglalja el a fogyasztók véleménye alapján. Ezzel Magyarország tíz helyet javított az előző évi pozíciójához képest, a számos pozitív változásnak és bevezetett kezdeményezésnek köszönhetően. Az EU egészségügyi rendszereit évente felmérő Európai Egészségügyi Fogyasztói Index 31 országot értékelve tette a 14. helyre a magyar egészségügyet. A rangsort Hollandia vezeti 839 ponttal, utána Dánia (a Diabetes Index 2008 első helyezettje), Ausztria (az Európai Egészségügyi Fogyasztói Index 2007 legjobbjá), Luxemburg, majd Svédország következik. Hat kategóriában, 34 teljesítménymutatót vizsgálva, Magyarország 647 pontot ért el a maximális ezer pontból. A jobb helyezés alapja a javuló beteg tájékoztatás, például a bevezetett Dr.Info szolgáltatás, ami az orvosnyilvántartás, a szolgáltatói katalógus, a gyógyszerkönyv és az egyéb egészségügyi információkat tartalmazó tudástár igényes kísérlete.

Magyarország azért kapott jobb helyezést, mert nagy számú specialistával rendelkezik - fül-orr-gégészekkel, szemészekkel, onkológusokkal, traumatológusokkal, sebészekkel, nőgyógyászokkal, urológusokkal, bőrgyógyászokkal, pszichiáterekkel és addiktológusokkal. Johan Hjertqvist, aki az Európai Egészségügyi Fogyasztói Indexet készítő Health Consumer Powerhouse elemző és információs szervezet elnöke, a mutatók elemzése alapján úgy vélekedett, hogy Magyarország a gyógyszerellátás színvonal-emelésével is javíthatná saját pozícióját az európai országok között.⁶⁴⁶

51. A Weber Shandwick kommunikációs tanácsadó cég és a márkaépítéssel foglalkozó FutureBrand idén negyedik alkalommal állította össze az országmárkákat rangsoroló CBI indexet. Ehhez 2700 fős, nemzetközi utazókból álló mintán végeztek felmérést, a szabadidős és az üzleti turizmus szempontjait is figyelembe véve. Az idei rangsor felállításánál az általános

⁶⁴⁵ Haldoklik a magyar tudományos könyvkiadás -- vagy új üzleti modell kellene? HVG, nov. 13., http://hvg.hu/print/20081110_tudomanyos_konyvkiadas_konyvpiac.aspx - Serf András: Csak angolul érné meg. Haldoklik a magyar tudományos könyvkiadás. 2008. november 13. 13:30.

⁶⁴⁶ A javuló információs szolgáltatás hozta fel a hazai egészségügyet. Dr.Info. Egészségügyi index: Magyarország a 14. helyen Európában. 2008. november 13. 12:22. MTI, HVG.hu, nov. 13., hvg.hu
www.nol.hu/belfold/tobbet_tudhat_de_meg_nehezen_gyogyul_a_magyar_beteg

életszínvonal, a technikai fejlettség szintje, a politikai szabadságjogok érvényesülése, valamint a termékek és szolgáltatások színvonala is a szempontok között voltak. A Weber Shandwick éves Országmárka Index (Country Brand Index – CBI) rangsorában újra Ausztrália végzett az első helyen. Magyarország az előző évi ezüstérméhez képest a tizedik helyre esett vissza a legjobb ár-érték arányt képviselő turistacélpontok rangsorában.

Vezető országmárkák 2008-ban a CBI rangsor alapján

1. Ausztrália
2. Kanada
3. Egyesült Államok
4. Olaszország
5. Svájc
6. Franciaország
7. Új-Zéland
8. Nagy-Britannia
9. Japán
10. Svédország

A 2008-as felmérés azokat a leglényegesebb szempontokat vizsgálja, amelyek üzleti, gazdasági, vagy turisztikai szempontból érdekessé tehetnek egy-egy országot. Az elemzés a legkiválóbb konyhával bíró országmárkától (Olaszország) az üzletkötésre leginkább csábító országmárkán át (Egyesült Államok) a legnagyobb biztonságot nyújtó (Norvégia) úticélokig terjed. A CBI részletesen elemzi Kína brandjének a pekingi olimpiához kapcsolódó megerősödését is. Érdekesség, hogy Kína a „feltörekvő csillagok” kategória győztese lett, miközben az összesített listán csak a 71. helyen végzett.

„Egy ország pozitív megítélése ösztönzőleg hat a pénzügyi és gazdasági befektetésekre és nyilvánvalóan elősegíti a turizmusból származó bevételek növekedését,” – mondta el Szűcs Ervin. „A legtöbb ország ennek ellenére nem igyekszik tudatosan megkülönböztetni magát. Sajnos ez látszik Magyarországon is – amelyet a megkérdezettek a markáns kategóriák egyikébe sem tudtak elhelyezni. A vállalati brandekhez hasonlóan az országmárkák is mind stratégiai pozicionálásukon, mind annak kommunikációján jelentősen javítaniuk kellene... Az országmárkát leginkább az utazók tapasztalatai, beszámolóinak alakítják, ezért nagyon fontos lenne a Magyarországra látogató turisták megnyerése és az érzelmi kötődés kialakítása is.”⁶⁴⁷

52. Az OECD 2008-as adatai alapján az Európai Unióban átlagosan a széles sáv mintegy 80 százalékban DSL-hálózaton, a fennmaradóban egyéb technológiával jut el a fogyasztókhoz. A később csatlakozott tagállamokra ez az arány ugyanakkor kevésbé jellemző: Romániában 17, Bulgáriában 28, Csehországban 41, Magyarországon 53 százalék volt a DSL-arány 2008 januárjában. Ez a helyzet a szükséges beruházások volumenét tekintve akár kedvezőnek is mondható, hiszen valószínűleg a DSL-technológia lecserélése jelenti a legnagyobb költséget.

A technológiai megoszlástól függetlenül elmondható, hogy a gazdaság versenyképességét nem kis mértékben meghatározó iparág jelentős átalakulásának vagyunk és leszünk tanúi, amelynek lesznek nyertesei, és lehetnek vesztesei is. Fontos, hogy a fogyasztók a nyerő oldalon legyenek: az Internet-használat terjedését nem akadályozhatják technikai problémák. Az is fontos ugyanakkor, hogy a szolgáltatók se kerüljenek a vesztes oldalra, hiszen a piac stabilitása, a fenntartható verseny mindannyiunk érdeke. Sokan figyelik a brüsszeli és a hazai szabályozó hatóságot, lép-e valamit az elindult beruházások kapcsán, és ha igen, akkor mit. A kiszámítható és stabil szabályozási környezet a beruházások egyik legfontosabb feltétele. Ugyanilyen jelentős az állami szerepvállalás módjának és mértékének gondos megválasztása: az uniós források és más eszközök versenysemleges és piacokonform csatásba állítása. Nagy szerepe lehet az önkormányzati proaktivitásnak is: a gyors és hatékony engedélyezésre, a szolgalmi jogok és egyéb feltételek rendelkezésre bocsátására, a szolgáltatókkal való

⁶⁴⁷ Magyarország, mint Brand: ár-érték arányban a tizedik. 2008. november 20. 13:41. BTL.hu, www.webershandwick.hu

ésszerű együttműködésre szerencsére egyre több jó példát látunk. Végül a szolgáltatóknak is át kell gondolniuk az eddigi piaci magatartásukat: lehet, hogy a versenytársak kiszorítása helyett ésszerű együttműködés, a hálózati és egyéb infrastruktúra megosztása biztosíthatja a beruházási kockázatok megfelelő kezelését és a pénzügyi eredményességet. Ez a magatartás egyben a fenntartható fejlődés szempontjából is kifejezetten hasznos lenne.⁶⁴⁸

53. Talán már jövőre bevezetik az elektronikus taj-kártyát, a kormány tárgyalja az erről szóló előterjesztést, de az egészségügyi tárca és az Országos Egészségbiztosítási Pénztár még nem tud részleteket. Az EU-országokban 2008-tól kötelező az egységes betegazonosító használata. Magyarországon 2004-ben már sikeresen tesztelték a rendszert, a bevezetés azonban a mintegy 25 milliárd forintos költség miatt elmaradt. Az elektronikus kártyát, amely a tulajdonos vércsoportját és kórtörténetét is tartalmazná, 2010-re kapná meg mindenki. Az Új Magyarország fejlesztési terv keretében 4 milliárd forint uniós támogatás van a rendszer bevezetésére.⁶⁴⁹

54. Az Internet-penetráció elméletben az internetezők számát mutatja a teljes lakosság arányában egy adott országra/földrészre/a világ egészére vonatkozóan, internetezőnek pedig azt a személyt tekinthető, aki valamilyen „online tevékenységet” végez havonta legalább 1 órán keresztül. Magyarországon, GKIeNET legújabb kutatási beszámolója szerint 2008 1. félévének végén a 14 évesnél idősebb lakosság valamivel több mint 49%-a rendelkezett valamilyen Internet-hozzáféréssel, éves szinten tehát a korábbi években is tapasztalható Internet hozzáférési arány növekedése folytatódott. A 14 év feletti lakosság egészére vetítve mindez közel 4,2 millió főt jelent, akiknek elméletileg módjukban áll a világháló adta lehetőségeket kihasználni. Ugyanakkor az internetezés gyakoriságát vizsgálva láthatóvá válik, hogy az Internethez elméletben hozzáférők közül csaknem 16% még 2008 2. félévének végén sem élt a világháló lehetőségeivel. Magyarországon 2008 2. negyedévének végén – a 14 évnél idősebbek közül – 3,09 millió fő töltött internetezéssel havi legalább 1 órát, vagyis a tényleges Internet penetráció 36%-os (100 magyar állampolgárból 36 tekinthető „valódi” internetezőnek).⁶⁵⁰

55. A GfK Hungária piackutató és a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet közös kutatása szerint nyolc jellegzetes fogyasztói csoport különböztethető meg Magyarországon a tényleges fogyasztói szokások alapján. A kutatás eredményeiből egyértelműen kiderül, hogy a magas jövedelem nem minden esetben jelent magas színvonalú fogyasztást, az alacsony jövedelem azonban mindig egy gyengébb fogyasztási színvonalra utal. Fogyasztás szempontjából a minta 6 százalékát tekintették fogyasztási felső rétegnek. A nyolc fogyasztói csoportot jövedelem szerint rangsorolva a felső csoportok között a társadalmi értékeléssel magasabb kultúra fogyasztása jellemző, míg az alsó csoportok az élelmiszerfogyasztás alapján különböznek egymástól.

A „Felső plussz” csoportba tartozók a társadalom mindösszesen 4 százalékát teszik ki. Életkor szempontjából inkább a fiatalok, felsőfokú végzettséggel rendelkező, budapesti lakosok tartoznak ide. Fogyasztásuk és jövedelmi helyzetük alapján is kimagasló helyzetben vannak, minden fogyasztási területen, főleg a változatos és szolgáltatásközpontú étkezés (étterembejárás) területén emelkednek ki. A „Felső klasszik” csoport a fogyasztói felső réteg egy speciális szegmense, ennek megfelelően nagysága mindösszesen 2 százalék. A felsőfokú végzettség, az összes háztartási jövedelem alapján számított legmagasabb jövedelem jellemzi őket. Többek között a változatos élelmiszer- és ruhafogyasztás, valamint a költséges és magaskultúra tekintetében is kimagasló a fogyasztásuk. A legjellegzetesebb sajátosságuk azonban, hogy a műgyártás területén átlagon feletti a fogyasztásuk.

⁶⁴⁸ Akadályok a világhálón. 2008-11-21. A szerző a KPMG partnere. Várnai Éva, vg.hu

⁶⁴⁹ Lesz elektronikus taj-kártyánk, de mit kezdünk vele? 2008. november 22. 08:22. MTI, STOP

⁶⁵⁰ Internet Magyarországon: még mindig elszomorító a kép. Szilágyi Szabolcs, 2008. 12. 02. 09:21. terminal.hu

A „Befutott értelmiségiek” csoport a minta 14 százalékát alkotja, és ez áll a "felső plusz" jövedelmi szintjéhez a legközelebb. Az ide tartozók háromnegyede aktív, jellemzően Budapesten és a megyeszékhelyeken él. Fogyasztási szokásaikat tekintve a költséges és magaskultúra-fogyasztásuk közvetlenül a "felső plusz" után következik és ők azok, akik az egyszerű és könnyen hozzáférhető kultúrából a legkevesebbet fogyasztják.

A „Hedonista fiatalok” csoport a társadalom 17 százalékát teszi ki. Jellemzően megyeszékhelyeken élnek, átlag feletti összjövedelemmel rendelkeznek. A csoport tagjai átlag feletti lakásminőséggel, valamint átlagos anyagi fogyasztással jellemezhetőek, és mindemellett szintén átlag feletti IT, költséges és magaskultúra, illetve változatos ruha- és élelmiszerfogyasztás jellemzi őket. Ennek azonban megvan az ára is, hiszen egyben ők állnak az alapvető élelmiszer és ruhafogyasztás, valamint az egyszerű és könnyen hozzáférhető kultúra fogyasztása terén is az első helyen.

A „Városi alsó-közép” réteg a mintán belül 7 százalékot kitevő csoport tagjai jellemzően fiatal, budapesti tanulókból vagy aktívakból áll. A csoporttagok felét kitevő aktívakon belül magasabb a szakmunkások, a kisiparosok és a kiskereskedők, valamint a beosztott értelmiségiek aránya. Fogyasztásukat tekintve jóval átlag feletti változatos élelmiszer és ruhavásárlási szokások, az egyszerű és könnyen hozzáférhető kultúra kedvelése, valamint az átlagosnál magasabb lakásminőség jellemzik őket.

A „Szegény nyugdíjasok” a társadalom legnagyobb, 25 százalékát kitevő fogyasztói csoport tagjai közül a legtöbbben nyugdíjasok, de hozzájuk hasonló életvitelt folytatnak sokan a jellemzően fizikai munkát végző aktívak csoportjából. Ebben a csoportban a szakmunkás végzettség is 30 százalékkal gyakoribb, mint a teljes népesség esetében. Fogyasztás szempontjából a legfontosabb jellemzőjük, hogy a napi háromszori és otthonközpontú étkezés esetében listavezetők, a változatos és szolgáltatásközpontú étkezés esetében pedig sereghajtók. A költséges és magaskultúra, illetve az IT területén is jóval az átlag alatt fogyasztanak.

A „Szegény munkásréteg” a minta 13 százalékát kitevő fogyasztói csoport, melyet a legtöbb területen átlag alatti fogyasztás jellemez. Magas a szakmunkás végzettségűek, az aktívak és a 31-45 év közöttiek aránya. Nekik már az élelmiszerek tekintetében is megkorlátozásokat kell alkalmazniuk, jobbra egyszerű és olcsó ételeket fogyasztanak. A lakásminőség szempontjából is jóval az átlag alatt vannak.

Az „Underclass” csoportba tartozók a minta 18 százalékát teszik ki, az összes háztartási jövedelem alapján a legrosszabb helyzetben vannak. Jellemzően legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek és sok él közöttük községben. Az alacsony szintű jövedelem a fogyasztásuk minden területét jellemzi. Az ide tartozók 20 százaléka nem tud rendszeresen megfelelő mennyiséget költeni az alapvető élelmiszerekre.

A fogyasztás meghatározásában az eltérő vásárlóerő, vágyak és életstílusok együttes hatását jól szemlélteti az Internet-használat elterjedtsége: míg a fogyasztói elitben szinte mindenki internetezik (86%), a lényegében ugyanakkora vásárlóerővel rendelkező, de a klasszikus értékek felé orientált felső klasszik csoportban kevesebben (63%). Hasonlóképpen míg a szegény munkások közül minden második használja az Internetet, a gyakorlatilag összességében ugyanannyit, de másként költő szegény nyugdíjasok közül csak minden harmadik. Az underclass áthághatatlan jövedelmi korlátját jól mutatja, hogy ebben a csoportban viszont nem éri el a 10 százalékot az Internet-használók aránya. Az egyes csoportok mintabeli nagyságából az egész társadalomra általánosítható, hogy fogyasztás szempontjából körülbelül a felső 15-20 százalék tekinthető elitfogyasztónak, ahol a fogyasztást alapvetően az igények határozzák meg, és annak nem szabnak kemény gátat anyagi korlátok, és élesen elkülöníthető az alsó 30 százalék (szegény munkásréteg és underclass), ahol csak a szükségletek minimális szinten történő kielégítéséről beszélhetünk. A népesség nagyobbik, körülbelül 60 százalékának fogyasztását nagymértékben a vágyak határozzák meg.

A tanulmányban bemutatott fogyasztói szegmentációs modell a 14-75 éves magyar népesség fogyasztási szokásait figyelembe véve egy 3 049 főből álló mintán alapul. Az egyes fogyasztási területeken a személyes és háztartási fogyasztást vizsgálták a lakáshasználat, a

napi és tartós fogyasztási cikkek esetében, feltételezve azt, hogy az egyes területeken eltérő szokások jellemzők. A fogyasztás 6 területe közé tartozott a lakásminőség, az anyagi javak birtoklása, az élelmiszer és ruházkodás, a kultúra, az információs technológia és a pénzügy.⁶⁵¹

56. Az NRC Piackutató VMR.kids kutatása 2007-ben indult s a gyermekek internetezési és fogyasztási szokásait vizsgálta. A 2007-ben végzett kutatás rávilágított, hogy a gyerekek többsége nem szörfölhet szabadon a világhálón, mivel szülei ellenőrzik és korlátozzák Internet-használatát. Míg azonban 6 éves korig ötből négy gyermek csak szülői felügyelet mellett internetezhet, addig a 11-14 évesek körében már csupán 44 százalék a korlátozás mellett internetezők aránya, és 79 százalékuk leggyakrabban egyedül ül a gép elé. Emellett a 7-10 évesek 19, a 11-14 évesek 51 százaléka gondolja úgy, hogy szüleinél jobban ért a számítógéphez. A gyerekek az Interneten is keresik a játéklehetőségeket. A 6 éves, illetve ennél fiatalabb internetező gyerekek 80 százaléka játszik, 71 százaléka látogat gyerekeknek szóló oldalakat, 56 százaléka hallgat és néz meséket az Interneten. A 7-10 évesek többsége - 96 százaléka - szintén szokott játszani a neten, 49 százalékuk pedig már e-mailezik is. A 11-14 évesek között az e-mailhasználók aránya még magasabb 81 százalék. A játék az ő esetükben sem maradhat el, 92 százalékuk hódol ennek az internetes tevékenységnek.

A VMR.kids felmérés foglalkozott elsőként Magyarországon a 15 év alatti korosztály vizsgálatával, olyan adatokat szolgáltatva ezzel a médiatulajdonosoknak és a vállalatoknak, amelyek korábban hozzáférhetetlenek voltak a piaci szereplők számára. A kutatás eredményei által nyújtott információk igénybevétele a hirdetéstervezés és a médiumválasztás egyszerűen kivitelezhető, ezáltal pedig az adott célcsoport könnyen elérhetővé válik. A felmérés kérdőívét a gyerekek szülői felügyelet mellett, többnyire otthonukban töltik ki, így az eredmények az otthoni Internet-kapcsolattal rendelkező gyermekek internetezési, fogyasztási szokásairól, valamint reklámatitűdjéről adnak felvilágosítást. A 2007 évi kutatást az NRC Piackutató az Egyszervolt.hu gyermek és családi portállal együttműködve végezte.⁶⁵²

57. Világviszonylatban is rendkívül alacsony az Internet iránti érdeklődés Magyarországon, a felnőtt korú magyar lakosság több mint fele használja az Internetet - állapította meg a tizenhárom ország adatait összegző World Internet Project (WIP) nemzetközi jelentés, mely 2007-es adatok alapján hasonlította össze az országokat (a hazai adatokat a Társadalomkutatási Intézet Zrt., az Ithaka Kht., és a BME ITTK gyűjtötte össze). Az életkor meghatározza az Internet-használatot, és Magyarország a legnagyobb a szakadék a legidősebb és a legfiatalabb korosztályok között. A legfejlettebb országokban - mint Svédország, az Egyesült Államok, vagy Ausztrália - a 65 évnél idősebb korosztály 30-40 százaléka számít rendszeres internetezőnek, Magyarország öt százalék. Ugyanakkor Magyarországon az internetezők kiemelkedően bíznak a világhálón megjelenő tartalmakban, miközben nemzetközi összehasonlításban a magyar internetezők között kifejezetten alacsony az online vásárlók, vagy banki szolgáltatásokat igénybevevők aránya. Mindezek mellett a 25 év alatti magyar fiatalok szinte azonos arányban használói az Internetnek mint külföldi kortársaik, és nagyrészt ugyanúgy is használják a világhálót.⁶⁵³

58. A Budapesti Műszaki Egyetem Információs Társadalom- és Trendkutató Központ e-közigazgatásról szóló éves jelentése szerint a magyar lakosság érdeklődik az e-közigazgatási szolgáltatások iránt, minden negyedik internetező kapcsolatba lép valamely közszolgáltatást nyújtó szervvel online módon. Az Európai Unió 27 tagállamának átlaga 28 százalék, Magyarország tehát az európai összehasonlításban is „megállja a helyét”. A negyedik alkalommal megjelent jelentés a gazdasági válságra is felhívja a figyelmet, rámutatva, hogy a

⁶⁵¹ Ön hedonista fiatal vagy befutott értelmiségi? Nyolc jellegzetes fogyasztói csoport különböztethető meg Magyarországon. Portfolio, nov. 26., <http://www.portfolio.hu/cikkek.tdp?h=17&k=3&i=106614>

⁶⁵² Ismét a gyermekeket kérdezett az NRC Piackutató. 2008. december 4. 14:04, BTL.hu, nrc.hu/termekek/vmrkids

⁶⁵³ A magyar internetezők kiemelkedően bíznak a világhálón megjelenő tartalmakban. 2008. december 09. 14:05. MTI, STOP

világgazdasági gondok közepette felértékelődnek a közigazgatási front-office szolgáltatások, hiszen a bizalomépítésnek, az átláthatóságnak, az elszámoltathatóságnak, valamint a felhasználói elégedettség növelésének ez az egyik legfontosabb felülete. Az információs társadalom tekintetében Magyarország a leszakadó országok közé tartozik, az e-társadalom fejlődését jelző 52 mutató mindössze egynegyedénél haladja meg az unió tagállamainak átlagát.

Rosszul teljesít Magyarország a vállalkozásoknak nyújtott közszolgáltatások teljes mértékben online elérhetőségében, a vállalkozások e-számlázásában, az online beszerzésekben, és a banki szolgáltatások lakossági internetes használatában, bár a közszolgáltatások működésének színvonala, hatékonysága közvetlen és erős hatással van a reálgazdaság teljesítményére. Magyarországon még mindig egyötöddel magasabbak az adminisztrációs terhek az uniós átlagnál, éppen az adminisztrációs terhek miatt csúszott vissza Magyarország a World Economic Forum 2008-as eredményei szerint a 47. helyre a tavalyi 38. helyről a vállalati versenyképesség terén. – állapítja meg a jelentés.⁶⁵⁴

59. A veszprémi Pannon Egyetem több ezer hallgatójának az adatai kerültek fel egy internetes oldalra. Itt közlik többek közt a lakhelyüket, a személyi igazolványuk számát, édesanyjuk nevét, e-mail címüket és az ezekhez tartozó jelszavakat. Az intézmény informatikai igazgatója és az informatikai biztonsági szakemberek vizsgálják, hogyan kerülhettek ki a személyes adatok. Egy honlapról értesült az egyetem vezetése arról, hogy az adatlopást a „Jézus Szíve Partizánbrigád” vállalta magára, s állítólag a kollégiumi jelentkezéssel kapcsolatos adatbázist „kapták el”.⁶⁵⁵

60. Az NRC Piackutató által készített E-Commerce Trend Report 2008 adatai szerint 1,8 millió magyar felnőtt próbálta már ki az online vásárlást, a trendeket figyelve pedig megállapítható, hogy négy év alatt megnégyszereződött azoknak a száma, akik életükben legalább egyszer vásároltak valamit a világhálón. Túlzás lenne azt állítani, hogy Magyarországon virágzik az elektronikus kereskedelem, de tény, hogy dinamikusan nő azok száma, akik kipróbálták már az online vásárlást, és ezzel párhuzamosan az internetes boltok is egyre nagyobb forgalmat bonyolítanak. A legfrissebb kutatási adatok szerint az interneten legalább alkalmanként vásárlók száma ma már meghaladja az egymilliót.⁶⁵⁶

61. Statisztikák szerint Magyarországon ma több mint 20 millió hírközlési előfizetői szerződés van hatályban és ezek jelentős részéhez hűségperiódus kapcsolódik. A fogyasztók számára sok esetben valóban kedvező hűségnyilatkozatok azonban bizonyos helyzetekben csapdát rejtene magukban, ezért fontos, hogy szerződéskötés előtt a fogyasztó alaposan tájékozódjon, ismerje meg a részleteket, és legyen tisztában a lehetőségeivel -- hívja fel a figyelmet ajánlásában a négy szervezet. A pontos tájékozódás érdekében azonban -- nem csak a szerződéskötés előtt, hanem a hűségidő lejártakor is -- mindent meg kell tennie a szolgáltatónak is, aki semmilyen eszközzel nem kényszerítheti az előfizetőt a hűségi szerződés aláírására. A fogyasztók érdekeit is szem előtt tartó, a részleteket egyértelműen és pontosan tisztázó hűségnyilatkozatokat vár el a szolgáltatóktól Takács Péter, a hírközlési fogyasztói jogok képviselője -- derül ki abból a most nyilvánosságra hozott ajánlásból, mely négy állami szervezet; a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügy Minisztérium, a Nemzeti Hírközlési Hatóság, a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság és a Gazdasági Versenyhivatal együttműködésében született meg.

Az ajánlás szerint a szolgáltatóknak kerülniük kell az olyan egyoldalúan kikötött jogi és gazdasági feltételek alkalmazását is, amelyek korlátozzák a fogyasztók választási szabadságát, illetve csak aránytalan terhek vállalása mellett teszik lehetővé a

⁶⁵⁴ Minden negyedik magyar használja az e-közigazgatási rendszert. 2008. december 09. 15:01. MTI, hvg.hu

⁶⁵⁵ Súlyos visszaélés: egyetemisták adatai a neten. MTI, 2008-12-09 14:53, hirszerzo.hu

⁶⁵⁶ Utazást a hálón, kenyeret a sarki boltban vásárolnak az internetezők. Sija Marianna, nrc.hu/elemezsek. 2008. december 11.

díjcsomagváltást. A hűségnyilatkozatról szóló tájékoztatásban emellett egyértelműen meg kell határozni a kedvezmény mértékét és a cserébe vállalt elkötelezettség időtartamát (annak pontos kezdetével és végével együtt). Az ajánlás kikötné azt is, hogy a szolgáltató nem hosszabbíthatja meg egyoldalúan a hűségidőt az előző periódus lejártát követően. A cégeknek a fentiekről az Általános Szerződési Feltételek (ÁSZF) külön fejezetében közérthetően és egyértelműen kell rendelkezniük, a feltételeket pedig mind a honlapjukon, mind a díjszabásban szerepeltetni kell.

Takács a HWSW kérdésére elmondta, hogy a statisztikák szerint a hűségnyilatkozatok kapcsán beérkező panaszok fele a különféle internetes szolgáltatásokkal kapcsolatos, nagyjából ötödük a vezetékes telefonszolgáltatásokat, 16 százalékuk a kábeltelevíziós előfizetéseket, 12 százalékuk a mobiltelefonos előfizetéseket, 2 százalékuk pedig a mobilinternet-szerződéseket érinti.⁶⁵⁷

62. Az NRC Piackutató immár több mint másfél éve méri az internetes társadalom véleményét közéletünk állapotáról, és a közeljövőt illető várakozásairól. Áprilisban negatív rekordot jegyezhetünk fel, az akkori 17-es érték ugyanis minden addig mértnél alacsonyabb volt. A mélyrepülés még márciusban, a kormányválság idején kezdődött, de a kisebbségi kormányzás stabilitása jótékony hatással volt az internetezők közhangulatára, hiszen május végén az egy hónappal korábbihoz képest 5 egységgel magasabb értéket mértünk, júniusban és júliusban pedig további 2-2 pontot növelt az index értéke. Az elmúlt évekhez hasonlóan azonban – a nyári optimistább hangulatot követően – idén ősszel is visszaesett az index értéke: augusztusról szeptemberre 4 pontot csökkent, október végére pedig – minden bizonnyal a pénzügyi válság következményeként is – újabb 4 pontot esett. Novemberre az esés megállt, így a negatív rekord beállítását vagy újabb mélypontot nem jegyezhetünk fel, de az megállapítható: a netpolgárok tartósan rossz közhangulatban várják az év végét.

A jelenlegi helyzetre vonatkozó mutatóhoz hasonlóan októbertől novemberre két pontot csökkent annak az indexnek az értéke is, amely az egy évvel későbbi várakozásokat mutatja. Ez az index jelenleg 25 ponton áll, vagyis egy ponttal még mindig megelőzi a jelenlegi helyzet mutatóját, ami arra utal, hogy a netpolgárok nagyon kismértékű optimizmussal tekintenek a közeli jövőbe, és abban mindenképpen bíznak, hogy a jelenleginél rosszabbra nem fordul a helyzet. Némi javulást várnak az ország gazdasági helyzetében és – ezzel párhuzamosan – nemzetközi megítélésünkben is.⁶⁵⁸

63. Az Eurostat tanulmánya szerint átlagosan a vállalatok kétharmada üzemeltet weboldalt. Idén januárban a tíz vagy több embert foglalkoztató cégek 93 százalékának volt Internet-hozzáférése és 81 százalékának szélessávú Internet-elérése. Átlagosan a társaságok 64 százalékán van jelen a világhálón a 27 európai uniós tagállamban, valamint Izlandon és Norvégiában végzett felmérés szerint. Az Internet-hozzáférési listát Hollandia és Finnország vezeti, ahol szinte a vállalkozások 99 százaléka rendelkezik portállal. A harmadik helyen Dánia (98 százalék), a negyediken megosztva Belgium, Ausztria és Szlovénia (97 százalék) található. Csak öt tagországban alacsonyabb az arány 90 százalékánál, ezek Ciprus (89 százalék), Lettország (88 százalék), Magyarország (86 százalék), Bulgária (83 százalék) és Románia (67 százalék).

A szélessávú Internet-elérések számát tekintve Spanyolország, Franciaország és Finnország vezet egyaránt 92 százalékkal, Belgium 91, Magyarország 72 százalék. A legrosszabb a helyzet Lengyelországban (59 százalék), Litvániában (56 százalék) és Romániában (44 százalék). Dániában a vállalatok 87, Svédországban 86, Hollandiában 85, Finnországban 82, Magyarországon - Cipruskal holtversenyben - csak 48 százalékának van saját honlapja. Magyarországon a céges portálok 87 százalékán van termékkatalógus vagy

⁶⁵⁷ Kell a hűsészerződés, de tisztában kell lenni a buktatókkal. Írta: Koi Tamás, idő: 09:15. [HWSW] hwsz.hu

⁶⁵⁸ Netpolgárok: konzerválódott pesszimizmus, de még nem letargia. 2008. december 12. 09:01. 2. Több mint két éve nem látták ilyen rossznak az ország helyzetét. 3. Bíznak benne, hogy nem romlik az anyagi helyzetük. 4. Az intézmények presztízse szinte változatlan. hvg.hu

árlista, 22 százalékan online rendelési lehetőség, 20 százalékan állásajánlat és internetes jelentkezési lap, valamint 4 százalékan online fizetési lehetőség. A háztartások Internet-eléréseit vizsgáló felmérés szerint Magyarország a középmezőnyben végzett.⁶⁵⁹

64. A Szonda-Ipsos és Gemius közös (gemius/Ipsos Audience, gIA) online közönségmérés októberi adatai azt mutatják, hogy jelentősen megnőtt a pénzügyi világválság hatására a gazdasági oldalak, illetve a nagy hírportálok gazdasági rovatainak látogatottsága. Októberben ezek az oldalak több mint másfél millió embert, a 15 év feletti, legalább havonta internetező lakosság közel felét vonzották, ami szeptemberhez képest 10 százalékos növekedést jelent. A látogatószám növekedése mellett az oldalakon eltöltött idő is megnőtt, így a napi.hu-n 25-ről 45 percre, a portfolio.hu-n 40 percről 1 órára emelkedett az egy látogató által átlagosan eltöltött idő. A mért gazdasági oldalakon egyébként összességében átlagosan valamivel több, mint egy órát töltöttek az internetezők októberben, akik között felülreprezentáltak a felsőfokú végzettségűek, a nagyvárosokban élők és a magas társadalmi státuszúak. A portálok keresztlátogatottságának vizsgálata azt mutatja, hogy az index és az [origo] gazdasági rovatai mellett a figyelőnet és a hvg.hu tartozik a legnagyobb - és egyben a legnagyobb exkluzív olvasói körrel rendelkező - gazdasági oldalak közé.⁶⁶⁰

65. Hatévi növekedés után 2007-ben csökkentek a lakosság távközlési kiadásai. A magyar lakosság reálértékben számítva kevesebbet költött telekommunikációs eszközökre és hírközlési szolgáltatásokra, mint az előző évben. A GKleNET, a T-Home és a T-Mobile közös, „Jelentés az Internet-gazdaságról” című decemberi gyorsjelentése szerint 2007-ben csökkent a telekommunikációs költségek teljes fogyasztói kosáron belüli súlya is. A KSH háztartás-statisztikai adatai alapján a 2000-2006 közötti, 5 százalékról 7,1 százalékra történő folyamatos emelkedés után 2007-ben a növekedés megtorpant, és 6,8 százalékra esett vissza. A gyorsjelentés szerint a növekedés megszakadását egyrészt a magas, 8 százalékos 2007-es infláció, másrészt a telekommunikációs eszközök és szolgáltatások árszínvonalának csökkenése okozta.⁶⁶¹

66. Hazai IT-álláspiaci körképet készített Fekete Gizella (Business Online © 2008). Eszerint változtak az elmúlt néhány évben az IT-állások betöltésénél elvárt kompetenciák. A szakmaiakon túl kiemelten a nyelvi és a személyiséggel összefüggők. A szakmai kompetenciák tekintetében vegyes a kép, az elvárások erősen cégméret- és pozíciófüggők. Sorra véve az állásokat, kezdjük a fejlesztőkkel, programozókkal. Megnőtt a legfrissebb technológiákban járatosak (Java, J2EE, .net stb.) árszínvonaluk, ezek a meghirdetett állások csaknem háromnegyedében, kiemelten az informatikai cégek körében keresettek. Modori Adrienn ezt az outsourcingban végzett egyedi fejlesztések bővülésével magyarázza. A jelentős részen az informatikát felhasználó ügyfélkörű Kelly Services a növekedés okaként a programok multinacionális cégeknél elvárt naprakészségét, a legújabb technológiákra való átültetését említi. Az állásközvetítők ilyen irányú keresésének jelentős hányadát a bankoknak és pénzintézeteknek dolgozó IT-cégek generálják. Míg a korábban preferált fejlesztői környezetekben jártasak ma már inkább a felhasználók, kiemelten a pénzintézetek körében keresettek. A rendszergazdák, rendszermérnökök között a Windows- és Unix-kompetenciájuk iránt van nagyobb igény. Jelentős, a kompetenciákat erősen érintő elmozdulás az üzleti tudással rendelkező informatikusok felértékelődése. Fejlesztőktől, de rendszermérnököktől is elvárt az üzleti oldallal, a felhasználókkal való szót értés, az üzleti problémák, kívánságok megértése, az üzlet és az informatika érdemi, a megoldást elősegítő párbeszéde. Kóthay Péter a fentiek mentén kialakulóban lévő, a fejlesztői és az üzleti elemzői tevékenységek konvergenciájából eredő új munkakört is említi. Az üzleti oldallal szót értő fejlesztők,

⁶⁵⁹ A magyar cégek felének van honlapja. 2008. december 12. 06:11., Berta Sándor, Eurostat, sg.hu

⁶⁶⁰ gIA: Válság az Interneten. 2008-12-16. szondaipsos.hu

⁶⁶¹ Tavaly hatévi növekedés után először csökkentek a lakosság távközlési kiadásai. 2008.12.20. 08:03. MTI Sajtóadatbank, prim.hu, Business Online, 2008. december 21. 17:00

megteremtve a közvetlen kétoldali párbeszéd lehetőségét, eséllyel csökkenthetik a féleértések miatt korábban félresiklott fejlesztéseket, rendszerbevezetések számát. Ma már ugyanez az elvárás a bevezetett rendszereket üzemeltetőkkel szemben is. Projektvezetőket fejlesztési munkák koordinálásához keresnek, tőlük elvárt a programozói tapasztalat. Nagy értékű projektekre, több rendszer egyidejű bevezetésére is keresnek, nyilván más kompetenciákkal, projektvezetőket.⁶⁶²

67. Az Infonia közlése szerint Magyarország: még mindig leszakadó információs társadalom. Az Európai Unió tagállamainak információs társadalmi rangsorára vonatkozó összehasonlító adatok statisztikai elemzések útján születtek: az összes figyelembe vett mérőszám európai uniós átlagát 0-nak tekintették, majd ettől pozitív illetve negatív irányba helyezték el az átlagot meghaladó, illetve az átlag alatt maradó összesített értékeknek megfelelő jelzéseket. A legkevesebb fejlett országoknál az indikátorok több mint 75%-a az átlag alatt van. Ilyen Bulgária, Ciprus, Görögország, Lengyelország és Románia, de majdnem ugyanebbe a csoportba sorolható: Szlovákia, Magyarország, Olaszország és Litvánia. Dánia, Finnország, Izland, Hollandia, Norvégia és Svédország esetében a pozitív illetve negatív tartományok egyaránt az átlag felett helyezkednek el, azaz a figyelembe vett összes jelzőszám több mint 75 százaléka meghaladja az átlagot. Az élvonalban van Ausztria, Belgium, Németország, Franciaország, Luxemburg és az Egyesült Királyság. Esetükben az összesített adatoknak megfelelő jelölőnégyzet kevesebb mint egynegyede van az uniós átlag alatt.

Magyarország lemaradásokkal küzd, a teljesítménymutatók jóval az EU átlaga alatt maradnak. Tovább lépést a fejlődésben az IKT szektor erősítése, a rendszeres Internet-felhasználók számának növelése, valamint a lakosság e-készségének növelése jelenti. A szélessáv használata 2008 elejére 15 százalékra nőtt, de ez még mindig az EU átlag alatt van, ami 20 százalék (ráadásul ez az arányszám 2010-re 30 százalékra kell hogy emelkedjen). Ma az Internet-kapcsolattal rendelkező háztartások 86 százalékában szélessávú Internet van, ami viszont meghaladja az EU átlagot, ezáltal az előző évhez képest a rangsorban Magyarország 3 helyezéssel előrébb került. Az online szolgáltatások igénybevételének üteme gyorsabban nő, mint a tagállamokban általában. Az Internet–telefonía és videokonferencia használatban fejlődés tapasztalható, a 15. helyről a 9. helyre lépett az ország.

Magyarország nagy IKT szektorral rendelkezik, gyakorlatilag az exportjának egynegyedét ez a terület teszi ki, de nem arányosan fektet be a szektort érintő K+F-be. A vállalkozások összekapcsolása, az e-üzlet és e-kereskedelem viszonylag alacsony fejlettségi szinten van. A magyar e-közigazgatási szolgáltatások teljes online elérhetősége 2004-2006 között elérte az EU átlagát, de az érték alig változott, így az európai uniós átlag alá kerültünk. Az állampolgárok és a vállalkozások által igénybe vett online szolgáltatások száma jelentősen növekedett 2007-ben, de még mindig az átlagérték alatt van. Az Európai Bizottság kiemelten kezeli a legnagyobb hatású szolgáltatások fejlesztését, amelyek közé elsősorban a határokon átnyúló elektronikus személyazonosítás, az elektronikus aláírás, a közbeszerzés, valamint az online adózást sorolják. Az utóbbi kivételével Magyarország jelentős lemaradásban van ezeken a területeken. Visszatérő probléma, hogy a 20 (Magyarországon 27) kötelezőnek tekinthető online közszolgáltatáson kívüli – a felhasználói igényeket és elvárásokat figyelembe vevő további – szolgáltatás-bővítés szinte egyáltalán nem valósul meg sem az államigazgatás, sem az önkormányzatok esetében. Pedig az Unió által mért, vizsgált 20 online alapszolgáltatás körülbelül a közigazgatási szolgáltatások mindössze 14-15 százalékát teszi ki.⁶⁶³

68. Végezetül egy hazai magán Internet-statisztika következik. 2008-ban az internetezők több mint 80%-a már vásárolt valamit a világhálón. A lakosság 25-30% -a rendelkezik alapvető számítógépes és internetes ismeretekkel. Valamivel több, mint 300 ezer ECDL képesítést adtak ki. Az NHH szerint a hazai szolgáltatók több mint 200 ezer új előfizetéssel növelték

⁶⁶² Fekete Gizella. Copyright Business Online © 2008

⁶⁶³ Magyarország: még mindig leszakadó információs társadalom. http://www.infonia.hu/einclusion/infonia_einclu_hirlevel_tizedik_szam.txt

ügyfélkörüket. Ez az év közepén már azt jelentette, hogy 100 emberre 116 mobiltelefon jut. A BSA szerint 42% ma a kalózszoftverek aránya. Az Interneten a legnépszerűbb napilapok 2008-ban: Blikk, Metro, Népszabadság, a menedzserek körében: Origo, Index, portfolio.hu. A KPMG tanácsadó cég jelentéséből kiderül, hogy Magyarország nincs benne a 30 legvonzóbb befektetési célpontnak tekintett ország között. 2008 első felében közel 9.000 terrabájtnyi tárolókapacitást értékesítettek. Magyarországon a 14 évesnél idősebb lakosság 49%-a rendelkezik internettel.⁶⁶⁴

---

⁶⁶⁴ Miklovicz Norbert: Internet-vállalkozás a semmiből. EBook, az internetvallalkozas.com alapító főszerkesztője. Prim.hu, jan. 1., <http://hirek.prim.hu/cikk/70872/>

III.rész: A nemzeti stratégia információ- és kommunikációpolitikája (posztmagyar társadalomkép)

a) A nemzeti stratégia információ és kommunikációpolitikája

1. Az ún. nemzeti stratégia érvrendszere ⁶⁶⁵

1.1 A nemzeti stratégia mint olyan

Minden nemzetnek van stratégiája, Magyarországot nem számítva, nekünk „társadalmi programunk” van, amely azonban csak a társadalom negyedét-ötödét kedvezményezi. A nemzeti stratégia a nemzet megtartó és megerősítő szerepéből indul ki, mint ahogy a társadalom alapvető feladata is az, hogy az egyén, a kis- és nagyközösségek megmaradását biztosítsa (a magyar társadalom ennek már nem tud eleget tenni).

A nemzeti stratégia igényli a számvetést, a mérleget, a jelen idejű állapotokkal való elszámolást, hogy a jövőbeni törekvések irányát meghatározhassuk. A nemzeti stratégia a lehetséges jövők felrajzolásával módot ad a nemzetnek, hogy sorsát befolyásolni tudja. A nemzeti stratégia ugyanakkor folyamatosan foglalkozni kényszerít a tradícióval, mert az arra érdemest be kell építeni a jövőbe, a meghaladottat pedig - konszolidált körülmények között - le kell választani a jelenről.

A nemzeti stratégia a kritika, az önmagunkkal való szembenézés, a jellel és a jövővel szembeni felelősség működtetésének programja!

a) A nemzeti stratégia terei

Magyarország jelenlegi válsága a társadalmi és a nemzeti progresszió szétválásában, a nemzeti programalkotó gondolkodás elsoványodásában vagy fantáziátlanságában, a kis és nagyközösségekkel szembeni, a nemzettel szembeni felelősség nem vállalásával, a nemzeti keretek - állam, társadalom, kultúra - karbantartásának és modernizációjának sorozatos elmaradásában ragadható meg.

Magyarország súlyos válsága összetett intézményi és rendszerválság, amelynek kezelését illetően semmi esetre sem lehet a gazdasággal kezdeni, pontosabban a gazdasági válság (eladósodás, a termelés gyengesége és alacsony színvonala, az ipari és munkaerő-szerkezet elavulása stb.) csak következmény.

A prioritásokat tekintve a magyar állam válságát kell első helyen említeni, majd a társadalomszerkezet hátrányossága, végül a nemzeti tudat állapota következik, az említett válságtémák rendezése nélkül semmilyen programot nem lehet végrehajtani.

1.2 A nemzeti stratégia központi témái – a) A nemzeti öntudat helyreállítása

A természetes nemzeti azonosulás normális esetben egy nemzet 90-95 %-át jellemzi, illetve 30-35% mutat tudatos azonosulást, 5-15% nyilvánít teljes közönyt általában a nemzeti tartalmakkal, azok hangsúlyozásával kapcsolatban. Az azonosulás lehetőségét biztosítandó minden normális államnak-országnak van nemzeti programja, szorosan vett nemzeti fogalmak alapján a nemzeti múlt (tradíció, kultúra) karbantartása, a jelen idejű képviselő (mindenekelőtt az állami hatalomgyakorlás szimbólumrendszere stb.) ellátása, a jövőtervezés (nemzeti stratégia) alapjai miatt. Az említettek összességében a nemzeti öntudat táplálói, amelyek mindig olyan mértékben válnak tudatossá (érzékeny), amennyire azt a történetek igénylik. Magyarországon a millicentenáriumi eseményekkel szembeni mérhetetlen közöny, az átalakulás programtalansága, a lehetséges jövők szempontjából egy alternatíva nélküli út erőltetése mutatták, hogy valami nincs rendben.

⁶⁶⁵ Csorba József: Az ún. nemzeti stratégia érvrendszere. IFTI, 1994, 2002, 2006. p.120; gondola.hu, 2008. január 8. 08:39. Gondola Egyetem előadások

b) A nemzeti minimum lefektetése

A nemzeti tudat érzelmi tartalmait mellett értelmi tartalmaknak is lenni kell, amelyek a nem ünnepi pillanatokban, a mindennapi (gazdasági, társadalmi stb.) életben is minimális egyetértésre, egyet akarásra ösztönöznek. Ma minden tudásunkkal, a mindennapi életünk szervezésével a mind egyedibb érdekek megjelenítését szorgalmazzuk mint a politikai véleménynyilvánítás és érdekmegjelenítés netovábbját, ami helyes, ha a közösségszerveződés, illetve a közösségi érdekek képviselőitnek alapjait is ilyen határozottsággal egyengetjük.

c) A közösségi (nemzeti, társadalmi) szolidaritás helyreállítása

A nemzettudat helyreállítása, a progresszív nemzeti tartalmak meghirdetése, a súlyos megrázkódtatásokat jelentő társadalomépítő programok megvalósítása nem lehetséges a közösségi szolidaritás helyreállítása, megerősítése nélkül. A kis- és nagyközösségek, a lakóközösségek, faluközösségek, szakmai közösségek, generációs közösségek stb. létrejöttével az érdekközösségek is kevésbé pejoratív minősítésűek lesznek, az inkább értelmi alapon motivált mint érzelmi csoportosulásoknak is nagyobb szerepet kell kapniuk. Ugyanakkor a nemzeti minimumnak érvényesülnie kell a gazdasági viselkedésben is: a minden áron haszonmaximalizáló racionális viselkedéssel szemben a nemzeti érdekek követését és érvényesítését minden szín alatt biztosítani igyekvő szemléletre nevelésre is nagy súlyt kell fektetni.

d) A generációs igazságosság helyreállítása

A nemzeti minimum követésével érvényesülő nemzeti érdek megköveteli a generációs igazságosság helyreállítását is, amennyiben véget kell vetni annak a szemléletnek, amely mára mintegy 150 Md USD értékű társadalmi adósságot tolt ki a jövőbe, amelyet a jövő generációknak kell majd ledolgozniuk. A társadalmi adósság ledolgozására, a magyar társadalom fenntartó erejének megerősítésére kell szövetséget kötni minden arra szándékos mutató, és tenni tudó politikai és társadalmi erőnek, s a közönyösök és elmaradók ellenére is neki kell látni a lehetséges jövő kidolgozásának, a modernizációs alapok megteremtésének. A nemzeti stratégia legfontosabb része lehet egy „Magyarország 2025-ben modernizációs program és törvény”, amely a nemzeti megújulási készségek és a fejlesztési források szervezésével fogja a jövőt megalapozni.

1.3 A nemzeti stratégia prioritásai - e) A magyar állam szerepének helyreállítása

Az állam szerepének újragondolása nyomán haladéktalanul hozzá kell kezdeni az állam gazdaság-, társadalom- és politikaformáló funkcióinak megerősítéséhez a demokratikus normák és törvényesség alapján. Az állam intézményrendszerének korszerűsítésével a szakmai vétó szintjeit helyreállítjuk, s azzal a felelősség nélküli politikai döntések körét is korlátozzuk.

f) Az emberi erőforrások számbavétele

E téren jelennek meg legnagyobb problémáink és tartalékaink is, amennyiben a szocializmus fogyasztásra tervezett társadalom volt, ezért akut veszélyeivel (a gyermektelenséggel, az eltartottak/aktívak arány felborulásával, a generációs egyensúly felborulásával) foglalkozni kell. A humán erőforrások (iskolázottság, munkakészségek) képezik versenyképességünk zálogát is, ezért a humán szférából való töркеkivonás gyakorlatával azonnal szakítani kell.

Összefoglalóan: egy hatékony államban dinamikusan növekvő-fejlődő nemzeti létmodell követésével meg kell állítani a mai népességügyi és demográfiai trendeket.

g) A modernizációs program

A nemzeti stratégia alapján megfogalmazott modernizációs program egyrészt a felzárkóztatás (utolérés), másrészt az EU-harmonizáció programja. A nemzeti stratégia szellemében készült konzervatív nemzeti jövőképnek egy hosszú távú modernizációs programra van szüksége, amely a nemzeti érdekeket szem előtt tartva egyrészt felzárkózási (ipari szerkezetváltási, technológiaváltási stb.) program a fejlett világ követésére, másrészt a magyar tradíciók feldolgozásával a lehetséges jövők közép- és hosszú távú megvalósításának programja is.

1.4 A modernizációs program szerepe - h) A program politikai tartalma

Jelenleg Magyarországon egy szűk érdekcsoport hatalmát a EU-normákhoz hasonító politikája szellemében nem a magyar állam modernizálása folyik, hanem a külföldi és belföldi érdekcsoportok kizárólag haszonelvű (a fizetőképes kereslet után haladó) fejlesztési politikája érvényesül, aminek következtében az ország háromfelé szakadása ténykérdés. Következésképp az alternatív programnak a következő globális témákban kell irányt mutatnia.

i) Az állami szerepek újra- és átértelmezése

Az állam szerepének újraértelmezése kapcsán a szakértők abból indulnak ki, hogy a magyar állam fokozatosan korszerűtlenné vált az elmúlt hatvan évben, három modernizációs világhullámból maradt ki s a kádárizmus utolsó évtizedében lényegében szétesett. A pártállam a szakmai vétő szintjeit semmisítette meg, helyettesítette azt a felelősség és szakszerűség nélküli politikai testületi döntéssel. A tarthatatlan állapotokon változtatni akaró Antall-kormány kezdeményezéseit a Horn-kormány nem vitte tovább, illetve felszámolta (gondoljunk pl. a miniszterelnökség kancellária típusú átalakításának kezdeményeire).

Minden összegzett tapasztalat arról szól, hogy az átmeneti társadalmak modernizálása csak az állam segítségével képzelhető el. Ebből következően többek között a következőkben kell lépni: - az állam politika-, gazdaság- és társadalomszervező funkcióinak helyreállítása, - az új államigazgatási szerkezet (új ágazati minisztériumok és profilok) megteremtése, - az új magyar állam kiemelt feladatainak - mint a demográfiai trendek megfordítása (a munkaerő-újratermelés helyreállítása, az elöregedés és a korai halandóság megállítása) stb. - kidolgozása, - a magyar állam nemzetközi környezetének leírása (új geopolitika fogalmazása).

j) A politikai feltételek megteremtése

A programalkotók a polgári köztársaság keretei közötti legteljesebb politikai közéleti nyitottságot képzelik el, amennyiben a meghatározó politikai erők a nemzeti minimumot kötelező, konszenzusképző alapnak tekintik. Azonban szükségesnek látják hangsúlyozni a nemzeti politika mint napi politikai gyakorlat követését, ami folyamatos és állandó összevetéseket jelent a világgazdasági, világpolitikai kihívások és a nemzeti érdekeink között. Ebből következően többek között jelentős változásoknak kell következni: - a politikai intézményrendszer működése bírálatában, - a polgári köztársaság középjebb és jobbközép erői programalkotó tevékenységében, - a Parlament és a Kormány korszerűsítésének programjában.

k) A gazdasági programalkotó gondolkodás

A programalkotók a nemzeti stratégia szellemében elutasítják a szocialista válságmenedzselés többszörösen megbukott változatait, de az importált neoliberais gazdaságpolitika média

gerjesztette és a forró pénz vezérelte konjunkturális folyamatok hozadékát gyorsan konvertáló gyakorlatát is. Világosan látják ugyanis azt a helyzetet, amelyben a hatalomban folyamatosan jelen levő korábbi nomenklatura-csoportok finanszírozni tudnak egy, a reálfolyamatoktól elszakított gazdasági gyakorlatot, de ez a rendszer már csak a társadalomnak mintegy egytized részét kedvezményezi. Mindenestől elutasítják azt a politikát, amelynek eredményeként a nemzetközi pénzvillág fórumai a régió első vonalában rajzolták meg Magyarország helyét, miközben az átfogó gazdasági és társadalmi indikátorok alapján mérlegelő hazai és nemzetközi tényezők szerint a fejlődő országok között is az elmaradók közé sorolódunk. Ebből következően felül kell vizsgálni többek között a prioritásokat, az ipari szerkezetváltási politikát, az innovációpolitikát, az exportorientációt, nem utolsósorban az agrármodernizációt.

1.5 Társadalmi modellezés

A magyar társadalom kudarcossága, következésképpen szorongásossága súlyos szimptomákat leplez. Ha igaz az, hogy a deviánsok a társadalomtól betegek, akkor a mai magyar társadalom a melegágya az alkoholizáló, drogos, öngyilkos hajlamú kilengőknek. A magyar társadalom ma programozottan termeli a devianciát, mert az össztársadalmi szabályozatlanság, a mindennapi élethez szükséges normák és értékek felrúgása, a hatalom tekintélynélkülisége nem csak felszínre engedte, de tombolni hagyja (sőt, ösztönzi is) a devianciákat, a szellemi és lelki torzulásokat.

A korábbi és eddigi kormánypolitika a politikai és a gazdasági stabilizációs törekvések oltárán feláldozta magyar társadalom további demokratizálódásának és modernizációjának lehetőségét.

A kádári társadalom meghatározója és jellemzője a nem folyamatos fejlődés volt, hanem mindig az előző korszak(ok) mulasztásait kompenzáló, visszaható, s azzal az aktuális korjelenségekkel szemben ritmuszavarban lévő fejlődés volt, amely a tudatban is súlyos zavarokkal, hamis alternatívákkal, mítoszokkal járt együtt, és - stílusosan szólva - az anyagi erővé váló tudatnak a gazdaságra való visszahatása e nemkívánatos fejlődést stabilizálta.

A magyar társadalomnak alapvető gondja ma az, hogy miként tudja rendezni XX. századi történelme során felgyülemlett adósságait, s miként tud nekiindulni a XXI. századnak. Ebből következően foglalkozni kell olyan témákkal, mint: - a gyermektámogatási és ifjúságpolitika, - az elöregedő társadalom problémája: nyugdíjaspolitika, - a refinanszírozott szociálpolitika: társadalom- és eü-biztosítás, - a nemzeti oktatás-, nevelés- és egészségpolitika.

A mérlegkészítés és tervezés

A távlatos programkészítéshez országmérleg és jövőképek kellenek, ezért a mindenkori programalkotók első feladata a mérlegkészítés. A mérlegkészítés a rendszerszemléletű programkészítés logikáját követi, ami összevetésekre ad alkalmat s kizárja az olyan megközelítéseket, amelyek a kizárólag (szűkített) pénzügyi indikátorokra épített sikermérlegeket produkálták, miközben az átfogó gazdasági és társadalmi indikátorokkal készült mérlegek egy fokozatosan leszakadó ország képét mutatták.

Az országmérleg egyrészt statisztika és tényinformáció, másrészt joganyag gyűjtését, harmadrészt politikai érvanyag készítését jelenti. A politikai érvanyag logikai vezetője, hogy az elmúlt 5-7 évtizedben Magyarország távolodott Európától, a szocializmus szándékosan elszigetelte az országot az európai folyamatoktól (majd a posztkommunista-újszocialista hatalom annál nagyobb vehemenciával próbálta az EU-hoz csatolni az országot), ezért a különböző nemzetközi kötelezettségekhez közelítés előtt szigorú állapotjelentést kellett volna készíteni az államról (a nagy nyilvántartó, rendvédelmi stb. rendszerekről, szervezetekről), a gazdaságról (termelési kapacitásokról és piacról), a társadalomról (a népegészségügyi

folyamatokról, iskolázottságról és munkakészségről mint a versenyképesség alapjairól), illetve fel kellett volna mérnünk, hogy milyen erőforrásokkal rendelkezünk.

l) Korrajz és revíziók

Az országmérleg olyan globális témák alapján építkezik, mint a világpolitikai és világgazdasági tendenciák 2000-ig (s azon túlra): a globális és regionális hatások térségünkre és országunkra nézve, valamint környezetérzékenységünk alakulása. Be kell mutatni Magyarország útját a második világháború után: fejlődését a szocialista táboron belül, helyzetének változását a fejlett és a fejlődő országokhoz képest, a hasonló adottságú országok között.

Bemutatásra vár a rendszerváltozás oka és értelme (a követendő rendszermodell szempontjából): azaz a folytatás (gradualizmus, szocializmus) vagy az újrakezdés (felzárkózási követelmények) dilemmája. A mérleg nem készült el 1989-1990-ben (vagy nem vált nyilvánossá), és nem tudtuk, nem tudjuk, hogy milyen messze vagyunk az EU-tól! Bemutatásra vár továbbá a fogyasztásra alapozott magyar társadalom, gazdaságpolitikai tévútjaink, a sokat (elsősorban elismerőleg) idézett ún. magyar modell rendszemléletű bírálata. Hiányzik a stratégiai és a legfőbb beavatkozási területek megjelölése: a népegészségügy, a termékenység kulturális korlátozása, a munkaerőreprodukció problémája, társadalmi hatékonyság, gazdasági versenyképesség, a humán erőforrások versenyképessége stb., mert ezekre a szocialista tudományosság elfelejtett rákérdezni és válaszolni.

m) Az országos információrendszer és mutatói

A statisztikai és tényinformációk gyűjtése, készítése, a szükséges számok összegyűjtése és hitelesítése maga is szemléletváltást jelentett volna a korábbi, rendszerszemléletet nélkülöző programkészítéshez használt statisztikai bázishoz képest. Az országmérlegnek s az annak alapján készülő programnak a hagyományos makrómutatók mellett, azokkal együtt a programgeneráló indikátorok széles körét kell tartalmaznia, többek között:

- az aggregált keresleti és kínálati mutatókat, mint pl. a GNP, személyi jövedelem és megtakarítás, fogyasztóibizalom-index, ipari termelési index, kapacitás-kihasználtság, új technológiákra fordított beruházási adatok, tőkemegtakarítás, termelésrendelés, leltári és értékesítési készlet-arányok, megkezdett lakásépítések száma;
- a munkaerő-mutatókat, mint a munkanélküliség, foglalkoztatottság, álláshirdetési index, átlagos heti munkaórák, átlag jövedelem, termelékenység, egységnyi munkaerő-költség, átlagos munkaórára jutó jövedelem index, foglalkoztatási költség index stb.;
- az infláció-mutatókat, mint pl. a GNP-ár deflátor és index, fogyasztóiár-index, termelőiár-index, import- és exportár-index;
- a pénzügyi mutatókat, közöttük a pénzforgalom jelzőszámait, az értékpapír-mozgást, a kereskedelmi és ipari bankhiteleket, a fogyasztói részletfizetési hitelt, az árfolyammozgásokat, a részvénytőkeindex és osztalékhozamokat;
- a kormányzati tevékenység mutatóit, a költségvetés egyszerűsített mérlegét és az adósságmérleget, a nemzetközi gazdasági rendben elfoglalt helyünk mutatóit (mint pl. a kereskedelmi egyensúly, fizetési egyensúly, nemzetközi befektetési besorolás, a hazai valuta értéke), általános gazdasági jóléti mutatókat (köztük a jövedelemeloszlást, a szegénységmutatókat, a vállalkozásindítást és bukásokat, a mezőgazdasági vásárlóerőt).

Az EU-harmonizáció szellemében a statisztikai rendszerünket az éves mérlegkészítés, a kormányciklusonkénti országmérleg-készítés nevében lényegesen összetettebb közgazdasági utalók felhasználására, az életminőség típusú indikátorok, gazdasági-társadalmi keresztutalók és teljesítmény-indexek, illetve a tételes adósságregisztrálás alapján történő regisztráláshoz kellett volna átforgatni. Az életminőség típusú indikátorok alkalmazása azonnal szembesített volna bennünket a valósággal, a fejlett világ normáival:

- mint az egyéni gazdasági jólét és közösségi boldogulás mutatói (köztük az ifjúsági munkanélküliség, az egy főre eső tényleges vásárlói jövedelem, az egy főre jutó

kiskereskedelmi forgalom, az adóteher-eloszlás, az egycsaládos lakás vagy otthon átlagos ára, 1.000kW/h villamos energia ára);

- mint a közbiztonság mutatói (köztük a belbiztonság értékelése, a jogsértések minősége és mennyisége, a tűzoltó és mentő szolgáltatások minősége, a bűnözési index, balesetek száma, a biztonsági szolgáltatások egy főre eső költségei);

- mint az egészségügy mutatói (a lakosság fizikai és mentális egészsége, az ellátó rendszer minősége, a korcsoportonkénti elhalálozások száma, csecsemőhalandóság, szívhalálok száma, öngyilkosságok száma, különösen fertőző megbetegedések száma, cigaretta és alkoholfogyasztás, a testgyakorlást folytatók száma stb.);

- mint az oktatási mutató (közoktatás teljes vertikumával, iskolázottság, hagyományos és elektronikus írástudás, iskolából kimaradás, oktatási költség egy diákra, tanárok átlagos fizetése stb.);

- mint a természetes környezet állapotának mutatói (víz, levegő, zöld terek és a vizuális környezet minősége, hulladékfeldolgozás, kirakat és reklámfelület-engedélyek száma, környezetgazdálkodási szakemberek száma, az egy főre eső hulladék stb.);

- mint a mobilitási mutatók (mint pl. a tömegközlekedés választhatósága, közlekedési idők, munkahely elérési idők);

- mint a társadalmi környezet mutatói (harmónia, családi élet, humanitárius szolgálatok, rasszizmus, gyermekbántalmazás, szociális segély, önkéntes segítés, óvodai férőhelyek száma stb.);

- mint a kultúra és rekreáció mutatói (szórakoztatás, sport, kirándulás elérhető volta, városi parkok, könyvtárak, állatkert ingyenessége stb.).

A nagyobb (összetettebb) közgazdasági tartalommal rendelkező keresztutalók alapján már régóta távolodunk a fejlődő országok második vonalától. E téren a GNP típusú mérés korrekciójával kapcsolatos mutatókat szokás emlegetni, mint a vásárlóerő-paritást az árfolyamingadozásokkal korrigálva, a jövedelemeloszlás nivellálódását, a háztartási munkavégzés mint termelés beszámítását, a társadalmi és környezetvédelmi költségek leszámítását a meg nem újuló erőforrásokkal együtt, az energia input/GDP arány mérését az energiahatékonyság és újrafeldolgozottsági arány miatt stb.). A szélesebb társadalmi indikátorok, mint pl. születési arány, népsűrűség, kormegoszlás, a kibocsátott szakemberek száma a kereslet arányában, a koraszülött-súly-magasság-arány, a napi kalória,fehérje-szénhidrát felvételi arány, az ivóvíz-gáz-csatorna ellátottság, az óvóhelyek elérhetősége és minősége, természeti-ipari katasztrófák esélyei, erőforrás-kimerülés a föld- és erdőterület szempontjából, nem utolsósorban új nemzetközi aggregátumok mutatják lesodródásunkat a fejlődés vonaláról (köztük a fizikai életminőség-PQLI, az alapvető emberi igények-BHN, a gazdasági jólét-MEW, a nettó nemzeti jólét-NNW, a humán fejlődés index-HDI).

A gazdasági és társadalmi együttes teljesítmény mutatók teljes egyértelműséggel mutatják a magyar állam és társadalom válságát, mint pl. a profitráta alakulása, a háztartási fogyasztás minősége és arányai, a gyermekek és a nyugdíjasok részesedése a fogyasztói kosárból egyfelől, az adósságszolgálat, az infrastruktúra-fejlesztési kiadások, a K+F források, az állami bevételek alakulása másfelől, s ha kiegészítjük ezeket az oktatás néhány adatával, vagy az egészségügy katasztrófális mérőszámaival, akkor csak egyféleképpen interpretálható mérleget kapunk.

Az országmérleg legfontosabb fejezete a jövőképek készítése szempontjából is a tételes és összesített adósságregisztrálás, amennyiben állítjuk, hogy a külső államadósság és a költségvetés belső adóssága mellett hatalmas társadalmi adósság (három-ötévi teljes nemzeti jövedelmünk) halmozódott fel az elmúlt évtizedekben az infrastruktúra rendszerek fejlesztésének elmaradásával.

A teljes adósságmérleg tételei a hasonított elszámolások, mint az államadósság, a központi költségvetés adóssága, a társadalmi adósság aránya, hozzá a minimálbér, minimálnyugdíj, az egyszeri reprodukció költségei, vagy a kultúrafogyasztási minimum küszöbe. Azután az állam adósságának és az adósságszolgálatnak növekedése fejlesztési célok, politikai célok, társadalmi nyomás miatt (adósságteher, adósságszolgálat, összes

állampapírkötelezettség). Majd a termelésre vetített adósság (az ágazatok terheinek eloszlása: ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás), az infrastruktúra adóssága (hard: közműszolgáltatások, szoft: oktatás és egészségügy), a vállalati adósságok (termelő és nem termelő szféra, közérdekű és magán, stratégiai vagy lakossági), a pénzügyi szektor adóssága (jegybanki, nagybanki, lakástakarék vagy más lakossági profil, kereskedelmi banki stb.), a háztartási (lakossági) adósság (jelzálog és ingatlan kivételével, rövid és közép lejáratú konjunkturális megszorítások).

1.6 Mérés, minősítés, tájékoztatás

A mérés és tájékoztatás, általában az állam makrokommunikációs szerkezetének és információs modelljének korszerűsítése létfontosságú, mert ez az ország EU-harmonizációjának is első feltétele: hogy azonos módon lássunk és értékeljünk. A jelenlegi mérési készségek és hajlandóságok egy „vannak még bajok, de összességében azért jól mennek a dolgok” jellegű kormányzati (ön)értékelésre jók, de a programkészítők a gazdasági és társadalmi indikátorok alapján, a nemzetközi összehasonlítások adatai alapján úgy látják, hogy bizonyos pénzügyi sikereink, vagy a termelékenységre vonatkozó kedvezőbb tendenciák ellenére Magyarország pozíciói 2000 után folyamatosan romlanak, folytatódik a cserearány-romlás, amit elsősorban az energiakiszolgáltatottság, és az exportkényszer (egyben importkényszer) táplál, ezért különösen fontosnak tekintjük a versenyképességi mutatókkal való állandó összevetéseket.

A kormányzati szerepvállalásban döntő fordulatnak kell jönni: a belföldi államkiadások csökkentésének lépéseivel, a deregulációs lépésekkel egyidejűleg az állam korszerűsítésének, új szerepei megerősítésének, az új bürokrácia kialakításának megoldásait keressük, a társadalmi adósságnymás megszüntetése, határozott inflációellenes politika, a pénzromlás megállítása, a fejlesztési források szervezése révén. Adat- és információforrások a kormány, illetve a MeH, a minisztériumok mérlegei, valamint a 2000-ren túlra tekintő tanulmányai, továbbá a megyei KSH-hivatalok, a megyei (regionális) területfejlesztési tanácsok, a megyei (regionális) vállalkozásfejlesztési fórumok, az APEH-igazgatóságok, a Tébé-önkormányzat, az MTA regionális kutató intézetei, a TÖOSZ, az OKKH, a megyei önkormányzati hivatalok adatszolgáltatásai elegendőek a szükséges revíziók megalapozásához.

b) A magyar nemzeti krízismodell információs és kommunikációs absztrakciója

2. A nemzeti stratégia alapjai

2.1 Nemzeti érdek: progresszív nemzeti tartalmak

2.1.1 Nemzeti érdek és ideológia

2.1.2 Nemzeti érdek és kölcsönhatások

2.1.3 Nemzeti érdek: társadalmi ár, társadalmi ellenőrzés

2.1.4 Nemzeti érdek és a demográfiai tényező

2.1.5 Nemzeti érdek: a magatartás nem ésszerű, hanem kulturális

2.2 A nemzeti krízismodell formálódásának évei

2.2.1 Nemzeti tudattartalmak (1970)

2.2.2 A nemzeti hatalom szerkezete (1980)

2.2.3 A társadalmi formaváltás nemzeti tartalmai (1990)

2.3 A posztmagyar paradigma (1991-1996)

2.3.1 A nemzeti azonosságtudat új tartalmai

2.3.2 Politikai patthelyzet: a csapda bezárul
2.3.3 A nemzeti politika esélyei (2000 után)

2.1 Nemzeti érdek: progresszív nemzeti tartalmak

„Mindent, ami úgy kezdődik, hogy nemzeti, vissza kell helyoznunk funkciójába! Anélkül, persze, hogy egészségtelen méretűvé nagyítanánk bármiben is. Irtózatosan nagy feladat, hallatlanul felelősségteljes munka, és legnagyobb veszélye a halogatás. Ugyanakkor, csak nagy türelemmel és fokozatossággal lehet a nemzeti eszme szerepét helyreállítani, progresszív nemzeti tartalmakat meghirdetni, a retrográd tradíciókat leépíteni.

Ha a revíziónak, és a fokozatosságnak nem sikerül továbbra sem érvényt szerezni, ha nem tudunk progresszív nemzeti célokat a közösségi mozgósítás szolgálatába állítani, akkor a nemzeti eszme túlfeszülése ismét csak valami szélsőségesben fog kirobbanni, fenyegetettség-élményben fog rögzülni: Azaz inkább pusztítva igyekszik/próbálja megőrizni, mint építve fenntartani mindazt, ami nemzeti.”

2.1.1 Nemzeti érdek és ideológia⁶⁶⁶

„A nemzetek fejlődése és jóléte kísérleti dolgok. Bármely ország gazdasági növekedésének iránya és lendülete kudarcba fulladhat, amennyiben a nemzet megengedi vezetőinek és lakóinak, hogy rövidlátó lépéseket tegyenek, amelyek fejlődésüket távlatban nem segítik.”⁶⁶⁷

A nemzeti eszme és nemzetsors alakulása ciklikus folyamatok eredménye, úgymint nemzeti megújulás, és nemzeti sorvadás. A nemzetföltés gondolata is ebből meríti erejét, nem pedig egyszerűen „kisnép” voltunkból. Környezetünk történelmi államalkotó politikai tényezőinek expanziós erőpróbája voltunk mindig, és a legerősebb államisággal bíró, hegemon törekvések állandóan erodálták a magyar államot. A magyar állam biztonságát fenyegető katonai, gazdasági, vagy politikai hatások (befolyások) mindenkor kiválthatták a nemzeti eszme felerősödését, ami viszont nem mindig járhatott nemzeti megújulással, ellenben felerősíthette a történelmi-kulturális tradíció retrográd tartalmait. Másfelől, a gazdasági és a politikai folyamatok mindig együtt járhattak társadalmi megújulással, a társadalmi megújulás azonban láthatóan nem jár együtt nemzeti megújulással.

A „nemzeti kereteken” alapuló államalkotó törekvések ideje – nagy, hullámzó ciklusok után – nem áldozott le. Azok az eszmék, amelyek a nemzetállam teljes eljelentéktelenedését jövendölték, nem állták ki az idő próbáját. Ezért Magyarországnak is meg kellett (volna) fogalmazni, időről-időre – mindig az adott kor kihívásainak megfelelően – a nemzeti eszméjét, nemzeti érdekeinek korszerű képviselését.

Magyarország mai, de több évtizedes problémái megfogalmazhatók az egyidejű társadalmi megújulás és a nemzeti sorvadás dichotómiájában is. A nemzeti megújulás az egyidejű nemzeti és a társadalmi progresszió függvénye, a magyar társadalom azonban a nemzeti (1950-1989), majd a társadalmi progressziót (1980-2008) is nélkülözni kénytelen a politikai normatíva miatt.

Egy állam politikai és társadalmi szervezetei különféle módon viszonyulhatnak a nemzeti eszméhez, de tartósan nem hagyhatják figyelmen kívül, már a történelmi és kulturális tényezők miatt sem. A nemzeti eszme ideológiai-politikai – netán kulturális – jellegű lefojtása akár célszerűságből, akár csak balfogásból eredően, figyelmen kívül hagyja azt aényt, hogy a nép vallja és aszerint viselkedik. Számolni lehet és kell vele, mint a közösségi mozgósítás hatalmas és állandó tartalékával, de úgy is, mint olyan determinánssal, amely esetenként a fejlődés szempontjából irracionális cselekedetekben nyilvánul meg.

Nálunk, e problémakomplexum jellegzetessége az, hogy a politikai és a társadalmi normatíva konfrontációban volt/van a történelmi-kulturális tradícióval. Nemcsak elhanyagolta a nemzeti eszmét (amikor világviszonylatban a nemzeti eszme felerősödésének lehettünk,

⁶⁶⁶ Csorba József: Nemzeti érdek. Előtanulmány, in: Retroaktív, 1979-1980. Budapest, kézirat, p.120

⁶⁶⁷ Erről bővebben A.W.Clausen: The growing cancer of protectionism. West-Ost Journal, 1979, 1.sz. p.38-51.

vagyunk tanúi), de részben tagadta, tagadja is, ami nemcsak önmagában veszélyes, de a társadalmi tudatban is retrográd nemzeti tartalmakat erősít fel a nemzeti eszme feltétele okán, akkor, amikor pedig bizonyos tradíciók már gátjává váltak a fejlődésnek, és nagy megfontoltsággal, progresszív nemzeti tartalmakkal kellene felváltani azokat.

E dilemmával minden társadalom találkozik a fejlődés bizonyos fokán, és konszolidált feltételek között, progresszív nemzeti célok meghirdetésével egyidejűleg próbálja elsorvasztani retrográd tradícióit.

Tehát visszatérő gondunk 1950-1989 között az volt, hogy miközben a nemzeti sorvadás amúgy is erős, lemondhatunk-e egyes hagyományainkról, ha mégoly visszahúzóak is?! Amikor aggodalmunkban nemet mondtunk, jogosnak látszó nemzetféléstől kénytelen voltunk megőrizni, fékező hatású nemzeti tartalmakat, a baloldali politikai normatíva miatt.

2.1.2 Nemzeti érdek a kölcsönhatások aktualitásában

Az egyes társadalmak aszerint különböznek egymástól, hogyan viszonyítják politikai rendszerüket a társadalmi struktúrához és a kultúrához. – írja Bell.⁶⁶⁸ Növekvő eltérés van a világ gazdasági élete és a politikai szervezete között a 140, ún. uralkodó országban. A gazdasági problémák legnagyobb része ennek, az államok elmaradott politikai felépítése, és az igazi, átfogó gazdasági fellépés közötti eltérésnek tudható be. – írja Toynbee.⁶⁶⁹

Mi jellemezhet hívebben bennünket, mint az, hogy van egyszer egy jövőre orientált tudat, a jövőre orientált társadalmi akarat; másrészt viszont van egy retroaktív jellegű fejlődés, amely – ugye, nem folyamatos fejlődés, mindig az előző korszak mulasztásait kompenzáló, visszaható s azzal az adott korjelenségekkel szemben ritmuszavarban lévő, defenzív fejlődés, amely tudatban súlyos zavarokkal (hamis alternatívákkal, mítoszokkal, reotrográd szellemi önkielégítéssel) jár együtt, és az anyagi erővé váló tudatnak a gazdaságra való visszahatása e nemkívánatos fejlődést stabilizálja.

Moles terminológiája szerint⁶⁷⁰ a jövő axiómái között első, hogy a természetben nincs „ugrás”, vagyis, ha vannak is gyors átalakulások, hosszú távon a fejlődés záloga a folyamatosság. A tudat alakulása hosszú távú folyamatok függvénye, eredménye, és a legnagyobb zavarok itt fékeznek bennünket. Az ún. kulturális forradalom is nyilván abból a felismerésből indult ki, hogy a gyors változásokra csak megfelelő adaptációs készséggel bíró társadalom képes, vagyis, ha a gyors társadalmi és gazdasági változásokat nem követi a tudat rugalmas reagálása, a retrográd tudattartalmak lefékezik a mozgásokat.

Azután foglalkozni kell azzal a sokat bírált (a kommunisták, szocialisták által felkarolt) nézettel is, amely szerint a gazdasági és a politikai terület egyre inkább szétválik és elidegenedik egymástól. Hogy ez ügyben mit vágtak egymás fejéhez a polgári és a marxista szakértők, az ma már mellékes. Világosan felismerhetővé vált törekvés lett napjainkra, hogy a politikai hatalomnak voltak és vannak „számonkérő” gesztusai a gazdasággal szemben, amelyek – persze, tulajdonképpen a gazdasági és társadalmi válságok felelősségének átruházási szándékát fedik, vagyis inkább a válságok áthidalásának egy olyan szándékát, hogy közben ne kelljen ideológiai, politikai engedményeket tenni. Ezt a helyzetet azután még bonyolította, bonyolítja a gazdasági szervezetek túltelítődése, ami hatástalanítja a „reformigyekezetet”. Az eredményként kialakuló, gazdasági jellegű tudatzavarokat leginkább egy politikai katarzisz szüntethetné meg, de nem közömbös, milyen áron.

A magyar társadalom formálódásában, az elmúlt harminc évben a politikai hatalom a felelősség áthárításában fokozott érdeklődéssel fordult a gazdaság „tartalékaihoz”, ami első pillantásra teljesen helyénvalónak látszott. A gazdaság racionalizálási, hatékonysági, és takarékosági tartalékai valóban számottevőek voltak, és azok ma is. A baj ott van, amikor

⁶⁶⁸ A hivatkozás egy kulcsmondat D.Bell-től, a *The Coming of Post-Industrial Society* (New York, 1973.) című művében.

⁶⁶⁹ Toynbee, A. J.: *Surviving the Future*. London, 1971; illetve magyarul a *Válogatott tanulmányok*, című kötetben (Gondolat, 1971) kifejtettek értelmében.

⁶⁷⁰ Moles, A.: *Créativité et méthodes d'innovation*. Fayard, 1970, Paris, valamint *Théorie de l'information et perception esthétique*. Denoel, 1973, Paris, című munkáiban foglaltak szerint.

ezekkel a „tartalékokkal” együtt az „emberi tényezőket” vesszük szemügyre. Ugyanis az „emberi tényezők mint tartalékaink”, éppen a politikai premisszáik folytán olyanok-amilyenek. Éppen a politikai praxis a ludas abban, hogy nincs egészséges orientáció s abból következően nem mozgósíthatók az emberi tényezőben rejlő tartalékok. Nem mozgósítható a közösségi erő, vagyis azok a kategóriák, amelyek az egyén és a közösség viszonyát jellemzik a fennálló társadalmi formációban (mint ideológiai-politikai elkötelezettség, állampolgári lojalitás, vagy a társadalomban való felelős jelenlét) sorvadtak el.

Az egyén és a közösség csak világos nemzeti rendezőelvek szellemében mozgósíthatóak, akár gazdasági, akár társadalmi célokról lett legyen szó. Az örökös késésben lévő magyar társadalom már évtizedek óta nem kínál megfelelő orientációs mintákat az amúgy is rendkívül összetett gazdasági viselkedés számára.⁶⁷¹ Magyarországon a politikai normatíva lepusztította a nemzeti kohéziót adottságát a nacionalizmus elleni beteges irtózásában, a nacionalizmus avított, dogmatikus, máig ható szemléletével.

Ha például meg akarnánk nézni, milyen progresszív nemzeti tartalmak jellemzik ma társadalmunkat, nagy gondot vennénk magunkra. Nem mintha egyetlen ilyen tartalomra se lelhetnénk, azért van ilyen is, csak mint minden – s ez már egy negatív tartalom – burkoltan, lappangva jelentkezik. „A nemzeti nem egyenlő a tradicionálissal, a nemzeti létezett tegnap és ma is születik.”⁶⁷² Lappangva a közömbösség, az elidegenedettség felszíne alatt felfedezhettünk a máért és hagyományainkért aggódó megnyilatkozásokat, a kulturális (irodalmi-művészeti) szorongásokban, a társadalmi közérzet lefojtott keserűségében, vagy a cinikus, magyaros jópofaságban, a humorfogyasztásban. Ha ezek a máért és múltunkért aggódó megnyilatkozások pozitívnak is tekinthetők, náluk sokkal erőteljesebbek azok a negatívumok, amelyek kiváltják azokat. E negatívumok tartalmukat tekintve sokkal „nemzetibbek”!

A leggroteszkebb s egyben a legtragikusabb is a mai magyar társadalom összképében az, hogy a baloldali (kommunista, szocialista, kapitalista) politikai hatalmi apparátusok annyira igyekeztek distanciát nyerni a nemzeti nacionalista tartalmaktól, hogy közben teljesen „magyarrá” lettek nemzeti történelmi nyomorúságukban.

A gazdaság nemzeti tartalmai

A gazdasági szerkezetben keresett nemzeti tartalmak – akár nemzetgazdasági törvényszerűségek, akár az ún. emberi tényezők legyenek azok – elsősre áttekinthetetlenül bonyolult összefüggésekből bonthatók csak ki. E mögött döntően az általános információ-hiány, másfelől a nem demokratikus rezsimekben szokásos módon működő ún. magasabb szempontok ismeretének hiánya lappangott, lappang.

Néhány alapvető hatástényező azért világosan látszik: egyrészt, a nemzetgazdaság nemzetközi, politikai és gazdaságpolitológiai orientációs problémái, másrészt a gazdasági viselkedés összetett történelmi-kulturális determinációi irracionális megnyilvánulásaikkal. Már a KGST-ben való részvételünk is, sok más tényező mellett abban volt problematikus, hogy a magyar nemzeti gazdaság nem volt képes hosszú távú érdekeit működtetni a saját talaján (saját belső és külső piacain) sem.

Már akkor is, de napjainkban még sokkal többet lehet hallani a gazdasági viselkedésben megnyilvánuló, retrográd tradíció irracionális irányultságáról, ami önmagában is

⁶⁷¹ Hivatkozások: lásd erről bővebben Gábor-Galasi, vagy Kornai János a szocializmus gazdaságtana típusú munkáit. Gábor R. I.- Galasi P. 1981. A „második” gazdaság. Budapest: KJK. Második gazdaság: (Gábor-Galasi 1981) törpegazdaságok, háztáji, javítási munkák. A rendszerváltás után nincs értelme a fogalom használatának. ... menedzser.ymmf.hu/tematika/szociologia/szociologia_09ea.pdf ;

Valamint Sik Endre Egy ló-öszvér a lovakról és a szamarokról... lerántja a leplet Liskáról és a Gábor-Galasi szerzőpárosról (Kalász-Szepesi [1983]). Markó. 1986-os munkája azért érdekes, mert a szerző itt már az 1982-ig ... www.socialnetwork.hu/cikkek/sikLooszver.pdf;

valamint Ferge Zsuzsa társadalmi újratermelés és társadalompolitika... (Kolosi 1974, Falusné 1975, Galasi-Gábor 1978.) Az említett és nem említett - munkák gyakran polemizálnak egymással, a kérdések nem lezártak. ... szocianszek.unideb.hu/~tartalom/ektar/szocpol/tarsadalompolitika/fergejav1.doc

⁶⁷² Hivatkozás Kon, I.: A nemzeti fejlődés dialktikája című írására a Novij Mir, 1970, 3. számban.

„hatékony” fékező. De legalább ilyen nagy teher az érdeketelenségben megnyilvánuló irracionális, mint az az iszonyítóan irracionális tünetegyüttes, amelyben pl. az egyes társadalmi, vagy munkacsoportok és rétegek egymás ellenére élnek (azaz a kooperatív gazdasági tevékenységek alapjai hiányoznak), illetve amikor a világhírre is alkalmas szabadalmak gazdái mint nemzeti-társadalmi excentrikusok házalnak, miközben a minisztériumok legutolsó alkalmazottai is birtokában vannak annak az információnak („magasabb szempontnak” vagy „csoportérdeknek”), amely nevetségessé teszi őket.

Mi a baj itten?! Hát pl. az, hogy „a fejlesztési koncepció nem hagyhatja figyelmen kívül a politikai korlátokat sem. Az, hogy az állam mit tesz és mit nem tesz meg a fejlődés érdekében, nagymértékben érinti a társadalmi erőszervezetet. A fejlesztési folyamat a gazdasági egyensúly megbontását, az erőforrások egy részének áthelyezését szolgálja, és mivel az erőforrások különböző érdekek szolgálatában állnak, ezek elmozgatása egyes csoportok érdekeit sérti, és politikai egyensúlyhiányhoz vezet. Ezért a fejlesztési stratégia nem tekinthető kizárólagos gazdasági problémának.”⁶⁷³

Tehát a politikai normatíva meghatározó ereje nyilvánvaló egy nemzet sorsának alakulásában, de nem közömbös az sem, hogy meghatározó ereje célzatosan vagy „csak” mint következmény jelenik meg a gazdasági szférában. Mert a mindenekelőtt politikai céllal orientált beavatkozások esetében „ne higgyük, hogy a gazdaságpolitika mivel a politikának része és eszköze, feltétlenül és minden további nélkül át tudja ültetni és átülteti a valóságba a politikai döntéseket, vagy hogy a bérpolitika mivel a gazdaságpolitika része és eszköze, feltétlenül és minden további nélkül át tudja ültetni és átülteti a valóságba a gazdaságpolitikai döntéseket”.⁶⁷⁴

Visszatérve eredeti gondolatmenetünk sodrába, egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a politikai hatalom zavarban van a gazdasági fejleményeket illetően, de az is látszik, hogy hosszú és veszteséges időnek kell eltelnie ahhoz, míg közös nevezőre jutnak a meghozandó politikai gesztusok tekintetében, és addig gazdasági „reformigyekezetüket” gerjesztik. Ez nem új jelenség, hisz 50-70 éve voltak, vannak már „reformtapasztalatok”.

Néhány - ma már trendnek tűnő – törekvés azonban a világgazdasági - és méginkább a világpolitikai – mozgások tekintetében hatalmas tévedésnek bizonyult, és egyre kevésbé tudtunk egyénien, nemzeti érdekeinknek a legmegfelelőbben válaszolni a szűkebb s tágabb környezet kihívásainak. A kommunista és szocialista Magyarország politikai célorientált gazdaságstratégiákat próbált követni nemzeti gazdasági és nemzeti érdekstratégiák teljes vagy részleges mellőzésével. Ami, persze, a mindenkori „nagy testvérnek” is terhére volt, van, de mert nincs nemzeti emblémát viselő külpolitikánk, előbb a SZU világhatalmi pozíciójából folytatott külpolitikáját követve szenvedtünk veszteségeket. Ehhez társult, hogy gazdasági vezetőinknek hallatlanul hiányos volt a világpolitikai folyamatokat illető ismeretáruk, amit a föld legneuralgikusabb pontjain eszközölt beruházásaink illusztrálnak (s az abból adódó dollármilliárdos kihelyezéseink elvesztése igazol).

Szembesülés a hatalmi tájékozatlansággal

Ma el kell töprengenünk azon, hogy vajon az információt célzatosan elzáró politikai irányultság volt ennek hátterében, vagy pedig a politikai normatíva „kommunikációs ernyője” fedte le így a külpolitikai és külgazdasági tájékozódást?! Az eredményt tekintve, persze, egyre megy, de azért ez is eszünkbe jut, amikor kezünkbe vesszük tudományos intézeteink vagy minisztériumaink elképesztően rövidlátó hosszú távú prognózistanulmányait.

Amikor a KGST után az EU-ban is látjuk kialakulni ugyanazon információhátrányos helyzeteket, akkor rá kell döbbernünk, hogy a KGST-ban való részvételünket nyomon követve is azonnal megérthetjük „nehézségeinket” a zömmel tőkés integrációról írt kritikái

⁶⁷³ A nemzeti gazdaságról szóló hivatkozás Anderson, C.W. Politikai és gazdasági változás Latin-Amerikában. Princeton, 1967, című könyvében kifejtettek szellemiségére utal.

⁶⁷⁴ E hivatkozás a „Gazdaságpolitikánk tapasztalatai és tanulságai. 1957-1960.”, KJK, 1976, dokumentumgyűjteményben foglaltakra utal, amikor a kommunista-szocialista politikai tudományosság a kormányzási csődöt felismeri.

megközelítésekből. Már itt megfogalmazódtak problémáink, csak be kell helyettesíteni a mai Magyarországot és a mai partnereit a megfelelő rovatokba.

„A kis állam számára a politikai és a gazdasági szervezet területi egymásba-vágóságának hiánya mint probléma, különösen élesen vetődik fel...” (Ez egy belső restriktó, a nemzetközi környezethez való orientálódás problémájával együtt, ami a népesség esetében állandó függőségi korlátozásokban nyilvánul meg.) „...Míg egy nemzet, mint etnikai, társadalmi és politikai közösség élet- és fejlődőképes és teljes szuverenitású, önálló államisággal rendelkezik, addig mint gazdasági egység ugyanakkora szuverenitással nem rendelkezhet, illetve, ugyanilyen teljes gazdasági szuverenitást már csak a társadalmi-politikai szuverenitásának csorbitása árán lehetne fenntartania.”⁶⁷⁵ És folytatva ezt a felidézést, „...ha már függőség, akkor az legyen függőség multilaterális szervezetek (NATO), vagy tendenciáját tekintve nemzetek feletti egységek (EGK) keretében, ahol a kis államnak beleszólási joga van, bármilyen csekély is, és az uralkodó partnernek nincs elszigetelten vagy teljesen kiszolgáltatva. A kis állam ezektől a lépésektől bizonyos joggal függőségének s vele együtt annak a brutalitásnak és abszolútságnak az enyhülését reméli, amely a bilaterális kapcsolat velejárója”.⁶⁷⁶

Baloldali szökési kísérletek, az ún. magyar modell

Amikor évtizedekkel korábban (1960-1970), a „tőkés gazdasági integráció legjellemzőbb rákfenei” kerülnek napirendre, már javában dolgoznak azon a „magyar modellen”, amelyik mára a világ adósságyarmatává válik, generációk erőfeszítéseit öli a hitelkamatok kitermelésébe, miközben 2005 táján Magyarországon megszűnik a modernizáció, és állam gyakorlatilag összeomlik.

A tőkés gazdasági integráció tehát már az 1970-es évek elején foglalkoztatja a magyar kommunista, a magyar szocialista rezsimok hatalomszervezési törekvéseit, illetve a befolyásszervezés államosítására alkalmazott politikai normatíva alakítását. „A KGST-országok az 1965-óta folyó reformkísérletekkel és részbeni reformokkal elismerték a nagyobb vállalati önállóság, az áru- és pénzviszonyok fokozott felhasználásának szükségességét. Ennek a felismerésnek a realizálása azonban ellentmondásokkal teli folyamatnak bizonyult. Ez már a tagországok közötti gazdasági eltérések problémájába torkollik.”⁶⁷⁷ Az eltérő politikai és a gazdasági tényezők, az eltérő érdekviszonyok, különböző politikai zavarokhoz vezettek, köztük a fejlődés lelassulásához, illetve az egyenlőtlen fejlődéshez.

A nagy politikai eltérések talán abban ragadhatók meg leginkább, hogy a szovjet övezet országainak kommunista és szocialista pártelitje egyöntetűen, keményen nacionalista és sovíniszta beállítódású volt, s e téren megszakítatlan volt (van) a folyamatosság. Velük ellentétben, a magyar kommunista és magyar szocialista politikai és pártelit viszont internacionalista volt, ideológiai iskolázásában, politikai meggyőződésében, kulturális alkalmazkodásában vagy a tradíció ápolásában szinte vallásosan antinacionalista lett. A baloldali hatalom szervezésének és a befolyásszervezés ellenőrzésének alapja volt a nemzeti tudat folyamatos rombolása, és vele járt a nemzeti érdek világgazdasági és világpolitikai érvényesítésében való részleges, olykor teljes visszavonulás.

Ennek a helyzetnek a tarthatatlanságát jelzi a Simai-féle tudományos deklaráció is – igaz, ez már egy másik korjelenség felismerését zengi, de mert az új időkben sem lehet a legsajátosabb nemzeti érdekek képviselője nélkül élni -, amelyik a külgazdasági stratégia

⁶⁷⁵ E hivatkozás Tóth, D.: „A hazafiság és az internacionalizmus gazdasági tartalmáról.” (Magyar Hírlap, 1978, febr.26.) című, annak idején nagy érdeklődést keltő, a politikai ütődöttségből kitörni próbáló kezdeményezésre utal. A cikk írója egy magas rangú politikai vezető volt akkor.

⁶⁷⁶ E hivatkozás Simai M. írására, közlésére utal, amely az Europa Archiv 1974-es 13. számában jelzi már a magyar baloldali monolit szökési szándékát a hatalom megtartására úgy, hogy multilaterális szervezetekbe vezetnék át a kvázidemokratikus hatalmi modelljüket. Ennek az elképzelésnek lesz Horn Gyula a megvalósítója.

⁶⁷⁷ E hivatkozás Földes, K.: „Nemzetgazdaságok a szocialista együttműködés rendszerében.” című, a Közgazdasági Szemle, 1979, 11-es számában megjelent írásában foglaltakra utal.

tényezőit fogalmazza meg.⁶⁷⁸ Simai a „világgazdaságban való érvényesüléshez” szükséges feltételek között megnevezi az adott ország világ gazdasági helyének, helyzetének, pontos értékelésének szükségességét.⁶⁷⁹ Simai megfogalmazza a magyar nemzeti érdekek felismerésének szükségességét, majd a nemzeti gazdasági változások nemzetközi összefüggéseinek helyes leírását, a világ gazdasági és világpolitikai változások észlelése és megértése szükségességével egyetemben.

2.1.3 Társadalmi ár, társadalmi ellenőrzés

A magyar modell korai elfajulásának felismeréséhez már a felületes tájékozódás is elegendő a magyar társadalom „környezeteiben”. A társadalmi árról és a szociális ráfordítások növekedéséről szólva,⁶⁸⁰ a hivatásos és laikus ellenőrzés működéséről beszélve azonnal megtaláljuk a magyar modell gyenge pontjait. A drágán működő politikai rezsim és a korrupciótól fuldoló társadalom adottság 1960-1989 között Magyarországon. A Dreyfus, M. terminológiáján⁶⁸¹ alapuló társadalmi ár definíció számtalan olyan jelenségek mint ártalmak árazásának szükségességéről szól amelyekre ma nem is gondolunk.

Ellenben foglalkoznunk kell számos olyan nyilvánvaló és durva hatással, amelyek az állam szociális ráfordításainak növekvő terhében összegződnek. Minden „közösségi” vagy annak mondott ténykedés társadalmi ára előbb vagy utóbb megjelenik a költségvetésben. Az állam irányításának és vezetésének mulasztásai, illetve hiányai is költségnövelők, amelyek hatványozódnak a lakosság közérzetének romlásával, a közösségi érzések eróziójával, aszociális viselkedés kiváltásával, elmagányosodással, majd neuraszténiával, végül a fokozott egészségügyi kiadásokkal, a kiesett munkanapok számával és így tovább.

„Az igazi problémát valójában nem a megtett intézkedésekre fordított költségek és az elért eredmények, másfelől a megtakarított társadalmi kiadások összehasonlítása képezi, hanem bizonyos társadalmi dinamika. Vagyis, hogy milyen csoportnak lehet valaha is olyan hatalma, amellyel a közösséget egy adott intézkedés végrehajtására kötelezheti, illetve valamely tervvel szembehelyezkedhet.”⁶⁸² Ezzel arra utalunk, hogy tulajdonképpen egyirányú körben mozgunk, amikor a társadalmi ár és társadalmi ellenőrzés, valamint a szociális kiadások együttesét és összefüggéseit vizsgáljuk, rávilágítva az adott társadalom demokratizálódásának fokára, a társadalmi ellenőrzés hatékonyságára.

Amikor a szociális ráfordításokat, vagyis a társadalmi közkiadásokat vizsgáljuk, akkor tulajdonképpen a társadalmi ár kiegyenlítését ellenőrizzük, mert a szociális ráfordítások túlnyomó része a „népgazdasági” tevékenységünk „nem tervezett” többletkiadásait takarja (fedezi).⁶⁸³ A társadalmi közkiadások növekvő terhe egyben a kompenzációs közkiadások növekedését jelenti, amit a rövidlátó politikai, gazdasági és társadalmi tervezés állít ki. Manapság alapvető konfliktusok vannak a (párt)politika manifestálta gazdasági és társadalmi programok, illetve azok rövid és hosszú távú következményei között. A mai problémák meghatározó része az öt-hat évtizedes rövid távú gondolkodás eredményei. Ezt igazolva látták már korábban is, minthogy „1964, 1970 és 1975. években... a szociális szempontok játszották az elsődleges szerepet”, és így az indokoltnál jobban háttérbe szorultak a gazdasági, felhalmozási stb. szempontok... Ezzel szemben viszont 1966, 1969, 1972. években a

⁶⁷⁸ E hivatkozás Simai, M.: „Kölcsönös függőség és konfliktusok a világ gazdaságban.” KJK, 1979, című művében foglaltakra utal.

⁶⁷⁹ Erről utoljára érdemi munka 1942-43-ban készült a miniszterelnökség gazdaságtanulmányi osztályán Csikós-Nagy Béla révén.

⁶⁸⁰ Ez a mai (2008-as) viszonyaink között már véresen komoly tényezők, amelyek a hatalom kommunikációjának erős érveinek és nagy hazugságainak bizonyultak.

⁶⁸¹ E hivatkozás Dreyfus, M.: *Analyse critique de la notion de cout social* dr. bruit. Cahiers de Centre Scientifique et Technique Batiment 1978, 195-ös számában közreadott írásában foglaltakra utal.

⁶⁸² Uo. Dreyfus idézett művében.

⁶⁸³ Ez a tény mint összhatás már az 1960-as évektől olyan terheket jelent, hogy nem tudjuk kigazdálkodni. Ma pedig, 2008-ban a baloldali rezsim alatt a feltorló adóssághalmazban, a politikai hatalmi játékokra és a befolyásszervezésre költött források a társadalmi árban az ún. jóléti intézkedések három-négyszeresére rúgnak.

gazdasági szempontoknak volt elsőbbsége, minimális volt a szociális társadalmi kiadások növekedése.”⁶⁸⁴

A több évtizedes időszakot vizsgáló áttekintésből jól látszik, hogy az ilyen célú állami költségvetésből fedezett kiadások⁶⁸⁵ („társadalmi közkiadások”) a gazdasági növekedésnél sokkal jobban nőttek. A korabeli gyakorlatra készített becslések szerint, 1960-1970-es évek között folyó áron 1 forint nettó nemzeti növekedésre 0,28, 1970-1980-as években pedig már 0,40 forint ún. közkiadás-növekedés jutott.⁶⁸⁶

A több évtizeddel korábbi hírekkel szembesülve ugyanazt a magyar modellt éljük ma (az 1990-es és 2000-es években) is, amennyiben a második ötéves tervben 8 százalékos, a harmadikban 9 százalékos, a negyedikben pedig már 12 százalékos átlagos évi ún. közkiadás-növekedés volt (bár az egyre romló feltételek miatt, már mind kritikusabban viszonyultak a „közpénzek pazarlásához”). Ilyeneket olvashatunk már akkoriban is, hogy „az 1979. évi állami költségvetés társadalmi közkiadásainak előirányzata 105 milliárd forint, 4,7 százalékkal több, mint az előző évi”, következésképp „a kormány múlt heti döntése szerint a közkiadások idei költségvetési előirányzatához képest mintegy 1,5 milliárd forint megtakarítást kell elérni.”⁶⁸⁷

A 105 milliárdos költségvetésből 1,5 milliárd megtakarítását célzó törekvés is sokat mond, de annál sokkal érdekesebb lenne annak követése, hogy azután hova lesz az elspórolt összeg. Ugyanis a közpénzekkel bánás vizsgálata számos, nagyon fontos, a demokratikus rezsim alapelemeire vezethető szempontot mint hiányt mutat fel a magyar modell gyakorlatában. Először, a gondok fokozódása miatt alaposabban kellett (volna) foglalkozni azzal, hogy a közkiadások mely része testálható az állampolgárra, másrészt teljes revízió kellett (volna) arra nézve, hogy mire is költjük a közpénzeket. Majd végül, de nem utolsósorban az elosztás társadalmi ellenőrzésének hatékonyságát kellett (volna) nagyító alá venni. Az ugyanis, hogy „a közpénzekkel való ésszerűbb gazdálkodáshoz radikális változtatásra van szükség a szemléletben és a cselekvésben is”⁶⁸⁸ általánosságban igaz, az idézet kordokumentum konklúziója viszont egy újabb tévedés, amely rossz irányba mutat, a kultúrbürokrácia centralizálása vagy másként a társadalmi ellenőrzés kizárása felé.⁶⁸⁹

A hivatásos és a laikus társadalmi ellenőrzés kérdése éppen olyan sarkalatos problémája volt a szocializmusnak, mint az egyéni és a társadalmi újratermelés megszüntetése a munkabér alakításában. A társadalmi ellenőrzés megfontolt gyengítése együtt járt a kommunizmus és a szocializmus gyakorlati megvalósulásával, és az ún. magyar modellnek is egyik meghatározó eleme lett a kezdetektől a mai bukásig. Az államszocializmustól a mai szocialista kapitalizmusig bezárólag, a magyar fejlődést az állam jogi és adminisztratív rendszere működésének, a statisztikai leképezésnek, az információs és adatadminisztrációs tevékenységnek, illetve a tájékoztatási intézményrendszernek megfontolt gyengítése jellemzi.

2.1.4 Demográfiai tényező a fogyasztásra alapozott társadalomban

A nemzeti és a társadalmi progresszió nem képzelhető el fogyó népességnél. Másként fogalmazva, a magyar állam intézményi és alkalmazkodási válsága, a társadalmi termékenység kulturális korlátozása miatt már nem képes megtartani népességét.⁶⁹⁰ A

⁶⁸⁴ E hivatkozás utalás a Radnai Gy.: „A szociális kiadások tervezése.”, Figyelő, 1978, jan.24. című írásra, amelyben jelen van a ma elfogadhatatlan, és minden téren elutasított gyakorlat.

⁶⁸⁵ Ami, ugye, egyértelműen nem termelésnövekedésből származott, hanem kizárólag politikai stabilizációs célú kvázi-jóléti intézkedések voltak.

⁶⁸⁶ Hivatkozás Kállai, L.: Takarékosabban a közpénzekkel. Népszabadság, 1979, júl. 17. című írásban foglaltakra.

⁶⁸⁷ Uo.

⁶⁸⁸ Uo. Az említett írás tanúsítja, hogy az 1970-es években is teljesen nyilvánvaló volt az a probléma, ami a mostani baloldali politikai rezsimekben változatlanul az.

⁶⁸⁹ Hivatkozás Az állami ellenőrzés rendszere. Az MTA Állam és Jogtudományi Intézete, 1977. 1979, júl. 17. kiadványra, illetve az abban foglaltakra, és az ellentmondásokra.

⁶⁹⁰ Az anyaországi népességszám a kritikus 10 millió alá esett 2008 végére, s a határokon kívülre került magyarsággal együtt 12,5-12,7 millió az összmagyarság lélekszáma. A termékenység kulturális korlátozása azt jelenti, hogy a nemzőképes korú népesség Magyarországon azt vallja, hogy neki „szegénysége” miatt nem lehet, nem kell gyermeket vállalnia, és ha majd életviszonyai javulnak (ez jövedelemnövekedést jelent), akkor majd megszüli a

társadalomtudósok szerint lélekszámunk már a XIX. századi kiegyezés után sem volt egészségesnek mondható,⁶⁹¹ és 150 év múltán, ma már az ún. öngyilkos kultúrák módjára viselkedő társadalom lett a miénk.

Az öngyilkos kultúrák olyan társadalmakat jelölnek, amelyekben a mindennapi élet megpróbáltatásai olyan súlyos irracionálisokkal társulnak, amelyek nemcsak a kisebb-nagyobb közösségek, hanem az egyén létezését és veszélyeztetik. Az önfenntartó folyamatok problematikája okán, kétségkívül tradicionális nehézségeinken túl számos új keletű probléma is adódott, amelyek között mihamarabb tisztázni kellene a „globális tendenciákból” és a magyar társadalom „megoldatlanságaiból” eredő bajok természetét. A prioritásrendet követve kell elsőként foglalkozni a születések csökkenésének rövid, közép- és hosszú távú következményeivel.

Mert „a rövid távú szemléletben a csökkenő népesség társadalmi és gazdasági szempontból is kedvezőbb a stacioner népességnél.”⁶⁹² A magánfogyasztónak nagyobb vásárlóerőt, a közösségnek nagyobb adóbevételeket (a gyermekekkel kapcsolatos járadékok és a gyermekek adómentességének csökkenő mértéke miatt), és kevesebb egészségügyi, valamint oktatási kiadással jár. Középtávon már felmerülhetnek komolyabb nehézségek, mivel a fogyasztás volumene mellett a munkaerő-állomány is csökkenni kezd. Fennmarad az a lehetőség, hogy a foglalkoztatott népesség csökkenése kompenzálható még egy ideig további népességcsoportok aktivizálásával (pl. az idősebbek és a nők), vagy erőltetett racionalizálással. De figyelembe kell azt is venni, hogy a nők további aktivizálása, ugyancsak csökkenti a születések számát.”⁶⁹³

Magyarországon ma realitás, hogy „a gazdasági növekedés népességnövekedés nélkül intenzívebb adaptációs folyamatokat és fokozott társadalmi változásokat követel”. Rossz rágondolni is, hogy a közismerten merev, nagyon konzervatív beállítódású magyar társadalom és gazdaság miként áll ki a súlyos kihívások elé. Adott állapotunk a népesség elöregedése, a korfa komoly torzulása, az új generációk hiánya. Adottságunk – a korábbiakból következően nyilvánvalóan – a gyermekek hiánya egy gyermekellenes társadalmi-kulturális rendszer kialakulása miatt. Így, „az adott körülmények között nem lehetetlen, hogy a népesség elöregedésével a konzervativizmus erősödni fog. Ez azt jelenti, hogy a politikai és társadalmi struktúrák megmerevednek, és így a politikai, gazdasági és társadalmi invenciókat késleltetni fogják, vagy egyszerűen nem valósítják meg.”⁶⁹⁴

Ez a politikai vezetésben nem sok újat hozhat, miután köztudottan konzervatív és minden újítást nélkülöző a struktúra már évtizedek óta. A társadalom egészére nézve súlyos konfliktusokat ígér a pusztító együttélés is, nem is említve az idősebbek gazdasági jelenlétét, mivel egyre többen dolgozni kényszerülnek majd a jövő miatt.⁶⁹⁵

Azután ma már kész tény az is, hogy a politikai és a társadalmi konzervativizmus alapvető magatartásforma lett s „az így felmerülő problémák következményeképpen nagyobb politikai és társadalmi nyomás tapasztalható, elnyomva a szervezeti innováció iránti sürgető igényeket.” Ami ez után következik, az még nyomasztóbb következmény a nemzet, a társadalom jövőjét illetően. A népesség további csökkenése még jobban kihangsúlyozza a már meglévő infrastruktúrális hiányosságokat, különösen a szolgáltató ágazatok, azon belül is az oktatás és az egészségügy vonatkozásában. Beindul, majd fokozódik az elvándorlás is, „aminek következtében fokozódik a megmaradó népesség társadalmi elszigeteltsége, és ez a

---

várt gyermekeket. Ezek a várakozások azonban sohasem teljesülnek. (Ezt jelentős nemzetközi statisztika minta igazolja!)

⁶⁹¹ E hivatkozás Ocsváry Ede „A magyar nemzet szaporatlansága okairól” (1863) című művére, valamint Weszelovszky Károly 1873-as interpellációjára utal.

⁶⁹² Kimondva vagy sem, a magyarszocializmusok kváziállami társadalmi egyfelől a folyamatos népességfogyásnak, másfelől a folyamatos adósságfelvételnek köszönhetően biztosított olyan életszínvonalat, amilyet.

⁶⁹³ Hoffman-Nowotny, H.-J.: A csökkenő termékenység strukturális és kulturális vonatkozásainak szociológiai elemzése. Demográfia, 1979, 1. szám.

⁶⁹⁴ Uo. Hoffman-Nowotny

⁶⁹⁵ Ebben súlyos akadály lett azóta a munkahely-megszűnések hihetetlenül magas száma, 1989-től 2008 végéig 1,7 millió munkahely szűnt meg Magyarországon.

népesség - arra alkalmas körülmények között - könnyen mobilizálható szélsőséges, elsősorban jobboldali politikai mozgalmakra”.⁶⁹⁶

2.2 A nemzeti krízismodell konceptualizálása

A korszerű nemzeti modellezésben (a különféle információs társadalom paradigmák között is alapjait tekintve egyformán) jelenik meg a krízismodell definiálása. A nemzeti tudat- és a társadalmiforma váltások nemzeti tartalmainak, illetve a nemzeti hatalom szerkezetének tárgyalása sokféle megközelítést szült már. Én a Stoessinger-féle modellezést⁶⁹⁷ tekintem a legjobban használhatónak.

Stoessinger azt mondja, hogy a nemzetállam⁶⁹⁸ szerkezetét és kohézióját fenntartó tényezők között a következőket kell figyelembe venni (és ebben a sorrendben). Mindenekelőtt a szuverenitást. Azután a nacionalizmust, a földrajzi és gazdasági kötelékeket, majd a kultúrát (a közös nyelv és vallás). A nemzetállam „hard” tényezőit illetően az erőforrásokat (mint a közös territórium és a természeti kincsek), a népességet, valamint a kormányformát; a „szoft” tényezők között a nemzeti karaktert, a morált, az ideológiát, valamint a vezetést vagy irányítást kell minősíteni.

Stoessinger felidézi, hogy a XX. század közepén mintegy 100 olyan politikai egység van a világban, amelyeket nemzetállamoknak nevezünk. (Tegyük hozzá ehhez, hogy 36 olyan állam van a világban, amelyik nemzetállam és ezer éves vagy annál nagyobb történelmi folytonossága van, ami ezen államok társadalmi kohéziójának igen fontos alkotórésze). Bárhogy is alakul azóta a világ menete, akár mennyire is a globalizáció uralja a világpolitika és világgazdaság alakulását, a bodini szuverenitás-eszme továbbra is meghatározó a nemzetközi térben.⁶⁹⁹ Bodin francia politikai gondolkodó szerint a szuverenitás „az állam legfőbb hatósága a polgárok és a dolgok fölött”, és ez a több mint 400 esztendő eszme kormányzó erő ma is, akár totalitárius, akár demokratikus rezsim kormányoz. A szuverenitás nélkül nincsenek nemzetközi kapcsolatok, illetve a nemzetek közötti politikai érintkezések.

A „magyar modellt” nézve már az első nemzeti tényezőnél gondok vannak, amennyiben a szuverenitás „mint az embernek az államhoz való viszonyát meghatározó politikai konstrukció” belföldi viszonylatban is megrendült állapotban van. Az államok belügyeiben a szuverenitás teremt politikai rendet és stabilitást. – írja Stoessinger.⁷⁰⁰ A második nemzeti tényező a „magyar modell” leginkább neuralgikus összetevője, amennyiben a nacionalizmus az emberek közös sorsérzete, a közös múltból és a közös jövőről szóló víziója. „A nemzet sokkal inkább létezik a időben mint a térben..., a közös győzelmek és szenvedések történelme a szolidaritás erős kötelékeit hozza létre..., a közös szenvedések e tekintetben fontosabbnak tűnnek, mint a győzelmek...”⁷⁰¹ Míg a szuverenitás jogi és politikai, a nacionalizmus döntően társadalomlélektani kategória.

Hasonlóan negatív megítélésű vagy eredményességű a krízismodell gazdasági tényezője (a közgazdasági kategória), amennyiben a nemzetállam szerkezetét és kohézióját biztosító tényezők között van a közös, interdependens gazdasági minták (a modern technika, a tömegtermelés, a nemzeti piac stb.) fontossága. A magyar agrárium, amelynek 20 millió ember eltartása nem jelenthetne gondot, 1980 és 2008 között oda jutott, hogy a folyamatosan csökkenő és 10 millió alá eső népesség minőségi ellátásában már importra szorul.⁷⁰² A

⁶⁹⁶ Uo. Hoffman-Nowotny

⁶⁹⁷ Stoessinger, J.: The anatomy of the Nation-State and the nature of Power. The Might of Nations, 4th ed Random House, New York, 1973, p.7-27; valamint p.25-36. in: Perspectives on World Politics. ed. By M.Smith, R.Little, M.Shackleton. London, 1981, Croom Helm.

⁶⁹⁸ A Magyarországgal szomszédos és szűkebb környezetébe tartozó államok mindegyike nemzetállamként definiálja magát, amit hangsúlyozni kell a magyarországi baloldali monolit antinacionalista propagandája miatt.

⁶⁹⁹ Bodin, Jean 1576-ban írta a De la République-ban.

⁷⁰⁰ Stoessinger: „A szuverenitás politikai és jogi kategória..., az ember és az állam viszonyát meghatározó politikai konstrukció..., amelynek döntően a külföld felé van dinamikája..., de belföldön a politikai rend és stabilitás alapja is.”

⁷⁰¹ Uo. Stoessinger

⁷⁰² 2008-as viták szerint az importfüggőség 7-20 százalékos arányú már.

magyar ipari kultúra pedig olyan mélyre zuhan, hogy az 1920-1940 közötti teljesítmény és minőség alatt marad.⁷⁰³ A mai magyar valóság azt mutatja, hogy a politikai normatíva teljesen ellentétes annak a dilemmának (sőt, trilemmának) a kezelésével, hogy ma a gazdasági növekedési igény arra készteti a nemzeti gazdaságot, hogy nyitott legyen, a nemzeti ipart, hogy a határokon túlra terjeszkedjen, másrészt viszont a nemzeti piacok kiszolgálása és bonyolult védelme is prioritás.

A kultúra (közös nyelv és vallás) helyzete a mai Magyarországon tudományosan is mellérendelt, jelentősége alatt kezelt (helyenként félreértett) téma. A magyar kultúra fénye, jelentősége már régen a múlté,⁷⁰⁴ s hogy dicsfénye a „birodalmi magyar kultúra” maradéka volt, az nem is érthető. A kultúrából folyamatosan, évtizedek óta vonják el a költségvetést, amit azután a baloldali monolit által gyártott politikai normatíva él fel. A magyar nemzeti karakter kulturális mintáit tekintve tagadást, megvetést, sértettséget vagy szégyent jelent, már generációk frusztrálódtak az antinacionalista és akulturális magyar kommunista, magyar szocialista szellemirtás alatt. A közös nyelv szerepe annyit jelent a magyar számára, hogy védeni kell. A vallás a magyar nemzeti tudat alakításában mára a legellentmondásosabb tényező lett. Mára a népesség 7 százaléka maradt intézményes vallásgyakorló és mintegy 54 százalék a „maga módján” vallásos. Amibe belefért, hogy a magyar lakosság magát vallásosnak valló része képes politikai támogatást adni a vallásgyalázó, a vallásgyakorlást akadályozó, az egyházakat pusztító baloldálnak, másrészt viszont a vallásos népesség nem képes egy kereszténydemokrata politikai szervezetet fenntartani.⁷⁰⁵

2.2.1 A nemzeti hatalom mibenléte

Egyesek szerint a nemzeti hatalom egyszerűen a képességeink összességét jelenti. Bár „a hatalom mindig tartalmazza e képességeket... és a képességek objektíven mérhetők, a hatalmat elsőként, minden esetben finomabb pszichológiai és vonatkoztatási fogalmak között kell értékelni. „A hatalom pszichológiai aspektusa döntő jelentőségű, mert a nemzet rendkívüli mértékben függ attól, hogy más népek mit gondolnak róla, illetve, hogy mit gondol arról, amit más népek gondolnak róla.”⁷⁰⁶

A második döntő képesség „a legstabilabb tényező, amelytől a nemzet hatalma függ, a földrajzi”. A territorialitás elve és a magyar nemzetállam vonatkozó problémája mint összefüggés nem jutnak el a köztudatba, ami súlyos tudományos, politikai, és vezetési (államirányítási) determinációt jelent Magyarország érdekérvényesítése szempontjából mindenkor. Az egyébként vicces körülmények között emlegetett, „Magyarország olyan ország, amelyik saját magával határos” - fordulat a valóságban állandó indikációt jelent a szomszéd államokban a magyar szuverenitás és nemzettudat gyengítésére. A territorialitás elve elavulóban volt (lásd pl. az atomkorral, majd az információ korával kapcsolatos megközelítéseket), de az 1990-es években már megint, jelentőségén kezelt szempontnak bizonyult. A globalizációs folyamat kibontakozása ugyanis felszínre hozta a globalitás:lokális viszonyának bonyolult ellentmondásosságát is, vagyis hogy miközben az állandó gazdasági növekedési kényszer globális dimenziókba kényszeríti a haladást, addig a szükséges innovációk és a hozamkonvertálások meghatározott lokalitásokban mennek végbe. (Ami egyben jelzi az információverseny – információelőnyös és információhátrányos helyzetek - súlyos egyoldalúságát.)

⁷⁰³ A magyar ipar haldoklása az gép(jármű)ipar megrendülésével indult (1970-es évek, a Vörös Csillag traktorgyár, a nehézgépgyártás felszámolása), majd a korszerűsítés bölcsőjének számító elektronikai ipar (MEV) megsemmisítésével vált kész ténnyé.

⁷⁰⁴ Persze, egy olyan korban, amelyben a konzumidióta a főhős, az egyéni és kollektív ütődöttség a korszellem bálványja, amely a legnagyobb reklámköltést vonzza mint legnagyobb nézettségű médiaszereplő vagy műsor..., nem annyira meglepő.

⁷⁰⁵ Ez a tény a magyar társadalom súlyos képmutatásának, vagyis egyfelől az értékek és normák megrendülésének a jele, másfelől azt jelzi, hogy a vallásos magyar népesség egy – nem is jelentéktelen - része egyházellenes magatartást tanúsít.

⁷⁰⁶ Uo. Stoessinger-nél

A nemzeti hatalom tényezői között további fontos elem a természeti erőforrásokkal ellátottság, ami erős motorja a nemzeti és a társadalmi progressziónak akkor is ha vannak, akkor is, ha nincsenek ilyen források. Magyarország esetében ismét egy negatív összetevőről van szó, amennyiben gyengén ellátott természeti erőforrásokkal, de ha több lenne, akkor is gondban lennénk, mert nem a nyersanyagok birtoklása teszi erőssé a nemzetet, hanem a felhasználásuk, ami döntően a gazdasági-ipari fejlettségtől függ.

A nemzeti hatalom következő fontos tényezője a népesség megint egy negatív összetevőt jelent esetünkben. Tény ugyanis, hogy a sikeresen felzárkózó, fejlődő országokban (pl. az ún. kistigriseknél) mérsékelt (1 százalék körüli) népességnövekedés tapasztalható, valamint hogy folyamatos népességcsökkenés mellett nem lehet gazdasági növekedést biztosítani. A magyar társadalomban úgy csökken a népesség, hogy előregedik, felborult már a kor szerinti összetétel egyensúlya, nemzedékek hiányoznak a korfából, a gyermeknemző korúak kulturálisan korlátozzák a termékenységet.⁷⁰⁷ A „demográfiai átmenet” döntő szempont a nemzeti hatalom (újszerű) alakulásában, mert az új (reindusztralizációs) információtechnológiai folyamat is (mely korábban a foglalkoztatás csökkenésével járt) a népesség (szolid) növekedésével párosul.⁷⁰⁸

A nemzeti hatalom negyedik legfontosabb eleme a Stoessinger-modellben az ország kormányformája. A „demokratikus” és a „diktatórikus” berendezkedés közötti árnyalatok értékelésének hatalmas irodalma van, amit különösképpen azért kell itt és most említeni, mert szívesebben gondoljuk, hogy a demokratikus kormányforma nagyobb nemzeti erőt képvisel, mint a diktatórikus. A magyar modellben ez olyan összefüggést feltételez, hogy az első szabad magyar kormányzati hatalom, az Antall-rezsim inkább demokratikus, a mai Gyurcsány-rezsim inkább diktatórikus kormányzást mutatott be, azonban a nemzeti hatalom mindkét példában gyenge volt és csak gyengült.

A szoft tényezők szerepe a nemzeti hatalomban

A nemzeti karakter, a morál, az ideológia és a nemzeti vezetés (államirányítás) ugyancsak negatív tartományokban vannak, illetve negatív jelentésekkel bírnak elsősorban a magyar modellben, s ami még súlyosabb, hogy az információs fekete doboz típusú modellezésben is. „A nemzeti karakter nehezen fogalmazható meg és olyasvalamire vonatkozik, ami állandóan változik..., a hatalomhoz tartozása nem is annyira objektív létezésében rejlik..., mint azoknak a sztereotípiáknak a tartósságában, amelyek egyik nép a másiknak tulajdonít.”⁷⁰⁹ A magyarok szomszédjainak magyarképe, az anyaországi magyarok magyarképe, a határon túlszóródott magyarok magyarországi képe, mind, mind torzításokkal és negatív tartalmakkal terhes, amellet több évtizedes távlatban sem mutat fel egy egészségesebb irányba fordulatot. Mindez, persze, logikusan következik abból, ahogy a nacionalizmus és az ideológia tényezők működnek a nemzeti hatalom alakításában Magyarországon.

A nacionalizmus igen erős befolyással van a nemzeti hatalomra, minthogy lényege a közös múlt és a közös jövő víziója. Bizonyos körülmények között a közös jövő képe egy ideológiában fogalmazódik meg, amikor – ahogy Stoessinger fogalmaz - „a nemzet jövőképe valamilyen univerzális utópia felé tartó, dinamikus evolúció eszméjét tartalmazza”. Ez utóbbi fejlemény azonban súlyos torzulást szenvedett esetünkben, minthogy utoljára „dinamikus evolúciós eszméje” a magyar kommunista és magyar szocialista” diktatúráknak volt, amelyek egy totálisan antinacionalista fejlődést követtek. Magyarországnak a baloldali diktatúrák alatt semmilyen nemzeti fejlődésideológiája nem volt (és ma sincs).

Végül, de nem utolsó sorban, a Stoessinger-féle modell nyomán beszélni kell a nemzeti vezetés (államirányítás) minőségéről is. E téren aztán még a korábbi tényezőkkel

⁷⁰⁷ Itt kell megjegyeznünk a magyar népességmodellről illetően, hogy a világpolitikában és világgazdaságban meghatározó, nemzetek feletti intézményrendszer csúcsán ma már nem a G7-ek, vagy G8-ak, hanem a népességszámot is döntő tényezőnek tekintő, G20-ak vannak.

⁷⁰⁸ Itt kellene szembesülnünk a „népesség potenciális erejének” felhasználását példázó ipari fejlődés japán (stationer népesség) és kínai (növekvő népesség) példa realitásaival.

⁷⁰⁹ Uo. Stoessinger idézett művében.

kapcsolatos lehetőségek és várakozások is negatívabban determináltak. Ha a vezetés rossz, akkor minden nemzeti forrás hiába. Semmilyen életerő, gazdasági és természeti erőforrás nem teheti erőssé a nemzetet... „ha a vezetés nem használja fel maximális hatásfokkal a létező forrásokat nemzetközi viszonylatban... Ha a konkrét források a hatalom testét adják és a nemzeti karakter a lelke, akkor a vezetés az agy.” – írja Stoessinger.

A Stoessinger-i modell következtetése szerint a nemzeti hatalom nem egyszerűen a nemzeti fizikai készségeit-képességeit jelenti, mert a pszichológiai tényező és az akarat legalább annyit nyom a latba, mint természeti erőforrások vagy az össznemzeti termék. A nemzeti hatalom nemzetközi viszonyok között a nemzetnek az a képessége, ahogy felhasználja konkrét és rejtett forrásait, így módon hatva más nemzetek magatartására.

2.2.2 A társadalmi formaváltás nemzeti tartalmai

A nemzettudat mélyen rejlő (és kezeletlen) zavarai ellenére az 1980-as évek elejétől – az állam szerepének lassú elsorvadásával, a társadalom eltartó képességének fokozatos gyengülésével – felerősödtek Magyarországon is a közös nemzeti platformot szervezni próbáló törekvések.⁷¹⁰ E törekvéseknek később a magyar demokrata fórum mozgalom adott kereteket, mindenféle ideologikus, vagy kulturális megkülönböztetés nélkül. A mozgalomban megfogalmazódott, hogy mindazt, ami nemzeti vissza kell helyeznünk funkciójába.

A magyar demokrata fórum mozgalom később az MDF párttá vált, elhagyva öntevékeny mozgalmárjait és laikus politikacsinalóit, sőt, a politikai szervezésben járatlan, a politikai versengés jellemgyilkoló fordulataitól irtózó értelmiségének jelentős részét is.⁷¹¹ A változtatás igénye (és kényszere) azonban annyi utast sodort az egységes nemzeti platformban gondolkodók mellé, hogy az MDF fölényesen megnyerte az első szabad választásokat. A nemzeti eszme felélesztésével, újrafogalmazása igényével szerveződő, fellépő párt számára azonban megoldhatatlan kihívást jelentett, hogy az 1980-as években kialakult kvázijóléti társadalomhoz nem volt megfelelő termelési teljesítmény (és nemzeti jövedelem) a szinten tartáshoz sem, csak külföldi hitelek folyamatos felvételével lehetett működtetni.

A politikai rendszer az idegen haderő kivonulása után elveszítette tartását, a hatalom lényegében megszűnt, az állam pedig a korszerűsítések és a modernizáció sorozatos elmaradása miatt gyakorlatilag működésképtelené vált 1990-re. Ilyen körülmények között az Antall-kormánynak hatalmas munkát kellett végeznie a társadalmi béke fenntartása érdekében, de ahogy az állam több évtizedes késésben lévő modernizációjához nem kezdhetett hozzá, úgy a nemzeti progressziót sem volt képes elindítani, nem is beszélve a meghaladott tradíció leépítéséről.

Ugyanakkor az MDF a kormányzása négy éve alatt felszámolta társadalmi bázisát, a mozgalmat, minden mozdítható káderét a kormánynak és az államigazgatásnak adta, a „piszkos” politizálástól irtózó értelmiségi bázisa pedig kivonult a párt mögül. Lehet árnyaltabb megfogalmazásokat készíteni, de a végső következtetés nem lehet más, mint hogy nem volt, azóta sincs társadalom- és nemzetépítő program, tehát nem volt társadalmi progresszió, nincs a nemzeti eszme megújítása igényével fellépő mozgalmából, alulról jövő mobilitás, vagyis nemzeti progresszió sincs Magyarországon.

A nemzeti platform alapján szerveződő MDF-es politikai erők ténykedését néhányan megírták már.⁷¹² Egyes szereplők és a közeli tanúk néhány egyedi színpolttal gazdagíthatják

⁷¹⁰ Csorba József: A társadalmi formaváltás nemzeti tartalmai. Hitel, 9.évf. 1996, május, p.28-36.

⁷¹¹ Az MDF volt a demokratikus magyar pártszerveződés mintája. A „nagy indiapártnak” nevezték bizalmasan – copyright Csapody, Kecskés, Csorba – mint olyan szerveződést, amelyben nagy az öntevékenység és kvázigyenge a döntéshozatali centralizáció, illetve függés. Ennek ellenében pedig az SZDSZ vagy a később formálódó MSZP inkább a totalitárius pártszerveződés és döntési piramis mintáit követte egészen a bolsevik ideológiai háromszög szellemiségéig.

⁷¹² Bár világosan kell látni, hogy az intézményesülő jelenkori történelmírásban és –tanításban előbb a szabad demokrata misztérium képviselte szinte kizárólagosan, de mindenképpen vezető helyen a „rendszerváltozást elindító” változásigényt, majd legújában a reformszocialista elit lett a rendszerváltozás szinte kizárólagos előzménye.

még a képet, de alapjában megváltoztatni nem tudják. A magam részéről egyetlen gondolattal próbálom a tragikus szereplést magyarázni, tudniillik, hogy az MDF vezető tisztségviselőin keresztül mennyire nem volt képes tanulni. Ugyanis már 1990 végén lehetett látni, hogy a közös nemzeti platform szerveződése többé nem lehetséges abban a formában, ahogy azt az ún. nemzeti oldal mértékadó gondolkodói (elsősorban irodalmi értelmisége) képzelte.

A második világháború után született, a kommunizmus és a szocializmus oktatási és nevelési normái alapján felnövekedett fiatal nemzedékek azon része, amely tudatosan azonosult a nemzeti eszmével, sem volt szolidáris teljesen az 1990-es évek elején kialakult politikai erőterben a „nemzeti (közép)” jelzővel minősített politikusokkal és pártokkal. E nemzedékek ugyanis már a „nemzetihez” viszonyulásban a tudatos, a természetes és a közömbös magatartásformákat egyformán hitelesnek fogták fel. Abban pedig, hogy nem sikerült a nemzeti minimum megfogalmazásával, illetve progresszív nemzeti tartalmak meghirdetésével a nemzeti kohéziót megerősíteni, többek között a nemzeti eszme nevében megnyilatkozó, közvélemény-formáló személyiségeket (politikusokat, írókat stb.) tartották felelősnek.

A fiatalabb nemzedékek is szükségszerűnek tekintették az 1990 és 1994 között követett (erőltetett) nemzeti politizálást abban az értelemben, hogy az MDF gyakorlatilag működésképtelen államot kapott örökségül. Rendszerváltozás következett, amely aktív – a politikai, gazdasági társadalmi folyamatokba beavatkozó – kormányzást igényelt volna. A kényszerítő hatású gazdasági és társadalmi programok végrehajtásához erős államra, a tömegtájékoztató ellenőrzésének és egyensúlyi helyzetének fenntartására lett volna szükség. Ilyen körülmények hiányában mihez folyamodhatott, ha nem - a nemzeti érdekre hivatkozva - a közös nemzeti platformhoz, a kormányzás operatív teendőit illetően – és modernizációs program hiányában – pedig a szocializmus előtti magyar állam, kissé poros mechanizmusaihoz, amelyeket időnként a történelmi Magyarországot idéző drapériával dekoráltak?!

A fenti modellezés szerint kifejtettek értelmében, most azt kell gondolnunk, hogy az MDF kormányzása nem járt valóságos hatalommal, ezért, bár levezényelte a demokratikus intézményrendszer kialakításához szükséges politikai folyamatokat, az állam demokratizálása mellett racionalizálására már nem volt ereje és ideje. Mindez pedig – ugyancsak a korábbi modellezésben kifejtettek értelmében – azért lehetett így, mert az MDF-nek nem sikerült (nem sikerülhetett) párttá válnia abban az értelemben, hogy a hatalom gyakorlásához nélkülözhetetlen tényezőket - pozitív értelemben – birtokolja, továbbá a politikai rendszer ellenőrzéséhez szükséges információ-feldolgozó és szervezetmozgató operatív egységeit nem volt képes létrehozni.⁷¹³

A magyar társadalom még ma sem érti, (és talán az MDF vezető személyiségei sem), hogy a 12 százalék körüli szavazattömeg 1994-ben annak az igénynek, reménynek és felismerésnek szolgált, amely szerint az állampolgárok ekkora része egy centrista politika szellemében az MDF által lefedett mezőben tudta elhelyezni politikai szimpátiáit. E sokaság politikai vonzódását azonban folyamatosan kudarcélményekkel terhelték meg a párt vezető káderei és kormányzati tisztségviselői. Vezető politikusai oly mértékben terhelték meg az amúgy is bizonytalan nemzettudatot, hogy az érintetteknek – a lakosság ilyen értelemben ingerképes tömegének – szégyellni kellett érzelmeiket a nemzeti politizálás kudarcai miatt.

Mindezek pedig azért különösen elgondolkodtató fejlemények, mert a világ azon régióiban, ahol megfelelő gazdasági (és társadalmi) dinamika van – bár a tegnapi tudományos közfelfogás szerint a gazdasági dinamika száműzi a tradíciót, a „nemzeti politizálást”-, ma a tradíció megőrzésre, továbbélésre hivatott elemeit a társadalmi progresszió nélkülözhetetlen részének tekintik, nemzeti retorikával színezett politizálást folytatnak. E jelenség különösen

---

Eközben az MDF érdemei és a centrista politika bölcsője majdnem teljesen eltűnt a történelmi események átadásából.

⁷¹³ Lásd a „Magyarország 1991-ben. A Privatizációs Kutatóintézet politikai évkönyve” című kiadványt, (illetve az 1992-es évkönyvet is). Írta és szerkesztette Csorba József (IFTI), kiadta a Tulajdon Alapítvány és a Privatizációs Kutatóintézet, 1992 május, p.338

szembetűnő az ott kialakult makrokommunikációs modellben: a belföldi médianyelv ellenőrzésében, a nemzeti kultúra mint a soketnikumú kultúrák együttesének (nyelv, zene, tánc, művészetek, hazai tájak stb.) pozitív megkülönböztetésében; másfelől a külföld felé irányuló tájékoztatásban a nemzeti sajátosságok ügyes közvetítésével, a nemzetközi (gazdasági, politikai, biztonsági, tömegtájékoztatási stb.) fórumokon való állandó és folyamatos jelenléttel. Szembe tűnő, hogy mindez nem érvényes Magyarországra.

2.3 A posztmagyar paradigma

2.3.1 A nemzeti azonosságtudat új tartalmai

A politikai és a gazdasági információs szakemberek az 1990-es években mind gyakrabban találkoztak a nemzeti azonosságtudat aktuális megnyilvánulásaival (az arra utaló hivatkozások nyomán, mivel a világ különböző térségeiben a politikai bizalom és biztonság, illetve a gazdasági és befektetési preferencia indexét meghatározó tényezőként számolnak vele), amikor a fejlődő országokkal kapcsolatos hírtanyagot dolgozzák fel.⁷¹⁴

E kategóriában három fejlettségi státus mentén osztályoznak: az első kategóriában olyan fejlődő országok vannak, amelyek már messze elhagyták a közép-európai országokat is. A befektetési lehetőségeket figyelő szakértők és elemzők különbséget tesznek a nemzeti teljesítmény látványos javulásával kapcsolatos, új azonosságtudat-formák (lásd a délkelet-ázsiai régiót), az adott ország gazdasági potenciáljának számottevő növekedésével kiváltott formák (afrikai és kisázsiai példákkal), illetve a soketnikumú országok esetében valamilyen közös platform kialakulásának stádiumában levő országok (afrikai, dél-amerikai) példái között. (A katonai potenciál fejlődését is nem említve.) E példák kapcsán beszélnek azután újnacionalizmusról és tradicionális nacionalizmusról, utóbbi esetben Oroszországról, Romániáról, Szlovákiáról és, sajnos, Magyarországról van szó (s az utánunk következő szinten már a törzsi háborús helyek következnek).

A ún. magyar modell kirívó „egyedisége”⁷¹⁵

A tradíció visszahúzó, a folyamatos korszerűsítést és modernizációt fékező, a nemzetközi „elismertetést” (ez esetben goodwill-t) gátló kötelékeit a nagy példákat kínáló német és japán újjáépítési, vagy a délkelet-ázsiai utolérési és felzárkóztatási modellekben adminisztratív úton is oldani igyekeztek, és a modernizációt az univerzalizmus, a globális tömegkommunikáció hatásai is segítették. A tradíciót sehol sem próbálták „kiiktatni” olyan módon a nemzeti azonosságkeresés (és –megőrzés) lehetséges építőelemei sorából, mint nálunk, és arra sem találni példát, hogy a nemzeti kultúra öröksége ne volna kiemelt tananyag..., vagy mondjuk, ne tartanak meg, közösségi megmozdulások formájában a nemzet sikerekre és kudarcokra emlékeztető, egyformán fontos, tudatépítő ünnepeit, mint az ún. magyar modellben.

Az a világtörténelemben legutolsó nemzetközi fejlődésmodell (sőt, fejlődésideológia), amit a gazdaságpolitológiai területen újnacionalizmusnak neveznek, keletről tart nyugat felé. Motorja a japán modellben kialakult fejlődés, alapja az orientalizmustól az univerzalizmus felé tartó kulturális szintéziskísérlés. E fejlődés színtere az erős állam, amely belpolitikájában a nemzeti érdekek határozott és következetes képviselője, a politikai és a gazdasági érdekcsoportokat hosszú távú nemzeti és társadalmi célok követésében konszenzusra kényszeríti egy nemzeti minimum alapján. A makrokommunikációs modellek közül itt érvényesül a vállalható tradíciót és a progresszív nemzeti tartalmakat orientáló célzattal sugárzó, zárt modell, amely egyben igen nagy társadalmi és kulturális nyitottságot sugall, de tompítja a társadalmi különbségeket. Kifelé viszont éppen ellentétes benyomást tesz, kevésbé hangsúlyozza a nemzeti tartalmakat (mondhatni, szemérmes a japán nemzeti azonosságtudat

⁷¹⁴ Csorba József: Posztmagyar: nemzetstratégia és geopolitika. Valóság, 40.évf. 10.sz. 1997, p.1-14.

⁷¹⁵ Csorba József: Posztmagyar: a társadalmi formaváltás nemzeti tartalmai. Hitel, 9.évf. 5.sz. 1996, p.28-36.

sajátos összetevőit illetően), bár a nemzetközi fórumokon állandó és folyamatos jelenlét közepette, minden planetáris és regionális kérdésben szigorúan és azonnal megjeleníti a japán álláspontot. Érdekes tanulmányozni ilyen szempontból a japán tudománypolitika (technológiapolitika, kereskedelempolitika stb.) gyakorlatát is, amely egyrészt igényli a felbukkanó közgazdasági stb. áramlatok naprakész követését, másrészt minden elméleti koncepciót (vagy gyakorlati tapasztalatot) azonnal és nyilvánosan megütköztet a japán állam, társadalom, a nemzet érdekei szempontjából releváns elvárásokkal.

A japán típusú újnacionalizmus a nyugati (amerikai) modernizációs áramlatok és a nyugaton bevont-alkalmazott keleti mentalitás eredményessége nyomán kialakult gyakorlatban formálódó életvitelt, és nemzeti (közösségi) stratégiát jelent. Életképességét a teljesítményei bizonyítják, és persze, az a tény, hogy a délkelet-ázsiai térségbe exportált know-how az újnacionalizmus újabb színfoltjaival gazdagította a jelenséget.

Az az ország, amelyik a legkevesebbet sem tanult az említett mintákból (pedig élvezte Japán jóindulatát), az Magyarország! Magyarországon a korábban kifejtett nemzeti tényezők gyengeségei itt úgy nyilvánulnak meg, hogy míg korábban a szovjet-orosz, ma a nyugat-európai (elsősorban német) hegemonia nem engedi a szuverén modellválasztást.⁷¹⁶ Japán a magyar modernizációt jelentős tőkebefektetéseket lekötő regionális programokkal, közép-európai információs központjuk Budapestre telepítésével stb. segítette volna. Alkalmas modell lett volna számunkra a japán gazdaságpolitikai műhelyekben készült (és belföldön hitelesített), célzott, kormányzati intervenciók fejlesztési politika, illetve a délkelet-ázsiai térségbe exportált szerkezetváltási politika. A csakis erős kormányok által alkalmazható intervencionalista politika legfőbb követője most Kína (ismert eredményességgel), vagy a vietnámi utolérési program.

De ugyanígy nem tanultunk Izrael állam újnacionalista programjából sem, amely a tradicionális arab nacionalista, fundamentalista környezetben három tényezőre építette fennmaradási, fejlesztési programját: az erős nemzettudatra, a gazdasági alkalmazkodásra, illetve a katonai erőre. Az izraeli gazdasági stabilizációs program sikerei (összevetve a magyar politikai kényszerstabilizációs programok örökös sikertelenségével), a földrajzi környezet emberibbé tételében elért sikerek, a külső és belső szuverenitás, valamint a nemzeti azonosságtudat nélkül sohasem valósultak volna meg. A „sikerességet” ugyan az állandó külső fenyegetettség is determinálja, de a nemzettudatra alapozott izraeli ifjúságnevelési modell ma etalon a fejlődő világban.

Másfajta analógiákat kínálnak továbbá az olyan modellek, amelyekben soketnikumú országokban válik mind meghatározóbbá egy közös platform iránti azonosulás igénye: ilyenek az ausztrál modell, a kanadai modell, az amerikai egyesült államok amerika-modellje, és ilyen újabban a határozott kormányzati tájékoztatáspolitikai totális befolyását látva a brazil nemzeti azonosságtudat formálódása.

2.3.2 Orientációs dilemmák, és esélyeink

Jelentősen megváltozott Magyarország megítélése. Tulajdonképpen már 1993 őszén rádöbbenhettünk arra, hogy milyen súlytalanná váltunk a világgazdasági folyamatokban, vagy az európai politika terepein. Majd 1994-ben egyre nyilvánvalóbban a szűkebb geopolitikai környezetünkben is, mígnem 1995 tavaszán ráébredtünk, hogy a „semleges” európai fórumok és események is számos hátrányos helyzetet hoznak létre, a dinamikus (s az európai széljárással jól vitorlázó) szomszédjaink pedig szinte naponta lepnek meg valamilyen kellemetlenséggel bennünket. Mi változott meg körülöttünk, mi az, amit nem értünk?

A magyarországi kommunista és szocialista diktatúrák idején gyakorlatilag eltűntünk a világpolitika tudományos fórumairól, a világgazdasági fórumokon magyar szakemberek nem

⁷¹⁶ Ez a legnyilvánvalóbban abban jelenik meg, hogy állandó nyomás alatt áll a Suzuki autógyártó vállalkozás Magyarországon. A Suzuki állandó támadásoknak van kitéve (ez szinte napi sajtóesemény), a baloldali magyar kormányok folyamatosan szabotálták az eredményesebb gazdasági kapcsolatok szervezését, amit a „mi autónk” program korai árképzésének botránya már korábban jelzett. Magyarországon a német autógyártó érdekeltségek nyomják el a keleti gazdasági nyitást, amit Horn Gyula bonni-berlini kitüntetésekkel nyomatékosítottak.

igen hallatták hangjukat.⁷¹⁷ A magyar szocializmus puha diktatúrája szakaszában kilépő magyar szakértők és tudósok pedig a gulyáskommunizmus magyar modelljének apolgettáiként jelentek meg. Majd a rendszerváltozás után, a politikai és a gazdasági információval foglalkozó szakértők kezdték hangoztatni a külpolitikai gondolkodással (diplomáciával) kapcsolatban, illetve a világgazdasági tendenciák és a gazdasági régiók törvényszerűségeit feltáró külgazdasági gondolkodás kapcsán a nemzeti érdekek hatékonyabb képviselését ellátó kormányzati intézményrendszer működtetése szükségességét.

Az eredmény ismert: nem utolsósorban a makrokommunikációs teendők, általában véve pedig az állam tájékoztatási feladatai kapcsán Magyarországot nagyon komoly presztizsvesztés érte az 1990-es években (majd még nagyobb 2000 után). Persze, igazán csak 1989 után bontakozhatott ki teljességében a magyar állam korszerűtlensége, működésképtelensége, a modernizációjának (sorozatos) elmaradása miatti alkalmatlansága. Majd az előzmények miatt, mindez egy totális deregulációval létrejött, nemzeti hatalom nélküli „demokráciába”, programnélküliségbe, döntésképtelenségbe, végső soron állami cselekvésképtelenségbe vezetett.

Ha létezik objektív mérce egy állam politikai stabilitásának és gazdasági potenciáljának megítélésére, akkor a külföldi befektetők aktivitása annak tekinthető. Bár e téren is vannak manipulációs lehetőségek nagyhatalmi, vagy nemzetközi gazdasági erőcsoportok részéről, de esetünkben ezek jelenléte kevesebbet nyomhatott a latba, mint a saját alkalmatlanságaink. A közép-európai politikai és gazdasági, trend- és tendenciakutató központok (a bécsi információközpont, vagy a londoni pénzügyi központ) már 1993 őszétől jelezték hátrafelé csúszásunkat a rendszerváltó országok között. Ez azonban kevésbé volt olyan hangsúlyos és eredményes, mint a teljesen kinyílt piaci státuszunk feletti, kizárólag a nemzetközi pénzügyi manipulációknak, a gyors hozamkonvertálásnak, a kamatgyarmati állapotokra utaló gazdasági viselkedésnek elismeréssel adózó pénzvilág magas minősítéseinek fogadása.

Nem volt azonban egyértelmű, hogy 1992 után megváltoztak a jelentkező külföldi befektetők, amennyiben már nem a stabil tőkekihelyezést és a hosszú távú jelenlétet tervezők, hanem a rövid távú, konjunkturális hatások lehetőségeit kihasználni igyekvők, kisszerű tőkeforgatók, a feketepénzek gazdái és a pénzmosók kezdtek áramlani hozzánk. A gazdasági érdeklődés megcsappanásának első jelét ott látták a szakértők, hogy a magyar jogrendszer nem helyezte vissza státusába a magántulajdont, pontosabban a kormány nem rendelkezett rögtön a rendszerváltozás után a magántulajdon szentségéről. Ez egy-két évig nem jelentett gondot, amikor azon egy baloldali fordulat következett, a kockázati besorolásokban azonnal számításba vették.

A kockázati besorolások rejtett rubrikái között kiemelkedő fontosságú (mindjárt a politikai stabilitás és belbiztonság után következik), hogy az adott ország miként reagál a kihívásokra. A tőzsdék árfolyamhullámozásai pontosan követik a politikai események finom rezdüléseit is. Ha egy ország állandóan alulmarad, kormánya válasza képtelen, az államirányítás és -igazgatás nem észleli időben, nem tudja feldolgozni, elemezni és értékelni az eseményeket, nem képes naprakész válaszokat adni, akkor a politikai stabilitás indexe is esni kezd. Ki merne határozottan véleményt formálni arról, hogy a bécsi vagy a frankfurti tőzsdén zuhanó magyar részvények sorsát mennyire befolyásolta a magyar kormány és állam gyengesége?!

Ráadásul a szomszédjaink aktív, dinamikus politizálásával, még nyilvánvalóbb lett magyar állam korszerűtlensége, a külpolitikai gondolkodás és diplomácia csődje. A politikai információval foglalkozó, külföldi szakértők észlelései figyelmeztettek a magyar államot ért súlyos inzultusok kapcsán, hogy a határfolyónk elterelése vagy atomerő telepítése a határzónánkba olyan kiemelkedő események, amelyeket hatalmas diplomáciai gépezettel, nyomásgyakorló készségekkel és szellemi kapacitásokkal rendelkező hatalmak sem tudtak

⁷¹⁷ Szakértők mondják, hogy a világ 10 legrangosabb, a jelen idejű folyamatokat észlelő diplomáciai és világpolitikai folyóiratában, 1947 és 1989 között szerzőként magyarországi magyar tudós, szakértő elvétele sem fordul elő, Magyarország pedig csak a szovjet tábor tagjaként kap említést.

volna könnyedén megoldani, nem hogy egy aktív külpolitikát ötven éve nem folytató, kis állam.

Számtalan jele volt/van annak, hogy az állam modernizációjának elmaradása (máig már négy államigazgatási modernizációs világhullámból maradtunk ki) miatt a közgazdasági vagy a politikatudományi gondolkodás is zsákutcába került. Legalábbis valamilyen befolyás (érdek vagy csak szellemi restség?!) megakadályozza a helyes gondolkodás felülkerekedését, érvényesülését. Pedig számtalan jele van (az itt tartózkodó külföldi szakemberek egy hónap után összefüggéseiben is felismerik), hogy a magyar állam jelenlegi állapotában alkalmatlan bármilyen program végrehajtására,⁷¹⁸ a hatalom nem a kormány kezében van (illetve nincs nemzeti hatalom!), általános csődhelyzet van. Teljes értetlenséggel fogadják külföldi vendégeink pl., hogy miért nem látjuk, észleljük, a sajátos geopolitikai helyzetünkéből adódó lehetőségeket vagy korlátokat, illetve miért nem tudunk kilépni a kényszerpályákról, ha már észleltük azokat.

Külön fejezetet lehetne építeni arra az intellektuális hiányra (mint észlelési, feldolgozási és újrantárási, kogníciós dilemmára), amit „Magyarország közép-európai központja” szerep jelent. Ez a cseh-magyar vetélkedésben néha-néha még ma is megnyilvánuló jelenség fejezi ki legjobban a nemzeti hatalom tényezőinek negatív irányultságát a mi esetünkben. A kóros magyar baloldali (kommunista, szocialista, kapitalista) kisebbségi érzés, mint a mindenkorai ideológiai-politikai centrumhoz fűződő, alárendeltségen alapuló viszony determináltsága a külföld felőli Magyarország-észlelést tette kizárólag negatív fogalmakban meghatározottá. (A belföldi Magyarország-észlelést pedig egy fogyásra alapozott társadalomkép kialakításában formálta meg.)

Ma mindenki programot vár tőlünk: az európai és az észak-amerikai polgári konzervatív körök a magyar közép-európai centrum és centrista politizálás, térségi programjának távlatos együttműködési rendezőelveit, mert akkor mint a régió stabilizáló államának jelentősebb támogatást adnának.⁷¹⁹ Külön ki kell térni a japán támogatásokra alkalmatlanná vált Magyarország minősítésére, amennyiben a tökekihelyezéseket tervező japán csoportok húsz-huszonöt évre szóló, törvényben rögzített modernizációs program, távlatos magyar társadalomépítő program rendezőelveit és menetrendjét várják tőlünk (amelynek átnyújtásával egyébként még hitelrevíziós programhoz hozzájárulnának). Ma, teljes az értetlenség, mit akarnak a magyarok tulajdonképpen, ha nem ezt?!

2.3.3 A politikai patthelyzet kialakulása

A mai magyar viszonyokat, közállapotokat, szellemi életet, az igényesebb tájékoztatási fórumokat, döntően az MSZP-s és SZDSZ-s, ma már csak megszokásból baloldalként emlegetett (valójában a baloldali monolit kommunista és szocialista folytonosságát követő, politikai és gazdasági hatalomszervező, befolyásellenőrző) erőcsoportjai határozzák meg. A célzott politikai irányzat konjunktúráját a baloldali liberális elit biztosítja, amennyiben folyamatosan elmarasztaló (diszkrimináló) tartalmakkal írja le a nem baloldali magyar, jobboldali magyar (centrista, liberális, konzervatív) törekvéseket. (Ami kényszeres cselekvése is, mivel Magyarországon a baloldal konzervatív és liberális oldala is mély válságban van.)

A magyar baloldal kozmopolita (antinacionalista) és nemzeti oldala is megrendítő vereséget szenvedett, amikor a Bokros-féle sokkprogram végleg sírba tette a Kádár-rendszert, illetve amikor külföldi kapcsolatokban a román, szlovák, szerb stb. baloldal hatalmon lévő pártjai – némi összekacsintás után beintettek Hornéknak. A magyar baloldal ideológiamentesítése (egyben az exponált párttagság megtartása, de hátrább szorítása) azzal vált teljessé, hogy az ún. szabad demokraták (az SZDSZ) pálfordulással az exponált

⁷¹⁸ Persze, a programkészítésre is. Abban az értelemben, hogy az állami intézményrendszer az alapja az állandó programkészítésnek és a hozzá tartozó revízióknak is. A hankissi kérdésre – hogy ti. miért nem sikerül újra kitalálni Magyarországot? – az a válasz, hogy azért, mert az intézményrendszer alkalmatlan hozzá, vagy hiányzik.

⁷¹⁹ Ebből a szempontból nagyon sokat értett Magyarországnak az amerikai-jugoszláv háború, amelyben a vajdasági magyar kisebbség zsugorodása (pusztulása) 50-100 évet gyorsult.

baloldalhoz csapódtak.⁷²⁰ A nemzeti hatalom intézményrendszerének alakulása szóba sem kerülhet a dolgok illetően alakulása felett. (Más terminológiák, nézőpontok, szakértelmek révén, persze, eljuthatunk ugyan ide, de nem annyira nyilvánvalóan, ahogy most tesszük.)

A nemzeti hatalom esélyeinek alakulásában először a centrista, a nemzeti konzervatív és liberális politikai irányzatok, ideológiák és a intézmények pusztulása (helyenként kialakulásának, formálódásának, visszaállításának elmaradása) következik be a rendszerváltás első kormányciklusa alatt és után. Majd a baloldali monolit gazdasági és politikai hatalmának visszaerősödésével megindult a jobboldal intézményesülésének teljes elpusztítása. Ezzel egy időben a szocialista klientúra, a korábbi ipari és agrárlobbik is visszatértek, fontos döntéshozói és döntés előkészítői pozíciókat száltak meg. Végül felerősödött a magyar szocializmus hozományából az árnyékgazdaság is, amelynek a határok nélkülsége, a jogi és adminisztratív lazulások (deregulációk), a hatalom gyengülésével a bűnüldözés és igazságszolgáltatás megrendülése, korábban nem látott perspektívákat adott. Már ekkor valószínűsíthetővé vált, hogy a bűnözés rövidesen beépül a politikai hatalomba.

Az 1994-1995-ös időszakot az államhatalom sohasem látott leépülése jellemzi. Ami már zavaró volt az előző kormányciklusban is, de ott ez nem volt cél, másrészt még nem volt érezhető ennyire. Ekkor már beindult a magyar állam jogi, pénzügyi és szociális megrendülése, amit az intézményrendszer romló állapotán lehetett a legjobban észlelni. Ekkor vetődik fel először az állam pénzügyi csődje, minthogy a szocialista diktatúra örökségeként ekkorra érzi meg a magyar társadalom teljes brutalitásában, hogy a KGST megszűnésével egyszerűen eltűnt a magyar export 33 százaléka.

Az államhatalom leépülése és az állami intézményrendszer leromlásának folyamata döntően annak a következménye, hogy a modernizáció leáll, és egy takarékosági célú államigazgatási leépítési folyamat kezdődik, amelyik kezdetben, persze, többre kerül, mint a megtakarítás. Az ország biztonságát érintő kérdések fel sem vetődnek, majd 1997-ben már felmerül az a kérdés is, hogy a honvédség és a belbiztonsági szolgálatok ilyen mérvű meggyengítése után, érdemes-e a korábbi funkciókat fenntartani?! Mind többen érvelnek ugyanis amellett, hogy ekkori állapotunkban már a szimbolikus haderőt kiállító országok közé sorolódunk, amit a dinamikus haderő-korszerűsítést végrehajtó szomszédjainkkal való összevetésben elég jól látni.

Ebben a helyzetben később már fel sem tűnik, hogy következetesen halasztást szenved a nemzetgazdasági információrendszer teljes kiépítése, intakt formában működésbe állítása. Itt az elodázásban, szakértői oldalról már nem lehet nem szándékosságot látni, mert ennyire nem volt érzéketlen az információgazdálkodás szempontjából egyik magyar párt sem. Különösen, hogy az informális állam és az árnyékgazdaság kibontakozása miatt állandóan napirenden van az adó- és vámhatóság ellenőrzési jogkörének kiterjesztése. Viszont szóba sem kerül, hogy csak az eltérő kompetenciák alá sorolt adatállományok összekapcsolását kellene elérni egy információtörvény által. Az MSZP-s és az SZDSZ-es „liberálisok” révén lehet egy intellektuális információszabadság-eszmény nevében fellépni, majd ezzel ellentétes döntéseket támogatni a Parlamentben, annak igazolásaként, hogy a lobbik sokkal erősebbek voltak az állam korszerűsítésének (a modernizáció) nevében fellépő kezdeményezésével fellépőkkel szemben.

⁷²⁰ Ez egy külön történet, mely nem képezi e dolgozat tárgyát. Az SZDSZ a korábbi, ún. szabad demokrata rendszerváltó csoport párttá formálódása során egy jól körülírható politikai és egy markáns gazdasági érdekképviselői csoport befolyásszervező szerveződése lett. Első, legsúlyosabb fellépése a nemzeti hatalom megerősödése ellen a magyar EXPO és olimpia-rendezés megakadályozása volt. A második fellépés az volt, amikor az SZDSZ mögött álló gazdasági és politikai erőcsoport kiűrtette a pártot a szabadelvűek kiseprűzésével, s egy baloldali liberális, kizárólag a hatalmi konjunktúrát követő baloldali liberális, perempártot hozott létre, amely az ún. demokratikus chartában kötött szövetséget az MSZP-vel. Ezzel létrejött egy MSZP-SZDSZ típusú baloldali liberális párt, és egy SZDSZ típusú választási párt, amelyik csak a választás alkalmával éri el a parlamenti küszöböt, de akkor mindig. E kettősség mögött a befolyásszervezés és –ellenőrzés biztosításának kényszere áll, ahogy az MSZP a kormány (a miniszterelnökség), az SZDSZ pedig a Főváros (az önkormányzati forráselosztás) birtoklásával diszponál a közjavak, illetve a felvett hitelek és az adósságkezelés felett.

2.3.4 A nemzeti hatalom és –politika esélyei, az intelligencia felelőssége

A korábban felvázoltak, a magyar nemzeti hatalom kialakulását és működését meghatározó tényezők, az azokkal kapcsolatos negatív tartalmak kapcsán végül, de nem utolsó sorban említést kell tenni a sajátos magyar fejlődést formáló magyar intelligencia állapotáról. A rendszerváltozás és a magyar átmenet éveire visszatekintve, a nemzeti politizálással kapcsolatos tartalmak olyan módon jelennek meg a tömegtájékoztatásban, hogy a szellemi életet és általában a közgondolkodást csak negatív értelemben minősítik. A célirányos értékelés szerint két jelentős véleménycsoport határozza meg ezt a minősítést. Az egyik a keletről nyugat felé tartó, nemzetiteljesítmény-elvű, a tradíciót és kultúrát az elektronikai alapú modernizációval, gyors (erőltetett) felzárkóztatási intervencionalista szerkezetváltó programokkal ötvöző újnacionalizmusra esküszik. A másik a nyugatról kelet felé tartó, a nyitott társadalom eszmerendszerére hivatkozó, egyéniteljesítmény-elvű, szerves fejlődést követő (neo)liberalizmust tartja üdvöztetőnek.

Mindent összevéve, a magyar szellemi életet, a közgondolkodást, a közpolitikai vitaterepeken folyó - soha konszenzusra nem jutó - polemizálást meghatározó lényegi tartalom nem áll össze értékelhető ismeretté, ráadásul, közreadása olyan vitatkozásban merül ki, amelynek nincsenek nyugvópontjai, kiérlelő szakaszai, ezért nincsenek tanulságai, lezárásai sem. A mindennapi életben olyan viták folynak, amelyek nem foglalódnak rendszerbe, nem válnak részévé a nemzeti és társadalmi bölcsességnek. A többség tájékozatlanul, gyanútlanul, összességében értetlenül szemléli pl. a „polgári mint olyan” feletti vitákat, amelyekben a „polgári konzervatív” oldal próbál egy, a konszolidációhoz szükséges politikai filozófiát felépíteni a rendelkezésre álló nemzetközi minták alapján, a liberális oldal pedig ezeknek a mintáknak a negatívumait túlhangsúlyozva, tendenciózusan rombolja a másik oldal szellemi építkezését.

A magyar értelmiség – amely nem azonos a magyar intelligenciával – számtalan meglepetést produkált a rendszerváltozás és magyar átmenet eddig eltelt éveiben. A külső megfigyelők leginkább a „polgári toleranciahiányt” és a „társadalmi kooperáció” megszűnését tartják példa nélkülinek. A magyar értelmiség látványosan nem szereti a „magyar polgárt”, aminek naponta számtalan jelét adja a közvélemény-formáló képviselői révén.

Felmerül a kérdés tehát, hogy kik azok, akik polgárnak tartván magukat (legalábbis kizárólagos igényt tartva e minősítésre) támadják a „polgári oldal” nemzeti⁷²¹ és konzervatív csoportjait, azok szinte minden megnyilvánulását?! A „polgárságot” mindenestől elutasító baloldali és jobboldali megközelítések nem tanúsítanak olyan engesztelhetetlenséget, mint a „liberális polgári oldal” kirekesztő véleményformálói.

A „külső megfigyelők”, persze, nem tudhatják, hogy a magyarországi „liberális polgári oldal” társadalmi-állami intézményesülése milyen abszurdításokkal terhes. Az idegenek számára nem világos, hogy a magyar tömegtájékoztatásban milyen egyensúlytalanság van, hogy a média olyan befolyásoltság alatt áll, amikor az önkontroll már megszűnik. Mára ez olyan méreteket ölt, hogy a politikai versenyt korlátozza, veszélyezteti a hatalomgyakorlást, kényszerhelyzeteket hoz létre a kormányzó politikai pártoknál és ellehetetleníti az ellenzéki politizálást, gátolja a politikai/hatalmi ellensúlyok működését (többek között a magyar Parlament hatalmi kiegyensúlyozó szerepét).

Irodalom, jegyzet

Rendszerváltozástan – Kommunikáció

1. A szabadság melankóliája. F: Magyar Hírlap, aug. 9.,

http://www.magyarhirlap.hu/Popup_index.php?type=nyomtat&id=151240

2. Államtalanítás. F.: Bencze Izabella, jogász, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság volt vezérigazgató-helyettese, mho.hu

⁷²¹ Ne feledjük, a „baloldali polgár”, illetve a „liberális polgár” oldali értelmezési tévelygésben felvetődik, hogy az „igazi” polgári mint olyan nem lehet nemzeti, a kispolgári viszont nacionalista egyben.

3. A téma modellezésének alapjai. A jövőképek forgatókönyvei a) Kultúra és ökonómia, b) Gazdaság és politika, c) Politika és társadalom
 F.: 3.1 Csorba, J.: Posztmagyar - A nemzeti és a társadalmi progresszió elválása. Hítel, 1995, 3.sz. p.61-72.
 3.2 Jegyzet a jövőkutatásról, a jövőtudományról, a jövőmozgalmakról, melyek nagyon rosszul állnak Mo-on.
 3.3 Cole, S.: Cultural diversity and sustainable futures. Futures, 1990, 10.sz. p.1044-1058.
 3.4 A nyitott társadalom azonban politikailag zárt! - állapítja meg Molnár Attila (MN, 1996, szept.28. p.14.) a liberális elit világlátásáról, amelyben a multikulturális frázisdiktatúra alatt a periferiális kerül a centrumba.
 3.5 Ankerl Géza fogalmazása a hibás gazdaságközpontúság, az önállóságtól elszokás jelensége. Neszabó, 1996, dec.13. p.21.
 3.6 Varga Csaba: Új globalitás és lokalitás, avagy a magyar felzárkózás új stratégiája. Kézirat, 1996.
 3.7 Csorba J.: Posztmagyar: nemzetstratégia és geopolitika. Magyar Szemle, 1997, 1.sz.
 4. Csorba József: A polgári alternatíva kétségei. Magyar Nemzet, 1996.
 5. Csorba József: Az Oktatás helye és szerepe az új rendszermodellben. Előtanulmány, 1997, június 6.
 6. Csorba József: Az árnyékgazdaság Magyarországon. A szürke és a fekete gazdaság rendszerspecifikus eredője. 1996, május 10. (1998, 2002, 2006, 2008). p. 110
 7. Csorba József: A magyar állam szerepének revíziója 1996-1997-ben (politikai modellezés). IFTI, 1998. p. 53

3. A rendszerváltoztatás értelme⁷²²

A rendszerváltoztatás értelme a követendő új rendszermodell szempontjából végül nem a folytatás (gradualizmus és új szocializmus), hanem az újrakezdés és/vagy a felzárkózás dilemmája lett. A mérleg 1989-1990-ben azt mutatta, hogy jelentős az elszakadás Európa nyugati részétől, kialakult egy fogyásra alapozott társadalom, gazdaságpolitikai tévutakat követtünk. Az egy külön tanulmány témája lehetne, hogy az átmenet magyar modelljének kényszeres rendszerszemlélete miatt a politikai stabilizáció lett, (s annak miatt kellett így történnie), miközben a legfontosabb beavatkozási területeken teendők (mint a gazdasági versenyképesség, társadalmi hatékonyság, népességreprodukció stb.) elhanyagolódtak. Meghatározó ugyanis a későbbiekre nézve, hogy az állam fejlődéstörténetének két alapvonulata⁶ (mármint a racionalizálása és demokratizálása, ebben a sorrendben) Magyarországon fordított módon bontakozik ki: miközben a demokratizálódás jelentős eredményeket ér el 1990-1994 között, a racionalizáció elmaradt.

A rendszerváltozás második kormányciklusában pedig egy, a sokkal fejlettebb államok gyakorlatában megvalósítható pénzügyi racionalizációs reformfolyamat kezdődött, ami hatalmas társadalmi feszültségekkel és kevés eredménnyel járt. A mai magyar állam átalakításakor ugyanis egy pillanatra sem feledkezhetünk meg arról, hogy a rendszerváltozás bekövetkeztekor a magyar állam már három jelentős modernizációs világhullámból maradt ki, s a bukott Kádár-rendszer egyik legfőbb jellemzője éppen az állam összeomlása volt.

Döntő továbbá a rendszerváltozás eredményessége (vagy eredménytelensége) szempontjából, hogy az állam politikaformáló szerepe Magyarországon roppant gyenge. Elmaradt az állam szakmai intézményeinek (szakigazgatás) helyreállítása, az állam információs modelljének, mint a nagy nyilvántartó rendszereknek korszerűsítése. A kormány, az önkormányzatok, az érdekképviselők, az egyházak, a Parlament új szerepe nem tisztázódott, vagy nem bontakozhatott ki teljesen. Még pontosabban nem alakul ki hatékonyabb

⁷²² Csorba József: A rendszerváltoztatás értelme – gondola egyetem. Gondola.hu, 2008. február 10. 15:27

működésük gyakorlata, s a változásokkal szembenállók mindenütt szabadon manipulálták, fékeztek, illetve megakadályozták a szükséges változásokat. De az állam gazdaságformáló szerepe is csökevényes, a gazdasági tervezés és államigazgatás intézményeinek modernizációja elmaradt, a vonatkozó törvények csak liberalizáltak, dereguláltak, de nem építettek. Az állam társadalomformáló szerepét illetően pedig egy új társadalomszerkezet és az új (hiteles) társadalmi szervezetek kérhetők számon elsősorban. A magyar állam új nemzetközi környezetére (új geopolitika szükségességére) vonatkozóan egyrészt a (modernizációs, geoökonómiai, geopolitikai) centrumokhoz közeledés, az új szomszédságpolitikai (megbékélési) koncepció kifejtése, a „Közép-Európa közepe Magyarország”-elv kidolgozása, a keletre nyitás politikájának megfogalmazása stb. a hiány.

Meghatározó továbbá a későbbiekre nézve, hogy az első szabadon választott kormány által követett rendszerátalakító lépések után, az 1994-es kormányváltáskor szemléletváltás következik, akkor is, ha a gazdasági folyamatokat alapjában meghatározó erőcsoportok ténykedése révén az első és a második kormányciklus gazdaságpolitikáját az elemzők zömmel azonos rendezőelvek szerint működőnek tartják. (Azaz - úgymond - a korábbi nomenklátúra-csoportok, az adósságfinanszírozásban szakértő pénzügyes közgazdászlobbi határozza meg a gazdaságpolitikai programalkotó gondolkodást.) A szemléletváltás - amit egyes szakértők politikai rendszer-visszaváltásnak látnak - bizonyítékait tekintve elég az OECD vagy Világbank 1995-ös magyar jelentéseit⁷ elővenni, s azokat összevetni az ún. utolérési vagy felzárkózási stratégiákat követő fejlődő országok tapasztalataival: az ebből adódó tanulságok teljes egészében ellentmondanak a magyar rendszermodellben követett monetarista gondolkodásnak, a „stabilizációs dühnek”!

Miben tér el a szakértők gondolkodása?

Miben tér el a nemzeti stratégia alapján érvelő szakértők gondolkodása a Horn-kormányt kiszolgáló, illetve a ténykedését hallgatólagosan helybenhagyó politikai és szakburokraták, tudósok és gazdaságkutatók nézeteitől?

Egyrészt a prioritások megfogalmazásában - mint a magyar állam helyreállítása (alkotmányozás, a szakmai döntéshozói szintek megerősítése, modernizálása), a humán erőforrások minőségi feltételeinek azonnali és jelentős javítása (ifjúságtámogatási, egészségügyi és szociálpolitikai célprogramok), valamint a társadalomszerkezet hátrányosságainak felszámolása - tér el a ma követett főiránytól.

Másrészt az adósságmenedzselés megítélésében: amennyiben a felhalmozott adósság kamatainak törlesztése miatt, illetve az adósság gyorsított (kényszeres) törlesztése miatt az adósság átalakult: az állami (jegybanki) adósság magánadóssággá: a forráskivonás révén pedig (mivel nem termelésnövekedésből származó jövedelmekből törlesztettek), a nemzeti vagyon drámai csökkenésével, az infrastruktúra-rendszerek lepusztulásával, a jövőt megalapozó modernizációs célú beruházások forrásainak elvonásával ez a mai gyakorlat a jövőt teszi tönkre.

Harmadrészt abban, hogy a követett fiskális és monetáris restriktió eredményeként nem a kívánt egyensúly jött létre, hanem egy sokkal alacsonyabb színvonalon létrejövő gazdasági egyensúlyi helyzetben a társadalom szétszakadása.

Negyedszer, a követett gazdaságpolitika eredményeként a társadalom középrétegeinek⁸ sorvadásával egy olyan társadalom jött létre, amely teljesen eltér a deklarált céloktól.

Ötödször, a követett gazdaságpolitika eredményeként meghatározható nyomásgyakorló csoportok élőködnek az államon, miközben mind nagyobb tömegek szorulnak rá a mind szűkösebb szociális forrásokra. Az oktatás és az egészségügy egyre nagyobb forrásokat igényelne forráskivonás helyett, mert a forráskivonás mind kevésbé korszerű szerkezeteket és minőségeket hoz létre, s azzal valóban nagyon drágává válik a lepusztuló infrastruktúrák és ellátó rendszerek fenntartása. A szociálliberális hatalom csak

figyelte a pénzforgalmat, jól-rosszul begyűjtötte az adókat, s nem törődött a belföldi magán kis- és középgazdaság ösztönzésével.

A szakértők között állandó vita tárgya a növekedés és stabilitás (fordított) viszonya, az erőltetett és a spontán növekedés szerepe a modernizációban, a felzárkózási stratégiát követő államok gazdaságpolitikája. A jobbközép politikai erők gazdaságpolitikájával kapcsolatos szemléletek azonban mind azt bizonyítják, hogy a jelenlegi magyar rendszermodellben olyan gyakorlatot hoztak létre a gazdaságszervezés és -irányítás, a termelés (iparpolitika és agrárpolitika), a pénzügypolitika, a külgazdaság, ill. a privatizáció terén, aminek eredményeként egyedülálló módon egy fogyasztásra alapozott (sőt, immár fogyasztásra tervezett) társadalom jött létre. A magyar társadalom humán erőforrásai a világban példa nélkül állóan fogynak, előregegyedéssel, elhasználódással, deviációkkal, teljes fizikai és szellemi leromlással, korai elhalálozással, alacsony termékenységgel. A természeti erőforrások ugyancsak pusztulnak a felelőtlen és szabályozás nélküli környezetrombolással, az ország termelő vagyona a lepusztulással, kivásárlással, felszámolással, külföldi piacszerzéssel zsugorodik. Nincs az országmérlegnek egyetlen olyan tétele sem az ingó és ingatlan vagyont, a biológiai, a fizikai és szellemi vagyont, a kulturális értékeket tekintve, amely ne csökkent volna az elmúlt évtizedben.

A konzervatív rendszerkritika (amely nem politikai ideológiát vagy irányultságot jelent elsősorban, mint inkább társadalmi rendezőelveket) megfogalmazása azonban késik, mint ahogy a magyar modellben alapvető zavarok vannak a politikai irányok (orientációk és programok) megítélésében is. Ennek legnyilvánvalóbb jele, hogy a baloldali Horn-kormány a vallott értékeivel teljesen ellentétes neoliberais gazdaságpolitikát erőltetett, amihez a deklarált célokat meghazudtoló politikaformálás társult. Az Orbán-kormány a nemzeti és polgári értékek alapján szerveződő állam, társadalom, és demokratikus rend keretei között képzelte el a jövőt, de a jobbközép erők vallotta értékek a tömegtájékoztatásban szinte kizárólag negatív konnotációban jelentek meg. Hozzá tartozik ehhez a helyzethez, hogy a polgári konzervatív bázis mint kritikus tömeg (mint új politikai osztály) létrejötté reménytelenül késik. Az okok felsorolásakor feltétlenül említeni kell, hogy a nemzeti stratégia kormánypolitikája nem születhetett meg országmérleg nélkül, s ezért nem készülhettek a lehetséges jövőket felvázoló forgatókönyvek sem, amelyek mentén tisztázó viták folyhattak volna.⁹

Az országmodell politikai rendszerét illető politológiai értékelés is csak zavarokat rögzíthet: nincs tiszta baloldal/jobboldal értékrend, nem észlelhetők a centrumerők (a balközép/jobbközép ellenzék), a liberális/konzervatív szemléletek ellentétei, ill. egymást kiegészítő vagy tagadó értékek. A politikai konstelláció zavarossága nem segíti az eligazodást, a politikai közvélemény nem elég tájékozott, nem működik kontrollként, a politikai kultúra ezért (is) fejletlen, s ebben a környezetben a professzionális politikai marketing a társadalmi nyilvánossággal és közvéleménnyel szembeni visszaélésekre ad lehetőséget.

Bármilyen mérleg megvonása is vitákat kelt, mert az állami (hivatalos) statisztikai szolgálat korszerűsítése máig nem történt meg, ezért sem készült országmérleg az előző politikai és gazdasági rendszerteljesítmények, az előző kormányok zárszámadásával, ami rendszerváltoztatás első és második kormányciklusának objektív mérlegét megalapozta volna. Kísérlet sem történt kormányzati részről, hogy a régi statisztikai bázison a nemzeti vagyonra nézve bázisszámokat generáljanak a reáleszközök (felhalmozott eszközök, háztartások tartós készletei, természeti kincsek, környezeti tényezők stb.), pénzeszközök (belföldi és külföldi érdekeltségek, belföldi és külföldi hitelek stb.), tiszta vagyonforrások (saját vagyon, természeti erőforrások eszmei értéke stb.), tartozások (érdekeltségek, hiteltartozások stb.), szellemi (humán, kulturális stb.) és információforrások felszámításával. Nem utolsó sorban, a nem baloldali erőknek folyamatosan számolnia kellett/kell a tájékoztatás anomáliáival, az egyoldalú politikai marketing, a közvélemény-kutatás típusú politikaformálás működésével.

A rendszerkritikát gyakorló a jelenlegi magyar rendszermodell megújításában, a nemzeti stratégiára alapozott felzárkóztatási program beindításában mindenekelőtt az állam új szerepét emelik ki. Szerintük az állam által indukált és segített fejlesztésnek kell életre hívni kitüntetett szereplőit, amelyek működése többek között a „tervracionalizálásban” vagy a „fejlesztő állam” működtetésében, az „ipari szerkezetváltás” végrehajtásában nyilvánul meg. A

gazdasági fejlődés politikai tényezőit vizsgálva általában hangsúlyozzák az elit szerepét a műszaki-gazdasági kompetenciákkal (az OMFB ügynökség típusú minisztériummá alakításával technológiafejlesztési és kommunikációs tárcaként), másrészt a nemzeti konszenzus szerepét, ami a növekedés támogatásában találhat közös nevezőre. Egyes szakértők délkelet-ázsiai példákra hivatkozva biztonsági garanciákat működtetnének a bürokrácia védelmében, elszigetelve azt a politikai és gazdasági érdekcsoportok nyomásától, hogy a fejlesztő állam szerepét vigyék zavartalanul végig a növekedés segítésére. A bürokrácia szerepét, vagy a nemzeti konszenzus fontosságát a gazdasági növekedéssel kapcsolatos teendőkben hangsúlyozók mutatnak rá arra is, hogy a rendszerváltozásból, ill. a felzárkóztatási gazdaságpolitika nélküli EU-közeledési programból Magyarországon lényegében kimaradt a bürokrácia: szakbürokraták helyett politikai bürokraták szorgoskodnak a szakmailag kellően elő nem készített közeledési és jogharmonizációs programok körül.¹⁰

A konzervatív politika jelenléte

Az egymást követő kormányok szerepét (ill. aktivitásának hiányát) mindenki hangsúlyozza a gazdaság fejlesztésében, sokkal inkább mint a bürokrácia vagy a nemzeti konszenzus szerepét, bár a politikai stratégia és annak menedzselése fontosságát, a koalíciók, a politikai verseny mind kulcstényezők szerepének jelentőségét a fejlesztési irányok meghatározásában fel- és elismerik. Azonban a konzervatív politizálás mint sajátos szemléletmód és intézményrendszer elismertségének hiánya a modernizáció legfőbb gátja Magyarországon. Tulajdonképpen annak felismerése és megismertetése is hiányzik, hogy a konzervatív politizálás miképpen kapcsolódott a fejlett világban a modernizációhoz, a kényszerítő hatású társadalmi és gazdasági változások kormányzati programjaihoz. Az is egyedülálló jelenség, hogy Magyarországon miért nem sikerült konszenzust elérni a gazdasági fejlődés irányát illetően. A délkelet-ázsiai sikerországok fejlődése szembetűnően a nemzeti konszenzus alapján indul, általában konzervatív politikai irányvonal indításával, de minden más politikai erő is elfogadja e gazdasági fejlesztési programok irányát. Ha a kiindulási alapokat az állam, a társadalom és a gazdaság újra- és átszervezése szempontjából nézzük, s a második világháború utáni újjáépítési programokat vesszük szemügyre (mert azok nincsenek messze az 1989-es magyar rendszermodell összeomlásának gondjaitól), akkor látni való, hogy a rendszerváltoztatás után egy olyan kaotikus többpárti rendszer jött létre Magyarországon, amelyben a politikai szféra játékszabályai nem tisztázódtak, nem volt társadalmi konszenzusképző tájékoztatás.

A rendszerváltoztatás legfontosabb tanulsága - eltekintve a politikai rendszer fejlődésének különféle kitérőitől -, hogy a konzervatív politizálás megerősödése érdekében nem született meg a felismerés: a konzervatív politikai erőknek szövetséget kell kötni a bürokráciával! A bürokrácia szakértelmével és az általa befolyásolt állami fejlesztési forrásokkal egy természetes szövetséget kellett volna létrehozni a konzervatív erőknek, amikor azok megkísérelték legitimálni magukat. A nemzeti keresztény, konzervatív, polgári politikai vezető erő és politikai osztály kialakulása maradt el, amelyik pedig az exponált múltja miatti túlkompensálásokkal terhelt baloldali politikai csoportokkal szemben türelmes és felzárkóztató nemzeti politikát folytatott volna! Független elemzők a konzervatív politika gyengeségének okairól szólva négy nagy tárgykört emelnek ki: a politikai pluralizmus elsorvadását, az állam nélküli gazdaságpolitikák erőltetését, a középrétegekkel szembeni politizálást, ill. a politikai konstelláció meghamisítását a tájékoztatás manipulálása révén.

A politikai pluralizmus elsorvadása

A rendszerváltoztatás első kormányciklusában a mesterségesen kialakított és gyakorolt pluralizmusban a baloldali (kommunista, szocialista, szociáldemokrata, liberális) pártcsoportosulásokkal lefedett értékek és elgondolások is zavartalanul megjelenhettek a politikai közéletben, a konzervatív (jellegű) politizálás teret engedett ezeknek is. A

hagyományos „nacionalista” nézeteknek (melyek jobb és baloldali mezőben egyaránt megjelentek) is megengedő jelenlétet biztosítottak anélkül, hogy a konzervatív politizálásban ezek meghatározó módon megjelenhettek volna. Ennek ellenére új politikai osztály, új érdekcsoportok - melyek hosszú távon elkötelezettek lesznek a modernizációnak - jelentkezése nem volt jellemző Magyarországon. A rendszerváltoztatás második kormányciklusában követett politizálás pedig olyan identitás(oka)t alakított ki, amelyek a „pragmatizmusra”, a „gazdasági prioritásokra”, a „társadalmi rugalmasságra” építettek inkább, mint a hagyományos értékekre, vagy a kissé rugalmatlan szimbolikus ideológiákra. A rendszerváltoztatás után a konzervatív politizálás mint politikai alternatíva kényszeres-gyors kialakulása tagadta bár a baloldal semlegességét (történelmi közömbösségét) a rendszerváltoztatásban minden más politikai irányultsággal szemben, ill. a szocialista típusú gazdaságpolitika irányába való letérésre irányuló nyomását: de nem kereste a konfrontációt a baloldali ideológiával, ill. megpróbálta a működő demokrácia keretei között, a pluralizmus megtartásával fokozatosan elszigetelni. Az elszigetelés azonban nem sikerülhetett. Kiszorítani vélte a baloldalt a hatalomból, de nem szorította ki a politikai és a gazdasági rendszer egészéből, s azzal a baloldali hatalom folytonossága biztosítva lett a rendszerváltozás után is. További fontos - egyesek szerint végzetes hatású - tényező a történetekre nézve, hogy a konzervatív politizálás a rendszerváltozás után lényegében elutasította a hagyományos értékek alapján álló konzervativizmust, mint pl. ami az olasz kereszténydemokráciára jellemző, illetve mentessé vált az olyan (birodalmi) nacionalizmustól is, mint amit a francia gaullizmus jelent. Ugyanakkor az Antall-kormány konzervativizmusa a hagyományos értékek kezelésében kitüntetett szerepet szánt a kormányzásnak: megszületett a felismerés, hogy állandó és folyamatos kezdeményezéseket kell tenni (aminek nemzetközi példája volt a japán nemzeti jövedelem megkettőzése program ideológiai alapú kampánya¹¹), de eredendő pesszimizmusunk nem engedte elhinni társadalmi mozgósító erejét.

Az első kormányciklusban a konzervatív politizálás különböző végrehajtó szervei, a kormány és az egyes minisztériumok 1990-1994 között egy sor átfogó gazdaságpolitikai koncepciót készítettek, s ezek közül jó néhányat sikerült is megvalósítani. A gazdaságpolitikai programok meghirdetése mellett a gazdaságirányításban is jelentős változások mentek végbe. Felismerték, hogy másfajta vezetésre van szükség az újjáépítés időszakában, megint más az erőltetett fejlesztések idején, a felzárkóztató iparpolitikára koncentrációkor, de az állam intézményeit tekintve teljes újjáépítésre lett volna szükség. A jövedelem megkettőzésének programja szükségképpen egy erőltetett növekedési programot jelentett volna, s egy-két kormányciklusnak kellett eltelti az életminőséget javító programok megjelenéséig. A gazdaságpolitika szempontjából új szereposztásra lett volna szükség: az iparpolitikaért, a monetáris politikaért, a kincstár működtetéséért, a gazdasági tervezésért, a mérésért és minősítésért más/új szervezeteket kellett volna megnevezni, de mindennél fontosabb lett volna megtanulni e szervezetek és politikák koordinálását, menedzselésének mikéntjét. A kormányzati koordináció egyben újfajta sajátos koalíciót jelentett volna a kormányzó párt(ok) és az állami bürokrácia között. Ezeket az érveket számba véve, összefoglalóan azt lehet mondani, hogy a konzervatív politizálás intézményesüléséhez sajátosan meghatározott prioritásokat vállaló gazdaságpolitikára lett volna szükség. E gazdaságpolitika (erőltetett növekedési politika) viszont csak egy olyan politikai rendszerben működhetett volna eredményesen, amelyben egyértelmű elkötelezettség van a politikai szféra képviselői és bürokrácia részéről is, nemzeti konszenzus van a célok tekintetében, ahhoz szükséges programok a fejlesztés irányait illetően.¹²

A konzervatív politizálásnak az államirányítással kapcsolatos egész szemlélete világos tényezőkön nyugodott: mint pl. az EU-val való kapcsolat, a mérsékelt stabil politikai és társadalmi rendszer fenntartása. Mindez a mérsékelt centrista politizálás igényével járt, viszont mert a konzervatív elit viszonylag csekély társadalmi támogatást élvezett, a politikai rendszer lazasága lehetővé tette a társadalmi konfrontációkat, ami a társadalmi és a nemzeti konszenzust megbontotta, s olyan békétlenség alakult ki a közéletben Magyarországon, amelyet nem tapasztalni a hasonló helyzetben lévő országokban.

Meghatározó továbbá a mai magyar rendszermodellben, hogy a középosztály, a középrétegek milyen alacsony (és fogyó) arányban vannak jelen a társadalomban, ami a deklarált célokkal ellentétes következmény. A rendszerváltozás utáni kormányok következetesen a középrétegek érdekeivel szemben politizálnak, nem kompenzálják őket, növekedési esélyeiket a minimálisra korlátozzák. Mindezt tették/teszik egy általános hiedelem alapján, hogy majd a gazdaság(politika)i sikerek lehetővé teszik egy idő után politikai(gazdasági) rendszer szigorán enyhíteni, nagyobb gondot fordítani a gazdasági és a politikai egyenlőségre. A gazdasági és politikai elitnek bizonyos meritokratikus szabványokat alkalmaztak az egyedülálló magyar helyzetre is egy olyan világ (vagy paradigma) nevében, amelyben többsége van a tömegkultúrának, a fogyasztói társadalom értékeinek, s ez súlyos hiba volt. A határozottan diszpreferált hagyományos és kortársi magyar kultúra miatt a konfrontációk a társadalomban amúgy is elég élesen jelentek meg. E nézetek igazsága és általános alkalmazásának helytelensége egy nagyon összetett dolog, aminek kifejtése nem feladatunk, csak jelezni szeretnénk, hogy a konzervatív politikai osztály nemzeti konszenzusképzővé válhatott volna, s a konzervatív politika harmonizálódott volna az új középosztályi kultúra megjelenésével.

Döntőnek bizonyult, hogy újonnan alakult pártokról lévén szó a nemzeti platform újraszervezésének igényével 1990-ben fellépő politikai erők nem voltak képesek politikai rendszerszervező tényezővé válni. A magyar modellben a nagyfokú politikai megosztottság közepette, a rendszerváltoztatás előtti politikai hatalom utódszervezetei és érdekcsoportjai oly mértékben akadályozták meg a rendszerváltoztatás kifutását, az új pártoknak politikai osztállyá, rendszerré szerveződését, összességében a modernizációt, hogy nem alakulhatott ki konzisztens rendszerváltoztató és társadalmi modell váltó, felzárkóztató rendszermodell. A sikeres délkelet-ázsiai modellekben a gyors és jelentős gazdasági növekedés új középrétegek osztállyá szerveződésével, új érdekcsoportok létrejöttével járt, amelyek elsősorban a társadalmi jólét, gondoskodás és fejlődés céljai szellemében szerveződtek. A konzervatív politizálásnak a gazdasági növekedést szorgalmazó irányulása Magyarországon kormánypolitikává nem alakulhatott, s a magánszektor terjeszkedésének ösztönzésében sem valósíthatta meg magát, minthogy kevés olyan forrás adódott, ill. jött létre, amit a kormány eloszthatott, s a forrásallokációval finoman orientálhatott volna. Az új érdekcsoportok s a belőlük fejlődő politikai nyomásgyakorlók egy idő után pontosan értették, hogy a rendszerváltoztató kormány(ok) tevékenysége és ereje mire elegendő, s miként kell befolyásolni, a változásokat gátolni.

Fontos tanulság végülis, hogy Magyarországon a pluralisztikus társadalmi-politikai szerkezet a konzervatív politizálás és hatalomgyakorlás rövid távú bukásával járt 1994-ben (sőt, már 1992-ben), bár másutt a pluralisztikus szerkezet egy összetettebb támogatási bázist hozott létre. Az is fontos tanulság, hogy a sikeres modellekben több kormányciklusnyi idő kellett az összetett és sokrétű érdekmegjelenítés kialakulásához, vagyis a sikeres (elsősorban délkelet-ázsiai) modellek tapasztalatai szerint a korai időkben csak néhány nagy érdekcsoport érdekeit lehetett megjeleníteni, amelyek a változások feltétlen híveinek számítottak. A konzervatív politizálás mint érett rendszerszervező erő modelljében egy domináns párt által jelent meg a követendő fejlesztési politika: majd ez a párt egy mind jobban szélesedő társadalmi koalícióra támaszkodva a konzervatív politizálás intézményesülését valósította meg, végül mind szélesebb kapcsolatokat ápolt más (ellenzéki) pártokkal, befolyása kifejtésének eszköze és iránya pedig az állami bürokrácia volt. Ez a fejlődés középtávon egy olyan politikai rendszerbe torkollik, amikor a konzervatív politikai erők és az ellenzék aránya közel azonossá válik az országgyűlésben. Ekkor - bár a politikai és a gazdasági bürokrácia mint politikacsináló elit meghatározó szerepet tölt be-, visszaszorulóban van más jelentős aktorok között. Az érdekmegjelenítés kiszélesedésével egyre jelentősebb költségvetési (államháztartási) deficit halmozódik fel, mert az igények kielégítése nagyobb közköltségekkel jár.

Mindezek figyelembevételével Magyarországnak az EU-integrációval kapcsolatos nézeteit alapvetően módosítani kell, további két-három (mások szerint négy-öt) kormányciklusnyi időre van szükség ahhoz, hogy olyan állapotba kerüljön, amikor

világgazdasági rendszerekhez csatlakozhat. Az ahhoz szükséges fejlődés eléréséhez a politikai rendszer minősége a kormányzó hármasság: a bürokrácia, a gazdasági és a politikai aktorok újszerű szerepvállalására és egy szigorú állami rendszermodellre lenne szükség.

Jegyzet és irodalom

1. Egy nagyobb tanulmány részlete, amelynek fejezetei: A/ Az országmérleg politikai érvanyaga: benne a rendszerkritika (a) általános szempontjai és a politikai értékelés az állam szerepével és a politika gyakorlásának kereteivel: b) a retroaktív gazdaságpolitika továbbélése, a folyamatosság vagy újrakezdés dilemmája, a gazdasági determinációkkal és a gazdasági aktorok viselkedésével, a társadalmi adósság gyors növekedésével: c) a fogyasztásra tervezett társadalom ismérvei az állampolgári deficitekkel, a biológiai és a szellemi alapok megrendülésével: d) a tájékoztatás válsága az állam makrokommunikációs problémáival és az új médiagazdaság kialakulásával: B/ az országmérleg joganyaga: benne az alkotmányozási deficitekkel a kétkamarás parlament szükségességétől a magántulajdon és a kincstári tulajdon védelmének, a rendbiztosítás és biztonság garanciáinak említéséig: ill. az állam, a gazdaság, a politikai rendszer, a szociális ellátás és társadalmi kohézió adott színvonalának jobban megfelelő jogrendszer kialakítása: C/ az országmérleg statisztikai dokumentációja a tételes társadalmi adósságmérleggel.

2. Az ún. országmérlegek tartalma politikai érvanyagból, joganyagból és statisztikai dokumentációból áll, amelyekkel megalapozzák a programkészítést. A sokak által hiányolt nemzeti stratégia az országmérlegből, a fejlesztési (kitörési) irányok prioritásrendjéből és a lehetséges jövőök forgatókönyveiből áll össze.

3. A modernizációs törvény a mindenkori GDP 7-10%-ának megfelelő forrásról gondoskodott volna a költségvetésből elkülönített források, a modernizációs törvény által rögzített fejlesztési alap mozgó részeként (mely a mindenkori éves költségvetés modernizációs célú forrásainak felét sajátíthatná ki), ill. a külföldi adósságkonszolidációs forrásokat használta volna fel. A „Mo. 2025-ben” modernizációs törvény kapcsán két alapvető felismerésnek kellett volna érvényt szerezni. Egyrészt annak, hogy a társadalmi eladósodási folyamat folytatódik (Mellár Tamás - Csorba József: Tételes társadalmi adósságjelentés. Kézirat, 1995.), és mára mintegy 130-150 milliárd dollárnyi (28.000-30.000 milliárd forintnyi, amiből az EU-csatlakozás kapcsán mintegy 5.000-7.500 Md HUF azonnali forráshiány lép fel) adóssághalmaz gyűlt fel a társadalmi újratermelés (munkaerőreprodukció stb.), az infrastruktúrák és ellátó rendszerek területén. Másrészt annak, hogy Mo. reindustrializációja (elektronizációja stb.), ill. a mezőgazdasági termelésének teljes irányváltása (az önellátó és minőségi választék bővítő termelésre átállítás mellett az iparinövény-termesztés kiterjesztése felé) mind sürgetőbbé vált.

4. A természeti társadalmak kapcsán beszélnek öngyilkos társadalomról (vagy kultúráról), amikor a tradíció megtartása, ill. a társadalomba való beilleszkedés és felemelkedés próbája, a társadalom működése egyéni és közösségi irracionálisok sorával párosul, majd ezek az irracionálisok túlsúlyossá válnak, s végül az egyén és a közösség életét is veszélybe sodorják. Mo-on mára a kultúraantropológusok által leírthoz hasonló, fogyasztásra ösztönző, a világ egészségügyi statisztikáiban az elhasználódási és deviációs halálokokban vezető helyeket elfoglaló társadalom alakult ki, amikor a második gazdaság létrehozásával az individuális gazdasági viselkedésnek teret engedő, ösztönző szocialista rendszer felélte a társadalmi forrásokat, s az egyént mindenféle túlélési és megkerülő mechanizmusok követésére kényszerítette. A magyar társadalom már kulturálisan korlátozza a termékenységét, mivel a nemző- és a szülőképes korcsoportjai „úgy tudják”, hogy szegénységük miatt nem lehet (nem kell!) gyermeket vállalniuk!

5. Itt hivatkoznunk kell a gazdasági növekedés és a politikai stabilitás kölcsönös összefüggéseinek értelmezésében a rendszerszemlélet teljes hiányára, hisz a növekedés mindig destabilizáló hatású, a nemnövekedés pedig mindig stabilizációs igényt vált ki. E keretek között válik nyilvánvalóvá az Antall-kormány és a Horn-kormány teljesen eltérő állam- és társadalomépítő, modernizációs filozófiája.

6. Abban az értelemben, ahogy Rosanvallon, P. leírja a L'État en France de 1789 á nos jours (Párizs, 1990, p.370) című művében.

7. „Magyarország: szerkezetváltás és tartós növekedés.” Világbank, 1995, p.178, valamint a „Szociális és munkaerőpiaci politikák Mo-on.” OECD, 1995, p.224 kötetek.

8. A középrétegek a statisztikai rétegződés keretei között már mintha növekednének, annak ellenére, hogy 1990-1998 közötti kormányok következetesen a középrétegek érdekei ellen politizáltak: szociológiai vagy politikai értelemben nincs növekedés, nincs szó pl. a családmódok vagy a fogyasztási kultúra megváltozásáról.

9. Itt ugyancsak a modernizációellenesség, az állami kutatási és fejlesztési források elvonása kérhető számon: az MTA intézetei adósak maradtak a nemzeti stratégia és a lehetséges jövő forgatókönyveivel, de anyagi források híján, egzisztenciális és politikai függőségek közepette nem is várható más tőlük.

10. A Horn-kormány számára készült jelentés világított rá, milyen hajmeresztő hiányosságok vannak a jogi harmonizációban, amennyiben az EU-jogszabályok tükröfordítása és értelmezése közötti eltérések máig nem tisztázódtak, nem is beszélve olyan területekről, ahol a magyar jog fejlettebb az EU-jognál (mint pl. az adatvédelmi törvényről), s a szabványok adaptálásáról pedig szó se essék (kb. 5.000 szabvány átvételéről kellene gondoskodni). Érdekeink megnyugtató képviselete miatt mintegy 1.200-1.500 magyar EU-tisztviselőre lesz szükségünk, egy EU-minisztérium felállítása mellett, amelyet a támogatási forrásokból kell majd működtetni mindenekelőtt a magyar piacok és a magyar munkahelyek védelme érdekében.

11. A felzárkózó országok rendszermodelljében (eredetileg a japán modellben) alkalmazott egy-két kormányciklusra áthúzódó „össznépi” programok vannak, mint pl. a nemzeti jövedelem megkettőzése program, vagy a 60 változós adónorma-táblázat 10 változójának állampolgári-munkavállalói közvélemény-felmérés utáni kitöltése. A Horn-kormány tudatosan nem készített semmilyen számonkérhető jövőképet, a politikai stabilizációs erőfeszítések nem engedték veszélyeztetni a hatalmukat biztosító erőcsoportok pozícióit, amit bármilyen növekedés kétségessé tehet.

12. A szakértők által sokat idézett vasháromszög szerint a politika nagy mértékben hagyatkozik a bürokráciára, arra a bürokráciára, amelyik viszont kiszolgálja a politikai erők programalkotó kezdeményezéseit és tevékenységeit. Persze, ehhez az is kell, hogy a növekedés a nagy érdekcsoportok és a kormány közötti viszonyt pozitív tartalmakkal töltsen fel. A gazdasági eredményesség nagyban könnyíti a politikai rendszer működését, ami azzal jár, hogy a politikai ellenfeleket sem kell száműzni teljesen a politikai életből, s azzal veszekedőssé tenni a közéletet.

13. A középrétegeket neves szociológusok a népesség harmadára teszik, a tendenciákat és az arányok változásait becsülő szakértők a közép-alsó státusúak lecsúszását jelzik, de nem ezeknél, hanem a közép-felső státusúaknál látják a politikai aktivitásuk felfüggesztését: a közép-közép esetében semmi morál, semmi keresztény tisztesség és művelődés, legalábbis fele arányban a kommunista utódpartot tiszteli meg politikai szimpátiáival, a másik fele pedig karosszékből politizálva követi a jobb-közép partokat.

14. A Ladányi-Szelényi szerzőpáros sokat idézett modernizációs modellezése a szociáldemokrácia - liberalizmus - konzervativizmus felosztással. Kritika, 1996, 1.sz. p.8-13.

15. Ez a gyanú tartósan fennáll bizonyos külföldi privatizációs kivásárlásokkal kapcsolatban is. Az MTA Társadalmi Konfliktuskutató Intézete igazgatója fejtette ki az MSZP K-K-E-i tagozata tanácskozásán, hogy vagy kiválik a pártból az új kapitalista elit, vagy korrumpálja a pártot (nszab, 1996, 06.21. p.3.), vagyis Tamás P. és Békesi kritikája teljes mértékben beteljesült a párton.

16. Sajátos fejlemény e téren, hogy az új közjogi kamarák és munkadói szövetségek együtt akarnak indítani „független, a vállalkozók érdekeit jobban képviselő” jelölteket a választásokon: ill. az 1989-ben elutasított kétkamarás parlament most mint megoldás úgy kerül a képbe, hogy a társadalmi és szakmai képviseletek már e „független” jelölteket delegálnak.

4. Magyarázzuk a mechanizmust⁷²³

Kurzusfüggő tájékoztatáspolitiká

A Gyurcsány-ügy, másként hazugságválság, illetve a mára kialakult totális társadalmi, politikai, gazdasági válság, újabb és újabb fordulatokat hoz. Minden változásnál újabb, jelentős áttematizálás kezdődik a tájékoztatásban. Az első, legnyilvánvalóbb vagy legdurvább tematizálás a gazdasági tájékoztatásban indult, amikor a gazdasági lapok elkezdtek arról cikkezni, hogy a lakosság mekkorát bukik a forinton. (Így, gyagyi módra fogalmaznak, mert „a lakosság vesztesége a forint gyengülésével” típusú nyelvi fordulat, túlságosan egyértelművé tenné a folyamatok irányát!) A magyar gazdasági lapok egyébként olyan rovatokat működtetnek, amelyekben napról napra, hétről hétre leírják, hogy a pénzvilág, a befektetők vesztesége és nyeresége miként alakult, de a lakosság pénzvesztesége (árfolyamvesztesége) eddig soha nem képezte tájékoztatásuk tárgyát ilyen direkt megfogalmazással, ilyen nyíltsággal. A közvetett orientálás iránya és célja egyértelmű: annak sugalmazása, hogy a forint romlása az orbáni politika, a tüntetések miatti következmény.

A társadalom makrokommunikációs válsága

A második vagy rejtett tematizálás nem a hivatalos nyilvánosságban zajlott, mert a mind jobban romló külföldi megítélés alakulásáról szólt. Magyarország presztízse óriásit romlott a Gyurcsány-ügy kibomlásával. Az általános és kóros kormányzati hazudozás, a hamis könyvelés, a tisztavirág életű magyar programok egymásutánja lassan, évek alatt erodálták a magyar állami és kormányzati, szakmai és etikai teljesítményének hitelét. Gyurcsány fellépései egy személyiségproblémákkal terhelt, vezető politikus, tragikomikus botladozásán keresztül, az összes (rendszerint előítéletes), a magyarokra nézve kellemetlen vonatkozásokat még jobban felerősítette. Külföldön élő honfitársaink, New York-tól Bangkookig bezárólag, jelzik a szégyent, ami az ott tartózkodókat éri a magyarok emlegetése kapcsán.

A kazettagét pattanás az elefánt fenekén

A harmadik jellemző, fedett tájékoztatási tartalom volt, a Gyurcsány-ügy mint kazettagét kirobbanása utáni történetekben felszínre került antidemokratikus, titkosszolgálati jellegű információkezelésre, -rejtésre, kiszivárogtatásra és áttematizálásra utaló információkat jelentett. Ebben egyfelől olyan antidemokratikus politikai akciók jelenek meg, mint az MSZP fellépése a saját tagságának kiadott utasítás formájában, mely arról szólt, hogy azonosítsanak tüntetőket. Vagy ilyen akció a rendőrség utólagos (hang-, kép- és szövegtartalmakat egyaránt jelentő) információgyűjtése, melynek alapján százakat tudtak perbe fogni, és egyre több ártatlan tüntető (sőt, külföldi) került az így kivetett hálóba. Nem utolsó sorban ilyen tájékoztatási információ volt az, amikor kiszivárgott, hogy milyen rendőrbatalítások fordultak elő a tüntetések szétverésénél, s hogy ezek olyan rendőri megtorlások voltak, amelyeket a tévészékházi eseményekben a rendőroket lehetetlen helyzetbe hozó (sokak szerint szándékos) politikai döntés váltott ki.

Végezetül, új, minden eddiginél agresszívabb és piszkosabb anti-Orbán, anti-Fidesz kommunikáció kezdődött a médiában, ami a Gyurcsány-válság, kormány- és rendszerválság fedőkommunikációjának tekinthető. Az erkölcsi toprongyos kormánypárti politikusok és a médiauszály képviselőinek antifidesz ihletettségű kampányolása a rezsím mélyrepülésének olyan terméke, amely az állam és társadalom totális válsága miatt mégis hatásos, mert a demokratikus politika, illetve a társadalom erkölcsi kontrolja hiányában a jobboldalt erodálja.

⁷²³ Csorba József: Magyarázom a mechanizmust (amerikai előadás). Gondola.hu, 2007. október 6. 13:41

A hazudozás rendszerfüggő probléma

Az általános hazudozás nem valami egyedi, személyfüggő, gyurcsányi jelenség, hanem a totális baloldali rezsim rendszerbetegsége. (Ettől függetlenül van egyedi Gyurcsány-ügy, amikor a soha kollektív legitimitálást nem kapott/szerzett s annak ellenére miniszterelnökké emelt politikusról van szó.) A rendszerfüggő hazudozás jellegzetes példája, amikor a Gyurcsány-hátországból egy vezető MSZP-s politikus, Kiss Péter megszólal és kijelenti: „nem elég azt mondani, hogy vállaljuk a versenyt... a baloldálnak olyan politikát kell folytatnia, amely nem elkerülni akarja a versenyt, hanem megvívni” – adta elő mindezt a Baloldali Tömörülés Platform kerekasztal-beszélgetésén Kiss. A verseny kihívásai elől nem dughatja a fejét a homokba az ország, a versenyt vállalni kell – mondja Kiss, miközben díszes kompániája az erkölcsileg és szakmailag teljesen leépült politikus, Demszky Gábor mellé, mögé állt a választási folyamatban, aki nem mert kiállni (és megtehetette ezt!) kihívójával szemben. Vagyis a politikai verseny elemi feltételei nem teljesültek, a baloldal, az MSZP, Kiss Péterék a politikai verseny szabályait megsértő jelölt mögött sorakoztak fel.

Hazugság, tévedés, vagy tudatlanság?

Egy folyamatról van szó a szándékok és a tartalom információtartalmát illetően. Lehet találgatni melyik, meddig, mikor igaz. Amikor a baloldali Magyarország (jobb híján használok e jelzőt, mert olyan sokaságról van szó, amelynek már nem a politikai és társadalmi baloldaliság a közös nevezője) bizalmat szavaz a Gyurcsány-rezsimnek, vajon tudja-e, hogy kikre, és milyen állapotokra, eshetőségekre, jövőkre mond igent. A kormányzó rezsim, a kormány és a koalíció kommunikálja, megpróbálja valóságnak sugallni, hogy – úgymond – „reformhangulat” van. Pedig csak a demokratikus szocializmus újabb csődciklusának elején vagyunk, ami után a szokásos stabilizációs kényszer gerjed, mert az előző ciklus nem folytatható tovább. A médiapárt pártpankrátorai pedig készek azonnal napirendet nyitni annak a képtelen fedőszövegnek, hogy a Gyurcsányra szavazók (akik, ugye, a többség volt) tulajdonképpen a megszorításokra is szavaztak, mert tudták, hogy megszorításoknak kell következni. Ez a médiabeszéd elfedi a valóságos eseményeket, amelyek újabb és újabb, százmilliárdos nagyságrendű forráskivonásokról szólnak.

Tudomány: stabilitásról, egyensúlyról, növekedésről

A reformdiktatúra-koncepciót ismertető korábbi írásaimban már ismertettem a vonatkozó elveket és gondolatokat, amelyek a magyar baloldal bukását és a baloldali rendszerstabilizációs furor mibenlétét magyarázzák./1-3/ Ilyen megközelítésben absztrakt módon le lehet írni a magyar szocializmus törvényszerű bukását, az új magyar szocialista kapitalizmus képtelenségét... Az információtudományos (matematika, filozófiai, verbális) modellezés szerint a politikai (rendszer) stabilitás, a pénzügyi (rendszer) egyensúly, és a társadalmi (rendszer) progresszió - mint modernizáció, innováció, humán erő-fejlesztés - egyidejűsége a valóságban soha nem valósult meg.

Amit ma a Gyurcsány-rezsim reformtörekvéseként hirdetnek, az egy felülről végrehajtandó reformok útján történő szocialista, kényszermodernizációs kísérlet visszatérése, először 1995-ben, majd 2006-ban. A reformdiktatúra-koncepció maga egy gazdaságpolitológiai jellegű rendezőelv alapja, az 1987-1995 között történt politikai rendszerváltásra alkalmazott szocialista gazdasági reformkísérlet, sokkterápia, majd az elmaradt társadalmiforma-váltás következtében előállott közgazdasági dilemma és politikai patthelyzet értelmezésének kísérlete volt. A reformdiktatúra-koncepció képviselői már 1995-ben is több tudatossággal és érezhetően nagyobb sikerrel próbálták a gazdaságban, illetve a politikában érvényesülő tehetetlenségi erők mozgását befolyásolni, mint most. Mert mára a legfőbb determináció, tudni illik a kóros forráshiány, már minden más kérdést mellékes tartalommal degradált. A magyar

társadalom legsúlyosabb problémája (és a baloldal halálának oka is egyben) az, hogy megszűnt a modernizáció. A társadalmi újratermelést biztosító nagyrendszerek összegzett forráshiánya mára meghaladta már a 100.000 milliárd (egyések szerint 150.000 milliárd) forintot. Magyarország termelési teljesítménye nem elég a modernizáció és társadalmi progresszió költségeinek fedezetére, nincs semmi forrás a modernizáció támogatására. Az éves termelési értékhez évről évre felvett hatalmas külföldi hitelek csak állam egyre romló működtetésére és a társadalom stagnáló életszínvonalának úgy ahogy biztosítására elegendő. A többi mind hazugság.

Hivatkozások

1. Csorba József: Reformdiktatúra-koncepció. Kézirat, 1995, p.126
2. Csorba József: A gazdaságpolitikai gondolkodás és programalkotás tévútjai. Valóság, 1996, 1.sz p.10-31.; 1996. 5.sz. p. 29-39.; 1996, 7.sz. p.35-43.
3. Csorba József: A reformdiktatúra koncepció a Gyurcsány-rezsim gyakorlatában. Gondola Egyetem, Gondola.hu, 2006

5. Reformdiktatúra⁷²⁴

A kormányzó rezsim, a kormány, a koalíció kommunikálja, megpróbálja valóságnak sugallni, hogy – úgymond – „reformhangulat” van. Pedig csak a demokratikus szocializmus újabb csődciklusának végén vagyunk, ami után a szokásos stabilizációs kényszer gerjed, mert az előző ciklus nem folytatható tovább. A médiapárt pártmédiája pedig kész azonnal napirendet nyitni annak a képtelen fedőszövegnek, hogy a Gyurcsányra szavazók tulajdonképpen a megszorításokra is szavaztak, mert tudták, hogy megszorításoknak kell következni (!).

A reformdiktatúra-koncepció visszatérése

Amit ma hallunk a Gyurcsány-rezsim (általában az ún. baloldal) nyitásáról, az a felülről végrehajtandó reformok útján (kádári idiómával szólva) történő modernizációs koncepció, stratégia, kísérlet visszatérése (először 1995-ben, majd) 2006-ban. A reformdiktatúra-koncepció egy gazdaságpolitológiai jellegű rendezőelv alapja, az 1987-1995 között megtörtént politikai rendszerváltás, egy szocialista gazdasági reformkísérlet, majd sokterápia, s az elmaradt társadalmiforma-váltás következtében előállott közgazdasági dilemma és politikai patthelyzet értelmezésének kísérlete volt. A reformdiktatúra-koncepció képviselői már 1995-ben is több tudatossággal és érezhetően nagyobb sikerrel próbálták a gazdaságban, ill. a politikában érvényesülő tehetetlenségi erők mozgását befolyásolni, nem is beszélve a különféle gazdasági és politikai érdekcsoportok törekvéseinek a modernizációs főáramba való becsatornázásáról.

A dinamikus pangás modellje az első szakaszban, 1987-1989 között, a reformdiktatúra-koncepció korábban kialakult, sajátos magyar modell politikai, gazdasági és társadalmi tapasztalataiból táplálkozott, nem volt kiforrott program a nagy kelet-európai átalakulás beindulása pillanatában. A második szakaszban, 1990-1995 között, a politikai rendszerváltás, kormányváltások, a követett kényszerpályás gazdaságpolitikai gondolkodás már jelezte az alkalmatlanságot, hogy az átmenetnek nincs magyar programja (pontosabban intellektuális tartalma). A harmadik szakasz 1995 március 12-vel indul, amikor kiforrott egy közgazdasági dilemma és kialakult a politika patthelyzet, minthogy a korábbi gradualizmusnak nevezett magyar politikai és gazdaságpolitikai átmenet összeomlott s egy sokterápiás hatású kényszerintézkedés sorozat vette kezdetét.

---

⁷²⁴ Csorba József: Reformdiktatúra. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. május 20. 14:56

Az illetlen korszakoláshoz és szakaszoláshoz érveket találunk a politikai tapasztalati anyagban, a parlamenti pártok viselkedésében, a pártosodási folyamatban, a magyar értelmiség útjának követésében. Egy sajátos megközelítés vagy értelmezés szerint, a baloldali és nem baloldali áramlatok között hármat találunk jellemzőnek az új Magyarország két évtizedének, az ún. rendszerváltozásnak (1987-2006) alakulásában. Karakteresen a folytonos hatalmi baloldali erőket, a baloldali ellenzéki erőket, és a nem baloldali áramlatok szellemiségét, modernizációs elképzeléseit, csökevényes politikai és társadalmi intézményesülésük közepette. (Nem feledhetjük ugyanis, hogy a baloldali monolit első rendű feladatának mindig és ma is a jobboldal intézményesülésének, társadalmi bázisképzésének megakadályozását tekintette!) A reformdiktatúra-koncepció alapján megfogalmazódó modellezés szerint 1995-ben a baloldali kormányzó és a baloldali ellenzéki erők bizonyos politikai/ideológiai konszenzus mentén markánsan eltérő gazdasági elvekkel és társadalmi rendezőelvekkel politizáltak (ebből következően jön létre az általunk emlegetett közgazdasági dilemma és politikai patthelyzet!), az egyre inkább háttérbe szoruló jobboldali polgári/konzervatív stb. erőkkel szemben tulajdonképpen közöttük folyik a beszűkült (majd elzáródott) modernizációs (beruházási és elosztási) forrásokért folytatott küzdelem.

Gazdaságpolitológiai rendezőelvek

A gazdaságpolitológiai rendezőelvek szerint 1987-1995 között az állami vagyon folyamatos átszivattyúzása folyik a magánszektor felé: 1987-től 1990-ig a minisztériumoktól, 1990-1993 között a minisztériumoktól és bankoktól; 1993 után a bankoktól. (Matolcsy, 1991.) Majd 1995 után az állami újraelosztás drasztikusan csökken, az államkötvények és a másodlagos piac területén zajlik a forrásszervezés. A monetáris politika játéktere a kamatpolitika, árfolyampolitika, adósságkezelés, állampapír-kibocsátás és kereskedelem, tőzsde stb. A magángazdaság függetlenedése a privatizálás, a maradék állami vagyon (értékesíthető, nem értékesíthető, de kezelendő), a zöldmezős beruházások (regionális kiugrások, ipari parkok, vámszabad területek, különleges gazdasági övezetek); kisvállalkozás-segítés (belső és külső források) stb; ezek jellemzik együttesen a minőségi változásokat. A gazdasági történések, a gazdasági és a pénzügyi viselkedés változásai a statisztikai leképezésben egy reformdiktatúra létjogosultságát igazoló mérésekkel lehetnének igazolhatók: a PM kibocsátotta gazdaságpolitikai direktívák szemben az ÁSZ-revíziók számaival; az adósságfinanszírozás és csökkenő reálgazdaság számaival; a monetáris politika irracionálisusaival; a magyar gradualizmus és a monetáris politika anakronizmusával; a társadalmi jelzőszámok figyelmeztető alakulásával stb.

A magyar szocializmus átmenete a kapitalizmusba

Újrarendeződés és/vagy reformdiktatúra: ez itt a kérdés. A „kádárizmus mint a demokratikus szocializmus gazdaságpolitikájának reformorientált koncepciója” (Ulrich Cichy, 1991) a gyakorlatban úgy indult, hogy a tervgazdaság keretein belül fokozatosan szabad kezet adott a magánvállalkozásnak, ill. a decentralizált vállalatirányításnak. Már 1969-től reformokat vezettek be, de nem tudták megakadályozni (megelőzni, kivédeni) az 1980-as években bekövetkező (mélyülő) válságot. Miért? Látszatra elsőként, lényegében következményként a politikai rendszer válsága; alapvetően az állam válsága; rendszerszinten a két gazdaság és két társadalom kialakulása miatt.

Politikai korszakolásban ez úgy néz ki, hogy 1957-1968 között jelentős gazdasági és társadalmi reformok voltak: ez az egyéni mozgástér bővítésének kísérlete; a politikai rendszer stabilizálódásának az ideje. Távolban 1968-1995 között gazdasági stagnálás, majd hanyatlás következik; a társadalmi válságok (népesedési, modernizációs stb.) felerősödése; az állam válságának elmélyülése (modernizációk elmaradása); a politikai konzervativizmus felerősödésének ideje ez.

Gazdaságpolitikai korszakolásban ez úgy néz ki, hogy az „új gazdasági mechanizmus” elképzelései alapján 1968-tól piaci mechanizmusok lassú, fokozatos bevezetésével próbálnak javítani a tervgazdasági rendszer merevségén: - pl. a vállalati körben a kötelezően előírt tervfeladatok helyett a piacsabályozás pénzügyi eszközeivel (kamat, szubvenció, adó, árfolyam stb.) operálni; - ugyanakkor az intézményrendszer (állam) nem változik, ami lefékezi vagy kioltja a gazdaságban beinduló kezdeményezéseket. (Itt, persze, a társadalmi méretekről van szó, mert egyéni sikertörténetek ekkor kezdődnek, aminek politikai okai vannak.) A politikai rendszer egyre inkább konzervatív lesz. A gazdasági nyitás olyan folyamatokat indít el a társadalomban, amelyek jelentősebb méretek esetén a politikai rendszer szétesését eredményezték volna, konfrontációt a szovjet megszállókkal. Ezért politikai okokból újból megerősítették a központi vezérlést (1971-1972-ben), és a minisztériumok befolyását a gazdasági folyamatokra.

A rendszer korrumpálódásának lényege

Milyen szerepe van a reformdiktatúra-koncepció kialakulásában annak a ténynek, hogy a gazdasági reformpolitika működése, hatékonysága, társadalmi méretűvé szélesedése a politikai rendszert kezdi ki, s emiatt a politikai hatalom fékezi (sőt, megmerevíti) a folyamatokat a társadalomban? A gazdasági nyitással meginduló vállalati önállóság - abból következően a társadalmi hatékonyság, a politikai rendszer eróziójának veszélye - miatt a politikai hatalom korrumpálta a vállalati vezetőket (paternalizmus) különféle kedvezmények révén, melyek a piaci értékítélet helyébe léptek, vagyis a piaci mechanizmusok helyett a kijárás végezte a szabályozást és szelekciót; másrészt a vállalati vezetés és a minisztériumi tisztviselők közötti érdekösszefonódások sajátos gazdasági, ill. politikai lobbicsoportokat hoztak létre. A korábbiakból együttesen következik a bonyolult gazdasági és társadalmi képlet kialakulása: a gazdasági és a társadalmi paradigma megkettőződése a hivatalos és a második gazdaságra, a szocialista és a kvázi-polgárosodó társadalomra.

Reformok modernizáció nélkül

A gazdasági reformkísérletek sora már 1984-ben indul a vállalati törvény módosítása; - monopóliumok megbontása; - spontán privatizáció; - csődtörvény; - kétszintű bankrendszer stb. bevezetésének gondolata nyomán. Sőt, az 1980-as évek végére ténykérdés már az átfogó intézményi (rendszer)válság felismerése; teljesen nyilvánvaló volt, hogy a gazdaság igen óvatos nyitása mellett is (lásd gradualizmus) olyan társadalmi mozgások indultak be az 1980-as évek során, amelyek előbb-utóbb a politikai rendszer összeomlásához vezetnek. (Lényegében ez az összeomlás 1981-ben be is következett volna, csak a szovjet megszállás nem tette lehetővé a nyílt politikai lázadás kirobbanását.) Az 1980-as évek társadalomtudományi kutatásai már jelezték a rendszerválságot, a megszállás időtlenségének érzete azonban kiiktatta vezető tudósaink gondolkodásából is a felismerést, hogy a kádárizmus mint a létező szocializmus egyik modellje már megbukott. (A kádárizmus Kínában viszont ekkor kezdi elérni jelentős sikereit!)

A két gazdaság és két társadalom szisztéma kialakulásának nemzeti mérlege: elsősorban gazdasági és társadalmi eredmények; másodsorban a társadalmi válságjelek szaporodása (szociális széttartás, a társadalmi szolidaritás elhalása, népesedési és népegészségügyi válság stb.). Formálódik a reformkommunizmus/szocializmus átmenete egy parlamenti demokráciába. A szovjet megszállás megszűnésével a politikai rendszer azonnal összeomlott; a kommunisták elvesztették a politikai hatalmat, választások következnek... A szovjet megszállás figyelembevétele nélküli korszakolásban kommunista diktatúra volt 1957-1968 között; szocialista reformkurzus (I.) 1968-1981, (II.) 1981-1987/88 között. A posztiszocialista átmenet korszakai: I. 1987-1995, II. 1995 márc.12-től 2006-ig... A „magyar modellben” a jelentős gazdasági intézkedések (adótörvény, csődtörvény, támogatások leépítése, társasági törvény, átalakulási törvény) ellenére sem sikerült a gazdaságot rendbe

tenni, ezért, - s mert a megszállókkal a politikai stabilitás is eltűnt - hatalomátadásra kerül sor; 1989-ben politikai pártosodás folyamat indul, politikai egyezkedések révén új hatalom jön létre, mely folytatja a korábbi kényszerpályás gazdaságpolitikát, a társadalomra nézve nincs programja, megszűnik a modernizáció.

A politikai rendszerváltás tehát nem jelentett döntő változást a gazdasági és társadalmi folyamatok alakulásában. A gazdasági átalakulási folyamat eredményessége szempontjából nézve a történeteket, csak bonyolultabbá vált a helyzet, még nem érezhetők pozitív fejlemények. Megkezdődött az átalakulás a tulajdonviszonyok változásaival. A gazdasági (pénzügyi) szabályozás változásai, a tulajdonátalakulás, a piaci nyitás hatalmas változásokat generálnak, aminek kevésbé az előnyei, mint inkább a hátrányai érezhetők. A politikai pártok gazdasági elképzeléseit nézve, a parlamenti pártok a főbb gazdasági célokban, az államtalanítás és a piacosítás távlati céljaiban egyetértenek.

Reformerek és haladárok

Döntő a későbbiekre nézve, hogy a „reformer réteg” - amelyik az 1980-as években jelentős szerepet játszik a kádárizmus lebontásában - szétesik egy baloldali szocialista és egy baloldali liberális, ill. egy nem baloldali csoportra, ezek mindegyike a kényszermodernizációban vagy modernizációs kényszerben gondolkodik, bár viták vannak közöttük reformdiktatúra (a felülről indított modernizáció) lehetőségessége, eredményessége felett. Egyesek szerint a „reformer réteg” a rendszerváltás pillanatában szenved döntő vereséget Pozsgay Imre bukásával, amit két irányból is szorgalmaztak. Egyrészt a az MSZMP széthulló párt/nómenklátúra magja tett meg mindent ellene, másrészt a magát demokratikus ellenzéknek nevező csoportosulás. Egy dologban mindkét oldalon közös eredők vannak: a nemzeti szövetség mint közös platformszervező erő létrejöttének megakadályozása. Mások viszont a „reformer réteg” befolyását olyan korlátozottnak ítélik, hogy semmiképp nem lehetett volna alulról jövő (oda ható) kezdeményezéseket várni mozgalmuktól (mely nem is volt mozgalom?!), hanem csak egy kísérlet megghiúsulásáról van szó, amennyiben megpróbálták volna a felülről végrehajtott reformdiktatúra-koncepciót egy adott időpontban a hatalomba beemelni. Az ellenfelek azonban balról (a demokratikus és a nem demokratikus baloldal) és jobbról (liberális közép és konzervatív jobb) egyaránt felülkerekedtek.

A „reformer réteg” szakmai tömbje, az 1968-at előkészítő reformközgazdaságtan képviselői az indirekt tervgazdaság modelljében gondolkodtak, s a piacnak csupán kiegészítő szerepet szántak. Egyesek szerint ez úgy fogalmazódott meg, hogy „a piac akkor nem korlátozza a szocializmust, ha a szocializmus korlátozza a piacot” (Gedeon,1994). Hangsúlyozzák, hogy a korábbiak legfőbb motivációja volt a szocialista gazdaság iránti ideológiai elkötelezettség, a rendszer reformálhatóságába vetett hit, ami vízvázalstonak bizonyult a reformnemzedéken belül is (pl. a hithűek és a magántulajdonban gondolkodók között). A nemzetközi környezetet illetően az 1970-es években következett be a változás a neoliberais gazdaságelmélet (gazdaságpolitológiai fogalmak szerint az „államellenes konzervatív-liberális jobboldali hullám”) betörése. A reformközgazdászok radikalizálódnak a politikai visszarendeződés és a neoliberais befolyás erősödése következtében. Mindenek ellenére az állami tulajdon - köztulajdon - magántulajdon formákat illetően a köztulajdon politikai tabu volt. Minden összevéve a szocialista és a liberális értékek itt nem zárják ki egymást, de nem is férnek meg egymással automatikusan. Az állam felfogása olyan távolra állítja a talppontokat hogy csak a tervgazdaság vagy piacgazdaság ellentéppárral lehet a választási lehetőségeket megfogalmazni, tehát nem az a fontos, hogy milyen a piacgazdaság vagy az állam képe.

A politikai és a gazdasági programok inkonzisztenciája

E témakörben két irányba is érdemes tájékozódni: egyrészt a magyar kiegyezés (társadalmi szerződés?!) történelmi és aktuálpolitikai összefüggéseinek feltárása; másrészt a jobboldali

politikai remniszcenciákkal átitatott, neoliberális (monetarista) gazdaságpolitika gyakorlása s azzal egy időben a szociálliberális politikai program meghirdetésének anakronizmusa felé. A nyitott kérdések között is első talán, hogy mennyiben szükségszerűség, ill. meddig tekinthető az ország gazdasági helyzetéből következő szükségszerűségnek a követett gazdaságpolitika. Másik ilyen kérdés, hogy a politikai folyamatok kibontakozásában milyen gazdaságpolitológiai távlatot szakított meg a népszavazást és Pozsgay elnökké választását megakadályozó fordulat?! Milyen ismereteink vannak (lehetnek?!) az adott magyar társadalom és az új politikai-gazdasági elit közötti kiegyezés lehetőségéről? Milyen lehetőségek voltak/vannak az ún. magyar baloldalon, ha a szociáldemokrácia, a jóléti állam bukása van napirenden, miközben az 1990-es évek közepén a magyar demokratikus szocializmus fordulata megy végbe. Mi következik abból, hogy a térségünkben is megmerevedtek a társadalmi változások határai (Schöpflin,1995), hogy nem a nyugati várakozások szerinti polgári demokráciák alakultak ki, hanem sajátos kelet-európai szocio-nacionalizmusok. A posztkommunista és posztzocialista válságok teljes gazdasági, társadalmi és ideológiai válságok, amit tetéz az állam széthullása, s abból következően a pártérdekcsoportok gazdasági érdekcsoportokká alakuló befolyáásszerveződésének eluralkodása.

A szociálliberális program és a reformdiktatúra koncepció viszonya

A modernizációs kényszer létezése (reformdiktatúra-koncepció) és a társadalmi program (kiegyezés-koncepció) hiánya képezi legfőbb érdeklődésünket az intézményes rendszerválság megértésének kísérletében. A politikai és a gazdasági program inkonzisztenciája abban áll, hogy miközben a magyar közvélemény minden felmérés szerint baloldali, szociáldemokrata értékeket vall, a politikai elit inkább konzervatív-neoliberális, jobboldali nézetek alapján szerveződő politikát erőltet. Az 1990-es eredményeket Szelényi félreértésnek tekinti, amennyiben a szavazópolgárok jó része nem értette meg, hogy a harmadikutas népi mozgalomként indult MDF időközben jobbközép nemzeti-keresztény párt lett (Szelényi-Ladányi,1995). Az 1994-es fordulat egyértelműen a szociáldemokrata típusú párttá vált MSZP győzelme volt, amit „az SZDSZ okos politizálása egészített ki”. Más kérdés, igaza van-e Szelényinek abban, hogy a posztkommunista átmenet egyetlen alternatívája a liberális gazdaságpolitika, némi állami intervencionalizmussal és szociáldemokrata társadalompolitikával leöntve.

A politikai és a gazdasági program inkonzisztenciája, ill. a társadalmi program hiánya mint a válság legfőbb okai több, jól megragadható (modellezhető) magyarázattal szolgál a magyar átmenetre. Ilyen pl. a tulajdonátrendeződés kérdése (mekkora a magántulajdon, mennyire jelentős az átalakulásra nézve, lásd. menedzser-kapitalizmus), milyen összetételű (kik) a politikai és a gazdasági elit. A gazdasági intézményrendszer működése és a társadalmi struktúra összetételének megváltozása, a hatalomszervezés új módjai és a működése képezi a legtöbb kutatás alapját. Gazdaságpolitológiai nézőpontból érdekes vizsgálni a Szelényi-féle technokrácia-politokrácia hatalmi hierarchia modellezést, mert egyrészt bizonyítja, hogy a gazdaság szabadságfoka nagyobb minden eddigénél, a hatalom kulcsa a technokrácia kezében van; másrészt hogy a kulturális elit a nagy vesztese ennek a folyamatnak. Szelényi tovább megy a korábbi magyarázatai alapján, amikor feltételezi, hogy a kulturális értelmiség elitcsoportja mégis a hatalmi elit részévé vált, mondván: a politokrácia az alapítványok révén teszi a hatalom támaszává a kulturális elitet. (Azóta már ez sem igaz!) Mi viszont azt mondjuk, azért nem lehettek gyorsabb és mélyre hatóbb társadalmi változások eddig, mert az elit (főként a hatalomban lévő kulturális értelmiség) nem tudta követni az eseményeket olyan gyorsan, s azért sem lehet más gazdaságpolitika. Nem is beszélve a menedzser-osztály negyedik rétegéről, a médiaértelmiségről, amelynek szerepe kettős: egyrészt erős érdekérvényesítő réteg, másrészt a pénzügyi folyamatok, a haszonkonvertálás manipulálásának eszközei a médiának a gazdasági viselkedést befolyásoló hatása révén. Mindezekből (is) következően az értelmiség kritikai gondolkodása leépülőben van, alternatívák keresése helyett az adott igazolása (apologetika) folyik. - állapítja meg Szelényi is (Szelényi,1995a). Másfelől az

átalakulás tétje igazában nem is a nyilvánvaló cél, ti. a vagyonszerzés, hanem a rendelkezési jog megszerzése (Szelényi,1995b), tehát nem az lényeg, hogy ki minek a tulajdonosa lett, hanem hogy kinek sikerült megszereznie a termelés legfontosabb tényezőivel való rendelkezés jogát. Eszerint 1989 a menedzser-elit forradalma volt, amikor a technokrácia győzelmet aratott a redisztribútorok, az államszocializmus bürokratáinak rendje felett. Mindkét érdekcsoport a baloldali monolit erősítője Magyarországon.

Tudásavulás és konzervativizmus

Mármint adódik a következő kérdés: ilyen gazdasági és politikai feltételek mellett, miképpen, milyen logika alapján működnek a társadalomban a programadó műhelyek? Miért van ez az alternatívátlanságban gondolkodó, kényszerzubbonyos politizálás? A retroaktív gazdaságpolitika – mint a magyar modellt alapjaiban meghatározó –, a baloldali hatalom jóvoltából folytonosságot élvező gazdaságpolitika egy visszaható, mindig a korábbi mulasztásokat (hiányokat) kompenzáló, ennél fogva a napi kihívásokat tekintve állandó késésben lévő szemléletet tükröz. Ebben a meghaladott szemléletben benne van a közgazdaság konfliktusa is, az átmeneti gazdaságoknak ajánlott megoldások miatti elméleti és gyakorlati bizonyítási viták, a délkelet-ázsiai sikerországok tapasztalatainak és a „washingtoni konszenzus” felvetéseinek ellentmondásai kapcsán. A magyarországi szocialista reformdiktatúra-koncepció meghatározója a politikai hatalom programtalansága, valamint hogy a társadalmi érdekcsoportok érdekérvényesítő törekvéseinek ereje döntéshozatalai tehetetlenséget és kormányozhatatlanságot hozott létre. Ennek egyik jele a gazdaságpolitika kiürülése, ill. a rövid távú konjunktúrapolitikai megfontolások (Csaba,1995) működése. Ezt bizonyítják a ciklusok is, melyek a hivatalos gazdaság "húzd meg, ereszd meg" gyakorlatát, ill. a második gazdaság lassú kialakulását dokumentálják. (A gondok forrása alapfokon a baloldal politikai konzervativizmusa, a hatalom megtartásának kizárólagossága, mely minden korszerűsítést elnyom, mondván, hogy minden változás instabilitást hoz, a változatlanság viszont állandó stabilizálási igényt támaszt. De ez a tény most nem képezi érdeklődésünk tárgyát.)

A gazdasági reform politikai befékezése ellenére (1968-1972) olyan folyamatok indulnak a társadalomban, amelyek hatására egyrészt a magánérdek és a magánkezdeményezés válik egyre erősebbé, másrészt kialakul egy új gazdasági elit (a vállalati szférában gazdasági önállóság felé törekszik; a pénzügyi szférában hivatalnokból menedzserré válik). A kor gazdasági aktorainak érdekei változóban vannak, mert a pénz révén egyre szorosabban kötődnek az általuk vezetett tevékenységekhez. Új hatalmi helyzetek és viszonyok jönnek létre, amennyiben „a tervalku helyét átveszi a szabályozók feletti alku”, s a szabályozókkal kapcsolatos tárgyalásos formák a menedzserek szerepét jelentősen megerősítik (Bródy,1995). Ugyanakkor az alternatíva nélküli monetarizmus követése már akkor is láthatóan hibás volt, amikor nem mérlegelik, hogy milyen közegben alkalmazzák: egy kialakult demokráciában, ahol a polgárnak módjában áll az állam hatalma, funkciói, apparátusa és jogosítványai esetenkénti korlátozására; vagy az átmeneti társadalomban, ahol az állam neveli a polgárságot (Bródy,1995). Végük döntő fontosságú lett a stabilizáció kérdése: mely közgazdasági egyensúly-szempontokat (ciklikus változásokat) és politikai instabil helyzeteket, ill. ezek együttesét jelenti. Erre nézve nem születtek válaszok, ezért a magyar társadalomnak fogalma sincs arról, hogy másként is lehetne.

6. 1987-2006, a „rendszer” megbukott ⁷²⁵

A magyar átmenet – hogy ne használjuk a kiüresedett rendszerváltoztatás szót – már két évtizedre (1987-2006) húzódott el, de eredménye nincsen. Ezt az EU-nak a magyar konvergencia-programmal kapcsolatos harmadik, elmarasztaló állásfoglalása egyértelművé teszi.

Az átalakulás magyar modelljének, az átmeneti politikai és gazdasági rendszernek alkalmatlansága nagyon összetettebb jelenség. A mérleg összegzéseként azt mondhatjuk, hogy a leszakadó magyar társadalom nem tudott felzárkózni sehova, sőt, a további leszakadást sem tudta megakadályozni. Az átmenetet magyarázó tudományok - különös tekintettel a közgazdaságtudomány vonatkozó magyar elméletének - érvelése csúfosan megbukott Magyarországon.

Különös jelentősége van a magyar kommunista-szocialista politikai gazdaságtanban híressé vált hitelpénzforgató filozófiának, amely a politikai stabilizációs szándékok eszköze volt, de sem a gazdaság rendbetételére, sem a társadalom felemelésére nem volt alkalmas. Mindez ma már evidencia, hisz a rendszerszemlélet nevében fellépő fiatal tudósaink birtokában vannak egy korábban eretnek tudásnak. Pontosan értik, hogy a nemnövekedés egyensúlytalansághoz vezet, a növekedés viszont állandó egyensúlytalanságokat hoz létre, amiket stabilizációs dühvel kezeltek a magyar kommunista-szocialista rezsimek hatalmuk megtartása érdekében.

A stabilizációs és hitelpénzforgató politikai-gazdasági filozófia temetésére készülünk. Az eddig követett gazdaságpolitikai koncepció a gazdasági és a politikai rezsimeknek sem szolgált egyértelműen követendő vezérfonalként, hisz az olcsó hitelpénz felvételének és használatának logikájára épített, az adósságot kinőni szándékozó filozófiával teljesen ellentétes a vagyontárgyak kiárusításából származó bevételeknek az idő előtti adósságkiegyenlítésre való felhasználása. Ez ellentmond az olcsó hitelpénz maximális kihasználásának, másrészt a privatizációs forrásokat a termelésbővítésre és munkahelyteremtésre kellene felhasználni, különben pénzforgalmi szempontból egy eleve negatív eredményességű játszmat folytató gazdasági rezsim jön létre, amely egy olyan politikai rezsimeket szolgál, amelyben az összefonódott politikai és gazdasági elit a hitelpénz járadékaiból él, és állandó politikai stabilizációs célú megszorításokkal operál, hogy a lehetséges növekedés területeit és aktorait mint a hatalmi stabilitásra veszélyes elemeket megfékezze.

A hitelpénz-forgató filozófia szerint adósságot lejártá előtt megadni esztelenség!

A pénzügyminiszter által közölt 24,2 milliárd forintnál 15 milliárddal kevesebb kamatot spórolt meg az állam az adósságtörlesztéssel - jelentette ki Auth Henrik, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) alelnöke a parlament költségvetési bizottságának rendkívüli ülésén. Magyarázata szerint ugyanis a kormány a japán jenben kibocsátott kötvényeket piaci áron vásárolta vissza, ami a 192 milliárd forint névérték helyett 207 milliárdos kiadással járt. A kormány és a jegybank az adósságtörlesztés ügyében egyeztetett korábban, s az MNB ekkor a hosszú lejáratú forinthiteleket javasolta, mert azok esetében nem kellett volna piaci árat fizetni a névérték helyett.

Biztosak lehetünk benne tehát, hogy nincs minden információ a birtokunkban, amikor a kormány mit, miért tesz típusú értékelésekbe bocsátkozunk. A fideszes Tállai András pedig azt kifogásolta, hogy a 75 éves bérletért fizetett összeg évekre elosztva mindössze 5,3 milliárdos bevételt jelent, míg a BA Rt. évente tízmilliárdos nyereséget produkált. Veres János pénzügyminiszter erre úgy reagált, hogy a privatizációs bevételből történt adósságtörlesztés révén megspórolt 24 milliárd forint körüli kamat évente terhelné az államot, amit szintén hozzá

⁷²⁵ Csorba József: 1987-2006, a rendszer megbukott. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2006. január 18. 15:29

kell venni az ötmilliárd forinthez, ha a tranzakció hasznát elemezzük. /1/ Ha nem teljesen értjük az érvelést, nem bennünk van a hiba.

A hajmeresztő pénzügyi és gazdasági műveletek sorában egy másik gyöngyszem, hogy a Fadesa spanyol ingatlanfejlesztő cég visszaadja a csepeli szigetcsúcson megvásárolt 80 hektáros ingatlan egy részét. /2/ „Demszky Gábor főpolgármester szerdán találkozott a vállalat vezetőivel, akik vállalták, hogy 30 napon belül a négy megvásárolt telekből visszaszolgáltatják az északra fekvő két kisebbet, így a majdani Galváni híd pillérei és a tervezett közpark helye nem lesz magánkézben.” A csúcs mindebben, hogy Csepel megtarthatja a 11,3 milliárd forintos vételárát, a főváros pedig nem megy perre a terület értékesítése miatt. A 82 hektáros területből a főváros által tervezett egyes közfeladatokra 27 hektárt enged át a Fadesa. /3/ Lehet töprengeni, hogy a 11,3 milliárd forintnak, amit a spanyolok ajándékoztak a csepeli és/vagy a fővárosi önkormányzatnak, mi lesz a sorsa.

Brezsnyev-szindróma: a rendszer megbukott, de a kommunikációban még él.

Az Európai Bizottság nem fogadta el a magyar konvergencia-programot, amelyet decemberben a többi tagállammal egyetemben nyújtott be a kormány. Hét elején Reuters által megszerzett bizottsági tervdokumentumban szerepelt, hogy a felvázolt középtávú program nem elégséges az államháztartási deficit lefaragásához. A konvergencia-program elfogadásának azért van különös jelentősége, mert csak ebben az esetben juthat hozzá egy tagállam az uniós forrásokhoz. Ennek kapcsán egy a Reutersnek név nélkül nyilatkozó bizottsági illetékes megjegyezte, hogy Brüsszel nem tesz Magyarország számára hátrányos lépést, ám ha az ősszel beadandó új program sem lesz kielégítő, akkor vita indulhat a kohéziós források felfüggesztéséről. A konvergencia-programról már elkészítésekor kiderült, hogy szinte teljesen hiteltelen. Egyrészt a piac és az Európai Bizottság szerint a hiány az idén a kormányzati ígérettel szemben jócskán meghaladhatja a tavalyi, a hivatalos cél szerint a GDP 7,4 százalékát kitevő deficitet. Másrészt a kormány a dokumentumban a kiigazításra nem adott konkrét menetrendet: csupán általánosságban szól az egészségügy, az oktatás és az önkormányzati rendszer reformjáról, és meg nem nevezett mértékben többletbevételeket remél az olyan homályos fogalmaktól, mint például a gazdaság fehéredése. /4/ Ez a Gyurcsány-kurzus kommunikációja: „legyen világosság”, mondja Gyurcsány. Ez a program. De nem lőn. Mire a kommunikációs szakértők biztatásról beszélnek.

Elektronikus agyak

A vg.hu fórumozói között ilyen magas röptéket észlelhattünk. A „Z” (| 2006-01-10 12:54) hozzászólása szerint „Kis kíváncsiak. Majd ősszel megkapják az igazit. Most a választások előtt hülye lenne a Kormány terített betlit játszani ilyen demagóg ellenzék mellett.” Ennél sokkal messzebbre tekintett „Princ” (| 2006-01-10 12:51), aki azt írta: „Mit akar az EU? Megismétlődjének a padlássöprések? Kisebb kiadás-nagyobb bevétel. A kisebb kiadás /adóforintok/ miatt máris 10 szervezet tiltakozott. Azt mondja az EU, hogy "valószínű" nem teljesül. Ebben pedig benne van , hogy azért lehet, hogy sikerül. Én bízom benne, hogy ezzel a szakemberekkel sikerül. Ámen”

A Magyar Néppárti Delegáció sajtóközleménye szerint Magyarország ismét negatív rekordot döntött: konvergencia programja, egyedülként a tagállamok sorában, harmadszor is megbukott. Külső, független szervezet, az Európai Bizottság utasította vissza a magyar kormány által benyújtott pénzügyi válságtervet. A Bizottság elutasítása rávilágít arra, hogy a mai magyar kormány az európai szintű gazdasági és pénzügyi feladatok megoldására nem alkalmas. /5/ Válasz a kérdésekre, a bíráló érvekre nincsen. Talán azért, mert Gyurcsány a választásokig pihenteti tanácsadóit. A választásokig szüneteltetik a munkát a miniszterelnök tanácsadó testületei - tájékoztatta az MTI-t a miniszterelnök szóvivője. A döntés oka, hogy a kampányolásnak még a látszatát is elkerüljék. Gyurcsány munkáját hat tanácsadó testület segíti, amelyekben mintegy ötven tanácsadó dolgozik.

A magukra valamit is adó gazdasági elemzők már a konvergencia-program tavaly decemberi benyújtásakor figyelmeztettek arra, hogy a dokumentumban csak általánosságok vannak az állami kiadások csökkentéséről és a bevételek növeléséről. Hiányoznak belőle a nagy ellátó-rendszerek, az oktatás, az egészségügy és az önkormányzatok reformjának konkrét lépései. Nem részletezte a kormány azt sem, mit ért a gazdaság kifehéritésén vagy a TB-járadék-alap szélesítésén. A Gyurcsány-kormány 2008-ra teljesíteni akarja az euró bevezetésének feltételeit, amihez a PM szerint elég évente 1,4 százalékkal csökkenteni az államháztartási hiányt. Brüsszel azonban nem osztja a magyar kormány elképzeléseit, az EB előrejelzése szerint az idén és jövőre nem csökkenni, hanem nőni fog a magyar hiány. /6/

Hivatkozások

- 1.A jegybank szerint többet is megspórolhatott volna a kormány. tozsdeforum.hu nyomán
- 2-3.Lemondanak Észak-Csepel egy részéről a spanyolok. InfoRádió, hirado.hu nyomán
- 4.Bukik a konvergenciaprogram. vg.hu nyomán
- 5.A Magyar Néppárti Delegáció sajtóközleménye. Hölvényi György sajtótanácsos/press councillor sajtóosztály/Press Service, gondola.hu
- 6.Gyurcsány a választásokig pihenteti tanácsadót. MTI nyomán
- 7.Gazdasági elemzők előre szóltak. HírTV Fórum nyomán

7. A modernizáció vége⁷²⁶

Politikatudományos viták: a haladárpolitika hátra arcot jelent?

A független baloldali tudósok is egyértelműen retrográd politikáról beszélnek, bár nem teszik nyíltan szavá a magyar állam összeomlását, a társadalmi újtermelés nagyszisztemeinek teljes ellehetetlenülését, a modernizáció megszűnését.

A globalizáció kíméletlen forgatókönyvét látja megvalósulni a Gyurcsány-kormány stabilizációs törekvéseiben Szalai Erzsébet szociológus. Az egyetemi tanár a hatalmon lévő koalíciót csak igen kis részben tartja baloldali értékrendűnek. Szerinte ugyan bármilyen politikai formáció került volna kormányra, fájdalmas gazdasági intézkedéseket kellett volna meghoznia, az MSZP–SZDSZ-csomagját mégis alkalmatlannak látja a stabilizációs célok elérésére. Hozzánk mindig a rossz gyűrűzik be Nyugatról, sohasem a jó – mondta annak idején, a Kádár-rendszer derekán Hofi Géza humorista. A pártvezetés ugyanis mindig a külföldi negatív tendenciákkal magyarázta az esedékes megszorításokat. Nincs tehát új a nap alatt, hiszen a mostani posztkommunista elit is hasonló indokokkal támasztja alá a brutális elvonási csomagot. Szalai megítélése szerint a jelen folyamatok törvényszerűek és a globális kapitalizmus válságából adódnak. Magyarország a félperiférián helyezkedik el, ezért kísérleti nyúlként használhatják. A globális tőke rajtuk és sorstársainkon kísérletezi ki mindazt, amit a mélyebb demokratikus hagyományú centrumországokban ma még nem mer kipróbálni. Térségünkben viszont sajátos történelmi örökségünkől adódóan gyenge a civil társadalom, a szakszervezetek erőtlenekek, és geohatalmi helyzetünkől, valamint a nemzetközi piacnak való nagyfokú kiszolgáltatottságunkból következően maga a politikai elit is gyenge a globális tőke mindent maga alá gyűrő, ellentmondást nem ismerő logikájával szemben. /1/

A modernizáció vége?

Késésben van a kormány a maga szabta menetrendhez képest is a II. Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozásával. Bár a szövegtervezet elkészült, be lehetne nyújtani Brüsszelnek, az ellenzék elégedetlen, a kormánypártok között pedig komoly nézetkülönbségek vannak a

⁷²⁶ Csorba József: A modernizáció vége. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 17. 11:43

hétézer milliárd elosztásáról. Közben az új fejlesztési ügynökség kialakításával a kormányfő felborította az egész szakterület erőviszonyait. A kormányalakítás vitái az elmúlt hetekben elterelték a figyelmet az államháztartási stabilizációnál is fontosabb – de azzal szorosan összefüggő – programcsomag, a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) körüli disputáról. A tét jelentős, hiszen a kormány az Unió által elkülönített összegek lehívásával 2007-2013 között csaknem hétézer milliárd forintot költhet az ország felzárkóztatására. Évente többet investálhatunk, mint a jelenleg oly sok fejfájást okozó költségvetési deficit összege. A Nemzeti Fejlesztési Hivatal (NFH) megrendelésére készült hatástanulmány szerint a tavalyi GDP-emelkedés több mint felét az I. NFT-nek köszönhetjük, kétezer települést érintettek a beruházások, a fejlesztések 48 ezer munkahelyet teremtettek és 136 ezer munkahely megőrzéséhez járultak hozzá. Ám a kedvezőnek tűnő adatok nem jelentik azt, hogy az első NFT körül minden rendben lett volna. „Az EU-nak számos akcióterve, alapos fejlesztési stratégiája van és elvárja tőlünk, hogy ezeket érvényesítsük a tagállami tervezés során, de ha egy pályázat formailag rendben van, megfelel a kiírásoknak, nem tehet mást, rábólint a kifizetésre” – világítja meg a tények mögötti lényegét az NFH egyik közgazdásza. Márpedig a lapunk által megkérdezett szakemberek szerint az I. NFT nagyrészt egymásra dobált projektekből áll, nem igazán szolgálja az ország modernizációját. Hiába állt a tervezés élére az MSZP-n kívüli miniszterelnök, Medgyessy Péter által kinevezett Baráth Etele és hivatala, az NFH „működése diszsonáns volt, akaratát csak a minisztériumok beleegyezésével tudta keresztülvinni” – állapítja meg a Századvég kutatóintézet monitoring-jelentése. Márpedig ugyanez az intézmény koordinálja a II. NFT, és a 2025-ig terjedő Országos Fejlesztési Kon koncepció (OFK) kialakítását, így a szakemberek joggal tartanak attól, hogy folytatódik az első tervezés idején kialakult rossz tendencia.

Az EU-pénzek elcsorgatása

A gazdasági minisztérium fejlesztési alapokért felelős helyettes államtitkára szerint a hétézer milliárd forintos EU-pénz inkább felelősség, mint lehetőség (!). „Bármennyire hatalmas összegről van szó, ha nem egy alaposan kidolgozott koncepció, egymásra épülő programok alapján kerül elköltésre, könnyen elillan. Szétfolyik a korszerűtlen struktúra labirintusában, tovább növeli a hatalmas fenntartási költségeket, a hiányt.” A Fidesz Európai Integrációs Ügyek Kabinetje szerint nincsenek egyértelműen tisztázva a prioritások, és nincs melléjük téve, hogy mire pontosan mennyit akarnak költeni. „Ez egy kívánsággyűjtemény, sok lózunggal.” „A folyamatos egyeztetésben az a legnehezebb, hogy miközben figyelembe kell venni az ezernyi kívánságot és érdeket, az egészet fel kell fűzni egy közös szálra, azaz ki kell találni a XXI. századi Magyarországot.” – mondja a Hírszerzőnek az NFH egyik szakembere. A GKM szakemberei úgy látják, ha nincs fenntartható növekedési pályán a gazdaság, hiába költünk jelentős összegeket a humán erőforrás javítására, nem tudjuk majd helyzetbe hozni a munkaerőt. „Régi szocialista beidegződések: államilag fenntartott munkahelyek, osztogatás és sok-sok járda, díszkő.” – véleményezte egy GKM-es a Baráth-verziót. Ezzel szemben az NFH közgazdászai úgy vélik, a gazdasági minisztérium által előterjesztett koncepció dinamizálná ugyan a gazdaságot, jelentős pénzeket invesztálna a kutatás-fejlesztésbe, de csak keveseknek hozna jólétet, nem segítene a leszakadt, inaktív rétegeken. „Lenne öt-hat fejlesztési pólusa, fejlődő nagyvárosa Magyarországnak, miközben a vidéki lakosság egyre rosszabb körülmények között tengődne.” – kritizálta a GKM-es terveket egy szocialista szakpolitikus. /2/

Mi vár a kormánypártokra?

A Századvég Alapítvány elnöke szerint a miniszterelnök az államháztartási hiánnyal összefüggésben tett kijelentésével ellentmondott a pénzügyminiszter ugyanebben a témában tett közlésének. Stumpf István az InfoRádió Aréna című műsorában úgy vélte: ez váltotta ki a gazdasági élet szereplőinek negatív reakcióit. Stumpf emlékeztetett arra, hogy az idei 350 milliárdos egyensúlyjavítás csak ahhoz elegendő, hogy 8 százalékra szorítsa az

államháztartási hiányt. Szerintem az verte ki a biztosítékot a külföldi befektetőknel, hogy a miniszterelnök ezzel elismerte: lényegesen nagyobb a hiány, mint amit - akár csak két nappal Gyurcsány bejelentése előtt is - a pénzügyminiszter prognosztizált. A Veres János által hivatalosan hangoztatott 4,6 százalékos hivatalos hiányprognózisához képest mondta azt a miniszterelnök, hogy 350 milliárdos egyensúlyjavítás mellett lesz 8 százalékos a hiány. Ezzel kibújt a szög a zsákból, kiderült, hogy folyamatosan átverték a külföldi befektetőket és a választópolgárokat, és nem adtak magyarázatot arra, hogy - a választási győzelem akarásán kívül - mi indokolja ezt a radikális változást. A Századvég Alapítvány elnöke szerint a kormánynak az az érdeke, hogy minél korábban tartsák az őszi önkormányzati választásokat, amíg a megszorítások hatása még nem érezhető. Stumpf szerint arra lehet számítani, hogy a kormánypártoknak csökken a népszerűsége, egyes településeken súlyos vereséget is szenvedhetnek; ha a megszorítások hatása eléri az MSZP tradicionális szavazóbázisát, a nyugdíjasokat és a viszonylag alacsony bérből élőket. Stumpf úgy véli, hogy az MSZP és az SZDSZ valószínűleg a nagyvárosokban tudja inkább tartani pozícióját. Ugyanakkor itt a lehetőség arra, hogy a Fidesz helyi pozíciókat foglaljon: a Fidesz több új szereplőt akar behozni az önkormányzatokba, és - a helyi politikát kiképzőterepként használva - hosszabb távon a parlamenti politikába is. /3/

Politikai szociálpszichológia: szerepek és szereplők

Mind többször jelenik meg tudományos szakértők megnyilatkozása politika szereplőkről a médiában. Általában ez kampányidőszakban történik, de mindig etikátlan és nem is jogszerű az ilyen „szakvélemények” közreadása, bár az ilyen amerikai „jellemgyilkolás” típusú politikai színházra a botránypolitizálásban érdekelt infotainment típusú hírközlés mindig vevő.

Síklaki István szociálpszichológus, az ELTE Szociálpszichológia Tanszékének tanszékvezető docense beszél arról, hogy milyennek látja Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor személyiségét. - Gyurcsány Ferencről mit tudunk megállapítani? - Így messziről nézve egy ambiciózus energiabomba, meglepően jó kedéllyel tűri a gyűrődést. Ha megtanul néha egy kicsit rálépni a fékre, akkor nagyon sikeres lehet. - És Orbán Viktorról mit tudunk? - Határozottan változik, ő is egy ambiciózus energiabomba volt, de talán túlságosan rálépett a fékre. Viccet félretéve, nagy problémát okoz neki, hogy teljesen egy személyben vezet. A szociálpszichológia szerint az ilyen típusú, karizmán alapuló, szűk körű vezetés előbb-utóbb katasztrófát okoz. - Ön szerint a várható növekvő munkanélküliség hogyan fogja befolyásolni azokat az embereket, akik diplomával sem találnak munkát? Mit tudna ajánlani ahhoz, hogy biztonságban érezzük magunkat? - Nem vagyok közgazdász, de nem hiszem, hogy komolyan nőne a munkanélküliség. Az, hogy diplomával nehezebb elhelyezkedni, átmeneti dolog, és ajánlani csak egy banális dolgot: rugalmasságot és vállalkozó szellemet tudok. Találkoztam egy amerikai pszichológus kollégával, aki ácsként dolgozott. /4/

Egy sajátos érdekszövetség

Fleck Zoltán (41 éves) jogász-kutató (aki kritikus véleményét egy múlt heti országos jogászkonferencián nem mondhatta el) szerint a bírói hatalom Magyarországon hajlamos bezárkózni és ellenállni minden lényeges változásnak. A Budapesten és Győrött oktató egyetemi docens pályája indítása óta vizsgálja a bírói függetlenség szociológiai összetevőit. Az egykor Kulcsár Kálmán akadémikus által alakított jogszociológiai tanszéknek 1998 óta tagja az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Kutatóként újabban a jogászság társadalmi összetételével, a jogalkalmazás szociológiájával és az előítéletek működésének mechanizmusával is foglalkozik. Alapító szerkesztője a 2003-ban indított, Kontroll című jogszociológiai periodikának, s tagja a társadalomkritikai profilú, Egyenlítő című folyóirat szerkesztőségének is. HVG: Talán éppen most, amikor interjút ad Budapesten, kellene előadást tartania Balatonfüreden, a Magyar Jogászegylet éves konferenciáján a bírósági

reform folytatásának szükségességéről. A szervezők azonban a hírek szerint visszavonták meghívását. Milyen kifogásuk támadt? F. Z.: Azt gyanítom, nem annyira a személyemmel, mint inkább vitaindító témájával kapcsolatban alakulhatott ki ellenérzés. Már önmagában az komoly visszatetszést váltott ki egyesekben, hogy valaki kívülálló létére foglalkozni merészel az igazságszolgáltatás belső ügyeivel és szervezeti kérdéseivel. Én magam egyébként az 1997-ben bevezetett igazságszolgáltatási reform kapcsán tapasztalható feszültségekről készültem beszélni. Nem forradalmi változásokat kívántam sürgetni. Mindössze a már évekkal ezelőtt kiépült bírósági modell korrekciójának a szükségességét szerettem volna néhány területen felvetni. HVG: Tekinthetők-e egyáltalán "belügynek" a harmadik hatalmi ágak is nevezett bírói hatalom működésével kapcsolatos kérdések egy demokratikus jogállamban? F. Z.: Az egészséges társadalmakban, ahol nem erősödtek meg túlzottan az önvédő, korporatív struktúrák, magától értetődően lehet kritika tárgya az igazságszolgáltatás működése. A magyar bíróságok azonban nem csupán szervezeti ügyekben tűrik nehezen a kritikát, hanem az ítélkezéssel kapcsolatosan is. A bírák egyszerűen nem szoktak hozzá, hogy egy-egy jogterületen rendszeresen elemezzék az ítélkezési tendenciákat. A jogászközvélemény és a jogtudomány itthon máig nem tudatosította, hogy a kritikának alkotmányos funkciója is van. /5/

Az uniós Magyarország és az új befolyásszervezés

Pontosan ugyan még nem látni, hogy az új kormány miként szabja át az uniós pénzek fogadását szolgáló struktúrákat, de a lényeget már igen: a szervezetet alaposan centralizálja, a növekvő forrásokból pedig arányában kevesebbet terít pályázatokon, többet központilag vezényelt projektek révén. Látni már azt is, hogy nemcsak a kormány szabja át az ezzel foglalkozó hivatalok rendjét, hanem a pénzekkel járó szabályok is módosítják a magyar hatalmi struktúrákat, lassan, de biztosan változtatva az országot.

EU-pénz bürokrácia

A fejlesztési források egyre nagyobb hányada az unióból érkezik, s ahhoz önrészt kell kiállítani. Ez utóbbi előteremtésének igénye sok más zugból kiszippantja a forrásokat. Az önrész előteremtésén erőlködnek most önkormányzatok, cégek és más pályázó szervezetek. Akárcsak azon, hogy olyasmire is föl tudják használni az elérhető uniós pénzeket, amire a szabályok szerint nem volna lehetőségük. Az uniós pénzek beömlése jó és rossz értelemben is fejleszti a bürokráciát. Jó értelemben azért, mert bár a szóban forgó hivatalok eleinte botrányosan teljesítettek, munkájuk most már - bár messze nem zökkenőmentes, mégis - sokkal tervszerűbb és ellenőrzöttebb, mint az Magyarországon megszokott. Az ügyintézésben több a szigorú, egyértelmű szabály, kevesebb az alku. A magyarok az uniótól hasonlóképpen tanulnak most modern államigazgatási fogásokat, amint annak idején a Habsburgoktól. Örömmel az örömben, hogy az uniós pénzekkel kapcsolatos bürokrácia sokszor túlburjánzik: sok a papír, az ellenőrzés, bonyolultak a szabályok. Nem csoda, hogy ezek élnek abból, hogy a pályázók - és a pályáztatók - dolgát megkönnyítsék.

Fejlesztési profilok és források

Ami most zajlik, az a pénzosztás főpróbája: az első előadás jövőre kezdődik, és nem kevesebb mint hét esztendeig tart. E hét év alatt 22-24 milliárd euró fejlesztési pénz érkezik majd az unióból Magyarországra. Évente úgy a GDP 3-3,5 százalékát teszi ki ez a pénz, vagyis kétszer annyi, mint a főváros költségvetése. Hét év alatt közel harmadannyi pénz érkezik Magyarországra, mint amennyi a második világháború után a Marshall-segélyből - mai árakon számolva - egész Nyugat-Európának jutott. A fejlesztési forrásokból jut szennyvíztisztító telepekre és hulladéklerakókra, csatornákra és utakra, önkormányzatok számítógépesítésére, átképzési tanfolyamokra, panzióépítésre és más beruházásokra is. Sejteni lehet, hogy a

források lehívásával nem lesz nagy gond. Marad azonban a fő kérdés. A sok pénzből mennyi megy jó helyre? Hol, hány és milyen munkahely létesül. /6/

Gyurcsány oszt személyesen?

Az új kormány vaskézzel igyekszik központosítani a Magyarországra beáramló uniós fejlesztési pénzek költését. A szakértők eddigi tapasztalatai szerint a beáramló forrásoknak mindössze negyedét-felét fordítják jó módon jó célra. "A fő cél, hogy a polgárok pontosan lássák, a fejlesztési pénzekről hol hozzák a döntéseket." - jelentette ki Bajnai Gordon, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) leendő vezetője, aki egyelőre nem sok uniós tapasztalatot gyűjtött, de még államigazgatásit sem. Az új főállásban Bajnai gyakorlatilag utasítja Hillert vagy bármely más minisztert, akinek köze van a pénzekhez. Az operatív programokat irányító hatóságokat, melyeket eddig négy tárcánál helyeztek el, az NFÜ bekebelezi, a programok élére pedig exminiszterek állnak. Az eddigi intézményrendszert mindenestre még rendszernek nevezni is túlzás. Az irányító hatóságok - emlékszik vissza Halm Tamás, az NFH elnökhelyettese - kiharcolták, hogy minden operatív programnak saját szabályzata legyen, mondván, mégsem lehet egy kalap alá venni az agrárügyeket és a munkahelyteremtést. "A miniszterek együttműködésének hiánya majdhogynem lehetetlenné tette komplex programok tervezését és lebonyolítását." - állítja a magyar származású francia Nicholas Szechenyi, az Európai Regionális Fejlesztés Intézete Alapítvány elnöke. Magyarország EU-csatlakozása előtt az uniós saját szabályokkal és intézményrendszerrel működtette a fejlesztési programokat. A 2004-től 2006-ig tartó első nemzeti fejlesztési terv már magyar irányítással zajlik, mindazonáltal csak a főpróbája a 2007-től 2013-ig tartó második fejlesztési tervnek, mellyel évente háromszor annyi EU-pénz ömlik majd Magyarországra, mint eddig.

„Fejlesztési leltár, 2007-2013”

A több uniós fejlesztési pénzből a jövő évtől aránylag kevesebbet osztanak majd ki kis pályázatokon, és többet nagy, központi programok keretében. A centralizáció ellen szól a nyilvánosság és ellenőrizhetőség csökkenésének kockázata, mellette viszont legalább két érv. Az egyik, hogy a kis- és középvállalatok számára kiírt alacsony összegű pályázatok roppant népszerűek ugyan, ám a szakértők szerint kevésbé hatékonyak. "Lassan ott tartunk, hogy akár félmillió forintba is kerülhet egy 2 milliós pályázat kitalálása, megírása, végrehajtása, ellenőrzése és nyomon követése, ami ugye mégiscsak pazarlás." - mondja Barna-Lázár Zoltán, az Ex Ante Tanácsadó Iroda vezetője. A másik érv, hogy nagy - például számítástechnikai vagy logisztikai - fejlesztéseket hasznosabb központilag levezényelni, mint az érintettekre bízni az irányítást. A központosító kormányfő a választások előtt begyűjtötte a helyi igényeket. A pénzosztás korábbi logikáját durván keresztülhúzva, a megyei vezetők sorától kért és kapott lokális kívánságlistát, s az ily módon összedobott dokumentum február végén „Fejlesztési leltár 2007-2013” címen került nyilvánosságra. Ez a - főleg útépitéseket, városfejlesztési, oktatási, egészségügyi és idegenforgalmi projekteket tartalmazó - felsorolás most sorvezetőként szolgál a második nemzeti fejlesztési tervhez, amelyet az MSZP-ben előszeretettel neveznek a "szocialisták új Magyarország programjának". Hogy alapvetően mire mennyit költsenek majd a második nemzeti fejlesztési tervben, arra két elképzelés is született már. Az A jelű inkább a gazdasági haszonnal járó intézkedéseket, illetve a nagy közlekedési projekteket favorizálja, míg a B többet költene oktatásra és egészségügyre. A legesélyesebb befutó egy kompromisszumos, ám még ki nem dolgozott C verzió lesz.

Honnan lesz önrész?

A magyar önrész hiánya nem gond, állítja a PM uniós számlákkal foglalkozó főosztályvezető-helyettese. Létezik ugyanis egy jogszabály, melynek értelmében EU-projektekkel kapcsolatos célokra bármikor átcsoportosíthatók pénzek a tárcák költségvetésében, ám azokból nem

téríthetünk el semmit, kizárólag más uniós célokra. A jelek szerint nem az a legnagyobb probléma, hogy a rendelkezésre álló uniós forrásokat a magyarok képesek lesznek-e lekötni. Az ország úgynevezett abszorpciók képessége magas, a magánszektor bekapcsolódásával, amit az unió is ösztönöz, megközelítjük a legsikeresebb régi EU-tagok felhasználási arányát. A szakértők szerint az EU-pénzek negyede-fele szolgál "jót s jól". A többiben az eszköz vagy a cél legalábbis megkérdőjelezhető. "Rengeteg az olyan becsületesen, rendesen lebonyolított projekt, amelynek az egyetlen baja, hogy értelmetlen" - állítja egy oktatási szakember, aki ide sorolja például az iskolákban kisüzemi módon folyó tananyagkészítést. "Nekem is rá kellett jönnöm, hogy ez nem az átlagos tanárok, még kevésbé a szülők dolga" - meséli egy édesanya, aki részt vett egy ilyen munkában. "Nem segít az sem, ha olyan tankönyveket fejlesztenek több százmillió forintból, amelyekre az oktatási rendszer egésze még egyáltalán nem érett." - teszi hozzá mindehhez az Expanzió Humán Tanácsadó Kft. vezetője, Setényi János. Szerinte "a foglalkoztatás strukturális reformjait sem pótolhatja, ha munkaügyi projektek özönét zúdítták Magyarországra". Egy másik példa: a pályázatok átvizsgálásakor fény derült arra, hogy aránytalanul sok vállalkozás kapott támogatást szolárium vásárlására, ami hozzájárulhat ugyan a környékbeliek egyenletes barnulásához, ám a magyar gazdaság versenyképességének növekedéséhez aligha. Rosszul kitalált, jól menedzselt projektből - állítja több tanácsadó is - lényegesen több van, mint jól kitalált, rosszul menedzseltékből. Ami nem jelenti, hogy az utóbbiakra ne akadna példa, ám ezekről az érintettek hajlamosak szemérmesen hallgatni. Sok az olyan tetszetős pályázat is, amelyek nyerne is, pedig lerí róluk, hogy lehetetlen lesz őket abban a formában megvalósítani. /7/

Hivatkozások

1. Milyen nehéz a tőkesúly? Megyeri Dávid, mno.hu, 2006 június nyomán
2. Dübörgünk? M. László Ferenc, hirszerzo.hu 2006 június nyomán
3. Stumpf: súlyos vereséget szenvedhetnek a kormánypártok. inforadio.hu 2006 június nyomán
4. Síklaki István: Gyurcsány ambiciózus energiabomba. [origo] 2006, június nyomán
5. Fleck Zoltán: "Létezik egy sajátos érdekszövetség!" Babus Endre, hvg.hu, 2006, június nyomán
6. Uniós pénzek bejövetele. hvg.hu, 2006, június nyomán
7. Változások a fejlesztéspolitikában. Lőke András, Sipos Anette, Szabó Yvette, hvg.hu, 2006, június nyomán

8. Már nem az anyaország a cél⁷²⁷

A kormány migrációs stratégiája című, „mineknevezzükdokumentum” kapcsán kibontakozó polemizálás nivótlansága, politikai hazugsága (másodszándéka), a rendszerszemléletet nélkülöző tudatlansága, végső soron a tudományos (demográfiai) tényektől való eltávolodása az ötven éves, szemünk előtt kibontakozó és lejátszódó jelenségtől való társadalomlélektani – kényszeres jellegű - távolságtartásunkat jelzi.

„Proaktív” bevándorláspolitikai?!

Magyarország egyáltalán nem vonzó a megélhetési és munkaerő-piaci migráció számára. Külföldön köztudott, hogy Magyarország ma egy igen szegény ország (lásd az Eurostat vonatkozó felméréseit, vagy a Graz-i öregnőgyek kávéházi beszélgetését e témában), és nincs munka, miközben magas a munkanélküliség, ezért a (egyébként az asszimilálódásra ítélt) határon túli magyarok megfontolt bevándoroltatását nem számítva munkavállaló migrációra nem lehet építeni. Bartha Attila inkább egy szocializációs folyamatban, az iskolai oktatással

⁷²⁷ Csorba József: Már nem az anyaország a cél. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. március 16. 16:14

gondolja megteremteni a potenciális bevándorlók integrációját, befogadását segítő társadalmi környezetet. /1/ „A bevándorláspolitikai opciótól tehát – különösen rövid távon – igen mérsékelt eredményekre számíthatunk, ugyanakkor a hagyományos „családpolitikai” intézkedésektől sem várhatunk csodát. Elgondolkodtató, hogy Európában ma a gyerekszám azokban a dél-európai országokban a legalacsonyabb, amelyek a tradicionális munkamegosztás mintáját követik, vagyis ahol – a nagyvárosi, értelmiségi rétegeket leszámítva – a munkaképes korú nők nagyobbik hányada otthon dolgozik, miközben a munkahelyi karrier a férfiak kiváltsága maradt. Ebben a helyzetben az egyenlő esélyekre, munkahelyi sikerekre törekvő nők logikus reakciója a gyerekvállalás (sokszor öntudatlan) visszafogása. Kedvezőbb termékenységi mutatókat inkább azok a nyugat- és észak-európai országok tudnak felmutatni, ahol a rugalmas munkavégzés formái mellett a férfiak otthoni munkavégzését, illetve apaszerepét segítő szabályozás is megerősödött. Vagyis bevándorláspolitikai és családpolitika is kell a negatív demográfiai kilátások ellensúlyozására – de mindkettő kicsit másképp, mint ahogy az szokásosan felvetődik.”

Kulturálisan korlátozott termékenység

A munkaerő- és a társadalmi újratermelésnek, 10 milliós lakossággal számolva, ma mintegy 120-150.000 milliárd forint, halmozott forráshiánya van Magyarországon. Ebből egy jegybanki számításra alapozva 50-60.000 milliárd forint lehet a társadalombiztosítás és a nyugdíjrendszer hiánya. A többi nagyrendszernek, mint a minőségi közoktatásnak (mely nélkül nincs, nem lehet demográfiai és foglalkoztatási egyensúly), vagy a gyermekgondozási (eü, bölcsi, ovi stb.) intézményrendszernek is ezermilliárdos nagyságrendű forráshiánya van. A halmozott hiánnyal élés évtizedei nyomán ma ott tartunk, hogy a magyar lakosság már kulturálisan korlátozza termékenységét. Ez azt jelenti, hogy a gyermeknemző korú korcsoportok úgy tudják, hogy nekik szegénységük miatt nem kell, nem lehet több gyermeket vállalni. Ezzel egy további makacs, felszámolhatatlan téveszme is párosul, hogy viszont ha növekedne a jövedelmük, kvázi gazdagabbak lennének, akkor viszont több gyermeket vállalnának. Ezt az állítást, vagy várakozást azonban semmi sem (eddig egyetlen ismert statisztikai dokumentáció sem) igazolja. A valóban jólétivé váló társadalomban valóban születik több gyermek, de rendszerint csak még egyel több, amivel a szükséges termékenységi arányok nem állnak helyre, vagy csak nagyon hosszú idő után konszolidálódna a demográfiai szerkezet, amit – a gyengén termelő és eladósodott - társadalom nem bír ki. A társadalmi kibontakozás szempontjából fordítva működik a dolog: előbb kell megszületni a több gyereknek (a gazdasági növekedéshez mérsékeltén növekvő népesség kell), és a fiataluló társadalomnak kell nyomást gyakorolni a politikai rendszerre, hogy a modernizációs forrásokat nem lehessen elsikkasztani az idős választók megvásárlására, más ún. jóléti fogyasztás támogatására. A gyereket és az oktatást kell támogatni mindenekelőtt.

A magyar és nem magyar migráció most

A magyar társadalomkép legbizonytalanabb tételei a munkaerőigény, a foglalkoztatottak, az inaktívok, a munkaképes korú munkanélküliek, a reménykedők és a végérvényesen kihullottak számai. Biztosan lehet tudni ugyanakkor, hogy az egyre idősebb korúvá váló magyar inaktív sokaság eltartása (járadékos fenntartása) távlatban nincs megoldva az alacsony foglalkoztatás és az alacsony nemzeti jövedelem miatt. Nincs pontos térkép a munkaerőigény szakmastruktúra szerinti arányairól, a képzési kibocsátásról, a távlati munkaerőigényről, ugyanakkor a nálunk sokkal jobb helyzetben lévő európai országokban mindennapos témává vált gazdaságdemográfiai és migrációs kérdések feszegetése mind nyugtalanítóbb áthallásokat produkál számunkra. A társadalmi reprodukció megroggyanása (aminek okait illetően is súlyos zavarok vannak a közgondolkodásban) mellett további népességszűkítő fejlemények lehetnek a migrációs folyamatok, amelyek politikai, gazdaságdemográfiai (megélhetési és jóléti), kulturális változatai máris működnek. Mindezt erősíti a nemzeti

szimbólumrendszerhez. A nemzeti kohézió megszűntével, a társadalmi kohézió erejét romboló tájékoztatás, a széttartás sugárzása megkönnyíti a normáktól elszakadást s a közösségben (nemzetben, társadalomban, kisközösségben, családban) való felelős jelenlét alól is felmentést kínál.

Ha jobban a számok mögé nézünk, a társadalom gazdaságdemográfiai nyomása még nagyobb, mint gondoljuk, a fogyás és/vagy nem születés számai, a migrációs mozgások még bonyolultabb jövőt feltételeznek. A szomszédos országokba „szóródott” magyarok 2,5 milliónyi táborából a rendszerváltozások népvándorlása mindössze kétszázezernyi hozott az anyaországba (amelynek népessége egyfelől ennyivel még kevesebb is lehetne, másfelől viszont nem nyert annyit, amennyit még feltudott volna szívni nagyobb megrázkódtatások nélkül.) Ugyanakkor hasonló arányú magyarság távozott a Kárpát-medencéből a megélhetési migrációs és háborús kényszerek következtében, de nem a nemzetet megtartó anyaországot választva. A kívül élők magyaroknál a „túlszóródottak” és „helyben maradtak” körében is erősödik a migráció, aszerint, hogy zárt közösségben, vagy szórványban élnek, ahol „mindössze” magyarnak vallják magukat, de nem alkotnak magyar közösséget, már nem tartja össze őket a „nemzeti” kohézió (különösen az anyaországgal nem).

Megint kompromisszág lettünk

A társadalmi reprodukció, a különféle célú migrációs folyamatok, a nemzeti és társadalmi kohézió bonyolult viszonya nem képezi érdeklődés tárgyát nálunk, pedig viszonylag sokat tudni kölcsönösségükről. Egy jellemző magyarázat szerint a migráció és a kohézió kapcsolata egyutas logikai vezető, amikor a magyarokat sújtó szocializmusok következtében egymást erősítő tényezők lettek. Az anyaországban a kádári kommunista internacionalizmus, a határontúliaknál a kommunista román, szerb, orosz-ukrán, szlovák sovinizmus, nacionalizmus leghumánusabb változataikban a migráció ösztönzésével és a nemzeti kohézió pusztításával igyekeztek megszabadulni a nem kívánatos népességtől, a másként gondolkodóktól. Ez ma is így van.

A tények szerint 2000 táján, évente maximum 40 ezernyi határontúli magyar vállalhatott munkát külön engedély nélkül Magyarországon. 2000-ben 26 ezer „külföldi” dolgozott engedéllyel, nem hivatalosan viszont (ahogy egy európai migrációs biztonsági, interposos jelentésben valószínűsítették) 100-150 ezer külföldi tartózkodott illegálisan az országban. A kínai közösség 5 ezer körüli létszámot jelentett hivatalosan, másként 12-15 ezerről tudtak. A kínai közösség viszont 90-100 ezres példányszámban jelentette meg saját újságját. Egy korábbi statisztika szerint a lakosság 1,9%-a, a munkaerőnek 1,7%-a volt külföldi születésű, ami a szűkebb környezetünkben magas arány, dehát a többi szomszédunk nem saját népével határos. A hazai információs anarchizmus folytán kialakult zavaró körülmények között, a személyi és a lakásnyilvántartások működésképtelensége miatt százezres nagyságrendű népesség élhetett viszonylag zavartalanul, illegálisan nálunk, de ez nem jelentett migrációs nyereséget, aminek feltétlen működését a fejlett nyugati demokráciák vasszigorral kormányozták (lásd a német bevándorlási eljárásokat).

Magyar szétvándorlás

A magyar térrénumról való szétvándorlás okairól már vannak elképzelések, de nem beszélünk róla, mint ahogy arról sem, hogy miért nem jönnek vissza a korábbi migránsok. Az anyaország mint kváziállam kapcsán a generációs ellentétek mélyülése fenyeget, az idős korosztályok egyre növekednek, a fiatal korosztályok pedig egyre kisebb korcsoportokkal lépnek be a járadéktermelésbe. Mindez rendkívüli módon felerősíti azokat a folyamatokat és hatásokat, amelyek eredményeként a magyar társadalomnak egyre kisebb a kohéziója.

A magyar migráció motivációs térképének és arányainak felrajzolása szembeesíthet e ténnyel bennünket. Személyes tapasztalat, hogy a rendszerváltozás után tömegesen jelentek

meg itthon korábbi iskolatársaink, akik 50-100 ezer dolláros megtakarításaikkal gondoltak befektetni az új magyar köztársaságban. Majd 1993-1995 között el is hagyták az országot azzal az indokolással (a többit nem is említem), hogy itthon még nem állították helyre a magántulajdon szentségét. (Ez volt az az időszak, amikor a liberális szubkultúra feltalálta a megélhetési bűnözést, s azt államilag megengedhetővé tette). A fejlett nyugati életformához szokott migránsaik szerint kváziország lettünk, vannak törvényeink, de nem kell betartani azokat, sőt, éppen a kisebb-nagyobb lazaságok a legfőbb vonzerőnk. Egy másik migrációs motivációs rendszer szerint a határontúliak potensebb tömegei sem az anyaországba tartanak elsősorban, mert az semmilyen tekintetben nem nyújthat eleget nekik. Jellemző a nyugaton dolgozók - de még a Kárpát-medencéhez valamiképpen kötődők - letelepedése az adriai partokon (a lakásszerű ingatlanlekötés arányaiban a horvát partokon kétharmad részben már a visszavonuló magyarok jelennek meg).

Egy harmadik típusú - és távlataiban még szomorúbb - motivációs folyamat a migrációs történet fejlődésmenetéből következik. A politikai migrációs korszak (1949-1989, a legkevésbé gondviselő politikai rezsimek, állami leépülések, forradalom, rendszerváltozások) után jöttek a gazdasági migráció évei (1981-), először megélhetési kivándorlás címén. Az új közepgenerációs migránsok (ezek visszatérése szóba sem kerül) Amerikába, Ausztráliába, Dél-Afrikába, DKÁ-ba mentek a „tisztességes munka, rendes megélhetés” reményében. A legújabb idők „hedonista” migrációjában már egyre fiatalabb, főként diplomás, nyelveket tudó, kurrens szakmák birtokosai jelennek meg, akik felvállalják a fokozott versenyt, s a nívós élet reményében távoznak - valószínűsíthetően végleg - Magyarországról.

A folyamat itt nem áll meg. Amikor 2010-et követően a hazai népesség korfája „gomba formát” ölt s a lakosság „egészségtelenül nagy részét” teszik ki a nyugdíjasok, akkor a munkaerőpiacon potens fiatalok tömegesen telepedhetnek át idegen országokba a mind aránytalanabb járadékfizetési terhek elől. A tipikus, anyaországi, retroaktív jellegű gazdaság- és társadalompolitika azt eredményezi, hogy versenyképes munkaerő-piaci migránsok nem akarnak ide jönni. Ki akarna ide bevándorolni, amikor az unió a jelenlegi Magyarországot inkább szegénnyé teszi, mert az, felkészületlensége folytán nem tudja az unió előnyeit megragadni, hátrányai viszont maradéktalanul érvényesülnek nála.

Hivatkozások

1. Bartha Attila: Demográfiai hízókúra. 2007.03.14. vg.hu
2. Csorba József: A magyar migráció - vándorlási motivációkról és a nemzeti kohézióról. 2001, Magyar Nemzet

9 Szemléletváltás kell!⁷²⁸

Fotó Objektív: elemzések az igazi Magyarországról

A EU-bizottság magyar költségvetési hiányjósolatánál is borúlátóbb előrejelzéseket adtak londoni feltörekvő piaci elemzők a deficit alakulásának középtávú dinamikájáról. Michal Dybula, a BNP Paribas befektetési csoport térségi stratégiája a brüsszeli bizottsági prognózis elhangzása után az MTI-nek azt mondta: figyelembe véve egyebek mellett a nyugdíjak "igen jelentős" jövő évi emeléséről tett előző napi bejelentést, vagy az MNB konvergencia-jelentésében foglaltakat, az EU által felvázolt deficitpálya "meglehetősen jóindulatú". Dybula szerint ha az "új kormány" - bárki nyerje is a jövő évi választásokat - nem tesz "nagyon elszánt" lépéseket, Magyarország "igen nehéz és kellemetlen helyzetben" találhatja magát jövőre. Arra a kérdésre, hogy ha a brüsszeli bizottság előrejelzését jóindulatúnak tartja, mi az ő hiányprognózia, a BNP Paribas szakértője azt mondta: a legrosszabb forgatókönyv esetében

⁷²⁸ Csorba József: Szemléletváltás kell! Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. november 22. 16:03

jövőre "bőven" a GDP 7 százaléka felett is lehet az ESA95-ös alapon számolt államháztartási hiány.

A londoni elemzők borúlátóbbak

Az elemző saját alapeseti forgatókönyve szerint a "politikai ciklus miatt" különösen 2006 első fele lesz kiábrándító a költségvetés szempontjából. A választások utáni kormánynak azonban gyorsan lépnie kellene, nemcsak a rossz költségvetési teljesítmény miatt egyre idegeesebb befektetők miatt, hanem azért is, mert a hiány igen jelentős teherré válhat a további gyors magyarországi gazdasági növekedésen és fejlődésen - mondta a BNP Paribas szakértője. A Dresdner bankcsoport londoni befektetési részlegének (DrKW) csütörtöki térségi makrogazdasági kommentárja szerint - amelyet a cég még az EU-bizottság aznapi jelentése előtt, az októberi költségvetési számok előző napi részletezéséhez kapcsolódva adott ki - nőtt annak az esélye, hogy a kormány a pénzforgalmi szemléletű (GFS) deficitcélát az idén teljesíti, de "a legjobb esetben is kérdéses", hogy miképp. A londoni Dresdner-elemzők szerint a bizonyos területeknek juttatandó többletforrásokat prognosztizált bevétel-növekedések terhére tervezi a pénzügyminisztérium, részletesebb magyarázat híján azonban felmerül az a lehetőség, hogy a tárca legalább részben már beszámítja a Budapest Airport privatizációs bevételeit, és/vagy késlelteti a bankoknak szánt jelzáloghitel-támogatások átutalását. A DrKW szerint azonban még ha a GFS-szemléletű hiány teljesül is az idén, az ESA95-ös elszámolású deficitkilátások 2005-re és 2006-ra egyaránt "változatlanul komorak". A cég azzal számol, hogy jövőre az így számolt államháztartási hiány a nyugdíjkiadások nélkül eléri a GDP 7,2 százalékát. /1/

Az EBRD-jelentés is elgondolkodtató

A „Jelentés az átalakulásról” (Transition Report 2005) című EBRD-dokumentum szerint a közép- és kelet-európai országokban tavaly tapasztalt beruházási és exportláz hűlőben van, de még az idén is erős lesz a térség növekedése. A Jelentés az átalakulásról 27 kelet-európai és közép-ázsiai ország éves haladását felmérő, háromszáz oldalas elemzés, mely szerint az országcsoport átlagos növekedési üteme az idén 5,3 százalék lesz a tavalyi 6,6 százalékos rekord után. A térségi átlagon belül a közép-európai és balti államok idei gazdasági növekedését 4,2 százalékra jósolják az EBRD elemzői a 2005-ben mért 5,2 százalék helyett. Magyarországon a tavalyi 4,2 százalék után az idén 3,5 százalékos GDP-növekedés várható. Csehországban, 5,0 százalékos, Szlovákiában 5,3 százalékos, Lengyelországban 3,5 százalékos növekedést jósol az idei EBRD-jelentés. A Transition Report szerint az idei első félévben a szűkebb közép-európai térség egészében lassult a növekedés, különösen Magyarországon, Lengyelországban és Szlovéniában. Az olaj meredek drágulása ellenére lassul az infláció a térségben: az EBRD szerint az idén átlagosan 3,3 százalékos lesz a tavalyi 4,3 százalék után. Ebben elsősorban a magyarországi, a lengyelországi és a szlovákiai pénzügypolitikai szigor tükröződik, áll a londoni banki jelentésben. Az EBRD Magyarországnak 2005-ben 3,8 százalékos éves átlagos inflációt jósol a tavalyi 6,8 százalék után. Magyarországa ugyanakkor a legnagyobb államháztartási hiány a térségben, és az EBRD előrejelzése szerint az idén el fogja érni a GDP-érték 6,0 százalékát. A jelentés szerint Magyarország egyedüli kivételével mindegyik térségbeli országban növekedni fog 2005-ben a közvetlen külföldi befektetések nettó értéke. Az EBRD szerint Magyarországon az ilyen új befektetések értéke a tavalyi 3,653 milliárd dollár után 2005-ben nettó 3,5 milliárd dollár lesz.

Az átalakulás előrehaladottságára kidolgozott, 1-től 4 pluszig terjedő EBRD-indexcsoportban, a négy nagy vizsgált területen - a vállalati szférán, a piaci-kereskedelmi rendszeren, a pénzügyi szektoron és az infrastruktúrán - belüli kilenc kategória közül Magyarország nyolcra a 4 mínusztól 4 pluszig terjedő legjobb osztályzati sávot kapta, és csak a versenypolitikára kapott 3-ast (ebben a kategóriában azonban senki nem kapott ennél jobbat). A magyarországi kormányzati és vállalati szerkezeti átalakítás tavalyi 3 plusz osztályzata az

idei jelentésben 4 mínuszra javult. Az infrastrukturális reform kategóriájában az EBRD 27 kedvezményezett országa közül csak Magyarországnak van négyese - 4 mínusszal -, a többi térségi országé besorolása 1 és 3 plusz között változik. A magyar értékpapírpiacon átalakulást is felértékelte a londoni bank a tavalyi 4 mínuszról 4-esre, megállapítva: a tőzsdei kapitalizáció 2004 végére meghaladta a GDP-érték 25 százalékát. /2/ Magyarországon ma nehezebb a vállalkozások élete, mint 2002-ben volt – véli az EBRD. Ezzel szemben a térség legtöbb államában javult az üzleti környezet. A finanszírozási források elérhetősége, az adóigazgatás, az igazságszolgáltatás működése és az üzleti jogszabályok terén egyaránt a helyzet romlásáról adtak számot a vállalatok 2002-2005 között. /3/

Elvándorlási veszély van

Főleg szakorvosok keresik a külföldi munkavállalás lehetőségét, miközben a magyarországi munkahelyekre Kelet-Európából jelentkezők sem akarnak itt maradni huzamosabb ideig. Szakemberek legalább ilyen súlyos problémának látják, hogy egy teljes generáció kieshet a magyar egészségügyből. A szeptember elsejétől hatályba lépett közalkalmazotti bértábla alapján egy kezdő diplomás ápoló bruttó 112 ezer forintot, míg egy pályakezdő szakorvos nagyjából bruttó 120 ezer forintot vihet haza. A csatlakozás kapcsán megvizsgáltuk, milyen fizetéseket kapnak a külföldi szakdolgozók – mondja Balogh Zoltán, a Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (MESZK) elnöke –, és azt tapasztaltuk, hogy nagyjából a hazai fizetések háromszorosa, ötszöröse jár a kint elvégzett munkáért. Magyarországról külföldre elsősorban a jól képzett, nyelveket beszélő, gyakorlattal rendelkező szakemberek mennek ki. Az orvosok közül inkább a szakorvosok, míg a szakdolgozók közül inkább a főiskolát végzett, diplomás ápolók. Az Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal információi alapján közel négyszáz szakdolgozó és mintegy ezer orvos kérte a jó hírnév igazolásának kiadását. Ráadásul hiába tartanak fenn a tagországok különböző korlátozásokat, a magyar egészségügyi dolgozókat mindenhol tárt karokkal várják, mert nagy a munkaerőhiány Nyugat-Európában. A jelenlegi irány Magyarországon a szakma elnéptelenedéséhez vezethet. Tíz év múlva az ágazatban dolgozók közel fele nyugdíj közele van vagy már nyugdíjas korú lesz. A problémát súlyosbítja, hogy egyre csökken a nappali Országos Képzési Jegyzék (OKJ) szerinti és főiskolai ápoló képzés iránti érdeklődés. Főiskolai nappali tagozaton 2004-ben például 150, levelezőn 424 hallgató végzett országosan. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a levelezős képzésben részt vevők nagy része már aktív dolgozó, tehát nem új munkaerőként lép be az ágazatba, gyakorlatilag alig egy-kétszáz fős utánpótlást kapunk. Ez a nyugdíjazottakhoz és pályaelhagyókhöz viszonyítva nagyon kevés. Gyakorlatilag a huszonéves korosztályban nincs utánpótlás, harminc év felett pedig rohamosan csökken a dolgozói létszám – erősíti meg a kamara elnöke. /4/

Idő és amortizáció

Humán erőforrás tekintetében a magyar egészségügyi dolgozók szaktudása világviszonylatban is az elsők közt van, az eszköz- és műszerállomány modernizációja terén viszont jókora a lemaradás. Megnehezíti a tervezést, hogy az egészségügyi vagyon mértékéről nincsenek naprakész és pontos felmérések. Bár az egészségügyi ellátórendszer óriási összegeket lenne képes felszippantani, egyelőre kevés a befektetni vágyó jelentkező. A kórházi épületvagyon az önkormányzati törzsvagyon része, tehát nem elidegeníthető. Így az egészségügyi intézmények funkciójának módosítására és az azokba történő tökebevonásra az önkormányzati törvény értelmében csak úgy van lehetőség, hogy a tulajdonos többségi részesedése megmaradjon. Ha mégis az intézmény értékesítése mellett döntenek, az önkormányzatnak a törvényből fakadó kötelezettségeinek egy másik intézmény létrehozásával kell eleget tennie. Tehát vagy megmarad a régi intézmény többségi tulajdonosának vagy felépített egy újat. A befektetők rohama azért marad el, mert egy közhasznú társaságként működő intézményben maximum 49 százalékos részesedéssel rendelkező fél nem vonhat ki jövedelmet a tevékenységből, hiába

termel profitot az intézmény. Egy részvénytársaságként működő intézménynél pedig a befektetők nem látják a tőke megtérülés lehetőségét. Az állami és önkormányzati tulajdonban lévő ingatlan-, eszköz- és műszerállomány forgalmi értékű meghatározása gyakorlatilag nem létezik. A kincstári vagyon tételes nyilvántartásába is csak 1996 óta veszik bele a százezer forintot meghaladó vagyonelemeket. Ez szolgál alapjául a költségvetési szervekkel kötött vagyonkezelési szerződéseknek is, amellyel minden, állami feladatot ellátó intézmény rendelkezik az általa kezelt kincstári vagyonra vonatkozóan. A magyar egészségügyi rendszer mintegy húsz százalékát teszik ki a központi ellátó intézetek, amelyek fölött a felügyeleti jogot az egészségügyi miniszter gyakorolja. Azt azonban, hogy ezen tulajdonnak mennyi lehet a piaci értéke, nem tudni, bár igazság szerint a szakminisztériumot nem is nagyon érdekli. Ezen összeg meghatározására még csak törekvések sem voltak, pontosan amiatt, mert nem tervezik az ingatlanok értékesítését. Ráadásul amíg az egészségügynek nincs pénze egyéb más kiadásait finanszírozni, illetve a jelenlegi állapotokat fenntartani, addig nem is tudná miből ezen felméréseket kifizetni. /5/

Komor gazdaság kilátások

Az Európai Bizottság kritikája már csak a magyar pénzügyminisztert lepte meg. Az Európai Bizottság (EB) jövőre Magyarországon 6,7 százalékos GDP-arányos államháztartási deficitre számít - derül ki a bizottság őszi makrogazdasági előrejelzéséből. A prognózisban nem szerepel a nyugdíjkorrekció, ezek pedig 1,2-1,4 százalékkal gyarapítják a deficitet. Az Ismételt hiánytévesztés címet viselő tanulmány szerint a hiány a magyar kormányzati várakozások ellenére idén 6,7 százalékos, 2007-re pedig 6,9 százalékos lenne, azaz stabilan emelkedő tendenciát mutat; ezzel Magyarország a legrosszabbul teljesítő új tagország. A bizottsági jelentés két százalékponton teszi a sztrádaépítések elszámolásának hatását és egy százalékponton a bevételek fölül-, illetve a kiadások alultervezéséből adódó eltérést. Az előrejelzés szerint a fiskális deficit növekedésének okai elsősorban a jövő évi költségvetésben rejlenek, mivel nem mutatkoznak benne strukturális reformokra utaló jelek. A bizottság ismét ajánlásokat dolgoz ki a magyar deficit csökkentésére, amit januárban hagy jóvá az uniós pénzügyminiszterek tanácsa (Ecofin). Veres János pénzügyminiszter ugyanakkor teljesíthetőnek tartja a nyugdíjpénztári korrekcióval és vadászgép-elszámolás nélkül 4,7 százalékos, illetve az ezeket már tartalmazó 6,1 százalékos deficitcél. A miniszter nem ért egyet az uniós előrejelzéssel, szerinte az egyedüli kétséges tétel a Gripen-elszámolás lehet. Az elemzők nem tartják meglepőnek az uniós jelentést. Suppan Gergely, a Takarékbank munkatársa egyenesen úgy nyilatkozott, hogy ha az előrejelzés beigazolódik, akkor nem konvergenciáról, hanem divergenciáról lehet beszélni. A Reuters szerint az ország az euró bevezetésének menetrendjét komolyan fenyegető méretű deficit miatt az uniós pénzügyi szankcióinak növekvő veszélyével néz szembe. /6/

Mi árthat még?

Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke szerint közjogi viták állami szervek között lehetnek, a lényeg az, hogy ezeket a vitákat alkotmányos keretek között kell lefolytatni és megnyugtatóan lezárni. Erre konkrét javaslatot tettem, amit elküldtem az Országgyűlés illetékesének. Halmai Gábor alkotmányjogász: Szerencsésebb, ha az ilyen vitákat a törvényhozó vagy az alkotmányozó dönti el. Ha azonban erre éveken keresztül nincs remény, akkor az alkotmány értelmezése dönthet. Mivel az LB jogegységi döntései normák, nem hagyhatóak ki a felülvizsgálati körből. Hack Péter, alkotmányjogász: Nagyon súlyos helyzet alakult ki, hiszen a két legfontosabb közjogi intézmény vitázik. Ezt a konfliktust sürgősen törvényalkotási úton kell rendezni, mert különben tovább mérgesedhet a hét éve meglévő vita a két intézmény között. /7/ Eltérően ítélik meg a jogegységi eljárás alkotmánybírói felülvizsgálatának lehetőségét az Alkotmánybíróságon (AB) és a Legfelsőbb Bíróságon (LB) - közölte Holló András távozó AB-elnökkel közösen tartott tegnapi sajtótájékoztatóján Lomnici

Zoltán főbíró. Lomnici emlékeztetett arra: korábban az alkotmánybírák több határozatukban maguk mondták ki, hogy nem jogosultak a bírói jogalkalmazói gyakorlat felülvizsgálatára, az egymással egyenrangú hatalmi ágak pedig nem csorbíthatják a másik jogköreit. A bírák számára kötelező jogegységi határozat felülvizsgálhatóságáról szakmai körökben hosszabb ideje vita folyik, ezért került szóba, hogy az AB hatásköreit az alkotmánybírói törvényben tételesen kellene szabályozni. A tervezetet azonban a parlament nem fogadta el, ennek ellenére az AB múlt szombaton egy jogegységi döntés felülvizsgálatáról határozott. Lomnici közölte: a helyzetre megoldást jelentene, ha megszüntetnék a jogegységi határozat kötelező jellegét. - Búcsúzni jöttem, nem vitázni - hangsúlyozta Holló András, aki annyit mégis elmondott: az AB helyesen döntött, amikor hatáskörét az alkotmány értelmezésével kiterjesztette a jogszabályként működő jogegységi határozatokra is. /8/

Mi a fő veszély?

Duronelly Péter írja a magyar kockázatról és a könnyelmű magyar kormányokról. Normális körülmények között már régen összehoztunk volna egy csinos kis helyi válságot. Ami az elnéző, és tegyük hozzá, hozaméhes, bevállalós külföldi finanszírozóink miatt nem következett be, amit viszont nem tartok túl szerencsésnek. Ebben a szélsőségesen hozamszegény nemzetközi környezetben a nem túl válogatós tőkepiac helytelen, illetve hiányos jelzéseket közvetít a gazdaságpolitikának akkor, amikor ilyen kilátástalan helyzetben hajlandó elviselhető áron finanszírozni a hazai gazdaság túlfogyasztását, és elnézi Magyarország egyensúlyi problémáit. A bőséges hitellehetőségek fenntartják a gazdaságpolitika könnyelműségét, táplálják biztonságérzetét. Ez a kegyelminek tekinthető állapot még sokáig tarthat, de ha egyszer vége lesz, akkor a mámorból kijózanodó tőkepiac igyekszik a lehető leghamarabb kivonulni a legkockázatosabb befektetésekből. Mivel Magyarország egy tőkebefektető listáján kockázati szempontból kedvezőtlen helyen áll, az észhez téréssel járó első pofonok egyikét majd épp mi kapjuk. Anélkül, hogy előtte a tőkepiac bármilyen figyelmeztetést adna. Távolról szemlélve ez persze tetszetős tűzijáték lesz, de a végén sajnos mi, magyar adófizetők fogjuk megfizetni az árát.

Ragaszkodás egy tarthatatlan helyzethez?

Duronelly Péter írja: Mivel Magyarország egy tőkebefektető listáján kockázati szempontból kedvezőtlen helyen áll, az észhez téréssel járó első pofonok egyikét majd épp mi kapjuk. A politikai ciklus végéhez közeledve újtára indulni látszik az ámokfutás. Bár a választásokig még vagy öt hónap hátra van, mértéket adó pártjaink saját szavazóinak mértéket adó hangadói garanciatörvénnyel és egyéb bombasztikus ötletekkel terhelik amúgy is ingatag nemzetgazdasági pénzügyeinket. Magyarország egyensúlyi problémái közismertek, ráadásul nemcsak idehaza, hanem a gazdaság túlfogyasztását finanszírozó külföldi befektetők körében is. Ám érdekes, hogy bár úgy tíz éve ilyen fundamentumok, valamint az ilyen iránytalan, koncepciótlan és felelőtlen kormányzati és ellenzéki gazdaságpolitikai elképzelések nem egy országban tőkepiaci válságot idéztek elő, Magyarországot stabil és erős deviza, alacsony kamatok és magas részvényárak jellemzik. Vajon miért van ez?

A válasz a nemzetközi pénzügyi rendszer sajátosságaiban keresendő. Hazánk kis, nyitott gazdaság, a világ tőkepiacainak térképén pedig mindössze parányi kis pont vagyunk. A hazai kamat- és árfolyam-alakulás talán jobban függvénye a nemzetközi folyamatoknak, mint az elemzők és a gazdaságkutatók által citált hazai fundamentális változóknak, ezért érdemes körülnézni, mi folyik a világban. Az egyik legfontosabb tényező az, hogy bár a világgazdaság decens mértékben növekszik, inflációnak szinte nyoma sincs. A nyolcvanas években még átlagosan kilencszázalékos árszínvonal-emelkedéssel jellemzett OECD-országok inflációja 2004-ben mindössze két és fél százalékot tett ki. Az olyan, gazdasági változók által közvetlenül nem befolyásolt faktorok, mint az energiahordozók és az élelmiszerek nélkül számolt maginfláció pedig mindössze 1,9 százalék volt. Ez az állapot egyébként csak a ma élő

generációk tagjainak tűnhet rendkívülinek: a múlt század előtti időkben az árszint általában stabil volt, és csak a komolyabb háborúk alatt és után, valamint gazdasági válsághelyzetekben érte ársokk a gazdaságokat. Akkor is általában annak következtében, hogy a mindenkori hatalom szívesen alkalmazta a kamarahasznát, azaz a pénzromlást kiadásainak fedezésére.

A másik fontos tényező, hogy a huszadik század második felére felgyorsult globalizációs folyamat soha nem látott lehetőséget biztosított a nemzetközi munkamegosztásra, az abszolút és a komparatív előnyök kiaknázására, különös tekintettel a rendkívül olcsó ázsiai és latin-amerikai munkaerő alkalmazására. A termelés folyamatosan az olcsóbb és hatékonyabb munkapiaccal rendelkező térségekbe helyeződik ki, a kihelyező fejlett országokban számottevő termelői kapacitásokat téve feleslegessé. A termelés-áttelepítés az újkor gyarmatosítással ellentétben most együtt jár a helyi fizikai, infrastrukturális, valamint humán tőkébe történő beruházással is, gyakorlatilag fenntartva a termelési potenciálnak a lehetséges kereslet feletti, árstabilitás szempontjából lényeges többletét. A globalizáció által kikényszerített dereguláció által ez a növekedési szerkezet az állami szerepvállalás mértékét is csökkenti: gyakorlatilag nem kínál lehetőséget a komolyabb nemzetközi inflációs hullám kialakulásának. Sőt lassabb növekedési periódusokban, például az ezredforduló utáni két-három évben, az árszint csökkenésének, a drámai közgazdasági kockázatokat hordozó deflációnak a réme is fenyegetett. Négy-öt évvel ezelőtt a világ vezető jegybankjai – a recessziós deflációs veszélyek elkerülése céljából – soha nem látott összehangoltsággal süllyesztették történelmi mélypontokra kamataikat. A reálkamat, vagyis a pénz valós ára a világ vezető gazdasági régióiban – az Egyesült Államokban, Európában és Japánban – nulla százalékig, sőt alkalmasint az alá esett. Az alacsony kamat olcsó pénzt jelent, és ami olcsó, abból általában sok van. A világot borzasztó mennyiségű likviditás öntötte el, ami az ismert elméleti összefüggéstől eltérően, érdekes módon, nem okozott inflációt, legalábbis nem olyat, ami általában eszünkbe jut, ha az inflációra gondolunk. Az olcsó pénz pénzügyi eszközök, tehát részvények és kötvények, valamint az ingatlanpiacok árát hajtotta fel szerte a világban, Kínától az Egyesült Államokon és Spanyolországon át Új-Zélandig. A befektetésre váró óriási pénzek igyekeztek a lehető legtöbb dzsúzt kicsavarni az elmúlt években minden lehetőségből, az egekbe hajtván még fundamentális szempontból annyira kockázatos ország eszközeinek, azaz kötvényeinek, részvényeinek, illetve devizájának árfolyamát is, mint Magyarország. /9/

Hivatkozások

1. A londoni elemzők az EU-bizottságnál is borúlátóbbak. (MTI/MTI-ECO) nyomán
2. EBRD-jelentés az átalakuló országokról. (MTI/MTI-ECO) nyomán
3. Az EBRD szerint ma több az akadály, mint három éve volt. Takács Gábor, vg.hu nyomán
4. A külföldi orvos sem akar Magyarországon maradni. (NAPI) nyomán
5. Futás az idő és az amortizáció után. Napi.hu nyomán
6. Változatlanul komorak a magyar gazdaság kilátásai. hirado.hu nyomán
7. Árthat-e az igazságszolgáltatásnak közhatalmi szervek hatásköri vitája. nszava.hu nyomán
8. "Búcsúzni jöttem, nem vitázni". NOL nyomán
9. Duronelly Péter: Miért tartható a tarthatatlan?, mho.hu nyomán

10. A tudás és az erkölcs⁷²⁹

Évszázada születnek olyan vélemények, megalapozott szakmai észrevételek, hogy a magyarok a világ egyik leg tájékozatlanabb népe. Amivel lényegét tekintve társadalmi bajokat fednek fel. Mert egyenként a magyar egyénileg (sőt, kisközösségeiben is) igen érzékeny, alkalmazkodásának (túlélésének) lényege, hogy gyorsan észleli, felismeri, megérti a számára fontos információt. Az az információ- és tájékoztatáspolitikai rendetlenség, zűrzavar,

⁷²⁹ Csorba József: A tudás és az erkölcs. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. március 21. 17:53

megvezetettség, ami napjainkat jellemzi, a magyar társadalom, a gazdasági, a politikai és a társadalmi rendszerek programozottan negatív eredményességét előlegezi meg. Mindennek fényében kell értékelni a következő fejleményeket.

Közüvéleményturbózáás

A közvélemény-kutatás típusú politikacsinalás (vagyis amikor a média maga alakítja, és nem tükrözi a politika alakulását) minden korábbinál erőteljesebben jelenik meg a közpolitikában. A magyar információs társadalom jellegzetessége, hogy van egy médiapártszerű közeg, mely a leghatározottabban irányítja egy irányba a politikaformálást, ami egyébként nem idegen jelenség, hisz ma a média a politizálás közege. A világon mindenütt működő mérsékelt médiaorientáció azonban a magyar modellben olyan brutálisan avatkozik be a kulturális kódolásba, a közvélemény formálásába, hogy az a fejlett országokban már jogi, erkölcsi, kulturális stb. normasértésnek számít. Az egyik legnyilvánvalóbb megnyilatkozása mindennek, hogy az egyébként rendkívül szerény képességű baloldali politikai szereplőket a politikai verseny meneteiben, kiűtött állapotukban is képes győztesként kihozni. Pl. a Kóka-Áder párbaj után minden szakértő szerint Áder nyert, majd két napra rá a média kihozta Kókát győztesnek. A második választási vitában Szekeres Imre, az MSZP elnökhelyettese, és Pokorni Zoltán, a Fidesz alelnöke találkozott hasonló körülmények között. Az értékelési technológia, orientáció és időzítés után a Marketing Centrum 36:27 arányban Szekerest hozta ki a vita győztesének. „Mindkét politikus hozta saját szimpatizánsi táborának támogatását, míg a pártválasztásukban bizonytalanokat Szekeres tudta némileg jobban megszólítani: a bizonytalanok 23 százaléka szerint ugyanis Szekeres nyert, 18 százalékuk jelölte meg Pokornit a vita győztesének. Érdemi tartalmi értékelésre a közönség 70 százaléka vállalkozott.”

Kitüntetéssel alázottak

A baloldali rezsim teljes erkölcsi elzúllásának, másfelől a mind nyilvánvalóbb baloldali restaurációs kísérleteknek voltunk tanúi ezen a héten. A társadalom maradék tisztességét az államfő jelenítette meg. A köztársasági elnök szerint az általa adományozott állami kitüntetések mögött az egész nemzet elismerése áll. Sólyom László az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 158. évfordulója alkalmából tartott díjátadó ünnepségen a Parlamentben emlékeztetett: az elnök személye a nemzet egységét testesíti meg. A kényszerek győztek, de az államfő nem fogott kezét a bűnös baloldali rendszert megszemélyesítő, exponált személyiségekkel. A politikai impertinencia motivációi és következményei jó tematizálásnak bizonyultak. Mindenki talált valami hivatkozásra méltót a történelemben, de persze, most sem merült fel a modus vivendi. A kezét nem fogás, a kitüntetéses megalázás már megtörtént korábban a baloldali liberális elit dicsőségére, hogy valaki kitüntetésekor nem fogott kezét Orbán miniszterelnökkel. Igaz, az akkor csak egy százdolláros fogadás tétje, másként jó hecc volt!

Választási húzás a kitüntetések odaítélésére?

Választási húzásnak nevezte Csaba László közgazdász Marjai József és Fekete János kitüntetését, akiket ő a Kádár-rendszer valóságos gazdasági diktátorainak nevezett. A közgazdász azt mondta, 1978 után a formális párhierarchia megmaradt, de a valódi gazdasági döntéseket Fekete János és Marjai József hozták. Önellentmondást lát abban, hogy a köztársaság nemzeti ünnepén olyanok kapjanak állami elismerést, akik: „az előző rendszer teljhatalmú urai voltak”, hiszen a kitüntetéssel a kormány „példát állít a nép elé”, pedig ez egy választási húzás, mely nélkülözi a szakmai, erkölcsi alapot.

Média az etiketről

A média példátlan meghasonlása kísérte az eseményeket, amiben főként az államfői intézmény autonómiáját kérdőjelezték meg. (Nem is kapisgálva annak jelentőségét, hogy az államfő személyét a társadalom emelte maga fölé.) Mindezt megtette a baloldali antiszemitizmusának újabb megnyilvánulása, amikor Szabad György minősítésekor fel sem vetődik az, ami már megtörtént a baloldali liberális elit dicsőségére, hogy valaki kitüntetések nem fogott kezét Orbán miniszterelnökkel. „Ha a köztársasági elnök aláírt egy kitüntetési listát, akkor Sólyom László nem teheti meg, hogy szelektíve fogjon kezét a kitüntetettekkel. Szégyelltem magam a nemzeti ünnepen. Két igazán érdemdús személyiség viselkedése miatt. Mindkettőt nagyra becsülöm munkásságáért, meg azért is, mert egyikük, Sólyom László láthatólag igyekszik újrafogalmazni a köztársasági elnöki szerepkört, másikuk, Szabad György a mind nyeglébb magyar parlamentben próbált megőrizni és továbbadni valamit a reformkori országgyűlések komolyságából, pátoszából... Hogy Sólyom László nem nyújtotta kezét az egyik kitüntetettnek, s hogy a kitüntetett Szabad György nem fogadta el a neki gratulálni akaró miniszterelnöki kezét, ez az én szememben nem bátor, demonstratív cselekedet volt, hanem nagyszerű emberek kisszerűsége.” – írja a tudás és az erkölcsi fensőbbiség birtokában lévő újságíró. (Négykezes. Szále László, mho.hu)

Intézmények állásfoglalása

A kormányt minősíti, kinek ad kitüntetést – jelentette ki Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elnöke, amikor állami kitüntetéseket nyújtott át az 1848-49-es forradalom és szabadságharc ünnepe alkalmából pénteken. Vizi szerint „ha a kormány úgy ítélte meg, hogy Marjai József kitüntetése jogos, akkor ez a kormányt minősíti.” Vizi E. szerint a kormánynak szakmai alapon, az ország számára való hasznosságot szem előtt tartva kell döntenie a kitüntetések ügyében. Az MTA-elnök szerint a Kossuth-, és Széchenyi-díjak más megítélés alá esnek, mint a Magyar Köztársasági Érdemrend kitüntetések; előbbiek jelölése ugyanis szigorúan szakmai alapon történik, míg az utóbbiakra a kormányfő az ágazati miniszterek és közintézményi vezetők javaslatai alapján tesz előterjesztést. (Az akadémia elnöke szerint... mno.hu)

A szakértő elit állásfoglalása

„Az egész história újságírói kezelése számos, egymástól független kérdést is felvet. Hogy csak a legfontosabbat említsük: feltéve, hogy valóban ezzel a három személlyel kapcsolatban volt elnöki ellenvetés, mit kell gondolnunk a kifogás érdeméről, tehát megalapozott volt-e az államfő gesztusa? Másodszor, miként vélekedjünk az elnök és a kormány eljárásáról, tehát arról, hogy a kormány illetékesei nem vették figyelembe a köztársasági elnök érveit, illetve arról, hogy ezután az elnök – még a díjátadás előtt – hangot adott ellenvéleményének, és az AB-hez fordult? Harmadszor, hogyan kezeljük a kiszivárogtatott, de hivatalosan nem alátámasztott értesülést az érintettekről? És negyedszer, mi tudható a vitatott döntések háttéréről és indokáról? A Magyar Hírlap világosan kifejtette, hogy mit gondol az ügy tartalmi oldaláról. A március 14-i szerkesztőségi álláspont (Felejtethetetlen díjazottak) egyértelműen leszögezi, hogy a konfliktusban az államfőnek ad igazat, és azt is megmondja, miért: bár lehet, hogy a három említett személy a késő kádári garnitúra jobbjai közé tartozott, és ezért lehetnek viszonylagos érdemei (bár Marjai és Fekete teljesítménye máig élesen vitatott; Mosonyi szerepe másféle kérdéseket vet fel), de a rendszerváltás utáni Magyarországnak nincs lerónivalója irántuk.” (Ombudsmani Jelentés. Majtényi László–Miklósi Zoltán, mho.hu)

A baloldali restauráció nyilvánvaló jelei

A Ságvári-ügyben megjelentek már a magyar kommunista és szocialista múlt múmiái, akik valamennyien politikai bűnösök, meg mertek szólalni. Ilyen előzmények után nem volt meglepő, hogy „DJ-t én magam nyilvánítottam állambiztonsági feladatra alkalmatlanná” –

állította a napokban Berente Károly volt főtiszt, aki a Népszabadságnak pontról pontra cáfolja a DJ-ről megjelent ügynökvádat. „DJ nem dolgozott az állambiztonsági szolgálatnak, és nem írt jelentést senkiről. Tudom, mert nekem kellett volna beszerveznem.” A nyugdíjas rendőr alezredes, a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-Főkapitányság egykori állambiztonsági elemzője nyilatkozta ezt a Népszabadságnak.

Retrokultúra?

A magyar értelmiség megszégyenítése folyamatos ebben a politikai kurzusban. Az egzisztenciális bizonytalanság a legfőbb motivációja a piszkos baloldali politika, a Gyurcsány-rezsim restaurációs kísérletei melletti besodródásnak, helyenként elköteleződésnek. Lényegében erről szól a magyarhírlap típusú értelmiségi állásfoglalás. „A retro a kitüntetési divatot is elérte. Mással nehezen is magyarázható, miért kellene a késői Kádár-rendszer emblemikus figuráit, illetve a bős–nagygyarosi vízlépcső szellemi atyját kitüntetni. Mosonyi Emil felterjesztése azért is érdekes, hiszen pontosan tudható Sólyom László környezetvédelmi elkötelezettsége és Duna körös tevékenysége. A kormány tehát vagy tudatlan/érzéketlen volt, vagy kifejezetten keresi a konfliktust a köztársasági elnökkel. Bármelyik esetről van is szó – feltehetően az előbbiről –, nem vet túl jó fényt a kabinetre... Magyarázza meg a kormány – ha tudja –, miért fontos kitüntetni Marjai Józsefet, az egypártrendszer egyik legmagasabb rangú vezetőjét (kormányfőhelyettes, kereskedelmi miniszter, MSZMP KB-tag) vagy Fekete Jánost, a Magyar Nemzeti Bank alelnökét, akiknek legpozitívabb tevékenységük is kimerült abban, hogy megpróbálták minél tovább életben tartani egy életképtelen rendszert.” (Felejtethetlen díjazottak. MHO-Álláspont nyomán) Vagyis féreértés nincs, mindenki pontosan érti, látja és magyarázza is a helyzetet.⁷³⁰

c) Nemzetpolitikai vonatkozások

11. A magyar migráció - a vándorlási motivációkról és a nemzeti kohézióról⁷³¹

Mindennapi életünk jelen idejű történéseivel egyre határozottabban körvonalazza jövőnket. Számos tényből tudni lehet, hogy a következő 25-50 éven belül jelentősen apadó lélekszámunkkal a középállamok és középnemzetek sorából a kisnemzetek közé zuhanunk vissza - ráadásul egy elöregedett lakossággal (ami állandó modernizációs veszteséggel, az innovációt elutasító uralkodó mentalitással járhat) -, az egyre kevesebb, ezer esztendő történelmet felmutató államiságú nemzetek sorában. Ez a magyar népesség 90%-ának fájdalmas eshetőség, de a művelődést és kultúrát ellenőrző, a gondoktól magát könnyen elvonatoztató, s a tájékoztatásban legerősebb közvélemény-formáló, a „liberális” kisebbség szerint nem fontos fejlemény, amiért a többség nem is sejt, mivel jár majd mindez.

mottó: Lassan mindannyian „hontalan lokálpatrióták” (Végel László kifejezése) leszünk?!

Mindennapi életünk jelen idejű történéseivel egyre határozottabban körvonalazza jövőnket. Számos tényből tudni lehet, hogy a következő 25-50 éven belül jelentősen apadó lélekszámunkkal a középállamok és középnemzetek sorából a kisnemzetek közé zuhanunk vissza - ráadásul egy elöregedett lakossággal (ami állandó modernizációs veszteséggel, az

⁷³⁰ gondola.hu, Csorba József

⁷³¹ Csorba József: A magyar migráció - a vándorlási motivációkról és a nemzeti kohézióról. Nemzetpolitika, Magyar Nemzet, 2001. november 29. gondola.hu, 2004. jan. 14. 15:15

innovációt elutasító uralkodó mentalitással járhat) -, az egyre kevesebb, ezer esztendő történelmet felmutató államiségű nemzetek sorában. Ez a magyar népesség 90%-ának fájdalmas eshetőség, de a művelődést és kultúrát ellenőrző, a gondoktól magát könnyen elvonatkoztatató, s a tájékoztatásban legerősebb közvélemény-formáló, a „liberális” kisebbség szerint nem fontos fejlemény, amiért a többség nem is sejti, mivel jár majd mindez.

A magyar társadalomkép legbizonytalanabb tételei a munkaerőigény, a foglalkoztatottak, az inaktívak, a munkaképes korú munkanélküliek, a reménykedő és a végérvényesen kihullottak számai. Biztosan lehet tudni ugyanakkor, hogy az egyre idősebb korúvá váló magyar inaktív sokaság eltartása (járadékos fenntartása) távlatban nincs megoldva az alacsony foglalkoztatás miatt. Nincs pontos térkép a munkaerőigény szakmastruktúra szerinti arányairól, a képzési kibocsátásról, a távlati munkaerőigényről, ugyanakkor mind nyugtalanítóbb áthallásokat produkál számunkra, hogy a nálunk sokkal jobb helyzetben lévő európai országokban mindennapos témává vált gazdaságdemográfiai és migrációs kérdések feszegetése.

A társadalmi reprodukció megroggyanása (aminek okait illetően is súlyos zavarok vannak a közgondolkodásban) mellett további népességcsökkentő fejlemények lehetnek a migrációs folyamatok, amelyek politikai, gazdaságdemográfiai (megélhetési és jóléti), kulturális változatai máris működnek. Mindezt erősíti a nemzeti szimbólumrendszerhez, ill. a társadalmi-kohézióhoz ragaszkodást negligáló tájékoztatás, a széttartás sugárzása révén megkönnyítve a normáktól elszakadást, s a közösségben (nemzetben, társadalomban, kisközösségben, családban) való felelős jelenlét alól is felmentés kínálva.

Ha jobban a számok mögé nézünk, a társadalom gazdaságdemográfiai nyomása még nagyobb, mint gondoljuk, a fogyás és/vagy nem születés számai, a migrációs mozgások még bonyolultabb jövőt feltételeznek. A szomszédos országokba „túlszóródott” magyarok 2,5 milliónyi taborából a rendszerváltozások népvándorlása mindössze kétszázezernyi hozott az anyaországba (amelynek népessége egyfelől ennyivel még kevesebb is lehetne, másfelől viszont nem nyert annyit, amennyit még fel tudott volna szívni nagyobb megrázkódtatások nélkül.) Ugyanakkor közel ekkora számú magyarság távozott a Kárpát-medencéből a migrációs célok vagy háborús kényszerek következtében, de nem a nemzetet megtartó anyaországot választva. A kívül élőknel a túlszóródottak és „helyben maradtak” körében is erősödik a migráció, aszerint, hogy zárt közösségben, vagy szórványban élnek, ahol „mindössze” magyarnak vallják magukat, de nem alkotnak magyar közösséget, már nem tartja össze őket a „nemzeti” kohézió.

A társadalmi reprodukció, a különféle célú migrációs folyamatok, a nemzeti és társadalmi kohézió bonyolult viszonya nem képezi érdeklődés tárgyát, pedig viszonylag sokat tudunk kölcsönösségükről. Egy jellemző magyarázat szerint a migráció és a kohézió kapcsolata egyutas logikai vezető, a magyarokat sújtó szocializmusok következtében egymást erősítő tényezők lettek. Az anyaországiaknál a kádári kommunista internacionalizmus, a határon túli magyaroknál a kommunista román, szerb, orosz-ukrán, szlovák sovinizmus, nacionalizmus leghumánusabb változataikban a migráció ösztönzésével és a nemzeti kohézió pusztításával igyekeztek megszabadulni a nem kívánatos népességtől, a másként gondolkodóktól. Másik magyarázat szerint egy tabukérdés vetődik fel a rendszerváltozás előtti időkből - amire azóta sem születtek válaszok -, hogy tudniillik miért nem szeretnek bennünket szomszédjaink, s a „csehszlovák”, „jugoszláv”, „szovjetorosz/ukrán” indokolás legtöbbször az eladósodásunkkal szerzett cifra nyomorúságunk volt, amit az említett népek értelmisége baráti beszélgetésben rendre orrunk alá is dörzsölt. (Egyébként a vezető orosz, cseh, lengyel értelmiség mélyen le is nézett bennünket ezért, de azt aztán végképp nem volt szabad észrevenni.) Most ez a szellem gyorsan kapcsolatot talál a státustörvény ellenzésének érvrendszerében, a baloldali szupranacionalista szellemiségben.

A társadalmi tények szerint évente maximum 40 ezernyi határon túli magyar vállalhat munkát külön engedély nélkül Magyarországon, 2000-ben 26 ezer „külföldi” dolgozott engedéllyel, nem hivatalosan viszont (ahogy egy európai migrációs biztonsági, interposos jelentésben valószínűsítik) 300 ezernyi külföldi tartózkodik illegálisan az országban. (Pl. a kínai

közösség 5 ezer körüli létszámot jelent hivatalosan, másként már 12-15 ezerről tudnak.) A korábbi (1999-es) statisztikai szerint Magyarországon a lakosság 1,9%-a, a munkaerőnek 1,7%-a volt külföldi születésű, ami a szűkebb környezetünkben magas arány, de hát a többi szomszédunk nem saját népével határos. A magyarországi információs anarchizmus folytán kialakult zavaró körülmény, hogy a személyi és a lakásnyilvántartások működésképtelensége miatt százezres nagyságrendű népesség élhet viszonylag zavartalanul illegálisan nálunk, de ez nem migrációs nyereség, aminek pedig feltétlen működését a fejlett nyugati demokráciák vasszigorral kormányozzák (lásd a legújabb német bevándorlási szemléletet).

A magyar terrénról való szétvándorlás okairól már vannak elképzelések, de nem beszélünk arról, hogy miért nem jönnek vissza a korábbi migránsok. Az anyaország mint kváziállam kapcsán a generációs ellentétek mélyülése fenyeget, az idős korosztályok egyre növekednek, a fiatal korosztályok pedig egyre kisebb korcsoportokkal lépnek be a járadéktermelésbe. Mindezt rendkívüli módon felerősíti, hogy a magyar társadalomnak nincs nemzeti kohéziója. A magyar migráció motivációs térképének és arányainak felrajzolása szembesíthet e ténnyel bennünket.

A rendszerváltozás után tömegesen jelentek meg itthon korábbi iskolatársaink, akik 50-100 ezer dolláros megtakarításaikkal gondoltak befektetni az új magyar köztársaságban, majd 1993-1995 között el is hagyták az országot azzal az első legjellemzőbb indoklással (a többit nem is említtem), hogy itthon még nem állították helyre a magántulajdon szentségét (ellenben a liberális szubkultúra feltalálta a megélhetési bűnözést, s azt államilag megengedhetővé tette). A fejlett nyugati életformához szokott migránsaik szerint kváziország vagyunk, vannak törvények, de nem kell betartani azokat, a kisebb-nagyobb lazaságok a legfőbb vonzerőnk. A másik típusú migrációs motivációs rendszer az, hogy a határon túli magyarok potensebb mozgó tömegei sem az anyaországba tartanak elsősorban, mert az semmilyen tekintetben nem nyújthat eleget nekik. Jellemző a nyugaton dolgozók - de még a Kárpát-medencéhez valamiképpen kötődők - letelepedése az adriai partokon (a lakásszerű ingatlanlekötés arányaiban a horvát partokon kétharmad részben már a visszavonuló magyarok jelennek meg). Egy harmadik típusú - és távlataiban még szomorúbb - motivációs rendszer a migrációs történet fejlődésmenetéből következik. A politikai migrációs korszak (1949-1989, a legkevésbé gondviselő politikai rezsimek, állami leépülések, forradalom, rendszerváltozások) után jöttek a gazdasági migráció évei (1981-), először megélhetési kivándorlás címén. Az újabb középgenerációs migránsok (ezek visszatérése szóba sem kerül) Amerikába, Ausztráliába, Dél-Afrikába, DKÁ-ba mentek a „tisztességes munka, rendes megélhetés” reményében. A legújabb idők hedonista migrációjában viszont egyre fiatalabb, főként diplomás, nyelveket tudó, kurrens szakmák birtokosai jelennek meg, akik felvállalják a fokozott versenyt, s a nívós élet reményében távoznak - valószínűsíthetően végleg - Magyarországról. De a folyamat itt nem áll meg. Amikor 2010-et követően a magyarországi népesség korfája „gomba formát” ölt s a lakosság „egészségtelenül nagy részét” teszik ki a nyugdíjasok, akkor a munkaerőpiacon potens fiatalok tömegesen telepedhetnek át idegen országokba a mind aránytalanabb járadékfizetési terhek elől. Ami nem fantazmagória, hanem az éppen aktuális közgazdász vándorgyűlés egyik témája volt.

12. Tájékoztatással a piszkos politika és az árnyékgazdaság ellen⁷³²

Semmi sem az, aminek látszik!

A PM előzetes adatai szerint a deficit májusban 127,7 milliárd, az első öt hónapban 837,7 milliárd forintot tett ki; az önkormányzatok nélküli hiány májusban 127,7 milliárd forint volt. Az első öt havi deficit így 837,7 milliárd forintot tett ki, az éves előirányzat 81,9 százalékát. Az

⁷³² Csorba József: Tájékoztatással a piszkos politika és az árnyékgazdaság ellen. (1.rész), Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. június 21. 13:53

államháztartás első öt havi hiányára a korábbi prognózis szerint 862,9 milliárd forintot vártak. Az idei első negyedévben a működő kiskereskedelmi üzletek száma 450-nel, 0,3 százalékkal csökkent, 6 ezer új üzlet nyílt és 6,5 ezer zárt be. Tavaly október óta nem volt példa arra, hogy a hazai bankközi piacon a dollár árfolyama a 200 forintot meghaladja, sőt sokszor a 190 forintot sem érte el.

Újabb jelentős üzemanyag-áremelést jelenthet be a Mol Rt., ami elérheti sőt meg is haladhatja a márciusi, hétforintos emelés mértékét. A hazai üzemanyagárakat idén azt tartotta viszonylag stabilan a kőolaj és a kőolajtermékek olykor hisztérikusan is változó (legtöbbször emelkedő) árainak ellenére, hogy a dollár, illetve annak forintban kifejezett ára viszonylag alacsony maradt. Mivel a dollárban magas üzemanyagárak gyenge dollárral párosultak, a hazai kutaknál csak ritkán haladták meg az árak a 250 forintot (a gázolaj esetében alatta maradtak). Az elmúlt hónap második felétől viszont a dollár folyamatosan erősödött, és múlt szerdán már kis híján 208 forint körül járt (részben a forint gyengülése, részben pedig az 1,28-ról 1,22-re eső euró/dollár keresztárfolyam miatt), a benzin és a gázolaj pedig a hónap első felét jellemző áresés után szintén felfele vette az irányt, és a hónap végére elérte, sőt meg is haladta a május elején érvényes szinteket. Ez pedig azt jelenti, hogy egy tonna benzin 526 dolláros vagy a gázolaj 487 dolláros árát már vagy tíz forinttal drágább dollárral kell fizetni. A dollár drágulása a szakértők szerint tartós trend kezdete, az üzemanyagárakat pedig már senki nem meri csökkenőnek jósolni, legalábbis rövid távon, egy esetleges forintgyengülés esetén könnyen lehet, hogy a hazai kutaknál a hármassal kezdődő árakat is meg kell majd szokni.

300 forintos üzemanyag?

A dollár árfolyamának emelkedése tartósnak látszik, és nem lehet számítani a nemzetközi jegyzések csökkenésére sem. Szakértők szerint a dollár árfolyamának emelkedése tartós trend kezdete, és nem lehet számítani a nemzetközi jegyzések csökkenésére sem, így könnyen előfordulhat, hogy a magyarországi kutaknál a benzin literenkénti ára elérheti a 300 forintot, akár már ebben az évben is. Kérdés ugyanakkor, hogyan reagál erre majd a Mol és a hazai politika. A nagyvállalatot a részvényesek szorítják arra, hogy kövesse a nemzetközi ármozgásokat, a politikusokat pedig a választóik jelentős hányadát kitevő autósok ösztönzik az áremelkedések megfékezésére. Ez utóbbira aligha van jogi lehetőség, de adócsökkentés elképzelhető.

Bürokráciával a bürokrácia ellen!

A kormány növelni készül az adminisztrációs terheket. Az eddigi éves gyakoriság helyett minden munkáltatónak és kifizetőnek havonta kellene elszámolni a foglalkoztatással összefüggő adó- és járulékkötelezettségeikkel az adózás rendjéről szóló törvény parlament elé benyújtott módosítása szerint. Ráadásul minderről kizárólag elektronikus adathordozón, illetve az interneten keresztül kellene elszámolni, hasonlóan az év elején bevezetett rendszerhez, miszerint mágneslemezen vagy CD-n kellett adatot szolgáltatni az alkalmazottaknak kifizetett bér- és egyéb juttatások közterheiről. Zsara László, a Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesületének elnöke szerint a megfelelő számítógépes és internetes kapcsolattal nem rendelkező vállalkozások számára anyagilag is többletterhet jelentene az új szabályozás, de a nagyobb cégeknek is megérzik majd az adminisztrációs tehernövekedést. Mint a szakértő rámutat, a lépésnek csak akkor lenne értelme, amennyiben bevezetnék az egyéni járulék-nyilvántartást, s annak alapján állapítanák meg a nyugdíjra, illetve az egészségügyi ellátásra való jogosultságot.

Hatékonyság, jövedelmezőség

A magyarországi vállalatok hatékonyak ugyan regionális összehasonlításban, ám a fejlett piaci társaságokhoz képest van még némi lemaradás. Sajátos üzenetet hordoz, hogy a régió

leghatékonyabb bankja a még mindig állami többségi tulajdonban lévő FHB. A vezető magyarországi tőzsdei cégek kifejezetten jól állnak a régiós hatékonysági versenyben. A Molt összevetve legközelebbi versenytársával, a lengyel PKN Orlennel, látható, hogy a magyar vállalatnál az egy alkalmazottra jutó árbevétel 11,4 százalékkal növekedett.

A Raab Karcher szerint a forgalom szinten tartása már sikernek számítana, de visszaesés van az építőanyag-eladásokban. Májusig 20-30 százalékos piaci visszaesés történt, és az év hátralevő részében sem várható jelentősebb fellendülés. Ez Antoni Péter, a Raab Karcher Tüzép Rt. vezérigazgatója szerint üzletek bezárását vetíti előre. Annak ellenére, hogy májusban élénkülés mutatkozott az építőiparban, az építőanyag-kereskedők az idén legfeljebb a tavalyi eredmények elérésével számolhatnak.

A PSZÁF által közzétett negyedéves gyorsjelentés szerint az új hitelek terén nem indult túl fényesen az év a bankrendszer számára. Mind a vállalati, mind a lakossági hitelállomány tovább nőtt, de a növekedés üteme jelentősen lassult. Míg tavaly az első negyedévben a cégeknek nyújtott kölcsönök állománya 3,7 százalékkal, addig idén az első három hónapban csupán 3 százalékkal nőtt. A lakossági vonalon még látványosabb a visszaesés, ugyanis a hitelállomány tavaly ilyenkor 6,2 százalékkal gyarapodott, az idén pedig csaknem fele ilyen ütemben, 3,3 százalékkal nőtt január eleje és március vége között. Ebben jelentős szerepet játszott a lakáshitelezés több negyedév óta tartó folyamatos lassulása. A PSZÁF szerint az első negyedévi folyamatok alapján a bankszektor növekedésének további lassulása valószínűsíthető, mivel a szektor fejlődését alapvetően meghatározó vállalkozói és lakossági hitel igény növekedési üteme az év hátralevő részében várhatóan tovább lassul. A bankok forrásgyűjtése ismét a külföldre támaszkodik, miután a betétállomány – lakossági és vállalati együttesen – alig, mindösszesen 11,8 milliárd forinttal nőtt. Folytatódott a devizahitelek térhódítása a háztartásoknál, a forint hitelek csökkentek 0,1 százalékkal, a devizahitelek ugyanakkor 22,9 százalékkal növekedtek, így március végén a háztartások bankhiteleinek már 17,3 százalék devizahitel volt. (2002 végén még 3,0 százaléka) 2005 első negyedévében a vállalkozói hitel növekmény fele volt deviza, március végén a vállalkozói hitelek esetében a devizahitelek 44,7 százalékos aránya alig növekedett a 2004 végi 44,5 százalékról. A bankrendszer ismét hatalmas adózott eredményt ért el, ez a tavalyi első negyedhez képest 61 százalékkal, 105,4 milliárd forintra nőtt. Az évesített tőkearányos jövedelmezőség javult a bankrendszerben, ahogyan az eszközarányos megtérülés is.

Adótudatosság, hajlandóság

Romlott a kisvállalkozók piaci pozíciója. A vállalkozások megítélése szerint az európai uniós csatlakozást követően a romlottak piaci pozícióik, miközben jelentősen nőttek a költségek és az adminisztrációs terhek. A Kisoszkérdőív felmérése szerint a vállalkozások valamivel több mint fele tudta teljesíteni nagyobb problémák nélkül az új előírásokat. A kereskedelmi forgalomban az árak kismértékben inkább emelkedtek. Eközben a vállalkozások működtetésével együtt járó költségek a vélemények kétharmada, 64 százaléka szerint nőttek, negyedüknél pedig jelentősen emelkedtek. Mindez azt a határozott következtetést vonja magával, hogy a vállalkozások nagy részének piaci pozíciói romlottak. A kérdőívekre adott válaszok szerint az ellenőrzések számában csekély emelkedés tapasztalható, és megindult a foglalkoztatás lassú, de egyértelmű csökkenése.

Kevesen akarnak önadózni. Júliustól csak szűk körben, külön engedéllyel fizethetik önadózással az importátát a cégek. Öt nap múlva lejár a kérelmezési határidő, ám eddig az érintett gazdálkodóknak csak a fele élt a lehetőséggel. Bár néhány nap múlva letelik a határidő, csak az érintett cégek fele kérte, hogy az importátát továbbra is az önadózás szabályai szerint fizethesse. A vám- és pénzügyőrség értetlenül áll a dolog előtt, hiszen arra számított, akinek módja van rá, igyekszik a kevésbé szigorú eljárást választani. Július 1-jétől visszaáll a csatlakozás előtti rend, azaz újból a vámhatóság veti ki és szedi be az általános forgalmi adót a harmadik – EU-n kívüli – országokból érkező termékimport után. A pénzügyi tárca elismerte, hogy nem vált be a túlzott liberalizmus, amely egyébként sem mondható általános gyakorlatnak.

az unióban, s a vártnál jóval kevesebb áfa érkezett a büdzsébe. Kiderült, a tavaly május 1-jén bevezetett szabályozás versenyelőnyhöz juttatta a közösségen belüli beszerzéseket és a harmadik országból érkező importot a belföldi beszerzésekkel szemben. Az egyenlő versenyfeltételek megteremtése érdekében is döntöttek a szigorúbb vámeljárás visszaállítása mellett.

A kutatóintézetek visszavettek az optimizmusból

A GKI szerint kissé fékeződik a gazdaság növekedése az idén a tavalyihoz képest, az államháztartás hiánya várhatóan meghaladja az előirányzottat, de kisebb lesz a 2004. évinél. Az államháztartás hiánya az első négy hónapban elérte az éves előirányzat 70 százalékát. Ez részben ugyan egyszeri kiadások következménye, de a tervezett deficitcél túllépését nagyon valószínűnek nevezi a prognózis. A GKI szerint az EU által elfogadott számítás szerint a deficit 2005-ben GDP 4 százaléka lesz, nagyobb az előirányzott 3,6 százaléknál, de kisebb a 2004. évi 4,5 százaléknál. Az építőipar kivételével minden árutermelő ágazat érezhetően lelassult az idén az első negyedévben. Az iparban - régóta nem tapasztalt módon - a kivitel dinamikája még a belföldi értékesítéstől is elmaradt, s ez utóbbi is főleg az energiatermelés miatt emelkedett. A beruházások viszont a tavalyi IV. negyedévi stagnálás után idén nekilendültek, igaz döntően az autópálya-építésekkel összefüggésben. Megemlítik, hogy ha lassan is, de a múlt év végi visszaesés után újra nőttek a feldolgozóipar beruházásai. Az I. negyedévben az építési beruházások összességében 12, a gépberuházások 3 százalék alatti mértékben emelkedtek - emlékeztetnek. A foglalkoztatottak száma az év elején lényegében stagnált, a versenyszférában emelkedett, a költségvetésben csökkent. A munkanélküliségi ráta egy év alatt 1,2 százalékponttal, 7,2 százalékra emelkedett.

Az Ecostat szerint nem javul a külső egyensúly. A 2005. első negyedév adatai alapján úgy tűnik, a beruházási dinamika mérséklődött, és a lakossági fogyasztás sem bővül a korábbi mértékben. Mindez meg is jelent a márciusi importadatokban, hiszen a behozatal növekedési üteme euróban számítva 2,7 százalékra mérséklődött, miközben a kivitel 8,7 százalékkal nőtt. Az Ecostat legfrissebb, külső egyensúlyról kiadott értékelése szerint az áruforgalmi mérleg javulása csak időlegesnek tűnik, hiszen mindez az export későbbi mérséklődését is jelentheti. Az államháztartás nominálisan növekvő finanszírozási igénye és a magas vállalkozói beruházási dinamika mellett elkerülhetetlenül nő a folyó fizetési mérleg hiánya – vélik a kutatók.

S az elemzők sem optimisták

A vártnál kedvezőbb májusi államháztartási adatok - 127,7 milliárd forintos deficit, illetve 837,7 milliárdos öt havi hiány - sem adnak okot optimizmusra, hiszen az első öt hónap deficitje 115 milliárd forinttal meghaladja a tavalyi bázis adatot - reagáltak az elemzők a hétfőn megjelent államháztartási adatokra. "Reálisan kell számba venni a most kiadott pénzügyminisztériumi jelentést, mivel a mi prognózisunk májusra 115 milliárd forintos, az első öt hónapra pedig 805 milliárdos államháztartási hiánnyal számolt" - jelentette ki Heim Péter, az Aegon Magyarország Vagyonkezelő Rt. vezérigazgatója. Hozzátette: a László Csaba által bevezetett ötlet, miszerint a PM nagy hiányt jelez, majd a végleges adatok némileg kedvezőbbek, nem takarhatja el a valóságot. Ennek ellenére a forint helyzete stabil, s az állampapírok iránti kereslet is erős, mégpedig azért, mert a "világ tele van pénzzel", azaz a befektetők számára a magyar állampapírok továbbra is kedvező hozamot biztosítanak - fogalmazott Heim Péter. Véleménye szerint amennyiben a forint a 248-255 forint közötti sávban marad, akkor a jegybanknak van lehetősége további kis mértékű kamatcsökkentésre.

A kedvező inflációs folyamatok is megtámasztják a kismértékű kamatcsökkentés lehetőségét, értett egyet elemző kollégájával Forián Szabó Gergely. A CA-IB Alapkezelő Rt. vezető elemzője szerint a májusi adatok után tarthatónak látszik a PM által kitűzött pénzforgalmi (GFS) szemléletű 1.022 milliárd forintos hiány. "Mivel az eredményszemléletű

(ESA'95) hiányt először az Eurostat csak majd jövő márciusban, majd kiigazítva még később teszi közzé, a PM most a tervezett pénzforgalmi hiányt igyekszik tartani, amit különböző pénzügyi technikákkal lehet elősegíteni" - fogalmazott Forián Szabó Gergely. Az elemző úgy véli, hogy a 2005. évi eredményszemléletű hiány vagy megegyezik, vagy egy hajszállal jobb lehet a tavalyinál.

A piaci szereplők reakciói

Megtorpant a kötvénialapok vagyonának gyarapodása az elmúlt közel két hónapban, s trendfordulóra egyelőre nem is számítanak a piaci szereplők. A múltbeli teljesítmények lemorzsolódása egyre több befektetőt készítet távozásra, s a kiáramló pénzek többnyire a pénzpiaci és ingatlanalapokban csapódtak le. Hosszabb távon azonban optimistább a jövőkép. A hazai magánszemélyek befektetési stratégiája mit sem változott: a múltbeli hozamok alapján választanak befektetési alapot, s ez a kötvénialapok vagyonának alakulásán is jól látszik. Az év elején jócskán két számjegyű teljesítményt mutattak a visszamenőleges hozamok, és a folyamatosan apadó banki betétek mellett igen vonzó befektetési lehetőségnek tűntek. Komoly volumenek áramlottak a konstrukcióba, egészen áprilisig, amikor a múltbeli hozamok lemorzsolódását látva egyre többen kezdtek túladni befektetési jegyükön.

Bár az év eddig eltelt részét a hozamcsökkenés jellemezte, ez elsősorban a rövid futamidejű papírokat érintette, ebből pedig a kötvénialapok nem tudnak profitálni – adott helyzetképet Durucz György, az Erste Alapkezelő portfóliómenedzsere. A kötvénialapokból az elkövetkező hónapokban is folytatódhat a tőke kivonás, hiszen egyelőre nem látni olyan tényezőt, amely ezt a tendenciát megfordíthatná. A jegybank egyre szűkülő kamatcsökkentési mozgástere miatt további jelentősebb állampapírpiazi hozamcsökkenésre nem számítunk az idén, ráadásul egy kisebb kötvénypiazi korrekciót sem tartunk kizártnak – emelték ki a K&H Alapkezelőnél. A hozamgörbe rövid végén nagyobb hozamesésre nem lehet számítani, sőt ez a tendencia a végéhez közelít – magyarázza Forián Szabó Gergely, a CA IB Alapkezelő portfóliómenedzsere, aki egyébként a piacnál optimistább: az idén további 50 bázispontos jegybanki vágásra számít. A kötvénialapok jelenleg két tényező „szorításában” mozognak: az euróhozamok feletti spreadek egyrészt nőttek, ez attraktívvá teheti őket, másfelől azonban a magyar gazdaság egyensúlyi problémái miatt a befektetők továbbra is óvatosak – mutatott rá Szalma Csaba, az OTP Alapkezelő portfóliómenedzsere, hozzátéve: ez utóbbi ráadásul gátat jelent a további kamatvágások szempontjából, jóllehet a kedvező inflációs folyamatok, illetve az alacsony gazdasági növekedés ezt kívánná meg.

Telítődés a hazai üzlethálózatban?

Mélyült az üzletek számának első negyedévi szezonális visszaesése s az éves növekedés is mérsékeltebb volt a korábbiaknál. Az idei első negyedben 111,8 ezer vállalkozás összesen 165,8 ezer kiskereskedelmi üzletet működtetett. A kiskereskedelmi üzlethálózat eladóterének összesített alapterülete 16,9 millió m², az egy üzletre jutó átlagos alapterület 102 m² volt - közölte a mai napon a Központi Statisztikai Hivatal. 2005 I. negyedévében a működő kiskereskedelmi üzletek száma 450-nel (0,3%-kal) csökkent, ami 6,0 ezer új üzlet nyitásának és 6,5 ezer üzlet megszűnésének eredményeként jött létre (2003 és 2004 hasonló időszakában 308, illetve 304 üzlettel csökkent az üzletállomány). A kiskereskedelmi üzletek száma egy év alatt (2004. március 31. és 2005. március 31. között) 0,5%-kal (822 egységgel) növekedett. Éves szinten az üzlethálózat lassuló bővülése figyelhető meg. Az I. negyedévi növekedés mértéke az előző év hasonló időszakához viszonyítva 2001-ben 5,8, 2002-ben 3,8, 2003-ban 2,1, tavaly 1,8 ezer üzlet volt. Az éves szintű 0,5%-os üzletszám-növekedés a 2004 II., III. és IV. negyedévi (0,2%, 0,1%, illetve 0,5%-os) bővülés következménye. A kiskereskedelmi üzletállomány 2005 első negyedévi országos szintű mérséklődése - eltérő mértékben - minden régióban megfigyelhető volt: a csökkenés nagy része (több mint egyharmada) a közép-dunántúli régióban következett be, a legkisebb mértékű csökkenés

pedig a közép-magyarországi régióban volt tapasztalható (ahol mindössze 16 üzlettel működött kevesebb, mint 2004 végén). A legjelentősebb üzletszám-csökkenés Veszprém, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy és Komárom-Esztergom megyében következett be, növekedés Nógrád és Pest megyében volt. A bekövetkezett változások a kiskereskedelmi üzlethálózat területi szerkezetét lényegében nem befolyásolták: 2005 I. negyedévében az országos üzletállomány 28,9%-a továbbra is a közép-magyarországi régióban (19,3%-a Budapesten) volt található, ami a területi koncentráció csekély mértékű emelkedését jelentette. A többi régió súlya 10-15% között oszlott meg. Az I. negyedévben bekövetkezett üzletszám-csökkenés valamennyi településtípusban érezte hatását. A legnagyobb arányú (0,4%-os) csökkenés a községekben működő kiskereskedelmi egységeknél volt tapasztalható, míg az üzletek abszolút számát tekintve a városokban esett vissza leginkább (292-vel) az üzletek állománya. Budapesten alig érzékelhetően, 0,1%-kal (19-cel) mérséklődött a működő üzletek száma.

Tájékoztatással az árnyékgazdaság ellen

A magyar árnyékgazdaságban a szürke és a fekete tartományok klasszikus „megoldásai” mellett a piszkos trükkök (tisztességtelen gazdasági viselkedés) száma is szaporodik. Egy mostani aktualitás a Calgon-reklám. Budapesten nem kemény a víz, mondja a Fővárosi Vízművek szóvivője. Az egyik televíziós reklámban azonban nap, mint nap azt hallani, hogy a fővárosban a víz 12-19 német keménységi fokos, tehát meglehetősen kemény. Budapest nem a nagyon kemény, illetve a kemény vizek városa - reagált az egyik kereskedelmi tévében elhangzott vízkeménység-jelentés tartalmára a Fővárosi Vízművek szóvivője. A TV 2 reggeli műsorában, az egyik reklámban azonban nap, mint nap hallani, hogy "Budapesten a víz 12-19 német keménységi fokos, tehát meglehetősen kemény". Péterffy Gábor szerint a vízhálózat több mint 300 pontjáról származó 12.500 vízminta alapján megállapítható, hogy a Fővárosi Vízművek által szolgáltatott ivóvíz átlagos keménysége nem tartozik a nagyon kemény, illetve kemény kategóriákba - átlagosan 14,4 német keménységi fokú. A fővárosi ivóvíz az elfogadott vízkeménységi skála közepén helyezkedik el. Bence Domonkos, a Calgont forgalmazó Reckitt Benckiser Kft. kategória-felelőse szerint ők a tévében közölt értéket a Fővárosi Vízművek honlapjáról vették. A hozzá fűzött "meglehetősen kemény" jelzőt az 1984-ben kiadott "Römp Vegyészet Lexikonja" című szakkönyvben találták az ilyen keménységi fokú vizek minősítéseként. A vízkeménységet a vízben oldott kalcium- és magnézium(sók) mennyisége határozza meg.

A nagy (gyurcsány)testvér figyel

Az adózás rendjéről szóló törvény módosítása (!) szerint az adóhatóságnak honlapján közzé kell tennie az általa nyilvántartott adószámmal bíró, áfaalanynak minősülő adózók nevét, elnevezését, adószámát. Az APEH honlapján már megtalálható az adatokat tartalmazó lista, amelyet érdemes felkeresni, ha ismeretlen partnerrel lép kapcsolatba egy cég. A kormányzat gyakran találkozott azzal a kritikával, hogy az adótitok fogalma nem a tisztességeseket, hanem a törvénytelen utakon járókat védi. Éveken keresztül az adótitokhoz az adóhatóságon kívül csak alapos okkal férhetett hozzá bármilyen más szerv. A fiktív cégek hatalmas károkat okoztak a 90-es években a gazdaságnak, ám az APEH egy vállalkozásról a másik cég tájékoztatása nélkül annyit sem mondhatott, létezik-e vagy sem. A hivatalos pénzügypolitika mindig azt hangoztatta, ha valaki fiktív társaság számláját befogadja, maga is „bűnös”, hiszen tudnia kellett volna annak nem létezéséről. Csakhogy hivatalosan nem tudott meggyőződni az általa befogadott számla valóságtartalmáról. Ez annyit jelentett a gyakorlatban, hogy ha bármely adózónál nem létező cég számlájára bukkantak, annak áfatartalmát nem vonhatta le fizetendő adójából, másrészt költségei között sem szerepeltethette. Ami a költségvetés szempontjából érthető volt, hiszen az okozott volna igazi problémát, ha e társaságok számlái is elszámolhatók lettek volna.

Később változott a szabályozás, lehetővé vált, hogy az adózó írásbeli kérelmére – alaposan megindokolva, miért van rá szüksége – felvilágosítást adott az adóhatóság a vállalkozási tevékenységet folytató adóalany legalapvetőbb azonosító adatairól, ha arra üzleti partnerének adókötelezettsége jogszerű teljesítése érdekében volt szüksége. Az alapadatok között a törvény az adózó nevét, elnevezését, székhelyét, telephelyét, adószámát sorolta fel. Egyéb adatokat – mint az adózó bankszámlaszámát – továbbra sem tudhatott meg az adózó üzleti partneréről. Ezen a szabályozáson változtattak mostantól. A jóhiszemű adózók védelme és a gazdasági élet tisztaságának elősegítése érdekében módosították az akadálymentesítő törvénycsomag keretében az adózás rendjéről szóló törvényt. Az adótitok szabályainak változtatásával lehetővé tették, hogy az érintett adózók üzleti partnerük alapvető adatait (név, adószám, székhely) az állami adóhatóság honlapján megjelentetett nyilvános adatbázisból megismerhessék, s az általuk ismert információk valóságtartalmáról az adókötelezettségük jogszerű teljesítése érdekében meggyőződhesse. Az adózóknak érdemes igénybe venni a szolgáltatást, amelyet az APEH weboldalán az „áfaalanyok adatai”-ra klikkelve érhetnek el. /2/ Nincsenek a listán a közhatalom gyakorlására jogosult szervek, az egyszerűsített vállalkozói adó alanyai, azok az adózók, akiknek az adószámát törölte az adóhatóság, azok az adózók, akik részére az állami adóhatóság kizárólag az önkormányzati adóhatóságnál keletkezett adókötelezettségük miatt képezett adószámot, a kizárólag képviselőt ellátó személyek, akiket csak járulékfizetési kötelezettség terhel.

A PM és a makroadatok

A hivatalos tájékoztatás szerint a napokban publikált makrogazdasági adatok alátámasztják, hogy a gazdaság újra fenntartható és egészséges szerkezetű növekedési pályán halad, így a PM nem módosítja éves prognózisát. Katona Tamás – aki egyébként a kormányzóvivő szerepét tölti be a PM politikai államtitkáraként – az első negyedéves részletes GDP adatokra hivatkozva kedvezőnek nevezte, hogy öt év után újra a szolgáltatási ág húzza a fejlődést. A felhasználási oldalt tekintve a termékek és a szolgáltatások exportja dinamikusabban nőtt az első három hónapban. Az államtitkár a kedvező adatok között említette az ipari termelés áprilisi 8,8 százalékos bővülését az előző év azonos időszakához képest és reálisnak nevezte a tárcsa 3,5-4 százalék közötti GDP-növekedési előrejelzését, valamint az államháztartás eredmény-szemléletű hiányának a GDP 3,6 százalékra történő mérséklését az idén.

Mennyit veszthettek a befektetők három hónap alatt?

A részvényalapok többsége az elmúlt három hónapban veszteséggel zárt. Kivételt csupán a nyugat-európai és amerikai részvényekbe fektető alapok jelentettek, amelyek közül néhány tíz százalék feletti nyereséget is hozott március eleje óta. Az elmúlt három hónapban lejtmenet jellemezte a magyar részvényt piacot, mindez jól látszik a részvényalapok hozamain is. Az összes indexkövető alap – a Bamosz adatai szerint – veszteséget termelt ezen időszak alatt, a legtöbbet a K&H Navigátor, közel öt százalékkal. De meglehetősen gyengén mukskáltak a részvénytúlsúlyos alapok is, hiszen csak elvétve találni olyat közülük, amely nyereséget ért volna el március eleje óta. Miután e befektetési instrumentumban állampapírokkal mérséklük a rizikót, veszteségeik is szerényebbek, csak kivételes esetben érik el a három százalékot. Üdítő kivételt jelentenek azok az alapok, amelyekben a külföldi részvények dominálnak. Nem a közép-európai értékpapírokba fektető instrumentumok, amelyek a magyar részvényekbe fektető társaikhoz hasonlóan negatív teljesítményt produkáltak, hanem a nyugat-európai, illetve amerikai részvényeket vásárló alapok.

Nőttek-növekednek a gyógyszerkiadások

Az 1998–2003 közötti időszakban évente átlagosan 6,1 százalékkal nőttek az OECD-tagországok gyógyszerkiadásai, az összes egészségügyi kiadás reálértéke éves szinten 4,8

százalékkal emelkedett. Itthon viszont az elmúlt években a fejlett országok átlagánál gyorsabb ütemben nőttek az egészségügyi kiadások. Egyre nagyobb részt tesz ki a gyógyszerekre fordított összeg. Magyarországon az 1998–2002 közötti mutatók 8,3, illetve 6,9 százalékos emelkedést jeleznek, amelynél csupán néhány tagállam – például a világcsúcstartó Írország – esetében mértek nagyobb bővülést. A gyógyszerekre fordított összeg a harminc OECD-országban átlagosan az egészségügyi kiadások nem egészen 18 százalékát teszi ki, ám Magyarországon ez az arány nem kevesebb mint 27,6 százalék. A jelenség térségünk egészében megfigyelhető: Szlovákiában világviszonylatban is példátlanul magas, 38,5 százalékos a gyógyszerkiadások aránya, de Csehországban is megközelíti a 22 százalékot. Míg egy német, francia, svájci vagy skandináv polgár egészségére 2500–3800 dollár között költ évente a társadalombiztosítás, addig térségünkben ez a szám még vásárlóerő-paritáson is csak 700–1300 dollár. A gyógyszerkiadásoknál már legfeljebb másfélszeres a különbség.

Javult az áruforgalmi egyensúly?

Áprilisban folytatódott az áruforgalmi egyensúly javulása Magyarországon. A külkereskedelmi hiány az előzetes adatok szerint 431 millió euró volt, amely jóval alulmúlja a tavaly áprilisi deficitet. Az export euróban számolva egy év alatt 16,5 százalékkal nőtt, az import értéke pedig stagnált. Ezek az adatok némileg megtévesztők, ugyanis a tavaly április igen különleges hónap volt, így viszonyítási alapként is nehezen használható. A KSH technikai okokból (az EU-csatlakozással bekövetkező módszertani váltás és néhány taktikai okokból előre hozott vállalati készletfeltöltés miatt) nagyrészt erre az időszakra számolt el egy szokatlanul jelentős importtételt. Ha ezt leszámítjuk, akkor a behozatali dinamika 11 százalékos. Ez egyébként nem rossz hír, hiszen a jó exportteljesítményhez – a reexport magas hányada miatt – elengedhetetlenül szükséges az import növekedése is. Figyelemre méltó, hogy az év eleji lassulás után magasabb fokozatra kapcsolt a külkereskedelem, amely újra mindkét viszonylatban két számjegyű növekedési ütemet produkál. Az élénkülés különösen annak fényében kedvező, hogy a nemzetközi piacokról nem érkeznek jó hírek. A kontroll alatt tartott bérkiáramlás a feldolgozóiparban és a valamelyest gyengülő árfolyam segítette a magyar export versenyképességét – mondja Kovács György, a Budapest Economics makroelemzője. Mivel a beszerzési menedzserindex is növekedett, feltehetően májusban is jól alakul a kiviteli teljesítmény. A szakértő a 2003 óta tartó áruforgalmi egyensúlyjavulás folytatását várja az idén.

Szalmonellával fertőzött hús a Lidlnél?

Szalmonella baktériummal fertőzött baromfihúst találtak a Lidl áruházlánc székesfehérvári logisztikai központjában a hatósági állatorvosok; a húsból nem került a boltokba, a szállítmányt megsemmisítik - közölte a Fejér megyei főállatorvos. Az áruházlánc kötelező előjelentésére vizsgálták át szűrőpróbaszerűen az egyik európai uniós országból érkezett baromfihús szállítmányt és fedezték fel a kórokozóval fertőzött, 729 kilogrammnyi tételt. A kérdéses szállítmány nem került forgalomba és jelenleg is hatósági zár alatt van. A fertőzött hús biztonságos ártalmatlanítását hatósági felügyelet mellett köteles elvégezni az élelmiszer tulajdonosa. Arról, hogy mikor, milyen járművel és melyik megsemmisítő telepre szállítják a fertőzött szállítmányt, az élelmiszer láncnak bejelentést kell tennie az ellenőrző állomásnak és a hatósági állatorvosok a megsemmisítésig figyelemmel kísérik a fertőzött hús útját.

Hivatkozások

1. privatbankar.hu, tozsdeforum.hu, portfolio.hu, NOL nyomán
2. btl.hu, Csak a Calgon reklámban kemény a pesti víz. 2005. június 2., origo.hu nyomán
3. Ellenőrizhetők a partner adatai. 2005-06-06., Veres Ibolya, vg.hu nyomán
4. Hol lakunk és hol szeretnénk? Változó igények a fővárosi lakóingatlanoknál... Hol tartanak az árak? - 2005.06.08., portfolio.hu nyomán
5. A PM elégedett a makroadatokkal. 2005. június 9., FigyelőNet, MTI-Eco nyomán

6. Öt százalékot is veszthettek a befektetők három hónap alatt. 2005-06-09., PG, vg.hu nyomán
7. 6,9 százalékkal nőttek itthon a gyógyszerkiadások. 2005. június 9. fn.hu nyomán
8. Javult az áruforgalmi egyensúly. Jól teljesít az export. 2005-06-09., vg.hu nyomán
9. Szalmonellával fertőzött húst találtak a Lidlnél. 2005. június 08., MTI nyomán

13. Mozdonyfordító-kommunikáció⁷³³

Gondolatgazdaságból mondanivaló-szegénység

A rezsim politikai kommunikációját és tartalmakat tekintve a legjobb értékelések ma a bulvárkommunikációban születnek. Az iskolázatlanságát kinövő, de a műveletlenségével kérkedő baloldal nem volt képes érdekes szövegeket gyártani. A jobboldal pedig mintha nem is gondolkodna, mindenesetre nem ír a követő tájékoztatás számára minősíthető értékeléseket. Az elektronikus bulvár gyöngyszeme a következő volt 2004-ben.

Gyurcsány Ferenc vatikáni látogatása során magának a pápának tett panaszt azért, mert a magyar katolikus egyház papjai a szószékükről a vallási ige helyett a jobboldal politikai jelszavait hirdették. A katolikus egyház partnerére talált. Ellentétben a Vatikánnal, a magyar egyház nem törődik bele abba, hogy a XIX. században elveszítette közvetlen politikai befolyását. Bár, a Horthy időszakban a szava nagy súllyal került latba. Olyannyira, hogy a zsidó törvények bevezetése, a II. világháborúba lépés a magyar katolikus egyház teljes támogatásával ment végbe. Igaz, akkor a Harmadik Birodalommal szövetséges XII. Pius pápa politikájával ez teljesen megegyezett. Igen, de közbejött a rendszerváltás, vagyis a Rákosi-rendszer, majd a Kádár-éra, amikor a papok teljesen lekerültek a politikai porondról. Most viszont, a rendszerváltás óta a katolikus egyház mindent megtesz, hogy legalább a Horthy-rendszerben betöltött szerepét visszaszerezze. Erre most nagyszerű alkalom adódott: szövetség a jobboldallal. Hogy ez a szövetség mit takarhat, és milyen megállapodás lehet a magyar katolikus egyház és a jobboldali pártok között, nem derült ki. Az azonban látszik, hogy mind a Fidesz, mind az MDF — a parlamenti felszólalásokból kiderült — böszön kiáll a reverendások mellett.

A katolikus egyház pedig kapva kap az alkalmon, és újra készen áll arra, hogy a magyar politikában visszaszerezze elvesztett tekintélyét és hatalmát. Ez persze látszólag ellentmond a keresztény gondolatnak. A katolikus egyház a maga nemében kozmopolita. Az általuk hirdetett jézusi szeretet és ennek vonatkozásai öt kontinensre érvényesek, de semmi esetre sem arra, hogy a Vatikán politikáját követni köteles papság egy közép-európai kis ország pártjainak a szócsöve legyen. Persze az is lehetséges, hogy ez a magyar katolikus politika nem is esik messze a Vatikán fájától. A Vatikán tudniillik nem annyira mentes az anyagságtól, mint azt a krisztusi szeretet jelszava tartalmazza. Tíz évvel ezelőtt az egyik legnagyobb nemzetközi sikkasztást éppen a Vatikán bankja révén követték el. Most pedig, a Vatikán is láthatja, hogy a közép-európai befektetések nagy haszonnal járnak. Itt azonban csak egy probléma van. A katolikus egyház nem befektetni akar, hanem részesedni az állam pénzéből. Az adófizetők által befizetett pénz elosztásakor aktívan jelen akarnak lenni. Ezt látszik biztosítani a magyar jobboldal.

Tehát ez a politikai frigy természetesen a katolikus egyháznak is megfelel. Amíg az MSZP van hatalmon, addig itt olyan gazdaság folyik, amely merőben elüt attól a katolikus egyház által kívánt feudális, fél-feudális rendszertől, amelyet a jobboldal kíván biztosítani. Így nem csoda, hogy a Gyurcsány-féle lépést nemkívánatosnak találják. Az már csak hab a tortán, hogy a magyar miniszterelnök nem a jobboldali magyar katolikus egyház vezetőivel ült le tárgyalni, hanem a főnökhöz ment, a pápához. A magyar papság ezek szerint a

⁷³³ Csorba József: Mozdonyfordító-kommunikáció. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. január 4. 14:34

magyarországi hatalmi kérdésben független akar lenni a főnöktől, egy félig-meddig franchise-rendszerű katolikus egyházat akar működtetni. Ebben persze visszaél azzal az információs hatalmával, amivel a templomba járó katolikus hívők jobboldali agymosását végre tudja hajtani. /1/

Médiapolitika: szónokok mozdonyfordítón

Az uralkodó kommunikációsban, baloldali politikai orientáció már információháborúnak minősíthető állapotában a Népszava a napi operatív, bevezető és követő tájékoztatást végzi. A követett megoldásokat az olyan közlemények példázzák, mint az alábbi.

Nem a rendőrség szivárogtatta ki Forró Tamás gyanúsított kihallgatásának időpontját a sajtónak - közölte a Nemzeti Nyomozó Iroda sajtóreferense. Mint ismert: a kihallgatásról a jobboldali média idő előtt tudomást szerzett, a televíziót a HírTV kamerái várták a rendőrség épülete előtt. A televíziós riportert csütörtökön hallgatták ki gyanúsítottként. A HírTV idő előtt értesült az eseményről; erről szóló tudósításuk már a kihallgatás megkezdése utáni percekben olvasható volt a csatorna internetes portálján. Kissné Seres Csilla, a Nemzeti Nyomozó Iroda sajtóreferense lapunkkal azt közölte: a rendőrség semmilyen információt nem szivárogtatott ki az időpontról, amelyről Forró jogi képviselőjén kívül még az ügyészség tudott. Dobos Gabriella, a Fővárosi Főügyészség szóvivője a Népszavának azt mondta: az ügyészségről ezzel kapcsolatban semmiféle információ nem szivároghatott ki. A jobboldali médiában nem először jelennek meg meglepő tájékozottságról árulkodó tudósítások a szoros ügyészi felügyelet alatt vizsgált K&H-ügyről. /2/

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe

Az állami, közületi, közösségi információkezelés biztonsága nincs biztosítva az információjogi és adminisztratív szabályozás hiányosságai miatt. Pl. a gazdasági bűnözés minősített forrásának tekintett fiktív cégek alapítását már azzal megelőzhetnék, hogy a cégalapítást csak a tulajdonos személyes jelenléte és adatainak minden oldalú ellenőrzése mellett hajtánák végre, de ezt az uralkodó és hatalmat gyakorló politikai rezsimek mindezekig elutasították. A cégbíróságnak nincs jogköre arra, hogy ellenőrizze a cégek címeit. /3/

2004 január 10-étől módosult a Fővárosi Bíróság Cégbíróságának ügyfélfogadási rendje, az elektronikus cégeljárás bevezetése miatt. A rendes ügyfélfogadás változatlanul minden nap délután egy óráig tart majd, ám az eddigiektől eltérően sorszámokat csak délig adnak ki. Azok számára viszont, akik a sorszámukkal egy óráig nem kerültek sorra, a 13 óra 40 percre tartó ebédszünet után folytatódik az ügyfélfogadás. A módosításokat a bíróság azzal indokolta, hogy az elektronikus cégeljárásra vonatkozó, januártól hatályba lépő előírások szerint minden beérkező iratot digitalizálni kell, s ez jelentős többletfeladatot ró az ügyfélszolgálati munkatársakra. Egy-egy új cég alapításakor ugyanis a benyújtott iratoknak két napon belül digitalizált és előszerkesztett formában rendelkezésre kell állnia, míg a már bejegyzett cégek vonatkozásában benyújtott iratokra a törvény 8 napot ír elő erre a feladatra. /4/

Hiteles államháztartási számokat!

Az államháztartási statisztikák minőségének javítását, az adatok megbízhatóságának növelését célozta az Európai Bizottság állásfoglalása, egy időben az esetünkben további hiánycsökkentő lépéseket sürgető ajánlásával (VG, 2004. december 23.). Bár az Európai Parlamentnek és a tanácsnak szóló anyag megszületésében nagy szerepet játszott, hogy Görögország az eurózónába történő belépése előtt rendre kedvezőbb fiskális adatokat közölt a ténylegesnél, az abban lévő konkrét intézkedések természetesen kapcsolódnak Magyarország euróövezethez való csatlakozási folyamatához. A tervek között szerepel, hogy standardok felállításával – akár magatartási kódex, akár direktíva formájában – a nemzeti statisztikai

hivatalok függetlenségét és elszámoltathatóságát növeljék. Ezért 2005 első hónapjaiban a tagállamok és az Eurostat tisztviselőiből álló munkacsoportot állítanak fel, a szabályegyeztetést pedig júniusban fogadták el. Az elképzelések szerint a bizottság szakemberei a jövőben alapos, teljes körű ellenőrzéseket végezhetnének a költségvetési számokat illetően, az államháztartási számlákat – a jelenleg érvényben levő szabállyal szemben – közvetlenül is kontrollálhatnák az egyes országokban. Ehhez a munkájukhoz az adatok hitelességeért felelős helyi és más tagállambeli szakértők segítségét is igénybe vehetnék, erősítve az Eurostat és a gazdasági és pénzügyi igazgatóság humánkapacitását. /5/

Mi változik egy év alatt?

A portfolio.hu összevetette a Reuters-poll 2003. és 2004. decemberi adatait. Összességében elmondható, bár számos mutató tekintetében a konszenzushoz egészen közeli értékek is születtek, ugyanakkor több helyen igen jelentős eltérések voltak. A kismértékben változó/eltérő paraméterek között érdemes áttekinteni, hogy milyen várakozások voltak egy évvel ezelőtt, és ezek milyen mértékben változtak, illetve mennyiben térnek el a jelenlegi tényadatokról. A 2004-es éves átlagos, illetve a 2004. decemberi inflációban néhány tized százalékpontos eltérés mutatkozott a két körkérés eredménye között. 2004. novemberében a 12 havi fogyasztói árindex 5.8%-ra csökkent, így a 2004. január-novemberi átlagos pénzromlási ütem 6.9%-ot tesz ki. Decemberre az elemzők 5.7%-os értéket valószínűsítettek. Az alábbi ábrán jól látható, hogy az idő előre haladtával a 2004. év végi várható inflációs érték kezdetben még emelkedett, majd az idei év második felétől csökkenésnek indult. A 2005. decemberére vonatkozó inflációs várakozások egy év alatt mintegy fél százalékponttal 4.4%-ra emelkedtek. A pontbecslés értéke megegyezik a Magyar Nemzeti Bank novemberi inflációs jelentésében megfogalmazott jövő év decemberi legvalószínűbb értékkel. Teljes mértékben megegyeztek az elemzői prognózisok a 2004. év végére vonatkozó jegybanki alapkamat mértéke tekintetében (9.5%), ráadásul ezek a tényadattal is egyeznek. A 2003. november végi 300 bázispontos kamatemelés következtében decemberben még 12.5%-on állt a 2 hetes jegybanki kamatszint. Az idei év során tehát összességében 300 bp-tal csökkent a magyar irányadó kamatszint, mely még mindig a legmagasabbnak számít Európában. /.../

Az államháztartási hiány-eltérés mindent visz: a 2003. decemberi prognózisban az elemzők 3.1%-os, míg a 2004-es felmérésben már 4%-os GDP-növekedéssel számoltak az idei évre, mely jelentős pozitív eltérésként értékelhető. (2003-ban 2.9%-os volt a GDP-növekedés, és a külső konjunkturális helyzet akkoriban még nem sok reménykedésre adott okot). A külső környezet változása nemcsak a GDP-re, hanem az ipari termelésre vonatkozó várakozások jelentős emelkedésében is megmutatkozott (7%-ról 8.4%-ra emelkedett a várakozások mediánja). Fontos megjegyezni, hogy év közben a tényadatok az ipari kibocsátás érdemi lassulását jelezték. Szintén számottevő, de negatív eltérés következett be egy év alatt a folyó fizetési mérleg hiányára vonatkozó várakozások esetében is. A tavaly decemberben várt 4.5 milliárd euróról egészen 7.1 milliárd euróra, azaz közel 60%-kal a GDP közel 9%-ára emelkedett a deficit prognózis.

Talán a legnagyobb (legjelentősebb) eltérés az államháztartási hiányra adott prognózisoknál fedezhető fel. Nominálisan közel 400 milliárd forinttal (azaz közel 54%-kal!) emelkedett a várható idei teljes deficitre vonatkozó előrejelzés. A GDP-arányos hiányra vonatkozó várakozás 1.2%-ponttal nőtt, és a kormányzat határozott elképzelése (5.3%) ellenére 5.5%-ot tett ki decemberben. Az 2004-es - tervezett lényegesen meghaladó - deficit nyomán bizonyára nem meglepő, hogy az elemzők a 2005-re vonatkozó GDP-arányos hiány-előrejelzése mintegy 1.5%-ponttal tolódott felfelé egy év alatt. Az elemzők és a piac bizalma a pénzügyi kormányzattal szemben - a 2006-os választások közeledtével, illetve az elmúlt három évben a tervezett rendre meghaladó hiány nyomán - egyre csökken. /.../

A 2003. decemberi felmérésben az elemzők idén év végére 255.50-es forint/euró árfolyamot valószínűsítettek. Érdemes kiemelni, hogy az akkori felmérésben a legmagasabb (262

forint/euró) és a legalacsonyabb (250 forint/euró, Lehman Brother's) előrejelzés között mindössze 12 forintnyi volt az eltérés, pedig ne felejtsük el, hogy 2003. decemberében a piac még nem tette igazán túl magát a november végi 300 bp-os kamatemelés hatásain, az árfolyam a 260-265 közötti sávban mozgott. A 2004. decemberi pollban 2005. december végére az elemzői prognózisok mediánja 253.50 forint/euró, ugyanakkor a legmagasabb (265 forint/euró) és a legalacsonyabb (247.50 forint/euró) közötti eltérés a viszonylag nyugodtabb körülmények ellenére 17.5 forintra tágult, míg a 2006. decemberére vonatkozó prognózisok is 17 forintnyi különbséget mutatnak. /6/

Hivatkozások

1. A magyar jobboldal a theokrácia felé. dr. Tucker Tamás, stop.hu nyomán
2. K&H-ügy: jól értesült jobboldali média. nszava.hu nyomán
3. VGO nyomán
4. Módosul a Cégbíróság félfogadási rendje. hirtv.hu nyomán
5. Hiteles államháztartási számok. vg.hu nyomán
6. Mi változott egy év alatt? Reuters-várakozások és tények. portfolio.hu nyomán

14. Egy magyarországszerű közösség távlatai⁷³⁴

Politikai detoxikáció' 2006

Egy 2006 májusi értékelés szerint „spekulatív” besorolást kaphatnak a fejlett országok államkötvényei 2050-re – hívja fel a figyelmet elemzésében a Standard & Poor's. A világ legnagyobb hitelminősítője szerint ugyanis a fejlett gazdaságok – közöttük az Egyesült Államok és Európa – társadalmi számára a lakosság öregedésével járó kiadások túlzott terhet jelentenek mind a költségvetést, mind az államadósságot tekintve. A tanulmány szerint a világ lakosságának átlagéletkora 28-ról 38 évre emelkedhet a következő évtizedekben, 14 országban pedig az átlagéletkor az 50 évet is meghaladja – ezek fele Kelet-Európában található. Borús jövőképet fest az eltartási ráta – a 65 évet meghaladók aránya a munkaképes korú lakossághoz viszonyítva – további alakulása is: az ezredfordulós 11-ről 2050-re 25 százalékra emelkedhet az időskorú eltartottak aránya.

Magyar nyugdíjasbomba

A világ 32 fejlett gazdaságát – a 25 uniós tagállamot és Norvégiát, valamint az Egyesült Államokat, Ausztráliát, Kanadát, Japánt, Dél-Koreát és Új-Zélandot – vizsgálva az elemzők arra jutottak, hogy a többlet kamatköltség 2020-ra átlagosan meghaladja a GDP négy, 2030-ra a hat százalékát, míg 2050-re a 13 százalékát is elérheti. Az emelkedő kamatköltségek a kormányzati kiadások szintjét is feljebb tornásszák, a GDP 56 százalékára. (Jelenleg ez az érték 44 százalék.) Nem meglepő ezután az országok államadósságainak drasztikus megugrása. Míg tavaly az átlagos eladósodottság az országok GDP-jének 33 százalékára rúgott, 2050-re ez az arány elérheti a 180 százalékot is. A legjobban eladósodott ország Japán lesz, ahol a kötelezettségek a GDP 530 százalékát teszik ki. Japánt követik a legkritikusabb helyzetben lévő európai államok, élén Magyarország, ahol a hitelállomány a GDP 400-450 százalékát is elérheti. A költségvetési terhek ilyen mértékű növekedése nem hagyja érintetlenül a ma még szinte kivétel nélkül befektetői besorolású államkötvényeket sem. Amennyiben elmaradnak a költségvetési és szerkezeti reformok, úgy 2015-ben Japán, majd a következő évben Magyar-, Csehország és Málta adóssághockázata is a „befektetési” szint alá süllyedhet. /1/

⁷³⁴ Csorba József: Egy magyarországszerű közösség távlatai - 227. rész, Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, 2007. június 12. 10:43

Brüsszeli történet rejtőzködő magyaroknak

Fóris György, (vg.hu) az állandó brüsszeli tudósító írja, mint jellemző kelet-európai történetet. Az alábbi történet megesett. Tegyük hozzá: nem magyarokkal, ne is akarjon senki behelyettesíthető személyt keresni. Tény viszont, hogy kelet-európaiakról van szó, és a tanulságnak talán már nálunk is lehet üzenetértéke. Történt, hogy a hetekben az egyik új tagország addigi nemzeti közalkalmazottja állásért folyamodott az EU egyik intézményénél. Megtette a szokásos lépéseket, átesett a vizsgákon, amelyeken megméretett és kellő súlyúnak találtatott. Uniós részről nem volt akadálya, hogy EU-tisztviselővé váljon. Mégsem tudott élni a felkínált lehetőséggel, ugyanis egy e-mailes körüzenet, majd némely közvetett figyelmeztetés „lebeszélte”, arra hivatkozva, hogy neve szerepel országa belügyminisztériumának honlapján azok között, akiket a megbukott kommunista rendszer besúgóiról-ügynökeiről állítottak össze. Ha elfogadja a munkát, kipellengérezik őt is és az alkalmazó uniós intézményt is – szölt az intés. Az illető több évtizedes megbecsült munka után vette volna fel hivatalát, valahol előző, hasonló tevékenységét is folytatva és meg is koronázva. Mégis visszaretent, mert gondolnia kellett családjára, gyerekeire, az esetlegesen gerjedő híresztelések mindent beborító lavinájára. /2/

Társadalmi minősítés

Mind kisebb hitele van a Freedom House minősítésének, aminek országfüggő és politikafüggő okai vannak, de ez nem annyira zavaró, ha nem politikai kurzus minősítésről van szó. A választási rendszernek (!) és a civil szférának adta a legjobb minősítést Magyarországot illetően a Freedom House éves jelentése. Mindkettőnek súlyos problémái vannak Magyarországon. Ugyanakkor a korrupció elleni fellépés, a kormányzati munka és a média tekintetében találta a legtöbb kivétlivalót. A legfrissebb jelentés Magyarországot konszolidált demokráciának minősíti. Ugyanakkor megállapítja, hogy a romák elleni diszkrimináció továbbra is széles körű. A faji, etnikai hovatartozáson és a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés különösen erősen beágyazódott a magyar társadalomba, áthatva a munkahelyet és a közszolgáltatást. Magyarország korrupciós mutatója igen jelentősen, a korábbi 2,75-ről 3,00-ra romlott. A Freedom House szerint az üvegzsébtörvény ellenére is nehezen követhető a közpénzek útja nálunk. A jelentés azt állítja: szakemberek szerint az évente kiírt mintegy 3.700 közbeszerzési tender 10 százaléka tekinthető csak tisztának. /3/

Az értékelés következtetését tekintve elgondolkodtató, hogy a New York-i székhelyű szervezetnek Budapesten is van irodája (sőt, egy időben magyar munkatársa is volt). A vizsgált országok előrehaladását egytől hétig terjedő skálán értékeli, és minél kisebb ez a szám, annál jobb a minősítés. A demokrácia legfontosabb összetevőit hét kategóriában osztályozza a választási folyamattól az alkotmányos keretekig. A Freedom House 2004 óta használja az átlagolt "demokráciamutatót", amely az 1-2 érték között konszolidált demokráciát, 6-7 között pedig tekintélyuralmi rezsimeket jelent, és e kettő között további három kategóriába sorolja az országokat. Az idei jelentésben Magyarország mutatója 2,00, vagyis konszolidált demokráciának minősül. (Magyarország mutatója visszamenőleg számítva 2001 és 2006 között: 2,13, 2,13, 1,96, 1,96, 1,96, 2,00.) A minősítés a 2002-2005 közötti átmenetet nem észleli. /4/

Lefejezett magyar elit

Pedig Magyarországon súlyos és alapvető változások mentek végbe 2002-2006 között. A gazdasági elit nyílt hatalomátvétele, a politikai elit lefejezése zajlik - nyilatkozta az InfoRádióinak Szalai Erzsébet szociológus annak kapcsán, hogy üzletemberek irányítják az ország stratégiai fejlesztésével foglalkozó kormányzati szervezeteket. A globális tőke diktálja a feltételeket, itt a félperiférián a kormányok nem tehetnek mást, minthogy végrehajtják a tőke kívánságait -

kommentálta az InfoRádió Szalai, a Baloldali Értelmiségiek Társaságának alapító tagja a Gyurcsány-csomagot. A kormányoknak egyetlen választási lehetőségük maradt, azt eldönteni, hogy kire hárítják a válság terheit, a középosztályra, vagy a legszegényebbekre. Az elemző példaként említette, hogy az elmúlt napokban Magyarország több figyelmeztetést is kapott, amelyek szerint a tervezettnél is szigorúbb intézkedésekre van szükség, ellenkező esetben kivonul a tőke. Szalai pusztán pénzbehajtásnak nevezte az intézkedéseket. /5/

A tudomány folyamatosan romló megbecsülése

Az alaphelyzet, hogy Magyarországon évtizedek óta nem ad elég pénzt az állam és az ügyeletes kormányok az Akadémiának, az Akadémia pedig évtizedek óta nem készít hosszú távú stratégiai, ill. rövid és középtávú előretekintő tanulmányokat a kormányoknak. A folyamatos forráskivonás most egy intézménypusztító elvonással folytatódik, amihez már muszáj volt politikai szöváltásba keveredni.

Egy tudósközösség állásfoglalásában elszámol a helyzettel és a felelősség firtatása nélkül megmutatja a bűnösöket is. Egy ország kutatás-fejlesztésre (K+F) fordított kiadásai az ország jövőjét meghatározó befektetések. Az erre fordított összegek éppen azért, mert a jövőre vonatkoznak, gyakran válnak politikusok vadászterületévé, hiszen a csökkentés káros következményei csak hosszabb idő elteltével érzékelhetők, a "haszon" viszont azonnal bezebelezhető. Nem véletlen, hogy az Európai Unió elsőrendű prioritásai között szerepel a K+F befektetések növelése: Barcelonában 2002-ben a GDP (nemzeti össztermék) 3 százalékának megfelelő ráfordítás elérését tűzték ki célul 2010-re. Ez jelenleg 1,9 százalék az EU-ban, hazánkban pedig az utóbbi két évben 1,01 százalékról 0,89 százalékra csökkent (jelenleg kb. 180 milliárd Ft, 0,7 milliárd euró). Ezzel nem tartozik az EU-ban az éllovasok közé. A K+F-re fordított összegek alapvetően két forrásból: az állami és az üzleti szférából származnak. Nálunk a költségvetés ráfordítása 58 százalékról 52 százalékra csökkent. Többen ezt is túl magasnak tartják, hiszen pl. Németországban ez csupán 30 százalék. Csakhogy Németország lényegesen többet költ K+F-re (a GDP 2,5 százalékát, 55 milliárd eurót). Az EU-ban a nem üzleti szféra átlagosan a GDP 0,88 százalékát fordítja K+F-re. Magyarország a hasonló fejlettségű Horvátországgal, Csehországgal, Szlovéniával együtt ilyen formában a GDP 0,5-0,7 százalékát költi, míg pl. Románia, Bulgária, Törökország csupán 0,2-0,4 százalékát. Téves tehát az a gyakran sulykolt, már-már igazságnak tartott állítás, hogy a magyar állam túlffinanszírozza a kutatási tevékenységet - országunk a fejlettségének megfelelő mértékben helyezkedik el. Csökkentéssel - ami lehet indirekt is: a kutatás forrásainak átcsoportosítása fejlesztési tevékenységbe - gyorsan el lehet érni Románia vagy Törökország színvonalát.

Miből van a cserebogár?

Magyarországon a befektetett összeghez mérve kiemelkedő a tudás- és ismerettermelés színvonala. Jó példa erre a Magyar Tudományos Akadémia tevékenysége, mely az utóbbi időben Kóka János gazdasági miniszter és társai célkeresztjébe került. Legegyszerűbb, ha az MTA teljesítményét a német Max Planck Társasághoz mérjük. A Max Planck Társaság négy tudományterületen világelső, további hat területen az első tíz között található. Kutatóinak száma 4113 fő, éves költségvetése 1,33 milliárd euró, melynek 80 százaléka közvetlen állami finanszírozás, csupán 10 százaléka pályázati bevétel. Az MTA intézetei méretükben szerényebbek, a kutatók száma 2406 fő (a teljes magyar kutatói állomány 10 százaléka), működési költségük (kb. 0,14 milliárd euró) mintegy felét biztosítja az MTA, a másik 50 százalékot elsősorban pályázatokból nyerik. Már az ún. alapellátáshoz, a villanyszámla, a fűtés stb. kifizetésére sem elégséges a közvetlen állami támogatás. A tudományos eredmények elsődleges megjelenési formái a folyóiratokban publikált cikkek. A Max Planck Társaság az elmúlt évben kb. 12.500 cikket jelentetett meg, ebből 7.500-at nemzetközi folyóiratban, az MTA intézetei pedig 5.928 cikket, ezek közül 2.677-et nemzetközi folyóiratban.

Mi az hogy innováció?

Az innovációra költött összegek csupán az uniós átlag 20 százalékát érik el. További probléma a természettudományi és mérnöki végzettségű hallgatók alacsony száma (ez az uniós átlag 39 százaléka). Csak remélni merjük, hogy a gazdasági miniszternek és a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatalnak az MTA ellen indított koncentrált támadása nem pótcselekvés, nem a teljesítményüket illető kérdések feltevésének megelőzését szolgálja. Úgy véljük, hogy mielőtt Magyarország egyik büszkeségét, az egyetemi és akadémiai tudásbázist tönkretennék, saját házuk táján kellene alaposan vizsgálgatni. A nemzetközi felmérések világosan mutatják, hogy a magyar tudomány és benne az MTA nemzetközileg mérhető, versenyképes tudást "termel", a kínálat tehát jelen van a piacon. A probléma a gazdasági környezettel van, amely csak korlátozottan képes felhasználni a megtermelt tudást. A megoldás ne az legyen, hogy a tudományos műhelyek lehetőségeit lecsökkentjük arra az alacsony szintre, ahol a reálgazdaság pillanatnyi felvevőképesége áll, hanem az, hogy a gazdasági tevékenység színvonalát emeljük magasabbra, ahol az már hatékonyan hasznosíthatja a tudomány eredményeit. Ehhez a tudósok minden erejükkel hozzájárulnak. Berényi Dénes, állami díjas fizikus; Faigel Gyula, Széchenyi-díjas fizikus; Galajda Péter, Széchenyi-díjas fizikus; Kálmán Alajos, Széchenyi-díjas vegyész; Kemény Tamás, fizikus; Keszthelyi Lajos, Széchenyi-díjas fizikus; Oslányi Gábor, fizikus; Tegze Miklós, Széchenyi-díjas fizikus; Vincze Imre, fizikus /6/

Progresszió nélkül

2007 végéig elkészül az ország "progresszív tudománypolitikai koncepciója" - közölte az oktatási és kulturális miniszter, miután találkozott a Magyar Tudományos Akadémia elnökével. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) és a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) együttműködéséről állapodott meg Hiller István miniszter és Vizi E. Szilveszter elnök. A mintegy félórás megbeszélést követően Hiller közölte: fontosnak és elengedhetetlennek tartja az Akadémia reformját. Ez a reform az ország érdeke - hangoztatta, hozzátéve ugyanakkor, hogy annak végrehajtása az MTA belső ügye, így nem kíván beleszólni. "Nem szeretném, ha bármi változatlanul maradna, mert a tudomány velejárója a mozgás, a változás" - mondta a szakminiszter. A "progresszív tudománypolitikai koncepció" megalkotását a miniszter (!) megbízásakor 2007 végéig vállalta. A koncepció célja, hogy Magyarországot a kibontakozó tehetség országaként tudja bemutatni (!) határon innen és túl - fogalmazott. Vizi E. Szilveszter is elégedett volt a megbeszéléssel. "A magyar tudomány a reformkor óta mindig is a nemzet tanácsadója volt, és a kultúra szerves része volt" - hangoztatta. Biztosította a minisztert, hogy az Akadémia elnöksége és köztestületi tagsága pártpolitikai, személyes vagy gazdasági érdekektől függetlenül mindig az ország, a nemzet érdekeit figyelembe véve alakítja ki véleményét. Jó jelnek mondta, hogy a kormány igényt tart az Akadémia véleményére. /7/

Romlik Magyarország versenyképessége

A svájci IMD nevű gazdaságkutató intézet felmérése szerint tovább romlott Magyarország versenyképessége. A listájukon szereplő 53 ország között a 41. helyen állunk, tavaly még a 37. volt hazánk, hívta fel a figyelmet Csath Magdolna közgazdász a Magyar Rádiónak nyilatkozva. A közgazdász kifejtette, hogy a svájci intézet által mért mutatók között részben szerepel az ország gazdasági helyzetét jellemző mutatószám-csoport, melyben benne van többek között a hiány, az eladósodottság, a nemzeti jövedelem növekedése, a munkanélküliség. Olyan mutatócsoportot is tartalmaz azonban, melyben bizonyos társadalmi jellemzők szerepelnek, pl. az, hogy mennyit költ a kormány oktatásra, kutatás-fejlesztésre, mennyit költ egészségügyre, milyen hatékonyan működik maga a kormányapparátus. A szakértő rámutatott, hogy a térségbeli országok, illetve, azok az országok melyek hasonló helyzetből indultak, mint mi, már jóval előttünk állnak a listán. Itt megemlítette példaként Csehországot, Észtországot és Szlovákiát. Ők ráadásul az előző év során még tovább javítottak pozícióikon. Összegzésként

megállapította, hogy gazdaságunk versenyképessége részben gyenge, részben pedig nemcsak hogy gyenge, hanem romló tendenciát mutat. /8/

Havi 30 ezret vonnak el a szellemi munkások családjától

A „megszorító intézkedések” sem egyformán érintik a magyar családokat. A Népszava által összeállított képzeletbeli szellemi tevékenységet végző házaspárból és két gyermekből álló család havonta 30 000 forintot veszít. (Az átlag ugyanezeket a kiadásokat feltételezve, ki sem tudja gazdálkodni a többletterheket.) Kétféle családtípusnál számolták ki a megszorító intézkedések hatását: mindegyiknél ugyanazt a kiadási szerkezetet feltételezték s hogy az nem is változik, eltérés van viszont a bruttó bérekben. Az egyik családnál a KSH által megadott bruttó átlagkeresetet vették figyelembe, a másiknál a KSH által a szellemi foglalkozásúak esetében számított bruttó átlagkeresetet. A két legnagyobb tétel, amelyek hátrányosan érintik a családokat, az élelmiszerek várható drágulása és a munkavállalói járulékok növekedése. Jelenleg a munkabér után a munkavállalónak 1 százalékos munkavállalói járulékot kell fizetnie, ez szeptembertől 1,5 százalékra nő. Az egészségbiztosítási járulék mai 4 százalékos mértéke pedig szeptembertől 6 százalékra emelkedik, január 1-jétől 7 százalékra. Az élelmiszerek áfája 15 százalékról 20 százalékra nő, mely a fogyasztói árban körülbelül 4,3 százalékos drágulást hozhat. Az Elektromos Művek szerint egy család átlagos fogyasztása egy hónapban 200-300 Kwh. Ez 5000-8000 forintos kiadás havonta (az utóbbi összeggel számoltak). A Fővárosi Vízművek szerint húsz köbméter vizet használ el egy átlagos magyar család, 1 köbméter jelenleg 139,40 forintba kerül, az átlagszám tíz köbméter, ami ma 2265,5 forintba kerül. /9/

Házimunka, tudományosan

A lakosság 61 százaléka szerint a legtöbb nő igazi vágya: legyen otthona és gyermeke, és 54 százalék gondolta azt, hogy a háziasszonyi teendők ellátása éppen olyan kielégítő lehet egy nő számára, mint a keresőmunka (2002-as adatbázison). 2000-ben Magyarországon 293.100 nő mellett 4.100 férfi is igénybe vette a gyest vagy a gyedet. /Elképesztően alacsony számok!/ A lakosság hagyományos értékrendje akkor válik igazán kitapinthatóvá, amikor a nőnek mint anyának a feladatai kerülnek szóba. Erős az a hit, hogy a gyermekeknek fontos az, hogy minél több időt tölthessenek az édesanyjukkal, s ennek érdekében az anyának lehetőség szerint fel kell adnia a teljes munkaidejű állását is. A 2002-es állapot – ti. a megkérdezettek 54 százaléka gondolta azt, hogy a háziasszonyi teendők ellátása éppen olyan kielégítő lehet egy nő számára, mint a keresőmunka - egyfajta enyhe "véleményliberalizáció" következménye. /Itt a fogalmazás elképesztő!/ Az 1994-ben készített hasonló vizsgálat a legtöbb kérdés tekintetében ugyanis ennél valamelyest hagyományosabb szemléletűnek mutatta a lakosságot. A kutatók azt feltételezik, hogy a nők családi és háztartási szerepkörének fokozódó elfogadása egyfajta társadalmi válasz volt nagyarányú kiszorulásukra a munkapiacról. A munka nélkül maradó férfiaknál a kutatók korántsem tapasztaltak hasonló mértékű szerepváltást, bár ők is növelik valamelyest az otthoni munkára fordított időt, ha állás nélkül maradnak. A férfiak, ha keresők, heti 7-9 órát dolgoznak otthon, az állástalanok 13-16-ot. A szakemberek szerint a házimunka megoszlása a párkapcsolatokon belül nagyon távol van bármifajta egyenlőségszménytől. Az összes párkapcsolatban élőt tekintve Magyarországon egy nő átlagosan 28, míg egy férfi 11 órát tölt hetente házimunkával. Ez a fennálló állapot nem vált ki különösebb elégedetlenséget a nők körében. Az összes párkapcsolatban élő nő 61 százaléka úgy érzi, hogy párjához viszonyítva igazságos rész jut rá a házimunkából. /10/

Hivatkozások

1. Tíz évig pénzrelhető az ország. vg.hu nyomán
2. Igaz történet Brüsszelből. Fóris György, vg.hu nyomán
3. Freedom House: romló korrupciós index. NAPI Online nyomán
4. A Freedom House sikeres átmenetről ír. NOL nyomán

5. Lefejezett elit: A globális tőke átveszi a hatalmat Magyarországon. (Inforádió) vg.hu nyomán
6. Ami sok, az sok! - vagy kevés? NOL, nyomán
7. Progresszív tudománypolitikai koncepciót dolgoz ki az MTA az OKM-mel. Stop! nyomán
8. Romlott Magyarország versenyképessége. tozsdeforum.hu nyomán
9. Havi 30 ezret bukik a szellemi munkások családja. Egresi Andrea - Füsi Piroska, nszava.hu
10. Házimunka, igazságosan. NOL nyomán

15. Tudásellenforradalom Magyarországon⁷³⁵

Szellemi élet: társadalmi ki mit tud

A liberális értelmiség bizonyítványt állít ki magáról, amikor a Gyurcsány-ügy kommentálására vállalkozik. Konrád György, a külföldön élő, ultraliberális író, korábban minden antidemokratikus megnyilvánulás könyörtelen bírálója volt. A gondola.hu előásta évekkorábbi véleményét, amikor a következőket írta. "Demokrácia: Nem csak demokráciát és diktatúrát ismerünk, hanem köztes változatokat, átmeneteket, részleges demokráciákat is, amelyekben a kormányzat ugyan a szavazók többségére, néha csekély többségére hivatkozik, de mihelyt a parlamenti felhatalmazást megszerezte, tekintélyuralomként működik. A „demokrácia” megfelel a pöffeszkedő, hatalmaskodó személyes viselkedésnek. /.../ Megfélemlítés: Az exkommunista országokban megvannak a gazdaság, a közélet és a kultúra pártirányításának hagyományai, spontán reflexei, amelyek a reformok által decentralizált döntéshozatalt újra meg újra recentralizálják, és az autonóm testületekre átruházott hatalmat rendszeresen visszavonják. (...) A köztisztviselők, az értelmiség nagyobb része a régi állományból került ki, beidegződéseik tartósak, és ha felülről biztatást kapnak erre – mindegy, hogy milyen eszmecsomag nevében –, agresszív, felsőbbbbséges, harcias és parancsoló magatartást tanúsítanak, ha másért nem, félelemből, hogy megfeleljenek az ezt tőlük elváró vezetésnek, netán éppen az új vezetőknek, akik eleve hajlamosak lecserélni a személyzetet, alárendeltjeik engedelmisségét biztosítandó."

Programszövegek bírálata Konrádnál

Hatalmon maradás: „Demagóg gyűlölet-retorikából és túlzó, eleve betarthatatlan ígéretésből származhat parlamenti többség és folyamatos harc a hatalmon maradás, a politikai győzelem kiteljesítése érdekében, nyomban megfeledkezve az ígéretek megtartásáról."

Megtévesztés: „Mivelhogy az új demokráciák lakossága hajlamos rá, hogy négyévenként elbúcsúzzon a kormánytól, hiszen négy év elég ahhoz, hogy megelégedje tevékenységüket és kíváncsi legyen a másik félre, hátha az hozzáértőbben és becsületesebben csinálja, hátha az kevésbé él vissza a hatalmával és előnyeivel a saját maga és barátai, nem pedig az ország érdekében. És minthogy olyan kormány, amely populista beszéddel és a választók célzatos megtévesztésével győzött, legyen az akár jobb-, akár baloldali populizmus, vagyis az ellenfél goromba rágalmozásával és felelőtlen követelőzéssel az állami költségvetéssel szemben (amelynek megtartása felborítaná az államháztartás egyensúlyát, és amelynek maga sem fog, maga sem tud eleget tenni, amikor majd a pénzügyekért ő lesz felelős), minthogy az ilyen kormány négy év alatt minden valószínűség szerint elveszíti a népszerűségét és vereséget szenved a legközelebbi választáson, ezért az ilyen vezetők sok legális és féllegális eszközt igénybe vesznek azért, hogy megmaradassanak a pozíciójukban."/ /1/

Tudás/ellen/forradalom Magyarországon

⁷³⁵ Tudásellenforradalom Magyarországon - 244. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola, cgp. 2007. október 9. 15:10

Pete Péter az „A közgazdasági felsőoktatás sanyarú állapotáról és ennek okairól.” című írását a következőképpen vezeti be. „Tudományos kutatók és egyetemi oktatók gyakran élcelődnek azon, hogy az új tudományos eredmények nem úgy terjednek, hogy az avított dogmák hirdetői belátják tévedésüket és átveszik az új tanokat, hanem úgy, hogy a régi eszmék hívei fokozatosan kihalnak, vagy nyugdíjba mennek. Élcelődünk ezen, mondom, mert valójában tudjuk, hogy a helyzet ennél sokkal rosszabb.” /.../

„Az egyetemen oktatott kurzusok tartalmi és szemléleti alkalmazkodásának békeidőben is tapasztalható nehézkessége egészen különleges fejleményeket produkálhat olyankor, amikor az érintett tudományterület forradalmi átalakuláson megy keresztül. A változás sebességét tekintve a rendszerváltással a társadalomtudományi elméleteket tanító karokon ennél sokkal radikálisabb változás következett be. Vagy inkább kellett volna bekövetkeznie, ha az oktatás követte volna azoknak a gazdasági-politikai változásoknak a sebességét, amelyek során a rendszerváltó országok a kommunizmus bukásával szinte egyik évről a másikra demokratikus államszervezetet és kapitalista piacgazdaságot hoztak létre. Így utólag belegondolva nem is érthető meg egykönnyen, hogy a korábban burzsoá áltudományos apológiaként kritizált gazdaság- és társadalommagyarázatok hogyan avanszállhattak szinte egyik napról a másikra a piacgazdaság működésének alapelveit leíró pozitív világképpé. S mi több, történt volna mindez egy olyan, a társadalomtudományi képzésére szakosodott oktatógárda közvetítésével, amelynek személyi állománya e páfordulás közben lényegileg nem változott, a kilencvenes évek viharában (csakúgy, mint ma is) pusztán a kihálás és nyugdíjazás szokásos ütemében módosul.”

A paradigmaváltás hiánya

Pete Péter írja. „A gazdaságelméletként nálunk korábban kötelező politikai gazdaságtan és az Amerikában, Ázsiában és Nyugat-Európában közgazdaságtan (economics) néven futó standard közgazdasági alapvetés között ugyanis sokkal nagyobb a távolság, mint a marxista és a "burzsoá-polgári" társadalomelméletek között úgy általában. Ezért e téren nem lehet(ett) a módszertan és a vizsgálat tárgya változatlanul tartásával, pusztán az értéknormatívák igazításával Saulusból Paulussá válni, egy egészen új, más elvekre építkező és vizsgálati tárgyának is mást tekintő tudományt kellett (volna) megtanulni. Cikkem legfontosabb állítása az, hogy ezt a leckét a közgazdasági elméleti képzésben részt vevő hazai oktatók nagyobb része nem tanulta meg. Nem azt állítom, hogy egy bevezető mikro- vagy makroökonómia-tankönyv fogalomrendszerét, s az ott felépített, végtelenül egyszerű modelleket nem ismerik, s ezért ne volnának képesek egy bevezető kurzus "letanítására", erre azonban egy felsőbb éves diák is képes. S ahogy más diszciplínák esetében, itt is érvényes az, hogy bevezető szinten az tud igazán meggyőzően, a tárgy szemléletét, hasznosságát, értelmét is érzékeltető módon oktatni, aki ugyanazt a területet két-három szinttel magasabban is műveli, s ezért azt is tudja, hogy annak professzionális szintje milyen eredményekkel kecsegtet. Magyarországon az alapszintű közgazdaságtan-kurzusok oktatóinak zöme a közgazdasági elméleti főáramot semmilyen szinten sem műveli, csak jól-rosszul bevezető szinten tanítja.” /2/

Történelem, tradíció

Negyvennegyedik alkalommal adták át a Magyar Örökség-díjakat a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. Ezúttal elsősorban olyan személyiségeket tüntettek ki, akik munkásságukkal 1956 emlékének megőrzését szolgálták. A díjazottak között van a bécsi Európa Klub, a Magyar Írószövetség, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola, Nagy Gáspár költő és Raksányi Gellért színművész. A bírálóbizottság Magyar Örökség-díjjal tüntette ki az 1956-os forradalmat, valamint Nagy Imre és a szabadságharc hőseinek áldozatvállalását. /1/

Emlékezzünk?!

A gondola.hu felidézi Hamvas Béla gondolatait 1956-ról. „Eleinte azt hittem, hogy a mai nevek csak azért maradnak fenn, hogy azokat még ezer év múlva is leköpjék. De túl jól ismerem a magyarokat. Azonnal elkezdtek mentségeket koholni, elkezdtek sugdolózni, hogy mennyire szenvednek, miközben vastag összegeket gyúrtak zsebükbe a libapecsenyén hízott vértanúk. Fogadok, hogy a történelembe, mint mártírokat jegyzik fel őket, e koszos és ripők söpredéket, dicsőítik egymást, és bevezetik egymást a történelembe, óvatosan Berzsenyi és Csokonai, Petőfi, Bartók, Csontváry, Arany és Kemény közé, ahelyett, hogy rémpéldaként mutogatnák őket a panoptikumban: íme, akiknek drágább volt a selyem nyakkendő, mint ezerkilencszázötvenhat. Mintha életnek lehetne tartani azt, amit ezek élnek, mintha költészet és zene és dráma lenne az, amit ezek csinálnak, mintha lehetne ilyen feltételek között élni akár csak hivatalban, vagy gyárban. Persze élni csak kell. Nagyon nehéz. De ha nagyon nehéz, hát nagyon nehéz. Elrejtőzni és hallgatni, és napszámos munkát vállalni, és fogakat összeszorítani, és nem lázadni, vagyis igenis lázadni, és nem engedni, és átkozott és bőszült görcsben élni, és nem engedni. Hol van ma az a név, börtönökön kívül, amely nem ragad a mocsoktól? „Semmi szent nincs, amit ez a nép ne gyalázott volna meg, ne sülyesztett volna hitvány eszközzé, és ami a barbárok között is égi tiszta marad, azt ezek a huncut vadak iparként üzik, és nem is tudnak mást – ahol az embert megalázzák, ott már nem tud másként élni, mint saját érdekéért, saját hasznát keresi, és nincsen benne többé szív, még akkor sem, ha ünnepel, vagy ha szeret, vagy ha imádkozik” (Hölderlin) Majd igazolják őket. Lemosogatják őket, bekerülnek a lexikonba, az irodalom és a kultúrtörténetbe, mint akik magas esztétikai értékeket valósítottak meg. Milyen történelem lesz ez?” /2/

Magyar 1956-ról konferenciák

Az MTI jelenti, hogy az 1956-os magyarországi forradalom előzményeiről és hatásairól kezdődött nagyszabású nemzetközi konferencia szerdán este Berlinben. A háromnapos tanácskozáson, amely az "Összefüggés-hatás és mítosz" címet viseli, német, magyar, lengyel, cseh, finn és amerikai történészek, kutatók és politológusok vesznek részt. Az 1956-os magyarországi események iránt megnyilvánuló német érdeklődést jelzi, hogy a berlini Magyar Kulturális Intézet, a Collegium Hungaricum mellett a rendezők között olyan tekintélyes hazai intézetek vannak, mint a Potsdami Kortörténeti Kutatások Központja, továbbá az egykori keletnémet állampárt, az NSZEP diktatúrájának időszakát vizsgáló alapítvány, valamint a Német Szövetségi Kulturális Alap. A nemzetközi konferencia a tanácskozások, illetve pódiumbeszélgetések keretében 1956-tal kapcsolatban összegzi és bemutatja a legújabb kutatási eredményeket, mégpedig úgy, hogy címének megfelelően vizsgálja az 56-os forradalom előzményeit, továbbá nemzetközi hatásait, beleértve az 1968-as volt csehszlovákiai, majd az 1980-as lengyelországi eseményeket egészen az 1989-es békés rendszerváltó forradalmakig. A mítosz kifejezés pedig arra utal, hogy 1956 milyen megítélést kapott a nemzetközi médiában, illetve ezen keresztül az európai identitás kialakulásában. A magyar résztvevők köre a német vendéglátók óhaját tükrözi, mindenekelőtt abban a vonatkozásban, hogy az 1956-os eseményekkel foglalkozó magyar kutatók, illetve történészek és politológusok lehető legszélesebb köre képviselje magát. Így a Magyarországról érkezett vendégek között van többek között Kende Péter szociológus, az 56-os intézet tiszteletbeli elnöke, Rainer M. János, az intézet igazgatója és Schmidt Mária, a budapesti Terror Háza igazgatója. /3/

A 20. század egyik legjelentősebb politikusa

A múlt-kor.hu emlékeztet, hogy hatvan éve, 1946. október 5-én halt meg Moszkvában bethleni Bethlen István gróf, politikus, miniszterelnök. Stabilizációs reformok egy csőd szélére került országban. 1874. október 8-án született a Maros-Torda megyei Gernyeszegen, régi erdélyi főnemesi családok sarjaként: apja Bethlen István gróf, anyja Teleki Ilona grófnő volt. A bécsi

Theresianumban tanult, majd jogot végzett Budapesten, angliai tanulmányútja és egyéves katonáskodás után a magyaróvári mezőgazdasági akadémiára járt. 1900-tól az erdélyi Mezősámsondon birtokát vezette, 1901-től a szabadelvű, majd a függetlenségi, 1913-18 közt az alkotmánypárt képviselője volt. 1901-ben vette el unokatestvérét, az író-szerkesztő Bethlen Margit grófnőt. A világháborúban több fronton szolgált. 1918 őszén bírálta a Károlyi-kormány földreform-tervét s a vagyondézmát, korábbi nacionalizmusával szemben Jászi Oszkár nézeteihez közeledett. 1919-ben létrehozta a jobboldali konzervatív Nemzeti Egyesülés Pártját, majd Bécsben az Antibolsevista Comité (ABC) vezetője lett, s 1920-ban tagja volt a párizsi magyar béke delegációnak. 1920-39 között képviselő, 1921-31 közt kormányfőként stabilizálta Magyarországot. 1921 októberében, legitimista érzelmei dacára a budaörsi csatával meghiúsította IV. Károly második visszatérését, majd keresztülvitte a Habsburgok trónfosztását. A soproni népszavazás révén és a baranyai háromszög visszatértével csökkentette a területi veszteségeket. A Bethlen-Peyer-paktummal lojális ellenzékké tette a szociáldemokrata pártot. A Kisgazdapártra építve 1922-ben létrehozta a nagy többségű Egységes Pártot, majd rendeleti úton leszűkítette a választójogot és a nagyobb városok kivételével visszaállította a nyílt szavazást. Ezáltal kényelmes parlamenti többséget biztosított a kormányzó pártnak, amelyből 1923-ra kiszorította a Gömbös-féle szélsőjobb fajvédőket. /.../ Az 1944. március 19-i német megszállás után illegalitásba vonult, a nógrádi Herencsényben, majd egy somogyi vadászházban bujkált, ezalatt kétszer kapott agyvérzést. 1944 decemberében az oroszok kezére adva magát felajánlotta együttműködését, ám ők házi őrizetben tartották, majd 1945. áprilisban a Szovjetunióba vitték, hogy a kommunistaellenes erők fókuszába kerülését megakadályozzák. Moszkvában halt meg 1946. október 5-én, a Butirszkaja-börtön kórházában, szívbénulásban. Közös sírból feltárt hamvait 1994-ben hazahozták, s a Kerepesi temetőben helyezték el. Bethlen István konzervatív politikus volt, liberális vonásokkal. /4/

Kultúra: halál és ünnep

Életének 80. évében hosszan tartó betegség után szombaton este elhunyt Sütő András. Az erdélyi irodalmi élet kiemelkedő alakja Nagyenyeden és Kolozsváron végezte iskoláit, első írása 18 éves korában jelent meg. A Bethlen- és Kossuth-díj mellett munkásságáért számos elismerésben részesült. Sütő András 1927-ben született Pusztakamaráson. A nagyenyedi Református Kollégium, majd a kolozsvári Református Gimnázium diákja volt. Első írását 18 éves korában közölte a kolozsvári Világosság című lap, Levél egy román barátomhoz címmel. 1949-ig Kolozsváron a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola rendező szakos hallgatója volt, majd tanulmányait megszakítva a Falvak Népe című hetilap főszerkesztője lett. 1951-ben Bukarestbe költözött, mivel a szerkesztőséget oda helyezték át. Nem tudott azonosulni az ötvenes évek politikai viszonyaival ezért 1954-ben lemondott állásáról és Marosvásárhelyre költözött, ahol - egészen 1989-ig - helyi lapok főszerkesztői pozícióját töltötte be. 1965 és 1977 között parlamenti képviselő, 1974-től 1982-ig a Romániai Írószövetség alelnöki posztját töltötte be. 1980-tól kezdve a Ceausescu-rezim betiltotta műveinek kiadását és színdarabjainak bemutatását, ezért 1980 és 1990 között csak Magyarországon tudott publikálni. 1990 márciusában, a marosvásárhelyi pogromok idején elvesztette egyik szeme világát. Sütő András a Bethlen és a Kossuth-díj mellett számos elismerésben részesült munkásságáért, tavaly a Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztjével tüntették ki. Legismertebb művei: Mezítlábas menyasszony, Félrejáró Salamon, Anyám könnyű álmodt ígér, Istenek és falovacskák, Egy lócsiszár virágvasárnapja, Csillag a máglyán, Káin és Ábel, Engedjétek hozzám jönni a szavakat, Szuzai menyegző, Advent a Hargitán, Balkáni gerle. /1/

Társadalomkép: milyen a mai Magyarország

Az Opel és a KRC Research felmérésében nyolc ország fiataljainak munkavállalási preferenciáit mérték. A magyar huszonevesek jól fizető és szórakoztató munkára vágyanak. A kérdés csak az: a munkaerőpiac mennyire szeretné, vagy tudja kiszolgálni ezeket az

elképzeléseket. Az európai fiatalok ideális munkahelyről alkotott elképzelései között rengeteg eltérés van. A spanyol fiatalok a magasabb fizetés reményében hajlandóak lemondani az érdekes munkakörökről, míg a brit, olasz és német fiatalokat nem motiválja az önmegvalósítás lehetősége - inkább a jó karrierkilátások érdeklik őket. A németek 67 százalékánál nem a fizetés a legfontosabb kérdés. A fiatalok nem szívesen kötnek kompromisszumot. A magyar fiatalok nem hajlanak a kompromisszumos megoldásokra, miközben 80 százalékuk igényli a jól fizető, ráadásul szórakoztató munkát. A magyar válaszadók szintén 80 százaléka úgy véli: egy jó állás a szakmai előrelépés lehetőségét is biztosítja. Az átlagos európai huszonévesek mindössze 72 százaléka igényelte a szakmai fejlődés lehetőségét. A magyar fiatalok egyötöde a nyelvtanulást nem érzi nyugnek, mert úgy véli: a karrierépítés miatt elengedhetetlen, ráadásul szórakoztató is. /1/

Magas vérnyomású két és fél millió ember

Egyhetes programmal kívánja ráirányítani a figyelmet a magasvérnyomás-betegségekre a Magyar Hypertonia Társaság. A Hipertóniahét elnevezésű kezdeményezés célja, hogy a koncentrált figyelemfelkeltés hatására az érintettek egy héten keresztül folyamatosan törődjenek a magasvérnyomás-betegséggel, annak kezelésével és megelőzésével. Mindennap mérjék vérnyomásukat, és kezelőorvosukkal együttműködve ériék el a 140/90 Hgmm-es célvérnyomásértéket. Magyarországon minden második halálesetért a szív- és érrendszeri betegségek felelősek, és a gyógykezelések fele is ezeknek a betegeknek az ellátására irányul. Az ismert kockázati tényezők közül a magas vérnyomás a leggyakoribb betegség, a felnőtt lakosság jelentős részét, mintegy két és fél millió embert érint. Mint azt már az országos felmérés kimutatta: a betegek szisztolés és diasztolés értékei alapján az érintettek 60 százaléka nem érte el a 140/90 Hgmm-es értéket. A megyei megoszlás azonban meglehetősen vegyes képet mutat, hiszen a legjobb eredményt adó Fejér megyében ez az arány csak 52 százalék, a legrosszabbul teljesítő Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében viszont már 72 százalék. Az országos átlag alatt 11, felette pedig 9 megye teljesített (Budapestet is egy megyének tekintve). A legjobb eredményeket (sorrendben) Fejér, Hajdú-Bihar, Veszprém és Heves megye, a legrosszabbakat pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg, Csongrád, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben mérték. Az átlagnak éppen megfelelőt Győr-Moson-Sopron, illetve Jász-Nagykun-Szolnok megyében mérték a szakemberek. /2/

Funkcionális és elektronikus analfabétizmus

Tizenegyedik alkalommal rendezi meg az Informatikai és Könyvtári Szövetség az Országos Könyvtári Napokat. Az október 4-14. között zajló rendezvénysorozat címe, Könyvtárak összefogása a társadalomért. A szervezők célja egyebek mellett a funkcionális és az elektronikus analfabétizmus visszaszorítása. Az ország hét régiójának több mint kétszáz könyvtára, félezer programmal csatlakozott a könyvtári napok eseménysorozathoz. A könyvtáraknak megőrizve a tradicionális feladataikat, különösen a kistelepüléseken informatikai, közösségi központként is kell működniük - mondta Fodor Péter, az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke. A könyvtárak sokat tehetnek a funkcionális és az elektronikai analfabétizmus ellen is. A rendezvény sorozat azonban nem csak ezt a célt kívánja szolgálni, hanem közel akarja vinni az emberekhez az információkat, segítve ezzel az információs társadalom kialakulását. A rendezvényeken be akarják mutatni a kultúrák sokszínűségét, ösztönzi az innovatív gondolkodást és nem utolsósorban igyekeznek enyhíteni az esélyegyenlőtlenségeket. Sok településen csak a könyvtárban van Internet elérhetőség és ezekben az intézményekben ingyenesen, vagy jelképes összegért egyéni és csoportos tanfolyamokat szerveznek, figyelembe véve a résztvevők igényeit. /3/

Hárommillióan a létminimum határán

Idén először vesz részt Magyarország az Európai Unió már a nyolcvanas évek végétől működő élelmiszersegély programjában. Erre a célra több, mint 63 ezer tonna intervenció gabona használható fel az idén. Különböző tésztakéskészítményeket gyártanak a programra elkülönített intervenció gabonából Fejérben három feldolgozó üzem eddig 2000 tonna gabona feldolgozására kapott megbízást. Köztük a Cerbona és a Füri Tésztagyártó Kft. nagy kockát, spagettit, orsótésztát, búzapehelyt, vitaminozott lisztet készít a szemesterményből. Több segélyszervezet is részt vesz majd a tészta szétosztásában, köztük a Baptista Szeretetszolgálat, a Budapesti Élelmiszerbank Egyesület is. A szervezésben a Máltai Szeretetszolgálat, a Karitás, de a Vöröskereszt is részt vesz: naprakészen állnak a rászorultak pontos számával és igénykimutatásával. A segélyszervezetek felmérése szerint egymillió ember részesülhet élelmiszeradományban, ám ennél jóval többen, becslések szerint mintegy hárommillióan élnek Magyarországon a létminimum határán - számol be a Fejér Megyei Hírlap. /4/

A magyarok kevesebbet utaznak

Több pénzt költöttek a külföldi turisták Magyarországon, mint az előző években, a magyarok viszont sokkal kevesebbet itthon és külföldön 2006 első felében. A növekedés szerény mértékű, három százalékos, de az emelkedés folyamatos. A Magyar Nemzeti Bank adatai szerint a Magyarországra látogató külföldiek 893 millió eurót költöttek, főként turisztikai szolgáltatásokra. A magyarok kevesebbet utaznak belföldön és külföldön, és közel egynegyedével kevesebbet is költenek, mint 2005 azonos időszakában. A külföldre utazó magyarok 484 millió eurót költöttek 2006 második negyedében. A külföldi turisták még így is kevesebbet költenek az országban, mint 2001 harmadik negyedében. Az az időszak volt a csúcsa az utóbbi éveknek. Akkor több mint egy milliárd eurót költöttek. Mintahogy az volt a csúcsa a magyar fogyasztók összköltekezésében is. Belföldön és külföldön összesen majdnem félmilliárd euróért vásároltunk. /5/

A magyar férfi helyzete-állapota

Az Európai Unió tagállamai között Magyarországon a legrosszabbak a 65 év feletti férfiak egészségi kilátásai: az EU statisztikai hivatala által pénteken ismertett jelentés szerint átlagban a 65. év elérése után már csak 6,1 év vár rájuk jó egészségben, miközben a "rég" EU-tagok átlaga 10,1 év. Nem sokkal jobb a 65 év feletti magyar nők helyzete sem: ők a finnek után másodikok a listán, 7,2 évvel. Ezt a kimutatást azonban némileg árnyalja, hogy 2003-as adatokon alapszik, s nem tartalmazza hat EU-tagállam (Luxemburg, valamint a három balti ország és Szlovákia, valamint Szlovénia) adatait. Az Európai Unióban rohamosan nő a 65 év felettek aránya. 2005-ban ez a mutató az EU-ban még csak 17 százalék volt, ám a becslések szerint ez 2050-re 30 százalékra nő majd. Mindez azt jelenti, hogy számuk a 2005-ös 75 millióról majdnem megduplázódik, 135 millióra nő. /6/

Magyarországon vezető halálozási ok a hepatitis

A világon mintegy félmilliárd ember szenved krónikus hepatitis B vagy C fertőzésben, Magyarországon pedig a vezető halálozási okok között említik a krónikus májbetegséget – közölte a Magyar Májkutató Társaság elnöke a betegség világnapja alkalmából. Magyarországon évente 6-8000 ember hal meg májzsugorban, amely döntően a hepatitis fertőzések valamint az alkoholos májkárosodás következménye – ismertette Fehér János, a Vírusos Májbetegségek Országos Egyesülete, valamint a Magyar Májkutató Társaság által szervezett konferenciát követően. Ambrus Miklósné, a Vírusos Májbetegségek Országos Egyesületének elnöke elmondta, hogy a hepatitis vírusfertőzés tüneteit általában nehéz felismerni. Enyhe sárgaság, fáradékonyság, gyengeség, bőrvizketés, esetleg a máj megnagyobbodása utalhat májbetegségre. Mint mondta, a WHO sokáig alvó oroszlánnak hívta

a betegséget, mivel a hepatitis C-vírusfertőzés okozta krónikus májgyulladásban szenvedők többsége nem is sejtí, hogy hordozza a vírust. A betegség sokszor tünetmentes, kezelés nélkül lassan, évtizedek alatt súlyosbodik. /7/

Mit szeretnek a magyarokban a külföldiek?

Az UNICEF, 177 országra kiterjedő közvélemény-kutatása szerint depressziós nép a magyar, mégis több tény szól amellett, hogy nincs okunk a rosszkedvre. Jó szülők a magyarok, hiszen a gyermekek négyötöde érzi magát boldognak. Vidámságra adhat okot, hogy a magyarok főztjei - a hortobágyi palacsinta, a gulyás vagy a töltött káposzta - messze földről vonzzák az ingyenc turistákat. Az ételek mellett a magyar borokat is kedvelik. A hazai finomságok mellett az országban élők is népszerűségnek örvendnek: az osztrákok, németek és franciák között végzett felmérés szerint mindhárom nemzet tagjai összetartó, bátor és mértékletes embernek írták le a magyarokat. Kiemelték ezen kívül jó tulajdonságként a remek vendégszeretet és barátságot is. A Blikk-összeállítás szerint szerencsésnek érezheti magát minden magyar amiatt is, hogy a világ egyik legnehezebben megtanulható nyelvét beszéli. Az európai nyelvek közül például csak az ír és a baszk elsajátítása jelent hasonló nehézségeket, mint a magyar megtanulása. Hiába nehéz a nyelvtan, a magyar humor így is ragyogó: az itt élők az elmúlt évszázadokban megtanulták, hogy a vidámság a legnehezebb időközön is átsegít. /8/

Élettartam-kilátások

A KSH és a demográfusok számításai szerint legrövidebb élettartam a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei falvakban világra jött kisfiúkra vár és Székesfehérvárott élnek a leghosszabb ideig az emberek jelenleg Magyarországon. Fejér megye központjában a fiú újszülöttek várható átlagos élettartama (71,77 év) több mint három évvel magasabb, mint az országos átlag (68,64). A lányok esetében a különbség kisebb, ám az eltérés még így is több, mint két esztendő (79,33, illetve 77,03 év). Az élethossz-kilátások tekintetében listavezető Székesfehérvár után Pécsen élnek a legtovább az emberek (a fiúcsecsemők átlagosan 71,22, a lányok 77,87 évig), majd Budapest (70,59-77,63), Győr (70,68-77,21), s némiképp talán meglepő módon Nyíregyháza (69,93-78,68), illetve Debrecen (69,95-78,57) a sorrend, vagyis a két kelet-magyarországi székhelytelepülés például Szegedet (69,70-77,95) is megelőzi. A legrövidebb átlagéletkorral a 100 ezres lélekszámot meghaladó megyeszékhelyek közül (az ennél kisebb városokban már nem készítenek hasonló kalkulációkat) Miskolcon kell számolni (67,92-76,48), de nem sokkal jobb a helyzet Kecskeméten (68,34-76,52) sem. A rendszerváltás első másfél évtizedében a születéskor várható élettartam a lánygyermekek esetében 73,7-ről 76,9 évre, a fiúcsecsemők esetében 65,1 évről 68,6 évre emelkedett. A szocializmus utolsó három évtizedében a férfiak születéskor várható átlagéletkora kifejezetten csökkent, éspedig 65,9-ről 65,1 évre, a nők átlagéletkora pedig csak feleolyan tempóban emelkedett. /9/

Társadalmi anomáliák

Szándékosan elütött egy iskolás fiút autójával egy fiatalember, majd azután még kiszállt és meg is rugdosta a fiatait. A Havaripress úgy tudja, hogy a Komárom-Esztergom megyei Rédén szerda délután egy 15 éves fiú gyalogosan ment az utcán társaival, amikor őt hátulról egy autó elütötte. Az személykocsi vezetője megállt, kiszállt, majd elkezdte rugdosni az iskolást. A sofőr ezután visszaült járművébe, és elhajtott a helyszínről. A rendőrségi vizsgálat kiderítette, hogy az autóval egy 21 éves kisbéri férfi közlekedett, és az autó tükrével szándékosan sodorta el az előtte gyalogosan közlekedő fiút. Az indokokról egyelőre nem tudni, a fiú azonban csupán könnyű sérüléseket szenvedett. Az elkövetőt az egyenruhások elfogták, s megindították ellene az eljárást. /1/ Akár börtönbe is mehet az a fiatal, aki úgy akarta máson levezetni feszültségét, hogy egyszer csak fejberúgta az utcán vele szembe jövő nőt. A Havaripress úgy tudja, hogy végül garázdaság miatt indult eljárás Nyíregyházán a 17 éves

kótaji fiú ellen, aki szerdán napközben a Vasvári Pál utcán megrugdosott egy parkoló autót, és fejbe, illetve mellkason rúgott egy arra járó nőt. A fiatal a rendőröknek nem adott magyarázatot tettére, állítólag az atrocitás előtt barátnőjével veszekedett, s talán feszültségét akarta az ismeretlen járókelőn levezetni. A fiatal akár börtönbüntetést is kaphat tetteért. /2/

Hivatkozások

1. Konrád György pontos diagnózisa – Gyurcsányról. gondola.hu
2. Pete Péter: A közgazdasági felsőoktatás sanyarú állapotáról... ÉS nyomán
1. Magyar Örökség-díjakat adtak át 1956 szellemében. (radio.hu) mno.hu nyomán
2. Emlékezzünk '56-ra. Hamvas Béla gondolatai 1956-ról. Gondola.hu
3. A magyar 1956-ról konferencia Berlinben. MTI, ma.hu nyomán
4. 60 éve halt meg Bethlen István. mult-kor.hu nyomán
1. Elhunyt Sütő András. MNO (MTI) nyomán
1. Jól fizető és szórakoztató munkára vágyanak a huszonévesek. (jobpilot.hu), origo.hu nyomán
2. Magas vérnyomás: két és fél millió ember. vg.hu nyomán
3. A funkcionális és elektronikus analfabétizmus ellen. Bihari Tamás, nszava.hu nyomán
4. Hárommillióan a létminimum határán. origo.hu nyomán
5. A magyarok kevesebbet utaznak belföldön és külföldön. Stop! nyomán
6. A magyar férfi legalul. piacesprofit.hu nyomán
7. Magyarországon vezető halálozási ok a hepatitis. MTI/hvg.hu nyomán
8. Mit szeretnek a magyarokban a külföldiek? Stop! nyomán
9. Élettartam-kilátások: hol él legtovább a magyar? hvg.hu nyomán
1. Szándékosan ütötte el az iskolás fiút, majd kiszállt és meg is rugdosta. Stop! nyomán
2. Megrugdosott egy parkoló autót, és fejbe rúgott egy arra járó nőt. Stop! nyomán

16. Az EU magyar társadalma 2006-ban⁷³⁶

Globális, nemzetközi értékelés bevezetőjében írják, a versenyképesség a gazdasági teljesítőképesség tükörképe, mérését szoros összefüggésbe hozzák azzal, hogy vajon mennyire tudásalapú a gazdaság, mennyit fektetnek a kormányok és a cégek az innovációba, s mennyire ösztönzik a fejlett technológiákat gyártó, alkalmazó ágazatok fejlesztését, bővülését. Ettől függ, hogy egy ország vagy egy régió képes-e alkalmazkodni a változó viszonyokhoz, új lehetőségeket teremteni a dolgozóknak és a vállalatoknak. A kreativitás, a tudás, a környezet a döntő tényező. A tudás és innováció a versenyképesség meghatározó eleme, e tényezők alapján határozta meg a 118 uniós régió, illetve Svájc és Norvégia erőssorrendjét két közgazdász, Robert Huggins, a Sheffieldi Egyetem és Will Davies, a George Washington Egyetem professzora. Két évvel ezelőtt már publikáltak egy nagy figyelmet keltő tanulmányt, amely még nem tartalmazta az új tagországok teljesítményét. Milyen helyezést érhet el vajon Magyarország ilyen kritériumrendszerben?

Mi és a tudástársadalom

A magyar kormányok másfél évtizede a tudásalapú gazdaság megteremtéséről, a fejlett technológiák meghonosításáról beszélnek, kimondott céljuk Magyarországot kutatás-fejlesztési bázissá formálni. Ehhez képest a 118 európai nagyrégió versenyképességét összehasonlító listán Közép-Magyarország a 47. helyet foglalja el. A Dunántúl, az Alföld és Észak-Magyarország be sem került az első százba. A statisztikai-tervezési nagyrégiókat (NUTS1) minősítésével az indexeket három fő csoportból képezték. Az első a kreativitás: a kutatás-fejlesztési beruházások, foglalkoztatás, a szabadalmak köre. A második a gazdasági

⁷³⁶ Csorba József: Az EU magyar társadalma 2006-ban - 250. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, 2007. november 17. 16:16

teljesítmény: a termelékenység, az egy főre jutó nemzeti jövedelem, a keresetek, a foglalkoztatás, a munkanélküliség. A harmadik az infrastruktúra: a gyorsforgalmi utak, a vasútvonalak hossza, a légitölekedés elérhetősége. Az így elvégzett számítások alapján a legversenyképesebb európai térség Brüsszel és környéke, majd Helsinki, Párizs, Stockholm. A hetedik Prága, a tizedik Pozsony. A legversenyképesebb magyar régió, Közép-Magyarország a negyvenhetedik.

A tudásalapú foglalkoztatás sűrűsége Párizs környékén a legnagyobb, magyar régió nincs az első húszban. Ide sorolják a biotechnológiától a számítástechnikán át az autógyártásig a fejlett ágazatokat. A korszerű technológiai szolgáltatások - információtechnológia, kutatás-fejlesztés, telekommunikáció - terén Közép-Magyarország a tizedik (Prága az ötödik, Pozsony a hatodik). A korszerű technológiákkal gyártásban - a foglalkoztatás alapján számítva - a Dunántúl a 19. A biotechnológiai és vegyipari foglalkoztatást nézve nincs magyar régió az első húszban. A számítógépgyártásban a Dunántúl a negyedik, Közép-Magyarország a 13. A felsőoktatási képzésben részt vevők számát tekintve Közép-Magyarország a harmadik. Az egy főre jutó GDP, a termelékenység és a foglalkoztatási adatok alapján a Dunántúl a 26., Közép-Magyarország a 28. helyen végzett. Az infrastruktúra fejlettségének összevetésében magyar régió nem jutott be az első húszba, viszont az utolsó húsz között tanyázik a Dunántúl és az alföldi térség. /1/

Magyarország már kilóg az unióból

Hazai és Európai Unió környezetvédelemről, illetve a jelenlegi ökológiai állapotokról is szó volt a már korábban ismertetett ökológiai konferencián. Az előadások kevésbé voltak borúlátóak, mint az előttük elmondottak. Magyarország ökológiai helyzete nem rózsás ugyan, de az unió több államához képest szerencsésesek vagyunk. A környezeti problémák megválaszolásához öt alapkérdést tett fel Takács-Sánta András: Milyen természeti változásokat okoz az emberi tevékenység? Milyen társadalmi okok állnak e természeti változások hátterében? Milyen társadalmi következményekkel járnak e természeti változások? Hogyan mérsékelhetnénk e természeti változásokat? Hogyan alkalmazkodhatnánk e természeti változásokhoz? A kérdésekből kitűnik, hogy megválaszolásukban számtalan klasszikus tudomány érintett. Az előadó szerint ezért ahelyett, hogy különválasztanánk őket, szintetizálni kell: új tudományterület kijelölésére van szükség. Az ökológia tudományához ezért olyan tudósok kellenek, akik több hagyományos tudományban is jártasak, azaz generalisták. Báldi András Magyarország élővilágának természetes állapotáról tartott előadást Báldi társaival (Bíró Péter, Molnár Zsolt, Oertel Nándor) kimutatta, hogy a faji sokszínűség hazánkban is egyre jobban csökken. Ám apró reménysugár lehet, hogy összehasonlítva az Európai Unióval egyelőre jobbak a mutatóink. Magyarországon agrár-környezetvédelemre (a Natura 2000 területek kezelésére) 9 milliárd forint áll rendelkezésre, de ezeket a pénzeket csak 2009-től lehet lehívni. Van forrás a környezetvédelemre, de az ún. gazdasági fejlődésre még több pénz jut, sőt sokszor a környezetvédelmi pénzeket is a profitmaximalizálás elvét figyelembe véve használják fel./2/

Környezet- és egészséggazdaság

Akik a Magyar Tudományos Akadémia mezőgazdasági, biotechnológiai bizottságának fórumán vettek részt túl szigorúnak tartják a génmódosított növények termesztésének tervezett szabályozását A génmódosítás (gm) révén az új növény jobban tűri a szárazságot, bizonyos gyomirtó szerekkel nem pusztul ki. Szerepe nem feltétlenül a fogyasztásra szánt termékeknek lehet: a bioüzemanyaghoz szükséges növények előállításában nagyobb a jelentősége. Magyarországon még tilos az ilyen növények köztermesztése, ám - az uniós engedmények nyomán - most készül egy jogszabály (koegzisztenciátörvény), amely a hagyományosan és gm-eljárással nemesített növények együtt termesztését hivatott rendezni. A gazdák úgy vélik, a tervezetnek két vitatható része van. A gm- és a hagyományos növény közötti kötelező izolációs távolságot 400 méterben határoznák meg, míg más országban 50 méter elegendő. Ezzel a

kisebbségi termelőket kizárják a gm-növények termesztéséből. De vitatják azt a passzust is, amelyik szerint a föld bérlőjének a szomszéd parcellák tulajdonosainak és használóinak írásos engedélyt kell a gm-mag vetése előtt beszereznie - Európában ez nem szükséges, legfeljebb az egyeztetést javasolják. /3/

Zöldhatóság nélkül

A környezetvédelmi hatóság megkerülésével kapott engedélyt egy vállalkozó arra, hogy a százhalombattai erőmű hűtőcsatornájából származó iszapot egy Adony melletti természetvédelmi területen helyezzen el. A Natura 2000 környezetvédelmi minősítéssel ellátott Nagyszigetre a Közlekedési Főfelügyelet alá tartozó hajózási felügyelet adta ki az engedélyt. A Duna Kör környezetvédelmi egyesület eljárást kezdeményezett az ügyben, egy hónappal később a felügyelet vissza is vonta az engedélyt. A környezetvédők szerint ugyan az iszap nem károsítja a természetet, ám a vastag zagyréteg akár évekre is megfojthatja a növényzetet. A történetek felhívják a figyelmet az új ügyfélkapu-rendszer hiányosságaira is, hiszen a hajózási felügyelet anélkül adott ki engedélyt a területre, hogy a környezetvédelmi felügyelettel egyeztetett volna. A Duna Kör egy másik védett terület miatt is aggódik. Ugyanez a cég a Duna partján is megvásárolt egy területet. Ennek egy része védett legelő, ám a vállalkozó szerint a 70 ezer köbméternyi iszapot a védelem alá nem tartozó területre kívánják szállítani. /4/

Munkaerőrongálás

Az idei mérleg szerint 901 ember meghalt, több mint 6 ezren súlyosan megsérültek az első háromnegyedévében történt csaknem 15 ezer személyi sérüléssel járó közlekedési balesetben. Az elhunytak és a súlyos sérültek fele vétlen volt. A balesetekben összesen csaknem 21 ezer közlekedő sérült meg. A tavalyi év hasonló időszakához képest 2 százalékkal csökkent a közúti közlekedési balesetek száma és 4 százalékkal kevesebb volt a halálos áldozat, illetve 1 százalékkal a súlyos sérült. Csak az ittasan okozott balesetekből volt 4 százalékkal több az első kilenc hónapban. A balesetek 13 százalékának hátterében alkoholos befolyásoltságot mutattak ki. Az alkohol hatása alatt okozott balesetek száma Dél-Alföldön nőtt a legnagyobb mértékben, több mint harmadával. A közúti balesetekben leggyakrabban a keresztező irányban haladó járművek ütköztek. A második leggyakoribb baleset a gyalogosgázolás, melyek 7 százaléka halálos kimenetelű volt. Lakott területen kívül történt baleseteknél a leggyakoribb, amikor az egyetlen jármű szenved balesetet, például megcsúszás, farolás, borulás, pályaelhagyás miatt. A balesetek 62 százalékát személygépkocsik, 10 százalékát teherautók, 9 százalékát kerékpárosok, 7 százalékát gyalogosok okozták. A balesetek 92 százaléka a járművezetők hibájából történt. /5/

Új TBC-s megbetegedések

Tavaly 2000 új TBC-s megbetegedést regisztráltak Magyarországon és az előzetes számítások alapján idén is körülbelül ennyi lesz a Tuberculosis 2006. című tudományos ülésen elhangzottak szerint. A legrosszabb a helyzet Budapesten, illetve Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Dunántúlon az átlagnál kevesebb a TBC-s. - közölte Ócsai Lajos, a tudományos ülést szervező Magyar Zoonózis Társaság alelnöke. A korábban halálosnak tartott tüdőbetegség ma már jól gyógyítható. Igaz, ehhez az kell, hogy idejében felismerjék a kórt és a beteg együttműködjön az orvossal. Ez esetben fél év alatt el lehet érni a teljesen tünetmentességet - tette hozzá. Az ötvenes években a számos TBC-s beteg csaknem egyötöde állattól kapta el a kórt. Ma már azonban ez kizárt, mivel 25 éve sikerült teljesen kiszűrni a szarvasmarha-állományból a kórokozót. Ma már csak ember embertől fertőződhet. Sokat segítene a TBC gyógyításában és megelőzésében, ha az Országos Egészségügyi Pénztár támogatná azt a technikát, amellyel 2-3 hét alatt fel lehet ismerni a betegséget. Az OEP jelenleg ugyanis csak a hagyományos szűrést finanszírozza, ezzel azonban 2-3 hónap is

szükséges, míg diagnosztizálják a kórt. A hazai érintettek mellett, számos olyan országból érkeznek hazánkba hosszabb időre külföldiek, ahol magas a TBC-sek aránya. Ilyen a többi között Románia, néhány volt szovjet tagország és több afrikai ország. Orvosi ellenőrzés híján nem tudható, hogy a letelepedők között nincs-e fertőzött, olyan, aki terjesztheti a betegséget okozó baktériumot. /6/

Örökségpusztítás

Vadászíjjal lőttek le egy szürkemarhát a Hortobágyon, az ezt tanúsító videofelvétel csütörtökön este jutott a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Kht. birtokába - közölte a kht. ügyvezető igazgatója. Gencsi Zoltán tájékoztatása szerint a több mint három éve készült felvétel alapján a hortobágyi kht. felfüggesztette beosztásából a szürkemarhák tenyésztéséért felelős vezetőt. Az igazgató elmondta azt is, hogy szombaton ismeretlen tettes vagy tettesek ellen feljelentést tesz az illetékes balmazújvárosi rendőrkapitányságon. A Hortobágy Kht. mélységesen elítéli a cselekményt, s az állat szenvedését bemutató képsorokat nem hozza nyilvánosságra. /7/

Hivatkozások

1. Prága és Pozsony veri Budapestet. NOL, Blahó Miklós nyomán
2. Pénzes Dávid: Ökológiai konferencia az Akadémián (2.rész). gondola.hu
3. Gazdák is génmódosított növényeket akarnak. NOL, Czauner Péter nyomán
4. Kiiktatták a zöldhatóságot. uno.hu nyomán
5. 21 ezer sérült és 901 halott az utakon. MTI, ma.hu nyomán
6. Évente 2000 új TBC-s megbetegedés. uno.hu, rsoe.hu nyomán
7. Íjjal lőttek le egy szürkemarhát a Hortobágyon. (MTI) nyomán

17. Mennyire hiteles a magyar modell?⁷³⁷

Magyarország 2007-ben az átfogó intézményes rendszerválságban (az állam lepusztulása), a társadalmi alkalmazkodási válság (az újratermelés és modernizáció alapjainak hiánya) állapotában van, általános tájékoztatatlanságtól és tudatlanságrobbanástól szenved. Ezt egyértelműen mutatja, hogy az európai közösségben az utolsó helyekre zuhant vissza, gyakorlatilag megszűnt a növekedés és a modernizáció. A növekedés megszűnésének súlyos demográfiai okai vannak, amelyek a termelő kapacitások leépülésével, a korábban nemzetközi hírű magyar ipari munkakultúra megszűnésével, hatalmas munkanélküliséggel (1,5-1,8 millió munkahely hiányzik) párosulnak.

Általános tájékoztatatlanság és tudatlanságrobbanás

Reformkényszer van, de nincs modernizációs filozófia, nincsenek modernizációs források! Ilyen körülmények között készült a kormánya által megrendelt „Magyarország 2015 Projekt”. A magyar gazdaságpolitikának 2015-ig egyszerre kell megoldania a „felzárkózás folytatásának” (több éve visszaesésben vagyunk), a „gazdasági egyensúly javításának” (az egyensúly helyreállításával küszködünk), az „euró bevezetésének” (folyamatosan odázzuk) és „a gazdasági-társadalmi kohézió erősítésének feladatait” (folyamatos gyengülést tapasztalunk). Siker esetén Magyarország 10-15 év múlva elérheti az EU 2005-2006-os, átlagos fejlettségi szintjét, 15-20 év múlva az EU akkori átlagos fejlettségi szintjének 75 százalékát. Ezt a Magyarország 2015 stratégiai kutatási projekt vezetői mondják, amikor összegezték az akadémiai intézetek munkatársaiból szervezett kutatói hálózat eddigi tevékenységének

⁷³⁷ Csorba József: Mennyire hiteles a magyar modell? (3.) - 252. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola, cgp, 2007. november 27. 13:30

tapasztalatait. Ágh Attila, Vértés András és Tamás Pál jegyzik a tudományos háttérrel adó, a fejlesztéspolitikát és a tervezést meghatározó előterjesztést.

Magyarország helyzete egyfelől...

A Vértés András vezette, versenyképességgel foglalkozó kutatási irány megállapítása szerint Magyarország legnagyobb versenyhátránya az, hogy az állami tevékenységet pazarlás és reform nélküli forráskivonás jellemzi. Nincsenek teljesítménykritériumok, nincs mérés és nincs valódi érdekelttség. (Ez igaz. De ha lenne, olyan helyzetet mutatna, minősítene, aminek kimondására ez az előterjesztés nem vállalkozik!) A nagy elosztó, szolgáltató rendszerek működése irracionális és folyamatosan deficitese. A nyugdíjrendszert 10-20 éves távlatban pénzügyi csőd fenyegeti. (Az MNB számításaira alapozva, Járai szerint, 10 millió lakossal számolva, ma 55.000 milliárd forint a halmozott forráshiánya van a nyugdíjrendszernek.) A halálzási mutatók nagyon rosszak, miközben a kórházi ágyak és az orvosok száma nemzetközi összehasonlításban igen magas, az egészségügyi szolgáltatások igénybe vételének gyakorisága és a gyógyszerfelhasználás (költség) európai összehasonlításban kiugró. Az infrastruktúra fejlesztése lassú, fajlagos költségei irreálisan magasak. A regionális különbségek fokozódnak. Mindent összevéve, ez a GDP 6-10 százalékára rúgó államháztartási hiányhoz, folyamatos államadósság-növekedéshez, súlyos pénzügyi bizonytalanságokkal járó költségvetési egyensúlyhiányhoz vezetett. A szakemberek szerint a deficit gyors és radikális csökkentése, az adósságnövekedés megállítása, a pénzügyi hitelesség visszaszerzése nem halasztható, a versenyképesség további javulásának elemi feltétele.

Négy kormányzati forgatókönyv

A várható, jövőbeni hazai és nemzetközi feltételekkel számolva négy forgatókönyv készült. Az optimista változatban a GDP évi átlagban 4-4,5 százalékkal növekedne, az államháztartás egyensúlya 2008-2009-re helyreállna, az euró bevezetése 2010-2011-ben megtörténne, a versenyképesség gyorsan javulna. A pesszimista forgatókönyv szerint feltételezett kedvezőtlen világ gazdasági körülmények, az eredménytelen hazai gazdaságpolitika esetén súlyos gazdasági pénzügyi és társadalmi problémák keletkeznének. A tanulmányt jegyző tudósok álláspontja szerint a kedvezőbb forgatókönyv megvalósulásának legfontosabb hazai feltétele „az állami tevékenység átfogó modernizációja”. (Erre nézve, persze, semmilyen eligazítás nincsen, hiszen az új, kisebb, hatékonyabb állam, korszerűbb kormányzás megteremtéséhez rengeteg modernizációs forrásra (pénzre!) lenne szükség azon túl, hogy egy merőben új fejlődésideológia mellett kellene szakmai és politikai konszenzust teremteni.) A kormány rendelte tanulmány ezzel szemben a régiókra, nagyvárosokra és kistérségekre épülő alapvető önkormányzati-közigazgatási reformot jelent. (Amihez nincsenek források és politikai konszenzus sem.) Hasonló súlyú megállapítás és várakozás, hogy az aktív és innovatív vállalati működés környezeti feltételeinek erősítése, további lépéseket igényel a versenyszabályozásban és a versenysegítő magatartásban.

Magyar információs társadalom (i-forgatókönyv)

A legnyilvánvalóbb képmutatás vagy tájékoztatatlanság (?) ott van, amikor lesújtó képet fest a hazai közoktatás minőségéről a kutatás. Megállapítják, hogy tartósan 20 százalékban funkcionális analfabéták hagyják el az iskolarendszert, miközben egy tanárra feleannyi diák jut Magyarországon, mint az EU átlaga. A felsőoktatás mennyiségi bővülése minőségromlással és súlyos szerkezeti torzulással járt (sok a bölcsész, jogász, közgazdász; kevés a mérnök, a természettudományos végzettségű és a kettős képzettségű), a nyelvtudás szintje alacsony. Így egyszerre van túlkínálat szakképzetlen és túlképzett (rossz irányba képzett) munkaerőből. A kutatók az egész közoktatás reformját sürgetik, kezdve az óvodától, ahol előiskolai képzést vezetnének be. Teljesítménymérés alapján hangolnák össze a különböző finanszírozású

oktatási intézmények követelményrendszerét - közelítve azokat a nyugati standardokhoz. A felsőoktatást is egyre inkább közoktatási formaként fognák fel, de közben jelentősen növelnék a műszaki, az agrár- és a természettudományi szakokon tanuló hallgatók összlétszámát. (Itt éppen csökkenés van!) A hivatkozott tudósok szerint a versenyszférának a jelenleginél jóval nagyobb szerepet kell vállalnia a K+F finanszírozásából (2015-re legalább 40-50 százalékos arány elérése lenne kívánatos).

A tudásalapú társadalommal foglalkozó kutatást jegyző Tamás Pál szerint mindent összevéve két lehetőségünk van. Meg kell tanulni, hogy a világban hogyan gondolkodtak a sikeresek. Nem tudunk mit kezdeni más történelmével, nem másolhatók a konkrét szervezeti sémák, nekünk szükségszerűen mások lesznek a külföldi partnereink. De a stratégiai elvekből, mások gondolatmenetéből tanulhatunk. Másrészt viszont Tamásék szerint túl sok mindentől függ, milyen lesz a jövő, „nem gondolunk konkrét fordulatra. Legyenek valamivel jobb útjaink, kórházaink, iskoláink, könyvtáraink mint ma. Tőlünk most ez telik. Ha a második menetet követjük, a mainál kicsit emberibb, valamivel kisimultabb arcú provinciában fogunk élni, amely egészében nem került közelebb a nagy nemzetközi központokhoz.” /1-3/

Valójában ez Magyarország

A valóságban Magyarország a legrosszabbak között van a korrupció elterjedtsége alapján, a lakosság véleménye szerint. A Gallup 101 országban kutatta, hogy az átlagpolgár milyen valószínűnek tartja a korrupciót a hivatalokban, a gazdasági életben. Magyarország 84-es indexmutatója alapján Kirgizisztánnal együtt a 78. helyen áll. A kutatási index értékei összefüggést mutatnak az adott állam vezetése iránti bizalommal, a „kemény munka” és a „vállalkozó kedv” megítélése között. A lista elején szereplő tíz, magát kevésbé korrumptnak tartó országban a megkérdezettek 55 százaléka bízik a politikai vezetőkben, az utolsó tíz esetében 32 százalék. Az első tíz helyezettnél 84 százalék szerint a kemény, becsületes munka meghozza a gyümölcsét, az utolsó tíz helyezettnél 58 százalék vélekedik így. Magyarország 78. helye a Gallup rangsorában lényegesen kedvezőtlenebb a Transparency International (TI) korrupcióértékelési indexénél (ahol a 41. volt), amit a válaszadók eltérő társadalmi háttérével magyaráznak (a Gallupnál reprezentatív mintával dolgozott, a TI elsősorban üzletemberek, szakértők és országelemzők véleményére alapozott. /4/

Csökken ami magyar

Akár a becsült értékeket, akár a hivatalos népszámlálási adatokat vesszük alapul, csökkent a határon túli magyarság lélekszáma a rendszerváltás óta. Környezetünkben ma már szinte mindenütt kevesebb magyar él, mint a kilencvenes évek elején. Kivéve Kárpátalját, ahol a legutóbbi években érzékelhetően növekedett a gyermekvállalási kedv. Mindent figyelembe véve, az anyaországon kívül élő Kárpát-medencei magyarság száma összességében ma valamivel meghaladja a 2,5 milliót, de egyre távolabb kerül a 12-15 évvel ezelőtti hárommilliótól. Romániában a legutóbbi népszámlálás idején nem egészen másfél millióan vallották magukat magyar nemzetiségűnek. A tíz évvel korábbihoz viszonyított kétszázézeres apadás jórészt a gazdasági okokból bekövetkezett elvándorlásnak tudható be. Szlovákiában egy évtized alatt 50 ezerrel lett kevesebb a magyar nemzetiségű szlovák állampolgár; az ottani magyar közösséget a népszámlálási adatok szerint napjainkban nagyjából 510 ezer ember alkotja. Nagy rendet vágott a 350 ezres vajdasági magyarság soraiban a délszláv háború és a gazdasági válság - ezek következményei a mai napig hatnak; főként a kivándorlás csaknem 100 ezerrel csökkentette a magyarság lélekszámát. A horvátországi és a szlovéniai magyarság alig néhány ezer főt tesz ki; és nemigen változik a legutóbbi években. Akárcsak az Ausztriában élő, összesen 50 ezer körüli magyar népességé. /5/

Bezárnak az iskolák

Minden 3. somogyi iskolát bezárás fenyeget a kormány oktatási reformja miatt. A tervek szerint nem egy gyerek után járna az állami támogatás, hanem osztályok után. Meghatározták, hogy egy-egy osztályban mennyien lehetnek. Sok megyei iskolában már most is kevés a diák, főleg a falvakban. A somogysárdi iskolába 117 gyermek jár. A tanulók rendszeresen érnek el dobogós helyezést országos versenyeken. Az iskola tárgyi és szakmai feltételei kiválóak. A művészeti életben is otthon vannak. Létük mégis veszélyben van. A 7. évfolyamon ugyanis a kormány által előírt osztálylétszámból két tanuló hiányzik. Elvileg így nem indítható jövőre 7. és 8. osztály és a támogatásuk is csökken. A szülők felháborítónak tartják, hogy akár meg is szűnhet az iskola. Az iskola igazgatója úgy véli: ésszerűtlen az iskoláknak ez a fajta átszervezése. Egy jól működő rendszer léte válhat bizonytalanná. /6/

Kiürülnek a városok

Az OECD tagországai közül Magyarországon volt a legjelentősebb a városi lakosok számának csökkenése 1980-2004 között. Magyarországon a vizsgált 24 év alatt évi átlagban 1,6 százalékkal csökkent a városi lakosság. (Jól jelzi a magyar folyamatokkal ellentétes nemzetközi trendet, hogy negatív rátát Magyarországon kívül csupán Csehország és Szlovákia produkált, a többi tagországban nőtt a városi lakosság.) Az urbanizációra vonatkozó OECD-átlag csaknem 1 százalékos növekedés, de Törökországban például 3,2 százalékos volt ez az index, és még az Egyesült Államokban is átlag feletti volt a dinamika. A vizsgált 78 városi régió közül Budapest és környéke (azaz a főváros és Pest megye) a vásárlóerőparitáson (PPP) számolt egy főre eső bruttó hazai termék (GDP) tekintetében a 61. a sorban. A budapesti régióban az egy főre eső GDP 23.500 dollár, a listavezető San Franciscóban 62.300 dollár ez az érték. A 2002-es adatok alapján Budapest városa jegyzi a magyar GDP 34,5 százalékát, a fővárosi régió pedig 42,2 százalékos értéket mutat. Budapest és környéke kiemelkedő jelentőségű a magyar gazdaság szempontjából, ide érkezett ugyanis a külföldi működőtőke-beruházások (FDI) 65 százaléka. A budapesti egy főre eső GDP több mint 60 százalékkal haladja meg az országos átlagot, ami kiemelkedő eltérést jelent nemzetközi összevetésben. /7/

Mi, humornagyhatalom

Nem elég az ingyen kürtöskalács a jó országimázshoz - jelentette ki a Lengyelország "reklámjával" megbízott amerikai pr-szakember, Jeremy Hildreth a Demos Magyarország Alapítvány konferenciáján. A szakember a magyar országimázis-formálás kritikájaként mesélte el, hogyan próbálták megismertetni őt a közelmúltban a magyar kultúrával Londonban, egy Magyarország-standnál. Magyarországnak ezt a tanácsot adta: egy jó nemzeti brandot kell kialakítani annak érdekében, hogy az országra ne csak az egykori keleti blokk egyik országaként tekintsenek, hanem egyediségét értékeljék. Rossz az imázsa az országimázsnak, állította az országimázis (nation branding) konferenciát megnyitó beszédében Dessewffy Tibor. Hankiss Elemér szerint a pr-munka előtt a nemzeti brand mögötti tartalmat kellene rendbe rakni. Elhalnak a brandok ha nincs mögöttük egy ország, mondta Hankiss, majd arra hívta fel a figyelmet, hogy az országimázis alakítására akkor érdemes külön munkacsoportot létrehozni, ha sikerül a régi ábrándokat, illúziókat (Magyarország kelet-Európa Svájca, komország, kertMagyarország) magunk mögött hagyni, és végre a kiválóság, tisztesség, jogrend, társadalmi szolidaritás országa lesz Magyarország, melyet külföldön egyesek „demokraták nélküli demokráciának” tartanak. Hankiss szerint Magyarországnak történelmileg két pr-csúcsa volt: az egyik az államalapítás előtti kalandozások idején szerzett kétes hírnevünk, s a másik az 1956-os forradalom volt. /8/

„Sztárcsinálás”

A legnépszerűbb brit zenei hetilap, a New Musical Express (NME) szokásos évi összeállításában ismerteti 2006 legmenőbb popzenészeit. A szerkesztők szerint a magyar

miniszterelnök is "mocskosul rock and roll". Rangsort készítettek azokról, akik nem zenélnek ugyan, mégis megérdemlik a rock and roll jelzőt. Ezt a top 10-et Gyurcsány Ferenc vezeti, aki az élénk nemzetközi visszhangot is kiváltó "elkúrtuk" beszéd kapcsán érdemelte ki ezt a megtisztelő helyet. A Napi Ász által idézett lap szerint: "A magyar miniszterelnök mocskos száju vallomása arról, hogy hazudott a választások megnyerése érdekében, országszerte zavargásokat váltott ki, ami bizony mocskosul rock and roll dolog" majd úgy folytatja, hogy "egyszersmind igazolja a politikusokkal szemben érzett összes gyanakvásunkat". Nyakó István az MSZP szóvivője értékelte a brit lap műfajteremtő törekvéseit, hiszen "polbeatról" már hallottunk és Hála Gyurcsánynak megszületett a "Polrock" is. /9/

Hivatkozások

1. Lesújtó helyzetkép, irányok és lehetőségek a tudósok szemével. 2006.12.06. euractiv.hu, ma.hu nyomán
2. Magyarország 2015. 2006. december 06. uno.hu nyomán
3. A magyaroknak pont annyira fontos a béke, mint a piacgazdaság. 2006.12.07. ma.hu nyomán
4. Nagyon korrupt Magyarország. 2006-12-05. Joób Kristóf, vg.hu nyomán
5. Csökken a magyarság lélekszáma. NOL, 2006. december 6. (K. T.) nyomán
6. A somogyi iskolák harmadát bezárás fenyegeti. hirtv.hu nyomán
7. Kiürülnek a magyar városok... 06.12.4. Kolozsi Pál, napi.hu nyomán
8. Horn Gabriella: Magyarország humornagyhatalom. piacesprofit.hu nyomán
9. Gyurcsány "mocskosul rock and roll"?! 2006. 12. 07. STOP nyomán
10. A lakosság 81 százalékának nincs pénzügyi befektetése. MTI, ma.hu nyomán
11. A lakosság fele nem zárná ki a magántőkét az egészségügyből. (MTI) nyomán

18. Szívesen segít a magyar?⁷³⁸

Mélyülő társadalmi válság, csüggedés és széthúzás jellemezte a 2006-os évet Erdő Péter bíboros szerint. Az esztergom-budapesti érsek a Magyar Nemzetnek adott karácsonyi interjújában azt mondta: a válság már az 1956-os forradalom leverésekor megkezdődött, amikor elterjedt az a nézet, hogy mindegy, mit tesz az ember, a sorsunkon úgysem tudunk változtatni. Szomorúnak nevezte, hogy a társadalom nem tudta együtt megünnepelni a forradalom ötvenedik évfordulóját sem. A miniszterelnök balatonőszödi beszéde komoly erkölcsi felháborodást váltott ki - a bíboros szerint az őszinteség, az igazmondás az elsődleges követelmények közé tartozik. Az őszi eseményekkel kapcsolatban azt mondta: az embereknek ragaszkodniuk kell az alapvető szabadságjogaikhoz - mint például a szólásszabadság és a gyülekezési szabadság. De az is fontos, hogy ha ezek sérülnek, az elkeseredés ne szüljön erőszakot. Szerinte az országnak és az embereknek igazságosságon alapuló békére és több reményre van szüksége. /1/

Konzumőrület

Valuch Tibor, művelődéstörténet-kutatóval készített interjút a 168óra az ünnepről, mely valaha vallási ünnep volt, ma konzumkampány. Ebből kiderül, hogy a karácsonynak még a Rákosi-korszakban is maradt valami spirituális jellege. Családi ünneppé alakult, s azzal, hogy próbálták szakrális jellegéből kiforgatni, még inkább azzá tették. Az 1949-es népszámlálási adatok szerint az ország lakosainak 67,8 százaléka katolikus, 21,2 a reformátusok, 5,1 százalék az evangélikusok aránya. 1978-ban az ország népességének 36,6 százaléka vallja magát vallásosnak. Ám az ideológiai harc leple alatt fordulat történik: a karácsony

⁷³⁸ Csorba József: Szívesen segít a magyar? - 255. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp, 2007. december 26. 08:46

elvilágiasodik, a fogyasztói társadalom mindent elsöprő konzumünnepe lesz. Amikor próbálták háttérbe szorítani, akkor is fontos maradt. Fenyőfát mindig állítottak, ajándékot az ötvenes években is vettek, amikor szinte reménytelen feladat volt. A karácsony átalakulása az évszázad legnagyobb léptékű magyarországi életstílusváltásához kötődik. Ezt az 1960-as évek közepére teszik a kutatók.

- Létezik elkésve kiélt, elfojtott fogyasztási vágy?

- Igen. Ezt örököljük az ötvenes, hatvanas évekből. Az ötvenes években nincs mire költeni a pénzt. Részben nincs is sok, alacsonyok a jövedelmek, részben az áruhiány miatt. Az első, meredek felívelést, amely a fogyasztói kultúrában a hatvanas évek második felétől figyelhető meg, ennek tulajdonítom. Csak tartós fogyasztási cikkekre évi tíz-tizenötmilliárdot fordítottak a magyarok a hetvenes évek elején, s ebben nincs benne az autóvásárlásra fordított összeg... a magyar társadalom jövedelmi rétegződése harminc éve és most is differenciáltabb, mint a statisztika mutatja. A „fajsúlyos” ajándékot (mint az autó) legfeljebb az aktív keresők két-három százaléka engedhette meg magának. Ma az öt-hét százaléka. Manapság a duplán megvásárolt félmillió plasztmatévé mellett olyasmiről is olvasni, hogy tizenkét éves gyerekének igazi, „élő” lovat vesz valaki, mert az lovagolni tanul. /2/

Másság

Az EU-polgárok 44 százaléka engedélyezné az egyneműek házasságát, de ezen belül a hollandok 82, a magyarok 18 százaléka vélekedik így. Az egyneműek házasságát jogszabály teszi lehetővé a világ több országában, így Belgiumban, Hollandiában, Spanyolországban, Kanadában és a Dél-Afrikai Köztársaságban, és további mintegy 18 állam kínál valamilyen formában törvényes elismerést az azonos neműek együttélésének. Az Eurobarometer legfrissebb felmérése szerint Svédország (71), Dánia (69) és Belgium (62), Luxemburg (58), Spanyolország (56), Németország és Csehország lakosságának (52) százaléka támogató. A többi tagállamban az egyneműek házasságát támogatók aránya nem éri el az 50 százalékot. A leghevesebb ellenzők a napokon belül EU-tag Romániában élnek, itt a megkérdezetteknek csupán 11 százaléka válaszolt igennel a feltett kérdésre, a lettekénél 12, a ciprusiaknál 14, a görögöknél és a bolgároknál 15, a magyaroknál 18 százalék. Valamivel kevesebben támogatják az egynemű házaspárok által történő örökbefogadást. Az európai átlag 32 százalék, s az 50 százalékot csupán a holland és a svéd igen haladja meg. A magyar adat 13 százalék. /3/

Az árnyék-Magyarország

Az abortusz ellen rendeztek zarándoklatot Budapesten az Anya-ország Alapítvány szervezésében. A XXI. életvédő zarándoklat a Gellért-hegyi sziklatemplomban szentmisével kezdődött, amit Bíró László püspök celebrált. Ezt követően az ökumenikus istentisztelet a méhen belüli erőszak áldozataiért című rendezvény mintegy ezer résztvevője rózsákkal díszített, fehér keresztekkel a Szent Gellért térről a Szabadság hídon keresztül az Országház érintésével a Margit hídra indult. A hídról több száz rózsát dobtak a Dunába az abortusz miatt meg nem születettek emlékére. Az esemény alkalmából kiadott sajtóközlemény kiemeli, hogy az 1956. június 4-én hozott terhesség-megszakítási rendelet óta hatmilliónál több magzati életkorú gyermek halt meg művi abortuszos beavatkozás következtében. /4/

Szegregálódás

A külföldön tanuló magyar diákok csaknem fele olyan családból kerül ki, ahol mindkét szülőnek van diplomája. Ez nem jelent az átlagnál jobb életszínvonalat is, a szülők tisztában vannak a tanulmányok társadalmi értékeivel és ezért képesek áldozatot is vállalni. A magyar hallgatóknak alig két százaléka jut el külföldre a felsőfokú tanulmányai alatt, ez a szám a nyugat-európai országokban általában tíz százalék fölött van. A hazai csekély arány oka az

lehet, hogy a magyar diákoknak komoly anyagi megterhelést jelent a külföldi út, még akkor is, ha ösztöndíj útján kapnak hozzá támogatást. Az Európai Bizottság Erasmus programja keretében például havi 200 eurót lehet elnyerni, a megélhetés viszont ennek több, mint a duplájába kerül. /5/ A diplomás szülők érzékelik leginkább külföldi tanulmányok hasznát, ezért áldozatokat is vállalnak. Miközben a nyugat-európai hallgatók alig érdeklődnek a külföldi ösztöndíjak iránt, kelet-közép-európai diákok körében igen nagy a presztízse ezeknek a programoknak. A nyugat-európai diákoknak felkínált helyek egy része betöltetlen maradt, Magyarországon viszont másfél-kétszeres a túljelentkezés a külföldi ösztöndíjakra.

Tót Évának, a Felsőoktatási Kutatóintézet munkatársának az Educatio című folyóiratban megjelent tanulmánya szerint a német hallgatóknak 19, a francia vagy az ír diákoknak pedig tíz százaléka tölt el hosszabb-rövidebb időt külföldi felsőoktatási intézményben. A magyar hallgatóknak alig két százaléka jut el külföldre felsőfokú tanulmányai alatt (az uniós mobilitási átlag 10-15 százalék). Ma már sokan külföldön szerzik meg - saját költségükön - a diplomát is, de pontos számukat megfelelő nyilvántartás hiányában nem lehet tudni, már csak azért sem, mert nem mindegyikük honosítja itthon az oklevelét. Egy 2003-as felmérés szerint az Erasmus-ösztöndíjasok költségeinek csak alig 44 százalékára volt elég az ösztöndíj, és az ezen felül szerezhető szociális, illetve intézményi, céges támogatások is csupán a kiadások 13, illetve 12 százalékára voltak elegendők. Igen nagy szerep jut tehát a saját forrásoknak: a családtól kapott, vagy a munkával szerzett pénz a kiadások csaknem 30 százalékát fedezi az ösztöndíjasoknál. Sok magyar diák így eleve nem is jelentkezik az ösztöndíjra, mert túl nagy terhet jelentene számára a részvétel. /5/

Szívesen segítő nemzet a magyar?

A magyar polgárok és cégek évi 30-40 milliárd forintot áldoznak jótékonykodásra, készpénz formájában. A KSH becslése szerint 24 milliárd forint feletti értéket képvisel az önkéntes munka: négyszázezer önkéntes 34 millió munkaórája ennyit ért például 2003-ban. Mindehhez hozzá lehet adni a személyi jövedelemadó egy százalékának felajánlásából származó, és a jövedelmek növekedése miatt automatikusan emelkedő összeget (ez 2003-ban 10, az idén pedig 12,7 milliárd forintot tett ki), amelyet le kell vonni az állam által nyújtott támogatás összegéből, hiszen ez így jelenik meg a KSH-statisztikában. A képet azonban rontja, hogy évek óta ugyanannyi a felajánlást tevők száma is: alig haladja meg az egymilliót, ráadásul - egy felmérés tanúsága szerint - az adószázalékot is éppen azok juttatják el a nonprofit szektornak, akik egyébként is szoktak jótékonykodni. Az egy főre jutó pénzzadomány összege így évi ötezer forintot ér. A NOL szemléjében Várkonyi Iván járta körül a kérdést.

Az Önkéntes Központ Alapítvány és a Nonprofit Kutatócsoport Egyesület - szintén 2004-es adatokat tartalmazó - kutatásából az derül ki: a magyarok többsége segítőkész, hiszen a 14 évesnél idősebb népesség 80 százaléka tett legalább egyvalamit abban az évben szolidaritásból. A "jó cselekedet" lehet, hogy csupán egy hajléktalantól megvásárolt újság vagy az, ha a vállalati önkéntes véradónapon vett részt valaki, esetleg egyszer felhívta az adományvonalat - ám ezt mégiscsak jótékonyiságnak kell tekinteni. Azok is szép számban vannak, akik valóban hajlamosak a jótékonyiságra (több módon is segítenek másokon): a válaszadók 61 százaléka tartozott ebbe a körbe 2004-ben. Pénzt persze leginkább a gazdagok adnak, és inkább a városiak, főként a budapestiek - ám meglepő módon, a nyugati példától eltérően, a nők azok, akik szívesebben választják a segítségnyújtás anyagi módját, mint a férfiak, talán azért, mert nálunk nem a napközbeni munkát helyettesíti az önkéntes tevékenység. A tipikus nonprofit modell - amikor apa a pénzt adja, és számol az adókedvezménnyel, anya a gyerekekkel pedig az együletbe jár segíteni - Magyarországon egyszerűen nem működik, ennek oka nem feltétlenül a pénztelenségben vagy a semmire sem jó adókedvezményben keresendő. A magyar gazdagoknál sem jellemző a segítség eme formája, nincs kialakult kultúrája a segítségnyújtásnak, és szinte minden, ami történik, az a véletlenek szerencsés összjátékának tudható be inkább. /6/

A megbocsátás nem magyar erősség

Hazánkban majdhogynem úttörőként kutatja a boldogságot Szondy Máté pszichológus, aki karácsony lévén, a lelki béke sok egyéb titkáról is lerántja a leplet. A legtöbb ember túl nagy jelentőséget tulajdonít az anyagi javak boldogságra kifejtett hatásának, amin a fogyasztói társadalom nyomása alatt nem is csodálkozhatunk. A rossz anyagi helyzet valóban csökkentheti boldogságunkat. Ám a szüntelen gazdagodás egy bizonyos szint után már nem tudja fokozni ezt az érzést, hanem épp ellenkezőleg, lejtmenetbe fordítja - hívja fel a figyelmet Szondy, az ELTE és a Kodolányi János Főiskola fiatal oktatója. Az öttalálatos lottónyertesek közül sokan például két-három hónapos eufória után még boldogtalanabbnak érezték magukat. De nemcsak egyéni, hanem kultúrabeli különbségek is befolyásolják boldogságunkat. A távol-keleti országokban az emberek közti szorosabb kapcsolatrendszeri háló jobban véd a stresszhelyzetektől, mint a nyugati kultúra individualista környezete. Keleten boldogság lehet például egy olyan nyugodt lelkiállapot is, amelybe akár negatív érzelmek is beleférnek. Ezt a nyugati hedonista szemlélet nem tűri - mondja Szondy. Vannak aztán biológiai tényezők is, mint a fény. Jól ismert jelenség a téli depresszió, melyet a fokozott alváshormon, a melatonin termelése idéz elő. E jelenség egyik ellenszere a boldogító évés: olyan ételek fogyasztása, amelyek jótékonyan hatnak boldogsághormonjainkra. A téli ünnepek pedig erre igazán sok alkalmat adnak.

Boldogságkutatás

Jelenleg az ELTE kutatói Oláh Attila csoportjában a boldogságérzéshez társuló személyiségvonásokat vizsgálják, míg a Semmelweis Egyetem magatartás-kutatói Kopp Mária vezetésével a jelenség társadalmi összefüggéseit nézik. Az előbbiek olyan tulajdonságokat kutatnak, mint az optimizmus, a megküzdési készségek, illetve a megbocsátásra való hajlam. Ez utóbbi Szondy Máté szerint nem jellemző hazánkban, pedig Nyugaton azok, akik hajlamosak megbocsátani embertársaiknak, általában jobb mentális és fizikai állapotban vannak. A magyarok karaktere amúgy is borongós, amit többnyire az ország művészete is tükröz. Ez a kutató szerint történelmünkől fakad, hiszen legtöbbször nem mi irányítottuk sorsunkat, életünket. Ez a tanult tehetetlenség érthetően növelte a depresszív, pesszimista gondolkodásmódot. /7/

Hivatkozások

1. „Mélyülő válság, csüggedés és széthúzás”. 2006-12-23-28. hirtv.hu nyomán
2. Valuch Tibor a konzumőrületről. 2006.12.22., Buják Attila, 168ora.hu nyomán
3. A magyarok 18 százaléka engedélyezné az egyeneműek házasságát. 2006.12.28. euractiv.hu, ma.hu nyomán
4. Életvédők: hatmillió magzatot öltek meg Magyarországon. 2006.12.28., InfoRádió / MTI nyomán
5. A magyar hallgatók két százaléka jut el külföldre. 2006-12-29. Független Hírügynökség, hirtv.hu , valamint Az elit gyermekei tanulnak külföldön. NOL,2006.12. 29. (V. A. D.) nyomán
6. Szívesen segítő nemzet a magyar. A nonprofit szektor jövedelmeinek kisebb része származik jótékonykodásból. NOL, Várkonyi Iván, 2006.12.29. nyomán
7. A megbocsátás nem magyar erősség. Szondy Máté boldogságkutató kungfuval éri el a flow-élményt. NOL, Palugyai István, 2006.12.23. nyomán

19. Magyar történetek⁷³⁹

A csillogástól mentes, lecsupaszított életrajz szerint százhuszonöt éve, 1882. december 16-án született Kecskeméten Kodály Zoltán Kossuth-díjas zeneszerző, népzene kutató, zenetudós, akadémikus. Szinte teljesen a maga erejéből tanult meg hegedülni, gordonkázni és zongorázni, partitúrákból ismerkedett meg a zeneirodalommal. Nem volt forradalmi újító, inkább megőrző-összegző művész. Kórusművei a vokális zenének csak Palestrinához hasonlítható csúcspontját jelentik, zeneszerzői munkásságának legkiemelkedőbb darabja a Psalmus és a Te Deum. Kialakította a magyar prozódia elméletét és gyakorlatát, korszakalkotó munkát végzett a magyar népzene gyűjtésében. Jelentős volt munkássága a néprajz, zenetörténet, zeneesztétika, zenekritika, irodalomtörténet, a nyelvészet és nyelvművelés területén. Meggyőződése volt, hogy csak az emberi hang, a közös ének lehet a széles körű zenekultúra alapja. Felismerte az ifjúság zenei nevelésének fontosságát, és egész életén át ezért harcolt, ideértve az iskolai énekkortatást, a zenei írás-olvasás (szolfézs) alapvető funkcióját a tantervben, valamint a kóruskultúra hazai elemekre építő ápolását. A Kodály-módszer világszerte ismert és követett példa a zenepedagógiában. /1/

Az idei megemlékezésen beszélő, Kósa Ferenc filmrendező azt mondta, hogy Kodály hidat teremtett magyarság múltja, jelene és jövője között, a béke, a tisztelet és a szeretet hídját. Kodály a helytállás példáját mutatta egész életében. Életművének, emberi hitvallásának fénye semmit nem halványult, ellenkezőleg, folyamatosan nő a múlt időben. Kodály összefonta az énekelt és beszélt anyanyelvet, azt vallotta, hogy a zene ügye nem elsősorban csak a zenéé, sokkal inkább a kultúrateremtésé. /2/

Történelmi bűnök?

Miközben az elmúlt idők baloldali diktatúrájának, minősített baloldali politikai bűnösei itt élnek közöttünk (nagyobb jólétben, mint az általuk üldözöttek), ma is homály fedi az olyan történeteket, hogy pl. miért kellett Páger Antalnak 1945 után Argentínába emigrálnia, és hogyan térhetett haza 1956-ban? A Történelmi Hivatal idevonatkozó dokumentumait nemrégiben hozzáférhetőnek minősítették, így a Páger-ügy napirendre került. Páger vallomása: „Röviden én úgy tudom summázni ezeket a körülöttem kavargó dolgokat: Én bűnt soha nem követtem el életemben. A 40-es évek alatt sem. Én embertársaimnak soha nem akartam ártani. Bűnt nem követtem el, tévedni annyit tévedhettem, amennyit minden ember tévedhetett. Emberek vagyunk. Nagy tévedések nem voltak.” Az interjú, 1986-ban, nem sokkal a halála előtt készült.

Egy történész szerint „Páger a keresztény nemzeti kurzus melletti propagandista volt. A keresztény nemzeti fajvédő kurzus mellett és nem a nyilas kurzus mellett. A nyilas kurzus csak egy része ennek. Tehát Ő többet vállalt be: bevállalta a Sztójai kormányt és az Imrédy kormányt is.” /3/ Mit olvashatnánk azok fejére, akik a Rákosi-, majd a Kádár-rezsimek hasonló szereplői voltak, és ma is viselik kitüntetéseiket, sőt, újabb kitüntetéseknek kapnak?!

Az Olajág temető magyarjai

Amerikába emigrált barátától hallottunk róla, de nyilvánosságot még nem kapott az a történet, amelyiknek a Népszabadság ad nyilvánosságot, egy szomorú aktualitás kapcsán. A megemlékező tudósítás szerint VanMeter, Pittsburgtól délkeletre lévő településen, 1907. december 19-én, a faluszélen lévő Darr bányában bekövetkezett sújtólégrobbanásban 239 ember veszítette életét. Ez volt az amerikai bányaipar történetének második legsúlyosabb szerencsétlensége, egyben a magyar szénbányászat legtöbb áldozatot követelő tragédiája. A halottak között ugyanis 116, az akkori Magyarországról kivándorolt bányász volt. A 116 magyar áldozat annak a körülménynek köszönhető, hogy aznap, december 19-e az ortodox naptárban

⁷³⁹ Csorba József: Magyar történetek - 256. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp, 2007. december 28. 09:10

Szent Miklós (Mikulás) ünnepén a Közép-Európából származó görögkatolikusok nem dolgoztak. A magyarok viszont az alkalmat kihasználva családtagjaikat is magukkal vitték, mert a fizetség a teli csillék számától függött. Így a 239 áldozat között egy tizenhárom éves fiú is volt, akit apja vagy idősebb testvére vihette magával. /4/ A Van Meter határában lévő Olive Branch (Olajág) temetőben gyönyörűen gondozott, közös sírban nyugszik a szerencsétlenség 71 áldozata, közülük 49-en névtelenül. A sírkövet még 1909-ben állította az amerikai magyarság legrégebbi, a mai napig meglévő szervezete, az Amerikai Magyar Szövetség.

Hivatkozások

1. 125 éve született Kodály Zoltán. 2007.12.16. 07:20, MTI, STOP nyomán
2. "Kodály összefonta az énekelt és beszélt anyanyelvet." 2007.12.16. 12:52, InfoRádió / MTI nyomán
3. Mit rejtett a Páger-akta? 2007.12.14. mult-kor.hu nyomán
4. Az Olajág temető magyarjai. NOL, Horváth Gábor, 2007.12.15. nyomán

20. Szellemi mérlegek 2007-ből⁷⁴⁰

A magyar modell halála

A szociológus 2007 legfontosabb gazdaság- és társadalompolitikai fejleményének tekinti, hogy kiderült: a rendszerváltozást több mint másfél évtizeddel túlélő kádárista ihletettséű magyar modell megreformálhatatlan. „Ezt nemcsak az ország gazdasági helyzete, költségvetésének állapota, a rendszerváltáskor a piaci reformok terén meglévő jelentős előnyének elapadása jelezte, hanem mindenekelőtt az, hogy végérvényesen megváltoztak annak a nemzeti konszenzusnak a feltételei, amelyek a gulyáskommunizmusként elhíresült magyar harmadik utat lehetségessé tették.” – írja Ladányi János. /1/ A szociológus Ladányi azután a nemzetközi környezetben keresi az analógiákat, a másságokat, a lehetőségeket és a beteljesülhetetlen várakozásokat.

A legfőbb gond azonban az, hogy a magyar modell a magyar kommunista-szocialista diktatúrában lehetett valamiféle kapitalista átmenet, de a kapitalizmusban (ráadásul napjaink információs kapitalizmusában) már nem lehetett a jóléti vívmányokat átmentő, valamiféle baloldali előzmény, hanem csak egy társadalmi csődmodell, mely kizárólag a bűnös baloldali politikai rendszer exponált politikai figuráinak hatalomátmentését szolgálja.

Ladányi szerint a „magyar modell” a késő kádárizmus időszakában, ortodox kommunisták, reformkommunisták és harmadikutas, népnemzeti populisták kompromisszumaként jött létre. Az államszocializmus rendszerének bukásához közeledve az ortodox kommunisták egy része - megértve a "ha már megakadályozni nem tudjuk, legalább álljunk az élére" típusú politikai bölcsesség lényegét - a reformok nagy hívévé, nemritkán hithű neoliberalissá vált. Mások, "ahogy kezdett széttöredezni rajtuk a "marxista máz", egyszer csak felfedezték "népnemzeti gyökereiket", ministránsfiúi múltjukat kezdték felemlegetni, és tisztázhatatlan előjelű, zavaros harmadikutas populizmusok szolgálatába szegődtek. Reformerek és népnemzetiek együttműködése igen gyümölcsöző volt a késő kádárizmus időszakában. Mindezt Ladányi írja, és számunkra nem világos, hogy miként lehet ezt a leírást a mai bal-jobb szembenállás, aktivitás, szerepjátszás, felelősség megállapítására felhasználni.

A zavargók társadalmi betagolása és „leleplezése”

⁷⁴⁰ Csorba József: Szellemi mérlegek 2007-ből - 258. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp, 2008. január 8. 14:08

Egy mára pártlappá züllött napilapban a mai Magyarország úgy jelenik meg, mintha lenne egy európai, polgári, türelmes, kormányzó baloldali hatalom és ő derűs híveik (többségi) társadalma, valamint egy szélsőjobbboldali, fasisztoid középosztályi és újnnyilas csőcselékkel jellemezhető, kisebbségi társadalom. Ez a lep idéz egy „zavargóknak szóló szélsőjobbboldali kézikönyvből”, melyet egy „radikális körökben igen olvasott, szélsőjobbboldali portálon” fedezett fel. /3/ Egyébként az ilyen típusú, internetes szubkultúrák népszerűsítője kölcsönösen a szélsőség, a szélsőbal, a szélsőjobb, az liberális ultrák egymást megtalálva, méltatják és munícióval is ellátják egymást, s így érnek el olyan médiaérdeklődést, hogy a politikai befolyásszervezés számára érdekesek lehessenek. Az idézett szélsőkézikönyv arra ad tanácsot, mit és hogyan érdemes tenni a rendőri fellépéssel szemben, olyasféleképpen, ahogy „miként csináljunk atombombát” típusú kézikönyvet is találhatsz a világhálón. De persze, itt nem a különösség, hanem reprezentativitás a lényeg, amennyiben az állandó jelenlévő jobbboldali szélsőséget kell dokumentálni.

Ennek a tudósításnak azonban van egy pozitív jegyzőkönyve is, amikor a példátlan rendőri akció (mely egy antiterrorista fellépés demonstrációja volt Európa számára a Gyurcsány-kormány szervezésében) mérlegét a következőkben határozzák meg: eszerint tavaly ősszel 396 rendőr sérült meg, 44 fő súlyos sérülést szenvedett, 35 rendőrt kellett kórházban kezelni, 4.183 napot töltöttek betegállományban a traumák miatt, 27.730 fő látott el szolgálatot (egy rendőr többször is), 1,5 millió a szolgálatban töltött órák száma, 14 napot töltöttek átlagban családjuktól távol a vidékről Budapestre vezényelt rendőrök. (Kimaradt innen az az újabb észrevétel, mely szerint azért kerül sokba a rendőrség most, ugyanakkor a magyar rendőrség azért nem tudja normálisan ellátni feladatát, mert a zavargások elvonják őket egyéb feladataik ellátásától!)

Külföldről pénzelték a „budapesti zavargásokat”?

A magyarországi baloldali média szerint Kanadából és az Egyesült Államokból érkezett jelentős pénztámogatás a tavaly őszi szélsőséges demonstrációk szervezéséhez. Erről a Népszava megbízható források alapján tudott tájékoztatni. Sőt, már azt is tudták, hogy az idei márciusi megmozdulásokhoz ismét kaphattak pénzt az említett forrásokból. /4/ Meg nem nevezett, de sejtetetten titkosszolgálati és rendőrségi forrásokra hivatkozás után, aztán könnyű volt internetes fórumokon, zárt elektronikus hírhálókön folyamatos a szélsőjobbboldali szervezkedésre utaló tartalmakat találni.

Itt a hitelességgel és a megbízhatósággal a gond, hogy normális országokban a titkosszolgálatok évenként közreadnak információs jelentéseket, melyekben jelzik, hogy ha vannak szélsőséges csoportok, személyek, s ezekre nézve némi adattal is szolgálnak. A rendőrség ugyancsak szolgál statisztikákkal, amikor a bűnügyi jelentés közreadja, jelzi a szélsőségesek (randaliozók) és események számát. Így nem fordulhat elő, hogy pl. a választási kampányidőben valamelyik politikai oldal, bedobott információkkal manipulálja a kampányt, megfélemlíti a választókat, mint azt nálunk rendre csinálja a baloldal.

Hogy itt egyértelműen egy kampányról van szó, azt blogbejegyzésében Gyurcsány miniszterelnök megnyilatkozása is igazolja, amikor „márciusra tervezett és bizonytalan kimenetű demonstrációkkal” foglakozik: „látom, hogy egy-két kerítésen, házfalon megjelent az 1956-os forradalmat követő időszak ellenállási mozgalmának jelszava, a »MŰK – márciusban újra kezdjük« felirat. Történelmileg és politikailag is hamisnak gondolom 1956 és a jelenlegi évek összevetését. Hamis, önigazoló politikai romanticizmusnak, amelynek az a célja, hogy nemes eszmények hitébe burkolja be a demokratikus gyűlekezési jog határain túli, nem demokratikus megnyilvánulásokat. Egyik oldalról világos, hogy itt radikalizálódó, marginális politikai szerepet játszó csoportok jelennek meg. A hivatalos megnyilatkozásokból csak sejthető, hogy van olyan jelentős politikai erő, amely kifejezetten bátorítja, támogatja, hogy tavasszal újra a bizonytalanság, a zavarkeltés legyen az úr.” /5/

A hazugság baloldali ellenforradalma

Egy hiteles értelmiségi figyelmeztet, hogy a társadalmat egyre feszültebb légkör, bénító kiábrándultság, sebzett indulatoskodás jellemzi... „A régi nómenklatúra támadásba ment át. Szigorúan titkos ügynökből nemzeti hőst lehetett faragni, a régebbi középosztály megzsarolt tagjait pedig bűnbakokká lehetett kikiáltani. S ez a színjáték játszódik immár másfél évtizede egyes ügyek elaltatásával vagy egy-egy kiragadott személy pellengérré állításával, de sohasem az igazság feltárásának szándékával. Napjainkban a teljes elvtelenség korszaka dívik, amelyhez új erkölcsi mércét – "az igazság nem minden részletének a kimondása" vagy "a valóság nem teljes feltárása" teóriáját – is ki kellett találni. A rendszerváltás válsága, a hazudozások miatti legitimációs krízis jelei már korábban látszottak, s mára a mindennapok részeivé váltak. E válságért az értelmiség (ki kisebb, ki nagyobb mértékben) rendkívüli módon felelős." /6/ Fasang Árpád minősíti a látszatdemokráciát, hogy a mögöttünk hagyott öt választási ciklus legkiábrándítóbb jelensége a szélsőjobboldali veszéllyel való állandó riogatás volt, és az ultimátumszerű szüntelen felszólítás az elhatárolódásra.

Hivatkozások

1. A harmadik út csödjé. NOL, Ladányi János, 2007.01.13. nyomán
2. Szélsőjobboldali kézikönyv a zavargóknak. nszava.hu nyomán
3. Szomorú statisztika rendőri oldalról. nszava.hu nyomán
4. Tengerentúlról is pénzelték az őszi fővárosi zavargásokat? Szalay Tamás Lajos. nszava.hu nyomán
5. Gyurcsány békét szeretne márciusban. nszava.hu nyomán
6. Ideje van a szólásnak. Fasang Árpád korábbi UNESCO-nagykövet. mho.hu nyomán

21. Magyar Maugli⁷⁴¹

Mai magyar történet. Egy napon gyerekek megkéseltek egy és agyonverték másik gyereket: első esetben egy 10-12 éves gyerek megkéselt egy iskolást, utábbi esetben agyonverték egy 18 éves fiatalot, valószínűleg osztálytársai.... Ez ma Magyarország. Internetes oldal videofelvételén, a Blaha Lujza téren egy gyerek megkéselt egy iskolást. A késelő gyerek ellen a rendőrség a törvények miatt semmit nem tehet, és a gyermekvédelmi szervezet sem korlátozhatja személyes szabadságában. A Független Hírügynökség információi szerint a fiút Krisztiánnak hívják, és a felvételen többször is azzal büszkélkedik, hogy bandafőnök, lopásból és rablásokból él, zsákmányát pedig a Keleti pályaudvaron értékesíti. Szüleiről úgy nyilatkozik, hogy korábban ők is Magyarországon éltek, de ők visszatértek Romániába, őt azonban itt hagyták. A rendőrségi tájékoztatás szerint a 10 éves rabló egy 15 éves fiútól az mp3 lejátszóját akarta megszerezni. A fiatalabb gyerek kést rántott és combon szúrta az idősebbet. /1-2/

Mi a valóság?

A valóság az, hogy a késelő fiú, magyar cigány Erdélyből. Ennek különös jelentősége van. Elsőre az, hogy a határon kívülre került magyar cigányok („cigányok”, és nem „romák”) máig őrzik és vallják magyarságukat, ami egészen megdöbbentő a nemzeti öntudatát veszített anyaországi magyarság körében. (Most fenyegetik őket Szlovákiában és Romániában is olyan adminisztratív intézkedések, melyek magyarságuk elhagyására készítetné őket!) Az események kirobbanása után a médiában az elkövetőről csak mint román vagy romániai gyerekről beszélnek. Cigány voltáról nem lehet beszélni a magyar nyilvánosságban (miközben mindennapi esemény a minősíthetetlen sorban élő magyar cigányság lassan kezelhetetlen viselkedése az anyaországi társadalomban), mert az már rasszizmus. Hogy magyar voltáról

⁷⁴¹ Csorba József: Magyar Maugli - 260. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp,2008. január 19. 08:09

miért nem lehet beszélni az csak a későbbiekben derül ki. Amikor ugyanis a totális állami elhülyülésre fény derül, hogy ti. az aszociális viselkedésű gyereket nem lehet kivonni a forgalomból, nincs rá szabály és intézmény, de főleg nincs állami és állampolgári felelősség, akkor rögtön szóba kerül, a kiutasítás lehetősége.

Szerencsére nem lehet egy gyereket kiutasítani, ezért automatikusan nem oldódik meg a probléma. Még ekkor sem merül fel, hogy a gyerek magyar cigány vagy cigány magyar, kinek mi tetszik, ezt nem szabad kimondani, mert akkor felmerül annak abszurditása is, hogy egy magyar cigánygyereket akar kiutasítani a magyar állam. Ilyen nem eshet meg sehol a világban. Ma sehol nem fordulhat elő a világban, hogy egy nemzetállamból a meghatározó kulturális és politikai népközösség egy tagját – még ha más állam polgára is – kiutasítsák. Igaz, arra sem tudunk példát, hogy állam uralkodó népessége megtagadja az állampolgárságot a határain túlra került népközössége tagjaitól. Márpedig Magyarország magyar népe ezt megtette.

Overkill

Az 1990-es évek elején mondta egy vezető értelmiségi interjújában, amikor valamiféle jóslásra kérték, hogy 2012-ben magyar fiatalok géppisztollyal lövik majd egymást a Vörösmarty-téren. A bulvármédia normáin és az audiovizuális vérkonzerveken nevelkedett, egyre jobban elvaduló fiatalokról szól a másik történet. „Brutális tinédzserek: kiderült miért verték agyon a középiskolás fiút! Rettegésben tartják az iskolásokat (a kép illusztráció) A csütörtöki gyilkosság után már csak egy lépés, hogy gépfegyveres diákok tömegmészárlást rendezzenek egy magyarországi iskolában. Roland még csak 18 éves volt. Talán orvos lett volna, vagy mérnök, vagy egyszerűen a legjobb karosszéria-lakatos. De csütörtök délután, amikor három feldühödött suhanc megtámadta és agyonverte, minden álom szertefoszlott... Diáktársa verte halálra a 18 éves fiút... Tanári utasításra elkerültek az újságírókat a halálra vert fiú diáktársai... Koponyaalapi törés okozta a 18 éves fiú halálát... Meghalt egy 18 éves fiú Budapesten - a szülők szerint megverték... Úgy tudni, a Széchenyi István Szakközépiskola egyik "rettegett" figurájába botlott bele a 18 éves fiú. Az iskola környékén cigarettázó és összesűgő diákok azt mesélik, azért kellett meghalnia a végzős diáknak, mert leromáztta támadóját... Ezek elég kemény fazonok. Több ügyük is volt már. Játéktermekbe járnak, szívnak, amikor csak tehetik" - mondja, aki jól ismerte az elhúnyt, s könnyes szemmel mesélte, hogy éppen a múlt héten kapott tőle egy kedves sms-t, amikor szomorú hangulatban volt." A rendőrség és az önkormányzat munkatársai egész délelőtt az iskolában vizsgálódtak. Mindenki tudta, hogy ki tette, de meg sem mertek mukkanni. Attól féltek, hogy talán őket is elkapják majd valamelyik kis utcában, és megleckéztetik örökre." /3-4/

Nincs jövő

A GfK NOP Roper-féle jelentés 1997 óta évente 30 országban készül és 30.000, a 13 éves és ennél idősebb korosztály körében végzett személyes interjú eredményét összegzi. A most felidézettjelentés a 13-19 éves korosztály főbb életkori sajátosságaira koncentrált. Ennek összegzése szerint hiányzik a reális jövőkép a magyar fiatalokból. Jobb életre vágnak, mint amit a szüleiknél látnak, úgy érzik, joguk van a sok pénzhez és gazdagsághoz, de a jobb életmódhoz vezető, proaktivitást és önállóságot igénylő lépések nem szerepelnek elképzeléseik között, és sok esetben hiányzik a szülői minta is, amit követhetnének.

A magyar fiatalok közel 60 százaléka egyszerűen nagyon gazdag szeretne lenni – ez az arány régiós átlagban az 50 százalékot sem éri el. Minden harmadik magyar fiatal szeretné körbeutazni a világot, de alig 13 százalékuk látná magát híres sportolóként. Minden ötödik szeretne befolyásos üzletember lenni, de csak a tizedük ábrándozik a művészvilágról, a világot jelentő deszkákra alig 5 százalékuk vágyik, híres tudós, mérnök vagy matematikus pedig még ennél is kevesebb fiatal szeretne lenni. Vagyis passzivitás, a virtuális kapcsolatok túlsúlya, önbizalomhiány, irreális jövőkép jellemzi leginkább a 13-19 éves magyar tinédzsereket. /5/

Ennél is nyomasztóbb eredményeket mutatnak az OECD országok körében végzett PISA-felmérések, melyek szerint a magyar diákok fele alig, negyede pedig egyáltalán nem érti azt, amit olvas. E vizsgálat hivatott megállapítani, hogy a felmérésben résztvevő 32 ország 15 éves diákjai mennyire felkészültek megállni helyüket a mindennapi életben. Képesek-e arra, hogy munkát keressenek, hogy megfeleljenek az állandóan változó munkaerő-piaci követelményeknek. A háromévente megrendezett mérés az olvasás-szövegértést, a természettudományos műveltséget és a matematikai-logikai gondolkodást vizsgálta. A 2000-es és 2003-as eredmények szerint a magyar diákok teljesítménye jelentősen a nemzetközi átlag alá került. Az átlagosan tizenkét százalékos funkcionális analafabetizmushoz képest Magyarországon a diákok 23 százaléka képtelen elérni azt a szövegértési szintet, amely a fejlett országokban alapkövetelmény az állások betöltésében. /6/

Hivatkozások

1. Késelés a Blahán - mindenki tehetetlen. 2008-01-11 15:47, (FH) hirtv.hu nyomán
2. Brutális tinédzserek: kiderült miért verték agyon a középiskolás fiút! 2008. január 12. 07:11 - kp- STOP nyomán
3. Diáktársa verte halálra a 18 éves fiút. -kp- STOP nyomán
4. Tovább bűnözhet a késelő fiú. A rendőrség tehetetlen, az intézet nem korlátozhatja a gondozott szabadságát. 2008. január 12. 06:00 Magyar Nemzet, Berta Hajnal–Urbán Péter nyomán
5. Felmérés - hiányzik a reális jövőkép a magyar fiatalokból. gondola.hu nyomán
6. Megdöbbentő eredmény a magyar diákokról. életforma.hu nyomán
7. A cigány gyerek nem húzza le a többieket. NOL, Ónody-Molnár Dóra, 2008.01.16. nyomán

22. Milyenek vagyunk?⁷⁴²

a) Milyenek vagyunk?

Újabb, a magyar fiatalokról szóló kutatásról kaptunk hírt. /1/ Eszerint „a legfejlettebb országok szintjén vannak fiataljaink”, ami inkább megállapítás mint értékrend. A kutatás összegzése szerint a nyugat-európai és az észak-amerikai felnőttek, illetve a magyar felnőttek szokásai, életmódja, preferenciái között számos és jelentős, az eltérő szocializációból fakadó különbséget lehet találni. A mai magyar fiatalok viszont „életük egyik legfontosabb szeletében már semmivel sincsenek elmaradva nyugati kortársaiktól. E generáció számára a virtuális világ magától értetődő terepe nem csak a mindennapi kommunikációnak, hanem az érzelmi, társas életnek, az önkifejezésnek és a játékoságnak is.”

A fiataloknál identitás és önkifejezés az öltözködésben és a zenében nyilvánul meg a legegységelműbben, e területeken kommunikálnak társaikkal, illetve a környezetükkel a legintenzívebben. A fiatal 25 százaléka követ a korszellemnek megfelelő idolokat önmaga meghatározásában, külsődleges identitása alakításában. A média által nálunk is uralkodó celebrity-kultusz a fiatalok többsége számára szerencsére nem jelent követendő utat. A fiatalok felel hétköznapi több mint 3 órát, hétvégén pedig öt óránál is többet tölt (44 százalék) zenehallgatással.

A magyar tizenévesek zenefogyasztásában a számítógép, az internet és a hordozható mp3 lejátszók vették át a vezető szerepet. „Az új zenével kapcsolatos információkat elsősorban az interneten szerzik be, a többség leginkább fájlcsere hálózatokon keresztül, illetve a barátokkal való „csere-bere” során bővíti gyűjteményét: ez a tevékenység a közös időtöltésről és a sokszor már-már irracionális „gyűjtőszenvédély” kiéléséről szól. A megkérdezett fiatalok 13 százaléka több mint 15 ezer zeneszámmal rendelkezik, ami több mint

⁷⁴² Csorba József: Milyenek vagyunk? Magyar történetek - 303. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp, 2008. augusztus 24. 14:06

1000 darab hagyományos albumnak felel meg. Ennek végighallgatása több mint egy hónapig tartana, de egy átlagos tinédzser is több mint egy hétre való non-stop hallgatnivalóval rendelkezik.”

A legtöbben valamilyen rockzenét hallgatnak, hasonló nagyságú csoportot alkotnak a „slágerlistások”, a „partiarokk” és a „fekete zene” hallgatói, a legkevesebben a népzene, klasszikus zenét és jazzt hallgatók vannak.

Minőség kontra fogyasztás?!

A fejlett nyugaton a fiatalok már jelentős fogyasztói csoporttá „nőtték ki” magukat, a tinik 10-22 százaléka saját bankkártyával rendelkezik. A legfontosabb megállapítás viszont az, hogy a nyugati fiatalokhoz hasonlóan - bár sokkal szerényebb pénzforrásokkal rendelkezve - a magyar fiatalok is sokat fogyasztanak, sokat költenek. Ez annyira jelentős fejlemény, hogy nálunk is (a Magyar Fogyasztó Platform révén) konferenciát rendeznek a 18 évnél fiatalabb korosztályok fogyasztásáról. /2/ Igaz, „a fiatalkorúak iránt érzett felelősséget” emlegetik, a valóságban azonban a marketingesek nyomása hozta létre a június közepén megrendezett Magyar Fogyasztó 2008 konferenciát követően a szóban forgó eseményt. Az „Értjük-e, hogy mit beszélnek a gyermekeink?” alcímet viselő konferencia előadásai között szerepel annak a kutatásnak bemutatása, amelyik a fiatalok szegmentálásáról, a divatosabb szubkultúrákról, a fiatalok médiaértéséről szól.

b) Mit tudnak rólunk?

A magyarországi viszonyokról, a magyar nemzet és társadalom állapotáról megrázó riportot láthattunk augusztus elején a HírTV-ben. Ebben magyar migránsok jelentkeztek New York-ból és Budapestről, minősítették azt a reménytelenséget, amelyik jellemzi a magyar valóságot, és éreztették azt a kétséget is, amelyet az amerikai élet biztosít.

De mit mondanak a magyar állapotokról a külföldiek? A rendszerváltás óta jelentősen megnőtt a Magyarországon letelepedett vagy huzamosabb ideig itt élő külföldiek száma. A Magyarországon letelepülők, ingatlan vásárlók listáján a németek (negyven százalék) és az osztrákok (19 százalék) mögött a hollandok (7,3 százalék) állnak a harmadik helyen. A hollandokat a nagy mobilitásuk és az utóbbi években egyre erősödő kivándorlási kedv jellemzi, ami „az 1960-as évek óta zajló és egyre meghatározóbb individualizálódásból ered. Mennél inkább lazulnak a családi, illetve közösségi kötelékek, az egyes ember annál nagyobb - átvitt és konkrét értelemben vett - mozgásszabadságot élvez.” A Magyarországra költöző hollandokat már korábban is fűzte valamilyen kapcsolat ide, illetve jártak itt. /3/ Az itt letelepedett hollandok motiválója a Hollandiához képest elegendő tér, a mérsékelt égövi éghajlat, az ingatlanok, különösen a vidéki ingatlanok alacsony ára, s hogy itt barátságosak az emberek.

A kínaiak, a világ legnagyobb diaszpórája, a legmakacsabban homogén közösségformáló kultúrájú nép viszont azt állítja, diszkriminálják őket Magyarországon. /4/ Magyarországon ma már viszonylag kevés kínai él, létszámuk csökken, helyzetük stabilizálódik. (Már korábbi írásainkban jeleztük, hogy 1990-2000 között a kínai diaszpóra nálunk a hivatalos statisztikát legalább ötszörösen meghaladó létszámban volt jelen. Azóta a magyar viszonyok - a vásárlóerő csökkenése és a kereskedelmi vállalkozási viszonyok nehezedése - miatt azóta létszámuk folyamatosan csökken.)

A Társi vezető kutatója szerint a kínaiak „hídfőállást” alakítottak ki Magyarországon a korai kilencvenes években. „Létszámuk a hivatalos statisztikák szerint soha nem haladta meg a harmincezet, a kilencvenes évek csúcspontját követően azonban mára csökkent is, nem alkottak egységes közösséget, inkább csak származásuk alapján kisebb csoportokat. A Magyarországra érkezett kínaiak jellemzően vállalkozók, fiatalok, legfeljebb középkorúak, iskolázottságuk nem túl magas, gazdasági aktivitásuk azonban kiemelkedő. A diaszpóra családi alapon szerveződik, jellemzően a férfi jön előre, majd csatlakoznak hozzá hosszabb-

rövidebb időre a családtagok. A Magyarországon élő kínaiak – akiknek 90 százaléka a fővárosban lakik – kétharmada évente hazalátogat, referenciaként megmarad számukra az anyaország, mellyel igyekeznek megőrizni a szoros kapcsolatot.”

A háromszáz Budapesten élő kínai megkérdezésével végzett felmérés szerint 88 százalékuk érzékelt diszkriminációt a többség részéről az elmúlt egy évben. Úgy vélik, főként a mindennapi élet során, az utcán, a közlekedési eszközökön, illetve a rendőrség részéről érte őket hátrányos megkülönböztetés etnikumuk, bőrszínük vagy nyelvük miatt.

c) Mit tudunk magunkról és a múltunkról

A gazdasági ismereteket illetően a Handelsblatt című, német üzleti-politikai napilap szolgál eligazítással, amelyik szerint a magyar szocialista kisebbségi kormány adócsökkentési programmal kívánja az országot ismét vonzóvá tenni a német beruházók számára. A magyar kormány „a közép irányvonalát kívánja folytatni, azaz elutasítva a konzervatív Fidesz populizmusát és kerülve a túlzottan kemény reformokat is”. /5/ A német napilap szerint az országban jelenleg politikai patthelyzet van. A kisebbségi kormány arra törekszik, hogy a liberálisokkal olyan megállapodást kössön, amely lehetővé teszi, hogy a kormány a soron következő, 2010-es parlamenti választásokig hivatalban maradhasson. Ehhez azonban további reformokra van szükség.

Magyarországon a helyzet általánosságban lehangoló a Handelsblatt szerint, idézve a Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara legutóbbi jelentését, amely szerint a vállalatok jóval nagyobb kételyekkel ítélik meg a rövid távú magyarországi konjunktúrális kilátásokat, mint a megelőző években. A vállalatok úgy ítélik meg, hogy a beruházási légkör nem javult, sőt néhány vonatkozásban a megelőző évhez képest romlott. Ebből fakadóan Magyarország az alternatív beruházási helyszínekhez képest veszített vonzerejéből, s csak a középmezőnyben foglal helyet.

A magyar kultúráról, a tradíció és a vallás megbecsüléséről szól a magyarországi Biblia-év rendezvényeivel. Van, aki szóvá teszi, hogy „a 2008 januárjától folyó országos Biblia-év nyilvánvalóan és meghirdetetten keresztény rendezvény. Mint ilyent hirdették meg szervezői, a protestáns egyházakat összefogó Magyar Bibliatársulat és a Szent Jeromos Kat. Bibliatársulat, bár a programfüzetek a magyarországi történelmi egyházak ökumenikus vállalkozásáról beszélnek... A Biblia-év rendezvényeiben nem vesznek részt a zsidó hitközségek, holott Magyarországon őket is a történelmi egyházak - egyébként kétes értékű - kategóriájában szokás említeni, de még a keresztény egyházak közül is hiányzik, hogy csak egy példát említsek, elismerőleg, de anélkül, hogy hozzá kapcsolnám magam, a Hit Gyülekezete, amely pedig hosszú évek óta Magyarországon a legaktívabb intézmény a bibliai (izraeli) régészet eredményeinek ismertetésében.” /6/

A tradícióra vonatkozó intelemként idézzük fel, hogy Lakitelek: „fogalom, huszadik századi Pusztaszer. Amikor a nemzet sorskérdései a bolsevizmus ötödik évtizedében a kis titkos csoportok köréből a magyar társadalom nyilvánosságába igyekeztek, a még csak lelkekben érlelődő kívánságnak Lakitelek adott fedelet, sátrat, ami alatt védeltséget esőtől igen, a hatalomtól már csak kockázatvállalással kaphattak. Akik ott összegyűltek, sokaságuk és sokféleségük erejében reméltek esélyt arra, hogy hangjuk eljut egyaránt a hatalomhoz figyelmeztetésként, a társadalomhoz bátorításként. A Magyarság esélyei címmel megrendezett tanácskozás 1987. szeptember 29-én, Lezsák Sándor költő, tanító telkén ennek a várakozásnak sokszorosán megfelelt. Lakiteleken színre lépett a nemzeti szellem, fellobbant a magyar élni akarás, hogy ezeknek - intézménnyé erősödve - állandó forrásává váljék. Így lett azóta is ezeknek és hasonló eszméknek őrzője a félresiklatott rendszerváltás ellenében... A lakiteleki sátor nem egy alkalommal feszült a magyar élni akarás fölé, hanem szimbolikusan folyamatosan létezik, mai napra már egy nagyszerű intézmény, amelynek épületei teret adnak konferenciáknak, népfőiskolának, politikai vagy kulturális előadásoknak. Úttörő, példamutató kezdeményezés volt ezen a téren az ország számára, főleg az önszerveződés példájával. Állami támogatást ugyanis nem élvez, költségvetésből egy fillért sem kap, csak az 1%-ot

adakozók jóindulatából, egyéni hagyatékból, mint ahogy a Cairnsben elhunyt Kovács Lajos honfitársunk cselekedte, a támogató emigrációs egyesületek, mint a melbournei Erdélyi szövetség, mecénások - nem is a gazdagok - bőkezűségéből tartja fenn magát.” /7/

Hivatkozások

1. Kutatás a magyar fiatalokról. MTI, media-info.hu nyomán
2. Értjük-e, mit beszélnek gyermekeink? 2008. július 6. 22:19, BTL.hu nyomán, www.magyarfogyaszto.hu
3. A bagdadi tolmács. Népszabadság, Falusy Zsigmond, 2008. július 10. nyomán
4. A hirtv.hu riportja, 2008.08.03. New York-ból.
5. Bérczes Tibor: Újmagyarok? Újeurópaiak? Hollandok Magyarországon, ÉS nyomán
6. A kínaiak szerint diszkriminálják őket Magyarországon. 2008. július 9. 15:00, MNO, (MTI) nyomán
7. Lehangelő Magyarország: adócsökkentés lesz a csali. 2008. július 8. 10:00:00, MTI, pb.hu nyomán
8. Komoróczy Géza: Kié a Biblia? ÉS nyomán
9. Csapó Endre: Lakitelek, a mezei parlament. gondola.hu
10. Láng Zsolt: Tója vagy tottja? A Koinónia kiadó ajánlata. 2008. 07. 09., litera.hu nyomán

23. Van-e történelmi emlékezet?⁷⁴³

A tradíció ápolásának hiánya, vagy a méltatlan ünneplés apropójából születnek kényszeres megemlékezések. Ilyen volt a fn.hu ollózása is az aradi vértanúk emléknapjára. /1/ A megszólaltatott történész segítségével megfogalmazódik, hogy 1848-ban Magyarországon győzött a polgári átalakulás oly módon, hogy polgári kormány született, országgyűlési választásokat tartottak, így megkezdődött a törvényesen kinevezett magyar kormány vezényletével a polgári átalakulás.

Méltatlan jelen

A jelent, amelyet a magyar tudatlanságrobbanásként élünk meg, ugyanakkor az iskolai erőszak elharapozódását tapasztaljuk. Az aktuális történet szerint egy éven keresztül bántalmaztak egy lányt iskolatársai az egyik ózdi szakiskolában. /2/ Újként került az osztályba, ahol már a harmadik napon megverték. A lányt azért bántalmazzák folyamatosan osztálytársai, „mert más mint a többiek: csendes, és tanulni akar. Petra azt mondja, többnyire a haját tépték, zúzódnak, harapásokat szerzett. Előfordult, hogy egész egyszerűen kirúgták a lábát a folyosón.” Hiába tettek feljelentést. Néhányan emiatt csak még inkább rászálltak, az kiabálták, hogy „meg fogsz halni”. Feljelentést tettek, de ez sem segített. A tanárok azt mondják, mindent megtettek a lányért, de igazán hatékony eszköz nincs a kezükben.

Elitspekulációk: a kreatív osztály tudná, merné

Minthogy a jelenlegi magyarországi állapotokért mind többen hibáztatják a magyar elitet mint a hivatásuktól és történelmi felelősségüktől elszakadt vezető réteget, formálódik az ellencsapás is. Eszerint létezik Magyarországon egy kreatív - értsd: naponta új feladatokkal szembesülő - döntéshozói réteg, amelynek munkájához kielégítő technológiai-infrastrukturális feltételek társulnak, ám az intézményi-társadalmi közeg iszapként fogja körül és lassítja a különféle kezdeményezéseket”. /3/

Az ellencsapás a „balliberális szellemi műhelyként” minősített elitintézményből érkezik: a Demos Alapítvány tanulmánya publikálása alkalmából rendezett egy napos konferenciát. Az

⁷⁴³ Csorba József: Van-e történelmi emlékezet? - 307. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, gondola.cgp, 2008. október 12. 21:04

ülés tárgya szerint „intoleráns és ellenálló társadalmi közegben, s ugyancsak bénító intézményi közegben kellene nagyot alkotnia a felelős döntéshozói rétegnek, a kreatív osztálynak”.

Csak hát itt van ez az egyéni teljesítményeket gáncsoló társadalmi közeg. „A kreatív réteg nagyrészt Budapesten él, számszerűen mégis kevesen vannak, így az egész belterjes, klikkesen szerveződő rendszerré válik. A szakmák közt nincs kommunikáció, szakmákon belül pedig az irigység dominál.” A társadalom intoleráns, „de kitermelődött idehaza is egy olyan globálisan is alkalmazkodni képes réteg, amely, ha kényelmetlenül érzi magát itthon, akkor egyszerűen külföldre távozik”.

Veszélyes antiszemitázás

Az intolerancia mint legfőbb gond után következik az antiszemitizmus magyarázat. Az aktualitást a Kommentár folyóirat idei 3. száma adja, „Tizenkét állítás a Soáról” címmel megjelent tézisek formájában. (Közreadója Ablonczy Balázs, a Kommentár főszerkesztője, és Novák Attila, a Szombat szerkesztője, történészek.) /4/ A forrástól származó üzenet itt is az, hogy „a holokauszt annyiban zsidó ügy, hogy a zsidóságot érintette(...) Ugyanakkor a holokauszt magyar ügy is, mert magyarokkal történt, akik ugyanolyan polgárai voltak az országnak, mint bárki más. (...) a gettósítás majd a deportálás nem mehetett volna végbe a társadalom jelentős részének közönye és a magyar hatóságok közreműködése nélkül. Ebben áll a magyar felelősség.” A cél pedig az, hogy „szembe kell nézni a bűnökkel, de ennek formája nincs tisztázva”. Igaz, Novák szerint „a baloldal megszűnőben van, illetve egy dolog tartja csak össze: az antifasizmus. Az antifasizmust a jobboldalnak is fel kellene vállalnia, viszont a baloldalnak nem kellene akkor farkast kiáltania, amikor farkas nincs sehol.”

Az antiszemitázó anti-antiszemitizmus kampányok megrontják a közpolitikai vitákat. Ezt minden szakértő tudja, érzi, jelzi is. Novák is minősíti a középjobb helyzetét, amikor kijelenti, a közvélemény-kutatások szerint annyira vezet a Fidesz, hogy megengedheti magának a radikális jobboldal távoltartását. Ugyanakkor a baloldalnak a Fideszt démonizáló, a pártot folyamatosan a szélsőjossal azonosító felfogása tarthatatlan. „A Fidesz nagy néppárt, de megerősödött benne a jobbközép, Izraellel és az Egyesült Államokkal szimpatizáló, atlantista szárny. És megerősödtek a jobbközép-konzervatív, a totalitárius diktatúrák, mozgalmak és ideológiák összes válfaját elutasító szellemi körök, műhelyek.”

Harmadik felvonás a magyar kapitalizmus fejlődésében

Tamás Pál szerint új üzenetek, programpapírok, támogatók, spontán akciókra is kész vagy ilyen lépéseket fontolgató csoportok tűntek fel a hazai politika peremén: színre léptek a nemzeti tőke immár közvetlen politikai beavatkozásokkal is próbálkozó képviselői. „Nyíltan ígérek támogatásokat, lapokat vásárolnak, politikai tévécsatornákat indítanak, esetenként (gazdaság)politikai zsarolással próbálkoznak, sőt, a jelek szerint nem idegenkednek magántitkosszolgák projektjeinek társszponzorálásától.” /5/

Sajátos, történelmi távlatú, de mai igényű minősítés készült, amennyiben Tamás megállapítja, hogy az elején még „az új politikai osztály autonómiája a helyi gazdasági elittel szemben tulajdonképpen a lehetőségekhez képest maximális volt.” Az elég érdekes, hogy szinte spontán történésnek fogja fel az olyan fejleményeket, mint pl. hogy „a magyar nemzeti tőkemozgás leginkább középüzemek átvételére, kisebb szolgáltatási hálózatok átemelésére, telekspekulációra és ipari rozsdatemetők átvételére korlátozódott.” Tamás valószínűleg így értelmezte a „spontán privatizációt”.

Sőt, Tamás kész kijelenteni, hogy „a nómenklátúra privatizációjának súlya - kulcsterületeken - lényegesen szerényebb volt, mint ahogy arról ma beszélünk.”

Az már elég érdekes, hogy a mai panamista, korrupst, Medgyessy-Gyurcsány-rezsim legfőbb eredőjét abban látja, hogy „a multik szakértői közül sokan a harmadik világból érkeztek. Ott többé-kevésbé ismert árákon lehetett a helyi politikai elit támogatását megvásárolni”.

A következő „felismerés” Tamás okfejtésében: „a társadalmi béke, s ezen belül a politikai-gazdasági paktum alapja az volt, hogy a szürke/fekete gazdaságot az állami szabályzás lényegében elismerte.”

Tamás Pál harmadik felvonásában a politikai elit „felismerései” vajúdnak, a gazdasági elit pedig lépéseket fontolgat. „Az elmúlt hetekben mintha nyilvánvalóvá válna, hogy a magyar nemzeti tőkések gondolkozni kezdtek a számukra kívánatos továbblépés módozatairól. Ezek először kis pártok elképzelhető újrafogalmazásaival, új pártok alapításával, a pártvezetőségek újraprogramozásának lehetőségeivel kapcsolatos pletykákban jelentkeznek. Az ilyenek önmagukban talán nem is érdekesek, ám szinte egyszerre történtek. Lehet, hogy valamennyi kitaláció, a politikai folklór gyümölcse, s egyszerűen azt jelzi, hogy a közvélemény azt várna a nemzeti tőkésektől, hogy végre tegyenek már ők is valamit.

Az kicsit kínos, és a tudós elitet minősíti, hogy Tamás Pál a csúcspoént egy nemzeti tőkés és az MDF-puccskísérlet találkozásában találja meg, amikor „tájékozódóként, érdeklődőként, aggódó közéleti emberként ismét megjelenik egy súlyos ember az üzleti életből.

Nemzeti tőkések és liberális csúcsagyak

Egyfelől tehát a nemzeti tőkések mozgolódását sikerült a korrupcióval összekötni, másfelől viszont a panamista Gyurcsány-rezsimet erkölcsi és szellemi támogatásban részesítő, liberális tudós- és szakértő elitet pedig megváltóként lebegtetni.

Antal László (1943-2008) halála kapcsán megnyilatkozó Bokros Lajos-Surányi György duó megpróbálja kimenteni a szakértőt abból mocsárból, amelybe lehúzza őt (őket) a mai politikai és gazdasági rezsim. „Antal László olyan kiválóságok munkatársaivá szegődött, mint Faluvégi Lajos és Hetényi István. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulójára elsősorban a Pénzügyminisztérium, de néha még az Országos Tervhivatal is a reformközgazdászok menedékévé, sőt, mi több, kedvező csillagállás esetén újabb reformtörekvések kiindulópontjává vált... a Pénzügykutató Intézet az újból nekilendülő reformtörekvések motorjává vált... Akik Antal személyében csak a közgazdászt ismerik, azok nem tudják, hogy bizvást ő volt az, aki a piacgazdaságba és a demokráciába való fájdalmas, de mégis boldog átmenet egyik legfontosabb politikai, sőt erkölcsi alapzatát megalkotta. Neki is köszönhetjük a rendszerváltás pillanatában megnyilvánuló társadalmi, sőt majdnem nemzeti egységet.” /6/

Nagyon szép, amit írnak, de a történetek, és a mai helyzetkép azt mutatja, hogy nekik vagy nem volt semmilyen szerepük a magyar gazdasági és politikai élet alakításában, vagy ha volt, az még szomorúbb.

Hivatkozások

1. "Isten büntesse meg hóhérait". 2008. október 6. 07:00. Bihari Dániel. fn.hu nyomán
2. "Meg fogsz halni!" - egy évig verték osztálytársai, mert tanulni akart. 2008. 10. 06. FH/RTL Klub nyomán
3. Tovább él a magyar ellenállás. 2008. október 06. 07:33. hvg.hu nyomán
4. Zsidó – nem zsidó párbeszédet generálhat a 12 állítás? 2008. október 05. 13:48. Szegő Péter, hvg.hu nyomán
5. Tamás Pál: Magyar politikai kapitalizmus. ÉS nyomán
6. Bokros Lajos-Surányi György: A reformer értelmiség szellemi atyja. Antal László (1943-2008). ÉS nyomán

24. Tradíció és ünnep (magyar történet, 72. rész): A birodalmikultúra-építő tevékenység információtana⁷⁴⁴

A birodalmikultúra-építő tevékenység információtana

Vannak súlyos mulasztásai a magyar történettudománynak, a tradíció és örökség kezelésének, általában véve a magyar tudományosságna az információtudomány intézményesítésében tapasztalható hiányosságai miatt (is). Arra gondolok, hogy manapság egy-két száz évnyi történelmi múltból készítenek könyvtárnyi emléket (mint a nemzeti tudat megalapozásának, felépítésének esszenciáját), illetve nagyon kevés materiális és kulturális emlékből készítenek a rendelkezésre álló és hipotetikus információanyag alapján „dicső történelmet”. Ezzel szemben a magyarság történelme olyan látványosan kopik ki a mai magyar nemzedékek ismerettáraiból, tudásából, kultúrájából, hogy azt egyenesen félelmetesnek mondanám.

A mai magyar történettudomány, a katedráról átadott magyar történelmi ismeretek olyan „feldolgozatlannak”, manipuláltnak és kényszeresen redukáltnak tűnnek, hogy az is megdöbbenő. Az információs szakértők kis kasztjának közös feltevése alapján mondhatjuk, hogy ha annyiból állt volna a magyarság története, amit ma átadunk, és nem középiskolás, hanem akadémiai fokon, akkor már régen nem létezne a magyarság közössége (nemzete, társadalma, állama stb.).

A birodalmi kultúra mint olyan ma is létező valami: létezik a tradicionális birodalmi mentalitás (mint pl. az oroszországtudat, a kína- vagy az indiatudat) és létezik a „modern” vagy legújabb kori birodalmi mentalitás (mint az amerikatudat, brazíliatudat vagy az ausszitudat) formájában is. A közösségépítés és megtartás (vagy összetartás) tudománya ma is éppen úgy működik, ahogy évezredekkel ezelőtt, csak az eszközök és közegek változtak.

A magyarság megmaradása a magyar birodalmi kultúrának köszönhető, és e kultúra megroppanásának - elsőként és politikai intézményesülésében a török megszállás idején, másodjára a 20. században az intellektuális szétrajzás, a magyar tudáselit bázisának jobboldali és a baloldali diktatúrák általi pusztítása következtében – hatását érezzük manapság.

1.1 Baloldali tudománytörténet: a tagadás tagadása

A mai baloldali tudománytörténet állítása a magyarság múltjáról részben hamis, részben megfontolt mulasztásokkal terhes, részben nemcsak azt tagadja, ami nincs vagy bizonytalan, hanem azt is, ami korszerűbb, megfontolt és alapos kutatással lehetne.

A magyarság évtizedek óta – egyesek szerint hetven-nyolcvan éve – hagyományvesztő, a tradíciót nem ápoló s azzal a nemzeti és társadalmi kohézió bázisát vesztő társadalomban él. Ezzel egyfelől a tudatlanság és tájékozatlanság lesz úrrá a közösségen. Másfelől a mai magyarságot meghatározó individualizmus olyan fokot ér el, hogy a közösség biztonságát adó kooperációk nem valósulnak meg, amivel a jövőt veszélyeztetjük.

A magyar kommunista és szocialista diktatúrák irtóháborúkat folytattak a magyar történelem, a magyar tradíció és a magyar kultúra ellen, módszeresen pusztítva az örökséget minden téren. Olyan sikeres volt a pusztítás, hogy ez az örökség a materiális és a szellemi dimenzióban nagyobb részt eltűnt. A mai Magyarország társadalma pedig már olyan tudatlan és tájékozatlan a múltját illetően, hogy érzéketlen lett a korábban magas rendű kultúráját érő külső és belső támadásokkal szemben.

A tradícióvesztés kulturális gyengülésbe váltott, majd mindez együtt az oktatás megrendülésében kulminált, egyfelől az oktatott (átadandó) tartalom elsilányosodásában, másfelől az új ismeretek befogadásának és tudássá szervezésének, a tanulni tudás képességének megrendülésében öltve testet. A tradícióvesztés és kulturális sorvadás egyik

⁷⁴⁴ Csorba József: Tradíció és ünnep, magyar történet – 72. rész. Kultúra - szellemi élet, gondola.hu, 2008. december 26. 12:30

jellemző tüneteként, szomorú példaként választottuk a pálosok történetét, egy dicsőséges magyar történetet ünnepi megemlékezésül, mint amelyet egy egészséges tudatú társadalomban nem szabad feledésre ítélni.

Fehér- és fekete tudomány: az egyetlen magyar alapítású szerzetesrendről

Rövid tájékozódás után is 300-400 oldalnyi internetes tartalmat találunk a pálos rend történetéről, gazdag dokumentációval együtt. Mai tudásunk szerint 500 pálos él a világban, ám közülük mindössze 22 él Magyarországon. Ezek a pálosok talán nem azok a pálosok?! Bár az egész történet a magyarság története, s e téren külföldön semmi kétség, a mai magyar társadalom a vonatkozó ismeretek összegzése után sem képes vállalni a tradíciót. A Révai Lexikon 1922-es tudása (a rendelkezésre álló ismeretek) szerint a magyar pálosoknak (remete rend) az Árpádok idejében 8 kolostort számlált, az első hivatalos megszüntetéséig (1786) Európában 207, a magyar birodalomban 127 kolostora volt.

Cser István közlése szerint Mátyás király idején százhetven kolostoruk volt az ország területén, ebből a törökidő után csak tizenkettő maradt. A mi időnkben, 1950-ben, Rákosi ugyancsak eltörölte a rendet, ki bányába, ki börtönbe, ki bitófára került az atyák közül. „Az 1990-es rendszerváltozáskor hitetlenséget, erkölcsi nihilt, anyagiasságot találtak a kommunisták hagyatékaként. A hittel, magyarsággal, optimizmussal felvértezett atyák manapság a vadócba próbálnak rózsát oltani, hogy szebb legyen a Föld.”

„Az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálosok története mindig is szorosan kapcsolódott az ország sorsához. Pázmány bíboros a következőt jövendölte: Édes hazám a pálosokkal lettél naggyá, és a pálosokkal fogsz elpusztulni. Árva Vince atyát, a rend utolsó képviselőjét hallgatva csak erősödik az az érzésünk, hogy az évezredek homályába visszanyúló ősi magyar rend újjászületéséért senki se rajong igazán.” /1/

A magyar birodalmi kultúra hagyatékának bizonyítékai a magyar tudásvagyon intézményei és tartalmi. /2/ Köztük annak bizonyossága, hogy Nagy Lajos királyunk a velenceikkel háborúba keveredik, majd megnyeri a háborút, Remete Szent Pál holttestét kéri hadisarcként. Bunyevác Zsuzsa felveti, vajon „Nagy Lajos miért ragaszkodott hozzá annyira, hogy hadisarcként kérje. A legmegbízhatóbb főpapokat, embereit küldi érte, hihetetlen nagy ünnepélyességgel hozza a budaszentlőrinci pálos kolostorba. Érdekes az is, hogy ez az idős egyiptomi remete a magyar kisgyermeknek lesz a védőszentje, a koporsójához viszik gyógyulni őket. Remete Szent Pál tisztelete mellett pártfogását is élvezte az ország. A királyok a sírjához mentek imádkozni, hogy segítse az országot, az oltalmába ajánlották hazánkat, ami megint csak furcsa, hogy miért egy ilyen távoli szentet helyeztek a középpontba.”

Magyarország - mint birodalomalkotó nép országa - ekkor észlelhetően benne élt a világtörténelemben a pálosok kapcsán. Hány mai magyar tud arról, hogy amikor Kolombusz elindult a lisszaboni kikötőből az Újvilág felfedezésére, háromszáz magyarországi pálost vitt magával, s hogy azért történt ez így, mert akkor a portugál királyné, portugáliai Szent Erzsébet, Árpád-házi hercegnő volt, aki kikötötte, hogy csak magyar pálosok mehetnek az útra. A lisszaboni kikötőben Gyöngyösi Gergely pálos generális búcsúztatta őket. /3/

„De arról sem beszélünk, amit Fatimában tudtam meg mexikói egyházi vezetőkől. Amikor megkérdeztem tőlük, hogy a San Paulo nevű város a sok Szent Pál közül melyiket választotta védőszentjének, rám néztek, tudták, hogy magyar vagyok, és nagyon meglepődtek, hogy nem tudom, hogy a mi Remete Szent Pálunkról van elnevezve! A pálosoknak Közép-Dél-Amerikában több nyoma is van, például több helyen találtak pálos rovásírást, de ezekről se esik sok szó.” /4/

Az alapító: Boldog Özséb

Özséb Magyarország fővárosában, Esztergomban született 1200 körül, a Szent István által 1028-ban alapított káptalani iskolába járt. Özséb atya 1246-ban lemondott kanonoki méltóságáról, javait szétosztotta a rászorulóknak, és Váncsai István érsek engedélyével a

Pilisszántó közelében lévő sziklás rengetegbe vonult, ahol az imádság, a böjt és az engesztelés által kegyelmet esdett mostoha sorsú nemzete számára. 1250-ben Pilisszántó közelében, a kesztölci völgy fölötti kis magaslaton, ahol hármass teraszt képeztek ki, délről kisebb templomot építettek a Szent Kereszt megtalálásának tiszteletére. A csúcsíves templomhoz észak felől négyszögletes monostor csatlakozott az együtt lakó remetek számára, magas fallal körülvéve. Esztergomi Boldog Özséb atya 1270. január 20-án halt meg az általa alapított Szent Kereszt monostorban. /5/

A pálosok mint magyar tudáshagyományozók

Udvarhelyi Olivér „A pálosok és a magyar iskolaügy” című, nagyon fontos írásában /6/ mutat rá a tudásvagyon elpusztítására, amennyiben történelmi források szerint a törökök a pálosok százait gyilkolták meg, vagy hurcolták rabságba, soha nem pótolható könyvtárakat, levéltárakat semmisítettek meg, lerombolták a budaszentlőrinci monostort is, szétszórták Remete Szent Pál ereklyéit – amelyet még Nagy Lajos ajándékozott 1381-ben a rendnek.

„A reformációnak a pálosok teljesen ellenálltak. A rend központja átkerült Lepográvába, majd a Pozsony melletti Máriavölgybe. Ezekben az évtizedekben a rend jeles személyeket ad a magyar művelődéstörténetnek, így a teljesség igénye nélkül megemlíthető Szombathelyi Tamás generális perjel, az első latinul fogalmazó magyar író; Csanádi Albert költő, a humanisták kedvelte veretes latin verselés első jelentős képviselője, akinek munkássága azt példázza, hogy a magyar alapítású szerzetesrendben a keresztény hit és a kor műveltségisméje nem ellenségként, hanem testvérként viselkedtek. A kor legnagyobb hatású pálosegyénisége, írója és történésze Gyöngyösi Gergely. Neki köszönhetően indult meg a rend belső újjászervezése, de meg kell említenünk a három részre szakadt Magyarország politikai és szellemi vezetőjét is Martinuzzi Fráter Györgyöt, aki szintén pálos volt, 1537-ben pálos misekönyvet, 1540-ben pedig zsolozsmáskönyvet adott ki.”

/.../ „Ivanovics Pál generális előjáró 1653-ban megalapította az első pálos szemináriumot Nagyszombatban, ami később rendi főiskola lett. A rend elsősorban magyar földön virágzott fel ismét, a pálosokat a magyar nép mindig sajátjainak érezte. Ebben a korszakban több püspököt és érseket is adott népünknek, sőt vértanúkat is (pl. Cseppellény György személyében). /.../ A teológiai tanulmányok előtérbe kerülését segítette a Nagyszombat városában lévő házuk, mert kezdettől, vagyis 1652-től az ottani, Pázmány Péter által 1635-ben alapított egyetem teológiai karán mindig volt néhány pálos teológus. A tehetségesebb növendékeket – más rendekhez hasonlóan – ők is Rómába küldték felsőbb tanulmányokra. A XVI–XVIII. században félszáz pálos szerzetes fordult meg a római egyetemeken.”

/.../ „A szerzetesi visszavonultsággal némileg ellentétben állt, hogy a gazdag könyvtár komoly látogatottságnak örvendett. Az 1772–1779-es esztendőben Ányos Pál, Virág Benedek, Verseghy Ferenc vezetésével itt szervezték lelkes magyar arisztokraták a „Magyar Hazafiúi Társaság”-ot, amely a kezdődő reformmozgalom a magyar szellemi élet irányítója volt. A bécsi udvar megakadályozta intézményesülését, ám a Társaság így is a Magyar Tudományos Akadémia előfutára, és a kezdeményezés vitathatatlanul a pálosoké. Közvetlenül a rend feloszlata előtt irodalmi kör szerveződött a pesti pálos könyvtárban Dayka Gábor vezetésével és időnként Kazinczy Ferenc is megjelent a szerzetesek, tudósok, írók, költők társaságában.”

Akik többet akarnak tudni, olvassák Udvarhelyi Olivért. Annyit idézünk itt, amit Udvarhelyi fontosnak tart kiemelni a bencés történész Bakonyvári Ildefonztól. /7/ Az Udvarhelyi által hivatkozott bencés történész Pápan 1896-ban megjelent könyvében részletesen leírja a pálos gimnázium megalakulását, vezetését, törvényeit... Majd leírja, hogy „a pápai pálosok évenként előadni szokott 4-5 magyar színdarabon kívül az alsóbb osztálybeliekkel minden héten írtak magyar gyakorlatot is, és hogy a helyes és tiszta íráshoz hozzászokjanak, elhagyták a görögöt, hogy a latint annál szebben és alaposabban tanulhassák meg a növendékeik. A pálosok nagy súlyt fektettek a gyakorlati életben sokszor előforduló és annyira hasznos geometriára és számtanra is, amelyről messze földről híresnek mondják iskoláikat.

Ahogy a Bakonyvári Ildefonz szép magyarsággal megfogalmazza: s csakugyan ma sem tudnánk annak, aki e két tárgy alapfogalmait könnyedén s lépésről lépésre haladva akarná tanítványaival elsajátíttatni, alaposabb útmutatót a kezébe adni, mint a pápai pálos módszerkönyv. Rendkívül tanulságos és megszívlelendő az a tanítási cél, amit a pálosok iskoláikban előírtak...

Bakonyvárit idézve: „Iskoláikban az oktatást úgy intézték, hogy az ítélő képességet az emlékező tehetséggel már a gyenge kortól kezdve egyenlő gonddal fejlesztették és folytonosan tökéletesítették. E végből oly embereket akartak nevelni minél nagyobb számban, a kik ne csak sokat tudjanak és emlékezetükben tartsanak, hanem a mit tudnak, azt okosan és a józan észnek megfelelően a közös haszonra tudják fordítani. Azért valamint az emlékező tehetségről a rendes iskolai olvasmányok által bőségesen gondoskodtak, ép úgy az ítélő tehetséget, a gyakorlatok és mennyiségtani elméletek által élesztették és élesítették. Nagyon jól tudták, hogy az akadémiákon is sokan azért nem tudnak a számtanból előre haladni, mert annak alapjaiba gyermekkorukban nem vezették be őket: épen azért azt tartották, hogy az összeadást kivonást s a többi műveleteket elsajátítani sem okoz nagyobb nehézséget, mint a betűket szótagokká, a szótagokat szavakká, majd mondatokká fűzni s azokat helyesen kimondani, ha ez a dolog okos vezetés és hozzászoktatás által történik, s ezeket az elveket nemcsak írásba foglalták, hanem cselekedeteikben is érvényesítették. Nem elégedtek meg azonban azzal, hogy tudós és gondolkodni tudó embereket neveljenek, hanem minden tanítványukat az egyház és a haza hű fiává akarták tenni s azt a szent szeretetet, a mely az ő keblükben mind a kettő iránt lobogott, tanítványaiknak szívében is átöntení óhajtották. Az a rend, a melynek tagjai közül egyiknek sem volt szabad magát másnak, mint magyarnak nevezni, nem nevelhette növendékeit másnak, mint igazi magyaroknak.”

Az enyészet stációból

Egy mai közösségi forrástájékoztató médium szerint a Vitae fratrum eremitarum ordinis sancti Pauli primi eremiteae, vagyis Az első remete Szent Pál rendjén lévő remete testvérek élete, röviden a pálos rendtörténet a Mohács körüli években keletkezett, és csak 1526-tal kapcsolatban olvasható benne egy megjegyzés (Gyöngyösi 1988, 199). Buda elestére pedig azért kell mégis ebben az összefüggésben utalnunk, mert ez a tény gyorsan és erőszakosan tört meg egy hosszú fejlődést, és nem engedte, hogy a középkori pálos rendi központ, Budaszentlőrinc 1526-i szeptemberi feldúlása után a Vitae fratrum tovább írt, „kortörténeti” fejezetei irodalmilag szabályosan érjenek véget (Gyöngyösi 1988, 177–204). A művet szerkesztő pálos szerzetes tolla a hányattatásban elkallódott, amint munkája fő támaszai, a forrásokat biztosító levéltár és könyvtár is a tűz martalékává lett. /8/

A mai magyarság felelőtlensége a tradíció összes rekvizitumának megőrzésében olyan gyengeség, ami az ismeretek tudássá szervezésének, mindent összevéve a magyar tudásvagyonnak elszürkülésében jelenik meg végül. Az egygenerációs emlékezet mutatja ennek a jelenségnek eluralkodását, amikor már a felmenőkre sem emlékezik a ma élő magyar, és jó, ha szülei sírját látogatja. Egy kortárs pálos bölcs mondja: „Mindig úgy volt: ha valaminek az emlékét is el akarták tüntetni, temetőt raktak föléje – így hangzik Árva Vince keserű tanítása.” Amikor azt kutatja, hol állt a nevezetes kolostor. A pilisi pálos kolostort mások a Kesztlőc melletti Klastrompusztán kutatják, és oda képzelik a remetesége előtt esztergomi mesterkanonok Özséb sírját is. Mások egy Nagykovácsihoz tartozó raktártelepet emlegetnek. Ott is található romemlék, amelyet egyszerre azonosítanak Gertrúd vadászkastélyával, ahol a királynét meggyilkolták, illetőleg a később a kastélyból átalakított állítólagos pálos kolostorral. /9/

Megismertkedve a pálosok történetével, az eddig összegyűjtött ismeretekkel s az azokra épülő következtetésekkel, a ma élő magyarok képet kaphatnak magukról. Mit tettek a múlttal, mit tettek környezetükkel, hogyan kezelték hagyatékukat, hogyan élnek ma. És ez a szembesülés fájdalmas lesz, sokakat visszarettent attól, hogy ismerni akarják az igazságot.

S hogy végül valami vigasztalóval zárjuk e megemlékezést, egy másik örökséget említünk (amelyről később ugyancsak szólni-írni készülünk). A másik hatalmas örökség, az István király letelepítette Premontrei szerzetes rend történetében testesül meg s olyan szellemi és intézményes nyoma van, mint a türjei templom és kolostor.

Ízelítőt akartunk adni a magyar szerzetesrendek felvetésével, e két nyitóképpel, a magyar tudástermelés és tudásátadás hatalmas örökségéről. A mai csúcskézségek, a fizikai és az intellektuális információkezelés, ismeretszerzés és tudásszervezés tanulása az örökségünk maradéktalan feldolgozását és átvételét is feltételezik. Akik nem tudnak semmit a hatalmas magyar örökségről, sohasem lehetnek egyenrangú polgárai az uniónak, amelynek fejlett országai ezredéves kulturális örökségükön alapozták meg mai helyzetüket.

Irodalom, jegyzet

1. Bunyevác Zsuzsa A pálosok nyomában. 2006-05-10.

www.karpatiamuhely.hu/index.php%3Fid%3D45+pálosok,+Vatikán&hl=hu&ct=clnk&cd=1&gl=hu nyomán

2. A magyar birodalmi kultúráról azért kell beszélni, mert intézményesülése – későbbi teljes dematerializációja ellenére – ma is észlelhető. Tehát nem valami hatalmi tébolyról vagy beteges nemzeti mítoszról van szó (amit szívesen emlegetnek a magyar kommunizmus és szocializmus történészei, vagy a szomszédos – utód - országok történelemhamisító tudósai), hanem arról, hogy a magyar államiség ezer esztendején messze túlmutató magyar kultúra birodalomszervező erejű és hatású szellemi teljesítmény volt, akkor is, ha intézményesülése és tartalmi nagyrészt teljesen megsemmisültek.

3. lásd Bunyevác Zsuzsánál

4. uo.

5. P. Bolváry László Pál OSPPE közlése nyomán, forrás:<http://www.palosrend.hu/fooldal.htm> nyomán

6. Udvarhelyi Olivér: A pálosok és a magyar iskolaügy. http://web.axelero.hu/kesz/jel/04_02/palosok.html nyomán

7. uo. Udvarhelyi Olivér nyomán

8. 1526-1541: A pálos rendtörténet – Wikispenót. A Vitae fratrum, a pálos rend középkori történelmének elbeszélése gondosan ... a legszebben kidolgozott, érett prologusnak Gyöngyösi írói oeuvre-jében. ... irodalom.elte.hu/villanyspenot/index.php/1526-1541:_A_palos_rendtortenet - 44k - nyomán

9. Bakk István közlése nyomán <http://www.mno.hu/portal/541736>. <http://www.mno.hu/portal/sendcont?contentID=541736>

d) Országmérleg – 2005-2008. – 12. Magyarország az EU-ban

25.1 Az adósság már nem nőhető ki!⁷⁴⁵

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe nem működik Magyarországon. Nem válik el a fontos és a hírszemét. A magyar társadalom a világ egyik legkevésbé tájékozott társadalma lett mára, még megközelítőleg sem tudja, hogy a nemzet, a társadalom, az állam, az önkormányzat, a család, vagyis az egyéntől a közösséget alkotó szerveződések legnagyobbjái milyen állapotban vannak, mire építhetnek, mit várhatnak. Ezt az állítást, egy legújabban felbukkant szakértői állítás tükrében vizsgáljuk meg.

Az elmúlt három évtized egyik tudományos, szakértői, politikai kánonja volt, hogy az adósság életünk része lett, de sebj, megfelelő gazdaságpolitika mellett az adósság kinőhető.

⁷⁴⁵ Csorba József: Az adósság már nem nőhető ki! Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. február 16. 01:11

Ezt az állítást és várakozást számosan vitatták már kezdetben is. A konzervatív szakértők, általában a jobboldali politikában megnyilatkozók egészében helytelenítették e közgazdasági várakozásokra-valószínűségekre épülő filozófiát, gyakorlati gazdaságpolitikát, s az arra épülő baloldali rezsimnek hitelességét is. Most mértékadó, hiteles baloldali szakértők, a magyar közgazdasági főirány képviselői jelentik ki, hogy a magyar államadósság nem nőhető ki!

Újabb reveláló beismerés némethmíklós módra

A magyar költségvetés egyensúlyba kerüléséhez már irreális várakozásoknak kell teljesülni. A jegybank munkatársai készítette tanulmány szerint a kormánynak a GDP 4 százalékának megfelelő karcsúsítást és a megszorítást kellene alkalmaznia a kamatterhelés nélküli, elsődleges egyenleg tisztába tételéhez is.

Ma már az ország nem tudja kinőni a hiányt, egyetlen szakértő sem bízik ilyesmiben! A magyar állam, társadalom és gazdaság diszharmóniájának jele, hogy a szakértők szerint 2003-ban a működési költségek és a lakossági transzferek együttesen meghaladták az összkiadás 70 százalékát. Bokros ehhez még hozzáteszi, hogy a hiány drasztikus lefaragása sem biztosítaná az egyensúlyt. A gazdaság szürke zónájának megfogására irányuló javaslatok Gyurcsánynál is kiemelt fontosságúak (mintha Bokros az ő főtanácsadója lenne!), de a homályt a kormány is terjeszti. A GKI-s Hegedűs Miklós ezt úgy fogalmazza meg, hogy elkerülhetetlen a büdzsé bevételeinek drasztikus növelése, ami, ugye, csak adókkal és mindenféle szankciókkal lehetséges!

A kormány mind nagyobb zavarban van a szavazatmaximáló politizálása és a megszorításokat igénylő gazdasági helyzete miatt. Az új adóreformot máris kétségek kísérik mert az MSZP szavazóbázisa (nyugdíjasok és átlagkeresetűek) szenvednék a legnagyobb veszteségeket. Az általános drágulás miatt a pékek 15 százalékos áremelést igényelnek. Minden gazdaságkutató műhely és szaktekintély a növekedés lassulásával számol, egyben a foglalkoztatás stagnálásával, összességében a foglalkoztatás romlásával.

Magyarországon ma magasak a kamatok, ismeri el Járai a magyarországi Amerikai Kereskedelmi Kamara (AmCham) képviselői előtt. A magas kamatok magas kockázatot is jelentenek, és nemcsak a befektetők számára, hanem a gazdaságpolitika és a nemzeti megítélés terén is. Az elnök egyébként nem országhozzáértékelte a kamatokat, hanem a forintinstrumentumokba való befektetés kockázataként. Járai az alapproblémát a fiskális politika területén tapasztalta és nem látja biztosítottak, hogy a kormányzat beváltja ígéreteit, melyeket az egyensúlyi problémák megoldása érdekében tett. Járai szerint jót tenné az ország és a kormány megítélésének, ha megmondanák az igazságot Magyarország valós gazdasági helyzetéről, illetve a fiskális alapok állapotáról. Mivel az első félévben várhatóan az államadósság túllépi a GDP 60 százalékát, így az utolsó maastrichti kritériumból is kicsúszunk. Ez az jelenti, nem hogy az euró bevezetése felé halad az ország, hanem épp ellenkezőleg, távolodik a monetáris uniótól. Nem helyes az a gyakorlat sem, hogy nem a gazdaságpolitikát változtatjuk meg, hanem az euróbevezetés időpontját tologatjuk - tette hozzá a jegybank elnöke.

Az EU-költségvetésünk minimumának lehívásához is hiteleket kell felvennünk már

Mintegy százmilliárd forinttal tartozik a költségvetés a gazdáknak, a késlekedő támogatás miatt sok vállalkozás veszteségessé válik, és főkönyvi trükkökre van szükség, ugyanis ilyenkor a korábbi programokkal juttatott pénzt vissza, kell fizetni, az agrártárca ígérete szerint heteken belül rendezik az adósságot. Kedvezőnek ítéltető, hogy 2004-ben viszonylag magas hozamokat, jó terméseredményeket értek el a magyar agártermelők, akiknek így a jövedelmük is emelkedett a növénytermesztésben - állapítja meg a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium. A szaktárca ugyanakkor elismeri azt, hogy 2004 likviditási gondokat is hozott a támogatások egy részének 2005-re történő áthúzóódása miatt. Sok termelő számára a késlekedés végzetes lehet. A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos

Szövetségének (MOSZ) titkára szerint egyedül az olajos növényeket és a cukorrépát nagyobb arányban termelők lehetnek elégedettek, mert a bőséges termésért járó átvételi árat időben megkapták. Hiába volt jó a gabonatermés, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) nehézkes intervenciós ügyintézése miatt még átvételi szerződést is csak kevesekkel kötöttek. Nem is beszélve a vételár folyósításáról. Az állattenyésztők sincsenek könnyű helyzetben. Bár a felvásárlási árak növekedtek - kivéve a tejet, amely tavaly 10 százalékot veszített az árából -, mégis a legtöbb telep tulajdonosának nagyon hiányzik a szakminiszter által tavaly október közepén leállított, sertésenként 2000 forintos, illetve baromfi-kilogrammonként 9,50 forintos támogatás, valamint a foglalkoztatás megőrzéséhez nyújtott szerény mértékű dotáció. A bő termés ellenére sok tagjuk került önhibáján kívül adósságcsapdába, ugyanis a MOSZ becslése szerint tavaly mintegy százmilliárd forint uniós és a nemzeti támogatás kifizetése maradt el. Pedig a 76 milliárd forint SAPS-támogatás kifizetését 2004. október 15-től engedélyezte az unió, és a termelők ígéretet is kaptak arra, hogy megkapják e részét a támogatásnak. Az évente mintegy 700-800 milliárd forintot kitevő agrárköltségek fedezetéből - jórészt hitelből - ez az amúgy jogosan várt pénz hiányzik. Különösen most, mert kora ősszel és a tél vége felé van szükség pénzre a munkák indítására.

A termelők számára elfogadhatatlan az a kormányzati védekezés, hogy a hitelt nyújtó bankok számára biztos fedezet a különböző okok miatt késlekedő támogatás. /1/

A felügyelők a vizsgálatok során számos jogszabálysértést tártak fel az akciós áruk feliratozásánál, reklámozásánál. A kereskedelem szereplőinek jelentős része nem veszi figyelembe a gazdasági reklámokkal kapcsolatos jogszabályokat - közölte a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség a 2004. évi reklám-felügyeleti vizsgálatok tapasztalatait összegezve. Az összefoglaló jelentésben szerepel, hogy a felügyelőségek tavaly 701 esetben hoztak határozatot jogszabály-megsértés miatt, az elsőfokú határozatokkal kiszabott bírság összege meghaladta a 78 millió forintot. A felügyelők a vizsgálatok során jogszabály-sértést tártak fel az akciós áruk feliratozásánál, reklámozásánál. Jó néhány esetben a reklámokból nehéz volt eldönteni, hogy mettől meddig tart az akció. A hatóság új tapasztalata, visszatérő probléma, hogy a reklámokban az árakat nettó értékükön tüntetik fel és nem közlik az adóval terhelt bruttó összeget. Tapasztalat volt az is, hogy sok reklám alkalmas volt kiskorúak befolyásolására. A felügyelőségek folyamatosan figyelemmel kísérték az alkoholtartalmú italok reklámját a sajtótermékekben. Az országos vizsgálat során 19 esetben észlelték a felügyelőségek, hogy sajtótermékek címdalán alkoholtartalmú italok reklámja jelent meg. /2/

Magyarország belső államadóssága a GDP 59,1 százalékára rúgott 2003 végén - közölte az Eurostat. Az adósság 94 százaléka a központi kormányzatot, 2 százaléka az önkormányzatokat, 3 százaléka pedig a tb-alapokat terhelte. Az államadósság a GDP legfeljebb 60 százaléka lehet az euróövezet tagjai számára, de az uniós átlag 63,3 százalék volt 2003 végén. A tagországok többsége legalább 70 százalékban értékpapírok kibocsátásával igyekszik fedezni adósságát. Magyarország 85 százalékkal az élenjárók közé tartozik. /3/

Bár a személyi vezetők az idős munkaerő képzettségét nagyra becsülik, mégis alig alkalmaznak 45 év feletti embereket Németországban - derül ki a Towers Perrin vezetői tanácsadó cég felméréséből, amelyet a Handelsblatt kérésére készített. A körkérdésből kiderült, hogy az elmúlt két évben a cégek által felvett új munkatársak mindössze 15 százaléka volt 55 év feletti. De a 45 év feletti korosztály sincs sokkal jobb helyzetben: a cégek kétharmadánál az új munkatársak 85 százaléka ugyanis fiatalabb. Több ponton óriási ellentét feszül a személyi vezetők nyilatkozataiban. A megkérdezettek mintegy 87 százaléka szerint ugyanis a vevőorientáltság a jelentkezőkkel szembeni egyik legfontosabb elvárás. Ugyanakkor a válaszadók mindössze 37 százaléka látja úgy, hogy a fiatalok ezen a téren erősek, míg 47 százalék inkább az időseket tartja ebben jobbnak. Az is ellentmondásos, hogy miközben a személyi vezetők általában az idősebb munkaerőt drágának találják, mindössze minden tizedik tartja az új munkatárs fizetését fontos tényezőnek. A mobilitás, a fiatalok egyik legnagyobb előnye ugyancsak keveseknél, a vezetők 20 százalékánál nagyon fontos. Számos vállalatnál igen fiatal gárda dolgozik. A Vodafone D2-nél például 34, az Adidas-Salomonnál 33 év a

munkavállalók átlagéletkora. A Dredsner Bank „fiatal, dinamikus” értékesítőcsapatának 70 százaléka 40 évnél fiatalabb, és 36 százalékuk még nem töltötte be a 30-at sem. A jövőre vonatkozó kilátások sem biztatók: a cégek 50 százaléka továbbra sem kíván 35 évnél idősebb új munkatársat alkalmazni. Magyarországon sem kell az idősebb munkavállaló, még akkor sem, hogyha 2-3 diplomával és szakmai tapasztalattal rendelkezik. Az élethosszig való tanulásról megy a papolás, miközben magasan kvalifikált szakembereket küldenek az utcára egyrészt szakmai féltékenység miatt, másrészt pénz-megtakarításra hivatkozva. Valóban egy ötvenéves, magasan képzett szakember havi keresetéből két pályakezdőt ki tudnak fizetni. /4/

A áfarendszer megváltoztatását a versenyképesség romlásaként fogná fel az eddig alacsonyabb kulccsal dolgozó vendéglátóipar és a turisztika. A kereskedelemben viszont látványos, nagy árváltozásokat nem vár a szakmai szövetség, mivel az élelmiszerek a 15, az iparcikkek és az italok viszont a 25 százalékos kategóriába tartoznak. Az autópiacon a járművek bonyolult termékdíjas árképzése is mérsékelheti az adócsökkentés hatását. A turisztikai szervezetek jó előre figyelmeztetnek: ronthatja a szakma versenyképességét, ha a kormány megemelné a 15 százalékos áfát. Általános vélemény, hogy már a tavalyi, három százalékpontos emelés is nehézséget jelentett az ágazatnak. A Magyar Szállodaszövetség számításai szerint a kereskedelmi szálláshely-értékesítésnél a 4-5 százalékpontos emelés tízmilliárd forintnyi eredménycsökkenést, a vendéglátásban pedig – beszámítva a szeszes italok és a kávé 25 százalékos áfájának öt százalékpontos csökkenését is – mintegy négy milliárdos pénzkivonást jelentene – mondta Niklai Ákos, a Magyar Szállodaszövetség elnöke. A turizmus területén az elmúlt négy év kedvezőtlen eseményei miatt erős árharc alakult ki, és már 2-3 százalékkal alacsonyabb árral is elcsábíthatók a vendégek. Bármilyen mértékű további emelés a vidéki szállodaipar összeomlásához és a szürkegazdaság további térnyeréséhez vezetne. A Magyar Vendéglátók Ipartestületének előzetes számításai szerint a vendéglátás árait 9-10 százalékkal kellene emelni, hogy a vállalkozók pénzüknél maradjanak – mondta Thurzó Béláné gazdasági alelnök. Az elmúlt években a kereskedelem inflációmérséklő szerepet játszott, hiszen a fogyasztói árak átlagos növekedése rendre az inflációs szint alatt volt – hangoztatta Vámos György, az Országos Kereskedelmi Szövetség főtitkára. Az élelmiszerek a 15 százalékos kulcs alá tartoznak – kivéve az italokat –, az iparcikket pedig egyértelműen a magasabb forgalmi adó terheli. Ha utóbbi csökken, az érintett termékkörök olcsóbbak lesznek. /5/

Új vezetéssel kezdte az új évet a magyar állami exporthitel-finanszírozás legfontosabb pénzügyintézete, az Eximbank. Kitekintő című műsorunk, amelynek az Eximbank az együttműködő partnere, Csillag István elnököt és Bodnár Zoltán vezérigazgatót látta vendégül, akik elmondták, milyen alapvető szerkezeti változás történt az exporttal foglalkozó intézmények körében annak érdekében, hogy az MFB, az Eximbank, a MEHIB exporthitel-biztosító és az ITDH egymást segítve és egymással szoros együttműködésben segítse a magyar cégeket a külpiacokon. Az Eximbank új vezetőitől először azt kérdeztem, kellett-e valamiféle alapvető változást végrehajtani a pénzügyintézet szerkezetében illetve működésének koncepciójában. /6/

A magyar állapotokat minősíti az is, hogy míg a BUX két éve szárnyal (jó vállalati profitnövekedés és a régió kedvező megítélésének hatására), addig a magyar lakosság továbbra is inkább kifelé tart a részvénytőzsiacról. A megtakarítási szerkezeten belüli érezhető eltolódás két tényezőnek köszönhető; (1) a biztosítási ügynökök aktív piaci munkájának és (2) nyugdíjrendszer változásából eredően meghatározott elmozdulásnak. A lakosság teljes megtakarítás-állománya 2004 harmadik negyedévének végére megközelítette a 10.500 milliárd forintot. Az 1994-2004. közötti periódusban a megtakarítások éves átlagos növekedési üteme 19.6 százalékos volt. Ez idő alatt az inflációt is beszámítva számítások szerint reálértéken a növekedés évente átlagosan 6.6 százalék volt. A megtakarítások belső összetételének 10 éves változását vizsgálva csak néhány kedvező elmozdulás mutatható ki: 1., a készpénzarány csökkenése; 2., az államkötvény állomány és a befektetési alapok súlyának enyhe növekedése; A biztosítási díjtartalékban lévő megtakarítás elsősorban a biztosítási ügynökök munkáját dicséri, míg a nyugdíjpénztári megtakarítások felfutását a szabályozói környezet változása generálta. A készpénzállomány kiugróan magas értékét (1.400 milliárd forint feletti

összeg) az is magyarázza, hogy az MNB a látra szóló betéteket minden bizonnyal készpénzt egyenértékűként mutatja ki. Az elmúlt évek részvénytőzsi felfutásából a magyar lakosság vajmi keveset profitált. A részvényállomány a teljes megtakarítási állományon belül 1.7 százalékon stagnált. De a stagnálás is csak az árfolyam-növekedés hatásának tudható be, hiszen a tranzakciókat tekintve a lakosság négy éve nettó eladó!

Reális-e, amit Gyurcsány mond?

Gyurcsány miniszterelnök a Bloombergnek nyilatkozva mondja, hogy „a lakosság támogatását és a szavazatokat nem lehet megvenni”! Miután a piszkos kampány és piszkos politizálás mellett szavazatvásárlással kerültek kormányra. Gyurcsány cáfolni próbálja a Bloombergnek a 2006-os büdzsé választási költségvetéssé alakulását. A miniszterelnök szerint 2008-ig évente nem az eddig vállalt 0,6-0,7 százalékkal, hanem egy százalékponttal fogják mérsékelni az államháztartás hiányát. Gyurcsány szerint így a kérdéses időpontban a három százalékos referenciaérték alatt lesz a deficit (ami - tette hozzá - remélhetőleg elegendő lesz Brüsszel számára!). A miniszterelnök kiállt a konvergencia-program és ezen belül a tavaly májusban két évvel későbbre tolt, 2010-es euróbevezetési céldátum mellett. A reálbér-növekedés kapcsán közölte, hogy négy százalékos plafont látna szívesen, míg a GDP növekedését illetően a potenciális GDP-dinamika négy százalékos körüli értéke mellett van. Ebben az évben 3,8-4 százalék között lehet a bővülési ütem az elemzők szerint. Gyurcsány külön kitért az alacsonyabb kamat és a gyengébb forint szükségességére is (miközben a kormány fiskális politikáját minden tényező elmarasztalta már), mert szerinte a kamat- és árfolyam-politika a gazdasági növekedés „kissé gyengélkedő motorjának” az oka. /7/

A magyar lakosság négy éve nettó részvényeladó, s a kedvező piaci környezet ellenére sem változtatott gazdasági és pénzügyi viselkedésén. Kutatók tömege vizsgálja (politikai megrendelésre is!), hogy vajon van-e összefüggés a BUX teljesítménye és a lakosság részvényvásárlási aktivitása között, illetve a reálkamat szint és a kamatozó megtakarítások állománya között.

Egyrészt az 1994 közepe és 1998 eleje közötti hatalmas reálkamat ugrás a lakosságot gyakorlatilag hidegen hagyta, a kamatozó befektetési formák részaránya a teljes megtakarításon belül nem változott. Az 1998 eleje és 2000 vége között bekövetkezett számottevő kamatcsökkenést már egy minimális reakció követte, az állampapírok és bankbetétek összesített aránya 52.5%-ról 50%-ra mérséklődött. A lakosság pénzügyi tudatossága némi fejlődést azonban mutat az idő előre haladtával; a 2003-ban bekövetkezett masszív kamatemelések hatására már 5%-pontot mozdul a kamatozó állomány aránya. A reakcióidő érezhetően rövidül és a reagálás mértéke nő. Ezzel együtt is mindazonáltal távol állunk még egy tudatos befektetés kezeléstől; a kamatozó állomány aránya ugyanis mindössze 10%-kal változik, az összmegtakarításon belül 5% mozdul meg, hogy növelje a kamatozó eszközök arányát. (Érdekes tanulságokat rejthet, hogyan reagált a lakosság az MNB folyamatos kamatcsökkentései révén jelentősen zsugorodó kamatszintre. A 2004. negyedik negyedév és 2005. első negyedév megtakarítási adataira ugyanakkor még egy kicsit várni kell.) Fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a lakosság kamatérzékenysége időről, időre növekszik ugyan, de a mértéke még mindig nem jelentős. A kamattudatosságot egyébként minden bizonnyal növeli, hogy a hitelezési aktivitás bővülésével hiteloldalon több kamathoz kapcsolódó kérdést is át kell gondolni a mindennapi pénzügyek terén is. (Az megint más kérdés, hogy a lakosság jelentős része számára a hitel felvételnél a döntő szempont a havi törlesztés teljesíthetősége és nem a törlesztő részlet kamatának adott helyzethez mért racionalitása.)

Másrészt 1996 és 1998 között alakult ki olyan hangulat, amikor széles körben foglalkoztatta az átlagembereket is a tőzsde. "Mind játszik, minden nyer" hangulat uralkodott és a lakosság ha nem is öntötte a pénzt, de kelet-európai szinten értelmezhető megtakarítási hányadot (7.2%-ot!!!) investált részvényekbe. Az 1998-as orosz válságot három fekete év követte (globális recesszió, széleskörű kijózanodás a tech-buborék kidurranásából, hazánkban szabályozó oldali profit rombolás és általánosan csökkenő likviditás). Ugyanakkor ezen három

évben is egyértelmű összefüggés mutatkozik a BUX teljesítménye és a lakossági részvény investíciók között. A megmagyarázhatatlan periódust a 2002-t követő időszak képviseli. Több mint 100%-os index emelkedés mellett növekvő mértékben vonja ki a tőkét a lakosság a részvényekből (2004-et illetően csak az első három negyedévre van még nyilvános adat.). /8/

Itt kellene a politikai és gazdaságpolitológiai szakértőknek keresni összefüggéseket a politikai kurzussal kapcsolatos bizalmi függések és a lakosság gazdasági-pénzügyi viselkedésének alakulása között. Mert szerintünk ez a tapasztalat a magyarországi baloldali kurzusok és egy jellemző pénz- értékpapír-piaci következmény reakció viszonyát írja le.

Hivatkozások

1. Évváltó adósságcsapda a mezőgazdaságban. NSZ, Czauner Péter nyomán
2. A reklámok jó része szabálytalan. Privátbankár.hu nyomán
3. Hatvan százalékhoz közel a magyar államadósság. vg.hu nyomán
4. Nem kell az idős munkavállaló. vg.hu nyomán
5. Versenyképessége romlásától tart a turizmus. vg.hu nyomán
6. Milyen alapvető szerkezeti változás történt az exporttal foglalkozó intézmények körében? Privátbankár.hu nyomán
7. Gyurcsány: a 2006-os nem választási költségvetés lesz. tozsdeforum.hu nyomán
8. Kit érdekeli a piac? Kamat- és indexérzékenységről. portfolio.hu, tozsdeforum.hu nyomán
9. László Csaba: le kell építeni az iparüzési adót, csökkenteni a járulékokat, bevezetni a vagyonadót. tozsdeforum.hu nyomán
10. Óriási OTP-profit a nem fizetett hitelekkel. NSZ, origo.hu nyomán

25.2 EU-költségvetésünk bizonytalansága⁷⁴⁶

Elmaradt az egyes piaci szereplők által várt spekulációs forinterosódás a hétvégén. A hosszú hétvége előtt egyes piaci szereplők elképzelhetőnek tartották, hogy a forint a sávszélen kívülre 240 forint alá erősödik. Ezzel szemben a nemzetközi piacokon a hétfői és a keddi napon a magyar deviza folyamatosan gyengült, a kurzus hétfőn reggel 245 forintig, majd ezt követően kedden 246 forintig emelkedett. Az euróval e hét elején is 246 forinton kereskednek. Jellemző egyébként, hogy a forint gyengülése nem volt egyedülálló a régióban: a környező országok devizaárfolyamai (a zloty, a cseh és a szlovák korona) az elmúlt két napban a forintéval teljesen megegyező árfolyampályát jártak be, és két lépésben hétfőn és kedden is kivétel nélkül gyengültek.

A tájékoztatáspolitikai valósága, illetve a médiarealitások igen messze esnek egymástól. Az Eurobarometer jelzi, hogy a magyarok többségükben „elégedettek” a hazai tömegtájékoztatásnak az EU-val kapcsolatos érdeklődésével. A 2004-es TNS-felmérés alapján készült értékelés szerint a magyarok a tévéből, a rádióból és a napilapokból, az EU-ban viszont az említettek mellett az Internetről, adatbázisokból, könyvekből szerzik.

A napi fogyasztási cikkek kiskereskedelmi forgalma csupán 5 százalékkal nőtt tavaly. A napi fogyasztási cikkek kiskereskedelmi forgalma az előzetes adatok alapján meghaladta a 2.200 milliárd forintot, s ez öt százalékos bővülés a korábbiakhoz képest. A megelőző két esztendőben kilenc százalékos volt a növekedés a GfK felmérése szerint. Nem szabad figyelmen kívül hagyni ugyanakkor a napi fogyasztási cikkekre vonatkozó növekedési ráta csökkenésének egy másik okát sem: nevezetesen azt, hogy a gyorsan modernizálódó kiskereskedelem jó néhány kategóriában egyre olcsóbb áron kínálja a termékeket. Így, bár az eladott mennyiség növekszik, az egyes termékcsoportok deflációja miatt ennek értéke stagnál vagy csak kisebb mértékben emelkedik. Ilyen például a pörkölt kávé, amely 2004-ben 5 százalékos mennyiségi növekedés mellett egy százalékos értékbeli csökkenést realizált.

⁷⁴⁶ Csorba József: EU-költségvetésünk bizonytalansága. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. április 14. 00:00

2004-ben folytatódott a hazai kiskereskedelmi szerkezet lassú koncentrációja, vagyis a hipermarketek térnyerése. Ez a csatorna egy százalékkal, 21-ről 22-re emelte részesedését, miközben a további szegmensek majd mindegyikének adatai megegyeztek a korábbi évben mértékekkel. Évek óta folyamatos forgalomcsökkenést szenvednek el az önálló kisboltok - bár még 2004-ben is 17 százalékot képviseltek -, amelyekben a szakértők szerint továbbra is egyre kevesebben költenek majd pénzt a magyar vásárlók közül. Ennek következtében ezek egyenként mind mérsékeltebb sikerrel lépnek fel a beszállítókkal szemben, s lassan jelentőségüket veszítik. A kitörési pontot számukra a valamely lánchoz csatlakozás jelentheti. Sokan felismerték már az ebben rejlő lehetőséget, s ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a magyar tulajdonú értékesítési láncok ma már 15 százalékot hasítanak ki a kiskereskedelmi tortából. Ez ugyanakkora részesedés, mint amennyivel a szupermarketek rendelkeznek.

A magyar háztartások 2004-ben fogyasztásuknak közel a felét - pontosan 48 százalékot - költötték el a kiskereskedelembe. Ez a fejlett piacokon csak egyharmadot tesz ki. Ők a fennmaradó jövedelemmenyiséget egyrészt a szolgáltatóiparban költhetik el, másrészt ebből fedezik befektetéseiket. Ugyancsak beszédes adat, hogy míg az élen álló Európai Unió tagállamaiban csak minden száz eurónyi bevételből 15 euróért vásárolnak élelmiszert, addig mi, magyarok minden negyedik megkeresett forintunkat költjük erre az áruféleségre. GfK Hungária mérései szerint ugyanakkor, ha lassan is, de folyamatosan igazodik az EU átlaghoz a magyar háztartások költési szerkezete. Míg az ezredfordulót megelőző években a magyar családok jövedelmük 35 százalékát élelmiszerre és élvezeti cikkekre költötték, addig ez az arány mára 30 százalék alá került.

A nemzetközi statisztika feketén fehéren mutatja a magyar modell alkalmatlanságát, pl. hogy a korábbi SZU helyett, most a német piacnak van kiszolgáltatva, mert kivitele 34,1 százaléka oda irányul (s az utána következő legnagyobb piacainak aránya elenyésző: osztrák 8, olasz 5,8, francia 5,7, brit 4,5, holland 4,1 százalék). Az Eurostat legfrissebb (revideált) számítása szerint a magyar államadósság már tavaly átlépte a maastrichti plafont, mert a GDP arányában 60,7 százalékot tett ki. Az EU-statisztika szerint a magyar államháztartás hiánya 2003-ban 7,1 2004-ben 5,4 százalék volt. A jóléti kommunikációs verseny epizódja, a KSH politikai közlékenységének jele a januári nemzetgazdasági keresetek közreadása és tájékoztatása. A bruttó átlagkereset egy év alatt 27,7, a nettó pedig 24,3 százalékkal növekedett volna: ugyanakkor a versenyszektorban a bruttó nominális átlagkeresetek 7, a nettó keresetek 8,4 százalékkal emelkedtek: akármi is az igazság a torzulások elképesztőek lettek, mert e számítások szerint 2005 januárban a teljes munkaidőben alkalmazottak átlagkeresete a vállalkozások körében 136.600 forint, az alkalmazottak körében 186.400 forint, a költségvetési szervezeteknél alkalmazásban állóknál 305.500 forint volt, s a nemzetgazdasági szinten elszámolt nettó átlagkereset ehhez képest 116.600 forint volt, ami elképesztő arányokat mutat, egy teljesen felborult munka és jövedelem viszonyrendszert. /1/

a) Az EU-tag Magyarország információs jegyzőkönyve: 2005 március

A GKI Gazdaságkutató Rt. 3,8 százalékos gazdasági növekedést, 10 százalékos beruházási, 3,5 százalékos fogyasztási bővülést és 4,9 százalékos eredmény szemléletű GDP-arányos államháztartási hiányt vár 2005-re. Vértess András elnök csütörtökön tájékoztatója szerint a magyar lakosság vásárlási szándékát tükröző fogyasztói bizalmi index folyamatosan javul. A GKI elnöke szerint a lakosság fogyasztása az idén 3,5 százalékkal bővül, miközben a megtakarítási ráta a tavalyi 1 százalékról 1,5-2 százalékra emelkedik. A GKI-Wallis konjunktúra-index enyhén lassuló trendet jelez, ezért 2005-re az intézet a korábbi 4,0 százalékos GDP-növekedést 3,8 százalékra korrigálta, miközben 8,0 százalékos ipari volumen indexet és 10 százalékos beruházási bővülést vár - fogalmazott Vértess. A mezőgazdasági termelés a tavalyi rekord után idén 10 százalékkal visszaesik, miközben az agrártermelés soha nem volt olyan jövedelmező, mint jelenleg - tette hozzá. /2/

Visszatekintés: a magyar gazdaság 2004-ben

2004 elején a világgazdasági kilátások elég jók voltak, de az év közepe óta nem javultak, a magyar gazdaság helyzete viszont nem volt jó, de azóta javult. A világgazdaságban a 2001-2003-as dekonjunktúrát követő 2004-es élénkülés 2005 elejére némileg erejét veszítette. A magyar gazdaság növekedése is kissé lassult 2004 második felében és 2005. első hónapjaiban. A 2003 közepén megkezdett kiigazítás 2004-ben felerősödött. A gazdasági egyensúly javult: az államháztartás hiánya és a külső finanszírozási igény csökkent, az infláció jelentősen mérséklődött. A forint elképesztően erős, a tőzsde szárnyal. A magyar gazdaságot 2004-ben kettős, részben ellentétes hatás érte: az európai konjunktúra (főleg az első félévben) élénkült, a belföldi kereslet növekedési üteme viszont - a számottevő államháztartási szigorítások és a lakossági jövedelemnövekedés erőteljes lassulása, valamint az infláció adóemeléséi által kiváltott átmeneti gyorsulása miatt - érzékelhetően lassult. A belföldi felhasználás 2002-2003-ban még évi átlagban 5,4 százalékkal (a GDP 3,2 százalékos növekedését messze meghaladóan), 2004-ben viszont már csak 3,3 százalékkal (a GDP 4 százalékos bővülésétől elmaradóan) emelkedett. Az EU-csatlakozás tovább fokozta az import-versenyt (például a textil-, a cipő- és az élelmiszeriparban, a kereskedelemben). – állapítja meg a GKI áttekintése.

A gazdasági növekedés szerkezete a 2001-2003. évinél sokkal kedvezőbbé vált. Ismét az export és a beruházás húzza a növekedést: az export volumene 17 százalékkal, a beruházások 8 százalékkal növekedtek. A mezőgazdasági termelés több évi zuhanás után - részben a rendkívül jó időjárás hatására - több mint 30 százalékkal emelkedett: a növénytermesztés elérte az 1990-es szintet; az állattenyésztés továbbra is bő 40 százalékkal elmarad attól.

A lakosság fogyasztása 2,8 százalékkal, az előző évekenél lényegesen lassabban nőtt. Ez a kiskereskedelmi forgalom folyamatosan lassuló bővülése mellett ment végbe. A reálkeresetek az üzleti szférában több mint 1 százalékkal emelkedtek, a költségvetési szférában - az előző három év rendkívül gyors növekedése után - mérséklődtek (még akkor is, ha a 2005. januárban kifizetett 13. havi bért tavalyinak tekintjük). A lakosság eladósodása az előző évekhez képest lassabban nőtt, miközben - éppen az előző időszak boomjának következtében - kiugróan sok, 44 ezer új lakást adtak át. Így a nettó pénzügyi megtakarítás (az előző évi nulla után) meghaladta a GDP 1 százalékát. A munkanélküliség kissé emelkedik.

A gazdaság egyensúlya kissé minden lényeges ponton javult, a 2004 végére kialakult helyzet azonban európai összehasonlításban és a kormányzati szándékokhoz képest sem elég jó. Az államháztartási deficit az ESA 95-ös módszertan szerint a GDP 5,1 százalékát, a magán-nyugdíjpénztári befizetésekkel korrigálva 4,2 százalékát tette ki.

Az áruforgalmi deficit az előző évi 4,2 milliárd euróról 3,9 milliárd euróra, a GDP-hez mért aránya 5,8%-ról 4,8 százalékra csökkent. Az export volumene dinamikus, az importénál jobban nőtt. A jelentős reálfelértékelődés ellenére a magyar gazdaság (főként a feldolgozóipar) versenyképessége nem romlott. Súlyos nehézségekkel küzdenek viszont a dollár elszámolású piacokra exportálók, illetve amelyek szinte csak hazai erőforrásokat visznek a piacra. A szolgáltatások külgazdasági mérlege valószínűleg romlott. Ez részben a turizmus pozíciójából, részben más jövedelemmozgásokból fakadt. A magyar gazdaság 2004-es nettó külföldi finanszírozási igénye euróban valószínűleg hasonló a 2003. évihez, a GDP-hez mérten viszont javult. A finanszírozás szerkezete is jobb, mert a 4 milliárd euró külföldi működőtőke beáramlása, továbbá a 200-300 millió euró nettó EU-támogatás révén a folyó fizetési mérleg hiányának 60%-át tartós források finanszírozzák. Az ország külföldi adóssága nő, de döntően a magánszektor eladósodása miatt. /3/

Kifelé tart a tőke

Gyengül a forint, és alább szállnak a kamatvágási várakozások. A külföldi befektetők láthatóan kiszállnak eddigi pozícióikból. A forint sávszélének teszteléséről szóló múlt heti jóslatok

olyannyira nem váltak be, hogy mára valószínűbb lett a 249 forintos eurókurzus; az árfolyam szerdán a megszokottnál jóval erősebb forgalom mellett 245,05–247,50 forint között mozgott a bankközi. A sávtámadási forgatókönyveket korábban is elvető Kolba Miklós, az ING kereskedője a NAPI Online-nak arról számolt be, hogy az eurót főként hazai bankok vették, részben vélhetően vállalati megbízásra. Az ING Bank üzletkötője úgy véli, a sávjátékosok stop-loss-ügyletei mellett a zloty esése is a forintot gyengítette. Ha a lengyel fizetőeszköz nem tud visszaerősödni – a korábbi időszak 3,9 zloty/eurós árfolyamával szemben ma 4,10-en is állt a jegyzés –, akkor tovább süllyedhet a forint, ám az eurókurzus teteje így is csak a 248-as szint lehet. A régióban megindult profitrealizációk, illetve a spekulánsok pozícióváltása miatt általában gyengülni kezdtek a régió valutái. Mindenképpen régiós mozgások állnak a forint elerőtlenedése mögött – vélekednek elemzők és kereskedők, gyakorlatilag egyöntetűen. Kétségtelen, hogy portfóliókitettségek leépítésének vagyunk tanúi, ám komoly átrendeződést még korai emlegetni – mondta Jobbágy Sándor, a Budapest Economics elemzője. Hasonlóan vélekednek a CIB Bank szakértői is, hozzátéve, hogy a profitrealizálásnak csak az elején tartunk, az elmúlt 2-3 hónapban ugyanis óriási mennyiségű tőke érkezett a régióba. További lendületes gyengülés nem várható, de szó sincs arról, hogy megállna a profitkivétel, mivel az amerikai hozamok esetleges emelkedésére spekulál a piac. /4/

Mi lesz az innovációval?

A parlament két törvényt fogadott el egy éven belül az innováció fellendítésére. Először - meglehetősen heves vita után - az anyagi alapokat megteremtő Innovációs Alap létrehozásáról szóló jogszabályt. Decemberben pedig életbe léphetett az Innovációs Törvény is, amelyet a Magyar Innovációs Szövetség folyamatosan sürgetése ellenére több, mint másfél évtizeden át többször is szőnyeg alá söpörtek. 15 éves lemaradást kell pótolniuk a magyar kutató-fejlesztő cégeknek. Napjainkban kevés kis- és középvállalkozás foglalkozik kutatással és fejlesztéssel (K+F), keveset fektetnek be és kevés szellemi hozzáadott érték keletkezik. Ennél fogva célszerű az ő kutató tevékenységükre összpontosítani, helyzetbe hozni e vállalkozásokat, hogy érdemes legyen befektetni. Ehhez azonban innovációs stratégia is szükséges, hiszen anélkül nincs európai felzárkózás. A legutóbbi brüsszeli jelentés Magyarországot a 24. helyre sorolja 32 ország közül az EU-országok negyedik - legutolsó - negyedébe kategorizálva bennünket. Az igazi nagy baj az, hogy a GDP-termelő képesség szorosan összefügg az ország innovációs képességével. Növekedés és az innováció között elszakíthatatlan kapcsolat mutatható ki. Ez pedig a jövő szempontjából meghatározó. Ha ebben a kategóriában marad az ország, akkor világos, hogy még távolabbra fog nyúlni az olló a magas GDP-vel rendelkező országok és Magyarország között. Ez pedig már katasztrófa. /5/

A kormány lépései

Igencsak borús jövőről tanúskodnak a legfrissebb számok az államháztartási folyamatokat illetően. A PM szokásos sajtótájékoztatóján 32 milliárddal, 78 milliárd forintra emelte a – helyi önkormányzatok nélküli – márciusi hiányprognózisát, ezzel – ha hihetünk a tárca előrejelzésének – az első negyedév végére 472,6 milliárd forint deficit halmozódhat fel a központi kormányzati körben. Ez az egész évre tervezett 1026,6 milliárdos hiány 46 százalékát teszi ki, miközben tavaly ugyanekkor még csak annak egyharmadára rúgott a passzívum. A tárcánál ezt egyszeri tételekkel magyarázták: előre hozott májusi plusz másfél heti nyugdíj- és agrártámogatások, és az idén már a közalkalmazottaknak is januárban fizették a 13. havi juttatást. Még inkább kétségessé teszik az idejű pénzforgalmi hiánycél teljesülését a GDP-arányos számok. A múlt év első háromhavi tényleges hiányához hasonlóan az idejű első negyedévben is a GDP 2,1 százalékát érheti el a deficit a tárca előrejelzése szerint, de míg tavaly év végén 6,3 százalékra rúgott a hiány, addig a PM egyelőre kiáll az idejű 4,6 százalékos célja mellett. /6/

A kormány úgy döntött, hogy egyes költségvetési intézményeket mentesít a tartalék képzése alól. Ezzel a lépéssel a GDP 0,8 százaléka lett a tartalék idei mértéke. A fejezeti előirányzatok tíz százalékát, az intézményeknek pedig költségvetésük egy százalékát kell a törvény értelmében tartalékképzésre fordítaniuk. A mostani, „többszámú” felmentés érvényes például a környezetvédelmi és vízügyi tárcára, amely árvízvédelmi feladatokat lát el. A szóvivő kijelentette: a döntés összhangban van az unió ajánlásaival, a kockázatokra is fedezetet biztosít, s mintegy 40-50 milliárd forintot szabadít fel. A pénzügyi tárcánál elmondták, a tartalékképzés keretében zároltak 25 milliárd forintnyi általános tartalékot. Az agrármegállapodás 2,4 milliárd forintos költsége az idei büdzséből is kigazdálkodható; de az újabb falugazdászok foglalkoztatása 800 millió forintos pluszt jelent, a Hernád-völgyi árvízkárosultakat 1,2 milliárd forinttal segítik majd, a 2003-ban elemi kárt szenvedettek hiteltörlesztésének öt évvel való meghosszabbítása 250 millió forintot jelent, s 150 millió kiadást eredményez a Hajdú-Bét és Parmalat beszállítóinak nyújtott hitel 2005. évi törlesztő részleteinek átvállalása. /7/

b) Így látják Magyarországot a nemzetközi tényezők

Magyarországon az élők munkája terhelését tekintve – nemzetközi összehasonlításban – igen magas a munkaadói társadalombiztosítási járulékok mértéke. Így, bár a munkavállalói tb-terhek és az szja átlagosnak mondható, a nettó bér mégis csupán alig fele a teljes munkaerőköltségnek. A többi fejlett országgal összehasonlításban a második legmagasabb a munkaadókat terhelő tb-járulékok aránya a teljes munkaerőköltségen belül. Az OECD napokban közzétett felmérése a bérterheket tekintette át. A tanulmány szerint egy egyedülálló, átlagos keresetű dolgozó esetében, akinek nincs gyereke, Franciaország állhat a dobogó legfelső fokára a maga 28,2 százalékos mutatójával, Magyarországon a teljes munkaerőköltség 26,9 százalékát teszi ki a vállalkozókat terhelő, a foglalkoztatottak után fizetendő tb-járulék. Az OECD átlaga alig több 15 százaléknál, igaz, a visegrádi országok, a lengyelek kivételével, egymáshoz közeli értékeket tudnak felmutatni.

Olyannyira magas a munkaadói tb-teher, hogy ez a tétel ellensúlyozza a munkabérre rakódó másik két elvonást, az szja és a munkavállalói járulék többi országhoz képest alacsonyabb voltát a teljes munkaerőköltségen belül. Így Magyarországon a teljes munkaerőköltség közel 46 százalékára rúg az elvonások mértéke. Hazánkban tehát majd kétszer annyiba kerül egy alkalmazott a vállalkozónak, mint amennyit végül is nettó bérként megkap. Ennél nagyobb rés a nettó bér és a munkaerőköltség között az OECD-országok esetében csak Belgiumban, Német-, valamint Svéd- és Franciaországban van, míg a visegrádi államokban 2-3 százalékponttal alacsonyabb a mérték a hazainál. Az országok közötti „elvonási sorrendhez” hozzá kell tenni, hogy azok egyedülálló, átlagos keresettel rendelkező és gyermektelen alkalmazottakra igazak. Más eredményekre jutottak a felmérést végzők, amikor egykeresős és kétgyerekes háztartásban élő személy esetét vizsgálták. Ebben az esetben az egyes országokban más és más, gyermekhez kötődő kedvezmények vannak a személyi jövedelemadó-rendszerben, ezek teljesen felborítják az előző esetenél adódó sorrendet. Magyarország a középmezőnyben helyezkedik el, ha a három elvonás arányát nézzük a teljes munkaerőköltséghez viszonyítva, ráadásul a lengyeleknél a hazánknál nagyobb ez a ráta. A továbbiakban a másik két elvonási módot, a személyi jövedelemadót és a munkavállalói tb-járulékot illetően már csak az egyedülálló, átlagos keresettel rendelkező és gyermektelen alkalmazott esetét tekintjük.

Magyarországon a bruttó bér 12,4 százalékát kellett befizetnie tavaly szja-ként egy ilyen személynek, amely ugyan a régióban újfent a legmagasabb érték – a lengyelekénél duplája –, de a fejlett országokon belül korántsem mondható kiemelkedőnek, sokkal inkább átlagosnak. Ennek oka, hogy azokban az országokban, ahol rossz az adómorál, könnyebben kijátszhatók a szabályok – ez jellemző az átmeneti országokra –, ott a közvetett adókat, köztük az szja-t nem részesítik előnyben az adórendszeren belül. Itt inkább az indirekt adók – mint például az általános forgalmi adó vagy a fogyasztási adó – kapnak nagyobb súlyt. A

munkavállalói társadalombiztosítási terheknél Magyarország szintén a középmezőnyben helyezkedik el: a bruttó bér 13,5 százalékát kitevő összeget kellett tavaly leróni az állammal szemben ilyen jogcímen, ez alig egy százalékponttal haladja meg az OECD-átlagot, és szinte hajszálnyira azonos a mérték a szlovákoknál és a csehekénél. Ezzel szemben Lengyelországban a bérre rakódó terhek főként a munkavállalókat sújtják tb-járulékok formájában, olyannyira, hogy Lengyelország valamivel elmaradva Hollandia mögött a második legmagasabb munkavállalói tb-teherrel sújtja a foglalkoztatottakat. Utóbbi két adó- és járuléknem a munkavállalóra hárul, így tanácsos összegezni. Az OECD tanulmányából látható, hogy Magyarország a fejlett államok átlaga körüli terhet vet ki az alkalmazottak bére után, és nem sokkal többet kap kézhez a hazainál a csehországi vagy szlovákiai dolgozó, Lengyelország viszont inkább a munkavállalóra hárítja a terhek nagyobbik részét. Kiemelendő, hogy hazánkban a szlovákokhoz és a csehekhez hasonlóan a családban élő, gyermekes személy jóval kevesebb teherrel számolhat, mint az egyedülálló, gyermektelen illető – köszönhetően a bőséges szja-kedvezményeknek. /8/

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) pénteken megjelent közleménye szerint Magyarország makrogazdasági teljesítménye és gazdaságpolitikája jelentős előrelépést ért el 2004 folyamán, ugyanakkor középtávú növekedési ütemének emelése - illetve, súlyosabb esetben teljes elmaradásának elkerülése - érdekében a hatóságoknak helyre kell állítaniuk a gazdaságpolitika következetességét és kiszámíthatóságát. Az IMF delegációja 2005. március 2-11. között járt Budapesten, hogy megvitassa a közelmúlt gazdasági fejleményeit, a 2005-re tervezett gazdaságpolitikai prioritásokat, illetve a hosszabb távú stratégiát. A jelentés szerint a költségvetési hiány csökkentése megkezdődött, azonban a sorozatosan meghiúsult ambiciózus célkitűzések öröksége gazdaságpolitikai bizonytalanságot teremt. A megtakarítások növelése, a külgazdasági sérülékenység csökkentése, illetve a foglalkoztatás növelése érdekében szerkezeti reformok egész sora vár végrehajtásra.

A fenntartható reformokat előírányzó határozott gazdaságpolitika elengedhetetlen az euró sikeres bevezetéséhez, illetve azt követően egy élénk gazdasági teljesítmény létrejöttéhez. Amennyiben az euró bevezetésére jórészt ad hoc intézkedések eredményeként kerülne sor, a gazdaságpolitika jövőbeli mozgástere beszűkülne, és ez gyenge hosszú távú növekedést eredményezhet - figyelmeztet az IMF. A 2004. évi erőteljes növekedést követően 2005-ben mérsékelt lassulás várható. Az utolsó negyedévben az infláció erőteljesen csökkent, és a dezinfláció további folytatódása várható. A fizetési mérleg hiánya a megtakarítási-beruházási mérleg tartós egyensúlyhiánya miatt továbbra is magas. A költségvetési konszolidáció eredményeként a folyó fizetési mérleg hiány 2005-2006-ban várhatóan valamelyest mérséklődik - áll az IMF jelentésében.

Ami a jövőt illeti, a gazdaságpolitika hitelességének helyreállítása érdekében kiemelt jelentőséggel bír, hogy a kormány tartsa be a Konvergencia Program célkitűzéseit - figyelmeztet az IMF. Kockázatok nehezítik a 2005-ös költségvetési hiányra vonatkozó cél elérését, amely a magánnyugdíj alapokba történő költségvetési hozzájárulásokat is figyelembe véve a GDP 3,8 százaléka, vagy azok nélkül 4,7 százalék. A költségvetési hiány további tartós csökkentése érdekében szerkezeti intézkedésekre van szükség - állapítja meg a Valutaalap. /9/

Több olyan elemzés került már nyilvánosságra, amely szerint Magyarország a múlt évben az Európai Unió nettó befizetője volt. A Budapest Analyses kutatóintézet múlt héten megjelent anyaga például 50 milliárd forint lehívását állítja szembe 135 milliárdos befizetéssel, így azt állítja, hogy 85 milliárd forintos mínuszban vagyunk az unióval szemben. Baráth Etele korábbi közleményeiben már többször cáfolta ezeket a híreket, azzal, hogy ezek a számítások olyan mutatókat hasonlítanak össze, amelyek összevetése nem ad választ nettó pozíciónkra. Az említett 135 milliárd a közösségi költségvetésbe ténylegesen befizetett 106,716 milliárd forinthez hozzászámol még 26 milliárd forintnyi vámbefizetést is, az 50 millió pedig minden bizonnyal azt az összeget jelenti, melyről szerződések születtek (ez Baráth Etele európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszter szerint 58 milliárd forint a tavalyi év vonatkozásában – a Pénzügyminisztérium szerint 61). Tavalyi év végéig a magyar költségvetés bevétele az EU-s

támogatásokból 183,196 milliárd forint volt. Ezen számok (183 plusz és 107 mínusz) segítségével lehet kiszámítani a valós nettó pozíciót, amely a 76 milliárd forintot is meghaladta 2004-ben. /10/ Az Európai Bizottság is ezt a számítási módszert fogadja el a nettó pozíció meghatározására. De mert a teljes módszertant egyszerre nem láttuk még leírva, most sem lettünk okosabbak.

c) Termelők helyett fogyasztók lettünk

Magyarország középtávú növekedési ütemének növelése érdekében a hatóságoknak helyre kell állítaniuk a gazdaságpolitika következetességét és kiszámíthatóságát. A növekedés szilárd gazdaságpolitikai környezetet igényel! – szögezi le a Nemzetközi Valutaalap előzetes megállapításaiban a magyar gazdaságról, amelyeket magyar fordításban a Magyar Nemzeti Bank pénteken juttatott el az MTI-hez. A Nemzetközi Valutaalap delegációja március 2-11. között járt Budapesten, hogy megvitassa a közelmúlt gazdasági fejleményeit, illetve a 2005-re tervezett gazdaságpolitikai prioritásokat. Az IMF delegációja megállapította, hogy a 2004. évi erőteljes növekedést követően 2005-ben mérsékelt lassulás várható. az előzetes számok alapján a reál-GDP 2004 folyamán 4 százalékkal nőtt és a növekedés súlypontja a fogyasztásról a beruházások és az export felé tolódott el. Az összegzés szerint a fizetési mérleg hiánya a megtakarítási-beruházási mérleg tartós egyensúlyhiánya miatt továbbra is magas, a folyó fizetési mérleg deficitje 2004-ben a GDP 9 százaléka körül várható. A jövőre vonatkozóan az IMF delegációja megállapította, hogy a gazdaságpolitika hitelességének helyreállítása érdekében kiemelt jelentőséggel bír, a kormány tartsa be a konvergencia program célkitűzéseit. Az IMF szakértői szerint a kockázatok megnehezítik a 2005-ös költségvetési hiányra vonatkozó cél elérését. /11/

Az elmúlt hónapban tovább folyt minden piaci szegmensben a BAMOSZ tagjai által kezelt vagyonon lendületes növekedése. Ismét kiemelkedő volt a növekedés a befektetési alapok esetében, összvagyonuk egy hónap alatt 10,5 százalékkal, 120 milliárd forinttal nőtt, elérve az 1.258 milliárd forintot, ami a befektetési alapok hazai történetének eddigi legmagasabb értéke, így végre megdőlt a korábbi, 2003. május végi csúcs is. /12/

A MasterCard Europe másodízben elkészített kutatása szerint a vizsgált hitelkártya birtokosok túlnyomó többségét (91 százalék) az motiválta, hogy elsősorban fizetésre használhatja plasztikját. A kártya igénylésében meghatározó szempontként viszont a konstrukció kulcsjellemzőjét, azaz a megújuló hitelkeretet csak minden 8-dik válaszadó sorolta kiemelkedő helyre." A hitelkártya hátrányaira vonatkozó kérdésre a megkérdezett csoport 46%-a egyáltalán nem tudott semmilyen hátrányt említeni. Magas hitelkamatokra 21% panaszkodott, és a túlköltekezés miatt 17% fejezte ki aggályait. "Ez talán annak is betudható, hogy a kamatmentes periódus végére a kutatásban megkérdezett hazai hitelkártya birtokosok 59%-a fizeti vissza a felvett összeget." - vélekedik Mihalszky Anikó. "Közülük 64% rendelkezik felsőfokú képesítéssel, 68% a magasabb jövedelmi kategóriába esik, 64% férfi, és 80% hazánk keleti részében elhelyezkedő városok lakója. Az időben visszafizetők 49%-át elsősorban a kamatfizetés elkerülése motiválja, és csak másodsorban az adósságtudat elkerülése (19%)."

A megkérdezett minta azon tagjai, akik csupán a hitel egy részét térítik vissza a pénzügyintézeteknek a kamatmentes periódus végén, 49%-ban az egy összegben való visszafizetés képtelenségével indokolták cselekedetüket. A mintában szereplő további 15% kényelmi okokra hivatkozott - úgy tartotta, hogy számukra nagyobb szabadságot biztosít a részletfizetés. A válaszadók 13%-a kedvezőbbnek, gazdaságosabbnak vagy olcsóbb megoldásnak találta a hitelkártyák biztosította részletfizetési lehetőséget, további 13% pedig tudatosan vallotta azt, hogy nem szükséges egy összegben kiegyenlítenie a tartozását. Az összes megkérdezett hitelkártya birtokos 50%-a a banki alkalmazottaktól szerzett tudomást a termékről, de fontos szerepet játszottak a barátok-ismerősök ajánlásai, valamint a számlalevélhez csatolt információs tájékoztatók is. A bankokat a Budapesten kívüli ügyfelek említették nagyobb arányban, míg a barátok tanácsait főleg a 22-29 éves fiatalok (34%)

hajlamosabbak megfogadni. A válaszadó hitelkártya birtokosok átlag havi 2,6 alkalommal használják plastikjukat, 38%-k MasterCard Electronic kártyát birtokol, és ezen belül lényegesen nagyobb volt a férfiak aránya. Ugyanakkor mindhárom csoportban a hitelkártya igénylésének feltételei továbbra is homályosak. Az aktív hitelplastik használók 70%-a, a személyi kölcsön és áruhitel-felvevők 80%-a, és a betéti kártyabirtokosok 87%-a spontán módon említi a bankokat, mint a kártyához jutás helyét. Az igénylés további részleteiről azonban nem állnak pontos információk a megkérdezettek részére. A hitelkártya birtokosok 15%-a kötötte azt magasabb- és 12% rendszeres jövedelemhez. 14% bankjára hagyatkozott, míg 9% a bankszámlanyitást nevezte meg feltételként. A többi csoportban hasonló arányokban oszlottak meg a vélemények, és többen voltak, akik a "nem tudom" választ adták. /13/

Hiába kiváló minőségű a makói hagyma, a hazai nemesítések hozama, fele az uniós vetélytársak termésátlagának. Miközben a hungarikumnak számító makói hagyma egyre jobb minőségű lesz, a termelők sorra veszítik el a piacaikat. A hagymafajták elmúlt két évi nemesítése során létrejött új típusok ugyan kiváló beltartalommal rendelkeznek, a hozamuk azonban fele az uniós versenytársak termésátlagának. A kereskedők és termelők közül többen azonban úgy látják, hogy hiába ízletes a makói hagyma, ha kevés a hozam, a megrendelők inkább a német, holland vagy lengyel földeken néznek szét. A makói kutatók keresik a megoldást, de ennek a tudomány is gátat szab. Miközben a kutatók keresik a tudományos kompromisszumot, a termelők számolnak. Hiszen az uniós vetélytársak akár alacsonyabb áron nagyobb mennyiséget is forgalmazhatnak, a makói hagyma pedig még a hazai üzletek polcainál is kiszorul. Emiatt az állami támogatással együtt is csaknem ötven százalékkal többbe kerül a magyar gazdáknak a vöröshagyma előállításának kilója, mint amennyit a felvásárlók adnak a terményekért. /14/

Hivatkozások

1. btl.hu, e-broker.hu, mti.hu, napi.hu, vg.hu, mhO.hu, NSZ, mno.hu nyomán
2. Prognózisok. 2005-03-17., Privátbankár.hu nyomán
3. A magyar gazdaságot 2004-ben kettős, részben ellentétes hatás érte. 2005.03.17., GKI nyomán
4. Kifelé tart a tőke az országból? 2005.03.17., Madarász János napi.hu nyomán
5. Innovációs törvények vannak -stratégia nincs. N. Sándor László, nszava.hu nyomán
6. Baljós jelek a büdzsé körül. 2005-03-17., vg.hu nyomán
7. Kormányülés: felmentés a tartalék képzése alól. 2005-03-17., vg.hu nyomán
8. Az OECD szerint Magyarországon csaknem kétszer annyiba kerül egy alkalmazott a vállalkozónak, mint amennyit az nettó bérként megkap. 2005-03-16., Baksa Roland, vg.hu nyomán
9. IMF: helyre kell állítani a gazdaságpolitika kiszámíthatóságát. 2005.03.16. tozsdeforum.hu nyomán
10. Az EU-val szemben tényleg pozitív a magyar szaldó? 2005.03.15., Baka Zoltán napi.hu nyomán
11. Az IMF előzetes megállapításai a magyar gazdaságpolitikáról. mti.hu nyomán
12. Végre megdőlt a 2003 májusi csúcs. portfolio.hu nyomán
13. Magyar hitelkártya birtokosok - MasterCard felmérés. mastercard.com, Kis János, euroASTRA nyomán
14. A makói hagyma kiszorul a piacról. hírtv.hu nyomán

25.3 Bizalmas helyzetjelentés⁷⁴⁷

Egy rendszerkritikai alapon kísértő médium (aki visszhangozná a 2005 áprilisában az országosan kifejtett bírálatokat) a következőket adná elő egy politikai szeánszon.

⁷⁴⁷ Csorba József: Bizalmas helyzetjelentés. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. április 28. 12:22

Ésszerűtlen a magyar költségvetés, elodázhatatlan az adóreform, az egészségügy és az oktatás reformja. A felelőtlen gazdaságpolitika miatt negyven évre is szükség lehet a felzárkózáshoz. Félrevezető volt korábban azt propagálni, hogy az EU a paradicsom előszobája – jelentette ki Bokros Lajos az MTV Nap-kele című műsorában. Aki azt mondta, hogy öt-tíz éven belül esély van a felzárkózásra, az nem mondott igazat. Elszaladtak a bérek, eltűntek a lakossági megtakarítások. A büdzsé nem tudja finanszírozni a hiányt a lakossági megtakarításokból, ezért a külföldi forrásokért egymás rovására versenyez a költségvetés és a vállalati szféra. Ha a külföldi adóság azért nő, mert fogyasztásra fordítjuk a hitelt, és nem beruházásokra, akkor feléljük a jövőt.” Mondja Bokros a helyzetről.

Eközben az impertinens, liberális dumakörben Orbán nélkül nem tudják identifikálni magukat, és a szocialista körökben sem tudnak megenni az antiorbán, anfidesz érzés nélkül.

Más nyilvánosságokban az emlékezet és tudás nélküli ország rémképe vetődik fel, amikor a legújabb történelemhamisítási játékot játsszuk. A baloldali média felkapta John Lukacs fordulatát az 1945-ös magyarországi helyzetről és abból társadalmi valóságot próbál gyártani. Ezt a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás eszközével teszi, vagyis készít egy megfelelő kérdéssort, amit a kutatók feltesznek egy adott mintának és a várt válaszok fognak megszületni. Ha ez nem lenne elég, egy kis orientálással még tovább lehet segíteni a mérlegen. Így történhetett, hogy a Medián felmérése szerint április 4. megünneplése állítólag három részre szakítja az országot, amennyiben a teljes minta 31 százaléka szerint felszabadították az országot, az SZDSZ-hívek 51, az MSZP-sek 43, és a Fideszesek 23 százaléka szerint is felszabadítás volt: Az orientálásban a MNO éppen a szovjet véres-veres hadsereg rémtetteit, a NSZ pedig a höss felszabadítókat adja közre.

Az első vagy hivatalos nyilvánosságban a média példátlan elköteleződése (direkt politikai kampány folyik a Népszava, Népszabadság, az MTV fórumain) miatt a politikai bűnözés uralja a közpolitika napirendjét. A médiauszály az Orbán-féle vályogház-építésben (amivel a „cigány Orbán” az üzenet a rasszista baloldalon) ártatlan játék csupán ahhoz képest, ami a Tokaj-ügyben folyik a nyílt titkosszolgálati bűnözés eszközeinek felhasználásával. A politikai kommunikáció és a közpolitikai nyilvánosság fórumainak hitelessége kritikus állomáshoz érkezett, amikor a piszkos kampány és piszkos politika tömegtájékoztatási következményeinek tárgyalása is értékmérő lett. Jellemző, hogy a megkérdezett szakértők is érzik a kritikus helyzetet, de azért nem tudnak egyformán a szakmaetika szigorú szabályai szerint megnyilvánulni. A piszkos politikába megmerült baloldal és a bűnös MSZP szakértői sokkal megértőbbek a piszkolók és a bepiskoltak érintettségének megítélésében is. Náluk csak a liberális szakértő rosszabb, aki a minden politikus bűnös elvét hirdetve mossa össze a vétkeket és az igaztalanul megvádoltakat is.

Ma már kizárólag a politikai botrányok jelentik a mindennapi belpolitikát: az MSZP panamai, szavazatvásárlások, romák megvétele. Mindennapi esemény az államfő-választási jelöltállítás cirkusz, naponta vetnek fel alkalmatlan személyeket, mint pl. Mécs vagy Horn ajánlkozása, azért, hogy a megvezetett társadalom az abszolút alkalmatlan Szilít elfogadja. A miniszterelnök érdekeltségeinek panamai külön eseményeket képeznek az MSZP-s holdudvar egyéb ügyei között. Ilyen pl. a közbeszerzési tanácsok kapcsolódása a holdudvarhoz.

Ez lenne az EU-álmom vége?!

Vége az illúzióknak. Az ÁSZ (talán az egyetlen olyan állami intézmény, mely autentikus, és maradéktalanul betölti hivatását) észrevételei szerint a konvergencia-programban nincs szó a nagy közösségi elosztórendszerek érdemi strukturális átalakításáról, márpedig ezeknek a feladatoknak a megoldása elválaszthatatlan az adóreformtól – hangsúlyozta Kovács Árpád, az Állami Számvevőszék (ÁSZ) elnöke az Amerikai Kereskedelmi Kamara (AmCham) budapesti rendezvényén. Kovács szerint a komoly strukturális reformlépésekre az új kormányzati ciklus elején, 2007 környékén lenne szükség. Akkor talán lehetőség is nyílna a szerkezeti reformokra, amelyek nyomán hatékony, átlátható forrásfelhasználás valósulhatna meg az állami szférában,

az elszámoltathatóság és a minőségi szolgáltatások nyújtásának szem előtt tartásával. Az állami gazdálkodás laza pénzügyi fegyelme és az államháztartás deficitje rontja a versenyképességet, ám ennek javítása nem lehet egyenlő a közszférában kampányszerűen végrehajtott elbocsátásokkal – emelte ki. Noha a tavalyi költségvetési hiány alacsonyabb lett az elemzők által vártnál, és lényegében teljesült – az év folyamán kétszer módosított – deficitcél, ezt csak különféle olyan intézkedésekkel sikerült teljesíteni, mint az áfa-visszatérítés elhúzásával, vagy hogy a költségvetési intézmények december helyett január-februárban egyenlítették ki számláikat beszállítóikkal szemben. Ezek a lépések tovább terhelték az amúgy is feszített 2005-ös évet, és az átláthatóság is csorbát szenvedett.

Kovács figyelmeztet: megkerülhetetlen az állami feladatok definiálása, de ez eddig nem történt meg. Ennek kapcsán a köz- és magánszféra együttműködésén alapuló projekteknél – elsősorban az autópálya-építéseknél – csakis üzleti szempontoknak szabadna érvényesülnie. A több évre kitekintő beruházások pedig nagyban meghatározzák a fejlesztés lehetőségeit, és jelentősen, de egyelőre nem látható mértékben determinálják az elkövetkező évek büdzséjének alakulását. Kovács Árpád egyben sürgette a politikai szereplők megegyezését az államháztartást érintő alapkérdésekben. /1/

Magyarország az Európai Unió csatlakozást elvesztette, aminek elsősorban politikai okai vannak - jelentette ki Glatz Ferenc a Magyar Agrárkamra által a földosztás hatvanadik évfordulója alkalmából rendezett konferencián Ópusztaszeren. A Kádár rendszer bukásához képest rosszabb pozícióban vagyunk most Európában 15 év után. - állapította meg az akadémikus. Az MTA korábbi elnöke szerint a politikai rendszerváltás sokkal több deficitet termelt ki a társadalom részéről, mint amennyire feltétlenül szükséges volt. Az információs társadalom kialakulása és a természet és az ember viszonyának átalakulása ahhoz vezet, hogy fölértékelődik a környezetkultúra és a környezetgazdálkodás, valamint megváltozik az agráriummal kapcsolatos gondolkodás. A mezőgazdasági tevékenység, az élelemtermelés mellett, közhasznat is hoz, a táj, a környezet karbantartásával. A nagy gond egész Európában az, miként állapítsák meg ennek a közhaszonnak az értékét, mi legyen az a pénzösszeg, amivel az adófizetői közösség biztosítja ezt a termelőknek - fogalmazott Glatz. Az elmúlt időszak agrárdemonstrációit az okozta, hogy ez elmúlt másfélszáz év urbánus politizálása során nem alakult ki a vidék hatékony érdekképviselője az akadémikus szerint. A vidék nem azonos az agráriummal, más gazdasági tevékenység színtere is, de amíg az itt lakó emberek nem tudják a környezet megmunkálásból eltartani magukat, szükségük lesz támogatására. Olyan vidékpolitikára van szükség, amely meghatározza azokat a területeket, amelyeket a közhaszon miatt támogatni kell, és azokat, melyeket kell piaci módon kezelni - jelentette ki az akadémikus. /2/

Magyarország elvesztette az EU-csatlakozást?!

"A Kádár rendszer bukásához képest rosszabb pozícióban vagyunk most Európában 15 év után" - mondta az akadémikus, aki azt is kimondta, hogy ez nem pártpolitika, nem ideológia, hanem tények kérdése. Az MTA korábbi elnöke szerint ennek elsődleges oka, hogy a politikai rendszerváltás sokkal több deficitet termelt ki a társadalom részéről, mint amennyire feltétlenül szükséges volt.

A legnagyobb bajunk a társadalom általános és kórosnak mondható tájékozatlansága, azután pedig a szegénysége. Ezek az okozói annak is, hogy a magyarok túlnyomó többsége szerint az országnak nincs szüksége a bevándorlókra. A Társ. által végzett felmérés szerint hasonlóan vélekednek a csehek, a lengyelek és a szlovákok is. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának jelentése szerint Nagy-Britanniában tavaly jóval többen kértek menedéket, mint ahányan a visegrádi országokban összesen. Míg Magyarországon 1.600, Csehországban 5.460, Lengyelországban 8.080, Szlovákiában pedig 11.350 - összesen tehát mintegy 26-27 ezer - volt a menedékkérők száma, addig Nagy-Britanniában elérte a 40 ezret. A CEORG (Central European Opinion Research Group) nemzetközi együttműködés keretében készült vizsgálat megállapította, hogy a magyar, a cseh és a szlovák lakosságnak kétharmada

mérlegelő álláspontot képvisel, tehát úgy gondolja, hogy a menekültek között vannak olyanok, akiket be kell fogadni, és vannak, akiket nem. A lengyelek körében ez az arány nem egészen ötven százalék. Idegenellenesnek - azaz minden menekültet elutasítónak - a magyarok 25, a csehek 22, a szlovákok 20 százaléka tekinthető, s a legtöbben Lengyelországban vannak: a megkérdezettek 31 százaléka. A vizsgálat szerint a bevándorlókkal kapcsolatban mind a négy visegrádi országban az a meghatározó vélemény, hogy nincs szükség rájuk. Legnagyobb arányban a magyar és a szlovák válaszadók (mintegy 80 százalék) vélekednek így, míg Csehországban és Lengyelországban tíz százalékkal kevesebben állítják ezt. /3/

Nos, mint tudjuk, Magyarországnak égető szüksége van a bevándorlókra, egy évtizeden belül több száz ezres, később milliós bevándoroltatásra lesz szüksége. A legjobb lenne a szomszédos országok fiatal magyar lakosságának visszatelepítése.

Tízből nyolc kollégistának előítéletei vannak a kisebbségekkel szemben, tizenhét százalékuk enyhén vagy súlyosan antiszemita – derül ki a Felsőoktatási Kutatóintézet még nem publikált kutatásából. A diákok előítéleteit a Nyugat-Európában már régóta használatos "direkt kérdésekkel" most először vizsgálta reprezentatív magyar kutatóintézet. "A finoman fogalmazva is nem túl jó statisztika minket is meglepett" – mondta lapunknak Gábor Kálmán, a kutatás vezetője. Nem jobb a helyzet a hallgatók értékrendjét vizsgálva sem: a válaszadók szerint karriert elsősorban sok pénzzel lehet befutni, és a boldogságnak is a jó anyagi helyzet az egyik legfontosabb feltétele. A kutatásvezető elmondta: a magyar felmérés eredményei hasonlítanak az uniós vizsgálatokéhoz. Szakemberek szerint a kutatás két lesújtó eredménye szorosan összefügg: mindkettő a fiatalok bizonytalanságából adódik, arról pedig leginkább a felnőttek és a társadalom tehet. "A diákok csak megfelelnek a kor kihívásainak" – mondta lapunknak Adamik Mária, a Pécsi Tudományegyetem szociálpolitika tanszékének vezetője. Adamik szerint a hallgatók úgy látják, hogy a harmónia vagy a boldog család elérhetetlen, így azért küzdenek, amit szerintük van esélyük megszerezni, vagyis a pénzért. A szociológus úgy véli, az előítéletekben is nagy szerepe van a bizonytalanságnak: a fiatalok kapaszkodót keresnek, és sokan az elutasításban, gyűlöletben találnak biztos pontot.

A jövőkép hiánya és az ebből következő pesszimizmus okozza az értékválságot Herczog Mária szociológus szerint is. Egyetért azzal a vélekedéssel, hogy leginkább a felnőttek tehetnek a kialakult helyzetről, a fiatalok csak a mintát követik. A szociológus úgy látja, hogy a szülők sem adnak önbizalmat a gyermekeknek, és nem nevelik nyitottságra őket. "Az előítélet legtöbbször tájékozatlanságból adódik, mivel sok dologról a családok nem beszélnek világosan és nyíltan" – magyarázta. Elemzők szerint a helyzet összességében nem ennyire rossz, az összes hallgatót vizsgálva nem ezeket az eredményeket kapnánk. "A kollégisták között ritka a fővárosi, míg a községekben és kisvárosokban élők felülreprezentáltak a teljes lakossághoz képest – hívta fel a figyelmet Bauer Béla, a Mobilitás Ifjúságkutatási Csoport projektigazgatója. – Utóbbiak átlagosan szegényebbek, és jóval zártabb közösségekben élnek, mint a nagyvárosiak, így valószínűleg sokkal inkább vágyanak az anyagi értékek után, és előítéleteesebbek is, mint mondjuk a budapestiek" – vélte a szociológus. A megkérdezett szakértők véleménye eltér arról, hogy a hallgatók kialakult értékrendje mennyire változik az egyetemi vagy főiskolai tanulmányok után. Bauer Béla szerint a felsőoktatás már nem szocializál, azaz az előítéleteiket és életcéljaikat a felnőtt társadalomba is magukkal viszik a kollégisták. Adamik Mária ezzel szemben úgy véli, a felnőttek előítélete csökkenhet, ha már biztonságos körülményeket alakítottak ki maguknak. /4/

A Nemzeti Fejlesztési Hivatal elkészítette javaslatát a 2007-2013. közötti időszakban magyar és európai uniós támogatásban megvalósítandó nagy projektekre. A hivatal tájékoztatása szerint az előterjesztésben 20-30 közlekedési és környezetvédelmi projektet javasolnak megvalósítani 2007-2013. között európai uniós támogatás igénybevételével. A 2005. évi költségvetés 7,5 milliárd forintot tartalmaz a 2007-től induló nagy projektek előkészítésére és lehetőség van további 20 milliárd forintra kötelezettséget vállalni. Az elkészült javaslatban szereplő közlekedési és környezetvédelmi projektek tervezésére, projektelőkészítésre 15 milliárd forint áll rendelkezésre. A hivatal most készít javaslatot a további nagyprojektek kiválasztási módszertanára. Vagyis semmilyen konkrét program nincs,

hogy milyen modernizációs programokkal kell behozni a lemaradásunkat, s ennek megfelelően nem készülhetnek saját költségvetési tervezetek sem a több ciklusra elnyúló programokhoz. /5/

Még mindig van esély?

Magyarországnak a versenyképesség megőrzése érdekében fel kell számolni a lemaradást az oktatás, a szakmunkásképzés és persze az infrastruktúra kiépítése terén, de hátránya hazánknak a gyenge munkaerő-mobilitás, a rossz adórendszer is. Magyarország azonban ezen hibák ellenére még továbbra is vonzó befektetési célpont - áll a Boston Consulting Group elemzésében. Magyarország számára is több javaslatot megfogalmaz a Boston Consulting Group (BCG) legújabb – A közép- és kelet-európai lehetőség – globális előny létesítése Nyugat-Európa kiszolgálásában című – elemzése. A társaság szerint fel kell számolni a lemaradást az oktatás, a szakmunkásképzés és persze az infrastruktúra kiépítése terén, de hátránya Magyarországnak a gyenge munkaerő-mobilitás, a rossz adórendszer, s bírálta a BCG elemzői a befektetők számára bizonytalanságot okozó áfavisszatartást, mint a beruházásoktól elrettentő lépést. Magyarország több beruházást is elveszett az utóbbi időben, csökkent a tökevonó képesség, e téren Csehország és Szlovákia is Magyarország előtt jár.

Versenyelőnyöket a kelet-közép-európai régió sajátosságain túl az ország specifikus erősségei jelentenek, mint például a földrajzi és természeti adottságok. A BCG szerint az átlagos költségmegtakarítás a Magyarországról való beszerzés esetén 20-30 százalékos is lehet a hagyományos forrásokhoz képest. A BCG számpéldája szerint Németországból Magyarországra telepítve az autógyártást a munkaerő-kiadások 12, az anyagköltség 11 százalékkal válnak alacsonyabbá, mindent összevetve 26 százalékkal kisebb termelői ár érhető el, amit a járulékos költségek – például a logisztikai kiadások – csak kissé rontanak le, így végeredményben 23 százalékkal kerül kevesebbe a termelés. Ez a költségelőny csak lassan csökken az idő múlásával a BCG szerint. Jelenleg több iparágban is csaknem megegyeznek a költségek a régióból, illetve a Kínából származó, Nyugat-Európába érkező termékekénél – állította Kevin Waddell, a BCG alelnöke, a varsói iroda vezetője, az elemzés készítője. A jelentés tehát ennek megfelelően azt a tévhitet is szeretné eloszlatni, hogy Kína egyértelműen a legolcsóbb választás az alacsony költségű országok közül Európa számára – ezzel szemben idetartoznak a kelet-közép-európai országok is. Ugyan a kínai munkaerőköltségek harmadával kisebbek a kelet-közép-európainál – miközben a régió bérköltségei négyszer–tízszer alacsonyabbak a nyugat-európainál –, ám a távol-keletre helyezett gyártást drágítják például a logisztikai kiadások, miközben az üzleti kockázatok is sokkal jelentősebbek. /7/

A lista helyezettei

Ország	Helyezés (2005-2009)	Pontszám (2005-2009)	Előző hely (2000-2004)
Dánia	1.	8,74	6.
Kanada	2.	8,70	1.
USA	3.	8,57	2.
Szingapúr	4.	8,57	4.
Hong Kong	5.	8,57	5.
Hollandia	6.	8,56	3.
Finnország	7.	8,55	9.
Nagy-Britannia	8.	8,55	7.
Svájc	9.	8,51	8.
Írország	10.	8,44	10.
Csehország	24.	7,45	29.
Magyarország	25.	7,36	27.
Lengyelország	29.	7,30	32.
Szlovákia	30.	7,28	33.
Bulgária	36.	6,60	40.
Románia	38.	6,53	46.
Oroszország	46.	6,05	47.
Ukrajna	52.	5,53	56.
Irán	60.	4,63	60.

Magyarország két helyet lépett előre az Economist Intelligence Unit (EIU) brit kutató- és elemző cég listáján, amely a következő négy év legvonzóbb befektetési célországait, illetve a kiemelkedő üzleti környezettel rendelkező országokat állította rangsorba. A listát Kanada, és az Egyesült Államok előtt Dánia vezeti. Az EIU 10 alapvető szempont – például a politikai és intézményi környezet, a makrogazdasági stabilitás, és a magánvállalkozásokkal kapcsolatos szabályozás - alapján vizsgálta a listán szereplő 60 ország üzleti környezetével kapcsolatos kilátásokat. A rangsor szerint 2005-2009 között a legsikeresebb Dánia lehet a befektetők körében, amely a 2000 és 2004 között nyertes Kanadát a második helyre szorította le. Dobogós még az Egyesült Államok, amely a korábbi második helyről csúszott vissza a harmadikra. Kelet-Európában rekordjavulást vár az EIU az üzleti környezetet illetően, így nem meglepő, hogy az EU-hoz várhatóan 2007-ben csatlakozó Románia és Bulgária javított legjobban korábbi besorolásán (a 46. helyről a 38.-ra, illetve a 40.-ról a 36.-ra). A frissen csatlakozott országok között Csehország öt helyezést javítva (24.) vezeti a közép-európai tagállamok csoportját, ezzel hazánk elé került. Mind Lengyelország, mind pedig Szlovákia három helyet javított, de így is csak a 29., illetve a 30. helyen található. Az új EU-tagállamok között Magyarország a csehek után másodikként két helyet javított, és a 25. helyre került. Érdekes, hogy olyan országokat is megelőzünk, mint Dél-Korea (26.), Japán (28.), vagy Kína (41.). /8/

Országmérleg az első negyedben

Közzétette jövedelemszint-felmérésének Magyarország egyes tájegységeire vetített eredményeit a Hay Group nemzetközi tanácsadó cég hazai képviselője. A számok jelentős, helyenként a 20%-ot is meghaladó különbségeket mutatnak a fővárosi és az ország más tájain egyazon munkakörben dolgozók jövedelmei között. A kép ugyanakkor ennél árnyaltabb. Az egyes tájegységek területén, megyékben, régiókban elérhető jövedelmeket a felmérés során az országos átlaghoz viszonyították. A munkakörök összehasonlításánál a Hay Group nemzetközi módszerét követték, majd öt csoportot különítettek el a regionális bérkülönbségek bemutatásához. Ezek a fizikai dolgozók, az irodai alkalmazottak, a szakértők/szakemberek, a vezetők és a felsővezetők csoportjai. Természetesen az egyes foglalkozási kategóriák között és a jövedelem szintjeiben is van átfedés, de ennek ellenére a kapott adatok jellemzőek az egyes térségekre, és saját, illetve ügyfeleink tapasztalatai szerint is jól használhatók - mondta el a felmérés módszereiről és a kapott eredményekről Hettinger Tamás, a cég információs üzletágának vezetője. A felmérés és a használt minta a szó szigorú értelmében nem, vagy nem az adott térségek egészére nézve reprezentatív. Ugyanakkor a merítés bőségesen elegendő ahhoz, hogy a mért adatokról kellően pontos tájékoztatást adjon, és hogy ügyfeleink képesek legyenek ennek alapján saját javadalmazási stratégiájukat kiigazítani. A vizsgálat célja sem valamiféle általános felmérés volt - erre megvannak a megfelelő állami statisztikai szervek -, hanem kifejezetten bizonyos ágazatok és térségek viszonyainak feltérképezése.

A felmérés eredményei nagyon röviden az alábbiakban foglalhatók össze: a dolgozók jövedelme mind az öt kategóriában a fővárosban a legmagasabb, meghaladja az országos átlagot. Jól megfigyelhető továbbá, hogy a legnagyobb különbségek az irodai alkalmazottak és a szakemberek körében tapasztalhatók.

Érdekes tapasztalat lehet továbbá a mért adatok összehasonlítása a romániai viszonyokkal, ahol a Hay jövedelemszint-felmérés szintén elkészült. Ott - hazánkkal ellentétben - a legnagyobb különbségek éppen a felsővezetők bérezésében tapasztalhatók, akár 50-60%-os az eltérés Bukarest és az ország más területei között. Az itthon tapasztalathoz képest óriási mértékű megosztottságot támasztja alá a felmérés másik eredménye is, mely szerint míg a fizikai dolgozók fele annyit keresnek Romániában, a felsővezetők bérei viszont megközelítik - helyenként meg is haladják - a magyarországi szintet. A magyar különbségek okai sokfélék. Az egyik, hogy a jobban fizető külföldi cégek hangsúlyosabban képviselik magukat a fővárosban és az ország nyugati felén. A másik, ami fenntartja az eltérést, hogy a munkavállalók mobilitása még mindig nagyon alacsony. Ennek elsősorban szociológiai okai vannak. A lényeg, és ehhez talán a mi rendszeres, cégek számára készített felméréseink is hozzájárulnak, hogy ezek a jövedelemkülönbségek fokozatosan mérséklődjenek - emeli ki a szakértő. Ez mindannyiunk érdeke, a cégeké éppúgy, mint a munkavállalóké. (Kis János, euroASTRA nyomán)

d) Az elemzők nem várnak 2010-nél korábbi euróbevezetést

Márciusban tovább mérséklődtek az inflációs várakozások, ennek következtében a jegybank ma újabb kamatcsökkentés mellett foglal állást – többek között ez olvasható ki a Reuters hagyományos elemzői felmérés eredményeiből. Feltehetően a gyors dezinfláció és a jegybank alacsony inflációs előrejelzése együtt járult hozzá ahhoz, hogy az idén decemberre már csupán 3,6 százalékos a konszenzusos prognózis, sőt van olyan szakértő, aki 3 százalékos éves drágulást jósol. Ez a jegybank inflációs célsávjának alsó határán van. Az inflációs célkövetés rendszerének alkalmazása óta soha nem fordult elő, hogy egy elemző alullovást jelzett volna előre – ehhez most állunk a legközelebb. Az elmúlt két hétben a nemzetközi (elsősorban a régiós és az amerikai) környezet változása összességében óvatosabbá tette a piacot, de a kamatvágás mértékét így is magasabbra helyezik, mint egy hónapja. A 17 megkérdezett szakértő közül 13-an fél százalékpontos csökkentésre számítanak, hárman továbbra is 75 bázispontot látnak valószínűnek, egy elemző szerint pedig negyed százalékpontos csökkentés várható. Amennyiben a többségnek lesz igaza, akkor ma 7,75 százalékra eshet vissza az irányadó ráta. (A felmérés konszenzusa 7-7,25 százalékra tette azt a szintet, ahová a

következő néhány hónapban csökkentheti az alapkamatot az MNB anélkül, hogy a külföldi befektetők menekülését és forintválságot okozna.)

Mindezek ellenére sem a devizakereskedők, sem az elemzők közt nincs jele annak, hogy drasztikus forintesést várnának a kamatlazító ciklus folytatódása és a hűvösebbre fordult nemzetközi piaci hangulat következtében. Sőt, eltűntek a komolyabb gyengülésre vonatkozó forgatókönyvek a piacról: korábban mindig volt olyan szakértő, aki a 260 forint/euró kurzusnál gyengébb hazai fizetőeszköze számított a következő két évben. A múlt héten fellazult stabilitási és növekedési paktum ellenére az elemzők nem várják, hogy a korábban vártnál hamarabb váltja fel az euró a forintot. Konszenzusuk továbbra is 2010, bár az előrejelzések azt mutatják: mérséklődtek a korábbi aggodalmak, hogy még ennél is későbbre tolódhat az euró bevezetése. Az óvatosság érthető annak fényében, hogy a piac szerint az államháztartás hiányának mérséklése annak dacára is lassabb lesz a tervezettnél, hogy az Eurostat 2005 helyett 2004-re számolt el egy 46 milliárd forintos összeget. Erre az évre a konszenzus a GDP 5,1 százalékanak megfelelő deficitet vetít előre. Ez egy tizeddel több, mint egy hónapja, és 0,4 százalékponttal haladja meg a kormány hiánycélját. (vg.hu nyomán)

e) Minimálisan bővül a vásárlási kedv

A háztartási nagygépek és a háztartási kisgépek piacán 2004-ben folytatódott az árak mérséklődése, miközben az előző évekhez képest erőteljesen lassult a növekedés. A GfK ETH 2004 című, a szórakoztató elektronikára vonatkozó jelentése szerint kiderül, hogy a tavalyi év első 11 hónapjában csak lassuló mértékű növekedés következett be. Szakértők szerint ennek fontos okai között van a korábban felvett lakáshitelek törlesztőrészeinek esedékessé válása, illetve a lakáshitelhez jutás feltételeinek megszigorítása. A szórakoztató elektronikai cikkeknel tapasztaltakhoz hasonló a helyzet a háztartási kis- és nagygépek piacán is. 2004. január és november között az előbbi terület értékben 2,8 százalékos növekedést, míg az utóbbi - ugyancsak értékben - 0,9 százalékos csökkenést könyvelhetett el. A háztartási nagygépek esetében az értékben mért közel egy százalékos csökkenés 3 százalékot meg nem haladó darabszám-növekedést jelent. A termékcsoporthoz húzó árucsoportja a mosogatógép. Szakértők szerint ennek hátterében e termék árának mérséklődése, a növekvő vásárlóerő valamint a gépi mosogatás köztudatban való elterjedése áll. A többi háztartási nagygéppel összehasonlítva a mikrohullámú sütők tekintetében volt a legjelentősebb tavaly az árcsökkenés. Átlagosan közel 20 százalékkal kevesebb pénzt kellett 2004-ben egy ilyen készülékért kiadni, mint egy évvel korábban. A mért adatok szerint ma már a magyar háztartások 71 százalékában megtalálható ez a termék.

A GfK Jelentéséből az is kiderül, hogy a nagygépek esetében a háztartások jelentős hányadában közel 10 éves gépeket, készülékeket találunk. Különösen igaz ez a gáztűzhelyekre, a felültöltős mosógépekre, a hűtő- és fagyasztószekrényekre. A háztartási kisgépek piacán 2004 első 11 hónapjában jelentősen nőtt az értékesített mennyiség, de ez értékben csak a már említett, nem egészen 3 százalékos bővülést eredményezte. A fejlődés a 2003-ban a boltokba került, úgynevezett no-name termékeknek köszönhető, mert ezek a termékek tavaly is slágercikkek maradtak. Minden negyedik háztartás rendelkezett 2004-ben férfiak számára készült villanyborotvával, miközben e termék női párja csak százból öt esetben vált a háztartási eszköztár részévé. A háztartásokban lévő kisgépek átlagéletkora 5-7 év. Ez a szám évek óta szinte változatlan, s ebből az következik, hogy 1996-2001. között beszerzésük folyamatosan történt. (btl.hu nyomán)

A hiteles statisztika szerint

Százmilliárdos hiány van az üzleti szolgáltatásoknál. Tavaly az üzleti szolgáltatás exportja 614 milliárd forintot (2.833 millió eurót), importja 713 milliárd forintot (2.441 millió eurót) tett ki. Az éves hiány 99 milliárd forint, azaz 391 millió euró volt. A KSH jelentése szerint először tesz közzé új, eredményszemléletű módszertan szerint összeállított adatokat az üzleti

szolgáltatások exportjáról és importjáról. Magyarország összes, az idegenforgalmat is tartalmazó szolgáltatás forgalmán belül - mely az exportban és importban egyaránt mintegy 2 ezer milliárd forint - a felmért üzleti szolgáltatások külkereskedelmi forgalma éves szinten közel 40 százalékot képvisel. A legjelentősebb forgalmat mind exportban, mind importban a negyedik negyedévben regisztrálták. Aktívum két szolgáltatáscsoportnál figyelhető meg az év során: az építési, szerelési szolgáltatásoknál 19,2 milliárd forint, valamint az egyéb üzleti szolgáltatásoknál, melynél az export és az import közel egyensúlyban volt. A forgalom közel háromnegyedét mindkét relációban az Európai Unióval bonyolítottuk le, és ebből mindössze csak 8 százalékot képviseltek az új EU-tagországok. Az amerikai országokkal folytatott kereskedelem részaránya az exportban 10, az importban pedig 15 százalék volt. Jelentősnek mutatkozott emellett az EU-n kívüli európai országok részaránya is, exportban 12, ill. importban 9 százalék. (Madarász János, napi.hu nyomán)

a) Csalóka avagy csalók a számok?!

Mekkorát lehet változtatni a bázisszámok menténi-utáni orientálással a statisztikán: A gazdasági tájékoztatás milyen áramvonalasítást visel el anélkül, hogy teljesen hiteltelen legyen. A következőkben Varga Dénes, a DEM Információs és Gazdaságkutató Iroda ügyvezető igazgatója írását idézzük.

A kedvező időjárás nélkül tehát a magyar gazdaság növekedési üteme tavaly nem gyorsult, hanem lassult volna 2003-hoz képest, és nem produkált volna a fejlett európai országokhoz képest kétszeres növekedési dinamikát! A KSH adatai szerint a GDP négy százalékkal bővült tavaly. Erről el szokták mondani, hogy duplája annak, amit a fejlett európai országok fel tudtak mutatni, sokak szerint végre a gazdaság fenntartható növekedési pályára került, a növekedés gyorsult, hiszen a 2004. évi négy százalék lényegesen jobb eredmény, mint a 2003-as három. A gazdasági növekedés üteme végre meghaladta a fogyasztás bővülésének ütemét. Mondják, hogy ezzel megfordult a 2000 óta lefelé menő trend, aggodalomra tehát nincs okunk. Az is elhangzik, hogy lám, 2004-ben végre megtörtént a kiigazítás, a reálbérek nem nőttek, sőt mintegy fél százalékponttal csökkentek (ha a 13. havi bér későbbi, 2005-re áthúzódó kifizetésének hatásától eltekintünk), és a növekedés mégiscsak gyorsult. Számos makrogazdasági elemzőtől hallhattuk, olvashattuk ezeket a megállapításokat. Mindez azonban csak addig állja meg a helyét, amíg a gazdasági növekedésről mindössze az újságokban megjelent cikkeket olvassuk. A számok ugyanis már első ránézésre is mást mutatnak. Nézzük, miről is van szó.

A 2004-es év a mezőgazdaságnak kiemelkedő éve volt. A kedvező időjárásnak köszönhetően rendkívül jó volt a termés, ha máshonnan nem, az értékesítési, raktározási problémákról szóló hírekből is értesülhettünk erről. Tavaly tehát a mezőgazdasági teljesítmények növekedése "húzta" a GDP növekedését. Felvetődik a kérdés: ha a mezőgazdaságban megtermelt GDP-től eltekintünk, milyen teljesítményt ért el a magyar gazdaság 2004-ben és az előző évben, 2003-ban? Indokolt a felvetés, hiszen a mezőgazdaság teljesítményét az időjárás igen nagy mértékben befolyásolja, és ha utol akarjuk érni Európát, arra aligha számíthatunk, hogy az időjárás ezután minden évben javulni fog. Első látásra azt hihetnénk, hogy a mezőgazdasági termelés volumenének ingadozása nemigen befolyásolhatja a GDP növekedési ütemének alakulását, hiszen az ágazat 2003-ban mindössze 3,5 százalékkal részesedett a teljes magyar GDP-ből. Ez a viszonylag kis súlyú ágazat viszont 36,3 százalékos növekedést produkált tavaly! Ez már van akkora változás, hogy megzavarhatja a tisztánlátásunkat, amikor a gazdaság egészének fejlődéséről beszélünk. Erdemes tehát egy kicsit számolni. Ha a teljes GDP-ből kivonjuk a mezőgazdaságot, az index már csak 2,8 százalék lesz. A kedvező időjárás nélkül tehát a magyar gazdaság növekedési üteme tavaly nem gyorsult, hanem lassult volna 2003-hoz képest, és nem produkált volna a fejlett európai országokhoz képest kétszeres növekedési dinamikát!

A mezőgazdaság nélkül vizsgálva a GDP növekedését, a felzárkózás esélyeiről valósabb képet kapunk. Rögtön láthatjuk, hogy így a növekedés üteme 2003-ról 2004-re nem

három százalékról négyre, vagyis egy százalékponttal gyorsult, hanem 3,3 százalékról 2,8 százalékra, vagyis 0,5 százalékponttal lassult. Tehát a fejlett európai országokhoz képest a növekedési ütem nem kétszeres, a különbség pusztán 0,8 százalékos. A növekedési ütem ekkora különbségével, ha ez maradna a jellemző, szó sincs felzárkózásról. Sajnos a rossz hírek ezzel nem érnek véget. Ha a mezőgazdaság teljesítményét vizsgáljuk, láthatjuk, hogy az meglehetősen szélsőségesen ingadozik, természetesen az időjárás függvényében. Miután 2004 kiugróan jó év volt, ehhez képest 2005-ben még egy tízszázalékos visszaesés is azt jelenti, hogy az időjárás a mezőgazdaság számára az átlagosnál sokkal kedvezőbb lesz. Ha viszont 2005-ben a mezőgazdaságban tíz százalékkal esik az ott megtermelt GDP, és a többi ágazat ugyanazt a növekedési ütemet produkálja, mint 2004-ben, akkor a GDP növekedési üteme 2005-ben nem a sokak által prognosztizált 3,6-4,0 százalék, hanem csak 2,2 százalék lesz!

b) Mi az hogy növekedés?

A kormány és a különböző gazdaságkutatók előrejelzései 2005-re csekély különbségekkel négy százalék körüli GDP-növekedést várnak. Ennek az eredménynek az eléréséhez a gazdaság mezőgazdaságon kívüli részének a 2004. évi 2,8 százalékos növekedése után valószínűleg legalább 4,7 százalékkal kellene bővülnie. Nem látom megalapozottnak ezt az optimizmust. A növekedési ütem ilyen mértékű gyorsulására a mai helyzetben csakis a fejlett európai országok gazdasági növekedésének valamivel erőteljesebb élénkítése esetén lehetne számítani, ennek viszont ma kevés jelét látni.

Érdekes lenne azt is megvizsgálni, hogy a lakásszektor és ezzel nagyrészt összefüggésben a bankszektor által 2004-ben elért eredmények hogyan befolyásolták a gazdasági növekedés fő számait, és az itt végbement növekedés mennyiben köszönhető a 2003-ban végbement folyamatoknak. Ez sem javítaná, hanem inkább rontaná azt a képet, melyet a 2004. évi gazdasági növekedésről alkottunk magunknak. Mindez persze azt is jelenti, hogy mégsem mennek olyan jól a dolgok, mint ahogyan az az első pillanatban látszik. Valószínűleg érdemes lenne újragondolni néhány, ma alapigazságnak tartott közhelyet is. Tudomásul kellene venni például, hogy az állam túlköltekezésének visszaszorítása, a megszorító intézkedések önmagukban nem képesek "fenntartható növekedési pályára" terelni a gazdaságot. (Varga Dénes, mho.hu nyomán)

c) Megugrott az államadósság, nagyobb a hiány

Tavaly az MNB adatai szerint a vártnál nagyobb ütemben nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya, miután a jövedelmek egyenlegének romlása ellensúlyozta a külkereskedelmi mérleg javulását. Az államadósság egy év alatt közel 20 százalékkal emelkedett. Jó hír, hogy a negyedéves deficit háromnegyedét fedezték a közvetlen befektetések. Az EU-csatlakozást követően az MNB a belépéskor a vámraktárakban található közösségi vámárúknak a KSH által Intrastat-kiegészítés keretében árubehozatalként elszámolt belföldiesítését nem szerepeltette a fizetési mérleg statisztikában. E tételeket illetően a KSH saját vállalati felméréseire támaszkodva 2005. február 8-án maga is revideálta a külkereskedelmi adatait, csökkentette az emiatt elszámolt importot. Ez alapján az MNB, a KSH-val megegyező módon eljárva, 740,4 millió euró (181,3 milliárd forint) értékű, korábban el nem számolt áruimportot épített be a fizetési mérlegbe. Ez az elszámolás elsősorban a 2004. II. negyedévet érintette. Az Intrastat-kiegészítés címén a KSH által elszámolt forgalomból, az MNB korábbi módszertani véleményét továbbra is fenntartva, csak 325,1 millió euró (79,1 milliárd forint) elszámolását tartja szükségesnek, de a KSH-tól eltérő adatok közlése miatti piaci bizonytalanságot elkerülendő a KSH-val azonos tartalmú adatot tesz közzé.

A negyedéves adatok alapján 2004. IV. negyedévében a külfölddel szembeni nettó finanszírozási igény (a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes hiánya) 1582 millió euró volt. A külső finanszírozási igénnyel szemben 1286 millió euró nem adósságeneráló

finanszírozás állt. A szezonális hatások kiszűrésével számított adatok alapján az ország nettó külföldi finanszírozási igénye az elmúlt két évben nem nőtt számottevően. A folyó fizetési mérleg hiánya 2004. IV. negyedévében 1712 millió euró volt, az előző negyedévhez viszonyítva csökkent, de növekvő trendje nem változott. A NAPI Online által megkérdezett elemzők a negyedik negyedévre átlagosan 1,67 milliárd euróra számítottak.

Az éves deficit 7123 millió euróra nőtt a tavalyi 6364 és a 2003-as 4929 millió euró után.

A jövedelmek és a folyó transzferok egyenlegének alakulása növekvő hiányt mutat, ami részben a közvetlen tőkebefektetésekhez kapcsolódó jövedelmek elszámolásából, részben az adósságállomány növekedésével összefüggő magasabb kamatszolgálati teherből, részben pedig abból következik, hogy az EU-tagsággal összefüggő kötelezettségek folyótranszferként jelennek meg a statisztikában. A szolgáltatásoknál keletkezett hiány 2004. IV. negyedévben tovább nőtt, az év végén meghaladta a 4,9 milliárd eurót, az egy évvel korábbi, nem egészen 4,1 milliárd után. Ezen belül az idegenforgalom egyenlege 1,3 milliárd euróról egymilliárd alá csökkent. Az áruforgalom keletkezett hiány a szezonális hatásoktól megtisztítva kisebb az előző negyedévi értéknél. Az áruforgalom egyenlegének az előző negyedévhez viszonyított javulása a dinamikus exportnövekedésnek köszönhető, a teljes évi deficit nem éri el a 2,4 milliárd eurót, szemben a 2003-as 2,9 milliárddal.

Az adóssághoz kapcsolódó jövedelmek egyenlegének szintje 2004. III. és IV. negyedévben alacsonyabb a megelőző értékeknél, a nem adóssághoz kapcsolódó jövedelmeknél pedig már 2004. II. negyedévtől megfigyelhető a szintcsökkenés. Az adóssághoz kapcsolódó jövedelmek növekvő hiányát a külföldiek kezében lévő forintban denominált állampapírok állományának 2004 első három negyedévi emelkedése és a működőtőke befektetéseken belül a részesedésen kívüli egyéb tőkemozgásokhoz kapcsolódó növekvő kamatfizetések eredményezték. Az államháztartási szektoron megjelenő, EU-költségvetéshez történő magyar hozzájárulás következtében jelentkező hiányt 2004. IV. negyedévben már 84 százalékban finanszírozták az EU intézményektől kapott, folyó transzferként elszámolt bevételek. (A tőketranszferket is figyelembe véve 2004. IV. negyedévben több mint 80 millió euró bevételi többlet származott az EU-val kapcsolatos elszámolásokból.) Összességében a viszonyzatlan folyó átutalások 2004. IV. negyedéves többlete 89 millió euró. Ezek együttes hatásaként 2004. IV. negyedévben tovább romlott a teljes jövedelem és transzfermérleg egyenlege.

Az utolsó negyedévben a nem adóssággeneráló finanszírozás formájában megjelenő tőkemozgások egyenlege 1286 millió euró beáramlást mutatott. Az újrabefektetett jövedelmekkel együtt a tulajdonosi részesedés formájában megvalósuló közvetlen tőkebefektetések értéke a magyar befektetők 106 millió euró külföldre irányuló tőkebefektetése, és a külföldi befektetők 1078 millió euró Magyarországra történő tőkebefektetésének eredményeként alakult ki. A tulajdonviszonyt megtestesítő portfólió befektetéseknél jelentkező nettó forgalom 314 millió euró forrásbeáramlást mutatott.

2004. december végén a jegybanki tartalékok értéke 11,7 milliárd euró volt. A nemzetgazdaság bruttó adósságállománya 2,5 milliárd euróval nagyobb volt az előző negyedév végén mért értéknél. A nettó külföldi adósság 0,3 milliárd eurós növekedést mutatott. A külföldiek tulajdonában lévő, forintban denominált állampapírok állománya 2004. december végén 10,0 milliárd euró volt, 0,1 milliárd euróval magasabb az előző negyedév végén mért adatnál.

A nemzetgazdaság bruttó adósságállománya 56,8 milliárd euróra rúgott az elmúlt év végén, a nettó adósság ennek kevesebb mint felét tette ki. A bruttó összegből 32,8 milliárd a magánszektor, a fennmaradó 24 milliárd pedig az államháztartás és az MNB sara, amiből 11,1 milliárdnyi forintadósság. Az államháztartás és az MNB bruttó adóssága egy év alatt közel ötödével nőtt, de hasonló a helyzet a magánszektor terén is. (MNB, napi.hu nyomán)

d) A működőtőke-beáramlás alakulása 2004-ben

A Magyar Nemzeti Bank által - a fizetési mérleg részeként - közzétett adatok szerint 2004-ben részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem formájában közel hárommilliárd euró értékű külföldi közvetlen tőkebefektetés valósult meg Magyarországon; az egyéb (működő)tőkemozgások során 416 millió eurós nettó beáramlás mutatkozott, így a közvetlen külföldi tőkebefektetések teljes egyenlege 3365 millió eurót ért el - közölte a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium. Ez nemcsak 2003-hoz viszonyítva mutat közel másfél milliárd eurós emelkedést, de 2001 óta a legmagasabb működőtőke-beáramlást jelzi. A GKM várakozásai szerint idén folytatódik a kedvező működőtőke-beáramlási trend, és így 2005-ben (részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem formájában) 3,5-4 milliárd euró körüli értékű külföldi közvetlen tőkebefektetés történhet Magyarországon. 2004-ben részvény és egyéb részesedés formájában összesen nettó 1 108 millió euró (az előző év azonos időszakát 1 772 millió euróval meghaladó) értékű friss külföldi működő tőke érkezett Magyarországra, míg újrabefektetett jövedelem formájában 1 840 millió euró (az előző évit 43 millió euróval meghaladó) értékű külföldi közvetlen tőkebefektetés valósult meg. A nem adóssággeneráló működőtőke-beáramlás így az év egészében összességében elérte a 2 948 millió eurót, ami 1 815 millió euróval haladja meg a 2003. évi értéket. Az egyéb tőkemozgások formájában megvalósult működőtőke-beáramlás 416 millió eurót ért el, így a külföldi közvetlen tőkebefektetések összesen 3 365 millió eurót tettek ki 2004-ben; ez 1 456 millió euróval magasabb, mint egy évvel korábban.

2004-ben a legtöbb új, részvénytőke formájú külföldi közvetlen tőkebefektetés Németországból (501 millió euró, az összbeáramlás 45%-a) és Hollandiából (427 millió euró, 39%) származott; szintén jelentős értékű működő tőke érkezett az Egyesült Államokból (130 millió euró), Japánból (102 millió euró) és Belgiumból (95 millió euró). A külföldi közvetlen részvénytőke-tőkebefektetések legnagyobb része (1 050 millió euró) a szolgáltató ágazatokba - ezen belül is a szállítás, raktározás, posta és távközlés (337 millió euró), az ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatás (370 millió euró) és a kereskedelem, javítás (255 millió euró) ágazatokba - áramlott. Az 1990 óta Magyarországra érkezett külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya 2004 végén elérte a 48,3 milliárd eurót; ebből 38,7 milliárd eurót a részvény, egyéb részesedés és újrabefektetett jövedelem formájú működőtőke-befektetések, 9,6 milliárd eurót az egyéb külföldi tőkebefektetések tettek ki. Az egy főre eső magyarországi működőtőke-állomány ezzel változatlanul a legmagasabb a kelet-közép-európai térségben. (tozsdeforum.hu nyomán)

Hivatkozások

1. Strukturális reformok 2007-től. Vg.hu, BR nyomán
2. A Kádár-rendszerben jobb volt a pozíciónk. Privátbankár.hu nyomán
3. A többség elutasítja a bevándorlókat. NSZ, 2005.03.29. nyomán
4. A kollégisták többsége kisebbségellenes. Rovó Attila, mho.hu nyomán
5. A drogfogyasztók számára marad az elterelés. NSZ, Lencsés Károly, 2005.03.29. nyomán
6. NFH: javaslat a 2007-2013. közötti nagy projektjek egy részére. 2005-03-29., MTI nyomán
7. Magyarország még mindig vonzó célpont. 2005.03.31., napi.hu nyomán
8. Üzleti környezet - Előreléptünk a legvonzóbb országok listáján. 2005.03.30., hvg.hu nyomán

25.4 Ki mit tud az EU-ról? - 3.0 verzió⁷⁴⁸

Európa csillaga le-felemelkedik

⁷⁴⁸ Csorba József: Ki mit tud az EU-ról? - 3.0 verzió. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. május 9. 17:49. (az IFTI 2004-2005-ös összefoglalója, „Magyarország az unióban, 1.0-3.0 verziók” alapján)

Miközben egymást öröljük itthon s az EU-ról, ha nem valami hülyeség, akkor elavult ismeretek szervezik véleményünket, a világ egészen máshol jár. Európa elveszítette a 20. század utolsó évtizedének világversenyét, s 2000-2005 közötti interkontinentális tusákban is lemaradt a gyorsan haladó földrészek, országcsoportok, országok mögött. Ezeket a tényeket nagyon erős kommunikációs orientálással próbálja az EU elhomályosítani. A médiamarketingben minden hétre jut valamilyen felmérés, amivel a gondokat próbálják eltüntetni.

Európát a megkérdezett 23 országból 22-ben úgy értékeli, hogy pozitív hatása volt a világra. A nagyobb nemzetek közül a franciák a legnépszerűbbek. A franciák az USA-ban a legkevésbé elfogadottak, míg sokáig ősellenségeik, a németek körében a legkedveltebbek. Az USA-ban megkérdezettek 55 százaléka szerint rossz lenne, ha Európa nagyobb befolyáshoz jutna, 34 százalékuk viszont ennek az ellenkezőjét vallja, ami - a jelentés szerzői szerint - az Amerikát megosztó mély politikai erőkre utal. India az egyetlen, amelyben az európai befolyás igenlői és ellenzői nagyjából ugyanannyian vannak. Szakértők szerint a felmérés az amerikaiakra nézve nyugtalanító eredményre vezetett. (A Bush-kormányzat idején Európa csillaga emelkedett, az USA-é hanyatlott.) A most hivatkozott kutatásban a felmérést elvégző Maryland Egyetem 23 országból több mint 23 000 embert kérdezett meg: tíz megkérdezettből hatan szeretnék, ha a világ ügyeiben Európa nagyobb szerepet játszana, mint Amerika. Az USA elutasítása a legmagasabb Argentínában, Németországban, Oroszországban, Törökországban, Kanadában és Mexikóban. A Fülöp-szigetiek, dél-afrikaiak, indiaiak, lengyelek és dél-koreaiak viszonylag kedvezően vélekednek Amerikáról. Azok az országok, amelyek "lágy" hatalommal, például nagy gazdasági befolyással, rendelkeznek, sokkal jobban szerepeltek, mint azok (USA, Oroszország), amelyeknek hatalmas hadseregük van és azt a közelmúltban be is vetették. Emiatt a nem kedveltek listáján Amerikát az oroszok követik. Kína megítélése érdekes, a megkérdezettek 48 százaléka kedvezően ítéli meg. Noha sokan félnek növekvő katonai erejétől, elfogadják, támogatják gazdasági befolyása erősödését. /1/

Az angol Nigel Farage az Európai Parlamentben, a Függetlenség és Demokrácia Csoport elnevezésű frakción belül azon dolgozik, hogy az uniót megszüntesse. Az igen sikeres nemzetközi üzletemberből lett politikus észjárása mérhetően a fény sebességével vetekszik, humora sziporkázó, miközben mélységesen, elkötelezetten angol, jobboldali nacionalista. A parlament többi képviselőivel szemben feltétlen előnye, hogy nem veszi komolyan sem magát, sem az egész európai intézményt. Jobban mondván komolyan veszi: mint eltakarítandó akadályt. Álláspontja mind nagyobb és erősebb, népszerű európai törekvéseket egyesít, s ezek az EU alkalmatlanságáról, drasztikus változásigénnyről szólnak. /2/

Vészharangokat kongatnak

A világ erőforrásainak 60 százaléka legyengült vagy elhasználódott, jelentős és nagy részben visszafordíthatatlan veszteséget okozva bolygónk biológiájának sokszínűségében, ami az elkövetkező 50 évben tovább romolhat. A figyelmeztetés a világ valaha elvégzett legnagyobb környezeti tanulmányából származik, az ENSZ által kezdeményezett, négy éven át tartó kutatásból, melyben 95 ország 1.300 tudósa vett részt. Véggökövetkeztetésük szerint az emberi életet fenntartó erőforrások, mint a friss víz, az élelem, a fa, a tiszta levegő és a stabil éghajlat mind veszélyben vannak. "Az ökörendszerek változásai mélyreható és nagyrészt visszafordíthatatlan veszteséget eredményeznek a bolygó biológiai sokszínűségében" - mondta Walter Reid, a tanulmány igazgatója. Az emlősök, madarak, és kétlábú fajok 30 százalékát a kihalás veszélye fenyegeti, az elmúlt 50 év emberi tevékenysége a természetes ezerszeresére növelte eltűnésük valószínűségét, állapította meg a jelentés. Amikor 2000-ben elindult a felmérés, feladata az ENSZ Milleneumi Fejlődési Céljainak eléréséhez szükséges környezeti változások kihatásának felmérése volt. A célkitűzések között szerepel, hogy 2015-re a világon uralkodó szegénységet a felére csökkentése. A szegénység különösen a szárazföldi régiókat sújtja, Afrikát, Ázsiát, részben Mexikót és Brazília északi részét. Az itt élők elsősorban az elszivatagosodástól, a tiszta víz hiányától és a betegségek növekedésétől szenvednek aránytalanul nagymértékben. A további felmelegedés például nagyban elősegítheti a kolera

terjedését. A jelentés 24 ökörendszer-szolgáltatást tanulmányozott, melyekből mindössze kilencnél figyeltek meg gyarapodást, főként az élelmiszertermelésnek, az ipari termény növekedésnek, az intenzív halászatnak és az élőállat tenyésztésnek köszönhetően. A tudósok azonban hozzátették, a növekedések komoly hátulütőket rejtnek magukban más ökörendszer szolgáltatások rovására, mint a tiszta víz és a fajok pusztulása. A termőföldről a műtrágyában felgyülemelő nitrogén a tengerekbe kerül, ami hirtelen felerősítheti az algásodást megfojtva a halakat, vagy oxigénszegény halott övezeteket eredményezve a partok mentén. Az erdőirtás gyakran a csapadékmennyiséget csökkenti, ami egyfajta láncreakcióként a megmaradt erdők pusztulásához vezethet. /3/

Nőtt a politikai kockázat Magyarországon

Az előző évhez képest növekedett Magyarországon a politikai kockázat a Political Capital Institute és a Figyelő szakértői által készített, a 2004-es évet értékelő Országjelentés szerint. A politikai értékelés szerint a negatív irányú elmozdulást elsősorban a kormányváltás, valamint a jogbiztonság területén tapasztalható hiányosságok okozták. További kockázat-növelő tényezőként értékelték a szakértők, hogy valamelyest növekedett az idegenellenesség mértéke, és hogy az elmaradt reformok több területen is az eleve meglévő problémák felerősödéséhez vezettek. A PCI szerint a 2005-ös évben nem várható a politikai kockázat jelentős mértékű csökkenése. Az országgyűlési választások előtt mélyreható reformok elindítására kicsi az esély, amit a politikai ellentétek várható élesedése is alátámaszt. Miközben 2003-ban a legmagasabb pontértéket a jogbiztonság alindexe kapta, 2004-re a ez a tényező a második helyre szorult vissza, értéke a 2003-as 79 pontról 75 pontra esett. A legjobb értékelést az állam és gazdaság alindexe kapta a szakértőktől (amely az állami vagyon nagyságát, a gazdasági törvények módosításának gyakoriságát és a gazdasági szabadság szintjét méri): a mutató 78 ponton áll. Jelentősen romlott ugyanakkor a politika stabilitása (72-ről 67 pontra), amelynek fő okát abban látják az elemzők, hogy 2004 a harmadik magyar köztársaság életében az első olyan év volt, amikor kormányváltás nélkül következett be, hogy a kabinet kitöltötte volna négyéves mandátumát. Szintén jelentős gyengülést mutat a korrupciós tényező (61-ről 59-re), valamint a társadalom idegenellenessége és előítéletessége (70-ről 67 pontra) is.

A negyedévente közzétett gazdasági kockázati index (EcoRisk) aktuális értéke 51 pont, vagyis a magyar gazdaságot továbbra is közepes kockázat jellemzi. A legfőbb kockázati tényező még mindig a külső és a belső egyensúlyi mutatók alakulása, mindenek előtt az államháztartás mérete és szerkezete. Az alindex 2004. negyedik negyedévében 34,4 ponton állt, amely bár javulás az egy évvel korábbi 29,4 pontos értékhez, ugyanakkor még mindig erős kockázatot jelez. Az év elején még jónak látszó konjunkturális kilátások az esztendő második felére borúsabbá váltak, az export- és beruházás-vezérelt fordulat kedvező hatása megkopott – az alindex a tavalyi év negyedik negyedévére 51,1 pontra esett az egy évvel korábbi 63,7-ről. A konjunkturális és a munkapiaci kockázatok 2004 végére megnöttek, miközben a pénzügyiek valamelyest mérséklődtek. A négy alindex változása így tulajdonképpen kiegyenlítette egymást, azaz az országgkockázat várt csökkenése tavaly elmaradt, pedig a külső környezet – már csak az uniós csatlakozás miatt is – inkább kedvezőnek volt mondható. A kapott eséllyel az ország egyelőre nem tudott élni. Magyarország pillanatnyilag messze van attól, hogy visszakapaszkodjon az „alacsony” kockázati értékű zónába, ahol 2000 elején tartózkodott – értékeli a szakértők. Ugyanakkor hozzátesszik: mindezzel együtt indokolatlan volna recessziótól, vagy a gazdaság kemény földet érésétől (hard-landing) tartani. Az elemzők várakozása szerint 2005-ben a konjunkturális kockázatok tovább nőnek. A gazdaság egésze szempontjából a kulcs az egyensúlyi pozíciók, az államháztartás rendbetétele lenne – ezt azonban a választások közelsége a magyarországi tapasztalatok szerint felettébb kétséges teszi. /4/

Tehetetlenségi tényezők és okok

A politikai csapdák, a kormányzati és politikai patthelyzet, az egymást zsaroló (és fogva tartó) politikai és társadalmi aktorok által kialakított fogoly-dilemma által jól lehet magyarázni a magyarországi helyzetet. Az alternatív energiaforrások hasznosítása, a zöldenergia-koncepciók európai átültetésének sürgetése világít rá a magyar állami tehetetlenségre, ellenérdekeltség működésére. A magyar alternatív energia programot három évtizede akadályozza eredményesen a politikai-gazdasági összefonódásként működő olajlobbi.

Lendületet kaphat a szélenergia magyarországi hasznosítása, heteken belül véglegessé válik a szélturbina-beruházások tervezéséhez szükséges országos széltérkép - mondta Gombos András, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium politikai államtitkára. Szerinte az Országos Meteorológiai Szolgálat által elkészített térkép azt mutatja majd meg a szélparkok létesítésében érdekeltnek, hogy az ország egész területén 25-150 méteres magasságban hol fúj a legerősebben a szél. Tóth Péter, a Magyar Szélenergia Társaság elnöke szerint jelenleg csupán hat szélturbina üzemel Magyarországon, ám beruházók a környezetvédelmi hatóságokhoz mintegy 600 különböző helyszínre adtak be engedélykérelmet. Gombos szerint a széltérkép jelentős segítség lehet a beruházók helyszínválasztási döntéseinél, ám ez önmagában még nem elegendő. "Hasonlóan nehéz feladat gondoskodni arról, hogy az áramot ki vegye át" - tette hozzá az államtitkár. Tóth közölte, hogy az engedélykérelmek összesen mintegy 700 megawattnyi kapacitásra vonatkoznak. Ez az összigeny ugyan az országra jellemző széljárás adottságok szempontjából reális lenne, de a technikai lehetőségeket messze meghaladja - tette hozzá. "A magyar villamosenergia-hálózat szélenergiából különböző vélemények szerint legfeljebb 100-300 megawattnyi áramkapacitást képes befogadni" - mutatott rá az elnök. Hozzátette: a változó szélebségek miatt egyenetlen áramellátást ugyanis a rendszer csak ekkora mértékig képes tolerálni. /5/ Magyarország minden wattnyi alternatív energiaforrásra szüksége van. Magyarország képességekatalógusa

Senkinek nincs fogalma arról, hogy az ország milyen állapotban van jelenleg. Az állam összeroskadása nyilvánvaló, minden nagyrendszernek ezermilliárdos nagyságrendű, működési forráshiánya van. Ilyen körülmények között – no meg a politikai, kormányzati érdektelenség miatt, igen nagy jelentősége vannak annak, hogy a NATO kényszerített minket egy állapotjelentés elkészítésére.

Ha szükség van az ország nemzeti befogadó támogatására, akkor a NATO ebből választja ki, hogy miket használ fel csapatainak fogadásához. Nincsenek hiányosságok Magyarország nemzeti befogadóképességében a Honvédelmi Minisztérium szerint. Bocskai István szóvivő ezzel cáfolni próbált olyan állításokat, hogy egy konfliktus esetén a NATO-csapatok gyors fogadása is kérdéses Magyarországon a honvédség jelenlegi helyzete miatt. A HM szerint a nemzeti befogadóképesség azt jelenti, hogy ha Magyarország védelmére hazánkba települ a NATO, vagy ha az ország területéről indít valamilyen akciót a szövetség, akkor „biztosítani kell a külföldi fegyveres erők fogadását”. A befogadóképesség több tárca koordinációjában jön létre. Még Magyarország NATO-csatlakozása előtt el kellett készíteni azt a képességekatalógust, amely tartalmazza azoknak az útvonalaknak, határátkelőhelyeknek a felsorolását, amelyet Magyarország a külföldi csapatok rendelkezésére tud bocsátani. Ugyancsak ez tartalmazza, hogy az ország hány katonát tud fogadni és mekkora logisztikai támogató egységet biztosít, valamint azt is, milyen technikai eszközöket ajánl fel a logisztikai feladatokhoz, például teherautókat, rendőri kíséretet. A képességekatalógus titkos, Magyarország biztonságát veszélyeztetné, ha nyilvánosságra kerülnének ezek az adatok. /6/ A HM állításaival szemben, mértékadó szakértők szerint igenis súlyos gondok vannak az állam, az ország alkalmasságával. Mint mondják, isten irgalmazzon nekünk, hogy a gyakorlatban ki kelljen próbálni a rendkívüli helyzet-programot. /6/

Gazdasági tájékoztatás: új mérés és minősítés?!

A tájékoztatásban megjelent a választási EU-költségvetés manipulálása. Ennek egyik példája az ÁAK 690 milliárd forintos (2,8 milliárd eurós) költségvetésének az autópálya-építésekhez, ami a választások évére 330 km-s építkezést generálna. Ugyanakkor a költségeket úgy számolnák el, hogy az javítaná az EU-költségvetésünket. Másik tájékoztatási esemény a hazai befektetési alapok kategorizálásának megváltoztatása, amivel a Bamosz egy új rendszert készített. A szolgáltatásstatisztika elszállása miatt fokozott figyelem irányul a szolgáltatások valódi helyzetét feltárni próbáló új mérésre és minősítésre. A jegybank a fizetési forgalom figyelése mellett a szolgáltatások nyújtásának és igénybevételének új követésével egészült ki a 2004-es üzleti szolgáltatás kérdőív nyomán: újabb revíziók indulnak. /7/

A monetáris tanács megvitatta a készülő inflációs jelentést, ugyanakkor – a meghirdetett ülésezési rendjének megfelelően – nem tárgyalta a jegybanki alapkamatláb megváltoztatását. A következő inflációs jelentés a május 23-i kamatmeghatározó ülés döntésének megjelenésével egy időben lát majd napvilágot. A jegybank ekkor teszi közzé, hogy az alappályabeli előrejelzésében milyen legvalószínűbb inflációs értékkel számol az idei év végére. A hivatalos cél 4 százalék, a legutóbbi (februári) jelentésben jelentősen lefelé módosult a várható inflációs érték (jelenleg 3,6 százalék). A monetáris tanács következő kamatmeghatározó ülése április 25-én lesz. A márciusi inflációs adat orientációs szereppel bírhat a kamatdöntés kimeneteléről. /8/

A tavalyinál több vendég járt Budapesten és Pest megyében az év első két hónapjában, jelentette a KSH. A kereskedelmi szálláshelyeken januárban, februárban 247 ezer vendég szállt meg, ez 25 százalékkal több, mint az előző év első két hónapjában. A vendégforgalom mintegy 80 százalékát kitevő külföldi vendégek száma 30 százalékkal nőtt, s a belföldiek is több mint 10 százalékkal. A turisták 624 ezer éjszakát töltöttek el Budapesten, 18 százalékkal többet, mint a bázisidőszakban. A külföldiek vendégéjszakáinak száma 24 százalékkal nőtt, a belföldieké 1,6 százalékkal csökkent. Pest megye kereskedelmi szálláshelyeit harmincezren vették igénybe, 21 százalékkal többen, mint tavaly ilyenkor. A külföldiek száma 24, a belföldieké 20 százalékkal nőtt. A forgalom háromnegyedét a hazai turisták adták. A külföldiek vendégéjszakáinak száma 22, a belföldieké 24 százalékkal nőtt. /9/

Január–februárban a mezőgazdasági termelők árak 13,8 százalékkal alacsonyabbak voltak, mint az előző év azonos időszakában. A visszaesés a tavalyi kimagaslóan jó termés következménye, amelynek köszönhetően 2004 közepétől meredeken zuhanni kezdett az árszínvonal. Az elmúlt három hónapban már némi emelkedést mutatott ki a KSH, ám mivel ennek főleg szezonális okai vannak, a 12 havi árindex gyakorlatilag most is sok éves mélypontján található. Süllyed a mezőgazdasági termékek előállításához szükséges termékek és szolgáltatások ára is, ennek mértéke azonban elmarad az agrárárszint esésének mértékétől, így az agrárarok szűkült. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az agrárarok mindössze az árváltozások hatásait mutatja a termelők jövedelmi helyzetére, így óvatos következtetéseket szabad levonni belőle. A szokásosnál jóval nagyobb termés mennyiség (amely az árzuhanást okozta) és a hatékonyságnövekedés ugyanis ezzel ellentétes hatást fejt ki a jövedelmezőségre. Tavasz végéig, amikor az új termékek megjelennek a piacon, nem várható a jelenlegi tendencia változása, így a deflációs folyamatra gyakorolt jótékony hatás is megmarad. A nagy kérdés, hogy mi történik a második fél évben. Kicsi a valószínűsége, hogy az időjárásfüggő terméseredmények a tavalyi szinten alakuljanak, és ez feltehetően az árakon is meglátszik majd. /10/

2005. márciusban az egyhavi átlagos fogyasztói áremelkedés 0,7% volt, 2004. márciushoz viszonyítva pedig 3,5%-kal növekedtek az árak. Idén az első három hónapban átlagosan 3,6%-kal voltak magasabbak az árak, mint az előző év azonos időszakában. 2005. márciusban az "alapdrágulás" 2004. márciushoz viszonyítva 2,8% volt, azaz a maginfláció tovább csökkent. 1 hónap alatt - 2005. februárhoz viszonyítva - az élelmiszerek árai 0,6%-kal emelkedtek. Növekedett az idényáras élelmiszerek (8,5%), valamint a gyümölcs és zöldségárak (1,4%) ára. Árcsökkenés következett be az étolaj és a péksütemények (2,5-2,5%), a csokoládé, kakaó (2,0%), valamint a liszt és a tojás (1,7-1,7%), esetében. Az idényáras élelmiszerek nélkül

számítva az élelmiszerek árai az előző hónaphoz képest 0,3%-kal csökkentek. A háztartási energia átlag feletti, 2,4%-os áremelkedésén belül az elektromos energia ára 6,9%-kal emelkedett. A ruházkodási cikkek körében szintén az átlagost meghaladó áremelkedés (1,3%) volt megfigyelhető az ilyenkor szokásos szezonális változásnak megfelelően. A szeszes italok, dohányárak, a tartós fogyasztási cikkek, és a szolgáltatások áremelkedése az átlagosnál alacsonyabb volt, az egyéb cikkek, üzemanyagok az átlagos árváltozással megegyező mértékben drágultak. A járműüzemanyag 2,4%-kal, a szolgáltatásokon belül a szerencsejáték 9,3%-kal emelkedett. 2004. márciushoz viszonyítva, az élelmiszerek árai az átlagosnál kisebb mértékben, 1,6%-kal emelkedtek. Ezen belül jelentős szóródás figyelhető meg: a sertésszirdék 56, a sertéshús 18, a cukor 13 százalékkal drágult. Csökkent viszont az elmúlt 12 hónap alatt a liszt (29%), az idényáras élelmiszerek (16%), az étolaj (9%) és a tojás (7%) ára. A tartós fogyasztási cikkekért átlagosan 1,4%-kal kellett kevesebbet fizetni, mint 2004. márciusban. 1%-nál kisebb áremelkedés volt a ruházkodási termékeknél, míg valamivel több mint 2% volt az egyéb cikkek, üzemanyagok drágulása 12 hónap alatt. A szolgáltatások az átlagot meghaladó, 5,9%-os áremelkedésén belül a helyi tömegközlekedés 14, a személyszállítás és a csatornadíj egyaránt 13%-kal drágult. A szeszes italok, dohányárak és a háztartási energia árnövekedése szintén az átlagosnál magasabb volt. A dohányárak 13, a palackos gáz pedig 12 százalékkal került többbe, mint 2004. márciusban. /11/

A 10 ezret is meghaladja az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesülethez érkező panaszok száma. A fogyasztók leginkább a közüzemi szolgáltatásokkal, a kábeltévé-társaságok tevékenységével, a minőséggel, a jótállással összefüggő ügyekben tesznek panaszt. A bírósági eljárásokhoz képest még mindig kevés ügy kerül a békéltető testületek elé annak ellenére, hogy megkétszereződött megalakulásuk óta az esetek száma, és gyorsabban rendezhetőek a vitás ügyek. Lakatos László interjúja következik. /12/

Hivatkozások

- 1.Európa csillaga emelkedik. NOL nyomán
- 2.Már szalonképes téma az unió elhagyása. Lovas István interjúja, Magyar Nemzet nyomán
- 3.Vészharangokat kongat az ENSZ jelentése. Richárd Balázs, sg.hu nyomán
4. Nőtt a politikai kockázat Magyarországon. fn.hu nyomán
5. Merről fúj? - Feltérképezik a magyar szeleket. 2005.04.12. MTI, portfolio.hu nyomán
6. Kész van Magyarország képességekatalógusa. hirado.hu/MTI
7. napi.hu, e-broker.hu, vg.hu nyomán
8. Új inflációs jelentés készül. 2005-04-12., Portfólió.hu nyomán
9. Budapest egyre népszerűbb. 2005-04-12., vg.hu nyomán
- 10.Mélypont körül az agrárárak. 2005-04-12., vg.hu nyomán
- 11.A vártnál magasabb az infláció - mi drágult? 2005-04-12., Privátbankár.hu nyomán
- 12.Miről panaszkodik a magyar fogyasztó? 2005-04-12., Privátbankár.hu nyomán

25.5 EU-politika 4.0-ás változat - EU másodosztály⁷⁴⁹

Az EU-ból származó források nem elegendőek a felzárkózáshoz

Már egy évvel korábban is meglepően kritikus értékelést adott az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) vezető gazdasági szakembere az új tagországok csatlakozást követő gazdasági kilátásait illetően. Lengyelország negyven év múlva éri el az EU átlagos gazdasági szintjét, a 2004 május 1-jén csatlakozó többi tagországnak 15-30 évre lesz szüksége ahhoz, hogy utolérhesse az EU átlagos gazdasági teljesítményét, nyilatkozta a németországi Financial Timesban Willem Buiten. Az EBRD alelnöke, Hanna Gronkiewicz-Waltz ennél is tovább megy,

⁷⁴⁹ Csorba József: EU-politika 0.4-es változat - EU másodosztály. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. május 18. 00:14

szerinte fennáll a veszély, hogy az új tagországok túlságosan EU-függővé válnak, és a szükséges gazdasági reformok alkalmazása helyett az uniós támogatásokra várnak majd. Az alelnök-asszony a Spanyolország, Görögország és Portugália csatlakozásával kapcsolatos tapasztalatokra hivatkozik. Buiten egyébként arra is felhívta a figyelmet, hogy néhány ország, mint például Lengyelország vagy Csehország már most sokkal felkészültebb lehetne, mint amilyen felkészültséget a számok mutatnak. A közép-európai övezet legnagyobb befektető csoportjaként az EBRD talán a legilletékesebb a régióhoz tartozó országok gazdasági értékelésére, tevékenysége ugyanis 27 országban szolgálja a piacgazdaság és a demokrácia kiépítését, Közép-Európától Közép-Ázsiáig.

Lengyelország akkoriban frissen közzétett derűlátó értékelése ellentmond a bankjelentés pesszimizmusának: a gazdasági miniszter bejelentése szerint az első negyedévben a várakozást jóval felülmúló, hat százalékos gazdasági növekedést jegyeztek. Minden jel arra mutat, hogy Lengyelországnak ezzel egyidejűleg sikerül megfékeznie a munkanélküliség növekedését is. A lengyel statisztikai hivatal adatai szerint a munkanélküliség nem nőtt tovább, hanem enyhén zsugorodott, bár a jelenlegi 20,5 százalékos arány még mindig messze a legnagyobb az EU-térségben. Az ország 38,2 milliós lakosságából 3,26 millióan munkanélküliek. /1/ A JP Morgan londoni elemzői viszont azt állítoták, hogy a legnagyobb négy csatlakozó gazdaság – Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország – le fogja rohanni a jelenlegi 15 tagú uniós importpiacát, főleg magas hozzáadottérték-tartalmú exporttal. A Financial Times figyelmeztet, hogy az EU-ból származó források nem elegendőek a gyors felzárkózáshoz. Ki gondolta volna, hogy a JP Morgan pénzügyi szolgáltató társaság londoni elemzői egyszerre a magyar – meg a cseh, a lengyel és a szlovák – exporttól féltik majd az EU piacait? Pedig most ezt történt, sőt a cég felhívta a figyelmet, hogy a négyek részesedése részesedése a 15-ök importpiacából 2008 végéig – az időszak egészében 3,4 százalékponttal növekedve – el fogja érni a 15 százalékot. A JP Morgan szerint ennek az exportdinamikának az egyik fő eleme az lesz, hogy az euróövezet exportorientált közepes méretű cégei, amelyek olcsó munkaerőt keresnek, erőteljes működtetőke-exportba kezdenek a négy új tagállam piacára, és a beruházások teremtette gyártókapacitások termékeit zömmel visszaexportálják a valutaunióba. A négy legnagyobb csatlakozó gazdaságba irányuló közvetlen külföldi tőkebefektetés értékét ekkor a londoniak az éves térségi GDP 3,5 százalékára jósolják a következő öt évre. A négyek uniós exportjának szerkezetében emellett ütemesen csökken az alacsony hozzáadottérték-tartalmú termékek aránya a magas hozzáadottérték-tartalmúak javára. A négy ország átlagában az előbbi kategória aránya 1995-ben 21,9 százalék, 2003-ban már csak 12,5 százalék volt; ez jórészt megegyezik az alacsony hozzáadottérték-tartalmú termékeknek a jelenlegi uniós 15-ök exportjában mért 12,1 százalékos arányával.

A négy csatlakozó ország uniós exportján belül a magas hozzáadottérték-tartalmú cikkek aránya ugyanezen idő alatt 78,0 százalékról 87,4 százalékra nőtt, ami szintén csaknem azonos a 15 jelenlegi tagországra jellemző 87,9 százalékos aránnyal, állapítja meg a JP Morgan jelentése. A négyek átlagán belül a magyar EU-exportban az alacsony feldolgozottságú termékek aránya 1995-2003 között 28,9 százalékról 10,3 százalékra – az uniós átlag alá – csökkent, a magas feldolgozottságúaké 71,1 százalékról 89,7 százalékra, vagyis a 15-ök átlaga fölé emelkedett. A négy ország exportdinamikájának erősödését jelzi, hogy uniós kivitelük értékének növekedése negatív korrelációt mutat az euróövezet gazdasági növekedésével. Az éllovas csatlakozó országok 1995-2000 között – amikor a jelenlegi eurózóna gazdasága éves átlagban 2,5 százalékkal növekedett – évente csak 0,3 százalékponttal növelte részesedését a térség importpiacán. A négyek részesedése ugyanakkor 2000-2003 között, amikor az euróövezet gazdasága gyakorlatilag stagnált, 8,2 százalékról 11,6 százalékra emelte arányát a valutauniós importpiacon.

A négy ország euróövezeti exportjának értéknövekedési üteme 2001-2003 között évi átlagban ugyan 10,2 százalékra csökkent euróban számolva az 1998-2000 közötti 18 százalékról, az uniós stagnálás ennek a négy gazdaságnak az exportját azonban jóval kevésbé

érintette, mint más külső exportálókét; ez magyarázza a négyek drámai – 2000 óta 41 százalékos piaci részarány-növekedését, állítja a Morgan EU-bővítési jelentése.

Ezzel egy időben a Londonban megjelenő Financial Times arról írt, az EU-tagság önmagában nem garancia rá, hogy az új tagállamok felzárkóznak a jelenlegi uniós életszínvonalhoz. Abban ugyanis a gazdasági stabilitás olyan fontos elemei játsszák a főszerepet, mint a költségvetési fegyelem. A lap szerint jelenleg mind a tíz csatlakozó ország szegényebb, mint az unió 15 mostani tagja közül 14. A kivétel – és a példa arra, hogy az EU-tagság nem eredményez automatikus felzárkózást – Görögország, amelynek fejenkénti hazai össztermék-értéke vásárlóerő-paritáson mérve 1986-ig magasabb volt, mint Írországé, és 1987-ig magasabb, mint Portugáliáé, de mára messze a legszegényebb uniós taggá vált. Andreasz Papandreu „felelőtlen kormányzása alatt” a görög gazdaság az EU-csatlakozás után több mint egy évtizedig még hanyatlott is a többi uniós tagéhoz képest. Görögország egészen 1996-ig a GDP-érték 10 százalékához közeli költségvetési hiányokat produkált, és a hazai össztermékhez arányított államadósság az 1986-os 48 százalékról 1996-ra 111 százalékra emelkedett.

Ellenben Írország már az 1980-as években megállította „a költségvetési rothadást”, és az államadósság-ráta éppen ellenkező utat járt be, mint a görög: az 1987-es 112 százalékról 2000-re 38 százalékgig csökkent. Nem véletlen az ír gazdasági növekedés gyorsulása, de Írország példája is azt mutatja, hogy az EU-tagság önmagában nem elégséges a konvergenciához. Az egy főre jutó ír GDP 1973-ban – amikor az ország belépett az akkori Közös Piacba – 52 százaléka volt a franciaországinak, és még 16 évvel később is csak a 60 százaléka. A fejenkénti összkibocsátási érték csak akkor – 80-as évek végén – robbant, és 1998-ban hagyta le az olaszországit, 2000-ben pedig a franciaországit.

Az elemzés szerint ez is mutatja annak a nézetnek a tévességét, miszerint az EU-költségvetésből átutalt pénzek jelentik a sikeres felzárkózás titkát. Írország a 90-es évek elején egymaga kapta az uniós strukturális alapok kiutalásainak 7 százalékát. Mégis, ha csak ezen múlt volna, nem tartott volna majdnem két évtizedig, mire az ír gazdaság a gyorsuló növekedés szakaszába jutott. A növekedés gyorsasága a meghatározó abban, hogy a csatlakozó országok mennyi idő alatt zárkóznak fel a leggazdagabb jelenlegi országokhoz. Ha a GDP-érték reálnövekedésének üteme évente 2 százalékponttal haladja meg a franciaországit, akkor a leggazdagabb csatlakozó ország, Szlovénia 21 év alatt, a legszegényebb, Litvánia 57 év alatt érheti be az uniós átlagot. Ha a növekedési különbség csak 1 százalékpont, a felzárkozási idő 42, illetve 113 évre növekszik – figyelmeztet a Financial Times. /2/

A The Washington Post ekkor történelmi eseménynek nevezi európai uniós csatlakozást, mindjárt megjegyezve azonban, hogy a politikai viszály, szegénység és belső megosztottság sújtotta nyolc „volt kommunista ország másodosztályú tagállamként” csatlakozik az EU-hoz, tele borúlátásáról és aggodalommal. A lap a bővítést gyakorlatias szemmel néző kelet-európai új politikusi nemzedék élharcosának nevezi Orbán Viktor volt miniszterelnököt. Donald Rumsfeld amerikai védelmi miniszter a terrorizmus elleni harc mellett elkötelezett dinamikus „új Európának” nevezte az új belépőket, noha jelentős különbségek vannak közöttük. A lap Magyarországgal kapcsolatban kiemeli, hogy a magyar politikusok új nemzedéke az EU-tagságot gyakorlatias, fennkölt szólamoktól mentes „nettó nyereség, veszteség” fogalmakban méri. A cikk Új nemzedék című fejezetében ismerteti Orbán Viktor egyik fellépését, amelyen a „korábbi lázító diák, Magyarország volt és talán jövőbeli miniszterelnöke részben nacionalista, részben populista beszédet tartott, a csökkenő életszínvonalért a hivatalban lévő kormányt hibáztatta, amelyet azzal is vádolt, hogy nem védelmezte megfelelően az ország érdekeit a csatlakozási tárgyalásokon”. „Miért váltottunk kormányt? Két célunk volt, szabadság és biztonság. A szabadság nem hozott biztonságot. Az EU segíthet, de csak ha Magyarország erőlyesen védi érdekeit” - idézi szavait a lap.

Orbán Viktor a kelet-európai vezetők új generációjának az élharcosa, akik gyakorlatias módon az EU-tagságban a bajokkal küszködő gazdaság javításának és a nemzeti érdekek védelmének eszközét látják. Munkahelyeket, szubvenciót, fejlesztési alapokat, piaci

hozzáfértést akarnak inkább, mintsem mélyebb politikai integrációt, közös kül- és védelmi politikát. „Az Egyesült Államok egy nemzet, az EU azonban sosem lesz az. Az új belépők csak 14 éve szerezték vissza függetlenségüket, nemzeti önazonosságunk így nagyon fontos számunkra” - idézi a lap Orbán Viktort. A cikk szerint a gazdaság jól működött Orbán Viktor miniszterelnöksége alatt, de sokan úgy érezték, hogy arrogáns és megosztja társadalmat, és a Fidesz elvesztette a választásokat. A volt kormányfő most visszatérésre készül, azt ígérve, hogy állami támogatással tompítja majd a kapitalizmus pörölycsapásait. A cikk közli a szónokló Orbán Viktor fényképét is azzal az aláírással, hogy a volt kormányfő az EU-tagságban a gazdaság javításának és a nemzeti érdekek védelmének eszközét látja.

A politikai spektrum másik oldalán a lap a 29 éves Újhelyi Istvánt, az MSZP országgyűlési képviselőjét mutatja be az új politikusi generációból. Újhelyi szavai szerint nemzedéke számára az EU-tagság stabilitást hozhat a felnőttkori bizonytalanság évei után. Már konkrét eredményt is fel tud mutatni, egy közös magyar-francia biotechnológiai kutatóközpontot, amelyet nemrég hoztak létre szegedi választókerületében, és amely 1000 kutatót foglalkoztat majd. „Ez a jövőnk, ezt tudjuk adni az Európai Uniónak. Ha egy olyan kis városnak, mint az enyém, ilyen intézete lehet, akkor Magyarországon mindenkinek jó élete lehet majd a diákoktól a fodrászokig” - idézte a képviselőt lap. /3/

A magyar esélyek formálódása azóta

Konkrét esetek sora bizonyítja, hogy az EU régi tagjai az újak rovására érvényesítik saját érdekeiket – állítják azok az európai parlamenti (EP) képviselők, akik Günter Verheugen bizottsági alelnöknél tiltakoztak a közösségi letelepedési és vállalkozási jogsértések miatt. A kezdeményezés Jacek Protasiewicz lengyel EP-képviselőtől indult el, magyar részről a néppárti frakcióból Öry Csaba csatlakozott az új tagállamok – Cseh-, Lengyel-, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia – tiltakozó köréhez. A régi tagállamok mindenféle adminisztratív szabályokkal igyekeznek újtját állni a belső piaci esélyegyenlőség érvényesülésének – szögezte le lapunknak nyilatkozva Öry Csaba. Elmondta: hamarosan egyeztetést kezdeményez a hazai szakszervezetekkel, munkáltatókkal és kamarákkal a letelepedési és vállalkozási tapasztalatokról. Szerinte elmúlt a „vállvergetős korszak”, Magyarország számára is eljött az érdekérvényesítés ideje az EU-ban. /4/

Idén az első két hónapban a hazai versenyszférában a bruttó átlagkereset 164.600 forint volt; ezen belül a vállalkozásoknál dolgozók 137.200, a költségvetési szervezeteknél alkalmazásban állók 230.200 forintot kerestek. A versenyszférában a bruttó nominális átlagkereset 7,1, a nettó átlagkereset 8,5 százalékkal emelkedett. A költségvetésben pedig - a évben egységesen januárban fizetett egyhavi külön juttatás miatt - a bruttó átlagkereset 36,2, a nettó 32,1 százalékkal növekedett. Az utóbbi területen a jutalom és az egyhavi külön juttatás nélkül számított bruttó kereset növekedési üteme 7,6 százalék volt. Így a nemzetgazdaságban összességében a bruttó átlagkeresetek 17,5, a nettók 16,5 százalékkal haladták meg az egy évvel korábbi. A legalább 5 fős vállalkozásoknál és a költségvetési intézményeknél alkalmazásban állók száma a nemzetgazdaságban átlagosan 2 millió 771 ezer volt, ez 0,2 százalékos év/év növekedés. Január-februárban 0,7%-kal nőtt a létszám a cégeknél, míg a költségvetési intézményeknél 1,4 százalékos volt a létszámvesztés. A nemzetgazdasági szintű havi átlagos munkajövedelem 171 500 forint volt, 17,2 százalékkal több az előző év azonos időszakánál. A munkajövedelem kereseten felüli része 2005. január-februárban munkavállalónként átlagosan 4,0 százalék volt. /5/ A jövedelmi elmaradás az EU-tagoktól változatlan.

Jövőre indulhat a pesti olajbiznisz?

Az előzetes tervek szerint 2006 elején indulhat el Budapesten az uráli kőolaj tőzsdei kereskedelme a Budapesti Értéktőzsde (BÉT), a Budapesti Árutőzsde (BÁT) és a New York-i Árutőzsde (NYMEX) együttműködésének eredményeként. NYMEX, a BÉT és a BÁT közösen

fölállított munkabizottságban dolgozza ki a következő hónapokban ennek a terméknek a bevezetését előkészítő marketingstratégiát és a kontraktus részletes technikai paramétereit. Az érintett tőzsdék vezetői hétfőn Budapesten állapodtak meg arról, hogy a jövőben szorosabb együttműködést alakítanak ki a termékfejlesztés, a marketingtevékenység és a piacépítés területén. A következő félévben dolgozzák ki néhány - a NYMEX-en aktív - olajpiaci szereplő bevonásával azt az árjegyzői rendszert, amely a piac indulásánál az elengedhetetlen likviditást biztosítja majd az új termék számára. Az uráli olajat dollárban jegyzik majd. A kontraktus mérete ezer hordó, ami megegyezik a NYMEX-en kereskedett amerikai könnyűolajfajta, a WTI és a londoni Nemzetközi Olajtőzsdén jegyzett északi-tengeri Brent típusú kőolaj kontraktus nagyságával. A kontraktus készpénzes elszámolású, a végső elszámolóár kialakítása független szakmai szervezet bevonásával valósul meg. Az elszámolóár kialakításának részletes kimunkálása szintén a munkabizottság feladata lesz. A kereskedelem technikai lebonyolítása a BÉT MMTS kereskedési rendszerén keresztül zajlik majd, nem lesz nyílt kikiáltásos kereskedelem erre a termékre. Az elszámolást a tervek szerint a Keler Rt. biztosítja. Az uráli típusú nyersolaj szabványosított tőzsdei kereskedelme még a világ egyetlen határidős tőzsdéjén sincs. /6/

A hazai kiszámítható, stabil gazdasági környezet mellett a General Electric (GE) számára kiemelten fontos a magyarországi érdekeltségek hozzájárulása a cég globális versenyképességének javításához. Lloyd Trotter, a cég Consumer & Industrial (fogyasztói és ipari) üzletágának globális vezérigazgatója, a Magyarországon 12 ezer embert foglalkoztató üzletági vezető az Egyesült Államokon kívül először Budapestről tart élő, globális videokonferenciát az üzletág 33 országban dolgozó több mint hatvanezer alkalmazottja részvételével. A vezérigazgató szerint a versenyképességet nem csupán a költségek lecsökkentésével, hanem a minőség javításával, hanem új technológiák és innovatív termékek kifejlesztésével is fokozni lehet. Nem rejtette véka alá ugyanakkor, hogy a korábbiaknál is alaposabban vizsgálják az üzleti környezet működését befolyásoló változásokat, az adórendszert, az inflációt, az árfolyamokat és a jogbiztonságot. Bár nem utalt rá, de utóbbira vonatkozhat, hogy a cég egyik magyar beszállítója több mint egy éve – egy jogvita miatt – felszámolási eljárást kezdeményezett a GE Hungary Rt. ellen. A vezérigazgató a beszállítókról szólva kifejtette: a cég globális beszerzési gyakorlata biztosítja, hogy Magyarországon is folytatódjon az egészséges verseny közöttük, mert ez mindegyik érdekelt fél hatékonyságának előnyös. Arra a kérdésünkre, hogy az óvatosság a GE Hungary Rt. legfontosabb üzletága esetében bizonyos tevékenység áttelepítésének előszele-e, azt felelte: nincs ok pánikra, nem tervezik kapacitás kivonását, és nem is helyezik nyomás alá sem a kormányt, sem az önkormányzatokat. Mindamelllett nem tehetik meg, hogy egy-egy üzletág fejlődését ne globális alapon nézzék, vagyis a GE-nek az az érdeke, hogy a lehető legjobb helyről lássa el globális és regionális vevőit, s ez mindenekelőtt való szempont, mert ezzel tud értéket teremteni a tulajdonosoknak. A másfél éve összevonással létrehozott fogyasztói és ipari üzletágban mint szervezeti egységben a világítástechnikai, az elektronikai biztonsági és a háztartáselektronikai divíziók működnek. A globális üzletág tavaly 13 milliárd dolláros forgalmat ért el. A vezérigazgató szerint az átszervezés kitűnően sikerült, s ezt a pénzügyi eredmények is visszaigazolták. Az idén például az első negyedévben húsz százalék fölötti mértékben nőtt az említett három divízió nyeresége. /7/

Magas Magyarország energiafüggősége. Az ellátásbiztonság fenntartásához világos és kiszámítható energiapolitikára és befektetési környezetre van szükség. Hatvani György, a gazdasági minisztérium energetikai helyettes államtitkára a Magyar Energetikai Társaság visegrádi erőműfórumán figyelmeztetett, hogy az ellátásbiztonság mint az egyik legfontosabb energiapolitikai cél garanciája a technikailag megfelelő ellátórendszer, a források diverzifikálása és a kapacitások kellő időben történő fejlesztése. Biztonsági tényező még a hatékonyság, illetve a megújuló források növekvő felhasználása, az importigény csökkentése révén. Az EU15-ök energiagazdasága 2000-ben 46 százalékban volt importfüggő, az előrejelzések szerint ez 2020-ra 63, 2030-ra pedig 70 százalékra emelkedik. Az újonnan csatlakozott államokkal sem javult a helyzet – jegyezte meg Hatvani György, elég csak

Magyarország jelenlegi, 60 százalék körüli importfüggőségi szintjére gondolni. Az energiarendszerekben szükséges fejlesztésekkel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy megszűnt az állam paternalista szerepe, amikor megmondta, hogy milyen tüzelőanyag-bázison milyen nagyságrendű erőmű épüljön, és a pénzt is biztosította hozzá. /8/

Csak kilenc év múlva jön a magyar euró?

Sok nemzetközi szakértő véli úgy, hogy Magyarországon az euró reális bevezetési dátuma 2014-ben lehet. Az euró bevezetése egy olyan nyitott gazdaság számára, mint Magyarország, jelentős előnyöket hoz, ezért is hitelességi problémákat vetett fel a bevezetési dátum eltolása - mondta Csaba László, a Közép-európai Egyetem professzora azon a pénzügyi konferencián, amelyet a Budapesti Corvinus Egyetemen tartottak pénteken. Csaba László kiemelte: az euró bevezetése jelentős növekedési előnyöket hoz, ha azonban a tartós növekedést addig is biztosítani akarjuk, ehhez alacsony infláció és kiegyensúlyozott államháztartás kell. Hamecz István, a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója aláhúzta: a jegybank számításai szerint az euró bevezetése már rövid távon is a GDP növekedési ütemét 0,6-0,9 százalékkal emeli meg. Ezzel együtt az ügyvezető igazgató úgy vélte, a pénzpiacok szereplői egyre kevésbé bíznak abban, hogy Magyarországon 2010-ben a forintot felváltja az euró. Van olyan vélemény a nemzetközi pénzpiaci brókerek között, hogy az euró reális bevezetési dátuma 2014-ben lehet. /9/

Az ellátást nem igénylő, hivatalos jövedelemmel nem rendelkező munkát vállalni nem akarók aránya nálunk magasabb, mint Európa legtöbb országában. Ráadásul a szakképzési kínálat nem illeszkedik és a munkaadók igényeihez. Ezen kíván változtatni a rövid időn belül a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara. /10/

Az Unió veszteségeink növekedése megkezdődött

A pénzügyminiszter-jelölt, Veres parlamenti meghallgatásán mondta, „látok arra reális lehetőséget, hogy a kétkulcsos áfát tudjuk alkalmazni. Magyarország versenyképessége szempontjából indokolható ez a módosítás”. Veres a visszatartott áfa-kifizetésekkel kapcsolatban elmondta, hogy a vállalatok részben jogtalanul panaszkodtak likviditási problémákra, mivel az EU-csatlakozást követően átmenetileg mintegy 220 milliárd forintnyi többletlikviditás jutott hozzájuk (önbevalláson alapuló rendszer, későbbi befizetési határidők). „A tavalyi év őszén elindított szigorú ellenőrzés nem volt alaptalan, mert a májusi EU-csatlakozás után a régiós országokhoz hasonlóan megnőtt a visszaélések száma, de Magyarország esetében ennek nagyságrendje a többi régiós új tagországnál magasabb”. Veres kijelentette: 100 milliárdos nagyságrendű áfa nem folyt be, ekkora összeg eltűnt! /11/

Az importált áruk öntik el piacainkat

A közelmúltban négy nagy kereskedelmi lánc, illetve ezek közös képviselője arról küldött körlevelet partnereinek, hogy a frissáru-beszállításban megköveteli az EurepGap-rendszer átvételét. Ez a szisztéma a termelés minden egyes fázisát kockázati tényezőként elemzi, magyarán azt vizsgálja, hogy miközben a gazda magágyat készít, palántáz, permetez vagy éppen betakarít, érvényesülnek-e az élelmiszerbiztonság feltételei. Az EurepGap-szisztéma folyamatos nyilvántartást követel például arról, hogy a termelőhelyen van-e megfelelő illemhely és tisztálkodási lehetőség, illetve "a termelők, szállítók bizonyítani tudják-e a szermaradvány-vizsgálatok évenkénti elvégzését, vagy a tagságukat egy harmadik fél által működtetett monitoringrendszerben, amely a gazdaságig visszakövethető?" Ha a magyar kertészek nem tudnak megfelelni kereskedelmi partnereik elvárásainak, akkor további piavesztést kell elszenvedniük. Pedig az ágazat helyzete már most sem irigylésre méltó. A túlságosan drágán termelő magyar kertészek már csak szezonban állják a versenyt kínai, marokkói vagy spanyol társaikkal. Már Magyarország több friss hagymát, fokhagymát, paradicsomot, sárga- és

fehérrépat, valamint körtét és őszibarackot importál, mint amennyit exportál. Ha a kertészeknek nem sikerül teljesíteniük az élelmiszer-biztonsági követelményeket, a lista hamarosan tovább bővül. /12/

Az agrártárca legfrissebb összegzése szerint a húzáért tartott szarvasmarha- és juhágazatot a keresleti piac jellemzi. A húsmarhatartás iránti igény olyannyira nagy, hogy terjed az úgynevezett dajkatejes borjúnevelés. Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből jelezték, hogy mivel kevés a hazai borjú, Szlovákiából hoznak be fiatal - 200-300 kilós - marhákat, s azokat a magyar telepeken hizlalják meg. A tejelő állatokat tartók közül sokan nagy bajban vannak, mivel a tej felvásárlási ára alig, vagy egyáltalán nem fedezi költségeiket. Istvánfalvi Miklós, a Tej Terméktanács elnöke szerint miközben a felvásárlók általában 67 forintot fizetnek egy liter tejért, a gazdák költségei ennél 3-5 forinttal nagyobbak. A tehenészetek jelzései szerint a feldolgozók fizetési késedelme egyre jelentősebb. A községi tejgyűjtő csarnokok bezárását követően egyre több tejet értékesítenek háztól, sokan valóságos túrajáratokon viszik házhoz a tejet. Tapasztalataink szerint egy másfél literes ásványvizes flakonban 110-150 forintért lehet házi tejet vásárolni. A sertéságazatban változatlanul nagy a feszültség. Miközben kevés a disznó, a felvásárlási árak alacsonyok. A sertésvágóhidak a csökkenő hazai kínálat mellett folyamatosan külföldről vásárolnak sertést, de még ez sem pótolja a hiányt: az Agrárgazdasági Kutató Intézet szerint a múlt héten 15-20 százalékkal kevesebb sertést vágtak le, mint tavaly ilyenkor. Az importált sertések legnagyobb része Hollandiából, kisebb része pedig Csehországból, Olaszországból, Spanyolországból és Szlovákiából érkezik, de jött már sertés Németországból, Belgiumból és néhány esetben Lengyelországból is. Sertéspiaci szakértők szerint az egyre jelentősebb sertésimportra számítani kell, mivel a magyar gazdák egy része már nem győzi az állatjóléti és élelmiszer-biztonsági kiadások növekedését. Az előírások teljesítése jelentős beruházást is igényel, ennek forrásait a termelők saját erőből alig-alig tudják előteremteni. A baromfiágazat nehéz helyzetéből adódóan tovább csökken az állomány, és sok hizlalótelepen megszűnt a termelés. /13/ A KSH összegzése szerint 2004-ben két százalékkal csökkent a szarvasmarha-állomány. Jelentősen - 17, illetve 13 százalékkal - csökkent a sertések és a tyúkfélék száma. Egyedül a juhállomány nőtt. A sertések száma a 4,1 milliót sem érte el decemberben; az állomány 854 ezerrel kisebb az egy évvel korábbinál, a 2004. augusztus 1-jei összeírás óta pedig 323 ezerrel fogyott.

Megbukott az élelmiszereket még a forgalomba hozataluk előtt vizsgáló állat-egészségügyi laborok számának megfeleléséről szóló terv. Az élelmiszer-biztonságért aggódó parlamenti képviselők ugyanis az átszervezés azonnali leállítására szólították fel Németh Imre agrárminisztert. Némileg másképpen látják ezt az érintett laboratóriumok névtelenséget kérő munkatársai. Szerintük az agrártárca nem gondolta át a döntését. Több olyan laboratóriumot is bezárt volna, amelyek fejlesztésére az elmúlt években darabonként százmilliókat költöttek, és amelyeket az Európai Unió is elfogad. A munkahelyüket féltők szerint a jelenlegi rendszer hatékonyságával nem lehet gond, hiszen a csatlakozás előtt az agrártárca maga is azzal büszkélkedett, hogy a magyar állat-egészségügyi és élelmiszer-biztonsági rendszer sokkal jobb, mint az uniós. A laboratóriumokban azt sem értik: ha még nem született meg az átszervezésről szóló döntés, miért kezdődtek meg a leépítések. Van olyan intézmény, amelyben március végétől már feleannyian végzik ugyanazokat a feladatokat, mint korábban. /14/ Jegyzet és irodalom

Hivatkozások

1. EBRD: évtizedek kellenek a gazdasági felzárkózáshoz. 2004.04.26. - euro.hu
2. Félnék tőlünk és féltének bennünket a belépés hajnalán. 2004.04.26. MZ - HVG
3. EU-bővítés: amerikai lap másodosztályú tagállamokról ír. MTI-NOL, 2004.04.30.
4. Régi tagállamok az újak ellen. 2005-04-19., vg.hu nyomán
5. Mennyit keres a magyar dolgozó? 2005.04.19., NAPI Online nyomán
6. Uráli kőolaj a tőzsdé. Jövőre indulhat a pesti olajbiznisz. 2005.04.19., MTI nyomán
7. GE: a versenyképesség a cél. 2005-04-21., vg.hu nyomán
8. Magas hazánk energiafüggősége. 2005-04-21., vg.hu nyomán

9. Csak kilenc év múlva jön a magyar euró? 2005.04.22., hirado.hu/MTI nyomán
10. Több mint százezer szakképzett munkavállaló hiányzik a magyar munkaerőpiacról. 2005-04-22., Privátbankár.hu nyomán
11. Veres: 100 mrd Ft ÁFA tünt el. 2005.04.21., portfolio.hu nyomán
12. Az importált zöldség íze. NSZ, Mihálovits András, 2005.04.22. nyomán
13. Fogynak a disznók, mégsem drágul. NSZ, 2005.04.22. nyomán
14. Vihar a kémcsőben. NSZ, M.I.A., 2005.04.22. nyomán

25.6 Európai mérleg a bővítés után, 5.0-s változat: senki sem ünnepel⁷⁵⁰

Súlyos tévedésekre világít rá az EU-tagság megítélése. Társadalmi konszenzus szükséges ahhoz, hogy lakossági érdekeket is sértő, átfogó reformokat meg lehessen valósítani. Erre azonban Magyarországnak kevesebb ideje van. Egy év kevés ahhoz, hogy egy ország EU-tagságát sikeresség szempontjából megítélhessük. Ebben az első évben a közigazgatás vizsgálta, azaz megkezdődött a brüsszeli eurokrácia és a magyar bürokrácia formális és informális kapcsolatainak kiépítése és beüzemelése. Arról, hogy mi történt az első évben, nem lehet sokat tudni, hiszen ezek a kapcsolatok nem a nyilvánosság előtt fejlődnek. Annyit tudunk, hogy a Strukturális Alapokból megnyert pályázatok után járó pénz kifizetése még nem kezdődött meg, az ebből finanszírozott és hazai előfinanszírozást igénylő beruházások is csak fokozatosan indulhatnak meg. – fogalmazza meg a világgazdasági kutatóintézet szakértője a mérleget.

Hiába kerül ki a csatlakozással a gazdaságpolitika körülbelül egyharmada a nemzeti hatáskörből, azért a nemzeti gazdaságpolitika gyakorolja a legnagyobb hatást arra, hogy az ország versenyképessége hogyan alakul a 25 tagú unióban belül. A 2000-es évek elején jól látszik, hogy a nemzeti gazdaságpolitikák versenye kezd kibontakozni, ez azonban független az EU utolsó úgynevezett "megakibővülésétől". Az újonnan csatlakozó tíz ország gazdaságpolitikájának sikeressége összehasonlítható abból a szempontból, hogy az eurózónához való csatlakozás feltételeit hogyan teljesítik vagy nem teljesítik. Az összehasonlítást abban az országcsoportban érdemes elvégezni, ahol hasonló keretfeltételek között működnek a kormányok. Ezért sem Ciprust és Máltát, sem a három balti államot nem érdemes ebből a szempontból összehasonlítani Magyarországgal. De a kelet-közép-európaiakat, Lengyelországot, Csehországot, Szlovákiát igen. A GDP-ben mért folyó államháztartási hiány Magyarországon 5,5 százalék volt. Csak egy országban volt ennél rosszabb, Lengyelországban, 5,6 százalék. Ezt azonban érdemes az államadósság szempontjából is megnézni. A magyar államadósság csaknem elérte 2004-ben a referenciaértéket, hiszen 59,7 százalék volt a GDP-ben mérve. Ugyanez az érték Lengyelországban 47,7. Ez azt jelenti, hogy a felhalmozott hiány szempontjából Magyarországnak a további eladósodásra egész egyszerűen nincs lehetősége.

A monetáris kritériumok szempontjából sem állunk jól, hiszen 2004-ben 6,7 százalék volt a fogyasztói árak éves emelkedése. A szlovák mutató magasabb, 7,3 százalék volt. Viszont Szlovákia a fiskális mutatók szempontjából sokkal jobban áll nálunk, hiszen a folyó hiány a GDP 3,2 százaléka, a felhalmozott hiány, az államadósság pedig a GDP 41,2 százaléka volt. A maastrichti szerződésben meghatározott hosszú lejáratú kamatok szempontjából a legrosszabb helyzetben Magyarország van, ahol a kamatszint 8,19 százalék. A következő legrosszabb szint a lengyel, 6,9 százalék. Jól látható: valamelyik mutató szempontjából esetenként van olyan ország, amelyik rosszabbul teljesített 2004-ben, mint Magyarország. De olyan nincs, ahol mind a négy mutató a legrosszabb kettő között van. Mindezek alapján ma úgy tűnik, a vizsgált négy ország közül a Gazdasági Monetáris Unióhoz (GMU) való csatlakozást tekintve Magyarország áll a legrosszabbul. Pedig az az érdekünk,

⁷⁵⁰ Csorba József: Európai mérleg a bővítés után – senki sem ünnepel. EU-politika, 5.0 verzió. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. május 26. 00:00

hogyan az ország ne csatlakozzon később az eurózónához, mint a lengyelek, a csehek vagy a szlovákok. Azért ne, mert cégeik a mieinknek versenytársaik, és ha korábban csatlakoznak, akkor a kivitelben érdekelt cégeik versenyelőnyhöz jutnak a magyar vállalatokhoz képest, mert esetükben megszűnik az árfolyamkockázat, a magyaroknál pedig megmarad. /2/

a) Fáziskésésben

Az EU népszerűségének régóta tartó csökkenését nem sikerült megállítani, sőt a mutatók minden eddiginél mélyebbre zuhantak. Az Európai Unió eddigi legnagyobb bővítésének első évfordulóján ünnepelnie kellene a közösségnek, hiszen a tíz új tagállam minden előzetes félelmek ellenére nemcsak hogy zökkenőmentesen, de kifejezetten sikeresen illeszkedett be a régiek sorába. Elmaradt a keleti munkavállalók rohama: gyakorlatilag csak a lengyelek mentek nagyobb számban külföldre dolgozni. Hiába ijesztgették ezzel a nyugatiakat, egyáltalán nem jöttek a magas jóléti támogatásokra pályázó szegények: a romák pedig, úgy tűnik, végképp leszoktak a vándorló életmódról. Annak ellenére sem szaladt el az illegális bevándorlók száma, hogy ma már az újak őrzik az EU keleti határait. Nem volt élelmiszer-egészségügyi botrány, csak olcsóbb lett a tej meg a hús a boltokban, s nem omlott össze az EU döntéshozatali rendszere sem: ha egy-egy javaslat elvetélt, azokat leginkább Franciaország és Németország fúrta meg. Mindez a siker mégis csak az új tagállamokban járt együtt az EU népszerűbbé válásával, a régiekben a félelmek továbbra is fennmaradtak, sőt újakkal egészültek ki. Részben talán éppen a sikereknek köszönhetően: kiderült ugyanis, hogy az újak néhány területen jobban teljesítenek az unió magjához tartozó államoknál – Luxemburgot kivéve. Gazdasági növekedésük például kétszerese volt az EU-15-ének. /.../

Gazdasági gondjaiknak saját maguk voltak a kovácsai: hosszú évekig halogatták a fájdalmas gazdasági reformokat, melyeket az új tagállamok nagyrészt már kénytelenek voltak véghezvinni, hogy felkészülhessenek az egységes piac kihívásaira. Ezzel pedig az uniós kemény magnak kellemetlen szembesülnie. Az újak ráadásul a liberális piacgazdaság hívei, s ezzel csak a britek és az írek szimpátiáját vívják ki. A németek és az állami monopóliumokhoz leginkább ragaszkodó franciák szerint viszont veszélyeztetik az európai szociális modellt. Már új szlogenjük is van: Jön a szociális dömping!

A kihívások elől azonban mégsem tudnak kitérni. Helyette a szolidaritás elvének feladásával próbálnak visszavágni. Gerhard Schröder tavaly például még azt is felvetette, hogy azoktól az új tagállamoktól, melyek "tisztességtelenül alacsony adókkal teremtenek adóversenyt", meg kellene vonni a felzárkóztatási támogatásokat. Végül aztán mégis a régiek kényszerültek követni a balti és szlovák példát, s ha nem vezettek is be átalányadót, de az adó mértékét csökkentették. Ezek a feszültségek és félelmek viszont gátjai az integráció tovább mélyítésének. Jó példa erre a szolgáltatási piac teljes megnyitását célzó irányelv bukása. Az EU következő költségvetésében azonban a németek és a franciák már erősebb pozícióból érvényesíthetik akaratukat, vagyis azt, hogy a büdzsé kiadásait fagyasszák be az uniós bruttó nemzeti összjövedelem egy százalékán. Ez, ha kellemetlenül érint is bennünket, respektálhatóbb követelés. Elvégre a korábbi bővítéseknél hol szegényebb, hol gazdagabb országok csatlakoztak. Most azonban tíz minden eddiginél szegényebb ország lett a közösség tagja, s az ő felzárkóztatásukra az egyébként is gazdasági problémákkal küzdő néhány nettó befizető tagállamnak kellene előteremtenie a pénzt. 2007-től ráadásul a még szegényebb, együtt harmincmillió lakosú Bulgária és Románia is nyújtja majd a kezét a támogatásokért. Az újaknak így a korábbi legszegényebbekkel – Spanyolország, Portugália, Görögország – kell megküzdeniük a pénzekért, s ez szintén nem segíti az integrációt. /3/

b) Visszaestünk és leszakadóban vagyunk

Már nem Magyarország az első a térségben, pozícióink minden téren romlanak. Megvannak a csatornák, amelyeken javaslatainkat eljuttathatjuk a kormányzathoz, ám az eredmények kétségkívül nem kielégítőek – jelentette ki Straub Elek. A Német–Magyar Kereskedelmi és

Iparkamara elnöke Wolfram Klein ügyvezető alelnökkel és Juhász Lászlóval, a Boston Consulting Group menedzserével közösen ismertette a kamara 2005. évi konjunktúrajelentését. A szakemberek összességében kedvezőnek ítélték a több mint száz, zömében német cég megkérdezése nyomán összeállt képet, ám az adatok egy részéből – illetve a régiós összevetésből – kiderül: Magyarország már elveszítette vezető szerepét. Bár a vállalatok 79 százaléka azt állította, ismét invesztálna hazánkban, ez messze a 92 százalékos szlovákiai arány alatt van. Noha a különbségek nem számottevőek, mégis tény, hogy Magyarország vonzereje valamelyest elmarad Szlovákiáéhoz, Cseh-, Lengyelországhoz, valamint Kínáéhoz képest. Juhász László szerint ennek egyrészt természetes okai vannak – a hazánk számára korábban nagy előnyt jelentő politikai-jogi stabilitás tekintetében szomszédaink felzárkóztak –, másrészt azonban a gazdaságpolitikának nem sikerült olyan pragmatikus stratégiai elképzeléseket felvázolnia, amelyek előrelépést hozhattak volna.

A kamara arról is megkérdezte a vállalatokat, milyen lépéseket javasolnak a gazdaságpolitikának. Mint Wolfram Klein kifejtette, minden harmadik javaslat az adórendszer átalakítására vonatkozott, az adópolitika átláthatóságától kezdve a jövedelemadó és az áfa korrekcióján át az iparüzési adó megszüntetéséig. Ezenfelül követelik a cégek a közigazgatás javítását és a bürokrácia leépítését, továbbá a járulékos bérköltségek csökkentését. Ezzel egybecseng, hogy az üzleti tényezők közül a gazdasági szereplők a politikai stabilitással és a jogbiztonsággal a legelégedettebbek – a harmadik helyen a sokszor bírált infrastruktúra áll –, a legrosszabb osztályzatot pedig sorrendben az adóterhek mértéke, az adórendszer, illetve a korrupció és a bűnözés kapta. A konjunktúrajelentés bemutatása során több ízben szóba került a szakképzés kérdése, azzal, hogy Magyarországnak a magasabb hozzáadott értéket igénylő ágazatokban van esélye tökevonzó képessége fenntartására és javítására, ám ennek gátat szab a jól képzett szakemberek hiánya. Juhász László erről azt mondta: hazánkban elmulasztották a gazdaság igényeihez igazítani az oktatási rendszert. /4/

c) Mi a jó az EU-ban?

Jelentősen drágult a cukor, a sertés- és marhashús, csökkent viszont a tejtermékek ára és a pékáruk is olcsóbbak lettek. Vagyis a félelmek nem voltak teljességgel alaptalanok, de a pesszimistáknak sem lett igazuk. A várt markáns élelmiszerár-emelkedés csupán egy-két termékcsoporthoz következett be, elsősorban a cukornál, amely 12,7 százalékkal drágult 2004 és 2005 márciusa között; az édesítő drágulása persze megdobta a gyümölcsle és a cukrászáruk árát is. Számos árucsoportban érvényesült az EU túlkínálata: a pékáruk például a várakozásokkal szemben olcsóbbak lettek. A tejtermékek ára 5 százalékkal csökkent egy év alatt. A kellemetlen meglepetések közé tartozik a húsféleségek drágulása: az enyhe áresésről szóló jóvendölésekkel szemben a sertéshús 18,1, a marhahús pedig 12,3 százalékkal kerül ma többre, mint egy éve (a baromfi ára a csökkenési várakozások ellenére nem változott), miközben a magyar hústermelők tömegei mentek tönkre. Egyértelműen nem jöttek be a bútorok és a ruházati cikkek drágulásáról szóló prognózisok: mindkét árucsoportban bőven a 3,5 százalékos éves infláció alatt volt az áremelkedés üteme az elmúlt egy évben. /5/

d) Jól sikerült EU-esküvő?! Csak a baloldali parvenü boldog

Balázs Péter volt EU-biztos egy interjúban mondja a következőket. Bent vagyunk az unióban, az első évet végigcsináltuk. Működik Brüsszelben Magyarország állandó képviselete, kiváló szakértőkkel, hozzáértő, fiatal gárdával. Akkor is működött, amikor idehaza szétesett mögötte a kormányzati struktúra, és akiknek irányítaniuk kellett volna, éppen csomagoltak, költözködtek, igazolványt cseréltek. Benne vagyunk a következő EU-költségvetés tervezésében, ami vérre megy, és jobban érint bennünket, mint a török csatlakozás perspektívája vagy az európai versenyképesség. Az igazi próbatétel, hogy tudunk-e a tagság második évében nagyon gyorsan, a sorsunkat meghatározó fejlesztési ügyekben jó és védhető terveket kialakítani. A fő eredmény, hogy nemcsak a tér tágult ki körülöttünk (455 milliós,

igényes piac részévé lettünk), hanem az időhorizont is kitolódott. Az elmúlt évtizedben hozzászoktunk, hogy a következő tárgyalási fordulót várjuk. Most 2013-ról vagy 2015-ről beszélünk, attól függően, hogy a következő EU-költségvetésről, Törökország befogadásáról vagy az alkotmány valamelyik rendelkezéséről esik szó. Tízéves, konkrét és belátható időtávban gondolkodunk, és megvan a lehetőségünk, hogy akár húsz évre is tervezzünk - ugyanabban a feltételrendszerben, mint az osztrákok, a svédek vagy a dánok. Ez megadja az önrendelkezés esélyét: a magunk urai vagyunk, mint bármelyik nyugat-európai nemzet. A legnagyobb hiányosságnak éppen azt tartom, hogy ezzel még nem tudunk élni.

Nekem úgy tűnik, a kormányzat egyelőre kicsit riadtan áll a kitágult dimenziókban, és fontos ügyekben nincs még álláspontunk. Néhány dolog, ami elhangzik, kissé tárgyalásízű. Követeljük például, hogy kapjunk a GDP négy százalékát elérő vagy akár meghaladó uniós támogatást. A tárgyalásokból fennmaradt pozíciók köszönnek vissza: az EU-tól akarunk valamit, holott az EU már mi vagyunk. /6/ (további részletek a 7-10. hivatkozásokban)

Hivatkozások

1. Egy divatos ideológia kétféle értelmezése. Pokol Béla, MNO nyomán
2. Fáziskésésben. Rácz Margit, mho.hu nyomán
3. Ünneplés helyett. Rockenbauer Nóra, mho.hu nyomán
4. Már nem Magyarország az első. Gazda Albert, vg.hu nyomán
5. Egy éve az unióban: mi drágult és mi lett olcsóbb? Privátbankár.hu nyomán
6. Jól sikerült az EU-esküvő. NSZ, Pócs Balázs nyomán
7. Jól teljesített Magyarország első uniós évében. vg.hu
8. Hátrányba kerültek a magyar erőművek. origo.hu
9. Mégsem lett nettó befizető Magyarország. Origo.hu
10. Szabó Máté: Európai Magyarország 2004-ben? A civil társadalom esélyei az új Európában. Beszélő, 2005, 2.sz.

25.7 Magyarország kijelöli helyét az unióban⁷⁵¹

Az előzetes és a revideált 2005-ös hivatalos statisztikák szerint is, az elmúlt két évben a magyar átlagjövedelmek, vásárlóerő-paritáson számolva, a béreket és egyéb jövedelmi forrásokat, mint az államtól származó különböző szociális juttatásokat is beszámítva, alig 1,3 százalékponttal kerültek közelebb az uniós átlaghoz. Ilyen „haladás” mellett a magyar bérszínvonal 31 év múlva érne utol a mai uniós átlagot. Ugyanakkor az Eurostatnak a múlt héten közzétett tájékoztatása szerint a PPP-konstrukcióban épült magyarországi autópályák „tévesen hiánycsökkentő elkönyvelése” 2,5 százalékponttal emelte meg a 2005-ös magyar deficitet, amivel Magyarország produkálta az EU legnagyobb költségvetési hiányát.

Kínos

A hazai politikai és médiaosztály tájékoztatásában ez úgy jelenik meg, hogy „a 2005-ös deficit- és belső államadósság-adatok egybevetése azt mutatja: a könyvelési viták, nézeteltérések szokványosak az unión belül”. Most érdemesnek tartják magyarázkodni, sőt, az EU elfogadott mérési és minősítési módszertanát is bírálni. Az Eurostat saját módszertanát, az ESA '95-öt használja. Ez egyfelől nem tartalmaz mindenre útmutatást. Másrészt számos szakember úgy véli, a valós fiskális helyzetet jobban tükrözi az ún. kiegészített deficit, amelyet viszont az SNA-módszertan alapján számolnak. Ez eleve a hiány terhére számolja ugyanis az ESA '95-metodológia alapján a közismert "kreatív könyveléssel" eltüntethető burkolt deficitet, jellemzően a PPP-konstrukciók elszámolását. Itt GDP-arányosan több százalékpont (vagyis a

⁷⁵¹ Csorba József: Magyarország az unióban. A 6.0-ás verzió. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. május 3. 18:26. (Összefoglalóan az IFTI „Magyarország az EU-ban. 4.0-6.0 verziók. 2005-2006”, p.146 tanulmányai alapján)

brüsszeli eljárás megindítása) múlhat azon, hogy egy állami tulajdonú, de a költségvetési körön kívüli szereplőt minek tekintenek. /1/

Valóságos

A mai ismereteink szerint Magyarország 1999-2005 között nem zárkozott fel sehová, a rendszerváltozáskori ipara megsemmisült és helyette egy csontvázipar alakult ki, melynek megtermelt árutömege és értéke érdemi kibontakozásra nem jogosított fel. A korábbi mezőgazdasága megsemmisült, ma az ország fogyasztóvá válik a termelő-exportáló kapacitásai nélkül. Az ország társadalmi összetétele egyre hátrányosabbá válik, mely a demográfiai és szociológiai vonatkozásokban mind több torzulást mutat. Ezeket a tényezőket megkoronázza a politika rendszer megmerevedése, az állandó szavazatvásárlási kényszer kialakulása, mely az ország megtermelt jövedelmével nem kompatibilis. Minden összevéve a magyar társadalom és állam saját költségvetése alapján már nem finanszírozható. A korszerűsítésnek és modernizációnak már évtizedek óta nincsenek forrásai.

Képzeletbeli

„Magyarország aktív Európa-politikát folytat” a jövőben is... Baráth Etele EU-ügyekért felelős tárca nélküli miniszter sajtótájékoztatón Magyarország két éves uniós tagságát értékelte. A miniszter emlékeztetett arra, hogy Magyarországnak szeptemberig kell elkészítenie a konvergencia programot, amelyben lényeges döntéseket kell rögzíteni az euróövezethez csatlakozás érdekében. Baráth szerint az uniós csatlakozás Magyarország európaiságának teljes mértékű elismerése. Az ország fejlesztésorientált magatartással szorosan együttműködik az EU-val, és folytatja a decentralizációs folyamatot. A 2007-2013 közötti évekre szóló pénzügyi perspektívában az uniós támogatás mértéke eléri a 85 százalékot is a nagyobb fejlesztésekben, ez kedvezően hat az államháztartás folyamataira. A 2004-2006-os évekre szóló első Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtása mintegy 50 ezer munkahelyet teremtett, illetve 126 ezer stabilitásához járult hozzá. Baráth szerint Magyarország küzd azért, hogy az európai piacok teljes egészében liberalizáltak legyenek. A miniszter úgy értékelte, hogy az uniós tagság pozitív hatást gyakorolt a gazdaságra. Szerinte az EU-15-ökkel folytatott kereskedelemben pozitív kereskedelmi egyenlege 2004-ről 2005-re 70 százalékkal nőtt. Ebben az időszakban az új tagállamokba irányuló magyar export 40 százalékkal bővült.

A tényszerű

A félelmek nem voltak teljességgel alaptalanok, de a pesszimistáknak sem lett igazuk. Röviden így summázható a csatlakozásunk óta eltelt egy év mérlege a fogyasztó oldaláról. A várt markáns élelmiszerár-emelkedés csupán egy-két termékcsoporthoz következett be, elsősorban a cukornál (emlékezzünk vissza, valamikor, nem is olyan régen cukornagyhatalom voltunk!), amely 12,7 százalékkal drágult 2004-2005 márciusa között, s drágulása megdobta a gyümölcs- és a cukrászárak árát is: előbbinél 7,8, utóbbinál 6,4 százalékos drágulást mért egy év alatt a KSH. Számos árucsoport viszont kellemes meglepetést okozott. Így a pékáruk, amelyek egyenesen olcsóbbak lettek, miközben a csatlakozás előtti prognózisok még 15-20 százalékos drágulást vetítettek előre. Várható volt, mégis érdemes megemlíteni a tejtermékek árának csökkenését, amely öt százalékos volt az elmúlt évben. A kellemetlen meglepetések közé tartozik a húsféleségek drágulása: az enyhe áresésről szóló jóvendölésekkel szemben a sertéshús 18,1, a marhahús pedig 12,3 százalékkal kerül ma többbe, mint egy éve. Igaz, a baromfi ára nem változott, ez azonban nem ad akkora öröme okot, tekintve, hogy a csatlakozás előtt akár egy 10-15 százalékos árcsökkenés is reálisnak tűnt e termékeknél. /3/

Hol van a Kanaán

Optimista volt az indulás, de azóta változott a kép. A csatlakozáskor sokan nagy reményekkel tekintettek az uniós pályázati piac kiteljesedése elé, hiszen az előcsatlakozási alapokhoz képest jelentősen megnőtt a leköthető uniós forrás. Az EU által társfinanszírozott kiírásokra a Nemzeti Fejlesztési Hivatal adatai szerint 20.199 pályázatot adtak be, 13.600 esetben született döntés, amelyek közül 6.262 volt kedvező, a megítélt támogatás teljes összege pedig elérte a 337 milliárd forintot. (A nagyságrendek értékeléséhez tudni való, hogy a magyar állam közvetlen forráskényszere meghaladja a 5.000 milliárd forintot!) A pályázók körében járványként terjed a csalódottság, elsősorban az elbírálás, a szerződéskötés, a kifizetés lassúsága miatt. A megítélt 337 milliárdos támogatásból eddig 10,097 milliárd forintot fizettek ki; a szakértők e téren a leghamarabb 2005 második felében, de inkább 2006–2007-ben számítanak radikális változásra. /4/

A hazai piacokról is kiszorulunk

Közel öt százalékot veszített belpiacából a hazai élelmiszeripar 2004-ben: részesedése 92 százalékról, 87-re csökkent – állítja az Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége. A belpiac szűkülése érzékenyen érinti a magyarországi cégeket, mivel az utóbbi időszakban kialakult erőviszonyok szerint 2.500 milliárd forintos éves forgalmuk 80 százalékát itt értékesítik. A 27 százalékos importnövekedéssel is járó piacvesztés mértéke eléri a 80 milliárd forintot. Szakértők ennek felét tudják be a csatlakozás hatásaként, míg a többit a már korábban elkezdődött kedvezőtlen folyamatoknak tulajdonítják. Az erős forint további negyven-, az előnytelennek tartott kamatpolitika tízmilliárdos kiesést eredményezett, amely összességében tavaly 130 milliárdos pozícióromlást eredményezett. Bár a termelékenység öt százalékkal nőtt, ez minden bizonnyal nem kompenzálhatta a hátrányos hatásokat, így az ágazat jövedelemtermelő képessége jó esetben is stagnált. Az elmúlt év az édes-, az üdítő- és az ásványvízipar kivételével szinte valamennyi élelmiszer-ipari ágazatot megviselte, különösen a mezőgazdasági alapanyagokat közvetlenül feldolgozó szektorokat (hús-, baromfi-, tej-, malom- és konzervipar), illetve a söripart. Szakértők aggasztónak tartják, hogy az export a tavalyi négy százalékos növekedés után az idei év első negyedében csökkent, a termelési mutatók pedig a tavalyi két százaléknál is nagyobb mértékű, négy százalék körüli visszaesést mutatnak. (HL) /5/

Visszaestünk és leszakadóban vagyunk

Már nem Magyarország az első a térségben, pozícióink minden téren romlanak. Megvannak a csatornák, amelyeken javaslatainkat eljuttathatjuk a kormányzathoz, ám az eredmények kétségkívül nem kielégítőek – jelentette ki Straub Elek. A Német–Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke Wolfram Klein ügyvezető alelnökkel és Juhász Lászlóval, a Boston Consulting Group menedzserével közösen ismertette a kamara 2005. évi konjunktúrajelentését. A szakemberek összességében kedvezőnek ítélték a több mint száz, zömében német cég megkérdezése nyomán összeállt képet, de a régiós összevetésből kiderül, hogy Magyarország már elveszítette vezető szerepét. A vállalatok 79 százaléka ismét invesztálna nálunk, de ez a 92 százalékos szlovákiai arány alatt van. A különbségek nem számottevőek, de Magyarország vonzereje elmarad Szlovákiáéhoz, Cseh-, Lengyelországhoz, vagy Kínáéhoz képest. Ennek egyrészt természetes okai vannak, amennyiben szomszédjaink felzárkóztak, mi meg állva maradtunk, másrészt a magyar gazdaságpolitikának nem sikerült olyan pragmatikus stratégiai elképzeléseket felvázolnia, amelyek előrelépést hozhattak volna. A kamara arról is megkérdezte a vállalatokat, milyen lépéseket javasolnak a gazdaságpolitikának. Minden harmadik javaslat az adórendszer átalakítására vonatkozott, az adópolitika átláthatóságától kezdve a jövedelemadó és az áfa korrekcióján át az iparűzési adó megszüntetéséig. Ezenfelül követelik a cégek a közigazgatás javítását és a bürokrácia leépítését, továbbá a járulékos bérköltségek csökkentését. Az üzleti tényezők közül a gazdasági szereplők a politikai stabilitással és a jogbiztonsággal a

legelégedettebbek, a harmadik helyen a sokszor bírált infrastruktúra áll, a legrosszabb osztályzatot pedig sorrendben az adóterhek mértéke, az adórendszer, illetve a korrupció és a bűnözés kapta. A konjunktúrajelentés bemutatása során több ízben szóba került a szakképzés kérdése, azzal, hogy Magyarországnak a magasabb hozzáadott értéket igénylő ágazatokban van esélye tökevonzó képessége fenntartására és javítására, ám ennek gátat szab a jól képzett szakemberek hiánya. Juhász László erről azt mondta: hazánkban elmulasztották a gazdaság igényeihez igazítani az oktatási rendszert. /6/

Kinek sikerült jól az „EU-esküvő”?

Balázs Péter volt EU-biztos egy interjúban mondja a következőket. Bent vagyunk az unióban, az első évet végigcsináltuk. Működik Brüsszelben Magyarország állandó képviselője, kiváló szakértőkkel, hozzáértő, fiatal gárdával. Akkor is működött, amikor idehaza szétesett mögötte a kormányzati struktúra, és akiknek irányítaniuk kellett volna, éppen csomagoltak, költözködtek, igazolványt cseréltek. Benne vagyunk a következő EU-költségvetés tervezésében, ami vérré megy, és jobban érint bennünket, mint a török csatlakozás perspektívája vagy az európai versenyképesség. Az igazi próbatétel, hogy tudunk-e a tagság második évében nagyon gyorsan, a sorsunkat meghatározó fejlesztési ügyekben jó és védhető terveket kialakítani. A fő eredmény, hogy nemcsak a tér tágult ki körülöttünk (455 millió, igényes piac részévé lettünk), hanem az időhorizont is kitolódott. Az elmúlt évtizedben hozzászoktunk, hogy a következő tárgyalási fordulót várjuk. Most 2013-ról vagy 2015-ről beszélünk, attól függően, hogy a következő EU-költségvetésről, Törökország befogadásáról vagy az alkotmány valamelyik rendelkezéséről esik szó. Tízéves, konkrét és belátható időtávban gondolkodunk, és megvan a lehetőségünk, hogy akár húsz évre is tervezzünk - ugyanabban a feltételrendszerben, mint az osztrákok, a svédek vagy a dánok. Ez megadja az önrendelkezés esélyét: a magunk urai vagyunk, mint bármelyik nyugat-európai nemzet. A legnagyobb hiányosságnak éppen azt tartom, hogy ezzel még nem tudunk élni. Balásznak úgy tűnik, a kormányzat egyelőre kicsit riadtan áll a kitágult dimenziókban, és fontos ügyekben nincs még álláspontja. Néhány dolog, ami elhangzik, kissé tárgyalásízű. Követeljük például, hogy kapjunk a GDP négy százalékát elérő vagy akár meghaladó uniós támogatást. A tárgyalásokból fennmaradt pozíciók köszönnek vissza: az EU-tól akarunk valamit, holott az EU már mi vagyunk. /7/ (további részletek a 5-8. és a 9-17. hivatkozásokban)

Hivatkozások

1. NOL nyomán
2. Portfolio.hu nyomán
3. Nem ürült ki a zsebünk. 2005-05-02., vg.hu nyomán
4. Elmaradt a Kánaán. 2005-05-02., vg.hu nyomán
5. Szűkülő belpiacok. 2005-05-02., vg.hu nyomán
6. Az EU-átlag felébből gyógyítanak. 2005-05-02., Nógrádi Tóth Erzsébet, vg.hu nyomán
7. Pozitív a cégek hozzáállása. 2005.05.03., tozsdeforum.hu nyomán
8. Bajban vagyunk az EU-pénzekkel. 2005.05.05., fn.hu nyomán
9. Kiskapu az EU piacára. 2005.05.05. fn.hu nyomán
10. Ünneplés helyett. Rockenbauer Nóra, mho.hu nyomán
11. Már nem Magyarország az első. Gazda Albert, vg.hu nyomán
12. Egy éve az unióban: mi drágult és mi lett olcsóbb? Privátbankár.hu nyomán
13. Jól sikerült az EU-esküvő. NSZ, Pócs Balázs nyomán
14. Jól teljesített Magyarország első uniós évében. vg.hu
15. Hátrányba kerültek a magyar erőművek. origo.hu
16. Mégsem lett nettó befizető Magyarország. Origo.hu
17. Szabó Máté: A civil társadalom esélyei az új Európában. Beszélő, 2005, 2.sz.

25.8 Csorba József: Korrekciók törekvések az európai információs társadalomban

Az egyre nyilvánvalóbb európai elmaradás miatt bíráló hangok hallatszanak, bizottságok, szakértőcsoportok jöttek létre a nyilvánvaló kimondására, ti. hogy az európai információs társadalom (EU-ITá) válságban van. A következőkben az EU-ITá problémáinak legfőbb eredőit próbáljuk összefoglalni.

Az EU-ITá paradigma egyedisége

Az információs társadalom paradigma jellemző típusainak három markáns változata van, de összességében ezek regionális-helyi mutánsai, valamint a belőlük fejlődött, újabb és újabb információs társadalmak mára több, egyéníthető vagy sajátos fejlődési mintákat mutatnak be.

Az észak-amerikai ITá-paradigma az USA jellemző fejlődése a páratlan információtechnológiai innovációval, a távközlési mammutok szétdarabolásával kibontakozott ipari-gazdasági paradigmatisálással egyéníthető. A délkelet-ázsiai ITá-paradigma Japánból indulóan a társadalmiasítás sajátosságával, valamint a harmadik és negyedik ipari forradalommal vált különlegessé. A nyugat-európai ITá-paradigma leginkább a maga eklektikus voltában lehet sajátosság. Egyes tagállamai inkább hasonlíthatók az USA, mások Japán fejlődéséhez, de egyik sem igazán, ezért a fejlett, a kevésbé fejlett és a fejlődő európai tagállamok ITá-paradigmáinak egyvelege sokféleségükkel váltak egyedivé. Számos egyéb minta fejlődött ki a három nagy fejlődésmódleiből, amelyek között egy különlegesség az ausztrál modell, de ez most nem képezi érdeklődésünk tárgyát.

Milyen az EU információs társadalma?

Az EU összegzett – de tagállamait tekintve egyenként is jellemző – tulajdonságait tekintve igen jelentős eltérések, elmaradások vannak, amelyek az ITá-paradigma fejlődését, eredményességét nagyban befolyásolják. Ezek az eltérések legjobban talán az innovációs készségben csúcsosodnak ki, aminek rendszerszemléletű vizsgálatában az általános politikai és társadalmi környezet, benne az oktatás és a képzés, másik oldalról pedig az állami intézményrendszer, benne az információellátás, tájékozottság, illetve a programkészítés intézményi sajátosságai a legfőbb szempontok. Vagyis az európai ITá-modell elmaradásának okai ebben a rendszerben, a megnevezett területek állapotában keresendők.

A problémák észlelhetők az európai polgárok nézeteiben is, például a „polgárok, tudomány és technológia” című reprezentatív felmérésben,⁷⁵² amelyet az Eurobarometer egy nagy közvélemény-kutatás és több kisebb szondázás alapján készített. A tájékozottságot és információs műveltséget illetően igen ellentmondásos kép rajzolódik ki, beleértve a magyarok következetesség és tájékozottság nélküli véleményformálását is. A tudománnyal szembeni szkepszis erősödik, az EU társadalma „a tudomány haszna nagyobb, mint kockázatai” című állítást csak 52%-ban fogadja el, és mindössze 39% gondolja, hogy a tudomány csökkenti a szegénységet és az éhezést. Az EU-polgároknak 21%-a vallja mindössze, hogy a számítógépek és a gyáripari automatizáció több munkahelyet teremtett, mint amennyit megszüntetett. A polgárok 69%-a vallja, hogy a legfejlettebb technológiákat alkalmazva válhatunk csak versenyképpessé, 50 % szerint a sok high-tech termék leginkább a luxusbigyók számát szaporítja. A fejlődéssel kapcsolatos szkepszist jelzi, hogy 48% szerint az új találmányokról előbb utóbb kiderül valami káros mellékhatás jelentkezése. A legnyomasztóbb tapasztalata a kutatásnak a tájékozottság hiánya.

⁷⁵² What do Europeans think? “Europeans, Science and Technology”, valamint a “Social Values, Science and Technology” című kutatások, 2005, 1992-2001. http://europa.eu.int/comm/public_opinion/

1. tábla: A lakossági tájékozottság a 25 tagú EU-ban
(Eurobarometer, 2005)

A tájékozottság tárgya	A tájékozottság mértéke	
	Tájékozott	Gyengén tájékozott
1. Új tudományos felfedezések	10%	51%
2. Új technikai találmányok	11%	53%
3. Új orvosi felfedezések	11%	59%
4. Környezetszennyezések	15%	61%
5. Politikai események	20%	55%

2. tábla: Egyéni információtudatosság és érdeklődés
arányai a témák sorrendjében

6. Egészségügyi, orvosi témák	61%
7. Környezetvédelem	47%
8. Internet	29%
9. Közgazdaság és társ.tud.	24%
10. Csillagászat és űrkutatás	23%
11. Genetika	23%
12. Nanotechnika	8%

Megdöbbenő szembesülni olyan mutatókkal, amelyek szerint a magukat tájékozottnak valló állampolgárok aránya a teljes lakosságban a francia 19%-tól (!) a litván 54%-ig terjed, hogy az EU-polgárok összességében 35%-ban vallják tájékozottnak magukat, közöttük a magyarok 38 százaléka gondolja ezt magáról. Ez a mutató két oldalról is problémás: egyfelől az állampolgári érdeklődés és ambíció hiánya, másfelől a tájékoztatási intézményrendszer és tájékoztatási szerepek működtetésének gyengesége felől, ami az új, hatékony állam hiányát jelzi.

Témánk szempontjából jellemző fejlemény a tudás minősítése az EU-ban. Az Eurobarometer számára összeállított tudásteszt, a 13 kérdés megválaszolása 42%-os átlagos eredményt hozott (ami a 13-ból legalább 10 kérdést megválaszoltak arányát jelzi). A tudástesztet legjobban teljesítők a svédek, dánok, hollandok, finnek, csehek, szlovének és luxemburgiak pontszáma 79-71 között szóródik. Az EU-25-ök elfogadható válaszarány-átlaga 66%-os.

A nemzeti információ- és környezetérzékenységet illetően vannak más meglepő eltérések is, mint pl. hogy a magyarok helyeslik legkevésbé a környezet fokozott kitermelését az emberi jólét kedvéért. Jellemző továbbá az EU-polgárok amerikatudatának alakulása, hogy mindenben jobbnak és előbbre tartónak gondolják az atlanti versenytársat. A legjellemzőbb és legjobban elütő eltérés az innováció megítélésében van (mintha nem is ugyanazt értenék a fogalom alatt az EU-ban és az USA-ban), amennyiben az amerikaiak 53% szerint az innováció a legfőbb tényező a versenyképesség alakulásában, amit az európaiak 32%-a vall mindössze.⁷⁵³ Az eltérés még nyilvánvalóbban jelentkezik az intézmények és a politikusok, az egyes tagállamok, vagy az EU felelős tisztviselőinek mentalitása, működése, a fejlesztések prioritásrendje és a költségvetési súlyozás tekintetében.

⁷⁵³ http://newsroom.cisco.com/dlls/2005/eKits/cisco_innovations_2005.pdf, valamint www.cordis.lu/innovation-smes/src/innobarometer2004.htm

A K+F és az innováció területén észlelt (modellezett) változások

Az európai paradigma elmaradását a K+F területen lehet a legeggyértelműbben kimutatni. Az EU és a dinamikusan felzárkózó DKÁ-i gazdaságok között 1995-2005 között +25-ről –15 milliárd dollárra változott a K+F befektetési szakadék viszony. Az EU és az USA között 100 milliárd eurós nagyságrendű lett a K+F befektetési szakadék, 1995-2002 között 20-ról 120 milliárd euróra nőtt az eltérés az USA javára.⁷⁵⁴ Az elmaradási pánikot nemcsak az amerikai, hanem az ázsiai felzárkózás is fokozza, ami valójában nagyobb fenyegetést jelent a globális versenyben. Az amerikai innovációs jelentés is figyelmeztetésként jelöli meg azt a tényt, hogy Kína négyszer annyi mérnököt képez évente, mint az USA (Dél-Korea képez annyi mérnököt, mint az amerikaiak hatod akkora népességszám mellett). A jelenlegi trendek szerint 2010-re a világ tudósainak és mérnökeinek 90 százaléka már Ázsiában él majd.⁷⁵⁵

A vonatkozó tanulmányokat követő modellezések után derült ki, hogy hol lassul le az EU-ITÁ haladása a gazdasági növekedés, az információtudatos iparpolitika keresésében. Az innováció eredetét vizsgáló kutatásokból derült ki, hogy a tudományból („technology push”), a piaci igényekből („market pull”), a gazdasági aktorok és a piac közötti kapcsolódásokból származó, valamint a technológiai hálózatok és a társadalmi hálózatok generálta innovációk kategóriáiból az utóbbiak a gyenge láncszemek. Külön értékelésre vár azután a „rendszerinnovációk” kérdése, amelyeket leginkább az együttműködő hálózatok információcseréjének minősége határoz meg. Az innováció az állami intézményrendszer és a társadalmi hálózatok együttműködésében veszik el mint lehetőség az EU-ITÁ-ban. Az „innovációs” és az „információs társadalom” programok közötti átjárást az EU szakértői tanácsának és az OECD-nek csak mostanra sikerült közös nevezőre hozni, amikor kijelentik, hogy „a tudásgazdaság egy hatékony rendszer, mely a tudáselosztás és –hozzáférés sine qua non-ja az innovatív lehetőségek növelésében” (STI Review 16.), valamint hogy gazdasági eredményesség (termék, technológia, szolgáltatás) „a tudás- és információtermelésre, -elosztásra, -felhasználásra alapozott gazdaságban lehetséges” (OECD, 2004).⁷⁵⁶

A Triádok versenye az ITÁ-ban

Az európai elmaradás a tudásalapú gazdaságban, a high-tech iparokban 1980-2003 között alakult ki a mai arányaira, s innen nem tud az EU elmozdulni. A Triádok (USA, Japán és az EU) viszonylatban a regisztrált szabadalmakat tekintve az EU 31,5 %-ot képvisel, Japán 26,9%, az USA 34,3 %-ával szemben. Az 1 millió lakosra számolt szabadalmi arány 30,5% az EU-ban, 53,1% az USA és 92,6% Japán esetében. A high-tech termékek az ipari össztermék 19,7%-ára rúgnak az EU-ban, míg Japánban ez 26,5%, az USA-ban pedig 28,5%. Egyes szakértők szerint az EU-nak 3-5-szörösére kellene növelnie a K+F kiadásait egy reális felzárkózási pályára lépéshez. De ez tévedés, mert nem ez a lényeg.

⁷⁵⁴ Europe's weaknesses compared with its principal global competitors. Ex ante evaluation. 2005. www.cordis.lu/fp7

⁷⁵⁵ Tapping Americas's Potential. The Education for Innovation Initiative. www.itic.org

⁷⁵⁶ Innovation Management and the Knowledge-driven Economy. ECSC-EC-EAEC, Brüsszel, 2004.

3. tábla A Triádok pozíciója, súlya az új technológiák (ITá) és bázisiparok területén (OECD 2004, Eustat 2004, World Bank 2005)

Ágazatok	USA	EU	Japán
1. Félvezetőipar	80%	12%	8%
2. IT-számítógépek	55%	5%	40%
3. IT-szoftveripar	85%	10%	5%
4. Távközlés	30%	28%	20%
5. Űrtechnikai ipar	45%	20%	2%
6. Biotechnológia	90%	5%	1%
7. Villamosság és elektronika	20%	22%	45%
8. Autóipar	27%	30%	30%
9. Vegyipar	25%	40%	20%
10. Gyógyszeripar	45%	30%	15%

Fejlődésideológiák háborúja

Az előregedett lakosság, a munkanélküliség, a kevesebb fiatal nagyobb iskoláztatási gondjai, a bevándoroltatási szükségességek, a mindezekkel járó, fokozott költségvetési terhek tervezésekor állandó dilemma a gyorsításhoz-felzárkózáshoz szükséges források előteremtése. Ma ott tartunk, hogy már a jövő jövője is hendikeppes, a tervezés szerint is. Amennyiben ugyanis a 7. keretprogram 2030-ig terjedő előretétele szerint a K+F befektetések megduplázása legjobb esetben is 0,228 % (a negatív forgatókönyv szerint csak 0,059%)-kal javulna a kutatástámogatás a GDP-hez viszonyítva,⁷⁵⁷ lehet valami a szkepszisben, mert a gazdasági növekedés és munkahelyteremtés javulás arányai a gondokhoz képest nem tűnnek elég meggyőzőnek. Ugyanis, ha a GDP 1,97%-ára rúgó, átlagos európai K+F befektetési arányok megduplázása (vagyis 3,9-4%-ra emelése) várhatóan mindössze 0,96-1,66 %-kal (a negatív forgatókönyv szerint 0,45-0,69%-kal) javítja a GDP-t, ha mindössze 925 ezer (rosszabb esetben csak 418 ezer) új munkahelyet teremt, akkor a döntéshozó politikusok hihetetlen nyomás alá kerülnek a vonatkozó milliárdok lehetséges elköltését illetően.

Ez a direkt (választási és politikai) szemlélet, persze, tarthatatlan, de így működik. Másfelől viszont, az EU K+F befektetési terveiben 5-6%-os növekedéssel, a további tervezett milliárdok elköltésével sem sikerülne automatikusan felzárkózni. Ugyanis – ahogy az EU-ban és Magyarországon sem elég nyilvánvaló – a leszakadás ténylegesen sokkal összetettebb eredőkre vezethető vissza. A revíziós jelentéshez szakértelmüket adó tudósok és szakemberek (lásd a Fraunhofer-Institute jelentését) egyébként világosan jelezték a rendszerszemlélet nevében, hogy milyen okok mozognak a háttérben.

Az EU fejlesztéspolitikai prioritásai ma (2005-2006)

Az EU-keretprogramok prioritásainak alakulása is meglehetősen problémás, ha a trendet, az egymáshoz való viszonyokat vesszük figyelembe, és az 1-7. keretprogram évtizedeinek távlatában vizsgálódunk. Az információs társadalom programok 5-7 %-os súlyozása nem lenne rossz, de ha a gazdasági és társadalmi progresszió fejlesztési programjainak súlyozásával vetjük össze, máris láthatóvá válik az aránytalanság, illetve a hatékonyság hiánya. A „társadalmi és gazdasági” programok súlyozása ugyanis az egymást követő programokban 5-

⁷⁵⁷ www.cordis.lu/fp7/

ről 20 százalékgig emelkedve az „életminőség” programokkal együtt 45-50 százalékgig foglalta el a források felhasználását, miközben az „innovációs” programok súlya 40-ről 12 %-ra esett vissza!

Ebben az eltolódásban egészen elképesztő a „nemzetközi együttműködés” 10-15%-os súlya, vagy a „versenyképesség és növekedésgyorsítás” 30-35%-os súlya a források szervezésében. Érdekes módon az EU politikai hierarchiájának legfelső szintjén úgy tudják, hogy az EU kutatási költségvetésének 50-60%-a a kutatásokra szánt forrásokat tartalmazza. Megfogalmazásuk szerint a kutatásokat, illetve az abban résztvevők lehetőségeit finanszírozza meg, és a maradék 40-50%-ot szánják a koordinációra, az innováció- és a technológiatranszferre, a kutatási központokra stb. Ezzel szemben a K+F-ben érintettek szerint a költségvetés 70%-át elviszi a politika, és alig 30 százalék finanszírozza a konkrét kutatómunkát.

Az EU új technológiai és K+F-befektetéseinek orientálása (2000-2004)

Még érdekesebb felfedezéseket tehetünk az EU elmaradásának okait keresve, amikor az új technológiák fejlesztése területén nézzük meg az EU részvételét. A triádok az új technológiák terén című kutatásban az EU részvétele 10-2% között mozog a félvezetőipar, az IT-szoftveripar, a biotechnológia és a számítógépipar kategóriában, miközben az USA részesedése 80-90% Japán 25-2%-ával szemben.

Ezek az arányok különösen annak fényében érdekesek, hogy a szellemi tőke aránya a teljes tőkeértékben meghatározó lett. Az amerikai példában az 1990-es évek második felében ért el a fejlődés oda, hogy a szellemi tőke területén eszközölt befektetések elérik az 1 ezer milliárd dollárt, miközben a fizikai tőkevagyon befektetéseinek értéke 1,1 ezer milliárd dollárt jelent ugyanakkor.⁷⁵⁸ A mai (2004) tapasztalatok szerint a szellemi tőke már meghaladja a vállalati piaci érték felét. Az Accenture összevetette a könyv szerinti értéket a piaci értékekkel s a kutatások szerint a szellemi tőke már a piaci érték 82 százalékára rúgott 2002-ben. Az amerikai statisztika szerint a szellemi tőke növekedésének tudják be például, hogy az IBM piaci értéke 41-ről 145 milliárd dollárra emelkedett 1994-2004 között.

Az EU (K+F) befektetésvonzó képessége (2000-2001)

Azután az is sokat mond az elmaradásról, hogy milyen a K+F típusú befektetésvonzó képességek alakulása. Az EU összes ipari K+F befektetése 110,094 milliárd euró volt 2001-ben, 15,399 milliárd eurónyi befektetés irányult az Amerikai Egyesült Államokba, 1,827 milliárd eurónyi Japánba. Ez és az EU-n belüli arányok összevetése a Triádok forgalmával ugyancsak minősítő.

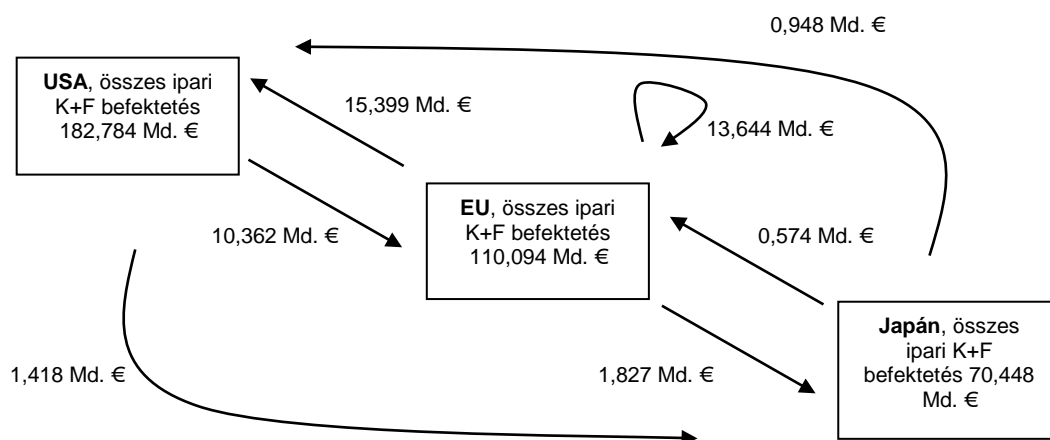
Intézmények, aktorok, információtudatosság

Nem utolsó sorban az EU-ban el kellene számolni az okok feltárásakor az innovációban érintett szereplőkkel, azok szerepjátékával, információérzékenységgel és –tudatosságával. Az innováció alakítása szempontból fontos aktorok számában, területi eloszlásában, másrészt a technológia és innováció kezelésében elegendő tudással és tapasztalattal rendelkezők információs műveltségének minőségében is nagy eltérések vannak az EU és a versenytársak között. Az innováció alakítása szempontjából fontos tudományos központok, üzleti iskolák, konzultációs szervezetek, támogató intézmények és vállalatok vizsgálata eligazítással szolgál: egy kutatásból származó átlagoló becslés szerint az intézmények száma, területi eloszlása, és a hatékonyság-eredményesség között igen nagy szakadék van.

---

⁷⁵⁸ Standard and Poor's 500 cégek átlaga, Accenture, 2002.

4. tábla Az EU befektetésvonzó képességének alakulása a Triádok között, OECD, 2001.

5. tábla Az innovációs szervezetek átlagos területi sűrűsége a Triádoknál

Innovációs aktorok	USA	Japán	EU
1. Tudományos központok	27	1	39
2. Üzleti iskolák	11	4	18
3. Konzultáns szervezetek	19	10	35
4. Állami támogató int.	42	19	134
5. Ipari támogató szerv.	0	45	234

Mindezekén túl azonban az EU elmaradása az innovációs versenyben szorosan összefügg az internetezés (általában az ITá) késésével és viszont. Az innováció segítésének kitüntetett szereplői különösen érintettek az elektronikus információkezelésben és a vonatkozó információs műveltség minőségében, a különféle leíró (statisztika) és modellezésre használható információtartalmak fejlesztésében, használatában, az elektronikus információ- és tudáscsere működtetésében. Az EU-nak ma jelentős elmaradása van a dinamikus információs infrastruktúra (az információs közmű) fejlesztésében, minthogy ma is az IKT-k fejlesztésével kapcsolatos elméleti és alkalmazott kutatások kötik le az erőfeszítéseik javát, miközben a tartalomfejlesztési programoknak az intellektuális információkezelési készségeket erősítő része csak 2005-ben kapott nagyobb jelentőséget.

Az innováció legfőbb szereplői az EU-ban ma egyöntetűen eminens feladatuknak jelölik az áttörést a tartalomban: az ipari cégek, a konzultációs és a támogató szervezetek vagy intézmények a vállalati-szervezeti intranetek tartalomfejlesztési és -kezelési adottságait, a tudományos intézmények és az üzleti iskolák pedig az e-learning technológiák tartalomkezelési lehetőségeinek jobb kihasználását tartják meghatározónak. Egy piaci szakértői jelentés szerint az EU-ban az információ- és tudáscsere típusú felmérések 70-80%-a tár fel gondokat, ami az amerikai mintához képest (30%) igen jelentős eltérést mutat. A „piaci” (MI) és a „tudományos” (STI) intelligencia rendszerekkel kapcsolatos kutatások pedig egészen nagy szakadékot mutatnak az EU és versenytársai között.

6. tábla A fizikai (technológiai) és szellemi (intellektuális) információkezelő képességek és tartalmak használati arányainak alakulása

	Piaci intelligencia (MI), %	Tudományos intelligencia (STI), %
USA	80	20
Japán	30	70
EU 25-k	30	20

Összefoglalás

Az innováció mint az ITá-paradigmák legfontosabb versenytérét tárgyaló tanulmányok első olvasásra is komoly tanulságokkal szolgálnak. Az európai gondolkodásban szemléletváltásra van szükség, mert mintha megfeledezett volna a nagy egész mérlegeléséről. Az amerikai innovációs kezdeményezés igen szemléletesen foglalja össze az innováció eredőit, amikor az egyéni és a közösségi tehetséget (invenció, találékonyság, alkotóképesség), a befektetést (pénzforrások) és az infrastruktúrát (intézményrendszer, állam) tárgyalja és minősíti mint elengedhetetlen feltételeket a versenyképesség megteremtéséhez.⁷⁵⁹ Amikor a különlegesen körültekintő és rendszemléletű amerikai program megszületett, akkor az ázsiai versenytárs miatti pánik már két évtizede gyötörte az amerikaiakat. Ekkor a vezető ITá-államok (Finnország, Japán, Korea, Tajvan, Izrael) már többet költenek a GDP-jük arányában K+F-re, mint az USA. Ekkor Kína már átvette a vezető helyet a külföldi befektetések (FDI) fogadásában. Ekkor a világ legversenyképesebb IT-vállalatainak sorában csak 6 van az Amerikai Egyesült Államok területén, 14 pedig ázsiai. Ma már DKÁ messze többet költ az aktuális csúcs csúcstechnológiákra, mint pl. a nanotechnológiára, mint az USA. Amikor az USA gyökeres fordulatra készül, az innovációs index igen jelentős lemaradást jelez: míg 1980-ban az innovációs index⁷⁶⁰ szerint Svájc, USA, Németország, Japán Svédország, Kanada volt a 6-os sorrend, 2005-ben Japán, Finnország, Svájc, Dánia, Svédország, USA a vezető rangsor. Eközben az EU csak változásokat fontolgat, bár – mint az index rangsora mutatja – egyes tagállamai elől járnak, az EU egésze és az újonnan csatlakozottak messze lemaradtak már.

25.9 Az EU és a poszthumán ember⁷⁶¹

Az EU információs társadalma az ismert planetáris információtársadalom-paradigmák között az átmenetet képviseli. Az átmenet állapota a kibővült közösséget tekintve még indokoltabb, az osztályozás kritériumait tekintve lényegesen rosszabb értékeket kap azóta az e-készséget minősítő tanulmányokban. Az európai információs társadalom az észak-amerikai és a délkelet-ázsiai paradigmák között ma a politikai rendszer elmaradottsága, a gazdasági rendszer stagnálása, a tudomány mérsékelt megbecsülésének, gyenge finanszírozásának, és eredményeinek lassú adaptálása miatt elmaradásban van. Ebben a helyzetben kell megítélni a következőket.

Az információs és tudástársadalom közötti fejlődésmenetben egy sajátos poszt- vagy transzhumán fejlődés zajlik a világviszonylatban. Ebben a fejlődéstörténetben nem az EU viszi a primet, de az EU egyes szakosított szervezetei igyekeznek lépést tartani. Így például a

⁷⁵⁹ Innovate America. National Innovation Initiative Report. 2004, www.compete.org

⁷⁶⁰ Az innovációs index a mérés és minősítés különleges típusa az ITá-értékelésekhez, négy kategóriából képzett szám, melyet 17 OECD-tagállam 1973-1993 bázisadattal leképezett innovációs kapacitások alapján készítenek.

⁷⁶¹ Csorba, J.: Az EU és a poszthumán ember. Megjelent az eVilág című folyóiratban, és a gondola.hu-n, 2006, 2007.

tudományetikai szakértői csoport elérkezettnek látta az időt állást foglalni a poszthuman fejlődéssel kapcsolatban.⁷⁶² Mielőtt álláspontjukat ismertetnénk, nézzük meg, miről is van szó.

A poszt- és transzhumanista fejlődéstörténet

A poszthumanista elmélet és iskola tanítása szerint a vonatkozó tudás olyan emberekre, személyekre vonatkozik, akik ma még különlegesnek és ritkának számító fizikai, szellemi, lelki kapacitásokkal, önszabályozó és önprogramozó képességekkel rendelkeznek. Most csak azért szűkíttem készségelméletekre e területet, mert (bár a poszt- és transzhumanizmus a készség és képességtartományokban egyformán erős) a jellegzetességekre egyszerűsíttem tipologizálásomat, s a képességeket egy további témacsoportba sorolom.⁷⁶³ A poszthumanizmus felbukkanásakor valamiként meghaladni a jelenlegi korlátjainkat alapon lépett fel, és döntően a technológiai fejlődés nyújtotta eszköz-készségek minél szélesebb körű, minél magasabb rendű birtokbavételével próbálta az információtudatosságot és -érzékenységet növelni. Vagyis az információtechnológiai forradalom nyújtotta eszköz-kultúra birtokba vételével, kezelésének elsajátításával próbált egy új állapotba kerülni, amelyben szélesebb körű és összetettebb ismeretek észlelése-érzékelése folytán jutott el egy új tudatküszöb feszegetésének határára. Mindent összevéve, a poszthumanizmus az emberben benne rejlő „jobb”, „több”, „erősebb” stb. elérésére irányuló készség- és képesség-fejlesztés mozgalma lett.

A poszthumanista készségek között elsősorban az érzékelés- és az intelligencia-javítás (vagy kiterjesztés) eszközei, technikai szerepelnek, mint pl. különféle fizikai, kémiai, biológiai anyagokkal, elektronikus eszközökkel stimulálni az agy működését. Ilyen megoldások az agy élő és élettelen protézisei, vagy az agy és a számítógép összekapcsolásához szükséges interfészek beültetése, az emlékeztetjavitó és -kiterjesztő anyagok használata.

A transzhumanizmust leginkább egyik nagyelméletével, az extropianizmussal lehet jellemezni, melyet Morrow-tól eredeztetnek.⁷⁶⁴ Az extrópia egyfelől tudomány, technológia és kreativitás, másfelől szellemi, kulturális mozgalom, mely az állandó fejlődés, racionális gondolkodás, tökéletes önellenőrzés és -irányítás, gyakorlatias optimizmus, intelligens technológia és nyílt társadalom elvét jelenti. A poszthumanizmus egy elméleti és egy alkalmazott elméleti (kvázi-gyakorlati) transzhumanizmusra osztható: utóbbi azt jelenti, hogy az elméleti transzhumanizmus nyomán milyen lehetséges korrekciókat lehet végrehajtani az emberben, a rendszerben, a kultúrában-társadalomban. A transzhumanizmus a technológiai és az emberi jövő potenciális távlati korlátjainak, lehetőségeinek és következményeinek tanulmányozását jelenti a közgazdaság, a játékelmélet, az evolúcióelmélet, a valószínűségelmélet stb., valamint az információelmélet(ek) mint „elméleti alkalmazott tudomány(ok)” révén és által olyan komplex rendszerek tanulmányozására, ami korábban nem volt lehetséges (Bostrom, 2002, 2003, Hanson, 1994, 1998).⁷⁶⁵

Az elmúlt közel öt évtizedben a transzhumanizmus építkezése beteljesíteni látszik Julien Huxley próféciáját, aki mélyen hitt benne, mondván, ha egyszer elegendő ember hisz benne, vallja és tudja, akkor már lesznek emberek, akik annyira különböznek majd tőlünk, mint mi a pekingi embertől (Huxley, 1957).⁷⁶⁶ A transzhumanizmus ma azt a törekvést képviseli (és egyre kevésbé elméleti szinten), hogy igenis „bele kell nyúlni az emberbe”, mert az ember

⁷⁶² Ethical aspects of ICT implants in the human body. Rodot, S. - Capurro, R.; European Group on Ethics in Science and New Technologies. 2005, 03.16. p.34. A téma helye az EU 6. K+F keretprogramja, IST, OPTIVIP programjában van.

⁷⁶³ Csorba, J. (2004): Egy nagyelmélet felé. Az információtudomány hozzájárulása. In: Metaelméleti horizontok.

⁷⁶⁴ Morrow, T.O. (1988), aki Max More-val megalapította az Extropy Institute-t.

⁷⁶⁵ Bostrom, N. 2002: Existential risks: analyzing human extinction scenarios. Journal of Evolution and Technology, <http://jetpress.org/volume9/risks.html>; valamint Bostrom, 2003: Transhumanist perspectives: human generic enhancements.; illetve Hanson, R. 1994: What if uploads come first: the crack of a future dawn. Extropy, 6.k. 2.sz., valamint Hanson, 1998: Burning the cosmic commons: evolutionary strategies for interstellar colonialization. <http://hanson.gmu.edu>

⁷⁶⁶ Huxley, J. (1957): Transhumanism. In: New bottles for new wine.

állapota nem megváltoztathatatlan. A szuperintelligens gépek (s azok távlatai az űrgyarmatosításig bezárólag) után a humán molekuláris nanotechnológia alkalmazása jön (személyiségpirulák, kriosztázis), majd az „agyátmentés”, a közvetlen tudáshagyományozás következik, amikor a beszekennelt emberi agy szinaptikus mátrixát a számítógépbe átírják, átkötik és aktivizálják. Ezzel a biológiai létezésünk után átköltözünk egy digitális létezésbe.

Az intézményesülésért sokat tesz évenkénti konferenciáival az elméleti és alkalmazott előre tekintés intézete (Foresight Institute), mely a nanotechnológiai szakértők fóruma. Ugyancsak tekintélyes fórum az extrópia intézet (Extropy Institute) a transzhumanista világkonferenciák rendezésével. A transzhumanista világszövetség (WTA) kiadja a Journal of Transhumanism című elektronikus folyóiratot a legrangosabb tanulmányok folyamatos közreadására. Témánk szempontjából különösen érdekes és fontos vonatkozás a hipertextuális publikáció és a „kollaboratív információszűrési paradigma” (Chislenko, 1997), mely lehetővé teszi az új felvetések egyezményes szakértői minősítését, illetve a folyamatos tájékoztatást és minősítést.⁷⁶⁷ Különleges kezdeményezése e mozgalomnak kutatások finanszírozására a jövőképek és előrejelzésekre kötött fogadások szervezése az előretekintés-tőzsdén (Foresight Exchange). E tőzsdén az ún. hihetőségi pontok kockáztatása a tét különféle állításokkal kapcsolatban.

Az EU érdeklődésének és vállalkozásának határai

Az EU – elsősorban is az adatvédelem körüli hiperérzékenység okán – az emberbe ültetett elektronikus eszközök (ICT-k) és más tudatmódosító megoldások jogi helyzetének rendezésére készült fel. Ez a konjunktúra mindenestre jó alkalom arra, hogy egy szakértő csoport áttekintse a vonatkozó fejlődést, és a kereskedelmi forgalomba került eszközök minősítésével jogi szövegezésbe kezdjen. Áttörést jelent, hogy a (nem ritkán 2-3 évtizedes) technikai realitások elismerése máris jogi-adminisztratív hitelesítéshez vezetett, mint pl. az ICT alapú azonosítók használatánál. Az EU máris elfogadhatónak tartja a testbe ültetett személyi igazolványt, viszont aggályosnak látja a személyek akarata ellenére, bírósági végzésre vagy más állami kényszerintézkedésre utaló megoldásokat. A szakértői anyag kitér a zárt, félig zárt és nyilvános irodalomban fellelhető példákra is.⁷⁶⁸

Azoknak az implantátumoknak az alkalmazásával kapcsolatban nincsenek különösebb aggályok, amelyeket valamilyen elvesztett képesség pótlására, a beteg kifejezett beleegyezésével alkalmaznak. Az EU-EGE úgy foglalt állást, hogy az orvosi célból beültetett ICT-eszközöket a gyógyszerekhez hasonlóan kellene szabályozni, ha a céljuk is azonos. Ellenben az olyan megoldások, mint hogy veszélyes, életfogytiglanra ítélt rabokat olyan chippel látnak el, mely ha elhagyja a számára kijelölt területet, rádiójelre vagy automatikusan mérget bocsát ki; vagy Mexikóban az államigazgatási tisztviselőket azonosító chip beültetése, vagy egyes amerikai államokban az öregek és az átültetésen átesett betegek megjelölése nem nyertek legitimációt.

A piaci forgalomban megtalálható ICT-implantátumok között az aktív orvosi, egészségügyi eszközök a legnépesebb csoport. Már az 1960-as évektől szerepelnek a klinikai praxisban, döntően kipróbált szívritmusszabályozók, valamint hallássegítők. Utóbbiaknál a korai hallássegítők után a hallóideg sérüléseket megkerülő implantátumok a jellemzőek. Azután a beültethető és programozható gyógyszerpumpák (mint az inzulint vagy a fájdalomcsillapítókat bevivő eszközök) a leggyakoribbak. Majd a neurostimulánsok következnek, köztük a gerincagyat, a vizeletvisszatartást szabályozó ideget, a depresszió és epilepszia központot elérő eszközök. A „mélyagyat” stimuláló eszközök csoportjában a Parkinson-kóros (fej-, végtag-, hang-) remegést szabályozó, illetve a végtagok mozgását segítő eszközök-megoldások a legjellemzőbbek.

Másik nagy csoportot jelentik az azonosítók, a nyom(on) követő és helyzetmeghatározó eszközök, melyek több osztályba sorolódnak. Egyik osztályuk a „read

⁷⁶⁷ Chislenko, A., 1997: Collaborative information filtering. <http://www.lucifer.com/hullámjelsasha/articles/ACF.html>

⁷⁶⁸ Ezeket hivatkozza Kis János: Az átprogramozott ember. www.EuroAstra.hu áttekintés

only” eszközök mint egyszerű adathordozók, melyeket korábban az állatok megjelölésére, ma pedig Alzheimer-kóros vagy csökkent értelmi képességű betegek, esetleg gyerekek követésére, biztonságának növelésére használnak fel. A másik osztályuk a „read-write” eszközök, melyekben információhordozó chip van változtatható tartalommal. Ezek az ember egészségügyi adatait tartalmazzák legtöbbször, de ma már a pénzkísérők követését-azonosítását, vagy elítéltek bűnügyi adatainak nyilvántartását is szolgálják. A harmadik osztály a korszerű nyom(on)követőké, melyek egy miniatűr energiaforrás segítségével (20 éves élettartammal) rádiójeleket sugároznak. A bőr alá ültetett, rizsszemnyi hordozó lehet egészségügyi kórlap, személyi biztonsági azonosító kártya („human bar code”), amelyet a zsírszövetbe ültetnek. Vannak azután a bőrre tapasztható digitális jeladó filmek, nőknek távorgazmus indikátor (2004 januárban vezették be az amerikai piacon!).

Az egészségügyi-orsos eszközök kategóriában a bioszenzorok a legnagyobb és legszélesebb körben alkalmazott eszközök. Jellemzően emberbe ültetve a fiziológiai adatokat figyel-gyűjti (vérnyomás, cukorszint stb.) és riaszt (akusztikus, optikai, rádiójel), ha a beállított értéktől eltérést tapasztal. Ilyen eszköz a mesterséges hippokampusz, a mesterséges retina, a látóideg-implantátum, valamint az agy-számítógép interfészek számos és egyre szaporodó megoldásai.

A használt eszközök és megoldások sorában jellemzően a viselhető és hordozható ICT-eszközök, mint a szórakoztatási és az egészségügyi igények, illetve a nyom(on)követés gondjai a „megrendelő”. Az elektronikus „testékszerek” és a bőr alatti implantátumok a személyes helymeghatározás és kommunikáció műfajában a legérdekesebbek, vagy a legösztönzőbbek. Erre a legjellemzőbb példa a „digitális angyal”, mely számos formában és árfekvésben kapható, becses háziállatok, betegek, gyerekek eltűnését megakadályozó megoldást kínál. Az egyéni elektronikus-elektronizált, feldműszerezett, beépített, és megfelelő információs műveltséggel is társuló képesség- és készségnövelés 2020-ig a neurális interfészek területen hoz hatalmas áttörést. Itt az USA vezető szerepe totális: a bejegyzett és elképesztő gyorsasággal megvalósított szabadalmak 92%-a (!) ottani bejegyzésű. A cél nem egyszerűen az érzékelés tartományainak a kiszélesítése, hanem a memória (tartam, kapacitás, mobilizálhatóság) erősítése, a láthatatlan kommunikáció (gondolatátvitel agyáram közvetítéssel) megoldása. E téren a mesterséges agyi implantátumok (érezékelés- és intelligencia-erősítők) készül a poszt- vagy transzhumán képességnövelés megvalósítására. A mesterséges látás és hallás után a fogfon, a fogba illesztett rezonátor (mikrovibrációs eszköz) következik, mely mobiltelefon, számítógép és rádiókommunikációra alkalmas eszköz: a hang a fogból közvetlenül a belsőfűlbe jut „csontátvitel” útján. Természetes a zárt szabadalmak eszközeinek és megoldásainak tömege van a háttérben, olyanok többek között, mint a „smart guns”, az emberi testbe ültetett fegyverek, melyekről csak annyit tudunk, hogy már léteznek.

Transzhumán képességek és készségek a szürke és fekete tartományban

Persze, az EU-EGE állásfoglalás nem foglalkozhatott a hivatalos, a félhivatalos és a tagadott katonai K+F eredményeivel. Pedig számos angol, svéd, francia program futott már le e tárgykörökben, de róluk csak a szűk nyilvánosságú fórumok beszámolóí alapján tudni valamit is. Ellenben a háttérben számos közvetett bizonyítékkal szolgál a CIA 18 ezer oldalas jelentése (Documents on Mind Control), melyből fény derűl az 1950-es évek elejétől folytatott kísérletekre. Az agyba ültetett elektronikus implantátumok révén folytatott kísérletek, az információt lehívó, illetve a személyiséget a gondolkodásán keresztül megváltoztatni akaró, különféle technikákkal befolyásoló megoldások helyesen maradnak a zárt kategóriában, mert hatásuk elborzasztó, de kétségkívűl előzményei a jelenlegi és a jövőbeni tudásunknak. A Delgado-féle „stimoeiver” az emberi agyba telepített elektróda volt, melynek rádiójelek útján adott információk felnőtt emberek és gyerekek viselkedését irányították a kísérletekben.⁷⁶⁹ A 20. század második felében végzett kutatások nyomán, a készített vegyi, biológiai anyagok, elektronikus eszközök, technikák, megoldások azt sikerrel igazolták, hogy az ember biológiai

⁷⁶⁹ The secrets of mind control. www.wanttoknow.info/mindcontrol

géppé vagy szubhumán lényé degradálható általuk. Viszont a poszthumán és a transzhumán értékek, képességek és készségek csak nagyon kis számban, nagyon lassan kerültek a széles körű alkalmazás szolgálatába: 30 –40 éves megoldások, technikák és eszközök ma jutottak el az ember alkalmazásába. Jellemző poszthumán téma volt a „nem halálos fegyverek” kutatása és alkalmazása,⁷⁷⁰ mint a mikrohullámú vagy az infrahang fegyverek, melyek az agyban létrejött jelek, hangok által fejtik ki hatásukat.

e) Társadalomkép – 13. Így látnak minket

26.1 Mérés és minősítés más szemmel⁷⁷¹

A totális tájékozatlanság, következésképpen állandó bizonytalanság az országos információrendszer működtetésében (az információ és adatok előállításában, illetve a tájékoztatásban) mulasztások következménye, de politikai megfontolás eredménye is. A Lóránt Károly-féle számvetés már helyre tette /1/ a növekedés és a külső egyensúly számait. A már hitelesítettnek tekinthető (revideált) statisztikai adatok szerint a növekedés viszonylagos 1996-2001 között, a maga 4,6 százalékos átlagával. A növekedés mögött a magyarországi multik exportja, az importalkatrészek összeszerelése, az olcsó magyar munkaerő, adót alig fizető külföldi cégek vannak. Tevékenységük kevésbé növeli a nemzeti és a lakossági jövedelmet. – állapítja meg Lóránt.

Növekedés és egyensúly

A növekedés másik forrása a kereskedelem, amelyet ugyancsak a külföldi tulajdonú, multinacionális áruházláncok visznek. Minthogy az iparunk belföldi értékesítése az elmúlt évtizedben gyakorlatilag stagnált, a növekedés a külföldi cégek ide hozott (bérmunka jellegű) tevékenysége és a multi áruházláncok terjeszkedése eredménye. A hazai termelés, vállalkozás visszaszorulóban van minden téren, többek között, mert a nagyvállalati körben a külföldi cégek eszközfelszereltsége a hazaiak háromszorosára tehető. Az eszközarányos nyereség a magyar cégeknél 3, a külföldiekénél 13,4 százalék (volt 2000-ben!). – írja Lóránt. A külső egyensúly elszállása az 1970-es évek olajválságától számítható, amikor 20 százalékos cserearány-vesztés érte a magyar államot: 1971-1989 (a „Fekete-éra”) között a nettó külső adósságunk 0,5-ről 14,4 milliárd dollárra emelkedett, ebből 11,3 milliárd dollár már kamatfizetés volt, 2,4 milliárd dollár árfolyamvesztés, és a maradék 0,7 milliárd dollár volt a forrásbevonás Lóránt Károly szerint. A bruttó adósság 1989 év végén 21 milliárd dollár volt.

A Fekete János-féle érvelés mindenestől hamis, mert 4 éves futamidőket feltételezve minden évben több mint 5 milliárd dollárt kellett az államnak felvenni ahhoz, hogy az esedékes törlesztések és kamatfizetések teljesíthetők legyenek. Másrészt, Lóránt rámutat a revideált 2003-as statisztika alapján, hogy a magyar gazdaság (állam) egyensúlyi helyzetének helyreállításához 11 ezer milliárd dolláros piacvesztést kellene megfordítani (azaz, akkora külföldi piacot visszaszerezni!), de ma a magyar export csak harmadát tudja fedezni az importnak. Ha levezetjük az államadósság alakulását az 1989-2004 között, az induló 14,9 milliárd dolláros nettó adósság 47,4 milliárd dollárra nőtt Lóránt számítása szerint.

Vagyis az általunk hangoztatott, a társadalmi újratermelés nagyrendszereiben összegzett forráshiány 65-66 ezer milliárd forintnyi összege, továbbá a jegybanki adatokon alapuló, Járai-féle nyugdíjforrás-hiány 50 ezer milliárd forintjával 120-150 ezer milliárd forint a magyar állam forráshiánya.

⁷⁷⁰ Morris, J.: Nonlethality: a global strategy – White Paper. www.tradoc.army.mil/tpubs/pams/

⁷⁷¹ Csorba József: Mérés és minősítés más szemmel. Publicisztika Liliputból. Gondola.hu, 2006, augusztus 31. 18.56

Az MNB szerint

A pénzforgalmi (GFS) és az eredményszemléletű (ESA) költségvetési hiány kisebb lesz 2005-ben a korábbinál, mégsem tekinthető kiigazító jellegűnek a büdzsé – írta tavalyi inflációs jelentésében a jegybank. Az alacsonyabban kimutatott hiány alapvetően olyan intézkedéseknek volt köszönhető, amelyek a tágabban (SNA-metodika szerint) értelmezett államháztartás finanszírozási igényét nem csökkentik. Főként az autópálya-finanszírozás elszámolási megoldásai mérsékeltek úgy a kimutatott hiányt, hogy közben a teljes államháztartás SNA-pozíciója nem változik. Előző inflációs jelentéséhez képest a jegybank 2005 végén még rosszabb állapotban látja a büdzsét. Májusban még a GDP 8 százalékára tette az államháztartási kör tényleges ideai hiányát, majd 9,1 százalékra várja.

A fiskális keresleti hatás már nem a korábbi két évben megszokott enyhén negatív irányú lesz, hanem GDP-arányosan 0,8 százalékpontos pozitív hatást jelent majd. A jelentés leszögezi: a mutatószámok eltérése arra világít rá, hogy 2005-ben az ESA-egyenleg várható javulása elsősorban olyan bevételek statisztikai megjelenéséhez kötődik, amelyek nem jelentenek tartós pozíciójavulást, és növelik a következő évekre vonatkozó fiskális célkitűzések és általában a fiskális fenntarthatóság kockázatát.

Ráadásul a következő két évben a már bejelentett intézkedések és egyéb tételek miatt olyan determinációk vannak a költségvetésben, hogy a konvergencia-programban foglaltak betartásához messze nem elegendő a megcélzott, GDP-arányosan 0,6 százalékpontos deficitcsökkentésnek megfelelő intézkedések meghozatala. Jövőre, 2006-ra például további 2,9 százalékos egyenlegjavító intézkedésekre lenne szükség, vagyis összesen a GDP 3,5 százalékára rúgnak azok a tételek, amelyeket valamilyen intézkedéssel fedeznie kellene a kormánynak. Ez forintban kifejezve több mint 800, majd újabb 600 milliárdos kiigazítási kényszert jelent. A legnagyobb tételt az adócsökkentési program jelenti, ezenkívül számos kisebb tétel is nehezíti a költségvetés helyzetét. A 2006. év különleges lesz, mert a Gripen-vásárlás 2002-2016 között egyenletesen törlesztendő költségeit az eredményszemléletű költségvetésben egy összegben kell kimutatni, s ez az ESA-hiány szempontjából mintegy 0,6 százalékos kiadási többletet jelent. /2/

Folyamatos átkönyvelés

Már a 2004-es év is a módosításokról szólt. A költségvetés sarokszámairól 2005 februárban kiderült, hogy hibásak, mert az előző elszáított költségvetés bázisán készültek. Az 1,3 százalékponttal megemelt hiányterv teljesülését is folyamatosan kételkedéssel figyelte a piac, elsősorban az áfabevételek látványos elmaradása miatt. A kormány – hangsúlyozza a törvényjavaslat indoklása – év közben kiadáscsökkentésekkel próbálta korrigálni a bevételkiesést, ám a végső számokat nézve nyilvánvaló, hogy ez sem járt sikerrel: a központi költségvetés és a társadalombiztosítás együttesen mintegy 180 milliárd forinttal lépte túl a költségvetési előirányzatot. /3/

A KSH folyamatosan felülvizsgálja a külkereskedelmi adatokat is. A felülvizsgált adatok szerint 2004-ben a kivitel értéke 11.232 milliárd, a behozatalé 12.219 milliárd forintot tett ki; a külkereskedelmi mérleg hiánya 987 milliárd forint, a megelőző évinél 65 milliárd forinttal kevesebb volt. Az export 2003. évhez viszonyított növekedési üteme meghaladta az importét, folyó áron (16 és 14%) és volumenben is (18 és 15%). A módosított adatok szerint az export szintje 138,5 milliárd forinttal (+1,2%), az importé 155,2 milliárd forinttal (+1,3%) több, az egyenlegjavulás mértéke pedig 16,7 milliárd forinttal kevesebb a 2005. március 4-én közzétett előzetes számokhoz képest. A forgalom növekedési üteme értékben és volumenben mérve egyaránt mintegy másfél százalékponttal haladja meg az előzetesen közzétetteket. A 2004. évi adatok módosulása az uniós tagállamokkal folytatott kereskedelemben következett be, a forgalom szintje és szerkezete is változott.

Információs fekete lyuk a külkereskedelemben

A tagállami (Intrastat) statisztikai mérés és minősítés módszertana is változott. /4/ Már 2004-ben a vállaltok bizonyos körének, korábbi vámstatisztikai forgalmi idősoruk alapján, matematikai-statisztikai módszerekkel becsülték meg teljesítményét. Folyamatosan vizsgálták az adatszolgáltatásba bevont vállalatok körét és forgalmát, az általános forgalmi adóbevallások alapján azonosították az új adatszolgáltatókat. A felülvizsgálat során a becsült adatokat a szolgáltatott visszamenőleges információkkal vagy - néhány kiemelt adatszolgáltató esetében - az időszakra vonatkozó általános forgalmi adóbevallásból származó adatokkal helyettesítették. A küszöbérték alatti, adatszolgáltatásra nem kötelezett vállalatok adatait az általános forgalmi adóbevallásból származó adatokkal pótolták a korábbi becslés helyett. A felülvizsgálat során beépítették a vállalkozások által utólagosan javított adatokat. A tapasztalatok alapján finomították a hiányzó adatok pótlását.

Hivatkozások

1. Lóránt, K.: Gazdasági növekedés és külső egyensúly. MNO nyomán
2. A jegybank rosszabbnak látja a büdzsé helyzetét. Vg.hu nyomán
3. A "bujkáló" zárszámadás. VGO nyomán
4. A KSH felülvizsgálta... e-broker.hu nyomán

26.2 A politikai gerontokrácia veszélyei⁷⁷²

Ma az öregeknek tudniuk kell, hogy versenyeznek a fiatalokkal a szűkös állami forrásokért, hogy nyomásgyakorlásuk miatt a politikai pártok és a kormányok megkárosítják a fiatalokat.

A társadalom tájékozatlansága miatt a közvélemény politikai infantilizmusa mára félelmetessé vált. Egy közép-európai összehasonlító vizsgálatban a magyar közvélemény 47 százaléka szerint 1972-1989 között éltünk a legjobban, de 21 százalék ezt az időszakot 1957-1972 közé tette! A szubjektív jóléti megítélés igen nagy különbségeket mutat az idősök, középkorúak, és a fiatalabbak között. A politikai azonosulásban is megjelent a generációs széttartás. A fiatalok korcsoportjaira nem jellemző nagyarányú politikai elköteleződés, a baloldali és jobboldali szimpátiák aránya nagyjából azonos. Ellenben a 70-esek (és idősebbek) között 28-30 százalék a baloldali elkötelezettség aránya, a 60-asoknál 34-35 százalék, az ötveneseknél 35-38 százalék az arányuk, míg a jobboldali szimpátiák aránya ennél kisebb. Ráadásul a legidősebb, a 70-es és a 60-as nők (akiknek száma magasabb a férfiakénál) körében 45-50 százalékos a politikai passzivitás az ismert kutatások összegzése szerint. Minden idős generációra jellemző az információkezelési infantilizmus, a politikai információ feldolgozásának analfabétizmusa.

A politikai gerontokrácia tünete többek között az, hogy a rendszerváltás legfőbb vesztesei nem az öregek, hanem a fiatalok lettek, de ezzel szembenézni sem a generációk, sem a társadalom egésze nem hajlandó. A Társadalmi Adatok szerint 1993-1996 között a legsúlyosabb szegénységi tizedben megnőtt a gyermekek aránya, és csökkent a nyugdíjasoké. Ezek az arányok némileg módosultak 2002-ig, de nem döntően. Ezzel egyenértékű tény, hogy a nyugdíjasok durván 40 százaléka a posztkommunizmus-szocializmus legfőbb politikai bázisa Magyarországon. Vagyis az időseknek a társadalommal mint közösséggel szembeni felelősségére kell apellálni, amikor azt látjuk, hogy politikai támogatást, legitimitációt adtak - a kádárizmus egyenes folytatásaként - egy fogyásra alapozott baloldali politikai és gazdasági rendszernek. Az öregek korcsoportjaiban az élet roppant nehéz, az idejük pedig kevés ahhoz,

⁷⁷² Csorba József: A politikai gerontokrácia veszélyei. (Társadalmi széthullás, - generációs ellentétek. IFTI, 2006, p. 100) Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. április 19. 14:07

hogy hosszú távú döntéseik eredményeit élvezhessék, de semmi sem mentheti fel őket a rövid távú haszonkonvertáló szavazás felelőtlensége alól. Másrészt a fiatalok részéről irányukba tanúsított társadalmi méretű kíméletlenség, közönyösség eluralkodásában is van felelősségük.

A politikai gerontokrácia mindent összevéve azzal jár, hogy a társadalomban a szükséges innovációkat rendre nem hajtják végre, s egy általános, biológiai determinált konzervativizmus határozza meg a közéletet. A magyar társadalom a demográfiai eredetű szociális terhelés szempontjából is kimeríti e minősítést, amennyiben az eltartottak arányának alakulása (a nyugdíjasok és a munkaképes korúak hányadosa), a jogosultság aránya (a nyugdíjasok száma és az összes nyugdíjas korú népesség aránya), a transzfer-arány (az egy főre jutó nyugdíjas jövedelem az egy főre jutó GDP-hez viszonyítva), valamint az inaktív-arány (a munkaképes korú népesség a foglalkoztatottakhoz viszonyítva) alapján a fejlett világban a legbizonytalanabb jövőjű országgént tünteti fel Magyarországot.

Csapdába kerültek a magyar öregek, amikor mind nagyobb társadalmi arányuk révén (1996-ban a háztartások 24,1 százaléka öregkorúakból állt, ma pedig már a 30%-hoz közeledünk) mind súlyosabb gondjaik vannak, melyek kezelése a mindenkorai kormányoktól pozitív diszkriminációt igényel, követel, de azt csak a fiatalokkal (és gyermekekkel) szembeni társadalmi igazságtalanságok tartós fennmaradása, torlódása árán lehet megvalósítani!

Ebben a helyzetben a középrétegek menthetik meg a társadalmat. Ugyanis a középrétegek legfontosabb jellemzői az információval bántni tudás, a sikeres gazdasági érvényesülésre való alkalmasság, a társadalmi tudatosság, és ezek konzisztenciája. Ezzel szemben a népesség harmada, a nyugdíjasok fele a politikai információ kezelése és értelmezése szempontjából analfabéta. Minden gyermekes háztartás az országos átlagnál hátrányosabb helyzetben van, de azoknak a középrétegeknek családjaiban volt a legnagyobb romlás, amelyek a politikai rendszer demokratizmusát, a gazdaság növekedését, a társadalom értékteremtő-hordozó és kultúrafogyasztó minőségét határozzák meg.

A rendszerváltozás évtizedének legnagyobb makrokommunikációs és tájékoztatási válságjele az, hogy a társadalom nem foghatta fel: az átmenet vesztesei nem a nyugdíjasok, hanem a fiatal családok voltak. A KSH-NKI 1994-1996 közötti időszakot vizsgáló tanulmánya már a három és több tagú háztartásokban az egy havi nettó jövedelmet 8.000 forint alá kerülőnek találta, vagyis minden harmadik család jogosulttá vált szociális segélyre. Ugyancsak súlyos igazságtalanság, hogy a munkanélküliek 40 százaléka kerül ki a 15-29 éves korcsoportokból, ami a családalapítási lehetőségeket eleve behatárolja.

Ma az öregek korcsoportjai a közvélemény befolyásolásában egyre önzőbbnek bizonyulnak, miközben mind boldogtalanabbá válnak a gyermektelenség, vagy éppen gyerekeiknek az öregeiktől való elidegenedése miatt. Súlyos atrocitások bizonyítják az idősek és a fiatalok közötti mélyülő szakadékot, amit a társadalmi együttélés normáinak, a fizikai, lelki és szellemi lehetőségeinek (vagy adottságainak) elfajulása táplál. Ugyanakkor a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok nem igazolják a magyar társadalom aktuális gyermeknemző korú csoportjainak azon önigazolását, hogy egzisztenciális viszonyaik miatt nem lehet, nem kell gyermeket (több gyermeket) vállalni. (Egy ilyen, még az 1970-es években készült nemzetközi felmérésben súlyosan elmarasztalták az „önző magyarokat” a sokkal rosszabb körülmények között élő, de minden körülmények között gyermeket vállaló európai, ázsiai, amerikai véleménynyilvánítók.) A magyar társadalom már kulturálisan korlátozza a termékenységet: ugyanis a nemző- és szülőképes korcsoportok „úgy tudják”, hogy szegénységük miatt nem lehet (és nem is kell) gyermeket vállalniuk!

A magyar társadalom legfőbb irracionálizmusa, hogy a fejlődésmenet mint népesség- és munkaerő-reprodukciós folyamat a fenntartható növekedéshez hasonlóan egyirányú: a több gyermek nem szegényíti, hanem erősíti a társadalmat, és arra kényszeríti a politikai rendszert alakítókat, hogy érdekeinek képviseletét más korcsoportok elé helyezze! Az a hiedelem, hogy előbb életszínvonalunk javulására várunk, majd azután több gyermeket vállalunk: irracionális. És mert nem születik több gyermek, a szegénység programozódik, sőt az eltartandók és/vagy járadékosok sorsa is veszélybe kerül a munkaképes korcsoportok megroppanása, a termelésnövekedés munkaerő-igényeinek ki nem szolgáltatása miatt. Így válik a magyar

társadalom a kultúraantropológia ismérvei közötti öngyilkos kultúrává, amelynek számos irracionálisai már veszélybe sodorták a közösség és az egyén életét is.

A nyugdíjas eltartott lesz?!

Nagy fába vágja a fejszéjét, aki megkísérli kiszámítani majdani nyugdíját. A járadék 38-40 év munkaviszony után általában az utolsó nettó kereset 60 százalékának felel meg, a nyugdíj alapjául szolgáló életkeresetnek pedig 80 százalékát teszi ki. A minimálbér után 30 ezer forint körüli nyugdíjra számíthat a társadalombiztosításból az, aki egész életében ennyit keresett. Ha a kilencvenes évek fordulóján legalább három-négy évig átlagbéren volt bejelentve, már tízezer forinttal magasabb ellátás illeti meg. Ebből is látható: "háziagos" módszerekkel aligha számítható ki, mekkora lesz a nyugdíjunk. Általános szabályként elmondható, 38-40 év munkaviszony után a járadék a nettó kereset mintegy 60 százalékát teszi ki. Az első kérdés az, hogy az életkeresetről van-e szó vagy az utolsó havi berről. Az életkereset valójában az 1988-tól számított jövedelmeket jelenti, akkortól vezetik tételesen a járulékalapot képező béreket. A megfogalmazás nem véletlen, 1992-ben ugyanis bevezetették a "járulékalapot". Azóta évről évre meghatározzák az egyéni járulék felső határát, ezt veszik figyelembe az ellátás kiszámításánál, akkor is, ha a kereset ennél magasabb. A jövedelmeket természetesen felszorozzák az időközben bekövetkezett átlagkereset-emelkedéssel, a korábbi keresetek például az idén 14,3 százalékkal "érnek többet", mint tavaly. Kevésbé természetes az, hogy ez az - úgynevezett - valorizálás két évet késik és ki is hagy egy évet, így az idén nyugdíjba menőknél 2001-ig hozzák 2003-as értékre a jövedelmet. /1/

A nyugdíjbiztosítótól kapott próbaszámítás alapján az, akinek tavaly januárban az utolsó keresete 300 ezer forint körül volt, amiből adózás után úgy 165 ezer forint maradt a zsebében, 38 év munka után nyugdíjba menve 119 ezer forint ellátásra számíthatott. Sokaknak a lélegzete elállhat ettől a summától, hiszen tavaly a nettó átlagkereset 94 ezer forintot tett ki, ugyanakkor már nem megy annyira ritkaságszámba a százezer forint feletti nyugdíj. 2002 januárjában a nyugdíjasoknak mindössze három ezreléke mondhatta el magáról, hogy ellátása átlépi ezt a határt, idén januárban már a saját jogú nyugdíjasok hat százaléka - 143 ezer ember - tartozott az "elit nyugdíjasok" klubjába.

EU-költségvetés

Magyarország 2004-ben 50 milliárd forintot, tehát a rendelkezésére álló támogatások alig egynegyedét tudta lehívni, miközben a magyar befizetés hozzávetőlegesen 135 milliárd forint volt. Ez szöges ellentétben áll a kormány előzetes, nettó magyar nyereségességre vonatkozó ígéretével. Az uniós támogatásokért és pályázatokért központilag felelős Nemzeti Fejlesztési Hivatal azzal érvel, hogy a strukturális támogatási alapok teljesítménye nem a kifizetések, hanem az Európai Unió kötelezettségvállalásainak értékével mérhető. Ez azonban egészen más, mint amit a Pénzügyminisztérium szóvivője 2003-ban állított: "A csatlakozás utáni nettó pozíció kiszámításakor figyelembe kell venni az EU költségvetéséből Magyarországnak ténylegesen kifizetendő támogatások és a költségvetésbe ténylegesen befizetendő magyar hozzájárulás adott évi egyenlegét." 2003-ban tehát (helyesen) még úgy gondolták, hogy kifizetéssel szemben csak kifizetés számolható el, kötelezettségvállalással szemben pedig kötelezettségvállalás. Idén januárban már viszont - látva a tavalyi tényleges kifizetések siralmas mérlegét - a nyilvánosság előtti számadáskor megpróbálták a magyar befizetésekkel szemben EU-s kötelezettségvállalásokat is elszámolni. A PM pozitív nettó pozíciót ígért az első három évre. A fenti számítási mód szerint azonban az első évben (tehát 2004-ben) Magyarország javára ténylegesen kifizetett támogatások az általunk befizetett összeg alig 38 százalékára tehetők.

A fenti helyzet okai két részre bonthatók. Egyfelől felelőtlenség volt valaha is azt állítani, hogy hazánk a csatlakozás első - ráadásul töredék - évében az EU-s be- és kifizetések nettó kedvezményezettje lesz. Ez, tudva, hogy az EU-tól várható pénzek többségére pályáznak

kell, a pályázatok pedig utólagos finanszírozásúak, aligha volt lehetséges. Mindez azonban nem menti sem az előzetes illúziókeltést, sem a mostani félretájékoztatást, sem pedig a Nemzeti Fejlesztési Hivatal és a többi illetékes szerv kudarcát: az EU-kasszába történő 135 milliárdos magyar befizetésekkel szembeni, mindössze ötvenmilliárdos javunkra történt kifizetés ugyanis egyszerűen kudarc. Hogy az európai uniós támogatások hazai intézésével nagy baj van, azt jól példázza a strukturális alapok helyzete, amelyekből 2004-ben 56 milliárd forint tényleges kifizetés volt előirányozva. Ebből azonban csupán ötmilliárd teljesült. A másik súlyosan érintett terület a mezőgazdaság: az ide szánt támogatások kezelésének módja ellen tiltakoztak a minapi agrárdemonstrációk. A tüntetések oka a támogatások kifizetésének késlekedése volt. A parasztok ugyanis már 2004 elején kitöltötték a terület alapú támogatáshoz szükséges adatlapokat, amelyeket csak 2004 végén látták újra, amikor a hatóságok végre visszaküldték azokat hiánypótlásra és javításra (volt, aki a főösszeg 0,14 %-ával tévedett...). A támogatásokat azonban azok se nagyon kapták meg, akiknek sikerült elsőre kifogástalanul kitölteniük a formanyomtatványokat: a Földművelésügyi Minisztérium most, a demonstrációk nyomására, rohammunkát szervezve próbálja teljesíteni a kötelezettségét és behozni a közel féléves elmaradást. A késlekedés mögött nem elsősorban a minisztérium rossz szervezési munkája gyanítható, hanem az, hogy a szocialista kormány az államháztartás 2004-es mérlegét az EU-s támogatási pénzekhez járó önrész kifizetésének 2005-re halasztásával - tehát jórészt a földművelők kárára - próbálta meg szépíteni. /1/

Elkerülnek bennünket az uniós pénzek?

A tavalyi területalapú támogatásokból csupán 17 százalékot sikerült lehívnia hazánknak 2005 január végéig. Ennél csak a ciprusiak teljesítettek gyengébben, az észtek például szinte az utolsó fillérig elköltötték amit lehetett. Magyarország 2005 január 31-ig a magyar SAPS-borítékban első évben rendelkezésre álló 306 millió euró 17 százalékának, összesen 51 millió eurónak a kifizetését jelentette le Brüsszelben – számolt be egy birtokába került uniós bizottsági jelentésre hivatkozva a BruxInfo. Ennél rosszabb százalékos arányt a közvetlen támogatásokat az egységes területalapú rendszerben (SAPS-ban) kifizető 8 új tagállam közül egyedül Ciprus mondhat magáénak (16 százalék, vagy 2 millió euró). Hasonló idő alatt az észtek a rendelkezésükre álló összeg 99, a szlovákok 93, a csehek 81 százalékát kifizették és lejelentették már január végéig, de a legtöbb direkt támogatásban részesülő lengyelek is 59 százaléknál tartottak. Február végén ugyanakkor a kormány részéről arról beszéltek, hogy a kedvezményezettek háromnegyede kapta kézhez a jövedelemtámogatást, igaz a tüntető gazdák szerint ez a teljes összegnek csak körülbelül 40 százaléka volt. SAPS-kifizetések (millió dollár) /1/

A lengyelek ravaszabbak voltak?

A Földművelésügyi- és Vidékfejlesztési Minisztériumban részben azzal magyarázzák Magyarország lemaradását, hogy hazánknak nagyságrendekkel több közvetlen támogatást, nagyságrendekkel több kedvezményezettnek kell kiosztania, mint Lengyelország kivételével más új csatlakozóknak. Lengyelország ugyanakkor, amelynek SAPS-borítékja több mint kétszerese a magyarénak és a kifizetésre jogosult gazdák száma is sokkalta nagyobb, a január végi állás szerint jóval hazánk előtt járt a gazdák kifizetésében. Ennek egyik oka szakértők szerint az lehet, hogy a lengyeleknél a birtokhatárok történelmileg „köbe vannak vésve”, továbbá Varsó tavaly még a kataszteri adatok és nem az átállás miatt jóval bajosabb műholdas egységes parcella-azonosító rendszer alapján fizette ki a gazdák járandóságát. A lengyelek azzal a lehetőséggel éltek, amely csak 2005-re teszi kötelezővé a kataszteri nyilvántartásnál jóval pontosabb műholdas felvételek készítését. Magyarország ugyanakkor egyszerre vezette be az egységes területalapú támogatási rendszert (SAPS-ot) és a műholdas parcella-azonosító rendszert, ami elemzők szerint láthatóan túl nagy feladatot jelentett az intézményi apparátus számára.

Magyarországon 201 ezer támogatási kérelmet kellett feldolgozni, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy az eredetileg kataszteri alapon benyújtott kérelmeket össze kellett vetni a műholdas parcella-azonosító rendszerrel, és ahol eltérést találtak, ott a hiba korrigálását kellett kérni a kérvényezőtől. A kormány szerint körülbelül 50 ezer olyan támogatási kérelmet találtak, ahol „az adatokat hibásan nyújtották be”. Az eltéréseknek többnyire az az oka, hogy a kataszteri adatok jóval elnagyoltabbak és olyan tereptárgyakat, például erdősávot is tartalmaznak, amelyet a műholdas parcellaazonosításra épülő uniós rendszer nem ismer el. /2/ Most hiányoznak igazán a politikai rezsimek által a statisztikai információrendszertől elsikkasztott milliárdok!

Draskovics szerint a politikusok miatt nem jut előrébb az ország

Draskovics Tibor pénzügyminiszter szerint a kormányzó és az ellenzéki pártok együttműködésének hiánya miatt szinte lehetetlen lényeges változtatásokat végrehajtani a magyar gazdaságban. "Függetlenül attól, hogy éppen milyen kormány van hatalmon, az ellenzék rövid távú politikai haszon reményében megtorpedózza a szükséges változtatásokat - mondta a pénzügyminiszter csütörtökön Budapesten a kanadai és az amerikai kereskedelmi kamara (Cancham, Amcham) közös üzleti találkozásánál. "Magyarországon nemcsak az államháztartásban van hiány, de jelentős az együttműködési deficit is" - hangsúlyozta a pénzügyminiszter, megemlítve a különböző politikai erők, vagy a kormány és a Nemzeti Bank közötti ellentéteket. A szükséges változtatásokról szólva Draskovics azt mondta, hogy a figyelem központjába a versenyképességet kell állítani, s mindent ennek a szempontnak kell alávetni. A pénzügyminiszter szerint szükség van az állami bürokrácia hatékonyságának a növelésére is, arra, hogy a hivatalok sokkal inkább ügyfél- és üzletember-barát módon intézzék az ügyeket. /3/

Magyarország 2004-ben a hivatalos statisztika szerint

Bővült a gazdaság, több volt a beruházás, kevesebbet ért a fizetésünk, és nőtt a születések száma. Tavaly a GDP 4 százalékkal bővült, a beruházások növekedése nagyobb, a háztartások fogyasztásának emelkedése kisebb volt mint 2003-ban, a reálbérek 1 százalékkal csökkentek, a foglalkoztatottság alig változott, és emelkedett a születések száma - összegzi a tavalyi statisztikai adatokat a Központi Statisztikai Hivatal összefoglalója. A csütörtöki összeállítás kiemeli, hogy a gazdasági növekedést a termelékenység javulása biztosította. Az Európai Unióban az újonnan belépő országok közül a 2004. évi növekedési ütem Lengyelországban és Szlovákiában 5 százalékot meghaladó mértékű, Szlovéniában Magyarországhoz hasonló 4 százalék körüli, Csehországban pedig ennél valamivel alacsonyabb volt. Magyarországon a megelőző évinél gyorsabb gazdasági növekedést keresleti oldalról az export és a beruházás váltotta ki. A fogyasztói kereslet 2004-ben - eltérően az előző három évtől - lassabban emelkedett, mint a GDP. A GDP felhasználásának szerkezete a gazdaság jövőbeni fejlődése és egyensúlyi helyzete szempontjából kedvező irányba mozdult el - hangsúlyozzák. A KSH megjegyzi, hogy a reálkereset ugyan tavaly enyhén csökkent az előző évi szinthez képest, 2002-ben és 2003-ban azonban 24 százalékkal lett nagyobb, miközben a GDP ugyanebben a két évben mindössze 7 százalékkal nőtt.

A külkereskedelmi mérleg hiánya 3,8 milliárd euró volt, 320 millió euróval kevesebb, mint az előző évben. A hiány exporthoz viszonyított relatív nagysága a 2003. évi 10,9 százalékról 8,7 százalékra csökkent. Az egyenleg javulásában meghatározó szerepe volt a gépek és szállítóeszközök külkereskedelmének, ahol a kiviteli többlet nagyobb lett a megelőző évinél. A külkereskedelmi cserearányok 0,7 százalékkal romlottak, meghatározóan az energiahordozók világpiaci áremelkedése következtében. Az államháztartás konszolidált hiánya pénzforgalmi szemléletben 226 milliárd forinttal nagyobb volt 2004-ben, mint a megelőző évben. A hiány túlnyomó része, közel 70 százaléka a központi költségvetésben jelent meg. Az eredményszemléletben, ESA-95 szerint számított államháztartási hiány a

magán-nyugdíjpénztárakban befizetett összegeket is figyelembe véve, előzetes adatok szerint a GDP 4 százalékát tette ki, ami több mint egy százalékponttal alacsonyabb a 2003. évinél.

Decemberben folytatódott az infláció éven belüli csökkenése. Az összes fontosabb területen, ahol az év egészében nőttek az árak, a decemberi emelkedés mértéke kisebb volt a novemberinél és az éves átlagos ütemnél is. A 2004. november - 2005. januári időszakban a foglalkoztatottak száma lényegében ugyanannyi volt, mint egy évvel korábban. A munkanélküliségi ráta 5,8 százalékról 6,6 százalékra emelkedett, a foglalkoztatottak száma átlagosan 3 millió 900 ezer fő volt, a foglalkoztatási arány lényegében változatlan maradt, így továbbra is lényegesen alacsonyabb volt, mint az Európai Unió átlaga. A munkanélküliek száma átlagosan 253 ezer főtt tett ki, 8 ezerrel többet, mint 2003-ban. Tavaly kevesebben haltak meg, mint egy évvel korábban, ami az emelkedő születésszám mellett a népesség további, kissé mérséklődő fogyását eredményezte. Az ország népessége az év végén 10 millió 96 ezer volt, 21 ezerrel kevesebb az egy évvel korábbinál. Folytatódott az ipari termelés, illetve az ipari export ágazati struktúrájának átalakulása. A három gépipari ágazat gazdasági súlya tovább emelkedett, ezek biztosították a 2004. évi ipari kivitel 70 százalékát. Növelni tudták exportjukat a vegyipari ágazatok és a kohászat is. Ugyanakkor az élelmiszeripar és a hagyományos könnyűipari ágazatok exportban betöltött szerepe tovább csökkent. Az ipari termelés fejlődése az év folyamán nem volt egyenletes, az I. félévi lendületes, 10 százalékos meghaladó növekedést az év második felében ütemcsökkenés követte. Az építőipar 2004. évi teljesítménye 6,8 százalékkal volt magasabb az előző évinél. Kiemelkedően gyors növekedést értek el az úthálózat fejlesztését végző építőipari nagyvállalatok.

A mezőgazdaság teljesítménye 2004-ben számottevően emelkedett, elsősorban a kiemelkedően jó gabonatermés következtében. A gabonatermés duplája volt az előző évinek, és 40 százalékkal haladta meg az 1996-2000 éves átlagot. Európa-szerte jelentős volt a gabonatermés növekedése az előző évihez képest, de az EU tagországai közül hazánkban volt a leggyorsabb. Az ipari növények közül jó termés mutatkozott napraforgóból és cukorrépából, továbbá közel harmadával nagyobb burgonyatermést takarítottak be, mint 2003-ban. Az állatállomány a főbb állatfajtákból csökkent. Kevesebb szarvasmarhát, sertést és tyúkfélét tartanak, egyedül a juhállomány lett nagyobb. A mezőgazdasági termékek felvásárlása lényegében az előző évi szinten maradt. /4-5/

Miért lassul a magyar ipar növekedése?

Tovább lassult az ipar növekedése januárban. A KSH szerint az ipari termelés 3 százalékkal nőtt 2004 hasonló időszakához képest, de ez kevesebb, mint harmada a két évvel ezelőtti értéknek. A növekedési ütem megtorpanása elsősorban a magas olajárakkal és az exportdinamika csökkenésével van összefüggésben. A főbb piacoknak számító Németország és a fejlett uniós államok többsége növekedési problémákkal küzd, ez pedig a magyar ipar lehetőségeit is korlátozza. /6/

Utoljára egy súlyos minősítő indikátor, hogy a revideált, hivatalos OECD-KSH számítás szerint, 2003-ban piaci áron a magyar GDP értéke 83 milliárd dollár volt. Ami a tízmilliós országot tekintve nemzetközi összevetésben igen gyenge teljesítmény, egyfelől a gyenge 2-4 milliós országokéval azonos, másfelől a 4-5 milliós népességű országok csoportjában is kétféle háromszoros teljesítmények vannak az általunk modellként említettek (mint Finnország, Írország) között.

Hivatkozások

1. Érdemes rádolgozni? A magas és az alacsony induló nyugdíj. NSZ, Hámor Szilvia, 2005.03.07. nyomán, Privátbankár.hu

1. Magyarország 2004-ben nettó befizető lett? Budapest Analyses nyomán

2. 21.3 mrd Ft lehet a BÉT piaci értéke - egy (relatív) komplex árazás. 2005.03.10.m, Sándorfi Balázs, portfolio.hu nyomán

3. A központi költségvetési intézményi és fejezeti kiadások ismét túlszaladhatnak. Még nagyobb lesz az elvonás. 2005-03-10., Baksa Roland, vg.hu nyomán
1. Elkerülük hazánkat az uniós pénzek. 2005.03.10. FigyelőNet, BruxInfo nyomán
2. A lengyelek ravaszabbak voltak. fn.hu nyomán
3. Draskovics szerint a politikusok miatt nem jut előrébb az ország. 2005.03.10., Privátbankár.hu nyomán
4. A tavalyi évünk - statisztikai szemmel. 2005.03.10., MTI/hirado.hu nyomán
5. KSH: gazdasági növekedés, népességszám 2004-ben. KSH nyomán
6. Miért lassul a magyar ipar növekedése? 2005.03.10., Privátbankár.hu nyomán

26.3 A képmutató társadalom⁷⁷³

A magyar társadalom legfőbb jellegzetessége ma, hogy képmutató. Vannak a jellegzetes gazdasági, politikai és társadalmi képmutatásaink. Ezek közül most egy tipikus – és nagyon közeli, fájó eseményben kulmináló – társadalmi képmutatást mutatok be.

Malawi történt – a Frei-jelenség újabb fejezete

Egy asszony meghalt, és több épület megsemmisült abban a földcsuszamlásban és sziklaomlásban, amely a napok óta tartó heves esőzések okoztak Malawiban. – tudatták a hírügynökségeink. Valami tényleg történt Magyarországon, hogy Malawi a hírekbe kerülhetett nálunk.

Malawi és a Frei-szindróma összetartozik: mondhatnánk, malawi van a levegőben. A Frei-jelenség folytatódik. Leszámítva a kereskedelmi csatorna elnyúló kötelezettségeivel járó vontatottságot, ez a műsora megint egy kiváló szocióriport volt. Ismét belenyomta a képmutató magyar társadalom orrát a piszokba, amikor bemutatatta a Malawi köztársaság szegényeit és a magyar segítséget, ami négyszeresére rúg az anyaországtól a határon túli magyarokhoz vándorló segítséghez képest. (TV2) A segélyezési-adakozási téma Frei közszolgálati műsora után az érdeklődés homlokterébe került. /1/

A szemünk előtt történt, mégis alig vettük észre, hogy a szociális segélyezés százmillárdokat mozgó iparágga terebélyesedett - állapítja meg Szalai Júlia szociológus. A belügyminiszter szerint a központi költségvetés az idén 278 milliárd forintot, a tavalyinál 12 százalékkal többet ad az önkormányzatoknak szociális támogatásokra. Tudományos vizsgálatok pedig arra a következtetésre jutottak, hogy semmit nem csökken a hazai szegénység mértéke, a társadalmi kirekesztettség pedig növekedett is, állapítja meg Szalai Júlia „A jóléti fogda” című tanulmányában. A szociológus kevés reményt lát a változásra. A segélyhivatalok számára nemkívánatosak a néhanap felbukkanó kérvényezők. Úgy vélik, ha komoly a gond, akkor az eseti támogatás úgysem segít, kidobott pénz, amit erre költenek. Az alkalmi panaszok megzavarják az ügymenetet, miközben az önkormányzat azt szeretné, hogy a szociális iroda tevékenysége zökkenőmentesen beilleszthető legyen az adminisztratív rendbe. Tehát - írja le a folyamatot Szalai Júlia - mindenki jobbnak és biztonságosabbnak tartja, ha a segélyezettekkel rendszeres és viszonylag gyakoriak a találkozók. Az ügyfél ily módon hónapról hónapra kiutalt összegre, a hivatal fokozottan ellenőrzött és kézben tartott pénzköltésre számíthat. És ha már tartós a viszony - folytatja a szociológus -, akkor megkezdődhet annak elmélyítése is. Az ügyfél kitanulja a hivatal rendjét, őt pedig egymásnak adják a munkaügygel, a gyermekvédelemmel, a rezsihátralékkal és a méltányossági szociális ellátással foglalkozó specialisták. Ezzel valóban nő az esélye, hogy többfajta segítségre is jogosulttá válik, az élete viszont a hivatal kezébe kerül, megélhetése az összedolgozó szakemberek csapatmunkájának függvénye lesz. A segélyezők és a segélyezettek lassan-lassan beépülnek egymás mindennapjaiba. /2/

⁷⁷³ Csorba József: A képmutató társadalom. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. február 8. 14:30

A délkelet-ázsiai katasztrófa után összefogott a világ. Ugyanakkor vannak, akik úgy vélik: ez a szolidaritás egyszeri és megismételhetetlen, nem változtat az alapvető közömbösségen. Az MTA Pszichológiai Intézetének tudományos főmunkatársa szerint a világméretű adakozást az is magyarázza, hogy a természeti katasztrófában nem találhatunk emberi hibát, felelősséget, sem politikai mulasztást. Mit értünk ma szolidaritáson? A pszichológusok együttműködést, együttérzést, empátiát mondanak. A szolidaritás leginkább politikai kifejezés lett a szakember szerint. (A nemzeti és a társadalmi progresszió elválása egymástól, majd a nemzeti után a társadalmi szolidaritás megszűnése rendszerfüggő, csakugyan politikai következmény. Ez volt a kádárizmus és ez a posztkádárista, szocialista demokratizmus, mely uralja a magyar átmenetet tizenöt éve.) A szocializmusban deklarálták a szolidaritást: kötelező volt együtt érezni. Talán nem véletlen, hogy a hazai média eddig jobbra kerülte a múltat idéző szolidaritás szót. Mégis, mennyire együttérzők a magyarok? – veti fel a kutató. /3/ Semennyire, mutatta be a határon túli magyarokkal szembeni anyaországi magatartás. És ez nem az állampolgársággal kapcsolatos népszavazás után derül ki. Már a kádárizmusban alakult a az erdélyi magyar lerománózása, és éhbérért foglalkoztatása az anyaországban.

Ha nincs, fogadj örökbe!

Óriási az érdeklődés a szökőár következtében árván maradtak örökbefogadása iránt. Eközben Magyarországon hat örökbe adható gyermek közül csak egy talál új szülőre. A többiek állami gondoskodásban maradnak, gyakran azért, mert színes bőrűek, éppúgy mint a Srí Lanka-iak. Csakhogy az örökbefogadás esetenként több tízezer kilométerről is gyorsabb lehet, mint idehaza. A fogadjorokbe.hu honlapon elérhető szeretetszolgálat 13 országból ad virtuálisan örökbe gyermekeket, a „szülők” havi 3.000 forintot fizetnek a segélyszervezet számlájára. Az így befolyt összeget azután a helyi igényeknek megfelelően hasznosítják. Erdélyben például 250 tehetséges magyar diák számára folyósítanak havi tízezer forint ösztöndíjat. Srí Lankán egyelőre a létfenntartást kell biztosítani. Magyarországon csaknem kétszer annyi gyermek kerül állami gondoskodásba, mint a környező országokban - Ausztriában, Horvátországban, Szlovéniában a gyermekek 0,5-0,6 százaléka, nálunk 0,8-0,9 százaléka. A szomorú számokra több magyarázat is akad. A családok gyakran belső támasz nélkül maradnak, mert a korai halálozás miatt a nagyszülők segítségére nem számíthatnak. Másrészt a megelőzés, az alapellátás még nem működik megfelelően. A bajba jutottak mentálhigiénés és anyagi segítsége nincs megoldva, holott ezzel legalább tíz százalékkal csökkenteni lehetne a családból kiemelt gyermekek számát. Az örökbefogadóknak időnként bürokratikus nehézségekkel is számolniuk kell. 2003-ban például azért akadozott közel öt hónapig az örökbefogadás, mert egy jogszabály csúszása miatt nem kezdődhettek el a tanfolyamok, amelyekkel - egyébként üdvözlhető módon - felkészítik a szülőket a gyermek fogadására. Az elmúlt 15 esztendőben sikerült lebontani a nagy, személytelen gyermekotthonokat. A nevelőszülőnél élő 8900 gyermekon kívül négyezren lagnak lakásotthonokban, olyan családi házakban, ahol öt-hat nevelő van 8-12 gyermekkel. Ötezren élnek nevelőotthonokban, de ezek sem száz-kétszáz személyes óriási intézmények, hanem általában négyszer 12 gyermekes, családias egységből állnak. /4/

Mindenkinek, csak magyarnak nem

A társadalom szígyenében el van valahogy, a médiatükör viszont ragyog: a magyarok tobzódnak az adakozás és segítőkészség gyönyörűségében. Igaz, se az otthoniakkal, se a határon kívüli magyarokkal nem törődik különösebben. A magyar társadalom köztudottan nem szolidáris, nem kooperatív. Mindennek felett nincs állam Magyarországon, a nemzeti és a társadalmi megújulásnak nincsenek jelei, tartalmi, ösztönzői.

Ezzel szemben, ezt vitatandó jelenik meg egy szeretetszolgálat képviselőjének „útiélménye” a hávégeben „Áttörés” címmel, s arról szól, hogy valami megmozdult

Magyarországon. A tavaly december 26-ai délkelet-ázsiai szökőár pusztítása után az ország óriási lépést tett a nemzetközi együttműködésben, a humanitárius segítségnyújtásban. Tisch Ferenc mondja: A Baptista Szeretetszolgálat képviselőjeként december 28-a óta testközelből élhetem meg a borzasztóan nehéz napokat Srí Lankán, melyek minden szörnyűség és fájdalom ellenére magukban hordozzák a remény és az újrakezdés szikráját. Ami Magyarországon a katasztrófa óta történik állam, civil szervezetek, vállalatok, média, egyes emberek önfeláldozó felajánlásai formájában, az minden kétséget kizáróan társadalomformáló hatású erővé nőheti ki magát. Magánemberek dolgoznának Srí Lankán árvaházépítésen, minden ellenszolgáltatás nélkül, multinacionális cégek szerveznek gyűjtést dolgozók körében, és vállalják az összegyűlt pénzösszeg megduplázását az áldozatok megsegítésére, a felajánlások formája és mennyisége minden képzeletet felülmúl. Mindebben megcsillan a nem határokon, falakon, énbén gondolkozó társadalom lehetősége, hanem az olyané, amely segítő kezet nyújt a bajban, nemcsak elvenni kész, hanem hozzátenni is képes, tudatában van morális kötelezettségeinek, és ereje is van végrehajtani azokat. megmozdult Magyarországon. Az összefogó, odafordulni, segíteni kész és képes erő annyi embert ragadott magával az utóbbi hetekben, mint humanitárius katasztrófát követően eddig soha.

Talán eddig kevesen tudták, hogy az európai uniós csatlakozással Magyarországnak komoly kötelezettsége keletkezett a nemzetközi fejlesztésben és együttműködésben (nefe), ezen belül a humanitárius segítségnyújtásban. Az EU-tagországok a bruttó nemzeti termék arányában meghatározott vállalásaiból a Magyarországra jutó rész ma még jelentősen meghaladja a költségvetés lehetőségeit. De a Külügyminisztérium koordinálásával immár kialakult a magyar nefe-politika intézményi háttere. Tanulunk egyre szervezettebben adni. A sikeres magyar fellépés a szökőár áldozatainak megsegítésére, a közvéleményben meglévő rendkívül pozitív fogadtatás áttörést eredményezett a magyar nefe-politikában. /5/

Igen. De közben mi lesz a határon túli magyarokkal? Mi lesz az anyaországi magyarokkal? Mai demográfiai ismereteink szerint két évtizeden belül a magyar társadalom nem tudja működtetni a gazdaságát, összeomlik a társadalombiztosítás, a nyugdíjrendszer. Kevesen, óvatosan nyilatkoznak az azonnali teendőkről. Már a szakértők tudják, hogy bevándoroltatásra van szükség. Már mind többen vallják közöttük, hogy később is tízmillió ország leszünk, csak éppen a hétmilliónyi magyarra 3 millió idegen népesség jut majd. A kérdés az, hogy mely nációt fogjuk bevándoroltatni. A Malawiból exportált bennszülöttek is megoldás. Politikailag biztosan: ők nem jobboldali és baloldali szavazók, hanem politikai döntés nélküli vendégek. Gazdaságilag nem annyira, mint a fiatal, gyermekes határon túli magyar családok, amelyek szervezett betelepítését meg kellene kezdeni a harmadában-felében már üresen álló falvainkba.

Hivatkozások

1. Frei Malawiban. TV2 nyomán
2. Százmilliárdos iparaggá vált a segélyezés. NSZ, Cz.G., Szalai Júlia: A jóléti fogda nyomán
3. Világméretű adakozás. Fülöp Márta szolidaritásról és közömbösségről. 168óra.hu nyomán
4. Élő Anita: fogadjorokbe.hu. hetivalasz.hu nyomán
5. Valami megmozdult Magyarországon. Tisch Ferenc, a Baptista Szeretetszolgálat nemzetközi igazgatója, hvg.hu nyomán

26.4 Az EU eddig nem javított rajtunk, sőt⁷⁷⁴

A kettős állampolgárságot csak a kettős állampolgársággal lehet kiváltani, semmi egyébbel, mondta a Krónikának adott nyilatkozatában Markó Béla, az RMDSZ elnöke Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek a határon túli magyar vezetőkkel tervezett hétfői találkozóját megelőzően. A

⁷⁷⁴ Csorba József: Az EU eddig nem javított rajtunk, sőt. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. szeptember 20. 17:04

napilap mai számában Markó kifejti: „Az én véleményem egyezik az erdélyi magyarok véleményével: a kettős állampolgárságot csak a kettős állampolgársággal lehet kiváltani, semmi egyébbel". Elmondta: az RMDSZ nem kapott semmiféle hivatalos iratot a magyar kormánytól a határon túli magyarok közjogi státusa rendezésére vonatkozó elképzeléseiről. „Csak a sajtóból értesültem arról, hogy a határon túli magyarok Európai Unió belüli utazását a magyar kormány – görög mintához hasonló – speciális személyi okmánnyal kívánja biztosítani" – fejtette ki Markó. Az RMDSZ elnöke közölte: várja a tájékoztatást Budapest elképzeléseiről, ám a találkozóhoz – véleménye szerint – nemcsak erről kellene szólnia. „Fontos lenne tárgyalni a magyar–magyar kapcsolatokról, hangsúlyosan a Szülőföld Alapról, hiszen az abból nyújtandó támogatásokra nagy szükség lenne" - szögezte le. (MTI) , mediatica.ro

Évente kétezer magyar vándorol Nyugatra?

Az év első hat hónapjában mindössze 90 honfitársunk mondott le magyar állampolgárságáról, legalábbis a statisztika szerint, ám szakemberek figyelmeztetnek: ennek többszöröse is lehet azok száma, akik külföldre távoznak ugyan, de nem jelzik a hatóságoknak letelepedési szándékukat. Becslések szerint évente legkevesebb 2 ezer magyar hagyja el az országot. Legtöbbször Nyugat-Európát célozzák meg, előszeretettel keresnek munkát például Ausztriában és Németországban, ahonnan többnyire tovább is vándorolnak. A kivándorló férfiak, illetve nők aránya nagyjából azonos, életkoruk átlagosan 27 és 30 év között van. (MHO, Napi Online)

Az állam és társadalom megtartó ereje megszűnt

Az iskolakezdet is megrázó élményekkel járt, amennyiben iskolát tucatját zárták be minden megyében: 1,5 millióból 700 ezer gyermek volt jogosult ingyenes tankönyvre (nagyajólét!). Jellemző társadalompolitikai fejlemény, hogy 3 ezer iskolában már többségben vannak a cigánygyerekek. Tanárok ezrei váltak feleslegessé, ehhez járulnak a „körzetesítés" és „integrálás" típusú oktatásgazdasági újítások, mindent összevéve jön a további tudásavulás és információhiány a gyermekek felkészítésében. Az állam felelősségébe tartozó közoktatásnak immáron vége, a felelősség a szülőkhöz kerül, nekik a felelősségük a gyermekük iskoláztatása minőségének biztosítása, mert még jogában áll más iskolába, körzetbe hordani gyerekeit, pénzért taníttatni. (MNO/mti)

Disszidens harmincasok

Egyfalunyi magyar hagyja el minden évben végleg az országot. Évente legkevesebb kétezer magyar állampolgár kezd új életet külföldön, de szakemberek szerint az sem kizárt, hogy a négy-ötözetet is eléri a számuk. A statisztikusok a külföldön nyilvánosságra hozott magyarokra vonatkozó letelepedési adatokból próbálnak visszakalkulálni. Kilépés előtt. A szomszédos Ausztria kedvelt célország. A kivándorlók között nagyjából egyenlő arányban találunk férfiakat és nőket. Átlag életkoruk is csaknem megegyezik 27-30 év körül mozog. Volt honfitársaink fele házas, a többi nőtlen, illetve hajadon. A törvény értelmében a magyar állampolgároknak be kell jelenteniük a három hónapon túli külföldi tartózkodást a lakhely szerint illetékes település önkormányzat jegyzőjének vagy az illetékes külképviseleti hatóságnak. A bejelentések száma azonban messze a ténylegesek alatt marad. Ez azzal is magyarázható, amely szerint magyar állampolgárok alapjoga, hogy külföldre távozzanak és onnan szabadon visszatérhessenek. A tanácsos szerint a kivándorlók számának bizonytalansága nem csak Magyarországon, hanem globálisan is jelentős probléma. Ennek feloldására az Európai Unió belül kezd együttműködés kibontakozni. Mivel minden ország a bevándorlást jobban kontroll alatt tudja tartani, így az egymás rendelkezésére bocsátott "tükörstatisztikák" jelenthetnének megoldást. Azaz mi rendelkezésre adnánk a hozzánk érkező külföldiek – adatvédelmi törvényt nem sértő – adatait, amiért cserébe mi is megtudnánk az EU-országokba bevándorló magyarok számát. (Gaál Zoltán, nszava.hu)

Bevándorló magyarok

A hivatalos statisztika szerint 2004-ben Magyarországon a halálozások száma 37.355 fővel haladta meg a születéseket. Emellett szinte elenyésző a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) által megadott érték: ugyanebben az évben 5667 személy szerzett magyar állampolgárságot. A BÁH illetékeseinek tájékoztatása szerint a magyar személyit megszerzők túlnyomó többsége 2004-ben Európából, főleg a környező országokból érkezett. 63 százalékuk román, 14 százalékuk ukrán, 12 százalékuk szerb-montenegrói állampolgár volt. A honosítási kérelmek mindössze 3,44 százalékát nyújtották be Európán kívüli országokból, főleg Vietnamból, Szíriából és Algériából érkeznek hozzánk. Némileg javítja a statisztikát az a 18 062 bevándorló, aki 2004-ben hazánkba érkezett. Így a népesség tényleges fogyása „csupán” 19 193 fő a KSH mérése szerint. A BÁH statisztikái alapján a tavalyi év végén bevándorlási, letelepedési vagy tartózkodási engedéllyel mintegy 150 ezer külföldi tartózkodott Magyarországon, akiknek túlnyomó többsége (76 százalék) a szomszédos országok állampolgára. Bárdi Nándor, a Teleki László Intézet munkatársa a FigyelőNetnek elmondta, hogy a környező országokból több százezres nagyságrendű azoknak a száma, akik Magyarországon vállalnak munkát, pontos adatok azonban nincsenek. A szakértő 20-30 ezer főre teszi a kárpátaljai, ugyanennyire a felvidéki, és hasonló mértékűre a vajdasági munkások számát is. Erdélyből azonban a becslések szerint akár százezer fő is dolgozhat hazánkban. „Dél-Szlovákiából hetente, de akár naponta is megéri ingázni a Győr-Esztergom körzetében működő autógyárakba, vagy Budapestre. Fontos, hogy az ő munkaviszonyuk rendezett. Északkelet-Magyarország elmaradott gazdasági helyzete miatt a Kárpátaljáról érkezők főleg mezőgazdasági idénymunkára számíthatnak”.

A hazánkban letelepedni és állampolgárságot szerezni vágyó határon túli magyarok zömében elkeseredettek. Érthetetlennek és megalázónak tartják azt a procedúrát, amin az állampolgárság elnyeréséhez végig kell menniük. Egy, a FigyelőNetnek név nélkül nyilatkozó erdélyi fiatalember húsz éve él nálunk, felesége, gyermekei magyar állampolgárok, saját háza, állása van, állampolgársági kérelmeit mégis indoklás nélkül utasították el. Ő többé nem fog próbálkozni. Egy határon túli – jelenleg szlovák állampolgár – gyermekorvos öt évig praktizált Magyarországon. Agysorvadásban szenved, igen nehezen beszél, ezért el kell hagynia az orvosi pályát, de átképeztette magát gyógymasszőrnek. Elment az állampolgárság megszerzéséhez szükséges vizsgára alkotmányos alapismeretekből, ahol az utána vizsgázó sógornőjétől megkérdezték: szüksége van Magyarországnak egy ilyen emberre? (Bihari Dániel, fn.hu)

Magyarországon egyre gyorsabban terjed az AIDS

A magyar AIDS-statisztikák szintje egyre emelkedik, nem utolsósorban a korai szexuális tapasztalatok, a gyakori partnercsere és a csökkenő figyelem miatt. "Ma már nem olyan erős a HIV-pozitívok kirekesztése, mint amikor megkaptam a vírust" - a negyvennégy éves P. T. mondja ezt, aki tizenhat éve él HIV-pozitívként. A "Pluss", a Magyarországi HIV-pozitívokat Segítő Egyesület egyik vezetőjeként ugyanennyi ideje azon dolgozik, hogy sorstársait átsegítse a kezdeti nehézségeken. "Mindig azt mondom a kétségbeesetteknek: nézzetek rám, 12 évvel ezelőtt felkészültem arra, hogy nagyjából hét évem van hátra, de az egyre jobb gyógyszeres kezelések hatására ma már tele vagyok energiával, és bár a vírus alszik bennem, a véremből szinte ki sem tudják mutatni. Mostani státusom egy egészséges emberének megfelelő. A HIV ma már éppen úgy szinten tartható, mint a cukorbetegség: reggel és este bekapom a bogyóimat, és egész nap teszem a dolgomat, mint mások. Bár a betegségbe nem kötelező belehalni, óvok és védek mindenkit: vigyázzon magára." 2005 április-május-júniusában 63 HIV-fertőzöttet regisztráltak Magyarországon, pontosan annyit, mint 2003-ban egész évben. Igaz, ez az adat egy meleg baráti kör pozitív tesztje után jelent meg, így a statisztika torz. A

fertőzötteknek egyébként a fele homoszexuális, de egyre emelkedik a heteroszexuális HIV-pozitívak száma is. (ma.hu)

Magyarország a 4 millió szegény országa

Magyarországon 1,8 millió háztartás, mintegy 4 millió ember, a lakosság 39,4 százaléka tekinthető jövedelmi szegénynek. Az Esély című társadalom- és szociálpolitikai folyóirat 2005/4. számában jelent meg Havasi Éva tollából az a tanulmány, mely szerint egy háztartás akkor számít szegénynek, ha tagjainak éves nettó jövedelme az országos átlagjövedelem 60 százaléka alatt marad. A szerző szerint a szegénységen enyhít ugyan a társadalombiztosításból, a szociális jövedelmekből származó bevétel, de nem szünteti meg. "Koherens és stabil társadalompolitikai gondolkodás, nagyobb és koncentráltabb anyagi erőforrásokat mozgósító szociálpolitikai rendszer nélkül nem várható a szegénység enyhítése" - vonja le a következtetést. A folyóiratban Ferge Zsuzsa szociológus a magyar társadalom egyenlőtlenségeiről publikált tanulmányt, amelyben két nagy szakadékról is ír: a felső néhány százezer és a többiek között, és a lent lévő 2,5-3 millió ember és a többiek között. A szakadék növekedését "társadalomromboló" tényezőnek nevezi, amely még a fizikai életesélyeket is rontja emellett, hogy bomlasztja a társadalmi kapcsolatokat, elősegíti a területi és intézményi szegregációt és gyengíti a politikai demokrácia alapjait. Az akadémikus tanulmányában kifogásolja, hogy számos politikai erő "az állami újraelosztás csökkentését szorgalmazza", pedig - mint írja - ennek éppen az ellenkezőjére, az elosztási viszonyok szociális értelmű módosítására volna szükség az egyenlőtlenség mérséklése és a szegénység visszaszorítása érdekében: munkához és megélhetéshez kellene juttatni a rászorulókat. A piac jótékony hatására vonatkozó várakozás téves, mert "a gazdasági növekedés hozadéka 'nem csurog le' a társadalom aljára, nem áramlik szét a társadalom egészében" - állítja a szociológus. Az akadémikus jóslata szerint Magyarországon növekvő egyenlőtlenséggel, a társadalmi szakadék elmélyülésével kell számolni a közös valutához való csatlakozást előkészítő konvergencia-program, és a versenyt mindenek elé helyező fejlesztési programok miatt. Ferge Zsuzsa végkövetkeztetése az, hogy ha továbbra sem veszik komolyan az egyenlőtlenségek tarthatatlanságát, akkor a társadalom többségének rossz lesz ebbe a társadalomba beleszületni, élni és megöregedni". (privatbankar.hu)

Csökkenő népesség Budapesten

A természetes fogyás következtében tovább csökkent Budapest lakossága az első félévben. A KSH előzetes adatai alapján 2005 első hat hónapjában mintegy 7600 gyermek született, miközben tizenkétezen haltak meg. Az előző év azonos időszakához viszonyítva az újszülöttek száma 4,3, a halálozások száma másfél százalékkal nőtt. A főváros lakóinak száma a népesség természetes fogyásából adódóan 4400-zal csökken. Budapesten az év első felében 3548 házasságot kötöttek, egy százalékkal kevesebbet, mint egy évvel korábban. Megfigyelők szerint ez utóbbi évek óta folyamatosan csökken. (VGO)

Tudomány: az ész is fogy?!

A tudomány képviselői nem tűntetnek tömegesen, másrészt az mobil tudások képviselői már 7-10 ezres nagyságrendben külföldön vannak. Az itthoniak most kezdenek felocsudni az Akadémiát ért újabb 6 milliárd forintos megszorítás miatt. A jövő évi béremelés alapjai hiányoznak, a K+F költségvetés drasztikus és látványos emelése meghárommegötszörözéséről szó sincs. Teljesen szembe megyünk az EU-törekvésekkel is: folyik a tudomány elszegényedése, szellemi potenciáljának kimerülése, az agylopás, elvándorlás.

Galileo: Magyarország nélkül

A héten szavazott az Európai Parlament arról a rendelettervezetről, amely a Galileo műholdas navigációs rendszer kiépítésének és üzemeltetésének jogszabályi hátterét hivatott megteremteni. A tervezet Barsiné Pataky Etelka néppárti képviselő jelentésén alapul, aki lapunknak elmondta: az eredetileg tervezett 2008-as időponttól legfeljebb részlegesen kezdheti meg működését a rendszer, mivel a koncessziós szerződés megszövegezése – az új technológiával járó bizonytalanságok miatt – nagyon lassan halad. Az illetékes uniós ügynökség, a Galileo Joint Undertaking június végi döntése értelmében a két, utolsó fordulóba jutott rivális – az iNavSat és az Eurely – közösen valósíthatja meg a projektet, mivel ajánlatukat teljesen egyformának találták. Barsiné Pataky Etelka úgy véli, hogy 2010–2012 körül válhat teljes körűvé a gazdaság számos területét forradalmasító műholdas helymeghatározó szolgáltatás. Magyarország egyébként sajnálatos módon nem vehet részt a Galileo technológiai megtervezésében, mivel az ország – a borsos tagdíj miatt – nem tagja az Európai Űrügynökségnek (ESA). A néppárti képviselő asszony mindazonáltal úgy véli, a hazai cégek számára is nagy lehetőségeket kínál a műholdas navigációs technológia, hiszen annak alapján számos, nagy hozzáadott értékű szolgáltatás indítható. A politikai vezetésnek is fel kellene ismernie a Galileóban rejlő lehetőségeket, és azokat aktívan propagálnia kellene az üzleti szféra felé. (vg.hu)

Az EU-s Magyarország

A magyarok EU-képe döntően megváltozott, miközben a bizalmi intézményesülést firtató kérdésekre szidolozott válaszokat ad, a saját tapasztalatára épülő meggyőződése lényegesen romlott egy év alatt. Az idei tavaszi felméréseket összegző Eurobarometer szerint a magyar EU-támogatottság már csak 42 százalékos (63-ról zuhant vissza!): 43 százalék a bizonytalanok aránya: 39 százalékra nőtt az EU-csatlakozás előnytelenégeit hangsúlyozók aránya: nem hozott javulás a gazdaságban 83, a politikában 71 százalék szerint a csatlakozás. Az EU-prioritásokat (mint a magyar esélyeket javító területeket) firtató kérdésekre adott válaszok laikus meggyőződést, tájékozatlanságot mutatnak. A magyar profisport eredményességének romlása (a tömegsport alapjainak elsoványodása, a társadalmi egészségre-sportra nevelés megszűnésével együtt) most az FTC körüli ingatlanügyletekben is jelentkezik. A csapat pénzügyileg egy roncstelep jellegű stadionban, viszont egy értékes fővárosi ingatlanegyüttes közepén trónol, amire szemet vetettek nagy érdekcsoportok. A legjobb megoldás a klub kiebrudalása lenne, de az ingatlan letulajdonlása (kormányzati támogatással együtt) ennyire nyíltan nem sikerülhet, mert az elvadult fradisták szétvernék az MSZP székházát. (MNO/mti)

Felmérés borúlátásból

A visegrádi országokban a szlovákok és a lengyelek ítélik meg a legpesszimistábban hazájuk jelenlegi gazdasági helyzetét, a jövőbeni kilátásokat tekintve viszont a szlovákok és a magyarok a legborúlátóbbak, míg országuk helyzetét és kilátásait leginkább a csehek tartják kedvezőnek. A TÁRKI Társadalomkutató Intézet júliusi reprezentatív felmérése szerint a szlovákok 57, a lengyelek 58 százaléka értékelte rossznak vagy nagyon rossznak hazája gazdasági helyzetét. A magyarok éppen fele, a cseheknek pedig mindössze 42 százaléka vélekedett így. Szélsőségesen negatív helyzetértékelőket a szlovákok közt találtak a kutatók legnagyobb arányban, csaknem minden ötödik szlovák válaszadó értékelte nagyon rossznak Szlovákia gazdasági helyzetét. Magyarországon a felmérésben részt vevők 11 százaléka tartotta az ország gazdasági helyzetét nagyon rossznak. Ezzel szemben a cseh válaszadók mindössze 7 százaléka ítélte nagyon rossznak Csehország gazdasági helyzetét. Csehországban és Magyarországon egyaránt az a vélemény volt túlsúlyban, miszerint a gazdasági helyzet se nem jó, se nem rossz az országban. Ez az arány Csehországban 58 százalékot, Magyarországon pedig 50 százalékot tett ki. (magyarorszag.hu)

Csökken az EU-tagság támogatottsága

A legtöbb magyar úgy érzi, hogy Magyarország csatlakozása nem növelte sem a politikai, sem a gazdasági stabilitást, ugyanakkor a magyarok kötődnek leginkább Európához a huszonötök közül, és az uniót tartják a leghitelesebb intézménynek - derül ki az Eurobarometer magyar nemzeti jelentéséből, amelyet hétfőn mutattak be Budapesten. Duránszakai Gábor, a felmérést végző TNS Magyarország vezetője elmondta: idén májusban és júniusban végezték a kutatást, így arra hatással voltak az uniós alkotmány körüli viták is. Mint mondta, alig egy évvel a csatlakozás után a tagság hazai támogatottsága a 2003-ban regisztrált 63 százalékról és a 2004-es 49 százalékról, 2005 tavaszára 42 százalékra esett vissza. Jelentős növekedést tapasztaltak a tagsággal kapcsolatban semleges választ adók táborában, illetve a bizonytalanok között. A magyarok a munkanélküliséget (49 százalék), illetve a gazdasági helyzetet (33 százalék) tartják az ország legnagyobb problémájának, hasonlóan a többi tagországhoz, ahol szintén ez szerepel az első két helyen. (NOL,MTI)

Angolszász modell magyar vitákkal

Az oktatási miniszter a sikerekről, az ellenzék a kudarcokról, a miniszterelnök a diákokról beszélt a felsőoktatási tanév ünnepélyes megnyitóján. "Próbáljanak meg valamiben nagyon jók lenni, mert ez lesz az, ami megvédi önöket, ez lesz az, amely az önök számára biztonságot fog nyújtani" - mondta a miniszterelnök a hallgatóknak hétfőn Budapesten, az országos felsőoktatási tanévnyitó ünnepségen. - Az első állásinterjún már tudniuk kell: van valami, amiben annyira jók, hogy annak alapján szükség lesz rájuk - üzent Gyurcsány Ferenc a gólyáknak, miközben számokkal igazolta a diploma fontosságát. - Száz diplomás, már aktív korban lévő emberből alig több mint egynek nincsen munkája, az alapfokú végzettséggel rendelkezők között több mint tízszeres a munkanélküliség - mondta. Inkább az oktatási rendszerről, s nem elsősorban a hallgatókról beszélt Magyar Bálint oktatási miniszter. - Jövőre minden egyetemen és főiskolán az angolszász képzési modell alapján, a bolognai folyamatnak megfelelően folyik majd az oktatás. A felsőoktatási reform egyben nagykorúsítja az egyetemeket, főiskolákat. Új viszonyt teremt az állam és a felsőoktatás között, finanszírozási garanciákat ad, s lehetőséget, hogy az államilag finanszírozott hallgatók mellett az intézmények a külföldi diákok képzése irányába lépjenek ki a nemzetközi piacra. Az új felsőoktatási törvény jelentősen szélesíti a diákok jogait, tanulmányi kérdésekben véleményezési és egyetértési jogot ad nekik - mondta Magyar. (NOL) Az Eurostat legújabb felmérése szerint 2003-ban a 25 EU-tagállamban a 25 és 64 év közöttiek 42 százaléka vett részt valamilyen tanfolyamon egy évnél nem régebben. Az eredményre az osztrákok lehetnek a legbüszkébbek; Ausztriában a megkérdezettek 89 százaléka képezte magát. A sorban – 82 százalékkal – Luxemburg és Szlovénia következett, de szintén magas az arány a skandináv államokban (70–80 százalék között) és északi szomszédunknál, Szlovákiában (60 százalék) is. A sorban az utolsó Magyarország lett, 12 százalékkal. (Eurostat, vg.hu)

A beteg kontinens

Hosszú távon legfeljebb évi kétszázalékos GDP-növekedésre számíthat az euróövezet – véli az EKB a demográfiai és munkaerő-piaci trendek elemzése alapján. A rövid távú mutatószámok vegyes képet mutatnak. Korábban úgy vélték az EKB szakértői, hogy a tizenettek hosszú távon potenciálisan 2-2,5 százalékos növekedésre képesek, ám a most kiadott előrejelzés szerint két százaléknál rosszabb eredmény is könnyen elképzelhető. Nagy-Britannia és az Egyesült Államok esetében az európai jegybank 3 százalék körüli hosszú távú növekedést jósol. A frankfurti közgazdászok többéves előrejelzést fogalmaztak meg, amely a ciklikus mozgásoktól független átlagos évi expanzióra vonatkozik. Az EKB demográfiai tényezőkkel magyarázza a borúlátást. Nyugat-Európa népessége folyamatosan örepszik, miközben egyes lakossági csoportok aktivitási rátája kiábrándító – idézi az elemzést a

Financial Times. Ennek fényében elkerülhetetlennek látszik a nyugat-európai gazdaságok szerkezetének a reformja.

Eközben vegyes eredmények látnak napvilágot a rövid távú konjunkturális kilátásokat illetően. Az EKB azt várja, hogy a második fél évben gyorsul az euróövezet gazdasága, ugyanakkor a francia fogyasztók a legfrissebb felmérés szerint nem számítanak arra, hogy a következő néhány hónapban javulni fog anyagi helyzetük. A tizenkét valutauniós ország kiskereskedelmi forgalma júliusban (a szezonális mozgásokat kiszűrve) 0,9 százalékkal nőtt a júniushoz képest – adta hírül az Eurostat, és a Bloomberg által készítettett beszerzői menedzserindex szerint augusztusban is hasonló arányú bővülés zajlott le. Igaz, a kereskedők bevallották, hogy csak az árak csökkentésével tudták kicsalogni a vevők zsebéből a pénzt. Giovanni Zanni, a Credit Suisse First Boston londoni elemzője szerint mindenki Németországban bíz: az EU legnagyobb gazdaságának versenyképessége általános vélemény szerint olyan szintre emelkedett, hogy annak a lakossági fogyasztáson is meg kell látszania. Ez Európa-szerte bizalommal tölti el a kereskedőket és a gyártókat. A derűlátást erősítheti, hogy a tegnapi napvilágra került adatok szerint a német feldolgozóipari megrendelések állománya júliusban meglepően nagy ütemben, 3,7 százalékkal bővült. Berlin közlése szerint azonban ez még mindig a külföldi keresletnek volt köszönhető. (VGO)

Európa reform nélkül esélytelen

Európa akkor képes megőrizni vagy javítani versenyképességét, ha "otthon" tudja tartani a magasan képzett fiatalokat. Európa felsőoktatási rendszerei példátlan méretű reformot élnek meg napjainkban. A tervek szerint 2010-re létrejön az Európai Felsőoktatási Térség, és összehangolják a nemzeti rendszereket. A reform része az európai integrációs folyamatnak, amely kezdetben gazdasági, majd később politikai téren valósult meg, teljesedett ki (Közös Piac, Európai Közösség, Európai Unió). Az 1990-es évek közepétől a kulturális és a széles értelemben vett társadalmi kérdések is egyre nagyobb hangsúlyt kaptak. Ennek egyik konkrét és nagyon gyakorlatias területe az emberi erőforrások kérdése, azon belül is a munkaerő országok közötti mobilitása. A téma gazdasági összefüggései nyilvánvalók, és jelentőségét jelképesen is kiemeli, hogy a munkaerő szabad áramlása az európai szabadságjogok egyikeként fogalmazódott meg. Miközben azonban a belső határokat eltörölték, a munkavállalók mozgása nem indult meg a kívánt mértékben. Világossá vált, hogy az akadályok elhárításának egyik fontos területe az oktatási (elsősorban a felsőoktatási) és a szakképzési rendszerek összehangolása, a végzettségek, fokozatok értelmezésének, értékelésének harmonizálása, a kölcsönös elfogadás kereteinek kidolgozása lesz. Elsőrendű európai érdek továbbá, hogy a gazdag – kiemelkedő kutatási eredményeket felmutató, a kutatáshoz kiváló infrastrukturális és szellemi környezetet adó – országok (elsősorban az Egyesült Államok és Japán) vonzereje ne szívja el a tehetséges kutatókat, szakembereket. A demográfiai apály, az egyre kisebb korcsoportok felnőtt korba érése alapvető problémát vet fel.

Ennek a modellnek az általános bevezetése viszont alapvető változtatásokat igényel, mivel eredetileg az angolszász országokban (és befolyási övezeteikben) terjedt el, a kontinentális Európában pedig jellemzően egy másik – az úgynevezett duális – modell szerint épült ki a felsőoktatás a második világháború és az 1960-as évektől beinduló nagy hallgatói létszámnövekedés időszakában. A duális modellben egymás mellett létezik az akadémiai képzést adó egyetemi és a rövidebb képzési idejű, közvetlenebbül a munkaerőpiac igényeit figyelembe vevő nem egyetemi – a hazai felsőoktatási rendszerben főiskolai – szektor. Ebben a modellben a két szektor között nincs intézményes átmenet. A lineáris modellben viszont egymásra épülnek a végzettségek (Bachelor, Master, PhD fokozat). Előnye, hogy rugalmasabb, átjárhatóbb, mint a duális modell, a tömegoktatás és az elitképzés igényeit együttesen jobban tudja kezelni, a töredék tanulmányokat is elismerhetővé teszi, mindezek alapján költséghatékonyság szempontjából is kedvező. Ezenkívül fontos szempont lehet még, hogy Európának más régiókhoz is kapcsolódnia kell. Akkor remélhetnek az európai felsőoktatási intézmények nagyobb létszámban afrikai, amerikai, ázsiai (fizetőképes)

hallgatókat, ha azok ésszerű belépése nem ütközik komoly akadályokba. Mivel az említett térségekben általában a lineáris modellt követi a felsőoktatás, csak hasonló rendszer esetén várható komoly érdeklődés. Ez nagyon jelentős üzleti szempont, de természetesen nem hanyagolható el az az általánosabb pozitív hatás sem, amely abból adódhat, hogy az európai kultúrát jobban megismerik más földrészek fiataljai. Figyelemre méltó prognózisok szerint a következő évtized legfontosabb folyamata a felsőoktatásban a globalizáció és az ázsiai térség előretörése lesz. Mire kiépül az egységes Európai Felsőoktatási Térség, az egyetemek, főiskolák hallgatókért folyó versenye már nemcsak a nemzeti határokat lépi át, hanem Európa határait is. A kiéleződő, nagyszabású versenytől azt remélhetjük, hogy végül is az oktatás minőségének emelését fogja kikényszeríteni, és a jelenleginél nyilvánvalóbbá teszi az akadémiai értékek fontosságát, kiemeli az egyes intézmények szerepét, megerősíti az elit egyetemek pozícióit. (Hrubos Ildikó, a Budapesti Corvinus Egyetem tanára, mho.hu nyomán)

A Katrina hatását Európa jobban megszenvedti, mint az USA?!

Derúlátó forgatókönyv esetén az erős gazdasági rendszert működtető Egyesült Államokban a hurrikán legfeljebb lassítja a gazdasági fejlődést, míg az euróövezetben a gazdaság eleve igen törékeny lábakon állt - nyilatkozta a The Timesnak Jean-Philippe Cotis, az OECD vezető gazdasági szakértője. Az OECD mindazonáltal nem módosította előrejelzéseit az amerikai gazdaság növekedését illetően (3,6 százalék), míg az euróövezet esetében az eddigi 1,2 helyett 1,3 százalékos növekedést jelez. Az új kőolaj-árak egy ideig bizonyosan nem csökkennek majd, az áremelkedés által kiváltott sokkhatás számos következményével még csak ezután kell szembenézni. Az OECD szerint az Európai Központi Banknak módosítania kell hozzáállását, azaz sokkal átfogóbb, komplexebb politikát kell folytatnia a magas kőolajárak kapcsán lehetséges gazdasági hanyatlás elkerülése érdekében. Jean-Philippe Cotis elsősorban az ECB-nek azt a korlátozó pénzügyi filozófiáját bírálja, amely szerint a gazdasági növekedést a kormányok által végrehajtott szerkezeti reformokkal kell stimulálni ahelyett, hogy a központi bank pumpálna készpénzt a gazdaságba. (Az ECB, mint ismeretes, az infláció elkerülését tekinti fő céljának.) Franciaország, Németország és Olaszország ismételtlen politikájának módosítására kérte fel a központi bankot, arra, hogy az összpontosítson inkább a növekedésre, semmint az inflációra. (eurohírek.hu)

Egymilliárd forintért mérik fel az általános iskolás diákok tudását?!

Az ország minden általános és középiskoláját érinti az a felmérés, amelyet ebben a tanévben vezetnek be. A teszt az egyszerű teljesítményátlag helyett a tanulók családi háttérét figyelembe véve vizsgálja, hogyan fejlődnek a diákok, s mennyire eredményes az iskolai oktatás. Korábban háromszor (2001-ben, 2003-ban és 2004-ben) végeztek olyan felmérést Magyarországon, amely figyelembe vette a diákok családi háttérét. Az idei tanévtől minden negyedik, hatodik, nyolcadik és tizedik osztályosra kiterjed majd az anyanyelvi és matematikai alapkészségeket vizsgáló teszt. Berkes Klára, a budapesti Gárdonyi Géza Általános Iskola igazgatója amiatt aggódik, mennyi pénzt kapnak majd a tanárok a feladatlapok javításáért. "Korábban az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközponttól tíz tanárunk összesen bruttó 2300 forintot kapott a túlórában végzett javításért. Nem volt komoly szellemi teljesítmény, de még egy feladat, ami a túlterhelt pedagógusok nyakába zúdult" – mondta. A tesztek tartalmi részével Berkes Klára egyetért, bár szerinte a tananyagban nem ez szerepel. "Nagyon sok felmérést íratunk a diákokkal, pedig amit lehet, elutasítunk. Ha nem szabnánk gátat ennek, évente négy-öt tesztet kellene kitölteniük a gyerekeknek" – mondta Sipos Ibolya, a szegedi Ságvári Endre Gyakorló Általános Iskola igazgatója. A családi háttér anoním kérdőívek segítségével derítik majd ki. Az űrlap ikszelgetős kérdéseket tartalmaz, így kézírás alapján sem lehet megtudni: ki felelt a kérdésekre. A lapokat egy urnába gyűjtik, és osztályonként határozzák meg az úgynevezett szociokulturális indexet. (Suhajda Zoltán, mho.hu)

26.5 Jelentés a szegénységről⁷⁷⁵

A 30 százalékos hozamot biztosító állampapírokkal való finanszírozás rakétaként növelte fel az államadósságot és az utána fizetett kamatokat. 1990-ben az államadósság kamata még csak a GDP 2,7 százalékát tette ki, 1997-re azonban már elérte a 10 százalékot. Ekkor az államháztartás bevételeinek 18 százaléka ment kamatfizetésekre, ez több volt, mint amennyit oktatásra és egészségügyre együttesen fordítottunk. 1998-tól a kamatfizetések súlya az infláció csökkenése nyomán mérséklődött, 2004-ben már „csak” a GDP 4,4 százalékát érte el, de nagyságrendje ekkor is megközelítette az egészségügyi kiadásokét. A külső államadósságról a nemzetgazdaság, tehát az állam, a vállalatok és magánszemélyek együttes, a külföld felé fennálló adósságát jelenti. Általában ennek nettó változatát szokás külső államadósságnak tekinteni, amely 2004. december 31-én 25,4 milliárd eurót, vagy 34,7 milliárd dollárt tett ki. Ha ehhez a közvetlen tőkebefektetések egyenlegét is hozzászámítjuk a nemzetgazdaság nettó külföldi tartozását kapjuk, amely 2004 végén 69,3 milliárd euró volt (94,7 milliárd dollár). /1/

Veszélyes irányba tartanak a folyamatok

Az államháztartás folyamatai ma már nem csak aggodalomra adnak okot, hanem kifejezetten veszélyes irányt vettek, állapotították meg 2005-ben. Folytatódott az a korábbi gyakorlat, miszerint az éves hiány lényegesen meghaladja a tervezettet (a Kopint-Datorg előrejelzése szerint a GDP 6,7%-a). A Kopint 2005/3 konjunktúrajelentése szerint a jövő évi költségvetési törvénytervezet pedig látványosan szakít az államháztartás konszolidálására vonatkozó törekvéssel: már a terv szintjén sem a hiány csökkentése, hanem a növelése irányában halad. A 2006. évi költségvetés valamennyi népszerűnek gondolt intézkedésfajta egyszerre próbál egyetlen évnél a költségvetésében megvalósítani: az adócsökkentést, a családi támogatások és szociális juttatások számottevő emelését, valamint az autópálya-építések felgyorsítását, miközben a költségvetési szervek kiadásai tovább nőnek, s az adósságállomány gyors növekedése következtében a kamatterhek is emelkednek. A 2006. évi költségvetés jelenlegi formájában nem csak az euró 2010-es bevezetésének a reményét fosztja szét, hanem az ország adósságának további gyors növekedését vetíti előre. Szembe kell nézni azzal, hogy a 2006-ban 4,7%-ra tervezett, valójában inkább 6% feletti GDP arányos államháztartási hiány kizárja az euró előszobájának tekintett ERM2 rendszerhez való csatlakozást 2008-ban (ami az euró-övezetbe való 2010-es bevezetés feltétele), mivel az 2007-2008-ban rendkívül drasztikus megszorításokat tenne szükségessé. /2/

Az adatok nem megbízhatóak

A mérés és minősítés, illetve a hiteles tájékoztatás eseménye volt a Világbank 2005-ös jelentése a szegénységről. Eszerint tágabb térségünkben („Kelet-Európában”) 1998-2003 között a szegénység jelentősen csökkent. Magyarországon viszont növekedett a szegénység, bár nálunk nem találtak a szegénységi statisztika határ (napi ellátásra 2,15 dollár) alatt élőket (!). A Társi kutatásai nyomán a magyar lakosság 10,9 százaléka a halmozottan szegény, de a lakosság harmada valamiben hiányt szenved. Ilyen alapon az EU-ban szegények vagyunk. A bonyolult nemzetközi számítások (melyeket a Világbank is használt) szerint „gazdaságilag sebezhetőnek” (napi 4,30 dollárnál, vagyis mai árfolyamon nagyjából napi 9.000 forintnál kevesebből élőknek) tekinthető lakosság aránya nálunk 12 százalék volt 2003-ban, ami teljes képtelenség, mert az havi 270.000 forint körüli jövedelmet feltételez. Ugyancsak a hiteles tájékoztatás zavarai jelentek meg a részvénykönyvek kapcsán, amennyiben mind többször bukkannak eltérésre a részvénykönyvben szereplők és a valódi tulajdonosok között. A hiteles

⁷⁷⁵ Csorba József: Jelentés a szegénységről. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. október 19. 14:11

adatgazda a Keler, amelyik a részvényesekre vonatkozó adatokat bekéri, illetve közgyűléskor, osztalékfizetéskor, elsőbbségi jog gyakorlásakor, tőkeemelés esetén tulajdonosi megfeleltetésre keríthet sort. Az új gt. tervezete itt is kavarásba kezdett, ezért a tisztánlátáshoz nagyobb szigor kell.

Az elöregedés hatása a növekedés lelassulására

Gyökeres szemléleti és politikai változást kell végrehajtani a nyugdíjhoz közeledő korosztályok munkában tartására. A lakosság rohamos elöregedése közepette a fejlett államok nem pazarolhatják tovább azt az erőforrást, amelyet az idősebb dolgozók képviselnek – hangoztatja legújabb jelentésében az OECD. Ha nem változtatnak eddigi nyugdíjazási gyakorlatukon a fejlett államok, akkor az idős, inaktív személyeknek a dolgozók számához viszonyított aránya – a századfordulón kimutatott 38 százalékról – 2050-ig 70 százalék (Európában akár 100 százalék) fölé emelkedhet. Ilyen teher mellett az egy főre jutó GDP növekedése alig 1,7 százalékra lassul, ez közel harmadával alacsonyabb az 1970– 2000 közötti időszakban kimutatott rátánál. Az OECD-tagországokban az 50–64 év közöttieknek csak mintegy 60 százaléka van állásban, szemben a 25–49 évesek körében mért 75 százalékkal. Általánosan jellemző, hogy sokan jóval a hivatalos nyugdíjkorhatár elérése előtt nyugdíjba mennek. Elemzők szerint az OECD jelentéséből hiányolható az a világos mechanizmus, amellyel a nyugdíjkorhatárhoz közeledő munkavállalókat vagy munkanélkülieket egy csapásra vonzóvá lehetne tenni a vállalatok számára. Valahol az 55 éves kor tájékán az állam elkezdhetné mérsékelni a dolgozók utáni közterheket mindaddig, amíg – úgy 60-as évek derekán – a munkáltatói befizetések nullára csökkennének. Ezt követően még mindig maradna lehetőség arra, hogy valamilyen – például vállalati nyereségadó – kedvezménnyel akár több évre is ösztönözzék a munkáltatókat az idősebb korú munkavállalók megtartásában. A sémát kiegészíthetné a későbbi visszavonulásnak nagyobb összegű nyugellátással való honorálása. Ennek révén – vélhetően az egyébként kifizetendő nyugdíjak töredéke fejében – lehetne hosszú évekig munkában tartani azokat, akiknek erre és az ehhez szükséges folyamatos önképzésre hajlamuk van. /3/

A magyarok harmada hiányt szenved

Magyarországon lassan növekedik a szegénység kiterjedtsége, miközben némileg enyhült annak mélysége. A lakosság egytizede tekinthető szegénynek, közel 3 százaléka pedig kilátástalan helyzetűnek. A szegénység okai között a legfontosabbak a háztartásban élő gyermekek és gazdaságilag inaktívak száma, a háztartásfő iskolai végzettsége és munkaerő-piaci helyzete, de kikerülhetetlen az etnikai kérdés is. A magyar lakosság 10,9 százaléka tekinthető szegénynek, ha a vonalat a mediánjövedelem fele, azaz 275.800 forint alatti kereset alapján húzzuk meg – állapította meg a Társi 2003-as jelentése. Szubjektív tényezőket is bevonva azonban másfél-kétszeresére is nőhet ez az érték. Az akkori adatok szerint kilátástalan helyzetben van a népesség 2,8 százaléka – ők azok, akik jövedelmi dimenzióban és depriváltságuk, vagyis bizonyos tárgyi javaktól való megfosztottságuk miatt is szegénynek minősülnek, ráadásul annak is érzik magukat. (A meghatározások sorát hosszan lehetne folytatni, hiszen a szegénység nehezen írható körül egzakt módon – ezért is eltérő a Világbank által festett kép.) A magyar népesség egyharmada legalább egy tekintetben deprivált, különösen súlyos az élelmiszer-fogyasztásuk, illetve a ruhavásárlás terén nélkülözni kényszerülők, valamint a lakáskörülményeik miatt hiányt szenvedők helyzete. A szegénység okai között a legfontosabbak a háztartásban élő gyermekek és gazdaságilag inaktívak száma, a háztartásfő iskolai végzettsége és munkaerő-piaci helyzete, valamint kikerülhetetlen az etnikai kérdés is. A leginkább veszélyeztetettek a legfeljebb általános iskolát végzettek, a munka nélküli vagy nem nyugdíjas inaktív és/vagy roma háztartásfők családjában élők, valamint a három- vagy ennél többgyermekes és az egyszülős háztartásban élők. /4/

Miért szegény?

Magyarországon több mint félmillióan élnek mély szegénységben, azaz nyomorognak. Leginkább az ő helyzetükön szeretne változtatni a kormány azzal az új programmal, amelyet a miniszterelnök jelentett be a szegénységben élők fórumán a Parlamentben. "Magyarország az elmúlt 15 évben sokfajta programot dolgozott ki. Azt mondom, hogy itt az ideje kidolgozni még egyet, olyan átfogó nemzeti szegénység ellenes programot, amelynek az első nagy lába legyen a gyermekszegénység ellenes nemzeti program" -mondta a miniszterelnök a „szegénységben élők első hazai találkozáján”. (!) Ferge Zsuzsa szociológus a kormány kérésére vállalta a program kidolgozásának vezetését, melynek célja, hogy a gyermekek sorsa ne szüleik sorsán múljon. (!) Ma körülbelül 600 ezren élnek úgynevezett mélyszegénységben, köztük sokan vannak a gyermekek és hajléktalanok, valamint az olyan vidéki tartós munkanélküliek, akik már minden ellátásból kiszorultak. A lakosság 15 százaléka az átlagjövedelem 60 százalékanál kevesebből tartja fenn magát. A magyarok 30 százaléka pedig a társadalmi minimum alatt él. (6) Miért?

Kicsi az esély a szép öregkorra

Korábban a környezeti ártalmaknak (legújabbban megint), ma az iskolázottság és a gazdaság elégtelen színvonalának tudják be a kutatók a betegségek miatti korai halálozást. Egy felmérés szerint például Pécsen a város 158 ezer lakosából mindössze 156 férfi és 465 nő él kilencven év felett. Századik életévét nyolc és nő érte meg. A kutatók szerint: hogy ki mennyi ideig él viszonylag egészségesen, az egyértelműen függ az adott ország gazdasági fejlettségétől – amelybe természetesen az egészségügyi és a szociális ellátórendszer minősége, a gondoskodás pénzügyi lehetőségektől függő színvonala is beletartozik –, és legalább olyan fontos tényező az iskolázottság mértéke is. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézetének átfogó elemzése szerint jól láthatóak az életkori esélyek közötti különbségek az ország területi elosztása alapján is: amíg hazánk északnyugati és délkeleti megyéiben a várható átlagéletkor megközelíti a nyugat-európai értékeket, addig a gazdaságilag hátrányos helyzetű régiókban – ide tartozik Baranya is - jóval rövidebb ideig élnek az emberek. Az életésélyeket, azaz a hosszabb életkor elérését nagy mértékben befolyásolja egyrészt az a viselkedésminta (táplálkozás, higiénia, környezettudatos gondolkodás stb.), amelyet a gyerek otthonról hoz, másrészt fontos faktor az az egészségügyi közeg is (az ellátás finanszírozásán kívül a prevenció mértéke), amiben él az adott régió lakossága. A halálozási tendencia egyébként évek óta változatlan hazánkban: még mindig rendkívül magas az aktív középkorúak – főként a férfiak – halandósága. Ez pedig kedvezőtlenül hat a magyar gazdaságra is. /8/

Már a gyermekkorban kezdődik?

Baranya önkormányzata ifjúságpolitikai koncepcióját megalapozó szociológiai kutatásban megkérdezettek 42 százaléka a munkanélküliséget tartja a baranyai ifjúság legnagyobb gondjának, amely így a problémakörök közül messze megelőzi a kevesebb mint 31 százalékkal a második helyen szereplő kábítószeres elterjedését. A tanulók 45 százaléka tart attól, hogy nem tud elhelyezkedni az iskola elvégzése után. A gazdaságilag aktív fiatalok 42 százaléka fél attól, hogy munkanélkülivé válhat, az inaktívak 61, míg a munkanélküliek 80 százaléka úgy gondolja, hogy nem tud újra elhelyezkedni - megdöbbentő számok, tekintve, hogy fiataloktól kapott válaszokra épülnek. A megkérdezettek csaknem fele egyáltalán nem sportol. A fennmaradó közel 52 százalék ellenben úgy vélte, hogy nem áll rendelkezésre megfelelő színvonalú lehetőség a sportolásra, és ugyanezt gondolják az egyéb szabadidős tevékenységekről is. A megkérdezettek 61 százaléka kevesli a lakóhelyén, a környéken szervezett ingyenes és nyilvános rendezvények mennyiségét, túlnyomó többségük, közel 85 százalékuk pedig az önkormányzatoktól várna ezen a téren nagyobb aktivitást. A második helyen, jócskán lemaradva ezen a téren az ifjúsági szervezetek szerepelnek, ám ezekből igen

kevés van. A több mint ezer fiatalból mindössze 121-en tagjai valamilyen szervezetnek, egyesületnek, ez sajnos komoly passzivitásra utal. /9/ Az észak-magyarországi régióban élők számíthatnak a legrövidebb éltre, és itt a legrosszabb az emberek egészségi állapota is. A legjobb helyzetben ebből a szempontból a Budapest környékén élők, és a nyugat-dunántúliak vannak, ők várhatóan több évvel élnek túl az elmaradottabb régiók lakóit. Hogy miért halnak korábban a szabolcsiak és borsodiak, arra több válasz is létezik. Az ezzel foglalkozók azt gondolják, hogy a nehéz megélhetés és az alacsony iskolázottság éppúgy felelős a rövidebb életért, mint az italozás és a dohányzás. /10/

A szocializmus árnyéka (1987-2006)

Schumpeter írja vonatkozó munkájában, hogy a (rendszerváltozás után) a szocializmus árnyéka vetül a társadalomra még évtizedekig, ami determinálja a változásokat. Mára kiderült, hogy 1987 óta a szegények száma megkétszereződött. Közülük is a gyermekek vannak a legveszélyeztetettebb helyzetben. A gyermekszegénység mérsékelésére indított terv július óta kormányprogram, Ferge Zsuzsa, a program irányításával megbízott szakember szerint a program (GYENP) főbb céljai akkor érhetők el, ha nem a legszegényebb társadalmi csoportokat próbálják megcélolni, hanem nagyobb kategóriában gondolkodnak. A modellkísérletüket az egyik legszegényebb kistérségben végzik, a szécsényi gyermeksegélyprogram 13 település húszezer lakosát érinti. A térségben az országos átlag kétszerese a szegénységi arány, az iskolák tanulói között 30 százalék cigány származású. Ferge Zsuzsa szerint az eltelt három hónap tapasztalatai azt mutatják, hogy szükség van a bölcsődei gondozás kiterjesztésére (ez lényegében összezsugorodott az elmúlt években) hogy a szülők dolgozhassanak. Két falu összefogott, hogy helyet adjanak egy bölcsődének. A serdülő korosztály körében a szabadidő eltöltésének megszervezése a kulcskérdés, mert iskola után a fiatalok nem tudnak magukkal mit kezdeni. Kiderült, hogy nagy az igény a védőnői, speciális pedagógiai, fogászati és nőgyógyászati szolgáltatásokra. /11/

Hivatkozások

1. Lóránt Károly: A kamatok súlya alatt... - IV. rész (Ez itt Magyarország...! - Rajtunk a múlt... - I. rész; Ez itt Magyarország...! - Eltérő mutatók - II. rész; Ez itt Magyarország...! - Az ikerdeficit - III. rész. gondola.hu nyomán
2. Kopint-Datorg: veszélyes irányba tartanak... tozsdeforum.hu nyomán
3. GDP-lassulást okoz az öregedés. VG-összeállítás nyomán
4. A magyarok harmada hiányt szenved, tizede szegény. Plankó Gergely, napi.hu nyomán
5. Tíz év alatt felére csökkent az itt élő kínaiak száma. NOL, Váczi István nyomán
6. 600 ezren élnek mélyszegénységben. MTI, NOL nyomán
7. Kétszeresére nőtt a hajléktalan fiatalok száma. ma.hu nyomán
8. Még mindig kicsi az esély a szép öregkorra. Weborvos Erdei Éva nyomán
9. Ifjúságkutatás. nszava.hu nyomán
10. Életesély Magyarországon. Wágner Bea, rtlklub.hu nyomán
11. 1987 óta a szegények száma megkétszereződött. NOL, ma.hu nyomán

26.6 Lehet-e élni bhután?⁷⁷⁶

A magyar modell csődjé teljesen egyértelművé vált. A Gyurcsány-rezsim kibontakozása minden részletében megjelenítette a kormányzó baloldali monolit mibenlétét: az összefonódott baloldali politikai és médiaosztályt az elosztható (hazai és EU-) források birtoklása, illetve a profit, és nem a baloldali értékek vagy ideológiai tartalmak motiválják. A magyar szocialista-

⁷⁷⁶ Csorba József: Lehet-e élni bhután? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. október 27. 14:18

kapitalizmusban mára kialakult agresszív hatalomgyakorlás („kemény demokrácia”) elveszíthetetlenül teszi a politikai versenyt (lényegében megszünteti). Az állandósult politikai stabilizációs igény megakadályozza a növekedést, a modernizációt. (Egy jellegzetes kvázi-modernizáció megy végbe, de ennek magyarázata most nem feladatunk!) Ez a fejlődés a nemzetközi szakértői és tudósvilág egy részét csodálkozással tölti el. (Különösen a délkelet-ázsia tudósok nézik értetlenül a magyar modellt, mely nem a gyors felzárkózást, a dinamikus növekedést, a népességnövekedést célozza meg.)

1. Felelős globalizáció?

Az európai környezetben, az európai és az észak-amerikai fejlődésideológiák (melyek egy évszázada átléptek ezen a társadalmi és közgazdasági dilemmán) világában azonban nem idegen a Magyarországon három-négy évtizede uralkodó gazdaságpolitikai filozófia, az olcsó hitelpénzzel finanszírozott nemnövekedés és kvázi-modernizáció, a hitelpénz-járadékon eltartott politikai osztály és társadalmi elit rezsimje. Az európai környezetben nem szokatlan, de egyre több gond van az ilyen mentalitással, ezért alakult, többek között az a fórum, melyet a „felelős globalizációért” rendeznek éppen Lyonban a globalizáció gyakorlati kérdéseivel foglalkozó nemzetközi konferencián. /1/ A fórum célja a felelős globalizáció értékeit megfogalmazni és azokat a valós folyamatokba helyezni. A kerekasztal-beszélgetések három fő téma köré csoportosulnak: a kereskedelem és a fejlődés jobb és igazságosabb elosztása, a nagyvállalatok szerepe ennek finanszírozásában, és a helyi és városi képviselők részvétele a globalizációban. Szinte minden témakörben megtalálhatók jellegzetes magyar anomáliák...

A magyar modellben észlelik, hogy feltartóztatlanul terjed a globalizáció s hogy nyomában a szegénység, az éhezés, a társadalmi egyenlőtlenség jár. Magyarországon mindennapi vitatéma, hogy áldás vagy átok a globalizáció. Az MTV Kultúrház műsorában Frida Balázs kulturális antropológus, Kardos Gábor filozófus és Scheiring Gábor közgazdász beszélgettek, lényegében arról, hogy a magyarok kevésbé szolidárisak mint a többi európai nép. /2/ Mi azt mondanánk, nincsenek olyan helyzetben, hogy szolidárisak legyenek: lényegében minden közösségi kapocs megszűnni látszik, a magyarok egymás ellenére élnek. Ma már család és az egyén szintjén folyik a verseny forrásokért, a megélhetésért. A magyar társadalom egy súlyosan végletes alkalmazkodási válságban zsugorodik, lassan minden forrását feléli.

2. A magyar társadalom súlyos tévedései

A számos súlyos tévedés prioritásrendjében első az a demográfiai csődhelyzet, amelynek alapja, hogy a magyar társadalomban kulturálisan visszafogják a termékenységet. Ugyanis a magyar gyermeknemző korúak csoportjaiban az a meggyőződés, hogy ők szegények, s ezért nem lehet, nem kell gyermeket, több gyermeket vállalniuk. Ez egy mindenoldalú ostobaság a világ statisztika tapasztalata szerint. Ugyanis a csökkenő népesség minden tapasztalat szerint a gazdasági növekedés és érvényesülés visszaesésével jár. Másik megközelítésben, a társadalmi jólét növekedésével soha, sehol nem állt helyre a korábban vészesen csökkenő termelékenység. Mindent összevéve, a társadalmi újtermelés megbillenése csak hosszú évtizedek után mutat némi javulást, kiegyenlítődést akkor is csak a bevándorlók asszimilációjával.

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepét gyakorló Frei Tamás tévés esszéi rendszeresen szembesítenek bennünket a tarthatatlan hazai állapotokkal. Az irracionális liberalizmus egyik szabadságeszménye, a szingliség öngyilkos eredményességének (ami népességcsökkenéssel, ráadásul apaminta nélküli egykék „kibocsátásával” jár) velejárója a spermaimport. Az utolsó Frei-Dosszié /3/ az Egyesült Államokban, Angliában és Magyarországon azt kereste, mi az oka annak, hogy egyre több a meddő szülő. Ki ne ismerne olyan párt a baráti körében, a családjában vagy a munkatársai között, akik ne járnának valamilyen meddőségi intézetbe és ne vágyakoznának szinte reménytelenül gyermek után.

Megoszlanak a vélemények, hogy miért van egyre több meddő házaspár, illetve egyén. Sokan a környezeti ártalmakat, mások a stresszes életmódot és megint mások a karrier központú életet tartják a legfőbb oknak. Nálunk sokaknak azért nem lehet gyereke, mert a hajszolt, stresszes, tartósítószerrel zsúfolt élet 40 fölött már tömegesen teszi nemzőképtelenné a magyar férfiakat. A szinglivilág céltudatos hölgyeinek hajszolt karrierjével mire egy nő 35 évesen észbe kap, már lehet, hogy meddő. 35 fölött drasztikusan zuhan a termékenység, pár év alatt tizedére csökken az esély, hogy egy nő teherbe essen. Mit lehet tenni Magyarországon, ahol lassan minden 7. házasság meddő?

3. Beteg programok a társadalomban

A jelenlegi válságban százötven éve megoldhatatlan társadalmi problémák, rossz döntések, felelőtlenségek is benne feszülnek, mondja a 168 Órában Hankiss Elemér. De a mai válságösszetevők legfőbbike, hogy 1989-1990 után folyamatosan szűkül a független demokratikus intézmények, általában a társadalom játéktere. /4/ Ez az intézményes válság. Hankiss mozgalma is e téren futott zátonyra. Azért nem sikerül „újra kitalálni Magyarországot”, mert a magyar állam és társadalomnak a jelent értékelő-minősítő, illetve a lehetséges jövőket felvázoló s az afelé haladást is minősítő intézményei már régen nem működnek. És miközben a „magyar modell” tudományos elmélete, gyakorlatelmélete, gyakorlata és jövője már megalapozatlan, hibás, mindenki úgy tesz, mintha nem így lenne. Ráadásul már a jövő

is eltávolodott tőlünk. László Ervin írja: „Korunk emberről és világegyetemről alkotott uralkodó nézetei (ugyanis) alapvetően Newton, Darwin és Freud népszerű tanaira épülnek, amelyeket már megcáfoltak az új felfedezések. Milyen kevesen tudják, pedig tudományos tények igazolják, hogy az újonnan születő felismerések fényében a világegyetemet már nem kell úgy elképzelni, mint tehetetlen agyagdarabok élettelen, lélek nélküli halmazát: sokkal inkább emlékeztet élő organizmusra, mint halott kőre. Az élet nem véletlenszerű esemény, az emberi psziché elemi ösztönei pedig sokkal többet jelentenek a szexuális hajtóerőnél és a szükséglet kielégítés ösztönénél. Az új felfogás szerint nem lehet kategorikusan elválasztani egymástól az anyagi világot, az élővilágot és az értelem és a tudat világát. Az új kutatási mezők összekötik az eddig elkülönült tudományterületeket. A kvantumbiológiában egyesül a kvantumfizika és az élettan, a fizikai és a kognitív tudományok közötti szakadék fölött hidat ver a kvantum-agyelmélet és a kvantum-tudat kutatás. A rendszerelmélet, az evolúciós elmélet, a kibernetika és a kaoszelmélet területein összegyűlt felismerések a fizikai, biológiai, pszichológiai és szociológiai jelenségekre egyaránt alkalmazhatók. A tudomány most formálódó világképében az anyag, az élet és az elme egymással összeférő elemek egy mindent átfogó, nagyon összetett, mégis koherens és harmonikus folyamatban... A tudatváltás már vizsgálatokkal is igazolható. Duane Elgin amerikai kutató felméréseit a következő kérdéskörökben végezte el:

- Elősegíti-e az új globális tudatosságot a globális kommunikációs forradalom?
- Milyen mélységig terjed az emberiség globális ökológiai ismerete és tudatossága?
- Megindult-e az elmozdulás a posztmodern társadalmi értékek felé?
- Születőben van-e egy új típusú tapasztalati vagy közvetlen spiritualitás?
- Van-e elmozdulás a fenntarthatóbb életmódok felé?

Vizsgálatainak eredményét a következőkben foglalta össze: születőben van az "integrált kultúra", és az új kultúra képes áthidalni a különbségeket, összekötni az embereket, összehangolni az erőfeszítéseket, és magasabb szinten rátalálni a közös alapokra. Sajátosságai közé tartozik a globális környezetvédelmi tudatosság, a fejlődő értékek, a fenntartható életforma, egy "globális agy" evolúciója az egész bolygót átfogó kommunikációs rendszerek révén (internet!), és - mivel az emberek keresik a jobb megértést és az értelmesebb szintézist - az erősen terjedő gyakorlati spiritualitás. Elgin szerint: egy új globális kultúra és tudatosság vert gyökeret. Legutoljára háromszáz évvel ezelőtt, az agrárkorszakból az ipari korszakba való átmenet idején történt ilyen határozott és jelentékeny tudatváltás." /5/

Magyarország ezzel a felismeréssel ellentétes irányba halad. Magyarországon a széthullóban lévő társadalom egy öngyilkos kultúrában tengeti napjait, népessége két, majd három sokaságra oszlik szét, melyek kohéziója nem tudatos. Ez olyan állapot, mint amikor a magyarság egyik fele elindult vissza Etelközbe.

Bhután, nem magyarosan

Frei Tamás előző tévéesszéjében az orrunk alá dörzsölte Bhutánt, a világ talán legzártabb országát: „fél Magyarországnyi terület India és Kína között, a Himalája néhol 6 ezer méter magas hegyei mögé rejtve. Turisták nehezen jutnak el ide, évente mindössze pár ezren. A tévések a forgatási engedélyről többnyire csak álmodni szoktak. Európából stábunk előtt utoljára a BBC járt itt, annak is már több mint 3 éve, Michael Palin és stábj... Jártuk ezt a hirtelen évszázadokat előreugró országot és stábunk kísérője, Ugyen elkezdett a lényegről mesélni: arról, hogy amikor a jelenlegi király Angliában tanult, úgy érezte, hiába lesznek az angolok évről évre egyre gazdagabbak, hiába nő az egy főre jutó nemzeti össztermék, az angolok mégsem tűnnek boldogabbnak. De mások se a nyugati féltekén, az úgynevezett piacgazdaságokban. Gondoljunk csak magunkra! A rendszerváltás óta statisztikailag folyamatosan fejlődik Magyarország, évről évre nő a GDP, a reáljövedelem, a háztartások megtakarításai, és még ki tudja mi minden, amiben a közgazdászok számolnak, de boldogabbak vagyunk mint 15 éve? Egy pillanatra álljunk meg és gondoljuk tényleg végig! Mert a bhutáni király megtette... Végül is, mit hajszolunk? Kérdezte ő, a buddhista uralkodó, Angliát és a Nyugatot járva... Költségvetési deficitben és inflációban számolunk, ezekben mérjük az életet? A fejlődés százalékában? Tényleg ettől leszünk boldogabbak? Hogy nagyobb tévét vehetünk és kicsit jobb autót, de közben kétszer annyit dolgozunk, és szétesik a családjuk... Úgyhogy Bhutánban a Nyugat túlhajszolt fogyasztásmániáját kihajították az ablakon. Pontosabban nem vették át! Köszönik szépen, nem kérnek belőle. Náluk ne a Nemzeti Össztermék növekedjen, mert az láthatóan nem visz előre, hanem a Nemzeti Összboldogság.”

Hivatkozások

1. Fórum a felelős globalizációért. 2006-10-25. Párizs, (MTI/MTI-ECO) nyomán
2. A globalizáció és a szegénység kapcsolatáról. 2006. október 19. hirado.hu nyomán
3. Frei, T.: Spermaimport Nyugatról! tv2.hu nyomán
4. Hankiss, E.: Saulusainkról. Nagy József, 168ora.hu nyomán
5. László Ervin: A tudat forradalma. Piac és Profit, eletforma.hu nyomán
6. Frei, T.: Bhután - Az elveszett királyság. frei.hu, TV2.hu nyomán

26.7 Kik érdekel a jövő?!⁷⁷⁷

A mecseki radarállomás ügye jelzi, hogy a magyar társadalom környezettudatossága mennyire gyenge. De jelzi egyben azt is, hogy olyan felelőtlen társadalomról van szó, amelyik nem törődik azzal, hogy mit hagy hátra a gyermekeire. Nem utolsósorban, olyan társadalomról van szó, amelyik az érdekeivel sincs tisztában.

30 millió ember lábnyoma

Magyarország túlnépesedett ország. Miközben elnéptelenedő falvak és csökkenő lakosságú városok jellemzik. A túlnépesedés abban jelenik meg, ahogy bánunk környezetünkkel. Az alig 10 milliónyi lakosság olyannyira megterheli környezetét, mintha 30 millióan lennének. A mai magyar lakosság a gyermekei és unokái terhére/rovására éli életét. A korszellemet a silányság üli meg. A népesség hulladékélelmiszereket fogyaszt, amiket a harmad-negyedáron lopnak be

⁷⁷⁷ Csorba József: Kik érdekel a jövő?! Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. március 11. 12:20

az országba a kereskedők. A szegénység olyan fokú már, hogy az EU-ból megéri szemetet behozni és itthon rejtegetni

Mindennapos dolog a felszíni és a földalatti vizek szennyezése. Legújabban a magas nátriumtartalom és a baktériumok miatt a Somogy megyei Körtöspusztáról, hetente kerülnek be emberek hányással és hasmenéssel a kórházba. A védőnők mindenkit figyelmeztetnek, hogy ihatatlan a kútvíz, és főleg kisbabáknak tilos adni belőle, az anyák viszont azt mondják: sokszor nem tudnak mit tenni, ha elfogy a szomszéd faluból kannában hozott víz. /1/ Magyarországon több településen a mai napig nincs kiépített vízhálózat, ott szinte mindennaposak a hasmenéssel, hányással járó megbetegedések. A magyarországi kutak vize jellemzően magas nitráttartalmú, de hemzsegek benne a fertőzéseket okozó baktériumok is. Az ÁNTSZ bevizsgálja a vizet, ha kéri; ahol van ivóvízhálózat, ott 20 ezer forintért, ahol nincs, ott ingyen.

Tudatlanságrobbanás

Egy ENSZ-tanulmány szerint a klímaváltozás természeti sokszínűségre gyakorolt hatása szempontjából Magyarország a világ egyik legsérülékenyebb országa. Diana Ürge-Vorsatz, a jelentés készítésében résztvevő Közép-Európai Egyetem docense ismertetése szerint, míg más országokban csak egyes területek esnek az ökológiailag legmagasabb sérülékenységi besorolás alá, addig Magyarországon szinte alig van ettől eltérő térség. Európában a mienknél csak Belgiumban rosszabb a helyzet, világviszonylatban pedig a Dél-afrikai Köztársaságban. A tudósok a természeti sokszínűség sérülékenységének meghatározásakor a fajgazdagságot fenyegető veszélyek kockázatait vették figyelembe. /2/

A magyarországi zöldmozgalmak jobbra csak idegesítik a lakosságot, mert a környezet terhelése és pusztítása természetes dolog a magyar ember szerint. Minap a Greenpeace egy Duna fölé kifeszített, óriási transzparencssal kezdett akcióba a klímaváltozással kapcsolatos teendőkre utalva. A demonstráción 8 sárga ruhás Greenpeace aktivista ereszkedett le köteleken a Lánchíd Parlament felé néző oldalán, egy 120 négyzetméteres vásznat tartva "Klímariadó! Zöld energiát!" felirattal. /3/ Eközben a Dunán a nemzetközi zöld szervezet tulajdonában lévő motorcsónak körözött. A járókelők szinte kizárólag az okozott kényelmetlenséget (útzár) méltatták, egyesek azt firtatták, hogy az aktivisták magyarok vagy sem, mert ha nem, akkor inkább otthon csinálják ezt.

Az EU beteg embere

A tudatlanságrobbanás jellegzetes tünete annak a felmérésnek a fogadtatása is, amelyik a szokásos magyar pesszimizmust erősíti meg. A kommentárok képtelenek túllépni azon nyugtázáson, hogy a magyarok mindig is ilyenek voltak. Pedig nem volt még ilyen helyzet! Egy másik anekdotával érvelve: az optimisták a tudatlanok, a pesszimizták pedig a tájékozottak voltak. Most viszont egyszerre vagyunk tájékozatlanok és tudatlanok.

Sokkal többről van szó, mint arról, hogy az unió tagállamai közül pillanatnyilag Magyarország az egyetlen, ahol a megkérdezettek többsége szerint „a helyzet állandóan rosszabb lesz”, s ahol a legutóbbi bővítés előtti EU-huszonötök körében a legalacsonyabb azok aránya, akik „boldognak” mondják magukat. Fóris György észlelte és szóvá meri tenni, hogy a mostani felmérés nem csak a jól ismert paraméterek tekintetében mutat társadalmi letargiát. Mert az, hogy az életminőséggel való elégedettség a huszonötök között a magyaroknál a második legrosszabb, vagy hogy az életszínvonal elfogadottságában is hátulról a harmadik, a mai gazdasági körülmények között nem meglepő..., s ezzel együtt járó adottság, hogy mélyponton van a létbiztonság érzete is. /4/ A 25 tagállamból Magyarországon mondták a legtöbben (45 százalék), úgy érzik, fennáll a kockázata annak, hogy elszegényednek. Ráadásul a megkérdezettek nagy része láthatóan a jelen áldozatok jövőbeli hozadékában sem hisz. A nyugdíjak jövőjébe vetett bizalom Magyarországon a második legrosszabb (csak 29 százalékos, szemben a 42 százalékos EU-átlaggal, hogy a minden másban is alapvetően

bizakodó dánok 74 százalékaról most ne is beszéljünk). Ha pedig azt a kérdést tették fel, hogy összességében mit gondolnak: a negatív, vagy a pozitív tendenciák lesznek-e végül az erősebbek, egyedül a magyarok körében került többségbe a már említett „állandóan rosszabb lesz” vélekedés. Mindezt megtetézi, hogy a legkevesebben éppen Magyarországon látták úgy: jelen munkájuk állandó tanulást kíván tőlük (41 százalék, szemben a finnek 88, a dánok 84 százalékal, a 71 százalékos EU-átlaggal).

Hivatkozások

1. Ihatatlanok a magyarországi kútvizek. hirtv.hu, 2007-02-26 08:30
2. Páratlanul sérülékeny a magyar környezet. 2007. február 28., InfoRádió / MTI
3. Greenpeace-riadó. 2007. március 01. 10:38 MTI/hvg.hu
4. Fóris György: Az EU beteg embere? 2007-02-27, vg.hu

26.8 Új országminősítések⁷⁷⁸

Az osztrák Coface hitelbiztosító társaság legutolsó jelentése szerint a pénzügyi válság elérte Európát, s a legsérülékenyebb feltörekvő országok felé tart. A Coface leminősítette Spanyolországot, Észtországot, Litvániát, negatív megfigyelési listára helyezte Portugáliát, Dániát, a dél-afrikai országokat, Vietnámot. A Coface fél évente aktualizált értékelése szerint a krízis Európában egyre mélyül. /1-2/ „A hitelkockázat emelkedik a sebezhető feltörekvő országokban” – állapítja meg Dercze Zoltán a Coface Hungary országigazgatója is. „A dél-afrikai, a vietnami és a Balti-országok vállalkozásai a hatalmas mértékű egyensúlytalanságok (számottevő külkereskedelmi hiány, túlfűtött gazdaságok és gyorsuló infláció) fékező hatásai miatt szenvednek, amelyek a jelenlegi üzleti környezetben nem tarthatók fent tovább.”

A válság hatása alól természetesen Magyarország sem képes kivonni magát. „Magyarországon évek óta romlik a fizetési morál ezért is ajánlatos a kereskedelmi szerződés megkötése előtt tudni azt, hogy kivel állunk szóba. Mivel a vevőminősítés csupán pillanatnyi állapotot mutat, a gazdasági szereplők helyzete folyamatosan változhat. Ez nemcsak a belföldi értékesítésnél ajánlott, hanem az exporttevékenységet végzők körében érdemelne sokkal nagyobb figyelmet, ahol nem rendelkeznek azzal a piaci, és emberismerettel, aminek a birtokában elsajátíthatja a szükséges információkat.” A cégek fizetési képessége egyértelműen romlott 2008 eleje óta is, mondja Dercze.

Magyarország visszaesésben

Magyarország a 2005-ös és a 2006-os teljesítményéhez képest vissza is esett az uniós statisztikák szerint. Az Eurostat szerint Magyarország 2007-ben vásárlóerő-paritás tekintetében a közösségi átlag 64 százalékát érte el (2005-ben 64,1, 2006-ban pedig 64,9 százalékon álltunk). Jelentős fejlődés 1998–2002 között volt. A vásárlóerő-paritás alapján a 27 tagú Európai Unióban hátulról a hatodikak vagyunk. Az Eurostat szerint 1998-ban e téren 52,8 százalékon állt Magyarország, 2002-ben 61,6 százalékon. /3/

A GfK Hungária komplex fogyasztói bizalomindexe a fogyasztói várakozások indexével együtt emelkedett idén a második negyedévben, a vásárlási hajlandóság index viszont csökkenő tendenciát mutatva 2002 óta a második legalacsonyabb szinten áll. Az első negyedévhez képest a család reáljövedelmére vonatkozó várakozások romlottak. A munkanélküliséggel kapcsolatos várakozások stagnálnak: továbbra is a megkérdezettek 51 százaléka számít a munkanélküliség növekedésére. Az inflációs várakozások ugyanakkor romlanak: 2008 márciusához képest 6 százalékponttal emelkedett azok aránya, akik növekvő árakra számítanak (93 százalék). A megkérdezettek átlagosan 10,8 százalékos inflációval számolnak. /4/

⁷⁷⁸ Csorba József: Új országminősítések. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. augusztus 8. 09:26

A Kopint-Tárki idei második negyed éves konjunktúrajelentése szerint a múlt év decemberéhez képest jelentősen romlott az ország gazdasági helyzetének lakossági megítélése, az ezzel kapcsolatos lakossági várakozások. A lakosság körében a saját anyagi helyzetük megítélése változatlan. Továbbra is jellemző, hogy az ország gazdasági kilátásait lényegesen rosszabbnak ítéli a lakosság, mint saját helyzetét. Jövőbeli kilátásaik tekintetében lényegesen pesszimistábbak az emberek. /5/ Összehasonlító elemzés szerint a magyarok kevesebb mint fele elégedett az életével. Az arány még csökkent is a tavaly őszi megkérdezés óta, amikor a válaszadók több mint fele nyilatkozott pozitívan. A közeljövőt tekintve mindössze 18 százalék számít javulásra a következő 12 hónapban. A fiatalok a boldogabbak, hetven százalékuk elégedett az életével, a munkanélküliek esetében ez 30 százalék. /6/

Ezek szerint egyre rosszabb magyarnak lenni?! Az EU megítélése szerint a legpesszimistább három nemzet közé tartozik a magyar. Magyarországon legkevésbé a munkanélküliek, a nyugdíjasok és a fizikai munkások gondolják azt, hogy az ország élni tudott a tagság kínálta lehetőségekkel. A tagságról negatívan nyilatkozók jelentős része szerint az uniós tagság miatt csökken az életszínvonal és a munkahelyek száma Magyarországon. Az összes megkérdezettnek mindössze 36 százaléka mondta, hogy szerintük előnyös az EU-tagság. (Az adatokat 2008. március 25-e és május 4-e között vették fel.) /7/

A tények azonban legalább annyira elszomorítóak, mint az emberi érzelmek. A magyarországi régiók közül csak Közép-Magyarország fejlettsége éri el az EU átlagát, a többi területi egység az uniós ranglista utolsó harmadában helyezkedik el. A 2006-os KSH-adatok szerint a trendek nem sokat változtak. A magyar gazdaság területi koncentráltságát jelzi, hogy az országos GDP majdnem fele a fővárosban és környékén termelődik meg, Budapest részaránya egyre jobban nő. Magyarország egy főre jutó GDP-je 2006-ban 35 százalékkal volt kevesebb, mint az uniós átlag. /8/ Az egy főre jutó bruttó hazai termék értéke 2006-ban országosan 2,363 millió forint volt, 8,1 százalékkal több, mint egy évvel korábban. Az ország hét régióját tekintve a fajlagos mutató alapján mért területi különbségek tovább erősödtek, a rangsor nem változott az előző évhez képest. /9/

Magyarországon rendszerszerű a korrupció. Az itt tevékenykedő üzletemberek szerint korrupció nélkül rendkívül nehezen lehet érvényesülni az üzleti életben - állapítja meg Budapesten bemutatott tanulmányában a Transparency International (TI). Leginkább az adózásra vonatkozó jogszabályok, a pártfinanszírozási törvény, a közbeszerzési törvény kiskapui, a nem működő lobbitorvény és a rosszul működő csődtörvény miatt alakulnak ki ezek a rendszerszerű mechanizmusok a TI szerint. A jelenséget a szoros személyi összefonódások, az önkormányzatok likviditási nehézségei, a politikusok és önkormányzati tisztviselők alulfizetettsége, illetve kulturális beidegződések erősítik. A szervezet becslése alapján a korrupció 20-25 százalékkal drágítja meg a közbeszerzéseket. Az üzleti szférán belül leginkább a kis- és középvállalkozásokra jellemző úgynevezett megélhetési korrupció (fekete foglalkoztatás, adócsalás, fiktív számlázás), illetve a nagyvállalatok árfelhajtó kartell megállapodásai a jellemzőek. /10/

A „Korrupciós kockázatok Magyarországon” című tanulmány 2007 decemberében megjelent első részének legfőbb megállapításai szerint Magyarországon túl nagy a politikai befolyás az állami és a helyi önkormányzati szinten, hiányzik a politikai akarat a korrupció megfékezésére. Míg a jogszabályi környezet nagyjából megfelelő, nem elég hatékony a nyomozó hatóságok munkája a korrupciós esetek felderítésében, a bíróságok pedig esetenként hiányosan felkészültek. /11-12/

A jelen és a jövő determináltsága

Tovább csökken a létszám a közszférában, s nem emelkednének a keresetek. Jövőre nem lesz érdemi járulékcsökkentés, a munkáltatók terhelése nem lesz alacsonyabb, mint az idén. Jelzi ezt a kormány jövő évi költségvetéssel kapcsolatos tervezési körirata. Ezek szerint a munkáltatókat terhelő járulékok mértéke a 2008. évvel azonos lesz, a tárcáknak pedig ennek figyelembevételével kell elkészíteni a költségvetési előirányzatokat. A járulékok és az adóteher

alakulásáról a körirat további részleteket nem árul el. Ugyanakkor a dokumentumban több helyen szerepel olyan állítás, hogy a közsféra létszáma 2009-ben is csökkenni fog. Ezzel a magyarországi foglalkoztatás már a legrosszabb lehet az unióban, egyharmadnyi népességnek kell eltartania a kétharmadot. /13/

A krónikus és halmozott forráshiány közepette teljesen az unióra hagyatkozunk. Magyarországra a régi uniós tagországok összesen 64,6 milliárd euró értékben ruháztak be 2006. végéig. Az EU statisztikai hivatalának a régi tagországokból az újakba áramló - közvetlen külföldi beruházásokról készített elemzése szerint a régi tagországok működőtőke-beruházásainak növekedése az új tagok felé 2006-ban megtorpant. Az idén már csak a részvénytőke-beruházások növekedtek. Magyarországra a 2005. évi 15,2 milliárd eurós, régi uniós tagoktól származó befektetéssel szemben 2006-ban már csak 4,3 milliárdnyi érkezett. Különösen elgondolkodtató, hogy a legtöbb működőtőke a szolgáltató szektorba áramlott, (a teljes befektetések 73 százaléka) az iparba csak 22 százalék jutott. Ráadásul a pénzügyi közvetítő szolgáltatások szívták fel a legtöbb működőtőkét, a szolgáltatási szektorba áramló FDI 55 százalékat. Az üzleti szolgáltatások részesedése 19 százalékos, a távközlésé 8 százalékos volt. /14/

Az UniCredit csoport elemzése szerint a kelet-közép-európai gazdaságok környezetét az Egyesült Államok és az eurózóna lassú növekedése, az infláció miatti aggodalom, valamint a pénzügyi piacok bizonytalansága jellemzi. Magyarország ezen elemzés alapján a sereghajtó lesz és marad Kelet-Közép-Európában, a gazdasági bővülés a Pénzügyminisztérium legoptimistább várakozása szerint legfeljebb 2-2,4 százalékos lesz. /15/ Ugyanakkor az Economist által rendszeresen elkészített, és a legfrissebb Big Mac Index szerint ár Magyarország a legdrágább (dollárban) a régiós országok közül. A júliusi árakat és árfolyamokat figyelembe véve Magyarországon a 640 forintos szendvics 4,64 dollárnak felel meg, ami összehasonlítva az amerikai 3,64 dolláros árral, meglehetősen drágának számít, ráadásul a forint dollárárfolyamának 30 százalékos túlértékeltsége mellett. /15/

Ennek megfelelően most éppen Japán minősítette le a magyar államot. Lerontotta a magyar állam és a jegybank hosszú távú adósságainak a besorolását a Rating and Investment Information hitelminősítő. Az eddigi A-ról a BBB+ szintre rontotta le a hitelminősítő cég besorolásunkat. A japán szakértők szerint a magyarországi országgyűlési választások rendszerint központi osztogatással járnak. /16/ Magyarországon a japánok szerint a lakossági és a vállalati fogyasztás csökken, miközben a vállalati beruházások alig növekednek. A japán lépésre egy svájci gazdasági azt mondja, hogy „a magyar gazdaságpolitika továbbra is hiteltelen, s egy jó ideig nem is remélhető, hogy a kormány visszaszerzi a hitelességet. Leszámítva a Mercedes-gyár idetelepülési szándékát, nem történt itt semmi jelentős az elmúlt években... Ha pedig tovább mélyül a nemzetközi hitelpiaci krízis, Magyarország lesz az első kelet-európai hajó, amely zátonyra fut, mert nincs pénzügyi fedezete az országnak."

Hivatkozások

1. Coface: Elérte Európát a pénzügyi válság. MTI, 2008. 07. 10., 10:30, origo.hu nyomán
2. A pénzügyi válság egyre mélyül. 2008-07-10 07:56:46, vg.hu nyomán
3. Gazdasági fejlettségben visszaesett hazánk. Szajlai Csaba, mho.hu nyomán
4. Romló kilátások: már vásárolni sem akar a magyar. 2008. július 9. 13:37, MNO, gfk.hu nyomán
5. Jelentősen romló gazdaság. 2008. 07. 09. 22.30 Hírextra, MTI nyomán
6. Már csak a bolgárok borúlátóbbak nálunk az EU-ban. 2008-07-11 16:18:05, MTI – Hírszerző, vg.hu nyomán
7. Borúlátó jelentés a pesszimista magyarokról. 2008. július 11. 14:43, hirado.hu/MTI nyomán
8. Sokkoló adatok: egyre rosszabb magyarnak lenni? 2008. július 11. 16:02:00, MTI, pb.hu nyomán
8. Egy főre jutó GDP: csak a központi régió éri el az EU átlagát. 2008-07-23 08:36:24, VG nyomán

9. Magyarországon igen nagyok a különbségek az egyes régiók között. 2008-07-23, vg.hu nyomán
10. Nemzetközi tanulmány szerint rendszerszerű a korrupció itt. NOL, 2008. június 9., (MTI) nyomán
11. Korrupció nélkül nem megy. Népszabadság, 2008. június 10., Transparency International nyomán
12. Felfüggesztették az agrártámogatások ellenőrzését. Népszabadság, 2008. július 24. nyomán
13. Tovább csökkenhet a létszám a közszférában, s nem emelkednének a keresetek. Vg.hu, júl. 14., <http://vg.hu/index.php?apps=cikk&cikk=231494> nyomán
14. Magyarország csak a második "kedvenc." 2008. július 25. 14:47:00, MTI, pb.hu nyomán
15. Magyarországon az egyik legrosszabb a gazdasági kilátások megítélése a térségben. 2008-07-23, Joób Kristóf, vg.hu nyomán
16. Hazánk lehorgonyzott a sereghajtó helyén. KG, mho.hu nyomán
17. A harmadik világ Magyarországa . Kiss Gergely, mho.hu nyomán
17. Hazánk a legdrágább ország a régióban. 2008. július 25., péntek 10:07, penzcentrum.hu nyomán
18. Japán is leminősítette a magyar államot . Szajlai Csaba, mho.hu nyomán
19. Mélyponton a magyarországi foglalkoztatás . Kiss Gergely, mho.hu nyomán
20. Mélyponton a magyarországi foglalkoztatás. vg.hu nyomán
21. Szakértők a kiigazításokat okolják a munkaerőpiac helyzetéért. Foglalkoztatási mélypont, 2008-07-30. vg.hu nyomán
22. Románia lefőzheti a magyar GDP-t?. MTI, 2008-07-30 14:28, hirszerzo.hu nyomán

f) Az adósságválság kiteljesedése

27.1 Tényekkel a számok ellen⁷⁷⁹

A kormánypártok és az ellenzék közötti kommunikációs háború és az előre kiprovokált, bejelentett miniszterelnök-párbaj előtt, azzal egy időben zajlott a közgazdász társadalom, a társaság éves ülése, ahol ugyancsak összezsúrtak adatháború és interpretációs nézeteltérés címén, de tulajdonképpen a magyar közgazdasági főirány csődje volt napirenden. A valóságos folyamatokat ugyanis az Európai Bizottság számára készített hosszú távú előzetesjelzés jelzi, mely szerint a 2004-es állapotok, illetve a konvergencia-program számai alapján készült lineáris kivetítés szerint a rossz adottságú magyar társadalomban a GDP arányában mért államadósság 2050-ig 153, illetve 83 százalékgig emelkedik. Most naponta fejenként 720 forinttal nő az ország adóssága, és egyre több nemzetközi elmarasztalás ér minket. Eközben a kormány fizetett hirdetésekben próbálja elhitetni, hogy a magyar gazdaság kirobbanóan sikeres. Matolcsy György (az Orbán-kormány volt gazdasági minisztere) szerint folyamatosan nő az államháztartás hiánya, a munkanélküliségi ráta pedig a március-május időszakban már 1 százalékkal meghaladta az egy évvel korábbit. A szakember szerint a kormány által bejelentett adóreform is inkább választási fogás, mintsem a versenyképességet javító program.

A számháború és a tények vitatásának hetében jellemző volt továbbá, hogy a gazdasági lapok, elektronikus hírforrások politikai eseményekkel, politikusok kampányolásának kommunikációjával vannak tele, ami rendkívüli állapotot jelent. Vagyis a gazdasági és pénzügyi viselkedést befolyásoló politikai történésekben kellene meglátni trendet és tendenciákat, s azt észlelni, hogy megint „helyzet van”: a gazdasági érdekképviseletek azon morfondíroznak, mit is jelent a minimálbér 70-100 ezer forintra emelése a következő ciklus idejében. Közben pedig az

⁷⁷⁹ Csorba József: Tényekkel a számok ellen. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. július 21. 10:55

EU-ból rendre, újabb rossz hírek érkeznek, amennyiben a regisztrációs adó és az eva nem konform az európai normákkal (ez utóbbit az AmCham is így látja!). Közben a csendes unalom visszhangjától eltérően, botrányos események vannak az közgazdász vándorgyűlésen, ahol a vezető magyar közgazdák szidolozzák a közgazdasági főirány által kitermelt uralkodó gazdaságpolitika igen szerény eredményeit. A vándorgyűlés logikai vezetője a válság milyenségének boncolgatása az apologetika és a mérsékelt bírálatok között, miközben a klasszikus magyar közgazdasági iskola halott, szellemisége megbukott.

A tények nem tisztelik a hivatalos számokat

A drágulás meglódult, és miközben az infláció viszonylag alacsony a beáradó termelési ár alatti EU-árudömping miatt, a hazai árak emelkednek, amit az Eustat statisztikája jelez is, mely szerint Nagy-Britannia után nálunk a legnagyobb a tartós fogyasztási cikkek árának növekedése, 8,8 százalékkal. Pillanatnyilag nem tudni, hogy mekkora a deficit valójában a kormány kreatív könyvelése miatt, de 500-1.000 milliárd forint közötti azonnali hiányt görget a költségvetés. Nincs jelentős növekedés a nemzeti jövedelem termelésében, a kiadások pedig növekednek, egyre nagyobb hitelekre van szükség a folyó költségvetés finanszírozásához. A jövedelmi viszonyok, a fizetőképes kereslet alakulását minősíti pl., hogy a buszos turizmus meredek visszaesésben van, a Volán Euroline vonalain (pl. Párizs-London) 40 százalékos a visszaesés.

Ez időszak jellemző makrogazdasági eseménye, hogy megszűnik a Mal inotai alumíniumkohászata, mert az áramszámla már eléri a gyártott alumínium értékének 50 százalékát (!). Az alumíniumkohászat közgazdasági környezetében jelentős változások vannak, de a hazai iparági politika és az összipari termelési filozófia között hatalmas ellentmondások vannak, pontosabban, nincs magyar iparpolitika. Eközben a pénzügyi szektor további gyors növekedésben van, amit az első negyedévi korrigált mérleg jelez: március végén a szektor mérlegfőösszege 1.683,42 milliárd forint volt, az éves növekedés 31,6 százalékos. A hivatalos tájékoztatásban gazdaságpolitikai események nincsenek, illetve a politikai kampány (politikamarketing-kommunikáció, napirendképzés, botránypolitizálás) zajlik helyette a gazdasági média fórumain is. A kétes megítélésünk jele, hogy az első negyed számai szerint növekedett a külföldi működő tőke beáramlása, 1,091 milliárd euró jött be, abban az újrabefektetett jövedelem 563 millió euró, 318 millió a részvény jellegű befektetés (abban viszont a legalacsonyabb arányú az ingatlan és a feldolgozóipari befektetés (35, és 51 millióval).

Az állam halott!

A magyar állam halálának, másrészt a magyar baloldalnak, a nevében kormányzó baloldali monolitnak legjellemzőbb tulajdonsága a modernizáció elvesztése. Az állami intézményrendszer súlyos forráshiányának jele pl. hogy a K+F költségvetése 0,88 százalékra esett vissza a GDP arányában. A vállalati források 23 százalékkal nőttek, az állami költségvetés hozzájárulása 10 százalékkal csökkent. A felsőoktatási kutatóhelyek beruházásai 30 százalékkal csökkentek.

A tervezett kormányzati lépések hatására jövőre növekedik a vállalkozások terhe, ezt egyértelműen a MKIK elnöke merte kimondani. A kormány kommunikált lépései (vagy száz) inkonzisztensek a gazdasági érdek dominálta választási/választói magatartással, ezért vagy nem valósulnak meg, vagy kormány- és hatalomváltás következik. Továbbra is 3,6 százalékos GDP növekedés mellett 3,2 milliárd euró összegű külkereskedelmi hiányra számít 2005-ben a korábbi 4,0 milliárdos hiány helyett a Kopint-Datorg Rt. A korábbi jelentéséhez képest 7,0 százalékról 6,5 százalékra módosította az idei ipari termelésre vonatkozó prognózisát az intézet, ugyanakkor javulásra számít mind a külkereskedelmi, mind a folyó fizetési mérlegnél. A Kopint 2005-ben 6,6 milliárd euró folyó hiányt vár, szemben a korábbi 7,0 milliárddal. Megemelte államháztartási hiányprognózisát a Kopint: új jelentésében a GDP-arányos

eredménysszámleletű hiányt a magán-nyugdíjpénztári korrekció nélkül 5,4 százalékra becsüli a korábbi 5,0 százalék helyett, míg a korrekció figyelembevételével 4,5 százalék lehet a hiány a korábbi 4,1 százalékkal szemben. Szerintük ha nem számolunk az ÁFA-csökkentés keresletélénkítő hatásaival, akkor a jövő évi adóváltoztatások mintegy 400 milliárd forintnyi kiesést jelentenek a költségvetés számára, szemben a PM által prognosztizált 300 milliárdos deficittel. A PM szerint viszont a kereslet élénkülése nyomán (melyet kétségbe vonnak a Kopint kutatói) mintegy 200 milliárdos lenne a költségvetésre vonatkozó nettó hatás. A kutatóintézet szerint ez mintegy 230-240 milliárd forintot tenne ki, tehát megítélésük szerint a PM kissé alulbecsli a nettó kiesést is.

A hivatalos statisztika szerint felére csökkent a külkereskedelmi hiány az első öt hónapban. A január és május közti deficit csaknem 1 milliárd 100 millió euró volt, szemben az egy évvel korábbi 2 milliárdot meghaladó deficittel. A kivitel és a behozatal is meghaladja az előző évi adatokat, az export közel 12 százalékkal, az import majdnem 6 százalékkal volt magasabb, mint tavaly ilyenkor. A nyilvánvaló eredménytelenség és a minden korábbinál nyomasztóbb baloldali rendszer-propaganda találkozása kritikus időben zajlik. A Népszabadság című bulvár-hivatalosság szerint a magyar gazdaság jó átlagot ért el, csak a „beruházási” és az „egyensúly” kritérium kapott középezt, a többi jó értéket ért el. Mindezzel szemben csak annyi mondható, hogy az ipar sohasem volt ilyen mélyen, a GNP-GDP értékek alig jobbak az 1989-esnél, a GNI a leggyengébbek között van az EU-ban, a nálunk sokkal kisebb nemzetek hozzánk képest 3-5-szörös teljesítményt produkálnak.

A gazdasági és pénzügyi viselkedés is cáfolja a kormányt

A gazdasági és a pénzügyi viselkedés tisztaságát olyan események jellemzik, mint pl. hogy a PSZÁF a Pick Szeged Rt. két, egyenként 32,845 százalék szavazati joggal rendelkező tulajdonosa, Brazyák József és Csarodai József összehangolt magatartását állapította meg, és a két magánszemélyt külön-külön 50 millió forint pénzbírság megfizetésére kötelezte. A Magyar Tőkepiacban szerdán megjelent határozat szerint a két magánszemélynek értékesítenie kell a részvénytársaságját és nem gyakorolhatják részvényesi jogait. (Ez az eddigi legmagasabb összegű bírság, amit ilyen ügyben a felügyelet kiszabott, az eddig kiszabott legmagasabb bírság tőzsdei részvénytársaságnál 22,5 millió forint volt.) Azután előzetes bejelentés nélkül kell többet fizetni az üzemanyagért. A legtöbb (hazai) piaci várakozással ellentétben (egy Berenberg-elemzés szerint) egyre növekedő részvényárakkal lehet számolni a BÉT-en. A Napi Gazdaság információi szerint a magyarországi befektetői érdekeltségekkel is rendelkező Berenberg Bank alulértékeltnek találja a magyarországi részvényeket. A bank szerint az európai alkotmány elutasítása miatti pesszimizmust követően továbbra is képesek emelkedni a magyar részvények. Az elemzés szerint a magyarországi piaci átlag P/E mutató 12 körül van, ellentétben a lengyel és cseh 17-18 körüli értékekkel. A tőzsdei vállalatoktól 2005-ben is kiugró eredményt, így az árfolyamok emelkedésével párhuzamosan továbbra is 12 körüli P/E rátát várnak. A vállalatoknál kiugró eredményekről szó sincs, persze, ezért az ilyen elemzések már az információs társadalomra jellemző információgazdaság működését jelzik, amelyben a média a várakozásokra rásegítő orientálással modulálja a gazdasági és pénzügyi viselkedést. Jellemző fejlemény továbbá, hogy a kormányzati propagandával szemben a konjunktúraindexek egészen mást mutatnak: a BMI júniusi értéke 48,1 százalékpont, a beszerzési index 46,4, az új megrendeléseké 47,4, a termelési 46,2, a foglalkoztatási 48,8 százalék, csak a beszerzési ár indexe javult 51 százalékra. Majd két nappal a fenti orientálás után a tőzsde megint leleplezte a magyar kormányt, amikor a kormány sikerpropagandája idején a tőzsde kezd elszállni, miközben a brókerek nem ajánlják a magyar papírok vásárlását a hazai makrohelyzet s az azzal egy időben magasra szökött árak miatt.

A gazdasági tájékoztatás hit kérdése lett

Mint az óvodások: nem az övé, az enyém jó – kommentálta az egyik résztvevő a 43. közgazdász vándorgyűlésen elhangzott pénzügyminiszeri előadásokban citált, egymásnak legalábbis részben ellentmondó makroadatokat. A Magyar Közgazdasági Társaság nyitó ülésén Varga Mihály úgy vélekedett, hogy jelenleg a lemaradás és a válság veszélye fenyegeti a magyar gazdaságot. Ebben a helyzetben a kormány választhat a sodródás, mint negatív forgatókönyv, illetve a gazdaságpolitikai fordulat, mint kívánatos scenárió között. A költségvetési és pénzügyi bizottság fideszes elnöke szerint a jelenlegi gazdaságpolitika 2006 utáni alkalmazása – a nemzetközi példák alapján – valutaválsághoz és recesszióhoz vezethet. Varga hangsúlyozta, hogy a sodródás helyett a költségvetési hiány csökkentésére, a kamatszint lefaragására, illetve az uniós források jobb kihasználására van szükség, de üdvös volna a forint jelenleginél gyengébb árfolyama is. Veres János pénzügyminiszter derűlátóbban értékelte a magyar gazdaság helyzetét. Szerinte ha sikerül tartani az elmúlt évek jellemző trendjét, miszerint a magyar bruttó hazai termék (GDP) az uniós átlag felett két százalékpont felett nő, egy-két évtizeden belül megvalósulhat a felzárkózás. A visegrádi országok között a magyar konvergencia volt a legdinamikusabb, 1997-2004 között a GDP éves átlagban 4,1 százalékkal nőtt. A pénzügyminiszter szerint a korábbi kisiklás után ismét fenntartható pályára került a magyar gazdaság, a költségvetés hiánya nem nő, hanem a vállaltnál kevésbé csökken. Az, hogy 2004 elején a növekedés beruházás- és exportvezérelté vált (korábban a fogyasztás volt a fő hajtóerő), áfabevételi szempontból kedvezőtlen változást jelentett – az államháztartás oldaláról idén és 2006-ban is ez okoz nehézséget. Kádár Béla, a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke szerint gondot jelent a hitelesség csorbulása. Ennek fő oka, hogy az utolsó három évben egyszer sem teljesült a kormány költségvetési hiány-előirányzata, holott egy betartható költségvetés összeállítása nem rombolná a hitelességet. További problémát jelent a hazai megtakarítások alacsony szintje, ami erős külső finanszírozási függést okoz. „Ha elfogadjuk, hogy egy ország hitelessége elsősorban a költségvetési hiány csökkentésétől függ, elgondolkodtató, hogy elérkezett-e az ideje az adócsökkentésnek.” – jelentette ki Kádár.

Újabb rendszerváltás kell!

Reformszerű kis lépésekkel egy statikus rendszeren lehet javítani, ám a gyors ütemű változások korában ezek nem helyettesíthetik az átfogó stratégiát – mondta az akadémikus Kádár Béla, aki szerint ennek megfelelően olyan fejlesztés-stratégiai tervre van szükség, amely a leginkább lemaradó területek gyors felzárkóztatását segíti – ide tartozik a kutatás-fejlesztés, a csúcstechnológiai védjegyek bejegyzése, az élethosszig tartó képzésben résztvevők arányának és az időskori foglalkoztatás növelése. Jelenleg Magyarország az iparszerkezet tekintetében - az itt megtelepedett multinacionális gépipari vállalatoknak köszönhetően – jól áll, ám fel kell készülni arra, hogy az ázsiai konkurencia 5-10 éven belül erre a területre is betör. Ezt a kijelentést számosan vitatják.

Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) elnöke szerint romlott a gazdaság feltételrendszere. Bár a különböző versenyképességi rangsorokban Magyarország pozíciója mindkét irányban változott az elmúlt években, az egyensúlyi kockázatok tekintetében egységesek az értékelések, s minél frissebb egy-egy elemzés, annál inkább romló tendenciát mutat. Az MKIK vezetője szerint és a kamara számításai szerint az adóváltozások ugyan 50 milliárd forinttal csökkentik a vállalkozások terheit, az új minimálbér-rendszer azonban 76 milliárdos növekedést jelent, így a szféra terhelése 26 milliárd forinttal emelkedik. Parragh szerint az államnak oktatással, színvonalas társadalombiztosítási ellátással, jól működő nyugdíjrendszerrel, a korszerű termelőeszközökhöz való jutás megkönnyítésével, fejlett logisztikával, jól működő infrastruktúrával, alacsony kamatokkal és megfelelő devizaárfolyammal kell segítenie a gazdaságot. Az oktatás kapcsán hangsúlyozta, hogy míg az oktatási tárca és a kamara együttműködésének köszönhetően a szakképzés jó irányba halad, addig a felsőoktatás elszakadt a gazdaság igényeitől, a rendszer önjáró lett. Az MKIK elnöke úgy véli, a gazdaságpolitikában több szakmaiságra és kevesebb politikára van szükség. Világos prioritások is kellenek, az elmúlt évek különböző néven futó programjai, tervei helyett

egyetlen jó, kiszámítható és végigvitt program sokkal hasznosabb lenne. A pénzügyi tárcának szakítania kellene a bevétel-centrikus szemlélettel, ehelyett inkább a kitörési pontokat lenne érdemes megkeresni. Hiba továbbá a „pénzvárás-szemlélet” is, vagyis az, hogy az EU-tól származó források kérdése került előtérbe, ehelyett növekedés-centrikusságra van szükség. A kamarai elnök szerint második rendszerváltás kell a hatékonyság, a teljesítmény-elvűség, az államigazgatás, az önkormányzatok, a tb- és a nyugdíjrendszer területén. Ahhoz, hogy ez a rendszerváltás megvalósuljon, Parragh szerint vagy valós válsághelyzetnek kell bekövetkeznie, vagy – előrelátó módon – a politika oldaláról kell érkeznie a változtatási szándéknak. Ez utóbbi politikai konszenzussal, kétharmados többséggel vagy költségvetési eszközökkel való beavatkozással valósítható meg. Ha az előző kettő nem megy, a legfájdalmasabb lépés, a beavatkozás marad. Parragh úgy véli, a magyar gazdaság jelentős része még versenyképes, de a környezet romlik, ugyanis nincs tudatos gazdaságpolitika, magasak és növekvőek a vállalkozások terhei, rossz nagy elosztórendszerek, az államigazgatás és az önkormányzatok működési hatékonysága, a szomszédos országok (igaz, sokszor kényszer hatására) bátrabb lépéseket tesznek, ráadásul romlanak az EU versenyképességi pozíciói is.

A piac meg az utca embere

A „gazdaság állapotáról” folytatott (a kormányfők, a pártok, vagy a közgazdász vándorgyűlés szereplői közötti) politikai vita nem tett hozzá semmit a gazdasági és politikai tájékoztatás hitelességéhez, a tisztánlátáshoz. A rendszerszemlélet szerint állapotjelentés nincs egyik politikai fél mondandójában sem. A haszonelvű választói magatartás előtti dilemma lényege ma, hogy a „semmi sem változik, akárki kormányoz!”, vagy pedig a tovább „már nem tolerálható a helyzet!” állásfoglalás kerekedik felül. Ráadásul a helyzet roppant bonyolult, amit aktuálisan a befektetési alapok viselkedésével lehet illusztrálni, amennyiben az idei első félévben az ingatlan- és a garantált alapokban a vagyon 80-100 százalékkal növekedett (ma 1.553 milliárd forint nagyságrendű). A Progresszív magazin „Boltok és árak - Progresszív kosár” című gyűjtése dokumentálja a mindennapi törvénysértéseket, vagyis hogy mindegyik áruházlánc értékesít a termelési ár alatti áron. A Penny Market, Profi, Plus, CBA, Match, Coop, Spar, Interspar, Tesco, Auchan árak összevetése után az újbúrgonya kilója 99-189 forint, a félbarna kenyér kilója 79-169 forint között szóródik.

A gazdaságtudomány szavahihetősége a tét

Átütő jelentőségű gazdasági hírek helyett a politikai események lettek vezető hírek a gazdasági tájékoztatásban is. Pótcselekvésről van szó, amikor a termelési számok, a vállalkozási környezet, vagy pl. a dollár-olaj válság eseményei fenyegetnek. A Szonda-Ipsos közvélemény-kutatás típusú politikacsinálásának e havi felmérésében 1 pontos javulást mutat a gazdasági miniszter, Kóka János népszerűsége. Kóka ezzel 42 pontra emelkedett s a 23 politikust tartalmazó listán a 18. helyet foglalja el.

A kormányzati propaganda állításait, vagy a kiprovokált miniszterelnöki számpárbajt tekintve messze fontosabb esemény volt a héten a magyar közgazdász társadalom éves találkozója. Kiemelkedően magas várakozások voltak, bár az előzmények nem sok jót ígértek, mert a magyar közgazdasági iskola, a főirány vagy fősodor évtizedek óta eredményeit hangoztatja, vagy Kornai nemzetközi sikereit méltatja. Máig nem próbált szembenézni azokkal a tanításokkal és elvekkkel, melynek mai képviselői, amelyek nyomán készült gazdaságpolitika semmilyen eredményt nem tud felmutatni. Az állam és a politikai rendszer működése semmit nem profitálhatott tőlük, belőlük. A tanult, vagy a katedráról hirdetett elvekkkel gazdaságpolitikusként kormányzó magyar közgazdászok mind megbuktak, ha a társadalmi teljesítményeket nézzük. (Az adósságfinanszírozásban tekintélyt szerző pénzügyes közgazdászokat nem említem, mert ők sohasem vállalkoztak gazdaságépítésre, sohasem hirdettek termelésbővítő programokat, vagy modernizációs hullámokat.)

Az elmúlt évtizedek alatt a magyar társadalom minden forrását felélte (beleértve az emberit is!), a hagyományos munkakultúra megszűnt, a termelés tömege és értéke a harmada-ötöde lett az olyan 3-5 milliós lakosú európai országokénak, mint Írország vagy Finnország. Nem dupláztuk meg a GDP tömegét és értékét, éppen hogy túlhaladtuk az 1989-es szinteket.

A közgazdász-vándorgyűlés most is aktuálpolitikai kérdésekre koncentrált: nincs vészharangkongató helyzet, állapították meg. Az uniós csatlakozás óta érdemben nem változtak sem negatív, sem pozitív irányban a magyar gazdaság mutatói. A közgazdász-társadalom is megosztott az adóreform, illetve a fenntartható gazdasági növekedés hatékonyságának megítélésében. Van, aki túlzottnak, van, aki kevésnek és későinek tartja. Elhangzott, hogy a tartósnak látszó egyensúlytalanság, a nagy elosztórendszerek reformjának állandó halogatása olyan helyzetet teremthet, ami alaposan megnehezíti a következő kormány lehetőségeit. Bajok és feszültségek vannak, tragédia azonban nincs. A bejelentett adóreform évente 150-200 milliárd forinttal növelné a költségvetési hiányt, ezért elengedhetetlen az államháztartási reform. A nagy elosztó szervezetek megújítása elengedhetetlen, ám mindez csak olyan politikai konszenzus révén lenne elérhető, amelynek jelenleg és a közeljövőben kevés az esélye. Bármilyen takarékosági célú megszorítás esetén ma a fűnyíróelv az egyetlen elfogadott módszer. Az állami irányítás hatékonyságának kialakításáért felelős kormány megbízott szerint akár harmincszázalékos költségvetési megtakarítást is elérhetnének, ha a feladatfinanszírozásra térnének át, bár az átalakításnak az első két évben alig lenne büdzsécsökkentő hatása, utána lényegesen olcsóbb és hatékonyabb államgépezetet kapnánk.

A vándorgyűlésen senki sem merte felvállalni annak kimondását, hogy a jelenlegi magyar államnak 10 millió lakossal számolva már mintegy 60-65 ezer milliárd forint forráshiánya van. Az EU-csatlakozás és hasonulás programjaihoz is mintegy 10 ezer milliárd szabad forrás kellene. A pályázható EU-programok lehívható forrásaihoz is mintegy 4 ezer milliárd forint azonnali forrástartalék kellene. A magyar kormány mai költségvetésében mintegy 1.200 milliárd forint forráshiányt görget, ad hoc megoldásokkal és akciókkal tömködi a költségvetés lyukait.

Egyetlen magyar közgazdász nem merte felvállalni annak kimondását, hogy a mai magyar állam finanszírozhatatlan, pontosabban 8-10 százaléknyi külföldi hitel felvételével lehet csak üzemben tartani, miközben a társadalmi újratermelést biztosító nagyszisztémákban 1 forint szabad forrás sincs.

27.2 A jobboldal képtelen a médiarendszer megreformálására?!⁷⁸⁰

A jobboldalon 15 éve nem tudnak mit kezdeni olyan fontos tudományos kérdésekkel, mint az állam információs modellje, vagy a médiarendszer helye az állam makrokommunikációs szerkezetében. Mégis időről időre születnek laikus, a közszolgálati rádiózás és televíziózás hagyományos nemzetközi kánonjait (Carnegie Mellon Report I-II., Pilkington Report) s a vonatkozó tapasztalatokat kerülő állásfoglalások, amelyekből azután – természetesen, nem lehet politikát csinálni. Ugyancsak tizenöt éve kerüljük a nyugat-európai normák (a jogi, adminisztratív, pénzügyi szabályozás) átvételét, bár mindenki szívesen hivatkozik a BBC-modellre (egyébként a világ egyik legkonzervatívabb médiarendszerére). A „professzorok programja” így a független és szakmakonzervatív ízlésű szakértőkkel konzultálás nélkül került a liberális média szakértőinek kezébe, akiktől a következő bírálatot kapták.

1. Korszerűtlen gondolatok a Szent István Tervben

---

⁷⁸⁰ Csorba József: A jobboldal képtelen a médiarendszer megreformálására?! Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. augusztus 10. 16:42

Közös életünk kérdései drágábbak annál, mintsem hogy egy autóbusznyi szociológus döntsön felőlük. Ám ebből talán nem következik automatikusan, hogy egy társadalompolitikai program kidolgozásába egyetlen társadalomtudóst sem szabad bevenni. A Professzorok Batthyány Köre által a közelmúltban kiadott Szent István-terv nevezetű társadalompolitikai írás (szavaikkal: nemzetstratégiai széttekintés) elkészítésébe például az érsebész, a kohómérnök és a filmrendező szakember mellé egyet legalább bevonhattak volna a mondott fajtából, pitykének a mentére. Ez a lépés talán növelte volna a kiadvány szakmai hitelességét, bár való igaz, az egy szerencsés tudós számos pályatársát fosztotta volna meg a jóízű kacagástól. Ugyanakkor a Szent István-terv értékes dokumentum, a maga módján tiszta beszéd. Pontos képet ad arról, milyen fogalmak és normák szerint gondolkodik a politikai konzervativizmus egy olyan országban, ahol (az e lapban 2002 tavaszán közzétett megfigyelés szerint) a metróban azt mondják meg az utazóknak, hogy mikor ment el az előző szerelvény, nem pedig azt, hogy mikor jön a következő.

A 145 oldalnyi szöveget jegyző 43 (!) professzor munkája vaskos tévedéseket és félreértéseket tartalmaz számos szakpolitikai kérdésben. A globalizációval kapcsolatban mindenekelőtt arra lenne érdemes felhívni a magas testület figyelmét, hogy az általuk kárhoztatott folyamat nem csupán kokaint és valóságshow-t (meg persze kongresszusokat és külföldi meghívásokat) hoz az országba, hanem tökélet, technológiát, know-howt, kapcsolatokat és mindenekelőtt munkakultúrát is. A mezőgazdaságról szóló részben a belterjes családi gazdálkodás propagálása egyszerűen felelőtlenység, míg az "iskoláinkba vissza kell hozni az erkölcsi, vallási nevelést" javaslattal élő szerző figyelmét felhívnom arra, hogy ezt onnan haza egyelőre senki nem vitte. Ám jelen írásunk célja nem eme pöffeszkedések bemutatása lenne.

A terv Tömegtájékoztatás és népbuhtítás című médiatraktátusát Pálincás József fizikus jegyzi - melynek olvastán magam is tüstént kedvet kaptam egy szilárdtest-elméleti vademecum összeállításához. Pálincás a rendelkezésére álló terjedelem nagy részét a médiával és a társadalommal kapcsolatos aggodalmaskodásnak szenteli. Ezen állítások többnyire oly általánosak, hogy se nem igazolhatók, se nem cáfolhatók a társadalomkutatás szokásos eljárásaival. Mit kezdjünk például azzal a szörnyű ítélettel, mely szerint a "ránk zúduló információk között a ma embere nem tud kiigazodni, feladta az igazságkeresést és a kultúra máza is lekopott róla"? A dolgozat előszava, valószínűleg a szakmai okvetetlenkedéseket kivédendő, már előljáróban leszögezi, hogy a terv nem szakpolitikai stratégia, hanem az azt megalapozó "értékelvű kitekintés". Ám a szakmaiság és az értékek efféle elkülönítése, illetve szembeállítás tévedésen alapszik. Hisz nincs olyan technokratavízió, amit ne szőnének át a szabadság és a szolidaritás meghatározott normái, azaz bizonyos értékek. Az "értékmentes szakmaiság" és az "értékek" sanda szembeállítása a magyar közbeszéd egyik legmakacsabb sületlensége. Eme opposíció hangoztatása csak arra jó, hogy ha valaki mérhetőséget és tényeket vár el a másiktól, akkor lelketlen nihilizmust lehessen a szemére vetni; míg a világ megismerését célzó módszerek kritikája nyilvánvalóan csak bölcsészek nyálás nyafogása lehet. Annak, aki "nemzetstratégiai széttekintés" elkészítésébe fog, tudnia kell, hogy az "értékelvű" kesergés - jóllehet szakmailag értelmezhetetlen - mégiscsak a mindannyiunk által ismert nyilvánosságra vonatkozik, azaz politikai beszéd. Magyarán - minthogy Pálincás professzor borús szavai nem egy kabóca estéli balvégzetéről szólnak - elvárható lett volna néhány bizonyíték állításainak alátámasztására. Csakhogy a szerző, midőn néhány bátortalan lépést tesz a tények birodalmában, rögvess hanyatt is csúszik. Megtudhatjuk például: a sajtó azért támadta az Antall-kormányt, mert "az MDF köreiben olykor-olykor hangosan álmodoztak az egykori ügynökök és hazugsággyárosok felelősségre vonásáról". Ebből természetesen egy szó sem igaz, hiszen az 1990-es Hack-Demszky törvényjavaslatot többek között éppen az MDF, illetve Antall József hiúsította meg.

Túl az afölötti megbántottságon, hogy a "retrográd többségi sajtóban" neki nem tetsző nézetekkel is találkozhat, az egykori oktatási miniszter sok mindent vár el "az ízlés, a tapintat, a jó modor és a jó szándék nyomaitól is megszabadult >>értéksemleges a nyilvánosság fogalmának miben-létével. Gondolatai szerint ugyanis a média nagyjából úgy működik, hogy vannak jó és rossz szándékú újságírók, akik jó, illetve rossz szövegeket állítanak elő, amik

aztán nemesítik, illetve silányítják az embereket. Ám ami Pálincás szavaiban nemcsak szakmailag kérdéses, hanem kifejezetten bántó is, az a gőg, amivel a kárhozatos módon a saját ízlésüket követni merészelt olvasókat és nézőket szemléli. Szerinte az "átlagos magyar" "erkölcsi érzékét" a szocializmus eltompította, bár ezt "illetudással egyensúlyozta". A fizikusprofesszortól azt is megtudhatjuk, hogy sokakat elvakított a sajtószabadság; hogy az információzuhatagban az emberek "irányérzéke is megzavarodik", ráadásul még hiszékenyek is; hogy a kereskedelmi televíziók a "rabul ejtett egyszerű tévénezőt" a "legalpáríbb ostobaságok megkínálásába rángatják bele". Talán nem kell folytatnom. Nyilvánvalóan rejthet élvezetet ilyen intellektuális és morális magasságból szemlélni a magyar társadalmat - de ezt a társadalomjobbításnak maszkírozott arroganciát kikérem magamnak."

A liberális hozzáállás éppolyan szakszerűtlen tud lenni, de akkor is okosabb?!

"A médiaszabályozásról szólva a szerző merész fogalmi párosítással lepi meg az olvasót - a sajtón ugyanis a közszolgálati tevékenységet kéri számon. E megközelítés legalább olyan képtelenség, mintha valaki elefántbeszédből kívánna doktorálni; egy reprezentatív politikai kiáltványban egyszerűen kínos. Hisz a közszolgálat csak az elektronikus médiában értelmezhető fogalom (és azon belül is mindenekelőtt az állami tulajdonúban)"... /1/

Itt ki kell lépni a liberális kritikai folyamból, mert akkora képtelenséget állít a szerző, hogy a szándékos félreértés vagy a hozzá nem értés közötti spektrumban is nehéz lenne elhelyezni. A továbbiakban Pálincás professzor, és a „professzorok” sértegetésében jeleskedő írás már nem tartalmaz szakmai tanulságot, illetve amit a közszolgálatiág kapcsán ír, az nem igaz, nem hiteles, az uralkodó médiairány szempontjából sem releváns.

A jobboldali szakértők csoportja azonban azt kapja, amit megérdemel. Egy politikai ízlés- és kívánsággyűjteményt adott közre, aminek megvan a helye, de nem egy programadó politikai dokumentumban.

Médiapolitika: a jelen valósága

A jelen valósága a norma nélküli, vagy törvénysértő médiaipar zakatolása a naponta elsötétített kereskedelmi csatornákkal, amelyek a büntetések nyögése helyett reklámot csinálnak az üres képernyőre meredő médiafogyasztónak.

A kirívó normasértések között kiemelkedőnek tekinthető az 1 másodperces reklámszpot, ami egy keményen tiltott forma a nemzetközi gyakorlatban. (Az észlelési küszöb érték egy hallgatólagos normarendet alapozott meg, amelyet 50 éve követnek a fejlett világban.) Most tesztelik itthon a piacot, hogy az európai vagy planetáris normákat nem követő magyar médiarendszerben megtűrik-e. A TELE2 és a VIASAT3 együttműködésében került adásba a távközlési cég 1 másodperces hirdetése. Az egyszerűnek tűnő ötlettel eddig még nem élt egyetlen magyar csatorna vagy hirdető sem, sőt, világszerte is mindössze egyszer alkalmazták: idén májusban az antwerpeni Duval Guillaume ügynökség használta ezt a formátumot Belgiumban. Az elgondolás mögött előremutató cél áll: olyan rövid, mégis hatásos üzenet közvetítése, mely a magas gyakoriságból adódóan nemcsak a médiamutatókban éri el a kívánt eredményt, de a kommunikációs célkitűzéseket is teljesíti. A TELE2 folyamatosan keresi azokat a kreatív megoldásokat, amelyekkel hatékonyan tudja célba juttatni üzenetét. A megrendelő és a csatorna szerint a közeljövőben bevezetendő alacsonyabb percdíjakról szóló üzenet akár ilyen rövid idő alatt is megfelelően közvetíthető. A hat hétig tartó kampányban többféle mutáció is képernyőre kerül, hatásuk pedig később napi szinten is elemezhető lesz. /2/

Egy médiamusszolini mint hatóság

A Magyar Rádió Közalapítvány kuratóriumának elnöke azt megelőzően zárta be a testület hétfői ülését, hogy az - két civil kurátor kezdeményezésére - határozatban mondta volna ki: Hollós Jánost tekinti a jelenleg elnök nélkül működő intézmény ügyvezetőjének. A rádió

internetes honlapja szerint a nagykuratórium döntése után Kondor Katalin, a közszolgálati médium távozó elnöke átadta a Magyar Rádió vezetését Hollós Jánosnak. A kuratórium ülésén tárgyalt indítvány több résztvevő tájékoztatása szerint azt tartalmazta: Kondor joga volt a rádiót hivatali utóda megválasztásáig irányító ügyvezető kijelölése, így szabályos Hollós János kinevezése. Gellért Kis Gábor, a testület szocialista párt által delegált elnöke szerint e személy megnevezése a kuratóriumi elnökség joga. "Talán szokatlanul, de jogilag, azt gondolom, nehezen támadhatóan" jártam el - mondta a történetekről az MTI-nek. Szerinte "semmi változás nincsen" abban, hogy a kuratóriumi elnökség koalíciós oldal delegálta tagjai által kinevezett Szijártó István gazdasági igazgatót tekinti az átmeneti időszakot menedzselni hivatott tulajdonosi képviselőnek. A Fidesz által delegált kuratóriumi elnökhelyettes, Szadai Károly szerint az ülés lezárásáról szóló elnöki bejelentést követően ő megkérdezte a testületet, az előterjesztést elfogadja-e: mire 15 támogató szavazat és négy tartózkodás mellett mondtak igent a résztvevők. "Jogi csúrés-csavarás, de jelentősége nincsen, hogy ez most ülés volt vagy nem volt ülés: a kuratórium 15 tagja úgy döntött, hogy Hollós Jánost tartja ügyvezetőnek" - mondta, hozzátéve, "ez ténykérdés, ezzel szembe menni nagy butaság". A kuratórium egyik elnökségi tagjának közlése szerint az MSZP három és az SZDSZ egy kurátora ugyan ott volt a szavazáson, de azon nem vett részt. /3/

A „szabad magyar hírügynökségek” csoportja szerint a Magyar Rádió Közalapítvány kuratóriuma Hollós Jánost tekinti jogosultnak a Magyar Rádió Rt vezetésére a következő elnök megválasztásáig terjedő átmeneti időszakban. A „Krónika Hírszolgálat” tájékoztatása szerint a kuratórium elnöksége "határozataival túlterjeszkedett hatáskörén, az MR Rt. függetlenségét csorbítva és a működésében zavart keltve tulajdonosi megbízottat nevezett ki az MR Rt. élére". A kuratóriumi elnökség július 22-én Szijártó István gazdasági igazgatót nevezte ki tulajdonosi megbízottnak az elnöki feladatok átmeneti ellátására. A kuratórium felszólította a kuratórium elnökét, hogy "tartózkodjon a Magyar Rádió Rt. munkatársainak elbizonytalanításától, továbbá minden olyan további intézkedéstől, amelyek az intézményen belül működési káoszt okoznak".

A Magyar Rádiót felügyelő közalapítvány kuratóriumi elnöksége azzal fenyegeti a rádió leköszönt elnöke által kinevezett ügyvezetőt, hogy addig nem utal pénzt a közszolgálati médium működtetésére, ameddig Hollós János le nem mond e posztról a kuratóriumi elnökség által e tisztségre szintén kinevezett gazdasági igazgató, Szijártó István javára. Mire Hollós közölte: ha valaki jelentkezik nála, hogy át szeretné venni a rádió vezetését, a jogi igazgatóságot kéri fel, a megkeresés jogszerűségének vizsgálatára. /4/

Hivatkozások

1. Mit tenne a Szent István-terv a szabad sajtóval? Hammer Ferenc, mancs.hu nyomán
2. 1 másodperces reklámszpot a VIASAT3-on. 2005. augusztus 1. BTL.hu nyomán
3. Holló vezeti a Magyar Rádiót. 2005.08.02. MTI, ma.hu nyomán
4. A kuratórium addig nem utal pénzt a rádióknak. Népszava Online nyomán

27.3 Kivonulás a „magyar modellből”?⁷⁸¹

Jellemző szellemi esemény már 2005-ben is, hogy az ismert baloldali rendszerapologéták, vezető tudósok, szakértők mély csalódottságukat fejezik ki az – általuk egyébként erősen támogatott – szocialista ihletettségű „magyar modell” iránt. Miközben a politikai véleményvezetők kerítésszagú demagógiával kampányolnak 2002-2006 között, a magukra valamit is adó baloldali értelmiségiek reveláló kijelentésekre ragadtatták magukat.

Nem engedhetjük meg, hogy a vidéki Magyarország a rendszerváltás és az uniós csatlakozás vesztese legyen - mondta Glatz Ferenc akadémikus, a magyar vidék fejlesztéséről szóló konferencián. Glatz szerint (aki egyben a Nemzeti Föld-és Vízgazdálkodási Bizottság elnöke is) a magyar gazdaság „politika sújtotta terület” és új vidékpolitikára van szükség.

⁷⁸¹ Csorba József: Kivonulás a „magyar modellből”? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. március 9. 14:51

Gyurcsány miniszterelnök felszólalásában azt állította, hogy a vidék fejlődését a versenyképes agrárium segítheti. (Glatz szerint a vidék politika sújtotta terület. 2005-03-04., Magyar Rádió). Gyurcsány evidenciaszövegei nyomában a tudós akadémikusaink is tudnak hülyék lenni.

Az elmúlt három-négy évben Magyarország elveszítette azt az előnyt, amelyet az 1990-es évek szerkezeti reformjai révén elért. Ezt Bokros Lajos mondta a Hungarian Business Forum konferenciáján, amelyet a nevéhez fűződő program tíz éves évfordulója alkalmából rendeztek 2005 március elején. „A 2002-ben hivatalba lépett kormány volt az első demokratikus kabinet, mely már első évében sem fordított gondot a költségvetési és fizetési mérleg egyensúlyára” - mondta Bokros. Szerinte már senki sem tekint úgy Magyarországra, mint élenjáró reformországra. „Az Európai Unió - okkal, ok nélkül - ismételten szegénypadra ülteti országunkat, hiszen nem vesszük komolyan saját ígéreteinket sem” - mondta a CEU egyetemi tanára. A volt pénzügyminiszter szerint Magyarország folyamatosan veszíti el versenyképességét, gyengül a társadalom egysége és szolidaritása. Bokros azt üzenté a Gyurcsány vezette dinamikus Patópál FC-nek: „még nem késő”. /1-3/

Szélirány

A jellemző orientáció egy évvel ezelőtt, 2005 március elején a következőképpen alakult. A Monetáris Tanács ülésén az elemzők által várt szinteknél nagyobb, a piac által beárzott szinteknél kisebb volt az enyhítés mértéke. Ennek hatására a hét második felére már enyhe emelkedést láthattunk az állampapírok piacán. Ehhez hozzájárult az is, hogy a Bankszövetség szerint 7-7,5 százalékos alapkamat és 250-261 euró árfolyam lenne egészséges a gazdaság számára. Ha ezt a feltevést elfogadjuk, akkor azt kell mondanunk, hogy a forint árfolyamának gyengülése és a hozamok emelkedése logikus következmény lenne a mai helyzetben, de ennek nyoma sincs. Ez azért lehetséges, mert az infláció a vártnál kedvezőbbben alakul, miközben még mindig jelentős a hozamfelár a fejlett piacokhoz viszonyítva. A befektetők nem a gazdasági teljesítményt tekintik elsődleges szempontnak döntéseik meghozatalakor, hanem az újabb kamatvágások által biztosított jelentős nyereséget. A kereskedők eközben arra számítanak, hogy akár már a következő héten támadást láthatunk a forint erős oldalán, úgy, mint azt már tapasztalhattuk. Ennek okát abban látják, hogy a különböző konstrukciók keretében megkötött opciós ügyletek könnyen átlendíthetik az árat az intervenciós sávon kívüli tartományokba. Ebben különbözik a mai helyzet az előzőekben tapasztaltakhoz képest. Akkor egy határozott befektetői elképzelés mozgatta a piacot, ma pedig olyan ügyletek lehetnek döntő hatással az áralakulásra, amelyek éppen a hozambiztosítás érdekében születtek.

Tehát a továbbiakban is erősödhet a forint, de egyre szűkebb a mozgástér az erősödés irányában. Ma már egyértelművé vált, hogy a kamatcsökkentés elkerülhetetlen, sikerülhet a befektetőknek az általuk elvárt lépésekre kényszerítenie az MNB-t. Ez jelen esetben azt jelenti, hogy az intervenciós sáv erős oldalán vevőként kell megjelenie a jegybanknak. És ekkor ismétlődhetnek a múlt eseményei: a jegybank nem rendelkezvén korlátlan euró készletekkel, kénytelen tovább faragni az alapkamatot, ami viszont a külföldi befektetők kivonulását eredményezheti, a forint gyengülését idézve elő. A fentiek figyelembevételével mellett kedden semmiképpen sem volt ajánlott a forint vétele mellett dönteni a bankközi devizapiacra, inkább a hazai fizetőeszköz gyengülésére érdemes „játszani”. Ekkor természetesen a közben felmerülő finanszírozást meg kell oldani, hiszen a meglehetősen magas tőkeáttétel miatt az intervenciós sáv elérése is komoly letéti igényt jelenthet. Az állampapírok másodlagos piacát hasonló erők mozgatják, ma még itt is az optimizmus uralja a piacot. A hozamok alakulását alaposabban elemezve azonban azt láthatjuk, hogy a befektetők csak a rövid oldalon aktívak a vételi oldalon, de a hosszabb lejáratú idők tekintetében nem annyira egyértelmű a kép. Jelentősen csökkentek a hozamok a rövidebb futamidőkben, ami a korábbi tendenciák folytatásának is felfogható, mivel egy rövid időszaktól eltekintve 2005 egészére ez volt a jellemző. Ma egyértelmű, hogy a befektetők egy része a spekulatív állampapír vételeket szorgalmazza a rövid futamidők tekintetében, míg a másik része tartva a korrekciótól, szintén csak a rövid futamidőket meri tartani portfóliójában. Mi is azt tudjuk javasolni, hogy a

biztonságra törekedve a rövid állampapír portfólió mellett érdemes kitartani, kockáztatva ezzel a további hozamesés hosszabb futamidők által biztosított nagyobb nyereségét. Így továbbra is 0-1 éves szegmens vételét/tartását javasoljuk. /4/

Mérsékelt növekedés jellemzi a magyar gazdaságot a legutóbbi GDP adatok tanúsága szerint is - állapítja meg Lars Christensen, a Danske Bank elemzője. A beruházási dinamika lassulása (0.3%) az utolsó negyedévben az elemző szerint nem volt meglepő, ugyanis a korábbi időszakban fenntarthatatlan mértékű (!) volt a bővülés. A Danske Bank szakértője szerint a beruházási adatokban az tükröződik, hogy az EU-csatlakozás korábbi pozitív hatása kezd elhalni. Az elemző úgy véli, hogy a lassulásban a romló magyar versenyképesség is meghatározó szerepet játszott (erős forint, gyors bérnövekedés) az üzleti környezet általános romlása mellett. Christensen úgy véli, hogy a gazdaság egy konszolidációs szakaszban van, és a növekedés továbbra is a trend alatt maradhat a következő negyedévekben. Ezt azonban nem kell negatívan értelmezni, az egyensúlyi problémák javulásának időszakában a trend alatti növekedés nem értékelhető negatívan. Az elemző kommentjében kiemeli, hogy a gazdasági növekedés érdemi korlátja az erős forintárfolyam. Véleménye szerint az exportnövekedést érdemben gátolja a felülértékelt deviza. /5-6/

A forintot nem érdekli semmi, tartja magát az erős tartományban. A napvilágot látott makroadatok (GDP, beruházás, feldolgozóipar) semmilyen módon nem befolyásolták a forint kurszát, a jegyzés ismét megszorulni látszik 241,70 és 242,00 forint körül nem képes kiszabadulni az euró. Regionális emelkedés állhat a háttérben: a szlovák vágás nemigen hatott északi szomszédunk erős devizájára, a cseh, illetve a lengyel fizetőeszköz pedig szintén felfelé vette az irányt. Talán ez is húzza a forintot - vagy fordítva, a forint húzza a többi regionális devizát? Teljes a tanácstalanság a piacon a forint erősödésének okait illetően. Kereskedők szerint vagy drasztikus kamatvágás kellene, vagy komolyabb regionális gyengülés. Az utóbbira a dollár vékonyodása idején a tapasztalatok szerint kevés az esély, az előbbire még kevesebb. A jegybank feltehetően minden verbális tehetségét beveti, semmint nagyobbat váгна. Kolba Miklós, az ING tradere szerint nem is indokolt a piac nyakába zúdíítani egy, mondjuk 150 bázispontos vágást. Az üzletkötő úgy véli, egyébként előbb-utóbb kifulladás a lendület, elfogynak a hosszú pozíciók, vagy valaki esetleg mégiscsak felfigyel a makroszámokra. Persze az sem kizárt, hogy az árfolyam megnézi a sáv szélét, de ez szerinte nem lesz hosszú életű játék. Mindebből is látszik, hogy semmi trendszerűség nem fedezhető fel a forint mozgásában, illetve annyi mégiscsak, hogy amikor nem történik semmi, erősödésnek indul a magyar deviza. /7/

De mi tartja fent a forintot? Erre próbálnak választ keresni értetlen amatőrök és szakértők vegyesen. Egy dörzsölt levelező, Kuklin Alexander („a pénzv világ kalandora. Sokat veszített és sokat nyert a tőzsdén, és még mindig itt van. Egy másik site-on Wolf néven volt ismert korábban. Amit a bankvilágról nem tud, azt tudni nem is érdemes. De a legegységibb vonása a renitens világszemlélet - soha nem elégszik meg a sablonos magyarázatokkal. Nem kell neki sem mindent elhinned, de ha be akarsz tekinteni a felszín mögé...”) a következőképpen minősíti a helyzetet.

A forintbefektetések éveken keresztül aranybányaként működtek a külföldi spekulatív tőke részére. A mesterségesen erősen tartott forint politikája volt az egyetlen következetes vonzata az MNB magatartásának. Így a külföldi forró tőke különösebb árfolyamkockázat nélkül élvezhette a szintén irreálisan magas tartott kamatokat. Az, hogy a magyar makrogazdaság mégis kibírta ezt az ellene elkövetett merényletet, további ösztönzést adott a beáramlásnak - ugyanis reálissá vált a konvergencia elképzelés, mely szerint a magyar kamatok közelítése az EUR kamatokhoz elkerülhetetlen, így hatalmas extraprofittal kecsegtet a forintban denominált államkötvények vásárlása. A katarzis a forintsáv erős széle elleni támadásban nyilvánult meg - a spekulatív tőke vérszagot kapott, látva a jegybanki politika teljes tétlenségét. A jegybank radikális intézkedésekre kényszerült. Ezeknek az eredménye sikerként lett aposztrofálva, mert "ki lettek véreztetve" azok a piaci szereplők, akik bíztak a sáv elesésében. Ez a megállapítás azonban nagyon PR jellegű, ugyanis a kamatcsökkentés mégis ki lett kényszerítve, így azok a komolyabb külföldi kötvénytulajdonosok, akik nem hagyták magukat "kiráznai" a pozícióikból,

forintban mérve komoly nyereséghez jutottak. A forint visszaállt a sáv erős szélére, így ma már büszkén számolhatják a nem elhanyagolható extraprofitot.

Feltehetőleg a 300 pontos jegybanki kamatemelést szintén nem holmi makrogazdasági megfontolások indokolták, hanem az a vágy, hogy a pozíciók kistoppolására kényszerítse a piacon még mindig keményen jelenlévő spekulánsokat. Csakhogy a piac ezt már nem vette be, sőt a forró tőke szemmel láthatóan újabb ziccerként értékelte az eseményeket, és további vásárlóerő jelent meg. A piac igazolta a forró tőke várakozásait - a kötvényeken újabb extraprofit keletkezett, talán rekordmértékű. A jegybanki kamat még mindig túl magas mind az inflációhoz képest, mind az EUR konvergencia szempontjából, tehát az aranybánya töretlenül üzemel. Kérdés, mikor fog bezárni, és mekkora összeomlás közepette. Jelenleg a forinterősödés ellen ható egyetlen rövidtávú tényező a devizaalapú hitelek egyre növekvő állománya. Ugyanis - minden ellenkező híreszteléssel szemben - ezeknek a hiteleknek a törlesztése folyamatos forinteladásokat generál, mivel az adósoknak meg kell vásárolniuk a törlesztéshez szükséges devizát. Eddig hatása nem túl érezhető, mert az újabb devizahitel kihelyezések éppen az ellenkező irányban hatnak. De a hitelképesség véges tényező.

Tehát a fordulópont vélhetőleg ott fog bekövetkezni, amikor vagy a kamatszint csökken le olyan mértékig, ahonnan a spekulánsok már nem várnak további kötvényárfolyam nyereséget, vagy - ami sokkal rosszabb forgatókönyv - a devizában való eladósodás ölt olyan mértéket, hogy a forinteladási nyomás valódi tényezővé válik a piacon. Mindkét szinttől még elég messze vagyunk, de van két aggasztó tényező: 1. Teljesen feleslegesen ki lettünk tömve forró tőkével, amelyért ráadásul önként és dalolva fizetünk, nem kis mértékben rombolva a saját makromutatóinkat. Hirtelen távozása tulipánhagymává változtatná a forintot, ezért immár nem vagyunk képesek lemenni egy gazdaságilag indokolt kamatszintre. Így további juttatásokat biztosítunk a külföldi befektetőknek, az ésszerű kiszállás reménye nélkül. 2. Mivel a forintkamatok nem mehetnek le racionális szintre, így a deviza-eladósodás tovább fog nőni. Jelentős forintgyengülés esetén ez tömeges fizetéseképtelenséget okozhat, minden ebből következő folyamánnyal együtt. Vagyis nagyon úgy tűnik, hogy itt is a piramisjáték kritikus szakaszába érkezünk - elég egy komolyabb eladónak megjelennie, és a piac valóban összezsugorlik. A helyzetet magunknak köszönhetjük. (Kuklin Alexander) /8/

Nem értelmetlen dolog 240 forint alatt eladni forintot - mondta az Indexnek Török Zoltán, a Raiffeisen Bank elemzője. Bár tény, hogy az MNB legalább ezt az árat mindenkor köteles megadni a magyar valutáért, de a határidős piacon lehetnek olyan szereplők, akik arra játszanak, hogy egy bizonyos időpontban (külföldi piacokon) a forint kilép a sávból. Erre ha kicsi is az esély, sokat nyerhet az, aki az árfolyamsáv alatti kötésre játszik. A szakértő szerint amennyiben folytatódik a forint erős menetelése, könnyen elő is adódhat ilyen helyzet, a piaci hírek szerint például a március 15-i hosszú hétvégén, amikor Európa- és világszerte úgy zajlik majd a kereskedelem, hogy hétfőn és kedden itthon szünnap lesz. A nyitvatartási időben ugyanis a jegybank akár külföldi piacokon is be tud avatkozni az árfolyamsáv tartása érdekében, azonban "záróra" után az elemzők szerint nincs ügyelet. Az MNB többféleképpen, akár állandó piaci kapcsolatai közül választott stratégiai partnereken keresztül is jelen lehetne a zárás után a külföldi piacokon - mondta Duronelly Péter, a Budapest Alapkezelő Rt. befektetési vezetője. Bár ügyeletre inkább a nagyobb forgalmat lebonyolító valutáknál van szükség, szerinte már csak azért hasznos lenne egy ilyen rendszer, hogy folyamatosan nyomon követhessék mi történik a forinttal. Ugyanakkor a szakértők egyetértenek abban: ha néhány külföldi ügyletben a forint a sávhatáron kívülre kerül, majd a következő napi nyitásban visszajön, azzal a nemzetgazdaságot nem éri kár, és az árfolyamrendszerre sem jelent igazi veszélyt. /9/

Adóreform: itt a szakértők beszélnek!

Az egy évvel ezelőtt is kavargó, számtalan spekuláció között érdemes a független szakértőkre hagyatkozni. Az áfarendszert az eddig is ismert tervek szerint kétkulcsossá alakítaná a reformbizottság, az 5 százalékos mellett egy 19, vagy 20 százalékos kulcs lépne érvénybe. Oszkó Péter, a Deloitte partnere szerint ez nem jelentene komoly bevételkiesést a

költségvetésnek, sőt, amennyiben a most 25 százalékos áfakörbe sorolt szolgáltatások és termékek fogyasztói árában érvényesül a csökkenés, a nagyobb jövedelemmel rendelkezőket arra motiválhatja, hogy több pénzt költsenek el Magyarországon. A 2004 januárjában bevezetett áfaátalakítás alkalmával is akadt több szegmens, amelynek vállalatai „lenyelték” az áfanövekményt. A NAPI Gazdaság információi szerint az eddigi értesülésekkel szemben az EU áfabizottsága megfogalmazott bizonyos kételyeket az evázók áfaterheivel kapcsolatban, és felvetődött az is a bizottság előtt, hogy a 15 százalékos kulcs 20 százalékosra nőne. Más szakértők ugyanakkor nem tartják valószínűnek, hogy az áfabizottság konkrét adókulcsot javasolt volna.

A kormányzati szakértői tervek szerint 2007-től megváltozna a személyi jövedelemadó megosztási rendszere, a bevételek mostani, fix arányú megosztása helyett (40 százalék az önkormányzatoké) az adókulcsok szerint osztozkodhatnak az alrendszerek. Az alsó (18 százalékos) kulccsal adózó sávból befolyó adóforintok az önkormányzatokat illetnék, egészen 1,8 millió forintig, az e fölött képződő jövedelmekre kivetett további 20, azaz összesen 38 százalékos adó a büdzsében landolna. Mindezt egy helyileg beszédett, valószínűleg a vállalkozókat sújtó adóval egészítenék ki (vagyis az iparűzési adó a jelenlegi formájában nem működne tovább). Ennek több lehetséges változata is felmerült: szó volt nyereségalapú, bérköltség alapú, vagyonalapú adóztatásról, de jelentős bevételt hozhatna a nem lakáscélú ingatlantranzakciók utáni illetékek szigorú beszedése is. Jelenleg ugyanis hiába éri el a 10 százalékot a szóban forgó illeték, azt jellemzően nem fizetik meg. Az szja-megosztással kapcsolatban egyelőre nehéz megbecsülni, hogy a büdzsé vagy az önkormányzatok járnak-e jobban. A 2003-as év adóbevallásaiból az derül ki, hogy az adózók több mint 83 százaléka 2 millió forint alatti jövedelem után fizetett adót. Az APEH adatai szerint az összjövedelem – 2568 milliárd forint 2003-ban – több mint fele a kétfélmilliárd forint fölött keresőknél jelentkezik. Szakértői vélemény szerint az szinte biztos, hogy technikai okokból az szja-beszedés mindenképpen központi kézben marad.

A vállalkozások adóterheinek átalakítása a kisebb vállalkozások pozíciójának javítását célozza. Az eva kiterjesztése és átalakítása már a magasabb költségarányú cégek számára is vonzó adónemmé tenné a rendkívül népszerű átalányadót. Az eva egyik sajátossága, hogy nem engedi meg költség elszámolását, ami elzárja a 60 százalék fölötti költséghányaddal működőket ettől az adótól. Ezt úgy küszöbölnék ki a szakértők, hogy negyvenszázalékos költségarány fölött 10, alatta 15 százalékos kulccsal adóznának a vállalkozások, az éves bevételi határ pedig megduplázódna, 50 millió forintra. A költségarány szerinti besorolást minden valószínűség szerint az szja-törvényben szereplő, az átalányadózókra vonatkozó felsorolás alapján oldaná meg a jogalkotó. A jogszabály tételesen felsorolja azokat a tevékenységeket, amelyek 40 százalék feletti (70–90 százalék közötti) költségarányal működnek (például az ipari és mezőgazdasági termék-előállítás, különböző kiskereskedelmi tevékenységek, építőipari szolgáltatás, egyes javító szolgáltatások), így ezek esetében lehet számítani a 10 százalékos evakulcsra. Korábban több adószakértő is kétségbe vonta, hogy az EU beleegyezne a bevételi határ jelentős felemelésébe, most az 50 milliós limitet tartják többen a maximálisan megengedhető szintnek, noha az unióban a kedvezményesen támogatható mikro-, kis-, és középvállalkozásokra ennél magasabb bevételi határ vonatkozik. Adószakértők szerint evázni még a csökkenő normál áfakulcsot és a szintén csökkenő társasági adókulcsot figyelembe véve is megéri majd, mivel az átalányadó mellett még mindig megszabadul a vállalkozó a vállalkozói kivét után fizetendő osztalékadó terhétől. A társasági adót kétkulcsossá alakítanák: a vállalkozások meghatározó része (évi 5 milliós nyereség alatt) 10 százalékos, a többiek a mostani 16 százalékos kulccsal számolhatnának. Szakértői becslés szerint az alacsonyabb teher a vállalkozások mintegy 90 százalékára vonatkozna, a költségvetésnek azonban viszonylag csekély, a 10 milliárd forintot megközelítő kieséssel kellene számolnia. Ez utóbbi intézkedést így leginkább népszerűsége miatt érné meg bevezetni. /10/

László Csaba volt pénzügyminiszter szerint egy rossz adórendszernek rossz hatásai vannak az adózókra is, így nem mellékes ez a témakör. A KPMG szakértője a nemzetközi tendenciákról beszélt a mai Adózás és verseny konferencián. László Csaba viccesen

elmondta, hogy az adótanácsadók egzisztenciáját az adórendszerrel lehet biztosítani, ez azonban - komolyra fordítva - nem túlzottan nagy preferencia. Mindazonáltal a szakértői véleményeket érdemes megfontolni. László kiemelte, hogy hazánk adóbevételei a GDP arányában nem tekinthetők kiugrónak sem az EU-ban, sem a régióban. A közvetett adók közül az ÁFA 50%-ot képvisel nemzetközi szinten is, így érdemesnek tűnik az ÁFA-n kívül a többi közvetett adóra is komolyabb figyelmet fordítani. Ezek közül kiemelte a szakértő a fogyasztási adót, s példaként említette, hogy egy kamion 3,000 km-t tud megtenni egy tank üzemanyaggal, ami azt jelenti, hogy ott tankol, ahol olcsóbb. Ezen adó további emelésével így érdemes vigyázni. Magyarországon a közvetlen adók közül az SZJA terhelés nem kiugró nemzetközi szinten, ha a GDP arányában nézzük ezeket a bevételeket, a régióban azonban meglehetősen magasnak mutatkozik ez az érték. E tekintetben azonban az EU-ban a relatív szórás igen nagy. A helyi adók egész Európában a GDP körülbelül 4%-ának felelnek meg, ami hazánkban is megfigyelhető. A helyi adók azonban hatékonysági kérdéseket vetnek fel, hiszen egy nagy szervezet (APEH) vélhetőleg jobban tudja beszedni az adókat, mint a 3,200 önkormányzat. A vagyon alapú adók az EU-ban egyáltalán nem lennének meglepőek László Csaba szerint. /11/

Matolcsy György szerint a társadalmi hatékonyság növelése az adóreform célja, ahol nem szabad megfeledkezni a versenyképességről, a foglalkoztatásról és a jövedelemelosztásról sem. Matolcsy szerint elsősorban versenyképességi reformról kell gondolkodni, csak ezt követően államháztartási- és adóreformról. Matolcsy szerint az angolszász jövedelemadók felé kellene menni, amit az európai forgalmi adókkal és a köz- európai személyi jövedelemadókkal kellene kombinálni. A legfontosabbak az egyszerűség, a stabilitás és a nettó adórendszer. A nettó adórendszer lényege: adóbevételek - megmaradó kedvezmények (családi és beruházási). Matolcsy szerint a szlovák és a román reform igen pozitív tapasztalatokat mutat, illetve a román még teljesen nem ismert, csak körvonalaiban. Az adóreform forrásai lehetnek Matolcsy szerint a GDP növekedése (évi 4-6%), az EU támogatások költségvetési többlete, a gazdaság kifehérités, valamint a reform GDP növekedés költségvetési többlete (+1%) lehet. A magyar fekete gazdaság aránya 35% körüli lehet, míg az EU 15 országaiban Olaszországban a legmagasabb 29%-kal. Az adóversenybe és reformba tehát hazánk belevágott, érdemes lenne azonban tisztázni az adófilozófiai kérdéseket, mely nélkül nehéz lesz a reformot megvalósítani. /12/

Békesi László volt pénzügyminiszter szerint az adórendszernél fontosabb a gazdaság szempontjából a stabil politika és gazdaságpolitika. Felértékeli azonban az adórendszer hangsúlyozását a régióbeli adóverseny, a versenyképesség fenntartása, valamint a politikai marketing. A kormány egyetlen bölcs döntése az lehet, hogy a reformok élére áll, és a készülődő koncepció során a szakmailag nem helyes javaslatokat határozottan elveti. (Ezzel kapcsolatban utalnánk Surányi azon szavaira, mely szerint hazánkban már 10 millió adószakértő van.) Békesi szerint az elkövetkező 3 évben a centralizáció jelentős csökkentése nem hajtható végre. Az adórendszer hat a szociális ellátó rendszerre, mindazonáltal ezt nem szabad jelentősen a szociálpolitikai problémák megoldására használni, ezt döntő mértékben adón kívüli transzferekkel érdemes megvalósítani. Békesi szerint nem kérdés, hogy a közeljövőben át kell alakítani a nyugdíjrendszert, és alapvető átalakításokat kell elvégezni az egészségügyi rendszeren. Békesi egyetért Bokrossal abban, hogy a magán megtakarításoknak kellene az egészségügyi finanszírozásban nagyobb teret kapnia. A progresszív és lineáris adóztatás kulcskérdés, a modern gazdaságban Békesi szerint a lineáris adóztatás felé való elmozdulás nem nélkülözi a szociális megfontolásokat, és kiirthatók a kedvezmények. Más kérdés, hogy a magyar lakosság jelenleg nem "vevő" a lineáris adóztatásra. Békesi szerint a Laffer görbe negatív ága bizonyított, (az adó növelése csökkenti az adófizetési hajlandóságot) pozitív ága azonban csak abban az esetben igaz, ha az adócsökkentés drasztikus mértékű (azaz csak ekkor növekszik az adófizetési hajlandóság és a fizetett adó). Kisebb változásoknak hatása kizárólag a költségvetésre van. /13/

Hivatkozások

1. Csapataink harcban állnak. Csepeli György önbizalomról és közbizalomról. Bitá Dániel, 168óra.hu nyomán
2. A gazdák és a kormány összetűzése - Intervenciós seregek. Kelemen Zoltán, hvg.hu nyomán
3. MTV.hu, hirado.hu nyomán
4. Amit a befektetőnek tudnia kell (prognózis március első hetére). 2005.02.28., hvg.hu nyomán
- 5-6. Portfolio.hu-poll: 50-75 bp-os vágás jöhet március 29-én, rendkívüli kamatcsökkentés: 100-200 bp – valamint Elemzői vélemény a GDP adatról: forinthatás is volt. 2005.03.01., portfolio.hu nyomán
7. Golyóálló az euró/forint kurzus. 2005.03. 01., napi.hu nyomán
8. Mi tartja fent a forintot? 2005.03.01., OK, tozsdeforum.hu nyomán
9. Külföldön lépheti át a sávot a forint. Index.hu, 2005.03.02. nyomán
10. Adóreform-tervek. 2005.03.03., kpmg.hu, Böröcz Petra, napi.hu nyomán
11. László Csaba: a hazai adórendszer nemzetközi viszonylatban. 2005.03.03., portfolio.hu nyomán
12. Matolcsy: mik lehetnek az adóreform forrásai? - 2005.03.03 12:23., vg.hu nyomán
13. Békesi: csak a drasztikus adócsökkentésnek van pozitív hatása. 2005.03.03., portfolio.hu nyomán

27.4 A gazdasági média választási orientálása⁷⁸²

Február utolsó hetében a gazdasági médiumok is nyíltan kampányolnak már. A baloldal melletti fellépéshez kevés is elég, csak a determinizmusokat kell hangoztatni, vagy egyes külföldi megnyilvánulásokat keverni, összemosni. A Fidesszel szemben duplán is negatív a médiaorientáció, mert egyfelől „a Fidesszel a megszorítások jönnek” típusú szövegek nyomják, másfelől meg „a Fidesz osztogatni fog és amiatt majd az euró-bevezetés fog csúszni” típusú, duplafenekű médiatrükkkel kampányolnak.

Megszorítások jönnek

A szakértők nem számítanak arra, hogy a választások közeledtével különösebb nyugtalanság kezdődne a piacokon: úgy érzik, nem utal semmi a forint vagy a tőzsdeindex jelentős gyengülésére. Ez inkább akkor várható, ha a hatalomra kerülő párt - bármelyik is legyen az - elkezd valóra váltani a választási ígéreteit ahelyett, hogy kiadáscsökkentéssel és bevételnöveléssel lefaragná a deficitet. Erre ugyan nem látnak nagy esélyt, úgy vélik, egy esetleges Fidesz-győzelem esetén az euróbevezetés többet csúszhat. /1/ A GKI által készített bizalmi indexek alakulása semmilyen bizonytalanságot nem jelez a választások közeledtével. Sőt, a fogyasztói bizalmi index (a korábbi választásokat megelőző időszakok tapasztalataival megegyezően) most is, ezúttal 2005 júliusa óta nő. Karsai Gábor, a GKI Rt. vezérigazgató-helyettese a szerint ez érthető, hiszen a reálkeresetek a választást megelőzően mindig, így tavaly is gyorsan nőttek, az infláció csökken, a kampányban elhangzó sokféle ígéret pedig további bizakodást szül a lakosságban. Bö fél év távlatában az üzleti bizalmi index -- különösen az ipari cégek várakozása -- is pozitív képet mutat; igaz, ez kevésbé a gazdaságpolitikához, mint inkább a világ gazdasági konjunktúrához kötődik. Januárban azonban a menedzserek kissé a nemzetgazdaság helyzetét is optimistábban látták, mint decemberben. Karsai szerint a bizonytalanság hiányát mutatja a forint -- minden reális kritika és gyakori riogatás ellenére -- erős árfolyama is.

Duronelly Péter szerint a gazdaság egyelőre a pártok kampányígéreteitől sem bizonytalanodott el. Bár a 2002-es választásokat követően a száznapos programban a koalíció

⁷⁸² Csorba József: A gazdasági média választási orientálása. Publicisztika Liliputból, 2006. március 2. 15:43

az ígéretei jelentős részét megvalósította, és ez most is adhatna okot félelemre, az akkori költségvetési helyzet a mainál jobb volt, és a külső nyomás sem volt ekkora. Ugyanakkor a gazdasági szereplők is tisztában vannak azzal, hogy a magyar pártok számára is nyilván jelentős üzenettel: a német választások egyik tanulsága az volt, hogy egy átlátható, valóban a szükséges lépésekre koncentráló gazdasági programmal nem lehet nyerni. Így az ígéretlicit egyfajta kényszer a támogatás növelésére. Ha pusztán az eddigi ígéreteket hasonlítjuk össze, akkor a gazdaság szempontjából a Fidesz vetíti elő a rosszabb képet: a legnagyobb ellenzéki párt nem csak többet ígér, hanem vállalásainak egy részét - többek között a járulékcsoökkentést - azonnal meg is valósítaná nyilatkozatai szerint.

A közelgő választások ténye láthatóan nincs semmilyen elbizonytalanító hatással a piacokra, amelyek tisztában vannak azzal, hogy demokráciákban ez egy négyévente előforduló, törvényszerű dolog - mondja Palócz Éva. A Kopint-Datorg tudományos vezérigazgató-helyettese szerint az sem okoz bizonytalanságot, hogy a kampányban eddig igen komoly költségvetési kiadásokat okozó ígérek hangoztak el, "mindenki mindent mondhat, az emberek tudják, hogy kampány van, és legyintenek erre". A kutató szerint a választások kimenetele nem befolyásolhatja jelentősen azt, hogy milyen lesz az új kormány gazdaságpolitikája. Bármelyik oldal is nyeri a választásokat, nagyon szűk az a mozgástér, amelyen egy felelős kormány mozoghat. Palócz nem hiszi azt, hogy az ígérek valóra váltásának olyan dömpingjére még egyszer példa lesz, mint volt 2002-ben, sőt: annak a máig kiható hatásai némi önmérsékletre serkenthetik a pártokat. /2/

Munka helyett hatékonyság

A magyar gazdaság ár- és munkabérialapon számított versenyképessége 2000-2004 között 20-30 százalékkal romlott, és ezt a helyzetet tovább rontotta a forint túlértékelt árfolyama. 2003-ban a termelékenység növekedési ütem-csökkenésével szemben erőteljes reálmunkaköltség-növekedés történt a versenyszférában. Ez az az időszak, amikor kiszorulnak vagy marginalizálódnak a kiváltképpen munkaigényes szakágazatok, egyebek között a textilruházati ipar vagy éppen a közelmúltban a bőr- és cipőipar. Ez a veszteség tehát aligha írható a multik által támasztott verseny számlájára. A gazdaság reagálni kényszerült az erőforrások költségviszonyaiban bekövetkezett fordulatszerű változásokra. A reagálás lényege: az élőmunka tökével történő helyettesítésének felgyorsulása; a gazdaság tőkeintenzív jellegének erősítése. Az elmúlt öt évben a bruttó állóeszköz-felhalmozás növekedési üteme - az egy 2003. év kivételével - jelentősen meghaladta a bruttó hazai termék termelésének növekedési ütemét. A vállalalkozási szféra beruházásai 2002-ben 7,3, 2003-ban 8,7 és 2004-ben 14,2 százalékkal nőttek az előző évhez viszonyítva. Figyelemre méltó, hogy ezt a modernizációs folyamatot milyen változások kísérik a munkaerő-felhasználásban. A feldolgozóipar piaci alkalmazkodására jellemző, hogy új munkaerő felvétele helyett a fizikai foglalkozásúak által ledolgozott munkaórák számát növelik. A feldolgozóipar 2003 óta tartó konjunktúráját nem kíséri a foglalkoztatottak számának növekedése. Sőt ellenkezőleg: a 7-8 százalékos évi növekedési ütemet a foglalkoztatottak számának évi 1-2 százalékos csökkenése kíséri. Az eredmény: a munka termelékenységének évi 8-10 százalékos növekedése, s ez az ország tényleges gazdasági felzárkózásának (a konvergenciának) egyik meghatározó jele. /3/

Lassítaná a Fidesz az autópálya-építéseket is?

Az autópálya-építés lassítása rajzolódik ki a Fidesz vezetőinek korábbi beszédeiből. – állítja a média. A pártnál úgy vélik, minden pénzt az autópályák visznek el, közben a közutak állapota folyamatosan romlik, nincs elegendő forrás még felújításukra sem. A Fidesz legújabb gazdasági programja, a Széchenyi terv II. semmilyen koncepciót nem tartalmaz a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésére, ami különös a korábban (és az előző tervben) az infrastruktúra-fejlesztést hangsúlyozó párttól, állítja a napi.hu. /4/

Elbocsátási tervek

A politikai oldalak között egyetértés mutatkozik abban, hogy szükség van az államigazgatás átalakítására. A vélhetően elbocsátásokkal is járó refomelképzések konkrét részletei azonban egyelőre nem ismertek. A szakszervezetek szerint a bizonytalanság csak a munkavállalók kedélyének borzolására jó. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nincs riadalom nálunk - mondta a NAPI Online-nak Michalkó Péter, a Közszerológati Szakszervezetek Szövetsége (KSZSZ) elnöke. Az érdekképviseleti vezető úgy fogalmazott: ha a haza üdve azt kívánja, hogy leépítéseket kell végrehajtani a közzsférában, a szakszervezetek nyitott szívvel néznek szembe egy közigazgatási reformmal. A Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZE) sincs ellene a reformoknak, nyilvánvaló ugyanis, hogy a közzsférában is az új követelményeknek megfelelően kell görcső alá venni a rendszert - jelentette ki Szabó Endre, a SZE elnöke. Meg kell különböztetni ugyanakkor a szakmai és a politikai kérdéseket - hangsúlyozta Michalkó Péter. A politika minden kormány regnálása alatt próbál behatolni a közigazgatásba és ott nagy pénzeket leakasztani - fogalmazott. Most is kérdés tehát, hogy a választásokon nyertes oldal közzgazgatási posztokkal kívánja-e kifizetni a sikerben közreműködőket. /5/

Kampánykommunikáció a gazdasági médiában

A média szerint nyílt titok, hogy valamennyi párt adóemelésre készül. Mind az MSZP, mind a Fidesz nagyot merítene a munkavállalói szavazatokból: helyzetéből fakadóan a Fidesz könnyebben és többet, az MSZP viszont kevesebbet, de biztosabbat ígér, ami a jövedelemadózást illeti. A pártprogramok adópolitikai részéből egyértelműen kiolvasható, hogy mennyire szabják szűkre a megcélzott választók körét. A két kis párt, az SZDSZ és az MDF a magasabb jövedelmi kategóriájú munkavállalókra fókuszál: a közülük is a nagyobb kedvezményt az MDF adja 18 százalékos egykulcsos adórendszer-javaslatával. Ez gyakorlatilag a mostani alsó kulcs kiterjesztését jelentené minden munkajövedelemre, egyelőre nem tisztázott mértékű járulécsökkentés mellett. Az SZDSZ 20 százalékos egykulcsos verziója már a magasabb jövedelműeknek kedvez, hiszen akinek ma évi 1,55 millió forint alatt marad a jövedelme, annak ez az szja esetében pluszelvonást jelent, nem beszélve a jövedelemadót körbebástyázó kedvezményrendszer megszüntetéséről. Ez utóbbi javaslatot csaknem minden adó- és pénzügyi szakértő támogatná - a rászorulóknak inkább szociális alapokból juttatva támogatást -, ám a választások kimenetele szempontjából messze nem tűnik olyan egyszerűnek a kérdés. A legtöbb szakértő egyetért abban (és kormánypárti berkekben is nyílt titokként kezelik), hogy a választások után, egy szocialista győzelem esetén a kormány a jelenlegi felső kulcshoz igazítja a középső - de akár az 5 százalékos - adókulcsot is, amivel többletbevételhez juttatná az euróbevezetés terhe alatt nyögő költségvetést. Így emelkedne például az alapvető élelmiszerek adója, ami a végfogyasztói árat is feljebb nyomná. A politikai verseny fontos frontvonala volt az elmúlt hetekben a munkaadói járulékok csökkentése. A politikusok szerint ez egyrészt legalizálná a most is fennálló foglalkoztatási viszonyokat, másrészt bővítené a foglalkoztatást és fokozná a magyar gazdaság versenyképességét. A MSZP által képviselt adókonceptió összesen 5 százalékpontos általános mérséklést ütemez elő 2007-re, illetve 2009-re, ezenfelül a gyesről és gyedről visszatérő szülők, a tartós munkanélküliek és a pályakezdők esetében adnak a kormánypártok jelentős járulékkedvezményt vagy mentességet. Szintén a párt berkeiből származó értesülések szerint a tervek közt szerepel az egyéni járulék emelése a tb-kassza egyensúlyának érdekében. /6/

Marad a jelenlegi kormány?!

A média generálta közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás szerint az internetezők körében a kormánykoalíció pártjai népszerűbbek, mint az ellenzéki pártok. Ez határozott eltérést jelent

az egész országra jellemző adatokhoz képest. A Figyelőnet és a Társi közös, Netvoks közvélemény-kutatása szerint a pártot választók és a biztos szavazók körében az MSZP vezet. Ennek csak részben oka az, hogy a kérdőívet kitöltők demográfiai összetétele több szempontból is különbözik a teljes népességtől: az interneten válaszolók körében felülreprezentáltak a magasan iskolázottak, a fiatalok, és a férfiak. A február 13-ától egy héten át tartó, nem reprezentatív kutatás alapján - ha a demográfiai változók hatását kiszűrjük - a biztos szavazók körében az MSZP-re 44,3 százalék, a Fideszre 37,7 százalék szavazna. Az SZDSZ kiemelkedően magas, 9,2 százalékon áll, míg a Centrum 2,2-n, a MIÉP pedig 3-on (a Munkáspárt és az FKgP az egy százalékos határt sem érné el). A Netvoks 7.563 választójának 82,3 százaléka nevezett meg pártot, és 84,4 százalékuk mondta magát biztos szavazónak; mindkét arány rendkívül magas az országos adatokhoz viszonyítva.

A Netvoks kérdőív kitöltőinél mindkét esetben az MSZP vezet. Ebből látható, hogy az az országosan érvényes összefüggés, amely szerint a bizonytalanok között több az MSZP-t preferáló, az internetes válaszadók esetében (ahol a biztos szavazók aránya rendkívül magas), nem áll fenn. A válaszolók általában lényegesen fiatalabbak, mint a teljes népesség: például 65 évesnél idősebb válaszoló igen kevés volt, és az 50 évnél fiatalabbak aránya is nagyobb, mint a teljes népességben. Az internetes kérdőív kitöltői sokkal magasabb fokon iskolázottak, mint a populáció: 50 százalékuk diplomás, szemben az országos felmérés kissé 10 százalék feletti arányával és szinte teljesen hiányoznak közülük a legfeljebb 8 általánost végzettek. A budapestiek aránya magasabb, a községekben lakóké pedig alacsonyabb az internetes kérdőívet kitöltőknél, mint a teljes népességben. Érdekes, hogy a megyeszékhelyen lakók aránya valamivel alacsonyabb az internetes kitöltőknél, mint a populációban, viszont a más városokban lakók az internetes válaszadóknál vannak többen. /7/

Választási gazdaságpolitológia: az olcsó rezsim sokba kerül

A legnagyobb magyar munkaadó, a magyar munkakultúra utolsó bástyáinak egyike, a Suzuki is áldozata lett a kormányzó baloldali rezsim kampányának. Visszautasította a Magyar Suzuki RT meghívását Gyurcsány Ferenc miniszterelnök. Az autócégnél hagyomány, hogy az új modellek bemutatási ceremóniára egy magas rangú állami tisztviselőt választanak díszvendégül. Gyurcsánynak az X4-típus első példányát kellett volna levezetnie a futószalagról. Gyurcsány a cégnél uralkodó állapotok miatt bojkottálja a rendezvényt. Szóvivői szerint Gyurcsány nem szeretne volna magát kompromittálni a kampány idejében a Suzukival. /1/

Magyarország makropénzügyi csapdahelyzetben

A Világgazdasági Kutatóintézet kutatási igazgatója szerint hazánk "makropénzügyi csapdahelyzetbe" került a folyó fizetési mérleg és az államháztartás deficitjének magas szintje miatt. Az ikerdeficit mérséklése, megszüntetése érdekében mielőbb fájdalmas államháztartási reformokra van szükség, ennek kényszerét nem lehet megkerülni. Rácz Margit a "Gazdasági és politikai kilátások a választások évében" című csütörtöki budapesti konferencián elmondta: a régió többi országával, azaz a visegrádi négyekkel összevetve, az államháztartási deficit és a folyó fizetési mérleg tekintetében, ezek az uniós Magyarországnál közelebb kerültek az euró bevezetéséhez. Rácz Margit felhívta a figyelmet arra, hogy a választások után, a várhatóan májusban megalakuló új kormánynak tisztáznia kell, hogyan viszonyul a euró bevezetésének még mindig "érvényes", meghirdetett 2010-es dátumához. "Kevesebb annak a kockázata, ha bevalljuk, hogy nem tartható fenn ez a céldátum, mint az, ha ugyan nem változtatunk rajta, de nem tudjuk majd betartani" - hangoztatta az igazgató. Véleménye szerint az államháztartási reform időigénye jelentős, ezt is be kell számítani ahhoz, hogyan lehet majd az ország helyzetét javítani, hitelességét visszaállítani. "Súlyos kételyeim vannak a tekintetben, hogy az államháztartási hiány a bruttó hazai termékhez mérten 4,7 százalék lesz az idén az uniós elszámolás alapján" - mondta az igazgató. Felhívta a figyelmet arra, hogy az új kormánynak olyan konszenzusos reformot kell bemutatnia és megvalósítania, amely egyidejűleg szolgálja a

dinamikus gazdasági növekedést, a pénzügyi stabilitást, az életszínvonal emelkedését, valamint azt, hogy Magyarország továbbra is vonzó befektetési terület legyen a külföldi befektetők számára. /2/

„Rendszerházak”

A Deloitte Touche Tohmatsu (DTT) "2006 Global Powers of Retailing" című, kilencedik alkalommal megjelenő tanulmánya a 250 legnagyobb globális kiskereskedelmi lánc helyzetét vizsgálta. A világ 250 legjelentősebb kiskereskedelmi láncának tapasztalatai szerint a forgalom és az eredmények egyaránt emelkedtek a 2004-es pénzügyi évben az előző évhez képest. Bár a Top 250 kiskereskedelmi vállalkozás 36 százalékát az egyesült államokbeli kereskedők teszik ki, és szintén ők képviselik a Top 250 kiskereskedelmi értékesítési volumen 44,3 százalékát, részesedésük részben a dollár gyengülése miatt mindkét kategóriában csökkent a korábbi évekhez képest. Tavalyelőtt a dollár gyengült az euróval, az angol fonttal és egyéb valutákkal szemben, aminek eredményeképp nőtt a dollár alapú forgalom aránya és az európai kiskereskedők jobb eredményeket értek el. Az európai kiskereskedők viszonylagos előrelépéséhez hozzájárult az is, hogy az amerikai kiskereskedők kizárólag hazai piacra összpontosító stratégiájához képest nemzetközi tevékenységet folytatnak. "Egyértelmű, hogy kockázatos kimaradni a globalizációból, ezt példázza a nemzetközi stratégiára építő európai kiskereskedők sikere" - mondta Gilles Goldenberg a Deloitte Franciaország szakembere, hozzátéve: "várható, hogy számos ország, például Kína növelni fogja jelenlétét a Top 250-es listán". A ranglista első három helyezettje Magyarországon nincs jelen, bár egyes pletykák szerint a listavezető Wal-Mart piacra lépése a küszöbön áll. A második a már említett francia érdekeltségű Carrefour, a harmadik pedig a szintén amerikai Home Depot. Mögöttük már magyarok számára is ismerős nevek jönnek: a negyedik helyen áll a német Metro AG, majd a brit Tesco következik. A következő három helyen amerikai cégek állnak, sorrendben a Kroger, Costco Wholesale és a Target. Utánuk jön a holland Ahold, amelyet a szintén magyarországi terjeszkedést fontolgató német Aldi követ. A fentiek alapján a tizenegyedik a Lidl-láncot működtető Schwarz-csoport. Az első húszban a hazánkban ismert láncok közül az Auchan kapott még helyet, a francia vállalat a tizenhatodik a listán. /3/

Ígéretkínálat

Továbbra is kiemelkedő a nyugdíjasok között az MSZP támogatottsága, elbizonytalanodtak Fidesz-támogató vállalkozók. A közvélemény-kutatási adatok szerint (bár tendenciákról még korai lenne beszélni), hogy e két csoportnak szóló fideszes ígérek egyelőre nem váltották ki a kívánt hatást. Az MSZP „feljött” Budapesten. A Szonda Ipsos legutóbbi felmérése szerint a nyugdíjasok 39 százaléka szimpatizál a szocialistákkal, 21 százalékuk pedig a Fidesszel. Így látszik, hogy februárban a szocialisták nagyobb előnyt is rögzíthetnek, mint januárban: év elején e réteg 35 százaléka szimpatizált velük, az ellenzéki párt támogatottsága lényegében nem változott. Az egyéni és társas vállalkozások tulajdonosainál kiegyenlített lett a két párt küzdelme, jelenleg 28-28 százalékos a támogatottságuk. Januárban 39 százalékuk a Fideszre voksolt volna, 28 százalék pedig az MSZP-re, ezt az állást „rontotta le” az ellenzéki párt. Závecz Tibor kutatási igazgató szerint ez lényegében azt jelenti, hogy a Fidesz támogatói e rétegben elbizonytalanodtak. A fővárosban az MSZP a 28 százalékos januári támogatottságát februárra 32 százalékra tornázta fel, a Fideszt itt továbbra is 24 százalék támogatja. (TE) /4/

De a pénzügyi csapda

Beláthatatlan következményekkel járna, ha hazánk még egy évtizedet töltene az eurózónán kívül – mondta Csorba Zoltán, a Magyar Európai Üzleti Tanács ügyvezető igazgatója, aki úgy véli, a többi ország csatlakozását követően Magyarország a periferián találná magát. Csorba szerint a távol-keleti országokkal a jelenleginél jóval nagyobb kereskedelmi és gazdasági

együttműködésre van szükség, és az EU leendő tagországaival is (elsősorban Romániával, Bulgáriával) szorosabbra kell fűzni a kereskedelmi kapcsolatokat. Az egy főre jutó GDP tekintetében Magyarország a második helyre került a régióban Csehország után – mondta Molnár Albert, a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára, aki kitartott a 2010-es euróbevezetés realitása mellett. Az államtitkár szerint hazánkban nem arra kell törekednie, hogy újabb összeszerelő üzemeket hozzanak létre, ezért a kormány a magasabb hozzáadott értéket képviselő beruházásokat támogatja majd. Magyarország versenyképességének egyik „tartópillére” a logisztika fejlesztése, ám legalább ennyire fontos a megfelelő oktatási rendszer kialakítása – véli Stewart Oldroyd, az Amerikai Kereskedelmi Kamara igazgatósági tagja, aki a szolgáltatásorientált adminisztráció meghonosításának fontossága mellett érvelt. (FE) /5/

Körbetartozások

A szájhagyomány útján terjedő körbetartozás összetételéről március 30-ig felmérést készít az Ipartestületek Országos Szövetsége (Iposz). „Szeretnénk pontosabb képet kapni a kialakult áldatlan helyzetről, és a kérdőíves felmérés tapasztalatai alapján konkrét javaslatot kívánunk tenni a kormányzati szerveknek e jelenség felszámolására.” A körbetartozási lánc végén a kicsik, a mikro- és családi vállalkozások vannak. Gyakori eset például, hogy átadott építmények után nem fizet a projektvezető, helyett csődbe megy, és utána újabb alvállalkozóval dolgozik. Az Iposz-elnök szerint közokiratba kellene foglalni, hogy ha a munkát – például az építményt – átvették, akkor az alvállalkozó garantáltan megkapja a pénzét. Jogi szankciót tart szükségesnek arra az esetre, ha az alvállalkozónak nem fizetik ki az ellenértéket, szerinte ezt külföldi mintára sikkasztásnak kellene minősíteni. Az Iposz korrekt felmérésre törekszik – mondja Rácz –, kérdőívében egyebek között arra kérnek választ a vállalkozóktól, hogy lejárt kinnlevőségei milyen szerződésből (alvállalkozói vagy nem alvállalkozói viszonyból), illetve kitől keletkeztek. Rákérdeznek a követelés összegére, hogy átlagban mennyi ideje tartoznak, valamint hogy van-e emiatt köztartozásuk, amelyet nem tudtak fizetni. Utóbbi különösen sok gondot okoz, hiszen ez azzal jár, hogy nem kapnak úgynevezett nullás adóigazolást, így nem tudnak pályázni, hitelt felvenni, közbeszerzésben részt venni. (MK) /6/

Több milliárd forint értékű vagyoni kör szinte ingyen

Ezres nagyságrendű lehet azoknak az állami ingatlanoknak a köre, amelyeket a június 9-én lejáró határidő után az elbirtoklás veszélye fenyeget, vagyis amelyek potenciálisan akár természetes, akár jogi személy tulajdonába kerülhetnek. A KVI más szervezetekkel együttműködve erőfeszítéseket tesz a több milliárd forintba taksált vagyon elvesztésének megakadályozására. Bár a Kincstári Vagyoni Igazgatóság (KVI) korábban is figyelmet szentelt egy az idén június 9-én lejáró határidőre, az ezzel kapcsolatos munka az utóbbi hónapokban gyorsult fel igazán, és gőzerővel folytatódik a közeljövőben is. A tét nagy: a szóban forgó időponttól kezdve egy 1991-es törvénymódosítás, illetve annak öt évvel történt meghosszabbítása nyomán lehetővé válik mind a természetes, mind a jogi személyek számára, hogy úgynevezett elbirtoklás útján – a korábbiaktól eltérően, amikor csak vétel útján juthattak ilyen vagyonhoz – gyakorlatilag minden költség nélkül, csupán illetékfizetéssel szert tegyenek jelenleg az állam tulajdonában álló épületekre, földre és egyéb ingatlanra. Az szerezhethet elbirtoklás útján tulajdonjogot egy ingatlanra, aki azt sajátjaként 15 éven át szakadatlanul birtokolja – tájékoztatta lapunkat Zelles Sándor, a KVI vezérigazgatója. (Ingóság esetében elegendő tíz év.) /7/

Drágulás és energiaválság

A járműüzemanyagok 10,3 százalékkal kerültek többbe, mint 2005. januárban. Az infláció többszörösével nőtt a háztartási energia (4,9 százalék), az elektromos energia (6,9 százalék), a vezetékes gáz (5,9 százalék), a szerencsejáték (16 százalék), a helyi tömegközlekedés (12,4

százalék) a csatornadíj (9,9 százalék) , és a személyszállítás (9 százalék) ára. Az áfa 25 százalékos kulcsának 20 százalékra történő csökkentése mindössze 1,1 százalékkal mérsékelte az átlagos árszínvonalat. A KSH legfrissebb jelentése szerint 2005. januárhoz viszonyítva 2,7 százalékkal növekedtek az árak. 12 hónap alatt az élelmiszerek árai az átlagosnál nagyobb mértékben, 3,5 százalékkal emelkedtek. Ezen belül jelentős szóródás figyelhető meg: az idényáras élelmiszerek 31,9, a tojás 4,9, a munkahelyi előfizetési és az éttermi étkezés 4,8, az iskolai valamint óvodai, bölcsődei étkezés 4,7 százalékkal drágult. Csökkent viszont az elmúlt 12 hónap alatt a cukor (9,7 százalék), a sertéssziradék (5,4 százalék) valamint a kenyér és a sertéshús (2,4-2,4 százalék) ára. A tartós fogyasztási cikkekért átlagosan 4,9 százalékkal, a ruházatkodási cikkekért átlagosan 1,6 százalékkal kellett kevesebbet fizetni, mint 2005. januárban. A szeszes italok, dohányárak árai az átlagosnál kisebb mértékben (1,5 százalék) emelkedtek. A szolgáltatások átlagot meghaladó, 4,1 százalékos áremelkedésén belül a szerencsejáték 16, a helyi tömegközlekedés 12,4 a csatornadíj 9,9, a személyszállítás 9 százalékkal drágult. Az egyéb cikkek, üzemanyagok árnövekedése szintén az átlagosnál magasabb volt (4 százalék), ezen belül a járműüzemanyagok 10,3 százalékkal kerültek többbe, mint 2005. januárban. A legnagyobb mértékben a háztartási energia drágult, 4,9 százalékkal, ezen belül az elektromos energia 6,9, a vezetékes gáz 5,9 százalékkal növekedett. /1/

Európát becsapták a földgázárakkal

Az Európai Bizottság Versenytanácsa vizsgálatot indított az Európai Unió területén működő földgáz- és olajcégek ellenőrzése céljából. A szakemberek annak próbálnak a nyomára jutni, hogy a kőolaj árának mozgását nem használták-e fel a földgáz mesterséges drágítására. Az utóbbi években Európában jelentősen emelkedett a földgáz és a kőolaj ára. Míg utóbbi drágulását a nemzetközi piac instabilitása indokolja, addig a földgáz áremelkedése nem mindig volt ésszerű, még akkor sem, ha a földgáz hagyományosan a kőolaj legfőbb helyettesítőjének tekinthető, elsősorban a fűtés szempontjából. Az EU álláspontja szerint az árak változását egyetlen szabály befolyásolhatja: a kereslet és a kínálat viszonya. Amennyiben azért emelkedik a földgáz ára, mert drágult a kőolaj - ez egyértelműen sérti a szabad verseny szabályait. A földgáz átlagára csak 2004-ben több mint 5 százalékkal növekedett az EU-ban, ezért Brüsszel már tavaly nyáron kezdeményezte a vizsgálatot. A legmegdöbbentőbb adatok Dániából érkeztek, ahol a piacot állami tulajdonú szolgáltató uralja: egy év alatt 48 százalékkal nőtt a földgáz ára. Ez szélsőségesen nagy áremelkedés, de sokan elfogadhatatlannak tartották a svédországi és a lengyelországi 15 százalékos drágulást is. Az árprobléma G8-ak pénzügyminisztereinek közelmúltbeli találkozásán is téma volt, ekkor jelentette be az orosz kormány a földgázszolgáltató óriás, a Gazprom privatizációját. Neelie Kroes versenyügyi EU-biztosnak a hivatalos vizsgálatról adott első - kevés érdemi információt tartalmazó - tájékoztatása nem tért ki sem cégek, sem tagországok megnevezésére, amit azzal indokoltak, hogy így próbálják biztosítani az ártatlanság védelmét, illetve „a vizsgálat későbbi szakaszaiban számítanak a meglepetés erejére”. /2/

A trójai faló

A politika természetének vizsgálatához kiváló alapot szolgáltatnak az orosz–ukrán gázvita kapcsán Európában és itthon is megjelent reakciók. Egyrészt a történetet egyoldalúan az orosz birodalmi ambíciók újraéledéseként értelmezték, másrészt az ismert energiafüggést tettetett rádöbbenésként kommunikálták, és végül világmegváltó, de a valós lehetőségekkel nem számoló megoldásokat, válaszokat javasoltak a sebezhetőség orvoslására. Nálunk a választásokra tekintettel a kormányzati reakció kiegészült gyors és határozott intézkedések deklarálásával – például a stratégiai készlet megteremtésével, a környező országokkal való közös fellépéssel és együttműködéssel stb. –, jelezve, hogy a kormány ura a helyzetnek. Remélem, a márciusi napsütés itthon és külföldön is elfeledteti a gőzös álmódosításokat, és

ismét a józan hozzáállás, valamint a gondos gazdasági mérlegelés jellemzi majd a kétségtelenül halaszthatatlanná vált intézkedéseket és a szükségessé váló fejlesztések beindítását. Aligha vitatható, hogy az energiaellátás biztonsága kényes politikai kérdés, ugyanakkor súlyos és fontos gazdasági és versenyképességi tényező is. Csak nagyon gondos társadalmi-gazdasági mérlegelés alapján közelíthetünk az ideális állapothoz, ahol az ellátásbiztonság adott helyzetben elfogadható gazdasági kihatásai pedig még vállalhatók. Az érzelmekre, félelmekre, „Mi van, ha a gázcsapot elzárják?” kérdésre alapozó ellátásbiztonság az a bizonyos trójai faló, amelyben parttalanul, a gazdasági szempontok teljes figyelmen kívül hagyásával lehet a vélt vagy valós programokat, fejlesztéseket kikényszeríteni, állami jóváhagyással és súlyos költségvetési pénzek felhasználásával. /3/

Nem kell a magyar élelmiszer

Most, a baromfivész torkában, viszik mint a cukrot az olcsó cseh panírozott csirkemellet, a magyar csirke pedig nem kell senkinek... A magyar élelmiszeripar belföldi piaci részesedése tavaly 1-2 százalékkal csökkent az előző évhez képest, folytatódott tehát a néhány éve tartó negatív tendencia - közölte az ÉFOSZ. 2004-ben a magyar élelmiszeripar belföldi piaci részesedésének aránya még 88 százalékos volt, ez az arány csökkent a múlt évben tovább. Változatlan áron számítva a magyar élelmiszer-feldolgozók értékesítése mintegy 1 százalékkal mérséklődött, a termelés pedig 3 százalékkal csökkent. Ez azt jelzi, hogy a feldolgozó vállalatok egy része raktárról értékesített árut. Az árbevétel a főtákar szerint 2.500 milliárd forint körül alakult 2005-ben. A kivitel változatlan áron számítva az előzetes adatok alapján mintegy 3,5 százalékkal növekedett. Az magyar élelmiszeripar által felhasznált importról még nincsenek becslő adatok sem. Az agrártermékek importjának növekedése mindössze 10 százalékos volt 2005-ben, jelentősen mérséklődött 2004-hez viszonyítva, amikor 30 százalék körül mozgott. (Ezt az ÉFOSZ-on kívül senki sem tartja hitelesnek!) /4/

Hivatkozások

- 1-2. Megszorítások jönnek a választások után. Dudás Gergely, Haász János, index.hu nyomán
3. Verseny: munka helyett hatékonyság. NOL, Varga György nyomán
4. Lassítaná-e a Fidesz az autópálya építéseket? (NAPI Online) nyomán
5. Elbocsátási tervek a közzsférában: hol, mikor, mennyi? Ádám Viktor napi.hu nyomán
6. Nyílt titok: valamennyi párt adóemelésre készül. Böröcz Petra, napi.hu nyomán
7. Az internetezők szerint marad a jelenlegi kormány. (NAPI Online) nyomán
1. Gyurcsány tüntetőlegesen távolmaradása a Suzuki ünnepségéről. Stop! nyomán
2. Magyarország "makropénzügyi csapdahelyzetbe" került. MTI, ma.hu nyomán
3. Lidl, Tesco, Metro - Melyik a legnagyobb? (NAPI Online) nyomán
4. Hatástalan ígérek. vg.hu nyomán
5. Pénzügyi csapdában. vg.hu nyomán
6. Iposz-felmérés a körbetartozásról. vg.hu nyomán
7. Állami ingatlanok magánkézbe? Baksa Roland, vg.hu nyomán
1. KSH: árak – irány felfelé... gondola.hu nyomán
2. Brüsszel szerint lehet, hogy egész Európát becsapták a földgázárakkal. euractiv.hu
3. Az energiaszektor trójai falova. vg.hu nyomán
4. Nem kell a magyar élelmiszer? privatbankar.hu nyomán

27.5 A tájékoztatatlanság társadalma⁷⁸³

„A kádári puha diktatúrában puha értelmiség alakult ki”

⁷⁸³ Csorba József: A tájékoztatatlanság társadalma. Publicisztika Liliputból, 2007. július 15. 15:23

A magyarországi és a romániai értelmiség közéleti szerepvállalásának, igazi értelmiségi magatartásának a hiányát rótták fel tavaly, a XVII. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor főelőadásának meghívott előadói. Simon János politológus, a Magyar Tudományos Akadémia Politikai Tudományok Intézetének kutatója szerint a kádári puha diktatúrában puha értelmiség alakult ki – s ez volt egyik oka, hogy a rendszerváltás is puha volt, és puhára sikeredtek az ebből adódó kompromisszumok is. Simon szerint a rendszerváltás előtt hatalmon lévők önként adták át hatalmukat, cserében a gazdasági hatalomért, az így kialakult gazdasági elit viszont keveset fordított vagyonából arra, hogy kritikus szemléletű, független értelmiségi réteg alakulhasson ki. Újabban a magyar kormány is meg akarja fosztani az állami forrásokhoz való hozzáférés lehetőségétől az értelmiségieket, mégpedig a közalapítványok felszámolása révén. Orbán János Dénes kolozsvári költő felszólalásában hátrányosnak nevezte, hogy a magyarországi értelmiségiek jelentős hányada baloldali kötődésű. „Az a tény, hogy ez az értelmiség egyáltalán valamelyik politikai oldalon áll, lehetetlenné teszi, hogy elfogulatlanul töltsen be a nemzet lelkiismeretének szerepét.” /1/

Az uralkodó médiaorientáció

Miközben a hazai média az apologetikába hal bele, 2006 júliusában a rendszerkritika már egyáltalán nem működik, viszont a külföldi média egyre keményebben bírálja a baloldali kurzust és annak politikai tényezőit. Magyarország a szocialista-liberális kormányok kísérleteinek következtében ma a pénzügyi válság szélén áll, s a politikusok hibáit a becsapott választóknak kell majd az évek során megfizetniük - állítja A helyzet rossz című terjedelmes elemzésében az Euro cseh gazdasági hetilap. Az újság a hétfőn megjelent legújabb kiadásában fő laptémaként több írásban is foglalkozik a magyar pénzügyi válsággal, amelyet Csehország számára is figyelmeztetőnek tart. Az anyagot a címlapon A pokolba Budapesten keresztül vezet az út cím alatt harangozza be. A vezető cseh gazdasági hetilap úgy véli, hogy a múlt héten elfogadott drasztikus kormányzati intézkedéseknek, illetve a további, már előkészített lépéseknek semmi közük sincs a valódi reformokhoz. "Az eddig elfogadott lépések nem jelentenek mást, csupán hisztérikus pénzvonást a lakosságtól és a vállalkozóktól. A távlat hiányzik" - írja az Euro, mely szerint a kormányprogram abszolút ellentétben van a győztes pártok választási programjaival, aminek a magyar demokrácia 16 éves történetében, s talán világviszonylatban sincs előzménye.

Milliárdos baloldali parvenü

Az újság kritikusan ír Gyurcsány Ferencről is: amikor a milliárdos Gyurcsány két éve átvette a kormány irányítását, pénzügyi génuszként emlegették. Megígérte a közpénzek stabilizálását, majd totális csődöt mondott. A lap idézi Demján Sándor, a TriGránit befektető csoport vezetőjét, aki nyilatkozatában azt állítja, hogy a csődért mindkét politikai oldal felelősséget visel. A cseheknek nagyon oda kellene figyelniük arra, hogy mi történik most Magyarországon, mert Csehország ma nagyjából olyan helyzetben van, mint Magyarország 2002-ben - írja egy másik cikkében az Euro. A reformokat, amelyeket Vladimír Spidla vagy Stanislav Gross kormánya is csak mímelt, a Jirí Paroubek kabinet mélyen eltemette, a választások előtti adakozásával pedig tízmilliárdokkal növelte az állami kiadásokat. A csehországi választást szerencsére nem az adakozó kedvű szociáldemokraták nyerték, s így talán nem kerül sor a közpénzek újabb elherdálására. Tekintettel az új kormány felállításáról folyó tanácskozásokra, azonban jobb óvatosnak lenni. A reformok kérdésében elsősorban politikai akaratra van szükség, de a jelenlegi helyzetben a változások keresztülvitelére nincs túl nagy esély. Ha a cseh szociáldemokrácia nem változtat álláspontján, rövidesen megtudhatjuk, milyen baja támadhat az embernek a valódi magyar gulyásból. S akkor a már valóban drasztikus reformokat Csehország sem kerülheti el - szögezi le az Euro. A hetilap egy további írásában a forint helyzetét elemzi, s nem zárja ki, hogy a forint esetleges teljes csődje a cseh koronát, s az összes közép-európai pénznemet is veszélybe sodorhatja. Ennek közvetlen veszélyét azonban

még nem érzi. Rámutat: a cseh jegybank, eltérően a magyartól, alacsony szinten tartja a kamatokat, s ezzel nem vonzza a spekulatív tőkét. /2/

Intézményes tájékoztatási válság

A hirszerzo.hu összefoglalja a magyar állam és kormány tájékoztatási intézményrendszerének válságát. Gyurcsány Ferenc több fórumon is kommunikációs hibának minősítette az Új Egyensúly program tálalását. Új, központosított struktúrával próbálnak válaszolni a "kihívásokra". Feladat: ne csak Gyurcsányról szóljon a közélet. Vagy mégis? A Hírszerző információi szerint kormányzati körökben úgy tartják, hogy túlságosan Gyurcsány személyére szabott és túlságosan csomagközpontú volt a kabinet kommunikációja. Kormányzati körökben komoly fejfájást okoz, hogy a rendelkezésre álló médiafelületet az egyensúlyteremtő lépések és azok kritikája foglalta el. Ráadásul az MSZP-hez (ill. a frakciótagok többségéhez) hasonlóan az érdemi döntésekkel kapcsolatos információktól elzárt médiaértelmeség „visszavágott” – trendi lett a kormányt bírálni. Baj az is – legalábbis ezt állítják –, hogy a csomagot Gyurcsány Ferenc nevével azonosítják (még véletlenül sem Veres-csomagnak hívják), miközben az egyensúlyteremtést leginkább Orbán utolsó éveinek és Medgyessy Péter politikájának „reformmentessége” tette szükségessé.

Tájpolversey törvényen kívül

A hirszerzo.hu összefoglalója szerint a szóban forgó politikai közegben elégedetlenkednek, hogy nem maradt felület a problémafelvetésekre, az úgymond pozitív kormányzati vízió bemutatására, illetve más, de az MSZP számára fontos témák megjelenítésére sem. Az egyensúlyteremtés és a reformok sem kellőképpen váltak el egymástól, így például az üzleti körök azt kommunikálták, hogy azért nem tetszik nekik az Új Egyensúly, mert hiányoznak a strukturális reformok. Ez utóbbiakat pedig csak most kezdik el tervezni, az Államreform Bizottság égisze alatt. Így úgy tűnhetett, hogy az Új Egyensúly senkinek sem elfogadható.

Központosítanak

Átszervezik a kormányzati kommunikációt. A Hírszerző úgy értesült, hogy többek között létrehoznak egy referensi rendszert: a MEH-ben dolgozó egy-egy megbízotthoz tartozik majd 3-4 minisztérium kommunikációjának koordinálása. (A központosítás tervezése még az Új Egyensúly kommunikációs kudarc előtt elkezdődött.) Ezzel a még csak kialakulóban lévő szerkezettel kapcsolatban többen kételyeiket fogalmazták meg. Az MSZP működését ismerők szerint nehéz elképzelni, hogy egy szocialista miniszternek egy referens csak úgy „diktáljon”. A Népszabadság információi szerint a hamarosan kiépülő, három koordinációs központot összefogó rendszert Gál J. Zoltán, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára vezeti majd. Az egyik részleg egyfelől a kormányzat és az összes tárca nyilvános kommunikációjáért felel majd, továbbá a kormányfői és a minisztériumi médiajelenlétet, médiavásárlásokat – köztük például a hirdetéseket – szervezi. /3/

Offenzív defenzíva

A ciklus végére a költségvetés és az államháztartás hiánya visszatér a fenntartható egyensúlyi állapotba – mondta Gyurcsány Ferenc az Állami Számvevőszék elnökségi ülésén. Megfigyelők szerint a miniszterelnök ezzel burkoltan elismerte: legalább egy évet csúszik az eredetileg 2008-ra tervezett maastrichti kritériumok teljesítése, vagyis 2010-re nem lesz euróbevezetés Magyarországon. A jelek szerint folytatódik a talányos megnyilatkozások sora a kormányzat részéről az euróbevezetésről, illetve a kritériumoknak való megfelelésről. Kezdődik az eurócsúszás kommunikációja?! /4/

Üzleti titkai vannak a kormánynak?

A gazdasági tájékoztatás csúcseseménye 2006-ban, hogy júliusban enyhe költségvetési többlet jöhet, ha beigazolódnak a Pénzügyminisztérium prognózisa. A hetedik hónapra várt közel nyolcmilliárd forintos aktívum főként az átlagostól elmaradó kamatkiadásoknak, illetve a negyedéves áfabevallásoknak köszönhető. A számokból kitűnik, hogy augusztusra és szeptemberre vélhetően ismét „visszaáll a rend”, és többet költ bevételeinél az államháztartás. Így a kilencedik hónap végére 1.583 milliárdos deficit halmozódhat fel év elejétől az előrejelzés szerint. Ez kimagaslik az utóbbi évek hasonló időszakának adatai közül: 2004-ben 1284, míg tavaly 1060 milliárd forint volt a szeptember végéig kumulált hiány. Az utolsó negyedévet – a korábbi esztendőkhöz szemben – deficitessre tervezi a szaktárca. Korábban (2004-ben és 2005-ben) a minisztérium terveinek megvalósulásában segített az áfavisszatartás, illetve a reptér-privatizációs bevételek és a Mol bizonyos befizetéseinek költségvetésbe való becsatornázása. Most, 2006 júliusban a jelentés szerint „a kormány üzleti titokra hivatkozva nem kívánja felfedni azt a tételt, amely mintegy százmilliárd forintos, korábban nem tervezett kiadást takar”. /5/

Hivatkozások

1. "A kádári puha diktatúrában puha értelmiség alakult ki". 2006, 29. hét, MTI nyomán
2. "A pokolba Budapesten keresztül vezet az út". NOL (MTI) 2006, 29. hét nyomán
3. Elégedetlen a kormány a saját kommunikációjával. hirszerzo.hu 2006, 29. hét nyomán
4. Kezdődik az eurócsúszás kommunikációja?! napi.hu 2006, 29. hét nyomán
5. Üzleti titoknak minősül egy százmilliárdos kiadási tétel. vg.hu 2006, 29. hét nyomán

27.6 Az árnyékgazdaság Magyarországon

A sztráda-trükk lelepleződése és a Grippen-elszámolás tarthatatlansága után a kormány - kis tételekben, - de továbbra is kerüli a valós költségvetési hiány kimutatását. Ezt Inforádió.hu állítja a NOL-ra hivatkozva. Hiába hirdette meg a miniszterelnök, hogy véget vet a trükközésnek, a praktikák a kancellárián folytatódnak. Kisebb tételekről van szó és a lebukás veszélye is kisebb. Például a különböző sürgősségi szolgálatoknak szánt készenléti rádiók kapcsán 3-5 milliárd forint kiadást tüntetnének el. A kabinet részletfizetéssel, bérlettel és lízinggel próbálkozik - így a költségek csak három év alatt jelentkeznek és nem az idei büdzsében. Az EU azonban azonnal vásárlásnak minősíti a tranzakciót - ahogy felmerül az állami tulajdonlás lehetősége. /1/

Felszámolás és végelszámolás

A felszámolások száma több mint 20 százalékkal, a végelszámolásoké több mint 16 százalékkal növekedett idén. A Creditreform (Magyarországi Hitelezővédelmi Szövetség) készítette (2006. január 1. és 2006. szeptember 30. közötti időszakot vizsgáló) statisztikai jelentés szerint az összes eljárás számát tekintve a növekedés meghaladja a 18,4 százalékot. A bejelentett csődök száma elmarad az előző évi adatoktól, de abszolút értékében már 2005-ben sem érte el az összes eljárás 0,003 százalékát a csődeljárások aránya. A fizetéseképtelenségi eljárások emelkedése folytatódik. Az első félévi adatok a felszámolások tekintetében közel 15 százalékos, a végelszámolások tekintetében pedig 13 százalékos növekedést mutattak 2005. első félévéhez képest. Csak a harmadik negyedévet tekintve 2005. hasonló időszakához képest az emelkedés a fizetéseképtelenségi eljárások tekintetében 31 százalék, míg a végelszámolások esetében 22 százalék feletti. A 2006. évi eddigi adatokat összevetve az elmúlt tíz esztendő adataival, a jelentés megállapítja, hogy a különböző típusú eljárások összes száma ebben az évben eddig a legmagasabb, és összességében meghaladta a 2005. évi összes eljárások számának 86 százalékát. /2/

Statisztikai hibák

Továbbra is fennállnak az adatokkal kapcsolatos módszertani kételyek: a jegybank az áruimporttal kapcsolatban arra gyanakszik, hogy az jelentősen alulbecsült. Erre utal az is, hogy a pénzügyi mérleg egyenlegeként jóval magasabb finanszírozási igény adódik, a második negyedévben 1,94 milliárd euró. A GDP-arányos adatok is jól kifejezik a bizonytalanságot, egyik módszer szerint 6,5, a másik szerint 9,3 százalékos a nemzetgazdaság második negyedéves finanszírozási igénye. A számokban mindössze annyi a közös, hogy egyik esetben sem látszik egyértelmű trend. Inkább enyhe javulást tükröznek az adatok, de a magas egyensúlytalansági szinten történő stagnálás jobban kifejezi a helyzetet. A jegybanki jelentést némileg korrigálni látszik egyes szakértők kommentálása. Jelentős volt ebben az időszakban a tőkebefektetések kivonása, ám ezt több szempontból is érdemes óvatosan kezelni. Egyrészt ebben az időszakban a legintenzívebb az osztalékok hazautalása (illetve a jegybank ekkor számolja el a májusi közgyűlések miatt, ahol a döntések születnek), és az adat egyelőre csak becsléseken alapul. A 2005-ös év tőkebefektetéseit a statisztikusok most módosították a tényadatok ismeretében. Az előzetes becslések jónak bizonyultak, hiszen az 5,2 milliárd eurós működőtőke-beáramlást mindössze 5,5 milliárdra kellett emelni. A külfölddel szembeni tranzakciók következményeként a második negyedév során Magyarország bruttó adóssága 60,9 milliárd euróról 61,1 milliárdra emelkedett, a nettó adósság a GDP arányában 31,1 százalékot tett ki. /3/

Multik is korrigálják a magyar adatokat

A legnagyobb nagy-britanniai szupermarket-hálózat, a Tesco Plc 1,092 milliárd fontos adó előtti eredményt jelentett az üzleti éve augusztus 26-án végződött első feléről, 10,3 százalékkal többet az egy évvel korábbi 912 milliónál. A nettó értékesítés, szintén összehasonlítható alapon, 12,6 százalékkal 20,7 milliárd fontra emelkedett. Külföldön 21,3 százalékkal 5,3 milliárd fontra, Nagy-Britanniában 10,2 százalékkal nőtt a bevétel. Az internetes értékesítés 28,7 százalékkal bővült. A cég vezetői elégedetten nyilatkoztak az eredményekről, és hozzátették, hogy tovább terjeszkednek: készülnek a cég megjelenésére az Egyesült Államokban. A Tesco mérlegének elfogadása után szakértők megjegyezték, hogy a haszonrés szűkült Európában a Carrefour és az Edeka cseh üzleteinek átvétele okozta költségek miatt, továbbá az általános közép-európai, írországi és törökországi javulást némileg ellensúlyozta a gyenge gazdasági helyzet Magyarországon. /4/ A szűkülő kereslet következtében a hazai újautó-árak jócskán az európai átlag alá csökkentek, ezért a külföldi kereskedők ezres nagyságrendben vásárolnak új gépkocsikat Magyarországon. Kereskedők szerint az alacsony árakat látva most megéri Magyarországon gépkocsit vásárolni, elsősorban a kis- és középkategóriában, ahol a hazai árak a második legalacsonyabbak az uniós országok közül. A külföldi kereskedők a gyengülő forintnak köszönhetően egyre inkább autósparadicsomnak tartják hazánkat, gyakorlatilag márkától függetlenül mindent megnéznek, még az elfekvő készleteket is, a fő célpiac pedig Németország. /5/

Gazdaságpolitológia: választási erőforrás-átrendeződés

A tájékoztatás manipulálása soha nem látott mértékűvé vált, vagy inkább nem is a mérték, hanem a durvaság a megfelelő jelző, mert a szolid orientálást felváltotta a brutális hazudozás, a finom megvezetést a totális propaganda. A tájékoztatásban a gazdasági orientáció konjunkturális témája lett a forint gyengítésének és a lakosság árfolyamvesztéseinek hangoztatása, mint az Orbán-politika hatásának következménye. Ugyancsak új típusú tematizálás a gazdasági befolyásszervezés és forrásszervezés megváltozásának hangsúlyozása és hangoztatása a Fidesz földindulásszerű választási győzelmének nyomán.

Mit nyerhetnek a helyi holdudvarok?

A Népszabadság különösen szívesen közöl olyan írásokat, melyekben az átendeződött erőviszonyokat mutatják be, s a helyeket, ahol a korábbi szocialista vezetést fideszes váltotta fel. A NOL kimutatásokat is közöl, szerintük a most jobboldali vezetésűvé vált megyék és megyei jogú városok költségvetésének elosztása változtat majd a pártokhoz közel álló vállalkozások lehetőségein. „Sok, elsősorban önkormányzati megrendelésekből élő, pártokhoz közel álló vállalkozó várta izgatottan a választások eredményét. Attól ugyanis jó néhányuk egzisztenciája függ, hogy például ki szerzi meg az önkormányzati beruházások kivitelezését, vagy ki vesz részt a tervezésben. Az Index című internetes lap közlése szerint a most jobboldali vezetés alá került megyék és megyei jogú városok idei költségvetése összesen 560,7 milliárd forint, így a már korábban is fideszes irányítású települések és megyék forrásaival együtt - az összesen 1.014,82 milliárd, azaz több mint egybillió forintnyi önkormányzati pénzből - 737 milliárd elosztására gyakorolhat meghatározó befolyást a jobboldal.” /6/

Kormánynegyed-programok

A holdudvarbiznisz legtöményebb és legfajsúlyosabb panamája az új kormányzati negyed kijelölése, lefektetése, meg/át/építése, üzemeltetése, bérlete stb. Az új kormányzati negyed és új városközpont helye már 1991-ben ki volt jelölve, tervei elkészültek, és a mai költségek 20-25 százalékáért el is készült volna, ha az akkori MSZP-SZDSZ holdudvar politikai kijárói nem akadályozták volna a megvalósulást. A mostani kormányzati negyed építési cirkusz alapja egy májusi kormányhatározat, mely előírja, hogy „javaslatot kell tenni a kisebb és hatékonyabban működő kormányzati apparátus költséghatékony új elhelyezésére, a jelenleg használt épületállomány hasznosítására, továbbá az egységes kormányzati létesítménygazdálkodás és -fenntartás kialakítására... A tucatszériumi minisztérium ma körülbelül harminc állami tulajdonú létesítményben működik, és ezek hasznos alapterülete meghaladja a háromszázezer négyzetmétert, emellett 24 ezer négyzetméternyi irodát bérelnék is. A létesítmények színvonala meglehetősen változó - van közöttük teljesen felújított, és hivatali célokra szinte teljesen alkalmatlan -, ugyanakkor gondot jelent, hogy néhány tárcánál az embereket a város három-négy különböző pontján lehet csak elhelyezni. Ráadásul van olyan minisztérium, ahol egy főre húsz négyzetméternyi terület jut, míg másutt háromszor-négyszer ennyi. Például az igazságügyi tárca nem egészen tízezer, a nagyjából hasonló létszámú önkormányzati harmincezer négyzetméteren működik. A legnagyobb alapterülete az oktatási minisztériumnak van - a több mint negyvenkétezer négyzetmétert valószínűleg semmi nem indokolja. A ma használt 340 ezer négyzetméternyi területre a kormányzati negyed kapcsán eddig napvilágot látott elképzelések szerint sincs szükség. A központi igazgatás várhatóan hat-hat és fél ezer főre apadó apparátusát legfeljebb kétszázezer négyzetméteren is el lehet helyezni, s ebbe a tárgyalókat és más közös helyiségeket, a kiszolgáló létesítményeket, valamint a fedett parkolókat is beleszámítják. Ez azt jelenti, hogy egy emberre körülbelül 25 négyzetméternyi irodaterület jutna. A beruházás összköltségét így - kétszázezer forint körüli négyzetméterárral számítva - 40-45 milliárd forintba lehet becsülni.” /7/

Reptérrejtetés milliárdokért

„Elvesztette a reptérpert a magyar állam. Tizenhétmilliárdot kell kifizetni a 2B terminál egykori építőjének. Népszabadság, Szakály Attila. Hatalmas veszteség éri a magyar államot, mert a magyar állam elvesztette azt a pert, amelyet a ferihegyi 2B terminált felépítő kanadai befektető indított: 17 milliárdot kell kifizetnünk egy 2001-ben, a Fidesz-kormány idején született döntés miatt.” Azok a médiumok, amelyek csak eddig közölték le a hírt, megsértették a tájékoztatás törvényét, hazudtak és félrevezettek. A Fidesz-kormány felelőssége nem vitatható, de a történet azzal teljes, hogy az MSZP-kormány kontrapolitikai megfontolásokból utasította el a perelő fél kiegyezési ajánlatát, amivel a végső károk felét vállania kell. „A Fidesz-kormány közlekedési minisztere, Fónagy János egy 2001. december 20-án kelt rendeletével

megszüntette a Légiforgalmi és Repülőtéri Igazgatóságot, és Ferihegy üzemeltetését 2002. január elsejétől a néhány hónappal korábban alapított Budapest Airportra bízta, a FUF Kft.-t pedig szinte szó szerint egyik napról a másikra kitétték a repülőtérrel. A Budapest Airport (mely az LRI megszűnésével harmadrészből tulajdonosa lett a FUF-nak) még 2002 elején visszafizette az építkezésre felvett hitelt a bankoknak – az Orbán-kormány ezzel a maga részéről lezártak tekintette az ügyet. A kanadai befektető – amelyet egyébként a magyar származású Danczkay Béla képviselt – azonban nem nyugodott bele a döntésbe: 2003-ban nemzetközi bírósághoz fordult, és a mostani ítélettel meg is nyerte a pert.” A Népszabadság is úgy tudja, hogy „a befektető körülbelül két évvel ezelőttig – a most megítélt 74 millió dollár valamivel több mint feléért – hajlott volna a peren kívüli egyezsége, ám a Medgyessy-kormány politikailag vállalhatatlannak ítélte a megegyezést, így az végül nem jött létre.” /8/

Az már egy másik történet, hogy a Fidesz-kormány lépései nélkül a Horn-kormány sem adhatta volna el a repteret, s ezért a reptér reptetés típusú kárhalmazás a két kormány tevékenységének „eredménye”. Az pedig egy további történet, hogy az eladott, majd újra eladott reptéri szolgáltatás színvonala egyre mélyebbre kerül (bár a sokat repülő magyarok azért tudják, hogy számos, a miénknél rosszabb minőségű reptéri szolgáltatás van Európában). „Csökken a szolgáltatások színvonala a budapesti nemzetközi repülőtéren - állítja a Ferihegyen üzemelő légitársaságok bizottságnak elnöke. A Budapest Airport kommunikációs vezetője szerint korábban az adófizetők pénzét pazarolták, ezt azonban egy magántulajdonos már nem engedheti meg magának. Zuhanórepülésbe mentek át az utaselégedettségi mutatók, és egyelőre semmi jel nem mutat a trend megfordulására - állítja a Ferihegyen működő légitársaságokat tömörítő bizottság (AOC - Airline Operating Comitee) vezetője. Lichtenberger Tamás szerint az utasok folyamatosan panaszkodnak az áldatlan állapotok miatt, de többnyire olyan folyamatokról van szó, amelyeket a légi fuvarozók nem tudnak befolyásolni. Például, ha egy utas elveszti a poggyászát, akkor a légitársaságot szidja, noha a poggyászkezelést a reptér egy alvállalkozója végzi. Ráadásul, bár Ferihegy régiós szinten Béccsel és Prágával versenyez, Budapesten mégis monopóliumnak számít, hiszen nincs alternatív repülőtér, ahová át lehetne költözni, ha a szolgáltatás minősége romlik vagy túl sokat kérnek érte.” /9/

Leminősítés

Leminősítette Magyarország hosszú lejáratú devizaadósságát a Japan Credit Rating (JCR) intézet. Két héten belül ez a harmadik jelzés, hogy a külföld egyre kockázatosabbnak tekinti a magyar államkötvényekbe való befektetést. A JCR érvelése szerint a költségvetési deficit csökkentéséhez szükséges intézkedések végrehajtása bizonytalan maradt, a gazdasági és fiskális reformok veszíthetnek a lendületükből, a kormányzat hitelessége a korábbi évek deficittüllövési miatt erodálódott. A japán hitelminősítő külön még nem utalt a politikai kockázatokra. A Fitch igazgatója, Edward Parker viszont hosszasan értekezve a kelet-közép-európai helyzetről egy televíziós interjúban külön kitért a politikai bizonytalanság növekedésére. Parker meglátása szerint a térségben kifulladás a reformerők, és a populizmus újra napirendre került. A piacok eddig nem büntették a rossz gazdaságpolitikákat, mert bíztak abban, hogy a gyors növekedés és az EU-csatlakozás miatt ez nem tarthat ki sokáig. Magyarország kapcsán az igazgató kijelentette, hogy a 10 százalékos feletti GDP-arányos deficithez a hosszú ideig tartó felelőtlen gazdaságpolitika vezetett. A leminősítés nem tesz jót az államháztartás helyzetének, mert a növekvő kockázatok mellett a kamatszint is emelkedik. A teljes nemzetgazdaság (elsősorban a költségvetési túlköltekezés miatt) tartósan a GDP 7-8 százaléka (1.500 milliárd forint) körüli külső forrásra tart igényt, amennyiben a bizalom meginog, a finanszírozást magasabb kamattal lehet csak biztosítani. /10/

Politikaikurzus-veszteségek

Sok pénzt is vesztek az önkormányzatokon keresztül. A kistelepüléseken is negyedmillió forint jár a főállású polgármestereknek. A polgármesterek és a megyei közgyűlési vezetők

illetményét a helyi képviselő-testület, illetve a közgyűlés határozza meg a köztisztviselői illetményalap és a lakosságszámtól függő szorzó segítségével. A törvény szerint a testületek mindenütt től-ig határok között dönthetnek előjáróik tiszteletdíjáról, és legfeljebb hathavi jutalmat is megszavazhatnak nekik. A szorzók alapján értelemszerűen az ezernél kevesebb lakosú települések vezetői kapják a legkevesebbet, ők képviselőik belátásától függően - ha főállásban vezetik falujukat - 257.600 és 331.200 forint közötti összeget keresnek. A megyei közgyűlési elnököknek jóval több jár: 515 és 552 ezer forint közötti összeget kaphatnak. A budapesti főpolgármester alapilletménye legkevesebb 552 ezer, legfeljebb 607.200 forint, de az alapfizetésen felül - miként a többi önkormányzati előjárót - gépjármű-vezetői és nyelvpótlék, valamint tiszteletdíja húsz-harminc százalékát kitevő költségátalány is megilleti. Érdekes szabály, hogy az újonnan megválasztott polgármesterek tiszteletdíja nem lehet alacsonyabb elődjük, vagy újraválasztott vezető esetén saját választások előtti illetményüknél. A tisztségükből távozó előjárók legalább háromhavi illetményüknek megfelelő végkielégítéssel vigasztalódhatnak, de ezt az új képviselő-testület belátása szerint hathavira is emelheti. /11/

Uniós pénzek korrupcióra és természetrombolásra?

A Magyar Természetvédők Szövetsége levélben fordult az Európai Beruházási Bankhoz azzal a kéréssel, hogy a fontolja meg, finanszírozza-e továbbra is a magyar autópálya-hálózat bővítését. Az MTVSZ szerint az autópálya-építésekkel együtt jár a nagy mértékű korrupció, egyértelműen negatív hatással van környezetünkre, miközben gazdaságélénkítő hatása erősen vitatott. Az Európai Beruházási Bank (EIB), az EU házi bankja több jelentős autópálya-beruházást finanszírozott hazánkban az elmúlt időszakban. Mivel a magyar kormány az elmúlt években sikertelenül próbálkozott az autópálya-építés költségeinek állami költségvetésen kívülre helyezésével, most többek között az Európai Beruházási Banktól próbál újabb forrásokra szert tenni az erőltetett ütemű fejlesztésekhez. A levélben a Magyar Természetvédők Szövetsége felhívja a bank figyelmét arra, hogy több jelentős korrupciós botrány is kapcsolódik az autópálya-építésekhez. 2003-ban leváltották az Állami Autópálya Kezelő Rt. elnökét és vádat emeltek ellene különösen nagy értékű sikkasztás miatt. 2004-ben több mint 7 milliárd forint bírságot szabott ki a Gazdasági Versenyhivatal, mert autópálya építő cégek versenykorlátozó módon felosztották egymás között a piacot. Egyre többen kérdőjelezik meg - köztük a tudományos élet képviselői is -, hogy az autópálya-hálózat fejlesztése a politikusok által erőteljesen hangsúlyozott gazdaságélénkítő hatással jár-e, miközben a természetre tett negatív hatásai nagyon is kézzelfoghatóak - mondta dr. Farkas István, a Magyar Természetvédők Szövetsége ügyvezető elnöke. /12/

A negyedik szektor

Most zárult az Európa Parlament, az Európa Tanács és a UEFA közös "fair play a sport segítségével" címmel, Strasbourgban rendezett tanácskozása. A 46 ország több mint négyszáz résztvevőjét három előadás (1. Teremtünk egyetértést Európában a sport és a politika között 2. Az ideális sportvezetés 3. Jövőbeni európai együttműködés a sportéletben) kötötte le, melyek után élénk eszmecsere alakult ki. A sportéletre a jelenlegi újabb kihívásokat illetően egyetértés alakult ki abban, hogy a doping sajnálatos terjedése valamint az üzleti érdekek térhódítása időszakában burjánzik a korrupció. A sportéletet veszélyeztető jelenségek visszaszorítása érdekében tiszta, egyértelmű, jogalkotásra, s törvényi háttérrel biztosított felelősségrevonásra van szükség. Elengedhetetlen az állam és a civil szervezetek, az állami sportvezetés, valamint nemzeti olimpiai bizottságok sportszövetségek egyesületek, korrekt partneri kapcsolataira épített együttműködés. /13/

Hamisítási dömping

Közel 18 millió forint értékű hamis szórakoztató elektronikai és számítástechnikai termékeket foglaltak le a Vám- és Pénzügyőrség munkatársai szeptember utolsó napjaiban a Szerzői Jogvédő Alapítvánnyal közösen végrehajtott ellenőrzések során Budapesten és környékén. Az M3-as autópálya Budapest és Pest megyei szakaszán ellenőrizték az autópihenőket és a benzinkutak parkolóit. Egy magyar honosságú személygépkocsi átvizsgálása során a vezető ülés melletti ajtó térképtartója nagyobb mennyiségű, különféle márkájú (Verbatim, Maxell) írható CD-t rejtett. A gépjármű teljes átvizsgálását követően előkerült összesen 69 db írható CD, 3 db írható DVD, 8 db memóriakártya és 1 db kézi számítógép. Az ellenőrzésben közreműködő szakértő véleménye alapján az adathordozókon található szoftverek illegális másolatok voltak. A vámosok az előkerült 80 db adathordozót, valamint az 1 db számítógépet – amelyek összértéke közel 8 millió forint – lefoglalták, és szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt megindították az eljárást. A pénzügyőrök Budapesten a Verseny utcai piac ellenőrzése közben az elárusító asztalokon nagy mennyiségű, különféle, szerzői jogvédelem alatt álló CD-re és DVD-re lettek figyelmesek. A tételes vizsgálat során közel 4000 db különböző filmművészeti alkotás került elő, amelyek eredetét az árusok okmányokkal nem tudták igazolni. A szakértő megállapítása alapján mindegyik előkerült lemez hamisítvány volt. A vámosok a több mint 10 millió forint értékű CD-t és DVD-t lefoglalták, és szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt megindították az eljárást. /14/

Hamisított magyar csirke

A KSH szerint baromfiból eszünk legtöbbet: évente átlagosan 34-35 kiló az egy főre jutó fogyasztás. A jelenlegi fogyasztási adatok szerint hiába drágultak a magyar húsvok, a fogyasztás nem csökkent. Ami szakértőik szerint azért lehetséges, mert a származási hely és minősítés nélküli, termelési árt alatt árusított húsdömping árasztja el a magyar húspiacot! Baromfiból hiány van (a termelés visszaesése és a madárinfluenza-hisztéria miatt) a magyar piacon, ezért egyes áruházakban importtal hamisítják a magyar csirkecombot. Hiányzik az üzletekből a friss csirkecomb és a pulyka. Olyannyira jelentős a hiány, hogy több feldolgozónál hét végi műszakot kell beállítani. Az „egyik nagy áruházlánc” (!) nagyon gyenge minőségű, Hollandiából származó "friss" baromficombot kevert a magyar termékek közé. A fogyasztók a BTT internetes honlapján jelezték kifogásukat, majd a terméktanács belső vizsgálata során kiderült, hogy ezt a terméket nem hazai feldolgozók szállították. /15-16/

57,5 százalékos a törvénytörő foglalkoztatás

A cég neve vagy adószáma alapján leírható az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) honlapján közzétett adatbázisból, hogy az adott munkáltató ellen a múlt év augusztusa óta hoztak-e munkaügyi jogszabályok megsértése miatt jogerős és végrehajtható határozatot. A jogszabályok szerint csak azok a cégek vehetnek részt közbeszerzésben, illetve azok részesülhetnek állami támogatásban, amelyek a munkaügyi előírások szerint tevékenykednek, rendezett munkaügyi kapcsolatokat tartanak fenn. A szociális és munkaügyi miniszter szeptember 23-tól hatályos rendelete szerint - azóta szerepel a honlapon a nyilvános lista - a pályázatokat elbíráló intézmények a korábbiaknál lényegesen egyszerűbben győződhetnek meg a rendezett munkaügyi kapcsolatok követelmény teljesítéséről. A OMMF adatai szerint az év elejétől augusztus végéig az ellenőrzött 17.569 munkáltatóból 12.029-nél találtak valamilyen munkaügyi jogszabálysértést. Az ellenőrzött munkáltatóknál foglalkoztatott 183.452 munkavállalóból 105.736-ot (57,5%) foglalkoztattak a munkaügyi jogszabályok megsértésével. A munkaügyi felügyelők 7.300 alkalommal munkaügyi bírságot szabtak ki a szabálytalanságok miatt, 3.200 esetben a szabálytalanság megszüntetésére szóló határozatot hoztak. /17/

Nem exportálunk fegyvert?

Magyarország nem először keveredik illegális fegyverüzletbe. Most a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (MKEH) cáfolja, hogy Magyarországról közvetlenül vagy közvetve, illetve Magyarországon keresztül haditechnikai eszközöket szállítottak volna Grúziába. A Népszabadság moszkvai hivatalos forrásokból szerzett információi szerint Magyarország nem exportált hadianyagot Grúziának, mint néhány más, orosz fogalmazás szerint "újszülött kelet-közép-európai NATO-tag". /18/

Tőzsdei felfüggesztés

A BÉT Zrt. felfüggesztette a K&H Equities (Hungary) Zrt. kereskedési jogát a részvény és a származékos szekciókban, ugyanis a bróker cégnek nincs a felügyelethez bejelentett tőzsdei ügyletkötője e szekciókban. A kiadott közlemény szerint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete 2006. szeptember 21-én érkezett tájékoztatásában értesítette a BÉT-et arról, hogy a K&H Equities ügyletkötőjét kérelemre az általa vezetett nyilvántartásból 2006. október 4-i hatállyal törölte. A tőzsde az érintett ügyletkötőt a PSZÁF-értesítés alapján 2006. október 4-től nyilvántartásából törölte, ám ezzel a bróker cégnek nem maradt több bejelentett tőzsdei ügyletkötője a részvény és a származékos szekciókban. /19/

Felélédt az olajbűnözés

Húszezer liter illegális ásványolajterméket találtak Kecskeméten és környékén a vámosok. A Kecskeméten és Izsák külterületén két gépjármű műhelyben egyidőben csaptak le a vámnnyomozók és a fővámhivatal munkatársai, melynek során különféle tartályokban és tárolóedényekben közel húszezer liter ismeretlen eredetű ásványolajterméket találtak. A telephelyeken négy kisteherautó is volt, melyek rakterében 1000, illetve 2000 literes tartályok voltak, azokat az illegális olajtermékek szállítására használták, továbbá előkerültek még az átféjtéshez szükséges eszközök is. A gépjármű telephelyek tulajdonosai és bérlői az előkerült ásványolaj mennyiség származását igazolni nem tudták, tárolásukra engedéllyel nem rendelkeztek. A mintegy ötmillió forint értékű ásványolajtermékeket, valamint a szállításhoz használt járműveket a pénzügyőrök lefoglalták és a telephelyek tulajdonosai és bérlői ellen jövedéki orgazdaság bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt eljárást indítottak. /20/

Feketelistázás, adatbázispolitizálás

Naponta készülnek már különféle adatbázisok, információtárak, lajstromok. A legalitás és a hitelesség mára szóba se kerül. Tipikus példa „az állammal szemben vétkező vállalkozásokat tartalmazó lajstromok”. Az ÁNTSZ augusztus elsejétől, az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) pedig szeptember végétől hozza nyilvánosságra a jogsértésen ért vállalkozások névsorát. Egyelőre csak az OMMF hatósági nyilvántartása érhető el – erre törvény kötelezi –, itt már kereshetők annak a több mint tízezer vállalkozásnak az adatai, amelyeket 2005. augusztus 4. óta jogerősen megbírságotlaltak. A feketén foglalkoztató, külföldi engedély nélkül dolgoztató, munkabért nem fizető cégek egyaránt felkerülnek az adatbázisba, így bárki ellenőrizheti partnerét, munkáltatóját. A közbeszerzéseknél, a pályázatok ellenőrzésénél jelenti a legnagyobb segítséget a renitens vállalkozások adatainak nyilvánosságra hozatala, mert így könnyen kiszűrhetők közülük azok, amelyek munkaügyi bírságuk miatt nem juthatnak állami forráshoz és megrendelésekhez. Törvény nem kötelezi, de augusztus elsejétől az ÁNTSZ is felteszi azoknak az éttermeknek, élelmiszergyártóknak és -forgalmazóknak a listáját, amelyek bizonyítottan ételfertőzések és ételmérgezések okozói voltak.

Az APEH az adózás rendjéről szóló törvény előírásainak megfelelően negyedévente közzéteszi feketelistáját, amelyen a jelentős összegű adóhiányt felhalmozó adózók neve és

címe szerepel. A listára azok a magánszemélyek kerülhetnek fel, akik 10 millió forintnál nagyobb összeggel tartoznak az adóhivatalnak, illetve azon cégek, amelyek 100 millió forintnál nagyobb adóhiányt produkáltak. Egy másik APEH- listán azok az adózók szerepelnek, amelyek bejelentési kötelezettségüknek nem tettek eleget. /21/ A legújabb fejlemény, hogy a hirdetéseket is figyeli az APEH. Gyanús lehet a drága ház, és a vásárlók is gyanúsak lehetnek. Ingatlanhirdetésekből kutatnak az adóhatóság revizorai, amikor kiválasztják a vagyonosodási vizsgálatok alanyait. Ezért azok is számíthatnak ellenőrzésre, akik nagy értékű ingatlant akarnak hirdetés útján eladni. Példaként szolgál, hogy a reggel.hu által kiválasztott internetes oldalon közel kétezer hirdetést találtak százmillió forintnál nagyobb értékű családi házakkal, villákkal és lakásokkal. Az is számíthat az adóellenőrök megjelenésére, aki nagy összegű tagi kölcsönt adott társas vállalkozásnak. /22/

Hírközlési törvény: újabb bakik

Az Alkotmánybíróság (AB) keddi nyilvános ülésén megsemmisítette az elektronikus hírközlésről szóló törvény egyes, a távközlési létesítmények magánterületen történő elhelyezésével kapcsolatos rendelkezéseit. Közel kétszáz indítványozó kérte az Alkotmánybíróságtól az 1992-ben hozott és 1999-ben módosított távközlési törvény, valamint a 2003-ban született elektronikus hírközlésről szóló törvény több szakaszának - alkotmányellenesség - miatti - megsemmisítését. Az AB - Bihari Mihály elnök által kedden kihirdetett határozatában - az elektronikus hírközlésről szóló törvény 95. paragrafusának 1-3. bekezdéseit, valamint a 96. paragrafus 2. bekezdését semmisítette meg, a másik törvény egyes részeinek megsemmisítésére tett indítványokat viszont elutasította. Az indítványozók - zömében civil szervezetek - problémája az volt, hogy a távközlési cégek a közérdekre hivatkozva szolgalmat jegyeztetnek be magántulajdonban lévő ingatlanokra, sőt nem egyszer kisajátítást is kezdeményeznek e célból. Kimondatlanul, a kezdeményezőket a mobil telefonokhoz elengedhetetlen antenna tornyok készítették az indítványaik megtételére, mivel véleményük szerint egy távközlési szolgáltató nem közérdeket, hanem magánérdeket képvisel. A hírközlési törvény a távközlési építmények elhelyezésénél első helyre sorolja az állami ingatlanokat, majd a meglévő hasonló célú épületek további hasznosítását jelöli meg. Ezek hiányában következnek az önkormányzati és a magántulajdonban lévő ingatlanok. /23/

Hibás adattárak, törvénytörő szolgáltatások

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) üzletági nyilvántartási hiányosságok miatt 2-2 millió forintba büntette az Allianz Hungária és a Generali-Providencia Biztosítót. Hasonló indokok játszottak szerepet az Union Biztosító 5 millió forintos bírságában is. A TIR Biztosító Egyesület pedig a jövő év március 31-éig nem köthet új kötelező felelősségbiztosítási szerződést. A büntetés rendkívül súlyos: a felfüggesztés idejére esik az év végi átszerződési időszak, amikor a legtöbb új szerződést szerezhetik a piaci szereplők. A PSZÁF a TIR esetében is döntően a nyilvántartás súlyos hiányosságaival magyarázza a felfüggesztést, bár amellet tartálékolási és viszontbiztosítási hiányosságokat is feltárt a felügyeleti átfogó vizsgálat. A feltárt hiányosságok legfontosabb elemeinek teljesítési határideje december 31., ám hogy a PSZÁF sem bízik ebben, jól mutatja, hogy a felfüggesztés határidejét egyből a hivatali maximumnak számító 6 hónapos időtartamra mondta ki. A jelenleg az új üzletek kötésétől ugyancsak felfüggesztéssel tiltott MÁV Biztosító Egyesületnél a kezdeti négy hónapos felfüggesztést hosszabbították meg a napokban további kettővel. /24/

Az árnyékgazdaság súlyának magyarázata

A KSH statisztikai információjának információ-, statisztikai, és politikai tartalma jelentős változáson megy át míg a KSH, az MTI, a NOL és a politikai bulvárfórumok között megjárja a tájékoztatási körön belüli útját, s eközben az eredeti tartalom jócskán átalakul. A KSH 2000-ig

visszamenőleg számolta ki új metodika alapján a bruttó hazai termék (GDP) adatait - majd minden évben 200-300 milliárd forintot adtak hozzá a korábbi értékhez. A 2005-ös GDP 21.802 milliárdról több mint 22 ezermilliárd forintra nőtt. A módosítás oka a pontosítás - korszerűbb felmérési és számítási módszerek révén -, illetve megjelennek a GDP-ben új elemek, olyan illegális tevékenységek, mint a prostitúció vagy a drogkereskedelem is. Utóbbiak nemzeti termeléshez való hozzájárulását a KSH az orvosi, igazságügyi jelentések, az adóhivatalok, a nyomozó szervek és az érintett érdekvédelmi szervezetek adatai alapján becsülte. Eszerint 2004-ben 300 milliárdos hozzáadott értéket termelt az prostitúció és a drogkereskedelem. A háztartások illegális termék- szolgáltatásfogyasztása ebből 153 milliárdot tett ki. /Képtelenség. A magyar árnyékgazdaság szürke és fekete ágazatai külön külön is ezermilliárdos nagyságrendű termelést és szolgáltatást teljesítenek./ Az „új” adatok szerint 2003-ban 4,1, 2004-ben 4,9 és 2005-ben 4,2 százalékkal bővült a magyar gazdaság. A nagyobb GDP egyben alacsonyabb GDP-arányos államháztartáshiány-értékét mutat. /25/

Lakossági veszteségek

A magyar modellben éppen csökkent a lakosság nettó pénzügyi vagyona. Az idei év második negyedében a lakosság 140 milliárd forintot veszített a forint leértékelődése miatt. A jegybank legújabb statisztikája szerint viszont már háromszázmilliárddal csökkent a lakosság papíron kimutatott pénzügyi vagyona. Június végén a háztartások nettó pénzügyi vagyona 13.381 milliárd forintra rúgott, háromszázmilliárd forinttal kisebb, mint három hónappal korábban. A lakosság 19.704 milliárd forintnyi félretett pénzzel rendelkezett június végén. Lassul a megtakarítások növekedési üteme, az első negyedévben ugyanis még 471 milliárd forintot tettek félre a magyarok, szemben a második negyedévi 252 milliárddal. A hitelfelvételi kedv eközben nem mérséklődött: a második negyedévben 551 milliárd forinttal nőtt a lakosság tartozása, és így június végére elérte a 6.323 milliárd forintot. Ebből 2.700 milliárd devizahitel, vagyis a kölcsönök mintegy 43 százalékát ma már nem forintban tartják nyilván. Ennek kockázata minden eddiginél nyilvánvalóbbá vált a második negyedévben a nemzeti valuta jelentős, eurónként 25 forintos leértékelődése révén, a gyengülés ugyanis 140 milliárd forintot vett ki a lakosság zsebéből. /26/ Egy hét alatt mínusz 11,2 milliárd forint a lakossági árfolyamváltozás mérlege. Míg az euróalapon folyósított lakáshiteleknel az első ECB-emelés után idén januárra a kamat kicsit még csökkent is (3,85 százalékra), a fogyasztási hitelek a 6,21 százalékos éves kamatszintről augusztusra egészen 11 százalékig drágultak. Ahogy egyébként a kereslet a svájci frank irányába tolódott el, a pénzintézetek „elengedték” az eurókamatokat, az év eleje után már a lakáshiteleknel is. A versenyterep mára egyértelműen a svájcifrank-alapú hitelekre tevődött át. Ezt jól mutatja az is, hogy az ingatlankölcsönöknél alkalmazott kamat a kamatemelési ciklus beindulása előtti szintről 2006 augusztusára mindössze 20 bázisponttal (3,7 százalékra) nőtt. Az adósok terheit persze nemcsak a kamatok emelkedése, hanem az árfolyamváltozások is emelhetik. Az augusztusi hitelállományt (mintegy kétmilliárdos euró- és 6,8 milliárdos svájcifrank-alapú kölcsön) alapul véve az elmúlt egy hét politikai bizonytalansága miatti forintgyengülés 11,2 milliárd forintot vehetett ki a magyar lakossági devizaadósok zsebéből. /27/

Egy évvel korábban - Csalások kora, a börze csúcsokat dönt

A BÉT részvényforgalma szeptemberben 61 százalékkal nőtt az előző hónaphoz képest, 1.098 milliárd forintot tett ki kétszeres árfolyamértéken számolva - közölte a BÉT hétfőn a brókercégek jelentései alapján készült összesítésében. A BUX index értéke egy hónap alatt 1.376 ponttal, 6,4 százalékkal emelkedett, szeptember végén 22.949 ponton állt. Az index eddigi legmagasabb értékét szeptember 27-én érte el, akkor 23.501,63 ponton zárt. A tőzsde azonnali összforgalma 63 százalékkal emelkedett, 1.148,7 milliárd forint volt szeptemberben. A derivatív piaci forgalom is jelentősen bővült: a határidős BUX-ra kétszeres értéken 295,1 milliárd forint értékben kötöttek üzemeket a brókercégek, ez az előző hónaphoz képest 53

százalékos emelkedés. A részvények határidős lejáratára 45 százalékkal több, 377,2 milliárd forintnyi üzlet született. Az azonnali piacon az államkötvények és kincstárjegyek adásvétele csaknem ötszörösére bővült, 15,43 milliárd forintot tett ki szeptemberben. A jelzáloglevelek és vállalati kötvények forgalma az előző havinak a kétszeresére, 43,97 milliárd forintra emelkedett. A befektetési és kárpótlási jegyekre szeptemberben 237 millió forintnyi üzlet született, lényegesen kevesebb az augusztusi 1,46 milliárd forintnál. /28/

Számtévesztő viselkedés

A 2005-ös második negyedévben 1,54 milliárd euró volt a magyar gazdaság nettó finanszírozási igénye a külfölddel szemben – derül ki a fizetésimérleg-statisztikából. Ez kevesebb, mint tavaly ilyenkor, s ez kizárólag az áruforgalom jelentős javulásának köszönhető. A szolgáltatások egyenlege ugyanis a növekvő külföldre utazási kedv miatt valamelyest romlott, a jövedelmek soron pedig – jelezve a nemzetgazdaság eladósodási folyamatait – szintén a tavalyinál nagyobb passzívum keletkezett. Erősen átrajzolódik a javulásról tanúskodó kép, ha figyelembe vesszük az importstatisztika bizonytalanságait. Mint már többször írtunk róla, az EU-csatlakozás után vállalati önbevallásra átállt külkereskedelmi statisztika gyaníthatóan jelentősen (a Magyar Nemzeti Bank feltételezése szerint az idén akár több mint egymilliárd euróval) alulbecsli az importot, vagyis az áruforgalmi egyenleg javulásának jó része csak látszólagos. A behozatal alulbecslése feltehetően különböző áfacsalási módszerekkel függ össze. Az MNB finanszírozási oldalról számított eredményei alátámasztják ezt a gyanút: a két oldalról történő felmérés adatai jelentősen különböznek. E szerint a második negyedévben nem a GDP 6,6, hanem 8,6 százalékára rúg a GDP-arányos folyó hiány, tavaly pedig nem 8,5 százalékos volt az egész éves deficit, hanem 9,9. Vagyis – bár némi csökkenő tendencia megfigyelhető – a hiány továbbra is rendkívül magas, feltehetően jóval magasabb, mint amit a hagyományos módszertan kimutat.

Noha bizonytalan, hogy a fenti korrekciók megjelennek-e valaha a hivatalos folyó fizetési mérlegben és külső finanszírozási igénymutatóban, az adósságpálya nyilvánvalóan tükrözi az ikerdeficit és fenntarthatatlan makrogazdasági pályát – értékeli az adatokat Tardos Gergely, az OTP elemzési központjának szakértője. A külső egyensúlyi helyzetet még ronthatja 2006-ban az igen jelentős fiskális élénkítés, amelynek hatására tovább emelkedhet a folyó hiány. Ekkor a hivatalos folyó fizetésimérleg-hiány számai elérhetik, vagy kedvezőtlen esetben akár jelentősen meghaladhatják a GDP 10 százalékát – hívja fel a figyelmet Tardos. A közvetlen tőkebefektetések alakulását tekintve szintén nagyon homályos a kép. Az újrabefektetett profit soron ugyanis az MNB követeléseként elszámolja a megszavazott, de ki nem fizetett osztalékot, ez a második negyedévben (a közgyűlések időszakában) mindig nagyon jelentős tétel. Most a szokásosnál is jelentősebb, hiszen 850 millió eurós passzívum szerepel ezen a soron, s ennek eredményeképp a nem adóssággeneráló finanszírozás –1,25 milliárd eurót tesz ki, gyakorlatilag teljesen áttekinthetetlenné téve a külföldi tőkevonzó-képesség alakulását. Tardos értékelése szerint ezen a területen nincs komolyabb probléma, a tulajdonosi hitelek (amelyek közgazdasági értelemben igen közel állnak a közvetlen tőkebefektetésekhez) ugyanis olyan jelentősen növekedtek a második negyedévben, hogy a nem adóssággeneráló finanszírozás aránya stabilan 50 százalékosnak tekinthető. /29/

Mi a hézagos adatszolgáltatás

A magyar számviteli trükközés amúgy is megtépzott nimbuszú gazdaságpolitikánk teljes hitelvesztéséhez vezetett. A KSH-t az egyre erősödő politikai nyomás, és a szakmaiság folyamatos sérülése miatt egyre többen hagyják el – írja a Figyelő legújabb száma. Az utóbbi hetek a magyar államháztartási hiány valós nagysága körüli bizonytalanságoktól voltak hangosak. A kormány a múlt héten elismerte: az idei hiány a tervezett 3,6 helyett 6,1, a jövő évi pedig 2,9 helyett 4,7 százalék lesz a GDP-hez viszonyítva. Azaz beismerték, hogy trükkös könyveléssel igyekeztek szépíteni a büdzsé egyenlegén. A kreatív könyvelés favorizálásának

veszélyeit szemléletes példával igyekezett érzékeltetni az uniós pénzügyminiszteri tanács döntéseit előkészítő befolyásos orgánus, a Gazdasági és Pénzügyi Bizottság (EFC) előtt felszólaló Szapáry György. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) alelnöke így fogalmazott: amennyiben az állami feladatok költségvetési „kiszervezése” divattá válik, azon sem csodálkozhatunk, ha egy nap a németek a Brandenburgi kapu értékesítésével próbálják majd csökkenteni a deficitet. A jegybankot azonnali támadások érték az „árulás” miatt. Olaj volt a tűzre, hogy a Szabadság téren kommentárral látták el az idei első túlzott deficiteljárás- (excessive deficit procedure - EDP) jelentést. Azt a dokumentumot, amelyet minden EU-tagállamnak kötelező évente két alkalommal megküldenie az Eurostathoz és Brüsszelbe, s amelyet Magyarországon a Pénzügyminisztérium (PM), az MNB és a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) szakemberei állítanak össze – írja a Figyelő legújabb, csütörtöki megjelenő száma.

És mi a politikai számháború?

A kifogások megjelenítésének oka a konszenzus hiánya volt. A mögött pedig a magyar EDP-bizottság minisztériumi és KSH-s tagjain egyre jobban érződő külső nyomás keresendő - mondta a Figyelőnek a testület működésének közeli ismerője. Megállapítása szerint „a pénzügyi tárca és a statisztikai hivatal szakértői nem tudják saját módszertani álláspontjukat megfogalmazni, hanem intézményi véleményt kénytelenek tolmácsolni”. A munkacsoport fokozatosan elvesztette módszertani függetlenségét, vagy ha mégis szakmai véleménynek adott hangot, azt saját intézményük vezetői szintjein értékelték felül. Ennek következtében a KSH-t sokan már csak Központi Statisztika Hivatalként emlegetik, ahonnan - nem bírván vagy akarván elviselni az erősödő politikai nyomást - egyre többen jönnek el önként (is). Az idei első EDP-jelentés elkészültét megelőzően a Figyelő értesülései szerint a jegybank több kifogással is élt. A legfontosabb ezek közül az autópálya-építés finanszírozásának elszámolhatóságát illette, amelynél a KSH meglehetősen furcsa módját választotta a bevételi tétel befogadhatósága mellett érvelő PM támogatásának: noha egyértelműen módszertani kérdésről volt szó, a hivatal arra hivatkozott, hogy a 2005-ös adatok előrejelzéseknek számítanak, azokat tehát nem vizsgálja, majd csak akkor tér ki rájuk, amikor tényadatokká válnak. A jegybank ezt követően fűzött kommentárt a jelentéshez, az autópályák mellett a Millenniumi Városcsoporthoz, a MÁV-adóssághoz, vagy a faktorált mezőgazdasági támogatások figyelmen kívül hagyását kifogásolva. Az első jelentés végül az MNB javaslatait nem tartalmazva, de a kommentárral kiegészítve jutott el az Eurostathoz, amely szinte postafordultával közölte: csak a jegybanki javaslatokkal kijavított verziót hajlandó elfogadni. /30/

A magyar cégnyilvántartás is hamis?

Mind több adat lát napvilágot arról, hogy rossz a hazai cégnyilvántartási rendszer. Ez egyes cégeknek akár az életébe is kerülhet. Nemrég a hvg.hu írt arról, hogy egy ajtókat gyártó cég elvesztett egy 1,2 milliárd forintos megrendelést, mert a CD-n megjelent cégbázis szerint a társaság tíz éve megszűnt – ennek ellenére működik, sőt tavaly óta uniós adószáma is van. Kicsivel később a Népszabadság adott hírt arról, hogy a kosárlabda NB1-et szervező liga ugyan rendelkezik adószámmal, de nincs bejegyezve. Így a társaság pénzügyei és működése gyakorlatilag ellenőrizhetetlen. A cégnyilvántartási rendszer hibáiról egyre több adat lát napvilágot: már nemcsak egy-egy cég veszít esetleg milliárdokat, szakértők szerint ugyanis több tízezer cég adatai rosszul szerepelnek a rendszerben. Ennek következményeként a hazai cégek szerződésektől és bankhitelektől esnek el. Az adatbázisok minőségével foglalkozik a Makroökonómia Kht. Fő tevékenységi körük az adatok minőségének kutatása, megbízóik között pedig leginkább bankok állnak. Kutatásaik során arra jutottak – mondta el a társaság jogi képviselője, Kovács P. Zoltán –, hogy számos cég adatai hiányosak. Megbízta egy átfogó szűréssel az adatkereskedelemmel foglalkozó Info-Datex Kft-t, és megdöbbentő eredményre jutottak: a Magyarországon bejegyzett mintegy 400 ezer cég közül 59 963-nak nincs hatályos

címe, azaz megtalálhatatlan. Ezen kívül 48 657 esetben nincs olyan személy megjelölve, aki jogosult cégjegyzésre – e nélkül pedig ellenőrizhetetlen, hogy a szerződő fél jogosult-e például egy szerződés aláírására. (Erre példa a 200 millió forintos alaptőkével rendelkező, azóta felszámolt Transelektro Külkereskedelmi vállalat, amelyik több mint 10 éven át nem rendelkezett ügyvezetővel – legalábbis a cégszabványok szerint.) Más esetekben pedig a cég alapítása, illetve az alapító okirat aláírása a jövőben történt meg – egyes esetekben ez a dátum 7001 június 7. További többszáz cég esetében pedig nem azonos a KSH-szám és az adószám első nyolc jegye, és százas nagyságrendben találtak olyan bankszámlaszámokat is, amely az ilyenkor használatos CDV ellenőrzés szerint nem létezhet.

Az Info-Datex levelet írt ezért az igazságügyi miniszternek, hogy örömmel elvégeznék a szükséges szűréseket, így a közhitelesnek tekintett adatbázisból ki lehetne szűrni a hibásakat. A Petrétai Józsefhez írt levélre Gyimesi Géza, a tárca főosztályvezetője válaszolt. Levelében arról tájékoztatta a céget, hogy az adatok rögzítését az illetékes bíróságok végzik. Az Info-Datex ezután levelet írt mind a 20 cégbíróságnak, közülük összesen 4 válaszolt. A Bács-Kiskun megyei bíróság elnöke válaszában az országos Igazságszolgáltatási Tanácshoz irányította a céget – vagyis vissza a minisztériumhoz. A FigyelőNet megkérdezte a tárca politikai államtitkárát, Hankó Faragó Miklóst, hogy szerinte mi az oka a hibás adatoknak. Hankó elismerte, hogy a rendszer nem hibátlan, még a szeptember elején bemutatott elektronikus ügyintézés során sem működik tökéletesen. Ugyanakkor véleménye szerint lehetetlen, hogy ilyen nagy arányban legyenek selejtes adatok. Véleményét megerősítette Mondok Edit, a Fővárosi Bíróság mint Cégbíróság elnöke is. Egybehangzóan állították, hogy ugyan az adatok ilyen szintű ellenőrzésére nincs külön szervezet, de ennek ellenére az adatbázis megbízható, legfeljebb tucatnyi hiba lehet benne. Ugyanakkor az Opten Informatikai Kft adatai szerint is legalább 28 ezer formaihibás adószámú cég van a cégnyilvántartásban. /31/

A vízórának se higgyünk!

Az MTV érdekvédelmi riportműsora arra kereste a választ, hogy vajon miért engedélyezik a vízművek a mellékvízmérők -azaz az egyes lakásokba behelyezett vízórák- használatát, amennyiben azok nem szabványosak. Az adás vezető riportjának főszereplője, Csejtei László tatabányai társasházi otthonának például több százezer forintos úgynevezett maradványdíjat számlázott ki az Észak-Dunántúli Regionális Vízmű. A helyi közös képviselő szerint Csejtei úr panasza korántsem egyedi, szinte minden lakógyűlésen bombaként robban a tulajdonosokban a felismerés, hogy az általuk megvásárolt vízóra állása bizony cseppet sem mérvadó a hivatalnál a számla kiállításakor, azon esetenként jóval nagyobb összeg szerepel, mint amennyit a beszerelt mellékvízmérők alapján várnak. Muraközi Gáborné, a Házgazda Kft. ügyvezető elnöke szerint az említett jelenség teljesen általános; az egyes házak úgynevezett fővízmérői és a lakásban elhelyezett órák között sokszor nagy a különbség. Az Észak-Dunántúli Vízmű Részvénytársaság vezérigazgatója, Szikszai József nem volt hajlandó nyilatkozni a műsor munkatársának, de eljuttatott a szerkesztőséghez egy írásos beszámolót, melyből kiderült, hogy a Hivatal szerint a szóban forgó társasház tetemes maradványvízdíjának két oka van: egyrészt a belső hálózatokban jelentkező elszívárgások miatti, másrészt a bekötési mérő és a mellékmérő „kiindulási érzékenységből származó” mérési eltérés. A több százezres számlát megkapó nyugdíjas úr szerint a fennálló helyzetért a hatályos -1995. évi 38-as számú- kormányrendelet a felelős, melynek megváltoztatásához csak jó szándék szükséges. A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség szóvivője szerint alapvetően kétféle konstrukció használatos a gyakorlatban: az egyik szerint az egyéni fogyasztó fizet az illetékes vízműnek, a másik alapján a társasház. „Ezek alapján többféle eltérésről beszélhetünk. A kiindulási érzékenység a vízmű által hitelesített főórára vonatkozik, ez a legminimálisabb eltérést is érzékeli. Ilyen mindenütt van, ami viszont a mellékvízmérőket illeti, ezek közül kizárólag azokat kell hitelesíteni, melyek a számla szerinti elszámolást mérik. Ezek között is

van ugyanakkor számtalan típus”, mondta a szóvivő, aki közölte: a felügyelőség hatóságilag léphet fel minden olyan esetben, ahol valamiféle rendellenességet észlelnek. /32/

„Adatáttekintés”

Távollétében belenyúltak a kiskunhalasi Semmelweis Kórház pénzügyi osztályvezetőjének számítógépébe, és abból a Hospinvest Rt. informatikusa segítségével adatokat vettek ki. Mamlec Benőné, a kórház pénzügyi osztályvezetője az üvegsebtörvény szabta kötelezettségének eleget téve bejelentést tett több hatóságnál, valamint az önkormányzatnál, azt kifogásolva, hogy az intézmény működtetését privatizáló Hospinvest Rt. a kórház által fölvelt 630 millió forintnyi hitelből 230 millió forintot kapott. A kölcsön fedezete az egészségbiztosító által a betegellátásra fizetett évi teljes összeg - ez pedig a kifogással élők szerint törvénysértő. A betegállományban lévő Mamlecné közölte: Füzes Attila gazdasági igazgató kicseréltette a zárat a szobáján, szerdán pedig a befektető cég informatikus szakemberével belenyúltak a számítógépébe. Mamlecné szerint adatokat másolhattak le vagy semmisíthettek meg. A komputerből dokumentumok kerültek ki a kórházból - indokolta Füzes Attila, hogy miért nyúltak hozzá Mamlecné számítógépéhez. Hozzátette: két pénzügyi dolgozó és a befektető informatikusa jelenlétében olyan programokat "tekintettek át", amelyek addig csak azon az egy gépen futottak, de a folyamatos munkához szükség van a használatukra. A szobát pedig azért záratta le, mert meg kívánja akadályozni, hogy ott a hitel ügyében folyó vizsgálat tárgyszerűségét befolyásoló dolgok történjenek. /33/

Olasz sertésből magyar szalámi?

Már Olaszországból vett sertésekből is készülnek magyar húsipari termékek, holott a mediterrán állam hagyományos hízóimportőrnek számít. A hazai cégek a külföldi élő állatokat az itthon forgalmazott készítményekbe dolgozzák be, míg az így kiváltott jó minőségű magyar sertésekből exportcikkeket gyártanak. Az import az állatállomány folyamatos csökkenése miatt növekszik. Már Olaszországból behozott élő sertésekből is készülnek magyar húsipari termékek. /34/

Számlában nem vagyunk európaiak

Jövőre is csak megszorításokkal lehetne visszaigényelni az idegen nyelven kiállított számlák után az általános forgalmi adót - derül ki az adótörvény-módosítási csomagból. Így Magyarország továbbra is megsértené az EU előírását, amely szerint bármely nyelven kiállított bizonylat alapján elszámolható az áfa. Az európai uniós normákba ütközik, hogy Magyarországon jelenleg kizárólag a magyar nyelvű számlák áfatartalmát lehet levonni a hatályos jogszabályok szerint - hívta fel lapunk figyelmét Elkán László, a PricewaterhouseCoopers tanácsadó cég igazgatója. Minden tagállamra kötelező előírás, hogy bármely nyelven ki lehessen állítani a bizonylatot. Az egyes országok adóhatóságai csak azt követelhetik meg a cégektől, hogy ellenőrzési célból lefordítsák az adott nemzet nyelvére az idegen nyelvű számlákat. Azt viszont nem lehet megtiltani, hogy más nyelven kiállított számla alapján is le lehessen vonni az áfát - magyarázta az adótanácsadó. Az uniós országok közül egyedül Magyarországon nem fogadja el jelenleg az adóhivatal az idegen nyelvű számlákat. Ráadásul még tetemes - kétszázezer forintig terjedő - büntetést is kell fizetnie annak a cégnek, amely más nyelvű számlát bocsát ki. Ennél is nagyobb bírságra számíthat az a vállalkozás, amely egy nem magyar nyelvű bizonylat alapján számolja el az általános forgalmi adót. Az APEH ugyanis jogosulatlan áfalevonást, illetve -visszaigénylést állapíthat meg. Emiatt a társaság nem kaphatja vissza a forgalmi adót, ráadásul az adóhatóság az összeg felének megfelelő adóbírsággal, valamint a jogosulatlan pénzhasználat miatt késedelmi pótlékkal sújthatja a vállalkozást. Elkán László tudomása szerint több céget is megbüntetett már emiatt az APEH. /35/

Tizedikként a hiánylistán

Magyarország jelentős mértékben járul hozzá a világban megfigyelhető folyó fizetésimérleg-problémákhoz – derül ki a Morgan Stanley friss tanulmányából. Dacára a világgazdaságban betöltött marginális szerepnek, hazánk a tizedik azon a listán, amelyik a legnagyobb finanszírozási igényű országokat tartja nyilván. Magyarországgal összemérhető nagyságú gazdaságként csupán Portugália szerepel itt, a többi ország nagyságrenddel nagyobb súlyt képvisel a világban. Mindkét államban közös, hogy jelentős ikerdeficit-problémák figyelhetők meg, vagyis a hatalmas költségvetési hiányt belső forrásokkal nem lehet finanszírozni, így az ország a külfölddel szemben eladósodik. A befektetési bank arra is felhívja a figyelmet, hogy jelenleg rendkívül kedvezőtlen a folyó hiányok és többletek szerkezete a világban. Míg a hiány 70 százaléka az Egyesült Államokban képződik, addig a többletek jobban eloszanak. Ha az USA egyensúlyi pozíciói javulnának, az zavart okozhatna a pénzpiacokon. Magyar szempontból riasztóbb a másik verzió. A Morgan Stanley arra hívja fel a figyelmet, hogy a legnagyobb finanszírozó országokban, Németországban, Japánban és Kínában esély mutatkozik a belső fogyasztás élénkülésére, amely a finanszírozási képesség visszaeséséhez vezethet. Ez esetben könnyen megfordulhat az a tendencia, amely szerint hatalmas mennyiségű tőke keresi a befektetési lehetőségeket, és bármilyen kockázatot hajlandók elfogadni. Úgy tűnik, egyelőre ez még távol van, legalábbis a mai pénzügyi tendenciákat figyelve inkább a kockázatéhség erősödése figyelhető meg. Az elmúlt hetek rossz hírei hatására gyengülő forint magához tért, az árfolyam egy pillanatra még a 250-es szint alá is újra benézett. A tőzsde újabb rekordot döntött, jelentős túljegyzés mellett csökkentek a hozamok az elsődleges állampapírpiacon és a másodlagos piacon is a rövid lejáratokon. /36/

Az örök kivétel

Az „örök kivétel” Magyarországtól eltekintve változatlanul szilárdak a közép-európai régió gazdasági alapmutatói – írja negyedéves előrejelzésében a Dresdner csoport londoni befektetési részlege (DrKW). A jelentésben Magyarországról szólva a DrKW megerősíti, hogy a maga részéről 2012-2013-as euró-csatlakozási cél kijelölésére számít, és rövid távon nem lát sok esélyt érdemi költségvetési konszolidációra. Emellett változatlanul fennálló kockázatnak tartja, hogy a magas ikerdeficit miatt jelentős tőke kivonás indul meg a magyar befektetési konstrukciókból. A tanulmány szerint a magyar, a lengyel, a szlovák és a cseh gazdaságnak több kockázati tényezővel is szembe kell néznie. Egyik, hogy a német választások után kialakult patthelyzet visszavetheti a régi EU tagállamok gazdasági teljesítményét, ami jelentős hatással lehet a közép-európai négyek gazdaságára is. Továbbá olyan aggodalmak merültek fel, hogy valamely külső fejlemény tőke kivonást idéz elő a négy gazdaságból, csak éppen ezúttal maradandóbb következményekkel, mint ahogy ez az idei első negyedév végén bekövetkezett, amikor a négy ország valutáinak árfolyama hat hét alatt átlagosan csaknem hét százalékot zuhantak. Várhatóan 19 milliárd dollár feletti rekordot dönt a közép-európai országok működőtőke-importja, mert a négy állam - még Magyarország is, amely pedig nem tudja ugyanazt a jó makrokilátást nyújtani, mint szomszédai - olcsó munkaereje miatt számos okot ad a tőke itteni elhelyezésére - áll a DrKW jelentésében. Az előrejelzéséhez csatolt grafikon szerint Magyarországra az idén hozzávetőleg 4,5 milliárd, és jövőre is még több mint 4 milliárd dollárnyi közvetlen külföldi befektetés érkezik. /37/

Fűszerpaprika

Nem voltak akkreditálva a mikotoxinok vizsgálatára a fűszerpaprikaügyben érintett laboratóriumok. Ennek ellenére vádat emeltek a Kalocsai Fűszerpaprika Rt. és a sükösi Házi Piros Paprika Kft. vezetői ellen. Szegeden még nem döntöttek a vádemelésről. A Legfőbb Ügyészségen ma tájékoztatják a nyilvánosságot a tavaly nyári paprikamérgezéssel

kapcsolatos nyomozások állásáról. A fűszerpaprikaügy számai a múlt év nyaráig nyúlnak vissza, amikor a Bács-Kiskun Megyei Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás, valamint a tisztiorvosi hivatal feljelentést tett, mert az általuk bevizsgált őrölt fűszerpaprika toxintartalma a megengedett határértéknél jóval magasabb volt. A vizsgálatot a Nemzeti Nyomozó iroda gazdaságvédelmi főosztálya végezte, amely ártalmas közfogyasztású cikkel visszaélés büntetnének megalapozott gyanúja, valamint fogyasztók megtévesztésének vétsége miatt indított ismeretlen tettes ellen eljárást. Az ellenőrzések során a Kalocsai Fűszerpaprika Rt., a Szegedi Fűszerpaprika Rt. és a sükösdői Házi Piros Paprika Kft. termékeiben találtak jelentős mértékben aflatoxint, amelynek rákkeltő hatása van. Ez a mérgező anyag a hazai fűszerpaprikában soha nem volt analizálható, mert keletkezéséhez 40 fok körüli hőmérséklet és 80-85 százalékos relatív páratartalom szükséges. A bevizsgált paprika ezenfelül a megengedett határérték többszörösét tartalmazta ochratoxinból, amely a nem megfelelő tárolás, illetve szárítás esetén hazai körülmények között is előfordulhat. Ez utóbbi toxinnak nagy mennyiségben vesekárosító hatása van. /38-39/

Hivatkozások

1. Hol a valós költségvetési hiány? MNB (Inforádió) nyomán
2. Egyre több a felszámolás és végelszámolás. MTI, mfor.hu nyomán
3. Továbbra is magas a folyó hiány. MI, vg.hu nyomán
4. Magyarországra mutogat a Tesco. pb.hu nyomán
5. Viszik az autókat a külföldiek a magyar piacról. (NAPI Online) nyomán
6. Mit nyerhet a helyi holdudvar? NOL, Hajba Ferenc nyomán
7. Hol legyen a kormánynegyed? NOL, Lencsés Károly nyomán
8. Elvesztette a reptérpert a magyar állam. NOL, Szakály Attila nyomán
9. Zuhan a színvonal Ferihegyen. NOL, Szakály Attila nyomán
10. Újabb leminősítés Magyarországnak. vg.hu nyomán
11. Sok pénztől esnek el a vásárnap leváltott településirányítók. gondola.hu
12. Uniós pénzek: korrupció és természetrombolás. greenfo.hu, hirtv.hu nyomán
13. Burjánzik a korrupció a sportéletben. sportforum.hu nyomán
14. Szeptember végi hamisítvány dömping. OBJEKTÍV, Gy. Mészáros Ágnes nyomán
15. Hamisítják a magyar csirkét. NOL, Czauner Péter nyomán
16. Hiába a húsáremelés, ugyanannyi fogy. NOL nyomán
17. Sorra buknek le a cégek. (MTI) origo.hu nyomán
18. Budapest is gyanús volt - nem exportálunk fegyvert. NOL, ma.hu nyomán
19. Nincs bejelentett brókere a K&H Equitiesnek. (NAPI Online) nyomán
20. Kecskeméten újraéledt az "olajos világ". uno.hu nyomán
21. Feketelistákat gyárt az államigazgatás. Vajna, E., Egerszalóki, T. napi.hu nyomán

27.7 Üvegsebprogramok⁷⁸⁴

Gyurcsány Ferenc - még a 2006-os választások előtt - megpróbált nyomást gyakorolni a Blikk című bulvárlapra. A miniszterelnök márciusban találkozott Michael Ringier-vel, a nevét viselő médiabirodalom tulajdonosával. Gyurcsány azt kifogásolta a bulvárlappal kapcsolatban, hogy a svájci kiadóhoz tartozó Blikk a választási kampányban túlzottan jobbra tolódott. Az Index ezzel kapcsolatban felidézte azt az esetet, amikor Orbán Viktor családjának megfenyegetésével és a Fidesz-elnök benzinkúti átöltözésével is foglalkozott a lap.

A világban elég szokatlan, hogy egy hivatalban lévő miniszterelnök a tulajdonosnál emeljen kifogást azért, mert egy piaci viszonyok között működő lap egyes híradásai saját politikai érdekeivel ütköznek. Papp Béla, a Ringier magyarországi igazgatója a Magyar Nemzetnek elmondta, hogy Michael Ringier több alkalommal találkozott már politikusokkal, de

⁷⁸⁴ Csorba József: Üvegsebprogramok. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 24. 12:45

mindig visszautasította, ha azok politikai kifogásokat emeltek a médiabirodalom lapjaival szemben. A Blikknél ügyelünk a kiegyensúlyozottságra, hiszen a lapot jobb- és baloldali emberek egyaránt olvassák. – Ezért bárki próbál befolyásolni bennünket, azt mindig elhárítjuk – fogalmazott Papp. Mint mondta, a politikai jobboldaltól is kaptak már kritikákat. – Ha mindkét oldal kritizál bennünket, az azt jelentheti, hogy jól tesszük a dolgunkat.

A magyar médiaviszonyokat minősítő jelenség, amikor megkérdezték Eötvös Pált, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének elnökét, hogy mit szól a miniszterelnök nyomásgyakorlási kísérletéhez. – Hallottam valamit az esetről, de nincsenek konkrét információim – közölte Eötvös. Ötvös állítása szerint nem tudta, hogy miről beszélgetett Ringier és Gyurcsány. A Népszabadság Rt. is Ringier-érdekeltségű, a kisebbségi tulajdonosok között szerepel az MSZP-hez köthető Szabad Sajtó Alapítvány is. /1/

A politikai és a média összefonódása

Tavaly is hamisítás folyt a pártok reklámköltése kapcsán, amiben első látszatra a médiagazdaság a ludas, minthogy a reklámköltés statisztikája, számvitele és adóadminisztrálása, könyvelése nem szentírás. A magyarországi médiacégek rendszeresen konzultának az APEH-hel, hogy végül milyen elszámolás kerüljön a pénzügyi év mérlegeibe. Ezek fényében kell látni az alapszámokat. Azután következik a politikai, a gazdasági és a társadalmi szféra kibogozhatatlan szövevénye, amelyekben – természetesen, a legjobban beágyazódott pártoknak, politikai erőcsoportoknak vannak követhetetlen pénzügyi forrásaik. Mi már évek óta jelezzük, hogy az MSZP és az SZDSZ milliárdokat költenek reklámra választások idején. Amiről egyébként az utca embere is meggyőződhetett. Amikor a média rendre kihozta, hogy a Fidesz költött legtöbbet reklámra, akkor Mari néni az utcán nem tudott tájékozódni a baloldali pártok zászló- és plakáterdeje miatt. Ennek fényében kell fogadni a következőket.

Kampányszámtan-konjunktúra

A Népszabadságban a Szeretem Magyarországot Klub, valamint a Majtényi László volt adatvédelmi biztos nevével fémjelzett Eötvös Károly Közpolitikai Intézet foglalkozott a témával. A klub 2006 január elsejétől április 30-ig vizsgálta a pártok médiaköltségeit. A listaárakat a sajtóorgánumokra jellemző piaci kedvezmény átlagával korrigálták. E szerint a pártok a listaár felét - az MSZP nettó 1 milliárd 58 millió, a Fidesz 912,5 millió, az SZDSZ 360 millió, az MDF pedig 304 millió forintot - költötték reklámra. Ezek szerint nettó áron a Fidesz költötte a legtöbbet köztéri hirdetésekre: a 912 millió 75 százalékát. Az írott sajtó az MSZP, illetve az MDF számára volt a legkedveltebb eszköz (40 százalék), míg az internetes hirdetések az SZDSZ-nél képviselték a legnagyobb arányt (13 százalék).

Ezzel szemben, a teljes költségük legalább a médiaköltségek duplája, vagyis a két nagy pártnál két-kétmilliárd lehet - állította Somló Zsolt, a MindShare médiaügynökség igazgatója. Bár a reklámok gyártásáról, a szórólapok nyomtatásáról, a rendezvények megszervezéséről nincs megbízható adat, Somló húszéves szakmai tapasztalatára hivatkozva állította: még a kétszeres szorzó is optimista becslés. "Egy mobilszolgáltató imázsváltása hétmilliárdot kóstált - miért gondolja bárki, hogy egy jóval fontosabb kampány kihozható ennek a töredékéből?" - nyilatkozta Somló.

Az Eötvös Intézet számításai szerint ennél is több, négy-négymilliárd lehet a két nagy párt teljes kampánycöltsége (ami még mindig kevesebb a parlamenti forrásaink által taksált összegnél - a szerk.). /2/ Szerintünk 4 milliárd forintot az MSZP és az SZDSZ költött reklámra, a Fidesz alig valamivel több mint 1 milliárdot abban az értelemben, ahogy a fentiekben számoltak.

A média esete a brókerválsággal

A botrány kapcsán 17 ezer újságmegjelenés történt, a K&H-t 820 újságíró kereste meg. A cég 4.000 dolgozója közül senki sem távozott a történetek miatt. A bank 12 embert bocsátott el, akinek esetleg köze lehetett az üggyhez. Két héttel a kirobbanást követően workshop keretében 4 percben, 3 slide-on vázolták fel az osztályok vezetői, milyen hatással volt területükre az ügy, és mit tesznek, hogy teljesítsék az éves terveket. A kijelentést a hallgatóság soraiban ülők közül többen is cáfolták, s később Horváth Magyary Nóra is leszögezte: minden megkeresésre időben válaszoltak. Igaz, a sajtót alacsony szinten szolgálták ki, de elsősorban az ügyfelek érdekeit kell szem előtt tartaniuk. A betétállomány szempontjából az első három nap volt kritikus, de a jó stratégiai lépéseknek köszönhetően a működési eredményre nem volt hatással az első körben K&H-, majd Equitis-, Kulcsár- és brókerbotrányként is elhíresült ügy. A kommunikációs vezető szerint a sajtótól származó, bulváros "brókerügy" volt a legszerencsésebb névválasztás, mivel így kötötték legkevésbé a pénzügyi intézethez a történeteket. /3/

Politikai kommunikáció Gyurcsánnyal

A választási ígéretekben szereplő adócsökkentéssel szemben a kormány több adóemelésről döntött 2006 nyarán. A miniszterelnök a Népszabadságnak adott interjújában erről úgy fogalmazott: a kampányban nem hazudott, csak nem bontotta ki az igazság minden részletét. Gyurcsány: „Van egy erkölcsi dilemma: Miként mondható el az embereknek, hogy a politikai és a hétköznapi erkölcs között időnként felmerülő különbség olyan helyzetet diktál, amelyben, ami igaz és helyes politikailag, nem feltétlenül igaz és elfogadható a hétköznapi erkölcs mércéje szerint.” Gyurcsány és a szocialisták a választási kampányban „a közelmúltban bejelentett intézkedésekkel ellentétes lépésekre kértek felhatalmazást a választóktól”. „Megígértük, megtettük. Szavazzon Ön is az ötéves adócsökkentési programra” - hangzott a szlogen. Az ötéves adócsökkentési programot azonban a kormány elhalasztotta legalább 2-3 évvel, bár erről már a választás előtt döntés született a parlamentben. /4/ Gyurcsány megpróbálta kidumálni magát a nyilvánvaló hazugságból, ami csak úgy sikerülhetett, ha a média és az értelmiségi rendszerkritika nem működik.

Hivatkozások

1. Gyurcsány nyomást gyakorolt a Blikkre. Bodacz Balázs, mno.hu, 2006 nyomán
2. "Találtunk egy nullát!". NOL, Nyusztay Máté, 2006 nyomán
3. Kulcsár-botrány & Co. Istvánko Viktória, mfor.hu, 2006 nyomán
4. Gyurcsány és az igazság sajátos kapcsolata. inforadio.hu, 2006 nyomán

27.8 Egy fehér néger az unióban⁷⁸⁵

A Transparency International 2006-2007-es értékelése szerint tavaly 5,2, idén 5,3 volt a korrupciós ráta egy 10-es skálán, ahol 0 jelöli a leginkább fertőzött régiót. Európában ezzel Magyarország a középmezőnybe tartozik, globálisan pedig az első 40-be. Ezt akkor írom, amikor az APEH forrásfelhajtó tevékenységében éppen a magyar prostitúció megadóztatásán munkálkodik. Az APEH képviselője e héten (2007, 39. hét) jelentette ki, hogy a magyar szexipar mintegy 150 milliárd forintot forgalmaz. De a folyamat beindulása korábbi, és minden baloldali rezsim alatt ugyanúgy megy végbe. Tavaly ilyenkor, tehát a 2006. év, 39. hetében az alábbi eseményeket lehet egyszerű kereséssel feltalálni.

Árnyékgazdaság: itt van robogás!

⁷⁸⁵ Csorba József: Egy fehér néger az unióban. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. szeptember 27. 12:23

Tavaly ilyenkor a következő tipikus cselekmények jellemezték a magyar árnyékgazdaság virágzását és dinamikáját. A CEBC kis- és középvállalati csúcstalálkozóján, az adó- és járulékterhek emelkedése kapcsán a rejtett gazdaság növekedésétől tartanak. A Kopint Datorg szakértője szerint az is reális veszély, hogy sokan a munkaerőpiacon való maradás helyett a nyugdíjba vonulást választják majd. A kormányzati megszorító- és reformintézkedések kapcsán sokan - a túlélés érdekében - "alámerülhetnek", vagyis erősödhet a rejtett gazdaság - hangzott a meghívott előadók szinte egybehangzó véleménye. Magyarországon már eddig is aránytalanul nagyok voltak a vállalkozókat és a foglalkoztatottakat terhelő adó- és járulékfizetési kötelezettségek. Miközben az élő munka költségei pl. a visegrádi országok között nálunk a legmagasabbak, a munka adó- és járulékterheinek további növelése a kormányzati kiigazító intézkedések fontos részét képezi. A reálbérek csökkenése miatt várhatóan szűkülni fog a belföldi piac, így akik megtehetik, megpróbálnak majd átlépni a nem legális szférába. Ezt a folyamatot ugyanakkor a minden korábbinál jobban szigorodó ellenőrzés visszafoghatja.

A GVI igazgatója a cég által negyedévenként elvégzett kutatás eredményeit ismertette a konferencián arról számolt be, hogy a 2005 második félévétől ez év első negyedéig tartó javulás után hirtelen romlottak a kis- és középvállalatok kilátásai. Ez minden cégnagyság-csoportra érvényes, és attól is független, hogy exportra vagy hazai piacra szállít-e a vállalkozás. Az exportáló cégek kilátásai kedvezőbbek maradtak, a külföldön egyáltalán nem érdekelt vállalkozások helyzetük egyértelmű romlására számítanak. /1/

Csődbüntett?

A szürkegazdaság tipikus jelensége az, amikor időhúzással próbál játékban maradni a Ganz Transelektro Villamossági (GTV) Zrt. A társaság mintegy 2,5 milliárd forinttal tartozik alvállalkozóinak és beszállítóinak, számláit azonban hónapok óta nem fizeti. A pénztért kopogtató villanyszámlás és a takarítók viszont egyre kevésbé hajlandók részt venni a bűjőcskában. Különösen azután, hogy augusztusban a vállalat tőkeerős megmentő, az indiai Thapar-csoport holland leányvállalata, a Crompton Graves International (CGI) kezébe került, ám a tartozások rendezése helyett az új tulajdonosnak csak ígéretekre futja. Csődbüntett miatt feljelenti a GTV-t a Greco Kft. A Transelektro cégének szolnoki telephelyén takarítási, kertgondozási és konyha üzemeltetési feladatokra szerződött cég ügyvezetője csütörtökig várja ötmillió forintot (!) meghaladó összértékű számlája kifizetését, aztán a bírósághoz fordul. Álláspontja szerint a GTV vezetése júniusban követelt el csődbüntettet, amikor tevékenysége folytatására utasította a Greco Kft.-t. Ez akkor, a Transelektro fizetéseképtelenségének ismeretében egy, az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes, veszteséges üzlet folytatása volt. /2/

Megvesztegetés:

A feketegazdaság tipikus jelensége, amikor három évig tartó szívós, kitartó nyomozás után a BAZ megyei ügyészség vádat emelt öt adóellenőr és öt üzletember ellen. Az utóbbiak egyike azóta tállyai polgármester lett, így a községházáról mehet a vádlottak padjára. A vád szerint az öt üzletember folyamatosan lefizetett öt APEH-revizort, hogy kibújjon az adófizetési kötelezettség alól. Az ügy súlyára jellemző, hogy a nyomozást nem a szerencsi rendőrkapitányság folytatta le, hanem a BAZ megyei rendőr-főkapitányság, a megyei ügyészség szigorú felügyelete alatt. Az APEH központjában pedig úgynevezett szuperrevíziót hajtottak végre. A nyomozás során a rendőrséget a Nemzetbiztonsági Hivatal segítette, mert titkosszolgálati eszközöket is igénybe vettek. Az öt adóellenőr már 8-11 hónapot előzetes letartóztatásban töltött, az üzletemberek eddig szabadlábon védekezhettek. A perben nyolcadrendű vádlott polgármester két volt cége is hamis számlákat állított ki a vád alapján. /3/

Magyar kábítószerkereskedelem

Két nap alatt - két különböző akcióban - összesen 409 millió forint értékű kábítószeret foglaltak le a vám- és pénzügyőrség nyomozói. Egy magyar rendszámú Mercedes kisteherautót rutinszerű ellenőrzésre megállítottak a pénzügyőrök az esztergomi Mária Valéria híd magyar oldalán. Az autó török eredetű méterárut szállított egy magyarországi raktárból Szlovákiába. A pénzügyőrök kinyitatták a rakterét, és megbontották a textiltekercseket. A textilszállítmányban összesen 200.100 darab (összesen mintegy tíz kilogramm súlyú) efedrintablettát találtak. Az efedrint asztmatikus betegségek kezelésére használják gyógyszerként, a feketekereskedelemben azonban elsősorban kábítószer előállításához használt segédanyagként (perkurzor) ismerik és terjesztik. A vámořrség az esztergomi fogás után néhány órával lecsapott arra a dunaharaszti raktárra, ahonnan a fuvarokmányok szerint a textilszállítmányt útnak indították Szlovákia felé. Egy újabb textiltekercsbe rejtve 30 kiló heroinra bukkantak. Még tartott a házkutatás, amikor egy fiatalember - feltehetőleg a szállításra előkészített heroinért - bekopogtatott a raktárba. Pénteken két magyar férfit vettek őrizetbe a vámosok a Münchenből Budapestre tartó nemzetközi gyorsvonaton, a Kelenföldi pályaudvaron. Két preparált bőröndben összesen 5,4 kilogramm nagy tisztaságú kokaint hoztak az országba, az elsődleges adatok alapján az valószínűsíthető, hogy Mexikóból. /4/

Bankrablás

Elfogás közben meglőtték azt a férfit, aki kirabolta a főváros XIX. kerületi Kossuth téren lévő Erste Bankfiókot szerda délután. A rablót a rendőrök a Kőbánya-Kispest metrómegálló felüljárójáig üldözték, ahol a támadó túsul ejtett egy nőt. Ekkor a rendőrök a rablóra rálőttek, eltalálták, majd elfogták. A túsul ejtett nő kiszabadult, ő nem sérült meg. Az előzményekről egyelőre az MTI-nek annyi ismeretes, hogy ketten próbálták meg kirabolni a XIX. kerületi pénzügyintézetet, de az egyik rablót már a helyszínen elfogták, a másik elmenekült. A rendőrök üldözőbe vették, rálőttek az autójára, de a tettes nem állt meg. A Kőbánya-Kispesti metróbejáráthoz érve kiugrott az autóból, s gyalogosan menekült. /5/

Kartellezés

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) versenytanácsa versenykorlátozó megállapodás kötése miatt két ügyben is elmarasztalta a SAP Hungary Kft.-t, valamint a Synergon Rt.-t, amiért egyenként 21,8-21,8 millió forint bírságot vetett ki a kartellező cégekre – közölte a GVH. A közlemény szerint a két informatikai vállalkozás a Győr önkormányzata illetve a Paksi Atomerőmű Zrt. által integrált pénzügyi rendszer bevezetésére kiírt eljárások során versenykorlátozó megállapodást kötött egymással, amiért az első esetben 7,2-7,2, a második alkalommal pedig 14,6-14,6 millió forint versenyfelügyeleti bírságot kell fizetnie mindkét társaságnak. Győr önkormányzata még 2003. június 25-én írt ki hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos közbeszerzési eljárást egy integrált pénzügyi gazdasági rendszer bevezetésére. Majd 2004. április 27-én a Paksi Atomerőmű Rt. hirdetett egyfordulós meghívásos versenyeztetési eljárást „a produktív üzemben működő SAP R/3 rendszer bevezetett moduljainak felülvizsgálatára és a verzióváltás megvalósítására informatikai projektben tanácsadói és projektvezetői feladatok elvégzésére”. A GVH Versenytanácsa szerint a döntően e-mail formátumú bizonyítékok alapján megállapítható volt, hogy a Synergon és az SAP mindkét tender kapcsán olyan megállapodást kötött, amely alkalmas volt a verseny eredményének befolyásolására. /6/

Egyébként a GVH 2006 első nyolc hónapjában 3,7 milliárd forint bírságot szabott ki, mintegy 2 milliárddal többet 2005 hasonló időszakánál. Az összehasonlításnál figyelembe kell venni, hogy az idén júniusban egyetlen informatikai kartellmegállapodás ügyében 1,5 milliárd forint értékű, a MÁV erőfölénye miatt további 1 milliárd forintos bírságot rótt ki a hivatal. A legtöbb bírságot, 1,535 milliárd forintot kartellmegállapodással kapcsolatos esetek miatt vetettek ki, ami mintegy 1,435 milliárddal több, mint a bázisidőszakban. A második legtöbb

bírságot, 1,112 milliárd forint összértékben a fogyasztók megtévesztése miatt róta ki a versenyhatóság az I-VIII. hónapban, ami több mint 600 millióval haladta meg a 2005. hasonló időszaki számot. Az első nyolc hónapi összes bírságból 1,012 milliárd forintot tettek ki az erőfölénnyel való visszaélés esetei. A fúziókontrollal kapcsolatos versenyszabály-sértések miatt 42,5 millió forint bírságot rótt ki a GVH. Az idei év első nyolc hónapjában a versenytanács a legmagasabb, 1,51 milliárd forint bírságot kartellezés miatt vetette ki három magyarországi informatikai társaságra június közepén, a SAP Magyarország és az IBM Magyarország Kft.-t egyenként 690 millió forintra büntették, míg 129 milliót az International System House-nak kellett fizetnie. A második legjelentősebb bírságot 1 milliárd forintot július közepén a MÁV Zrt.-nek kellett befizetnie, mivel a cég visszaélt gazdasági erőfölényével, azzal, hogy a magánvasutakkal kötendő pályahasználati szerződés előfeltételeként bankgarancia nyújtását írta elő, valamint nehezítette, késleltette, illetve megakadályozta e társaságok hozzáférési igényeinek teljesítését a tulajdonában, illetve kezelésében álló ipar- és rakodóvágányokhoz. A harmadik legjelentősebb bírságot, 257 millió forintot a fogkrémeket forgalmazó Colgate-Palmolive Magyarország Kft.-re vetett ki a GVH a fogyasztókat többszörösen megtévesztő televíziós reklámkampánya miatt. /7/

Bank- és védjegy-jogsértés

A Magyar Tőkepiac híradása szerint a PSZÁF a CIB Pénzpiaci Alapot kezelő CIB Befektetési Alapkezelővel szemben a befektetési alapkezelési tevékenységre vonatkozó előírások megsértése miatt 500 ezer forint összegű felügyeleti bírságot szabott ki. /9/ Százhusz millió forint jogdíj megfizetését igazoló hamis matricákat találtak a vámnyomozók a Józsefvárosi piacon egy konténer alá rejtve. Zsákokba csomagolva 69 tekercs, mintegy 230 ezer darab CD-re és DVD-re ragasztható, sorszámozott, hologramos matricát találtak a vámosok egy konténer alá elrejtve, melyről a szakértők megállapították, hogy hamisítvány. A pénzügyőrök a mintegy 120 millió forint jogdíj megfizetését igazoló hamis matricákat lefoglalták, és iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmény - amelynek nyomozása szeptember 15-től a vám- és pénzügyőrség hatáskörébe tartozik - elkövetésének megalapozott gyanúja miatt ismeretlen tettes ellen feljelentést tettek. /10/

Kiskapuzás

A 2006. szeptember elsejei változások után a minimálbér duplája jelenti a minimumjárulék-alapot, ezért további jogsértésekre számít az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF). Feketemunkások és színlelt szerződéssel foglalkoztatottak kölcsönzése, a dolgozók elbocsátása, nyugdíjba küldése, majd visszabérleése következik. Az OMMF elnöke, Papp István szerint a kölcsönzést kiskapunak használják majd a cégek, hogy ne kelljen megfizetni a többletterheket. Nem ritka, hogy a munkaadó másik vállalatot hoz létre, hogy a saját dolgozóit az foglalkoztassa a kölcsönzés szabályai szerint, s e feltételekkel az eredeti munkaadó számára adja bérbe őket. A törvény tiltja a munkaerő-kölcsönzést, ha a dolgozó korábban (fél éven belül) a kölcsönbe vevő alkalmazottja volt, illetve, ha a két cég egymással tulajdonosi kapcsolatban áll, de a vállalkozások egy része válllalja a rizikót, s az elküldötteket visszabérli, mivel így a bevált dolgozó után csak a ledolgozott órákat, illetve napokat kell kifizetnie, nem szükséges folyamatosan alkalmaznia. Az is vonzó, hogy a kölcsönbe adó céget terheli a bevallási, adatszolgáltatási, adó- és járulékfizetési kötelezettség teljesítése, így az átvevőt nem nyomasztja adminisztráció, másrészt a kölcsönzöttek árát nem kell feltétlenül bérjellegű kifizetésként feltüntetni a költségvetésében. /11/

Hivatkozások

1. A fekete gazdaságba kergetnek a megszorítások. Ádám Viktor, napi.hu nyomán
2. Elszámolták magukat a Transelektro megmentői. NOL, Kapitány Szabó Attila nyomán
3. APEH-ellenőröket vesztegettek meg. blikk.hu nyomán

4. VPOP: két nap alatt 400 milliós drogfogás. NOL, Fekete Gy. Attila nyomán
5. Filmbe illő bankrablás a fővárosban. privatbankar.hu nyomán
6. A GVH kartellezésért megbüntette a Synergont és az SAP-t. MTI, hvg.hu nyomán
7. Hatalmas bírságokat szabott ki a GVH. MTI, index.hu nyomán
9. Félmilliós bírságot kapott a CIB. Kovács Balázs napi.hu nyomán
10. Hamis védjegyek 120 millióért. pb.hu nyomán
11. Kiskapukat használnak a vállalkozások. vg.hu nyomán

g) A rendszerváltozás magyar modellje, és szegénygazdaság

28.1 A posztkádárizmus is megbukott⁷⁸⁶

Az ún. magyar modell egy elitfenntartó, elitfinanszírozó, rétegmodell, mely az állam és társadalom járadékaiból él. Másként fogalmazva, az ún. magyar modell mint állam- és társadalom-fenntartó kurzusmodell megbukott.

Az átalakulás magyar modelljének, az átmeneti politikai és gazdasági rendszernek alkalmatlansága nagyon összetettebb jelenség. A mérleg összegzéseként azt mondhatjuk, hogy a leszakadó magyar társadalom nem tudott felzárkózni sehova, sőt, a további leszakadást sem tudta megakadályozni. Az átmenetet magyarázó tudományok - különös tekintettel a közgazdaságtudomány vonatkozó magyar elméletének - érvelése csúfosan megbukott Magyarországon.

Különös jelentősége van a magyar kommunista-szocialista politikai gazdaságtanban híressé vált hitelpénzforgató filozófiának, amely a politikai stabilizációs szándékok eszköze volt, de sem a gazdaság rendbetételére, sem a társadalom felemelésére nem volt alkalmas. Mindez ma már evidencia, hisz a rendszerszemlélet nevében fellépő fiatal tudósaink birtokában vannak egy korábban eretnek tudásnak. Pontosan értik, hogy a nemnövekedés egyensúlytalansághoz vezet, a növekedés viszont állandó egyensúlytalanságokat hoz létre. Olyan egyensúlytalanságokat, amelyeket hatalmuk megtartása érdekében, a szokásos stabilizációs dühvel kezeltek a magyar kommunista-szocialista rezsimek. Eközben a stabilizációs rezsimek működéséhez szükséges, felvett óriási hitelek 20-30 százalékaival szavazatokat vásárolva ún. jóléti intézkedéseket hoztak, a többi pénzt pedig magukra költötték. Az új szocialista parvenü szakít a hagyományokkal?

A stabilizációs és hitelpénzforgató politikai-gazdasági filozófia temetésére készülünk. Az eddig követett gazdaságpolitikai koncepció a gazdasági és a politikai rezsimeknek sem szolgált egyértelműen követendő vezérfonalként, hisz az olcsó hitelpénz felvételének és használatának logikájára épített, az adósságot kinőni szándékozó filozófiával teljesen ellentétes a vagyontárgyak kiárusításából származó bevételeknek az idő előtti adósságkiegyenlítésre való felhasználása. Ez ellentmond az olcsó hitelpénz maximális kihasználásának, másrészt a privatizációs forrásokat a termelésbővítésre és munkahelyteremtésre kellene felhasználni, különben pénzforgalmi szempontból egy eleve negatív eredményességű játszmát folytató gazdasági rezsim jön létre..., amely egy olyan politikai rezsimet szolgál, amelyben az összefonódott politikai és gazdasági elit a hitelpénz járadékaiból él..., és állandó politikai stabilizációs célú megszorításokkal operál, hogy a lehetséges növekedés területeit és aktorait mint a hatalmi stabilitásra veszélyes elemeket megfékezze.

A hitelpénz-forgató filozófia szerint adósságot lejártá előtt megadni esztelenség!

⁷⁸⁶ Csorba József: A posztkádárizmus is megbukott. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. január 9. 14:27

A pénzügyminiszter által közölt 24,2 milliárd forintnál 15 milliárddal kevesebb kamatot spórolt meg az állam az adósságtörlesztéssel - jelentette ki Auth Henrik, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) alelnöke a parlament költségvetési bizottságának rendkívüli ülésén. 2006 januárban vagyunk. Magyarázata szerint a kormány a japán jénben kibocsátott kötvényeket piaci áron vásárolta vissza, ami a 192 milliárd forint névérték helyett 207 milliárdos kiadással járt. A kormány és a jegybank az adósságtörlesztés ügyében egyeztetett korábban, s az MNB ekkor a hosszú lejáratú forinthiteleket javasolta, mert azok esetében nem kellett volna piaci árat fizetni a névérték helyett. Biztosak lehetünk benne tehát, hogy nincs minden információ a birtokunkban, amikor a kormány mit, miért tesz típusú értékelésekbe bocsátkozunk.

A fideszes Tállai András azt kifogásolta, hogy a 75 éves bérletért fizetett összeg évekre elosztva mindössze 5,3 milliárdos bevételt jelent, míg a BA Rt. évente tízmilliárdos nyereséget produkált. Veres János pénzügyminiszter erre úgy reagált, hogy a privatizációs bevételből történt adósságtörlesztés révén megspórolt 24 milliárd forint körüli kamat évente terhelné az államot, amit szintén hozzá kell venni az ötmilliárd forinthez, ha a tranzakció hasznát elemezzük. /1/ Ha nem teljesen értjük az érvelést, nem bennünk van a hiba.

A hajmeresztő pénzügyi és gazdasági műveletek sorában egy másik gyöngyszem, hogy a Fadesa spanyol ingatlanfejlesztő cég visszaadja a csepeli szigetcsúcson megvásárolt 80 hektáros ingatlan egy részét. /2/ „Demszky Gábor főpolgármester szerdán találkozott a vállalat vezetőivel, akik vállalták, hogy 30 napon belül a négy megvásárolt telekből visszaszolgáltatják az északra fekvő két kisebbet, így a majdani Galváni híd pillérei és a tervezett közpark helye nem lesz magánkézben.” A csúcs mindebben, hogy Csepel megtarthatja a 11,3 milliárd forintos vételárat, a főváros pedig nem megy perre a terület értékesítése miatt. A 82 hektáros területből a főváros által tervezett egyes közfeladatokra 27 hektárt enged át a Fadesa. /3/ Lehet töprengeni, hogy a 11,3 milliárd forintnak, amit a spanyolok ajándékoztak a csepeli és/vagy a fővárosi önkormányzatnak, mi lesz a sorsa.

Brezsnyev-szindróma: a rendszer megbukott, de a kommunikációban még él.

Az Európai Bizottság nem fogadta el a magyar konvergencia-programot, amelyet decemberben a többi tagállammal egyetemben nyújtott be a kormány. Hét elején Reuters által megszerzett bizottsági tervdokumentumban szerepelt, hogy a felvázolt középtávú program nem elégséges az államháztartási deficit lefaragásához. A konvergencia-program elfogadásának azért van különös jelentősége, mert csak ebben az esetben juthat hozzá egy tagállam az uniós forrásokhoz. Ennek kapcsán egy a Reutersnek név nélkül nyilatkozó bizottsági illetékes megjegyezte, hogy Brüsszel nem tesz Magyarország számára hátrányos lépést, ám ha az ősszel beadandó új program sem lesz kielégítő, akkor vita indulhat a kohéziós források felfüggesztéséről. A konvergencia-programról már elkészítésekor kiderült, hogy szinte teljesen hiteltelen. Egyrészt a piac és az Európai Bizottság szerint a hiány az idén a kormányzati ígérettel szemben jócskán meghaladhatja a tavalyi, a hivatalos cél szerint a GDP 7,4 százalékát kitevő deficitet. Másrészt a kormány a dokumentumban a kiigazításra nem adott konkrét menetrendet: csupán általánosságban szól az egészségügy, az oktatás és az önkormányzati rendszer reformjáról, és meg nem nevezett mértékben többletbevételeket remél az olyan homályos fogalmaktól, mint például a gazdaság fehéredése. /4/ Ez a Gyurcsány-kurzus kommunikációja: „legyen világosság”, mondja Gyurcsány. Ez a program. De nem lőn. Mire a kommunikációs szakértők biztatásról beszélnek.

A felelősség a társadalomé?!

„Ma már, hogy ez a piszkos - mert antidemokratikus és tolvaj - rezsim uralkodik az országban, ráadásul nem ártallja magát különbnek hirdetni, az kizárólag a magyar társadalom felelőssége.” –írja egy „neduddki” típusú szerző, aki megjelent az összes elektronikus fórumon.

Magyarország megint a reformok országa. A reformoké, amelyek soha nem történnek meg. Az az ország, ahol nem ért véget a XIX. században a reformkor, mert azóta is állandóan változásokat, nagy átalakítást szeretnénk látni, de az valamilyen rejtélyes okból világháborúk, forradalmak, diktatúrák és demokratikus társadalmi rendszerek létrejötte és megszűnése, valamint végtelen mennyiségű míves gondolat és nagy ívű elképzelés ellenére sem valósul meg. Jaksity György írja a Jelenséget leíró, szellemes dolgozatában. „A magamfajta közgazdász is, ha megkérdezik (és ha nem), a GDP-arányos költségvetési deficitről és általában az egyensúlyi folyamatok problémáiról, az adósságcsapda, az ikerdeficit veszélyeiről, az adóreform szükségességéről beszél. A vállalkozók és az emberek adócsökkentést, jobb állami-önkormányzati szolgáltatásokat, vállalkozásbarát szabályozást, színvonalasabb oktatást, egészségügyet és az ezekhez vezető reformokat sürgetnek. Az oktatásban, egészségügyben dolgozók is reformot akarnak, elsősorban jövedelmezésük és munkakörülményeik drámai javulását. A nyugdíjasok emelést... Egyben egyetértés van: a változásokat valaki másnak kell csinálnia, nem magunknak. Mivel pedig mindenki így gondolja, nem marad senki, aki (valaki) más lenne, és a változásért tenni és áldozatot vállalni akarna. Nem meglepő módon nem is történik semmi. Pedig nagy társadalmi változásokhoz a társadalomra, a társadalom egészének, szemléletének, önmagához és környezetéhez fűződő viszonyának átalakulására van szükség. A társadalom pedig mi magunk vagyunk, az egyének és különböző módon szerveződő közösségeink. Vagyis saját magunkban kell kezdődjön a folyamat, annál is inkább, mert a történelem kevés felülről, kívülről megvalósított átfogó társadalmi változást jegyzett fel.” /1/

Új programot kérnek Brüsszelben

Európa A Bizottság elvégezte Finnország, a Cseh Köztársaság, Dánia, Szlovákia és Svédország stabilitási illetve konvergencia-programjának értékelését; és azt ajánlja, hogy Magyarország nyújtson be új programot. Brüsszelben közzétették az értékeléseket. A magyar konvergencia-program 2005 és 2008. közötti időszakra vonatkozó 2005-ös aktualizálását december 1-jén nyújtották be. Valószínűsíthető makrogazdasági forgatókönyv feltételezése mellett, amely a programidőszak vége felé meglehetősen kedvezővé válik, az aktualizálás a Tanács ajánlásával összhangban megerősíti a túlzott hiány kiigazításának 2008-ra kitűzött határidejét, amit a becslések szerint a GDP 6,1 százalékának megfelelő 2005-ös értékről 2008-ra 1,9 százalékára kívánnak csökkenteni. A strukturális intézkedéseknél azonban hiányoznak a szükséges mennyiségi meghatározások az intézkedések rövid és hosszú távú költségvetési hatásainak megítélésére. A múltbeli teljesítmények alapján a költségvetés a programban előrejelzettől eltérően is alakulhat. Emiatt alá kell támasztani, részletezni kell a program költségvetési stratégiáját, hogy biztosítani lehessen a túlzott hiány 2008-ra történő kiigazításával való konzisztenciát. A program nem határoz meg középtávú célkitűzést a költségvetési egyenlegre nézve. Középtávú célkitűzésre a program költségvetési előrejelzései alapján sem lehet következtetni. Az adósságarány 2006-ban a GDP 58,5 százaléka, amely a referenciaérték közelében van. A népességelőregedés becsült költségvetési terhei miatt azonban a magyar államháztartás fenntarthatóságát jelentős kockázat övezi. Az államháztartás fenntarthatósága kockázatainak csökkentésére emiatt az államháztartás középtávú, jelentős mértékű konszolidálására és a költségvetési egyenleg erősítésére van szükség. 2005 novemberében a Tanács arra a következtetésre jutott, hogy a magyar kormány által tervezett intézkedések nem elégségesek a 2005-re és a 2006-ra tervezett hiány elérésére. A Bizottság felkéri a Tanácsot Magyarország felszólítására, hogy az szeptember 1-jéig nyújtsa be konvergencia-programjának átdolgozott aktualizálását, amelyben azonosítani kellene a Magyarország középtávú hiánycsökkentési pályájával teljes mértékben konzisztens konkrét és strukturális intézkedéseket. Magyarországnak időközben pedig erőfeszítéseket kellene tennie a 2006-ra és azon túlra kitűzött költségvetési célkitűzéseinek elérésére - szól az Európai Bizottság hivatalos sajtóközleménye. /2/

PM(Pató Pál Minisztérium)-vélemény a bizottsági értékelésről

Magyarországot semmiféle szankció nem fenyegeti - ez a legfontosabb állítása az Európai Bizottság szerdán nyilvánosságra hozott értékelésének, a Pénzügyminisztérium értékelése szerint. A tárca által közzétett reagálás szerint a jelentés egyértelműen cáfolja az elmúlt napok válságkommunikációját, hiszen a bizottság értékelése szerint a célok megfelelőek, Magyarország jó úton van a tekintetben, hogy a növekedés kiegyensúlyozottá vált, az infláció pedig lényegesen csökkent. Arra lehet számítani, hogy a gazdaság bővülése stabilan 4 százalék körül alakul annak hatására, hogy az export, illetve a beruházások határozzák meg a GDP felfutását - tartalmazza az Európai Bizottság értékelése, melyet a szokásos menetrend szerint a múlt év december elsején benyújtott aktualizált magyar konvergencia programról készített el. A bizottság értékelése szerint megvalósítható a gazdaság külső egyensúlyának javítására felvázolt középtávú pálya, amennyiben sikerül a szigorú költségvetési fegyelmet fenntartani. /3/ Ez eddig még sosem sikerült!

Magyarország jövőjéről (harmadszor)

A harmadik Középpont fórumot rendezik, s a pannonthalmi apátságban sorra kerülő találkozón Baráth Etele európai ügyekért felelős miniszter kezdeményezésére a gazdaság, a versenyképesség társadalmi hatásairól, a nagy ellátórendszerek reformjáról lesz szó. A fórumot a Kormányzati Portál élőben közvetíti. "Ember, közösség, társadalom a 21. században" címmel rendezett fórum meghívott résztvevői Bencze György, Donáth László, Hankiss Elemér, Kolosi Tamás, Korózs Lajos, Ladányi János, Lendvai Noémi, Miszlivecz Ferenc, P. Szűcs Julianna, Rosta Gergely, Stumpf István, Szakács Imre, Tillmann József és Vitányi Iván. /4-5/ STB.

Sötét pincében médianégerék pénzt mosnak

Mindez, amit fentebb közreadtunk, a média közreműködése nélkül nem jöhetett volna létre. Egy éve a magyar információ- és tájékoztatáspolitikai szomorújátéka egy „vizslatás” címen futó médiatörténetből bontakozik ki. Azt mondják, hogy „heves politikai polémia alakult ki a Magyar Vizsla nevű – magát független, a közpénzek felett örködő kiadványnak nevező – periodikával kapcsolatban.” A szakértők először azt gondolták, megint egy tájékoztatáspolitikai gyöngyszem a Fidesztől, amivel sikerült hatalmas öngólt löni, neveltségessé válni, majd egy előnytelen kommunikációs perpatvarba keveredni. Vagy, megfontoltan, belülről szervezett öngyilkos akcióról van szó, amennyiben a holdudvarból származó kiadó direkt bement a Fidesz-irodába feladni egy faxot, hogy nagy cirkusz legyen belőle. Ez a mazochista verzió.

Faxgate

Aztán a döbrögi hülyeség lecsapódott az MSZP-oldalon is. A „vizslakiadóra” ráuszított PM, APEH, Posta és más szervezetek teljesen vagy csak kissé törvénytelen akciói már a régi reflexeket idézték. Majd mindezt megkoronázta Gyurcsány személyes és szóvivőjén keresztül fellépése, miszerint nem akarja perelni a „vizslát”. Ezt már senki sem értette. Csak azt, hogy a politikai és médiamucsa (hogy a liberálisok hasonlatával éljünk) meghámozta a médialuftballont. A történetnek további epizódjai is vannak, mint amikor Gárván János a Népszabadság pécsi tudósítójának elmondta: „a fia volt Pesten decemberben, és ő tárgyalta a Fidesz székházában a párt úgynevezett direct mail üzeneteiről. A Fidesz ugyanis januárban több millió személyes levélben fordul a választókhöz. A tárgyalás közben hívta a fiút a Magyar Adózók Érdekvédelmi Szövetségének képviselője, és azt kérte, hogy - mivel a Vizsla első számával gondok adódtak - a másodikat küldje el a postának, mert az látni szeretné. A fiú engedélyt kért és elfaxolta a nála lévő példányt. Gárván János lapunkkal közölte: nem gondolta, hogy ennek ilyen politikai következményei lesznek. Hangsúlyozta: az MSZP-nek is

dolgoznak, már három éve ők nyomtatják a szocialisták Baranya megyei plakátjait és szórólapjait. "Van piros és narancsszínű festékünk is" - fogalmazott. Gárván János magát baloldali érzelműnek tartja, a fiát a polgári oldalhoz tartozónak. Állítása szerint épp a baloldali érzelmei miatt "rúgták ki" 1991-ben az APEH megyei igazgatósága éléről. Közölte: a Vizsla nyomtatásáért nem egészen tízmillió forintot kaptak." /1-2/ Eddig nem vallotta be, hogy a Fidesztől kapta volna.

Népszava és Magyar Vizsla akciók

Vezető politikusok által ajánlott lapok, egymillió, a kampány alatt megjelenő ingyenszám; csak két példa a hazai sajtó és a politika összefonódását jelző eseményekből. Megvett újságírók és újságok: kinek jó ez, és miért? Nem újdonság, hogy a politikusok előszeretettel promotálnak lapokat, szívesen segítenek nekünk abban, mit is olvassunk. Persze csak azóta, hogy van választék, és a szerkesztésbe sem nagyon tudnak beleszólni. Számukra kétségkívül egyszerűbb lehetett az egyítés, igazi alternatívát nem jelentő lapok megjelenést megelőző ellenőrzése. „A legutóbbi választások után Orbán Viktor toborzott a „nemzeti nyilvánosság megeremtése” érdekében Magyar Nemzet-, Demokrata- és Heti Válasz- előfizetőket. Orbán kérése átmeneti sikert hozott, a példányszámok ugyan nőttek, de idővel ez elkopott. Két éve nyáron a szocialisták pártelnöke gondolta úgy, hogy kicsit meg kell nyomnia a Népszavát: levélben kérte a párttagokat a „felvállaltan baloldali olvasótábor felvállaltan baloldali lapjának” megrendelésére. Levelében Kovács azon merengett: számára „nem mindegy, hogyan tudunk beilleszkedni az unióba”, és a lap olyan hiteles információt nyújt, amiből „erőt meríthetünk”. A szocialista párt tavaly decemberi „adatpontosítása” óta kedvezményes Népszava-előfizetést és ingyenes apróhirdetési lehetőséget kínál a párttagoknak. Néhány napja pedig a pedagógusok legnagyobb szakszervezete közölte, hogy ötezer Népszabadság-előfizetést sorsol ki tagjai között a tagkártyákat üzemeltető Magyar Kamarákért Szövetség akciójában, és a tagok rendszeres tájékoztatását is ebben a lapban tervezik. A szakszervezet „ellenpárja” máris tiltakozott, kifogásolva, hogy jobboldali lapokat egyáltalán nem lehet kedvezményesen vásárolni.” – emlékeztet a hirszerzo.hu. /3/

Szocialista „vizslák”

Miközben egyre fokozódik a „vizslahisztéria”, a kampányidőszakban gombamód szaporodó „független” helyi lapokról nem esik szó. Mögöttük hivatalosan ugyan semmiféle párt nem áll, ám a közvetett bizonyítékok ennek ellentmondanak. A Jászágban például tavaly év elején egy 25 ezres példányszámú, huszonnyolc oldalas, színes havilapot alapított egy betéti társaság. A Kis-Város-Kép köz-élet-mód magazin ingyenes kiadvány. A függetlennek hirdetett lap főszerkesztője az MSZP támogatásával indult önkormányzati képviselőjelöltként Jászberényben, 2002-ben. /4/

Külföldi „vizslák”

Levélben válaszolt a londoni Financial Times vezető szerkesztője Deutsch Tamás fideszes képviselőnek, aki néhány napja az üzleti napilap decemberi Magyarország-melléklete kapcsán kereste őt meg ugyancsak levélben. Hugh Carnegy, akinek aznapi keltezésű válaszát szerda este a Financial Times eljuttatta az MTI londoni irodájához, azt írta: a Financial Times "nagyon örül", hogy a Fidesz elismeri a lap szerkesztőinek és tudósítóinak objektivitását, professzionalizmusát és függetlenségét. Tudomásul veszi egyben a Fidesz sajnálkozását a Financial Times integritásának megsértése miatt. A levél szerint a Magyarország-jelentés cikkei kiterjedt kutatómunka, valamint a magyar gazdaság és a politikai rendszer ismerete alapján készültek. "Amint 2005. december 21-ei levelünkben is leszögeztük, újságíróink minden oldal véleményét kikérik, és méltányos, objektív módon írunk a tényekről, ahogy azokat

mi látjuk" – áll a levélben. /5-6/ Ha ez igaz lenne, akkor a magyarországi tudósító nem írta volt le az Orbán idegengyűlöletét állító mondatát.

És akkor jött Gyurcsány

A miniszterelnök megítélése szerint a Magyar Vizslában több olyan állítás is megjelent, melyek miatt jogi eljárást indíthatna, de a kiadvány színvonala olyan alacsony, hogy annak nevét még egy periratban sem szeretné együtt látni a sajátjával. A Magyar Vizsla-ügyben Gyurcsány Ferenc erősen kérdésesnek tartja, mennyire tekinthető hitelesnek egy olyan kiadvány, melyben még a fényképek sem valódiak. "Az említett kiadványban ugyanis hamisított, összemontírozott képek jelentek meg mind a kormányfőről, mind pedig a gazdasági és közlekedési miniszterről. A kormányfő szerint ez több mint illetlenség. /7/

Majd Doktor Kende

Ezek után mutatták be a sajtónak dr. Kende Péter Az igazi Orbán című könyvét. Írta a Népszabadság. A szerző az előző választások idején publikálta az A Viktor című írását az akkor még miniszterelnök Orbánról. Az alapvetően az elmúlt négy év Orbán körüli konfliktusait feldolgozó mostani kötet mások mellett a szőlőügyekkel is foglalkozik. Írta a Népszabadság, Népszava, ÉS, meg Doktor Kende. /8/

Végül mindez átkerül az elektronikus médiába

Bátorkeszi (| 2006-01-13 09:42) írja a vg.hu-ba: „Azt hiszem az egész magyar közösség szellemi-erkölcsi állapotát jelzi, hogy ivarérett emberek kétszer ugyanazt látják történni (1. Vizsla-ügy, 2. Kende-ügy) és az egyik fele beszopja az egyik manipulációt és megveti a másikat és fordítva! Kedves Barátaim! Itt egy régi profi és egy új kezdő rablóbanda próbál beszopatni mindnyájunkat a hatalom megszerzése érdekében, aztán olyan gyalázatos teljesítményt nyújtanak, amelyikért bármelyikünket régen kirúgtak volna a munkahelyünkről. És ameddig a saját oldalunkat (azaz a bal a balt, jobb a jobb oldalt) nem mérjük igényesen, addig megérdemeljük azt, amit kapunk! Béke Veletek!" /9/ Csak az Indexen olvashatják a Magyar Kispályások Érdekvédelmi Szövetségének lapját, amely bepillantást enged az olcsó Tisza-parti büfékben szomjat oltó, a vöröskeresztben ruházkodó csóró ellenzék világába. Mit eszik, mit iszik, hol nyaral a legszegényebb ellenzék? Kattintson. /10/ index.hu szellemi négykézlábazás a felöltöztetett Fideszpolitikus-fotókhoz generált bárgyúságokkal ellensúlyozandó a magyarvizsglatást.

És a tojásfejúek sem maradhatnak ki

A Magyar Hírlap Ombudsmani Jelentése a kampányolás médiaváltozatával foglalkozik, szándéka szerint nem arról ír, ami a lapban megjelent, hanem ahhoz próbál megjegyzéseket fűzni, ami az előttünk álló hónapokban következik. Szóba kerül az úgynevezett "hangnem", az úgynevezett negatív kampány kérdése, a "lejárátódsi"-t, hogy a kampánytudósításoknak elsősorban mégiscsak a politika tartalmi kérdéseiről kell szólniuk, s hogy választások idején a tudósítók számára fejtörést okoz a névtelen források kezelése. /11/

Hivatkozások

- 1.A jegybank szerint többet is megspórolhatott volna a kormány. tozsdeforum.hu nyomán
- 2-3.Lemondanak Észak-Csepel egy részéről a spanyolok. InfoRádió, hirado.hu nyomán
- 4.Bukik a konvergenciaprogram. vg.hu nyomán
- 5.A Magyar Néppárti Delegáció sajtóközleménye. Hölvényi György sajtótanácsos/press councillor sajtóosztály/Press Service, gondola.hu
1. A változás legyél te magad! NOL, Jaksity György nyomán

2. Magyarországtól új programot kér Brüsszel. eurohitek.hu nyomán
3. PM-vélemény a bizottsági értékelésről. eurohitek.hu nyomán
4. Bokros,L.: Kívánja-e az államháztartási reform... Élet és Irodalom nyomán
5. Középpont fórum Magyarország jövőjéről. magyarorszag.hu nyomán
6. Tragikusak az utak Magyarországon. ECHO TV nyomán
7. A tudomány kabátja. NOL, Váradi András nyomán
8. A kátyú marad. NOL, Bauer Péter nyomán
9. Bolognai rendszer a felvételi tájékoztatóban. NOL, Varga Dóra nyomán
10. Filozófiai levelek. NOL, Szablyár Eszter nyomán
11. Szakképzés: meglepő és megdöbbentő. Privátbankár.hu nyomán
12. Európai Unió rangsor - Magyarország középmezőnyben. hirado.hu/MTI nyomán
13. Kényszervállalkozók Magyarországon. Ballai József, mancs.hu nyomán
14. A növekedés ne legyen abszolút cél. Barsi Szabó Gergely, [origo] nyomán
15. Bogár László: Elveszett alkotmány avagy lesz-e új „EU-angélium”? ttfk.hu/hetiokopol
1. A politika állóvizét borzolja a Magyar Vizsla. FigyelőNet, MTI nyomán
2. Van vörös és narancs színű festékünk is. NOL nyomán
3. Mi a közös a Népszavában és a Magyar Vizslában? Virág Tamás, hirszerzo.hu nyomán
4. Orbán Viktor: "Azt mondták nekünk, fogjuk be a szánkat." vg.hu nyomán
5. Szarka Ágota: A szocialista „Vizsla”. MNO nyomán
6. A Financial Times válaszolt a Fidesz levelére. (MTI) nyomán
7. A Financial Times visszautasítja a Fidesz vádjait. FigyelőNet, MTI nyomán
8. A kormányfő nem perel a Magyar Vizsla miatt. (MTI) nyomán
9. Doktor Kende ismét tényfeltár: nol.hu, vg.hu nyomán
10. Megjelent a Moszkvai Örkutya. Index.hu nyomán
11. Elsőfokon mocskolódtunk. * Nagy László, index.hu nyomán
12. A jó hír hozója - Tóta W. Árpád, index.hu nyomán
13. Kampányjaj. Majtényi László–Miklósi Zoltán, mho.hu nyomán
22. Hirdetéseket böngész az APEH. reggel.hu, ma.hu nyomán
23. Megsemmisítették a hírközlési törvény több rendelkezését. MTI, sg.hu nyomán
24. Kötelező: felfüggesztették a TIR-t is. (NAPI Online) nyomán
25. GDP: egy százalék extra fekete. NOL nyomán
- 26-27. Óriásit bukott a lakosság a forint leértékelődésén. Papp Zsolt, mho.hu nyomán
28. Állampapír-eladással párosuló forint gyengülés. 2005-10-03. e-broker.hu nyomán
29. Megtévesztő importstatisztika. Madár István, vg.hu nyomán
30. Hézagok adatszolgáltatás. Csák Csongor, fn.hu nyomán
31. Hiteltelen a magyar cégnyilvántartás. Szilágyi Károly, fn.hu nyomán
32. Már a vízórának se higgyünk! stop.hu nyomán
33. Adatáttekintés a halasi kórházban. NOL nyomán
34. Olasz sertésből magyar szalámi. Vg.hu nyomán
35. Számlában nem vagyunk európaiak. NOL, Dutka Noémi nyomán
36. Tizedikek a hiánylistán. (MI) vg.hu nyomán
37. Dresdner: hazánk az örök kivétel. fn.hu nyomán
38. Beteg-e a magyar gazdaság? Hegedűs Miklós, vg.hu nyomán
39. Jogilag sem tiszta a fűszerpaprika. NSZ nyomán

28.2 Kurzusváltásnak kell jönni⁷⁸⁷

2006, 24. hetében, hétfőn egy csapásra megváltozott a kurzus. Totális pesszimizmus lett úrrá a közhangulaton. A politikusok őszinteségi rohamokba estek, de persze, most sem a teljes valóságot mondják, hanem csak afféle piárközlésekbe, fedőkommunikációba bocsátkoznak.

⁷⁸⁷ Csorba József: Kurzusváltás. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 7. 09:59

Az eredmény, hogy a külföld mellett a hazai média is kételkedik. A magyarországi médiakételkedés azonban része annak a politikaimarketing-kommunikációnak, amelyet a Gyurcsány-rezsim éppen időszerűnek tart. Megint számítanak a társadalomra. A bolonddá tett magyar társadalom pedig tűr, mert képmutató, most szégyelli magát, ezért be nem vallaná tévedését. A nem baloldali társadalom ilyenkor dacosan elfordul és mostantól nem politizál. A hazai gazdasági aktorok egy negatív konjunktúrába tartanak. Felmerül távlatban a negatív reálkamat lehetősége.

„Nincs mire várni!” Hirdeti egy polgári mozgolódás, mely az észlelés után azonnal szóvá teszi azt a politikai tehetetlenséget, ami az intézményes jobboldali politikát jellemzi. A baloldali rezsimok, az első és a második Gyurcsány-kormányok alatt a politika verseny hagyományos alapjai (intézményes) megszűntek, a politikai rendszer alapintézményei (demokrácia) súlyosan sérültek, részben működésképtelenek (független vagy civil szervezetek), a tudományosság és szakmaiság megrendült (Akadémia), a magyar értelmiség széthullott (nincs rendszerkritika). A média politikai, gazdasági és kulturális értelemben is annak a hatalomnak része lett, amelyik kormányon tartja a Gyurcsány fémjelezte baloldali rezsimet. A társadalom totális tájékoztatatlanságában és megállíthatatlan elbutulásában nem érti, nem észleli, nem tudja... mi folyik itt?!

A Nemzeti Kör állásfoglalása a jobboldal választási vereségének okairól

A Nemzeti Kör (NK) elemzi a politikai helyzetet. A kormány ötezermilliárd forint kölcsönt vett fel, és eladott majd minden értékesíthető vagyont. Az ország 2006 áprilisára csőd közeli állapotba jutott. A gazdasági válságnál súlyosabb a kormányzás morális csődje. Medgyessy távozásakor egy pillanatra fény vetült a koalíció nepotizmusára, a kormányzás korrupt mivolta pedig a teljes ciklus alatt egyre nyilvánvalóbbá vált. A Kulcsár-ügy kormánypolitikuskokat érintő makacs tényei, a világ legdrágábban épülő autópályái nem manipulált közéleti demokráciában már régen a kormány bukását hozták volna, nem beszélve arról, hogy a miniszterelnököt csak az elévülés jogintézménye mentette meg attól, hogy büntetőeljárás hatálya alatt kezdje a választási kampányt. Eben a légkörben próbálja a NK elemzése a jobboldali pártok teljesítményét értékelni.

A Fidesz és Orbán

Ha arra keressük az okokat, hogy miért nem nyert a jobboldal, akkor elsődleges alapvető tévedésként azt a stratégiai hibát kell megjelölni, amely egy lapra tett fel mindent. A Fidesz és Orbán Viktor azt akarta, hogy a Fidesz egymaga legyen a jobboldal pártja, és ez az egy párt nyerje meg a választásokat. Minden további ebből a téves koncepcióból következik. Nem lehet ugyanis minden jobboldali választót a Fidesz szavazójává tenni, s főként nem lehet a Fidesz szavazójává megnyerni azokat a bizonytalanokat, akik hajlandók lennének egy mérsékelt jobbközép pártra szavazni, de sosem lesznek hajlandók a Fideszre. Mérsékelt pártként lehetősége nyílt volna az MDF-nek, hogy megszerezze a jobboldalra szavazni akarók voksait, azonban az MDF - a Fidesz közreműködésével - az utolsó két évben felszámolta önmagát, elvesztette jobboldali bázisának jó részét, és csökkent esélyekkel indult a választásnak. Magyarországon mindig van legalább tíz százalék választópolgár, aki szívében jobbra szavazna, de sosem szavaz a Fideszre. Ennek sok oka van. Egyik oka, hogy a Fidesz meghatározó politikusainak személye és a Fidesz politikai stílusa sok kívánnivalót hagy hátra. Másik oka maga Orbán Viktor személye, akit jórészt alaptalanul oly mértékben sikerült démonizálnia a hazai médiának, hogy a felületes politikai érdeklődésű és könnyen manipulálható állampolgár számára személye elfogadhatatlanná vált.

A jobboldali intézményesülés és a kommunikáció deficitjei

Ma már világos, hogy a jobboldalon kellett volna még egy pillér, egy jobbközép, higgadt és nyugodt erő. Négy év alatt nem tudta a Fidesz megszólítani a vidék lakosságát, sem a falvakban, de még a kisvárosokban élőket sem, akik hagyományos jobboldali szavazóknak bizonyultak eddig. A Fidesz azt tűzte ki célul, hogy a magas budapesti részvétellel szemben a 3000-25 000 lakosú vidéki településeken ér el magas részvételi és választási sikereket. Ebből semmi sem lett. Mint kiderült, a mozgósítás önmagában mit sem ér, ha nincs meg az emberekben a hajlandóság, hisz erőszakkal senkit nem lehet elvinni szavazni. A Fidesz még mindig a Turi-Kovács-féle kiscgazda egyesületet favorizálta, amely négy év alatt egyetlen szavazót sem szerzett a jobboldalnak. Mint ahogy a Vállalkozók Pártja és a Lungo Drom sem aktivizálta a választókat. A Fidesznek nincs vidékpolitikája, az 1998-ban még 12 százaléknyi kiscgazda szavazó elveszett, feltehetően nemcsak a jobboldal, de a teljes politikai paletta számára is. Érthető a vidéki Magyarország passzivitása. 1998 után a kiscgazdák tették tönkre a vidéki lakosságot, 2002 után a szocialisták, így aztán nincs mit csodálkozni azon, hogy a falusiak apátiája elegendő visszatartó erőt jelentett az urnáktól. Mint ahogy egy lépéssel sem jutott előbbre a Fidesz Budapesten. Megengedhetetlen, hogy a legnagyobb választó "megyében" az egyéni mandátumok alig több mint tíz százalékát szerezzék meg ismét a párt. Budapest másfél évtizede egyre érzékelhetőbben megy tönkre, s a város lakossága mégis minden választáson a jelenlegi kormánypártokat szavazza meg. Ennek okát vajon tudja-e a Fidesz, és ha igen, mit tett ennek megváltoztatásáért? Közel másfél millió választópolgár megnyerése nem lehet közömbös egy kormányozni akaró pártnak. Feltehetően annak köszönhető ez is, hogy a Fidesznek, bár néppárt, nincsen világos képe az ország lakosságának állapotáról. Szociológusai nem elemezték a népesség mentális állapotát, vagy ha igen, ennek semmiféle eredménye nem lett a párt politikájában. A magyar lakosság többségének ezek a hívószavak, mint munka, haza, család, szolidaritás sajnos semmit nem mondanak, különösen nem annak a mintegy egymillió választónak, aki előző nap még nem tudja, másnap kire szavaz, s akinek a szavazata végül eldönti a választást. Az politikai lehetetlenség, hogy egy párt saját képviselője ellen kampányol a saját honlapján, ahogy azt az MDF megtette Gémes György esetében.

Üzenet a Fidesznek

Ezt a választást nem a kormánypártok nyerték meg, hanem a Fidesz veszítette el. Orbán Viktor azt nyilatkozta a választás után: minden felelősség az övé. Valóban, hisz Orbán téves stratégiája miatt nincs ma jobboldali kormány Magyarországon. A felelősség konzekvenciákat jelent, de a választás óta semmiféle konzekvencia nem történt. Az első következmény az kell legyen, hogy a Fidesz nem csak elismeri a jobboldal többszólamúságát, hanem stratégiai céljának is tekinti egy második, jobbközép párt talpraállítását. Orbánnak és a Fidesznek tanulnia kell a 2002 óta öt és pártját, s ezen keresztül az egész jobboldali Magyarországot ért immár harmadik jelentős vereségből, nem folytathatja ott, ahol abbahagyta. Ha viszont a jobboldal nyerni akar, akkor ezen a politikai stratégián változtatni kell, s aki ennek akadálya, az a jobboldal jövőbeni győzelmének akadálya. Ez a jobboldal érdeke. A jobboldal eddig mindig csak több párt szövetségében tudott győzni, így volt ez 1990-ben és 1998-ban is. Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a jobboldalon egy higgadt, nyugodt, koalícióképes párt alakuljon ki, amelyik megszerezheti azokat a voksokat, amelyek áprilisban hiányoztak. A vereség a listán jelentéktelen, egyéni körzetekben jelentős volt. Stratégiai kérdésekben valamennyi jobboldali politikusnak Deákra kell figyelmeztetnie, és újra kell gondolnia a mellényt, itt a munka ideje. /1/

Nemzeti kontra

Martonyi János, volt külügyminiszter mindjárt nem ért egyet a NK állásfoglalásával. Szembekerültek egymással a jobboldali-konzervatív közéleti személyiségek nevével fémjelzett Nemzeti Kör prominensei a Népszabadságban megjelent, s a jobboldali választási vereség

okait elemző cikk miatt. Nem minden nemzeti körös személyiség osztja a cikk megállapításait. Martonyi János úgy nyilatkozott, hogy az írás nem a Nemzeti Kör állásfoglalása, s azzal ő maga, valamint Granasztói György, Pálincás József, Nemeskürty István és Tar Pál nem értett egyet. "A cikk megjelentetését a közöttünk fennálló bizalmi viszony súlyos megsértésének tekintjük" - tette hozzá. A sajtó felvetésére, hogy ezek után kilépnek-e a Nemzeti Körből, az Orbán-kormány külügyminisztere úgy válaszolt: "ez egy baráti társaság, jogilag nem írható le, tehát a kilépésnek nem is lenne értelme". /2/ A Nemzeti Kör szellemi atyjának tekinthető O'sváth György, neves közgazdász-jogász úgy reflektált minderre: "a Nemzeti Kör állásfoglalása a jobboldali választási vereség okairól testületi nyilatkozat, amely első ízben valóban nem konszenzus útján, hanem többségi határozattal jött létre. A határozathozatalt élénk véleménycsere előzte meg, és az állásfoglalás végleges szövege is már kompromisszum eredménye". O'sváth a térszerűség kedvéért megemlíttette, hogy a Martonyi János által megnevezett öt személy közül kettő már nem is tagja a Nemzeti Körnek. Ezzel nyilván arra utalt, hogy Pálincás József felfüggesztette tagságát, amikor parlamenti képviselő lett, Granasztói György pedig kilépett. Így a cikket Dobos László, Jávör Béla, O'sváth György, Solymosi Frigyes, Taxner-Tóth Ernő és Kádár Béla neve fémjelzi. /3/

Rekontra: baloldali jobboldal

Amikor Nagy Imre és mártírtársainak újratemetésére emlékeznek, politikai viták keresztüzébe került a Felvonulási térre tervezett 1956-os központi emlékmű, a Fidesz képviselője, Wittner Mária már két ünnepről beszél. Miközben állami notabilitások - Sólyom László, Gyurcsány Ferenc és Kosáry Domokos – nagy közös ünneplésről beszél, a baloldal a maga ünneplését készíti elő '56 kapcsán. Erre nem lehet más válasz, mint az, hogy meg kell akadályozni, hogy a forradalom leverőinek örökösei szervezhessék az évfordulós ünnepeket. Történt ez annak dacára, hogy Kosáry Domokos kezdeményezésére tavaly az MTA épületében Gyurcsány Ferenc, Boross Péter és Király Béla társaságában összeültek a négy parlamenti párt képviselői. A Kosáry által kiadott közlemény szerint a pártok vezetői egyetértésüket fejezték ki az emlékbizottság véleményével kapcsolatban, miszerint a választási kampány nem befolyásolhatja az emlékév előkészítését. Ugyanezen a találkozón azt kérte Orbán Viktor, hogy '56-os szervezetek alternatív emlékműveket is létrehozassanak. Erre a kormány külön összeget adott, így valósulhat meg a Műegyetem bejáratához tervezett emléktábla is. Ugyanakkor a Fidesz-lista negyedik helyéről mandátumot szerző Wittner Mária élesen bírálta Sólyom Lászlót, amiért az államfő meghívta az őszi ünnepségre a forradalom leverését egykor üdvözlő Napolitano olasz elnököt. Az egykori halálraítélt Wittner úgy reagált: "Ehhez nem fogunk asszisztálni. Ünnepelnek a forradalom leverői és azok, akik ehhez asszisztáltak. És ünnepelni fognak az igazak." /4/

Nagy Imre csak a baloldalé!

A kommunista Nagy Imre nagy magyarként viselkedett, de mára a kommunista hős csak szocialista lett/lesz... típusú kommunikáció folyik a radikális jobboldalon, miközben a mérsékelt jobboldal részben közönyösen, részben megfontoltan visszavonulva készül az '56-os események ünneplésére. Igen sokat ront jobboldalon olyan nyugati kőkommunisták meghívása (mint az olasz államfő) meghívása, akik áldásukat adták a magyarországi megtorlásokra, politikai gyilkosságokra. "Elődünk és példaképünk a mártír miniszterelnök" - mondta Szili Katalin Nagy Imrere emlékezve a néhai kormányfő szobránál. A Fidesz nem szervezett kifejezetten a pártot fémjelző megemlékezést. Mindebből úgy tűnik, - írja a Népszabadság, viselkedik így a társadalom, hogy Nagy Imre ma már csak az MSZP és az SZDSZ számára testesíti meg ugyanazt az eszményt, amit a rendszerváltozás idején. Feltűnő a magyar jobboldal „megfeledkezése” Nagy Imreről. Orbán Viktor 1989-ben az újratemetés napján elmondott beszédében még úgy fogalmazott: "fejet hajt" a mártír miniszterelnök előtt. A kilencvenes évek közepétől azonban a jobboldalivá vált Fidesz nem foglalkozik a "kommunista"

Nagy Imrével és egykori, kivégzett vagy börtönbe zárt körével. A Maléter Pállal vagy Vásárhelyi Miklóssal szembeforduló Pongrátz Gergely mellett találták meg a maguk számára az új identitást. „Ennek megfelelően a baloldal, amelyet az "elmúlt negyven év" minden felelősségével, így Kádár János árulásával is azonosított a jobboldal, büszkén vállalhatta a nézeteit megőrző, de az ország szabadságáért és a forradalomért életét áldozó Nagy Imre örökségét.” /5/ De ezzel csak szembenállás mélyül.

Felhívás a jobboldal vezetőihez

Varga Domokos György újságíró a gondola.hu-n egy társadalmi kezdeményezést indított, minthogy a hivatásos politika és a politikai intézményrendszer láthatóan mindenestől csődben van. /6/ A helyzetfelismerés hiteles, a kezdeményezés őszinte szándékú és erkölcsileg kifogástalan. A piszkos politika és a piszkos kampány által cinkossá tett társadalom azonban megroggyant, ki tudja mivel lehetne rávenni a helyzet megoldására. Hát, ha mással nem, azzal, amikor ez a rendszer összeomlik.

Hivatkozások

1. Nincs mire várni. NOL, 2006 nyomán
2. Megosztott a Nemzeti Kör. NOL, 2006, Csuha Ildikó nyomán
3. O'sváth György, a Nemzeti Kör szellemi atyjának nyilatkozata. MNO, 2006 nyomán
4. Két ünnepre készül a jobboldal? NOL, 2006 Gréczy Zsolt nyomán
5. Nagy Imre már csak a baloldalé? NOL, 2006, Gréczy Zsolt nyomán
6. Felhívás a Fidesz, a KDNP és az MDF vezetőihez. 2006, gondola.hu

28.3 A kiigazítás rendszerstabilizáció és nem reform⁷⁸⁸

A GfK aktuális felmérésében, 2006 június végén, 10 megkérdezettből 6 szerint családjá egy év múlva rosszabb anyagi körülmények között fog élni, mint akkor. Zuhan a fogyasztói bizalom index: a 2006 márciusi rekord után 52 pontos rekordvisszaesés mellett 152 pontot ért el 2006 júniusban a mutató. Az index öt komponense közül négyenél következett be csökkenés, egyedül a tartós fogyasztási cikkek iránti vásárlási hajlandóság stagnál. A fogyasztói várakozások indexe még nagyobb zuhant, 83 ponttal esett vissza: a 148 pontos index – amely a háztartások anyagi helyzetére vonatkozó várakozásokat, valamint az ország gazdasági helyzetére vonatkozó rövid- és hosszú távú lakossági várakozásokat mutatja – utoljára 1997-ben volt ilyen alacsonyan. Ez olyan, mintha tíz évet mentünk volna vissza az időben, mert 1996 óta nem képviseltek ilyen magas arányt azok, akik családjuk romló anyagi helyzetével számolnak a jövőben. 2006-ban az anyagi helyzete változatlanában csak a fogyasztók ötöde bízik. 2006 tavaszán a 10 százalékot sem érte el azoknak az aránya, akik családjuk anyagi helyzetének folyamatos romlását érzékelték, júniusban már 34 százalék látja úgy, hogy családjá idén rosszabb anyagi helyzetben van, mint tavaly, és jövőre még rosszabb helyzetben lesz. Az ország gazdasági helyzetét illetően márciushoz képest 41-ről 57 százalékra nőtt azok aránya, akik szerint az ország most rosszabb gazdasági helyzetben van, mint egy évvel ezelőtt. A következő 12 hónapban várható gazdasági helyzet megítélésében hasonlóan pesszimisták a fogyasztók. Márciusban a válaszadóknak csak egyharmada prognosztizált romló gazdasági helyzetet egy év távlatában. Lényegesen romlottak a munkanélküliségre vonatkozó várakozások is: 33 százalékról 66 százalékra nőtt azok aránya, akik a következő évben növekvő munkanélküliségre számítnak.

Gazdaságpolitika-elmélet: mi folyik itt?

⁷⁸⁸ Csorba József: A kiigazítás rendszerstabilizáció és nem reform, Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 25. 10:23

A kormány 2006 június 10-én közzétett Új egyensúly programja (2006-2008) felborzolta a kedélyeket, egyáltalán nem nyerte el a bel- és külföldi gazdasági szereplők tetszését. Mi a kedvezőtlen reakció oka: a helyes program rossz kormányzati kommunikációja vagy tartalmának hiányosságai, egyes célkitűzések megvalósításának bizonytalanságai? – veti fel Losoncz Miklós. Az Új egyensúly programjának közzététele után a Standard and Poor's nemzetközi hitelminősítő intézet leminősítette a külső adósságot, az A kategóriából a BBB+ közepes befektetői csoportba tette Magyarországot, továbbra is negatív kilátásokkal, ami azt jelenti, hogy ha nem javul a helyzet, akkor további leminősítést hajt végre. A leminősítés hatására a forint euróval szembeni árfolyama gyengült, az állampapír-piaci hozamok emelkedtek, a tőzsdeindex esett. Hazai kormányzati tényezők a külföldi - és hazai - gazdasági szereplők negatív reakcióit a program szerencsétlen kommunikációjával magyarázták. A kiadásokat a kormány a lakossági energiaárak emelésével, ezzel összefüggésben a támogatási rendszer módosításával, a központi és a helyi államigazgatás áramvonalasításával és racionalizálásával (például létszámcsoökkentés változatlan bértábla mellett stb.), a költségvetési ár-, a lakás- és a gyógyszer-támogatási rendszer szigorításával kívánja csökkenteni. A bevételek növelése jórészt adóemeléseket takar. A kedvezményes áfakulcsot 15-ről 20 százalékra srófolják, növelik a jövedéki adót, az EVA adókulcsát, a munkaadói és az egyéni társadalombiztosítási járulékot, 4 százalékos szolidaritási adót vetnek ki a magas személyi jövedelmekre és a vállalkozások nyereségére, 20 százalékos adót a kamatra és a tőzsdei árfolyamnyereségre, jobban megadóztatják a természetbeni juttatásokat, adót vetnek ki a vállalkozások házipénztárában lévő, az indokoltnál nagyobb készpénzre, eltörölnek sok adókedvezményt, felfüggesztik az adócsökkentési programot és fenntartják, sőt kiegészítik a bankadót. Emellett lépéseket helyeznek kilátásba az eltitkolt jövedelmek felderítésére és megadóztatására.

Politikai stabilizációs kísérlet

Losoncz Miklós szerint az „Új egyensúly” (nomen est omen) programjának iránya jó, ám szerkezete és bizonyos intézkedések mértéke vitatható. Fontos hangsúlyozni, hogy a kiigazítást romló nemzetközi feltételek között kell megtenni. A program legfőbb hiányossága az, hogy nem ágyazódik szélesebb gazdaságpolitikai koncepcióba, stratégiába. Nem derül ki, hogy a program milyen tágabb és hosszabb távú gazdaságpolitikai célokat szolgál. A stratégia hiányával lehet magyarázni például az általános forgalmi adó körében tett következtelen intézkedéseket is. Miért kellett mérsékelni a normál áfakulcsot 25-ről 20 százalékra tavaly, ha most meg 5 százalékponttal emelik a kedvezményes kulcsot? Ez utóbbi ráadásul sokkal kedvezőtlenebbül érinti az alacsony jövedelműeket. Az ideális az lett volna, ha az Új egyensúly programját hosszabb távú gazdasági stratégiából vezette volna le a kormány. A programból csak az tűnik ki, hogy a kormány drasztikus intézkedésekkel, kerül, amibe kerül, egyetlen rövid távú célt követ: csökkenteni kívánja az államháztartás hiányát, tekintet nélkül arra, hogy az intézkedések hosszú távon mennyiben eredményeznek fenntartható államháztartási pozíciót, és miként érintik Magyarország hosszabb távú nemzetközi versenyképességét. Ráadásul azzal is számolni kell, hogy az államháztartás (pénzügyi) egyensúlyhiányának csökkentése fokozza a társadalmi egyensúlyhiányokat... Az „Új egyensúly” programjának végrehajtása paradox helyzetet eredményezhet. Egyrészt az államháztartási bevételeket növelő tervek teljesülése átmenetileg gyengítheti a kiadási oldal reformjára irányuló kényszereket. Másrészt viszont nemzetközi és hazai tapasztalatok garmadája utal arra, hogy a bevételek növelésén alapuló államháztartási konszolidáció mindig törekenyebb, mint a kiadási oldal reformján nyugvó. A visszarendeződés az előbbi esetben sokkal könnyebb, azaz újból kezdődhet az ismert folyamat. Az Új egyensúly programja érdekes helyzetbe hozhatja a Magyar Nemzeti Bankot. /1/

Szocpol dézsá vü

A helyzet súlyosságát jelzi Kornai János világhírű magyar baloldali közgazdász (szocializmus és gazdasági mechanizmus szakértő) újabb gazdaságpolitológiai dolgozata. Korábbi „kiigazítás” művének is az volt a sorsa, hogy a záradékát (vagyis a feltételek nem teljesülésével előálló helyzetre vonatkozó intelmeit) senki sem olvasta el, legalábbis nem vette komolyan. A „kiigazítás” típusú szocialista gazdaságpolitikai manőverek politikai eredményességük mellett gazdasági megoldást (hasznot) sohasem hoztak. Az eredmény mindig az volt, hogy egy új stabilizációs helyzet jött létre, a megelőzőnél (vagy csőd helyzeténél) sokkal kedvezőtlenebb szinten. Kornai János mostani, „Egyensúly, növekedés és reform című, két részes művében a következőket írja.

A helyzet leírásában KJ hangsúlyozza, hogy 2000 óta gyorsabban nőtt az aggregált kereslet, mint a termelés. Gyorsabban nőtt az egy főre jutó fogyasztás, mint az egy főre jutó termelés. Lényegesen gyorsabban nőttek a reálbérek, mint a munka termelékenységé. A megtakarítások egyenletében nőttön-nőtt az államháztartás negatív megtakarítása (azaz a költségvetés hiánya), s ez sajnálatos módon egybeesett a háztartási szektor nettó megtakarításainak drámai mértékű csökkenésével, a lakáshitelek, autóvásárlási és más fogyasztási hitelek stb. meredek felfutásával. (A vállalati szektor rendszerint nettó hitelfeltevő, mert csak így tudja finanszírozni a beruházásait, ez tehát nem befolyásolta negatívan az összképet.) Ennek elkerülhetetlen következménye volt az, hogy megugrott a külső finanszírozás, amit elsősorban a folyó fizetési mérleg megnövekedett deficitje fejez ki. A 2006-os kiigazítás alapvető célja visszatérlni a magyar gazdaságot az egyensúlyi pályára. Ehhez az szükséges, hogy a gazdaságpolitika megpróbálja megváltoztatni a helytelen irányba mutató trendeket. A program kinyilvánítja, hogy a következő irányú változtatásokat szándékozik megvalósítani: 1. Leállítja az államháztartás deficitjének veszedelmes növekedését, és mozgásba hozza az ellentétes tendenciát a deficit csökkenésének irányában. 2. Lefékezi a háztartások fogyasztásának aránytalanul gyors növekedését. Az átlagos reálbérek 2000 óta tartó, a gazdaság teljesítményénél jóval gyorsabb növekedését átmenetileg számottevő, fájdalmasan érezhető reálbércsökkenés váltja fel. A korábbi szint körül, vagy némileg ez alatt átmenetileg megtorpannak a reálkeresetek. 3. Az 1. és 2. változás hatására csökken (aránylagosan, a termelés százalékában kifejezve) a külső finanszírozási igény. //KJ itt nem tesz különbséget, vagyis nem említi, de összemosza a folyamatokat: amennyiben 2000 óta tartó folyamatról ír, de 2003-2006 között szállt el a fogyasztás!//

Honnan hova?

Kornai írja. A pénzügyminiszter szerint 2006-ban 350 millárd forinttal, 2007-ben 1.000 milliárd forinttal csökken a költségvetés hiánya - ahhoz a hiányhoz képest, amely akkor keletkezett volna, ha a kormány nem kezdeményezi és nem valósítja meg az általa most kidolgozott kiigazítási programot. A program méretét azzal érzékeltetjük, ha a termelés méretével vetjük össze. A 2006-os költségvetési kiigazítás volumene a GDP második félévi várható volumenének kb. 3,5 százaléka. A 2007-es kiigazítás volumene a jövő évre előre becsült GDP 4-4,5 százaléka. Sokféle stabilizációs-kiigazítási programot hajtottak már végre a világ különböző országaiban. Aki ismeri azokat, tanúsíthatja: ez a mostani magyarországi nem tartozik ugyan a legdrasztikusabbak közé, de azért eléggé nagy méretű, eléggé radikális. A belföldi és külföldi szakértők egy része ezt nem hangsúlyozta kellőképpen. A magam részéről igen fontosnak tartom. A kiigazítási csomag terjedelme, összes volumene a kiigazítási szándék komolyságának, eltökéltségének egyik legfontosabb jelzője, és ezért kellő figyelmet érdemel. A kiigazítási program nem csak egyszeri konkrét cselekményeket foglal magában (ez meg ez az ár vagy adókulcs megnő, az meg amaz a szervezet megszűnik), hanem számos, gyorsabban-lassabban kibontakozó makrogazdasági folyamatot indít el. Ha például az állam által foglalkoztatott emberek egy részét elbocsátják, mások keresetét befagyasztják, akkor ez hat az üzleti szféra béreinek alakulására is. Ez további hatásokat kelt: a lakosság jövedelelemnövekedése lefékeződik. //Vagyis, egészen pontosan, ez a program a Gyurcsány által létrehozott csődhelyzetet próbálja orvosolni! Az alapvető gondokat, az elégtelen

növekedést, a foglalkoztatás rettenetesen alacsony szintjét – 3-hoz 1,5 millió munkahely hiányzik -, az állami nagyszemélyes hatalmas – 4-5 évi GDP-nek megfelelő – forráshiányát nem orvosolja, legfőképpen azt a gondot nem, hogy az EU által kínált források lehívásához szükséges önrész biztosításához is további hitelekkel kell felvenni!//

Kornai-intelmek

Kornai írja. „A kiigazítási program nagyszámú részletintézkedésből áll. Nem vállalkozom annak megítélésére: optimális-e a csomag elemeinek összetétele. Fejcsóválva figyelem azok bátorságát, akik ezt teszik - én bizonyára óvatosabb vagyok. Érzékelem az elemek összeválogatóinak néhány szempontját. Csak néhányat említek ezek közül, a teljesség igénye nélkül. Azt kell a csomagba beletenni, ami eléggé kézzelfogható, és ezért megvalósíthatónak ígérkezik. Továbbá azt, ami, ha fogcsikorgatva is, de legalább a kormányzat saját hívei számára politikailag elfogadható. Nem kell túlterhelni a csomagot túl sok olyan intézkedéssel, amely éles ellenállásba ütközne... Azt azonban merőben elhibázott gondolatnak tartom, hogy az állam bevételeinek csökkentésével kezdjük, és ettől várjuk a későbbiekben a kiadások csökkentését. Az adócsökkentés termelésélénkítő hatása csak késleltetve mutatkozik, és ki tudja, milyen mértékű lesz. Viszont a bevétel azonnal csökken, és ez biztosan növeli a költségvetési hiányt... A perdöntő kérdés /.../ tehát nem az, hogy bevételi vagy kiadási oldalon történt-e a változás, hanem hogy mennyire nehezen vagy könnyen fordítható vissza. Mennyire épül be a változás a jogrendszerbe, mennyire kényszerítik ki a megvalósítását, és milyen mély gyökereket ver az emberek mentalitásában. Ebben a tekintetben a kiigazítási csomag összetétele vegyes képet mutat. Elég sok benne az olyan tétel, amely aránylag könnyen visszafordítható mind a bevételi, mind a kiadási oldalon... Felelőtlen az olyan ígéret, amely kijelenti: a kiigazítási program biztosítja a terhek igazságos elosztását. Ehhez nem- csak igazságos államra lenne szükség, hanem olyanra is, amely mindentudó és mindenható. Ilyen állam nem létezik. Előre tudhatjuk, hogy a fájdalom eloszlása tele lesz bántó igazságtalanságokkal.” /2/

A gazdasági hangulat és konjunktúra változása

Elvette a magyarok vállalkozó kedvét a választási kampány és a kormányprogram: 2006 második negyedében az adatok szerint a szokásosnál kevesebb új cég alapult Magyarországon. Az első félévben az előző évinél 344-gyel több, összesen 4400 cég került felszámolás alá, és 2001 óta nem volt olyan magas az eljárás alá vont cégek aránya mint idén az első félévben. Az Opten követelésvégrehajtó rendszer nyilvántartása alapján készült felmérés szerint 2006 első félévében összesen 4.414 társaság került felszámolási eljárás alá Magyarországon, ez 9 százalékos növekedés 2005 hasonló időszakához képest. A tavalyi első félévhez képest a működő cégek száma csak szerény mértékben emelkedett, így romlott a felszámolt vállalkozások számát a működő cégekhez viszonyító mutató is: míg 2005 első felében a működő cégek 0,82 százaléka került felszámolás alá, addig 2006-ban ugyanez az érték már 0,88 százalék volt. Ugyancsak kiábrándító, hogy csőd, felszámolási és végelszámolási eljárás alá került cégek aránya nő, és az első félévben elérte a működő cégek számának 1,4 százalékát. Ez önmagában nem tekinthető intő jelnek - értékel az igazgató - hiszen a rekordot az általában jó évnak minősített 2001-es év tartja, akkor az 1,5 százalékot is meghaladta a mutató. Más mutatókkal együtt ugyanakkor ez is arra utal, hogy nehéz helyzetben vannak a vállalkozások. Az adatok romlásában szerepet játszik a vállalkozási kedv megtorpanása is. A 2006 első felében alapított cégek számáról még nem teljes a kép, de a már közzétett adatok csökkenést vetítenek előre, vélhetőleg erősen lelassul a működő vállalkozások számának növekedése.

Megszűnő konjunktúra

Magyarországon szinte minden ágazatban lényegesen több cég működik, mint a nálunk fejlettebb országokban, és ez rányomja a bélyegét a magyar cégek tőkeellátottságára és versenyképességére is. Arra csak a harmadik negyedévben kapunk választ, hogy a visszaesést a kedvezőtlen kilátások okozták, vagy egyszerű kivárásnak vagyunk tanúi. Némileg árnyalja a kedvezőtlen képet, hogy a működő cégek számához viszonyítva a megszűnőket azt látjuk, hogy az idei első félév az elmúlt hét év csaknem legkedvezőbb adatát produkálta. Ez a mutató az ezredforduló óta szinte mindig 2,3 százalék fölött volt (2002-ben meghaladta a 3 százalékot is), most viszont alig 2 százalék, de a felszámolási és végelszámolási eljárások számának növekedése a mutató várható romlását vetíti előre. 2005 első felében rendkívüli módon megugrott a cégekkel szembeni végrehajtások száma. Tavaly márciusig negyedévente általában néhány száz végrehajtást tettek közzé, azóta viszont 5-6 ezer is jut egy-egy negyedévre. Az igazgató szerint a jelenség mögött valószínűleg az APEH korábrinál következetesebb fellépése húzódik meg, hiszen például 2006 második negyedévében az 5.640 végrehajtásból legalább 4.726 esetben az adóhivatal volt a végrehajtást elrendelő fél. A magyar vállalkozások nehéz helyzetéről, a lánc- és körbetartozások felhalmozódásáról árulkodnak az Opten követelésnyilvántartó rendszerének adatai is. (A bármely szakmai szervezet tagjai számára - amely az Opten Kft-vel megállapodást kötött - ingyenesen elérhető rendszerben jelenleg több, mint 30 ezer negatív információ, nem fizetésről tanúszkodó adat található.) A nem fizetési napok száma az adatok szerint emelkedik, és ennek a folyamatnak a legnagyobb vesztesei a kis és közepes méretű vállalkozások, amelyek nem ritkán már a "családi ékszer" bevonásával hidalják át a likviditási nehézségeket. /3/

Vállalkozókedv és kormányprogram

2005 első felében a működő cégek 0,82 százalékát, 2006-ban már 0,88 százalékát számolták fel. „Ez a legmagasabb érték az Opten 1996-tól vezetett adatsorában, így feltételezhető, hogy a mutató az év végére meghaladja majd a 2003-as 1,66 százalékos rekordot is – állítja az Opten ügyvezető igazgatója. A csőd, felszámolási és végelszámolási eljárás alá került cégek aránya nő, és az első félévben elérte a működő cégek számának 1,4 százalékát. Az adatok romlásában szerepet játszik a vállalkozási kedv megtorpanása. /4/

Hivatkozások

1. Losonczi Miklós: Az Új egyensúly programja. Tűzoltás vagy stratégia? ÉS, 2006 nyomán
2. A kiigazítás programja. NOL, 2006, Kornai János nyomán
3. Emelkedik az eljárás alá helyezett kkv-k aránya. (NAPI Online, 2006) nyomán
4. Elvette a magyarok vállalkozókedvét a kormányprogram? VGO, 2006, nyomán

28.4 A szemérmes szegénységről hallottatok már?⁷⁸⁹

Miért rejtőzködik a rászorulóknak negyven százaléka? – teszi fel a kérdés a Népszabadság-ban Kun J. Erzsébet. A régiek, meg az olvasottak tudják, milyen a szemérmes szegénység, ami a hagyományos Magyarországot jellemezte. De miről is van szó? Mostani becslések szerint Magyarországon kétféleképpen igényelhetnének különböző jogcímen támogatást, de negyven százalékuk nem él a lehetőséggel. Az okok sokfélék: az információhiány mellett a valós jövedelem eltitkolása miatti lebukás veszélye is ide sorolható. Szakértők szerint a szociális tárca túlbecsülte a gáz-, illetve távhőtámogatásra jogosultak számát, amikor úgy gondolta, hogy kétféleképpen adják be a kompenzációs igénylőlapot. Valójában húsz százalékkal kevesebben éltek ezzel a lehetőséggel. Igaz, ez az arány is magas, hiszen Magyarországon a

⁷⁸⁹ Csorba József: A szemérmes szegénységről hallottatok már? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. január 18. 14:06

különböző jogcímenek igényelhető támogatásokat a rászorultak átlagosan 60 százaléka veszi igénybe.

Krémer Balázs szociológus a NOL-ban a skandináv államok példáját említette: Svédországban vagy Dániában annyira pontos a személyes - így a társadalombiztosítási, adóbefizetési vagy lakó-nyilvántartási - adatok regisztrálása, hogy hibaszázalék nélkül, naprakészen tudják, ki jogosult valóban szociális vagy egyéb támogatásra, amit automatikusan meg is kap. Az EU a kohéziós alapok meghatározó részét fordítja kváziszociális támogatásra, és ez áll Magyarországra is, rövidesen folyósítani kezdik az EU-nyugdíjnak nevezett agrárszociális támogatásokat! Másokat a szégyenérzet tarthat vissza. – utal Kun J. Erzsébet a tradicionális társadalmi viselkedésre. Mire, meglepően, a szociológus azt mondja, nem gondolja, hogy az embereknek morális gátolásaik lennének a tekintetben, hogy "személyes előnyökre tegyenek szert a közjavakból". Krémer szerint „valójában arról van szó, hogy a legrászorultabbak többnyire a túl bonyolult eljárás, a formanyomtatványok beszerzésének, kitöltésének nehézsége miatt maradnak le a támogatásokról.” /1/ Mi erre azt mondjuk, hogy ez inkább a rendszer- és kurzusfüggő, képmutató társadalom kialakulásának tipikus jele, vagy eredménye.

Magyar vállalkozások várakozásai 2006-ra

Visszanéztünk, milyen várakozásokkal 2005 végén, 2006 elején. Széles körű adatfelvétel szerint 2006-ban bővülni fog a foglalkozás. („A munkaerőpiac alakulása alapján megfelel a szaktárca által 2004-ben közreadott koncepciónak.”) A közsférában valamelyest csökken, a versenyszférában pedig növekszik - elsősorban a kis- és közepes vállalkozásoknál - a foglalkoztatottak száma. Nemzetgazdasági szinten a vállalati vezetők várakozásai szerint 40-50 ezerrel több álláshely lesz. A legtöbb cég a feldolgozóiparban, az építőiparban, az idegenforgalomban és a közösségi szolgáltatásokban tervez létszámbővítést. A cégek 17 százaléka tartós munkaerőhiánnyal küzd. Különösen az egészségügyben, az építőiparban és a feldolgozóiparban, illetve a 250 főnél többet foglalkoztató munkáltatóknál keresnek - főként szakképzett fizikai dolgozót -, de nem találnak megfelelő munkaerőt. /2/

A választások és a tőzsde viszonya 2006 januárban

Tavaly ilyenkor azt kommunikálták, hogy a baloldali-liberális kormánytól várnak inkább piacbarát intézkedéseket, míg a jobboldaliak az állami szerepvállalás erősítésében jeleskednének. Az Erste Befektetési Rt. részvénystratégája szerint akármelyik politikai erő kerül is hatalomra, mozgásterét behatárolja az euró-bevezetést kijelölő gazdasági pálya, amit Brüsszel is határozottan számon fog kérni az új kormányon. Ezt a piaci szereplők is tudják, így nem a kampányidőszakot jellemző politikai bizonytalanság miatt remegnek. A BÉT elmúlt négy évének adataiból elsőre az állapítható meg, hogy január és április között, vagyis a kampányidőszakban, a 2002-es választási évben bonyolították az egyik legnagyobb forgalmat. /3/

A munkahely hiánya a legfőbb gond

A magyarok még pesszimistábbak. A TNS Opinion & Social közvélemény-kutató Európai Bizottság számára készített 2005 decemberi Eurobarometer felmérésének eredményei szerint Európa gazdasági kilátásai nem túl biztatóak. Kétszer annyian vannak azon a véleményen, hogy országuk gazdasági és foglalkoztatottsági helyzete rosszabbra fordul a következő 12 hónap folyamán, mint akik javulásra számítanak. Az Európai Unió 25 tagállamában mintegy 30 ezer fő megkérdezésével készült felmérés szerint a válaszadók a következő 12 hónapban leginkább (40 százalék) a munkanélküliség miatt aggódnak, de közel ekkora azok aránya is, akik az adott ország általános gazdasági helyzete miatt nyugtalanok. Húsz százalék számít arra, hogy ez a családi költségvetésre is rányomja bélyegét. A legnagyobb arányú negatív

válaszok az általános magyarországi gazdasági helyzet, illetve a magyarországi munkavállalási lehetőségek megítélésekor születtek. Az országukra 2006 januárjában váró két legfontosabb problémát firtató kérdésre az európai válaszadók mintegy fele (44 százalék) a munkanélküliséget jelölte meg vezető problémának. Különösen magas ez az arány az új tagországokban, ahol tíz polgárból mintegy hat (57 százalék) fejezte ki aggodalmát. /4/

Versenyképesség-csökkenés

A kívánatosnál kedvezőtlenebb üzleti környezetet biztosító gazdaságpolitika és a vállalati igényeknek nem megfelelő oktatás – ezeket emelték ki az ország versenyképességét kedvezőtlenül befolyásoló tényezők közül az Ernst & Young által szervezett Budapest Economic Forum felszólalói. A rendezvényen felszólaló Bokros Lajos korábbi pénzügyminiszter szerint a jelenleg (2006 januárjában) folytatott makroökonómiai politika egyik eleme sem kedvez a versenyképességnek. A költségvetési politikában a magas ikerdeficit azt eredményezi, hogy a tőkéért vívott versenyben az állam kiszorítja a vállalatokat. Nemcsak a deficit, de a büdzsé nagysága is túl nagy Magyarországon – véli Bokros, aki szerint több jövedelmet kellene a vállalatoknál és a háztartásoknál hagyni. Osztotta ezt az álláspontot Urbán László, a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója is, aki szerint míg hazánkban az állami újraelosztás aránya a GDP 49 százaléka, addig a közép- és kelet-európai új EU-tagok átlagában ez a mutató 43 százalékon áll. A különbség az adósságszolgálat, a jóléti és az egészségügyi kiadások számlájára írható. /5/

Milyen lesz Magyarország 2015-ben?

Magyarországon már évtizedes távlatban nincs valós helyzetjelentés és előretekintő program, azután nincs a prognózistanulmányokat elszámoltató, revíziós tanulmány. A politikai hatalom, a kormány nem ad megrendelést (és pénzt) az akadémiának és más szakintézményeknek ilyen programok készítésére, másrészt nem is követeli meg ezek elkészítését, illetve revízióját. A választások előtt, az aktuális rezsím kormánypárti köréi előálltak egy ilyen elképzeléssel. (Utoljára az MDF készített ilyen programtervezetet Magyarország 2025-ben címmel.) Milyen lesz Magyarország tíz év múlva? Mit kell feltétlenül elkerülni és hova kell a jelenleginél jóval nagyobb erőket koncentrálni, hogy a közben szintén sokat változó térségben megőrizzük, s ha lehet, még növeljük is az ország mai szerepét? A „Magyarország 2015” kutatási program a Miniszterelnöki Hivatal költségvetési keretéből elkülönített, de a Magyar Tudományos Akadémiánál kezelt 142 millió forintból gazdálkodik. A projekt vezetője Ágh Attila politológus, a Budapest Corvinus Egyetem professzora. Az újszerű működésű projekt akadémiai kutatókat foglalkoztat, de a szerződéseket nem intézetekkel, hanem magukkal a kutatókkal kötötték meg. Az így létrejött hálózat száz tudományos szakembert vont be a kutatásba, öt munkacsoportban. Ágh Attila mellett Tamás Pál, az MTA Szociológiai Kutató Intézetének igazgatója és Vértess András, a Gazdaságkutató Részvénytársaság elnöke irányítja a munkát. /6/

Gigaprognózis

Magyar kutatók előbb áttekintették, hogy a tudományos irodalomban milyen globális előrejelzések vannak 2015-2020-ra, majd ezek figyelembe vételével készítették el saját, az EU térségét és Magyarországot illető koncepciójukat 10-15 éves távlatokra - írja az euractiv.hu. Milyen lesz Magyarország tíz év múlva? Mit kell feltétlenül elkerülni és hova kell a jelenleginél jóval nagyobb erőket koncentrálni, hogy a közben szintén sokat változó térségben megőrizzük, s ha lehet, még növeljük is az ország mai szerepét? „A mezőgazdaság a legnagyobb változásokon fog keresztülmenni az elkövetkező időszakban. Itt is vannak kiváló lehetőségeink, csak a tömegtermelés helyett a minőséget kell megcélozni és pusztán ezzel stabil helyet vívhatunk ki magunknak. Be kell építeni a gondolkodásunkba, hogy - nagyon

leegyszerűsítve - három darab szarvasgomba többet ér, mint egy hektárnyi gabona.” - mondta Ágh Attila, hozzátéve, hogy kedvező természeti adottságainkra, turisztikai lehetőségeinkre is (például a gyógyvizekre), az eddiginél sokkal jobban lehetne építeni. Mindemellett a kutatás a veszélyforrásokat is erősen figyeli. Az eddigi összegzés figyelmeztet: hihetetlen károkat okozhat, ha nem sikerül (még hozzá hangsúlyozottan nem szociálpolitikai, hanem fejlesztéspolitikai eszközökkel!) felszámolni a mélyszegénység kialakulásának okait. A kutatók úgy látják, hogy bizonyosnak tűnik: az EU következő bővítési hullámával, a 15 milliós balkáni térség előbb-utóbb bekövetkező csatlakozásával megváltozik az unióban elfoglalt helyünk. /7/ Megtörtént. Ma már olvashatjuk ezeket a dokumentumokat, de nem leszünk boldogabbak, nyugodtabbak tőlük. Intellektuálisan üresek ezek a dokumentumok, mert teljesen másként kellene látni ahhoz, hogy gondolkodásunk alkotó módon nyújtson esélyt Magyarországnak. És tudjuk azt is, hogy a források is hiányoznak.

Hivatkozások

1. Miért rejtőzködik a rászoruló negyven százaléka? NOL, Kun J. Erzsébet, 2007.01.11.
2. Magyar vállalkozások várakozásai 2006-ban. 2006.01.06. ugyvezeto.hu
3. Mit hoz a választás a tőzsdének? 2006,01.05. (NAPI Online)
4. Amitől félünk: munkanélküliség, egészségügy, bűnözés. (NAPI Online)
5. Pessimistább magyarok. NOL, vg.hu
6. Milyen lesz Magyarország 2015-ben? euractiv.hu
7. Gigaprognózis. hvg.hu

28.5 Már 120 vagy 160 ezer milliárd forint az adósság?!⁷⁹⁰

Mára teljesen egyértelművé vált, minden nemzetközi tényező így látja, hogy Magyarország az „egykori éllovas”, a kelet-közép-európai térség sereghajtójává vált. A robogást harsogó, a politikai versenyt nem bíró és a hazugságtól felajzott, kormánypárti politikusok tehát akkorát buktak, hogy horpadásokkal teli a pléhmellényük.

A Világbank kimondta: buborék

Előző héten kiadott elemzésében a Világbank 2,2 százalékos GDP-növekedést jósol 2007-re (ami harmada az új EU-tagországok átlagának). A Világbank jelentése a lakossági hitelállomány növekedését is elemzi. Jelenleg egészséges szinten vannak a kelet-közép-európai országok kereskedelmi bankjainak nyereség- és tőke mutatói, de a kölcsönből finanszírozott fogyasztás nem erősíti a gazdaság növekedési potenciálját, a devizaalapú jelzálogkölcsönök magas volumene egy ingatlanpiaci buborék veszélyét veti fel.

Az ICEG 2,3 százalékkal számol, de hozzátéve: a gazdasági növekedés mindenütt munkahelyteremtéssel jár, egyedül hazánkban növekszik az állástalanok aránya, és az államháztartás hiánya is nálunk a legmagasabb. /1/

Amit a legkevésbé értenek nemzetköz viszonylatban, az a magyar növekedés hiánya. Hogy az 1987-2006 közötti két évtizedben (ez a rendszerváltozás kora!) nem tudtuk megkétszerezni a GDP-t, az szinte felfoghatatlan. Románia – mint a régió szegényháza) éppen most hagyta el Magyarországot a megtermelt GDP nagyságát illetően.

Az adók megölik az országot

Szigorítani kell a bankfelügyeleti tevékenységet, ahol pedig a folyó fizetési mérleg is nagyon elszaladt, indokolt lehet visszafogni a hitelfelvételi kedvet – tanácsolja a Világbank. Az infláció

⁷⁹⁰ Csorba József: Már 120 vagy 160 ezer milliárd forint az adósság? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. január 31. 13:31

több új tagországban is gyorsuló trendet mutat. A Világbank szerint a különböző árliberalizációs intézkedések, illetve egyes esetekben a fogyasztási adók emelése is hozzájárult az inflációs nyomás növekedéséhez. Thomas Blatt Laursen, a bank vezető közgazdásza 2007-ben elsősorban Magyarországon, Csehországban, Romániában és egyes balti államokban jósol komolyabb árfelhajtó hatású kormányzati intézkedéseket. Tavaly a térség látványos gazdasági növekedése és az adóbevételek ebből fakadó szárnyalása ellenére a térség szinte minden államában romlott az államháztartás helyzete, de a világbanki elemzők szerint is Magyarországon a leg súlyosabb a helyzet. /2/

A gazdasági szabadság is megszűnőben

Az amerikai Heritage Foundation ugyancsak az előző héten nyilvánosságra hozott felmérésében Magyarország a korábbihoz képest egy helyet visszacsúszott a „gazdasági szabadságlistán”. A gazdaság jelentős mértékben függ a kormánytól, magas az állami elvonás aránya, még mindig nem zárult le a privatizáció. Az elemzők 10 területet, a vállalkozás, a kereskedelem, a költségvetés, a monetáris politika, a befektetés, a pénzügyek, a tulajdonjogok, valamint a munkavállalás szabadságát, továbbá a kormánytól függés mértékét és a korrupciót vizsgálták. Magyarország világviszonylatban a 44., 41 európai ország közül a 25. helyen áll, helyezése már elmarad a régiós átlagtól. A kormány 2006-ban a GDP 49,4 százalékát költötte el, teljes bevételeinek csaknem 4 százaléka származott állami tulajdonú cégekből és az állami vagyon kezeléséből, ezért mindössze 41,8 százalékosra értékelték a kormánytól való függetlenség szintjét. Az elemzés szerint a korrupció mértéke Magyarországon még mindig jelentős. /3/

Magyarország az unió legsebezhetőbb országa lett!

A le Monde a Coface-jelentések nyomán, valamint a legfrissebb trend- és tendenciakutatások ismeretében azt írta az előző héten, hogy a megszorítási csomag ellenére, a 2007-re tervezett költségvetési hiány és államadósság miatt, Magyarország a feltörekvő országok közül a legsebezhetőbb. A Coface francia külkereskedelmi biztosítótársaság szerint a feltörekvő országok költségvetése megszilárdult, de egyes országokban a vállalatok jobban eladósodtak külföldi valutában, mert úgy kevésbé költséges finanszírozást tudnak elérni. Bizalomvesztés vagy monetáris sokk esetén ez az eladósodás tarthatatlannak bizonyulhat, sorozatos fizetési elmaradásokat eredményezhet, ami növekedési problémákat generálhat. Ez a kockázat leginkább Magyarországot (és Törökországot) fenyegeti a legnagyobb folyó költségvetési hiány miatt. A magyar cégek nemzetközi eladósodása az 1997-es 9,3 milliárd dollárról már 2004-re 42,6 milliárd dollárra emelkedett. A megszorító csomag ellenére 2007-re 7,4 százalékos GDP-arányos költségvetési hiány várható és az államadósság elérheti a GDP 82,8 százalékát Magyarországon. /4/

Hivatkozások

1. Világbank: Elsőből utolsók lettünk. 2007-01-26. vg.hu nyomán
2. A Világbank buborék kialakulásától tart Kelet-Közép-Európában. 2007-01-26. Takács Gábor, vg.hu nyomán
3. Újra csúsztuk: egyel lejjebb „gazdasági szabadságlistán”. 2007. január 25. 8:59 (hirado.hu) mno.hu nyomán
4. Magyarország pénzügyileg az egyik legsebezhetőbb. 2007.01.22.19:12, Le Monde, MTI nyomán, gondola.hu

28.6 Egyemberes érdekek⁷⁹¹

Magyarországon a nemzeti érdek nem létezik. Nincs megfogalmazva és kinyilvánítva, de nem is hiányzik senkinek. Magyarországon megszűnt a nemzeti és a társadalmi progresszió is, ami tovább gyengíti a közös élmények lehetőségét és a kedvező közös (minden egyénre kiterjedő) hatásokat. A politikai szövegekben megjelenő, „az emberek” kifejezés valójában egyéneket jelent, akik a csoport-, közösségi, társadalmi, nemzeti érdek híján, teljesen magukra utalva, próbálnak versenyezni a szűkös forrásokért.

Az egyén eredményhiányos kultúrája

Ma, a magyar egyénnek nemcsak a világgal, de a saját közösségeivel is versengenie kell. A verseny leginkább nem a javak termelésében, hanem a fogyasztásban nyilvánul meg, és a magyar élettéren belül folyik az elérhető forrásokért. Ebben a versenyben a magyar egyének egymás ellenére élnek. Az magyar ember kisebb családi, szakmai stb. közösségeiben a másik megrövidítése árán tud csak érvényesülni, mert a kis-, közepes- és nagyközösségi érdekviszonyok éppen annyira homályosak, mint amennyire az elosztható források hiányosak vagy nem elégségesek.

Az állampolgár megszűnő jogai, kedvezményei

Másik nézőpontból, az érdekviszonylatokkal kapcsolatban fontos szereplő az állampolgár. A „magyar állampolgár” éppen olyan kiürült fogalom, mint „az emberek”, hisz a magyar állam mint olyan megszűnőben van, az állampolgár maradéktalanul már nem veheti igénybe állami jogait, kedvezményeit. Az elmúlt félévszázadban a magyar embernek a magyar állam és minden ahhoz kapcsolódó entitás a senki földje volt. Az egyénnek az államtól el kellett lopnia azt a többletet, ami - a csekély általa megtermelt javakon túl - valamennyire fokozhatta elégedettségét egy olyan világban, amelyben a közösségi, társadalmi, nemzeti örömeknek nem volt helye.

Az egyén érdeke

A kooperáció hiányában, végső soron, minden gazdasági verseny is nulla eredményességű játzmává válik a közösség számára, ezért nem is lehet a magyar egyénnek pozitív társadalmi, nemzeti élménye. A gazdasági szövetkezés mint önkéntes, egyenrangú termelő közösségek szerveződése

Mi az érdek?

A vállalkozó önfoglalkoztatók a magyar gazdaság páriái. Nélkülözhetetlenek, de nem elég súlyos nyomásgyakorlók ahhoz, hogy bármelyik politikai rezsim kedvezményezze őket. Nincs különösebb társadalmi presztizsük sem, mert szociológiailag nem elég körülírtak, pl. nem elég nyilvánvaló, hogy küszködésükkel nemcsak magukon segítenek, de nem is növelik a társadalom kiadásait. Nem munkanélküliek, többek között, mert eddig nem is lehettek azok. Ettől megbecsültségük nem javult. Másfelől a piszkos politikát folytató baloldali rezsim az adócsaló szinonimájaként beszéltek, viszonyultak e népes sokasághoz, holott a vállalkozó önfoglalkoztató egyének sohasem kereshettek annyit, hogy abból jelentősebb összegeket lehetne elcsalni. A tipikus magyar kisvállalkozó, önfoglalkoztató átlagos jövedelme messze alatt van az európai adóküszöbnek, ahol átlag 5 millió forintnyi jövedelemnél még adómentesség van.

⁷⁹¹ Csorba József: Egyemberes érdekek. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. február 22. 09:13

Vállalkozók döntenek el a szavazást?

A napi.hu szerint az „átlagvállalkozó” csak villanásnyit lát a pártprogramokból, és rendszerint aktuális, rövid távú érdekeinek megfelelően voksol. Maguk a vállalkozók is így beszélnek, amikor a számukra legfontosabb szempontokról kérdezik őket a pártok választás programjai alapján. Persze, ez nem azt jelenti, hogy vállalkozásellenes tervekkel is be lehetne jutni a parlamentbe: a pártoktól elvárják az adóterhek csökkentését, a piaci lehetőségek bővítését, az infrastruktúra fejlesztését. Jó hírekkel nem lehet elkápráztatni az érintetteket, ugyanis a programok eddig megismert elemeiből leginkább a munkabérek csökkentésére tett ígéretek emelhetők ki. A vállalkozókat közvetlenül érintő adóknál nagyobb változást a helyi iparüzési adót kiváltó új elvonás jelenthet, ezt a legtöbb párt nyereségalapúvá tenné. A minimálbérnél elképzelhető a regionális alapon történő differenciálás, és a kamatadó sorsa is a választási végeredményen múlhat. /1/

A forint jövőjének annyi?

A forint helyzetének kizárólag a MNB és a magas kamatok jelentik garanciáját, de a buzgó politikai média és a szélszólhasogató gazdasági média ezt másként tudja. A Goldman Sachs elemzői szerint nem valószínű, hogy a jelenlegi "egyensúlyozó mutatványok" hosszabb ideig folytathatók, és ha a választások után az derül ki, hogy nincs javulás a költségvetésben, előbb-utóbb valutaválság fog kialakulni. /2/ Az elemzés szerint ennek esélyét növelné, ha távozna a jegybanki monetáris tanács "héjaínak belső köre". Minél tovább tart a jelenlegi egyensúlyozási gyakorlat, annál erőteljesebb lehet a kiigazítás, az időközben felhalmozódott adósság miatt. /3/ A portfolio.hu rendre összegyűjti a piaci szereplők véleményét arról, hogy az egyes lehetséges választási végeredmények milyen hatást gyakorolhatnak a forintra és a tőzsdére. A legjobb eshetőség mindig a „jelenlegi kormány” hatalmon maradása tűnik, a Fidesz esetleges hatalomra kerülése pedig negatív tényezőnek látszik.

Hivatkozások

1. Választások: nem a vállalkozók döntenek el a szavazást. 2006 (NAPI Online) nyomán
2. Szakad a forint - jön a 256-os euró? 2006 Ádám Viktor napi.hu nyomán
3. Nem zár ki egy forintválságot a Goldman Sachs. 2006 NOL (MTI) nyomán
4. Mire számítanak a professzionális befektetők? 2006 portfolio.hu nyomán
5. Nagyágyúk a választásokról: a tőzsdének esnie kell! 2006 portfolio.hu nyomán

28.7 Gazdasági láttelepek 2006-ból⁷⁹²

Neves gazdaságelméleti tudósok, gyakorlati szakemberek, a kurzustól független szakértőkkel együtt már tavaly is súlyos (és egyre mélyülő) válságról beszélnek. (Mára Magyarország az EU és a térség csődlaboratóriuma lett, de ezt már tavaly látni lehetett.) Kiderült, hogy a jelenlegi magyar gazdasági és politikai rendszer (az ún. magyar modell) alkalmatlan a társadalom felemelésére, a nemzetközi felzárkózásra.

A kiigazítás csak placebo

Csaba László láttelepe szerint a valódi kérdés nem is az, hogy mekkora legyen a kiigazítás, a meghatározó a kiigazítás természete, szerkezete, gazdaságpolitikai és intézményi reformkörnyezete vagy a teljes hiánya. A kiigazítás mértékének tekintetében szokásossá vált kiinduló pontnak venni a GDP egy-másfél százalékára rúgó módosítást. Ezzel egyebek mellett az a fő baj, hogy nem számol a héten már az Európai Bizottság által is megfogalmazott

⁷⁹² Csorba József: Gazdasági láttelepek '2006. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. április 27. 11:15

kétellyel, amely szerint a magyar államháztartás ESA-hiánya 2006 végére a hét százalékot is elérheti a tervezett 4,7 helyett. Ez nem egyszerűen számszerű eltérés, hanem a tavaly az Európai Unió leggyengébb teljesítményét is alulmúló fejlemény lenne, miközben a bátor kiigazítás hangoztatása mellett a gazdaságpolitika hitelessége igen csekéllyé olvad. Utóbbi pedig nemcsak az euró bevezethetőségének, hanem a növekedés finanszírozhatóságának kérdését is fölveti, az ezzel járó kamat- és árfolyamkockázattal együtt. Ez különösen a jelenlegi ütemű és szerkezetű növekedésre nézve veszélyforrás. Ezért lenne sürgető a piacokat legalább másfél-két évre megnyugtató mérvű kiigazítás, amely összességében a GDP öt-hat százalékára tehető.

A kiigazítás természete.

Csaba László írja. Bizonyára a kezdet kezdete lenne a szakmailag amúgy is elhibázott ötéves adóprogram ejtése, a jövedéki termékek Ecofin-határozat szerinti terhelése és az áfa jelentékeny emelése is. De például a személyi jövedelemadó kulcsainak erőteljes emelése vagy a munkát terhelő tételek bármelyikének fölcsúfolása nem ugyanolyan hatású. Az sem közömbös, hogy az intézkedések egésze végső fokon a kiadási oldalra terhelődik, vagy inkább a mindig csak átmeneti hatású bevételi oldalra. Mai ismeretek szerint az utóbbiról lenne szó, aminek értelemszerűen nem lenne tartós és főleg nem lenne gazdaságélénkítő hatása. Eldöntendő kérdés az is, hogy a kormányzat valódi, nemzetgazdasági számokban már 2006–2007-ben megjelenő reformokra is elszánja-e magát a kiigazításokkal párhuzamosan. Mindezek miatt olyan műhelymunkára és ezt övező társadalmi vitára lenne szükség, amely nem a részleteket taglalja – miközben azt se tudjuk, merre kívánunk haladni, s nincs operatív középtávú elképzelés –, amelyet akár konvergencia-programnak is hívhatunk. Ily módon kellene biztosítani a reformok és a kiigazítás egybehangoltságát, elkerülni a pusztán társadalmi ellenérzést keltő, ámde a helyzetet mit sem segítő pótcselekvések veszélyét. /1/

Chikán Attila láttelepe szerint napjaink élénk gazdaságpolitikai közéletének egyik központi témája: miként lehet úgy végrehajtani a mindenképpen szükséges államháztartási kiigazítást, hogy ez ne akadályozza meg az átfogó társadalom- és gazdaságpolitikai célok megvalósulását. Ehhez mindenképpen szükség van arra, hogy legalább fennmaradjon, de inkább erősödjön gazdaságunk növekedési üteme. Egy a miénkhöz hasonló gazdaságban – egészséges feltételek mellett – a növekedés fő hajtóerejét az export és a beruházások jelentik. A nemzetközi piacokon való helytálláshoz, a beruházások növekedésében fontos szerepet játszó külföldi tőkebevonásokhoz pedig a gazdaság versenyképessége a kulcs. Sok a teendő ahhoz, hogy a magyar gazdaságot rendbe tegyük. A fenti gondolatmenetből azonban világosan következik, hogy a teendők között a versenyképesség fokozása az egyik mellőzhetetlen feladat. A Budapesti Corvinus Egyetem Versenyképesség-kutató Központjában vége felé jár az a hároméves kutatási program, amelynek célja a hazai vállalati szféra versenyképességének vizsgálata, a teendők megfogalmazása. Nyilvánvaló, hogy nincs versenyképes gazdaság versenyképes vállalatok nélkül, alapvető fontosságú tehát annak feltárása, mi szükséges a vállalati szféra versenyképességének fokozására. A teendők számbavétele két szempontból igen aktuális. Egyrészt mivel az említett kutatások keretében végzett, 1.204 vállalatvezetőre kiterjedő kérdőíves felmérés egyik fő következtetése az volt, hogy a vállalatok kifejezetten negatívnak ítélték a gazdaságpolitika versenyképességre gyakorolt hatását. Ebből kiindulva különös jelentőséget kap az a másik tény, hogy a választásokra időzítve több olyan, az üzleti szféra vezető köreiből származó állásfoglalás, vélemény is napvilágot látott, amely új gazdaságpolitika, határozott intézkedések igényét fogalmazta meg – politikai hovatartozástól lényegében függetlenül. Megelőlegezve a végső következtetések egy részét, leszögezem: a versenyképességet javítani hivatott teendők lényegében egybevágóak a makroszintű követelmények teljesítéséhez elvégzendő feladatokkal. Nincs kibúvó, nagyon is jól tudható, mit kell csinálni – most már a tetteken a sor.

Chikán a versenyképességről

„A vállalati versenyképesség és a gazdaságpolitika négy fő területen érintkezik: a fiskális politikában, a monetáris politikában, az állami szabályozásokban és az állam gazdaságtámogató szerepében. Mielőtt azonban a részletekre rátérnénk, le kell szögezni: a gazdaságpolitikai intézkedések egyenkénti hatása értelemszerűen függ attól, hogy milyen rendszerbe illeszkednek. Szükséges tehát egy stabil és hiteles, átfogó gazdaságpolitikai platform: az egyes intézkedéseknek ehhez kell kapcsolódniuk. Az alábbiakban nem általánosságban tárgyalom a gazdaságpolitika különböző összetevőit, hanem csak a vállalati versenyképesség oldaláról megfogalmazható legfőbb követelményeket emelem ki. A versenyképességet támogató fiskális politikával szemben alapkövetelmény, hogy teret engedjen a vállalatok beruházási igényeinek, főként ne vonjon el feleslegesen pénzeszközöket állami költségek céljára. A magyar gazdaságpolitika az adott helyzetben csak igen korlátozottan élhet az adócsökkentés eszközeivel. Két módozatot látok a vállalati versenyképesség növelésére. Az egyik az élőmunka terheinek csökkentése, a másik, hogy az átfogó költségvetési stabilitás elérésével javíthatja más intézkedések esélyeit.” /2/

A felzárkózás gazdaságpolitikája

Az Ecostat, és Belyó Pál láttelepe szerint nyomon követhetők a sikeresen felzárkózó, régebbi négy kohéziós tagország fejlődésének tapasztalatai, kirajzolódik felzárkózási folyamatuk magyarországi hasznosíthatósága. Az új fejlesztéspolitikai lépések bevezetését az egyensúly mielőbbi, tartós helyreállításával kell kezdeni. Egyértelmű, hogy tovább már nem halogatható a magyar költségvetés tervezési, végrehajtási rendszerének megreformálása és az államháztartás pénzügyi egyensúlyának helyreállítása. Ez – társadalmi konszenzussal – három év alatt megvalósítható. Kedvezőtlen számunkra, hogy majd csak a monetáris integrációba belépéssel fogunk a GDP mintegy 0,5 százalékpontjával azonos nagyságrendű többletjövedelemre szert tenni. Így csak a stabilizációs folyamatunk végén következik az, hogy az EU-pénzek jelentősen megnövelik a hazai fejlesztési forrásainkat. Mivel a tervbe vett reformlépések mindegyikének végrehajtásához nagy mértékű többletforrásra van szükségünk, ezért az egyetlen megoldás a közületi – az állami és önkormányzati – kiadások átmeneti visszafogása lehet.

A magyar gazdaságot egyensúlyi pályára állító pénzügyi konszolidációval együtt el kell indítani a jövőorientált fejlesztéspolitikát. Ennek fő jellemzője az uniós átlagot minimálisan három-öt százalékponttal meghaladó felhalmozási hányad elérése, valamint a kis és közepes országokra jellemző, néhány ágazatra koncentráló szelektív beruházáspolitikai. A high-tech cégek fejlesztéspolitikai szerepe kiemelt fontosságú. A híradástechnikai és elektronikai ipar, valamint a járműgyártás és a vegyipar egy-két ága – például a gyógyszer- és a műanyaggyártás – mellett elsősorban új húzó iparágak kiemelkedését kell elősegíteni, emellett szükség van a versenynek leginkább kitett kis- és középvállalatokat védő politikára is. Köztük említhetem az építőanyag-ipar megfelelő hazai nyersanyagbázisra épülő alszektorait, valamint az élelmiszeriparnak az úgynevezett hungarikumokra, illetve a bioélelmiszerek előállítására alkalmas vállalkozásait, amelyeknél megfelelő fejlesztő és marketingpolitikával jelentős piacbővülést lehet elérni. Gondolok itt például a szesziparra, a malomiparra vagy a speciálisan feldolgozott hústermékek gyártására. /3/

Fordulat, fiskális megoldások

A GKI kutatóinak láttelepe szerint trendváltást tartanak szükségesnek a gazdaságpolitikában. A GKI feltételezi, hogy a politikai folytonosság alapvető gazdaságpolitikai fordulattal párosul. Ennek lényege, hogy hosszú távú reformok indulnak meg, miközben a kormány igyekszik visszaszerezni a befektetők és az EU bizalmát, hogy képes ellenőrzése alatt tartani a magyar gazdaság egyensúlyi folyamatait. Az idei második prognózis bemutatásán Vértess András elnök azzal érvelt, hogy trendváltásra van szükség, hiszen az államháztartási hiány beavatkozás

nélkül csaknem 400 milliárd forinttal lenne magasabb az előirányozottnál. A bevételi oldalon 80-100 milliárd forintos elmaradás valószínűsíthető, a kiadásoknál pedig mintegy 300 milliárd forintos túllépés - a gyógyszer-támogatásoknál, a lakossági gázár támogatásánál, a nyugdíjkiadásoknál, a vállalatoktól, főleg a MÁV-tól átvállalendő adósságnál, a kamatoknál és az önkormányzatoknál. Intézkedések nélkül összességében a GDP hét százalékát, autópálya-építéssel együtt nyolc százalékát elérő hiány alakulna ki. /4/

Esély a fenyegető gazdasági összeomlás elkerülésére

Vadas László, a CEMI (Central European Management Intelligence) államháztartási hiányt kutató közgazdász-csoportjának magyarországi partnere elmondása szerint a CEMI januárban azzal a céllal kezdte meg munkáját, hogy az ország jelenlegi helyzetét felmérve javaslatot tudjon tenni a kormánynak az államháztartási hiány csökkentésére, a gazdasági mutatók pozitív befolyásolására, a foglalkoztatottság motorjának beindítására. A tanulmány a választások előtti két hétben nyerte el végleges formáját, mégsem tették közzé akkor a kutatásuk eredményeit, amit a kampányban elhangzó ígéret-hadjárattal hoznak összefüggésbe. A CEMI, a többi magyarországon gazdasági kutatást végző intézetek javaslataival ellentétben nem egy alternatíva-mentes, megszorító-csomagos megoldást helyez előtérbe, hanem egy komplexebb, hosszú távon is az országnak kedvező megoldást lehetővé tévőt, ami nem csupán a jelenlegi válsághelyzet tűzoltás jellegű tünetmentesítésére hívatott. /5/ A fentiek már önmagukban cáfolják a kurzus által kommunikált gazdasági állapotokat, a lehetséges megoldásokat, a politikai és a társadalmi áldozatok relativizálását.

Állapotjelentés a nagy „kiigazítás” előtt

Négy helyet visszacsúszott Magyarország 2006-ban a svájci Institute of Management Development versenyképességi listáján. Az IMD összesen 61 országot rangsorolt, több mint háromszáz kritérium figyelembevételével: Magyarország a 41. helyre került az előző évi 37. hely után. Az IMD elemzése alapján Magyarországon „a kormányzat és a gazdaság hozzájárulása a versenyképességhez „kiegyensúlyozott” volt, de a tanulmány szerint az igazán jó kormányzati teljesítményre - versenyképességi szempontból - legjobb európai modell a dán volt. Dánia ugyanis két helyet jött előre a korábbihoz képest a nemzetközi versenyképességi listán. /6/ Az Economist Intelligence Unit (EIU) szerint a globális élelmiszer-, takarmány- és italtermék-árindex (FFB) 2006-ban 4,3 százalékkal emelkedik a három hónappal korábbi előrejelzésben szereplő „minimális változás” helyett. A jelentés szerint az előrejelzés felülvizsgálatának fő oka az ital-, a gabona- és a cukorpiac feszesebb kínálat-keresleti állapota, ami magasabb árakhoz és alacsonyabb készletekhez vezet. Az átlagon belül a mezőgazdasági italtermékek - az EIU a részindexében a kakaó, a kávé és a tea szerepel, szeszesitalok nem -, amelyek tavaly több mint 20 százalékkal drágultak, az 2006-ban 4 százalékkal tovább drágulnak; ezt főleg az alacsonyabb kávékészletek és a kakaótermelő térségek bizonytalansága okozza. Az EIU nemrég kiadott hasonló jelentésében az ipari nyersanyagokra is további ideai drágulást jósolt, az általuk összeállított, zömmel az ipari fémekre súlyozott globális ipari nyersanyagár-index (IRM, amely tavaly 10,5 százalékkal emelkedett) az előrejelzés szerint 11,7 százalékkal fog tovább emelkedni. /7/

Kockázatosabbá vált a magyar gépgyártás

A Coface hitelminősítő felmérésében az ágazatok globális kockázati szintje stabilizálódott. A 151 ország adatai alapján végzett, első negyedéves felmérésben a legnagyobb ipari vállalatok termelésük keletebbre helyezése és a világkereslet stabil növekedése nyomán, rekorderedményekről számoltak be. Ezeket a cégeket már nem kötik országhatárok, globális diverzifikációjuk révén profitjuk csekély kilengéseket mutat. A vizsgált 21 ágazatból Magyarországon mindössze hatban mértek csökkenő kockázatot. Leginkább a vegyipar

javitott, de a közepes kockázatot jelentő logisztika és turizmus ugyancsak feljebb kapaszkodott. A korábban jó kockázati besorolású gépipar viszont a közepes kategóriába esett vissza, miközben a közepesből rossz csoportba csúszott a textilipar. A legnagyobb kockázatot változatlanul az építőipar mutatja, amelynél - a faiparhoz hasonlóan - a rizikó emelkedését regisztrálták. Az általában kedvező trendek globálisan sem érintik egyformán az egyes ágazatokat. A kiélezett verseny és a gyenge növekedési kilátások a gépjárműipar kockázatoságát tovább növelték. A gépjárműgyártók folyamatos költségmegtakarításai ugyanakkor alaposan visszavetik beszállítóik jövedelmezőségét is. Emiatt a Coface, az ágazat korábbi, "B" kockázati besorolását a mostani felülvizsgálatkor "B minuszra" rontotta.

Magyarországon, a Coface Hungary becslése szerint a gépjárműipar 6-12 hónapos késleltetéssel érzi majd meg ezeket a kedvezőtlen trendeket. Mivel nyugaton főként az olcsóbb autók iránti kereslet esett vissza, inkább az ilyen típusú kocsikra szakosodott cégek beszállítóinak kell aggódniuk. A számítógép-gyártásban különösen a multimédia-perifériák, nyomtatók és szoftverek, illetve a kapcsolódó szolgáltatások eladása segíthet a forgalom növelésében. Összességében, mintegy 10 százalékos volumen és - az árszínvonal mérséklődése miatt - 6 százalékos értékbeli gyarapodásra számíthatnak ebben a szektorban. Mindezek alapján, a Coface az ágazat korábbi, "B-" besorolását "B"-re javította. Magyarországon nem érezhető ilyen javulás: míg Csehországban 177, Szlovákiában pedig 180 számítógép jut ezer lakosra, Magyarországon csak 108, Romániában pedig 96,8. Igazi változást csak valamilyen állami intézkedéstől lehetne remélni, ám erre, a költségvetés jelenlegi helyzetében kevés remény van. /4/ A Coface Hungary szerint Csehországban 177, Szlovákiában pedig 180 számítógép jut ezer lakosra, nálunk csak 108, amivel inkább a 96,8-as átlagú Romániával vagyunk egy szinten. Mivel azonban a lakosság még számítógéppel nem rendelkező része továbbra sem engedheti meg magának annak beszerzését, igazi változást csak valamilyen állami intézkedéstől lehetne remélni, ám erre a költségvetés jelenlegi helyzetében kevés remény van. /8/

Robbanás előtt a földgáz ára?

Gázáremelések sorozatára kell felkészülnünk, mert a világpiaci folyamatok nyomán már júliustól tíz-tizenkét százalékos drágulás várható, ám ha ezzel párhuzamosan a kormány az előrejelzéseknek megfelelően elkezd lebonítani az árakat féken tartó kompenzációs rendszert, a kiskifogyasztók jelenlegi tarifája bő másfélszeresére emelkedhet. Manapság sok szó esik a sajtóban a magas olajár következményeiről. A negatív hatások – például magas üzemanyagár, dráguló fuvardíj formájában – már a mindennapokban is kezdenek érvényre jutni, de a feketeleves még hátravan: az olajár emelkedése júliusban előbb a földgáz, majd később az áram árában is megjelenik majd. Ennek az az oka, hogy Európa nagy részében, így Magyarországon is a földgáz nagykereskedelmi árát a kőolajéhoz kötik, negyedéves felülvizsgálati időpontokkal. Ha tehát drágul a kőolaj, drágul a földgáz is. Az új tarifát mindig az előző kilenc hónap átlagos olajár-emelkedése határozza meg. Tehát július elsején világpiaci oldalról olyan arányú gázáremelés várható, amilyen arányban a kőolaj, egész pontosan a Brent típusú referenciakeverék ára változott a tavaly októbertől számított időszakban. Akkor körülbelül 60 dollárba került egy hordó olaj, most 70 dollár fölött van az ár, s ha hinni lehet az elemzői jóslatoknak, ez rövid távon nem is igen változik majd. Számításaink szerint ez alapján legalább tíz-tizenkét százalékos kiskifogyasztói áremelésre lehet számítani júliusban. A szorító piaci kényszerek mellett drágulást jelent majd a magyar kiskifogyasztók többségénél az árak féken tartását szolgáló kompenzációs rendszer felszámolása is. Jelen pillanatban minden magyar háztartás 22 forintos támogatást kap egy köbméter földgázra, évi 1500 köbméteres fogyasztásig, az ezeröttszáz és háromezer köbméter közötti mennyiségre pedig köbméterenként csaknem tizenhármas forintos támogatás jár. A Medgyessy-kormány idején hozott rendszer mostanra tarthatatlanná vált; egyszerűen nincs rá elegendő pénz. /9/

Hivatkozások

1. Minőségbiztosítás - Láttelelet. Csaba László, mho.hu nyomán
2. A kulcsfontosságú versenyképesség – Láttelelet. Chikán Attila, mho.hu nyomán
3. A felzárkózás gazdaságpolitikája – Láttelelet. Belyó Pál, mho.hu nyomán
4. Fordulatot feltételez a GKI. NOL, Blahó Miklós nyomán
5. Esély a fenyegető gazdasági összeomlás elkerülésére. Rek, hirtv.hu nyomán
6. Magyarország visszacsúszott a versenyképességi listán. MTI nyomán
7. Londoni elemzés: az agrárszektor követi az ipar inflációját. NOL nyomán
8. Stagnáló hozam mellett keltek el a kötvények. (NAPI Online) nyomán
9. Kockázatosabbá vált a magyar gépgyártás. (MTI) [origo] nyomán
10. Kockázatosabbá vált a magyar gazdaság. (coface.hu) mno.hu nyomán
11. Robbanás előtt a földgáz ára? Erdősi Csaba, mno.hu nyomán

28.8 A Vir-szindróma⁷⁹³

Egyszer csak buldózerek jelentek meg Horvátországban, Vir szigetén, és a tengerhez legközelebbi házakkal kezdték a bontást. Mindenki tudta, hogy nincsen építési engedély a házakra. Egy magyar háztulajdonos - akinek az ingatlana a bontási területtől jóval távolabb található - elismerte, amikor a telkét vette, az adásvételi szerződésben egyértelműen feltüntették, hogy a területen nem lehet házat építeni. A többség tehát tudott arról, hogy szabálytalan dolgot tesz, de abban bízott - és erre biztatta az építkezőket még maga a helyi önkormányzat is -, hogy később majd csak rendeződik minden, legfeljebb valamennyi büntetést ki kell fizetni az épületek fennmaradásáért. A telkeket jogszerűen adták-vették, építkezni azonban mindenki csak a saját szakállára kezdett, egy jogilag teljesen kusza helyzetben. Egyes házak többször is gazdát cseréltek és a vevők mind sejtették, hogy nincs minden rendben velük. A buldózerek feltűnéséig valójában senki nem vette komolyan a horvátok bontási fenyegetését. Sőt, a „magyar utcában” még ekkor is kínáltak eladó félkész apartmanokat. A megadott telefonszámon a magyar tulajdonos kedvező befektetési lehetőségről beszélt. Egy négy, egyenként 50 négyzetméteres apartmanból álló ház összesen 156 ezer euróba került. /1/

A kvázi-jogállam sokba kerül

Magyarország kvázi-jogállam: az építési előírások megsértése mindennapos gyakorlat: reális várakozás volt hát a horvátoktól is számítani az engedélyek utólagos megadására (ha némi büntetéssel is). A magyar tengernél, a Balatonnál is bonthatnának nyaralókat. Körülbelül 10 hektárnyi területet töltöttek fel illegálisan a Balaton-parti telkek tulajdonosai. A hatóságok az elmúlt 10 évben hiába indítottak eljárást a tő megcsonkítói ellen, a hosszadalmas eljárások miatt eddig még szinte egy ügyet sem zártak le. Ez nem Horvátország. A magyar szabályok túl enyhék - mondta az InfoRádióban a Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság balatoni kirendeltségének a vezetője. Nehezen lehet fellépni azok ellen, akik a telkük és a Balaton közötti nádaszt feltöltik és befűvesítik. Mindezt nehezen veszik észre a hatóságok, mivel a víz felől nem látszik a feltöltött part. /2/

A revíziók jogosságát ilyen események igazolják, mint a magyar társadalom Vir-szindrómája. Magyarok – jó hazai szokás szerint – engedélyek nélkül kezdtek villákat építeni a horvát tengerparton. Tették azon hazai szokásjog alapján, hogy itthon a tiltás kategóriájába tartozó területen is nyugodtan építkeznek. Óbudán, felettünk, az évtizedek óta építési tilalom alá eső hegyoldalon már egész városrész épült fel. Sőt, a hegynek a védett nemzeti parkba eső részén martak ki építési telkeket a hegyoldalból, minden következmény nélkül. Ha eljárás indult is egyes esetekben, évekkel később, akkor is százezer forintos büntetéssel meg lehetett úszni, ami a milliós, 10-20 vagy 50 milliós villák esetében nevetséges következmény.

⁷⁹³ Csorba József: A Vir-szindróma. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. május 8. 13:17

Magyarországon milliós népesség nem fizet adót, társadalombiztosítást, a telek- és nyaralótulajdonosok harmada sem fizet ingatlana után, ők azok, akik még kádári juttatásként kaptak nyaralótelkeket. A nem fizetős telek zömmel a kádári örökség és gyurcsányi ügyesség „eredménye”. Jellemzően a lakosság alacsony jövedelmű sokasága adózik, a nehezen megszerzett kertje-nyaralója után is fizet, miközben a baloldali „megadományozottak” csak élvezik a juttatásokat. Az új baloldali parvenü pedig különféle ügyeskedésekkel bújik ki minden kötelezettség alól.

Vagyonok és teljesítmények

A mai magyar társadalom termelési teljesítménye olyan, mint egy 3-5 milliós, szegény országé. Mára teljesen eladósodott, a társadalmi reprodukciót nem biztosító, kevés újszülöttre is 1.500-1.600 dollár adósságot könyvelnek immár. Ilyen körülmények között mit tehet egy szocialista kormány 2006-ban, minthogy majdnem duplájára emeli az egészségügyi járulékot (négy helyett hét százalékot kellene fizetni a munkavállalóknak). Amellett bevezetnének egy kötelezően fizetendő egészségügyi alapdíjat, vagyis havi ötezer forintot kellene fizetnie mindenkinek. Amennyiben a 7 százalékra emelt járulék nem éri el ezt az összeget, akkor ki kéne egészíteni ötezer forintig. Az biztos, hogy a gyermekek és iskolások után ezt az összeget az állam fizetné, arról azonban vita van, hogy a nyugdíjasok helyett is fizetne-e?! A járulék 3 százalékpontos emelése önmagában 180 milliárd forintot hozna, az alapdíj bevezetése pedig legalább 100 milliárdot. A további tervek között szerepel, hogy szeptemberben bevezetnék a vállalatok nyereségadójának 3 százalékos növelését szolidaritási adó címen és emelhetik az áfa középső kulcsát 15-ről 20 százalékra. Jövőre a személyi jövedelemadó kedvezményeit szüntethetik meg és létrehozhatják az értékalapú ingatlanadót. Ezek több mint 900 milliárd forintos többletet eredményeznének a büdzsének. /3/ De 1.500 milliárd forintos azonnali forráskivonásra van szükség, ami további leleményességet követel.

Az előregezés és tudásavulás felgyorsulása

Az alacsony termelési teljesítmény mellett Magyarországon a legalacsonyabb, az átlagértéktől messze elmaradó az átlagos munkában töltött évek száma. A nyugdíjasok átlagos szolgálati ideje mindösszesen 30 év. Öt újonnan nyugdíjba menő közül kettő rokkantnyugdíjas. A jelenlegi nyugdíjkorhatárnál két és fél évvel korábban történik a tényleges nyugdíjba vonulás. Csupán fél százalék azoknak az aránya, akik 64 éves korukban vagy azt követően döntenek e mellett - ilyen sokkoló tünetek jellemzik a hazai nyugdíjrendszert. Egyrészt a férfiak egészségi állapota a nyugdíjas évekhez közeledve egyre rosszabb, nagy arányban nem is érik meg a nyugdíjat. Másrészt a korai nyugdíjba vonulás oka a munkahelyek megszűnése is. Másfél millió (ma már 1,5-1,7 millió) munkahely hiányzik Magyarországon úgy, hogy közben a demográfiai válság miatt jelentős fiatal korcsoportok hiányoznak a népességből. Mindezekből következően a rövid és hosszú távon egyaránt fenntarthatatlan rendszer megváltoztatása kényszer jellegű. Az érvényben levő szabályok, valamint a 2007-re és 2009-re törvényben elfogadott 1-1 százalékpontos nyugdíjjárulék-mérséklés eredőjeként a nyugdíjrendszer által generált jövőbeli államadósság a GDP 2,4-szeresét, azaz 55 ezer milliárd forintot tesz ki. (Ez a CEMI tanácsadó cég szakértőinek tanulmányából származó adat.) A kilenc évvel ezelőtti reform jó ideig kezelhetővé tette (volna) a folyamatokat, számítások szerint például 2034-ig a két pillér összességében többlettel zárt volna. Ám az azóta végrehajtott 4,5 százalékpontos járulékcsoökkentés és a 13. havi járadék bevezetése felborította a rendszert, és tavaly már 187 milliárd forintra rúgott a tényleges deficit. Tovább feszíti a finanszírozást a svájci indexálás (amikor az éves nyugdíjnövelés üteme a nettó reálbér-dinamika és az infláció összegének felével egyenlő). /4/ Innentől a „spontán fejlődésnek” nincs elfogadható jövőképe, ha nem változik meg minden, rövid távon is elszegényedés és lemaradás következik. Miközben a lakosság alig 5-10 százaléknyi részét képező „ügyesek” európai színvonalon élnek.

Hivatkozások

1. Volt egy házuk Viren. NOL, 2006, Féderer Ágnes, Kovalovszky Dániel nyomán
2. A Balatonnál is bonthatnának nyaralókat. inforadio.hu, 2006 nyomán
3. Adóemeléssel feleznék a hiányt? rtlklub.hu, 2006 nyomán
4. 2011-től nyugdíj csak 65 év kor felett? 2006, VGO, ma.hu nyomán

28.9 Magyar listák és rangsorok⁷⁹⁴

Az Ernst & Young a visegrádi államok vállalkozásairól készített felmérésében a magyar adórendszert a magyar válaszadók 95 százaléka átláthatatlannak tartja, 84 százalékuk pedig a rendszer gyakori változását, a szabályok értelmezésének bizonytalanságát rója fel. Teljesen átláthatatlannak a magyar vállalkozók 63 százaléka tartja saját adórendszerét, a szlovákoknál ez az arány csak 11 százalékos. A magyar vállalkozások több mint ötven százaléka vett igénybe állami támogatást, ami rekord a régióban. Másfelől a magyar vállalkozók 70,5 százaléka szerint túl erős az állami beavatkozás a gazdaságba. A felmérés szerint egyértelműen a magyar gazdaság egyik gyengeségének tekinthető, hogy a közigazgatási környezet, az intézményrendszer nem kedvez a vállalkozásfejlesztésnek. A vállalkozók szerint nem vonják be őket a gazdaságpolitikai döntéseket megelőző egyeztetésekbe. Az élőmunka-terheket magasnak tartják, problémát okoz a megfelelő munkaerő megtalálása, a képzési rendszer nem alkalmazkodik a munkaerő-piaci folyamatokhoz. /1/ Magyarországon a legrosszabb hangulatúak a vállalkozók. A magyar hangulatérték százpontos skálán 41,4 pont, a szlovák érték 49,5 pont, a cseh és a lengyel 43,2, illetve 41,6 41,4 pont.

Negatív adóslista

A legújabb listán azok a cégek jelennek meg, amelyek legalább hat hónapja 100 millió forint felett tartoznak, azok a magánszemélyek és egyéni vállalkozók, akiknek fél éven túli, legalább 10 millió forintos adótartozása van. A most közzétett névsor közel 2.400 tételből áll, 1.908 magánszemély és 476 egyéb adózó után. A 2006 őszén született törvénymódosításnak köszönhetően az APEH a jövőben újabb listákat fog közzétenni az adótartozással rendelkezőkről, de a régebbi listákkal ellentétben ezeken már nem szerepel a tartozás pontos mértéke, így azok összértékét csak becsülni lehet. /2/ A tapasztalatok szerint a listára kerülés igen hatékony fegyver a nem fizető vállalkozásokkal szemben, a magánszemélyekre azonban már kevésbé hat az efféle nyomás.

Információs készségindex

A GfK 2007 január-februárjában a mobiltelefon használati szokásokat vizsgálta tíz közép- és kelet-európai országban, és e felmérés tanulságai szerint négyből hárman rendelkeznek mobiltelefonnal, a többségnek egy készüléke van. Magyarországon a lakosság 79 százaléka rendelkezik mobiltelefonnal, s ezzel az átlaggal Horvátország és Szlovákia között állunk. A mobiltulajdonlás, a mobilhasználat-gyakoriság és tartam szempontjából is a hátsó mezőnybe tartozunk. A rövid szöveges üzenetek (SMS) terén a szlovének 79 százaléka küld naponta legalább egyet. Horvátországban, Csehországban, Szlovákiában és Ukrajnában a régióban mért 60 százalékot meghaladja azoknak az aránya, akik napi rendszerességgel sms-eznek. Magyarországon a napi sms-aktivitás - Romániához hasonlóan - a válaszadók 46 százalékára jellemző. Magyarországon a lakosság 3 százaléka küld napi rendszerességgel MMS üzenetet és 1,9 alkalommal továbbítanak multimédiás üzenetet. /3/

A magyarok nem interneteznek, miért?

⁷⁹⁴ Csorba József: Magyar listák és rangsorok. Publicisztika Liliputból, gondola.hu,

2007. május 14. 14:08

A magyarok 60 százaléka még soha nem internetezett. Az NRC piackutató cég az Internetet nem használók, vagyis a magyar lakosság 60 százalékát kitevő elektronikus analfabétákat vizsgálta kutatásában. A 15-69 éves hazai lakosság 59 százaléka még sosem próbálta ki az internetezést, további 7 százaléknak van némi tapasztalata. A világháló használatának mellőzéseért jellemzően elsőként a technikai lehetőség (számítógép- vagy Internet-hozzáférés), azután az ismeretek hiányát említik, az Internetet nem használók harmada pedig gondolja, nincs is szüksége az Internetre. Minthogy ma már lényegesen többen hozzá juthatnának az internetezéshez, mint ahányan nem használják (vagy nem akarják használni), meg kellett vizsgálni az elmaradás okait.

Az NRC kidolgozott egy eljárást a társadalom feltérképezéséhez az Internethez fűződő viszony alapján. /4/ A „NetMark-indexálás” öt csoportot különböztet meg. A 15-69 évesek egyötödét teszi ki az az Internettel szemben elkötelezett csoport, amelynek tagjai nem csak ismerik a web kínálta lehetőségeket, de bíznak is az Internetben és hitelesnek tartják az online tartalmakat, fontosnak tartják az életükben. Ebben a csoportban 73 százalék a rendszeres internetezők aránya, és az otthoni hozzáféréssel 97 százalékuk internetezik. Az elkötelezett szegmens tipikus tagja fiatal, magas státuszú, nagyvárosban élő férfi. A 14 százaléknyi kívülállónak az Internettel kapcsolatban hiányosak az ismeretei és az átlagnál nagyobb a bizalmatlansága, ráadásul a világháló nem is nyújt különösen hasznos tartalmakat számukra. E szegmensben mindössze 3 százalék szokott internetezni, és még az otthoni hozzáférést birtoklók közül is csak minden harmadik használja ki a lehetőséget. A kívülállók jellemzően 50 év felettiek, alacsony státuszúak és a kisebb településeken élők.

Hivatkozások

1. Magyarország ismét egy lista alján. 2007-05-08 14:26:16. Index, vg.hu
2. Újabb negatív adólistát tett közzé az APEH. Pénzcentrum.hu, origo.hu
3. A magyaroknak elégük van a mobilokból? Piac és Profit
4. A magyarok 60 százaléka még soha nem internetezett. hvg.hu

28.10 Májusi trendforduló⁷⁹⁵

A legvidámabb barakkból, az EU legkorruptabb országává lettünk. Soha nem tőzsdén múltott, hogy ilyen tőzsdénk lett, hanem a gazdaságon és a társadalmi berendezkedésen. A tőzsde az egyik legfontosabb intézmény a gazdaságban, ám a mutyizók országává váltunk, s ebbe nem illik bele a tőzsde"- jelentette ki Járai Zsigmond a Magyar Nemzeti Bank elnökeként a Budapesti Értéktőzsde 15 éves jubileumi konferenciáján. Járai úgy véli, hogy a magyar tőzsde Európa periferiájára szorult, ugyanúgy, ahogy az ország egész gazdasága. Csalódottnak érzi magát, mivel nem váltak valóra elnöki tervei. Jaksity György a BUX teljesítményét említette, meg hogy ő is fényesebb jövőt képzelt el. Szalai-Berzeviczy Attila tőzsdeelnök a politikai élet folyamatos "tőzsdeellenességét" okolta. Úgy véli, hogy minden kormány alábecsülte e a tőzsdét, mint a társadalmi és gazdasági élet egyik legjelentősebb helyszínét. /1/

Matolcsy György, volt gazdasági miniszter szerint fordítani kell a szokásos közgazdasági gondolkodásmódon, véleménye szerint nem a költségvetési kiadások lefaragásával kell elérni az egyensúlyt, hanem a bevételi oldal növelésével. Bár a kiadási oldalhoz is hozzá kell nyúlni (a közszféra pazarló működését meg kell szüntetni), de a bevétel növekedése a gazdasági teljesítmény fokozásával lenne elérhető. Ehhez radikális adócsökkentésre van szükség, az "adórendszerváltás" (ahogy fogalmazott) részleteinek kidolgozására, illetve a Fidesz gazdaságpolitikai koncepciója részleteinek megalapozására a párt gazdasági konzultációkat kezdeményezett 2006-ban, melyeket Matolcsy vezetett és tervei szerint a kormányhoz közel álló szakértőkkel is konzultálni kívánt. Matolcsy híve maradt a 7%-

⁷⁹⁵ Csorba József: Májusi trendforduló. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. május 29. 13:56

os gazdasági növekedésnek, amit megítélése szerint csak egy új adórendszer mozdíthatna elő. /2-3/

Fordulatra fordulat: előre a múltba

Az idén, 2007 első félévében a magyar cégek üzleti helyzetét már nagyfokú bizonytalanság, a 2006 októberi jelentős visszaesés után tovább romló helyzetértékelés, illetve a várakozások kismértékű javulása jellemzi. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézetének (MKIK-GVI) áprilisi konjunktúra kutatása szerint a GVI Konjunktúra Mutató értéke 1998 óta a második legalacsonyabb volt 2007 áprilisban, 0,102. Tavaly, 2006 áprilisban a mutató 0,159 volt. Az index kissé javult az előző felmérés, tavaly október óta. Az összefoglaló szerint az enyhe emelkedést az üzleti helyzetre és a jövedelmezőségre vonatkozó javuló várakozások és a minden eddiginél alacsonyabb beruházási aktivitás némi erősödése mozgatta, miközben mind az üzleti helyzet értékelésére, mind a várható rendelésállományra vonatkozó indikátorokat további romlás jellemzi. /4/

Bukás a részvényeken

Az idei első negyedévben a tőzsdei részvények összkapitalizációja az árfolyamok csökkenése és a Borsodchem-kivezetés miatt csökkent. A háztartások tulajdonában lévő állampapírok piaci értéke 3,7 milliárd forinttal csökkent, e szektor állampapír-piaci súlya március végére további 1,5 százalékponttal 9 százalékra csökkent. A háztartások az időszakban nettó eladók voltak, 2,6 milliárd forint értékben, emellett 2,3 milliárd forint árfolyamveszteségük keletkezett. Ezek hatására a szektor részvényállománya mintegy 4,9 milliárd forinttal csökkent, miközben részesedése 0,2 százalékponttal, 4,1 százalékra emelkedett. /5/

A gazdasági várakozások romlása

A magyar gazdaságot 2007-ben megint inflációs sokk érte; a fogyasztói árszint emelkedése márciusban elérte a 9 százalékot, és az év egészében 7 százalékos infláció valószínű. A magyar gazdaságban 2006 közepe óta gazdaságpolitikai-egyensúlyi fordulat zajlik. Magyarország az újabb, „szükségszerű kiigazítás” miatt kimarad az aktuális európai konjunktúrából. A gazdasági várakozások a gazdaságpolitikai fordulattal egyidejűleg romlottak. A GKI aktuális prognózisa szerint az export 16, az import 13 százalékkal bővül, az áruforgalom hiánya a 2006. évi 2,1 milliárd euróról 2007-ben 1 milliárd euróra mérséklődik. Ezzel a magyar gazdaság teljes (szolgáltatásokat is tartalmazó) külkereskedelmi mérlege egyensúlyba kerül. A folyó fizetési mérleg hiánya – főleg a külföldi cégek jelentős profitrealizálása miatt – 4,5 milliárd euró körüli lesz. Mivel a nettó EU-támogatások az áthúzódó hatások miatt kb. 1,5 milliárd eurót fognak kitenni, a külső finanszírozási igény 3 milliárd euróra, a GDP 3 százaléka alá mérséklődik. /6/

A termelési és export-szerkezet romlása

A kivitel növekedése mellett kedvezőtlen tendenciákra hívják fel a figyelmet az MNB szakértői, amikor a külkereskedelem fejlődését vizsgálták. Rámutatnak, hogy a térségben nálunk a leglassabb az export szerkezetátalakulása. Ezzel áll összefüggésben az is, hogy esetünkben a relatív exportárák csökkentek. A folyamat a magyar áruexport esetében volt megfigyelhető. Míg a teljes magyar exportvolumen 2000-2006 között a versenytársakéhoz hasonló mértékben nőtt, az EU25 piacán a leglassabban, azon kívül pedig a leggyorsabban bővült. Ennek oka az lehet, hogy Magyarország EU15-tel vett külkereskedelmi integrációja - a többi régiós országgal ellentétben - már az ezredfordulón megközelítette az egyensúlyi szintjét, így az EU-piacon lassul a magyar exportdinamika. Ráadásul a dinamikus volumenbővüléssel ellentétben, a magyar folyóáras exportértékesítések kedvezőtlen képet festenek: euróban mérve 2000-2006

között a magyar exportbővülés a leglassabb volt. Csökkentek a versenytársakhoz képest vett relatív exportárak: miközben a régió másik három országában az export árindexek emelkedtek, a magyar export egységértéke az EU25 piacán stagnált, az EU25-ön kívül pedig csökkent.

A külkereskedelmi forgalomban résztvevő termékek világpiaci árai csökkenő tendenciát mutattak. Magyarország döntően az árcsökkenéssel jellemezhető termékekre specializálódott (irodagépek és telekommunikációs eszközök), a többi régióbeli ország termékszerkezetében valamivel nagyobb súllyal szerepeltek emelkedő árú termékek (pl. gépjárművek). Ezen túl a magyar relatív exportárak csökkenésének irányába hathatott az is, hogy a régióbeli országok termékszerkezete nagyobb mértékben rendeződött át egy fejlettebb termékstruktúra (azaz magasabb egységértékű termékek) irányába. A magyar csúcstechnológiai export részarányának növekedése megtorpant. /7/

Magyarország EU-s válsága

A bruttó nemzeti össztermék (GDP) növekedésében a lakosság eladósodása is meghatározó, jelentette ki Csaba László közgazdász az MNO-ban, aki szerint ennek is köszönhető, hogy az elemzői várakozásokkal ellentétben magasabb az első negyedéves GDP. Eszerint részben az állampolgárok által felvett hitelek hajtják előre a magyar gazdaságot. A háztartások sérülékenysége nőtt, csakúgy, mint a pénzintézetek kockázata, miközben a bedőlt hitelek és a rossz adósok aránya folyamatosan gyarapszik. A Magyar Nemzeti Bank legutóbbi jelentése szerint a háztartások kötelezettségei továbbra is növekvő tendenciát mutatnak, idén március végére elérték a 6.228 milliárd forintot, amely a tavalyi GDP közel harminc százalékára rúg. Miközben a munkanélküliség romló tendenciát mutat, a reálbérek csökkennek, a fogyasztási célú hitelfelvételek egyre veszélyesebb mértékű elszaporodásának lehetünk tanúi, éppen ezért a pénzügyi felügyelet el kell hogy érje e folyamat korlátozását - figyelmeztetett Csaba László. /8/

A magyar cégek tőke kivitele először 2006-ban haladta meg a Magyarországra áramló külföldi tőkét. A Develor Tanácsadó Zrt. Szerint 2006-ban 1300 magyar cég 2,1 milliárd euró értékű tőkét helyezett ki a környező országok piacain. A magyar tőke legfontosabb célszországa Románia, ahol mintegy 360 magyar vállalat működik, majd kevésbé elmaradva Szlovákia következik, a 3-4. helyen Ukrajna és Horvátország áll. /9/

A magyar háztartások felélik a megtakarításokat. Erről újabb bizonyítékkal szolgál az új kiskereskedelmi forgalmi statisztika. Havi távon a forgalomcsökkenés az első két hónap után márciusban megállt, de éves szinten 0,5 százalékos zsugorodás következett be. Éves szinten összehúzódnál több éve nem volt példa, de az adatokat a bér alakulás fényében tanácsos értékelni. A keresetek márciusban 6,5 százalékkal értek kevesebbet az egy évvel korábbinál, az első negyedévben pedig 7 százalékos reálbércsökkenés következett be. Így a kiskereskedelmi forgalom lényegében szinten maradása azt tükrözi, a háztartások részint hitelfelvétellel, részint a megtakarítások felélésével igyekeznek megőrizni az életmódjukat. Erre lehetett következtetni a közelmúltban megjelent statisztikákból is: például a vártnál érdemben nagyobb gazdasági növekedés egyik oka elemzők szerint minden bizonnyal a gondoltnál kevésbé visszaeső lakossági fogyasztás lehetett. /10/

Ezzel egy időben Svájcba vándorol a magyar vagyon. Bankárok állítása szerint Svájcban megtöbbszöröződött a magyar számlatulajdonosok száma, s annak is nagyon örülnek a hitelintézetek, hogy a náluk elhelyezett pénz szépen gyarapszik, s ugyancsak jócskán nő a tranzakciók esetszáma. /11/

Hivatkozások

1. Járai: Az EU legkorruptabb országa lettünk. 2005-06-20. Tőzsdefórum.hu nyomán
2. Matolcsy: "Fordítunk a szokásos közgazdasági gondolkodásmódon". 2005.06.20. vg.hu nyomán
3. Orbán: pénzügyi válságra radikális adócsökkentés a válasz. portfolio.hu nyomán

4. Pesszimisták a vállalkozók. 2007-05-22 10:19:16 MTI Eco, vg.hu nyomán
5. Rossz hír: buktak a részvényeken a háztartások. 07.5.22 10:07 (NAPI Online) nyomán
6. 2007. május 22. 14:37 GKI: A hazai gazdasági várakozások romlottak. gondola.hu
7. Magyar export: annyira mégsem dübörög?[AD] 2007.05.22 14:44 portfolio.hu nyomán
8. Az eladósodott lakosság hitelei hajtják előre a magyar gazdaságot. 2007.05.23 06:58 Szabó Anna - Magyar Nemzet ma.hu nyomán
9. Átbillent a magyar tőkemérleg. 2007. május 24., csütörtök, 13:34 (MTI) nyomán, origo.hu/uzletinegyed/magyargazdasag/20070524atbillent.html
10. Romániába megy a magyar tőke. május 24. csütörtök 13:28 [MTI] index.hu nyomán
11. A háztartások felélik a megtakarításokat. 2007-05-25 vg.hu nyomán
12. Svájcba vándorol a magyar vagyongazdálkodás? piacesprofit.hu

28.11 A Combino-gazdaság végnapjai⁷⁹⁶

A tavalyi év közepén, a július végi legfőbb események a csomaghatások eluralkodását jelzik. Már tavaly ilyenkor is egyre súlyosabban terhelik meg a lakosság pénztárcáját, miközben a milliárdos baloldali parvenü menekíteni vagyonát kifelé az országból.

Combino-gazdaság

Jellemző esemény a munkakultúra gyorsuló leépülése, amit többek között a Combino-ügy testesít meg. A teljes cserére megérett, tízezres nagyságrendben pótlásra szoruló magyar járműpark és tömegközlekedési infrastruktúra a magyar metro-, a vasút-, az autóbusz-, a trolisb. gyártás pusztulásba kergetése után külföldről 25 éves, használt villamosokat, tíz éve raktárban álló mozdonyokat, fejlesztés alatt álló, kipróbálatlan, csontváz-villamosokat vásároltunk. A kváziolcsó vétel után minden alkalommal további milliárdokat kellett fordítani a magyar viszonyokra alkalmatlan járművekre. Közben az évszázados magyar járműgyártó munkakultúra és magyar munkahelyek tízezrei szűntek meg!

Termelőkből fogyasztók lettünk

A csomaghatások legújabb változatában már az a magyar társadalom jelenik meg, amelyik a délamerikanizálás mélyebb válságtípusának felel meg. Más, korszerűbb megközelítés szerint, Magyarország a globalizációban a kizárólag fogyasztóvá válás útjára került. Olyan ország lett, amelyet az elektronikus marketinges keresőgépek mint potenciális vásárlót és fogyasztót keresnek, a magyarok pusztán olyan adatokká váltak az Interneten, amelyek a bővlira is jó vevőket jelölnek. Ma már nincs a termelésnek egyetlen olyan területe, nincs egyetlen olyan magyar termék sem, amellyel ne állna szemben nagyobb importarány. És ebben a helyzetben fejti ki hatását a Gyurcsány-csomag, melynek következményeiről a tájékozatlan társadalomnak, a csak fogyasztó, szegfűs nyugdíjasnak fogalma sincsen. A felelősséget elutasító tömegeket pedig az a kevés magyar cipeli a hátán, akik termelnek, többet termelnek, mint fogyasztanak, s azok, akik magukra vállalva a társadalmi újratermelés terheit, gyermekeket nevelnek.

A hitelességromlás 2006-ban megáll?!

A hazai szakértők (legyenek közgazdászok vagy statisztikusok) nem tudnak szembe nézni azzal a ténnyel, hogy a mai magyarországi állapotok között a ténylegesen működő munkahelyek, a megtermelt érték, valamint a külkereskedelmi forgalomban realizált termelési érték számai csak tájékoztató jellegűek. E ténnyel csak akkor szembesülünk igazán, amikor

⁷⁹⁶ Csorba József: A Combino-gazdaság végnapjai. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. július 31. 11:04

külföldi szakemberek egyszerűen hihetetlennek találják, hogy 1987-2006 között nem tudtuk megháromszorozni, de megduplázni sem a termelésünket.

A tavalyi év legjellemzőbb tájékoztatási eseménye az volt, ahogy a gazdaságkutató intézetek jelentései megjelentek, mert a gazdaságkutató intézetek szakmai jelentései s az azokról szóló médiaközlemények közötti tartalmi megfelelés mind jobban elszakadt egymástól. A jelentések szövege és ténytármái egyre szikárabbak lettek, a közreadott tájékoztatásban pedig egyre több lett a luft. A tájékoztatási buborék a hamis várakozások, vagy a lehetne/lesz-fordulatok becsempészésével tágult egyre jobban. Amikor egy intézet jelentését annak egyik kutatója adja közre, arról lehet tudni, hogy független és/vagy mérsékelt, konzervatív szakember, vagy a baloldal, esetleg direkt módon az MSZP embere, aki a legjobban szidolozott változatot adja közre. Amikor viszont a média adja közre valamelyik kutatóhely jelentését, a tartalom egészen messze távolodik el a jelentésben lévő szikár tényektől.

A mérés és minősítés problémái

A valóságos helyzetünkkel, illetve a hiteles statisztikákkal kapcsolatos mai gondjaink közepette érdekes fejlemény volt tavaly ilyenkor a Magyar Nemzeti Bank monetáris tanácsának tagja, Oblath Gábor és az általa megvitattak, Matolcsy György Veszélyben a növekedés című írása, illetve a Bod–Mellár–Vukovich szerzőhármas által jegyzett „fehér könyv” hivatkozásokban kibontakozott vita. Oblath polemizáló fellépése az általa vitatottak azon állítására reflektált, miszerint „...az elmúlt évek 4 százalékos körüli GDP-növekedése a nemzeti jövedelemnek csak 2 százalékos bővülését hozta.” Oblath hajlandó felvállalni, hogy a makrogazdasági jövedelem különböző indikátorainak átlagos reálnövekedése az elmúlt években – 2001–2005 között – nagyon közel állt egymáshoz... Oblath tényként kezeli, hogy a GDP 4,2 százalékos évi bővülése mellett a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 4 százalékkal emelkedett, a cserearány-változással korrigált GDP (a bruttó hazai reáljövedelem) 4,1, a hasonlóan korrigált GNI pedig 3,9 százalékkal nőtt. Azonban ezeket az arányokat elfogadni, csak akkor lehet, ha valaki feltétlenül megbízik az ezeket a mutatókat képező részszámításokban. Oblath tudja, hogy egyes években nagyobb különbségek is előfordultak (különösen tavaly, amikor a GDP reálnövekményének 30 százaléka vitte el cserearányaink romlása), ám e mutatók összehasonlításakor csak több év átlagát érdemes vizsgálni. S ha így tekintjük, az eltérések elhanyagolhatók, különösen, ha figyelembe vesszük a mutatók számszerűsítésével kapcsolatos statisztikai és módszertani bizonytalanságokat.

A GDP és a GNI közötti rés

Oblath azt írja, hogy a hazai GDP és GNI között a terjedelemben, nem pedig a növekedés ütemében jelentős az eltérés. A 2001-2005 közötti időszak átlagát tekintve a GNI szintje – a nem rezidenseket illető nettó jövedelem arányának megfelelően – közel 6 százalékkal volt alacsonyabb, mint a GDP. Nemzetközi összehasonlításban ez igen nagy különbség, de korántsem példa nélküli, és a tapasztalatok szerint önmagában nem gátolja sem a termelés, sem a nemzeti jövedelem gyors felzárkózását. A hazaihoz hasonló GNI/GDP arány jellemzi Cseh- és Észtországot (ezekben az államokban mindkét mutató szerint igen gyors volt a gazdasági növekedés az elmúlt években). Bár Írországból a GNI 15 százalékkal marad el a GDP-től, Európában mindkét adatot tekintve ebben az országban volt a leggyorsabb a bővülés az 1980-as évek közepe óta.

Jól mérünk-e?

Oblath Gábor azt írja a vg.hu-n, a szóban fogó „fehér könyv” azt sugallja, hogy a GDP rosszul, ellenben a nemzeti, illetve a hazai jövedelem jól méri a makrogazdaság teljesítményét. Ezzel a sugallattal szemben érdemes hangsúlyozni: mindegyik mutató egyformán jó, ha jól számolják ki, és felhasználója ismeri azok közgazdasági jelentését, továbbá statisztikai korlátait. A „fehér

könyv” szerzői azonban félreértették a nemzeti jövedelem jelentését. Azt írták: „...nem kizárólag érzéki csalódás miatt nem érezni a gazdaság gyors ütemű növekedését, hanem mert a reál nemzeti jövedelmünk ma valóban alacsonyabb szintű és kisebb dinamikájú, mint amit a leginkább használt mutatószám (a GDP) állít.” A szerzők szerint a „nemzeti jólét ügyeiről” a nemzeti jövedelem mutatói adnak hű tájékoztatást. A fogyasztó szempontjából tekintett „jólét ügyének” alakulásáról inkább a háztartási fogyasztás adhat kifejezőbb makrogazdasági szemléletű tájékoztatást, amelynek reálértéke 2001-2005 között átlagosan 5,6 százalékkal növekedett. Ehhez képest a fogyasztók számára milyen pótlólagos információt kínál, hogy időközben a GDP 4,2 százalékos bővülését a cserearány-változással korrigált GNI 3,9 százalékos növekedése kísérte?! Talán azt, hogy a bekövetkezett fogyasztásnövekedés még annál is (kissé) megalapozatlanabb volt, mint ami a GDP-bővüléssel való összehasonlításból következik?

Hivatkozások

Gondola 2006, 31. hét, és vg.hu nyomán

28.12 Milyen a szegénységi bizonyítvány?⁷⁹⁷

Tavaly ilyenkor a 35. hétvégére minden termék ára 8-10 forinttal drágább lett az élelmiszerek körében. Óriási drágulási várakozások vannak, aminek táplálói a csomaghatások, a megugró infláció, a cserearányromlásból következő drágulás, a termelési ár alatt kínált külföldi termékek miatt nyomott áru hazai termékek értékesítésének drágulása, nem utolsósorban a fővárosi mesterséges dugók keltette többletköltség.

A hivatalos statisztika szerint a beruházások visszazuhanása jellemzi a második negyed, a gazdasági aktorok beruházásainak értéke 966 milliárd forint volt, 3,6 százalékkal alacsonyabb a tavalyinál (9,4%). A visszaesés a feldolgozóiparban 5,5%-os, összességében pedig kevesebb az ingatlanügyletek és gazdasági szolgáltatások kategóriánál. A történetek szimplán ellentétesek a nemzetközi trendekkel, de Magyarországot már egyébként is elkerülik a magánberuházások, és az élőkommunikáció is.

Az Economist Intelligence Unit (EIU) augusztus végi jelentése szerint, ha a feltörekvő piacokkal szembeni bizalom újra megrendül, ennek első számú áldozata a forint lehet. /1/ A londoni elemző központ Magyarországot - Törökországgal és Dél-Afrikával együtt - úgy emlegeti, mint amelyik a legsebezhetőbb. Az ok, a magyar költségvetés és a folyó-fizetési mérleg 8 százalék feletti hiánya. „A nemrég újraválasztott kormány végre a valóságnak inkább megfelelő számsorokkal operál, és hajlandó az elkerülhetetlen költségvetési megszorítások megtételére. Ám kétséges, hogy a kormány akár a saját maga által megfogalmazott célokat is képes lesz-e elérni.” – állapítja meg az EIU, mely szerint a forint rendkívül sebezhető marad, könnyen leértékelődhet a nemzeti bank szigorításai, kamatemelései ellenére is, ami feszültségeket okozhat a gazdaságban. Nagyon nagy a lakosság euró-alapú eladósodottsága is.

Gazdaságpolitológia: programok és szereplők

A pénzügyminiszter szerint Brüsszel nem ragaszkodik az államadósság 60 százalék alatti mértékéhez, elég a csökkenő tendencia. Soha ilyen pontosan ütemezett, hatástanulmányokkal alátámasztott konvergenciaprogramunk nem volt, és ez már garancia lehet a hitelességre és teljesíthetőségre is – mondta a Nap-keltében a pénzügyminiszter, aki szerint a tavalyi év végén összeállított és most módosított dokumentum az eddigi kettő után először vette figyelembe az elemzői véleményeket. A magyar államadósság hirtelen, egyik napról másikra való

⁷⁹⁷ Csorba József: Milyen a szegénységi bizonyítvány? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. szeptember 8. 09:32

felduzzadását Veres János azzal magyarázta, hogy mindenféle statisztikai vitát el akartak kerülni Brüsszellel, ezért emeltek be most mindent tételt. /1/

Új szereplő, befolyáskoncentráció

A gazdasági és közlekedési miniszter felhatalmazta az MFB Rt-t, hogy a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó EU-támogatások támogatásközvetítési feladatainak ellátására kezdje meg a - legfeljebb 3 milliárd forint saját tőkéjű - Vállalkozói Támogatásközvetítő Zrt. létrehozását. A 2006. augusztus 24-én hatályba lépett 2006.évi LXV. Törvény felhatalmazta az MFB Rt-t, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv támogatásközvetítési rendszerében közreműködő Magyar Vállalkozásfejlesztési Kht. és az IT Információs Társadalom Informatikai és Távközlési Kht. tulajdoni hányadát 100 %-ban megszerezze. A Vállalkozói Támogatásközvetítő Zrt. átveszi az I. NFT idején kezelt GVOP és hazai forrású támogatásokat (pl.: Széchenyi Terv, Smart-programok, GFC, KKC, AFC, Midihitel kamattámogatás, Beszállítói hitel kamattámogatása, kereskedelemfejlesztési támogatások stb.). A támogatásközvetítő szervezetek szerződéseinek, folyamatban lévő ügyleteinek számbavétele és átvétele megkezdődött, méghozzá a szerződések tartalmának érvényben maradásával, az ügyintézés folyamatosságának garantálásával. Az MFB Rt. cégcsoportához tartozó Magyar Követeléskezelő Rt. lesz a felelőse valamennyi hazai és uniós támogatás követeléskezelésének. /2/

Régi szereplő: a VOSZ

A VOSZ szerint a konvergencia-program alapja lehet egy olyan középtávú nemzeti programnak, mely az egyensúly helyreállítása mellett a fejlesztéssel és a reformokkal is behatóan foglalkozik. Ha a VOSZ elé került anyag kormányprogram marad csak, úgy kevés esély van a sikeres végrehajtásra. Olyan cselekvési programmá kell válnia, mellyel a munkavállalók és a munkaadók többsége is egyetért. Ez lehet egy társadalompolitikai-gazdaságpolitikai "nemzeti minimum" és talán az első eset a rendszerváltozás óta arra, hogy az országnak középtávú koherens gazdaságpolitikája van. Vagyis e dokumentumon azután is dolgozni kell majd, hogy azt a kormány Brüsszelnek megküldte és azt a Bizottság netán elfogadta. Az igazi garanciája a sikernek ugyanis az lesz, ha azt az ország, a gazdasági élet szereplői is elfogadják. A választási kampány folyamán a VOSZ több alkalommal hangsúlyozta az egyensúly helyreállításának fontosságát és kísérelte meg - jórészt hiába -, hogy a hangzatos kampányígéret helyett a gazdaság valódi gondjairól essék szó. A reformokkal nem szabad várni addig, amíg az egyensúly helyreáll. A reformok nem azonosak azzal, hogy csökkentem a ráfordításokat egy adott ágazatban. /3/

Alkotmányellenes

Az OÉT ülésén a munkavállalók elsősorban a reálbércsökkentést bírálták, míg a munkaadói oldal vezetője az ingatlanadó kapcsán fogalmazta meg alkotmányos aggályait. Alkotmányos aggályokat vet fel az ingatlanadó bevezetésének tervezete – jelentette ki Demján Sándor, a VOSZ elnöke. Demján szerint ingatlant csak egyszer már leadózott jövedelemből lehet venni, így a második adóztatása alkotmányossági problémákat vethet fel, akárcsak az, hogy tulajdonosának (az adóköteles bérbeadáson kívül) nem származik jövedelme belőle. Egy másik munkaadói sérelem volt, hogy az állam alanyi jogon segíti az átképzést a regionális központokban, ahelyett, hogy monopol-helyzetét feladva, a piacra bízna a képzés megszervezését. Az ülésen a kormány képviselői egyik felvetésre sem reagáltak. Hozzunk létre reformbizottságot a kormány, a munkaadók és a munkavállalók részvételével – vetette fel ugyanakkor Gyurcsány Ferenc. A kormányfő a közteherviselés, az adórendszer, valamint a szürke- és a feketegazdaság problémáit tekintené át először a társadalmi partnerek

szakértőivel, majd magasabb szinten is, de szigorúan a konvergencia-program szabta keretek között. /4/

A konvergenciaprogram bírálata

Csaba László közgazdász (az MTV Nap-kelte című műsorában közreadott) véleménye szerint finoman, de tartalmilag el fogják utasítani a Magyarország által benyújtott konvergencia-programot. Csaba szerint ha ezt most mégis elfogadnák, akkor nem kellene decemberben újat készíteni. Bod Péter Ákos szerint nem fogják kidobni a programot, a végső döntést ugyanis a politikusok hozzák meg, akik politikai döntést hoznak majd. A piac véleménye azért fontos, mert hatalmas a magyar államadósság, és ha hiteltelen a gazdaságpolitika, akkor a befektetők nem adnak pénzt az államadósságot finanszírozandó. Abban a két szakember egyetértett, hogy a forintot spekulatív támadások érhetik. Ennek kivédésére több lehetőség is van a forint árfolyamának lebegtetésétől az ERM II árfolyamrendszerbe való belépésig, de ez utóbbihoz a kormánynak el kell döntenie, hogy milyen középárfolyamot szeretne. /5/

Konvergencia az ÁSZ szerint

Az ÁSZ honlapján közzétett véleménye szerint jelentős eredmény, hogy egyértelműbb lehet a kormányzati szektor és a gazdasági szereplők közötti határvonal. Óvatos bírálatként szerepel a jelentésben, hogy a konvergencia-programban "azt a vonalvezetést kellene markánsabbá tenni, amiből látszik, hogy az intézkedések hogyan vezetnek el a valódi reformokhoz". Az ÁSZ szerint a program egyik érzékeny felülete az egészségügyi reform. Az intézményi finanszírozási és felelősségi viszonyokat is célzó átalakítás végső soron 'jobb ellátást és több egészséget' ígér, azonban ennek alappillérei egyértelműen nem ítélték meg a bemutatott reformirányokból (a felsorolt lépések hatását teljes egészében mellőzi az anyag, számítási háttér ismeretében pedig nem formálható vélemény a 'forráserősítés' megalapozottságáról). Az ÁSZ szerint a konvergencia-program nem foglalkozik azzal, hogy mi történjen a gazdaság által fel nem szívható, túlképzett, mai diplomásokkal. A kormány tervezett bevételnövelő intézkedéseivel kapcsolatban az ÁSZ megállapítja: a felsorolt változtatások sem számszerűsítettek, nincsenek tervezett bevételi számok, a hazai jogkövetési gyakorlatra valószínűsített bevételi összegek. /6/

A konvergencia-program tegnap is „mindent vitt”. A kiigazítás szükséges mérete és az ezzel járó kockázatok nem teszik lehetővé egy a piacok számára hiteles, konkrét eurócéldátum kitűzését – ezt a véleményt tette közzé a konvergencia-tanács. A kormány által kommunikált 2011–2013 közötti célsávot megalapozottnak tartja, és javasolta, hogy a konkrét dátum megjelölésére a program első két év alatti tapasztalatainak értékelése után kerüljön sor. A tanács a kabinetet arra biztatta, mihamarabb fontolja meg az adózás GDP-arányos szintjének változatlanul hagyása mellett az adórendszer átalakítását. A parlament gazdasági, valamint költségvetési bizottságában Gyurcsány Ferenc kormányfő és Veres János pénzügyminiszter adott tájékoztatást a dokumentumról. /7/

Soha többé

Bartha Attila szakértő véleménye szerint az új konvergencia-program visszafogott, konzervatív becsléseken alapul, és 2008 végéig minden bizonnyal jelentősen mérséklődik a fiskális egyensúlyhiány. A reformok sikere mellett a munkavállalók és a nyugdíjasok tartósan visszafogott várakozásai is elengedhetetlenek ahhoz, hogy a 2009 utáni konvergencia-pálya tartható legyen. A korábbi programok megítéléséhez képest jelentős változás, hogy a számos jogos kritika mellett ezúttal dicsérő megjegyzéseket is kap a kormányzat. A program készítői végre felhagytak a számok kozmetikázásával, a kreatív könyvelési trükkök széles körű alkalmazásával; a helyzetértékelés nem hagy kétséget a problémák súlyossága felől. A többnyire konzervatív becsléseken alapuló program első időszakára – az idei utolsó

negyedévtől 2009 elejéig terjedő periódusra – vonatkozó számsorok hihetőek, sőt, Bartha szerint a külgazdasági folyamatokban jelentős tartalékot is képeznek. A gyengülő belső kereslet miatt ugyanis az export és az import növekedése közötti rés (a kivitel javára) a feltételezettnél lényegesen nagyobb lehet. A program számos eleme persze erősen bírálható. A legsúlyosabb kritika talán a munkapiac kapcsán merül fel: nagy esély van rá, hogy a kiigazítással párhuzamosan a foglalkoztatás emelkedése helyett az inaktivitás és a munkanélküliség növekedése következik be. /8/

Csomaghatások

Az Államadósság Kezelő Központ által közzétett adatok szerint 2006. augusztus 28-án, hétfőn a külföldi befektetők tulajdonában lévő állampapírok állománya 2619,12 milliárd forintot tett ki, amely 224,89 milliárd forinttal marad el az április 5-én regisztrált korábbi történelmi csúcstól (2844,01 milliárd forint). Az általuk birtokolt államkötvények lejáratig hátralévő átlagos futamideje (duration) 4,3180 évre esett vissza. A külföldiek állampapírportfóliója 2006. február 7-e óta a legalacsonyabb szintre esett vissza, és az elmúlt hetekben fokozatos csökkenést mutatott. A forint árfolyama kis mértékben gyengült az euró ellenében a kedd délutáni szinthez (275,27-275,67 euró/forint) képest. Szerdán a forint 275,88-276,28 között állt az euró ellenében, amely 0,61 forintos, azaz 0,22%-os gyengülésnek felelt meg. /9/

Mibe fektetik a megtakarításokat?

Életbiztosítást főleg megtakarítási céllal kötnek a magyarok. A GfK biztosításpiaci adatai alapján a Nyugat-Dunántúli régióban legmagasabb a biztosítással rendelkezők aránya. Az életbiztosítással rendelkezők egyre inkább a megtakarítási célú biztosításokat részesítik előnyben. A GfK negyedévente publikált, Biztosításpiaci Adatszolgáltatások tanulmánya szerint 2006. II. negyedévében csökkenő mértékben nőtt a biztosítási piac: az összes megkérdezett közül az új biztosítást kötők aránya 2005 végéhez képest 18,6 százalékról 14,6 százalékra esett vissza. A vizsgált időszakban ugyanakkor a kilépők aránya is csökkent, ám ennél jóval kisebb mértékben: a 2005. év végi 8,6 százalékról 2006. júliusában 6,5 százalékra. Az egyes biztosítási típusok rangsorában jelentős változás nem következett be a legutóbbi, I. negyedévi adatokhoz képest. Továbbra is az ingatlanbiztosítással rendelkezők vannak a legnagyobb arányban - a biztosítással rendelkezők mintegy háromötöde, azaz 61 százaléka lakását, vagy házát biztosítja. Ezt a típust a kötelező felelősségbiztosítás követi 44 százalékos piaci részesedéssel. A személybiztosítások közül az elérésre szóló, életbiztosítás vezet, hiszen szinte minden tizedik biztosítással rendelkező honfitársunk köt ilyen biztosítást. /10/

Anomáliák a pénzpiacon

Másfél éve a legalacsonyabb volt a hétközi, kéthetes jegybanki betéti tenderen az új elhelyezések összértéke, ami oda vezetett, hogy 8 hónapja kamatozott utoljára ilyen kevés pénz az MNB-ben. A következő két hetes periódusra a hitelintézetek összesen csupán 171.16 milliárd forintot helyeztek el, míg a lejáró állomány 298.46 milliárd forint volt, így nettó értelemben 127.3 milliárddal 765.5 milliárd forintra csökkent a kéthetes jegybanki betétállomány. A hitelintézetek annak ellenére helyeztek el ilyen kevés összeget a jegybanki konstrukcióban, hogy a hétfői kamatemelés következtében már 50 bp-tal magasabb, 7.25%-os a kamatszint. Az intézetek szokatlanul alacsony, 27 üzletszám keretében helyezhették el fölös forrásaikat a tartalékolási periódus végéhez közeledve. Az MNB erre a hónapra mintegy 614.1 milliárd forintot írt elő kötelező tartalékként a hitelintézetek egésze számára (melynek havi átlagban kell megfelelni). A hónap eddigi napjai alapján átlagosan 614.2 milliárd forintot tartottak a kötelező tartalékszámlákon, azaz ezek szintjének csökkentéséből nem tudtak pénzt átcsoportosítani a kéthetes betétbe. Az utóbbi állományból felszabaduló pénz a 7.2% körülre

emelkedett egynapos bankközi kamatot 6.6% körülre nyomta vissza a többletlikviditás megjelenése következtében. /11/

Árnyékgazdaság: 30-40 százalék?!

Egyre csak növekedik a magyar árnyékgazdaság, fekete és szürke tartományainak részesedése a GDP-ben. A fekete gazdaságban a kábítószer-, a fegyver-, az ember- és szerv-, a leánykereskedelem és prostitúció, a csempészet minden formája, a szürkegazdaságban pedig a baloldali rezsim által legalizált vagyonszerzés, a joghézagipar és az iparszerű törvénykerülés által.

Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség összegzése szerint javul a munkabiztonsági és foglalkoztatási fegyelem, az utolsó vizsgált időszakban 3 milliárd forint bírságot szabtak ki, a legelterjedtebb törvénysértésnek a fekete foglalkoztatás bizonyult. Az OMMF az év első nyolc hónapjában végzett ellenőrzései alkalmával 3 milliárd forint bírságot szabtak ki 7 ezer 282 munkáltatóra, 64 halálos kimenetelű munkabalesetről tudnak. A legelterjedtebb törvénysértés még mindig a fekete foglalkoztatás; munkaszerződés nélkül 26 ezer 983 munkavállalót alkalmaztak az ellenőrzött munkáltatók, 335 munkaadó pedig munkavállalási engedély nélkül dolgoztatott 1013 dolgozót. A színlelt szerződésben leginkább az építőipar volt érintett, 185 alkalmazottról derült ki jogsértés az ágazatban, a személy -és vagyonvédelem területén 143, a mezőgazdaságban 18 alkalmazottat foglalkoztattak így. /12/

Dömpingellenes EU

Az Európai Bizottság tartós büntetővámokat javasol a kínai és vietnami kereskedelemre, aktuálisan a bőrcipőimportra: a kínai bőrcipőkre 16,5 százalékos, a vietnamiakra 10 százalékos vámot szabnának ki. Az ideiglenes intézkedés határideje október 7-én jár le, a tagországok álláspontjai azonban egyelőre nem közelednek. Az Európai Unió tagországai júliusban nem fogadták el az olcsó kínai és vietnami cipők behozatalának korlátozására kidolgozott brüsszeli javaslatokat. Egyes országok szerint az unió túlzottan kesztyűs kézzel bánik a dömpingáron szállító kínai és vietnami cégekkel, mások viszont éppen a belföldi piac túlzott védelmét vetik az Európai Bizottság szemére. /Magyarországon a viszonylagos olcsóság, ill. a vásárlóerő valamennyire megőrzése csak a százforintos kategóriába eső kínai és vietnami áruk megtűréseivel biztosítható./ Az EU áprilisban már előzetes dömpingellenes intézkedéseket vezetett be a kínai, vietnami bőrcipőkkel szemben az olasz gyártók kezdeményezésére. A bizottság akkor azzal érvelt, hogy bizonyítékokkal rendelkezik arról: mindkét ázsiai ország adókedvezményekkel, olcsó hitelekkel segíti a cipőgyárakat. Az átmeneti dömpingellenes intézkedések idén októberig lesznek érvényben, utána új szabályokat kell alkotni. /13/

Fát vágtak ki engedély nélkül

Zalában 35-40 hektárnyi területen több mint tízezer köbméter fát vágtak ki engedély nélkül az elmúlt két évben. Az Állami Erdészeti Szolgálat Zala megyei igazgatóhelyettese szerint romló tendencia, mivel 2004-ben még csak egy-két hektáron tapasztaltak erdőirtást. Zala megye 110 ezer hektárnyi erdőterületének 50 százaléka osztatlan, közös tulajdonban van. A megyei főügyészség illetékese szerintsajtóreferense elmondta: az ország keleti részéről, többnyire az Alföldről érkező ügyeskedők a megyében élő hajléktalanok, vagyontalanok részére erdőterületeket vásároltak. /14/

Hamis értékpapír tizenhatmilliárdért

A Vám- és Pénzügyőrség az elmúlt hétvégén közel tizenhatmilliárd forint értékben foglalt le hamis értékpapírt a Ferihegyi Repülőtéren. Egy kolumbiai állampolgár érkezett Bogotából - Párizson keresztül - Ferihegyre. A pénzügyőrök az utas átvizsgálása során a zakójának belső

zsebében 60 db ING Bank értékpapírt találtak, páronként egymillió euró névértékben. Az utas kézításkájából előkerült további 54 db értékpapír, páronként szintén egymillió euró névértékben. A szakértők előzetes, egybehangzó véleménye szerint az értékpapírok mindegyike hamisítvány. Az összesen 57 millió euró névértékű értékpapírt - melynek forintra átszámított értéke közel 16 milliárd forint - a vámhivatal lefoglalta, és az utas ellen készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt feljelentést tett. /15/

Kartellezés

Mint a nyár elején, megint az infokommunikációs piac szereplői ellen folytat eljárást a GVH. Jelentős informatikai cégek, mint az SAP vagy a Synergon által alkotott kartellek ügyében várható versenytanácsi döntés. A Paksi Atomerőmű Rt. informatikai pályázataival kapcsolatban két titkos versenykorlátozó megállapodás miatt is vizsgálódik a hivatal, eredmény szeptember elején várható. Ekkor zárulhat le a győri önkormányzat gazdálkodás-irányítási rendszerére kiírt tenderrel összefüggő kartellügy is. Továbbá folyamatban van, de még nincs versenytanácsi szakaszban egy sokszereplős, a banki szférát érintő informatikai összejátszás felderítése. Egy éve indult versenyfelügyeleti eljárás a gépjármű-biztosítás piacán egy kartellgyanús megállapodás miatt, ahol a vádak szerint a biztosítók, alkuszcégek, márkakereskedők egymással összefogva korlátozták a versenyt. Az ügyben még tart a vizsgálat. A versenytanácsi határozatokat többször támadták meg a Fővárosi Bíróság előtt. A két évvel ezelőtti, 7 milliárd forintos bírsággal zárult autópályakartell versenytanácsi határozatát januárban helybenhagyta a Fővárosi Bíróság. A bírságot az érintett cégek befizették, jelenleg az ügyben a Fővárosi Ítéltábla döntésére várnak. Az Európai Bizottság az uniós versenyszabályokat megszegő vállalatok megbüntetésére új bírságolási irányelvet adott ki, amely hatással lehet a hazai gyakorlatra. /16/

Pénzhamisítók

Pénzhamisító bandát leplezett le a rendőrség, három gyanúsítottat őrizetbe vettek. Februárban érkeztek az első bejelentések, hogy Szigetszentmiklós környékén különböző címletű hamis pénzek bukkannak föl az üzletekben. Augusztus 29-én Tökölön fogták el a rendőrök a hamis pénzt gyártó férfit és két társát. Cs. László 33 éves munkanélküli szigetszentmiklói lakásán a házkutatás során előkerültek a pénz előállításához használt eszközök, számítástechnikai berendezések és terjesztés előtt álló bankók. Társai: R. Róbert és R. Tibor szigethalmi lakosok a pénz terjesztésére rendezkedtek be, s 30 százalékos jutalékot adtak az előállított bankóért Cs. Lászlónak. A rendőrség őrizetbe vette az egyébként büntetett előéletű férfiakat. További hat, szintén a pénz forgalmazásával foglalkozó bandatag került kézre, ők azonban szabadlábon védekezhetnek. A nyomozás eddigi megállapítása szerint hozzávetően 1,5-2 millió forintnyi hamis bankjegyet állítottak elő és forgalmaztak. Ugyanakkor kábítószerrel való visszaélés bűntett megalapozott gyanúja miatt is felelniük kell. /17/

A borhamisítás már tisztos ipar?!

Az eredetileg 70 szövetkezeti pincészet, alig harminc állami gazdasági kombinát és hét országos borászati vállalat ellenőrzésére felkészült Országos Borminősítő Intézetnek kezdetben túl nagy feladatnak bizonyult a hirtelen több ezresre szaporodott ügyfélkör ellenőrzése. Az 1990-es években a hamis bor aránya elérhette a fogyasztás 20-25 százalékát, miután az MDF-piacokon és a garázsokból lett értékesítőhelyeken egyre népszerűbbé lett az olcsó kannás bor. A tisztességtelen árverseny milliárdokat szült a hamisítóknak. Majdnem akkorát, mint amekkorát az olajszőkítés. A kilencvenes évek második felére lecsengett olajszőkítés után felszabadult tartályokban cukorcefrét kezdtek erjeszteni, amelyből nem csak bor, hanem főleg hamis szesz készült. Nem találják a hamisítókat, pedig az ipari mennyiségben előállítókat

a szokatlan nagymegrendelők gyanús cukorfogyása alapján el lehetne érni. Ám a tavaly novemberben módosított jövedéki törvény tervezetében bele sem került a cukorforgalom követése. Túl sok iparágnak: a bor mellett az édes-, a szesz-, a sütő-, még a konzerviparnak is fűződik érdeke a "fekete cukorforgalmazás" fennmaradásához, vélik a borászok. Segíthetne a szőlőtermés nyilvántartás is, de ezt is ki lehet játszani. Többet fizetnek a származási bizonylat nélküli szőlőért a messziről jött felvásárlók, mint a papírral rendelkezőért. Többletköltségek helyett is inkább a "rossz utat" választják sokan a szőlőtörköly eltüntetésére, ahelyett hogy legalisan a több száz kilométerre lévő feldolgozóba szállítanák. Megdöbbentő, hogyan váltak a törvénybe foglalt szigorú, hatékonynak tűnő intézkedések is léggé. Megszűnt a "standolás" és a zárjegy. Nem igazolta, hogy a bor nem hamis, csak azt, hogy befizették utána az adót, így a zárjeggyel legalizálták a hamis bort. De már hamisítani sem érdemes: annyira leesett a szőlő felvásárlási ára, hogy a kockázat, illetve a drága cukor miatt sem éri meg "gyártani" a bort. Nagyobb baj a számla nélküli forgalmazás, amit a tisztas termelő a hamisítással azonos hatásként tapasztal. Mégis a hamisítási repertoár egyre gazdagabb. /18/

Hivatkozások

1. Veres: először vettek figyelembe az elemzői véleményeket. hirado.hu, stop.hu nyomán
2. Új szereplő a pénzosztásban. piacesprofit.hu nyomán
3. Gergely László: Víziót is vár a VOSZ. piacesprofit.hu nyomán
4. Demján: Alkotmányellenes az ingatlanadó. Sebők Miklós, napi.hu nyomán
5. Bod Péter és Csaba László a konvergenciaprogramról. vg.hu nyomán
- 6 Konvergencia: óvatos kritika az ÁSZ-tól. (NAPI Online) nyomán
7. A felkért tanácsadók az adórendszer átalakítását javasolják. vg.hu nyomán
8. Nem kérek több csomagot. Bartha Attila, vg.hu nyomán
9. Hozamesés, csökkenés a külföldiek állampapír-állományánál. tozsdeforum.hu nyomán
10. Minden tizedik magyar életbiztosításba fekteti megtakarított pénzét. penzcentrum.hu nyomán
11. Másfél éve nem történt ilyen a pénzpiacon. portfolio.hu nyomán
12. A legelterjedtebb törvénysértés még mindig a fekete foglalkoztatás. NÉPSZAVA Online nyomán
13. Dömpingellenes intézkedéseket sürget az EU. [origo] nyomán
14. Több mint tízezer köbméter fát vágtak ki engedély nélkül Zalában. blikk.hu nyomán
15. Tizenhatmilliárd forintnyi hamis értékpapír Ferihegyen. gondola.hu nyomán
16. Infokommunikációs kartelleket vizsgál a GVH. [origo] nyomán
18. Pénzhamisítókát vettek őrizetbe Budapesten. gondola.hu nyomán
18. Szélmalomharc a borhamisítás ellen. Nol.hu, hírfal.hu nyomán

28.13 A magyar gazdagok kevesebbet adóznak?⁷⁹⁸

Magyarország a világ legrendetlenebb információs társadalma: a normanélküliség vagy a normaszegés a gondolkodásunkban van, mert erről szólt az elmúlt öt évtized. A megkerülő megoldások az érvényesüléshez szükséges életstratégiát szolgálták. A gyakorlat, az intézményesülés, a felhasználás és fogyasztás is nélkülözi a rendet, a törvényességet, végső soron: a racionalitást.

Statisztikai rendetlenségek?!

A jéghegy csúcsa csak, hogy 2006 tavaszi jelentéséhez képest csaknem százmilliárd forinttal magasabb előző évi kormányzati hiányt ismert el az Európai Uniónak a KSH, amikor a 2005.

⁷⁹⁸ Csorba József: A magyar gazdagok kevesebbet adóznak... Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. október 18. 08:25

év GDP-arányos hiánymutatóit kénytelen volt felülvizsgálni. Tavaly a kormányzati szektor hiánya a nemzeti számlák előzetes adatai alapján 1.434 milliárd forintot tett ki, ami a GDP 6,5 százaléka. A hiány közel 100 milliárd forinttal magasabb az Eurostatnak jelentettnél. A több mint hétszázalékos eltérést „a kormányzati szektor magasabb állóeszköz-felhalmozásával” és a kormányzati szektorban elszámolt „magánnyugdíjpénztárak kisebb többletével” indokolják. De az államadósság már a hatvanszázalékos maastrichti plafonérték felett volt: a kormányzati szektor adóssága a közölt adatok értelmében 2005 végén 12.714,2 milliárd forintra rúgott, ami kétmilliárd forinttal volt/lett magasabb az áprilisban jelentettnél. A magánnyugdíjpénztárakkal számolt adósság így a GDP 57,7 százaléka volt, míg a nyugdíjkorrekció nélküli adósság a GDP 61,6 százalékára rúgott.

A rendetlenség két megfontolásból is aggasztó: egyrészt annyiban, hogy számos okból kifolyólag a magyar statisztikai információrendszer nem képes pontosan leképezni (mérni és minősíteni) a magyar állam és intézményeinek tevékenységét. Ami, ugye, illuzórikussá teszi, hogy a magyar kormányok ténylegesen tudják, hogy mi folyik itt, vagyis hogy felelősen kormányozzanak. Másfelől annyiban, hogy a hatalmon lévő magyar politikai rezsimek úgy számolnak, ahogy akarnak (még hivatkoznak is a statisztikai tehetetlenségre), a tájékoztatás törvényességéről és hitelességéről pedig szó se essék.

Magyar munkanélküliség: az EU-ban a legnagyobb?

A hivatalos statisztika szerint, 2006. 3. negyedben a foglalkoztatottak száma 3 millió 948 ezer, a munkanélkülieké 318 ezer fő volt, ami 7,5%-os munkanélküliségi rátát jelentett. A 2006. július-szeptemberi időszakban átlagosan a 15-74 éves népesség 55,3%-a jelent meg a munkaerőpiacon, ez az arány a munkavállalási korúak esetében 65,4%. A vizsgált időszakban 21 ezer fővel dolgoztak többen, mint egy évvel korábban, így a foglalkoztatotti létszám elérte a 3 millió 948 ezret. Vagyis a munkaképes korúak 44,7 százaléka nem jelent meg a hivatalosan nyilvántartott gazdaságban. A hivatalosan nyilvántartott munkanélküliek száma a 2006. július-szeptemberi időszakban 318 ezer, a munkanélküliségi ráta 7,5%; 0,2 százalékponttal magasabb az előző év azonos időszaki mutatójánál. A valóságos magyarországi munkanélküliség azonban kétszámjegyű, minimum a duplája, mint amit a „hivatalos” mutatóban megjelenítenek. A magyarországi állapotok mérhető javulásához milliós nagyságrendben kellene új munkahelyet teremteni, a termelési értéket pedig legalábbis megduplázni, de inkább megháromszorozni kellene egy szolid fejlődési pályához is.

Magyar termelés

Magyarországon alig feleakkora a munkatermelékenység, mint az Egyesült Államokban vagy Németországban. Az OECD legfrissebb, 2005-ös számokkal, vásárlóerő-paritáson számolt adatai szerint egy magyar munkaóra átlagosan 22 dollárnyi termelési érték jut, míg az USA-ban 48, Németországban 44 dollár. Magyarországon egy állampolgár 17.177 dollár jut a hazai össztermékből, ami 41,1 százaléka az amerikai értéknek. Jellemző, hogy az egy lakosra jutó GDP és az egy munkaóra jutó termelési érték között mekkora eltérés van, ami azt jelzi, hogy Magyarországon egy dolgozó kevesebb órát tölt a munkahelyén, mint ami az Egyesült Államokban jellemző, másrészt nálunk mennyivel kisebb a lakosság aktivitási rátája. Amikor az OECD az egy lakosra jutó GDP-t szembeállította a munkatermelékenységgel kiderült, hogy pl Németország esetében az egy munkaóra jutó termelési érték az amerikaiak 91 százalékára rúg, ugyanakkor az egy lakosra eső GDP mindössze a tengerentúlinak 71 százalékát éri el.

A magyar milliárdos nem adózik?

A vagyont terhelő elvonások legnagyobb hányadát nem adó, hanem az illetékek képviselik: az egyszeri adónak tekinthető illetékek a vagyonhoz köthető elvonások háromötödét teszik ki Magyarországon.

Magyarországon egyre nagyobb súllyal szerepelnek az adóbevételekben a különböző vagyoni típusú adók, ám részarányuk még mindig messze elmarad a fejlett országokban jellemző szinttől. Az OECD nemrég közzétett átfogó adóügyi jelentése szerint 2005-ben a magyar kincstár adó-, illeték- és járulékbévételeinek 2,3 százaléka származott ilyen jellegű elvonásokból; 2000-ben ez az arány még csak 1,7, 1995-ben pedig 1,2 százalék volt. Ezzel szemben az OECD tagországaiban az adóknak átlagosan majdnem hat százalékát szedik be különböző vagyontárgyak, illetve ingatlanok után (ideszámítják az örökösödési és ajándékozási adókat is). A legtöbb vagyoni jellegű adót az angolszász országok és a távol-keleti OECD-tagállamok szedik be: Nagy-Britanniában, az Egyesült Államokban, Kanadában, Japánban és Dél-Koreában tíz százalék fölötti ezen adónemek részesedése az összes bevételből. A másik végletet a közép-európai országok (a visegrádiak és Ausztria) képviselik, ahol csupán 1-2 százalék körül van ez a mutató. Hazánkban a vagyont terhelő elvonások legnagyobb hányadát nem valamely adónem képviseli, hanem az illetékek. Az előre kevésbé tervezhető, az OECD megfogalmazása szerint egyszeri adónak tekinthető illetékek a vagyonhoz köthető elvonások háromötödét teszik ki Magyarországon: a 2005-ös adatok szerint a közel 190 milliárdos vagyonnal kapcsolatos adóbevételekből több mint 110 milliárdra rúgott ez a tétel. Idesorolható a visszerhes ingatlan-, illetve gépjármű-átruházási illeték, az ebből befolyó összegen pedig közel fele-fele arányban osztozik a központi költségvetés a helyi önkormányzatokkal. A vagyoni típusú terhek másik jelentős csoportját az ingatlannal kapcsolatos adók alkotják. Építmény-, telek- és kommunális adóból összesen 58 milliárdnyi bevételre tettek szert a helyhatóságok tavaly. Végül a harmadik csoportba az öröklési és az ajándékozási illetékek sorolhatók, 15 milliárdos elvonást képviselve. /1/

Mi nem adózik, és ki fog?

Eddig politikai megfontolásból elmaradt a széles kört érintő ingatlanadó bevezetése. Az idén kísérlet történt bevezetésére, év elejétől hatályba lépett a luxusadó, de a magas adómentes értékhatár (100 millió forint) miatt nem jelenthet érdemleges megoldást a forráshiánnyal küzdő önkormányzatoknak, s a várt egymilliárd helyett, pár száz millió forint folyhat be az adóhatóságokhoz. A kormány a konvergenciaprogramba belefoglalta, majd megerősítette, hogy 2008-tól bevezetik az értékalapú ingatlanadót. Ez vélhetően egyaránt terheli majd a magánszemélyeket és a vállalkozásokat. A kabinet reményei szerint 100-150 milliárd forint körüli összeg jöhet be ilyen jogcímen, ez azt eredményezi, két év múlva a vagyoni típusú adók aránya az összes adóbevételben belül némiképp emelkedhet. /2/

Közfinanszírozási válság

Az igen alacsony termelési teljesítmény, az elszegényedő és a már szegény népesség, a piszkos politikai verseny által elköltött közpénzek, a kóros forráshiány egyaránt jellemzi a mára kialakult válsághelyzetet. A Kopintós Bartha Attila a következőképpen írja le a történeteket. „Lehet, hogy a politikai válság megoldódik, katasztrofális közpénzügyi helyzetünk azonban még évekig kísért bennünket. A politikai elit, valamint az állam és polgárai közötti bizalomhiány csapdájából hosszú távon kiutat jelenthet a fiskális önkorlátozás, azaz a szabályalapú költségvetési politika. Túl vagyunk október 23-án, az ünnepeken és a kapcsolódó utcai zavargásokon. Egyelőre sem a politikai krízis, sem pedig a közfinanszírozási válság nem enyhült. Ugyanakkor számos befolyásos politikai elemző még mindig bagatellizálni próbálja a helyzetet, egyfajta közös visegrádi fátumként beállítani a politikai instabilitást. Pedig a képlet egyértelmű: másutt csupán politikai zavaroktól terhesek a mindennapok, miközben a gazdasági és a személyes jövedelmi kilátások javulnak. Nálunk ugyanakkor mindkét dimenzióban baj van: a kiáltó bizalomhiány ma már nemcsak a politikusok egymás közötti viszonyát, de az állam és polgárai közötti kapcsolatokat is mérgezi.”

Elit és rendszercsődök

Bartha Attila írja. „Magyarországon a helyzet eléggé világos: a gazdasági problémák döntően makrogazdasági természetűek, és a kivérzett államháztartásra, a közpénzügyi gazdálkodás csődjére vezethetők vissza. Akik a magyar politikai rendszer intézményi szilárdságát dicsérik, hajlamosak elfeledkezni arról, hogy a pártrendszerek, a politikai ciklusukat rendre kitöltő választott kormányok stabilitása – ami térségünkben valóban egyedülálló – egyszersmind azzal is párosul, hogy a fiskális politikának lényegében semmilyen belső korlátja nincs. Mindaddig, amíg a külföld hajlandó a deficit finanszírozására, a mindenkori magyar kormány arra és annyit költ, amennyit jónak lát, illetve nem szégyell. Ellentétben más területekkel, a költségvetési politikának nincs olyan – az Alkotmánybíróságnak, a monetáris tanácsnak vagy akár a Gazdasági Versenyhivatalnak megfelelő – döntési jogokkal felruházott intézménye, amely legalább részben megóvná a magyar lakosságot mindenkori kormánya fiskális kalandorságaitól. Amint azt az elmúlt évek tapasztalatai ékesen bizonyítják, sem az Állami Számvevőszék, sem pedig az Európai Unió különböző intézményei nem elég erősek ahhoz, hogy megfékezzék államháztartásunk vészes egyensúlyhiányának duzzadását... Térségünkben Magyarország ma azzal a kétes dicsőséggel büszkélkedhet, hogy a rendszerváltás óta egyedül került másodízben súlyos makrogazdasági válság peremére. Hogy mi óvta meg ettől a többieket? Legnagyobb biztonsággal a szabályalapú fiskális politika.” /3/

Hivatkozások

1-2. OECD: alig adózik a vagyon. vg.hu nyomán

3. Önkorlátozás és szabályok. Bartha Attila, vg.hu nyomán

28.14 Itt az öregek döntenek mindenben?

Az MSZP szimpatizánsainak fele, a Fidesz támogatóinak kevesebb, mint harminc százaléka nyugdíjaskorú. A Gallup felmérése szerint mindkét nagy párt sikertelen volt a 25 év alattiak elérésében. A választás utáni elemzés azt mutatta, hogy a szavazáskor az aktív korosztály legnagyobb része a Fidesz táborában volt, az inaktívak döntő többsége viszont az MSZP oldalán állt. Az MSZP szavazóinak közel fele nyugdíjas korú, a Fidesz táborában az arányuk nem érte el a 30 százalékot sem. Ebből az következik, hogy azok a politikai nézetekben megmutatkozó nemzedéki ellentétek, amelyek jellemezték a rendszerváltás utáni éveket, nemhogy nem tompultak, hanem még élesebbek lettek. A Gallup szerint a négy évvel ezelőtti választáshoz képest az MSZP megőrizte a bázisát, az 57-75 év közötti korosztály jelentős része MSZP-szimpatizáns maradt. A Fidesz bázisa korábban csak a 35-40 évesekig terjedt, most már 45-48 évesek jelentik a felső régiót. A vizsgálat szerint első alkalommal fordult elő, hogy a Fidesz nem tudta megszólítani az első szavazókat, legalábbis sokkal kevésbé, mint a 25 éven felülieket. A fiatalok elérésében az MSZP sem volt sikeresebb legnagyobb riválisánál. /1/

A generációs szakadék mélyül

Az IBM Magyarország és a GKleNet reprezentatív kutatása szerint a 45 év felettieket sújtja leginkább az életkori diszkrimináció. A felmérés ötszáz, ötvennél nagyobb létszámú kis- és nagyvállalatnál térképezte fel az idősödő munkaerő helyzetét. A vállalatok közel egynegyede ismerte el, hogy az új kollégák kiválasztásánál számít az életkor, és a jövőben egyikük sem kíván 45 év felettieket felvenni. A 45-49 év közöttiek semmilyen informális szociális védelmet nem élveznek az elbocsátásoknál, az 50-54 évesek felmondása esetén már látszik némi visszafogottság, a munkaadók megpróbálják kivárni azt az életkort, amikor már jogosultak az érintettek némi állami szociális védelemre – mondta Adler Judit, a GKI kutatója. Az NKI kétféle becslést készített; az alapváltozat szerint 2021-ben 3,76 millió foglalkoztatott és 292 ezer

munkanélküli lesz. (!) Az optimális változatban a foglalkoztatottak 4,181 millióan lesznek, a munkanélküliek pedig 249 ezren.

Folyamatosan öregszik a magyar társadalom; 2021-ben a lakosság átlagéletkora 43 év lesz, holott 2001-ben ez még csak 39 esztendő volt. Habcsek László, a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet (NKI) igazgatóhelyettesének kutatásai szerint a „legidősebb” az I. kerület lesz, ahol 47 év felett várható az átlagéletkor. A munkaerő-kínálat előrejelzését 2021-ig vizsgáló tanulmány szerint a következő években megemelkedik a középkorúak gazdasági aktivitási szintje, sőt a nyugdíjhoz közel állóké is. Közben a fiatalok munkaerő-piaci jelenléte mérséklődik, többek között az iskolázási idő meghosszabbodása miatt. A lakosság öregedése miatt a munkahelyeken dolgozók átlagéletkora is emelkedik, vagyis a cégeknek optimalizálniuk kellene a foglalkoztatotti csapatok korösszetételét. A hazai állásadók szemében egyetlen generáció körében sem létezik tökéletes munkaerő. Míg sikerül betanítani, a pályakezdő sok pénzbe és energiába kerül, a szakmai csúcsán lévő menedzser a legdrágább kolléga, az idős dolgozók többsége pedig már kevésbé innovatív. Bár ideális munkaerő nincs, a cégek a 25-45 éves dolgozókat részesítik előnyben leginkább – mondta Cserenyák Tamás, a DBM Hungary ügyvezető partnere. Csakhogy Habcsek László számításai alapján a 20-59 éves aktív korúak száma tizenöt év múlva már félmillióval kevesebb lehet, mint 2001-ben, így a preferáltak is kevesebben lesznek. Cserenyák Tamás szerint bár a cégek nem követik tudatosan a hazai korfa változását, ám az előrelátóak igyekeznek egyes munkahelyi csapatokat kialakítani, ahol a különböző generációk dolgoznak együtt. /2/

Termékenységi gondok

A magyar nők várható élettartama öt évvel alacsonyabb az EU-átlagnál; a nyugati megyékben magasabb a várható élettartam. A halálozás leggyakoribb oka a szív- és érrendszeri, a daganatos, az emésztőrendszeri és légzőszervi megbetegedés. A nők 29 százaléka túlsúlyos. /3/ Az amerikai Foreign Policy magazin és a Fund for Peace nevű agytröszt közös felmérése (melyet a készítőik 2005-ben megjelent, szakértők által ellenőrzött cikkek „tízezei” alapján állítottak össze) egy 146-os listán, az életképesség alapján rangsorolja az országokat, a leginkább instabilakat helyezve előre. Így lett listavezető véres belső konfliktusai miatt Szudán és utolsó Norvégia. A felmérés készítői 12 tényezőt vizsgáltak: magas pontszámot értek többek között a növekvő demográfiai feszültségek, a nagyarányú elvándorlás és menekülés, a gazdasági visszaesés, az állam kriminalizálódása, a közszolgáltatások romlása vagy az emberi jogok tömeges megsértése. Magyarország a társadalmi rétegek közötti gazdasági különbségek területén érte el a legrosszabb eredményt: az egyenlőtlenség hazánkban nagyobb, mint Bulgáriában vagy Vietnámban. /4/ Afrikában található a világ legsérülékenyebb, legkevésbé életképes államai. Magyarország a 146 államból a 116. legkevésbé stabil. /5/

Öreg társadalomnak magasabb nyugdíjkorhatár

A mai teljes éves GDP 240 százalékának megfelelő, mintegy 50 ezer milliárd forintnyi hiányt termel a következő száz évre előre számolva a nyugdíjrendszer, ha a jelenlegi szabályokat változtatlanul hagyják. Rövid távon is azzal kell számolni, hogy az eurócsatlakozás egyik feltételeként szereplő 3 százalékos hiányszint kétharmadát kitermeli a rendszer. A CEMI által készített felmérések alapján a beavatkozás elkerülhetetlen: korhatáremelés, a jelenleg alkalmazott, túlzott évi emelést biztosító indexálás átalakítása és a korai nyugdíjazások rendszerének szigorítása lehet a kutatók szerint a megoldás. A korhatárt meg kell emelni - mondja Holtzer Péter, az OTP Alapkezelő igazgatóságának elnöke, aki a CEMI által készített gazdasági program külső szerző-szakértőjeként nyilatkozott az Indexnek. A 62 éves korhatár már most is elmarad a Nyugat-Európában jellemző 65 évtől, igaz, a várható élettartam is alacsonyabb nálunk. De ahogy ez is emelkedik háromévente egy évvel, a nyugdíjkorhatár kitolása is megkerülhetetlen lesz: a kérdés már több régi uniós országban, Angliában,

Spanyolországban, Németországban is napirenden van, ott a 65 évről kell hamarosan tovább lépni 67-re. A következő száz évben Európában és így Magyarországon is akár 72-73 évre is felmehet a nyugdíjkorhatár - jósolja Holtzer, utalva egyrészt az előregedést mutató demográfiai előrejelzésekre, másrészt a részben ezt megalapozó várhatóélettartam-emelkedésre. /6/

Felzárkózunk, de mégis lemaradunk?

A magyar gazdaság csapdában van. Abban teljes az egyetértés, hogy a határozott, helyenként fájdalmas reformlépések nem halogathatóak tovább. Fiatal közgazdászok egy csoportja a CEMI szervezésében idehaza úttörő kezdeményezésbe fogott. Fél év alatt tényalapú helyzetértékelést végeztek, és erre alapozva receptkönyvet írtak egyensúlyi zavaraink gyógyítására. A Makroegyensúly és növekedés a magyar gazdaságban című tanulmány elkészítése során a felsővezetői stratégiai tanácsadó céggént működő CEMI azt a célt tűzte ki maga elé, hogy bemutassa, igenis lehetséges szigorú szakmai alapon beszélni a magyar gazdaság égető kérdéseiről is. Tanulmányukban - melyben számos elismert szakember közreműködött, - igyekeztek a legfontosabb kérdésekben kellő mértékben elmélyedni, de arra is ügyeltek, hogy ne vesszenek el a szakpolitikai részletekben. Nincs olyan közgazdasági szakember, aki ne értene egyet azzal, hogy a magyar gazdaságban fordulatra van szükség. Az összhang azonban ezzel véget is ért. Mind a szakmai, mind a szélesebb értelemben vett közvéleményben nagyon különböző teóriák illetve gondolatok léteznek arról, hogy mik is a gazdaság fundamentális problémái, hogy azok optimális kezeléséről már ne is beszéljünk. Feltűnő ugyanakkor, hogy néhány tiszteletre méltó kivételtől eltekintve, szinte senki sem próbálkozott átfogó, tényalapú helyzetértékelést és kitörési stratégiát felmutatni. Ennek hiányában azonban a különböző részterületek kapcsán megfogalmazott szakpolitikai észrevételek relatív fontossága nem tisztázott, s így sokszor az összgazdaság szempontjából marginális fontosságú kérdésekről folyik publikus diskurzus, miközben az igazán égető témák nyilvános elemzése elmarad. /7/

A változásnak nincs dokumentációja?

A Magyar Napló szerkesztősége és az Írott Szó Alapítvány regénypályázatot hirdet, amelyen minden magyar író részt vehet, állampolgárságától függetlenül. A pályázat tárgya olyan regény vagy kisregény (legalább száz oldal, azaz százötvenezer betűhely), amely hőseinek sorsában és a társadalmi élet jelenségeiben megmutatja az 1989-90-es rendszerváltozás és az azóta eltelt időszak társadalmi változásait, kulturális, morális tendenciáit. Az ábrázolás hitelessége mellett a zsűri elvárja és méltányolja az írói nyelv példás magyarosságát, stílári biztonságát, szépségét. A zsűri József Attila esztétikai elvét tekinti irányadónak: "Szép szó magyarul nem fölcicomázott kifejezést, hanem testet öltött érvet jelent. A szép szó nem csak eszközünk, hanem célunk is. Célunk az a társadalmi és állami életforma, melyben a szép szó, a meggyőzés, az emberi érdekek kölcsönös elismerése, megvitatása, az egymásrataltság eszmélete érvényesül." Magától értetődően ez nem stilisztikai vagy bármilyen szellemi áramlathoz kötött előírást jelent, hanem igazmondást és felelősséget, egyszóval tehetséget. /8/

Hivatkozások

1. Gallup: a nyugdíjasok döntötték el a választásokat. fn.hu nyomán
2. 2021-ben az átlagéletkor 43 év lesz. Világgazdaság, mno.hu nyomán
3. Rosszul élnek a magyar nők. vg.hu nyomán
4. Szudán a legkevésbé életképes ország. VGO nyomán
5. Nagyok a hazai egyenlőtlenségek. vg.hu nyomán
6. 73 év lehet a magyar a nyugdíjkorhatár! (Index) ellenorzes.hu, ugyvezeto.hu nyomán
7. Gazdasági növekedés: felzárkózunk és mégis lemaradunk. mfor.hu nyomán
8. Regénypályázat a rendszerváltásról. Magyar Napló nyomán

28.15 Magyarország a 21. században⁷⁹⁹

A középtávú haladást prognosztizáló GKI, PKI, NKI, Kopint és más műhelyek munkái egyöntetűen megállapítják, hogy az 1990-es évek végére bekövetkezett magyar növekedés a termelésben igen nagy polarizálódás mellett ment végbe. A felzárkózási program és az EU-csatlakozásra felkészülés szellemében szükséges struktúraváltáshoz nincs program, nem voltak, nincsenek források. Az 1990-1998 közötti költségvetésekben a teljes ipari és mezőgazdasági struktúraváltásra a nevetséges reorganizációs költségvetés tételei jelentették volna a kormányzati programok alapjait.

Az legtöbb elemző által valószínűsített 3%-os átlagos növekedés mellett (ami feltételezhetően valamivel magasabb az érett EU-tagok várható átlagos növekedésénél) 2045-ben érjük el az EU-t (pontosabban nem érjük el).

Magyarország a század- és ezredfordulón geopolitikai és geoökonómiai összefüggésekben középország. A régió vezető középállama is lehetne, ha úgy viselkedne, illetve annak megfelelően használná adottságait, de ahhoz le kell számolnia a XX. századi (1920-1989) adósságaival. Nem utolsó sorban, népének a lehetséges jövőket kereső felelős (politikai, tudományos stb.) vezetőinek két területen azonnal szakítani kellene a korábbi gyakorlattal: egyrészt a tervezésképtelenséggel, a hosszú távú gondolkodás hiányával, a politikai alternatívátlanságokkal, másrészt az ország fizikai, szellemi, biológiai stb. vagyonkészletével való rablógazdálkodással. A XX. századi fejlődésmenetben egy fogyasztásra tervezett államban élő magyar nemzet felélte tartalékait, s ezzel egy időben igen jelentősen elmaradt a világ fejlettebb országaitól is.⁴

A rövid távú (politikai, gazdasági) rendszerváltozás és a hosszú távú társadalmi paradigma-váltás megköveteli az adottságok számbavételét, mindenekelőtt a humánvagyon egészséges fejlődése és a közösségi harmónia helyreállításához szükséges eszközökkel és forrásokkal számolást. E téren, a fenntartható növekedés monetáris korlátozásaiban gondolkodó, a termelési teljesítményt erőltetett, egyensúlytalanságokat okozó növekedési politikával fokozó, felzárkóztató fejlesztési programmal szemben állók és a társadalmi felzárkóztató programban gondolkodók között folyik a vita. Mindeközben a magyar társadalom már veszélyesen három felé szakadt: a mintegy 3 milliós nyugdíjas társadalomra, a mintegy 5 milliós tehetetlen tömegre, s a mintegy 2 milliós európai módra élő sokaságra. A távlati program célja nem lehet más, mint a társadalmi reprodukció helyreállítása, a növekedéssel biztosítható életminőség javulás, a társadalmi egyenlőség javítása.

Ezzel szemben a jelenlegi - tehát radikális beavatkozásoktól mentes - trendek kivetítésével készült jövőképek súlyos gondokkal, radikális népességcsökkenéssel küszködő társadalmat mutatnak, vagyis aktív kormányprogramok nélkül nincs kedvező megoldás számára.

A 21. századi nemzeti célok

Magyarország számára mindenekelőtt a gazdasági növekedés felgyorsítása (az ipari termelékenység és termelési teljesítmények, a mezőgazdasági – minőségi - termelés, a kultúraiparok felfutása), azután a társadalmi reprodukció helyreállítása (a határokon túl élők sorsának részleges megoldása), ezekkel együtt egy új, hatékony állam megteremtése a cél. A gazdasági dinamika és a demográfiai tényező összefüggései máris behatárolják a lehetséges teendők egy jelentős körét, amennyiben a nem is távoli jövőben felborul az aktívak és eltartottak arány. A jóléti államot hosszú időre elfeledhetjük, a következő generációk sorának azért kell küzdenie, hogy megfelelő pályára állítsa az országot, és ahhoz egy sokkal hatékonyabb államra lesz szükség. A magyar tudományos és technikai potenciál minőségi (belső, és külső technológiatranszferrel kiegészülő) megújulására, újraiparosodásra (high tech:

⁷⁹⁹ Csorba József: Magyarország a 21. században. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. január 3. 10:18

elektronizálás és digitalizálás, biotechnológiai bázisú alapanyagtermelés, általános anyagtudományi helyettesítés), nem utolsósorban a magyar kultúra mint a legerősebb homogenizáló (megtartó) entitás megújítására van szükség. Ha a 21. század a kultúra kora, akkor Magyarország jövője százszorososan is annak záloga, s ebből a szempontból még ma is jelentős versenyelőnyünk van a szűkebb s tágabb régióink országaival szemben.

A 21. századi erőforrások

Az első erőforrás a népesség, számának (termékenység és/vagy migráció) alakulásában, kor-, nemi, iskolázottsági, kvalifikációs összetételében. Az anyaország határain belüli népesség lehet alacsonyabb 10 milliósnál, tehát lehet alacsonyabb népességre is tervezni, de ahhoz más állam, más politikai, gazdasági, társadalmi rendszerek tartoznak, s ezekkel a tényekkel számolni kell. Számolni kell továbbá azzal, hogy a magyar népesség gyorsuló csökkenése esetén, kiváló természeti adottságai mellett igen jelentős (milliós) migrációs nyomásnak lesz kitéve. Amivel kapcsolatban azonnal felmerül, a régiók és kultúrák mesterséges határát erősítő EU-fejlemények idején a határontúli magyarok sorsa.

A második erőforrás a természetes környezet a környezetgazdálkodás kritériumai szerint, vagyis a visszaszoruló (kisebb területen hatékonyabb) mezőgazdasági termelés (élelmiszergazdaság, biológiai energiatermelés), a rekreációs területek (turizmus és üdültetés).

A harmadik erőforrás a szellemi (tudományos-műszaki) potenciál hatékonyságának, ill. hasznosításának javítása. A magyar átmenet idején (a nemzetközi irodalomban 1990-2020 közötti három évtizedben) az emberi tudás (ismerethalmaz) többet fejlődik (szaporodik), mint az emberiség történetében azt megelőzően. Ezért a következő kormányciklusokban gyökeresen szakítani kell az eddig követett gyakorlattal, amelyik a monetarizmus és az adósságmenedzselés nevében az állami infrastruktúra-rendszerek, az oktatás és a kutatás területéről hatalmas forráskivonásokat hajtott végre, amivel megrendítette a magyar innovációs alapokat. Ezzel egy időben az ipari szerkezetváltás, újraiparosítás, az ipar elektronizációja és digitalizációja is elmaradt, technológiacserékre és -fejlesztésekre nem maradtak források. Az anyagtudomány, a nanotechnológia, biotechnológia, környezetgazdálkodási technológiák, az egészséggazdaság terén felgyűlt ismeretek alkalmazásában rövid (egy kormányciklusnyi) idő alatt is jelentős eredményeket kell elérni.

Mindehhez egy további erőforrásra van szükség, ti. a gazdaság fejlődésére a magyar állam új gazdasági rendszerében, melynek teljesítményei egyelőre (két-három kormányciklusnyi idővel a rendszerváltozás után) nem elegendőek a modernizáció kulturális és társadalmiforma-váltó változásainak végrehajtásához. Sőt, a végbement fejlődés egy olyan társadalmi modell felé visz, amelyik nem kívánatos a nemzet egésze, a társadalom meghatározó tömegei számára. A gazdasági növekedéssel kapcsolatban döntő tényező 1-1,5 milliányi ipari munkaerő számára munkahelyet teremteni.

IV. rész: A politikai informacionalizmus Magyarországon

a) A politikai informacionalizmus⁸⁰⁰

E tanulmányban az információs társadalom paradigmákban kialakult politikai informacionalizmust, illetve a magyar változatának jellemzőit mutatjuk be egy kutatás alapján (Csorba, 2007).

A baloldali kormányzás alatt (2002-2006 között) gyökeresen megváltozott a kormányzati információ- és tájékoztatáspolitikája. És alapjában változott meg az állam szerepe is, az információs infrastruktúra formálódásával, az információgyűjtési, illetve tájékoztatási kompetenciák és kötelezettségek, tájékoztatási szerepek módosulásával (átalakulásával, leépülésével).

Az állami és a kormányzati tájékoztatás a magyarországi politikai informacionalizmusban erőteljes átalakuláson megy keresztül, az orientálás (manipulálás) és a tartalomkezelés (információmenedzsment) finom változásaitól kezdve a durva hamisításig és a hazugságokig bezárólag.

A politikai informacionalizmus legfőbb ismérveivel kapcsolatban a következőket kell tudni. Elsőként és mindenekelőtt jellemzi a fizikai és az intellektuális információkezelő készségekkel, képességekkel, a kommunikációs kompetenciákkal való egyéni és közösségi (szervezeti, intézményes) visszaélés a politikai eredményesség érdekében.

Azután jellemzi az adatbázispolitizálás, vagyis a folyamatos és állandó adatbázis-építés a potenciális (kedvezményezendő) választói csoportok leválogatására. (A kormányzó pártok tulajdonképpen a központi – állami - adattárak kvázi-legális felhasználásával teszik ezt.)

Jellemzi továbbá a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás, azaz megfelelő kérdések feltevésével rásegíteni a kormányzó politikai erők oldaláról kívánatos társadalmi hangulat kiváltására, vagy megerősítésére.

A politikai informacionalizmusban jellemző a média manipulálása és a média általi manipulálás (a követő tájékoztatás uralása, tematizálás) az állami, közületi információforrások, az állami információrendszer, az állami és kormányzati tájékoztatás uralása (orientálás).

Nem utolsó sorban, jellemzi a tartalomképzés és orientálás uralása tartalom-előállítók („írástudók”, „értelmiség”, professzionális szakértők) foglalkoztatásával.

Az előbbiekhöz társuló determináció továbbá, hogy az állam információs modelljében és makrokommunikációs szerkezetében bekövetkezett – magyarországi - változások elsősre az intézményrendszer folyamatos lepusztulásában (jellemzően a korszerűsítés megszűnésében és a halmozott forráshiányban) figyelhetők meg. Azután következnek az információ- és tájékoztatáspolitikai változásai, melyek egyfelől az állami-kormányzati információkezelési és tájékoztatási kötelezettségeknek negligálásában, másfelől a tájékoztatási szerepformák torzításában valósulnak meg. Végül a politikai kommunikációban történt jelentős fordulat, ami a tartalomgenerálásban és a kezdeményezésért folytatott verseny (tematizálás, politikainapirend-képzés) kiélezésében, egy információs és kommunikációs háború kirobbantásában, majd folyamatos fenntartásában nyilvánult meg (Csorba, 2006.).

1. A politikai informacionalizmus

Az információtudomány nagyelméletté (general theory of information) fejlődésében, valamint az információs társadalom paradigmák nemzetközi irodalmában kiemelten foglalkoznak az állam és a kormány információgyűjtő, -kibocsátó, illetve tájékoztatási szerepei (kompetenciái) újraformálása és –szabályozása szükségességével. Manuel Castells is mondandója logikai

⁸⁰⁰ Csorba József: Információs társadalom tanulmányok: A politikai informacionalizmus. IFTI, 2006, p.60, ifti.hu

vezetőjévé teszi háromkötetes enciklopédiájában, amikor az információ korának legfőbb változásairól beszél.⁸⁰¹

Az információs társadalom paradigmák gazdasági rendszerének modellezése kapcsán a közérdek és a nemzetgazdasági érdek érvényesítése – a fejlesztési szervezetek, vállalatok és társaságok beavatkozása a globális, nemzetközi, regionális stb. versenybe, illetve az állami és kormányzati szerepvállalás új formái - erről szól. A fejlesztő állam szerepének felerősödése az információtechnológia benne rejlő tulajdonságaiból következik, de az információfogyasztás/birtoklás széleskörűségének biztosítása, másfelől a társadalmi (generációs stb.) igazságosság-igény közgazdasági hangsúlyozása is ezt követeli.

Az információs társadalom paradigmák politikai rendszerét illetően új, információs kapitalizmus sokkal keményebb, de rugalmasabb is egyben, mint elődje: az innováció indukálta termelékenységre és a globalizáció orientálta versenyképességre épül. Castells a társadalmi változásokban a gazdasági átalakulások és a technológiai innovációk mellett a kulturális változások folyamatát hangsúlyozza. A kulturális változások legfőbb trendjét pedig a libertarianizmus címen összefogott baloldali-liberális szellemiségben jelöli meg.

A vonatkozó nemzetközi tapasztalatokból ma már egyértelmű, hogy az információ kora társadalmi rendszerében megjelent szociális bomlás oka egyrészt a munkaerő szétválása az információs termelésre és a helyettesíthető, generikus munkát végzőkre. Másrészt a társadalom nem kis részének szociális kirekesztődése és minden oldalú leértékelődése megy végbe. Harmadrészt teljes elkülönülés megy végbe a munkáslét emberi tapasztalatai és a tőkeáramlás globális hálózatainak piaci logikája között.

Egy közismert megközelítés szerint (Webster, 1994) az információs társadalom paradigmák magyarázói két nagy csoportra oszlanak. Az egyik csoport tudósai és szakértői szerint az információs társadalom merőben új fejlemény, akkor is, ha a kapitalizmus ugyanaz. A másik csoportot azok az informacionalista teoretikusok alkotják, akik a folytonosságot hangsúlyozzák, de a történeteket az információs és kommunikációs technológiák fokozott alkalmazásában, mindennapi életünkbe, társadalmi és munkaviszonyainkba integrálódásával magyarázzák.⁸⁰²

Akárhogyan is van, az információs társadalomban a hatalom átalakult, kulturális kódok alapján szerveződik, amelyek alapján-nyomán az emberek és intézmények meghozzák mindennapi döntéseiket. Az információ korának hatalmi harcai kulturális harcok, amelyeket a médiában vívnak meg. A hatalom az információcsere hálózataiban való jelenlétben, illetve a jelképm manipulálásban nyilvánul meg, amikor társadalmi (és szociális) aktorok és intézmények működéséhez, a kulturális mozgalmakhoz társul, az ikonokon és a véleményformálókon keresztül beépül a kommunikációba.

1.1 A média, az állam és kormány viszonya mint kulcstényező

Castells az információs társadalomról szóló háromkötetes enciklopédiájában kimerítően foglalkozik azzal a jelenséggel, amit most készülünk szóvá tenni. Castells gondolatmenetében az audiovizuális média az emberi szellem legfőbb táplálója, ezért döntő kérdés az, hogy mi a média? Mi a forrása a politikai autonómiájának? Hogyan formálja a politika kereteit? A demokratikus társadalomban a vezető média (mainstream media) tulajdonképpen üzleti csoportokat jelent, egyre nyilvánvalóbban koncentrálódik, globálisan összekapcsolódik, ugyanakkor igen erősen diverzifikálódik, és a szegmentálódott piacok felé nyitott. Ma már az állami és közületi, a kormányzat felügyelte (közzszolgálati) média viselkedése is egyre jobban

⁸⁰¹ Az informacionalizmus hivatkozott forrásművei: Castells, Manuel (1996a). *The Rise of the Network Society*, Vol. 1 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell, 2 ed., 1997. (1997). *The Power of Identity*, Vol. 2 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell. (1998). *End of Millennium*, Vol. 3 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell. (2000a). "Materials for an explanatory theory of the network society", *The British Journal of Sociology*, V.51, N°1, janeiro-março 2000, ps. 5-24. "Toward a Sociology of the Network Society", *Contemporary Sociology*, V.29, N°5, setembro 2000, ps. 693-699. (2001). "Epilogue: Informacionalism and the Network Society"

⁸⁰² Webster, F 1994. What information society? *The Information Society*, 10:1-23.

hasonlít a magán/kereskedelmi médiára a globális verseny hatása és - lényegében függőségbe kerülve - a hallgatói/nézői reklámmutatók kényszere miatt.⁸⁰³

Majd itt lép be a hitelesség, a tárgyilagosság követelménye, az állami és a kormányzati felelősség szerepe a média létfenntartásában és működésében döntő teljesítménymérés viszonyába. A média a hirdetési pénzekből él, amit a nézettségi arányok vonzzanak, de a normális működéshez hitelesség is kell. A média autonómiája egyrészt az üzleti érdekekben gyökeredzik, másrészt magas hivatástudat, újságírói legitimáció és újságírói önérték jellemzi. Ideális esetben az újságírók jelentenek, beszámolnak, de nem foglalnak állást.

A liberális demokrácia mintaállama, az USA, miközben az első információs társadalom, másrészt a világ politikaimarketing-kommunikációs laboratóriuma is: amelyben a politikaformálást és -gyakorlást három egymással kölcsönösen összefüggő folyamat határozza meg. Egyrészt a politikai pártok hanyatlása, szerepük a politikusok és állami vezetők kiválasztásában. Másrészt az új, komplex (hagyományos, elektronikus, újságírói típusú) médiarendszer megjelenése, amely a kiterjedt televíziózáson alapul, a rugalmas sokszínűséggel együtt, az elektronikus összekapcsolódás és terjesztés (befolyásszervezés) lehetőségeivel. Harmadszor, technológia szinten döntő tényező a politikaimarketing-kommunikáció széles körű terjedése, rendszeres közvélemény-kutatásokkal, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálással, tartalom szinten pedig a kifinomult és a durva manipulálással.

Ebben az összetett folyamatban döntő fontosságúak a visszacsatolás alrendszerei a szavazási hajlandóságok és a politikai célkövetés között, a beszélgető műsorok, a számítógépes direct-mail-ek, a telefonos közvélemény-szondázás és -csinálás, valamint a politikai jelöltek és témák valós idejű értékelése (és módosítása) a sikeres politikai szereplés érdekében.

A média politikai szerepe az ezredfordulón mélyen beágyazódott az állam és a kormány működésébe, technológiai, szervezeti, tartalmi értelemben egyaránt. A technológiai szerepben a legfontosabb tényező az, hogy a médiarendszer és a politikai marketing valós idejű módon kapcsolódik egymáshoz. Ahogy a technológiai fejlődés felgyorsította a média jelentő (bevezető tájékoztatási) szerepét, azzal növelte az információrendszer sebességét és rugalmasságát, egyben a visszacsatolási effektusok fontosságát (a követő tájékoztatást) is. A médiabeszélgetés mindennapi tevékenységgé vált, aminek következményeként a politikai hivatalokban minden nap összejönnek az információs szakértők, a tájékoztatási és kommunikációs szakemberek, hogy a „nép pulzusán tartsák a kezüket” és a szemüket, hogy valós idejű módon reagáljanak a médiaesemények értékelése után. Ennek megfelelően a tájékoztatási - mint legfőbb információs szakértői - munka megszakítatlan folyamatosságú eseménnyé vált, amelyben előkészítenek minden politikai döntést a média politikai nyelvére, mérik a hatásokat, feldolgozzák, értelmezik a közvélemény-kutatásokat, a fókuszcsoporthoz tartozókat stb.

A média diverzifikálódása és a decentralizáció új formákat hozott az 1990-es években, amivel még átfogóbb hatásokat fejt ki a politikai magatartásokra és viselkedésekre nézve. A helyi kábeltévézés műsorok és rádiós talk-show-k lehetőséget jelentenek a politikusoknak jobban betájolni üzenetüket, célcsoportjaikat, közelebb hozhatják a politikai aspirációk és a választói várakozások találkozását a központi média torzítása nélkül. A videotechnika adottságai révén a politikusok mind kisebb és karakteresebb közönséghez (választói csoportokhoz) juttathatják el (célzott) üzenetüket.

Tovább árnyalja ennek a rendszernek a bonyolultságát ugyanakkor, hogy a média közzétételi versenye nagyon sokat árt a tárgyilagosságnak, amennyiben egyre kevesebb figyelmet szentel az érdemi politikának és politikusoknak (az 1960-as évek végén 1

⁸⁰³ Részleteiben ennek kifejtése Castellsnél az Információ Kora 1.kötet 5., illetve a 2.kötet 5. és 6. fejezeteiben.

műsorpercből még 42, az 1990-es években már csak 10 másodpercet, ma még kevesebbet), és egyre többet a botrányos személyeknek, eseményeknek, a piszkos kampányoknak.⁸⁰⁴

1.2 Az európai politikacsinálás amerikanizálódása

Az 1980-as évek végéig a legtöbb európai televízió kormányellenőrzés alatt állt, s a politikai megjelenést és reprezentációt szabályozták benne. Sőt, még a liberalizálás (privatizálás) után is önkorlátozó módon követték a politikai egyensúly eszmét (a brit ITV vagy a spanyol Antenna 3 az iskolapélda). Az állam, a média és a politika viszonya az amerikai és az európai modell között sokáig eltérő módon alakult (nem is beszélve a délkelet-ázsiai modellről). A jól dokumentált, konzervatív európai modellben, mint a brit példában, az 1980-as években 58%-ban volt a politikai hírek forrása a televízió, az 1990-es években ez az arány 80%-ra nőtt s azzal egy időben megindult az amerikanizálódás is, ami jellemzően a tartalommanipulálásban nyilvánul meg.

A legjellemzőbb, egyben legfontosabb változás (kezdetben kísérő jelenség) az amerikai információs politika európai meghonosodásaként, egyfajta állandó botránykergető törekvés a politikai közéletben, előbb a választási küzdelem, majd a mindennapi politika részeként is. Ebben az elektronizált nyelvi politikai rendszerben a politikusok a média szabta keretek közé szorulnak. A média megerősödik, technológiai, pénzügyi, politikai értelemben egyaránt, de nem lesz a negyedik hatalom, mert csak eszköz marad, pontosabban csatatér a politika számára. A médiaorientált politika mind fontosabb tényező lesz az államban, költséges tényezőként, és még költségesebbé válik a kormányzásban az információs politika erősödésével: szavazás, hirdetés, piackutatás, elemzés, imázs-teremtés, információgyűjtés stb. révén. Egyre nagyobb feszültségek gerjednek a mindig alulfinanszírozott politikusok, pártok és a mind költségesebb médiaszereplési kényszerek között.

Ugyanakkor egyre sürgetőbb igényként jelenik meg, hogy a médiának újra kell építenie függetlenségét a hitelesség látszata kedvéért, és nemcsak a közvélemény szemében, hanem a hatalom birtokosai, a hirdető, a részvényesek, a politikai pluralitás szempontjából is, mert az jelenti a média üzleti alapjait és a fenntartását, az értékválasztási lehetőségek szempontjából, mert az jelenti a demokráciát. A média ma ugyanis egyensúlyozik a baloldali-liberális elköteleződés és az abból adódó szűkítések, információvisszatartás, szegmentálódás között. A függetlenség és professzionalizmus nem a média „juralomideológiája”, hanem üzlet, mondván, hogy a függetlenség értékesítése a legjobb üzlet (Csorba, 2000, 2001.).

Mindent összevéve, a fentiek fényében kell és lehet értékelni az itt szóvá tett magyarországi történeteket, amikor például a politikaelemző műhelyek értékelésének hitelességét, megbízhatóságát mérlegeljük, tudva, hogy azok a médiareprezentáció alapján vizsgálják a politikainapirend-képzést, a politikaimarketing-kommunikációt.

1.3 Az információs kormányzás és hatalomszervezés

A modern kapitalizmus jóléti-bürokratikus állama helyébe az információs állam lép, és veszi át az ellenőrzést az információkibocsátás, a –feldolgozás, a –forgalmazás és –használat felett, ami a hatalmi befolyásszervezés és ellenőrzés leghatékonyabb formája lett.⁸⁰⁵ A fejlett világ, mai, új államának kormányzása ennek megfelelően átalakul. A korábbi, nagyjából száz éves, illetve a modernizált, néhány évtizedes nyugat-európai és észak-amerikai államra, kormányzásra ráépül egy információtudatos igazgatás. Braman vizsgálja azokat az (állami és kormányzati) információpolitikai elveket, amelyeket bele lehet magyarázni az aktuális

⁸⁰⁴ Magyar kutatás is megerősíti, hogy csökkent az egy megszólalóra, politikusra jutó idő a televíziók híradóiban: 1992-93-ban még átlagosan 35 másodperc volt, 2007-ben már csak 10 másodpercet tett ki az Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tárának kutatása szerint. Csökkent a híradókban az egy politikusra jutó idő. 2007. szeptember 11. 14:47. MTI, hvg.hu

⁸⁰⁵ Direkt módon és összefoglalóan Braman, S.: Change of State. Information, Policy, and Power. 2007, p.569 című művében

alkotmány(ok)ba, ugyanakkor a hatalomgyakorlás érdekeinek megfelelően is a legmegfelelőbbben lehet azokat értelmezni.

Az állam (és a kormány) ma a korszerű információtechnológia és információmenedzsment nélkül nem képes megfelelően „politikát csinálni”, sem a politikai információ értékelését (kezelését, elemzését), sem a szigorúan szabályozott (előírt) állami és kormányzati tájékoztatáshoz (kommunikációhoz) szükséges tájékozottságát, illetve tájékoztatási készségét nem tudná biztosítani. Braman a legújabb idők információs szakértőjeként nem mond olyat, nem hiszi, hogy az állam elveszíti hatalmát, befolyását.⁸⁰⁶ Braman áttekintése és következtetése szerint, azért kell megfelelően érteni és gyakorolni a korszerű információ- és kommunikációpolitikát mint hatalomtechnológiát, mert az új, informacionalista kapitalizmus így működik.⁸⁰⁷

Braman korábbi munkáiban kifejti, hogy ma az információtechnológia (IT) és az információs és kommunikációs technológiák (IKT-k) szabályozása uralja a politikát, az 1980-as és 1990-es évek gazdasági kultúráját. Az új és újabb információtechnológia használata lehetővé teszi az államnak és az egész intézményrendszernek, a különféle kulturális formációknak, a politikai-gazdasági rezsimeknek, hogy kialakítsák új változataikat, amelyek sajátos hatalmi formációkként specializálódnak, és alkalmazkodva, integrálódnak a globális telekommunikációs hálózatokba.⁸⁰⁸

Az itt felvázolt történések és folyamatok alakulásában nem feledkezhetünk meg arról a - nálunk szinte fel sem tűnt – nemzetközi fordulatról sem, amelyik 1996 március elején, Bangkokban ment végbe.⁸⁰⁹ Itt összejöttek az észak-amerikai, a nyugat-európai és az ázsiai információs társadalmak képviselői, és a legdinamikusabban fejlődő, délkelet-ázsiai „kistigriseket” demokráciáknak ismerték el. Ugyanezekről az országokról Magyarországon, illetve baloldali liberális körökben ma is úgy beszélnek helyenként, mint gyanús demokráciákról, pedig ezek az országok az információtársadalom-eszmények terén már messze megelőzték minket (Csorba, 1996.).

2. Az értelmezés diktatúrája

„Sosem fogjuk megtudni hol vagyunk, amíg meg nem szabadulunk azoktól a befolyásoktól, amelyek értékterhelt természetük alapján sugallják azt, hogy tudják, hol vagyunk!” E gondolat Clifford Geertzről származik.⁸¹⁰ Ez az indítás a politikai hivatkozás mezőben rávezető hatású, amennyiben egy komplex példában próbáljuk a magyarországi makrokommunikációs és a politikai rendszer működését bemutatni. A kiválasztott példa abból a hazai időből való (2002-2004), amikor a politikatudományos vitamezőben folytatott, illetőleg közpolitikai diskurzusban, szakértő és laikus vélemények is előre hozott választással mint „természetes” lehetőséggel vagy kényszerrel foglalkoznak, miközben az érintett pártoknak eszük ágában sincs ezzel komolyan, vagy direkte megnyilvánuló módon foglalkozni. Másrészt a társadalomban sem észlelnek ekkor semmilyen választási késztetést.

Persze, nem is lehetett ez másként egy olyan országban, amelyben a tájékoztatás különböző szférái, a bevezető és a követő tájékoztatás, illetve a tájékoztatás társadalmi tükör szerepe nem, vagy nem megfelelően működik, ezért a közpolitika nyilvánosságának különböző szintjein nem érvényesülhetnek szakmai és etikai normák, a szakmai vétó, a rendszerkritika.

⁸⁰⁶ Az ellenkezők állítása az 1980-as évek nagy tévedése volt, amit az amerikai szakértők 1985-ös állásfoglalása jelzett is időben. Lásd a Bringing the State Back: in, ed. by Evans, Rueschemeyer, and Skocpol hivatkozást.

⁸⁰⁷ Information, Policy, and Power in the Informational State. Streaming Video, 2007. Copyright© Oxford Internet Institute 2007. http://8aNAes__P4IJ:webcast.oii.ox.ac.uk/%3Fview%3DWebcast%26ID%3D20070327_187+power,+policy,+information&hl=hu&ct=clnk&cd=1&gl=hu

⁸⁰⁸ Braman, S.: Horizons of the State. J. of the Communication, 1995, vol. 45. no.4.

⁸⁰⁹ The Economist, 338, 7955, 1996, márc.02.

⁸¹⁰ Geertz, Clifford: Az értelmezés hatalma. Századvég, 1994, p.406

Másfelől, még egy olyan, viszonylag jól körülírt normákkal dolgozó szakértői kasztban, mint a politológusok között is érvényesülni látszik az értelmezés diktatúrája.

Tehát egy előre hozott választások gondolatával játszadozás folyik, bár a pártok semmilyen hajlandóságot nem mutatnak erre.⁸¹¹ A helyzet adta lehetőség felemlegetése normális, az ellenzéki pártok viselkedése viszont nem „normális”, bár teljesen érthető. Politológusok, Kiszelly Zoltán vizsgálja a Fricz Tamás-féle választási felvetést, de egy szakmai csavar felől, hogy ti. mindenki számára világosan, a helyzet megkövetelné az előre hozott választások felvetését, de az MSZP és a Fidesz nem akarják. A szakma tudja, hogy „nem szabad akarni!”, hagyni kell az MSZP-nek kitölteni a ciklust, hogy minden következményét is viselje majd. Nyitott kérdés ugyanakkor az EP-i választások kimenetele, s hogy mindennek tétjét komolyan veszi-e, érti-e a magyar társadalom.

A 2002-2004 között történtek a piszkos kampány és a piszkos politika miatt kiszámíthatatlanná teszik a választásokat, mert a társadalom reakciói váltak kiszámíthatatlanná. Ebben a helyzetben a kormánynak három döntő fontosságú kommunikációs feladata van a politológus Kumin Ferenc szerint. Az első annak megértetése az MSZP szempontjából a lakossággal, hogy miért jó, ha később csatlakozunk az eurózónához. A második, megmagyarázni, miért mellékes kérdés, hogy ki és hány képviselőt küld az EP-be (ha az MSZP e téren veszítene). Harmadszor, miként kellene reagálni az előre hozott választások sürgetésének kérdésére.

A baloldali válságát magyarázó megközelítések között egy baloldali történész, Heiszler Vilmos magyarázza, hogy polarizálódik a magyar politika, amelynek a rendszerváltó pártok, az MDF és az SZDSZ esnek áldozatul. Heiszler hivatkozza, hogy Nádas Péter ragyogó elemzésben mutatta ki a Horthy- és a Kádár-korszakból származó mentalitások továbbélését, dominanciáját, s hogy ezek a mentalitások pontosan leképeződnek a két nagypártban, az MSZP-ben és az MPSZ-ben („a Magyar Polgári Szövetségben, másként Fideszben”). Heiszler szerint jelképértékű a két rövidítés majdnem felcserélhetősége. Heiszler a baloldali megújulásért alternatív megoldásokat keres, amelyek azonban a mai szocialista-liberális-konzervatív felosztású politikai térben nem helyezhetők el. A tulajdonképpen érdeklődés az SZDSZ helyének és lehetőségeinek szől, mondván, hogy a „magyar liberálisoknak” tudomásul kell venniük, hogy ők az MDF és a Fidesz felé nem partiképesek. „Márpedig a középpárti pozíció lényege az, hogy mindkét irányba koalícióképesek legyenek. Ez jelenleg az SZDSZ-re nem áll.” - állapítja meg a baloldali történész.

A politikai elemzők legmagvasabb és leginkább időszerű kérdése ekkor azonban nem a heiszleri dilemma, hanem az, hogy mi lesz Medgyessyvel? Ezt abból kifolyólag kérdezik, hogy az MSZP és Medgyessy egymással kapcsolatos várakozásai nem találkoznak, bár a párt teljesen Medgyessy-függővé vált. Galló Béla politológus forszírozza az MSZP és Medgyessy viszonyát, felvetve, hogy vajon az MSZP-nek van miniszterelnöke, vagy a miniszterelnöknek pártja, s hogy a Medgyessy-féle László-Draskovics csere az országos céloknak nem jó, de a pártcéloknak viszont megfelel. „Draskovics, a kormányfői előszoba egykori főnöke, azelőtt jóval nagyobb informális befolyással bírt, mint fog miniszterként. Ha akarta, blokkolta a Medgyessy felé áramló információkat, ha akarta, felerősítette. Szelekciós hatalma ezennel megszűnt, a pénzügyi tárca élén politikai ereje csekélyebb, ráadásul folyamatosan ki lesz téve az MSZP, az ellenzék és a szakma vizslató tekintetének. Van, aki szerint Medgyessy megszabadult tőle, van, aki úgy látja, feljebb emelte. Pedig Draskovics nagyjából azt kapta, amit korábban Gyurcsány. Addig duruzsolta, hogy nagyon tud úszni, és ezért úszni szeretne, mígnem egyszer csak belecsobbantották a mély vízbe.” - írja le a helyzetet Galló.

Mit akar (akarhat?!) Medgyessy, mit akar Gyurcsány..., a miniszterelnöki szobában elzárt, izolált, személyfüggő kis csapat (mely az MSZP egyetlen esélye), és mit akarhat velük az ideológiailag, erkölcsileg, szellemileg teljesen lerongyolódott; de hatalmasra hízott párt?! „Mi lesz az MSZP-vel? A kormányfő ravasz taktikus, de a párt – e mai áttekinthetetlen hatalmi állapotában is – elég erős ahhoz, hogy bárki külső trónkövetelő ambícióját megfékezze.” - állapítja meg Galló.

⁸¹¹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 3. hét, 119.sz. 2004, jan.19.

Navracsics Tibor politológus a pártrendszer ellenségességét és a pártok kompromisszumképtelenségét firtató kérdésekre válaszul kifejti, hogy veszélyesebb is lehetne a helyzet, ha etnikai törésvonalak szabdalnák szét az országot, de így is „nagyon mély bizalmi válság van a magyar politikai eliten belül, nemcsak vele szemben. A hazai helyzet specialitása tehát, hogy itt nem csupán politikai konfliktusról van szó, hanem mélységes bizalmatlanságról is az eliten belül. Senki nem hiszi el, hogy érdemes gesztusokat tennie a másoknak, mert attól fél, hogy az visszaél vele. A politikai elitek, a két párt körüli csoportok attól félnek, hogy a jóakarató cselekedet nem talál viszonzásra. Az elitek egymás foglyai.”

2.1 A kormányzás politikai informacionalizmusának kibontakozása

Giró-Szász András politológus (a program hiánya mellett) a kommunikáció zavaaraival írja le a helyzetet. „A kormánynak nincsen kidolgozott gazdasági koncepciója, nem tud közép- és hosszú távon megbízhatóan, az állampolgári biztonságérzetet erősítve politizálni. A társadalmat érintő intézkedései olyannyira ellentmondásosak, hogy még sikeres kommunikációval sem lehetne élet venni ezen ellentmondásokból következő kormányzati bírálatoknak. A kormányzat koncepciótlansága, kormányzásképtelensége ráadásul rossz és felelőtlen kommunikációval párosul, aminek egyetlen következménye lehet: népszerűségvesztés, a kormány kormányzóképeségének megkérdőjelezése.

Az állam információs modelljének, makrokommunikációs szerkezetének, a kormányzati kommunikációnak problémáira lassan mindenki érzékeny lesz, mert meglátja-meghallja, hogy a problémák nem új keletűek, a Medgyessy-kormány mindig is kommunikációs zavarokkal küzdött és küzd. Igaz, az okokat politikai s nem információ- és tájékoztatáspolitikai érvrendszerben fogalmazzák meg, amikor a miniszterelnök sajátos helyzetét, egy „politikai katlanban” vívott, mindennapi idegölő, erőt felmorzsoló küzdelemben látják. A kormányzati politikai kommunikáció (ami a tájékoztatási szakma szemében az államigazgatási és -irányítási, valamint a pártpolitikai kommunikáció éles elválasztását igényli) alapjainak hiányára mutat rá minden esemény, amelyik a Medgyessy-kormány kommunikációját koncepciótlanná és kapkodóvá teszi.

Mindez különösen nyilvánvaló a kormány és az MSZP kommunikációs hatékonyságának összevetésében. Az MSZP piszkos kampányát és piszkos politizálásának megalapozását jelentő, professzionális tematizálás, a bevezető és a követő tájékoztatás igen magas színvonalú művelése (észlelés, értelmezés, áttematizálás, reagálás), távlati hatékonysága és eredményessége különös élességgel világítja meg a kormányzati kommunikáció gyengeségeit. Ez egy olyan problémarendszert vet fel, amely a magyar állam tájékoztatási intézményrendszerének, a tájékoztatási szerepeknek, szakértelmeknek elavulásával, korszerűtlenségével, hiányával, tanulásképtelenségével stb. magyarázható, ahogy azt többen szóvá tették már.

Az előre hozott választásoknak annyiban van köze az itt kifejtett gondolatoknak, személyeknek, hogy a központi téma uralkodó és ellenpontosító közreadásának sokféleségét megmutassuk, megpróbáltunk ellentmondani az egyoldalú tematizálásnak, az értelmezés diktatúrájának.⁸¹² Itt hivatkozunk arra is, hogy a magyar állam, a politikai rendszer nyilvánvaló korszerűtlenségei ellenére már nem lehet a spontaneitásra hagyatkozni, hivatkozni a hatalom- és politikagyakorlásban. Minden kommunikációs történés (kezdeményezés) és (offenzív vagy defenzív) reakció megfontolt lépés. Spontaneitás csak az információelőnyös és –hátrányos helyzetek felbukkanásában feltételezhető, de ez is egyre valószínűtlenebb immár. Mindez pedig szinte háborús viszonyokat teremt a politikai közéletben.

⁸¹² Gondola.hu hírösszefoglaló, 119.sz., 2004, jan.19./03.hét.; hivatkozások: 1. Kiszelly,Z.:A kormányváltáshoz világos alternatíva (is) kell. Magyar Nemzet,2004.01.12.p.6.; 2. Kumin,F.: Minisztercsere után. Magyar Hírlap, 2004,01.12.p.15.; 3. Heiszler,V.: Alternatív baloldal. Népszabadság, 2004,01.13.p.16.; 4. Galló,B.: Dzsungel. Magyar Hírlap, 2004,01,14.p.3.; 5. Egy idei választás sem lenne tragédia. Interjú Navracsics Tiborral. Népszabadság, 2004,01,15.p.8.; 6. Giró-Szász,A.: Rossz bornak, rossz cégér. Magyar Hírlap, 2004,01.15.p.19.

2.2 Tájékoztatáspolitikai: a leggyengébb láncszem?

A magyar állam információs modelljét és makrokommunikációs szerkezetét (abban is a médiarendszer helyét és szerepét) illetően ugyanis folyamatos, állandó válság van Magyarországon. Ezt minden információs szakértő így látja. Az állam és kormányzás erős modernizálási kényszer alatt áll évtizedek óta, de minden korszerűsítési folyamat csak az országos információs rendszer, a nagy nyilvántartó rendszerek modernizációjával kezdődhetne. Ezért van az, hogy a magyar állam intézményi válságának eredője, első és legfőbb tartománya az állam információs modelljének, a kormány tájékoztatási intézményrendszerének elmaradottsága, illetve hiánya. A totális intézményi válság ok-okozati viszonyának legfőbb motiválója a politikai osztály ellenérdekeltsége, illetve a halmazott forráshiány.⁸¹³

A magyarországi állami és kormányzati tájékoztatási rendszer számtalan anomáliája között is kiemelkedő, alapvető fejlemény, hogy a Medgyessy-rezsim megszüntette a kormányzóvivői intézményt. Megszűnt a hírprotokoll, ami a médiában a kommercializálódott hírközléssel (infotainment, politainment) párosul. E fejlemények között az MTI nemzeti hírügynökség szerepe megrendült, egy félig állami, félig kereskedelmi alapon működő hírszolgáltató vállalat vált belőle, ami még nem lett volna baj.⁸¹⁴ A baj ott van, hogy megszűnt etalon és első hírforrás lenni a média számára.

A média maga lett az első hírforrás! Az MTI elnökváltása után szelektív hírforrássá vált, egyszerűen nem vesz tudomást bizonyos politikai hírekről, illetve nem első közlőként adja közre azokat, hanem bizonyos, a kormányzat szempontjából „érzékeny” hírek esetében megvárja az elektronikus médiaforrások elsőközlését, és csak azután adja közre a kínos eseményeket (vagy akkor sem).

Ebből a változásból a társadalom csak azt érezte, hogy árháború kezdődött a Magyar Távirati Iroda és az országos televíziók között. A nemzeti hírügynökség legjelentősebb partnerei korábban ugyanis sokallták az MTI-tarifáit. Az országos tévék évente száz-százmillió forint feletti összeget fizetnek az MTI-szolgáltatásért, amelynek minőségével sem voltak teljesen megelégedve (ami más kérdés!). A tévék az addigi ár harmadát voltak hajlandók adni a hírszolgáltatásért, ami súlyos anyagi helyzetbe hozta az MTI-t, mely az áfatörvény változása miatt egyébként is kevesebb pénzből gazdálkodhatott. A hírügynökség ezért nem is hajlott az egyezkedésre, a kereskedelmi tévék hírterületeinek vezetői viszont tárgyalni akartak az MTI-vel. Azt akarták elérni, hogy a hírügynökség ne egy csomagban kínálja összes hírét, hanem lehessen választani közülük, hiszen bizonyos típusú MTI-információkat csak nagy ritkán használnak, a külpolitikában pedig már lényegében nemzetközi hírügynökségekre támaszkodnak, amelyek az MTI-tarifa töredékéért előfizethetők.

Ezzel lényegében megdőlt a korábbi tájékoztatási intézményrendszer. Rövid idő alatt a bulvár színvonalú magyar média, átlag 5-7 százalékos frissességű, információgazdagságú, és még alacsonyabb hitelességű hírszolgáltatása válik meghatározóvá.

Ezzel egy időben viszont felértékelődik az újmédia szerepe a hírszolgáltatásban és tájékoztatásban. Az internetes fórumok és a szemantikus web mind jelentősebb szerepet töltenek be a tájékoztatási intézményrendszerben, a hírportálokon és blogfórumokon sokkal nagyobb a (politikai) hírrepresentáció már, mint a hagyományos médiában.

⁸¹³ A magyar állam információs infrastrukturális, valamint a társadalmi újatermelést biztosító nagyrendszereinek forráshiánya ma már mintegy 150.000 milliárd forintot rúg. A baloldali politikai és gazdasági rezsim 2002-2006 közötti kormányzását kísérő információkezelési és tájékoztatási eseményeket ennek tudata nélkül nem lehet megítélni.

⁸¹⁴ Ez a változás alapjában annak a következménye, hogy a magyar állam 1989 után információs modellje szempontjából sokközpontúvá vált (többek között a gazdasági aktorok száma milliós nagyságrendű lett). E radikálisan megváltozott környezetben a mindenkor kormány információs kompetenciái szerint egy formális és egy informális hálózat közel egyenrangú tagjává vált, amelyben - szabályozás híján - már nincsenek biztosítva sajátos jogai (többek között nincs rögzítve a hozzáférési protokoll).

2.3 Infotainment és politainment a „piszkos” demokráciában

Miközben a baloldali kormány legtöbbet foglalkoztatott, legtöbbet emlegetett, módosított, finanszírozását időről időre megújított tevékenysége - melyet a legtöbb bíráló ért ugyanakkor-, a tájékoztatás intézményileg és a tartalmi hitelesség, reprezentativitás, pluralitás szempontjából is gyengül, az állam és a kormány makrokommunikációs válsága - szakmai felismerések, döntések, cselekvés híján - a politikai ellenőrzés és szórakoztató jelleg törvényszerűségei között alakult tovább. Példa értékű eseményként hivatkozható, hogy a közbeszerzési döntőbizottság (KD) megszüntette korábban a kormányzati kommunikációs központ „válogatott blanco sajtókereső és ahhoz kapcsolódó sajtókeresés” című közbeszerzési pályázatát, amit csak a Observer Budapest Médiafigyelőnek írtak ki, s ezért nem fogadta el a KD. Már ez is furcsa, de amit a kormány szóvivőként dolgozó Gál J. Zoltán ezzel kapcsolatban előadott, az is jellemző a kurzusra, amennyiben szerinte a KKK átalakulása miatt vonták vissza a pályázatot, s a központ átalakulása pedig azért fontos, hogy megelőzzék „az információk kiszivárgását a minisztériumokból”.

Nagyobb összefüggésekben a makrokommunikációs válság jele az a szociológusi hivatkozás is, amelyik szerint a kormánypártok és ellenzék egyaránt egy kommunikációs csapdába került („kollektív harakiri”), miközben a kommunikáció irányításával sikerült elhárítani, hogy az ellenzék éppen úgy sáros a különféle ügyekben (ami természetesen nem igaz!).

Jelentős fordulat volt azután a kormányzati kommunikációban, hogy a Medgyessy-kormány korábbi (politikai profilú) megrendelési körön kívül, a magyarországi multik sorából kiszűrizett Leo Burnett-t bízta meg a kormányzati kommunikáció elkészítésével, kivitelezésével (500 millió forint értékben). Bár ez még csupán egy politikai tartalomkezelési technológiai fordulat.

Döntő fejlemény továbbá az is, hogy a Medgyessy-rezsim viszonylag rövid idő alatt azon „kemény demokráciák” sorába lépett, amelyeket korábban nem tartottak szalonképesnek Európában. Az EU azonban az 1996-os bangkoki találkozón politikailag elismerte a délkelet-ázsiai „új demokráciákat”, s azzal utat nyitott a fejlődők azon csoportjának is, amelyek az erős kezű, a demokratikus jogrendszer kereteinek feszegetésével folytatott kormányzás hívei. A Medgyessy-kormány a független állami intézmények és a média ellenőrzés alá vonásával gyorsan ez utóbbiak közé került. Viszonylag rövid idő alatt az AB, a LB, az ÁSZ és az MNB marad hírmondónak, az autonóm állami intézményrendszer utolsó bástyáiként.

Tipikusnak mondható ebben a gondolatmenetben az is, hogy a belpolitikát mind különösebb fordulatok jellemzik. Például a politikai panama típusú brókerválság bankválságnak álcázása után vezető gazdasági körök felé fordul, s a banknál zárolt pénzek között – a média szerint - a Demján-csoport érdekeltségeihez tartozó személyek neve bukkan fel. Minthogy a mai Magyarországon egyik szférában sincsenek kényszerek az elemi normák megtartására, a média büntetlenül gyárthat ilyen fordulatokat a brókerpanamában is. A legfőbb cél itt az volt, hogy az eltűnt pénzek nagyobbik részének nevet kellett találni (mert különben nyilvánvalóan az MSZP marad a pénzek címzettje), a témát elcsépelni s azzal a felelősségi köröket és személyeket relativizálni, összefüggéseket elmosni stb.

Itt kell tárgyalni azután a médiafogyasztás alakulását. Abban is különösen a hírfogyasztást (hírműsorok nézettségét). A változás 2002 nyarán következik be, amikor az MTV híradója arcultárváltáson esett át (mintha javítana bármi azon a tényen, hogy valóságos híradózás helyett a kereskedelmi tévék hírcsereivel próbált versenyezni!). Ebben az időben az MTV főhíradóját 1 millióan nézik általában, a lakosság 17 százaléka (a 18-49 évesek 10 százaléka). A kereskedelmi tévék infotainment (tehát nem híradózás típusú) típusú hírműsorait, a TV2-nél 1,5, az MRTL-nél 1,6 millióan nézik. A médiagazdaság törvényei szerinti legértékesebb 18-49 éves korcsoportokban 230 ezren nézik az MTV-t, és 600-600 ezren a két kereskedelmi csatorna hírműsorát. A legkisebb hírzékenységet a 18-39 éves diplomás korcsoportokban mérik, ahol 11 ezren nézték az MTV, 26 ezren a TV2, 34 ezren az MRTL hírműsorát. Ami a diplomás fiatalok 300 ezres korcsoportját illeti, elég szemléletesen mutatja a

média hírszolgáltatásának minőségét, hogy alig negyede veszi igénybe tájékoztatási fórumként.

Végül, de nem utolsó sorban itt kell említeni, hogy amíg megszületik az új, baloldali médiaszemélyiség, aki nagyobb érdeklődésre tarthat számot ebben a hírfogyasztási szerkezetben, addig számtalan változást figyelhetünk meg makrokommunikációs térben. A tanulmány alapjául szolgáló kutatás (a dokumentációs e-könyv) rengeteg példát sorol az információs közmű, a piszkos kampány és a piszkos politika, a politikai kommunikáció és tartalommanipulálás viszonyáról, olyan eszközök felhasználásáról, mint a titkosszolgálati típusú bűnözés, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinalás, vagy az adatbázispolitizálás bevetéséről (Csorba, Szentpályi Juhász, 2007.).

2.4 Hitelesség és morál a tájékoztatásban

Az első makrokommunikációs alapvetésként – mely meghatározza a címben jelletteket - hivatkozzuk, hogy a kormányzati gazdasági orientáció (mint az egyéni és közösségi gazdasági viselkedés alakítása) az egyik legkényesebb problémája a mai magyar társadalomnak. Ezt – többek között - a jegybankos műhely veti fel az „elsődleges egyenleg” kapcsán. Az elsődleges egyenleg etalon a gazdasági folyamatok mérésében és minősítésében. A hitelesség alapja, amikor a bevételi és kiadási kört meghatározzák a kormányzati intézkedések (a közbelépés szükségessége) meghozatalához. A „hitelességi hatás” emlegetése az elsődleges egyenleg, a kormányzati célok, a társadalmi hasznossági függvény (a társadalmi teherbírási szint), a politikai népszerűség összefüggéseit érinti a gazdaságpolitika hitelessége szempontjából. És a „morális kockázat” a költségvetési egyenlegtől való eltérés hatásait minősíti.⁸¹⁵

A második makrokommunikációs alapvetés szerint a tájékoztatási intézményrendszer és a hivatásos tartalomgenerálók működésével kapcsolatban meghatározó a politikai informacionalizmusban s így a magyarországi politikai és médiarendszer működésében is, hogy a média véleményvezető lett, ráadásul demagóg módon, döntően populista politikai tartalmakkal kommunikálás révén. A jelenség olyan példákkal magyarázható, mint Gausz András, vagy Farkas Péter vonatkozó írása.⁸¹⁶ Ezek szerint médiapolitológusok magyarázzák a mindennapi politikai történéseket s e szakemberek politológusok, választási szakértők, politikai elemzők, tanácsadók, publicisták stb., akik végzik az orientálást, végső soron az értelmezés szakemberei. Akik ezért komoly szakmai és etikai felelősséggel tartoznak, mert a politikatudomány művelőit velük azonosítják, jöllehet a tévés szereplés önmagában nem tekinthető munkásságuk vagy eredményeik elismerésének. Farkas Péter írja: „felelősségük..., ha médiajelenlétük indoka csupán a szórakoztatás, akkor egy háromperces politikai eseményt elemezhetnek félórán keresztül, csak erről a foci vb szakkomentátori teljesítményei jutnak az eszembe: vagy visszamondják azt, amit amúgy is láttunk, vagy előbb-utóbb nem tudnak kikeveredni a saját maguk által kreált klisékből. Mivel következtetéseik ily módon nem tudományos alapossággal elkészített elemzések alapulnak, az általuk vázolt jövőkép nem más, mint világnézetük vagy politikai meggyőződésük vizionálása, tehát politizálás.”⁸¹⁷

A harmadik makrokommunikációs alapvetés szerint az informacionális politikai rezsím kialakulása viszonylag gyors, de intézményesülése átnyúlik a következő kormányciklusba. Medgyessy a kezdet, de Gyurcsány az, aki többet foglalkozik és több időt is tölt már médiaszerepléseivel, mint a kormányzással. A hírügynökségek megfigyelései szerint a hírek kétharmadát személyesen, maga Gyurcsány csinálja, s ezt előbb a gondola.hu

⁸¹⁵ Gondola.hu hírosszefoglaló, 88.sz., 2003, jún.09./23.hét. MNB.hu

⁸¹⁶ Gausz András filozófus könyve (A gyönyörök útvesztője. Közélet Kiadó 1998.) egy Nietzsche-tanulmánykötet, a sematikus gondolkodás uralomra kerülését tárgyaló, a terminológia uralmát bemutató írásokkal. Farkas Péter, a politikatudomány doktora (Nizzai Egyetem) Új szakma, új kaszt: a médiapolitológus. című írása, 2006, NOL, Farkas Péter. Ismertetése a Gondola.hu hírosszefoglalóban, 22., 2002, 17.hét, április 22-27.

⁸¹⁷ Ehhez társuló további hatást, befolyást jelent, hogy milyen médiaforrásokat és tartalmakat használnak fel ezek a szakértők. Az a tény, hogy mit tekint politikai eseménynek (politikai napirendnek) a média, már önmagában erős torzítást, szűkítést, elterelést stb. jelent. A korlátozott forrásokra épített info- és politainment az orientálás torzulásának első lépcsője.

hírósszefoglalója, majd az index.hu munkaigényesebb demonstrációja jelezte is. A folyamat csúcspontján egyes, tájékozatlan fogyasztók az index.hu „feltörésére” gyanakodtak, pedig csak a hírlista.hu, hírstart.hu, hírkereső.hu stb. hosszú hírfelsorolására kellett volna egy pillantást vetniök, hogy meggyőződjenek Gyurcsány médiamunkájának méreteiről.

A negyedik makrokommunikációs alapvetés a média autonómiájának és etikájának megszűnéséről szól. Ugyanis Magyarországon a legtekintélyesebb magyar politikai napilap főszerkesztői üzenete határozza meg az uralkodó magyar médiaviselkedést, állít normát a magyar telokrácia társadalmi és politikai válsága idején. A Népszabadság főszerkesztője árnyalt megközelítésben fejt ki az ügynökválságot lemondással értékelő, alapító és vezető szabad demokrata személyiség (Kis János) tetteivel kapcsolatban, hogy „azért nem lehet megítélni a Medgyessy-ügyet teljes valóságában és valódi közegének minden szempontjából, mert az esetleg a Fidesz-MIÉP visszatértének adna esélyt”... Ez az erkölcsilag, szakmailag és intellektuálisan is elfogadhatatlan magatartás lesz a vezető médiaértelmiség uralkodó szemlélete Magyarországon, és csak ennek fényében lehet megítélni a 2002-2006 között történeteket.

Az ötödik makrokommunikációs alapvetés arról szól, hogy a politikai informacionalista rezsím formálódásának vannak jellegzetes nagyeseményei. Ilyen példa, amikor a 2005. januári, 4. hét legfontosabb gazdaságpolitikai és gazdaságpolitológiai híre lesz, hogy egy tudományos műhely elismeri és le is meri írni: a magyar adósság már nem nöhető ki! Ezzel el is temetik az önmagára sokat adó, túlzottan is öntudatos, de önértékelésre, beismerésekre sohasem képes, a Fekete Jánostól Kornaiig húzódó tudósgenerációkat felállító, magyar közgazdasági főirány képviselőinek egyik legfőbb tanítását (és egyben a szocializmusunk pénzügypolitikájának dicsőségét): a klasszikus levantei pénzkereskedelemre, a hitel és kölcsönügyletekre, adósságfinanszírozásra épülő monetáris és fiskális filozófiát. Ekkor már több ciklusnyi tapasztalatunk van arról, hogy a baloldali rezsimek eladósítják az országot, de abból szinte semmilyen modernizációs tartalom (új kapacitások, munkahelyek, mindent összevéve, egy modernebb ipari-technológiai kultúra) nem marad hátra. Ma ott tartunk, hogy a multinacionális vállalatok uralta magyar csontvázipar⁸¹⁸ a végtermék szintjén elmarad a száz évvel ezelőtti magyar ipari munkakultúra minőségétől.⁸¹⁹

3. Az informacionalista politikai rezsím

A Medgyessy- és a Gyurcsány-rezsimek minden tekintetben megfelelnek az informacionalista politikai rezsím ismérveinek, amennyiben a magyar körülmények között megfontoltan és professzionális módon használják az elektronizált hatalomtechnológiák információs eszközeit. Ugyanakkor a magyar állam információs és makrokommunikációs intézményrendszerét is alárendelik ennek a politikacsínálásnak. Megjelenik velük egy olyan tartalomgenerálás, amelyik szemrebbenés nélkül átlépi a valóság és hitelesség korlátjait, a mindennapi politikai blöfföléshez felhasznál szintiszta hazugságokat is. Végül mindez egy tudatlanság-robbanásban kulminál, amennyiben megszűnik a szakmai és tudományos vétő, egyedileg és intézményesen is.

A szándékok, illetve a tudatosság, egyértelműek az elmélet és a gyakorlat találkozását igazoló dokumentációban. Erre nézve, számos eligazító részlet található pl. Debreczeni József Gyurcsány-könyvében, amelyben Gyurcsány szájából vagy írásművei nyomán kapunk hiteles képet.⁸²⁰ A szándékok egyértelműsítésére utaló (2002-es) egyik példában a következőket írja Gyurcsány.

„A Medgyessy-kormány politikai kormányzást valósít meg. A politikai kormányzás célja: a kormányt adó pártok politikai világképének, víziójának képviselete és az e keretek

⁸¹⁸ Ami nem fellengzős jelző, hanem szakkifejezés, egy olyan ipari kultúra minősítése, amelyik az ipari termékek vázalkatrészeinek készítésében merül ki!

Kifejtése a Gondola.hu hírósszefoglalóban, 172.sz., 2005. jan.31./04.hét.

⁸²⁰ Debreczeni József: Az új miniszterelnök. Osiris, 2006, p. 460; az idézett részlet a 213. oldalon található.,

között megfogalmazott kormányprogram végrehajtása. A kormánypartok mögött álló társadalmi bázis érdekeinek képviselője..., a kormány ellenzékét alkotó erők gyengítése. A politikai kormányzás bevallottan értékelvű kormányzás... Mivel a program végrehajtásának legfontosabb feltétele a kormányzati hatalom megtartása, ezért valamennyi kormányzati döntésnek a közvetlenül elérendő célon kívül arra is tekintettel kell lennie, hogy a szóban forgó döntés mennviben segíti a kormányzati hatalom hosszú távú fenntartását. A kormányzás tehát a következő választási kampány része. Ennek megfelelően legalább részben érvényes rá a választási kampányok több jellemzője. A választás az emberek fejében, lelkében dől el. A vélemények, a hitek, a meggyőződések, a félelmek felülírják a tényeket. Az győz, aki kezdeményez.

A kezdeményezés döntően kommunikációs természetű. A politikai akciók döntő hányada nem tárgyaszerű intézkedés, hanem szimbolikus cselekvés. A kormányzás és a kampány - alapvetően - nem konkrét intézkedésekről, hanem az azok által hitelesített világról, társadalomfilozófiáról szól. Ebből következően előrébb való az átfogó világról, mint az egyedi problémamegoldás."

Akinek szemernyi kétségei vannak a későbbiek felől, az ismerkedjen meg az itt felidézett szellemiséggel a forrásánál.

A politikai informacionalizmus magyar változata a Gyurcsány-rezsimben teljesebben ki, bár a Medgyessy-rezsimben formálódik. Ez a rezsim egy új, állami és kormányzati információs, makrokommunikációs intézményrendszer, valamint egy új politikai ideológia alapján szerveződik. Megközelítésünk szempontjából nem érdekes benne Gyurcsány személyisége, sem családi, vagy társadalmi szocializálódása. Minket a modell érdekelt elsősorban, az új hatalomtechnológia, a politikai kommunikáció alakulása.⁸²¹

Mi az érett információs társadalom (első, második és harmadik) típusú kapitalizmusának (telokrácia) politikai kommunikációs és hatalomtechnológiai vívmányait, Ron Werber és az amerikai szpindoktorok tevékenységét találjuk meghatározónak⁸²² annak a piszkos demokráciának megszilárdulásában, amelyik a kialakult Gyurcsány-rezsimet jelenti, de Gyurcsány személyes közreműködésének néhány jellemzőjét azért említésre méltónak tartjuk.

Gyurcsány - közvetlen hatalomra kerülése előtti – fejlődéstörténetében (1998-2001) meghatározó az olyan momentum, mint amelyet ő maga említ:⁸²³ „... bizonyos aggodalommal tekintek a Fidesz kormányzására, ezzel párhuzamosan pedig egyre több bosszúsággal szemlélem a szocialisták tehetetlenségét. Az utóbbi érzés meghatározó. Ebbe hasít bele a Giddens-könyv hatása.”⁸²⁴ Az MSZP, vagy a nemzetközi újbaloldal, blairista vonalának példáját ugyancsak nem tárgyaljuk itt, mert bár a politikai tartalomképzés szempontjából van jelentőségük, a politikai kommunikáció és a hatalomtechnológia alkalmazása oldaláról ezek majdnem elhanyagolhatók.

Ugyancsak meghatározó momentum Gyurcsány fejlődésében, hogy a készülődése éveiben (1998-2002) hivatkozott találkozók (politikai beszélgetések) állandó és létszámban is meghatározó szereplői médiaszakemberek és médiaszemélyiségek (akiknek nevét rendre

⁸²¹ Csorba, J.: Gyurcsány Ferenc impulzív politikusként jelenik meg a politikai és a médiarendszerben, bizonyos spontaneitás is megjelent fellépéseiben. De szerintünk sokkal inkább megtervezett, művi, professzionális politikai kommunikációs felkészítés áll szereplései mögött. Ezt a példák egyértelműen igazolják. Gyurcsány nem egy démoni személyiség – ahogy azt a nem baloldali méltatói sugallják, hanem egy tanítható és tanulni tudó szakember, aki az információs társadalom paradigma harmadik fázisába ért kapitalizmus, politikaimarketing-kommunikációs lehetőségeinek megragadásával, a vonatkozó demokráciamodellek határainak túlfeszítésével kerül hatalomra. Gyurcsány ennek a társadalmi paradigmának és demokráciamodellek eszményítésével kormányoz, amikor a magyar állam és társadalom adott (korábbi) normáinak semmibe vételével próbálja megvalósítani a hosszú távú, kvázi-baloldali hatalomátvételt. In: Gondola.hu, összefoglaló, 179.sz. 2005.

⁸²² Nem említve itt, természetesen, az ugyancsak nélkülözhetetlen rendszerapologéta értelmiség mint tartalomgenerálók és véleményformálók tevékenységét, akikkel a későbbiekben foglalkozunk.

⁸²³ Debreczeni idézett műve, 169. oldal

⁸²⁴ Giddens, A.: *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. 1998, London; magyarul 1999-ben jelenik meg Gyurcsány kiadásában, *A harmadik út - A szociáldemokrácia megújulása*. Perfekt)

elhallgatja, bár egyébként meglehetősen nyíltsággal beszél vagy ír).⁸²⁵ A magyarországi média, a magyar médiaértelmiség baloldali liberális szellemiségű része a Gyurcsány-kormányzás aktív szereplőjévé válik, a médiaelitje pedig egyenesen Gyurcsány láthatatlan kabinetjének tagjaként tevékenykedik.⁸²⁶

A Medgyessy-kormány hatalomra kerülésével kezdődött, új, baloldali kormányzás a kormányzati, párt- és állami kommunikáció terén nagyon fontos fejleményekkel indítja az információs politikai rezsim kialakulását. A változások lényege tömören a magyar állam információs modelljének, makrokommunikációs szerkezetének adott helyzetéből, 2002-es adottságaiból (a korszerűsítések elmaradása, hatalmas fejlesztési mulasztások, káros forráshiány), az információjogi és adminisztratív anomáliákból, a tájékoztatási intézményrendszer és a tájékoztatási szerepek problémáiból, valamint az importált tájékoztatási és politikaimarketing-kommunikációs megoldásokból tevődik össze.⁸²⁷ Az érdemi változások annyiban Gyurcsány Ferencel jönnek, hogy ő tudatosan újrafogalmazza és tematizálja az „újbaloldali” politikai tartalmat, s ehhez a láthatatlan médiakabinetjének tagjait és médiumait nagy magabiztossággal használja. Mindent összevéve, azt állítjuk, hogy a magyar informacionalizmusban a hatalomtechnológiai újítás, az állami intézményrendszer állapota, adottságai, és a forrásszervezés alakítása együttesen adják a legfontosabb alapokat, a megfelelő tartalomkezelés és befolyásszervezés kidolgozása pedig Gyurcsánnyal együtt formálódik.

A tartalomgenerálás és -kezelés, orientálás, értelmezési monopólium alakulása szinte kottázható a magyarországi informacionalista rezsimben: a kommunikáció mint hatalomtechnika művisége nyilvánvaló, de a tartalomkészítés és a médiabevezetés sokszínűségében számos rejtett és piszkos vonatkozás van. Ilyen értelemben a legjellemzőbb példa talán az árnyékállam létrehozásának vádja a Fidesz szemben. Az árnyékállam jelleg ugyanis tipikusan az MSZP találmánya. Onnan kezdődik, amikor Horn Gyula megfenyegeti az állami tisztviselőket a választások előtt, hogy vigyázzanak, milyen Fidesz-utasításokat hajtanak végre. A jelenséget pedig úgy tapasztaljuk meg, hogy általában választások előtti 2-3 hónapban már nem működik az államigazgatás Magyarországon. És ott végződik, amikor az MSZP megpróbálja megvásárolni a tisztviselők lojalitását.⁸²⁸

Tartalmában zseniális ötletnek nem mondható, de kivitelezésében zseniális a Fidesz árnyékállamának emlegetése és az erre alapozott kampány az MSZP részéről. A Gyurcsány indította (fogalmazta) kampány szerint a Fidesz „árnyékállam működését készíti elő. Míg az árnyékkormány a köztársaság politikai intézményei kereteibe illeszkedve a politikai alternatívák felmutatásának intézménye, az árnyékállam ténylegesen alternatív hatalom gyakorlására szerveződik... Az árnyékállam ... arról szól, hogy egyes közszolgálati intézmények és azok vezetői nem a köztársasághoz hűségesek, hanem az őket kinevező kormány mögött álló politikai erőkhöz.” Mindez teljes mértékben áll, de jellemzően az MSZP-re vonatkoztatva.

Mindent összevéve, a Medgyessy-Gyurcsány féle informacionalista rezsimben, az intézményesített makrokommunikációs kampányok eredményeként, a politika piramisának csúcsán az lesz a végeredmény, amikor a média kijelentheti: nincs érdemi különbség Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor között, sem személyes adottságai, sem egzisztenciális helyzete, sem miniszterelnöki alkalmassági mutatóját illetően.⁸²⁹ A piszkos kampány és piszkos politika eredményeként egy-másfél év alatt, mintegy 5-6 milliárd forintnyi reklámköltséggel és az állami információkibocsátók, a makrokommunikációs intézményrendszer

⁸²⁵ Debreczeni idézett könyvében, pl. 187. oldal; a tipikus baloldali értelmiségi szerveződések – melyek az MSZP politikai megújulásában tevékenyen ügyködnek – közül említi a 21. Század Társaságot és Respublika Kört. Az általa finanszírozott Respublika Körnek szerepe van Gyurcsány felépítésében is, amennyiben ott előadásokat tarthat értő és kritikus személyek előtt.

⁸²⁶ Ennek a jelenségnek legnyilvánvalóbb példája, amikor Tamás Ervin egyszerűen felhívja a „rangrejtve” külföldön élő Gyurcsányt.

⁸²⁷ A kormányzati kommunikáció lehetőségei, hatékonysága. A vendég Csorba József információs szakértő. Katolikus Rádió, Délutáni találkozás, 2006.08.18. Szerkesztő: Udvarhelyi Erzsébet.

⁸²⁸ Debreczeni idézett könyvében, 207. oldal

⁸²⁹ 2007, augusztusban a lakossági minta 33 százaléka Gyurcsányt, 34 százaléka inkább Orbánt tartja alkalmasabbnak a kormányfői hivatal betöltésére.

felhasználásával el tudták érni, hogy kijelenthessék, nincs semmi különbség Orbán és Gyurcsány között. Ezzel a magyarországi informacionalista politikai rezsimben egy információs és kommunikációs háborút lehetett nyerni, de mellékhatásként a politikai verseny rendkívüli módon sérült.

Hivatkozások

1. Csorba József – Szentpályi Juhász Miklós: Politikai kommunikáció és tartalomképzés. 2002-2006. Gondola.hu, 2007, e-könyv, p.860; készült a Szövetség a Polgári Magyarorszáért Alapítvány megrendelésére és finanszírozásával.
2. Csorba, J.: A magyar állam tájékoztatási anómiája. IFTI, 2006. e-kézirat, p.302
3. Csorba, J.: Egy nagyelmélet felé... Az információelméletektől az információtudomány intézményesüléséig. p.215-248. In: Metaelmélet, metafilozófia. Stratégiakutató Intézet, 2005, p.508
4. Csorba, J.: A két Magyarország. Valóság, 2000, 12. szám, p.1-14., valamint Csorba, J.: Az állam halála és az információs anarchizmus. Valóság, 2001, 10. szám, p.32-44.
5. Csorba, J.: Kétségek a magyar átalakulás rendszermodellje körül. Valóság, 1996, 5. szám, p.29-39.

b) Az állam tájékoztatási anómiája

A magyar társadalom legjellemzőbb gondjait mutatjuk meg az állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete kapcsán, 2002-2006 között. A magyar társadalomban nincs kielégítő tájékoztatás, ugyanakkor a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás jelentős szerepet játszik, meghatározó, hogy a nyelvi szaturáció és erózió miatt a közreadott, újabb és újabb statisztikai adatok már nem elég jók, nem elég nyilvánvalók, ezért a politikai kommunikáció megkísérli a maximumot kihozni a lehető legkevesebb adatból azzal, hogy a média viszont elfojtja a lehetséges kérdéseket. Nem lehet kérdéseket feltenni, nem lehet kételkedni. A nagy trendeket kell követni s azt kommunikálni, hogy nem történik semmi említésre méltó azon túl, amit a kormány mond. (Csorba, 2006.)

4. Egy médiapárt médiakormányzása

E tanulmány alapját képező kutatás alapján, a magyar társadalom és állam tájékoztatáspolitikai jellegzetességeiből hozunk fel néhány példát. Jellemző fejlemény pl. a korábbi klientúrapárt átmenete, médiapárttá válása 2002 és 2006 között, de tulajdonképpen arról van szó, hogy megint épülni kezdett a pártállam: az MSZP pártbürokráciája kezdi ellátni teljességében megint az állami feladatokat. (Bár ez inkább csak a maradék állami kompetenciák kisajátítását jelenti.) Az MSZP hihetetlen médiaérzékenysége, a párt iránt megnyilvánuló igénye médiafelfűjt személyiségekben (Szili és Gyurcsány), és a legképtelenebb kulturális kötődések színlelésében (mint amilyen a „baloldali ökumené” emlegetése) mutatkozik meg. A miniszterelnökcsináló Gyurcsány Ferenc kongresszusi bevezető kampánya egyértelműen fejti ki, hogy „az új MSZP-ben nagy nyitottság van, de semmilyen modernizációs program nincs”.⁸³⁰

Jellemző továbbá, hogy botrányos események vannak a gazdasági tájékoztatásban, egészen pontosan az adatszolgáltatási kötelezettség, fegyelem és hitelesség területén, az MNB és a GM külkeresztistikájának konzisztenciájában, amit előre lehetett tudni s nagyon nehéz nem a választási politika megfontoltan előkészített botrányaként szemlélni. Annak is komoly üzenete van, hogy a jegybank módosítani kényszerült, visszamenőleg a Surányi-éráig

⁸³⁰ Gondola.hu híresszefoglaló, 78.sz., 2003, márc.24./12.hét.

az áruexport- és importszámait, mert két multinacionális cég tévesen jelentett a fizetésimérleg-statisztika összeállítói számára, s azzal kétszer nagyobb mérleghiánya lett az országnak. Végül soron a költségvetés, vagy a gazdaságpolitika számára nincs igazán új helyzet, de a laikusok, és a gazdasági szereplők nagyobbik részét is megdöbbentette, hogy mekkora eltérések lehetnek. Nem is beszélve a gazdaságkutató műhelyek ezzel súlytalanná lett érveléseiről, politikai konjunktúrákat kiszolgáló szövegeiről. Viszont a tájékoztatásban a véleményvezetők a politikai, gazdaságpolitikai, statisztikai vonatkozásokat egyaránt kimerítve remek választási propagandát fejthettek ki.⁸³¹

A közpolitikai mezőben olyan események vannak, mint (a nemzeti és a társadalmi progresszió elszakadása, a szolidaritás megszűnésének, a tömegtársadalom és az értelmiségi elit érdekei teljes elválásának biztos jele) a „Magyarország válaszüthöz érkezett” politikai hirdetés megjelentetése, amelyik a következő szöveghez gyűjt aláírásokat: ...ön dönti el, hogy „az erőszakos politikai térhódítás, az indulat és a szélsőséges politika, vagy a nyugalom, a biztonság, a gyarapodás útjára lépünk-e”! Ezt a szöveget elvben mindenki aláírhatná, ha nem lenne előtte az exponált baloldali liberális elit képviselőinek aláírása, akik ezt egy baloldali kurzusváltásnak gondolják! Mindenki aláírhatná, ha elfeledné, hogy a politikai korrupcióban elbukott, a magyar társadalom szemében bűnös, minden téren elhasznált baloldali kurzus nevében állnak ki ezek az értelmiségiek a nem baloldali társadalom elé.⁸³²

4.1 A média politikai részvételének erősödése

A politikai kommunikációt szolgáló, célzott szakmai orientálás jellegzetes példája a SOTE Nyelvi Kommunikációs Központ igazgatójától, Dános Kornéltól származik, aki szerint ők már az első forduló előtt, hónapok óta vizsgálják a választásokra kerülő közszereplők nyilatkozatait. (Közüteményről lévén szó, tudni kellene, hogy miért, kinek a megrendelésére.) A mérleg szerint a vizsgált 3 ezernyi „spontán mondatból” csak 46 százalék volt helyes, a többi hibás grammatikai szerkezet volt. A sok hiba a politikai kockázat miatt van, s kevesebbet hibáznak, természetesen, az MSZP politikusai (mert ők rutinosabbak a nyilatkozó szerint). A Fidesz kommunikációjában mintha megszűnt volna a logikai kontroll, mondják. Dános megismétli korábbi, a hivatalban lévő miniszterelnökről szóló eseti személyiségleíró közlendőt, ami súlyos etikátlanság, amit a Hornnal szemben sosem mertek volna megengedni maguknak.

Másik, tipikus eseményben az elektronikus információjogtól a politikaimarketing-kommunikáción át az elektronikus véleménykutatásig, minden egyszerre vitatható aktualitássá vált, amikor a Nyílt Társadalom Archívum elkezd gyűjteni a kampány-SMS-eket, s azzal precedensként szolgált az elektronikus kampányolás figyelésére. Mindez úgy lett tömeges jelenség, hogy nemcsak egy jól behatárolható kisebbség privilégiuma az SMS-küldés. A kommunikáció szociológiájával foglalkozók már az elektronikus választási kampányt minősítik.⁸³³

A médiaorientáció kurzusváltása olyan médiaviselkedés megvalósításával példázható, mint amit a „vezető baloldali napilap” szerkesztőségi üzenetei sugároznak. Az említett médiamegjelenítés Medgyessy „polgári mentalitású” kormányát láttatja, illetve hangsúlyozza, hogy Medgyessy retorikájában „nem hajlandó túlmenni a kormányváltáson”. Viszont a társadalomban burjánzó agresszió van, az „egyéni karrieragresszivitás csoportossá bővült”: ezt a fordulatot a Fidesz dinamikus politizálásának illusztrálására használják.⁸³⁴

Ezek az eszközök, technikák és tartalmak már olyan visszaélések, hogy a legtekintélyesebb magyar médiaesztéta, György Péter szedi le a keresztvizet a legkirívóbb médiaviselkedést tanúsító médiaszemélyiségekről, Jusztról és Friderikusról. Minden tekintetben elmarasztalva műsoraikat mint a közszolgálati televíziózástól idegen produkciókat.

⁸³¹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 13.sz., 2002, febr.18-23. 8.hét (hivatkozott MTI, Magyar Nemzet, Világgazdaság, Népszabadság szövegek)

⁸³² Gondola.hu hírösszefoglaló, 5.sz., 2002, 10.hét, márc.04.-09. (MTI, Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Napi Gazdaság hivatkozások)

⁸³³ Gondola.hu hírösszefoglaló, 21.sz. 2002, 16.hét, április 15-20. (gondola, MTI, Népszabadság szövegrészletek)

⁸³⁴ Gondola.hu hírösszefoglaló 27.sz., 2002, 22.hét, május 27-jún.01.

Egyben elmarasztalva az MTV-be telepedett Gyárfás-féle hírműhelyt is, mint a 21. századi médiarendszerbe alkalmatlan, szakmai és etikai deficitekkel terhelt közösséget. A végső konklúzió Medgyessynek szól, aki megtűri, sőt, preferálja a Kádár-korszak televíziós kultúráját.⁸³⁵

4.2 Kommunikáció mint politikai zaklatás

A piszkos kampány és piszkos politika tipikus megnyilvánulása az, amikor MSZP-ben „sajnálatosnak találják”, hogy sem a PSZÁF elnöke, sem az ügyészség nem adott megnyugtató választ azokra kérdésekre, amelyek tevékenységük politikamentességével (!) és elfogulatlanságával (!) kapcsolatban felmerültek. Ezeket a kérdéseket – természetesen, kizárólag a baloldali-liberális befolyásszervezők vetették fel! A szocialista képviselőcsoport „sajnálatosnak találja, hogy sem a PSZÁF elnöke, sem az ügyészség mindeddig nem adott megnyugtató választ azokra a kérdésekre, amelyek a legutóbbi napok eseményei folytán tevékenységük politikamentességével és elfogulatlanságával kapcsolatban felmerültek”.

Az MSZP kommunikációs taktikája és stratégiája még veszélyesebb vizekre viszi ki a magyar parlamenti és pártpolitika hajóját. Az MSZP frakcióvezetője által szignált levél a politikai praxisban a legsúlyosabb veszélyeket veti fel, amennyiben felvetéseivel olyan bűnököt követnek el a pártnak az állami apparátusokba delegált képviselői, amiket a demokratikus parlamentarizmus nem enged meg. S ebből következnek a legsúlyosabb gondok is a magyar állam és társadalom jövőbeni biztonságára nézve. Mert rövidesen következik a Medgyessy-kormány megfélemlítő akciója, amelynek legfőbb kommunikációs üzenete az lesz, hogy kormányváltás esetén a Fidesz mindenkit le fog váltani.⁸³⁶

A kommunikáció szerepének illetően megváltozása a legjellemzőbb tartalmakon, és a tartalom finom vagy durva orientálásán (tematizálás) mutatható be. Ennek illusztrálására a „rendszerkritika”, a „baloldal”, a „modernizáció” és az „állam” fogalmak/tartalmak tárgyalásának legjellemzőbb fordulataiból idézünk.

5. A rendszerkritika helyzete Magyarországon

Az állami tájékoztatási intézményrendszer egészének működése saját jogán nem, de azért sem minősíthető, mert a magyar értelmiség ilyen irányú, rendszerkritikai szerepét nem tölti be. Az értelmiség rendszerkritikai (másként fogalmazva: a tájékoztatás társadalmi tükör) szerepét pedig nehezen is tölthetné be, ha a magyar állam tájékoztatási intézményrendszere összességében nem működik megfelelően. Az országos közérdekű, közhasznú, közbiztonsági információs rendszerek rekonstrukciója, újak szervezése, a hozzájuk tartozó tájékoztatási szerepek és kötelezettségek kiszélesítése a magyar állam legsürgetőbb feladata lenne már évtizedek óta. Miközben az országos információs és tájékoztatási intézményrendszerbe tartozó médiarendszer is reformálásra vár, mindenekelőtt a nyilvánosság kiszélesítésében és a hitelesség visszaszerzésében.

A jogi, adminisztratív, szakmai garanciákkal szavatolt nagy nyilvántartó rendszerek (APEH, TB, VPOP stb.) korszerűsítése a teljes adatfelvétel és a revízió szempontjából a rendszerváltozástól számítva is évtizedet késik. Másfelől viszont, 2002-2006 között, folyamatosan kísérleteznek a nagy nyilvántartó rendszerek elektronizációjával, digitalizációjával és informatizációjával anélkül, hogy megfelelő információszerzési előkészítés történne, ami természetesen a rendszerek kifogástalan működését nem teszi lehetővé.

Az ezredforduló kapcsán a millenniumi korrekciók miatt már meg kellett volna újítani a szervezet-, a tulajdon- és a pénzforgalom-regisztrálás nagyrendszereit, és a vonatkozó

⁸³⁵ Gondola.hu hírösszefoglaló 86.sz., 2003, máj.19-24., 21.hét. (ÉS.hu hivatkozás)

⁸³⁶ Gondola.hu hírösszefoglaló 117.sz., 2003, dec.29.-2004.jan.03., 01.hét. (gondola, MTI, Népszava, szövegrészletek)

bázisadatbázisokat,⁸³⁷ amit egyébként minden nemzetközi kötelezettségünk is előír. Az államilag féllegitim, garanciákkal kevésbé védett szakmai érdekképviselések és kamarák mint hiteles információ-kibocsátók adattárait, továbbá a független kutatóintézetek, bankok és más pénzügyi, kereskedelmi (fogyasztói) szervezetek szellemi műhelyei adatgyűjtéseinek koordinálása, az országos információrendszerbe illesztése is sürgősen megoldandó feladat lett volna.

Az információs forradalom metodológiai forradalom is, amely a mérést és a minősítést új alapokra emelte. A rendszerváltoztatáshoz kapcsolódó magyar átmenet feltérképezése és leírása kapcsán úgy tekinthetünk az információra, mint új tudományos kategóriára, másfelől az információ termelése, gyűjtése, terjesztése, elosztása jelentős és egyre dinamikusabb gazdasági tevékenységgé válik, s azzal tulajdonképpen egy új társadalmi modell bukkant fel. Az ún. európai információs társadalom paradigma egyfajta lakmuspapír lett a magyar állami információpolitika és tájékoztatáspolitikai kialakítása szempontjából. Mi azonban ennek a felismerésnek nem tudtunk megfelelni.

Ráadásul ezt a helyzetet tovább bonyolítja - mind máig igen súlyos gondot jelent, hogy a bukott Kádár-rendszer legfőbb jellemzője a magyar állam összeomlása volt. Amit tetéz a társadalom tudásavulása, valamint az információkezelés és információs műveltség alacsony színvonala (Csorba, 1996, 2000, 2001). Az állam információs modelljét és a makrokommunikációs szerkezetet illető elmaradottság abban a dilemmában csúcsosodik ki, amelyik még az 1990-es évek elején vetődött fel, hogy ti. tulajdonképpen kommunikációs forradalom vagy tájékoztatási válság van-e Magyarországon? A gyors válasz szerint mindkettő is lehetett volna, ha nem állt volna fenn egy korábbi determináció – amit számos nagynevű tudósunk hangoztatott már korábban is, s amelynek következtében a világ egyik legkevésbé tájékozott társadalmává lett a miénk. Változást csak az állam információs modelljének, a makrokommunikációs szerkezetének, a tájékoztatási intézményrendszernek és a tájékoztatási szerepeknek gyors, átfogó korszerűsítésétől remélhettünk. Másfelől az információs műveltség, a technikai és intellektuális információkezelési készségek jelentős, minőségi emelésétől, aminek legjobb módszere egy információ nevű tantárgy oktatása lenne.

Magyarországon azonban a tudományos felismerések nem születtek meg az információs eszköz-kultúra készségek, illetve az információtartalom elérés minőségi javításának (összefoglalóan az információs műveltségnek) fontosságáról. Mindehhez társult még, hogy a politikai és a gazdasági elit pedig az éppen e téren fontos „communicative competence” birtoklását saját versenyelőnye biztosításaként fogta fel.

5.1 A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe

A rendszerkritika hiánya, illetve korlátozása, mondhatni, programozva van a magyar informacionalista politikai rezsimben, amennyiben 2002-2006 között megfontoltan folyik az állam autonóm intézményeinek folyamatos támadása. A hatalommal és a kormányzással szembeni szakmai vétő gyakorlására hivatott állami intézmények (mint az AB, LB, LÜ, MNB, a KSH, a PSZÁF, az ÁSZ, az ÁNTSZ, a FVF, a MEH, a MOK stb.) mindegyikét súlyos támadások érték, érik, jellemzően olyan módon, hogy működési költségvetésüket nem biztosítják, hogy egzisztenciális függésbe hozzák (nem ritkán egyenesen megfenyegetik), médiakampányok célpontjává teszik munkatársait.

A rendszerkritika tudományos, tartalmi érzékenységevel kapcsolatban mindenekelőtt azt kell hangsúlyoznunk, hogy a magyar állam és társadalom 250-300.000 fős értelmiségi rétegének ismernie kell az információtudatos állami politika mai rendszerprioritásait. Ők azok ugyanis, akik az életképes fejlődés-ideológiákat tanulmányozva információtudatos politikai revíziókra, átgondolásra készíthetnek döntéshozókat a politikai-állami elveket illetően. A

⁸³⁷ Minden fejlett országban sor került millennialmi revíziókra: a korrekciókra egyrészt az állami (országos) információrendszerek szokásos revíziós szakaszai szellemében, másrészt az új kihívások ('2000Y) miatt került sor. Magyarországnak már három nagy nemzetközi modernizációs célú információreformmal kapcsolatos adóssága volt 2000 után.

legnyilvánvalóbbak az állami (információgyűjtő, -feldolgozó, tájékoztató) nagyrendszerek működésének átalakulásából (elektronizáció, digitalizáció, informatizáció) következő változások, kevéssé ismertek viszont a rendszerprioritások megváltozásából következő modernizációs kényszerek. Az első ezek között a demográfiai tényező: a demográfiai krízis kezelése (annak szükségessége) nem a jelentőségén kezelt probléma Magyarországon. A fogyó és előregedő népesség problémahalmaz el- és felismert, de az, hogy gazdasági növekedés csak szolid (1% körüli) népességnövekedés, a fiatalabb korosztályok túlsúlya esetén lehetséges, nem evidens.

A rendszerkritika tudományos eszközkésziségeivel kapcsolatban hivatkoznunk kell egy döntő jelentőségű modernizációs tényezőre: a mérés és minősítés új szellemisége és következetessége alapján nyilvánvaló, hogy a K+F tevékenységek, az innováció, valamint az egy főre jutó GDP:GNI között egyértelmű (pozitív) kapcsolat áll fenn. Ebből következően az államok és politikai rezsimek nem használhatják fel a mindenkori modernizációs célú forrásokat (népjóléti vagy más célokra) a jövő veszélyeztetése nélkül.

Másik modernizációs tényező a fejlesztő állam léte: az állam információ- és tájékoztatáspolitikai funkcióján, illetve szerepein túl, gazdaság-, politika-, társadalomösztönző szerepvállalásai is jelentősen módosultak. Az állami hatósági bizonytalansági és kockázati tényezők kezelése (az információs rendszerbizonytalanságon és biztonsági kockázatokon kívül) merőben új állami politikát követel. Mindezek felett a fejlődésközpontú közgazdasági elvek követése is az információs és tudástársadalom szellemiséget igényli. A negyedik tényező az információs társadalom világkép mint a globalizáció kihívásainak kezelése. A G7 (az információ forradalma előtti világtársadalom) politikai főszereplő még, de a távlatosabb döntések már a G20-ak (információs társadalmak) szintjén születnek. A G20-aknál a globalizációs IT-hatásokban elsőként a terrorizmus, azután a népességszám és kereskedelem dominál. A mérés és minősítés, a globalizációs index révén a világ-GDP 96%-át, a világnépesség 85%-át adó 62 országon mérik a „világpulzust” (IT, kereskedelem, pénzügyek, politikai stabilitás statisztikákkal).⁸³⁸

5.2 Az állam és kormány tájékoztatási anómiája

Miközben a Medgyessy-Gyurcsány-rezsim informacionalista rezsim - vagyis rendelkezik és visszaél az elektronizáció-digitalizáció-informatizáció minden vivmányával-, a magyar társadalom folyamatosan el van zárva az információs és tudástársadalom paradigmák információs szabadság-eszményeinek áldásaitól. Ez a magyar modell legnagyobb képmutatása és hazugsága. A magyar társadalom az egyik legkevésbé tájékozott társadalom, a saját helyzetét, kisebb és nagyobb közösségeinek esélyeit, a nemzet és a társadalom jövőjét illetően. Ennek oka egyrészt a bevezető tájékoztatás (ez a mindenkori kormány szerepe elsősorban) hiányossága és gyengesége, a követő tájékoztatás (ez döntően a média szerepe) befolyásolhatósága és információhiánya, nem utolsósorban, a tájékoztatás társadalmi tükör szerepének (ez az írástudó értelmiség szerepe) hiánya, közismerten a rendszerkritika és a lakossági ismeretterjesztés hiánya.

Ilyen értelemben fontos látni, hogy milyen döntő változások mentek végbe a kormányzati tájékoztatáspolitikában, amikor az alig néhány hete kormányzó Medgyessy-kabinet nem ad ki a hagyományos értelemben vett beszámolót, a sajtónak szóló eligazítást kormányülések után. Nem használja az MTI-t sem, vagyis nem ad át az MTI-nek előkészített és szerkesztett közleményt a kormányülés tárgyról és témáiról. Ellenben számos helyszínen résztájékoztatót tart, amelyeken a téma gazdája (miniszter vagy államtitkára) ismerteti a saját kompetenciájához illő témát. Ennélfogva, összességében csak órák múlva áll össze az „összkép” egy kormányülésről, amit a méhrajként viselkedő médiának szabályosan úgy kell összevadásznia?!

⁸³⁸ Csorba, J.: Állam és kormányzás az információ korában. Polgári Szemle, 2006. március – 2. évfolyam 3. szám. p.60-72.

A kormány médiahasználata merőben új, amikor a résztémákkal állandó aktivitásra készíti a médiát, arra készíti, hogy egymás tudósítás jellegű anyagait is felhasználja a teljesebb tájékoztatásra törekvés igyekezetében, s azzal sokkal összetettebb, látványosabb kommunikációs életet (kampányt) hozzon létre. Ezzel egy olyan látszat jön létre, mintha a tájékoztatási intézményrendszer teljességében működne, a kormány elárasztaná a lakosságot a tényekkel, de a híradások tényinformáció- és adattartalma szinte semmi. A közszolgálati médiumok és az MTI ebből a pezsgésből kimarad, ezt a kampányolós (esemény- és nem tartalom központú) tájékoztatáspolitikát a kereskedelmi média hírszolgáltatásainak lekötésére szánták.⁸³⁹

5.3 Az értelmiségi jellem vagy a szellem válsága?

A rendszerkritika problematika a szakértő és írástudó elit értelmiség motiváltságát illetően disztíngválásra szorul. A magyar értelmiségi elit manapság már megkezdte újabb (harmadik), kényszerű emigrációs mozgását, amennyiben a magyar társadalom már nem tudja eltartani elitjét. (Ez egyes – főként író – értelmiségieket állandó ingerültséggel tölt el, és ezért ragadtatják el magukat.) A magyar elit harmada lassan már külföldön él, és nincs is jelen a hazai szellemi életben, vagy a közpolitika vitaterepein. Az itthon tartózkodó magyar elit baloldali liberális része felelős a rendszerkritika hiányáért. A baloldali liberális értelmiség felelős az úthenger apologetikáért, kiegészülve a politikai érzelemnyilvánítástól mentes, profi zsoldos szakértelmiség, megbízásra dolgozó részével. Persze, a Medgyessy-Gyurcsány-rezsimek „rendszerkritikátlanágában” kiemelkedő szerepe van a megélhetési apologetikának is, mert a szűkülő források mellett, nemzetközi piacképesség híján, a baloldali liberális értelmiségnek is egzisztenciális problémái vannak.

Azonban a rendszerkritika hiányának az értelmiség esetében legalább ekkora szerepe van a mérés és minősítés válságának, az információ(tudományos)tudatosság hiányának is. A magyar értelmiség információs műveltségével (információs eszköz-kultúra kezelő készségeivel és tartalom- mint információforrás-kezelő képességeivel egyaránt) igen komoly gondok vannak. Az előbbi megfontolás alapján elképzelhetetlen, az utóbbi tapasztalat nyomán azonban elképzelhető, hogy az a bizonyos 250-300 ezres magyar elit ne tudja észlelni, felismerni, megérteni, hogy nyilvánvalóvá vált az államháztartásnak a kreatív könyvelési műveletektől megtisztított finanszírozási igénye, az államháztartás pozícióit javítani kívánó reformelképzelések hiánya, eltűnni látszik a kedvező nemzetközi befektetői hangulat, és egyre nő annak valószínűsége, hogy csak egy valutaválság indíthatja el politikai erő kizuhanását?!

Egy független szakértő egyértelműen írja le ezt már 2004-ben, s azt is, hogy bár egy költséges és fájdalmas kiigazítás lesz, nincs garancia arra, hogy azt követően megvalósul az a gazdaságpolitika, amelyik egy stabilan magas ütemű növekedési pályára állítja a gazdaságot. Kimondja, hogy már csak egy ilyen megrázkódtatás tudja megteremteni az esélyt a gazdaságpolitika helyes útra terelésére, és jobb, ha az minél előbb bekövetkezik. Az idő múlásával ugyanis a megrázkódtatásból könnyen robbanás lehet.

A tarthatatlan helyzetre, persze, már a rendszerapologéták is rámutatnak, de nem rendszerkritikaként, hanem a körülmények, módszertanok és minden már objektivációk okozataként. Ezt jellemzi az a megnyilvánulás is, amelyik az általános statisztikai leképezési válságot mutatja a szegénység-mutatók közötti hatalmas eltérés, diszkrepancia formájában. A „szegénységben élő” című konferencia mutat rá, hogy a KSH statisztikái nem relevánsak, mert a szegénység stagnálását mutatják, de a szegénység jelentősen növekedett 1989-2005 között. A Társi adatfelvétele és a KSH adatképzése között igen jelentős eltérések vannak: a Társi szerint a lakosság alsó és felső huszadában az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem

⁸³⁹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 29.sz., 2002, 24.hét., jún.10-15. (gondola, MTI, Magyar Hírlap, Népszabadság, Jel-Kép hivatkozások)

közötti eltérés 4,2-szeres, a KSH szerint 3,4-szeres: a a Gini-együttható értéke a Tárinkál 28,9, a KSH-nál 23,0.⁸⁴⁰

5.4 A botránypolitizálás típusú politikai kommunikáció példái

A szakmaetika, illetve a tájékoztatással kapcsolatos felelősség hiánya jellemző a magyar tájékoztatáspolitikában. Az „A Viktor” című könyvvel kapcsolatban az a legjellemzőbb, hogy nem az újságíró-társadalom - egyébként öntudatos - elitje szólalt meg, hanem a látszatnak áldozva a „legbb-újság” adott helyett egy nem baloldali szimpatizánsnak, hogy minősítse a jelenséget az amerikai „jellemgyilkolásnak” nevezett információs tájékoztatási technika magyarországi majmolásaként. A mérsékelt közvélemény szerint nem a célszemélyről, hanem a magyar újságíró-társadalomról és az impertinens fővárosi liberális szubkultúráról szólt az első Kende-könyv. Azokról, akik közül kikerült a 100 dolláros fogadás nyomán, kitüntetése alkalmával Orbán miniszterelnököt „testörnek néző” brahista is. A Kende-jelenséget vezető liberális médiaszakértők is a szellem mocskának nevezték, csak kiállni nem mertek a széllal szemben.

A szellemi életet sokáig egy olyan abszurdum uralta, mint a hivatalban lévő miniszterelnökről írt könyv Kende Pétertől. Mintha bizony lett volna valaha is olyan bátor írástudó, hogy „A Gyuláról” írt volna valamit ilyen tónusban, bár köztudottan a független „csúcsértélmiség” csak a Pilvaxban szokott „gyulázni”. A könyvbemutató mottója az volt hogy „kell-e bátorság egy ilyen könyv megírásához”. Majd a következő választások előtt megint egy, Viktor típusú politikai botránykönyvet írt Kende s a választások előtt (!) megjelenő kötet „a Fidesz elnökének vagyongyarapodásáról szól majd, szaftos részletekkel”. A nevüket ilyen megnyilvánulásokhoz már nem szívesen adó szakértők szerint „az újabb, Viktor című botránykönyv hatása specifikus vizsgálat hiányában nehezen mérhető. A kötet aligha nyerhet a baloldalnak választást, bár aktivizálhatja a szavazóikat, akik a könyvben olvasottak miatt mennek el esetleg a Fidesz ellen szavazni.”⁸⁴¹

Tipikus példa volt továbbá a „kultuszpolitikai kurzusforgatókönyvekkel” házalás, amit a 33. Magyar Játékfilmszemle kisjátékfilmes versenyprogramjában indulni akaró fiatal filmesek adtak elő. A szóban forgó mű az „uristen(kukac)menny.hu” címen futna (Kálmáchelyi Zoltán, Stefanovics Angéla, Végh Zsolt a szerzők) és a „jelenlegi magyar kultúrpolitikai” elvárásoknak kívánt megfelelni, tisztelni az „országalapítás ezeréves évfordulója” előtt. Mellesleg a film a „legnagyobb magyarról” szólt volna. Példa az új kurzusművészetéről, szól a kritika „kékharisnyája”, P. Szűcs J., aki a Kádár-korszak mint csendes diktatúra rangos reprezentációja után a rendszerváltozásban már csupán a „provinciális képzettségű”, referenciaháttérrel sem rendelkező, „lábadó” statiszták korának eljövételét látja. Szerinte „ezek” gyártják állami megrendelésre a jobboldali kurzusművészet reprezentatív darabjait. Melocó Szent István-szobra (melyet fanyalogva ismer el) kapcsán „félezernyi százalmas színvonalú millenniumi művet minősít a „kultuskormányzati ciklus” művészete kapcsán P. Szűcs, aki nem szereti a jobboldali kormányt, nem szereti a jobboldali politikai kurzusokat, nem szereti a mai művészetet, főleg nem a nemzeti tradicionálizmust.”⁸⁴²

A megítélés intézményesülésére is vannak példák, de inkább a média kultúrája (nem is szakmaetikai sikra szűkítve) kapcsán jelenik meg a szociológus Zsolt Péter írásában, aki a szokásos magyar értelmiségi és szociológusi hozzáállástól eltérően, elutasítja a kettős norma alkalmazását: vagyis a közszolgálati és a kereskedelmi média átjárhatóságának alkalmazását. A Bolgár-ügy méltatása részéről egy köztes megoldás szintjére került, amikor a „drága Bolgár úr” típusú, „beszéljük meg” műsort közszolgálatinak tekinti ugyan, de Bolgár más műsorokban tett egyértelmű politikai állásfoglalásai miatt tarthatatlannak nyilvánítja a közszolgálat keretei között. Már ez is valami.

⁸⁴⁰ Gondola.hu hírösszefoglaló, 209.sz., 2005. okt.17./41.hét. („Mikor pukkan szét?” Riecke Werner, vg.hu nyomán, valamint „Szegénységről beszélnek...” MRM, mho.hu hivatkozások)

⁸⁴¹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 198.sz., 2005. júl.25-30., 2005. júl.31./30.hét.

⁸⁴² 2002, Gondola.hu hírösszefoglaló, 10.sz., 2002, 5.hét, jan.28-febr.02.

Ugyancsak jellemző példa az, amikor az előválasztási küzdelem különösen ízléstelen hullámokat vet a baloldali liberális szélsőségesek ténykedéseiben, amit a miniszterelnökről szóló könyv után, az Orbán-hasonmások keresése tesz egyértelművé. A média úgy tartja napirenden a Kende-féle könyvet, hogy egy hiteles és független tudóst interjúvol meg Orbán Viktor miniszterelnök neurolingvisztikai személyiség-térképéről. A cselekmény értékét az jelenti, hogy ilyen Horn esetében egyetlen magyar újságíró sem mert volna tenni. A magyar Bernsteinek és Woodwardok bátorságát az minősíti, hogy a szabadságot csak akkor élvezik, amikor nem baloldali hatalom van uralmon, csak ilyenkor villogtatják a Pulitzer-díjas képességeiket is. (Mozgó, Eszmélet, Népszabadság, Világgazdaság, MTI nyomán, CGP)⁸⁴³

Egy tipikus, piszkos botránysorozat volt az, amikor az antiorbánista politikai publicisztika „kollégiumi történetek” típusú, jellemgyilkolásra használt szövegeinek 13. részeként minden korábbinál gyalázkodóbb szövegrészek jelennek meg a Népszabadságban. Ebben Pünkösdi Árpád különféle hivatkozott, a személyiségképet összeállító kísérleteket tesz, majd azt véleményként adja közre, ami majdnem biztosan jogsértő. Az előre és hátrafelé irányuló negatív orientáló fogalmazványok megrendelésre íródnak, a szereplők valós és vélt emlékképei alapján, és csak kevés negatív sarkítás kell ahhoz, hogy hatásosan diffamáló legyen. A Pünkösdi írás a Kende-könyv méltó párja.⁸⁴⁴

A Fidesz történetének hátrafelé megírása a baloldal által – apróbb-nagyobb csúsztatásokkal, finom orientálással-, azt a célt szolgálja, hogy megpróbálják negatívra rajzolni a mai Fidesz, mai politikusainak előképét, felnövekedését. A „fiúk” korai előéletében, a kollégiumi múltban még kommunisták akasztási szándékára (!) is sikerült nyomot találni, meg arra, hogy a „Viktor” berúgta az ajtót. A baloldal üzenete ebben a „szélsőre” áramvonalasított, életszagú naplóban jelenik meg, mondván, mindent tudunk rólatok, s az nem kedvező számotokra.⁸⁴⁵

A jobboldal vezető pártját romboló, antifidesz-antiorbán típusú orientálást szolgáló, emlékiratok típusú politikai orientálás későbbi darabja (15.rész) a Népszabadságtól a Századvég folyóirat születésének körülményeit tallózza. Ebben az érintettek megnyilatkozásainak következetlenségeit felhasználva, inszinuáló módon mutatják be Orbánt, hogy miért is nem volt lapalapító (!), mintha ez a későbbi miniszterelnök alkalmatlanságát, mai („negatív”) személyiségének előképét adná. És nehogy kifelejtjük, e megemlékezések szerint, Orbán focistának is gyengébb volt számos társánál! (Egyébként a „századvégesek” és a „szamizdatosok” párhuzamos - nem találkozó! - útja is megérne egy méltatást, vagy az, hogy kik voltak „a kurva pesti értelmiségiek” s hogy a századvégesek miként akartak egyaránt különbözni az urbánusoktól és a népiesektől, de ez mellékkörülmeny!)

E történetekben minden személy és történet valós, csak nagyon kis orientálás kell ahhoz, hogy dehonesztáló legyen arra nézve, akire akarjuk. Különleges fordulatok is vannak az antifidesz emlékiratokban, ezek egyike az itt (is) feltűnő antiszemitizmus-vita esemény, amikor két zsidó csap össze egy népi-urbánus vitában. A visszaemlékezések (és feltehetően az anyagból bányászó-szelektáló szerkesztői szándék) fő üzenete itt az, hogy két tábor lépett ki az átkosból felkészülten, a „századvég” és a „KISZKB-s” branchok, azaz Orbán és Gyurcsány vezette nemzedék két domináns csoportja. Mondhatni a 15. fejezet szerepe ez volt: bevezetni Gyurcsányt a politika versenybe!⁸⁴⁶

A pártbotránysorozat újabb fejezete indul az „üvegseb-program” mellékleteként, illetve a revanspolitika, a „szélsőjobb és antiszemita ellenzék” megteremtésének kísérlete kapcsán. Itt az apropó a Keller-ügy, amelyben bizonyítékokat adnak közre, hogy Keller László pénzt adott egy „hungaristának mondott férfinak”, hogy vallomást tegyen Demeter Ervin miniszter édesapja, állítólagos hungarista múltjának igazolására. Ilyen botrány egyébként az MSZMP-MSZP átmenet vagyonelszámolási ügye is, amelyben 306 minősített festményt keresnek

⁸⁴³ 2002. Gondola.hu hírösszefoglaló, 8.sz., 2002, 3.hét, jan.14-19. (Mozgó, Eszmélet, Népszabadság, Világgazdaság, MTI nyomán, CGP hivatkozások)

⁸⁴⁴ Gondola.hu hírösszefoglaló, 56.sz., 2002, 50.hét, dec.09-14.

⁸⁴⁵ Gondola.hu hírösszefoglaló, 85.sz., 2003, máj.19./20.hét.

⁸⁴⁶ Gondola.hu hírösszefoglaló, 117.sz., 2004, jan.05./01.hét.

szocialista pártfunkcionáriusok és pártirodák letétjeként, köztük Egry, Mednyánszky, Szőnyi, Fényes Adolf műveit, de ez fonáktamás módra.⁸⁴⁷

Az állandó jellemgyilkoló botrányok sora ténykérdés, ezt csak az MSZP nem akarta sokáig bevallani, de a képmutatásnak véget kellett vetni, amikor a politológusok e botrányok természetrajzán kezdtek gondolkodni. (Mert - többek között - baloldali-liberális szakértői körökben a vonatkozó tudás pénzzé tételének kényszere is nagy volt e téren!) A politikai botrány definiálása és tipologizálása nem volt különösebben érdekes, annál inkább az, hogy a tudományos eszköztárat miként használja a liberális szociológus Dessewffy Tibor úgy, hogy a Fidesz kormányzásának stílusában találja meg a hazai botránypolitizálás alapjait, és nem az SZDSZ, vagy az MSZP piszkos kampányt követő piszkos politizálásában.

Ezek után az arányok, szereplők, események és jelenségek pici torzítása már nem is annyira feltűnő, s az sem, hogy a tudományos eszköztár így egy szubkultúra, a magyarországi liberális elit privilégiuma lesz, amellyel kész „értelmezési kereteket” nyújtani az új baloldali-liberális köztársaság politikai rendszeréhez. Így lehetnek a mai történések egy „ellenzéki botrányretorika” részei csupán, amire a baloldali liberális ellenzék nyitott (mert ő ilyen!). Ez az elmélet vagy szellemiség később aztán a liberális értelmiség továbblépését is megalapozza, azon a botrányon, amikor az erkölcsöt magyarázzák ki a politikai élet összetevői közül, vagy amikor a „balliberális médiaértelmiség antikapitalizmusa” van a szótárírtás célpontjában. (gondola, MTI, Népszabadság, Magyar Hírlap nyomán, cgp)⁸⁴⁸

A jelenség magyarázatainak sorában említendő Bruck Gáboré (a Sawyer Miller Group és a Marketing Centrum vezetője nyolc éven át Demszky Gábor kampányfőnöke és tanácsadója volt, 2000-ben kivonult a politikából, majd újra felbukkant a neve Medgyessy Péter tanácsadó testületében), aki az ok és okozat viszony figyelmen kívül hagyásával beszél a politizálás színvonaláról. Szerinte „évek óta dominál az a vesztes és buta stratégia, hogy az ellenfélről rettenetesen eltorzított, negatív dolgokat bányásznak elő s azt nagyon pártosan tálalják.” (Valójában ez a piszkos politizálás, a jellemgyilkolás típusú amerikai politikai technika lényege, amit egyébként, az SZDSZ vezetett be a magyar gyakorlatba 1992-1993 táján, s eleinte csak Pető Iván és Bauer Tamás használt megfelelő hatékonysággal. A többiek, az MSZP csak gyenge utánpótlás voltak sokáig.) E tény mint gyakorlatot minősíteni a „politikai pragmatizmusként”, vagy Machiavellit emlegetni nem szükséges.⁸⁴⁹

5.5 Személyiség-áramvonalasító szakértés mint politikacsinálás

A politikai praxis egyik legundorítóbb (importált) jelensége a jellemgyilkolás típusú politikai technikák alkalmazásában, amikor jobboldali politikusok „átmaszkírozására” alkalmazták a baloldali pártok holdudvarához tartozó szakemberek és tudósok. Így sütötték ki, terjesztették pl. Orbán Mussolini-személyiségjegyeit a „felfedező” tudós után (akinek súlyos etikai vétségét nem tette szóvá a tudományterületének kamarája!). Ezzel szemben célratörő, dinamikus, ezzel együtt egocentrikus és identitásást kereső emberként jellemzi dr. Hári Ilona pszichológus Gyurcsány Ferenc kormányfő-jelöltet. (A doktornő a Népszava kérésére rajzolta meg a politikus jellemrajzát, az általa leggyakrabban használt kifejezéseket alapul véve.) Gyurcsány Ferencnek már miniszterelnöksége előtt sikerült maradandót alkotnia. A pszichológus szerint a kigyűjtött kifejezéseket összességében három fő pont szerint lehet értelmezni. Erős harcosság érezhető a szavakból, amelyek mind vezényszavaknak, jelszavaknak is beillenek. Ugyanakkor a hovatarozás határozza meg Gyurcsány retorikáját, ezt a baloldaliság, a párt és az ország kifejezések mutatják. A pszichológus elemzése szerint e szavak hívják a vele együtt gondolkodókat, de bizonyosfajta elszigeteltséget is jelentenek egyben a másképp gondolkodókkal szemben. „Ebben benne lehet az, hogy a mostani átmeneti és bizonytalan

⁸⁴⁷ Gondola.hu hírösszefoglaló, 68. szám, 2003, jan.13./2.hét.

⁸⁴⁸ Gondola.hu hírösszefoglaló, 100.sz., 2003, szept.01./35.hét.

⁸⁴⁹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 115.sz., 2003, dec.22./51.hét.

helyzetben keresi az identitását és a biztonságot. Gyurcsány „teljesítmény-orientált, nagy terveket szövő, dinamikus és elszánt, akinek nincs lehetetlen, végrehajtja amit kitűzött. Nem egy megengedő típus.”⁸⁵⁰

Az intézményi szakértés típusú példák közül való, hogy felvetődik, „Orbán Viktor, volt miniszterelnök a tanárok által legelutasítottabb magyar politikus.” Ezt az „Egyenes út az egyetemre” című, 135 példányban megjelentett kiadványban adják közre. Ez elsőre egy médiaakciónak vagy kurzusviccnek tűnik, de a végzős középiskolások számára készült lapot (!) a Felvételi Információs Szolgálat adta ki, és belőle az derül ki, hogy „még Szálas Ferenc is elfogadottabb Orbánnál”. A Felvételi Információs Szolgálat állítólag 265 érettségit adó középiskola 2.268 pedagógusának megkérdezésével készítette azt a felmérést tanárok körében, amelynek ilyen következtetése volt. A tanárok 15 százaléka utasítja el Orbánt, Szálasit 12 százalék, Rákosit, 11 százalék, viszont Göncz Árpádot kedvelik a legjobban.⁸⁵¹

5.6 Értelmiségi akciózás a médiában

Ilyen jellegű példa, amikor baloldali értelmiségiek (!) nyílt levélben bírálják Orbán Viktor „ultraliberalizmusát”, vagy nagytőkepártiságát. „Az utóbbi hetek fejleményei megmutatták, hogy a magyarországi jobboldal - minden demagóg megnyilvánulása ellenére - a munkával szemben a tőkének kedvező neoliberalizmust képviseli, nacionalista frazeológiába öltöztetve”. - írták nyílt levelükben ismert értelmiségiek, többek közt Tamás Gáspár Miklós, Szalai Erzsébet, Galló Béla és Krausz Tamás. (Ne feledjük, ekkor már a Medgyessy-Gyurcsány rezsim globalista kampányai és akciói vannak soron.) „Orbán a köztvében azt nyilatkozta, hogy az európai alkotmány a jelenlegi formájában halott. Ezért a legfontosabb részeit külön okmányba kellene foglalni, és egyezményként kellene elfogadni, emlékeztet a Baloldali Értelmiségiek Társaságának nyilatkozata. Az aláírók szerint Orbán javaslata a napnál világosabban mutatja a politikai elit egy részének mélyen antidemokratikus gondolkodását.”

De az orbánburzsujozás nem a legfőbb hülyeség a közpolitika nyilvánosságát szennyező baloldali liberális médiaszemétkben. Megjelenik egy liberális szerzőtől a hülye szavazó is: „Mert más dolog idős hülyéket Vesszen Trianon!-nal vigasztalni, és megint más nyílt cinizmussal semmibe venni az erkölcsi korlátokat, és az etikai bizottságnál jogszabályokra, a bíróságon pedig a magyar nyelv szabályaira hivatkozva kibúvót keresni. Amikor doktor Vágvölgyi főalaknak nevezte doktor Orbánt a gecizmus oltárán (most mondják meg: képzelték valaha is, hogy ilyen csúnyán viselkednek egymással a doktorok ebben a kedves és mélyen átél hazában?!), még nem is sejtette, hogy milyen tülekedés indul a mellékalakok szerepéért.”

De ez még semmi. Para Kovács kimutatja az antiorbán érzést egy elképesztő összevetés formájában: „Itt szeretném leszögezni, hogy semmilyen hasonlóságot nem látok Orbán Viktor (miniszterelnök, Budapest) és Pándi András (lelkész, Brüsszel) tevékenysége között. Kétségtelen azonban, hogy mindkettejükkel kapcsolatban megfogalmazódtak bizonyos felvetések, hogy azt ne mondjam: vádak, és mindkét esetben bebizonyosodott, hogy ezeknek az állításoknak valóságtartamuk van, azaz Pándi András feldarabolta és savval eloszlatta feleségeit, Orbán Viktor pedig tanácsokat adott feleségének, hogy ne nyerjen annyit a vállalkozása, amennyit kért.”⁸⁵²

Az ehhez hasonló, mérgezett dokumentáció olyan médiaostobaságokat és jellemgyilkoló gúgyerákizmus-készleteket jelent, mint amilyen a „Mivel járatná le Ön leginkább Orbán Viktort?” címszó alatt indított elektronikus kampány és közvélemény-kutatás, melynek

⁸⁵⁰ Gondola.hu híresszefoglaló, 153.sz., 2004. szept.13./37.hét.

⁸⁵¹ Gondola.hu híresszefoglaló, 183.sz., 2005. ápr.11-16., 15.hét. A hivatkozott szövegek: A tanárok jobban utálják Orbánt, mint Szálasit. 2005-04-11., vg.hu, valamint Orbán, Szálas Ferenc, Rákosi: tudatos manipuláció? Index.hu, mno.hu, Stop!.

⁸⁵² , Gondola.hu híresszefoglaló, 194.sz., 2005. jún.27.-júl.02., 26.hét. hivatkozott szöveg: Para-Kovács Imre főmunkatárs írása, mho.hu

összegzése szerint barátaival 781, milliárdjaival 75, cigány származásával 177, Varga Tamással 46, felcsúti gyökerével 21 szavazat.⁸⁵³

5.7 Tudomány a piszkos politikában

Az áldozatul esett, autonóm állami intézményrendszer példáját a „Fideszvalóság” címmel rendezett konferencia mutatja, amelyet az MTA Politikai Tudományok Intézetének Diskurzus kutató Központja rendezett. „Nem a gyűlölet, és nem a szeretet, hanem az elemzői kíváncsiság motiválta” a Szabó Márton vezette Diskurzus kutató Központot, hogy vizsgálja a Fideszt, de a média szerint igen pontos képet rajzoltak az ellenzéki párt világáról. A Fidesz lényege kezdetektől fogva a kommunizmus tagadása – állította G. Fodor Gábor, az ELTE ÁJK adjunktusa. Vezetőinek szemében a kommunizmus maga az üresség, a sötétség, hívei a rossz, a gonosz megtestesítői.

„Hogyan kerülnek a párt nagygyűléseinek pódiumára a Kádár-rendszer reprezentánsai? Fidesz(-közeli)-szövegeket” vizsgálva a válasz kézenfekvő. Amíg a kommunizmus sátáni ideológiának számít, az épkézláb szövetségesek fölkatatása elkerülhetetlen. Így lesznek az ellenzéki párt aktuális törekvéseit támogató egykori funkcionáriusok váratlanul jó kommunisták. Csakhogy – érvel G. Fodor – az MSZP is tagadja a kommunizmust. Mi több, politikusai előszeretettel vádolják Orbánt a bolsevik pártszervezés szabályainak átvételével és államosítási koncepcióját Sztálinéhoz hasonlítják. Ezt az „érvelést” erősíti az MSZMP KB kiválóságainak megtérése a Fideszbe. Különös ellentét figyelhető meg ugyanakkor a két pártvezér beszédei között. Míg Gyurcsány szövegeiben gyakran jövőbeni önmagunk tesz szemrehányást a jelenbelinek, addig Orbánnál mind többször a múltbeli én panaszos hangja szólal meg.”⁸⁵⁴

Az ehhez hasonlóan erős, jellemgyilkoló tartalmakat szakértők generálják. A piszkos politika jellegzetessége az a „szakértés”, ami az antifidesz-antiorbán politika eszköztárában már az előző kormányciklusban megjelent, egyes szakmák (lélektanászok, magatartáskutatók, beszédspecialisták stb.) képviselői kezdtek „szakvéleményt” adni a jellemgyilkoló politikai kommunikációs technikai-tartalmi eszköztárát bővítve. Tipikus példa a Semmelweis Egyetem nyelvi kommunikációs központja exponált igazgatójának (Dános Kornél) megnyilatkozása, amikor szakértői csoportjának következtetéseire hivatkozva, „jobbító szándékkal”, adja közre politikusok kommunikációs teljesítményének bírálatát. A korábban kizárólag Orbánt bíráló szakértő, később néhány politikust együtt jellemez, de nem ez a legérdekesebb mondanivalójában, hanem hogy teljesen elutasítja az MSZP kommunikációs fölényét és sikerességét megalapozó, tápláló amerikai tanácsadók munkáját.⁸⁵⁵ A kísérő szöveg szerint ezek a megállapítások a Semmelweis Egyetem Nyelvi Kommunikációs Központja vizsgálatából származnak. Dános Kornél és csapata régóta figyeli és elemzi sztárpolitikusainak megnyilvánulásait, beszédeit. Eleinte csak kötetlen baráti beszélgetések formájában egy-egy szakmai tanácskozás végén lekeverő momentumként tárgyalták a sztárpolitikusok kommunikációs készségét (!) és fejlődését, de most már „tudatosan és tudományos igénnyel” vizsgálódnak (!). „Fontos, hogy megrendelő nem szerepel ebben a történetben, tehát függetlennek tekinthető az eredmény.”⁸⁵⁶

Irodalom

1. Csorba, J.: „A magyar állam tájékoztatási anómiája.” E-kézirat, IFTI, 2006. p.302

⁸⁵³ Gondola.hu híresszefoglaló, 195.sz., 2005. júl.11./27.hét.

⁸⁵⁴ Gondola.hu híresszefoglaló, 213.sz., 2005.nov.07-12., 45.hét. hivatkozott szöveg Hová tűnt Orbán? Pártképmás. Bita Dániel, 168ora.hu

⁸⁵⁵ Gondola.hu híresszefoglaló, 130.sz., 2004.márc.29. - ápr.03., 14.hét: hivatkozás gondola, MTI, MNO, NOL, MHO

⁸⁵⁶ Gondola.hu híresszefoglaló, 132.sz., 2004, ápr.19./16.hét: hivatkozottszöveg Testbeszéd - Mit árul el politikusainkról? – MR.

2. Csorba József – Szentpályi Juhász Miklós: Politikai kommunikáció és tartalomképzés. 2002-2006. Gondola.hu, 2007, e-könyv, p.860; készült a Szövetség a Polgári Magyarorszáért Alapítvány megrendelésére és finanszírozásával.
3. Csorba, J.: A magyar állam kommunikációs válsága. Magyar Szemle, 1996, 5.évf. 3.sz. p. 234-246.
4. Csorba, J.: A két Magyarország. Valóság, 2000, 43.évf. 12.sz. p.1-14.
5. Csorba, J.: Az állam halála és az információs anarchizmus. Valóság, 2001, 44.évf. 10.sz. p.32-44.

6. Stratégiai tartalmak a politikai kommunikációban

A politikai informacionalizmus magyarországi változatában, a legkorszerűbb információs és kommunikációs hatalomtechnológiák használatához különleges információ-tartalom-kezelés (generálás és orientálás) járult, amelynek legjellemzőbb fogalmait vizsgáltuk az uralkodó politikai rezsim politikaimarketing-kommunikációjában (Csorba, 2006.).

Stratégiai tartalmak címén itt a „baloldal válsága”, a „modernizáció vége”, az „állam halála” című és tárgyú tematizációt mutatom be. Az „A politikai kommunikáció és tartalomképzés, 2002-2006” című kutatásban megkíséreltünk a kormányzati és a pártpolitikai kommunikációból, a közpolitikai vitákból, illetve a szellemi élet különféle fórumain tárgyalt, legjellemzőbb témákból mint tematizált tartalmakból mérleget készíteni. Ez a magyarországi politikai informacionalizmus és a tartalomgeneráló elit olyan produktuma, amellyel szembesíteni lehet a véleményvezetés címén leggyakrabban hivatkozott értelmiséget (Csorba, Szentpályi Juhász, 2006.).⁸⁵⁷

6.1 A baloldal válsága

A magyar baloldal válságtüneteinek felsorolására külön kötetre lenne szükség, mi csak néhány olyan példát említünk, amelyek a 2002-2006 közötti politikai kurzus uralkodó kommunikációját (propagandáját) egyértelműen leleplezik. Az egyik példában a Londonban tanító szociológus, Ádám Zoltán, a plurális politikai élet morális kérdéseit veti fel, amikor a Medgyessy-kormány morálját kérdőjelezi meg, mondván, hogy az MSZP mindent átvett a Fidesztől (a korábban bírált megoldásokat is). Miközben visszamenőleg megbélyegezni próbálja a Fidesz megoldásait, maga is él velük, sőt, túlalkalmazza azokat.⁸⁵⁸

Azután hozzá tartozik a képhez, hogy amikor az „Orbán távozzon!”-kampánynyitás megkezdődött, Gyurcsány már egy orbánpigonná lett. Az MSZP ekkor már kizárólag a Fidesz politikáját valósítja meg: stílus, kommunikáció, tartalom, minden ezt mutatja! Orbán nélküli orbánizmus?! – a baloldali liberális elit ezzel az új kommunikációs üzenettel próbálkozik.

Egy másik példában a Politikatörténeti (volt párttörténeti) Intézetben, a párttörténeti alapítvány „kulcskérdések” című konzultációján a szociáldemokrácia és a globalizáció volt a téma. Itt az ideológiamentességet választó és sugalló magyar baloldal, új identitáskereső útjának egyik állomásáról van szó. Bayer József (MTA-PTI) előadásában kifejti, hogy a radikális bal, a kommunista alternatíva megszűnése után a szociáldemokrácia is haldoklik, amit olyan fejlemények előztek meg, mint „a néppárti fordulat az 1950-1960-as években, majd

⁸⁵⁷ A véleményvezetők által leggyakrabban használt tematizálás az antiszemitizmus, a demokrácia, az erkölcs, a köztársaság, a reform, a konvergencia, a populizmus, a hazugság, az ügynökösdi, a fasizmus/kommunizmus, Gyurcsány, és a kormányzás fogalmakkal, tartalmakkal kapcsolatos. A kutatásban tipizált 13 kulcstartalom dokumentálása során a kutatók úgy döntöttek, hogy az antiszemitizmus tematizálását még egy példa erejéig sem válogatják be a kötetbe, mert bár a legjellemzőbb és legpiszkosabb narratívának számít a magyarországi politikai kommunikációban, a direkt szembesítés is olyan durva lenne, hogy elhomályosítaná a kötet eredeti mondanivalóját.

⁸⁵⁸ Gondola.hu híresszefoglaló, 35.sz., 2002, 30. hét, júl.22-27.

a harmadikutas vagy középosztályi paradigmaváltás (mely a neoliberális újkonzervativizmusra adott válasznak indult) az 1990-es években”.

Már ennyi is elég lenne a magyar kommunisták-szocialisták-szociáldemokraták főnixkísérleteiről, de a legérdekesebb csak ezután következik, amikor Bayer szerint a szocdem kiútkeresés a globalizációval kacérkodásba váltva (!), megszabadult (!) bizonyos kötöttségeitől. Ez jelenti a hagyományos baloldali értékektől való elszakadást, amit a „szociáldemokrácia második neoliberális revizionizmusának” neveznek. A korona e kaméleonpolitika tetején az, amikor Bayer abban találja meg a szociáldemokrácia fő feladatát, hogy „egy baloldali populizmust képviseljen, mely a globalizáció veszteseit kompenzálná”.⁸⁵⁹

Tipikusnak tekinthetjük azután, amikor pl. Demszky korábbi kommunikációs stratégiai szakértője a baloldalt lényegében megszüntnek tekinti Magyarországon (legalábbis ha Clinton, Blair és Schröder kapcsán baloldalliról beszél, akkor az MSZP nem kerülhet szóba). Bruch Gábor szerint a magyar baloldal kimerült, innovatív gondolatokra képtelen gyülekezet, mert (az SZDSZ sorsát illetően hitelesnek kell tekinteni BG véleményét, bár gőgje elképesztő, mikor kijelenti, hogy) 1989-ben az SZDSZ készítette el a rendszerváltozás foratókönyvét s a liberális állam ma is aszerint működik. A jelenlegi magyarországi baloldal helyzetét az határozza meg, hogy „a hegemon értelmiségi kultúrával szemben megjelent egy rivális új kultúra”, amit jobboldali életérzésnek nevez Bruck.⁸⁶⁰

Ugyancsak jellemzőnek tekintjük azt a megközelítést, amely szerint az MSZP történelmi képződmény, eredetileg az egykori MSZMP-tagok érdekvédő szervezete volt, soraiban a sztálinistától a szélsőliberálisig mindenkit meg lehet találni. „Gazdaságpolitikai szempontból ma van liberális pártunk volt párttagok, és van liberális pártunk volt antikommunisták számára – előbbi az MSZP, utóbbi az SZDSZ. De csak Gyurcsány színre lépéséig egyeztek meg gazdasági elképzeléseik, bár látszólag az SZDSZ gazdaságpolitikáját képviselő Kóka János szinte mindenben egyetért a kormányfővel. Lehet, hogy jóban vannak: ez magánügy, a gazdaságpolitikájuk viszont ellentétes. Kóka populist. Nem testesít meg semmit, csak a siker szellemét, és a lakosság, elsősorban a középosztály államellenességét.”⁸⁶¹

Kiss Viktor veti fel a baloldalra vonatkozó vitakérdések formalizmusát, sztereotip jellegét. „Mi van ma a baloldalon? - kérdezi valaki. A választ globális szinten kell megfogalmazni - mondja a másik. Mi lehet a globális válasz, és hogyan lesz abból aktuálpolitika?” A mai baloldalnak már nincsenek elméleti és ideológiai alapjai? Kiss úgy érvel, hogy a sikeres baloldali mozgalmak mindig hiánymozgalmak voltak, csak hogy a mai „baloldali hiánymozgalmak a kapitalizmus szívében vannak. Ma ki lehet jelenteni, hogy nincs jelene a baloldalnak, csak jövője. A centrumországokban és a posztkommunista Európában olyan helyzet alakult ki, amely alapvetően meghatározza a baloldal lehetőségeit: amennyiben a munkásosztály (mely korábban mindig az elnyomott szerepét játszotta) most bizonyos értelemben átkerült a másik oldalra”.

Így kerül szóba a „rossz oldalra került” középosztály és a gagyimunkásosztály. A rendszer most a biztonság és rend jelszavával próbál legitimitást szerezni - miközben ennél többet nem is ígérhet a másik oldalon sem. A jóléti demokráciákban sokkal jobb már nem lehet, csak rosszabb, és ebben van a remény. Az életszínvonal emelése már önmagában értelmetlen dolog. Az intellektuális fejlődés, a kultúra területén már minden elérhető, a munkásosztály felszabadult, szinte már nem is kell neki a szabadság. Megelégszik a vacsorázni járással, a különböző tévésorozatokkal, a Mónika-, Friderikusz-, Szulák- vagy Valóság-show-kkal. – írja Kiss.⁸⁶²

⁸⁵⁹ Gondola.hu híresszefoglaló, 132.sz., 2004.ápr.12-17., 2004. ápr.19./16.hét.

⁸⁶⁰ Gondola.hu híresszefoglaló, 12.sz., 2002, 7.hét, febr.11-16. az MTI, a Kritika'2002/2.sz. hivatkozások.

⁸⁶¹ Gondola.hu híresszefoglaló, 217.sz., 2005.dec.05-10., 2005, dec.12./49.hét. Hivatkozás TGM a nép sikereiről.

Nagy József, 168ora.hu

⁸⁶² Gondola.hu híresszefoglaló 224.sz. 2006.jan23-28. 04.hét hivatkozás: Kiss Viktor: a baloldal a kapuk előtt. ÉS

6.1.1 A magyar baloldal modernizációellenessége

A magyar baloldal modernizációellenességét Tamás Gáspár Miklós írja le árnyalt módon, amikor egyfelől kijelenti, hogy „Magyarországon egységes konzervatív konszenzus uralkodik a heves „kultúrharc” ellenére: a pluralizmussal szembeni gyanú, az emancipációs technikák elvetése (vö. a környezetvédelemmel és a feminizmussal szembeni sikító ellenszenvvel a mainstream médiában), a xenofób provincializmus (mindkét „oldalon”), a munkásosztály pusztuló létének letagadása, a tekintélyelvű antimodernizmus mind arra utal, hogy itt mérsékelt baloldal létrehozása (mert ma itt ilyen nincs) reménytelen.”⁸⁶³

A sajátos magyar fejlődésben a történelmi baloldal egyik bástyája, a modernizáció meghalt az MSZMP-MSZP feketejánosi hitelpénz forgató, eladósító politikája következtében. De azért a magyar baloldal viszontagságairól minden baloldali ciklus kezdetén vita indul. Jellegzetes baloldali vitatematizálás volt Szalai Erzsébet és Tamás Gáspár Miklós kezdeményezése, akik védelmére keltek a (szerintük öntudatlanul is) baloldali civileknek, akiket Krausz Tamás a Népszabadságban politikai felelőtlenséggel és önkéntelen jobboldalisággal vádolt, mert nem szavaztak az MSZP-SZDSZ koalícióra.

A radikálisan rendszerkritikus, de a szocializmus mellett kiálló szerzők baloldalisága tűnik hitelesebbnek, de a magát ma is kommunistának valló, autonóm gondolkodású, politikai elkötelezettsége, vitatott megnyilatkozásai ellenére is hiteles értelmiséginek tartott Krausz reálpolitikai elemzése hívja fel a figyelmet a radikálisabb rendszerkritika szervezeti, intézményes feltételeinek hiányára, érdekvényesítő képességének gyengeségére. Azt teljes nyíltsággal pedig Kardos Gábor filozófus veti fel: „Mi az oka..., hogy [a Védegyletben] vagy környékén leljük a legtehetségesebb fiatal baloldaliakat?” A „nagy baloldali elmélet” mára halott, mert „a bal-jobb ellentét a modern idők meghatározó ideológiai ellentéte volt. Meghaladottságának felismerése nem újabb ideológia, hanem mindenfajta bal-jobb típusú ideologikus ellentét elutasítása. A bal-jobb ideológiai ellentét eredendő alapja, az ipari társadalom mára alapjaiban megrendült. Legfeljebb karrierizmusból hisznek benne az újabb generációk egyes tagjai, azonban ők is tudják: hosszú távú jövőperspektívája nincs.”⁸⁶⁴

6.1.2 Baloldaliság az értelmiségben

Magyarországon csak az általános kinyilatkoztatások szintjén találunk adatokat arra, hogy a párszázszáz nagyságrendű értelmiségben mekkora a baloldaliak, az elkötelezett baloldaliak, a Medgyessy-Gyurcsány rezsimnek baloldali rendszerapologetáinak aránya. A politikai publicisztikában tájékozottak, vagy az egyetemi szférában érintettek körében hallani közelítő becsléseket, melyekben annyi a közös, hogy a többség baloldali. Az értelmiség baloldali szellemiségű elköteleződésével kapcsolatban manapság egy amerikai példát fogadnak el hitelesnek. „Hogyan váltak az amerikai egyetemek a szocialista kultúra és politika fellegvárává? – teszi fel a kérdést Peter G. Klein közgazdászprofesszor a libertárius Ludwig von Mises Institute portálján. Klein a Carnegie Foundation egy 1989-es felmérését idézi, amely kimutatta, hogy az amerikai bölcsészeti egyetemi oktatók 70 százaléka inkább liberális, konzervatívnak mindössze 20 százalék vallotta magát. Persze, a liberális itt amerikai értelemben értendő, vagyis „nem kisállam pártot jelent, hanem az állami újraelosztás növelését támogató baloldali szociálliberálist, akit a kisállam párti libertáriusok előszeretettel bélyegeznek szimplán szocialistának”.⁸⁶⁵ Tehát semmiképpen sem szolgálhat a magyar posztkommunista-szocialista baloldaliság arányainak minősítésére.

⁸⁶³ Gondola.hu hírösszefoglaló, 233.sz., 2006.márc.27-ápr.01., 13.hét. hivatkozás TGM: Kell-e új baloldali párt? Élet és Irodalom.

⁸⁶⁴ Gondola.hu hírösszefoglaló, 244.sz., 2006. jun.12-17., 24.hét, hivatkozásx Miért nem elég baloldaliak a civilek. Kardos Gábor. Mho.hu.

⁸⁶⁵ Hasonló eredményre jutott két közgazdász, Christopher Cardiff és Daniel Klein, akik tizenegy kaliforniai egyetemen készítettek felmérést. A baloldali liberális, demokrata párti professzorok szinte minden tanszéken többségben voltak a republikánus érzelműekkel szemben. Legnagyobb különbség a bölcsészkarokon mutatkozott, a legkisebb a menedzserképzőkben. Hogy a szociológusok között 44:1 a baloldali és jobboldali tanárok aránya,

6.2 A modernizáció vége

A magyar rendszerváltozás mint egy új magyar köztársaság megszületésének lehetősége lassan már a múlté. Először a gazdasági rendszerváltozás esélyei szűntek meg. Erről a magyar szocializmus egyik legelismertebb gazdaságpolitikai szakértője nyilatkozik. Antal László írja: „arra számítottam, amikor a társadalmak túljutnak a strukturális válságon, véget ér ez a nyomasztó korszak, azok az országok, amelyek végül ráállnak a növekedési pályára, már nem térnek le onnan. Rosszul gondoltam. Nem egyszerűen azért, mert a múlt gyakorlata tovább él, de azért is, mert - igaz borzasztó kemény pénzügyi alkuk sorozatában - ugyanazok a játszmák játszódnak le, mint korábban. Ebből pedig az következik, hogy mindaddig így lesz ez, amíg az intézmények ezt lehetővé teszik.”

Antal könyvében eljátszik a gondolattal, milyen növekedési pályára lett volna szükség, hogy a 40 százalékos szintről 2030-ra utolérjük Ausztriát, vagy legalább össznemzeti terméke 70 százalékat elérjük. Ez utóbbi esetben 1999-2005 között átlagosan 4,7 százalékos GDP növekedésre lett volna szükség, 2005-2010 között pedig minimálisan négy százalékot meghaladó ütemre. Antal már az utolérést (2005-ben is) az utópiák közé sorolja. A 70 százalék optimista variáció volt, ami azt feltételezi, hogy egy másik növekedési pályára áll a gazdaság, aminek egyetlen logikusan elképzelhető útja van: a nemzeti össztermék 4-5 százalékaival kell emelkednie a beruházási rátának. Ez alapozza meg, hogy létrejöjjenek azok a korszerű termelőkapacitások, amelyek fenntartják az ország versenyképességét, lehetővé téve az EU átlagát meghaladó növekedési ütemet. Ez egyébként nem is olyan elképzelhetetlen Antal szerint, mint mondja, mert a beruházási ráta között éppen ennyivel csökkent.⁸⁶⁶

A Medgyesy-Gyurcsány rezsim két törvényt is elfogadtak az innováció fellendítésére. Először az anyagi alapokat megteremtő Innovációs Alap létrehozásáról szóló jogszabályt, majd az Innovációs Törvényt, amelyet a Magyar Innovációs Szövetség folyamatosan sürgetése ellenére több mint másfél évtizeden át szőnyeg alá söpörtek. Kevés kis- és középvállalkozás foglalkozik kutatással és fejlesztéssel (K+F), keveset fektetnek be és kevés szellemi hozzáadott érték keletkezik. Innovációs stratégiára is szükség lenne, hiszen anélkül nincs európai felzárkózás. A legutolsó ilyen vonatkozású brüsszeli jelentés Magyarországot a 24. helyre sorolja 32 ország közül az EU-országok negyedik - legutolsó - negyedébe kategorizálva bennünket. A GDP-termelő képesség szorosan összefügg az ország innovációs képességével, a növekedés és az innováció között elszakíthatatlan kapcsolat mutatható ki, ezér nem is lehetnek illúzióink.⁸⁶⁷

A modernizációt éltető és kivitelező személyi és intézményi feltételek helyzetével kapcsolatban Tamás Pál írja: „az 1990-es években az már látható volt, hogy a fejlett ipari országokban léteznek módszerek a munkaerőpiac, a külpolitikai víziók vagy az új technológiák hatásainak előrejelzésére. De ezek iránt akkor még különösebben nem érdekeltünk. Ezért hatott meglepetésként, hogy az EU nem egyszerűen középtávú tervezést vár tőlünk, hanem azt is világossá tette, hogy felzárkóztató támogatásai az így születő tervekhez fognak kapcsolódni. Sőt, hogy a jó terv tulajdonképpen a támogatás előfeltétele. Az azonnal nyilvánvaló vált, hogy modern értelemben vett tervezési szakértőink nincsenek; hogy a régi apparátusokból sincs kit átvenni, betanítani; hogy a brüsszeliek közben mégis azt hiszik, legalább erre nem kell minket

---

alighanem közel áll a papírformához. Annál meglepőbb viszont, hogy még a közgazdászok kétharmada is inkább baloldalinak mondja magát. Friedrich Hayek 1949-es Az értelmiség és a szocializmus című tanulmányában úgy érvel, hogy a piacot előnyben részesítő, kivételesen értelmes emberek az egyetemen kívül, az üzleti életben helyezkednek el. Az értelmes, de a piaccal szemben bizonytalan szakemberek inkább választanak egyetemi karriert. Ezért vannak túlsúlyban az egyetemeken a szociálliberális professzorok. Ez azt is eredményezi, hogy az elefántcsonttoronyban élő egyetemi oktatók nem sokat tudnak arról, miként működnek a piacok.” A baloldali túlsúlyt erősíti – folytatja Klein –, hogy a második világháború óta az egyetemek egyre inkább állami támogatásból élnek. In: „A professzorok az állami újraelosztás haszonélvezői.” Miért szociálliberális az értelmiség? NOL, Metazin, 2006.12.14.

⁸⁶⁶ Volt, amit rosszul gondoltam - Az "átmenet teoretikusa" a fenntartható növekedésről. NSZ, Hámor Szilvia, 2005.01.10.

⁸⁶⁷ Innovációs törvények vannak - stratégia nincs. N. Sándor László, nszava.hu; Gondola.hu hírösszefoglaló tárgyalja mindkét hivatkozást. 179.sz., 2005. márc.14-19., 2005. márc. 21./11.hét

külön okítaniuk. Hiszen, ha másról nem, de a tervezésről csak hallottunk valamit.” Ezek után született négy, összefüggő, tartalmilag egymást részben átfedő dolgozat. Egy rövidebb, az értelmiségi nagyközönségnek szánt színes változat (Tegyük sikeressé Magyarországot! Új távlatok hazánk előtt), két szakmai alapidokumentum (A jövőépítés alapjai. Kiindulópontok Magyarország fejlesztéspolitikájához és Célok és eszközök a sikeres Magyarorszáért. Magyarország fejlesztéspolitikai teendői). Ezeket egészíti ki a - VÁTI-ban készült, de a többiekkel összerendezett - Országos Területfejlesztési Kon koncepció.⁸⁶⁸ A „Tegyük sikeressé Magyarországot” című munkáról írja Tamás, hogy szépen tördelt, színes politikai füzet, kommunikációs szempontból elfogadható, de koncepcionálisan kevés, és kevesebb politikai előítélet kellene.⁸⁶⁹

6.2.1 A fejlesztési alapok elosztásának abszurdja

Egy külföldi közgazdász már egy évtizede megállapította, hogy Magyarországon a forrásfelhasználással súlyos gondok vannak: míg a cseh és a lengyel példában 5 dollár működőtőke-befektetés 3-4 dollár termelő hasznosulást eredményez, addig nálunk 70 centet (!). Most az EU készített egy hasonlóan lesújtó képet rólunk. Az EU-ban Málta után Magyarországon adja a legtöbb pénzügyi támogatást az állam a gazdasági szféra szereplőinek a GDP arányában. Az EU statisztikái szerint Magyarországon az üzleti szféra 1,6 milliárd eurónyi állami támogatást kapott 2005-ben, ami a GDP 1,83 százaléka volt. (Ezt az arányt ráadásul a vasúti közlekedésre fordított támogatások nélkül számolták ki.) Az EU szerint Magyarországon emelkedik a szubvenciók aránya (legalábbis a bizottság korábbi összesítései fényében): 2004-ben 1,3 százalékos volt a magyar adat, 2000-ben 1,2 százalék. A számok abszolút értékben még nagyobb emelkedést tükröznek: 2000-ben csak 753,4 millió eurónyi támogatást adott a magyar állam a versenyszférának, 2005-ben már ennek bő kétszeresét. Magyarországon a bizottság összesítése szerint 2005-ben 421 millió eurónyi állami támogatás ment a vasútnak, az ezen felül nyújtott 1,6 milliárd eurós támogatás 35 százaléka jutott a mezőgazdaságnak. A szénbányászat (!) szubvencionálására 38 millió eurót költöttünk. A teljes magyar állami támogatás 48 százaléka a feldolgozóiparnak adott szektorális segély volt Magyarországon. A segélyek 28 százaléka területfejlesztésre ment, horizontális jelleggel. És végül a kutatás-fejlesztés támogatását célozta a magyarországi támogatások 5 százaléka. Ennyit az elosztás ésszerűségéről a modernizációs igény függvényében.⁸⁷⁰

6.2.2 Tudásavulás és tekintélyvesztés

Ahogy a stratégiai, nemzetgazdasági modernizációs alapok hiányoznak, úgy a modernizáció tudományos intézményesülésével is bajok vannak. „Az MTA kutatóhálózata elavult, központosított, csak belülről átlátható rendszer. Túl sok benne a feudalizmus, a tekintélyelvűség, és érződik a bezártság dohos levegője. A kutatóhálózat és az Akadémia rendszerváltásra és átalakulásra vár. Az egyetlen, a magyarhoz hasonló konstrukció a Szovjetunióban működött. Akadémikussá válni ma Magyarországon legalább annyira megélhetési, mint tudományos kérdés.”⁸⁷¹

Szabó Csaba kutatóorvos az ÉS-ben közreadja a magyar tudomány átfogó bírálatát. Szabó szerint a kutatóképzés gyengeségei, a kutatói mobilitás hiánya, az elavult infrastruktúra, a kontraszelektált emberanyag, az alapkutatás túlsúlya, lemaradásunk az alkalmazott kutatásokban és a technológia-transzferben, valamint az archaikus, tekintélyelvű oktatási és tudománypolitikai rendszerek fennmaradása gátolják az ország fejlődését. Magyarország a kutatásban már nem nagyhatalom, cáfolja a végzett Ph.D.-k európai szinten is rendkívül

⁸⁶⁸ www.nfh.hu, Partnerség, fórum

⁸⁶⁹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 203.sz., 2005. szept.5./35.hét. hivatkozás Újratanulás. Tamás Pál, ÉS.

⁸⁷⁰ Gondola.hu hírösszefoglaló, 270., 2006. dec.11-16., 50.hét. hivatkozás: Túl sok állami támogatás az üzleti szférának. 2006-12-12. vg.hu.

⁸⁷¹ Gondola.hu összefoglaló az MTA bírálatáról. 2006, 239.sz.

alacsony száma, valamint az a tény, hogy nem váltunk regionális kutatási csomóponttá: elvértve jönnek Magyarországra a régió kutatói. Arra pedig végképp alig van példa, hogy nyugat-európai vagy amerikai kutató jöjjön Magyarországra kutatni.

Szabó Csaba le meri írni, hogy a magyar orvosegyetemeket nemzetközi szinten már nagyon alacsonyan jegyzik. A kutatások gyakorlati haszna, a belőlük származó szabadalmak, licencek szempontjából Európában katasztrofálisan rosszul állunk. Az MTA legutolsó elérhető összefoglaló jelentése szerint (2004) az orvostudományi és biológiai kutatóintézetek és kutatócsoportok közül egyedül a Szegedi Biológiai Központ jelentett be szabadalmakat. Az MTA Kísérletes Orvostudományi Kutatóintézetéből bejelentett szabadalmak száma 0 volt. A Semmelweis Egyetem jelenlegi szabadalmi portfóliója 2 aktív magyar és 0 nemzetközi szabadalomról áll.

Szabó Csaba szerint a 2005-ös stratégia az MTA és az akadémiai alapkutatói rendszer önfenntartását helyezi előtérbe, reformokat nem tartalmaz. A megfogalmazott cél az MTA állami támogatásának növelése, az intézményrendszer kiemelt támogatásának fenntartása és az intézetek egyetemekkel történő integrációjának elkerülése. Az MTA, mintegy ötvenoldalas tanulmányában a "szabadalom", illetve "szabadalmaztatás" szavak nem fordulnak elő, kivéve a helyzetelemzés részben, ahol az alábbi mondat szerepel: "Szabadalmak tekintetében az 1990-ben még elért jó eredmények harmadára estünk vissza, a sereghajtók csoportjába kerültünk, 29 szabadalmat nyújtottunk be, míg például Ausztria 279-et." A "technológiatranszfer" fogalma az MTA-tanulmányban mindössze egy helyen szerepel, ahol is a következő olvasható: "A hazai kis- és középvállalatokban megvalósuló innováció mögött többnyire külföldi cégektől induló technológiatranszfer áll."⁸²

A kormány, az állam és az akadémia viszonyáról tudni kell, hogy a magyar kormány nem ad megbízást és pénzt az akadémiának a modernizációs szükségszerűségek firtatásához, az akadémia pedig nem forszírozza a tarthatatlan viszonyokat, csak a túléléssel foglalkozik. Elég egy pillantást vetni a mindenkori kormányzati-állami működési költségvetésre, hogy a fentiekre meggyőződünk. Egy normális államban, minden kormányciklusban készülnek tudományos előretekintések, közép- és rövid távú korszerűsítési és modernizációs programok a mindenkori kormányok számára. Valamint minden kormányciklus közi időben (egy-egy kormányzás félidejében) megtartják a szokásos revíziókat, hogy az elmúlt négy esztendő terveiből mi teljesült, hogyan éltek a forrásfelhasználással. Erre nézve semmilyen állami tevékenység nem folyik Magyarországon!

6.2.3 A modernizációs hazugság továbbélése

Sajnálatosan a magyar értelmiség, sőt, a nem baloldali része sem képes szembe nézni azzal a ténnyel, hogy a baloldal haldoklásának utolsó etapja éppen a modernizáció elvesztése volt. A magyarországi kommunista, szocialista, kapitalista baloldal, a Fekete János-féle, olcsó hitelpénz forgatásra épített gazdasági filozófia és politika követésével a magyar társadalom minden forrását felélte. Magyarországnak ma egyszerűen nincsenek modernizációs forrásai!

Magyarországon megszűnt a nemzeti és társadalmi progresszió is. Ennek ellenére, olyan kaliberű gondolkodók, mint az egymással vitázó Radnóti Sándor és Kis János, képesek a válság alapjait egy baloldali hazugságra építeni. Kis János írja. „...a szenvedélyek felkavarodását nem magyarázhatja a gazdasági megszorítások okozta csalódottság. Más, mélyebb magyarázat után kell nézni..., kultúrharcról van szó, amely alapvetően meghatározza a magyar politikai életet, és amelynek parazsát minden egyes választás, minden válság fölszítja.” Kis szerint a Gyurcsány-beszéd is ezt a parazsat lobbantotta lángra: „a nyugatos modernizáció és a modernizáló elleni irracionális gyűlölet lelki táplálékot, megerősítést kapott” általa. Radnóti elismeri a kultúrharc tényeit. Nem abban van tehát vita köztük, hogy létezik-e egy számottevő társadalmi csoport Magyarországon, mely „fél a modernizálódástól és demonizálja annak képviselőit”. Abban is egyetértnek, hogy „ez a csoport mértékadó szerepet játszott az egykori MDF bázisában, s hogy a Fidesz is benne találta meg bármikor hadra fogható élcsapatát”. „Másfelől eszem ágában sincs tagadni, hogy a nyugatos modernség

eltökélt híveiben a másik oldal agresszív ellenségesége félelmet ébreszt, s hogy ez a félelem koptatja a politika erkölcsi dimenziói iránti érzékenységet.”⁸⁷²

Ennek a filozófiai, esztétikai, irodalmi stb., összefoglalóan kulturális bázisú meggyőződésnek azonban semmilyen realitása nincs a mai magyarországi valóságban, amelyben egy források, programok és tájékozottságra épülő ismeretek nélküli társadalomnak semmilye sincs a szükséges korszerűsítések és modernizációs igények megvalósításához.

6.3. Az állam halála

Évtizede írnak már szakértők a magyar állam haláláról.⁸⁷³ Elsősorban azok a szakértők, akik a magyar kádárista szocializmus bukásában az állam összeomlását, az intézményrendszer totális válságát tartották a legfőbb veszteségnek. Az állam halála azóta is állandóan napirenden van, mert a 2002-től kormányzó, pontosabban hatalmon lévő baloldali rezsimek folyamatosan csökkentik az állami intézményrendszer költségvetését, olyannyira, hogy a működés feltételei nincsenek már biztosítva. Az állami költségvetés zsugorítása 2006-ban pedig már a társadalom és az egyén biztonságát is veszélyezteti (ez számtalan példa igazolja.)

Témánk szempontjából elképesztő információpolitikai megoldásnak számít, hogy a kormány a mérésügyi cégek (Kermi, MEEI, MBVTI) privatizációjára készült, a mérési és minősítési rendszer modernizációja nélkül. Nem a privatizáció maga a probléma, hanem hogy a világban nincsen olyan ország, amelyben ne lenne állami minősítő rendszer is a piaci vagy magáncégek mellett.⁸⁷⁴ De a magyar állam korszerűsítésének számos ilyen hiányossága van. A hiányokat felszámolni próbáló új szervezet - amelynek egyébként az EU-közeledés szempontjából is döntő szerepe van - a magyar élelmiszerbiztonsági hivatal (MÉbH), melynek megalakulására a FVM felügyelete alatt került volt sor. A MÉbH vezetésére először a KÉKI főigazgatóját jelölik miniszteri biztostként, majd Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal szerveződése kerül szóba, de a későbbi, óriási élelmiszerbotrányok kirobbanásakor teljesen felkészületlenek vagyunk.

A baloldali kormányzás alatt, 2002-2006 között számos költségvetési intézmény szűnik meg, intézményeket összevonnak vagy más költségvetési fejezetbe tesznek át. A tervek és megvalósulás közötti megfelelésről nincs is elég információ, mert a tájékoztatás hiányos. Így pl. feladatátadással megszűnik a Hungarotransplant Egészségügyi Koordináló Kht., összevonják a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) érdekeltiségébe tartozó Kopint-Datorg Zrt. gazdaságkutató részlegét a Központi Statisztikai Hivatal kutatással foglalkozó intézetével, az Ecostattal. A két intézmény a Magyar Közigazgatási Intézetbe integrálódik MeH Kormányzati Stratégiai Háttérintézmény néven. Nonprofit vagy korlátozott felelősségű gazdasági társasággá szervezik az Állami Ménesgazdaságot, a Múcsarnokot és az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központot, ugyanakkor költségvetési szervvé alakulna a földművelésügyi minisztériumhoz tartozó Magyar Községi Agrármarketing Centrum Kht. Felvetődik, hogy költségvetési szervként működjön-e tovább a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar, Kottatár Kht.

A magyar állam információs biztonsága tulajdonképpen 1987-2006 között nem minősíthető, mert a nagyrendszerek intakt volta nem született meg, vagy nem állt helyre. A nyilvánosság minden szintjén megjelentek olyan információk, mint pl. a BM adatfeldolgozó részlege ezredesének ügye, a VPOP és az APEH adattárak meglékelése, az új rendőrpárolta teljes műszaki dokumentációjának ellopása. Másfelől a magyar államnak tíz évbe tellett, amíg eljutott arra a szintre, hogy az állami intézmények éves jelentésekkel számoljanak be tevékenységükről. Ebben a sorban a nemzetbiztonsági hivatal (NBH) is közreadta végre éves beszámolóját, amelynek információtartalma azonban még mindig nem éri el a kívánt szintet. Az

⁸⁷² Gondola.hu hírösszefoglaló, 265.sz., 2006, nov.13./45.hét. Itt hivatkozunk Kis János: Pengeélen. ÉS, Megrepedt elitek. Tamás Pál, mho.hu szövegeket.

⁸⁷³ Összefüggéseiben elsőként Mázsa Péter Az állam halála. című írásában (Mázsa Péter: Nemzeti minimum. Meddig tart a magyar állam. ÉS, 2001, 1/2.sz. p.3,8.)

⁸⁷⁴ Gondola.hu hírösszefoglaló, 202.sz., 2005, aug.29./34.hét.

NBH működését jellemzi, hogy még mindig sok bel- és külpolitikai makrokommunikációs eseményt lehet generálni, mint ránk nézve információhátrányos helyzeteket teremteni, mert a NBH nem lép fel kellő határozottsággal. A legfőbb hiány azonban az offenzív tájékoztatási szerep elhanyagolása.⁸⁷⁵

6.3.1 A technikai és szellemi infrastruktúra állapota

Gyanús, sok az állami intézményrendszer működésképtelenségét jelző esemény. Jellemző esemény pl. a fővárosi földhivatalok leállása (többórás üzemkiesési idő), amit adminisztratív gondokkal igazoltak, de nemcsak erről van szó. Az állam, gazdaság, társadalom legalapvetőbb „szerkezeteinek”, az infrastruktúra állapotát leíró munkák is hiányoznak (a legfrissebb leíró munkák döntően az 1990-es évek második feléből valók), de a legfőbb gond az, hogy nem látni a tudatosságot a PHARE, SAPARD, TINA, TEN ELECOM (e-society) stb. EU-programokhoz kapcsolódás lehetőségei és a távlati magyar igények között. Minthogy a rendszerprioritásokat tekintve, 1994-1998 között a modernizáció megszűnt állami és kormányzati politika lenni, az információ-társadalom-programok sem kapják meg a kiemelt figyelmet és forrásszervezést, az infrastruktúra rendszereknek 10.000 milliárd forintos nagyságrendű forráshiányt halmoznak fel mára.

A közszolgáltatásokat jellemző fejlemény az IM átalakítása. Bárándy Péter nehezményezi, hogy a megállapodás ellenére politikai bürokratát ültetnek a nyakára. Bárándy újítása három ítélőtábla felállításának lenne, egy szegények ügyvédje intézmény alapítása (bár az állam ügyvédje szerep képviselője fontosabb lenne). Majd az ügyészség és bíróság totális megvezetettsége, erkölcsi ellehetetlenítése és nevetségessé tétele következik a móri gyilkosság és Hegedűs-ügy után, amikor a Tasnádi-ügy végtárgyalása elképesztő ítélettel járt, a 12 vádpontból felét megsemmisítették és néhány év börtönt kapott kisebb bűncselekményeként, végül a maffiózó szabadon távozatott a bíróságról (!). A társadalom és közvélemény csak ámul-bámul, miután Tasnádi bűntársa a német ügyészség által minősített bűnös olyan tevékenységekben, amelyekben most Tasnádit felmentették. Ebben az időben 10 ezer elítélt nem jelent meg a büntetése letöltésére. Ismét rendőrségi ügyek vannak, mint a Horn-kurzus kezdetén. A médiaorientált társadalmi (köz)véleményt szakértők megnyilatkoztatásai bombázzák, jelentős szerepet találva a kormányzati interregnumnak. A rendőrségi sikertelenség okai között megnevezik, hogy a társadalom csak akkor kooperál a hatósággal, ha bizalommal van iránta..., innen a következő kérdés, mi erodálta a társadalmi bizalmat a hatóságokkal szemben?!⁸⁷⁶

Ugyancsak jellemző eseményként, megszületik a magyar állam első (nyilvános) lehallgatási botránya, amelyik - persze - a mi viszonyainknak megfelelően a nevetségességbe fulladt pitiáner történet, de jellemzően súlyos mulasztásokat takar. A győri városházán talált poloskákkal kapcsolatban bohózatba illő indoklások és okfejtések hangzanak el szabályozatlanságról és büntethetetlenségről, önkormányzati, rendészeti mulasztásokról, mindenestől komolytalannak minősítve mindent. (A legérdekesebb reakció az, amelyik szerint a lehallgatók felkutatása is tilos!). A tény az, hogy a polgármester hivatali helyiségének egyik telefonjában és a jegyző irodájának egyik virágcserepében poloskákat találtak. Vagy politikai, vagy maffiás érdeklődés állhat az egyik leggazdagabb önkormányzat lehallgatásának hátterében.⁸⁷⁷

6.3.2 Az intézményrendszer haldoklása

A folyamatos rombolásban, szükségképpen néhány hiányzó új állami intézmény is feláll, mint a nemzeti innovációs rendszert megalapozó két intézmény, a kormányzati koordinációt biztosító tudományos és technológiapolitikai kormánybiztosság (TTK), valamint az innováció gazdasági

⁸⁷⁵ Gondola.hu hírösszefoglaló, 15.sz., 2002, 10.hét, márc.04.-09.

⁸⁷⁶ Gondola.hu hírösszefoglaló, 25.sz., 2002, 20.hét, május 13-18.

⁸⁷⁷ Gondola.hu hírösszefoglaló, 27.sz., 2002, 22.hét, május 27-jún.01.

hatékonyságát segítő nemzeti innovációs ügynökség (NIÜ). A TTK az MTA és az OMFB elnökeit, a szaktárcák vezetőit foglalná magába a miniszterelnök vezetése alatt. A nemzetközi mintákat követő NIÜ elnöke elsőre (meglepetésre?) Szekeres Imre államtitkár lenne, vezetése alatt működne (ezzel a politika forrásszervezés és elosztás központjának tekinthető) a 15 munkatárssal és 50 fős külső szakértővel felálló intézmény.⁸⁷⁸

Az új intézmények és kompetenciák jellemző példája a beszámoló az állami és a magánvagyonról. A KVI-konferencia következtetése, hogy az állami vagyon kezelésére, az állami vagyonnal való bánásmódra az Európai Unióban nincs egységes gyakorlat – jelenti ki a KVI vezérigazgatója „Az állam képviseletének mai rendszere.” címmel tartott országos szakmai konferenciáján. A meglévő normák adaptálása folyamatban van és fel kell arra is készülni, milyen metodikával tudunk kincstári vagyon fejlesztését szolgáló európai uniós pénzekhez hozzájutni. A vezérigazgató úgy vélekedett, hogy a jelenlegi jogi keretek között is lehet hatékonyan képviselni az állam érdekeit. A hatékonyságot azonban befolyásolja, hogy a tulajdonosi jogokat gyakorló szervezetnek milyen jogi eszköz áll rendelkezésére, továbbá a szakmai munka illetve a rendelkezésre álló pénzügyi forrás. A KVI nem hatóság, így nincsenek vonatkozó hatósági jogkörei, ugyanazok a jogi eszközök állnak rendelkezésére az állami érdek képviseletében, mint bármely magánszemély tulajdonosnak.⁸⁷⁹

A korábbi elvekhez képest gyökeres fordulatot jelentett volna, ha a baloldali kormány egy EU-minisztérium felállítása mellett döntene (ami egyébként szükségszerűség, a többi csatlakozni akaró ország külön adminisztrációt állít e téren), de hamar kiderül, hogy az MSZP-nem érdeke az önálló tárca, az alkudozási kényszer és az ellenzéki ellenőrzés miatt, inkább a KüM és a MeH keretein belül, saját ellenőrzése akar egy államtitkárságot szervezni.

A jegybankkal kapcsolatos gazdasági és politikai orientálás megváltozása után elindult az apparátus megdolgozása is, amit elsőre különféle valós és vélt sérelmek fölnagyítása, majd fokozott médianyilvánossága jelent. Ez már önmagában válságos helyzetet hoz létre az olyan szigorú szervezeti szabályokat követő intézményben, mint az MNB. Majd már az apparátuson belül folyik a fellazítás, aminek tipikus megnyilvánulása a jegybank humánerőforrás főosztály munkatársának megnyilatkozása a Népszabadságban, hangvétele és minősítései, amelyek az MNB vezetése és különösen Járai jegybankelnök ellen irányulnak. Valószínűleg a vezetés nem hagyhatja szó nélkül, hogy a bíráló humánerőforrás-szakértőnek a munkahelyi légkörre tett szubjektív utalásai után, a bankműveleti és a statisztika osztály élén álló "tanuló vezető" minősítése, szimplán publikációs munkásságának része legyen, mert az (a Járai éjszakára kinyitotta a bankot típusú képtelen vádja után) a jegybank ellen irányuló támadások megalapozását már házon belül folytatja.

A magyar egyházak és az új kormány viszonya is mélypontra kerül, amennyiben a kormány korlátozza és akadályozza az egyháztámogatást, mert általában akadályozza a jobboldali intézményrendszer működését. A vatikáni szerződést megszegve olyan döntést készül hozni, hogy a továbbiakban az adók 1 százalékával lehet támogatni a nagyegyházakat, de ez az adóadminisztrációs gondok miatt a lakossági adományok jelentős részétől fosztja meg az katolikus egyházat, ráadásul az adózó jövedelemmel nem rendelkezők nevében nem ad támogatást. Megkezdődik a harc – a hazai és az európai baloldal kontinentális erőfeszítése nyomán -, hogy a jobboldal hagyományos szellemi bázisa, az egyház, általában a keresztény értékek kimaradjanak az EU készülő alkotmányából.⁸⁸⁰

Miközben a magyar állam intézményeinek sora szűnik meg, épül le végletesen, új liberális intézmények születnek. A liberális oldal intézményesülése, az SZDSZ-es szellemi holdudvar foglalkoztatása és finanszírozásának eseménye a Gerő-féle Habsburg-intézet gründolása, majd újabb intézményt hoztak létre Soros-pénzekből. Az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet (EKKI) közpolitikai és közéleti ügyekben kíván véleményformálónak lenni

⁸⁷⁸ Gondola.hu híresszefoglaló, 49.sz., 2002. 43. hét, okt.21-26.

⁸⁷⁹ Gondola.hu híresszefoglaló, 52.sz., 2002. 46. hét, nov.11-16.

⁸⁸⁰ Gondola.hu híresszefoglaló, 57.sz., 2002. 51. hét, dec.16-21.

eseményszervezésekkel, konferenciákkal, kiadványokkal (vezetője Majtényi László, volt adatvédelmi biztos lett).⁸⁸¹

A magyar állami intézményrendszer alakulása a tárgya a miniszterelnökségről szóló Sárközy Tamás-féle dolgozatnak, amelynek három aktualitása van. Egyrészt az, hogy az EU folyamatosan - és most a nemzeti fejlesztési terv kapcsán is - elmarasztalt bennünket az intézményrendszer siralmas állapota miatt. Másodszor az, hogy a baloldali liberális hatalomban és a médiában különös érdeklődés van a MeH körül. Harmadszor az, hogy gyakorlatilag egy romokban heverő intézményrendszerrel együtt lényegében a kormányzás is megszűnt, amit már a politika- és államtudományban érintettek nem hagyhatnak szó nélkül.

Sárközy professzor régebben íródott dolgozatának új, felmelegített változata, több politikát és kevesebb jogi-adminisztratív érvelést ad elő. Így a kancellária típusú átalakítás felvetésében elmulaszt adózni Antall és kormánya kezdeményezéseinek, a korabeli elképzeléseknek és nehézségeknek. Ellenben a (szakmai indíttatásának, személyi és apparátusismereteinek jobban megfelelő) horni idők változásainak, majd az orbáni gyakorlati kormányzásnak sokkal több időt szentel. Ám a sok sallangtól eltekintve a Sárközy-féle gondolkodás lényege azzal ragadható meg, ahogy a MeH-be koncentrált funkciókat megfogalmazza: mint 1. a „stratégiai politikai tervezés”, 2. a „vagyon- és személyzeti politika”, 3. a „kormányzati kommunikáció”. (Melyekhez minden esetben hozzá biggyesztette mint nem kancelláriakonform funkciókat a jobboldali intézményrendszer megalapozásához és/vagy megszilárdításához szükséges feladatok intézését.)

Sárközy ugyanakkor nem foglalkozik a kancellária lényegét illető változásokkal (vagy azok elmaradásával), a szerkezeti elemekkel, vagy a döntéshozatali mechanizmus újdonságaival, a kormányzati kommunikációban pedig mintha nem értené az államigazgatási és a pártkommunikáció közötti elkülönülés és harmónia finomságait. (Ez utóbbi abból is látszik, hogy miközben sokat foglalkozik Kiss Elemér közigazgatási államtitkári ténykedésével, fel se merül nála Kiss kormányzóvívő ténykedésének minősítése. Kiss ugyanis majdnem maradéktalanul betöltötte a klasszikus kormányzóvívő szerepét.) Sárközy dolgozatában szó sincs róla, hogy mi lenne az igazi kancelláriaminisztérium szerepe, s hogy mi volt az eltérés ettől, de azt elismeri, hogy a Medgyessy-kormány semmivel sem került közelebb hozzá. Közvetve, vagyis egyetlen elmarasztaló szó, jelző nélkül, Sárközy dolgozata a Medgyessy-kormány kritikája, hisz egyértelmű, hogy az MSZP valóságosan maga alá gyűrte az egész apparátusirányítást, létrejött egy új pártkormány.⁸⁸²

6.3.3 Államszervezet és kormányzás

A legnagyobb hatású fejlemény, hogy kevesebb minisztérium lesz az új Gyurcsány-kormányban, 10 vagy 12 tárcáról van szó. Számos országos hivatal megszűnését, összevonását hozhatja a közigazgatási reform. Nemcsak néhány minisztérium szűnhet meg, hanem becsukják a tárcák háttérintézményeit is, összevonják a főhivatalokat, csökkentik a vezetői posztok, felügyelőbizottsági tagságok számát. Szakértők szerint, hiába követelik a gazdasági élet mértékadó szereplői és a koalíciós tárgyalásokon a szabad demokraták, ha akarná, se tudná lényegesen csökkenteni Gyurcsány kormányfő a minisztériumokban dolgozók létszámát. Száz, a közsférában foglalkoztatott alkalmazott közül ugyanis mindössze egy dolgozik valamelyik tárcánál, a Miniszterelnöki Hivatal Közigazgatás-fejlesztési Főosztálya által készített háttér tanulmány szerint. Azt, pedig hogy Magyarországon hány úgynevezett főhatóság, vagyis nem minisztériumi formában szervezett országos hatáskörű államigazgatási szerv van, senki sem tudja pontosan megmondani (Sárközy kétéves kutatómunka után 50-60-ra becsülte számukat, a MeH tanulmánya 86-ról szól.)

A tervezett reform és Sárközy szerint 23 országos hatáskörű központi igazgatási szerv maradna a kormány illetve valamelyik tárca felügyelete alatt. A minisztériumok alá tartozó hivatalok rendelkeznek regionális vagy megyei szervezettel is. A reform keretében -

⁸⁸¹ Gondola.hu hírösszefoglaló, 73.sz., 2003, febr.10-15.

⁸⁸² Gondola.hu hírösszefoglaló, 80.sz, 2003, márc.31-ápr.05.14.hét.

ahol lehetséges - az általuk ellátott feladatokat átadják az önkormányzatoknak (az ellátásához szükséges, de elégtelen pénzzel együtt), amelyek egyébként is működtetnek a kérdéssel foglalkozó párhuzamos osztályokkal, részlegekkel. A reform végére megmaradó hivatalok területi kirendeltségeit - néhány kivételtől eltekintve - a megyei közigazgatási hivatalok keretében szerveznék meg. (A közigazgatási hivatalok ilyen irányú átszervezésre egyébként 1997-ben Verebélyi Károly akkori közigazgatási reform-kormánybiztos már kísérletet tett, ám a hivatalok függetlenségi törekvésein és a politikai támogatottság hiányában megbukott a terv.)⁸⁸³

Valójában az új államigazgatásban bizonytalan tárcaprofilok, hiányzó programok, hiányzó forrásszervezés, hiányzó feladatléírások stb, és laikus miniszterek (se szakmai kompetenciák, se államigazgatási tapasztalatok stb.) képezik, töltik be a maradék állami, kormányzati intézményrendszer s a vonatkozó szerepek körét. Ezt biztosan lehet tudni, ez a szféra tartozik az elszámoltatható, a Parlament által is kezelhető körbe.

Az új Gyurcsány-rezsimben új kormányzati döntéshozó szervezetek és szintek jönnek létre. A stratégiai döntéseket már a Gyurcsány Ferenc felügyelete alatt működő fejlesztési tanácsban és kabinetben, valamint az államreform-bizottságban hozzák. A cél a politika, a pénzek és egyéb erőforrások elválasztása az igazgatástól. Gyurcsány az új kormányzati struktúrát ismertetve világossá tette azt is, miért ragaszkodott ahhoz, hogy - a szocialista vezetésű minisztériumok élén - a pártban befolyásos politikusok üljenek: legitimitásuk az MSZP-ben megkérdőjelezhetetlen, a politikai döntéseket képviselni tudják.

A „fejlesztési és beruházási” koncepciót - a minisztériumok szintje fölött - a fejlesztési kabinet hangolja össze. Ez az új Nemzeti Fejlesztési Tanács része. E közigazgatási intézményben a minisztériumok, a régiók és a fejlesztési kabinet tagjai küzdhetnek meg a pénzekért. Gyurcsány közvetlen felügyelete alá tartozó fejlesztési tanács és államreform-bizottság határozza meg a stratégiát, a minisztériumok végrehajtanak, a miniszterek részt vesznek ugyan a stratégia kialakításában, de döntően annak végrehajtásáért, illetve pártjukon belüli elfogadtatásáért felelnek. A Gyurcsány-rezsim új intézményei: - Nemzeti Fejlesztési Tanács háromszor hét-nyolc főből áll. Köztük az érintett miniszterek, a régiók képviselői és a fejlesztési kabinet tagjai.⁸⁸⁴

Ebben a légkörben Sárközy Tamás professzor a maga államkonceptiója, illetve megrendelésre készült reformkonceptiója nevében írja: „Az állam - megfelelő alapító levelek és nyilvántartás hiányában - voltaképp azt sem tudja, hány szerve van. A szétszórt és zavaros állami vagyonkezelési rendszer következtében nincs egységes állami vagyonnyilvántartás, a vagyonmérlegek önkényesek. Az ingatlanok elbirtoklási idejét rendszeresen meg kell hosszabbítani, mivel az állam attól fél, hogy polgárai elbirtokolják az általa nem ismert ingatlanait. A központi közigazgatás tele van zavaros jogállású, ún. országos hatáskörű szervekkel, emellett a megyékben a kiterjedt önkormányzati szervezetrendszer mellett a

⁸⁸³ Magyarországon 2005 végén 789.547 ember dolgozott olyan munkahelyen, ahol a központi költségvetésből kapta a fizetését. A közsféra alkalmazottai közül a "valódi" közszolgálatot (közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás) 307.981-en látnak el. Ebből 188.479 főt tesz ki a tágabb értelemben vett közigazgatás személyzete, vagyis az önkormányzati, minisztériumi és központi hivatali alkalmazottakon kívül a jogalkotók és a közigazgatást segítő egyes szolgáltatások (mint például közbeszerzés). A minisztériumokban foglalkoztatott köztisztviselők és munkavállalók engedélyezett létszáma 2005. végén 8.705 fő volt. 1994 óta az oktatás, illetve az egészségügy és szociális ellátás részaránya - a kezdeti gyors csökkenés - után gyakorlatilag nem változik, míg a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás részaránya a kezdeti dinamikus emelkedést követően enyhén csökkent. A közigazgatás létszáma összességében 9,2%-al nagyobb, mint 1994-ben volt. A növekedés több mint kétharmada az államigazgatási szerveknél jelentkezett. A köztisztviselők 60,23 százalékát az államigazgatási szervek, 39,76 százalékát pedig az önkormányzati szféra alkalmazza. Míg tíz esztendeje a köztisztviselők 10 százaléka volt vezetői beosztásban, addig ez az arány 2004-ben, a Gyurcsány-kabinet hivatalba lépésekor már 12-re emelkedett. Új vezetői posztokat inkább az államigazgatási szervek hozzák létre, mert esetükben az arány a 13 százalékot is meghaladja. Kevesebb minisztérium lehet. Gondola.hu hírösszefoglaló, 238.sz., 2006, máj.09./18.hét. A hivatkozott szövegek: rtlklub.hu, Államreform: átszervezik a minisztériumokat és hivatalaikat. Csík Rita, nszava.hu, Társadalmi párbeszéd nélkül jönnek a reformok? InfoRádió, vg.hu, Gyurcsány helyettese lehet Szilvassy. fn.hu, Török Gábor: reformok konszenzus nélkül. InfoRádió, Gyurcsány pártelnök is lesz. Besenyei Zsolt, hirszerzo.hu.

⁸⁸⁴ Gondola.hu hírösszefoglaló, 242.sz., 2006, jún.05./22. Hivatkozott szöveg: A három új intézmény vezetője kívülről érkezik. NOL, Tóth Ákos, A kalapos kormányfő. NOL, Aczél Endre, Nadrágszj és reform. Álláspont, mho.hu.

minisztériumok számos, ún. dekoncentrált szervet működtetnek feleslegesen, emellett a közigazgatás a legkülönbözőbb formákban, áttekinthetetlenül és szükségtelenül áttolta a közfeladatokat az ún. háttérintézményi szférába. A közszolgálatban nincs megfelelő követelményrendszer, minőségmenedzsment, költségelemzés, a teljesítőképesség pedig nem megfelelő. Az óriási vízfejjel rendelkező, nehézkes, túlcentralizált és túlszabályozott magyar állam valóság, egyik oldalról növelő-szaporodó közhivatalokkal, másik oldalról lerobbant közintézményekkel, kórházakkal, iskolákkal.”⁸⁸⁵

Az ilyen magyarországi állapotok között, lehetetlen volt nem felfigyelnünk olyan nemzetközi példákra, mint amelyekben, a globalizációs tanulmányok között egy lengyel szociológus szerző, nem a szokásos, magyar szociológiai megközelítések módjára töpreng a globalizáció lényegéről. Az első fejezetben az idő és tér történetisége, illetve a társadalmi szerveződés foka közötti összefüggésekről, a másodikban az osztott tér értelmének meghatározásához és érvényre juttatásának jogáért folytatott küzdelmekről (háborúkról), a harmadikban a politikai szuverenitások kilátásairól (nemzet, önkormányzás), a negyedikben a kulturális változásokról szól, az ötödik a polarizációs hatások szélsőségeit mutatja be. A szerző legnagyobb erénye, hogy az információ hatását tárgyalja mindebben. A szerző szerint ebben a világban, a globalizációban döntően a világ mint „új rendtelenség” jelenik meg, szemben az „univerzalizálódással”, ami a rendteremtés reményét, szándékát és meghatározását jelentette inkább. A kulcs az állam átalakulása, amikor három pillére, a katonai, a gazdasági és a kulturális önállósága végképp megrendül. A szerző hivatkozása is szemléletes, amikor azt mondja, hogy „mivel materiális alapjait tönkretették, szuverenitását és függetlenségét megsemmisítették, politikai osztályát megszüntették, a nemzetállam egyszerűen a nagyvállalatok biztonsági szolgálatává válik”.⁸⁸⁶

6.3.4 Kormányzás az állam nélküli rezsimben – avagy menedzserkormány az ország legnagyobb bankjában

Sárközy Tamás professzor 2004 januárban minősíti a magyar államot, az állam működéséhez társítható aktuálpolitikai eseményeket, az állami intézményrendszert, a vezető pártoknak az állammal kapcsolatos magatartását, nem utolsósorban a kormány és kormányzás visszasságait.⁸⁸⁷ Állításai szerint az uniós hasonulás és az elektronikus kormányzás miatti elmaradásaink korántsem annyira markánsak, vagy drámaiak, mint az 1989-től 2004-ig eltelt időszak mulasztásai az államszervezetünk és a kormányzás korszerűsítése terén. Ez Sárközy előadásában egyetemes mulasztásokat takar, akár jobbközép, akár balközép kormányzás a szemlélődés alapja.

A „politikai” vagy „menedzser-kormányzás” dilemma kibontása nagy vitára ingerlő állásfoglalásainak első kitétele. Az ország „legnagyobb vállalatának” emlegetését csak a megszokás indokolhatta, mert inkább az ország „legnagyobb bankjáról” beszélhetnénk a kormányzás összetettségét szemlélítve. A lényegét illető igazság keveredik az ok okozat viszony felcserélésében, amikor Sárközy a politikai kormányzás felé eltolódást (helyesen a szakszerűség rovására menőnek) és a „modern média-marketing kormányzás” meghonosodását egymást erősítő tényezőkné fogja fel. Sárközy kijelenti, hogy „az Orbán-kormány volt Magyarország első (par excellence) politikai-tömegkommunikációs kormánya”.

A Sárközy-írás legproblematisabb része az „ellenhatalmak” kitárgyalása. Sárközy mindent pontosan lát, érzékel és minősít, de érveléséhez mindenkinek ajánljuk Pokol Béla összegzését a magyar parlamentarizmusról.⁸⁸⁸ Pokol szerint a magyar bírói kar a

⁸⁸⁵ Gondola.hu hírösszefoglaló, 243.sz., 2006. jún.12./23.hét.

⁸⁸⁶ Gondola.hu hírösszefoglaló, 31.sz., 2002. 26. hét, jún.24-29. Hivatkozott szöveg a Bauman,Z.: Globalizáció: a társadalmi következmények. A 21. sz. kérdéseik. című, rendkívül érdekes könyvében olvasható, amit azért tartottunk fontosnak bemutatni, mert a lengyel szerző a témához való hozzáállásban tapasztalt hazai tudományosságnál sokkal érthetőbb, függetlenebb, kritikusabb módon láttat, mérlegel. (Szukits Könyvkiadó, 2002.p.208.)

⁸⁸⁷ Sárközy Tamás: Kormányzati szervezetrendszerünk ellentmondásairól. NOL, hétfője, 2004.01.24. p.1,4.

⁸⁸⁸ Pokol Béla: A magyar parlamentarizmus. 1994, Cserépfalvi, p.236: valamint Csendes forradalom a bíróságokon. Interjú a Népszabadságban. 2004, 01.20. p.9.

legfüggetlenebb testületek közé tartozik nemzetközi viszonylatban is. Ez akár túlzásnak is tűnhet a Sárközy-érvelés szerinti racionális állam és kormány(zás) szempontjából. Pokol érvelésében a független LB vezette hierarchia, a törvények és a praxis alapján hozott, magyarázott ítélkezése áll szemben az alkotmányra hivatkozás elsőbbségével. Amivel - közvetlenül és közvetve is - az ítéletek „elpolitizál(ód)ásának megakadályozását értük el. (Pokol megpendíti a „perlési politizálás” esélyét, ami ma valóság és szégyellni való jelenség.)

Sárközy professzor mondandóját - bár nagyon kíméletes a Medgyessy-kormány által átörökölt, követett, és megtagadott, vagy éppen átalakított megoldásokkal szemben - nagyon könnyű felfogni erős bírálóknak. Az „ellenhatalom” (MNB, AB, LB, KSH, PSZÁF stb.) tisztelete, a kormányok „testületi jellege”, a kancellári kormányzás (kancellária nélkül!), az informális kormányulések mint gyakorlat megítélése nem vitás. Következő legérdekesebb része a Sárközy-írásnak a javasolt megoldásokkal következik. Itt a reális hibaeltárhoz olyan javaslatokat társít, amelyek felvetése is egy másik állammodellről szól, nem is szólva a politikai rendszer adottságairól, az általa is emlegetett baloldali monolit végletes determináltságáról. Sárközy legnagyobb leleménye a „szeletminisztériumok” kialakulása mint realitás.⁸⁸⁹

Le kell szögeznünk a fentiekkel kapcsolatban, hogy e minisztériumok a Gyurcsány-rezsim központosításai, a megszűnt kompetenciáik, és mindenekelőtt a kóros mértékű (működési, szervezési, támogatási stb.) forráshiányuk miatt már elméletileg sem képesek feladataik ellátására.

Irodalom

1. Csorba, J.: „A magyar állam tájékoztatási anómiája.” IFTI, 2006. p.302
2. Csorba, J. – Szentpályi Juhász, M.: A magyar értelmiség Őszöd-apologetikája. 2002-2006. Gondola.hu hírösszefoglalók, 2007.p.426

7. A politikai informacionalizmus mindennapjai Magyarországon

7.1 A hírközlő és a debatter⁸⁹⁰

Visszalapozva, 2005, december első hetében azt rögzítettük, hogy különösen nyilvánvalóvá vált a kormányzó rezsim és a média paktumja. E paktumnak nincs forgatókönyve, csak napirendje. Ennek a napirendnek olyan (maguk gerjesztette, vagy csak orientálta) eseményei voltak, mint amilyeneket közreadtunk heti hírelemzésünkben és hírösszefoglalónkban. Azon a héten a magyar állam és társadalom már egy adósságcsődbe vergődik, miközben a piszkos politika az árnyékgazdasággal versengve veszi el a legális gazdaság forrásait. Világszerte a politikai pártokat tekintik a legkorruptabbnak az emberek. A Transparency International felmérése, a korrupciós világbarométer 2005 címmel kiadott vizsgálat értékelése szerint Közép-kelet Európában a pártok után a médiát és az üzleti világot tartják a leginkább megvesztegethetőnek. /1/ Azon a héten háromhetes hirdetési kampányt indított a kormány „a magyar gazdaság valós helyzetének ismertetésére”. Az akció során hatféle gazdasági tárgyú hirdetés jelent meg újságokban 48,1 millió forint plusz áfa összköltségen a KSH, az Eurostat, az Ernst and Young, a kormányprogram, valamint az autópálya-törvény adatait használva. Ma már tudjuk, hogy mi lett az akció eredménye.

Információs fekete lyukak az államkasszában

⁸⁸⁹ Csorba József: Államokosok. Gondola.hu hírösszefoglaló, 120.sz., 2004.jan.19-24., 04.hét.

⁸⁹⁰ Csorba József: A hírközlő és a debatter. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. december 6. 16:30.

Magyarországon utoljára 2003-ban készült felmérés az adóelkerülés mértékéről, s az akkori kutatás következtetése szerint a magyar államháztartás problémáinak egyik fő oka a jövedelemeltitkolás, amelynek mértéke, az akkori számítások szerint megközelíti a 2.000 milliárd forintot. Amellett évente ezermilliárd forint bevételtől foszthatja meg az államkasszá. (Ma ezt már 4-5 ezer milliárd forintra taksálják a szürke gazdaság együttes teljesítményeként!) Az adóelkerülés hazai gyakorlatát és méreteit jelzi a szakemberek szerint az a hatalmas szakadék is, amely a Magyarországon működő multik és a hazai tulajdonban lévő cégek dolgozóinak bejelentett jövedelmei között tátong. Egy tanulmány szerint az azonos ágazatokban, hasonló cégméretek mellett a külföldi tulajdonú vállalatoknál átlagosan két és félszer annyi az egy főre jutó fizetés, mint a magyar cégeknél. A szakemberek szerint a markáns eltérés első számú magyarázata, hogy a tőkeerősebb, külföldi háttérű cégcsoportoknál kevésbé divat a csak papíron minimálbéres vagy részmunkaidős foglalkoztatás, a munkavállalók kényszervállalkozásba kényszerítése, amelyek a "legális" adóelkerülés népszerű módjai. A Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium 2003-as jelentése a hazai munkavállalók által be nem vallott jövedelem megközelítette a kétezermilliárd forintot. A becsléseken alapuló számítások szerint 900 ezren is lehetnek, akik rendelkeztek rendszeres jövedelemmel, de nem szerepeltek az APEH nyilvántartásában. Az Ecostat 2002-ben 200 hazai vállalati vezető körében végzett anonim közvélemény-kutatásában a cégvezetők szerint, a rejtett gazdaság által leginkább fertőzött területek az építőipar, a kereskedelem és a vendéglátás. A lakásépítések során a tárca becslése alapján 2002-ben 600 milliárd forint értékű munkából 320 milliárdot számla nélkül végeztek el. /2/

A politikai elit megbukott

A tájékoztatáspolitikai legfőbb eseményeként a média rendszerkritikai szerepének elszorvadása, értelmiségi szerepformaként a tájékoztatás társadalmi tükör szerepének felfüggesztése hatalmas károkat okoz a magyar társadalomnak. Így nem derülhet fény, például arra, hogy a magyar politikai elit az elmúlt három évben a cseh, szlovák vagy pláne a szlovén vezetésnél rosszabbul menedzselte a reformfolyamatokat. A Bertelsmann Alapítvány a Center für angewandte Politikforschung nevű kutatóintézettel közösen a világ 119 országában vizsgálta meg a politikai és gazdasági változások folyamatát, és az eredményt két indexben foglalta össze. Egyik a reformfolyamat menedzseléséről (itt Magyarország a hetedik helyen végzett), a másik az aktuális helyzetről ad értékelést (itt a térség tizenöt országa közül a negyedik lettünk). Az aktuális helyzet megítélésénél alapvetően a demokratikus és piaci intézmények szintjét, a jogszabályi környezetet vizsgálták a szakértők. A menedzsmentmutató négy területre terjedt ki: a kormányzati akarat érvényesítésének képességére, a gazdasági és emberi erőforrások hatékony felhasználására, a politikai konszenzus szintjére és a nemzetközi együttműködés fejlettségére. Az első területen a szlovák Dzurinda- és a román Nastase-, valamint Tariceanu-kormány kapott elismerést azért, hogy a térségben mindenütt jellemző koalíciós vagy éppen kisebbségi pozíció ellenére érdemi reformokat tudott végrehajtani. Az erőforrások felhasználásában Szlovénia és Szlovákia eredményeit emelik ki az elemzők. Magyarországgal kapcsolatban a jelentős mértékű büdzségihiányt és eladósodottságot említik, ami szerintük többek között azt mutatja, hogy a kormányzat nem elég hatékonyan hasznosítja erőforrásait. /3/

A KSH azt méri, amit tud

A KSH felülvizsgálata nyomán, 2005 december elején kijelenti, hogy a külkerstatistikával minden rendben van, szemben az adatfelvétel megbízhatóságát és az adathiányt felvető bírálatokkal. Igaz, a revíziók nyomán az első félévi adatok alapján az import 4,3-ról 8 százalékra nőtt, miközben az export 10,2-ről 9,5 százalékra csökkent, s azzal 1,5 százalékkal csökkenni vélük az export:import-ollót. Az óvatosan nyilatkozó elemzők szerint legalább két év kell a trend kibontakozásához, s akkor is viszonyításra szorulva fogunk mérni és minősíteni,

ugyanis ma a valós számokról senkinek sincs fogalma sem, igen nagy utólagos korrekciókkal kell számolni. A statisztikai revíziók szerint az import növekedett az export rovására. Szakértői következtetések szerint a KSH azzal védekezhet, hogy az áfa szolgálna összevetési lehetőségként, de az adóstatistika hitelessége is elég bizonytalan. A termelési iparstatistika, a mérleg- és áfastatistika, a fizetésimérleg-adatok összevetése is komoly feladat lenne. Amikor a KSH ismertette a 2005 harmadik negyedéves GDP részletes számait a növekedés a módszertani változások miatt elérte a 4,5 százalékot. /4/

Állami, kormányzati tájékoztatáspolitiká

A Katolikus Rádióban 2006. augusztus 16.-án Csorba József beszélt a kormányzati kommunikáció, a kormányzóvivői intézmény elképesztő működéséről. /5/ Most az origo.hu foglalkozott a témával hasonló értelemben. Danks Emesével kapcsolatban felmerült kifogásokat emlegettek, bár nincs semmilyen eligazítás arról, hogy milyen elvárások voltak vele szemben. Az origo.hu-ban találhatóak szerint, a Kormányzati Kommunikációs Központ több névtelenséget kérő munkatársát meglepte, hogy a tervekkel ellentétben mégsem tért vissza a kormányzati munkához Szigetvári Viktor, az MSZP kampányigazgatója. A KKK egyik vezető munkatársa szerint „az A-terv az volt, hogy jön a Viktor és átfésüli a KKK-t. Nos, ő nem jön, B-terv meg nincs.” Akad olyan vezető munkatárs is a KKK-ban, aki szerint más típusú kormányzóvivőre lenne szükség. Nem egy hírközlőre, hanem egy debattőrre. /6/

MeH, miniszter, tájékoztatás

Az országgyűlési biztosok vizsgálatát tartalmazó, az MTV Híradójához és az MTI-hez eljutott jelentés szerint a meteorológusokat, akiket az esemény után hibáztattak, egyáltalán nem terheli felelősség. Súlyos hibák sorozatát állapította meg az ombudsmanok augusztus 20-i tragédia ügyében indított vizsgálata. A Miniszterelnöki Hivatal (MEH) nem gondoskodott az ünnepségen résztvevők biztonságáról, és nem készült fel a vészhelyzetre. A vihar után lefolytatott vizsgálatában Szilvássy György kancelláriaminiszter - aki egyben az ünnepség megrendelője is volt - a meteorológusokra hárította a felelősséget, mondván nem megfelelően, és nem időben riasztottak. Ez valójában nem igaz, a meteorológia jó előre figyelmeztetett, amit az ombudsmani vizsgálat is megerősített - írta az Index. A tájékoztatási kötelezettségek teljesítése szempontjából legfontosabb tényként, a beszerzett adatok alapján az ombudsmanok megállapították, hogy a rendőrség volt az egyetlen olyan hatóság, amelyhez a közeledő viharról szóló információk eljutottak még a vihar kitörése előtt. Így a rendezvény elhalasztását vagy leállítását jogszabályban rögzített, konkrét felhatalmazás nélkül is meg lehetett és kellett volna tennie. Ilyesformán hibázott a rendőrség is, mivel még a vihar előtt leállíthatta volna a rendezvényt. Egyébként vizsgálat megállapításai szerint a tömegrendezvények biztosításának szabályai nem felelnek meg az alkotmányos követelményeknek, ezért felkérték a kancelláriaminisztert, az önkormányzati és a rendészeti minisztert, valamint a Fővárosi Közgyűlést, hogy tegyenek intézkedéseket a hasonló esetek elkerülése érdekében. /7/

Hivatkozások

- 1.Korrupciós világbarométer- vezet a politika. Stop! 2005,12.03. nyomán
- 2.Szürkegazdaság: ezermilliárdos lyuk az államkasszában. NOL, 2005.12.05. nyomán
- 3.Rossz menedzser a magyar elit. Takács Gábor, vg.hu, 2005.12.05. nyomán
- 4.Szép számok a KSH-tól. fn.hu, ksh.hu, 2005.12.05. nyomán
- 5.Katolikus Rádió, Délutáni találkozás, 2006-08-18. A kormányzati kommunikáció lehetőségei, hatékonysága. A vendég Csorba József információs szakértő. Szerkesztő: Udvarhelyi Erzsébet.
6. „Nem egy Takács Marika kell.” origo.hu, mno.hu, 2006.12.02. nyomán
7. Augusztus 20. Szilvássy hazudott vagy nem emlékezett. (NAPI Online) nyomán

7.2 Célzott politikaimarketing-kommunikáció „embereknek”⁸⁹¹

A tájékoztatás, a befogadás, és a véleményformálás után, amit a közvélemény visszaöklendez, elképesztő termék. Néhány tavalyi információs és kommunikációs eseményt vegyünk alapul.

Stílus, típus

Tizenöt év nyomtalanul tűnt el: a magyar politikusok változatlanul nem adnak a külsőre – hangzott el a Méltányosság Politikaelemző Kör (MPK) beszélgetésén 2006 januárban. A mondanivaló „becsomagolásához, eladhatóságához” a személyes küllem is hozzátartozik. Nem akarnak „hivalkodni”, „szerénységükre” hivatkoznak politikusaink, ha valaki fölroja nekik: miért nem adnak többet a külsejükre? A stílus-tanácsadó szerint néhány kivételtől eltekintve (közéjük tartozik a legtöbb kormányfő Antaltól Gyurcsányig) a közszereplők többsége mintha úgy vélne: öltözködésük magánügy. Pedig tudomásul kellene venniük, hogy ők nem olvadnak, nem olvadhatnak bele a szürke tömegbe, mert nem magánemberek. Sajnos, a téma iránt nem érdeklődnek politikusaink, és alig hallgatnak a tanácsokra. Az elemző kör rendezvényének másik előadója a hitelességet hangsúlyozta. Úgy kell „belenyúlni” a másik ember javítandó tulajdonságaiba, hogy a személyiség ne sérüljön. Gyakorlással elérhető például, hogy a politikus változtasson beszédsebességén, ne hadarjon, hiszen ez az érthetőség rovására megy. Ám nem szabad arra törekedni, hogy a közszereplő „előadja” mondókáját, és teljesen lemondjon a rögtönzésről, mert könnyen belecsúszhat egy hiteltelen szerepjátékba. A politológus sajnálatosnak tartja, hogy sokan úgy vélik: nincs szükségük tanácsokra, mert majd egyedül is elboldogulnak. Pedig a többi között azért van annyi „félresikerült” politikusunk, mert makacsul ragaszkodnak olyan dolgokhoz, melyeknek búcsút kellene inteniük. /1-2/

Negatív verseny

Ön szerint melyik kormány nyújtotta a legrosszabb teljesítményt a rendszerváltás óta? - szölt Csintalan Sándor kérdése a Stopon. Több, mint 17 ezren nyilvánítottak véleményt a feltett kérdésben. Az eredmény természetesen nem reprezentatív, de mindenesetre érdekes: a szavazók 53,8 százaléka az Orbán-kormány tevékenységét ítélte a legrosszabbnak, szemben a Horn-kormányéval, melyre mindössze a résztvevők 0,8 százaléka voksolt. Hasonlóan jó megítélésnek örvend az Antall-Boross kabinet, mely 3,2 százalékot kapott. Vagy csak az idő szépítette meg az 1990-től 1998-ig regnáló kormányok emlékét? A jelenlegi kabinet teljesítményének megítélése is ellentmondásos: a szavazók 42,2 százaléka Medgyessy Péter és Gyurcsány Ferenc kormányainak tevékenységét ítélte a legrosszabbnak. /3/

Dömpér a médiában

Kóka berobbanása előtt, egy reggel a köztévében Lengyel László politológus azt javasolta, „Kuncze Gábort indítsa az SZDSZ főpolgármester-jelöltnek Demszky „Jean” Gábor helyett. Kuncze, persze, nem vevő a javallatra, egyébként is teljes súlyával ottan áll Demszky mögött és támogatja. /.../ Én támogatom Lengyel javaslatát. Ahogy tegnap elnéztem a kókaizmus térnyerését a liberális párt kongresszusán/küldöttgyűlésén, nem lepne meg, ha Kóka kifúrná akár Kunczét a pártelnöki székből, akár Demszkyt a Városházáról. Ennek az ifjú töröknek ugyanis „gyurcsányi” becsvágya van, amihez ráadásul tehetség és tudás is párosul. Koromból fakadóan, bár kis szemtelenséggel, de mondhatom: ennek a Kóka gyereknek még nagy jövője van a politikában.” /4/

Orbán átülés előtt, meg Gyurcsány

⁸⁹¹ Csorba József: Célzott politikaimarketing-kommunikáció „embereknek”. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007, jan.23.

Stumpf István a 168 órának adott interjújában mondja, valamikor tavaly ilyenkor. Nem tudom, ki bír ki még egy vereséget, de 2006 vízválasztó lesz – reagált arra a kérdésre, Orbán belebukhat-e a választási vereségbe. A rendszerváltó politikai elit cserélődik, a '89-es szisztéma recseg-ropog. Orbán eddig is sokat tett azért, hogy az újfajta nemzeti, polgári, kereszténydemokrata gondolkodásmód jelentős támogatottságot szerezzen. Érdemei elévülhetetlenek. Nem az a kérdés, kibír-e egy vereséget. Nagyobb kérdés: akarná-e folytatni. De nem is ezen gondolkodik, mert győzelemre játszik, és győzelemre is áll. Stumpf azt mondta a másikról. Gyurcsány ma megkerülhetetlen a baloldalon. Teljesítménye leválthatatlanná teszi. Tudatosan építi át az MSZP-t, eltanulva Blairtől, miként lehet egy tradicionális, ódivatú szervezetet modern, úbaloldali párttá formálni. Ehhez keres intellektuális és médiahátteret, üzleti támogatást, külpolitikai kapcsolatokat. Jövőjét az dönti el: van-e vonzereje az újbalos identitásnak a fiatal generáció körében. Gyurcsány eddigi aktivitása elegendő ok arra, hogy a jobboldal érzelmileg motiváltabb híveiben jelentős gyűlöletpotenciál halmozódjon fel, aminek mozgósító ereje lehet. /5/

Az „emberek”, a gyermektelenségi adó, és társadalom

A széthullott, gyermektelen és gyermekgyűlölő, önző, szolidaritás, nemzeti és társadalmi tudat nélküli tömegek hergelése folyik tavaly ilyenkor. Ennek a helyzetnek külön kampányt szentelnek azzal a tematizálással, hogy a Fidesz megadóztatja majd a gyermekteleneket. „Még nem készült fideszes kalkuláció arról, hogy a gyermekek utáni adókedvezmény visszaállítása milyen terhet ró a központi büdzsére. Varga Mihály állítja: nem akarják büntetni az egyedülállókat. Orbán valamiként mégis háromszor annyi adót fizettetne egy egyedülállóval, mint egy háromgyerekes családdal.” /.../ „A Fidesz senkit sem akar büntetni, s ha a tavaszi választások után kormányra kerül; a családi adózás bevezetése után sem kellene háromszor annyi adót fizetniük az egyedül élőknek, mint azoknak, akik három gyermeket nevelnek - mondta lapunknak Varga Mihály Orbán Viktor pártelnök múlt heti, egri kijelentése kapcsán. A Fidesz elnöke néhány napja nem így nyilatkozott. Országjárása második állomásán Orbán Viktor azt közölte: "Ha módunk lenne a mintegy kétharmados többségű parlamentet elővarázsolni", akkor az alkotmányban kellene rögzíteni, hogy Magyarországon az állam elismeri a gyermeknevelés költségeit. Azt is hozzátette, hogy a mostani adórendszer családelenes. Szerinte annak, aki egyedül él, háromszor annyi adót kellene fizetnie, mint annak, aki három gyermeket nevel.” /6/

Baloldali nyugdíjas jó ember: a 13. és 17. havi nyugdíj előtt

A Gyurcsány-kormány elsődlegesen a nyugdíjrendszer belső igazságtalanságainak felszámolását tartja fontosnak a rendelkezésre álló forrásokból." – idézte az MTI a szociális minisztert a 13. havi nyugdíj perpspektívájából. Orbán 14. havi nyugdíjat ígérő bejelentését követően Harrach Péter és Rogán Antal közös sajtótájékoztatón nyomatékosították, hogy „megbecsülés jár a nyugdíjasoknak”, akiknek az elmúlt időszakban „egyre csak nőttek a kiadásai”. Bejátszott az unalomig ismert gyógyszer- és lakásfenntartási költségek emelkedése is. Az aktuális kampány hetében két nyugdíjas-szervezet is aggódott amiatt, hogy Orbán járulékcsoökkentő javaslata a pártelnök állításával ellentétben a nyugdíjassza bevételeit is érinti, aminek egy esetleges negatív nyugdíjkorrekció lehet a vége. Orbánék úgy számolnak, hogy a tervezett járulékcsoökkentés teremti meg a 14. havi nyugdíj kifizetését. Természetesen a konzultációs játék részeként ennek elosztásáról majd a Nyugdíjas Konzultáció dönt. Hiller István és Lendvai Ildikó közösen sorolták pártjuk jócselekedeteit: a választások utáni „Fidesz-adósságot törlesztő” 19 ezer forintot, a 13. havi nyugdíjat, az ilyen-olyan emeléseket és természetesen a tavaly ősszel bevezetett távfűtés-kompensációt, ami havi kétezer forintot jelent. „A szocialisták szerint Orbán járulékcsoökkentő javaslata akkor nem járna bevételek csökkentésével, ha azonnal kétszázezer új munkavállaló kezdene dolgozni havi félmillió bruttó

fizetésért.” Gyurcsány a XIII. kerületi Láng Sportcsarnokban tartott fórumon reagált Orbán járulékcsoökkentési javaslatára: mint mondta, évente 2.200 milliárd forintot költünk nyugdíjakra. Ebből a rendszerből nem lehet kivenni 650 milliárd forintot, "nem lehet rossz politikát, korábban meg nem tett lépéseket azzal feledtetni, hogy hirtelen pedig elkezdtek nagyokat mondani". /7/

A nyugdíjasnak, sajnos, többnyire, később, már nincs rövid és középtávú emlékezete: a kampány után kizökken, romlik az állapota, vagy meghal. Most, egy évvel a fentiek után, emlegetett terhei 30-50 százalékkal emelkedtek, beleértve azt is, amit a szolgáltatások eléréséhez szükséges többletfáradtság jelent.

Hivatkozások

1. Hogyan "csinálják" a politikusokat? - a Méltányosság Kör konferenciája. 2006, január. NOL, infovilág.hu nyomán
2. Rosszul öltözöttek a magyar politikusok. 2006, január. Toronyi Attila, meltanyos.hu nyomán
3. Orbán kormánya nyújtotta a legrosszabb, Horné a legjobb teljesítményt. 2006, január. Stop! nyomán
4. Altesti Fidesz-ötlet, avagy beindult a kombájn (vagy kampány). 2006, január. Szemán László, stop.hu nyomán
5. Baloldali Orbán-fóbia – összecsuklik a jobboldal, ha kilövik Orbán Viktort? 2006, január. gondola.hu nyomán
6. Orbán sem tervez gyermektelenségi adót. 2006, január. NOL, Csuha Ildikó nyomán
7. Politikai hajtóvadászat öregekre. 2006, január. Virág Tamás, hirszerzo.hu nyomán

7.3 A média infrastruktúra és tartalom egyben⁸⁹²

A magyarországi történések reális, irreális, és szürreális, együttes (összevegyített) bemutatása mindennapi élményünk az állam információ- és tájékoztatási kultúrája, a magyar médiarendszer állapota miatt. Egy, manapság aktuális, és széles körben vitatott jelenséggel kapcsolatban pl. jelezni szeretném, hogy az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztériumának a 2005-ös év emberi jogi helyzetét bemutató jelentése szerint a média függetlenségének hiánya mellett olyan emberi jogi gondok fordultak elő Magyarországon, mint a túlzott rendőri erőszak. Másik példát választva, a mai piszkos politizálás, a mai piszkos kampány (politikaimarketing-kommunikáció) a tavaly év eleji történésekben mutatkozott meg igazán.

Kampányprésben a média

Tavaly március elején aktívvá vált a politika és a közmédiumok viszonya a kampányban. A városi tévéknél a képernyőre kerülő politikusok pártállása alapján könnyedén beazonosítható, ki irányítja a települést. A közzérádiót százezer forintba büntették, mert a műsorvezetők a véleményüket is beleszórták a hírekbe. „A Magyar Televízió totális baloldali megszállás alatt áll, ezért a televízióban megszűnt a közszolgálatosság – állapította meg Kondor Katalin.

A rádió belső szabályzata és a médiatörvény is tiltja, hogy műsorvezetők a hírekbe saját véleményüket beleszóják. Az előírást a médiahatóság szerint nem tartotta be a Magyar Rádió, ezért százezer forintos büntetést róttak ki rá. A hatóság kifogásolta, hogy a műsorvezető a kettős állampolgárságról szóló referendum évfordulóját ekkép vezette fel: "december 5-e van, a gyászos emlékü népszavazás első évfordulója". A Háttér című műsor beharangozója szerint „szégyen-e, hogy csak másfél millióan gondolták így a nyolcmillióból, vagy az a nagyobb szégyen, hogy több mint 1,4 millióan vették a fáradságot, hogy nemet mondjanak a vajdasági, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai több millióra, ez már politikai kérdés."

⁸⁹² Csorba József: A média infrastruktúra és tartalom egyben. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. március 1. 15:05

A különböző médiumok hírműsoraiban a kormánypárti politikusok dominálnak, a médiahatóság elemzése a koalíciós pártok fölényét mutatja. A Salgótarjáni TV-ben a nyilatkozatok 65 százaléka a szocialistákhoz köthető, a fennmaradó 35 százalék a kormányhoz. Székesfehérváron 87 százalék jutott az MSZP-re. Mindkét helyen szocialista városvezetés van. /1-2/

Médiabilzenés: balnehéz egyensúly

A médiahatóság adatai (2006, első negyed) lényegében arról tanúskodnak, hogy a csapból is Gyurcsány Ferenc folyik. Az országos hírműsorokban mind az összes, mind az élőszóbeli szerepléseinek száma több volt, mint Orbán Vikornak, Kuncze Gábornak és Dávid Ibolyának együttvéve. Ha csak a politikai pártok megjelenéseit tekintjük, akkor is megdöbbentő a koalíció túlsúlya. Az ORTT ajánlásaiban - melyet a műsorszolgáltatók többsége is átvett - az úgynevezett francia modell szerepel követendő példaként. Eszerint a kormány, a koalíciós pártok és az ellenzéki erők egyaránt egyharmadnyi megjelenésre számíthatnak. Ugyanakkor arról már nem esik szó, hogy a modellt megfogalmazó francia szervezet 2000-ben maga is úgy döntött: ezt a megoldást fel kell váltania a parlamenti arányokra épülő megjelenítés gyakorlatának. Ezt a magyarországi médiumok közül szinte senki nem veszi figyelembe - maga az ORTT sem. A Magyar Rádió - a koalíció által legtöbbször támadott - Krónika című műsorában átlagosan 60 százalékos a kormány és a koalíciós pártok megjelenése, míg az ellenzéki 38 százalékot tett ki az utóbbi egy hónapban. Ennél még az ATV híradója is kiegyensúlyozottabbnak bizonyult: itt 58-42 százalék az arány. E számok tükrében érthetetlennek tűnnek a baloldali Krónika elleni hisztérikus kirohanásai és zavarkeltő akciói. Az MTV híradója jelentős, kétharmados megjelenési többséget biztosít a kormány és a koalíciós pártok számára. /3/

A Fittelina-ügy nem érte el az RTL ingerküszöbét?

Médiakutatók szerint a lakosságot általában jobban érdeklik a szűkebb környezetük hírei, így a helyi és regionális televíziók, rádiók híradásai különösen fontosak. A baloldali-liberális koalíció vezette városok némelyikében egészen elképesztő egyensúlytalanságok tapasztalhatók. A Pécsi Városi Televízióban és a Salgótarjáni VTV-ben az élőszóban megjelenő politikusok 100 százaléka a koalíció soraiból került ki. Ez az arány Miskolcon 86, Kecskeméten 71, Egerben 80, Békéscsabán 71 százalék. Ezekben a városokban az összes szereplés aránya is hasonlóan alakult - az ott élők tehát szinte kizárólag az MSZP-s, SZDSZ-es szólamokkal találkozhatnak. E számok még érdekesebbek, ha összehasonlítjuk a 2002-es adatokkal). A közszolgálati média 2002-ben még kényesebben ügyelt a kiegyensúlyozottságra, a két országos kereskedelmi televízió kirívóan nagy teret biztosított az akkori ellenzéknek. A TV2 meglehetősen mostohán közvetítette Orbán Viktor sikereket kiemelő üzeneteit. Míg az 1998-2002 közötti négy év eredményeit hangsúlyozó nyilatkozatainak közel kétharmada a közszolgálati csatorna hírműsorában, 25 százaléka pedig az RTL Klubon jelent meg, addig a TV2 csupán 14 százalékról adott hírt. /4/

Gyurcsány-kommunikáció

Körmendy Zsuzsanna írja: Kóborkutyázni, veszettkutyázni, kártevőkké alázott emberek elszállításáról habogni, azt hittük, ebben az országban már nem lehet. De úgy látszik, igen. Pedig már nincsenek itt a szovjet tankok, hogy a politika tribünjéről lepufogatott „veszettkutyázó” gyűlöletbeszédet fedezzék. És mégis: szívesen mondanám, hogy Gyurcsány talán azt sem tudta, mit beszélt. Hogy elfáradt, hogy véletlenül kutyázott-telepezett, mert nem bírja irammal a kampányt, mert nem olyan saválló, mint a riválisa. Ám ha nem tudja, mit beszél, akkor mit keres ezzel a stílussal egy európai demokráciában? És főleg mit keres ezzel a stílussal a magyar politikában? Egy olyan országban, amelynek sosem hagyták behegedni a

sebeit, mert sosem gyógyították csillapító szavakkal, s nem borították be a megértés tiszta gyolcsával... /5/

A hét leghülyébb magyar embere?

A Kavinton-klub tagjait jobbra-balra degenerere minősítő liberális megnyilvánulások sűrűsödtek össze a következő médiaáramokká: ... „a levegőben úszó feromonok előcsalták a hülyeségi verseny legnagyobb esélyeseit. Megszámolhatjuk a bordáikat, megritkult bundájuk cafatokban lóg, a vitaminok és a napsütés hiányától megrepedezett a patájuk, de a szemükben ott csillog az újrakezdés lendülete. Az elmúlt héten annyira erős hülyemezőny gyült össze a kukoricapogácsával, napraforgómaggal és sajtóközleményekkel feltöltött etető körül, hogy olyan kvalitásos versenyzők voltak képtelenek a hülyeválogatott-keret közelébe kerülni, mint a telefonon diktált blogot indító Lamperth „Nektek van Gyuszitok, nekünk van Ferink” Mónika, vagy a korai halálozás betiltását követelő, Jobbik–MIÉP–Harmadik Út-as Kovács Dávid. Egy tehetségekkel gyengébben eleresztett országban ezekkel bérelt helyük lenne a nemzeti csapatban, meg butikjuk a főutcában, nálunk viszont még a heti csapatba sem jutottak be. Lássuk ezek után, kik versenyeznek a leghülyébb címéért! A semmiből került az országos élmezőnybe Csepeli György, az informatikai minisztérium SZDSZ-es államtitkára, aki a vidéki rendszergazdák szép kifejezésével helybe ment a blogért, vagyis önálló webnapló írásába kezdett. Csepelit mindennel lehet vádolni, de azzal nem, hogy benyalna a választóinak. Olyanokat ír, hogy Tegnap az Operabálban voltam, ahol találkoztam a magyar GDP 50%-val. Egy siófokit sem láttam, pedig nem álarcosbál volt, de ha ez nem lenne elég, úgy festi le választóközterének lakóit, hogy hozzájuk képest a rátótiaknak direkte pozitív a PR-juk. Az idő paradox jelenség. Hol múlik, hol nem múlik. Somogyban például nem múlik. Nyaranta látom az itt lakókat kis Zimmer Frei táblácskákkal a kezükben. Még mindig várják a keletnémet turistákat. Mit sem hallottak arról, hogy Németország már rég egyesült, s hajdani vendégeik Thaiföldön és a Maldív szigeteken nyaralnak ugyanannyiért, amennyiért itt nyaralhatnak. A szerencsétlen faszfejek nyilván nem érdemlik meg a világjáró Csepelit, aki annyira nagy társadalomtudós, hogy 4-6 évvel az események után most rájött – sőt ezt publikálta is a Mozgó Világban! – hogy a kampány áttevődik az Internetre és az sms-re, mert ezek ellenőrizhetetlen médiumok, s ugyanakkor tömegesen hozzáférhetők. /6/

Bádogemberek a kampányban

Fricz Tamás aggódik: mi lesz, ha megválasztják Gyurcsány Ferencet miniszterelnöknek, és utána eljárást indítanak ellene. Mondjuk, okirat-hamisítás miatt. Most tisztázzuk a múltat, amíg lehet. Kerüljük a Medgyessy-effektet. 2002 júniusában a Magyar Nemzet jóvoltából megtudhattuk, hogy a frissen megválasztott miniszterelnök kémelhárítóként ügködött a Pénzügyminisztériumban. A koalíciós partner első felháborodásában bizalmatlansági indítványt készült beadni ellene, amit a hústagú frakció 17:3 arányban meg is szavazott. Majd nem sokkal az után, hogy az MSZP-frakció egyhangúlag támogatta Medgyessyt, az SZDSZ megváltoztatta álláspontját. Ez önmagában nem lett volna elég ahhoz, hogy visszavonjuk döntésünket – mondta a Szita-Echo múlt szerdai adásában Fodor Gábor SZDSZ-es ügyvivő, de az az igazság, hogy másnap rengeteg telefont kaptunk. De hát nem elvi kérdés az antikommunizmusáról ismert pártnak, mit tegyen? Sokan telefonáltak – ismételtette az ügyvivő. Én személy szerint más véleményen voltam, de leszavaztak. Még megkérdeztem, hogyan tudtak másnap egymás szemébe nézni, de utána úgy döntöttem, más kérdéssel folytatom a múltidézt...

A Népszabadság régi főszerkesztőjét, Eötvös Pált az ál-Teller-levél kapcsán hívtam meg. Tudják, arról az írásról van szó, melyről utólag derült ki, bár a baloldal megvágyálmodta, mégsem a halálra készülő tudós írta. Eötvös hosszan hezitált, majd amikor megnézte a Csintalan Sándorral készült nyitóműsort, közölte, a Szita-Echo nem az ő műfaja, egyébként sem akar ártani a Népszabadságnak és ami mögötte van. A mondat megfejtését még most

sem késő elküldeni a szerkesztőségbe. Eötvös az álpublikáció közreadása után néhány hónappal megvált főszerkesztői székétől. Tehát ebben az országban sem maradnak a dolgok következmények nélkül, még akkor sem, ha a Magyar Nemzetben Fricz Tamás időről időre beszámol e jól hangzó tévhitéről. Megértem, hogy jobboldali győzelmet vár, ám ettől nem kell becsuknia a szemét, akár a Szitából is megtudhatná, az emberek előbb-utóbb még ebben az országban is elnyerik méltó jutalmukat, büntetésüket. /7/

Kampány nincs Postabank-botrány nélkül

Támogatja a Postabank és a PB Workout Kft.-vel kapcsolatos vizsgálati anyagok minősítésének felülvizsgálatát, és szükségesnek tartja a jelentés-tervezet mielőbbi nyilvánosságra hozatalát Kiss Péter kancelláriaminiszter. Eközben Sepsey Tamás volt KEHI-elnök első ízben kommentálta a Stopnak az általunk bemutatott jelentés körüli viharos eseményeket. A pénzügyminiszter február 16-án kérte be a Kormányzati Ellenőrzési Hivataltól a Postabank vesztesége okainak és a személyes felelősség megállapítására vonatkozó vizsgálat anyagait. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal elnöke másnap hat dokumentumot küldött át a Pénzügyminisztériumba, s egyben kérte, hogy a tárca foglaljon állást: indokolt-e az azokban szereplő adatok titkosítása. A kérdésről szakértőket is megkérdezett a minisztérium, majd az alapján jelezte: nem ellenzi a minősítés feloldását; a titkosítást azonban annak idején nem a Pénzügyminisztérium rendelte el, így annak feloldásáról sem intézkedhetett. Ezek után kérte Kiss Péter a Kormányzati Ellenőrzési Hivataltól a felülvizsgálatot, illetve a dokumentumok mielőbbi nyilvánosságra hozatalát. Sepsey Tamás egyébként a stop.hu-nak küldött elektronikus levelében úgy fogalmaz: KEHI-jelentés nem létezik, hamisítványnak titulálja a Stop.hu-n megjelent dokumentumokat. /8/

Sereget mozgósít a Fidesz

A jobboldali beállítottságú, de vonakodva szavazókat szeretné a Fidesz rábírní a voksolásra, ezért aktivistákat küld a bizonytalan választókerületekbe - írja a Népszabadság. A lap szerint 35 ezer aktivista dolgozik majd. A lap szerint a nagyobbik ellenzéki párt 45-50 választókerületben - többek között Nagykanizsán, Veszprémben, Esztergomban, Dombóváron, Pécsen, Jászapátiban, Balmazújvárosban, Szerencsen és Budapesten - tervez totális mozgósítást. Ennek célja, hogy minden lehetséges szavazót mozgósítsanak, és javítsanak a jelenlegi arányon amely szerint az száz MSZP-szimpatizáns közül 70-80, száz Fidesz-párti közül 60 ember megy el szavazni. A Népszabadság úgy tudja, hogy már most is lesz mozgósítás a szentendrei és a mosonmagyaróvári időközi választásokon. A két körzetbe egyenként 400-700 aktivistát küldenek, de összesen 35 ezres aktivista-csapatot szervez a Polgárok Házának ügyvezető igazgatója, Kubatov Gábor, aki az USA-ban tanulmányozta a "last minute" mozgósítási technikát. A lap szerint a Fidesz az amerikai republikánus piárosok tapasztalatait is felhasználja a kampányban. A lap szerint az EP-választások idején 30 ezer, főleg polgári körös aktivista segítette a Fideszt. Tavaly Rogán Antal százezres csapatot célzott. Az aktivisták munkáját Orbán Viktor által személyesen megbízott regionális koordinátorok is segítik - írja a lap, a Népszabadság. /9/

5 millió forintos fotó

Állítólag 5 millió forintot fizettek ki azért a spájzolt képért, amelye a 168 óra közölt. Ezen a képen a hetilap állítása szerint Orbán Viktor egy alvilági figurával szerepel. A kép Kovács István, Kokó éttermében készülhetett, amikor Erdei Zsolt ökölvívó világbajnoki címét ünnepelték 2004-ben. Ekkor valóban jelen volt Orbán Viktor is, akivel sok vendég készített közös fotót. A lap állítása szerint az Orbánnal egy fotón szereplő férfi jelenleg előzetes letartóztatásban van, vádolták már okirathamisítással, csalással, garázdasággal, önbíráskodással, zsarolással kábítószer-csempészéssel, prostituáltak futtatásával. A cikk

szerzője biztos benne (!), hogy a kép nem hamisítvány, és azon valóban egy hírhedt bűnöző látható. Kovács Kokó István az [origo] megkeresésére azt mondta, valóban volt ünnepség azon az estén, amikor Erdei Zsolt világbajnoki címet nyert, és ekkor Orbán Viktor is ott volt Bokszt utcában, ahogyan más ismert emberek is. A rendezvény nem volt zártkörű, bárki bejöhett az étterembe. A több száz utcáról bejövő, ismeretlen vendég szinte mindegyike készített közös fotót Orbán Viktorral. /10/

Ferdemédia

Az ORTT szerint a kormánypártok lényegesen többet szerepelnek a napi műsorokban, mint az ellenzék. A szervezet azt vizsgálta, hogy február elseje és március 7-e között a kormánykoalíció, az ellenzék, illetve a parlamenten kívüli pártok mekkora megjelenési teret kapnak a médiában. Az összes megjelenést vizsgálva a legkiegyensúlyozottabb eredmény is az 52-47 százalék volt a kormánykoalíció javára. Ez a megoszlás a TV2 Tények, Tények este, illetve a Danubius Rádió Hírek című műsorában fordul elő. Összes előfordulást tekintve a kormányzó pártok számára a legnagyobb teret az M1 déli Híradója biztosítja: itt 70-29 százalék a kormány-ellenzék előfordulásának megoszlása a mérések szerint. Élőszóbeli szereplésre is lényegesen több lehetőséget kapnak az MSZP és az SZDSZ képviselői. Ebből a szempontból legkiegyensúlyozottabbnak az RTL Klub Híradó (53-45 százalékos megoszlás a kormány javára), illetve a TV2 Tények című műsora (53-47 százalék) számít. Vannak azonban kiváló esetek is: a Sláger Rádió híreiben az élőszóban történő megszólalásra 86 százalékot, a Danubius Rádiónál 80-at, az M1 déli Híradójában 79 százalékot kap a kormány, az estiben 66-ot. A beszédidőt figyelembe véve a kormány túlsúlya csak egy helyen bomlik meg: a TV2 Tények című műsorában az ellenzéki oldal 42 százalékkal jelenhetett meg hosszabban, az MSZP és SZDSZ együttese itt csak 29 százalékot kapott. A többi vizsgált hírműsorban azonban továbbra is az eddigi tendencia érvényesül. Különösen kiugró a kormány előnye ebből a szempontból a Sláger és a Danubius Rádióban, illetve az M1-en. Gyurcsány duplája Orbánnak Mind élőszóban, mind az összes szereplést tekintve Gyurcsány Ferenc vezet, dupla annyi lehetőséget biztosítottak számára, mint Orbán Viktor. /11/

Kóka lett a nyertes

Az Áder János - Kóka János vitáról megközelítően 2 millió ember látott, hallott vagy olvasott, vagyis többen, mint ahányan nagyon érdeklődnek a politika iránt. A vita (médiá)közönsége körében Kóka János egyértelműen kedvezőbb benyomást keltett, mint a kihívója. Ebben persze az is szerepet játszik, hogy a kormánypártiak jobban érdeklődtek a vita iránt, mint az ellenzék hívei. Ugyanakkor a bizonytalanok körében is többen érezték Kóka Jánost a vita győztesének, mint Áder Jánost. A Marketing Centrum szerint a telefonos háztartásokban élők mindössze harmada nézett tévét kedd este 10 órakor az Áder-Kóka vita idején. A tévézők fele bele-belenézett a vitába, tehát a két politikus valamivel több nézőt tartott a képernyők előtt, mint a Terminátor 3, és a vitára többen voltak kíváncsiak, mint a párhuzamosan sugárzott BL meccsre. Ezzel együtt a teljes vitát csak a telefonos háztartásban élők 9 százaléka nézte végig, további 4 százaléka főleg a vitát nézte, de időnként átkapcsolt más műsorokra, másik 4 százaléka pedig más műsorokról kapcsolott át időnként a vitára. Rádión keresztül a telefonos háztartásban a hívottak 6 százaléka követte a vitát, és 14 százalék azok aránya, akik másnap (is) láttak, hallottak, olvastak valamilyen összefoglalót a választási vitáról. Mindent egybevetve a telefonos háztartásban élők 27 százaléka jutott valamilyen képhez, ismerethez az Áder-Kóka vitáról. A tágan értelmezett közönség tagjait részletesen kikérdezték a benyomásaikról, és a válaszok alapján minden szempontból Kóka tekinthető a választási vita győztesének. Ennek oka az, hogy az adott közönség körében több volt a kormánypárti, mint az ellenzéki. /12/

Hivatkozások

- 1-2. USA: a magyar közszolgálati média nem független. 2006,03.10. (NAPI Online) nyomán
3. Kampányprésben a média. 2006,03.10. NOL, Haszán Zoltán nyomán
4. A csapból is Gyurcsány folyik. 2006,03.10. Bodacz Balázs, ma.hu nyomán
5. Mit keres Gyurcsány a magyar politikában? 2006,03.10. MNO nyomán
6. Ki volt az elmúlt hét leghülyébb magyar embere? 2006,03.10. Szily László, index.hu nyomán
7. Következmények pedig vannak. 2006,03.10. Fiala János, mho.hu nyomán
8. Sepsey első reagálása a Postabank-botrányra. 2006,03.10. Stop! nyomán
9. Aktivistasereggel mozgósít kampányhajrában a Fidesz. 2006,03.10. [origo] nyomán
10. Állítólagos bűnözős fotót közöltek Orbánról. 2006,03.10. [origo] nyomán
11. Nincs egyensúlyban a média. 2006,03.10. szavazolap.hu nyomán
12. Kóka jött ki jobban a Jánosok vitájából. 2006,03.10. marketing Centrum, ma.hu nyomán

7.4 Rejtett rábeszéltek⁸⁹³

Hittük, hogy nincs lejjebb annál, amikor egyszerűen elcsaltak egy egész választási kampányt. Amikor egy párt, egy leendő pártvezér tiszta hazugságokra alapozott kampánnyal tör hatalomra. Tévedtünk! Most a nyertes csapatokba szervezett, csapatokból kinyert ágensek bukkantak fel az ellenzék soraiban. Lehet itt még politikai versenyről beszélni? Lehet, de csak akkor, ha hazudunk.

Éppen konstatáltuk, hogy a kisebbségi választásokon nem sikerült kilóra megvenni a cigányokat. A cigányokat nem, de képviselőjüket, egyet vagy kettőt közülük igen. Ezek a politikai banditatörténetek a politikai emberkereskedelem bizonyítékai. Ez itt a délamerikanizálódott Magyarország politikai életének legújabb fejezete.

A hét másik eseménye a nemzeti ünnep elmaradása volt. Egyfelől a kormány mindent megtett az elrettentésre az erőszakkal fenyegetéssel, amire csakis erőszak lehetett a válasz. Másrészt a Fidesz ünnepi gyűlése maga volt a békedemonstráció, ha nem láttuk volna a dactüntetést benne, amennyiben most már az árpádsávós zászlók uralták a teret. Mostantól kimondatott és kinyilvánított, hogy az árpádsávós lobogó az antigyurcsányista platform jelképe.

E hét azt igazolta újfent, hogy a Gyurcsány-rezsim milyen sikeresen provokálja a jobboldalt. És most már a Fideszt is, amelyik a saját – programszerű – építkezése helyett, a baloldali rezsim politikai banditizmusára való reagálásban meríti ki aktivitását s azzal rosszat tesz magának és a társadalomnak is.

Az Ambrus- és a Kozák-ügy lényege

Ma a magyarokat minősítő első állítás külföldön, hogy nem tudnak disztigválni. Ez legfőképpen abban nyilvánul meg, hogy nem tudják, mit, mikor és hol és hogyan lehet, vagy kell elmondani. A szóban forgó ügyek a pártpolitikáról és a politikai káderek erkölcséről szólnak látszólag, de sokkal összetettebb jelenségről van szó.

Az Ambrus-ügy a tipikus anyagiilkosság-formulával jellemezhető: mindent összevéve, a körülmények ismeretében felmenthető Ambrus Zoltán, de tette sohasem lesz megbocsátható. Mi történt Heves megyében? Miért állt át Ambrus Zoltán? A Heti Válasz Zsuppán András foglalta össze a jelenséget. „Zsarolás, ügyeskedés, piszkos alkuk - a megyei közélethez néha erős gyomor kell. Ambrus Zoltán fideszes képviselő átállásával ismét szocialista irányítás alá került Heves megye. Móricz Zsigmond Rokonok című regényét idéző módon zárult le a fél évig tartó huzavona Heves megye irányításáért: a megyei közgyűlés egyik jobboldali képviselője átállt a szocialisták oldalára. A múlt októberi önkormányzati választások után patthelyzet alakult ki a megyében, mivel a szocialisták és a Fidesz egyaránt húsz-húsz

⁸⁹³ Csorba József: Rejtett rábeszéltek - gondola hírósszefoglaló, 11.hét, gondola.hu, 2007. 11. heti - 2007. március 18. 20:56

képviselőt delegálhatott a közgyűlésbe. A pártlistás szavazatok alapján a Fidesz hajszállal megnyerte a választást, mivel kilencszázzal több szavazatot kapott ellenfelénél, ám ez plusz egy mandátumhoz már nem volt elég. Formálisan ugyan erőegyensúly alakult ki, a jobboldal azonban győztesnek érezte magát. A szerény győzelemnek óriási lélektani hatása volt, a megyében ugyanis még soha nem nyert választást a jobboldal. "Mindenképpen váltást akartunk, hiszen a választók többsége ezt kívánta, még akkor is, ha ez mandátumszámban nem jelenik meg. A szocialisták elzárkóztak attól, hogy átadják a megye irányítását, bár kínáltak kompromisszumokat. Felajánlották például, hogy a két párt rotációs rendszerben adja a megyei közgyűlés elnökét, vagy egyenlően osszuk el a tisztségeket. Ezeket az ajánlatokat nem fogadtuk el, mert úgy éreztük, eljött a pillanat, amikor Hevesben befejeződhet a rendszerváltozás" - magyarázza a Heti Válasznak Tatár László, a Fidesz frakcióvezetője...

Hevesben mélyebbek voltak az ellentétek, így a front hónapokra befagyott. A közgyűlés nem tudott tisztségviselőket választani, amivel mulasztásos törvénysértést követett el. Megállapodás híján sokáig költségvetés sem volt, végül azonban a megyei hivatal összeállított egy szakmai büdzsét a 2007-es évre, amit mindkét oldal elfogadhatónak ítélt. A fideszesek viszont azt követelték, hogy a megyegyűlés oszlassa fel magát, és írjanak ki új választásokat. Ez esetben jobboldali többség alakult volna ki, hiszen a kormány népszerűtlensége miatt Hevesben is csökkent a szocialisták támogatottsága. Február 20-án a két frakció megállapodott az önfelosztatásról, és két nappal később Gyöngyösön közös sajtótájékoztatón jelentették be döntésüket. Aznap este a Fidesz-frakció még egy utolsó ülést tartott, hogy megünnepelje a sikert, s az egyik képviselő, Ambrus Zoltán csokoládét osztogatott a társainak. Másnap reggel a közgyűlésben a szocialisták bejelentették, hogy a megállapodást felmondják, mivel "új személyi helyzet állt elő". A döbönt fideszesek rögvest szembesülhettek az új helyzettel: a megyegyűlés korelnöke közölte, hogy Ambrus Zoltán kilép a Fidesz-frakcióból, és átül a függetlenekhez. A fideszesek kivonultak az ülésteremből, és Hevesben "helyreállt a világ rendje" - Ambrus szavazatával ismét a szocialista Sós Tamást választották a megyei közgyűlés elnökének, és elfogadták a szocialisták által összeállított új költségvetést."

Törékeny káderek az árnyékpolitikában, -gazdaságban, -társadalomban

Mindenkit foglalkoztat, mi történhetett február 22-ről 23-ra virradóra Ambrus Zoltánnal. Csak találgatni lehet, mivel a képviselő a sorsdöntő megyegyűlés után eltűnt a nyilvánosság elől. Egyesek tudni vélnek, hogy üzleti útra ment külföldre, mások szerint Hatvanban bujkál a rokonainál, petőfibányai otthonában mindenesetre nem látták. A HV szerint Ambrus ösfideszes volt Hevesben. 1994 óta megyei képviselő, 1997 óta a Fidesz megyei alelnöke, feleségével részt vett a 2006-os kampányban is. A háromgyerekes családapája megélhetését részben a politika biztosította, részben fuvarozóként dolgozott Petőfibányán. "Ambrus meghatározó figura volt a hatvani választókerületben, sokan istenítétek, de sok ellenséget is szerzett. Jó beszédű, meggyőző fellépésű ember, aki egy "kőszoci" környezetben több mint egy évtizeden át szinte egyedül képviselte a Fideszt. Senki nem tudta volna elképzelni, hogy áruló lesz" - meséli a Heti Válasznak Perlaki Gyula, a Fidesz 2006-os kampányának szervezője Hatvanban. Ambrus esete inkább zsarolásnak tűnik, mint megvesztegetésnek. "Három vállalkozó szerepelt a Fidesz listáján, tartottunk is tőle, hogy zsarolni fogják őket. Ambrus mellett a másik vállalkozó képviselő jelezte, hogy bizonyos érdekcsoportok megfenyegették az építési vállalkozása ellehetetlenítésével. Ambrus sajnos nem szólt arról, hogy bajba került, de jó okunk van feltételezni, hogy vele is hasonló történhetett" - találgatja az okokat Tatár László. Egybehangzó vélemény, hogy Ambrus politikai pályafutása lezárult. Az előző ciklusban is átcsábítottak a szocialisták két fideszest a saját oldalukra, Mánya Kristófot és Faludi Sándort - formailag mindketten függetlenek lettek -, de 2006-ban már egyikük sem jutott mandátumhoz. /1/

Nyilvánvaló, hogy a titkosszolgálati politizálás áll a háttérben, mert egyébként ilyen, öngyilkos megoldásra senki sem hajlandó. Ambrusnak tudnia kellett, hogy a Fideszből távozásnak számtalan oka lehet, mindenki elfogadhatónak tartja, megéri és bocsánatos cselekedetnek tekinti a mai politikai kultúrában, praxisban. A helyzet azonban ennél sokkal

bonyolultabb. Ambrusnak azt is tudnia kellett, hogy az adott patthelyzetben egy ilyen lépés örökre megbélyegzi. Ugyanis nem hihető a közvélemény szemében, hogy a Fideszben elszenvedett, bármilyen természetű sérelmek feljogosították őt arra, hogy ilyen kiélezett helyzetben megbuktassa a Fideszt (általában a jobboldalt) és győzelemre segítse az MSZP-t. Ez már túlmutat az ő személyén, a személyes sérelmein. Ebben a helyzetben nem szerezhet elégtételt magának, mert nem a Fidesszel, hanem a nem baloldali és a jobboldali társadalommal szemben kaphatna csak...

Szakíts, ha tudsz!

Botrányba fulladt az Országos Cigány Önkormányzat alakuló ülése. Az ülést a körelnök, a Lungo Drom-os Drágos József vezette. Javaslatára nyílt szavazással kezdődött az elnökválasztás, melyen váratlanul az MCF egyik képviselője, a Lungo Drom-os Kozák Jánost javasolta elnöknek, akit átrángattak az MCF padsoraiba. Ekkor dulakodás tört ki, körülbelül nyolcan megakadályozták, hogy az ellenfelek visszavigyék a maguk térfelére Kozákot. Ezt látva Drágos József berekesztette az ülést, a Lungo Drom-os képviselők pedig kivonultak a teremből. Ekkor az MCF országos listájáról mandátumhoz jutó Kertész Lóránt, mint körelnök magához ragadta a szót, és szavazóképesnek nyilvánította az ülést, mert a képviselők fele, plusz egy fő jelen volt: adataik szerint 29 képviselő volt ekkor a teremben. Közülük 27-en szavaztak kézfeltartással arra, hogy Kozák János legyen a testület elnöke. Kozák ezután a demokrácia megcsúfolásának nevezte, hogy a Lungo Drom képviselői elhagyták a helyszínt. Szerinte azért tették ezt, mert nem tudták elfogadni, hogy kihívója akadt Farkasnak. Ezután Kolompár Orbán, az OCÖ leköszönő elnöke vette át a szót, aki szerint a törvényi előírásoknak megfelelően választották meg az OCÖ elnökét. /2/

Hivatkozások

1. Zsuppán András: CINKELT LAPOK. hetivalasz.hu
2. "Nem én vagyok az áruló, hanem a fideszes elnökjelölt". 2007. 03. 12. 16.27 MTI, hirextra.hu
3. A Lungo Drom szerint a szocialisták megkörnyékezik képviselőiket. OrientPress
4. 2007-03-13 14:55 "Zaklatták az MSZP-sek a Lungo Drom képviselőit". hirtv.hu
5. Dulakodva választottak új cigány vezetőt 2007. március 13., (MTI) [origo]

7.5 Murphy a tájékoztatásban⁸⁹⁴

Bár nálunk a rendszerkritika erőtlen, az írástudók felelőssége sem működik valami jól, és a magyar értelmiség tájékozottsága is egyre nyilvánvalóbban marad el a napi helyzetértékeléshez szükséges informáltságtól, azért tavaly számos tabu és hazugság megdőlt.

Így tavaly nagy igazságokra derült fény, mindenekelőtt pl. arra, hogy az eddig követett, az olcsó hitelpénzre épülő és állandó forráshiányt finanszírozó pénzpólitika (amelyen a magyar „jóléti” kádárista szocializmus alapult) nem tartható tovább. Ezt egyébként Kornai János - közvetett módon – már az előző ciklus elején kifejtette. Ezek után megfogalmazhatódott, hogy a költségvetési hiány már nem nöhető ki. Ezért nem képezheti vita tárgyát Fekete János politikai bűnössége, illetőleg a korábbi 3-4 évtizedes pénzpólitika teljes alkalmatlansága. A levantei típusú, klasszikus, olcsó hitelpénzforgató pénzügyi rezsim egy olyan politikai gazdaságtan filozófiájában fogalmazódott meg, amelyik egy zárt, autokratikus politikai rendszer (a kádárizmus) fenntartását szolgálta, feladata a változások megakadályozása volt. A magyar kommunista-szocialista gazdaságpolitika stabilizációs dühe annak a törvényszerűségnek ellenében született, amely szerint minden növekedés-fejlődés destabilizál; a nemnövekedés viszont állandó stabilizációs igénnyel lép fel. Ezért egyfelől a kádárista gazdaságpolitika sosem

⁸⁹⁴ Csorba József: Murphy a tájékoztatásban. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. március 23. 16:42

adott elég forrást a fejlődéshez, a hitelekkel csak egy viszonylagos „jólétet” próbált finanszírozni, másrészt pedig a hitelpénzforgatás járadékaiból tartotta fenn apológéta elitjét.

Az új kormány kasszát csinál

Kimondatott hát, hogy a magyar gazdaság fenntarthatatlan pályán halad, ugyanis sem az ikerdeficit, sem az államadósság növekedésének gyors üteme nem tartható fenn. Ezt azonban nem elég csak úgy kimondani, ráadásul ennek a tudásnak birtokában lévő szakemberek évtizedeken át elhallgatták a zsákutcs fejlődést. Ezért a hvg.hu-nak adott interjújában Orbán Viktor külföldön élő magyar szakemberekkel világítaná át a magyar költségvetést. Külföldön élő magyar szakemberekből tanácsadó testületet fognak felállítani, amelyik átvizsgálja a költségvetést, és „kibogozza a valós adatokat”. Orbán az EU-n belüli nemzeti érdekérvényesítéssel és gazdasági patriotizmussal kapcsolatban nyilatkozta: „nem feltétlenül szükséges, hogy mi legyünk az Európai Unió balekjai”. De még ekkor is úgy nyilatkoztak, hogy a gazdaság még talán kinőheti a válságot, ha sikerül felgyorsítani a jelenlegi, évi 4 százalékos növekedést (szerintünk ahhoz 14 százalék kellene!). A költségvetési fegyelemért fizetésükkel felelő politikusok ötletének kidolgozásakor Kornai János korábbi javaslata is minta volt. A Fidesz győzelme esetén szeptemberben beterjesztenék az új közbeszerzési törvényt, és a kereskedelmi törvényt is módosítják. Új program keretében drasztikusan leegyszerűsítik a vállalkozókat sújtó adminisztrációt, az ezzel töltött idő, az ezzel járó költség felére csökkenne. Megkönnyítenék a részmunkaidős foglalkoztatást és a távmunkát, bevezetnék a szakiskolára, illetve tanműhelyekre alapozott duális szakképzést. /1/

A hiány megállíthatatlan?

Az államháztartás uniós módszertan szerinti hiánya az elmúlt évben a GDP 6,1 százalékát tette ki. Ezt állította tavaly Brüsszelnek küldött jelentésében a kormány, amit a KSH számolt ki a nemzeti számlák összeállítására vonatkozó előírások betartásával, a PM közleménye szerint. A kormányzati szektor adóssága 2005-ben a maastrichti kritériumnak számító 60 százalék alatt volt, a bruttó hazai termék 58,4 százalékát tette ki. A fenti adatok jóváhagyását az Eurostat végzi el. A jelentésben közöltek szerint a PM ekkor úgy látja, hogy az államháztartás uniós módszertan szerinti hiánya az eredeti pályának megfelelően alakul, vagyis 4,7 százalékot fog kitenni GDP arányosan, melyhez hozzá kell számolni a Gripen vásárlások miatti 0,3 százalékot. Az államháztartás hagyományos pénzforgalmi mérlegéről a PM közölte adatok szerint a pénzforgalmi egyenleg a vártnál és az előirányzatnál egyaránt kedvezőbben alakult. A hiányprognózis az önkormányzatok nélkül a múlt évben 1.023 milliárd forint volt. /2/

Ugyanakkor részletes adatok szerint 2006 januárban már 201,8 millió euró volt a külkereskedelmi termékforgalom hiánya, szemben az egy évvel korábbi 141,4 millió euróval. A hiány 4,122 milliárd euró kivitel és 4,323 milliárd euró behozatal mellett alakult ki. Az export 19,5 százalékkal, az import pedig 20,4 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest. A KSH szerint előzetesen 2006 januárban 216,7 millió euró volt a külkereskedelmi termékforgalom hiánya. A külkereskedelmi termékforgalom hiánya tavaly 2,839 milliárd euró volt, szemben az egy évvel korábbi 3,914 milliárd euróval. A 2005. évi hiány 52,559 milliárd euró behozatal és 49,721 milliárd euró kivitel mellett alakult ki. /3/

Keveseknek azért jól megy

A nyomasztó nemnövekedés, a nemzeti jövedelem alacsony színvonala mellett, egy viszonylagos lakossági jóléti trendhullám alakult ki 2002-2006 között. A vásárlói és a fogyasztói szokásokat figyelő kutatások és elemzések azonban keveseknél látják az igazi javulást. Érdekes példa, hogy 7,4 millió bankkártya volt már 2005-ben Magyarországon, 2006-ban 830 ezer darabbal, az egy évvel korábbi 6,55 millió darabról 7,38 millióra nőtt a kibocsátott bankkártyák száma. Az MNB-nek a fizetési kártya üzletágról szóló jelentése szerint a hazai és

külföldi kibocsátású kártyákkal összesen 209 millió műveletet hajtottak végre, 5.249 milliárd forint értékben. A tranzakciószám 8 százalékkal, a forgalom 10 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. A magyar kibocsátású kártyákat 2005-ben 203 millió alkalommal használták Magyarországon és külföldön, ennek során 5,220 milliárd forintot költöttek el, illetve vettek fel készpénz formában a kártyabirtokosok. /4/

Médialáb a választási forgóajtóban

A hitelesség helyreállításáért folytatott küzdelemben a Fidesz megpróbálta elkészíteni Magyarország leltárát, a biztonságos kormányváltás érdekében. Orbán Viktor bejelentése idején már tudni lehetett, hogy a pénzügyi kormányzat (törvényszegő módon) csak április 10-én, a választások után akarja közzétenni a negyedéves adatokat. A negyedéves pénzügyi leltár nyilvánosságra hozatalának csúsztatása veszélyezteti a kormányváltást. Tudnunk kell, hogy pontosan mennyi az adósság, pontosan milyen negyedévet zártunk, pontosan mennyi hiányzik a kasszából, és pontosan mennyi, az állami kasszában nem megjelenő, de az államhoz kötött cégek adósságért kell majd helytállni. /1/ A nem tájékoztatás mint információmegvonás hamis közlésekkel (dezinformálás) párosítva a leghatékonyabb módja a tömeges megtévesztésnek.

Látni és/vagy érteni, nem ugyanaz?!

„A választás ugyanolyan, mint egy háború: a győztesnek nem kell magyarázkodni, és a győztes határozza meg, hogy kik a háborús bűnösök, és kik nem.” A szerda esti Háttér vendége volt Giró-Szász András politikai szakértő és Simon János politológus, akik a választási kampányról beszélgettek. - Hogy tapasztalják önök, mennyire állja meg egy-egy hír a helyét a mostani nyilvánosságban, a mostani választási kampányban? - Azt gondolom, hogy a politikai kampánystábok abban érdekeltek, hogy lényegében óráról-órára, félnapról-félnapra gyártsanak valami olyan tételmondatot vagy olyan eseményt, amellyel lényegében a napirendet és a tematikát befolyásolni tudják. Ugyanakkor pedig abban is érdekeltek, hogy ha van egy-két olyan dolog, amelyet mondjuk a saját maguk javára tudnak fordítani, azt hosszú-hosszú ideig napirenden tartásuk. Természetesen differenciálni lehet politikai erők között attól függően, hogy mekkora a médiabefolyásuk, akinek nagyobb, az sikeresebben hajtja ezt végre, akinek kisebb, az szerényebben – mondta Giró-Szász. - Azt látom, hogy a hitelesség kevésbé vált fontossá a kampány alatt, és a hatásosság előtérbe került. A mondandónak mindig akkor van igazán helye és szerepe a kommunikációban, ha az hatásos és beszélnek róla az emberek, és egyre kevésbé tudjuk számon kérni ennek a valóságtartalmát – vélekedett Simon János. - Mikor kevésbé tudjuk számon kérni, akkor nem a politikai szakértő és a politológus szólal meg önökből és belőlem nem az újságíró, hanem a választópolgár. - Ha választópolgárként szólalunk meg, akkor rengeteg kérdőjel felmerül bennünk. Ugyanakkor pedig választópolgárként, ha nem a politikával vagy a közélettel foglalkoznánk, mint egy újságíró, akkor nyilvánvalóan nem lennénk annyira vájtfülűek, hogy észrevegyük, hol akarnak átvérni minket – mondta Giró-Szász András. - Ráadásul nekünk alapvetően az a célunk, hogy segítsük azt a folyamatot, hogy a választás idején a népakarat kifejeződjön, hogy az állampolgárok érdek- és értékviszonyai megjelenjenek, és segítsük azt, hogy a politikai elit ezt képviselje. Természetesen a politikai elitnek vannak saját érdekei is, és gyakran visszahatnak, és deformálják ezeket a viszonyokat – tette hozzá Simon. /5/

Csinálják a közvéleményt

Az emberek többsége nem helyesli a Budapestre tervezett utcai választási nagygyűléseket, túlnyomó többségük nem is akar azokon részt venni; ugyanakkor hajlik arra a véleményre, hogy ezek a megmozdulások befolyásolhatják a választások kimenetelét. A szólás szabadsága című televíziós műsorban ismertetett közvélemény-kutatás (az MTV megbízásából a Társi, a Szonda-Ipsos és a Capital Research közvélemény-kutató készítette) "közepes nagyságú

mintán") szerint arra a kérdésre, hogy helyesli-e az MSZP, illetve a Fidesz Budapestre hirdetett utcai nagygyűlését, a megkérdezettek relatív többsége - 58,6, 46, illetve 54 százaléka - válaszolt nemmel. Elsőprő többségük - 86,2, 88, illetve 83 százalékuk - nem szándékozik sem április elsején a szocialisták, sem április másodikán a Fidesz nagygyűlésén részt venni, bár többen vannak azok, akik úgy gondolják, hogy a nagygyűlések befolyásolhatják a választások eredményét. A Társi kérdésére a megkérdezettek azonos, 48,5 százalékos arányban válaszoltak igennel, illetve nemmel, míg a Szonda-Ipsosnak a megkérdezettek 49 százaléka, a Capital Researchnek pedig 48 százalékuk mondta azt, hogy az ilyen utcai rendezvény befolyással lehet a szavazás alakulására, s 41, illetve 38 százalékuk válaszolt nemmel. /6/

A nézők 75% inkább az MSZP április 1-i gyűlésére menne el, és csak 25 % látogatna el inkább a Fidesz rendezvényére egy nappal később. A TV2 Napló című műsorában tették fel a kérdést, melyre a nézők telefonon és SMS-ben is szavazhattak. A több ezer szavazat végeredményeként azt láthattuk, hogy a szavazók 75%-a inkább az MSZP gyűlésére menne el. /7/

Sokkal többen lesznek a Kossuth téren

A kampány célegyenest fordulásának eddigi két legfontosabb váratlan eseménye a legfőbb ügyész által a jelenlegi miniszterelnök cége ellen beadott polgári kereset, és a néhány nappal későbbi Gyurcsány Ferencnek a budapesti politikai nagygyűléseken tervezett terrortámadásokkal kapcsolatos bejelentése volt. A Gallup legfrissebb jelentése szerint „összességében a Polt-féle kereset nem látszik komoly befolyással lenni” a választás várható eredményére. (Számottevő mértékű a kérdésben tapasztalt tájékoztatatlanság, a kérdezettek közel fele nem is értesült a hírről.) A kormányfő bejelentése széles körben ismert és néhányakat, (különösen a Fideszt), el is bizonytalanított, de ennek ellenére is akár százezres tömegeket mozgathat majd meg a két nagy párt a hétvégi rendezvényeivel. Várhatóan sokkal többen lesznek a Kossuth téren. /11/

Bármit be lehet bizonyítani

A statisztikusok és a közvélemény-kutatók csak az adatok előállításáért felelősek, a tájékoztatásért (az értelmezésért és kommentálásért) már nem. A kellő számú adatból - statisztikai módszerekkel - bármit be lehet bizonyítani típusú Murphy-törvény szellemében működő kampányok egy nemzetközi hirdetésszövegben érik el csúcspontjukat. Amikor a Financial Times az Eurostat adatai alapján azt írta Magyarország-mellékletében, hogy soha nem éltek még ilyen jól a magyarok. /18/

Hivatkozások

1. Orbán külföldi magyarokkal nézetné át a büdzsét. 06.3.27. Kolozsi Pál napi.hu nyomán
2. 6,1 százalék lett a hiány. 06.3.31. (NAPI Online) nyomán
3. Januárban drasztikus a külkerhiány. 2006. március 31. mno.hu nyomán
4. 7,4 millió bankkártya 2005-ben Magyarországon. 2006. március 31. MTI nyomán
5. Negyedéves pénzügyi jelentést készít a Fidesz. mno.hu nyomán
6. A többség nézni fogja a Gyurcsány-Orbán-vitát. [origo] nyomán
7. „A választáson nem az igazság dönt...” mr.hu nyomán
8. A többség nem helyesli az utcai nagygyűléseket. MTI, stop.hu nyomán
9. 75% MSZP, 25% Fidesz. (MTI/TV2) nyomán
10. A közvélemény-kutatók fekete napjai? vg.hu nyomán
11. Tudják, de titkolják a pártok kampányköltségeiket. Angyal Ágnes, fn.hu nyomán
12. Közvéleménykutatás a szavazás napján korlátozásokkal. uno.hu nyomán
13. A közvélemény-kutatók végső prognózisa. NOL Mohai V. Lajos, hvg.hu nyomán
14. Gyurcsány győzelmére többen fogadnak. [origo] nyomán

15. Sokkal többen lesznek a Kossuth téren. gondola.hu nyomán
16. Gyurcsányra 56 forintért, míg Orbánra 47 forintért fogadnak. ma.hu nyomán
17. Nagyon vezet az MSZP a Netvoks szerint. Lepcsényi Lilla, fn.hu nyomán
18. Statisztikai módszerekkel bármit be lehet bizonyítani. NOL, ma.hu nyomán

7.6 Tájékoztatás vagy orientálás?⁸⁹⁵

Tavaly ilyenkor az Index, a Hír TV, a Napi.hu és a hirstart.hu megsértette a kampánycsendet. A benyújtott kifogások nagy részét elutasította az Országos Választási Bizottság, de az Indexet és a Hír Televíziót elmarasztalta a testület. Gyurcsány Ferencet fel lehetett adni az Activityben. Az Index internetes portál ellen többen is panasszal éltek, amiért a site a választáson való részvételre vonatkozó közvélemény-kutatási adatok ismételt közzétételével, illetve közvélemény-kutatási adatokon alapuló előzetes mandátumbecslés ismertetésével 2006. április 7-én megsértette a Ve. 8. § (1) bekezdésében foglalt tilalmat, amely szerint a szavazást megelőző nyolcadik naptól a szavazás befejezéséig a választásokkal kapcsolatos közvélemény-kutatás eredményét nem szabad nyilvánosságra hozni. Az Országos Választási Bizottság megállapította, hogy a kifogásban megjelölt cikkben közzétett számítások bizonyíthatóan korábbi közvélemény-kutatási adatokon alapulnak. Az Országos Választási Bizottság annak a kifogásnak is helyt adott, amely a Hír Televízió 2006. április 9-én 8 óra 5 perctől 8 óra 30 percig sugárzott Rendszerváltók – Lech Walesa című műsorával volt kapcsolatos. Az Országos Választási Bizottság mindeközben elutasította azt a kifogást, amely szerint a kampánycsendet sértette, hogy a TV2 2006. április 8-án sugárzott, Activity Show műsorszámában az egyik feladvány megfejtése Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, illetve miniszterelnök-jelölt volt. Egy választó még a Petőfi Rádió április 8-i Szív küldi szívnek szívesen műsora ellen is kifogást emelt, mondván ott leadták a Roxette: Listen to your heart című számát, márpedig arról mindenkinek a Fidesz jut eszébe. /2/

Az exit poll kinek éri meg?

Tavaly ilyenkor exit pollnak nevezhető, vagyis a szavazóhelyiségből kilépők megkérdezésén alapuló kutatást két csoport végzett: a Társi, illetve a Forsense a Századvég Alapítvánnyal közösen. A kutatók több mint 15-15 ezer szavazót értek el. Az alkalmazott módszereknek és a kutatásra költött összegeknek jártunk utána. Elméletileg az exit pollok úgy adnák a lehető legpontosabb eredményt, ha azok nem csak 176 egyéni illetve a 20 területi választókerületre, hanem a szavazókörekre is reprezentatívak lennének. Erre egyik hazai közvélemény-kutató sem vállalkozik, hiszen a magyarországi szavazóköreinek száma megközelíti a 11 ezret, ezek mindegyikét felmérni igen drága volna. Egy-egy kérdezőbiztos napi díja ugyanis 8-10 ezer forint, egy felmérést általában ketten végeznek, de még ott van azoknak az eszközöknek (palmtop, laptop) költsége is, amelyek segítségével a frissen felvett adatok rögtön a központba juttathatók. (Persze az olcsóbb, telefonos-bediktálás módszer sincs ingyen.) A Forsense - a Századvég Alapítvánnyal és a Duna TV-vel közösen végzett felmérésben - 216 mintavételi ponton, illetve 297 szavazókörnél végzett adatfelvételt, a mintanagyság itt is meghaladta a 15 ezer főt. A területi reprezentáció itt a nagy régiókra szorítkozott. E kutatás modellje ugyan nem az Egyesült Államokból érkezett, de az USA-ban is hasonlóképpen végzik a mintavételt - mondta Tóth Zsolt, a Forsense ügyvezetője. A helyszíneket véletlenszerűen választották ki, többször is tesztelték - a szavazás napja előtt és után - hogy egy ilyen mintavételnél milyen mértékben lehet az országgal azonos eredményre számítani. A felmérések szerint a felvett részvételi és pártpreferencia-adatok szűk hibahatáron belül megegyeztek az országos eredménnyel. A Társi munkatársai csak a választási preferenciákra kérdeztek rá, az eredményekről telefonon tájékoztatták a központot. A Forsense kérdezőbiztosai mobilinternet segítségével félóránként küldték a központba az adatokat. E kutatásnál fontos cél volt, hogy ne

⁸⁹⁵ Csorba József: Tájékoztatás vagy orientálás? Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. április 2. 14:10

csak a választói attitűdöket mérik fel, hanem azt is, hogy kik és hogyan szavaztak. Ennek megfelelően a kérdezőbiztosok a pártpreferencia mellett rákérdeztek a korábbi voksolásra, a válaszadó életkorára, nemére, iskolai végzettségére, illetve arra is, hogy jobb- vagy baloldalinak tartja-e magát. Felmérték azt is, hogy a válaszadó a négy párt listavezetője közül kit látna szívesen a miniszterelnöki posztján. /3/

Kell-e szégyellni a véleményünket?

Tavaly ilyenkor a Forsense-Századvég felmérésének egyik érdekes tanulsága volt, hogy a fővárosban a válaszadásra vállalkozók között az átlagosnál magasabb volt azok aránya, akik nem mondták meg, melyik pártra voksoltak. Ezek nagy része MSZP-szavazó volt a szakértő szerint. A válaszmegtagadók miatt jöhetett ki a kutatásban, hogy a két nagy párt közötti különbség eltért a valós választási eredménytől. Kiemelte ugyanakkor, hogy az MDF és az SZDSZ pozícióját pontosan sikerült megbecsülni, a kutatási módszer az előzetes várakozásoknál jobban szerepelt. (A Forsense vasárnap este az MSZP-nek 40,2, a Fidesznek 43,6, az SZDSZ-nek 6,4, az MDF-nek 5 százalékot tulajdonított.) Sik Endre úgy vélekedett: 40-50 százaléknyi válaszmegtagadó mindig van, ám e kört nem csak a rejtőzködők adják, hanem azok is, akik egyszerűen nem érnek rá válaszolni, vagy nem érdekli a kutatás. Hozzáteszi: az sem biztos, hogy azok, akik válaszolnak, őszintén felelnek. A Társaság vezérigazgatója hozzátette: az általuk közölt számok sem voltak messze a hivatalos eredménytől, hibahatáron belül estek. /3/

Lehet még egyáltalán szavazni?

Tavaly ilyenkor információ-, tájékoztatás és médiapolitikai szempontból értékeli a helyzetet Wermer András. Ha a második fordulóig hátralevő időben a Fidesz nem sikerül megfogalmaznia világos üzenetét, a jelenlegi zavarodottság és a kialakult, túlságosan bonyolult helyzet távol tarthatja szavazótáborának egy részét - hangzott el a Fidesz korábbi kampánytanácsadójával készült beszélgetésben. Wermer András a Klubrádióknak nyilatkozva mondta, az első forduló óta látható Fidesz-kampány igazán nagy hibája, hogy elfelejtették: a szavazókkal kell megegyezni. - A figyelem az MDF-re irányul, "megegyezési kampány" indult, pedig ennél fontosabb lenne a szavazóknak ajánlott szövetség, hiszen így lehet összefogni - mondta. - „A jelenlegi küzdelem megzavarja a fejeket. Én magam sem értem, hogy lehet még egyáltalán szavazni, vagy nem lehet? Van vezér vagy nincs vezér? Van-e olyan személy aki vállalná a felelősséget a program végrehajtásáért?” Az eredmény megfordítására a Fidesz számára kínáló lehetőségekről a korábbi kampánytanácsadó úgy vélekedett: az április 9-i szavazás döntően érzelmi töltésű volt, márpedig, aki érzelemből szavaz, az megingatható, hogy valóban a helyes utat választotta-e. A Fidesz "akár az utolsó utáni pillanatban" is megmozdíthat korábban másra voksoló vagy otthon maradó szavazókat, ha világosan, érthetően, az ő számára megragadhatóan el tudja nekik magyarázni, hogy neki magának és az általa szeretett személyeknek milyen kívánatos fejleményeket ígér a párt, ami miatt érdemes rá szavazni. A Fidesz jelenlegi zavarodottsága komoly hiba volt. /4/

Választási médiaorientálás: nemcsak szórakoztatás

Tavaly ilyenkor az internetes oldalak nézettségét szondázó Medián Webaudit adatai alapján összevetették az egyes hírtálok választási nézettségét. (Az összeállítás a teljesség igénye nélkül készült, és több portálnál nem a teljes látogatottságot, csak a vonatkozó híroldalt nézettségét mutatja.) A választások miatt főként az esti órákban voltak leterhelve a különböző hírtálok szerverei. Az Index.hu 242.813 egyedi látogatót vonzott, ezen belül a címlapra 159.155-en voltak kíváncsiak, míg a szabadnapokon mért átlag 136.343, vagyis a választások napján 16,7 százalékkal nagyobb volt a látogatottság. A nézettségi görbe alapján az [origo] esetében az "Aktuális" oldal 228.480 egyedi látogatót regisztrált, ami 15,1 százalékos

növekedés a szabadnapi átlaghoz képest. Jól szerepelt a FigyelőNet, a 119.744 egyedi látogatóból 82.384-en nézték a választási aloldalt, a Voks2006.hu-t, ami 45,4 és 81,8 százalékos javulás átlaghoz viszonyítva. A Népszabadság Online nézettsége 10,2 százalékkal 32.853-ra nőtt az egyedi látogatók száma. A Hírszerző és a hvg.hu egyaránt 10-10 százalékkal több nézőt vonzott, így közel 30 ezres egyedi látogatószámmal zárták a vasárnapot. A NAPI Online átlagosan 17.944 egyedi látogatójával szemben 26.303-an voltak, 46 százalékos bővülés. A HírTV internetes oldala 51.969 netezővel 32,4 százalékos növekedést ért el. Az inforadio.hu több mint 21 százalékos javulást ért el, ami 21.395 látogatót jelentett. Az MTV.hu-ra több mint 54 ezren kattintottak, harmadával nőtt a nézettség. A Magyar Nemzet Online közel 35 ezres nézőszáma ötödével múlja felül hasonló mért napokon mért középértéket. /5/

Mennyit költöttek a pártok?

Tavaly ilyenkor, a pártok az országgyűlési választásokat megelőzően listaáron csaknem másfél milliárd forintnyi reklámot vásároltak január-februárban. A legnépszerűbb politikai hirdetési felületek a köztéri reklámfelületek voltak. A TNS Media Intelligence (TNS MI) reklámpiaci felmérése szerint a pártok a legtöbb pénzt, több mint 700 millió forintot a köztéri reklámokra - az óriásplakátokra és oszlopokon megjelenő hirdetésekre költötték - közölte a piackutató cég, a hirdetési felületek birtokosainak önbevallása alapján listaáron készített felmérésére hivatkozva. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a valódi árak jelentősen, akár 80-90 százalékkal is eltérhetnek a listaáraktól, de általában az 50 százalékos engedmény a jellemző. A napilapokban megjelent politikai hirdetések listaára csaknem 250 millió forint, a televíziós reklámoké 184 millió forint, az internetes megjelenéseké 111 millió forint volt az év első két hónapjában. Ezzel a pártok 2,2 százalékkal részesedtek a teljes reklámöltésből, míg egy évvel korábban, a kampány előtt ez az arány 0,09 százalék volt. /6/ Független szakértők szerint a reklámtípusok és -eszközök, a megjelenési gyakoriság, az észlelési minta átlagolása alapján a kormánypártok 2-2,3 milliárd, az ellenzéki pártok pedig 700-900 millió forint reklámköltséget valószínűsítenek.

Hírbörzeárfolyamok a választások kimenetelére

Tavaly ilyenkor sem bíznak a hvg.hu hírbörzsjének játékosai Orbán Viktor győzelmében. A játékosok mindössze 16-27 százalék közötti esélyt adnak a Fidesz kormányfőjelöltjének, míg Gyurcsány Ferenc győzelmének árfolyama pillanatnyilag 80 százalék körül van. A hvg.hu hírbörzse olyan, mint a hagyományos tőzsdék - ám a kereskedés itt hírekkel folyik. Mielőtt az esemény kimenetele ismertté válik, az árfolyam a kereslet és a kínálat függvényében 0-100 Z\$ (zseton) között mozoghat, és ezzel tulajdonképpen azt a valószínűséget fejezi ki, amit a piaci szereplők az adott dolog bekövetkezésének esélyéhez hozzárendelnek. Amennyiben például egy játékos 68 Z\$ árfolyamon vásárol egy „Orbán Viktor lesz Magyarország miniszterelnöke” részvényt, akkor tulajdonképpen 68 százalékos valószínűséget tulajdonít annak, hogy a Fidesz elnöke lesz a kormányfő. Az „Orbán Viktor lesz Magyarország miniszterelnöke” című termékkel 2005 októberében kezdhettek kereskedni a Hírbörze játékosai. Kezdetben a részvényt 70 Z\$ körüli áron jegyezték a játékosok, majd az árfolyam hamarosan felkapaszkodott 80 Z\$ közelébe. Ezt novemberben egy rövid esés követte, majd egészen március közepéig gyakorlatilag 60 Z\$ körüli áron lehetett Orbán győzelméből vásárolni. A választást megelőző héten a Fidesz jelöltjének győzelme esetén fizető terméket már 40 Z\$-ért lehetett kapni, a választás óta pedig 16-27 Z\$ között mozog „Orbán árfolyama”. A termékből egyébként több mint 114 ezer részvény van a játékosok birtokában. A Gyurcsány Ferenc győzelmére fogadók jelenleg 80 Z\$ körüli áron válnak meg részvényeiktől, de olyan játékos is van, aki 1.000 részvényt vásárolna viszonylag magasnak számító 78 Z\$-os árfolyamon. Nagykoalícióra jelenleg a játékosok közül senki nem számít, az utolsó kötés e részvényből 1 Z\$-os áron történt, ami inkább nevezhető minimális veszteséggel járó spekulációnak, mint valós bizakodásnak. /7/

Nem üzlet a politikai pr?

Tavaly ilyenkor, a politikai kampányban sok pénz volt, de jellemzően nem az üzleti pr-rel foglalkozó cégek kimutatásaiban jelent meg. Növekedési lehetőség nem a politikai versengésben van, inkább a marketingbüdzsék átstrukturálódásától vár sokat a szakma. Politikai témákat, illetve a pártok nyilvános kommunikációját a legritkább esetben vállalják az üzleti szférában tevékenykedő ügynökségek. A magyar politikai életre jellemző négyévenkénti kurzusváltás ugyanis minden egyes ciklus végén ellehetetlenítené az illető ügynökséget. Szántó Péter, a Noguchi Porter Novelli ügyvezető igazgatója szerint a politikai pr-t most olyan alacsony színvonalon művelik, hogy az igényes ügynökségek ahhoz nem is igen adnák nevüket. A Grey Worldwide Budapest szerint viszont a politikai, kormányzati kommunikátorok gyakran átnyergelnek az üzleti szférába a kampány lezárultával. A politikai kommunikációban kiemelt jelentősége van a bizalomnak, ami leginkább személyes kapcsolatok során teremthető meg. Egy szakértő szerint éppen a bizalmi tényező miatt fordul elő, hogy a sajtófigyelést és a közlemények elkészítését politikailag elkötelezett újságírókra bízák a pártok. A pr területén 2006-ban nagy bővülésre csak néhány szegmensben van lehetőség. Ilyen például a környezetvédelem, a környezetterhelő tevékenységet folytató társaságok ugyanis egyre többet költenek az ezzel, illetve környezetbarát programjaikkal kapcsolatos kommunikációra. Ez a szegmens akár 30 százalékos éves növekedést is megélhet. Hasonlóan jó lehetőségek rejlenek a válságkommunikációban is. /8/

Információ- és tájékoztatáspolitikai: vannak normák?!

Tavaly ilyenkor száztonnányi romlott húst találtak valahol Heves megyében. A hűtőház nevét nem közölték. A szennyezett szaloncukorról szóló hír után is a sajtó derítette ki, hogy melyik cégről van szó. Egyelőre úgy tűnik, a magyar hatóságok annyira félnek a kártérítésektől, hogy inkább hallgatnak. Botrány vagy hitelesség - ezzel a címmel illették azt a minapi konferenciát, ahol komoly vitába keveredtek egymással a különböző hatóságok képviselői az élelmiszer-biztonsági vizsgálatokon fennakadt gyártók és forgalmazók nevének nyilvánosságra hozatalát illetően.

A kormány rendre nem él tájékoztatási jogosítványaival, kötelezettségeit pedig nem ismeri?!

A karácsony után kipattant ürülékes szaloncukorbotrány óta szinte hetente foglalnak le romlott húst a hatóságok anélkül, hogy a vevők megtudhatnák, melyik társaság termékéről van szó. A húsvéti húsrazziák és a csokinyuszi-ellenőrzések esetleges felelősei várhatóan továbbra is névtelenségbe burkolódhatnak, a hatóságok ugyanis úgy félnek a kártérítési perekétől, mint a tüztől. Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos határozott álláspontja, hogy amennyiben jogsértésről vagy állami pénzről van szó, senki sem bújhat üzleti titok mögé. Ugyanez vonatkozik az élelmiszer- és termékbiztonsági vizsgálatokra is, melyek esetében a hatóságnak a biztos szerint nincs jogköre mérlegelni, hogy az illető gyártónak milyen kárt okoz, ha a neve nyilvánosságra kerül. Még akkor sem, ha tudható, hogy nem szándékos szabálytalanság vagy mulasztás történt. A fogyasztóknak ugyanis alapvető joguk, hogy tudjanak az őket érintő vizsgálatokról. Akkreditált laboratóriumokban végzett vizsgálatok eredménye közérdekű adat - tette hozzá Péterfalvi, akinek egyértelmű álláspontja akkor úgy tűnt, meggyőzte Dékány Andrást, a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium szóvivőjét. Csakhogy az elmúlt hetekben sem történt semmi, az adatvédelmi biztos egyelőre egyedül képviseli az egyértelmű nyilvánosság elvét. /10/

Demokratikus média, mi az?!

Tavaly ilyenkor felvetették, hogy napjainkra széles körben elismert politológiai tény, sőt népszerű intellektuális közhely, hogy a média a negyedik hatalmi ág. Mégis társadalmi kontroll felette. Ez az ellenőrizetlenség pedig annyira aggályos, hogy magát a demokráciát lehetetleníti el. Képzeli csak el, mi lenne, ha a Montesquieu alapvetésében szereplő három hatalmi ág (törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás) bármelyikét egyáltalán nem ellenőrizné a közösség! Ha például a kormányt nem a parlament, a nép képviselői választanák, hanem mondjuk néhány tábornok! Mi lenne, ha az országgyűlést nem a nép választaná, hanem mondjuk a király vagy a kormányzó meghívna a törvényhozásba azokat az arisztokratákat és főpapokat, akiket elitnek tekint? (A feudális monarchiák mellel így működtek, de legalább nem csúfolta azokat senki demokráciának.) Hát akkor mi lenne, ha a bíróságok nem közpénzekből működnének, és pénzügyi helyzetük, így az ott dolgozó jogászok megélhetése is attól függne, hogy az azokat működtető gazdasági csoportok peres ügyeiben milyen döntést hoznak? Az mfor.hu szerkesztőség úgy döntött, a jövőben az objektivitás mellett a szubjektivitásnak is teret enged, egy erre alkalmas sajtóműfaj keretében. Így született az Mfor-fricska rovat. /11/

Hivatkozások

- 1.Hann Endre: Senkinek sem sikerült. Magyar Hírlap, mno.hu nyomán
2. Az Index és a Hír TV megsértette a kampánycsendet. Kolozsi Pál, napi.hu nyomán
3. Milliókba kerül egy exit poll - kinek éri meg? Ádám Viktor, napi.hu nyomán
4. A túl bonyolult helyzet távol tarthatja a jobboldali szavazókat.(Klubrádió), nol.hu nyomán
5. Ki nyerte a választást az interneten? (NAPI Online) nyomán
6. Egymillió látogatói rekord az [origo] oldalain. 2006. április 11.
7. Másfél milliárdot költöttek reklámra a pártok. (MTI), origo.hu nyomán
8. Hírbörze. Beszakadt Orbán árfolyama. hvg.hu nyomán
9. Nem jó üzlet a politikai pr. mfor.hu nyomán
- 10.Törvény védi a romlott húst... Népszabadság, ma.hu nyomán
- 11.Demokratikus médiát! Puzsér Róbert mfor.hu nyomán

7.7. A Szidol Rt és a tájékoztatás⁸⁹⁶

„Megalakult a Magyarország Rt. reklámozással foglalkozó leányvállalata!” – így minősítette a Fidesz szóvivője, Szijjártó Péter a kancelláriaminisztériumban felállított új, ötfős kommunikációs stábot. „Gyurcsány Ferencnek végre tudomásul kellene vennie, hogy a hitelesség és a szavahihetőség nem áru, azt csak hiteles politikával lehet megszerezni, nem pénzért megvásárolni.”- mondja Szijjártó. Már van kabinetfőnök-helyettes, kommunikációs főigazgató, marketing kommunikációs főigazgató, PR-igazgató és szakpolitikai igazgató..., „mindegyikük azért van, hogy magyarázza a kormány hazugságai következtében létrejött helyzetet, a megszorító intézkedéseket, hogy miért jó tandíjat, vizitdíjat, kórházi napidíjat, nagyobb gázszámlát és több adót fizetni” Az új kommunikációs alkalmazottak bérköltsége kapcsán elmondta: az öt vezető több mint hetvenmillió bérköltségéhez hozzájárul még az infrastruktúra-használatuk, a munkatársaik alkalmazása, illetve a középkelet-európai autók biztosítása. Így szerinte évente már százmillióssá lesz az összeg, amelyet a hazugságok megmagyarázására akarnak fordítani. /1/

Hogyan ne legyünk kormányzóvivők?

Miután a jelenlegi kormánypártok már a második ciklusban, megfontoltan nem működtetik a kormányzóvivői intézményt, nagyon mélyre került a szóvivőség presztízse. „Több módja van annak, hogy az ember ne legyen kormányzóvivő, de mind közül talán az a legbiztosabb, ha

⁸⁹⁶ Csorba József: A Szidol Rt és a tájékoztatás. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. április 11. 16:51

egyszerűen nem vállalja a dolgot. A hölgy, aki most nem vállalta, azt nyilatkozta, hogy szerinte a szóvivői állás a szakma csúcsa. Nos, ha ez valóban így van, akkor máris érthető, hogy miért mondott nemet.” Hogy teljes félreértésről van szó a kormány szóvivőség kapcsán, elég idézni a Havas Henrik-féle média-ámokból: „Azért, mert én Henriket majd húsz éve ismerem, írtunk együtt verset, könyvet, alapítottunk hírügynökséget, de minden vállalkozásnak két jellemzője volt: egyik sem tartott tovább két hétnél, és mindegyik csődbe ment. Nem hiszem, hogy ez alapvetően megváltozott volna - válaszoltam. Henrik, te ezt nem gondoltad át? - kérdezte a miniszterelnök. Nem, hangzott a válasz. Kijöttünk, aztán Henrik belépett, és egyszerre lett szóvivő, meg államtitkár, mintegy nyolc napig. A bukás jó nagy volt, a mai napig nem teljesen világos, miért volt erre szükség. Utána a miniszterelnök megbízásából felajánlották, hogy legyek államtitkár és kormány szóvivő, de egykori évfolyamtársamnak azt mondtam: a szakma nem emésztene meg, hogy egy éven belül a negyedik újságíró bukkanjon fel, és bukjon meg. Inkább legyen olyasvalaki, aki nem szakmabeli és hivatali tekintélyével el tudja adni a dolgot. Így lett - közmegegyezésre - Kiss Elemér a szóvivő. Most is valami hasonló megoldásnak kellene következnie, hiszen a politikailag teljesen súlytalan szereplők egy válságos helyzetben semmiképp sem alkalmasak arra, hogy hitelesen beszéljenek.” /2/

Ki jöhet, mi jöhet még Demcsák után?

A tévedések vígjátéka folytatódik. „Politikában és médiában jártas, középkorú családostól nő kerestetik - ilyen hirdetéssel kereshetné Gyurcsány Ferenc az új kormány szóvivőt. Az általunk megkérdezett szakemberek véleménye alapján legalább is így rajzolódik ki az ideális kormány szóvivő képe.” /3/ "Ki az a magára valamit is adó személy, aki ezek után elvállalná a kormány szóvivőséget?" - tette fel a kérdést egy nagy cég név nélkül nyilatkozó kommunikációs vezetője, amikor az [origo] arról kérdezte, mi lenne az ideális választás a kormány számára Demcsák Zsuzsa visszalépése után. Szerinte a kormányzati kommunikáció nagy bajban van: a szakmailag kompetensek nemet mondanának, új embert pedig nincs idő felépíteni. Az [origo] viszont megpróbálta végiggondolni, vajon milyen kritériumoknak kell megfelelnie az ideális jelöltnek. Ehhez kikérték egykori és jelenlegi szóvivők, más szakemberek véleményét.

a) Retrográd információs rezsim

Az információs szervezés elmaradottsága, a tájékoztatás normáinak tudatos megsértése, mindez együtt jellemzi a jelenlegi politikai, gazdasági rezsimet. Ezt igazolja az a jelenség is, amikor „újraírják a veszteséges és az elvárt adót sem fizető cégeknek szánt kérdőívet”. A kérdőív az adószakértő szerint nem jó. Nem teljes az egyetértés, de lesz megállapodás és lesz elvárt adó is – nyilatkozta Horn Gábor, az elvárt adó hét végén nyilvánosságra került verzióját elutasító SZDSZ ügyvivője. A két kormánypárt egyeztetett a kérdésről. Az valószínű, hogy az adó marad abban a formájában, ahogy tervezték - erről kormánydöntés is van -, változás abban képzelhető el, hogy miként igazolhatják majd a ténylegesen és jogszerű gazdálkodásuk folytán veszteséges, illetve kis nyereségű vállalkozások, hogy "igazi a veszteségük", s kerülhetik el így a minimumadó megfizetését. Veres János pénzügyminiszter megerősítette a Nap-kele adásában, hogy a korábbi kormánydöntésnek megfelelően lesz elvárt adó. Az ebből tervezett bevétel teljesítését is maradéktalanul fontosnak tartja, hiszen azzal számoltak a konvergenciaprogramban is. Ha kiesne az az összeg, a kiadásokat kell csökkenteni.

Milyen adminisztráció kell az elvárt adóhoz?!

A Pénzügyminisztérium eredeti javaslata szerint a veszteséges, illetve kis nyereségű cégeknek egy nyilatkozatot kellene kitölteniük a költségeikről, bevételeikről, partnereikről, ha nem kívánják fizetni az elvárt adót. Kóka János gazdasági miniszter erről a hét végén azt mondta, nem fogadják el, mert aránytalan adminisztrációs pluszterhelést jelent a vállalkozásoknak. A tervek szerint a kormánynak szerdán kellene elfogadnia, majd benyújtania a parlamentben a

javaslatot, amelyet így május közepéig biztosan elfogadhatna a T. Ház, időben ahhoz, hogy a kihirdetés után 45 nappal, július 1-jén hatályba is léphessen. Zsara László, az Adótanácsadók Egyesületének elnöke szerint a kérdőívtervezet nem megfelelő. A javasoltnál komplexebb nyilatkozat kell. /4-5/

Intellektuális kutyázás

PM állásfoglalása szerint „valamikor Orbán volt a magyar politika legnagyobb reménysége. Ma viszont fordítva van: domináns befolyásának elvesztése az egyetlen esélye annak, hogy a magyar jobboldal megújuljon, és létrejöhessen egy modern konzervatív párt, amely Magyarországon mindig hiányzott”. PM részletesen elemezi Orbán politikai pályafutásának fordulóit 1989-től napjainkig. A portré olyan személyiséggé mutatja be, mint aki az elmúlt másfél évtizedben liberális diákvezérből egy konzervatív tekintélyelvű politikai vezetővé vált. Az idei választási kampánnyal kapcsolatban a szerző egyebek közt úgy véli, hogy Orbán a siker érdekében megváltoztatta a tekintélyelvű vezető róla korábban kialakult képét, s megpróbált olyan személyiséggé feltűnni, aki mindenkivel képes szót érteni. "Kampányából lassan kiveszett az antikommunizmus és a határon túli magyar kisebbségek iránti törődés is, akiknek sorsa egyébként Magyarország lakosságának többségét nemigen érdekli" - olvasható a cseh lapban. /6/ A továbbiakban el kell döntenie az olvasónak, hogy mennyire megalapozottak a magyarországi viszonyokra vonatkozó „szakértői” vélemények, másrészt számolni kell a hihetetlenül erős média-megvezetettséggel, amit a külső szemlélők esetében fokozottan figyelembe kell venni.

Kampány az érett telokráciában: a mediokrácia kampánya

A közterület mellett az internet szerepe értékelődött fel leginkább a reklámfelületek közül a választások kapcsán. Előbbi a politikai hirdetéseknek köszönhetően szinte zsúfolásig megtelt, utóbbi pedig ezek hathatós segítségével minden eddiginél nagyobb bevétel-növekedést produkált az év első negyedében. A közterületi reklámpiacon a legjobb helyek mind elkelték már márciusra. A pártok közül a terepet a Fidesz uralta, a legnagyobb ellenzéki erő ugyanis másfélszer annyi plakátot helyezett el az utcákon, mint az összes többi párt együttesen, miközben a köztéri piac 78 százalékos, kimagaslóan magas kihasználtságot mutatott. /7/

Gyurcsány, blogírás, hitelesség, morál stb.

Gyurcsány internetes naplójában arról ír, hogy milyen hasznos volt számára a blogírás, és a választások után sem hagyja abba. "Lassan életem szerves részévé vált a blog írása és olvasása. Úgy tartozik hozzá a mindennapokhoz, mint az értekezletek megtartása, a szokásos telefonok elintézése. Eszembe sem jut, hogy csak a választásokig vezessem a naplót. Egyébként is van egy nagy haszna az írásnak. Kényszerít a pontos fogalmazásra, hogy rendszerbe foglaljam benyomásaimat, gondolataimat. A történetek homályos kontúrokkal, alaktalanul jelennek meg először. Az írás, vagy a kimondott szó nehezebben viseli a strukturátlanságot és a pontatlanságot. A blog egyik előnye, hogy a nyilvános gondolatközlés regulálja magát a gondolkodást. És sokat számít persze, hogy olvashatom a reakciókat, az egyetértő és vitázó véleményeket. Aztán azt se felejtjük el, hogy a blog gyermeke a „Húzzunk bele!” közös biztatás és Juc leleménye az „elsején találkoznak az elsők, másodikán a másodikok” bon mot. Arról már nem is beszélve, hogy egy hozzászólás emlékeztetett arra, hogy bizony a FIDESZ és elnöke nem szavazta meg a 13. havi nyugdíjat." (amoba.hu) /8/

Az MDF című kampánytartalom

A média szerint állítólag az MDF jó szerepléséhez és parlamentbe jutásához köze volt Leisztinger Tamás szocialista-közeli milliárdos üzleti köreinek. Állítólag az MDF listáján több, az üzletemberhez közel álló személy is helyet kapott. A választások óta eltelt egy hétben nem ez az első vád, amely az MDF-et éri. E-mailek és sms-ek terjedtek, amelyek szerint Dávid Ibolya fiát kábítószer birtoklásáért letartóztatták Ausztráliában, és a jelenlegi kormány segítségét kérte kiszabadításában. Pl. a FigyelőNetnek név nélkül nyilatkozó források szerint az MSZP-hez közel álló üzletemberek esetenként „komoly összegekkel támogatták a jobboldali pártot”. A Heti Válasz szerint az MDF összefonódott az MSZP-közeli milliárdossal, s az év elején választási megállapodást kötött a Tisztelet Társasága nevű nyugdíjas-szervezettel. Ennek értelmében a társaság öt képviselőjelöltet ajánlhatott a párt országos listájára. Eszerint öt fő szorosan kötődik Leisztinger Tamáshoz. A 10. helyen szereplő Rózsa István György 53 éves vállalkozó, aki az Országos Választási Irodához küldött önéletrajza szerint az üzletember a szocialista kötődéseiről ismert milliárdos egyik strómanja, csendestársa. Cége, az Econorg Kft. 2004 májusáig „baráti” kistulajdonos volt az akkor többek között Leisztinger által ellenőrzött Budapesti Értéktőzsde Rt.-ben, valamint a Budapesti Árutőzsde Rt.-ben. Rózsa aztán tíz hónapja megvált az Econorg - új nevén: Moons - Kft.-től, de az ügyvezetői posztot idén év elejéig megtartotta. A Leisztinger-kapcsolatot erősíti az a tény, hogy a Moonsban – ugyancsak év elejéig – 80 százalékos részesedése volt egy olyan ciprusi off-shore társaságnak, amely magyarországi kézbesítési megbízottjaként a Jeszenszky és Hoffmann Ügyvédi Irodát tüntette fel. Az iroda egyik névadója pedig korábban Leisztingert és partnereit képviselte a Budapesti Értéktőzsde igazgatóságában. Ráadásul Rózsa István György huszonéves lánya máig ügyvezetője annak a 290 millió forint jegyzett tőkéjű, korábban Formix, jelenleg Raritét 2005. néven futó vagyonkezelő kft.-nek, melyben a felügyelőbizottsági tagok mindegyike Leisztinger-érdekeltségénél szolgál. /9/

Kampány a kölcsönzökből

Az InfoRádió műsora szerint a brit Munkáspárt kampányeszközeit veszi át az MSZP. A szlogenek, a színek mellett a „kaméleon” kifejezést (a FIB aznap adta át „kaméleon” díját) is az angoloktól kölcsönözték. Az Index már korábban arról számolt be, hogy Az elnök emberei című amerikai filmsorozatról is sokat tanultak az MSZP-s kampánytanácsadók. „Forward not back” – Előre, ne hátra! – szól a brit Munkáspárt szlogenje. És a magyar szocialistáké is hasonlóképpen: „Ne forduljunk vissza”. Nem ez az első eset, hogy az MSZP a brit Munkáspárt kampányeszközeiből kölcsönöz. Gyurcsány bevallottan nagy tisztelője Tony Blair brit miniszterelnöknek. A szlogenek mellett más jelek is arra utalnak, hogy a szocialista párt arculatformálásában is jelentős szerepet játszott a Munkáspárt imidzse. Hasonló például a Munkáspárt logója és az MSZP plakátjainak szín- és forma világa is. /10/

b) Média- és közvélemény-kutatás: a minősített anti Orbán-szindróma

A durvábban vagy árnyaltabban, de egyformán azt az üzenetet sugárzó baloldali-liberális, mainstream média szerint Orbán Viktor az elmúlt napokban választást veszített a bal-liberális oldallal szemben, stratégiai csatát Dávid Ibolyával szemben. Az anti Orbán- és antifidesz-szindrómát mutató értelmiség egyes tagjai, mint Kovács ÉS Zoltán szerint pedig valószínűsíthető, hogy rövidesen emberi méltóságát is elveszti.

Az intellektuális kiüresedés észlelése közös?

KZ írja, hogy ha a magyar közélet egy valóban sugárzó tehetséggel berobbanó embere, ha nem véglegesen is, de hosszabb időre elveszni látszik, az az amúgy is szegényes hazai politika további szegényedését jelenti, kudarca azonban mégis jótékonyan bizonyítja azt az egyszerű, közhelyszerű igazságot, hogy mindennek van határa, a hatalommániának is.

Mi az, hogy hatalommánia: orbángyurcsányozás

KZ írja, hogy Orbán hatalommániájával talán nem is lenne akkora baj, ha nem egy jelentős körlet lenne kénytelen asszisztálni hozzá: a magyar polgár életét át- és átszövi ennek a hatalom utáni ácsingózásnak mindenfajta verbális és képi megnyilvánulása, most pedig aztán, választás idején, egy ország népessége kel és fekszik a hol polgári öltönyös, hol visszafogottan elegáns szvetteres, hol összezsúrolt fejű emberrel, csak azért, mert az képtelen elfogadni, hogy most nem ő ennek az országnak a miniszterelnöke, és pillanatnyilag nagyon valószínű, hogy egy ideig nem is lesz. Ráadásul személyiségének mélyéből fakadóan csak azt a győzelmet értékeli, amit egyedül arat, a társas győzelem számára szinte semmit nem jelent. Hogy most az MDF irányában tájékozódik, az már önmagában a vereséget jelenti, legföljebb a balhét nem egyedül viszi el. Már erre sincs esélye.

Viszont Gyurcsánnyal kapcsolatban KZ azt írja, hogy a bal-liberális oldal helyzete az első forduló eredményei alapján sokkal jobb, sakkban ezt egyszerű nyerő esélynek nevezik, vagyis a végjáték komolyabb hiba nélküli bonyolítása győzelmet hoz. Ha ez így történik, Gyurcsány valóban különleges sikert arat, hiszen egy húsz százalék körüli pártot hozott nyerő helyzetbe úgy, hogy nem sok ideje volt a szervezésre, de annak a kis időnek az első harmadát saját pozíciója kialakítására használta el. (A pártvezetés először nem támogatta, egy Győr megyei szervezet hozta képbe, majd legyőzte a támogatott Kiss Pétert úgy, hogy átmenetileg fölrémlett a pártszakadás eshetősége). Nem helyes azt mondani, hogy egyedül nyeri meg a választásokat (már ha megnyeri), ez tehát nem helyes, bár alighanem igaz: ez az ő győzelme lesz. /11/

Hivatkozások

1. Új kommunikációs leányvállalat a Magyarország Rt.-nél. 2007.03.27 12:55 OrientPress nyomán
2. László József visszatekintése. Hogyan ne legyünk kormányzóvivők? 2007. március 28. hvg.hu nyomán
3. Ki jöhet Demcsák után? Itt az ideális szóvivő. 2007. március 29., [origo] nyomán
4. MKIK-GVI-felmérés: a megszorító intézkedések hatása a vártól kevésbé volt drasztikus. Romlott a kisebb cégek eredményessége. 2007-03-27 Papp Gergő, vg.hu nyomán
5. Orbán Viktor várható vereségének három oka. MTI nyomán
6. A Fidesz uralta a köztereket, előretört az Internet. Világgazdaság nyomán
7. Gyurcsány hasznát húzta a blogírából. vg.hu nyomán
8. MSZP-közel vállalkozó támogatja az MDF-et? fn.hu nyomán
9. Az MSZP-nek még a kampánya is „kölcsonzott”. InfoRádió, Index, mno.hu nyomán
- 10-11. Milliókba kerül egy exit poll - kinek éri meg? Kovács Zoltán, ÉS nyomán

7.8 Az információs rezsím válsága⁸⁹⁷

Az OEP információ- és adatkezelési viszontagságai a magyar állam információs modelljének és makrokommunikációs szerkezetének totális csődjét mutatják. A magyar információmenedzsment (információtartalom-kezelés és -szervezés) folyamatos romlását jelzi, ami egyfelől a politikai osztály és rendszer információs banditizmusának, másfelől a magyarországi információtudomány elmaradottságának biztos jele. Az információs társadalommá fejlődés kritériumait tekintve, általában a mindenkor magyar kormány van a legmesszebb a teljesítés szándékait illetően.

⁸⁹⁷ Csorba József: Az információs rezsím válsága - gondola hírösszefoglaló, 17.hét, gondola.hu, 2007. április 29. 20:29

E hét eseményei a politikai rendszer kommunikációs színjátékának, a politikai osztály tartalmi és kommunikációs zavarodottságának (összességében folytatódó intellektuális lepusztulásának) bizonyítékát mutatták. Belföldi és külföldi események igazolták a kormány programja, a kormány kommunikációja, illetve a valós helyzet közötti mind nagyobb diszkrépanciát. E héten pl. kiderül, hogy az E.ON magyarországi gázkereskedő cég az enyhe télen megtakarított gázmennyiséget (felesleget) nálunk akarja értékesíteni, mert szerintük „itt magasabbak a gázárak, mint Nyugat-Európában”. Ennyi elég is a Gyurcsány-rezsim heti teljesítményének jellemzésére.

A Gyurcsány-rezsim jövője

A gazdaságpolitológia legújabb hírei alapján a kiigazítás kiigazítása után a Brüsszelnek leadott program módosítása következett. A kormány kommunikációja szerint lezárultak a tárgyalások az Új Magyarország Fejlesztési Tervről az Európai Bizottság és a magyar kormány között. A várható változások eredményeként még több pénz jut majd foglalkoztatásra és a gazdasági növekedésre, kevesebb közlekedésfejlesztésre. Az EU-val folytatott tárgyalások során a magyar kormány által javasolt pénzügyi keretek összesen kevesebb mint 2 százalékkal változtak az egyes programok között, míg a teljes lehívható keret változatlan, továbbra is mintegy 7.000 milliárd forint. A legfontosabb, hogy gazdaságfejlesztésre, 16 milliárd forint többlet jut, amivel tíz százalék fölé emelkedik részesedése a fejlesztési tervben. /1/

Mélyülő pesszimizmus: a munkahelyek száma tovább csökken

A magyar vállalatvezetők ma már a legpesszimistábbak az EU-ban. Miközben a közép-kelet-európai országok nagyvállalati menedzsereinek zöme 2016-ig jelentős mértékű növekedésre számít a térségben és egész Európában, addig a magyar vezetők „optimizmus-indexe” a legalacsonyabb a térségben. A Roland Berger budapesti irodája szerint a magyar vállalatvezetők a magyar gazdaság helyzetét látták a legsötétebben: az EU (0,8), az európai vállalatok (0,5) és saját cégük (1,5) helyzetét is jóval optimistábban ítélték meg, mint a magyar gazdaságét (-0,2). Ez mutatja azt a bizonytalanságot, amely a megszorító csomaghoz kapcsolódó kormányzati intézkedéseket övezte az interjúk felvételekor - kommentálja a menedzserek véleményét a Roland Berger igazgatója. A középtávú kilátásokat jobbnak találták a magyar cégvezetők, de Magyarország esélyeit 2016-ra gazdaságilag 1,7-re értékelték, az EU-25-ök és saját vállalatuk jövőjét 1,0-ra osztályozták. Az üzletmenetet általában pozitívan ítélték meg a megkérdezettek, többségük az üzleti volumen szolid növekedésével számol. A magyar cégvezetők és menedzserek véleménye szerint Magyarországon a növekedés csak a hatékonyság növelésével valósulhat meg, mert az elkövetkező tíz évben csak csökken a munkahelyek száma. /2/

Vicc a magyar gazdaságpolitika

Magyarországon kb. ezer németországi cég működik, amelyek 300 ezer főt foglalkoztatnak. A Német-Magyar Kereskedelmi és Iparkamara tizenhárom éve készít olyan konjunktúrajelentést, amelyben az idén 177 társaság válaszolt a kérdésekre. /5/ A magyarországi német vállalkozások jelentős része jól érzi magát, de az idén stagnálást vár. Mára beruházási célként Csehország, Szlovénia és Szlovákia után következünk. Nagy változás következett be a német cégek véleményében Magyarország gazdaságával kapcsolatban. Minden második megkérdezett szerint idén rosszabb az ország gazdasági kilátása - ez kétszerese a tavalyi aránynak. A 2006-os 57 százalékkal szemben most csak 36 százalék ítéli meg változatlanul 2007-et a kilátásokat illetően. A magyarországi német cégeknek egyetlen nagy problémája van: a magyar gazdaságpolitika. Mindazzal, amit a gazdaság saját maga hoz létre és termel ki, nagyjából elégedettek, vagy legalábbis kibékülnek vele. Kifogásaik jelentős része két kardinális ügy köré fonódik. Az egyik a munkaüggyel kapcsolatos. Ide tartozik a szakképzett munkaerő

hiánya, a magas bérköltség, a munkaügyi szabályok rugalmatlansága. Az adóterhek mértékét túlzónak tartják, mert tavaly ősszel és az idén a járulékemelkedés mellett a szolidaritási adóval is megterheltek. A gazdaságpolitikai kiszámíthatóságot és a politikai stabilitást egyenesen katasztrofálisnak ítélik a társaságok: a stabilitás a 19. helyre csúszott, a gazdaság kiszámíthatósága pedig a korábbi 17. helyről az utolsóelőtti, 24. helyre zuhant.

Hivatkozások

1. Várható változások az Új Magyarország Fejlesztési Tervben (2007. április 25. 13 óra 53 perc) tozsdeforum.hu nyomán
2. Kétségbeejtőnek tartják a vezetők hazánk gazdasági helyzetét. 2007. április 25. szerda, 13:01 Menedzsment Fórum nyomán //A Roland Berger az elmúlt év végén készítette el "Közép-Európa 2016: forgatókönyvek, trendek és perspektívák" című tanulmányát, amelynek során hat országban 140 első számú nagyvállalati vezetővel – köztük 16 magyarral – készítettek többórás interjút. Emellett 450 tőzsdén jegyzett cég adatait, 12 meghatározó gazdasági szektor fejlődését és a legfontosabb makrogazdasági mutatókat elemezték.//
3. Tíz évre befellegzett nekünk. * Portfolio.hu, 2007. 04. 25., 16:54 | Frissítve: 3 órája index.hu nyomán
4. Budapesten alacsonyok a lakásárak" (interjú) 2007.04.25 12:00 portfolio.hu nyomán
5. A német cégek szerint vicc a magyar gazdaságpolitika. 2007. április 25. szerda, 14:16 F. Szabó Emese, Menedzsment Fórum nyomán

7.9 Kommunikációs botrányok szervezése⁸⁹⁸

A választások utáni első kommunikációs botrány azt mutatta, hogy a magyar politikai osztály ott folytatja, ahol az előző ciklusban abbahagyta. Az állami intézményrendszer állandósult működési zavarai, a kormány antidemokratikus viselkedésének példái jelzik, hogy változásra képtelen szereplők tartanak fenn egy megújulásra képtelen rendszert. Forog a mókuskerék. A választási év első nagy kommunikációs botrányában Gyurcsány megint (sokadszor) csőbe húzta az ellenzéket. A kezdeményezés látszatának fenntartására irányuló, politikaimarketing-kommunikációs megfontolásoknak engedve szervezték a „Gyurcsány tájékoztatja az ellenzéket” címen leírt politikai napirendet. (Ami egyszerűen blöff volt s hogy az volt, azt a koalíciós partner Kuncze pártelnök egy aznapi, kora reggeli tévéfellépésben jelezte is. Hogy ezek után az ellenzéki vezetők miért sétáltak bele a csapdába, rejtély.)

A botrány terepe és kiteljesítője a tájékoztatás és a médiauszály tevékenysége. A találkozóról egyedül az MTI tudósíthatott kizárólag. Ami egy további botrány. Minthogy az MTI már rég nem az Országos Hírügynökség, hanem csak egy a hírgyárak közül, amit időnként még azzal tudatosít is, hogy a durva baloldali orientálással dolgozó médiumok nyomában képes második, harmadik közlőként hozni fontos híreseeményeket. Másrészt, képes elsiklani országos események felett is, ha nincs megfelelő kontextusképző lehetőség a médiafőirány szempontjából. A médiafőirány pedig asszisztál a most is megtapasztalt kormányzati, miniszterelnöki magatartáshoz.

Egyutas politikai kommunikáció

Végső soron, persze, semmi meglepő nincs a történetekben. A baloldali rezsim nem tud megváltozni, amit az új kormány felállása előtti intervallumban be is bizonyított. A helyzet nem változik: Gyurcsány tanácsadói felkészítése nyomán, jól szervezett színpad és közönség előtt adhatta közre elképzeléseit, amelyek rögtönzésnek tűntek, de éreztette, hogy komolyan veendő fenyegetések vannak mondanivalójában. A meglepő az, hogy az ellenzék vezetői (és tanácsadói) nem tanulnak, ezért láthatóan elképzelések nélküli, passzív résztvevői voltak a Gyurcsány-show-nak.

⁸⁹⁸ Csorba József: Kommunikációs botrányok szervezése. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. május 21. 14:36

Kommunikációs (politikai tájékoztatástudományi) szempontból Orbán és társai nem tettek kísérletet sem, hogy a helyzetet mint eseményt minősítsék (hogy tisztában vannak a porondmester mesterkedéseivel, de ők, jóindulatukat és együttműködési készségüket biztosítandó jöttek csak el...). Gyurcsán pedig nem „konzultált”, és nem folytatott „jóindulatú beszélgetést”, hanem egyszerűen nyakon öntötte az ellenzéki vezetőket egy készülő, forró parlamenti levessel. A szatellit médiának semmit sem kellett tennie, mint „ezt az eseményt” normális, sőt, konstruktív lépésnek tüntetni fel. A kereskedelmi média, magukra sokat adó, öntudattól füstölgő képviselői kicsit kínosan érezték magukat, de meghajoltak és a Gyurcsány-féle trükközést hitelesnek fogadták el. Ezzel viszont az ellenzéket eltévedt és tanácstalan társaságként mutatták be, amelyik láthatóan nem akar (majd!) együttműködni. „A következő feladatokhoz pedig együttműködési készség kell!” – állapították meg mély bölcseséggel. S ez volt a Gyurcsány-kezdeményezés és médiaüzenet célja. Minden gesztusa azt volt hivatott szolgálni, hogy az ellenzék valószínűleg nem fog együttműködni s ezért mennek majd rosszul a dolgok.

Kormányzati politikaimarketing-kommunikáció

A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás ma olyan mértékű Magyarországon, hogy (mint az 1950-es évek Amerikai Egyesült Államokjában) a leghétköznapiabb dolgokat illetően is képes az egyén, a család, a különféle csoportok és rétegek véleményét meggyőződésükkel akár homlokegyenest ellentétes módon bemutatni. A durva orientálás a politikai tájékoztatásban már hetente produkál elképesztő „társadalmi” reakciókat a kívánt politikai magatartás előállítására. Ennek sokat idézett példája, amikor idős néni betelefonál a „drága Bolgár úr” típusú rádióműsorba ilyen fordulattal élve: „Szurkolok a Ferikének, hogy sikerüljön végrehajtania a megszorításokat!”

A Marketing Centrum egy spontán közvélemény-kutatást végzett a „tervezett reformok társadalmi megítéléséről”. A többség szerint „érdemes egyszerre több területen elindítani a reformokat” (már a megfogalmazás is teljesen idegen – tehát sugallt – a közbeszédben), amelyek egyébként inkább apró, óvatos lépéseket jelentenek, mintsem átfogó modernizálást. A reform szó jelentésébe sokkal több embernél tartozik bele az állam modernizálása, mint a megszorítások. A megkérdezettek 45 százaléka hisz a jelentős változtatásokban, és mindössze a tizedük véli úgy, hogy ezekből gyakorlatilag semmi sem lesz. Az emberek 40 százaléka viszont óvatos: szerintük néhány reform megvalósul, de nem lesznek jelentős változások. A válaszokra a pártállás hat a legerősebben: nagyobb részben megvalósulhatnak az „átfogó reformokra tett ígérek” az MSZP-ek 67 százaléka, az SZDSZ-ek 52, a bizonytalanok és az MDF-ek 41, a Fidesz-ek 17 százaléka szerint. A reform 27 százaléknak „megszorításokat”, 47 százaléknak az „állam modernizálását” jelenti. /1/

Földrengés várható a médiában?

Már tavaly ilyenkor is a Fidesz nehéz pénzügyi helyzetével hozzák összefüggésbe egy sor, nem baloldali média eladásának (pl. a gondola.hu), ill. drasztikus leépítésének (pl. a HírTV, Magyar Nemzet) közeledését. De a helyzet ennél már 2006 májusában is bonyolultabb: a jobboldal intézményesülésének megszakadása súlyos társadalmi (demokrácia)probléma. Azután létszámleépítést hirdettek a Hír Televíziónál. A Magyar Nemzet főszerkesztőjeként is tevékenykedő vezérigazgató, Liszkay Gábor szerint 2006 májusban csak a nyárra készülnek. A HVG (és más fórum is) úgy tudja, hogy múlt csütörtök óta Szikszai Péter hírigazgató 30 főnek mondott fel. Indoklásul elmondta, hogy struktúraváltásra van szükség, amely természetesen máshogy alakult volna, ha a Fidesz nyeri a választásokat. A leépítések áldozatai leginkább a sport-, a gazdasági és az online szerkesztőségből kerültek ki, de a technikai személyzet több tagja is búcsúzik. A hírek szerint a távozók mind a régi csapat tagjai, és nem érinti azokat, akik a Magyar Nemzettől érkeztek. Ezt látszik alátámasztani az is, hogy a tévé internetes oldalát is a Magyar Nemzet Online csapata szerkeszti (!) majd. Korábban a Népszabadság írt arról, hogy a

Fidesz anyagi helyzetét javítandó, spórolásba kezd. A lapnak nyilatkozó „fideszes politikus szerint” felmondják a kommunikációs munkatársak és szakértők szerződését, és több, a párthoz közel álló és általuk támogatott kiadvány, médium is megszűnik. /2/

Determinánsok a magyar médiában

Martin József a Politikai befolyásolás és gazdasági prér a mai magyar újságírásban című dolgozatában a mai magyar újságírás néhány káros, veszélyes jelenségére mutat rá, amely éppenséggel nem látszik alátámasztani a "nagyhatalom" jelleget, mi több, olykor már feltűnő módon akadályozza, hogy eredeti funkcióit gyakorolja a sajtó, vagyis a lehető legkevesebb függőségtől terhelten figyelje és ellenőrizze a hatalmi ágak főszereplőit, elfogulatlanul közvetítse és képviselje a polgárok érdekeit és véleményét... a szereptévesztés sokakat megkísértett, sokan elfelejtkezni látszottak arról, hogy mindannyian Gorbacsov köpönyege alól bújtunk ki. Médiaháromszög című könyvében Zsolt Péter említ több kutatót, politológust, akik szerint az értelmiségi szerephez való vonzódás jellemezte a szakma művelőinek jó részét. Ebből egyfajta meghasonlás adódott, amelyet Körösi András úgy jellemez, hogy egyik énjükkel pártfunkcionáriusként vagy politikai publicistaként részesei a politikai küzdelmeknek, másik énjükkel viszont ítélkeznek az intézményesített demokrácia szereplői fölött.

Martin írja. „Bár a jelzett időszakon - tehát a kilencvenes évtized legelején, amikor a többpárti demokráciát megalapozták - már jócskán túl vagyunk, a személyiségnek ez a megkettőződése nem egy esetben ma is megfigyelhető, bár talán ritkábban, mint annak idején. A sajtótörténet persze ismer olyan korszakot, amelyben egyáltalán nem volt kivételes jelenség, hogy az újságíró egyszerre képviselő, a pártpolitika aktív résztvevője. Ezt azonban akkoriban tudták róluk, ám mai utódaik politikai énjüket gyakorta elrejtik, a nyilvánosság előtt viszont elfogulatlan, független szereplőként, ítésként lépnek föl. Megjegyezném még azt is, hogy mondandóm alapjául elsősorban a gyakorlat szolgál, nem támasztja alá elméleti vagy tudományos vizsgálódás, tehát akár el is vethető, mint esetleges és egyedi tapasztalat. Ám úgy gondolom, hogy akik járatosak a tömegtájékoztatás dolgaiban, igazolhatják az alább felsorolandó jelenségek létét. Közelről figyelve a sajtó működését úgy látom, hogy a nyugati világban tapasztaltnál nagyobb a politikai pártok és a végrehajtó hatalom nyomása a tájékoztatásra, a sajtóra, de talán még ennél is nagyobb veszély az infomercial térhódítása, vagyis gyakran elmosódik a határ az újságírói munka és a hirdetés, a PR-cikk között.”

A politikai és a gazdasági befolyásszervezés összeolvadt

Martin írja. „A politikai befolyásolás mellett a gazdasági prér is olyan tényező, amely folyamatosan erodálja a sajtó korábban kivívott tekintélyét, veszélyezteti az elfogulatlan hírfeldolgozást, a részrehajlásmentes oknyomozást és elemzést. A kialakult és a javulás jeleit egyelőre nem mutató helyzetért - talán sokakkal ellentétben - felelősséget látok a külföldi tulajdonosok oldalán is. Kutatók és gyakorló újságírók egyaránt tudják, hogy a minőségi sajtó világszerte gyengül, a lapok anyagi helyzete rosszabbodik, a rádió és a televízió után a minőségi lapoknak az internetes lapokkal kell állnia a versenyt, ha nem akar egyre mélyebbre kerülni az olvasó- és hirdetésvesztés egymást erősítő negatív spirálján. Megint csak nem pusztán magyar jelenségről van szó: a világ egyik legtekintélyesebb napilapjának nyugalmazott szerkesztője mondta a minap, nem biztos abban, hogy újságja két évtized múlva is abban a formában létezik majd, mint ma. Ennek a nagy múltú lapnak a professzionalizmusához nem férhet kétség, szakmai és üzleti szempontból - mintegy harminc külföldi tudósítójával - egyaránt messze felülmúlja magyarországi társait. De ez megint csak sovány vigasz: a gazdaságilag sarokba szorított helyzetből fakad, hogy a hazai lapok vezetői mindent megtesznek a pénzszerezésért, s ennek következtében nemegyszer tanúi lehetünk a műfaji határok elhalványulásának, a hirdetés és a szerkesztőségi-újságírói produktum közötti különbség elmosódásának, ami éppen a lapok szakmaiságának árt, s az újságírásnak mint szakmának a tekintélyét rongálja.” /3/

Médiamentális: a Fiala-per

„Lovas Istvánt kibevezni, kiherélni, Orbán Viktort élve megnyúzni, Kövér Lászlót lámpavasra húzni, Bencsik Andrást késhegyre szúrni, az összes magyar nemzetet fejbe rúgni... áldja meg az Isten Horn Gyulát!" - hangzott el Paizs Miklós élő részvételével "dala" 2004. október 12-én Fiala János a Budapest Rádió Ennyi című műsorában. Az emberi méltóságot és súlyosan becsületsértő kitételeket tartalmazó szám elítélését indokló szöveget a Fővárosi Bíróság olyan súlyosnak tartotta, hogy a károkozás bizonyításától is eltekintett. Lovas István korábban első fokon szintén pert nyert már a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) nevű szervezet ellen, amely a zeneszámot a "szólásszabadság védelme érdekében" honlapján közölte és letölthetővé tette. A bírósági ítélet hangsúlyozza, hogy az alkotmány értelmében minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani, és hogy a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányában biztosított szabadságjogok gyakorlása különleges köteleességekkel és felelősséggel jár. Az ítélet tartalmazza Paizs azon közlését is, hogy Lovas volt a fő célpontja, a többi csak "körítés" volt. Mint ismeretes, a Magyar Hírlapban is publikáló Fiala János Ennyi című műsorát jelenleg a Nemzeti Autópálya Zrt., valamint az Állami Autópálya Kezelő Zrt. is támogatja. Lovas István keresete nyomán a Fővárosi Bíróság első fokon Fiala Jánost és a Tilos Rádióból ismert Paizs Miklóst 200 ezer, míg a Budapest Rádiót 400 ezer forint kártérítés és a perköltség megfizetésére kötelezte. /4/

Egy közmédiium, legyen?

„A szakmai érvek mellett szólnak, hogy a most külön-külön működő Magyar Televízió, Magyar Rádió és Duna TV helyett egyetlen közszolgálati műsorszolgáltató legyen - hangzott el tegnap azon a tájékoztatón", ahol bemutatták a médiatörvény legújabb tervezetét. Ez az elmúlt években már a sokadik koncepció az elektronikus médiumok szabályozására, a készítő sem rutintalan, az elektronikus médiumokat felügyelő ORTT törvény-előkészítő szakértői bizottsága fél éven belül a második verziót csinálta meg. Hogy lesz-e belőle valóban törvény, az a politikán múlik, ráadásul kétharmados jogszabályról van szó. Mindenesetre a tervezetben az szerepel első változatként, hogy egyetlen közszolgálati műsorszolgáltató marad. Bogdán Tibor, a szakértői bizottság elnöke szerint ennek a modellnek vannak bevált mintái Nyugat-Európában, de a terven a pártpolitikai alkuk még változtathatnak. Ráadásul a tervezetben is szerepel egy kettes számú verzió, fenntartva a többintézményes modellt. A koncepció eltávolítaná a pártpolitikától a közmédiiumokat: tíz évre előre elfogadott feladatokat és ehhez igazított finanszírozást javasol. A mostani kuratóriumi rendszert is lecserélnék. Megszűnne az a felállás, hogy a parlamenti frakciók delegálnak tagokat a tulajdonosi testületbe. Ehelyett a teljes Országgyűlésnek kellene kétharmados többséggel kompromisszumra jutnia a testület kilenc tagjáról. Az ő mandátumuk tíz évre szólna. Már persze akkor, ha ebbe a pártok beleegyeznek. /5/

Az ATV-jelenség

Több mint 100 ezer újabb háztartásban vált elérhetővé az ATV azáltal, hogy bekerült a UPC kábelhálózatának alapsomagjába. Az AGB adatai szerint a műholdon és kábelen fogható csatorna május elején 2.5 millió nézőt ért el. A kábeles vagy műholdas eléréssel rendelkező háztartásokban az ATV a legmagasabb nézettséget május 7-én, vasárnap, a Frizbi című műsorral érte el, 13.7%-os közönségaránnyal. A csatorna az új műsorstruktúra kialakításánál a 18 év feletti, kábeltévés eléréssel rendelkező, magasan kvalifikált döntéshozó nézőkre fókuszált. Hétköznap a Híradó mellett az Egyenes beszéd és Friderikusz műsora a standard elem, míg a hétvége a szórakoztatásé, a Névshowr mellett feltűnik a Frizbi is. /6/ Az ATV híradója élén Ipper Péter, külföldi szakmai tapasztalatokkal rendelkező televíziós-rádiós

szakember, a Magyar Hírlap volt lapszerkesztője váltotta Kert Attilát. Ipper frissíteni, modernizálni fogja a csatorna híradóit, „komoly, közszolgálati jellegű hírműsort” tervez. Az ATV Híradójának főszerkesztője kiemelte: a nézettséget is szeretné növelni a magas színvonalú, megbízható, minőségi tájékoztatással. /7/ Miközben a köztévék állandó forráshiányától, a kereskedelmi adók koncessziós szerződése körüli botrányoktól hangos a sajtó, az ATV szépen, csendben megújult és a magasan kvalifikált nézőkre fókuszálva egyre biztosabban halad előre a televíziós piacon. A csatorna 300-400 százalékos nézettség-növekedéssel dicsekedhet, betöltött egy piaci rést, a közéleti (Egyenes Beszéd, Friderikusz Most) és szórakoztató műsorok (NévShowR, Esti Frizbi) erősítése révén. /8/

Új ciklus: médiatörvény

A médiatörvény átalakítását vagy új jogszabály megalkotását sürgették a Média Hungary 2006 konferencia résztvevői Tihanyban. A tanácskozáson Újhelyi István, az MSZP, Pető Iván, az SZDSZ és Halász János, a Fidesz politikusa, valamint Kereszty Gábor, a TV2 vezérigazgatója, Rudi Zoltán, az MTV elnöke és Kozák Márton, az MTV kuratóriumának elnökségi tagja beszélgetett a médiatörvényről. Az eszmecserebe bekapcsolódott Ladvánszky György, az ORTT elnökségi tagja. Újhelyi és Pető szerint új törvényre van szükség, sőt utóbbi szerint több jogszabályra lenne szükség a mostani egy helyett. A beszélgetés más résztvevői szerint kisebb vagy nagyobb átalakítással működhetne a mostani médiatörvény is. Rudi Zoltán arra hívta fel a figyelmet, hogy a médiatörvény nem megfelelő működésének következménye a közmédia állandó finanszírozási problémája. Kereszty azt hangsúlyozta, hogy elképzelhetőnek tartaná, hogy reklámentessé váljon a köztévé. A TV2 vezérigazgatója amellet is érvelt, hogy lehetőséget kellene biztosítani egy új médiatörvényben arra, hogy például egy tévétársaság tulajdont szerezhesen egy rádiós cégben és viszont. Pető szerint a közszolgálati médiarendszer folyamatosan "csúszik lefelé", ha nem történik törvényi változás, akkor a digitalizáció elsöpörheti a köztelevíziót. (!) /9/

Kereskedelmi média

Nem bontja fel az RTL Klub és a TV2 szerződését az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT), annak ellenére sem, hogy a Legfőbb Ügyészség erre szólította fel a médiahatóságot. Az ügyészség szerint az ORTT tavaly nyáron törvénytelenül hosszabbította meg pályázatát nélkül 2012-ig a két országos kereskedelmi tévé 2007-ben lejáró szerződését. A hatóság azonban tegnap saját döntési folyamatát megvizsgálva azt közölte, hogy nem ért egyet az ügyészségi felszólalással. Ezt két dologgal támasztotta alá. Először is: nem követték el az ügyészség által vélelmezett törvénysértéseket. Másrészt: az ügyészség nem is vizsgálhatta volna az eljárást, mert az ORTT nem közigazgatási döntést hozott hatóságként, hanem magánjogi szerződő félként járult hozzá a megállapodás meghosszabbításához. Márpedig erre nem terjed ki az ügyészség törvényességi felügyelete. Az ORTT egy tagja, a szerződés-hosszabbítást amúgy sem támogató fideszes Szalai Annamária kisebbségben maradt azzal a véleményével, hogy mégiscsak bontsák fel a szerződéseket. Amúgy korábban a Duna TV kuratóriumának ellenőrző testülete is vizsgálta volna az ügyet, majd Takács Albert, az állampolgári jogok biztosának általános helyettese is az ügyészséggel megegyező álláspontra jutott, de az ORTT szerint nekik sincs érintettségük és hatáskörük. /11/

Gazdasági tájékoztatás ellenséges környezetben

Újra vitába került az inflációs kosár. Az inflációs számításához használt élelmiszerkosárból aligha lehetne mindent megfőzni, kielégítően táplálni egy családot - állítják élelmiszeripari szakértők. A statisztikusok viszont úgy vélik, kosaruk jól példázza az "átlagos" háztartások vásárlásait. A KSH ekkor 900 termék árváltozásából állítja össze az átlagpolgárok fogyasztási szokásait jellemző, úgynevezett fogyasztói kosarat - ennek a 188 élelmiszert tartalmazó termékkörnek az

árváltozását figyelve számolják ki a havi inflációt. A termékek, szolgáltatások kiválasztását, súlyarányát az átlagos fogyasztói kosárban, nemzetközi és hazai tapasztalatok alapján alakították ki, s igyekeznek pontosan modellezni egy-egy személy, illetőleg család (háztartás) költségeit. A kiválasztott javak között az élelmiszerek különleges helyet töltenek be, hiszen a mindennapi fogyasztás során folyamatosan változik, bővül ez a termékkör. A nyolcvanas évek végén még csak tízezres nagyságrendű élelmiszer forgott a magyar piacon, az uniós csatlakozás idejére viszont ez a szám 35 ezerre, mára pedig 40 ezer fölé növekedett. (Az unió közös piacán 80 ezer élelmiszert tartanak nyilván, arra tehát számítani kell, hogy a kör tovább is bővül majd.) Az élelmiszeripari szakértők szerint a KSH élelmiszerkosarában szereplő tételek súlyozása nem követi szorosan a jellemző fogyasztási trendek változását. Az élelmiszer-ipari cégek szakemberei ezért az ingyen is hozzáférhető statisztikai adatok elemzése helyett, amelyek készítéséről keveset is tudnak, inkább támaszkodnak a piackutatók jó pénzért megvásárolható kereskedelmi elemzéseire. /13/

Kihez mennek a pénzek?

Az uniós támogatások kedvezményezettjeit nyilvánosságra kellene hozni az Európai Bizottság szerint. A jelenlegi szabályok szerint csak azoknak az uniós pénzeknek a sorsáról értesülhet a közvélemény, amelyek kezelése közvetlenül az Európai Bizottság hatáskörébe tartozik, ám ezek csak a közösségi költségvetés negyedét érintik. Az EU költségvetésének 75 százalékát kitevő – az unió és a tagállamok által közösen kezelt – támogatások (például a közös agrárpolitika és a strukturális alapok) esetében az egyes tagállamokon múlik, hogy nyilvánosságra hozzák-e a listát. Jelenleg a közös mezőgazdasági politika esetében csupán tizenegy országban adnak információt a kedvezményezettekéről, de a tájékoztatás mértéke és módja országonként jelentősen eltér (a teljes körű és közvetlen hozzáféréstől a kérésen alapuló részleges hozzáférésig). A strukturális alapok esetében a kedvezményezettekkel kapcsolatos adatokat azonban egyik tagállam sem összesíti központilag és nem is hozza nyilvánosságra azokat. A bizottság augusztus végéig nyílt konzultációt folytat az érdekelt felekkel arról, bevezessék-e azt a jogi kötelezettséget, miszerint a tagállamoknak közzé kell tenniük a megosztott kezelésű uniós források kedvezményezettjeire vonatkozó információkat. Ombudsmani állásfoglalás készül Magyarországon, a közeljövőben várhatóan lezárja Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos azt a vizsgálatot, amely a Világgazdaság tavaly év végi bejelentése nyomán indult az uniós agrártámogatások nyilvánosságra hozatalával kapcsolatban. /14/

Módosultak a kollektív szerződések bejelentésének és nyilvántartásának szabályai

Módosította a munkaügyi tárca a kollektív szerződések bejelentésének, illetve nyilvántartásának a szabályait. A miniszteri rendelet értelmében új mellékleteket kell kitölteniük a megállapodó foglalkoztatóknak és szakszervezeteknek. A szerződés és a szerződő felek adatai mellett a megállapodás tartalmi elemeire is kíváncsi a szaktárca. Ilyen például a próbaidő hossza, a munkarendre, a pihenőidőre, a szabadságra vonatkozó szabályok. A bejelentőlapon ? amelyet az aláírást követő 30 napon belül kell a minisztérium számára egy példányban megküldeni ? azt is fel kell tüntetni, hogy ad-e a munkáltató a dolgozóknak étkezési, illetve üdülési hozzájárulást, munkaruhát. A miniszteri rendelet alapján az egy vagy több munkáltatóra, illetve a közigazgatási intézménynél az idén megkötött, módosított vagy megszűnt kollektív szerződés nyilvántartásba vételéhez a bértmegállapodás részleteit is meg kell adni. Az átlagkereset- és az alaphétnövelés mellett újdonság, hogy a garantált bérminimumokat is fel kell tüntetni. Bár július elsejétől csak a középfokú végzettségűek részére kell magasabb minimálbért fizetni (ebben az évben ez a minimálbér 105, illetve 110 százaléka lesz, tapasztalattól függően), a kollektív szerződésekről szóló adatlapon annak is szerepelnie kell, hogy a felsőfokú képzést igénylő munkakörre vonatkozóan van-e megállapodás. Az egy vagy épp több költségvetési intézményre kiterjedő hatályú megállapodásoknál az

illetménymegállapodás elemeiről kell adatokat szolgáltatni. Itt a szaktárca többek között arra kíváncsi, létezik-e külön jutalmazási szabályzat. /15/

Számlatrükkök

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal 2006 első negyedévében 58.904 ellenőrzést végzett. Az ellenőrzések kapcsán az adóhatóság összesen 47,097 milliárd forint összegű jogerős adókülönbözetet állapított meg, 17,6 százalékkal többet a tavalyi első negyedévi 40,044 milliárd forintnál. A jogerősen kiszabott adóbírságok összege március végén 16,254 milliárd forintra rúgott, 16,3 százalékkal nőtt az egy évvel korábbihoz képest, míg a mulasztási bírságok összege 30 százalékkal, 787,8 millió forintra emelkedett. Az összes jogerős adókülönbözet 85 százaléka (40,04 milliárd forint) általános forgalmi adó, 5,2 százaléka (2,445 milliárd forint) társasági adó, 3,8 százaléka (1,79 milliárd forint) személyi jövedelemadó, 6 százaléka (2,822 milliárd forint) egyéb adónem, illetve támogatás volt. Április végéig 46,6 milliárd forintot utaltak át az adóhivatalnak az egyszerűsített vállalkozói adókörbe tartozók, ami 20 százalékkal több az egy évvel ezelőttinél - áll a Pénzügyminisztérium költségvetési jelentésében. Áprilisban a prognózisnak megfelelő 20,4 milliárd forint eva folyt be a költségbe, 2,1 milliárddal több a tavalyi áprilisban regisztrált összegnél. Erre az évre a szaktárca 106,9 milliárd forint eva-bevételt prognosztizált - számolva azzal, hogy az evát választók száma meghaladja a 100 ezret -, ebből április végéig 43,4 százalék teljesült. A revízió a levonható áfát a szakmai elnökhelyettes tájékoztatása szerint gyakran azért nem fogadta el, mert az áru eredete ismeretlen volt, hiányzott a szállítólevél. Sok esetben a társaság által befogadott számlák kibocsátóit nem találták, törölték, felszámolás alatt állt, illetve arról nyilatkozott, hogy nem ő bocsátotta ki a számlát. /16-17/

A központi költségvetés adóssága'2006 május

A központi költségvetés forint- és devizaadóssága az első négy hónapban már 1173,3 milliárd forinttal növekedett. Amennyiben a mark-to-market betétek állományának csökkenését levonjuk, akkor 1166,4 milliárd forint volt az adósságnövekedés a 2005. decemberi állapothoz képest. Áprilisban a devizaadósság egy nagyobb lejáratnak köszönhetően jelentős mértékben visszaesett, de a forintadósság ismét tovább növekedett. Ennek ellenére az adósságállomány nettó értelemben 185,5 milliárd forinttal csökkent a hónapban. A központi költségvetés devizaadóssága az év első négy hónapjában 559,1 milliárd forinttal 4149,8 milliárd forintra növekedett. A növekedésből 538,2 milliárd forintot devizakötvény-kibocsátások, 44,4 milliárd forintot devizahitel-felvétel eredményezett, ezzel szemben a devizaadósság törlesztése 191,3 milliárd forintot tett ki és a forint árfolyamának gyengülése 167,9 milliárd forinttal növelte a devizaadósság forintban kifejezett értékét. A teljes adósság 24,1 %-át kitevő devizakötvények esetében április végéig három alkalommal bonyolított le a Magyar Állam devizakötvény-kibocsátást. Január közepén egy 1 milliárd euró értékű kötvénykibocsátás pénzügyi teljesítése valósult meg, 250,4 milliárd forint értékben. Március közepén egy 50 milliárd japán jen, azaz 93,8 milliárd forint értékű kötvény kibocsátására került sor, majd a hónap végén egy 500 millió angol font, azaz 192,9 milliárd forint értékű kötvénykibocsátás valósult meg. Április hónapban lejárt egy 1999-ben kibocsátott piaci, 750 millió dolláros, 7 éves futamidejű devizakötvény 186,7 milliárd forint értékben. A teljes állomány forintértéke - a 136,1 milliárd forintos árfolyamvesztéséget is figyelembe véve - 3357,6 milliárd forintot tett ki április végén. /18/

A magyar tőzsde távlata

A tozsdeforum.hu értékelése szerint miután lecsengett a gyorsjelentési szezon, a magyar tőzsde is beállt a nemzetközi kórusba. Hogy rövid távon jelentősebben visszapattanjon a börze, több tényező bekövetkezése is szükséges lenne, amire viszont mi látnak esélyt a Raiffeisen

elemzői: a nyersanyagárak mélyrepülése egészséges szintekre nyomta vissza az orosz piacot, további hasonló zuhanás még a nyersanyag- és energiaárak esetlegesen folytatódó csökkenése mellett sem nagyon valószínű. Ahogy az olaj árának emelkedését sem árazták be időben lineárisan az olajpapírokba, most sem valószínű a hirtelen kiárazás. Ellenben ez nem jelenti azt, hogy az energiaszektor visszaépülhet, maximum korrigálhat; de igazából a legnagyobb esélye az orosz tőzsdétől és energiaszektorától közvetve függő papíroknak van a felépülésre. Ide tartoznak a bankok, amelyek részben ismét a begyengülő forint miatt estek, illetve a gyógyszergyártók, amelyekből nincs mit kiárazni, maximum a diszkont emelkedett talán racionálisabb szintekre. Ráadásul az Egis félreértelmezett gyorsjelentését az eső környezetben még nem volt alkalmunk újraértékelni a piac szereplőinek. A MOL-t viszont nyomás alatt tarthatja az Udmurtneft tender közelgő végeredmény-hirdetése, ami alól a magyar olajcég árfolyama csak egy szinten felfelé induló, regionális olajszektorban bekövetkező fordulattal szabadulhatna. /19/

Információs deficit

A nagy adóhiányt felhalmozó vállalkozások közül több nem is található. Az APEH honlapján olvasható tájékoztatás szerint ezek a cégek „felszívódnak”, esetleg tulajdonost váltanak, mintsem hogy rendezzék adósságukat. Az állami adóhatóság feketelistáján egyébként 26 magánszemély és 27 más adóalany szerepel. Az adószakértő szerint korántsem véletlen, hogy a listásokat nem lehet fellelteni. Az adatvédelmi biztos szerint az adóhatóság nyilvánosságra hozhatja az adatokat. /20/

Hivatkozások

1. A többség hajlandó áldozatot hozni. NOL, 2006. május 27.
2. Leépítés és csapatváltás a Hír Televíziónál. fn.hu nyomán
3. Martin József: Politikai befolyásolás a magyar újságírásban. ÉS nyomán
4. Lovas kibevezése, Orbán megnyúzása... MNO, ma.hu nyomán
5. Három helyett egy közmédiüm? NOL Haszán Zoltán nyomán
6. Ezúttal két újságíró díjaztak. VGO nyomán
7. Nagyot ugrott az ATV. portfolio.hu nyomán
8. Ipper Péter az ATV Híradó élén. nszava.hu nyomán
9. Korszakváltás az ATV-nél. nszava.hu nyomán
10. A médiatörvény jövőjéről... NOL (MTI) nyomán
11. Élet és Mindentudás. NOL Hargitai Miklós nyomán
12. Az ORTT nem bont szerződést a kereskedelmi tévével. NOL H. Z. nyomán
13. Inflation kósa: senki se veszi, mindenki nézi. NOL Czauner Péter nyomán
14. Előírnák a nevek nyilvánosságra hozatalát. vg.hu nyomán
- 15-6. A kollektív szerződések nyilvántartásának szabályai. vg.hu nyomán
17. Sokszor vagy a számla, vagy a kiállítója hiányzik. privatbankar.hu nyomán
18. Célba talált az áfakontroll. (NAPI) nyomán
19. A központi költségvetés adóssága. tozsdeforum.hu nyomán
20. A magyar tőzsde is beállt a nemzetközi kórusba. tozsdeforum.hu nyomán
21. Eltűnő adóhiányos vállalkozások. vg.hu nyomán

7.10 Hűtlen kezelés⁸⁹⁹

Egyes vélemények szerint a kormány nem tudja megfelelően kommunikálni az emberek felé azt, hogy mitől alakult ki ez a gazdasági, politikai, társadalmi helyzet. Az utóbbi négy évben túl

⁸⁹⁹ Csorba József: Hűtlen kezelés. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. július 9. 11:44

sokat költöttek a fogyasztásra, és jelentős reáljövedelem emelkedés is történt, amit azonban nagyrészt hitelekkel finanszírozták. Az okok tehát a nem megfelelő gazdaságpolitikában keresendők, mert egy egészséges gazdaságban csak annyit osztanak el, amennyit a GDP-növekedés megenged. De akik csak ezt látják, ami evidencia, azok nem látják, vagy nem mondják, hogy a magyar társadalom az átmenet 20 évében (1987-2006) nem jutott sehonnan sehová. A jelenlegi béketáborunkban (ez az EU), 3-5 milliós lakosságú országok 3-5-ször nagyobb termelési értéket produkálnak mint mi. Egyszerűen megdöbbentő, ha bele gondolunk, hogy ennyi idő alatt nem tudtuk megháromszorozni, de megduplázni sem a magyar GDP-t?!

Árnyaltabb szakmai megközelítés (kritikát nem szabad mondani, az tilos!) szerint, most (2006-2008) egy dekonjunkturális időszak következik. A magyar gazdaság jelenlegi állapotát tekintve, egy jelentős exportnövekedés sem oldaná meg a problémát teljes mértékben, hiszen kevés a hozzáadott értéke. A legtöbb kis-és középvállalkozás a növekvő költségeit csak úgy tudja ellensúlyozni, ha alkalmazottainak egy részét elbocsátja. Akik legálisan működnek, nem tudják másképpen elviselni a növekvő terheket, állapítja meg nyilatkozatában egy budapesti vállalkozó. Ma senki sem tudja biztosan, és nagyon kevesek azok is, akik sejteni vélik, hogy hány működő munkahely van Magyarországon. Annyi biztos nem, amennyit mondanak. Az tény, hogy 1987-2005 között 1,6 millió korábbi munkahely szűnt meg. Most a Gyurcsány-rezsim 120-180 ezer állami munkahelyet készül megszüntetni, illetve a megszüntetések már folyamatban vannak. A magyar munkahely vagy termőhely, a magyar munkás vagy termelő, a magyar termék vagy áru egyre növekvő hiánya a 10 milliós lakossággal vagy fogyasztóval számolva, már elképesztő méreteket ölt.

A leépülés már a világháború előtti magyarországi állapotokhoz vezet. Mai hír, hogy 31 ezer hektárra csökkent a minősített szaporítóanyag (vetőmag) termelési területe, ami a második világháború előttinél kisebb területet jelent. Itt már az alapok pusztulása folyik. A hazai minőségi vetőmag kevés, tehát drága, amit a termelő nem tud megfizetni, mert a gabona végső eladási ára nem fedezi a termelés (benne a vetőmag) költségeit. Emiatt - és mert a termelő nem minőségi vetőmagot használ - a termés minősége rosszabb lesz, évről évre. A minőségromlás pedig minden növénytermesztési és állattenyésztési területen folyik.

Mindenki lop?!

Szakértők szerint összességében nem javítja a helyzetet, hogy a politika és a gazdaság szorosan összefonódik. Ez lehet az egyik oka annak, hogy a Transparency International-felmérésekben ez a térség csak a középmezőnyben szerepel. A tipikus lopások egyike, amikor ellopták a Tárnok és Martonvásár közötti vasútvonalon a biztonsági szerkezet kábeleit, így a két állomás között nem működik a fénysorompó. Egy hasonló eset miatt már több súlyos baleset történt. 2006 első félévében 75-ször vittek el vezetékeket a tolvajok, 15 millió forint volt az azonnali kár. Leginkább Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Csongrád és Komárom-Esztergom megyében történnek hasonló lopások. /2/

Jellegzetes jelenség a szürke gazdaságban, hogy egyre több kárt okoz az áfa-csalás az Európai Uniónak, mint amennyit az EU-tagállamok a közös mezőgazdasági politikára - az EU-költségvetés legnagyobb egyedi tételére - elköltenek. A londoni The Guardian szerint Magyarország évente félmilliárd eurót veszít az ilyen csalások miatt. Az EU-nak minden évben 50 milliárd euró kárt okoz a szervezeten üzött áfa-csalás. Ez ötször annyi, amennyit az unió a központi költségvetésből foglalkoztatásra és szociális kiadásokra fordít. /3/

A politikai panamák jellegzetes típusa kapcsán azt mondják, nincs semmiféle önkormányzati "umbulda" az ex-kormányfő nyaralója körül. A környékeliek ugyan kifogásolták, hogy Medgyessy Péter balatonparti ingatlana különös elbánást élvezett, és míg ők évek óta küzdenek a gáz bevezetéséért, a volt kormányfőnek ez minden gond nélkül sikerült. Meglepőnek tartják azt is, hogy míg a környékbeli telkeket húsz méteres szabadstrand választja el a parttól, addig Medgyessyét csak néhány lépés. Zamárdi polgármestere szerint a gáz bevezetése nem önkormányzati hatáskör, a telek és a part közelsége pedig „egyedi adottsága” az ingatlannak. A telek és az épülő villa becsült ára jóval meghaladja azt a 205-225

milliós összeget, amelyet Medgyessy vagyonyilatkozatai alapján korábban megtakarított, tartozása pedig hivatalosan nincs, a volt kormányfő állítása szerint 20 millió forintos kölcsönt vett fel az építkezésre. /4/

Nagy bankumbulda

Princz Gábor úgy lett a Magyar Nemzeti Bank egykori osztályvezetőjéből a politikai és kulturális élet meghatározó figurája, ahogyan a bank a kilencvenes évek közepének egyik legnagyobb gazdasági csoportjává nőtte ki magát. És ugyanolyan gyorsan bukott el, ahogyan a bankja. A Postabank ma már csak emlék, Princz maga pedig első fokon felmentett vádlott, a hajdan legelegánsabb partik résztvevőjéből mára az elit tagjai számára kerülendő figura lett. A sztori biztos sikerként indult. Princz vetette fel, hogy versenyt kellene teremteni a lakossági banki szolgáltatások terén: egy, a postahivatalok bármelyikében beváltható könyvecske volt az ötlet. Akkori mércével mérve korszerű eszköz a megtakarítások gyűjtésére, amit újszerű reklámokkal népszerűsítettek. Az eredmény: az eredetileg huszonhat fős pénzügyintézetcske pár év alatt a második legnagyobb hazai lakossági bank lett, és óriási összegek fölött rendelkezett. A hitelintézet, és ezzel Princz közéleti szerepe óriásira nőtt: színházi előadásokat, művészeket, sportolókat támogatott, üzletelt az állammal (és a pártokkal). Ahogyan az akkoriban szokás volt. Az csak évek múltán derült ki, hogy a túlságosan gyors növekedés kárára vált a banknak, ahogyan a veszteség volt az ára az előkelő közéleti szerepnek és az azzal járó hatalom megszerzésének is. /5/ Mára már felmentette Princz Gábort, a Postabank volt elnöke-vezérigazgatóját és a pénzügyintézet hat egykori vezetőjét, mert a Fővárosi Bíróság szerint a vádiratban felsorolt magatartások nem merítették ki a „különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntetést”. /6/

Nagy vállalati és szolgáltatói bukták

Ezer sebből vérzik a MÁV. Most kiderül, hogy a Magyar Államvasutak Zrt. visszaélt gazdasági erőfölényével a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) Versenytanácsa szerint, amely a jogsértő magatartásért 1 milliárd forint bírság megfizetésére kötelezte a vasúttársaságot. A GVH közleménye szerint a MÁV a versenytörvénybe ütköző magatartást tanúsított azáltal, hogy a magánvasutakkal kötendő pályahasználati szerződés előfeltételeként bankgarancia nyújtását írta elő, valamint nehezítette, késleltette, illetve megakadályozta e társaságok hozzáférési igényeinek teljesítését a tulajdonában, illetve kezelésében álló ipar- és rakodóvágányokhoz, beleértve a vonatok kiszolgálását is, továbbá egyes kiemelt jelentőségű tömegáru-fuvaroztató vállalkozásokkal 2003-ban, 2004-ben, illetve 2005-ben kizárólagossági kikötést tartalmazó, több évre szóló fuvarozási szerződést kötött. A MÁV magatartása Magyarország 2004. május 1-i európai uniós csatlakozását követően a közösségi versenyszabályokat is sértették. Az uniós csatlakozással egy időben megvalósult vasúti piacnyitás értelmében a vasúti teher- és személyszállításban megnyílt a lehetőség új társaságok belépésére a hazai vasúthálózaton. A saját hálózattal nem rendelkező vasúttársaságok működéséhez szükséges vasúti pálya és más pályatartozékok használatához, illetve egyes járulékos szolgáltatásokhoz a MÁV Zrt.-nek diszkriminációmentes hozzáférést kell biztosítani. /7/ A tőzsdei kihágások jó részt a törvénykerülő szürke tartományba esnek: ennek aktuális és tipikus példája éppen az EMITA értékpapír zrt (hazai magánszemélyek tulajdonolta befektetési szolgáltató) esete, a vele kapcsolatos PSZÁF-büntetés (mely mindennapos esemény ebben a szektorban), ill. a sajtóhelyreigazítási kérelem. /8/

Túlélés fekete munkával, „noném” termékekkel

Nemhogy csökkene, inkább nő annak az esélye, hogy a foglalkoztatók négy órára szóló munkaszerződést kötnek alkalmazottaikkal, a munkavállalók pedig valójában 12 órát dolgoznak, nyilatkozza a Népszavának Borsik János, az Autonóm Szakszervezetek

Szövetségének elnöke. Szerint az adó- és járulékemelések súlyos következménye lehet a fekete és a szürke foglalkoztatás további terjedése. A tavalyi bértmegállapodást a munkáltatói oldal annak tudatában írta alá, hogy november elsejétől megszűnik az 1950 forintos egészségügyi hozzájárulás - a kormány kétszer ígérte meg, de egyszer sem törölte el -, a szakszervezetek pedig komolyan vették az adócsökkentésről szóló ígéretet. Mára azonban mindkét oldalnak azt kell tudomásul vennie, hogy nő az élők munkateher, aminek hatására a munkáltatók egy része az életbenmaradás érdekében folytatja vagy választja a fekete foglalkoztatást. A „fekete gazdaság” jelenleg is igen nagy veszteséget okoz, becslések szerint a hazai össztermék 20-22 százalékát teszi ki. /9/ Tipikus (mindennapi) élelmiszertermék csalási ügy, amikor több mint 5 tonna hamis ömlesztett sajtot találtak a Fővárosi Állategészségügyi Szolgálat ellenőrei egy budapesti üzemben. A lefoglalt ennivaló sajt helyett növényi zsiradékból készült, de a csomagoláson megnevezésként sajt szerepelt. A cég elismerte a felelősségét, de azt állítják, a termelés során történt hiba nem volt szándékos. Bárki fogyaszthatja a „sajttutánzatot”, semmi baja nem lesz. Egy budapesti üzemben gyártották a lefoglalt termékeket. A cégnél sajtból és növényi zsiradékból is készítenek ömlesztett sajtot, az egyiknek sajt, a másiknak sajtkészítmény a neve. Azt állítják: a raktárban keverték össze az alapanyagokat. A több mint 5 tonna hamis ömlesztett sajtból 552 doboz került forgalomba. /10/

Hivatkozások

1. Mindenki lop, amennyit tud. * - hj - index.hu, 2006 nyomán
2. Ismét vasúti kábelt loptak. Mti.hu, gondola.hu nyomán
3. Körhintába ültetett unió: félmilliárdot veszítünk. privatbankar.hu nyomán
4. Egyre furcsább dolgok derülnek ki Medgyessy balatoni villájáról. vg.hu nyomán
5. Nagy hatalmú partisztárból kerülendő figura. NOL, Várkonyi Iván nyomán
6. Felmentették Princz Gábort és társait. vg.hu nyomán
7. Egy milliárdos (!) büntetés a MÁV-nak. (MTI) vg.hu nyomán
8. Tőzsdeügyek. napi.hu nyomán
9. Áfacsalás ellen számlabélyeg? NOL, Fekete Gy. Attila nyomán
10. Túlélés fekete munkával? Muhari Judit, nszava.hu nyomán
11. Átvágtak volna 5 tonna sajttal! (MTV Híradó) vg.hu nyomán

7.11 A tájékoztatatlanság társadalma⁹⁰⁰

A magyarországi és a romániai értelmiség közéleti szerepvállalásának, igazi értelmiségi magatartásának a hiányát rótták fel tavaly, a XVII. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor főelőadásának meghívott előadói. Simon János politológus, a Magyar Tudományos Akadémia Politikai Tudományok Intézetének kutatója szerint a kádári puha diktatúrában puha értelmiség alakult ki – s ez volt egyik oka, hogy a rendszerváltás is puha volt, és puhára sikeredtek az ebből adódó kompromisszumok is. Simon szerint a rendszerváltás előtt hatalmon lévők önként adták át hatalmukat, cserében a gazdasági hatalomért, az így kialakult gazdasági elit viszont keveset fordított vagyonából arra, hogy kritikus szemléletű, független értelmiségi réteg alakulhasson ki. Újabban a magyar kormány is meg akarja fosztani az állami forrásokhoz való hozzáférés lehetőségétől az értelmiségieket, mégpedig a közalapítványok felszámolása révén. Orbán János Dénes kolozsvári költő felszólalásában hátrányosnak nevezte, hogy a magyarországi értelmiségiek jelentős hányada baloldali kötődésű. „Az a tény, hogy ez az értelmiség egyáltalán valamelyik politikai oldalon áll, lehetetlenné teszi, hogy elfogulatlanul töltsse be a nemzet lelkiismeretének szerepét.” /1/

Az uralkodó médiaorientáció

⁹⁰⁰ Csorba József: A tájékoztatatlanság társadalma. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. július 15. 15:23

Miközben a hazai média az apologetikába hal bele, 2006 júliusában a rendszerkritika már egyáltalán nem működik, viszont a külföldi média egyre keményebben bírálja a baloldali kurzust és annak politikai tényezőit. Magyarország a szocialista-liberális kormányok kísérleteinek következtében ma a pénzügyi válság szélén áll, s a politikusok hibáit a becsapott választóknak kell majd az évek során megfizetniük - állítja A helyzet rossz című terjedelmes elemzésében az Euro cseh gazdasági hetilap. Az újság a hétfőn megjelent legújabb kiadásában fő láptémaként több írásban is foglalkozik a magyar pénzügyi válsággal, amelyet Csehország számára is figyelmeztetőnek tart. Az anyagot a címlapon A pokolba Budapesten keresztül vezet az út cím alatt harangozza be. A vezető cseh gazdasági hetilap úgy véli, hogy a múlt héten elfogadott drasztikus kormányzati intézkedéseknek, illetve a további, már előkészített lépéseknek semmi közük sincs a valódi reformokhoz. "Az eddig elfogadott lépések nem jelentenek mást, csupán hisztérikus pénzvonást a lakosságtól és a vállalkozóktól. A távlat hiányzik" - írja az Euro, mely szerint a kormányprogram abszolút ellentétben van a győztes pártok választási programjaival, aminek a magyar demokrácia 16 éves történetében, s talán világvizonylatban sincs előzménye.

Milliárdos baloldali parvenü

Az újság kritikusan ír Gyurcsány Ferencről is: amikor a milliárdos Gyurcsány két éve átvette a kormány irányítását, pénzügyi gényesként emlegették. Megígérte a közpénzek stabilizálását, majd totális csődöt mondott. A lap idézi Demján Sándor, a TriGránit befektető csoport vezetőjét, aki nyilatkozatában azt állítja, hogy a csődért mindkét politikai oldal felelősséget visel. A cseheknek nagyon oda kellene figyelniük arra, hogy mi történik most Magyarországon, mert Csehország ma nagyjából olyan helyzetben van, mint Magyarország 2002-ben - írja egy másik cikkében az Euro. A reformokat, amelyeket Vladimír Spidla vagy Stanislav Gross kormánya is csak mímelt, a Jirí Paroubek kabinet mélyen eltemette, a választások előtti adakozásával pedig tízmilliárdokkal növelte az állami kiadásokat. A csehországi választást szerencsére nem az adakozó kedvű szociáldemokraták nyerték, s így talán nem kerül sor a közpénzek újabb elherdálására. Tekintettel az új kormány felállításáról folyó tanácskozásokra, azonban jobb óvatosnak lenni. A reformok kérdésében elsősorban politikai akaratra van szükség, de a jelenlegi helyzetben a változások keresztülvitelére nincs túl nagy esély. Ha a cseh szociáldemokrácia nem változtat álláspontján, rövidesen megtudhatjuk, milyen baja támadhat az embernek a valódi magyar gulyásból. S akkor a már valóban drasztikus reformokat Csehország sem kerülheti el - szögezi le az Euro. A hetilap egy további írásában a forint helyzetét elemzi, s nem zárja ki, hogy a forint esetleges teljes csődje a cseh koronát, s az összes közép-európai pénznemet is veszélybe sodorhatja. Ennek közvetlen veszélyét azonban még nem érzi. Rámutat: a cseh jegybank, eltérően a magyartól, alacsony szinten tartja a kamatokat, s ezzel nem vonzza a spekulatív tőkét. /2/

Intézményes tájékoztatási válság

A hirszerzo.hu összefoglalja a magyar állam és kormány tájékoztatási intézményrendszerének válságát. Gyurcsány Ferenc több fórumon is kommunikációs hibának minősítette az Új Egyensúly program tálalását. Új, központosított struktúrával próbálnak válaszolni a "kihívásokra". Feladat: ne csak Gyurcsányról szóljon a közélet. Vagy mégis? A Hírszerző információi szerint kormányzati körökben úgy tartják, hogy túlságosan Gyurcsány személyére szabott és túlságosan csomagközpontú volt a kabinet kommunikációja. Kormányzati körökben komoly fejfájást okoz, hogy a rendelkezésre álló médiafelületet az egyensúlyteremtő lépések és azok kritikája foglalta el. Ráadásul az MSZP-hez (ill. a frakciótagok többségéhez) hasonlóan az érdemi döntésekkel kapcsolatos információktól elzárt médiaértelmeség „visszavágott” – trendi lett a kormányt bírálni. Baj az is – legalábbis ezt állítják –, hogy a csomagot Gyurcsány Ferenc nevével azonosítják (még véletlenül sem Veres-csomagnak hívják), miközben az

egyensúlyteremtést leginkább Orbán utolsó éveinek és Medgyessy Péter politikájának „reformmentessége” tette szükségessé.

Tájpolversey törvényen kívül

A hirszerzo.hu összefoglalója szerint a szóban forgó politikai közegben elégedetlenkednek, hogy nem maradt felület a problémafelvetésekre, az úgymond pozitív kormányzati vízió bemutatására, illetve más, de az MSZP számára fontos témák megjelenítésére sem. Az egyensúlyteremtés és a reformok sem kellőképpen váltak el egymástól, így például az üzleti körök azt kommunikálták, hogy azért nem tetszik nekik az Új Egyensúly, mert hiányoznak a strukturális reformok. Ez utóbbiakat pedig csak most kezdik el tervezni, az Államreform Bizottság égisze alatt. Így úgy tűnhetett, hogy az Új Egyensúly senkinek sem elfogadható.

Központosítanak

Átszervezik a kormányzati kommunikációt. A Hírszerző úgy értesült, hogy többek között létrehoznak egy referensi rendszert: a MEH-ben dolgozó egy-egy megbízotthoz tartozik majd 3-4 minisztérium kommunikációjának koordinálása. (A központosítás tervezése még az Új Egyensúly kommunikációs kudarca előtt elkezdődött.) Ezzel a még csak kialakulóban lévő szerkezettel kapcsolatban többen kételyeiket fogalmazták meg. Az MSZP működését ismerők szerint nehéz elképzelni, hogy egy szocialista miniszternek egy referens csak úgy „diktáljon”. A Népszabadság információi szerint a hamarosan kiépülő, három koordinációs központot összefogó rendszert Gál J. Zoltán, a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára vezeti majd. Az egyik részleg egyfelől a kormányzat és az összes tárca nyilvános kommunikációjáért felel majd, továbbá a kormányfői és a minisztériumi médiajelenlétet, médiavásárlásokat – köztük például a hirdetéseket – szervezi. /3/

Offenzív defenzíva

A ciklus végére a költségvetés és az államháztartás hiánya visszatér a fenntartható egyensúlyi állapotba – mondta Gyurcsány Ferenc az Állami Számvevőszék elnökségi ülésén. Megfigyelők szerint a miniszterelnök ezzel burkoltan elismerte: legalább egy évet csúszik az eredetileg 2008-ra tervezett maastrichti kritériumok teljesítése, vagyis 2010-re nem lesz euróbevezetés Magyarországon. A jelek szerint folytatódik a talányos megnyilatkozások sora a kormányzat részéről az euróbevezetésről, illetve a kritériumoknak való megfelelésről. Kezdődik az eurócsúszás kommunikációja?! /4/

Üzleti titkai vannak a kormánynak?

A gazdasági tájékoztatás csúcseseménye 2006-ban, hogy júliusban enyhe költségvetési többlet jöhet, ha beigazolódik a Pénzügyminisztérium prognózisa. A hetedik hónapra várt közel nyolcmilliárd forintos aktívum főként az átlagostól elmaradó kamatkiadásoknak, illetve a negyedéves áfabevallásoknak köszönhető. A számokból kitűnik, hogy augusztusra és szeptemberre vélhetően ismét „visszaáll a rend”, és többlet költ bevételeinél az államháztartás. Így a kilencedik hónap végére 1.583 milliárdos deficit halmozódhat fel év elejétől az előrejelzés szerint. Ez kimagaslik az utóbbi évek hasonló időszakának adatai közül: 2004-ben 1284, míg tavaly 1060 milliárd forint volt a szeptember végéig kumulált hiány. Az utolsó negyedévet – a korábbi esztendőkkal szemben – deficitésre tervezi a szaktárca. Korábban (2004-ben és 2005-ben) a minisztérium terveinek megvalósulásában segített az áfavisszatartás, illetve a reptér-privatizációs bevételek és a Mol bizonyos befizetéseiinek költségvetésbe való becsatornázása. Most, 2006 júliusban a jelentés szerint „a kormány üzleti titokra hivatkozva nem kívánja felfedni azt a tételt, amely mintegy százmilliárd forintos, korábban nem tervezett kiadást takar”. /5/

Hivatkozások

1. "A kádári puha diktatúrában puha értelmiség alakult ki". 2006, 29. hét, MTI nyomán
2. "A pokolba Budapesten keresztül vezet az út". NOL (MTI) 2006, 29. hét nyomán
3. Elégedetlen a kormány a saját kommunikációjával. hirszerzo.hu 2006, 29. hét nyomán
4. Kezdődik az eurócsúszás kommunikációja?! napi.hu 2006, 29. hét nyomán
5. Üzleti titoknak minősül egy százmilliárdos kiadási tétel. vg.hu 2006, 29. hét nyomán

7.12 Tájékoztatási incidensek nyomában⁹⁰¹

A kormány a legfőbb törvénytörő

Tavaly ilyenkor, egy balatonmáriafürdői közlekedési incidens során majdnem összeütközött két személyszállító vonat. Az eset vasárnap történt, de csak kedden adott róla részletes tájékoztatást a MÁV. Előzetesen valószínűleg annak a mozdonynak a vezetője hibázott, amelyik a tilos jelzés ellenére kihajtott a balatonmáriafürdői állomásról. A pályaudvart elhagyva a szerelvény majdnem összeütközött a vele szemben érkező másik személyvonattal. A két mozdony egymástól száz méterre állt meg. Személyi sérülés nem történt, a két szerelvényen összesen körülbelül ezer ember utazott. A tilos jelzésen áthaladó vonatot a mozdonyba beépített úgynevezett vonatbefolyásoló ellenőrző berendezés automatikusan lefékezte. Az adott vonalon az eset miatt több mint egy órán át állt a forgalom, s mintegy tíz vonat torlódott fel. Az MTI azon kérdésére, hogy a MÁV miért nem tájékoztatta korábban a közvéleményt az esetről, szóvivőjük azt mondta: vasárnap közleményben már jelezték, hogy „műszaki okok miatt késnek a vonatok az adott szakaszon”. /1/

A mérés és minősítés, a statisztikai információrendszer és a tájékoztatás vizsgázott akkor is, amikor sokadszor hiúsultak meg – s úgy tűnik, végleg – a kormányzat tervei a sztrádaépítés költségeinek államháztartási egyenlegen kívül történő elszámolásáról. Emiatt a 2006-os GDP-arányos költségvetési hiány a drasztikusan megemelt célszámnál is magasabb lett. Veres János pénzügyminiszter elismerte, hogy az autópálya-elszámolásokkal kapcsolatos kockázatok csökkentése és az egyértelmű elszámolás feltételeinek megteremtése érdekében az eddigi gyakorlat megváltoztatását javasolta a kormánynak. A PPP-konstrukcióban építeni tervezett sztrádaszakaszok költségeit korábban nem kívánta a költségvetésbe elkönyvelni, de a 2006-os június eleji hiánycélelemeléskor a meghatározott készülségi fok feletti szakaszokkal kapcsolatos kiadásokat (a GDP 0,5-0,6 százalékára rúgnak) mégis egyenlegrontó tételként tüntette fel. A fennmaradó, a bruttó hazai termék 0,6 százalékát kitevő részt ugyanakkor az egyenlegen kívül szeretne volna elszámolni. Az EU statisztikai hivatala delegációjának a múlt heti magyarországi látogatása, a hazai szakértőkkel folytatott egyeztetéseken elhangzottak játszottak szerepet a kormányzati beismerésben. /2/

Mi az a ténykampány?

Közvélemény-kutatás indítottak az állam és az egyház kapcsolatának témakörében – jelentette be a vatikáni megállapodás eredményeit és tapasztalatait értékelő bizottság elnöke. Tamás Pál, a Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetének igazgatója, egy kormány szóvivői tájékoztató vendégeként ismertette, hogy az általuk összeállított kérdőív alapján a Szonda-Ipsos veszi fel az adatokat. A bizottságnak szeptember végére kell összefoglaló képet tárnia a kormány elé arról, hol vannak feszültségek az egyház és az állam viszonyában, és ezek hogyan küszöbölhetők ki. /1/

Elkészült az első ötszáz példány a egészségügy problémáit és megoldási javaslatait tartalmazó Zöld könyvnek. Az eddigi nyomtatás illetve az arculattervezés hárommillió forintba került. A kormány ezzel együtt belekezdett az úgynevezett ténykampányba, amivel az

⁹⁰¹ Csorba József: Tájékoztatási incidensek nyomában. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. július 26. 10:10

egészségügyet érintő legfontosabb kérdésekre akarják felhívni a figyelmet, ez további 33 millió forintot emészt fel. Azt még nem lehet tudni, hogy a további tervezett 10 ezer példány mennyibe fog kerülni. A társadalmi viták alapjának szánt 56 oldalas zöld könyvet a lehető legszélesebb körben szeretnék terjeszteni - fogalmazott a kormánysszövívő. Ezért a dokumentumot eljuttatják számos szakmai szervezethez, az emberek pedig kórházakban, patikákban, a házi orvosoknál juthatnak hozzá. /2/

Javaslatok az M0-s híd nevére

Már csaknem 400 javaslatot tettek az M0-s északi hídjának nevére. A névadás lehetőségét egy hete jelentette be Kóka János, egyidejűleg azzal, hogy az átadás nyolc hónapot csúszik. Egy hét alatt csaknem hússzezer szavazat érkezett. A voksolók többsége – több mint ötezer ember - legszívesebben Hofi Gézáról nevezné el a hidat. A szavazásban előkelő helyen szerepel Pató Pál, Eötvös, Vásárhelyi Boldizsár, Horthy, Szent István, Mátyás király és József Attila. Magyarország hírességei közül számos tudós, történelmi személyiség és művész van a listán. A teljesség igénye nélkül: Deák, Kossuth, Nagy Imre, Szentgyörgyi Albert, Bartók Béla, Kosztolányi, Rejtő Jenő, Rubik Ernő és a Latinovits-Rutkay páros. A szavazók a politikusokra is gondoltak, javaslat érkezett az Antall-, Orbán- és az Igazságos Gyurcsány-híd elnevezésre, de voltak, akik inkább Kádár Jánost vagy Torgyán Józsefet preferálták. Ám a javaslatok között szerepel Chuck Norris, Szalacsi bácsi, Al Bundy, Fekete Pákó is, és a Gyurcsok József Csodahíd, a Vágó híd, Zenebutik-Zenehíd, a Szent Endre, a Cenz Úr és a Harminc Évet Késtem elnevezés is. Mesehősök is helyet kaptak a listán, például Víziló Vili és Micimackó "erősíti" a jelöltek névsorát. /3/

Mi kell a népnek: Kreatív kormányt!

Főállású poszt fix fizetéssel, juttatásokkal, szabadsággal, biztonsággal, kiszámíthatósággal – ez ma érték a munkaerőpiacon. A dolgozónak. A munkaadónak drága, így olcsóbb megoldás után néz: kirúgja az alkalmazottat, majd alkalmi munkásként foglalkoztatja, vagy eleve olcsóbb dolgozó, kölcsönmunkás után néz. Bár az alkalmi munkavállalói könyv felhasználása nőtt, a Start kártya sikeres, a növekvő munkaügyi bírságok szép summára rúgnak, a várva várt csoda mégis elmaradt. Az álláspiac szereplőinek száma ugyanis csak nagyon lassan emelkedik, a vállalkozásoknak elégük van a megszorításokból, s főleg hiányolják a közterhek csökkenését. A munkaügyi tárca által ősszel megkérdezett nyolcezer vállalkozás több mint 10 százaléka a második fél évben alkalmi munkavállalói könyvesekkel akar majd dolgoztatni. A cégek 5 százaléka pedig azt jelezte, hogy kölcsönzés keretében is igénybe vesz munkaerőt. Mindez jó hír lenne, ha a munkanélküliek, a pályakezdők jutnának be az álláspiacra, s nem a meglévő alkalmazottak kerülnének ki fél lábbal a munka világából. A színlelt szerződések felszámolása a legális foglalkoztatás felé tereli a munkaadókat, a minimális járulék alap duplájára emelésével viszont többek főállása „papíron” részmunkaidő lesz, rosszabb esetben elbocsátások sora jön. /4/

Propaganda: a kormány társadalmivítázna

Tavaly ilyenkor még nem volt politikai döntés arról, hogy halasztja-e a kormány a maastrichti kritériumok teljesítésének 2008-ra vállalt időpontját, de a társadalmi vita "eredményeként" új dátumot tűz ki a kabinet. Az előkészítő tárgyalások mindegyike erről szól - fogalmaztak kormányzati politikusok. Több változat merült fel, így az, hogy a 2008-as időpontot 2009-re teszik át, ez azonban szintén nagyon feszített ütemet feltételez, vagy még távolabbra, 2010, 2011-re halasztják a kritériumok teljesítését, ez egyre távolabbi euróbevezetést jelent. 2008-nak nincs realitása, ahhoz további bevételnövelő vagy kiadáscsökkentő intézkedések kellenének. Gyurcsány miniszterelnök szinte minden fórumon elmondja, hogy nem hajlandó bizonyos szociális kiadásokat megkurtítani, ilyen a 13. havi nyugdíj vagy a családtámogatás

ügye. Lapunknak a koalíciós politikusok azt mondták: ezekről sem döntöttek még. A 2006. 30. héten tárgyalnak a miniszterelnök brüsszeli útjáról, azt követően azonban érdemi lépések nem várhatók, hiszen kéthetes szabadságra megy a kormányfő. Így az előkészületek, a különféle variációk számításai zajlanak a következő napokban, csak augusztus 10-e után születhet döntés. /5/

Véleményújságírás

A margitszigeti Széchy Tamás uszodában Gyurcsány miniszterelnök a nézők egy részének fűtve közepette nyitotta meg a 28. úszó Európa-bajnokságot. – beszámoló egy liberális apologéta újságíró nyomán. „Magyarország bemutatkozott újra. Többek között bemutatta egy csapatnyi bunkó, aki azért jött ki az uszodába, hogy a miniszterelnökét fűtyülhesse, anyázhassa egy kicsit, hadd hallja ország-világ, hogy a politikai (gazdasági) nemtetszés itt fölülírja akár a sportszeretetet, a nemzeti önérzetet, akármit is. Ilyen a magyar virtus.”

//Emlékezzünk vissza, miket írtak ugyanezek az újságírók, amikor egy olimpián fekete versenyzők rendeztek ennél nagyobb cirkuszt, öklüket a magasba emelve.//

A véleményújságírás azután átmegy tényújságírásba, amikor az adott magyarországi helyzet is a képbe kerül. „A magyar virtus egyébként olyan is (bár ezt a virtuskodást más nemzetek is elirigyelték és gyakorolgták), hogy az utolsó percre ne lehessen biztosan tudni, lesz-e az Eb nyitónapjára medence, tribün, gyeplé, vécé, öltöző, szóval meglesz-e, amire vállalkoztunk, és amire együtt akartunk büszkékké lenni. Vagy éppen ellenkezőleg. Kontinensnyi szegényt veszünk a nyakunkba, melyet a szegény okozói személyes diadalként, a magyar táj, kultúra, hagyomány stb. megmentéseként fognak elkönyvelni. A magyar nemzeti sajátosságokhoz tartozik továbbá, hogy a körüli villamosok vezetői, a vezeték tartóoszlopai közvetlenül az ünnepi esemény előtt dőlnek be, mert az új villamosok+régi infrastruktúra összeadódásának várható eredményét a legnagyobb szakértelem és előrelátó gondoskodás sem képes kiszámítani. Azt legfőképpen az isteni gondviselésre lehet bízni, elmondva hozzá tíz miatyánkot. De ha már így van, legalább a főpolgármester úr ne parádézzon végig a verseny nyitónapjának reggelén az összeomlóban lévő híd összeomlóban lévő, átmenetileg megerősített tartóoszlopai között egy új villamoson, mert az olyan, mint ha a haldoklót a születése napjára sebtiben összetákolják az orvosok, a rokonok meg még ünnepelőbe is öltöztetik. "A sport része nemzeti kultúránknak" – mondta Gyurcsány. /6/

Vége a boldog békeidőknek

A tavaly ilyenkor publikált felmérések a Gyurcsány-csomag parlamenti vitája és a kilátásba helyezett reformlépések alatt készültek. A biztos pártválasztó biztos szavazók körében a Mediánál 12, a Szonda Ipsosnál 8 százalékkal vezetett a Fidesz az MSZP előtt. Az adatok elemzése szerint az MSZP veszített jelentősen támogatóiból, de a távozók nem a Fideszhez csapódtak, hanem a bizonytalanok táborát növelték. Az MSZP az összes választókorú körében ma 27 százalékon áll, hétszázalékos csökkenést könyvelhet el, ez azt jelenti, hogy hozzávetőleg 600 ezer ember bizonytalanodott el pártválasztását illetően. A politikai bizonytalanság bizalomvesztéssel is járt, s az optimizmussal sohasem vádolható magyar közhangulat még inkább pesszimizmusba fordult. A Gyurcsány-csomagot főként azok a társadalmi csoportok fogják fel tragikusan, amelyeknek tagjai bérből és fizetésből élnek, szakmunkások, vállalkozók, munkanélküliek, az ötvenes korosztályhoz tartoznak. A „középstátusúak” egzisztenciális veszteségként könyvelik el a kilátásba helyezett változásokat, ám a helyzet nem ennyire fekete-fehér. Leginkább azok élnek meg negatívan a változásokat, akik kevesebb információval rendelkeznek. /7/

Hivatkozások

1. Majdnem összeütközött két személyvonat Balatonmárfiafürdőn. (MTI) 2006. július, nyomán
2. Az idén tíz százalék feletti hiány. Baksa Roland, vg.hu, 2006 július, nyomán

3. Felmérés az állam és az egyház kapcsolatáról. MR echo.tv.hu nyomán
4. A kormány 33 milliót szán a ténykampányra. hirado.hu/Független Hírügynökség nyomán
5. Javaslatok az M0-s híd nevére. (m0hid.gov.hu, index) hirtv.hu nyomán
6. Kreatív kormányt! (Koczó Ildikó) vg.hu nyomán
7. (A kormány társadalmi vita után halasztaná az euró bevezetését (2006. július 26. 7 óra 0 perc, Világgazdaság, tozsdeforum.hu nyomán)
8. Új magyar virtus - Szóról szóra. R. Székely Julianna, mho.hu nyomán
9. A szocialistáktól eltávolodók nem a Fidesz táborát erősítik. TE vg.hu nyomán

7.13 A modernizáció vége⁹⁰²

Miért nem sikerül újra kitalálni Magyarországot?

Mi már többször kifejtettük a reformdiktatúra mibenlétét. Azt a bukott magyar szocializmus kétségbeesett megoldásának tekintjük, mely végső soron, a baloldali rezsimnek politikai stabilizációját szolgálja, semmi más. A baloldal totális vereségének jele a modernizáció megszűnése Magyarországon. Ezért tartjuk érdekesnek a téma konjunktúráját, hogy Draskovics szerint is reformdiktatúra van Magyarországon.

“Az államháztartásban reformkényszer van, a közszolgáltatást új elvek és értékek mentén kell újjászervezni - jelentette ki Draskovics Tibor. A közteherviselés, a társadalmi szolidaritás és az igazságos hozzájárulás a közszolgáltatásokhoz, vagy a költségvetési fegyelem nem új elv. Ezeket az elveket és értékeket újra kell gondolni, és a tanulságok levonása után új tartalommal kell megtölteni. A reform erről szól, és a kormány látszólagos kommunikációs csapdája abból adódik, hogy kevés az idő a reformok bevezetésére, az új elvek megvitatására, a megvalósításhoz szükséges konszenzus megteremtésére, azt a nyilvánosság elé tární, majd a törvényhozás elé terjeszteni, s végül a pozitív parlamenti döntés után megvalósítani.” - mondja Draskovics.

Az intézményrendszer konzervál

Draskovics szerint ma Magyarországon senkinek semmilyen érdekeltsége nincs abban, hogy az adófizetők pénzéből csak arra, csak azoknak, csak olyan közszolgáltatást nyújtson, ami feltétlenül szükséges és hasznos - közölte a kormánybiztos, kiegészítve azzal, hogy ez a bizonyos közszolgáltatásra fordított összeg felhasználása a leghatékonyabb legyen. Ehhez járul hozzá az is, hogy a közszolgáltatások mérése eddig alig-alig történt meg. „Állítom, hogy a közszolgáltatásban, azaz az egészségügyben, az oktatásban és a közigazgatásban dolgozóknak és az őket foglalkoztató intézményeknek érdekük a jelenlegi állapot fenntartása, még akkor is, ha elégedetlenek helyzetükkal.” - magyarázta Draskovics.

Kornai Jánost idézte, aki a szocialista vállalatok alapvető magatartásaként tüntette fel a hiányhelyzet tartósítását, amelynek nyomán újabb és újabb erőforrásokat követeltek az államtól. A nálunk tapasztalható hiányhelyzet sokszor nem mennyiségi, hanem színvonalbeli. Azért van szükség a reformokra, mivel át kell átalakítani a közszolgáltatások méretét és működési módját - magyarázza Draskovics, hozzátéve, hogy a túlzottak a kapacitások, hiszen a gyereklétszámmal képest túl sok a pedagógus, a kórházi beavatkozásokhoz képest túl sok a betegágy, és közigazgatás létszáma is jóval nagyobb, mint amit a nemzetközi sztenderdek diktálnának. Ezzel párhuzamosan előfordul pedagógushiány, orvoshiány, és a közigazgatás ellenőrzési-jogérvényesítő funkciói hiányosak. /1/

Mikorra szedhető rendbe a magyar gazdaság?

⁹⁰² Csorba József: A modernizáció vége című írása nyomán, gondola, cgp, 2007. augusztus 3. 15:29

A londoni Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) által a tágabb értelemben vett kelet-európai térség gazdasági átalakulási folyamatáról 2006 nyarán kiadott éves jelentésben (amely 29 kelet-európai és közép-ázsiai ország éves haladását elemzi) Magyarország jó osztályzatokat kapott. Ugyanakkor az értékelés szinte kizárólag negatívumokat tartalmaz az ország helyzetét illetően. Költségvetési téren a legrosszabbak vagyunk a vizsgált országcsoportban. Magyarország számára a legfontosabb kihívás a megszorító kormányprogram szigorú végrehajtása. Zbigniew Kominek közgazda szerint a költségvetési egyensúly helyreállítása elengedhetetlen a befektetői bizalom visszaszerzéséhez, bár az adóemelések kedvezőtlenül hathatnak a versenyképességre. Az elemző mindenekelőtt az egészségügyben vár jelentős kiadáscsökkentést és több fogyasztói hozzájárulást, de a bank támogatja a önkormányzatok tevékenységének részleges központosítását, és pozitív fejleménynek tekinti a MÁV átalakítására irányuló lépéseket, a szociális juttatások céltudatosabb elosztását, a rokkantsági jogosultság szűkítését és az egyetemi tandíj bevezetésének tervét is. A szakember, aki a nyugdíjreform figyelmen kívül hagyásával (ESA95 szabvány szerint) idénre a GDP 8,6 százalékára rúgó költségvetési hiányt jósol, 'ambíciózusnak' véli a 2011-2013-as eurócsatlakozási tervet, de úgy látja, 2009-re ismét jó vágányon halad majd a magyar gazdaság. A következő, 2007-2008-as évek nagyon nehezek lesznek. /2/

A modernizáció vége

A modernizáció megszűnése a nemzeti, majd a társadalmi progresszió megszűnését, politikai rendszer szinten a baloldal halálát jelenti. A baloldali rezsimek eddig a távoli jövőbe, a következő generációkra hárították az adósság (amelynek növekedése a szavazatvásárlásokkal töretlen) kifizetését. Legújabban a nyugdíjasok nyomorgatása is megindult, amikor a nyugdíj-megállapítási alapok csökkentésére kerül sor. A következő évi nyugdíjak reálértéken és vásárlóerőben is csökkenni fognak, a 7-8 százalékos infláció melletti 4 százalékos nyugdíjmelés, valamint a várhatóan romló forintárfolyam miatt.

A magyar fordulat (rendszerváltás, 1987-2006) legsúlyosabb illúziója volt a modernizáció emlegetése is, mára a lehető legsúlyosabb fejleménye Magyarország, a magyar állam, a magyar társadalom 20. századi létezésének. Ma, 2006-ban, a tízmilliós lakosságú magyar államnak nagyrendszereit illetően mintegy 100-120 ezer, a társadalmi újratermelést biztosító rendszereknek további 50-60 ezer milliárd forint, halmozott forráshiánya van. A kóros forráshiány különösen a társadalmi újratermelést biztosító nagyrendszerek leépülésében, működésképtelenségében nyilvánul meg. Az egyes nagyrendszerek lepusztulásával, vagy működésképtelenségével a lakosság naponta szembesül már.

Miért nem sikerül újra kitalálni Magyarországot?

A sokat idézett kérdésre viszonylag egyszerű és gyors válasz adható. Azért nem, mert az intézményrendszer hiányzik hozzá! Az új Magyarország kitalálása ugyanis nem egy ember, hanem az állami és a társadalmi intézmények működésének, munkájának és tudásának a célja, feladata. Állami (és más) intézményeknek kell rendszeresen készíteni közép- és hosszú távú kitekintéseket, jövőképeket. Illetve az egyes kormányciklusok közötti időben el kell végezni a revíziókat, rendszeresen szembesülni kell a korábbi foratókönyvekkel, stratégiákkal, programokkal, kormányzati intézkedések hatásaival. Ez Magyarországon nem működik. Többek között azért nem működik, mert nálunk már évtizedek óta az olcsó hitelpénzforgatásra épült gazdaság- és pénzpolitika jellemezte gazdaságfilozófia uralkodik. Uralkodása alatt a magyar nemzet és társadalom kimerült, fizikai, biológiai és szellemi vagyontartalékai elfogytak, a megújulás forrásai eltűntek. Források híján a magyar kormányok nem adnak megbízásokat a kutatóintézeteknek és az Akadémiának, a tudományos és szakértő intézmények pedig megrendelések és források hiányában nem készítenek jövőképeket.

Már nem a beruházás hajtja a növekedést?!

A hivatalos statisztika szerint, 2006-ban a nemzetgazdasági beruházások volumene 3,8 százalékkal csökkent 2005 harmadik negyedéhez képest s az első kilenc hónap is 0,4 százalékos csökkenést mutat. Az építőipari beruházások 2,6, a gépberuházások 5,4 százalékkal maradtak el a korábbtól. A beruházások alakulásában tízéves mélypontot értünk el tavaly. Az alapvető ok a fiskális politika, amit a bizonytalanul váló üzleti környezet is erősít. A kormányzat még a folyó kiadásoknál is nagyobb mértékben fogta vissza a beruházásait, a közigazgatás negyedével kevesebbet költött, mint az előző évi harmadik negyedében. A beruházások visszaesése nemcsak közvetlenül a GDP-ben fejt ki kedvezőtlen hatását, hanem a jövőre nézve is. A termelékenység növekedése hosszabb távon már nem tudja kompenzálni a beruházások elmaradását, így nemsokára a termelési eredményekben is csökkenés következhet be. /3/

Borúlátóbbá váltak

A Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézet (MKIK GVI) a területi kamarák közreműködésével több mint 12 ezer céget keresett meg szokásos, félévenként sorra kerülő vállalatikonjunktúra-vizsgálata során. A kutatás eredményei szerint a vállalkozások várakozásai pesszimistábbakká váltak, csökkent a GVI-konjunktúramutató értéke. A visszaesés nem számottevő, inkább az áprilisi kedvező várakozások korrekciója. A belföldre termelő cégeknél a tavaly októberi szintre esett a konjunktúramutató. A bizonytalansági mutató magas szintje azt mutatja, hogy a rövid távú kilátásokat illetően meglehetősen nagy a bizonytalanság a magyar cégek körében. A 2007 első negyedévére vonatkozó kilátások az üzleti helyzet, a jövedelmezőség, a beruházások és a foglalkoztatottság tekintetében is romlásra számítanak. A legnagyobb mértékű visszaesés a mikrovállalkozásoknál és a kis cégeknél történt. Az ágazatok között különösen az ipar helyzete kedvező továbbra is, de a konjunktúramutató enyhe visszaesése az ipari termelés növekedési ütemének várható lanyhulására utal. Drasztikus romlás az üzleti és humánszolgáltatásoknál, illetve a kereskedelemben érzékelhető. /4/

A beruházási kedv tízéves mélyponton

A beruházási kedv tízéves mélypontra zuhant, két negyedében is csökkent. A kutatók egyelőre nem értik, hogy a vállalatok a nyugat-európai konjunktúra mellett miért nem ruháznak be Magyarországon. Rossz jel - egyelőre ennél sokkal többet a gazdaságkutatók sem tudnak mondani arról, hogy a lendületes export, és az élénk nyugat-európai konjunktúra ellenére a vállalatok beruházásai visszaestek Magyarországon. A KSH számításai szerint jelentős visszaesés a híradás-technikai termékek gyártásában, a gyógyszergyártásban és a műszergyártásban is. Hanyatlottak a közigazgatás és a központi költségvetés beruházásai, a lakásberuházások. Az egyedüli kivétel az autópálya- és hídépítés. A beruházási kedv már a második negyedében hanyatlott, 3,6 százalékkal - 1996 óta, tehát tíz éve nem volt példa ilyen mértékű zuhanásra. A második negyedévi visszaesésről azonban még sokan azt gondolták, hogy csak kisebb megingásról van szó. A harmadik negyedévi adat ezzel szemben azt mutatja, hogy komolyabb problémáról van szó. /5/

Innováció helyett adaptációt?!

Simor András, a jegybank új elnöke, az MFB jubileumi nemzetközi konferenciájának megnyitó előadásában azt fejtegette, hogy Magyarországon talán nem is kellene az innovációt támogatni, elegendő lenne, ha alkalmazzuk azt, amit mások kutattak, fejlesztettek. (Persze, ehhez is egy egészen másfajta szemléletrendszerre, gazdaságpolitikára lenne szükség!) Dr. Pakucs János a Magyar Innovációs Szövetség alapító elnöke és Dr. Papanek Gábor a

közgazdaság-tudományok doktora, egyetemi tanár felháborodott hozzászólással jelentkeznek ma a Népszabadságban. Hivatkoznak arra, hogy Magyarországon mindegyik kormányprogram (legutóbb a koalíciós megállapodás is) kiemelt kérdésként kezeli a kutatás-fejlesztést, az innovációt. Utalva arra, hogy a szóban forgó konferencián nem volt lehetőség hozzászólásra, ellenvélemény kifejtésére, mert az MTA elnöke az első szünetben felállt és elhagyta a konferencia helyszínét. Az MNB elnöke által kifejtett gondolat sajnos nem egyedi. Nem ritka az a vélekedés, hogy az innováció a magánszféra feladata, a kormánynak az alkalmazást (az adaptációt?) kell támogatnia. /6/

Hivatkozások

- 1-2. Draskovics szerint reformdiktatúra van Magyarországon. MTI, ma.hu nyomán, valamint Mikorra szedhető rendbe a magyar gazdaság? NOL, MHO, NAPI nyomán, gond266, 2006. nov.13-18., 2006, nov.20./46.hét.
3. Most már nem a beruházás hajtja a növekedést. Folytatódik a tendencia. 2006-11-30. BD, vg.hu nyomán
4. Borúlátóbbá váltak a magyar vállalkozások. 2006-11-30. MTA KTI, Tóth István János, vg.hu nyomán
5. A beruházási kedv tízéves mélypontra zuhant. 2006.11.30 07:42 NOL nyomán, gond268, 2006. nov.27.-dec.02., 2006, dec.04./48.hét.
5. Innováció helyett adaptáció(?) Népszabadság • Dr. Papanek Gábor • 2007. augusztus 3. nyomán

7.14 A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás Magyarországon⁹⁰³

MSZP-szonda Fidesz-tartalmakhoz

Egy Századvég-felmérés és értékelés szerint a minta 85, a Szonda-Ipsos kutatásában mindössze 39 százaléka hallott Orbán Viktor hét kérdésből álló ügydöntő népszavazási kezdeményezéséről, és ért egyet a Fidesz felvetéseivel. A Századvég szerint a Szonda-Ipsos kérdésfeltevésai a közvélemény-kutató szakma válságát jelzik. „Azt gondolom, hogy itt egy nagyon fontos ponthoz érkezett a közvélemény-kutató szakma. Sokat és sokan bírálták a közvélemény-kutatást azért, mert úgy érezték, hogy manipulálja a kérdésekkel a megkérdezetteket, és esetleg manipulálja az eredményeket is.” – jelentette ki meg Gázsó Tibor, a Századvég kutatási igazgatója. A szakma egy része szerint elképzelhetetlen, hogy a választóközönség túlnyomó többsége egyetért minden további nélkül a megszorításokkal, és egyáltalán nem kíván racionálisan mérlegelni, és gondolkodni az opciókról, hanem feltétel nélkül követi a Gyurcsány-kormányzat által előterjesztett menetrendet.

Másfelől a legsúlyosabb etikai vétségnek minősül, hogy a Szonda-Ipsos olyan kérdést tett fel, amelyben arra volt kíváncsi, hogy a válaszadók szerint érdemes, vagy nem érdemes népszavazásra 5 milliárd forintot költeni? /1/ (Ez a mennyibe került Antall József kezelése típusú, baloldali politikai alávalóság és bumfordizmus megfelelője.)

Ki tud kevesebbet 56-ról?

Az orosz csapatok kivonásának követelése a legközismertebb. Sokan (!) tulajdonítanak ellenforradalmi szándékokat 1956-nak. A forradalom szereplői közül csak Nagy Imre és Maléter Pál tekinthető közismertnek. A Marketing Centrum által „családi körben a megkérdezettek” mindössze 4 százaléka szokott „rendszeresen beszélgetni” az 1956-os forradalomról, és további 34 százaléknál fordult már ez elő valamikor. A felnőtt magyarok 6

⁹⁰³ Csorba József: A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás Magyarországon. Publicisztika Liliputból, gondola.hu - 2007. október 26. 17:27

százaléka érzi jól tájékozottnak magát 1956-ról, további 22 százalék „sokat tud róla, de nem ismeri részletesen a forradalom történelmét”, a megkérdezettek fele keveset, 21 százalékuk pedig szinte semmit sem tud. Tájékozatlanság tükröződött annál a kérdésnél is, ahol azt firtattuk öt valóságos és öt nem valóságos célkitűzésről, hogy ezek szerepeltek-e a forradalom követeléseinek között. A Kádár-kor propagandája ma is erősen hat. A felnőtt magyarok 52 százaléka körében negatív a válaszok mérlege.

A forradalmi célok megítélése iskolai végzettségtől függ, de pártállás szerint is számottevő különbségek vannak. Meglepő, hogy a Fidesz-támogatók az átlagosnál valamivel hajlamosabbak "ellenforradalmi" célokat tulajdonítani 1956-nak. A legfeltűnőbb azonban a bizonytalanok nagyon nagy arányú tájékozatlansága. A 18 évesnél idősebb magyarok 36 százaléka nem tudott vagy nem akart megnevezni egyetlen pozitív szereplőt sem az 1956-os forradalomból, 56 százalékuknak pedig egyetlen negatív szereplő neve sem jutott az eszébe. Az 1956-os történelmi dráma két főszereplőjének egyértelműen Nagy Imrét és Kádár Jánost tekinti a magyar közvélemény. A felnőtt magyarok 41 százaléka nem tesz különbséget Nagy Imre és Kádár János történelmi szerepe között, és a magyarok 52 százaléka egyszerre hajlik pozitívnak ítélni mindkettőjüket. A megkérdezettek 38 százaléka viszont Nagy Imre szerepéről mondott kedvezőbb véleményt, 21 százalékuk pedig Kádár Jánoséről. /2/

Médiaorientálás

Az NRC Piackutatónak a HVG Online megbízásából végzett 2006, október végi felmérése szerint az internetezők 46 százaléka teljes mértékben, további 28 százaléka pedig inkább egyet ért azzal az állítással, hogy Magyarországon a közelmúlt belpolitikai eseményei nyomán morális válság alakult ki. A felelősség kérdésében megosztott az internetes közvélemény, 40 százalék szerint csak bizonyos politikus, politikusok tehetők felelőssé a válság kialakulása miatt, 60 százalék viszont a teljes politikai elit felelősségét felveti. A netpolgárok több mint kétharmada szerint az önkormányzati választások eredménye csak tovább szította a belpolitikai feszültséget. A válaszadók ötös skálán értékelték egyes közösségek magatartását erkölcsösség szempontjából (az 1-es osztályzat a morálisan elfogadhatatlan, az 5-ös pedig a morálisan kifogástalan magatartást jelentette). A legrosszabb átlagosztályzatot a hazai politikai elit kapta: 1,52-es az átlagérték, a válaszadók 60 százaléka egyes osztályzatot adott (vagyis teljes mértékben elfogadhatatlannak tartja viselkedésüket), és csak kevesebb mint 1 százalékuk adott közepesnél jobb jegyet. A gazdasági elit 2,24-es átlagosztályzatot kapott, a válaszadók egyötöde minősítette magatartásukat morálisan teljes mértékben elfogadhatatlannak. Az október 23-ai utcai események után az átlagpontszám a rendőrség esetében 2,84, a többség a középső osztályzatok (2-es, 3-as vagy 4-es) valamelyikével jellemezte a rendőrség magatartását; teljesen elfogadhatatlannak 16 százalék, kifogástalannak 7 százalék tartja ténykedésüket. /3/

Uszító kérdésfeltevés

A hírtart.hu internetes hírportál arról szavaztatja olvasóit, hogy bennük "pozitív, negatív, vagy esetleg semmilyen" érzést nem kelt az Árpád-sávos zászló. Azon túl, hogy a honlap szerkesztői a magyar helyesírás szabályaival is hadilábon állnak ("árpádsávos zászló" ugyanis nincs, csak Árpád-sávos), az uszító kérdésfeltevés törvénybe is ütközik, mivel a kérdéses lobogó jogszabályban rögzített történelmi zászlóink közé tartozik. Kíváncsian várjuk, hogy az ominózus honlap mikor fogja olvasóit szavaztatni a tömeggyilkos izraeli, és amerikai állam zászlójáról, esetleg az MSZP, vagy az SZDSZ jelvényéről. De a kérdés logikájából következhetne az is, hogy a honlap arról érdeklődjön látogatóinál, hogy milyen érzést kelt bennük, ha az "igen" szócskát hallják, mivel ez volt a szocik kampányának jelmondata. /4/

Propagandazsoldosok

Reformszóvivőt alkalmazna a kormányzat az egészségügy átalakításának ismertetésére. Az egyik leghangsúlyosabb elem a vizitdíj kérdése lenne. A Miniszterelnöki Hivatal már ki is írt a jövő évi költségvetés terhére egy új közbeszerzési eljárást a kormányzati kommunikációra. Az Egészségügyi Minisztérium korábban néhány újságban megjelentetett hirdetésben magyarázta a patikaliberalizáció hasznosságát. /4/

Tájékozatlan lakosság

A Budapesti Corvinus Egyetemen, a Széchenyi István Szakkollégiummal (SZISZ) és a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézettel közösen rendezett – konferenciáján megállapítják, hogy a lakosság körében alacsony a tájékozottság az öngondoskodás terén, jelentősen deformált a teherviselési struktúra a társadalomban s hogy mindez óriási problémát jelent a mai magyar gazdaságban. A Generali-Providencia Zrt. Képviselője szerint az öngondoskodási piac Magyarországon évek óta stagnál: a hazai nyugdíjpénztáraknak 1,1-1,3 millió tagjuk van, míg az átlagos tagdíj három- és ötezer forint között mozog, 500-700 ezer forintos átlagos vagyonmegtakarítás mellett. Ezek a számok egészen katasztrofális helyzetet jeleznek. Az aktív dolgozó rétegnek csupán egy kis százaléka gondoskodik magáról, és járul hozzá a nyugdíjjárulékok fizetéséhez. A kormány tervezett nyugdíjreformja sem segít hosszú távon a helyzeten, mivel az egyfajta parametrikus változás, amelynek eredményeképpen az aktív dolgozók a jelenleginél tovább fizetik a járulékokat, s később kapnak nyugdíjat. /5/

Tájékozatlan politika

Az Új Magyarország Fejlesztési Tervről és a várható uniós támogatásokról adott tájékoztatást Bajnai Gordon kormánybiztos a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetségében. A foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés lesz az uniós források elosztásának két fő szempontja. A fejlesztésért felelős kormánybiztos szerint 2050-ben előreláthatóan kilencmillió ember él majd Magyarországon, közülük másfél millió roma származású, ezért a foglalkoztatás bővítésének és a foglalkoztathatóság megteremtésének kell a fő szempontnak lennie. A gazdasági növekedés üteme a következő két évben jelentősen lassul, utána azonban törekedni kell arra, hogy behozzuk a lemaradást – mondta a kormánybiztos. /6/

Információháború

Kiszivárogtatták a rendőrség 2006. október 23-i rádióbeszélgetéseit. A Blikk-től a Népszabadsáig terjedő, bulvár jellegű tájékoztatás vált a hivatalos nyilvánossággá. A Blikk az október 23-i zavargások leállítására kivezényelt rendőrök rádióforgalmazásából idézett. „A lap informátorai szerint a rendőrök minden eszközzel megpróbálták elkerülni, hogy a rendbontók eljussanak a Fidesz-gyűlés helyszínére.” A C-Press Hírügynökség dolgozói egy október 23-án a rendőrök között rohamsisakban mutatkozó civilben felismerték a cég korábbi kommunikációs és stratégiai igazgatóját, aki korábban a Miniszterelnöki Hivatal kisebbségi sajtótitkára volt, aztán tanácsosként dolgozott Görgey Gábor minisztersége idején a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumában, majd sajtós volt az Országos Cigány Önkormányzatnál is. Csík Tamás, a C-Press főszerkesztője már az MTV-székház ostroma után kérdőre vonta bosztottját, mivel akkor is felbukkant a rendőrök között, de nem tudta megmagyarázni, milyen minőségben segítette a rendőröket. A hírügynökség megtévesztő szerepe és viselkedése miatt azonnali hatállyal megszüntette az együttműködést munkatársával. /7/

Médiapolitika, kvázi-közszolgálat

A magyar média eddig még nem készült fel eléggé az olyan rendkívüli események tudósítására, mint a tavalyi, augusztus 20-i vihar, vagy a szeptember közepi és az október 23-i zavargások - mondta el véleményét az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kommunikáció

Szakán rendezett kerekasztal-beszélgetés több résztvevője is. "Szeptember 11-én az amerikai televíziók, amelyek sokkal előrébb tartanak, mint a magyarok, nem tudták, mit kezdjenek a helyzettel" - vont párhuzamot Borsa Miklós, a Duna Televízió riportere, megjegyezve, a rendelkezésükre álló szerény információval ennek ellenére elkezdtek dolgozni, és az újabb hírekkel egészítették ki a korábbi értesítéseket. A tanácskozáson több médium munkatársai is arról beszéltek, hogy a történetek után cégük újragondolja hírszerkesztősége működését. György Bence (TV2) arról beszélt, hogy "monstre élő, permanens" adásra mindeddig nem voltak felkészülve, míg Kováts Mihály (RTL Klub) szerint nem kereskedelmi csatorna feladata, hogy azonnal tudósítani kezdje az eseményeket, hiszen - ha nem éppen hírtelevízió - "más a logikája"; ha azonban felvették a fonalat, már nem maradnak le versenytársaiktól. Az újságírók és fotósok akkor is "pörögtek", amikor éppen nem történt semmi: olyankor "a tüntetők minket kérdezgettek, hová kell menni" - elevenítette fel a zavargások egy sajátos aspektusát Király András (Index), megjegyezve, a BBC sokat emlegetett etikai kódexe előírja, hogy ha a munkatárs jelenléte befolyásolja az eseményeket, "menjen hátrébb". Arra a kérdésre, miért csak politikusokat, szakértőket és rendőröket szólaltatnak meg a médiumok, miközben a demonstrálók nem fejthetik ki álláspontjukat, az Index munkatársa úgy nyilatkozott, "megpróbáltuk, csak nem nyilatkoztaképesek többnyire a tüntetők". Sztankóczy András, a Magyar Rádió hírműsorokat készítő Aktuális szerkesztőségének vezetője egyebek mellett arról beszélt, hogy komoly gondot jelent a számukra, hogy bizonyos esetekben nem tudják nyilatkozatra bírni a rendőrség illetékeit; a súlyos túlkapásokkal kapcsolatosan emiatt "tulajdonképpen féloldalas anyag ment adásba". /8/

Megvédi a közszolgálatot?

A kerekasztal beszélgetésben részt vett Viviane Reding, az Európai Bizottság Információs Társadalomért és Médiaért felelős biztosa, Fritz Pleitgen, a European Broadcasting Union elnöke, és Haraszi Miklós, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) médiafüggetlenségért felelős biztosa. Az EBU számára fontos partner az MTV. A megoldást mindenképpen Magyarországon kell megtalálni. Ha nem tudnak jó minőségű műsorokat készíteni akkor tényleg válságban van a nézettség, a megoldást a szükséges finanszírozással lehet csak megoldani - mondta Fritz Pleitgen. Viviane Reding elmondta kézzel fogható dolgokat kell tenni, volt itt film ipar, meg kell erősíteni a kulturális ipart. Erő, színes kreatív közszolgálati televízió működik már Európában több országban. Nem kell feltalálni valami teljesen újat, hanem el kell menni oda, hol ez jól működik és át lehet venni - tette hozzá. /9/

Az MTV-nek nincsen kellő médiahatalma?

A közszolgálati műsorszórás könnyen félreértett és ezzel a hitelessége bomlott meg - monda az EBU elnöke a titkosszolgálatról a közszolgálatig című médiakonferencián. Fritz Pleitgen közölte: Ahhoz hogy ez a szerep visszaálljon, kapcsolatba kell lépni a polgárokkal és szerepet kell nekik adni. Jelenleg az MTV nem rendelkezik kellő hatalommal, hogy szolgálja a közt a megfelelő módon. Közszolgálati műsorszórásnak függetlennek kell lennie. Kultúrát, oktatást, szórakozást és természetesen sportot is kell közvetíteni. Versenyképesnek kell lennie most és a jövőben is. /10/

Hivatkozások

1. InfoRádió: Gázó: Manipulál a Szonda. gondola.hu
2. Ki tud kevesebbet 56-ról? hvg.hu nyomán
3. Lesújtó vélemény a politikai elitről. Stop! nyomán
4. Reformszövívőt alkalmazna a kormány. hirado.hu nyomán
5. Nyugdíjügyben tájékozatlan a lakosság. vg.hu nyomán
6. Bajnai Gordon kormánybiztos másfél millió romával számol. (radio.hu) mno.hu
7. Kiszivárogtatták a rendőrség rádióbeszélgetéseit. NOL, Blikk, Magyar Hírlap nyomán

8. Rendkívüli eseményekre nincs felkészülve a média. Ma.hu, mfor.hu, rsoe.hu
9. Hogyan lehet megvédeni a közszolgálatot? hirado.hu
10. Az MTV-nek nincsen kellő médiahatalma. vg.hu

b) A tájékoztatási intézményrendszer mindennapi anomáliái

7.15 Hogyan készül a szavazat?

Első liliputi történetünkben arról beszélünk, hogy mindennapi felnőtt játékaik között a liliputi elit hogyan játssza a politikát. Egy gulliverországi megfigyelő, személyesebbé téve tudósítását a politikai meggyőzés és meggyőződés viszonyában próbálja a liliputiakra legjellemzőbb emberi tulajdonságokat bemutatni.

A választások éve van, ilyenkor itt a média passzívából megint aktív politikacsináló szerepébe lép. Ennek egyértelmű jele, amikor az elektronikus sajtó a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás eszközeivel, szándékával és céljával társadalmi szondázást végez. Igen, a televíziós csatornák és internetes portálok közvélemény-kutatást végeznek, bár annak hitelességét elismerten nem tudják biztosítani. De nem is ez a lényeg, hanem hogy az általuk készített „felmérések” alapján a nézőket orientáló „szakértői” beszélgetéseket lehessen folytatni.

Az ATV csatorna egy héten belül megismételt, év végi „felmérései” szerint, ha most lettek volna a választások mindig az MSZP nyert volna, előbb 46, majd 48 százalékkal, a Fidesz 44, majd 40 százalékot, az SZDSZ 8, majd 10 százalékot, az MDF mindig csak 2 százaléknyi szavazatot kapott. A bevallottan nem hiteles, de a készítőik szerint azért hozzávetőlegesen mérvadó felmérések (!) nyomán azután igen komoly helyzetjelentések és esélylatolgató választási spekulációk készültek. A következtetések az ATV szociológiai alapon beskatulyázható, az internetező s azok között is a mindenre válaszolni hajlandó típusú közönség létszámarányaival szűkített nézői-hallgatói köréből merített minta (plusz a ki nem szűrhető ügyeskedés) alapján készült „felmérésére” épülnek, de a társadalmi véleményreprezentativitás vagy -pluralitás szempontjából mégis sokkal hitelesebbek annál, mint amit a kommentárokat készítő, szociológiailag ugyancsak beskatulyázható, médiamérnökök és véleménymenedzserek készítettek utólag. Az ATV „felméréseiből” ugyanis a hangsúlyozottan jelentős „szakértők” az SZDSZ médiapárt előretörését hozták ki legfőbb következtetésként.

A liliputi társadalomban 100-120 főnyi, jól öltözött, magasán iskolázott, a legmagasabb jövedelmi csoportba tartozó médiaszemélyiség csinálja, megbízásból a politikát. Az iparszerűséget a 250 milliárd forint nagyságú médiagazdaság biztosítja, amelyben befektetőként megtalálhatók a legfontosabb gazdasági és pénzügyi szereplők. A politikai szereplők lényegében a médiagazdaságba befizető befektető kör megbízta mediaszereplők által érvényesülnek-léteznek. Liliput egy tipikusan médiaorientált társadalom, ami a lakosság erős megvezettségét jelenti, egyben igen gyenge tájékozottságával jár. A liliputi értelmiségi elitben a politikai és a mediaszereplők presztízse is nagyon alacsony, viszont a politikai és a médiaelit intellektuálisan és egzisztenciálisan is fölébe nőni látszik a roppant öntudatos, de tudásavulása miatt pl. gulliverországba jutásról nem is álmodható értelmiségi elitnek.

A különféle elitek politikai játékában a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás (mely a most indult négyhavi kampány legfontosabb politikai technológiája) első heti eredményei szerint, állítólag a liliputi társadalom többsége nem lát esélyt előrehozott választásokra. E ténynek kimondásakor, a teljes hitelességhez tartozik, hogy az MSZP és a baloldali bázis általában nem akarná, és a Fidesz sem akarja, bár a baloldal kommunikációs offenzívája ezt sugallja (s a médiauszály ezt szondázza, magyarázza). Az e tárgyban megszólaló kormánypárti politikusok a témát úgy értékelhetik, mintha a többség nem akarna előrehozott választásokat, de a „többséget” - mint mondtuk - csak egy mikrokisebbség

alakítja, majd az ő állásfoglalásuk után „komoly” szakemberek teljes komolysággal megvitatják a mikrokisebbség produkálta eredmények által képezett politikai konstellációt, mintha azt az egész liliputi társadalom véleménye alapján térképezték volna fel.

Egyébként miközben a média rendre elmondja, hogy nem hitelesek stb. ezek a "felmérések", a tény az, hogy - ahogy mondani szokás - a liliputi levegőben van a jobboldal előrehozott választásokat követelő politikai lépése. Ezt hirdeti reggeltől estig a média számos online fórumon, bár eddig semmilyen minősíthető arányú, választásokat sürgető igény nem jelent meg a liliputi társadalomban.

Gulliverországban is elég bonyolult a politika, a politikacsinálásnak is megvan minden áldásos és áldatlan velejárója, de valahogy annyira nem kell rosszul éreznie magát senkinek a mindennapi politika megélésében, mint a liliputi társadalomban.⁹⁰⁴

7.16 Új válságlátás – új válságkommunikáció⁹⁰⁵

a) Politikusok, kommunikátorok, szakértők: mindenki mást mond

A követő tájékoztatás szerint a hétfői gazdaságpolitikai események egyik legfontosabbika, hogy a baloldali kormány a választási ajándékcsoomaggal együtt 3.300 milliárd forinttal terhelte meg eddig a költségvetést és nem tud semmi érdemít felmutatni ellentételként, a választási jövedelmeket ugyanis felmorzsolja az infláció és a drágulás. Most 2005 január 1-én a magyar államadósság 11.592 milliárd forint, a társadalmi újratermelés nagyszereinek forráshiánya pedig már 55-60.000 ezer milliárd forintra rúg. Az ipar visszaesésének számos jele van, köztük az is, hogy a kapacitáskihasználás 79 százalékos, stagnál. A modellezés szerint az 1990-es ipari termelési szintet 100 százaléknak véve 1990-2004 között 80-108 százalékon mozgott a fejlődés, de 2004 év végére a visszaesés egy mélypontot jelent. Ráadásul a gazdasági aktivitás rátája 1990-2003 között 58,2-ről 49,8 százalékra csökkent (a 2004-es számok még nincsenek meg!). Érdekes fejlemény hétfőn a jegybanktanács kibővülésének hatásait becsülő, előzetes kommunikáció. Ebben a legelképesztőbb várakozások fogalmazódnak meg, bár a többség döntően negatív hatásokat vet fel. A szakmai hablaty a „növekedésbarát” és az „inflációcentrikus” monetáris politikai vita végét várják, de a „növekedésbarát” (vagy inkább Gyurcsány-barát) tagok többségbe kerülése senki szerint nem jelent pozitív fejleményt. (MNO, mti.hu, napi.hu, vg.hu nyomán).

Az APEH nyári revíziója (az EU-átállás miatt), majd a kormány forráshiánya miatti ellenőrzési szigor nyomán számtalan új felismerés született. Többek között így derült fény a Gyurcsány által 6.600 milliárd forintra becsült árnyékgazdaságra, mely a GDP 30 százaléka már! Az EU-ellenőrzés nyomán a kétféle forrásból származó adóinformációk a vállalkozások alig 5 százaléknál mutattak azonosságot (vagy a gazdasági aktorok 95 százaléka másként könyvelt, mint az APEH elvárta volna). Adókerülési céllal vállalkozások sora jött létre, s ezt a baloldali rezsimek tették lehetővé! Az EU-nyitás tehát a magyar állam alkalmatlanságát mutatta be, ami legjobban olyan ellenőrzött területen látszik meg, mint az adózás. Ráadásul arra sem készültünk fel, az érdemben adózó és EU-forgalmat bonyolító cégek áruforgalmát és értékesítését miként lehet nyomon követni. Az APEH mintegy 6.000 milliárd forint adóbevétel produkál évente. A korábbi tapasztalatok szerint a csatlakozás 20-30 százalékos adóbevétel-kiesést jelent, de ez mást jelent a 4 százalékos feketegazdaságot (!) nyilvántartó svédeknel és a (hivatalosan) 20 százalékos becsülő magyaroknál. A külgazdaságban a nagy orosz ötlet az az esemény, amely szerint Putyin sorra számolja fel a nagyon eladósodott orosz cégeket, mint Jukoszt is, s azzal a külföldi partnereik fizetik meg a számlát. A magyar állam és gazdaság

⁹⁰⁴ Csorba József, gondola.hu

⁹⁰⁵ Csorba József: Új válságlátás – új válságkommunikáció Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. február 28. 16:57

állapotát jelzi, hogy az EU-ban mi vagyunk a csődrekorder, a fizetéseképtelenség a cégek körében emelkedőben van. (mti.hu, napi.hu, vg.hu nyomán)

Szerdára az uralkodó gazdaságpolitikai filozófia, szemlélet és gyakorlat tarthatatlansága a téma, mivel a tapasztalat 15 éves dokumentációval cáfolja már a közgazdasági főirány helytelenségét Magyarországon. Cséfalvay Zoltán 10 tételben építi fel bírálatát. A gazdasági jogi-adminisztratív szabályozás állandó mozgásban van a kormány kóros forráséhsége miatt. Törvénysértések sem ritkák a gazdasági aktorok megadóztatásában, másrészt a baloldali rezsim szavazatszerző kényszere miatt állandóak a felpuhítást célzó beavatkozások is. Ennek aktuális példája, hogy a most bevezetett vállalkozói járulék kötelezettsége alól próbálnak kivonni csoportokat (elsőre a „hallgatói jogviszonnyal rendelkezőket” vonnák ki alóla). Érdekes jelenség a gazdasági aktoroknak a fellépése, amit úgy minősíthetünk, mint egy „adókönyveléssel a kormány ellen!” akciót. Eszerint ugyanis „goodwill-amortizáció” címén sikerül milliárdokat (az OTP esetében pl. 8-10 milliárd forintot) megszórni. A magyar gazdaság helyzetét jelző új mutató, hogy egy betöltetlen álláshelyre 13 munkanélküli jelentkezik (ami ugyanakkor nem jelenti a betöltést, mert a jelentkezők alkalmasságával is baj van!): összesen 10-12 ezer kvalifikáció nélküli munkás (segédmunkás, őr, varrónő, vagy mezőgazdasági munkás stb.) juthat álláshoz az 500-600 ezer munkanélküliből. Elsősorban szakmunkáshiány van, de azok képzése szünetel. (mti.hu, mno.hu, napi.hu nyomán)

Adókönyveléssel a kormány ellen - és mi mennyi: mi szürke, mi fekete

Csütörtökre az EU a bevándoroltatás szükségességétől hangos (ez leginkább a magyarokat égeti, de mi itthon szóba se hozzuk!). Az EB illetékes bizottsága megkondította a vészharangot, mert 2020-ig mintegy 20 millióval csökken az EU munkavállaló korú népessége. A spanyolok máris 800 ezernyi illegális bevándorlójukat legalizálták. A magyarok 70 ezer legális és 100 ezer illegális (főként kínai, ukrán, orosz, vietnámi, román, magyar) bevándorlással számolnak, de szervezett bevándoroltatás szóba se kerül, mert a politikai rendszer mai állapotában mindenestől ellenzi a gazdasági realitások és kényszerek megoldását. A kormányfőváros ellentét, az erkölcsileg és szakmailag leharcolt Demszky és Gyurcsány a maguk kényszereivel hihetetlen képmutatásra vetemedtek, amikor egy Podmaniczky-terv nevű fővárosprogramot bekonferáltak, majd kirohantak a kérdések elől. Ez már a kóros politikai hülyeség minden jelét felmutató szimptomává vált. A látszatpolitizálás a metróépítésben a legnyilvánvalóbb, hisz a négyes metró sehol sincs, de az ötös metró propagálja a Demszky-féle bukott fővárosi menedzsment. A gazdaságpolitika monetáris érzékenysége most azzal tűnik fel, hogy a forintra nehezedő állandósuló nyomás ellenére sem roskad össze, s a Gyurcsány-féle meghátráláshoz nehéz érveket találni. Most felbukkan az az érvelés, miszerint az euró csak akkor tudna 250-255 forintra erősödni, ha a kamatszint 7-7,5 százalékra esne vissza. Mások a kamatcsökkentése lehetőségének említését is az öngyilkosság egyik formájának tekintik. Piaci elemzők szerint a 8 százalék a biztonsági szint, alá menni nem szabad. (vg.hu, MNO, mti.hu, napi.hu nyomán)

Péntekre a kormány és általában a baloldali rezsim elveszítette a szakértők fenntartás nélküli szakmai támogatását. A két volt jegybankelnök egyértelműen kimondta, hogy az ország 1990-2000 között hozott minden áldozata elveszett (mi tesszük hozzá, hogy a politikai rendszernek a szavazók általi zsarolhatósága miatt). Az állam, a vállalati szektor és a lakosság a megtermelt GDP-nél 9 százalékkal többet költ, ezért a költségvetés már nem tartható. A kormányfő bemondására politikai napirendre került a magyar árnyékgazdaság, de szakszerűtlenül, és hevenyészett számokkal (ahogy a célnak kellett!). A Napi Gazdaság is összekeveri a fogalmakat és a számokat. A magyar árnyékgazdaságról ad becslést egy külföldi tanulmány, mely a linzi egyetemre hivatkozva, hogy a magyar „szürkegazdaság” 26,2 százalékos volt 2002-2003-ban (ami, ugye, csak a törvénykerülést foglalja magában). Gyurcsány 30 százalékról (6.600 milliárd forintról) beszélt a szürkegazdaság kapcsán, ám akkor a magyar árnyékgazdaság (vagyis a szürke és a fekete tartományai együtt legalább a

GDP 40 százaléka ránya). A kóros forráshiányban szenvedő ország, kormány, az APEH-hel visszaélő politikai kurzus konjunkturális témája az árnyékgazdaság szürke tartománya, abban is az adókerülés (melyről a Gyurcsány-féle vállalkozók sokat tudnak!), s most első ízben kerül szóba a nem törvénytelen adókerülés hatása (rendszerint primitív esetek ismertetésével, pedig ma már saját ipara van az adókerülésnek, külön cégek foglalkoznak az adóeltüntetéssel, legálisan). A monetáris politika megrázkódtatása jelenik meg, amikor a két volt jegybankelnök, Surányi és Bod egyhangúlag alkalmatlannak mondja a jelenlegi MNB-politikát az ország és a gazdaság gondjainak orvosolására. Ehhez társul az ügynökügyek kommunikációjának orientálása, időzítése, hogy Járai az ügynökök között megjelenítve, személyesen is alkalmatlan legyen. A gazdaság és a társadalom szempontjából politikai bűnözés folyik az országban, ami a kilábalást akadályozza. (mti.hu, napi.hu, vg.hu nyomán)

Szombaton az elképesztő gondolkodás, felelőtlenség, program, forrás, tervezésnélküliség, általánosságban az állam hiánya, mindez együtt van abban a történetben, amelyben a laikus környezetvédelmi miniszter aktuálpolitikai szöveget ad elő egy jégtörő hajón, mondván, hogy 20 milliárd forint jut az idei árvizekre. De a leállított Vásárhelyi-program beindítása sokkal többbe kerülne (nincs rá pénz!), a tiszai védvonalak kiépítése pedig 350 milliárd forintba, amit tíz-húsz évig építgetnének. Ezzel szemben 40 éve áll rendelkezésre a Duna-Tisza csatornáék terve, melyek százezres munkaerő-lekötést, beruházást jelentenének, megoldanák az évenkénti árvizeket, megoldanák a terület elsivatagosodását (ami már folyik), megoldanák a foglalkoztatást (turizmus, halászat stb.), s a vízkészleteket biztosítanák. A politikai hülyeség már életveszélyes a társadalomra nézve. (mti.hu, NSZ, mno.hu nyomán) Ha komolyan vesszük a tájékoztatást, ez volt a hét a gazdaságpolitikában eseményszinten.

b) Új válságlátás - újkommunikáció: csak a válság a régi

Vezető gazdasági médium láttatja új megközelítésből a régi játékot. „A pontosított külkereskedelmi adatok után meglehetősen egyértelmű kép rajzolódik ki a külső egyensúlyi helyzetről: a legfontosabb dimenzióban, az áruforgalom területén 2003 közepe óta folyamatosan javul a helyzet. Az eset kapcsán érdemes elgondolkodni arról, hogy a köztudatban helyenként mennyire téves kép él a valóságról. Az elmúlt években a gondok-bajok listáján a költségvetési hiány alá közvetlenül a külső egyensúlyi problémákat írták a gazdaságot kritizálók. Persze ezt részben a statisztikai problémáknak is be lehet tudni, de azért az utóbbi hónapokban már elég egyértelmű jelei voltak a javuló tendenciának. Az adatok új megvilágításba helyezik az erős forintból kialakult, politikai felhangokat sem nélkülöző vitát is. Elég nehéz ugyanis arról vitatkozni, hogy vajon az erős forint miatt, vagy más okból megy-e tönkre az exportszektor, amikor 2004-ben folyamatos forintfelértékelődés (és nagy beruházási kedv) mellett 17 százalékkal növekedett a kivitel volumene. A gazdaság tehát köszöni szépen, megvan, sőt a lehetőségekhez képest szépen teljesít.”

Mégis egyre többen, egyre nevesebb szakértők mondják, hogy válság van. De a szóban forgó média szerint „ami miatt mégis rendre pesszimista felhangú kommentárokat olvashatunk, annak az az oka, hogy a gazdasági teljesítmény gyakran összemosisodik a gazdaságpolitika teljesítményével – automatikusan feltételezve, hogy utóbbi nyilvánvaló szerencsétlenkedései bizonyára kihatnak a gazdaság egészére. Nos, ez nincs így, és bármennyire is igyekeznek néhányan gazdasági válságot kiáltani, legfeljebb gazdaságpolitikáiról beszélhetünk. Az utóbbi egy évben ezen a területen sem az elsődleges teljesítmény az, amely elégtelen osztályzatot érdemel. Végül is az általa (is) ellődített bérdinamikát megfékezte a kormány, és a költségvetési hiány sem kiugróan magas a térségben. Viszont a beígért programok be nem tartásával és a hozzá kapcsolódó voluntarista kommunikációval a kormányzat a folyamatos hitelességvesztés állapotában van, és ezzel kényszerpályára állítja saját magát. Ilyen helyzetben pedig nem csoda, ha semmiféle erő nem jut azokra a reformokra, amelyek a versenyképesség javítását szolgálnák. Az elmúlt hat-nyolc év után a következő kettő sem az államháztartási reformról szól majd. Pedig az erős forint, az

összedőlő gazdaság és egyéb víziók helyett érdemes lenne az egy helyben állás veszélyeire ráirányítani a figyelmet.” /1/

Az euró 246-248 közötti forintárfolyama Bod Péter Ákos, a jegybank korábbi elnöke szerint hosszabb távon is megfelelő, míg elődje és utóda, Surányi György szerint a túlértékelt forint rombolja a magyar gazdaság helyzetét. A két egyetemi tanár a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetségének (MGYOSZ) csütörtöki budapesti fórumán fejtette ki véleményét az optimális forintárfolyamról. A magyar gazdaság nem kamatérzékeny, legalább 200-300 bázispontos változás kell ahhoz, hogy reagáljon, ugyanakkor nagyon érzékeny az árfolyamra - mondta Bod Péter Ákos. Az egyetemi tanár hozzátette: a kamatot eldöntheti a Monetáris Tanács, de az euró forintárfolyamát a pénz- és tőkepiaci befektetők mozgatják, akik a térségbeli hozamokkal vetik össze a magyar állampapírokat. /2/ A magyar gazdaság növekedése lehetne gyorsabb, s olyan pályán kellene haladnia, amely hosszú távon is fenntartható – jelentette ki Surányi György. Surányi szerint Magyarország 2001 óta felélte versenyelőnyét, amelyet 1995-től felhalmozott. A Banca Intesa kelet-közép-európai igazgatója az okot abban látja, hogy az exportvezérelt és beruházás-orientált szemlélet helyett a belső fogyasztás került a középpontba. Eredményeként nőtt a lakosság eladósodottsága – főként a lakástámogatási rendszer miatt –, megbomlott a külső egyensúly, a termelékenységet kétszeresen meghaladó módon emelkedtek a reálbérek, tarthatatlan a folyó fizetési mérleg és elfogadhatatlan az államháztartás hiánya, amelyet csak adóssággeneráló eszközök révén finanszírozhattak. Az MNB egykori elnöke úgy véli, e fejleményeknek a jelenleginél lényegesen magasabb inflációt kellene eredményezniük – becslése szerint az árdragulás mértéke év végére négy százalék alá kerülhet –, és azt, hogy ez nincs így, művi eszközökkel érik el. Egyrészt az árfolyam révén, másrészt az árak szabályozásával. Az eladósodottsági pálya folytatódása elkerülhetetlenné teszi a későbbi kiigazítást – állította Surányi. Igaz, később hozzátette: krízishelyzet nincs. A szakember azt mondta, „ahol a fiskális és a jövedelempolitika túlnyúl a lehetőségein, ott a monetáris politika okkal-joggal szigoríthat, de ha ezt túlzott mértékben teszi, nemhogy nem befolyásolja kedvezően a folyamatokat, hanem olajat önt a tűzre”. /3/

c) Gazdaságpolitológiai áttekintés: foglalkoztatás, adózás, kamatok, hol a pénz?

Konjunkturális téma, hogy uniós átlagban 15 százalékos, Magyarországon a húsz százalékot is eléri a nők és férfiak átlagbérei közti különbség. A foglalkoztatási helyzet mérlege is a férfiak javára billen az Európai Bizottság foglalkoztatási helyzetet elemző jelentése szerint. Ez a kép ráadásul nem is mutat különösebb javulást 1997 óta, s a tavalyi bővítés sem hozott változást. Igaz, Magyarországon a korábbi évekhez viszonyítva a húsz százalékos különbség már az eltérés csökkenését jelzi, ellentétben például a belgákkal, a spanyolokkal és a franciákkal, ahol 2001 óta növekedést mértek. A foglalkoztatási helyzet terén uniós átlagban 16 százalékos a különbség a férfiak javára, Magyarországon a férfiak 63,7 százalékának van állása, a nőknél alig haladta meg az 50 százalékot. Némi vigaszt jelenthet a nők számára, hogy a foglalkoztatás bővülésének majdnem kétharmada „női” állás volt az EU-ban.

Ugyanilyen téma a családi adózás kérdése. Orbán Viktor több ízben is azon véleményének adott hangot, hogy a családi adózást kellene megvalósítani hazánkban. Orbán szerint a családi adózás azért szükséges, mert mostani adórendszer nem veszi figyelembe a gyerekek számát, míg a családi adózás hatására a népesség számának csökkenése is megállítható lenne. Egyébként 2005-ben a legfontosabb adóterhek és mértékek a következőképpen alakultak. A társasági adó az előző évhez képest az adómértékben korrekció nem történt, az adóalap megállapításának módszere sem változott, az adózás előtti eredményt módosító (növelő, csökkentő) tételek körében történt kisebb változás. A társasági adó a pozitív adóalap 16 százaléka. A külföldön tevékenységet végző esetében a társasági adó a pozitív adóalap 4 százaléka. A személyi jövedelemadó a munkavállalók, magánszemélyek jövedelmét terhelő adót az alábbi kulcsok alapján kell kiszámítani: az adó mértéke, ha a jövedelem

összege: 0-1.500.000 Ft => 18 %; 1.500.001 Ft-tól 270.000 Ft és az 1.500.000 Ft feletti rész => 38 %-a. A számított adó az összevont adóalap után az adótábla szerint megállapított adó.

A nyugdíjbiztosítási járulék a Tbj. szabályai alapvetően nem változtak. A foglalkoztatót terhelő járulék mértéke változatlanul 18%. A munkavállalót terhelő járulék mértéke 8,5%. A magánnyugdíj-pénztári tagdíj mértéke 8%, ebben az esetben a nyugdíjjárulék 0,5%. A munkavállalót terhelő nyugdíjbiztosítási járulék alapjának felső határa 6.600.000 Ft, napi 16.440 Ft. Az egészségbiztosítási járulék a foglalkoztatót terhelő járulék mértéke változatlanul 11%. A munkavállalót terhelő járulék mértéke 4%. Az egyéni egészségbiztosítási járuléknak továbbra sincs felső határa, a fizetési kötelezettség egyéb feltételei sem változtak. A legalább heti 36 órás munkavégzési kötelezettséggel járó jogviszonyból származó jövedelem után kell az egyéni járulékot megfizetni, az egyéb jogviszonyból származó jövedelem után nem. Az egészségügyi hozzájárulás: a tételes egészségügyi hozzájárulás összege, illetve mértéke 3450 Ft/fő/hó, napi 115 Ft, 2005. november 1-jétől 1950 Ft/fő/hó, napi 65 Ft.

A százalékos egészségügyi hozzájárulás mértéke 11%, a fizetendő cégautó adó esetében 25%.

A munkaadói járulék mértéke változatlanul 3%. A munkaadói járulék alapja: a munkavállaló részére munkaviszonya alapján kifizetett és elszámolt bruttó munkabér, illetmény (kereset), valamint végkielégítés, jubileumi jutalom, a betegszabadság idejére adott díjazás, személyi jövedelemadó köteles természetbeni juttatás (kivéve a reprezentáció, üzleti ajándék címén nyújtott természetbeni juttatást), étkezési hozzájárulás, üdülési hozzájárulás és a munkaviszony keretében biztosított cégautó adójának 25 százaléka. Munkavállalói járulék: a járulék a bruttó munkabér (illetmény, kereset) 1%-a. Vállalkozói járulék mértéke: 4%. A vállalkozói járulék alapja: a Tbj. törvényben meghatározott egészségbiztosítási járulék alapját képező jövedelem, de éves szinten legalább a tárgyhónapot megelőző hónap első napján érvényes minimálbér. A rendelkezés nem vonatkozik arra a személyre, aki öregségi, rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban részesül, vagy arra jogosulttá vált. Nem kell vállalkozói járulékot fizetnie annak az egyéni és társas vállalkozónak, aki a vállalkozói tevékenysége folytatásával egyidejűleg munkaviszonyban is áll, és munkaideje eléri a heti 36 órát. Szakképzési hozzájárulás: a hozzájárulás mértéke: 1,5 %, alapja a tárgyidőszakban elszámolt bérköltség.

Rehabilitációs hozzájárulás: a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvény alapján a munkaadó a megváltozott munkaképességű személyek foglalkozási rehabilitációjának elősegítése érdekében rehabilitációs hozzájárulás fizetésére köteles, ha az általa foglalkoztatott átlagos statisztikai állományi létszám a 20 főt meghaladja, és a megváltozott munkaképességű személyek száma nem éri el a létszám 5 százalékát (kötelező foglalkoztatási szint). A rehabilitációs hozzájárulás alapja: a kötelező foglalkoztatási szint figyelembevételével a foglalkoztatandó létszám és a ténylegesen foglalkoztatott megváltozott munkaképességű dolgozók tárgyévi átlagos statisztikai létszámának különbsége a rehabilitációs hozzájárulás alapja, ami alapján kell a rehabilitációs hozzájárulást meghatározni. A hozzájárulás éves összegét a kötelező foglalkoztatási szintből hiányzó létszám, valamint az adott gazdálkodási évre vonatkozóan meghatározott mértékű összeg szorzataként kell kiszámítani. A rehabilitációs hozzájárulás 2005. évi mértéke 2005. január 1-jétől 131 700 forint/év.

A helyi iparűzési adó alapja az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén az adó alapja az értékesített termék, illetve végzett szolgáltatás nettó árbevétele, növelve a kamatbevételekkel, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével, az eladott (közvetített) szolgáltatások értékével, valamint az anyagköltséggel. Ha a vállalkozó több önkormányzat illetékességi területén végez állandó jellegű iparűzési tevékenysége, akkor az adó alapját – a tevékenység sajátosságaira leginkább jellemzően – a vállalkozónak kell megosztania. Az adó mértéke: állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetében az adó évi mértékének felső határa 2%.

A Monetáris Tanács 2005. február 7-i ülésén áttekintette a pénz- és tőkepiaci folyamatokat és megvitatta a február 21-én megjelenő inflációs jelentés első változatát.

Meghirdetett ülésezési rendjének megfelelően azonban nem tárgyalta a jegybanki alapkamatláb megváltoztatását. A Tanács eredményesnek ítélte az állami devizaforrás-bevonás piaci megjelenítésének eddigi gyakorlatát, ezért úgy döntött, hogy a 2004-ben alkalmazott módon folytatja azt. Az állami devizaforrás-bevonás piacra vezetéséről az MNB önálló közleményt ad ki. A Tanács jóváhagyta a 2005. január 24-i kamat-meghatározó ülés rövidített jegyzőkönyvét.

A közalkalmazotti bérekre, a nyugdíjakra, a családtámogatási valamint a lakástámogatási rendszerre fordítja a kormány azt a 3.500 milliárd forintot. Az ellenzékkal folytatott vita kapcsán közölte a miniszterelnök a Kossuth Rádióknak adott keddi reggeli interjújában, „darabra el lehet mondani, hogy több, mint ezer milliárd a megemelt közalkalmazotti bérekben, több, mint ezer milliárd van ott összességében a több lépésben megemelt nyugdíjban, a családtámogatásban és a lakástámogatásban”. A központi költségvetésből ezekre a célokra „annyit fordítottunk, amit soha korábban”, ez pedig, mint mondta, megterheli a közös kasszát.

A bruttó államadósság egyébként tavaly 11.592 milliárd forintra kúszott fel, amely a becsült GDP 56,7 százaléka, így az adósságráta kis mértékben, 0,3 százalékponttal csökkent, közölte az Államadósság-kezelő Központ (ÁKK) csütörtökön. Draskovics pénzügyminiszter az ÁKK rendezvényén hangsúlyozta, hogy az idén szűkítik az államadósság hazai finanszírozásának arányát és növelik a - hazainál olcsóbb - devizafinanszírozást. Tavaly a központi költségvetés nettó finanszírozási igénye 1.099 milliárd forint volt, ami nagyjából megegyezett a 2003. évi finanszírozási igénnyel. A nettó állampapír-kibocsátás összege 1.229 milliárd forintot tett ki.

Ehhez képest a kincstári kör éves hiánya 2004-ben pénzforgalmi szemléletben előzetes adatok szerint 1.252,4 milliárd forint volt. Ez a hiány a központi költségvetés 857,4 milliárd forintos, a társadalombiztosítás 422,9 milliárd forintos hiányából, illetve az elkülönített állami pénzalapok mintegy 27,9 milliárd forintos többletéből tevődik össze - közölte ma az ÁKK. A nettó finanszírozási igényt 2004-ben csökkentette a költségvetésbe befolyt 166,5 milliárd forint privatizációs bevétel és növelte a közvetlen uniós kifizetések egyenlege 12,8 milliárd forinttal, ami így összesen 1.098,7 milliárd forint lett. Ez kismértékben elmaradt a 2003. évi teljes nettó finanszírozási igénytől. Az állampapírpiacon számára - figyelembe véve a gazdaság méretének növekedését -, ez a változatlan szint is lényegesen kisebb igényt jelentett. A teljes nettó kibocsátás 2004-ben 1.229 milliárd forint volt, ami a nettó finanszírozási igényen kívül finanszírozta a KESZ állományának és a költségvetés egyéb likvid eszköz állományának (repo) növekedését. A nettó kibocsátásból 662 milliárd forint forintban, 567 milliárd forint devizában valósult meg. 2004-ben komoly változást jelentett, hogy előre meghirdetett módon a teljes nettó kibocsátás jelentős részét, mintegy 46 százalékat deviza kibocsátás finanszírozta, így csökkent a forint piac terhelése. A nemzetközi tőkepiacokon értékesített devizakötvények mellett fontos szerepet játszott a 2004. évi finanszírozásban a hosszú futamidejű forint kötvények kibocsátása: 402 milliárd forinttal nőtt a 10 és 15 éves, valamint 206 milliárd forinttal az 5 éves államkötvények állománya. A rövid futamidejű kincstárjegyek nettó kibocsátása minimális volt. A forint hitelek összege az év végi előtörlesztéseknek köszönhetően jelentősen 129 milliárd forinttal csökkent, így például előtörlesztésre kerültek a költségvetés magas kamatozású korábban átvállalt hitelei, illetve teljes mértékben törlesztésre kerültek az MNB-től még 1991-ig felvett forint hitelek is. (Privátbankár.hu, hirtv.hu, portfolio.hu, Mfor.hu, vg.hu nyomán, dr. Birher Ilona és a kalkulátor.hu nyomán, MTI)

d) Gazdasági tájékoztatás: a tájékoztatási után, megint oda statisztikai hitelesség is?!

Az államigazgatás működését jellemzi az a felmérés, amelyet a Napi készített a minisztériumoknál. Eszerint a tárcáknál már szinte semmi sem működik a tájékoztatást illetően. Van elektronikus rendszer, de nincs aki betáplálja a megfelelő információkat. Nincs semmi tartalmi szolgáltatás, nincs könyvtár, a folyóiratok a postázóban gyűlnek össze, s aki akar olvasni, az lemeget értük. /1/

A Budapest Economics szakértői szerint 2003 óta folyamatosan javul az áruforgalmi egyensúly, de a KSH (főként az EU-normákra átállás miatt) ezt nem tudta kimutatni, s mintegy 450 millió eurós áruhiány tűnt el ilyen módon. A külső egyensúly javulása mögött az elemző szerint egyértelműen a reálbér-dinamika visszaesése van, ami a fogyasztási célú import visszaesését is magával hozta. /2/ A gazdasági tájékoztatás eseménye tehát megint a statisztika információtartalmának meggyengülése (a mi minden baloldali rezsimben így szokott történni). A hatalmas hiányok könyvelése körüli cirkusz zajlik, most éppen arról van szó, hogy „javul a külkereslet a KSH-nak „az EU-csatlakozás miatti folyamatos korrekciója” miatt.

Külföldi érdekesség az Eurostat-felmérések után, a londoni gazdaságpolitikai kutatóközpont által készített összegzés, melynek alapján szakértők megállapítják, hogy kulturális előítéletek fékezik a növekedést Európában. S itt évszázados sztereotípiák túléléséről beszélnek, miközben újak születnek napjainkban. Végighullámszik a megdöbbenés a sajtófogyasztás statisztikai nyomán, hogy az egyetemi közösségekben az egyetemi tájékoztatókat, majd 44,5 százalékban a megyei lapokat, 33,3-ban a Népszabadságot, 26,3-ban a Magyar Nemzetet olvassák, s a hallgatók ötöde olvassa a gazdasági napilapokat.

Azután megint előjött a médiagazdaság elszámolásának a cirkusza, mint minden évben, amikor a médiacégek eredményeit kell elszámolni, adózni kell. A Medianozis 18 százalékos reklámpiaci növekedést számolt 2004-re, mire a médiagazdaság szereplői 8-10 százalékos növekedést ismernek el. Az eddigi könyvelési eljárások szerint a listaáras elszámoláshoz (a Mediagnozis szerintihez) képest nagyjából harmadnyi forgalmat szoktak elszámolni, ez a Mediaedge:cia-Medialab számolása szerint 144 milliárd forint. Vagyis senki sem tudja, hogy mennyi jövedelmet és adót alkudnak ki az APEH-hel a médiaszereplők. /3/

Ugyancsak jellemző fejlemény a magyar állapotokra, hogy miközben a duális médiapiac túltelített, rendre születnek új médiumok. A legújabb akció az évek óta szunnyadó (mert életképtelen) gazdasági (hír)televízió, a GTV nyári elindulása, melyet a 250 millió forinttal alapított Eco Hungaria TV Rt (!) finanszírozna. Majd ez kép nap múlva Echo Hungaria Televízióra módosul a hírekben! Az évi 600 millió forintos költségvetéssel számoló televíziót Széles Gábor nevével hozzák kapcsolatban, és napok óta a HírTV ellenében születő vállalkozásnak kommunikálják. Az örületnek része az is, hogy a Chemolimpex épületében akarnak betelepülni (technikai képtelenség), különösen, hogy 1 milliárd forintos költségvetést szánnak a háttér, az infrastruktúra felépítésére. Az új médiacentrum tisztán magánvállalkozás lenne, s mint ilyen politikailag semleges. A kinevezett vezérigazgató Gulyás István (egykor HírTV-s). Ha mindez igaz, bukásra van ítélve. /4/

Hivatkozások

1. Milyen válság? Válság? 2005-02-09., Madár István, vg.hu nyomán
2. Kurzusvita - Bod Péter: az árfolyam hosszabb távon is megfelelő. 2005.02.10. MTI nyomán
3. Surányi: Kiigazítás következhet. 2005-02-11., vg.hu, Gazda Albert nyomán
1. napi/ifti nyomán
2. mti/napi.hu, vg.hu nyomán
3. mti/napi.hu, vg.hu, MH nyomán
4. mti/napi.hu nyomán

7.17 Leltár 2005-ből: a hitelesség elvesztése⁹⁰⁶

Ellenjegyzett információk jelentés a "magyar modellről" Következtetések: az adósságot már nem lehet kinőni! Az EU-normáknak nem felelünk meg! Népeségcsökkenés mellett nincs tartós és valóságos gazdasági növekedés. Jelentős gazdasági megszorításoknak kell következni!

Gazdaságpolitológiai nézőpontból (bevezetés)

⁹⁰⁶ Csorba József: Leltár, 2005 első negyed. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. február 22. 14:49

Mind több, a lakosságot bőszítő jelenséget tapasztalni, melyek közvetlenül vagy közvetve a gazdasági és pénzügyi viselkedésben verik ki a biztosítékot. Pl. a baloldali hergelés egyik történelmi példája volt mindig a Margit-sziget ingyenessége. Most a milliárdosok vezette baloldali kurzus idején szóba kerül, hogy a Hajós Alfréd-sportuszoda mellé építendő új medencék és más felépítmények a leendő építető cég tulajdonába kerülhetnek. Egy egyelőre ismeretlen (!) vállalkozás tulajdonjogot szerezhet a védett közparknak számító Margitszigeten, a Fővárosi Közgyűlés által a múlt héten elfogadott határozat ugyanis megengedi ezt. A szerződéstervezet szerint a Hajós Alfréd-sportuszoda mellé építendő új medencék és más felépítmények a leendő építető cég tulajdonába kerülnek, sőt a már meglévő uszodát és a létesítményeket is ez a vállalkozás üzemeltetheti a jövőben. A szerződés engedélyezi az építetőknek, hogy bérbe vagy használatba adja a létesítményeket, sőt az ezek hasznosításából származó bevétel is teljes egészében az építetőknek jár. A dokumentum egy pontja szerint az építetők akár az új uszoda tulajdonjogát is átadhatja egy harmadik fél részére, ehhez csupán néhány kötelezettséget kell teljesítenie a leendő tulajdonosnak. (Magánkézbe kerülhet egy darabka Margitsziget. 2005.02.01., MN nyomán)

Több tízezer forintot is veszíthetnek havonta azok a munkavállalók, akik a lakóhelyük és egy másik településen lévő munkahelyük között ingáznak, január elsejétől ugyanis szigorodtak a helyközi utazási költségtérítésre vonatkozó szabályok. Ebben az évben ugyanis már csak bizonylat ellenében adhat a munkáltató adómentesen utazásiköltség-hozzájárulást. A december végéig életben lévő szabályozás szerint nem kellett számlával igazolni a munkába járáshoz használt bérlet megvásárlását. Korábban lehetőség volt arra, hogy a munkáltatók akkor is adómentesen kifizessék dolgozóiknak a vasúti vagy a buszbérlet árának nyolcvan, illetve a nyolcvanhat százalékát, ha azt az alkalmazott meg sem vette, vagy más közlekedett vele. A szigorítás azokat a dolgozókat érinti hátrányosan, akik gépkocsival közlekednek, miközben ez idáig sok esetben a bérlet árának megfelelő összegben kaptak utazási hozzájárulást. (Tízezer veszteség a számlás bérlet miatt? 2005.02.02., NSZ, Privátbankár.hu nyomán)

Nemzetközi pozíciónk: a) A Fitch drámai fordulatról beszél

Egy-két évvel csúszhat a céldátumhoz képest Magyarország euró-csatlakozása - derült ki a Fitch Ratings szemináriumán, amely a közép-európai EU-országok eurókonvergenciájának állását tekintette át. Az itt elhangzott egyik kommentár drámainak ítélte azt a fordulatot, amely az utóbbi néhány évben Magyarország és Szlovákia gazdasági megítélésében végbement Magyarország kárára és Szlovákia javára. A Fitch úgy véli, hogy a 2010-es magyarországi csatlakozási céldátum csak a lehetséges legkedvezőbb forgatókönyv esetén teljesülhet. A hitelminősítő szerint egyébként a négy legnagyobb közép-európai gazdaság közül csak Szlovákia lesz képes csatlakozni az euróövezethez az évtized vége előtt. Magyarországnak ahhoz, hogy 2010-ben beléphessen az eurózónába, 2007-2008-ban a GDP-érték két százalékának megfelelő költségvetési kiigazítást kellene végrehajtani - véli a hitelminősítő. Elhangzott az is, hogy Magyarországon, csakúgy mint a másik három térségbeli EU-tagállamban a közelgő választások jelentik a legnagyobb akadályát a 2006 előtti érdemi költségvetési reformoknak.

b) Versenytársaktól független a Mol és a LukOil árpolitikája?

Nem befolyásolja a LukOil és a Mol árpolitikáját, hogy a Petrom és a Rompetrol éppen mennyiért vesztegeti az üzemanyagot. Mint ismeretes, utóbbi két társaság hetente értékeli újra árait, tegnaptól például kevesebbet kell fizetni a benzinért és a gázolajért, mint a múlt héten. Két-három hete módosítottuk árainkat, a továbbiakban minden a világpiactól és a kőolajáraktól függ. Semmiképpen nem a versenytársaink döntéseitől - nyilatkozta a LukOil Románia elnöke. Nem tervez ármódosítást a MOL Románia sem, amely a Shell benzinkútjait is integrálja. -

Áraink a romániai és a nemzetközi helyzetet, valamint az általunk forgalmazott üzemanyagok minőségét tükrözik - mondta Robák Károly, a MOL Románia vezetője.

c) Bankharács, nem EU-konform?

Az OECD 2005-ös országjelentése szerint túlzottan magas a jövedelmezősége a magyar bankrendszernek, ami „nagy valószínűséggel piacszerkezeti problémákra vezethető vissza”, s a PSZÁF értelmezése szerint is úgy szól a figyelmeztetés, hogy a helyzet van olyan súlyos, amely már szabályozási, illetve felügyeleti beavatkozást igényel. (Igaz, az új PSZÁF közleménye szerint az „értékelés erősen sommás és leegyszerűsítő”, bár elismeri, hogy a kritika „egyes elemei” megfelelnek a valóságnak.) A felügyelet szerint a hazai banki nyereségesség valóban magas, ám nem példátlanul. 2003-ban a hazai bankrendszer tőkejövedelmezősége 18 százalék volt, amely nagyjából megfelel a Csehországban, Szlovákiában és a balti országokban megszokottnak. Kirívóan alacsony (5 százalék) ez az arányszám Lengyelországban, ahol azonban igen magas a nem teljesíthető és kétes hitelek aránya.

A lényeg az, hogy a hazai tőkejövedelmezőség jóval magasabb, mint az unió „régii” 15 tagállamában (a „kis uniós átlag” 10 százalék), de ez szerintünk természetes a nyugati piac érettebb volta, a munkaerő drágasága miatt. A felügyelet szerint torzítja a viszonyokat az is, hogy Magyarországon magas az infláció és a jegybanki alapkamat, ami a nyugati másfélszeresen meghaladó átlagos kamatrést tesz lehetővé, amellel a lakáshitelekhez kapcsolódó állami kamattámogatás (amely egyébként 2004-ben mintegy 50-70 milliárd forinttal növelhette a hitelintézetek adózás előtti nyereségét, ami a tőkejövedelmezőséget mintegy 3-4 százalékponttal emelte). A PSZÁF szerint a hazai banki jövedelmezőség gyors növekedése elsősorban a költséghatékonyság javulásából adódott. A működési költségek a bankok összes eszközállományához viszonyítva két évvel ezelőtt a nyugat-európai átlagos szint több mint kétszeresét tették ki, 2004-re azonban ez a különbség 1,5-1,8-szorosra csökkent. És, tegyük hozzá, elbocsátottak vagy 2 ezer embert. (hvg.hu, Marton Szilvia nyomán)

d) Makrokitekintés Németországból és a pénzügyi világból

A londoni city egyik meghatározó bankjának, a Dresdner Kleinwort Wasserstein-nak (DrKW) regionális kitekintője szerint idén a kelet-közép-európai régió is megérezheti a nyugat-európai gazdaságok lassulásának hatásait, ezzel párhuzamosan az infláció a legtöbb országban csökkenhet, de néhány ország esetében kihívást jelenthet. 2005-ben a külső egyensúly a legtöbb országban romolhat. A DrKW 11 országra kiterjedő elemzéséből 7 országot emelt ki rövid bemutatásra (Bulgária, Csehország, Lengyelország, Románia, Oroszország, Szlovákia és Törökország, a magyar gazdasággal kapcsolatos várakozásokat a Portfolio.hu már korábban ismertette a Citigroup és a JP Morgan szemszögéből). DrKW bank szerint az új EU-tagok érdemben profitálni tudtak a tavalyi nyugat-európai konjunktúrából (exportfelfutás), illetve magából a csatlakozásból (bővülő lakossági fogyasztás, emelkedő FDI). A DrKW szerint a lassuló külső környezet gazdasági növekedésre kedvezőtlen hatását tompíthatja az élénkülő belső fogyasztás (mely a folyó fizetési mérleg hiányának növekedését eredményezi), így a 2004-es 4.7%-ról 4.1%-ra lassulhat a kelet-közép-európai országok átlagos GDP-bővülési üteme. Az infláció részben a gazdasági dinamika csökkenése, részben egyéb okok (pl. áfaemelési hatások kiesése) miatt a 2004-es átlagos 4.5%-ról 3.5%-ra mérséklődhet idén. A DrKW szerint a vizsgált országok közül többenél szükség van a belső fogyasztás mérséklődésére, mivel az utóbbi időben a folyó fizetési mérleg hiánya egyre inkább nőtt. Romániában és Törökországban az elmúlt évek gyors inflációcsökkenés üteme várhatóan lelassul majd, de egyértelműen az egyszámjegyű kategóriába lép át. Oroszország továbbra is szufficitet produkálhat a folyó fizetési mérlegben, illetve az államháztartásban, míg Bulgáriában, Romániában és Törökországban kisebb deficitre lehet számítani. A többi vizsgált

ország esetében a DrkW szerint a külföldi működő-tőke beáramlás nagyjából fedezni fogja a folyó mérleg hiányát.

A lengyel gazdasági fellendülés a DrkW szakértői szerint 2005-ben véget ér, ugyanakkor az inflációs kockázatok nem valószínű, hogy gyorsan csökkennének. A lengyel költségvetési helyzet várhatóan javulni fog, ugyanakkor ennek tartóssá tételéhez tovább reformok lennének szükségesek (az év közepén parlamenti választások). A lengyel makrogazdasági helyzetben a legnagyobb pozitív tényező, hogy a külső egyensúly továbbra is kedvező maradhat. A DrkW elemzői viszont kifejezetten pozitívan vélekednek Románia közeljövőbeli makrogazdasági kilátásairól: 2004-ben várhatóan 6.8%-kal nőtt a román gazdaság, mely igen szép eredménynek mondható, és a várakozások szerint a végső fogyasztás, illetve a beruházási dinamika a továbbiakban is erőteljes maradhat, így a DrkW 2005-ben és 2006-ban is 5.5% feletti növekedést jósol, melyet a további kamatcsökkentések is segíthetnek. A román jegybank 2005. közepére tervezi az áttérést az inflációs célkövető rendszerre, a 2005. július 1-től megvalósuló valutareform (a lejből 4 nullát levágnak) bár kissé lassíthatja a dezinflációs folyamatot, ugyanakkor a pénzromlás idei üteme az év végére várhatóan 8.2%-ra, míg 2006-ban 6.5%-ra csökkenhet. Romániához hasonlóan Bulgáriában is folytatódó erőteljes gazdaságnövekedésre számít a DrkW, a 2004. évi 5.5%-os GDP-bővülés után a mostani 2 évben is 5% felett maradhat a bővülés üteme, melyben a fő hajtóerőt részben itt is az erőteljes lakossági fogyasztásemelkedés jelenti (hitelexpanzió), másrészt ki kell emelni az export importot meghaladó bővülési ütemét (szűkülő külkereskedelmi rés). A kockázatok között itt a 2005. közepén megrendezésre kerülő parlamenti választások miatti lazább fiskális politika említhető, bár meg kell jegyezni, hogy az "osztogatást" van miből végrehajtani: 2004. novemberében az államháztartási egyenleg 810 millió dolláros többletet mutatott. A várhatóan lazábbá váló fiskális politika ellenére a DrkW nem számít a deficit "elszállására", 2005-ben és 2006-ban a GDP 0.5, illetve 0.3%-os hiányát prognosztizálja. (portfolio.hu nyomán)

e) A külkerhiány növekedése folytatódik

Külföldi elemzői kommentár készült a novemberi külkereskedelmi mérleg adatokról. A hazai hivatalos statisztika szerint a magyar külkereskedelmi mérleg hiánya 102.1 millió euróra csökkent, szemben az első adatközlés 250 millió eurós hiányával. Az export növekedési üteme érdemben meghaladta az importét, mely arra utal, hogy ha lassan is, de javul a külső egyensúly. De a tény az, hogy a 2004. év első 11 hónapjának adatai szerint az export 17, az import 16 százalékkal bővült csak az előző év azonos időszakához mérten. Ugyanakkor az áruforgalom kumulált hiánya már 7 százalékkal haladja meg a 2003. hasonló időszaki deficitet. Az adatokról Michael Hart, a Dresdner Kleinwort Wasserstein londoni elemzője fejtette ki véleményét, ami a külföldi megítélés tartós romlását jelzi. (portfolio.hu nyomán)

f) Játshmák a forint ellen

A Goldman Sachs befektetési bank szerint a magyar jegybanki alapkamat fél éven belül 7 százalékra csökkenhet, míg ezzel párhuzamosan az euró jegyzése 257 forintig emelkedik. A Goldman véleményét a Monetáris Tanács kibővítésével, a jelölt tagok monetáris politikai beállítottságával magyarázza. (A totálisan baloldali orientációjú politikai média, és a mérsékelt baloldali, erősen liberális gazdasági média szerint az utóbbi időben megfigyelhető, hogy a külföldi elemzők rendszerint kritikusabb (szerintük szélsőségesebb), míg a hazai elemzők óvatosabb véleményeket fogalmaznak meg. Emögött akár a pontosabb információk (a jelöltek esetlegesen személyes ismerete) is meghúzódhat. – mondják a képmutatók!) A Goldman a januári kamatcsökkentés előtt 100 bp-os vágásra számított, így véleményével érdemben különbözött az akkori piaci konszenzustól (50 bp). Az orientáció szerint a hazai elemzők túlzottan merészsnek mondják a 200 bp-os összesített kamatcsökkentést, és nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a négy új Monetáris Tanács tag jelölésének sem. Ez mindjárt az első ülés utáni szavazásból kiderül! (portfolio.hu nyomán)

Az amerikai jegybank szerepét betöltő Fed a várakozásoknak megfelelően 25 bázisponttal 2,50 százalékra növelte az irányadó kamatot, eközben Bush szigorú államháztartást ígért A Fed-döntését és a Bush beszédét követően ha nem is látványosan, de erősödött a dollár az euróval szemben. Szakértők korábban arra figyelmeztettek, az amerikai fokozatos kamatemelés és a csökkenő magyar kamatszint miatt a befektetők egy idő után kivonhatják pénzüket a hazai piacról, és újra a dollárbefektetéseket részesíthetik előnyben. Ebben az esetben nem kizárt a forint gyors gyengülése sem. Friss devizaárfolyamok A Fed ezzel sorozatban már a hatodik egymást követő alkalommal emelte a kamatot, folytatva a június közepe óta tartó fokozatos kamatemelés politikát. A Fed közlése szerint kiegyensúlyozott kockázatot lát a gazdaság lassulása és az árak emelkedése között. A 25 százalékpont emelés a szakértők szerint azt jelzi, hogy a Fed elégedett az amerikai gazdaság növekedési ütemével. Az amerikai jegybank szerepét betöltő intézmény közleménye szerint mérsékelt az infláció az energiaárak emelkedése ellenére, miközben fokozatosan javul a helyzet a munkaerőpiacon. A múlt év utolsó negyedében az amerikai gazdaságnövekedés 3,1 százalékra mérséklődött a harmadik negyed 4,0 százalékos bővüléséről az előzetes adatok szerint, de a szakértők szerint a végleges adat ennél kedvezőbb lesz. Elemzők arra számítanak, hogy idén a gazdaság növekedésének az üteme lassul a tavalyhoz képest, de így is felülmúlja a 3 százalékot. /1/

Az európai felsővezetők zöme igen jártas a számítástechnikában, nagy részük pedig még szabadsága ideje alatt is tudni szeretné, hogyan zajlik vállalata élete. Az európai felsővezetők zöme igen jártas a számítástechnikában, de nem érzi szükségét annak, hogy a piac kínálja újdonságokat használja. A UPS Europe Business Monitor felméréséből az derült ki, hogy a menedzserek 36 százaléka bízik eszközeikben, és nem igényli a legújabb kütyüket. Igaz, a legtöbb európai vezető többsége (39 százalék) használja a műszaki cikkeket, de csak azután, ha kipróbálta, és megbizonyosodott hatékony és megbízható működésükről. A menedzserek a technológiát az állandó feszültség állandó forrásának okának tekintik a mindennapi életükben. A legkellemetlenebb az elektronikus levelező rendszer: a vezetők 57 százalékát zavarja ugyanis a nap mint nap beérkező rengeteg email, és 35 százalék pedig a reklám- és promóciós levelek, melyek telítik a postaládáikat. A technológiával kapcsolatos gondok közül továbbá említésre került a számítógép meghibásodása, mely az üzletemberek 27%-t zavarja, valamint a lassú internet kapcsolat (23%). /2/

Magyarország hitelminősítői besorolására nem gyakorol nyomást az euróövezeti csatlakozás csúszása, mert azt az osztályzat már teljes mértékben tartalmazza - mondták csütörtökön a Standard and Poor's szakértői, miután a nemzetközi hitelminősítő közzétette idei globális szuverén adósság-kibocsátási előrejelzését. A jelentés közzétételét követő, Londonban és New Yorkban egyidejűleg tartott csütörtök délutáni telekonferencián David Beers, a cég globális szuverén adósmínősítésekért felelős vezérigazgatója - az MTI kérdésére, hogy az S and P számít-e a magyar eurócsatlakozás csúszására, és ha igen, ez jelent-e nyomást a magyar adósi besorolásokra - azt mondta: az ismert költségvetési problémák miatt a magyar valutauniós csatlakozás menetrendje a korábbi "igen ambiciózus" célkitűzésekhez képest már régen elcsúszott, csakúgy, mint a környező országoké, a térség egészét nézve a 2008-2010 közötti időszakra. Beers szerint a hosszú futamú magyar devizaadósság "A mínusz" szintű, stabil kilátású besorolásában már "teljes mértékben benne vannak ezek a csúszások", és a Standard and Poor's nem számol azzal, hogy a következő években jelentős lefelé irányuló nyomás nehezedne a magyar adósságtályzatra. A hét elején a legnagyobb európai hitelminősítő, a Fitch Ratings londoni szuverén adósi szakszemináriumán az hangzott el, hogy a cég szerint az évtized vége előtt csak Szlovákia lesz képes csatlakozni a négy legnagyobb közép-európai EU-gazdaságból az euróövezethez. Magyarország a legkedvezőbb forgatókönyv megvalósulása esetén csatlakozhat 2010-ben a valutaunióhoz, de a belépés jó eséllyel egy-két évvel csúszhat a Fitch minapi londoni szemináriumán elhangzottak szerint. A Fitch - egyedülként a nagy hitelminősítők közül - a magyar devizaadósi besorolásra negatív

kilátást tart érvényben. A Standard and Poor's csütörtökön Londonban kiadott 2005-ös globális szuverén adósi előrejelzése szerint a világ vállalatai és kormányai az idén összesen 4819 milliárd dollárnyi új adósságajánlattal fognak előállni; ez dollárértéken 3 százalékos növekedés az előző évi 4673 milliárd dollárhoz képest.

A 2005-ben megjelenő új adósság túlnyomó részét szuverén kibocsátók viszik a piacra: az új kormányadósság értéke az idei évre várt teljes ajánlati értéken belül 4148 milliárd dollár lesz a tavaly kibocsátott 3960 milliárd dollár után a Standard and Poor's globális előrejelzése szerint. A legnagyobb egyedi szuverén kölcsönfelvevő az idén is a japán kormány lesz, 1700 milliárd dolláros hitelpiaci finanszírozási igénnyel. Ez 8 százalékkal haladja meg a tavalyit, jelezve, hogy a japán kormány a gazdaságösztönzés finanszírozását egyre nagyobb mértékben a tőkepiacról oldja meg. Az Egyesült Államok költségvetésének hitelpiaci finanszírozási igénye ugyanakkor várhatóan 6 százalékkal 806 milliárd dollárra csökken 2005-ben a "szerény mértékű" amerikai költségvetési kiigazítás következtében - áll a Standard and Poor's csütörtöki londoni előrejelzésében. Az európai kormányok 1.300 milliárd dollár új adósságot bocsátanak ki az idén, 5 százalékkal többet, mint tavaly, a latin-amerikai szuverén adósságajánlat értéke pedig 36 százalékkal 169 milliárd dollárra nő 2005-ben a hitelminősítő szerint. A jelentés szerint a világ kormányainak teljes adóssága 2005 végére el fogja érni a 28900 milliárd dollárt, ami 7,7 százalékkal több a 2004 végénél. Messze a legnagyobb egyéni adós változatlanul Japán, amelynek szuverén adóssága az idén 8610 milliárd dollár lesz a tavalyi 7840 milliárd dollár után. A 2005 végére várt japán kormányadósság a kétszerese lesz az Egyesült Államoknak jóslt szövetségi szintű adósságnak, amely a Standard and Poor's szerint az idén 4311 milliárd dollárra nő a tavalyi 3943 milliárd dollárról. /3/

Az EU-tag Magyarország megítélése

A bécsi Fessel-GfK piackutatónak a közép-kelet-európai régióban végzett felmérése szerint, a lakossági banki szolgáltatások gyorsuló fejlődése várható az EU-csatlakozás hatására. A felmérés alapján Magyarországon a 15 éves és annál idősebb lakosság mindössze kétharmada ügyfele valamely hitelintézetnek, ezzel szemben a közép-kelet-európai új uniós tagországok esetében ez az átlag 77 százalékot ér el. Bankszámlával a magyar felnőttek valamivel több mint fele rendelkezik, ez a közép-kelet-európai régiós rangsorban az ötödik helyet jelenti. Az adatok szerint a szlovének 91 százaléka, a horvátok 83 százaléka használ bankszámlát, bár a kimagasló arány oka az, hogy mindkét országban a bankszámlára utalják a nyugdíjakat. Az új EU-tagállamok között sorrendben a csehek 64, a szlovákok 59 százaléka rendelkezik bankszámlával, míg a magyarok 54 százalékos mutatójukkal a lengyeleket előzik meg, ahol ez az arány 48 százalékot tesz ki a 15 évnél idősebb lakosságból. Még alacsonyabb az arány Szerbia-Montenegróban, Bosznia-Hercegovinában. Szerbia-Montenegróban a lakosság 43 százaléka, Bosznia-Hercegovinában 30 százaléka használ bankszámlát, Romániában az arány 17 százalékot ér el. A rangsorban utolsó Bulgária, ahol a 15 éves, vagy annál idősebb felnőttek mindössze 4 százalékának van saját bankszámlája. Ezzel szemben a fejlett nyugat-európai EU-tagállamok közül Ausztriában a felnőttek 94, Németországban 99 százaléka mondhat magának saját bankszámlát. /4/

A januárban elmaradt központi áremelések február elejétől megvalósulnak, többségük a 4,5 százalékos idei tervezett infláció körüli lesz. Indul a Fészekrakó program és nem kell fizetni a fővárosban a szombati parkolásért. A lakossági fogyasztók kicsit több mint felének a tervezett inflációnak megfelelően 4,3 százalékkal kell többet fizetnie a villamos energiáért, az éjszakai áram ára pedig 9,8 százalékkal emelkedik. Az újonnan bevezetendő tömbtarifa-rendszerben évi 1.320 kilowattóra fogyasztásig kedvezményesen emelt tarifával vehetik a fogyasztók az áramot. A tavalyi kilowattóránkénti 32,125 forintos áramár e tömbben 33,5 forintra emelkedik, e feletti fogyasztás esetén pedig 6,8 százalékos emelkedéssel 35 forintra nő. Az éjszakai áram ára viszont 9,8 százalékkal nő: a tavalyi 16,25 forintról 17,85 forintra emelkedik kilowattóránként. A nem lakossági fogyasztók számára az átlagos áremelkedés 12 százalékos lesz. A február is gyógyszerdrágulást hoz. Keddtől átlagosan 7,5 százalékkal

emelkedik a támogatott gyógyszerek térítési díja, a kormány ugyanis nem tudja tovább finanszírozni a tavalyi 15 százalékos árbefagyasztást, így annak felét a lakosság téríti meg februártól.

Február elsejétől 4,15 százalékkal emelkednek a hatósági áras postai szolgáltatások: a szabványlevél ára 30 grammos súlyhatárig 48-ról 50 forintra emelkedik, míg az 50 grammos levelek kézbesítéséért 65 helyett 70 forintot kell fizetni, a levelező- és képeslapok feladási díja pedig 48 forintról 50 forintra módosul. A prognosztizált inflációval megegyező mértékben nő a nyomtatványok feladási díja. Az elsőbbségi levelek esetében minden a régiiben marad. A nem hatósági áras körbe tartozó szolgáltatások költségei már január elsejével változtak. Ezek közül az átlagosnál nagyobb, több mint 15 százalékos áremelkedés volt az ajánlott szolgáltatásnál.

/5/

Az új EU-tagországokban általában kisebb az állami újraelosztás mértéke, mint a tizenötökben – derül ki az Eurostat új elemzéséből. A skandináv államokban 45-50 százalékos a GDP-n belül az adók részaránya. A nagy kontinentális tagországokban (Spanyolország kivételével) jóval 40 százalék feletti értékek jellemzők. Ezzel szemben a tíz újonnan csatlakozott állam közül a legmagasabb adóterhet kivető Szlovéniában és Magyarországon is alig 40 százalékat vonja el az állam a bruttó hazai terméknek. Szlovákiában, illetve Lettországon és Litvániában pedig csupán 30 százalék körüli számokat jelez az Eurostat listája. Az adóbevételek megoszlásának áttekintése is tanulságos. Magyarországon például kiemelkedően magas – 42 százalék – a közvetett adók részesedése; ennél csak Cipruson képviselnek nagyobb súlyt a fogyasztási jellegű elvonások. A közvetlen adók 25 százalékos magyarországi részaránya elmarad a 31,6 százalékos EU-átlagtól. A hazai adóbevételek fennmaradó egyharmadát a tb-járadékok teszik ki. /6/

Rendkívül kevés fejlesztési segílyt adnak a harmadik világnak az EU-hoz újonnan csatlakozott államok, pedig az adakozó kedv növelése immár uniós kötelezettség is lenne. Magyarország is csupán töredékét nyújtja az elvárt összegnek. Az EU-tagállamoknak egy uniós célkitűzés szerint bruttó nemzeti jövedelmük (GNI) legalább 0,33 százalékát kellene hivatalos fejlesztési támogatásként (ODA) a harmadik világ országainak átutalniuk. Ez a segíly nem köthető semmiféle feltételhez, például a segílynyújtó termékeinek importálásához, s kizárólag fejlesztési célokra adható. A célkitűzés egy átmeneti időszak után az új tagországok számára is elérendő, hiszen a világ egyik leggazdagabb térségéhez teljes jogú tagként csatlakozva joggal várhatják el tőlük a szegény országok, hogy korábbi segílyezettből immár maguk is segílyezővé váljanak. Az új tagállamok adakozó kedve azonban egyelőre igen csekély, bár egyesek közülük már megkezdték az ilyen célra elkülönített összegek növelését. Lengyelország például, amely 2003-ban még csupán 27 millió dollárt fordított segílyezésre, az idén 130 millió dollárra emeli ezt az összeget, ehhez 2006-ban egy további, 100 millió növekmény jön. Ez utóbbi révén mondhatja el Varsó, hogy a GNI 0,1 százalékát meghaladó arányban támogatja a világ legszegényebb államait, miután 1995-től kezdve maga is kapott összesen 11 milliárd dollárnak megfelelő összegű segílyt – számol be a The Wall Street Journal.

Magyarországon a nemzetközi fejlesztési együttműködési kormánybizottság (nefe) célja az, hogy 2006-ra legalább a GNI 0,1 százalékát elérjék a hivatalos fejlesztési támogatások. Egyelőre azonban még ettől is igen messze van az ország. Tavaly a tárcák és a NEFE együtt 5 milliárd forintot fordítottak ODA-ra, az EU-büdzsébe pedig 106 milliárd forintot fizetett hazánk, s ennek 4,68 százalékát szintén ODA-ként lehet elszámolni. Ez utóbbi tehát 4,96 milliárd forint, vagyis a magyar ODA tavaly mintegy 10 milliárd forint körül lehetett (pontos számok egyelőre nem állnak rendelkezésre). A 19 ezer milliárd forint körülire becsülhető GNI-nak ez alig több mint 0,05 százaléka. A Külügyminisztériumban lapunk úgy értesült, hogy most már gyakorlatilag nincs is esély a 0,1 százalékos szint jövő évi elérésére. A nefe tavaly 1,05 milliárd forintos kerete az idénre 975 millióra csökkent. /7/

A négy közép-kelet-európai ország: Lengyelország, Magyarország, Csehország és Szlovákia várhatóan nem lesz képes tartani az általa felvázolt euróbevezetési dátumot, csúszások következhetnek be, melyek elsődleges oka a fiskális konszolidáció elégtelensége a

közelgő választások miatt. Magyarország várhatóan csak 2010-re tudja teljesíteni a közös európai fizetőeszköz bevezetéséhez szükséges maastrichti konvergencia-kritériumokat, így az euró bevezetésére leghamarabb 2012-ben kerülhet sor - tudósított a Reuters a Fitch egyik elemzőjére hivatkozva. David Heslam egy konferencián kifejtette, hogy a lengyel idei, illetve a cseh és magyar jövő évi parlamenti választások komoly kockázatokat hordoznak magukban az államháztartási hiány csökkentésével, illetve az államháztartási reformfolyamatok folytatódásával kapcsolatban, ezen tényezők jelentik most a legnagyobb kockázatot a konvergencia-programok teljesíthetőségére. Heslam szerint a 4 országnak komolyan törekedni kell a GDP-arányos államháztartási hiány 3% alá csökkentésére, és elmondta: nem várható az említett 4 ország közül bármelyik is teljesíteni tudná a konvergencia-kritériumok mindegyikét az elkövetkezendő 2 év során. A Fitch elemzője szerint a V4 országok közül egyedül Szlovákia lehet képes a saját konvergencia-programja betartására, azaz 2008-2009-ben bevezetheti majd az eurót, míg a másik 3 ország esetében a legkedvezőbb forgatókönyv a 2010-es dátum, de sok múlik azon, hogy milyen lesz a parlamenti választások után hatalomra kerülő kormányok elkötelezettsége az euró bevezetésére.

Az utóbbi időben egyre több elemzés lát napvilágot arról, hogy Magyarország növekvő eséllyel nem lesz képes bevezetni az eurót a többször módosított, jelenleg 2010-es hivatalos dátumkor sem. A Reuters elemzői felmérései (ld. kapcsolódó cikkek) során a szakértők közül számos már jó ideje hangsúlyozza, hogy 1-2 éves csúszásra lehet számítani a magyar euróbevezetésnél. /8/

Személyes ellentétek felbukkanására számítanak a kibővített Monetáris Tanácsban az Indexnek nyilatkozó (természetesen, nevük elhallgatását kérő) vezető közgazdászok. A testület megbeszélései a komolyabb viták hatására hosszabbá válhatnak, azonban mivel szavazással hozzák meg a döntéseket, a testület működése nem kerül veszélybe. Járai Zsigmond jegybankelnök azonban olykor kisebbségben is maradhat majd a véleményével. A közgazdászok ugyanis úgy vélik, hogy amennyiben a négy új tag együtt szavaz, akkor már csak három másik szavazatra lenne szükségük, amelyet a testület munkáját nyomon követő szakértő szerint akár "össze is lehet szedni". Mindez annak a következménye, hogy Gyurcsány Ferenc miniszterelnök nem éppen Járainak tetsző személyeket válogatott össze a tanácsba. Így direkt orrbavágásként értékelhető Neményi Judit személye, akit Járai nem sokkal jegybankelnöki kinevezése után távolított el az intézményből. Ezután Neményi Judit több publikációban és előadásában is bírálta az MNB kamatpolitikáját, de jelent meg hasonló tartalmú cikk Bánfi Tamás tollából is - emlékeztet az Index. A közgazdászok véleménye szerint lehetett volna olyan - szakmai szempontból ugyancsak nem kifogásolható - jelölteket is találni, akikkel a személyes konfliktusok nem terhelik a munkát. /9/ De nem ez volt a cél.

Gazdasági tájékoztatás: az Eustat másként számol?

A statisztikai bizonytalanság megint tetőzik (mint minden baloldali kurzusban), amikor a magyar elszámolás és az EUstat normák találkoznak. A magyar mezőgazdaság jövedelmi adatai a vita tárgya, amennyiben az EU a termelési tényezők éves munkaerőegységre jutó reáljövedelme mutatószámot (A), ill. a mezőgazdaság nettó vállalkozó jövedelmét (C) tartja irányadónak. Az EU pl. a „volumenadatokat” a folyóáras adatok és az átlagos nemzetgazdasági infláció (a GDP-deflátor) különbözete alapján számolja, s így jelentette ki, hogy a magyar mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének 14 százalékos volumencsökkenése ténykérdés. Ugyanez a KSH-nál 43 százalékos növekedést mutat, ami elég veszedelmes, 57 százalékos eltérést jelent a nemzetközi statisztikában, ami abszurdum.

A médiaszektor 2004-es jövedelme ismét jelentősen növekedett (a költségvetésbe szükséges befizetéseiről nem tudni semmit), viszont az biztos, hogy a rangos médiumok jelentősen veszítettek népszerűségükből, a bulvármédia pedig tarolt.

A gazdasági tájékoztatás szégyene (megvezettségének, pártosságának, hitelesség-deficitjeinek bizonyítéka) az, ami a héten történt a Draskovics-Járai szópárbajban. Először megjelent egy olyan közlemény, melyben a pénzügyminiszter kíváncsi, hogy „a jegybankelnök

tényleg közreműködött-e a Fidesz jegybanktvénnyel szőlő alkotmánybírósági beadványának készítésében?”. A pénzügyminiszter erről egy reggeli tévéműsorban beszélt. Később a média azt közölte, hogy Draskovics az állam képviselőjében levelet írt Járai Zsigmondnak. A jegybankelnök szóvivője útján közölte, hogy fideszes parlamenti képviselői megkeresésre véleményét nyilvánította egy kérdésben. (Ez MSZP-s oldalon úgy szokott történni, hogy bár kötelező lenne válaszolni, a nekik nem tetsző kérdésekre megtagadják a reagálást!) Demokrácia, ó!

A Standar and Poor's vezető nemzetközi hitelminősítő vezetője az idén határozottabb magyar költségvetési politikát, a MNB-től pedig a forint (erős) árfolyamának jobb kezelését várja. Konrad Reuss, a minősítő szuverén adóságokkal foglalkozó vezérigazgatója a Dow Jones hírügynökségnek azt is mondta, hogy Magyarország fiskális gondjai nem olyan súlyosak, mint korábban voltak, viszont a megoldásukat célzó erőfeszítések 2004-ben nem voltak olyan határozottak, mint a térség más országaiban. - A javulás zöme kozmetikai jellegű volt, így elsősorban az ÁFA-kifizetések halasztásával volt kapcsolatos - mondta. Vagyis külföldön is egyértelmű a statisztika és a tájékoztatás kozmetikázása.

Jellemző tájékoztatási esemény a hungarikumok körüli zavarok tárgyalása. Határozatban minősítette nemzeti kincsé az Országgyűlés a magyar begyest. Az elnevezés egy galambfélét takar, az eseményre pedig az EU-csatlakozás előtti napokban került sor, amikor a megtisztelő címet mintegy nyolcvan védett őshonos és régi magyar állatfajta nyerte el; a magyar szürke szarvasmarhától a parlagi számaron át a sebes pisztrángig. A nagy nehezen megszült szöveg hiánypótló próbálkozásnak is tekinthető, ha már az úgynevezett hungarikumok ügyében semmit nem sikerült elérni - nemhogy az EU-nál, de még itthon sem. A végül kormánypárti és ellenzéki képviselők együttes közreműködésével kidolgozott határozatot Simicskó István fideszes honatya elvetélt próbálkozásai előzték meg, aki még tavaly februárban arról kérdezte a földművelésügyi minisztert: lát-e lehetőséget arra, hogy az unióban hungarikumként jegyeztessék be az őshonos és régi magyar állatfajtaikat. "A hungarikumokra vonatkozó uniós gyakorlat és szabályozás, tudomásunk szerint, termékorientált, vagyis ezen fajták termékein keresztül lehet hungarikumról beszélni... Támogatjuk ezt is, ha élő, meghatározott fajtakörbe tartozó állatokat jogilag be lehet sorolni a hungarikumok körébe" - válaszolta Németh Imre agrárminiszter.

Az őshonos állatok körüli parlamenti vita abban nem különbözik a többi, a "hungarikumokról" szóló híradástól, hogy az említett fogalom anélkül került szóba, hogy jelentése tisztázott lenne. A paprikabotrány (HVG, 2004. november 6.) után például a kormány a földművelésügyi és a gazdasági minisztert bízta meg azzal, hogy tegye meg jogszabályi javaslatát a hungarikumok védelmére. Az erről született előterjesztés leszögezi, a fogalom jogilag nem meghatározott, a Magyar Szabványügyi Hivatalnál nincsenek levélde olyan termékek, amelyek e körbe volnának sorolhatók. Az EU által elfogadott oltalom alatt álló, földrajzi árujelzőkkel ellátott termékekre pedig létezik a megfelelő jogszabályi előírás, azaz a botrányban érintett cégek csak akkor használhatták volna a "kalocsai", illetve a "szegedi" megjelölést, ha az alapanyag arról a tájegységről származik. Az említett oltalom alá vont tíz termék - a kétféle fűszerpaprikán kívül a Budapesti szalámi, illetve téliszalámi, a Gyulai kolbász, a Szegedi szalámi, illetve téliszalámi, a Hajdúsági torma, a Csabai kolbász, a Szőregi rózsatő, a Gönci kajsziarack és a Makói vöröshagyma - védelme azonban egyelőre ideiglenes, ezt az Európai Bizottságnak jóvá kell még hagynia.

A kormányt a paprikaügy döbbsentette rá, hogy nem tud mit kezdeni a hungarikum fogalmával, a piaci szereplők viszont már korábban megpróbálták kiaknázni az ebben a meghatározásban szerintük rejlő lehetőségeket. A 2000-ben a Zwack Unicum Rt., a Herendi Porcelánmanufaktúra Rt., a Pick Rt. és a Tokaj Kereskedőház Rt. által alapított, azóta a Halasi Csipke Alapítvánnyal bővült Hungaricum Club magának úgy határozta meg a hungarikumot, hogy az ezzel a jelzővel ellátott termékek kiváló minőségűek, nagy hagyománnyal és nemzetközi elismertséggel rendelkeznek, és alkalmasak arra, hogy fogyasztóik Magyarországra asszociáljanak róluk. "Kötődjön a magyar kulturális és gasztronómiai hagyományokhoz, de lehet mai magyar innováció eredménye is, határainkon belül és kívül

egyaránt" - jelezte a HVG-nek Hábenczius Péter, a 2004-ben alakult Premium Hungaricum Egyesület elnöke, hogy ők rugalmasabban veszik a tagságot, mint az öttagú "elitklub". Az új fejlesztésű termékek egyike például az Europharma Hungária Rt. "okos tojása", amely az elnök állítása szerint igazoltan koleszterincsökkentő hatású. A hungarikumon hagyományos magyar élelmiszert és eljárást értők nyilván meglepődnek a vadonatúj árucikkek efféle minősítésén, azon pedig talán még inkább, hogy a megnevezés érvényes lehet egy akár Magyarország területén kívül előállított termékre is. "Az egységes magyar kulturális hagyománynak ugyanúgy része a tokaji aszú, mint a székelyföldi erdei áfonyából készített házilekvár" - mondta erre Hábenczius. Az egyesület 12 alapító tagja - köztük tokaji borászok, pálinka-, tészta- és ásványvízgyártók - közös standokon jelennek meg nemzetközi kiállításokon, és most dolgoznak egy termékvédelem elfogadtatásán.

"Talán már csupán egy-két kereskedelmi lánc saját márkanévvel forgalomba hozott párizsija nem minősül hungarikumnak. Bár lehet, hogy éppen a 300 forintos akciós párizsi mint emberi fogyasztásra szánt élelmiszer-ipari termék az igazi magyar specialitás" - poentírozta a kusza helyzetet Tarján Balázs, a Magyar Bor Akadémia főtitkára egy decemberi bormarketing-konferencián. Az előadó a teljes élelmiszer-vertikumban mutatkozó zűrzavart elemezte a bor példáján, felvetve például, hogy ami Trianon előtt hungarikum volt, az vajon ma is az volna-e, vagy ha valóban a magyarországi termőhelyi adottságok teszik e speciális jelzővel elláthatóvá a bort, akkor hol van a sor vége... Borászberkekben ugyanis szintén szívesen használják a hungarikum kifejezést: a magyar eredetű szőlőfajtákat - mint a furmintot, a hárslevelűt vagy az Irsai Olivért -, illetve a máshonnan származó fajtákból készített, a magyar termőterületeken sajátos karaktert kapott borokat minősítik így. A tokaji borászok pedig nemcsak a már említett két egyesületben, hanem saját házuk táján is aktívak, tavaly a Tokaj Kereskedőház Rt. vezetésével és zömében családi tulajdonú pincészetek részvételével megalakították a Tokajvinum Hungaricum Egyesületet. (Kelemen Zoltán, HVG, Privátbankár.hu, e-broker.hu, mti.hu, napi.hu, vg.hu nyomán)

Fordulat kell! - Jegyzőkönyv a gazdaság helyzetéről az idei első hónap után

Magyarország rovására és Szlovákia javára „drámai” eltolódás ment végbe a közép-európai térség két gazdaságának megítélésében – mondta egy londoni konferencián a Fitch Ratings vezetője. A hitelminősítő intézet vezérigazgatója arra emlékeztetett, hogy míg Meciár Szlovákiája sereghajtó volt abban a mezőnyben, amelyben Magyarország járt az élen, mára a helyzet csaknem megfordult. További előadói vélemények szerint Pozsony számára az euróövezeti tagság akár már 2008–2009-ben valósággá válhat, míg Magyarország a 2010-es céldátumhoz képest is csúszhat egy-két évet, ami azt is jelentheti, hogy a csak 2007-ben EU-taggá váló Bulgáriával együtt vezetheti be az egységes valutát. /1/

Eltűnő nagyvállalatok

Közel felére csökkent a hazai nagyfoglalkoztatók száma. Ma már csak 15 olyan vállalat van, amely ötezer vagy ennél több alkalmazottnak ad munkát, holott a 2000. év végén még 27 volt. Az Ecostat Top 100 2000-es és 2003-as rangsorát összehasonlítva a legnagyobb létszámot veszítő cég a Videoton Holding volt, ahol három év alatt közel felére csökkent a dolgozói állomány. A két legnagyobb hazai foglalkoztatónál, az állami tulajdonú MÁV-nál és postánál jelenleg is racionalizálás folyik. A rangsor alapján 2000-hez képest a GE, a Flextronics, a Tesco, a Danubius Szálloda Rt., a Richter és az Audi teremtett új munkahelyeket. A létszámcsökkenés hátterében sokszor az outsourcing áll - vélik a kutatók. Gyakori a minőségellenőrzés, az adminisztráció, a különböző üzleti szolgáltatások kiszervezése. Szanyi Miklós, a Világgazdasági Kutatóintézet főmunkatársa szerint az egész magyar gazdaság, de különösen az exportra gyártó cégek, a feldolgozóipar szereplői érezték meg a recessziót. A feldolgozóiparban összesen két százalékkal, ezen belül az élelmiszeriparban, a textil- és

cipőgyártás terén több mint nyolc százalékkal csökkent a foglalkoztatás a KSH tavalyi és a 2003-as III. negyedévi adatok összehasonlítása alapján. /2/

A lakosságot nem érinti a BUX szárnyalása

A lakosság jelentős részének fogalma sincs arról, hogy mi zajlik a Budapesti Értéktőzsdén, s az elmúlt időszak szárnyalása is hidegen hagyta őket, mivel a hírek el sem jutnak hozzájuk. Ennek ellenére a 2001-es mélypont óta Magyarországon folyamatosan nő a megmaradt brókerházak forgalma, a tavalyi év az egész brókerszakma számára kifejezetten jó volt - nyilatkozta a Napi Online-nak Jaksity György, a Concorde Rt. elnök-vezérigazgatója. Jaksity magyarázatként elmondta, hogy vélhetően jelentősen csökkentette a magánbefektetéseket a független brókercégek zömének eltűnése vagy bankokba való beolvadása. A korábban a tőzsdézéssel próbálkozó jelentős része fordult el a piactól, miközben az a szűk réteg, amely tőzsdézik, tavaly jelentősen növelte a forgalmát. Jaksity szavaiból kiderült, hogy a Concorde Alapkezelő által kezelt ügyfélvagyon már eléri a 75 milliárdot és a cég abban bíz, hogy 2005 végére az összeg százmilliárd forintra nő. A Concorde bevétele 3,5-4 milliárd forintot tett ki, míg adózás előtti eredménye 1,5 milliárd forintot. Ez kétszázmillióval haladja meg az azt megelőző évben elért összeget. Mint mondta, a brókerszakma ismét kezd vonzóvá válni, jelenleg 97-en dolgoznak a cégnél, ami növekedés a két évvel ezelőtti 77 főhöz képest, azonban a 2000 eleji csúcson az akkor még meglévő vidéki hálózattal együtt 140-en voltak - tette hozzá. /3-4/

Jogellenes a behajtás

A Magyar Bankszövetség tagbankjai támogatják, hogy a jelenleginél pontosabb jogi szabályozás vonatkozzon az azonnali beszédési megbízásra, vagyis az inkasszóra, szeretnék, hogy az biztosítsa a bankok és ügyfelek partneri viszonyát, és ne járjon többletköltségekkel. A helyettes ombudsmannál tartott megbeszélésen részt vettek az Igazságügyi Minisztérium, a Magyar Bankszövetség és a legjelentősebb hazai kereskedelmi bankok képviselői. Az azonnali beszédési megbízás mostani gyakorlata azonban a jogorvoslattal, a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásság veszélyét hordozza magában, ezért kívánatos a jogi háttér mielőbbi módosítása. Korábban a helyettes ombudsman arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alkotmányos visszásságot okozhat egyebek között, ha a pénzügyi intézetek nem értesítik előzetesen az adósokat a tartozás beszédéséről, az adósoknak nincs érdemi jogorvoslati lehetőségük, az azonnali beszédési megbízás pedig olyan pénzösszeget is érinthet számlájukon, amely a törvény erejénél fogva mentes kell hogy legyen a végrehajtás alól. /5/

Miért ilyen erős a forint?

A mai jelentős mértékű összkereslet a 3 éves (2008/D) papírok iránt több technikai tényező együttes eredményének köszönhető - mondta a portfolio.hu-nak egy elsődleges forgalmazó. A szakértő szerint a következő négy tényező együttes hatásaként indokolt a mai 190.3 milliárd forintos összkereslet: 1. A lengyel zloty tegnap és ma intenzíven erősödött (áttörte a 4-es EUR/PLN erős ellenállásnak számító technikai szintet), és forrásunk megítélése szerint a forint euróval szembeni erősödése mögött most nem a kamathatás, hanem a lengyel deviza erőteljes erősödése áll, a forint/eurónál jelenleg 244.10-244.50-nél állnak a jegyzések 2. A forinterősödés az elsődleges forgalmazó szerint "felbátorítja mind a külföldi, mind a belföldi befektetőket, hogy az első negyedév során még összesen 100 bp-os kamatcsökkentés következhet, mely intenzív állampapír-vételekre sarkall" 3. Fontos tényező a mai aukciós eredmények értékelésénél, hogy az ÁKK tegnap az idén májusban, illetve októberben lejáró két papír (2005/H és 2005/I) esetében "eddig még nem látott agressziót tanúsított a visszavásárlási aukciónál" (58.5 milliárd forint). A befektetők a rövid papírokat általában szintén rövid papírookra cserélik le, és ehhez a mai 3 éves lejárat megfelelő volt. Tegnap a

másodpiaci hozamcsökkenés is ennek a tényezőnek volt köszönhető (1-5 bp-os hozammérséklődés a DKJ-knál) 4. Nem mellékes az sem, hogy az alapkezelőkhöz az utóbbi időszakban intenzív tőkebeáramlás következett be, ami szintén a kereslet emelkedését, illetve a hozamok csökkenését segíti elő. /6/

Bokros az adóreformról, a gazdaság helyzetéről és az euróról

Az adóreformnak alapvetően arra kellene irányulnia, hogy a közteherviselés szerkezetén változtasson, nem pedig arra, hogy az adóterhelést nagymértékben csökkentse – nyilatkozta Bokros Lajos, a Figyelőnek adott interjújában. A kormány nem mondta meg, hogy amilyen kiadásmérséklő lépéseket tervez, ha már az adóbevételeket csökkenteni kívánja. E nélkül viszont értelmetlen az adóterhelés mérsékléséről beszélni. A volt pénzügyminiszter szerint, ha a személyi jövedelemadót visszafogják, akkor az csak abban az esetben jár bevétel-növekedéssel, ha a mellette minden kedvezményt megszüntetnek. Ez viszont nem adóreform, hanem szociális reform. Így a szja-kulcsok mérséklésével, illetve a sávok további felfelé tolásával párhuzamosan be kellene vezetni újabb adófajtákat. Ilyen lehetne például az ingatlanadó. Erről azonban most szó sincs veti fel a lap, viszont napirendre került az élők munkaterheinek csökkentéséről. Ezzel kapcsolatosan Bokros megjegyezte ezeket a közterheket lehetne, illetve kellene csökkenteni, ám meg kell mondani világosan, hogy ezt csak akkor lehet megtenni, ha maga a lakosság a kieső bevételeket pótolja. Bokros rávilágít az elmúlt időszakban valóban volt javulás a gazdasági mutatókat illetően, miután a kormány tett némi erőfeszítéseket a költségvetési kiadások mérséklése érdekében. Ez azonban csak arra volt elegendő, hogy ne romoljon tovább a költségvetési helyzet. A költségvetési hiányszámot például évente legalább háromszor módosították, s ez most is így lesz – állítja Bokros – amikor júniusban a tavalyi büzsdé zárszámadását elvégzi majd az országgyűlés. Ebben komoly gondot okoz, hogy a hitelesség terén semmilyen változás nem történt. Mégpedig azért mert sem a költségvetési sem a monetáris politika, sem külön-külön, sem együtt nem szolgálják az ország érdekét. Mind a két félnek lépnie kellene. Az euró 2010-es bevezetésével kapcsolatban elmondta, az csak akkor valósulhat meg, ha létrejön egy gyökeres gazdaságpolitikai fordulat is. Ez pedig egy olyan államháztartási reformmal párosul, amelynek révén teljesíteni lehet a maastrichti konvergencia kritériumokat. Ma Magyarország lényegében egyetlen pontnak sem képes megfelelni. Ha 2010. sem bizonyul reális célnak akkor az az ország szempontjából nagyon nagy baj lenne. /7/

Mi marad a zsebben?

Száz forintból hány marad az embereknek? – ez lehet a 2006-os választási kampány „leghangosabb” kérdése. Az ellenzék vezető ereje arra készül, hogy ne az ideológia és a szimbolikus politika területein bontakozzon ki a „csata”. A Fidesz ehelyett az adók és a nagy elosztórendszerek reformjának köznyelvre fordított elemeire alapozná üzeneteit. A „kihívó” a kormányzó baloldal térnyerése miatt nincs könnyű helyzetben. Akár az azonos kérdésekre hasonló nyelven adott válaszokról is szólhat a választásokig hátralévő évben a belpolitika. Ezt az is jelzi, hogy a kormányfő megingás nélkül magáévá tette a Fidesz jól bevált „munka, otthon, biztonság” jelmondatát. A lényeg, hogy a nagy és bonyolult témákat minél egyszerűbb módon vigyék a választók elé. Úgy, hogy minden téren a racionális – vagy akként feltűntethető – érvekre kerüljön a hangsúly. Innen nézvést ideális alany – azaz tárgy – az adórendszer, amely kellően sokrétegű, hogy a felek egy-egy elemét kiragadva a maguk számára kedvező nüanszokat, rész- vagy általános igazságokat „menedzseljék”. Így kerülhet előtérbe tetszés szerint – akár balról, akár jobbról – a családi adózás vagy az egykulcsos áfa, a vállalkozói terhek csökkentése vagy a kedvezményrendszer átgondolása. A legfontosabb, hogy a választóknak el lehessen mondani: a forintok közül, amelyekért megdolgoztak, mennyi marad a zsebükben. A fentiekből következően képtelenség megnyerni a választásokat pusztán az

ígéretekkel, miután azok igencsak hasonlíthatnak egymásra. Még kevésbé lesznek meghatározóak a programok – lévén, hogy azok már senkit sem érdekelnek. /8/

És mi lesz az adóreformmal

A rengeteg új szabály nagy része a szokásos apró pontosítás, „kiskapubezárás”, az EU-csatlakozással járó módosítás. A legjelentősebb változás az szja-ban indult el. Az elmúlt hetek nyilatkozatai alapján megalapozottnak tűnik az „elindult” kifejezés. Az adótáblában az egykulcsos adó irányában a parlament megtette az „utolsó előtti lépést”. 1998-ban még hat sávból állt az szja-tábla. Az idén januártól már csak 18 és 36 százalékos kulcs van az szja-ban, habár a minimálbér adómentessége valójában egyfajta harmadik kulcsként funkcionál. Az egykulcsos adó bevezetése azonban talán a legnagyobb változás lenne az 1988-as adóreform óta. Ennek elemzése, mérlegelése azonban már egy másik, sokkal terjedelmesebb cikk témája lehet. Szociális szempontból régi dilemma, hogy a különböző kedvezmények igénybevétele kétszeresen is ellentmondásos. Kimaradnak az alacsonyabb jövedelmű rétegek a kedvezmények igénybevételeiből, illetve azokat teljes mértékben igénybe vehetik a magasabb jövedelműek, akik a legkevésbé sincsenek rászorulva azokra. Ezen igazságtalanság csökkentésében jelent fordulatot a kedvezmények igénybevételeinek jövedelemhatárhoz kötése. A költségvetési nehézségek miatt is várhatóan ezen az úton haladva lehet tovább csökkenteni az alacsonyabb jövedelműek terhelését. Az szja-ban bekövetkező változások viszont nem befolyásolják érdemben a vállalkozók versenyképességét. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy az adóterhelés csökkentése nem mérsékli a bruttó bérek növekedését. Az üzleti szférában továbbra sem szokásos, hogy a reálbérek alapján határozzák meg a béreket.

A vállalkozókat közvetlenül érintő változások közül három emelhető ki. Az első az iparűzésiadó-kedvezmény duplájára emelése a társasági adóban. Az eddigi 25 százalék helyett az iparűzési adó 50 százaléka vonható le a társasági adó alapjából. Ha feltételezzük, hogy minden iparűzési adót fizető cég nyereséges, és teljes összegében ki tudja használni kedvezményt, akkor is csak az iparűzési adó maximum 8 százaléka, kb. 25 milliárd forint takarítható meg. (Az adóalap 50 százalékkal való csökkentése a 16 százalékos társaságiadó-kulcs felének megfelelő kedvezményt jelent.) A tényleges igénybevétel ennél lényegesen kisebb. Ma az iparűzési adó a külföldi befektetők számára a legnehezebben érthető, elfogadható adónem. A 20-25 milliárd forint az idei GDP kb. 0,1 százaléka. Ebből is látható, hogy itt még van tere a további adócsökkentésnek. Remélhetőleg már tavasszal, de a forró nyári adóreformvíták középpontjában is a versenyképesség-javításnak ez a lehetősége fog állni. /9/

Hivatkozások

1. Fedezékbe! Vége a gyenge dollár-korszaknak? 2005.02.03., MTI/Privátbankár.hu nyomán
2. Felsővezetők: realiták, és állandóan dolgoznak. 2005.02.01., Privátbankár.hu nyomán
3. SandP's: 5 ezer milliárd dolláros adósságtömeg jelenik meg a világpiacon. 2005.02.03., MTI nyomán
1. Lakossági bankkapcsolatok Közép-Kelet-Európában. 2005-01-31., MTI, e-broker.hu nyomán
2. Mi drágul február 1-től? 2005.01.31., napi.hu, vg.hu nyomán
3. Közepes magyar adóteher. 2005-01-31., vg.hu nyomán
4. Az új EU-tagok még kevés fejlesztési segítyt adnak. 2005-02-01., vg.hu nyomán
5. Fitch: euró Magyarországon leghamarabb csak 2012-ben. 2005.02.01., portfolio.hu nyomán
6. Személyeskedő viték várhatóak a Monetáris Tanácsban? 2005.02.02., index.hu, tozsdeforum.hu nyomán
1. Magyar euró csak a bolgárral egy időben? 2005-02-03., vg.hu nyomán
2. Eltűnőben a nagyvállalatok 2005.02.03., FigyelőNet nyomán
3. Jaksity: a lakosságot hidegen hagyta a BUX szárnyalása. 2005.02.03. tozsdeforum.hu nyomán

4. Fordulat kell! Bokros szerint. 2005.02.03., ebroker.hu nyomán
5. Jogellenes a behajtás - de mi legyen helyette? 2005.02.03., Privátbankár.hu nyomán
6. Miért ilyen erős a forint? 2005.02.03., portfolio.hu nyomán
7. Bokros az adóreformról, a gazdaság helyzetéről és az euróról. 2005.02.03., napi.hu nyomán
8. Ideológia helyett forintok a zsebben. 2005-02-03., Gazda Albert-Tüske Erika, vg.hu nyomán
9. Az első lépések a valódi adóreform felé. 2005-02-03., László Csaba, vg.hu nyomán

7.18 „Vezérszavak”⁹⁰⁷

Vezérszavak a gazdasági kommunikációban: bő lére eresztés

Mit mutatnak az indikátorok? A befektetési alapkezelők és vagyonkezelők szövetsége új irányadó mutatót készített BIX néven: ez a hazai ingatlanalapok jegyeinek átlagos árfolyamát alkalmazza viszonyítási alpnak. Eszerint 2003-2005 között eddig 11,5 százalékkal nőtt az ingatlanalapok teljesítménye. Jelentős nemzetközi esemény a nyersanyag-piaci változásokat mutató CRB-index értékének 25 éves rekordot megdöntő emelkedése: a Reuters CRB-index 297,50 pontja 17 legfontosabb nyersanyag árában bekövetkezett elmozdulást jeleníti meg (ezek között az energiahordozók, néhány fém és a cukor ára szállt el). /1/

Túlorientálás: elszáll a gazdasági tájékoztatás is?!

A mértékletesség megszűnt, a politika nyomás alatt a gazdasági tájékoztatás is túlzásokra hajlik. Így kerül szalagcímbe a „csúcsfogyasztó magyar”. Igaz, megint az utált magyarok vagyunk szűkebb térségünkben, „akik adósságból élnek, de fogyasztanak”. A magyarok szidják a rendszert a leginkább, pesszimisták, és mégis ők számítanak az idén anyagi helyzetük leggyorsabb javulására, és ők akarnak a leginkább költekezni Európában. A lakossági fogyasztás stagnálása vagy csökkenése várható Európa legnagyobb részében az idén, miközben az európai fogyasztó - az egy évvel korábbi állapothoz hasonlóan - leginkább bizonytalan, és aggódik a jövőjével kapcsolatban - derül ki a fogyasztási hitelekre specializált francia Cetelem-csoport Európai barométer névre hallgató legutóbbi felméréséből. Az 1999 óta minden évben kiadott felmérés most tartalmazza először az unió négy újonnan csatlakozott kelet-közép-európai országának (Csehországnak, Szlovákiának, Magyarországnak és Lengyelországnak) az adatait is, a korábban is stabilan ott szereplő hét nyugat-európai ország (Franciaország, Nagy-Britannia, Olaszország, Spanyolország, Franciaország, Belgium, Németország) és a szintén stabil partner Oroszország mellett. A tavaly készített felmérés során országonként 665 személyt kérdeztek meg reprezentatív minta alapján.

A magyarok pesszimizmusa ismeretében nem meglepő, hogy Kelet-Európában mi tekintünk a jövőbe a legkevésbé pozitív várakozásokkal. Ennek azonban az az oka, hogy háborgunk: egész Európában nem találtak annyi, az ország jövőjén felháborodott embert, mint nálunk. Igaz, a magyarok optimizmusa - a konkrétumok terén - is átlagon felüli. (A jövőbe vetett hit a négy kelet-közép-európai országban általában nagyobb, mint a nyolcanknál.) A magyarok várják a legnagyobb mértékű javulást az anyagi helyzetükben a tizenkét ország közül. Míg a portugálok és a növekvő munkanélküliséggel küzdő németek minden szinten az előző évinél rosszabb jövedelmi reményekkel vágnak neki 2005-nek, addig a magyarok az európai átlagot jócskán meghaladó növekedést várnak az általános pénzügyi helyzetük, a tartós fogyasztási cikkek beszerzése és az ingatlan vagy autóval kapcsolatos jelentős beruházások esetében. A vásárlásra szánt kiadásukat a magyarok kívánják a legnagyobb mértékben növelni Európában: a válaszadók 53 százaléka cselekedne így. És persze mi vagyunk azok is, akik a legkevésbé növelnék megtakarításaikat. /2/

⁹⁰⁷ Csorba József: "Vezérszavak". Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. március 24. 17:34

Mikor kell eladni az állami vagyont? Szakmai hozzá nem értés, nemtörődomség vagy szándékos elherdálás áll a botrányos biznisz mögött? - kérdezte interpellációjában Lázár Mózses fideszes politikus a pénzügyminisztert. A képviselő emlékeztetett, hogy tavaly februárban adta el a kormány nyomott áron, az állami tulajdonú MOL-részvények jelentős részét. A történet szerint 2004. február 17-én az ÁPV Rt. Londonban külföldi befektetőknek eladja a MOL 11 százalékát, 11.316.000 részvényt, 6500 forintos áron, ami akkor 73 milliárd forintot hoz az állam számára. 2004. év decemberére a MOL papírjainak árfolyama elérte a 12000 forintot, és a részvények mai árfolyama pedig nagyságrendekkel magasabb, mint amelyen a MOL részvények eladása történt. Nyugodtan kimondhatjuk tehát, hogy a kormány felelőtlenül és tékozlóan bánt az adófizetők vagyonával, hiszen egy év alatt 90 milliárd forint veszteséget okozott csak ezen a privatizáción - mondta a képviselő. Lázár arra volt kíváncsi: miért adta el ilyen felelőtlenül a kormány a köz vagyont? Ki felelős, és milyen következményekkel jár a súlyos szakmai tévedés? Vajon Gyurcsány Ferenc és a kormány többi tagja saját vagyonát is ilyen felelőtlenül kezeli? (A válasza vállalkozó Katona Tamás államtitkár nem értette a kérdésfelvetést, és kijelentette, hogy a részvényeket jó áron adta el az állam. Mint mondta, a részvények árának későbbi növekedését a kormány gazdaságpolitikájának sikerét mutatja. Lázár Mózses nem fogadta el az államtitkár válaszát, az Országgyűlés többsége kielégítőnek találta azt.) /4/

Fogyóban a bizalom

A kis- és középvállalatok gazdaságba vetett hite tavaly óta folyamatosan csökken. Az Ecostat kis- és középvállalatokra vonatkozó konjunktúra-indexe 2005 februárjában 46,5 százalék lett, mely elmarad a 2004. évi 50 százalékos átlagértéktől. A KKV-k üzleti várakozásainak tendenciája nyár óta megfordult, fokozatos bizalomvesztést tükröz. A hazai vállalkozások kedvezőtlenebb helyzetmegítélése a szektor rövid távon erősödő pesszimizmusát közvetíti. Az index csökkenésében bizonytalanság érezhető. A világgazdasági tendenciák és nemzetközi előrejelzések a globális növekedés lassulását vetítik előre, jelentős hatású negatív fordulat bekövetkezése nélkül. A külső feltételek változása 2005-ben nem veszélyezteti a hazai gazdaság export- és beruházásvezérelt növekedési pályáját, ütemét azonban némileg mérsékelheti. A hazai kis- és középvállalati szektor fél éves gazdasági várakozásaiban a korábbiaknál erősebb pesszimizmus érezhető. A gazdasági feltételek kedvezőtlenebb megítélésében az uniós csatlakozást övező eufória lecsengése, az új gazdasági év lehetőségeit érintő bizonytalanság játszik szerepet. Rövid távon a vállalkozások mind a nemzetgazdaság, mind saját cégük helyzetét borúlátóbbnak ítélik, mint az előző hónapokban. Előbbi a lassuló világgazdasági élénkülés, utóbbit pedig a törékeny egyensúlyi helyzet indokolja. Februárban a kis- és középvállalatok termelési feltételeikre vonatkozó rövid távú előrejelzése mértéktartó. Tevékenységük számottevő bővítése a külső és belső kereslet mérsékelt növekedésének időszakában nem reális várakozás. A szektor rövid távú expanzióját megnehezíti az erős nemzeti valuta és a még mindig magas jegybanki alapkamat. /5/

Tízből nyolc elemző tévedett?! E hét elején, a BUX 290,64 pontos emelkedéssel, újabb történelmi csúcson, 18.673,24 ponton zárt kedden. A vezető részvények erősödtek, a piaci forgalom 15,21 milliárd forint volt. A BUX reggel veszteséggel nyitott, majd tovább esett, de dél körül a bluechipek elindultak felfelé. A nap végére a legnagyobb forgalmat magáénak tudható OTP egészen a 3,5 százalékos erősödésig jutott, forgalma 5,5 milliárd (záróára 7.550 forint volt, ami új csúcs a papír történetében). A többi bluechip erősödése 1 százalék alatt maradt, a Richter kevéssel tegnapi záróára fölött fejezte be a kereskedést, kerek 28.000 ponton. A nyitás előtt megkérdezett elemzői vélemények nem igazolódtak be: Lukács Gábor, a HVB Private Banking szakértője szerint tíz elemzóből nyolc a régóta beharangozott korrekcióra fogadott volna - ez azonban továbbra is várat magára. /6/

Mélyponton a feldolgozóipar teljesítménye Miközben tavaly a GDP a vártnál kissé gyorsabban gyarapodott, a hazai feldolgozóipar teljesítménye februárban drasztikusan csökkent. A Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság által számított

Beszerezési Menedzser Index szezonálisan kiigazított februári értéke még távolabb került az 50 pontos értéktől, ez a feldolgozóipari teljesítmény drasztikus csökkenését jelzi. Ez az index történetének legalacsonyabb értéke, ami az eddigi legnagyobb visszaesést jelzi 1995 szeptembere óta. /7/ Az idei első két hónapban a feldolgozóipar teljesítménye erőteljesebb visszaesést mutat, mint a korábbi években: januárhoz képest gyengülő teljesítmény a felmérés részindexeinek többségére is jellemző. Kedvezőtlen, a beszerzési vezetők pesszimizmusára utaló előjel a beszerzési mennyiség jelentős csökkenése. Az ezt jelző mutató februárban 8 százalékponttal 41,7 százalékra csökkent. Az új rendelések mennyiségi indexe szintén jelentősen, 5,5 százalékponttal csökkent, 43,3 százalék volt februárban. A termelési mennyiség index 5,1 százalékponttal 44,7 százalékra esett vissza az év második hónapjában. A késztermék készletek indexe 44,8 százalék volt februárban, 5,1 százalékponttal alacsonyabb, mint egy hónappal korábban. A feldolgozóipari beszerzési árak indexe februárban 57,9 százalék volt, januárhoz képest 0,3 százalékponttal mérséklődött ugyan, de az előző három év azonos időszakainak átlagos, 55,9 százalékos értékét továbbra is meghaladja. A feldolgozóipari foglalkoztatottak létszáma a tavalyi év júliusa óta folyamatosan csökken, a legnagyobb visszaesést a februári 44,3 százalékos index mutatja, ami 1,4 százalékponttal alacsonyabb a januárinál. A feldolgozóipari ágazatok közül a legjelentősebb létszámvisszaesés a nemfém ásványi termékek gyártóinál volt, az ország régióit tekintve pedig a dél-alföldi területen a legnagyobb a csökkenés.

Elemzői vélemények és számok

A bruttó hazai termék (GDP) tavalyi növekedése a „prognózisoknak megfelelően” alakult, a beruházások volumenének a várttól elmaradó növekedése „meglepetést” okozott. A hivatalos statisztika szerint a GDP tavaly a negyedik negyedben 3,7 százalékkal, az év egészében 4 százalékkal nőtt. A beruházások negyedéves növekedési üteme 0,3 százalékot tett ki az előző év azonos időszakához képest, egész évben 7,8 százalékos volt a bővülés. Az elemzők szerint a korábban publikált külkereskedelmi és kiskereskedelmi termékforgalom alapján feltételezhető, hogy a gazdasági növekedést elsősorban „a nettó export húzta”. Nyeste Orsolya, az Erste Bank makroelemzője szerint a külkereskedelmi mérleg adatokból már látható volt, hogy nem lesz kétszámjegyű a beruházások éves növekedési üteme, hiszen - mint mondta - az utolsó negyedévben valamelyest javult a külkereskedelmi mérleg. Török Zoltán, a Raiffeisen Bank elemzője arra hívta fel a figyelmet, hogy az év egészében nagy volt a kilengés a beruházási adatoknál. Véleménye szerint éven belül a növekedés lassú csökkenése jellemzi a beruházásokat. A növekedési ütem csökkenését a „bázisadatok” is indokolták - tette hozzá. Az elemzők szerint az idén tovább csökkenhet a lakossági fogyasztás növekedési üteme, tovább javulhat a nettó export. Az idén mindkét elemző 5 százalék körüli beruházás-növekedést, és 3,7-3,8 százalék körüli gazdasági bővülést vár. /8/

A feldolgozóiparon belül a járműgyártás, a gép-, berendezés-, valamint a villamos gép-, műszergyártás teljesítménye volt kiemelkedő. A negyedik negyedévben a szezonálisan kiigazított indexek alapján a harmadik negyedévhez viszonyítva is 0,3 százalékkal emelkedett a beruházások volumene, a beruházások teljesítményértéke (folyó áron) pedig 4.076 milliárd forint volt. A negyedik negyedben 1.558 milliárd forintot költöttek beruházásra. A harmadik negyedévben a beruházások volumene még 12,7 százalékkal bővült. Az építési beruházások éves szinten 8,8, a gép- és berendezés-beruházások 7,1 százalékkal nőttek. Mi nem stimmel itten? A beruházások 2004. évi teljesítményértékének növekedéséhez elsősorban a több mint egynegyed súlyt képviselő ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás nemzetgazdasági ág 13,1 százalékos növekedése, - amely a lakásberuházásokat is tartalmazza -, és a csaknem egynegyedét jelentő feldolgozóipar 15,3 százalékos bővülése járult hozzá! A feldolgozóiparon belül a járműgyártás, a gép-, berendezés-, valamint a villamos gép-, műszergyártás beruházása volt kiemelkedő. A szállítás, raktározás, posta és távközlés 15,2 százalékos bővülésén belül kimagasló az utépítési beruházások értéke, míg a távközlésben a beruházások mérséklődtek az előző évhez képest. A kisebb súlyt képviselő nemzetgazdasági

ágak közül az egyéb közösségi, személyi szolgáltatás 9,7, a pénzügyi tevékenység 13,3 százalékkal bővült. A mezőgazdaság beruházásai 23,3 százalékkal elmaradtak a 2003. évitől. És erre az évre mondta az agrárminiszter, hogy kiemelkedő év volt!

Nem szabad elhallgatni, hogy az EU-csatlakozás következtében a támogatási rendszer megváltozott, a támogatható beruházások köre leszűkült, értékük jelentősen csökkent. A KSH számottevő, 8,4 százalékos csökkenést mért az oktatás, 7,2 százalékos az egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ágak beruházásaiban. A beruházási tevékenység negyedik negyedévi, a 2003. év azonos időszakához viszonyított 0,3 százalékos növekedésén belül a gép- és berendezés-beruházások 3,8 százalékkal emelkedtek, míg az építési beruházások 1,1 százalékkal csökkentek. A szerény ütemű növekedéshez a viszonylag magas bázisidőszaki adatok is hozzájárultak. Tavaly az utolsó negyedévben 4,9 százalékkal nőtt az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, 1,9 százalékkal a szállítás, raktározás, posta és távközlés nemzetgazdasági ágakban a beruházások volumene, míg a feldolgozóiparban 2,8 százalékos csökkenést mértek. /9/

Vezérszavak a politikai kommunikációban: vamzerbatyu vagy kémgame

Kirobbant az MSZMP-MSZP belháborúja, amikor Gyurcsány elindította a leszámolást a párt múmiáival. Az ügynökválság újabb hazugságfalat rombolt le, amikor kimondatott, hogy az MSZMP-tagok maguk alapozták meg az ügynökosztályt, a politikai megrendelők is szóba kerülnek (egészen Gyurcsány családjáig bezárólag). Az „ügykezelést” és tartalmi kommunikációt azonban Horn irányítja, aki Gyurcsány szellemi mentora a politikában és a kormányzásban is!

A „mi legyen titkos?” dilemmája viszont nem az MSZP ügye, hanem a tarthatatlan álláspontot képviselő rendszerváltóké: az MDF és a Fidesz képtelen egy világos és gyakorlatilag is működőképes álláspontot kidolgozni. Az ügynökválság kommunikációjának is vannak epizódjai, a mostaniban a manipulált listákkal vélemények manipulációja az logikai vezető. A baloldali lapok (a bulvárbal=blikknépszabó) és a pártújság (népszava) a maga sajátos orientációjával a „vamzerbatyu” és „az ön mit gondol az ügynöklistáról?” típusú orientációs jelzőkkel operálnak. A liberális médiaorientációban az egész ügynökügyesdi csak (!) egy „kémgame” volt. Az ügynökválság mint politikai napirend egyfelől a kereskedelmesedés (levéltáros-biznisz), másfelől a durva politikai orientálás (médiacsalás, jobboldali személyek és intézmények besározása) irányába tart változatlanul, és a belpolitikai-gazdasági bajok kiszorításának az eszköze.

A fentiek miatt a politikainapirend-képzés értékelése is a háttérbe szorult: a Vision Consulting elemzése szerint februárban a kormány tematizációs kezdeményezése megtört, Orbán visszatérése sikeres volt. Török Gábor értékelése szerint - a média szűrésén áttörve - az ügynökügyek és a gazdatüntetés után következik csak a miniszterelnök beszédversenye. Gyurcsány tematizációs lendülete megtört és áttérni kényszerült a követő tájékoztatásra. Török fogalmazásában: a kormányfő egyszerre több kommunikációs mappát is használt, ezek tartalmát rendszeresen váltogatta és frissítette. A kormány a miniszterelnöknek köszönhetően februárig – a népszavazási kampányt leszámítva – többé-kevésbé irányítani tudta a közbeszédet. Februárban azonban már nem formálta a napirendet, hanem csak alkalmazkodott hozzá.

Török szerint az előzmények ismeretében különösen meglepő, hogy Gyurcsány Ferenc parlamenti és Orbán Viktor sportcsarnokbeli beszéde szinte egyáltalán nem bírt tematizációs erővel. A korábbi nagy beszédek napokig, olykor hetekig címlaptémák voltak, olyan kezdeményezéseket tartalmaztak, amelyek a média gumicsontjaivá váltak. A két szónok közül a tágabb értelemben vett közéletre egyértelműen Orbán Viktor gyakorolt nagyobb hatást. Bár a Fidesz elnökének beszéde sem tartalmazott új elemeket, és tematizációs ereje sem volt klasszisokkal jelentősebb, a szokatlan forma és a politikustól eddig nem látott pozicionálás meglepte a közvéleményt.

E héten a politikainapirend-képzésben megjelenik az ügynökriposzt is. Egyfelől a gyurcsányi tisztogatással szemben, másfelől a társadalom előtti mentegetőzésben, nem utolsósorban a jobboldalon megjelent politikai személyiségek lejáratására. A „szocializmuskatikák” (mint jellegzetes kulturális vagy médiaapologéták) képviselője, Szegvári Katalin üzen Gyurcsánnak, és öntudatosan kijelenti, ő tanú, pedig az MSZMP-MSZP mellett korteskedő médiaszemélyiségként a rendszerváltás óta mutatott viselkedésével is érintettnek számít. A szövegkörnyezet Szegvárinál és partnereinél a szerecsenmosdatás tipikus megnyilvánulása, mert a baloldali ügynökök nem áldozatok, talán bűnbakok, de azt is bizonyítani kellene. A Népszabadság történelmi oldala a márc.3.-ai 2. oldal, amelyen a bezúzások az szocializmuskatikák mellett, belopva, megjelenik egy pár soros jegyzet arról, hogy az MSZMP tagsága nyakig volt/van az ügynökügyekben. Ez a hivatalos baloldal beismerése, ahogy Gyurcsány tisztogatása a bűnös baloldalon ilyen formában nyer bizonyosságot.

A hét a nagy felismerések kimondásának a hete volt: a baloldalon föltornyosuló tudásban élenjáró, a heti eseményen valami okból egyformán piros nyakbavalós csúcsközgazdák és politikanászok ugyanis kimondták a nyilvánvalót, ez a modell nem folytatható tovább. A részfelismerések, hogy pl. adóreformról beszélni is vétség (miközben három hónapja másról sem beszél a baloldal), vagy hogy 2012-re összeomolhat a nyugdíjrendszer (amit e szakértők intenciói alapján állítottak több lábra!) már nem különbségek. Igaz, közben a hejdenagy apologéták (mint pl. PMZ) még orbánkormányoznak egy kicsit, és szerintük mintha a Medgyessy-kormány is, de a Gyurcsány-kormány az már igen! Nos, itt tartunk.

Minderre slusszpoénként elmondható, hogy a Sárközy Tamás-féle kormánybiztosság munkájának eddig nem sok jele volt. Most viszont Sárközy négy vezérelv és vagy húsz megfontolás köré rendezve előadja csendes bírálatát a maradékállamról, és az MSZP által mára kialakított második pártállamról, melyet a klasszikus ágazati minisztériumi államigazgatás felett Gyurcsány miniszteri biztosokkal, marionett módra irányít. (Egyébként megint igazolást nyer, hogy Sárközy az 1980-as években volt elemében, a lomha szocialista állam fazonírozása, hatékonysága javítása feletti újításaival.) Most kicsit megkésettnek tűnik már!) Egy másik legfőbb heti esemény tulajdonképpen az első, ti. hogy az ügynökügyek társadalmi kontextusában világosan láthatóvá váltak az eredők és a szervezők. (Molnár Gusztáv geopolitikai szakértői is ezt írja körül, amikor a szomszédjainkban zajló eseményekről szól.) Vagyis hogy a baloldal előbb átmentve politikai hatalmát a gazdaságba, elmagánosítva az állami és közösségi vagyont, újraintézményesülve, majd az EU-hasonulás menetét is ellenőrzése alá vonva (főként az EU-költségvetés felett diszponálva) most elérkezett oda, hogy megváljon a bűnös múltat felidéző régi elvtársaitól s ezért hull a forgács. /10/

Hivatkozások

1. vg.hu/mti/ifti
2. Csúcsfogyasztó magyarok. NSZ, Torma Péter, 2005.02.28.
3. Drámai árváltozások előtt az olajpiac? 2005.02.28., MTI
4. A kormány tékozló privatizációja miatt 90 milliárd forint veszteség érte az országot. 2005.02.28., fideszfrakcio.hu
5. KKV-k: fogyóban a bizalom. 2005.02.28, NAPI Online
6. Nem adja meg magát a BUX - tízből nyolc elemző tévedett. 2005.03.01., Privátbankár.hu
7. Mélyponton a hazai feldolgozóipar teljesítménye. 2005.03.01., Privátbankár.hu
8. GDP, beruházás - elemzői vélemények. 2005-03-01., e-broker.hu
9. Bővült a beruházások volumene? 2005.03.01. MTI/hirado.hu
- 10.mti.hu, mno.hu, NOL, MHO, Meglepő meglepetések - Politikai napirend 2005 februárjában (5–9. hét) – A Vision Consulting elemzése. Török Gábor

7.19 A bádogember kommunikációja⁹⁰⁸

Mit mond a Trend és tendenciakutatás?

A vállalkozók pozíciói jelentősen romlottak tavaly, s az idén is tovább nő terhelésük. Gondot okoz az is, hogy nehéz hozzájutni a pályázati pénzekhez, s az állam durván beavatkozik a reálgazdaságba. A vállalkozások számára inkább közepes, mintsem jó év volt 2004. Parragh László, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnöke ellentmondásosnak nevezte a tavalyi évet, amikor a kedvezőtlen változások a pénzügypolitikától származtak, a kedvező fejleményeket a reálgazdaság teremtette meg. A vállalkozók pozícióit jelentősen rontották az „intézkedési csomagok”, amelyek keretében nem a működési kiadásokat, hanem a beruházásokat fogták vissza. Parragh arra biztatta a kormányzatot, kezdeményezzen tényleges reformokat. A kamara szerint 2004-ben 100, 2005-ben 35-45 milliárd forinttal nőtt és nő a vállalkozások nettó terhelése. Komoly probléma, hogy igen nehéz ténylegesen hozzájutni a pályázati pénzekhez, egyebek közt „a túlbuzgó bürokrácia” miatt. Az állam nem tartja be a maga által hozott szabályokat azzal, hogy „durván beavatkoznak a reálgazdaságba” – szögezte le. Példaként az áfa-visszatérítés lassítását, a pályázati pénzekkel kapcsolatos visszasságokat említette, és hogy a költségvetés fizeti ki a leglassabban a megrendelt szolgáltatásokat, beruházásokat. Az államháztartási folyamatokban összességében lassú változás következett be, „véltetően elértük a völgy alját”, talán megkezdődött a pénzügyi egyensúly helyreállítása, a növekedés szerkezete kedvezőbb. Ám az államháztartás és a folyó fizetési mérleg hiánya továbbra is magas. Különösen veszélyes, hogy 2006 választási év, ha a kormány „a gazdasági populizmus” jegyében szavazatvásárló intézkedéseket hoz, az középtávon beláthatatlan károkkal járhat. Miklóssy György, az MKIK alelnöke arról beszélt, hogy Magyarország továbbra is vonzó befektetési célpont a külföldi tőke számára. Fontos a jelentős ütemben fejlődő, EU-n kívüli exportpiacok megtalálása is. /1/

Januárban - az őszi romlás után - tovább javult a GKI-Wallis konjunktúra-index szezonális hatásoktól megtisztított értéke. Az ipari várakozások decemberhez viszonyítva kissé romlottak. A vállalkozók főleg az elmúlt időszak termelését tartották rosszabbnak, a következő időszak megítélése nem változott. A rendelésállományt ugyan a korábbinál többen látták alacsonynak, de az export-rendelések megítélése kedvezőbb lett. Az építőiparban csökkent a pesszimizmus. Az elmúlt hónapok termelésének megítélése ugyan valamelyest tovább romlott, de a rendelésállományé kissé, a foglalkoztatási lehetőségeké határozottan javult. A kereskedelemben sokat javultak a várakozások. A válaszolók - természetesen a szezonális hatásokat kiszűrve - a decemberinél érezhetően jobb üzletmenetről számoltak be, s kissé aktívabb jövőbeni megrendelési politikát jeleztek. Az ország gazdasági helyzetének megítélése minden ágazatban és a lakosság körében is érezhetően kedvezőbb lett. Ez a kommunikáció.

A valóság pedig az, hogy a fogyasztói bizalmi index értéke januárban sokkal magasabb, mint egy évvel korábban, de még mindig elmarad a két évvel korábban (a választási évben) mért értéktől. A fogyasztók saját pénzügyi helyzetüket januárban kissé jobbnak látták, mint decemberben, a következő 12 hónapban pedig számottevő javulást vártak. Inflációs várakozásaik a decemberihez képest igen jelentősen csökkentek, s a következő 12 hónapban az áremelkedés ütemének további mérsékelt csökkenésére számítottak. Munkanélküliségre vonatkozó várakozásaik ugyancsak kedvezőbbé váltak. A lakosság vásárlási kedve jelentősen javult az előző hónaphoz képest, s a következő 12 hónapra vonatkozó várakozások további javulást feltételeznek. Ezzel párhuzamosan kissé mérséklődött a megtakarításra kedvező alkalmat látók aránya. /2/

E hét magyar makroadatai közül kiemelkednek a decemberi ipari termelési, a januárra vonatkozó részletes államháztartási egyenleg adatok. A hét legfontosabb magyar makromutatója a januári infláció, mely a pénteken napvilágot látó februári Reuters-poll

⁹⁰⁸ Csorba József: A bádogember kommunikációja. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. március 7. 19:47

eredményeivel, üzenetével együtt komoly piacbefolyásoló is lehet a február 21-i kamat-meghatározó ülés előtt. A fontosabb régiós mutatók közül a keddi lengyel inflációs adat emelhető ki. Az európai és az amerikai adatlöngingből érdemes felhívni a figyelmet a német és az euró-zóna negyedik negyedéves GDP, illetve a decemberi és januári ipari termelési adatokra, valamint a januári amerikai termelői árindexre és a februári fogyasztói bizalmi index adatokra. /3/

A korábbi terveket jelentősen meghaladó, az elmúlt napok felfokozott várakozásait pedig elérő nyereségről számolt be jelentésében az OTP. A nemzetközi számviteli standardok alapján összeállított beszámoló szerint a bankcsoport mérlegfőösszege 20,4 százalékkal 4.166,630 millió forintra emelkedett, a profit pedig a tavalyi rekordszintről még 68 százalékkal emelkedett s meghaladta a 140 milliárd forintot. A korábban is Európa-szerte csodált - már az OECD által is nehezményezett - megtérülési mutatók tovább javultak: a konszern eszközarányos megtérülési rátája a 2003-as 2,7 százalékról 3,76 százalékra, a saját tőke arányos megtérülési ráta 31,1 százalékról 37,6 százalékra emelkedett. /4/

Gazdaságpolitológiai helyzetjelentés: szembe a tényekkel

A bruttó nominális átlagkereset 2004-ben 6,1 százalékkal, a nettó átlagkereset 5,7 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit, a reálkereset 1 százalékkal csökkent. A KSH szerint 2003-ban a bruttó nominális átlagkereset 12 százalékkal, a nettó 14,3 százalékkal, a reálkereset - a fogyasztói árak 4,7 százalékos növekedése mellett - 9,2 százalékkal nőtt. A legalább 5 fős vállalkozásoknál és a költségvetési intézményeknél alkalmazásban állók száma a nemzetgazdaságban átlagosan 2 millió 790 ezer volt 2004-ben, ez 0,8 százalékos növekedés az előző évhez képest, s egy százalékkal csökkent a reálkereset tavaly. A versenyszférában 2004-ben 1,5 százalékkal nőtt a létszám, míg a költségvetés valamennyi meghatározó területén csökkent, így a költségvetés összességében 1,3 százalékos létszámvesztéseget könyvelhet el. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 2004. január-decemberben 145.700 Ft volt, a versenyszférában dolgozók átlagosan 138.900 Ft-ot, a költségvetési szervezeteknél alkalmazásban állók 162.100 Ft-ot kerestek. A bruttó nominális keresetek a nemzetgazdaságban 6,1-, ezen belül a versenyszférában 9,3-, a költségvetési területen 0,7 százalékkal nőttek az előző év azonos időszakához képest. A költségvetés 1 százalék alatti szerény bérnövekedésében a 13. havi illetmények kifizetésének egységesítésére hozott intézkedések játszottak szerepet. A nettó átlagkereset nemzetgazdasági szinten 93.800 Ft volt január-decemberben (ezen belül a fizikai foglalkozásúaké 70.200 Ft, a szellemi foglalkozásúaké 121.300 Ft), ez 5,7 százalékos növekedés az előző év azonos időszakához képest. A nemzetgazdasági szintű havi átlagos munkajövedelem 153.000 Ft volt, 7,0 százalékkal több az előző év azonos időszakánál. Január-decemberi középárfolyamon számítva ez 608 eurónak felelt meg. A munkajövedelem kereseten felüli része 2004-ben munkavállalónként átlagosan 4,8 százalék volt. /5/

Máris módosított 2005-ös költségvetési prognózis

A PM sajtótájékoztatóján kiadott januári részletes államháztartási ismertető alapján látható, hogy az egész éves központi kormányzati hiány (pénzforgalmi szemléletben, önkormányzatok nélkül) 1.022 milliárd forintról 1.026 milliárd forintra, míg az első negyedévre becsült deficit a korábban közölt 370 milliárd forintról 415.8 milliárd forintra emelkedett. Az idei első negyedéves jelentős, közel 10 százalékos deficitemelkedés mögött a PM két főbb okot nevezett meg: nyugdíjellátások tervezetten felüli kiadási tétele, illetve az elmaradó nettó áfa-bevételek (vártnál nagyobb kifizetések). /6/ Ezek után következett a miniszterelnöki érvelés, hogy a nagy hiány ott van a nyugdíjban!

Mi okozza az államháztartási hiány látványos emelkedését?

A január-márciusi központi költségvetési kiadások mintegy 15 milliárd forinttal, míg a bevételek mintegy 45 milliárd forinttal haladják meg a PM által korábban közzétett adatokat. A terven felüli kiadások mögött a lakásépítési támogatások emelkedésén (mintegy +13 mrd Ft) túl döntően a központi költségvetési szervek kiadásai (+25 mrd Ft), illetve a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok kiadásainak terven felüli alakulása (+47 mrd Ft) húzódik meg. A központi költségvetésen belül az egyéb tételeknél a tervezettnél mintegy 68 milliárd forinttal kisebb kiadás következhet be. A társadalombiztosítási alapok kiadásai az első negyedévben a tervezettnél mintegy 77 milliárd forinttal lehetnek magasabbak. A bevételi számoknál a 45 milliárd forintos, előző prognózishoz képest tervezett többlet mögött főként az államháztartás egyéb alrendszerétől kapott bevételek 74 milliárd forintos plussz forrása húzódik meg. Meg kell ugyanakkor említeni, hogy a fogyasztáshoz kapcsolt adónemeknél összességében a PM mintegy 54 milliárd forintos elmaradással számol a legutóbbi prognózishoz képest. Ez az áfa-bevételek mintegy 52, illetve a jövedéki adóbevételek mintegy 2 milliárd forintos elmaradásából áll össze. Az egész éves központi költségvetési kiadás mintegy 150 milliárd forinttal emelkedett a legújabb prognózis szerint (6.582,9 milliárd helyett 6.730,4 milliárd forint). A többletkiadás mögött teljes egészében a központi költségvetési szervek +100 milliárd forintos, illetve a szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok mintegy +50 milliárd forintos többletkiadásai húzódnak meg. /7/ Ezért mindent összevéve, mintegy azonnali 150-200 milliárd forintos megszorításra lenne szüksége a kormánynak a saját terve követéséhez.

Az uniós gazdaságpolitika meglepetései

Németország azt javasolja az EU pénzügyminisztereinek, hogy vezessenek be adót a repülőgép-üzemanyagra, ami 5-10 euróval megrálgátaná a repülőgépjegyek árát. A német pénzügyminisztérium szóvivője azt mondta, hogy a pénzügyminiszterek valóban megvitatják a kerozinadóval kapcsolatos elképzelést, de cáfolta, hogy Németország ajánlatot tett volna az adó mértékére. A részletek tárgyalása előtt az EU pénzügyminiszterei között politikai megállapodásnak kell szülnie a kérdésben. A német, a brit, a francia és az olasz pénzügyminiszter a hónap elején a G7-ek ülésén megállapodott arról, hogy fontolóra veszik a kerozinadó bevezetését. A befolyó összegeket a szegény, jórészt afrikai államok támogatásának a növelésére fordítanák. A német pénzügyminisztérium javaslata alapján az üzemanyag tonnájára 300 euró adót vetnének ki. Az EU soros elnöki posztját betöltő Luxembourg miniszterelnöke és pénzügyminisztere azt mondta, hogy a 25 tagország támogatja a kerozinadó bevezetését, Írország esetleg ellene foglal állást, ami megtorpedózhatja a többség erőfeszítését, mivel az EU-n belül csak valamennyi tagország beleegyezésével lehet adókérdésben döntést hozni. /8/

Másfél-két évtizedbe is beletelhet, amíg térségünkben a bérszínvonal eléri a legszegényebb régi EU-tagországokét. Az Economist Corporate Network számításai szerint a tizenötök átlagos egy főre jutó GDP-jét Magyarország legkorábban 2040 körül érheti el. A magyar, lengyel, cseh vagy éppen szlovák munkaerő ma négyszer-ötször drágább a kínainál és az indiainál, ám a nyugat-európaihoz képest így is akkora a lemaradás, hogy azt csak évtizedek alatt lehet behozni. Az elemzés szerint a spanyolországi vagy portugáliai bérszínvonal elérésére kedvező feltételek mellett – tehát a nyugatinál gyorsabb gazdasági növekedés és erőteljes működőtőke-beáramlás esetén – is jó másfél évtizedet kell még várniuk az új tagországoknak. A legfejlettebb nyugat-európai országok színvonalát pedig gyakorlatilag soha nem fogják az itteni bérek elérni. Ez az eredmény összhangban van több más elemzés következtetéseivel. Az osztrák Arbeiterkammer számítása szerint a magyarországi átlagbérek még 2020-ban is csupán az ausztriai szint 55 – vásárlóerő-paritáson 65 – százalékát fogják elérni. A térség országai közül természetesen Szlovénia számíthat a leggyorsabb felzárkózásra: az Arbeiterkammer 2020-ra 82 (vásárlóerő-paritáson 89) százalékos átlagbért jósol, ami nemcsak a magyar, hanem a cseh és szlovák mutatónál is lényegesen magasabb. A bérszínvonal felzárkózása természetesen szoros összefüggésben van az egy főre jutó GDP alakulásával. Ebben a tekintetben különböző intézetek különböző

forgatókönyveket vázolnak, ám mind azt jósolja, hogy a legjobb helyzetben lévő új EU-tagok számára is jó néhány évtizedbe telik, amíg elérik a tizenötök átlagát. Az Economist Intelligence Unit például a legkedvezőbb esetben is 34 évre teszi a magyar felzárkózáshoz szükséges időt, aminél Szlovénia és Észtország is csak három évvel számíthat rövidebb időre. A lengyeleknek már közel hatvan, a románoknak nyolcvan évet kell várniuk, amíg országuk egy főre jutó nemzeti jövedelme eléri a régi EU-tagok átlagát. /9/

A jövő nem Európáé lesz: az Unió jóléti rendszerei olyannyira akadályozzák a gazdasági növekedést, hogy az lemorzsolódáshoz vezet - szögezi le jelentésben a National Intelligence Council, az amerikai hírszerző ügynökségek közös kutatóintézete. A kirovó-elosztó társadalombiztosítási rendszereket a demográfiai katasztrófa teszi tarthatatlanná. A csökkenő népesség és az elöregedő társadalom lehetetlenné teszi a gazdasági fejlődést, ami külön utakkal való kísérletezéshez, akár az Unió felbomlásához is vezethet. Kiutat ebből a csapdából csak a születések számának növelése vagy a tartós bevándorlás jelenthet. Míg az előbbi érdekében az egész gazdasági környezetet át kell szervezni, az utóbbi politikai okokból látszik kivitelezhetetlennek, a bevándorlók ugyanis főleg a muzulmán országokból érkeznének, ami teljesen átformálná az öreg kontinenst. De nemcsak gazdaságilag, katonailag és politikailag is visszaszorul majd az Unió - állítja előrejelzésében az Amerikai Hírszerzési Tanács. Bár Brüsszel mind inkább önálló külpolitikát folytat majd, és megvalósulhat az európai haderő is, az Unió tagállamai nemcsak Amerika, de Kína és India mögött is lemaradnak a hadseregfejlesztésben. Az Unió világpolitikai szerepvállalása Észak-Afrikára és Oroszországra korlátozódhat, de ez utóbbi partnerség felér egy halálos öleléssel. Oroszországra ha lehet, ugyanis még Európánál is sötétebb jövő vár: a kutatók szerint az eurázsiai óriást az aids járványszerű terjedése és az iszlám terror kényszeríti majd térdre. /10/

Számtalan esemény igazolja, de valahogy a tudományos szakértői szinteken sem tudatosodott még, hogy az EU nem jó helyen van a világgazdasági trendeket tekintve, fejlődése nem elégséges aspirációinak teljesüléséhez. Mindezt az USA:EU verseny alakulását rendre felvető összehasonlítások brutálisan igazolják. A le-lemaradozó EU-ban Magyarország azt a fázist tölti ki éppen, amikor minden visszaesik, és megkezdjük hosszú pangásos „fejlődésünket” (amit más országok is mutattak a korábban csatlakozók között). Egyetlen komoly gondunk nem oldódott meg, viszont számos új gondunk támadt, amelyek a gyenge piac- és érdekvédelem, az egyenlőtlen verseny következményei. A helyzetünket magyarázza Hegedűs Miklós közgazdász (mára kinevezett energiagazdasági szakértő), amikor jelzi, hogy az 50 dolláros olajár tulajdonképpen egyáltalán nem drága a dollár mintegy 40 százalékos árfolyamgyengülése miatt, reálárakon számolva a mostani áremelkedés nyomába se jöhet az 1970-es évek olajár-sokkjának. Gondoljanak bele, akkor mi a helyzet a magyar olajgazdasággal, melyet éppen most próbált megszilárdítani a miniszterelnök moszkvai tárgyalásain. A Mol monopóliumában megfogalmazódó, az EU-ban legkockázatosabb ellátási helyzetnek minősített magyar energiagazdaság egy pénznyelő automata. /11/

Veszélyes konjunkturális helyzetbe került az EU - mondta Budapesten az unió soros elnöke, és az Eurostat a növekedés hirtelen lefékeződésére utaló drámai adatokkal támasztotta alá szavait. Elemzők ugyanakkor az európainál kétszer gyorsabban bővülő amerikai gazdaság még jobb teljesítményét prognosztizálják. Az Európai Unió a növekedés válságával küzd. Az unió statisztikai hivatala, az Eurostat kedden tette közzé friss adatait, melyek szerint hirtelen lefékezett az eurózóna tizenkét gazdasága a múlt év utolsó három hónapjában. Az ok Németország, ahol az összesítések a munkanélküliség drámai emelkedését is jelzik, olyannyira, hogy a foglalkoztatási helyzet a harmincas évekre emlékeztet. Ez pedig - érthetően - nem sarkallja nagyobb vásárlásokra, beruházásokra az embereket. A dollárral szemben erős euró pedig fékezi az exportot. Wolfgang Clement gazdasági miniszter viszont úgy nyilatkozott tegnap, hogy nem fenyeget a visszaesés veszélye, mert a különböző bizalmi indexek - például a mannheimi ZEW kutatóintézet által szintén kedden publikált mutató - a konjunktúra javulását ígéri. Ám az Eurostat számsora megtorpanásra utal. A német gazdaság - az előző negyedévhez képest - az október-december periódusban 0,2 százalékkal visszaesett. A harmadik negyedben pedig - a másodikkal

összevetve - nem növekedett. Technikai értelemben a két negyedéven át tartó megereszkedés recesszióknak számít. Így a német gazdaság majdnem ebbe a helyzetbe került.

Negatív növekedési ütemmel zárta a múlt évet az eurózóna másik nagy gazdasága, az olasz is. Éles ellentétben a francia, a spanyol, a finn, az ír és a görög gazdaság bátorító, a belső kereslet élénkülésén is alapuló felívelésével. Az eurózóna ekként 0,2 százalékos negyedévi, illetve 1,6 százalékos - az előző év azonos negyedéhez viszonyított - növekedési ütemet ért el. Tavaly pedig két- százalékos iramot diktált. A teljes Európai Unió teljesítményét javítja, hogy Nagy-Britannia és Svédország is jó eredményeket könyvelt el a frissen csatlakozott országokkal együtt, ám utóbbiaknak a súlya a közösség összesített gazdasági erején belül nem éri el a tíz százalékot sem. /12/

Londoni elemzők a konszenzustól jelentősen elmaradó januári magyarországi infláció után eltérő ívű további dezinflációs pályákat jósoltak, de abban egyetértettek, hogy a jegybanki kamatszint az idén 7,00-7,50 százalék közé süllyedhet. Wike Groenenberg, a Citigroup stratégiája a 4,1 százalékos januári 12 havi infláció ismertetése után az MTI-nek azt mondta: a tavalyihoz hasonló adóváltozások elmaradása 0,3 százalékpontnyit vett ki a bázisévi összehasonlító adatból, a csökkenés fennmaradó része azonban az élelmiszer- és a szállítási szféra dezinflációjából ered. Ez azért fontos, mert e két komponens dezinflációja valószínűleg folyamatos lesz az idén, megteremtve a tavalyinál jóval alacsonyabb idei infláció feltételeit - mondta a szakértő. Az elemző szerint a kamatszint 8,00 százalékig biztosan lemegy, de ha a forint még ezen a kamaton is az ingadozási sáv erős végéig közelíti, az MNB akár 7,00 százalékos kamatszintig is elmehet. Reinhard Cluse, a UBS elemzője úgy vélte: az élelmiszer-, az energia- és a szállítási árkomponens a térség egészére jellemző módon viszi le az inflációs számokat. Cluse szerint az MNB javára írandó, hogy az elmúlt időszakban sikerült meglehetősen alacsonyan tartania az inflációs várakozást. 'Sok mindent lehet kritizálni' a jegybank és a kormány közötti átfogó gazdaságpolitikai koordinációban, de a jegybank 'tisztességes munkát végzett' annak kommunikációjával, hogy komolyan összpontosít a dezinflációra - mondta az elemző. Cluse ebben a hónapban fél százalékpontos kamatcsökkentésre számít, és 'lesz hely' egy hasonló csökkentésre márciusban is. A Dresdner Kleinwort Wasserstein (DrKW) a januári infláció csütörtöki ismertetése után kiadott kommentárjában a 'Magyarország esetében ritkán adódó kellemes meglepetések egyikének' nevezte az adatot. A DrKW elemzői szerint a januári meredek csökkenést ugyan jórészt egyszeri tényezők - főleg a jelentős áfa-módosítások elmaradásának éves bázishatásai - okozták, mégis, az adat az egész évi inflációs pályát mélyebbre viszi, növelve az esélyét annak, hogy az év végi inflációt a 4-5 százalékos sávban lehet tartani. A csütörtöki kommentár szerint az MNB 7,50 százalékig csökkentheti idén alapkamatát, de 'az új monetáris tanácsi tagok viselkedésétől függően' 7,00 százalékos kamatot sem lehet kizárni. /13/

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) a japán gazdaság növekedési ütemének mérséklődése ellenére is élénkülésre számít a világ gazdaságban. A szervezet csütörtökön közzétett közbülső jelentésében megerősítette a 2004-évi amerikai gazdaság növekedési üteméről korábban közölt 4,4 százalékos reálnövekedési adatot, és nem változtatott az eurózóna 2004-re vonatkozó 1,8 százalékos növekedési jóslatán sem. Japán esetében viszont az előző, november 30-én közzétett prognózisban szereplő 4,0 százalékos növekedési ütemet 2,6 százalékra szállította le. Az OECD Németország múlt évi növekedési ütemét - a novemberi prognózisban szereplő 1,2 százalékhoz képest- 1,1 százalékra csökkentette, Nagy Britanniáét 3,2 százalékról 3,1 százalékra vitte le, Franciaországét viszont 2,1 százalékról 2,3 százalékra emelte fel. A jövőt illetően, Jean-Philippe Cotis, az OECD vezető közgazdásza derűlátóan nyilatkozott, szerinte megvannak a globális élénkülés feltételei. Az USA-ban tapasztalható némi lassulás összhangban áll a semlegesebb pénzpolitikához való fokozatos visszatérési törekvéssel, az eurózónában az árfolyamváltozások némi késéssel éreztetik hatásukat, Japánban pedig az elmúlt három negyedben tapasztalt ütem mérséklődés részben az export lassulását tükrözi- értékelte. /14/

Hivatkozások

1. Két év alatt mintegy 145 milliárddal nőtt a vállalkozások nettó terhelése. 2005-02-14., Gazda Albert, vg.hu nyomán
2. GKI: az őszi romlás után januárban javult a konjunktúra. 2005.02.14., tozsdeforum.hu nyomán
3. Januári inflációs adat és februári Reuters-poll a hét középpontjában. 2005.02.14., e-broker.hu nyomán
4. Gigászi nyereség az OTP-től. 2005.02.14., Mezősi Tamás, napi.hu nyomán
5. KSH: 1%-kal csökkent tavaly a reálbér. 2005-02-16., tozsdeforum.hu nyomán
6. Módosított 2005-ös költségvetési prognózis? 2005.02.16., vg.hu nyomán
7. Mi okozza az államháztartási hiány emelkedését? portfolio.hu nyomán
8. Németország kerozinadó bevezetését javasolja az EU-ban. 2005-02-14., MTI/Reuters nyomán
9. Soha nem fogunk annyit keresni, mint a németek? 2005-02-10., VGO nyomán
10. A csökkenő és előregedő társadalom lehetetlenné teszi a gazdasági fejlődést. 2005-02-14., hirtv.hu nyomán
11. Az EU-mítosznak végleg vége?! MTI, vg.hu nyomán
12. Növekedési válság az unióban. NSZ, B.M., 2005.02.16. nyomán
13. Londoni elemzők szerint 7-7,5%-ig süllyed az MNB irányadó kamata. 2005-02-17., MTI nyomán
14. Az OECD a világgazdaság növekedési ütemének élénkülésére számít. 2005-02-17., MTI nyomán

c) Infotainment – Politainment

7.20 A tájékoztatás és kommunikáció művészete⁹⁰⁹

1. Szórakoztató-híripari típusú tájékoztatás: Friderikusz Pókusz

Ahhoz, hogy úgy lássuk az eseményeket és a politikai szereplőket, ahogy, kell a Friderikusz Pókusz is. Friderikusz vasárnap esti műsorában a volt és a jelenlegi miniszterelnök értékelte saját és társa évértékelőjét. Gyurcsány száraznak és szürkének tartotta sajátját, Orbán pedig arról beszélt, hogy ért a miniszterelnökséghez. A műsorban szerepeltetett politikai szakértő, Lendvai Pál szerint két ország van: az egyik Orbáné, a másik a többieké. „Orbán Viktor egy fenomén, fiatal, energikus politikus, és évértékelője talán kicsit túl jól is sikerült” - szögezte le Lendvai, aki szerint újfajta kommunikáció van kibontakozóban. Gyurcsány helyzetét nehéznek nevezte a politikai elemző, mert - mint mondta: - a jelenlegi miniszterelnök még csak néhány hónapja vette át a hatalmat, s ezért még nem volt elég ideje sok újat letenni az asztalra, azonban több olyan bakit ejtett, amitől átmenetileg ugyan, de merevvé vált.

A Fidesz elnöke rájött, hogy a kisemberek és különösen a budapesti kisemberek nélkül Magyarországon nem lehet tartós többséget szerezni. Lendvai szerint Orbánnak úgy kellett szerda este újat adnia, hogy közben régi táborából sem volt szabad elveszítenie senkit. Gyurcsány talán túl gyorsan haladt az utóbbi hónapokban előre, de nem érezni, hogy mostani gyengébb szereplése a kifáradását jelentené.

A Friderikusz Pókusz egyébként kimerítette a közvélemény-kutatás típusú politikacsinalás minden eszközét és technikáját. A műsorban egy 400 fős felmérés eredményét is láthattuk. A minta alapján a miniszterelnök beszédét a megkérdezettek 44 százaléka, az ellenzéki vezér évértékelését 42 százaléknyan követték figyelemmel, a minta negyede pedig

⁹⁰⁹ Csorba József: A tájékoztatás és kommunikáció művészete. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. március 17. 14:17

mindkét felszólalást megnézte. Gyurcsány előadását 41 százalék találta meggyőzőnek, Orbánét kevesebb. A válaszolók 70 százaléka már nem bíz a politikusokban.

Az önértékelés hibája, avagy angol autós a kontinensen szindróma

A legmegdöbbentőbb fejlemény azonban Gyurcsány értékelése után következett. Gyurcsány szerint ugyanis: „tartalmát illetően az én beszédem volt a jobb, az előadásmódban azonban más a helyzet, míg én szárazra és szürkére sikerültem, addig Orbán impulzív volt, igazi show-műsort láthattunk tőle”. Így értékelte Gyurcsány a két beszédet, abból a meggyőződésből, „mérget rá” MSZP-s politikai attitűdből következően, hogy „Orbán nagyon jó előadása mögött nagyon vitatható politika húzódik”.

A jelenlegi miniszterelnök a legnagyobb ellenzéki párt elnökével szemben biztosnak látja a kormány helyzetét. Mint mondta, sem nyomát, sem jelét nem látja annak, hogy előrehozott választásokról lehessen beszélni. Politikai filozófiájáról beszélve megjegyezte: míg a jobboldal úgy gondolja, hogy ők maguk változtatják meg az országot, a liberálisok pedig a piacra esküsznek, addig ő úgy véli, hogy az emberek tudják egyedül megváltoztatni a dolgok menetét. Bolond beszéd, legalábbis a csökkent képességeknek szánt érvelés. Hogy születik ennyi hülyeség?!

„Pocsék egy nap volt, mivel mindkettő ugyanakkor született” - idézte fel a szocialista párt 15. születésnapján született tréfásnak tűnő kijelentéseit a kormányfő Friderikusz azon kérdésére, „Vajon hogy születhet ennyi hülyeség?”. Gyurcsány bevallása szerint, egy hosszú mondat végén, hogy kiszolgálja hallgatói vágyait, dekoncentráltágában tett olyan kijelentéseket, melyekért elnézést kellett kérnie. A Fidesz nemrég bejelentett új, munkabarátság adópolitikáról szólva megjegyezte: buta, felelőtlen politikára akarja rávenni a kormányt az ellenzéki párt. Orbánt politikai riválisának tartja, mert véleménye szerint az ellenzék vezére az elmúlt 15 évben sokat változott, méghozzá eredményesen. Meg kell jegyezni, az a politika, amit jelenleg képvisel Orbán rossz politika - tette hozzá.

A médialecsó

A szóban forgó hét a tájékoztatás intézményes szégyenének a hete volt. A hetek óta – mondhatni, köztudottan -mérgező tévépaprika árusítása, a mérésre, minősítésre és tájékoztatásra hivatott szervezetek (hatóságok!) és személyiségek hallgatása olyan viszonyokat mutatott, amelyek egyfelől a távoli diktatúrába (a csernobili események idején tanúsított tájékoztatási bűnözésre!), másfelől egy teljesen széthullott (anyagi, szakmai és erkölcsi források, normák és tartás nélküli), banán- vagy inkább paprikaköztársaságba mutatnak.

De ez a hét nemcsak a tájékoztatás mulasztása, hanem a tájékoztatás példátlan hamisítása, megvezetése, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinalásnak hete is volt.

Hamisítás volt, hogy annyira elment a politikai orientálás a propaganda kőkorszakába. Felismerés volt, hogy patthelyzet van, amikor már hatástalan a látványpolitizálás, a tömönatos (evidenciákat hangoztató) tartalmi kommunikáció. A kormány tájékoztatási intézményrendszere minden munkatársával egyetemben a rendszer szégyene lett. Az államigazgatási és a pártpolitikai kommunikáció keverése szakmapolitikai és szakmaetikai bűnözés számba megy. Igaz, a kormányzóvivői intézmény megszüntetése, Gyurcsány privát vagy személyi kommunikátorainak működése más dimenziókban tárgyalandó.

Azt kommunikálni, hogy Gyurcsány nyert, Orbán nem nyert azt jelenti, hogy senki se nyert! Viszont itt van megint a gerőernőség és a nyelvi agresszió. Miből, miről lehet ezt tudni?! Hát pl. abból, hogy a miniszterelnök szóvivőnéje útján fontosnak tartotta közölni, kijelenteni az MTI igénybevételevel, hogy miniszterelnökként és nem magánemberként róta le kegyeletét a kommunizmus áldozatai emléktáblája előtt: ergo, magánemberként nem ítéli el a kommunizmus bűneit!

A médialecsó nemcsak mérgező tévépaprikából, hanem a szellemi-érzelmi kábítószerként ható bulvárkommunikációból áll össze. Az élethalálharcot vívó magyar gazdák és a mérgezett élelmiszert fogyasztó magyar fogyasztók a következőképpen érzik az agrárium haldoklását. Blikk-kommentár: Hé, paraszt! címmel: „Megint jönnek, kéregetnek! - háborgott már a hír hallatán Faragó úr, a belvárosi társaslak házkezelője, s nagyot sercentett maga elé, hogy véleményének nyomatékot is adjon. Nem csodálkozom rajta, amíg világ a világ, az ő és a hozzá hasonló urbánus nyárspolgár szemében a paraszt csak paraszt marad. Nincs rajta mit sajnálni, megvan annak a maga számítása.”

Az előző szövegfordulatot még pufajkában hirdették egy gerőernő típusú hangszórón keresztül! A mostani Gyurcsány-féle szövegelést a szótagoló beszéd, a tömönatos, evidenciákat sulykoló tartalmi közlés, meg a bulvár gugyerákizmusai jellemzik, pl. imígyen hirdette az oroszországi magyar kulturális évad kezdetét: „Gyurcsány és Raszputyin legendás pénisze”...

Van-e még annyi sületlenség, amit az elemzők nem mondtak el?! Már nincs mit mondani a politikáról? Hát lehetne beszélni pl. arról, hogy a TNS globális vállalati hírnév című felmérése szerint 40 ország összehasonlító adatainak értékelésében milyen rossz mutatókat kapott Magyarország. Lehetne beszélni arról, hogy az ügynökválság mint politikai napirend az egyházi ügynökökre van kihegyezve. Igaz, ez is csak az MSZP-hez vezet, de a baloldal megcsalja magát! A hét hőse a levéltáros-ügynök lett, aki a baloldali bűnösök neveivel házal, árulja szaktudását és tudományos jogosítványát, mely most az ügynöklisták összeállításra és közreadására szolgál. Észre sem veszi, és közben ő is bűnöző lesz!

A mérgezett tévépaprika és minden politikai összefüggése azt mutatja, hogy a magyar állam intézményei haldoklanak. A magyar állam EU-s pozíciója az 1950-es éveket idézi fel Európa egységesülésében, amiben nagy szerepe van annak a retrográd baloldali rezsimnek, amelyet a modernizációt elveszejtő (minden közforrást, állami intézményes korszerűsítést programozó költségvetést elhasználó) posztkommunista-szocialista magyar baloldal izzadott ki magából.

A rezsim ideológiai, politikai, szervezeti és személyi (káder) összetétele és minősége mindennél jobban reprezentálja ezt a visszamaradottságot, megújulásra alkalmatlanságot.

Mára világossá vált, hogy a baloldalt megmentő Gyurcsány vezérnek gondjai vannak önmaga értékelését, önértékelését illetően. Nem tud higgadtan, a nemzetközi normáknak megfelelően viselkedni, spontán megnyilatkozni, mert narcisztikus személyisége, túlzott önbizalma, ambíciózussága olyasmikre ragadtatja, mint a mára összeegyült, brutális poénjai.

Ezek a poénok egy durva, darabos, buldózer típusú politikusnál nem okoznak különösebb gondot, de miniszterelnök nem lehet senki ilyen csekély műveltséggel, bele- és ráérző képességgel, viszont ennyire nem uralt akarnoksággal.

Zanzásított politikai beszédversenyek

Az árokbetemetés helyett szövegbe temetés jelenségét többen is észlelik és bemutatják, Körmendy Zsuzsanna korábban a baloldali történelmi alapokra, Szilágyi Anna az újabb politikai eredőkre mutat rá. A baloldali kommunikáció, ideológiai propaganda alapjai, szellemisége a tárgy Körmendy írásában, amikor az MSZP-SZDSZ politikai piárjának alapjait ecseteli: az in-, az ex- és a nimis communicatio a goebbelsi alapokra mutat vissza, meg a bolsevik időkre, ahogy a hivatkozott Köszter-látomás nyomán igazolja. /1/ Szilágyi azt mutatja be, ahogy a magyar politika gyökeresen megváltozott, az MSZP nyelvi egyeduralomra tett szert. A szocialista kormányfő művház és talkshow közt száguldozik. S ami a lényeg: megállíthatatlanul beszél. Puccs - mondta bukásáról Medgyessy Péter. Milyen igaza volt. Ám azt talán nem tudta, miféle puccs is ez. Szópuccs. Átvették a szavakat. Márpedig jól tudjuk, a politika par excellence eszköze a nyelv. Akié a nyelv, azé a hatalom. Gyurcsány egyértelmű üzenettel érkezett: mostantól másként beszélünk. Ahogyan ti beszéltetek eddig, az érvénytelen. Mostantól úgy beszélünk, ahogyan én beszélek. Azaz: én beszélek. Newspeak van. Újbeszél. /2/

De nemcsak a politikában zajlik egy információs és kommunikációs háború, hanem a tájékoztatás minden terepén, így a gazdaságban is. Hihetetlenül képmutató tájékoztatás zajlik a monetáris politikai, az inflációs célkitűzés (másként a PM és az MNB politikájáról, a kormány gazdaságpolitikai csődje, ugyanakkor pozitív kommunikációja) miatt. A jegybank kamatcsökkentését feltupírozzák, a monetáris tanács tagjai ki nem nevezését megfontoltan halogatják, a GKI (mint a legnevesebb gazdaságkutató műhely) három naponként módosítja állásfoglalását aszerint, hogy mi jó a Gyurcsány-féle orientáláshoz. A hetet a kamatcsökkentési várakozások vezetik be, némi adóreform-szövegelés folyik még, de a megszorítások várása uralkodik és semmiféle adóreformnak nem lehet tere a valóságban. Az energiaköltségek meglódulása a lakosságban még nem, de a nagyfogyasztókban máris kiváltotta az aggodalmakat.

Egy újabb szent tehén, az ajkai alumíniumkohó készül bezárni kapuit az energiaárak miatt. A foglalkoztatási gondjaink között újabb jelenik meg, amikor a kor szerinti összetétel kerül szóba, hogy ti. a regisztrált munkanélküliek között a 26-35 életév közöttiek vannak a legtöbben. E héten a hagyományos magyar ipari bázisok újabb mohikánja készül kimúltni: leállhat az inotai alumíniumkohó. A Magyar Alumínium Rt. a magas energiaárak miatt fontolgatja tevékenységének befejezését. A nagy energiafogyasztók azt mondják: már iparágak létét fenyegeti a drágulás. Európában csak Németországban és Olaszországban magasabb a villamos energia ára magyarnál.

A gazdasági hangulatot a nagy ingatlanügyletek és a magyar tőzsdelufballon szökése határozza meg. A napi ingatlanügyletek nyitott kérdései: mikor és ki veszi meg a főváros központját, az MTV épületet, a régi tőzsdepalotát? Mikor és ki veszi meg a főváros legdrágább telkét, a Duna-parti raktárházakat a Vámház tér után? Mikor és ki veszi meg a soroksári Duna-parton lévő partvonal telkeit (az ún. kisdunatelkeket)? Ezek együttesen ugyanis 100 milliárd forintos ügyletet jelentenek.

A közhangulatot meghatározóan, a közpolitikai terepein példátlan médiabotránnyá szélesedik az MTV reggeli műsorának politikai akciózásba fordulása a médianormákat felrúgó Fiala, vele közösséget vállaló Bánó és Kocsi nevű újságíróknak etikátlan viselkedése. (Mire a MÜOSZ elnöke csak annyit mondott, hogy ő nem látta a műsort!)

Az összevissza beszédnek ad lehetőséget a statisztikai információrendszer újbóli ellehetetlenülése is. A statisztika megrendülését jelzi pl., hogy a papíripar termelését minősítve derül ki, hogy nincs az EU-csatlakozás óta hiteles adatközlés, -gyűjtés, -összesítés, hivatalos statisztika.

A valóság, a kvázi-valóság, és a virtuális (kurzus)valóság közötti hézagokat olyan események töltik ki, mint hogy pl. a betétvédelmi törvény és előírásainak változása ellehetetlenítette a betétvédelmet, amennyiben mennél többet takarékoskodnak a banki ügyfelek, annál többet kell a bankoknak befizetni az országos betétbiztosítási alapba. A mostani 6 millió forintos betétvédelmi határnál már csak 1,07 százalékos a fedezettségi mutató, vagyis ma egyetlen bank sem tudná garantálni a visszafizetést bankcsőd esetén. Ez az igazság az elképesztő bankprofitok mögött. Botrányos fejlemény, hogy a kaszinók nem fizetnek áfát (ez köztudott), de most a nyerő automaták üzemeltetői ezt szóvá teszik. Miközben a kisvállalkozások bele döglenek az adókba (ill. miközben átálltak az EU-számvitelre, az az EU-s adónorma nem vonatkozik rájuk, hogy 6 millió forint bevétel alatt nem kell adózni!). A megnyomorodást jelzi az is, hogy az önfoglalkoztatáshoz mind kevesebben kérnek indulási pénzt, 2003-ban 5.500, 2004-ben 4.685-en: az önfoglalkoztatók zömmel az utcára kerültek vezető beosztásúak és önálló menedzserek közül kerültek ki. A kormány viszont folyamatosan csökkenti a támogatásukra szánt forrásokat, ami ugyancsak ellentétes az EU-normákkal. /3/

Célközönség: bulvárcsöcselék, vagy csak médiaorientált társadalom?!

A politikai manipuláció működéséről szólva, Babarczy Eszterrel beszélget Mihancsik Zsófia. Ez nem vicc, hanem egy liberális alaphelyzet (közpolitikai beszédhelyzet) egy baloldali liberális kurzus idején.

„Nemrégiben azt írtad, hogy az ezredforduló demokráciájában "a felvilágosult, felelős állampolgárt kiszorították a manipulálható, érzelmes tömegek, amelyek szavazataira spindoktorokkal és PR-szakértőkkel felszerelkezett, üzletszerűen bájos politikusok vadásznak", illetve hogy a globális folyamatok áttekinthetetlensége miatt még az érdeklődő állampolgárnál is a hit foglalja el a megértés igényének helyét. Volt-e valaha szerinted olyan időszaka a társadalomfejlődésnek, amikor az ország gazdasági-társadalmi folyamatai áttekinthetők voltak az érdeklődő állampolgár számára?" /7/

Ennyi. Többet nem érdemes idézni. Csak azért kellett ennyit is, hogy elismertessük, helyzet van! A liberális helyzetképben is benne van minden, csak éppen másként. Ezt nevezik liberális katyvasznak. Amiről a két kékharisnya beszélget, van tehát, az egész politikai közeget ők is mélyen lenézik ezért, de az antiorbán-antifidesz hangulatok és szenvedélyek hatása alatt benne úsznak a katyvaszban. Különben tűntetnének az olyan hírszemét ellen, ami uralja a politikai kurzusmámort. Mint pl. azt a bulvár hivatkozást, hogy „pszichológusok szerint az emberről nemcsak öltözte, kinézete árulkodik, hanem az is, hogy fest a munkahelye, milyen tárgyakat, díszeket tart maga körül. Igaz ez a politikusokra is. Gyurcsány Ferenc kormányfőt dolgozószobájában például három asztal is körbeveszi. Gyurcsány tölgyfa íróasztala erdélyi reneszánsz stílusban készült (Blikk-fotók: Korponai Tamás) Gyurcsány a jelek szerint szereti az asztalát, otthonosan érzi magát dolgozószobájában. A számítógépen kívül legelsőként egy félbehárapott Sportszelet tűnhet fel a szemlélődőnek. A Blikk ottjártá előtt a miniszterelnök nyilván sietett valahova, amikor megkívánta az édességet, mivel a csokinak csak a felét fogyasztotta el, a másik fele ott maradt az asztalon. A kormányfő szeret nassolni munka közben, mert a csokin kívül egy tálca gyümölcs is ki van készítve neki. Kicsit odébb még két családi fénykép díszel, amelyen a miniszterelnök gyermekei nevetnek felszabadultan a kamerába. Az egyik képen felesége, Dobrev Klára is látható, a másikon - nej nélkül - három csemete, amint vidáman játszik a kertben. A Blikk szerette volna az ellenzék vezetőjének dolgozószobáját is lefotózni, ám - nyilván mivel a Szentkirályi utcai Fidesz-központ egy teljesen felújított irodaház, átlagos, modern bútorzattal, amin különösebb bemutatnivalót nem találtak - erre nem nyílt lehetőség.

Kormányfőként azonban Orbán Viktor nagy becsben tartotta elődei mívés darabjait: azt a helyreállított íróasztalt vitette szobájába, amelyen hajdan Károlyi Mihály és Gömbös Gyula is könyökölt, s amit Rákosi Mátyás egyszerűen kidobattott. /8/

Információpolitika: a statisztika megint veszélyeztetett lett?!

Év közbeni egyenlegjavító intézkedések nélkül kedvező esetben az idei államháztartási hiány a GDP 4,9 százalékára rúghat az eredményszemléletű, uniós metodika szerint – ám kedvezőtlen esetben akár a 6,2 százalékot is elérheti, s a kormány 4,7 százalékos célja az idén sem teljesül – prognosztizálja az MNB inflációs jelentésében. A jegybank szerinti alappálya alapján 5,3 százalékos deficit adódna, ám kisebb lehet a hiány a – még vizsgált – áfa-visszatulások elszámolásának megváltoztatása miatt. A múlt évről visszatartott áfa fele – a GDP 0,3 százaléka – az idei költségvetést terheli eredményszemléletben is. Ezen túl az előirányzatnál kevesebb pénz folyhat be személyi jövedelemadóból és társadalombiztosítási járulékból. A múlt év végén visszaesett a költségvetési intézmények és fejezetek kiadásdinamikája, ami arra utalhat: a kiadások egy részét az idei évre hozták át, pénzmaradvány-állomány növelésén keresztül. A költségvetési törvény intézkedik az áthozott pénzmaradvány elköltésének megakadályozásáról, ám betartása az említettek miatt „jelentős kockázatot hordoz”, növelve a magasabb hiány esélyét. A Pénzügyminisztérium tervezi az áfa-visszatérítések elszámolásának megváltoztatását az uniónál. Az eredményszemléletű uniós módszertan szerint akár ideai kiutalásokat is az előző évre kell könyvelni, ha azok gazdaságilag még oda tartoznak. A tárca az áfa kapcsán kezdeményezi a jelenlegi szabály kiterjesztését, az ugyanis

csak február végéig engedi a „visszakönyvelést”. Az áfa-visszaigénylési időszak kitolásával együtt azonban célszerű lenne ennek a határnapnak az eltolása is. Idén akár márciusra, sőt későbbre is tolódhatnak a visszaigénylések, ami akár 40 milliárd forintnyi visszaigényelt áfa elszámolását befolyásolhatja. A kérdésen nem a PM, hanem a KSH szakemberei dolgoznak – közölték a tárcánál. (BR) /9/

Nőtt munkanélküliek aránya. A munkaügyi miniszter szerint ennek több oka van: többek között 23 ezer fiatal decemberben fejezte be a sorkatonai szolgálatot, az inaktívak közül pedig egyre többen regisztráltatják magukat a munkaügyi központban. A KSH-nál a november és január közötti időszakban a foglalkoztatottak 3 millió 890 ezren, a munkanélküliek 275 ezren voltak, utóbbiak létszáma 32 ezerrel haladta meg az egy évvel korábbiét. A munkanélküliségi ráta 6,6 százalékra emelkedett, de még mindig alacsonyabb maradt az uniós átlagnál. (Az EU-15-ben decemberben 8,1, az EU-25-ben 8,9 százalék) A 15-74 évesek 53,9 százaléka jelent meg a munkaerőpiacon, a munkavállalási korúak 64,1 százaléka tekinthető gazdaságilag aktívnak. A fiatalok munkanélküliségi rátája változatlanul magas, 18 százalék. A 15-24 éves korosztályba tartozók az összes munkanélküli 23,2 százalékát képviselték. (Az EU-15-ben decemberben 15,8, az EU-25-ben 17,9 százalék volt). A munkanélküliek 45,1 százaléka egy éve, vagy annál régebben keres állást, ez 2,1 százalékpontos aránycsökkenést jelent a tavalyi értékhez képest. A munkanélküliség átlagos időtartama 16,4 hónap. /10/

Mihamarabb szükség lenne egy nemzeti adattérkép kidolgozására, hogy a közigazgatási szervezeteknél felhalmozódott információállományt a jövőben könnyebben tudja hasznosítani a gazdaság, a tudomány és az oktatás is. Erről beszélt lapunknak Soós Lőrinc statisztikus, közigazdász, a Központi Statisztikai Hivatal volt elnök-helyettese. A szakember elmondta: jelenleg szinte minden költségvetési szervezet másként kezeli az adatbázisát. Egyes szervezetek készek ingyen információt szolgáltatni a cégeknek, míg mások pénzért adják az adatokat, némelyik szervezet pedig egyáltalán nem teszi hozzáférhetővé az általa birtokolt információkat. Ezért az adatot igénylő vállalkozók többnyire csak nagy nehézségek árán jutnak hozzá a számukra szükséges információkhoz. Abban az esetben azonban, ha felmérnék és rendszereznék a nemzeti adatvagyon, az érdeklődők könnyen és gyorsan megkaphatnák az egyes területekről kért információkat. Soós úgy véli: mihamarabb szükség lenne az adatgazdálkodás átfogó szabályozására. A jogi háttér megteremtése egyebek mellett azért is szükség lenne, hogy megelőzhető legyen az illegális adatkereskedelem kialakulása. A szakértő szerint módosítani kellene többek között az adatvédelmi és a statisztikai törvényt is. Az adatvédelmi rendelkezésben ugyanis nincs pontosan meghatározva például az, hogy mi minősül közérdekű adatnak. Míg a statisztikai törvény nem ismeri a közérdekű adat fogalmát, a rendelkezésben a nyilvános adat kifejezést alkalmazták a jogalkotók. Holott az adtakezelésre vonatkozó rendelkezéseknek egységes fogalomrendszert kellene tartalmazniuk. Az Európai Unió is ösztönzi az információ áramlás felgyorsítását. Szerinte az lenne legjobb megoldás, ha egy közhasznú társaság alakulna az adatvagyon kezelésére, s a későbbiekben ez a társaság tartaná nyilván egyebek mellett azt, hogy melyik adat hol található, kellően ellenőrzött-e, ingyen vagy térítés fejében hozzáférhető, illetve azt, hogy mikori adatról van szó. A közigazdász szerint segítene a befektetők hazánkba csalogatását is, ha az országunk iránt érdeklődő vállalkozók gyorsan, pontos adatokhoz juthatnának.

Hivatkozások

1. MNO/mtv/mn,p.1,3. nyomán
2. Szilágyi Anna: A törékeny nyelv. És.hu nyomán
3. napi.hu, tozsdeforum.hu, vg.hu nyomán
4. Gyurcsány nyerte a beszédversenyt. NSZ, 2005.02.21. nyomán
5. Gyurcsány meggyőzőbb volt Orbánnál. 2005.02.21. nyomán
6. mr.hu nyomán
7. A politikai manipuláció működéséről. Babarczy Eszterrel beszélget Mihancsik Zsófia mozgovilag.hu nyomán
8. blikk.hu nyomán

9. Módszertan miatt kisebb hiány? 2005-02-23., vg.hu nyomán
10. Láthatóvá válik a rejtett munkanélküliség. Muhari Judit, nszava.hu nyomán

7.21 A tájékoztatás művészete és hitelessége 2.⁹¹⁰

A zaj adatai

Zajkontroll-szövetségbe tömörül néhány kerület, hogy hatásosabban lépjenek fel a környezeti ártalmak ellen. A társulás ötlete a XIII. kerületé, ahol évente több százezer forintot kell kifizetni a lakossági panaszok miatt megrendelt hatósági zajszintmérésre. Az esetenkénti eljárás költséges és hosszadalmas: hetek telhetnek el, mire a mérésből eredmény lesz. Többek között ezért döntött a kerület egy saját mérőműszer és jármű megvételéről, ám a mintegy húszmillió forintot egyedül nem tudja vállalni, igaz kihasználni és üzemeltetni sem tudná gazdaságosan. A kerület több városrészt is megkeresett, lépjenek be a tervezett társulásba, vegyék meg s üzemeltessék közösen a hiteles hatósági adatokkal szolgáló berendezést. A csatlakozást fontolgatja a II., III. és az V. kerület is. A XV. kerületben viszont már el is döntötték a belépést, igaz pontos részleteket, például a beszerzési és üzemeltetési költség megosztását még nem tisztázták. Meg lehetne osztani a költségeket például a részt vevő kerületek alapterülete, vagy a mérőműszer kihasználtsága alapján is. Hajdu László polgármester úgy kalkulál, hogy a beszerzési árhoz a XV. kerületnek hárommillió forinttal kell hozzájárulnia, ám ez viszonylag gyorsan megtérül majd. Ugyanis ebben a kerületben is évente sokszor kell zajszint-mérésre szakosodott vállalkozókat fizetni. Tervek szerint a kerületek olyan műszert vásárolnak majd, amely tíz évig őrzi a hatóságilag elfogadott mérési adatokat. A szövetség tagjai ennek alapján létrehozhatnak egy olyan adatbázist, amelynek segítségével, akár EU-támogatást is kérhetnek régóta meglévő, súlyos környezeti ártalmaik megszüntetésére. Ilyen lehet a XV. kerületben például az M3-as melletti épületek védelméül szolgáló zajvédő fal építése is, amely állami feladat lenne, de évtizedek óta hiába várnak rá. (NSZ)

A tényleges gazdasági bővülés

A hét elején két GDP-adat versengését tapasztalhattuk, a többség a 2,9 százalékos növekedést tekintette hivatalosnak. A gazdasági növekedés méréséhez a KSH először közölt korrigált számot, mely kiszűri az úgynevezett naptárhatásokat a nyers adatokból. Jelentős változások következtek be a GDP-statisztikában. A hét elején a médiumok többsége azt közölte, hogy a gazdaság 2,9 százalékkal nőtt az első negyedévben. A "korrigált szám" szerint 3,5 százalékos GDP-bővülésről írtak. A korábbi évek számai is módosultak.

Az idei első negyedéves számok közötti 0,6 százalékpontos eltérést az úgynevezett szökőnap-hatás okozza. Ennek lényege, hogy az első negyedév négyévente egy nappal megnyúlik, s emiatt az éves növekedést jelző adatok nem egyforma hosszúságú időszakokat vetnek össze. Ha ezt nem vesszük figyelembe, akkor 2005 első három hónapjára valóban 2,9 százalékos növekedés mutatható ki, de úgy, hogy egy 90 napos időszak teljesítményét egy 91 naposhoz hasonlítjuk. Ezt a hatást statisztikai módszerekkel ki lehet szűrni: így jön ki a 3,5 százalékos bővülés. Ez utóbbi szám jobban kifejezi a tényleges növekedési folyamatokat, mint a 2,9 százalékos adat – nyilatkozta Ligeti Csák, a KSH nemzeti számlák főosztályának vezetője. A 2004. első negyedévi GDP-növekedés ellenkező irányú a revíziója után: 0,7 százalékos csökkenést jelent a szökőnap-hatással történő korrekció. Így talán meglepő lehet, hogy a 2004-es éves átlagos GDP-növekedés üteme a korábbi közléshez képest nagyobb lett. Ennek oka az, hogy a tavalyi adatra több tényező is hatott: egyrészt pótlólag beérkező információk miatt nőtt a szám, másrészt a 2003-as adat lefelé történő módosítása miatt

⁹¹⁰ Csorba József: A tájékoztatás művészete és hitelessége 2. Publicisztika Liliputból, 2005. június 16. 10:07

csökkent a viszonyítási alap. Ez összességében némileg nagyobb hatást gyakorolt a GDP-re (plusz 0,2 százalékpontot), mint a szökőnap hatás egy évre vetített következménye (mínusz 0,1 százalékpont). Így a korábbi éves átlagos növekedést kifejező adat 4 százalékról kiigazítás nélkül 4,2 százalékra, kiigazítással 4,1 százalékra változott – mondja Ligeti Csák. A módosítások kissé megváltoztatják a konjunktúraciklusról alkotott képünket. A mélypontot jelentő 2003-as év közepén 2,5 százalékkal nőtt a gazdaság, a csúcsot a korábbihoz képest egy negyedéssel később, 2004 közepén a 4,5 százalék jelentette, az azóta bekövetkező lassulás pedig valamivel kisebb mértékű, mint előzőleg sejteni lehetett. (A tényleges gazdasági bővülést jobban kifejezi a 3,5 százalékos szám. Mekkora a GDP-növekedés? 005-06-03., Madár István, vg.hu)

ÁSZ-kritika az MTI-nek

Tovább csökkent a Magyar Távirati Iroda (MTI) belföldi értékesítési árbevétele, miközben az állami hírügynökség gazdálkodása már harmadik éve veszteséges – jegyzi meg az Állami Számvevőszék (ÁSZ) az MTI 2004-es gazdálkodásáról készített összegzésében. A jelentés hangsúlyozza: mindezt annak ellenére sikerült elérnie a társaságnak, hogy a különböző jogcímenek biztosított költségvetési támogatások összege az utóbbi két évben az inflációt meghaladó mértékben emelkedett. Az MTI az állami költségvetésből az előző évhez képest 546 millió forinttal több, 2,3 milliárdos támogatásban részesült 2004-ben. A társaság 92 millió forint mérleg szerinti veszteséggel zárta az évet, amely az előző évinél ugyan alacsonyabb, de a tervezett 51,2 milliós mínusznál nagyobb. Ráadásul az ÁSZ jelentése szerint mindez csak annak köszönhető, hogy a hírügynökség veszteségének csökkentése érdekében 2004-ben egy nagy értékű ingatlant értékesített, és jelentős, 134 fős létszámleépítést hajtott végre, nagyobb részben állami támogatással.

Vince Mátyás MTI-elnök nemrégiben tartott tájékoztatóján jelezte: elsődleges célként a szemléletváltást tűzték ki a jövőre nézve, s ennek lényege a termékközpontúságról való átállás a piacközpontúságra. Az elnök által készített stratégiai tervvel kapcsolatban az ÁSZ ugyanakkor úgy fogalmaz: noha az átfogó helyzetképet ad az MTI piaci környezetéről és gazdasági helyzetéről, valamint a 2004–2007 közötti időszakra vázolja a követendő irányvonalat, a középtávra tervezett stratégia nem határozza meg azokat a konkrét célokat és eszközöket, amelyek a közszolgálati feladatok ellátásának érdekeit szolgálják. Tovább jelzik, hogy a stratégiai tervhez nem készült középtávú üzleti és informatikai fejlesztési terv sem. Az ÁSZ kiemelte: a korábbi ellenőrzések után a jelenlegi vizsgálat megállapításai is igazolták a speciális tulajdonosi megoldás célszerűtlenségét. Az Országgyűlés, a tulajdonosi tanácsadó testület, a felügyelőbizottság és az MTI elnöke között megosztott irányítás és ellenőrzés törvényi szabályozása, a hatásköri szabályozás pontosítása 2004-ben is elmaradt. Az ÁSZ szerint a korábbi együttműködési zavarok mellett újak keletkeztek, szükségtelen feszültséget, felesleges többletkiadásokat okozva a hírügynökségnek. (SK, vg.hu)

Eltérő véleményen az újságírók és a közönség

A közönség szerint egyre megbízhatatlanabb a média - az újságírók azonban nem értenek egyet. Hogy maradhat így hiteles az újságírás? Egy 673 újságíró és 1500 felnőtt körében elvégzett amerikai kutatás szerint jelentős a nézetkülönbség az újságírók és a közönség között - mind az újságírásról alkotott véleményüket, mind személyes nézeteiket tekintve. A pennsylvaniai egyetem berkeiben működő Annenberg Public Policy Center kutatásának eredményei olyan időkben láttak napvilágot, amikor a média tévedései szinte mindennaposá váltak. Márpedig a közönség már a hírszervezetek által elkövetett hibák beismerésének gyakorlatáról is egész másképp vélekedik, mint ahogyan az újságírók. Míg a szakma 74 százaléka szerint adott orgánus gyorsan elismeri az esetleges komolyabb tévedéseket, a közönség körében mindössze 30 százalék ért ezzel egyet.

A felmérésben résztvevő helyi és országos médiumok munkatársainak 86% úgy véli, hogy a hírszervezetek általában "helyesen találják a tényeket", míg a 18 évesnél idősebb közönségnek mindössze 45 százaléka gondolja ugyanezt. A közönség 48 százalékaival ellentétben az újságíróknak csupán 11 százaléka értékelte úgy, hogy a média gyakran "pontatlan". "A kutatás alapján sajnálatos módon elmondhatjuk, hogy ma jóval nehezebb lenne elfogadtatni az Első Kiegészítést (First Amendment, a sajtószabadságot védelmező legfontosabb amerikai törvény - a szerk.), mint annak idején." - mondja Bob Zelnick, az ABC News korábbi tudósítója és a bostoni egyetem oktatója. "Ez részben a média sorozatos baklövéseinek és koholmányainak, részben a riporterek és a közönség között fennálló társadalmi és intellektuális szakadéknak, részben pedig a médiát különböző oldalról érő támadásoknak és félrevezetéseknek köszönhető." "Nekünk újságíróknak talpra kell állnunk újra, nem csupán azért, hogy magasabb elvárásokhoz tartjuk magunkat, hanem azért is, hogy megismertetjük a közönséget azzal, akik vagyunk, ahogyan dolgozunk és amiért a munkánk jobbá teszi az országot." - nyilatkozta. (Gaborják, mediainfo.hu)

Rekordnézettség az MTV-n

Ebben az évben május 29-én, vasárnap jelentkezett első alkalommal 19:00 órakor a Híradó. Ezzel a kezdéssel is megőrizte közönségarányát a 18-49 évesek között, így február elejétől számítva a második legjobb eredményt (9%) hozta ebben a korcsoportban. (A nyári időszakban vasárnap esténként a nemzeti főadó esti Híradója mindig 19:00 órakor indul.) Az esti Híradót a NÉVshowR követte, amelybe a 18-49 évesek az előző adáshoz képest (2005. 05.15.) kicsivel többen kattintottak legalább 1 percre, így közel 1,7 millióan. A szórakoztató produkció a 21. héten az MTV legnézettebb adása a 18-49 évesek, a 18 év felettiek és a 18-59 ABC társadalmi státushoz tartozók körében. Hajdú Péter és Dömsödi Gábor műsora immár hagyományosan megjelenik a televíziós top-listák között is, a 21. héten a 17. helyezést érte el a 18 év felettiek korosztályában. A szólás szabadsága című műsorba a 18-49 évesek közül legalább 1 percre 850 ezren kapcsolódtak be, amíg az előző héten közel 650 000 fő tette ezt ugyancsak 1 percig. A 18 év felettiek körében a nézőszám még inkább nőtt, mintegy 390 ezren többen választották Friderikusz Sándor hírmagazinját legalább 1 percre az előző hetihez (05.15) képest. Így május 29-én a 21:15 órai kezdés a 18 év felettiek nézőtáborát jelentősen megnövelte, 2,2 millióan voltak kíváncsiak legalább 1 percig az adásra.

A gazdasági orientálás uralma alatt

A kormány és a PM optimizmusa már az idióták viselkedését idézi, amennyiben a belföldi és a külföldi elemzők egyaránt sokkal nehezebb helyzetet és hibás gazdaságpolitikát észlelnek. A napi.hu megkérdezte elemzők konszenzusa szerint az idei első negyed növekedése 2,98 százalékra jön ki, miközben a KSH a 2004-es negyedik negyedévit 3,7 százalékbán állapította meg. Érdekes módon a hazai bankok tapasztalatai alapján készített értékelések még pesszimistábbak, amennyiben az OTP szerint az ipar 1, a szolgáltatások 2,8 százalékos növekedést mutatnak, a mezőgazdaságra tippelni sem hajlandóak. Az EU-ból (különösen Németországból) mind rosszabb hírek érkeznek.

A magyar gazdaság növekedésére, illetve az infláció lassulása miatt alacsonyabb kamatszintre és a forint gyengülésének folytatódására számít Ralph Süppel, a Merrill Lynch európai feltörekvő piaci részlegének vezetője. Szerinte hiába törekszik visszafogott és fokozatos leértékelésre a jegybank, a piac minden valószínűség szerint gyorsítani próbál majd a folyamaton. A fentieknek megfelelően az elkövetkező három hónapban a Merrill eladásra javasolja ügyfeleinek a forintot az euró ellenében, mivel várható, hogy a Magyar Nemzeti Bank folytatja a 2004 márciusa óta tartó kamatvágási sorozatát. Azaz tizenharmadik alkalommal is mérsékli az alapkamatot, amelyet egy hete szállított lejjebb 25 bázisponttal, 7,25 százalékra, csökkentve a magyarországi állampapírok hozamelőnyét. Süppel szerint a jegybankot a kamatvágás felé hajtja az a szándék is, hogy kordában tartsa a lakosság devizában történő

eladósodását, mivel a devizahitelek korábban nem látott szintekre emelkedtek. A Bloomberg tudósítása szerint a neves befektetési bank taktikai long euró-forint pozíciók felvételét tanácsolja a befektetőknek 265-ös forint/euró célárfolyammal a nyár végéig.

A forint elindult a lefelé tartó pályán, és nem tudni hol áll meg: a 255-256 forintos árfolyam nem realitás, a külföldi elemzők szerint 265 forintnál van a mostani reálárfolyam. Jellemző a magyar gazdaság helyzetére, hogy máig 380 ezer társasági adóbevallásnak kellett volna beérkeznie, de eddig csak 8.200 társaság adta be adóelszámolását. A kormány kommunikációjában is megjelent az újabb költségvetési megszorítás szükségessége, de azt csak néhány konzervatív elemző jelöli meg, hogy további 150-200 milliárd forintra lenne szükség a várt hiány megtartásához is.

7.22 A média és a politika halálánása⁹¹¹

A politikainapirend-képzés olyan mértékben orientált a médiarendszer torzulása miatt, hogy elemzése és értékelése teljesen viszonylagossá vált. A belpolitikában a kommunikáció orientációja egy totális propagandában nyilvánul meg, amit a médiauszály működése valósít meg, s így a közpolitika minden fórumán brutálisan irányított kommunikáció folyik meghatározott politikai napirendekkel. A tartalmat tekintve ez a jelenség legjobban a mesterséges politikai „közép” és a perempártok megjelenítésében, a politikai konstelláció megrajzolásában tapasztalható meg.

A mi médiaorientált társadalmunkban az egyik legnagyobb politikai szemfényvesztés a politikai közép emlegetése, bármilyen szerepének interpretálása. A médiatudományt és a tájékoztatás művészetét ismerő értelmiség, persze, tisztában van azzal a ténnyel, hogy az ilyen társadalomban a politikai közép mindig egy kicsit máshol (jellemzően balra) van, mint középen. Ennek fényében kell látni a politikai konstellációt teljesen elrajzoló médiaorientációt s a következőket.

Miért nem sikerül Bárdoséknak?

Bárdos András egy interjú keretében, ritka őszinteséggel beszél a nyilvánvalóról: a magyar médiarendszer legfőbb célját és szerepét, ti. a tájékoztatást kánonjaival már rég nem képes teljesíteni. A Bárdos-házaspár rokonszenves szereplői a médiának, szakmaiságuk bizonyított és minősített, még sikerült megőrizni valamit a hiteles őszinteségből is. A magyar médiarendszer és abban is a magán/kereskedelmi televíziózás, ha összességében nem is rosszabb az átlagos nemzetközi kereskedelmi média színvonalánál, messzire van a nemzetközi média elitjétől. A duális médiapiac Magyarországon a pénzügyi racionalitás és a politikai kezesség csapdájában nem is lehet más, mint ami. Mindenek fényében kell értékelnit a Bárdos-interjú gondolatait.

Bárdos és a tények

Holttest nem lesz látható ősztől a TV2 hírműsorában, az erőszak sem igen kerül képernyőre majd. Az öncélú bulvárt elhagyó, összefüggéseket bemutató Tényeket ígér Bárdos András, aki elismeri: aki eddig őket nézte, nem kapott teljes képet arról, hogy mi történt Magyarországon és a világban. - Lenne hírműsor a TV2-n, ha az nem volna kötelező? - A Tények egy rendkívüli módon megtérülő vállalkozás, nemcsak pénzügyi szempontból. Ezért azt hiszem, hogy igen.

- Azért kérdezem, mert a Jó estét, Magyarország! már éjjel egykor kezdődik. Mintha csak púp lenne a TV2 hátán. - Két hírműsort a legnézettebb adásidőben vélhetően nem bír el a piac. - Két egy időben kezdődő hírműsort viszont igen, fél hétkor indul a Tények és az RTL

⁹¹¹ Csorba József: A média és a politika halálánása. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. augusztus 25. 11:00

Klub Híradója is. - Van egy kétpólusú piac, két nagy nézettségű tévével, és másodpercre egy időben kezdődő hírműsorokkal, amelyek a nézők harmincöt-harmincöt százalékát ültetik a képernyők elé. Ilyen sehol a világon nincs.

- Nem fizetnek ezért túl nagy árat? - Dehogynem. Éppen erről szól a vita évek óta. Ilyen részesedéssel csak generális tévét lehet csinálni, amely mindenkihez szól.

- A médiahatóság legfrissebb elemzése szerint a Tényekben volt a legkisebb a parlamenti politikusok megjelenése, a híreinek negyven százaléka ugyanakkor balesettel, katasztrófával volt kapcsolatos. Ha valaki csak e műsort nézve próbálna tájékozódni, tudná, hogy mi történik ma Magyarországon? - El kell ismernem, nem eléggé. Ennek megvannak a maga okai. Képzelje el azt a svéd részvényt, akit megkeresnénk azzal, hogy csinálunk egy jó hírműsort a magyaroknak, de tíz centtel csökken a részvénye értéke. Mit fog mondani? Közhely, de tény, hogy a világot vagy a gazdasági törvényszerűségek mozgatják, vagy a diktátorok. Nagyjából ebből lehet választani. Akkor még mindig jobb, ha az előbbi. A Tények előtti sorozatot több mint egymillióan nézik. Több százezren kapcsolnak be ugyan a hírekre, de a törzsnézők akkor is azt várják, hogy szórakoztassuk őket. Szeretnénk elérni, hogy legalább nagyjából teljes képet kapjanak arról, hogy mi történt Magyarországon és a világban, ne csak az érdekességekről számoljunk be. Ezért tervezünk szeptembertől óriási változást: szeretnénk levágni a Tényekből a bulvár részt.

A politika médialába

- Érdekes vállalkozás lesz, hiszen éppen a kereskedelmi tévék szoktatták hozzá a nézőket a felszínességhez. - Ezzel nem értek egyet. Gondoljon csak a nyolcvanas évek MTV-híradóira! Az oknyomozó újságírás a kereskedelmi tévékből, sőt lényegében a magyar újságírásból kiesett. Nem vagyunk felderítő vagy leleplező műsor - mi a napi történésekről szeretnénk beszámolni. - Azért ön is dolgozott a kilencvenes években mélyebbre ásó műsorban. - Melyik volna az? Az Objektív hozható fel, amely műfajteremtő volt. Bele is bukott. Nem kellett a politikának. - Nem hiányzik egy olyan csatorna Magyarországon, ahol ezt felvállalnák? - Dehogynem. De az a csatorna nem egy kereskedelmi tévé. - De nem is a közszolgálati, legalábbis jelenleg és a belátható jövőben. - Azért nem, mert ott mindenki meg van félemlítve és mindenki az állásával játszik. - Akkor csak abban lehet bízni, hogy jön egy mecénás, aki hobbiból független tévét csinál?

A nézőben van a baj?!

- A Tényekben nem lesz holttest, bár már egy jó ideje nincs, csak ez keveseknek tűnik fel. Egyetlen műsor maradt, ahol lehet még halottat látni, s az furcsa módon épp az MTV Híradója. Megpróbáljuk száműzni a vért, és nem mutatjuk meg a bűncselekmény áldozatává vált gyermekek arcát. Nagyon szeretnénk változtatni a melegek bemutatásán, akiket többnyire fűszoknyában ugráncoló előemberként láttatnak a melegfelvonulás kapcsán a médiumok. Az ilyen vágóképeket száműznénk a műsorból. Mert igaz, valós esemény, de mégis hazugság. Eddig is éles pozitív diszkriminációval éltünk a cigányokkal kapcsolatban, ez a jövőben még inkább így lesz. És a Tényekben nem lesznek sztáresküvők sem. - Van arra egy külön műsor a TV2-n.

- A bulvár nem a témaválasztás, hanem a feldolgozás felszínessége. Nem arról van szó, hogy az első hat hír a parlamenti pártokról szól majd. Témákkal foglalkozunk majd, nem pártokkal. - A kampány során sem? - De, akkor igen. Az utolsó hetekben az embereket szinte kizárólag ez érdekli. - A felpörgetett hírműsorokba beleférnek majd hosszabb elemzések? - Ez a legnagyobb kérdés. Ugyanis abban a pillanatban, ha egy összeállítás túllépi az egy percet és elhagyod azt a kialakult szabályt, hogy hat másodpercenként új impulzusnak kell érnie a nézőt, tíz százalékuk elkapcsol. Kockázatot vállalunk.

- Átalakíthatók a nézői szokások? - Nem lehet tudni, mit szeretnének az emberek, ezt a lehető legrafináltabban kell kutatni. Ha megkérjük őket, mit szeretnének látni, azt

válaszolják, hogy politikát. Aztán a számok azt igazolják, hogy a politika nem érdekli őket. A kérdőívek alapján a Spektrum a harmadik legnépszerűbb csatorna. Ehhez képest hányan nézik? Olykor az értelmiség is áldozatul esik annak a közhelyhalmaznak, hogy miért nincs például több színházi közvetítés. Elhoztam a tavalyi év legemlékezetesebb nézettségi mutatóját. A TV2-n a Megasztár utolsó előtti fordulója volt ekkor, az RTL Klubon a Sztárbox, az MTV-n pedig színházi világnap. Utóbbi háromszázalékos nézettséget ért el. - Nehéz lesz változtatni a Tények megítélésén, már beleégett az emberekbe a katasztrófa-híradó képe. - Évekbe telik majd. És szerintem az RTL Klubnak is változtatnia kell. /1/

A bevezető és a követő tájékoztatás konfliktusa

Ma már széles körű tájékozottságot csak az elektronikus médiumok, azokból is az internetes források tömegének módszeres figyelésével lehet elérni. Itthon a médiafőirány a tömegmédia és a megengedhetetlen politikai, gazdasági/magán célú orientálás szakmaisága, befolyásoltsága miatt a hírszolgáltatás információtartalma mind gyengébb. A tömegmédia hírszemét típusú kínálatával szemben a 33. héten például a következő tájékoztatáspolitikai események voltak.

A KSH számai szerint 6,1, az APEH adatai szerint 7,1 százalékkal emelkedett az alkalmazottak havi bruttó átlagkeresete. Az APEH számításai szerint tavaly egy százalékkal nagyobb mértékben nőttek a keresetek, mint azt a statisztikai adatok mutatják - írja a Népszava. A KSH szerint a múlt évben 6,1 százalékkal emelkedett az alkalmazottak havi bruttó átlagkeresete. Az adóhivatal adataiból viszont az derül ki, hogy 8,8 százalékkal javult az adózók nem önálló tevékenységből származó jövedelme, ezen belül a munkaviszonyból származó bér 7,1 százalékkal 121 ezer forintba nőtt. A keresetek növekedésére utal az is, hogy az összesített adóbevallások szerint 920 ezerről 670 ezerre csökkent a minimálbérből élők száma. (mti.hu)

Járai Zsigmond az ideális gazdaságpolitikáról, a fiskális és monetáris politikával szembeni követelményrendszerrel a gazdasági vitákban egyre divatosabbá váló formában, pontokba szedve nyilatkozott meg. A jegybankelnök írásában hangsúlyozottan közgazdászként meglévő magánvéleményét fogalmazza meg, és költségvetési konszolidációt, valamint minél előbbi euró-bevezetést sürget a gazdasági növekedés felgyorsításának érdekében. Járai a Világgazdaságban megjelent írásában a gazdaságpolitika feladatait a versenyképesség szempontjából közelíti meg: a fiskális és a monetáris politika feladat az, hogy növelje Magyarország versenyképességét. Az elmúlt évek fejleményeit áttekintve Járai úgy látja, hogy a gazdasági növekedés egyik gátja az államháztartás túlzott terjedelme, hiánya és szerkezete lett. Járai pontokba szedve fogalmazza meg azt a követelményrendszert, melyet közgazdászként a gazdaságpolitikai lépések esetében követendőnek tart.

A fiskális politikával szembeni követelmények Járainál: 1. Kiegyensúlyozott államháztartás, nulla államadósság - ezen követelmény szerint nem elegendő a maastrichti kritériumok teljesítése, hazánknek saját magával szemben ennél szigorúbb követelményeket kell megfogalmaznia. 2. Kemény költségvetési szabályok - ilyen szabályok lehetnek például, hogy csak gazdasági visszaesés esetén lehet deficites a költségvetés; az államadósság GDP-hez viszonyított arányának csökkennie kell, amíg el nem éri a nullát; ha a költségvetési hiányterv nem teljesül, akkor a pénzügyminiszter mondjon le. 3. Az államháztartás adó- és járulékbévételei nem haladhatják meg a GDP 30%-át - a magas adóterhelés rontja a gazdaság versenyképességét és elriasztja a befektetőket. 4. Fix, egyszerű adórendszer, alacsony kulcsokkal, a legszélesebb bázisra építve - az adórendszer gyakori változtatása kiszámíthatatlanságot és bizonytalanságot eredményez. 5. Kevés állami feladat, minimális bürokrácia - az állam jelenleg túl sok szociális, egészségügyi és oktatási feladatot vállal magára. 6. Kemény intézmények kellene - a szabadpiac és egy kemény intézményi rendszer elveire épülő gazdaság. 7. Munkára és vállalkozásra kell ösztönözni - ez nem csupán a fiskális politikával szembeni követelmény. Ma a lakosság 38-39%-a foglalkoztatott, amely az egyik legalacsonyabb arány az EU-ban.

A monetáris politikával szembeni elvárások Járainál: A jó monetáris politika hosszú távon semleges - ennek hiányában szintén visszavetheti a gazdaság versenyképességét. 1. Árstabilitás kell - ma hazánkban kb. évi 3%-os infláció mellett beszélhetünk erről. 2. A jegybanknak és a monetáris politikának egyetlen célja az árstabilitás - jegybank nem felelős a gazdasági növekedés rövid távú ütemének emeléséért vagy a munkanélküliség csökkentéséért, és semmi egyéb gazdaságpolitikai cél eléréséért. 3. Nem kell kompromisszum, nem kell koordináció - a jegybank legyen független intézmény, a jegybanknak nem kell kompromisszumokat kötnie, hisz azok a tapasztalatok alapján egyértelműen károsak. 4. Euró mihamarabb - az euró bevezetése egyértelműen gyorsítaná a gazdasági növekedést hazánkban. 5. Világos, transzparens árfolyamrendszer - a piaci szereplők világosan lássák a célokat és cselekedeteket. 6. Hitelesség, korrekt kommunikáció - a hitelességet nagyon könnyű elveszíteni, de nagyon nehéz visszaszerezni. 7. Társadalmi megegyezés, pénzügyi oktatás - a pénzügyek mindannyiunk életét befolyásolják. (e-broker.hu) Mármint nem az a lényeg tájékoztatási szempontból, hogy Járainak igaza van-e, hanem hogy ezeket a kérdéseket fel kell vetni és több oldalról választ is kell követelni rájuk. A tömegtájékoztatás egyszínűsége, alacsony információtartalma is könnyen igazolható, ha a médiafőirány politikainapirend-képzését, vezető és színes híreinek kínálatát vetjük össze a gondola.hu heti belpolitikai hírnaplójával. Íme!

Mintapélda: heti belpolitika, 2005, 33.hét

Hétfőn a mindennapi és a választási kampány soros eseménye, hogy a miniszterelnök „magánemberként” és „baloldaliként” gondolja magát megjelentetni a „szigetelésben”, ami az Óbudai szigeten megjelenést, túlkompenzáló akciózást jelent. Jellemző és durva etikettsérv ugyanakkor, hogy a „szolidaritás” ünnepére szóló lengyel meghívást a „baloldali” miniszterelnök elutasítja (érthető okokból). Kiemelkedő belpolitikai esemény, hogy a magyar kultúra támogatásáért, fenntartásáért rengeteget tett Püski-házaspárt Szent István-díjban részesítik a kultúra őrzésében elkötelezett SZI-Alapítvány.

Keddre a belpolitikát az elképesztően piszkos ügyek, a Gyurcsány-rezsim antidemokratikus mentalitása határozza meg. Az állam romokban hever, a rezsim pedig az intézményrendszer erkölcs-szakmai rombolásával erősíti hatalmát. Miközben az államcsőd mind nyilvánvalóbb, a baloldali politikai parvenü ellenőrzi a gazdasági folyamatokat, mint cég- és vállalkozás-tulajdonos. A GellértKis-ámok nyomán a MR költségvetése nincs biztosítva, s ezt a magyar értelmiség részben helyesli, részben tétlenül nézi. A korábbi átfogó és folyamatos politikai támadás az ügyészség ellen most egy a szórakoztatóipari jelenséggé vált, amelyben mindenki és minden érintetté válik. A politikai konstelláció elmozdulásának és a választási politika hullámainak legújabb jelensége, hogy a nem baloldali társadalomban indultak elképesztő változások. A Széles Gábor-féle „alternatív” (jobbközép) média, az Echo indulásak vetődik fel Fiala János és Szegvári Katalin hirhedett médiafigurák részvételével. Az elbocsátások és leépítések soros eseménye 2 ezer határőr elbocsátása.

Szerdára kiderül, hogy a „szigetelés”-kampányban a titkosszolgálatok aktívan résztvettek. Kiderül, hogy a Magyar Szigeten megfigyelték a közönséget, a fellépőket. A titkosszolgálatoknak évente jelentést kellene adni a szélsőséges szervezetekről, de ezekről csak általánosságban beszélnek (ahogy az internetes megjelenésükről is!). Így a politikai kampány része lehet csak tudásuk a valóság közreadása nélkül. Napi esemény lett Gellért Kis ámokfutása a rádióban, ahol a folyosói biztonsága kamerát megrongálta. A saját elfogultságait ilyen felfokozott érzelmi megnyilvánulásban felmutató politikust ki kellene vonni a forgalomból. A mindennapi politikai panamák soros példája egy Kóka-érdekeltség tendernyerése, amelyről a média szerint kiderül, hogy törvénytörő volt. Az ÁSZ a HM elszámolását szinte minden tekintetben elmarasztalta, a tárca finanszírozhatatlan és minden haderőfejlesztési terv alapja megszűnt.

Csütörtökre a belpolitikai orientáció totális propagandában nyilvánul meg, a médiauszály működése, a közpolitika minden fórumán irányított kommunikáció folyik

meghatározott politikai napirendekkel. Ezek között a Kulcsár-ügy legújabb hulláma a legkártékonyabb, az állami intézményrendszer (ügyészség) lejáratásával. Mellérendelt esemény az antiszemitázás és újnyilasozás, mint „spontán riport” a magyar szélsőségessegekről. A valódi eseményeknek - mint az olajválság, az orosz zsarolás, Malév-ügy, vagy távolmaradásunk a finn-ugor kisebbségek elnyomásával kapcsolatos EU-kampányból – nincs esélyük az első nyilvánosságba kerülni.

Péntekre a magyar médiarendszer totális torzulása a szakmai, erkölcsi és anyagi összeomlásban jelentkezik. A közszolgálati szféra működésképtelen, lényegében már semmilyen funkcióját nem teljesíti: a kereskedelmi média a politikával kötött piszkos alkujának foglya. Roppant kínos fejlemény az iparűzési adó körüli politikai huzakodás, kampány. Ugyanis az önkormányzatok évi 2.500 milliárd forintnyi költségvetési igényében 300 milliárd az iparűzési adó aránya, ami - közvetve - az egyetlen hozzáadott érték típusú adónem fenntarthatósága (az ÁFA) esetében azzal jár, hogy az elvesztett forrás - közvetve - az EU-ba kerül. A magyar költségvetési rendszer nem konform az EU-éval, s ezt a magyar kormánynak Brüsszelben képviselnie kellene.

Hivatkozások

1. Holttest és sztáresküvő nélkül. NSZ, Haszán Zoltán nyomán
2. Az új államfő ellentmondásos kezdése. NSZ, Szabados Krisztián nyomán
3. A lakosság nagy része több információt szeretne kapni az ÁSZ-ról. vg.hu nyomán
4. Újabb megszorítás a minisztériumoknak. Nol.hu, ma.hu nyomán
5. Keller az ügyészség ellen. Vg.hu
6. Állam az államban? - Kiújult a vita ügyészség szerepéről. hirado.hu
7. Kulcsár-kihallgatás: előre elrendezve? hirszerzo.hu

7.23 A mérés és minősítés hiteléért⁹¹²

Gazdasági tájékoztatás zavarokkal

A munkanélküliséggel kapcsolatos statisztikai háború tetőzik éppen a választási kampányban. Mindettől függetlenül a valóság az, hogy a ma viszonyítási alapul szolgáló, hitelesnek tekinthető népszámlási adatfelvétel nyomán 2000-2001-ben a magyar népesség munkaképes korú tömegei 7.412.020 főt számláltak, de ez a sokaság mára 7,1 millió körüli létszámmra zsugorodott. Vagyis 2005-ben, ha 50,5 százalékos a munkaképes korúak körében a foglalkoztatottság, akkor 49,5 százalékos az inaktívak aránya (kb. 3.195.000 fő). Az új módszerrel végzett munkanélküli-számítás alapján 7,3 százalékos a hivatalos munkanélküliség, a nem hivatalos viszont 14-15 százalékos. Viszonyítási alap a most megjelent 2005-ös APEH-statisztika is, amely szerint 5,2 millió adóalany számoltattak el, s abból a vállalkozásokat leszámítva hatalmas úr van a munkaképes korúak létszáma és az adóvallást készítő sokasága között. A magyar foglalkoztatási és munkanélküliségi arányok számításához ma tudni kellene hónapról hónapra a működő munkahelyek számát is, különben reménytelen vállalkozás megközelítőleg is hiteles számokat készíteni.

Statisztikai mérlegek

Magyarország szarvasmarha-, sertés-, juh- és baromfiállománya a pulyka és a kacsa kivételével tovább csökkent, a lovaké érzékelhetőbben emelkedett a december 1-jét megelőző négy hónapban. A KSH szerint szarvasmarhából 708 ezret, sertésből 3,85 milliót, tyúkfélékből 31,9 milliót, juhból pedig 1,405 milliót tartottak az országban december elsején. A négyhavonta

⁹¹² Csorba József: A mérés és minősítés hiteléért. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. február 14. 10:20

nyilvánosságra hozott adatok szerint, 2005 augusztus 1-jén szarvasmarhából 722 ezret, sertésből 4,2 milliót, tyúkfélékből 40,6 milliót, juhból pedig 1,419 milliót tartottak az országban. Magyarországon a 2004. decemberi 1-jei adatok szerint a sertések és a tyúkfélék száma jelentősen, a szarvasmarha-állomány kis mértékben csökkent, míg a juhállomány nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A szarvasmarhák száma 2005. december elsejei állapot szerint 14 ezerrel, sertéseké 341 ezerrel, a baromfiállomány 8,7 millióval, a juhoké pedig 14 ezerrel csökkent négy hónap alatt. A december elején 71 ezres lóállomány 4 ezerrel volt több mint egy évvel korábban, és 5 ezerrel gyarapodott négy hónap alatt. A szarvasmarha állomány egy év alatt 15 ezerrel csökkent. A 334 ezres tehénállomány az egy évvel azelőttihez viszonyítva 11 ezerrel, augusztus 1-je óta 9 ezerrel mérséklődött. A sertések száma a múlt év december elsején a 2004 decemberi állapothoz viszonyítva 206 ezerrel csökkent. Az anyakocák 277 ezres száma augusztushoz képest 18 ezerrel, 2004. december 1-je óta 19 ezerrel lett kevesebb. A tyúkfélék száma 900 ezerrel csökkent az egy évvel korábbihoz képest. A tojóállomány az egy évvel korábbival megegyező, négy hónap alatt 2,25 millióval lett több, így december 1-jén 15,5 millió volt. A libaállomány 2005. december 1-jén mintegy 1,4 milliót tett ki, 757 ezerrel elmaradt az egy évvel korábbtól. A 3,4 milliós kacsállomány 592 ezerrel, a 4,4 milliós pulykaállomány 823 ezerrel nagyobb volt, mint egy évvel ezelőtt. /1/

Szolgáltatásdrágulás

A Magyar Posta hivatalosan csupán a hatósági árak egyszázalékos emelését jelentette be, de a belföldi és nemzetközi szolgáltatásoknál nem ritka a 8-10 százalékos áremelés sem. A lényegében változatlan árakra számító ügyfelek meghökkennek, amikor például az ötezer forintos gyorsutalványért a tavalyi 1.680 helyett 1.845 forintot kérnek el tőlük. A hatósági áras termékek között is van olyan, amelynek drágulása meghaladja az egy százalékot. Példa erre a harmincgrammos súlyhatárt el nem érő szabványlevél, amelynek továbbítása négy százalékkal drágult. A látszólagos ellentmondást a többi között az magyarázza, hogy a postával külön szerződést kötő nagyfeladók hatósági áras szabványleveleit bizonyos esetekben a listaárnál olcsóbban kézbesítik. Így például azok a nagy ügyfelek, akik szerződés szerint egyszerre tízezernél több szabványlevelet adnak fel, és előre rendezett küldeményeiket saját maguk szállítják el a posta feladóközpontjaiba, levelenként akár 48 forintos árat is kaphatnak. A számukra meghatározott - a tavalyi listaáraknál is kedvezőbb - díjak pedig lefelé viszik a díjmelési átlagot. A posta valamennyi szolgáltatására kiterjedő pontos számítások nem készültek, de Szívi László szerint cégük átlagosan 3,5 százalékkal emelte díjait január 1-jén. Ezen belül a belföldi küldemények árának átlagos emelkedése valamivel három százalék alatt maradt. A nemzetközi forgalomban feladott küldemények továbbításáért ugyanakkor hozzávetőleg négy százalékkal kér többet a tavalyi tarifáinál a posta. /2/

Külgazdaság

Egy-másfél év alatt készülhetnek el a horvát és magyar gázvezeték összekötésének érdekében eszközölt beruházások, a munkálatok azonban csak akkor kezdődhetnek el, ha a felek minden részletben megegyezésre jutottak. Ennek lezárulta után indulhat meg a beruházás, melynek során hazánk területén 215 km vezetékkel kell lefektetni, s létre kell hozni a kapcsolódó infrastruktúrát is. Ennek költsége az előzetes becslések szerint 2,5 milliárd forint körüli lehet. A vezetékrendszerek összekötésével mód nyílna a cseppfolyós gáz fogadására képes adriai terminál létrehozása után ennek Magyarországra szállítására is. /3/ (Eddig egyetlen szó sem esett a magyar Adria-vezetékéről, amit minden megfigyelő különösnek talál.)

Egyébként tavaly január-novemberben a magyar kivitel volumene 10 százalékkal, a behozatalé pedig 5 százalékkal múlta fölül a megelőző év azonos időszakában regisztráltat. A KSH legfrissebb jelentése szerint a folyó áras forintadatokból számítva az export 9, az import 6 százalékkal bővült, míg a növekedés üteme euróban mérve 11, illetve 8 százalékos volt. A külkereskedelmi mérleg közel 300 milliárd forinttal – 1131 millió euróval – javult, hiánya 642

milliárd forintot tett ki. Az időszakon belül a forgalom első félévi növekedési ütemét - különösen importban - jelentősen befolyásolták a csatlakozással összefüggésben jelentkező bázishatások, amelyek az export-import ollónak a kivitel javára történő szétnyílásában, és ezzel összefüggésben a mérleg nagyfokú javulásában mutatkoztak meg. (A időszakban regisztrált javulás lényegében ebben az időszakban jött össze.) A július-novemberi időszakban a forgalom két irányának értékbővülése lényegében kiegyenlítetté vált. A külkereskedelmi árak változásának meghatározó tényezőit az energiahordozók közel 30 százalékos drágulása, valamint a gépek és szállítóeszközök kereskedelmében tapasztalt 3 százalékos árcsökkenés jelentette. A legnagyobb részarányú árucsoport, a gépek és szállítóeszközök volumene exportban 11, importban pedig 5 százalékkal emelkedett. Az árucsoportok közül a legnagyobb forgalomnövekedés az energiahordozók körében volt: az import volumene 15, az exporté pedig 19 százalékkal haladta meg az egy évvel ezelőtti szintet. Az export növekedési üteme egyébként valamennyi főbb országcsoporthoz képest meghaladta az importét. /3/

Gazdaságpolitológia: politikai kampány a gazdasági tájékoztatásban

Felháborító kampányolás, csalás a tájékoztatásban, mindez megtörtént nálunk külföldiek bevonásával. A Világgazdaság pl. „londoni elemzőkről” írt, akik a Fideszt elmarasztalták volna, miközben a Dresdner Bank egyik elemzője (aki már korábban is közreadott olyan nézeteket, amelyek a hazai liberális média szavajárását tükrözték) volt kedves kampányolni kizárólag.

Orbán Viktor múlt heti egyik kampánybeszédében arra tett ígéretet, hogy ha ők nyerik a választásokat, akkor visszaállítják a régi, a Fidesz idejére jellemző (illetve hasonló szerkezetű) lakástámogatási rendszert. A lépést szociális megfontolásokkal, a családok ismét minél szélesebb körének lakáshoz juttatási céljával indokolta Orbán. A tervezett intézkedést - annak költségvetési terhei miatt Tóth Gyula, a bécsi BA-CA és Ivailo Vesselinov, a londoni DrKW elemzője bírálta. Az ígéret további hosszú távú nyomást helyezne Magyarország igen rossz helyzetben lévő költségvetésére, és végrehajtásával a kormány további leminősítéseket kockáztatna. /1/

Az S&P a múlt héten kiadott figyelmeztetését a magas államháztartási hiány, a gyorsan emelkedő államadósság és a növekvő kockázatok indokolták, nem pedig Orbán Viktor választásokkal kapcsolatos kampányígéretei (pl. tb-járulékcsökkentés) - nyilatkozta Kai Stukenbrock, a hitelminősítő vezető elemzője. Ezzel cáfolja az elmúlt napok kormányzati nyilatkozatait, a vezető gazdasági média által közreadott ún. elemzői véleményeket. Mint ismeretes, a világ legnagyobb hitelminősítője a hosszúlejáratú devizaadósság A-besorolásának stabilról negatívra rontott kilátásával a negatív költségvetési és államadósság-folyamatokra hívta fel a figyelmet. A választásokon esélyes egyik nagy párt részéről sem lát valódi elszántságot a deficit gyors lefaragására (várhatóan a szeptemberig frissített konvergencia-programból is hiányzik majd ez a szándék). Emiatt idén - egyedi tételekkel együtt a GDP 10.7%-ára prognosztizálja az államháztartási deficitet, míg az államadósság 2009-re a GDP 69%-ára emelkedhet. /2/ Veres János pénzügyminiszter egyik hétvégi nyilatkozatában elmondta, hogy a lépés nyilvánosságra hozását megelőzően 2 nappal felhívták őt az S&P-től a hír közlése miatt. A hitelminősítő lépését a tárcavezető úgy tüntette fel, mintha az az előtte napokban megjelenő Fidesz-ígérek egyenes következménye lenne. Az S&P elemzője jelezte: állásfoglalásukat a már korábban meglévő számadatok alapján készítették el, előrejelzéseikben pedig saját számításaik szerepelnek.

A magyarok munkabeszüntetési kedve (magyarul sztrájk-készsége) nemzetközi szinten kimondottan alacsony, pedig szinte minden adott volna a nagyobb intenzitáshoz. Magyarországon kevés munkahelyen működik szakszervezet, és ha működik, akkor sem sokan csatlakoznak hozzá. Ez lehet az egyik fő oka annak, hogy nem nagyon sztrájkol a magyar – mondta a Napi Gazdaságnak Juhos Andrea, a DBM Hungary ügyvezetője. Amellett pedig, hogy a dolgozók érdekvédelme, együttes fellépésük nem jól szervezett, az sem növeli a sztrájkhoz való kedvet, hogy a munkabeszüntetést szervezőket, az abban aktívan részt vevőket sokszor az ügy rendeződése után elbocsátják. Főképp a vidéki, illetve a kevésbé

prosperáló régiókra jellemző, hogy az emberek hatszor is átgondolják, hogy fel merjék-e emelni a hangjukat, mivel ezeken a kevés munkalehetőséggel rendelkező területeken – nagyon megbecsülik az emberek az állásukat, hiszen nem könnyű másikat találni. /3/(Ebbe az állásfoglalásba nem fért bele, hogy a magyar nagyszakszervezetek a kommunista, szocialista, majd újkapitalista magyar baloldal politikai tényezőinek a szövetségese, saját képviseltjeinek árulója!)

A statisztika szerint évente tíz alatt mozog a sztrájkok száma, a résztvevőké pedig legutóbb csak 2001-ben haladta meg a 21 ezer főt. Bár a 2005-ös adatok legkorábban egy hét múlva állnak rendelkezésre; a tavalyi alacsony intenzitás (kevés sajtóhír) miatt nem valószínű, hogy 2004-hez képest romlott volna a helyzet. Ez pedig azt jelenti, hogy nemzetközi szinten is kimondottan alacsony a magyarok munkabeszüntetési kedve, pedig szinte minden adott volna a nagyobb intenzitáshoz. Az 1989-es VII. törvény szabályozza a kérdést, eszerint a sztrájkhoz való jog a munkavállalók elidegeníthetetlen joga, a törvényben meghatározott feltételek szigorú betartása mellett. E jogszabály csupán annyit mond, hogy nincs helye sztrájknak az igazságszolgáltatási szerveknél, a fegyveres erőknél, a fegyveres testületeknél, a rendészeti szerveknél és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál, továbbá akkor sincs, ha az az életet, az egészséget, a testi épséget vagy a környezetet közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné, illetve elemi kár elhárítását gátolná.

Választási megállapodást írt alá Orbán Viktor, a Fidesz elnöke és Császár Antal, a Vállalkozók Pártjának vezetője. A Vállalkozók pártja négy listás – országos, területi – helyet kap, Hevesben és Somogyban pedig két egyéni jelöltjük indulhat a Fidesszel közösen. Egy listás helyet biztosítanak egy roma vállalkozónak. Orbán Viktor a megállapodás aláírása előtt elmondott beszédében arról szólt: az államnak szolidárisnak kell lennie a vállalkozókkal, vagyis csökkenteni kell a tb-járulékot, meg kell védeni a magyar termékeket és szolgáltatásokat, a közbeszerzéseknél pedig előnyben kell részesíteni a magyar vállalkozókat. Ha ez megtörténik, akkor elvárható tőlük, hogy munkahelyeket teremtsenek és alkalmazottaiknak több bért fizeszenek – tette hozzá. A Vállalkozók Pártjának elnöke, Császár Antal elmondta: programjukban szerepel az egykulcsos adó, a járulékcsökkentés és a jövedéki törvény megreformálása – közölte a klubradio.hu. /4/

Hivatkozások

- 1.KSH: csökkenő szarvasmarha- és sertésállomány. Ksh.hu, MTI nyomán
- 2.Szolgáltatások - Jelentősen drágult néhány postai szolgáltatás. [origo] nyomán
- 3.Horvát-magyar gázvezeték: mikor és mennyiért? portfolio.hu nyomán
- 4.Jelentősen javult a külkereskedelmi mérleg. (NAPI Online) nyomán
1. Reakciók a régi lakástámogatási rendszer visszaállítására. Napi.hu, mno.hu nyomán
2. Cáfol az S&P: nem (csak) a Fidesz tehet a kilátásrontásról. portfolio.hu nyomán
3. Nem szeretünk sztájkolni? Napi Gazdaság, mno.hu nyomán
4. Választási megállapodást kötött a Fidesz és a Vállalkozók Pártja. mno.hu nyomán

7.24 Államokosok - Avagy az állam is, meg a kormány is mi vagyunk⁹¹³

Sárközy Tamás újabb írással minősíti az államot, az állam működéséhez társítható aktuálpolitikai eseményeket, az állami intézményrendszert, a vezető pártoknak az állammal kapcsolatos magatartását, nem utolsósorban a kormány és kormányzás visszasságait./1/ Ide tartozik még a megszólalás, az megszólaló és a vonatkozó tudományosság minősítése címén, hogy a Sárközy-féle politikai-gazdasági hatalmi esélyt teremtő jogalkotás és törvénykezési (alkotó és alkalmazó) modernizációs (!) törekvések a rendszerváltozás alapját képezik. (Ha

⁹¹³ Csorba József: Államokosok - Avagy az állam is, meg a kormány is mi vagyunk. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. február 2. 15:28

valaki ezt nem tudná!) Sárközy Tamás szakmai és közszereplői nagysága az 1987-es társasági törvény megtervezésével, elfogadtatásával, működtetésével vált abszolútummá.

Sárközy professzor ma a jogi, adminisztratív tudás és gyakorlati kormányzás showman-je, megkerülhetetlen, mint a posztoszocialista államjog szakértője. Hatalomcsináló szakértői tevékenysége azonban már túl van a csúcsponton, már nem irányadó személy, hanem ellensúly. Műhelyteremtő képességei és készségei működőképeseek, de ha lennének szakmai viták, pl. nem az államtalanító-dereguláló liberális filozófia ülné meg a légkört és agyakat, akkor ma már valószínűleg defenzívában lenne.

Sárközy szakmai érvelését már számosan kissé avítnak tartják, politikai példázatai kapcsán pedig szövé tesz, hogy gonoszkodni igazán csak a jobboldali kreatúrákon (politikán, felfogáson, személyen) tud, ezért érvelése biceg. Mai megszólalásában a közjogi intézményrendszerünk modern, eurokonform, és nemzeti polgári „középkormányzás” jellegének számonkérése színvonalas, szellemes, ugyanakkor jellemzően bicegő, és - Pokol Béla nemrégiben közreadott, vonatkozó kijelentéseivel összevetésben - vitatható.

Az uniós hasonulás és az elektronikus kormányzás miatti elmaradásaink korántsem annyira markánsak, vagy drámaiak, mint az 1989-től máig eltelt időszak mulasztásai az államszervezetünk és a kormányzás korszerűsítése terén. Ez Sárközy előadásában is egyetemes mulasztásokat takar, akár jobbközép, akár balközép kormányzás a szemlélődés alapja.

A „politikai” vagy „menedzser” kormányzás dilemma kibontása már nagy vitára ingerlő állásfoglalásának első kitétele. Sekélyes humor szinten is láttatható az eltérés, amennyiben az ország „legnagyobb vállalatának” emlegetését is csak a megszokás indokolhatta, mert inkább az ország „legnagyobb bankjáról” beszélhetnénk a kormányzás összetettségét szemlélítve. A lényegét illető igazság keveredik az ok okozat viszony felcserélésében, amikor Sárközy a politikai kormányzás felé eltolódást (helyesen a szakszerűség rovására menőnek) és a „modern média-marketing kormányzás” meghonosodását egymást erősítő tényezőkné fogja fel. Tegyük hozzá, helytelenül, mert Sárközy itt összekeveri az állam információs modelljét, és makrokommunikációs szerkezetét - melyek érdeklődésének tárgyát sosem képezik! - korszerűtlenségéből következő torzulásokat. Továbbá, Sárközy érvelésében nem veszi figyelembe az amerikai politikai gyakorlatban jellemgyilkolásnak nevezett, piszkos politikai technológiát (melynek itthoni bevezetése, naptári időponthoz köthető módon, egyik párthoz - mely nem a Fidesz és nem is az MSZP - s annak két politikusához köthető), és a mindennapi professzionális politikamarketing-kommunikációt, ami eleve egy korszerű kormányzati apparátus-szerkezetet, -szemléletet és -működést feltételez. Itt két, merőben más politikai kommunikációs technológiáról, illetve azok alkalmazásáról, a korszerűtlen államszerkezetre és visszamaradt kormányzati, államigazgatási és -rendszerekre kifejtett hatásairól van szó. Valamit érezhetővé tesz ebből a hiányból, amikor kijelenti, hogy „az Orbán-kormány volt Magyarország első (par excellence) politikai-tömegkommunikációs kormánya”. De Sárközy azt elmulasztja hozzá tenni (vagy nem ismerte fel a jelenséget?!), hogy a technológia már itt volt korábban az országban, és a Pető-Bauer duó profi módon alkalmazta is a parlamenti előadásaiban.

A kormányzati intézményekkel és posztokkal, a felduzzasztással kapcsolatos Sárközy-féle érveléssel vitázni nem lehet, különösen hogy figyelemre méltó új összefüggésekre mutat rá a sajátos magyar kormányzás elfajulásainak minősítésével. Így megemlíti a „szocialista monolit” és a „demokratikus düh” működését, a közigazgatás teljesítményromlása mögött a ciklusonkénti személycserét, az apparátusok megfélemlítését. Persze csak Orbánék kapcsán, bár Horn az, aki minden kormányváltás előtt, igaz nyíltan, „megszólította” az apparátusokat (ennek nyomán azután a választások körüli 2-3 hónapban a magyar államigazgatás - legalább is a központi kormányban, és a forráseltüntetés helyeit kivéve - lényegében mindig leállt!).

A Sárközy-írás legproblematisabb része az „ellenhatalmak” kitárgyalása. Sárközy mindent pontosan lát, érkekel és minősít, de érveléséhez mindenkinek ajánlom Pokol Béla összegzését a magyar parlamentarizmusról, illetve a héten adott interjúja mondanivalójának

megismerését./2/ Ez utóbbiban Pokol szerint a magyar bírói kar a legfüggetlenebb testületek közé tartozik nemzetközi viszonylatban is. Ez akár túlzásnak is tűnhet a Sárközy-érvelés szerinti racionális állam és kormány(zás) szempontjából. Pokol érvelésében a független LB vezette hierarchia, a törvények és a praxis alapján hozott, magyarázott ítélezés áll szemben az alkotmányra hivatkozás elsőbbségével. Amivel - közvetlenül és közvetve is - az ítéletek „elpolitizál(ód)ásának megakadályozását értük el. (Pokol megpendíti a „perlési politizálás” esélyét, ami ma valóság és szégyellni való jelenség.)

Sárközy mondandóját - bár nagyon kíméletes a Medgyessy-kormány által átörökölt, követett, és megtagadott, vagy éppen átalakított megoldásokkal szemben - nagyon könnyű felfogni erős bírálathoz. Az „ellenhatalom” (MNB, AB, LB, KSH, PSZÁF stb.) tisztelete, a kormányok „testületi jellege”, a kancellári kormányzás (kancellária nélkül!), az informális kormányulások mint gyakorlat megítélése nem vitás, ki tudná jobban megfogni a korszerű megoldásoktól eltérést, mint éppen Sárközy. Kár, hogy durva leegyszerűsítések (baloldali liberális sztereotípiák hangoztatására) hajlandó a szakmai és a politika érvek váltogatásában. Mint pl. abban a kijelentésében: helyzetváltató tényező lehetett a Medgyessy-kormány mai gyakorlatában az, hogy a miniszterelnök pártunkívüli, s ez a "bonyolult összetett" MSZP és a „mameluk frakcióval” rendelkező Fidesz ellentétekből következő állítása. Ilyenkor válik láthatóvá az a konzervatív elemzők által hangoztatott vélemény, hogy Sárközy igazán a posztszocialista megoldásokkal és a jobboldali kormányokon modellezett bírálatokban tud elemében lenni!

A legérdekesebb része a Sárközy-írásnak a javasolt megoldásokkal következik. Itt a reális hibaeltárhoz olyan javaslatokat társít, amelyek felvetése is egy másik állammodellről szól, nem is szólva a politika rendszer adottságairól, az általa is emlegetett baloldali monolit végletes determináltságáról. Sárközy legnagyobb leleménye a „szeptimiszteriumok” kialakulása mint realitás. A Sárközy által itt fel nem vetett (de másutt sokszor előadott) korszerűsítési háttérösszefüggések egyfelől az ún. ügynökség típusú minisztériumokról (60-90 fős apparátusok sajátos szerepekkel és finanszírozási formákkal), illetve a meg nem valósulás okairól, másfelől egy modernizációs vakságról szólnak. E vakság Sárközynél is meghatározó, amikor a minisztériumok megnevezését és a felszeletelés politikai szükségleteit érinti, de sohasem foglalkozik a modernizációs kényszerrel. Itt arra gondolunk, hogy már 1990-ben elmulasztották az reindusztrializációs, technológiapolitikai, innovációs és kommunikációs profilokat tárcaszintre emelni, s azzal a központi költségvetés forrásait is orientálni. Ugyanakkor fontos meglátása Sárközynek, hogy a leépítések és átszervezések (mint politikai súlypontát helyezések és pozícióigények kielégítése) közepette az államszervezet jellemző megoldása, hogy a „finomabb, színvonalasabb szakmai munkát” kiadják külső cégeknek. Ami lehet eredményesebb, lehet költségcsökkentő megoldás, de a felelősségáthárítás legalább ilyen fontos a megoldásokban. A rossz politikai döntéseket egyszerű a megbízott cégek nyakába varrni, amit több külföldi szolgáltató-tanácsadó cég botránya igazolt már (elég a PostaBank ügyre mutatni).

Végül, nem lehet megállni, hogy ne mutassunk rá a legjellemzőbb, de mára kész nevetségessé váló témára, a kicsi és olcsó állam megpendítésére. Sárközy, a régi motoros, itt álinaiv álláspontra helyezkedve próbál olyan megoldásokat tanácsolni, amelyeket csípőből lőne minden gondolatgátlásban szenvedő politikus is. A megemlített nemzetközi példák mint hazai megoldásokból egy is összedöntené azt a dominósort, amely a mai szegény, szétlopkodott, rogyadozó magyar államot jelképezi. Azt az államot, amelynek egyetlen ügyvédje sincs, pedig mindannyiunk érdeke lenne. Az állam ugyanis mi vagyunk! A kormány meg ők vannak.

Hivatkozások:

1. Sárközy Tamás: Kormányzati szervezetrendszerünk ellentmondásairól: az íróasztal magának csinál munkát. = Népszabadság, Hétvége 2004. 01.24. p.1,4.
2. Pokol Béla: A magyar parlamentarizmus. 1994, Cserépfalvi, p.236: valamint Csendes forradalom a bíróságokon. Interjú a Népszabadságban. 2004, 01.20. p.9.

7.25 Ilyen állam nincs!⁹¹⁴

Elképesztő információpolitikai megoldás, hogy a kormány a mérésügyi cégek (Kermi, MEEI, MBVTI) privatizációjára készül, a mérési és minősítési rendszer modernizációja nélkül. Nem a privatizáció maga a probléma, hanem hogy a világban nincsen olyan ország, amelyben ne lenne egy állami minősítő rendszer is a piaci vagy magáncégek mellett.

A legfrissebb statisztikai problémát az építőipar szárnyalásával kapcsolatos tények és mutatók közötti ellentmondások generálják. Az autópálya-építések megindulásának látványos felhajtó ereje van, ez adja a 14 százalékos növekedési mutató alapját, de az ágazat ezer sebből vérzik továbbra is, amit a feketemunka arányának növekedése, vagy a 34-36 milliárd forintos nagyságrendű körbetartozások jelentenek.

A bizalmi válság tetőzik éppen, amit a GfK 18 országban végzett összehasonlító felmérése mutat. Ugyanakkor a fiskális és a monetáris politikával szembeni bírálatok még sosem voltak ennyire erősek.

A gazdasági és a pénzügyi viselkedés a gazdasági tájékoztatás anomáliái, a politikai dezinformációs tevékenységek túlzásai miatt nem tud megfelelően alkalmazkodni, nagy a bizalmatlanság. Erről szól az a Medián-felmérés is, amelyik a várt, az észlelt és a tényleges infláció közötti jelentős eltérést mutatja meg. Az első félévben a hivatalos infláció 3,7 százalékos volt, a lakosság észlelési átlaga pedig 13,9 százalék. A 10 százalékos eltérés nagyon nagy, így a lakosság a 2-3 százalékos béremelést már csökkenésként érzi.

Jelentősen növekedett a vagyongyarapodásos vizsgálatok hatékonysága az év első hat hónapjában. Az egyes esetekben átlagosan csaknem tízmillió forintot tett ki a revizorok által feltárt nettó adókülönbözlet, míg tavaly ennél jóval kevesebbet. Idén még 300 magánszemély számíthat ilyen típusú vizsgálódásra. Fél év alatt 201 vagyongyarapodási vizsgálatot végzett el az adóhatóság, amelynek során csaknem kétmilliárd forint nettó adókülönbözletet tártak fel a revizorok. Ez a tavalyi évhez képest számottevő növekedést jelent, hiszen 2004-ben 2,7 milliárd forint volt ez az összeg. Ezeknél a vizsgálatoknál az adóhatóság annak jár utána, hogy az adózó vagyongyarapodásával és az életvitelére fordított kiadásokkal arányban van-e az adómentes, a bevallott és a bevallási kötelezettség alá nem eső, de megszerzett jövedelmének együttes összege. Ha nem tapasztalható arányosság, az adóhatóság becsléssel állapíthatja meg az eltitkolt adót. Ilyenkor azt valószínűsítik a revizorok, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetül a magánszemélynek valójában mekkora jövedelemre volt szüksége. Főként azok számíthatnak ilyen vizsgálatokra, akik vállalkozásuknak nagy összegű tagi kölcsönt nyújtottak, vagy az adóhatósághoz bejelentés érkezik róluk, hogy adózatlan jövedelemre tettek szert. Például azoknál a magánszemélyeknél várható az APEH ellenőrként felbukkanása, akik minimális bevallott jövedelem mellett, illetve veszteséges vállalkozást működtetve láthatóan luxusszínvonalon élnek, a legdrágább terepjárókkal járnak, repülőgépen, helikopteren közlekednek, nagyobb értékű ingatlant vásárolnak. A nagy értékű külföldi ingatlanvásárlásokról egyébként az APEH nemzetközi információkat kaphat.

Tavaly akadt olyan vállalkozó, aki 150 millió forintos jövedelem forrását nem tudta megjelölni. Az idén is hasonló a helyzet: több olyan üzletembert is találtak a revizorok, akik százmilliós nagyságrendű jövedelem forrását nem voltak képesek igazolni. Az adóhatóság tapasztalatai szerint egyébként az adózók fantáziája kifogyhatatlan, amikor jövedelmük eredetéről kell nyilatkozniuk. Gyakran hivatkoznak például korábbi szerződéseikben, hagyatékadó végzéseikben nem szereplő, hozzátartozótól kapott pénzeszközökre vagy éppen külföldről kapott juttatásokra. Az APEH ellenőrzési terve szerint ebben az évben több mint 500 vagyongyarapodásos vizsgálatot végeznek. Ez azt jelenti, hogy az év második felében még mintegy 300 magánszemély számíthat ilyen típusú vizsgálódásra.

⁹¹⁴ Csorba József: Ilyen állam nincs. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. szeptember 5. 14:04

A legújabb információk szerint a légihíd nevű orosz-magyar baráti társaság nem 160, hanem, csak 150 millió forintért venné meg a Malévet, nem 700, hanem 1 ezer embert küldene el azonnal, és nem vállalná át a 35 milliárd forintos adósságot sem, csak részben. Akkor miről van itt szó?!

Az általános tájékoztatási válságban különös jelentősége van a statisztika bizonytalanság növekedésének. Ez egyrészt a statisztikai információ politikai tartalma növekedésének, másrészt a statisztikai módszertani és adatszolgáltatási (illetve adatfelvételi) gondok növekedésének tudható be. Az apropó most a külkerstatisztika relativizálódása. (napi.hu, vg.hu e-broker.hu nyomán)

Újra bevásárlóturizmus

Három-négy évvel ezelőtt a határ mentén élő ukránok, szlovákok és románok Nyíregyházára jártak bevásárolni, így a város kiskereskedelme gyorsan fejlődött. Mára megfordult a helyzet: a turistajáratok nem hozzák, hanem viszik a vásárlókat. Néhány évvel ezelőtt Nyíregyháza kiskereskedelmének legnagyobb előnye a szlovák, ukrán és román határ közelsége volt. Magyarország uniós tagsága előtt a Nyíregyházához közel fekvő keleti szomszédoktól özönlöttek a vásárlók és a konzumturizmusra iparág rendezkedett be, hasonlóan az ország nyugati végéhez. Mind Ukrajnában, mind Romániában áruhiány volt az ezredfordulóig, így a határhoz közel élő lakosság átjárt vásárolni. A ruhaneműt, az élelmiszert vagy a tartós fogyasztási cikket a határhoz legközelebbi magyar városban, Nyíregyházán szerezték be. A város rohamosan fejlődő kiskereskedelmének olyan erős volt a vonzása, hogy a határok túloldalán fekvő közeli településeken erős fizetőeszköznek számított a forint.

Megint kivisszük a pénzt az országból?

Az élelmes határon túliak idefelé benzint hoztak, visszafelé márkás ruhaneműt vittek. Annak ellenére, hogy a régióban a magyar átlaghoz képest is csekély a vásárlóerő, a város kiskereskedelme vágtatva fejlődött. Ennek köszönhetően jelent meg a Tesco, a Metro, a Spar, az Interspar, a Penny Market, s legújabban az Interfruct, illetve az igazi árvágó, a Lidl. A kereskedelem fejlődésében annak idején komoly szerepet játszó hármast a városban jelenlevő láncoknak ma inkább nyűg, mint haszon, hiszen a globalizációval és a keleti szomszédoknál megjelent nemzetközi kereskedelmi láncokkal a nyíregyházi konzumkínálat elvesztette varázsát. A keleti oldalon élők számára az ott megjelent nemzetközi láncok, gyorsan fejlődő kiskereskedelmi egységek ár-összehasonlítási alappal szolgáltak és a megmértetésben a magyar üzletek alul maradtak. A nagybevásárlásokat immár nem a keleti szomszédok végzik a határ innenső oldalán, hanem a magyarok odaát. Jóformán nincs olyan napi fogyasztási cikk, amelyhez a határ innenső oldalán olcsóbban lehet hozzájutni. Még az ugyancsak uniós tag Szlovákia is kellemesebb feltételeket biztosít. A keleti határ mentén zajló kereskedelmi turizmus immár olyan méreteket öltött, hogy a Pénzügyminisztérium tavalyi állásfoglalása szerint azt már a költségvetés is megérzi. Többek között ez is indokolta a kormány áfacsökkentésre irányuló lépését, amelynek kidolgozásakor természetesen nemcsak mikro-, hanem makrogazdasági szempontok is mérlegre kerültek. A nyíregyházi kereskedők a jövő évi áfacsökkentésben reménykednek, várakozásaik szerint ez visszatarthatja az élelmiszerért, napi fogyasztási cikkekért a határon túlra utazó magyar vásárlókat. /1/

Bátor lépések?

Piaci vélemények szerint év végéig az alapkamat valószínűleg további 50 bázisponttal fog mérséklődni. A piacénál optimistább jegybanki inflációs prognózissal indokolták az elemzők a Monetáris Tanács hétfői 50 bázispontos kamatcsökkentését, akik az év végéig az alapkamat további 50 bázispontos mérséklését valószínűsítik. Pintér András, az Inter-Európa Bank Rt. vezető elemzője szerint a jegybank a "bátrabb" megoldást választotta a kamatcsökkentéssel.

Emlékeztetett rá, hogy a piac meglehetősen megosztott volt a kamatvágást illetően, a 25 bázispontos mérséklést várók mellett nem kevesen számítottak arra, hogy a Monetáris Tanács 50 bázispontos kamatcsökkentésről határoz - az állampapírpiacon például huzamosabb ideje a nagyobb mértékű kamatcsökkentést árazták be. Barcza György, az ING Bank vezető elemzője szerint szeptemberben további 25 bázispontos, november-decemberben pedig még egy 25 bázispontos kamatcsökkentés várható, ami azt jelenti, hogy az év végén 5,75 százalékra süllyed a jegybanki alapkamat. Az MNB kormányal egyeztetett inflációs prognózisáról Pintér András elmondta, hogy 2006-ra megadott 1,6 százalékos jegybanki inflációs előrejelzés is optimistább a piaci várakozásoknál, és 1,8 százalékponttal alacsonyabb a korábban jelzett 3,4 százaléknál, ami az felső áfa-kulcs csökkentésének tudható be. A Barcza György az MNB által először közzétett 2007-es prognózissal kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy ilyen hosszú távra nehéz megjósolni az élelmiszer- és a benzinárak alakulását, s a költségvetési hiány mértéke is kérdéses. A 3 százalék körüli prognózis mindenestre jelzi az ország felzárkózó jellegét az ERM-II. rendszerbe, valamint a kormányzat elkötelezettségét a csatlakozási kritériumok teljesítésére. /2/

Menedzser fizess!

Az összes természetbeni juttatás adója emelkedik szeptembertől egy június 22-én benyújtott módosító javaslat szerint. Az ellenzék szerint a lépés mindenkit érintene, a PM a visszaélésekkel indokolja a módosítás szükségességét. A kormányzat szerint a tervezett változtatás csak a kirívó példák ellen lép fel, előfordulhat ugyanis, hogy egy alkalmazott (aki általában menedzser) a fizetésének döntő részét természetbeni juttatás formájában kapja meg, így számukra jelentős megtakarítást jelent, hogy ezen tétel adóterhe kisebb mint a bérteher. A pénzügyi tárca a kialakult helyzetet úgy szüntetné meg, hogy a bér 15%-ában, legfeljebb 500 ezer forintban maximálná a juttatások mértékét, melyekben nem is férnének bele például a golfpálya-bérletek. Egyes elemek, mint például az adómentes étkezési juttatás, nem számít majd bele az 500 ezerbe. A PM-mel szemben az ellenzék 17%-os adóemelésről beszél, melybe minden adóköteles természetbeni juttatás beletartozik majd, így akár a buszbérlet is, amennyiben annak árát teljes egészében a munkáltató állja. Az év közepén, minden különösebb hírverés nélkül elfogadásra került az a passzus is, mely szerint a természetbeni juttatások adóalapja a juttatás összege plusz személyi jövedelemadó. Jelenleg a természetbeni juttatások után 44% személyi jövedelemadót, 29% tb-járadékot és 3% munkaadói járadékot kell fizetni, szeptembertől viszont a járadékokat a juttatás értéke, plusz a 44%-os SZJA után kell számolni, azaz a járadékok alapja csaknem másfélszeresére nő. /3/

Véres víz, méreg, kosz: bevásárlóközpontok nálunk

Azonnali hatállyal betiltotta az ÁNTSZ a szigetszentmiklósi Auchan áruház több részlegét, miután a vasárnap délelőtt tartott átfogó ellenőrzés után több dolgot sem találtak rendben - írja a Népszabadság. Az ellenőrök a húsüzem, a grillhús-kiadó és a cukrászda működését tiltották meg és az áruház ellen megindították a szabálysértési, a minőségvédelmi és a végrehajtási bírságolási eljárást. A vizsgálat után mintegy 15 kiló lejárt szavatosságú húskészítményt koboztak el. A pest megyei tisztí főorvos elmondása szerint a húsos pultban összegyűlt véres vizet találtak, a polcokon elhelyezett egércsapdákban kiszóródott a méreg, a cukrászüzemben pedig szobahőmérsékleten tárolták a sütemények egy részét. Amellett, hogy hiányoztak a kézmosók, kéztörölők és minden dolgozó egészségügyi könyve, az egész áruházra a takarítatlanság volt jellemző. A betiltott részlegek addig nem működhetnek, amíg nem tudnak megfelelni az alapvető közegészségügyi elvárásoknak. Korábban a babapiskótás pulton találtak egérürüléket az ellenőrök... /4/

Az első félévben Európában visszahívott 351 áru közül 57 Magyarországon kerül le a polcokról, amivel éppen csak Németország mögé kerültünk, ahol 59 esettel a legtöbb visszahívás történt a január-június közötti időszakban az EU-ban - írja a Financial Times-ra

hivatkozva a VG-online. 64 százalékkal ugrott meg egyébként az idei első félévben a visszahívott áruk száma az Európai Unióban: míg tavaly a második félévben ilyen lépésre 214 esetben került sor, addig az idén 351 esetben. A legtöbb visszahívás Németországban történt, a második helyen Magyarország áll, mögöttünk Portugália (33) foglal helyet, majd az Egyesült Királyság és Spanyolország (29-29). A visszahívott termékek elsősorban a játékok, ruhák, kerti és konyhai eszközök köréből kerültek ki. Az első félévben jelentkező megugrás a tavaly év végén életbe lépett uniós szigorítások az eredménye. /5/

Hivatkozások

1. Ma hátrány, ami korábban előny volt. 2005.8.22. Hőnyi Gyula, napi.hu nyomán
2. Az elemzők bátor lépésnek tartják. 2005.08.22. MTI/hirado.hu nyomán
3. Drasztikus adóemelés szeptembertől? 2005.08.22. portfolio.hu nyomán
4. Újabb Auchan-botrány! 2005.08.22. portfolio.hu nyomán
5. Veszélyes áruk: Magyarország az élmézőnyben. 2005.08.22. tozsdeforum.hu nyomán

7.26 Államokosok 2.⁹¹⁵

mottó: ... „államokos” férfiak. Csakhogy amivel foglalkoznak: az inkább praktika. Ugyanis csak arra gondolnak, hogy az uralkodó hatalomnak a szája íze szerint beszéljenek.” (Babits Mihály)

Az államreform, 50 éve késik

Most, 2006 januárban, gyakorlatilag semmit sem tudunk még, általánosságokon kívül, az új, a legújabb államreformról. Sárközy Tamás jogászprofesszor nyilatkozatai csupa evidenciát tartalmaznak.

A médiaközlés szerint az állam túlpolitizált, túlcentralizált, a közszolgáltatással szemben erősebb a hatósági jellege. A minisztériumokban túl sok a vezető, túl sok a fiatal pályakezdő, de hiányzik a középnemzedék. Sárközy Tamás jogászprofesszort a miniszterelnök kérte fel a központi közigazgatás átalakítására 2004 augusztusában. A professzornak két kikötése volt: 1. a kormánybiztos személyes munkavégzéssel látja el feladatát, apparátusa nincs; 2. a kormánybiztos ezért sem költségterítést, sem illetményt nem kaphat. A javaslat a Kormány előtt van, a győztes politikai erő döntésétől függ, hogy mit valósít meg a reformból. Sárközy Tamás szerint a kicsi és olcsó államon semmiképpen sem a semmit sem csináló, passzív állam értendő. De az igen, hogy ne legyen nagyobb annál, mint amit a ténylegesen ellátott állami feladatok igényelnek. Magyarul: ne legyen öncélúan gigantoman, ne legyen annál drágább, mint amit a ténylegesen ellátandó állami feladatok megkívánnak. Igaz, ez is eléggé általános megfogalmazás, de az látható belőle, hogy az öncélú közigazgatási presztízsköltekezés nem tartozik a ténylegesen ellátandó állami feladatok körébe. És az a költekezés sem, amely állami fantomfeladatokhoz fűződik.

- Miért nem hatékony az állam? – Hát azért, mert nem kicsi és olcsó. Magyarország nagy eredménye, hogy 1988-1995. között kiépült egy olyan jogállami intézményrendszer, amely a legkényesebb nyugati összehasonlításban is mindig dicséret tárgya. Nem kis eredmény 6-8 év alatt egy ilyen típusú államszervezetet kialakítani. De amikor ezt kialakítottuk, senki nem foglalkozott azzal, hogy ez az államszervezet mennyire hatékony, mennyire eredményes, és főleg azzal nem, hogy mennyire költségérzékeny. Emellett a szakmai színvonal is csökken. Az államnak nincs költségérzékenysége, nincsenek teljesítménykövetelményei, nincs rendes minőségmenedzsment-rendszere, nincs stratégiai tervezése. A magyar államszervezet túlpolitizált, túlcentralizált és óriási a vezetői dömping. Ennek következtében nagyon nehezen koordinálható, ami lelassítja a döntéseket.

⁹¹⁵ Csorba József: Államokosok 2. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. február 1. 14:38

- Jelenleg hány szervezete van a magyar államnak? – A Pénzügyminisztériumban erre olyasmit szoktak mondani, hogy 900-1.300 között lehet a szervezetek száma. De a magyar állam pontosan nem tudhatja, hogy hány szervezete van, mert a költségvetési szerveknek nincs bírósági nyilvántartásuk. Egységes állami vagyonszámter sincs. Jelenleg ugyanis külön szerv rendelkezik az állam pénzvagyonával, külön szerv foglalkozik az államadóssággal, külön szervezet intézkedik az állami követelések és tartozások behajtásáról, egy másik önálló szervezet, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság kezeli az állam tulajdonában álló műkincseket és ingatlanokat; az állami tulajdonú társaságok értékesítése az ÁPV. Rt jogköre. /1-2/

Egy évvel korábban

Sárközy Tamás újabb 2005 januárban is írással minősíti az államot, az állam működéséhez társítható aktuálpolitikai eseményeket, az állami intézményrendszert, a vezető pártoknak az állammal kapcsolatos magatartását, nem utolsósorban a kormány és kormányzás visszasságait./3/ Ide a megszólalás, az megszólaló és a vonatkozó tudományosság minősítése címén, hogy a Sárközy-féle politikai-gazdasági hatalmi esélyt teremtő jogalkotás és törvénykezési (alkotó és alkalmazó) modernizációs (!) törekvések a rendszerváltozás alapját képezik. (Ha valaki ezt nem tudná!) Sárközy Tamás szakmai és közszereplői nagysága az 1987-es társasági törvény megtervezésével, elfogadtatásával, működtetésével vált abszolútummá.

Sárközy professzor ma a jogi, adminisztratív tudás és gyakorlati kormányzás showman-je, megkerülhetetlen, mint a posztoszocialista államjog szakértője. Hatalomcsináló szakértői tevékenysége azonban már túl van a csúcsponton, már nem irányadó személy, hanem ellensúly. Műhelyteremtő képességei és készségei működőképesek, de ha lennének szakmai viták, pl. nem a modernizációsellenes, államtalánító-dereguláló liberális filozófia ülné meg a légkört és agyakat, akkor ma már valószínűleg defenzívában lenne.

Sárközy szakmai érvelését már számosan kissé avítnak tartják, politikai példázatai kapcsán pedig szóvá teszik, hogy gonoszodni igazán csak a jobboldali kreatúrákon (politikán, felfogáson, személyen) tud, ezért érvelése biceg. Mai (2005 januári) megszólalásában a közjogi intézményrendszerünk modern, eurokonform, és nemzeti polgári „középkormányzás” jellegének számonkérése színvonalas, szellemes, ugyanakkor jellemzően bicegő, és - Pokol Béla nemrégiben közreadott, vonatkozó kijelentéseivel összevetésben - vitatható.

Az uniós hasonulás és az elektronikus kormányzás miatti elmaradásaink korántsem annyira markánsak, vagy drámaiak, mint az 1989-től máig eltelt időszak mulasztásai az államszervezetünk és a kormányzás korszerűsítése terén. Ez Sárközy előadásában is egyetemes mulasztásokat takar, akár jobbközép, akár balközép kormányzás a szemlélődés alapja.

Média-marketingkormányzás

A „politikai” vagy „menedzser” kormányzás dilemma kibontása nagy vitára ingerlő állásfoglalásának első kitétele. Sekélyes humor szinten is láttatható az eltérés, amennyiben az ország „legnagyobb vállalatának” emlegetését is csak a megszokás indokolhatta, mert inkább az ország „legnagyobb bankjáról” beszélhetnénk a kormányzás összetettségét szemlélítve. A lényegét illető igazság keveredik az ok okozat viszony felcserélésében, amikor Sárközy a politikai kormányzás felé eltolódást (helyesen a szakszerűség rovására menőnek) és a „modern média-marketing kormányzás” meghonosodását egymást erősítő tényezőknek fogja fel. Tegyük hozzá, helytelenül, mert Sárközy itt összekeveri az állam információs modelljét, és makrokommunikációs szerkezetét - melyek érdeklődésének tárgyát sosem képezik! - korszerűtlenségéből következő torzulásokat. Továbbá, Sárközy érvelésében nem veszi figyelembe az amerikai politikai gyakorlatban jellemgyilkolásnak nevezett, piszkos politikai technológiát (melynek itthoni bevezetése, naptári időponthoz köthető módon, egyik párthoz - mely nem a Fidesz és nem is az MSZP - s annak két politikusához köthető), és a mindennapi

professzionális politikamarketing-kommunikációt, ami eleve egy korszerű kormányzati apparátus-szerkezetet, -szemléletet és -működést feltételez. Itt két, merőben más politikai kommunikációs technológiáról, illetve azok alkalmazásáról, a korszerűtlen államszerkezetre és visszamaradt kormányzati, államigazgatási és -rendszerekre kifejtett hatásairól van szó. Valamit érezhetővé tesz ebből a hiányból, amikor kijelenti, hogy "az Orbán-kormány volt Magyarország első (par excellence) politikai-tömegkommunikációs kormánya". De Sárközy azt elmulasztja hozzá tenni (vagy nem ismerte fel a jelenséget?!), hogy a technológia már itt volt korábban az országban, és a Pető-Bauer duó profi módon alkalmazta is a parlamenti előadásaiban.

A kormányzati intézményekkel és posztokkal, a felduzzasztással kapcsolatos Sárközy-féle érveléssel vitázni nem lehet, különösen hogy figyelemre méltó új összefüggésekre mutat rá a sajátos magyar kormányzás elfajulásainak minősítésével. Így megemlíti a „szocialista monolit” és a „demokratikus düh” működését, a közigazgatás teljesítményromlása mögött a ciklusonkénti személycseréket, az apparátusok megfélemlítését. Persze csak Orbánék kapcsán, bár Horn az, aki minden kormányváltás előtt, igaz nyíltan, „megszólította” az apparátusokat (ennek nyomán azután a választások körüli 2-3 hónapban a magyar államigazgatás - legalább is a központi kormányban, és a forráseltüntetési helyeit kivéve - lényegében mindig leállt!).

Ellenhatalmak

A Sárközy-írás legproblematisabb része az „ellenhatalmak” kitárgyalása. Sárközy mindent pontosan lát, érzékel és minősít, de érveléséhez mindenkinek ajánlom Pokol Béla összegzését a magyar parlamentarizmusról, illetve az ekkoriban (2005 január) adott interjúja mondanivalójának megismerését.^{4/} Ez utóbbiban Pokol szerint a magyar bírói kar a legfüggetlenebb testületek közé tartozik nemzetközi viszonylatban is. Ez akár túlzásnak is tűnhet a Sárközy-érvelés szerinti racionális állam és kormány(zás) szempontjából. Pokol érvelésében a független LB vezette hierarchia, a törvények és a praxis alapján hozott, magyarozott ítélkezés áll szemben az alkotmányra hivatkozás elsőbbségével. Amivel - közvetlenül és közvetve is - az ítéletek „elpolitizál(ód)ásának megakadályozását értük el. (Pokol megpendíti a „perlési politizálás” esélyét, ami ma valóság és szégyellni való jelenség.)

Mindazonáltal Sárközy mondandóját - bár nagyon kíméletes a Medgyessy-kormány által átörökített, követett, és megtagadott, vagy éppen átalakított megoldásokkal szemben - nagyon könnyű felfogni erős bírálóknak. Az „ellenhatalom” (MNB, AB, LB, KSH, PSZÁF stb.) tisztelete, a kormányok „testületi jellege”, a kancellári kormányzás (kancellária nélkül!), az informális kormányulések mint gyakorlat megítélése nem vitás, ki tudná jobban megfogni a korszerű megoldásoktól eltérést, mint éppen Sárközy. Kár, hogy durva leegyszerűsítésekre (baloldali liberális sztereotípiák hangoztatására) hajlandó a szakmai és a politika érvek változtatásában. Mint pl. abban a kijelentésében: helyzetváltoztató tényező lehetett a Medgyessy-kormány mai (2004-2005-ös) gyakorlatában az, hogy a miniszterelnök pártonkívüli, s ez a "bonyolult összetett" MSZP és a "mameluk frakcióval" rendelkező Fidesz ellentétekből következő állítása. Ilyenkor válik láthatóvá az a konzervatív elemzők által hangoztatott vélemény, hogy Sárközy igazán a posztszocialista megoldásokkal és a jobboldali kormányokon modellezett bírálatokban tud elemében lenni!

A legérdekesebb része a Sárközy-írásnak a javasolt megoldásokkal következik. Itt a reális hibaeltárhoz olyan javaslatokat társít, amelyek felvetése is egy másik állammodellről szól, nem is szólva a politika rendszer adottságairól, az általa is emlegetett baloldali monolit végletes determináltságáról. Sárközy legnagyobb leleménye a „szeptetminisztériumok” kialakulása mint realitás. A Sárközy által itt fel nem vetett (de másutt sokszor előadott) korszerűsítési háttérösszefüggések egyfelől az ún. ügynökség típusú minisztériumokról (60-90 fős apparátusok sajátos szerepekkel és finanszírozási formákkal), illetve a meg nem valósulás okairól, másfelől egy modernizációs vakságról szólnak. E vakság Sárközynél is meghatározó, amikor a minisztériumok megnevezését és a felszeteletési politikai szükségleteit érinti, de

sohasem foglalkozik a modernizációs kényszerrel. Itt arra gondolunk, hogy már 1990-ben elmulasztották az reindusztrializációs, technológiapolitikai, innovációs és kommunikációs profilokat tárcaszintre emelni, s azzal a központi költségvetés forrásait is orientálni. Ugyanakkor fontos meglátása Sárközynek, hogy a leépítések és átszervezések (mint politikai súlypontáthelyezések és pozícióigények kielégítése) közepette az államszervezet jellemző megoldása, hogy a „finomabb, színvonalasabb szakmai munkát” kiadják külső cégeknek. Ami lehet eredményesebb, lehet költségcsökkentő megoldás, de a felelősségáthárítás legalább ilyen fontos e megoldásokban. A rossz politikai döntéseket egyszerű a megbízott cégek nyakába varrni, amit több külföldi szolgáltató-tanácsadó cég botránya igazolt már (elég a PostaBank ügyre mutatni).

Végül, nem lehet megállni, hogy ne mutassunk rá a legjellemzőbb, de mára kész nevetségessé váló témára, a kicsi és olcsó állam megpendítésére. Sárközy, a régi motoros, itt álnaiv álláspontra helyezkedve próbál olyan megoldásokat tanácsolni, amelyeket csípőből lőne lenne minden gondolatgátlásban szenvedő politikus is. A megemlített nemzetközi példák mint hazai megoldásokból egy is összedöntené azt a dominósort, amely a mai szegény, szétlopkodott, rogyadozó magyar államot jelképezi. Azt az államot, amelynek egyetlen ügyvédje sincs, pedig mindannyiunk érdeke lenne. Az állam ugyanis mi vagyunk! A kormány meg ők vannak.

Hivatkozások:

1. Államreform: minden marad a régiben? Ember Zoltán, 2006, napi.hu
2. Puhul az államreform, ellenáll a közalapítvány-lobbi? 2006, Sebők Miklós, Ember Zoltán, napi.hu
3. Sárközy Tamás: Kormányzati szervezetrendszerünk ellentmondásairól: az íróasztal magának csinál munkát. = Népszabadság, Hétvége 2004. 01.24. p.1,4.
4. Pokol Béla: A magyar parlamentarizmus. 1994, Cserépfalvi, p.236: valamint Csendes forradalom a bíróságokon. Interjú a Népszabadságban. 2004, 01.20. p.9.

7.27 Új szabályokkal játsszák a politikát Magyarországon⁹¹⁶

A Gyurcsány-féle politikacsinálás nem hasonlít a korábbi magyar, a mai nemzetközi, egyáltalán semmilyen demokratikus politika rezsim működéséhez. Lényegében ez azt jelenti, hogy Gyurcsány Ferenc egyszerűen eltekint a demokratikus parlamentarizmus szabályaitól és különösképpen az állami intézményrendszer (korlátozott) autonómiájának tiszteletben tartásától, mindenekfelett a tájékoztatási kötelezettségek működtetésétől. Ezt pedig az állami és kormányzati tájékoztatás törvényességének felfüggesztésével éri el, ami a rendszerkritika hiányával egészül ki. A rendszerkritika hiánya pedig elsősorban a média, másodsorban a magyar értelmiség szellemi és erkölcsi haldoklása miatt következett be. Ebben a helyzetben a magyar ellenzék nem is tehetne mást, mint hogy jelzi, addig be sem teszi lábát a parlamentbe, nem vesz részt a politikai rendszer működtetésében, amíg az új miniszterelnök át nem adja a régi kormány beszámolóját. Az államigazgatási szervezetek és a kormány cikluszáró információs jelentésének elkészülte, illetve az ellenzéknek átadása nélkül nem szabad, nem lehet felelős politikai, ellenzéki tevékenységet folytatni. Magyarországon pillanatnyilag a demokratikus politizálás keretei nem biztosítottak.

Tájékoztatáspolitiká

A Gyurcsány-stáb törbe csalta az ellenzéket: az előre meghirdetett politikaimarketing tartalom (miszerint „az ellenzék úgy sem fog együttműködni”) bevezetése a médiatámogatásnak

⁹¹⁶ Csorba József: Államokosok 1-2. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. február 1-10. 14:38

köszönhetően sikerült. Az ellenzék, ha nem szavaz meg semmit, akkor is asszisztálni fog a „program” legitimálásához. A tájékoztatás működtetését jellemző esemény volt, hogy június másodikán az éjszakai órákban Magyarország területén váratlanul kétszeresére növekedett a háttérsugárzás. A szokásos 60-80 nSv/h-ról hirtelen 130-ra növekedett, és egy óra múlva visszaállt is a normál értékre a háttérsugárzás, de központi tájékoztatás nem történt. A legerősebb változás Baranyában volt érzékelhető, de Pest és Hajdú-Bihar megyében is kilengtek a műszerek. Szakemberek szerint, a hirtelen bekövetkező változás mögött a hazánk felett tomboló viharok lehetnek felelősek, s elképzelhető az is, hogy afrikai eredetű por került légterünkbe a szelek szárnyán. A megnövekedett érték nem jelentett veszélyt az élővilágra, bőven az egészségre veszélyes érték, 400 nSv/h alatt maradt. /1/

A társadalom egészségét tekintve fontos tájékoztatási esemény, hogy a KSH törvényi kötelezettségének eleget téve elkészítette éves jelentését Magyarország társadalmi, gazdasági helyzetéről. Az elemzés kiterjed a népesedési folyamatokra, a gazdaság teljesítményére, a foglalkoztatottságra, az életkörülmények alakulására, ismerteti a fizetési mérleg, a külföldi adósságállomány, a külkereskedelmi forgalom, az államháztartás és annak alrendszerének jellemzőit. A kiadvány terjedelme 96 oldal, a szöveges leírást összesen 42 ábra teszi szemléletessé. A jelentést az Országgyűlés minden képviselője kézhez kapja, elektronikus formában minden érdeklődő számára hozzáférhető a KSH honlapján (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2005.pdf>) . /2/

Médiapolitika

Jellemző aktualitás, hogy az Országos Rádió és Televízió Testület Panaszbizottsága megvizsgálta a Magyar Televízió 2006. május 10-én sugárzott Nap-kezte Keresztút című műsorát, amelyben a panaszos véleménye szerint a műsorvezető többször megismételte azt a sértő, ízléstelen, ellenséges és elfogult megjegyzést, miszerint a KDNP elnöke a Fidesz elnökének „kifutófiúja”. „Az eljáró tanács többségi döntéssel alakította ki véleményét arról, hogy a műsorszolgáltató eljárása az adott műsor egyik műsorvezetőjének a fenti sérelmezett megjegyzése folytán sem ellentétes a meghívott vendéggel szemben tanúsítandó tisztelet követelményével; különös figyelemmel az elhangzott megjegyzés szövegkörnyezetére, továbbá arra, hogy a műsorvezető azzal kapcsolatban már eleve elnézést kért és arra is, hogy a meghívott vendég sem tartotta szükségesnek a megjegyzés visszautasítását” – olvasható az ORTT panaszbizottságának közleményében. Mint írják, „a műsorszolgáltató képviselője a panasszal kapcsolatos védekezésében ugyanakkor kifejezetten elismerte a panasz jogosságát; s csupán arra hivatkozott, hogy az adott műsorszámában kérdezőként résztvevő, s így ugyancsak vendégnek tekintendő újságíró szavaiért nem terhelheti felelősség. Ebben a kérdésben az eljáró tanács nem osztja a műsorszolgáltató álláspontját, hiszen a kérdező szerepében eljáró újságíró is az adott műsorszámában a műsorkészítők közé sorolandó”. /3/

Ugyancsak jellemző aktualitás az ügyészégi álláspont a médiaengedélyek ügyben. A Legfőbb Ügyészség változatlanul fenntartja azt az álláspontját, hogy mulasztások törvénysértések történtek a két országos kereskedelmi tévé, az RTL Klub és a TV 2 szerződésének 2012-ig történő meghosszabbításánál, de a hatályos jogszabályok szerint nem tehet az ügyben jogi lépéseket. Az ügyészség korábban felszólalást nyújtott be az általa megállapított törvénysértések miatt a szerződéseket meghosszabbító médiahatósághoz. Ezeket a megállapításokat azonban a testület nem fogadta el. /4/

Információpolitika: az információgyűjtés szabályozása

Az információgyűjtés jogi és adminisztratív szabályozása, az információkezelés biztonsága mind nagyobb kényszer, következésképpen a politikai konjunktúra befolyása alatt áll. Még Magyarország szerint is az információgyűjtés, -elemzés és -szabályozás témakörére, az elektronikus kapcsolattartáshoz kapcsolódó biztonsági kérdések rendezésére, továbbá specifikusan a terrorizmus megelőzésére vonatkozó szabályok tekinthetők fő prioritásoknak az

Európai Unió azon erőfeszítéseiben, amelyeket a távközlési hálózat- és információbiztonság fokozására tesz - jelentette ki Jambrik Mihály, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) közigazgatási államtitkára miután részt vett az EU-tagországok távközlési minisztereinek luxemburgi találkozóján. Hozzátette, a tagországok között meglehetősen nagy az egyetértés abban, hogy melyek a prioritások e téren. Az ülésen a tagállamok azt is kiemelték, hogy a biztonság erősítése érdekében szükség van a kormányok, az üzleti élet és a felhasználók együttműködésére. Méltatták egyúttal az Európai Hálózati és Információs Biztonsági Hivatal (ENISA) két éve kezdett tevékenységét. Áttekintették a miniszterek az úgynevezett elektronikus közigazgatás kiépülésének állását - az EU azt a célt tűzte ki maga elé, hogy ez váljék lehetővé minden európai lakos számára. Ezzel kapcsolatban üdvözölte a tanács az Európai Bizottság nemrégiben kiadott közleményeit a rendszerek összeegyeztethetőségéről (interoperabilitásról), valamint a következő öt év közös cselekvési tervéről, és felszólította a tagállamokat, hogy azok mentén alakítsák saját ágazati politikájukat. A brüsszeli testület értésre adta, hogy nemzeti és uniós szinten is akad még teendő. /5/

Új információs rend és/vagy tér

A tervezett 2007. októberi időpont helyett technikai problémák miatt 2008 márciusára tolódik az új schengeni információs rendszer (SIS II) elindítása. Ez egyben azt is jelentheti, hogy az új EU-tagállamok belépése is csúszhat fél évet a határellenőrzést megszüntető schengeni övezethez. A 2004-ben csatlakozott tíz új tagállam csak akkor válhat az övezet teljes jogú tagjává, ha teljesül három feltétel, amelyek közül kettőt az uniónak, egyet a belépni szándékozó tagállamoknak kell megvalósítani. Ezek: meg kell teremteni a schengeni információs rendszer új változatának jogi alapját; biztosítani kell a SIS II rendszer informatikai, technikai hátterét; a belépő országoknak teljesíteniük kell a részvétellel kapcsolatos előírásokat. A három feltétel közül a múlt heti belügyminiszteri tanácsülésen a SIS II rendszer informatikai hátterének előkészítésével kapcsolatban merültek fel aggályok. A Bruxinfo értesülései szerint a SIS II strasbourgi számítógépes központjáért felelős francia delegáció közölte: különböző okok miatt tízhetes késésben vannak az új, kibővített kapacitású információs rendszer üzemeltetéséhez szükséges nagyobb teljesítményű szerver előkészítésével. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a légitársaságok – évi kétszer esedékes – menetrendváltásához igazodva csak téli vagy nyári átállás képzelhető el a jelenleg használt SIS I-ről a SIS II-re. Amennyiben a jelzett késés bekövetkezik, elképzelhető, hogy csúszik az eredeti menetrend.

A schengeni övezet kibővítéséhez szükséges jogi feltételek teljesítése viszont a menetrendnek megfelelően halad. Az új információs rendszer uniós jogi alapját képező csomagot (két rendelet, egy határozat) remélhetőleg az Európai Parlament júliusban első olvasatban elfogadja, és ebben az esetben a normák jogi szövege októberben megszületik. A schengeni övezethez való csatlakozás Magyarországra vonatkozó feltételeinek kiértékelése is terv szerint folyik. A tagállamok és az Európai Bizottság szakembereiből álló küldöttségek februártól júniusig öt szakterületen helyszíni szemlén ellenőrzik, hogy az új tagállamok tudják-e teljesíteni a schengeni követelményeket. A mostani schengeni információs rendszer új változatának kiépítésére azért van szükség, mert a jelenlegi, 15 ország (Nagy-Britannia és Írország kivételével 13 EU-tagállam, illetve Norvégia és Izland) által használt SIS I kapacitásai telítettek, ezért a schengeni övezet bővítése megköveteli egy új informatikai rendszer kialakítását. A SIS II nemcsak abban lesz fejlettebb elődjénél, hogy több ország adatait tudja kezelni, de kibővül a rendszer által nyomon követhető járműtípusok, illetve az ellenőrizhető dokumentumok köre is, valamint a rendszer fokozatosan képes lesz biometrikus jelek (digitális arcképek, ujjlenyomatok) azonosítására is. /6/

Gazdaságpolitológia: tájékoztatás a politikai helyzetmegítélésről

A Magyarországon mára elkerülhetetlen fiskális konszolidáció csak akkor lehet hosszabb távon sikeres, ha nem pusztán a rövid távon szükséges adóemelésekre koncentrál. Az alacsony munkapiaci részvétel miatt a közigazgatás és a felsőoktatás mellett elkerülhetetlen az egészségügy és a nyugdíjrendszer finanszírozásának átalakítása. Ennek hiányában az állampolgárok áldozatvállalása hiábavalónak bizonyulhat, aminek hosszú távú társadalmi és gazdasági költségei beláthatatlanok. Csakúgy, mint a választások előtt, most is a fiskális kiigazítás a magyar gazdaságpolitika központi kérdése. Mára lényegében valamennyi gazdasági és társadalmi szereplőben tudatosult, hogy a stabilizáció elkerülhetetlen, és a többség hajlandónak is mutatkozik bizonyos mértékű áldozatvállalásra. A külső szemlélőnek ugyanakkor az a benyomása, hogy a gazdaságpolitikai elitben a döntéshozók között kirajzolódik két csoport, amelynek elképzelése markánsan eltér a kiigazítás természetét illetően. Az egyik megközelítés szerint a jelenlegi fiskális probléma átmeneti természetű, és pusztán abból fakad, hogy 2001 óta az állami bevételek növekedése nem követte a kiadások bővülését. A másik megközelítés szerint ugyanakkor a mai magyar államháztartás problémái nem átmenetiek, hanem strukturálisak. Gyökeres változtatások nélkül tartósan jelen vannak, időről időre újratermelődnék, sőt egyre súlyosbodnak. /7/

A vállalkozói réteg félelme...

a kamatszint-emelkedéssel kapcsolatban folyamatosan nő. A Kereskedelmi és Hitelbank kkv bizalmi indexének értéke az idén az első negyedévben plusz 4-ről mínusz 4 pontra csökkent a választások miatti bizonytalanság és a kamatemelési várakozások miatt. A bank és a GfK legfrissebb felmérése szerint a vállalatvezetők borúlátását árnyalta, hogy a kis- és középvállalkozók számítanak a közterhek minimális növekedésére. A monetáris politikával összefüggő részindex értéke mínusz 42 pont, az előző negyedévhez képest 23 ponttal csökkent. A válaszadók átlag 1,5 százalékos növekedést prognosztizálnak a várható átlagos vállalati kamatszintben, szemben az eddigi 5 negyedévben mért, átlagos 0,6 százalékos növekedéssel. Az előző negyedévhez képest a vállalatok nagyobb aránya számít a forint gyengülésére, a megkérdezett vállalkozók 51 százaléka. A kormányzati gazdaságpolitika részindexe mínusz 18 pont, amely az előző negyedévhez képest 6 ponttal esett vissza. /8-9-10/

Államkötvény típusú működésfinanszírozás

A 2006/G és 2007/F államkötvények szerdai visszavásárlási aukcióján a benyújtott 63,48 milliárd forint össznévértékű ajánlatból 9,94 milliárd forintnyit fogadott el Államadósság Kezelő Központ (ÁKK). A visszavásárlási aukción elfogadott tételeket június 14-én fizeti ki az ÁKK, az ellenértékként kapott pénz befektethető a csütörtöki aukcióra kínált 2011/B, illetve a 2016/C államkötvény vásárlására is. Ezekből 45, illetve 40 milliárd forintnyit hirdetett meg értékesítésre az ÁKK. Az ÁKK közleménye szerint a 2006. augusztus 24-én lejáró 2006/G államkötvényből most ötödször rendezett visszavásárlási aukción benyújtott 13,04 milliárd forint össznévértékű 14 ajánlatból négyet fogadtak el összesen 0,47 milliárd forint értékben. A visszavásárlás után 333,24 milliárd forintnyi 2006/G államkötvény marad forgalomban. Az aukción 6,20 százalékos átlaghozam alakult ki, 15 bázisponttal magasabb a három hónapos benchmark keddi 6,05 százalékos értékénél. A március 1-én tartott legutóbbi visszavásárlási aukción 6,14 százalékos átlaghozam alakult ki. A 2007. április 24-én lejáró 2007/F államkötvényből most először rendezett visszavásárlási aukciót az ÁKK. A benyújtott 50,44 milliárd forint össznévértékű 34 ajánlatból kettőt fogadtak el összesen 9,47 milliárd forintért. A visszavásárlás után 291,52 milliárd forintnyi 2007/F államkötvény marad forgalomban. Az aukción 6,57 százalékos átlaghozam alakult ki, 4 bázisponttal magasabb a 12 hónapos benchmark keddi 6,53 százalékos értékénél. /11/

Mit kíván a tőzsde?

A BÉT üdvözl minden, a makrogazdasági egyensúly helyreállításának az irányába mutató stabilizációs lépést a kormány részéről, ezért a jelenlegi helyzetben támogatja a fogyasztást ösztönző adókedvezmények eltörlését. Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a növekedésbarát államháztartás fontos feltétele a megtakarítások és a nyugdíj-előtakarékosság, vagyis az öngondoskodás ösztönzése. Szalay-Berzeviczy Attila, a tőzsde elnöke arra kérte a kormányfőt, hogy az önkéntes nyugdíjpénztárakra és a nyugdíj-előtakarékossági számlára vonatkozó kedvezményeket, továbbá az ezeken a megtakarítási csatornákon keresztül elért hozamok árfolyamnyereség-adómentességét továbbra is tartsa fenn változatlan formában. A részvények és befektetési alapok 3 évnél hosszabb tulajdonlását pedig ne sújtsa árfolyamnyereség-adóval. Mindezt annak érdekében, hogy a tőkejövedelmek jövő évtől történő általános megadóztatása mellett továbbra is vonzó alternatíva maradjon a magyar vállalatok részvényeinek a tartása. A tőzsde elnöke emlékeztetett arra, hogy egy folyamatosan növekvő aktivitású tőkepiac növeli az ország tőkevonzó képességét és javítja a költségvetés bevételi oldalát, köszönhetően a piaci szereplőktől beszedett társasági adónak és a tőzsdei megmérettetés kényszerítő hatásának. Ezért fontos, hogy a tőzsde élénkítése továbbra is kiemelkedő szerepet kapjon. A kormányprogramban szereplő célkitűzés, miszerint a jövőben Magyarország regionális pénzügyi központ legyen, elképzelhetetlen egy jól működő hazai tőkepiac nélkül. /12/

Már mindenki pesszimista

A hét végére, nem szűnő eladásoknak köszönhetően a 21,000 pontos lélektani határ alatt zárt a BUX. A pesszimizmust az OTP piacán kialakult eladói hullám vezényelte, a papír egy éves mélypontokon forog. A régiós indexek mindegyike a negatív tartományban tartózkodott. A magyar index 2.3%-kal került lejjebb, 30 milliárd forintos forgalom mellett A legnagyobb forgalom az OTP piacát jellemezte, a papír átlag feletti 18 milliárd forintos mértékben cserélt gazdát. A papír 4.4%-os mínuszban, 6,460 forinton zárt, a kedvezőtlen leminősítések hatására. A többi vezető papír közül a MOL a nap elején még luszban tartózkodott, azonban zárásra lenyomták az árfolyamot 2.2%-os mínuszba. Az Mtelekom 1.5%-kal került lejjebb 1.2 milliárd forintos forgalommal. Egyedül a Richter volt képes a blue-k közül megtartani tegnapi 40,000 forintos zárószintjét. A középpapírok közül az Egis 1.8%-ot esett 510 millió forintos forgalommal, a Borsodchem pedig 2.7%-ot gyengült. A kisebb papírok közül a Fotex piacán volt a legmagasabb, 300 millió forintos forgalom. A papír 3.9%-kal esett vissza. A Synergon 2.1%-os csökkenést követően 734 forinton zárt. Az IEB 7.5%-kal került feljebb a piaci pletykáknak köszönhetően. A Pannonplast 160 millió forintos forgalom mellett 0.5%-ot emelkedett. /13/

A magyar államadósság a GDP négyszeresére emelkedhet

Az új EU-tagok társadalmainak öregedésével járó kiadások az évszázad közepére olyan elviselhetetlen terhet róhatnak ezeknek az országoknak a gazdaságaira, hogy adóskockázati besorolásaik a befektetési sáv alá süllyedhetnek. A Standard & Poor's hétfőn Londonban kiadott elemzése szerint a magyar államadósság a GDP-érték négyszeresére is emelkedhet az öregségi ellátás többletterhei miatt. A világ legnagyobb hitelminősítőjének 15 oldalas előrejelzése szerint 2050-re a világ lakosságának átlagos életkora 38 év lesz, tíz évvel magasabb a jelenleginél. Ezen belül az eltartási ráta, vagyis a 60 évnél idősebb népesség aránya a munkaképes korú lakossághoz mérve a tavalyi 19 százalékról 45 százalékra emelkedik. A világszerte a jelenleg érvényes előrejelzések szerint 14 olyan ország lesz, amelyben az évszázad közepére a lakosság átlagéletkora meg fogja haladni az 50 évet; ezen országok fele kelet-európai, áll az S&P jelentésében. Az előrejelzés szerint az átlagon belül csak a baltiak, valamint Szlovákia, Új-Zéland, Ausztrália és Kanada lesz képes a GDP-érték 50 százaléka alatt tartani az állami kiadásokat az évszázad közepén. A lista másik végén, 70 százalék feletti aránnyal Magyarország, Szlovénia, Csehország, Portugália és Görögország áll;

ez utóbbira 78 százalékos GDP-arányos állami kiadást jósol a hitelminősítő az előrejelzési időszak végére. Az ezt kísérő meredek államadósság-növekedés három számjegyű átlagos GDP-arányos adósságot fog eredményezni; ezen belül Japáné lesz a legmagasabb 530 százalékkal. Utána Magyarország, Csehország, Portugália és Görögország következik 400-450 százalék közötti adósságarányokkal az S&P előrejelzése szerint. /14/

Államigazgatás helyett –irányítás?!

Az állam átalakításával kapcsolatban sincs komolyan vehető tájékoztatás, ellenben sorra jelennek meg, nem hivatalos, szerzői munkák a lehetséges megoldásokkal. Sárközy Tamás professzor a maga államkonceptiója, megrendelésre készült reformkonceptiója nevében írja a következőket. Az állam - megfelelő alapító levelek és nyilvántartás hiányában - voltaképp azt sem tudja, hány szerve van. A szétszóró és zavaros állami vagyonkezelési rendszer következtében nincs egységes állami vagyonyilvántartás, a vagyonmérlegek önkényesek. Az ingatlanok elbirtoklási idejét rendszeresen meg kell hosszabbítani, mivel az állam attól fél, hogy polgárai elbirtokolják az általa nem ismert ingatlanait. A központi közigazgatás tele van zavaros jogállású, ún. országos hatáskörű szervekkel, emellett a megyékben a kiterjedt önkormányzati szervezettrendszer mellett a minisztériumok számos, ún. dekoncentrált szervezet működtetnek feleslegesen, emellett a közigazgatás a legkülönbözőbb formákban, áttekinthetetlenül és szükségtelenül áttolta a közfeladatokat az ún. háttérintézményi szférába. A közszolgáltatásban nincs megfelelő követelményrendszer, minőségmenedzsment, költségelemzés, a teljesítőképesség pedig nem megfelelő. Az óriási vízfejű, rendelkező, nehézkes, túlcenzúrált és túlszabályozott magyar állam valóság, egyik oldalról növelő-szaporodó közhivatalokkal, másik oldalról lerobbant közintézményekkel, kórházakkal, iskolákkal.

Az államot vállalatvezetési módszerekkel kell vezetni?!

Sárközy szerint ma elengedhetetlen, hogy legyen kormányzati stratégia, hogy a minisztériumok részstratégiáikat egyeztessék és alávegyék a kormányzati stratégiának. Szükséges, hogy a kormányzati döntések végrehajtását megszervezzék és korszerű monitoringrendszer keretében ellenőrizzék, a döntések előkészítésénél végezzenek előzetes hatáselemzést, a végrehajtás során intézményesen mérjék fel a továbbgyűrűző társadalmi-gazdasági hatásokat. A vezetői lánc felesleges áttételek beiktatása miatt ne legyen túl hosszú, ne jellemezzék a kormányzást állandósult koordinációs zavarok. Ha váratlan külső környezeti hatások érik a kormányt, képes legyen gyorsan és rugalmasan reagálni, a kellő kiigazításokat végrehajtani. Nem megengedhető, hogy a kormányzati apparátusban nem a főfeladatot teljesítők, hanem az adminisztratív-gazdasági-ellátó apparátus legyen többségben. A "felesleges" kiegészítő feladatokat ki kell szervezni piaci szervezetekhez.

Egy „magyarországszerű ország” állama

Sárközy szerint a ténylegesen ellátandó közfeladatokkal arányos, azoknál nem nagyobb és nem költségesebb és ezáltal erősebb, a közszolgáltatások mennyiségi és minőségi színvonalát folyamatosan emelni képes államnak tehát igenis át kell vennie a modern részvénytársaságra jellemző ismérveket. Ugyanakkor a modern állam nem részvénytársaság abban az értelemben, hogy nem az üzleti haszon, a profit maximalizálására törekszik, a közérdek szolgálata ugyanis részben bonyolultabb érdekegyeztetést, részben nem nyereségorientált szemléletmódot igényel. Még egy nagyhatalmat sem lehet a mértékadó "pénzügyi-gazdasági körök" akaratával szemben vezetni, nem pedig egy Magyarország-szerű gazdasági erővel rendelkező országot. A tőzsde, a szervezett tőkepiac döntő intézménnyé vált a XXI. században, nem célszerű pusztán spekulációként szembeállítani a "valódi munkával". Az Európai Unióhoz csatlakozás volt a magyarság korszerű, valóban európai nemzetté válásának egyetlen útja, nincs más alternatívánk, mint minél mélyebben beépülni az európai integrációba.

Ha a magyar állam tudatosan és okosan alkalmazkodik a globalizációhoz, az integrációhoz, az alapvető pénzügyi és információs világfolyamatokhoz, úgy ezt végrehajthatja nemzeti tradícióink, kultúránk értékes részei megőrzése mellett is.

Sárközy szerint ha pedig az állam átveszi a modern gazdaság vezetésének módszereit, jönnek az üzletemberek, a bankárok is az állam élére - szerinte még mindig jobb, mintha vezénylő tábornokok vagy titkosszolgálati főnökök jönnének, ami azért eddig ugyancsak sokszor előfordult a nemzetközi gyakorlatban (lásd az utóbbira idősebb Busht vagy Putyin elnököt). Miért alkalmasabb az az egy politikussá avanzsáló, frissen végzett egyetemista vagy egy több cikluson keresztül parlamenti frakcióban ülő képviselő a kormányzásra, mint egy volt nagyvállalkozó? Lehet, hogy párton belüli kamarillaharcokhoz, parlamenti trükkökhöz előbbi többet ért, de a kormányzásnak nemcsak politikai oldala van. Ma már a kormányzás óriási szervezetrendszer irányítására való menedzseri képességet is igényel, amelyben viszont az "üzletember" papírforma szerint erősebb, mint egy pártpolitikus (ez utóbbi is alkalmasabb, ha már polgármesterként várost vezetett - ez elég tipikus nyugat-európai politikai karrier). /15/

Átalakítás vagy újraosztás?!

Árnyaltabb megfogalmazásban és a körülményeket szem előtt tartva Mészáros Bálint a Manco.hu-ban nem feleli, hogy „a közigazgatás, a központi államigazgatás és az önkormányzati rendszer megújításában koalíciós összhang és elszántság mutatkozik, de az ellenzék támogatására is szükség lesz. Ám az új államalapításként jellemzett folyamat csak elméletben egyértelmű. A téma az ellátórendszerek reformjához hasonlóan gyakorlatilag a rendszerváltás óta napirenden van, sőt a mintegy három évvel ezelőtti felbuzdulás eredményeként - elsősorban a Belügyminisztérium IDEA-programja keretében - az önkormányzati átalakítás szakmai alapjait is papírra vetették. A halogatást ugyanakkor nemcsak a várható érdeksélem vagy az ellenzék ellenállása okozta, hanem az, hogy a megoldáshoz a központi kormányzat - eddig hiányzó - önkormányzati támogatására is szükség lett volna. De nem pusztán a politikai szlogenek szintjén (kicsi és olcsó államot!), hiszen nem önmagában a méret és az ár a lényeges (mintha azt mondanánk: a közértek legyenek kicsik, mert akkor kevesebb a villanyszámla). A cél természetesen az, hogy a közszférába feccölt pénz megtérüljön: működése eredményes (amit eldöntenek, az meg is valósuljon) és hatékony, a feladatokhoz mérten takarékos legyen.”

Szervezet, funkció, profil, szakértelem

Mészáros rámutat, hogy a valódi kérdés az országos hatáskörű szervek átalakítása, a területileg dekoncentrált egységek (kirendeltségek), a minisztériumok sokszor több, egymástól független megyei hálózatainak vertikális újragondolása - ami viszont elválaszthatatlan az önkormányzati rendszer újradefiniálásától. A szakterület differenciáltságához képest igen egyszerű az alapprobléma: a közigazgatás rendszeréből Magyarországon hiányzik a középső szint, a kormány és a települési önkormányzatok között nincsen komoly jogosítványokkal rendelkező szereplő. A rendszerváltáskor a települések rettentő boldogok voltak, hogy önrendelkezést kaptak, s hogy nem a fővárosban vagy a megyei pártbizottságon döntenek egy járda-felújításról. Az eredmény 3.200 helyi önkormányzat lett, melynek fele ezer fő alatti településeket igazgat. A középszint létjogosultságát az a tény indokolja, hogy a centralizáció, az állami paternalizmus, az erőforrások felülről osztogatása nem hatékony. Ma már közhely: az a legeredményesebb és a legtakarékosabb, ha a döntéseket valóban az érintettek hozzák, ott, ahol az ehhez szükséges információk is rendelkezésre állnak - ha például nem egy fővárosi fórumon döntenek a két megyeszékhelyet összekötő út felújításának ütemezéséről, forrásáról, kivitelezőjéről (ez a szubszidiaritás elve). A jelenlegi helyzet ehhez képest az, hogy az elméletileg a középső szintet megtestesítő megyék kompetenciája gyakorlatilag kimerül az oktatási, közművelődési, egészségügyi stb. intézmények fenntartásában. /16/

„Nem az állam, hanem a gazdaság működik rosszul.”

A kormányprogram vádirat a közigazgatás ellen - állítja az érintett szakszervezet főtitkára, aki attól tart, hogy szakmailag elbizonytalanodik az apparátus. A közigazgatási államtitkári funkció megszüntetése a kormányzati reformmal hideg zuhanyként érte a szakmát - ezt állítják az érdekvédők. A Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete nem vitatja, hogy reformra szorul az államirányítás, de úgy véli, az új kormány a közigazgatási rendszer legjobban működő és legfontosabb elemére mért csapást. Szerinte elhibázott, szakmailag megalapozatlan döntés született, amely a minisztériumi szervezet működése, a nemzetközi kapcsolatok és az európai uniós feladatok teljesítése szempontjából kifejezetten zavaró. A rendszerváltás óta a közigazgatás jogállami működésének egyik garanciája a pártsemleges köztisztviselőként dolgozó közigazgatási államtitkárok működése volt - állítja a szakszervezeti vezető. Ez a kar a jogszabályok szakmai előkészítését, az adott minisztérium munkaszervezetének, apparátusának szakmai irányítását végezte. Súlyosbítja a helyzetet a főtitkár szerint, hogy a szintén pártsemlegességet igénylő helyettes államtitkári funkció is megszűnik. S bár szakállamtitkárok látják majd el a jövőben a feladataikat, ők "politikafüggő" szakemberek lesznek, hiszen a vezetői megbízásuk a kormány mandátumával azonos idejű. Vagyis: a kormánytól kapják a megbízásukat, s annak megbízatásával lejár az övük is. /17/

Hivatkozások:

1. Államreform: minden marad a régiben? Ember Zoltán, 2006, napi.hu
2. Puhul az államreform, ellenáll a közalapítvány-lobbi? 2006, Sebők Miklós, Ember Zoltán, napi.hu
3. Sárközy Tamás: Kormányzati szervezetrendszerünk ellentmondásairól: az íróasztal magának csinál munkát. = Népszabadság, Hétvége 2004. 01.24. p.1,4.
4. Pokol Béla: A magyar parlamentarizmus. 1994, Cserépfalvi, p.236: valamint Csendes forradalom a bíróságokon. Interjú a Népszabadságban. 2004, 01.20. p.9.
1. Kétszeresére növekedett a háttérsugárzás. (Havaria, stop.hu) nyomán
2. A KSH elkészítette beszámolóját az Országgyűlésnek. tozsdeforum.hu nyomán
3. ORTT: nem baj, hogy „lekifutófiúzták” Semjént. mno.hu nyomán
4. Ügyészség-ORTT: patt. (H. Z.) vg.hu nyomán
5. Információgyűjtés, elemzés és szabályozás az EU-ban. MTI, stop.hu nyomán
6. A központi információs rendszer megújítása csúszhat. Tar Gábor, vg.hu nyomán
7. Áldozathozatal. Bartha Attila, vg.hu nyomán
8. Átmeneti bizonytalanság. hirado.hu/MTI nyomán
9. Borulató a kkv szektor. privatbankar.hu nyomán
10. Az ÁKK 9,94 milliárd forintért vásárolt vissza államkötvényt. e-broker.hu nyomán
11. Mit kíván a tőzsdeelnök a kormányfőtől? tozsdeforum.hu nyomán
12. Mindenki pesszimista a jövőt illetően? portfolio.hu nyomán
13. Az államadósság a GDP négyszeresére is emelkedhet. MTI, ma.hu nyomán
14. Magyarország közszolgáltató részvénytársaság? NOL Sárközy Tamás nyomán
15. A közigazgatás átalakítása – Újraosztás. Mészáros Bálint, mancs.hu nyomán
16. Közigazgatási kontra a reformra. NOL Kun J. Erzsébet nyom

d) A médiakormány kormányzásának példái

7.28 A médiáról tudományos igényességgel⁹¹⁷

⁹¹⁷ Csorba József: A médiáról tudományos igényességgel. Publicisztika Liliputból. 2005. október 12. 14:08

Manuel Castells az információs társadalomról szóló háromkötetes enciklopédiájában (melynek első kötete éppen most jelent meg magyarul) kimerítően foglalkozik azzal a jelenséggel, amit most készülök szónak tenni.

Castells gondolatmenetében az audiovizuális média az emberi szellem legfőbb táplálója, ezért döntő kérdés az, hogy mi a média? Mi a forrása a politikai autonómiájának? Hogyan formálja a politika kereteit? A demokratikus társadalomban a vezető média (mainstream media) tulajdonképpen üzleti csoportokat jelent, egyre nyilvánvalóbban koncentrálnak, globálisan összekapcsolódnak, ugyanakkor igen erősen diverzifikálódnak s a szegmentálódott piacok felé nyitott. Az állami, közületi, kormányzat felügyelte média viselkedése egyre jobban hasonlít a magán/kereskedelmi médiára a globális verseny hatása miatt, ugyanolyan függőségbe került a hallgatói/nézői mutatók irányába. (részleteiben Castellsnél az Információ Kora 1.köt. 5., ill. a 2.köt. 5. és 6. fejezeteiben). Itt lép be a hitelesség kulcsszava kapcsán az állam, a kormány szerepe, a média létfenntartásában és működésében döntő teljesítménymérés: a média a hirdetési pénzekből él, amit a nézettségi arányok (rating) vonzzanak, amihez hitelesség kell.

A média politikacsináló szerepben

A média autonómiája az üzleti érdekekben gyökeredzik, magas hivatástudat, újságírói legitimáció és újságírói önérték jellemzi. Az újságírók jelentenek, beszámolnak, de nem foglalnak állást. A liberális demokrácia mintaállama, az USA, egyben az első információs társadalom és a politikai marketing modellje is: a politikaformálást és -gyakorlást három egymással kölcsönösen összefüggő folyamat határozza meg. Egyrészt a politikai pártok hanyatlása, illetve szerepük a politikusok és állami vezetők kiválasztásában (1). Másrészt egy új komplex médiarendszer megjelenése, amely a kiterjedt televíziózáson alapul, párhuzamosan a rugalmas média sokszínűségével, az elektronikus összekapcsolódás lehetőségeivel (2). Harmadszor mindebben döntő tényező a politikai marketing széles körű kiterjedése, állandó közvélemény-kutatásokkal, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálással. Ebben a folyamatban működnek a visszacsatolás alrendszerei a szavazási hajlandóságok és a politikai célkövetés között, a beszélgető műsorokban, a számítógépes direct-mail-ekben, a telefonos közvélemény-szondázásban és -csinálásban, valamint a politikai jelöltek és témák valós idejű értékelésében (és módosításában) a sikeres szereplés érdekében.

A média politikai szerepe az ezredfordulón mélyen beágyazódott az állam működésébe technológiai és szervezeti értelemben egyaránt. A technológiai szerepben a legfontosabb tényező az, hogy a médiarendszer és a politikai marketing valós idejű módon kapcsolódik egymáshoz. Ahogy a technológiai fejlődés felgyorsította a média jelentő (bevezető tájékoztatási) szerepét, azzal növelte az információrendszer sebességét és rugalmasságát, de a visszacsatolási effektusok fontosságát (követő tájékoztatás) is. A médiabeszélgetés mindennapi tevékenységgé vált, aminek következményeként a politikai hivatalokban (élén a Fehér Házzal) minden nap összejönnek a tájékoztatási és kommunikációs szakemberek, hogy a „nép pulzusán” tartsák a kezüket, vagy a szemüket, hogy valós idejű módon reagáljanak a médiaesemények értékelése után. Ennek megfelelően a tájékoztatási - mint legfőbb információs szakértői - munka megszakítatlan folyamatosságú eseménnyé vált, amiben előkészítenek minden politikai döntést a médiapolitika nyelvére, mérik a hatásokat, feldolgozzák, értelmezik a közvélemény-kutatásokat, a fókuszcsoportok eredményeit stb.

A média diverzifikálódása és a decentralizáció új formákat hozott az 1990-es években, amivel még átfogóbb hatásokat fejt ki a politikai magatartásokra és viselkedésekre. A helyi kábeltévék és rádiós talk-show-k lehetőséget jelentenek a politikusoknak jobban betájolni üzenetüket és célcsoportjaikat, közelebb hozhatják a politikai aspirációk és a választói várakozások találkozását a központi média torzítása nélkül. A videotechnika adottságai révén, videokonzervek formájában a politikusok eljuttathatják üzenetüket a közönségükhöz. A média közzétételi versenye, persze, nagyon sokat árt a tárgyilagosságnak, amennyiben egyre kisebb

figyelmet szentel a politikusoknak (az 1960-as évek végén még 42, az 1990-es évek elején már csak 10 másodpercet átlagban) és egyre többet a balhéknak.

Az európai politikacsínálás amerikanizálódása a média által

Az 1980-as évek végéig a legtöbb európai televízió kormányellenőrzés alatt állt, s a politikai megjelenést és reprezentációt szabályozták benne. Sőt, a liberalizálás (privatizálás) után is önkorlátozó módon követték a politikai egyensúly eszmét (a brit ITV vagy a spanyol Antenna 3 az iskolapélda). Az állam, a média és a politika viszonya az amerikai és az európai modell között sokáig teljesen eltérő módon alakult (nem is beszélve a délkelet-ázsiai modellről). A jól dokumentált konzervatív európai modellben, mint a brit példában látható, hogy az 1980-as években 58%-ban volt a politikai hírek forrása a televízió, majd az 1990-es években ez az arány 80%-ra nőtt, s azzal egy időben megindult az amerikanizálódás is.

A legjellemzőbb, egyben legfontosabb kísérő jelenség az információs politika európai meghonosodásaként egyfajta állandó botránykergető törekvés a politikai közéletben, előbb a választási küzdelem, majd a mindennapi politika részeként. A politikusok a média szabta keretek közé szorulnak. A média megerősödik, technológiai, pénzügyi, politikai értelemben egyaránt, de nem lesz a negyedik hatalom, mert csak eszköz marad, pontosabban csatátér a politika számára. A médiaorientált politika mind fontosabb tényező lesz az államban, költséges tényezőként, és még költségesebbé válik az információs politika erősödésével: a szavazás, hirdetés, piackutatás, elemzés, imázs-teremtés, információgyűjtés stb. révén. Egyre nagyobb feszültségek gerjednek a mindig alulfinanszírozott politikusok, pártok és a mind költségesebb médiaszereplési kényszerek között.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a médianak ne kellene újraépítenie függetlenségét a hitelesség látszata kedvéért, és nemcsak a közvélemény szemében, de a hatalom birtokosai, a hirdető és a részvényesek, a pluralitás szempontjából is, mert az jelenti a média üzleti alapjait és a fenntartását. A média ma egyensúlyozik a baloldali-liberális elköteleződés és az abból adódó szűkítések, információ-visszatartás, szegmentálódás között. A függetlenség és professzionalizmus nemcsak a média „jutalomideológiája”, de üzlet is (mondván, hogy a függetlenség értékesítése a legjobb üzlet). /1/ Mindennek fényében értékelni a legújabb magyarországi történeteket, amikor a politikaelemző műhelyek értékelésének hitelességét, megbízhatóságát mérlegetjük, tudva, hogy azok a médiareprezentáció alapján vizsgálják a politikainapirend-képzést, a politikaimarketing-kommunikációt.

Médiaorientált meggyőződés és politikai napirend

A médiaorientáció eredményeként születnek olyan nézetek, melyek szerint a választók között többségbe kerültek azok, akik szerint hazánkban helyes irányba tartanak a gazdasági folyamatok. Ugyanakkor az MSZP erősödése nem egyenletesen ment végbe az egyes társadalmi csoportokban: a Gallup eredményei szerint a nagycsaládosok és az alacsonyabb jövedelmű csoportok körében nőtt a Fidesz relatív előnye. A társadalom leggazdagabb felső harmadában pedig jelentősen erősödött az MSZP, és hasonló folyamat ment végbe a magasabb végzettségűek körében is.

Szeptemberi közvélemény-analízis a Political Capital-tól

A részvételüket biztosra ígérő szavazók körében 41-43 százalékos az MSZP, és 46-50 százalékos a Fidesz támogatottsága. A két párt közti különbség 4-9 (átlagosan körülbelül 6) százalékpont, tehát a biztos pártválasztók körében a két párt 7-8 százalékponttal közelebb került egymáshoz augusztus óta. Szeptemberben a korábbi hónapokhoz képest nem jelentősen, de érezhetően nőtt a szavazási hajlandóság a lakosság körében — ez pedig elsődlegesen az MSZP-nek kedvezett. Mind a Medián, mind a Szonda Ipsos adatai alapján nőtt a szavazási kedv — jelenleg az összes szavazó fele mondja magát a választások biztos résztvevőjének.

Míg azonban az MSZP táborában enyhén nőtt, a Fidesz-MPSZ szavazóinak körében csökkent a választási hajlandóság. Ezzel együtt a Medián szerint továbbra is nagyobb a biztos szavazók aránya a Fidesz-MPSZ szavazótáborában (70%), mint az MSZP-ében (66%). Fontos eredmény, hogy növekedett az MSZP szavazótáborának optimizmusa: augusztusban még csak a szocialista szavazók 55 százaléka volt bizakodó, most 65 százalékuk várja a baloldal választási győzelmét 2006-ra. Az MSZP szavazótáborán belül hevesebbé váltak ugyanakkor a Fidesszel szembeni ellenérzések. Az idei évben átlagosan a szocialisták fele utasította el az ellenzéki pártot, most 62 százalékuk érez markáns ellenszenvet – ezzel pedig jelentősen csökkent a szocialista szavazók „átcsábításának” esélye a Fidesz számára. Az utóbbi hónapokban növekedett azon szavazók aránya is, akik ugyan biztosak voksolási szándékukban, pártot még nem választottak maguknak. Ez az aktív, de bizonytalan szavazói szegmens a Marketing Centrum adatai alapján a pártválasztók kb. egyhatodát (16%-ot) teszi ki – és a pártok elsődleges zsákmányterületének számít.

Mind a Medián, mind a Szonda-Ipsos szeptemberi politikus-népszerűségi felmérése azt mutatja: Orbán Viktor és Gyurcsány Ferenc közkedveltség tekintetében közel került egymáshoz. A Medián hónap elején készült kutatása szerint egy hónap alatt 43-ról 46 pontra nőtt a miniszterelnök népszerűsége, miközben Orbán Viktoré 53-ról 51-re csökkent – így a két politikus megítélése közötti különbség tízről öt pontra apadt. A Szonda-Ipsos hónap közepén rögzített eredményei szerint pedig a két pártvezér között meg is szűnt a támogatásbeli különbség: mindkettejük népszerűségi mutatója 50 pontos. Érdekes ugyanakkor, hogy a Gallup adatai szerint nem javult a miniszterelnök munkájának megítélése: a teljes népességen belül a Gyurcsány Ferencel elégedettek aránya 37% – ugyanannyi, mint augusztusban. Az elégedetlenek ezzel szemben jelentős többségben vannak: Gyurcsány Ferenc munkáját a kérdezettek 48%-a ítélte meg negatívan. A Szonda-Ipsos felmérése azt mutatja: mind Orbán Viktor, mind Gyurcsány Ferenc abszolút „sztárnak” számít saját táborán belül - míg az ellenoldalon mindketten heves ellenérzéseket váltanak ki. Orbán a Fidesz szavazói között 85 pontos, Gyurcsány a szocialista táborban 84 pontos népszerűségnek örvend, így saját oldalukon ők szerepelnek a népszerűségi rangsor csúcsán. Az ellentábor ugyanakkor keményen elutasító: a Fidesz elnöke az MSZP táborában 21, a miniszterelnök a Fidesz hívei között 28 pontot kapott. /2/

Szeptemberi politikai napirend a Vision Consulting szerint

Az elmúlt hónapban a szocialisták három frontvonalon nyomultak előre, az eddigi jelek szerint szokatlanul tervszerűen és fegyelmezetten. Gyurcsány Ferenc újabb médiaoffenzívát nyitott, csaknem háromszor többször jelent meg a vezető hírekben, mint Orbán Viktor. Gyurcsány könyvével is a figyelem középpontjába került. A változás alapvetően a kormányzó szocialista pártnak áll érdekében, ezért a politikai racionalitás alapján nem meglepő, hogy az MSZP a Fidesznél korábban kapcsolt magasabb sebességi fokozatba. A közvélemény-kutatásokban először regisztrált 2003-as nyári fordulat óta minden nap, amit a két rivális a status quo jegyében töltött el, az ellenzéknek dolgozott; a Fidesz ezért nem is volt érdekelt abban, hogy hevesebb politizálással "zavarja meg" a szavazókat. A szocialisták viszont lépésenként kerültek, ha változtatni akartak helyzetükön, új módon kellett megjeleníteniük. Szeptemberben az MSZP erőteljes, összehangolt és agresszív kísérletet tett a status quo megváltoztatására. Miközben a kampánykezdet ténye nem nevezhető meglepőnek, a szocialista párt korábbi hasonló akcióihoz képest egyelőre szokatlanul tervszerűnek és fegyelmezettnak látszik mindaz, amit az MSZP és különösen a kormányfő tesz. A szocialisták szeptemberben három fronton nyomultak előre. Egyrészt célkeresztjüket a Fidesz elnökére, Orbán Viktorra irányították, akit populizmussal, elvtelenséggel vádoltak és szélkakasnak bélyegeztek. Másrészt – miközben arról beszéltek, hogy nem nyújtanak be "választási" költségvetést – több társadalmi csoportnak jelentettek be kedvező, hangulatjavító döntéseket. Harmadrészt pedig igyekeztek felfrissíteni, megújítani a párt arculatát, ebbe a sorba illeszkedett a plakátkampány elindítása és a miniszterelnök könyvének megjelentetése is.

Az MSZP kampánystartja a Fideszt sem hagyta érintetlenül. Stratégiai szinten ugyan az ellenzéki párt még nem válaszolt érdemben a szocialista offenzívára, de a jelenlétet a Fidesz is erőteljesen növelte. Annyira sikeres volt ebből a szempontból, hogy a 2002-es kormányváltás óta most szeptemberben fordult elő először, hogy a vezető hírekben pontosan ugyanannyi MSZP-s és fideszes megszólalást regisztráltak. A jobboldal ennek ellenére ugyanazt a játékot játszotta most, mint egy évvel ezelőtt, Gyurcsány és az MSZP első nagy hajrájakor. A kivárás politikája akkor eredményesnek bizonyult, a szocialista lendület kifulladás, és a Fidesz nem kényszerült arra, hogy változtasson a stratégiáján. Az ellenzéki párt idén sem kapkodta el a reakciót. Megszólalásai alig-alig különböztek a korábbi időszakban alkalmazott eljárástól: a privatizációs vita, az antipolitikai húrok pengetése vagy Gyurcsány villaügyének kezelése nem jelentett radikális fordulatot a Fidesz politikájában. A szocialista kampánykezdet a média napirendjén a koncentrált megjelenésben mutatkozott meg. Miközben a két párt összességében majdnem ugyanannyit volt látható a vezető témákban, két lényeges különbség mégis akadt. Egyrészt az MSZP elérte, hogy elsősorban saját témáiról szóljon a politika, bár a Fidesz is igyekezett kihasználni az unióval folytatott elszámolási vita kapcsán nyilvánosságra került államháztartási hiánynövekedés ügyét. Másrészt miközben a Fideszben szinte mindig más állt a kamerák elé, az MSZP ingerküszöböt átlépő megszólalásainak több mint felét a miniszterelnök produkálta. Gyurcsány az augusztusi visszahúzódása után újabb médiaoffenzívát nyitott, csaknem háromszor többször jelent meg a vezető hírekben, Orbán. A kormányfő egyedül többször volt látható, mint az SZDSZ és az MDF valamennyi politikusa együttesen. /3/

A politikai pártok szeptemberi kommunikációjáról Népszabadság-módra

"Radikálisan megváltozott a közvélemény - legalábbis erről tanúskodik az a szeptember eleji Medián-felmérés, amely magyarázatot ad az őszi politikai szezonkezdet eseményeire és folyamataira. A közvélemény-kutató cég felmérése szerint jelentősen nőtt azoknak a száma, akik mind a magyar gazdaság, mind saját jövőjüket, anyagi kilátásaikat illetően optimisták." Ezt a Mediánon és a Népszabadságon kívül senki más nem állítja!

„Ami egyrészt azt jelzi, hogy a kormány által a nyár elején elindított, "kirobbanó siker a gazdaság" kampánya eredményes volt, másrészt pedig enyhült a kormányváltó hangulat. A Fidesz gazdasági válságról szóló üzenetei egy éven át befolyásolták a közhangulatot, most ezen változtatott a kormány. A Fidesz-kommunikáció eredménytelenségén egyelőre a költségvetési sztrádatruk befuccsolása, az Eurostat figyelmeztetése és a büdzsé hiányának fenyegető eszkalációja sem változtatott, bár ez súlyos presztízsveszteséget okozhat a kormánynak. Ám a politikai figyelem egyelőre nem erre, hanem a Magyar Nemzeti Bank "feljelentésére" összpontosult. Habár az MNB-nek tartalmilag vitathatatlanul igaza van, a módszer káros nemcsak a jegybank, hanem a Fidesz számára is." Ez utóbbi egy teljesen hamis, kampányszövegként orientáló állítás!

„A Fidesz másik csapásiránya a botránypolitizálás (!), ám a szőlőbotrány óta reagálónak vált ezen a területen. Mikor kirobbant a szőlőügy, a Fidesz sebtében összetákolta egy Apró-Gyurcsány vizsgálóbizottságot. Miután kiderült, hogy az exkormányfő feleségének cége 40 millió forintos állami támogatást kapott, majd a rossz minőségű szőlőtermést állami cég vásárolta fel, Szijjártó Péter a másik bizottságban gyorsan összeszámolta, mennyi állami megrendelést kaptak Gyurcsány egykori cégei. Miután kiderült, hogy Orbán olcsón vett önkormányzati lakását 60 millió forintért eladta annak a személynek, akit később párizsi nagykövetnek nevezett ki, a Magyar Nemzet gyorsan cikksorozatot jelentetett meg a Gyurcsány-villa állítólagos titkairól. Vagyis a Fidesz nem tesz mást, mint a pártelnökkel kapcsolatban felmerülő ügyekhez hasonlókat kreál a kormányfő körül is."

Ez az egész koncepció egy totális marketingfogás, hamis és hazug, pontosabban az ellenkezője igaz! A jellemgyilkolásként magyarázható amerikai kampánytechnika, mely a botránypolitizálás alapja, egy meghatározott párt, két ismert politikusának adaptálása nyomán került a magyar parlamentbe, általában a magyar politikai praxisba. Ez a párt nem a

jobboldalon található. Az MSZP által eltanult és szellemesebben vagy durvábban – mikor, hogyan – alkalmazott változata a zseniális, Werber-féle piszkos kampány és piszkos politika közege lett a 2002-es választások idején, majd mindennapi politikai gyakorlat napjainkban. A Fideszt megjelölni a hazai botránypolitizálás bevezetőjeként csak az ellentétes politikai platformon állásból lehet, illetve olyan médiumtól származó álláspontként, amelyik nem autonóm és már elhagyta az újságírás szakmai-etikai normáit is.

„A Fidesz kommunikációjának burkolt üzenete, hogy "mi sárosak vagyunk, de ők is", az "ők sárosak" helyett, ami egyértelműen defenzív, magyarázkodó jellegű. Míg az Orbánnal kapcsolatban felvetett - kreált vagy valós - ügyek a hétköznapi ember számára is érthetőek, addig Gyurcsány ügyei bonyolultak. Gyurcsányról a közvélemény tudja, hogy dúsgazdag, Orbánról ellenben nem (elvégre egy öreg Golfal jár a pártrendezvényekre). Így a vagyonosodással kapcsolatos ügyek a két személy esetében különböző hatást érnek el, Orbánra nézve egyértelműen károsabbak. A botránypolitizálás terén tehát egyelőre rosszul áll a Fidesz.” /4/

Ez a szövegrész a fonáktamás-logika alapján leírt, feleigaz-felenem előadás, mert miről is szólt az egy éves MSZP-s kampány, melynek nyomán sietett ugyanaz a Népszabadság kijelenteni, hogy „Gyurcsány és Orbán azonos”?! Hát, azért folyt egész éven át a több százmilliós-milliárd forintos kampány, hogy a közvéleményt megdolgozzák, mondván, Orbánnak éppen úgy vannak ügyei, mint Gyurcsánynak, a Fidesznek éppen úgy vannak pénzügyei, mint a társadalomban közismerten panamista-korrump MSZP-nek.

Miniszterelnök-imázs: avagy az MSZP-nek Gyurcsány a végzete

Gyurcsány a mi brandünk, azaz csak vele lehet választást nyerni – ez a szocialista „filozófia” minden MSZP-vel és a kormánnyal kapcsolatos ügyet, lépést megmagyaráz. A kormányfő szava dönt, rá épül a kampány. Az MSZP-ben nem történt csoda, a párt nem lett jobb, sőt, minél markánsabb a kormányzat, annál szánalmasabbnak tűnik a mögötte lévő erő – ezt maguk a szocialisták állítják arra a felvetésre, vajon minek köszönhető a Fidesz és az MSZP közötti népszerűségi olló záródása. Ami új, az a kampány – teszik hozzá, s azt sem titkolják, ezt a Fidesztől tanulták. Legutóbb például a száz lépés „slágertémáit” minden képviselőnek kötelessége volt vidéken is népszerűsíteni az előre kézhez kapott írásos anyagok segítségével. A szocialista kampányról szól az ősz: imázsjavítás, a kormányfő folyamatos szerepeltetése, a kulcsszavak – bátorság, igazságosság – harsogása. Az egyik vonalon. A másikon a Gyurcsány–Orbán párharc pozícióinak rögzítése: Gyurcsány Ferenc a kihívó, Orbán Viktor a csatát kerülő fél. A Fidesz elnökének politikájából hiányzik a valódi tartalom, üres és populista, „szélkakas” – ezt igyekeznek a szocialisták „átverni” a köztudaton. A harmadik vonulat szerint pedig a kormány cselekvő, ügyeket elintéző, megoldó.

Javult a kampánytechnika a szocialista oldalon, s számukra kedvez az is, hogy ahogyan ők fogalmazzák: a „nyarat nem vették el”. Ez köszönhető szerintünk többek között valamelyest az SMS-kampánynak vagy akár annak, hogy semmi nem szivárgott ki a jövő évi büdzsé előkészületeiből, nem voltak koalíciós viták félinformációkról, s nem bontakoztak ki a lobbiharcok sem. A kormányfő ugyanis csak az érintettekkel tárgyalt, s ezekbe bevontak egy-egy szocialista frakciótagot is. Így történhet meg most szinte először, hogy az adótörvényekhez nem nyújtanak be a koalíciós frakciók érdemi módosító indítványokat, s várhatóan Gyurcsány terveinek megfelelően alakul a jövő évi költségvetés sorsa is. /5/

Hivatkozások

1. Csorba,J.: Castells az Információ Koráról. Inco.hu, 1999, nyomán
1. Szeptemberi közvélemény-analízis. Political Capital. hirszerzo.hu nyomán
2. Politikai napirend szeptemberben. Vision Consulting. Török Gábor, mho.hu nyomán
3. Elemzés a politikai pártok kommunikációjáról. NSZ, Szabados Krisztián nyomán
4. A miniszterelnök mint brand. Tüske Erika, vg.hu nyomán

7.29 Tudomány-e még a tájékoztatás? (I-II.)⁹¹⁸

Tájékoztatáspolitikai 1.: kötelezettségszegések, piszkos kampányok

Az MSZP-kormány új kampányának szenilitása abban a felismerésben van, hogy komoly kérdésekkel már nem lehet kampányolni. A werberi politikaimarketing-kommunikáció azzal nőtt torony magasan a hazai és más meghívott külföldi tanácsadók hatékonysága fölé, hogy széles körű társadalomismeretre alapult. A magyar társadalom emberi gyarlóságait szemelte ki a kampány célpontjának és minden célválasztása talált: az éhenhalástól, vagy az esztékában sorban állástól rettegő anyaországi magyar megtette azt, amit még egyetlen nemzet-társadalom sem, kiszavazta saját honfitársait az országból.

A válaszadók többsége megválasztaná születendő gyermeke nemét, hirdeti a kormány kampánya, igaz, az első fordulóban 2.383 válaszadó 81 százaléka értett egyet a választás lehetőségével, ami igen gyenge érdeklődésre vall.

Torz bankszámlaadatok

Az országos információrendszer működése és működtetése mindennapi anomáliákat mutat. Szinte minden napra jut olyan esemény, amikor valamilyen, később az adatokban vagy a tájékoztatásban hiányt, torzítást, a tájékoztatási kötelezettség megszegését, vagy éppen hamis tájékoztatást tapasztalunk. A mostani aktualitás, hogy a hazai bankok bankszámlákhoz tartozó adatszolgáltatási gyakorlatát bírálta a Magyar Nemzeti Bank legutóbbi jelentésében. Ez időszak alatt a jegybank tíz hitelintézetnél végzett helyszíni vizsgálata során a nem megfelelő belső szabályozásokra, az együttműködés és az ellenőrzés hiányára, valamint a törzsadatminőség hibáira derített fényt, miközben a bankkártyákra vonatkozó adatközlésekkel meg volt elégedve.

Információlopás

Az információlopás mindennapi életformává vált, milliárdos piacot jelent. Ennek két jellemző példája a klasszikus bázisadat-termelők, mint a magyar meteorológiai szolgálat adatainak meglopása. A másik az állami információs kompetenciákba és vagyonba belépő, féllegális vállalkozások, mint a Szanyi-fél Európa-ház a Margit-szigeten, amelyik az EU-s információk pénzért tételére szakosodott (ezeket egyfelől az EU-jogon, másfelől a magyar állam jóállásával ingyenesen kellett volna szolgáltatni), ráadásul Szanyi a szigeten korábbi állami vagyonárgynak minősülő ingatlanban működteti cégét.

A több százmilliós éves forgalmat lebonyolító hazai meteorológiai piacon sok cég próbál megélni. A legnagyobb az Országos Meteorológiai Szolgálat, de mellette további három-négy jelentősebb vállalkozás is működik. Az elmúlt időszak különösen mozgalmas volt az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) életében. A több támadást is túlélte korábbi vezető, Mersich Iván távozása után egy átmeneti időre miniszteri biztos irányította az intézményt, majd július elsejétől - öt jelölt közül - Dunkel Zoltán meteorológus lett az OMSZ elnöke. Dunkel korábban kijelentette: megvizsgálja, hogy racionális-e a jelenlegi állomássűrűség, de azt elképzelhetetlennek tartotta, hogy a síófokihoz vagy a kékesihez hasonló, stratégiai jelentőségű helyeken megszüntessék a méréseiket. (Elődje a pénzügyi megvonásokkal indokolta e két fontos mérőállomás bezárását. Végül e döntés vezetett Mersich Iván bukásához.) Az OMSZ bevételeinek fele az állami költségvetésből származik, a másik felét elő kell teremtenie. A légi közlekedésben érintett HungaroControl 400 milliót, a honvédség 50 milliót fizet, pályázatokból 300 millió jön be, további 300 milliót pedig különféle szolgáltatók, például a tévécsatornák fizetnek be. A médiamegjelenések az OMSZ bevételeinek kevesebb mint tíz százalékát

⁹¹⁸ Csorba József: Tudomány-e még a tájékoztatás? (I-II. részben). Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. július 29. 00:00

hozzák. A meteorológiai magánvállalkozások és az OMSZ között egyetlen területen, a tévészerelésekért zajlik látványos és sokszor indokolatlan harc. Ez vezetett oda, hogy 2003-2004-ben az OMSZ búcsút mondott a megrendelői közül több kereskedelmi rádióknak, kábeltévének és országos lapnak. A cégnél maradt azonban az RTL Klub, a TV 2, illetve az MTV és M2 híradói utáni időjárás-jelentés. A két legnépszerűbb kereskedelmi csatorna időjárás-jelentői általában laikusok, ők tehát az OMSZ szakemberei által készített anyagot mondanak fel teátrális mozdulatokkal - TV 2 -, vagy éppen választékos nyelvezettel - RTL Klub.

A statisztikai információrendszer megrendülése

Tavaly az előzetes adatok szerint összesen 179 milliárd forintot költött Magyarország kutatás-fejlesztésre, ami folyó áron kétszázalékos növekedést jelent, ugyanakkor a GDP-hez képest az arány 0.95-ről 0.88%-ra csökkent. Néhány óra múlva azonban a KSH-val visszavonatták a friss adatokat. Ez állítólag a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal kérésére történt, amely indoklása szerint közel tízmilliárddal kevesebb ráfordítás szerepel az adatokban, így néhány század százalékponttal még változhat a végeredmény. A KSH nyilatkozatot adott ki. „A Központi Statisztikai Hivatal kutatási, fejlesztési statisztikai adatai a vállalkozások, a felsőoktatási kutatóhelyek, valamint a kutatóintézetek és egyéb költségvetési kutatóhelyek hivatalos statisztikai adatszolgáltatásán alapulnak, a nemzetközi módszertant követve. A módszertani előírások szerint az adatszolgáltatók jelentési kötelezettsége kizárólag az adott évben ténylegesen K+F tevékenységre felhasznált összegekre vonatkozik. A 2004. évi adatoknál a tényleges adatszolgáltatók és a kiegészítő adatforrásokból származó információk között a korábbi évekhez viszonyítva nagyobb eltérés mutatkozik, ezért az előzetes és a végleges adatok közötti különbség is jelentősebb lehet. Az elkövetkezendő hónapokban megkeresünk minden olyan adatszolgáltatót, akik állami támogatást vettek igénybe, de K+F jelentésükben ez nem, vagy csak kisebb összeggel szerepel és ennek alapján - várhatóan októberben - jelentetjük meg a végleges adatokat. A nagyságrendek érzékeltetése érdekében meg kell jegyeznünk, hogy a lisszaboni stratégia keretében a magyar célkitűzés az, hogy 2010-re a GDP 3%-ára emelkedjen a K+F kiadások értéke.” /1/

Problémák vannak a KSH adataival?

A Nemzeti Kutatásfejlesztési Hivatal (NKTH) elnökének kérésére felülvizsgálja a tavaly kutatás-fejlesztésre fordított összegekről szóló adatokat a KSH, miután a múlt héten megjelent "Kutatás és fejlesztés 2004 (előzetes adatok)" című összeállításában az Innovációs Alap kifizetéseiből, a Központi Műszaki Fejlesztési Alapprogram + Nemzeti Kutatás és Fejlesztési Programok sorban, csupán 11,77 milliárd forint jelent meg. Ez azonban „csak egy programra vonatkozó összeg, s nem szerepel benne az Innovációs Alap további 10,69 milliárd forintot kitevő kifizetése.”

A megjelenés után néhány órával visszavont adatok azt mutatták, hogy K+F-re fordított összeg GDP-hez mért aránya 0,95 százalékról 0,88 százalékra csökkent. Az NKTH általi pályázati kifizetések viszont nem 36 százalékkal csökkentek, hanem 16 százalékkal nőttek tavaly a hivatal szerint. /2/

Független szakértők szerint a vétséget nem a KSH követte el. A kormány nem adja meg az országos statisztikai információrendszer hiteles és felelős működéséhez szükséges költségvetés. Másrészt a kormány piszkos kampánya és politikája, a tájékoztatási kötelezettségek és kompetenciák állandó sérülése mellett, az információszolgáltatási fegyelem is meglazult. Mindent összevéve a KSH nincs abban a helyzetben, hogy megfelelő mintavételi mélységgel, reprezentativitással, gyakorisággal dolgozzon. A baloldali rezsim kormánya pedig a hivatalos adatokat a saját műhelyeiben gyártja, miközben a tájékoztatási felelősségét nem teljesíti. Többek között nem működik a kormányszóvivői intézmény, a valóságos kormányzóvivői szerepet Katona Tamás viszi a PM-ben, a kormányzóvivőnek titulált két sajtós személyiség a miniszterelnök kommunikátorainak szerepét tölti be, de rendre beleüti

orrát kormánysszövívői kérdésekre is, rendre teljes tájékoztatlanságot tanúsítva megnyilatkozásaikban.

Gazdasági tájékoztatás: adatok, tények, elemzői hitelesség

A Lóránt Károly írta (Magyar Nemzet, 2005.07.13.p.6.: A magyar vállalkozókat kiszorították a hazai és a külföldi piacokról is.) helyzetjelentés, a rendszerváltozás gazdasági mérlege lehetne, a megszűnt 1,5 millió munkahelyről, az átfogó piacvesztésről, a magyar vállalatok és vállalkozók országon belüli versenyhátrányáról szól. Lóránt világosan igazolja, hogy a gazdasági növekedés szinte kizárólag a 2003-ig vámszabad-területi vállalatként nyilvántartott 200 külföldi tulajdonban lévő vállalkozásnak köszönhető. Ezek a magyar munkaerő 2 százalékát foglalkoztatják, külföldről beáramló alkatrészeket szerelnek össze, a hazai bedolgozói háttérük elhanyagolható. A magyar gazdaság hazai vállalatai az 1993-1994-es mélypont óta zsugorodnak. Lóránt megvilágítja, hogy a magyar külkereskedelmi mérleg az előbb említett 200 vállalat eredménye nélkül 2004-re 10 milliárd dolláros (200 forintjával számolva 2.000 Md HUF) hiányt mutat. /3/ A 2004-es nyugdíjszerű költségvetés már jelzi a hatalmas terhelést a forráshiányos költségvetésen: 1,637 millióan kapnak öregségi nyugdíjat összesen 1.124,8 milliárd forintból.

A Mol változtatott?

„Átalakította a kiskereskedelmi árképzési rendszerét a Mol Rt. A cég az eddigi gyakorlattal ellentétben a jövőben nem jelenti be előre az árváltozásokat”, és nem közli az üzemanyagok aktuális úgynevezett „kisker-listaárát” sem, közölte a társaság kommunikációs igazgatója. Eddig hetente tartott árfelülvizsgálatot a társaság, majd az új árakat két nappal a korrekció megtörténte előtt bejelentette. A korábbi rendszer megszűntével azonban a hét bármely napján, akármelyik Mol töltőállomásnál történhet árváltozás, a közzétett árak eddig is csak irányárnak voltak tekinthetőek, - mint ahogyan azt a vállalat az árközléskor minden esetben jelezte is - a benzin és gázolajárak ugyanis kutanként akár 5-10 forinttal is eltérhettek egymástól. A későbbiekben viszont növekedhet a különbség az egyes töltőállomások árai között, mivel a társaságnál kevésbé lesz központosított az árkalkuláció. Így jobban alkalmazkodnak majd a termékárak a helyi viszonyokhoz. Egyébként egyes elemzők szerint a gázolaj és a benzin ára esetében a literenkénti 330-340 forintos ár körül van az a „lélektani határ”, amely felett drasztikusan csökkenne a fogyasztás. Más szakértők szerint ma már a hajtóanyagárak árak esetében nincsenek lélektani határok. Az üzemanyag-kiskereskedelmi szegmensben a Mol mintegy 35-40 százalékos piaci hányadot birtokol. Vagyis a hazai piacon (!) nem a magyar olajcég a meghatározó szereplő. /4/

A PM cáfol

Légből kapott, rosszindulatú feltételezésnek nevezte a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára azt a sajtóinformációt, hogy a tárca tervei szerint tízezer dolgozót kell még az idén elbocsátaniuk a minisztériumoknak. "A Pénzügyminisztériumban nem készült ilyen előterjesztés, amely bármilyen létszámcsökkentésről szólna ebben az évben, vagy akár a jövő évben a közszférában, és nem is számolunk létszámcsökkentéssel" - mondta Katona Tamás. A Magyar Nemzet című napilap a birtokába jutott pénzügyminisztériumi kimutatásra hivatkozva szombaton azt írta: több mint tízezer dolgozót kell még az idén elbocsátania a minisztériumoknak. A Magyar Hírlap szintén tízezer köztisztviselő elbocsátásáról írt. (mti.hu) Ugyanakkor a 100lépéses kormányzati propaganda sikeressége igazolódik a Marketing Centrum felmérése szerint, mert a kormánypárti sokaság 78, a bizonytalanok 30 és az ellenzékiek 23 százaléka támogatja. Ennél gyengébb az eredmény amikor a kapkodást vagy a tudatos kormányzati cselekvést kell minősíteni, mert akkor 53-13-7 százalék tartja pozitívnak a kormány teljesítményét. /6/

Tájékoztatáspolitikai 2.: A politikai orientálás nevetségessé válása

Mára az újságírás színvonala a mélyponton is túlmenve tovább esik, szenvedély- és intolerancia-rohamok ülik meg a baloldali liberális, apologetikus zszurnalisztika művelőinek agyát a kormányzó baloldali rezsim piszkos politikájának hihetetlen ellentmondásai, hazug propagandája, politikai banditizmusa miatt. Erről van szó, amikor egy új típusú alkalmazkodási válság jelenik meg a politikai újságírás művelőinek habitusában, az ész/erkölcs és az érzelem/alkalmazkodási kényszer állandó ütközései miatt. A jelenség szimptomái a következők.

A baloldali média antiorbán és antifidesz rovatokat működtet, mint a Népszava kétoldalas, szellemi-lelki agresszivitást közvetítő orbánmeséi, vagy mint a Népszabadság mindennapi 1 oldalas, pártkommunikációs jellegű közleményei, melyekben a neveket behelyettesítve az MSZP viselt dolgai és piszkos politikusainak viselkedése jelenik meg. Különleges, új jelenség a Magyar Hírlap olvasói-posta rovatának átalakulása olyan szemellenzős, iskolázott és/de műveletlen, metsző logikájú és ugyanakkor egyoldalúságában retrográd amnéziát mutató „olvasók” levelezésévé, akik normális módon észelve az uralkodó rezsim politikai (tartalmi és viselkedési) képtelenségeit, azokat a Fidesz- vagy Orbán-fabulákban írják le. Ez a képmutató társadalom tünete, egy végletes szakadás kísérő jellegzetessége az ország baloldali és nem baloldali társadalma között. Továbbá ide sorolható mai jellegzetesség a médiauszály orientálásában (az állandó politikai, kulturális, szórakoztatási megvezetésben) a retrospektív jobboldali fasizmust aktualizáló Nyerges András „rákosiorbánozása”, meg a fogékony alanyok „révaiáderezése”. Azután ide sorolható a „nyálascsiga” centerező humorista egyensúlykísérlete is, amikor Borbán Piktör- és Purcsány Ferdinánd-féle ügyek szaldóját próbálja elkészíteni, de érezni az agya reszketését, amikor a humort adagolja, és nem tudja kiegyensúlyozni a Purcsány-Pirinyó Tóni érdekkörtől való félelme miatt. /1/

Orbán zoknijja, Gyurcsány talpa

Döntetlen körülnek látták Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor nyilvános vitáját a négy országos politikai napilapban közzé tett értékelések, illetve szakértői elemzések, többen azonban valamivel jobbnak látták a volt kormányfő fellépését. A Magyar Hírlap "döntetlen körülnek" értékelte a vitát: a miniszterelnöknek négyes alá, a volt kormányfőnek négyes fölé osztályzatot adott. Álláspontja szerint Gyurcsány Ferenc a jobboldal, Orbán Viktor a baloldal képviseletében lépett fel, és "a győztesek a nyugdíjasok lesznek, akiket mindketten körbeudvaroltak". A lap által megkérdezett elemzők kicsit jobbnak látták Orbán Viktor teljesítményét. Ami a politológusokat illeti, Kumin Ferenc 4-4-re értékelt, Fricz Tamás a miniszterelnöknek 3 alát, a volt kormányfőnek 4-est adott, Kéri Lászlótól Gyurcsány Ferenc 4-est, Orbán Viktor 4/5-öt kapott. Fricz szerint Orbán javaslatait meg lehetett jegyezni, míg Gyurcsányéi szétfolytak. Kéri úgy látta: Gyurcsány az összefüggéseket is meglátó értelmiségnek beszélt, Orbán a populizmusra fogékonyabbaknak. Török Gábor nem "osztályzott", ám úgy látta: a kormányfő racionálisnak szánt érvelésével szemben a Fidesz elnökének egyszerű, olykor leegyszerűsítő állításai könnyebben befogadhatók voltak. /2/

Döntetlen lett?

A Medián közvélemény-kutató intézet felmérése azt mutatja, hogy nincs egyértelmű győztese a Gyurcsány-Orbán vitának. A megkérdezettek szerint összességében Orbán Viktor volt a meggyőzőbb, a bizonytalan választóknak azonban inkább Gyurcsány Ferenc tetszett. A külsőségeket azonban sokkal inkább értékelték, mint a személyes produkciót. Állítólag a ruha teszi az ember. Ezek után mégis mit gondoljon egy átlag magyar dokkmunkás, ha jelenlegi kormányfőnk cipőjének erősen kopott a talpa, miközben az ellenzék vezérének üve a fél

lábszára mellett a teljes fekete zoknija is kivillan? Péntek késő délután szokatlanul nagy volt az élet a Parlament emeleti folyosóján. A miniszterelnöki szoba előtt ketten, néhány méterrel arrébb már tucatnyian találgatták: mit is fog hozni a miniszterelnöki vita. A Munkácsy teremben közel százan zsúfolódtak össze, húsz operatőr és harminc fotós mellett ugyanennyi újságíró szorongatott papírt és tollat, hogy feljegyezhesse a várva várt disputa főbb mozzanatait. A feszültség érzékelhető volt. Leginkább Gyurcsány Ferenc sajtófőnöke volt elemében: körülbelül tizenháromszor helyezte át az ásványvizes üvegeket, sőt, ha vonalzó lett volna nála, talán még azt is leméri, hogy egyenlő mennyiség lett-e a poharakba töltve. E nemes eszköz híján maradt a szemmérték, de az is legalább háromszor. /3-4/

A bizonytalanok Gyurcsány felé húznak

A Fidesz elnökét ugyan többen látták meggyőzőbbnek, de a bizonytalanok inkább Gyurcsány felé hajlanak. A Népszabadság megbízásából készített felmérést július 9-én, egy nappal a Gyurcsány-Orbán vita után a Medián közvélemény-kutató intézet 1000 fős reprezentatív mintán végezte el. Egyik politikus sem örülhet, mert arra a kérdésre, hogy Gyurcsány Ferenc vagy Orbán Viktor kerekedett-e felül, az emberek relatív többsége nem tudott egyértelmű választ adni. Az ellenzéki szavazók Orbánt, a kormánypárti szavazók pedig Gyurcsányt hirdették ki győztesnek, a bizonytalanok túlnyomó többsége szerint nem volt győztese a vitának, de akik mégis leadták a voksukat valamelyik politikus mellett, azoknak a többsége a jelenlegi miniszterelnököt tartotta jobbnak. A racionális érvelésre építő miniszterelnök és az "egyszerű emberekre" apelláló és inkább az érzelmekre játszó ellenzéki pártelnök különbözőségét a közvélemény is érzékelte: a teljes népességen belül Gyurcsány csak a "felkészültség" és az "udvariasság" dimenziójában előzte meg Orbánt, akinek a közvélemény értékelése szerint az együttműködési készség és a meggyőző erő volt legnagyobb előnye a vitában. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy a pártpreferenciával nem rendelkezők szerint az utóbbi készséget leszámítva minden tekintetben Gyurcsány szerepelt jobban. /5/

De ki lesz a miniszterelnök?

Közben a Csányi Sándor esetleges politikai ambícióit firtató politológusi vélemények komoly érdeklődést váltottak ki. A Political Capital elemzése kapcsán felmerültek a kérdések az OTP elnök-vezérigazgatójának politikai céljait illetően. Van, aki szerint Csányi Sándor a miniszterelnöki posztot célozta meg, más szakértő viszont úgy véli, kevés esély van arra, hogy a cégvezető belépjen a politikába. /6/

A felnőtt magyar tévénezők 40 százaléka a közszolgálati televízión nézte Gyurcsány és Orbán vitáját. A péntek délutáni élő közvetítés átlagos nézettsége 11,5 százalék volt, ami 900 ezer 18 év feletti embert jelent; ez az akkor tévénézők 40,3 százaléka volt. A beszélgetés főműsoridős ismétlésekor a nemzeti főadón a felnőttek 8,5, a 18-49 évesek 5,9 százaléka kísérte figyelemmel a teljes vitát, ami 1,8 millió 18 év feletti, illetve csaknem 900 ezer 18-49 év közötti érdeklődőt jelent, akik legalább egy percre nézték az adást. Az eszmecserét vágatlanul ismételte meg az MTV2 a határon túli magyarok tájékoztatására 23 órától. Az eseményt szintén élőben közvetítő Duna Televízió és a Hír TV illetékesei a következő napokra ígérték tájékoztatást a vita nézettségéről. /7/

Gyurcsány-Orbán dilettáns közgazdászoknak

„A stupid man's report of what a clever man says can never be accurate, because he unconsciously translates what he hears into something he can understand.” (Bertrand Russell idézet) Nyilván az egész vita arra jó, hogy a politológusoknak legyen min nyammognia. Nyár közepén gazdasági kérdésekről beszélni, ráadásul mérhetetlenül unalmas környezetben, eleve ingerszegény, gyámoltalan dolog. Nyilván ez a beszélgetés, csakúgy mint a következők is, arról fognak szólni, hogy hogyan lehet a kemény mag mellé minél több "bizonytalan szavazónak"

csúfolt embert megnyerni. Nos, a választások előtt egy évvel erre vajmi kevés az esély. A "bizonytalan szavazónak" ugyanis az az alaptulajdonsága, hogy ha dönt is valamelyik párt mellett, az csak átmenetileg teszi, aztán húz is vissza Bizonytalanországba - mely messze van, és nem érnek el oda a politika polipkarmai. Na de beszéljünk inkább erről a pénteki Gyurcsány-Orbán dologról. Gyurcsány ma esetlen, Orbán meg az istennek se tudja letörölni arcáról azt a gúnyoros mosolyt, mely a bizonytalan szavazókban leginkább a balatoni lángosos képét ébreszti fel, aki éppen 300 forintért adja a sült lisztet a SZOT-üdülő omladozó falai között.

Orbán próbálta elhinteni Gyurcsányról, hogy háborús hangulatban van, és újabb próbálkozásokat tett annak irányában, hogy bebizonyítsa, valóban létezett olyan, hogy Széchenyi-terv. Gyurcsány ezzel szemben maradt az utóbbi időben hozzánőtt "Orbán nem ismeri a számokat", "kedves emberek" és "szeretem a hazámat" gesztusoknál, melyet néha gyermeki félmosolyokkal próbált meg autentikussá tenni. Csakhogy a gyerekek még nem nacionalisták, nem is patrióták, mert azt csak később tanulják meg a galerikben, meg az egyetemeken, ahol azt hiszik a hallgatók, hogy értenek ahhoz ami az országban történik. Utóbbiaknak szól ez a műsor. Az olyanoknak, mint én, akik néha érteni vélnek bizonyos gazdasági folyamatokat, aztán mindig jön egy új ismeretlen az egyenletbe, és akkor védtelen vagy a politikussal szemben. A vitának részéről egy üzenete volt: a politikus igazából bármit mondhat a gazdaságról, a gazdaság készöni szépen, de akkor örül a legjobban, ha békén hagyják, főképp a politikusok. Mivel Magyarországon azért viszonylag jól mennek a dolgok az elmúlt nyolc évben - nézzünk csak körbe, meg bele a múltba -, úgyhogy a jó politikus ma serkent, ösztönöz, és nem költekezik. Gyurcsány erre játszik, ezzel szeretne választást nyerni. Orbán és a Fidesz stratégiája még bizonytalan. Volt egy időszak, amikor úgy tűnt, a szociális demagógia a leglényegibb keresztényi érték, ma meg egy kicsit megint inkább a liberális gazdaság szemlélet felé hajlanak, kivéve ha nem adják el a repteret, ugye. (Nehéz ellenzékben politizálni.) Bármelyikük is nyer jövőre, azzal járunk jól, aki a lehető legkevesebb felhánytorgató programot fogja bevezetni, nemzetegyesítés, nemzeti jólét, nemzeti nemzet címén. Mivel egyre kevesebben vagyunk, a szociális rendszer leépítésével amúgyis számolni kell a következő évtizedekben. Ráér akkor előjönni a szociális demagógiával. Addig meg használjuk ki ezt az egy-két évet, és hallgatva politikusainkat gondoljunk arra, hogy tulajdonképpen élni jó. – írja mindezt egy blogos fórum. /8/

Tájékoztatáspolitikai 3.: Orbánmédia, az érzelmi véleményformálás fórumai

Nem lát tisztán, önmagát csapja be az a balliberális elemző, aki azt állítja: Orbán hozta szokott formáját és manírjait. Ráadásul ezzel a véleménnyel alábecsüli Gyurcsány teljesítményét is, mert ő - szerintem - úgy abszolválta döntetlenre ezt az erőpróbát, hogy Orbán várakozáson felül szerepelt. Tempóérzéke a régi, közbeszűrésai váratlanok, úgy tesz, mintha kevesebb lenne benne a támadókedv, de ez csak része a taktikának; ügyes elhajlásokkal tér ki a keményebb érvek elől, és nem látszik rajta, hogy hosszú ideig csak könnyű háziversenyeken tartott bemutató jellegű, laza tréningeket. Igazi rutinié, aki csúcsformába hozza magát a valódi, nagy összecsapásokra: mozgásán, mosolyán, mimikáján, egész metakommunikációján látszik a magabiztosság és a fölény, az, hogy képes nem szimulált helyzetekben is felülkerekedni. Óvatosabb, de veszélyesebb: karnyújtásnyira kínálja magát, de ha közelebb kerül, gátlás nélkül bocsátkozik verbális közelharcba, amelyből akkor is igyekszik jól kikerülni, ha hátrálni kényszerül.

Gyurcsány ilyen ellenfelet, egy kitűnő kondícióban lévő vitavirtuózt nem hagyott most felülkerekedni: meggyőző volt, felkészült, lendületes. Soha nem reagált cinikusan, mindig kész volt arra, hogy mérlegelje és megfontolja a másik igazságát. Igyekezett számokra, tényekre támaszkodva mozgásba hozni érveinek apparátusát, de ehhez több idő kell, mint bizonyos hívószavak és szlogenek fölszíkraztatásához. Ezért aztán, ha Orbán - egyébként roppant ügyesen - megakasztotta az okfejtését, akkor bizony Gyurcsány kezdhette újrafűzni a logikai lánc szétgurult szemeit. Már nyilván megtanulta: igazat mondani könnyű, csak elhítni nehéz. Viszont nem hagyta, hogy Orbán a féligazságot is teljes igazságként mutassa be, amire

nemcsak hajlama van, de képessége is. Gyurcsány bonyolultabb érvelési technikájával talán nem kápráztatta el a közönségnek azt a részét, amely az egyszerű ütésváltások híve, de némely riposztján, visszavágásán még ők is elámulhattak. Sőt. Az is eszükbe juthatott: ha ez a fickó az igazi erőpróban is így bírja majd szellemi szuflával, akkor a rajongott bajnok végül kipontozódik, holott az összes fogadóirodában jelenleg ő áll sokkal jobban. /9/ Ezt írja Mester Ákos, miután bevette már az antiorbán-depresszánt.

168óra-módra a tanulságokról

Mindenki lemondott róla: mégis sor került rá. Ha nem is szám-, de másfél órás szópárbajt vívott egymással a kormány és az ellenzék feje. A moderátor és tematikai megjelölés nélkül lebonyolított párbeszéd nem nélkülözte a meglepetés és a politikai cselvetés változatos elemeit. Ki győzött? Van-e a vitának választási hozadéka? Hogy látták az eseményt a szakma szakértői? Fél órával a lefújás után szerzőnk kérdezett ismert politológusokat. Kéri László: Az elmúlt tizenöt év legérdekesebb belpolitikai vitáját láttuk. Szórakoztató volt, lekötötte a figyelmet, mintegy cáfolva, hogy politikusok kizárólag unalmasak tudnak lenni. Az sem mindegy, hogy a két kíméletlen tábor, amelyről mindenki megrögzötten hiszi, hogy nem beszéd- és párbajképes, szóba tud elegyedni. Nem is kell hozzá moderátor, a magyar közélet eljutott arra a szintre, hogy még politikusokra is rá lehet bízni a nyilvános szereplést anélkül, hogy átharapnák egymás torkát. Szégyen, de a vita hetvenedik percében feltettem magamnak a kérdést: mi szükség parlamenti vitára? A két ember másfél órás beszélgetése jóval informatívabb volt, mint a magyar parlament szóözöne februártól júliusig. Éles helyzetben jól meg tudták formálni a véleményüket, a különbségek is világosan megmutatkoztak. Ki nyert? Az első válaszem: a néző, aki megbizonyosodhatott arról, hogy két, ereje teljében lévő, alkalmas vezető pályázik a kormányfői posztra. A másik: nem tudom.

Az összetettebben, önállóbban gondolkodó csoportok szemében talán Gyurcsány, mert racionális magyarázatokkal szolgált. Magyarországnak az a része, amely emocionálisabb módon közelít a közügyekhez, esetleg Orbán mellé állt. Több, lélektanilag kényes pontja volt a disputának. Az egyik, amikor Gyurcsány azt mondta: "mindketten egyfelől jövünk", amit Orbán egy pillanatra ki akart kérni, de észbe kapva úgy húzódott ki a csapdából, hogy nem lehetett észrevenni. Amikor a gázáremelés-vitában Gyurcsánynál elszakadt a cérna, az nem volt tudatos. Az volt az igazi Gyurcsány, ott bukott ki belőle, amit erről a politikáról (és képviselőjéről) gondol. De nálam ennyi belefér. Ami a miniszterelnök speciális törekvéseit illeti: pártja megnyugodhat, Gyurcsány vitaképes partnere lesz Orbán Viktornak. De a Fidesz is fellélegezhet: Orbán, aki évek óta kerüli a vitát, fel tudott nőni a szerephez. A legjobb formájukat hozták. Persze a két legjobb forma közül Gyurcsányé volt a jobb. Mert kiderült az is: ki gondolkodik hosszú távon, s ki az, aki csak a következő percet (értsd: a hatalmat) látja. /10/ Ezt meg Buják írja fonáktamási ihletében.

Mancs.hu-módra: Jelmezes főpróba volt

Pénteken senki nem iskolázott le senkit, nem volt sem látványos megsemmisülés, sem nyilvánvaló diadal. Hogyan is lett volna, amikor a résztvevőknek a beszélgetés végéig még abban sem sikerült megállapodniuk, hogy miről is beszélgessenek egyáltalán. Miként a vita formális kereteiben sem: így magukat moderálták, és nagyrészt moderálták is magukat. Nem volt se komcsizás, se nácizás, se hazugozás, se tolvajozás. A legalpárabb szitokszó Orbán Viktor száját hagyta el: „liberális”. Mármint Gyurcsány elutasító álláspontja a központi árszabályozással kapcsolatban, rászorultság alapú kompenzációval megfejelve. Ezzel a címkével – melyet Orbán a vita óta adott interjúiban is előszeretettel ragasztgat – nemcsak az a gond, hogy a regnáló kormányfő megközelítése echte szociáldemokrata szellemben fogant, amely a piac törvényszerűségeivel szemben magára hagyott fogyasztók és a protekcionista állam között keresi a megoldást – tehát éppen hogy nem liberális –, hanem az is, hogy pont e becsmérítő célzattal használt terminussal szokás leírni az európai konzervatív pártok

gazdaságfilozófiájának archetípusát. Bár e pengeváltás a felületes szemlélő számára akár valódi államelméleti összecsapásnak is tűnhetett, valójában inkább rituális ideológiai pipiskedésről volt szó. A felek láthatóan úgy döntöttek, hogy a kettejük között dúló Kulturkampft a jeles alkalomkor szakpolitizálgatással leplezik, jótékonyan hallgatva a két társadalomfelfogás közti tényleges törésvonalakról. Orbánnál ez okos döntés volt, hisz a keresztény Magyarországot áhító, unalomig ismert gondolatmenetei aligha illettek volna bele vadiúj, „minden kiábrándultra szükségünk van, akár munkásemberek is jöhetnek, sőt a budapestiek is, és különben sem vagyok egy konfrontálódó típus” kezdetű toborzóénekébe. Gyurcsány szereplésének viszont nem ártott volna, ha a Horn–Medgyessy-féle szakértő miniszterelnök imázs mellett a nagy társadalmi vizionátor arcából is ad valamit (szolidaritás teszi a nemzetet; halál a fusizásra; éljenek a gyerekek, akkor is, ha nem családban nevelkednek, a nemzeti fejlesztési terv prioritásai stb.), ha már egyszer egy feketeöves demagóggal hozta össze a szerencséje. /11/ Ez volt Bugyinszky tárgyilagos ihletettségekében, amikor az evidenciákban beszélő, papos Gyurcsánnyal szemben feketeöves demagógnak minősíti Orbánt.

HVG-s módra: Csapataink szóba állnak...

Gyurcsány elérte, hogy politikai ellenfele ez egyszer ne hazai pályán, saját befogadó közönsége előtt "vitakozzon" vele. Továbbá hogy - ami még ennél is fontosabb lehetett a kormányfő számára - Orbán a meghívás elfogadásával legitimálja azt, amit pártja nemegyszer vitat: nevezetesen, hogy a jelenlegi miniszterelnök ugyanolyan jogú kormányfő lenne, mint elődei.

A találkozót követően megjelent elemzések egyik - szinte egybehangzó - következtetése szerint az ellenzék vezére megítélésének kifejezetten kedvezett, hogy sikeresen szállhatott szembe azzal a vele kapcsolatban gyakorta sugallt sztereotípiával: angyalbőrbe bújt farkas, akinek csak az számít, hogy újra miniszterelnök lehessen. Fordított helyzetben Orbán - mint arra a vasárnapi Nap-keltében később maga is utalt - biztos, hogy nem adott volna fel ilyen magas labdát. Orbán egyébként mindvégig jól bevált taktikával operált: amikor számokat idézett, igyekezett az ellenfél saját fegyverével tüzelni. A tavalyi Orbán-Medgyessy-találkozón alkalmazott - ám Gyurcsányt most láthatóan mégis felkészületlenül érő - módszernek bizonyult a Fidesz-elnök részéről az is, hogy saját javaslataival előhozakodva lényegében maga szabhatta meg a beszélgetés vezérfonalát. A százperces vitának már az első tíz percében három ötlet, kérdés hangzott el Orbántól: az adócsökkentés ne az áfa a "gazdagoknak kedvező" csökkentésével, hanem a személyi jövedelemadó legalsó kulcsának 13 százalékra történő leszállításával kezdődjék; mentesítsék a gáz árának emeléséből a kórházakat, iskolákat, orvosi rendelőket, s a kormány ne adja el a Ferihegyi repülőtérét. Túl azon, hogy mindhárom javaslat már önmagában is könnyen fogyasztható az - Orbán által folyamatosan hivatkozott - emberek többsége számára, a témakörök kiválasztása alkalmasnak bizonyult arra, hogy a beszélgetés fókuszába a polgári oldal által favorizált kérdések kerüljenek.

Gyurcsány inkább észérvekkel, racionális érveléssel próbálkozott, szemben az érzelmi húrokat gyakran pengető Orbánnal. Ezt, a vitát részben vagy egészben figyelemmel kísérők (a megkérdezettek 60 százaléka) is érzékelték - derül ki a Medián felméréséből. Eszerint összességében Orbánt többen látták meggyőzőbbnek. Gyurcsány csak az "udvariasság" és a "felkészültség" dimenziójában előzte meg vitapartnerét. A pártpreferenciákkal nem rendelkező "bizonytalanoknak" viszont - akiknek a megnyeréséről a történet valójában szól - a felmérés szerint összességében is inkább Gyurcsány tetszett. Igaz, utóbbiak döntő többsége (72 százalék) nem tudott senkinek a javára dönteni, ahogy az elemzők szerint sem lehet győztest hirdetni. A vita utóélete így végül akár fontosabb közvélemény-formáló tényezővé is válhat, mint maga az esemény. /12/

Tájékoztatáspolitikai 4.: Kiszavazóshow a politikai kommunikációban

A közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás bulvár verziójaként bemutatkozott Index.hu akció véget ért, lezárták „Monnyon le!” kiszavazós játékot, megtudtuk, ki az a politikus, akit „önök” a legszívesebben lemondathatnák! A legirritálóbb magyarok megszavaztatása után rájöttünk, vannak, akiket mindkét oldal hívei ugyanúgy utálnak, vagy legalábbis zűrös ügye miatt bukását látna szívesen. Tapasztalataink szerint e szűk kör tagjai közé tartoznak az alulról jött sztárok, az SZDSZ-es miniszterek, az alkoholszondától hasmenést kapó képviselők és persze mindenkinek előtt Zuschlag János. Az Index olvasói egy ötös skálán dönthették el, melyik politikusnak, milyen jövőt szánnak (0: maradhat, 5: mondjon le). Az eredményeket az átlagpontszámok adják. Ezek alapján a legkevesebben Orbánt mondatnák le! 2,91 pont Orbán Viktor, 3,08 Schmitt Pál, 3,17 Kiss Elemér, 3,18 Gyurcsány Ferenc, 3,19 Semjén Zsolt, 3,23 Szigjártó Péter, 3,31 Görgey Gábor, 3,35 Herényi Károly, 3,35 Németh Imre, 3,42 Medgyessy Péter pontértéke. A szavazás nyertese Orbán Viktor (20.) lett. /13/

Lezárult a Stop! Szavazása is, amelynek eredménye tükrében a Gyurcsány-Orbán vitából Orbán Viktor került ki győztesen - mégpedig fölényesen. 3.365 olvasónk nyomott gombot, hogy véleményt nyilvánítsa a Stop! azon kérdésében: Ön kinek hitt jobban a Gyurcsány-Orbán vitában? A legtöbb közvélemény-kutatás alapján a nézők nagyjából kiegyensúlyozottnak látták a vitát, a Fidesz elnökének enyhe fölényével. A Stop! olvasói ettől eltérően értékelték a látottakat: 2.409 szavazó -a véleményt nyilvánítok 71,6 százaléka- Orbán Viktor fellépését találta hitelesebbnek, és csupán 25,7 százalék -azaz 865 olvasónk- vélekedett úgy, hogy Gyurcsány Ferenc miniszterelnök szerepelt meggyőzőbben. Kimondottan alacsony volt azok aránya, akik egyik politikus szereplését sem találták meggyőzőnek: mindössze a szavazók 2,7 százaléka (91 olvasó) nyilatkozott így. /14/

Tájékoztatáspolitikai 5.: előre hozott szerződések a médiának

A médiaipar két nagy esemény milliárdos ügyeleit meglepetésszerű gyorsasággal, jó korán lebonyolította, és a közelgő politikai választásoknak egy, a befolyásszervezés és –ellenőrzés szempontjából kiemelkedő fontosságú programját valósította meg, igaz, minden törvényes, etikus formát mellőzve. A két nagy esemény egyike a kereskedelmi televíziók áralatti befizetéseinek, a reklámidők és az EU-normák egymáshoz igazítása elmaradásának, a demokratikus médiarendszert jellemző médiatámogatási rendszer (melynek az ellenzéki média fenntartása lenne a feladata!) felállításának megakadályozásának szentelt erőfeszítések összessége. A másik esemény a reklámgazdaságban történt, a Forma1-es dohányreklámjainak meghosszabbítása magyar politikusok támogatásával.

A médiavásárlásnak sok, a szürkegazdaságba tartozó vonatkozása van. Mennyit ér, ha egy tévétársaság adása az egész országban akár egy szobaantennával is fogható? Ez a legfőbb kérdés az RTL Klub és a tv2, azaz a két országos kereskedelmi csatorna engedélyeinek öt évre szóló meghosszabbításában. Jelenleg évi másfél milliárd forint körüli összeget fizet az RTL és a tv2 azért, hogy a szinte teljes lefedettséget biztosító három országos földi frekvencia közül kettőn sugározhassanak (a harmadik hullámsávon az MTV egyes csatornája fogható). A díjat a társaságok állapították meg a frekvenciahasználatra kiírt pályázaton győztes ajánlatukkal, még 1997-ben. A két frekvenciáért tíz évre összesen 17 milliárdot ígértek. Az évente részletekben fizetett összeg az inflációval növekedik. Ám lehetne sokkal többet is kérni a társaságoktól - vélik a Magyar Hírlapnak név nélkül nyilatkozó szakértők, állításukat egy összehasonlításal alátámasztva. Az 1997-es díj az akkori tévés reklámpiac 118 százalékát érte. Időközben megsokszorozódott azonban a hirdetési torta nagysága, s ennek több mint nyolcvan százalékát a két országos kereskedelmi tévé "kebelezi be". Az előrejelzések szerint a dinamikus fejlődés folytatódik. Ezt figyelembe véve az eddigi díjat két-háromszorosára is fel lehetne emelni. Az RTL Klub összeállított egy listát az európai licenjdíjakról, s ebből az derül ki, hogy Franciaországban, Spanyolországban, Ausztriában és Írországban egyáltalán nem fizetnek semmit az országos kereskedelmi tévék, és csak Finnországban és Nagy-Britanniában szabták a magyarénál magasabbra a díjat. Igaz, ott ezt a

bevételhez kötik, és a közszolgálati tévék nem sugározhatnak reklámot, teljes mértékben átengedve a piacot a kereskedelmi csatornáknak. /1/

Reklámtehén okos fejőknek

Tisztelt Kozák Márton! A Magyar Hírlap július 8-i számában Miért ne? címmel válaszol a kereskedelmi televíziók koncesszióhosszabbításával és koncessziós díjával kapcsolatos cikke küldött válaszukra. Írásában sok dologgal egyetért velünk, de nézzük a néhány – ám jelentős – kivételt. Ön azt állítja, hogy duális médiarendszerben példátlan méretű koncentráció az, hogy az RTL Klub és a Tv2 együttesen a tévés reklámpiac kilencven százalékát tudhatja magáénak. Nos, a nemzetközi piacon megbízható, hiteles források által közölt adatok nem igazolják állítását. Vegyük például a kontinentális Európa legnagyobb médiapiacát, Németországot. Ott a csatornák többsége két nagy csoport kezében van: az RTL csoport (RTL, RTL II, VOX, Super RTL, N-TV) a reklámpiac 45,1 százalékát, a Haim Saban érdekeltségébe tartozó SevenOneMedia (SAT1, PRO7, n24, Kabel1) pedig 42,7 százalékát ellenőrzi. Azaz a két csoport együttesen a piac 87,8 százalékával rendelkezik. Ráadásul a nyelvi azonosság miatt ugyanez a két csoport Svájcban és Ausztriában külön értékesít reklámot, így a két német csoporté továbbá a svájci piac 32,7, valamint az osztrák piac 23,1 százaléka (és ez természetesen az Európai Unió versenyfelügyeleti hatóságai előtt sem titok).

Egyébként azon állításával szemben, hogy a kereskedelmi televíziók reklámpiaci részesedése Ausztriában alig mutatható ki, az igazság az, hogy a kereskedelmi televízióké a 464 millió eurós piac 25,5 százaléka. Azért, szerintem, ezt már ki lehet mutatni. Arról nem is beszélve, hogy Ausztriában – részben éppen a nagy német médiaházak nyelvből adódó "határtalan" lehetőségei miatt – csak tavaly indult az első országos kereskedelmi televízió, az ATV+, tehát ez az arány valószínűleg növekedni fog.

További példák hasonló méretű koncentrációra: a cseh 87,4 százalék (és miután Csehországban a közszolgálati televízió a jövő évtől nem sugároz reklámot, ez valószínűleg tovább emelkedik majd) és az észt 90,9 százalék (az EU-n kívüli volt szocialista országok komoly részéről nem is beszélve). A "monopolhelyzet" kifejezést egyébként is elég furcsának tartom a meglehetősen kiélezett versenyt folytató RTL Klub és a Tv2 viszonyának jellemzésére. Pláne furcsa annak ismeretében, hogy a verseny intenzitása miatt Magyarországon költjük a térségben a legtöbbet műsorkészítésre, miközben itt a legalacsonyabbak a hirdetési árak. Az pedig, hogy kettőnk közül bármelyik tévé reklámpiaci súlya példátlanul nagy lenne, szintén nem igaz: Nagy-Britannia 51,4 százalék (ITV), Norvégia 61,1 százalék (Tv2), Franciaország 50,2 százalék (TF1), Dánia 65,2 százalék (Tv2), Csehország 66,5 százalék (Nova), Szlovákia 76,2 százalék (Markiza), Szlovénia 57,6 százalék (Pop Tv), Észtország 53,7 százalék (Tv3).

Azt az értékelését továbbá, hogy az RTL Klub költségvetésének többszöröséből gazdálkodó MTV "kivéreztetése" és reklámpiaci térvesztése valóban csak és kizárólag a médiatörvény számlájára lenne írható (ergo a menedzsmentek az elmúlt nyolc évben egyébként a helyzet magaslatán álltak), nos, szerintem döntse el inkább az olvasó. Egy biztos: a kereskedelmi tévéket ezért nem lehet felelőssé tenni.

Szintén nem tartom elfogadhatónak azt az érvelését, mely szerint hiába van az, hogy – szemben Nyugat-Európával – nálunk az országos kereskedelmi tévéknek nem lehet második vagy harmadik csatornájuk, ennek a piaci hátránnak a kedvezőtlen hatásait a két tévé sikeresen kiiktatta. Először is ez nem igaz: kereskedelmi megállapodásaink a reklámidő értékesítésére valóban csökkentik ennek a versenyhátránnak a súlyát. Azt állítani azonban, hogy egy üzleti vállalkozásnak mindegy, hogy saját maga csinálhat-e valamit annak összes kockázatával és hasznával, vagy pedig együttműködhet egy másik céggel úgy, hogy közben annak a cégnek (tehát más tulajdonosnak) az értékét is növeli (a sajátja helyett), nos, enyhén szólva túlzás. Ahogy meggyőződése, hogy egyébként sem elfogadható az a hozzáállás, miszerint ha nyilvánvaló, hogy rossz egy törvény, azt nem kell megváltoztatni, mert a gyakorlatban azért "nem annyira szörnyű" a helyzet. Persze értem én, ha van, akit zavar egy

piacon két jelentős erővel bíró versenytárs jelenléte: ilyen lehet például egy harmadik vállalkozás vagy gazdasági érdekcsoport. Ez magától értetődik, mint ahogy az is, hogy egy demokratikus piacgazdaságban mindaddig, amíg a két nagy társaság egyike sincs monopolhelyzetben (és ez nem kérdés, legalábbis ha monopolhelyzetben azt értjük, amit az magyarul és a magyar törvények szerint jelent), nem állami beavatkozást sürgetve szokás változtatni.

Tisztelt Kolosi Péter! Álláspontomat kurátori üléspontom csöppet sem befolyásolta (az MTV finanszírozási gondjai attól nem oldódnak meg, hogy a versenytárs tehene megdöglik), mint ahogy nyilván ön sem azért érvel a díj emelése ellen, mert az RTL Klub programigazgatója. Vitatkozhatunk arról, mennyit is ér az a szűkösen rendelkezésre álló, köztulajdonban, de magánhasználatban lévő jószág (esetünkben az analóg földfelszíni frekvencia), amelyet a két kereskedelmi tévé koncesszióba vett. Álláspontomat – melynek veleje, hogy a magyar reklámpiac több mint kilencven százaléka "kibányászására" szerzett jog jóval többet ér, mint amennyit az RTL Klub és a Tv2 tulajdonosai fizetni méltányosnak tartanak – meglehetősen alaposan kifejtettem egy tanulmányban az ORTT számára. Önök bizonyára nem kisebb részletességgel kifejtik a hosszabbítás ügyében döntő testület előtt, hogy miért lenne helytelen a díj akár kismértékű emelése is. Mivel pedig a testület közismerten bölcs és feddhetetlen emberekből áll, vegyük úgy, hogy döntésük a mi vitánkat is eldönti. Liberálisként kimondhatatlanul fáj nekem, hogy ön azt sugallja: állami beavatkozást sürgetek a tévétársaság életének megkeserítése érdekében, mikor pusztán arról van szó, hogy a közvagyon e kicsinyke, ám az 1997-ben vártnál sokkal jövedelmezőbb szeletének jövedelméből indokoltan látom a közt nagyobb arányban részesíteni. Végezetül: engem csöppet sem zavar a két jelentős erővel bíró versenytárs, ezért például soha nem szorgalmaztam, hogy az MTV agyafúrt módon szerezze meg az RTL Klub reklámértékesítése fölötti rendelkezést. Kozák Márton, az MTV kuratóriumi elnökségének tagja /2/

Megadózatni a kereskedelmi tévéket

A Professzorok Batthyány Köre által megalkotott Szent István-terv kidolgozói visszaállítanák a kormányváltás után eltörölt műsorszolgáltatási díjat, és a közszolgálati médiumok fejlesztésére fordítandó adót szednék a kereskedelmi csatornáktól. Az Orbán Viktor felkérésére készült Szent István-terv, később egy esetleges kormányprogram kiindulópontjául szolgáló cselekvési program médiával foglalkozó részét vette górcső alá a Magyar Hírlap. A Fidesz szellemi holdudvarát alkotó professzorok újból bevezetnék a Medgyessy-kormány által eltörölt műsorszolgáltatási díjat. A háztartásonként havi hét-nyolcszáz forintos tétel nem váltana ki nagy lakossági ellenkezést, hiszen a családok többsége rezzenéstelen arccal fizeti ennek többszörösét a kábelszolgáltatók "gagyicsatornákat" kínáló csomagjaiért - mondta a lapnak a tanulmány médával foglalkozó részét jegyző Pálincás József, az Orbán-kormány egykori oktatási minisztere. A közszolgálati rendszer javulása források nélkül elképzelhetetlen. Az egyik egy a kultusztárca által működtetett, a filmalaphoz hasonló "közszolgálati alap" lenne a kulturális műsorgyártás támogatására, a másik pedig az, ha megadózatnák a kereskedelmi műsorszolgáltatókat. A reklámtorta legnagyobb részét birtokló csatornáktól beszédett összeget a hirdetési bevételekből csak csekély arányban részesülő közszolgálati médiumok között osztanák szét, ezzel növelve versenyelőnyeiket és támogatva fennmaradásukat. /3/

Közszolgálati rádiós harc, csak az elnökségért?!

Utódlási harc indult el a Magyar Rádió irányításáért: a rádiókuratórium kormánypárti tagjai rendkívüli ülésen megtorpedózták a július végén távozó Kondor Katalin szándékát, hogy az elnökhöz közel álló Hollós János alelnök legyen az átmeneti utód. Az elnöki poszt augusztustól megüresedik, miután a pártdelegáltakból álló kuratóriumi elnökség kétszer is sikertelenül pályáztatta meg. Az újabb kiírás ugyan már megjelent, de ha lesz is kompromisszumos jelölt, akkor is csak októbertől áll munkába. Az interregnum idejére Hollóst nevezte ki Kondor Katalin

múlt csütörtökön, amit a kormánypárti tagok felháborodással fogadtak. Gellért Kis Gábor, a kuratórium MSZP-s elnöke szerint "Hollós négyéves alelnöki működése nem alapozta meg azt a bizalmat, ami ahhoz szükséges, hogy akár ideiglenesen is az intézmény vezetését rá bizzuk". Az ügyvivő jogköre rendkívüli korlátozott lenne. Persze a szerepe megnő, ha az elnöki pályázatok rendre eredménytelenek lesznek. Az MTV-nél volt már másfél éves interregnum is.

Göblyös Istvánt nevezték ki átmeneti vezetőnek. Az ülésen a fideszes kurátorok nem vettek részt, mert szerintük Kondor jogszerűen nevezte ki Hollóst, a kuratóriumnak pedig ehhez semmi köze. Ráadásul Szadai Károly, a rádiókuratórium fideszes elnökhelyettese szerint Göblyös már pénteken jelezte neki és az MSZP-s elnöknek is, hogy jogi aggályai miatt nem vállalja a kinevezést. Gellért Kis szerint az alelnök csütörtökön már igent mondott a felkérésre, majd valóban elbizonytalanodott kissé, de "én ezeket a kétségeket pontról pontra megcáfoltam". Göblyös a Magyar Rádióknak azt nyilatkozta, hogy nem jutott jogi szempontból nyugvópontra a kérdés. Ha konszenzusos helyzet alakul ki, nem hátrál meg a feladat előtt, ám bármilyen, vitatható helyzet káros a Magyar Rádióknak, és ezt nem is vállalná el. A kuratóriumot ellenőrző testület elnöke szintén a rádióknak nyilatkozva azt mondta, az ügyvezető kinevezése az elnök és nem a kuratórium feladata. /4/

Meghajolt az ORTT a kereskedelmi csatornák (!) akarata előtt

A médiahatóság meghosszabbította az RTL Klub és a TV2 koncesszióját - értesült a Stop. A két országos kereskedelmi csatorna műsorszolgáltatási jogosultága eredetileg 2007 júliusában járna le, ehhez képest kaptak most további öt évre sugárzási lehetőséget. Korábban a pártdelegáltak sem a meghosszabbítás időpontjában, sem az eljárási rendben nem értettek egyet. Információink szerint az ORTT szocialista delegáltja, Ladvánszky György olyan beadványt juttatott el a testülethez, ami a mihamarabbi döntést szorgalmazta. Értesülésünk szerint ennek megfelelően hosszabbították meg a két kereskedelmi tévécsatorna szerződését. A két csatorna szerződése 2007 júliusában jár le. Ezzel szemben volt olyan álláspont, mely szerint az ORTT-nek elég lett volna csak jövő év áprilisa és júniusa között dönteni. Ezt azzal támasztották alá, hogy még nem készültek el azok az átfogó tanulmányok, melyek a kereskedelmi televíziózás hatásait, a díjviszonyokat, az európai médiakörnyezetet vizsgálják. A médiatestületnek a szerződések meghosszabbításakor a televíziók leghosszabb működési idejét kellene górcső alá vennie.

Az ORTT-n belüli vita arra is kiterjedt, hogy a testületnek milyen arányban kellene döntenie az új szerződésekről. Ebben a kérdésben volt olyan álláspont, miszerint a meghosszabbításhoz az eredeti koncesszióba adás döntési arányát, azaz a kétharmados szabályt kell alkalmazni. Ezzel szemben olyan vélemény is felmerült, miszerint az új döntés meghozatalakor elég volna az ORTT tagok felének egyetértése. Úgy tudjuk, a médiatestület egyes tagjai azt az álláspontot képviselték a harmadik vitás kérdésben, hogy változatlanul kellene meghosszabbítani a szerződéseket. Az ezt ellenzők ugyanakkor azzal érvelnek, hogy ha így maradnak a megállapodások, akkor változatlanul maradnak a koncessziós díjak is. Az 1997 óta működő TV2 és versenytársa, az RTL Klub 17 milliárd forint koncessziós díj fizetését vállalta. Ezzel szemben a Magyar Reklám Szövetség becslése szerint a teljes magyar hirdetési piac tavalyi nettó bevételeinek 36 százaléka csapódott le a két kereskedelmi televíziónál, ami megközelítőleg 60 milliárd forintot tesz ki. Ezekből az arányokból pedig az derül ki, hogy a hirdetési bevételekhez viszonyítva túl alacsony a koncessziós díj. Szakértők szerint a két csatornának a jövőben a jelenlegi havi egymilliárd forint két vagy háromszorosát kellene fizetnie. /5/

Folyamatos megfontolt törvénysértések

Az ORTT döntéséről megoszlanak a vélemények. A kereskedelmi adók sugárzási jogának váratlan hosszabbításával ugyanis ismét zöld jelzést adott a színvonalatlan műsoroknak. A FigyelőNet által megkérdezett szakértő szerint azonban a döntés megkerülhetetlen volt. A

döntés ugyan váratlan volt, de nem volt előzmény nélküli. A földi műsorszórással foglalkozó állami tulajdonú Antenna Hungária Rt. (AH) már két hete, július 6-án 2012-ig szóló szerződést kötött a TV2-vel és az RTL Klubbal 2007-ig, illetve „a koncesszió meghosszabbítása esetén” további öt évre. Az AH jelenleg állami kézben van, de július 21-én, pont egy nappal a koncessziók meghosszabbítása után, döntenek a privatizáció ügyében. Az AH tenderére egyébként három ajánlat érkezett, de két vevőjelölt végül visszalépett. Az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) a kérdés több hónapos „lebegtetése” után szerdán bejelentette: újabb öt évre meghosszabbítja az összesen negyven kereskedelmi – rádió és televízió – adó sugárzási jogát. A Fidesz már májusban az Országgyűlés elé terjesztette azt a törvénymódosító javaslatot, amely megakadályozná a koncesszió lejárta előtti elhamarkodott döntést, mivel a hosszabbításokkal szemben több kérdést is aggályosnak tartott. A jelenlegi törvényi szabályozás ugyanis lehetővé teszi, hogy a koncesszió nyertese már másnap beadja igényét a következő koncesszióra, és erről az ORTT illetékeseinek két hónapon belül döntenük kell. Az ORTT ezzel egyszerre több adut is eldobott. A jelenleg sugárzó kereskedelmi tévétársaságok ugyanis eddigi működésük során már többször összeütközésbe kerültek a médiatörvénnyel. Ezért a médiahatóság már számtalan alkalommal rótt ki kisebb-nagyobb büntetéseket. (Nemrég például két hete szombat este fő műsoridőben sötétült el fél órára a TV2, egy korábbi törvénytisztétük büntetéseként.)

A mostani rapid hosszabbítással azonban a pármillió bírságokon és a párperces elsötétítéseken kívül a hatóság semmilyen retorzió lehetőségét nem tartotta meg. A médiatörvény ugyan kimondja, hogy nem lehet szerződést kötni azzal a céggel, amelyik súlyos törvénytisztét követ el, de az ORTT-n belül erről megoszlanak a vélemények. Egyesek szerint ugyanis a testület figyelmeztetéseivel, bírságaival és büntetéseivel tulajdonképpen kimondja a törvénytisztét, míg mások szerint erre csak a bíróságok jogosultak. Így amíg jogerős bírósági ítélet nincsen, addig minden tévétársaság törvénytisztétnek minősül, még akkor is, ha az ORTT többször is elmarasztalta.

Vásárhelyi Mária médiaszociológust is meglepte, hogy hirtelen megszületett a döntés. A médiatörvény szerint a testületnek ugyanis egy évvel korábban jeleznie kell, hogy pályázatot ír ki, vagy hosszabbít. A szakember szerint azonban egy év múlva is ugyanez a döntés született volna. /6/

Hivatkozások

1. Lopják a meteorológiai adatokat. NSZ, Ö. Z. • 2005. július 21.
2. Európa-ház, fakó csillagokkal. NSZ, Verrasztó Gábor • 2005. július 21.
1. Visszavonta jelentését a KSH – módszertani probléma? 2005. július 11. 17:12 MNO nyomán
2. Problémák a KSH adataival 2005. július 12. tozsdeforum.hu nyomán
3. Gazdasági tájékoztatás: adatok, tények, elemzői hitelesség. Mti.hu, vg.hu, mno.hu nyomán
4. Változtatott a Mol az árképzési gyakorlatán. Illés József, nszava.hu nyomán
5. Szélhámosság vagy a siker kulcsa? 2005.07.15. portfolio.hu nyomán
6. PM cáfolja a tervezett leépítésről szóló sajtóinformációt. 2005.07.16. mno.hu, NOL nyomán
1. nszava.hu, nol.hu, mho.hu nyomán
2. Orbán zoknija, Gyurcsány talpa - ki nyert? 2005-07-11. privatbankar.hu nyomán
3. Kopott cipőtalp kontra rövid zokni – impressziók. Bencze Áron, ma.hu nyomán
4. Medián: Döntetlen lett a Gyurcsány-Orbán vita. 2005.07.11. MobilPress – Krónika nyomán
5. A bizonytalanok inkább Gyurcsány felé húznak. 2005. július 11. FigyelőNet, nol.hu nyomán
6. Lesz-e Csányi Sándor miniszterelnök? 2005.7.11. Napi Online nyomán
7. Hárommillióan nézték az MTV-n a vitát. NOL 2005. július 11. MTI
8. Gyurcsány-Orbán vita dilettáns közigazdászoknak. hirbehozo.freeblog.hu nyomán
9. A döntetlen nyertese. 2005/28 – Közélet, Mester Ákos, 168ora.hu
10. Gyorsmérleg. Egy vita tanulságai. Buják Attila, 168ora.hu nyomán
11. Jelmezes főpróba. Bugyinszki György, mancs.hu nyomán
12. A Gyurcsány-Orbán vita utóélete. Dobszay JÁNOS, hvg.hu nyomán
13. Demszky, Zuschlag és a tütkézők monnyanak le! 2005. július 14. index.hu nyomán

14. Mérleg: Orbán fölényesen vitte a pálmát. 2005. július 15. Stop! nyomán
1. RTL és tv2 - sok vagy kevés évi másfél milliárd? NSZ, H. Z., 2005. július 18. nyomán
2. Ha rossz a törvény, meg kell változtatni. RTL Klub, mho.hu nyomán
3. Megadóztatná a kereskedelmi tévéket a Fidesz? 2005-07-19. MNO alapján
4. Rádió: két alelnök egy csárdában? NSZ, Haszán Zoltán, 2005. július 19. nyomán
5. Meghajolt az ORTT a kereskedelmi csatornák akarata előtt. 2005. július 20. Patay, stop.hu nyomán
7. Folytassa, TV! - 2005. július 20. Szilágyi Károly, fn.hu nyomán

7.30 A tájékoztatás „organikus” válsága⁹¹⁹

A gazdasági média megbízhatatlansága is fokozza a bizonytalanságot, a válsághangulat érzést: ahány médium van, mind mást ír a munkanélküliség és foglalkoztatás aktuális állásáról. Miközben a KSH már elismerte a munkanélküliség növekedését, a hivatalos média a foglalkoztatás növekedéséről ír, a mérsékeltebbek ködösítenek, utoljára a szakmédia megállapítja, hogy stagnálás van. Az országos információrendszer és a tájékoztatási intézményrendszer működésében teljes a széthullás.

A gazdasági aktorok, a piac egészen másként értékeli a magyar gazdaságot és társadalmat. A legújabb, utolsó pénteki állásfoglalások szerint 2012-2013 táján tudják elképzelni csatlakozásunkat az euróunióhoz, mert a 2003-2005 közötti költségvetési adatok és az azokból következő trend egyszerűen nem tesz lehetővé más utat. A kormány tervezése mindenestől hibás (hacsak nem eleve dezinformációs céllal készül minden kiadott prognózisa), és az ÁFA-tervezéséről derül ki éppen, hogy akár százmilliárdokkal lehet kisebb a bevétele.

Ha a politikai történésekkel kapcsolatos tájékozottságot nézzük, harminc európai ország sorában Törökország után az utolsó előttiek vagyunk. Sőt, csak nálunk gondolja a válaszolók többsége (57 százalék), hogy nem is tudja, mi történik valójában a politikában. Magyarországon a tájékoztatás válsága egy makrokommunikációs rendszerválság, amit a politikai rendszer adottságként tartanak számon.

Hazugság, propaganda, törvénszegés

A Népszava című napilap (mely manapság MSZP-s pártújságként működik, de minden tisztességes médiafórumnak és újságírónak a terhére van!) megengedi magának azt a szakmai és etikai alávalóságot, hogy címdalán nagy betűkkel kiemelve írja: „Orbán lezsírozta volna Vargát” (!), s ha mindez még nem lenne elég, ezt a feltételezett állítást egy III/III-as megfigyelés, jelentés szövegéből emelte ki.

Mennyibe kerül a benzin

Szabályozni készül a kormány a semmit, amikor a tájékoztatási kötelezettségének és kompetenciáinak gyakorlása helyett egy új jogszabályt akar a saját felelőssége helyébe állítani. Kóka János, a gazdasági és közlekedési tárca vezetője támogatja, hogy a forgalmazó benzinkutak írják ki az aktuális benzinárakat, az erről szóló miniszteri rendelet hamarosan elkészül és nyilvánosságra kerül. A miniszter szerint azzal párhuzamosan, hogy az előzetes árbejelentési kötelezettség megszűnt, szükség van arra, hogy a fogyasztók a termék jellegének megfelelően tájékozódni tudjanak annak áráról is. (!) Ez esetben a benzin olyan termék, amely megkívánja, hogy annak árát az utakon távolról megismerjék az autóvezetők, mielőtt beállnak egy-egy kúthoz tankolni. A GKM tehát támogatja azt, hogy a benzinkutak

⁹¹⁹ Csorba József: A tájékoztatás válsága. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. augusztus 3. 12:11

tételesen, messziről láthatóan tüntessék fel az árakat, az ezzel kapcsolatos miniszteri rendelet rövid időn belül megjelenik.

Újságírók esete a szóvivőkkel

Nincs elég esemény itthon, amiről a liberális média nyugodtan tájékoztathatna, ezért keresi a műbalhékat és meg is találja. Most azonban nemcsak magukat, hanem a tájékoztatási kötelezettségét naponta megsértő kormányt is sikerült lejártniuk. Sólyom László, Magyarország új államfője nem sokára elfoglalja hivatalát a Sándor palotában. A HVG szerint 120 millió forintért volt ágyúdörgés, parádé, és szabadtéri koncert az előd, Mádl Ferenc beiktatása alkalmával. Vajon idén is hasonlóra számíthatunk? Ennek járt utána a HVG újságírója a kormányzóvivői irodánál, ahol közölték vele, „az idén nem lesz népnünpély”. A kormányzóvivői iroda munkatársától először kitérő választ kaptak: „a kormánynak ebben az ügyben nincs kötelezettsége”. Majd, mint akik hosszú téli álomból ocsúdtak, az irodából visszahívták a kollegát. Elbizonytalanította őket, hogy az újságíró felidézte a Mádl beiktatáskor rendezett ceremóniát. „A Gyurcsány-kabinet mégiscsak tervez egy nagyobb szabású rendezvényt, felelős lesz érte a Külügy protokoll részlege” – hangzott a módosított felvilágosítás. A HVG újságírója, hűséges krónikása az eseményeknek, mindezt papírra vetette, a lap legújabb száma pedig leköszölte a beszélgetést. Ekkor következett be a dráma: a kormányzóvivői irodából felhívták az újságírót, hogy rosszindulatúan interpretálta az iroda segítőkészségét, az „elbizonytalanodás” szó használata övön aluli ütés volt, többet ne is jelentkezzen a kormányzóvivőknél, neki interjút vagy felvilágosítást ezentúl nem adnak. Pedig a kollega ártatlan kérdésfeltevése egész lavinát indított meg: „Nem lesz népnünpély augusztus 5-én”- jelentette ki Sólyom munkatársa. Szerény külsőségek közepette, a Sándor palotán belül tartják meg az új államfő hivatalfoglalóját. A tervek szerint Mádl Ferenc búcsú beszédének és Sólyom beköszöntő szavainak hallgatósága csupán a kormánytagokra és a közjogi méltóságokra korlátozódik. Mindez rendben is lenne, nem áll olyan jól az államkassza, hogy megengedhetné magának a 2000. évhez hasonló koronázási szertartás megrendezését. Érdekes lenne azért megtudni, mennyiben befolyásolta az események ilyen fordulatát a kormány? Kollegánk ezt az információt már csak másodlagos forrásból tudja megszerezni. Példás büntetést kapott, majd megtanulja, hogy meddig mehet el, ha jóban akar lenni a kormányzóvivőkkel, és mivel jár, ha kétségbe vonja – ha csak közvetve is – tévedhetlenségüket. /1/

Mindennapi kreatív könyvelés

Nincs szó arról, hogy újabb sztrádaszakaszok épülnének meg PPP-konstrukcióban – reagált Rejtélyes egyenlegjavítás címmel megjelent VGO-írásra Kőszegi Márk, a Pénzügyminisztérium sajtófőnök-helyettese. A vg.hu megírta: az Európai Bizottság nemrég közzétett jelentéséből az derül ki, a magyar hatóságok az állami vagyon értékesítéséből származó további egyszeri bevételekből, valamint újabb PPP-projektekből körülbelül 130 milliárd forintot számítanak, ugyanakkor a PM eddig azt kommunikálta, a költségvetést 40 milliárddal javítja, hogy a korábban gondoltnál több szakasz épülhet meg PPP-konstrukcióban. A különbség nagy része abból adódik – magyarázta Kőszegi –, hogy most úgy számolunk, az érintett autópályák Állami Autópálya Kezelő Rt.-nek (ÁAK) való átadásakor piaci értéken történik meg az elszámolás. A tervek szerint a beruházói és üzemeltetői funkciókat ellátó Nemzeti Autópálya Rt.-től (NA) a sztrádaszakaszok ősszel kerülnek át az ÁAK-hoz, ezért pedig utóbbi megtérítené az NA-nak az eddigi költségeket. Az NA Rt. ez ideig 178 milliárd forintot fizetett be a költségvetésbe, ehhez jön még az említett 40 milliárdos tétel. Korábban úgy tervezték, az állami beruházások értékének megfelelő összeget, 218 milliárd forintot utal majd az ÁAK az NA-nak. A piaci értéken történő elszámolás ennél körülbelül 80 milliárddal nagyobb pénzügyi mozgást eredményezhet, miután meg kell téríteni egyéb mellett az NA hitelfelvételének költségét is –

mondta a sajtófőnök-helyettes. Néhány milliárd forint pedig a gyarapodó kincstári vagyon egyes elemeinek értékesítéséből származhat. /2/

Jellemgyilkolók, hírszemét

Berlusconi egy kommunikációs zseni. A miniszterelnök a tengerparton sütkérező olaszok kezébe egy új könyvet adott, „Berlusconi gyűlöllek” címmel. Sértésgyűjtemény, benne van mindaz, amit az elmúlt négy év kormányzása alatt az ellenzékiek mondtak Berlusconi-ről, szellemes megjegyzések és otromba támadások, amelyeket maga a sértett foglalt kötetbe. Nehéz szatírárt nem írni - mondták az ókori Rómában, amikor a közéletre gondoltak. A mai utódok semmiben sem maradnak el a jeles elődöktől, persze a világbirodalom már réges régen oda, de a hatalmi harcok azok a régiek. Az olasz nyár a legveszélyesebb időszak, a jelentős és váratlan politikai lépések szezonja, elég 1998-ra gondolni, amikor a vakáció alatt dőlt el az akkori Prodi-kormány megbuktatása. Alig tért vissza a nyaralásból a kormányfő, saját koalíciója egy szavazattal húzta ki Prodi alól a bizalmat. Azóta az olasz politika nem lazít nyáron sem, miniszterek és pártelnökök éberem napoznak a tengerparton, annál is inkább, mivel ősszel megkezdődik a jövő évi költségvetés megvitatása, s ez minden olasz kormány számára kényes pillanat, főleg most, hogy az itáliai kormány és ellenzék már a 2006-os megmérettetésre készül. A tévécsászárból lett politikus, Berlusconi kommunikációs zseni, aki nagyon jól tudja, hogy a választási kampány alapvető része a politikai ellenfél lejáratása. Ha a sértéseket és támadásokat egymás mellett, sűrítve mutatjuk be, akkor a célpontból a végére szegény áldozat lesz, akit mindenki csak bánt, a sértegetők pedig erkölcsileg sötét színben tűnnek fel. Berlusconi ravasz kommunikációs fogása bebizonyította, hogy hülyézni nem érdemes, pontosabban vigyázzunk, kit szidunk, mert az még ellenünk fordíthatja a szavainkat. /3/

Ki, mit, másként

Orbán a miniszterelnök-perek egyik epizódjában szabályosan bolondot csinált a piszkos politika szertartásaiból és hamis információkból, sejtésekből, tendenciózus vélekedésekből álló meghallgatáson. Erre fel a médiauszály csinált egy negatív forgatókönyvet az eseményekről, amelyben megpróbáltak másfajta eredményt kihozni a neveltségességbe fulladt eseményből. A „szőlőbányászati bizottság” vonatkozó ülésének antifidesz-antiorbán érzésektől fűtött HVG-s jegyzőkönyve a másságával tűnik ki. Vagy a keressük Petőfit, merre járt Petőfi és ki találkozott Petőfivel típusú szocialista játék aktualizációjának tanúi lehetünk, amennyiben minden összehordtak benne arról, hogy merre járhatott volna Orbán, s hogy függ össze minden mindennel. /4/

„A Fideszt a polgároknak kell legyőzniük!”

„A Fideszt a polgároknak kell legyőzniük!” - mondja Gyurcsány Ferenc a mindennapi médiaverkliben, amit a médiauszály biztosít számára. Ennyi fellépéshez nem lehet elég szellemes és frappáns mondanivalót készíteni. Másrészt Gyurcsány elképesztő személyisége is gátja a tartalom gazdagságának. Ezt mutatja, amikor az órákig evidenciákban beszélő Gyurcsány valakire azt mondja, hogy populista. Mit mond Gyurcsány: „mondd mindig azt, amivel a legtöbb támogatást szerezheted. Szerintem ez a populizmus. Bár én még azoktól az ellenfeleimtől sem vitatom el, hogy szándékukban áll a rendszeren, az országon változtatni, akiket populistának tartok. Csak azt gondolom, hogy a helyes arányt nem találták meg, hogy meddig szabad elmenni a népszerűségért azon az áron, hogy azt mondjuk, amit a választók hallani akarnak.”

Ez annyira kínos, hogy az Index képviselői is megengednek maguknak valami kezdeményezésfélét: „Az a kampány, amibe a Fidesz most belevágott, vagy az, amivel az MSZP választást nyert 2002-ben, felveti a minden politikust elérő dilemmát, amitől a játékok

megkímélik. Az egyik oldalon a saját személyes integritása áll – más szóval a becsülete –, vagyis az a késztetés, hogy őszintén igazat mondjon. A másik oldalon a hazugság, a manipuláció, a néphülyítés feltűnő sikeressége. Amikor Orbán teljes foglalkoztatást ígér az embereknek, vagy amikor Gyurcsány Ferenc ötös metrót és pécsi mágnesvasutat vizionál, akkor ők maguk is tudják, hogy minimum a levegőbe beszélnek. Hogyan lehet ezt a disszonanciát áthidalni és közben normálisnak maradni?" Ez volt a kérdés. Gyurcsány válasza nem hiányzik, mert tartalmatlan, csak önreflexió, a saját maga elvárta jelentéshez tud csak következetes lenni, a kérdező által felvetetteket figyelmen kívül hagyja.

Gyurcsány szerint „Az nem igaz, hogy a jobboldalnak van víziója, nekünk meg nincsen. Aki ezt állítja, az mondja meg nekem, mi a jobboldali vízió.

– Több mint egy éve úgy fogalmazta meg: "olyan rendpárti alapon kirakandó puzzle, amelynek utolsó darabja a darutoll".

– És azóta mi történt azzal a darutollal? Úgy látom, hogy éppen azért, mert kiderült, hogy ebből a darutollas világból ma már többség nem szervezhető, a vízió már széjjelbomlott. A legnagyobb ellenzéki párt korábban egységesnek mondható, keresztény-konzervatív Magyarország víziója szétesett, és politikai vegyesboltta változott. Ez úgy működik, hogy megyek a bazársoron a választókkal, és ami nekik tetszik, azt bepakolom. Ebbe a rendszerbe lényegében belefér ma már minden.

– Akkor nevezzük díszletnek, kelléktárnak, jelmeznek. Hol a logó? Hol vannak a zászlók? Beszéljünk a szimbólumpolitikáról, vagy annak hiányáról, vagy annak indokolt hiányáról.

– Azt gondolom, hogy ma a baloldal világképe konzisztensebb és egzaktabb, és ennek szimbolikus megjelenítése sok tekintetben épp a baloldal lényegéből következően – a Descartes-ig visszamenő racionalitás, a felvilágosodás, a szentségek elutasítása, az erőteljes autonómiatörekvés miatt – mindig sokkal nehezebb lesz. A baloldalnak lehetnek szimbolikus intézkedései – mint Zapaterónak –, de olyan szimbolikus politikára, mint amelyet a jobboldal folytat, a demokratikus baloldal soha nem lesz képes. Teljesen értelmetlennek látom a versengést ezen a pályán. És úgy látom, a magyar politikatörténet nem igazolja, hogy a magyar választók többsége számára fontosabb lenne a szimbólum, mint a racionalitás. Indokolatlanul fél a balliberális oldal attól, hogy hátrányba kerül, amiért nem olyan, mint a jobboldal. Ne is akarjon olyan lenni! Nem kell beállni az "egy a tábor, egy a zászló" világába." /5/

Információpolitika: rendszer, hibák

Félresikerült és sikertelen pályázatok, ellenőrizhetetlenül kötött szerződések, indokolatlan kiszervezés, 3 milliárd forint szétoztása egyedi miniszteri döntés alapján - többek között ez jellemezte az informatikai tárca elmúlt 3 éves működését az ÁSZ jelentése szerint. Számos szabálytalanságot és hiányosságot tárt fel az ÁSZ átfogó ellenőrzése, melynek keretében azt vizsgálta, hogyan használta fel a rendelkezésére álló állami pénzeket Informatikai és Hírközlési Minisztérium az elmúlt három évben - tudósít a Népszabadság. Nem találták rendben a 300 millió forintos kerettel meghirdetett, kakaóbiztos számítógép néven elhíresült Brunszvik Teréz óvodai számítógépes pályázathoz kapcsolódó beszerzést. A tervezett 500 gép helyett mindössze 269-et sikerült beszerezni a pénzért, és a tárca még azt sem ellenőrizte, hogy a győztes ár megalapozott volt-e. Sikertelenek tartja az ÁSZ a szociális telefon néven ismert kezdeményezést is: a hárommilliárd forintos keretből mindössze 126 millió forintot osztottak szét a szabályok kései megjelentetése, és a rászorultak körének téves felmérése miatt, ennek köszönhető, hogy a kormány közel 1,4 milliárd forintot elvont és zárolt a keretből. A minisztérium szakmai feladatai ellátásában sem tündökölt, külső szervezetekkel végeztetett el bizonyos, egyébként ráháruló munkákat, köztük például az IHM pályázatok kezelését. A számvevőszéki jelentés szerint Kovács Kálmán miniszter egyedi döntésekkel összesen 3,2 milliárd forint támogatásról határozott, melynek több mint a felét négy cég kapta. Az ÁSZ szerint hiányos az a kormányrendelet, amely ilyen a jogokat biztosít a tárca vezetőjének, egyrészt nem szab felső határt a kifizetéseknek, illetve nem minden esetben írja körül

pontosan, mit is takar a támogatható cél. Nem működik megfelelően a több ezer nyertes pályázathoz kapcsolódó ellenőrzési rendszer sem, pedig egy revízió megállapította, hogy 16 ellenőrzött pályázatnál a támogatási összeg felét rendellenesen használták fel. /6/

Határozatképtelennek bizonyult az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) rendkívüli ülése, miután azon csak a kezdeményező testületi tag, Szalai Annamária vett részt az öt küldöttből. Az ülés napirendjén a többi között az RTL Klub és a Tv 2 koncessziójának meghosszabbításáról hozott korábbi döntések visszavonása szerepelt. Az ORTT a múlt héten újabb öt évre meghosszabbította a kereskedelmi adók 2007-ben lejáró koncesszióját, amelyet többen amiatt kifogásoltak, hogy állítólag elhamarkodottan és túl alacsony összeg fejében írta alá az új kontraktust a médiahatóság. Az RTL Klub és a Tv 2 az idei évihez hasonló összeget, 1,5 milliárd forintot fizet majd, amely az infláció mértékével emelkedik évente. /7/

Politikai kommunikáció : választási politika

Legutóbbi washingtoni tartózkodása során Orbán Viktor, a Fidesz elnöke az IDU, a Nemzetközi Demokrata Unió pártjainak támogatását kérte pártja jövő évi kampányához. A konzervatív internacionálé ülésén mondott rövid beszédét feltehetően kiegészítette a jobboldal fellegvárában, az American Enterprise Institute-ban - azonban oda a sajtó nem kapott meghívást. Amikor a lap a 2006-os választásokhoz várt külföldi segítségről kérdezte Orbánt, azt mondta, hogy Amerikából Bush elnök csapatától, Franciaországból Chiracéktól, Németországból a CDU-tól kértek támogatást.

Bush-tippek a Fidesz kampányában?

Olyan pletyka is lábra kapott, hogy a Fidesz az amerikai jobboldal egyik kedvencével, Dick Morriszal dolgoztat. Orbán Viktor kérdésünkre azt mondta, régről ismeri Morrist, találkozott vele, egy-egy kérdésben kérnek is tőle tanácsot, de nem tekintik "kiemelt amerikai kapcsolatnak". Dick Morris 1996-ban Bill Clinton újraválasztási kampányának politikai igazgatója volt. A Demokrata Pártban sokan nem kedvelték, mert ő bírta rá az elnököt eredeti szociálliberális céljainak feladására, és a közép-re húzódásra. A stratégia sikeresnek bizonyult, és Morrisnak a győzelem után mindent megbocsátottak. Hatalma csúcsán azonban kiderült, hogy egy prostituálttal tartott fenn viszonyt, sőt a nőt hagyta belehallgatni az elnökkel folytatott telefonbeszélgetéseibe, és elhangzásuk előtt megmutatta neki Clinton beszédeit. Az elnök olyan haragra gerjedt, hogy kettejük között, legalábbis a kegyvesztett tanácsadó szerint, csaknem tettelegességre került sor.

Tisztességes tudósítás hiányában a Népszabadság antiorbán-antifidesz érzelmekkel fűtött összefoglalójára hagyatkozunk. Szerintük: A nagygűgy hiányában elképzelhető, hogy a Fidesz a Republikánus Párt szellemi bázisát adó American Enterprise Institute-tól vagy a szintén konzervatív Cato Institute-tól kér segítséget. Ezek azonban ezer szállal kötődnek a Fehér Házhhoz, és olyan kérdésekben a legaktívabbak, amelyekben a Fidesz véleménye lényegesen eltér amerikai partnereitől: ilyenek a terror elleni háború, elsősorban Irak, illetve a szabad gazdasági verseny, a privatizáció és a dereguláció. A Cato jelentései például dicsérték a Horn-kormány alatt megkezdett magyar nyugdíjreformot - pont azért, amiért a Fidesz idején azt visszanyesték: az állami ellenőrző szerep csökkenéséért. Az American Enterprise Institute egy 2003-as rendezvényének felvezetője így fogalmaz: "Az USA-nak rugalmasabb erőre van szüksége, amelyet az Amerika-ellenes érzületek okozta késsedelem nélkül be lehet vetni. Az Új Európa - Magyarország, Lengyelország, Románia és Bulgária - megfelelő helyszíneket, egyes régi szövetségeseknél alacsonyabb árakat és barátságosabb környezetet biztosíthat az amerikai fegyveres erőknél." Az azóta történtek fényében nyilvánvaló, hogy az amerikai jobboldal ebben csalódott a magyar elvbarátokban.

A legtermészetesebb partner a Fidesz számára a Nemzetközi Republikánus Intézet (IRI), amely pozsonyi központtal regionális programot is működtet, és aktívan bekapcsolódik a térség konzervatív politikusaiknak, választási és kommunikációs szakembereinek képzésébe.

Ezt azonban távolról sem lehet "Bush csapatának" nevezni - az IRI-nek, bár programjaihoz kölcsönvehet kampányszakértőket, nem volt köze az amerikai választásokhoz. Bármilyen amerikai kampányszakértők dolgoznak is a Fidesznek, nyilvánvaló, hogy a Fidesz-központban az elmúlt években odafigyeltek a republikánusok módszereire. A republikánusok két egymást követő győzelmének kulcsa kampányszervezési szempontból a rendkívül erős helyi szervezetekben, a több millió (!) aktivista bevonásában van. Magyar méretekben Orbánék is ugyanezt próbálják megvalósítani. A "nemzeti párbeszédet" felhasználva azonosítják, kikre számíthatnak majd a sorsdöntő hetekben. Egy felmérés szerint a személyesen agitáló aktivistának négyszer nagyobb esélye van megnyerni az ingadozó polgár szavazatát, mint telefonon próbálkozó eszmetársának.

Különös szerepet kapott az úgynevezett "72 órás terv", amely a választás előtti utolsó három nap eseményeit, a saját választók mozgósítását és a szavazóközterekbe való eljuttatását, illetve a vélhetően a demokrata jelölt John Kerryre voksolók elbizonytalanítását tartalmazta. A Bush-csapat már-már művészi tökélyre fejlesztette a közbeszéd tematizálását. A jobboldal Amerikában is pontosan úgy van állandó támadásban, mint Magyarországon. Az is egyforma, ahogyan az első számú vezető sosem ismer be semmilyen hibát, tévedést - ezt, ha már elkerülhetetlen, a beosztottakra bízta. Bush elvétele ad interjúkat, azokat is inkább kevésbé ismert újságíróknak, és sajtótájékoztatót is ritkán tart. Nyilvános beszédein csak hívei lehetnek jelen. Amerikai találmány, hogy a kampány során nem a politikát, még csak nem is a személyiséget, hanem "az értékeket" kell hangsúlyozni. A liberálisoktól meg kell tagadni a nemzethez tartozást, ki kell sajátítani a család védelmét, úgy kell tenni, mintha az ország érdekeivel csak a konzervatív elvek lennének összeegyeztethetőek. Az amerikai jobboldal kedvelt eszköze, hogy az egész történelemre kivetítik a mostani ellentéteket. Ha a politikusok nem is, de a székértáboron belüli kommentátorok gyakran elmondják, hogy a demokraták (liberálisok) voltaképpen hazaárulók, gyűlölik, és legszívesebben pusztulásba vinnék Amerikát.

Rove emellett tökélyre fejlesztette a "jellemgyilkosságot". 2000-ben a republikánus előválasztáson suttagó kampánnyal elterjesztette, hogy Bush vetélytársának, John McCainnek "fekete" zabigyerke van. Ebből az volt igaz, hogy a szenátor és felesége örökbe fogadott egy ázsiai kislányt. Tavaly John Kerryt még hivatalos jelölése előtt elkezdték támadni: milliárdos felesége miatt a szegények sorsa iránt érzéketlen, gazdag embernek állították be, "szélsőséges massachusettsi liberálisnak", aki elszakadt az átlag amerikai problémáitól és nézeteitől. Szellemes és hatékony kampánnyal hangsúlyozták, hogy hajlamos a töprengésre és új körülmények felmerülése esetén véleményének megváltoztatására. A magyar "köpönyegforgatóknak" megfelelő kifejezés az amerikai angolban a papucsot is jelentő flip-flop. A republikánusok a választási gyűléseken százszámra lengettek gumipapucsokat, és kacarászva skandálták: Flip-flop, flip-flop! /8-9/

Az MSZP-nek kapóra jön?

A pártvezetés úgy tartja, még egy ideig napirenden kell tartani Orbán szavait. Kommunikációs segédletként értékelték a szocialisták Orbán Viktor Tusnádfürdőn mondott hétvégi beszédét, melyben a Fidesz elnöke a baloldalt azzal vádolta meg, hogy amikor csak tehetette, rárontott saját nemzetére - írja a Magyar Hírlap. A napilap szerint a pártvezetés úgy tartja, még egy ideig napirenden kell tartani Orbán szavait. A párt egyik vezetője az újságnak azt mondta: az ellenzék vezérének szavai nem csak amiatt jöttek jól, mert politikai uborkaszezon van, hanem mert megmutatták a miniszterelnökkel folytatott vitában még békülékenynek mutatkozó pártelnök valódi arcát. A kormányfő egyik munkatársa Kövér László, a Fidesz választmányi elnöke "akasztós beszédéhez" hasonlította Orbán szavait, amelyek mozgósíthatják a szocialista szavazókat. /10/

Júliusra számottevően nőtt mind a Fidesz, mind az MSZP szavazótábor. A szocialisták támogatottsága a júniusi 20-ról 24 százalékra emelkedett, míg a fiatal demokraták tábora 28-ról 32 százalékra erősödött. A Szonda-Ipsos legfrissebb felmérése szerint Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor vitája, illetve annak kommunikációs környezete kiemelte a

politikai közönyből a választópolgárok egy részét. Az idén páratlanul magas volt a pártokat valamilyen okból - bizonytalanságból, passzivitásból - elkerülők aránya. A stabilan 40 százalék feletti csoport most először szorult e határérték alá, egyetlen hónap alatt nyolc százalékos csökkenve. A pártok felé fordulásból a Fidesz és az MSZP egyenlő mértékben profitált, a többieknek viszont nem sikerült új szavazókra szert tenniük. A vitázó felek révén alapvetően a két érintett párt került a fókuszba, az SZDSZ-nek és az MDF-nek sokkal kisebb kommunikációs terület jutott. Az általános aktivizálódás növelte a két pártot biztosan választók létszámát is. Az MSZP-nek ezúttal 1,25 millió, a Fidesznek 1,65 millió elkötelezett támogatója van. /11/

Gazdasági tájékoztatás: minden másként van

A hivatalos statisztikai információrendszerre (KSH) épülő hivatalos tájékoztatás, a PM, a kormány stb. szerint... élénk a növekedés, kedvező a külker kép, miközben nem javul a költség helyzete. A „KSH jelenti” című kiadvány legfrissebb számában olvasottak szerint májusban folytatódott az élénk gazdasági növekedés, amely összhangban állt a világgazdasági tendenciákkal. A nagy súlyt képviselő ipar továbbra is dinamikusan fejlődött. Mezőgazdasági termékekből az első öt hónapban kevesebbet vásároltak fel, mint tavaly. A kiskereskedelmi forgalom viszonylag jelentősen bővült. Az árukiegészítés és -behozatal alakulását kedvező tendenciák jellemezték. A költségvetési egyensúly mutatóiban továbbra sem tapasztalható javulás. A foglalkoztatottak és a munkanélküliek száma érdemben nem változott. A fogyasztói árak az első félévben az egy évvel korábbinál gyorsabban nőttek, júniusban kissé mérséklődött a havi áremelkedés üteme. A reálkereset a tavalyi jelentős növekedés után idén az első öt hónapban csekély mértékben lett nagyobb. 9,9 százalékkal nőtt az ipari termelés májusban. Ez minden.

Az ellentétes orientálás szemet szűrő, amit pl. az EIU legfrissebb felzárkózási előrejelzése ad közre, hogy ti. a most csatlakozóknak fél évszázad sem lesz elég a felzárkózáshoz. Mert nemhogy gyorsítanak az EU-normák átvételét, de lazítani akarják a kritériumokat. Amit éppen az MSZP követel a Draskovics-beszédben. Az EIU előrejelzése szerint a növekedésünk üteme csökken 2004-2006 között. Az EIU velünk kapcsolatban szkeptikus (2,9-3,6 százalékos növekedés), a lengyelekkel szemben pedig bizakodó (3,8-5,6 százalékos növekedési perspektíva).

Egészen megdöbbentő fejlemény, hogy a PM (a KSH felhasználásával) tárgyalásokat folytat az Eurostattal a magyarországi magán-nyugdíjpénztári tagdíjbefizetéseket az államháztartási befizetések közé számíthatóságáért. Az MSZP támadása a jegybank ellen, elemzők szerint káros lehet a befektetői bizalom alakulása szempontjából.

Hivatkozások

1. A hvg.hu nyomán
2. Baksa Roland, vg.hu nyomán
3. Berlusconi egy kommunikációs zseni. Sárközy Júlia (Róma), mr.hu nyomán
4. Orbán tévesztett. Trencsényi Dávid, 168óra.hu
5. 'A Fideszt a polgároknak kell legyőzniük' - mondja Gyurcsány. NL, T.W., index.hu
6. Egerszalóki Tímea, napi.hu nyomán
7. vg.hu nyomán
8. Bush-tippek a Fidesz kampányában? NOL, Horváth Gábor • 2005. július 29. nyomán
9. Az MSZP-nek kapóra jön Orbán rárontós beszéde. 2005. július 29. mho.hu nyomán
10. Szonda: mindkét oldalnak sokat hozott a vita. 2005. július 29. fn.hu nyomán

7.31 A hírlopás mint aktualitás⁹²⁰

„Csak tiszta forrásból – az újságcikket törvény védi” címmel kampányt indítottak az illegális sajtótermék-felhasználás visszaszorításáért nagy hazai lapkiadók. A Népszabadság Rt., a Ringier Kiadó Kft., az Axel Springer Magyarország Kft., a Zöld Újság Rt., a Nemzeti Lap- és Könyvkiadó Kft. és a Napi Gazdaság Kiadó Kft. vezetői úgy látják: a sajtófigyelők és más cégek jelentős károkat okoznak a kiadóknak azzal, hogy a lapokban publikált cikkeket engedély nélkül használják fel. (vg.hu)

Ez így igaz. Csak az eredők és a történések kezdete tolódik messze a múltba, amiről, láthatóan, az érintettek még nem vettek tudomást. A mai magyar írott sajtó hírelátása már régen a múlté, egymást érik a hírgyárak hirdetései, naponta születnek új hírügynökségek, de a hírek eredeti közreadását nem garantálja semmi. Nincs hitelesség, nincs az első és a sokadik közlésnek minősítést biztosító garancia. Ami törvénszerűen van így abban az országban, amelyben egy szélsőségesen liberális információjog-elmélet, szellemiség, információpolitika alapozta meg magát a rendszerváltozás romjain. /1/

Megszüntethető-e a lopásgyakorlat?

A sajtófigyelő csak a jogtulajdonos engedélyével szállíthat megrendelőinek cikkmásolatot, és ez vonatkozik minden egyéb felhasználási módra is, például arra az utóbbi időben egyre gyakrabban elterjedt gyakorlatra, mely szerint a cégek az újságcikkeket az intranetes rendszerükön, illetve az Interneten helyezik el - kvázi ezáltal is sokszorosítva a sajtóterméket. Süle becslése szerint éves szinten körülbelül ötszázmillió forint a hat médiafigyeléssel foglalkozó vállalkozás nyomtatottsajtó-figyelésből származó bevétele és több mint ezer társaság veszi igénybe e cégek szolgáltatásait. Mindez az intézményi és vállalati lapelőfizetők csökkenéséhez vezetett, ez pedig bevétel- és hirdetéskiesést jelentett. Ennek pontos mértékét nem lehet megmondani, de jelentős összegről van szó - tette hozzá Liszkay Gábor, a Nemzeti Lap- és Könyvkiadó Kft. ügyvezetője. Ormos Zoltán jogász felhívta a figyelmet arra, hogy a szerzői jogsértés büntető- és polgári jogi következményekkel jár. Számos európai országban már elfogadott gyakorlata alakult ki a jogdíjfizetésnek, illetve létezik valamilyen szervezeti keret a sajtófigyelők által felhasznált cikkek jogdíjainak begyűjtésére. Németországban például a díjfizetéskor figyelembe veszik, hogy hány olvasóhoz jut el a cikk. Általában letöltés alapú az árképzés: a kereslet-kínálat alapján dől el, hogy mekkora összeg tekinthető fair árnak - tette hozzá Süle. /2/

Ezek a közlemények nem veszik figyelembe azt a döntő körülményt, hogy az elektronikus média, az internetes információ(hír)gazdaság lényege az átcsomagolás. A személyre szóló tájékoztatás már nem a hagyományos (nyomtatott és elektronikus) sajtó, hanem a szemantikus web alapú hírkeresés és továbbítás alapján működik. Ebben, persze, van jelentősége a korábbi médiakereskedelmi garanciáknak, ti. hogy nem lehet a megszerzett híreket sokszorosítani, vagy több személynek értékesíteni csak akkor, ha az értékesítés (továbbadás sokszorozással) száma szerinti, fizetéssel biztosított engedélyt megszerzik. Ezt az alaptörvényt a mai professzionális hírleválogatók és –átcsomagolók is betartják.

A dolog azonban itt nem áll meg. A változások két szinten is megindultak. Egyfelől az internetes hírforgalom, a szemantikus webes hírkeresés és letöltés olyan méreteket öltött, hogy annak a hírgyártók nem tudtak ellenállni, azaz a licencvásárlás kötelezettségét megfelelő rugalmassággal kiterjeszteni. Ezért a nemzetközi gyakorlatban az ingyenes elérés kiterjesztése és az exkluzív kínálat szűkítése magasabb árak mellett típusú gyakorlat kezdett meghonosodni. Másfelől a hagyományos hírgyártás és –termelés korábbi jogi, adminisztratív, piaci, állami és kereskedelmi hitelesítéssel rendelkező gyakorlata egy olyan világba ment át, amelyben nincs a hitelességnek megfelelő garanciája, a piacot előzőnlötték a médiaipar

⁹²⁰

Csorba József: A hírlopás mint aktualitás. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2005. november 13. 12:06

cégeinek hírgyár típusú szervezetei. Mindazonáltal a hagyományos állami, közületi, piaci hírügyökségek betöltik szerepüket, de mert kompetenciáikat nem biztosítja semmi, folyamatosan teret vesztenek a lényegében illegitim médiahírgyárak terjedésével szemben. /3/

A neten adják már a legnépszerűbb híradót

A televízió és az Internet összeolvadása felé vezető úton, az amerikai NBC tévécsatorna az első, amelyik esti hírműsorát teljes egészében leadja interneten. Az újítás elkerülhetetlen volt, mert a nézői szokások változása ezt megkövetelte. Az NBC Nightly News adását az érdeklődők mostantól teljes egészében megtekinthetik az MSNBC.com oldalon. A csatorna két nagy vetélytársa, az ABC és a CBS is lehetővé tette, hogy esti hírműsorainak bizonyos részeihez hozzáférhessenek a netezők, de olyan még nem volt, hogy az egész harmincperces adást egy összefüggő folyamban ("stream") lehessen megtekinteni. A lépés szükségszerű volt, hiszen az emberek nagy része nem tudja megnézni az esti hírműsort, amely Amerikában tradicionálisan este fél hétkor kezdődik. Így a nézők más, online hírforrások felé fordultak. Az NBC online híradója, szeptemberben 26,3 millió egyedi látogatót regisztrált, míg vetélytársai, a CNN és a Yahoo News 26 illetve 25,6 milliót. Ilyen számadatok mellett nem meglepő, hogy az adások közben sugárzott reklámok is fontos szerepet kapnak. A műsor nem hozza át az internetre a tévés reklámjait, azoknak az oldal más részein alakítanak ki külön felületet. /4/

A hírcsinálás politikai megfontolásból

A Magyar Hírlap szokásos ombudsmani sajtóreferálása érdekes témát választott erre a hétre, amikor a politikai érvrendszerben pozitív szövegkörnyezetben nem tárgyalható, Gyurcsány washingtoni nagytmondását tartalmazó médiaeseményt próbálta értékelni. A szerzők a következő szempontokat tartották fontosnak kiemelni.

A Magyar Hírlap az ügy súlyának és az általa gerjesztett politikai izgalomnak megfelelően több hosszú tudósításban számolt be az ütközetről. De egy színvonalas közéleti laptól nyilván nemcsak tudósításokat várunk, hanem azt is, hogy törekedjék saját eszközeivel is megvilágítani olvasói számára a konfliktus hátterét, és hogy a szereplők szándékaitól függetlenül magát vesse fel a lényegi kérdéseket. Hogy megítélhessük az MH teljesítményét, tisztáznunk kell, hogy melyek lettek volna e kérdések, túl azokon, amelyeket a politika szereplői az előtérbe állítottak. Először is azt kell megjegyezni, hogy a gyurcsányi állítás újdonságértéke – akár igaz maga az állítás, akár nem – a nullához közelít. A közvélemény politikára figyelő részének jelentős hányada 2001 vége óta úgy tudja, hogy George W. Bush elnök igen megharagudott Orbánra a Csurka-affér kapcsán, és a politikai folklór része az is, hogy a 2002-es választási kampány idején emiatt nem fogadta az amerikai elnök az akkori kormányfőt. (Jócskán cikkeztek is erről annak idején.)

Nyitott és zárt kérdések

Azt írják a szerzők: Arról is tudni vél a köz, hogy az akkori amerikai nagykövet (Bush bizalmasa egyébiránt) viszonya a magyar jobboldallal kicsit fogcsikorgató volt. Ezért aztán, hogy alkalomhoz illően egy amerikai (közlebbbről: dakota) mondást alkalmazzunk, Gyurcsány döglött lovat látszik ostorozni. Az egész közjáték egyetlen újszerű eleme az volt, hogy a hivatalban lévő miniszterelnök beszélt az ügyről, mégpedig nem is akármilyen összefüggésben, hanem az elnökkel való találkozója után néhány nappal, ezzel akarva-akaratlanul (de azért inkább akarva) azt a benyomást keltve, hogy magának Bushnak a véleményét közvetíti. Nézetünk szerint ez lett volna az alkalmas kiindulópont az ügy elemzéséhez. Először is, itt van Gyurcsány eljárásának kérdése: itt nem arra gondolunk, hogy politikailag átgondolt, okos lépés volt-e, hanem arra, hogy megengedhető-e az ilyesmi. Nem tartozunk azok közé, akik szerint a külpolitikát ki kellene vonni a "pártpolitikai csatározások" köréből, mert a külpolitikában mindenkinek a nemzeti érdeket kell képviselnie. Minden

politikusnak mindig a nemzeti érdeket kell képviselnie: a demokratikus politika lényege éppen a nemzeti érdek mibenlétének kipuhatolása volna, ha nem tévedünk. Ezért nem kifogásolható, ha Gyurcsány bírálja vetélytársát amiatt, hogy az szerinte lépéseivel ártott az országnak. De egy dolog vitatkozni a követendő külpolitikáról általánosságban, mondjuk az Országgyűlésben vagy a kampány idején, és teljesen más dolog természetüknél fogva ellenőrizhetetlen tartalmú közléseket tenni bizalmas, négy szemközti diplomáciai találkozók elhangzottairól. Ez az eljárás nézetünk szerint súlyos kérdéseket vet fel. Nyilván a vélemények itt is ütköznek, de annyi minimálisan elvárható (lett volna), hogy a kérdések legyenek felvetve.

Végletesen megmerevedett médiaviselkedés

Azt írják a szerzők: A Hírlapban az eset kapcsán megjelent körülbelül fél tucat írás az állítások és ellenállítások korrekt ismertetésén túl tartalmazott egy Jeszenszky-interjút és egy szerkesztőségi állásfoglalást, amely utóbbiak módot adhattak volna a (szerintünk) fontos kérdések felvetésére. A Jeszenszky-interjú legfőbb erőfeszítése arra irányult, hogy kipuhatolja az amerikai kormányzat neheztelésének mértékét és okait, de fel sem vetődött, hogy a magyar kormánnyal szembeni különféle amerikai elvárások megalapozottsága esetleg vita tárgya lehet. Például jogosan sértődött-e meg az amerikai kormányzat, amiért Magyarország mástól vásárolt repülőt? Vagy az interjúkészítő felveti: Bushék azért is megorroltak, hogy a magyar kormány késlekedett az Afganisztánba küldendő magyar kontingens felajánlásával, azt viszont nem, hogy egyáltalán jó döntés volt-e katonákat küldeni oda. A szerkesztőségi álláspont (Mindent az asztalra!, október 27.), miközben kétségbe vonja Gyurcsány politikai kalkulációjának a helyességét, hasonlóan rossz véleménnyel van a Fidesz védekezéséről, és azt latolgatja, hogy ki fog jobban kijönni az egészből, majd azzal a követeléssel ér véget, hogy a tisztánlátás érdekében az összes nagyköveti táviratot hozzák nyilvánosságra. Sajnos, a lap megragadt azoknál a kérdéseknél, amelyeket a pártok jelöltek ki: lássunk tisztán, hogy mennyire haragudott meg Amerika annak idején. A szerkesztőség persze jó szokásához híven odamondogat mindkét oldalnak, de a valódi kurázsiban ebben az esetben nem ez lett volna, hanem az, ha nem hagyjuk, hogy a politikai szereplők diktálják a kérdéseket, hanem rákényszerítjük őket, hogy a valóban fontos ügyekről beszéljenek. /5/

Miniszterelnök-rádió

Mármost, ha a médiával kapcsolatban lehet normákról, magatartásmintákról, szakmai és etikai kifogásokról beszélni, akkor mit mondunk a Klubrádió miniszterelnöki műsoráról.

Abból a szempontból nagyon eredményesnek tűnik a Gyurcsány-kormány, hogy az MSZP népszerűségben utolérte a Fideszt - mondta Debreczeni József a Klubrádió pénteki Kontra című politikai háttérműsorában Gyurcsány Ferenc kérdésére válaszolva. A jubileumi, 500. adásban szerepcsere történt, a meghívott vendégeket a műsorvezetőként bemutatkozó miniszterelnök faggatta, aki a műsor végén megkövette 1956 áldozatait. A kormányfő azt mondta, akár ajánlott is lehet, hogy a miniszterelnök éljen a kérdés jogával ebben a politikai elemző-beszélgető műsorban. A magát konzervatív-liberálisnak minősítő Debreczeni József arról beszélt... Gyurcsány arra is választ várt: idejémtúlt-e a parlamentarizmus, ahogy időnként az ellenzék temeti az intézményt? Valóban alkalmatlan vitahelynek, döntéshozó és ellenőrző fórumnak a modern világban? A kérdéssel kapcsolatban megjegyezte: ő bevallotta sokat "használja" a parlamentet, fontos terepnek, a nyilvánosság nélkülözhetetlen helyszínének tartja. Debreczeni szerint... . Ugyancsak Gyurcsány Ferenc vendége volt Ferge Zsuzsa szociológus és Geszti Péter zenész-dalszövegíró, akikkel arról beszélgetett, hogy képes-e bármelyik kormány eltüntetni a szegények és gazdagok közötti szakadékot? Ferge szerint... A miniszterelnök a műsor második felében Darvas Iván színművésszel és Fejtő Ferenc író-történésszel beszélgetett és megkövette az 1956-os forradalom áldozatait. Gyurcsány Ferenc az adás végén úgy fogalmazott: "...tudom, hogy azok, akik akkor és a forradalmat követően gyalázatos tetteiket elkövették, már sohasem fognak bocsánatot kérni Öntől és Önöktől.

Fogadják el ezt Magyarország mai miniszterelnökétől". Két vendégéhez fordulva, akiket "igazi, élő legendának" nevezett, azt mondta: "Fejet hajtok 1956 áldozatainak emléke előtt, és megkövetem mindazokat, akiket elűldöztek, meghurcoltak azokban a napokban vagy az azt követő időben". /6/

Alaphelyzet a magyar médiarendszerben

Jelenleg a következő állapotok uralkodnak a magyar médiarendszerben. A tájékoztatási intézményrendszer állapotát illetően a kormányzás azon jellemzője meghatározó, hogy nincs hírprotokoll, hogy a kormányzó hatalom megszüntette a kormányzóvivői intézményt, valamint a közszolgálati-állami hírgyűnökséget. A média jellemzője a tényűségírás hiánya, hogy lassan egy évtizede nem működik a rendszerkritika. A tájékoztatástudomány jellemzője, hogy hiányzik a tájékoztatás társadalmi tükör szerepe. A tájékoztatási szerepek működését illetően meghatározó, hogy nincs hivatalos közzététel, viszont van bulvár jellegű hírpia, amelyben a hírszemét annyit ér, mint a hiteles közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információk közreadása.

A tájékoztatás jogi-adminisztratív szabályai illetően teljes rendetlenség van a magyar államban, ami a hiteles tájékoztatás kötelezettségeinek megkerülését szolgálja. A tájékoztatás és a hírfeldolgozás, az információ-kutatás és elemzés, a politikai, gazdasági és társadalmi információ-szolgáltatás filozófiája is megváltozott már, ezért a hírfeldolgozás elitszakmáinak körében is át kellett alakítani a merítés spektrumát. Ettől kezdve ugyanis a magyarországi bulvárt is szemlézni kell valamilyen formában, mert a bulvár már nagyobb részesedést ért el a társadalom tájékoztatásában, mint a kicsire (már-már jelentéktelenre) zsugorodott „hivatalos” sajtó.

A médiarendszer átmeneti helyzetben

Azt az alaphelyzetet és átmeneti állapotot kell látni, amelyben a média-korszellem (melyet durva leegyszerűsítés alapján a világban az infotainment hírközlésnek a bulvárhoz tolódása határoz meg!), a magyarországi politikai és gazdasági erőcsoportok médiaalkuja (gazdasági és politikai összefonódásai), valamint egy retrográd politikai rendszer (a „demokratikus szocializmus” újjászületése) találkozik. A magyar médiarendszer ekkor a kvázi-jogállami keretek között, ellenőrizetlen tulajdonosi háttérrel, szakmai és szakmaetikai normák követése nélkül működik. Ezt röviden az igazolja, hogy a magyar médiagazdaság jó részt az árnyékgazdaság szürke tartományába merül (de a fekete tartományában megmerítkezett szereplői is vannak), valamint hogy a médiatársadalomban a bukott és bűnös magyar szocializmus politikai köreivel összefonódott, illegitim szakmai vezetők vannak (lásd többek között a MÚOSZ, vagy az MTI vezetőjét).

A fentiek összhatásaként - kevésbé a nemzetközi trendek és tendenciákból, mint inkább a hazai sajátosságokból kifolyólag - a magyar médiarendszer legfőbb jellemzői a nem etikus megoldások, a bennfentesség, öncenzúra, nem beszélve a teljesen illegális-illegitim megoldásokról. A magyar médiahelyzet legfőbb jellemzője, hogy hivatalosan médiacsendlet lehet hirdetni. Ezt tette ugyanis Gyurcsány miniszterelnök és köre, amikor megtiltotta a nyilatkozást a jobboldali médiumoknak, s ezt egyes minisztériumok is követik. A magyar médiahelyzet jellemzője a bennfentességnek az a formája, hogy a Klub Rádió vette át a kormány hivatalos politikai csatornája szerepet, ahogy a Gazdasági Rádió a gazdasági bennfentesség fóruma. (Mindkét csatorna mögött a baloldali kormánykörök politikai és gazdasági csoportjainak anyagi, szellemi támogatása, közvetett módon közpénzes finanszírozás áll fenn.)

A magyar médiahelyzet jellemzőjeként a „hivatalos baloldali sajtó” átalakulása megy végbe, amikor a Népszava (szimpla pártújság az MSZP nyílt pénzügyi támogatása alatt), a Magyar Hírlap (megtúrt baloldali liberális újság egy értelmiségi kisebbség kielégítésére, a médiakritikus szerep látszatának fenntartására, melyet időközben egy magyar nagyvállalkozó

vásárolt meg), az ÉS, a Mancs, a 168óra mint a baloldali liberális holdudvar szócsövei állandó finanszírozási gondokkal küzdenek. Ekkor ugyanis a direkt támogatásra már semmi szüksége a Gyurcsány-kormányban megtestesülő „pragmatista” hatalomnak (a Népszava az MSZP saját üzlete), a kereskedelmi szférába utalt holdudvar-újságokat már csak nagy áttételekkel támogatja, évről évre csökkenő összegekkel.

Kinek szól, kiért harcol a média?

Vannak a gondjainkat megjelenítő nemzetközi események is. A francia kormány változtatni akar az ifjúság újságolvasási szokásain, mert kiderült, milyen kevesen vesznek kezükbe politikai lapokat a mostani huszonévesek közül (egy friss francia felmérés szerint csupán egy százalékuk jelöli meg az írott sajtót fő tájékoztatói forrásként). A párizsi konzervatív kormány szerint a nem újságolvasó ifjúság kialakulása hosszabb távon nemzeti kulturális probléma. Márcsak azért is, mert a tájékozatlan polgár könnyebben manipulálható, mint a tájékozott. A Raffarin-kabinet tavaly eseti szakértői bizottságot kért fel annak megvizsgálására: mit tehet a közhatalom azért, hogy a mai francia ifjúság - apáihoz hasonlóan - maga is újságolvasóvá váljon? A bizottság most tette le az asztalra jelentését. A bizottság vezetőjéről - Bernard Spitz jeles szociológusról - elnevezett dokumentum szerint például az államnak minden 18. életévet betöltött fiatalra kéthavi ingyenes újság-előfizetéssel kellene a jövőben meglepnie (az adott lapot címlista alapján a megajándékozott maga választhatná ki). Hosszabb távon nyilván még ennél is nagyobb horderejű intézkedés lenne, ha a kormány a javaslatnak megfelelően tényleg iskolai segédeszközzé nyilvánítaná a politikai-közéleti sajtót és külön keretet juttatna a tanintézeteknek újságrendelés céljából. Ehhez az intézkedéshez csatlakozna az újságok kedvezményes árú iskolai árusításának, valamint az internetes laparchívumok ingyenes iskolai hozzáférhetőségének megoldása állami és kiadói összefogás révén. A Spitz-dokumentum azt is indítványozza, hogy a kormány adókedvezményekkel támogassa magáncégek minden akcióját, ami a fiatalok újságolvasóvá nevelést elősegíti. /7/ Ezt a megoldást az MSZP időközben magáévá tette és meghirdette az ifjúságot a sajtóra szoktató iskolai programot baloldali sajtótermékek fogyasztását propagálva.

Ezzel szemben a hazai médiafőirányban, a politikai és gazdasági aktorok és a médiaelit összefonódásaiból álló médiagazdaságban (mely Magyarországon merőben más, mint a nemzetközi gyakorlat példáiban, még a külföldi, a multinacionális médiacsoportok is a magyar médiamodellhez hasonulnak és nem fordítva) az a megoldás szokásos, ahogy a Gazdasági Rádió született. Vagy vegyük a legújabb példát arra, ahogy a kurrens tudás, a politikai megrendelésre készült információtermék készül. Eszerint gazdaságpolitikai műsort indít a Political Capital Institute közéleti elemző intézet Jegyzett Tőke címmel (2004. november 3-tól minden szerdán 12.30-kor jelentkező gazdaságpolitikai háttérműsorként) a Klub Rádióban. A hetente fél órában hallható műsor „a döntéshozóknak és a döntések által érintetteknek” szól, szlogenje: „A legfontosabb emberek, a legfontosabb témákról.” A műsor hallgatói értesülhetnek a legújabb szabályozásokról, a magyar gazdaságot érintő intézkedésekről, a legvitatottabb problémákról. A Jegyzett Tőke vendégei gazdaságpolitikusok, elemzők, a gazdasági élet szereplői lesznek, akik élő adásban ütköztetik álláspontjaikat és válaszolnak a riporter kérdéseire (a www.politicalcapital.hu/jegyzett-toke webcímen olvasható az aktuális műsor előzetese, majd a műsort követő napon az ott elhangzott beszélgetés szövege). Az cél, az orientálás megalapozása nyilvánvaló. A legújabb változat már a hirszerzo.hu hírportál működtetése, mert most a hírportál típusú, információ befolyáásszervezés és –ellenőrzés a korszerű.

Hivatkozások

- 1.gondola.hu nyomán
- 2.Diószegi József, napi.hu nyomán
- 3.Csorba József, gondola.hu nyomán
- 4.Menedzsmen Fórum nyomán

5. "Vazallusok" - Ombudsmani Jelentés. Majtényi László–Miklósi Zoltán, mho.hu nyomán
6. Miniszterelnök-rádió: Gyurcsány Gesztivel, Darvassal és Fejtővel diskurált. (ma.hu) nyomán
7. A tájékozatlan polgár könnyebben manipulálható, mint a tájékozott. 2004. MTI nyomán

7.32 Mi csak itt téblábolunk az információ korában?⁹²¹

A magyar politikai elit információtudatossága több évtizedes elmaradottságot mutat, amit nemcsak szakértők észlelnek. A legújabb információ- és tájékoztatáspolitikai események olyan példátlan információs műveletlenséget tártak fel a pártok, a kommunikációs tanácsadók és szakmunkások ténykedésében, amit már minősíteni is nehéz. Ausztráliába elszármazott hazánkfi írt korábban egy érdekes könyvet az információs feudalizmusról, amelynek megállapításai illenek a magyar államra, a kormányra, az intézményekre s az egyébként információérzékeny szakemberekre egyformán. A server-gate nevű esemény tálalása olyan jelentés a magyar információs társadalomról, amelyben összpontosult a magyar politikai elit tragikomikus téblábolása az információ korában.

Gaga-gate

A pártok teljesen idegenek az Interneten. A Fideszben semmilyen szakmaiságot nem lehet felfedezni az információs és kommunikációs érzékek, készségek terén, állapítják meg információs szakértők, internetes tinédzserek. A netes jártasságokat tekintve a tinik röhögve tárgyalják fórumaikon a Fidesz és az MSZP „szakembereinek” viselt dolgait.

Magyarországon az információjogi és adminisztratív szabályozás kvázi, a politikai információgyűjtés, feldolgozás, elemzés amatőr, a kommunikáció állítólag profi, de ahol olyan hülyeségek megesnek, mint a magyar kormányzati, pártpolitikai tájékoztatásban, ott ebben kételkedni kell. A baloldali rezsim kormánya azzal oldotta meg a válságot, hogy megszüntette a kormányzóvivői intézményt, helyette két személyes kommunikátor látja el a miniszterelnök képviselőit.

Amikor az MSZP, Hiller révén bejelenti, hogy 11 órán keresztül töltöttek le, 2.921 dokumentumot (ami már bűnsegédletet jelent!) egy, a párt politikai kampánytitkait tartalmazó szerverről, akkor már mindenki értette az információs idiotizmust, amit másrészt kampánymegfontolások motiváltak.

A Fidesznél (ahol állítólag minden érintett kommunikáció és médiaszakot is végzett) olyan színvonalra süllyedt (a már korábban is a legrosszabbak között értékelt) technológiai és intellektuális információkezelő készség, valamint tájékoztatáspolitikai alkalmasság, hogy a szakszemélyzetet a legócskább trükkökkel is be lehet ugratni. A Fidesz tapasztalattal, emlékezettel, szakmai felkészültséggel, következetességgel, rendszerszemlélettel stb. rendelkező információs szakemberek helyett túlzott önbizalommal rendelkező kommunikációs végzettségű fiatalemberekkel dolgozik, akik az információmenedzsment elemi szabályait sem ismerik, a történetek szerint.

Az MSZP „szakmaiságát” az jelzi, hogy miután sikerrel beugratták a Fideszt ebben az elektronikus kampányverseny-akcióban, nem volt annyi eszük, hogy mértékkel aknázzák ki az így teremtetett információs fölényüket. Hiller hordószónok fellépései, laikus kijelentései azonnal leleplezték a hozzáértők előtt a mesterkedést. Szekeresről meg egyébként is sűrű, hogy menyire szakértője az elektronikus kommunikációnak.

Jelenlétünk az információ Európájában

⁹²¹ Csorba József: Téblábolunk az információ korában? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. február 21. 14:42

Hogy magyar állami és kormányzati tényezők nem jelennek meg az információ- és tájékoztatáspolitikai világeseményeken, az nem újság. Ha a magyar politikai elit képviselőit nem láthatjuk az információs társadalomról és az információs államelméletről, vagy a korszerű kormányzásról szóló világeseményeken, senki sem lepődik meg. (Főként, miután a davosi világgazdasági fórumokról is tüntetően távol tartják magukat a „tudjuk, merjük, tesszük” jelszók és zászlók alatt vonuló, itthon csődgondnok szakértőknek nevezett kurzustudorok.) De hogy az EU-csatlakozás közeli időben, még az EU-konferenciákra sem tud a kormányzó elit kiállítani két szakértő személyt, akik a nyelvet és a szakmát fölényesen birtokolva képviselné Magyarországot, az már nem egyedi jelenség, hanem szimptóma.

Most, 2006, március 16-17. között zajlik Brüsszelben a politikai döntéshozók és a gazdasági vezető személyiségek közötti, korszakos jelentőségű találkozó. A stratégiai jelentőségű konzultációk legfőbb témái: a kis- és középvállalatok találkozása az információs és kommunikációs technológiákkal; az innovációs áttörés; az új információtudatos iparpolitika; továbbá az egyes kormányok teendői a fentiek segítségével. Más szekciókban a munkahelyteremtés a fő téma, a tudás-alapú gazdaság építése, illetve az ehhez szükséges kormánypolitika alakítása. A nyolc téma- és hat országcsoportra osztott konzultációban (melynek minden egyes témája sorsdöntő a magyar társadalom fejlődése szempontjából) a 6. országcsoportban van egy magyar személy, Baráth Etele. Aki az egész magyar tudományos és politikai elitet képviseli, ezért személy szerint nem akarom megalázni azzal, hogy ezt a méltatlan helyzetet rajta kérjem számon. A Gyurcsány-kormány minősíthetetlen magatartása a teljes magyar tudós és szakembergárda besározásával jár. Választások előtt állunk!

Médiapolitika-kutatás: a kutatás is orientált?

Vásárhelyi Mária arról ír, hogy miről szólnak, mit jelentenek a média- és közvélemény-kutatás adatai, a Népszabadságban. Vásárhelyi felemlíti, hogy a szovjet birodalom tagországai közül egyedül nálunk létezett, ma pedig a poszt szocialista országok közül egyedül nálunk nem létezik intézményesített tudományos média- és közvélemény-kutatás. (Kiegészítjük állítását azzal, hogy az információ-, média- és kommunikációkutatás minden állami intézeti csíráját megfontoltan elpusztították, ha voltak olyanok, Magyarországon. Ez a rendszerváltozás előtti-körüli idők története volt. Szerk.) Vásárhelyi a következőket írja.

Közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás

Miközben nem csupán a politikai közbeszéd tematikáját, hanem a politikai pártok magatartását is alapvetően befolyásolják a lakosság pártpreferenciáinak változásait nyomon követő közvélemény-kutatási adatok, valójában édeskeveset tudunk arról, hogy igazából miről is szólnak, mit jelentenek ezek az adatok, mivel az elmúlt másfél évtizedben alig-alig készültek olyan tudományos kutatások, amelyek a véleményalakulás mögött meghúzódó magyarázó tényezőket, a vélemények világának mélyrétegeit, a véleményváltozások indikátorait, a véleménybefolyásolás legfontosabb tényezőit feltárták volna. (Mi tudunk a Gallup Magyarországtól és Varga Károly munkásságából származó, ilyen anyagokról. Szerk.) /.../

Az elmúlt tizenöt év során egyáltalán nem készültek - vagy ha igen, akkor nem kerültek nyilvánosságra - olyan kutatások, amelyek olyan alapvető kérdésekre adtak volna választ, hogy a kutatási eredményeket hogyan befolyásolja a mintaválasztás módja, a kérdések formája és megfogalmazása, a kérdőív kontextusa, a kérdés kérdőívben belüli elhelyezkedése, a kérdezőbiztos személye. Csak feltételezésekre szorítkozhatunk azzal kapcsolatban, hogy befolyásolja-e az eredményeket az, hogy melyik cég végzi a vizsgálatot, nem tudjuk, mit jelent a válaszmegtagadás, és kik rejtőznek a "nem tudom" válaszok mögé. Csak találgathatjuk, hogy hányféle motiváció inspirálhatja a "tét nélküli" közvélemény-kutatási kérdésekre adott válaszokat, és még kísérletek sem történtek itthon annak mérésére, hogy akár egy közvélemény-kutatás esetén is milyen eltérést eredményez a válaszmegoszlásokban az, hogy

a szavazási szituációt szimulálva nyilvánít-e véleményt a megkérdezett, vagy a kérdezőbiztosnak mondja meg, hogy kire szavazna. /.../

Miközben a mai társadalmi valóság egyik legfontosabb és vélhetően leggyakrabban emlegetett jellemzője a "mediatizáció", és talán nincs is a közéletnek és a magánéletnek olyan szegmense, amelyet ne befolyásolna döntően a média, bármilyen képtelenül hangzik is, a rendszerváltás óta Magyarországon nem létezik a rendszeres és folyamatos tudományos megismerés igényével fellépő médiakutatás. Az elmúlt években úgy zajlott le a médiarendszer teljes átalakulása, a tájékoztatási monopóliumok lebontása és a plurális médiapiac kialakulása, a közönség médiafogyasztási és médiahasználati szokásainak gyökeres átalakulása, hogy a végeredmény szabad szemmel is jól látható részletein túl, gyakorlatilag fogalmunk sincs arról, hogy igazából mi is történt. Azt persze tudjuk, hogy melyik csatornák mely műsorai népszerűek, arról viszont semmiféle ismerettel nem rendelkezünk, hogy miért éppen ezt vagy azt a műsort, médiaszemélyiséget szeretik és választják az emberek. /.../ A szükségesnél sokkal kevesebbet tudunk a kommunikátorok szociológiájáról; rekrutációs bázisukról, képzettségük általános jellemzőiről, szerepfelfogásukról, arról, hogy mit gondolnak saját szakmájukról és hogyan látják a szakma helyzetét, hogy milyen "nyomások" nehezeden rájuk munkavégzésük során, biztosítják-e számukra a szabad és demokratikus tájékoztatás feltételeit. /1/

Médiamímelés

Az egyik legnyilvánvalóbban elkötelezett, ugyanakkor ritkán brutálisan, jellemzően inkább árnyaltan orientáló, baloldali újságíró, Mészáros Tamás írja arról a jelenségről, ami mindannyiunk számára evidens, hogy ti. a magyar média autonómiája mindig meghal a választások és a baloldali kurzusok hatalomra kerülése idején.

Mostanában több-kevesebb malíciával valamennyi sajtóorgánium megállapítja, hogy a kampány "élesedik", de hát nem is vártunk mást, ilyenkor, néhány héttel a választások előtt már csak így szokott lenni. Ilyenkor a pártok egyre kevésbé válogatnak az eszközökben, ilyenkor végképp nem jutnak szerephez a tények, ilyenkor a hívtáborokat mind jobban elkapja a "mindenáron győzni!" hevülete, ilyenkor mindent a kampánylogika irányít. Ebben a nagy, általános panaszkodásban azonban van valami gyanús. Mintha mentségeket keresne a média. Mentségeket és öngazolást arra, hogy éppen a kampányban még kevésbé képes ellátni feladatát a tények pártatlan tiszteletén alapuló újságírást. Amikor médiáról beszélek, persze nem a pártsajtóra, az egész évben vagy akár csak időszakosan kampánylapokként működtetett termékekre gondolok, hanem azokra az újságokra, rádiókra és televíziókra, amelyek amúgy megkísérik ellátni a tömegtájékoztatás felettébb nehéz feladatát. Félreértés ne essék: nem a világnézeti függetlenséget tekintem mércének, minthogy ebben nem hiszek; valamirevaló orgánumnak van meghatározó szellemisége. Ami természetesen nem azt jelenti, hogy a tényeket, az információkat és az adatokat alárendeli az adott világképből fakadó véleményének.

A vélemény és az állásfoglalás tudniillik nem feltétlenül ugyanaz. Véleményt politikai eseményekről, folyamatokról, kijelentésekről publicisztikákban szokás megfogalmazni. Ezek az írások szubjektív elemzések, amelyek jó esetben nem rugaszkodnak el a valóságtól, de szerzőjük egyéni világlátását tükrözik. Az állásfoglalás ennél kevésbé egyéni, kevésbé sajátlagos: egyes kérdésekben a riportereknek, a műsorvezetőknek, a háttéranyagok készítőinek, és - horribile dictu! - a tudósítóknak is állást kell foglalniuk. Éppen az általuk ismert avagy feltárt tények alapján. Magyarán, azok a "kérdőbiztosok", akik a hazai médiában csupán arra szorítkoznak, hogy engedelmesen meghallgassák alanyaik válaszait, de azok mellé, ha úgy tetszik, azokkal szemben nem képviselik az adott témában fellelhető igazságot, nos, azok nem többek a mikrofonállványnál. /.../ A magyar médiában - tisztelet természetesen a kevés kivételnek -, mindinkább eluralkodik a relativizálás, az orgánumok saját álláspontjának megfogalmazásától való félelem. A leggyakoribb kibúvóként az "egyrészt, másrészt" régi módszertana szolgál; illetve az a legegyszerűbb megoldás, hogy minden politikusi nyilatkozatra

beszerzünk egy másikat, aztán szétárjuk a kezünket: tessék, kedves néző-olvasó, döntse el, ki mond igazat. Holott közben pontosan tudjuk, melyik megkérdéztünk manipulált a számokkal, minthogy ismerjük a valódiakat is. De nem konfrontálódunk az alanyainkkal, mert mi csak moderátorok vagyunk; nem az a dolgunk, hogy véleményt alkossunk. /.../

A pártatlanság mímélése tűnik ma a legkifizetődőbbnek. Pedig jól tudjuk, hogy nem az a pártatlan, aki elmaszatozza az igazságot, hanem az, aki éppenhogy pártatlanul kimondja. Nem azt, amit egyéni szimpátiája diktál, hanem azt, ami a tényeknek megfelel. És ne mondja erre senki, hogy ma már nincsenek kétségbevonhatatlan tények, nincsenek hiteles adatok, nincsenek biztos fogódzók. /2/

Pártkampánypénz-számolás

Minden választás táján előjön ez a téma, mert bejáratott orientációs játék. Ugyanakkor minden tétele, szereplője, eszköze, tarifája és költségvetése hamis. Minden ciklus végén és új választások idején készül ilyen orientálás, majd összegzési kísérlet, melynek célja a nem baloldali politikai erők és szereplők lejáratása. Hisz egyébként nincs olyan ember Magyarországon, aki elhinné, hogy a legjobban beágyazott MSZP vagy a gazdasági, politikai és társadalmi elitbe ágyazott SZDSZ kevesebb pénzt költene ilyen célra, mint az intézményesülés elején járó, sokkal gyengébb befolyáásszervező bázissal rendelkező nem baloldali pártok. Ennek ellenére minden választási évben születik olyan tanulmány, mely esküszik arra, dokumentálja, hogy a jobboldal többet költ kampányra a baloldalnál. Ez a tény időnként (mint 2002-ben) olyan együttműtésekkel jár, hogy miközben az ország nem látszik ki a baloldali erők lobogói, plakátjai, televíziós kampányműsorai alól, a hírek a jobboldal elképesztő reklámpénzeiről szólnak.

Most egy Ilonszki Gabriella nevű egyetemi docens (Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi Intézet, Elit Kutató Központ) és egy Iván Gábor nevű doktorandusz hallgató (Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi PhD-program) vállalkozott a mutatóvára.

A választási kampány ismét folyik - vagy talán soha nem is maradt abba. Úgy esik szó a pártok pénzügyeiről és kampányköltségeiről, hogy miközben az adatokat pontosan nem tudhatjuk, nem kerülnek elő a demokrácia általános állapotával, a pártok és a pártrendszer alakulásával összefüggő fontos kérdések. Ezt a hiányt kísérli meg az alábbi írás pótolni a következő kérdések mentén: 1. Mit jelent az állam anyagi szerepvállalása a pártok működtetésében? 2. Hogyan befolyásolja ez a pártok szervezeti erejét és működését? 3. Mekkora az állami pénzek szerepe a kampányokban? A pártok pénzgazdálkodása a demokrácia tartalmi kérdéseivel is összefügg, és az állampolgár szemszögéből is fontos, hogy mibe kerül a pártok működtetése és a kampány támogatása - illetve, hogy ez az adott módon valóban a demokrácia értékeit és érdekeit szolgálja-e? /.../

Magyarországon a 2006-os költségvetés tervezete alapján több mint 2,5 milliárd forintos költségvetési támogatásban részesülnek a pártok (összesen hét, az MSZP, a Fidesz-MPSZ, az MDF, az SZDSZ, továbbá parlamenten kívülként a MIÉP, a Munkáspárt és a Centrum Párt). Ezen kívül további több mint egy milliárd forint állami támogatásban részesülnek a 2003-ban a párttörvény módosításával létrehozott pártalapítványok (összesen négy, a Táncsics Mihály Alapítvány, a Szövetség a Polgári Magyarorszáért Alapítvány, az Antall József Alapítvány és a Szabó Miklós Tudományos, Ismeretterjesztő, Kutatási és Oktatási Szabadelvű Alapítvány). A Magyar Televízió műsorterjesztési költségeire ennek majdnem a kétszeresét költik. Az összegek ismeretében is joggal mondhatjuk, hogy releváns a kérdésünk: milyen demokratikus tartalma és hozadéka van a pártok közpénzekből történő finanszírozásának? /.../ A költségvetési támogatás nagysága 2000 és 2005 között nem változott (mint láttuk, ez 2,5 milliárd forint), de időközben alakultak a parlamenti pártok számára elérhető alapítványok és módosult a médiában felhasználható összeg nagysága is, tehát úgy tűnik, a pénzügyi üvegplafon inkább a kis pártok feje fölött húzódik. /.../

A pártmérlegeket nézve feltűnő, hogy a "politikai tevékenység kiadása" rovat a kampányévekben mindig alaposan megugrik a többi esztendőhöz képest (kirívó a Fidesz

példája, ahol mind 1998, mind 2002 több mint tízszeres növekedést hozott a politikai tevékenység rovatban), így joggal feltételezhetjük, hogy ebben a kategóriában jelenik meg a kampánytevékenységre fordított összegek jelentős része. 2. számú táblázatunk világosan mutatja, hogy az 1997-ben meghatározott felső limit miatt gyakorlatilag mindegyik parlamenti párt ugyanazt az összeget "vallja be" kampányköltségként. Ezzel szemben eltérőek a politikai tevékenységre fordított kiadások, a két nagy párt majdnem ugyanakkora összeget jelöl meg (a Fideszhez itt hozzáadódik az MDF értéke is), míg az SZDSZ szerényebbet. /.../ A megjelölt kampánykiadások a politikai tevékenység kiadásának 25-30 százalékát teszik ki, és ha az adott év teljes kiadását tekintenénk, az arány még alacsonyabb lenne, kb. 15 a Fidesz- MDF és 25 százalék az MSZP esetében. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy még "papíron is" 3-6-szoros a költség a bevallott kampányösszegekhez képest - bár eltekintettünk mindazon egyéb forrásoktól, amelyek a pártok rendelkezésére állnak.

7.33 Tájékoztatástudomány és hitelesség?⁹²²

Médiapolitika 1.: nincs már hitelesség

Állandó vita folyik az MTI-ről. A Magyar Távirati Iroda belső vitái kerülnek a nyilvánosság elé. Az Országgyűlés által választott, az MTI felett felügyeleti jogot gyakorló Tulajdonosi Tanácsadó Testület (TTT) fideszes elnöke, Langmár Ferenc sajtótájékoztatón hívott össze arról, hogy "miért menekül közpénzen Afrikába, beszámolási kötelezettségének időszakában" Vince Mátyás, a távirati iroda elnöke. A másik felvetésben a köztévénél és a Metró újság kiadójával kötött 50-100 millió forintos szerződéseket firtatja. A TTT szocialisták által jelölt elnökhelyettese, Bayer József a felügyelőbizottság elnökével együtt fél órával későbbre invitálja a sajtót, indokolva, hogy miért vesz részt Vince Mátyás a Nemzetközi Sajtóintézet kenyai kongresszusán, előveszik ők is az MTV-s és a Metró-szerződéseket, illetve harmadik napirendi pontként arra adnak választ, hogy miért folytat "Langmár Ferenc engesztelhetetlen küzdelmet az MTI Rt. és annak vezetése ellen". Értesülésünk szerint a most felszínre bukó szembenállások már a pártdelegáltakból álló, a távirati iroda legfontosabb lépéseit véleményező testület működőképességét veszélyeztetik. Nem használ a nemzeti hírügynökségnek az sem, hogy a tulajdonosi testület elnöke és a távirati iroda vezetője egy éve nincs beszélő viszonyban. /1/

Tiszteletdíj jár az Egyesült Államokban az online másodközlésért az újságíróknak. Peren kívül egyezett meg számos nagy médiavállalkozás, illetve kéttucatnyi szabadúszó újságíró és a hozzájuk hasonlókat képviselő szervezetek abban az eljárásban, amely az elektronikus adatbázisokban őrzött anyagok felhasználhatósága ügyében indult. A beperelt nagyok, mint például a New York Times Company, a Reed Elsevier és a Time beleegyeztek, hogy tíz- és tizenhatalom millió dollár közötti összeget fizetnek a szabadúszók által 1977 augusztusa és 2002 decembere között írt anyagokért, továbbá elfogadták, hogy azok a szerzők, akik nem mondanak le a műveik elektronikus kiadási jogairól, minden egyes elektronikus adatbázisba kerülő munkájuk után akár 1500 dolláros tiszteletdíjért is folyamodhatnak. Jim Morrison, a megegyezés egyik atyja, az amerikai újságírók és kiadók szövetségének volt elnöke ugyanakkor úgy véli, ennél jóval kevesebb – sokszor ennek az összegnek a hatoda – üti majd a szabadúszó firkászok markát - jelentette a Wired Magazine. /2/

A Diákcsemege: újság, amelyet a Híd - Hírlap a diákoknak elnevezésű program keretében írnak, szerkesztenek majd a középiskolások. Minden jel arra mutat, kedvelni fogják. Ha a harmadik évezred eleji diák alakját kellene szoborba önteni, szinte ki van zárva, hogy egy,

⁹²² Csorba József: Tájékoztatástudomány és hitelesség? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. május 8. 14:42

a kezében újságot tartó figura képe ugrana be az alkotónak. Az internetről tájékozódó és naponta átlagban négy órát tévéző fiatalok nem érznek késztetést, hogy napilapot vásároljanak, böngésszenek. Ezt az érdektelenséget a lapok példányszámának csökkenése is tükrözi. A Magyar Lapkiadók Egyesületének (MLE) tagjai elhatározták, megpróbálnak változtatni ezen a helyzeten. Az olvasónevelési munkabizottság tavaly úgy döntött, folytatja és kiterjeszti a két éve a Pannon Lapok Társasága által - elsősorban diákújságíróknak - indított Sajtó és Tanulás, azaz Séta-programot. Így született meg a Híd-program, amely április elején négyhetes kísérettel indult tizenkét - kilenc budapesti és három vidéki - középiskola kb. 240 tanulójának bevonásával. A Híd-programban részt vevő iskoláknak mindennap ingyenesen kézbesíti számaikat a Népszabadság, kreatív "újságértelmező" órákon vehetnek részt a diákok, bejárhatnak szerkesztőséget, kiadót, nyomdát. Cél: újságolvasóvá nevelni a középiskolásokat.

Az olvasóvá nevelés politikájának komoly múltja van nyugaton. Ma világszerte 700 ilyen program létezik, 1998 óta pedig évente díjazzák a leghatékonyabbat. Az első, az 1930-ban a New York Times éjszke alatt induló Newspaper in Education (Újság az oktatásban) 1991-ben 25 országban, 2001-ben már 52 országban működött. 2005 szeptemberében tartják a hatodik nemzetközi konferenciáját Buenos Airesben.) Hollandiában és Norvégiában bevett gyakorlat, hogy ingyenesen juttatnak az iskoláknak újságokat, Németországban és az Angliában szponzorok, Franciaországban az állam finanszírozza az ingyenpéldányokat. A nyugat-európai eredmények figyelemre méltóak: három év alatt a 16-24 éves korosztályban megduplázódott az újságolvasók aránya (4,6 százalékról 9,2-re nőtt) és a résztvevők 62 százaléka vált a későbbiekben napisajtó-fogyasztóvá. Magyarországon pillanatnyilag a 15-18 évesek az újságolvasók alig öt százalékát jelentik. A Híd-program kísérleti szakaszának kidolgozását és finanszírozását a Népszabadság vállalta - tájékoztat Lengyel L. László elnöke-vezérgazdát. Ingyen bocsátja naponta az iskolák rendelkezésére a friss lapszámokat, állja az online költségeit, és annak befejeztével vállalta egy összefoglaló tanulmány elkészítését. /3/

A médiatörvény értelmében idén is kisorsolták a közszolgálati médiumokat felügyelő civil szervezeteket, az úgynevezett "nagy kuratóriumokat". A feladatra önként jelentkező 210 alakulat közül 21-21-et választottak egy évre. Mindez normális egy demokratikus jogállamban. A történet viszont Magyarországon játszódik, ahol minden kicsit másképp megy. Médiaügyekben főleg. A civilek (köztük számos ismeretlen, ad hoc szervezet) azt teszik, amit a törvény megenged, néha megbénítva a normális tevékenységet. A legtöbb újságíró tömörítő Magyar Újságírók Országos Szövetsége viszont nem is jelentkezett a feladatra. Talán nem bíztak Fortunában és a számítógépben? Vannak a médiatörvény előtti és utáni idők. A közéletnek tükröt tartó média ellenőrzését a törvény értelmében és a demokrácia jegyében civilek végzik. Rengeteg új szervezet született a törvény életbe lépte után. A közel ötezezer bejegyzett közül nehéz kiválogatni, melyik valódi, és melyik párt vagy más érdekcsoport által létrehozott fedőszervezet. A Magyar Rádió, a Magyar Televízió és a Duna TV kuratóriumi ellenőrzése a nemzetközi jogban használatos laikus bíraskodás alapjaira épül. Az esküdtszék és a bírák közösen döntenek, megválasztásukba csak a véletlen szólhat bele. Az esküdtek attitűdjét alaposan megvizsgálják, mielőtt döntésképes helyzetbe kerülhetnek. Példaként tekintsük át, hogy a magyar közszolgálati média 2005. évi civil felügyeletét kik látják el.

Itt van a környezetvédők képviselőjében a Reális Zöldek Klubja. Közülük egyetlen embert ismerünk: Juhos Lászlót, a vízlépcsőépítés apostolát. Legutóbbi közleményük szerint a Majd Leonard kávéház alagsori termében előadással egybekötött klubdelutánt tartottak. A nemzet biztonságát szolgáló radar telepítése elleni fellépés és a pálos rendi remeték által hazánkban körülbelül 700 éve meghonosított bánáti bazsarózsa címmel. A téma önmagáért beszélt, de érintették a dunai vízlépcső ügyét is, amelynek megoldatlansága "vitézcsomó" a magyar politika testén. Az oktatás és a tudomány területén működő szakmai szervezetek közül az Optikai, Akusztikai, Film- és Színháztechnikai Tudományos Egyesületet (Opakfi) érte a sorsszerencse. Az egyesület létrejöttét a francia Lumiére testvéreknek köszönheti, akik 1895-ben jelentős szakmai erőfeszítéseket tettek. Az elveket az 1933-ban megalakult Magyar Kinotechnikai Társaság vette át, majd némi döccenő után (1948) tagjai beléptek az MTESZ Híradástechnikai, Optikai és Finommechanikai Tudományos Egyesületébe. Ezzel elérték

véglegesnek tűnő szervezeti felépítésüket. (Egyik figyelemre méltó tagozatuk a Zaj- és Rezgés csökkentési Szakosztály.) /4/

Van-e értelme a versenytörvénynek?

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a Fővárosi Bíróság által elrendelt új eljárásban engedélyezte a Ringier-csoport egyik tagjának (B.V. Tabora) a Népszabadság Rt. feletti irányítás-szerzését. Az engedélyt a GVH az alábbi kötelezettségek előírása mellett adta meg: - A Ringier-csoport köteles a jelenleg is kiadása alatt álló napilapok és a Népszabadság hirdetésszervezési tevékenységét legalább 2006. április 30-ig szétválasztottan működtetni, és ezen időszak alatt a jelenleg Ringier-lapokat nem ajánlhatja egy hirdetési csomagban a Népszabadsággal. - A Népszabadság a hirdetési listaárait a 2005. április 30. és 2007. október 30. közötti féléves időszakokban legfeljebb az előző félévi országos napilap-piaci hirdetési átlagárak emelkedésének mértékében emelheti. Mint ismeretes, a GVH 2003. szeptemberében a tranzakciót megtiltotta, jelen eljárásban azonban figyelembe vette a Fővárosi Bíróságnak az új eljárást elrendelő határozatában foglaltakat, valamint a 2003. szeptembere óta bekövetkezett, a tranzakció versenyjogi megítélése szempontjából lényeges lappiaci változásokat (a Magyar Hírlap Ringier-csoport általi értékesítését, valamint az Axel-Springer Reggel című napilapjának megjelenését a piacon).

Ebből következően az úgynevezett horizontális hatással már nem kell számolni, továbbra is fennáll viszont a portfólió-hatás, amely a Népszabadság és a maguk területén piacvezető jelenlegi Ringier-napilapok azonos tulajdonoshoz kerüléséből adódik. A Fővárosi Bíróság álláspontja szerint az úgynevezett portfólió-hatás hosszabb távon nem vezet versenyproblémához. A GVH ismételt vizsgálata során nem tárt fel olyan új tényeket, melyek elégségesek lettek volna a Fővárosi Bíróság álláspontjának megdöntésére. A GVH ugyanakkor a portfólió bővüléssel kialakult helyzet következtében rövid távon káros versenyhatásokat azonosított. Ezek ellensúlyozásához szükségesnek ítélte az előírt kötelezettségeket. Azok egy-, illetve kétéves érvényesítési ideje alatt a piac többi szereplője felkészülhet a tranzakciót követő új helyzetre. /5/

Hivatkozások

1. Nyilvános belső vita az MTI-ről. NSZ, Haszán Zoltán, 2005.04.28. nyomán; valamint Vítás MTI-szerződések. 2005-04-29., vg.hu; továbbá Az MTI tulajdonosi testületének elnöke szerint Vincze nem végzi el feladatát. 2005.04.29.mno.hu nyomán
2. Médiabéke-kötés a honoráriumról. 2005-04-27., napi.hu nyomán, it.news.hu
3. Van újság az oktatásban. Olvasásra próbál nevelni a Híd-program. NSZ, Szablyár Eszter, 2005.04.28., nyomán
4. Felügyelők: civil szervezetek a médiában. 168óra.hu, Horváth Júlia Borbála nyomán
1. Nyilvános belső vita az MTI-ről. NSZ, Haszán Zoltán, 2005.04.28. nyomán; valamint Vítás MTI-szerződések. 2005-04-29., vg.hu; továbbá Az MTI tulajdonosi testületének elnöke szerint Vincze nem végzi el feladatát. 2005.04.29.mno.hu nyomán
2. Médiabéke-kötés a honoráriumról. 2005-04-27., napi.hu nyomán, it.news.hu
3. Van újság az oktatásban. Olvasásra próbál nevelni a Híd-program. NSZ, Szablyár Eszter, 2005.04.28., nyomán
4. Felügyelők: civil szervezetek a médiában. 168óra.hu, Horváth Júlia Borbála nyomán
5. Tulajdonosi struktúra a magyar lappiacon: árt a versenynek? - 2005.04.26., potfolio.hu nyomán
1. Miről is szólnak a média- és közvélemény-kutatás adatai? NOL, Vásárhelyi Mária nyomán
2. A pártatlanság mímelése. Mészáros Tamás, nszava.hu nyomán
3. Pártok, kampányok, pénzek. NOL, Iván Gábor, Ilonszki Gabriella nyomán

7.34 Információpolitika és demokrácia⁹²³

Azt sokak érzik-tudják, hogy a magyar információs társadalom kvázi-jogállam, de hogy a demokratizmusát tekintve is egyre több deficitet halmoz fel, azt már sokkal kevesebben. A szakmai, jogi és etikai szempontok együttes jelenléte, vagy azok hiánya egyre több fórum tárgya. A VIII. CIO Fórum című konferencia pl. a főinformatikus szerepének újraértelmezése volt. Straub Elek, a Magyar Telekom elnök-vezérigazgatója, Jenei Zoltán, a Magyar Telekom főinformatikusa, és Olti Ferenc, az Inter-Európa Bank (IEB) igazgatója a CIO Fórum második napjának reggelén kerekasztal-beszélgetésen tárgyalták, hogy a „főinformatikus” és az üzlet menedzsmentje, a legfőbb üzleti vezető közötti professzionális viszony miként jellemezhető. Maga az informatikai szervezet a vállalati struktúrán belül különféle helyeken működhet. A Magyar Telekom esetében - fejtette ki Straub Elek - a kezdetekben az informatika szerény kiszolgálója volt a hagyományos távközlési vállalat technológiai és gazdasági rendszerének "Ma az informatika a szíve, a lelke, a motorja annak, amit - egyébként szerintem nem teljesen reálisan - távközlésnek hívunk" - mondta a Magyar Telekom első ember, majd hozzátette, hogy az IP-alapú technológiára való átállás befejezésekor, vagyis 3-4 múlva valóban kimondható lesz, hogy a távközlés voltaképpen informatika. Olti Ferenc keményen fogalmazott: "az informatikusnak, akinek ambíciói vannak, az olyan munkahelyről menekülnie kell, ahol az informatika nem a legfelsőbb szinthez van szervezetiileg illesztve. Szerinte az üzleti stratégia készítésében aktívan kell részt vennie az informatikusnak. /1/

Az év botránya

A szakmai, jogi és etikai szempontok súlyos sérülésének tipikus példája, amikor Magyarországon első ízben sikerült egy „közösségi portált” minden fenntartás nélkül átjátszani-eladni a kereskedelmi szférába. A T-Online Magyarország felvásárolta a legnépszerűbb, meghívásos rendszerben működő közösségi portált, az iWiW-et, és bár sokan személyes adataik védelmével kapcsolatos aggályaiknak adtak hangot, különösebb ellenkezést nem váltott ki az egyébként szóban igen információsabadság-érzékeny közvéleményből. Az iWiW „közösségi száj” összetétele szerint felülreprezentáltak a fiatalok. A felhasználók 86 százaléka 34 év alatti, s a közösségi oldalon regisztráltak majdnem 80 százaléka fővárosi lakos. Tudósítások szerint, az iWiW közösségi oldal, regisztrált felhasználói nagy érdeklődéssel kísérik a péntek óta kialakult új helyzetet. A rendszert használók webnaplói és fórumokon sokan sokféle véleményt fogalmaznak meg, egyesek a jövőbeli fejlesztésekre kíváncsiak, mások adatvédelmi aggályaiknak adtak hangot. A közel egymilliárd forintért eladott közösségi webhely első változata 2002 tavaszán indult WiW - azaz "who is who"(ki kicsoda) - néven, oldalai 2005 ősze óta tizenöt féle nyelven érhetők el - immáron iWiW (international WiW) elnevezés alatt. Bár az átalakulást követően is a magyar felhasználók alkotják a portál látogatói táborának zömét, az akkor bevezetett újítások - például a képfeltöltés lehetősége - nyomán jelentősen megnőtt a regisztrációk száma: tavaszra a rendszer már 640 ezer felhasználó adatait tartalmazta, akik összesen 35 millió ismeretségi kapcsolatot alakítottak ki egymással (az iWiW-en ugyanis fel lehet térképezni, ki kinek az ismerőse). A felvásárlással a T-Online-hoz kerülnek a regisztráció során megadott személyes adatai. Az ilyen típusú értékesítésnek már vannak nemzetközi példái, sehol sem zajlott ilyen simán és mindenütt voltak következményei. /2/

Kormányzati információtudatosság

Kóka János gazdasági és közlekedési miniszter egy nemzetközi szakmai konferencián előadásában uniós, nemzeti és személyes szinten egyaránt új szemléletet sürgetett, amelynek

⁹²³ Csorba József: Információpolitika és demokrácia. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. május 11. 14:24

középpontjában az Internet, informatikai és telekommunikációs megoldások állnak. Kóka szerint a szükséges államigazgatási reformot is ebben a szemléletben kell elvégezni. A miniszter példaként említette az internetes adófizetést, az egészségügyben alkalmazható innovatív megoldásokat, a teleházakat, a közérdekű adatok közzétételét a világhálón, és az életen át tartó tanulás lehetőségének elektronikus úton való megteremtését. A miniszter szerint szükség van az újonnan kifejlesztett telekommunikációs megoldások szélesebb körű felhasználására, és az Internet használatának általánossá tételére. A széles körű felhasználást az autópálya-fejlesztésekkel összefüggő szolgáltatások elterjedésével szemléltette. A kamionok műholdas követése vagy az sms alapú matricavásárlás az infokommunikáció adta lehetőségeknek köszönhetően vált lehetővé. Kóka az Internet általánossá tétele érdekében egyebek között azt tartja fontosnak, hogy a különböző infokommunikációs technológiák egységes kezelhetősége megvalósuljon, és lehetőleg egy eszközzel a technológiák minél széles tárházát igénybe lehessen venni. Hangsúlyt kell fektetni az internetes tudásanyag bővítésére, továbbá hozzá kell segíteni a fiatalabb generációkat az infokommunikációs eszközökhöz, a világhálóhoz való hozzáféréshez. Végül Kóka szólt arról is, hogy az infokommunikációs iparban tovább kell fokozni a versenyt, másrészt a magas hozzáadott érték előállítására kell törekedni. A folyamat eredményességét érzékeltetve, állította, hogy 2002-2005 között a vezetékes telefon díjai 10 százalékkal, a mobil 35, a betárcsázós Internet 20, a szélessávú Internet tarifák pedig 50 százalékkal csökkentek Magyarországon. /3/

Ébredés: a webes közösségek

Mire eddig eljutottunk, eltelt két nap és felébredt a média is. (Igaz, sem az érintettek, sem a nagy jogvédők, sem a kivásárló információtőkés képviselői nem szólaltak meg.) Személyes adatok millióit érintette az adásvétel. Megszűnhet-e az iwiw? Elboríthatja-e az új tulajdonos reklámmal? Felhasználhatja-e kereskedelmi célra a felhasználók adatait? - teszi fel a kérdést a Népszabadság. A problémát leginkább az okozza, hogy a honlapon levő általános szerződési feltételek szerint a szolgáltatást és a szerződési feltételeket - beleértve az adatvédelmi szabályzatot is - a felhasználók külön értesítése nélkül lehet módosítani vagy megszüntetni, az üzemeltető egyik esetben sem tartozik senkinek tájékoztatással és felelősséggel. Az emiatt aggódó felhasználók láncleveleket kezdtek küldeni a közösségre "leselkedő veszélyekről" - e levelek minden állítását azóta cáfolta az új tulajdonos. Az adatvédelemmel kapcsolatos érdeklődésünkre pedig a T-Online-tól a következő közleményt kaptuk: az adatvédelmi szabályzatot minden esetben kiegészíti a felhasználók részéről a regisztráció során tett adatkezelési hozzájárulás, amelyet a szolgáltató egyoldalúan nem változtathat meg. Az adatkezelési szabályzat változtatásának joga viszont képes biztosítani az adott oldal jogszabályoknak megfelelő gördülékeny működtetését. Az adatkezelési szabályzatot még nem állt módunkban áttekinteni, és szükség esetén megváltoztatni. Bár az oldalon megjelennek a reklámok, ezeket igyekszünk a személyes szférától távol tartani - zárul a levél. Ennyi.

A közösségi portál esetében jelenleg is folyik egy adatvédelmi vizsgálat. A Népszabadság kérdésére kiderült, a hasonló rendeltetésű magyar oldalakon az iwiw-énél "ügyfélbarátabban" bánnak a személyes adatokkal. Az iwiw legnagyobb hazai ellenfelénél, a magyar tulajdonú MyVIP-nél átlagosan napi tízezerrel nő a tagság, ennek ellenére az összes módosításról a főoldalon beszámolnak, a radikálisabb változtatásokat pedig (például a cég eladását, amit egyébként nem terveznek) legalább öt nappal korábban bejelentik a felhasználóknak - mondta az oldal egyik alapítója. A lett kezdeményezésként indult, de hazánkban is egyre népszerűbb barátikör.com esetében az adatvédelmi szabályzat független a szerződési feltételektől, azonban ha bármelyik módosulna, a rendszer automatikusan tájékoztatja a felhasználókat a főoldalon keresztül. /4/

Alkotmánysértő adatkezelések

Az adatvédelem, illetve adatvédelmi intézményrendszer működésében egyre több normasértés jelenik meg. Ezek között különleges példa a Magyarországi Szcientológia Egyház, ahol felvetődik, hogy a tagok és tagjelöltek bármikor tájékoztatást kérhessenek adataikról, híveik élhessenek információs önrendelkezési jogukkal – írta a vallásszervezet vezetőjének az adatvédelmi biztos. Levél formájában, Nagy érdeklődést kiváltó ügyek címszó alatt jelent meg az adatvédelmi biztos honlapján az az összegzés, amely a Magyarországi Szcientológia Egyház (MSZE) adatkezelési anomáliáival foglalkozik. Péterfalvi azután tette közzé a Fritzlauf Lajos vezető szerzeteshez címzett levelét, miután több állampolgári bejelentés alapján vizsgálatot folytatott le az MSZE elektro-pszichométer (e-meter) nevű készülékének használata és az azzal kapcsolatos adatkezelés kapcsán. A dokumentumból kiderül, az e-meter felhasználható hazugságvizsgáló készülékként. Ezt tanúsítja a vallásalapító, Ron Hubbard Bevezetés a szcientológia etikába című könyve és a Nemzeti Nyomozó Iroda bünyügyi főosztályának idevágó, ez év március 30-i szakvéleménye. Hubbard könyvében hazugságvizsgáló eljárást folytat le az egyház etika tisztje, amikor az ellenőrizendő munkatársak szavahihetőségéről bőrellenállás-változást – vagyis elhangzott kérdésekre adott fiziológiai reakciókat – mérő e-meterrel tájékozik.

Egyértelműen bebizonyosodott, hogy az e-metert a szóban forgó vallásszervezet tagok, tagjelöltek „lelki sérüléseinek lokalizálására” és „gyógyítására” is használja. Ilyenkor a „lelkész” két vonalon is adatot gyűjt a vizsgált – kezében az e-meter elektródáit tartó – egyénről. Egyrészt a kérdésekre adott szóbeli válaszai alapján, másfelől a már említett testi állapotváltozások alapján, amelyek akár ellentmondhatnak a verbális válaszoknak. Ezzel különleges, szenzitív adatok nyilvántartására is mód nyílik. Ilyen többek között az egészségi állapotra, kóros szenvedélyre, szexuális életre vonatkozó adat vagy a bünyügyi személyes adat. Az, aki aláveti magát a szcientológus kezelésének, nem tudja, milyen adatot rögzítenek róla az auditálás alapján nyitott aktákban. Hiszen az ombudsmani vizsgálat során bebizonyosodott, az aktákba, illetve egyéb feljegyzésekbe való betekintést nem teszik lehetővé a hívek számára. Ráadásul az aktákat örök időkre titkosítják. „Örökre és korlátozások nélkül lemondok minden jogomról a pc-dossiém és bármilyen más, a lelki fejlődésemre vonatkozó bármilyen egyéb dossziék és iratok, illetve azok birtoklását, kontrollálását, hozzáférését, másolását és megtekintését illetően.” – ezt is tartalmazza az a megállapodás, amelyet alá kell írnia a szervezetbe lépőknek. Péterfalvi szerint ezzel a formális hozzájárulással az adott személy lemond információs önrendelkezésének a jogáról, és kiszolgáltatottá válik az adatkezelővel szemben. /5/ Ez az eset már az információs középnek nevezett jelenség tipikus megnyilvánulása.

Uniós szabályok megsértése

Az állami és közületi normasértések tipikus példája az is, amikor a Polgári Légügyi Hatóság folyamatosan elmulasztja tájékoztatni Brüsszelt a hazai légi járművek karbantartásáról, noha ezt egy 2002-es rendelet előírja. A hiányosság 106 repülőgépet és helikoptert érint. Az Európai Bizottság szabálysértési eljárás indítását tervezi, ha pedig ez bekövetkezik, hazánk is felkerülhet a főként ázsiai és afrikai országok mellett arra a feketelistára, amelyen azok a társaságok szerepelnek, amelyek nem léphetnek be az uniós légterébe. A közlekedési ügyekért felelős néppárti Európa Parlamenti képviselő, Barsiné Pataky Etelka sürgős lépésekre szólította fel Kóka János gazdasági és közlekedési minisztert. /6/

Hivatkozások

1. Mihez értsen a főinformatikus? sg.hu nyomán
2. Nagy a visszhangja az iWiW eladásának. [origo] nyomán
3. Mindenkit az internetre. MTI, hvg.hu nyomán
4. A legnagyobbak mindent szabad? NOL, Sz. P. nyomán
5. Alkotmányértő adatkezelés a Magyarországi Szcientológia Egyháznál. Joó István, mno.hu nyomán

6. Uniós szabályokat sért a hazai légügy. Független Hírügynökség nyomán

7.35 A média szellemi (tartalmi) zsákutcája⁹²⁴

Miért nem sikerült Bárdoséknak?

Bárdos András egy interjú keretében, ritka őszinteséggel beszélt a nyilvánvalóról: a magyar médiarendszer legfőbb célját és szerepét (ti. a tájékoztatás kánonjait) már rég nem képes teljesíteni. A Bárdos-házaspár rokonszenves szereplője a médiának, szakmaiságuk bizonyított és minősített, még sikerült megőrizni valamit a hiteles őszinteségből is. Azonban a magyar médiarendszer és abban is a magán/kereskedelmi televíziózás, ha összességében nem is rosszabb az átlagos nemzetközi kereskedelmi média színvonalánál, intellektuálisan messzire van a nemzetközi média elitjétől. A duális médiapiac Magyarországon a pénzügyi racionalitás és a politikai kezesség csapdájában nem is lehet más, mint ami. Mindenek fényében kell értékelni a Bárdos-interjú gondolatait.

Bárdos és a tények

Holttest nem lesz látható ősztil a TV2 hírműsorában, az erőszak sem igen kerül képernyőre majd, nyilatkozta tavaly ilyenkor Bárdos. Az öncélú bulvárt elhagyó, összefüggéseket bemutató Tényeket ígér Bárdos András, aki elismeri: aki eddig őket nézte, nem kapott teljes képet arról, hogy mi történt Magyarországon és a világban. - Lenne hírműsor a TV2-n, ha az nem volna kötelező? – „A Tények egy rendkívüli módon megtérülő vállalkozás, nemcsak pénzügyi szempontból. Ezért azt hiszem, hogy igen.” Az interjú szövegéből idézünk a továbbiakban.

- Azért kérdezem, mert a Jó estét, Magyarország! már éjjel egykor kezdődik. Mintha csak púp lenne a TV2 hátán. - Két hírműsort a legnézettebb adásidőben vélhetően nem bír el a piac. - Két egy időben kezdődő hírműsort viszont igen, fél hétkor indul a Tények és az RTL Klub Híradója is. - Van egy kétpólusú piac, két nagy nézettségű tévével, és másodpercre egy időben kezdődő hírműsorokkal, amelyek a nézők harmincöt-harmincöt százalékát ültetik a képernyők elé. Ilyen sehol a világon nincs.

- Nem fizetnek ezért túl nagy árat? - Dehogynem. Éppen erről szól a vita évek óta. Ilyen részesedéssel csak generális tévét lehet csinálni, amely mindenkihez szól.

- A médiahatóság legfrissebb elemzése szerint a Tényekben volt a legkisebb a parlamenti politikusok megjelenése, a híreinek negyven százaléka ugyanakkor balesettel, katasztrófával volt kapcsolatos. Ha valaki csak e műsort nézve próbálna tájékozódni, tudná, hogy mi történik ma Magyarországon? - El kell ismernem, nem eléggé. Ennek megvannak a maga okai. Képzelje el azt a svéd részvényest, akit megkeresnénk azzal, hogy csinálunk egy jó hírműsort a magyaroknak, de tíz centtel csökken a részvénye értéke. Mit fog mondani? Közhely, de tény, hogy a világot vagy a gazdasági törvényszerűségek mozgatják, vagy a diktátorok. Nagyjából ebből lehet választani. Akkor még mindig jobb, ha az előbbi. A Tények előtti sorozatot több mint egymilliónyian nézik. Több száz ezren kapcsolnak be ugyan a hírekre, de a törzsnézők akkor is azt várják, hogy szóraztassuk őket. Szeretnénk elérni, hogy legalább nagyjából teljes képet kapjanak arról, hogy mi történt Magyarországon és a világban, ne csak az érdekességekről számoljunk be. Ezért tervezünk szeptembertől óriási változást: szeretnénk levágni a Tényekből a bulvár részt.

A politika médialába

⁹²⁴ Csorba József: A média szellemi (tartalmi) zsákutcája. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. augusztus 23. 11:25

- Érdekes vállalkozás lesz, hiszen éppen a kereskedelmi tévék szoktatták hozzá a nézőket a felszínességhez. - Ezzel nem értek egyet. Gondoljon csak a nyolcvanas évek MTV-híradóira! Az oknyomozó újságírás a kereskedelmi tévékből, sőt lényegében a magyar újságírásból kiesett. Nem vagyunk felderítő vagy leleplező műsor - mi a napi történésekről szeretnénk beszámolni. - Azért ön is dolgozott a kilencvenes években mélyebbre ásó műsorban. - Melyik volna az? Az Objektív hozható fel, amely műfajteremtő volt. Bele is bukott. Nem kellett a politikának. - Nem hiányzik egy olyan csatorna Magyarországon, ahol ezt felvállalnák? - Dehogynem. De az a csatorna nem egy kereskedelmi tévé. - De nem is a közszolgálati, legalábbis jelenleg és a belátható jövőben. - Azért nem, mert ott mindenki meg van félemlítve és mindenki az állásával játszik. - Akkor csak abban lehet bízni, hogy jön egy mecénás, aki hobbiból független tévét csinál?

A nézőben van a baj, vagy a kínálat totál olyan?!

- A Tényekben nem lesz holttest, bár már egy jó ideje nincs, csak ez keveseknek tűnik fel. Egyetlen műsor maradt, ahol lehet még halottat látni, s az furcsa módon épp az MTV Híradója. Megpróbáljuk számúzni a vért, és nem mutatjuk meg a bűncselekmény áldozatává vált gyermekek arcát. Nagyon szeretnénk változtatni a melegek bemutatásán, akiket többnyire fűszoknyában ugrándozó előemberként láttatnak a meglefelvonulás kapcsán a médiumok. Az ilyen vágóképeket számúznánk a műsorból. Mert igaz, valós esemény, de mégis hazugság. Eddig is éles pozitív diszkriminációval éltünk a cigányokkal kapcsolatban, ez a jövőben még inkább így lesz. És a Tényekben nem lesznek sztáresküvők sem. - Van arra egy külön műsor a TV2-n.

- A bulvár nem a témaválasztás, hanem a feldolgozás felszínessége. Nem arról van szó, hogy az első hat hír a parlamenti pártokról szól majd. Témákkal foglalkozunk majd, nem pártokkal. - A kampány során sem? - De, akkor igen. Az utolsó hetekben az embereket szinte kizárólag ez érdekli. - A felpörgetett hírműsorokba beleférnek majd hosszabb elemzések? - Ez a legnagyobb kérdés. Ugyanis abban a pillanatban, ha egy összeállítás túllépi az egy percet és elhagyod azt a kialakult szabályt, hogy hat másodpercenként új impulzusnak kell érnie a nézőt, tíz százalékuk elkapcsol. Kockázatot vállalunk.

- Átalakíthatók a nézői szokások? - Nem lehet tudni, mit szeretnének az emberek, ezt a lehető legrafináltabban kell kutatni. Ha megkérjük őket, mit szeretnének látni, azt válaszolják, hogy politikát. Aztán a számok azt igazolják, hogy a politika nem érdekli őket. A kérdőívek alapján a Spektrum a harmadik legnépszerűbb csatorna. Ehhez képest hányan nézik? Olykor az értelmiség is áldozatul esik annak a közhelyhalmaznak, hogy miért nincs például több színházi közvetítés. Elhoztam a tavalyi év legemlékezetesebb nézettségi mutatóját. A TV2-n a Megasztár utolsó előtti fordulója volt ekkor, az RTL Klubon a Sztárbox, az MTV-n pedig színházi világnap. Utóbbi háromszázalékos nézettséget ért el. - Nehéz lesz változtatni a Tények megítélésén, már beleégett az emberekbe a katasztrófa-híradó képe. - Évekbe telik majd. És szerintem az RTL Klubnak is változtatnia kell. /1/

Ingyenes közszolgálat?

Hat budai kerületben, heti kétszázezer példánnyal tavaly ősszel indult a Helyi Téma nevű ingyenes lapcsalád, amely azóta is rendszeresen a postaládákba kerül, sőt azóta már tizenhárom kerületben terjesztik, őszre pedig Budapest összes kerületében ott lesz. A lapóriás piacra lépése némi riadalmat keltett az addigi, jól bejáratott helyi lapok szerkesztőiben, részben azért, mert az új lap hirdetési áraival aláért a már meglévő újságok tarifáinak, részben pedig a Téma - sokak szerint érezhető - jobboldali irányultsága miatt. Kleer László, a MUOSZ helyi lapok szakosztályának elnöke szerint nem baj, hogy megjelent egy önkormányzatoktól független helyi lapcsalád, bár politikai szimpátiája ennek is érezhető. De mindjárt hozzátesszi: sajnós a helyi lapok nagy többsége is pártérdeket artikulál, előfordul például, hogy egy miniszter szól le a kerületbe, ki legyen a főszerkesztő. Politikai irányultságát tehát szerinte nem igazán lehet szemére vetni a Témának. Hangnemét, minőségét olykor igen, s talán leginkább a hirdetési piacon tanúsított magatartását, vagyis, hogy aláért a többi lap hirdetési árának,

néhány kerületben ezzel sikerült is tőlük jó pár hirdetőt elhódítani. Ezt több helyi lap jelezte a szakosztálynak, de nem fordultak emiatt a Gazdasági Versenyhivatalhoz, főként azért nem, mert úgy tűnik, a kerületi lapok többségét egyelőre nem érinti a nagy versenytárs piacra lépése.

Nem így például a Hegyvidék című XII. kerületi önkormányzati újságot. A lap hirdetési bevételei csökkentek a Helyi Téma megjelenése óta, ezért 2-3 oldallal vékonyabb lett a Hegyvidék. Egy másik budai újság, a II. kerületi Budai Polgár hirdetői tábora viszont nem változott, állítja Tóth Ildikó főszerkesztő, így ők nem érezték meg a Helyi Téma színre lépését. Ugyanezt mondja el Ferenczy Zoltán is, a Ferenczy Press tulajdonosa, aki a X., XIV., XVI. és XVII. kerületben jelenteti meg a Helyi Híreket. Bár lapjait nem falta fel a Téma, úgy látja azonban, hogy a nagy konkurens "felfaló árakat" alkalmaz, vagyis hirdetési áraiban alámegy a többi lapnak. Kezdetben félt is attól, hogy a Téma "bedarálja" versenytársait, de ez nem következett be, a helyzet konszolidálódott.

Vitézy Tamás szerint lapja a helyi értékek és a helyi lakosság érdekeinek védelmében lép fel, s nem kötődik egyetlen párthoz sem, bár azt nem tagadja, hogy neki és a Vitézy családnak vannak kapcsolatai a Fidesszel. Azt azonban kikéri magának, hogy lapját jobboldaliként minősítsék. Ő is elmondja, hogy nem írnak le pártneveket, s nem vesznek részt politikusok, képviselők lejárataiban sem. Még az sem tekinthető politizálásnak, hogy nem dicsérik a budapesti városvezetést, mert úgy érzik, nincs miért. /2/

Kevesebb mint a felét kapta a Magyar Rádió

A Magyar Rádió rangsorolja kifizetéseit, mert a cég a szokásos havi támogatásnak csak kevesebb mint felét kapta meg a közalapítványtól. Az MR Rt közleménye szerint a közalapítvány elnöke csak 280 millió forintot utalt át, pedig a közalapítványhoz megérkezett a teljes összeg, vagyis 650 millió forint. A MR Rt a kifizetések teljesítésekor a legfontosabb szempontnak a műsorbiztonság fenntartását, és a belső valamint a külső munkatársak egzisztenciájának védelmét tartja. Az intézmény egyéb kifizetéseit, így szerződéses partnerei járandóságának átutalását szünetelteti. Az ebből adódó többletköltségeket és károkat a Magyar Rádió Közalapítványra hárítja át. /3/

A vlasat3 augusztus 8-14. között 7 százalékos kereskedelmi közönségarányt (5,4% SHR) ért el a 18-49 éves nézők körében, ezzel történetének legjobb heti eredményét produkálta. A 32. hét legnézettebb műsora a Helyszínélők augusztus 11-i epizódja volt, a teljes lakosság körében 394 ezren látták. Az epizód több célcsoportban is kiváló eredményeket hozott: országosan 16,7% SHR, kábeltévével rendelkező háztartásokban 27,3% SHR, Budapesten 30% SHR közönségarányt ért el (mindhárom adat a 18-49 évesekre vonatkozik). /4/

A bevezető és a követő tájékoztatás konfliktusa

Ma már széles körű tájékozottságot csak az elektronikus médiumok, azokból is az internetes források tömegének módszeres figyelésével lehet elérni. Itthon a médiafőirány a tömegmédia és a megengedhetetlen politikai, gazdasági/magán célú orientálás szakmaisága, befolyásoltsága miatt a hírszolgáltatás információtartalma mind gyengébb. A tömegmédia hírszemét típusú kínálatával szemben 2005. 33. hetében a következő fontos tájékoztatáspolitikai események voltak.

Többet keresünk, mint amennyi után adózunk

A KSH számai szerint 6,1, az APEH adatai szerint 7,1 százalékkal emelkedett az alkalmazottak havi bruttó átlagkeresete. Az APEH számításai szerint tavaly egy százalékkal nagyobb mértékben nőttek a keresetek, mint azt a statisztikai adatok mutatják - írja a Népszava. A KSH szerint a múlt évben 6,1 százalékkal emelkedett az alkalmazottak havi bruttó átlagkeresete. Az

adóhivatal adataiból viszont az derül ki, hogy 8,8 százalékkal javult az adózók nem önálló tevékenységből származó jövedelme, ezen belül a munkaviszonyból származó bér 7,1 százalékkal 121 ezer forintra nőtt. A keresetek növekedésére utal az is, hogy az összesített adóbevallások szerint 920 ezerről 670 ezerre csökkent a minimálbérből élők száma. (mti.hu)

Reálkereset júniusban

Az idén júniusban a bruttó átlagkereset 6,7 százalékkal, a nettó 8,5 százalékkal, a reálkereset 4,5 százalékkal haladta meg a tavaly júniust. A KSH szerint az első hat hónapban a bruttó átlagkeresetek 10,9, a nettó átlagkeresetek 11,6 százalékkal haladták meg az egy évvel korábbit. A legalább 5 fős vállalkozásoknál és a költségvetési intézményeknél alkalmazásban állók száma a nemzetgazdaságban átlagosan 2 millió 784 ezer volt 2005 január-júniusban, annyi, mint egy évvel korábban. Korábbi közlés szerint 2005 első öt hónapjában a bruttó átlagkereset 11,5 százalékkal, a nettó 12,1 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit, a foglalkoztatottak létszáma 2,78 millió volt, megegyezett a 2004 azonos időszaki adattal. Tavaly az első hat hónapban a bruttó átlagkereset 8,6, a nettó 7,4 százalékkal, a reálkereset 0,3 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. Az alkalmazásban állók száma 2,784 millió volt 2004 január-júniusban, 0,9 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest. (ksh.hu)

Járai a gazdaságpolitikáról

Járai Zsigmond az ideális gazdaságpolitikáról, a fiskális és monetáris politikával szembeni követelményrendszerrel a gazdasági vitákban egyre divatosabbá váló formában, pontokba szedve beszél. A jegybankelnök írásában hangsúlyozottan közgazdászként meglévő magánvéleményét fogalmazza meg, és költségvetési konszolidációt, valamint minél előbbi euró-bevezetést sürget a gazdasági növekedés felgyorsításának érdekében. Járai a Világgazdaságban megjelent írásában a gazdaságpolitika feladatait a versenyképesség szempontjából közelíti meg: a fiskális és a monetáris politika feladat az, hogy növelje Magyarország versenyképességét. Az elmúlt évek fejleményeit áttekintve Járai úgy látja, hogy a gazdasági növekedés egyik gátja az államháztartás túlzott terjedelme, hiánya és szerkezete lett. Járai pontokba szedve fogalmazza meg azt a követelményrendszert, melyet közgazdászként a gazdaságpolitikai lépések esetében követendőnek tart. A fiskális politikával szembeni követelmények:

1. Kiegyensúlyozott államháztartás, nulla államadósság - ezen követelmény szerint nem elegendő a maastrichti kritériumok teljesítése, hazánkban saját magával szemben ennél szigorúbb követelményeket kell megfogalmaznia. 2. Kemény költségvetési szabályok - ilyen szabályok lehetnek például, hogy csak gazdasági visszaesés esetén lehet deficit a költségvetés; az államadósság GDP-hez viszonyított arányának csökkennie kell, amíg el nem éri a nullát; ha a költségvetési hiányterv nem teljesül, akkor a pénzügyminiszter mondjon le. 3. Az államháztartás adó- és járulékbévételei nem haladhatják meg a GDP 30%-át - a magas adóterhelés rontja a gazdaság versenyképességét és elriasztja a befektetőket. 4. Fix, egyszerű adórendszer, alacsony kulcsokkal, a legszélesebb bázisra építve - az adórendszer gyakori változtatása kiszámíthatatlanságot és bizonytalanságot eredményez.

5. Kevés állami feladat, minimális bürokrácia - az állam jelenleg túl sok szociális, egészségügyi és oktatási feladatot vállal magára. 6. Kemény intézmények kellenek - a szabadpiac és egy kemény intézményi rendszer elveire épülő gazdaság. 7. Munkára és vállalkozásra kell ösztönözni - ez nem csupán a fiskális politikával szembeni követelmény. Ma a lakosság 38-39%-a foglalkoztatott, amely az egyik legalacsonyabb arány az EU-ban.

A monetáris politikával szembeni elvárások: A jó monetáris politika hosszú távon semleges - ennek hiányában szintén visszavetheti a gazdaság versenyképességét. 1. Árstabilitás kell - ma hazánkban kb. évi 3%-os infláció mellett beszélhetünk erről. 2. A jegybanknak és a monetáris politikának egyetlen célja az árstabilitás - jegybank nem felelős a gazdasági növekedés rövid távú ütemének emeléséért vagy a munkanélküliség

csökkentéséért, és semmi egyéb gazdaságpolitikai cél eléréséért. 3. Nem kell kompromisszum, nem kell koordináció - a jegybank legyen független intézmény, a jegybanknak nem kell kompromisszumokat kötnie, hisz azok a tapasztalatok alapján egyértelműen károsak. 4. Euró mihamarabb - az euró bevezetése egyértelműen gyorsítaná a gazdasági növekedést hazánkban. 5. Világos, transzparens árfolyamrendszer - a piaci szereplők világosan lássák a célokat és cselekedeteket. 6. Hitelesség, korrekt kommunikáció - a hitelességet nagyon könnyű elveszíteni, de nagyon nehéz visszaszerezni. 7. Társadalmi megegyezés, pénzügyi oktatás - a pénzügyek mindannyiunk életét befolyásolják. (e-broker.hu)

Egyre több a jelzálog

Az utóbbi néhány évben a lakástámogatási rendszer nagy lökést adott a jelzálog-hitelezés felfutásához, mivel a kedvező konstrukciójú, állam által támogatott lakáshitelek folyósítása jelzáloglevelek kibocsátása mellett történt. Érdemes ezért megvizsgálni különböző aspektusokban a magyar jelzáloglevél-piac jellemzőit. Magyarországon három jelzáloghitelintézet létezik: az OTP, az FHB és a HVB Jelzálogbank. Ennek a háromnak a jelzáloglevél-állománya a lakáshitelezés felfutásával párhuzamosan dinamikusan növekedett – áll a Magyar Nemzeti Bank szakértői által készített tanulmányban, amely a jelzáloglevél-piaccal foglalkozik. Szinte elhanyagolható, mindösszesen 780 millió forintba rúgott 1998 végén a jelzáloglevél-állomány (ez teljes egészében az FHB-hez kötődött), és nem sokat változott a helyzet két év alatt sem, hiszen 1999 decemberében 2,82 milliárd, míg az ezredforduló végére közel 10 milliárd forintba emelkedett ez az összeg. Lényegében négy évvel ezelőtt indult el a jelzáloglevél-állomány felfutása, és akkor már a HVB Jelzálogbank, rá egy évre pedig az OTP leányvállalata is bekapcsolódott a jelzáloglevelek kibocsátásába. Az állomány a választások évében megközelítette a 290 milliárd forintot, a 2005. június végi adatok alapján pedig meghaladta az 1260 milliárdot is. Érdekesség, hogy állandósulni látszik a három szereplő részesedése a piaci tortából. Az OTP Jelzálogbank háromötödnél valamivel nagyobb részt birtokol, az FHB harminc, míg a HVB Jelzálogbank öt százalék körüli arányt képvisel.

A jegybanki elemzés szerint megfigyelhető, hogy az elmúlt egy évben a bővülés növekedési üteme lelassult Ennek oka, hogy a megemelkedett forintkamatok miatt elinduló devizahitelezés nyomán a hitelfolyósításoknál csökkent a támogatott hitelek részaránya (így a forrásoldali támogatásúaké is, amelyek jelzáloglevelekhez kapcsolódnak), ezáltal a kereskedelmi bankok refinanszírozási igénye is visszaesett. A devizahiteleket ugyanis a hitelintézetek bankközi, anyabanki hitelekkel és ügyfélforrásokból, nem pedig jelzáloglevél alapú forrásokból finanszírozzák. Az elmúlt években a befektetői kör is jelentősen átalakult. A jelzáloglevél-befektetők körét vizsgálva elmondható, hogy a HVB és az OTP Jelzálogbank esetében az anyabanki finanszírozás továbbra is fontos szerepet kap, de a piacon ténylegesen megjelenő jelzáloglevelek esetében egyértelműen a külföldi befektetők – jellemzően intézményi befektetői kör – dominanciáját észlelhetjük a magyar piacon. Az elmúlt két és fél évben a külföldi tulajdonban lévő jelzáloglevelek aránya több mint hétszeresére nőtt: 2003 januárjában még a hét százalékot sem érte el részesedésük a piacon megjelenő teljes állományon belül, év végére azonban már átlépte az egynegyed részarányt, az idén júniusra pedig megközelítette az 52 százalékot. A külföldi befektetők súlyának növekedését az is segítette, hogy az FHB és az OTP Jelzálogbank már közvetlenül külföldön is bocsát ki értékpapírokat – ismerteti a tanulmány. Az FHB 2003-ban, az OTP Jelzálogbank 2004-ben kezdte meg a külföldi programok keretében történő értékesítést, s ehhez nemzetközi minősítést kellett szerezniük jelzálogleveleik részére. A Moody's az FHB-t jelenleg A2, az OTP Jelzálogbankot A1-es kategóriába sorolja, papírjaik pedig az igen kedvező A1-es minősítést kapták, s ez megegyezik Magyarország hosszú lejáratú devizaadósságának minősítésével. (Baksa Roland, vg.hu)

Felpörgő magyar gazdaság?

Egyre nagyobbra nyílik a magyar gazdaság és az eurózóna eddig viszonylag együtt mozgó növekedési adata közötti olló: az Ecostat GDP-beclése szerint a második negyedévben 4 százalékos lehetett a hazai termelés bővülése. Az Ecostat szakértői a tárgyidőszakot követően 45 nappal publikálták eredményeiket, míg a KSH hivatalos előzetes adatára augusztus 30-áig, a végleges adatra pedig szeptember 8-áig kell várni. Az Ecostat flash modellje követi az EU-ban érvényes módszertant, amely a kvantitatív modellszámítások mellett a kvalitatív szakértői információkat is figyelembe veszi. A gazdaságmodellezési módszerekre azért van szükség, mert a KSH-statisztika publikálásának időpontjához képest még korlátozottabb a rendelkezésre álló információk köre. Az eurózóna lassuló, 1,2 százalékos növekedése ellenére Magyarország bruttó hazai terméke (GDP) egyéves visszatekintésben 4 százalékkal növekedett a második negyedévben – derül ki az Ecostat gyorsbecsléséből, amelyet a NAPI Gazdaság idéz. A KSH gazdaságelemző intézetének frissen kifejlesztett „flash” modelljével először az idei első negyedévre számított GDP-adatot, méghozzá meglehetősen sikerrel: a 3 százalékos becléshez képest a KSH 2,9 százalékos előzetes adata a kéttized százalékos hibahatáron belül maradt. Bár első ránézésre nagy ugrásnak tűnhet, hogy a növekedés három hónap alatt regisztrált, szezonálisan kiigazított gyorsulása elérte az 1,1 százalékot, a jó adatra már az első negyedéves számok alapján is lehetett számítani. Akkor ugyanis a szökőnap miatti naptári hatással történő korrekcióval már 3,5 százalékos volt az emelkedés az egy évvel korábbi hasonló időszakhoz képest, míg a szezonálisan kiigazított adatok szerint a háromhavi növekmény 0,7 százalékos volt. (napi.hu)

Tomboló adóverseny

A PricewaterhouseCoopers legfrissebb felmérése szerint Magyarországon a legmagasabb az ÁFA kulcs.

A jövő év elejétől várható magyar ÁFA csökkentés előtt továbbra is az látható, hogy a régióban hazánkban a legmagasabb az ÁFA kulcs mind az általános, mint pedig a kedvezményes kategóriában. Ez természetesen nem meglepő, hiszen a korábbi években is Magyarország volt az "élen" e tekintetben. Az alábbi grafikonon az is látható, hogy a 25%-os kulcs 20%-ra való csökkenése esetén is az élbolyban leszünk. A magas ÁFA kulcs egyébként elsősorban a KKV szektornak kedvezőtlen, hiszen a finanszírozási nehézségeiket növeli. A társasági adó tekintetében a középmezőnyben foglalunk helyet a közép-kelet-európai régió országait tekintve. Ezen adónem esetében történt egyébként a legnagyobb csökkentés a régióban az elmúlt években, ami nem csoda, hiszen ez tekinthető a beruházások ösztönzésének egyik legáltalánosabb formájának. A munkaadók által fizetendő bér terhelő járulékok azonban szintén igen fontosak a külföldi működő tőke vonzásában, e tekintetben azonban már nem áll olyan jó hazánk, mint a társasági adó esetében. SZJA táblát egyre kevesebb országnál találhatunk, rendkívül népszerű ugyanis az egykulcsos SZJA. Hazánkban ugyan ez az elkövetkező évben sem várható, az azonban látható, hogy Magyarországon régiós viszonylatban magasnak számítanak az SZJA terhek: bár a legmagasabb kulcs nem kiemelkedő, ebbe azonban igen alacsonynak számító éves jövedelemmel is be lehet kerülni. Végezetül érdemes egy pillantást vetni azon országok adókulcsaira, melyek egységes egykulcsos rendszert vezettek be. Ezek közül egyelőre Szlovákia az egyetlen, ahol az egységes kulcs mind az SZJA, mind az ÁFA, mind pedig a társasági adó tekintetében megvalósul. (portfolio.hu)

Nőtt az ingatlanvagyon

Az önkormányzatok birtokában az előző évinél több, mintegy 950 ezer ingatlan volt tavaly decemberben. Az elmúlt három évben az ingatlanvagyon Budapesten és a megyei jogú városokban csökkent, míg a kisebb városokban és a községekben jelentősen nőtt. A KSH szerint a növekedés egyik oka, hogy 2001-ben egy kormányrendelet módosította az önkormányzati ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjét, s az új számbavétel

pontosabb felmérést eredményezett. A rendeletmódosítás legnagyobb változása egyébként az volt, hogy a helyhatóságok számára előírták ingatlanjaik felértékelését. A munka nagy feladatot jelentett, mert a korábbi nyilvántartások meglehetősen hiányosak voltak: az ingatlanok 70 százaléka nem, vagy a valósnál lényegesen alacsonyabb értéken szerepelt, illetve leírták nullára. Jellemzően az utak és a zöldterületek egyáltalán nem voltak benne a vagyonmérlegben. A közintézmények mellett felmérték a közterületeket, a közművagyon, a műemlékeket, a köztemetőket, a strandokat. A 2003-as összesítés szerint az önkormányzati vagyon értéke meghaladta a 12 ezer milliárd forintot, míg a 2001. évi mérlegbeszámoló alapján ugyanezt a vagyont csak 1,5 ezer milliárdon tartották nyilván. A most megjelentetett anyagban a KSH a főbb vagyontárgyak közül a lakóépületek, valamint a közoktatási, a kulturális, a szociális és az egészségügyi intézmények épületeinek értékéről ad tájékoztatást. Az ingatlanok csaknem 54 százaléka forgalomképtelen, nem lehet például értékesíteni az utakat vagy a hidakat. A korlátozottan forgalomképes ingatlanok aránya 8,4 százalék. Ide tartoznak az önkormányzati feladatok ellátásához szükséges épületek, többek között az iskolák, polgármesteri hivatalok, egészségügyi és szociális intézmények. Ezeket akkor lehet eladni, ha az intézményt megszüntetik, vagy más helyet biztosít a település. Az önkormányzatok ingatlanvagyonának csaknem 38 százaléka forgalomképes. (KÁ, vg.hu)

Felhasználói adatbázis benzinárakról

Az elmúlt hetekben a benzinárak az egész világon az egekbe szöktek, élelmes internetezők éppen ezért megpróbálnak magukon segíteni. Az Egyesült Államokban szabályos népi mozgalommá fejlődött a benzinárak felkutatása. A munkában már önkéntesek ezrei vesznek részt. A céljuk egyértelmű: felderíteni, hogy az óriási területű országban hol kapható a legolcsóbban a benzin? A hosszú hónapok kemény munkájával létrehozott és állandóan frissített adatbázisoknak köszönhetően a benzinárakról bárki szabadon tájékozódhat és a lehetőséggel naponta sokan élnek - nem csak az autótulajdonosok, de például a szállítmányozási cégek is. A Gasbuddy.com oldalon az USA-ban naponta útnak induló vezetők milliói tudnak gyorsan, könnyen és áttekinthetően tájékozódni arról, hogy egy adott megyében vagy városban hol a legolcsóbb a benzin. A portálon a regisztrált felhasználók egy online benzinkút-címjegyzék alapján tájékozódhatnak és így bárki megtervezheti az utazásait úgy, hogy a legkevesebbet kelljen fizetnie az útközbeli tankolások alkalmával. Az adatbázisoknak már csak azért is van értelme, mert elég nagyok az eltérések az egyes benzinkutak árai között, gallononként (3,78 liter) a differencia akár 50 cent (100-125 forint) is lehet. Az önkénteseknek köszönhetően ma már az adatbázisokban 170 amerikai városról, illetve azok közvetlen környezetéről vannak benzinár-adatok. A munka fárasztó, hiszen a felhasználók minden benzinkútnál megállnak, feljegyzik az árakat, majd beküldik őket e-mailen mobiltelefonjuk vagy laptopjuk segítségével a központi rendszerbe. Hasonló elven működik egy másik amerikai internetes oldal, a Gaspricewatch.com is, amelynek 175 ezer aktív tagja van. Ezek a szolgáltatások azonban már nem csak az Egyesült Államokban elérhetők, hiszen például az emberek pl. Ausztriában is tudnak informálódni a benzinárakról, méghozzá az ORF Teletext 433-ik oldalán keresztül.

Magyarországon több forrásból lehet az árakról tájékozódni. Az első és legfontosabb lap a benzin.lap.hu, de érdemes felkeresni a sok ország benzinárait kivonatatosan tartalmazó nagyutazas.hu-t is. Hazánkban éppen az elmúlt hetekben volt vita arról, hogy a MOL már nem jelenti be az árváltozásokat, és a kutasok sem rakják ki a behajtóra az árakat, így csak beállítás után lehet látni a literenként fizetendő összeget. A megoldás nálunk is alighanem az olyan oldalak beindítása lenne, mint amilyen a Gasbuddy.com és a Gaspricewatch.com, habár a heti rendszerességű változtatások miatt ezek karbantartása, frissítése sziszifuszi munka lenne. (Berta Sándor, sg.hu)

Hivatkozások

1. Holttest és sztáresküvő nélkül. NSZ, Haszán Zoltán nyomán

2. Ingyen-Téma a postaládákban. NSZ, Csordás Lajos nyomán
3. Kevesebb mint a felét kapta meg a MR. MR nyomán
4. A Viasat3 kínálata egyre népszerűbb. BTL.hu nyomán

7.36 Információs és médiaműveltség⁹²⁵

Az okos fogyasztó és a gagyi igény

A 2005-ös év egyik legnagyobb tévés sikertörténetét az okos cigánylegény, Győzike írta. A műfajt favorizáló, két legnagyobb kereskedelmi csatorna azonban meglehetősen másként tekint a reality műfajra. A TV2 szerint „az ízléstelen realitynek” befellegzett, az RTL-nél azonban remélik, hogy továbbra is képernyőn lesz Győzike és beindul a „Való Világ új felvonása”. A portfolio.hu megkérdezte, hogy mi történt idén és mire számíthatunk 2006-ban? Az RTL Klubnál egyértelműen sikeresnek ítélik meg az előző évet. Kolosi Péter programigazgató szerint akkor sikerült ilyen jól a csatornának, amikor még műsoron volt a Való Világ. Az RTL sztárja Győzike lett, mellette marketing-siker lett a Lost felfuttatása, mivel a Vészhelyzet óta nem könyvelhetett el igazi sikert tengerentúli sorozat. Az eredményeken felbuzdulva 2006 januártól egy szintén ABC-s Disney sorozattal jelentkezik az RTL, a Grey-klinika, kéthetente keddenként a Vészhelyzetet váltja. 2006-os kitekintés: Elindult el egy értékrendbeli átrendeződés a TV2-nél is. Akkor határozta el a vezetés, hogy a minőségi műsorokra teszi a hangsúlyt. „A cél, hogy szórakoztassunk, közben pedig pozitív érzelmeket és szellemi értékeket közvetítsünk. Ezt folytatjuk jövőre is. A teljesség igénye nélkül néhány ideai példa...” Ennek jegyében zajlott és zajlik a Megasztár... /1/

Győzike legnagyobb pillanatai

Győzike (31) elsőre negyvenmillió forintot keresett a show-jával. Az RTL Klub kezdetben 12 adást tervezett a Győzike-show-ból. Információink szerint a romantics 10 milliót kapott. A nagy sikerre való tekintettel újabb 9 adásra írtak alá vele szerződést. Győzike akkor azt állította, hogy megközelítőleg harmincmillióért. Úgy tudják azonban, csupán valamennyivel fizettek többet, mint az első szériáért. A harmadik sorozatért 15 milliót zsebelt be. A forgatócsoport tagjai feljegyezték Győzike nagy mondásait, amelyekből a portfolio.hu összeállította a legek listáját a legnagyobb hazugságtól a legérdekesebb utazásig. Győzike idióta mondásai: # Estére orvoshoz kell mennem, úgy eltört a gerincem. # Olcsó legyen, mert nagy szegénység van nálunk, hónap vége van. # Rénszarvassal megyünk a Télapóhoz. # Áttökéltem az agyamba. # És még mondják azt, nem vagyok elég kreatív. # Most az egyszer önző leszek magammal. /2/

Tíz legnézettebb

Az AGB Nielsen adatai szerint 2005 legnézettebb műsora a kereskedelmileg fontos, 18 és 49 éves kor közti korcsoportban a Legyen Ön is milliomos március 15-i adása volt, ez 1,34 millió fiatalabb nézőt vonzott, ami 53,6 százalékos közönségarányt jelentett. A jubileumi Legyen ön is milliomos adása, a teljes lakosságnál 3 millió 23 ezer nézőt hozott a mérések szerint. Vágó ezzel az 1 millió 84 ezer nézőt elcsábító Aktív-ot győzte le nagy fölényrel. Emlékezetes, hogy ez volt az az adás, amely során két (egy nagyobb és egy kisebb) baki is volt a rendszerben: a "hol halt meg Lenin?" kérdésre adott, négy lehetséges válasz közt volt ott a korrekt válasz. A kereskedelmi célcsoportban egy március 1-jén sugárzott műsor viszi az ezüstérmet, a Barátok közt egy epizódjáról van szó. Vágó István műsorával szemben Berényiék 52,6 százalékot értek

⁹²⁵ Csorba József: Információs és médiaműveltség. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. december 19. 17:06

el. Az RTL Klub állandó nyertesei után, egy ritkábban jelentkező showműsor jön, a TV2 közönségvonzó fegyvere, az Irigy Hónaljmirigy egyik adása fért még fel a dobogóra. Egy amerikai kalandfilm, a Salamon király kincse feszít a negyedik helyen, majd a sokat kritizált - ám a nézők által szeretett - Sztárbox jön. A VV3 két szereplője, Frenki és Leo verekedését a fiatalabb tévénézők fele figyelte: az épp tévénézők 49,3 százaléka nézte örömmel a pofozkodó ifjakat. RTL-es műsor van a hatodik helyen is, egy november végi Győzike-epizód található a sorban, közvetlenül a közelmúltban, a TV2-n látott Taxi 3. előtt. Győzike látogatott Fábry Sándorhoz december elején, az Esti Showder 57,9 százalékos közönségarányt produkált, 1,09 millió fiatalabb nézővel: ez a nyolcadik helyre volt elég. A Top 10 végén egy júniusi Gálvölgyi show és egy februári Napló található - ezek is egymilliónál több, 18-49-es korcsoportba tartozó nézőt kötöttek le huzamosan. /3/

De a médiacsúcs, a szocdemfejléc

A karácsonyi számtól kezdve a Népszava fejlécén ez olvasható: Szociáldemokrata napilap. A tervekről és az okokról kérdezték Kapolyi László szociáldemokrata nagyvállalkozót. - Ön a Magyar Szociáldemokrata Párt elnöke, egyben az MSZP-frakció tagja. Nem fogják azt mondani, hogy ez egy pártlap? – „Biztos, hogy nem. Nem foglalkozom az újság szerkezetével, annak pedig kifejezetten nem örülnék, ha az újság a baloldalisága mellett feladná a kritizálás jogát és igényét. Ami pedig a két pártot, az MSZP-t és az MSZDP-t illeti, együttműködünk a 2006-os választáson. Huszonöt éve küzdök a neoliberais gazdaságpolitika ellen, nem szabad a leszakadókat magukra hagyni. Ebben is egyetértünk az MSZP mai vezetésével.” /4/

Magyar médiatörténet

A különböző szerzők által jegyzett fejezetek a médiumtörténet, a sajtótörténet, a szakmai-etikai normák, a médiajog, a médiapolitika, az új médiumok, a műfaj történet és a „médiaháború” szemszögéből idézik fel és elemzik azt a folyamatot, amely során az állampárti tömegkommunikációs eszközök napjainkra politikailag sokszínű és zömmel piaci alapon működő médiumokká alakultak át. A kötet tudományos igényű megírt, de olvasmányos írásokat ad az olvasó kezébe, amelyek az elmúlt 25 év magyar médiatörténetét dolgozzák fel. A különböző szerzők által jegyzett fejezetek a médiumtörténet, a sajtótörténet, a szakmai-etikai normák, a médiajog, a médiapolitika, az új médiumok, a műfaj történet és a „médiaháború” szemszögéből idézik fel és elemzik azt a folyamatot, amely során az állampárti tömegkommunikációs eszközök napjainkra politikailag sokszínű és zömmel piaci alapon működő médiumokká alakultak át. Az egyes tanulmányok 1979-től, a magyar sajtó részleges piacosításának évétől tekintik át a magyar média átalakulásának történetét. A kötetet részletes kronológia egészíti ki. Cím: Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig. Szerkesztette: Bajomi-Lázár Péter, Erasmus könyvek-sorozat, Sorozatszerkesztő: Sárközy Erika, Terjedelem: 368 oldal. /5-6/

A világ egyik legtöbbet tévénéző nemzeteként úgy tűnik, tíz év után először, kevesebb időt töltöttünk a képernyők előtt. Az AGB Nielsen szerint a 2004-es év hasonló időszakánál 2005-ben hat perccel töltöttünk kevesebbet tévénézéssel. Ez önmagában nem nagy eltérés, ám 1995 óta nem fordult elő, hogy csökkent volna a tévénézésre szánt idő. A felmérés szerint főként a fiatalok és a középkorúak választanak egyéb elfoglaltságot, miközben a hagyományosan sokat tévénéző idősebbek az eddiginél is több időt töltöttek a készülékek előtt. Annak ellenére változhat a több mint tízéves trend, hogy egyre több televíziós csatorna van Magyarországon, és hódít a DVD is. /7/

Alig nézte valaki

Mindössze 295 ezer nézője volt a közszolgálati televízión a Nagy Könyv című programsorozat döntőjének. Ez az éppen tévét nézők 6,2 százalékát jelenti, miközben ugyanekkor az RTL

Klubot a 45.3 százaléka választotta, a Tv2-re pedig 26,6 százalék volt kíváncsi. Az RTL Klubon a Nagy Könyv döntője alatt a Barátok köztnek 2 259 078 nézője volt, míg a Fábry show 1 891 473 embert vonzott. A Tv2-n ugyanekkor a Kojak ment, amit 1 393 133-an izgultak végig, majd a Golyóálló című krimi következett, amit 989 978-an láttak. A Nagy Könyv még rosszabbul szerepelt a fiatalok között, a 18-49 év közötti korosztályban a közönségaránya mindössze 2,2 százalék volt, ellenben az ötven évnél idősebb lakosság körében a műsor nézettsége elérte a 10,5 százalékot. Körülbelül ennyi a teljes lakosság körében a Magyar Televízió átlagos közönségaránya, vagyis a teljes lakosság 8-10 százaléka szokta a közszolgálati csatornát választani. A Magyar Televízió elnöke szerint a szavazás adatai alapján érdemes volt elkezdni ezt a minőségi szórakoztató műsort. Meggyőződése, hogy a tévét nézők köre máris megváltozott, az olvasottabb, tájékozottabb nézők ugyanis kíváncsiak a minőségi programokra is. Az összes adás nézettségét figyelembe véve az MTV sajtóközleménye szerint márciustól decemberig az ország népességének több mint 90 százalékához jutott el a Nagy könyv különböző műsorokkal és ajánlókcal; a legnézettebb adások átlagosan félmillió nézőt vonzottak a képernyők elé. A játék teljes időszaka alatt 1,7 millió szavazat érkezett szavazólapon, 600 ezer interneten, a telefonos és sms-es szavazatok száma meghaladta a 140 ezret. Az Országos Rádió - és Televíziótestület támogatásával megszületett program egyébként összesen 900 millió forintba került az adófizetőknek. /8/

Szórakoztató politika mint aljakultúra

Egyre-másra jelennek meg olyan műsorok, amelyek a szereplők méltóságának feláldozására, a megalázás és kiszolgáltatottság különböző fokozataira építenek. Láttunk már az utcán találmányra leszállított lányt ötvenezer forintért félmeztelenül evezni a Városligeti-tavon, hallottunk szintén lányokat fehérneműjük színét és idomaik formáját sorolni egy-egy koncertjegy fejében. Megszületett Fekete Pákó, aki voltaképpen abból él, hogy különféle médiumokban egyre kínosabb és kínosabb helyzetbe hozza önmagát és a nézőket. De médiaeseményné válhattak Zalutnay Sarolta börtönbe vonulás előtti utolsó szabad napjai is. - Hol húzódik a határ a nézők érzékenysége és a valódi megalázás között? Mi nem rúgjuk ki készakarva senkinek sem a lábát, és nem öntünk rá festéket - mondja Jáksó László, aki az utóbbi időben már nem csupán vezetője, de főszerkesztője is a Kész átverés! című műsornak. Az emberi méltósággal való visszaélés vádjá már csak azért sem érheti a show-műsört, állítja, mert kizárólag olyan jelenet kerülhet adásba, amelyre az érintett utólag áldását adta. Igényünk van arra, hogy valami extrém, nem mindennapi, különleges élményt éljünk át - magyarázza Kiszely Márta pszichológus. Démonikus, embertelen irányba mentünk el, s a tömegkultúra a megrendülés élvezete révén ezt bizonyítja nap mint nap különféle műfajokban - mondja Szilágyi Ákos író. A védekezés egyetlen formája nem bekapcsolni a tévét, ha sejtjük, hogy effélékkel próbálnak minket szórakoztatni. Ez persze nem lehet abszolút jellegű, hiszen elsősorban nem az eszközt kell megsemmisíteni, hanem az érzelmi egészségünket megőrizni. /9/

Hivatkozások

1. 2005 Győzike éve volt - Vége az ízléstelen reality-nek? portfolio.hu nyomán
2. Ezek voltak Győzike legnagyobb pillanatai. blikk.hu nyomán
3. 2005 tíz legnézettebb tévéműsora. Origo.hu nyomán
4. Szociáldemokrata fejléc a Népszaván. NOL, Gréczy Zsolt nyomán
5. Új szakasz kezdődik a Népszava történetében. MTI nyomán
6. Magyar médiatörténet. Bajomi-Lázár Péter, litera.hu nyomán
7. A fiatalok már nem akarnak tévézni? (Nol.hu) nyomán
8. Alig nézte valaki a Nagy Könyvet. index.hu nyomán
9. Alázó képernyő: önök kérték. NOL, Papp Sándor Zsigmond nyomán

7.37 A média infrastruktúra és tartalom egyben (2.rész)⁹²⁶

Médiapolitika: szakmai és morális válság

A Nemzeti Fejlesztési Hivatalt ötmillió forintra bírságolta a Közbeszerzési Döntőbizottság egy 760 millió forintos médiafelület-vásárlás kapcsán. A Nemzeti Fejlesztési Hivatal a múlt év júliusában tette közzé az EU Hivatalos Lapjában azt a nettó 760 millió forintos közbeszerzési felhívást, amelynek célja az EU strukturális alapjai magyarországi eredményeinek megismertetése volt. Az előminősítő szakasz után négy céget hívott meg ajánlattételre a kiíró. A nyertes MindShare Kft.-vel december 9-én kötötte meg a szerződést, amit 3 nappal később a második helyre rangsorolt PanMedia Western Kft. megtámadott a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt. A Döntőbizottság megállapította, hogy a győztes ajánlattevő nem a teljes 14 év feletti lakosságot, hanem csak a munkaadókat és a munkanélkülieket vette figyelembe, mint célcsoportot. A hatékonysági mutatókat is ezekhez határozta meg. Márpedig ezzel olyannyira megsértette a kiírást. A Döntőbizottság az 5 millió forintos bírságot tartotta méltányosnak, de a már megkötött szerződéshez nem nyúlhatott. A nyertes MindShare Kft. 2001-ben alakult. A cégjegyzékben két tulajdonos szerepel: az Ogilvy and Mather Rt. valamint a Partners Holding Kft. A PanMedia Western Kft. 1996-ban alakult, a többségi tulajdonosa a bécsi Lowe GGK Holding AG, a kisebbségi pedig egy magyar magánszemély. /1/

Havas

Antiszemizmussal vádolta a Magyar Demokratát, a Magyar Nemzetet és a hírTV-t Havas Henrik az egyik kereskedelmi televízió reggeli adásában. Havas a politikában megjelenő faji kérdésekről vitatkozott Deutsch-Für Tamás fideszes képviselővel. Havas az interjúban azt állította, hogy a hírTV-ben ötpercenként hangzanak el megbotránkozásra okot adó mondatok. A hírTV szerette volna megtudni Havastól, hogy miért tartja televíziójukat antiszemitának, a műsorvezetőt azonban nem érték el. A TV2 kommunikációs osztályán kellemetlennek minősítették a reggeli műsorban elhangzottakat. Azt ígérték, a televízió vezetősége kedden vitatja meg az ügyet. A műsorvezető egy korábbi műsorában "tahó vidéki művháznak" titulálta a tápolcai művelődési központot, egy éve pedig úgy vélekedett az SZDSZ tisztújító küldöttgyűléséről, hogy "minden háziasszony nedves bugyival hallgatja, hogy megint milyen jó fej a Kuncze". Egy másik tévécsatorna műsorában pedig "zsidónak" nevezte Verebes Istvánt. Havas Henrik tavaly a legjobb reggeli műsorvezető díját kapta a Kamera Hungária Televíziós Műsorok Fesztiválján. /2/

Üzleti viszályok

Csaknem egyéves előkészület után márciusban új magazinnal készül piacra lépni a Sanoma Budapest Kiadói Rt. (SBK), amely a 7–13 éves korosztálynak szánja National Geographic Junior (NGJ) című kiadványát. Egy, általános iskolás korúaknak szóló Junior magazinnal, itthoni lappiacra lépésének tízéves évfordulóját ünneplő Est Média Kft. (EM) máris jogi úton keres védelmet. Az EM elsősorban azt kifogásolja, hogy az SBK az itthoni lappiacra már jól bejáratott Junior márkanévvel használja fel új lapja piaci térnyeréséhez. Amint tudomást szerzett arról, hogy az SBK a gyermekeknek szóló National Geographicot hangsúlyosan a Junior elnevezéssel jegyeztetné be a kulturális tárcánál a lapnyilvántartásba, nyomban kifogást emelt. Ennek alapján a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) lapnyilvántartási főosztálya tájékoztatta az EM illetékeseit a tervezett bejegyzésről – illetve az ezt lehetővé tevő első fokú határozatról –, akik ez ellen fellebbezést nyújtottak be. Az NGJ licencjogát is az anyacégtól vásárolta meg a magyarországi Sanoma, amely a névválasztáshoz – nem

⁹²⁶ Csorba József: A média infrastruktúra és tartalom egyben. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. március 1. 15:05

reprezentatív – felmérést készített, s szerinte a Junior elnevezés itthon elfogadhatóbb, mint a Kids – mondta a lapigazgatója. /3/

Népszabadság, és ami mögötte van

„A Népszabadság régi főszerkesztőjét, Eötvös Pált az ál-Teller-levél kapcsán hívtam meg. Tudják, arról az írásról van szó, melyről utólag derült ki, bár a baloldal megvágályálmodta, mégsem a halálra készülő tudós írta. Eötvös hosszan hezitált, majd amikor megnézte a Csintalan Sándorral készült nyitóműsort, közölte, a Szita-Echo nem az ő műfaja, egyébként sem akar ártani a Népszabadságnak és annak, ami mögötte van. A mondat megfejtését még most sem késő elküldeni a szerkesztőségbe.” /4/

Politainment: választási médiakampány

Mind a négy parlamenti párt megújította honlapját a kampány idejére. Az InfoRádió kérdésére mindegyik pártnál azt mondták: naponta frissítik honlapjaikat, és más internetes felületeken is vásárolnak reklámhelyet. A sajtók mindegyikén alapszolgáltatás lett a jelöltek bemutatása, a képgaléria, a fórum, a hírlevél, az oldalak és a pártplakátok gyakran mozgó, interaktív változata. Az MSZP kampánya és a kormány tájékoztató munkája az interneten is együtt halad. A szocialisták működtetik talán a legtöbb internetes felületet. Az msp.hu mellett kampányolnak a pártelnök, az elnökhelyettes, az alelnök és a miniszterelnök személyes honlapján, a budapestieknek szóló gyorsitunk.hu domain alatt, a Fiatal Baloldal portálján, a 100 lépés program honlapján és a Gyurcsány Ferenc blogjáról elhíresült Amőba-oldalon. Internetes naplót egy magán-oldalon Lamperth Mónika belügyminiszter is vezet. Nyakó István pártszóvivő szerint a megújult msp.hu legfontosabb szolgáltatása az, hogy mindenki megtudhatja, mit tett érte a kormány. A Fidesz is a kampánynak rendelte alá a fidesz.hu-t, de tovább működteti a frakció, az európai parlamenti képviselőcsoport, a Fidelitas és Orbán Viktor személyes oldalát is, sőt elszámolas.fidesz.hu címen egy külön kampányszájtót, a v2006.hu domain alatt pedig egy jelszóval védett információs rendszert is szolgálatba állítottak. A szokásos funkciókon túl az MSZP-hez hasonlóan nagy hangsúlyt fektetnek a kiemelkedő kampányesemények élő közvetítésére és sms-hírszolgálatot is működtetnek. Egyedi szolgáltatásként Nyitrai Zsolt kampányfőnök-helyettes a letölthető dokumentumokat és űrlapokat emelte ki. /1/

Álnéven kérdezgettek

Többek között Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor iránti rokonszenvről végeztek felmérést ismeretlenek a GKI Gazdaságkutató Rt. nevében. Ismeretlen tettes ellen feljelentést tervez a GKI, mivel a cég nevében ismeretlenek politikai közvélemény-kutatást végeztek - közölte az [origo]-val Karsai Gábor, a GKI vezérigazgató-helyettese. Karsai szerint az elmúlt napokban többen is arra panaszkodtak, hogy a GKI nevében ismeretlenek telefonon keresztül politikai szimpátiára vonatkozó kérdéseket tettek fel. A megkeresetteknek egy gépi hang 4 különböző kérdést tett fel: többek között azt, hogy Gyurcsány Ferenc kormányfőt vagy pedig Orbán Viktort, a Fidesz elnökét tartják-e szimpatikusabbnak. A titkosított hívások alapján a telefonszám nem volt visszakereshető. /2/

Durván részrehajló napilapok

A FigyelőNet szerint (sajtóörképből kiderül?!), hogy az országos politikai napilapok közül többen pártosak, hajlamosak elhallgatni tényeket, csúsztatnak, és olykor nem írnak igazat. A Magyar Terjesztésellenőrző Szövetség (MATESZ) legfrissebb, 2005 negyedik negyedévi adatai alapján a politikai napilapok összesen értékesített példányszáma naponta, átlagosan az alábbiak szerint alakult: Népszabadság: 148 453, Magyar Nemzet: 71 061, Népszava: 26 717. A Magyar Hírlapról nincsen auditált adat (kb. 18 ezer), a kiadó saját mérései 17-18 000

értékesített példányról szólnak. A FigyelőNet a választási hajrában mind a négy országos politikai napilapot – Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszabadság, Népszava – megvizsgálta (!), vajon teljesülnek-e a szakmai elvárások. Mivel egy-egy belpolitikai esemény megítélése nehezebb feladat, ezért olyan napokat választottunk, melyek relatíve kevesebb lehetőséget adnak a médiumoknak politikai nézeteik kidomborítására. Az egyik vizsgált napon a madárinfluenza hazai megjelenése borzolta a kedélyeket, a másikon az orosz elnök érkezett a fővárosba. Azt tapasztaltuk, hogy a napilapok keverik a hírműfajt és a véleményűjságírást, továbbá a cikkek olykor durván részrehajlók. – írja a FigyelőNet. /3/

Műfajsintér

Megszűnik az a minta, amelyet régebben a rádió nyújtott. Gyors beszédtempó, ironikus megfogalmazások, divatkifejezések, "éneklő" hanglejtés - ilyenek ismerjük a kereskedelmi rádiók hangját. Balázs Géza, az Eötvös Loránd Tudományegyetem mai magyar nyelvi tanszékének vezetője állítja: a kulturális közeg változásával szükségszerűen változik a munkatársak nyelvhasználata. Az országos kereskedelmi rádiók műsorának nagy részét popmuzika tölti ki, a zeneszámok közötti szünetben hallható szöveg pedig mintha egy egészen más világból származna, mint az, amit a hagyományos rádióműsorban megszokhattak a hallgatók. - Ezeknek a rádióknak a műsora lázadás a hivatalos kultúra és túlszabályozott életmód ellen - mondja Balázs Géza egyetemi tanár. - Természetes, hogy a bevett, hagyományos - és általuk tűrhetetlenül unalmasnak tartott - nyelvhasználat ellen is tiltakoznak gyors beszédtempójukkal, ironikus megfogalmazásukkal, divatkifejezésekkel, "éneklő" hanglejtésükkel. És "hallhatóan" jól céloznak: ezzel az attitűddel eltalálják azt a korosztályt, amely szinte kizárólagosan az ő műsoraikat hallgatja. Balázs Gézának nincs kifogása a normatívtól eltérő, kötetlen beszédstílus ellen, bár zavarja, hogy ez a kötetlenség válik közösségi mintává. Nem tartja jónak, hogy az egyeduralkodóvá váló kötetlen, "laza" beszédmodor miatt a fiatalok nem sajátítják el a nyilvános nyelvhasználat emelkedettebb változatát. - Megszűnik az a minta, amelyet régebben a rádió nyújtott - szögezi le a nyelvész. - Semmi baj nem volna, ha váltogatnák a nyelvhasználati módokat, többféle stílust mutatnának be. A mai magyar kereskedelmi rádiózás azonban "egyenhangon" szól és "műfajsintér". /4/

Bandita-sajtórend

A rendőrség február végén újra megnyitotta (!) az 1998-as robbantássorozat dossziéját, bukkant fel a hír néhány napja a sajtóban. Majd kicsit később kiderült, hogy a nyomozás az "éjszakai élet nehézfűjű", a többek között gyilkosság gyanújával letartóztatott M. Róbert új tanúvallomása miatt kerülhet újra elő. A 168 óra legújabb száma pedig két fotót közöl, a képeken M. Róbert és Orbán Viktor együtt mosolyognak. Február végén a Népszava dobta be a hírt, hogy a nyomozóhatóság új információk birtokába jutott arról az 1998-as robbantássorozatról, amelyben többek között Torgyán József házában és Szájer József lakásánál történt kisebb detonáció. A Népszabadság hétfőn azt írta: "Az információk egy jelenleg is letartóztatásban lévő budapesti személytől származnak, akit a rendőrség a fővárosi alvilág meghatározó személyének tart. A jelenleg emberölés alapos gyanúja miatt börtönben lévő M. Róbertől van szó, akit az éjszakai élet igazi «nehézfűjűjeként» tartanak számon." A lap szerint egy 2004-es alvilági összecsapás nyomozása során véletlenül kerültek elő olyan adatok, amelyek szerint "az M. Róberthez kötődő szervezett bűnözői csoportoknak közül lehetett a '98-as robbantások előkészítéséhez". A lap emlékeztetett arra, hogy a robbantásos ügyek terrorcselekménynek minősülnek, és nem évülnek el. A 168 óra egy meg nem nevezett rendőrségi szakértőre hivatkozva azt állítja, hogy a postán érkezett képeken Orbán Viktor a rendőrségi hírek gyanúsítottjával, M. Róberttel látható együtt. Az egyik fotón egy nagyobb vidám társaságban bukkannak fel mindketten, a másikon csak ők ketten láthatók. /5/

Orbán-videó

Az audio-video csalások még egy gyöngyszemmel gazdagították a hét híreseeményeit. „Gyurcsány miniszterelnök számára nem az a legizgalmasabb, mit mondott róla 1989-ben Orbán Viktor, hanem, hogy milyen más karakterű üzenete van a '89-es Orbán Viktornak és a mostaninak.” – írta a kormányfő internetes naplójában. Gyurcsányt meglepte (!) a '89-ből előkerült Orbán-videó (elvégre munkatársai hosszas kutatás után bukkantak rá!). „Jó pár évvel ezelőtt hallottam, hogy létezik egy ilyen kijelentés. A Népszabadság újságírója, Püskösti Árpád írt egy hosszú-hosszú sorozatot a Fidesz megalakulásáról és első éveiről Szeplőtelen fogantatás címmel. A cikksorozathoz anyagot gyűjtve velem is készített hosszabb interjút. Akkor mondta, hogy látott egy olyan anyagot, amelyben Orbán a '80-as évek végén nagyon pozitívan szól rólam. Bevallom, nem nagyon izgatott a dolog. Most került aztán újra elő” – állítja Gyurcsány Ferenc. /6/

Hivatkozások

- 1-2. USA: a magyar közszolgálati média nem független. 2006,03.10. (NAPI Online) nyomán
3. Kampányprésben a média. 2006,03.10. NOL, Haszán Zoltán nyomán
4. A csapból is Gyurcsány folyik. 2006,03.10. Bodacz Balázs, ma.hu nyomán
5. Mit keres Gyurcsány a magyar politikában? 2006,03.10. MNO nyomán
6. Ki volt az elmúlt hét leghülyébb magyar embere? 2006,03.10. Szily László, index.hu nyomán
7. Következmények pedig vannak. 2006,03.10. Fiala János, mho.hu nyomán
8. Sepsey első reagálása a Postabank-botránnyra. 2006.03.10. Stop! nyomán
9. Aktivistasereggel mozgósít kampányhajrában a Fidesz. 2006,03.10. [origo] nyomán
10. Állítólagos bűnözős fotót közöltek Orbánról. 2006,03.10. [origo] nyomán
11. Nincs egyensúlyban a média. 2006,03.10. szavazolap.hu nyomán
12. Kóka jött ki jobban a Jánosok vitájából. 2006,03.10. marketing Centrum, ma.hu nyomán
1. Megbüntették a Nemzeti Fejlesztési Hivatalt. MTI, stop.hu nyomán
2. Havas antszemitanak nevezte a hírTv-t és a Magyar Nemzetet. Hirtv, ma.hu nyomán
3. Újra vitában az Est Média és a magyar Sanoma. Bubrik Gáspár, napi.hu nyomán
4. Fiala János: A Népszabadság, és ami mögötte van. MHO, MNO nyomán
- /1/ Felturbóztott honlapok a választásra. inforadio.hu nyomán
- /2/ Álnéven kérdezték Gyurcsányról és Orbánról. [origo] nyomán
- /3/ Durván részrehajló több napilap. Való Gábor, fn.hu nyomán
- /4/ Egyenhangon a műfajsintér. NOL, Kelen Károly nyomán
- /5/ Kijátszották a robbantáskártyát. index.hu nyomán
- /6/ Gyurcsányt meglepte az Orbán-videó. MTI, fn.hu nyomán

7.38 Miniszterelnöki információs műveltség⁹²⁷

Magyarországon - ahol az állami szolgálatok-hatóságok azért nem hoznak nyilvánosságra közérdekű-közhasznú-közbiztonsági információkat, mert az elmarasztalt cégek által indított perekől félnek (!) - különös jelentőségű hír, hogy 2006 szeptembertől nyilvánosságra kerülhetnek a munkaügyi jogszabályokat sértő cégek adatai. A listára felkerülő vállalkozók elesnek az állami támogatásoktól és a közbeszerzésektől. A közbeszerzésekben már nem vehetnek részt a színlelt szerződéssel foglalkoztató cégek, még alvállalkozóként sem, 2008 január 1-jétől pedig egyetlen színlelt szerződés is elég lesz ahhoz, hogy ne kaphasson állami támogatást az adott cég. A jogsértő cégek adatai - név, székhely, adószám, elkövetett jogsértés megnevezése és a büntetés - az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Felügyelőség (OMMF) honlapján megtekinthetők. A honlapra a jogerős határozattal lezárt esetek kerülnének fel, és csak öt év után évülnének el, ennek oka, hogy a közbeszerzéshez öt

⁹²⁷ Csorba József: Miniszterelnöki információs műveltség. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 30. 11:55

évre visszamenőleg kell a pályázóknak "tisztának" lenniük. A szigorítás rengeteg céget érint a munkaügyi ellenőrzések mérlege szerint, mert 2006 első 6 hónapjára vonatkozóan az ellenőrzött munkáltatók csaknem 90 százalékánál találtak jogsértést. Összesen 83.000 munkavállaló volt érintve, a felügyelet 5 400 munkáltatónál szabott ki munkaügyi bírságot mintegy 2.2 milliárd forint összegben. Az autópálya-építkezéseken dolgozó munkások 50-70 százalékát illegálisan foglalkoztatják - állapította meg június elején az OMMF. /1/

A kormány tájékoztatási trükkje?

Ténykérdés, hogy a nyugdíjrendszerhez is hozzá kell nyúlnia a Gyurcsány-kormánynak, ha az Unió előtt is hiteles felzárkoztatási programot akar készíteni. Akármilyen megszorítások is következzenek 2009-ig, legkésőbb 2006 szeptember elsején nyilvánosságra fognak kerülni, ígérték. Erre fel született a következő tájékoztatási tartalom. „Nem lehet a GDP (éves nemzeti össztermék) 10 százalékát nyugdíjra fordítani, az Unió előtt sem lehet hiteles egy olyan program, amely nem szól a nyugdíjrendszer átalakításáról - mondja Erdős Szabolcs, az Ecostat elemzője. A közgazdászok szemében a 13. havi nyugdíj a legnagyobb szálka, és ez az amit, a szocialista kormányzat szent tehénként kezel. Kuncze SZDSZ-elnök a Parlamentben kifejtette, hogy pártja a 13. havi nyugdíjhoz is hozzájárulna, hogy rendbe hozzák a költségvetést, addig Gyurcsány miniszterelnök a Parlamentben többször, utoljára pedig a 2006. 27. heti csepeli lakossági fórumán jelentette ki: a 13. havi nyugdíj mindenképpen marad. /2/

Információpolitika: fellépés a hitelességért

2006 július 1-jétől a céginformációs szolgálat működését is az új társasági és cégtörvényhez igazította az igazságügyi és rendészeti miniszter, mivel a távlati cél, hogy valamennyi cégügyet elektronikusan intézzék az érintettek, és így kérjék az információkat is. A Magyar Közlönyben megjelent rendelet szerint a Cégnylvántartási és Céginformációs Szolgálat új neve júliustól Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat. /3/ Megkezdődött a hazai erdővédelmi mérő- és megfigyelőrendszer korszerűsítése, a modernizációra mintegy 400 millió forintot költenek. A korszerűsítési program első szakasza ez év márciusában zárult le, amelynek keretében holland és német szakemberek nyújtottak segítséget. A program PHARE-támogatással valósul meg. /4/ Július 1-től a cégek kivonatért fizetendő 3 ezer, illetve a cégmásolatért járó 5 ezer forintos térítés nem változott. (A cégmásolat valamennyi bejegyzett és törölt adatot tartalmaz egy cégről, míg a cégek kivonat csak az aktuálisakat.) A papír alapú mérlegbeszámolót továbbra is 4 ezer forintért lehet megkapni egy cégről, de elektronikusan csak 500 forint térítést kell érte fizetni. Az a cég, amely elektronikusan adja be a beszámolóját, egységesen 3 ezer forintot fizet ezért, viszont a papíron beadott beszámoló után a jogi személyiségű cégeknek 10 ezer, míg az a nélkülieknek 5 ezer forintot kell fizetni (ráadásul a benyújtás előtt). Ezek a díjak változatlanok, viszont amíg egy Cégek Közlöny valamennyi közleményéért jelenleg 100 ezer forint költségtérítés jár, addig júliustól csak 30 ezer lesz a díj (jövő őszől viszont online bárki által elérhető lesz a Cégek Közlöny). /5/

Visszamenőleg is büntet az APEH?!

A pesszimista vélemények alapján közel egymillióra, az APEH becslése szerint százezerre tehető a színlelt szerződéssel foglalkoztatottak száma. Ez a foglalkoztatási forma nemcsak a magánvállalkozásoknál figyelhető meg, hanem a közsférában is: az egészségügyben az ügyeket oldják meg így, de számláznak egyetemi oktatók, színészek és vagyonőrök is. Az adóhivatal vizsgálatai során már talált színlelt szerződéssel dolgozó építésvezetőt, újsághordót, fűszakácsot és vízóra-leolvasót is. A színlelt szerződések megszüntetésére adott moratórium 2006 június 30-ával lejárt, azoknak a cégeknek, melyeknél az APEH korábbi vizsgálata során már megállapított ilyen jogszabálysértést, július végéig kell nyilatkozniuk arról, hogy a foglalkoztatottat alkalmazásban vették, illetve, hogy a jogviszonyt megszüntették. Ekkor

mentesülnek a határozatban megállapított fizetési kötelezettség alól. Az APEH a rendes ügymenetének megfelelően végzi az ellenőrzéseket, ha ennek során színlelt szerződésre bukkan öt plusz egy évre visszamenőleg megállapításokat tehet, vagyis a bérteher-különbözet, a bírságok és pótlékok megfizetésére kötelezi az adózót, illetve az adó- és társadalombiztosítási csalás miatt büntetőfeljelentést tesz. A szerződések színlelt voltaival kapcsolatban a bizonyítás terhe az APEH-é: önmagában egyetlen ismerv sem meghatározó, a hivatal azonban elsősorban a tevékenység jellegét, a személyes munkavégzési kötelezettséget, valamint az alá-fölérendeltségi viszony meglétét ellenőrzi. A cégek körében felmerült a színlelt szerződéssel foglalkoztatottak külső társaságba történő kiszervezésének ötlete. Az igazgató véleménye szerint ezzel a színlelt jogviszony nem szűnik meg csupán a felelős személye változik. /6/

A tájékoztatás orientálása

Tavaly ilyenkor, Gyurcsány és a Ringier-birodalom állítólagos konfliktusáról, különös ál-politikai ösztűzről beszélnek médiakörökben. Bizonyos médiakörök (a Népszava egy trendet igazolni próbáló) ténykérdésnek gondolják, hogy a bulvárlap egy ideje – tőle szokatlan módon – éles kirohanásokat intéz politikai ügyekben leginkább a balliberális oldal ellen. Egyesek szerint „a Ringier kiadó így akar üzeni Gyurcsánynak, amiért nem engedte magát befolyásolni a Népszabadság tulajdonlását illetően”. A jobboldali sajtó viszont úgy tudja, épp a kormányfő volt az, aki bele akart szólni a Blikk témaválasztásába. Az érintettek nem nyilatkoznak, a kérdések tehát megválaszolatlanok. Hosszabb ideje címlapon szerepelnek a kormányzati reform-, illetve megszorító intézkedések a Blikkben, ráadásul mindannyiszor egy ökölbeszorított kéz és egy "STOP, a szegényeket sújtó áremeléseknek!" felirat társaságában. (Állítólag a lap a német Bild-től vette át az ötletet és a logót.) Magyarországi médiakörökben többen meglepetéssel fogadták, hogy egy bulvárlap – tőle szokatlan módon – ilyen politikai témájú sorozatot indított. Egy Népszava-forrás szerint „nem szerencsés a politikai cikksorozat”, de az mindenképpen hibás feltételezés, hogy a svájci tulajdonos kézi irányítással maga döntené el, mi legyen címlapon. /7/ Végül, jellemző módon, a Népszava egy cikkcím jegyzéket ad közre annak bizonyítására, hogy a Blikk foglalkozott Orbánnal is, miközben a magyarországi média Gyurcsány zsebéből közvetítette, a piszkos kampány minden fogását felhasználó történeteket. Majd a médiacirkusz tetőpontján kipattan, hogy politikai okok miatt távozik Fejes Gábor. A legnagyobb példányszámban eladott magyarországi napilap vezetőjét lapinformációk szerint azzal vádolták meg, hogy a kampány idején híradásaiban a jobboldalt támogatta. Állítólag ezt Gyurcsány személyesen is a szemére vetette. A lapot Murányi Marcell eddigi főszerkesztő-helyettes megbízott főszerkesztőként irányítja tovább. /8/ Lehet, hogy a Blikk reklámkampánya volt az egész?

Hivatkozások

1. Nyilvános a feketelista! - Kiteregetik a szennyest. penzcentrum.hu, 2006 nyomán
2. 13 havi nyugdíj: uniós nyomásra törli el a kormány? szinesbulvarlap.hu, 2006 nyomán
3. Nő a céginformációs szolgálat szerepe. MTI-Eco, vg.hu 2006 nyomán
4. Korszerűsödő erdővédelmi mérés. MTI-Eco, vg.hu 2006 nyomán
5. E-cégügyintézés: nő a céginformációs szolgálat szerepe. MTI, sg.hu 2006 nyomán
6. Visszamenőleg is büntethetnek. MTI, hvg.hu 2006 nyomán
7. Médiaháború indult ál-politikai köntösben? nszava.hu 2006 nyomán
8. Politikai okokból menesztették a Blikk főszerkesztőjét? mno.hu 2006 nyomán

7.39 A média mint céltábla⁹²⁸

⁹²⁸ Csorba József: A média mint céltábla. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. szeptember 21. 08:57

A hazugság hetében kiderült, hogy a hazugság maga is hazugság volt. Egyfelől fény derült arra, hogy semmi spontaneitásról nem lehet szó, minden tartalom, előadás, kiszivároztatás, bevezető és követő tájékoztatási tevékenység megvolt tervezve. Másfelől a hazugságválság kirobbantói és vezénylői egy dologra talán nem számítottak: a média érintettségének ilyen korai lelepleződésére. A közszolgálati média ezért vált a „Gyurcsány-rezsim csőcselékének” célpontjává.

Voltak a hazugságválság kapcsán elindult kiszivároztatásnak nem kívánatos tartalmi is? Lehetnek. Amennyiben van még valamennyi erkölcsi és szakmai tartás a magyar baloldali politikagyakorló társadalmában. Ugyanis Gyurcsány Ferenc a májusi MSZP-frakcióról kiszivárgott felvételen beszél arról is, hogy fel kell készíteni a legbefolyásosabb lapok szerkesztőit, publicistáit.

Ilyen körülmények között azután nem csodálkozhatunk, hogy a magyar fogyasztók bizalmi indexe most a legalacsonyabbak közé tartozik Európában. A 83 pontos magyarországi mutatót csak a francia (82), a német (79) és a legpesszimistább európainak számító portugál (59) múlja alul az ACNielsen piackutató vállalat most közzétett, 40 országban végzett felmérése alapján. A Fitch Ratings szerdán stabilról negatívra rontotta a magyar deviza és forintadósság kilátását. Ugyanakkor megerősítette, hogy előbbire, azaz a devizaadósságra fenntartja az eddigi "BBBplusz" minősítési fokozatot, míg a helyi valutában fennálló adósságra az "Aminusz" minősítést.

Túszszedés

A Gyurcsány-ügy történései kapcsán most sokaknak jut eszébe Mikszáth Kálmán, a nevezetes parlamenti gúnyrajzaival, s az is, hogy vajon egy Mikszáth most az SZDSZ-ben ülne-e, vagy őt is zavarná az a politikai és erkölcsi áporodottság, ami belengi ma ezt a díszes kompániát. A baloldali liberális gyülekezet most megnyilatkozó politikusai (Lendvaitól Kunczéig) egyébként éppen úgy viselkednek, ahogyan azt vezérük, a trágárságokkal felélénkített „hazudós” szónoklatában bemutatta. Hazudtak, hazudnak és hazudni fognak, mert ezen az úton már nem lehet megállni, másrészt pedig a politikai eredményességet célzó, amerikai piárkommunikáció is ezt kívánja tőlük.

Hazugságanalítika

Gyurcsány és kormánya zseniális fondorlatossággal túszul ejtette az ellenzéket, a jobboldalt, a nem baloldaliakat, az egész magyar társadalmat. Mindez úgy sikerülhetett, hogy Magyarországon már nem működik az állam, immár egyetlen autonóm intézménye sincs a társadalomnak, amelyik a szakmai vétóval ellenállhatna az új pártállami zsarnokságnak és vezérének, a nagy Demagógnak. A magyar társadalom számára a demokrácia nem jelent semmit, az értelmiség sem tartja fontosnak, önmagát is feladva, hogy a demokrácia fontosságára, megvédésére figyelmeztessen. Az ellenzék és vezetője, Orbán Viktor megszűnt alternatíva lenni. Az ellenzék mára csupán a Gyurcsány-rezsim tartozéka lett a mai kvázi-demokratikus szocialista-kapitalizmus díszletintézményévé degradálódott.

Valószínűleg még sohasem alázták meg a magyar társadalmat annyira, mint most Gyurcsányék. Bár nem előzmény nélküli esetről van szó, mert a 2004. decemberi népszavazás alkalmával már megálaztatták, a magyarság már nem nemzet, s a szolidaritás törvényei szerint már nem is társadalom, csak egy határok közé szorított sokaság, mely éppen csak megtűri egymást.

Gyurcsány, a saját feje után lóduló, impulzív-mániákus politikus, a maga vehemens módján, képletesen felpofozta a magyar állampolgárt, mondván, te hülye, hát nem tudtad, hogy hazugság az egész?! (Ezt egyébként az nyugati sajtó is a magyar társadalom szemére veti,

majdnem a hülyeséggel határos tudatlanságként minősítve a választások alkalmával tanúsított viselkedését.) Másrészt a gyurcsányi logika szerint, tudta, hogy hazugság minden, azt honorálta a megválasztásunkkal, tehát ugyanolyan vétkes vagy.

A jobboldal totális kommunikációs veresége

A Budapesten megjelent külföldi újságírók, hivatalosan, kizárólag baloldali liberális politikusoktól és szimpatizánsoktól kapták a közvetlen, valós idejű tájékoztatást. Lényegét tekintve, ezek az események kapóra jöttek a kormánypártoknak: Demszkynek pl. nem kellett szembesülnie a főváros tarthatatlan helyzetével (megengedhette magának, hogy ne álljon ki kihívója ellen), de angolul és németül magyarázhatta külföldi újságíróknak a „zavargások” eseményeit (természetesen mint „szélsőjobbaldaliak” és „maffiózók” cselekedeteit).

A nem baloldali Magyarország megdöbbenten nézi megint a hatalom gátlástalanságát, és összeroskadva észleli a Fidesz tehetetlenségét, újabb kommunikációs megverését. A Fidesz ugyanis érezhetően nem tudta (megint) észlelni a legfontosabb híreket, információkat, eredőket és mögöttes tartalmakat, szándékokat. Nem vagy csak későn kapcsolt, majd defenzívába kerülve, ráadásul még a megfelelő tartalmakat, a tematizálást sem találta meg.

Ismét becsaphatták a Fideszt azzal, hogy merényletek készülnek, bűnözők robbantani fognak a nagygyűlésen. De ennek valóságára már másnap fény derült, amennyiben a titkosszolgálatok semmiről sem tudtak. Ezek a fogások Gyurcsányéknak már nem ártanak, a Fideszt viszont egyszerűen nevetségessé tették az egész társadalom előtt.

7.40 Tájékoztatás-politika: tartalmak, tények, orientálás⁹²⁹

A tavalyi információs és tájékoztatási háborúban a tematizálás nagy fordulatokat vetett, ami még jobban nehezítette az amúgyis rossz (hiányos, hiteltelen, hazug stb) tájékozódási viszonyokat, adottságokat Magyarországon. Egy hitelesnek tűnő, de megvezető tájékoztatási esemény és tematizálás szerint pl. 2006 második negyedévében a lakosság 140 milliárd forintot veszített a forint leértékelődésével. Összességében 300 milliárd forinttal, 13.381 milliárd forintra csökkent a lakosság papíron kimutatott vagyona az első negyedhez képest. Az MNB jelentése szerint a háztartások 2006 félvégén 19.704 milliárd forint félretett pénzzel rendelkeztek, a megtakarítások az első negyedévben 471, a másodikban 252 milliárddal nőttek. A hitelfelvételi kedv nem hagyott alább, a második negyedben 551 milliárddal nőtt a lakosság tartozása, és június végére elérte a 6.323 milliárd forintot. Ebből mintegy 43 százalék a devizahitel, amelynek kockázata minden eddiginél nyilvánvalóbbá vált, hiszen a második negyedben a pénzünk jelentős, 25 forintos leértékelődése „140 milliárdot vett ki az emberek zsebéből”. Ennyivel kerülne többbe, ha egyszerre kellene visszafizetni a teljes devizahitel-állományt. /1/

Miért bukott az MSZP? – típusú közlemények

A Gyurcsány-ügy (a hazugság botrány) és az általános társadalmi válság (a gazdaság mélyrepülése, bizalomvesztés, drágulás, megszorítások, munkahelyvesztések stb.) megfontolt összekeverése, a politikaimarketing-kommunikációs célokhoz szükséges véleményvezetés, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás minden fogása, eszköze, célja megjelenik abban, ahogy a 2006 szeptemberi Medián-kutatás megjelenik a médiában. „Már a hazugság-botrány kirobbanása előtt rossz volt az MSZP megítélése - állítja a Medián közvélemény-kutatását magyarázó közlemény. Nem magyarázható a Gyurcsány-beszéd kiszivárogtatását követő fejleményekkel az önkormányzati választásokon elszenvedett kormánypárti vereség, állítja a

⁹²⁹ Csorba József: Tájékoztatás-politika: tartalmak, tények, orientálás. Média, gondola.hu, 2007. október 6. 08:51

Medián elemzésének kommunikálása. „A Medián szerint a nagyobbik kormánypárt és a miniszterelnök megítélése már szeptember elejére elérte a mélypontot. A Medián szeptember utolsó napjaiban elvégzett 3000 fős országos felmérése szerint a hazugság-botrányt követő időszakban éppen, hogy a Fidesz-MPSZ veszített szavazókat.” /2/

Az árnyékgazdaság súlyának magyarázása

A KSH statisztikai információjának információ-, statisztikai, és politikai tartalma jelentős változáson megy át míg a KSH, az MTI, a NOL és a politikai bulvárfórumok között megjárja a tájékoztatási körön belüli útját, s eközben az eredeti tartalom jócskán átalakul. A KSH 2000-ig visszamenőleg számolta ki új metodika alapján a bruttó hazai termék (GDP) adatait - majd minden évben 200-300 milliárd forintot adtak hozzá a korábbi értékhez. A 2005-ös GDP 21.802 milliárdról több mint 22 ezermilliárd forintra nőtt. A módosítás oka a pontosítás - korszerűbb felmérési és számítási módszerek révén -, illetve megjelennek a GDP-ben új elemek, olyan illegális tevékenységek, mint a prostitúció vagy a drogkereskedelem is. Utóbbiak nemzeti termeléshez való hozzájárulását a KSH az orvosi, igazságügyi jelentések, az adóhivatalok, a nyomozó szervek és az érintett érdekvédelmi szervezetek adatai alapján becsülte. Eszerint 2004-ben 300 milliárdos hozzáadott értéket termelt az prostitúció és a drogkereskedelem. A háztartások illegális termék- szolgáltatásfogyasztása ebből 153 milliárdot tett ki. /Képtelenség. A magyar árnyékgazdaság szürke és fekete ágazatai külön külön is ezermilliárdos nagyságrendű termelést és szolgáltatást teljesítenek./ Az „új” adatok szerint 2003-ban 4,1, 2004-ben 4,9 és 2005-ben 4,2 százalékkal bővült a magyar gazdaság. A nagyobb GDP egyben alacsonyabb GDP-arányos államháztartáshiány-értéket mutat. /3/

A miniszterelnök megítélése

A Medián már említett felmérése szerint a miniszterelnök elfogadottsága szeptember elején volt a legalacsonyabb, 33 százalékos. Még júliusban a minta 38, augusztusban pedig 35 százaléka mondta, hogy a jövőben szívesen látná „fontos politikai szerepben”. „Azóta nem változott Gyurcsány Ferenc népszerűsége, miközben szinte minden vezető politikus támogatottsága számottevően csökkent.” Ugyanakkor „mindent egybevetve a politikai közhangulat rendkívül kedvezőtlen, az emberek csaknem háromnegyede úgy érzi, hogy az országban rossz irányba mennek a dolgok”. /4/

Sólyom beszéde szított?

A tartalmi orientálás jellegzetes témái között első, a hogy „a közvélemény szerint a köztársasági elnöknek a vasárnapi urnazárást követően elmondott beszéde inkább szította az indulatokat, mintsem a politikai élet stabilitását idézte volna elő”. Ez egy Szonda-Ipsos felmérés tematizálásából következő véleményvezető akció. A felmérést szerint a minta 46 százaléka helyezkedett erre az álláspontra, a szöveget ismerők 28 százaléka szerint Sólyom László szavainak üzenete, hogy a kormánypártoknak le kell váltaniuk a miniszterelnököt, és csak 16 százalék olvasta ki azt: a parlamentnek kell megoldani a válságot. A miniszterelnök elmozdítására való államfői felszólítást a megkérdezettek valamivel több mint fele tartotta elfogadhatónak. Arra a kérdésre, hogyan hat a választókra a köztársasági elnök beszéde, 41 százalék mondta azt, hogy megmozdulásra serkenti őket, és 37 százalék szerint megnyugtatta a tömegeket. A megkérdezettek 41 százaléka foglalt állást úgy, hogy a Sólyom-beszédből elsősorban az ellenzéknek származott haszna. /5/

A Gyurcsány-beszéd piacosítása

Egy másik jellegetes tematizálási és véleményvezetési tartalom, ill. akció, hogy „el akarták adni napokkal a kiszivárogtatás előtt a Gyurcsány Ferenc balatonőszödi beszédét tartalmazó

cd-t, és a lemezért hat számjegyű összeget kértek, euróban". A Népszabadság szerint eddig homály fedi, hogy ki hozta nyilvánosságra a miniszterelnök nagy vihart kavart beszédét. „Szakemberek vizsgálják”, hogyan kerülhetett ki az egyébként védett objektumnak számító balatonőszödi kormányüdüléből a felvétel. Azt már kizárták, hogy az MSZP-frakció tagjai, vagy a jelenlévő szakértők közül valaki rögzítette volna a tanácskozáson elhangzottakat, a felvétel ugyanis stúdióminőségű, amatőr nem tud ilyet "összehozni". Az is kizárt, hogy a hivatalos felvételt másolták le, és azt vágták össze, majd hozták nyilvánosságra. Szakértők szerint a megbeszélést vélhetően egy pluszkábelen rögzítették, melyet közvetlenül a mikrofonhoz csatlakoztattak. Vannak olyan feltételezések is, miszerint profi eszközökkel hallgatták le a termet. A hanganyagból mindenestre valaki olyan vágta össze a médiának eljuttatott 58 másodperces tömörített változatot, aki tisztában volt a kiemelt és elhangzott mondatok politikai súlyával. /6/

A titkosszolgálati bűnözés mindennapi jelenség a mai magyar politikában, de azért azt bevezetni még a mai médiafőlény mellett sem egyszerű, hogy a Fidesz ögnyöködte volna ki a Gyurcsány-beszédet. Amit egyébként a kiszivárogtatás utáni Gyurcsány-kampány egyértelműen cáfol is, mert a kampány tartalmi és látványelmei, az akciózás egyértelműen Gyurcsányhoz (és az MSZP-hez) köti az eseményt.

Blokád a vörös Budapest köré?!

A média tartalmi leleményeinek jellegzetes terméke ugyancsak, amikor közreadja napi színesként, hogy (igézet indul) „a vidéknek blokád alá kell vonni a „vörös Budapestet”, a "fővárosi hazafiaknak" pedig keresztbe kell állniuk a hidakon. Többek között erre szólít fel Budaházy György a kuruczinfo.hu portálon közzétett üzenetében”, amiről a Magyar Hírlap számolt be. A szélsőséges nézeteiről ismert a rendőrség által körözött aktivista 24 ponton zárna le a fővárost, majd átállásra szólítaná fel a rendőrséget, ha pedig ez nem megy, akkor egy "ütközetben győznék le" őket, azt követően pedig "begyűjtené a hazát tönkretevő bűnbanda tagjait": a "politikai főkolomposokat", a "médiásöpredéket" és mindezek gazdasági hátterét biztosító "gazdasági bűnözőket". (Idézet eddig!) Ez a médiaanyag úgy lesz teljes, hogy „a Magyar Hírlapnak a Nemzetbiztonsági Hivatal egyik munkatársa azt mondta: komolyan foglalkoznak az Erzsébet híd lezárása kapcsán ismertté vált férfi felhívásával. A hatóságok mérlegelik, hogy lázadás miatt eljárást indítanak ismeretlen tettes ellen. Ennek a bűncselekménynek pusztán az előkészítését egytől öt évig terjedő börtönbüntetéssel sújtja a büntető törvénykönyv.” /7/

A többség nem akar

A véleményvezetés, a tematizálás, a politikaimarketing-kommunikáció, a közvélemény-kutatás típusú politikacsinalás végül ott kulminál, amikor kihirdetheti, hogy „az emberek többsége elutasítja a Fidesz utcai megmozdulását”. Bevezetés a Népszabadságban a Medián felmérése alapján, majd minden órában közreadva a hírekben. Igaz, a közvélemény a bizalmi szavazással, a válság lehetséges megoldásaival kapcsolatban már erősen megosztott. „A legkevésbé a Fidesz utcai tüntetésével kapcsolatban megosztottak a megkérdezettek - jóllehet itt is erősen különböznek a vélemények a pártszimpátia alapján. Az összes megkérdezett 60 százaléka szerint nem helyes a Fidesznek az utcára vinnie az embereket, ám a kormánypárti és ellenzéki szimpatizánsok esetében gyökeresen eltér ennek megítélése: előbbiek 98, utóbbiak 28 százaléka tartja helytelennek a demonstrációt, míg a pártpreferencia nélkülieknek 69 százaléka van ezen a véleményen.” /8/

Médiarezsím

Ugyancsak egy jellegzetes esemény a fentiek szellemében, amikor a kormányzó rezsim közvetett módon támogatja az új médiát azzal, hogy saját propaganda anyagainak (melyekben közérdekű információk vannak) átadásával növeli a befogadók látogatottságát. Egy ilyen példa, amikor az Axel Springer kiadó napilapjainak online kiadásában olvashatjuk, hogy „A vállalkozóvá válást, valamint az önfoglalkoztatást támogatja az állam. A munkanélkülieknek ajánlatos a lakóhely szerinti munkaügyi központokhoz fordulni, mert a támogatás mértéke és időtartama eltérő lehet. A támogatás mértéke az álláskeresői járadék alsó határának megfelelő összeg, amelyet legfeljebb hat hónapig folyósítják. Ajánlatos azonban a lakóhely szerinti munkaügyi központokhoz fordulni, mert a támogatás mértéke és időtartama ettől eltérő lehet. A másik állami segítség az önfoglalkoztatási támogatás, melynek összege hárommillió forint is lehet. A pályázati űrlapon egyszerűsített üzleti tervet kell benyújtani. A pályázati összeghez csak azok juthatnak hozzá, akik legalább három hónapja regisztrált álláskereső, rendelkeznek a beruházáshoz szükséges költségek legalább húszszázalékos önrészával és fedezettel. A kölcsön kamatmentes, visszafizetését tizenkét hónap után kell elkezdni, majd hatvan hónap alatt kell törleszteni. Ennél a támogatásnál is feltétel, hogy a törlesztés alatt fenn kell tartani a vállalkozást, illetve ez idő alatt nem lehet munkaviszonyt létesíteni.” /9/

Hivatkozások

1. Óriásit bukott a lakosság a forint leértékelődésén. (MHO), NAPI Online nyomán
2. Medián: nem a hazugság miatt bukott az MSZP. [origo] nyomán
3. GDP: egy százalék extra fekete. NOL nyomán
4. a miniszterelnök megítélése már... (Medián), MTI, origo.hu nyomán
5. Szonda: Sólyom beszéde szította az indulatokat. (NOL) NAPI Online nyomán
6. Hat számjegyet ért euróban a Gyurcsány-beszéd? (NOL) NAPI Online nyomán
7. Blokádnak fenyegeti a "vörös Budapestet"? (MHO) NAPI Online nyomán
8. Medián: A többség nem akar gyűlésezést. NOL,[origo] nyomán
9. Állami alternatíva a tömeges elbocsátásokra. origo.hu nyomán

7.41 Az információ és a tájékoztatás felelősség⁹³⁰

Az alkotmányosan, törvényileg előírt tájékoztatási normák és szerepkörök működtetése helyett, a korrekt módon, kötelezően közzé teendő és nyilvános tartalmak helyett, ma a politikusok, és kormányzati részről is blogolnak. Ez jogukban és szabadságukban áll. De csak mint „magányembereknek”. Az intézmények – melyek a közszolgálatokat testesítik meg - és a közszolgáltatásokat végzők nem blogolhatnak kedvükre. Már csak azért sem, mert a magyar állampolgároknak mindössze tizede Internetkompetens és mindössze 2 százaléka blogol.

A miniszterelnök blogolása nem váltja ki a központi kormány, a miniszterelnökség, illetve a miniszterelnök tájékoztatási kötelezettségeit. Gyurcsány Ferenc állandó és megfontolt törvénysértéseket követ el, amikor olyan témákat pendít meg magán jellegű irományában, amelyek nyilvánvalóan közcélúak, illetve politikai, társadalmi következményekkel bírnak. A miniszterelnök nyomában egyes politikusok is megengedik maguknak azt a törvénykerülést, helyenként arcátlan viselkedéssel párosítva, hogy a tájékoztatási kötelezettségükre apelláló médiát elhessegetik.

A média oldaláról is megvan ez a lazaság, amikor az infotainment típusú hírközléssel helyettesítik a hitelességet, pontosságot, a csorbítatlan és széles körű tájékoztatási kötelezettségeket. A szórakoztató hírműsorok pedig egyenesen megengednek (mert megengedhetnek) maguknak pontatlanságokat, sőt, dezinformáló és hazug állításokat.

A média infrastruktúra, tartalom, és befolyásszervező egyszerre

⁹³⁰ Csorba József: Az információ és a tájékoztatás felelősség. Média, gondola.hu, 2007. december 10. 14:13

A tudomány (elsősorban a szociológia) dogmája szerint azok az elméletek, amelyek szerint a média nagyban befolyásolja az emberek gondolkodását és viselkedését, a tudomány állása szerint nem igazak. A sajtó inkább reagál a társadalmi változásokra, mintsem generálja őket. Különösen igaz ez a piaci médiára, amelyik abból él, hogy követi a felkeltett, gerjesztett, némelykor hamisított igényeket. A politika - mely ma már szinte csak a médiában, a média által létezik, működik, nem így gondolja. A kormányok és rezsimok a hatalom megtartása érdekében megszállják a közmédiát. Empirikus kutatások bizonyítják, hogy sokszínű médiakörnyezetben (!) az effajta kormánypropaganda nem képes megváltoztatni a választók döntését, sőt, akár bumerángthatást is kiválthat.

A leláncolt örkutya

Az egyik legöregebb médiadogma szerint a sajtó örkutya, amely a polgárt védi a hatalom túlkapásaival szemben. A magyar újságírás viszont utoljára a rendszerváltás környékén látta el tisztességesen e feladatot – olvasható a „Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig” című könyvben. A kötet szerkesztőjével a 168óra munkatársa beszélgetett. „Könyvében állítja, hogy az elmúlt tizenöt év magyar médiatörténete – beavatkozások története. A kötetben az általam jegyzett médiapolitika-történet mellett Bayer Judit médiajog-története és Monori Áron médiaháború-története is foglalkozik a sajtószabadság kérdésével. Ezek az írások valóban azt állítják, hogy a politikai beavatkozás a rendszerváltás után is folytatódott. Ugyanakkor Sipos Balázs és Takács Róbert dolgozatából – amely az újságírói szerepértelmezések változását vizsgálja – az is kiderül, hogy az újságírók sem voltak mindig a helyzet magaslatán, sokszor képtelenek voltak a demokrácia örkutyaiként viselkedni.”

Nem szabad a magyar sajtó

Abban az értelemben nyilvánvalóan szabad, hogy bárki alapíthat újságot, és az Internetre is szinte bármit feltölthet. De van piaci és politikai cenzúra is. Egyes vélemények szisztematikusan hiányoznak a sajtó fősodrából. Egy hozzászólás internetes fórumon: eva m. amichay • 2005.12.28. 20:22 „Mint szemlélő, ugyanez az érzésem van a magyar sajtóval kapcsolatban. Húsz évvel ezelőtt voltam gyakorló, magyar újságíró, és néhol az az érzésem, akkor is többet meg mertem írni, mint manapság, számos hivatalnokként viselkedő újságíró. A politikusokkal való bratyizás, az áljólértesültség érdekében feladott szabadság feudális reflexeket hoz vissza a XXI. századba, ami kifejezetten veszélyes. A bulvárosodás nemcsak harsogó feliratokban és nagyméretű képekben jelenik meg, hanem a jó nevűnek tartott lapok téma-szelekciójában. Ha egy újságíró nem ír meg egy közérdekű problémát, amiről tudomást szerez, ha egy szerkesztő visszautasít olyan írásokat, amiért egyes politikusok megsértődhetnek, akkor a sajtószabadság nem csupán a politikuson múlik, hanem a magát prostituáló szakmán is.” /1/

Kín(n)apadon

A blogszférában tartalmas és szívesen kitartó vita folyik az újságírás, a médiatartalom megújításának lehetőségeiről. Pollner generálja és dokumentálja ezt a vitát. „Sokan már az online újságírás történetének kezdetén úgy látták, hogy a multimédiás újságírás segítségével jön létre majd egy olyan új „minőség”, amely igazolja az „új média” létjogosultságát. A lassú Internet-kapcsolatok, a drága tárhelyek miatt végül az egész inkább csak kísérlet szinten maradt, az Interneten leginkább a rövid, szöveges hírek váltak népszerűvé. Mostanában mintha újra kezdene feltámadni a multimédiás újságírás eszméje. A legtöbb próbálkozás azonban - ahogy erre Julian Gallo a San Andrés y Grupo Clarín (Buenos Aires) új média professzora is rávilágít valójában a hagyományos szövegalapú kultúránkból indul ki. (Én egyébként nem tartom ezt akkora nagy bajnak.) A történetek gerincét továbbra is a jól bevált

szöveg adja, ehhez afféle függelékként kapcsolódnak a fotók a videó- és hangbejátszások, illetve a linkek. Az ilyen multimédiás tartalmak rendszerint munkamegosztással készülnek: A szöveget készítő újságírók mellett képszerkesztők, vágók, hang- és képtechnikusok dolgoznak rajta. A specialistákból álló stáb ugyan magas minőséget (és magas előállítási árat) eredményez, ugyanakkor az újságíró (vagyis a szöveg szerzője) elveszíti a tartalom feletti kontrollt.”

Multimédiás újságírás

Gallo szerint a megoldás az újságírók „kiképzése” a multimédiás tartalmak kezelésére, illetve az olcsó (ingyenes) eszközök bevetése az anyagok előkészítésében. (Gallo például a Blogger szerkesztőjét használja a multimédiás elemek integrálására, majd az így elkészített anyag HTML kódját küldi el a szerkesztőségnek, ahol ez viszonylag kis munkával integrálható a tartalomrendszert rendszerbe.) Manapság sok újságíró iskolában szokás multimédia ismereteket tanítani. Jó is az, ha a szöveggel dolgozó újságírónak van valami fogalma arról, mit lehet (és mit nem lehet) elmondani képpel, hanggal. Ugyanakkor nehezen tudom elképzelni, hogy hirtelen tömegesen bukkannának fel a minden területen egyaránt otthonosan mozgó polihisztor-újságírók. Meggyőződésem, hogy továbbra is szükség lesz a szakosodásra. Ahogy azonban egy jó filmrendező képes átlátni az egyes filmes szakterületek lehetőségeit, problémáit, úgy egy online multimédia szerkesztőnek tudnia kell, mit milyen eszközökkel lehet a legjobban (vagy alternatív módon) elmondani. /2/

Blogkitörés a magyar médiában

Több mint féléves fejlesztés és próbaidőszak után, 2005. novemberében indult el a Blogter, a magyar közösségi blogportál. A Blogter újdonsága a szerkesztett főoldal, valamint az úgynevezett sherpákon alapuló moderálás és témakiemelés, jelentős szerepet kapnak az oldalon megvalósuló automatikus rendszerező elvek és a folyamatosan frissülő toplisták. A szolgáltatás sikerét a szerkesztők a több ezer regisztrált felhasználó alapozza meg. A Blogter mögött nem áll tucatnyi újságíróból álló szerkesztőgárda, csupán a sherpáknak nevezett pár főnyi moderátorcsapat közli állandóan – a szoftver segítségével – frissített válogatást a címlapon a szolgáltatásba regisztrált webnaplók legérdekesebb, legolvasottabb és legtöbb hozzászólást kapott bejegyzéseiből. A szűrést a moderátorok mellett egy bloggerekből kiválasztott csapat is segíti, akik a bejegyzések válogatásával és kiemelésével segítik a szolgáltatásban publikáló bloggerek címlapra kerülését. /3/

Mi a blog?

Mi a blog? A blog eszköz, sokféle kommunikációs helyzetben alkalmazható...Pollner írja. „Számomra a blogok egyik meghatározó tulajdonsága az egymáshoz való kapcsolódás: A blogok (bloggerek) figyelnek egymásra, reagálnak egymás mondandójára, idézik egymást, hivatkoznak a máshol leírtakra, vagyis nem önmagukban, mindenkitől függetlenül lebegnek a térben. Persze blog sokféle létezik, ennek megfelelően a blogok egymáshoz való kapcsolódása is sokféle lehet. Nyilván más kapcsolódásokkal bír egy baráti körnek írt egoblog és egy szakmai közösségnek szánt tematikus blog. Az amerikai (vagy pontosabban az angol nyelven írt) blogokkal foglalkozó szakirodalom előszeretettel elemzi az információs csomópontok (information hubs) működését. Ennek lényege, hogy az egyes szakterületeken kialakulnak olyan információgyűjtők (személyek, vagy helyek) akik/amik összeszedik, szűrik, esetleg jegyzetekkel (címkékkel, kommentárokkal) ellátják és a közösség többi tagja számára továbbítják a fontos szakmai információkat. Itthon a metablogokon (korábban Doransky, újabban Sztahanov) mintha nehezen alakulnának ki ezek az információs csomópontok, vagy ha ki is alakulnak, inkább a hagyományos modell (szerző-olvasó) alapján működnek. Ezek a blogok a blogszférához való kapcsolódás helyett inkább blogszigetként léteznek.” /4/

Online újságírók, írók, és laikusok

A profiknak rendelkezésükre állnak olyan fórumok, mint az Amazon-com, mely új lehetőséget kíván teremteni arra, hogy az írók és olvasók a cybertérben randevúzzanak: a program neve Amazon Connect, tavaly indította a legnagyobb könyvértékesítő honlap. A program lényege, hogy a szerzők blogot vezetnek a honlapon. Az először felkért csoportban szerepelnek regényírók, gyermekgondozási szaktanácsadók, az ingatlanpiac, a tudomány, a horgászat vagy a Grateful dead együttes szövegeinek szakértői - tehát a merítés meglehetősen széles, s kevésbé szépirodalmi. Az Amazon szövivője Jani Strand szerint a program célja, hogy a szerzők rajongói közelebbi kapcsolatot alakíthassanak ki kedvenceikkel, s többet tudhassanak meg róluk, míg a szerzők számára a közvetlen kontaktus olvasóikkal szintén sok új tapasztalatot hozhat. A szerzők teljesen szabadon vezetik blogjukat: bármit megírhatnak, amiről azt szeretnék, hogy a rajongók tudják róluk. Annyiszor frissíthetik a blogot, ahányszor kedvük tartja. A blogokhoz csatlakozó linkeken elérhetők a szerzők korábbi egyéb kötetei, egy személyes bemutatkozó lapjuk, s aki megadja, annál az e-mail cím is. /5/

A hagyományos és az új média elvált

A nyomtatott és az online termék már önálló fejlődési utat járnak be, mindkettő a médium különleges tulajdonságaira fókuszál, ugyanakkor még együttműködnek egymással. De a jövő az új médiáról szól. „A mai napilapok összemennek, oldalszámban és méretben egyaránt, ugyanakkor hatásuk növekedni fog. Legalább napi 20 percet kell olvasnia annak, aki képben akar maradni, érteni akarja, miről beszélnek az emberek. A lapok feladják a külvilág felé alkotott „kapocs” szerepüket és a helyi eseményekre koncentrálnak. A hírügynökségi jelentések számára fenntartott terület csökken. A kül- és belpolitikai híreket alaposan szűrik, szerkesztik - ha szükséges át is írják – hogy azoknak a lokális hatását megvilágítsák. A napilapok kapaszkodót, eligazodást kínálnak a világ és az ország eseményeiben. A dohos, régi vezércikk-oldalak eltűnnek, helyére olyan, a közösség bevonásával készülő oldalak kerülnek, melyek erősen kapcsolódnak a website-hoz is. A napilapok felismerik, hogy szerepük a közösségek összehozása és koordinálása, a szerkesztőség valamennyi tagja otthonosan mozog a társadalmi tőkét építő aktivista szerepében. Nincs többé szükség az „új média részlegre”. A korábbi „internetes küldetést” mohón beépítette az egész szervezet. A termékfejlesztési csapat keményen dolgozik azokon az új termékeken, melyek a mobilitásra, a hang- és videó szolgáltatásokra koncentrálnak. Szép, sok elemében nem is tűnik a valóságtól elrugaszkodottnak. Javaslom, hogy jól rakd el ezt a bejegyzést, hogy aztán 2010-ben elővehesd és ellenőrizd a jóslatokat.” /6/

Hivatkozások

1. A leláncolt őrkutya. Trencsényi Dávid 168ora.hu, 2005.dec. nyomán
2. Multimédiás újságírás 1. Pollner, 2005, mediablog.hvg.hu nyomán
3. Teret a blogoknak. Turcsán Tamás, 2005 dec., fn.hu nyomán
4. Írók, bloggerek - Online írók az Amazon.com-on. litera.hu
5. Az idősebbek és az új technológia. hírbehozó
6. 2010 december 30 – napilap-biznisz. Pollner, mediablog.hvg.hu

7.42 Példátlanul etikátlan médiaviselkedés⁹³¹

Orientálás a tájékoztatásban

⁹³¹ Csorba József: Példátlanul etikátlan médiaviselkedés. Média, gondola.hu, 2007. december 28. 18:01

A tájékoztatási intézményrendszer és a hivatásos tartalomgenerálók működésével kapcsolatban meghatározó a politikai informacionalizmusban s így a magyarországi politikai és médiarendszer működésében is, hogy a média véleményvezető lett, ráadásul demagóg módon, döntően populista politikai tartalmakkal kommunikálás révén. A jelenség leírása, magyarázataként ajánlom Gausz András /1/ és Farkas Péter /2/ vonatkozó írásait. Ezek szerint a médiapolitológusok magyarázzák a mindennapi politikai történéseket. Ezek a szakemberek politológusok, választási szakértők, politikai elemzők, tanácsadók, publicisták stb., ők végzik az orientálást, végső soron az értelmezés szakemberei, akik ezért komoly szakmai és etikai felelősséggel tartoznak. Mert a politikatudomány művelőit velük azonosítják, jóllehet a tévészerelés önmagában nem tekinthető munkásságuk vagy eredményeik elismerésének. Farkas Péter írja: „felelősségük..., ha médiajelenlétük indoka csupán a szórakoztatás, akkor egy háromperces politikai eseményt elemezhetnek félórán keresztül, csak erről a foci vb szakkomentátori teljesítményei jutnak az eszembe: vagy visszamondják azt, amit amúgy is láttunk, vagy előbb-utóbb nem tudnak kikeveredni a saját maguk által kreált klisékből. Mivel következtetések ily módon nem tudományos alapossággal elkészített elemzéseken alapulnak, az általuk vázolt jövőkép nem más, mint világnézetük vagy politikai meggyőződésük vizionálása, tehát politizálás.”

Politológusok az újságírókról

Fricz Tamás teszi szóvá (mert a gondola.hu mai állapotában nem tudja szorosan követni az eseményeket, pedig ilyen eseteket mindig, azonnal minősített), hogy Friderikusz Sándor az ún. Egyenes beszéd című műsorában, az ATV-n, Debreczeni Józseffel folytatott beszélgetésében, olyasmit engedett meg magának, amit magára valamit is adó médiaszemélyiség soha. (Igaz, Friderikusz az utóbbi két évben már minden szakember szemében afféle porondmester lett a politikai arénában. Politikai befolyásszervező személyiség adja elő magát, amihez az ő saját médiaporondját használja, médianormákkal nem is mérhető az, amit csinál.) Friderikusz beszélgetőpartnerként kezeli Debreczenit, akivel eszmét cserél. Friderikusz tevékenysége és magatartása már túl van a véleményújságíráson, inkább a kurzus egyik kihelyezett kommunikátorának minősíthetjük.

A kommunikációs napirendek trendjében, amelyben az autonóm módon viselkedő tudósok, szakemberek, foglalkozások (mint az orvosok) kerülnek a nyelvköszörűsök útjába, most a politológusok vannak soron. (Ennek is megvan az oka, minthogy ez akkor történik, amikor nem lehet egy jó szót sem mondani a kormányzó pártokról, és hát a politológusoknak pozitív magyarázatokkal kellene szolgálni.) Friderikusz sajátos, a médianormákon kívüli műsorában ott követi el a legnagyobb normasértést, amikor „elkötelezett politológusokról”, mint „pártpropagandistákról” beszélget, s ebben az összefüggésben Ágh Attilát és Fricz Tamást nevezik meg balról és jobbról. Majd ezt azzal árnyalja tovább, hogy kijelenti „...én Ágh Attilánál – olvasva mondjuk az elemzéseit – azt tapasztalom, hogy nem elvtelenül teszi” mármint a pártpropagandát. Nem érdekes mit mond vagy ért ebben az összefüggésrendszerben Friderikusz, ezért a beszélgetésért nem tűrnék egyetlen médiaműhelyben vagy fórumon sem más országban.

Az újságíró is ember?

Nem is meglepő, hogy ebben a légkörben, egy mindkét térfélen játszó érintett, Galló Béla szólal meg, a következő felvezetéssel: „Sose felejtem, mikor tíz éve váratlanul meghívtak egyik országos napilapunk rovatvezetőjének. Avval fogadott az egyik főkolléga, vigyázz amice, nehogy megdöbbenj, de olyan szakma ez, ahol egy fél disznóért az anyjukat is megtagadják neked, a másik feléért meg lehajtják a csigát Kecskemétre. És ez utóbbi még a jobbik eset, mert hosszú procedura, és legalább addig sem írnak, tette hozzá gúnyosan, ám elég

szigorúan. (Nem mondok nevet, a név mellékes [a továbbiakban: n. m.], a mondat hitelességeért viszont szavatolok.)”

A továbbiakban Galló leleplezi az „újságíró-társadalom” nevű szörnyet. Nem részletezem, olvassák el eredetiben, mi tenyésztett ki abból a dermesztően embertelen, szellemtelen, antidemokratikus, modernizációellenes stb. közegből, amelyben a magyar újságíró él évtizedek óta. Elég annyi, amit a politológus-újságíró mintegy összegzésként ír le: „az újságírószakmára is ráférne már a strukturális függelmi viszonyok illúziótlan átvilágítása. Hátha ez a "véletlenszerű" helyzeteken is változtatna valamit.” Ami eredeti mondandónk szempontjából fontos, az Gallónál a következő: „A látszat ellenére az újságírók meg a politológusok is értelmiségiek... a pártokhoz csatolt formális és informális szakértői, tanácsadói körökben láttam már szociológusokat, történészeket, sőt függetlenségüket finnyásan hangoztató filozófusokat”, is.

Hivatkozások

1. Gausz András filozófus könyve (A gyönyörök útvesztője. Közélet Kiadó 1998.) egy Nietzsche-tanulmánykötet, a tematikus gondolkodás uralomra kerülését tárgyaló, a terminológia uralmát bemutató írásokkal.
2. Farkas Péter, a politikatudomány doktora (Nizzai Egyetem) Új szakma, új kaszt: a médiapolitológus. című írása, 2006, NOL, Farkas Péter. gond22., 2002, 17.hét, április 22-27.
3. Ferde beszéd az ATV műsorában. Fricz Tamás, MNO, 2007.12.28. p.19.
4. És az újságírók? NOL, Galló Béla, 2007.12.28.

7.43 Év végi információs meglepetések⁹³²

Az európaiak sem értik?

A Gallup szerint az európai polgárok háromnegyede nem érti az EU szervezeti felépítését, működési struktúráját, 97 százalék igényelne jobb tájékoztatást, 62 százalék elégedett a médiával. Az uniós országok lakosainak 62 százaléka szerint a tömegtájékoztatás nem nyújt elég információt az unióról. Az európai polgárok kétharmada nem tudja, kik képviselik őt az Európai Parlamentben. A nagy EU-s országok lakossága inkább elégedetlen saját kormányának ezzel kapcsolatos tevékenységével, a kisebb országoké valamivel elégedettebb. A két szélsőérték: Franciaországban a lakosok 79, Luxemburgban 48 százalékanak van hiányérzete a kormányzati tájékoztatást illetően. Magyarországon a válaszadók 66 százaléka mondta azt, hogy többet várna. /1/

Nyilvántartásaink is zavarosak?

A központi hitelinformációs rendszerben szeptember végén még 420 ezer rossz adós volt, decemberre már 480 ezerre nőtt a számuk, a hitelmulasztások száma pedig 660 ezerről 700 ezerre emelkedett. Egy adósra mintegy másfél hiteltartozás esik, a rekorder 17-tel büszkélkedhet. A feketelistára azok kerülnek fel, akik több mint 90 napja tartoznak legalább a havi minimálbér összegével. A tartozás kiegyenlítése, illetve a mulasztás megszüntetése után még 5 évig szerepelnek a listán a rossz adósok. A hitelek 1,5-2%-a tartozik a problémások közé, a legtöbb gond a bevásárlókártyákkal van. A hitelintézetek biztosak lennének a hitelhalmozók kiszűrésében, de a pozitív adóslista alkotmányellenes. /2/

A vezetékes telefónia rosszat jelez?

⁹³² Csorba József: Év végi információs meglepetések. Média, gondola.hu, 2007. december 28. 10:33

Az Egyesült Államokban 2007-ben első ízben haladja meg a háztartások mobiltelefon-használata a vezetékes telefonvonalakét. Egy amerikai háztartás átlag 524 dollárt költ mobiltelefonos szolgáltatásokra, a vezetékes telefonhasználatra 542 dollárt. Elemzők a statisztikák alapján biztosra veszik, hogy 2007-ben megfordul az arány. Egyre többen válnak meg vezetékes készüléktől és kizárólag mobiltelefon-használatra térnek át. Ha a vállalati telefonforgalmat is figyelembe vesszük, akkor a mobilhasználat az Egyesült Államokban már évekkal ezelőtt előzte a vezetékes telefont: 170 millió vezetékes telefonra 250 millió mobil jut. Az egyik legnagyobb szolgáltató, a Verizon Communications Inc. tavaly 15-20 százalékkal növelte mobiltelefonos bevételeit, miközben a vezetékes hálózatról származó jövedelem évek óta stagnál. Utóbbinak az az oka, hogy nincs hova terjeszkedni, ugyanis a háztartások 90 százalékában már működik vezetékes telefon. A mobilszolgáltatások közül az egyre népszerűbb sms-küldés teszi ki a bevételek tetemes részét.

A Gartner előrejelzése szerint a mobiltelefon-tulajdonosok a 1.900 milliárd sms-t küldtek 2007-ben, a szöveges üzenetekből származó szolgáltatói bevétel pedig 52 milliárd dollár lehet. A legnagyobb sms-piacok Japán és Ázsia csendes-óceáni térsége, ahol az idei 1.500 milliárd után jövőre 1.700 milliárd üzenetet küldenek. A legdinamikusabb 61 százalékos növekedéssel az USA: ahol az üzenetek száma jövőre 300 milliárd lehet. Európában a Gartner 6,4 százalékos növekedést jelez: 2008-ban 215 milliárd üzenetet küldenek. /3-4/

Tudatlanságrobbanás: a gyerek tévézik

A UPC felmérése szerint ma már Magyarországon tévéznek legtöbbször a gyerekek. A magyar gyerekek abban is nagy szabadságot élveznek, hogy mit nézhetnek. A gyerekek egyharmada napi 3 órát tévézik. Franciaországban a szülők 96 százaléka valamiképpen beleszól abba, hogy mi mehet a tévében, ha a gyerek is látja. Magyarországon a családok 47 százalékában a gyermek szülői kontroll nélkül, teljesen egyedül határozhat arról, hogy mit néz meg. A magyar gyermekek kétharmada több mint másfél órát, egyharmaduk pedig három óránál is többet tölt naponta tévézéssel. Minél nagyobbak, annál többet. Az öt év alatti gyerekek közül is minden második túlszárnyalja a napi másfél órát. A magyar gyerekszobák 56 százalékában külön tévékészülék található, és már az öt év alattiak közül is minden 5. gyerek önállóan tévézhet a szobájában. Vagyis a televízió neveli a gyereket. Ezzel szemben a világ egyik leggazdagabb országában, Svájcban csupán a családok 18 százalékában van a gyerekeknek külön tévéjük. /5/

Százból 93 négyéves gyerek uralja a távirányítót, míg Németországban mindössze 38 százalékuknak engedik ezt meg. Jellemző ugyanakkor, a magyarok nem gondolják, hogy jót tesz a tévézés (Bár a felnőttek kétharmada szerint a tévének negatív hatásai sincsenek). Legszívesebben a Minimax és a Cartoon Network felügyeletének tudatában hagyják ott a kicsiket. /6/ Elképesztő!

Hivatkozások

1. Az európaiak nem értik az EU-híreket. MTI, 2007.12.17. 12:03, index.hu nyomán
2. Megközelíthetetlen a hazai BAR-rekorder. 2007.12.17. 8:15, penzcentrum.hu nyomán
3. Tarol az sms! Jövőre 2300 milliárd darabot küldünk. 2007.12.17., vg.hu nyomán
4. A háztartások mobiltelefon-használata meghaladja a vezetékest. 2007.12.18. 18:26, MTI, STOP nyomán
5. Magyarországon tévéznek a legtöbbször a gyerekek. 2007.12.19., 13:56, hirszerzo.hu nyomán
6. A televízió mint bétiszter. NOL, Ócsai Dorottya, 2007.12.19. nyomán

7.44 Információs műveltség és információs készségek⁹³³

A GfK Csoport 2007 szeptemberében 13 kelet- és közép-európai országban az internethasználatot kutató felmérést végzett. Az internethasználati szokásokat kutató felmérés

⁹³³ Csorba József: Információs műveltség és információs készségek. Média, gondola.hu, 2008. február 10. 17:34

szerint tízből négy magyar használja az internetet. Az internetet használó magyarok közel háromötöde minden nap netezik. A napi rendszerességgel levelezők Magyarországon 73 százalék. A chat-elést a magyarok közel negyede használja, a tizenhárom ország sorában a nyolcadik helyen áll. A hírekről, információkról naponta, vagy majdnem naponta tájékozódók aránya Magyarországon 64 százalék. Az internetes bankolás - a 13 ország összehasonlításában - egyértelműen Ausztriában a legnépszerűbb szolgáltatás: közel minden második nethasználó intézi pénzügyeit legalább havonta az interneten keresztül, nálunk mindössze 4 százalék. /1/ Ennyit a lehetőségekről és a készségekről.

Ami az anyagi helyzetünket jelenti, az egy főre jutó hazai össztermék alapján az ENSZ és a Világbank felmérése tájolja Magyarországot a nemzetközi versenybe. Az Eurostat-számításokba Magyarország 1999-ben kapcsolódott be, azóta minden évben kiszámítják a vásárlóerő-paritáson mért GDP-t is. Magyarországon 2005-ben az egy főre jutó GDP hivatalos jegybanki árfolyamon átszámítva 8.815 euró, illetve 10.951 dollár volt, ami vásárlóerő-paritáson 14.392 eurónak, illetve 17.014 dollárnak felel meg. Utóbbival a Világbank-rangsorban a 40. helyet foglaltuk el. A világszerte 8.900 dollár. Magas jövedelmű országnak a Világbank-besorolás szerint az számít, amelynek egy főre jutó vásárlóerő-paritásos GDP-je meghaladja a 11.115 dollárt. /2/

Egyre kevesebb vezetékes telefon

Az infrastruktúra-helyzet és az informatizációs fejlődéshez szükséges jövedelem-helyzet úgy áll Magyarországon, hogy a vezetékes telefonok száma folyamatosan csökken. A magyarországi helyzetben már közgazdaságilag irracionális az az állapot, hogy havi 3.700 forintot kell fizetni egy vezetékes telefon üzemben tartásáért, amikor a legtöbb háztartásban ennyit nem költenek egyébként a telefonálásra. Másfelől ez az állapot egyenesen gátolja az internetezés terjedését, és a társadalmi egyenlőtlenséget is növeli. A fentiek jelzi, hogy 2007-ben a vezetékes telefon-vonalak száma 109 ezerrel csökkent, 2007 végén a bekapcsolt vonalak száma 3 millió 251 ezer volt. A 100 lakosra jutó hangátviteli csatornák száma a 2006 végi 33,28-ról és a novemberi 32,42-ről 32,34-re, a háztartások telefonellátottságának aránya a korábbi 66,29 százalékról és az egy hónappal előbbi 64,53 százalékról 64,39 százalékra csökkent. A kezdeményezett hívások hossza decemberben 580 millió perc volt, az egy hónappal korábbihoz képest 3,19 százalékos csökkenést jelent. Az egy fővonalra jutó kezdeményezett hívások átlagos időtartama a novemberi 183,8 percről 178,4 percre csökkent.

Hivatkozások

1. A magyar nethasználók főként e-maileznek és híreket olvasnak a világhálón. 2008.02.06, Internethasználat Közép- és Kelet-Európában 2007, GfK Csoport, muszakiforum.hu nyomán
2. Magyarország a 40. a globális gazdasági rangsorban. 2008. február 07. 11:31. hvg.hu nyomán
3. Egyre több net, egy kevesebb telefon. 2008. február 8. piacprofit.hu nyomán

7.45 Mi az, hogy digitális átállás?!⁹³⁴

A magyarországi televíziózásban egy újabb korszakváltás előtt állunk, amikor rettenetes nyomással készülődik elfoglalni birtokait a digitális televízió. A technológiai és a berendezés-kínálók aratásra készülődnek, 50-200.000 forintokat remélnek beszedni a televíziózás mákonyától függőségben lévő családoktól. A médiagazdaság hirdetés és reklámpara, a médiamarketing újabb milliárdos tortaszeletekről álmodik, amit a 15-50 csatorna helyett 500 európai és világszerte csatorna műsorainak kínálatában remél elérni. A szolgáltatás, persze,

⁹³⁴ Csorba József: Mi az, hogy digitális átállás?! – információpolitika, gondola.hu, 2008. augusztus 9. 12:20

sokkal jobb lesz, a kép, a hang, a színek és a térhatások, minden elképzelhető benyomás valóságosabb és szebb lesz. Csak a tartalom nem ígérhető jobbnak.

Egy világhírű magyar médiaszakember mondta már több évtizeddel ezelőtt, hogy a televízió információgazdasága és a tévénézők ingerfogadási tartománya, a tájékozódási hajlam 3-5 csatorna kínálatában kimerül. Ez maximum. A több csatorna kínálata már a tartalom információ-gazdagságának, a több csatorna a tévénézők nyitottságának a szűkülésével jár. A több csatorna esetén is mindig ugyanazokat a műsortípusokat nézik.

A tartalomszolgáltatás évtizedek óta nem javul, hanem romlik. Az európai televíziózásban az 500 csatorna működtetése 20 éve azzal jár, hogy nem tudják teljesíteni a műsorszolgáltatók az előírásokat, vagyis a 70:30 (majd 60:40, majd 50:50) arányú európai-tengerentúli műsorarányokat. Magyarország esetében pedig egészen torz e képlet, hisz a korábbi hazai műsorkínálat 20-30 százalékát sem tudjuk biztosítani. A magyar színházi közvetítés, magyar történelmi, kulturális tb. programok kínálata nem versenyezhet a külföldi (amerikai, hongkongi stb.) konzervek kínálatával.

Végül, de nem utoljára említeni kell az állam, a kormány szerepét a digitális átállásban. A magyar kormányok már eddig is számos alkalommal bizonyították, hogy teljesen közömbösek a magyar információs társadalom, a magyar információs műveltség, a magyar információs szabadság alakulásával kapcsolatban. A digitális átállás alkalmával ismét alkalom nyílna arra, hogy az információs műveltség és szabadság emelése igényével, a szociális rászorultsági elv alapján beavatkozzon a televíziós műsorszolgáltatási csomagok összeállításának kereskedelmi érdekviszonyaiba, és a fiatalok, meg a nyugdíjasok érdekében a valódi közszolgálati és az ismeretterjesztő csatornákat helyeztesse a legalacsonyabb tarifájú csomagokba. Ezeket kellene elérhetővé tenni a legalacsonyabb áron a legszélesebb körben és a legkevesebb reklámidővel.

„Még idén minden második magyar kap digitális tévét”

Az index.hu interpretációjában megtudjuk, hogy az Antenna Hungária idén a lakosság 59 százaléka számára teszi elérhetővé a digitális földfelszíni tévés szolgáltatást, 31 százalék pedig digitális rádiókat is hallgathat majd. Egyelőre nem tudni, hogy milyen csatornák kerülnek be a rendszerbe, és hogy ingyen vagy előfizetési díjért lehet majd elérni a szolgáltatásokat. Ekkor a három köztévé, az MTV1, az MTV2, a Duna TV, valamint a pártok megállapodása alapján a törvénybe írt ATV és Hír TV mellett a Viasat3 és az „Iko-közeli Prime (értelmiségieknek és üzleti döntéshozóknak szánt tematikus csatorna)” kerülhetne be a rendszerbe. /1/

Más megközelítésben ezek az adások csak közvetlen kábeltéves vagy előfizetési műholdas csatlakozással vehetők, az úgynevezett DVB-T platform novemberi indulásáig. Az MTV több kábeltársasággal megállapodott az együttműködés feltételeiről. Az analóg (SD) adás változatlan formában és helyen mindenütt megmarad, a digitális jelet pedig azoknak a szolgáltatóknak továbbítja a közszolgálati televízió, amelyeknek már van digitális előfizetői csomagjuk (UPC, T-Kábel, Antenna Digital, Hello HD). /2/

Megkezdődik a digitális rádióadás sugárzása is, ha lesz készülék, amellyel fogni lehet. (Évtizedekkel korábban megszűnt a magyarországi magyarnormás készülékek gyártása, azóta egyetlen magyar rádióadást sem lehet maradéktalanul fogni az ország területén.) Egyébként 1995. december 1-jétől üzemel a Magyar Rádió és az Antenna Hungária közös tesztüzeme Budapest és a főváros harminc kilométeres körzetében (ami a Kossuth, a Petőfi, a Bartók és a Classic+ foghatóságát jelenti DAB-kódolásra képes készülékkel.) /3/ Másrészt érdeklődés nincs rá.

A jogállás és tulajdonlás máris vitatható

Az Országgyűlés illetékes ad hoc bizottsága visszaküldte a Nemzeti Hírközlési hatóságnak a tévés és rádiós digitális programcsomagok (multiplexek) üzemeltetésére kiírt pályázat

eredményére tett javaslatot. A pályázati kiírás szerint „a nyertesek 12 évre szóló jogosultságot szereznek a digitális programcsokrok (multiplexek) üzemeltetésére. Az alkalmazott tömörítési eljárásról az üzemeltető dönthet, miként arról is, hogy a programcsokrokba az előírt közszolgálati adások mellett milyen más tartalmak kerülnek majd be, és ezeket (a televíziós multiplexek esetében) ingyenesen, vagy előfizetési konstrukcióban teszi-e elérhetővé.” /4/

Ez így teljességgel elfogadhatatlan egy olyan országban, ahol van hiteles információs társadalom program, ahol – a fejlett uniós tagországokhoz hasonlóan – nem kizárólag kereskedelmi és marketingszempontok alapján döntenek ilyen súlyú kérdésekről.

Hivatkozások

1. Még idén minden második magyar kap digitális tévét. 2008.07.28., 11:19., index.hu nyomán
2. Kísérleti HD az MTV-n. Népszabadság, 2008. július 29. nyomán
3. A szükséges plussz. Digitális sugárzás: a DAB+ jobb, mint a DAB, de még senki sem látott hozzá való rádiót. Népszabadság, Csákvári Géza, 2008. július 29. nyomán
4. Digitális átállás: a bizottság visszaküldte az NHH javaslatát. 2008. július 7. 13:17., emasa.hu nyomán

f) Kormányzati tájékoztatáspolitiká

7.46 Televízió⁹³⁵ (– a magyarországi telokrácia felé)

A 2005. év 38. hetében a piszkos kampány és piszkos politika már mindenestől lelepleződött. Magyarország a baloldali rezsim alatt a gazdasági és a politikai bűnözés országa lett. Vegyük sorra a minősítéseket. Magyarország rendelkezik a leggyengébb 2004-es EU-költségvetéssel a GNI-hez viszonyítva (operatív pénzügyi egyenleg az EU-budzséval szemben, adminisztratív kiadások nélkül, a bruttó nemzeti jövedelem arányában), ezt igazolja a bizottsági jelentés: Ami véget vet az áldatlan tájékoztatási kampánynak, információháborúnak: e minősítés a magyar állam és gazdaság összes gondját együtt megmutatja, mint az állatorvosi ló. Tizenhat jogsértési eljárást folytat jelenleg az Európai Bizottság Magyarország ellen. Az ismert nyegle (Na és, Gyula?!) típusú hozzáállásnak megfelelően a kormányunk négy környezetvédelmi elmarasztalásból egyet ismer el, a hat növény- és állategészségüggyel, egy pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos panaszt Budapesten elintézettnak tekintik, és csak a bizottság bürokratikus lassúságának tudják be, hogy Brüsszel ezeket még folyó ügyként kezeli. A távközlési keretszabályozás egyetemes szolgáltatásokról szóló részét a bizottság szerint rosszul adaptáltuk, a magyar válasz szerint így is jó. A biodízelkvóta nem teljesítése nálunk nem ügy. És így tovább. És valóban, mik ezek ahhoz képest, amik a magyar árnyékállam árnyékgazdaságában történnek?

A kormányzati panamák és a gazdaság bűnözés tipikus esete e hétre, hogy a hadsereg állami készleteiből származó, lejárt szavatosságú élelmiszer (amit jogszerűen meg kell semmisíteni), roma szavazatok megvásárlására használja fel az MSZP.

És ilyen körülmények között, természetesen, szárnyal az állampárt, éppen feljövőben van az MSZP. Ezért a felelősség az egész társadalomra szétterül. A bűnös baloldal megint csődbe vitte a társadalmat, az országot, összedöntötte az államot és csillagászati adósságot csinált a ciklusnyi idő alatt. Hogy megtehetette, felelős érte mindenekelőtt a magyar értelmiség, mely lelkesen vagy unottan, netán rezignáltan hallgatja a Gyurcsány- és Kóka-féle, félművelt, modortalan, viszont erőszakos politikai barbárok primitív, populista szövegeit. A tudás, az erkölcs és az igazság mint norma megszűnt ebben az országban. Ennyi volt, nem kevesebb, e hét történéseinek a lényege.

⁹³⁵ Csorba József: Televízió. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. szeptember 26. 14:04

Amortizálódó társadalom

A Magyarországot jellemző médiaorientált társadalomban, a megasztár típusú kormányzás áldásos hatásainak következtében lassan teljesen amortizálódik a társadalom. Az amortizálódást gyorsítja a totális televíziózás, mely a kultúra és szórakoztatás közegeiben a konzumidiotizmust tekinti mércének, a hírközlésben pedig a cenzúrákóddal lelassított, tompított, butított mediátorok manipulálják a tájékoztatást. Az amortizálódás teljes eluralkodását az mutatja, hogy nincs már a társadalomnak egyetlen rétege, csoportja, a közpolitika és a közérdek iránt elkötelezett egyetlen polgára sem, aki felszólalna a pusztulás ellen. Az amortizálódás számtalan, jellegzetes tünetéből említünk néhányat. /1/

Totális televíziózás mint hatásfokozó

A totális televíziózás szindróma egy mára kibontakozott információtudományos anómia, amennyiben már korán megállapították (pl. Gerbner György részletesen leírja, tanítja), hogy az egy csatornából álló televíziós kínálat még a sokféleség fogyasztása volt, akkor a tévé még információ- és ingergazdag médium volt. A háromnál több csatornát kínáló televíziózás viszont az információsivatag és –sivárság okozója lett, mert a közönség fokozatosan a mind kevesebb választékot fogyasztja, mindig ugyanazt a műsortípust, kultúrát keresi a csatornák sokaságának műsorai között. Ugyanez a médiagazdaság pénzmotorjának meghajtása felől a nézettség és hirdetéshordozó képesség alakulásában fordul ilyen kedvezőtlen irányba, amennyiben a legmagasabb nézettségű műsorok termelik a reklámbevételt, de ezek a leginkább információszegény termékek is. A kevés nézőt vonzó, információgazdag rétegműsorokat a médiagazdaság a megtúrt kategóriába számúzi. A sok kereskedelmi csatorna kínálata tehát mindig ugyanazt jelenti ugyanannak a közönségnek. /2/

A magyar médiapiac is mindig ugyanannak a politikai és gazdasági terméknek bejáratásán, sulykolásán dolgozik. A globális média csökkenti a kulturális kínálatot, amerikai gagyikultúra, gagyiportéka, politikai jellemgyilkoláson uralja a magyar műsorokat. A szórakoztató típusú hírműsorok mesterkélt egyhangúságában egyénítést csak a magyar cenzúrákód használata jelent, a „baloldali gén” bizonyítékeként.

A képmutató társadalom mint következmény

Az amortizálódásnak (amire Varga István mérnök-közgazda mutat rá) egyik legjellemzőbb tünete a képmutató társadalom kialakulása. A magyar társadalom „képmutatóvá” vált, aminek jellegzetes szimptomái, nevezetesen megnyilvánulásai vannak. A képmutatást mint jelenséget a hazugságok összegződésének tartják. A magyar társadalom a Kádár-rendszerben vált rejtőzködő, és mindenféle megkerülő mechanizmust kidolgozó, azok szerint élő, túlélő társadalommá. A normakerülésnek és a hazugság célpontjának a magyar állam bizonyult, mely azonos volt a pártállammal, az állampárti birodalommal, amelyiktől úgy kellett ellopni a mindennapi érvényesüléshez szükséges dolgokat. A pártállamtól, amelyik naponta minden megnyilvánulásában megnyomorította polgárait, úgy kellett ellopni a létezéshez szükséges dolgokat, egyben nem kellett sajnálni, megrövidítése kielégülést jelentett. Ennek a mentalitásnak továbbélése tragikus fejlemény volt az új magyar állam és társadalom indulása szempontjából. Ennek a mentalitásnak továbbélésében érdekes a baloldali monolit tudományosan felépített, megtévesztő programja és hazugságai, amelyek összegződtek az előző ciklus végén, a szavazást eldöntő megtévesztéssel mint szavazói hazugsággal. (Ez olyannyira így van, hogy a demecseri időközi választáson is megismétlődött 2003-ban, tehát nem véletlen jelenségről van szó.)

Felvetődik a kérdés, hogy mi a viszonya a hazugságnak és a képmutatásnak egymáshoz, mint önbecsapásnak a mások becsapásához. Felvetődik, hogy vajon nem hazugságról mint megfontolt, szándékos félrevezetésről vagy megtévesztésről van-e szó?! /3/

Felvetődik fontos körülményként a kommunikációs szűrők és kommunikációs motivációk szerepe (melyeken át folyik a kommunikáció (az észlelés, megértés, feldolgozás, viszontválaszolás), amelyek felülvezérlik a társadalmat és a közlés mikéntjét. Ezzel kapcsolatban létkérdés a pontosnak lenni és a hitelesnek lenni igénye a politikai életben, de a politikai tudatosságban az is benne van, hogy szükségszerű rugalmasan eltávolodni a „valóságtól” vagy az „igazságtól”. A képmutatásnak megvan a maga racionalitása is. A baloldali választási ígéretei miatt lehetetlen volt nem „megmásítani” a korábbi választást. Vagyis a választók az énközpontú (ti. a legközvetlenebb személyes) haszonkonvertálást helyezték minden más meggyőződésük elé. Lényegében ez volt az alapja a baloldali piszkos kampányának, amely az emberi gyarlóságot, gyengeségeket vette célba.

A képmutatás iskolapéldája az elhazudott 2002-es választásban a legfőbb logika vezető „a megtévesztés mint túlélési stratégia egy romlott társadalomban” (Bok, 1983). És mert a hazugság magának a hazugságnak is kárt okoz, ez oda vezetett, hogy „ma lehetetlenné teszi a bizalmat és megmérgezi a társadalmi együttműködés egész légkörét” (Bok). A jelenségek együtteseként azt mondhatnók, hogy a megtévesztés gyakorlattá válásának veszélye egy társadalmi paradigma alapja lett. A politikai hazugságok a kultúra, a társadalom szöveteit is ellepik, a közélet után a magánéleti létformákban is rendezőelve lesznek-lettek. Bok A Hazugság című könyvében ad eligazítást a „hazugságok válsághelyzetben”, illetve a „hazugság a közös érdekében” című fejezeteiben, amikor definiálja számunkra az eligazító állapotokat és viselkedéseket. A politikusok általában nem mondanak igazat, vagy másként, jellemzőbben nem mondják ki, nem mondják el a teljes igazságot.

A politikai szférában a 2002-es (majd a 2003-as demecseri) választások alakulása volt a képmutató társadalmi viselkedés megnyilvánulása. A társadalomban a gyermekszerető társadalom sztereotípiája vallása a legfőbb képmutatás, minthogy a magyar társadalom intézményesen és kulturálisan is gyermekellenes már. Magyarországon a termékenység kulturális korlátozása abból a meggyőződésből fakad, hogy úgy tudják a gyermeknemzésre alkalmas korúak, hogy nekik szegénységük miatt nem lehet és nem kell gyermeket vállalniuk. Ami teljesen téves programot jelez, a természeti népek kultúraantropológiájában ismert öngyilkos társadalom szindróma mintájára.

A gazdasági szférában az egyéni és a közösségi gazdasági viselkedés jellegzetes képmutatása a jövedelemrejtés és adókerülés intézményesülése. De a gazdaságirányítás is a típusos képmutatásra épült az elmúlt öt évtizedben Magyarországon. A hitelpénz és az adósságpolitika együttes alkalmazása egy jellegzetesen képmutató (önmagunkat és másokat becsapó) politika.

A televíziózás központosító, devalváló, apolitizáló, érzelmi azonosulásra készítő befolyása azzal illik ebbe a jelenségegyüttesbe, hogy aki sokat tévézik, erősen különbözik azoktól, akik keveset. A sokat tévézők úgy állítják be magukat mint mérsékelteket, a centrumban lévőket, de ez nem valóság. Ez a centrum egy kicsit mindig máshol van, mint középen.

Tájékozatlanság és tudásavulás

A magyar társadalom legsúlyosabb anómiái ma a tájékozatlanság és a tudásavulás. Mindkét állapot, helyzet, viselkedés védtelenné teszi a megfontolt igazat nem mondással szemben. Mindezt a társadalom azzal fizeti meg, hogy az egyén (az állampolgár és a felelősség nélküli létező) mind inkább rejtegeti meggyőződését, fellépését, kiszámíthatatlanná válik a politikusok számára. Napjainkban a közvélemény-kutató műhelyek elmarasztalása a nagy eltérések miatt nem szakmai meggyőződésre épül, hanem egy társadalomlélektani helyzet fel nem ismerésére. Nem a felmérések voltak hibásak, hanem az állampolgárok meggyőződése és a választási viselkedése fordult meg órák alatt. (Nem beszélünk itt az egyértelmű és igazolódott szavazatvásárlásokról, mert nem ez a témánk.)

A tájékozatlanság és tudásavulás legjobban a gazdasági ismeretek és az állami intézményrendszer működésének költségeivel, a társadalmi újratermelés és elosztás

determinánsaival kapcsolatban jelentkezik. (Van olyan magyar értelmiségi, aki az 1960-as évektől folyamatosan figyelmeztetett a mai állapotok bekövetkezésére, de nagyjából örülteként ítélte meg őt a mindenkori elit.) Itt olyan leépülés mutatkozik, hogy a magyar szakértelmiség sem ismeri, érti az összefüggéseket. Most egy mérnök-közgazdász, Varga István végtelenül leegyszerűsítve, mégis a legnagyobb összefüggésekre is utalva, érthetővé teszi az amortizálódás alapjait. /4/ Az 1980-as és a 2003-as nemzeti jövedelem adatokat (GNI) összehasonlítva megállapítja a stagnálást (valamint hogy a magyar társadalom a jövedelem elosztásában ezalatt egyre igazságtalanabbá vált!). A GNI 2003-ban mindössze 6.897 milliárd forint a 45.329 milliárdos bevételben, amiben már nincs, nem marad modernizációs forrás.

Mára ott tartunk, hogy minden hivatalos szám és tájékoztatás éppen olyan megbízhatatlanná vált, mint évtizedekkel ezelőtt. Ma már a gazdasági és társadalmi aktorok státusza, termelése, jövedelme, a vállalati munkahelyek száma, az adóstatisztika évenkénti tételei, az áruforgalmi és a pénzforgalmi adatok egyszerűen nem adnak a hiteles statisztikai leképezésnek elegendő információt, így a képzett adatok nem a valóságot jelenítik meg. Azaz, a gazdasági termelés értéke és a társadalom jövedelemtermelő képessége, ill. a politikai célú mérlegek számai között hatalmas statisztikai szakadék van.

A számok feketén fehéren bizonyítják, hogy az állami és belföldi tulajdon rosszabb mint a külföldi és magántulajdon elvek nálunk nem megfelelően működnek: „növekvő” gazdaságunk a külföldi tulajdonú cégek növekedését jelenti, de azok nem hagynak itt elegendő jövedelmet. Varga bizonyítja, hogy az 1980-2003 között történtek miként tüntették el az állami vagy közvagyon: ma a társasági tulajdon 44,84 százaléka a külföldiek kezében van, a belföldi magánszemélyek 13,49, a dolgozók 0,22, az állam 13,83 százalékot birtokolnak. Eközben az állam pénzügyi eszközeinek állománya 160-ról 21 (!) százalékra csökkent. A külföldi tulajdonosok kiviszik a jövedelmet az országból, amit a következő számok igazolnak a „virágzó járműipar” példájában.

Járműipari szektor mérlege	1999	2003
Árbevétel	1.063 Md HUF	1.514 Md HUF
Alkalmazottak száma	13.800 fő	20.000 fő
Bérfizetés aránya, járulékokkal	1,8 %, 2,75%	3,0%, 4,5%
Nyereség	125 Md HUF	142 Md HUF
Adó	1,4%, 1,8 Md HUF	5,4%, 7,7 Md HUF
GDP	206,8 Md HUF	292,6 Md HUF
GNI	15,3%	27%

A modernizáció vége

A tudományos helyzetkép-elemzés szerint az amortizáció társadalma lettünk (csak éppen a tudósok nem merik felvállalni ennek kimondását. Az amortizálódásnak is jellegzetes tünetei vannak.

Egyik tünete a gazdasági stagnálás, a nemnövekedés, aminek jellegzetes okai vannak. Ezek feltárása is várat magára, mert politikai bátorságot igényel a kimondása.

A másik jellegzetes tünetcsoport a politikai rendszer összeomlásában mutatkozik meg, ami a rendszer fenntarthatóságának megrendüléséből következik. A szavazatokért folytatott folyamatos versenyben minden jövedelmet felélünk (miközben a jövedelem-termelés stagnál), ezért a politikai pártok az állam és társadalom korszerűsítésének, sőt, már csak karbantartásának forrásait költik el. Az kibontakozott ideológiai-politikai válság alapja, hogy elveszett a modernizáció (már nincs egy fillérnyi közforrása sem). A magyar baloldal

haldoklásának alapja éppen az, hogy az állandó adósságcsináló politikája következtében az általa kisajátított modernizációnak alapjai megszűntek s így a baloldaliság politikai motorja is leállt. A baloldal totális csődje azután az egész társadalomra rávetül, ahogy Schumpeter írta vonatkozó művében: a bukott szocializmus árnyéka vetül még évtizedekig a társadalomra...

A harmadik jellegzetes tünetcsoport a társadalomban található meg: minden amortizálódott már. Egyfelől az öregek társadalma lettünk, az öregek a legfőbb nyomásgyakorlók, s a kevés forrást rájuk mint szavazókra kell költeni, de így a még kevesebb forrásból nem jut a jövőre, a fiatalokra. Ezzel egy súlyos generációs konfliktus üli meg a társadalmat. Másrészt nem születnek gyerekek s az öregek egyre nagyobb számban halnak, ezért fogyunk, harmadrészt fogyva is a túlnépesedés tüneteit mutatjuk, mert a forráshiány miatt minden szűkül, amortizálódik. A konfliktus feloldhatatlan, ezért megkezdődött a fiatalok elvándorlása.

Gazdasági tájékoztatás: a költségvetési csalás hiteles története

A politikai logikájú, az eltérő nézőpontú gazdaságpolitikai állásfoglalások, és minden más megfontolásból született hozzászólás érveivel szemben, a botrány politikai kicsúcsosodásának alapjául egy nemzetközi, eljárásjogi aktus szolgált, amit a piszkos politika és piszkos kampány, valamint a médiauszály interpretációban elmulasztottak megemlíteni. Feltéhetően a hozzászólók kétharmadának fogalma sem volt róla: ti. hogy az MNB hitelessége forgott kockán, mert mind a KSH-nak, mind az MNB-nek ellen kell jegyezni az Eurostat-nak elküldött ún. notifikációs, ez esetben a túlzott deficit-eljárással kapcsolatos jelentést.

Gyurcsány és tanácsadói tudják-e, mit csinálnak

Az Eurostat részéről a komolyabb fellépés oka, hogy a szóban fogó kérdéskör nem csak Magyarország szempontjából volt fontos, hanem más nagyobb EU-tagok szempontjából is. Továbbá közeledik az Ecofin (az uniós pénzügyminiszterek tanácsa) vizsgálatának időpontja, melynek tárgya az, hogy Magyarország eleget tett-e a deficitcsökkentésre vállalt kötelezettségeinek. Az állásfoglalást az Ecofin előkészítő bizottsága (a miniszter-helyettesek tanácsa, azaz a gazdasági és pénzügyi bizottság) végzi, melynek szeptember végén lesz az ülése (az Ecofiné október közepén). Addigra szerettek volna tisztán látni az uniós illetékesek is, hogy hogyan áll a magyar költségvetés helyzete, ezért kellett gyorsan cselekedni az ügyben.

Az MNB szerint 20 éven át évi 6-8 milliárd forint (70-100 milliárd forint) felárat kellett volna fizetni az Állami Autópálya-Kezelő Rt. mintegy 2.9 milliárd eurós tervezett kötvénykibocsátása esetén ahhoz képest, mintha maga az állam vont volna be ekkora forrást az autópálya-építésekhez kapcsolódó kiadások finanszírozására, jelentette be Járai Zsigmond MNB-elnök a kamatdöntési sajtótájékoztatón. Járai megköszönte Szapáry György alelnöknek, hogy „megmentette az adófizetőket” az előbbi tétel kifizetésétől. „Feltettük a kérdést tisztázás céljából, bár utólag is mindenképpen kiderült volna - mondja Szapáry, majd hozzátette: több nagy EU-tagország is úgy gondolta, hogy sokkal jobb időben kideríteni. Járai ezt azzal folytatta, hogy „egyrészt a nemzeti bank egy ilyen politikához (fenti elszámolástechnikai ügy) nem járul hozzá”. Másrészt „az országnak sem érdeke, ami az államháztartás terén folyik: szükséges kiigazítások helyett mindenféle egyéb tranzakciókkal, korrekciókkal igyekezett elérni az állam, azokat amelyeket ő maga tervezett meg magának.” A jegybankelnök szerint az a fontos, hogy tényleges lépések történjenek a deficitfáradás tekintetében, ne csak a kimutatott számok tükrözzenek hiánycsökkentést. /5/

Lényegében nincs költségvetés?!

A miniszterelnök várhatóan hamarosan bejelenti, hogy a 2006-os költségvetési hiány nagyobb lesz a konvergencia-programban vállaltnál. A bejelentés mögött a választási büdzsé készítése állhat, de az is valószínű, hogy az Eurostat nem csupán az autópálya-finanszírozási

konstrukció eddig ismert részét, hanem több más könyvelési tételt is megvétőzött. Egyenként találkozunk minisztereivel a kormányfő, hogy egyeztessen velük a jövő évi költségvetésről. Az utolsó simításokra a hét végén, informális kormányülésen kerül sor.

A Népszabadság információi szerint a tét nyolcvanmilliárd forint sorsa: ennyi ugyanis a vitatott tételek összege. (Azonban távlatban, a saját bázisszámaihoz képest 600-800 milliárd forint, az EU-s költségvetésünket tekintve pedig 1.200-1.500 milliárd forintnyi forráshiánya van a kormánynak!) Gyurcsány hétfőn este a szocialista frakció munkacsoport-vezetőinek adott tájékoztatást a készülő büdzséről s akkor „hosszasan ecsetelte, hogy az uniós statisztikai hivatal által kifogásolt sztrádafinanszírozás megemeli az idei hiányt, és jelentős mértékben kihatással lesz a jövő évre is”. Innentől a botrány kommunikálása tájékoztatási abszurdumnak minősül. Az origo.hu tárlása a következő volt: „A miniszterelnök közölte azt is, hogy hamarosan bejelenti a nagyobb hiány hírét és mértékét is. Mivel az Eurostat eddig nyilvánosságra került döntése önmagában nem növelné a jövő évi hiányt, elképzelhető, hogy az uniós statisztikai hivatal a teljes PPP-ügylet elszámolását "megvétőzta". Ez esetben a hiány az idén és jövőre valóban automatikusan növekedne. Ezen kívül az Eurostat további komoly kifogásokat emelt a hiány elszámolásával kapcsolatban. Nem kizárt, hogy a miniszterelnök a költségvetés tervezése során szembesült azzal, hogy a 800 milliárd forintos kiadáslefaragási igényt nem tudja teljesíteni a választási évben. Vagyis most már szinte biztosra vehető, hogy a tervezett deficit nem csupán a 2002-2005-ös időszakban, hanem a választási évben sem teljesül. Erre utal Gyurcsány Ferenc kedden tett nyilatkozata is, amely azt sugallja, hogy a költségvetési hiányterv teljesülése háttérbe szorult a prioritások között. A miniszterelnök a 2010-es euróbevezetés esélyeit firtató kérdésre is kitérő választ adott.” /6/

Választási költségvetés az elúszó hiánycéllal

Veres János (miután Gyurcsány már napokkal előbb – nem hivatalosan ugyan, de elismerte) nem ért egyet azzal a megállapítással, hogy az idei államháztartási hiány 5,1 százalékra emelkedhet az autópálya-építések elszámolása miatt és továbbra is úgy véli: tartható az euró bevezetésének 2010-es dátuma. Ezzel szemben a Világgazdaság több forrásból is úgy értesült: a miniszterelnök hamarosan bejelenti, hogy a 2006-os költségvetési hiány nagyobb lesz a konvergenciaprogramban vállaltnál. Pontos számok nem szivárogtak ki, de a lap a korábbi tendenciák alapján akár 5,5-6 százalékos GDP-arányos hiányról ír. A számok mögött az autópálya-építések elszámolása és az Eurostat módszertana mellett valószínűleg az áll, hogy a korábbi fogadalmak ellenére mégis választási költségvetés készül - írja a lap. A pénzügyminiszter kedden este a Magyar Rádió Krónika című műsorában kifejtette: az Eurostat részletes állásfoglalásától függ, hogy melyik kiadási tételt hova kell könyvelni, ezért korai még meghatározni az autópálya-építések hiánynövelő hatását. Valószínűleg az Eurostat-állásfoglalásra vár Gyurcsány Ferenc is a hiánycél túllépésének bejelentésével. Veres János viszont ismét leszögezte, hogy a pénzforgalmi hiány a vártak megfelelő, 1022 milliárd forint lesz. /7/ Viszont az államháztartás reformját Veres János a Magyar Rádió Krónika Rádás című műsorában sürgetőnek nevezte, mondván: „Jó lenne, ha a kiadások csökkentésében az ellenzék és a kormány meg tudna egyezni.” Ez a kommunikáció már több mint kínos!

Jövőre véglegesen megbukhat a PPP-trükk?

Ez a gazdasági tájékoztatási és politikai kommunikációs fordulat abszurdum, de van benne politikai logika egy olyan országban, amelyben nincs hitelességi etalon, nincs rendszerkritika, a ténytyszerű tájékoztatásnak nincs etalonként működő fóruma, személyisége. A következőkkel kavarja meg a média a csalásként megbukott könyvelési trükközéssel kapcsolatos történetet.

Az Eurostat mostani vizsgálódásaival nem ért még véget a költségvetés kérdéses ügyeinek sora, de elképzelhető, hogy a mostani kormány már „megússza” a statisztikai hivatal további vizsgálódásaiból fakadó jelentős hiánynövekedést. A függőben lévő három kisebb téma ugyan emelhet még valamennyit a hiányon, de a legnagyobb kérdőjelnek számító üggyel,

a jövőben épülő autópálya-szakaszok PPP-konstrukciójával hivatalosan csak egy év múlva foglalkozik az Eurostat. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy az Eurostatnak mostani vizsgálódásai során csak a 2004-es költségvetéssel kellett volna foglalkoznia. Ám felmerült a gyanú, hogy az idén a kormány túlságosan is „elszámolástechnikai intézkedésekre” koncentrált a hiánycsökkentésben, így a már ismert ügyeket – például a már meglévő autópálya-szakaszok utólagos „PPP-sítését” – is elkezdte vizsgálni. (Ez a gyanú információk szerint nem Szapáry György MNB-alelnök brüsszeli felszólalásának következménye: arra a bizonyos ülésre az Eurostat már azzal a szándékkal érkezett, hogy megfogalmazza komoly aggodalmait a uniós pénzügyminiszterekből álló Ecofin előkészítő szervének, az EFC-nek.)

Mivel az Eurostatot Magyarországról sem kérték fel, hogy általában véleményezze a jövőbeni autópálya-építések költségvetésen kívülre szervezésének módját, így a statisztikai hivatal nem is alkotott hivatalos véleményt. Ugyanakkor a Világgazdaság értesülései szerint ebben az ügyben várhatóan szintén kedvezőtlen ítéletet hoznak majd az uniós szakértők. Ennek többek között azért van jelentősége, mert a Pénzügyminisztérium az utóbbi napokban azt hangoztatta, hogy csak a hivatalos Eurostat-velemény megjelenése után dönt az autópálya-építés kérdéseiről. Márpedig ebben nem lesz semmilyen álláspont ezzel kapcsolatban, ami alapot szolgáltatna arra, hogy a korábbi tervek szerint történjen a sztrádafinanszírozás. A PM úgy tájékoztatta lapunkat, hogy a tárca júliusban már kikérte az Eurostat véleményét az autópálya-finanszírozás tervezett formája kapcsán, ám az augusztusban csúszott, szeptemberben pedig a másik vizsgálódás miatt nem került rá sor. A PM szerint egy-két héten belül kiderül, hogy újrakezdődnek-e a tárgyalások ezzel kapcsolatban. A várakozó álláspontonál tovább lépett Kóka János gazdasági miniszter szerdai kormányülés utáni bejelentése, amely szerint a további autópálya-építések ügyében az Eurostat nem kifogásol semmit, így az az eddigi tervek szerint folytatódhat. /8/

És miközben itthon a kormány csalásának médiaszidolozása folyik, sorra születnek olyan minősítések, amelyek – ha közvetve is – a magyar társadalom, gazdaság és politikai rendszer súlyos válságát állapítják meg.

Magyarország az utolsó! - 1.0 verzió

Nemzeti összjövedelméhez és a csatlakozás előtti állapothoz viszonyítva az új tagállamok közül Magyarország „zárta a legszerényebb pozitív egyenleggel” a tagság első évét – derül ki az Európai Bizottság jelentéséből, amelyet a 2004-es büdzsé végrehajtásáról tett közzé. Magyarország az Európai Bizottság számításai szerint 176 millió euró pozitív egyenleggel zárta 2004-et, a tagság első évét, vagyis ekkora a különbség a hazánkban kifizetett pénzek, illetve a Budapest által a közös költségvetésbe befizetett összeg között. Miközben abszolút értékben a tíz új EU-tag közül ennél csak négynek – Lengyelországnak, Litvániának, Cseh- és Lettországnak – volt kedvezőbb az első éves mérlege, Magyarország esetében a legkisebb az elmozdulás a csatlakozás előtti utolsó évhez, 2003-hoz képest. Ebben az évben ugyanis plusz 171 millió euró volt az EU-val szembeni magyar egyenleg, amely tehát 5 millió euróval nőtt a tagság első évében. /9/ (Ezt az elszámolást már számos nemzetközi szervezet cáfolta, a Világbank, az IMF és az EB egy korábbi, más alapokon készített statisztikája is egyértelműen deficitet költségvetést állapított meg Magyarország esetében!)

Egy másik, az adminisztratív költségeket nem tartalmazó bizottsági kimutatás is arról tanúskodik, hogy a tízek közül Magyarország tudta legkevésbé pénzre váltani az első évben a tagság nyújtotta előnyöket. Az adminisztratív költségeket kizáró egyenleg szerint (ezt 1999 óta tartják nyilván) Magyarország 2004-es bruttó nemzeti jövedelmének (GNI-jének) 0,25 százalékát (193,4 millió eurót) könyvelheti el nyereségként a tagság első éve után, ez valamennyi új tagállam közül a legalacsonyabb arány. (Összehasonlításképpen: Litvánia esetében 2,13 százalék, míg Lengyelországnál a GNI 0,75, Csehországnál pedig a GNI 0,33 százaléka ez az adat.)

Magyarország az utolsó! 2.0 verzió

Magyarországnak bizottsági források szerint közel 70 millió euróval kevesebb pénzt fizetett ki az EU az első évben, mint az Európai Bizottság 2002-es koppenhágai alkun alapuló előrejelzésében szerepelt. Európai bizottsági szakértők alapvetően két okkal magyarázták azt a tényt, hogy Magyarország (és néhány más új tag) a vártnál kevesebb pénzhez jutott. Az első, valamennyi új tagországra érvényes megállapítás, hogy a közvetlen agrárkifizetések nagyon alacsony szinten maradtak 2004-ben. Ehhez jön, hogy a tíz országban a termelés szintjét is meghaladó kereslet miatt nagyon kedvezően alakultak a piaci viszonyok, így az EU-nak szinte egyáltalán nem kellett exporttámogatást nyújtania. Viszont „magyarspecifikus” probléma, hogy Magyarország a bizottság által előre jelzettnél kevesebb pénzt tudott lehívni 2004-ben felzárkóztatási (strukturális és kohéziós) támogatás címén. Miközben a többi új tagország a tervezettnél valamelyest több pénzt használt fel, Magyarország esetében ez elmaradt a várttól, ami egyértelműen arra enged következtetni, hogy az első évben a többi új tagállammal összevetve gyengébb volt a magyar teljesítmény. /10/

Magyarország az utolsó! 3.0 verzió

Már szeretném látni az igazit! Az igazi magyar EU-szaldószámot, amit mindenki elfogad és senkit nem hoz kínos helyzetbe. Az uniós kasszába való befizetések és az onnan kapott pénzek 2004-es – egyébként pozitív – egyenlege a legszerényebb teljesítmény az új tagállamok sorában. Persze cakkozhatjuk is a dolgot! Vagy 2003-ban kaptunk túl sok támogatást az EU-tól, vagy 2004-ben alakultak rosszabbul a dolgok, mint ahogy sokan számolták. A 2004-es közösségi büdzsé végrehajtásáról szóló európai bizottsági jelentés gyaníthatóan az utóbbit mutatja. S ha ehhez hozzáadjuk a brüsszeli bizonyítványhoz kapcsolódó bizottsági vélekedéseket, akkor még lehangolóbb a kép: a tízek közül az első évben Magyarország tudta a legkevesebbé pénzre váltani az EU-tagság előnyeit. Lehet másfelé is mutogatni. Az illetékes miniszter a többi új tagállamnak nyújtott más uniós kifizetésekre hivatkozik, amelyekkel szemben itt gyümölcsöt csak később hozó pályázati pénzek állnak. Tényként említi, hogy nálunk csupán az idén kezdődtek a közvetlen agrárkifizetések, ami ugyancsak rontott a 2004-es mérlegen. S bizonygatja: Magyarország igenis jól áll az uniós pályázati pénzek felhasználásában, és ezt meg is láthatjuk – leghamarabb jövőre. Ideje tehát tabula rasát csinálni. /7/ Ezt az autonómia nélküli, rendszerapologéta média írja. De, van más is!

Tizenhat jogsértési eljárást folytat jelenleg az Európai Bizottság Magyarország ellen. A környezetvédelmi szektorban egy emissziókereskedelemmel kapcsolatos és egy a környezetvédelmi adatokhoz való nyilvános hozzáférést szabályozó irányelv átvételének hiánya miatt indult eljárás. A bennfentes kereskedelemről és a piaci manipulációról szóló irányelvet sem ültette át megfelelően hazánk – a bizottság szerint. Budapest ebből a négy kifogásból csak egyet ismer el. A hat növény- és állategészségüggyel, valamint egy pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos panaszt Budapesten elintéztnek tekintik, és csak a bizottság bürokratikus lassúságának tudják be, hogy Brüsszel ezeket még folyó ügyként kezeli. A távközlési keretszabályozás egyetemes szolgáltatásokról szóló részét a bizottság szerint szintén rosszul adaptálta a magyar állam. A magyar válasz szerint így is jó. Az energiaügyben a biodízelkvóta nem teljesítése adott okot panaszra. Budapest első válasza után most a kedvező elbírálásban reménykedik. Gondot jelent a hajón keletkező hulladék fogadására alkalmas kikötői berendezések építését szabályozó irányelv is. Ezek csak a hivatalos szakaszban lévő eljárások. Ezeket elkerülendő, először általában informális úton keresik a megoldást. /11/

Tájékoztatástudomány: karanténmédia vagy hazugságszérum

A kormány csalni próbált, amit a KSH vezetője aláírásával hitelesített, de a jegybank nem járult hozzá a magyar államot és az autonóm intézményrendszert lejárató csaláshoz.

Átláthatatlan a magyar költségvetés

Újabb nemzetközi bírálat született a kormány költségvetési politikájáról. Lényegében átláthatatlannak tartja a magyar költségvetést a Nemzetközi Valutaalap. Az IMF Budapesten tárgyaló delegációja szerint a költségvetési fegyelem folyamatos lazulását igazolják vissza a statisztikai adatok, amelyek szerint a 2004-es Draskovics-csomag hatása jóval kisebb volt a tervezettnél. A nemzetközi szakértők a kiélezett belpolitikai küzdelemmel magyarázzák, hogy a kormány nem merte folytatni a szerintük szerény mértékű reformot se, hanem az egyszerűbb megoldást, a könyvelési trükköt választotta a tervezett államháztartási hiány elérésére. Ez a politika a Valutaalap szerint kockázatosabbá tette Magyarországot, ezért a szervezet nem lát más megoldást a radikális államháztartási reformnál. /12-17/

Az idén az államháztartás teljes körű hiánya meghaladja majd a GDP 9 százalékát, jövőre pedig több mint 800 milliárd forintnyi kiadás-visszafogás lenne szükséges a konvergenciaprogramhoz való visszatéréshez. Bár az idén az eredményszemléletű (ESA) és a pénzforgalmi szemléletben készült (GFS) költségvetési hiány is kisebb lesz a tavalyinál, mégsem beszélhetünk kiigazításról, valójában ugyanis 2005 a fiskális lazítás éve – áll a Magyar Nemzeti Bank augusztusi inflációs jelentésében. A jegybanki szakemberek véleményüket elsősorban arra alapozzák, hogy az államháztartás gazdálkodásának számos eleme kívül került a hivatalos statisztikai körön. Ugyanakkor a megfelelő kiegészítésekkel élve (az úgynevezett kvázi fiskális kiadásokat figyelembe véve) az államháztartás tényleges (SNA) hiánya meghaladja a GDP 9 százalékát. Ez az előrejelzés ráadásul a költségvetés állapotával kapcsolatos pesszimizmus növekedését jelenti, hiszen a májusi inflációs jelentésben a jegybank még „csupán” 8 százalékra taksálta a deficit várható mértékét. A különböző mutatók eltérő irányú változását konkrétan az okozza, hogy egyrészt 2005-től az autópálya-építések költségeinek jelentős hányada a GFS-, valamint ESA-hiánykategórián kívülre került, másrészt az SNA típusú elszámolásban az autópálya-szakaszok értékesítéséből – és egyéb hasonló tranzakciókból – származó befizetéseket az MNB nem tekinti valódi keresletszűkítő, államháztartási körön kívülről származó bevételnek.

Ennek eredményeképp 2005-ben a költségvetés keresleti hatását tekintve erősen élénkítő jellegű fiskális politikáról beszélhetünk. A jegybank által számított pozitív keresleti hatás a GDP 0,8 százalékára tehető az idén. Ez közgazdasági értelemben azt jelenti, hogy a tágabban értelmezett állami szektor 2005-ben az előző évhez képest fokozott mértékben von be forrásokat hiányának finanszírozásához. Az ESA-, illetve SNA-mutató alakulása közötti éles eltérés olyan egyszeri könyvelési tételek eredménye, amelyek hosszabb távon nem javítják az államháztartás pozícióját, így a következő évekre vonatkozó fiskális célkitűzések és általában a fiskális fenntarthatóság kockázatát is növeli. Kockázatok az idei évre is vannak. A jegybank elsősorban a jövedelemadóknál lát az alacsonyabb bevétel irányába mutató rizikókat. Miközben a nettó áfabefizetésre vonatkozó előrejelzése a GDP mintegy 0,4 százalékkal csökkent az előző inflációs jelentéshez képest (elsősorban a második negyedévi gyenge pénzforgalmi teljesülés következtében), ellentétes, pozitív irányú kockázatot jelent viszont az, hogy ha az áfabefizetések júliusban tapasztalt magas dinamikája az év hátralévő hónapjaiban fennmarad, a GDP 0,4 százalékát is megközelítheti az ebből származó bevételi többlet. A szélesebben értelmezett államháztartás hiányának a kimutatott hiánytól való eltérésére jellemző, hogy a hivatalos deficitcél akár teljesülhet is. Ehhez a jegybanki szakértők szerint az kell, hogy a második fél évben a költségvetési kiadásokat a kormányzat a korábbinál szigorúbb kontroll alatt tartsa.

Ugyanakkor az erős determinációkra utal, hogy a következő két évben a már bejelentett intézkedések és egyéb tételek miatt olyan determinációk vannak a költségvetésben, hogy a konvergenciaprogramban foglaltak betartásához messze nem elegendő a megcélzott, GDP-arányosan 0,6 százalékpontos deficitcsökkentésnek megfelelő intézkedések meghozatala. Jövőre például további 2,9 százalékos egyenlegjavító intézkedésekre lenne szükség, vagyis összesen a GDP 3,5 százalékára rúgnak azok a tételek, amelyeket valamilyen

intézkedéssel fedeznie kell a kormánynak. Ez forintban kifejezve több mint 800 milliárdos kiigazítási kényszert jelent. A legnagyobb tételt az adócsökkentési program jelenti, ezenkívül számos kisebb tétel is nehezíti a költségvetés helyzetét. (A 2006. év azért is különleges, mert a Gripen-vásárlás 2002 és 2016 között egyenletesen törlesztendő költségeit az eredményszemléletű költségvetésben jövőre kell egy összegben kimutatni, s ez az ESA-hiány szempontjából mintegy 0,6 százalékos kiadási többletet jelent.) Hozzá kell tenni, hogy a jegybanki előrejelzés csak olyan tételeket vett figyelembe, amelyek már ismertek, vagyis további kiigazító lépéssel nem számolt. Ugyanakkor azokon a területeken, ahol nem voltak ilyen információk, a Magyar Nemzeti Bank szakemberei takarékos gazdálkodást feltételeztek. /18-19/

Az MNB a notifikációs eljárást követte

Az MNB miatt kell nagyobb hiányt kimutatni - a jegybank elismerte, hogy maga hívta fel az Eurostat figyelmét a magyar autópályatrukkekre. Ezért az idei deficit a GDP 3,6 százaléka helyett annak 5,1 százaléka emelkedhet. Veres az MNB-ről szólva azt nyilatkozta, hogy „szíven ütötte a kormányt”, hogy a jegybank közreműködésével került sor az autópályaberuházások elszámolásának felül-vizsgálatára, de ez nem igaz. A kormány csalni próbált, amit a KSH vezetője aláírásával hitelesített, de a jegybank nem járult hozzá a magyar államot és az autonóm intézményrendszert lejárato családhoz. /20/

A tájékoztatás valósága

A legnagyobb közvélemény-kutatók vezetői szerint cégeik párthoz kötöttségét csak a politikusok és a médiumok sugallják. Ők maguk egybehangzóan állítják: nem tudják elképzelni, hogy bármelyikük is manipulálná az adatokat. Ugyanakkor tény: egyikük-másikuk nyíltan kiállt valamelyik párt vagy kormány mellett. A három legnagyobb közvélemény-kutató – a Tárki, a Szonda Ipsos és a Medián – vezetője hangsúlyozta: a politikusok igyekeznek saját érdekeiknek megfelelően azt sugallni, hogy az egyes cégek párthoz kötődnek, ehhez pedig a média jó partner. Véleményük szerint az emberek kevésbé gondolkodnak ezen, kevesen élnek ilyen feltételezéssel. Ezért sem Kolosi Tamás, a Tárki elnök-vezérigazgatója, sem Hann Endre, a Medián igazgatója, sem pedig Levendel Ádám, a Szonda Ipsos vezetője nem kívánt függetlenségüket bizonygató érveket felsorakoztatni. Az egyes kutatócégek „párthovatartozásának” alapja rendszerint az adott cégeket vezető személyek esetleges politikai szerepvállalása. Levendel Ádám 2002-ben Medgyessy Péter tanácsadója, sőt, tanácsadóinak koordinátora volt, míg a Szonda Ipsos független közvélemény-kutatót is vezetett. Kolosi Tamás, a Tárki vezetője pedig Orbán Viktor miniszterelnöki főtanácsadója volt. A Tárki Fidesz-kötődésének látszatát erősíti Stumpf István, az Orbán-kormány kancelláriaminisztere is, aki a cég független elemzője is egyben. Hann Endre, a Medián igazgatója pedig az SZDSZ alapítója, igaz, a Medián megalapításakor nyíltan lemondott minden pártmegbízatásáról, és a szakmát választotta. De 2002-ben például olyan liberális értelmiségiekkel együtt, mint Demszky Gábor, Köszeg Ferenc vagy Rajk László, nyílt levélben kérte számon Medgyessy Pétertől ígérete betartását, egy valódi nyilvánosságot biztosító ügynöktörvény megalkotását. /21/

Londonban félnek?

Kemény szavakkal illették a jegybank elnökét a Dresdner londoni elemzői. A véletlennek tudva be megemlézték, hogy Járai Zsigmondnak az euró bevezetéséről szóló pesszimista nyilatkozata egybeesik az MSZP támogatottságának erősödésével. Az MNB elnöke hétfőn kijelentette: szerinte teljességgel lehetetlen az euró 2010-es bevezetése, mert ahhoz olyan mélyreható változtatásokra lenne szükség az államháztartásban, amelyekre a közeljövőben nem lát esélyt. A Dresdner-csoport az MTI tudósítása szerint keddi elemzésében felidézi, hogy

míg ők folyamatosan a bevezetés 2-3 éves csúszásáról beszéltek, "Járai eddig csak a 2010-es céldátum tarthatóságát fenyegető kockázatok és a késés elkerüléséhez szükséges reformok hangsúlyozására szorítkozott, és még egyszer sem zárta ki egyértelműen az időbeni csatlakozás lehetőségét". Az elemzés szerint a feszültséget tovább fokozhatja, hogy az MNB hívta fel az uniós statisztikai hivatal figyelmét arra, hogy a kormány a költségvetésen kívül akarja elszámolni az autópálya-építkezéseket. A kormánynak nehéz lenne olyasmiről az MNB-t hibáztatnia, ami nem a jegybank hibája - az Eurostat dolga eldönteni, hogy miképp értékeli a költségvetési kiadásokat -, de "nem valószínű, hogy az ügy kezelési módja nagyban javítaná a felek közötti viszonyt" - írták az elemzők. A DrKW szerint ugyanakkor "érdekes módon megfigyelhető", hogy "Járai retorikájának eszkalációja" egybeesik az MSZP választói támogatottságának erősödésével. "Ez minden valószínűség szerint csak (véletlen) egybeesés... mindenesetre azt várjuk, hogy a kormány alapállása egyre populistább lesz a 2006-os választások közeledtével, és ezt jó eséllyel egyre erősebb kritika fogja kísérni az MNB részéről" - áll az elemzésben. A várhatóan e két fejleményhez járuló növekvő bizonytalanság közepette a kormány és a jegybank közötti eszkalálódó és erősen átpolitizált viszály "az utolsó dolog, amit a befektetők a következő hónapokban látni akarnak". A választások közeledtét jellemző általános politikai bizonytalansággal együtt ez a forgatókönyv eladási hullámot indíthat a magyar konstrukciókban, aminek kockázata az ingatag makrogazdasági alapok miatt egyébként is makacsul jelen van - írták. /22/

A magunk részéről szokatlannak találjuk a Dresdner illetően állásfoglalását, már ha igaz, amit a magyar interpretáció állít. (Ma már szimpla hazugságok sem ritkák: ilyen pl. a nevét nem adó orosz szakértő hivatkozása, aki állítólag félti az orosz-magyar kapcsolatokat a Fidesz hatalomra kerülésétől!) Miért? Mert a Dresdner még sohasem használt ilyen hangot, és nem figyelmeztetett pl. az előző kormányciklusban az MSZP piszkos kampányának a veszélyeire.

Munkapropaganda

Utcai plakátok, rádió és televízió műsorok, fizetett hirdetések ösztönzik majd a munkanélkülieket a több tízezer szabad munkahely betöltésére, a kommunikációs programra 94 millió forintot hagyott jóvá legutóbbi ülésén a Munkaerőpiaci Alap Irányító Testülete (MAT). A MAT internetes oldalán olvasható határozat szerint a legtöbb pénzt, 20 millió forintot az időeltolással bemutatandó utcai plakátokra hagyta jóvá a testület. A tematikus televízió műsor támogatására tervezett forrás 15 millió forint. Ugyancsak 15 millió forintot hagyott jóvá a MAT az újságokban közzeendő hirdetésekre, s szintén 15 millió forintot az elektronikus médiában e témával foglalkozó hirdetésekre. A kommunikációs program hatékonyságának mérésére, elemzésére, az ezzel foglalkozó közvéleménykutató cég megbízására szolgáló keret 8 millió forint. A tematikus rádióműsor támogatására 6 millió forintot költhet a szervező. Ugyancsak 6 millió forintból gazdálkodhat, aki a munkavállalók tájékoztatását szolgáló kiadvány készítését, s öt célcsoporthoz való eljuttatását vállalja. A munkáltatók tájékoztatására szolgáló kiadvány és CD készítésére, a célcsoportokhoz való eljuttatására 3 millió forintot költhetnek. Ilyen összeggel, 3 millió forinttal gazdálkodhat a célcsoportok szerinti adatgyűjtés. Szintén 3 millió forint a kerete a színvilággal, a szlogennel, a szignállal, a fő üzenetek formáival foglalkozó kézikönyv kidolgozásának. A 94 millió forintot a Munkaerőpiaci Alap foglalkoztatási alaprésze 2005-ös keretéből hagyta jóvá a testület. A MAT felkérte a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumot, hogy a program lebonyolításáról, a célok teljesítéséről, a pénzfelhasználásról a jövő év július végéig készítsen beszámolót. /23/

MSZP: a jegybankelnök kárt okozott

Az MSZP szerint a jegybank vezetése semmilyen bajt nem előzött meg, viszont az országgal szembeni bizalmatlanság szításával "nagyon is számszerűsíthető kárt okozott" Magyarországnak. A jegybank idén már többször jelezte aggályait a pénzügyi kormányzatnak

az autópálya-építésekre fordított kiadásokat elszámolásával kapcsolatban - közölte az MNB alelnöke hétfőn. Szapáry György szerint a jegybanknak is kötelessége ellenjegyezni azokat a statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatallal egyetemben, amelyeket a három intézmény, az MNB, a KSH, illetve a Pénzügyminisztérium küld az Eurostat felé. Az MSZP-frakció az autópálya-beruházások körüli elszámolási vitát a Pénzügyminisztérium és az Eurostat közötti szakmai vitának tekinti - mondta a kormánypárti politikus. Kovács Tibor sürgette, hogy a jegybank vezetése dokumentumokkal igazolja, valóban előre figyelmeztette a Pénzügyminisztériumot az elszámolási gyakorlat helytelenségére. Ha ugyanis nincs ilyen dokumentum, ideje lenne, ha Szapáry György megfontolná lemondását - mondta Kovács Tibor képviselő szerint az unióban nincs egységes könyvelési rend, a statisztikai hivatal minden új elszámolási módot külön minősít. A pénzügyi tárca pedig bár kért, nem kapott előzetes állásfoglalást. /24/

Hivatkozások

1. Csorba,J.: A képmutató társadalom. Kézirat, 2003., p.60
2. Bok,S.: A hazugság. A köz- és magánélet válaszútjai. Gondolat, 1983, p.430
3. Simó György: A kampány lapja. Magyar Narancs, 1993, nov.11. p.22.23.
4. Varga István: Dübörögve a gödörbe. Magyar Nemzet, 2005, szept.19. p.6.
5. 70-100 milliárdos "többletkifizetés" elmarad? portfolio.hu nyomán
6. Már most borul a 2006-os költség. Origo.hu nyomán
7. Mégis lesz választási költség? privatbankar.hu nyomán
8. Jövőre véglegesen megbukhat a PPP-trükk. vg.hu nyomán
9. Több tényező együttes hatása. Vg. Hu nyomán
10. Uniós bizonyítvány – elégtelen. Kocsi Margit, vg.hu nyomán
11. Tizenhat panasz Budapest ellen. Bruxinfo, VGO nyomán
12. A magyar költségvetés hitelessége
13. Átláthatatlan a magyar költségvetés. hirtv.hu nyomán
14. Vállalatok pénzügyi számlái. Vg.hu
15. Államháztartási alrendszerek. Vg.hu
16. Központi költségvetés. Vg.hu
17. Elkülönített állami pénzalapok. Vg.hu
18. A költségvetési lazítás évei. vg.hu
19. Az importrejtély és következményei. Vg.hu
20. Meghiúsult autópályatrükk. hvg.hu
21. A tájékoztatás valósága
22. A szondázók függetlenek. Angyal Ágnes. fn.hu nyomán
23. Londonban félnek a magyar vizsálytól. NOL nyomán
24. Munkapropaganda: szabad munkahelyek megismertetése. MTI, hvg.hu
25. MSZP: a jegybankelnök semmilyen bajt nem előzött meg. hirado.hu/MTI

7.47 A kormány összetörte a tükröt?⁹³⁶

Tájékoztatáspolitikai sorozatunk következő darabjában a tavalyi tapasztalatokból mazsolázunk. Szinte minden napra jut valamilyen rendetlenség, törvénysértés, az információhoz és a tájékoztatáshoz fűződő alkotmányos jogokat érintő anomália, vagy csak érdekesség.

Információ- és tájékoztatáspolitikai: az anomáliák szaporodnak

⁹³⁶ Csorba József: A kormány összetörte a tükröt? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. szeptember 6. 19:47

Tavaly ilyenkor elmarasztalás érte a kormányt az sms-kampány miatt, több szabálytalanságra hívta fel a figyelmet az adatvédelmi biztos. Péterfalvi Attila szerint a kormányzati hirdetésekben nem derült ki, hogy a Wunderman Kft. végzi az adatkezelést, azt sugallták, hogy a kormány az adatkezelő. A másik szabálytalanság az volt, hogy a Wunderman Kft. a teljes kampány végéig meg akarja őrizni a személyes adatokat (telefonszámokat), ami azonban a „célhoz kötöttségi követelmény alapján a szavazás leadása határidejének lejártával megszűnik”. (MTI)

Tavaly ilyenkor hírt volt, hogy ősszel megkezdődik az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázis (EMMA)frissítése. (Azóta már az EMMA sorsa is megpecsételődött.) A Munkaügyi Nyilvántartó központ összesen 46 millió forintot kapott ennek végrehajtására, addig 260 céggel vették fel a kapcsolatot. Az informatikai fejlesztéseknek betudhatóan a dolgozók a jövőben akár PIN kódjuk segítségével is tudják majd módosítani saját adataikat. (Privátbankár.hu)

Részeg könyvelés: hány százalék hiányt jelentettünk az Eurostatnak?

A tavalyi költségvetési hiány a GDP hat százalékára rúgott, ezt az adatot jelentettük az Eurostatnak. A 2004-es deficit az előzetesen jelzett számos ok miatt haladja meg: a PM által vitatott önkormányzati tétel mellett bizonyos agrárkifizetések, illetve a korábban számítottnál magasabb nyugdíjreform-korrekció is rontotta az egyenleget. Oszlik a homály a múlt évi költségvetési deficit mértékével kapcsolatban, a legfontosabb új fejlemény, hogy az Eurostatnak már 6 százalékos GDP-arányos - nyugdíjkorrekció nélküli hiányt! - jelentett Magyarország. A tavalyi hiány ez évi „fejlődéstörténete” márciusban kezdődött, amikor az eredményszemléletű (ESA) deficitet – több korábbi emelés után – a GDP 5,4 százalékában nevezte meg a Pénzügyminisztérium. A zárszámadási törvényjavaslatban – amelyet a kormány a múlt héten nyújtott be a parlamentnek – viszont 4,9 százalékos hiány szerepelt. Ez a médiában – joggal – 5,8 százalékos deficitként jelent meg, mivel a nyugdíjkorrekció hatásának figyelembevétele – korábbi információk szerint – 0,9 százalékponttal módosítja a kimutatott hiányt. Sokáig nem volt tiszta a közvélemény előtt, hogy mi okozta a 0,4 százalékpontos emelkedést. Végül annyi információt adott a PM, hogy bizonyos önkormányzati kifizetésekkel növelte a kimutatott hiányt a Központi Statisztikai Hivatal, ennek jogosságát azonban a tárca vitatja. A két intézmény közötti nézetkülönbség nem módszertani, hanem számszaki kérdés, mert a kimutatások nem egyértelműek – tudta meg lapunk. Információink szerint egyébként a jelentős eltérést nem is ez okozta, hanem számos ellentétes hatású tétel eredőjéből alakult ki a magasabb hiány, ezek közül a legjelentősebb (csakúgy, mint tavaly) egyes agrárkifizetések elszámolása volt.

Az újabb csavart a történetben az jelenti, hogy a nyugdíjreform költségvetési hiányt érintő hatása mégsem 0,9, hanem 1,1 százalékpontra tehető. Vagyis a zárszámadásban szereplő 4,9 százalékos deficit a klasszikus ESA-szabvány szerint nem 5,8, hanem 6 százalék. Úgy tudjuk, a KSH – a meglévő véleménykülönbségek jelzésével – a két módszertan alapján számolva a 4,9, illetve a 6 százalékos adatot jelentette szeptember 1-jén az unió statisztikai hivatalának. Információink szerint egyébként e nézeteltérésekkel van összefüggésben, hogy távozik a hivataltól Bablinák Erzsébet költségvetési ügyekért felelős szakember. Mindezek fényében az sem lenne meglepetés, ha az Eurostat és a KSH között még nagyjából két hétig tartó egyeztetés során tovább emelkedne a deficit mértéke. (Madár István, vg.hu nyomán)

A KSH visszautasított

Közleményben utasította vissza a KSH a GDP- és a kutatás-fejlesztési terület statisztikáját ért vádakat. A KSH leszögezte: a GDP-vel kapcsolatos publikációs rendje stabil, az újonnan beérkező adatok ismeretében folyamatosan vizsgálják felül a korábbi becsléseket. Ráadásul a GDP-re vonatkozó adatok revíziója során azokban jelentős változás nem történt – hangsúlyozza a statisztikai hivatal. A kutatás-fejlesztés adatait a közzététel óta nem módosította a KSH, a honlapján ma is az eredeti változat olvasható. Ezek csak előzetes adatok, s a felülvizsgálat után változhatnak, a végleges számokat várhatóan októberben teszi

közzé. A támadási felületet a GDP-becslés egy sajátossága adja. A gazdasági bővülést a KSH felhasználási és termelési oldalról egyszerre becsli. Előbbi szerint a GDP egyenlő a fogyasztás és a beruházás összegével, korrigálva a nettó exporttal és a készletváltozással, utóbbi pedig az árutermelő (mezőgazdaság, ipar, építőipar) és szolgáltató ágazatok teljesítménye felől közelíti. A gyakorlat szerint a hivatalos GDP-növekedési adat valahol a két, többnyire eltérő eredményre vezető becslés között félúton szokott lenni. Az idei gazdasági növekedés mérésekor azonban egy korábban nem jellemző nehézség adódott. Több jel mutat arra, hogy az idei import mintegy egymilliárd euróval nagyobb volt, mint amit a statisztikák mutatnak, jellemzően az EU egységes árupiacának sajátosságait kihasználó áfacsalások miatt. Így viszont a kiviteli és behozatali dinamikák különbsége igen magas lett, következésképp a felhasználási oldalról becsült GDP is. Ugyanezt a termelési oldalról történő becslés nem támasztja alá. A szokatlanul nagy eltérés miatt vannak olyan vélemények, amelyek szerint a szokásos „átlagolós technika” helyett a KSH-nak óvatosabban kellene eljárnia, és a termelési oldalhoz közelebbi számot kellene kihoznia. A fenti gondolatmenet egyébként annyiban egyelőre találgatásnak minősíthető, hogy a hivatalos részletes adatok még meg sem jelentek, erre holnap kerül sor. Lapunk becslésekre támaszkodva felhasználási oldalról 4,7, termelési oldalról 3,7 százalékos körüli növekedést valószínűsít, eszerint valóban nagyjából félúton lőtte be a KSH a növekedés ütemét, amikor előzetesen 4,1 százalékos GDP-bővülést jelentett. (MI, vg.hu nyomán)

Elemzők alulbecsültnek tartották (akkor is) a KSH importadatait

A bruttó hazai termék (GDP) 2005 második negyedévében 4,1 százalékkal nőtt az előző év azonos időszakához képest, az első félévben a gazdasági növekedése 3,5 százalékos, a naptári hatást figyelembe véve 3,9 százalékos volt - derül ki a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) gyorsjelentéséből. Az előző negyedévhöz képest mért szezonálisan kiigazított adatok alapján a GDP 1,2 százalékkal emelkedett. Az adatok megegyeznek a korábban közltekkel. A GDP felhasználási oldalán legdinamikusabban továbbra is a termékek és szolgáltatások kivitele nőtt. A háztartások fogyasztásának növekedése alatta maradt a GDP növekedési ütemének. A hazai elemzők szerint a közzétett adatok alátámaszthatják a jegybank gyanúját az import alulbecsléséről, ezért nem zárták ki, hogy az importszámok felülvizsgálata során emelkedik a második negyedévi behozatal növekedési üteme. Nyeste Orsolya, az Erste Bank elemzője hangsúlyozta, hogy a gazdaságot - a várakozásoknak megfelelően - a második negyedévben is az export és a beruházások hajtották. Szerinte az import növekedési ütemének utólagos emelése sem rontja majd jelentősen a második negyedévi teljesítményt. A tavaly júliusi meghaladó hiány mögött a magasabb energiaszámla állhat - mondta. Pintér András, az Inter-Európa Bank elemzője hasonlóan vélekedik, bár hangsúlyozta, hogy a behozatal alacsony növekedési ütemében az uniós csatlakozás miatti magas bázis, illetve a készletek csökkenése is szerepet játszik. Kiemelte a lakossági fogyasztás várakozásokat meghaladó bővülését. Londoni feltörekvő piaci elemzők szerint "meglepően alacsony" a 3,7 százalékos éves importnövekmény az élénk belső fogyasztás ismeretében. Reinhard Cluse, a UBS befektetési bankcsoport londoni irodájának konzultánsa ugyanakkor megjegyezte: biztató jel, hogy a nettó export hozzájárulása a GDP-hez "igen jelentősen erősödött". Cluse szerint az import mellett szintén "némi rejtélyes" a készletfelhalmozás "erős" negatívuma, ami "valamelyest belezavart a GDP-összképbe". (Népszava-MTI-összeállítás)

A PM leállította a kincstár tájékoztatóit

Véglegesen megszüntette a Magyar Államkincstár (MÁK) az államháztartás gazdálkodásának havi adatait közlő tájékoztatóját. A Napi Gazdaság szerint a publikálás leállítását a Pénzügyminisztérium (PM) kérte, mivel véleményük szerint a sajtó sokszor „félreértette” a tájékoztató szövegét, illetve az esedékes sajtótájékoztatók előtt is megjelentek már a PM által bejelenteni kívánt adatok. Az úgynevezett üvegsebtörvény rendelkezéseinek megfelelően az

adatok egy részét továbbra is közli majd a MÁK, ugyanakkor ezek egységes szerkezetű és szöveges magyarázattal is ellátott publikálására hiába várnak az érdeklődők és a sajtó. További probléma, hogy az új, „üvegseb”-rendszerben sok esetben a legfrissebb adatok 2004-esek, míg a friss közlemények értelmezését nem segítik táblák, grafikonok, illetve szöveges magyarázatok. A Napi Gazdaság megkeresésére a PM sajtóosztályán közölték: a tájékoztató megszüntetésének hátterében az a szándék áll, hogy csak a szaktárca végezzen kommunikációs tevékenységet az államháztartási adatokkal kapcsolatban. A továbbiakban csak a PM által „egységesítettnek” nevezett rendes havi tájékoztató marad az államháztartási gazdálkodás aktuális folyamatai iránt érdeklődő állampolgárok számára, amelybe ugyanakkor nem veszik át a csak a most megszüntetett kiadványban szereplő információkat. (Napi.hu, vg.hu)

Korrigált korrekciók

6,1 százalék - ez a legújabb szám a tavalyi költségvetésről, ám ez Katona Tamás, a pénzügyi tárca közigazgatási államtitkára szerint nem jelent nagyobb hiányt a korábban megismerteknél. A pénzforgalmi - hagyományos - kimutatás szerint 2004-ben az államháztartás hiánya a GDP 6,5 százalékát tette ki. Ez jóval magasabb ugyan a tervezettnél, de legalább körülbelül megfelelt az előre jelzettnek. Mint az a tavalyi büdzséről szóló zárszámadásban olvasható, ez a hiány az uniós kimutatásban 4,9 százalékos deficitnek felel meg. Ez azért volt meglepő, mert az előzetes jelzések szerint e mutató 4,5 százalékos lett volna. (Az eltérés 80 milliárd forint, ami a tízezer milliárdos büdzséhez képest persze elhanyagolható). A módosulást Katona azzal magyarázta, hogy néhány tétel elszámolását megváltoztatta a KSH (az önkormányzatok által fizetett 13. havi fizetést, illetve bizonyos agrártámogatásokat soroltak át az egyes évek között). Az államtitkár azt hangsúlyozta: az új számítással a Pénzügyminisztérium nem értett egyet, és ezt jelezték is az EU-nak. A módszertani vita miatt azonban nem közölték a nyugdíjreform miatt korrekció nélkül számolt eredeti uniós hiánymutatót. Ezt mindenki 5,8 százalékosnak hitte, azonban 6,1 százalékos - a korrekció mértékét az előzetesen várt 0,9 helyett 1,2 százalékpontban határozták meg ugyanis. (NSZ)

Jóval kedvezőbb egyenleg?

Közel 40 milliárd forinttal kisebb hiány keletkezett 2005 augusztusban a helyi önkormányzatok nélkül figyelembe vett államháztartási egyenlegben – hozta nyilvánosságra a Pénzügyminisztérium (PM). Elemzői vélemény szerint a kedvező hír ellenére az idei költségvetés alakulását illetően fennmarad a bizonytalanság. A büdzsé a múlt hónapban 60 milliárd forint deficitel zárt, szemben a szaktárca prognózisában szereplő közel 100 milliárdos hiánnyal. A várakozásoknál jóval kedvezőbb szaldó szinte teljes egészében a központi költségvetésnek köszönhető, amelyben az előre jelzett 66,4 helyett 27,7 milliárdnyi hiány keletkezett. A tb-alapok 31,7 milliárddal költöttek többet bevételeiknél, míg az elkülönített állami pénzalapok 0,6 milliárdos deficitel zártak. A kedvező hír ellenére nehéz hosszú távú következtetést levonni, hiszen arról a tájékoztató nem szól, hogy a központi költségvetés egyenlege milyen tételek miatt lett jobb az előzetesen kalkuláltnál – közölte Kovács György, a Budapest Economics elemzője. Érdemes ezzel megvárni a jövő héten esedékes részletes tájékoztatót. Annyi elmondható, hogy a következő hónapokban is fennmarad a hiánycél teljesülését illetően a bizonytalanság, hiszen a nyár végéig felhalmozódott 996 milliárdos deficit csaknem elérte az éves előirányzatban szereplő 1023 milliárdos hiányt – mondta. Noha júliushoz hasonlóan augusztusban is a vártnál jobb számokkal rukkolt elő a PM, ezzel együtt is az utóbbi néhány évet tekintve az idén áll a legrosszabbul a pénzügyi kormányzat – legalábbis ami az éves hiány százalékában mért, nyár végéig felhalmozódott deficitet illeti. Amíg ugyanis 2002-ben ez a mutató 63,5 százalékon állt, tavaly pedig alig lépte át a 90 százalékot, addig az idén már 97,4 százalékot jegyezhetünk fel. (BR, vg.hu)

Alternatív média a gazdasági elitnek

Országos média- és kommunikációs hálózat kiépítését tervezi 2006-ra az egykor a Princz Gábor-féle Postabank partnereként mutatkozó Dunaholding Rt. A cég első emberéhez került a Klubrádió és több helyi adó, de közvetve Arató Andrásához tartozik a hirszerzo.hu portál és – a fővárosban dugókommunikátori szerepet vállaló – Capital csoport is. Az idej, nagy port kavaró fővárosi útfelújítások mellé rendelt ötvenmillió forintos PR-megbízatást pályáztatás nélkül elnyerő hat társaság közül legalább négy kapcsolódik a Capital csoporthoz – derül ki a cégbírósági nyilvántartásokból. Az ötödiket tavaly decemberben jegyezték be, vagyis nincs érdemi referenciája, a hatodikat pedig kézi szőnyegszövéssre, falvédőgyártásra és ruházati kiskereskedelemre alapították. Tehát míg a korábbi hírek szerint csak a One Nation Kft., a Privy Council Kft. És az Art Média Kft. Tartozik/tartozott a Political Capital elemző intézet egyik vagy másik vezetőjének érdekeltségébe, a valóság az, hogy a 451 Fahrenheit Bt. is közel áll Szabados Krisztiánhoz és Somogyi Zoltánhoz. Utóbbihoz mindenképp, hiszen a betéti társaság beltagja, Taródi Zoltán 1991-re együtt járta ki vele a budapesti Berzsenyi Dániel Gimnáziumot. Mi több, éppen Taródi irányítja az ugyancsak a Capital csoporthoz tartozó – és a frissen indult hirszerzo.hu portált működtető – Hírszerző Kft.-t. (MTI, fn.hu, hirszerzo.hu)

7.48 Piárkormányzás⁹³⁷

Politikai kommunikáció: kérdezz és megmondom ki vagy

A 2005-ös nyár eseménye volt, hogy a Gyurcsány-rezsim áttért a piár-kormányzásra. Ez olyan helyzetet jelent, amikor semmilyen szakmai munka nem folyik, nincs program, nincs előremutató tervezés és megvalósítás, hisz semmilyen forrása sincs a kivitelezés (sőt, a állami intézményrendszer működési költségei sem biztosítottak, amire naponta derül fény).

A piárkormányzás jellegzetes példája, hogy Gyurcsány szokásos evidencia-demagógiája után, Kóka miniszter állt elő egy olyan szöveggel, amelyben összevágott 12 pontot, s azt akarja aláírni mintegy blankócsékket az ellenzékkal. Majd hetekig az ellenzéken köszörüli a nyelvét, hogy az nem írja alá. Ilyet tenni csak a magyar médiauszály mai viselkedése mellett lehet, a rendszerkritika működése mellett Kóka úrnak kínos kérdésekre kellene válaszolni a kormány gazdasági programja és a magatartása miatt. A „Kóka úr hisz a megállapodásban” típusú kommunikáció egy politikusnak alkalmatlan, naiv személy hiteles meggyőződése, vagy egy, a piszkos politika, piszkos kampány mocsarában vagdalkozó kormány, miniszter megkerülő akciója a médiauszály segítségével. Más eset nincs!

A választási politika a kommunikációban jellemzően az MSZP-nek a fiatalokat megdolgozó kampányával észlelhető. Másrészt a gazdaságpolitikát hanyagoló Kóka miniszter PR-kampányt folytat (teljes médiakísérettel, értelmiségi támogatással), amikor blankót íratna alá az ellenzékkal az alapjában hibás gazdaságfilozófiájuk, gyakorlatilag hiányzó gazdaság- és iparpolitikájuk támogatására. Ilyet autentikus ellenzéki erő nem írhat alá. Az MDF megjelenése e paktumban a Dávid-féle csoport utolsó rugdalózásainak egyike.

A piszkos kampány a szórakoztatóiparban is zajlik, amikor a „szigetelés” hosszan elhúzódó kommunikációs háborút eredményez a „rasszista” („magyar sziget”) és a „tolerancs” („óbudai sziget”) eseményeinek kommentálásában (amit megint egy piszkos akció vezet be balról és egy médiakampány az index-hu-tól).

Egyetért-e azzal, hogy az általános forgalmi adó (áfa) 2005. január 1-i csökkentése után a kereskedők az új árak mellett a régieket is kiírják? - értesüléseink szerint erről szól a kormány sms-kampányának eheti kérdése. A tervek szerint januártól a legmagasabb áfa-kulcs a jelenlegi 25 százalékról 20 százalékra csökkenne. Így egy ma száz forintba kerülő termék (80

⁹³⁷ Csorba József: Piárkormányzás és érett telokrácia. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2006. augusztus 16. 02:19

forint nettó ár + 20 forint adó) ára 96 forintra (80+16) csökkenne. A kabinet azonban attól tart, hogy a kereskedők egy része "lenyeli" az adócsökkentést. Emiatt Gyurcsány Ferenc kormányfő több minisztert és a fogyasztóvédelmi szervezeteket is arra kérte, hogy egyeztessenek a nagyobb üzletláncok vezetőivel a kedvezmények áthárításáról. Korábban felmerült az is, hogy a fogyasztóvédelem "árkommandókat" küld majd az üzletekbe, illetve hogy a kormány közzéteszi azoknak cégeknek a listáját, amelyek nem adják tovább az embereknek az adócsökkentésből eredő megtakarítást. Becslések szerint egy átlagos család évi 30—50 ezer forintot spórolhat meg évente az áfacsökkentésből. A legmagasabb áfa-kulcsba tartozik a legtöbb tartós fogyasztási cikk, az új lakások vásárlása, a kávé, tea, a ruházati termékek és a villamosenergia. A régi ár feltűntetése lehetővé tenné, hogy a vevők ellenőrizzék, átengedték-e a kereskedők az adócsökkentést. /1/

Kétszemélyes politika?

2005 július politikai napirendje olyannak mutatta magát, amelynek láttán értelmet nyer a sok elemző által a magyar pártversengésre is gyakran alkalmazott perszonalizáció – magyarul talán: személyközpontú, azaz vezető politikusokat előtérbe állító politika – fogalma. Ha meg akarjuk érteni a hónap eseményeit, elegendő figyelemmel követnünk a jelenlegi magyar politika két legfontosabb és legaktívabb szereplőjének, Gyurcsány Ferencnek és Orbán Viktornak az útját. Minden olyan politikai esemény, amely nélkülük játszódtott le, végső soron szintén róluk szólt. Majd a politikai terepet a két főszereplő helyett a segéderők vették át. Ebben a küzdelemben a kormánypártiak már kevésbé tűntek eredményesnek, ráadásul a Fidesz ellentámadásba lendült, és eredményesen kritizálta az Orbán-bizottság szocialista elnökét, akiről kiderült, hogy a kilencvenes években jogerősen ítélte el a bíróság. A Molnár-ügy tovább rongálta az Orbán Viktor elleni vádak hitelét, bár a vita alapkérdésére – hogy akkor mi is a helyzet azokkal a dokumentumokkal – továbbra sem született megnyugtató válasz. Újabb egy hét elteltével a főszereplők felkerekedtek, Gyurcsány Ferenc Ázsiába, Orbán Viktor pedig előbb az USA-ba, majd Erdélybe utazott. A leküzdhetetlennek látszó földrajzi távolságok azonban nem akadályozták meg a feleket abban, hogy tovább folytassák az egymásnak feleselő szópárbajukat. A miniszterelnök és a kihívója ugyanott folytatta, ahol a parlamenti beszélgetésüket befejezték: Gyurcsány a sikerekről és a lehetőségekről, Orbán pedig az elszalasztott lehetőségekről és a kormányzati tehetetlenségről beszélt.

A Fidesz elnöke az USA-ból egyenesen Romániába repült tovább, és ez az utazás meghozta a hónap első igazi meglepetését: Orbán Viktor erdélyi beszédét. A "rárontós" előadás az elemzőknek a leckét, a szocialistáknak pedig a magas labdát adta fel. Úgy tűnik, hogy a személyes, érzelmi elemeket ("őszinte kommunikáció") leszámítva nincs racionális, különösen pedig a Fidesz elnökének hosszú ideje tudatosan felépített stratégiájába illeszkedő magyarázat arra, hogy Orbán Viktor miért kezdett ismét ásásba ott, ahol évek óta betemetni szeretne. Mindenesetre a beszéd napokra témát adott a politikai elitnek, a megszólalások a szokásos, már-már rutin jellegű koreográfia alapján hangzottak el: az MSZP a "Fidesz nem demokrata", a Fidesz pedig az "MSZP nem nemzeti" lemezt tette fel. /2/

Szigetelések-kampány

Az IDF nem vesz részt jövőre a Magyar Sziget rendezvényén, a Fidelitas pedig még mérlegel - a konzervatív ifjúsági szervezetek így reagálnak az R-GO-s vokalista Szonja diszkriminálására. Az SZDSZ Új Generáció elnöke, Csőzik László tegnap a Fidelitas és az IDF elnökeihez intézett nyílt levelében vetette fel: lépjenek fel egységesen a diszkrimináció ellen! A Magyar Sziget rendezvényén ugyanis múlt vasárnap Verőcén fellépett Szikora Róbert és az R-GO zenekar - de az egyik vokalista nélkül. A tizenhat éves, félig kongói, félig magyar Szonja azért nem léphetett színpadra, mert a szervezők nem tudták garantálni a biztonságát. Ez sokak szerint nem volt túlságosan meglepő, különösen azok után, hogy a Magyar Szigeten évek óta fellép az extrém, irredenta nézeteiről híres Magozott Cseresznye, a Kárpátia, vagy az Egészséges

Fejbőr nevű zenekar is. Az R-GO frontembere, Szikora Róbert az eset után is "jó kezdeményezésnek" nevezte a Magyar Szigetet, s úgy nyilatkozott: "ha három hülye azt mondja, hogy itt egy néger, nem mondhatom, hogy ne lépjünk fel. A zenekarnak meg kell kapnia a pénzt, nagycsaládosok és fiatalok is vannak a csapatban". /3/ 1. (Cs.R., nszava.hu) A drága kampánynak néhány ezres közönsége van. 2. (Kétszemélyes politika - Politikai napirend 2005 júliusában (27–30. hét) – A Vision Consulting elemzése, Török Gábor) 3.(Népszabadság - Csuha J. - 2005. augusztus 13.)

A szellemi nehéztűzés

Think tank - így nevezi az angolszász politikatudomány a pártoktól független, ám azok megrendelésére is dolgozó szellemi műhelyeket. A Policy Network - amely tavaly ősszel stílusosan a balatonőrszói kormányüldülésen tartotta Haladó kormányzás című értekezletét - és az angol baloldal másik meghatározó agytrösztje, a „mindennapi demokrácia” megteremtéséért fáradozó Demos mintájára hívta életre áprilisban Dessewffy Tibor és Hammer Ferenc szociológus, illetve Babarczy Eszter esztétikateremtő a Demos Magyarország alapítványt. Stumpf István egy közös szereplésünkön azt állította, hogy a balliberális oldalnak nincs igazi világképe. Ez nagyon meglepett. Én úgy látom, korunk alapkérdéseire épp baloldali gondolkodók, Giddens Bauman, Castells adják meg az adekvát választ. Az viszont tény, hogy hiányoznak a méltó műhelyek. Ezen kívánunk változtatni - magyarázza Dessewffy, aki hat éve, egy londoni Demos-konferencia után gondolta először: időszerű egy hazai balliberális think tank beindítása.

Bár a vállalkozásnak honi előzménye alig akad, a sajtó mégiscsak annak kapcsán emlékezett meg a Demos első nyilvános rendezvényéről, hogy azon beszédet mondott a miniszterelnök. Többen találgatni is kezdték: intézményesül Gyurcsány és Dessewffy barátsága, prima megrendelésekre számíthat a Demos. Erről - állítja a szociológus - szó sincs, bár elismeri: kettejük értékrendje hasonló. Egyként a versenyképesség és az igazságosság összehangolását tekintik a baloldali politika fő feladatának, s úgy vélik, nem menekülni kell a globalizációtól, hanem kihasználni annak előnyeit. Egyetemi előadásaimon sokat foglalkoztam Giddensszel, és egyszer csak láttam, hogy könyvei nálunk is megjelennek. Kiadójuk Gyurcsány. Meglepett, hogy egy tőkés szociológiai kötetek fordítására pazarolja a pénzét - idézi első "Gyurcsány-élményét" Dessewffy.

Az elkötelezettséget és a realitásérzékletet mutatja a nyilatkozat, mely szerint „végtelenül irracionálissá vált a közbeszéd Magyarországon. Ha valaki azt állítja, hogy példátlan méreteket öltött itthon az ifjúsági munkanélküliség, miközben a közép-európai országok közül nálunk a legjobb ez a mutató, akkor nagy a baj. Világossá akartuk tenni, mit értünk el az elmúlt tizenöt évben - mondja Dessewffy, és hozzáteszi: - nincs okunk szégyenkezni. Az agytrösztöknek Magyarországon nincs hagyományuk. Dessewffy ezt úgy magyarázza, "a baloldal Gyurcsány színre lépéséig elzárkózott a politikai intézményrendszer megújításától", míg a jobboldal hiába próbálkozott, "szellemi silánysága akadályozta ebben". A jelenlegi kormánypártok inkább az egyetemek vélelmezett balos közösségeivel ápoltak jó kapcsolatot. Nem vették észre, hogy a jobboldal időközben nem csupán fölépítette iskoláit, de számos balliberálisnak hitt intézményben túlsúlyba is került."

A jobboldalról azt tudja ez az értékelés, hogy a Fidesz 2002-es bukása után - amelyért sokan Stumpfot hibáztatták - a párt "házon belül" keresett megoldást. Kormányzati stratégiáján ma közel százan dolgoznak. Az 1998- 2002 közötti időszak tanulságait a Navracsics Tibor vezette Vétnői Testület elemzi. Ez a csoport felel a kormányprogram alapját adó szakpolitikai tervezetekért is. Tagjai javarészt az Orbán-kormány egykori miniszterei (Harrach Péter, Martonyi János, Matolcsy György, Mikola István, Pálkás József, Stumpf István) és hivatalnokai (Balog Zoltán ex-egyházpolitikai főtanácsadó és Schmidt Mária). Az egyetlen "újonc" a Konzervatív Kiáltványt jegyző politológus, Lángi András. A kormányzati szerkezet átalakítását célzó kutatásokat Gallai Sándor, Giró-Szász András, a Századvég oktatási igazgatója és Pesti Sándor politológus végzi. Részt vesz a programalkotásban a

Fidesz uniós politikáját felügyelő, Martonyi János vezette Szabad Európa Központ és a Matolcsy György irányította pártalapítvány is. (Az Országgyűlés 2003-ban úgy döntött: évi egymilliárd forinttal támogatja a parlamenti pártok agytröszt jellegű alapítványait.) A Polgári Magyarországért Alapítvány vezetőségi tagjai között találjuk a Védnöki Testület tagjai mellett a "régi gárdát", az író Csoóri Sándort, Jókai Annát, Karátson Gábort, a történész Nemeskürty Istvánt és Tőkéczi László politológust is. Ez az alapítvány támogatta a pozsgayista Nemzeti Konzultációs Testület létrejöttét, amelyre ezúttal nem vesztegetünk szót. Érdekesebb szerep jut a Fidesz választási fölkészülésében egy - a párt szervezeti hierarchiájába nem tagozódó - agytrösztnek. Orbán Viktor még 2002 őszén hívta programalkotásra a Professzorok Batthyány Körét, majd váratlanul "iránytűnek, zsinórmértéknek" nevezte még el sem készült dolgozatukat. A Szent István tervet tehát a professzorok jegyzik, mi mégis úgy érezzük néha, a szöveg mögött ősz halántékú kereszténydemokrata szembeszomszédunk áll. Mással nemigen magyarázhatjuk, hogy a terv az iskolai erkölcsi, vallási nevelés visszahozásáért kardoskodik, és azt állítja: "Az egyházukban vallásukat gyakorlók testileg is, lelkileg is és különösen életmódjukban lényegesen egészségesebbek, mint a többiek." /1/

Nemzetietlenítés-öntudat

Így mondják a professzorok. A professzor is ember, még ha univerzális is. Tartja magát a célkitűzésekhez, ha a távlati célok kitűzve: Egészséges Nemzeti Egység Konzultációilag + Pozsgay + Professzorok Köre = Boldog Nemzet. Így könnyű. Viszont a mű nehéz. Végigolvasásához szigorú önfegyelem szükséges, de legalább egy szerencsés nap, amikor nagyon kíváncsi a jövőbe tekintő olvasó, mit hoz a jövő, ha jut a jövőre nézve irányjelző zsinórmérték. Sok mindennek illeszkednie kell, hogy ne érezze az olvasó, mintha ismerné ezeket a mondatokat: "1989 és 1995 között a magyar társadalomban rendkívüli mértékben csökkent annak az érzése, hogy nehéz élethelyzetben mások segítségére lehetne számítani." Nem elég, hogy kétszer kérdezem: tessék, mit tetszik mondani, hogyan szól ez magyarul? Talán, hogy nem segít a Párt? Az Állam nem gondoskodik? Hát nem pontosan arról volt szó induláskor, hogy a piaci verseny izmokat növeszt, rugalmassá, egészségessé tesz? /.../

És akkor most - egy hét elteltével - széttekintek nemzetstratégiailag a rend csírái közt. Újra megkutatom, mi hiányzik annyira, hogy kétszer végigszántam a százhatvan oldalt. A határozottság hiányolom, kérem tisztelettel. Szíjjártó energikusságát, Répássy harcedzett ajakát, Semjén mérgezett lándzsaheggyel fogalmazó empátiáját, Áder tettekrekésztségét. Ha fél életemet (netán több, mint felét) az átkos csatatereit messze kerülve íróasztal mellett töltöm, alámerülve és kibekelve, biztosan megkérem valamely ifjú elvi társamat, hogy segítsen ki harcesztétika és harci stilisztika tekintetében. Hogy a dolgozat zengjen, mint a harang, és zászlóként lengjen. Az iránymutatás legyen azonnal statútum ízű, ne csak a léleknek kínáljon programot, de munkát a deresnek, a leendő poroszlóknak. Tudomásul kell vennünk, élnek köztünk poroszlóalkatúak, és számolnunk kell az ő szavazataikkal is. Legyen kellően archaikus és méltóságteljes, legyen mutatósan és küzdelemre készen nemzeti és nemzetközi, minthogy a jóra való összefogást szimbolítja, azaz: a jó, tisztességes, becsületes, elhivatott emberek legyenek együtt, törvények szolgálják őket, törvénytelenések esetén a jó emberek kapjanak kardra egymás védelmében. /2/

Új rendszerváltás kell?!

Közeledvén a 2006-os parlamenti választások, a radikális jobboldali sajtóban olyan írások jelennek meg, amelyek kormányváltásnál többet: egyenesen új rendszerváltást sürgetnek. Az még hagyján, hogy egyébként sem éppen mértékletességükről és megfontoltságukról elhíresült szerzők tollából "kicsúsznak" demokráciában képtelen mondatok; publikumuk nyilván eddig sem azért szerette őket, mert józan történelmi tudattal fogalmazott, európai viszonyok között elfogadható nézeteket népszerűsítettek. Meglepőbb viszont, hogy akad képzett politológus is, aki teljes szakmai vértetében hirdeti a jelen rendszer valamiféle

meghaladásának szükségességét - és tegyük mindjárt hozzá, ha ez a kritikai attitűd a kapitalizmus bírálata jelentené, a publicistaként fellépő írástudó besorolhatna azon baloldali gondolkodók közé, akiknek munkásságát ma is a tőkés viszonyokkal való szembenállás határozza meg.

Az a bizonyos harmadik út, amelyet jobbra éppen az európai baloldal, a mai szociáldemokrácia keres, alapvetően gazdaságpolitikai vetületben értelmezhető - s persze a szociális társadalompolitika megújításában -, de nem érinti a demokratikus berendezkedést, a teljesértelmű jogegyenlőséget. Semmiféle politikai szupremáciát nem ismer, sem "nemzeti", sem tekintélyelvű változatban, legkevésbé pedig e kettő összekapcsolása révén. A harmadik út sehol nem azt jelenti, hogy a parlamentáris demokrácián meg a diktatúrán kívül működtethető volna valamiféle elegyes rendszer, amely mindkettőből átvesz bizonyos elemeket. Ha tehát ezek az eshetőségek kizártak, akkor végképp érthetetlen, miről retorizál a radikális magyar jobboldal. Odáig világos, hogy kétharmados többséget szeretne szerezni a választásokon, mert annak birtokában akár alkotmánymódosítások árán is jelentékenyen növelhetné a befolyását. Ettől azonban a demokrácia intézményeit, a kapitalista gazdaság törvényszerűségeire épülő politikai rendszert nem váltaná fel semmi más, legfeljebb a törvényhozói és a végrehajtó hatalom kevésbé volna ellenőrizhetővé az ellenzék számára - ami kétségkívül egészségtelen fordulat, de belül marad a klasszikus demokrácia keretein. Az újra kezdett, avagy "felülvizsgált" rendszerváltás tehát ebben az esetben sem reális eshetőség. Nem beszélve arról, hogy az ország európai és atlanti kapcsolatrendszere továbbra is fegyelmező erőként hatna a belpolitikai viszonyokra.

Mármost akkor mire valók az "új rendszerváltást" prófétáló fejtegetések? Pontosabban: milyen érdekei fűződnek a jobboldal vezető pártjának ahhoz, hogy a szellemi holdudvarába tartozó szerzőkön keresztül olyan elképzeléseket propagáljon, amelyek szerencsére amúgyis kivihetetlenek? Pusztán hecckampányról van szó? A radikális tábor kielégítésének egy újabb módozatáról? Meglebegtetni előttük, hogy a választási győzelem egyszersmind az ellenfelek kiűzetését jelenti a politikai közéletből? Hogy ez a harc lesz a végső, csak összefogni hát, és holnapra jobboldali lesz a világ? Ennek a hamis szuggesztióknak a várható politikai haszna mozgatja a rendszerváltó tollakat. De miféle haszon? A jobboldal táborában aligha szorul a mozgósításnak erre az illuzionista módjára: aki a Fidesz-vezette szövetségre akar voksolni, megteszi azt akár a "sima" diadal ígéretében is. Számára elég a vágyott nagyarányú győzelem reménye - miért akarna egy nemlétező új rendszert? /3/ 1. (Cs.R., nszava.hu) A drága kampánynak néhány ezres közönsége van. 2. (Kétszemélyes politika - Politikai napirend 2005 júliusában (27–30. hét) – A Vision Consulting elemzése, Török Gábor) 3. (Népszabadság - Csuha J. Ildikó - 2005. augusztus 13.)

Hivatkozások

1. Az elnök emberei. Bita Dániel, 168óra.hu nyomán
2. Nemzetstratégiai széttekintő. Onagy Zoltán, nszava.hu nyomán
3. Új rendszerváltás? Mészáros Tamás, nszava.hu nyomán

g) Politikaimarketing-kommunikáció: a valóság kitágítása

7.49 A modernizáció vége⁹³⁸

Politikatudományos viták: a haladárpolitika hátra arcot jelent?

⁹³⁸ Csorba József: A modernizáció vége. Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2007. június 17. 11:43

A független baloldali tudósok is egyértelműen retrográd politikáról beszélnek, bár nem teszik nyíltan szavá a magyar állam összeomlását, a társadalmi újtermelés nagyszisztemeinek teljes ellehetetlenülését, a modernizáció megszűnését.

A globalizáció kíméletlen forgatókönyvét látja megvalósulni a Gyurcsány-kormány stabilizációs törekvéseiben Szalai Erzsébet szociológus. Az egyetemi tanár a hatalmon lévő koalíciót csak igen kis részben tartja baloldali értékrendűnek. Szerinte ugyan bármilyen politikai formáció került volna kormányra, fájdalmas gazdasági intézkedéseket kellett volna meghoznia, az MSZP–SZDSZ-csomagját mégis alkalmatlannak látja a stabilizációs célok elérésére. Hozzánk mindig a rossz gyűrűzik be Nyugatról, sohasem a jó – mondta annak idején, a Kádár-rendszer derekán Hofi Géza humorista. A pártvezetés ugyanis mindig a külföldi negatív tendenciákkal magyarázta az esedékes megszorításokat. Nincs tehát új a nap alatt, hiszen a mostani posztkommunista elit is hasonló indokokkal támasztja alá a brutális elvonási csomagot. Szalai megítélése szerint a jelen folyamatok törvényszerűek és a globális kapitalizmus válságából adódnak. Magyarország a félperiférián helyezkedik el, ezért kísérleti nyúlként használhatják. A globális tőke rajtunk és sorstársainkon kísérletezi ki mindazt, amit a mélyebb demokratikus hagyományú centrumországokban ma még nem mer kipróbálni. Térségünkben viszont sajátos történelmi örökségünkől adódóan gyenge a civil társadalom, a szakszervezetek erőtlenekek, és geohatalmi helyzetünkől, valamint a nemzetközi piacnak való nagyfokú kiszolgáltatottságunkból következően maga a politikai elit is gyenge a globális tőke mindent maga alá gyűrő, ellentmondást nem ismerő logikájával szemben. /1/

A modernizáció vége?

Késésben van a kormány a maga szabta menetrendhez képest is a II. Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozásával. Bár a szövegtervezet elkészült, be lehetne nyújtani Brüsszelnek, az ellenzék elégedetlen, a kormánypártok között pedig komoly nézetkülönbségek vannak a hétezer milliárd elosztásáról. Közben az új fejlesztési ügynökség kialakításával a kormányfő felborította az egész szakterület erőviszonyait. A kormányalakítás vitái az elmúlt hetekben elterelték a figyelmet az államháztartási stabilizációnál is fontosabb – de azzal szorosan összefüggő – programcsomag, a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) körüli disputáról. A tét jelentős, hiszen a kormány az Unió által elkülönített összegek lehívásával 2007-2013 között csaknem hétezer milliárd forintot költhet az ország felzárkóztatására. Évente többet investálhatunk, mint a jelenleg oly sok fejfájást okozó költségvetési deficit összege. A Nemzeti Fejlesztési Hivatal (NFH) megrendelésére készült hatástanulmány szerint a tavalyi GDP-emelkedés több mint felét az I. NFT-nek köszönhetjük, kétezer települést érintettek a beruházások, a fejlesztések 48 ezer munkahelyet teremtettek és 136 ezer munkahely megőrzéséhez járultak hozzá. Ám a kedvezőnek tűnő adatok nem jelentik azt, hogy az első NFT körül minden rendben lett volna. „Az EU-nak számos akcióterve, alapos fejlesztési stratégiája van és elvárja tőlünk, hogy ezeket érvényesítsük a tagállami tervezés során, de ha egy pályázat formailag rendben van, megfelel a kiírásoknak, nem tehet mást, rábólint a kifizetésre” – világítja meg a tények mögötti lényegét az NFH egyik közgazdásza. Márpedig a lapunk által megkérdezett szakemberek szerint az I. NFT nagyrészt egymásra dobált projektekből áll, nem igazán szolgálja az ország modernizációját. Hiába állt a tervezés élére az MSZP-n kívüli miniszterelnök, Medgyessy Péter által kinevezett Baráth Etele és hivatala, az NFH „működése disszonáns volt, akaratát csak a minisztériumok beleegyezésével tudta keresztülvinni” – állapítja meg a Századvég kutatóintézet monitoring-jelentése. Márpedig ugyanez az intézmény koordinálja a II. NFT, és a 2025-ig terjedő Országos Fejlesztési Konceptió (OFK) kialakítását, így a szakemberek joggal tartanak attól, hogy folytatódik az első tervezés idején kialakult rossz tendencia.

Az EU-pénzek elcsorgatása

A gazdasági minisztérium fejlesztési alapokért felelős helyettes államtitkára szerint a hétezer milliárd forintos EU-pénz inkább felelősség, mint lehetőség (!). „Bármennyire hatalmas összegről van szó, ha nem egy alaposan kidolgozott koncepció, egymásra épülő programok alapján kerül elköltsékre, könnyen elillan. Szétfolyik a korszerűtlen struktúra labirintusában, tovább növeli a hatalmas fenntartási költségeket, a hiányt.” A Fidesz Európai Integrációs Ügyek Kabinetje szerint nincsenek egyértelműen tisztázva a prioritások, és nincs melléjük téve, hogy mire pontosan mennyit akarnak költeni. „Ez egy kívánsággyűjtemény, sok lözanggal.” „A folyamatos egyeztetésben az a legnehezebb, hogy miközben figyelembe kell venni az ezernyi kívánságot és érdeket, az egészet fel kell fűzni egy közös szálra, azaz ki kell találni a XXI. századi Magyarországot.” – mondja a Hírszerzőnek az NFH egyik szakembere. A GKM szakemberei úgy látják, ha nincs fenntartható növekedési pályán a gazdaság, hiába költünk jelentős összegeket a humán erőforrás javítására, nem tudjuk majd helyzetbe hozni a munkaerőt. „Régi szoci beidegződések: államilag fenntartott munkahelyek, osztogatás és sok-sok járda, díszkő.” – véleményezte egy GKM-es a Baráth-verziót. Ezzel szemben az NFH közgazdászai úgy vélik, a gazdasági minisztérium által előterjesztett koncepció dinamizálná ugyan a gazdaságot, jelentős pénzeket invesztálna a kutatás-fejlesztésbe, de csak keveseknek hozna jólétet, nem segítene a leszakadt, inaktív rétegeken. „Lenne öt-hat fejlesztési pólusa, fejlődő nagyvárosa Magyarországnak, miközben a vidéki lakosság egyre rosszabb körülmények között tengődne.” – kritizálta a GKM-es terveket egy szocialista szakpolitikus. /2/

Mi vár a kormánypártokra?

A Századvég Alapítvány elnöke szerint a miniszterelnök az államháztartási hiánnyal összefüggésben tett kijelentésével ellentmondott a pénzügyminiszter ugyanebben a témában tett közlésének. Stumpf István az InfoRádió Aréna című műsorában úgy vélte: ez váltotta ki a gazdasági élet szereplőinek negatív reakcióit. Stumpf emlékeztetett arra, hogy az idei 350 milliárdos egyensúlyjavítás csak ahhoz elegendő, hogy 8 százalékra szorítsa az államháztartási hiányt. Szerintem az verte ki a biztosítékot a külföldi befektetőknél, hogy a miniszterelnök ezzel elismerte: lényegesen nagyobb a hiány, mint amit - akár csak két nappal Gyurcsány bejelentése előtt is - a pénzügyminiszter prognosztizált. A Veres János által hivatalosan hangoztatott 4,6 százalékos hivatalos hiányprognózisához képest mondta azt a miniszterelnök, hogy 350 milliárdos egyensúlyjavítás mellett lesz 8 százalékos a hiány. Ezzel kibújt a szög a zsákból, kiderült, hogy folyamatosan átvették a külföldi befektetőket és a választópolgárokat, és nem adtak magyarázatot arra, hogy - a választási győzelem akarásán kívül - mi indokolja ezt a radikális változást. A Századvég Alapítvány elnöke szerint a kormánynak az az érdeke, hogy minél korábban tartsák az őszi önkormányzati választásokat, amíg a megszorítások hatása még nem érezhető. Stumpf szerint arra lehet számítani, hogy a kormánypártoknak csökken a népszerűsége, egyes településeken súlyos vereséget is szenvedhetnek; ha a megszorítások hatása eléri az MSZP tradicionális szavazóbázisát, a nyugdíjasokat és a viszonylag alacsony bérből élőket. Stumpf úgy véli, hogy az MSZP és az SZDSZ valószínűleg a nagyvárosokban tudja inkább tartani pozícióját. Ugyanakkor itt a lehetőség arra, hogy a Fidesz helyi pozíciókat foglaljon: a Fidesz több új szereplőt akar behozni az önkormányzatokba, és - a helyi politikát kiképzőterepként használva - hosszabb távon a parlamenti politikába is. /3/

Politikai szociálpszichológia: szerepek és szereplők

Mind többször jelenik meg tudományos szakértők megnyilatkozása politika szereplőkről a médiában. Általában ez kampányidőszakban történik, de mindig etikátlan és nem is jogszerű az ilyen „szakvélemények” közreadása, bár az ilyen amerikai „jellemgyilkolás” típusú politikai színházra a botránypolitizálásban érdekelt infotainment típusú hírközlés mindig vevő.

Síklaki István szociálpszichológus, az ELTE Szociálpszichológia Tanszékének tanszékvezető docense beszél arról, hogy milyennek látja Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor

személyiségét. - Gyurcsány Ferencről mit tudunk megállapítani? - Így messziről nézve egy ambiciózus energiabomba, meglepően jó kedéllyel tűri a gyűrődést. Ha megtanul néha egy kicsit rálépni a fékre, akkor nagyon sikeres lehet. - És Orbán Viktorról mit tudunk? - Határozottan változik, ő is egy ambiciózus energiabomba volt, de talán túlságosan rálépett a fékre. Viccet félretéve, nagy problémát okoz neki, hogy teljesen egy személyben vezet. A szociálpszichológia szerint az ilyen típusú, karizmán alapuló, szűk körű vezetés előbb-utóbb katasztrófát okoz. - Ön szerint a várható növekvő munkanélküliség hogyan fogja befolyásolni azokat az embereket, akik diplomával sem találnak munkát? Mit tudna ajánlani ahhoz, hogy biztonságban érezzük magunkat? - Nem vagyok közgazdász, de nem hiszem, hogy komolyan nőne a munkanélküliség. Az, hogy diplomával nehezebb elhelyezkedni, átmeneti dolog, és ajánlani csak egy banális dolgot: rugalmasságot és vállalkozó szellemet tudok. Találkoztam egy amerikai pszichológus kollégával, aki ácsként dolgozott. /4/

Egy sajátos érdekszövetség

Fleck Zoltán (41 éves) jogász-kutató (aki kritikus véleményét egy múlt heti országos jogászkonferencián nem mondhatta el) szerint a bírói hatalom Magyarországon hajlamos bezárkózni és ellenállni minden lényeges változásnak. A Budapesten és Győrött oktató egyetemi docens pályája indítása óta vizsgálja a bírói függetlenség szociológiai összetevőit. Az egykor Kulcsár Kálmán akadémikus által alakított jogszociológiai tanszéknek 1998 óta tagja az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Kutatóként újabban a jogászság társadalmi összetételével, a jogalkalmazás szociológiájával és az előítéletek működésének mechanizmusával is foglalkozik. Alapító szerkesztője a 2003-ban indított, Kontroll című jogszociológiai periodikának, s tagja a társadalomkritikai profilú, Egyenlítő című folyóirat szerkesztőségének is. HVG: Talán éppen most, amikor interjút ad Budapesten, kellene előadást tartania Balatonfüreden, a Magyar Jogászegylet éves konferenciáján a bírósági reform folytatásának szükségességéről. A szervezők azonban a hírek szerint visszavonták meghívását. Milyen kifogásuk támadt? F. Z.: Azt gyanítom, nem annyira a személyemmel, mint inkább vitaindító témájával kapcsolatban alakulhatott ki ellenérzés. Már önmagában az komoly visszatetszést váltott ki egyesekben, hogy valaki kívülálló létére foglalkozni merészel az igazságszolgáltatás belső ügyeivel és szervezeti kérdéseivel. Én magam egyébként az 1997-ben bevezetett igazságszolgáltatási reform kapcsán tapasztalható feszültségekről készültem beszélni. Nem forradalmi változásokat kívántam sürgetni. Mindössze a már évekkel ezelőtt kiépült bírósági modell korrekciójának a szükségességét szerettem volna néhány területen felvetni. HVG: Tekinthetők-e egyáltalán "belügynek" a harmadik hatalmi ágak is nevezett bírói hatalom működésével kapcsolatos kérdések egy demokratikus jogállamban? F. Z.: Az egészséges társadalmakban, ahol nem erősödtek meg túlzottan az önvédő, korporatív struktúrák, magától értetődően lehet kritika tárgya az igazságszolgáltatás működése. A magyar bíróságok azonban nem csupán szervezeti ügyekben tűrik nehezen a kritikát, hanem az ítélezéssel kapcsolatosan is. A bírák egyszerűen nem szoktak hozzá, hogy egy-egy jogterületen rendszeresen elemezzék az ítélezési tendenciákat. A jogászközvélemény és a jogtudomány itthon máig nem tudatosította, hogy a kritikának alkotmányos funkciója is van. /5/

Az uniós Magyarország és az új befolyásszervezés

Pontosan ugyan még nem látni, hogy az új kormány miként szabja át az uniós pénzek fogadását szolgáló struktúrákat, de a lényegét már igen: a szervezetet alaposan centralizálja, a növekvő forrásokból pedig arányában kevesebbet terít pályázatokon, többet központi vezényelt projektek révén. Látni már azt is, hogy nemcsak a kormány szabja át az ezzel foglalkozó hivatalok rendjét, hanem a pénzekkel járó szabályok is módosítják a magyar hatalmi struktúrákat, lassan, de biztosan változtatva az országot.

EU-pénz bürokrácia

A fejlesztési források egyre nagyobb hányada az unióból érkezik, s ahhoz önrészt kell kiállítani. Ez utóbbi előteremtésének igénye sok más zugsból kiszippantja a forrásokat. Az önrész előteremtésén erőlködnek most önkormányzatok, cégek és más pályázó szervezetek. Akárcsak azon, hogy olyasmire is föl tudják használni az elérhető uniós pénzeket, amire a szabályok szerint nem volna lehetőségük. Az uniós pénzek beömlése jó és rossz értelemben is fejleszti a bürokráciát. Jó értelemben azért, mert bár a szóban forgó hivatalok eleinte botrányosan teljesítettek, munkájuk most már - bár messze nem zökkenőmentes, mégis - sokkal tervszerűbb és ellenőrzöttebb, mint az Magyarországon megszokott. Az ügyintézésben több a szigorú, egyértelmű szabály, kevesebb az alku. A magyarok az uniótól hasonlóképpen tanulnak most modern államigazgatási fogásokat, amint annak idején a Habsburgoktól. Öröm az örömben, hogy az uniós pénzekkel kapcsolatos bürokrácia sokszor túlburjánzik: sok a papír, az ellenőrzés, bonyolultak a szabályok. Nem csoda, hogy ezek élnek abból, hogy a pályázók - és a pályáztatók - dolgát megkönnyítsék.

Fejlesztési profilok és források

Ami most zajlik, az a pénzosztás főpróbája: az első előadás jövőre kezdődik, és nem kevesebb mint hét esztendőig tart. E hét év alatt 22-24 milliárd euró fejlesztési pénz érkezik majd az unióból Magyarországra. Évente úgy a GDP 3-3,5 százalékát teszi ki ez a pénz, vagyis kétszer annyi, mint a főváros költségvetése. Hét év alatt közel harmadannyi pénz érkezik Magyarországra, mint amennyi a második világháború után a Marshall-segélyből - mai árakon számolva - egész Nyugat-Európának jutott. A fejlesztési forrásokból jut szennyvíztisztító telepekre és hulladéklerakókra, csatornákra és utakra, önkormányzatok számítógépesítésére, átképzési tanfolyamokra, panzióépítésre és más beruházásokra is. Sejtteni lehet, hogy a források lehívásával nem lesz nagy gond. Marad azonban a fő kérdés. A sok pénzből mennyi megy jó helyre? Hol, hány és milyen munkahely létesül. /6/

Gyurcsány oszt személyesen?

Az új kormány vaskézzel igyekszik központosítani a Magyarországra beáramló uniós fejlesztési pénzek költségét. A szakértők eddigi tapasztalatai szerint a beáramló forrásoknak mindössze negyedét-felét fordítják jó módon jó célra. "A fő cél, hogy a polgárok pontosan lássák, a fejlesztési pénzekről hol hozzák a döntéseket." - jelentette ki Bajnai Gordon, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) leendő vezetője, aki egyelőre nem sok uniós tapasztalatot gyűjtött, de még államigazgatásit sem. Az új főállásban Bajnai gyakorlatilag utasítja Hillert vagy bármely más minisztert, akinek köze van a pénzekhez. Az operatív programokat irányító hatóságokat, melyeket eddig négy tárcánál helyeztek el, az NFÜ bekebelezi, a programok élére pedig exminiszterek állnak. Az eddigi intézményrendszert mindenesetre még rendszernek nevezni is túlzás. Az irányító hatóságok - emlékszik vissza Halm Tamás, az NFH elnökhelyettese - kiharcolták, hogy minden operatív programnak saját szabályzata legyen, mondván, mégsem lehet egy kalap alá venni az agrárügyeket és a munkahelyteremtést. "A miniszterek együttműködésének hiánya majdhogynem lehetetlenné tette komplex programok tervezését és lebonyolítását." - állítja a magyar származású francia Nicholas Szechenyi, az Európai Regionális Fejlesztés Intézete Alapítvány elnöke. Magyarország EU-csatlakozása előtt az uniós saját szabályokkal és intézményrendszerrel működtette a fejlesztési programokat. A 2004-től 2006-ig tartó első nemzeti fejlesztési terv már magyar irányítással zajlik, mindazonáltal csak a főpróbája a 2007-től 2013-ig tartó második fejlesztési tervnek, mellyel évente háromszor annyi EU-pénz ömlik majd Magyarországra, mint eddig.

„Fejlesztési leltár, 2007-2013”

A több uniós fejlesztési pénzből a jövő évtől aránylag kevesebbet osztanak majd ki kis pályázatokon, és többet nagy, központi programok keretében. A centralizáció ellen szól a nyilvánosság és ellenőrizhetőség csökkenésének kockázata, mellette viszont legalább két érv. Az egyik, hogy a kis- és középvállalatok számára kiírt alacsony összegű pályázatok roppant népszerűek ugyan, ám a szakértők szerint kevésbé hatékonyak. "Lassan ott tartunk, hogy akár félmillió forintba is kerülhet egy 2 milliós pályázat kitalálása, megírása, végrehajtása, ellenőrzése és nyomon követése, ami ugye mégiscsak pazarlás." - mondja Barna-Lázár Zoltán, az Ex Ante Tanácsadó Iroda vezetője. A másik érv, hogy nagy - például számítástechnikai vagy logisztikai - fejlesztéseket hasznosabb központilag levezényelni, mint az érintettekre bízni az irányítást. A központosító kormányfő a választások előtt begyűjtötte a helyi igényeket. A pénzosztás korábbi logikáját durván keresztülhúzva, a megyei vezetők sorától kért és kapott lokális kívánságlistát, s az ily módon összedobott dokumentum február végén „Fejlesztési leltár 2007-2013” címen került nyilvánosságra. Ez a - főleg útépitéseket, városfejlesztési, oktatási, egészségügyi és idegenforgalmi projekteket tartalmazó - felsorolás most sorvezetőként szolgál a második nemzeti fejlesztési tervhez, amelyet az MSZP-ben előszeretettel neveznek a "szocialisták új Magyarország programjának". Hogy alapvetően mire mennyit költsenek majd a második nemzeti fejlesztési tervben, arra két elképzelés is született már. Az A jelű inkább a gazdasági haszonnal járó intézkedéseket, illetve a nagy közlekedési projekteket favorizálja, míg a B többet költene oktatásra és egészségügyre. A legesélyesebb befutó egy kompromisszumos, ám még ki nem dolgozott C verzió lesz.

Honnan lesz önrész?

A magyar önrész hiánya nem gond, állítja a PM uniós számlákkal foglalkozó főosztályvezető-helyettese. Létezik ugyanis egy jogszabály, melynek értelmében EU-projektekkel kapcsolatos célokra bármikor átcsoportosíthatók pénzek a tárcák költségvetésében, ám azokból nem téríthetünk el semmit, kizárólag más uniós célokra. A jelek szerint nem az a legnagyobb probléma, hogy a rendelkezésre álló uniós forrásokat a magyarok képesek lesznek-e lekötni. Az ország úgynevezett abszorpciós képessége magas, a magánszektor bekapcsolódásával, amit az unió is ösztönöz, megközelítjük a legsikeresebb régi EU-tagok felhasználási arányát. A szakértők szerint az EU-pénzek negyede-fele szolgál "jót s jól". A többiben az eszköz vagy a cél legalábbis megkérdőjelezhető. "Rengeteg az olyan becsületesen, rendesen lebonyolított projekt, amelynek az egyetlen baja, hogy értelmetlen" - állítja egy oktatási szakember, aki ide sorolja például az iskolákban kisüzemi módon folyó tananyagkészítést. "Nekem is rá kellett jönnöm, hogy ez nem az átlagos tanárok, még kevésbé a szülők dolga" - meséli egy édesanya, aki részt vett egy ilyen munkában. "Nem segít az sem, ha olyan tankönyveket fejlesztenek több százmillió forintból, amelyekre az oktatási rendszer egésze még egyáltalán nem érett." - teszi hozzá mindehhez az Expanzió Humán Tanácsadó Kft. vezetője, Setényi János. Szerinte "a foglalkoztatás strukturális reformjait sem pótolhatja, ha munkaügyi projektek özönét zúdítják Magyarországra". Egy másik példa: a pályázatok átvizsgálásakor fény derült arra, hogy aránytalanul sok vállalkozás kapott támogatást szolárium vásárlására, ami hozzájárulhat ugyan a környékbeliek egyenletes barnulásához, ám a magyar gazdaság versenyképességének növekedéséhez aligha. Rosszul kitalált, jól menedzseltektől - állítja több tanácsadó is - lényegesen több van, mint jól kitalált, rosszul menedzseltektől. Ami nem jelenti, hogy az utóbbiakra ne akadna példa, ám ezekről az érintettek hajlamosak szemérmesen hallgatni. Sok az olyan tetszetős pályázat is, amelyek nyernek is, pedig lerí róluk, hogy lehetetlen lesz őket abban a formában megvalósítani. /7/

Hivatkozások

1. Milyen nehéz a tőkesúly? Megyeri Dávid, mno.hu, 2006 június nyomán
2. Dübörgünk? M. László Ferenc, hirszerzo.hu 2006 június nyomán
3. Stumpf: súlyos vereséget szenvedhetnek a kormánypártok. inforadio.hu 2006 június nyomán
4. Síklaki István: Gyurcsány ambiciózus energiabomba. [origo] 2006, június nyomán

5. Fleck Zoltán: "Létezik egy sajátos érdekszövetség!" Babus Endre, hvg.hu, 2006, június nyomán
6. Uniós pénzek bejövetele. hvg.hu, 2006, június nyomán
7. Változások a fejlesztéspolitikában. Lőke András, Sipos Anette, Szabó Yvette, hvg.hu, 2006, június nyomán

7.50 Információs igazság-szolgáltatás: lehet-e még beszélni róla?⁹³⁹

Ügynöktörténetek: „elmesélt” múlt

A gondola.hu ügynök-sorozatában eddig is, mindig, következetesen képviselte a felelősségviselés és a felelősség-megállapítás prioritásrendjét. Vagyis hogy semmiképpen nem szabad a besúgó felelősségét elébe helyezni a minősített baloldali politikai bűnösök, baloldali keretlegények, baloldali gyilkosok körének. A besúgót semmiképpen nem szabad elébe helyezni az önkéntesen és a megfélemlítéssel beszervezett ügynökök körének.

Azután nem szabad egy pillanatra sem megfélemlkezni arról, hogy mindig, mindenben hazudtak, hogy pl. a 800 ezernyi MSZMP-tagnak eszközüvegében benne volt a feljelentési kötelezettség mindenről, ami veszélyeztethette a kommunista-szocialista diktatúrát. Azután egy pillanatra sem szabad megfélemlkezni arról, hogy az MSZMP-MSZP szervezett iratmegsemmisítéseket hajtott végre, több lépcsőben.

Ezért feltételezhetjük, hogy a valóság sohasem derülhet ki, de ezt a bizonytalansági tényezőt a történetek miatt be kell számítani az MSZMP bűnösségének megállapításába. Mindezek után lehet csak, de kell, a besúgások közzétételére sort keríteni, s az előbbieket fényében lehet csak az ilyen felelősséget minősíteni.

Politikai marketing vagy megélhetési ügynökleleplezések

Az üzletszerű ügynöktörténet-kiadások miatt fontos tudni, nem vitatható, hogy a rendszerváltás politikai tényezői felelősek a baloldal politikai bűneinek és bűnöseinek közre nem adásáért. Néhány liberális elektronikus fórum közreadott egy-egy politikai bűnösöket reprezentáló listát (MSZMP KB, állambiztonsági tisztek stb.), de csak a kuriózum kedvéért.

Ennek a helyzetnek tarthatatlanságát a különféle politikai kommunikációs konjunktúráknak áldozatul eső történész, levéltáros stb. szerzők is érzik, amit a Tabajdi Gábor-Ungváry Krisztián szerzőpáros, „Elhallgatott múlt...” című könyvének közreadásával példázhatunk.

Az „elhallgatott múlt” részben megsemmisített múlt is, másrészt arra nézve sincs bizonyíték, hogy független vizsgálók minősítették volna a dokumentációt, az esetleg utólag gyártott lejáratozó információk kizárása végett. A Tabajdi-Ungváry páros könyve jelzi, hogy a dokumentáció független és autentikus őrzése, kezelése, közreadása máig nincs biztosítva. /1/ Azt pedig mindannyian tudjuk, hogy a bűnösök még ma is sokkal könnyebben férnek hozzá a dokumentációhoz, mint az elszenvedők, vagy az érdeklődők.

Az információs igazságszolgáltatás leegyszerűsítése ügynökkérdésre kizárólag az exponált baloldaliak érdeke. Az ügynökmúlt mint a zsarolás eszköze a baloldali rezsim hatalomtechnikájának része lett, a jobboldali kormányok nem léptek fel ilyen módon, illetve velük szemben alkalmazták ezt az eszközt.

Kenedi ügynökbizottsága: a besúgás közérdekű adat?

---

⁹³⁹ Csorba József: Információs igazság-szolgáltatás: lehet-e még beszélni róla? Publicisztika Liliputból, gondola.hu, 2008. október 14. 20:08

Az ún. szakértői ügynökbizottság munkájával elsősorban az baj, hogy a rezsim a megrendelője, nem pedig a társadalom egészét képviselő parlament. Másodjára az a baj, hogy Gyurcsány a megbízó, aki a zaklatás típusú politikai kommunikáció és a botránykergetés spiritusza rektora. Harmadjára a baj vele, hogy a besúgást teszi a baloldali politikai bűnösök és bűnösök közszemlére tétele helyébe.

A Kenedi János vezette szakértői bizottság jelentése szerint „a diktatúra állambiztonsági szolgálataival való bármilyen együttműködés ténye közérdekű adat. A Miniszterelnöki Hivatal honlapján pénteken nyilvánosságra hozott, több mint négyszáz oldalas jelentés tanulmánykötetre hasonlít, amelynek egyes fejezeteit, anyagait a bizottság különböző tagjai készítették, és a végleges szöveg bizottsági viták után alakult ki.” /2/

A bizottság a jelentésben leszögezi: „a diktatúra állambiztonsági szolgálataival való bármilyen együttműködés ténye közérdekű adat. Alkotmányellenesnek tekintik azt a kialakult gyakorlatot, hogy tudománytól idegen testületek, például bíróságok döntenek el egy tudományos megállapítás helyességét.” Ez a tény, mint korábban említettük, megelőzi a minősített politikai bűnösök, így a „diktatúra állambiztonsági szolgálatainak” minősítését, büntetését, megismertetését, ugyanakkor megbüntetni készül a kényszerített áldozatokat.

A Kenedi-bizottság jelenti

„A szakértői bizottság mandátuma az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának át nem adott állambiztonsági iratok feltárására, valamint az állambiztonsági iratok szabadabb kutathatóságára, nagyobb nyilvánosságára vonatkozó javaslatok kidolgozására terjedt ki. A testület a miniszterelnök felkérésére jött létre, a bizottság több mint egy évnyi munka után szeptember 11-én adta át jelentését Szilvássy Györgynek, a polgári titkosszolgálatokat irányító miniszternek.” /3/

A jelentés bírálja a hatályos törvény számos rendelkezését, sürgeti a törvény pontatlanságából, a törvényhozói mulasztásokból adódó hibák megszüntetését, lényegesen szűkebb körben javasolja lehetővé tenni az állambiztonsági iratok további titkosítását, illetve sürgeti a titkos iratok felülvizsgálatát. A bizottság javaslata a hálózati személyekre vonatkozó szabályokat a hivatalos kapcsolatokra is kiterjesztené. A bizottság javaslata szerint „a hálózathoz tartozó hivatalos, társadalmi, alkalmi kapcsolat személyes adata nyilvános, közérdekű adatnak minősülne arra tekintettel, hogy a hálózat közhatalmat nem gyakorló tagjainak alapfeladata volt a politikai közvélemény alakítása.”

A bűnös múlt eltüntetése

A Kennedy-jelentés foglalkozik az iratmegsemmisítésekkel: kitér a rendszerváltást közvetlenül megelőző, illetve az 1990 februárját követő iratmegsemmisítési kampányokra is. „Az iratfeltárók sajnálatos tényként rögzítik az 1956-os forradalmat megelőző állambiztonsági nyilvántartások szinte teljes megsemmisülését, a megtorlást követő iratmegsemmisítéseket. A jelentés megállapítja azt is, hogy a rendszerváltást követően is - 1995-ig - nagyarányú, többségében szabálytalan iratmegsemmisítés folyt, amiért gyakorlatilag senkit sem vontak felelősségre.”

Nem tudni, mennyi iratot semmisítettek meg és mennyi tűnt el a rendszerváltás idején az állambiztonsági irattárakból, amelyekben milliókról lehetett nyilvántartás. /4/ De a múlt megismerésének az is akadálya, hogy „a levéltár képtelen elszámolni azokkal az iratokkal, amelyek nincsenek a birtokában.” – utalva arra, hogy az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárára vonatkozó törvény „szinte semmi teret nem adott a hivatalból levéltárrá avanzsáló intézménynek, hogy szembeszállhasson (...) az állambiztonsági iratokat (egy részüket) még mindig birtokló titkosszolgálatokkal”.

Különösen érdekes a kutatók azon tapasztalata, mely szerint meglepetésükre, fellépésük pillanatában „valamennyi szolgálat leszögezte, nem jogutóda, hanem utódszerve az egykori állambiztonsági szolgálat adott csoportfőnökségének... Vagyis ezzel a szolgálatok

elismerték, hogy „a kommunista diktatúra elnyomó apparátusának demokráciában nem lehet semmiféle jogutóda”. Aminek az a következménye, hogy a szolgálatok nem tarthatnak automatikusan igényt a diktatúra állambiztonságának irataira, kizárólag csak indokolt esetben, "ügyviteli érték esetében" - érvel írásában a történész, aki szerint „a Kenedi-bizottság adatait és a még mindig nem számszerűsíthető nyilvántartásokat összegezve nem túlzás az a feltételezés, hogy az állambiztonsági szolgálat (persze átfedésekkel) több milliós nyilvántartást vezetett”.

Most szakértők közlése nyomán egyértelművé válik, hogy „az 1989-1990 fordulóján kirobbant Duna-gate tömeges iratmegsemmisítéssel járt, ami párosult iratlopásokkal (zsarolási adatbázis), ennek méreteit viszont nem fogjuk soha már tisztázni, és a szolgálatoknál is már hiába keressük a (tömegében) hiányzó iratokat és nyilvántartásokat. Ezek legális forrásból már nem kerülhetnek elő - vélekedik Varga László, aki szerint már az 1995-ös vizsgálat idején is tudták, hogy az ügy kirobbanása a szolgálatok többségénél az iratmegsemmisítéseknek nem a végét jelentette, hanem sokkal inkább kezdetét.” Ez a helyzet ma.

Hivatkozások

1. Tabajdi Gábor-Ungváry Krisztián szerzőpáros, „Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon. 1956-1990.” 1956-os Intézet, Corvina, 2008, p. 516
2. Ügynökbizottság: a besúgás közérdekű adat. 2008. október 10. 15:33. FigyelőNet, MTI, fn.hu nyomán
3. Kenedi-bizottság: 16 pontos javaslatcsomag a kormánynak. 2008. október 10., (MTI) NOL nyomán
4. Nem tudni, mennyi állambiztonsági anyagot semmisítettek meg. 2008. október 10. kultura.hu nyomán